Biblioteca Universitaria
A
Estante 34
Número 33

4

9-1139

¿ 16903596

R. 11472

ANNALES
ECCLESIASTICI,

AVCTORE

CÆSARE BARONIO SORANO

EX CONGREG. ORATORII

S.R.E. PRESBYTERO CARDINALE

TITVLI

S S. MARTYRVM NEREI ET ACHILLEI.

Tomus Septimus.

ANTVERPIAE
Ex officina Plantiniana,
M.D.XCVIII.

VICIT HAERESES.

SVBEGIT GENTES.

IN PETRA EXALTAVIT ME ET NVNC EXALTAVIT CAPVT MEVM SVPER INIMICOS MEOS.

BIBLIOTECA

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI

ET D.N. CLEMENTI VIII. PONTIFICI MAXIMO

CÆSAR BARONIVS S.R.E. CARDINALIS
TIT. SS. MARTYRVM NEREI ET ACHILLEI

SEMPITERNAM FELICITATEM.

PERSOLVO & ad pedes Sanctitatis tuæ, Beatiſſime Pater, ſeptimum Annalium noſtrorum tomum defero, ſed tardiùs quàm ſolebam : vix enim tandem aliquando emergere licuit ex multarum difficultatum veluti ſpinetis, quibus explicandis diu multúmque laboraui. His acceſſit, quòd hoc tomo potiſſimùm narrétur multiplices

Romanæ Eccleſiæ ærumnæ, nimirum exilia & neces indigniſſimæ Summorum Pontificum à ſeditioſis & factioſis hominibus profectæ, qui ſicut impiè, ita & ambitiosè in Sedem ſe Pontificiam intruſerunt, nec minùs, ſed multo etiam magis ab illorum Principum temeritate & audacia, qui ſuos limites tranſilire, & ad ea quæ ipſis conceſſa non eſſent, manus admouere non dubitarunt: quibus incommodis acceſſerunt hæreticorum & ſchiſmaticorum aduerſus Eccleſiam Catholicam machinationes & doli ac vexationes aſſiduæ. His igitur luctuoſis narrationibus pertexendis ſtylus noſter etiam retardatus atque defatigatus eſt.

Sed quoniam in illis quoque voluminibus, quæ hactenus à nobis ſunt edita, complura eiuſdem generis argumenta, aut certè non valde diſſimilia acciderunt: vereor ne parum idonea huius dilatæ editionis excuſatio à me afferri videatur. Quare vt verè & liberè dicam, honores & dignitates coaceruatæ, quibus breui tempore immeritum me & nihil tale cogitantem cumulaſti, accincto & expeditè currenti, tamquam laxæ nimis & lacinioſæ veſtes, impedimento fuere partim ipſa rei natura, partim nouitate.

Primum enim me Notariũ tuum & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ creaſti ex primo ordine eorum qui Numerarij dicuntur: cuius ſanè dignitatis indumenta etſi inſtituto noſtro non planè aliena viderentur, quòd tamen eſſent incongrua voluntati, impedimento potiùs, quàm tegumento fuere, & oneri, quàm honori. Vbi verò ampliſſimæ dignitatis laxiora fuſioráque ornamenta purpuræ addidiſti, curſus noſter nouæ vitæ nexibus implicatus, iam multo magis eſt retardatus: adeò vt mihi non ſecus ac Dauid [a] acciderit, dum regijs indutus armis incedere non valeret, eo quòd (vt ipſe dicebat) conſuetudinem non haberet, qua eo magis ipſe carebam, quo longiùs aberam à propoſito: ſtatueram enim, votíſque nuncupatis & iteratis ſæpe firmaueram (teſtis eſt Deus) in priuato illo ſimplicíque vitæ genere optimè inſtituto & hactenus feliciter ducto bene præcinctum mundi contemptu & expeditum vſque ad obitum permanere, vnà cum Iob illa decantans [b]: In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies.] quæ diminutione eorum quæ deorſum ſunt foliorum, procera extollitur cælum verſus dulcibus fœcunda fructibus.

[a] 1. Reg. 17.

[b] Iob 29.

Illud inſuper Sapientis [c] aſſiduò mente volues: Exiguo conceditur miſericordia, potentes autem potenter tormenta patientur] & quod Dominus comminatus eſt [d], iudicium ſubituros fore grauius atque durius, maiorémque condemnationem accepturos, qui primas indignè cathedras occupant: libentiùs me, ſicut & tutiùs, intra domeſticos parietes continebam: perterrebat namque

[c] Sapien. 6.

[d] Marc. 12. Luc. 20.

me multo magis illa,quam videre meditabar, ma-
[a] Dan.5. nus[a] hominis contra candelabrum in pariete pu-
blico,in ipso Eccleſiæ albo ſcribentis, ſtateram &
pondera præferentis, quibus expendendi eſſent
omnes ad Cardinalatus dignitatem aſſumendi:
[b] Bernard. ad Engen. lib.4. altam illam, inquam, S.Bernardi[b] ad Eugenium
Papam ſcriptam conſiderationem ob oculos om-
nium poſitam vnà cum recti iudicij ſtatera &
ponderibus Sanctuarij:quibus ſi quis appenſus in-
ueniatur minus habens, vt adulterinus procul eij-
ciatur ac reprobetur.

Ea quidem tam multa dum quis prudens per-
legit,atque adeò magna, miráque & difficilia, ar-
duáque conſiderat, eadémq; plurima numero &
diuerſa recenſet, ac mente ſcrutatur eminentem
ſublimémque omnibus abſolutam numeris ſan-
ctitudinem vitæ, quam exigit durus exactor ab eo
qui eligendus eſt Cardinalis: neceſſe eſt, vt timo-
re perterritus, propriæ conſcius imbecillitatis, de-
ſpondens animum (quòd nonniſi cum ſummo
ſalutis æternæ diſcrimine adeò celſa petantur)
omnino reſiliat, penitúſque refugiat, atque etiam
precibus periculum redimat, illáque Loth ver-
[c] Geneſ.19. ba proferat[c]: Non poſſum in monte ſaluari:
ne fortè apprehendat me malum, & moriar. eſt
ciuitas hæc iuxta, ad quam poſſum fugere, par-
ua, & ſaluabor in ea.] quam iure dixerim pri-
uatæ vitæ confugium. Iſta quidem prudens: ſed
vir

vir inſipiens[a] non cognoſcet, & ſtultus non intel- [a] Pſal.91.
liget hæc: iure enim congemuit Gregorius Theo-
logus[b], quorumdam hominum inſipientium [b] Greg.Nazi. anz. orat. ad patr.
ignorantia factum eſſe,vt quæ ardua & ærumno-
ſa, vallata periculis atque moleſtijs Eccleſiaſtica
dignitas ſit,eadem lata, ampla, ac planè regia &
ſingularis, plenáque voluptatibus iudicetur. At
non ita ſapiens cuncta diiudicans,addénſq; ſcien-
tiam, addit dolorem, cùm pluribus cernit exem-
plis, iſtiuſmodi faſce omnes ſanctiſſimos viros ni-
mium prægrauatos & curuatos eſſe pondere, quo
portant[c] Orbem, atque robuſtiſſimos licet[d] ge- [c] Iob.9. [d] Iob 26.
muiſſe gigantes ſub aquis.

Iſta, inquam, conſiderans, non eſt quod queri
poſſis,Pater ſanctiſſime, quòd Sanctitati tuæ ipſe
adeò videar reluctatus:ſed ſi liceret,eſſet mihi iure
expoſtulandum, quòd cùm à prædeceſſoribus
tuis, qui me à priuatæ vitæ portu abſtrahere non
ſemel voluerunt, tamen quam deprecatus eſſem
obtinuerim honorum immunitatem; à te verò, à
quo magis amari ſcirem, nequaquam potuerim
impetrare: ſed quo mei amantiorem(venia petita
dixerim) eo violentiorem expertus ſim, cùm per
tuos ſeorſum abreptus,cubiculo clauſus, víxque
tandem vt audirer,multum rogans,admiſſus ante
cõſpectum tuum Angelis reuerendũ, poſt meam
defenſionem,abs te reſponſum illud vnũ tantùm
acceperim,quo robuſta voce diram anathematis

protuliſti ſententiam, ſi ampliùs reſiſterem, & niſi penitus acquieſcerem. Quem non terruiſſet, aut non penitus deieciſſet atq; proſtraſſet talis erumpens è cælo repentè tanto fragore tonitrus, fulmen æternæ damnationis explodens?

Ita ſubactus, etſi manus dedi, non æquè animum: ſi enim licuiſſet, retraxiſſem illas, ſicuti Zara[a] olim, dum è materno vtero progreſſurus, vbi ſe altera manu vinctum coccino ſenſit, primigenia non curans, eam retrahens, eumdem repetiit vterum, malle ſe non naſci ſignificans, quàm vinctum purpura progredi. ſed ſicut naturæ tandem ille ceſſit imperio, qui ſupra naturam quiddam admiratione dignum viſus fuerat operatus: ita & ego legibus Chriſti obtemperare coactus, tamquam abortiuus ſum proiectus[b] ex vtero, illo videlicet, in quo ſemel conceptus ſpiritu, cupiebam formari in virum perfectum, nec exire donec trãſferrer ad tumulum[c], ne oculus me videret. Maternum iure dixerim vterũ domum illam, in qua poſt cõceptionem illam meam coaleſcere cum fratribus meis, diémque extremum claudere abſque aliqua lucis vſura, fulgore videlicet cuiuſlibet dignitatis, in mẽtis firmo propoſito erat, ne illud audirem infauſtum[d]: Quare miſero data eſt lux? Lux enim (inquit S. Gregorius) miſeris datur, cùm & tolerare honoris munera compelluntur.] Cùm ergo tanti etiam Patris ſentẽtia nonniſi miſer homo

[a] Geneſ. 38.
[b] Pſal. 21.
[c] Iob 10.
[d] Iob. 3.
[e] Greg. Moral. lib. 5. c. 2.

mo ex collatis honoribus cenſeatur; pro huiuſmodi minimè gloriabor.

Quòd ſi gloriari licet (dicam cum Apoſtolo[a]) libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti: propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis.] vtpote quæ ſint vera ſigna diuinæ vocationis, eiuſdem Pauli ita ſtylo formata[b]: Videte vocationem veſtram, fratres, quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt cõfundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus & ea quæ nõ ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret, vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius.] Quæ omnia humanæ imbecillitatis ſigna notis ampliſſimis in me expreſſa cognoſcens, ſi voluero pro huiuſmodi gloriari, nõ ero inſipiens. Quo etiam ſenſu licebit & illud eiuſdẽ Apoſtoli appoſitè vſurpare[c]: De cetero nemo mihi moleſtus ſit: ſtigmata enim Domini mei Ieſu Chriſti in corpore meo porto] illa inquã à Paulo eo modo imbecillitatis notis deſcripta, veluti indices diuinæ vocationis characteribus Apoſtolicis exarata; quibus impreſſus & inſignitus magis exulto, Deo gratias agens, quòd nihil in his ſit quod humana induſtria ſibi tribuat, ſed totum ſibi vendicet diuina prouidentia, ad hoc mouens tuæ, Clemens, clementiæ abundantiam.

[a] 2. Cor. 12.
[b] 1. Cor. 1.
[c] Galat. 6.

Cuius

Cuius rei gratia, magna eſt mihi parta de patrocinio diuino fiducia, eóque maior, quo fideiuſſores videar nactus Apoſtolos ſuis ſcriptis id ipſum pollicitos: nam Paulus [a]: Qui cœpit (inquit) in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu.] ac rurſum [b]: Fidelis eſt qui vocauit vos, qui etiam faciet.] addidit verò & Petrus [c]: Qui vocauit nos, ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabítque.] Quod non pro me tantùm, ſed æquum eſt id ipſum ſentire pro omnibus aliis, quos vnà ſimul ampliſſima dignitate donans in ſacrum Cardinalium collegium cooptaſti.

[a] Philip. 1.
[b] 1. Theſſ. 5.
[c] 1. Petr. 5.

Tu enim eoſdem quos conceperas diuino ſpiritu, diu mentis vtero continens, ſimul ipſos pariter peperiſti: Tu, inquam, qui nihil inconſulto numine aggredi, & annuente proſequi atq; perficere conſueueris: Tu ipſe, à quo nulla actio præcox, ſed aſſiduitate precum & conſiderationis maturitate decocta procedat, vt ſapiens architectus, videris ſuper illas ſexdecim baſes argenteas, quas Beſeleel [d] diuino ſpiritu plenus ſtatuit ad tabernaculi angulos muniendos & exornandos, totidem modò deſuper erigere voluiſſe columnas. Quo nomine cùm ex toto Orbe Catholico gratiarum tibi inſonent actiones: quas ego dignè rependam, quòd me longè immeritum vnà cum eis ad tantam ſublimaueris dignitatem, & ad tam ſublime faſtigium honoris licet indignum euexeris? infimum

[d] Exod. 26. & 36.

mum aſſumpſeris in eminens illud collegium Apoſtolicum, infirmum verò ſtatueris in templo columnam: obſcurum licet, lucens tamen & ardens erexeris ſupra ſacroſanctum altare candelabrum: vilem rudémq; lapidem in Rationali collocaueris cum expolitis lapidibus pretioſis: annexueríſque debilẽ Eccleſiæ ſanctæ cardinibus illis, ſuper quos quæ ſunt in terra cælóque vertuntur. Iſta tanta conſiderans, longè me imparem eſſe ſentio, vt dignè pro collato munere ſatisfaciam.

Augendæ verò & ea quoque ex parte multiplicandæ ſunt magis gratiarum actiones, quòd ad menſuram bonam & confertam, coagitatã etiam & ſupereffluentem adieceris: bis enim me, cùm alterum me, meum vnanimem ad eumdem ampliſſimi honoris gradum extuliſti, quodammodo prouexiſſe videris; dum ſcilicet Archiepiſcopum Auenionenſem allegeris Cardinalem, Apoſtolicum virum, formam antiquæ probitatis, cui à ſpiritualibus incunabulis fuiſſe nexibus indiuiduæ charitatis obſtrictum glorior, fratrémque meum verè eſſe germanum exulto, ambos nimirum eodem parente, viro illo planè diuino Philippo Nerio ſecundùm ſpiritum generatos, eiuſdémque ſuxiſſe vbera matris, licet ipſe primogeniti prærogatiua præcedat, atque multo magis meritis antecellat, cùm in ipſo virtutum progreſſu eius reſpectu ego quaſi pedes (vt vetus prouerbium habet)

ad

ad Lydium currum extiterim : adeò vt vix licuerit oculis consequi ipsum ardua altáque virtutum petentem, nedum æquis passibus assectari : vt solatium sit, eius saltem impressa relicta vestigia sequi, eísque insistere in reliquo qui supersest vitæ cursu iam ad terminum prolabente.

Ad multiplicem rursus gratiarum actionem ex tanta beneficiorum redundantia in chartis nostris veluti in alueo iugiter fluxuram, illam haud mediocrem adiicimus ex eo beneficio simul addito, quo voluisti esse benè consultum futuræ Annalium scriptioni: adeò vt quem ad dignitatem promoueris, non amoueris ab instituto ; neque cùm vocaueris, reuocaueris à cœpto scribendi munere, sed opus vrgeas, quod exoptes ad finem perduci; cui vt solicitiùs vacẽ, vacare me velis ab ingruentibus negotiis meliori parte diei, quam ab interuentoribus liberam esse iubeas, & Annalibus integrè custoditam.

Cuius rei gratia & hic ipse tomus, qui septimus mihi nascitur partus, & postremus timebat fœcundæ claudere matris vterum, tibi lætus accurrit oblatus, ita iam de fratrum futura propagatione securus (quantum tamen in humanis rebus securitas esse possit) exultans pariter, quòd & tua benignitate progreditur sanctorum Martyrum titulo glorioſus, incedens stipatus tantis cælestis curiæ Senatoribus, septus nempe altero latere Nereo, altero Achilleo Petri discipulis, decoris triumphalibus palmis atque coronis, quos datos in itinere comites, suos etiam cupit esse patronos, atque perpetuò apud Deum intercessores.

Finem verò dicendi facturus, Pater sanctissime, audi, rogo, quæ adhuc maximè cuperem superadiici. Ad tantum honoris verticem sublimatus, tibíque ipsi vt magnæ aquilæ lustranti Orbem pullus inexpertus inhærens, abs te peto duci, doceri, atque iuuari. Tu rectà ducas cælum versus, ne declinans ad dexteram siue siniſtram, vel prosperis ventis alleuer, vel deprimar aduersis: Doceas pariter quæ sursum sunt sapere, non quæ super terram, oculósq; ad Solem illum iustitiæ fixos tenere, neque deorsum ad ea quæ sunt mundi habere respectum : Iuuésque adminiculo alarum tuarum, imponens debilem super humeros fortitudinis tuæ, quibus Orbem quoque sustentas: vt ita à terra sublimes diuina petentes (secundùm quod ait Apostolus[a]) reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformemur à claritate in claritatem, tamquam à Domini spiritu] è præsenti videlicet claritudine purpuræ ad stolas illas candentes, dealbatas[b] in sanguine Agni : sicque per ascensum purpureum istum perueniamus ad reclinatorium[c] aureum, beatam illam requiem, vbi Deus cum Sanctis suis in æternum regnat.

[a] 2. Cor. 3.
[b] Apoc. 7.
[c] Cant. 3.

De-

Demum verò, Summe Sacerdos, oblatum ſeptimum hunc Annalium tomum, nouæ primitias dignitatis, veteris verò agriculturæ fructus, tua benedictione dignum redde diuino conſpectu: vt cùm per eam Deo ipſi, cui in primis offertur, ſit gratus, gratia diuina concilietur auctori. Vale, Beatiſſime Pater, téque mente recta gradientem in omnibus viis tuis Deus cuſtodiat ſemper.

Præſens Annalium tomus incipiens ab anno Domini quingenteſimo decimooctauo perducitur vſque ad annum quingenteſimum nonageſimum, nempe ab anno primo Iuſtini Senioris vſque ad quintum Mauritij Auguſti. Complectitur annos ſeptuagintatres.

Acceſſerunt ad finem tomi parerga de conuerſione Ruthenorum ad Chriſtianam religionem, & eorumdem ad Romanæ Catholicæ Eccleſiæ communionem reuerſione ſub Clemente VIII. Pont. Max.

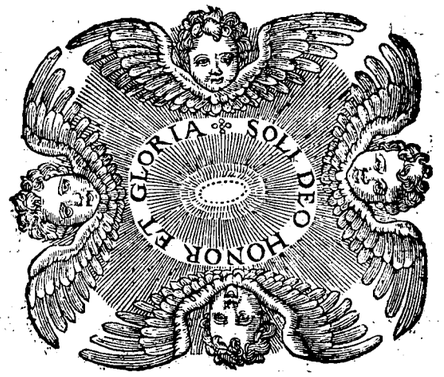

ANNALES ECCLESIASTICI.

C

D ardua miro quodam tunc assurgit animus impetu, cùm de diuino auxilio spem concipit haud dubiam; qua roboratus Apostolus, Omnia possum, inquit, [a] in eo qui me confortat.] Ideoque ne gracilis natura hominis sub oneroso fasce succumberet, & labores, quos præsertim supergredi vires sentit, consternata pauesceret atque refugeret: magnum illud olim Patriarchæ Iacob [b] ostensum est signum de sublimis atq. laboriosæ scalæ cōscensu, cùm ad scandētium auxilium missas cælestis militiæ copias, ipsos administratorios [c] spiritus, Angelos descendentes, ascendentesque conspexit, pariterque ipsum Dominum super scalam innixum, vigilem inspectorem, auxiliatorem fortem, remuneratoremque fidelem: quo de superna prouidentia certi, de diuino auxilio minimè dubitantes, atque de perenni retributione securi D mortales omnes difficile licet immortalitatis iter per ardua virtutum, alta petentes, arriperent, atque obuios quosque labores facilè superarent.

[a] *Philip. 4.* PRAEFATIO AVCTORIS CVM NVMINIS IMPLORATIONE.
[b] *Genes. 28.*
[c] *Hebr. 1.*

Quod igitur nostra ista Annalium scriptio scalæ ascensionis similitudinem referat, dum per annos singulos, singulis veluti distincta gradibus, res gestas enarrans attollitur: par est, vt in ea positi, sursum ad Deum, vnicum propositum nobis scopum, mentis oculos fixos habentes, precibus ab eo diuinum auxilium imploremus, Angelorumq; occursum cum accursu sanctissimæ Dei Matris. Adsit ergo ipsa, quam interpellare consueuimus, vnà cum obuiis Angelis Dei genitrix Virgo MARIA: descendat, vt subleuet; ascendat, vt eleuet; manuque prehensans ducat, atque perducat tandem ad eum, quem E fide cernimus super scalæ verticem præstolantem Dominum, laborum nostrorum finem, requiem, atque coronam.

IESV CHRISTI	HORMISDÆ PAP.	IVSTINI IMP. 1.
ANNVS	ANNVS	THEODORICI REG. 26.
518.	5.	

DE CVRSIS rebus gestis anni quingentesimi decimioctaui Redemptoris nostri vsque ad septimum Idus Iulij, quo contigit obitus impij Anastasij Imperatoris; quæ sunt reliqua anni eiusdem sub Consulatu Magni atq. Florentij, prosequamur; atque noui, eiusdemq. maximè pij Imperatoris auspiciis nouum hunc septimum ordine Annalium tomum feliciter inchoemus; cū pulsis tenebris atræ noctis impietatis, tandem

IVSTINVS IMPERAT.

fidei Catholicæ radij Orientali Ecclesiæ illuxerunt. Sed quomodo id factũ sit, videamus. A

[a] *Luc.1.* [b] *Psal.112. 1.Reg.2.* Qui deposuit potentem [a] de sede, idem exaltauit humilem, & de stercore [b] erexit pauperem, collocauitque cum principibus populi, vt solium gloriæ teneat. Etenim Iustinum [c] post Anastasium ex stabulo (si primordia eius repetas) ad Imperij sublime fastigium euexit; cùm primùm videlicet ex porcario siue armentario gregarius miles, & inde vbi in militia virtutum meritis, fide Catholica præuia, qua pollebat, primos duxisset ordines, Prætorianorum præfecturam accepit, atque demum Imperator effici meruit. de quo præterea Euagrius [d] ex Zacharia Eutychiano ista depromit: Postquam Anastasius ex corporis ergastulo ad præclarius domicilium (vt dixi) demigrauit, Iustinus genere Thrax, nono mensis Pauemi, qui à Latinis Iulius nominatur, anno autem quingentesimo sexagesimosexto ex eo tempore quo vrbs Antiochia primùm illud nomen accepit, purpura vestitur Imperatoria; & à militibus Prętorianis, quibus antè cùm esset Prefectus ordinum B Aulicorum præfuerat, Imperator declaratur. Qui quidem ad istam Imperatoris dignitatem prćter omnem spem propterea ascendit, quòd multi & prestantes viri cum Anastasio cognatione coniuncti adhuc superfuerant, qui cùm omnibus rebus, quas prosper & beatus vitæ status postulat, abundare videbantur, tum eam consecuti potentiam, quæ homines in tam amplo honoris gradu locare possit.] Ceterùm inultum ac renitentem Iustinum ipsum creatum fuisse Imperatorem, ipsius litteræ ad Hormisdam Romanum Pontificem, & aliæ huius ad eum redditæ attestantur, quæ suo loco ponentur: ex quibus omnino redarguas quæ ex Zacharia Eutychiano Euagrius recitat, nempe eumdem Iustinum studia Amantij Præfecti cubiculi Anastasij Imperatoris conantis creare Theocritum amicum suum Imperatorem anteuertisse, atque vtrumque è medio sustulisse: hæc enim Euagrius ita narrat [e]: C

[c] *Zonar. Annal. Tom.3. in fin.* IVSTINVS EX HVMILI LOCO SVRGIT IN IMPERIVM.

[d] *Euagr. lib.4. c.1.2.*

[e] *Euagr. lib.4. cap.2.* AMANTIVS NESCIENS IVSTINO PROCVRAT IMPERIVM.

Per idem tempus Amantius vir potens in primis cubiculo Imperatoris præfuit: qui, quoniam non licebat eunucho Imperio Romano potiri, cupiebat Theocrito, homini secum fide & beneuolentia coniuncto, coronam donare Imperatoriam. Itaque Iustino accersito, magnam pecuniæ vim ei dat: quam iubet illis distribui, qui possent purpuram Imperatoriam Theocrito impertiri, & ad id præstandum maximè viderentur idonei. Iustinus autem, siue quòd populum largitione suum planè reddidit, siue quòd Excubitorum beneuolentiam pecunia sibi conciliauit (vtrumque enim memoratur) Imperio ipse potitus est, ac statim pòst Amantium & Theocritum cum aliis nonnullis è medio sustulit.] Dedit meritas impius eunuchus pœnas de perfidia, qua per plura annorum curricula contra Catholicam fidem patrocinatus est hæresi Eutychianæ, eiusque sectatoribus fauit, deprimens Orthodoxos. Tali namque ministro per omnia suæ impiæ volun- D tati accommodato vsus Anastasius Imperator, quod damnum intulerit Ecclesiis Orientalibus, vidimus. At Deus vindex eodem tempore, diuerso licet interitu, vtrumque sustulit, Anastasium videlicet, & Amantium eunuchum potentissimum, Eutychianorum patronum: in cuius nece imitatus planè est Iustinus Marcianum Augustum, qui (vt vidimus) Chrysaphium eunuchum eiusdem hæresis & hæreticorum promotorem & defensorem, mox vt creatus est Imperator, necandum curauit. At hæc de Amantio pòst aliquot dies contigerunt.

Edidit tũc & non mediocre pietatis specimẽ Iustinus Imperator, dum coniugem suam, Lupicinam dictam, nomine Euphemiæ illustris martyris, pietatis ergo, appellari voluit, antequam eam Augustæ titulo decoraret [f]. Quæ autem consecuta tunc sint, cùm Ioannes Constantinopolitanus Episcopus vnà cũ populo in ecclesiam perrexit, Acta publica ad verbum excepta indicant; quæ recitata in Synodo Constantinopolitana contra Anthi- E mum sub Menna hic opportunè suo loco describenda putauimus, imitati Flauium Vopiscum, dum pro magno historiæ ornamẽto Acta publica de Consulatu Aureliani in eius Vitam intulit: secuti pariter Ælium Lampridium, qui in Commodo ex Mario Maximo multiplices congessit acclamationes à Senatu proditas. Se habent enim ista veluti ouatio quædam de expugnata perfidia, & de impietate compressa ac fide Catholica liberata triumphus, cùm videlicet in ipsa magna Constantinopolitana ecclesia trophæa victoriæ eriguntur, dum expunctum è sacris tabulis nomen sacrosancti Concilij Chalcedonensis, & abrasa deletaque penitus nomina S. Leonis Papæ, necnon Euphemij & Macedonij Constantinopolitanæ Ecclesiæ Orthodoxorum Antistitum, exposcẽte populo, in eadem sacra Diptycha reuocantur. Accipe ergo quæ tunc feliciter in ecclesia coram Episcopo

[f] *Zonar. & Cedren. in Iustin.* PVBLICA ACTA INFERRI SOLITA IN HISTORIAS.

A scopo & Imperatore die decimaquinta eiusdem mensis Iulij & sequenti acta sunt [a]:

[a] *Constantinop. Synod. contra Antimũ Act.1 Tom.2. Concil. vet. edit.*

Introitu facto secundùm cõsuetudinem in sanctissima magna ecclesia nostra, die Dominica instãtis mensis Iulij, Indictione vndecima à Domino nostro Archiepiscopo œcumenico Patriarcha Ioanne (sicut non ignorat vestra erga Deum dilectio) dum ipse vnà cum venerabili clero esse circa ambonem, voces factæ sunt à populo, dicentes: Multi anni Patriarchæ, multi anni Imperatori, multi anni Augustæ: Anni plurimi Patriarchæ. Quid manemus incommunicati? Per tot annos quare non communicamus? Ex cuius manibus communicare volumus? Ascende ad ambonem. Heus persuade populo. Post multos annos communicare volumus. Orthodoxus es: quem times, digne Trinitate?] hæc idcirco illi, quòd à tempore electi Macedonij Orthodoxi ipsorum Episcopi, populus Orthodoxus se à communione impij Timothei subrogati successoris subduxerat. At B prosequamur Acta, cùm rursus acclamat populus, & fidem Catholicam sartam tectam conseruatam exposcit:

ACCLAMATIONES IN ECCLESIA IN AVSPICATIONE IMPERII.

EXCLAMAT POPVLVS IN HAERETICOS.

Multi sint anni Imperatoris, multi anni Augustæ. Seuerum Manichæum eiice. Qui non loquitur, Manichæus est. Effodiantur ossa Manichæorum. Sanctam Synodum modò prædica. Multi sint anni Imperatoris: Multi sint anni Patriarchæ digni Trinitate. Sancta Synodus modò prædicetur digna Trinitate. Maria Θεοτόκος, *id est*, *Dei genitrix*, est digna throno. Sancta Maria Dei genitrix est.] idcirco inculcat hæc de genitrice Dei Maria populus acclamando, quòd ab Eutychianis calumniã pateretur hæresis Nestorianæ. Sed pergunt: Sancta Synodus hoc dixit. Qui non loquitur, Manichæus est. Vincit fides Trinitatis. Vincit fides Orthodoxorum. Sanctam Synodum modo prædica. Orthodoxus regnat: quem times? Vincit fides Imperatoris. Vincit fides Augustæ. Noui Cõstantini multi sint C anni.] Nescit (vt vides) frena gaudium: exuberans lætitia facit eadem sæpe repetere: quæ cùm audies toties repetita, non erunt tibi fastidio, si in memoriã reuoces eorumdem longissimi temporis suspiria, gemitus, luctũ, eiulatum, exiccantemq. eorum corda mærorem. Sed magis admirari non desines eorumdẽ æstuantes ardore fidei Catholicæ animos, cùm audies quibus rursum eumdem suum ipsorum Episcopum compellant, exagitant, vrgentque clamoribus: Vel exeas (clamant) vel prædicabis. Multi anni Imperatoris. Iustine Auguste tu vincis. Synodũ Chalcedonẽsem modò prædica, quia Iustinus regnat. Quem times?] his planè vocibus compellat populus Patriarcham, quem scirent semper fuisse Catholicum, verùm sub Anastasio persecutore timore correptum ad tempus silentio obriguisse. Sed rursum in hæreticos ita exclamat populus:

CONTRA EVTYCHIANOS CONCLAMAT POPVLVS.

Seuerum Manichæum foras eiice. Synodum Chalcedonensem modò prædica. Qui D non anathematizat Seuerum, Manichæus est. Eiice foras Seuerum: Nouum Iudam eiice foras. Insidiatorem Trinitatis eiice foras. Sanctam Synodum modò prædica. Heus, obtestor, vel prædicabis, vel exies. Fides est, nõ ἐκστῆθεωρεῖν. Fratres Christiani, vna anima. Iustine tu vincis. Si fidem amas, Seuerum anathematiza. Heus, heus, obtestor: Multi anni Imperatoris. Heus, traho te. Heus, portas claude. Qui non loquitur, Manichæus est.] Sed cur, dices, Manichæos appellant Eutychianos hæreticos? duplici sanè ex causa: Primùm quidem, quòd Anastasius Imperator Eutychianorum patronus, Manichæorum hæresis (vt dictum est) infamia laborabat; ob idque & qui cum eodem aduersus Catholicam fidem conspirabant, Manichęi pariter dicebantur: deinde verò, quòd cùm veram naturam carnis post adunationem in Christo Eutychiani negarent, quamdam cum Manichæis negantibus pariter Christi carnis veritatem, affinitatem contraxerant. Sed rursus populi Ortho- E doxi conclamationes & compellationes in Patriarcham audi, cùm simul addunt:

Heus congregationi, Synodo, heus. Modò prædica, per Euangelium nihil præter te. Heus obtestor. Multi anni Imperatoris. Noui Constantini multi anni. Orthodoxi Imperatoris multi anni. Nouæ Helenæ multi anni. Seuerum eiice foras: Nouum Iudam eiice: Insidiatorem Trinitatis eiice foras. Multi anni Imperatoris. Fratres Christiani, vna anima fides est, non est simpliciter *. Sancta Maria Dei genitrix est. Hæc & Synodus dixit.]

* singulariter ACCLAMATIONES QVALES ESSE SOLERENT.

Has dum audis, lector, frequentes populi acclamationes, ne putes improuisos hos, incompositósve ac dissonos fuisse clamores tumultuantis ac perstrepentis in ecclesia multitudinis, sed potiùs sonoras ad rythmum & modos musicos voces attemperatas, longè suauiores quàm in Circo esse solerent: de quibus accipe quid Cassiodorus [b] dicat, cùm de Circensibus acclamationibus agit: Soletis enim æra ipsa mellifluis implere clamoribus, & vno sono dicere, quod ipsas belluas delectet audire: profertis voces organo dulciores,

[b] *Cassiod. lib.2 epist.51.*

& ita sub quadam harmonia citharæ concauum theatrum per vos resonat, vt tonos possit A quilibet credere, quàm clamores. Numquid inter ista rixæ decent, aut inflammata contentio? &c.] Si ergo acclamationes in theatro tales esse solerent; quales nam, quamque modestiores & magis harmonicæ esse in ecclesia debuerunt? Sed prosequamur Acta.

QVID PATRIARCHA AD POPVLVM. Hæc cùm exclamassent, data est eis responsio à sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo & Patriarcha œcumenico Ioanne: Hæc patienter sustinete, fratres, vt priùs adoremus sanctum altare: & post hoc do vobis responsionem. Et cùm intrassent in sanctum altare, mansérunt clamantes: Multi anni Imperatoris: Multi anni Augustæ. Heus obtestor, non exibis, nisi anathematizes Seuerum: Anathema Seuero apertè dic: Heus * resera: Heus obtestor: Multi anni Imperatoris. Et demum ascendens super ambonem sanctissimus ac beatissimus Archiepiscopus & Patriarcha noster œcumenicus Ioannes, acclamauit hæc: Scitis labores meos, dilectissimi, quos & in antiquitate existens subiui, & nunc sustinui B pro fide, & sustineo vsque ad mortem. Non ergo opus est turbatione, aut tumultu. Neque enim aliquid prætergressum est de recta fide statuendum: neque sanctam Synodum quis anathematizare audet; sed omnes sanctas Synodos, quę confirmauerunt trecentorum decem & octo Patrum in Nicæa congregatorum, Orthodoxas cognoscimus, & maximè ipsas tres sanctas Synodos, hoc est, Constantinopolitanam, Ephesinam & Magnam Chalcedonensem: nam specialiter Symbolum trecentorum decem & octo Patrũ, in quo baptizamur, ipsæ sanctæ tres Synodi consonanter confirmauerunt.

Post acclamationes verò, insistentibus ipsis per plures horas in ipsis vocibus, addebant: Non discedes, nisi anathematizes. Multi anni Patriarchæ digni Trinitatis: Multi anni Imperatoris. Multi anni Augustæ. Congregationem Synodi Chalcedonensis modò prædica. Commemorationem Patrum ad crastinum prædica. Nisi responsionem accepero, C vsque serò hîc sum. Congregationem Patrum Chalcedonensium crastina die prædica: Hodie si prædicaueris, cras perficietur. Non recedimus, nisi prædicaueris. Eos qui Nestorium & Eutychetem anathematizauerunt, ad crastinum prædica. Nisi responsionem accepero, vsque sero hic sum.] hæc quidem toties inculcata, ac toties repetita, ingeminataq; sępius, ex industria facta esse videntur & ex composito prodita, quo vniuersi populi perseuerantia & ardor erga fidem Catholicam magis ac magis totius Orientalis Imperij oris innotesceret: non quidem vt ista cunctatione Ioannis Episcopi sincera fides, quam semper coluisset, in suspicionem adduci posset, quem probè nouerant etiam sub hæretico Imperatore perseueraſſe Catholicum: sed magis vt hoc vno conuentu, tum populi, tum Episcopi, tum denique Imperatoris fides Catholica probaretur, ac probata omnibus nota fieret. Subdunt verò Acta de ipso Ioanne: D

CONCLAMATA APPROBATIO QVATVOR SYNODORVM. Et acclamauit sanctissimus ac beatissimus Episcopus noster Patriarcha œcumenicus Ioannes sic: Quoniam perfici petiistis congregationem sanctorum Patrum Chalcedonensium: cognoscentes scietis, quòd & hoc faciemus consilio piissimi & Christo amantissi Imperatoris nostri. Perseuerantibus autem ipsis, & eadem voces exclamantibus, & addentibus: Non recedimus, per sanctum Euangelium: Congregationem Patrum Chalcedonensium in crastinum prædica. Prædicata fuit congregatio per Samuelem diaconum sic: Notificamus vestræ charitati, quòd crastina die perficiemus memoriam sanctorum Patrum nostrorum Episcoporum in Chalcedonensi metropoli congregatorum, qui vnà cum sanctis Patribus Cõstantinopoli & in Epheso congregati confirmauerunt Symbolum trecentorum decem & octo Patrum in Nicæa congregatorum. Congregabimur autem huc. E

SEVERVS PVBLICE CONDEMNATVS. Et post acclamationem congregationis iterum permansit populus, & vna voce quàm plurimum clamauit: Seuerus nunc anathematizatus est. Non exeo, nisi modò responsionem accipio: Obtestor: Orthodoxus es: Modò anathematiza. Aut anathematiza, aut nihil. Et insistentibus ipsis plurimum in iisdem, præsentibus Theophilo Deo amantissimo Episcopo Hieracleano, Theodoto Episcopo Gangrenorum, Hypatio Episcopo Claudiopolitano, Ioanne Episcopo Bosphorio, Pythagora Episcopo Synopeno, Isacio Episcopo Quinquepolitano Græciæ, Ioanne Episcopo Commanorum regionis Pamphiliorum, Amantio Episcopo Nicopolitano, Ammonio Episcopo Abydano, Platone Episcopo Gratianop. * Eustathio Episcopo Philadelphiæ, & Pelagio Episcopo Azanitano, & aliis amantissimis Deo Episcopis consentientibus sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo Patriarchæ œcumenico Ioanni, acclamata fuerunt hæc: Quod Seuerus, qui se ipsum

*Cratiano

A ipsum ab hac Ecclesia separauit, iudicio se ipsum submiserit, omnibus manifestum est. Sequentes itaque & nos diuinos canones & sanctos Patres, alienum ipsum putamus, & à diuinis canonibus per suam blasphemiam condemnatum anathematizamus & nos.] hactenus huius diei Acta Scueri anathemate clausa.

DE NOMINIS OECVMENICI IMPOSTVRA RECENTIORVM GRAECORM. Sed antequam ad diei sequentis res gestas progrediamur, admonendum putamus lectorem, vt inter læta hæc posterorum Græcorum caueant imposturam. Cùm enim ipsa Acta vera omnino atque legitima sint; haud tamen dubium putamus, ipsa quidem in eo esse falsata, dum quoties nominatus reperitur ipse Ioannes Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus, toties ferme additus est titulus Patriarchæ œcumenici. Haud enim recepisset Romana Ecclesia eiusmodi Acta, in quibus adeò frequens titulus eiusmodi legeretur, quo Episcopus Constantinopolitanus, Patriarcha œcumenicus diceretur. Etenim Pela-
B gius Papa sancti Gregorij prædecessor, in Ioannem Constantinopolitanum Antistitem eius nominis tertium, qui sibi huiusmodi titulum vsurpauerat, impugnator insurgens, cùm ad vniuersos Episcopos scribit[a], inter alia plurima in detestationem nouæ præsumptionis hæc habet: State fortes, state securi: scripta, quæ vniuersalis nominis falsitate condemnata sunt, nec dare vmquam, nec accipere præsumatis.] Idemque superiùs tradit nihil eiusmodi ab eiusdem Ioannis prædecessoribus Constantinopolitanis Episcopis aliquando tentatum fuisse: in quam sententiam sanctus etiam Gregorius Papa ad eumdem epistolam dedit[b]. Cùm igitur adeò graues extent testificationes Romanorum Pontificum de eiusdem tituli detestatione atque abrogatione; quonam pacto inter publica Acta Concilij illa reperiuntur esse descripta atque recepta Acta, in quibus idem damnatus reiectusque titulus toties legitur repetitus? Præterea si in eadem Synodo idem sæpe titulus
C lectus, nec reiectus ab aliquo fuit: cur hæc non citata fuerunt contra eosdem Romanos Pontifices Pelagium atque Gregorium? Sed quæ sequenti die itidem in ecclesia transacta sint, videamus. Hæc enim eadem quæ superiùs Acta publica habent[c]:

[a] Pelag. epist. 1

[b] Gregor. lib. 4. epist. 38.

[c] Apud eamdē Synodū Act. 1 Tom. 2. Concil. ver. edit.

His secutis, sequenti Dominica (*immo sequenti die post Dominicam, vt infrà in Actis Concilij Constantinopolitani*) quæ est decimasexta mensis Iulij, Indictione vndecima, finita memoria prædictorum sanctorum Patrum, rursumque facto introitu à sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo Patriarcha œcumenico Ioanne, statim dum ipse appropinquaret amboni, voces à toto populo venerunt sic: Multi anni Patriarchæ: Multi anni Imperatoris: Multi anni Augustæ: Noui Constantini multi anni: Nouæ Helenæ multi sint anni. Reliquias Macedonij Ecclesiæ restitue. Iustine Auguste tu vincis: Eos qui sunt in exilio propter fidem, restitue. Exhumentur ossa Nestorianorum: Exhumen-
D tur ossa Eutychianorum. Quis est Nestorianus, ego nescio: Anathema sit ipse à Trinitate. Quis est Nestorianus, ego nescio: Anathema sit ipse cum Eutychete. Exhumentur ossa Nestorianorum: Exhumentur ossa Eutychianorum. Manichæos eiice foras. Iustine Auguste tu vincis. Seuerum Iudam eiice foras: Manichæos de ecclesia eiice: Duos Stephanos eiice foras. Reliquias Macedonij modò fer. Nomen Macedonij modò ordinetur, totis vocibus Imperatori supplicamus. Nouum Ezumam eiice foras. Nouus Ezumas Amantius est. Maledicum eiice de Palatio. Euphemium & Macedonium Ecclesiæ scilicet restitue. Synodica Romana modò valeant.] ambo hi Constantinopolitani Episcopi, quòd Catholicæ fidei professores essent, electi ab hæreticis Imperatoribus fuerant. Sed rursum Acta:

PETITIONES POPVLI IN ACCLAMATIONIBVS.

PERSISTIT POPVLVS ACCLAMANDO. Multi anni Patriarchæ noui Ioannis, multi anni, digni Trinitatis. Iustine Auguste
E vincas. Multi anni Augusto, Reliquias Macedonij Ecclesiæ restitue. In iis semper vinces. Euphemij & Macedonij nomina modò ordinentur ad perfectam ordinationem Ecclesiæ. Falsos testes Macedonij eiice foras. Quatuor Synodos Diptychis. Leonem Episcopum Romanum Diptychis. Sancta Maria Dei genitrix est: hoc Synodus dixit. Diptycha amboni. Qui non loquitur, Manichæus est. Diptycha amboni. Modò Deum tibi. Iustine Auguste tu vincas: curatorem non habes. Diptycha modò porta. Orthodoxi Imperatoris multi sint anni: Nouæ Helenæ multi anni. Si habes dominium *, modò porta Diptycha. Si habes Augustum, Diptycha modò porta. Canones non reiecerunt istos. Heus ordina: Heus ordina.] Quæ autem Ioannes Constantinopolitanus Episcopus ad ista responderit, eadem habent Acta his verbis:

* Si habes Dominum

QVAE PATRIARCHA AD POPVLVM. Et acclamata sunt hæc: Hesterna die sufficienter satisfecimus vestræ charitati. Nunc verò zelum vestrum apertè cognoscentes, illa festinauimus & festinamus facere, quæ &

Deum colunt, & vobis per omnia & in omnibus satisfacient. Quòd autem debeat nihil A
nobis remoueri de recta fide, arbitror vestram dilectionem diuersis temporibus & modis
experientiam accepisse. Et idcirco fundamentum fidei sanctum, sanctorum Patrum tra-
ditione firmum permanere, gratia Domini nostri & Saluatoris Iesu Christi studuimus,
sperantes & per ipsum dissidentes Ecclesias vnire, & vndique ordinationem diuinorum
canonum inuiolabiliter tenere. Neque enim conceditur aliquid remoueri, & de nouita-
te vocis, & subtilitate sermonis occupare* Fideles, sed adhærere sancto Symbolo, in quo
omnes baptizati sumus, & cum sancto Spiritu Nicæna Synodus exclamauit, & sancto-
rum Patrum Cõstantinopoli congregatio confirmauit, & sancta Synodus Ephesina con-
firmauit, & sancta Magna Synodus Chalcedonensis similiter sigillauit; quam nullo mo-
do aut ratione amouere quis poterit, cùm omnem malè opinantibus tollat occasionem.
Hanc itaque fidem immobilem tenentes ad inuicem, non dubitemus; sed omnem vocis B
nouitatem, ac omnem sermonis subtilitatem abiicientes, vno ore sanctam & consub-
stantialem Trinitatem glorificemus, quæ custodiat in pace vitam piissimi & Christia-
nissimi Imperatoris nostri ac omnium nostrûm. Patri autem & Filio ac Spiritui sancto
gloria nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

*aucupate.

Hac autem acclamatione facta, permanserunt ita clamantes: sed nullus modò egredia-
tur: Obtestor te, portas claude. Fratres Orthodoxi vna anima: Fratres per fidem vna ani-
ma.] ita planè mutua charitate iuncti erant; quòd quidem specimen vnitatis Catholicæ
egregium iidem antè ediderant sub Anastasio, cùm (vt diximus) sæpe sæpiùs eiusmodi ac-
clamationibus & conclamationibus & Imperij statum & vitam ipsius in discrimen ad-
duxerint. Sed audi reliqua, cùm rursus acclamant: Iustine Auguste tu vincas. Qui non lo-
DE NON CV RANDO AMANTIO. quitur, Manichæus est. Sanctus, Sanctus, Sanctus, Trinitas vincit. Et nunc non timeas C
Amantium, nec Manichæum. Iustinus regnat: quid times Amantium?] erat Amantius
de quo dictũ est, terror Orthodoxorũ, eunuchus Præfectus cubiculi Anastasij Imperato-
ris, per quẽ idem Augustus hæreticus aduersus Catholicæ fidei defensores tyrãnicè agere
consueuit. Sed iidem rursus suum ipsorum Episcopum hisce compellant vocibus: Digne
Trinitatis, & hoc bonũ tibi reseruatum est. Qui Synodũ amat, ita honoratur. Multi anni
Imperatoris: Multi anni Augustæ: Multi anni Patriarchæ. Vincit fides Orthodoxorũ. Et
rursus perseuerãtibus ipsis in eisdẽ vocibus acclamãtibus, sunt eis hæc dicta à Patriarcha:

DE COGEN-DO CONCI-LIO AGIT PATRIAR-CHA.

Quòd omne studium posuerimus complacere vobis, & inscandalizatos vos conseruare,
clarè cognoscitis. Sed quoniam omnia canonicè & bono ordine fieri oportet, permit-
tite nos congregare Deo amantissimos Episcopos, vt secundùm diuinos canones omnia
proueniãt, consilioq́. & iussu piissimi Imperatoris nostri: Omnes enim acclamationes ve- D
stras suæ serenitati aperiemus. Et cùm ipsi clausissent portas, in iisdem acclamationibus
permanentibus, accipiens Diptycha sanctissimus & beatissimus Archiepiscopus & Pa-
triarcha œcumenicus Ioannes, iussit ordinari sanctas quatuor Synodos, sanctorum Pa-
RESTITVTA NOMINA EPISCOPORVM DIPTYCHIS. trum videlicet in Nicæa congregatorum, & in Constantinopoli similiter conuenientium
sub Nectario sanctæ memoriæ, & in Epheso congregatorum super depositione Nestorij,
necnon illorum de Chalcedona super deiectione Eutychetis & eiusdem impij Nestorij.
Ordinariq́ue iussit nomina in sancta memoria defunctorum Archiepiscoporum huius
regiæ vrbis Euphemij & Macedonij, ac etiam Leonis Romani Pontificis.

*Luc. 1.

Tunc voce magna omnes de populo tamquam vno ore clamarunt*: Benedictus Do-
minus Deus Israël, quia visitauit & fecit redemptionẽ populo suo. Magna autẽ hora ex
vtraque parte consistentibus, & psallentibus hanc psalmodiam, cantores superuenientes E
conuerterunt se dicere Trisagium. Et cùm ipsi incepissent, totus populus quieuit, & au-
diebat attentis auribus Trisagium. Et post lectionem sancti Euangelij ex more sancta
Missa finita, *Catechumenorum videlicet*, & ianuis clausis, ac sancta lectione iuxta con-
suetudinem lecta, tempore Diptychorum, *cùm scilicet publicè recitarentur nomina defun-
ctorum Episcoporum*, cucurrit omnis multitudo cum magno silentio circumcirca altare.
Et cùm solùm lectæ fuissent à diacono appellationes prædictarũ sanctarum quatuor Syn-
odorum, & sanctæ memoriæ Archiepiscoporũ Euphemij & Macedonij & Leonis, voce
magna vniuersi clamauerunt: Gloria tibi Domine. Et post hoc cum omni modestia com-
pleta fuit cum Deo diuina Missa.] hactenus Acta, in quibus fraudulenta manus, quæ
Constantinopolitano Episcopo titulum addidit Patriarchæ œcumenici, nomen S. Leo-
nis Papæ post Constantinoplitanos Episcopos vltimo loco ponit: nam & sui ipsorum ve-
teres

A teres libri rituales eiusmodi redarguunt impostura, in quibus primo loco descripta le-
guntur nomina Romanorũ Pontificum, inde verò eius Ecclesiæ Antistitũ. Certè quidem
in ordine precum ante omnes Romanus Pontifex, ac deinde ciuitatis Antistes poni so-
litus erat. Sunt de his plura exempla in liturgia S. Marci, quæ vsui erat primariæ totius
Orientis Ecclesiæ Alexandrinæ, & inter alia cùm ibi dicitur*: Sanctissimum & beatis-
simum Papam N. quem præsciuisti fore vt sibi sancta tua Catholica & Apostolica Ecclesia
omnium suffragiis eligeret, necnon sanctissimum Episcopum N. conseruans, &c.] ita ve-
tus vsus, quem recentiores schismatici peruerterunt.

*Extat Tom. 6 Biblioth. sanctorum Patrum.

RESTITVTA IN DIPTY-CHIS NO-MINA EX-PVNCTO-RVM EPI-SCOPORVM.

Quòd autem quæ in magna ecclesia, exposcente populo, tumultuariè facta essent, mi-
nùs legitimè ex forma à sacris legibus præscripta gesta esse viderentur: vt eadem ritè, mo-
re maiorum, in conuentu Patrum agerentur, Ioannes Constantinopolitanus Episcopus
B procurauit. Sic igitur post dies quatuor à dictis publicis Actis in ecclesia habitis dicta die
decimasexta Iulij, eiusdem mensis die vigesima collecta est Synodus Constantinopoli eo-
rum, quos ibi reperiri contigit, Episcoporũ, vel qui proximè degentes citò vocari potue-
rũt, numero quadraginta: Cui primùm oblatus est à monachis Orthodoxis libellus quin-
que continens petitiones, quæ cognitæ examinatæq́. in Synodo sunt, & ab eadẽ quinque
pariter edita decreta; quæ simul iuncta sua relatione Synodus vniuerso Christiano orbi
nota fieri voluit, publicis litteris ad ipsum Ioannem Episcopum datis, quæ sic se habent*:

*Apud eam-dẽ Synodum Act. 1. Tom. 2 Concil.

SYNODVS CONSTAN-TINOPOLI-TANA.

Cùm Deus omnium Dominus pro commodo Orthodoxæ fidei & stabilitate Catho-
licæ Ecclesiæ, præterita Dominica & feria secũda, expleta Missa in sancta Dei ecclesia hu-
ius regiæ vrbis, vna voce mouit innumerabilem & infinitum populum, & ad hoc diuino
zelo accendit plurimum, & sedulò petere vestram beatitudinem ascendere ambonem, &
C exclamare pro recta fide, pro qua semper agonizastis & agonizatis: Et cùm hæc feciſtis,
factæ fuerunt (vt dictum est) exclamationes plurimæ & continuæ populi vos laudantis
pro Orthodoxa fide, & Patres prædecessores nostros expulsos restitui expetentis. Cùm
autem vester nuncius totum nostræ examinationi tradiderit, & opportuna considerare
mandauerit: necessarium putauimus, quæ secuta sunt & à nobis formata, per relationem
primùm vestræ beatitudini annunciare. sunt enim hæc:

Vigesima instantis mensis Iulij, Indictione vndecima, Consulatu Magni clarissimi vi-
ri, vniuersus monachicus ordo huius à Christo amatæ Imperialis ciuitatis, qui ex diuersis
monasteriis conuenit, hic quidem Archimandritarũ, alius verò reliquorum libellos por-
rexit huic omni congregatæ nostræ Synodo: petieruntq́. ipsos legi, & capitula in eis con-
tenta examinata à nobis fini tradere, immo verò sub forma Synodali ponere. Cùm itaq;
D ipsos libellos legeremus, quos & subordinauimus formæ prædictæ hæc continere: in ipsis DE RESTI-TVENDIS NOMINI-BVS ORTHO DOXORVM IN DIPTY-CHIS.
legimus primam petitionẽ libelli habẽtis, vt sanctæ memoriæ Euphemius & Macedonius
expulsi, & in exilio mortui, iustè & canonicè reuocẽtur, & tradãtur catalago prædecessoro-
rũ Archiepiscoporũ in Domino ibidem quiescentium; omnibus vacuis manentibus, quę
contra ipsos quandocumque facta fuerint: ponanturq́. in sacris Diptychis ipsorum voca-
bula, secundùm quod omnis populus & monachicus ordo sedulò & multũ exclamauit.

Nos autem ordinem optatum petitioni imponere studentes, quæsiuimus facta in ip-
sis. Et cùm cognouimus per lectionem, quamplurima horum neque cum diligentia pro-
uenerunt, neque fideliter, neque per iustitiam memorati Patres eiectionem sustinuerunt,
neque tamquam aliquid amouerint de his quæ in recta fide seruabantur: necessarium pu-
tauimus, petitioni totius populi simul cum mulieribus & pueris, ac totius dignitatis ac
E militiæ, atque etiam monachici ordinis sedulò clamantium secundùm exhibitos libellos
cum omni veritate satisfacere; vt secundùm quod sanctæ memoriæ Paulus, & Ioannes,
nempe Chrysostomus, & Flauianus Patres huius regiæ vrbis reuocati fuerunt, sic & ipsi
huiusmodi honoris in sacris libris memoria digni facti sint. Quæ ergo considerauimus &
reformauimus, honestum existimauimus ad vestram beatitudinem deducere, & per ip-
sam piissimo Imperatori nostro.

DE RESTI-TVENDIS ALIIS OR-THODOXIS EXVLIBVS.

Secundum capitulum in libellis continebatur, vt qui propter causam prædictorum Pa
trũ (Euphemij dicimus & Macedonij) banniti fuerunt & fugati, reuersi restituantur pro-
priis gradibus. Quoniam igitur iusta petitio est, & primæ consequens: deliberauimus, vt
prædicti adiuuentur, & adducantur ad piissimum & serenissimũ Imperatorem nostrum.

Tertium capitulum in petitione continebatur, vt pro maiori scripturarum auctora-
mento sancta & Magna Synodus trecentorum decem & octo Patrum cõgregatorum in
Nicæa,

Nicæa,qui ſanctum fidei Symbolum definierunt & acclamarunt, in quo baptizati ſumus A
& baptizamus,& quæ Conſtantinopoli ſub Nectario ſanctæ memoriæ congregata eſt, &
prædictum ſanctum Symbolum trecentorum decem & octo Patrum confirmauit, pona-
tur in ſacris Diptychis.] deſideratur comprobatio duorum reliquorum Conciliorum
Epheſini & Chalcedonenſis,quæ pariter ab ipſis probata conſtat ex iis quę inferiùs in ca-
dem epiſtola leguntur,in qua iſta ſequuntur: Quoniam igitur honeſta petitio eſt (quod
enim pro vtilitate Eccleſiaſtici ſtatus factum ſit)dignũ iudicauimus iuxta acclamationes
populi,& acclamationem veſtræ beatitudinis,& ſecundùm porrectum libellum à vene-
bilibus Archimandritis & monachis,ipſas ſanctas Synodos in Diptychis prædicari.

DE NOMINE S. LEONIS IN DIPTYCHA RESTITVENDO.

Quartum capitulum in petitione venerabilium monachorum continebatur,vt nomen
ſanctæ memoriæ Præſulis Romanorum Leonis in ſacris libris ſimiliter prædicetur, iuxta
quod exclamationes populi ſupra & ſedulò factæ ſunt. Quoniam igitur Chalcedonenſis B
Synodus non ſolùm Leonis ſanctæ memoriæ,verùm etiam & Cyrilli Alexandrinorum à
Deo amati paſtoris memoriam in Orthodoxa fide fecit; & Cyrillus quidem Alexandri-
nus in Diptychis prædicatur, Leo autem ſanctæ memoriæ non prædicatur:iuſtum puta-
uimus, vt quod deficit,ſuppleatur. Et quia æqualiter ab hac ſancta Synodo pro ſtatu Or-
thodoxæ fidei honorati ſunt, ſimiliter & in ſacris Diptychis pro vtilitate & pace Eccleſiæ
prædicentur.] Quod autem iidem in Synodo ſacerdotes tradant æqualiter prædicatos eſ-
ſe Leonem in Concilio Chacedonenſi, atque Cyrillum in Epheſino, ſic intelligas, quòd
Cyrillus ei præfuit, vices(vt ſuo loco dictum eſt) gerens Romani Pontificis: cùm tamen
magna ſit differentia inter primarios magiſtratus,& delegatos ab eis.

Quintum capitulum in ipſis petitionibus continebatur, vt attentata contra ſanctam
Chalcedonenſem Synodum remouerentur, & blaſphema verba contra ipſam auferan- C
effundantur DE DAMNATIONE SEVERI EPISCOPI ANTIOCHENI. tur:per Seuerum dico, qui eſt in Antiochia, indiſpoſitè & perperam prolata anathemati
ſubiiciantur, ſicut ſedulæ acclamationes populi factæ ſunt. Quoniam igitur oportebat
& de iſto formam conuenientem Eccleſiaſtico ſtatui proferre: neceſſarium iudicauimus,
primùm blaſphema ipſius verba in medio totius Synodi legi ad redargutionem eorum
quæ ab ipſo præſcripta fuerunt. Habent itaque ſic de verbo ad verbum attentata & bla-
ſphemata ab ipſo aduerſus ſanctam Synodum: Quæ à Synodo eo tempore in Chalcedo-
ne congregata formata fuerunt ac ſtabilita, & eos qui pro ipſa pugnant, anathematiza-
mus.Hæc eſt illius ſceleſtæ vocis blaſphemia: ſed non ſolùm immunis hæc, verùm etiam
aliæ plurimæ blaſphemiæ in libris ipſius proclamantur in hac regia vrbe; quibus Ortho-
doxiæ amatores incidentes,derident ipſius phreneſim,qui ſpuriè fertur.

Quoniam igitur hoc accuſatum habet redargutionem non ſolùm ex prædicta voce, D
ſed ex eo quod ſcriptum eſt, & ex aliis pluribus blaſphemiis turpiſſimæ eius linguæ con-
tra hanc ſanctam Synodum: idcirco hunc iuſtè perpetuò anathemati & nos ſubmitti-
mus,omni honore,nomine,dignitate,& operatione, Chriſtiano,aut ſacerdoti conenien-
te,vel conuenire valente priuantes, & nudum diuinæ communionis ſecundùm Eccleſia-
ſticos canones ſtatuentes, contra quos & blaſphemare & calumniari ſanctam Chalcedo-
nenſem Synodum conatus eſt, quæ ſpecialiter ſignauit Symbolum trecentorum decem
& octo ſanctorum Patrum qui in Niceą conuenerunt,& quę immotum ac immutilatum
ipſum exiſtere prædicauit; ſicut & ſancti Patres, qui Conſtantinopoli, & qui in Epheſo
conuenerunt, ſimiliter confirmauerunt, cum quibus & ſancta Chalcedonenſis Synodus
ſimilia defendit,& reſplendere vbique hoc iuſſit.

Quapropter non ſolùm tamquam blaſphemum, ſed & tamquam calumniatorem; & E
omnibus ſanctis Synodis per iſtam Synodum iniuriãtem,prædictum Seuerum omni ho-
nore deſtitutum eſſe ſtatuentes, anathemati ſubiicimus. Hæc à nobis examinata & for-
mata, ad ſanctum nuncium tuæ beatitudinis feſtinanter exarauimus, & propria manu
ſubſcripſimus, & afferri ſubordinauimus exhibitos nobis libellos ad agnitionem verita-
tis: vt & hæc per veſtram beatitudinem veniant ad potentiſſimum & ſereniſſimum Im-
peratorem noſtrum, & ad piiſſimam ac Dei amantiſſimam Auguſtam, & ad glorioſum
ipſorum ac magnum Senatum.]hactenus Synodalis relatio,cui poſt ſubſcriptionem qua-
draginta Epiſcoporum adiectus legitur monachorum libellus.

Fuerunt hi primi flores,quos poſt diuturnam hiemalem brumam Orientalis terra pro-
duxit, quæ hactenus ſub maledictione diuina nonniſi tribulos atque ſpinas genuerat. Vt
*Cant.2. meritò tunc Fidelibus illud Canticorum *occinere licuerit: Flores apparuerunt in terra
noſtra

A noſtra: ficus protulit groſſos. Vineæ florentes dederunt odorem ſuum.] Verùm flores & IN QVIBVS ORIENTALES ISTA SANCIENTES DEFECERVNT.
non fructus,groſſi & non ficus,odor & non ſapor iſta fuerunt, quouſque ſapientis manu
agricolæ infructuoſi palmites non fuerunt exciſi. Intellexiſti enim vnà cum fidei Catho-
licæ profeſſione, approbationeq. ſacroſancti Chalcedonenſis Concilij, ſimulque reſtitu-
tione nominis S. Leonis Papæ in ſacras tabulas,atque conclamata & in Synodo & in ec-
cleſia damnatione Seuери & aliorum hæreticorum, his omnibus ſcitè probeque tranſ-
actis, admiſta zizania eſſe tritico, cùm ab eiſdem reddita ſunt nomina Euphemij &
Macedonij Conſtantinopolitanorum Antiſtitum propter fidem exulum, pariterque in
ſacra Diptycha reuocata; quos conſtat in ſchiſmate tanta paſſos, neque fuiſſe receptos in
communionem ab Apoſtolica ſede ob retentum ab ipſis pertinaciter nimis nomen Aca-
cij ſchiſmatici & hæreticorum communione polluti. hi, inquam, infructuoſi palmites
B Apoſtolica priùs fuerunt præcidendi falce,vt culta vinea dignos fructus afferret.

Quamuis enim alia cuncta cùm à populo rectè in eccleſia petita, tum ab epiſcopis in EVPHEMII ET MACEDONII NOMINA PERPERAM REDDITA DIPTYCHIS.
Synodo ſanctè pieque definita videri poſſint; vtpote quæ pro defenſione Catholicæ fidei,
& alleuatione oppreſſorum ab hæreticis, & condemnatione hæreticorũ ſtatuta eſſent:il-
lud tamen conſtat perperam à populo flagitatum, & à Synodo turpiùs conceſſum ac de-
creto ſancito firmatum,vt nomina eorumdem Epiſcoporum,quæ iam antea licet ab hæ-
reticis è ſacris Diptychis deleta fuerant, in eaſdem Eccleſiaſticas tabulas inferrentur.
Quamobrem cùm poſtea hæc reſciſſet Hormiſda Pontifex* per legatos quos Conſtanti-
nopolim miſit(vt ſuo loco dicemus)egit Apoſtolica auctoritate, vt reſtituta in Diptycha
eorumdem nomina Euphemij & Macedonij vnà cum nomine Acacij eiuſdem ciuitatis
Epiſcopi iterum è ſacris tabulis expungerentur.

*Ex ſuggeſt. Germani & Pulion extat inter Hormiſdæ epiſtolas Tom. 1. epiſt. Rom. Pontif.

C Eſt profectò magna admiratione dignum, quæ tantæ ciuitatis tam frequens popu- QVAE AB APOSTOLICA SEDE EIVS SYNODI SINT ABOLITA.
lus vnà cum monachis atque clericis tanta inſtantia petiiſſet,& congregati in Synodis ſi-
ue Conſtantinopoli, ſiue in Syria, & vbique locorum in Oriente Orthodoxi Epiſcopi
ſtabiliiſſent,in vnam eamdemque ſententiam conſpirantibus omnibus Orientalibus Or-
thodoxis Epiſcopis,conſentiente præſertim Imperatore, cùm vnus tantùm diſſentire in-
uenitur Romanus Epiſcopus,omnia mox labefactata,ſua ſponte nullo negotio corruere.
Vnius itaque dumtaxat facultas fuit Hormiſdæ Romani Pontificis, vt quæ ab omnibus
probata eſſent, irrita prorſus redderentur; qui potuit eoſdem ad ea omnia abroganda at-
que penitus delenda compellere. Fluxit planè & ea in re, quantus eſſet in vniuerſa Ec-
cleſia moderanda vigor Apoſtolicæ ſedis. Sed de his pluribus ſuo loco inferiùs agen-
dum erit. Reliqua verò,quæ in eadem Conſtantinopolitana Synodo tum pro firmitate
D Chalcedonenſis Concilij,tum etiam contra Seuerum & alios Eutychianos hæreticos de-
creta fuere, ab eodem Romano Pontifice rata habita ſunt, & nouis accedentibus ſcriptis
firmata,atque fortiùs roborata.

His igitur in Synodo Conſtantinopolitana decretis,curę fuit Ioannis Conſtantinopo-
litani Epiſcopi de omnibus certiores reddere omnes Orientis Epiſcopos, ad quos etiam
vnà cum Synodalibus litteris Actorum publicorum exemplaria, tum rerum geſtarum in
magna eccleſia, tum quæ in Synodo definita fuiſſent,miſit. Qualesnam autem eiuſmodi
litteræ fuerint,ex iis quas dedit ad Ioannem Hieroſolymorum Epiſcopum, reliquas intel-
ligere ſatis valeas. Extant ipſæ quidem perbreues recitatæ in eadem Synodo verbis iſtis[b]:

[b] *Eadẽ Synod. Act. 1. EPIST. IOAN. AD EPISCOPVM HIEROSOLYMITANVM.*

Chriſtus Deus noſter, qui eiuſdem animæ & fidei hominibus vinculũ charitatis in pa-
ce dedit,quæ ab ipſis geſta ſunt,communia eſſe, iuſtum ducit. Quoniam igitur diuinus
E quidam cælitus motus fuit Chriſtianiſſimi populi huius regiæ ciuitatis; ac omnia ab ipſo
exclamata,& à me pronunciata,mundo manifeſta ſunt:neceſſarium putaui tuę ſignificare
charitati, vt cùm hæc Spiritus ſancti operatione cognoueris, verbo veritatis confirmeris:
maximè quæ ſancta Synodus congregata petitione totius monaſtici ordinis definiuit in
ſcripturis, & quæ definiuit, tuæ ſanctitati quàm celeriter mittere ſtuduimus.] hactenus
Ioannes ad Ioannem. Eiuſdem planè ſunt argumenti, quæ eodem tempore ſcripſit idem
Conſtantinopolitanus Epiſcopus ad Epiphanium Archiepiſcopum Tyri, quarum eſt ex-
ordium:Deus qui omnia ad vtilitatem deſuper diſpenſat, &c.]

Cùm igitur iſtiuſmodi adeò læta per litteras Ioannis vniuerſo orbi Orientali innotuiſ-
ſent: atque ex miſſis Actorum exemplaribus pariter certũ exploratumq. in omnibus red-
ditum eſſet, Iuſtinum nouum Auguſtum eſſe Catholicum, atque fidei Orthodoxæ patro-
cinari: mox erectus eſt animus Orthodoxorũ Epiſcoporum,illorumq.potiſſimùm,qui ti-

more

more persecutionis sub Anastasio Imperatore vel latebras captassent, vel communicationi hæreticorum se turpiter miscuissent. Illo itaque mortuo, vt cessauit exactor (sicut est sermo *propheticus) quieuit tributum: ad impertitam ex insperato pacem Ecclesiæ respirare cœperunt, & sub Orthodoxi Imperatoris patrocinio sumere ingentes spiritus Episcopi omnes, quibus vel exiguus saltem vitalis calor Catholicæ fidei reliquus adhuc erat. Excitati verò huiusmodi Constantinopolitani Antistitis litteris, veluti milites classico, exurgunt omnes, & in vltionem impietatis armantur, coëunt simul iungentes spirituales copias: in diuersis enim prouinciis delectum habẽtes, Orthodoxos conuocant ad Synodos celebrandas Episcopos; in quibus aduersus impietatem & impios ardentioribus animis concertantes, hos & illam cum eius sectatoribus sternunt: sicque stratam atque protritam fidem Catholicam erigunt, & in pristino maiestatis suæ throno honorificè collocant: simulque Synodales reddunt ad Synodum Constantinpolitanam epistolas, quibus tum se confirmare cuncta quæ essent acta significant; tum etiam ipsam veluti aculeatis stimulis ad perfectam destructionem hæreticorum, Seueri potissimùm ac sociorum, impellunt.

*Isai.14.

FREQVENTES SYNODI IN ORIENTE PRO FIDE CATHOLICA.

Quot autem ea de causa hoc anno coiuerint Orthodorum Synodi in Oriente, nescitur quidem: sed in singulis prouinciis eas celebratas esse, collectus simul Episcoporum numerus, qui rebus gestis pro fide Catholica, ipsique veræ fidei subscripsere, facilè persuadet. Etenim Rusticus Romanæ Ecclesiæ diaconus Cardinalis huius sæculi scriptor luculentissimus, dum contra Acephalos per dialogissmum disputat [b], testatur duo mille & quingentos sacerdotes sub hoc eodem Iustino Imperatore probasse Catholicam fidem; nam ait: Sufficeret tibi vnica auctoritas Synodi vniuersalis, quæ toties cunctarum Ecclesiarum consona sententia confirmata est tam per encyclicas epistolas, regnante Leone, quàm per libellos sacerdotum forsan duorum millium & quingentorum, imperante Iustino, post schisma Petri Alexandrini, & Acacij Constantinopolitani.] hæc ipse. Sed vt tantæ messis paucas saltem spicas, quæ superfuerunt, in aream inferamus; hic duarum tantummodo Synodorum, quæ extant, Hierosolymitanæ videlicet atque Tyriæ, Synodales epistolas describemus, necnon litterarum clericorum & monachorum Apameorum & Antiochenorum fragmenta scitu dignissima ad horum temporum res ab hæreticis gestas pernoscendas, cùm ex iisdem nefanda hæreticorum opera tenebrarum prodantur in lucem. Atq. primùm quæ à Hierosolymorum Synodo, cui interfuerunt Episcopi triginta tres, & à Ioanne Hierosolymitano scripta est, hic recitetur; quæ sic se habet [c]:

[b] Extat Tom. 4 Biblio sanct. non edit. col. 1174.

INGENS NVMERVS ORTHODOXORVM FIDEM CATHOLICAM PROBANTIVM.

[c] Eadẽ Synod. contra Antimum Act. 1.

Domino meo, Deo amantissimo & sanctissimo conministro Ioanni, & sanctæ Synodo in Constantinopoli congregatæ, Ioannes Dei miseratione Episcopus Hierosolymorum, & sancta Synodus trium Palæstinarũ existens sub sanctis locis Christi Dei omnium in Domino salutem.

SYNODALIS EPIST. CONCILII HIEROSOL.

Quoniam duplex est lacrymarum motus, alter quidem qui in dolorem fert, alter verò qui in lætitiam (nam Ioseph Patriarcha [d] cùm recognosceretur à fratribus, magno & intimo desiderio lacrymatus est; & Paulus vas electionis dicit [e] quòd tristitia mundi mortem operatur; quæ autem secundùm Deum est, salutem) incidentes nos illacrymabiliter in his quæ à vestra sanctitate gesta ac scripta sunt, repleti lætitia sumus, ita vt nos magno cum Propheta Dauid [f] dicamus: Lætati sumus in his quæ dicta sunt nobis, in domũ Domini ibimus. & hoc [g]: Hæc est mutatio dexteræ excelsi. & illud [h]: Confitemini Deo deorum, qui facit mirabilia magna solus, quoniam in sæculum misericordia eius. & illud [i]: Quis loquetur potẽtias Domini, auditas faciet omnes laudationes eius? Ecce enim Deus dicit per Samuelem [k]: Facio opera mea in Israël, vt omnis qui audit, crepitent ambæ aures eius. Hæc & temporibus nostris opere prouenerunt.

[d] Genes. 45.
[e] 2. Cor. 7.
[f] Psal. 121.
[g] Psal. 76.
[h] Psal. 135.
[i] Psal 105.
[k] 1. Reg. 3.

DE IMPIETATE SEVERI.

Nam abominationem illam desolationis, monstrum pestiferum, Seuerum dicimus, qui iniquitatem in altum locutus est per sua blasphema verba contra sanctam Magnam & œcumenicam Chalcedonensem Synodum dicta; cuius neq. principium cognitum est nobis, neque quis sit; qui Antiochenam sedem iniquè ac tyrannicè ac contra Ecclesiasticos canones subripuit, & qui secundùm illum Ægyptium [l] in Actibus, concitauit; & induxit in eremum sicarios; anathemati subiecit, & alienum fecit ab omni sacerdotali collegio & dignitate & honore per vestram sanctitatem, quæ malum odit. Qui enim dedit Hieremiæ [m] Prophetæ superædificare & demoliri, eradicare & plãtare, & Petro Apostolorũ [n] principi soluere & ligare; hic communiter donauit sacerdotio: Sanctissimos itaque

[l] Act. 21.
[m] Hier. 1.
[n] Matth. 16

A que & Deo dilectos monachos, qui sub magna illa & regia ciuitate habitant, atque etiam ipsius Deo dilectum populum propter Dei zelum laudamus: quoniam & vsque ad mortem perstiterunt, vt lupum Antiochenæ ciuitatis de pascuis ouium expellerent: qui se ipsum occultabat quidem, sed magis nocere conabatur, quàm ipse posset. Qui secundùm illud Balac [a], maledicere conabatur, quem Dominus non maledixit. In caput ipsius omnes maledictiones euenerunt: & benedictus est Israël, qui intelligit. Et periit quidem Balac, simili modo & Balaam vates, qui opera actuum suorum suscepit, & anathematizatus est, & ille cum seruo otioso & malo pœnam sustinet.] his adiicit plura, quibus se confirmare, rataque habere demonstrat cuncta quæ pro confirmatione Concilij Chalcedonensis, & pro restituendis nominibus Orthodoxorum, & damnatione hæreticorum ab ipsa Synodo Constantinopolitana acta essent. Ad finem verò eiusdem Synodalis epistolæ, symbola communicationis adiungens, hæc ait: Congratulantes itaque in his vestræ sanctitati, & consentientibus his quæ à vobis facta & scripta sunt, & vobis communicatiui existentes, propheticum [b] illud eloquium dicimus: Celebra Iuda festiuitates tuas, redde Domino vota tua: ideo non apposuisti vt ires in vetustatem. Nobiscum ergo eadem orate, sanctissimi: communia enim sacerdotum sunt. Et sanctam & glorificatam Virginem Dei genitricem Mariam vnà nobiscum supplicate intercedere pro pace sanctarum Ecclesiarum, & victoria & perpetuitate piissimi & serenissimi Imperatoris.] hucusque Synodalis epistola Hierosolymitani Concilij.

B

[a] Num. 22, 23.
[b] Num. 1.

DE SYNODO TYRI COLLECTA.

Quam autem Tyri conuenisse hoc anno Synodum diximus, habent Acta publica recitata, in dicta Synodo, celebratam esse decimasexta die mensis Septembris, hoc videlicet anno, inchoante Indictione duodecima. A qua itidem nomine Epiphanij Tyri Episcopi & collegarum sibi subiectorum Antistitum missæ sunt litteræ Synodales ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, à quo idem Epiphanius alias (vt diximus) antea acceperat. est harum exordium: Benedictus Deus pacis Dominus, &c.] quibus ea quæ bene gesta essent in Constantinopolitana Synodo comprobant, præsertim verò quæ aduersus impium Seuerum decreta essent; de quo nefario pseudoepiscopo ista subiiciunt [c]:

C

[c] Extant in eadem Synod. Tom. 2. Concil.

QVAE SEVERVS CONTRA CANONES PRAESVMPSERIT.

Quisnam sermo sufficiat ad enumerationem eorum, in quibus ille, *Seuerus scilicet*, peccauit contra diuinos canones & Ecclesiasticum ordinem? Erexit supercilium in arrogantiam, & fastuosus in anathematizationibus videtur, in homiliis & in impiis conscriptionibus aduersus sanctos Patres; & quod verius est, aduersus spiritualem doctrinam diuinorum Apostolorum ipse se ipsum in redargutionem disponit in vniuersis vanis sermonibus, quos scripsit. Etenim conuenit in impia hæresi positos & mentem perturbare, & non sufficere vsq. ad finem cooperire morbum quem habent, & qui ipsorum corrodit intellectum. Sed non fuit ita audax, vt imponeret vinculum ex auctoritate, quo separaret clericos aliarum ciuitatum à communione diuina, neque consilio, neque consensu suorum Episcoporum? Quid autem quod præsumpsit alienos clericos canonicè ligatos à propriis Episcopis ad ipsum confluentes, per prædicationem animæ corruptiuam ab ipso subornatos, & ad suam communionem assumptos, sine permissione eius qui ligauerat, permittere in Ecclesiasticis ministeriis ministrare? & vtrumque horum peregit in Tyriis. Sed & eos qui dignitatem presbyteralem acceperant, & in principio se opponebant ipsi vanæ vociferanti impiam doctrinam, postea verò secum concordantes, parauit in habitu diaconatus ministrare, iniustè ipsos honore prebyteratus priuans. Cùm enim qui ipsos ordinauerat, non potuerit supplantare, vt suæ doctrinæ condescenderet; huius occasione ordinationem ab ipso impositam exuit: quòd iam ab ipso in ciuitate Arcenensi factum fuerat.

D

E

ALIA EIVSDEM SEVERI IMPIA FACTA.

Insuper autem nónne fuit extendens temeritatem suam, qui adulterando diuinos canones, in alienis diœcesibus ordinat suffraganeos, alibi autem paramonarios, credens sufficiẽter habere? Hac via intendit impugnare & dissoluere iura ab Episcopis & sacris canonibus definita. Ad testimonium autem horum est accipere Tripolitanam, item & ipsam Arcenensem Ecclesias. Apparet etiam quòd fuit ausus permittere Episcopos ordinare in diœcesi alterius ciuitatis, cuius Episcopus adhuc supererat. Minister autem fuit Stephanus Episcopus Orthosiensis, qui ausus fuit manum ponere in diœcesi Antaradensi, superstite adhuc Theodosio bonæ memoriæ Episcopo prędictæ ciuitatis. Quid autem dicemus & ad id quod per totum Orbem (vt ita dicamus) diuulgatum est? si verum est quòd accepit ordinationem presbyteri sibi à schismaticis datã, & aliis rursum ipsam ordinationem

com-

communicat: quod cũ ſtudio fecit, feſtinans nãciſci rationalium ouium ouile Antiochenum & omnis alterius Orthodoxæ Eccleſiæ, & in perditionem traducere ſua abominabili & ſceleſta voce, qua vermes portat, ex quibus ipſe ſibi theſaurizauit, nihil ſanum aut rectum erga Orthodoxam fidem loquẽs, ſed eſt ei turpiſsimarum actionum ambitio erga eos qui ab ipſo prouiſionati ſunt, duplici exinde apparente peccato, quod ad maiorem damnationem ipſum repræſentat. A

Primùm quidem collectio auri Eccleſiaſticarum rerum Antiochenæ Eccleſiæ, quæ diſſipantur & diſperguntur, & ad incurabilem reſtaurationem conſtitutæ ſunt. Secundum, quod iis qui ex prouiſionibus aluntur, mandauit omnem concitare turbationem, & omnem tumultum in eccleſiis ciuitatis diſpergere, ac etiam in clauſtris monaſteriorum: & ſemina ſchiſmaticorum ab ipſo ſparſa ſunt. Ad quod eſt accipere ipſum apertè repugnare diuinis doctrinis in ſacris Euangeliis proclamatis magni* Dei & Saluatoris noſtri Ieſu B Chriſti, ipſo quidem pacem prædicante, & ipſam inquirere, & ſcandala abominari, & ipſis qui ipſorum cauſa ſunt ligare ad collum lapidem molarem, & ipſum mergere in profundum, ſicut ſcriptum eſt[b]. At hæc quidẽ deſiderabilia ſunt Seuero impio. Pacis autorem omnino refugit. Quod quidem ſi per quodlibet percurrere conaremur, infinita nobis eſſet oratio. Verumtamen hæc ediximus, & multitudinem prætermiſſorum aliis enarrare conceſſimus.] ita ſanè: etenim videntur iſta leuiſſima reſpectu aliorum quæ à clero narrantur, & ab Epiſcopis Secundæ Syriæ dicta reperiuntur, de quibus inferius erit ſermo.

*Tit. 2.

[b] *Matth. 18*

Adiicit his Epiphanius quæ Ioannes clericus paramonarius Tyriæ Eccleſię Seuero addictus nefanda patrarit: hic enim Tyro recedens, eidemque Seuero Antiochiam proficiſcens inhærens, rurſum Tyrum rediens more latronis in eam Eccleſiam graſſatus eſt; de C quo hæc præter cetera in eadem epiſtola habet: Inter alia & venerabilis Crux lapidata eſt ab his qui cum ipſo nidificant in prædicto oratorio Dei genitricis. Et quidam de multitudine Chriſtianorum & venerabilium clericorum flagellati fuerunt. Contigit autem & me Tyrorum Epiſcopum vſque ad mortem periclitari, propterea quòd ipſe cũ iis qui ſibi aſſentiuntur, inſidias parabant.] Vidiſti qualia eſſe ſoleant opera hæreticorum Crucis Chriſti inimicorum. Habent planè quibus manus exoſculentur recentiores hæretici, dum Crucis ſignum grauioribus afficiunt ignominiis; vtpote qui ex aduerſo cõtra Chriſtum bellantes, contraria à principe tenebrarum, ſub quo militant, accepta teſſera, aduerſus Chriſti ſignum & eo ſignatos inſaniunt. Hæc & alia Epiphanius cũ ſuis coepiſcopis profeſſus ſe cuncta rata habere quæ in Synodo Conſtãtinopolitana facta eſſent. Addit verò ad poſtremum ſe perfeciſſe quod ab eis decretum eſt, nempe vt nomina Euphemij D & Macedonij exulum pro fide Epiſcoporum defunctorum in ſacras tabulas reſtituerẽtur: ſed rogat ita pariter agere, vt & S. Flauianus Orthodoxus Antiochenus Epiſcopus in exilio mortuus ſacris Dipthychis redderetur. Hæc Tyri.

SACRILEGA FACTA HAERETICORVM IN CRVCEM INSANIENTIVM.

Sed & Epiſcopi Secundæ Syriæ probantes quæ Conſtantinopoli aduerſus hæreticos geſta eſſent, reddiderunt pariter litteras Conſtantinopolim ad Ioannem eius ciuitatis Epiſcopum. eſt ipſarum exordium[c]: Cùm adſpeximus ad ſaturam, &c.] quibus ſcelera Seueri & Petri Apameæ inuaſoris Eccleſiæ ſummatim perſtricta paucis his narrant: Qualia enim ſunt, in libellis nobis oblatis à venerabili clero Apamearum, & ab ordine venerabilium monachorum, peræquè percurri, homicidia, ebrietates, actus præſumptuoſos, obſidiones monaſteriorum venerabilium, impudicarum mulierum introductiones in ſacris & intemeratis templis, periuria, blaſphemias, ordinationes cum datione pecu- E niarum, & his horridiora & maiora, quàm ſecundùm naturam humanarum rerum dici poſſint.] hæc & alia ipſi, quibus iunxerunt libellos oblatos à clero Apameæ & à monachis Syriæ.

DE LITTERIS EPISCOPORVM SECVNDAE SYRIAE.

[c] *Extant in dicta Synodo cõtra Anthimũ. Act. 1.*

Clericorum Apameæ libellus ſic incipit: proprium ſacerdotij & honeſtæ pollicitationis, &c.] quo quidem horrenda nefandaque perpetrata à Petro ſcelera enarrant; atque primùm ſunt queſti, ſacroſancta Eccleſiaſtica dogmata, quæ à ſancta Romana ſede in alias deriuata ſunt Eccleſias, opera nefandorum hæreticorum eſſe labefactata, penitusque corrupta per impium Seuerũ Antiochenæ ſedis inuaſorẽ, & Petrum, qui ſe intruſit in Eccleſiam Apameæ; quo auctore ſicut fidei Catholicæ, ita & ſacrorum canonũ profligatio facta eſſet, atque deſtructio paradiſi, cùm videlicet ſanctos, qui ex hac vita migraſſent, anathematizarit Epiſcopos, deleueritque eorum nomina ex ſacro Eccleſiæ Albo, corum-

EX LIBELLO CLERICORVM APAMEAE PETRI SCELERA.

A eorumdemque imagines aboleuerit, pingiq. fecerit loco ipſorum Dioſcorũ & alios hęreticos condemnatos: Inſuper quòd ira percitus, comminatus in lectores, eiuſmodi proruperit in blaſphemiã homo nefandus, dicens: Niſi tacebitis, in ſubdiaconos vos redigam: & ipſe qui crucifixus eſt, deſcendens non liberabit vos de manibus meis.] & alia occaſione illud etiam aliquando putidũ os euomuit: Anathema ſit factis trãſactionibus, etiam ſi Paulus Apoſtolus reſuſcitatus poſt me ſedebit in ſede iſta, qui quæreret & peteret rationes iſtas; aut diceret ei quicquam.] ita teſtes depoſuere; dictumq; inſuper illud: Omnia altaria & eccleſias comburet * Deus, & faciet * vallem * vnam.]

* comburat
* faciat
* collem

TVRPITVDINIS PETRI APAMEAE.

Quàm præterea monſtrum iſtud impuris eſſet moribus, totumq. reſperſum cœno libidinum, ijdem ſubdentes oſtendunt ampliſſimis notis: nempe ipſum cũ infamibus mulieribus ſermones miſcuiſſe in eccleſia impudicos: Et quòd in baptiſterio eccleſiæ ſanctæ B Mariæ, poſita illic quadam femina Maria ad baptiſmum nudata, ipſe nefarius intrans in baptiſterium ſolus, eiectis omnibus, cum illa permanſerit: Habuiſſeque etiam in delicijs ſubintroductam feminam Stephanam cognomento Pterouolam degentem in monaſterio, ad eamq. introire pro animi voluntate, teſtati ſunt: Quodq. celebrans incruentum ſacrificiũ, oculos ad mulieres conuerſos haberet, excreationibusq. eas ad reciprocũ excitaret intuitum, ſputis interea libidinis nuncijs inquinans ſacrũ altaris tegumẽtum: Sed & quòd armatis ſceleratorum turmis impetum fecerit in monaſteriũ S. Dorothei; in quod introduxerit, pulſis & flagellatis monachis, meretrices, illic ſaltantes, & obſcœna quæq; nefanda patrantes. Addiderunt & ab eodẽ corruptam vxorem militis, eamdemq. fuga lapſam haud ferre ſuſtinentem turpiſſimi hominis fœditatẽ. De ordinationibus inſuper adiecerunt ab eodem venundari ſolitis, & alijs nefarijs eius operibus, quæ quidẽ textui C corrupto menda inhærentia reddunt obſcura. At non prętereundum illud inter alia ipſi Petro crimini datum, quòd candida indutus veſte ſpectatus incederet pręter ſacerdotum morem. Vides quales eſſe ſoleant, quos ad deſtructionem Catholicæ fidei antiquus hoſtis immittit. Subſcripſerunt epiſtolæ clerici omnes eiuſdem Eccleſiæ Apameæ profeſſi fidem Catholicam. Addiderunt autem his litteris poſt ſubſcriptionem ijdem clerici ad eoſdem Orthodoxos Epiſcopos Syriæ in Synodo congregatos conteſtationem, qua petierunt à ſe ſcriptam epiſtolam mitti Conſtantinopolim, atque operam dare, vt eadem ab ipſis ſcripta nota fierent Imperatori ac magiſtratibus: quod diligenter præſtitum eſt: inſuper & acclamationes ab ijſdem Apameæ Eccleſiæ clericis factas itidẽ ſubijci voluerunt, quibus & declamata fuere eiuſdem Petri ſcelera, eademq. omnia poſtea in Synodo contra Antimum habita recitata. Hactenus de his quæ à clericis ſunt miſſæ querelæ.

D Sed & à monachis eiuſdem Eccleſiæ Apameæ oblatæ ſunt (vt dictum eſt) litteræ, ſiue libellus ijſdem Syriæ Epiſcopis: eſt autem eius exordium*: Docuerunt nos diuinæ Scripturæ.] qui & inferiùs de his quæ paſſi eſſent ab hæreticis ſanctiſſimi monachi fidei Orthodoxæ cultores, hiſtoriam recitant memoria planè dignam; cùm eadem quæ narrant ſceleratorum hominum impia facta, ſint ipſa Sanctorum trophęa atque coronæ. Sed eos audi: Alios quidem (inquiunt) corripuerunt, alios verò in captiuitatem traxerunt, nonnullos nudos veſtibus conſtituerunt, & alios detritis corruptisq. veſtibus, tamquam in ignominioſa vita ſecundùm illorum opinionem triumpharunt. Nos quidem in his quæ facta ſunt, meritò gloriabamur, paſſiones & ſanctas plagas pro Chriſto Deo noſtro cum omni bona ſpe ſuſtinentes. Verùm cùm tam magnas offenſiones paruas putauerint, immittunt ad eremum exercitum ruſticorum maiorem iſto; & ſecundum impetum facien- E do contra prædictum monaſterium, partem muri diruunt, & noctis tempore ſubintrant, & quoſdam interficiunt, plurimos verò verberant, & mediocrem ſubſtantiam monaſterij ſubripiunt, & pro magnis lamentationibus trophæa iniqua contra fidem faciebant.] & inferiùs: Iterum & Petrus contra ciuitatem Apamearum excitatur.] & paulo pòſt: Irrationabilem audaciam iuuentutis immittit ſæpiùs venerabili monaſterio ſancti Dorothei, protrahens multitudinem publicarum feminarum huic accommodatam: in quo illud dedecoris commiſcuit in eis: nam meretrices erant & nullatenus nobiles: & percutiens ibi venerabiles monachos, trahit ad ciuitatem, & in carcerem detrudit, & hoc ſæpiùs facere non ceſſauit.] ac rurſum: Si autem & homicidia dicere audebimus, in quibus ſæpiùs manus tinxit: quis Chriſtianorum Orthodoxorum videns ſanguinem altaribus reſperſum, non compungetur dicere, immo & ſilentio deligeret talia occultare?

[a] *Apud eamdẽ Synod. Act. 1.*

QVANTA MONACHI PASSI SINT AB HAERETICIS.

QVAE IN MONASTERIA PETRVS HAERETICVS PERPETRAVIT.

Verùm si rursus renouaremus præcedẽtia facta & perpetrata in Oragorum monasterio: quæ charta sufficeret ad enumerationem tantorum delictorum? Non enim pigritauerunt, sicut in obsidione, destruere monasterium, & accipere causam captiuandi monachos ibidem psallentes: qui quamquam ad modicum lapsi sint, demum tamen veritatis verbum dilexerunt, & coniunctionem communionis nostræ amplexati sunt. Pugnam in Larissa factam, & nefandam furiam Fausti, & quos inhumaniter sagittis deiecit, habet & quorumdam gestorum fides: sicuti enim & in inuasione incertorum factum est, actus neminem habitantium prouinciam perlatuit. Quanta verò & qualia differenter in venerabili domo victorioſi martyris Antonini perpetrata sunt, quæ natura rationem habens sine lacrymis enarrabit? Ita enim in consuetudinem venerat interficiendi monachos: magnum lucrum putans, quod cunctis hominibus abominandum est, quòd per sequaces suos, quos iniquè conducebat, interfecit venerabiles ac Orthodoxos monachos, qui ibidem in honorem peragendæ celebritatis congregabantur; sicque cruentis manibus astabat altari.] hæc & alia de sceleribus Petri Archimandritarum litteræ, quibus Archimandritæ numero decem & octo subscripti habentur, atque inter eos primo loco Alexander Archimandrita monasterij S. Maronis, cuius monasterij monachi Maronitæ dicebantur, sicut & Studitæ à monasterio Studij Constantinopoli, omnes professores & defensores Catholicæ veritatis. Porrò ijdem scripserunt epistolam ad Synodum Constantinopolitanam, quæ sic incipit: Curam quidem gessit vestra sanctitas rectæ fidei, &c.] extat eadem in dicta Synodo contra Antimum congregata in prima eius Actione descripta, qua se confirmare atque recipere profitentur, quæ ab eis Constantinopoli gesta essent.

Sed quæ clerici miserandæ Ecclesiæ Antiochenæ sub execrando Seuero eius sedis inuasore laborantis scripserint hoc eodem tempore ad Ioannem Constantinopolitanum Antistitem & Synodum ibi coactam, videamus: intueberis sanè madidas lacrymis litteras commiseratione dignissimas non sine lacrymis scriptas, neque sine suspirijs lectas, nec sine immenso dolore postea in Synodo aduersus Antimum [a] recitatas: quæ quidem sic à lætis incipiunt, vt maiorem excitent dolorem legentibus; ita enim se habent:

[a] *Eadem Syn. Act. 1 tom. 2. Concil.*

DE CLADE ECCLESIAE ANTIOCHENAE EPISTOLA.

Nunc est, si quando fuit, tempus, beatissimi Patres, omnes Orbis sanctas Dei Ecclesias, tamquam ex vno ore, propheticum illud clamare [b]: Lætentur cæli, & exultet terra & omnia quæ in eis sunt: quoniam misertus est Deus populi sui. Quòd enim sceptra Romanorum pijs & à Christo amatis Imperatoribus sint commissa, sic & libertas ac fiducia Orthodoxam religionem colentibus donata sit, quomodo non meritò persuadet Fidelibus hanc vocem clamare? At in tam communi festiuitate Orbis, vnà ex omnibus, vel admodum cum paucis Ecclesia Antiochena mæstitia & luctu impleta est. Lupum enim pro pastore (nescimus quomodo) suscepit, & affligitur. Quam enim tragœdiam non excesserunt ac superarunt mala attentata à Seuero? Qui primum quidem (vt quomodo vixerit prætereamus, vestris auribus parcentes) nulli vmquam Ecclesiæ communicasse videtur: deinde cum calumniæ sagittis sagittauit & præparauit exagitare iustissimum pastorem Flauianum, beatissimique illius sedem violenter & contra canones subripuit: & inde ad instar mercenarij non solùm non pauit ouile Christi, neque fugit (quod amandum erat) sed ipse operabatur ea quæ ferarum sunt, oues iugulando & dispergendo. Nouitates enim & blasphemias aduersus Deum lingens, nulli sanctorum Patrum pepercit: perseuerat enim tota die sic dicendo, ablegans Synodos pro pietate congregatas.] & inferiùs:

[b] *Psal. 95.*

MONACHI MARTYRES A SEVERO NECATI.

Quot quidem homicidia sanctorum monachorum fecerit, & cum manibus Iudaicis eiusmodi iugulationem iniunxerit, neq; vos, sanctissimi, neque aliorum aliquem latuit. Dirum enim spectaculum fecerunt iacentes viri, qui religiosis certaminibus vsque ad caniciem certauerunt, nudi & insepulti iactati, vltra trecentos existentes ex Secunda Syriorum prouincia nati, canibus & auibus lacerandi proiecti. Similia autem & similiter miseranda sunt & quæ in xenodochijs, id est, hospitalibus ab ipso facta sunt. Vincula enim ædificat nunc, & ita multos pro fide incarcerando in tenebris & flagellando interficit.

Talia, sanctissimi, & circa Fontes in Lauro facere præsumpsit; & veneficijs ibidem vtens, scelestis sacrificijs dæmones colit: & hoc tota illa magna ciuitas cantat. Neque vtique

vtique ipsis sanctis altaribus pepercit, neque sacris vasis parcens: alia autem conflans, similibus sui erogat. Præsumptum est autem ab ipso & hoc, ô beatissimi: nam columbas aureas & argenteas, in formam Spiritus sancti super diuina lauacra & altaria appensas, vnà cum alijs sibi appropriauit, dicens, non oportere in specie columbæ Spiritum sanctum nominare. Pecunias quidem & domos, & quæcumque in optimis fundis erãt, exportauit & expendit, & grauissimis vsuris Ecclesiam obruit.

SEVERE IMMENSA SACRILEGIA.

At, beatissimi Patres, nõ est possibile omnia percurrere, quę ab illo pręsumpta fuerũt. Ideò his paucis ex magnis contenti, deprecamur vestrã sanctam Synodũ, etsi serò quasi, sedare mala, quæ nostram Ecclesiam occupant & totum ferè Orientẽ; & ab isto nequissimo viro nos liberare, exacta ab eo pœna corũ, quæ cõtra diuinos canones & politicas leges fecit; prouidentiamq́. facere de his rebus quæ relictæ sunt, si quid remãsit: persuadentes pijssimo Principi, vt mittat aliquos bonis moribus comprobatos, aliquo ex nostris simul veniente, qui rebus superstet; vt teneant, & rationem exigant de his quæ à principio vsq. nunc fecerunt, & ad * multa quæ ipsi furati sunt, & custodiant quæ inuenientur, ne totaliter omnia exportentur. Non enim cessat bonus homo aduersus ea quæ sunt Ecclesiæ Dei, & ea quæ ipsi Ecclesiæ conferunt, dissipando. Cùm enim meritò ab omni spe Dei ceciderit: ad viros iniquos, à quibus nutritur, spem habet.

* adhuc

Rogamus etiam oratores mittere, & pro fratribus nostris, siue Episcopi sint, siue clerici, siue monachi, aut laici, vt relegati restituantur proprijs ciuitatibus & ordinibus. Insuper in his omnibus veniam petentes propter dolorem nos occupantem, adiuramus vestram beatitudinem per sanctam & consubstantialem Trinitatem, ac victoriam & perseuerantiam dominorum totius Orbis Iustini & Euphemiæ semper Augustorum, moueri, & nobis opportunè succurrere, & non despicere supplicationes nostras: Adducere autem & hæc omnia ad pios & Christianos Imperatores nostros, & persuadere ipsorum serenitati, vt omnia bona sanctissimæ Ecclesiæ nostræ per ipsorum ac vestram consequamur prouidentiam.] hactenus epistola clericorum Orthodoxorum Ecclesiæ Antiochenæ.

QVAE SIBI VELINT AB IMPERATORE CONCEDI.

Accidit autem, vt cùm hæc perferrentur ad Iustinum Imperatorem, calumniati sint apud eum proceres Eutychiani, hos omnes, quorum querelæ perlatæ essent Constantinopolim, esse Nestorianos hæreticos, ob idque dignos qui pœnis subijcerentur. Quamobrem Imperator hæc audiens, scribens ad Syros ac Palæstinos, cuius essent fidei vt scriptis docerent, admonuit. Præstiterunt id illi abundè satis: & Antiocheni ac Hierosolymitani tam clerici, quàm monachi, vnà simul conuenientes, libellum scripserunt ad ipsum Iustinum Imperatorem, quo se esse verè Catholicos, absque vlla ambiguitate perspicuè declararunt. est eius exordium [a]: Haurite aquas de fontibus salutis, vociferator Isaias [b] Propheta exclamat, &c.] & post exactam fidei doctrinam eorumdem professio hæc aduersus calumniantes habet in fine: Ita ergo cum Dei nomine semper sensimus: quapropter hanc satisfactionem vestræ obtulimus pietati. Iubere enim dignata est, nos proprium intellectum, & quemadmodum de sana fide sentimus, exponere: quia quidam hæretici, dum suam malam doctrinam occultare festinant, nostram in Christo libertatem, & nostrorum fidem detrectare conantur. Supplicamus igitur clementiam vestram, solicitudinem de perfecta Ecclesiarum vnitione sanctarum habere debere, &c.] hæc ipsi.

EXPLORATVR FIDES SYRORVM.

[a] *Extat tom. 1. Cõcil. vet. edit. in Hormisda.*

[b] *Isai. 12.*

His acceptis, Iustinus Imperator pro ipsorum voto primum promulgauit edictum, quo iuberentur exules omnes fidei causa sub Anastasio condemnati ad propria postliminio redire debere, pristinosque gradus atque honores recipere, subrogati verò in ipsorum locum hæretici procul pelli, alijsque pœnis exagitari: Insuper addidit, vt lege pariter confirmaret sacrosanctum Chalcedonense Concilium, iuberetque ipsum in sacras inferri tabulas, & ab omnibus obseruari, vtque pax tutissima omnibus Ecclesijs redderetur. At licet non extet ipsum quidem edictum, mentio tamen eius habetur in Actis magni Sabæ.

EDICTVM PROMVLGAT IVSTINVS IMP. DE RESTITVENDIS EXVLIBVS.

Vt autem eiusmodi Imperatoris rescriptum promulgatum est, vix credi potest quibus gaudijs affecti sint Orthodoxi omnes. Qui enim sub Zenonis & Anastasij Imperio plurimis annis iugiter laborauerant sub gladio hæreticorum: sub Iustino Augusto respirantes, ad noui edicti promulgationem exultarunt. Tunc verò qui eximia fulgebat in Palæstina sanctitate diuinus Sabas, exiliẽs ex abditis eremi & penetralibus solitudinis, ipse

effici voluit præco diuinitus conceſſæ gratiæ, & Imperatorij promulgator edicti. Audi autem quæ eiuſdem Acta prodant his verbis[a]: A

[a] *Extant apud Sur. tom. 6. die 5. Decemb.*

S. SABAS EX ABDITIS PROGREDIENS PRAEDICAT EDICTVM IMP.

Cùm enim poſt Anaſtaſium Iuſtinus piè aſſumpſiſſet Imperium, & per vniuerſum orbem terræ miſiſſet edictum, vt Orthodoxi quidem remitterentur ab exilio, Chalcedonenſis autem Synodus ſcriberetur in ſacris tabulis, & veteres honores redderentur Orthodoxis, & rurſum tranquilla pace frueretur Eccleſia: his ſic factis; & Iuſtino Imperatore, reuerſa rurſum fide Orthodoxa; erat quidem beatus Sabas natus pluſquam octoginta annos ætatis, & corporis imbecillitate & ſenectute & longa illa & intenſa virtutum exercitatione afflictus & maceratus: verumtamen etſi ita ſe haberet, prompto tamen & alacri animi ſtudio florebat ac vigebat, & quos propter Chriſtum ſuſcipiebat labores præferebat omni quieti & animi relaxationi. Vnde etiam omnia poſtponens zelo, quo ducebatur pro fide Orthodoxa, ſtatim profectus eſt per Cæſaream & Scythopolim, vbique prædicans pium illud edictum Imperatoris, & in tabulis Eccleſiarum inſcribens quatuor Synodos; & alios quidē ex eis ſuaſionibus & admonitionibus, alios etiam reprehenſionibus reuocans, & omnes perfundens ſuaui melle ſuæ doctrinæ, & optimè inducens ad fidem Orthodoxam.] Sed quid contigerit cùm eſſet idem Sabas Scythopoli, paucis audi: B

Erat autem Scythopoli vir ſcholaſticus nomine Ioannes, bonus animo, & vitam ſuam virtute exornans, qui de quodam Siluano, genere quidem Samaritano, auctoritate autem inſigni, & multam aliam narrabat improbitatem & animi vitium, & dicebat etiam cum maximè inſectari Chriſtianos. Hæc cùm magnus ille audiuiſſet, quædam prædixit de Siluano, quæ non multò ita pòſt effectum ſunt conſecuta: quo modo etiam, paulo pòſt oſtendet oratio: nempe igne in media vrbe accenſo malum malè eſſe periturum.] ita planè perijt ex S. Sabæ prædictione igne combuſtus impius, vt decebat, cùm Iuſtinianus imperans cœpit exagitare eoſdem impios Samaritanos, vt ſuo loco dicetur. C

SOLVITVR EXILIO S. THEODOSIVS ARCHIMANDRITA.

Inter alios autem exules, ſolutus liber dimiſſus eſt edicto Imperatoris ille ſanctitate mirificus, de quo ſuperiori tomo plura ſunt dicta, Theodoſius Archimandrita, redijtque ad ſuos monachos in Palæſtinam: cui quidem magnus cum ſancto Saba familiaritatis vſus interceſſit: ambo enim æquis paſſibus, iunctisque manibus ad fidei Catholicæ defenſionem gradiebantur. At quid tunc acciderit, cùm vtrumque Ioannes Hieroſolymorum Antiſtes hoc lætitiæ tempore excepit menſa, quídve lepidum inter eos iactatum, quibus item conuiuium illud ſalibus fuerit conditum, accipe à Cyrillo res Sabæ accuratè ſcribente, cùm tamen de mira eius abſtinentia iſta præmittit:

EPISC. HIEROSOL. EXCIPIT MENSA SS. SABAM ET THEODOS.

Solebat autem ſemel tantùm in hebdomada veſci. Si verò aliquando ab aliquo vocatus eſſet ad cœnam, aut ipſe rurſus aliquos conuiuio exciperet; bis ſæpe veſcens in die, nihil damni aut detrimenti ſentiebat ſtomachus. Deniq; poſtquam redijſſet Scythopoli, admodum iucundus, ſed & optatus apparens Ioanni Hieroſolymitano Pontifici (quòd interceſſerat enim tempus, auxerat deſiderium, vt ſolet, amicorum) cùm ab ipſo vocatus eſſet ad conuiuium: aderat Antonius Epiſcopus Aſcalonitanus, qui erat frater Archiepiſcopi. Cùm illi Sabam medium intercepiſſent, illi amicè propinabant, & pro viribus eum inuitabant & accipiebant. Sed neq; rurſus Sancto manus erant otioſæ; ſed (vt par erat) remota omni fictione & ſimulatione, veſcebatur appoſitis. Aderat autem diuinus quoque Theodoſius, qui erat ei valde amicus & familiaris, vt iam à me ſæpe dictum eſt: qui veluti quoddam condimentum vellet menſæ ſpecioſam aliquam & gratam inijcere orationem, vrbanè autem & lepidè inferens, dixit diuinum Sabam ita eſurire, vt nec vos quidem ambo, aiebat, qui ſufficitis ad totam ſimul alendam Palęſtinam, poſſitis eius ventrem alere ad ſatietatem. tale & tam validum ac robuſtum corpus beati Sabæ generoſæ contigerat animæ.] cibum eſuriebat ille quidem, perinde ac Petrus [b], cui ad comedendum, ſub ſpecie lintei pleni cunctis animalibus, ipſum vniuerſum genus humanum cælitus propoſita fuit menſa conuiuij. Vidiſtíne ſanctas propinationes, ſuaues lepores, vrbanos iocos, iucunda ſcommata lætitiæ tempore verſata ore ſanctorum? ne quis tetricus putet, ſeruo Dei neque reſpirare licere. Similes habes iocos in S. Baſilium à Gregorio Nazianzeno [c] ad Amphilochium ſcribente iactatos, cùm ſancti viri voracitatem ſugillat. Sed ſubdit auctor: D E

[b] *Act. 10.*

[c] *Greg. Naz. epiſt. 46.*

Erat Sabas ſumma modeſtia præditus, & moribus lenis & facilis: & ad eum quidem conueniendum facilis patebat aditus: erat verò in ſermone iucundus, & moribus quidem ſimpli-

A ſimpliciſſimus, prudentia autem conſtantiſſimus; charitatem non fictam, ſed ſinceram apud omnes conſeruans. Erat verò valde affectus erga Theodoſium: adeò vt quotidie ad ſe inuicem ventitarent, & inter ſe de virtute conferrent, & eſſent ambo inſtar luminarium omnibus qui vitam amplectebantur monaſticam: ſed ille quidem eorum qui vitam exercebant communem; hic autem, Sabas inquam, eorum qui à congreſſione ſeparatam & quietam ſuſceperant præfecturam. Dicitur certè, beatum Sabam vrbanè ſæpe dixiſſe diuino Theodoſio, illum quidem puerorum, ſe autem eſſe præfectum perfectorum *.]at de iocis hactenus. Audi modò quæ ſeriò idem Theodoſius de Seuerianis monachis propheticè prænunciauit. Cyrillus enim in rebus ab eo geſtis, poſtquam egit de eius ab exilio reditu, & laboribus pluribus pro reſtituenda fide Catholica exantlatis, iſta poſt nonnulla ſubiecit [a]:

DIVERSA STVDIA SABAE ET THEODOSII

*præfectorū

[a] *Cyril. in Vit. Theodoſ. apud Sur. die 11. Ianuarij.*

B Is ergo, *nempe Iulianus Boſtrenſis Epiſcopus*, de ipſo quoq; Theodoſio hæc narrabat, quòd cùm fuiſſent in ciuitate Boſtrenorum, ſemper magnus Theodoſius eum habebat ſocium vitæ ex Chriſto agendæ, volebatque cum eo philoſophari & eſſe ſocius ſolitudinis.] & inferiùs: Monachi autem quidam ex monaſterio Propinquorum, qui morbo Seueri laborabant, cùm nos vidiſſent accedentes, lignum quod conuocat ad eccleſiam, pulſabant ante horam conſuetam, & ſynaxim ſignificabant fratribus, quò eos colligerent. Magnus autem Theodoſius, intellectis inſidijs, cùm diuino zelo accenſus eſſet eius animus, verbis Domini [b] opportunè eſt vſus; & eos qui ipſi inſultabant, iuſtè eſt vltus; lapidem non eſſe remanſurum ſupra lapidem in eo loco, ipſe quoque minatus. Porrò autem minas conſecutus eſt effectus. Breue tempus interceſſit, & quædam Agarenorum multitudo, nocturna facta incurſione, illud quidem igni mandant monaſterium, & diripiunt etiam quæcumque illic erant, & abducunt captiuos monachos. Et nunc proponitur locus, acerbum oculis ſpectaculum, qui non magis meretur videri, quàm defleri.] hæc Cyrillus de Seuerianis hæreticis, in quos Catholicæ communionis hoſtes Deus Agarenos immiſit, & iure quidem: cùm enim non audiſſent Catholicum Imperatorem edicto monentem, experiri barbaros ſæuientes meruerunt. C

[b] *Luc. 21.*

DE SEVERIANIS MONACHIS A SARACENIS DELETIS.

Inter hæc autem idem qui zelo Catholicæ fidei æſtuabat Catholicus Imperator, poſt promulgatum primum edictum pro fide Catholica eiuſque cultoribus, ſecundum adiecit, quo exagitauit Seuerianos hæreticos, vel alios Eccleſiæ Catholicæ perduelles; dum vetuit, ne hæretici fungi publicis muneribus poſſent, ab omnique eſſent militia alieni. non extat ipſum quidem, verùm eius meminit Iuſtinianus Imperator in conſtitutione à ſe ſancita aduerſus omnes hæreticos, vbi cauit, ne dotalia priuilegia hæreticis mulieribus prodeſſent. D

SECVNDVM EDICTVM IVSTINIANI IMP.

Quoniam verò vt ſubſiſtere poſſet quod cum Imperatore Orientales Epiſcopi fidei Catholicę erigerent ædificium, ſuper firmam petram ſcirent ipſum, monitione Domini, imponendum: etſi ad ſtatuendam firmandamq. fidem Catholicam, poſt communia totius populi vota acclamationibus patefacta, acceſſiſſent quoq; frequentes vbiq; Synodi, atq; ad eamdem corroborandam addita etiam eſſent Imperatoris edicta: tamen quòd omnia fulcienda eſſent communione Romani Pontificis, primus omnium Iuſtinus Auguſtus has de ſua creatione, vt Eccleſiæ filius, dedit litteras ad Hormiſdam [c]:

[c] *Extat to. 1. epiſt. Ro. Pont. in Hormiſda.*

Iuſtinus Auguſtus Hormiſdæ Papæ.

IVSTINVS IMP. SCRIBIT AD HORMISDAM PAPAM.

Dei beneficia, licet multis, maximè tamen Summis Pontificibus conuenit indicari. Proinde ſanctitati veſtræ per has ſacras declaramus epiſtolas, quòd primùm quidem inſeparabilis Trinitatis fauore, deinde ampliſſimorum procerum ſacri noſtri Palatij & ſanctiſſimi Senatus, necnon electione firmiſſimi exercitus ad Imperium nos licet nolentes & recuſantes electos fuiſſe atque firmatos. Precamur proinde, vt ſanctis orationibus veſtris diuinæ potentiæ ſupplicetis, quatenus initia noſtri roborentur Imperij. Hoc enim & nos ſperare, & vos decet implere. Data Kal. Auguſti, Conſtantinopoli, Magno V. C. Conſule.] Vides veterem morem Orthodoxorum Imperatorum, qui ſimulac eſſent creati Auguſti, ad Romanum Pontificem, quem vt parentem venerarentur, litteras darent: nulla enim fortiori potentia, quàm communione cum Catholicæ totius Eccleſiæ primario Antiſtite, conciliari ſibi populorum fidelium voluntatem poſſe ſciebant. Porrò id ex debito præſtare debere Orthodoxos Imperatores, vt eo modo primitias Imperij Petro Apoſtolo conſecrarent, quæ ſequitur ad eum reddita epiſtola Hormiſdæ Papæ declarat, quæ ſic ſe habet [d]: E

[d] *Hormiſ. epiſt. 22. to. 1. epiſt. Rom. Pont.*

Hormisda Episcopus Iustino Augusto. A

HORMISDAE PAP. EPIST. AD IVSTINVM.

Venerabilis regni vestri primitijs, fili glorioſiſſime, loco muneris, gratulationem ſuam Catholica tranſmittit Eccleſia: per quas ſe poſt tantã diſcordiæ fatigationem requiẽ pacis inuenire confidit. Nec eſt dubium ideo ad rerum ſummam cæleſti vos prouidentia peruenisſe, vt veſtris temporibus impacta religioni in Orientis partibus aboleatur iniuria. Debitas beato Petro Apoſtolo Imperij veſtri primitias reddidiſtis, quas hac ratione deuoti ſuſcepimus, quia Eccleſiarum per vos proximè futuram credidimus ſine dubitatione concordiam. Deus qui pietatis veſtræ ſenſibus alloquendo nos vota conceſſit, ipſe circa ſincerum religionis ſuæ cultum præſtabit (ſicut optamus) effectum.

Significaſtis, nolentibus & recuſantibus vobis Imperij pondus impoſitum: qua ratione *Rom. 13. electos vos cæleſti conſtat eſſe iudicio, ſecundũ Apoſtolum dicentem*: Non eſt poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt. Supereſt vt à Deo electi (ſicut & credimus) Eccleſiæ, quam laborare cernitis, manus veſtræ ſolatia porrigatis. Ceſſent qui paci eius obſiſtunt: obtumeſcant qui in forma paſtorum conãtur gregem Chriſti diſperdere. Iſtorum correctio vires veſtri firmat Imperij: quia vbi Deus rectè colitur, aduerſitas non habet effectum. Hanc gratulationis paginam per Alexandrum V. C. non omiſimus deſtinare; ſperantes cum Dei noſtri adiutorio, per Gratum V.C. filium noſtrum, de ſingulis quæ ad vnitatem Eccleſiæ pertinent, nos clementiæ veſtræ præbituros eſſe reſponſum.] hactenus Hormiſda Papa ad Iuſtinum Imperatorem: quibus etiam declarare videtur ex verbis ad finem poſitis, præter dictam epiſtolam, alias ab eodem Imperatore additas litteras de vnitate Eccleſiæ concinnanda; de quibus paulo pòſt ſermo erit. dedit eas Grato V.C. cuius hîc mentionem in ſua epiſtola Hormiſda habet. B

EPISCOPI ORIENTALES AGVNT DE PACE ECCLESIAE CVM HORMISDA PAP.

Inter hæc autem Orientales Epiſcopi, à quibus Conſtantinopoli Synodus celebrata eſt, probè ſcientes, quæ in ea decreta eſſent, nullarum eſſe virium, niſi Romani Pontificis conſenſus accederet; & fruſtra pro Catholica fide inſtaurãda laborare, niſi Catholica per eumdem communione impartirentur: hanc vt ab Hormiſda Papa conſequi poſſent, Iuſtini Imperatoris primùm litteris agunt: inſuper & ijdem ipſi ea de re ſcribunt litteras Synodales ad eumdem Pontificem: id enim ipſe Imperator ſuis litteris teſtatur. non exſtant illæ quidem Synodales, ſed tantùm litteræ Ioannis Conſtantinopolitani Epiſcopi. quibus omnibus ijdem illud expetierunt, vt legati ab ipſo Romano Pontifice mitterentur Conſtantinopolim, qui Apoſtolica auctoritate conciliarẽt Eccleſijs pacem, & lapſos in Eccleſiam reſtituerent. Sed quæ hac de re ab ipſo Imperatore ad Hormiſdam ſcriptæ ſunt litteræ, videamus. Ipſe igitur Iuſtinus Auguſtus ad eumdem Hormiſdam ſcribens, rogat nomine totius Synodi de pace in Eccleſijs concilianda, mittitque ad eam rem legatum, quem diximus, Gratum V.C. Litteræ autem ipſius ſic ſe habent[b]: C D

[b] *Extant to. 1. epiſt. Ro. Pont. in Hormiſd.*

IVSTINI IMP. EPIST. AD HORMISDAM DE PACE ECCLESIIS CONCILIANDA

Iuſtinus Auguſtus Hormiſdæ Papæ.

Ioannes vir beatiſſimus huius regiæ ſedis Antiſtes, & ceteri viri religioſi Epiſcopi de diuerſis locis & ciuitatibus hîc reperti noſtram ſerenitatem docuerunt pro cõcordia veram & Orthodoxam fidem colentium, proq; vniuerſitate venerabiliũ eius Eccleſiarum, litteras tuæ ſanctitati offerendas confeciſſe; ac magnopere poſtularũt noſtras etiam epiſtolares paginas ſuper hoc ad eam emanare. Quorum petitiones, vtpote ſemper vnitatis amatores, libẽter amplexi, hos diuinos apices ad tuam beatitudinem cenſuimus prorogandos. Quibus ſcriptis, deſiderijs ſupradictorum reuerendiſſimorum Antiſtitum ſubuenire, proq. nobis & reipublicæ, cuius gubernatio noſtræ pietati cælitus credita eſt, ſupernam maieſtatem ſuis orationibus placare dignetur. Vt autem tuæ ſanctitati pacis & vnitatis atque concordiæ iura pleniùs patefiant, quoſdam religioſiſſimos ſacerdotes pacem amplectentes & deſiderantes ad ſacratiſſimum noſtrum peruenire diſponat Comitatum: ob hanc etenim cauſam Gratum V.C. ſacri noſtri Conſiſtorij Comitem & Magiſtrum ſcrinij & memoriæ direximus, cuius præclaram opinionem multis antea notam habemus temporibus. Data VII. Idus Septembris, Conſtantinopoli, Magno V. C. Conſule.] Iungendæ his Imperatoris litteris fuiſſent, quas datas à Synodo ipſe teſtatur; ſed non extant. Subijciemus tamen epiſtolam Ioannis Conſtantinopolitani Epiſcopi, qua ſuæ fidei Catholicæ profeſſionem intexuit; quòd probè ſciret, aliter ſe minimè recipiendum fore in Catholicam communionem ab ipſo Romano Pontifice atque vniuerſa Eccleſia. Epiſtola autem ipſa ſic ſe habet, eiuſmodi inſcripta titulo[c]: E

[c] *Extat inter epiſtolas Hormiſdæ Papæ tom. 1. epiſt. Rom. Pont.*

Domino meo & per omnia Dei amatori ſanctiſſimo fratri & comminiſtro Hormiſdæ Ioannes

A Ioannes Epiſcopus in Domino ſalutem.] Ex huiuſmodi planè inſcriptione redarguas impoſturam illapſam in Acta publica ſuperiùs recitata, in quibus ſemper ferè ipſe Ioannes inſcriptus reperitur Patriarcha œcumenicus, cùm in litteris ad Hormiſdam neque Archiepiſcopum ſe nominet. Sed attende ipſam epiſtolam:

IOANNIS EPISC. CONSTANT. AD HORMIS. PAPAM EPISTOLA.

Saluto veſtram ſanctitatem, chariſſime in Chriſto frater, & ſalutãs prædico, quoniam recta fides ſalua eſt, & charitas fraternitatis firmata eſt. Hoc Deus ſolus potens per ſtudiũ Chriſtianorum & pijſſimorum Imperatorum fieri voluit. Scribere igitur Apoſtolicè, & ſcripta ſuſcipere fraternè, Dei amore dignemini. Ego enim inquiſibili ratione doctrinam ſanctiſſimorum Apoſtolorũ ſecundùm traditionem ſanctorum Patrum tenens, ſimiliter honorẽ conſubſtantiali & per omnia ſanctæ Trinitati offero, ſicut in Nicæa trecentorum decem & octo cœtus promulgauit, & in Conſtantinopoli centũ quinquaginta cõuentus B firmauit, & in Epheſina ducentorũ firmauit, & in Chalcedone cõuentus ſexcentorũ triginta Patrum firmauit. Hanc ergo fidẽ vſq. ad vltimum anhelitũ per gratiã Dei cuſtodiẽs, ſpiritalibus amplexibus tam veſtrã ſanctitatem, quàm etiã Orthodoxas Eccleſias ex animo amplector, vnà tecum in veritate ſentiens, & vnà recũ ſperans in illo die per hanc fidem ſaluari bona voluntate Patris & Filij & Spiritus ſancti. Conſubſtãtiali enim Trinitati omnis gloria debetur nunc & in ſæcula ſęculorũ. Omnem in Chriſto fraternitatem, quæ cum veſtra eſt ſanctitate, ego & qui mecum, plurimum in Domino ſalutamus. Tantùm ad ſatisfaciendum ſcripſimus, vt & venerabile nomẽ ſanctæ recordationis Leonis quondam vrbis Romæ Archiepiſcopi in ſacris Diptychis tempore cõſecrationis propter concordiam affigeretur, & veſtrum benedictũ nomen ſimiliter in Diptychis prædicetur. Vt de omnibus autem ſatisfiat veſtræ ſanctitati (quoniam pacem veſtrã amplectimur, & de C vnitate ſanctarum Dei Eccleſiarũ curamus) rogamus vos pacificos viros deſtinare, & veſtra dignos Apoſtolica ſede, qui debeant ſatisfacere, & ſatisfactionẽ noſtram ſuſcipere: vt & in hac parte Chriſtus Deus noſter glorificetur, qui per vos pacẽ hanc mundo ſeruauit. Accepta XIII. Kal. Ian. poſt Conſulatũ Agapiti V.C.] hactenus literæ: in quibus illud obſerua ſumma induſtria eumdem tacuiſſe Ioannem, reſtituta fuiſſe in ſacras tabulas nomina Macedonij & Euphemij Epiſcoporum, qui extiterãt Catholicæ Romanæ Eccleſiæ communionis expertes; ne videlicet de pace acturus, à diſcordię ſeminarijs auſpicaretur. ASTVTE TACET DE RESTITVTIS IN DIPTYCHA SCHISMATICIS.

Præter hæc etiam, quòd res maximi ponderis tractaretur, nempe vnio Orientalis Eccleſiæ cum Occidentali, à qua defecerat: ad rem tantam peragendam, Iuſtinianus, qui pòſt Iuſtinum imperauit, quiq; tempore Anaſtaſij Imperatoris vnà cum Iuſtino (vt vidimus) ſteterat pro fide Catholica, atque ob eam cauſam in non leue vitæ diſcrimen adduD ctus fuerat, benè modò vſus occaſione Catholici Principis, omnem curam adhibet vt ſciſſæ vnirentur Eccleſiæ: quamobrem & ipſe ſumma qua apud Imperatorem polleret auctoritate, ad ipſum Hormiſdam Romanum Pontificem de his ſcribit, extant ipſius litteræ, quibus huiuſmodi in ſcripto Vaticano codice præfixus eſt titulus[a]:

[a] *Inter epiſt. Hormiſd. poſt 24. to. 1. epiſt. Rom. Pont.*

Per eumdem Gratum etiam Iuſtinianus Comes ad eumdem Hormiſdam Papam has litteras dedit his verbis:

IVSTINIANI EPIST. AD HORMISD. PAP.

Iuſtinianus Comes Hormiſdæ Papæ.

Deſiderabile tempus, quod ſummis votis optauimus, diuina clemẽtia dolores generis humani reſpiciens, largiri dignata eſt; quo omnes Catholici & Deo perfecti fideles maieſtati eius ſe valeant cõmendare. Idcirco has ad Apoſtolatum veſtrum libera licentia, iam mihi beneficio cæleſti indulta, direxi. Dominus etenim noſter inuictiſſimus Imperator E. Orthodoxam religionem ſemper amplectens ardẽtiſſima fide, cupiens ſacroſanctas Eccleſias ad concordiam reuocare; mox vt adeptus eſt cæleſti iudicio infulas principales, ſacerdotibus hîc poſitis denunciauit, vt pro regulis Apoſtolicis vnirentur Eccleſiæ: & magna quidem pars eſt compoſita, Deo auctore:] His præmiſſis, quòd probè ſciret idem Iuſtinianus nomẽ Acacij impedimento fuiſſe, quo minùs exul cõcordia ſæpe per alios prædeceſſores Romanos Pontifices tentata, reuocari aliquando potuiſſet: ne id ad ſanciendam modò pacem impedimento eſſet, de ciuſdẽ Acacij nomine ingerit mentionem; certumq; reddit ipſum Pontificem, fore vt ex ipſius ſententia illud exploderetur; ait enim:

DE NOMINE ACACII.

De nomine tantũmodo Acacij veſtræ beatitudinis conuenit audire conſenſum. Quam ob cauſam dominus noſter ſereniſſimus Princeps Gratum virũ ſublimem vnanimẽ mihi amicum cum paginis Auguſtis ad ſanctitatẽ tuam tranſmiſit, vt modis omnibus dignetur Conſtantinopolim ad reliqua concordiæ componenda venire. Sed abſq; quaque dilatione

latione vestrum expectamus aduentum: quem si qua tarditas (quod fieri non debet) forsitan retinuerit, interim vel sacerdotes idoneos destinare festinet: quia totus mūdus partium nostrarum conuersus ad vnitatē moras non patitur. Accelerate ergo, domine sanctissime, ne vobis absentibus, quæ debet præsentibus, ordinari ..... Scimus enim litteras vestrę beatitudinis & antecessorum vestrorum ad Orientē directas, quid super hanc eamdem causam contineant. Vt autem nihil prętermittatur, propter causam sæpiùs memoratam ab inuictissimo Rege religionis quoq; negotium filio vestro viro sublimi Grato est iniunctum, fauente Domino nostro Iesu Christo.] hæc Iustinianus de pace Ecclesiarum admodum solicitus ad Hormisdam Papam per eumdem legatum conscripsit.

aliquid deest

Ista quidem hoc anno sunt gesta, vbi Iustinus habenas moderari cœpit Imperij, cùm de pace Ecclesiæ concilianda Romam misit ad Hormisdam Pontificem Imperatoriam legationem, optatam quidem illam, gratamq; per Gratum. Quid enim gratius atque iucundius potuit accidisse, quàm intelligere, Christianam religionem scissam dispersamq; ab hæreticis, Imperatorem nactam esse Catholicum; eumdemque pacis sequestrem, iam solidandæ concordiæ fundamenta iecisse? Actis igitur Deo gratijs, participataque cum fratribus lætitia, & cum eisdem de rebus agendis consultatione ex more adhibita, idem Hormisda Papa eo ordine, quo acceperat, litteras reddidit ad Iustinum Imperatorem: ad secundas enim per Gratum missas ita rescripsit [a]:

[a] Hormisd. epist. 23. to. 1 epist. Rom. Pont.

Hormisda Episcopus Iustino Augusto.

HORMISDAE PAPAE EP. ST. SECVNDA AD IVST. IMP.

Sumptam de Imperij vestri ortu lętitiā, quamuis apud nos pollentē merito prędecenti, quoq; geminastis alloquio, reciproca deuotione testati. Iam tūc secutura præuidimus, quæ nunc de Ecclesiasticæ vnitatis affectu cælestis gratię inspiratione significastis. Habes ergo, clemētissime Imperator, præsentē de tali voto iam gloriam: sed expectatur de perfectione perpetua. Hæc sunt validissima Imperij vestri fundamenta, quæ in ipso nascentis regni vestri principio diuinam vniuersis præferunt sancta dispositione culturam. Tenete itaq; hanc piæ solicitudinis curam; & pro Catholicorum pace, sicut cœpistis, insistite: quia Deus noster, qui vobis hunc tribuit animū, elegit etiam per quos præstet effectum. Nam & Episcoporum vota, precesque nobis effusas gratanter amplectimur: qui tamen loci sui cōsideratione commoniti, ea desiderant, quæ dudum vt sequi vellent, sedis Apostolicæ exhortatio crebra nō defuit. Et quoniam clementiā vestram id cupere, illos etiam hæc didicimus postulare; quæ res hactenus Ecclesiarum pacem sub contentiosa obstinatione diuiserit, nec pietatis vestræ, nec illorum refugit, velut latenti causa, notitiam.

Quid igitur facere debeant, & litteris nostris, & libelli, quem direximus, serie continetur. Hæc si Deo nostro & clementia vestra adiuuante, susceperint & sequuntur; poterit ad eam, quam maximo desideramus ardore, perueniri concordiā. Filius prętera nostri V. C. Gratus sacri Cōsistorij Comes & Magister scrinij memoriæ ostēdit in se vestrū allegationis suæ maturitate iudiciū: cuius mora sensibus vestris, eo referēte, melius asseretur.] hęc ad Iustinum Hormisda, inconcussè custodita volens, quæ à prædecessoribus suis iustè Oriētalibus præscripta fuerant de Acacij nomine abolendo, deq. pace ea cōditione inter Ecclesias sancienda. Quamobrem & ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum, quæ agenda sint pro eadem concordia incunda, idem Hormisda Papa scribit his verbis [b]:

[b] Hormisd. epist. 24.

EPIST. HORMISDAE AD IOAN. EPIS. CONSTANTINOP.

Hormisda Episcopus Ioanni Episcopo Constantinopolitano.

Spirituale gaudium directis charitas tua significauit affatibus, docendo, vt Catholicæ religionis disciplina ordinem suum vestris pastoribus, Deo nostro iuuāte, receperit. Hæc esse beneficia misericordiæ supernæ, quis dubitet? Hæc quis dubitet venerabilis Principis trophæis adiungi? Quis ambigat, quia maior ei de hac parte quibuslibet prælijs triumphus acquiritur? Istius laboris gloria nescit occasum: quia vbi Deus rectè colitur, numquam aduersariorum crescit iniquitas. Dilectionis tuæ confessionem gratanter accepimus, per quam sanctæ Synodi comprobantur, inter quas instauratione cōstitutorū omnium Chalcedonense Concilium prædicastis: & Catholicorum numero adiungi desiderans, sancti Papæ Leonis in Diptychis nomen asscueras scriptum.] At licet sic eius fidem Catholicam commendet Hormisda, minimè tamen adhuc Catholicam communionem eidem impertiendam esse putauit, nisi hæreticorum cōmunione pollutum nomen Acacij è Catalogo Orthodoxorum Antistitum omnino deleat: quamobrem mox subdit:

DE ACACII NOMINE ABOLENDO

Ista laudanda sunt, si perfectionis subsequatur effectus. Quia recipere Chalcedonense Concilium, & sequi sancti Leonis epistolas, & adhuc nomen Acacij defendere, hoc est, inter

inter se discrepantia vindicare. Quis Dioscorum & Eutychetem condemnans, innocentem ostendere possit Acacium? Quis Timotheum, & Petrum Alexandrinum, & alium Petrum Antiochenum, & sequaces eorum declinans (sicut diximus) non abominetur Acacium, qui eorum communionem secutus est? De ciuitate * siquidem tua meliora Dei omnipotentis expectamus auxilio, habētes optimæ promissionis spem (sicut ad nos quæ direxisti tua scripta ostendunt) tecū in veritate sentiens, & ipsa defendens, sperans in illo iudicio per ipsa te posse saluari.] ita planè Hormisda, cùm quid agendum sit docens, vt Catholicam Romanæ sedis communionem demerere possit, ad id ipsum præstandum erigit & hortatur: quæ si perficiat, mox sit consecuturus quod erat in optatis, vt communionem Romanæ Ecclesiæ consequeretur. Vnde ad finem hæc habet:

* charitate

QVID AGENDVM PRAESCRIBAT HORMISDA IOANNI.

Post hæc quid restat, nisi vt sedis Apostolicæ, cuius fidem te dicis amplecti, sequaris etiam sine trepidatione iudicia? Igitur partibus Oriētalibus ostende per te, quod sequantur exemplum: vt omnium laus, qui correcti fuerint, tuis laboribus applicetur. Ergo cùm magna denuncies, & fidem beati Petri Apostoli te amplecti significes, rectè credens in ea salutem nostram posse subsistere: libellum, cuius continentia subter annexa est, à charitate tua subscriptum ad nos dirige: vt sine cōscientiæ formidine vnam communionem, sicut oramus, habere possimus. Pro persona quoq. filij nostri Grati V. C. Deo nostro gratias sine cessatione persoluimus, cuius fides & recta credulitas nostrum circa se excitauit affectum: dignus re vera, qui tātæ curam susciperet actionis, & maximi Principis ad os mandata perferret.] hæc Hormisda ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum.

ROMANA SYNODVS IN CAVSA ORIENTALIVM.

Interea verò ad cuncta faciliùs disponenda idem Romanus Pontifex retinuit i, sum Gratum eo munere legationis fungentem Romę vsque ad sequentem annum, quo legatos misit Constantinopolim. Totum autem illud paucorum mensium spatium, quod intercessit, in tractandis ijs, quæ ad vniuersalis Ecclesiæ pacem spectarent, insumptum est. Cùm more maiorum idem Hormisda Papa, collecto Episcoporum conuentu, quid in ardua atque difficillima causa decernendum esset, cum ijsdem accuratè tractauit: num videlicet ob bonum pacis concedendum Orientalibus esset, vt nomen Acacij retineretur in Diptychis; eò quòd iam experientia fuerit demonstratum, id impedimento fuisse maioribus ne pax vniuersalis Ecclesiæ sanciretur: quòd si concederetur, nequaquam expungenda fore ex ijsdem Ecclesiasticis tabulis nomina Euphemij ac Macedonij Constantinopolitanæ sedis Episcoporum, qui ob exilium & obitum in exilio videri poterant satis esse confessionis gloria illustrati.

QVID FVERIT DECRETVM IN SYNODO.

In his autem in Synodo decernendis opus fuit prędecessorū Romanorum Pontificum Simplicij, Felicis, Gelasij, & Symmachi eo argumento scriptas epistolas legere: quibus ex Ecclesiæ archiuo depromptis, cognitum fuit omnes semper in vnam eamdemq; sententiam conspirasse, non recipiendā Orientalem Ecclesiam ad communionem Apostolicæ sedis, nisi Acacio schismatico condemnato. Quamobrē prędecessorum insistens vestigijs, immo & sui ipsius, quæ iam satis pressa reliquerat, inhærens vnà cū alijs collegis in Synodo considentibus Hormisda Papa decernit, ita oblatā pacem ab Orientali Ecclesia susciendā, si Acacij nomen penitus abolerent, & delerent, quos apposuerant sacris tabulis, Euphemium & Macedonium eadem labe respersos. hæc sunt decreta in Romana Synodo, quæ per legatos ad hoc delectos voluit idem Pōtifex innotescere Orientalibus: sed anno sequenti, quo sunt Roma dimissi, id fieri contigit, vt suo loco dicturi sumus. Hìc autem finem accipiant præsentis anni res transactæ inter Orientales atq. Occidentales.

IESV CHRISTI ANNVS 519. HORMISDAE PAP. ANNVS 6. IVSTINI IMP. 2. THEODORICI REG. 27.

DE CONSVLATV IVSTINI ET EVTHARICI

IAM verò ad sequentis anni res gestas transeamus: Notatus hic reperitur annus Consulatu ipsius Iustini Imperatoris, qui collegam Eutharicum cognomento Cillicam sibi asciuit: gener hic fuit Theodorici Regis, nupta ipsi Amalasuenta (dicta vulgò Amalasunta) filia ipsius Regis. Pax firma erat inter Iustinum atq. Theodoricum Italiæ Regem; cuius rei gratia mūtuis ijdem Principes inter se certabant officijs. De Consulatu autem Eutharici generi Theodorici collato ipsi à Iustino Imp. est perspicua testificatio Athalarici Regis, filij eiusdem Eutharici, dum inter alia scribens ad Imperatorem, hæc ait: Vos

genitorem

genitorem meum palmatæ claritate decoraſtis.] fuiſſe palmatam veſtem Conſularem, habes apud Caſſiodorum [a]. Sed & adoptionis gratia impertitum à Iuſtino Imperatore Euthericum, idem Athalaricus in dicta epiſtola inferiùs ſubdit.

[a] *Apud Caſſio. lib. 6. epiſt. 1.*

LEGATIO MISSA AB HORMISDA CONSTANTINOPOLIM.

Quod autem ad anni huius res geſtas pertinet: planè memorabilis ex eo redditur, quòd poſt plurimorum annorum acerbiſſimam diſſenſionē Eccleſia Oriētalis ſchiſmate ſciſſa ab Eccleſia Romana, pace compoſita, eidem parens, communione Catholica coniungitur. Quomodo autem iſta ſe habuerint, ordine rerum geſtarum ſunt pro temporis ratione pandenda: atque primùm de miſſa legatione ab Hormiſda Pontifice agendum erit. Licet autem (vt vidimus) ipſius Hormiſdæ præſentia ad rem tantam ab Orientalibus quæreretur: tamen more maiorum per legatos rem agere, conſultius viſum eſt. Delegit itaque ad munus obeundum Germanum Epiſcopum; quem non alium putamus, quàm mirificum illum S. Germanum Epiſcopum Capuanum, qui ad Anaſtaſium Imp. eodem munere functus eſt, vt ſexto Annalium tomo diximus. Miſſus cū eo eſt Ioannes Epiſcopus; ſed cuius Eccleſiæ Antiſtes fuerit, hactenus mihi incompertum eſt. His adiunxit Blandum presbyterum, & Felicem atq. Dioſcorū diaconos: quibus eiuſmodi dedit admonitionem, quæ cōtinetur Indiculo ex eodem codice hîc deſcripto, ne vel tranſuerſum vnguem à mandatis recederent: ipſe autem ſic ſe habet [b]:

[b] *Extat inter Hormiſdæ epiſtolas tom. 1. epiſt. Rō. Pont.*

Indiculus quem acceperunt legati Apoſtolicæ ſedis qui ſuprà.

COMMONITIO SCRIPTA LEGATIS.

Cùm, Deo propitio, partes Orientales fueritis ingreſſi; ſi qui Epiſcopi vobis occurrerint, & libellum, cuius continentiam percepiſtis, à ſe ſubſcriptū offerre voluerint, ſuſcipite, eiſq; præbete ſanctæ communionis conſortium.] acceperunt enim ijdem legati ab Hormiſda libellum profeſſionis Catholicę fidei, quo probarentur qui verè ſe eſſe Catholicos dicerent, nimirum vt ſecundùm formam illam ederent fidei confeſſionem. Vnde ſubdit: Si verò occurrentes Epiſcopi, eo quo ſuperiùs diximus ordine profiteri noluerint; à vobis equidem ſub ſacerdotali affectione tractentur: ſed neque vobis ſit cum his menſa communis, neq; ab his vel victualia præſumatis accipere, niſi tantùm ſubuectionem, ſi cauſa popoſcerit, & hoſpitalitatē: ne credant omnino faſtidiosè deſpectos.] Habes, lector, quod obſerues, ad quos vſque terminos ſe extendat prohibita cum hæreticis conuerſatio. Hæc ſunt quæ in via eiſdem ſeruanda præſcribit. Quæ verò, cùm peruenisſent Conſtantinopolim, cuſtodire deberent admonuit, accipe.

QVAE IN VIA AB EIS AGENDA ESSENT.

QVOMODO SE GERERE CONSTANTINOPOLI LEGATI DEBERENT.

Cùm autem Cōſtantinopolim, Deo adiuuante, veneritis; in eam accedite, quam Imperator præbuerit manſionem; & nullum ad ſalutationem veſtram priùs permittatis accedere, exceptis his, quos ipſe miſerit Imperator, aut noſtræ cōmunionis eſſe cognoſcitis, donec ipſum Principem videatis: cui præſentati, ſalutantes, litteras noſtras offerte; ſuggerentes magnū nos de eius Imperio gaudium percepiſſe, & nimium gratulari, quòd cum Deus omnipotens ad hoc euexit, iuxta eius ſacras litteras, vt ſecūdùm ea quæ ſunt ab Apoſtolicæ ſedis cōſtituta Præſulibus, Deo auctore, & regno eius adnitente, Eccleſiarum & pax & vnitas his temporibus deſiderata proueniat. Qui ſi vos hortatus fuerit, vt Conſtantinopolitanum videatis Epiſcopū: intimate, vos præfinita habere, quæ etiam ab eis ſæpe ſunt cognita, quæ ab vniuerſis Epiſcopis Catholicam communionē amplectentibus profeſſio debeat celebrari. Hæc ſi Epiſcopus Cōſtantinopolitanus implere paratus eſt, ei gratulanter occurrimus. ſi verò ſedis Apoſtolicæ adhortationem ſequi contemnit; quid neceſſe eſt, vt ad occaſionem contentionis ſalutatio noſtra proficiat, quibus nō eſt diſputationis aut certaminis cauſa mandata?] Vidiſti quàm prudēter cautum fuerit, vitare de fide vel cōmunicatione diſputationes & controuerſias in ijs quæ iam antè fuerant decreto ſedis Apoſtolicæ definita: vnde & intelligas, quāta inſederit auctoritas Romano Pontifici, nimirū ipſum, quibuſuis decretis Synodalibus antea ab ipſis Orientalibus editis (vt vidimus) non obſtantibus, præſcribere certam formā, quam ij, qui verè Catholici dici vellent, ſequi deberent. Sed audi, quæ rurſum eoſdem Hormiſda monuerit.

QVID DE ACACII NOMINE ET SVCCESSORVM AGERE DEBEANT.

Si verò Imperator ſibi aperiri voluerit, quid ſit, quod ab Epiſcopo fieri poſtuletis: formam libelli, quā portatis, oſtendite. Quòd ſi de anathemate Acacij cōſentiens, ſucceſſores eius dixerit recitandos, ob hoc quod propter defenſionē Chalcedonenſis Synodi aliqui eorū, nempe Euphemius & Macedonius, fuerint exilio deportati: inſinuabitis, nihil vos de libelli poſſe forma decerpere, in qua ſequaces damnatorū pariter cōtinentur. Sed ſi eos ab hac non potueritis intentione deflectere, ſaltem hoc acquieſcite, vt anathematizato ſpecialiter per libellum, quem vobis dedimus, Acacio, de prædeceſſorum eius nominibus taceatur, abraſis de Diptychorum inſcriptione vocabulis.

Quo facto, Epiſcopum Conſtantinopolitanum in veſtrā communionem accipite. Libellum verò vel Epiſcopi Conſtantinopolitani, vel aliorum, quos vos ſuſcipere, Deo volente, contigerit; primò agite, vt præſente populo recitetur. Quòd ſi hoc fieri nō potuerit, ſaltem in Secretario, præſentibus clericis & Archimandritis, relegatur.] Probè, puto, intelligis, lector, quomodo vno reſiſtente Romano Pontifice, in ventum penitus euaneſcant importunæ acclamationes illæ populi, & Ioannis Epiſcopi Cōſtantinopolitani decretum, & Synodalis pariter cōſtitutio, quibus nomina Euphemij atq; Macedonij in ſacras inferri tabulas iuſſa ſunt: vt perſpicuè videas totius Eccleſiæ orbē in vno verti cardine, nempe Romani Pontificis auctoritate. Sed quæ his addat Hormiſda, videamus.

DE FIDEI PROFESSIONE CATHOLICA PROMVLGANDA.

Hæc omnia ſi Deo fuerint volente completa, Imperatorē rogate, vt deſtinatis Sacris per Metropolitanos Epiſcopos, adiunctis ipſius Epiſcopi Cōſtantinopolitani literis, innoteſcat, Epiſcopum Conſtantinopolitanū, ſuo quoq; conſenſu celebrata profeſſione, quam ſedes Apoſtolica deſtinauit, in vnitatem cōmunionis fuiſſe ſuſceptū: quibus litteris etiā ipſos hortetur ſimilia profiteri. Quòd ſi in hac parte Imperator aliquid difficultatis attulerit; Epiſcopus Cōſtantinopolitanus, directis præceptionib° Epiſcopis ſuis parœcialibus, vel ceteris Metropolitanis, ijſdē præſidentibus, qui à vobis pariter directi fuerint, quid ipſe fecerit innoteſcat: quod ab eo modis omnibus vos oportet exigere; vt facti huius teſtimonio peragrante, etiam vniuerſos, vel qui longè ſunt poſiti, latere non poſſit.] hucuſque legatis miſſis impertita admonitio ab Hormiſda Pontifice.

In qua obſerua, quàm amplè fidei profeſſionem præſtari velit Romanus Antiſtes ab Epiſcopo Conſtātinopolitano licet ſemper Orthodoxo, inquinato tamen cōmunicatione prædeceſſorum Acacij nomini fauentium: nempe vt palàm coram populo, vel ſaltem coram Epiſcopis & Archimandritis illā ex ſcripto recitatam exhibeat; atq; etiam publicis ad omnes ſibi ſubditas Orientis Eccleſias litteris datis, id ipſum cunctis faciat innoteſcere. Sed videamus quas per eoſdem legatos idē Hormiſda Papa ad Iuſtinum Imperatorem litteras dedit: de tanti enim momenti legatione nihil planè prætermittendum putamus, ſummas Deo gratias referentes, qui adeò nobilia monumenta, licet nonnihil obducta rubigine ob nimiam vetuſtatem, adhuc integra conſeruauit. Litteræ igitur Romani Pontificis ad Imperatorem ſic ſe habent ex eodem codice Vaticano depromptæ [a]:

[a] *Extant to. 1. epiſtol. Rom. Pont. epiſt. 26. Hormiſdæ.*

Hormiſda Iuſtino Auguſto.

HORMISDAE PAPAE EPIST. AD IVST. IMP.

In tantum pro gratia Diuinitatis gloriæ veſtræ famā conſtat extenſam, & ita vos, ſuffragante vitæ merito, laudabiliter mundo cōtigit innoteſcere, probatiſſimorū hominum opinione vulgante, vt ſuper vos potiùs credatur dilatatū culmen Imperij, quàm per Imperium vos aliquis dicat agnoſci. Certum eſt quidem huiuſmodi prouectione veſtra priſtino ſplēdori acceſſiſſe decoris cumulum: ſed ſicut tenuiſtis olim moribus principatum, ſic cùm vos per ora gentiū impatiens ſecreti magnitudo detulerit *, ad nos quoq; (ſicut myſticæ loquuntur Scripturæ) teſtimonijs ſuauitatis veſtræ odor aduenit. Et certè cùm latè prudentium nominū ſententia religioſæ vitę veſtræ fuerint inſtituta diſperſa, habere non potuimus incognitū, quicquid de vobis fuerat mundi atteſtatione vulgatū. Quia ſicut mediocri laude digna in immenſum ſibi nequeunt vindicare præconia; ita ſine fine prædicandum rapitur in populū, quicquid bono fuerit admirationis ornatum. Vindicat enim ſibi quantitatis ſuæ iure magnitudo famæ teſtimonia: quia neſciunt latere mirāda. Hinc eſt, quòd principatus vobis ac honores publica iura cōmiſerunt. Nam quòd meritorum inſignia generalitatis facta ſunt vota: nemo ita rerum arbiter iniquus extitit, qui paſſim vos æſtimet Arches inclytæ accepiſſe titulos; cùm negari nequeat, dignè vos meruiſſe Imperij culmen, quorum probitatem mundus agnouit.

* defuerit

Sed parū eſt, quamuis iudicio vniuerſitatis, ſuſcipere loco præmij iura regnandi. Illud magis eſt admirabile, quòd ita vos hominū laudabilitate firmatos ſuſcipiunt Imperia, vt iudicia ſint diuina. Non eſt dubium, electos ſuos venerabili prædeſtinatione Diuinitatis ad tantæ poteſtatis ornamenta venire, quos ſinceræ fidei documenta circumuallant. Verè vobis prophetici ſpiritus cōuenire verba dixerimus [b]: Priuſquam te formarem in vtero, noui te.] Ne putes, lector, adulatum Iuſtino Hormiſdam, tantis illum præconijs efferentem. Iuſtorum namq; eſt (ſecundùm Prophetæ ſententiā dicentis [c]: Ad nihilū deductus eſt in cōſpectu eius malignus, timentes autē Dominū glorificat) pios viros laudum efferre ſermone, cùm Deus in his honoretur. Admiranda planè dona eidem Iuſtino Imperatori

[b] *Hier. 1.*

[c] *Pſal. 14.*

peratori diuinitus impertita fulsere; cùm (vt quæ superiùs dicta sunt in eiusdem Iustini A
Psal. 112 primordijs, perspicuè manifestant) secundùm illud propheticum * euenerit: De stercore erigit pauperem, vt collocet eum non solùm cum principibus populi sui, sed super omnes solium gloriæ teneat:] sed quod magis præstat, ad hoc (vt idem Pontifex ait) à Deo prædestinatus fuisse videretur, vt fidem & pacem exules sanctæ Ecclesiæ restitueret. Sic more suo Deus infirma mundi elegit, vt fortia quæque confundat. Sed audi dignum Iustini laudum præconem.

Ad hanc vos gloriam, incomprehensibili supernę maiestatis dispositione procurante, obsequium naturæ mundo protulit, sub custodia fidei transactæ vitæ probitas instituit, atq. ad Imperia clementia diuina prouexit: ob hoc scilicet, vt tandem aliquando diuisores Dominici corporis fidei vestræ executione compressi, Ecclesiarum concordia diabolica impedimenta succiderent, & vniuersitas de adunatione gauderet. Hoc religioni, hoc B
fidei, hoc serenitati vestræ specialiter cælitus mandatur officium, quibus & posse omnia & perficere videmus indultum. Itaq. sicut instituistis facere, nauate susceptí operis munus, quod superna vobis prouidentia videtis iniunctum. Et verè sic decuit, vt per Principem pax debeat fieri, quam reuerentia Diuinitatis exposcit. Date has assumpti Deo nostro vestri oblationes Imperij, vt per vos possit pacis fructus impleri. Sine dubio quicquid tali facto animæ vestræ fuerit præstitum, à vobis mundo iudicatur impensum. Magnum & inæstimabile est, venerabilis Imperator, propter quod asciti estis iudicio Diuinitatis: extenduntur ecce vota pacem desiderantium: diuturni temporis tractu mæret Ecclesiarū indiuisibilis discissa communio: est in gemitu discerpta fraternitas, cùm circa Patrum dogmata varia sit voluntas.

Accingite ergo lumbos viribus fidei: videte cui vos Regi Diuinitas velit obsequi: C
quantum sit, quod per vos procurat impleri: Ecclesiæ venerandæ corpus, quod propria Christus noster passione fundauit, gloriæ vestræ adunare factis instituit. Non est quo magis circa vos gratia supernæ maiestatis eluceat, quàm si Ecclesiæ corpus per vestrum reparetur officium, sanguinis Dominici redemptione formatum. Est quidem causæ huius vetustissima calamitas, sed pro immanitate sui recentissimus dolor, & tanto Christianis animis fortior gemitus, quanto temporibus est dilatus. Videdum vobis est, in quantum quotidie antiqui hostis feruescat insania, cùm olim causa sit decisa fine sententiæ, pacis faciat tarditatem: & cùm Chalcedonensis Synodus, & beati Papę Leonis constituta placeant, quo ad charitatem reuerti volumus, à certamine non desistas. Sequuntur quę dogmatibus prædictis ascripta sunt; & ab eorum sequacibus, quos prædicta auctoritate damnatos intelligunt, non recedunt. Tenent adhuc in complexibus nomē Acacij, quem D
vident iudicio sedis Apostolicæ meritò pœnā subijsse damnati. Quis non intelligat, simulatè dici: Sanctorum Patrum sequimur dogmata, sed non diligimus facta? Quæ à sancta Synodo Chalcedonensi constituta sunt, & quæ beati Leonis epistola continet, fouemus, veneramur, amplectimur: sed Acacio, qui damnatorum communionem secutus est, impendimus vota.

Sed quid opus est de iudicatis rebus verba facere, cùm nos hortari tantummodo deceat, vt expressa superiùs simulatione summota, sub omni puritate pacem debeant, à quibus hæc dicuntur optare? Apud vos mihi est omnis deprecationis causa, Imperator egregie: Vos his ac talibus religiosi operis resistite viua charitate: Vobis imminet, vt qui Ecclesiasticæ concordiæ habuistis sub priuata vita desiderium, sub principatu detis effectum. Non fuit quo magis gratiæ vestræ cumulus accederet, quàm quod vobis diuinitus delatum est, vt quod semper voluistis fieri, per vos ad terminum possit adduci. Nec E
breue specimē circa vos gratiæ Diuinitatis effulsit, quibus datur posse facere quod semper optastis. Quapropter quoniam vobis tantæ causæ titulum videtis esse seruatum: remouete quicquid ambiguum remansisse creditur ad plenitudinem gaudiorū. Nos enim qua decuit affectione per Gratum V. C. cui pro moderatione sui congruè sensimus officium legationis iniunctum, litteris vestri principatus acceptis, causæ magnitudini conuenientes destinauimus viros, Germanum & Ioannem Episcopos, & Blandum presbyterum, necnon & Felicem diaconum; per quos, si (quemadmodum præsumimus) serenitatis vestræ fauor arriserit, secundùm quæ mandata sunt, Ecclesiarum adunatione generalitatis possint vota firmari.] hactenus Hormisdæ ad Iustinum Imp. epistola, in qua tamen desideratur Dioscori diaconi legati nomen, quod in reliquis eiusdem Pontificis

A tificis datis ea de causa litteris atque ab alijs redditis expressum habetur, licet non hoc ordine, quo hîc recensita eorumdem nomina reperiuntur: nam in ipsis post nomina Episcoporum legatorū, mox nominati reperiuntur ambo legati diaconi, & nouissimè Blandus presbyter. sed huius epistolæ auctoritate dici potest, errore librariorum factum, vt series nominum sit inuersa, & diaconi ante presbyterum positi. Quæ quidem præmonuisse lectorem oportuit, ne adeò miretur, cùm legerit diaconos ante presbyterū nominatos, & nouissimo loco presbyterum collocatum: id enim errore factum esse, ex hac Hormisdæ Papæ ad Iustinum Imperatorem data epistola redarguitur. Sed cœptam de legatione decreta historiam prosequamur.

Non satis id est visum Hormisdæ, qui nihil penitus voluit prætermissum officij, quo tanta legatio felicem consequeretur effectum; vt qui optimè mente retineret, complures
B antè missas à prædecessoribus Romanis Pontificibus legationes vel inanes redijsse, effectuq. vacuas, vel ignominij fugillatas. Quamobrem præter eas quas vidimus ad Iustinum Imperatorem litteras datas, addidit alias ad Euphemiam Augustam insignem pietate feminam, quæ accedebat Iustino viro suo adiutorium simile ipsi, vt pote quæ eidem fuerat omnium bonorum sua pietate conciliatrix: quæ & (vt dictum est) cum Imperio mutans pristinum nomen, in memoriam illustris martyris Euphemiæ, in cuius basilica fuerat celebratum sacrosanctum Chalcedonense Concilium, Euphemia dici voluit, vt & eo pariter nomine declararet se esse eiusdem Magnæ Synodi studiosissimam. Epistola autem ipsa sic se habet *:

* *Hormisd. epistol. 27.*

Hormisda Episcopus Euphemiæ Augustæ.

HORMISD. EPISTOLA AD EVPHEMIAM AVG.

C Ecclesiarum pax iam cælesti ordinatione componitur, cùm vos ad Imperiū Deus elegit, apud quos esse integrum semper religionis suæ cognouit affectum. Nam sicut in priuata vita Deum semper recto dogmate coluistis, vt de religionis concordia cogitaretis; & multa quidem inter ipsa Imperij vestri primordia facta sunt, quæ spem nobis correctionis integræ pollicentur. Vnde quia in vobis amorem feruere fidei gratulamur: agentes Deo gratias quotidie pro vobis, beato Petro Apostolo supplicamus, vt votis vestris apud Dominum suffragetur, & cursum bonæ voluntatis adimpleat. Nec dubium est, diuinis vos auxilijs adiuuari, quia tanto religionis studio mandatis cælestibus obeditis. Hinc est, quòd quia sanctum coniugij vestri constat esse propositū, has fiducialiter ad vestram clemētiam litteras destinamus, vt per vos ad perficiendam Ecclesiæ pacem mariti vestri pietas amplius incitetur.

Magnū opus arripuistis, magna vobis causa commissa est: per vos etiam populos Chri-
D stus vult ad Ecclesiæ fœdera reuocare, quos per se voluit à morte redimere. Magna etiam vestro sexui parata est laudis occasio, si vobis instātibus, Ecclesiæ suæ Christus, quæ diuisa fuerāt, membra coniungat. Nec eius, *nempe sanctæ Helenæ*, maior est gloria, quæ humanæ salutis lignum scrutata est, & sola Crucem, quam omnis veneratur mundus, inuenit. Superabitis quinimmo illius merita: quia Ecclesiæ vnitas per illam suum inuenit signū, per vos est habitura remedium. Agat igitur iugalis vestri religiosa clemētia, vt fratres & coepiscopi nostri sub eo libelli tenore, quem dudum misimus, fidem suam dignētur asserere; quatenus perfecta possit esse, quæ est inchoata correctio: quia irrita est quælibet incultura Dei confessio, cui deest fidei plenitudo. Hoc enim quod à reliquis fieri popoſcimus, à multis iam sacerdotibus cōstat effectum: & vnitas esse iusta in communione non poterit, si non fuerit in reuersione seruata.] hæc ad Augustam Hormisda Papa.

COMPARATIO EVPHEMIAE CVM HELENA.

E Sed attende quæ scribat ad ipsum Constantinopolitanum Episcopum Ioānem, penes quem optimè sciret residere totius pacis conciliandæ facultatē: vt si ipse resiliret, vt fecerant prædecessores, omnem operam & impēsam perijsse nō dubitaret. Quamobrē demulcere hominē lenitate, & resilientem veritatis vrgere stimulis ad cursum, dubiumq. efficacioribus suadere & certū reddere argumētis, atque labantem animo rationibus stabilire non prætermisit. Accipe igitur ipsas dignas tanto Pontifice litteras, quæ sic se habent *:

* *Hormisd. epistol. 28.*

Hormisda Episcopus Ioanni Episcopo Constantinopolitano.

EPISTOLA HORMISD. AD IOANNEM CONSTANTINOP.

Reddidimus quidem, frater, congruum litteris tuis sub Ecclesiastica libertate responsum; & quid in his congratulati fuerimus insertum, quid taciturnitate prætertum, euidenter expressimus. Ac licet cuncta sensibus tuis nunc crebra legatio, nunc vsu in Ecclesia diuturnæ conuersationis tuæ vetustas infuderit; iuuat tamen adhuc latius aperire nostrum repetita ratione consilium: quia tunc bene de fidei firmitate differitur,

quando ſimplicibus verbis cõciliandæ pacis cupiditas explicatur. Deſideria quippe tua, A
quibus te ad Eccleſiaſticam teſtaris feſtinare concordiam, vt haberent partes illæ, ſemper
optauimus: nec ſola votorum ambitione contenti, vſi etiam precibus ſumus. Veſtro
ſunt hæc & mundi teſtimonio roborata, quæ loquimur: quia vt Catholicæ vnitatis
reparatio fiat, auctoritatem noſtram intemeratæ fidei integritate ſubmittimus.
Inclinet orationibus noſtris aurem ſuam diuina miſeratio, vt quod creditis poſtulan-
dum, ſequamini & ametis oblatum. Nobis vna cauſæ ſolicitudo, vna cuſtodia eſt, ita
pacem cupere, vt ſic religionis, ſic venerabilium Patrum conſtituta ſeruentur: quoniam
quæ inter ſe conſona credulitate non diſcrepant, æquum eſt vt ſimili obſeruatione ſub-
ſustineant ſiſtant.

Sed cur diutiùs immoramur? Scis ipſe, vnitatis cauſa quid exigat: ſcis ipſe, qua via ad
beatiſſimi Petri Apoſtoli debeas venire conſortium. Habes itineris tui ducem, quem te B
iam ſequi aſſeris, Chalcedone habitum pro religione conuentum. Iam te quoque, quod
idem amplecti teſtatus es, beati Leonis redeuntem dogma comitabitur. Hæc ſi placent,
Acacij defenſio damnati nõ placeat; hoc eſt, quod boni ſtudij à perfectione vota ſuſpen-
dit. Si ſunt enim illa aduerſum Dei & legis eius inimicos venerabilium Patrum congre-
gatione diſpoſita, vt quiſquis eos in communione ſequeretur, iam tunc latam ſubiret in
ſua damnatione ſententiam: non ſunt igitur noua, quæ conſtanter exequimur, ſed tem-
poribus illis facta iudicia iuſta Patrum conſtitutione ſeruamus. Hortamur itaque, frater,
& mentem tuam, Dei noſtri miſericordia adiuuante, pulſamus, vt ab omni te hæreticorum
contagione, Acaciũ cum ſuis ſequacibus condemnando, diſiungens, vnà nobiſcum
Dominici corporis participatione paſcaris. Si nobiſcũ vniuerſa prædicas, cur nobiſcum
non vniuerſa condemnas? Tunc enim nobiſcũ quæ veneramur amplecteris, ſi nobiſcum C
quæ deteſtamur horrueris. Pax integra neſcit aliquam habere diſtantiam; & vnius Dei
vera eſſe non poteſt, niſi in confeſſionis vnitate, cultura.

Quapropter ſalutantes te fraternæ charitatis affectu, petitionem tuam miſſis (ſicut
ſperaſti) religioſiſſimis viris Germano & Ioanne Epiſcopis, Felice diacono, Dioſcoro dia-
cono, atque Blando preſbytero, ſignificamus eſſe completam. Hi verò quibus fuerint
mandatis inſtructi, ante allegationes eorũ, ſi cogites, euidenter agnoſces. Hi pacem tuam
ſub ea qua ſæpe ſcripſimus profeſſione ſuſcipient. Imple ergo, frater chariſſime, gaudium
noſtrum, & tuum ad nos per eos rectæ fidei tuæ remitte præconium, vt per te vniuerſis
detur exemplum.] hæc per legatos ad Ioannẽ Patriarcham Hormiſda. Quod autem dum
Romæ iſta tractarentur, contigerat aliàs ab eodem ipſum Hormiſdam litteras accepiſſe,
[a] *Hormiſda. epiſt. 29.* ad eumdem has reddidit breuiores, quæ ſic ſe habent [a]: D

Hormiſda Epiſcopus Ioanni Epiſcopo Conſtantinopolitano.

HORMISD. LITTERAE AD IOAN. EPISC. CONSTANTINOP. Ea quæ charitas tua deſtinatis litteris ſignificauit, agnouimus, & gratulamur ad con-
ſcientiam noſtram fidei tuæ indicia perueniſſe: optantes, vt intentioni tuæ, quam rectam
eſſe cupimus, plenũ Deus noſter circa Eccleſiaſticã pacem cõcedere dignetur effectum,
cuius ſpem animo ſupernæ maieſtatis aſſumpſimus: quia Imperatorem ſereniſſimum ad
hoc prouidentia diuina iudicamus electum, vt per eum Eccleſiarum reintegratio tantis
temporibus deſiderata proueniat. Quapropter licet quæ pro fidei vnitate facienda ſunt,
tuæ charitatis notitiam latere non poſſint, legatos tamen direximus, quos ratio cauſæ
poſcebat: quibus hortantibus, & quæ iampridem à nobis ſignificata, & quæ nuper ite-
rata ſunt, ad effectum, Domino noſtro auctore, perueniant.] hæc ad Ioannem.

Quòd verò idem Hormiſda Papa optimè ſciret, plurimum conferre ad pacis conciliatio- E
nem, Conſtantinopolitanum demerere clerum, quem non ignoraret pro arbitrio vni-
uerſum mouere populum poſſe, tantaſque vno momento conflare diſcordias, vt etiam
ſtatum ipſius Imperatoris (quod pluribus exemplis vidimus) in diſcrimen adduceret:
hos quoque amantiſſimis præuenire litteris non prætermiſit. Extant ipſæ quidem
æquè perbreues ad Archidiaconum & reliquos eiuſdem Eccleſiæ clericos ſcriptæ ver-
[b] *Hormiſda. epiſt. 30.* bis iſtis [b]:

AD ARCHIDIAC. CONSTANTINOP. ET ALIOS ORTHODOXOS EPISTOLA HORMISD. Hormiſda Epiſcopus Theodoſio Archidiacono Conſtantinopolitano & vniuerſis Catholicis à pari.

Gratias miſericordiæ diuinæ competenter exoluimus, quæ fidem veſtram diu labo-
rare non paſſa eſt: nam tempus oblatum eſt, quo fidos milites ſuos Catholica recu-
perare poſſit Eccleſia. Quæ enim maior animum veſtrum poteſt obtinere iucundi-

tas,

A tas, quam malorum commemorata depulſio? Gaudijs præſentibus compenſate afflictio-
nis incommoda: quia Deus noſter, qui remedio fuit, aduerſis opprimi charitatẽ veſtram
noluit, ſed probari. Nam ſi tranſacti temporis mala cum præſenti, quæ diuina eſſe non
ambigitur, retributione compenſetis: quis dubitat ampliora vos præmia conſecutos,
quàm nocere potuiſſet aduerſitas? Et quamuis pro ſtatu fidei Catholicæ numquam ſoli-
citudo noſtra ceſſauerit, tamen ſereniſſimi Principis ſacris affatibus incitati, legatos de-
ſtinare curauimus, quorum officio, Deo auctore, in his, quæ ſæpe mandauimus, ſubſequi
non dubitamus effectum. Et ideò competenter enitere, vt Eccleſiæ Catholicæ hoc præ-
cipuum veſtræ liberationis munus poſſitis offerre: quatenus repulſis omnibus quæ ha-
ctenus nocuerunt, in vna, quam ſemper optauimus, communione gratulantes, Deo no-
ſtro laudes referre ſine ceſſatione poſſimus.] Hactenus ad Theodoſium Archidiaconum
B & reliquum clerum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Hormiſda.

Quod verò qui pietate fulgebat, & auctoritate in aula regia præſtabat Iuſtinianus hoc
tempore Comes Domeſticorum, poſtea verò ſucceſſor Iuſtini in Imperium, pacis cupidiſ- IVSTINIANI PIETAS COMMENDATA.
ſimus eſſet, & poſt primas ad Hormiſdam Papam datas eodem argumento litteras, alias
quoque poſtea addidiſſet, miſiſſetq́. Romam oblationes Apoſtolorũ Principi offerendas
per ipſum Romanũ Pontificem: magnam ex his ſumpſit Hormiſda de pace concilianda
fiduciam. quamobrẽ qui binas ab eo acceperat litteras, totidem diuerſis tamẽ diebus epi-
ſtolas reddidit, quarum prioris eſt exordium *: Litterarũ veſtrarum ſerie religionis, &c.] [a] *Hormiſ. epiſt. 25.*
ſed ſatis nobis ſit hic deſcribere poſteriorem, quæ ſic ſe habet [b]: [b] *Hormiſ. epiſt. 31.*

Hormiſda Epiſcopus Iuſtiniano V. I.

Magnitudinis veſtræ litteras ſanctæ fidei plenas amore ſuſcepimus, quibus ad exercẽ-
C dam apud vos prædicationis Apoſtolicæ firmitatem, opportunitatem nobis proueniſſe EPIST. HORMISDAE AD IVSTINIANVM V.C.
diuinitus nunciaſtis. Vnde indeſinenter Deo noſtro agimus gratias, qui ad tam præclara
remedia & tempus vobis & animum dedit. Et nos quidem deſuper iſta agnouimus or-
dinari, poſtquam ei detulit diuina maieſtas Imperium, qui ſe ad componendam Eccleſia-
rum pacem indicat ordinatum. Ergo reſtat, vt vniuerſi Epiſcopi partis Orientalis, iuxta
libelli ſeriem, ad correctionis perueniſſe ſe teſtentur effectum. Patet venerandæ via con-
cordiæ: nota * ſunt optatæ remedia ſanitatis. Sacerdotes, qui Catholicam pacem deſi- * notata
derant, profeſſionem Catholicam non recuſent. Non enim opus eſt partibus errorem
corrigi, ſed radicitus amputari. Inſiſtite igitur, ſicut cœpiſtis: vt merces apud Deum
veſtra, quæ de boni operis inchoatione habet initium, de perfectione conſequatur ef-
fectum.

D Animum quidem veſtrum talem miſſa ad nos teſtantur alloquia, vt ad plenitudinem
boni propoſiti non multum indigeatis hortatu: noſtri tamẽ deſiderij, ea quæ ſpem dedit
oratio *, ampliùs accendit ardorem; & auidiùs gaudia impleri cupimus, quæ inſtare iam * ratio
diuinitus arbitramur. Hinc eſt quod beatum Petrum Apoſtolum quotidie ſuppliciter DE SVSCEPTIS OBLATIONIBVS IVSTINIANI.
obſecramus, vt vobis, per quos integrari membra ſua, ſancta iam ſperat Eccleſia, & effe-
ctum Deus celerem, & ſalutem tribuat longiorẽ. Nos quidem veſtris animis obſequen-
tes, viros direximus ad ſolidandam ſub Apoſtolicæ diſpoſitionis ordinatione concor-
diam. Veſtrũ eſt, vt ſicut nos bonæ intentioni deeſſe noluimus, ita eos apud nos optatum
referre faciatis effectum. Munus veſtrum veneranda ſacraria ſuſceperunt; quod ampliùs
beato Petro Apoſtolo facietis acceptius, ſi per vos optatam Eccleſiæ receperint vnita-
tem.] hæc Hormiſda ad Iuſtinianum.

E Magno quidẽ Dei beneficio (vt diximus aliàs) factũ ſentio, vt tantæ legationis tanto-
rum virorum in cauſa tanti ponderis miſſæ vetera in hanc diem ſeruata ſint monumen-
ta, vt nihil ferme perierit: vt planè contingat, eiuſmodi frequentia epiſtolarũ, quemlibet
ipſas legentem, perfectiùs ſcire cuncta quæ in eadem cauſa contigerũt, quàm qui eodem
tempore vixere, ſed has epiſtolas minimè conſpexerunt: ex quibus haud mediocris omni
ex parte legenti vtilitas comparatur, ſi eas cunctas prudens lector accuratè & non oſci-
tanter curſim ve perlegat. Intueri porrò in eis licet ſummam Hormiſdæ in rebus agendis
ſolertiam, cùm nihil omni ex parte intentatum reliquerit, quo miſſa legatio optatam re-
ferret concordiam. Nam præter illa quæ dicta ſunt: quod idem ſciret Hormiſda, & plu-
ribus eſſet doctus exemplis, aulicorum arbitrio res proſperè progredi, vel inuerti ſo-
lere: vt qui eſſent apud Iuſtinũ Auguſtum potentiores ſibi litterarũ commercio cõiunge-
ret, ad eoſdem epiſtolas dedit: nam non ad Iuſtinianum tantùm quas vidimus litteras

scripsit, sed & ad alios item aulicos clarissimos viros de eadem legatione scripsit, vt ad Celerem atque Patricium in hunc modum[a]: A

[a] Hormisd. epist. 32.

Hormisda Episcopus Celeri & Patricio VV. CC. à pari.

AVLICOS IMPERATORIS LITTERIS HORMISD. PRAEVENIT

Quamuis pro loci nostri cõsideratione de causa fidei Catholicæ minimè tacere possimus: tamen ad hanc partem sereniſſimus Princeps magnopere directis affatibus nostrum incitauit studium, pro cuius legatos voluntate direximus. Et quia huiusmodi causa filiorum Ecclesiæ subleuari debet auxilio; salutantes vos cultu atque honorificentia competenti, poscimus, vt pro Ecclesiastica pace allegationes eorum, qui directi sunt, apud animos sereniſſimi Principis adiuuetis: siquidem vestræ celsitudinis laborẽ non parua retributio subsequitur, cum omnipotẽti Deo nos gratias persoluere de vestris operibus feceritis.] hæc Hormisda. Extant & aliæ ad eumdem Celerem litteræ in commendatione legatorum, quæ incipiunt: Cum necesse fuerit, &c.] B

AD CIVITATVM PRAEFECTOS HORMISDA SCRIBIT.

At non satis ipsi fuit, eos qui erant Constantinopoli apud Imperatorem magistratus admonuisse: sed voluit eos etiã, qui degerent in prouincijs, per quas legati transituri erant, ad opus hortari. Quod enim sciret Thessalonica eosdem transituros fore legatos: ad eum qui ibi gerebat præfecturam, & alios, litteras dedit. Satis quippe memor erat, illic degere Dorotheum eiusdem ciuitatis Episcopum, qui non à communione tantũ Romani Pontificis, vt Anastasio morem gereret, se subduxerat, sed & alios ad id ipsum præstandum induxerat, immo & minis atque persecutione compulerat, vt quæ dicta sunt superiori tomo significant: ne igitur per eum turbæ aliquæ Thessalonicæ concitarentur, perbreues

[b] Hormisd. epist. 33.

has ad eius ciuitatis Præfectum litteras dedit[b]:

Hormisda Episcopus Præfecto Prętorio Thessalonicensi & ceteris VV. II. à pari.

EPISTOLA HORMISD. AD PRAEF. PRAETORII THESSAL.

Licet pro causa Ecclesiastica numquam solicitudo nostra cessauerit: tamen Imperatoris C sereniſſimi sacris affatibus promptius incitati, legatos cum cælestis misericordiæ fauore direximus, quorum officio bona, quæ de Principis mente præsumimus, impleantur. Et ideo salutantes amplitudinem vestram cultu & honore quo dignũ est, poscimus, vt pro reintegratione fidei vestiũ commodetis studium, nec tantis Fidelium tardari vota temporibus permittatis: quia non est dubium, celsitudinem vestram fructum tantæ laudis acquirere, si per eam, quæ ab omnibus bonis optantur, Dei nostri misericordia operante, prouenianr.] hactenus epistola, & quidem opportunè scripta: etenim contigit eosdem legatos Thessalonicæ contradicentium & altercantium turbis plurimum agitari, vt inferiùs suo loco dicetur.

FEMINARVM STVDIVM PRO FIDE CATHOLICA.

Ad postremum verò clarissimarum quoque feminarũ Hormisda Papa, datis ad eas litteris, ad rem bene conficiendam implorauit auxiliũ: non enim despiciendas eas esse putauit, quæ tempore persecutionis Anastasij Imperatoris, pro Catholica fide non solum steterant inconcussæ, sed & virorum animos perstare in sententia suaserãt, atque in pietatis officio continuerãt: vt planè acciderit, sicut tempore Dominicæ passionis, cum, Apostolis fugientibus, mulieres Dominum Iesum numquam vsque ad obitum deseruerunt; ita in tanto fidei naufragio, quamplurimis Episcopis fugam arripientibus, immo et ad hostium castra se conferentibus, feminæ fidem Catholicam profitentes inuicto steterint animo. Eminebant inter eas Anastasia atque Palmatia Senatoriæ ac Patriciæ clarissimæ feminæ, ad quas perbreuem hanc Hormisda Papa dedit epistolam[c]:

[c] Hormisd. epist. 34.

Hormisda Episcopus Anastasiæ & Palmatiæ à pari.

EPISTOLA HORMISD. AD ANASTASIAM ET PALMATIAM.

Bonæ voluntatis studiũ diuinæ semper comitatur prosperitatis effectus. Dei nostri prouidentia temporis facultas oblata est, in qua pro fidei vestræ præmio debeatis adniti. De E superna primitus misericordia, deinceps de conscientia clementissimi Principis præsumentes, legatos pro religionis Catholicæ causa direximus, per quos amplitudinem vestram debitæ veneratiõnis salutamus officio, postulantes, vt pro Ecclesiasticæ reintegratione concordiæ vestrum laborem atque operam non negetis: quatenus cùm repulsis remotisque ijs, quos Apostolicæ sedis damnauit auctoritas, ad vnam, quæ recta est, communionem plebs Christiana redierit, beatum Petrum Apostolũ, pro cuius fide nitimur, in vestris habere possitis actibus adiutorem.] hucusque ad eas Hormisda, qui his omnibus datis litteris legatos ita munitos quàm citò dimisit: non enim expectato tranquilliori tempore nauigandi, ante Quadragesimæ tempus hoc anno eos esse profectos, quamuis litteræ incuria librariorum habeantur sine die & Consule datæ; ex relationibus tamen à legatis missis ad Hormisdam Pontificem, satis potest intelligi.

Quod

A Quod igitur, ex Prophetæ sententia, valde speciosi sunt pedes euangelizantium pacem, annunciãtium bona: periucundum erit eorumdem legatorum affectari vestigia, & quæ in via positis ijsdem acciderint, certa testificatione narrare. Dei quidem beneficio factum est, vt aliquæ relationes legatorum in archiuis asseruatæ, custoditæ remanserint ad hæc tempora, licet (vt accidit) mendis nonnihil labefactatæ, sed collatione duorum exemplarium facta, aliquantulum emendatæ. est autem secundæ relationis (prima enim excidit) eiusmodi scriptus titulus[b]:

[a] Isai. 52.

DE REBVS LEGATORVM IN ITINERE GESTIS.

[b] Inter epist. Hormisd. post 34. tom. 1. epist. Rom. Pontif.

Exemplum suggestionis Germani & Ioannis Episcoporum, Felicis & Dioscori diaconorum, & Blandi presbyteri.

In ciuitate Aulonitana quo ordine cũ Dei adiutorio peruenimus, & quomodo sumus susceptiab Episcopo ciuitatis ipsius, & quid est actũ, vel quale respõsum dederũt, & quia B hæc promisit, vt cũ Metropolitano suo faceret libellũ, in alia epistola beatitudini vestræ significauimus.] At prima illa (vt diximus) desideratur à legatis facta relatio, secunda aũt ita subijcitur: Quod in Scampina ciuitate factũ est vestris orationibus, tacere nõ permisimus. Antequam nos ingrederemur in ciuitatem ipsam, venerabilis Troius • Episcopus cum suo clero vel plebe in occursum nobis egressus est. Et quomodo Deus in ipsa die benedictus est, & quæ festiuitas per ipsius pietatẽ est subsecuta, ad notitiã Apostolatus vestri referimus. Nobis præsentibus, vel suo clero & nobilibus viris ipsius ciuitatis, libellũ subscripsit, porrexit: suscepimus, & præsente omni clero vel plebe, in gradu suo à seruo vestro Petro Notario S. Ecclesiæ Romanæ est relectus. Erat conuentus in basilica S. Petri.

RELATIO LEGATORVM AD HORMISD.

* Troilus

Confitemur beatitudini vestræ, tantam deuotionem, tantas Deo laudes, tantas lacrymas, tãta gaudia difficile in alio populo vidimus. Propè omnes cũ cereis viri cum mulie- OCCVRSVS SCAMPINI EPISCOPI LEGATIS. C ribus, milites cum crucibus in ciuitate nos susceperunt.] exprimitur hic aliqua ex parte religiosè procedẽtium Christianorum forma, nimirũ cereos atque cruces ferre solitos esse, & in fine processionis Missas agere. vnde & mox subdũt: Celebratæ sunt Missæ, nullius nomen obnoxium religionis est recitatũ, nisi tantum beatitudinis vestræ.] Ex his considera, lector, miserrimum statum Orientalis Ecclesiæ, in qua nullus fuerit, qui nõ pollutus saltem communicatione hæreticorum, tutò verè Catholicus dici, & eius nomẽ in sacris publicè recitari potuisset. Sed pergunt: Noster Episcopus venerabilis Germanus Missam celebrauit. Et promiserunt nec postea recitari, nisi quos sedes Apostolica suscepit. Quæ ita à nobis operata sunt, Deus propitius in vobis cõseruet. Istam epistolam ante triginta milliaria à Lignido fecimus, sperãtes ipsa die in eadem ciuitate cum Dei adiutorio peruenire. Et quomodo ad nos peruenit Scampinus Episcopus, speramus & ipsius ciuitatis Lignidi D Episcopum similia facere. Quòd si factum fuerit, data occasione, rescribemus.

Scampis nobis positis, post Missas, hora cœnatoria, Stephanus & Leontius viri clarissimi ab Imperatore missi in occursum venerunt, adhuc nescientes, nos in partibus Græciarum positos: quia talia mandata fuerunt Comiti Stephano data, vt ad partes Italiæ transirent in occursum nostrum.] Vides, lector, qualia esse consueuerint obsequia Orthodoxorum Imperatorum erga Romanum Pontificem, vt missæ ab eo legationi per viros clarissimos occurri voluerint, antequam legati ex Italia egrederentur, licet interiacens transmittendum esset Hadriæ fretum eo potissimùm tempore ad nauigationem minimè opportuno. Sed pergunt de Stephano dicere:

OBSEQVIA CATHOLICORVM PRINCIPVM ERGA ROM. PONT.

Est Stephanus iste, qui modò dicitur, de parẽtela filij vestri Magistri militum Vitaliani. Hi nobis nunciarunt, Patricium Senatorem proscriptum & in exilium missum: pro qua E tamẽ causa, nisi quo modo ad nos peruenerit, nõ possumus dicere: quia nõ est de talibus rebus facilè deliberare. Dicitur tamẽ & Apocrisarius Thessalonicensis Ecclesiæ teneri, apud quos dicunt epistolas inuẽtas: pro qua causa, nescimus: cum ipsis & Philumenum, Demetrium Magistrianum, & alias personas, quarum nomina ignoramus. Ista sunt (quomodo prædiximus) quæ audiuimus. De causa tamen Ecclesiastica cum Dei misericordia prospera nunciantur. Cosmatem tamen medicum, pro qua causa in Italiam venit, penitus intelligere non potuimus; nisi hoc, quia fortiter quæritur, de quo debetis esse soliciti vt sciatis, pro qua causa ibidem venit.] hactenus secunda relatio scripta initio mensis Martij, vt ex sequenti tertia relatione possumus intelligere, quæ sic se habet[c]:

DE REBVS GESTIS CONSTANTINOPOLI.

[c] Extat inter epist. Hormisd. Papæ tom. 1. epist. Rom. Pontif

In alia epistola significauimus beatitudini vestræ de Scampina ciuitate, de venerabili Troio Episcopo, quo ordine libellum dedit, & qualis festiuitas est celebrata in ipsa ciuitate. Cum Dei misericordia venimus Lignidum, Theodoritus Episcopus venerabilis vir

TERTIA RELATIO LEGATORVM APOSTOL. SED.

ipsius ciuitatis similiter libellum dedit: qui libellus in ecclesia est relectus, & omnia se- A
cundùm constitutionem vestram sunt facta. Rogate Deum: sperate ab Apostolis eius beatissimo Petro & Paulo, vt Deus, qui initia talia donauit orationibus vestris, similiter sequantur & prospera: vt tempora coronæ vestræ in correctione Ecclesiarum semper prædicentur. Quam epistolam ad Apostolatum vestrum direximus die Non. Martiarum.] hucusque tertia perbreuis legatorum relatio.

Sed his iungenda est epistola eiusdem ciuitatis Episcopi Theodoriti ad Hormisdam Papam postea data: ex qua intelligas, quanta solerent reuerentia prosequi externi Episcopi ipsum Romanum Pontificem. Accepto hic ab Apostolica sede beneficio gratus existens, litteras ad ipsum Romanum Pontificem dedit: ex quarum inscriptione cognoscas parirer, quo cultu Orthodoxi Antistites venerarentur Romanum Episcopum. Est autem
* Extat inter eiusdem Horm. epist. cum duobus exemplaribus collata. eiusdem epistolæ iste titulus*: B

Domino sancto, beato, prædicabili, & adorando Apostolico Patri Hormisdæ Papæ vr-
bis Romæ, humilis famulus tuus Theodoritus.

THEODORITI EPISCOPI EPISTOLA AD HORMISDAM. Meæ quidem exiguitatis non esset, tam magna præsumere, & ad vestrum pium sanctum Apostolatum pusilli sermone præsentes paruulas destinare paginas. Sed quia pro insita vobis humanitate, pio propitationis animo omnia nutu Diuinitatis protegere cõ-
sueuistis: lucidum diem et totius festiuitatis repletum omni reddidistis mundo, & omnia
vestris prædicandis precibus ad pristinum veritatis reuocastis statum, & in vnum con-
cordare vel fabiugare vestris prædicabilibus & adorandis meritis annuistis. Ideoque etsi
meis obrutus iniquitatibus & ab eis vndique oppressus, ex ipsis recreatus infernis, recur-
rente ad religiosa vestigia vestra famulo tuo viro religioso Pollione*, vsurpaui me tam
*Pulione per eum, quàm etiam his paruulis & exiguis chartis, vestris predicandis & adorandis me C
præsentare vestigijs, diuinũ omnibus viribus exhortans fauorem, & clara voce cum om-
nibus omnino canens: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: qui pro sua incomprehensibili pietate vestris mirificis operibus omnia illuminauit & liberauit, & lucidum & totius festiuitatis repletum diem in toto Orbe vestris dignis precibus præstitit, & ab omni iniquitate eripuit, & omnem nodum colligationis absoluit, & omnem semitam aperuit. Hanc itaque gratulationis repletam pio vestro pronus offerẽs Apostolatui, deprecor, vti pro meæ flebilitatis exiguitate vestris pijs precibus memores esse dignemini, domine sancte beate Apostolice Pater.] hactenus Theodoriti episcopi epistola, cui mox ista in codice subscripta erant:

Accepta XIII. Kalendas Iulias, domino Eutharico V. C. Consule.] Quòd enim hæc Pollioni data dicatur; scire debes hunc missum post Pascha cum litteris legatorũ de pace D
cum Orientalibus stabilita. Testantur id quidem ijdem legati in alia relatione ad Hormisdam Pontificem missa, cuius est exordium: Cum Dei misericordia, &c.] Porrò hanc Theodoriti epistolam hîc descripsisse voluimus, quòd eiusdem cum superioribus sit argumenti. Sed vt cœptum iter legatorum Apostolicæ sedis prosequamur: quænam eisdem, cùm Thessalonicam peruenissent, acciderint, scripta tum à Dioscoro diacono vno
ex missis legatis relatio notum facit, quæ sic se habet[b]:
[b] Extat in eodẽ codice inter epi. Hormisdæ.

RELATIO DE REBVS THESSALONICAE GESTIS. Ineffabilis Dei omnipotentis misericordia, & pietas eius, quam super humanum genus clementer effundit, humanis viribus æstimari non potest, nec sermonibus explicari; sed sufficit eius tantùm consilia deuotis sensibus admirari, & scire omnia bona de eius tantùm gratiæ pendere remedijs. Est ista quotidiana probatio: audacter tamen præsumo dicere, domine meus beatissime Papa, quia præsens causa præterita cuncta transcendit, E
quam Deus vestris temporibus & meritis reseruauit. Quid in Aulone sit actum, quid Scampis, quid Lignidi fuerit subsecutum, anteriore significatione suggessi. Ad Thessalo-
* intentiones pro contẽtionibus usurpat frequenter. nicam peruenimus: quas intentiones* habuerimus cum Episcopo Thessalonicensi, & quæ dicta fuerint, vel etiam constituta, harum portitoris viua insinuatione discetis.

Quod tamen non oportet præterire silentio, insinuare non differo. Post multa certami-
na præfatus Episcopus (*erat iste Dorotheus schismaticus, de quo plura superiori tomo*) ratione cõuictus, libellum subscribere voluit: sed quia Episcopi, qui sub eius sunt ordinatione constituti, omnes non aderant; in præsenti hoc conuenit, hoc promisit, vt post dies sanctos, *Quadragesimæ scilicet*, vno ex nobis à sede Constantinopolitanæ vrbis directo, Episcopis congregatis, qui in eius sunt diœcesi constituti, libellum subscriberent: quod cum Dei adiutorio credimus esse complendum. Hæc sunt Thessaloniçæ constituta.] Subijcit autem

A autem his idem Dioscorus legatus, quæ post hæc, cùm Constantinopolim peruenissent, ibidem fieri contigerint: ait enim:

RELATIO DE REBVS GESTIS CONSTANTINOPOL. Vestris orationibus commendati ad Constantinopolitanam peruenimus ciuitatem feria secunda hebdomadis authenticæ, *quam Maiorem hebdomadam Latini dicunt*. Decimo ab vrbe prædicta milliario Sublimes & Magnifici viri nobis occurrerunt, inter quos sunt Magister militum Vitalianus, Pompeius, & Iustinianus, & alij Senatores: cunctiq. * multiq. Catholicæ fidei ardore ac desiderio redintegrandæ pacis ardebant. Quid plura? cum summis penè omnium gaudijs ingredimur ciuitatem.

Alia die, quæ est tertia feria, pijssimi Principis præsentamur aspectibus: cunctus illic aderat Senatus, in quo conuentu erant & Episcopi quatuor, quos Episcopus Constanti-
QVAE CORAM IMPERANTE SINT GESTA. nopolitanus pro sua persona direxerat. Obtulimus beatitudinis vestræ litteras, quas cle-
B mentissimus Princeps cum grandi reuerentia suscepit. Dicta sunt quæ ante examinationem causę oportuit initimare: mox causa cœpta est. Hortabatur nos clementissimus Imperator, hoc dicens: Videte ciuitatis huius Episcopum, & inuicem vobis pacifico ordine reddite rationem. Nos è contrà respondimus: Quid imus ad Episcopum certamina facere? Dominus noster beatissimus Papa Hormisda, qui nos direxit, non nobis præcepit certare: sed præ manibus habemus libellum, quem omnes Episcopi volentes sedi Apostolicæ reconciliari, facient*. Si præcipit pietas vestra, legatur: & si est in ipso quod ignore- * fecerunt
tur, aut verum esse non credatur, dicant: & tunc ostendemus, nihil extra iudicium Ecclesiasticum in eodem libello esse conscriptum. Aut si illi possunt docere quia non conuenit religioni Catholicæ; tunc nobis incumbit probare.

Relectus est libellus sub conspectu Principis & Senatus. Non statim subiunximus:
RECITATVR CORAM IMPER. LIBELLVS QVI EXCIPIENDVS ESSET. C Dicant præsentes quatuor Episcopi, qui adsunt pro persona Constantinopolitani Epi-
scopi, si hæc quæ in libello leguntur, gestis Ecclesiasticis minimè continentur? Respondent, omnia vera esse. Post quæ nos subiunximus: Domine Imperator, & nobis grandem laborem Episcopi abstulerunt, & sibi conuenientem rem fecerũt, dicere veritatem. Mox clementissimus Imperator his qui aderant dixit Episcopis: Et si vera sunt, quare non fa-
citis? Similiter & aliquanti de ordine Senatorio dixerunt: Nos laici sumus: Dicitis hæc vera esse: Facite, & nos sequemur.] hactenus res gestæ eius diei, relatione Dioscori significatæ, qui & de reliquis mox subdit:

Intermissa feria quarta, Episcopus Constantinopolitanus in Palatio suscepit à nobis libellum. Et in primis quasi tentauit epistolam potius facere, quàm libellum (*quod quidem maioris id sibi videretur esse dignitatis: nam libelli vt plurimum offeruntur à lapsis.*) Sed nõ post multa certamina hoc conuenit, procemium modicum facere, & subiungere mox li-
D bellum, quemadmodũ vestra beatitudo dictauit.] Libellus auctus procemio sic se habet[a]: [a] Extat inter epist. Hormisd.

LIBELLO AFFIXVM PROOEMIVM. Domino meo per omnia sanctissimo & beatissimo fratri & comministro Hormisdæ Ioannes Episcopus in Domino salutem.

Redditis mihi litteris vestræ sanctitatis, in Christo frater charissime, per Gratũ clarissimum Comitem, & nunc per Germanum & Ioãnem reuerendissimos Episcopos, Felicem & Dioscorũ sanctissimos diaconos, & Blandum presbyterum: lætatus sum de spirituali charitate vestræ sanctitatis, quod vnitatem sanctissimarũ Dei Ecclesiarum secundùm veterem Patrum requiris traditionem, & laceratores rationabilis gregis Christi animo repulsare festinas. Certus igitur scito, per omnia sanctissime, quia secundũ quod vobis scripsi, vnà tecum cum veritate sentiẽs, omnes à te repudiatos hæreticos renuo & ego, pacem
E diligẽs. Sanctissimas enim Dei Ecclesias, id est, superioris vestræ & nouellæ istius Romæ vnã esse accipio; illam sedem Apostoli Petri, & istius Augustæ ciuitatis vnã esse definio.

Omnibus actis à sanctis illis quatuor Synodis, id est, Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, & Chalcedonensi, de confirmatione fidei & statu Ecclesiæ assentior, & nihil titubare de bene iudicatis patior: sed & conantes aut enixos vsque ad vnum apicem placitorum perturbare, lapsos esse à sancta Dei generali & Apostolica Ecclesia scio; & tuis verbis rectè dictis euidenter vtens, per præsentia scripta hæc dico.] hactenus ad libellum fidei appositum à Ioanne procemium. Libellus autem professionis à legatis oblatus, Ro-
FIDEI LIBELLVS OBLATVS AB HORMISD. SCHISMATICIS. ma ab Hormisda Pontifice missus, ita se habet:

Prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, & à Patrũ traditione nullatenus deuiare: quia nõ potest Domini nostri Iesu Christi prætermitti sentẽtia dicentis[b]: Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meã. Hæc quæ dicta sunt, rerũ probãtur effectibus: [b] *Matt.* 16.

quia in

quia in ſede Apoſtolica inuiolabilis ſemper Catholica cuſtoditur religio. De hac igitur fide non cadere cupientes, & Patrum ſequentes in omnibus conſtituta: anathematizamus omnes hæreſes, præcipuè verò Neſtorium hæreticum, qui quondam Cõſtantinopolitanæ vrbis Epiſcopus damnatus in Concilio Epheſino à beato Cæleſtino Papa vrbis Romæ, & à venerabili viro Cyrillo Epiſcopo Alexandrinæ ciuitatis: & vnà cum illo anathematizamus Eutychetem & Dioſcorum Alexandrinæ ciuitatis Epiſcopum, damnatos in ſancta Synodo Chalcedonenſi, quam venerantes ſequimur & amplectimur; quæ ſequens ſanctam Synodum Nicænam, Apoſtolicam fidem prædicauit. His coniungentes Timotheum parricidam, Aelurum cognominatum, anathematizamus, & huius diſcipulum & ſequacem in omnibus Petrum Alexandrinum ſimiliter condemnantes. A

Anathematizamus ſimiliter Acacium quondam Conſtantinopolitanæ vrbis Epiſcopum complicem eorum & ſequacem factum, necnon & perſeuerantes eorum communioni & participationi. Quorum enim quis communionem complectitur, eorum & ſimilem adiudicationem in condemnatione conſequitur.] hac enim clauſula includitur Macedonius & Euphemius, vt ex his quæ dicentur, manifeſtiùs declaratur. atque ſubdit: Simili modo & Petrum Antiochenum condemnantes, anathematizamus cum ſequacibus ſuis, & in omnibus ſuis. B

Vnde probamus & amplectimur epiſtolas omnes beati Leonis Papæ vrbis Romæ, quas conſcripſit de recta fide. Quapropter, ſicut prædiximus, ſequentes in omnibus ſedem Apoſtolicam, & prædicamus omnia quæ ab ipſa decreta ſunt; & propterea ſpero in vna communione vobiſcum, quam Apoſtolica ſedes prædicat, me futurum, in qua eſt integra Chriſtianæ religionis & perfecta ſoliditas. Promittentes in ſequenti tempore ſequeſtratos à communione Eccleſiæ Catholicæ, id eſt, in omnibus non conſentientes ſedi Apoſtolicæ, eorum nomina inter ſacra non recitãda eſſe myſteria. Quòd ſi in aliquo à profeſſione mea dubitare tentauero; his, quos condemnaui, per condemnationem propriam conſortẽ me eſſe profiteor Huic profeſſioni verò ſubſcripſi mea manu, & direxi per ſcripta tibi Hormiſdæ ſancto & beatiſſimo fratri & Papæ magnæ Romæ per ſupraſcriptos Germanum & Ioannem venerabiles Epiſcopos, & Felicem & Dioſcorum diaconos, & Blandum preſbyterum. *& alia manu.* Ioannes miſericordia Dei Epiſcopus Conſtantinopolitanæ nouellæ Romæ, hac mea profeſſione cõſentiens omnibus ſupradictis, ſubſcripſi ſanus in Domino. Data menſe Martio die vigeſimaſeptima, Indictione duodecima, conſenſu domini Iuſtini Imp. Auguſti, Eutharico V.C. Conſule.] hactenus ſubſcriptus à Ioanne libellus, ab Hormiſda (vt dictum eſt) miſſus tamquam forma præfixa non ipſi tantùm, ſed omnibus qui coniungi vellent Catholicæ Eccleſiæ per Apoſtolicam ſedem, C

[a] *Luc. 22.* eiuſdemque Pontificem, cuius (auctoritate Domini dicentis ad Petrum[a]: Confirma fratres tuos) fuit ſemper rectè credendi præſcribere formam, & rectè credentibus Eccleſiæ Catholicæ oſtium reſerare. Pergit verò Dioſcori legati relatio verbis iſtis: D

Subſcriptio ab eo facta eſt libello conueniens, ſimiliter & Datarium, cuius exemplaria & Græcè & Latinè Apoſtolatui veſtro direximus. Poſt factum libellum, nomẽ Acacij de Diptychis eſt deletũ, ſimiliter & Phrauitæ, Euphemij, Macedonij, & Timothei *Conſtantinopolitanorum Epiſcoporum, quorum primus fuit hæreticus, reliqui verò ſchiſmatici:* & non ſolùm hoc in ipſa ſola Eccleſia in qua Epiſcopus manet, verùm etiam per omnes Eccleſias cum grandi diligentia, Deo adiutore, ſuggerimus fuiſſe factum. Similiter & delecta ſunt de Diptychis Zenonis & Anaſtaſij *Auguſtorum* nomina.]

DAMNATVR MEMORIA HAERETICORVM IMPERATORVM ET PATRIARCHARVM.

Hic, amabo te, ſiſte, lector, gradum, atque mente repete, quomodo Deo rebellium eſt E obliterata memoria, ſucciſiq. ſunt atque auulſi radicitus cedri Libani & quercus Baſan altis firmatæ radicibus impietatis. Sed à quo iſta tam grandia? & cuius in terra tanta vis atque facultas? non alterius quidem, quàm vigentis in Petri ſede poteſtatis, & inde auctoritate Apoſtolica fulminantis Romani Pontificis, ſagittas accipientis è manu potentis ad faciendam [b] vindictam in nationibus & increpationes in populis, ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, vt faciat in eis iudicium conſcriptum, & diſſipet funditus aduerſarias poteſtates, quæ adeò ſunt ab irruente deſuper Petra protritæ, vt nec nominum memoria recolenda cum benedictione remanſerit. Vbi modò Zenonis ſubdolæ artes, & Anaſtaſij ad decipiendum conquiſita commenta? Vbi nunc ſatanica Acacij arrogantia, & ſucceſſorum obſtinata durities? Quot belluæ iſtæ fatigarunt Romanos Pontifices, qui eas ex feris reddere manſuetas, ex lupis

[b] *Pſal. 149.*

oues

A oues, & in ouile è ferarum latibulis reducere fruſtra conati ſunt? Stat immobilis Petra, fremant licet & turgeant, vrgeantq. vndique ſæui fluctus: neceſſe tandem eſt, vt ijdem rumpantur ad Petram illiſi, & in ſpumam gracilem penitus diſſoluantur. Sed cœptam à Dioſcoro ſcriptam relationem proſequamur.

Epiſcopi (inquit) diuerſarum ciuitatum, quanti inuenti ſunt, *Conſtantinopoli ſcilicet*, libellum ſimiliter obtulerunt: & cum grandi cautela ſuggerimus cuſtoditum, ne quis nobiſcum communicaret Epiſcopus, qui libellum primitus non dediſſet. Pari modo & omnes Archimandritæ fecerunt: apud quos Archimandritas & certamina nos habuiſſe, ſuggerimus, dicentibus illis: Sufficit quia Archiepiſcopus noſter fecit: nos factum eius ſequimur. Quid amplius? poſt multa certamina, ipſi quoque ratione conuicti, libellos modis omnibus obtulerunt.

B Poſt hæc omnia, Deo adiuuante, in eccleſiam proceſſimus: & qualia gaudia facta ſint vnitatis, & quemadmodum Deus benedictus ſit; quæ laudes quoque beato Petro Apoſtolo & vobis relatæ ſunt, ipſius actionis cõſideratione perſpicitis, quod mea lingua non valet explicare. Nihil eſt ſubſecutum ſecundum vota inimicorum, non ſeditio, non effuſio ſanguinis, non tumultus, quod veluti terrentes inimici antea prædicebant. Ipſi quoque Eccleſiaſtici Conſtantinopolitani admirantes, & Deo gratias referentes, dicunt, numquam ſe meminiſſe vllis temporibus tantam populi multitudinem communicaſſe.] In ipſo namque ſacroſancto die Paſchatis factam eſſe coitionem, celebratamq. communionem, & vnitatem Orientalis Eccleſiæ cum Occidentali contractam, teſtantur epiſtolæ Andreæ Epiſcopi, & Iulianæ Aniciæ ad Hormiſdam, quæ inferiùs ſuo loco ponentur. Subdit verò ad poſtremum hæc in ſua relatione Dioſcorus: SCHISMATICI AD COMMVNICATIONEM RECEPTI.

C His adimpletis, etiam clementiſſimus Imperator ad beatitudinem veſtram ſua ſcripta ſubiunxit, ordinem rei geſtæ ſignificãs; ſimiliter & vir reuerendiſſimus Ioannes Conſtantinopolitanæ ciuitatis Antiſtes. Noueris etiam & Sacra generalia eſſe edita *; atque credimus, Deo propitio, & veſtris ſanctis orationibus, per vniuerſas prouincias quantocyus deſtinari. Hæc Conſtantinopoli geſta ſunt. Et nunc de Antiochena Eccleſia tractatur; & ideo adhuc laboratur, quia nondum perſona congrua eſt electa. Oret ergo beatitudo veſtra intentiùs, vt Deus, qui veſtris precibus exoratus Conſtantinopolitanam Eccleſiam Apoſtolicæ ſedi reſtituit, ipſe & dignam perſonam donet in Antiochia ordinandam, & aſſiduas adunet Eccleſias. Reſcribite Epiſcopo Conſtantinopolitano. Si videtur beatitudini veſtræ, facite mentionem damnationum Seueri, & illorum, quos nominaſtis in epiſtola illa, quam ſcripſiſtis ad Secundam Syriam per Ioannem & Sergium monachos. hoc ipſum det ad Imperatorẽ reſcribentes. Si feceritis, videtur mihi neceſſarium eſſe.] hactenus relatio Dioſcori ad Hormiſdam Pontificem miſſa Romam per Pollionem ſubdiaconum, vt alia relatione poſtea legati teſtantur. Nos verò eodem ordine, quo idem Dioſcorus recenſet, miſſas Conſtantinopoli litteras ad Hormiſdam referamus. Fuerunt tanta hæc Dei beneficia quot litteris conſignata, tot nobilibus teſtata monumẽtis; quæ voluit Deus poſteris cuſtodita, veluti de hæreticorum atque ſchiſmaticorum Imperatorum & Patriarcharum expugnata perfidia fornicem triumphalem viuis ex lapidibus ſtructum, atque præclaris ſculptum victorijs, inſcriptumq. tot titulis, quot reperiuntur tunc datæ à diuerſis epiſtolæ: quarum primum locum obtinet illa, quæ à Iuſtino Imperatore ad Romanum Pontificem ſcripta reperitur, eſtque huiuſmodi [a]: * dicta

DE CAVSA ECCLESIAE ANTIOCHENAE.

D

[a] *Extat inter Hormiſd. epiſt. tom. 1. epiſt. Rom. Pont.*

IVSTINI AVGVSTI EPISTOLA AD HORMISDAM.

E Victor Iuſtinus, pius, felix, inclytus, triumphator ſemper Auguſtus, Hormiſdæ ſanctiſſimo ac beatiſſimo Archiepiſcopo & Patriarchæ.

Scias effectum nobis, Pater religioſiſſime, & quod diu ſummis ſtudijs quærebatur, noueris patefactũ; & antequam aduenerint qui à vobis deſtinati ſunt, quod Ioãnes vir beatiſſimus Antiſtes nouæ noſtræ * Romæ vnà cum clero eius vobiſcum ſentiunt, nullis variãtes ambiguitatibus, nullis diuiſi diſcordijs: ſcias libellum ab eo ſubſcriptum, quẽ offerendum indicaueras, ſanctiſſimorum Patrum Concilio congruentem. Omnes concurrũt alacri opere ad ſuſcipienda vota tam veſtra, quàm Conſtantinopolitanæ ſedis, quos veritatis coruſcus fulgor illuminat: omnes accelerãt libentiſſimè, quos oblectat via dilucida; ſequuntur ſcita Patrum ſanctiſſima, leges probatiſſimas: & conſilijs quorumdã firmatis qui rectum tenebant tramitem, aliorum correctis qui vagabantur incerti, in eo res colligitur, vt vnitatem indiuiduæ Trinitatis ipſi quoque vnitate colant mentium. Negatum eſt inter diuina myſteria memoriam in poſterum fieri (pro tenore libelli, quem diximus) * veſtræ

Acacij

Acacij præuaricatoris quondam huius vrbis Episcopi, necnon aliorum sacerdotum, qui vel primi contra constituta venerunt Apostolica, vel successores erroris facti sunt, nulla vsque ad vltimum diem suum pœnitentia correcti. A

DE PROMVLGANDIS VNIONIS FACTAE DECRETIS.

Et quoniam omnes nostræ regiones admonendæ sunt, vt exemplum imitentur ciuitatis regiæ: destinanda vbique Principalia præcepta duximus. tanto flagramus religionis officio, tanto affectamus studio pacem Catholicæ fidei pro remuneranda cælitus pace nostræ Reipublicæ, pro conciliando subiectis meis superno præsidio. Quid autem gratius reperiri potest? quid iustius? quid illustrius? quàm quos idem regnum continet, eiusdemq. fidei cultus irradiat, eos non diuersa contendere, sed collectis in eodem sensibus, instituta venerari, non humana mente lata, sed diuini prudentia Spiritus? Oret igitur vestræ religionis sanctitas, vt quod peruigili studio pro concordia Ecclesiarum Catholicæ fidei procuratur diuini muneris opitulatio, iugi perpetuitate seruari annuat.] hactenus Iustini Augusti epistola ad Hormisdam Papam. Quam verò ipse Constantinopolitanus Antistes ad eumdem Pontificem tunc scripsit, accipe[a]: B

[a] *Eodem tom. 1 epist. Ro. Pontif. in Hormisd.*

Domino meo per omnia sancto & Deo amabili fratri & comministro Hormisdæ Ioannes in Domino salutem.

Quando Deus propria mirabilia in suis operatur, tunc oportet ea quæ diuinis litteris continentur, ipsius Scripturæ vocibus fiducialiter exclamare[b]: Quis loquetur potentias Domini, aut auditas faciet omnes laudes eius in omni tempore? Ecce enim talem pium Principem Romanæ Reipublicæ suscitauit, quali multo ante & Catholica indigebat Ecclesia, & omne genus hominum videre cupiebat. Ideoq. ita etiam coronam *gratiæ super eum cælitus declinauit, vt affluenter in sacrum eius caput misericordia funderetur: omniq. annunciationis eius tempore cum magna voce Deum omniū principem glorificauerunt, quoniam talem verticem meis manibus tali corona decorauit.] fuisse in more vides, vt Orientalis Imperij electi Imperatores ab Episcopo Constantinopolitano coronarentur. Sed pergit: C

[b] *Psal. 105.*

IOANNIS EPISCOPI CONSTANTINOP. EPIST. AD HORMISD.

* cornu

Is verò maximus Imperator primam suorum certaminum palmam, deuicto inimico, euidenter ostendit: secundùm virtutis eius meritum adunationē sanctissimis Ecclesijs sapientissimè comparauit regnū eius tertium bonum, dissipata coniunxit, & pacem mundi sapientissimè procurauit. Idcirco in omnibus Deo magno gratias referens cuncta sapientissimè gubernanti, annunciare tibi pacem pacis filio nunciaui, in omnibus Deo amātissime, vt illud gaudium salias, quo Dauid[c] quidem secundùm legem in Arcæ Dei reuocatione figuraliter exultabat, Apostoli verò per gratiam veraciter lætabantur. Gaude itaq. in Domino gaudium tuæ conueniens sanctitati, & scribe ea quæ vestrum benignum animum decent, homo Dei. Nam quæ fuerant diuisa, coniuncta sunt, & dispersa collecta sunt; & quæ longè erant, sibi inuicē adunata sunt: & sicut oportet dicere & olim scripsi, vtrasque Ecclesias tam senioris, quàm nouæ Romæ vnam esse, euidenter intelligens, & vtriusque earum vnam sedem rectè esse definiens, indiuisibilem adunationem, & vtriusq. nostrum consonam confirmationem cum iudicij integritate cognosco.

DE INITA PACE GAVDIVM.

[c] *2. Reg. 6.*

Vnde rogo Deum semper eam inseparabilem permanere orationibus sanctorū Apostolorū & tuæ precibus sanctitatis, per quas donari nobis & vniuerso mundo clemētissimum & Christianissimū Principem Iustinum, & pijssimam eius coniugem, nostrā autem filiam Euphemiam in pace multis temporibus comprecatur, per omnia beatissime & charissime frater. Gauisi igitur de præsentia reuerendissimorum Episcoporum, necnon & clericorum vestrorum, gratias agimus: quoniam secundùm petitionem nostram tales pacificos viros & dignos vestræ sedis Apostolicæ destinastis, regulam Patrū sine confusione seruantes, fidemq. indiuisam custodientes. Quorum amplectētes in omnibus mentem, cuncta per eos ad satisfactionē vestræ egimus sanctitatis. Omnem in Christo fraternitatem, quæ cum vestra est sanctitate, ego quoque & mei plurimū salutamus.] hactenus Episcopus Constantinopolitanus Ioannes ad Hormisdam Pontificem. D E

ROM. PONTIFICI CONGRATVLATI EPISCOPI ORTHODOXI.

Sed vt mærere solent dolore capitis cetera membra, ita & eius pariter felicitate congaudēt: quamobrem eidem vniuersalis Ecclesiæ capiti, primarioq. Antistiti congratulati sunt alij Catholici Episcopi. Accipe igitur quæ hoc eodem tempore vnus ex eis Orthodoxæ fidei cultor eidē Hormisdæ Papæ breuiter scripserit[d] Andreas Prævalitanus Episcopus in Epiro, statum præteriti atque præsentis temporis simul iungens, quo gaudendi causa appareat manifestior, his verbis titulum inscribens:

[d] *Extat tom. 1. epi. Rom. Pont. in Hormisda.*

Domino

A Domino semper meo beatissimo & Apostolica sede intima veneratione præferendo, atque Angelicis meritis coæquando Patri Patrum Papæ Hormisdæ, Andreas.

Commendās me humillimè vestigijs vestris pijssimis, indico propter Synodum Epiri Noui, quoniā finxerunt anathematizare intra semetipsos aliquas personas, hoc tantummodo ingenio vsi sunt, vt nos in sua malitia caperent: quibus restitit diuina Trinitas per vestras sanctas preces: & cùm deprehensi fuissent in sua malitia, numquā potuimus Archiepiscopo suadere, vt ad viam veritatis & ad vestra præcepta verteretur. Sed modò cū aduenerunt beatissimi atque sanctissimi domini Episcopi vel diaconi directi à sancta corona vestra: occurrerūt illis Scampinus Episcopus vir beatissimus Troius cū omni gaudio & luminaribus: & porrecto libello secundùm vestrā præceptionē, statim recepti sunt in pace Christi, & Missas celebrauere cum Episcopo in Scampina ciuitate. Et videtes Lignidonēses quod fecit Scampinus, simili modo & ipsi secuti sunt. Nunc dū istas litteras ordinaremus, superuenit Magistrianus de vrbe Constantinopolitana; qui nunciauit, quid Deo propitio precibus sanctis vestris, & Constantinopolitani miserunt *anathema Acacio, & cum pace Pascha celebrarunt. Iam quod sequatur, vestra intercessio apud Deum laboret, vt ad perfectum serui sedis Apostolicæ inueniamur. Epistolas verò, quas destinauerunt ad meam humilitatem suprà memorati viri beatissimi Episcopi, pietati vestræ iunctas transmisi. Accepta die quo suprà.] B

ANDREAS EPISC. AD HORMISD.

* dixerunt

Ex magistratibus autem qui primum locum apud Imperatorem obtinebat Iustinianus & ipse Hormisdæ Papæ congratulatus, ista perbreuiter scripsit*: C

* Extat inter epist. Hormisd.

Domino meo sanctissimo Hormisdæ primo Archipontifici & Papæ vrbis Romæ, Iustinianus Comes salutem.

Venerādæ sanctitatis vestræ prædicatio regularum, quæ Christo Deo pro Ecclesiarum pace & plebis cōcordia iugiter supplicat; quicquid nunc per beatissimos suos sacerdotes annuit peragendum, propitia Diuinitate cuncta effectui sociata sunt, nulla prorsus quorūdam valente discordia. Igitur vestris sacris orationibus ac præceptionibus Orthodoxorū fide muniti, supplices petimus, vt pro sanctissimo Augusto nostro totius fidei fautore, proq. eius Republica, pro nobis quoque mādatorum vestrorum custodibus æterno Regi consueti impetrabiles preces offerre dignemini, nosq. vobis fideliter supplices vestris salutiferis rescriptionibus visitare.] hactenus ad Hormisdā Iustinianus. Pompeius itidem, de quo suprà, ad eumdem scripsit epistolam, cui eiusmodi præficitur titulus:

IVSTINIANVS AD HORMISD.

Domino meo beatissimo & Apostolico Patri Hormisdæ Archiepiscopo vniuersalis Ecclesiæ, Pompeius.] ex quo vides Romanum Pontificem vniuersalis Ecclesiæ Episcopum semper cognitum atque vocatum. epistola autem sic se habet: D

Sanctis beatitudinis vestræ precibus omnipotentis Dei pietas exorata, tātæ nobis fidei Principem condonare digna est, vt religiosis clementiæ eius meritis reintegratio pacis Ecclesiasticæ, quæ votis Fidelium omniū poscebatur, iure videatur esse collata: in cuius Regis prouentu solidissima principatus sui fundamenta sancti Spiritus operatione cōstituit, quæ tantum roboris obtinent stabilitatis inuictæ, quātum actionis excellentia vnica & admirabilis æstimatur. Et ideo reuerendam Pontificatus vestri beatitudinem cultu reciprocantis alloquij salutantes, quæsumus, vt magis magisq. pro clementissimi atque inuictissimi domini nostri Principis prosperitate orare dignemini: quatenus omnipotentis Dei pietas sua dona, in quibus etiam fructus vestræ agricolationis exuberat, iustis gratiæ opitulatione custodiat: nobis quoque filijs vestris spirituali vobis conglutinatis affectu, quos huius operis maximè semper solicitudo perstrinxit, suffragatrix intercessio sanctimoniæ Pontificalis assistat.] hæc Pompeius præcipuæ apud Imperatorem auctoritatis vir. E

POMPEII V.C. EPIST. AD HORMISDAM.

Scripsisse quoque ad eumdē Hormisdā reperitur clarissima femina Iuliana Anicia, ex nobilissimo illo stemmate Aniciorum familiæ propagata, ex quo præter Probas etiā Iulianæ plures claruere, de quibus suis locis mētio facta est, quādo eodem ipsæ litterarum officio & pio obsequio prosecutæ sunt alios prædecessores Romanos Pōtifices. Ista igitur prudentissima femina, probè considerās quanta esset insita Catholicis omnibus erga sedem Apostolicam reuerentia, quātusque hæreticis ab ea timor illatus; cùm necessariam iudicaret longiorem Constantinopoli moram legatorum, breuiter scribens ad eumdem Pontificem, ipsum rogat, ne eosdem legatos reuocet, donec cuncta stabilita relinquant. Epistola autem paucis concepta verbis est huiusmodi:

Domino

Domino beatissimo Patri Hormisdæ Iuliana Anicia. A

IVLIANA ANICIA AD HORMISD. PAPAM.

Precibus vestræ beatitudinis, aduentu legatorum principalis sedis Apostolicæ, clisis erroribus hæreticorum, in vnitatem fidei Catholicæ conuenimus congregati simul ad vbera materna Ecclesiæ in die sanctæ Resurrectionis. Quapropter stylo venerationis alloquentes sanctitatem vestram, admonemus, vt intimetis destinatis à vobis reuerendissimis viris, nullo modo abscedere, antequam sicut præuideritis, vt oportet, firmentur ea quæ bene dispositа sunt ab eis: vt amputatis omnibus reliquijs transacti erroris, impendijs vestræ beatitudinis roborata vnitas ad effectum perpetuum deducatur.] hactenus Iuliana, vtpote quæ Græcorum leuitatem pluribus demonstratam nosset exemplis. Sed quid Anastasia itidem clarissima femina, ad quã Hormisda litteras dederat, ad eumdem Pontificem scripserit, accipe[a]:

[a] Extant inter Hormisd. epist. tom. 1. epistol. Rom. Pontif.

Domino sancto & beatissimo Patri Patrum Hormisdæ Archiepiscopo vniuersalis B Ecclesiæ Anastasia.

ANASTASIAE EPIST. AD HORMISDAM.

Diuini luminis illuxisse nobis gratiam meritò profitemur, Apostolatus vestri reuerentiam in sancto corde nostri tenere memoriam, paginali assertione noscentes: veraci namque spe confidimus supernæ misericordiæ propitiationẽ de Pontificali intercessione subsistere, domine beatissime & Apostolico honore suscipiende Pater. Peruigiles vestrarum orationum excubiæ, & miranda victoriosissimi Principis fides splendore Catholico semper irradiãs, diu expectatam sacrosanctis Ecclesijs concordiam pacis restituit, quam omnibus triumphis suis solidissimè firmatis inuictũ iure exultat præcoluisse vexillũ. Ideoque illibata vestræ paternitatis sanctimonia pro incolumitate atque prosperitate prædicti domini nostri Augusti vota precesq. omnipotẽti Deo offerre indesinẽti continuatione persistat: vt ineffabilem tantorum bonorum gratiam, quam pijs eius sensibus inspirauit, ad C futuræ quoque beatitudinis profectum conseruare dignetur. Domino etiam iugali filio vestro, & mihi peculiari cultrici vestræ, cum sobole quam nobis Dominus donare dignatus est, à vestro Pontificatu oratio benigniter impendatur, cuius suffragio diuini fauoris protectio nobis clementer aspiret.] hic finis epistolæ Anastasiæ.

Inter hæc autem cùm tardiùs perferrentur Constantinopoli Romam epistolæ, minimè prætermisit litteris admonere legatos Hormisda de tanta causa solicitus: extant namque eius epistolæ[b] ad eos datæ. Cùm enim nequaquam certior redderetur de rebus Constan-

[b] Hormisd. epist. 35. 36. 37.

tinopoli gestis, & iam elapsa esset sacra dies Ascensionis Domini, Paulinum Ecclesiæ Defensorem mittit Constantinopolim, cui præter eas quas ad Imperatorem litteras scripsit, hanc ad legatos epistolam dedit[c]:

[c] Hormisd. epist. 36.

Animus noster diuturna redditur expectatione solicitus. Præcipuè ad tantum Princi- D pem destinati, sub celeritate nos certiores debuissetis efficere. Nam ante diem Ascẽsionis Domini litteras vestras credebamus nos posse suscipere. Idcirco tam vestræ sospitatis indicia, quàm profectum causæ, quã peragẽdam cum Dei nostri iuuamine suscepistis, desideramus agnoscere. Paulinũ Ecclesiæ Romanæ Defensorem cũ scriptis præsentibus destinare curauimus, tam Principi litteras, quàm singulis, quibus oportuit, dirigentes. Quapropter Deum nostrum congruis precibus oramus, vt ipse salutem vestram sua propitiatione custodiat, & causæ qualem desideramus concedere dignetur effectum. Quia nihil maius inter titulos optimi Imperatoris adscribitur, quàm si eũ Ecclesia Græca præsens & futura prædicare mereatur pacis auctorem. Data III. Kal. Maias, Eutharico V. C. Conſ.] ad eosdem item legatos septimo Kal. eiusdem mensis alias eodem argumẽto litteras de-

PAVLINVS MITTITVR CONSTANTINOPOLIM.

[d] Hormisd. epist. 35.

derat, quarũ est exordium[d]: Opinionũ diuersitas, &c.] alias postea addidit per Magistrianum dicta die III. Kal. Maias. Extant ipsæ quidem: verùm illæ datæ per Paulinum ab E Hormisda ad Iustinũ Augustum, & aliæ ad alios scriptæ desiderantur. Quòd enim inter hæc litteræ tum à legatis, tum ab Imperatore & alijs Romã ad Hormisdam perlatæ sunt: eas, quarum nullus esset vsus, minimè redditas fuisse putamus, ac proinde nec inter alias asseruatas, neque in archiuo cum reliquis custoditas.

Cũ igitur his diebus tandẽ diutiùs expectatæ Pontifici redditæ essent Oriẽtales litteræ pacis nunciæ, ingẽti cum Hormisda Vrbs tota gaudio perfusa est: recitatisq. ijsdẽ ex more publicè in ecclesia, ipsa nimirum Sacra Imperatoris, Ioannisq. litteris fidei professionem continentibus, atque relatione legatorum; crebræ acclamatæ sunt Deo laudes, simulque Hormisdæ atque Catholico Imperatori præconia fauſtis sunt vocibus frequentata. Periucundè in primis auditum, damnatum esse nomen Acacij, cuius causa omnes scirent tot præ-

PVBLICA VRBIS LAETITIA.

A prædecessores Romanos Pontifices desudasse. Pro votis publicis publicæ redditæ sunt Deo gratiarum actiones. Visa est tunc Roma de superata Orientalium perfidia triumphasse; & cùm premeretur à Gothis, de duobus tamen impijs Imperatoribus, Zenone videlicet & Anastasio penitus debellatis & extinctis atque cum execratione ignominiosè sepultis, glorioſa erexisse trophæa. Sensit noua tunc Roma miracula, maiore videlicet sine armis se præstare potentia, & posse imperare captiuam, & sub hostium iugo positam leges præscribere Imperatoribus, atque licet subiectã, exigere ab Orbe tributum longè præstantius auro, nempe fidem, rebellesq. ducere captiuos hominum animos in obsequium veritatis. Sed nouit totum id se debere Christo, qui suas Petro vices legans, easdem propagauit in successores: experimentoq. didicit, feliciter impletum mysterium petræ * è monte sine manibus scissæ, percutientisq. pedes ferreos mystici simulacri, atque crescentis in montem, vni-

* Dan. 2.

B uersamq. terram implentis: gauisaq. est, dispendio idololatriæ & deiectione humanæ superbiæ, longè ampliorem atque firmiorem se esse potentiam consecutam. Rependit pro tanto munere gratias, & vnà cum suo pastore exultans laudes dignas Christo persoluit.

His verò impletis ex more solemnibus, Hormisda Pontifex, sui memor officij, ad Iustinum Imperatorem ista rescripsit[b]:

[b] Hormisc. epist. 38. HORMISD. PAPAE EPISTOLA AD IVSTINVM IMP.

Hormisda Episcopus Iustino Augusto.

Lectis clementiæ vestræ paginis, quæ restitutam fidei concordiam nunciabant: in diuinæ laudis canticum mens totius Ecclesiæ prorupit, quo canitur[c]: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Huius igitur fiducia hymni dignam fidelibus meritis gloriam felicitatemq. præsumite. Neque enim te ita Deo placitum Principem ad Imperij verticem humanus tantùm consensus euexit: te sibi diuinus fauor antè formaue-

[c] Luc. 2.

C rat. Tradidit enim tibi Orientis Imperium, vt eius operum fieres instrumentũ; atque ideo vt hoc in te propheticum dictum iure conueniat, efficiatis[d]: Constitues eos principes super omnem terram: memores erunt nominis tui, Domine, in progenie & generatione. Etenim cùm tibi sit Christianam pacem seruare propositum, quis te dubitet à Christo esse dilectum *?

[d] Psal. 44.

* delectum

Hæc prima sunt vestri fundamenta principatus, Deum placasse iustitia, & asciuisse vobis excellentissimæ maiestatis auxilia, dum aduersarios eius velut proprios comprimitis inimicos. Hæc nimirum maxima Reipublicæ fundamenta sunt, hoc solidum inuictumq. robur. Neque enim humanis ictibus potest esse peruium, quod est diuinæ gratiæ firmitate vallatum. Testis est huic prophetica scriptura; ait enim[e]: Elegi Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum: manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit

QVAE SINT FIRMA IMPERII MVNIMENTA.

[e] Psal. 88.

D eum. Contrà autem frustra arma, frustra sibi copias quærit, quem gratia superna destituit. Etenim veraciter scriptum est[f]: Nisi Dominus custodierit ciuitatem, in vanum vigilant qui custodiunt eam. Bellabis tu quidem diuino tutus auxilio, excellentissime Princeps, & tuæ Reipublicæ iugo ferocissimarum gentium colla submittes: sed nulla victoria potest esse præstantior, quàm quòd humani generis hostem post quæsita tam longi temporis firmamenta subuertis.

[f] Psal. 126.

Enimverò ceterorum natura prœliorum distincta gentibus, regionibus terminata, cruore polluta: hæc omne genus humanum palma complectitur, hunc omnibus regionibus importabis * triumphum; & quod diuinæ proximum pietati est, qui paulo antè ductu diaboli grassabantur, nunc ad propriæ salutis effectum sine sanguine vincuntur. Durabit igitur huius Christianæ victoriæ per æuum triumphus. Neque enim poterunt labe tem-

* imputabis

QVAE SIT PRAESTANTIOR VICTORIA.

E poris aboleri, quæ in sempiterna fidei stabilitate fundata sunt. Permanebit longè lateque vestrorum fama factorum, & sicut diuinis designatur eloquijs[g]: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Et ceteris quidem bellis agros, vrbes, oppida, & quod supremum est, subiectorũ libertatem tueris, quæ mortalium vsibus comparata, simili quadam mortalitate soluenda sunt: In hoc certamine vita ipsa defenditur, & quodammodo pro sempiternæ beatitudinis arce pugnatur.

[g] Psal. 18.

Quocirca continuam tanti operis apparatus clementiæ vestræ intentionem requirit. Facite, vt nullum prorsus receptaculum, ex quo rursum immanissimus hostis emergat, inueniat: cunctis eum nudate præsidijs; & si quid vsquam vestigiorum eius reliquum est, id omne clementi remedio purgate: omne nequitiæ germen funditus eruatur: aduersa Deo stirps ad viuum vsque resecetur, ne minùs compressa (quod absit) iniquitatis radix venenata latiùs iterum virgulta diffundat. Quorsum hæc? Quia supereſt adhuc vobis

HAERESES ET SCHISMATA PENITVS EXTIRPANDA.

Alexandrinæ atque Antiochenæ & aliarum Ecclesiarum nullo modo negligenda correctio: in qua si suam curam clementia vestra immiserit; spes est, quo auctore bona cuncta credimus incipi, eodem celeriter auxiliatore compleri. A

LEGATOS MISSOS COMMENDAT.

Commendamus præterea legatos ab Apostolica sede directos, & apud vestram fidem religionemq. deponimus: quos ita perfectis omnibus pietas vestra dimittat, vt diuinis, vestrisq. beneficijs ad Apostolicam sedem plenam referant de Ecclesiarum omnium pace lætitiam. Quæ scripta per Paulinum Romanæ Ecclesiæ Defensorem famulum vestræ pietatis ingerenda transmisimus. Data septimo Idus Iulij, Eutharico V.C. Consule.] hactenus ad Iustinum Augustum Hormisda, qui his similes scripsit litteras ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, quarum est exordium [a]: Consideranti mihi tuæ scripta charitatis, &c.] alias itidem reddidit ad Iustinianum [b], itemq. alias ad Pompeium, necnon alias ad singulas clarissimas feminas Iulianam et Anastasiam, datas omnes eadem die, nempe septimo Idus Iulias. Præter has omnes redditas post pacem nunciatam ad Orientales litteras, adiecit alias ad legatos, quæ incipiunt [c]: De his quæ charitatis vestræ relatio comprehendit.] monens eos laborare de pace Ecclesiarum Alexandrinæ & Antiochenæ.

[a] *Hormisd. epist.* 39.
[b] *Hormisd. epist.* 40.41.42.43
[c] *Hormisd. epist.* 46.

Sed quæ post hæc consecutæ sunt litteræ legatorum ad eumdem Hormisdam Pontificem vt singulas huius anni res gestas singulis reddamus mensibus, hic describamus: complectuntur enim rerum Ephesinæ, Thessalonicensis, atque Antiochenæ Ecclesiarum, necnon tumultuantiū monachorum historiam exactè descriptam. In primis igitur ita se habet relatio Dioscori diaconi vnius ex Apostolicæ sedis legatis, cuius iste est in codice titulus [d]:

[d] *Extat inter epist. Hormisd. Papæ tom. 1. epi. Rom. Pont.*

RELATIO DIOSCORI AD HORMISDAM.

Suggestio Dioscori diaconi.] quæ est huiusmodi: Verum est, nulla esse gaudia magnopere spiritualia, à quibus ex toto tribulatio possit esse separata. Gaudemus de vnitate Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quæ facta est cum sede Apostolica: lætamur quotidie diuersorum Episcoporum libellos nobis satisfactionis offerri. Modicum in Ephesina ciuitate contigit scandalum, vbi contempta est & iniuriata Synodus Chalcedonensis. Est inuocatus clementissimus Imperator hoc corrigere, quod & sperat cum Dei adiutorio fieri. B C

ANTIOCHENVS ANTIOCHIAE ORDINANDVS ANTISTES.

Nunc etsi post labores, etsi post intentiones plures, Antiochena Ecclesia ordinata est, electus est quidam Paulus nomine presbyter Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quem huic honori aptissimum Imperatoris testimonio comprobatum voluerunt & tentauerunt hic ordinare. Ego iussionis vestræ nō immemor, contradixi, dicens: Iussit dominus noster beatissimus Papa, secundùm antiquam consuetudinem, ibi eum Episcopum ordinari. Hoc obtinuit, quod præcepistis. Orate, vt Deus precibus Apostoli Petri, & ipsam ciuitatē cum pace faciat electum susципere sacerdotem.] Sed vnde, dices, altercatio ista? Hìc meminisse debes quæ superiori tomo dicta sæpiùs sunt de iniustis conatibus Acacij & successorum Constantinopolitanorū Pontificum, quibus nisi sunt vsurpare sibi electionem Antiochenorum Antistitum: vt non mireris, si de ordinatione Pauli noui Episcopi fuerit altercatum. Verùm præualuit auctoritas Romani Pontificis temerarios ausus prohibentis. D

DE MONACHORVM NOVO ERRORE PVLLVLANTE.

Sed quod inter hæc, vigilantibus licet agricolis, venisset tamen inimicus homo, & superseminasset zizania (Leontius enim cum collegis professor, vt videbatur, Catholicæ fidei & defensor Chalcedonensis Concilij, sub specie quadam pietatis, quasi niteretur ipsum roborare Concilium, hæresim Eutychianam validare studebat) audi quæ reliqua sunt relationis Dioscori ad Hormisdam: Et quia (inquit) ista aguntur, & in his quotidie proficit Ecclesia: insidiator antiquus suscitauit monachos de Scythia, qui de domo Magistri militum Vitaliani sunt omnino * Christianorum votis aduersarij: quorum inquietudo non paruas moras genera uit vnitati Ecclesiarum, & magnopere de prædictæ Ecclesiæ Antiochenæ ordinatione. Isti monachi, inter quos est Leontius, qui se dicit esse parentem Magistri militum, *Vitaliani scilicet*, Romam festinant, sperantes aliqua capitula à beatitudine vestra confirmari. Est in ipsis inter cetera, vbi volunt dicere, vnum de Trinitate crucifixum, quòd est nec in sanctis Synodis dictum, nec in epistolis S. Papæ Leonis, nec in consuetudine Ecclesiastica. Quod si permittitur fieri, mihi videtur dissensiones & scandala non mediocria nasci inter Ecclesias. Istud Anastasius Imp. magnopere Catholicis imponere festinauit: istud & Eutychetis discipuli in Synodo Chalcedonensi proposuerunt. Quia quotiescumque Patres de Dei Filio Domino nostro Iesu Christo disputauerunt, Filium Dei Verbum, consubstantialem Patris, homousion Patri dixerunt. Iste autem sermo ideo numquam est in Synodis à Patribus introductus, quòd proculdubio Catholicæ fidei minimè poterat conuenire. * omnium E

NOVAM LOCVTIONEM IVRE REDDI SVSPECTAM.

Cuius

A Cuius sermonis si subtiliter attendatur intentio, ad quantas hæreses pateat, & quæ mala per eum possint disputationibus Ecclesiasticis introduci, quoniam longum est per præsentes insinuare, præterimus. Vnde sanum mihi videtur & vtile & ad pacem Ecclesiarum conueniens, nihil aliud responsum dari, nisi: Sufficit sanctum Chalcedonense Concilium, in quo & aliæ Synodi continentur: Sufficiunt epistolæ B. Papæ Leonis, quas Synodus confirmauit. Nouitatem in Ecclesia introducere nec volumus, nec debemus.] noua enim vox ab Ecclesia, quantumlibet pia, nonnisi ex Patrum consulto in rebus fidei vtenda proponi consueuit. Sed pergit:

Est in propositione eorum callida & hæc dicere: Nos Synodum Chalcedonensem suscepimus: hoc speramus, vt iubeatis nobis eam exponere, quia non sufficit sic quomodo est exposita contra hæresim Nestorianam, non quasi non intelligentes; nisi conantes per subtilitatem ad hoc nos adducere, vt disputetur de Synodo Chalcedonensi. Quod si actum fuerit, dubia & infirma ostenditur, & hæreticorum omnium patuit errori. Inter alia, si post Synodum Chalcedonensem, si post epistolas Papæ Leonis, si post libellos quos dederunt & dant Episcopi, & per ipsos satis fecerunt sedi Apostolicæ, iterum aliquid nouum addatur: sic mihi videtur, quia quicquid factum est, destruitur. Data tertio Kal. Iunias, Constantinopoli.] hæc sunt quæ in hanc vsque diem Constantinopoli contigerunt, de quibus Dioscorus legatus Hormisdam reddidisse voluit certiorem. Digna quidem Apostolico legato monitio, ne audiantur hæretici, vel quicumque alij ad rectè sancita in Oecumenicis Synodis, quibusuis prætextibus, noui aliquid addi petentes. B

Sed qua occasione eiusmodi sit oborta contentio, antequam rem gestam vlteriùs prosequamur, quò fiant cuncta perspicua, hìc principium repetamus. Priusquam Apostolicæ sedis legati Constantinopolim peruenissent, quæstio oborta est inter eosdem Scythiæ monachos atque Victorem diaconum professorem Synodi Chalcedonensis. Cum verò Scythiæ monachi eumdem Victorem accusarent hæresis Nestorianæ, dedissentq. aduersus eum libellum sedis Apostolicæ legatis cum Constantinopolim peruenissent, necnon Ioanni Constātinopolitano Episcopo: apud eosdem cùm aduersus Victorem acturi conuenissent, ipse Victor quò se omnino Catholicum esse monstraret, coram ipsis iudicibus professus est se credere quæ continet Chalcedonense Concilium, quæque habet epistola S. Leonis ad Flauianum, recipereq. pariter Cyrilli scripta aduersus Nestorium. Sed cùm ex aduerso Scythæ monachi reclamarent, hæc non sufficere, vt quis euacuetur ab omni suspicione hæresis Nestorianæ; sed addendum esse, vnum de Trinitate esse Christum crucifixum: displicuit legatis monachorum cauillosa suggestio, quam negauerunt admitti debere, asserentes satis esse profiteri Chalcedonense Concilium, vt quis Catholicus demonstretur, absque aliqua additione verborum. Illi verò eiusmodi à legatis passi repulsam, indignati, appellandum putarunt à sententia legatorum ad ipsum Romanum Pontificem, apud eumdem accusaturi Victorem vt Nestorianum, & conquesturi de ipsis Apostolicæ sedis legatis, quod eumdem Victorem vt Catholicum recepissent: Sicq. hi furore perciti, Constantinopoli recedentes, Romam se contulere ad Hormisdam Pontificem. Hæc quidem omnia accepta sunt ex relatione Dioscori legati ad eumdem Hormisdam, quam inferiùs suo loco ponemus, vbi de eiusdem Victoris causa sermo erit: cœpta enim modò prosequenda est causa Scytharum. D

Verùm antequam vlteriùs progrediamur, vnde ijsdem Scythis monachis manarit occasio, vt minimè satis esse putarent ad fidem Catholicam astruendam aduersus Nestorianum errorem profiteri Chalcedonense Concilium, nisi apposito additamento, quo quis expressè assereret, vnum de Trinitate crucifixum: ex Dionysio Exiguo in præfatione ad epistolam Procli Constātinopolitani ad Armenos, quam rogante Feliciano Pastore in Latinum vertit, possumus intelligere; ait enim: Temporibus Antistitis memorati, *Procli videlicet*, Theodosio Imp. regente Rempublicam, per Syriam atque Armeniam discipuli Theodori Mopsuestenæ ciuitatis Episcopi prauam fidem, corrupto Symbolo, rudibus populis exorti sunt intimare, callidissima subtilitate beatam Trinitatem sic vnius essentiæ prædicantes, vt Christum Dominum nostrum conditorem vniuersitatis, vnum ex Trinitate nullatenus faterentur: vnde sequebatur hæc inepta suæ temeritatis absurditas, vt quia Christum constat verum esse Deum ac Dominum, quatuor personas in tribus astruerent, duosque Dei Filios proculdubio prædicarent. Sed huic impietati mirè Pontifex antefatus obsistens, docuit Christum Dominum nostrum & à principio Verbum apud Deum, E

vnum de Trinitate esse, &c.] Actum de his est superiùs quinto Annalium tomo. Porrò A cùm ista acciderint ante Chalcedonense Concilium, à quo plenissimè satisfactum Catholicæ veritati aduersus hæreses Nestorij & Eutychetis absque eiusmodi assertione sententiæ : eam addi velle eidem sacrosancto Concilio, nec alicuius esse recipiendam Catholicæ fidei professionem absque eius assertione, nimis durum visum est legatis Apostolicæ sedis, valdeq. periculosum, ignominiosum verò ipsi Oecumenicæ Synodo. Vnde eadem iterum significare Romano Pontifici, necessarium putauere : sic igitur à priori relatione mense elapso, tertio Kal. Iulias eodem argumento ipsi legati ad Hormisdam Papam litteras conscripsere, quibus primùm de causa Ecclesiæ Antiochenæ, inde de reliquis eum redderent certiorem. Fuisse autem tertiam vel quartam hanc epistolam à legatis sedis Apostolicæ scriptam post initam cum Ecclesia Constantinopolitana concordiam, ipsi in ea legati testantur, quæ instar relationis ita se habet[a]:

[a] Extat inter Hormisd. epist. post 62. secund.

B Cùm Dei misericordia, quo ordine & qua cautela communicauimus in Ecclesia Constantinopolitana, iam alijs litteris per seruum vestrum Pollionem directis vestra beatitudo cognouit. Et similiter in alijs litteris nõ semel, sed secundò, qualia æmuli homines religionis tentant, significare curauimus: vt nihil sit actum, aut cogitatum faciendum, quod lateat beatitudinem vestram. Stat nobiscum cum Dei adiutorio, quicquid in Constantinopolitana Ecclesia est ordinatum. Non titubant gaudia spiritualia, quæ celebrarunt & celebrant Catholici.] ista præfati, mox hæc de Ecclesia Antiochena:

DE CAVSA ECCLESIAE ANTIOCHENAE.

Causa Antiochenæ Ecclesiæ ordinationis non solùm nobis labores fecit, sed grandes tribulationes : quia homines festinantes impedimentum facere generali vnitati, diuersis modis diuersa impedimẽta fecerunt. Nostra erat propositio de his qui se suspenderant de anathemate in prædicta Ecclesia ordinare sacerdotem. Non proposuerũt ante oculos suos C futurum iudicium, palàm dicentes: Omnes qui sedi Apostolicæ communicabant, Nestoriani sunt: & magis illis non debere credere, qui modo videntur ad communionem sedis Apostolicæ reuocati.] Eutychianorum hæreticorum eiusmodi erat assertio, & in ore eorum solita versari calumnia, Orthodoxos omnes, qui sacrosanctum Chalcedonense Concilium profiterentur, vocare Nestorianos, multo magis autem ipsum Romanum Pontificem, qui in hoc præ ceteris laborabat, nec quemquam in communionem recipiebat, nisi fidem Catholicam ab eodem Concilio comprobatam profiteretur. erant, inquam, huiusmodi Eutychianorum falsi prætextus, vt se ab eorum communione segregarent. Sed pergunt: Post multas afflictiones, & penè in tres menses à Patribus protracta certamina, pijssimus Imperator sua auctoritate Paulum nomine presbyterum de Ecclesia Constantinopolitana elegit Episcopum fieri in Ecclesia Antiochena, dicens inter alia & hoc testimonium de ipso, quia D duobus annis in Antiochia positus, non mediocriter resistebat Seuero hæretico: similia & omnes Catholici consonabant. Et omnia ista de persona prædicti Imperator se promisit ad vestram beatitudinem relaturum.] hactenus de causa Antiochena: mox verò subdunt de monachis Scythiæ malorum omnium architectis his verbis:

DE ELECTIONE PAVLI CONSTANTIN. PRESBYT. IN ANTIOCHENVM EPIS.

DE MONACHIS SCYTHIAE IVMVLTVANTIBVS.

Harum tamen tribulationum prouisores & socij & vnitati Ecclesiarũ impedimento monachi de Scythia fuerunt, qui postea hinc* discesserunt, assignati ab omnibus nihil pacificũ cogitare, ad beatitudinẽ vestram cucurrerunt, sperãtes surrepere, & per litteras vestræ sedis suas intentiones confirmare. Isti de sua prouincia Episcopos accusant, inter quos est Paternus Tomitanæ ciuitatis Antistes. Petitiones obtulerunt; & coacti pijssimi Principis & domini Vitaliani Magistri militum iussione, frequenter ad audientiam causæ conuenimus, non quasi volentes nos in his negotijs occupare: quia nobis sunt ante oculos beatitudinis E vestræ præcepta, quibus præcepistis, vt causæ tantùm, cui veneramus intenti, nullis alijs negotijs misceremur; sed sperantes posse intentionem eorum pacari, ad hoc descendimus.

* hic defecerunt

PERFIDI MONACHI FVGAE SE DEDVNT.

Et quia nobis diu laborantibus, illis nullam suscipientibus rationẽ, nihil proficiebat in eo, quò tendebamus: clemẽtissimus Imperator in cõuentu publico, vbi et nos interfuimus, Paternum prædictum Episcopum & magnificum virum Vitalianũ reduxit ad gratiam: accusatores quoque eius suo præcepit Episcopo supplicare. Monachi verò cùm similiter ad concordiã quærerentur, fuga lapsi, maluerunt de ciuitate discedere, quàm ad concordiam peruenire.] At quanto in discrimine ob eosdem tumultuantes monachos constituta esset Catholica fides, si audirentur ab ipso Rom. Pontifice, ijdem legati ista subdentes declarãt: Prædicti monachi ad Italiam venientes, aliquanta capitula proponere habent, inter quæ & vnum de Trinitate crucifixum continetur, sperantes ita confirmari ex auctoritate beatitudinis

A titudinis vestræ; sicut & in alijs litteris significauimus, & modò hoc dicimus, vt nulla nouitas à sede Apostolica scribatur : quia & nos ante Imperatorem & ante Senatum hæc indicauimus, dicentes : Extra Synodos quatuor, extra epistolas Papæ Leonis nec dicimus, nec admittimus, quicquid non continetur in prædictis Synodis. Aut: Quod non est scriptum à Papa Leone, non suscipimus.

Quia si voluerit dominus noster qualemuis nouitatẽ scribere, peius erit istud initium*, quàm illud quod factum est per Eutychetem. Sufficere debet Ecclesiæ, quòd per sexaginta annos ab Eutychete vsque modò sustinuit. Nobis quod visum est, scripsimus: in vestra potestate est, deliberare quod vobis Deus imperauerit: quoniam hæc illi nituntur asserere, eo modo sibi satisfacere cupientes, vt ita profiteamur, & dicamus vnum de Trinitate passum esse; quod nec Patres, nec Synodi dixerunt.] hæc legati, non negantes penitus dici non B posse, sed cauendam in verborum nouitate fraudem latentem, explodendamq. temeritatem ad sanctum Concilium addere aliquid præsumentem. Sed pergunt:

* vitium EXPLODENDA NOVITAS.

Ista ideo per singula exposuimus, ne illorum subtilitas glorietur in nostra simplicitate propter istas nouas suas intentiones. Vitaliano magnifico viro subreperũt, vt & talia vindicare pro talibus rebus, & contra nos quæcumque potuit impedimenta afferret; cuius immutationem omnis nobiscum deflet Ecclesia. Quapropter rogamus, vt consueta cautela, & qua solet Dominus noster vigilantia cogitetis, & quomodo suspendendi sint, qui à nobis taliter recesserunt, & à nostra communione fuerunt seiuncti; & quid eis respondeatur, vel quomodo eorum capitula repellantur : quia eos omnes Constantinopolitana Catholica exhorret Ecclesia. Data tertio Kalend. Iulias, Constantinopoli.]

VITALIANVS DEFICIT AD HAERETICOS.

Quod verò ad Vitalianum spectat; memor ne es (lector, compello te) quæ ad finem superioris tomi pluribus dicta sunt de tam præclaro viro Magistro militum? cùm inhærens C aduersus Anastasium Imperatorem hæreticum Catholico populo, eum in angustiam haud mediocrem coniecit. Sed qua illa ipse egerit mente, postrema hæc ipsius actio declarauit: nempe cupiditate inuadendi Imperij flagrasse hominem; eaque semel amentia captum, cuncta quæ ageret, in eumdem finem ducto funiculo direxisse. Hinc vides, mutatis postea rebus, cum regnaret Catholicus Imperator, in aduersam ipsum transire partem, seque iungere cum hæreticis Eutychianis, quos antea videri voluit impugnasse; eisdemque pro posse fauere, quorum ipse fauore aduersus Iustinum erigeretur. Sic planè licet prætenderetur de religione contentio, re vera tamen de regno adipiscendo, vel potius assumenda tyrannide intus ardens occultabatur intentio.

ARTES VITALIANI DE INVADENDO IMPERIO.

Verùm intelligens ista Iustinus, Vitalianum è medio sustulit: qua autem arte artem deluserit, accipe ex Euagrio, qui ait[a]: Vitalianum verò vitam in Thracia degentem, qui D Anastasium Imperio exturbare moliebatur, Iustinus Constantinopolim accersit: nam & potentiam eius extimuit, & ancipitem fortunam quæ in bellis cerni solet, & nominis eius celebritatem, quæ in omnium ore fuit, & Imperij qua flagrabat cupiditatem. At cùm coniectura conspiceret, idque sanè verissimè, se non alia ratione eum posse vincere, nisi amicitiam erga eum simularet; vultu merè ad fraudem composito, quæ facilè deprehendi non posset, vnum ex Ducum numero, qui Præsentes vocantur, eum designat: at quo magis persuaderetur Vitaliano, & facilior aditus ad fraudem pateret, ad Consulatus quoque honorem effert.] hæc Euagrius, sed proculdubio ex Zacharia Eutychiano ipsi Vitaliano fauente, & eius necis causam Iustini iniquè ascribente tyrannidi. Sed hæc facta sunt anno sequenti. Quomodo enim, qui hoc anno Consul est designatus Vitalianus, sequẽti in eius E muneris functione occisus est, suo loco dicturi sumus. Qui verò potissimam causam necis Vitaliani ignorarunt, vel dissimularunt (quæ ex litteris legatorum satis potest esse comperta) calumniosè Iustinum doli & crudelitatis insimulant. Sed ad legatos Constantinopoli commorantes redeamus.

[a] Euagr. lib. 4. c. 3.

IVSTINVS DOLO AGIT CONTRA DOLOSVM VITALIANVM.

Dederunt ijdem legati Apostolicæ sedis eidem nuncio, cui & relationem rerum gestarum commiserunt, alias litteras ad Hormisdam eodem die conscriptas de religiosa petitione Iustiniani Comitis Domesticorum viri clarissimi. At quænam illa fuerit, ipsæ litteræ legatorum declarant, quæ sic se habent[b]:

[b] Extat. tom. 1. epi. Rom. Pont. in Hormisda.

DE MITTENDIS RELIQVIIS SS. APOSTOLORVM CONSTANTINOP

Filius vester magnificus vir Iustinianus res conuenientes fidei suæ faciens, basilicam sanctorum Apostolorum, in qua desiderat & beati Laurentij martyris reliquias esse, constituit. Sperat per paruitatem nostram, vt prædictorum sanctorum reliquias celeriter concedatis. Habuit quidem petitio prædicti viri secundùm morem Græcorum, & nos contra

consuetudinem sedis Apostolicæ exposuimus. Accepit rationem. Et quia talis est feruor A
fidei eius, qui meretur quicquid de Apostolica sede depoposcerit; & talis est, qui sperat vnde & salus animæ & fidei effectus accrescat: talibus desiderijs postulata competit non
SANCTVARIA PETENTI IVSTINIANO CONCEDENDA. negare. Vnde si & beatitudini vestræ videtur, sanctuaria beatorum Apostolorum Petri & Pauli, secundùm morem, ei largiri præcipite: & si fieri potest, ad secundam cataractam ipsa sanctuaria deponere, vestrum est deliberare.] quid autem intelligant legati per sanctuaria, atque per primam & secundam cataractam, deque more isto Ecclesiæ Romanæ, consule quæ ex Gregorio Turonensi & alijs dicta sunt superiori tomo. Sed pergunt:

Petit & de catenis sanctorum Apostolorum (si possibile est) & de craticula beati Laurentij martyris. Ista sunt desideria prædicti viri: in hoc fides ipsius est incitata. Propter hoc in vrbem vestram virum spectabilem Eulogium Magistrianum direxit, hoc sibi satisfacere iudicans, si de ipso fonte, de quo per omnem terram sanctuaria Apostolorum sunt data, B
inde & ipse reliquias suscipere mereatur. Et benè facitis causam Ecclesiasticam magnopere in contestatione Dei tali homini commendare, cuius sinceritas & integritas circa religionem Catholicam nota est omnibus hominibus. Hic voluerunt capsellas argenteas facere & dirigere: sed postea cogitauerunt, vt & hoc quoque à vestra sede pro benedictione suscipiat. Singulas tamen capsellas per singulorum Apostolorum reliquias fieri debere suggerimus. Data tertio Kal. Iulias, Constantinopoli.]

Intelligis, lector, quàm præstaret hoc sæculo cultus sacrarum reliquiarum, cùm pro magno munere maximi Principes peterent & acciperēt non ex carne, vel ossibus, aut alijs, sed velum, quod ad secundum foramen demissum in sepulchrum Apostolorum, virtutem inde contraheret haud exiguam. Audis, inquam, quis esset Fidelium ardor ex vniuerso Christiano orbe legationes Romam mittentium, vt vela apposita Apostolorum sepulchris C
(quæ sanctuaria dici consueuerunt) acciperent, ex quibus eorumdem Apostolorum virtutem in signis edendis haurirent. Neget insanus quisque Nouator Apostolos esse Romæ sepultos; & sacrarum reliquiarum cultum, dæmonis instar, horrescat. Sed præstat iam de his tantum audire virum, Iustinianum ipsum eadem suis litteris ab Hormisda ita petentem,
[a] *Extat tom. 1. epi. Rom. Pont. in Hormisda.* cùm in primis de vanis disceptationibus monachorum ingerit narrationem[a]:

Domino sancto meritis beatissimo & Apostolico domno Patri Papæ Hormisdæ Iustinianus V. C.

Propitia Diuinitate, quæ semper Ecclesiam Catholicam per incrementa fidei instituit,
DE MONACHIS VAGIS ROMAM VENIENTIBVS ADMONITIO. vnitas sanctarum Ecclesiarum per doctrinā & auctoritatem Apostolatus vestri prouenit. Sed quoniā comperimus quosdam nomine monachos, quibus magis discordia in studio est, quàm charitas & pax Dei, cupientes quædam perturbare, ad Angelum vestrum hinc D
discedentes iter arripuisse: quos beatitudo vestra, præsentibus scriptis causam liuoris eorum cognoscens, ita vt merentur, suscipere & à se longè pellere dignetur: quoniam vaniloquia ipsorum festinātium nouitates introducere in Ecclesia, quod neque quatuor Synodi venerabiles, neq. S. Leonis Papæ epistolæ continere noscuntur, in omni loco turbas excitare videntur. Quamobrē etiam & à viris reuerēdissimis Episcopis & diaconibus directis ab Apostolatu vestro ad nos Angelus vester destinare dignetur, & ipsos digna correctione perculsos (vt superiùs dictum est) pellere iubeat. Ergo hæc petimus, vt (sicut suprà dictum est) ipsas huiusmodi litteras per eumdem portitorem ad nos dirigere magnopere festinet.
Mauritius Sunt autem nomina eorum, Achilles, Ioannes, Leontius, & Maxētius. Hæc nostra est maxima solicitudinis causa, ne vnitas, quā vester labor oratioque perfecit, per inquietos homines dissipetur: sperātes in Domino Deo, quia si quid est quod adhuc à totius Orbis pa- E
ce dissentiat, hoc quoque orationibus vestris Apostolicæ sedis communioni societur.] hæc quidem de nouantibus monachis piè sancteq. Iustinianus Hormisdam Papam admonuit: verùm quomodo immutatus, eorumdem postea cœperit fauere sentētiæ, suo loco dicendum: modò ipsius ad eumdem Pontificem epistolæ reliqua prosequamur; nam subdit:

Præsumētes autem de beatitudinis vestræ beneuolentia, paternam dilectionem nimium petimus, quatenus reliquijs sanctorum Apostolorum tam nos, quàm basilicam eorum hic
DE RELIQVIIS APOSTOLORVM MITTENDIS. in domo nostra sub nomine prædictorum venerabilium constructam illustrare & illuminare largè dignemini; cognoscentes, quòd nullum nobis maius beneficium, nec munus præstare potestis, domine beatissime Pater, quàm si hanc nostram petitionem adimpleueritis. Subitò autem iter arripiente prædicto Agente in rebus, etiam duo pallia serica ad ornamentum altarjs sanctorum Apostolorum direximus: quæ suscipiētes, efficacissimis precibus

A cibus vestris, nostri iubete iugiter facere memoriā.] hactenus Iustinianus ad Hormisdam. Scias autem, teste Procopio[a], ecclesiam illam titulo Hormisdæ fuisse nominatam: nam ipse ait: Principio Iustinianus sanctis Petro & Paulo templum extruxit iuxta regiam aulam, ab Hormisda olim denominatum; vbi, priusquā imperaret, domicilium fouebat.] hæc Procopius, qui prætermisit à Iustiniano templum extructum illud fuisse, antequam Imperator creatus esset. Quod verò ad titulū Hormisdæ spectat, par est credere ab eo denominari voluisse ecclesiā Apostolorum, à quo ipsorum acceperat (vt dictum est) sanctuaria expetita.
[a] *Procop. de ædif. Iustin. Imp. lib. 1.*

Quod autem ad monachos pertinet; duas alias eodem argumēto, nempe de controuersia excitata per eosdem Scythiæ monachos idem Iustinianus ad eumdem Romanum Pontificem epistolas dedit: in quarum posteriori per eumdem qui suprà Eulogium missa, inter dignas alias sententias, hæc habet de auctoritate atque maiestate Apostolicæ sedis, cuius
B sit probare vera atque Catholica dogmata, & in ambiguis ferre sententiam; cùm ait[b]:

Post semel enim diuina misericordia donatam Ecclesiæ Catholicæ vnitatem, quidam asserunt, Christum filium Dei Dominum nostrum pro nostra salute carne crucifixum, vnum de Trinitate debere prædicari: quod si suscipiendum sit, paterna prouisione reuerentia vestra cautissimo suo rescripto, quid sequi, quidve super hoc vitare debeamus, nos certiorare dignetur. quoniam verba videtur facere dissensionem: nam sensus inter Catholicos omnes vnus esse probatur. Imponite igitur vobis semel susceptum laborem, sancte ac venerabilis Pater, etiam in hoc prædecessores vestros sequentes, quorum memoriam & amplectimini, & consortio Pontificatus ornatis; & de hac intentione liberos nos properare reddere & securos. HOC ENIM CREDIMVS ESSE CATHOLICVM, QVOD VESTRO RELIGIOSO RESPONSO NOBIS FVERIT INTIMA-
C TVM, &c.] Intelligis quidem, lector, Iustiniano dignam, cùm suæ esset mentis compos, atque præstaret pietate, sententiam; ex qua perspicuè satis quisque percipere, manuq. tangere posit, quanta esse soleret in Theologicis controuersijs definiendis Apostolicæ sedis auctoritas; vt quod ab illa esset definitum, illud apud omnes Catholicum haberetur.
[b] *Extat tom. 1. epi. Rom. Pont. in Hormisd.*
ILLVD ESSE CATHOLICVM, QVOD A ROMANO PONTIFICE PRODITVR DEFINITVM

De ipsis nos acturi Scythiæ monachis Constantinopoli Romam confugiētibus ad Hormisdam Pontificem, antequam res ibi ab eis gestas attingamus, narrationis ordo postulat, vt quæ ab ipsis acta sunt antequam Constantinopoli recesserint, eadem accuratiùs recenseamus. In primis autem ex his quæ dicta sunt & inferiùs dicentur, planè comperitur signis haud obscuris, & argumentis minimè dubijs, eosdem ipsos Eutychianos fuisse hæreticos; ita tamen, vt qui speciem præferrent Orthodoxorum, ipsum Eutychetem cum suis sectatoribus oppugnare videri voluerint. Sic planè ipsis visum hoc tempore negotium
D agendum esse, cùm vbique de prostrata Eutychiana hæresi Catholici triumpharent. Versutum sanè callidumq. commentum, vt dum videntur in hæresim Eutychianam insurgere, veluti manu porrecta eamdem erigerent; labefactareq. tentarent sacrosanctum Chalcedonense Concilium, dum noua adiectione verborum roborare illud velle, callidè simularent: cuius rei causa & scripserunt libellum fidei, quem legatis Constantinopoli agentibus obtulerunt: extat ipse quidem, estq. ipsius huiusmodi inscriptio[c]:
DE REBVS GESTIS A MONACHIS SCYTHIAE CONSTANTINOPOLI.

Dominis viris beatissimis Germano & Ioanni Episcopis. Felici & Dioscoro diaconis, Blando presbytero, et vniuersæ legationi sedis Apostolicæ, libellus ab exiguo Maxentio & omnibus qui mecum sunt.]ita titulus. ipse autē libellus sic incipit: Quoniam nonnulli videntes nos contra eos qui inimico proposito venerabilis Chalcedonensis Concilij fidē nituntur euertere, Patrum proferre sententias, &c.] Verùm dum simulāt pro Synodo Chal-
E cedonensi inire certamen, eam conantur prorsus euertere. Eiusmodi planè esse noscuntur mores hæreticorum, vt omnia proditoriè agant, & accepta tessera Catholicorū, inter ipsos Catholicos militare videri velint, vt contra fidem Catholicā aliquid proditoriè tutiùs machinari possint. Miraberis tunc magis, lector, cum videris dolos & fraudes ipsorū iam perspicuè patefactas; quas haud facilè quis ex eorum scriptis deprehendat, nisi priùs totius rei gestæ historiam accuratè perdiscat. Intelliges itaque ex promenda historica veritate, ex ipsa inquam continuata rerum gestarum serie ex Hormisdæ & aliorum epistolis contexenda, horum impostura, dolos, atque fallacias: quæ si prudentem virum prætereant, mox deceptus, eosdem ipsos verè esse Catholicos, immo & acerrimos fidei Catholicæ defensores facilè iudicabit; vt pluribus euenit, quos quæ de his dicta sunt à nobis atque dicenda latuerunt.
[c] *Editus à Cochlæo post Fulgentij opera.*
LIBELLVS MONACHORVM SCYTHARVM LEGATIS OBLATVS.

Sic planè accidit, vt cùm adeò dolosa arte fucata extēt ipsorum scripta, haud satis fuerit

Lyn-

COCHLAEVS EDIDIT LIBELLVM MAXENTII, ATQVE LAVDAVIT.

Lynceos habenti oculos Cochlæo viro diſerto & Catholica fide pollenti, qui eorundem A
ſcripta, vnius ex ipſis titulo inſcripta Maxentij nactus, eadem primus poſt Fulgentij opera
edens & laudans, eſſe hæreticorum hominum partum minimè intellexit; cùm inſignitum
opus nomine Orthodoxo, eiuſq. auctorem plenè laudauit in præfatione, quam in operis
fronte perſpicuam cunctis affixit. Ita quidem ipſe cādido atque ſincero animo, hæretico-
rum omnium alioqui valētiſſimus oppugnator, quod minimè compertas haberet omnes
epiſtolas de eadem controuerſia vltro citroq. datas; cùm præſertim ex ipſorū aſſertione fi-
ctam crediderit Hormiſdæ datam ad Poſſeſſorem epiſtolam. Quòd enim videret hominem
grauiſſimis ſententijs perſtringere Eutychetem atque Neſtorium, & veluti exurgere de-
fenſorem pro Synodo Chalcedonēſi, nullum putauit latere dolū ſub ſymbolo pacis; pro-
culq. abeſſe exiſtimauit, vt propugnator illius, dici poſſet eiuſdem ſacri Concilij demolitor.

Irrepere tentauit vafer impoſtor (vt dictum eſt) vano quodam prætextu declarandæ B
ſententiæ Concilij Chalcedonenſis, quædam adijciendo, vt ex hoc poſſet ipſum funditus
perdere, & damnatam hæreſim reſtituere; religioniſq. ſimulans donum, alterum equum
Troianum ad Catholicam fidem expugnandam admouit, cùm pro defenſione Orthodo-
xæ fidei, Orthodoxa ſimulauit compingere ſcripta, quę intus occultos clauderent hoſtium
cuneos armatorum; ſic ſimulans ad robur & firmitatem Chalcedonenſis Concilij eiuſque
declarationem illa eſſe adijciēda verba, quibus diceretur, Vnus de Trinitate eſſe crucifixus:
quam ſententiam (vt vidimus) legati ipſi Apoſtolicæ ſedis agentes Conſtantinopoli,
prorſus reijciendam eſſe putarunt, vtpote qua numquam Patres in Synodalibus ſenten-
tijs vſi fuiſſent: latere enim ſciebant ſub melle venenum, & errorem occultum ſub pio-
rum inuolucro verborum ſententiarumque celari, atque foueri aſpidum oua aſſertione
Catholicæ fidei. Sic illi quidem ſumma arte doloq. ſecundùm Chalcedonenſis Concilij C
definitionem profiteri videri voluerunt duas eſſe in Chriſto naturas indiuisè & inconfusè
coniunctas in vna eademq; perſona: atque ad omnem etiam ſuſpicionem tollendam Patri-
paſſianæ ſiue Theopaſchitarum hæreſis, non ſimpliciter vnum de Trinitate paſſum, ſed
addiderunt eſſe paſſum in carne.

Quæ quidem noua & hactenus poſt Chalcedonenſe Concilium inuſitata penitus ac
proinde ſuſpecta ab ipſis aſſerta verborum ſententia, licet in alijs bene cognitis Orthodo-
xis, à quibus omnis impoſturæ ſuſpicio procul abeſſet, tolerabilis videri potuerit, in iſtis
tamen iure fuit penitus condemnanda, dum ea ad impugnandum Chalcedonenſe Concili-
lium cognoſceretur callidè ab ipſis inferri, cùm eo additamento ſupplendum contende-
rent ipſum ſacroſanctum Concilium; quaſi carens ipſo, eſſe dicerent imperfectum, ac pro-
inde cui haud tutò credi poſſet: cùm inſuper (vt ex ipſorum verborum ſenſu patebit infe- D
riùs) abhorrerent dicere, vnam Trinitatis perſonam eſſe paſſam in carne, explodere rece-
ptum in Eccleſia perſonæ nomen doloſè conantes: necnon etiam (quod deterius videri
poteſt) ſic vnum de Trinitate in carne natum & paſſum dicerent, vt nulla habita proprie-
tatis vocum diſtinctione, ſicuti Deum, ita diuinitatem natam & paſſam dicerent; prout
quæ paulo pòſt dicenda erunt, palàm oſtendent. His igitur & alijs pluribus ex cauſis quæ
dicentur, etſi iſta in alijs fide Catholica bene perſpectis (vt diximus) toleranda videri pote-
rant, in his tamen fuerunt omnino cauenda.

CAVSAE CVR VITARENT DICERE VNVM DE TRINITATE PASSVM.

Sunt quidem (vt dictum eſt) & aliæ cauſæ, quibus cùm legati, tum ipſe in primis Ro-
manus Pontifex Hormiſda (vt ſuo loco patebit) & alij inſignis nominis Orthodoxi per-
moti, eam ſententiam de paſſo vno ex Trinitate minimè recipiendam eſſe putarunt: quas,
de his fuſiùs diſputans, recitat Ferrandus diaconus Carthaginenſis in epiſtoſta ad Anato- E
lium Eccleſiæ Romanæ diaconum, verbis iſtis: Recordor aliquando triplicem me intelle-
xiſſe cauſam, quæ dubitare quoſdam de hac ſententia cogeret. Prima ſcilicet, ne quadam
ſeparatione intercedente, alia eſſet Trinitas, & alius qui vnus eſſet de Trinitate: ſicut
alius eſt Pater, alius eſt Filius, quando de Patre Filius eſſe dicitur: & alia ciuitas, aliuſque
homo qui de ciuitate eſſe narratur.] & paulo pòſt: Secunda verò cauſa dubitationis vi-
detur, nolentes dicere vnum de Trinitate paſſum, ne diuina ſubſtantia fieri paſſibilis vi-
deatur.] & inferiùs: Tertia dubitationis cauſa eſt, ne dicentibus, Vnus de Trinitate paſ-
ſus, inquiſitor acerrimus dicat: Quis vnus? Et reſpondentibus, Filius; dicat iterum: Er-
go ſi vnus eſt Filius de Trinitate, vel vnus eſt Trinitatis, Filiorum eſt Trinitas, aut Trini-
tatis eſt Filius? Reſpondentibus, Deus; dicat: Quomodo eſt quiſpiam vnus Deus de
Trinitate, cùm non ſit vnus Deus niſi Trinitas?] hæc quidem Ferrandus huius temporis
doctor

A doctor Africanus tantæ æſtimationis, vt & Romanæ Eccleſiæ diaconus ipſum de eadem
quæſtione conſulendū putarit, necnon etiam ex Oriente Seuerus Scholaſticus Conſtanti-
nopolitanus tanti viri fama permotus id ipſum egerit. Tu verò his adde & quartā cauſam
quā ſuperiùs idem auctor ingerit his verbis: A quibuſdā dicitur: Eutychetis protulit Apo-
criſarius in Chalcedonenſi Concilio] eam nimirū ſententiam, qua aſſereret vnum de Tri-
nitate eſſe paſſum; ob idque reſpuendam, quaſi panem veneno corruptum. Certè quidem
neque Eutychiani, neque Eutychianorum patronus perfidus Anaſtaſius Imperator (vt di-
ctum eſt) eam ſententiam recipiendam ab Orthodoxis adeò vehemēti ſtudio ingeſſiſſent,
niſi aliquod in ea latere ſciſſent occultum malum, quo damnata eadem & extincta Euty-
chiana hæreſis reuiuiſceret: dictum eſt namque ſuperiùs ex epiſtola Dioſcori ad Hormiſ-
dam, non Eutychetis tantùm & ipſius diſcipulorum eam eſſe ſententiam, ſed & Anaſta-
B ſium Imperatorē id ipſum conatū eſſe, vt diceretur ab omnibus vnus de Trinitate paſſus.

Sed cur, dices, in id ipſe adeò impenſo ſtudio Anaſtaſius incumbebat? Ex illa quidem
etiam ſcias cauſa, quòd cùm ſemper ipſi ab Orthodoxo populo fuerit contradictum, ne
crucem Triſagio adderet præter Eccleſiæ morem (vt ſuperiori tomo frequenter factum
vidimus) ipſe inde repulſus, aliunde ad blaſphemiam ſibi aditum parādum putauit; nem-
pe ſi nollent accipere Orthodoxi, vt eo modo Triſagium caneretur, Sanctus Deus, San-
ctus fortis, Sanctus immortalis, qui crucifixus es pro nobis] alijs verbis, quod id ipſum ex
eorum ſententia ſignificare poſſet, dicendum proponeret, nimirum vnum de Trinitate
paſſum: cùm tamen Eutychiani per vnitatem, vel ſingularitatem, ſubſtantiam acciperent,
& non perſonam; vel ſi perſonam diuinam, certè humanæ naturæ expertem, quam nega-
bant poſt adunationem duarum naturarum in Chriſto, dicentes ex duabus naturis, & non
C in duabus naturis Chriſtum conſtare.

Eadem ergo ratione, qua Orthodoxi contradixerunt, ne crux Triſagio aſcriberetur, reſti-
terunt etiā, ne vnus de Trinitate paſſus ſimpliciter diceretur. nam cùm in Triſagio adijce-
rēt: Qui crucifixus es pro nobis] æquè vnitas exprimebatur: vt idem eſſe ipſis Eutychianis
videretur dicere: Vnus de Trinitate crucifixus] & in Triſagio addere: Qui crucifixus es
pro nobis.] Triſagium enim non ad vnā perſonam, ſed ad ipſam integram perſonarū Tri-
nitatem referri debere, fuiſſe omnium Orthodoxorum ſententiam, teſtatur ſanctus Ioan-
nes Damaſcenus in tractatione, quam de Triſagio ſcripſit. Hæ ſunt igitur cauſæ, quibus ab
his potiſſimum Scythis monachis Eutychianæ hæreſis infamatis ea minimè eſſe accipien-
da, legati dicerent. Ita quidem cum iſtis agere, qui Chalcedonenſe Concilium additamen-
to appoſito minuere vellent, neceſſitas perſuaſit. Cùm verò res poſtea inter Catholicos
D tranſacta eſſet, Catholicum ſenſum ex verbis elicere, additis aliquibus, quæ omnem poſ-
ſent obſtruere aduerſarijs aditum; ratio temporis poſtulauit, vt ſuo loco dicturi ſumus.

Sic igitur eadem ipſorum ſententia omnino repellenda atque refellenda tunc fuerat,
cùm impij abſque illis verbis Chalcedonenſe Concilium non poſſe ſubſiſtere, calumnioſè
iactarent. At quæ iſta tanta arrogantia? quæ tanta procacia, auctarium apponere audere ad
ſacroſanctum Concilium Oecumenicum ſexcentorum triginta Patrum? Si verè ex animo
fidem Catholicam (vt gloriabantur libellis oblatis) profiteri cupiebant, vt verè crederent
diuinam naturam humanæ naturæ coniunctam eſſe indiuisè, inconfusè, & inconuertibiliter: cur non more ſanctorum Patrum dicebant, vnam perſonam Trinitatis, Verbum ipſum
eſſe paſſum in carne, in vno ſuppoſito duas naturas indiuisè coniunctas declarantes, magis
quàm (quod nemo aliquando poſt Concilium Chalcedonenſe dixiſſet) vnum de Trinitate
E in carne paſſionem ſubijſſe? Cur, inquam, vnum ſimpliciter dicere mallent, quàm vnam
perſonam in duabus naturis, rem ipſam dilucidè ac ſincerè demonſtrantes? Sed audi ina-
nes illorum prætextus: in reſponſione enim ad epiſtolam ad Poſſeſſorem Maxentius illo-
rum coryphæus iſta habet, dum inuehitur in auctorem ipſius epiſtolæ verbis iſtis:

NOMINE PERSONAE QVOMODO ABVTANTVR HAERETICI

An fortè illos rationi cedere, nō imperare iudicat, qui Chriſtum vnam perſonam quidem
ex Trinitate, non autem vnum ex Trinitate eſſe fatentur? Sed hi qui hoc dicunt, potiùs ra-
tioni velle imperare, nō cedere penitus conuincuntur. Qui enim tam ſtultus & vecors ſit,
qui dicere audeat Paulum ex Apoſtolis vnam eſſe perſonam, non autem vnum eſſe ex
Apoſtolis Paulum?] Vidiſti inſuliam & diſſimilem penitus ſimilitudinem atque diuerſam
illationem? Sed audi quæ pòſt ſubijciat: Loci (inquit) opportunitas exigit à nobis, qua-
liter & cur hæretici, in quibus vnus Dioſcorus *Apoſtolicæ ſedis legatus*, vnam perſonam
prædicantem Chriſtum ex Trinitate, vnum ex Trinitate Chriſtum confiteri, nullatenus
acquieſ-

acquiescant.]Sed cùm hæc ipse dicat,attende calumniam grauissimam Catholicis impingentem: Personam igitur (inquit) Dei Verbi habere asserunt Christum, non autem quòd ipse Deus Verbum sit Christus: sicut personam Dei videbatur habere Propheta, qui dicebat ad Israel [a]: Audi populus meus, & loquar: Israel, & testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum, &c. Secundùm hunc ergo modum Christum vnam personam asserunt hæretici esse ex Trinitate, non quòd hic Christus vnus sit ex Trinitate, sed quia Verbi Dei in se habitantis personam habeat, quæ vna est ex Trinitate;vt sic vicarius quodammodo siue minister sit Verbi Dei Christus, non autem ipse Deus Verbum sit Christus.] hæc adeò probrosa impudentissimum Maxentium non puduit tribuere sub nomine hæreticorum calumniosè Catholicis,quæ sunt propria Nestorianorum: dum enim laborat omnes efficere Eutychianos, vult Orthodoxos omnes fuisse Nestorianos. A

[a] *Psal. 49.*

Sed considera sub inuolucro verborum captiosè laqueos occultantes, callideque nomina confundentes, dum idem qui suprà Dioscorus Apostolicæ sedis legatus in epistola ad Hormisdam [b] ex eorum fidei professione hæc verba recitat: Credimus,quia vnitas diuinitatis & humanitatis, quæ fieri cœpta est, non tantùm in vtero non est diuisa, sed nec in partu,nec in nutrimentis,nec in passione separata est.] in quibus verbis obserua, cùm vnitam dicit vnitatem diuinitatis, nempe substantiam,nõ personam: & ex aduerso audi quid dicat sanctus Ioannes Damascenus: At quòd diuinitas homo facta, aut incarnata sit, aut humanitate se induerit,nusquam audiuimus. Illud certè didicimus, diuinitatem humanitati in vna suarum personarum vnitam esse.] B

[b] *Extat inter epist. Hormisd. tom. 1. epist. Rom. Pont.*

Quanto autem hæc effutirentur præiudicio Catholicæ veritatis, bene illis verbis Dioscorus legatus significauit, scribens ad Hormisdam [c]: Cuius (inquit) sermonis si subtiliter attendatur intentio, ad quantas hæreses pateat, & quæ mala possint disputationibus Ecclesiasticis introduci,quoniam longum est,&c.] At quæ inter alia audi ipsum Hormisdam Pontificem, cùm hæc ait post multa, scribens ad Iustinum Imperatorem [d]: Qui aliter habet, necesse est aut diuinitatem in multa diuidat, *nempe vt tres substantias dicat, sicque tres Deos*, aut specialiter passionem ipsi essentiæ Trinitatis impingat.] hæc Hormisda ex ipsorum nouitate verborum deriuat. Intelligis, lector, quomodo versipelles sub prætextu quodam impugnandi Nestorianos, Eutychianam hæresim auctam blasphemijs Theopaschitarum inuexerint, & calice aureo Babylonis impij blasphemias propinarint: quamuis ne detegerentur hæretici, tam in libello quem legatis dederunt, quàm in alijs suis scriptis, verbis Catholicis videantur Chalcedonense Concilium velle erigere potiùs, quàm deprimere. C

[c] *Extat inter epist. Hormisd.*

[d] *Hormis. epist. 76.*

DEVS, NON DIVINITAS NATA ATQVE PASSA.

At quantum studuerint impij isti videri pij, atque curarint, quod non essent, prædicari Catholici:ex eo quoque intelliges, quòd cum Romæ interea degerent,atque viderent peritari deductam in iudicium, ad lapidem Lydium, quam hactenus aluissent suam ipsorum Orthodoxi nominis æstimationem:quo alibi,vbi minimè cogniti essent,eamdem excitarent, illud iniere consilium, vt ad Africanos Episcopos, inter quos magni nominis huius temporis confessor, eximiusq. Ecclesiæ Africanæ doctor sanctus Fulgentius eminebat, legationem mitterent, darentq. à se misso legato fidei Catholicæ per capita distincta professionem ipsis probandam; cùm & in ea quam ad eosdem dederunt epistola vsurparunt dolosè nomen totius Orientalis, immo vniuersalis Ecclesiæ, quò illos faciliùs ad ea quæ scriberent,confirmanda perducerent: ipsorum autem epistolæ exordium sic se habet: D

LEGATIO SCYTHARVM MONACHORVM AD AFRICANOS EPISCOPOS

Dominis sanctissimis & cum omni veneratione nominandis Diacono, Fortunato, Albano,Orontio, Boetho,Fulgentio, Ianuario,& ceteris Episcopis & in Christi confessione decoratis,exigui Petrus diaconus, Ioannes *cognomento Maxentius*, Leontius, Ioannes, & ceteri fratres in causa fidei Romam directi. E

SCYTHARVM MONACHORVM AD AFRICANOS EPISTOLA.

Vtile & perneccessarium, sanctisque Dei Ecclesijs specialiter credimus profuturum, ea quæ de incarnatione & dispositione diuina nobiscum vniuersæ sanctæ Ecclesiæ Orientalium contra hæreticos defendunt, qui prauis & iniquis argumentis antiquam Ecclesiæ fidem inquietare non cessant, sanctitati vestræ suggerere, atque de his consensum vestræ beatitudinis suppliciter promereri. Quia in nullo sanctam glorioſamque confessionem vestam credimus dissentire, præsertim cùm vno vbique spiritu sanctam Dei Ecclesiam vegetari minimè dubitemus. Non enim parua, immo potiùs magna lætitia vniuersi complebuntur Orientales, si sanctitatem vestram suis, immo magis Catholicis nouerint in omnibus consentire dogmatibus. Vnde suppliciter petimus & obsecramus beatitudinem

A titudinem vestram, quatenus diligenti examinatione,ea quæ inferiùs continentur, discutientes,vt decet verissimos & intrepidos Christi prædicatores,scriptis sententiam vestram nobis patefacere iubeatis:vt si Deo præstante,Catholicæ fidei conueniens & Apostolicis traditionibus nostra apud vos (sicut nos confidimus) fuerit expositio comprobata; & facilè tantorum virorum, probatissimorumque sacerdotum auctoritate muniti, iniqua loquentium ora obstruere valebimus; & in fide sanctorum Patrum perseuerantes, Deo,qui nos sanctimonij sui confessione glorificauit, gratias referamus, domini sanctissimi & Deo dignissimi. Nunc ea quæ sequuntur, diligentiùs petimus exploretis.] hactenus ipsorum epistola ad Episcopos Africanos,quæ & apposita est præfatio septem,quæ subijciuntur,de fidei ipsorum confessione capitibus.

Puto quidem in ipso ingressu te considerasse consuetam hæreticorum arrogantiam,dum pauci Scythiæ monachi (si tamen monachi, potiùs verò circulatores dicendi & impostores) totius Orientalis Ecclesiæ præseferunt esse legatos, secumq. omnes Ecclesias eadem sentire,ac præsertim populos Orientis. Sed qui ita dilatant fimbrias, ne quouis modo deprehendi possent quod ipsi essent hæretici, illud quidem astutè excogitarunt, vt non eam proferrent,quam Constantinopoli legatis dedissent, vel Romæ Hormisdæ Papæ fidei confessionem edidissent, qua dicendum contendebant,non vnam personam de Trinitate, sed simpliciter vnum de Trinitate esse passum in carne; sed Verbi nomen apposuere :nam ita in capite quarto:Trinitas etiam post incarnationis mysterium Trinitas mansit:quia idem Deus Verbum etiam cùm propria carne vnus est ex Trinitate, non quòd caro eius sit de substantia Trinitatis, sed quia caro Dei Verbi est, qui est vnus ex Trinitate.] B

Non potuerunt Episcopi Africani ipsorum ita proditam confessionem non probare, ignari motæ in Oriente & Romam delatæ controuersiæ, cuius nulla prorsus est mentio apud Fulgentium, qui omnium nomine collegarum ad ipsos rescripsit, nullam suspicans sub verborum inuolucro occultatam fuisse blasphemiam,intactamq. penitus quæstionem relinquit; vitauit tamen ipse verborum ambiguitatem, voce personæ vsus, cùm vt verè Catholicus dixit capite decimo: Vna ex Trinitate persona Christus Dei Filius vnicus, vt nos saluaret carne conceptus,& natus, &c.] hæcque & alia à se posita esse ex Ecclesiæ Catholicæ præscripto & Apostolicæ Romanæ consensu, ingenuè profitetur; vt planè à rectè credendi linea vel latum (quod aiunt) vnguem deflexisse, inueniri non possit. C

FVLGENTIVS PRO OMNIBVS AFRICANIS EPISCOPIS RESCRIPSIT.

Hoc quidem bonum saltem peperit nobis Scytharum perfidia, vt eorum interpellatione sanctus Fulgentius scripserit egregium illum de Incarnatione Verbi & gratia & libero arbitrio commentarium planè aureum, in quo inter alias gemmas nitet de primatu Romanæ Ecclesiæ ista sententia tanto digna doctore: Duorum, inquit, magnorum luminariũ, Petri scilicet,Pauliq.verbis tamquam splendentibus radijs illustrata,eorumq.decorata corporibus Romana,quæ mundi caput est,tenet & docet Ecclesia,totusque cum ea Christianus orbis & ad iustitiam nihil hæsitans credit, & ad salutem non dubitat confiteri.] hæc Fulgentius; qua vna sententia, veluti cælitus vibrato fulmine, conatus omnes Nouantium confringantur. D

DE PRIMATV ECCLESIAE ROM. FVLGENTIVS.

Sed quid interea,cùm Romæ monachi ijdem morarentur? Primùm omnium,antequam ipsorum impietas penitus patefacta fuisset, vt vindices Catholicæ fidei progrediuntur accusatores Victoris diaconi, necnon Dioscori, à quo ipsi Constantinopoli rei criminis hæreseos constituti fuissent: quamobrem placuit Hormisdæ Pontifici eosdem monachos Scythas diutiùs Romæ detinere vsque ad reditum legatorum, prout idem Pontifex redditis à se his ad Iustinianum litteris docet [a]:

SCYTHAE MONACHI ACCVSANT DIOSCORVM

[a] *Hormis. epist. 64.*

Hormisda Iustiniano Illustri. E

Eulogio viro clarissimo filio nostro deferente, litteras celsitudinis vestræ suscepimus: eoque remeante,debitum persoluentes salutationis officium,significamus Scythas monachos allegasse plurima, quæ nos relinquere indiscussa non possumus: sed legatorum nostrorum, Deo iuuante, festinemus aduentum: pro qua re eos in Vrbe credimus retinendos, à qua nec ipsi ordinatione dissentiunt. Amplitudinem vestram tamen retinere confidimus,quòd de ipsis nobis præterito tempore litteris destinatis scripserit. In quorum allegationibus,cum legatis remeantibus competenter fuerimus instructi,si quid reprehensione dignum cognitio nostra repererit; necesse est, vt circa eos teneamus Ecclesiasticam disciplinam.]Subijcit his Hormisda de Victore diacono,quem ijdem monachi apud ipsum Romanum Pontificem accusarunt, cùm ait:

HORMISD. EPIST. DE RETENTIS MONACHIS ROMAE.

Victorem

DE CAVSA VICTORIS DIACONI.

Victorem præterea, qui diaconi perhibetur habere officium, cuius fidem hi ipsi monachi vehementer accusant, vel alios qui peruersas forsitan obijciunt quęstiones, ordinatione domini filij nostri clementissimi Imperatoris, ad Vrbem, vobis suggerentibus, dirigantur: vt vniuersas allegationes, de quibus contendunt, nos possimus agnoscere.] hæc ad Iustinianum Hormisda: ex quibus intelligis, ad Romanæ Ecclesiæ tribunal omnes accessum habuisse, ipsum verò Vrbis Episcopum sedisse iudicem vniuersarum controuersiarum, ad quem concurrant ex Scythia monachi causam acturi, ijdemq; alijs Constantinopoli degentibus diem dicturi. Sed de quæstione Victoris inferiùs. Extant aliæ litteræ eiusdem Hormisdæ ad eumdem Iustinianum datæ hoc anno, mense Septembris, in quibus de retentione monachorum aliam affert rationem his verbis[a]: Præterea monachos, quos venisse Romam significastis litteris vestris, ad propria mox voluimus reuerti. Sed quia sub testificatione potentiæ diuinæ dicebant, per insidias in itinere paratas, vitæ sustinere se posse discrimen, volentes redire Constantinopolim: passi non sumus violenter expelli. Quapropter necesse habuimus, venientibus legatis nostris inquirere, quare vera faciente causa, inter eos fuerit commota discordia.] Ita quidem vsque ad quatuordecim menses eosdem retentos fuisse Romæ, defensio Maxentij, de qua agemus anno sequenti, demonstrat.

[a] *Hormis. epist. 63.*

MITTIT RELIQVIAS HORMISD. AD IVSTINIANVM.

Significat autem ijsdem ad Iustinianum litteris Hormisda, se petitas ab eo reliquias (vt vidimus) mittere: nam hæc habet ad finem epistolæ: Beatissimorum verò Apostolorum Petri & Pauli sanctuaria, sicut religiosissimo quæsitis affectu, per harum portitorem sub omni veneratione transmisimus: optantes orationibus eorum, vt mentis vestræ oblatio & desideria gratiæ sint Diuinitatis accepta.] Ex duplici namque pietatis officio commendari ab ipso Pontifice debuit Iustinianus, nempe quod ad S. Petrum misisset oblationem, quodque impensè coleret memoriam Apostolorum, quorum sacras reliquias ad se mitti petijsset. Ad postremum hæc ad eum Hormisda: Petimus itaque, vt tam de his quæ geruntur pro concordia, quàm etiam de incolumitatis vestræ bono nuncietis solicitudini nostræ gaudium, currente pagina litterarum. Data quarto Nonas Septembris, Eutharico V. C. Conss.]

SCYTHAE MONACHI DVM FVGAM TENTANT, IVBENTVR CVSTODIRI.

Quod verò ad ipsos Scythas monachos spectat: cùm iussi essent expectare reditum legatorum, ipsi malam causam fouere detecti, fugam arripere tentarunt: sed eos Hormisda voluit custodiri vsque ad reditum legatorum. Testatur id quidem ipse Pontifex in litteris datis ad finem anni huius, nempe tertio Non. Decembris, ad ipsos legatos, in quibus hæc habet in fine[b]: De personis Scytharum monachorum Iustinianus vir illustris nobis scripsit; quarum exemplaria litterarum fraternitati vestræ direximus. Qui cùm nollent sustinere vestræ dilectionis aduentum, & obseruationum moras se dicerent ferre non posse, tentauerunt clàm de Vrbe discedere: quos tamen nos faciemus solicitiùs custodiri, ea quæ de vobis contraria dixerunt, volentes agnoscere: vt cùm reuersi, Deo propitio, fueritis, eorum error rationabilibus adhortationibus corrigatur.] hæc Hormisda. At quænam fuerint à monachis contra legatos asserta, ex litteris Dioscori legati intelliguntur. Scripserat autem idem Pontifex, eodem nuncio, ad Dioscorum [c] de ijsdem Scythiæ monachis, qui aduersus eum potissimùm dederant contestationem, quòd consuetudinem haberet hæreticorum, eo quòd recepisset Victorem diaconum, quem ijdem monachi apud Hormisdam reum fecerant Nestorianæ hæresis.

[b] *Hormis. epist. 57.*

[c] *Extat tom. 1. epi Rom. Pont. in Hormisda.*

Cùm igitur litteris Hormisdæ Papæ ex falsa relatione Scytharum monachorum Dioscorus nonnihil se perstringi sensisset; ad eum rescribens, quomodo se habuerit causã Victoris, in primis enarrat; sed & ne vel leui aliqua suspicione apud eumdem Pontificem laboraret, exactam Orthodoxæ fidei confessionem ijsdem suis apposuit litteris. Audi igitur historiam epistolarem de rebus gestis cum Victore Constantinopoli, quas superiùs attigimus. ipsa enim epistola Dioscori legati sic incipit[d]:

[d] *Extat tom. 1. epi. Rom. Pont. post epist. Hormisd 64.*

DIOSCORI RELATIO DE REBVS GESTIS CVM VICTORE.

Per Eulogium virum sublimem.] & inferiùs: Significastis mihi ab illis, *monachis scilicet*, contestationem datam, vt non mihi hæretici iungerentur. Quos dicunt hæreticos, ego ignoro, nisi illos fortè, qui Synodum Chalcedonensem suscipiunt, quos ego Catholicos dico. Victor diaconus dicitur, *hæreticus scilicet*: quidam cum isto, antequam nos Constantinopolim ingrederemur, habuerunt intentionem * de vno de Trinitate crucifixo, & de Christo composito, & de alijs capitulis à nobis hîc positis: obtulerunt contra ipsum libellum tam nobis, quàm Episcopo Constantinopolitano. Cõuenimus in domum Episcopi, vt inter eos intentionem, quæ vertebatur, agnosceremus. Prædictus Episcopus Synodum Chal-

* contentionem

A Chalcedonensem protulit: legit ante omnes omnia quæ sunt in eodem Concilio constituta, dicens: Præter ista nihil mihi aliud dicatur. Qui sequitur ista, potest inter Catholicos esse. Victor respondit: Suscipio similiter & epistolas Papæ Leonis, & sancti Cyrilli epistolas Synodales, quæ sunt in Chalcedonensi Concilio allegatæ: & manu mea subscribo, & sacramentis confirmo ista me suscipere, & præter ista nihil aliud prædicare: Et si inuentus fuero aliquando extra ista aliud prædicans, nullam circa me peto misericordiam.

Scythæ è contrà inchoauerunt dicere: Addatur & vnus de Trinitate. Nos è contrà diximus: Quod non est in quatuor Concilijs definitum, nec in epistolis beati Papæ Leonis, nos nec dicere possumus, nec addere. Displicuit hoc dictum. Victor autem vtrum sincero animo hæc diceret, an dolosè, quis nosse potest, nisi qui corda cognoscit? Verba

B ista nos audiuimus; Dei est animum iudicare. Postea sine nobis magnificus vir Vitalianus Magister militum inter se & Episcopum Constantinopolitanum vocauerunt prædictum Victorem, locuti sunt cum eo: quid definierint inter se, nescimus.] & inferiùs post plenissimam fidei Orthodoxæ testationem, hæc de ijsdem Scythis monachis: Maxentius tamen, qui sub Abbatis vocabulo dixit se congregationem habere: si interrogetur, aut cum quibus monachis vixit, aut in quo monasterio, aut sub quo Abbate monachus factus est: dicere non potest. Similiter & si de Achille dicere voluero, rem facio superuacuam: cui sufficit semper latere propter conscientiam suam ab omnibus Catholicis damnatam. Data Idibus Octobris, Eutharico Consule.] hic finis epistolæ.

SCYTHAE PSEVDOMONACHI.

Vidisti igitur, quales fuerint pseudomonachi, qui nouis quæstionibus vno simul tempore Orientem Occidentemq; perturbant. Hæc attende, ne cùm ipsorum scripta legeris, eorum-

C dem verborum lenocinio capiaris. Sed & vidisti nebulonum artem, qui sub sanctitate monastici habitus latentes hæretici, eousque progressi sunt, vt Hormisdam concitauerint in Dioscorum vnum ex Apostolicæ sedis legatis è latere missis. hæc quidem hæretici dolo atque callida fraudulentia. Quæ autem alij Eutychiani hæretici hoc tempore vi grassantes egerint Thessalonicæ, ab omni prorsus abhorrent humanitate, & vincunt immanitatem. Sed quænam ista fuerint, scripserunt legati Apostolici ad Hormisdam: verùm quòd tardiùs eorum perlatæ sint Romam litteræ, eadem antea idem Pontifex fama percepit, ob eamque causam ad eosdem legatos litteras dedit, quæ sic se habent[a]:

HAERETICI FRAVDE ET VI AGVNT.

[a] *Hormis. epist. 56.*

QVAE NEFARIA IN IOANNEM ET ALIOS ADMISSA SINT.

Cùm nos Ecclesiasticæ prosperitatis gaudia subleuarent, & prope plenum laboris vestri fructum quotidie caperemus: repentè nos inimica vniuersi, quæ repentè successerat, fama confundit: cuius opinionis ordinem, etsi vobis necdum referentibus,

D suspicamur incertum; pro ipsius rei tamen magnitudine credimus non tacendum. Itaque perlatum est, fratrem & coepiscopum nostrum Ioannem, dum ad Thessalonicam pro suscipiendis tantùm libellis, qui promittebantur, accederet, ita plebis irrationabili seditione concussum, vt extincto primùm eo, qui hospitium venienti præbuerat, ipse quoque non dissimili cæde mactatus, & vix sacrosancti fontis reuerentia vindicatus euaserit: cuius seditionis initium sub interrogationis dolosæ commento ab Aristide presbytero narratur exortum. Verùm nos, si hæc manifesta sunt, adeò de plebe non querimur. Erit in potestate venerandi Principis, temporis sui, & Catholici sacerdotis iniuriam qua iubeat resecare censura. Sed quod ad nos attinet, cura peruigili per vos, Deo propitio, desideramus impleri: qua nullum volumus aut non reddita ratione conuerti, aut sic rectam viam fidei profiteri, vt sibi à Principe aliquid sine doctrinæ remedio cau-

E setur imponi.

DE MITTENDO ROMAM DOROTHEO EPISC. THESSAL.

Hæc igitur suggestione vestræ supplicationis peragite, vt Thessalonicensis Episcopus, qui sub interrogationis obtentu Ecclesiasticam pacem protracto in longum nititur dissipare negotio, quoniam à vobis suscipere noluit, à Principe ad Vrbem directus, ab Apostolica percipiat sede doctrinam; & quicquid sibi dubium putet, huc veniens, præsenti à nobis inquisitione condiscat: sic enim probare potest, se Catholicæ professionis seruare cautelam, non malitiosè concepta vindicare certamina: sciat nos paratos esse, & bene inquirentes instruere, & errantes ad fidei rectum tramitem scientia duce reuocare. quia si dubitans paratam non vult experiri doctrinam, nec rursus in simplicitate cordis, quæ pacis & religionis causa iubentur, admittere; in aperto est, qua mente vel Dei nostri præceptis obsistat, vel Orthodoxi Principis exempla contemnat.

HORMISDA IVBET CVRARI VT ARISTIDES ROMAM VENIAT.

In hac ergo parte totus ſuggeſtionis veſtræ actus immineat: quia nec illi alia poſſunt ratione ſaluari, & incitatæ plebis ſub hac melius moderatione cauſa ſedatur. Cum quo etiam Ariſtidem presbyterum clementiſſimus Princeps ad nos venire præcipiat: quia (ſicut præfati ſumus) omnes, quorum pax Eccleſiaſtica ambiguitate diuiditur, ſimul ad communionem noſtram, depulſa mali erroris ægritudine, Catholicæ ſcientiæ cupimus ſentire medicinam. Prærerea mox vt præſentia vos contigerit ſcripta ſuſcipere, debebitis ad nos de veſtris aliquem deſtinare cum relatione, quæ vniuerſa contineat; vnde his quæ geſta ſunt, vel geruntur, ſolicitudinem noſtram releuare debeatis. Datarium quoque litteris veſtris adiungite, ne vobis portitoris tarditas poſſit aſcribi. Data tertio Idus Octobris, Eutharico V. C. Conſule.] Vt autem rem magis perſpectam habeas, Ioannem iſtum, quem Theſſalonicenſes ignominia atque vulneribus appetiuere, fuiſſe vnum ex Apoſtolicæ ſedis legatis Epiſcopum, ex reliquorum legatorum relatione intelliges. Quo enim à pacis auctoribus ſenſit ſe diabolus è regno ſuo, cui dominabatur perfidus, ſpoliari, eo vehementiùs in ipſos per ſuos miniſtros inſanijt. At quomodo re vera ipſa facta graſſatio ſe habuerit, qui remanſerunt reliqui Conſtantinopoli legati Apoſtolicæ ſedis, ne deeſſent officio, nunciauere Romano Pontifici, licet tardiùs eorum Romam perlata epiſtola fuerit, nempe quarto Kalendas Decembris: quæ cùm exactè omnia contineat, neceſſariò hîc deſcribenda eſt; cuius ſic ſe habet titulus[a]:

[a] *Extat tom. 1 epiſt. Ro. Pont. in Hormiſda.*

Suggeſtio Germani Epiſcopi, Felicis & Dioſcori diaconorum, & Blandi presbyteri. Ipſa verò relatio eſt huiuſmodi:

RELATIO LEGATORVM DE REBVS THESSALONIC.

Magna miſericordia Dei eſt, & inæſtimabilia eius iudicia, qui nihil occultum dimittit, vt probetur vniuſcuiuſque conſcientia. Dorotheus Theſſalonicenſis Epiſcopus non nouus apparuit, nec ad præſens factus, ſed ſe demonſtrauit quem olim vera prædicabat opinio. Iſte ſemper in malis deſiderijs ſuis inuolutus, data occaſione exercuit, quòd contra fidem Catholicam ſemper parturiebat ſcelus. In alijs litteris ſignificauimus beatitudini veſtræ, quo ordine tranſeuntes Theſſalonica, libellos non potuimus ſuſcipere. Erat tamen conſtitutum, poſt ordinationem ſanctæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, vnum ex nobis ad ipſum dirigere: quia hoc ſperabat prædictus, vt vnus ex nobis poſt ſuſceptos libellos cum ipſo Miſſas celebraret, quaſi teſtimonio habens in generalitate ſe ad vnitatem ſedis Apoſtolicæ eſſe coniunctum. Etſi tardè, factum eſt tamen: & venerabilem Ioannem Epiſcopum ad ipſum dirigentes, directus eſt cum ipſo & communi electione Epiphanius presbyter: Germanus venerabilis & illuſtris Epiſcopus erat cum eis, & Licinius Comes Scholæ ex ordinatione clementiſſimi Imperatoris.

DE IOANNE LEGATO.

Qui Licinius tamen cùm prius pro alia cauſa eſſet Theſſalonicam directus, congregata Synodo de parœcia Eccleſiæ Theſſalonicenſis, ibi eſt inuentus, expectans ſecundùm promiſſionem vnum ex nobis. Voluerunt, ipſo præſente, libellos facere & ſubſcribere; quod factum eſt: ſignauit ipſos libellos prædictus vir, & veniens Conſtantinopolim factum nunciauit. Dicebatur nobis ab Apocriſario Dorothei: Iubete dirigere qui libellos ſuſcipiat. Deliberatum eſt (ſicut prædiximus) venerabilem Ioannem Epiſcopum ambulare, vt haberet teſtimonium ſubſcriptionis illorum. Rogauimus pijſſimum Imperatorem, vt Comes Licinius ambularet cum eo: quod & factum eſt.

PRIMVS CONGRESSVS HAVD PACIFICVS.

Et quia peruenerunt in ciuitatẽ, nunciatum eſt Dorotheo per Comitem Licinium, præſentiam adeſſe noſtrorum. Qui direxit Ariſtidem presbyterum cum alijs duobus Epiſcopis (quos ſolos ſciebat aduerſarios eſſe negotij) vt noſtros videret: cum quibus voluerũt facere primum certamen de libellis, dicentes: Sunt capitula quæ debent emendari. Dixerunt noſtri, non eſſe in poteſtate ipſorum hoc facere: Si vultis facere, Deo gratias. Si non vultis facere; venimus, ſalutauimus vos, perambulabimus. Diſceſſerunt poſt iſta verba.

QVAE IN LEGATOS POPVLVS THESSAL.

Ad aliam diem conuenerunt, iterum iſta loquentes: & antequam propoſitionem verborum feciſſent, ibi non eſt intentio generata, non iniuria ſecuta eſt: ſubitò populus inſanus irruit ſuper ipſum, & duos pueros occiderunt Epiſcopi; caput etiam fregerunt Epiſcopo in duabus partibus, & renes eius diſſipauerunt: & niſi miſericordia Dei & defenſio S. Marci baſilicæ eruiſſet eos de manibus eorum, ibi perierant: liberati ſunt tamen (quomodo dicitur) quia manus publica ſuperuenit, quæ eos eruere potuit. Iſta & iſtorum concinnamenta Dorothei malitia fabricauit; qui ante biduum quàm peruenirent noſtri Theſſalonicam, ſuper duo millia baptizauit: Sacramenta tanta erogauit in populo, quæ poſſint ipſis ad tempora ſufficere; ſignificans plebi, quia fides recta mutatur.] ſic illos præmuniens, ne commu-

communionem acciperent ab externis, ac baptizarentur in alia fide. vnde iure ſubijcitur:

Iſta quomodo non habuerant excitare populum? Iſta quem non inuitabant ad ſeditionem? Poſt hoc, ipſum libellum, quem fecerat cum Epiſcopis, ante populum ſcidit, dicens: Ego iſtud vſque ad mortem meam numquam facio, nec facientibus conſentio. Occiderunt & hominem * venerabilem Catholicum, qui nos venientes ſuſceperat in domo ſua, qui ſemper ſeparatus fuit à communione Dorothei propter Synodum Chalcedonenſem: in quo talem mortem exercuerunt, qualem illi qui ſanctum Proterium occiderunt. Iſta ad clementiſſimum Imperatorem peruenerunt, & propè in tota ciuitate Catholicus luctus eſt propter talia quæ contigerunt ſcelera. Promittit ſancta clementia vindicare, & citare Dorotheum: quia nos conteſtati ſumus pietatem eius, dicentes: Nulla ratione Dorotheum inter Epiſcopos, aut in communione ſedis Apoſtolicæ poteſt beatiſſimus Papa recipere: & contra qui voluerint eum in ſua communione recipere, ſcire ſe eſſe reos auctoritate Eccleſiaſtica. Iſta ad notitiam beatitudinis veſtræ feſtinauimus referre, vt nihil vos lateat, quod in iſtis partibus agitur. Accepta quarto Kalendas Decembris, Eutharico Conſule.]

DE POPVLO A DOROTHEO CONCITATO.

* Ioannem

Poſt has autem aliæ ab ijſdem legatis redditæ ſunt de rebus item Theſſalonicenſibus ad Hormiſdam litteræ, quibus ſignificabatur, iuſſu Imperatoris Dorotheum eius ciuitatis Epiſcopum malorũ omnium inſtigatorẽ & auctorem, ductũ Conſtãtinopolim. Quibus acceptis Hormiſda litteris, de ordinando alio Theſſalonicenſis Eccleſiæ Epiſcopo, ad eos reſcribẽs, dat in mandatis. epiſtola autem quæ ab eo data eſt hoc anno III. Non. Decem. ita ſe habet[a]:

DE IOANNE AB HAERETICIS NECATO.

[a] *Hormiſ. epiſt. 57.*

Grauiter nos Ioannis Catholici afflixit interitus, quem hæretici Dorothei veſania perhibetis extinctum. Ioannes quidem vocabatur Catholicus hoſpes, qui legatos receperat; ne putes Ioannem Epiſcopum extinctum, quem ſuperuixiſſe ex multis conſtat. Sed pergit Hormiſda: Nam eumdem Dorotheum Conſtantinopolim iuſſu Principis didicimus euocatum. Aduerſus quem domino & filio noſtro clementiſſimo Principi debetis inſiſtere, ne in eamdem ciuitatem denuò reuertatur; ſed Epiſcopatus, quem numquam benè geſſit, honore depoſito, ab eodem loco ac Eccleſia longiùs relegetur, vel certè huc ad Vrbem ſub proſecutione congrua dirigatur. Ad hanc etiam partem euigilare debetis, ne in locum eius Ariſtides totius mali incentor & conſcius quibuſlibet ſubreptionibus ordinetur: Nam nulli prodeſt mutari perſonam, ſi eiuſdem forma nequitiæ perſeueret. ſed talem virum debetis eligere, vt de iudicio veſtro cuncta Catholicorum congregatio gratuletur.] hæc de his Hormiſda. ſubijcit autem ijſdem litteris cauſam Thomæ & Nicoſtrati Epiſcoporum, qui petebant in ſedes ſuas, è quibus electi fuerant, reſtitui. Pro Elia etiam Epiſcopo Cæſareæ Cappadociæ æquè ſede pulſo idem Pontifex ad diuerſos litteras[b] dedit, nempe ad Ioannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum, ad Iuſtinum Auguſtum & Euphemiam Auguſtam, ad Iuſtinianum atque Germanum viros clariſſimos, in primis verò ad ipſos Apoſtolicæ ſedis legatos.

QVAE DECERNAT HORMISDA IN CAVSA THESSAL.

[b] *Hormiſ. epiſt. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55.*

At quomodo tantum nefas in legatum Apoſtolicæ ſedis eumdemque Epiſcopum perpetratum, corrumpendo Iudices auro, Epiſcopi qui vocati ſunt Conſtantinopolim, excuſare conati ſunt Dorotheus atq; collegæ: audi ex indiculo ſcripto à Ioanne Apoſtolicæ ſedis legato, vel (vt præ ſe fert titulus) ab Epiphanio presbytero, qui cum eodem Ioanne Epiſcopo Theſſalonicam miſſus fuit: eſt enim eiuſmodi ipſius inſcriptio[c]:

[c] *Extat to. 1. epiſt. Ro. Pont. in Hormiſda.*

Indiculus qui directus eſt à Ioanne Epiſcopo, vel ab Epiphanio presbytero de Theſſalonica.] Vel, pro, Et, ſæpe in his epiſtolis vſurpatum inuenies; vt ſcias ab vtroque indiculum datum, qui ſic ſe habet:

RELATIO EPIPHANII VEL IOANNIS DE SCELERE THESSALONIC.

Si pro peccatis noſtris iſti, qui hinc abducti ſunt Epiſcopi, Conſtantinopolim fuerint ingreſſi: non dicamus quòd Imperatorem viſuri ſunt modis omnibus, ſed quòd & ſuis locis reſtituentur. Tantas enim pecunias ſecum detulerunt, vt non homines, ſed poſſint Angelos excæcare. Si ergo (quod abſit) ingreſſi fuerint: tanta falſa per noſtram abſentiam dicturi ſunt, quanta poteſt diabolus inuenire. Nam ſi hîc in conſpectu noſtro plura tentauerunt, & Domino nobiſcum ſtante confuſi ſunt: quanta facient per abſentiam noſtri? Vt ergo eorum poſſit diſſipari malignitas, iubete nobis præſentibus, ſi ad audientiam pro peccatis ventum fuerit, vt conſtet apud homines nos immeritò mortuos eſſe, & illos patrocinio pecuniæ laborare. Nos enim eos in omnibus in conſpectu Senatus conuincere poſſumus, quòd hæretici perfecti ſunt: tunc demum eorum poteſt monſtrari fallacia.

Item dicendum: Si hæretici non ſunt; quomodo ante duas hebdomadas quàm nos veniſſemus, ſtatuerunt omnes in vnum Epiſcopi, ne quis Miſſas foras ciuitatem teneret?

sed hinc omnes, vt & multitudo esset futuræ seditioni congregata, & doceri posset secundùm errores eorum. Qui postquam senserunt nos venisse, publicè prædicauerunt, festinandum esse cum paruulis; ne persecutione veniente, Pagani morerentur infantes: & tunc velut ad alterum Pascha tantos baptizauerunt, vt consuetam festiuitatem superarent. A

EXCVSATIONE CARERE SCELVS PERPETRATVM AS HAERETICIS.

Item dicendum: Si hæretici non sunt, quomodo tanta sacramenta confecerunt, vt canistra plena omnibus erogarent; ne imminente (sicut dicebant) persecutione, communicare non possent?] Fecerunt isti, quod sciebant à maioribus factum persecutionum temporibus, quando accepta sacramenta domum ferebant, quòd ad ecclesiam pergere non liceret, sumentes eadem domi. Sed subdunt: Item si hæretici non sunt, postea quare accusati sunt Gestis à Candido viro sublimi Vicario Magistri militum prætorianorum in iudicio Præfectorum? Et si maturum periculum cognoscerent affuturum: quare denuò tamquam damnandi, velint subuenire iterum paruulis cupientes; tanta rursum & confutati exercuerunt baptismata, vt verè cunctis se hæreticos ostendissent: ad quam rem satis & magnifica potestas Præfectorum grauissimè indignata est. B

Item si hæretici non sunt: quomodo cùm in baptisterio absconditi essemus, consilium inter se habitum per noctem, veluti de periculo liberare nos volentes, in naui mittere voluerunt, vt hac occasione mari præcipites darent? Cumque nos respondissemus per Demetrium & Andream diaconos: Omnes, nos apud vos esse, cognoscunt; quomodo per noctem nauigare possumus? Sed si vos verè pro nostra salute consuluistis, crastina die secretè quinque vel sex Senatores, qui periculum substantiæ vel salutis suæ metuunt, vnà cum Magistri militum Vicario Candido Comite iubete aduocare: cognoscant & ipsi vbi transferimur, & facimus quod iubent. Sin autem soli, secretim; hoc non facimus. Tunc illi non inuenientes effectum, ad horam tacuerunt, & alia die iterum seditionem populi commouerunt: vnde vix, Deo volente, euasimus.] hactenus quæ supersunt libelli, qui mutilus videri potest, cùm in eo nihil de perpetratis cædibus habeatur. Missus autem est ipse libellus ab ipsis legatis Ioanne & Epiphanio adhuc Thessalonicæ commorantibus, cùm Episcopus Thessalonicensis cum collegis sibi subditis proficisci Constantinopolim iussi sunt, & confarcinati (vt audisti) auro expugnaturi iustitiam perrexerunt. C

DETESTATIO OPPRESSAE IVSTITIAE.

At quidnam? potuítne sub clementissimi & veri amantissimi Principis ministris, in re adeò nefaria, cunctis nota, ab omnibus deplorata Catholicis & declamata Fidelibus, locum inuenire subreptio, & ad Iudicum corruptelam viam facere sibi aurum? Hic planè, hîc illud opportunè exclamandum: Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames?] Proh pudor! sub eo qui à iustitia nomen accepit, Iustino Imperatore, & rerum summam administrante illo, qui itidem à iustitia nomen deducit, Iustiniano, potuit iustitia obrui auro, aureisque compedibus vincta detrudi in barathrum veritas? Proh scelus! inultum relinqui valuit horrendum facinus, in Episcopum, eumdemque Apostolicæ sedis legatum, atque in Ioannem legatorum hospitem perpetratum, clamante præsertim Hormisda ab Occidente, & collegis legatis proximè lacrymis interpellantibus Imperatorem? At quid actum? languens pedibus, manibusque infirma auro corrupta progressa vindicta, composito ad seueritatem vultu, Theodorum Thessalonicensem Episcopum, qui amandandus erat in Oasim, in proximam ciuitatem relegat Heracleam; vbi paucis diebus detentum absque alia pœna carnificem ad suam Ecclesiam redire concessit. Habes hæc quidem ex relatione reliquorum legatorum Constantinopoli commorantium ad Hormisdam Pontificem verbis istis conscripta[a], cùm Ioannes Episcopus legatus Thessalonicæ detineretur infirmus: D

[a] Extat to. 1. epist. Ro. Pont. inter epist. Hormisd.

RELATIO LEGATOR. DE REBVS DOROTHEI THESSALONIC. EPISC.

Suggestio Germani Episcopi, Felicis & Dioscori diaconorum, & Blandi presbyteri. E

Reuerenda vestri Apostolatus alloquia per filios vestros Leonem atque Eulogium desiderabili hilaritate suscepimus; quorum prius præceptum, cur quæ Thessalonicæ contigerunt, non insinuauimus, arguebat. Sed longè ante eius aduentum, occasione comparata, curauimus significare quæcumque vel rumore venientium, vel eorum qui pertulerant scriptis, quorum exempla subter adiunximus, vel pijssimi Principis narratione comperimus. Secuta est vindictæ promissio: adeò vt Dorotheus Thessalonicensis Episcopus ad Heracleam deduceretur ciuitatem, donec causa terminum reperiret. Inter hæc, secundùm ea quæ præcepistis, auctoritatem Apostolatus vestri Principi insinuare curauimus, vt ad percipiendam doctrinam Catholicæ puritatis, Romam præfatus Dorotheus vnà cum Aristide mitteretur. Qui respondit, causam non esse, pro qua Romam delegarentur audiendi, vbi sine accusatorum controuersia sese possent liberiùs

rius excusare. Sed repentè, dum hæc geruntur, ab Heraclensi (quantum agnouimus) in qua tenebatur, dimissus est ciuitate: quam ob causam, vel qua ratione, aut conditione, vel quibus agentibus, ignoramus.] hæc de Dorotheo. pergunt legati de anni sequentis Paschali calculo, dicentes: A

DE PASCHALI DIE IDEM OMNIVM CONSENSVS.

De Paschali die, vestra beatitudo cognoscat, concordare Orientalium cum Apostolica sede sententiam, vt decimotertio Kalendarum Maiarum die festiuitas celebranda speretur, sicut Ioannis quoque Constantinopolitani Antistitis relatione clarebit. Supersit, vt orationis beatitudinis vestræ adminiculo celeriter (sicut cupimus) vestris mereamur præsentari vestigijs.] hactenus legatorum relatio. Quæ autem secuta sint in causa eiusdem Thessalonicensis Episcopi, sequenti anno (vt tempus postulat) referemus.

SEVERVS PVLSVS ANTIOCHIA.

At quæ sunt anni huius reliqua, his coniungamus. Hoc namque anno (vt ex supputatione Euagrij satis perspicuè colligitur) in impium illum atque nefarium Seuerum Antiochenum pseudoepiscopum totius Orientis depopulatorem lata est ab Imperatore sententia, vt damnati in Synodis sæpe hominis lingua, qua Deum iugiter blasphemabat, præcideretur. At nefarius impostor meritas pœnas fuga vitauit: licet aliter Euagrij sonent verba, dum ait[a]: Seuerus mandato Iustini, primo regni sui anno, prehensus pœnas dat, lingua (vt nonnulli prædicant) absciss.] dicendum potiùs, ipsum accepisse de abscindenda lingua sententiam: quod irrogatum sententia supplicium fuga vitauit, vt ex eiusdem Euagrij verbis, quæ mox subdit, apparet, necnon ex Liberato Diacono. pergit enim ita Euagrius: Quod negotium datum fuit Irenæo, qui magistratum quemdam Antiochiæ in Oriente id temporis administrauit. Confirmat quoque Seuerus ipse, supplicij ei irrogandi negotium Irenæo commissum, in litteris, quas scripsit ad Antiochenos; modumque fugæ suæ exponit: in quibus quoque Irenæum grauissimis vexat conuicijs, eumque diligentissimè obseruasse ait, ne Antiochia euolaret. B C

[a] Euagr. hist. lib. 4. c. 4.

Sunt qui dicunt, Vitalianum *Magistrum militum, de quo sæpe superiùs* (ad id enim temporis videbatur maximè auctoritate & gratia apud Iustinum valere) linguam Seueri ideo postulasse, quòd Seuerus in suis concionibus probra & contumelias in eum iecerat. Ex sua verò Episcopali sede fugit Gorpiæo mense, quem Latini Septembrem vocant, anno quingentesimo sexagesimo septimo post nomen vrbi Antiochiæ impositum.] est hic præsens annus ex eiusdem auctoris sententia, dum agens de Iustini Imperatoris ingressu, numerat[b] quingentesimum sexagesimum sextum Antiochiæ nominis annum. ac proinde vbi dicit id primo Iustini anno factum, constat ipsum quidem exactum numerasse annum, cùm ipsius sententia liqueat id accidisse secundo ipsius Principis inchoato. Subdit verò idem Euagrius: In eius sedem successit Paulus: cui dabatur mandatum, vt Concilium Chalcedonense palàm prædicaret. Qui sua spõte decedens Antiochia, certo iam vitæ cursu confecto, commune vniuersæ carnis iter ingreditur.] hæc Euagrius, ex quo alij eadem acceperunt. D

[b] Euagr. lib. 4. c. 1.

Mandatum erat Imperatoris, vt qui prædicare renuerent Chalcedonense Concilium, è suis sedibus pellerentur. Ante Seuerum autem eiusdem iussu Imperatoris damnatum, eadem ex causa eiectum fuisse Iulianum Episcopum Alicarnasseum, Liberatus[c] Diaconus agens & de Seueri fuga narrat his verbis: Iam enim ab ipso Imperatore Iulianus Alicarnasseus Episcopus pro eadem sancta Synodo, eo quòd eam non reciperet, pulsus fuerat sede. Quod sciens Seuerus, & præuidens quid sibi immineret, clam nocte descendit Seleuciam, & nauem conscendens, fugit Alexandriam, ad quam ciuitatem & Iulianus fugerat.] hæc Liberatus.

[c] Liberat. in Breviar. c. 19. tom. 2. Conc.

IVLIANVS ET SEVERVS FVGIVNT ALEXAND.

Porrò ijdem nefandissimi hæretici Alexandriam fugientes, inuenerunt ibi defunctum suum ipsorum collegam impietatis Dioscorum Iuniorem, cùm iam annos tres sedem illam occupasset; subrogatumq. in locum eius ab hæreticis Timotheum æquè hæreticum, à quo ambo susceptì sunt. Haud enim eo statu res erant Alexandrinæ, vt eis sicut alijs Iustinus Imperator facilè mederi potuisset, populo ipso pariter cum suis Episcopis in hæresim captiuo deducto, cui patrocinari etiam magno cum vitæ discrimine parati essent. Illud namque ciuium animis infixerant seductores, Chalcedonense Concilium fuisse Nestorianorum conuentum, ab eoque destrui quæcumque ipsorum Pater sanctus Cyrillus contra Nestorianam hæresim conscripsisset: Sed & Seniorem Dioscorum ipsorum Antistitem, non alium quàm Cyrilli scriptorum defensorem se exhibuisse. His igitur & alijs huiuscemodi dolosis artibus, calumnijs, atque mendacijs execrandi impostores illi populum adeò dementarunt, vt planè se obsequium præstare Deo putarent, si aduersus E

MISERANDVS STATVS ECCLESIAE ALEXAND.

fidem Catholicam fortes immobilesque consisterent, & eam etiam vitæ dispendio oppugnarent. Sic itaque defensione tumultuantis populi, qui illuc confugiebant hæretici, securi degere videbantur: magno namque periculo ab Imperatoribus perturbari Alexandrinos, exempla plurima docuere. A

Sed quódnam nouum portentum his diebus talium commercio Ægyptus prodidit, audi à Liberato Diacono[a]: Sub isto, inquit, Timotheo de corruptibili & incorruptibili apud ipsam Ecclesiam quæstio mota est hoc modo: Requisiuit quidam monachus Seuerum, quid oporteret dicere, Corpus Domini nostri Iesu Christi corruptibile, an incorruptibile. Ille respondit, sanctos Patres corruptibile illud dixisse. Hæc audientes quidam Alexandrinorum, cùm requisissent Iulianum in alio loco sedentem, quid ipse diceret de eadem quæstione: ille dixit, sanctos Patres contraria dicere. Horum itaque singuli statuere proprium responsum volentes, scripserunt libros aduersus alterutrum: qui venientes in multitudine ciuitatis, Ecclesiam illam diuiserunt, & alios quidem fecerunt Corrupticolas appellari, verùm incorruptibilitatis assertores Phantasiastas. Timotheus verò magis sententiam Seueri secutus est. Cui cùm diceret Themistius diaconus eius: Si corpus Christi corruptibile est, debemus eum dicere & aliqua ignorasse, sicut de Lazaro. Hoc Timotheus negauit dicendum: à cuius communione Themistius discedens, schisma fecit, & ab ipso dicti sunt in Ægypto Themistiani.] hucusque Liberatus. Ita planè accidere consueuit, vt deuiantes semel à recto tramite fidei Orthodoxæ, per errorum abrupta ferantur infelices hæretici inter se ipsos sententiarum contrarietate discissi, cùm cuique liberum esse vident quicquid velit astruere: qui & prurigine gloriæ iugiter exagitati, nouum semper quid excogitare laborant, ex quo nomen nanciscì queant de secta primarium, dedignantes hæretici simpliciter nominari & veluti gregales milites dici, appetentes nomen hæresiarchæ. Agit de ijsdem Leontius Scholasticus[b]: reliqua autem, quæ ad hæc spectant, suis dicentur locis. B C

[a] Liberat. in Brev. c. 19. NOVAE HAERESES ORTAE IN AEGYPTO.

HAERETICI THEMISTIANI.

[b] Leont. de sect. Act. 5.

IESV CHRISTI ANNVS 520. HORMISDAE PAP. ANNVS 7. IVSTINI IMP. 3. THEODORICI REG. 28.

QVingentesimus atque vigesimus Christi annus Rustico & Vitaliano Consulibus signatus habetur, quorum Rusticus in Occidente, Vitalianus verò in Oriente creatus est, sed infelici exitu: suo enim Consulatu suum consignauit interitum; de quo ita Marcellinus Comes in Chronico: Vitalianus mense Consulatus sui septimo, decemseptem vulneribus confossus in Palatio, cum Cleriano & Paulo satellitibus interemptus est.] luit pœnas de patrocinio Eutychianis monachis præstito aduersus Apostolicæ sedis legatos, vt anno superiori fusiùs dictum est: quod enim & ipse genere Scytha esset atque affinis Leontio Scythæ monacho, fauit ijsdem Scythiæ monachis aduersus ipsos Apostolicæ sedis legatos. De eiusdem interitu agēs Euagrius, sic ait[c]: Consul factus, cùm in Palatio veniaretur in porta quadam post aulam posita, per dolum cæsus occubuit: hasque pœnas pro sceleribus, quæ tam inconsideratè contra Imperium Romanum conscisuerat, persoluit.] hæc ipse, planè alludens ad res ab eo gestas contra Anastasium Imperatorem; pro quibus sanè summa laude dignus habendus erat, si quæ fecit, non regnandi animo, sed rectæ religionis intuitu præstitisset, vt superiùs demonstratum est: vt planè satis perspicuè fuerit patefactum, rectè facta si recta careant intentione, minimè solere consequi rectum finem. sed de his satis. D E

VITALIANI CONSVLIS OBITVS.

[c] Euagr. lib. 4 c. 3.

IVSTINVS IMP. QVAESTIONES DE FIDE REFERT AD HORMISD.

Quod ad res Ecclesiasticas spectat: eadem ipsa quæ ante annum à Iustino Imperatore cœpta sunt Constantinopoli de restituenda pace atque concordia Orientalis Ecclesiæ, ab eodem, vt ad optatum finem vbiq; perducerentur, infatigabili studio laboratum est, prout scriptæ ab eo hoc anno ad Hormisdam Romanum Pontificem epistolæ docent, de quibus singulis ordine temporis agendum. Cùm igitur qui extra Ecclesiam hactenus in castris hostilibus militarant Episcopi, ad vnitatem Catholicæ Ecclesiæ se velle redire significarent, libellos obtulerunt ipsi Iustino Imperatori, petentes, vt de his quæ ad fidem spectāt, quæstiones aliquę soluerentur, ne quis dubitationis scrupulus eorum mentibus insideret. His acceptis Imperator, probè sciens non esse sæcularium Principum de fide soluere quæstiones, sed primarij qui Ecclesiæ Catholicæ præsideret Antistitis, easdem ad Hormisdam Papam soluendas misit, has ad eum litteras scribens mense Ianuario[d]:

[d] Extant inter literas Hormis. Pap. tom. 1. epist. Ro. Pont.

Iustinus

A Iustinus Augustus Hormisdæ Papæ.

Quanto flagramus studio pro colligendis concordia sacratissimis Ecclesijs, iamdudum nos palàm fecisse dignoscitur: qui & ab incunte nostro Imperio sanctitudinem vestram admonendam duximus, quo certos dirigeret; vt interuentu eorum, remedium aliquod his rebus inueniri possit. Et antequam aduenerint qui destinati sunt, cuncta pręparauimus, quo facilius transigerentur, quæ per hanc florentissimam vrbem disponenda fuerant. Verùm quoniam preces nostro numini porrectæ sunt ex diuersis Eois prouincijs, certa quędam differentibus pro fide Catholica, secretaq; suæ mentis declarantibus, quæ apud se pro indiuidua Trinitate constituta testantur, quæque firmiter sese recepturos ostenditur *: hisque relectis, Dioscorus aliqua asseruit nō conuenienti ordine inserta fuisse: meritò duximus aperienda vobis ea, quæ sumus edocti. Non multo itaque pòst à nobis quidam destinabitur ad B certiorem faciendam beatitudinem tuam super omnibus, & insinuandas vobis supplicationes, quæ nobis oblatæ sunt, & responsum pietatis vestræ referendum, quò possint resecari tandem dubitationes incongruæ. Securi igitur de nostro consilio, solicitis orationibus placare nobis Diuinitatem summam dignemini. Data decimoquarto Kal Februarij, Constantinopoli, Vitaliano & Rustico Coss.] qua die etiam datæ extāt nouissimæ Ioannis Constantinopolitani litteræ de Paschali solemnitate hoc anno celebranda decimotertio Kalendas Maij. Quænam autem essent quæstiones illæ, de quibus Iustinus Imp. Hormisdam consuluit, ex alijs eiusdem Augusti litteris ad eumdem Pontificem datis in fine huius anni patebunt: ad illud enim vsque tempus dilata est Imperatoris legatio, quam se in recitatis litteris ad ipsum fore missurum pollicetur.

IVSTINVS AD HORMISD. DE EPISCOPORVM QVAESTIONIBVS.

* ostendunt

At non Imperator tantùm, sed & Iustinianus vir clarissimus Comes Domesticorum eò- C dem argumēto ad ipsum Hormisdam litteras[a] dedit, ab eodem propositarum quæstionum expetens Apostolicam definitionem. Quibus acceptis Summus Pontifex, in his quas ad ipsum litteras reddidit, rem breuiter attingens, pollicetur pleniùs se ipsi eo tempore satisfacturum, cùm per legatum ab Imperatore Romam mittendum res omnes magis accuratè expressas acceperit: interim verò has breues ad ipsum litteras rescripsit, quas hìc tibi legendas proponimus[b]:

[a] Extant inter Hormisd. epist.

[b] Hormisd. epist. 74.

Hormisda Iustiniano viro illustri.

Quod celsitudo vestra animi circa me sui beneuolentiam dignatur ostendere, facitis rem Deo placitam & rectæ conscientiæ congruentem. Sed si non parua sunt nobis huius emolumenta propositi: maior in vos fructus de tali bonitate reuertitur. Neque enim vacua honorificentia est, quæ defertur Antistiti: Indubitatum siquidem est, quia honor ministri, cul- D tus est domini; & qui personam sacerdotis magni habet, maiorem remunerationem ab eo, cui sacerdos famulatur, accipiet; dicente Domino Iesu, ijs qui Prophetas in honore suscipiunt[c], suam mercedem esse reddendam. Et apud me quidem magni est gratia vestra momenti, eo tamen pretiosior; quia quicquid mihi gratiæ dignanter impenditis, in Ecclesiarum defensione monstratis.

HORMISD. AD IVSTINIANVM EPIST.

[c] Mat. 10.

Sed vt ad id quod celsitudo vestra desiderat, noster sermo dirigatur: quamquam & clementissimus Imperator & vos promittatis legationem esse venturam; & id cum ratione conuenerit, vt eorum qui dirigendi sunt, super omnibus nos docuerit expectare præsentiam: tamen quia gratum nobis est studium, quod circa religionem vos habere declarastis, non grauat prælibare, dicendo: Non opus, vt stabilitatem fidei vestræ intentionis potiùs quàm rationis sequaces procaci verborum nouitate confundant. Sancta Trinitas E Pater & Filius & Spiritus sanctus vnus est Deus: hanc Israël iussus adorare: cuius inseparabilis & indiscreta substantia non potest diuidi, non potest sacrilega diuisione * separari, seruata tamen proprietate sua vnicuique personæ.] hæc ad explodendam Scythārum monachorum arrogantiam, asserentium non dicendum vnam personam de Trinitate in carne crucifixam, sed vnum de Trinitate id præstitisse, vt superiùs visum est. Sed ad postremum his verbis epistolam claudit Hormisda: Hæc interim commendanda fidei vestræ, epistolaris styli terminum cogitantes, congrua credimus breuitate sufficere, pleniùs differenda, cum florente Imperio clementissimi Principis promissam legationem & nos susciperе, Deo propiante, contigerit, & cognitis omnibus, cum adiutorio Dei nostri responso reddito pro vniuersitatis informatione remittere.] hactenus ad Iustinianum Hormisdæ epistola, quam cùm constet ante missos Romam legatos scriptam esse, vtique hìc suo loco posita est.

* distinctione

Paulo

Paulo pòst autem mori contigit ipsum Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, vt litteræ Dioscori legati Apostolici ad Hormisdam Pontificem datæ significant, quibus inest eiusmodi titulus [a]: A

[a] Extat inter Hormisd. epist. tom. 1. epist. Rom. Pont.

DIOSCORI RELATIO DE OBITV IOANNIS, ET CREATIONE EPIPHANII.

Suggestio Dioscori diaconi ad Hormisdam Papam.

Erat optabile & voto nostro conueniens, consonantia præteritis annunciare, scilicet Pontificem Constantinopolitanæ Ecclesię Ioannem esse superstitem, & confessionem libello editam: cuius merita non est dubium Deo placere, qui inter Catholicos & communicatores sedis Apostolicæ meruit ad aliam ex hac vita discedere. In cuius locum Epiphanius quidam presbyter Syncellus eius successit, cuius initia bona videntur: nam rationabilia loquitur, & promittit Patrum se regulas seruaturum, pacem vnitatemque ordinatam non dissipare, sed magis augere. Ista sunt quæ promittit: quid tamen opere possit implere, adhuc ignoramus. Has siquidem litteras, quarta post ordinationem eiusdem die, reperta occasione, transmisimus. Necdum cum eo communicauimus, non quasi resistentes, sed quia adhuc ab eo non sumus inuitati. Supereſt, vt beatitudinis vestræ insistat oratio, quatenus diuinæ gratiæ adiutorio talis erumpat, per quem de perfecta possimus vnitate gaudere. Accepta septimo Idus Aprilis, Rustico V.C. Consule.] Numerantur sedis Ioannis Episcopi Constantinopolitani defuncti anni tres tantùm: qui quidem Orthodoxi semper nomen obtinuit, licet Anastasij Augusti tempore ob ingentem persecutionem siluerit. B

Cùm autem electus nouus Constantinopolitanus Episcopus Epiphanius moram faceret mittendi ex more legationem ad Romanum Pontificem: exegit ab eo debitum Hormisda Papa, has ad eumdem litteras scribens; quibus intelligas pristinam consuetudinem, qua solerent electi Episcopi legationem Romam mittere, petentes Apostolicæ sedis communicationem, ad hoc, vt nomen Catholicum consequi possent, & sic totius Ecclesiæ Catholicæ Episcopi ipsis communicarent. Sed accipe Hormisdæ litteras ob iura sua dilata Epiphanium interpellantis [b]: C

[b] Hormis. epist. 68.

EXIGIT LEGATIONEM HORMISDA AB EPIPHANIO.

Hormisda Epiphanio Constantinopolitano Episcopo.

Diu nos non nunciata tuæ primordia dignitatis tenuere suspensos, & in ipsa communis gratulatione lætitiæ mirati admodum sumus morem pristinum fuisse neglectum: quia reparata Ecclesiarum, Deo annuente, cõcordia, plenum fraternæ pacis id flagitabat officium: præsertim quòd illud sibi non arrogantia personalis, sed regularum obseruantia vindicabat. Decuerat siquidem, frater charissime, te legatos ad Apostolicam sedem inter ipsa tui Pontificatus initia destinasse: vt & quem tibi debeamus affectum, benè cognosceres, & vetustæ consuetudinis formam ritè compleres. Sed licet, his omissis, paginalia tantùm sufficere iudicasses ex occasione colloquia: nos tamen gratia stimulante * compulsi, interim iustè constantiam expectationis abrupimus, reciproca mutuæ charitatis verba reddentes: quia & noster animus amoris impatiens, & legatorum nostrorum votiua relatio excluſum quod imperabat causa silentium ad officia benigna traxerunt, quibus ad præsens gaudij nostri signa monstramus, & priuatæ quodammodo amicitiæ votiua persoluimus.] Vides quàm cautè agat Hormisda, nempe, cùm docet se ista scribere veluti priuatæ amicitiæ debito, non vt Antistitem vniuersalis Ecclesiæ; ne videlicet non petentem videri posset Catholica & Apostolica communione impertijsse, quam & legatione solemni, & literis, more maiorum, Epiphanius tenebatur expetere. Sed pergit: D

* stipulante

Legationem autem tuam & ea qua dudum gratia sustinemus, & fulti veteribus constitutis exigimus: vt quantum gaudij fructum vel de tui Pontificatus honore capiamus, vel quas tibi gratias referri conueniat pro impensis in negotio propagandæ vnitatis officijs (sicut nostrorum multipliciter astruxit legatorum narratio) euidentiùs exprimamus.] hæc Hormisda ad Epiphanium. E

QVAE PRAESTITIT EPIPHANIVS ERGA HORMISDAM.

Qui quidem, vt par erat, non defuit officio, immo mensuram apposuit confertam, coagitatam, & supereffluentem, dum videlicet primùm litteras ad Romanum Pontificem vnà cum fidei suæ professione misit, atq. post hæc tres legatos, quibus non alias suas posteriores litteras tantùm addidit, sed & à Synodo collecta Constantinopoli Synodalem epistolam per eosdem legatos dari voluit, quibus etiam & munera iunxit ad eumdem Hormisdam Pontificem perferenda. Sed antequam de his agamus, quæ tardiùs datæ, nonnisi mense Septembri ab Hormisda sunt acceptæ: de rebus gestis à Possessore Africano Episcopo Constantinopoli degente (de quo superiori tomo mentio facta est) deq; oborta Constantinopoli

A nopoli controuersia, quæ ad Romanum Pontificem ab ipso Possessore scripta sunt per Iustinum diaconum ad hoc missum, videamus. Ex more enim, de quæstionibus ad Catholicam fidem spectantibus, non alium quemquam, nisi quem præsidere sciret in Ecclesia Catholica magistrum, Possessor consulendum putauit; quod & ipse suis litteris profitetur, quarum ita se habet inscriptio [a]:

[a] Extat inter epist. Hormisd. tom. 1. epist. Rom. Pont.

POSSESSORIS EPISC. EPIST. AD HORMISD.

Domino beatissimo & ineffabiliter mirabili & in Christi gratia præferendo Papæ Hormisdæ Possessor Episcopus in Domino æternam salutem.

Decet & expedit ad capitis recurrere medicamentum, quoties agitur de sanitate membrorum. Quis enim maiorem circa subiectos solicitudinem gerit, aut à quo magis nutantis fidei stabilitas expectanda, quam ab eius sedis Præside, cuius primus à Christo rector audiuit [b]: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam? Arbitror vestram beatitudinem non latere, quantis in Constantinopolitana vrbe Ecclesia laboret insidijs, & ad morem veteris morbi in saniem vulnus iterum quærat erumpere, quod obductum creditur cicatrice.] quænam ista fuerint, satis est demonstratum, nempe complures illic extare, qui fauentes Scythis monachis, per cuniculos latenter restituere conabantur Eutychianam hæresim auctam Theopaschitarum blasphemia, qua crucem diuinitati conarentur inferre. Sed præter hæc, quænam recens ibidem contentio esset oborta, idem Possessor verbis istis significat, cùm pergit. B

[b] Matt. 16

Vnde cùm quorumdam fratrum animus de codice Fausti cuiusdam natione Galli Reginæ ciuitatis Episcopi, qui de diuersis rebus & frequentiùs de gratia Dei disertè visus est disputare, in scandalum moueretur, alijs (vt se habent humana studia) in contrarium renitentibus: me crediderunt de hoc ambiguo consulendum. Dixi quidem, ea quæ à tractatoribus pro captu proprij ingenij disputantur, non vt canonica recipi, aut ad Synodalium vicem pro lege seruari: sed habere nos certa scilicet, quæ veteri lege vel noua conscripta, & generalibus Patrum sunt decreta iudicijs ad fundamentum fidei, ac religionis integram firmitatem: hæc autem quæ Antistites diuersi conscripserunt, pro qualitate sui, sine præiudicio fidei solere censeri. C

DE FAVSTI REGIEN. LIBRIS CONSVLTATIO.

Sed cùm hæc (quantum in eorum frequenti postulatione persensimus) magis eis excusatio videretur: vel pro eorum prece, vel pro obsequij occasione reddendi Apostolatui vestro, per Iustinum diaconum meum præsumpsi apices paruitatis meæ ingerere; quibus principaliter orationum vestrarum munimen exposcens, quæso, vt consulentes quid de præfati auctoris dictis videatur, auctoritate Apostolicæ responsionis agnoscant: maximè quòd filij quoque vestri Magistri militum Vitalianus & Iustinianus præcipuè super hac re rescripto beatitudinis vestræ similiter informari desiderant.] hæc de oborta de libris Fausti quæstione Possessor. Ad hæc insuper cùm iam probandum misisset ad eumdem Pontificem scriptum commentarium in epistolas Pauli Apostoli, quòd sciret eas tantùm recipi ab Ecclesia Catholica interpretationes diuinæ Scripturæ, quas Apostolicæ sedis iudicium comprobasset: idem Possessor ad finem epistolæ ista habet: Codicem quoque tractatuum * antehac direxisse memini, continentem beati Pauli Apostoli epistolarum explanationes; pro quo rescripto gratulari non merui: vnde simili prece deposco, vt prærogatiuam benedictionis vestræ competenti responsione merear adipisci. Accepta decimoquinto Kalendas Augusti, Rustico V.C. Consule.] quando autem data fuerit, non apparet; quam ex mentione, quæ in ea fit Vitaliani, scriptam esse putamus hoc anno, antè tamen quàm ille per internecionem de medio tolleretur, quem in fine mensis Iulij, vel Augusti initio cæsum esse, quæ dicta sunt superiùs docent. D

PROBANDAE MISSAE ROMAM EXPLANATIONES EPIST. PAVLI.

* tractãdum

Has accipiens à Possessore Episcopo litteras per Iustinum diaconum Hormisda Papa, quòd nouæ quæstionis occasione videret alterius scissionis in Oriente imminere periculum, respondere minimè prætermisit, Idibus Augusti rescribens ad Possessorem epistolam: qua etiam, quòd satis sciret ob Scythas Romam profectos monachos repulsos à legatis, nouæ controuersiæ causa Constantinopolitanam Ecclesiam (quod & Possessor ipse scriptis docuerat) hæreticorum insidijs laborare; primùm omnium post deplorata præsentia mala, idem Hormisda de his, quæ cum illis transacta erant, voluit per eumdem Possessorem Orientalibus innotescere. Porrò de huius certa fide epistolæ, quàm ab ipsis aduersarijs monachis Scythiæ in controuersiam deductam & negatam Hormisdæ esse scimus, quòd valde per eam perstringerentur, agemus in fine ipsius: modò ipsa hîc integra reddenda erit, quæ sic se habet [c]: E

[c] Extat emendatior inter scripta Ioannis Maxentij, mendosior verò inter Hormisdæ epist.

Hormisda

Hormisda Possessori Episcopo. A

AD POSSESSOREM HORMISDAE PAPAE EPIST.

Sicut rationi congruit, vt consulant ambigentes; ita par est, respondere consultos: quia ipse impellit in errorem, qui non instruit ignorantem; nec quicquam aptius est studioso religionis, quàm inquisitio veritatis; quando faciliùs deuium vitat, qui iter, per quod graditur, rogat. Sed priusquam respondendi curam de his quæ dilectio tua percunctatur, aggrediar: libenter in litteris tuis fidei tuæ me fateor inuenisse feruorem, cuius calore succensus, rediuiuam in illis partibus infidelium peruersitatem vigere suspiras. Dignissimus dolor, qui dedita Deo corda contristet: nec enim est apud eos lapsus inlamentabilis, quibus est igniculus charitatis: quia vnum spiritualium votum est salus inconcussa cunctorum. Sed non est ignota Ecclesiæ Dei de huiusmodi procellis aut insueta tempestas: & quamuis rectoris sui gubernaculo inconcussa persistat, varijs tamen insurgentium fluctuum laborat vexata turbinibus. Nam vnde est Psalmidici vox Prophetæ, qui ipsius Ecclesiæ B
[a] *Psal. 128* personam, Spiritu quo impellebatur, assumens [a]: Sæpe, inquit, expugnauerunt me à iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi? Concutiunt, sed in nihilo prævalebunt. Adhuc in area sumus, mixta sunt frumenta cum paleis: gemunt boni consortia malorum, sed superest flamma non necessarijs, & parata sunt horrea iam probatis. Vbi terrarum non est
*insistere ista permixtio? Nos fixis decet instare * vestigijs: proficiemus inter aduersantes proprijs bonis, si erroribus non inuoluamur alienis. Probat enim virtutis suæ validum robur, qui cùm impellitur, non mouetur.

SCYTHAE MONACHI QVALES.

Vbi non variæ tentationis aculei? Quales per hunc ferè iugem annum quorumdam Scytharum, qui monachos præ se ferebant specie, non veritate, professione, non opere, subtili tectas calliditate versutias, & sub religionis obtentu famulantia odijs suis venena pertulimus, studentes eos ab interno vulnere medicabilis patientiæ moderamine sanare, B. Pauli [b] monita non tacentes: Noli verbis contendere: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium. Sed quando virus, quod viscera penetrauit, euellitur? Quando corda malè sibi credula veritatis obtemperant institutis? Quando induit obedientiæ humilitatem opinionibus suis vallata superbia? Quando acquiescunt paci contentionum studijs assueti, sola certamina amantes de religione captare, & mandata negligere? Numquam apud eos charitas nouo commendata præcepto, numquam pax Dominico relicta discessu; vna pertinacis cura propositi, rationi velle imperare, non credere; contemptores auctoritatum veterum, nouarum cupidi quæstionum; solam putantes scientiæ rectam viam, qualibet concepta facilitate sententiam: eousque tumoris elati, vt ad arbitrium suum vtriusque Orbis putent inclinandum esse iudicium: nec in numero Fidelium deputantes sequaces traditionis paternæ, si suæ viderint cedere nolle sententiæ: docti crimina serere, obtrectationum venena componere, integrum Ecclesiæ corpus odisse, seditiones instruere, inuidiam concitare, & pro obedientia, quæ in cœnobijs principatum regularis obtinet disciplinæ, obstinationem pertinacis amare superbiæ. D
[b] *2. Tim. 2.* C

TVRBAS CONCITARVNT ROMAE SCYTHAE MONACHI.

Non illos potuimus monitis, non mansuetudine, non auctoritate comprimere. In publicum vsque prodiere conuentum, ad concursionem quietis circa Regum etiam statuas inclamantes: & nisi fidelis populi constantia restitisset, per diabolicæ semina nefanda zizaniæ apud illos dissensionem & discordiam commouissent, per quos adiutorio Dei de religione eorum est pulsa dissensio. De eis serò probauimus prophetica Apostolum [c] voce
[c] *1. Tim. 3.* dixisse: In nouissimis diebus instare tempora periculosa, & fore homines sui tantùm amatores, habentes formam pietatis, virtutem autem eius abnegantes; itaque esse vitandos. Hæc ideo dilectioni vestræ indicanda sub occasione credidimus, ne si illuc fuerint fortè delati, ignorantes quemadmodum se in vrbe Romana tractauerint, sub aliqua verborum simulatione deciperent.] hæc de Scythis Hormisda, quos in epistola [d] superiori anno data ad legatos Constantinopoli commorantes, fugam tentasse, sed custodiri iussos fuisse (vt vidimus) tradidit. At quæ sequuntur, responsionem continent de libris Fausti Regiensis Episcopi istis verbis: E
[d] *Hormis. epist. 56. in fin.*

DE LIBRIS FAVSTI SENTENTIA HORMISD. PAPAE.

Hi verò, quos vos de Fausti cuiusdam Galli Antistitis dictis consuluisse, litteris indicastis: id sibi responsum habeant: Neque illum recipi, neque quemquam, quos in auctoritate Patrum non recipit examen Catholicæ fidei, aut Ecclesiasticæ disciplinæ ambiguitatem posse gignere, aut religiosis præiudicium comparare. Fixa sunt à Patribus, quæ Fideles sectari debeant instituta: Siue interpretatio, siue prædicatio, seu verbum populi ædificatione compositum, si cum fide recta & doctrina sana concordat, admittitur; si discordat, aboletur.

Vnum

QVOMODO LEGENDI LIBRI IMPROBATI.

A Vnum est fundamentum, extra quod quælibet fabrica si consurgit, infirma est: super illud quisquis ædificat, siue vilia, siue pretiosa, consideret. Errat autem à via, qui ab eo quod Patrum electio monstrauit, exorbitat: nec tamen improbatur diligentia per multa discurrens, sed animus à veritate declinans. Sæpe de his necessaria prouidetur, de quibus ipsi æmuli conuincantur, instructio. Nec vitio dari potest, nosse quòd fugias: atque ideo non legentes incongrua in culpam veniunt, sed sequentes. Quòd si ita non esset, numquam doctor ille Gentium acquieuisset nunciare Fidelibus [a]: Omnia probate; quod bonum est, tenete. Non ab re est, etsi mundanum, non tamen à ratione discretum miscere sermonem. Fertur quidam nobilis arte pingendi, cùm equum penicillo vellet explicare, perfectum asellum sibi proposuisse pingenti, asserens, non vt iumentum imitaretur informe, sed ne in alicuius informis lineamenti similitudinem lapsus incideret.
[a] *1. Thess. 5.*

B Non improuidè veneranda Patrum sapientia fideli posteritati, quæ essent Catholica dogmata, definijt; certa librorum etiam veterum in auctoritatem recipienda, sancto Spiritu instruente, præfigens: ne opinioni suæ lector indulgens, non quòd ædificationi Ecclesiasticæ conueniret, sed quòd voluptas sua concepisset, assereret. Quid ergo calumniantibus opus erat, extra constitutos Ecclesiæ terminos porrigere quæstiones, & de his quæ habentur dicta, quasi dicta non sint, mouere certamina; cùm Christiana fides canonicis libris, & Synodalibus præceptis, & Patrum regularibus constitutis stabili & inconcusso termino * limitetur?] inculcat hæc magna energia Hormisda, alludens ipse quidem ad censu- * tramite
ram Gelasij Papæ atque Romanæ Synodi, quorum decreto scripta ipsius Fausti reiecta sunt inter apocrypha. Sed subdit: De arbitrio tamen libero & gratia Dei, quod Romana (hoc est Catholica) sequatur & asseueret Ecclesia, licet in varijs libris beati Augustini, & C maximè ad Hilarium & Prosperum, possit cognosci: tamen in scrinijs Ecclesiasticis expressa capitula continentur: quæ si tibi desunt, & necessaria creditis, destinabimus: quamquam qui diligenter Apostoli dicta considerat, quid sequi debeat, euidenter cognoscat. Data Idibus Augusti.] hactenus Hormisdæ Papæ ad Possessorem Episcopum missa epistola, licet (vt aduersarij questi sunt) eadem facta Encyclica longè lateque per prouincias fuerit diuulgata.

VERE ESSE HORMISD. EPIST. AD POSSESSOREM.

Cùm verò his se litteris perurgeri vehementer sensissent Scythæ monachi, ex ijs qui videbatur esse disertior, Ioannes cognomento Maxentius aduersus eamdem epistolam scripsit apologiam; in qua vt liberam dicendi sibi compararet facultatem, Hormisdæ esse negauit epistolam, ab aduersarijs eius nomine scriptam affirmans. Non enim eo proteruiæ atque procaciæ peruenerant isti, vt contra epistolam Romani Pontificis auderent contentiosum
D funem trahere, & refractarium stylum exerere. Ex quibus intelligas, in quam profundiorem foueam prolapsi sepulti iaceant infelices hæretici nostri temporis, qui palàm publiceque clamorosa contradictione & obstinata auersione exagitare studentes Romanos Pontifices, peccatum [b] suum vt Sodoma prædicant. Ceterùm quod ad præsentium monachorum ne- [b] *Isai. 3.*
gationem spectat; etsi modestiæ velamentum quoddam habuisse videri possint, mendaces tamen penitus cognoscuntur. Intelliget hæc perspicuè, qui reliquas omnes Hormisdæ Papæ epistolas ea in causa, eodemque argumento datas perlegerit, & quæ ab eodem sequenti anno scriptæ reperiuntur: vt planè nulla sit ratio negandi hanc epistolam esse Hormisdæ, alias verò eodem argumento ab ipso conscriptas esse ipsius asserere, cùm sicut illis, ita & istis litteris ijdem monachi perstringantur. Ex connexione igitur & compaginatione rerum gestarum, sententiarum atque verborum proprietate, ex stylo & alijs plurimis signis, esse
E Hormisdæ, vnusquisque expendens cuncta, probè cognoscet: Illi tantùm id negauerunt, qui scripta Maxentij dumtaxat legentes, & iudicantes secundùm illa ipsum esse Catholicum, veluti pretio redimunt ad excusandum Hormisdam, ne Orthodoxorum insecutor argui possit. Verùm cùm ludificationem detegunt impostorum, in contrariam sententiam citato cursu eosdem pedibus ituros non dubitamus.

DE RESPONSIONE MAXENTII MENDACIIS REFERTA.

Sed æquè scandalum patietur, qui legens eiusdem Maxentij pro monachis Scythiæ responsionem, omnibus quæ ab eo dicuntur, certam fidem adhibendam esse putauit. At quis in his existimet vel ex hoc ipsis esse credendum, qui (vt anno superiori vidimus) cùm non essent, se monachos, monachorumque patres esse profiterentur? quique etiam vt persuaderent Catholicis se esse Catholicos, pro ratione temporis & personarum, fidei formulas haberent diuersas? qui insuper mendacia apertè esse locuti, ex alijs Hormisdæ epistolis conuincuntur? Cuius esse fidei eos putas, qui ijsdem suis scriptis calumniati sunt Dioscorum

rum Apostolicæ sedis legatum esse Nestorianum? qui & eumdem Possessorem consulentem Apostolicam sedem pariter hæreticum nominant in eadem responsione Maxentij? Quàm etiam turpiter idem Maxentius auctorem epistolæ ad Possessorem hæreticum fuisse mentitur? At quàm manifesta illa calumnia est, qua notam eidem inurit Hormisdæ, quasi deprauatus à Dioscoro, negarit Christum vnum de sancta Trinitate; cùm scripta ipsius extent Hormisdæ, in quibus legitur expressè huius mendacij confutatio?

CALVMNIAE MONSTRVOSAE MAXENTII.

Sed & quàm monstruosum mendacium, quòd eadem responsione Maxentius testetur, eumdem Dioscorum Apostolicæ sedis legatum & alios eadem cum eo sentientes sic dicere Christum vnam esse personam in Trinitate, vt non fateri velint ipsum Christum esse Deum Verbum, sed æquiuocè intelligere eos vocē personæ non pro suppositio, siue subsistentia, sed quempiā alterum repræsentantem appellare personam? quàm enim id longè longiùs, atque longissimè dicam, abhorreat à Dioscori legati scriptis & Hormisdæ, cuius ille loquebatur ore, omnes quæ ipsorum reperiuntur epistolæ clamant. Demū verò quàm patens illud esse mendacium dicas, dum idem Maxentius in eadem responsione fugillat Hormisdam Pontificem, dicens aliquid humani ipsum esse passum, cùm antequam Dioscorus legatus Romam rediret, ne argui posset à monachis, eos expulerit per Defensores ab Vrbe, ob id notam inurens Hormisdæ conniuentiæ hæreticæ cum Dioscoro prauitatis, quem proclamat apertè esse Nestorianum hæreticum: quàm inquam patens, putens, impudensque mendacium id

[a] *Hormisd. epist 63.*

sit, litteræ Hormisdæ datæ anno superiori significant, quibus tradit eos abire iussos, statim vt Romam venerant; sed ipsos recusantes ob viæ periculum, noluisse Hormisdam eos violenter expelli, sed retinuisse: immo ipsis tentantibus postea fugam arripere, eisdem monachis impedimento fuisse, ne fugerent; & reditum legatorum vt expectarent, custodiri eos iussisse. Quàm longè igitur procul que abest, vt ipsi (vt dicebant) expulsi fuerint, qui ne fugerent, ab Hormisda iussi sunt custodiri? Sed fugerunt vtique postea, cùm liberiores dimissi, ea abusi licentia, publicas in publicis locis scriptas contestationes affixere.

Sed audi iterum hæc omnia verbis Hormisdæ testata: atque primùm repetā quæ ad Iustinianum anno superiori scripserit idem Hormisda Papa, cuius hæc sunt verba[b]: Significantes Scythas monachos allegasse plurima, quæ nos relinquere indiscussa non possumus; sed legatorum nostrorum, Deo iuuante, festinemus aduentū: pro qua re eosdem monachos in Vrbe credimus retinendos, &c.] & ad legatos Apostolicos Constantinopoli commorantes quæ idem scripserit, licet recitata superiùs, hîc repetenda necessariò ducimus ad conuincendam balatronum impudentiam folijs ficus turpem nuditatem obtegere frustra conantium, dum

[b] *Hormisd. epist. 64.*

DETEGVNTVR IMPOSTVRAE MAXENTII.

[c] *Hormisd. epist. 56.*

aitc: Cùm nollent sustinere vestræ dilectionis aduentum & obseruationum moras se dicerent ferre non posse: tentauerunt clàm de Vrbe discedere; quos nos faciemus solicitiùs custodiri: vt cùm reuersi, Deo propitio, fueritis, eorum error rationabilibus adhortationibus corrigatur.] hæc Hormisda: quibus perspicuè vides, quantum à vero absit, vt (quod Maxentius iactat) pulsi fuerint; cùm ne fugam captarent, eos Pontifex solicitiùs custodiri præceperit. Factum verò postea est, vt iam propinquante legatorum Romam reditu, causæ diffisi homines isti, haud laturi ipsorum aspectum, quos Nestorianæ hæresis accusarant, opportunitatem temporis nacti, contestationibus publicè affixis, aufugerent. Contestationes autem illas, quæ ab ipsis Scythis monachis in publicis locis affixæ fuerunt, haud alias ab ijs fuisse putamus duodecim anathematismis, quæ in ipsius omnium ore loquentis Maxentij scriptis adhuc extant.

At quæ tanta temeritas atque procacia & prorsus effrenis audacia (rogo hæc diligenter expende) pseudomonachorum istorum fuit, vt cùm à sacrosancto Concilio Chalcedonensi vetiti sint monachi de fide disserere, isti eiusdem Concilij in omnibus hostes & refractarij non solùm de fide ausi fuerint disputare, sed & de his quæ ad eam pertinent sententiam ferre, inferreque contradicentibus anathema? Vidisses pro monstro Maxentium monachum se fingentem, atque præseferentem Catholicam fidem hæreticum, perinde ac in Pontificia sede locatum, Orbi vniuerso de fide sancire leges, & in aduersantes quosque anathematis sententias ferre.

EXCVSATVR COCHLAEVS.

Si hæc igitur paulo accuratiùs à doctissimo atque maximè pio viro Ioanne Cochlæo perquestigata cognitaq; fuissent, nequaquam Maxentiū inter Catholicos & defensores Catholicæ veritatis connumerasset, nec improbasset ex eius sententia epistolam ad Possessorem tamquam ab aliquo hæretico Hormisdæ nomine scriptam, quæ verè pia & ab eodem Pontifice scripta monstratur. Sed excusandus vir fama celebris, quòd carens citatis Hormisdæ epistolis,

A epistolis, & aliorū ad ipsum datis, quæ ad præsens vsq. tempus latuerunt in bibliothecis obductæ situ, & obsitæ vetustate, haud facultatē habere potuit cuncta exactiùs disquirendi.

Interea temporis, cùm hanc ad Possessorem Hormisda Papa epistolam scriberet, cùm monachi Scythæ iam (vt dictum est) fugam arripuissent, Apostolicæ sedis legati Constantinopoli Romam reuersi sunt: extant enim ipsius Hormisdæ litteræ[a] accelerantis ipsorum reditum. Porrò discessisse eos mense Iulij, litteræ Iustini Imperatoris ad Hormisdam datæ ipsis legatis discedentibus, satis indicant, in quibus idem Imperator in ipsorum commendatione hæc in fine habet[b]: In præsenti verò redeuntibus viris religiosissimis, tam appellandam vestram reuerentiam credidimus, quàm commonendam, vt suis orationibus pro nostro vtatur Imperio, proq. incolumi statu Reipublicæ. Data septimo Idus Iulij, Constantinopoli, Vitaliano & Rustico VV. CC. Consulibus.]

DE REDITV LEGATORVM.

[a] *Hormisd. epist. 64.*

[b] *Extant inter Hormisd. epist.*

B Interea autem dum Romæ hæc agerentur, Epiphanius Constantinopolitanus Episcopus memor officij, quod iure debitum ab eo (vt vidimus) suis litteris Hormisda Papa exigebat, nimirum vt litteris & legatione ex more de sua ordinatione certiorem redderet ipsum Romanum Pontificem, vtrumque (vt dictum est superiùs) diligenter impleuit: atque primùm omnium has officij plenas litteras dedit ad ipsum Hormisdam Papam, quibus se docuit esse Catholicum[c]:

[c] *Extant inter epist. Hormisd.*

Sanctissimo ac beatissimo domino fratri & comministratori Hormisdæ Epiphanius Episcopus in Domino salutem.

Deus, qui in alto habitat, & humilia respicit, & omnia pro salute hominum affluenter prouidet, pro sua bonitate & misericordia meam respexit paruitatem, & post obitum sanctæ memoriæ quondam Archiepiscopi & Patriarchæ Ioannis sedem sacerdotalem sanctæ

EPIPHANII EPIST. AD HORMISDAM.

C Ecclesiæ Catholicæ regiæ vrbis mihi conferre dignatus est sententia & electione Christianissimi & iustissimi Principis nostri Iustini, & pijssimæ Reginæ, quæ ei ad omne studium communicat diuinum, sequentiumq. eorum: his, quibus est bona conuersatio, & qui regiis honoribus sunt sublimiores, simul & sacerdotum & monachorum & fidelissimæ plebis consensus accessit. Quapropter necessarium duxi, hoc primum indicium meis inferre litteris, vt ostendam, quam circa vestram Apostolicam sedem habeo voluntatem.

Est mihi ratio * magnopere, beatissime, vniri me vobis, & diuina amplecti dogmata, quæ ex beatis & sanctis discipulis & Apostolis Dei præcipuè summi Petri Apostolorum sanctæ sedi vestræ sunt tradita, & nihil eis pretiosiùs existimare. Neque enim extra aliunde veniens sanctæ Ecclesiæ constituta ignoro; sed nutritus per Dei voluntatem ex teneris vnguibus in sancta Catholica Ecclesia, parui per tempora sanctissimis sacerdotibus & Patri-

* oratio

D archis. Nam sæpiùs præpositus his qui per sacratissimum & ineffabile baptisma sua exuunt peccata, & veram vnius essentiæ Trinitatis docui fidem, quam (sicut præfatus sum) ex discipulis Dei magni & Saluatoris nostri Iesu Christi procedentem, omnium sacerdotum & omnium laicorum amplectitur cœtus.

Diuinum enim re vera sanctum & à Deo datum Symbolum trecentorū decem & octo sanctorum Patrum in Nicæa congregatorum adoro, & prædico, & Christiani splendoris manifestum indicium esse annuncio: Et quinquaginta & centum sanctorum sacerdotum in hac vrbe regia factam venerabilem Synodum: Similiter & ducentorum Dei amatorum Patrum conuentum in Ephesina factum: Triginta & sexcentorum reuerendissimorum Patrum & sacerdotum Synodum factam Chalcedone veram * esse & conuenientem &

EPIPHANII EPISC. CONSTANT. FIDEI PROFESSIO.

* vnam

E compaginatam prædictis sanctis Concilijs, ipse ego didici, alioq. docere cognoui. In his ergo quatuor Synodis sanctis & sacris magnum pietatis prædicatum mysterium, & omnium hominum est repositā salus. Eos enim qui fuerunt vel sunt eiusdem sententiæ & suscipio & amplector, & vnire me eis diligo. E contrà autem eos qui præter istas quid sentiunt, aut prædicant, vel præterito tempore aliquid conati sunt, à cœtu Orthodoxorum extorres esse existimo. Similiter rectas & re vera religiosissimas epistolas venerabilis Papæ Leonis pro recta fide conscriptas circumamplector & suscipio.

Habeat igitur hanc sententiā circa me vestræ beatitudinis sancta fraternitas. Vobis enim manifestum feci, & sub me Ecclesijs hæc prædico, festinans per omnia eas mihiq. & vestræ beatitudini vinculo charitatis adunari, quas omnino oportet esse vnitas & inuiolabiles & corpus vnum communis Apostolicæ Ecclesiæ eumdemq. perpetuò custodire. Quantus enim circa venerabilem vestram fraternitatem in omnibus sit amor, iubete perpendere: quia quos vestra Apostolica sedes condemnans in sacris Diptychis recitare non iussit,

eos nec ego inter sacra facio nominari mysteria. Hoc autem & his notum est, qui à vobis A
sunt directi viri reuerendissimi, id est, Germano sanctissimo & Ioanni Episcopis, Felici &
Dioscoro diaconibus, & Blando presbytero, qui efficaciter secuti sunt ea, quæ eis sunt à
vobis iniuncta.

Oret igitur vestra sanctitas tam pro me, quàm pro subiectis meis sacerdotibus, vt per-
petuè custodiamur, rectam Dei tenentes confessionem; similiter & pro sereniſſimo Prin-
cipe nostro, & pro Christianissima Augusta: quia eorum salus communis sanctarum vbi-
que est Ecclesiarum profuturum firmamentum. Istam igitur vobis absentibus intentio-
nem nullo modo iam licebit sanctam Dei dilacerari Ecclesiam, per gratiam sancti Spiritus
& intercessiones sanctæ & glorioſæ Dei genitricis Virginis Mariæ. Omnem quamcum-
que vestram fraternitatem ego quoque & mei plurimum salutamus. *Alia manu.* B
Incolumis in Domino ora pro nobis, Dei amator, sanctissime frater.

Accepta decimoquinto Kalend. Octobris, Rustico V. C. Consule.] hactenus de Epiphanij
priore epistola ad Hormisdam. Quod verò eadem die accepta habeatur epistola Iustiniani,
quæ huic subiecta in codice legitur; argumento planè est, eamdem per eumdem nuncium
missam esse. de ijsdem planè rebus scriptæ esse videntur, quo & aliæ duæ ipsius, quibus de
duabus quæstionibus in cõtrouersiam deductis se expetere & expectare ab Apostolica se-
de responsum, Hormisdæ significat: quarũ prior est de asserendo vnum ex Trinitate Chri-
stum natum & passum, posterior de tolerandis in Diptychis Episcoporum Orthodoxorum
defunctorum nominibus, qui sub schismate Acacij mortui essent. Sed præstat ipsam audire
epistolam, quæ est huiusmodi:

IVSTINIANI EPIST. AD HORMISDAM.

Domino nostro Iesu Christo fauente, regnat in sæculo, qui sacra religione suum fundat
Imperium: quoniam bene gubernat humana, cui priùs diuina placuerint: quod præsenti- C
bus eueniſſe temporibus gratulamur. Filius etenim vester clementissimus Imperator æter-
nitatis beneficio sceptra sortitus, fidei causas arripuit explicandas, & ad tuam sanctitatem
missa legatione, sedis Apostolicæ promeruimus sacerdotes, quorum aduentu non media-
criter adoleuit Ecclesiarum concordia sacrosanctarum, vobis instantibus, vt decebat. Aca-
cij namque, quod dissidium generabat, nomine stirpitus amputato pro tenore libellorum
quos direxistis, in hac vrbe regia multisq. ciuitatibus vnitas optata prouenit, quam sum-
mis inuentam laboribus venerari conuenit, in perpetuumq. custodiri necesse est.

QVORVM TANTVM NOMINA TACENDA ESSENT IN SACRIS.

Hæc quibuslibet argumentis retractari quispiam patietur, quæ sempiterna maiestas ritè
composuit? Sed quia prosperos cursus frequenter impedire festinat humani generis inimi-
cus; pars Orientalium non exilijs, nec ferro, flammisq. compelli potest, vt Episcoporum
nomina post Acacium defunctorum condemnet: quæ difficultas generali concordiæ mo- D
ras nectit. Sanctitas itaque vestra cælitus inspirata, temporum rerumq. qualitatem consi-
deret, & condemnatis huius erroris auctoribus, id est, Acacio Constantinopolitano, Petro
& Timotheo Aeluro & Dioscoro Alexandrinis, Petroq. Antiocheno, finire dignetur inu-
eteratum certamen, de ceterorum nominibus quæstione sopita: vt redimatis plebem de
sanguine, quam Deus noster regendam commisit, ac non persecutionibus ac cruore, sed
patientia sacerdotali populum Domino nostro concilietis: ne dum volumus animas lu-
crari, & corpora multorum perdamus & animas. Errores etenim diuturnos lenitate cle-
mentiaq. conuenit emendari; præcipuè quia vestræ beatitudinis prædecessores sæpissimè
voluerunt Reipublicæ nostræ Antistites ad suam reuocare communionem, si tantummo-
do taceretur Acacius, ceteriq́ue prædicti.

Non est ergo graue, quod suasit vestra sedes: vt præstet illud etiam, magis magisq. depo- E
scimus, vt tua sanctitas concepta gratia cælesti, quæ prætendunt Orientales Episcopi, tra-
ctare dignetur, eorumq. fidei competentem præbere consensum. Nobis etenim videtur,
quoniã Filius Dei viui Dominus noster Iesus Christus ex Virgine Maria natus, quem præ-
dicat summus Apostolorum carne passum, rectè dicitur vnus in Trinitate cum Patre Spi-
rituq. sancto regnare: sicut enim videtur ambiguũ dicere simpliciter vnum de Trinitate,
nõ præmisso nomine Domini nostri Iesu Christi; sic eius personam in Trinitate cũ Patris
Spirituſq. sancti personis nõ dubitamus esse. sine Christi namque persona nec credi Trini-
tas religiosè potest, nec adorari fideliter, quemadmodum S. Augustinus ait: An aliqua ex
Trinitate persona. & alio loco: Solus in Trinitate corpus accepit. & iterum: Vnus trium.

Rogamus igitur, reuerendissimè salutantes, vt futuri iudicij memores, causam taliter
ordinetis, ne quid dubitationis relinquatur in posterum: quatenus omni scrupulo discor-
diarum

A diarum sublato, pacis desideratæ per Orbem totum vincula renouentur, & venerandarum
floreat Ecclesiarum concordia, corporisque vnius in pristinum statum membra recolligan-
tur. Ille namque medicus iure laudatur, qui veteres ægritudines ita sanare deproperat, vt ex
eis noua vulnera non nascantur. Specialiter ergo cognoscat vester Apostolatus, composi-
tis eisdem duobus capitulis, vniuersos sacerdotes istius Reipublicæ libenter amplecti ve-
stram communionem. Accepta decimoquinto Kal. Octobris, Rustico V. C. Consule.]
distuliſſe de his dare responsum Hormisdam vsque ad aduentum legationis, quam ea de
causa pollicitus fuerat mittere Imperator, ex ipsius recitatis superiùs litteris vidimus: quæ
autem rescripserit, suo loco dicemus.

DVO CAPITA CONTROVERSIAE.

Epiphanius verò post hæc collegit Synodum Constantinopoli, ex qua legatio decreta
est ad eumdem Hormisdam Pontificem, Synodicæque simul ad illum datæ, quibus & idem
B Epiphanius posteriorem suam epistolam ad eumdem Hormisdam iunxit, ita planè explens
abundè quæ sui muneris prætermisisse videri poterat. Sed quid interea accidit, quod
decretam moraretur legationem? contigit ipsum Ioannem Episcopum eiusdem legationis
primarium ægra valetudine laborare, quem, donec conualesceret, expectare oportuit. Cùm
interea tantæ moræ impatiens Iustinianus Comes Domesticorum præueniendum putauit
Hormisdam, misso ad eum Eulogio Tribuno atq; Notario, cui has breuiores litteras dedit:

SYNODVS CONSTANTINOPOLITANA.

Domino beatissimo atque Apostolico Patri Hormisdæ Papæ vrbis Romæ Iustinianus.

Quanta reuerentia vestram beatitudinem veneremur, multis epistolis, ex quo sereniſſi-
mus Imperator filius vester regnauit, cognoscitis. In præsenti quoque debito pudore salu-
tantes tuam sanctitatem, postulamus enixiùs, vt assiduis precibus & frequentissimis ora-
tionibus pro concordia laboretis Ecclesiarum vestrarum; nobisque (sicut per legatos etiam
C vestros post omnia scripsimus) tam de sermone de quo vertitur controuersia, quàm de no-
minibus Episcoporum sub Acacio defunctorum per Eulogium virum sublimem Tribu-
num & Notarium dignetur Apostolatus vester integrum indubitatumq; destinare respon-
sum; omnibus videlicet, quæ præsentibus legatis vestris ordinata sunt, in perpetuo firmiter
duraturis. Vir namque religiosus Ioannes Episcopus, qui venturus est Romam, detinetur
ægritudine corporali: Nihil enim prohibet ante eius quoque aduentum concordiam præ-
uenire, sublata dubitatione religionis: & eum tamen mox dimittemus, fauente Diuinita-
te, quia iam melius habet: quoniam nec difficilia sunt, quæ cecidерunt in ambiguitatem,
nec expedit diutiùs causam vitæ protrahi sempiternæ; ne dilatis temporibus, aliquid na-
scatur incertius. Æternitatis igitur supernæ, tremendiq́ue iudicij non immemor sanctitas
vestra, quæ sibi commissa sunt, efficaciæ tradi deproperet: vt intelligant cuncti, rectè vos
D Apostolicæ sedis esse primatum sortitos. Hæc igitur, quæ à nobis scribuntur, affectu pater-
no iubete quantocyus adimpleri: scitis namque, quàm sit admirabilis gloriæ, tantorum er-
rores annorum vestri Pontificatus tempore stirpitus aboleri.] hactenus Iustiniani epistola
ad Hormisdam.

Post hæc autem cùm Ioannes Episcopus legatus penitus conualuisset, vnà cum collegis
profectus Romam venit, litterasque à Synodo datas Hormisdæ Pontifici reddidit, atque
alias ab Epiphanio Constantinopolitano Episcopo acceptas. Reddamus verò hic primùm
Synodalem epistolam ad ipsum Romanum Pontificem datam, adiecturi deinde illam
quam Epiphanius vnà cum mulieribus Romam misit. Sed attende in primis in Synodali-
bus litteris titulum honorificum:

Domino nostro sancto ac beatissimo Patri Patrum Archiepiscopo & Patriarchæ Hor- [a] *Extat inter epist. Hormisd. tom. 1. epistol. Rom. Pont.*
E misdæ Theophilus, Basiliscus, Anastasius, Paternus, Martianus, & cetera sancta Synodus,
quæ in Constantinopolitana est ciuitate congregata.

Innumerabilem & inuestigatam magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi sapientiam,
quantum hominibus datur intelligi, considerantes charitatem eius immensam, iustè mira-
mur, & cum magna clamamus voce [b]: Quis loquatur potentias Domini, auditas faciet [b] *Psal. 105.*
omnes laudes eius? Ecce enim per bonam voluntatem sanctæ & vnius essentiæ Trinitatis,
& intercessione glorioſæ Mariæ Virginis, studio quoque & vigilantia Christianissimi & fi-
delissimi imperatoris & pijssimæ Reginæ, olim quæ fuerant membra diuisa, per Spiritus
sancti gratiam ad vnitatem & charitatẽ perfectam sunt redacta, & sicut Moyses & Aaron
Duces Dei veræ culturæ Israeliticæ nominati, nunc ita & nos gaudentes clamamus [c]: Can- [c] *Exod. 15.*
temus Domino: glorioſè enim honorificatus est: Adiutor & protector factus est mihi in sa-
lutem. Et hæc sentire & prædicare cum fiducia sumus edocti.

LAVDES EPIPHANII EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI.

Considerantes autem charitatem, & Deo amabilem vestræ beatitudinis vitam etiam ex ijs qui à vobis sunt destinati reuerendissimi legati, similiter & pacem sanctarum Dei Ecclesiarum tam senioris quàm nouellæ Romæ, cui nos ipsi participes fuisse monstramur, bono pastori & Principi omnium Christo Deo nostro consuetè gratias referimus. Nam post obitum sanctæ recordationis quondam Archiepiscopi & Patriarchæ Ioannis Constantinopolitanæ ciuitatis, Deus, qui propriam sanctam Ecclesiam in Petra rectæ fidei incorrupta fundauit, & portas inferi non præualere ei decreuit, dedit nobis sanctum pastorem & Patriarcham Epiphanium, virtutibus & correctionibus & meditatione diuinarum florentem Scripturarum, rectam quoque tenentem fidem, & orbatorum paternam regentem solicitudinem: & quid amplius dicam? omnem præconiorum fontem transcendentem. His ergo virtutibus pollens, non immeritò proprias & creditas sibimet maximas Ecclesiæ curas sapienter & honorificè gessisse dignoscitur, habens in mente illud, quod à sacri cantici auctore relatum est[a]: Os meum loquetur sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam. Vnde secundùm rectam & probabilem fidelissimi & Christianissimi nostri Principis & pijssimæ Reginæ & glorioſissimorum communis Reipublicæ procerum sententiam, nostra quoque, etiam omnium in hac vrbe habitantium testificatione, iudicium Pauli mirabilis communis Ecclesiæ doctoris non est in eo fraudatum, qui[b] irreprehensibilem debere esse Episcopum denunciat: ita & nostrum Pontificem virtutibus vndique coronatum esse videmus.

[a] Psal. 48.

[b] 1. Tim. 3.

LEX ECCLESIASTICA VT ROM. PONTIFICI OMNES DEFERANT.

Igitur Ecclesiasticam legem implentes, Apostolatui vestro debitum persoluentes officium, speramus vt ampliùs charitatis vinculum & paternum affectum circa nos charitas vestra custodire dignetur, & sapienti gubernatione & humilitate, quæ Christianum decet, & mansuetudine, quæ ad rationabilis traditi vobis ouilis salutem pertinet, peragatis, commune lucrum existimantes, quod per vos & vestrum germanum & comministratorem, nostrum autem dominum & Patriarcham pacem totius Orbis Ecclesiarum esse prouisam: Frater enim à fratre adiuuari spiritualiter, murus est inexpugnabilis, & ciuitas munita, ex diuinis est accipere Scripturis[c]. Nam si intercessionibus vestræ beatitudinis generalis tranquillitas Ecclesijs Orthodoxorum fuerit redonata, gloria quidem in excelsis Deo omnium Saluatori per Angelos cum lætitia referetur, pax verò in terra confirmabitur, bona autem voluntas fidelibus communis Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi seruis fundetur.] His scriptis, quosnam delegerint legatos Romam ad Hormisdam Papam mittendos, nominant, ista subdentes:

[c] Prouer. 18

LEGATI A SYNODO CONST. ROMAM MISSI

Adijcient igitur nostris supplicationibus, quod minùs dictum est, Ioannes sanctissimus Episcopus Claudiopolitanæ ciuitatis noster comministrator, & Heraclianus reuerendissimus presbyter sanctæ maioris ecclesiæ & cohabitator prædicti sanctissimi Archiepiscopi & Patriarchæ Epiphanij, & Constantinus vir reuerendissimus diaconus eiusdem sanctæ ecclesiæ, qui probationem suæ rectæ fidei & bonæ voluntatis olim ijs, qui à vestra Apostolica sede fuerant directi, dedisse cognoscuntur: digni autem & vestræ sanctitatis & administratione pacis & gratiæ Domini nostri Iesu Christi Dei nostri & vnitionis sanctarum Ecclesiarum monstrabuntur. Quos speramus lætantes in Domino, & pacem desideratam nunciantes, ad nos citiùs vestris Deo amabilibus correctionibus edoctos remeare dignemini. Omnem in Christo fraternitatem nos quoque & qui nobiscum sunt plurimùm salutamus. *Subscriptiones.*

Theophilus misericordia Dei Episcopus Heraclienſis ciuitatis Metropolitanus subscribens in Synodalibus, saluto vos in Domino.] & reliqui omnes numero viginti ibi subscripti leguntur.

Sed accipe quas ijsdem legatis cum muneribus Epiphanius Constantinop. ad Rom. Pontificem litteras dedit dignas ipso quidem qui misit, & cui sunt redditæ: sic enim se habent[d]:

[d] Extant inter epistol Hormisd. to. 1. epist. Rom. Pontif.

Domino per omnia sancto ac beatissimo fratri & comministratori Hormisdæ Epiphanius Episcopus in Domino salutem.

EPIPHANII EPISTOLA AD HORMISDAM PAPAM.

Quantam habuimus alacritatem nos quoque & pijssimus & Christo amantissimus Imperator vnà cum fidelissima & in omnibus bonis florēte coniuge sua circa rectam & puram sanctarum Ecclesiarum vnitionem; & quemadmodum cum charitate Dei, qua nos decebat, destinatos à vobis sanctos Episcopos & religiosos suscepimus & venerandos habuimus clericos; existimamus quidem & ante, ex his quæ facta sunt, satisfactum vestræ beatitudini: credidimus tamen, quòd si Dominus Saluator Iesus Christus Deus noster idem ipsos reuerendissimos comministratores nostros incolumes vestris obtutibus præsentauit; omnia

omnia quæ excitata sunt, vobis sanctissimis manifesta fieri; & laborem, quem potuimus sustinere, per hos ipsos manifestiùs cognoscetis. Quemadmodum per Dei gratiam, & fidelissimorum Principum nostrorum, Constantinopolitanæ ciuitatis nostra Ecclesia pacificè est gubernata: & nomina eorum inter sacra non sunt recitata mysteria, quæ sedi vestræ profana cognouimus: sed quatuor Conciliorum pro recta fide consonantia prædicatur, & hoc ipsum omnibus sacrorum Diptychorum recitatione manifestum est.

Annuncient igitur vobis, quia non pauci subiecti nobis sacerdotes, nec rursus sub eorum ordinatione Episcoporum parua est subdita multitudo, quæ bonum huius cœptæ vnitionis amplectitur: vestra etiam sanctitas cognoscat, istius se generalis boni & principem & inceptorem nihilominus constitutam. Vnde fortiter ad vigilandum beatitudo vestra laudum est stimulis excitanda, ne id quod diuina in honorem vestri cœperat ordinare misericordia, non ad plenum, ita vt condecet, communis vnitas peruenire videatur. Diligentiùs autem de his fidelissimi & pijssimi nostri Principes de sanctarum Dei Ecclesiarum vnitate & concordia gaudentes, ad vestram mandauerunt beatitudinem supplicationes à plurimis sanctis sacerdotibus susciptentes tam Ponti, quàm Asiæ prouinciæ, & maximè Orientis, apud quos nomina quondam sacerdotum suorum tacere difficile & impossibile esse videtur; tantaque eorum obstinatio est, vt omne periculum pro tali facto parati sint sustinere.

DE NOMINIBVS DEFVNCTORVM EPISC. NON DELENDIS.

Igitur præcedentes omnes circa pacis studium necessarium causas considerantes, quia per solam istam humilitatis viam communē omnibus vnitionem & salutem inuenimus, interrogantes (sicut dictum est) & satisfacientes vobis ab illis qui à nobis in hoc negotio sunt destinati, causam cum pacifica, quam vos decet, gubernatione dispensetis: nam dum vna vtraque sit Ecclesia, proculdubio & bona, quæ per vigilantiam eueniunt, communis exinde laudis gloria vtrisque Patriarchalibus sedibus rimatur, vt consuetè omnium Dominus & conditor Christus verus Deus noster magnificetur.

De his autem omnibus summo vobis supplicentur affectu *missi legati* Ioannes sanctissimus Episcopus multos nobiscum sudores in præsenti deponens certamine, & Heraclianus reuerendissimus presbyter sanctæ nostræ maioris ecclesiæ & cohabitator noster, & Constantinus reuerēdissimus diaconus eiusdem maioris ecclesiæ, per quos & nostra Synodalia secundùm Ecclesiasticas vestræ beatitudinis destinauimus leges. Nunc igitur pijssimi nostri Imperatoris studium circa sanctarum Ecclesiarum vnitionem ostendentis, pacificis ad vestram beatitudinem de his causis vtendo litteris, & oblatas sibimet ab Hierosolymitanis & Orientalibus petitiones destinauit.

Nos ergo occasionem salutationis inuenire volentes, hanc ad vos fecimus epistolam, per quam supplicamus, proponentes vobis sanctissimis hanc vocem diuinam[e]: Ecce tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Ecce credidit nobis omnium Dominus talentum, quod augmentum possit restitui boni operis fructu, & saluari per laudabilem vestram dispensationem tantas quidem sanctas Ecclesias, tantosq; eorum sacerdotes & multitudinem innumerabilem nunc quidem vnitam sanctæ Ecclesiæ, periclitantem autem & errantem, si vestræ beatitudinis gubernaculum commoretur*, & maximè his qui in sanctis locis habitant Christi Dei nostri, ita vbique sanctis adhærentes Ecclesijs, vt eorum respui non debeat multitudo. Nam omnes per suggestionem eorum ita in obstinationis suæ malo perdurant, vt velint antè è vita recedere, quàm excogitata relinquere: Vt si Deus hos per vestram beatitudinem adunari præceperit, vestræ laudis meritum & præsentibus & futuris ascribatur temporibus.

[e] 2. Cor. 6.

* commemoretur

Oret igitur vestra sanctitas tam pro pijssimis & Christianissimis Principibus, quàm pro nostra paruitate & vniuersali vnione, vt gratia sanctæ & vnius essentiæ Trinitatis, & intercessionibus Dominæ nostræ sanctæ gloriosæ Virginis & Dei genitricis Mariæ, omnia ad vnitatem indiuisam conueniant, & fundamentum inconcussum Catholicę fidei confirmetur, per omnia sanctissime frater. Indicia autem nostræ secundùm Christum Dominū nostrum charitatis per viros reuerendissimos destinauimus, ad administrationem diuinæ culturæ & sanctæ Apostolicæ vestræ Ecclesiæ, calicem aureum gemmis circumdatum, patenam auream, & alium calicem argenteum, vela serica duo; quæ susciperе vestram beatitudinem supplicamus cum illa charitate, quam vos habere secundùm Deum non dubitamus. Omnem in Christo fraternitatem, quæ cum vestra est sanctitate, nos quoque & qui nobiscum sunt, plurimum salutamus. Accepta pridie Kalendas Decembris, Rustico V.C.

MVNERA MISSA AD HORMISDAM PAP. AB EPISC. CONSTANTINOP.

Consule.] hactenus ea quæ hoc anno transacta sunt inter Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum & Hormisdam Romanum Pontificem. A

Habes igitur quàm exploratissimè, lector, cuncta quæ ad hanc legationem spectant, & magis certa tibi facta ex recitatis singulis litteris vltro citroq. datis, quàm si eisdem carens, illis vixisses temporibus: etenim nonnisi paucis ipsæ innotescere potuerunt. Hanc tu consequeris ex epistolari historia vtilitatem, vt gloriari iure valeas, res gestas magis te habere compertas, quàm ipsos historicos illorum temporum, quos cùm datæ epistolæ præterierint, res maximi momenti alto sepultas silentio reliquerunt. Sed & alia complura (si sapis) ex ipsis epistolarum verbis colliges emolumenta: vt planè optandum tibi esset, in via ista, quam terimus antiquorum Annalium, nullius hactenus calcata vestigijs, ad passus singulos (si fieri posset) eiusmodi illucescere tibi faces, ipso hac ex parte Sole lucidiores. Quæ autem ad hæc rescripserit Hormisda Papa, disces anno sequenti, quo ad ipsum Epiphanium ab Hormisda redditæ litteræ fuerunt: detentos enim legatos tota hieme Romæ, non ante mensem Martium inde proficisci contigisse, certum est: quo mense per eosdem idem Hormisda (vt diximus) ad Epiphanium litteras reddidit. B

VTILITAS EPISTOLARIS HISTORIAE.

Verùm non solum ab Episcopo Constantinopolitano atque Synodo ibi habita Romam ad Hormisdam sunt missi legati, sed vnà cum eis Iustinus Imperator quoque ad eumdem suam legationem direxit, misso ad eius muneris functionem Grato viro illustri, qui & ab eodem aliàs antè profectus fuerat: cùm enim magni momenti res tractanda esset, specialem ad opus voluit Imperator legationem ad Romanum Pontificem mittere: quid autem per eam contenderet, cùm litteræ Iustiniani recitatæ superiùs docent, tum etiam ipse Iustinus Augustus litteris ad Romanum Pontificem datis indicat, quæ sic se habent[a]:

LEGATIO IVSTINI IMP. AD HORMISDAM PAP.

Iustinus Augustus Hormisdæ Papæ. C

Quo fuimus semper, & quo sumus studio pro conciliandis sententijs Catholicam fidem colentium, vt eodem animo cuncti venerentur numen * indiuiduum Trinitatis, palàm fecisse dignoscimur: nunc legatum ad vestram beatitudinem vltrò ob hoc ipsum dirigentes Gratum virum sublimem Magistrum scrinij, quo remedium tandem reperiatur discordijs varia cunctantium, nunc prono libentique susci pientes affectu viros religiosissimos, quos interuentores vnitatis vestra sedes Apostolica credidit destinandos. Profectò enim tamquam ipsam pacem & iucundis oculis eos aspeximus, & extensis manibus duximus amplectendos: quinetiam omni intentione ordinauimus, vt venerabilis Ecclesia Constantinopolitana, necnon complures aliæ vota suscipiant vestra non solùm in ceteris, sed in auferendis etiam nominibus ex sacris Diptychis, quæ remouenda maximè postulastis. Verùm nonnullæ fuerunt vrbes & Ecclesiæ tum Ponticæ, tum Asianæ, & præcipuè Orientales, D quarum clerici vel populi omnibus pertentati minis & persuasionibus, tamẽ nequaquam flexi sunt, vt tollant Antistitum & repellant nomina, quorum apud eos opinio floruit: sed morte vitam duriorem æstimant, si mortuos condemnauerint, quorum gloriabantur vita superstitum.

[a] *Extant inter epist. Hormisd. tom. 1. epist. Rom. Pont.* EPIST. IVSTINI IMP. AD HORMISDAM PAP. * lumen

Quid igitur faciamus huiusmodi pertinaciæ, quæ nec dicto audiens exiit, & tormenta in tantum despicit, vt amplum sibi ac festiuum iudicet, si corpore priùs quàm religioso desistat consilio? Nobis quidem videtur opus esse mollius agendi & clementiùs: quæ si non in tua sanctitate, iam nec in alio poterunt inueniri. Nam neque sanguinis & supplicio rum cupidi (quod dictu etiam graue est) libellum susce pimus, neque vt paruo discrimine remaneant imperfecta concordiæ desideria, sed ad propagandam quo possumus ordine coniunctionem membrorum Ecclesiæ. Vtrum itaque præstantius erit, minorum gratia in E totum esse nobis adiectas tantas multitudines, an concessis exiguis & remissis, maiora & omni ratione quærenda corrigi, vt quæ non licuit per omnia, saltem ex necessarijs partibus allegentur?

Veniam itaque nominum postulamus, non Acacij, non vtriusque Petri, non Dioscori, vel Timothei, quorum vocabula ad nos datæ tuæ sanctitatis epistolæ continebant, sed quos in alijs celebrauit ciuitatibus Episcopalis reuerentia, & hoc exceptis vrbibus, vbi vestræ beatitudinis libellus iam in plenum admissus est: nisi hanc quoque partem beneuolentia statuerit vestra mitiùs corrigendam. Verùm nec iudicio caret sedis Apostolicæ, vt non magis venia dicenda sit, quàm deliberata iam ac perspecta definitio. Anastasius quidem religiosissimæ memoriæ, vestræ culmen Ecclesiæ, palàm aperteque constituit, cùm hoc idem scriberet negotium prædecessori nostro, satis esse pacem affectantibus

QVID AB ANASTASIO IN CAVSA IAM DEFINITVM FVISSET.

A ctantibus, si nomen tantùm reticeatur Acacij. Ergo priora vestræ sedis constituta sequitur, qui non omnes memorias mortuorum iudicat contemnendas: vt indignum habeatur & incongruum, si non placidior omnibus non solùm defunctis, sed etiam superstitibus vestra diuulgetur in omni fine terrarum lenitas. Et hoc quidem nõ dubitauerimus ita gratiosum vobis futurum, vt pacifico statim responso lætior mundus reddatur.

Retinet autem vestra sanctitas, quod dudum scripsimus, ex Oriente supplicationes nobis esse destinatas, voluntatem ipsorum continentes & arbitrium, in quo se duraturos ostendunt firmiter, & quo nulla ratione desistendum existimant. Hanc itaque chartulam secundùm nostra promissa per Ioannem virum reuerendissimum Episcopum dirigendam vobis in præsenti meritò credidimus, vtà vestra sede etiam tenor eius admissus ad colligendas proficiat & adunandas vbique venerabiles Ecclesias, & Hierosolymitanam præci-
B puè; cui tamen omnes fauorem impendunt, quasi matri Christiani nominis, vt nemo audeat ab ea se se discernere.]

Quod audis, cùm his litteris, tum alijs superiùs recitatis inculcari causam Ecclesiæ Hierosolymitanæ: meminisse debes quæ dicta sunt superiori tomo de Ioanne eiusdem Ecclesiæ Episcopo, qui, pulso sancto Elia, ab Eutychianis intrusus est in illam Ecclesiam, ipso adhuc Elia viuente; & postea non solùm conuersus est in Catholicum, verùm etiam in Catholicæ fidei defensorem populo gratum: sed cùm ex mala institutione eius periclitaretur causa, pro ipso Iustinus & alij preces obtulerunt Hormisdæ. Ad postremum autem hæc habet in sua epistola Imperator: Consensum itaque proprium tuam sanctitudinem epistolari quoque pagina cõuenit declarare: vt cognito omnibus atque patefacto tenorem eiusdem chartulæ à vobis etiam laudari & tenaciter custodiri, lætior mundus existat. Data
C Idibus Septembris, Chalcedone, Rustico V.C. Consule. Accepta pridie Kalendas Decembris, Consule suprascripto.]

DE CAVSA HIEROSOLYMITANI EPISCOPI.

Vidisti quanta id instantia à Rom. Pontifice Iustinus exposcat, quod Synodus Constantinopolitana, & Iustinianus, atque in primis Epiphanius eius ciuitatis Episcopus expetierant? duplicis id actum intelligis vehementissimo studio legationis, vt ad id præstandum Hormisdã Orientales impellerent. Quæ autem ad ista Hormisda rescripserit, anno sequenti ex ijs quæ ab eo datæ habentur litteræ, apparebit. Adiecit & Iustinianus, more suo curãs quæ essent Ecclesiarum pacis atque concordiæ, alias per eosdem legatos litteras ad Hormisdam, quarum est exordium[a]: Quantam venerationem religionis, &c.] quibus eadem inculcat, adijciens quoque, rectè dici Iesum Christũ in Trinitate esse: quod licet verũ esset, minus tamen ipse explorata habuit, quę his verbis contra Catholicam veritatem Scythæ
D monachi Eutychiani molirentur. Subijcit & de retinendis nominibus defunctorum Episcoporũ. In fine autem hæc habet: Ostendat ergo tuus Apostolatus, quod Petro successit Apostolo: quoniã Dominus à vobis, vtpote summis pastoribus, exacturus est vniuersorum salutem, qui poterunt esse salui, firmata concordia. Nos etenim, finitis capitulis, de quibus scripta suscepistis, vltrà non patiemur à quoquam controuersiam religionis in Republica nostra moueri, nec sanctitatem vestram conuenit audire superflua conçertantes.] hæc ipse per eosdem legatos (vt diximus) à Synodo missos, quibus addita est legatio Imperatoris.

IVSTINIANVS ALIAS DE IISDEM LITTERAS DEDIT.

[a] *Extant inter epist. Hormisd.*

Præter duas has recensitas legationes, alteram à Synodo & Epiphanio Episcopo Constantinopolitano, alteram verò à Iustino Imperatore ad Romanum Pontificem missas, tertia accessit ab Ecclesia Thessalonicensi Romam destinata legatio, qua Dorotheum eius ciuitatis Episcopum apud Romanum Pontificem de nefandis sceleribus superiori anno
E perpetratis aduersus legatum Apostolicum excusaret. est mentio eius legationis in epistola Hormisdæ [b] ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum, cùm ait, eam decretam esse ordinatione Iustini Imperatoris. Quod enim iustissimam expostulationem audisset Romani Pontificis & legatorum de malis perpetratis contra Ioannem legatum Apostolicæ sedis & alios, per eamdem legationem publicam voluit ab eadem Ecclesia Hormisdæ Pontifici satisfieri. Sed & ipse Dorotheus Thessalonicensis, tamquam immunis à nefario sacrilegio perpetrato, has excusationis plenas non erubuit scribere litteras ad ipsum Hormisdam Papam, quem decuisset magis veniam ijsdem precari: quæ sic se habent, perinde ac essent innocentissimi hominis [c]:

LEGATIO AB ECCLESIA THESSAL. AD ROM. PONT.

[b] *Hormisd. epist. 77. in fin.*

Sanctissimo ac beatissimo Patri ac comministratori Hormisdæ Dorotheus in Domino salutem.

[c] *Extant inter Hormisd. epist. tom. 1 epist. Rom. Pont.*

Propositi nostri & orationis est summũ studium, per omnia beatissime & ter beatę Pa-

ter, &

DOROTHEI EPISCOPI THESSAL. EPIST. AD HORMISD.

ter,& scribere frequẽter ad vos sanctissimos,& mutua mereri colloquia:& nullo tempore exortem me ab huiusmodi lætitia esse condecet. Quoniam igitur manifestè cognoui quosdam sanctas aures vestras perturbare, & scio proculdubio vos in omnibus esse perfectos, & quia nihil sine iudicio audire possitis, nec vlli penitus vestrum animum accommodare: & vt non ampliùs per taciturnitatem largiri tempus videar illis, qui nihil quidem à nobis læsi sunt, sed sine causa & superfluè aduersum nos armati sunt: Deo tamen & vestræ satisfacio sanctitati, quia pro Ioanne viro reuerendissimo Episcopo, qui paulo antè à vestra venerabili corona directus est, prædestinaui me periculis, & mortem sustinui, & meam pro eius scio me obiecisse animam: & hoc ostenditur gestis, & ex his, qui quamquam per meam absentiam acerrimè videantur esse discussi.

A

Et quid longo sermone opus est vti? cùm vobis omnia Dominus Deus noster Iesus Christus patefacere & satisfacere possit; quia & quando cognoui vos ad Apostolicæ sedis præsulatum aduocari, commune gaudium totius mundi esse iudicaui. Ab illo enim tempore hoc ipsum scribens ad vos: quantum ad me, quicquid ad honorem & satisfactionem vobis & Apostolicæ sedi pertinet, nihil prætermisi, sed nec prætermitto. Paulo pòst autem scietis per venerabiles, annuente Domino Iesu Christo, quia hæc ab exordio mihi sunt excogitata, & quando Dominus Deus tempus dedit, ad effectum hæc sunt perducta. Omnem cum vestra sanctitate in Christo fraternitatem ego quoque & mei plurimum salutamus.] quid autem Hormisda Papa rescripserit, accipe[a]:

B

[a] Hormisd. epist. 70.

Hormisda Dorotheo Episcopo Thessalonicensi.

QVID HORMISDA AD DOROTHEVM.

Considerantes tuæ fraternitatis Ecclesiam ante prætereuntis mala discordiæ olim cum sede Apostolica præcipua fuisse charitate coniunctam, te nuper pacis redditæ esse credebamus auctorem. Sed quia quos præuenire debuerat, sequi etiam remoraris; non leuiter pro fraternitatis tuæ dilatæ correctionis ingemiscimus tarditate. Scribis enim aures nostras cuiusdam sceleris atrocitate turbatas. Vtinam vsque ad nos tantùm tam detestabilis fama percurreret, & non toto Orbe Christianis mentibus tam dolendum, tam execrabile facinus nunciaret, vt qui te innocentem nesciunt, à Christianitatis simul credant tramite deuiasse. In qua enim mundi parte immanitatis huius inuidia non & Catholicas contristat Ecclesias, & hæreticorum praua vota lætificat? Quæ nos à dilectionis tuæ conscientia (sicut litteris intimas) ostendi cupimus aliena. Quid enim votis nostris magis conuenit, nisi vt redire ad pacem Catholicam volentes Episcopos, à crudelitate & criminibus contingat semper innoxios comprobari? Expectamus igitur, si non desunt fraternitati tuæ veritatis Deo nota præsidia, vt & tanti reatus à te repellas inuidiam, & in reconciliatione fidei tandem eorum, qui reuersi sunt, sequaris exempla. Data quarto Kal. Nouembris, Rustico V. C. Consule.] hæc ad Dorotheum Hormisda: qua etiam die extat eiusdem epistola ad Iustinum reddita de legationis ab eo decretæ tarditate. est eius exordium [b]: Benedicta Trinitas Deus noster, &c.]

C

D

[b] Extat inter epi. Hormisdæ.

Quid verò præterea decreuerit idem Pontifex de eadem Thessalonicensium causa, non apparet, nisi quòd de ea meminit in epistola ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum verbis istis [c]: De Thessalonicensibus, quorum ad nos legati sub clementissimi & fidelissimi Principis filij nostri ordinatione venerunt: ne quid omisisse credamur, nosse vos volumus, secundùm hoc quod Domino nostro Iesu Christo inspirante placuerit, causam omnem nostri dispositione tractandam.] hæc de his Hormisda: qui præsidens Apostolico throno, ius reddens vniuersis Episcopis, ad eum vndique confluentibus legationibus iudicium exposcentium, & auxilium aduersus oppressores implorantium, hoc eodem anno eumdem Epiphanium Constantinopolitanum litteris compellat ob Episcopos Orthodoxos suis sedibus ab hæreticis spoliatos; ne reddita iam Ecclesiæ pace, ipsi adhuc ab Ecclesijs vagarentur extorres, occupatis illis ab Episcopis, qui in loca eorum suffecti erant. Isti igitur quoniam professi essent Catholicam fidem, ne ab Ecclesijs quas obtinuerant, expellerentur fauore potentium, ad defensorem omnium accurrerunt: qui pro ijsdem cùm plures in hanc diem ea de causa litteras conscripsisset, nec quicquam profecisset; haud patiens miseros sedibus suis abire vacuos, quos rectæ fidei confessio fecisset Apostolicæ sedis communione Catholicos; pro ijsdem paulo acriores scripsit (vt dictum est) ad ipsum Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum huiusmodi litteras [d]:

[c] Hormisd. epist. 77.

E

[d] Hormisd. epist. 69.

Hormisda Epiphanio Episcopo Constantinopolitano.

Oportuerat quidem fraternitatem tuam, diuini contemplatione iudicij atque charitatis no-

tis nostræ respectu, Eliam, Thomam, & Nicostratum fratres & coepiscopos nostros, postquam in consortium communionis nostræ recepimus, ad diuina tecum mysteria incunctanter admittere, atque ad Ecclesias suas, à quibus eos discordiæ error excluserat, pro pacis nostræ plenitudine reuocare: vt vnitas, quam post annorum multa curricula per totum Orbem suis Deus restaurauit Ecclesijs, nulla voluntatum nostrarum distantia læderetur. Sed quia rem tam gratam & Patrum statutis venerabilibus congruentem quibusdam tarditatibus contigit nunc vsque differri, vnde etiam ad decessorem fraternitatis tuæ nos scripsisse meminimus; hortamur, vt lætitiam, quam de damnato præteritæ dissensionis errore percipimus, in nullo iterum discrepantium animorum causa contristet.

A

HORMISDA LABORAT PRO RESTITVENDIS EPISCOPIS.

Etenim nulli videtur vos nobiscum pleno communicare mentis affectu, si eos qui nobiscum communicant, à vestro consortio segregatis. Incassum certè videntur pacem recipere, qui pacis differunt præcepta complere. Quicquid enim in illorum suscipienda communione moramini, quodammodo de nostra reconciliatione detrahitis. Et prouidendum est, frater charissime, ne si Ecclesiarum nostrarum tandem desuper indulta concordia ab his exordium sumat exemplis, & religionis veneranda regula, & Apostolicæ sedis auctoritas imminuta (quod absit) per Orientem potiùs diuulgata, quàm restituta videatur.] hæc Hormisda. Erat Elias Episcopus Cæsareæ Cappadociæ, cuius sedem alius occupauerat, vt ex litteris [a] Iustiniani apparet.

B

[a] Extant inter epist. Hormisdæ.

Hoc item anno, cùm vbique Eutychiana hæresis damnaretur, pœnitentesq. Eutychiani hæretici ad Ecclesiam Catholicam passim reuocarentur: relatum est ad Iustinum Imp. accidisse quid in Syria, quod Orthodoxis haud mediocrem cõflauit inuidiam. Quòd enim tanta fidei Orthodoxæ aduersus Eutychianos victoria non solùm Catholici, sed & Nestoriani hæretici è diuerso pugnantes gauisi essent: ijdem Nestoriani contra Eutychianos erexere trophæa, & duxere triumphum, cum videlicet solemni ritu Theodoreti Cyri Episcopi, qui aliquando Nestorio fauisset, super currum ponentes imaginem, eamdem psalmorum canticis introduxerunt Cyrum ciuitatem, vbi & memoriam celebrarunt Nestorij, eiusque magistrorum Diodori Tarsensis, atque Theodori Mopsuesteni, necnon Nestorij martyris titulo decorati. quod vbi perlatum est ad Iustinum Imperatorem, aduersus eos ciusmodi rescriptum dedit, quod recitatum extat in Quinta Synodo, cui hæc præmittuntur[b]:

C

NESTORIANI EXVLTARVNT DE DAMNATIONE EVTYCHIANAE HAERESIS.

[b] Quint. Synod. Act 7. in fin. tom 2. Concil.

Lecta sunt nobis Gesta confecta apud Antiochenæ ciuitatis Defensorem, quibus inserebantur testimonia militum significantium (vt compendiosè dicamus) quòd priusquam Sergius reuerendissimus Cyrestenam ciuitatem accederet; quidam, id est, Andronicus presbyter, & Defensor, & Georgius diaconus accipientes imaginem Theodoreti, qui vndique inculpatur propter fidei errorem, in currum eam imposuerunt, & in Cyrestenam ciuitatem introduxerunt, psallentes, & ostendentes, quòd eiusdem illi sectæ sint.] Haud improbandus videri poterat eiusmodi cultus, si Orthodoxo doctori fuisset ab Orthodoxis impensus, cùm Theodoreti imago eo solemni ritu in ecclesiam delata est: nam Catholicus cognitus probatusque est à Romanæ Ecclesiæ Antistite: constat enim ipsum subscripsisse Chalcedonensi Concilio, damnasseque ibi Nestorium, atque demum bona confessione receptum iam antè in communionem Apostolicæ sedis à Leone Magno Romano Pontifice in pace quieuisse, vt satis superiùs demonstratum est. Verùm quòd (vt diximus) Nestoriani id fecisse dicantur, haud potuit factum non reprehendi ab Orthodoxis, cùm præsertim tantorum dehonestata eadem fuisset imago consortio hæreticorum. Porrò facinus maiorem Theodoreto conflauit inuidiam, quam & auxit, quod subditur: Sergius autem postea cùm in ciuitatem accessisset, collectam celebrauit ipsius Theodoreti, & Diodori, & Theodori, necnon Nestorij cuiusdam, quem martyrem esse dixit, cùm prouincia nullum habeat martyrem huic nomini conuenientem.] his autem subijciuntur hæc ex Iustini Imperatoris rescripto:

D

QVID CYRI NESTORIANI EGERINT.

E

Euidenter igitur mirati sumus, primùm quidem, si latuerunt tuam eminentiam talia Gesta in ciuitate confecta: deinde si cognouisses quod factum est, non sine dilatione quæstionem fecisti negotij, maximè cùm degere Sergius diceretur & cum Paulo reuerendissimo esse. Verùm etiam lecta sunt nobis paulo pòst Gesta confecta apud Cyrestenæ ciuitatis Defensorem: quæ reuerendissimi responsales Sergij reuerendissimi dixerunt multorum voces continentia, quòd nulla vmquam nec prædicata est, nec facta collectio in Nestorij cuiusdam nomine. Super hæc autem Gesta preces audiuimus tam ipsius Sergij, quàm reliquorum Episcoporum Euphratensis prouinciæ, qui repellunt vbique Nestorij nomen,

EX RESCRIPTO IMP. CONTRA NESTORIANOS.

men, & declinare quidem eius sectam confitentur, consentire autem sanctis quatuor A Concilijs.

Sancimus igitur, nihil subtilitatis vel studij eminentiam tuam relinquere, sed conuocare quidem sine dilatione Cyrestenæ ciuitatis Episcopum ibi degentem (sicut audiuimus) trahere autem ad se milites etiam, qui testimonia in Gestis Antiochiæ confectis præstitisse inueniuntur de numero tertio Stabilisianorum, necnon etiam Andronicum & Georgium, qui ea quæ de imagine dicta sunt, fecisse dicuntur; & singula cum subtilitate requirere: Hoc est, si quod dicitur de imagine, factum est: & si psalmum, cuius mentio Gestis Antiochiæ confectis inserta est, psallentes ad imaginis honorem procedebant: Et si Sergius reuerendissimus (cùm hæc post Antiochiæ confectis Gestis inserta sint) psallentes ad imaginis honorem ea cognouisset, & clericos admisit, & diuinis eis communicauit mysterijs: Et si collectionem Theodoreti & Theodori & Diodori prædicari fecit, aut celebrari concessit; & si B hoc idem factum est in Nestorij nomine. Et omnem circumire viam tua magnitudo festinet, vt nihil subtilitatis possit latere.

Ne autem eminentia tua nostram tantummodo timeret indignationem, sed etiam iram Dei: non piget nos, & iuramentum tibi imponere in nomine Domini & Saluatoris Christi Dei nostri, ad quem talia pertinent, vt ipsam veritatem vndique requiras. Et si quidem inueniantur milites per omnia falsa dixisse, non tantùm & quæ in Nestorium referuntur, sed etiam illa quæ ad Theodoretum & Theodorum & Diodorum: mox è fortissimo numero eijciantur, in quo militare noscuntur, & omnibus tormentis eorum corpora crucientur. Si autem veritatem in suis depositionibus dixerunt, siue pro imagine, siue pro collectione vel Nestorij, vel aliorum trium: de omnibus nobis suggerere, vt cognoscere possimus eos, qui in veram & immaculatam quam & nos colimus fidem peccauerunt. Ne quid autem ex C his quæ nobis lecta sunt, tuam magnitudinem lateat: iussimus eadem Gesta, quæ Cyri confecta sunt, & ad nos relata, necnon rescripta eorum quæ Antiochiæ confecta sunt, tibi transmitti: vt post confecta omnia quæ iussimus, iterum nobis remittantur ipsa quæ in Cyro confecta sunt. Pro hac etenim causa destinauimus Thomam deuotissimum Agentem in rebus & Subadiuuam. Legi. Data tertio Idus Augusti, Constantinopoli, Rustico V. C. Consule.] His in Synodo recitatis, commendata est Iustini Augusti pietas, quod ad fidem Catholicam conseruandam eiusmodi perquisita vetera monumenta Synodo cognoscenda misisset. Quæ autem post hæc secuta sint, nihil præterea in Synodi Actis habetur.

Iam cùm ad calcem peruenerimus anni huius, quo diximus legatos à latere ab Hormisda Pontifice missos Constantinopolim, conciliata pace, Romam reuersos esse; ratio persuadet, vt quorum sumus prosecuti labores, assequamur quoque eorumdem de extanta- D

DE IOANNE ET GERMANO LEGATIS EPISCOPIS.

to certamine & pace parta triumphum. Quorum quidem primo loco ponendus Ioannes Episcopus, qui de susceptis pro fidei defensione vulneribus, insignibus meruit decorari martyrij: & licet cuius fuerit ciuitatis Episcopus obscurum sit, satis tamen in Ecclesia fulget sacrorum claritudine stigmatum, illustratusque nitet purpura sui sanguinis. Sancto verò eius collegæ Germano, quem fuisse diximus Capuanum Episcopum, duplicis legationis bene perfuncto munere celebri, quali quantáue pompa fuerit illi in cælestem patriam redeunti paratus à Deo triumphus, fuit S. Benedictus inspector & testis. Sed præstat audire S. Gregorium, qui dum eiusdem S. Benedicti res gestas persequitur, ista quàm fidelissimè narrat his verbis*:

*Greg. dialog. lib. 2. c. 35.

Alio quoque tempore Seruandus diaconus & Abbas eius monasterij, quod in Campaniæ partibus à Liberio quodam Patricio fuerat constructum, ad eum visitationis gratia, ex E more, venire consueuerat: eius quoque monasterium frequentabat; vt quia idem quoque vir doctrinam gratiæ cælestis influebat, dulcia sibi inuicem vitæ verba transfunderent, & suauem cibum cælestis patriæ, quem adhuc perfectè gaudendo non poterant, saltem suspirando gustarent. Cumque hora quietis exigeret: in cuiusdam turris superioribus venerabilis Benedictus, in eius quoque inferioribus se Seruandus diaconus collocauit; quo videlicet in loco inferiora ad superiora peruius continuabat ascensus: ante eamdem verò turrim largius erat habitaculũ, in quo vtriusque discipuli quiescebant. Cumq; vir Dei Benedictus, quiescentibus adhuc fratribus, instans vigilijs, nocturnæ orationis tempora præueniisset, ad fenestram stans, & omnipotentem Deum deprecans: subitò, intempesta noctis hora respiciens, vidit fusam lucem desuper cunctas noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere, vt diem vinceret lux illa, quæ in tenebris radiasset. Mira autem res valde in hac specu-

A speculatione secuta est: quia (sicut pòst ipse narrauit) omnis etiam mundus, velut sub vno Solis radio collectus, ante oculos eius adductus est.

Qui venerabilis Pater dum intentam oculorum aciem in hoc splendore coruscæ lucis infigeret, vidit Germani Capuani Episcopi animam in sphæra ignea ab Angelis in cælum ferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere miraculi, Seruandum diaconum, iterato bis terque eius nomine, cum clamoris magnitudine vocauit. Cumq. ille fuisset insolito tanti viri clamore turbatus, ascendit, aspexit, respexit, partemq. iam lucis exiguam vidit. Cui tantum hoc obstupescenti miraculum, vir Dei per ordinem quæ fuerant gesta narrauit: statimq. in Cassinum castrum viro religioso Theoprobo mandauit, vt ad Capuanam vrbem sub eadem nocte transmitteret, & quid de Germano Episcopo ageretur, agnosceret & indicaret. Factumq. est: & reuerendissimum virum Germanum Episcopum, is qui miB sus fuerat, iam defunctum reperit. Et requirens subtiliter, cognouit eodem momento fuisse illius obitum, quo vir Domini eius cognouit ascensum.] hactenus de S. Germani triumpho Gregorius. contigit autem eius ad Deum transitus tertio Kalendas Nouẽbris, qua die annua celebritate in Ecclesia eiusdem memoria colitur. Porro hæc longè postea contigerunt: nam (vt suo loco ostendetur) nondum hoc tempore S. Benedictus in Cassinum montem migrarat.

IESV CHRISTI ANNVS 521. HORMISDÆ PAP. ANNVS 8. IVSTINI IMP. 4. THEODORICI REG. 29.

C

QVi sequitur quingentesimus vigesimus primus Christi annus Fastis redditur Consulatu Valerij, quem dedit Occidens, & Iustiniani in Oriente à Iustino Imperatore creati, Roma altero, altero Constantinopoli gaudente. Celebratur in sui aditione Consulatus Iustiniani munificentia, de quo Marcellinus ista habet in Chronico: Famosissimum hunc Consulatum Iustinianus præ Consulibus omnium Orientalium vtilitatibus edidit: nam ducẽta octogintaocto solidorum sestertia liberalitate Consulari profecta munificentia in populum, inq. spectacula, siue spectaculorum machinam distributa sunt. viginti leones, triginta pardos, exceptis alijs feris, in amphitheatro simul exhibuit: numerosos præterea, phaleratosq. in Circo caballos iam donatis quoque impertiuit aurigis. Vna dumtaxat vltimoq. mappa insanienti populo denegata.] hæc Marcellinus. Licet autem gladiatorum D dempta fuerint cruenta spectacula, retenta tamen ea fuere in venatione ferarum & pugna cum bestijs ab humanitate penitus aliena, multo magis verò à Christiana religione abhorrentia, dum discerpi à bestijs homines, & redempta Christi sanguine corpora sanguinem fundere cernerentur; atque in populi ederetur insanum oblectamentum, quod ad mouendum luctum accommodatũ potius videbatur. In detestationem verò huiusmodi cruentorum spectaculorum extat Theodorici Italiæ Regis epistola ad Maximum, qui post annum sequentem Consul creatus est: dicemus de ea suo loco. Sed iam signato Consulibus anno, Ecclesiasticarum rerum eodem anno gestarum narrationem aggrediamur.

IVSTINIANI CONSVLATVS CVM EDITIONE MVNERVM.

Qui anno superiori ab Epiphanio atque Synodo habita Constantinopoli, necnon ab ipso Iustino Imperatore missi sunt (vt vidimus) Romam legati, diutiùs ab Hormisda retẽti sunt, nempe integra hieme, sæpe auditi, & de petitionibus quas vnà cum litteris ingesse- RETENTI LEGATI HIEME ROMAE.
E runt differentes, omni probationum genere conuicti, atque etiam persuasi, haud indignè de illis ab eodem Pontifice tulere repulsam, quam non ab infenso viderent prodire animo, vel à superba mente manare, sed potiùs è puro fluere doctrinæ fonte per maiorum traditionum irrigua, ipso Hormisda sæpiùs illud Apostolicum inculcante*: Non possumus aduersus veritatem, sed pro veritate.] ostendente planè, tantam Pontificiam potestatem non ad destructionem, sed ad ædificationem datam; nihilq. præter fas vsurpandum Ecclesiæ vniuersalis Antistiti, eidemq. præfecto dispensatori mysteriorum Dei; cùm ex sententia eiusdem Apostoli b, inter dispensatores illud potissimùm requiratur, vt fidelis quis inueniatur. Sed tantæ moræ, penes quem erat summa totius Imperij, Iustinianus Consul impatiens, has interea ad Hormisdam perbreues litteras dedit c, quibus eorum reditum accelerandum esse rogauit:

*2. Cor. 13.

b 1. Cor. 4.

c Extant inter epist. Hormisd.

Diligenter Apostolatus vester cognouit, quanto fidei calore filius vester serenissimus Imperator

Imperator,nosq.fuimus ab initio.Numquam cessauimus agere quæ pertinebant ad firmamentum religionis diuinæ. Pro qua re nuper etiam reuerendissimos sacerdotes Romam direximus,vt integrum componeretur de capitulis,quibus ad ea dubietas vertebatur.Sed ignoramus, quæ difficultas proucnerit, vt minimè sopirentur hactenus ea, quæ videntur esse leuissima. Salutantes ergo vestram reuerentiam,petimus,vt nulla præbeatur occasio, qua de tua quisquam possit ambigere voluntate; sed habentes præ oculis iudicium maiestatis supernæ,modis omnibus festinare dignemini.]hactenus Iustinianus.

Qui licet ex fidei Catholicæ ardore sit iure laudandus;dum tamen plusquam par est homini laico,à se proposita,ex sua ipsius sententia optat sibi cuncta quàm celerrimè à Romano Pontifice definiri, parat sibi inscius ad lapsum foueam,in quam miser,eam vitare negligens, ad vitæ finem,dum sine consilio currit, præceps demum incurrit.Religio ne licentiùs currat, est ex Gregorij Theologi sententia infrenanda. Hæc igitur primùm hîc tibi considerauda proponimus, lector, vt primos gressus inspicias, quibus pedetentim itur in mortem, cùm videlicet quis nouitati aditum facilem parans,à vetustate recedit. Immemor enim sui propositi Iustinianus, cùm aduersus monachos Scythas ad Hormisdam Pontificem scribens, nihil nouitati concedendum esse, fuerat (vt vidimus) contestatus: mutatus sententia, nouum quippiam cupit, auctoritate tamen Apostolicæ sedis, inferri. Sit Principibus omnibus in ore cordeq.Prophetæ Principis illa sententia[a]: Pes meus stetit in directo, in ecclesijs benedicam te Domine.] ne vel pedem vnicum à linea recta quouis prætextu deflectant: sed iugiter (quod monet Propheta[b]) de semitis antiquis interrogent, & intelligant se Dei esse subditos sacerdoti.Sed iam rerum gestarum seriem prosequamur.

[a] *Psal. 9.*

[b] *Hier. 6.*

RECEDVNT LEGATI ORIENTALES AB VRBE.

Absolutis igitur legatorum negotijs,ad quæ tractanda venerant: hieme transacta, iam placido vere appropinquante, cùm nauigationis tempus redditum videretur, ijdem qui missi fuerant Romam legati, ab Hormisda Papa dimissi, discesserunt ab Vrbe reuersuri Constantinopolim:ijs ad eos à quibus acceperat idem Pontifex litteras reddidit. At quænam illæ, qualésve, cuius etiam essent argumenti quæ anno superiori ad Hormisdam Papam missæ sunt ab Oriente: eorum quæ suo loco superiùs dicta sunt, meminisse debes: nempe petitum illis, vt præter nomen Acacij & præcipuorum nominatorum hæreticorum,quæ omnino fuerunt è Diptychis abradenda, reliquorum, qui communicatione ipsorum polluti essent,permanere sinerentur,id præsertim summa importunitate exposcentibus populis.Insuper & ingestum fuisse diximus,vt dici omnino deberet Iesum Christum crucifixum vnum de Trinitate. Sed & in memoriam reuoca, quanta ista fuerint petita & expetita diligentia atque licentia,quotq. litteris ijsdemq. grauissimis inculcata,tot arietibus Romani Pontificis tentata constantia: vt impossibile potuisset videri, non flecti, & cuncta petentibus non indulgere. hæc inquam omnia tibi sunt memoria recolenda, quò ea quæ dicenda erunt, cùm fueris assecutus, magis magisq. mireris.

Hormisda igitur cùm ad Synodum, tum ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum, necnon etiam ad Imperatorem epistolas[c] hoc anno reddidit septimo Kal. Aprilis:extant quidem ipsæ: nos verò ex eis tres tantùm reddemus, quarum duæ sunt ad Iustinum datæ,vna verò eademq. nouissima ad Epiphanium.In duarum autem illarum altera, quam ad Iustinum dedit Hormisda, in eo versatur primùm, vt commendet pietatem Imperatoris ob munus legationis impensum; mox verò responsionem ad ea quæ petierat Imperator, vt reciperentur ad communionem illi, qui damnato Acacij nomine, reliquorum qui ei communicauerant Episcoporum nomina in Diptychis retinerent, subijcit: & de illa adeò ventilata quæstione pertractat, num vnus de Trinitate in carne passus dici deberet.Sed ipsam ad Iustinum epistolam audiamus,quæ sic se habet[d]:

[c] *Hormis. epist. 72.73.75.76*

[d] *Hormis. epist. 75.*

HORMISD. EPIST. AD IVSTINVM IMP.

Scio quidem,venerabilis Imperator,clementiam tuam conscientia boni operis tantùm esse contentam;nec in his,quæ pro Catholicæ Ecclesiæ vnitate disponitis,humanis laudibus indigere, & magni studij gloria non digna remuneratione vilescat. Quanta est enim circa eum humani summa præconij, cui contigit terrarum regna committi? Cùm eo noxia sint blandimenta adulationis suspicioni, quæ humilitas detulerit imperanti. Et aliàs secundùm Euangelicam traditionem necesse est,vt fructu supernæ remunerationis careat, qui retributionis laudem expectat. Hinc mansuetudinem vestram, omni bonitatis perfectione pollentem,ad Deum vniuersa, quæ memorabiliter facitis, referre non ambigo: nec caduca cogitantes ab illo expectatis pro actuum vestrorum retributione mercedem,quem bonorum omnium constat auctorem.

Et tamen

A Et tamen ego diuinis,quibus obsecundo, conuenio institutis, ne religiosæ conscientiæ vestræ beneficia conferta dissimulem: ne taciturnitas mea, quæ vobis crescit ad gloriam, mihi(quod absit)vertatur in culpam. Noui enim de illis decem Domini & Saluatoris nostri pietate mundatis,quia & nouem sunt nota ingratitudinis improbati, & vnus testimonium fidei & merita receptæ salutis retulit, qui gratiarum actionem sanatus exsoluit. Exequor exempla quæ didici,& quod per officij mihi crediti materiam prædico,sub occasione litterarij sermonis exhibeo. Ago gratias quanto ampliùs possum, etsi quantas debeo non possum: sed solatium mihi est, quòd de beneficijs mecum vestris mundus exultat, & laceratæ hactenus Ecclesiæ membra ad compagem suam reuocata gloriantur. Reduxisti populis fidem, persecutus errorem: inclinata est superbia inimicorum Ecclesiæ Dei, & humilitas erecta Fidelium. Magna res tibi contigit, Imperator: magna in te emolu-
B menta cum potestate coierunt. Quæ merearis, intellige: Non exiguam in te partem boni operis illius, quod vadens ad cælum Dominus noster Iesus Christus contulit, transtulisti: nam pacem,quam ille discipulis dedit,per te mundus inuenit. Non est dubium congratulari tibi Angelos cæli: nam si iuxta assertionem Euangelicam[a], lætitia est eis super vno peccatore saluato; quæ potest esse, populo?

[a] *Luc. 15.*

Salue Ezechias præsentis ætatis: nam etsi fuerunt ante eum Reges Iuda qui facerent bonum,nullus tamen eorum dissipauit Excelsa. Tu quoque schismatum & superbiæ dissipator,& cultus veteris restitutor, præsume tibi similitudinem illius annorum[b] augenda curricula, qui operum eius imitaris exempla. Hæc omnia, quæ ad maius gloriæ tuæ expectant augmentum, non stimulo adhortationis alienæ, non vllis precibus excitatus aggrederis: solus tibi in consilio Deus: non est qui se ad participationem tanti operis tentet in-
C ferre:tibi debes actionis huius studium,tibi bonæ actionis affectum.

[b] *4.Reg.20.*

Tu me,venerabilis Imperator,Ecclesiæ vulnera tam longa mærentem,ad spem reddendæ salutis animasti.Tu me post tam continuos turbines iam penè desperatione cessantem, ad nouam tranquillitatem, directis vltro pijs litteris, excitasti: hoc quoque proculdubio diuina intelligentia conferente, vt inter ipsa tui principatus exordia fidei eius dicares obsequium, cui acceptum debebas Imperium. Sed qui te ad incipienda hæc non potui primus impellere, nunc maiore fiducia tantis beneficijs compellor prouocatus orare, ne patiaris in re tam boni operis esse defectum: ne manus, quas ad Deum erigis, à cœpti operis perfectione suspendas. Negare non possum pro Domini nostri hæc me affectu & vnitatis exposcere: sed fateor, & saluti tuæ pro tanta mansuetudinis gratia hæc studia me debere. Scriptum est enim[c], quia qui perseuerauerit vsque ad finem, saluus erit. Nec vos aliquo-
D rum obstinatio reddat à proposito pigriores. Durum est, vt efficacior sit eorum pertinacia qui diuidunt pacem, quàm eorum qui asserunt vnitatem. Amentur vulnera, cùm prouideantur pro salute remedia,& peroptabile * . . . putetur . . . mortuis, quàm inhærere cum viuis.

[c] *Matt. 10.*

*Desunt aliqua in scripto codice

An non æquum est, vt religiosi Principis subdantur imperio, qui non mouentur exemplo? Non omnis æger remedijs salubribus acquiescit: & medendi studium sæpe ipsis,quibus adhibetur, ingratum est:& tamen grata est pro salute necessitas, nec ipsi post respirationem non sunt beneficijs obnoxij, qui curantur inuiti.] ista præfatus Hormisda, mox ad ea quæ petierat Imperator,vt ad communionem reciperentur Episcopi,sinerenturque eorumdem nomina in Diptychis remanere, qui, damnatis hæresibus, recepissent Chalcedonense Concilium, professique Catholicam fidem, fuissent tamen Acacij communione
E polluti, respondet id minimè concedi posse, cum talium communione vniuersa simul inficeretur Ecclesia; atque ait:

COGENDA SVBDITI ERRANTES, NON SEQVENDI.

Cauenda est subtilium magna circumspectione calliditas, qui ingerunt difficilia, dum nituntur labefactare composita. Et quis hoc possit admittere, vt ad illa per pacem credamur adduci, ad quæ non potuimus discordiæ necessitate compelli? Et putetur æquum, vt contra salutem Princeps subiectorum voluntatem sequatur, quam pro sua salute subiecti Principis non famulentur imperio? Ipsam tibi mecum, venerabilis fili, crede Ecclesiam Dei supplicare, vt eam sine macula & ruga (sicut scis Domino placere) custodias: nec in eam oculus ille, qui peruigilat, næuum aliquem, quem auersetur, aspiciat. Ama quod à Deo compunctus elegisti, & intemeratum serua illud, cuius pars esse voluisti. Fuerit antè solicitudo tantum mea, nunc vnam nobis causam tua fecit esse clementia. Nec austeriorem me quisquam dicat esse prioribus; nec

IVSTE NEGAT HORMISDA INIVSTA PETI TA.

adhor-

adhortatio alicuius pro sententiæ auctoritate teneatur. Diligentiorem me non pertinaciæ studium, sed scandala secuta fecerunt. Fortè inter initia locus esse potuit lenitati: malè (sicut notum est) per accessus præcedentium temporum errorum augmenta creuerunt. A

Non parui habeas, fili sanctissime, quod curasti. Vbi sancta Chalcedonensis Synodus, & inter sanctos venerandi Papæ Leonis religiosissima constituta locum alicuius honoris habuerunt? Vbi non aduersum tanta fidei fundamenta quasi quoddam bellicum hostium Dei insonuit exercitus? Quanto acrioribus hæc impetita sunt iaculis, tanto validioribus sunt munienda subsidijs. Rogo, clementissime Imperator, ne me aut ad deserenda hæc quæ dudum beneplacita sunt, aut mutanda compellas. Vox enim illa auribus
[a] *Luc. 9.* meis indesinenter immurmurat[a]: Quia nemo ad aratrum manum mittens, & post se respiciens, aptus est regno Dei: cùm in euidenti sit, quia pœnitentia malorum est operum, B non bonorum.

Sed quamquam his vrgemur angustijs, tamen propter mansuetudinis tuæ considerationem, & venerabilium legatorum Ioannis Episcopi, Heracliani presbyteri, & Constantini diaconi allegatio nos non inhumana permouit, qui innocentibus aut ignaris causæ remedia credidit esse poscenda: ad fratrem & coepiscopum nostrum Epiphanium scripta transmisimus, vt memor fidei, memor religionis, quos dignos susceptione esse crediderit, & alienos à communione quam respuimus (sicut asseritur) innocentes eos ad societatem suæ communionis admittat; libelli tamen, qui à nobis interpositus est, tenore seruato. Melius est enim & magis Deo placitum, si salua fide Ecclesiastico corpori iungantur abscissi, quàm in abscissos transeant qui in beati Petri immaculata communione manserunt. Data septimo Kalendas Aprilis, Valerio V. C. Consule.] hactenus epistola Hormisdæ ad Iustinum C Augustum: ex qua planè intelligis, quod & alias sæpiùs demonstratum est, quanta videlicet Romani Pontifices custoditerint diligentia, quantoq́. studio procurarint, ne pollueretur hæreticorum quauis macula Ecclesia sancta, sed conseruata semper illibata communione Apostolicæ sedis, in suo candore integra permaneret.

Quid verò idem Hormisda Papa eidem Imperatori responderit ad agitatam illam tam in Oriente quàm in Occidente quæstionem de vno ex Trinitate passo in carne, posterior eiusdem epistola eo argumento conscripta docet: cuius vt singula verba possint expendi, hic verbatim ipsa reddenda erit. Accipe igitur ex ea, quid consultus interpellatusq́. magister Ecclesiæ è cathedra Petri respondeat, & quomodo omni purgatum scoria aurum obrizum è diuinæ sapientiæ conflatorio depromptum petentibus eroget. Potuisset quidem falli quiuis homo ingenij perspicacis (vt verè aliquos deceptos vidimus) ad impostorum subdolam artem: sed qui clauem habebat scientiæ, minimè circumueniri potuit; & ne alij fallerentur, eam ad Imperatorem epistolam scripsit, quam voluit (vt ipse testatus est in litte-
[b] *Hormisd. epist. 44.* ris ad Iustinianum [b]) publicam esse omnibus instructionem. Ita quidem qui doctoris officio vniuersæ præest Ecclesiæ, non Imperatorem dumtaxat, ad quem scripsit, erudiendum suscepit; sed omnes agentes vbique Fideles, pendentes ab ipsius ore Pontificis, expectantesque, quæ eius esset de re tanta sententia, voluit erudiri. Porrò ea epistola Orbi nota, non
[c] *Hormisd. epist. 76.* fiat nobis incognita, sed hîc ipsam reddamus [c]:

Hormisda Iustino Augusto.

HORMISDA AD IVSTINVM IMP. Inter ea quæ ad vnitatem Ecclesiæ pertinentia, propter quam Deus clementiæ vestræ elegit Imperium, in litteras contuliſtis: hæc quoque, venerabilis Imperator, cura fidei, cui multipliciter vos studere declaratis, adiecit, vt aliquorum preces perferendæ ad humilitatis meæ notitiam iungerentur: quibus vel quid quæstionis oriretur, agnoscerem, vel ad summouendum propositæ consultationis ambiguum responsum à me religiosæ scientiæ conueniens redderetur. Legi omnia solicitudine qua decebat: & licet ad responsi plenitudinem sufficere potuisset, si illa tantùm quæ à veteribus sunt definita rescriberem; tamen vt religiosi propositi vestri remunerarem affectum, non subtrahendum credidi mei quoque sermonis obsequium. Quid enim est, quod emergentibus Nestorij & Eutychetis venenis, paterna omisit instructio? penè omnes impietates cum inuentoribus tam nefandorum dogmatum conuenientia in vnum Synodica decreta presserunt: nec vlteriùs remansit locus vllus, tam diris perfidiæ seminibus amputatis, aut Christum Dominum nostrum credere sine carnis fuisse veritate, aut eumdem non Deum & hominem de materni vteri intemerata fœcunditate prodijsse; cùm alter eorum dispensationem qua saluati sumus, E

DOCTRINA FIDEI SATIS A MAIORIBVS ELVCIDATA.

A mus, negando, quantum in se est, irritam faceret; alter opinione contraria, sed impietate consimili, in eodem Domino nostro Iesu Christo potestatem diuinam à vera humanitate secluderet: neque ille recordatus, quia palpandam carnem suam Christus ostendit; nec ille Euangelij memor, Verbum carnem factum esse dicentis, cui vox Domini indeficienter insonare debuerat, qua dixit & docuit[a]: Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit Filius hominis, qui est in cælo. [a] *Ioan. 3.*

Sæpe hæc & multis præcedentium sunt comprehensa sententijs: sed nec clementia vestra, licet iam dicta sint, fastidiosè poterit repetita cognoscere: nec nobis pudor est, ea quæ sunt à prædecessoribus nostris prædicta, reuoluere. Neque enim possibile est vt sit diuersitas prædicationis, vbi vna est forma veritatis; nec ab re iudicabitur alienum, si cum his, cum quibus conuenimus fide, congruamus & dogmate. Reuoluantur pijs mansue-
B tudinis vestræ auribus decreta Synodica, & beati Papæ Leonis conuenientia sacræ fidei constituta: eadem inuenietis in illis, quæ recensueritis in nostris. Quid ergo est post illum fontem fidelium statutorum? quid amplius (si tamen fidei terminum seruat) quamlibet curiosus scrutator inquirat, aut opere, aut institutione perfectius? nisi fortè mauult quisquam dubitare, quàm credere; certare, quàm nosse; sequi dubia, quam seruare decreta.

Nam si Trinitas Deus, hoc est, Pater & Filius & Spiritus sanctus, Deus autem vnus, specialiter legislatore dicente[b]: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est: qui aliter ha- [b] *Deut 6.* bet, necesse est aut diuinitatem in multa diuidens, aut specialiter passionem ipsi essentiæ Trinitatis impingat, & (quod absit à Fidelium mentibus) hoc est aut plures deos more profano Gentilitatis inducere, aut sensibilem pœnam ad eam naturam, quæ aliena est ab
C omni passione, transferre. Vnum est, sancta Trinitas non multiplicatur numero, non crescit augmento: nec potest aut intelligentia comprehendi, aut hoc quod Deus est, discretione seiungi. Quis ergo illi secreto æternæ impenetrabilisq́. substantiæ, quod nulla vel inuisibilium naturarum potuit inuestigare natura, profanam diuisionem tentet ingerere, & diuini arcana mysterij reuocare ad calculum moris humani? DIVINA SVBSTANTIA SINE NVMERO INDIVISA.

Adoremus Patrem & Filium & Spiritum sanctum, indistinctam *distinctè, incompre- *indiuisam
hensibilem & inenarrabilem substantiam Trinitatis: vbi etsi admittit numerum ratio personarum, vnitas tamen non admittit essentiæ separationem: ita tamen, vt seruemus diuinæ propria naturæ, seruemus propria vnicuique personæ, nec personis diuinitatis singularitas denegetur, nec ad essentiam hoc quod est proprium nominum transferatur. Magnum est sanctæ & incomprehensibile mysterium Trinitatis, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spi-
D ritus sanctus, Trinitas indiuisa: & tamem notum est, quia proprium est Patris vt generaret Filium, proprium Filij Dei vt ex Patre Patri nasceretur æqualis, proprium Spiritus sancti vt de Patre & Filio procederet sub vna substantia Deitatis.

Proprium quoque Filij Dei, vt iuxta id quod scriptum est [c], in nouissimis temporibus [c] *1. Petr. 1. Ioan. 1.* Verbum caro fieret, & habitaret in nobis: ita intra viscera sanctæ Mariæ Virginis genitricis Dei vnitis vtrisque sine aliqua confusione naturis, vt qui ante tempora erat Filius Dei, fieret Filius hominis; & nasceretur in tempore hominis more, matris vuluam natus non aperiens, & virginitatem matris Deitatis virtute non soluens. Dignum planè Deo nascente mysterium, vt seruaret partum sine corruptione, qui conceptum fecit esse sine semine, seruans quod ex Patre erat, & repræsentans quod ex matre susceperit: nam iacens in præsepio, videbatur in cælo; inuolutus pannis, adoratur à Magis; inter animalia editus, ab An-
E gelis nunciatur; vix egressus infantiam, & annũcians mysticam sine instituente doctrinam, inter rudimenta annorum puerilium edens cælestia signa virtutum. DE VERBI INCARNATIONE.

Idem enim Deus & homo, non (vt ab infidelibus dicitur) sub quartæ introductione personæ, sed ipse Dei Filius Deus & homo, id est, virtus & infirmitas, humilitas & maiestas, redimens & venditus, in cruce positus & cæli regna largitus, ita nostræ infirmitatis particeps, vt posset interimi; ita ingenitæ potentiæ Dominus, ne posset morte consumi: sepultus est iuxta id quod homo voluit nasci, & iuxta id quod Patri erat similis resurrexit, patiens vulnerum & saluator ægrorum, vnus defunctorum & viuificator obeuntium, ad inferna descendens & à Patris gremio non recedens: Vnde & animam, quam pro communi conditione posuit, pro singulari virtute & admirabili patientia mox resumpsit.

Hæc ita esse, nec vllam dubitationem oportere recipere, idem Dominus noster Iesus

Christus, ne inter corporis passiones Deus non esse crederetur, aut ne Deus tantùm & A
non homo inter opera mirabilium stupenda virtutum, proposito nos duorum Apostolorum informauit exemplo, Deum esse Christum Dominum nostrum Petri fide, hominem Thomæ dubitatione declarans. Quid enim intercrat, vt quem se homines dicerent,
[a] *Mat. 16* discipulos suos vellet inquirere [a], nisi vt respondente Petro, Tu es Christus Filius Dei viui, notum faceret, hoc non de carne & sanguine proditum, sed à Patre inspirante reuelatum, & per testimonium laudatæ responsionis fides patefactæ fieret veritatis? Quid inter-
[b] *Ioan. 10.* erat, vt apparente post resurrectionem Domino, Thomas [b] tamen aut deesset ceteris, aut solus ambigeret, nisi vt mundus crederet quod ambigens discipulus exploraret; vt dum vnius manibus se pateretur tangi, ad vniuersitatem Fidelium quid esset, possit agnosci? Non ergo ad improbandum discipulum interposita est dubitatio, sed quæsita posteritatis instructio. An ne ad aliud spectat, quod se idem Dominus Cleophæ cum B
[c] *Luc. 24.* alio discipulo, cùm ad Emaus tendentes [c] de se loquerentur, inseruit; & quamquam de resurrectione Domini per mulieres, quæ primæ ad monumentum conuenerunt, agnouissent; tamen vt per eorum dubitationem daret credendi futuris sæculis firmitatem, incipiens à Moyse & omnibus Prophetis, oportuisse pati Christum, & ita intrare in gloriam suam, interpretatus Scripturas ostendit, & per passionem humanam naturam, & diuinam in eo esse per gloriam, multipliciter hæc sanctarum Scripturarum testificatus exemplis?

Hæc apud religiosam conscientiam tuam, venerabilis Imperator, non tamquam ignota dicuntur. Fides enim ipsa, quæ à te constanter asseritur, tibi reddit hoc muneris, vt sensibus tuis & affectum sui inserat, & scientiam, per quam diligentiùs asseratur, infundat. Et tamen interest dispensationis mihi creditæ, vt ego quoque vel apud scientes nota non ta- C
ceam; vt succedente sibi per vices temporum Catholicorum prædicatione sensuum, quod indeficienter asseritur, sine fine credatur.

Latiùs hæc quæ ad Deitatem humanitatemq́. Domini nostri Iesu Christi pertinent, & in eo vnitas duas sine confusione naturas, potui secundùm veterum definita differere, si esset aduersum eos, qui his dissentiunt, disputandum: sed cùm in manibus omnium sint & Synodica cõstituta, & beati Papæ Leonis dogmata; perstrinxisse potiùs pauca, quàm euoluere credidi conuenientius vniuersa. Nunc verò agnoscere satis est, & cauere ita proprietatem & essentiam cogitandam, vt sciatur quid personæ, quid nos oporteat deferre substantiæ: quæ qui indecenter ignorant, aut callida impietate dissimulant, dum omittunt quid sit proprium Filij, trinæ intendunt insidias vnitati. Sed si quæ prædicta sunt, validis teneantur fixa radicibus; nec à paterna traditione receditur, & constanter D
quæstionibus obuiatur. Data septimo Kalendas Aprilis, Valerio viro clarissimo Consule.]

Sic igitur hæc de mysterio sanctissimæ Trinitatis & diuina Verbi incarnatione Hormisda Pontifex scripsit (vt dictum est) Imperatori, quo omnibus Fidelibus profutura promulgarentur vbique; & sic fixa sacra anchora fidei, haud ventorum impulsibus ipsa Christiana religio pateret exposita, arbitrioq́. nouantium impelleretur in syrtes Eutychianæ blasphemiæ: ita planè opportunè monente, prædicante, atque importunè ob maximum rei pon-
[d] *1. Tim. 6.* dus clamante, qui Petro clauum tenenti assidet, Paulo [d]: Profanas vocum nouitates deuita. Iexplodendaq́. tunc penitus nouitas fuit, quantumlibet præseferret speciem pietatis & veritatis, cùm captiosè ab Eutychianis diceretur vnus ex Trinitate passus. Latro planè
[e] *Ioan. 10.* atque fur quisque aliunde ascendens, & non per patens ostium intrans, verbis [e] Domini E
esse conuincitur. Etenim si cor eorum rectum cum Deo fuisset; vtique per viam à Patribus omnibus ceterisq́. Fidelibus calcatam perambulassent; atque sanctè pieq́ue absque ambiguitatum ambagibus dictum ab ipsis fuisset, more maiorum, Deus Filius in carne passus, aut Verbum caro factum passum, siue secunda Trinitatis persona, aut suppositum, siue subsistentia in carne passa. Cùm igitur tot vsurpatis à Patribus nomenclaturis veritas Catholica adeò copiosè pandatur: quid in ambiguitatis angustias eamdem comprimendam oportuit conieciss̃e? Regiam amat viam, perspicuamq́. cupit Catholica fides, vitat obliqua, secreta refugit, anfractus declinat, nescit deuia, vel inaccessa, in quibus scit posse occultari latrones. vnde vel ex hoc ipso iure quisquis in suspicionem adduci possit hæreticæ prauitatis, quantumlibet pietatis speciem præseferat, cùm à communi Ecclesiæ traditione, vocibusq́. receptis abhorret.

Admiran-

A Admiranda sanè Hormisdæ stantis super speculam sedula vigilantia, & imitandum posteris exemplum curæ sacerdotalis, dum & à longè odoratus insidias, ex eminenti cathedra, vt dolos caueant, cunctis Fidelibus clamat: spectandum planè, sectandumq́ue pariter quod edidit dignum specimen inconcussi roboris Pontificij, dum tot litteris flecti, vel latum vnguem moueri minimè passus est à prædecessorum vestigijs, quibus firmiter insistebat: cùm alioqui propositas nouas voces absque fidei præiudicio, apposita interpretatione, ob bonum pacis (vt aiebant) recipere potuisset; vt à successoribus factum est postea, vbi suspicio procul abfuit, & causa recens emersa fieri persuasit: modò verò recta ratione aliud ab eo exigente, noluit eiusmodi patere perfidis aditum, nec per secretum accessum quempiam mentita tessera pietatis admittere, sciens carere postico domum Dei, vnamq́. solùm patere cunctis introeuntibus ianuam Catholicæ veritatis, per quam dumtaxat si quis in- IMITATIONE DIGNVM HORMISDAE EXEMPLVM.
B troierit, saluari possit.

His itaque decretis, scriptisq́. ad Imperatorem Hormisda, vt inuiolatè custodirentur in Oriente, nouitasq́. illa verborum penitus deleretur, ac ne reciperentur qui in communicatione Acacij defuncti essent: hæc vt penitus seruarentur, suas vices legauit idem Pontifex Epiphanio Episcopo Constantinopolitano, qui Apostolicæ sedis nomine lapsos cum libellis reciperet; ita tamen, vt (ne quid subreperet hæreticæ communionis fermenti) singulorum libellos Romam ad ipsum Pontificem mitteret: tantum enim abfuit, vt quod petebant Imperator & alij, vt sineret ob bonum pacis ad Ecclesiam admitti populos qui tenacissimi erant nominum suorum Episcoporum communicatione Acacij pollutorum, vt nec recipi vel vnum pati voluerit, libello non penitus explorato, Romamq́. misso. Quibus intelligas, quanta super omnes Romanus Pontifex polleret auctoritate, licet adhuc sub
C Rege Gotho ipsa Romana lugeret Ecclesia. Sed describamus epistolam ipsam, quam polliciti sumus, eodem argumento quo & scripserat ad Imperatorem, ad Epiphanium ab Hormisda datam, quæ sic se habet [a]:

[a] *Hormis. epist. 77.*

Hormisda Epiphanio Episcopo Constantinopolitano.

HORMISD. EPISTOLA AD EPIPHANIVM.

Multo gaudio sum repletus, quòd circa Ecclesiæ pacem & sanctissimi Imperatoris & dilectionis tuæ tale studium, quale litteris indicasti, legatorum quoque meorum assertione cognoui. Manifesta enim hinc supernæ misericordiæ documenta produntur, quando & humani Principes causam fidei cum Reipublicæ ordinatione coniungunt; & Ecclesiarum Præsules, quod ad dispensationem suam pertinet, officij memores exequuntur. Talibus indigebat post discordiæ procellas religio Christiana rectoribus, qui compressis prouida dispensatione turbinibus, diu peregrinatam pacem, depulsa tempestate, reducerent; & in futura sæcula propositi sui exempla tendentes, sibi ascribendum indubitanter ostenderēt,
D quicquid Deo placitum posteri pro sua imitatione fecissent.

Benedicamus Deum, frater charissime, nostris hoc diebus fuisse concessum; & totis orationum & curarum viribus annitamur, vt quæ per Dei nostri opem bene correcta sunt, ipso adiuuante, per omnia compleantur. Sperandum enim est, vt ad compagem corporis sui reliqua quoque, quæ adhuc diuisa sunt, membra festinent, & à potioribus minora non discrepent. Ad quod cùm me dilectio tua Christianæ studio charitatis hortetur; debet, quod incitat, sequi; & quod amandum suadet, amplecti. Similem enim iam fidei curam gerentes, per religiosam patientiam par etiam præmium de boni operis speramus effectu: neque enim difficultatibus est cedendum. Non fatigatur asperis fides; nec ad cælorum ardua per procliue contenditur; nec remunerationem citra laboris exercitia quis
E meretur. Vnde ne facientes bona deficiamus, specialiter admonemur [b]. Beati etiam, teste Psalmista [c], qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore: quia non initium laboris remunerationem præmij consueuit inuenire, sed terminus. Ergo par studium solicitudinis assumentes, quibus est vna in communione & credulitate societas, quemadmodum de adunata sedi Apostolicæ Constantinopolitana Ecclesia pariter exultamus in Domino, ita de reliquarum quoque (sicut affectuosè admones) redintegratione: curemus primùm, vt fidem, integritatemq́ue nostram immaculatam ob omni contagione seruemus. Nosti enim, frater sanctissime, quæ Ecclesiasticam seruent vincula concordiam, quæ nos ab hæreticorum tueantur insidijs, per quæ etiam canonum custodiatur auctoritas. His in robore suo omni circumspectione seruatis, remedia sperantibus conferantur.

[b] *Gal. 6.* [c] *Psal. 105.*

Habet enim & Ecclesiarum ordo regularum & ipsius forma iustitiæ, vt medicina

rationabilis benignè & fideliter ſperantibus non negetur: nec quiſquam ita eſt ab humanitate diſcretus, quem non à rigore diſcretionis inclinet incauta ſimplicitas. Sed vt cautè hoc citra querelam, aut erroris alicuius næuum valeat expediri, dilectiſſime frater, perſonam meam & in hoc oportet induere, ſcientem & in huiuſmodi cauſis (ſicut prædictum eſt) quid faciendum ſit, quid cauendum: ita omnia prouidenda, vt non ambigas rationem diſpenſationis huius Deo eſſe reddendam: ita tamen, vt eos qui fuerunt vobis communione ſociati, vel per vos ſedi Apoſtolicæ, veſtra nobis ſcripta declarent, quibus etiam continentia libellorum, quos obtulerint, inſeratur. ſic enim & Seueri, vel complicum eius, vel ſimilium abſoluemus errores; nec eorum, qui ſanari potuerint, diſpendia patiemur. Quod ideo ſpecialiter vobis credimus imponendum, ad diligentiam veſtram noſtra onera transferentes: quia non parua iam documenta, reſiſtentes hæreticis, edidiſtis: nec debet de eo ambigi, quem bene contigerit explorari. Simul aſſume remedia medecinæ, ſimul accingere auctoritate iuſtitiæ; & ſic circa ſupplices auctoritate mollire, vt in hæreticorum contagione perdurantes, aut eos qui innocentiam ſimulant, & cum noſtris ſola voce conſentiunt, ab his quibus pro Eccleſiæ reintegratione conſulitur & prouidetur, excludas: nec enim expedit circa hos Eccliſiaſticam temperare cenſuram. Non enim erunt miſerationis bona pro eorum, quibus conſuli oportet, neceſſitate collata, ſi indiſcretè fuerint bonis maliſq. communia.

SVAS VICES DELIGAT EPIPHANIO HORMISDA PAPA.

DE CAVSA ECCL. HIEROSOLYMITANAE.

Et quia Hieroſolymitanorum quoque faciebat in tuis litteris tua dilectio mentionem, quorum etiam ad nos quædam delata profeſſio: neceſſarium duximus vel recenſere quæ ſcripta ſunt, vel reſpondere quæ congrua. Qui ſi ſanctorum Patrum conſtituta cuſtodiunt, ſi illa fidei fundamenta venerantur; ab his, quæ per eos, ſancto Spiritu compungente, definita ſunt, non recedant. Aut enim perfecta ſunt, ita vt ſunt, & adiectione non indigent; aut bene valida, & ideo non mutanda; quando per ea omnia hæreticorum venena compreſſa ſunt: nec quicquam Chalcedonenſis Synodus, quod vtile qualibet diligentia potuiſſet excogitare, præteriit, quæ præcedentium quoque dogmata vel clariùs manifeſtauit, vel repetita auctoritate firmauit, ſpeciale quoddam aduerſus Neſtorium & Eutychetem aggreſſa certamen, alterum Deitatem Dei noſtri Ieſu Chriſti à carne ſeparantem, & ideo ſanctam Mariam Dei genitricem pronunciare vitantem; alterum veritatem carnis in Domino renuentem, quando Dominus noſter Ieſus Chriſtus idem Filius Dei, idem Filius hominis, vna in duabus perſona naturis, diuinitatis & humanitatis carnis, nec naturis adunatione confuſis, non velut quarta perſona addita Trinitati, ſed ipſe Filius Dei exinaniens ſemetipſum & formam ſerui accipiens[a]: propter quod & vnam nec diuiſibilem profitemur eſſentiam Trinitatis, & proprietatem tamen ſuam ſcimus ineſſe perſonis, vnam Patris, vnam Filij Dei cum aſſumpta carne, vnam Spiritus ſancti, & perſonas proprietatibus deſignantes, & per vnitatem eſſentiæ inſeparabile Trinitatis myſterium confirmantes.

[a] *Philip. 2.*

Neque enim ambigi poteſt, Verbum Dei intra matris viſcera per carnem humanam aſſumpſiſſe naturam, nec poſt à ſe intra vuluam naturam vnitione diuiſam: nam vt humanitas ſine Deo edita, ſic in cruce non eſt impaſſibilis diuinitas à carnis paſſione diuiſa: quod Virginis partus & intemerata fœcunditas, & ſingularis à mortuis reſurrectio, & ad cælos declarat aſcenſio. Hæc ſi quemadmodum à Patribus conſtituta ſunt, ſeruant, credant, non definita tranſcendant: à quo tramite qui declinant, ipſi ſibi nebulam dubitationis offundunt. Nobis autem illud Apoſtolicum contentioſis reſpondere neceſſe eſt[b]: Nos hanc conſuetudinem non habemus, nec Eccleſia Dei. Hæc ideo breuiter, quia nec ambigere conuenit de rebus iuxta fidem ſæpius definitis, & penè ſuperuacua eſt allegatio, quæ adhibetur inſtructis, cùm ſuper hac re & ad clementiſſimum Principem filium noſtrum non pauca perſtrinxerim.

[b] *1. Cor. 11.*

Et quia de Hieroſolymitanorum propoſitione reſpondimus: hoc quoque æſtimauimus ſalutis eorum cauſa competenter addendum: vt ſi communionis Apoſtolicæ deſiderant vnitatem, profeſſionem ſuam ſcripto inditam, quam legatis noſtris apud Conſtantinopolim poſitis obtulerunt, aut per ſuos ad nos dirigant, aut fraternitati veſtræ tradant, eodem tamen (ſicut diximus) tenore conſcriptam, quæ ad nos modis omnibus ſub veſtra ordinatione deferatur. Nam de Theſſalonicenſibus, quorum ad nos legati ſub clementiſſimi & fideliſſimi Principis filij noſtri ordinatione venerunt, ne quid omiſiſſe credamur; noſſe vos volumus, ſecundùm hoc quod Domino noſtro Ieſu Chriſto inſpirãte placuerit, cauſam

cauſam omnem noſtri diſpoſitione tractandam: Et ſi quod oportet, impleuerint, ordinanda hæc per fratrem noſtrum & coepiſcopum venerabilem virum Ioannem, ſed & filios noſtros Heraclianum preſbyterum & Conſtantinum diaconum Eccleſiaſtico honore digniſſimos. Ad cauſam pertinentia conſcripſiſſe contenti, gratulati ſumus in viro ordinis noſtri par meritum & religioſum nos inueniſſe propoſitum, & cum legatione mandata ſapientia & moribus congruentem. Votiua enim res & plena gaudij eſt, vt ſint iuſta æſtimatione probabiles, quos communionis & officij contigerit eſſe conſortes. Data ſeptimo Kalendas Aprilis, Valerio viro clariſſimo Conſule.] hactenus ad Epiphanium Hormiſda Papa.

DIMISSI ORIENTALES LEGATI

Sic igitur his pro reſtitutione lapſorum decretis legibus, & de fide Catholica confirmatis veteribus ſanctionibus, quomodo occurrendum hæreticis, atque ſubueniendum ſchiſmaticis foret, ita vt ex omni parte integritati fidei & puritati Catholicæ communionis conſultum eſſet, Hormiſda detentos hieme Romæ legatos de omnibus optimè inſtitutos, & de inſtitutis plenè perſuaſos in pace dimiſit, cuncta ſe obtinuiſſe putantes; dum licet non illa ipſa quæ venerant rogaturi, tamen quæ veritati eſſent conſentanea, traditionibus conſona, diuinis legibus conſentientia, ſacris canonibus congruentia, petentibus vtilia, dantibus non indigna aſſecutos ſe eſſe ſentirent.

QVID PRAESTANDVM A ROMANIS PONTIFICIBVS.

Exemplum planè ab Hormiſda eſt poſteris traditum Pontificibus, quod acceptum ipſe à maioribus reliquit integrè cuſtoditum, non ob gratiam Imperatorum vel Regum quantumlibet importunè petentium, non precibus quorumlibet magnorum Antiſtitum vel ex Synodo ad id præſtandum vrgentium, nõ cuiuſuis dignæ cauſæ prætextu, quo magnarum etiam prouinciarum reſtitutionem fieri pollicerentur, debere Romanos Epiſcopos, quibus curæ eſt cuſtodire depoſitum Chriſtianæ religionis, vel minimum quid deflecti, cùm à maioribus accepta fides vel læditur, aut in ſuſpicionem adducitur, vel traditio ſauciatur, aut illibata ſemper exiſtens communicatio Catholica cuſtodita polluitur. Stet igitur aduerſus Principes indigna conantes Petri ſacerdotale robur immotum, cui & portæ inferi, promiſſione Domini, prævalere non poſſunt.

PAVLVS EPISCOPVS ANTIOCH. SE ABDICAT.

Inter hæc autem Antiochena Eccleſia diu ab hæreticorum anteſignanis poſſeſſa, licet, illinc fugato Seuero, Catholicus (vt vidimus) Paulus datus eſſet Antiſtes, tamen magnopere fluctuauit, non hæreticis (vt priùs) iugiter tumultuantibus, vel ipſis ciuibus inter ſe mutuo confligentibus; ſed, quod dolendum fuit, qui illi Præſul datus erat Paulus, ita moribus labefactatus apparuit, vt tantum abfuerit quod per ipſum ad Catholicam communionem hæretici reſtituerentur, vt etiam Orthodoxi ab ipſius communione deſciſcerent, immo & eius domeſtici ob eam cauſam ab ipſo defecerint: Quamobrem cùm etiam eo tempore, antequam legati Apoſtolicæ ſedis recederent Conſtantinopoli, aduerſus eum ijſdem legatis accuſationum libelli darentur, & poſt eorum diſceſſum aliæ multiplicarentur de ipſo querelæ; malè ſibi conſcius miſer ſponte ſe abdicauit. O mortalium iudicium in perſonis deligendis infirmum! Qui tanta habita circumſpectione legatorum in primis Apoſtolicæ ſedis, Imperatoris, Conſtantinopolis Patriarchæ, & aliorum ibi degentium Epiſcoporum, miro omnium cõſenſu delectus eſt ex multis, tãto omnium præconio celebratus & acclamatus; ille ipſe omniũ deterrimus prodijt atque nefandus, vt ex his intelliges litteris, quas ineunte mẽſe Maio Iuſtinus Imp. ad Romanũ Põtificem dedit his verbis[a]:

[a] *Extant inter Hormiſd. Papæ epiſt.*

IVSTINVS AD HORMISDAM DE PAVLO ANTIOCH. EPISCOPO.

Iuſtinus Auguſtus Hormiſdæ Papæ.

Vt quod in Paulo viro reuerendiſſimo contigit, Apoſtolatui veſtro patefiat: qui ſacerdotio præditus Antiochenæ ciuitatis, ita verſatus eſſe dicitur in multis cauſis, quæ religioſis alienæ ſunt Epiſcopis, vt clericorum ſuorum proditione, habitatorum etiam dictæ ciuitatis, aliorum inſuper frequentium incuſaretur, non tantùm legatis veſtræ ſanctitudinis in hac regia poſitis vrbe (vt ipſos quoque retinere cenſemus) verùm poſt eorum receſſum: qui malæ conſcientiæ ſuæ victus teſtimonio, veritus inſuper, ne quæſtione habita, grauiorem formam exitus rei poſceret; recuſatores libellos obtulit, vt liceret ei ſecedere à ſuſcepto (ſicut dictum eſt) Epiſcopatus officio.

Quoniam igitur cordi nobis eſt & fuit, vt ſemper ciuitatum Antiſtites in amore ſint omnium communi, quorum regendas acceperunt animas: Paulus autem vir reuerendiſſimus vltro ſe ſuo (prout memorauimus) abdicauit ſacerdotio: præſentem epiſtolam duximus dirigendam, vt vobis aperiatur, & orationibus proprijs cæleſte nobis auxilium dignetur acquirere. Data Kal. Maijs, Conſtantinopoli, Iuſtiniano & Valerio VV. CC. Conſulibus.]

sulibus.] Scripsit & de his Epiphanius Constãtinopolitanus Antistes ad Romanum Pontificem epistolam, cuius est exordium: Frequentiores quidem litteras ad vestram beatitudinem, &c.] Licet autem quæ Pauli crimina fuerint, neuter explicet: satis tamẽ fuisse enormia, ex eo quisque poterit existimare, dum suis litteris Epiphanius testatur, ob eam causam nonnullos scandalum passos, sese ab Ecclesia Catholica separasse, ea opinione falsa deceptos, haud rectam esse posse fidem, vbi adeo praua facta virescerent: sed valde pusilli est animi, debilisq. ingenij, immo & insanæ mentis indicium, fidem ex factis hominum, non ex Dei verbis iudicare sinceram. Sed qui se abdicando, hominum sentẽtiam euitasse putauit, diuinum iudicium non effugit, quo dira admodum esse parata scandalum inferenti, testatur Euangelica[a] veritas: vocatus est enim mox ad terrificum tribunal Dei: nam post abdicationem citò morte præuentum fuisse Paulum, in locumq. eius subrogatum Euphrasium, Euagrius ita docet[b]: Paulus, cui dabatur mandatum, vt Concilium Chalcedonense palàm prædicaret, sua sponte decedens Antiochia, certo iam vitæ cursu confecto, commune vniuersæ carnis iter ingreditur. Cuius Episcopatus sedem Euphrasius Hierosolymis Antiochiam profectus capessit.] hæc Euagrius. Sedisse visus est Paulus annos duos tantùm inchoatos: quomodo autem contigerit Euphrasij electio, latet.

DEI VINDICTA IN PAVLVM EPISC. ANTIOCH.

[a] *Mat. 18.*

[b] *Euagr. lib. 4. c. 4. in fin.*

Quæ verò post hæc Hormisda rescripserit, quæve alia operosissimus Pontifex de alijs emergentibus rebus Ecclesiasticis egerit vsque ad sequens biennium, quo superstes fuisse reperitur; extincta face rerum gestarum & temporum, quæ hactenus ex epistolis ipsius nobis illuxit, obscura penitus remanserunt. In hunc vsque annum citati codices Vaticanus & Auellanensis exhibuerunt nobis Hormisdæ & aliorum ad ipsum datas epistolas, post hæc autem altum silentium. Verùm ex rebus superiùs honorificentissimè gestis, cetera quoque ad obitum vsque eadem felicitate propagata esse, existimari facilè potest.

ASTERIVS EPISC. ALEXANDR.

Hoc etiam anno iussu Iustini Imperatoris datus est Catholicis Alexandrinæ Ecclesiæ Catholicus Antistes Asterius nomine, hæreticis tamen impio Timotheo inhærentibus. haud enim passurus erat Orthodoxus Imperator tantam Ecclesiam Catholico carere Pontifice, quæ sub hæreticis Imperatoribus Anastasio atque Zenone graui damno ab hæreticis detenta fuit Episcopis. Habes ergo intercisum esse Nicephori Chronicon, in quo desideratur Asterius Orthodoxus; quem Acta Aretæ martyris & sociorum, de quibus dicturi sumus anno sequenti, quàm fidelissimè produnt. Certè quidem nulla patitur ratio, vt dicatur sub omnium maximè pio Imperatore caruisse Ecclesiam illam aliquo Episcopo Orthodoxo, ne apud eum melioris esse conditionis viderentur hæretici, quàm Catholici.

OBITVS S. BRIGIDAE.

Hoc insuper anno, sub dictis Consulibus, sancta Brigida Scota virgo in Hibernia diem clausit extremum. hæc in Chronico gentilis ipsius Marianus Scotus, cui potiùs assentiendum putamus, quàm ijs qui ante biennium defunctam ponunt. Erupit è glacialibus oris flos iste virginitatis Domino offerendus, ex quo ager ille diuinis foret benedictionibus locupletandus: ita quidem: nam sanctissimis & Apostolicis viris fœcundissimus extitit, feminisque magnitudine animi suum nescientibus sexum, & viros virtutibus superantibus; quarum quidem, præter vetera, extant exempla recentia haud sanè vulgaria: sed de his suis opportunè locis dicendum erit. Porrò Acta præclara huius clarissimæ virginis extant[c], quæ pro animi arbitrio quisque consulere poterit: diem verò natalem eius anniuersarijs cyclis Ecclesia Catholica ipsis Kalendis Februarij digna memoria celebrandum proponit.

[c] *Apud Sur. die 1. Febr.*

IESV CHRISTI ANNVS 522. HORMISDAE PAP. ANNVS 9. IVSTINI IMP. 5. THEODORICI REG. 30.

DE CONSVLATV SYMMACHI ET BOETII.

QVI sequitur Christi annus quingentesimus vigesimus secundus, clarissimorum virorum Symmachi atque Boetij Consulatu aperitur. Hic namque ille Symmachus esse videtur, ad quem idem Boetius scripsit commentarium illum, cuius est titulus: Quomodo Trinitas sit vnus Deus.] cuius viri pariter mentio habetur in Hormisdæ Papæ epistola[d] ad legatos: ex qua colligi posse videtur, Orientalem Senatum dedisse Symmachum, Occidentalem verò Seuerinum Boetium exhibuisse Consulẽ. Porrò Boetij tertius hic numerandus erit Consulatus, si qui superioribus temporibus recensentur duo Seuerini Boetij Consulatus, vnius eiusdemq. Boetij extiterunt. Sed emendes velim apud Bedam, vbi mentio

[d] *Hormis. epist. 66.*

mentio habetur de tertio Boetij Cõsulatu verbis istis[a]: Boetius vir illustris, qui & Patricius fuit, tertium cum Symmacho gessit Consulatũ: ad hunc pauperculæ Britannorum reliquiæ mittunt epistolam, &c.] emenda, inquam, restitueq. loco Boetij, Aetium, cuius tempore ea quę scribit, fieri contigerunt, vt suo loco superiùs dictum est: contigit enim Cõsulatus Aetij cum Symmacho pariter collega anno Domini quadringentesimo quadragesimosexto.

[a] *Beda de Gestis Anglor. lib. 1. c. 13.*

Quod autem ad eiusdem Boetij tertiũ Consulis de Trinitate ad Symmachum elucubrationem pertinet: præstare consueuit hæc ingenium feracissimum Theologicis quoque institutionibus non leuiter quidem tinctum, sed apprimè imbutum occasione emergentium disputationum, quæ his temporibus crebræ erant. Cùm & blaterãtibus insipientibus quibusdam sciolis, & de sacris dogmatibus magno periculo ijsdem inscijs disputantibus, idem Boetius aduersus errorem Nestorij & Eutycheris disertum commentariũ scripsit de duabus naturis & vna persona Christi, in quo sicut in eius tractatione præsefert Theologum disertissimum, ita & in fine operis (qualem decet esse Ecclesiasticum tractatorem) se exhibet modestissimum, dum hæc perorat, quæ vt memoria digna spectanda proponimus:

Hæc sunt, inquit, quæ ad te de fidei meæ credulitate scripsi. Qua in re si quid perperam dictum est; nõ ita sum amator mei, vt ea quæ semel effuderim, meliori sententiæ anteferre contendam. Si enim nihil est ex nobis boni: nihil est quod in nostris sententijs amare debeamus. Quod si ex illo cuncta sunt bona, qui solus est bonus: illud potius bonum esse credendum est, quod illa incommutabilis bonitas atque omnium bonorum causa præscribit.] ita quidem ipse, Deo accepta ferens omnium auctori, quæcumque aduersus hæreticos fuerit scribendo conatus; ex quo sententiam Domini ita dicentis intelligas[b]: Qui quærit gloriam eius qui misit eum, hic verax est.] &[c]: Qui ex semetipso loquitur, mendax est.] Sunt hæc planè symbola, quibus à Deo missos, & qui a Deo inspirati loquuntur, intelligas, cognoscaq. legitimos verbi Dei dispensatores, à quibus[d] potissimùm illud exigitur, vt fideles quis inueniatur. Adiecit ijsdem ferme temporibus in eodem argumento versatus, Vtrum Pater & Filius & Spiritus sanctus de Diuinitate substantialiter prædicentur.] inscripsit enim hoc titulo perbreue opusculum ad Ioannem Ecclesiæ Romanæ diaconum, fortasse illum, qui Hormisdæ in sede successit. At de Boetio Consule hactenus, quem parum nobis fuit ostendisse Consulari purpura illustratum, nisi ex patrocinio Catholicæ fidei maioribus exhibuissemus splendoribus auctum. Sed iam sub tanto Consule res anni huius gestas narrare aggrediamur.

[b] *Ioan. 7.*

[c] *Ioan. 8.*

[d] *1. Cor. 4.*

TRASAMVNDVS REX MORITVR.

Hoc eodem anno, Trasamundus Rex Vuandalorum in Africa, cùm regnasset (vt ait Procopius[e]) annos vigintiseptem & amplius menses quatuor (vt addit Isidorus[f]) ex hac vita decessit, instar Antiochi, desperatione rerum bellicarum sinistrè cedentium nimium afflictatus. Iusto namque Dei iudicio factum est, vt pulsis, relegatisq. omnibus Orthodoxis Episcopis, ipse dirè infestaretur à Mauris, ab ijsdemq. longè imparibus numero vinceretur: quod cùm paulo ante eius obitum accidisse Procopius tradat, hic nos opportunè pergratam ab ipso scriptam recensemus historiam: ait enim[g]:

[e] *Procop. de bello Vuandal. lib. 1.*

[f] *Isidor. in Chron. Vuandal*

[g] *Procop. de bello Vuandal. lib. 1.*

Sub hoc item Vuandali magnum à Maurusijs (*ita nominat Mauros*) incommodum accepere, quale numquam antea contigit. Cabaon Præfectus quidam apud Tripolim erat bello exercitatus & animo vafer: vbi audisset se à Vuandalis bello peti, talia commentus est. Primùm subditos iussit ab omni iniustitia & cibis lautioribus, præterea à mulierum concubitu abstinere; geminum quoque vallum constitui, in altero vt ipse cum exercitu omni virorum esset, in altero mulieres conclusit, pœna mortis apposita, si quis ad id accederet.] hæc auctor de homine, quem quidem haud librorum sacrorum Christianæ religionis expertem fuisse, significare videtur, dum iustitia, ieiunio, ac castitate hostes vincendos esse haud frustra putauit. Sed audi de Mauro maiora, ex quibus magis admiraberis animi eius in rectè iudicando lumen diuinitus impertitum. pergit enim Procopius:

IEIVNIO ET CASTITATE VINCI HOSTES.

Post hæc certos ante mittit exploratores cum his mandatis: Quàm primùm Vuandali exercitum mouerint, si aliquod templum ex his quæ Christiani honorant, profanauerint: vbi statim inde discesserint, contraria illis agant, templum videlicet purgando.] Fuit enim in more Vuandalis Arianis, vt Orthodoxorũ ecclesias omni contumeliarum genere afficerent, ac penitus profanarent: quod Deo summopere displicere, homo etiam non Christianus, Christianarum tamen rerum haud otiosus inspector, considerans, prudens illud scitumque consilium inijt: Hoc enim (pergit auctor) non ab re dicebat, vt Deum, quem Christiani colunt, veneraretur: Nam si (aiebat) vt fertur, pius erit: par est vt iniquos ac ei con-

CABAONIS SCITA CONSILIA.

ei contumeliam inferentes plectat, famulantibus verò præsto sit.] Audiant hæc Nouatores sacrarum ædium profanatores, demolitores, & incensores: & ex euentu rerum Dei iudicio interposito, velint, nolint, probent necesse est sententiam hominis barbari, vt paueſcant quod desuper imminet in sacrilegos venturum iudicium. Sed pergit Procopius: A

VINCVNTVR PIETATE VVANDALI. Igitur exploratores vbi ad Vuandalos venerunt, eosq. Tripolim cum exercitu petere conspexerunt, secuti sunt & ipsi simili habitu ac specie. Vuandali prima die in templis Christianorum se cum equis & alijs animalibus locant, nullum more ipsorum in Deum eiusq. habitationem probrum prætermittentes: sacerdotesq. & ædituos colaphis terga verberantes, more vilium seruorum sibi ministrare cogebant. Erant hi sacri Dei ministri, qui, relegatis ipsorum Episcopis, soli remanserant in ecclesijs ruri positis, vnicum solatium Catholicæ plebis; in quos Vuandali omne genus improperij exercebant. At exploratores (subdit Procopius) vbi discedentes vidissent, mandata Cabaonis protinus exequebantur; templa purgant, stercusq. ac si quid aliud immundum à gente turpissima relictum, educunt, odorem incendunt; sacerdotes ab eis ludibrio habitos adorant; argentum pauperibus præbent, qui pro templis rogantes consistebant. Sic igitur toto itinere Vuandalos secuti, quæ illi profanabant, ipsi continuò sedulitate ac omni pietate resarciebant. B

VVANDALI A MAVRIS VICTI. Vbi verò Cabaon hoc accepit, eueſtigio exercitum in occursum educit, sepijtq. vallo, camelis circa pro muro dispositis, ex eisq. duodecim in fronte collocauit: pueros autem ac feminas, omnemq. imbellem turbam simul cum thesauro in medio ponit: fortissimos quosque ad camelorum pedes cum scutis constituit. Sic itaque collocatis Afris, Vuandali ancipites, quanam aggredi eos oporteret: non enim erant neque iaculatores, neque sagittarij, neque etiam pedites qui in pugnam procederent, sed tantùm equites omnes, hastis plurimùm ac ensibus vtentes, quibus nullo modo eminus aduersarijs nocere poterant: C præterea equi à camelorum aspectu perterrefacti, progredi non audebant. Quapropter magna ipsorum strages, frequentibus ab hoste sagittis irruentibus, facta est. hæc igitur Trasamundus ab Afris passus, paulo pòst decessit Rex annis vigintiseptem.] hucusque Procopius. Scribit eadem Euagrius[a], additq. Vuandalos adeò fuisse bello isto exagitatos, vt ex ingentis numeri exercitu perpauci admodum ad propria reuerterint: quo præclaro & memorabili exemplo demonstratum est, quid pietas possit in bello, quantúmve impietas obsit. & quod est in Psalmo[b]: Cognoscetur Deus iudicia faciens.] cū vel ex hoc tam perspicuo argumento Orthodoxa Ecclesia & in ea habitans Deus intelligatur: vt secundū illud Isaiæ Prophetæ contingat[c]: Cùm feceris iudicia tua in terra, iustitiā discent habitatores Orbis.] tanta verò accepta clade, impium Regem mærore nimio affectum interijsse, iam diximus.

[a] Euagr. lib. 4. c. 15.

[b] Psal. 9.

[c] Isai. 26.

HILDERICVS REX VVANDALORVM. Defuncto Trasamundo Vuandalorum Rege, regno potitur Hildericus filius Hunerici ex filia Valentiniani Imperatoris genitus, vt Isidorus est auctor, qui ait: Iste sacramento à prædecessore suo Trasamundo fuerat obstrictus, ne Catholicis in regno suo ecclesias aperiret, aut priuilegia restitueret: qui priusquam regnaret, ne religionem sacramenti violaret, præcepit sacerdotes Catholicos ab exilio reduci, & ecclesias aperiri.] hæc Isidorus. Sic igitur antequam Hildericus regni administrationem susciperet, omnes Episcopi exules in Sardinia & alibi ab exilio liberi in Africam rediere: de qua Episcoporum restitutione hæc Anastasius in Hormisda: Huius temporibus, Episcopatus in Africam reuocatus est post annos vigintiseptem*, qui ab hæreticis fuerat exterminatus.] ita planè deprauatus in codice numerus restituendus est: tot enim annis regnauit impius Trasamundus, qui eosdem eiecerat ab Africana Ecclesia sacerdotes. Simulac ergo ab Hilderico licentia illa fuit impartita: continuò plebs Catholica cum clero qui Carthagine repertus est, vno consensu, summaq. concordia Carthaginensem Episcopum Bonifacium creauerunt; quem soluti ab exilio Episcopi Carthaginem redeuntes, magno gaudio considentem in cathedra Primatem totius Africæ salutarunt. At quod ad reditum spectat Episcoporum; quos dolentes ac vinctos deportatos in insulam vidimus, eosdem victores cum gaudio remeantes pariter consequamur: hæc autem quomodo se habuerint, Acta sancti Fulgentij feliciùs explicant verbis istis[d]: D

*septuagin ta quatuor

BONIFACIVS CREATVR EPISC. CARTHAG. E

[d] Vit. S. Fulg. apud. Sur. tom. 1. die. 1. Ianuar.

REDITVS EXVLVM EPISCOPORVM CARTHAGINEM

Vt enim est dictatio ipsa finita, *nempe septem libri aduersus scripta Fausti Regiensis de gratia Dei, de quibus (vt vidimus ex epistolis Hormisdæ & Possessoris anno superiori) cōtrouersia Constantinopoli mota erat, atque ad Hormisdam Romam delata*, protinus est longissimæ captiuitatis catena disrupta. Mors enim Trasamundi Regis, & mirabilis bonitas Hilderici regnare incipientis, Ecclesiæ Catholicæ per Africam restitutæ libertatem restituens, Carthaginensi

A ginensi plebi proprium donauit Antistitem, cunctisq. in locis ordinationes Pontificum fieri clemētissima auctoritate mandauit.] hæc auctor, qui agens de reditu omnium episcoporum, S. Fulgentij tamen præcipuè est assectatus vestigia, vtpote ipsius discipulus; eiusq. cum alijs collegis Episcopis reuersionem Cathaginem, triumphi instar, ita describit:

S. FVLGENTIVS QVANTA EXCEPTVS GLORIA. Beatus igitur Fulgentius, postquam sapienter expugnauit Pelagianos, lætificatos meruit videre Catholicos. Inde secundùm quod per eum Spiritus sanctus prædixerat, reuersus est Carthaginem cum omnibus consacerdotibus, vnde solus exierat. Inuenit lætos, quos reliquerat mœstos: inuenit nimia exultatione feruentes, quos reliquerat persecutionis violentiam sufferentes: inuenit habere spiritualem patrem, quos reliquerat dolentes Ecclesiam matrem: inuenit expectantes se cum gaudio, quos reliquerat gementes cum tædio. Tanta enim fuit deuotio Carthaginensium ciuium beatum Fulgentium reuisere B cupientium: sic vniuersus populus expectabat ardenter, quem viderat in conspectu suo pugnasse viriliter, vt alijs Episcopis ante ipsum descendentibus, silens multitudo super littus staret, oculis & mentibus inter omnes Episcopos beatum Fulgentium, quem familiariter nouerat, quærens, & à cunctis nauibus beatum Fulgentium experens.

Vbi verò facies apparuit, immensus nascitur clamor, altercantibus omnibus, quis primò salutaret agnoscendus, quis benedicenti caput supponeret, quis extremis vel saltem digitis mereretur tangere gradientem, quis videre vel oculis procul stantem. Resonabat diuina laus in omnibus linguis. Ad sancti quippe Agilei basilicam sequens populus, & populus præcedens, confessorum beatorum triumphum nobilem celebrabat. Multitudo enim maxima populi beatum Fulgentium, quem plus ceteris honorabat, concurrens alacriter comprimebat; donec cauta quorumdam Christianorum prouisio rotam in circuitu C faciens, æstuanti liberum præberet iter in medio transeunti.

CARTHAGINENSIVM OBSEQVIA ERGA S. FVLGENTIVM. Probare tamen adhuc Dominus cupiens virorum fidelium charitatem, copiosis imbribus ambulantes mirabiliter inundauit. Et quis opera pietatis enarrare valeat absque dispendio veritatis? Immensa pluuia neminem terruit, aut obsequium sacerdoti glorioso præbere prohibuit: immo potiùs, veluti benedictione cælesti desuper descendente, tantum fides nobilium creuit, vt planetis super beatum Fulgentium gratanter expansis, repellerent imbres, & nouum tabernaculi genus artificiosa charitate componerent, imitatores eorum effecti, qui prioribus temporibus Saluatori super pullum asinæ considenti & Hierosolymam venienti vestimenta sua (sicut Euangelium loquitur[a]) in via sternebant. Vix ergo appropinquante vespere sanctæ memoriæ Bonifacio Episcopo *Carthaginensi* repræsentati, benedixerunt omnes & laudauerunt communiter Deum.] Quidni præ ceteris sanctus Fulgentius fuit illis omnibus maioribus obsequijs frequentandus, qui præ ceteris (vt superiori Annalium tomo dictum est) steterat aduersus Vuandalorum regem persecutorem intrepidus, dictis scriptisq. in meditullio ipsius vrbis Carthaginensis Principem exagitans Arianum? sed iste fuit meritus de victoria adepta triumphus. Pergit verò auctor: D

[a] Mat. 21

Tunc beatus Fulgentius per omnes vicos ciuitatis Carthaginensis, vbicumque transibat, manibus & oculis demonstrabatur, laudibusq. innumeris prædicabatur. Postquam autem cum gaudentibus gaudens, qui priùs fleuerat cum flentibus, cunctorum desideria satiauit; vale faciens fratribus, egressus est de Carthagine, per omnes prolixi itineris vias gaudia maiora reperiens, in occursum suum populis vndique tendentibus cum lucernis & lampadibus & arborum frondibus.] erant obsequia ista lætitiæ signa, quibus & festos dies E adornare Fideles consueuerunt, vt alijs superiùs exemplis est demonstratum. Sed addit auctor: Fauor & gloria ineffabilis beatum Fulgentium mirabiliter in conspectu omnium fecerant gloriosum. Per omnes Ecclesias tamquam proprius Episcopus susciebatur, & sic de reditu eius omnis Bizacena prouincia velut plebs vna gaudebat.] memores omnes quantum deberent viro, qui in tanto naufragio Ecclesiæ Africanæ, velut alter rediuiuus comparens Augustinus, verbi prædicatione, scriptorumq. editione ora impiorum obstruxerat, regiamq. potentiam reddiderat imbecillam, glorioſaq. confessione ac fidei professione pro miraculo inter hostes in ipsa Carthaginis vrbe Catholicam fidem fecerat tunc triumphare, cùm omnes Episcopi Africani vincti in exilio tenerentur.

PLVRIMVM DEBVIT FVLGENTIO ECCLESIA AFRICANA

At quid ipse Fulgentius, cùm tot tantisq. ouationibus populorum vbique susceptus, & longiori via, longiori esset auctus vbique triumpho? non inflatur, sed maiora inde hausit virtutum emolumēta. Nam audi eius discipulum ipsius vestigia cominus assectantem:

Quem,

FVLGENTII HVMILITAS D. GNVM EXEMPLVM

Quem, obsecro (inquit) gloriæ huius non extolleret magnitudo? beatum tamen Fulgentium ad maius humilitatis studium prouocauit. Veniens namque cum gloria populari, dignitatem Pontificis priuilegio specialis venerationis accumulans, postquam cathedram sedit, inter monachos adhuc habitare desiderauit. Et ne videretur Abbatis Felicis aduentu suo minuere potestatem, imperandi monachis omnē sibi ademit voluntariè facultatem, non suam, sed alterius volens ipse quoque facere voluntatem. Et qui adhuc monachus dispensationem susceperat fratrum, iam Episcopus dominari noluit in proprio monasterio: sic solicitè cauens, ne Felicem contristaret Abbatem, vt exhibens superuenientibus hospitalitatem, si quando vel multiplicari panem, vel aliquid ampliùs exhiberi necessitas expetisset, Abbatis primò Felicis consilium requireret.] Ecce quales esse consueuerunt magni sanctæ Ecclesiæ pugiles, nempe in prœlio fortes, in pace humiles; aduersus hostes ante omnes, leonum instar, impetu insilire, inter fratres autem cōuersos in agnos humi cubare. B

Reliqua verò de Fulgentio suis locis sumus inferiùs reddituri.

FELICITATES HORMISDAE PAP.

Hæc autem peracta hoc tempore esse noscuntur, secundùm Anastasium Bibliothecarium, sub Hormisda sanctissimo Papa. Ità planè Deus beatissimum Patrem hac etiam benedictione auxit, vt post restitutam Orientalem Ecclesiam Catholicæ communioni, Africanam quoque longa persecutione vexatam, atque nouissimè à Trasamundo Rege, omnibus electis Episcopis, proculcatam, temporis ferme momento viderit liberatam, & pristino splendori (vt licuit) restitutam. Sic igitur his & alijs à Deo muneribus locupletatus, tandem ab eodem præmia de laboribus & coronas de victorijs accepturus, sequenti anno ad superna est postea euocatus; quasi, senis Simeonis instar, iam responsum à Domino accepisset, non visurum se mortem, nisi videret Christum Domini, nempe dissoluto schismate, Orientalem vnitam Ecclesiam, & Occidentalem in Africa, sublato persecutore tyranno, in integrum restitutam: vt his visis, licuerit ipsi sacrum illud cygneum cum eo occinere canticum[a]: Nunc dimittis seruum tuum, Domine, secundùm verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium] non Orientalium tantùm & Occidentalium Africanarum, sed & aliarum, quas ipse fortasse nec nomine nouerat, nationum; vt ex ijs quæ proximè dicturi sumus, intelliges. C

[a] Luc. 2.

DE PROPAGATA FIDE APVD GENTES.

Inter alia igitur plurima, quæ à Deo consecutus est Hormisda Pontifex beneficia, illud quidem haud leuioris momenti censendum esse videtur, quod hoc ipso anno copiosa Dei misericordia factum est, vt oues alias, quæ non erant ex hoc ouili, reliquo vniuerso gregi coniungeret, cùm videlicet barbaræ ac ferè gentes adhuc nesciæ ferre Christi iugum, experteſque diuinæ legis, sepultæ diu erroribus, atque effusæ tenebris veræ religionis ignorantiæ, ad fidem Christianam capessendam accesserint, venerintque Constantinopolim ad Iustinum, quem scirent esse maximè pium Imperatorem. Tot secum bona vexit restituta Catholica fides, quæ schismatis libera nexibus, iam arctis & angustis suis nesciens contineri limitibus, ad externos longè positos Euāgelium propagauit, & (quod mirabilius fuit) nemine prædicante, dicente licet Apostolo Paulo[b]: Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autē audient sine prædicante?] ita quidem. Verùm secundùm eiusdem Apostoli sententiam[c]: Non priùs quod est spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale] accidit, vt auidus terrenæ gloriæ Rex Lazorum, qui à maioribus dicti sunt Colchi, iungi se cupiens Romanorum Imperatori, obicem infidelitatis studuerit remouere, probè sciens nullis alijs quempiam arctioribus vinculis stringi posse, quàm si religionis nexibus animus religetur. At quonam pacto ista se habuerint, ex priscis auctoribus narrare aggrediamur. D E

[b] Rom. 10.

[c] 1. Cor. 15.

REX LAZORVM CONVERSVS AD FIDEM.

Hoc ipso igitur anno, qui numeratur quintus Iustini Augusti, præuio Rege suo, Lazorum populi ad Christianam fidem conuersionem contigisse, ex Theophane scribit auctor Miscellæ, cùm ait[d]: Quinto anno Imperij Iustini Zatus Rex Lazorum venit Byzantium ad Iustinum, & rogauit eum, vt fieret Christianus, & ab eo appellaretur Imperator Lazorum. At Imperator grandi cum gaudio illo susceptо, illuminauit eum, & filium appellauit. Profectus autem Lazorum Imperator à Iustino, portauit coronam & chlamydem Imperatoriam albam.

[d] Miscel. lib. 15

*Cadabes

Quo comperto Cabades* Rex Persarum significauit Iustino, dicens: Quia cùm amicitia & pax sit inter nos; quæ inimicorum sunt, agis; & eos qui sub potestate Persarum erant à sæculo, assumis. Qui rescripsit ei: Nos nequaquam subiectos Imperio tuo assumpsimus, neque

A neque subuertimus: sed ascendens Zatus ad Imperia nostra, procidens deprecatus est, vt à sceleſto & pagano dogmate, impijs sacrificijs, & errore dæmonū liberaretur, & accederet ad Creatorem omnium Dominum, & fieret Christianus. Hunc nos baptizantes, absoluimus ad propriam regionem. Ex tunc ergo fracta * est amicitia inter Romanos & Persas.] hæc ibi. habet eadem Zonaras[a] & Cedrenus[b], necnon & Anastasius Bibliothecarius in Chronico, sed anno superiori; Agathias verò sub Iustiniano Imperatore id factum tradit: idemq. affirmat, hos quos Lazos dicimus appellatos fuisse populos, Cholcos antiquitus nominatos. Porrò vt hæc sub Iustino potiùs facta dicamus, præter maiorem numerum testium, illud magnopere persuadet, dum Procopius[c] ait, à Iustiniano Imperatore restauratam fuisse apud Lazos ecclesiam iam vetustate collabentem: vt planè certum sit argumentum ante Iustiniani tempora Lazos pietatis fuisse cultores.

* facta

[a] Zonar. 3. par. Annal.

[b] Cedren. in Compend. hist.

[c] Procop. de ædif. Iust. Imp. orat. 3.

B Vnde autem Lazorum Regi in mentem venerit, abdicata idololatria, fieri Christianum; conijci potest, quædam semina pietatis in animo concepisse, cùm (vt superiori tomo dictum est) sub Leone Imperatore Constantinopolim venit, atque eidem ab ipso Leone Christianæ religionis miracula in vno homine eius cultore fuere demonstrata; cùm videlicet ostensus ei fuerit magnus ille Daniel super columnam viuens, cognomento Stylita: quod veluti grande portentum idem magnificè prædicans, inde recessit propemodū Christianus. Sed dubium alicui esse potest, an hic ille fuerit Rex Lazorum tum iuuenis, modò senex: verùm potiùs existimamus (id testante Agathia) fuisse eius successorem filium, qui paterna relatione tamquam radio lucis in tenebris illustratus, pedetentim diuinæ gratiæ adminiculo ad Christum lucem[d] veram omnem hominem illuminantem aduenerit.

LAZORVM REX S. DANIELIS EXEMPLO PERMOTVS.

[d] Ioan. 1.

Procopius[e] de Lazis atque eorum confinibus Iberis texens historiam, hæc de bello à C Persarum Rege hoc tempore excitato habet: Cabades autem quamuis maximè in fines Christianorum excurrere optaret: nullo modo potuit, casu, quem iam referam, superueniente. Iberi qui Asiam incolunt, prope Caspias habitant portas ad Boream pertinentes; ipsisq. finistrorsum terra Lazorum, dextrorsum autem ad Orientem Persarum gētes sunt. Is igitur populus & Christianus est, dogmaq. fidei præter omnes quos sciamus, obseruat: subditi Regi Persarum sunt. Hos Cabades ad fidem deferendam compellere conatus, Regi eorum Gurgeni cùm alia mandauit ex suorum fieri consuetudine, tum mortuos terræ minimè conderent, sed auibus canibusq. Persarum more proijcerent. Quapropter Gurgenes ad Iustinum Imperatorem confugit, eius implorando fidem, ne Iberos à Persis Romæi iri perditum sinant. Ille verò alacriter re susceptа, Probum Anastasij Principis sororis filium virum Patricium ad Bosphorum misit, vt Hunnorum exercitum ad præstandum auxilium D Iberis induceret. Est enim Bosphorus ciuitas maritima siniſtrorsum Euxinum pontum nauiganti, hinc Chersonesus iter dierum viginti distans, in quorum medio Hunni cuncta possident. Bosphoritæ iamdudum liberi incolunt, ac Iustino nuper sese commisere.] quomodo autem Iustinus Imperator has gentes à Persis defendere curauerit, idem Procopius pluribus narrat. Sed hæc nobis satis ad intelligendum omnia dexterè cessisse Principi Orthodoxo, cuius se fidei externi populi committerent, & fidem Christianam ab eodem Gentiles quærerent, quem sciebant Deo esse fidelem.

[e] Procop. de bello Persic. lib. 1. DE CONATV REGIS PERSARVM CONTRA IBEROS.

Iam verò ex Iberis atque Lazis ad Homeritas peregrinans ducatur oratio: penes quos à temporibus Constantij Augusti coalescere Ecclesia cœpit, vt suo loco pluribus dictum est. quorum si quis antiquiora tempora repetat, eos ipsos esse reperiet, ex quibus Regina Saba progressa est audire sapientiam Salomonis; ex ijs etiam sub primordijs nascentis E Christi Ecclesiæ venisse eunuchum Candacis Reginæ Aethiopum in Iudæam venerari templum, & redijsse effectum iam ipsum Christi templum per sacrum baptisma. Quorum populorum etsi cetera obscura, clarissima tamen sunt & cælesti luce micantia, quæ apud eos ab hoc anno quinto Iustini Imperatoris illic cœpta sunt agi, & quomodo à Iudæis ibidem dominantibus Ecclesia illa dirè vexari cœpit, & in ea persecutione complures coronam sunt consecuti martyrij, ab auctore quidem integerrimæ fidei, ciusq. temporis scriptis prodita, sed postea alterius nomine edita, nempe Metaphrastis, qui in his nullam præterea nauauit operam, quam vt exscriberet, & in tomum à se collectum vitarum Sanctorum inferret. Astipulantur absque dubitatione rerum gestarum certæ veritati Græci auctores, Zonaras, Cedrenus, Nicephorus, atque alij. Illustretur igitur, sicut & ceteri, præsens tomus nobili purpura tincta sanguine martyrum; & pretiosiora includat dona, quàm illa quæ attulit Regina Saba ad Salomonem. Narratio fructuosa eo accedet gra-

DE HOMERITIS IN CHRISTVM CREDENTIBVS.

tior, quo veritati intelliges in omnibus consentire. Demoremur in his libenter, & videamus vno eodemq. coalescere vbique Spiritu sanctam Ecclesiam, & sicuti vna viuunt anima omnia vnius corporis membra, ita vnum eumdemq. Deum se omnia in omnibus solitum exhibere. Erit planè, vt horum egregiè factorum inspecta pulchritudine, quis iure deploret quæ præteritis temporibus in eadem Ecclesia memoria digna facta creduntur vel silentio prætermissa, vel iniuria temporum perdita. Sed ipsam hîc referre historiam aggrediamur, quæ sic se habet: A

[a] *Apud Surium 24. Octobr. tom. 5.*

ELESBAAN CHRISTIANVS REX AETHIOPVM DVNAAN HEBRAEVS HOMERITARVM REX INIMICISSIMVS CHRISTIANORVM.

Instabat iam quintus annus ex quo Iustinus acceperat sceptra Romani Imperij: quo quidem tempore imperabat etiam Aethiopibus Elesbaan, vir qui propter pietatem & iustitiam apud omnes maximum nomē fuit consecutus, in ciuitate autem Auxume Regiam construxerat. Ditione tenebat Arabiam Felicem, quæ olim quidem Saba, nunc autem vocatur Homeritis, Dunaan Hebræus, vir impius & Christianorum generi inimicissimus; qui etiam omnes qui erant in sua potestate, habebat circumcisos, partim quidem Iudaicam sequentes superstitionem, partim autem planè Gentiles Soli & Lunæ sacrificantes & dæmonibus, quos etiam more gentis honorabāt fanis & columnis. Porrò autem ab Elesbaan odio habebatur Hebræus; quod omnibus ferè qui sunt sub cælo Christum Deum prædicantibus & verum Dei Filium, & nobis factum carne similem, ipse eum vilipendens inficiabatur hæc omnia, velans & adumbrans suorum maiorum scelus, quod in cruce admiserant: adeò vt Rex pius sæpe cum eo bello congressus, vi fuderit atque fugarit, & tributum pendere coegerit. B

NAGRAN CIVITAS CHRISTIANAM SVSCEPIT FIDEM.

Verùm ille quidem non stans pactis conuentis, insurrexit contra Regem Elesbaan: Elesbaan autem eum rursus valido odortus exercitu, fortiter expugnauit & in fugam conuertit. Denique ad illum cauendum relicto exercitu, in suam redijt ditionem. Interim non poterat Hebræus quiescere: sed vt acceptæ cladis doleret ignominiā, cùm suos collegisset, & eos qui erant in præsidio inuasisset, omnes bello perdidit; & iussit omnes qui inueniebantur Christum esse Deum confitentes, citra vllam interire misericordiam. Nullus autem fuit ex ijs qui erant sub ipso Christianis, qui se non huic impio edicto submiserit, illius animi reformidans iniuriam, deditionem quidem facientes, verùm nequaquam impietatem sectantes, sed pro fide Christiana tuenda mortem oppetentes, vt quæ paulo inferiùs dicentur ostendunt. Sed pergit auctor: C

Quædam tamen ciuitas frequens populo sita in Homeritide, quæ vocatur Negran, cùm iam longo abhinc tempore venisset ad agnitionem veritatis, & pietatem suscepisset, nempe ex quo Constantius Magni Constantini filius ad Sabæos, qui nunc vocantur Homeritæ, orti verò sunt ex Cæturia Abrahæ, misit legatos: & Rege illius gentis muneribus sibi conciliato, ædificauit hac in ciuitate ecclesias: & quendam virum pium, qui ad vitam declinabat monasticam, & moralibus & actiuis virtutibus erat magnus, atque adeo omnibus sui temporis superior, misit, vt præesset ijs qui ad veram accesserant religionem. Quo quidem tempore, Iudæis resistentibus, & barbaro suadentibus ne tam facilè hospitem admitteret in ciuitatem, neque circa res diuinas aliquid innouaret, nisi priùs vir religiosus aliquod signum ostenderet (quomodo solent isti petere, vt qui sint increduli) quod quidem si præstiterit, tunc ei concederet ingressum in ciuitatem. D

[b] *Mar. 16.*

Ille diuinis fretus promissis, quòd signa [b] sequerentur eos qui crediderint, annuit citra vllam dubitationem, & eorum quæ petebantur miraculorum magnam ostendit operationem. Ab eo autem tempore ciuitas Dominum purè colens, & Orthodoxa diuinorum Patrum sequens dogmata perseuerabat, si quid erat mali, repellere, & alienam effugere religionem, adeò vt ne sineret quidem eam ad aures peruenire. Inuidens ergo malignus, totum (quantus erat) subiens Hebræum, eum armat aduersus ciuitatem, partim quidem opinans fore vt id esset molestum pio Regi Aethiopum, partim autem eo spectans, vt in Christum suam expleret insaniam, & genus Christianorum omnino euerteret. E

DVNAAN OBSIDET NAGRAN CIVITATEM

Itaque venit validum ducens exercitum: & cùm circumcirca esset castrametatus, valloque & fossa omnia circumdedisset, obsedit Nagran, minitans se illam expugnaturum, & omnes qui in ipsa erant interempturum, nisi cruce Domini à ciuibus in excelso posita, quam execrationis signum (proh dolor!) stultus vocabat, ad nihilum redacta, deinde Christum quoque negassent, qui fuerat in ea suspensus.] Vides vbique gentium in vniuersa

A uersa Ecclesia laudabilem illum semper viguisse morem, vt cruces à Fidelibus colendæ in sublimi loco cunctis perspicuæ ponerentur? Sed pergit auctor: Quod quidem eo consilio faciebat, vt cùm eos illo, quod inde veniebat, præsidio nudasset, hoc tam valido destitutos auxilio inuaderet. Quidam ergo execrandi illius Regis satellites in orbem obeuntes ciuitatem, cædem vociferabantur: Et si parerent quidem, dicebant fore vt dona & honores consequerentur: sin autem non parerent, & Galilæo animum adhiberent, pro monarchia inducentes multorum principatum, igni & gladio traderentur. Porrò autem ipse quoque Dunaan execranda & audaci lingua his falsa quædam addebat, & iactanter dicebat: Nullam potuit Iesus opem ferre Christianis in mea potestate constitutis, quos omnes & ipsos illorum sacerdotes & monachos gladio & igne priùs consumpsi, ne parcens quidem sacris illorum templis: & nunc maximo coacto exercitu,
B nempe centum viginti millibus hominum, ad vos veni aut omnino persuasurus, aut perditurus.

Ciues autem: Videmus, dixerunt, ò Rex, te linguæ multùm indulgere, & attribuere imbecillitatem ei qui est solus Deus. Sed Rapsaces [a] dux exercitus Sennacherib non paruum tibi dederit exemplum: qui cùm ipse quoque aliquando in Deum magna loquentem & iactantem vibrasset linguam, quot hominum millia perdiderit, & cum quanto dedecore recesserit, pauci sunt qui nesciant. Quòd autem nos accusas, quòd multorum principatum & multos deos inducamus: nos qui multis abhinc sæculis tamquam hereditatem à maioribus veram accepimus religionem, nec monarchia in arctum adducimus diuinitatem, nec abundantia personarum adducimus multorum principatum; sed vnam naturam citra diuisionem in tres personas diuidentes, Patrem & Filium & Spiritum sanctum con-
C fitemur. Filium verò ipsum, quem vos contumelijs incessitis, hominem esse factum, vt diuina prædixerunt responsa, & à vestris maioribus actum fuisse in crucem propter salutem omnium, cùm illi malè ignorassent dispensationis diuinæ mysterium: & tertia die resurrexisse à mortuis, & rursum in cælum ascendisse, & in altum sublatum fuisse ad suum Patrem, & credimus & prædicamus.

[a] *4. Reg. 19.*

QVID CHRISTIANI RESPONDERINT IVDAEIS.

Non sustinentes autem hos sacros audire sermones aures profanæ, ad facta se contulerunt. Itaque ad obsidendam Rex conuersus ciuitatem, aduersus eam mouebat omnes machinas, omnes exitus diligenter custodiens & muniens; & putans fore, vt multorum dierum fames eos in suam redigeret potestatem. Et cùm collegissent omnes Christianos qui erant in agris & suburbijs, alios quidem interemit, alios verò ijs qui erant in eius ditione vendidit in seruitutem. Cùm autem pij ciues se aduersus omnia fortiter defenderent, &
D tempus quod terebatur, tyranno spem reddidisset valde exilem: statuit dolo capere ciuitatem. Itaque petit vt ei liceret ingredi ciuitatem, videlicet vt sciret ea quæ ibi erant, priùs terribili prolato iureiurando, & ijs quæ dicebantur, interposito ipso legis Deo, se nihil eis esse facturum præter ea quæ consueuerant, neque coacturum vt patriam abiurarent religionem, neque aliquod aliud malum magnum aut paruum eis esse facturum, sed solùm ea visurum quæ sunt in ciuitate, & annuum tributum accepturum quod priùs dabatur; deinde autem se illinc statim excessurum.

DOLO DEDITIONEM CIVITATIS TENTAT DVNAAN.

Hæc cùm dixisset, & pacta conuenta inijsset, & postremum iurasset iusiurandum: persuadet ijs qui sunt in ciuitate, cum Deo vniuersorum permisissent, qui est testis sacramenti, & hoc solùm dixissent: Regibus non cedere didicimus. Quòd si tu secus statueris facere quàm nobis dixisti; Deus, qui est spectator iurisiurandi, id omnino vlciscetur, neque diu
E differet vindictam. Nobis autem, dicebant, ò Christe Saluator & Fili Dei & Deus, pro te vel omnibus priuari facultatibus atque adeò ipsa vita, non est leue lucrum. Absit autem vt tuum nomen negemus, vt est impiorum institutum: nec si tale quid fecerimus, nos ô Sol aspicias. Quæ simulatque dixissent, totas portas aperiunt, & intra ipsam ciuitatem, tamquam lupum in stabulum, malum Regem admittunt. Ille autem cùm & figuram & situm & illam ciuitatis laudasset frequentiam & ciuium quoque splendorem, egressus est, in eos qui habitabant ciuitatem grauia versans (vt indicauit exitus) iusiurandum & pacta conuenta, & quæcumque alia eis præbuit ad fidem faciendam, esse existimans puerilem deceptionem.

INGREDITVR DVNAAN NAGRAN CIVITATEM.

Cum autem iam se pararet ad eos euertendos, vocat extra ciuitatem. Aderant verò quicumque erant insignes opibus & gloria: præ ceteris autem is qui & canitie & sapientia & morum modestia erat præstantissimus, diuinus inquam Arethas, cui ipsi quoque

DVNAAN VINCVLIS ARCTAT NOBILES CIVITATIS

fuerat commissum regimen ciuitatis. Omnes igitur commendabant, extollebant, laudibusque celebrabant, & omnem honorem tribuebant ei qui videbatur esse seruator & Rex. Ille autem sibi culpæ dandum esse tribuens quod differret cerni malus, non amplius expectans, aperit quod intus latebat Dunaan. Et iussit protinus omnes custodiri in vinculis: deinde etiam priuauit facultatibus, & rogauit, vbinam esset Paulus eorum Episcopus. A

SACERDOTES, MONACHI, ET VIRGINES COMBVRVNTVR.

Cùm autem iam duobus antè annis eum intellexisset esse mortuum; non habens in quem iram immitteret, contendit ad puluerem, & iussit sepulchrum effodere, & illius corpus comburentes in aerem ventilare. Aliud quoque excogitat furiosa anima, nec eam capit satietas aliquid moliendi aduersus Christianos: sed iubet accendi rogum, qui multa aleretur materia: & statim ciuitatis & eius quæ est circum circa regionis sacerdotes & monachos & Deo consecratas virgines, quinetiam feminas quæ vitam degerant monasticam, omnes simul in eum injici: Ij enim, inquit, sunt planè causa aliorum interitus, persuadentes Crucifixum colere tamquam Deum. B

CIVES ET ARETHAS TENTANTVR.

Ad hæc, perinde ac non sufficeret quod factum fuerat, ad eius incomparabilem ostendendam improbitatem, vt alios quoque sibi subigeret, vehementer contendit: & iussit præcones obire ciuitatem & regionem, proclamantes, vt Christum negarent, & viuerent Iudaicè, eademq. quæ Rex sentientes. Porrò autem ipse quoque Rex Arethæ similia consulebat, quod ipsi quoque norũt Romani, illius maiores in crucem egisse hominem. Quomodo enim, dicebat, fuisset flagris cæsus Deus, qui est natura incorporeus? Quomodo autem mortem adeò turpem & ignominiosam natura gustauerit immortalis? Alioqui autem multi quoque ex Romanis, qui sunt apud vos, iactantes se Nestorium habere magistrum, ipsi quoque rursus dicunt, se non vt Deum, sed vt hominem & Prophetam quem- C

DVNAAN APOSTATAE IN CHRISTVM BLASPHEMIAE.

dam oportere Christum honorare. Quæ nisi vera essent, nec ego ad tantam processissem insaniam, vt ipse negarem in Christum fidem, & vos ad similem vocarem negationem.] Vides Dunaan non simpliciter fuisse Iudæum, sed ex Christiano apostatam desciuisse iam antea ad Iudæos. Sed pergit: Quomodo enim qui legem quidem tueor, & patrios mores & ritus valde amplector, repello autem quicquid fuerit noui, & ideo Iesum quoque odio habeo hominem, qui diuinitatem sibi impudenter attribuit. Neque enim Soli & Lunæ, neque alijs rebus creatis, neque dijs Gentium rogo vos cultum tribuere (absit vt sim adeò emotæ mentis) sed Deo soli, qui omnia producit, & est pater rerum generatarum, qui cùm sit impatibilis & expers materiæ, generare nescit patibiliter.

CONFESSIO ARETHAE ET SOCIORVM.

Cui generosus Arethas cum socijs: Cur hæc dixisti, ô Rex? Neque enim dicimus Deum gignere patibiliter, sed impatibiliter, vt mens sermonem gignit. Illum autem asserimus no- D
stræ naturæ motum misericordia misisse Filium, ad hominum inquam beneficium; adeò vt carnẽ acceperit ex puella virgine, & per omnia nobis similis factus sit absque peccato, & omnia impleuerit quæ de ipso à Prophetis multis antè annis dicta sunt; quæ quidem tu quoque scis, qui legisti illorum libros: qui etiam sæpe per miracula, quæ sunt supra hominem, ipsam ostendit diuinitatem, & se suscepisse carnem non est inficiatus. Quid opus est pluribus? Nos cùm & Deum & Dei Filium confitemur, & pro vniuersa respondemus ciuitate, & alijs Christianis qui sunt nobis subiecti: neque vllum est genus tormenti, quod non propter ipsum parati simus pati. Quis enim nos separauerit à charitate Christi? Nihil autem rei nobis est cum Nestorio, vel cum alijs qui eo morbo quo ipse laborant: qui hominem, qui citra diuisionem & per hypostasin vnitus est Deo Verbo, summa impudentia diuellentes à Verbi diuina hypostasi, per se consistentem & solum hominem ausi sunt E
dicere Verbum, quod in carne apparuit. Qui etiam, vt merebantur, à diuinis Patribus electi sunt è catalogo Orthodoxorum, & sunt in æternum traditi anathemati. Sed non prætermittet (hoc certò scias) qui maledictus à te appetitur Dominus, quin cuestigio pœnas sumat tuorum audacium cœptorum, cum alteriùs inquam tuæ blasphemiæ, tum iurisiurandi, quod à te fuit conculcatum & euersum, ô in primis impie & scelerate.

INGENS MVLTITVDO MARTYRVM.

Ille autem cùm eorum loquendi libertatem partim sustinuisset, maximè autem Arethæ sapientiam & alium omnem splendorem esset reueritus, benignis verbis eos cœpit lenire, eisq. dona & honores proposuit, acrem ipsorum zelum in pietatem sic refrigerare machinans. Postquam autem vidit martyres omnino aures non præbere promissis, contra autem quàm poterant clarissima voce clamare: Non te negamus, qui es vnus Trinitatis, ô Verbum

A bum Dei & Christe: neque enim irridemus susceptæ carnis dispensationem; neque tuis, quas propter nos passus es, perpessionibus & cruci Iudaicæ insultamus. eos quidem vinctos adhuc detinuit; in aliam autem multitudinem, quæ collecta fuerat ex omni genere & ætate, mortis tulit sententiam.

GLORIOSA CONFESSIO FEMINARVM.

Vxoribus verò & liberis eorum qui detinebantur martyrum, ante oculos eorum adductis, prouocabat ad Christi negationem, partim quidem minis, partim autem blandis verbis eas aggrediens, nonnumquam omne supplicij genus in eas intentans, liberorumq. & parentum & facultatum & ipsius quoque patriæ eas terrens amissione. Illæ autem dicebant: Omnibus, ò Rex, quæ a te offeruntur, siue ea sint bona, siue aliter se habeant, lubenter hodie renunciantes, quæ à te maledictis incessitur Christi crucem extollimus; & qui in ipsa nostram procurauit salutem, Christum sequimur. Esset enim à ratione alienum & ni-
B mis effeminatum, ex nobis quidem alias quæ cum talibus viris cohabitarunt, qui mortem propter Christum elegerunt, alias autem quæ virginitatem exercent, vt quæ Christo sint desponsæ, non esse animo masculo, & vestram iram planè inconsideratam non nostro sustinere corpore.

FEMINAE CHRISTIANAE IVBENTVR OCCIDI.

Rex autem: O feminæ, inquit, possum vos meritò magnæ accusare stultitiæ, quòd hominis plani & præstigiatoris, & qui violenta morte perijt, gratiam eligitis, & voluptatibus præsentibus spem, cuius incertus est exitus, præferre statuistis. Quædam autem ex acrioribus matribus & monachis non ferentes Christi contumelias, vsæ sunt in Regem verbis asperioribus, eum ipsum, quem maledictis incesserat, Christum vocantes ad vltionem. Quod quidem ægrè ferens Hebræus, in eas communiter pronunciat sententiam, vt gladio feriantur. Licebat ergo videre mulieres sanctas trahi crinibus, & sic
C duci ad supplicium, vel potiùs ferri promptis & alacribus pedibus, & sitire mortem propter Christum.

LAVDABILIS CONTENTIO INTER FEMINAS.

Magna verò erat & præclara inter eas contentio. Monachæ enim virgines nequaquam concedebant primas partes ijs quæ erant iunctæ matrimonio: Recordemini, dicẽtes, quod prius vobis sumus propositę & in templum ingressu, & in sacramentorum participatione, & in statione, & in sessione: & ideo oportet nunc quoque nos ante vos & vestros maritos consequi martyrium. Martyrum autem vxores, quæ iam etiam vocabantur matres, nequaquam ferebant in præsentia habere secundas partes. Infantes quoque balbutientes matres prætercurrebant, & ipsi quoque carnificem prouocabant ad mortem: sciebant enim alias quoque pueros fuisse Christo propter ipsum sacras oblatas victimas. Sic beatæ illæ mortem præripientes, ijs qui videbant, magnam afferebant lamentationem: adeò vt
D Rex crudelissimus cum admiratione talem vocem emiserit: Qualem omnibus ferè hominibus errorem immisit Galilæus! vt qui vel ipsam mortem contemnere persuaserit, & pro illo perdere suas animas & corpora.

VIDVA NOBILIS TENTATVR A TYRANNO.

Interim autem quædam quoque femina, quæ duas filias habebat, & primas partes inter eas quæ erant in ciuitate obtinebat, longeque præstabat alijs genere, diuitijs, gloria, & pulchritudine, atque in iuuenili ætate adhuc vidua relicta fuerat, insectatur tyrannum. Ille autem statim iubet suis ministris, vt eam ad se adducant cum honore & reuerentia, & ei efficiant commodum aditum. Illa verò etsi hoc modo adduceretur, ægrè ferebat tamen se ab aliarum mulierum abesse martyrio. Tertio autem die post iussionem cum honore ad Regem adducitur cum filiabus. Ille verò placidè eam intuens: Fama, inquit,
E annunciat te esse modestam, ornatam & prudentem; quinetiam ipse vultus & aspectus ferunt ijs quæ dicuntur testimonium: præterea autem vulgò fertur, te quoque esse genere claram & abundare diuitijs, & tibi non deesse splendorem. Ne ergo quo modo stultæ, quas ego perdidi, sustineas ipsa quoque Deum dicere eum, qui fuit crucifixus, fuit autem homo vorax & vini potator, amicusque publicanorum & peccatorum, & nec patrijs fuit contentus legibus: sed tuæ nobilitati faciens conuenientia, renuncia quidem Nazareno, & velis nobiscum sentire, & simul cum Regina versari in Regia: sic enim viues deinceps liberiùs, & liberata à malis quæ oriuntur ex viduitate, magis poteris alijs opem ferre. Venit enim ad nos fama, ipsæ autem res quoque testantur, quod cùm magnas habeas diuitias, & plurimas facultates acceperis à maioribus, & sint multi qui tibi seruiant, pudori tamen & virtuti omnibus postpositis, in nullius alterius viri ne in conspectum quidem venisti, nisi eius qui fuit tibi legitimo coniunctus matrimonio. Ne nunc ergo, ne nunc (hoc ego tibi consulo) pulchritudinem tuam & iuuentutem & filiarum virgi-

nitatem lictorum manibus tradideris, quæ magis contumelia afficiunt, quàm puniunt: sed desistens Crucifixo gloriam tribuere, & nostris cedens legibus, & tibi & liberis prospice quæ sunt vtilia. A

QVAE IN TYRANNVM SANCTA VIDVA.

Beata autem illa appositè & eruditè respondens: Cùm eum, inquit, ô Rex, quem oporteret honorare, & qui tibi dedit potentiam & hanc purpuram & hoc diadema, immo verò ipsam quoque essentiam & vitam, tamquam Dei Filius & Deus, ingrato animo contemptum audaci lingua iniuria afficias, non times ne fulmen deiectum te comburat: & me honorare velis. Vestrum ego honorem summam duco ignominiam. Cessa gladium in te ipsum impellere. Absit autem, vt ego à tali lauder lingua, quæ se armauit contra Deum. Neque eo procedam amentiæ, vt versèr cum ijs qui Deo sunt adeò inimici, & in peccatorum habitem tabernaculis.

QVID AD SVAS CONCIVES CHRISTIANA VIDVA.

Cùm Rex hæc audisset, ira corde accensus, aspexit ad eos qui aderant: & cùm dixisset: B Quàm impudenter in nos egit hæc execranda mulierculà: iubet eius capiti auferri tegumentum & eius filiarum, & sic eas nudo capite & promissa coma in castra duci per ignominiam. Egrediens ergo generosa mulier, cùm vidisset magnam feminarum multitudinem flentem & eiulantem, quòd talis nobilitas afficeretur contumelia: illa eas seuerè & magnificè intuens: Scio, inquit, ô amicæ, quòd propter nos dolorem accipitis, partim quidem fortasse propter naturæ cognationem, partim autem quòd indigna ac pudenda videar pati cum filiabus. Sed ne doleatis. Nos enim non ideo negauerimus Creatorem cæli & terræ: neque quæ sunt ad tempus, æternis prætulerimus. Nam mihi quidem à maioribus per successionem pietas & vera religio, & à Christo denominari, & eum nosse Deum, tradita fuerunt in hereditatem, non mihi autem soli, sed vniuersæ quoque meæ cognationi. Propter quem ego complexa continentiam, viduitatem prætuli matrimonio; & ex facultatibus, quas habebam, plurimum distribui pauperibus. Sunt verò adhuc mihi magnæ diuitiæ in auro & argento, & magna multitudo seruorum: nolui autem, vt multæ aliæ mulieres solent, ad alium maritum intueri, etiam si cum multis casibus & calamitatibus, quæ viduis euenire consueuerunt, sæpe sum colluctata, quod quidem vel solum sufficit ad mollem adhuc & tenerum animum incitandum ad secundas nuptias. & fortasse nullus meam damnasset iuuentutem, quæ ipsum ad hoc habebat patro- C
[a] 1. Tim. 5. num diuinum Apostolum[a]:

Sed hæc omnia paruifaciens, in hoc solum animum intendo, vt cum Christo sim vnà cum sanctis, quæ præcesserunt, mulieribus & martyribus. Ego vobis iam secundò appareo. Nam priùs in matrimonio sponsi qui erat ad tempus; nunc verò in nuptijs immortalis & alieni ab interitu, ad quem festino, & cui immaculatam conseruaui continentiam, me videtis. Filias quoque ipsi studeo desponsare, vt quæ earum hucusque integram ad hoc virginitatem conseruauerim. Hinc mihi plenus est animus voluptate & bona spe. Rogo vos igitur, vt mihi potiùs congratulemini, neque tam abiecto animo lamentemini, & mihi transmutetis festum in tristitiam. D

Porrò autem vobis quoque consuluerim, vt vos vndique muniatis, & magnam adhibeatis cautionem, ne vobis non aduertentibus, auferat fidei thesaurum qui est callidus suffurandi artifex; & maximum hoc vobis damnum afferat, quod pertingit vsque ad ipsam animam. Iam verò quæcumque hic estis mulieres Gentiles & Hebrææ (multæ enim, vt video, hic adestis ad spectaculum) vos quoque depositis, Gentiles quidem, longis fabulis & nugis, & dijs qui sunt solo nomine; Hebrææ autem, vmbra tandem & figuris & ænigmatibus, discite veritatem; & accedentes ad Verbum & Deum, qui est vnus Trinitatis, per eius cultum illuminemini, & diuini baptismatis regenerationem: neque sic simul pereatis in vestris impietatibus. E

Cùm martyr hæc & alia plura diceret mulieribus, quidam ex ijs qui cum Rege sentiebant, illi hæc renunciarunt, & quòd peruerteret multitudinem. Rex itaque, ea rursus accersita, simulans mansuetudinem: Magna, inquit, vsus sum in te patientia, hoc consultò, & non inconsideratè faciens propter benignitatem, vt fracta lacrymis, quæ propter te funduntur & propter filias, nobis parcas. Illa autem: Quis me, inquit, ô Rex, si tibi paruerim, liberabit ab igne, qui non potest extingui? Sic dixit, & cælum statim intuens; Absit, inquit, ô Rex immortalis, vt te negem, qui es solus vnigenitus Dei Filius, & credam viro, qui te habuit contemptui, & nos decepit periurio.

Non ferens itaque Hebræus libertatem loquendi generosæ feminæ, sed deposita scena & abla-

A & ablata fictione, torueq. eam & furiosè intuens: Audacissima, inquit, mulier, ego tibi iam carnes discerpam ac dilacerabo, & intestina contrectabo: & si quid ex ijs fuerit reliquum, id apponam deuorandum canibus. Videbo autem, quisnam te sit è meis manibus ereptu-
MARTYRIVM DVARVM VIRGINVM rus, etiam si maximè expectas fore, vt det tibi auxilium Nazarenus. Tunc execrandi tyranni verba non ferens prima filiarum martyris, annum iam agens duodecimum, tyranni oculos consputauit. Qui autem circumsistebant, non zelum, & id quod iure fuerat factū; laudantes, sed tempori seruientes, ipsam & sororem ense mox conficiunt: & cùm ex defluente sanguine manibus planè feri homines accepissent, eum matri offerunt: Rex enim ita iusserat. Illa verò (ô fortem & generosum animum) & lubenter eum gustat; & cùm ad cælum sustulisset oculos: Tibi, inquit, Christe Domine, hoc meum offero sacrificium, & tibi martyres exhibeo castas virgines, quæ egressæ sunt ex vtero meo, cum quibus me quo-
B que connumeratam introduc in tuum thalamum, & (vt dicit diuinus Dauid [a]) ostende[a] *Psal. 112.* matrem propter filios lætantem.

Rex autem grauissimo ægritudinis animi stimulo fauciatus, vt qui omnem spem planè abiecisset, in eam fert sententiam, cùm hæc dixisset ijs qui simul erant: Eius quidem & filiarum mirati sumus pulchritudinem (verum enim fatebor) multo autem magis victus sum ab earum temperantia & moderatione. Et ideo mihi venit in mentem admirari, ad quantam amentiam processerunt Christiani, vt colant hominem, qui morte perijt violenta, & suam ei permittant salutem, qui fuit planus, *id est*, *impostor*, & præstigiator, & se Deum temere appellauit.] hactenus primi diei certamen, quo ostensum est, quantus esset Homeritarum, siue Sabæorum Ecclesiæ ardor, dum infirmiorem sexum exhibens ad conflictum, eumdemq. diuitiarū & pulchritudinis nexibus implicatum, ipso primo congressu
C superbum perfidumq. Iudæum vicit: quo genere hominum nullam gentem infensiorem & infestiorem Christianis Dei Ecclesia est vmquam experta; quorum acerbissimo odio in Christianam religionem si æquè potentia coniungatur, nihil possit excogitari crudelius, acerbius nihil. Quòd & si consideres cum Iudaica perfidia coniunctam à Christiana fide apostasiam in Rege impio, magis miraberis sexum fragilem adeò glorioſum de perarduo diroq. certamine retulisse triumphum. Sed ad sequentis diei spectaculum accurramus: pergit enim auctor:

ARETHAS CVM SOCIIS SISTERE IVSSI. Sequenti autem die cùm in loco excelso Rex consedisset, vocauit Aretham cum socijs, qui erant numero trecenti & quadraginta. Qui cùm astitissent, magnū intuens Aretham, qui erat affabilis & moderatus, & moribus maximam ostendebat virtutem: Cur tanta es,
D inquit, audacia, ô caput execrandum, vt in nostram quidem insurgas potentiam, toti autem ciuitati & tantæ persuadeas regioni, vt te solum colant tamquam tyrannū, & verbis tuis vtantur tamquam legibus, nostrarum verò legum & verborum nullam ducant rationem, & execrandum hominem Deum appellent, qui cùm sibi auxilium ferre non potuerit, vos eum vobis adhibuistis adiutorem: & nec tuum patrem es imitatus, qui antè imperauit Nagræ, ijs autem qui nos præcesserunt, Regibus fuit obedientissimus? Sed nisi mutatus & ad te rediens hanc vanam repuleris opinionem, non te profunda senectus, nec simulatus hic habitus iuuabunt: sed tu & omnes tui eadem patiemini, quæ viri & feminæ priùs interfecti: quos quantum iuuerit Mariæ & fabri filius, omnes sciunt.

PERORAT IN REGEM ARETHAS. Senex autem stans cogitabundus, & apertè ostendens se ægrè ferre superbiam verborum Regis, cùm se sustinuisset, & collegisset spiritum, & ex imo suspirasset: Non es, inquit ô Rex, causa eorū quæ dicuntur aut fiunt; sed nostri ciues, qui meam contempserunt sen-
E tentiam, quæ tibi non permittebat ingredi ciuitatem: contrà autem aduersum te depugnare incitabat, & cum tuis tam multis millibus manus conferere, vt cū Madianitis[b] olim[b] *Iud. 7.* Gedeon cum paucis: & Christo, qui nunc à te contemnitur, vires addente & confirmante, te expugnare, demetere, & omnino delere virum impium, fidifragum, & immemorem pactorum conuentorum, quibus te ciuitatem & nos seruaturum pollicebaris.

REX IMPIVS IVRE ARGVITVR. Quidam autem ex ijs qui cum Rege considebant, volens ingeniosè sancti verba reprehendere, & tempori valde seruiens: Sed non, inquit, sic vos docet lex Moysi contumelia[c] *Exod. 22.* afficere Christum Domini: dicit enim[c]: Principi populi tui non maledices. Porrò autem[a] *1. Petr. 2.* ipsa quoque scripta[d] vestra vobis iubent Regē honorare, seu sit bonus, seu secus. Cui sanctus: Tu autem, inquit, fortasse non audisti, quod ab Achab dictum est[e] Eliæ, cùm dixit[d] *3. Reg. 18.* eum euertere Israel. cui ille sic respondit: Non ego euerto, sed tu, & domus patris tui: non[e] vsque ad Achab solùm sistens contumeliam, sed eos etiam comprehendens, qui erant in

ea domo

ea domo. Quomodo ergo se quispiam in Deum piè gerens, & Regem arguens quòd se iniquè gerat, vmquam offenderit ac violauerit legem, qui non est veritus os in cælum ponere, & Creatorem appetere maledictis? Sed (vt video) eius patientiam & tolerantiam contemnitis, & nos facere similia procuratis.

Tu autem Rex, cùm sis natura tam iniustus, & mala facere paratissimus, & nec sanctus in ijs quæ ad Deum pertinent, nec in homines benignus: putas fore, vt illum lateas oculum, quem nihil latet? Atqui Regem oportet esse veracem & benignum, vt verbis attrahat beneuolentiam eorum qui sunt in sua ditione: rerum autem fine & euentu fidem facere veritatis, & quòd se diuinè gerat, gloriam habere: quales ego vidi in Iudæa & Aethiopia & ante te Homeritide: quos vera dicentes, & se benignè agentes in subiectos, non, vt tu Rex, perierantes, sed alijs promissa implentes, quasi vt Deum honorabat populus. Et Deus quidem eorum quæ à te fiunt odio habens improbitatem, te qui in eum fuisti impius & infidelis, mox deponet ab Imperio, idq. tradet viro fideli & bono, roborabit & extollet genus Christianorũ, magnamq. suam efficiet ecclesiam, quam tu igne consumpsisti & humi deiecisti. Ego autem sum beatus, non ob id præsertim quòd in hac vita in bona fui æstimatione, sed quia in profunda senectute (iam enim ago nonagesimumquintũ annum, videns filios filiorum & filias filiarum) subeo martyrium; & tam magnam & populorum tam frequentem ciuitatem & totam regionis ipsius gentem Deo offero, qui etiam mei perpetuam conseruabunt memoriam, summas illi agentes gratias.

VATICINIVM ARETHAE MARTYRIS.

Ad populum autem conuersus, & ad commartyres (erat enim non solùm visu iucundissimus, sed etiam in concionibus ad populũ facundissimus) sic dixit: Viri ciues & amici & cognati, & quicumque propter consuetudinem & rerum communionem ad nos attinetis, quæ patriæ quidem & nobis ciuibus euenerunt, cũ non pridem considerauerimus, neque scrutati fuerimus id quod erat futurum, sed fallaci homini, qui nos fraude studebat capere, crediderimus, ipsa nouimus experientia, vt cum ijs qui foris erant, molestiarum fuerimus participes. Quæ verò in Deum linguam mouens locutus est hic superbus, ipsi auribus audistis. Quod autem ad Christi Dei prouocet negationem, testantur quidem eorũ qui præcesserunt plurimæ & omne genus cædes: testantur autem hæc quoque vincula, quæ pro pietate nobis sunt imposita. Et fuisset quidem sapientium, non esse timidos & vitæ nimis cupidos, neque huic callido & improbo veteratori credere, fidem adhibentes iusiurando, quod est promptissimum malorum artificium; sed bellum aduersus ipsum suscipere, & Deo pugnam nobiscum capessente, vlcisci hunc impium.

Cùm autem res nostræ ad eam adductæ sint necessitatem, vt vel tyrãno parentes, & nos impiè gerentes, vitam agamus miseram; vel non parentes, & pietatem exercentes, beatum finem adipiscamur: studeamus immortalem gloriam consequi per martyrium. Nec me existimet aliquis tamquam iam senem & plenum dierum finem cupere, & ideo alios ad mortem incitare: sed consideret vnusquisque vestrum, mortem esse commune debitum & iuueni & seni, & esse ineuitabilem corporis dissolutionem. Itaque non expectetur finis communis, qui & sua sponte venit; sed studeat quilibet, vt sit quàm fieri poterit glorioſus & beatus. Quidnam autem dixerit quispiam martyrio glorioſius, aut quæstuosius, aut pijs omnibus beatius? Ego enim, si fieri posset, propter Christum mori sæpe & ipse eligerem, & alijs consulerem; sicq. esset & maior gloria & lucrum longè copiosius. sed cùm hoc haberi non possit a natura; quod vel inuitis nobis ipsa ex se facit, præripiamus cum gloria; & id tamquam proprium constituentes, astutè fallamus necessitatem.

CONTESTATVR SVOS ARETHAS.

Nullus nostrum, ô fratres, sit adeò vitæ cupidus & adeò pusilli & abiecti animi, vt pro breui & misera vita perdat æternitatem, & quæ numquam soluitur beatitudinem. Communi omnium inimico à nobis haud detur pars aliqua; ne cùm vnum fuerit suffuratus, glorietur peruersus, tamquam qui omnes ceperit. Sed qui est quidem talis, procul sit à choro martyrũ, neque sit falsò nominis particeps. Si qui enim te, Christe & Verbum Dei, negauerit huius vitæ desiderio: ab ipsa excidat, & dehiscens cum terra deuoret. Si quis autem ex mea cognatione aut familiaritate desiderio bonorum præsentium, te relicto Creatore, sequatur hunc Regem interitui obnoxium & impium: ne ei detur, ô Rex Christe, hic frui ijs quæ videntur iucunda & delectabilia, & tradatur ijs quæ sunt illic tormentis.

Hæc dixit; & statim multitudo calidas effundens lacrymas: Esto bono animo, conclamauit: Nemo enim te deseret: nã tui (vt vides) desiderio omnes vel ante te mori properamus,

mus, & præripere hunc beatum finem & desiderabilem. Ille autem ad hæc: Ego, ait omnibus, ego vos omnes præcedam, & ero vobis in Deo certus viæ dux. Vt vos mihi primas conceditis in omnibus; ita mihi concedite, vt primus ad Christum accedam. Verùm enimvero hoc vobis vltimum do mandatum: si qui meorum filiorum, aut eorum qui genere ad me attinent, relictus fuerit permanens in hoc puro cultu Christianorum, sit heres mearum facultatum. Porrò autem tres illas ex eis quæ mihi restant possessiones pulcherrimas volo tribui Catholicæ ecclesiæ quæ est ædificanda, quas etiam iam consecro. Ista ipse omnia prænoscens ventura, diuino afflatus Spiritu, instar Patriarcharum antiquorum, est præ-locutus martyrij candidatus Arethas. Subdit auctor:

Hæc cùm dixisset, & populo benedixisset, &, Sit tibi gloria ô Domine propter omnia, subiunxisset; conuersus dicit Regi: Laudo te, ô Rex, quòd vsus sis patientia, & non confuderis aut interruperis meam orationem, vt mos fuit olim Regibus. Quoniam ergo nosti nostrum scopum & institutum, nempe quòd fieri non potest, vt Christi cultu relicto, nos tibi assentiamur: fac quod supereſt, tempus non terens diutius. Cùm sciret ergo Rex mentem eorum esse immutabilem, nec fieri posse vt eos ad suam traducat sententiam, iussit eos duci ad quemdam torrentem, qui vocatur Odias, & ipsis illic amputari capita.

SENTENTIA IN ARETHAM ET SOCIOS.

Ad quem cùm venissent, & se prompto & alacri animo ad preces conuertissent: Domine, Domine [a], dixerunt, virtus salutis nostræ, obumbrasti super caput nostrum in die belli. Nunc quoque deduc nos in vitam æternam: quoniam nihil ex omnibus nobis pluris fuit, quàm tui dilectio, non patria, non genus, non diuitiæ; sed omnia propter te perdidimus, etiam ipsam vitam, & tamquam occisionis [b] oues sumus reputati. Et nunc te supplices rogamus, fiat vltio [c] sanguinis seruorum tuorum, qui fuerit effusus: extolle manus tuas super istorum superbiam. Suscipe ac defende illorum filios, qui pro te moriuntur. Corrobora ciuitatem, quæ gloriatur tuo pretioso sanguine & cruce & passionibus. Vides quemadmodum eam tui effecerunt inimici: attonderunt eius ornamentum: profanauerunt sanctuarium tuum: templum sanctum tuum exusserunt; quod tibi placeat vt rursus extollatur & roboretur, dando sceptra Regibus Christianis. Hæc & alia illi precati, iugulum singuli obtulerunt, primusq. omnium coronam martyrij Arethas est consecutus. Subdit verò auctor hæc de admirando feminæ Christianæ certamine:

[a] Psal. 19.
[b] Psal. 41.
[c] Psal. 48.

Quædam autem mulier habens puerum prætercurrentem non plus quàm quinque annos natum, cùm videret ea quæ fiebant, & ad similem accensa esset æmulationem, citissimè accurrens, cùm ipsa quoque accepisset martyrum sanguinem, se illo vnxit & filium. Deinde ipsum Regem ludificabatur, eum vocans tyrannum, & quàm maxima poterat voce dicens: Erit Hebræorum Regi sicut Pharaoni. Illius verò satellites, ijs quæ dicebantur, auditis, comprehensam statim mulierem ducunt ad ipsum Regem, & maledicta, quibus ipsum acerbè appetebat, renunciant cum magna accensione. Ille autem cùm nec ei fecisset dicendi potestatem, nec eam quidem interrogasset, eam condemnat, vt igne moreretur.

MIRA LIBERTAS FEMINAE CHRISTIANAE.

Statim ergo fuit congregata materia, & ignis ei subiectus, & flamma se in altum sustulit, sulphure, pice, & sarmentis nutrita: deinde etiam fuit alligata mulier, & eam lictorum manus complectebantur, vt cùm fuisset eis onus portatu facile, sic in mediam flammam recta conijceretur. Puer autem, qui solus remanserat, dolebat, indignabatur, ægrè ferebat, non secus ac recẽs nati pulli, non ferens matris absentiam. Porrò autem in gyrum vertens oculos, & amicissima lingua matrem requirens, videt Regem sedentem in excelso, & ad ipsum accurrit oculos habẽs plenos lacrymis, deinde se prouoluit ad eius pedes pro matre rogans, vt poterat. Ille autem eo accepto, & genibus imposito (erat enim puer scitus & elegans, & qui vt puer suauiter balbutiebat) rogabat cum quo mallet versari, & quem magis diligeret. Ille autem matrem dicebat, matrem; & eam deflebat assiduè: Propter eam autem, inquit, veni, & rogo, ô Rex, eam solui, vt me quoque assumat ad martyrium. Illa autem me sæpe ad hoc hortata est.

PVERI CHRISTIANI SVPRA AETATEM CONSILIVM.

Attendens autem Rex ad verba pueri: Quid est autem hoc, inquit, quod dicis, martyrium? O quæ etiam infantes sapientes reddit tua, Domine, gratia! Pro Christo, inquit, mori, & rursum viuere. Sed quis est hic Christus? rursum dicit Rex. Puer autem: Veni huc, inquit, ad ecclesiam, & cum tibi ostendam.] ad aliquam sacram imaginem Saluatoris, ex more, in ecclesia pingi solitam puer alludens, ita quidem cùm esset paruulus, loquebatur vt paruulus. Sed quid pòst? Interim autem cùm matrem aspexisset, flens dixit:

REX FRVSTRA BLANDITVR PVERO CHRISTIANO.

Sine,

Sine, ſine me venire ad matrem : video enim eam trahi & malè affici à lictoribus. Rex autem : Cur, inquit, huc veniſti, matre relicta? Sed ſis hîc nobiſcum, & dabo tibi quoſlibet fructus pulcherrimos. Hoc ille quidem dixit, tamquam cum ſimplici puero, atque adeò puero ſe loqui exiſtimans. Ille verò longè ſupra ætatem prudentia præditus planè renuebat, dicens: Non hîc manebo: matrem deſidero: nam arbitratus te eſſe Chriſtianum, veni pro ea rogaturus: cùm Iudæum autem inuenerim, tecum nec volo quidem verſari, neque ſuſtineo omnino à te aliquid accipere. Hoc autem ſolum mihi concede, ò Rex, vt ad matrem reuertar. A

CONTEMNIT AEQVE REGINAM PVER.

Regem ſtupore affecit pueri ſapientia. Quidam autem ex ijs qui circumſtabant, excogitantes aliquid ſapientis, cenſebant vt infans adduceretur ad Reginam, ſic teneram ætatem conantes allicere: nam cum Rege quidem conſuetudinem exiſtimabant eſſe puero inſolitam, vt virilem & aſperiorem: quòd ſi audierit Reginam & mulierem, prompto & alacri animo eam ſecuturum, vt qui apud matrem blandè educaretur, & molliori delectaretur conſuetudine. Verùm rurſus pueri intelligentia ſuperauit illorum calliditatem; nec eis quidem omnino ad hæc dabat reſponſum, ſed vehementer ſolùm vocabat matrem, & in eam cum animo totos defigebat obtutus. B

PVER PROVOCAT IRAM REGIS ET CVRRIT IN IGNEM.

Cùm eam autem vidiſſet inijci in ignem, vehementiùs inflammatus viſceribus, audet ſtatim puer aliquid fortius: & cùm ſtetiſſet ad genua tyranni Dunaan, ſe inclinans, acriter ipſum Regem mordet in femore. Ille autem ſimulatque ſenſiſſet morſum, & fuiſſet cõturbatus, eum repentè abijcit, & eum tradit cuidam ex Senatu, vt ab illo alceretur maximè Iudaicè, & abiuraret Chriſtianiſmum. Et ille quidem abibat, accepto puero, admirans ea quę facta fuerant, & ſimul etiam narrans alijs. Interim autem puer, eo neſciente, curſu contendit ad matrem, & inſilijt ad mediam fornacem, matremq́. (vt ei videbatur) amplexus & pulcherrimum buſtum ſe ipſum ei tradens, fit cum ipſa heres coronæ martyrij.] Ita planè (quod ſcriptum eſt [a]) ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem, vt deſtruas inimicum & vltorem.]infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia. Parum fuit vinci à feminis ſuperbiſſimum tyrannum, & ab ætate decrepita ſuperari, niſi & à puero hoſtis immaniſſimus ſterneretur. Tales eſſe ſolent Chriſtianæ religionis de perfidia proſtrata triumphi, vt vincat humilitate ſuperbos, & ſuperet infirmitate potentes. Sed pergit auctor: C

[a] *Pſal. 8.*

REX PARCIT RELIQVIS CIVIBVS.

Cùm hæc ſic fierent, patientium Chriſtianorum moti miſericordia ij qui erant circa Regem & ipſe Senatus, rogabant, vt ceteros relaxaret, & non penitus perderet tam magnam ciuitatem & populo tam frequentem, quæ quotannis magna pendebat vectigalia. Poſtquam autem hac in re annuit dura illa anima & Pharaonica, crudelemque vicit auaritia, quid facit? Cùm huius ciuitatis & totius regionis iuuenes tam maſculos quàm fœminas redegiſſet in ſeruitutem, quorum erant multa millia, & alios quidem ipſe retinuiſſet, alios autem tradidiſſet quibus voluit, reuerſus eſt in Regiam, libera ciuitate effecta ſerua, quæ dedicata erat ſoli Trinitati; quam ipſe Chriſtus redemit proprio ſanguine, & quæ ei obtulit tantam martyrum multitudinem, eorum victorias & certamina præclara prædicans orbi terræ. Et hæc quidem ita ſe habebant.]hactenus de martyribus ſuo ſplendore in Oriente & Occidente vniuerſæ Eccleſiæ elucentibus : non enim eos Homeritæ vel Aethiopes tantummodo coluerunt, ſed & Græci omnes, pariterq́. Latini, qui diuerſis licet diebus eorumdem admirabilium martyrum annis ſingulis certamina publicè in Eccleſia ex ſacris tabulis legunt. Tanto ergo Orientalium Occidentaliumq́. conſenſu celebrari martyres meruerunt, qui licet in remotis adeò regionibus paſſi ſint, vnius tamen corporis, Catholicæ nimirum Eccleſiæ calore fidei proxima capiti membra erant. At quid poſt hæc perfidus apoſtata egerit, audi : ſed priùs quæ acciderint in cælo prodigia ad incutiendum terrorem crudeli barbaro, accipe. D E

PRODIGIA PERTERRENT HEBRAEORVM DVCEM.

Reuertente autem Hebræo, apparuit ignis aliquot diebus tota nocte implens aerem, qui ipſum Dunaan & eius terrebat exercitum, & conijciendam præbebat Dei iram aduerſus impios. Deinde ignis quoque deſuper, qui erat perfecta plaga, pluit in terram. Sed nec ſic quidem potuit corrigi ſceleratus, neque plecti ſub potenti manu Dei. Tanto autem furore erat accenſus aduerſus Chriſtianos, vt etiam ad Regem Perſarum miſerit legationẽ, & rogauerit vt ipſe quoque faceret ſimilia; & omnes qui in ſua ditione inueniebantur, Chriſtianos perderet funditus: ſi vellet, inquiens, Solem habere propitium, & eius patrem (ſicut ille nugabatur) eſſe Deum Hebræorum. Scripſit etiam ad Alamundarum Ducem Sarracenorum qui erant ſub Perſis, promittens etiam ſe ei daturum pecunias, ſi moueret

A ueret perſecutionem aduerſus Chriſtianos qui ſunt ei ſubiecti. Sed ille quidem adeò erat infeſtus Chriſtianis, & ſic faciebat.] Hæc autem de Alamundaro cùm audis, memoria repete ſub Anaſtaſio Imperatore ſuperiùs eſſe dictum, eiuſdem nominis Regem Sarracenorum ad fidem Chriſtianam conuerſum, baptizatum eſſe: hunc verò alium ab illo fuiſſe, dicendum videtur: etenim Sarracenorum alij erant Romano Imperatori obtemperantes, alij hoſtes, vt quæ dicentur, oſtendent. Sed proſequamur reliqua:

LEGATIONES AD SARRACENOS.

Iuſtitia autem nequaquam ceſſauit implere ſuas partes in his quæ fiebant. Iuſtinus enim Imperator, cùm ſic ei viſum eſſet, hortatus eſt Alamundarum, vt fœdera pacis iniret cum Sarracenis Romanorum vectigalibus. Et miſſus eſt Abrahamius vir pius & preſbyter, qui hac fungeretur legatione. Aderant autem illic quoque à Rege Perſarum cùm alij quidam, tum Iſacius quoque preſbyter, qui præerat Chriſtianis Orthodoxis qui in Perſide
B erant: aderat autem Silas quoque Epiſcopus Neſtorianorum cum quibuſdam alijs, partim quidem pro Hebræo fungens legatione, partim verò volens conuenire Orthodoxos, & diſputare aduerſus recta dogmata.

NESTORIANI IVDAEIS AFFINES.

Cùm autem coram dictis legatis legerentur litteræ Regis Homeritarum, & Silas aſſentiretur ſcopo eius qui ſcripſerat, & diceret Chriſtum ſolum eſſe hominem, & non Deum: Quomodo enim, inquiens, qui naſcitur ex muliere, & componitur ex eo qui eſt in ipſa ſanguine, & inuoluitur faſcijs, & paulatim accipit incrementum, deinde etiam laborat & ſitit, & tandem ad crucem agitur & moritur, Deus eſſe dicitur, vt citra rationem Abrahamio videtur & Iſacio? Hæc cùm ſic dicerentur, ij viri pij non ferentes diutiùs Deum affici contumelia, ſciſſis ſuis veſtibus, eos vocabant hæreticos, & magno animo eos expellebant ab Eccleſia Catholica, Neſtorium eorum magiſtrum damnantes, vt qui talia ſeminaſſet
C zizania: deinde fuſiùs etiam perſequebantur ea quæ pertinebant ad diuinæ carnis ſuſceptæ diſpenſationem; ipſiſque Orthodoxa diuinorum Apoſtolorum & Patrum ſequentes dogmata, Deum perfectum & hominem perfectum confitebantur Chriſtum, in vna hypoſtaſi duas naturas coniungentes citra confuſionem. Atque cùm ſic quidem Silas à ſcopo excidiſſet, inanibus (vt dicitur) manibus eſt reuerſus, & ſic vana ſpe eſt deluſus.

IVSTINVS SCRIBIT AD REGEM AETHIOPVM CHRISTIANVM.

Abrahamius autem ipſo quoque fœdere inito cum Alamundaro, ſalutatoq́. Iſacio in Perſidem reuertente, redijt & ipſe, atque omnia expoſuit Iuſtino Imperatori, & præſertim quæ à Rege Homeritarum facta & ſcripta ſunt contra Chriſtianos. Ille autem ſine mora ſcripſit ad Aſterium Alexandriæ Epiſcopum, vt incitaret Regem Aethiopum ad mouendum arma aduerſus Homeritas: eadem quoque ipſe Regi Aethiopum per litteras nunciauit, eumque docuit quemadmodum deleuiſſet Hebræus omnes Chriſtianos qui erant in
D ſua poteſtate, & quemadmodum Nagran ciuitatem populo frequentiſſimam feciſſet inhabitabilem, omnibus puberibus partim quidem interfectis, partim autem redactis in ſeruitutem: quod Regem etiam Perſarum & Alamundarum idem ille inciraſſet, vt facerent ſimilia: poſtremum adiecit fore, niſi ipſe exurgeret in vltionem, vt Deus eueſtigio ei iraſceretur. Et hęc quidem Imperator Iuſtinus. Ipſe quoque Patriarcha Alexandrinus poſteaquam cum monachis Orthodoxis, qui erant in Nitria & Scete, multas Deo fudit ſupplicationes, Regi illi ea ſignificauit, quæ pio videbantur Iuſtino.] At de his modò hactenus: quæ autem ibidem habentur de bello à Rege Aethiopum aduerſus Dunaan ſuſcepto, & inſigni victoria à Deo obtenta, quoniam ea omnia anno ſequenti contigiſſe narrantur, ſuo loco de ijs dicturi ſumus.

E IESV CHRISTI ANNVS 523. HORMISDÆ PAP. ANNVS 10. IVSTINI IMP. 6. THEODORICI REG. 31.

CONSVLATVS MAXIMI.

QVingenteſimus vigeſimustertius Redemptoris annus vno tantùm cõſignatus Conſule Maximo reperitur, quem Roma dedit, & (vt teſtatur Marcellinus) ſine collega: errore autem ab aliquo coniungi Maximo collegam Olybrium, inferiùs dicemus. Porrò qui fuit Maximus creatus in Occidente, æmulus gloriæ Iuſtiniani Conſulis in Oriente, & ipſe ſumptuoſa (vt ille ante annũ ſuperiorem) exhibuit in ſuo Conſulatu munera; quæ tamen ſordida reddidit, dum præmia conſueta certãtibus & munerarijs perſoluere detrectauit: cuius rei cauſa ab illis Theodorico Regi oblati ſunt aduerſus eum querelarum libelli: qui rei indignitate commotus, ad eumdem Maximum Conſulem epiſtolam dedit, cuius eſt

exor-

[a] *Apud Cassiodor. Var. lib. 5. epist. 42.*

exordium [a]: Si Consularem munificentiam prouocant, &c.] vbi plurima in detestationem eiusmodi cruentorum spectaculorum, cùm certamen initur cum bestijs, habet: quæ tamen ex praua inolita consuetudine ijsdem necessaria visa sunt. nam audi quid idem Theodoricus in fine epistolæ dicat: A

VENATIO FERARVM IN THEATRO DETESTABILIS.

Sed vos, quibus necesse est talia populo exhibere, largitate manus fundite præmia, & hæc miseris faciatis esse votiua. Alioqui violenta compulsio est, solemnia dona subtrahere, & mortes detestabiles imperare. Et ideo quicquid in longam consuetudinem antiqua liberalitate peruenit, sine aliqua dilatione concedite supplicanti: quia homicidij reatus est, illis esse tenacem, quos editio vestra inuitauit ad mortem. Heu mundi error dolendus! Si esset vllus æquitatis intuitus, tantæ diuitiæ pro vita mortalium deberent dari, quantæ in morte hominum videntur effundi.] hæc Rex barbarus, & alia plura superiùs in odium huiusmodi Romanorum spectaculorum: vt non adeò mirum sit ipsum humanioribus B compositum moribus summa pace atque felicitate in hanc diem regnum ad tricennalia propagasse. Ita planè, quamdiu æquitati studens, & de Ecclesia Romana bene mereri solicitus, eiusdem libertati atque securitati prospexit, omnia ipsi cessere dextera: cùm verò aduersus Petram insaniens certamen inijt, & innitentem super eam Romanum Pontificem lacessiuit (ò miraculum!) protinus pessumiuit, atque confractus perijt. Iam verò narrationem rerum Ecclesiasticarum anni huius aggrediamur.

OBITVS HORMISD. PAPAE.

Hoc itaque anno, octauo Idus Augusti, Hormisda Papa cùm sedisset annos nouem & dies decem, perfunctus quàm honestissimè munere Pontificio, ex hac vita migrauit, desiderium sui relinquens bonis omnibus, vtpote qui inter immensos sæculi fluctus tempore impij Anastasij Imperatoris Ecclesiam regens, clauumq́ regiminis summa constantia moderatus, latentia vitauit scopula hæreticorum, vndaſq. humanæ potentiæ medium findens C & calcans, ad optatum pacis portum Ecclesiæ nauim sub Iustino Imp. perduxit: præscribensq. iura Principibus, docuit, parere debere in his quæ sunt ad Deum sacerdotibus Reges, non Principibus sacerdotes. Gaudent, exultant, glorianturque tanto conciue nobiles populi Frusinates: verùm non ipsi tantùm memoriam eius dignis officijs prosequuntur, sed vniuersa Catholica Ecclesia in Occidente celebritatibus annuis eiusdem diem natalem frequentat octauo Idus Augusti.

DE TEMPORE OBITVS CONTROVERSIA.

Antequam autem reliqua eius affigamus monumenta sepulchro, ambiguitas illa soluenda est de obitus tempore. Nam si consulas Anastasium, ipsum secum pugnantem inuenies, dum de ipso agens suæ narrationis exordio, vixisse vsque ad superiorem annum Consulatus Symmachi atque Boetij tradit; in fine autem eius obitum & sepulturam collocat sub Consulatu Maximi, qui cõtigit anno præsenti. Sed & cùm eius successoris Ioan- D nis ingressum æquè ponit sub Maximi Consulatu, magis firmat sententiam illam, hoc anno & non superiori Hormisdam dicta die esse defunctum. Rursus huic sententiæ Græci etiam astipulantur. Marcellinus enim Comes, qui his ferme diebus Chronicon scribebat, pariter sub Maximi Consulatu refert ingressum Ioannis Hormisdæ successoris in Pontificatum. Sed alia pleraque eidem consentiunt veritati, vt rerum gestarum ordo annis singulis vsque ad ipsius Ioannis obitum declarabit: ita vt nulla possit de tempore Hormisdæ sedis ambiguitas remanere. Licet autem ab ipso Anastasio sedi eius tribuantur anni octo & dies decem; Indices tamen Vaticani habent annos nouem & dies decem & septem: verùm quod ad dies pertinet, post nouennium nonnisi decem numerari contigit. Hæc quod ad obitus tempus satis.

DIGNA HORMISDAE MEMORIA.

Iam verò quæ reliqua sunt rerum ab eo gestarum, his tamquam corollarium apponamus, nempe ea, quæ quoto potissimùm anno fieri contigerunt, haud satis constare possunt E Quamobrem cetera alia eiusdem Hormisdæ egregia facta, quæ haud certorum annorum possunt limitibus claudi, hic ad finem ex Anastasio referenda ex more duximus, quibus ostenditur non solùm ipsi aduersus Eutychianos & alios superiùs recensitos hæreticos fuisse pugnandum, sed etiam aduersus Manichæos non leue iniisse certamen; de quo hæc in primis Anastasius: Hic composuit clerum, & psalmis erudiuit. Hic fecit basilicam in territorio Albanensi in possessione Mesontis.] & post multa, quæ suis locis superiùs dicta sunt, ista subiicit de repertis & condemnatis ab ipso hæreticis Manichæis: Hic inuenit Manichæos, quos etiam discussos cum examinatione plagarum, exilio deportauit: quorum codices ante fores basilicæ Constantinianæ incendio concremauit.] Magnæ cessit laudi Romanis Pontificibus super vniuersum gregem vigilantibus, insidiantes

A tes clanculo lupos inueniſſe: nam eos prodidiſſe, perdidiſſe fuit. Quod igitur ijsdem excubias totius Orbis gregis agentibus in hoc ipsum potissimùm inuigilandum esset, hinc videas in ipsis Vitis Romanorum Pontificum non taceri, sed vt nobilem cunctis spectandum proponi titulum, cùm contigit ab eis esse inuentos hæreticos: vt sæpius superiùs factum vidimus. INQVIRERE HAERETICOS, ROMANORVM ESSE PONT.

Sed obseruatione dignum, quòd audis inuentos ab Hormisda Manichæos discussos cum examinatione plagarum in exilium deportari iussos. Habes Ecclesiastici iudicij praxim, nempe huiusmodi feras bestias è latibulis primùm eductas, deinde discuti atque flagellis subijci ad extorquendam veritatem. At non ad eruendam veritatem tantùm, sed & in pœnam etiam consueuisse Episcopos adhibere flagella, apud sanctum Gregorium est sæpiùs inuenire. Habet enim hæc de puniendo subdiacono calumniatore Gregorius scribens ECCLESIASTICA ANIMADVERSIO PER FLAGELLA.

B his verbis ad Anthemium [a]: Quia ergo tantæ nequitiæ malũ sine digna non debet vltione transire, suprascriptum fratrem Paschasium Episcopum volumus admoneri, vt eumdem Hilarium priùs subdiaconatus, quo indignus fungitur, priuet officio, atque verberibus publicè castigatum faciat in exilium deportari, vt vnius pœna multorum possit esse correctio.] At licet Episcopis concessa esset ciusmodi per flagella animaduersio, præsidebat tamen cunctis æquus arbiter ipse Romanus Pontifex, ne quis crudeliter nimis eadem infligi iuberet. hinc accidit, vt idem Gregorius Papa [b] Andream Ferentini Episcopum duorum mensium spatio suspenderit à celebratione Missarum, quod feminam quamdam dirè admodũ fustibus castigari præcepisset. Sed & Abbatibus concessam fuisse virgarum animadu- [c] uersionem, certum est [c]. Subdit verò Anastasius: [a] *Greg. lib. 9. epist. 66. vet. edit.* [b] *Greg. lib. 2. epist. 44. & 45. vet. edit.* [c] *Pallad. in Lausiac. c. 8. Greg. dialog. lib. 2. c. 4. Bernard. epist. 102.*

C Sub huius Episcopatu multa vasa aurea vel argentea venerunt de Græcia, & Euangelia cum tabulis aureis & donis pretiosis pensantibus libras quindecim: Patena aurea cùm hyacinthis, quæ pensat libras quindecim: Patenæ argenteæ duæ pensantes singulæ libras vigintiquinque: Scyphus aureus cum gemmis pensans libras octo: Scyphi argentei deaurati pensantes singuli libras quinque *: Gabatha electrina pensantia libras duas: Thecæ cereæ aureæ pensantes libras sex: Palliolum olophorum *, blatheum * cum tabulis auro textis de chlamyde vel stola Imperiali: Subcinctorium super Confessionem B. Petri Apostoli: hæc omnia à Iustino Orthodoxo votorum gratia oblata sunt.] MVNERA IVSTINI IMP. SVB HORMISDA AD ROM. ECCLESIAM * quindecim * oloſericũ * blaterum

Sed & quod mirandum fuit, etiam hostis Catholicæ fidei Rex Italiæ Theodoricus munus obtulit Rege dignum basilicæ Vaticanæ: munus dixerim, non oblationem: solent enim oblationes tantummodo esse Fidelium Orthodoxorum, quæ solemni ritu in ecclesiam inferri consueuerunt & recipi; munera verò, quæ nulla habita distinctione donantis, D in ecclesiam tamquam in Gazophylacium inferrentur. Sed audi Anastasium: Eodem tempore Theodoricus Rex obtulit beato Petro Apostolo ceroſtrata argentea duo pensantia libras septuaginta.] hæc de muneribus oblatis sub Hormisda Papa basilicæ Vaticanæ à Principibus Christianis, præter illa quæ superiùs eidem Hormisdæ oblata à Clodoueo Francorum Rege sunt dicta. Quæ quidem omnia summæ laudi Hormisdæ cessisse, quis non intelligit? sicuti etiam in libris Machabæorum factum à Regibus legitur templo Dei sub Onia summo sacerdote viro sanctissimo: nam audi quæ ibi dicuntur [d]: Propter Oniæ [d] *2. Mach. 3* Pontificis pietatem & animos odio habentes mala, fiebat, vt & ipsi Reges & Principes locum summo honore dignum iudicarent, & templum maximis muneribus illustrarent.] Sed sicut tunc Ethnici etiam muneribus templum Domini illustrarunt, ita & nunc Theodoricus Rex à fide Catholica alienus, ob idq́. hac ex parte ipsius Romanæ Ecclesiæ hostis E dicendus, Petri basilicam donis nobilitauit: & quemadmodum tributum pendere solet licet inuitus Rex externus subiugatus Imperatori, ita idem Theodoricus reueritus sedis Apostolicæ maiestatem, quodam quasi miraculo infert dona in templum, quod imbutus hæresis Arianæ perfidia auersatur: id exigente non alio, quàm qui accepit à Patre [e] Gentes [e] *Psal. 2.* hereditatem suam, & rebelles regere in virga ferrea; de quo & dictum [f]: Et inimici eius [f] *Psal. 71.* terram lingent.] Sed de Hormisda reliqua prosequamur, quæ ad Dei cultum & templorum ornatum spectant.

ORNAMENTA ECCLESIIS AB HORMISDA COLLATA.

Ad postremum enim hæc de ipso Hormisda Anastasius habet: Eodem tempore fecit Papa Hormisda apud beatum Petrum Apostolum trabem, quam ex argento cooperuit pensantem libras mille quadringentas. Hic fecit in basilica Constantiniana arcum argenteũ ante altare, qui pensat libras viginti: Canthara argentea sexdecim, quæ pensant singula libras duodecim. Item ad beatum Petrum fecit arcus argenteos duos pensantes singulos

libras viginti, Cantharas argenteas sexdecim pensantia singula libras quindecim, Amas argenteas tres pensantes libras tres, scyphos argenteos stationales sex cum calicibus * pensantes singulos libras sex.] hæc de donis. subdit verò de ordinationibus: Hic fecit ordinationes in vrbe Roma per mensem Decembrem: ordinauit presbyteros vigintiunum, Episcopos per diuersa loca quinquagintaquinque. Qui sepultus est in basilica beati Petri Apostoli octauo Idus Augusti, sub Consulatu Symmachi *. Cessauit Episcopatus eius dies septem.] hæc apud Anastasium.

* crucibus

* Maximi

IOANNES PAP. CREATVR.

Sic igitur non ampliùs quàm septem dierum spatio cessante sede, Idibus Augusti subrogatur in locum eius totius cleri consensu Ioannes Etruscus Constantij filius ex presbytero tituli Pammachij. Res autem ab eo gestæ magna ex parte scriptorum antiquorum iactura remanserunt obscuræ: quæ verò adhuc extant, suis locis opportunè reddemus.

Hoc eodem anno Tertullus ciuis Romanus claritudine generis nobilis, sed pietate magis insignis, Dauidis Regis sacri memor eloquij, quo ad Deum conuersus ait [a]: Et semen meum seruiet tibi] & magni parentis Abrahæ vnicam prolem Deo in sacrificium offerre parati, filium suum Placidum septennem puerum Deo offerens, eumdem S. Benedicto apud Sublacum iuxta Simbruinos montes monachos colligenti monasticis institutionibus tradidit imbuendũ. Quem imitatus Eutychius Senator vir illustris, & ipse duodecim annos natum filium Maurum eidem Patri obtulit Benedicto. res gesta narratur à S. Gregorio. Porrò hæc omnia hoc anno contigisse, vetus Chronicon Cassinatis cœnobij asserit, & Leo Ostiensis consentit. Quòd si ab his discrepare videatur, qui scripsit Vitam S. Placidi, dum ait id factum anno Domini quingentesimo vigesimosecundo: tamen quòd addit contigisse Ioanne Romano Pontifice, vtique ad hunc annum ex eiusdem sententia referas necesse est: etenim superiori anno, immo & præsentis maiori parte sedisse Hormisdam, satis liquet ex ijs quæ nuper dicta sunt.

[a] *Psal. 21.*

Degebat apud montes Simbruinos magnus ille Catholici orbis splendor, sanctissimus monachorum Patriarcha Benedictus, iamq. duodecim erexerat (vt testatur Gregorius [b]) monasteria. Sed audi ipsum ista narrantem: Cùm sanctus vir diu in eadem solitudine virtutibus signisq. succresceret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei sunt seruitium congregati: ita vt illic duodecim monasteria cum omnipotentis Iesu Christi Domini nostri opitulatione construeret, in quibus statutis Patribus duodenos monachos deputauit, paucos verò secum retinuit, quos adhuc in sua præsentia aptiùs eruditi iudicauit. Cœpere etiam tunc ad eum Romanæ vrbis nobiles & religiosi concurrere, suosq. ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare. Tuncq. bonæ spei suas soboles Eutychius Maurum, Tertullus verò Patricius Placidum tradidit: è quibus Maurus iunior cùm bonis polleret moribus, magistri adiutor cœpit existere: Placidus verò pueriles adhuc indolis gerebat annos.] hæc de oblatis à parentibus Romanis pueris sanctus Gregorius. Quando verò contigerit inde migrare Cassinum vitantem fratrum inuidiam S. Benedictum, suo loco dicetur. hæc modo de his satis: consule tu Gregorium, si plura cupis.

[b] *Greg. dialog. lib. 2. c. 3. 4.*

Sed ad res Orientales oratio conuertatur. Iustinus religiosissimus Imperator, Catholicæ fidei cultor studiosissimus, haud satis habuit suis legibus Nestorianos atque Eutychianos proscripsisse; sed audiens Manichæos in Oriente repertos esse, aduersus eosdem promulgauit edictum. Qui enim in Vrbe inuenti, Apostolica censura coerciti sunt, in longè positas regiones migrandi visi sunt inijsse consilium; quos cognitos suis Imperator legibus profligauit, quibus & omnes hæreticos, Iudæos, atque Gentiles pariter exagitauit, cùm ista sanciuit [c]: Manichæi vndique expelluntor, & capite puniuntor. Reliqui autem hæretici (hæreticus est omnis non Orthodoxus) & Græci, *nempe Gentiles*, seu Pagani, & Iudæi & Samaritæ prohibentur magistratum gerere & dignitatem habere, aut ius dicere, aut Defensores, aut Patres ciuitatum fieri (ne habeant licentiam vexare aut iudicare Christianos, aut Episcopos) item militare quoque prohibentur, præter quàm si ex genere Cohortalinorum sunt: hi enim manent onera quidem sustinentes, non offendentes autem, neque in Orthodoxos quid exequentes in publicis vel priuatis causis. Qui autem tentauerit quid horum facere; præter quàm quòd factũ pro infecto erit, dabit etiam libras viginti: & qui publicis ipsos descriptionibus inferere conati fuerint, etiã viginti, & Præsides quinquaginta; & omnes hæ priuatis rebus inferantur. Excipiuntur Gothi, qui sunt fœderati, & ali-

[c] *Cod. de hæret. & Manich. l. 12.*

CONSTITVTIO IVSTINI ADVERSVS MANICHÆOS.

A & aliter prout visum Imperatori fuerit, honorantur.] hæc Iustinus, qui ob fœdus cum Theodorico initum Gothis licet Arianis parcendum putauit.

Sed quod ad ipsos Manichæos spectat, hoc eodem sexto ipsius Iustini Imperatoris anno hæc de his quæ aduersus eos gessit, Cedrenus habet: Persecutus est idem Iustinus hoc anno Manichæos, multosq. eorum supplicijs affecit; quod & Cabades Rex Persarum præstitit in suo regno; qui omnes quos reperit intra suos fines, trucidauit.] quanam autem ex causa ad hæc agenda permotus, accipe ab auctore Miscellæ [a]: Cabades Rex Persarum, filius Perozi, multa millia Manichæorum cum Episcopo eorum Indagaro vna die peremit vnà cum senioribus Persis, qui consensus eorum erant: filium enim eius nomine Phatuarsam Manichæi à puero instituentes, repromittentes dicebant: Quia pater tuus senuit, & si contigerit eum mori, principes magorum vnum fratrum tuorum facient Imperatorem, eo

B quòd teneant dogma ipsorum. Nos autem possumus per orationes nostras persuadere patri tuo, abrenunciare Imperio, & te promouere, vt vbicumque confirmes dogmata Manichæorum. Qui promisit hoc facere, si imperasset.

IVSTINVS MANICHAEOS OCCIDI IVSSIT.

[a] *Apud Miscel. lib. 15.*

Cùm autem hæc Cabades cognouisset, iussit conuentum fieri, quasi facturus filium suum Imperatorem, omnes iubens Manichæos cum Episcopo eorum & mulieres & liberos adesse conuentui, similiter principem magorum Glonazen, & magos, & Christianorũ Episcopum Boazanem dilectum à Cabade & medicum optimum. Et conuocatis Manichæis ait: Gaudeo super dogmate vestro, & volo vobis dare, dum viuo, filium meum Phatuarsam: sed segregate vosmetipsos ad recipiendum eum. Qui freti fiducia, semetipsos segregarunt: Cabades autem præcipiens exercitus suos ingredi, omnes occidit gladijs cum

C Episcopo eorum sub conspectu magorum principis & Christianorum Antistitis.] hæc auctor in Miscella. Ingentem planè eiusmodi fuisse Manichæotum cædem, inde existimare licet, quòd in Persida frequentiores esse solerent Manichæi, vbi tutò degere consueuerunt, quàm in alijs Romani Imperij regionibus: cùm præsertim quasi natiuum solum Persidem esse ipsi cognoscerent, vbi primùm fuerant exorti: ob quam causam inter Manichæos & Persas plurima fuisse communia, Agathias [b] de Persarum moribus agens ostendit, nempè idem esse vtrique sectæ dogma de duobus principijs, ex quibus alia ab ipsis nefanda deducerentur axiomata: tu ipsum consule.

MANICHAEI IN PERSIDE OMNES OCCISI.

[b] *Agath. de bello Persic. lib. 2.*

Sed iam Aethiopas reuisat oratio, ad quos anno superiori à Iustino Imp. per Alexandrinum Episcopum procuratam esse legationem vidimus; ipsaq. Dei admiranda facta recenseat, quonam modo post cædem martyrum Homeritarum Arethæ & sociorum perpetratam per dirum apostatam Hebræum secta Dunaan Regem, in cum vltus est Deus, im-

D missio in ipsum Elesbaan Rege Aethiopum viro Christianissimo hoc anno post transactam hiemem. historiam quidem fide integram habent eiusdem Arethæ martyris Acta, quæ hic singulis reddere verbis, argumenti nobilitas & tractationis veritas persuadent. Secura hæc autem sunt, cùm (vt superiùs dictum est) Iustinus Imperator, audita Homeritarum Christianorum strage per Hebræum tyrannum quam dirissimè perpetrata, per Alexandrinum Catholicorũ Antistitem eumdem Regem Aethiopum ad vltionem parandam excitasset. Quæ vero ab auctore ijs subijciantur, audi:

Non latebant autem nec priùs quidem Aethiopum Regem ea quæ facta fuerant: sed tempore anni prohibente (erat enim hiems) vel inuitus quicuit. Itaque cùm validum collegisset exercitum tum ex suis, tum ex auxilijs vsque ad centum & viginti millia, naues autem Indicas septuaginta in ipsa hieme construxisset; quinetiam ex negotiatoribus

E Persis & Aethiopibus, qui illuc venerant mercaturæ gratia, naues alias collegisset ad sexaginta: cumque eas quæ ex ipsis collapsæ fuerant, instaurasset ac refecisset, & omnia parasset: veris initio mouet exercitum, armisq. & equis & alio apparatu properabat, vt prœlio confligeret cum inimicis. Et per continentem quidem ab inferiori parte Aethiopiæ misit quindecim millia Aethiopum ad Homeritidis partes magis Occidentales; vt ipse quidem per mare cum nauibus, illi autem per terram irruentes, hostes in medium coercerent.

EXPEDITIO REGIS AETHIOPVM IN HOMERITAS.

Ceterùm illi quidem cùm multos dies iter fecissent per loca arida & transitu difficilia, omnes interierunt; vt qui nec peruenire ad Homeritam, nec ad regionem suam potuerint redire. Rex autem cùm iam esset nauigaturus, venit in templum, ad cuius fores regia veste alijsq. insignibus Imperij depositis, ingressus quidem est in priuato habitu: stans autem ex aduerso aræ, cùm Deum multum orasset, & facta ab ipso in Aegypto miracula atque in

PIETAS REGIS AETHIOPVM IN EXPEDITIONE PARANDA.

ipsa solitudine pro Hebræis in memoriam reuocasset: Illi, dicebat, fuerunt ingrati in te benefactorem, neque illi solùm, sed ij etiam qui ex eis nati sunt. Tu enim scis Domine, quam se male gesserint in vna ciuitate, vt qui populum illum per dolum circumuenerint, & consilium inierunt aduersus sanctos tuos; & in eos qui restant, adhuc mala machinantur. Quòd si nostra peccata id merentur: sed ne tu nos tradas illorum manibus. Quod autem ipse volueris, hoc excepto, nobis impone supplicium: ne fortè dicatur: Vbinam est ipsorum Christus, propter quem gloriantur, & crux eius?

CONSVLIT S. MONACHVM REX AETHIOPVM

Hæc cùm precatus esset cum lacrymis, egreditur de templo & è ciuitate, & ad quemdam monachum, qui propter virtutis operationem dignus erat habitus vt præuideret futura, & in angusta turricula iam quadragintaquinque annos fuerat inclusus, pedes venit eodem habitu, de prœlio scisciturus: attulit composita quoque thymiamata, in quibus etiam aurum latenter immiscuerat. Quæ cùm tradidisset seni, quærebat preces & significationem eorum quæ erant euentura. Ille autem dolo deprehenso, cùm quis esset, optime nosset: Sit tecum (inquit) Deus, qui etiam tecum regnat. Verùm enimvero abi, munitus martyrum sacrificio, quod Deus est odoratus, & precibus Pontificis Alexandriæ, & lacrymis Iustini. Hæc cùm audisset Elesbaan, & eum non tentasset ampliùs, benedictione accepta, abijt lætus: & cùm iussisset exercitui ne ferrent viaticum plusquam viginti dierum, nauigauit.

REGIS HOMERITARVM DOLOSVS APPARATVS.

Sed neque negligens fuit Rex Homeritarum: nam ipse quoque & suis & auxiliaribus collectis copijs, præsidium tenebat in terra & in mari. Verùm cùm ille exercitum, qui erat in terra, ab afflictione & malorum perpessione audiuit perijsse, non ampliùs timens hostẽ à continenti, in sola maris versabatur custodia. Itaque considerans angustissimum esse fretum quod est inter Aethiopes & Homeritas, neque superare latitudine duorum stadiorũ, & alioqui habere etiam saxa multis in locis latentia; cùm grauem ferream construxisset catenam, & quæ posset ferre vim ventorum & vndarum, & eam vtrinque à terra alligasset ipse Dunaan, vt existimabat, Elesbaan prohiberet aditum; vbi quidem erant latẽtes petræ, plumbum circulis catenæ appendens, & ferrum faciens requiescere; vbi autem erat profundum, colligans cum lignis leuissimis, & subleuans catenam: deinde etiam validum inducens exercitum, venit in eum locum, in quem expectabatur venturus esse Rex Aethiopum.] qui loci situm considerat, & freti angustias à cosmographis descriptas attendit, haud vanum fuisse consilium Regis Homeritarum intelliget. Sed pergit auctor:

DOLOSAE ARTES DVNAAN IRRITAE REDDITAE.

Ille autem cùm vento vsus esset secundo, accessit ad locum speculandum, & præmisit decem naues, quæ cùm dolum nescirent, ex improuiso ingressæ sunt in angustissimum fretum. Quo in loco etiam Deus facit miracula, paruæ esse ostendens potentiæ humanam inuentionem, vbi ipse adiuuare & opem ferre voluerit. Magnus enim quidam fluctus incuruatus, cùm velut quemdam refluxum fecisset aquæ, portans vnum ex nauigijs posuit super catenam, adeò vt videretur nauis esse cuidam rupi innixa. Deinde exorta quædam procella cum mare repentè conturbasset, extollit fluctus montibus pares magnitudine: & vndarum aliæ quidem amouebant ligna catenæ alligata; aliæ autem tollentes naues in altum, transmiserunt omnes supra catenam. Illa autem & à venti vehementia, & à fluctibus qui in eam irrumpebant, destructa, præbuit ceteris nauibus inoffensum aditum aduersus Homeritas. Decem igitur prædictæ appulerunt littori, quod aberat ducenta stadia vbi Rex erat cum exercitu: reliquæ autem naues vento retroactæ nihil potuerunt efficere.

APPVLSVS NAVIVM FIDELIVM ET CONATVS HOSTIVM.

Emissis itaque triginta millibus cataphractorum equitum Dunaan impediebat eorum qui erant in decem nauibus exitum in terram. Viginti autem ex dispersis nauibus, vbi erat ipse Elesbaan, haud multo pòst illuc etiam ipsæ appulerũt. Tertio quoque die reliquæ apparentes naues appulerunt & ipsæ longè inferiùs. Opinatus autẽ Dunaan inter plures esse Regem, maiore accepto exercitu, illuc venit, parua relicta custodia vbi erat re vera Elesbaan. Cùm autem tereretur tempus, nec è nauibus educeretur acies, defecerat quidẽ aqua & cibus ijs qui erant in nauibus. Equitibus autem Hebræis Sol erat molestus, totoq. die eos vehementer impetebat. Ceterũ equitibus suis Dunaan magna machinatus est tabernacula, eorumq. vmbra depulit æstum, qui afferebat molestiam. Porrò autem misit etiam quemdam ex eius cognatis cum viginti millibus equitum ad explorandam partẽ illam in qua erat Elesbaan. Quidam autem ex eunuchis Regis arbitratus eum exire ad se exercendum, acceptis quinque aureis lanceolis, cum eo est egressus. Cùm is autem Elesbaã copias inue-

A inuenisset vigilantes, quarum pars iam è nauibus egressa, locum in littore compararat; accepto eunucho & tribus ex suis, abijt procul ad venationem.

INSPERATA VICTORIA REGIS AETHIOPVM.

Quidam autem ex Lesbaan exercitu oppressi fame, equos noctu conscenderant, vt hostes effugerent. qui cùm in eos incidissent, alios quidem occiderunt; Regis autem cognatum capientes, & aureas lanceas portantes, ad naues redierunt. Eas autem cùm accepisset Rex pius, statim Deo dedicauit. Ipse autem, reliquo armato exercitu immisso in breuiores naues, egressus est ad hostes qui erant in littore; & pugna terra mariq commissa, Hebræos, qui terga dederant, iure belli omnes occidit, adeò vt ne vnus quidem sit relictus rei gestæ nuncius. Cùm autem haberet cognatum Regis qui ei ostendebat viam, quæ ducit ad ciuitatem Phare, in qua erat Regia Dunaan, ad illam ascendit. Qua potitus, vt qui incustoditam offendisset ciuitatem, capit omnes diuitias quæ erant in Regia, & ipsam etiam
B Reginam.

Verùm cùm captam vrbem & Regiam occupatam, atque suos bello captos audisset Dunaan: timens ne aliqui ex cognatis deficerent ad Elesbaan, mente ei à Deo ablata, cùm aurea catena se & illos alligasset, sedebat nullam rerum curam gerens.] Quid hoc est, nisi secundùm illud Propheticum[a]: Conturbati sunt Principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Chanaan?] irruit planè, irruit in hostes Domini ingens metus & tremor, secundùm quod subditur: Irruat super eos formido & pauor in magnitudine brachij tui: fiant immobiles quasi lapis.] ita quidem tũc accidit, cùm timore obrigescens, commiserationem eo corporis habitu mouere Christiano Regi perfidus tentauit Hebræus, putans mox Elesbaan affuturum. Verùm etsi ipse potuisset videri victus, cùm ita vinctus apparuit, adhuc tamen eius robur vigebat exercitus, quem est passa infe-

RELIQVA PARS FIDELIVM LABORAT.

C stum pars reliqua exercitus Christianorum. nam audi: Qui autem in pluribus nauibus erãt Aethiopes, cùm nihil audissent de suo Rege Elesbaan & his quæ gesserat, & laborarent inopia rerum necessariarum, essentq. animo dubij & perplexi, conuersi sunt ad Deum supplicandum. Et cùm magnas quidem naues inter se alligassent, & super oblonga ligna vela deinde vinxissent, & veluti quamdam ciuitatem in mari essent fabricati; extrinsecus autem breuiores naues, quæ quoddam murorum imitabantur propugnaculum, ordinassent: omnes simul congregati cum lacrymis Deo longam obtulerunt supplicationem: deinde cùm sacra gustassent mysteria, & se armassent, descenderunt in naues breuiores; & stantes ex obliquo, ne acciperent aliquod damnum à telis hostium, eas ipsi maiores post se trahentes, impulerunt ad terram, donec appulsa eorum latera fixa fuerunt in littore, adeò vt naues essent ipsis pro muro. Hostes verò irruentes cum lanceis confringebant latera breuiorum

COMMVNICANT IN NAVI FIDELES.

D nauium, & magna molestia afficiebant Aethiopes.

VICTORIA DIVINITVS OBTINETVR.

Qui cum lacrymis rursum Domini inuocabant auxilium. Ipse autem eos audiuit; & statim vox quædam fuit de cælo exaudita, quæ dicebat: Gabriel, Gabriel, Gabriel. Et quidam ex illis qui naues impellebant, virgam ferens ferream, quæ desuper quidem habebat crucem, infernè autem lanceam, cùm enatasset, & vnius equi caudam apprehendisset, in eius latus figit lanceam, adeò vt mox turbatus equus deiecerit hostẽ, & alij equites timore affecti ceciderint in terram. Confidentes itaque Aethiopes cùm descendissent de nauibus, & manus conseruissent cum hostibus, eos fuderunt, & omnes interfecerũt; & regium ingressi tabernaculum, inueniunt aurea catena vinctum cum ijs qui genere ad eum pertinebant Dunaan Regem Hebræorum. Cùm autem intellexissent suum quoque Regem præstantissimum & omni ex parte optimum Elesbaan illic occupasse Regiam, properè ad
E eum accesserunt, & omnia quæ gesta fuerant, exposuerunt.

DVNAAN VNA CVM SVIS OCCIDITVR.

Ille autem, præsidio relicto in ciuitate, maxima abijt celeritate: & cùm inuenisset Dunaan aurea illa vinctum catena, ipsum interfecit & cognatos, Deum laudans, & insultans Christi hostibus pœnam dantibus audacium suorum facinorum quæ admiserant in Christum & Christi crucem. Lætabitur autem iustus (inquit Dauid [b]) cùm viderit vindictam. Et ideo qui ex eis fuerunt vulnerati, non fuerunt vulnerati gladio (vt dicit diuinus Isaias[c]) neque mortui eorum mortui bello. Est enim res fortis & dura ira Dei (ipse me rursus docet [d]) vt grando quæ deorsum fertur in non habentem tegumentum, vt aquæ magnæ multitudo quæ trahit regionem.

[a] *Exod.* 15.
[b] *Psal.* 57.
[c] *Isai.* 22.
[d] *Isai.* 28.

QVAE POST VICTORIAM ELESBAAN FECERIT.

Reuersus autem Elesbaan in ciuitatem Phare, omnes interemit qui erant in Regia; & cùm vellet ecclesiam in ea ædificare, fuit ipse primus opifex ædificij. Significauit autem omnia quæ gesta fuerant Pontifici Alexandriæ, & per illum Iustino Imperatori. Pa-

triarcha autem Alexandriæ ordinatum Episcopum misit ad Homeritas. Qui cùm illis consecrassetA templum quod fuerat ædificatum, baptizat quidem omnes qui erant in ciuitatibus & pagis Homeritarum in nomine sanctæ Trinitatis, ex eis autem ordinat diaconos & presbyteros; & ecclesijs, quæ erant in regione, reddit statum suum solitum.

COMPONIT RES HOMERITARVM REX AETHIOPVM.

Diuinissimus autem Rex ipse Elesbaan simul cum eo venit Nagran martyrum ciuitatē: & cùm illic extruxisset ecclesiam, & quinque possessiones regias ei tribuisset, & deinde ex martyris Arethæ possessionibus tres addidisset, vt ille mandauerat in fine martyrij, & collegisset omnes qui fuerant redacti in seruitutem, & alios dispersos in tempore persecutionis; & Arethæ martyris filium Ducem gentis cōstituisset, & curam gessisset loci, in quo iacebant ibi consummati martyrij reliquiæ, & ius asyli illic constituisset: vadit iterum in Regiam. Vbi cùm Homeritis Abrahamium quemdam virum pium & Christi nomine gloriantem elegisset Regem, & sanctissimo Episcopo ad decem millia Christianorum Aethiopum tradidisset,B lætus redijt in suam Regiam cum præda & spolijs, dans etiam exercitui non paruam pecuniæ portionem.

ELESBAAN TRANQVILLIOREM VITAM SECTATVR.

Deo autem agens gratias pro tanta victoria & gratia, volensq. se ipsum dignum reddere maioribus, cùm diadema quidem regium misisset Hierosolymam, ipse indutus cilicio & noctu egressus è Regia & ipsa ciuitate, ascendit ad vnum montem ad monasterium virorum qui exercebantur: & cùm se in exigua clausisset domuncula, & voluisset illinc non egredi toto tempore vitæ suæ, regulam suscepit monasticam, ex eis quæ sunt mundi nihil possidens, nisi solam stoream & poculum ad aquam bibendam, & pauco panc & aqua viuens & oleribus viridibus, si quis offerret; cùm nullum ex mundanis vidisset tota vita, non ad aliud aliquid habens mentem erectam, nisi ad soli Deo vacandum. Denique cùm diu sic se exercuisset, sic etiam è vita excedit in Christo Iesu Domino nostro, quem decet omnisC gloria, honos & veneratio nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] hactenus de Homeritis & Aethiopibus narratio summo digna præconio, vtpote quod ex ea significetur quàm feruentissimus fuerit Christianismus in Aethiopia & Homeritide, terra fœcunda martyribus: pariterq. perspicuò innotescat diuinitus illata vindicta in perfidum apostatam Hebræum ex Christiano redditum dirum Christianæ fidei persecutorem, cùm amens in solio sedens vniuersum Orientem mouere tentauit ad totius Christianæ religionis destructionem: vt meritò considerata adeò repentina in eum diuinitus immissa vindicta, rerum vicissitudine, illud sit Propheticum repetendum [a]: Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani: & transiui, & ecce non erat.] Ita planè, pugnante Deo, apostatam perire decuit, & Hebraicæ perfidiæ sæpe prostratæ rursus insurgētis cornua debuere confringi. Sinit more suo Deus ad tempus, vt probentur electi, solutis habenis, liberè debacchari satellitio dæmonum fultam impietatem, sed protinus eamdem diuina potentia vinci, & exponi ludibrio superatam.D

[a] *Psal. 36.*

Qui autem in locum Elesbaan successit Rex Aethiopiæ, æquè heres eius extitit pietatis: de cuius rebus gestis sub Iustiniano successore Iustini Procopius [b] meminit, pariterq. de Rege Homeritarum, quos Romano Imperio fœderatos aduersus Persas idem Iustinianus immittere cogitauit: meminit pariter de Hebræis in illis item Homeritarum regionibus tumultuantibus, iterum debellatis. hæc & alia Procopius pluribus, describens simul regionem Homeritarum & aliarum gentium proximarum. Vidisti Aethiopiæ Ecclesiæ candorem & pulchritudinem, eamdemq. per fidem, quæ purificat secundùm Petrum Apostolum [c] corda hominum, superniuem dealbatam: vt meritò eam adeò amauerit, sibiq. in sponsam iunxerit mysticus Moyses [d] Christus Deus noster: cuius gratia veluti quodam miraculo albescant Aethiopes, cùm & secundùm illud Propheticum tunc acciderit [e]: Aethiopia præueniet manus eius Deo] cùm ipsa ceteris visa sit cucurrisse ad Christum ardentiùs, quæ adeò Dei amore feruentes habuit Christianos, ipsorumq. Reges Christianæ sublimioris vitæ verticem attingentes. Vtinam sicut Aethiopum & Homeritarum Fidelium præclaræ res gestæ tum superiorem, tum præsentem annum adeò illustrarunt, ita eorumdem reliqua digna memoria supperterent monumenta, quibus licuisset singulis annis locupletare nostros Annales.E

[b] *Procop. de bell Pers. lib. 1.*
[c] *Act. 15.*
[d] *Num. 12.*
[e] *Psal. 67.*

OBITVS EVPHEMIAE AVGVSTAE.

Hoc itidem sexto Iustini Imperatoris anno, magno damno Christianæ religionis, Euphemia Augusta de Catholica fide optimè merita ex hac vita migrauit: cui honorificè extrema perfunctus Iustinus Imperator, aliam accepit coniugem Theodoram nomine, quam & Augustæ titulo insigniuit. hæc Græci auctores [f].

[f] Cedren. & alij hoc anno.

Quod

DE CONCILIIS IN AFRICA CELEBRATIS.

A Quod verò ad Africanæ Ecclesiæ statum pertinet, restitutis anno superiori (vt vidimus) in Africam ad suas Ecclesias Orthodoxis Episcopis, ad restituendam collapsam disciplinā, & bene instituendas Ecclesias, pluribus in locis à diuersis Episcopis sunt Concilia celebrata, quorum trium est mentio in rebus gestis [a] S. Fulgentij Ruspensis Episcopi, nempe Bizaceni, Vzecensis *, & Suphetani. At quid acciderit eidem S. Fulgentio in duobus postremis Concilijs, Vzecensi videlicet & Suphetano, dignum memoria exemplum audi: In Concilio quoque Vzecensi iudicio sacerdotum omnium qui conuenerant, Episcopo cuidam nomine Quoduultdeus, qui priorē se illius existere confirmabat, antepositus & prælatus, ipsa die tacuit, nec auctoritatem Concilij excusando minuere voluit: sed vbi post Concilium dolere sensit Episcopum, timens propter suum honorem generare scandalum fratri, meliusq. iudicans per charitatem se fieri minorem, quàm sine charitate maiorem:

CEDIT MINORI LOCVM S. FVLGENTIVS

B Suphetani postea Concilij gloriosum respiciens adesse conuentum, precem supplicem coram omnibus fudit, vt sibi rursum, se volente, Quoduultdeus Episcopus præferretur; vt nomine suo posteriùs recitato, lætus deinceps viueret, consacerdotis animo conciliato.

Mirati sunt Episcopi humilitatē talia postulantis, nec contristare voluerunt offerentem Deo sacrificium humilitatis, ad custodiendam spiritus societatem in vinculo charitatis. Vbi sunt nunc illi, quibus eminendi super ceteros dominatur affectus, qui se etiam suis prioribus anteponunt, indebita sibi priuilegia vendicantes? Ecce beatus Fulgentius nec primatū, quem meruit, defendere voluit: quia sine charitate prior esse alicui minimè concupiuit.]hæc eius cōtubernalis, Vitæ ipsius auctor, digna planè memoria, cum assiduè deplorandum sit in humili Christi regno eas iugiter inter Christianos controuersias agitari, quis alijs videatur esse maior, quas iam olim Dominus lata sententia definiuit. Ceterùm si

C superbia absit, siq. citra scandalum fieri queat, absque animarum iactura, iustitia suffragāte, ad retundendam superbientium arrogantiam, laudabiliter quemlibet Christianum hominem apud legitimum Iudicem causam agere, suaq. iura proferre, S. Leo Papa (vt suo loco superiùs dictum est) scribit ad Dorum [b] Beneuentanum Episcopum. Quæ autem rursum de eiusdem S. Fulgentij horum temporum rebus gestis idem auctor his subijciat, accipe:

[a] Exant apud Surium 1. Ian.
* Viuicensis al. Vuicēsis

[b] *Leo epist. 5.*

DE HOMILIIS ALIISQ. SCRIPTIS S. FVLGENTII.

Catholicæ Ecclesiæ singularis magister & doctor, quantumlibet inter varias occupationes hic in Africa parum vacaret, plurimos tamen Ecclesiasticos sermones, qui in populis dicerentur, scribendo dictauit. Vbicumque sermonem faciebat, mulcebat animos omnium, non inanes & vanissimos plausus, sed compunctionem generans cordis. Expectauit & eum sanctæ memoriæ Bonifacius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, apud Furnos * ecclesiam dedicans, duobus diebus, se præsente, tractantem: quando tantùm delectatus

* Burnos

D est audire verbum Domini de ore eius, vt donec ille sermonē finiret, ipse terram lacrymis irrigaret, agens gratias Deo, cuius gratia semper in Ecclesia Catholica summos excitat præclaroq. doctores.

Iam reuersus de exilio, nouem & decem libros Fabiani mentientis falsa Gesta conuincens, de veritate prædestinationis & gratia libros confecit tres, aliaq. multa digessit: quæ si quis scire voluerit, in eius monasterio veraciter scripta reperiet.] hæc de his auctor. sunt autem hi tres libri ad Nominum scripti de duplici prædestinatione, in cuius operis præfatione queritur de ijs quæ apud Carthaginem à calumniatore passus esset: quem licet ipse noluerit nominare, eius tamen discipulus in Vita ipsius Fabianum appellat. præfatur enim ita Fulgentius: Quoniam aduersus cuiusdam hæretici vaniloquia respondere compulsus sum, qui non solùm meum nomen sub Photiniani erroris nota non dubitauit lacessere,

E quinetiam sanctorum Augustini & Hieronymi dicta tamquam meæ professioni contraria in me voluit retorquere. Cuius nomen nunc litteris insinuare distuli, sed potes ipse procul dubio recordari. Nam ibi, te nobiscum apud Carthaginem posito, mihi dicta eius allata sunt; & si bene recolo, etiam ad tuam notitiam peruenerunt: nihil enim te ibi posito legere possem, quod tibi recensendum offerre non possem. Eosdem igitur libellos, si Dominus voluerit, vestræ charitati celeriter destinabo, &c.] Iam antea (vt dictum est) sub Hormisda Pontifice fuit eidem Fulgentio aduersus Pelagianos errores per Faustum Regiensem clanculum restitutos pugnandum, cùm septem libris eiusdem virulentos sub folijs latentes serpentes extinxit. Fuerūt autem dicta aduersus Fabianum Fulgentij scripta nouissimi ipsius partus, eorum videlicet, quorum memoria sit. Quando verò contigerit ipsum ad superna vocari, suo loco dicemus.

IESV

CHristi annus quingentesimus vigesimusquartus Consulatu secundo Iustini Augusti cum Opilione collega aperitur, quo eiusdem Iustini Imperatoris sextus mense Iulio absoluitur annus, & septimus inchoatur: cùm idem Imperator Christianæ pietatis studiosissimus, vbi omnes suis edictis rursum exagitasset hæreticos, Arianis verò ob fœdus initũ cum Theodorico Rege pepercisset: memor diuinæ legis [a] prohibentis ne cum Dei hostibus fœdus aliquo modo sanciretur, & Arianos vexare aggressus est, qui hactenus magna libertate in Oriente vixissent. Nondum igitur sexto sui Imperij anno absoluto, sub hoc ipsius Consulatu secundo, aduersus eos, minimè excipiens Gothos (vt antea feciſſe diximus) promulgato edicto, Arianos exagitauit vniuersos. De his enim hæc in Miscella [b]: At verò in Orientis partibus, cùm adhuc eo tempore per singula loca hæresis Ariana vigeret, Iustinus Imperator eius Imperij anno sexto Orthodoxæ fidei studio omnimodis satagere cœpit, vt hæreticorum nomen extingueret: statuit, vt vbique eorum ecclesias Catholica religione consecraret.]hæc ibi: quæ verò ijs subijciuntur de legatione à Theodorico Rege missa, non ante sequentem annum facta esse noscuntur.

[a] *Deut. 7. Ios. 9. Iud. 2.*

IVSTINVS IMP. ARIANOS EXAGITAT.

[b] *Miſce. lib. 15.*

THEODORICVS PRO SVIS ARIANIS AGIT.

Ista enim audiens Theodoricus Italiæ Rex, indigno admodum animo tulit: nam ipse præ ceteris inuigilabat hæresis Arianæ patronus, Arianorumq. protector: qui & veluti quodam compensationis iure eorumdem Arianorum securitatem ab Orthodoxis redemisse videri poterat, dum in Italia, & in alijs quibus præerat regionibus, nullum vmquam religionis causa Catholicis negotium facessisset, sed de ijsdem benemeritus sæpe fuisset, & ipsam Romanam Ecclesiam à schismaticorum oppressione leuasset, atque alia (vt vidimus) præstitisset, quæ vix à Catholicis Principibus impetrari potuissent. ista, inquam, in memoriam ipse reuocans, & admodum exacerbatus animo versans, pro suis Arianis in Oriente agentibus valde solicitus (illi enim eius implorabant auxilium, crebris ipsum legationibus excitantes) apud Iustinum Imperatorem pro eorumdem libertate agere cœpit. Litteris itaque ea de re hoc anno vltro citroq, redditis, cùm se minimè, quod optabat atque petebat, consequi posse aliquo pacto videret, potẽtiori remedio rem tantam agere cogitauit, nempe legationibus, ijsdemq. efficacissimis, nimirũm vt cum proceribus quos legaret, impelleret ad suscipiendum legationis munus Ioannem Romanum Pontificem, futurum apud Imperatorem pacis mutuæ conseruandæ sequestrem; comminatus, nisi delegatam subiret prouinciam, se in Occidente aduersus Orthodoxos illa facturum, quæ in Oriente aduersus suos Arianos legibus Iustini Augusti esse decreta sciuisset.

Summa quidem Iustinus laude dignus habendus, dum plus detulit religioni, quàm cuiuis causa regnandi prætextui: dum non timet potentissimum Regem fœdere iunctum in se concitare, à quo tum ipse, tum prædecessores Imperatores precario pacem redemerant. Quanti enim facere consueuerint Orientales Imperatores Regem Theodoricum, accipe ex epistola [c] Theodati Regis ad Iustinianum Augustum: Considerate (inquit) Principes docti, & abaui nostri historica monumenta recolite; quantum decessores vestri studuerint de suo iure relinquere, vt eis parentum nostrorum fœdera prouenirent. Aestimate qua gratia debeant oblata suscipi, quæ consueuerunt postulari, &c.] Vides igitur quanto suo periculo Iustinus Imperator religionis causa contempserit barbari Regis potentiam, cuncta religioni posthabens, illud vnum existimans esse regnandi præsidium, si religioni optimè consulatur. In his itaque præsens annus insumptus est. Quomodo autem sequentis anni veris initio Ioannes Romanus Pontifex vnà cum Imperatoris legatis Constantinopolim profectus est, suo loco dicturi sumus. Sed & quàm magno id suo Theodoricus tentauerit detrimento, ipsa rerum gestarum tractatio perspicuò declarabit.

[c] *Apud Caſiod lib. 10. epiſt. 22*

VIgesimoquinto Christi anno supra quingentesimum, Consulibus Probino atque Phiioxeno, Ioannes Romanus Pontifex, præter morem prædecessorum, à Theodorico Rege

Rege Italiæ ira exæstuante ob Arianos suos in Oriente ecclesijs spoliatos, subire cogitur legationem Constantinopolim ad Iustinum Imperatorem. Id quidem hoc anno accidisse, ex epistola ipsius Ioannis sequenti anno ad Episcopos Italiæ data colligitur, vt suo loco inferiùs apparebit. Porrò eiusmodi Ioannis legationem Marcellinus in Chronico paucis in creatione ipsius Ioannis perstringit his verbis: Theodorico Rege pro Arianorum suorum cærimonijs laborante, solus dumtaxat Romanorum sibi decessorum Vrbe digressus, Constantinopolim veniens, miro honore exceptus est. Dexter dextero Ecclesiæ sedit solio, diemq. Domini nostri Resurrectionis plena voce Romanis precibus celebrauit.]hæc Marcellinus, non eo quo gesta sunt anno recolẽs, sed dum de Ioannis sedis initio habuit mentionem. Verùm quod pertinet ad eiusdem legationis causam; ex Boetij scriptis satis potest intelligi, illam quoque intercessisse, quod apud Theodoricum Regem Senatus Romanus criminis maiestatis reus effectus, in suspicionem adductus est, aliqua cum Iustino Imperatore moliri secreta. Sed de his inferiùs.

DE LEGATIONE IOANNIS PAPAE CONSTANTINOPOLIM.

Ceterùm scimus sanctissimum Pontificem acerbas subire calumnias, ipsum pro reparandis rebus Arianorum collapsis eo munere functum esse. Tu autem veri amator, esto æquus arbiter, lector. Anastasius Bibliothecarius, missum à Theodorico, Ioannem Constantinopolim esse profectum affirmat, dum ait: Theodoricus Rex hæc audiens, *nempe ablatas ab Arianis in Oriente iussu Iustini Imperatoris ecclesias*, exarsit in iram, & totam Italiam voluit gladio extinguere. Eodem tempore Ioannes Papa ægrotus egressus cum fletu ambulauit, pergens ad vrbẽ Constantinopolim, & Senatores cum eo, scilicet Theodorus, Importunus, & Agapetus Exconsules, & alius Agapetus Patricius, accipientes hoc in mandatis legationũ ab ipso Rege, vt redderentur ecclesiæ hæreticis in partibus Orientis: quod si non faceret, totam Italiam gladio perderet. Qui cùm ambulassent cum Ioanne Papa, &c.] Suadente itaque & cohortante, immo & impellente Theodorico rege, eiusmodi peregrinationem esse susceptam, ipse quoque Ioannes in epistola ad Italiæ Episcopos testari videtur, de qua inferiùs.

COMITES IOANNIS PONT.

Adegisse putauit minis Romanum Pontificem perfidus Arianus ad eam obeundam suorum causa Arianorum legationem, atque ad maledicendum Dei populo, si non pretio, timore tamen induxisse nouus Balac [a]; sed non inuenit Balaam, quem quærebat: etenim præter opinionem incidit in Ioannẽ Herodes, quòd potiùs iugulum sciret subdere ferro, quàm flectere animum impietati, illud profunda mente fixum retinens, quòd ille cuius successor in sede esset, fuerat Petrus coram Concilio prælocutus [b]: Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus.] At licet inuitus atque præter consuetudinẽ diuelleretur ab Vrbe: haud tamẽ robur sacerdotale deseruit, quicquámve imminuit Pontificiæ dignitatis, quam persecutio non obscurare, sed illustrare potiùs consueuit. Comitantur plures abeuntem Romanum Pontificem, cum eodemq. proficiscitur diuina potentia in operatione signorum, quæ eum cunctis redderet admirandum. Audi enim quæ eidem Ioanni in itinere posito contigisse sanctus Gregorius narrat [c]:

[a] *Num. 22.*

[b] *Act. 5.*

[c] *Gregor. dialog lib. 3. c. 2.*

QVID IOANNI PAPAE APVD CORINTHVM ACCIDERIT.

Gothorum tempore, cùm Ioannes vir beatissimus huius Romanæ Ecclesiæ Pontifex ad Iustinum Seniorem Principem pergeret, in Corinthi partes aduenit: cui necesse fuit vt in itinere ad sedendũ equus requiri debuisset. Quod illic quidam vir nobilis audiens, equum quem præ magna mansuetudine eius coniunx sedere consueuit, ita ei obtulit, vt eo ad loca alia perueniente, cùm alius equus potuisset inueniri, deberet ille quem dederat, propter suam coniugem transmitti. Factumq. est, vt vsque ad certum locum prædictus vir, equo eodem subuehente, perductus esset: qui mox vt alium reperit, illum quem acceperat, transmisit. Cumq. eum prædicti nobilis viri coniunx sedere ex more voluisset, vltrà non valuit; quia post sessionem tanti Pontificis mulierem ferre recusauit. Cœpit namque immenso flatu & fremitu atque incessanti totius corporis motu quasi despiciendo prodere, quia post membra Pontificis mulierem ferre non posset. Quod vir eius prudenter intuitus, hunc ad eumdem venerabilem virum protinus remisit, magnis precibus petens, vt equum ipse possideret, quem iuri suo sedendo dedicasset.] hæc de equo Gregorius: quæ cùm Nouator calumniosè miraculi loco non ducat, audi quod subijcit ab eodem Pontifice cæcum fuisse illuminatum. ait enim:

CAECVS AB IOANNE PONT. ILLVMINATVS.

De quo etiam illud mirabile à nostris senioribus narrari solet, quòd in Constantinopolitana vrbe ad portam, quæ vocatur Aurea, veniens, populorum turbis sibi occurrentibus, in conspectu omnium roganti cæco lumen reddidit, & manu superposita oculorum tenebras

nebras fugauit.] hæc breuiter Gregorius, quæ Græcorum penicillus coloribus varijs exornasset: sed gaudet magis nuda simplexq́ absque fuco spectari veritas. Hisce igitur miraculis præcursantibus, voluit Deus Romanum pontificem quàm honorificentissimè recipi. Quis illi negasset obsequium, quem brutum etiam iumentum, cognoscens possessorem suum, eo quo potuit modo visum est honorare? Quis adeò impietatis offusus caligine, ad redditum cæco visum, amplius cæcutiret? At quomodo à Constantinopolitanis exceptus fuerit, audi Anastasium:

OCCVRRVNT CONSTANTINOPOLITANI IOANNI PAPAE.

Occurrerunt, inquit, beato Ioanni Papæ à milliario duodecimo omnis ciuitas cum cereis & crucibus in honorem Apostolorum Petri & Pauli: quia veteres Græcorum hoc testificabantur dicentes: A tempore Constantini & beato Siluestro sedis Apostolicæ Episcopo vsque ad Iustini tempora non meruisse, &c.] nam nullum vmquam viderat Oriens Romanum Pontificem, nisi Clementem, cùm inde transijt relegatus in Chersonesum. Sed pergit: Tunc Iustinus Imperator dans honorem Deo, humiliauit se pronus in terram, & adorauit beatissimum Ioannem Papam.

QVOMODO EXCEPTVS IOANNES PONTIFEX

Eo tempore beatissimus Ioannes cum Senatoribus suprascriptis cum grandi fletu rogauerunt Iustinum Augustum, vt legatio acceptabilis esset in conspectu eius. Qui Ioannes Papa & Senatores viri religiosi omnia meruerunt, & liberata est Italia à Theodorico rege hæretico. Iustinus autem Imperator gaudio repletus est, quòd meruit temporibus suis Vicarium beati Petri Apostoli videre in regno suo: de cuius manibus cum gloria coronatus est Iustinus Augustus.] licet enim simulac electus est in Imperatorem, à Ioanne eius ciuitatis Episcopo fuerit diademate insignitus, tamen & illud ipsum ab ipso Romano Pontifice suo voluit, pietatis ergò, capiti superimponi. Eadem ferè omnia quæ Anastasius. Miscella quoque habet historia: sed addit, Iustinum Imperatorem precibus permotum legatorum, Arianis iura sua reliquisse: an autem istæc veritate subsistant, attentiùs disquirenda sunt.

CALVMNIA IN IOANNEM POTENTISSIME DILVITVR.

Si nulla prorsus scriptorum antiquorũ auctoritate hæc ipsa possent redargui falsitatis; satis quidem quemlibet licet ab aduersariorum partibus stantem ipsa adeò patens ratio persuadere sufficiet. Quonam pacto egisse potuit ipse Ioannes de restituendis ablatis ecclesijs Arianis, idemq́ fuerit ab Imperatore Iustino concessum: si iam ex eius sententia negotio bene gesto, in Ioannem adeò exacerbatus est Theodoricus, vt ipsum redeuntem in carcerem detruserit, ibiq́ eum mori coegerit? Si enim ex optato Theodorici Regis per Ioannis impertitum officium redditæ omnes in Oriente fuerunt ecclesiæ Arianis: par erat vt redeunti Ioanni tamquam liberatori suarum gentiũ ipse Theodoricus occurreret, eidemq́ publicos honores decerneret; & si non triumpho, ouatione saltem, comitatu totius Gothorum exercitus, idem Pontifex inferretur in Vrbem: cùm tamen ob rem ab eo contra Arianos pertractatam, eumdem, indignans & furens, nec dignũ putauerit Vrbis aspectu, nec vita quidem, quam coegit Rex violentus amittere. Ex carcere igitur & irrogata Ioanni nece à Theodorico tyranno, certum patensq́. ostenditur argumentum, non quæ Arianus Rex voluit, ab ipso Constantinopoli esse peracta, sed quæ noluisset impleta, nec quæ illi placerent, sed quæ maximè displicerent impio Ariano, ab eodem Romano Pontifice esse transacta: quæ quidem adeò perspicua nemo non videre, dissimularéve potest.

CERTA PROBATIO INTEGRITATIS IOANNIS PAPAE.

Hæc igitur etsi sufficiens, ac plus satis abundans, & necessariò penitus persuadens ratio videri possit: accedant adhuc firmissimæ auctoritates. Quid firmius atque solidius ad id probandũ desiderari potest, quàm publica ad omnes Italiæ Episcopos tunc scripta ab ipso Ioanne Papa circularis epistola? in qua hæc ipsa leguntur verba: Ecclesias verò Arianorum vbicumque inueneritis, Catholicas eas diuinis precibus & operibus absque vlla mora consecrate: quia & nos quando fuimus Constantinopoli tam pro religione Catholica, quàm & pro Theodorici Regis causa & negotijs, suadente & hortante, Arianosq́. extirpante pijssimo atque Christianissimo Iustino Orthodoxo Imperatore, quascumque illis in partibus eorum ecclesias reperire potuimus, Catholicas eas (Domino opem ferente) consecrauimus.] hæc de rebus à se gestis Constantinopoli apud Imperatorem Romanus Antistes scripsit (vt suo loco dicetur) anno sequenti. A quonam hæc certiùs dici possunt, quàm ab ipso qui egit? & quorum scriptorum genere fideliùs probari valent, quàm publica, patenti, cunctisq́. nota data ab eodem epistola?

ROBORANTVR QVAE DICTA SVNT

At nequa vel leuis saltem de impostura suspicio in aduersariorum refractariam mentem surrepere possit, vt vel animo quis eorum fingere valeat, epistolam illam spuriam esse

esse atque suppositam: accipe tantæ veritatis testem eiusdem sæculi scriptorem Gregorium Turonensem, eadem ipsa disertis verbis testantem, cùm ait in libro quem scripsit de Gloria martyrum [a], nullam aliam ob causam eum detrusum in carcerem, coactumq́. ibi in ærumnis vita perfungi, quàm quòd Arianorum ecclesias in Catholicas consecrasset. Reddemus suo loco verba ipsius Gregorij, vbi de eiusdem Ioannis Papæ obitu agetur anno sequenti, cùm ad eum insinuandum tota illa Gregorij narratio spectet. Habes igitur, lector, quo gaudeas (si veritatis amator & cultor es) dum non solùm à turpissima præuaricationis labe purgatum omnino Ioannem, sed confessionis operibus mira claritudine decoratum ostensum, luce perspicua intueris: quem & eadem ex causa glorioso auctum martyrio exhibebimus anno sequenti. Toto autem hoc anno integro detentum ipsum Pontificem Constantinopoli à Iustino Augusto, in sacris, quas diximus, functionibus occupatum, apparet.

[a] Gregor. Turō. de Gloria mart. c. 40.

THEODORICVS QVID IN BOETIVM ET SYMMACHVM.

Cùm interea de Romano Pontifice ista audisset Theodoricus (vt ait Anastasius in Ioanne) in nobilissimos Senatores gladium Romæ conuertit. Sed accipe eius verba: Eodem autẽ tempore, cùm suprascripti, id est, Papa Ioannes cum Senatoribus Theodoro, Importuno, & Agapeto Exconsulibus (Agapeto Patricio defuncto Thessalonicæ) positi Constãtinopoli essent, Theodoricus Rex hæreticus tenuit duos Senatores præclaros & Exconsules, Symmachum & Boetium, & occidit interficiens gladio.] hæc Anastasius: eadem in Miscella [b] leguntur, in eo tantùm diuersa, dum ibi horum factam cædem esse, cùm reuersuri iam legati essent, asseritur. Verùm cùm ex ipsius Boetij scriptis constet, ipsum antea proscriptum, exulemq́. missum esse Ticinum, vbi arcta custodia teneretur; Symmachum verò interea absque læsione liberè Romæ degisse: non hoc quidem, sed sequenti anno eorumdem necem contigisse, satis apparet;

[b] Miscel. lib. 15.

CVR IN SENATORES COMMOTVS THEODORICVS.

Causam verò Boetij proscriptionis illam ipsemet fuisse testatur [c], quòd innocentem Senatum maiestatis crimine postulatum defenderit ac liberauerit, aliosq́. clarissimos ciues reos capitis è gladio ceruicibus imminente subduxerit: his accessit, quòd calumniosè per aduersarios factum, vt suo nomine litteræ vulgarentur, quibus significabantur ipsius conatus de restituenda in statum pristinũ collapsa iacente Romana Republica. hæc, inquam, ex eius scriptis probata satis habentur, de quibus agendum anno sequenti. Ex his intelligas, non fidei causa, sed regnandi iure Theodoricum esse commotum, suspectosq́. ipsi Romanos redditos conspirationis occultæ cum Iustino Imperatore, cuius rei causa potissimũ ab eodem (vt dictum est) missa fuerit tanti momenti legatio Constantinopolim. At de his modò hactenus: ad rerum Orientalium narrationem accedamus.

[c] Boet. de Consol. lib. 1. prof. 4.

BOETIO QVAE OBIECTA FVERINT.

Hoc anno Antiochena ciuitas diu hæreticis prostituta, Nestorij ac Nestorianorum primò facta asylum, inde sub Petro Fullone Eutychianorum schola, demum verò sub Seuero Theopaschitarum prostibulum, suscepit [d] de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis, potata calice [e] iræ furoris eius. Quomodo autem id acciderit, hæc primùm accipe, quæ à Marcellino sub huius anni Consulibus adnotantur: Totam Antiochiam Syriæ ciuitatem repens inter prandentium ora terræmotus inuasit, atque etiam occiduam vrbis, magnamq́. eius partem, siniſtris mox ventis vndique flantibus, flammasq́. coquinarum pro tempore æstuantes ruentia in ædificia miscentibus, duplex torridum exitium importauit. Euphrasium quoque loci huius Episcopum, dempto eius capite, combusto simul obruit sepulchro: obeliſco Circi inuerso & humi defosso.] hæc Marcellinus sui temporis res scribens. Euagrius eamdem prosecutus cladem, cùm ipsam accidisse dicat anno septimo Iustini Imperatoris, mense Maio, planè suadet, vt non anno superiori quo cœpit mense Iulio septimus annus ciusdem Imperatoris, sed præsenti, quo eodem mense desiuit, collocemus.

[d] Isai. 40. [e] Isai. 51.

DE ANTIOCHENO TERRAEMOTV.

Fuit autem semper Dei clementiæ, vt vltionem aliquam grandem immissurus in populum, desuper eam alicui ex seruis suis antè significaret: ita namque cæleſti igne combusturus quinque illas in Palæstina ad mare mortuum olim positas ciuitates, illa ad fidelem Abraham eit prælocutus [f]: Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum?] Quamobrem venturã hanc cladẽ notam fecit Dominus magno illi sanctitate celebri Theodosio cœnobiarchæ, de quo superiori tomo plura locuti sumus. Cyrillus res ab eo gestas prosecutus, hæc de his habet [g]: Iam verò qualis fuerit in futurorum præscientia Theodosius? Oportet enim paucis, quæcumque sunt, illis ostendere, & veluti eorum gustum præbere: vt sit etiam manifestum omnibus, quomodo sicut nullius ex his quæ virtute geruntur, ita nec charismatum

[f] Genes. 18. [g] Apud Sur. die 11. Ianuar.

TERRAEMOTVM VENTVRVM THEODOSIVS ANTE COGNOVIT.

risſmatum ſeu gratuitorum donorum fuit expers. Iuſſit aliquando, vt præter ſolitam horam A
pulſaretur lignum (nondum enim erat hora diei ſecunda) & præcepit vt fratribus ſignificaretur ſynaxis. Illi autem conuenerunt quidem ; neque enim poterant contradicere, vt qui optimè didiciſſent obedientiam. Cùm autem fuiſſent congregati, rogabant cur conueniſſent ante tempus. Ille autem (ô puram animam ! ô oculos, qui omnia procul aſpicitis !) flebiliter lugens & miſerabiliter : Orandum eſt, inquit, ô Patres, orandum eſt. Video enim iram Domini, quæ iam mouetur aduerſus Orientem. Hæc ille quidem dixit. Illi autem tunc quidem neque videbant aliquid, neque vnà cum eo dolorem accipiebant: quoniam non ijſdem quibus ille intuebantur oculis. Sexto autē aut ſeptimo die poſtquam prædixerat, auditum eſt Antiochiam fuiſſe magno terræmotu euerſam illo tempore, quo prædixerat ille magnus ; totq. ornamenta tantamq. cecidiſſe ſpeciem & pulchritudinem, & in vilem puluerem redactam iacere ciuitatem: quæ neque tanto caſu dignas conſecuta B
eſt lacrymas, neque luctum qui exæquaretur calamitati. Atque talis quidem fuit eius præſcientia.] hæc de eo Cyrillus.

[a] *Euagr. lib. 4. c. 7.* REVELATA ZOSIMO CLADES ANTIOCHENA.

Quid prætereà Zoſimo viro ſancto tunc pariter oſtenſum fuerit, Euagrius ita narrat [a]: Zoſimus quidem genere Phœnix ex Sinda pago Phœniciæ ortus (qui pagus non abeſt Tyro viginti ſtadia) qui monaſticum vitæ genus excolens, ita ſe tum abſtinentia à cibis, tum ijſdem capiendis, tum alijs virtutibus, quæ in eius vita elucebant, Dei gratiam ſibi conciliauit, vt non modò res futuras præuideret, verùm etiam ab omni perturbatione liber & vacuus exiſteret Cùm fortè fortuna cum nobili quodā viro Patricio & prudentia eximio, nomine Archeſilao, qui & præclaris honoris inſignibus & ceteris vitæ ornamentis egregiè decoratus fuit, Cæſareæ vrbis Palæſtinæ primariæ verſaretur, ipſo temporis articulo, quo Antiochia cecidit, ſubitò ingemiſcere grauiter, lamentari, & ſuſpiria ex intimo pe- C
ctore ducere cœpit, tantamq. vim profudit lacrymarum, vt terram madefaceret. Deinde thuribulum poſtulat, & toto choro in quo ſimul conſtiterunt, thuris incenſi nidore perfuſo, ſe proſternit humi, precibus & orationibus Deum placaturus. Tum Archeſilao ſciſcitanti, quid eſſet quod eum tantopere perturbaret? liquidò reſpondit, fragorem ruentis Antiochiæ iam tum eius auribus circumſonuiſſe : adeò vt Archeſilaus, & alij qui fortè aderant, præ admiratione obſtupeſcentes, ipſam horam qua res gerebatur, litteris mandarent, reperirentq. poſtea ita ſe habuiſſe, vt Zoſimus declarauerat.] at de Zoſimo hactenus, ad eum iterum reuerſuri: proſequamur modò quæ ſunt reliqua eiuſdem cladis Antioche-

[b] *Euagr. lib. 4. c. 5.*

næ, quæ ab eodem Euagrio [b] ita narrantur, incipiente ab incendijs venturarum cladium præludijs :

ANTIOCH. EXCIDIVM PER TERRAEMOTVS.

Iiſdem temporibus, regnante Iuſtino, grauia crebraq. incendia Antiochiæ contigerunt, D
velut prænuncia terræmotuum valde terribilium in ea ciuitate ſtatim conſecutorum, & aliarum etiam calamitatum præuia. Nam breui tempore pòſt, anno ſeptimo regni eiuſdem Iuſtini, Artemiſio videlicet, id eſt Maio, quarto Kalendas Iunij, die Veneris, in ipſo meridie, conquaſſatio & terræmotus vrbem occupant, parumq. aberat quin totam penitus euertiſſent : quæ duo ſequebantur incendium, quaſi calamitatem cum illis partiturum. Nam quas res illa non attigiſſent, incendium eas depaſcens, prorſus abſumpſit, & in cineres redegit. Quæ autem ciuitatis partes hac clade labefactatæ fuerint, & quot mortales incendio & terræmotu (ſicut veriſimile fuit) vaſtati : quàm præterea graues caſus, quamque miri, qui certè nulla dicendi facultate exiſtimari poſſunt, id temporis contigerint, tam luctuoſo orationis genere à Ioanne rhetore explicantur, vt cuique animum magnopere commouere poſſint : qui quidem iſtis commemoratis, finem hiſtoriæ ſuæ E
impoſuit.

DE OBITV EVPHRASII EPISC. ANTIOCHENI.

Poſtremò omnium Euphraſius *Antiochenæ ciuitatis* Epiſcopus (cuius mors aliam nouam calamitatem attulit ciuitati) ijſdem cladibus oppreſſus interijt, ne quiſquam reliquus fieret, qui vrbi res prouideret neceſſarias. Verùm ſalutaris Dei erga humanum genus prouidentia, quæ ante plagam inflictam remedia parare, & gladium iræ ſuæ demulcere, & cùm res ad deſperationem venerint, ſuæ miſericordiæ quaſi fores aperire ſolet: Ephraimum Orientis præfecturam gerentem ad curam de vrbe illa ſuſcipiendam, quò nulla ei res deeſſet neceſſaria, excitauit. Itaque ſedes Apoſtolica, velut merces & præmiū tantæ erga ciuitatem prouidentiæ, ei donata fuit] nempe vt ſequenti anno Epiſcopus Antiochenus crearetur. iſta habet Euagrius. Quomodo autem poſt duos annos iterum eamdem ciuitatem terræmotu quaſſari contigerit, ſuo loco dicemus. Iſta de clade Antiochena

A chena cum Iuſtinus Imperator accepiſſet, præ dolore ſacco induitur ; aſpergiturq. cinere, exutus purpura & diademate, multos dies in luctu ſedens ſolitarius tranſegit, etiam ſi dies feſti adeſſent, quibus ſolitus eſſet cum ſplendore procedere ad eccleſiam. poſtea verò magna vi auri miſeris præſtò fuit.] hæc ex Miſcella [a].

[a] *Miſcel. lib. 15.*

Sed de alijs Orientis ciuitatibus, quas ijſdem contigit agitari terræmotibus, ex eodem Euagrio accipe, qui hæc ſubdit inferiùs [b]: Oppidum, quod iam Dyrrachium, olim Epidaurus appellatum fuit, terræmotu grauiter concuſſum eſt; ſimiliter & Corinthus, quæ eſt in Græcia ſita: adde his Anazarbum, vrbem Minoris Ciliciæ primariam, quæ iam quartò illud cladis genus pertulerat : quas vrbes Iuſtinus magna pecuniæ ſumma ſuppeditata refecit. Ijſdem temporibus Edeſſa vrbs Oſroenorum ampliſſima & beata vndis Scirti torrentis præterlabentis ſic obruebatur, vt multa ædificia aquæ impetu abriperentur, & infinita
B hominum multitudo, quos flumen ſecum euexerat, interiret. Edeſſa igitur & Anazarbum ab ipſo Iuſtino noua nomina accepere, & vtraque vrbs Iuſtinopolis appellata eſt.] hactenus de his Euagrius, ex quo Nicephorus & alij accepere. Sed ad magnum illum Zoſimum ipſe nos reuocat Euagrius, de quo iſta habet [c]:

[b] *Euagr. lib. 4. c. 8.* CLADES DIVERSARVM CIVITATVM.

[c] *Euagr. lib. 4. c. 7.* DE S. IOANNE EPISCOPO CAESARIENSI.

Sunt & alia complura ab eo edita miracula, quorum maximam partem ſilentio præteriens (quippe vix, aut ne vix quidem numerari poſſunt) quædam hoc loco percenſebo. Eo tempore quo Zoſimus, in magna nominis celebritate, & pari cum Zoſimo virtutum excellētia præditus vixit Ioannes in Chuzubica Laura (qui locus poſitus eſt in extrema valle ad Aquilonarem partem viæ regiæ, quæ Hieroſolymis rectà ducit ad vrbem Hierico) vitamq. monaſticam, eamq. à rebus terrenis quaſi penitus ſecretam & liberam degit, & vrbis Cæſareæ, quam diximus, Epiſcopatum adminiſtrauit: Hic Ioannes Chuzubites, poſtquam
C vxori Archeſilai, de quo ſuprà locutus ſum, alterum oculum radio effoſſum audiuit, propterea ad illam contendit, plagam quam acceperat conſpicaturus. Vbi autem vidit pupillam penitus excidiſſe & oculum ſede dilapſum, cuidam ex medicis qui eo commearant, mandat, vt ſpongiam afferat, oculumq. dilapſum in ſedem quam commodè poſſet, inducat, & ſpongiam appoſitis faſciolis alliget.

INGENS MIRACVLVM DE OCVLO RESTITVTO

Archeſilaus verò aberat : ſiquidem id temporis cum Zoſimo erat in eius monaſterio, quod eſt locatū in oppido Suidena, quod Cæſarea abeſt ad ſummū quingenta ſtadia. Cùm maxima igitur celeritate itur ad Archeſilaum, vt de his rebus certior fieret : Archeſilaus fortè cum Zoſimo conſidens, ſermonem cum eo contulit. Quibus rebus nunciatis, flebiliter eiulare, vellere capillum, dilacerare, & eumdem cælum verſus iacere cœpit. Zoſimo verò cauſam roganti, Archeſilaus quid acciderat, lamentis & lacrymis crebris interpoſitis
D exponit. Itaque Zoſimus, illo relicto, ſolus ad cubiculum properè accurrit, in quo Deum (ſicuti fas eſt id genus hominibus) familiariter compellat. Paulo pòſt egreſſus ad Archeſilaum, geſtiens & modeſtè ridens, dixit: Abito domum lætus, abito: gratia Chuzubitæ tributa eſt : vxor tua ſanata, vtrumque oculum habet integrum : nam calamitas iſta nihil ei potuit adimere, quandoquidem ita Chuzubitæ placuit. Quæ duo miracula ab vtriſque viris illis iuſtis vno eodemq. momento edita fuere.] eſt mentio de cœnobio Chuzuba dicto in Prato Spirituali [d]; vbi & de eodem Ioanne, antequam fieret Cæſarienſis Epiſcopus, mira narrantur. Pergit verò de Zoſimo ita Euagrius:

[d] *Prat. Spirit. c. 23. 24. & 25.*

DE LEONE EXHIBENTE ZOSIMO ASINI MINISTERIVM.

Porrò iſti Zoſimo iter quodam tempore Cæſaream facienti, ſecumq. aſinum, cui res quaſdam ſibi neceſſarias impoſuerat, adducenti, occurrit leo, & aſino Zoſimi abrepto, diſcedit. Zoſimus per ſiluam vſque eò inſequitur, quoad leo voratis aſini carnibus ſatur eſ-
E ſet. in quem hilari vultu & ſubridenti intuitus, dixit: At verò, ô amice, iter iam mihi penitus interruptum eſt : quippe cum annis plurimis onuſtus ſim, & ætate admodum prouectus, nec valeam ea quæ aſino erant impoſita humeris portare. quare tu hoc onus contra naturæ tuæ conſuetudinem geſtes, neceſſe eſt, ſi modò Zoſimum ex hoc loco diſcedere volueris: poſtea autem ad priſtinam feritatem, naturamq. propriam redibis. Tum leo furoris prorſus oblitus, ſubblandiri, & placidus extempore ad Zoſimum accurrere, & ipſo corporis habitu obſequij ſignificationem dare cœpit. Cui Zoſimus onus quod aſinus geſtauerat imponit, eumq. ad portas vſque Cæſareæ deduxit, quò declararet tum virtutem & potentiam Dei, tum quòd omnia tamdiu hominibus inſeruiant, obtemperentque, quamdiu ſecundùm eius voluntatem vitam inſtituimus, & gratiam nobis donatam nequaquàm deprauamus.] hucuſque de Zoſimo, pauca ex multis referens Euagrius, ſui temporis res geſtas conſcribens.

[a] *Niceph. lib. 17. c. 5.* DE ZOSIMO ET MARIA AEGYPTIACA.

Hæc eadem ferme ad verbum Nicephorus recitat[a], qui & mox de alio Zosimo, qui ijsdem temporibus vixit, ista subnectit: Alter verò quoque enituit Zosimus, non ille quidem solitariam degens vitam, sed in quodam Palæstinæ cœnobio inter monachos commune certamen persequens. Quem sacerdotio fungentem, rem diuinam arcanorum mysteriorum Aegyptiacæ illi feciſſe aiunt: illi, inquam, Aegyptiacæ, quæ tantopere primùm carnis voluptate defluxiſſe dicitur, vt nihil prorsus carnalis petulantiæ intentatum reliquerit; eoq. vitiosæ libidinis peruenerit, vt eam eloqui verbis nemo possit: deinde ad summam virtutem ita euasiſſe, vt altera ab altera illustraretur. Sed enim illa, vt in Aegypto prognata, & quo vitæ genere vsa, multos libidinis magnitudine in potestatem suam ceu mancipia redegerit; & vt diuino nutu ad sacrosanctum lignum Crucis venerandum excitata, in viam se dederit, & inde diuertens Iordanis quoque flumen transierit, & in interiorem solitudinem sese abdiderit, neque cum quopiam homine præterquam vno isto Zosimo collocuta sit, ciboq. simul & vestitu abstinuerit; denique vt inter precandum in sublime sublata, cum Zosimo hoc verba contulerit, vitamq. hanc finierit, & in diuina communione participauerit, necnon vt illi leo sepulchrum effossum parauerit, & vitæ ipsa exemplum pœnitentiam agere volentibus commodissimum reliquerit; Sophronio, qui olim Hierosolymitanam sedem Antistes exornauit, memorandum relinquimus, qui eleganter sanctæ eius feminæ & Zosimi vitam descripsit.] hucusque Nicephorus. Porro quæ Græcè scripsit Sophronius vitam Mariæ, Paulus diaconus Neapolis eandem transtulit in Latinum, quæ præ manibus habetur[b]. Conuenisse autem ipsam Mariam Zosimum his ferme diebus, ex ijs quæ Sophronius in eius vita scribit, apparet; dum roganti Mariæ, quo statu Dei esset Ecclesia: fugata discordia, pacem esse redditam, affirmauit: quod planè his temporibus conuenit.

[b] *Sigib. de Script. Eccles. c. 69.*

Cognita quidem atque probata fuisse eiusdem Mariæ Acta vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ, tum de Orientalibus fidem faciunt Menologia, tum de Occidentalibus Martyrologia: citata atque recepta eadem reperiuntur in secundo Nicæno Concilio[c], necnon à S. Ioanne Damasceno[d] & alijs tum Græcis, tum etiam Latinis auctoribus. Accidit autem, vt huius pœnitentis exemplo complures meretrices ad meliorem frugem conuersæ, perarduum vitæ institutum arripuerint: huiuscemodi namque pœnitentibus Iustinianus Imperator (vt suo loco dicemus) monasterium Constantinopoli instituit. Vixit ijsdem ferme diebus alia Maria patria Tarsensis, quæ & ipsa ex meretrice pœnitens in monasterio vitam transegit[e]. Sed & alium [f] Zosimum ijsdem constat vixisse temporibus & ipsum genere Cilicem, de quo suo loco dicturi sumus.

[c] *Concil. Nican. 2. Act. 4.*
[d] *Damasc. de Imag. orat. 3.*

DE MARIA TARSENSI.

[e] *Prat. Spirit. c. 31.*
[f] *Ibid. c. 16.*

Eodem anno Ioannes Hierosolymorum Episcopus, cùm sedisset annos vndecim, moritur, inq. locum eius suffectus est Petrus. Ita quidem ex Nicephori Chronico, cui consentiunt quæ in Actis S. Sabæ leguntur his verbis[g]: Cùm autem multum temporis interceſſisset, & magni Sabæ ad octoginta & sex annos ætas prouecta esset, decedit quidem Ioannes, relicto successore Petro, viro virtute insigni.] hæc ibi.

[g] *Extant apud Sur. die 5. Decembr.*

IESV CHRISTI ANNVS 526.	IOANNIS PAP. ANNVS 3.	IVSTINI IMP. 9. THEODORICI REG. 34.

QVi sequitur Christi annus quingentesimus vigesimus sextus, solius Olybrij absque collega Consulatu redditur Fastis à Marcellino descriptis: quo ipso anno Idibus Iunij data habetur à Ioanne Romano Pontifice epistola ad vniuersos Italiæ Episcopos, qua eos hortatus est aduersus Arianos fidem Catholicã defendere, ecclesiasq. ab eis vsurpatas sacro ritu Catholicas reddere. Huius autem scribendæ epistolæ inde manauit occasio, quòd cùm in Italiã Ioannes reuersus esset, atque cùm eo legati Theodorus & Importunus (nam Agapetus Thessalonicæ iam decesserat) Theodoricus Rex (vt Anastasius [h] habet & Miscellæ auctor affirmat [i]) eos omnes detrusit in carcerem; vbi Ioannes Papa licet pædore fameq. consumptus, tantũ abest vt desponderit animum, vt etiam maioribus sumptis spiritibus aduersus hæreticos insurrexerit: quamobrem etsi vinculis vinciretur, nõ vincebatur. Siquidem verbũ Dei (vt ait Apostolus [k]) non est alligatum; sed cùm exagitatur, maiori impetu fulminis instar fertur. Sic itaque aduersus eos scripsit dictam epistolã, ex qua ea tantũ quæ pertinent ad historiam referemus, ab eius exordio inchoãtes, quod est huiusmodi [l]:

[h] *Anast. in Ioanne.*
[i] *Miscel. lib. 15*
[k] *2. Tim. 2.*
[l] *Extat tom. 1. Concil. vet. edit. in Ioanne, & tom. 1. epist. Rom. Pont.*

Ioannes

A Ioannes Episcopus omnibus per prouincias Italiæ constitutis Episcopis in Domino S.

Sæpissimè multo experimento didici, sanctum pietatis vestræ studium circa religionem Christianam glorioſis crescere & dilatari augmentis: & fides recta, quæ non solum me, sed omnes Domini sacerdotes consolatur & roborat, vestris in mentibus & operibus per sacerdotale agnoscitur opus & dilatatur. Quapropter, fratres, hortor vos & moneo, contra Arianam perfidiam, quæ olim non semel, sed sæpe damnata est, & modò in quibusdam reuiuiscit, armari gladio Spiritus sancti: vt eam ita, adminiculante diuina gratia, opprimere & extirpare valeamus, vt nec radix eius in posterum inueniatur. Ecclesias verò Arianorũ vbicumque inueneritis, Catholicas eas diuinis precibus & operibus absque vlla mora consecrate: quia & nos quando fuimus Constantinopoli, tam pro religione Catholica, quàm pro Regis Theodorici causa negotij, suadente atque hortante, Arianosq. extirpãte

IOANN. PAP. EPISTOLA E CARCERE DATA.

B pissimo atque Christianissimo Iustino Orthodoxo Imperatore, quascumque illis in partibus ecclesias reperire potuimus, Catholicas eas, Domino opem ferente, consecrauimus. Et quamquam prædictus Theodoricus Rex eorum peste tactus intrinsecus, nos & omnem regionem nostram perdere, & gladio & igne consumere minetur; nolite tamen propterea deficere, sed viriliter in agro Dominico elaborare studete. Et iuxta Veritatis vocem[a], nolite timere, eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potiùs cum timete, qui potest animam & corpus mittere in gehennam.]

[a] *Luc. 12.*

Hæc & alia plura ad eos exhortandos Ioannes habet in dicta epistola: quæ cùm in fine legatur data tertio Idus Iunij sub Consulatu Maximi & Olybrij, expungendus est Maximus, vtpote superadditus: tam enim Maximus, quàm Olybrius diuersis annis (vt vidimus) Consulatum gesserũt: nec potuit ea epistola sub Maximo dicta die Iunij dari: nam eo tem-

ERRORES ILLAPSI IN EPIST. IOANNIS PAP.

C pore nondum creatus erat Pontifex Ioannes, qui mense Augusti eiusdem anni sedere cœpit. Dicendum ergo, Olybrij huius anni absque collega Consulatus tempore dictam scriptam esse epistolam. Sed & in eo quod habetur ipsa data tertio Idus Iunij, deprehenditur error: nam quomodo ita se habere potuit, si vigesimaseptima mensis Maij idem Ioannes hoc anno sub eodem Consulatu Olybrij mortuus esse ponitur? Multo verò manifestior ille est error in eiusdem Ioannis epistola ad Zachariam Archiepiscopum, cùm data ponitur hoc item anno, XVI. Kalend. Nouembris, sub Consulatu item Maximi & Olybrij, quam potiùs dixerimus referendam ad Consulatum illum Maximi sine collega.

Ne autem ex errore diei existimes epistolam ipsam haud esse germanam, sed commentitiam; habes huius sæculi scriptorem Gregorium Turonensem[b] eidem astipulantem verbis istis: Multi quidem sunt martyres apud vrbem Romam, quorum historiæ passionum nobis

[b] *Greg. de Glor. mart. c. 40.*

D integræ non sunt delatæ. De Ioanne tamen Episcopo, quoniam agon eius ad nos vsque nõ accessit scriptus, quæ à Fidelibus comperi, tacere nequiui. Hic cùm ad Episcopatum venisset, summo studio hæreticos execrans, ecclesias eorum in Catholicas dedicauit: quod cùm Theodoricus Rex comperisset, furore succensus, quia esset sectæ Arianæ deditus, iussit gladiatores per Italiam dirigi, qui vniuersum, quotquot inuenissent, Catholicũ populum iugularent. Hæc audiens B. Ioannes, ad Regem, ne hæc fierẽt, deprecatus accessit: à quo cùm dolo susceptus: alligauit eum, & posuit in carcerem, dicens: Ego te faciam, ne audeas contra sectam nostram ampliùs mussitare. Positus verò sanctus Dei in carcere, tantis attritus est iniurijs, vt non post multum tempus spiritum exhalaret: obijtq. in carcere cum gloria apud vrbem Rauennã. Domini autem misericordia statim vltionem super Regẽ improbũ irrogauit: nã subitò à Deo percussus plagis magnis exinanitus interijt, suscepitq. prorinus

RES GESTAE IOANNIS PAP. EX GREGORIO.

E perpetuum gehennæ flammantis incendium.] hactenus Gregorius, qui etsi non ex scriptis adhuc acceptis ab Vrbe codicibus, ea tamen à Fidelibus fideliter dicta percepit. Sed maiorem planè sibi vendicat fidem, quod cõmuni assertione ab omnibus Fidelibus traditur, quã quod in vno vel altero codice legiter. Sed hæc omnia de pugna aduersus Arianos suscepta, amplioribus notis, nempe sua morte, Ioãnes (vt diximus) testata exploratáq. in omnibus posteris tradidit: adeò vt etsi scripta deesset, satis sit signaculo mortis hoc apud Deũ & homines proclamantis ipsum confessionẽ Catholicæ fidei & consummatũ martyriũ cõsignasse.

Sed suo maximo damno, summoq. rerum suarum detrimento tentauit ista tyrannus sacrilegus, cùm Romanum Pontificem detrusit in carcerem, atque mori coegit: etenim qui in præsens vsque tempus trigintatria & ampliùs annorũ curricula Theodoricus Rex summa felicitate transegerat, satis exemplo didicit, & alijs demonstrauit, quæ & in terris præmia consequantur Principes licet impij, cùm de Apostolica sede benemerentur; & quan-

QVANDO RES THEODORICI COLLAPSAE

to rursus periculo & detrimento eamdem exagitent. Relege singulos eiusdem regni sex A
lustrorum decursos quàm felicissimè annos, & reperies ea pro incolumitate Catholicæ &
Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ præstitisse Theodoricum, quæ à Catholicis Imperatoribus
vix obtinenda fuissent: intueberisq. eumdem ipsum haud inanem iustitiæ fuisse cultorem,
sed dexterè omnia illi, Deo remunerante, cessisse, atque felicissimè gesta esse: sed repentino
tunc veluti oborto turbine, obductam mox densa caligine omnem illam eius effulgentem
Solis instar claritudinem obscuratam, ictamq. fulmine iacuisse prostratam, vbi non horruit
lacessere Ecclesiæ caput, & sacrilegam manum inijcere in Christum Domini, atque in car-
cerem instar Herodis Ioannem conijcere, & veluti Agrippa Petrum vincire catenis, cui
cuncta soluendi atque ligandi in terra & in cælo Dominus tradidit potestatem.

[a] *Act. 12.* IOANNES PAPA MARTYRIO CORONATVS.

Verùm vt olim ob vincula Petri vniuersa mærebat Ecclesia [a], & cùm ita Petrus detinere-
tur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo; æquè ob detru- B
sum Petri successorem Ioannem Papam in carcerem vniuersi orantes dolebant, lugebantq.
Fideles: sed lætabatur ipse, tempore pacis inuenisse martyrium, expectans Angelum, non
qui dormientem excitatum è somno foras educeret, sed obdormientem in Domino ad
cælum perduceret; nec qui catenas solueret ferreas & liberaret è carcere, sed è vinculis car-
nis solutum erueret de corpore mortis huius; duceretq. non ad portam ferreā, sed auream,
[b] *Genes. 28.* speciosam inquam illam portam cæli Patriarchæ Iacob ostensam [b]. Venit optata dies, quæ
fuit vigesima septima mensis Maij, cùm redimitus corona martyrij summus Dei sacerdos
offerēs se ipsum Deo hostiam immaculatam, introiuit semel in sancta, æterna redemptio-
ne inuenta, cùm videlicet eadem constantia qua prædecessores, nulla quærens redemptio-
nem, vt meliorem inueniret resurrectionem, vitam profundens, martyrij titulo nobilitatus
linquens terrena, cælum triumphator ascendit cum Deo in perpetuum regnaturus. C

[c] *Martyr. Rom. 27. Maij.* ANNVA CELEBRITAS IOANNIS PAPAE.

Describitur mox Ecclesiasticis Sanctorum tabulis [c] dies eius natalis, repetendus ab vni-
uersa Catholica Ecclesia annis singulis digna memoria: ipsius verò corpus delatū est Ro-
mam, sepultumq. in basilica Vaticana, non sexto Kal. Iunias (vt mendosus codex habet) ea
enim die mortuus est, sed Iulias, cùm Romam translatum est. Excepit Vrbs Pontificem
suum de Arianorum Rege atque Ariana perfidia triumphantē, quadriga candida vectum,
non candentium iumentorum, sed candidatorum humeris sacerdotū. Accurritur vndique
ad tantum spectaculum, honorāt omnes sacram sarcinam debito Pontifici & decenti mar-
tyri cultu, assectanturq. sacris canticis glorioſam victoriæ pompam; tantummodo impij in
tenebris conticescunt, & impietas à tanta gloria luget exclusa, mæret inuidia, rabidus li-
uor in se ipsum dentes exacuit, cùm tanto honore videt illatum in Vrbem, quem ingloriū
extinxisse putauit in carcere. Vixit autem Ioannes in Pontificatu annos duos, menses no- D
uem, dies quatuordecim. Sed non excidant quæ Anastasius de ipso subdit his verbis:

RELIQVAE RES GESTAE A IOANNE PAPA.

Hic Papa Ioannes refecit cœmeterium beatorum martyrum Nerei & Archillei via Ar-
deatina. Item renouauit cœmeterium sanctorum Felicis & Adaucti. Item renouauit cœ-
meterium Priscillæ.] iure itaque accepit præmium martyris, qui martyres honorauit.
Sed pergit: Eodem tempore positum est ornamentum super Confessionem beati Pauli de
gemmis prasinis & hyacinthinis. Item huius temporibus Iustinus Imperator obtulit pate-
nam auream cum gemmis pensantem libras viginti, calicem aureū cum gemmis pensan-
tem libras quinque, scyphos argēteos quinque, pallia auro texta quindecim: quæ ipse Ioan-
nes detulit ad beatos Apostolos Petrum & Paulum, & ad sanctam Mariam, & ad san-
ctum Laurentium. Hic ordinauit Episcopos per diuersa loca quindecim. Cuius corpus
transpositum est de Rauenna, & sepultum in basilica S. Petri.]hæc de Ioanne ibi. cuius se- E
des (idem inquit auctor) cessauit dies quinquagintaocto.

DE BOETIO ATQVE SYMMACHO.

Quoniam autem idem qui suprà Anastasius tradit, nonaginta & octo dies medios in-
tercurrisse ab obitu Ioannis Papæ vsque ad miserandum interitum Theodorici Regis: quæ
nam scelestus & ferus barbarus eo temporis spatio aduersus nobiles piosq. viros Boetium
atque Symmachum Patricios crudeliter egerit, dicendum est: testatur enim idem auctor,
ipsum occidisse clarissimos hos Senatores Patricios & Exconsules, quod etiam asseritur in
Miscella. At ne tantorum virorum funera ingloria relinquamus, quos generis claritudo,
Patriciatus dignitas, & ordinarij Consulatus decorarunt, sed præ his omnibus pietas illu-
strauit: hic nobis de his agendum, vt tamquam sepulturæ eorum inscripta elogia, nostro
stylo hic ipsorum memoriam posteris relinquamus impressam.

Fuit ipse Boetius gener eiusdem Symmachi Consularis: nam eius filiam nomine Ru-
sticianam

A sticianā acceperat, ex qua duos suscepit filios Consulares, quos optimis moribus imbuen-
dos curauit. Quantam autem ex scientijs omnibus comparaueri: sibi laudem, præter
illa quæ dicta sunt superiùs in eius secundo Consulatu, accipe ex Theodorici Regis, cùm
tranquillioris animi esset, epistola ad ipsum data [a], vbi inter alia disces eius adhuc iuuenis [a] *Apud Cassiod. lib. 1. epist. 45.* BOETII EXCELLENS DOCTRINA OMNIVM SCIENTIARVM.
libero homine dignos in addiscendo labores: nam post alia Rex ad eum: Hoc te multa eru-
ditione saginatum ita nosse didicimus, vt artes quas exercent vulgariter nescientes, in ipso
disciplinarum fonte potaueris. Sic enim Athenienſium scholas longè positus introisti, sic
palliatorum choris miscuisti togam, vt Græcorum dogmata doctrinam fecerīs esse Roma-
nam. Didicisti enim, qua profunditate cum suis partibus Speculatiua cogitetur, qua ratio-
ne Actiua cum sua diuisione discatur, deducens ad Romuleos Senatores quicquid Ce-
cropidę mundo fecerant singulare. Translationibus enim tuis Pythagoras musicus, Ptole-
B mæus astronomus legūtur Itali: Nicomachus arithmeticus, geometricus Euclides audiun-
tur Ausonij: Plato theologus, Aristoteles logicus Quirinali voce disceptant: Mechani-
cum etiam Archimedem Latialem Siculis reddidisti. Et quascumque disciplinas vel artes
fœcunda Græcia per singulos viros edidit, te vno auctore, patrio sermone Roma suscepit:
quos tanta verborum luculentia reddidisti claros, tanta linguæ proprietate conspicuos, vt
potuissent & illi opus tuum præferre, si vtrumque didicissent.] hæc ibi & alia plura cumu-
lans de eiusdem matheſi & astronomia, & alibi [b] de insigni eius peritia artis musicæ me- [b] *Apud Cassiod. lib. 2. epist. 40.*
minit; quæ tu consulas: aliò enim nostra tendit oratio; nempe vt quæ præcesserint causæ
eiusdem cùm Symmacho vinculorum, fiant ipsius testificatione notissimæ, quæ historico-
rum silentio remanserunt obscuræ.

In his enim quos scripsit senex in carcere constitutus quinque de Consolatione Philo-
C sophiæ libros, post multas lacrymas cum Philosophia sua consulatrice ita colloquitur [c]: [c] *Boet. de Consolat. lib. 1. prof. 4.* BOETII INTEGRITAS IN ADMINISTRANDA REPVB.
Tu mihi, & qui te sapientium mentibus inseruit Deus, estis conscij, nullum me ad magi-
stratum nisi commune bonorum omnium studium detulisse. Inde cum improbis graues
inexorabilesque discordiæ fuere, & (quod conscientiæ libertas habet) pro tuendo iure
spreta potentiorum semper offensio. Quoties ego Conigastum in imbecillis cuiusque for-
tunas impetum facientem obuius excepi? Quoties Triguillam regiæ Præpositum do-
mus ab incepta & perpetrata iam prorsus iniuria deieci? Quoties miseros, quos infinitis
D calumnijs impunita barbarorum semper auaritia vexabat, obiecta periculis auctoritate
protexi? Numquam me à iure ad iniuriam quisquam detraxit. Prouincialium fortunas tum
priuatis rapinis, tum publicis vectigalibus pessumdari, non aliter quàm qui patiebantur,
indolui. Cùm acerbæ famis tempore, grauis atque inexplicabilis indicta coemptio pro-
fligatura inopia Campaniam prouinciam videretur, certamen aduersus Præfectum Præto-
rij communis commodi ratione suscepi; Rege cognoscente, contendi: & ne coemptio ex-
igeretur, euici.

QVALES ACCVSATORES BOETII.

Paulinum Consularem virum, cuius opes Palatini canes iam spe atque ambitione de-
uorassent, ab ipsis hiantium faucibus retraxi. Ne Albinū Consularem virum præiudicatæ
accusationis pœna corriperet, odijs me Cypriani delatoris opposui. Satis ne in me magnas
videor exacerbasse discordias? Sed esse apud ceteros tutior debui, qui mihi amore iustitiæ
nihil apud aulicos, quò magis essem tutior, reseruaui. Quibus autem deferentibus perculsi
sumus? Quorum Basilius olim regio ministerio depulsus, in delationem nostri nominis,
alieni æris necessitate compulsus est. Opilionem verò atque Gaudentium cùm ob innu-
meras atque multiplices fraudes ire in exilium regia censura decreuisset; cumq. illi parere
E nolentes, sacrarum sese ædium defensione tuerentur, compertumq. id Regi foret; edixit, vt
nisi intra præscriptum diem à Rauenna vrbe discederent, notas insigniti frontibus pelle-
rentur. Quid huic seueritati posse astrui videtur? Atqui eodem die deferentibus eisdem,
nominis nostri delatio suscepta est. Quid igitur? Nostræ ne artes ita meruerunt? An illos
accusatores iustos fecit præmissa damnatio? Ita ne nihil fortunam puduit, si minùs accusa-
tæ innocentiæ, at accusantium vilitatis?

QVAE ACCVSATIO IN BOETIVM.

At cuius criminis arguimur? summam quæris? Senatum dicimur saluum esse voluisse.
Modum desideras? Delatorem, ne documenta deferret, quibus Senatum læsæ maiestatis
reum faceret, impedisse criminamur. Quid igitur, ô magistra, censes? Inficiabimur cri-
men, ne tibi pudori simus? At volui, nec vmquam velle desistam. Fatebimur? sed impe-
diendi delatoris opera cessabit. An optasse illius ordinis salutem nefas vocabo? Ille qui-
dem suis de me decretis, vti hoc nefas esset, effecerat: sed tibi semper mentiens impuden-

tia rerum merita non potest immutare. Nec mihi Socratico decreto fas esse arbitror, vel occuluisse veritatem, vel concessisse mendacium. Verùm hoc quoquo modo sit, tuo, sapientumq. iudicio æstimandum relinquo. Cuius rei seriem atque veritatem, ne latere posteros queat, stylo etiam memoriæq. mandaui. Nam de compositis falsis litteris, quibus libertatem arguor sperasse Romanorum, quid attinet dicere? Quarum fraus apertè patuisset, si nobis ipsorum confessione delatorum (quod in omnibus negotijs maximas vires habet) vti licuisset. Nam quæ sperari reliqua libertas potest? Atque vtinam posset vlla. Respondissem Caninij verbo: qui cùm à Caio Cæsare Germanici filio conscius contra se coniurationis factæ fuisse diceretur: Si ego, inquit, sciissem, tu nescisses.] & paulo pòst subdit:

DEFENSOR SENATVS BOETIVS.

Meministi (vt opinor) quid me dicturum, quid facturúmve præsens ipsa dirigebas. Meministi, inquam, Veronæ, cùm Rex auidus exitij communis, maiestatis crimen in Albinum delatum, ad cunctum Senatus ordinem transferre moliretur: vniuersi innocentiam Senatus quanta mei periculi securitate defenderim. Scis me hæc & vera proferre, & in nulla vmquam mei laude iactasse. Minuit enim quodammodo se probantis conscientiæ secretum, quoties ostentando quis factum recipit famæ pretium. Sed innocentiam nostram quis exceperit euentus, vides. Pro veræ virtutis præmijs falsi sceleris pœnas subimus. Et cuius vmquam facinoris manifesta confessio ita Iudices habuit in securitate concordes, vt non aliquos vel ipse ingenij error humani, vel fortunæ conditio cunctis mortalibus incerta submitteret? Si inflammare sacras ædes voluisse, si sacerdotes impio iugulare gladio, si bonis omnibus necem struxisse diceremur; præsentem tamen sententia confessum, conuictúmve punisset. Nunc verò quingentis passuum millibus procul mori atque indefensi, ob studium propensius in Senatum morti proscriptioniq. damnamur, &c.]

Habes igitur ex his, quinam fuerint accusatores, quódve crimen obiectum, & qua pœna hucusque mulctatus sit. Scripsisse autem hæc ipsum initio sui exilij, ex eo cognosces, dum non adhuc socerum Symmachum detrusum fuisse in carcerem, qui cum ipso capitale postea supplicium subijt, ex verbis Philosophiæ eum consolatis intelliges, vbi ait inferiùs[a]: Viget incolumis illud pretiosissimum humani generis decus, Symmachus socer; & quod vitæ pretio non segnis emeres, vir totus ex sapientia & virtutibus factus, suarum securus, tuis ingemiscit iniurijs. Viuit vxor ingenio modesta, pudicitiæ pudore præcellens, & vt omnes eius dotes breuiter concludam, patri similis: Viuit, inquam, tibiq. tantùm vitæ huius exosa spiritum seruat. quo vno felicitatem minui tuam vel ipsa concesserim, tui desiderio lacrymis atque dolore tabescit. Quid dicam liberos Consulares, quorum iam vt in id ætatis pueris vel paterni, vel auiti specimen elucet ingenij, &c.] Iulius Martianus, qui Boetij Vitam scripsit, errore putauit filios Boetij, eo quod ipse nominet Consulares, eosdem fuisse Consules. At quomodo Consules, si adhuc pueri? & in quibus Fastis eorumdem post hæc tempora notatus est Consulatus? Sed idcirco scias eos appellatos Consulares, quòd patrem Consulem haberent; sicut etiam dicere consueuerunt vxorem Consulis feminam Consularem.

[a] Boet. de Consolat. lib. 2. prof. 4.

DE BOETII SOCERO VXORE, ET FILIIS.

EXTREMAE LVCBRATIONES BOETII.

Dum autem Ticini Boetius detineretur in carcere, non solùm aureos illos de Consolatione Philosophiæ libros elucubrauit, sed etiam commentaria quædam in opera Aristotelis, insuper & scripsit de Trinitate, simulq. citatum superiùs librum de Disciplina scholarium, vt ipse eodem in libro testatur in præfatione ad Marcianũ his verbis[b]: Licet duplici genere commentorum sim impeditus, non tamen omnino diuersorum, in quasdam Aristotelis, necnon aliorum philosophorum editiones; proprioq. attenuatus studio, & inhumani Regis Gothorum cruciatu corrosus, philosophico me præueniente consolatu, extremaq. profundæ Trinitatis perspicatione permollitus.] hæc de se ipse: quibus planè intelligi potest, fuisse eius carcerem longioris temporis ac valde prolixum: cùm tandem & eius quoque socer Symmachus itidem carceri mancipatur. Ostenditur hodie Ticini turris, in qua Boetius est detentus in vinculis, olim quidem ob reos in ea detentos horribilis, obq. facinora detestabilis; sed eius habitatione, sanguinisq. aspersione reddita quouis triumphali fornice clarior, quouis gloriæ monumento celebrior, & quauis erecta solida mole diuturnior, & propugnaculo fortior, quam nec omnia diruens tempus inuadat vmquam & destruat.

[b] Boet. de Disciplin. in princ.

DE TVRRI IN QVA BOETIVS DETENTVS EST.

Sed quid admirandum acciderit post capitis obtruncationẽ, ex Iulio Martiano audies, qui

qui eius Vitam [a] eruditè conscripsit. Qui enim peritia litterarum Dionysio magno illi Areopagitæ Atheniensi iure fuit absque inuidia comparandus Boetius, & illud à Deo accepit, vt & genere mortis, insuper & insignis operatione miraculi eidẽ fuerit exequandus, id operante Dei summa potentia, qui est diues in omnibus qui inuocant eum. At quomodo id acciderit, illum audi, qui hæc ait: Ticini incolæ semper à maioribus traditũ constanter asseuerant, Seuerinum, cùm regius spiculator letale vulnus intulisset, vtraque manu diuulsum caput sustinuisse: interrogatumq. à quonam se percussum existimaret? ab impijs, respondisse: atque ita cùm in vicinum templum venisset, & flexis genibus ante altare sacra percepisset, post paululum expirasse. Extinctus diuinos honores, *illos videlicet, qui sanctis martyribus exhiberi solent*, à nostris consecutus est, quod pro Catholicis contra perfidiam Arij mortem sustinuerit. Sunt tamen qui scribant, ipsum antea Rauennam accersitum, Prætorioq. Regis præpositum, mox cum aliquot Senatoribus occisum: quod Symmacho potiùs conuenire videtur.] hactenus de Boetij nece & eius cultu Martianus: de sepulchro autem ista subdit:

[a] Extat ipsa ante Boetij opera.

INGENS MIRACVLVM IN BOETII NECE.

Turris lateritio lapide fabrefacta etiamnum Ticini monstratur, Boetij carcer, sepulchrumq. eius in æde beati Augustini visitur, qua parte in aditum templi ascensus incipit, hoc epitaphio incisum:

EPITAPHIA AD SEPVLCHRVM BOETII.

Mæonia & Latia lingua clarissimus, & qui
Consul eram, hic perij, missus in exilium.
Et quia mors rapuit, probitas me vexit ad auras:
En nunc fama viget maxima, viuit opus.] Circumfertur & aliud elogium, quo sepulchrum eius exornabatur, antequam illic à Luitprando Longobardorum Rege collocaretur. ipsum igitur, ne quid tibi demptum queraris, subiungimus:

Ecce Boethus adest in cælo magnus, & omni
Perspectus mundo mirus habendus homo:
Qui Theodorico Regi delatus iniquo,
Ticini senium duxit in exilio.
In qua se mœstum solans dedit vrbe libellum:
Post ictus gladio exijt è medio.] Habuit Boetius plurimos laudatores, nec desunt qui præconia augeant, nec aliquando defuturi sunt: adeò vt de illo vaticinium impleatur[b]: In memoria æterna erit iustus.] Sed ad Symmachũ Boetij socerũ transeamus.

[b] Psal. 111.

SYMMACHVS MAXIME PIVS ET DOCTVS.

Præcessisse quidem Boetij necem, sicut & carcerem, ex ijs quæ dicta sunt, possumus intelligere. Cùm autem Boetius esset in carcere, ad ipsum librum scripsit de Trinitate: ex cuius exordio, quanta præstaret idem Symmachus pietate, accipe ex verbis istis: Quocumque igitur à vobis deieci oculos, partim ignaua segnities, partim callidus liuor occurrit: vt contumeliam videar diuinis tractatibus irrogare, qui talibus hominũ monstris non agnoscenda hæc potiùs quàm proculcanda proiecerim.] hæc Boetius, alludens ad impios atque stolidos Gothos. Quàm autẽ esset Symmachus sacris litteris institutus, ex eo quoque cognosco, dum ipsum in eodem commentario Boetius appellat arbitrum suorum scriptorum, vbi ait: Vobis tamen illud etiam inspiciendum est, an ex beati Augustini scriptis semina rationum aliquos in nos venientia fructus intulerint.] hæc ipse: quibus & illud assequi potes, Boetium in sacris litteris S. Augustinum esse secutum. Porrò quod ad Symmachum spectat, de quo semel narratio suscepta est, non Theologicis tantùm facultatibus apprimè imbutus fuit, sed omnium scientiarum doctrinam calluit. est locuples horum testis Priscianus Cæsariensis, qui in libro, quem de Ponderibus scripsit, sic eum laudat, vt probitatis & omnium scientiarum attigisse verticem intelligere possis. Vixit enim his ipsis temporibus ipse Priscianus grammaticus, docens Constantinopoli, vt Cassiodorus [c] & ipse horum temporum scriptor affirmat.

[c] Cassiod. de Orthograph. c. 12.

SYMMACHVS LAVDATVS A PRISCIANO

Sed hîc ipsius Prisciani verba reddamus: cùm enim ad eum librum de Ponderibus atque mẽsuris inscribit, ita exorditur: Omni te, Symmache, nobilitatis splendore celebratũ, ac omni naturæ munere præstantem, omni virtutis luce fulgentem, studijs etiam oprimarum artium disciplinarumq. florentem, iustissimeq. prosperæ fortunæ meritis vitæ probantem, fama quidem antea nobis absentem venerabilem faciebat: nunc autem præsentem veritas supergressa laudes prædicationis ostendit. Mediocritatis enim altissimæ, qua superbiæ calcas tumores, & pietatis ponderibus grauissimis superas omnia, &c.] Sed audi Ennodium, dum recenset Vrbis ciues clarissimos, quos & imitandos proponit: post enim Faustum

Ennodijdictio. Fauſtum & Auienum, de Feſto atque Symmacho his verbis agit: Feſtus & Symmachus A
omnium diſciplinarum materia & conſtantes forma ſapientiæ de Vrbe ſacratiſſima non
recedunt. In ipſis eſt nobilis curiæ principatus: quos vidiſſe, erudiri eſt. Non apud eos
ſermo de ludicris, nec pantomimorum vix cognoſcenda commemoratio. Iſti auram po-
pularem per pudoris detrimenta non cupiunt, contenti rectis magis placere, quàm plurimis. Sortiuntur de innocenti actione teſtimonium, &c.] extant plures eiuſdem Ennodij epiſtolæ, in quibus Symmachi cum ſumma nobilitate & probitate doctrina etiam coniuncta laudatur: ſed & ipſe Theodoricus Rex eius occiſor eumdem ſua olim laudaſſe epi-
b Apud Caſsiod lib. 4. epiſt. 51. ſtola b reperitur.

In hunc igitur magnum antiquæ probitatis decus & ornamentum truculentus tyrannus violentas manus iniecit, venerandamq. canitiem ſanguine cruentauit. At etſi gladio necari, non tamen extingui potuit: cuius ſecti capitis vel ſola memoria ſub prægrandis B
piſcis capitis aſpectu phantaſiæ repræſentata eumdem crudeliſſimum barbarum tanto tremore concuſſit, & timorem incuſſit, vt necem attulerit corpori, anima in ignem inextinguibilem condemnata. Hæc autem ſtrictim complexa, quomodo ſe habuerint, paulo pòſt dicturi ſumus. agamus modò de creatione Felicis Papæ ſucceſſoris Ioannis, vt ſingula ſingulis reddamus menſibus.

FELIX PAPA ELIGITVR A THEODORICO. Cùm igitur (vt dictum eſt) poſt ipſius Ioannis obitum ſedes vacaſſet dies quinquaginta & octo, die vigeſimaquarta Iulij electus eſt in locum eius Felix natione Samnita ex patre Caſtorio, cùm adhuc ſuperſtes eſſet Theodoricus Rex ipſius Ioannis Papæ interfector. Cuius quidem rabies ſemel cõtra Eccleſiam Romanam concepta, nequaquam tanti Pontificis obitu finem inuenit: ſed quod nullus vmquam Etnicorũ Principum auſus fuerat, iſte meditatus, impleuit, nimirum vt captiuam duceret ipſam Romanam Eccleſiam, Apo- C
ſtolicæ ſedis Epiſcopi electionem atque nominationem ipſe ſibi procaciter arrogans: vt autem ſuæ ipſius voluntati nulla eſſet occaſio refragandi, quem in Romano clero probatiſſimum nouit virum Felicem, Romanum Pontificem nominauit. Fatale (ſi ita liceret dicere Chriſtiano) quodammodo videri potuit, vt quem delegit Conſtãtius Arianus Imperator, & quem Arianus pariter Princeps ad tantam dignitatem aſſumpſit, Felix vterque appellaretur. De arroganti autem à Theodorico Rege facta Romani Pontificis electione, accipe ex Athalarici Regis, qui hoc anno ipſi ſucceſſit in regnum, epiſtola ad Senatum iam acquieſcentem iniquæ conditioni, cui fuerat refragatus:

c Apud Caſsiod. lib. 8. epiſt. 15. ATHALARICVS AD SENATVM DE FACTA PER THEODORICVM ELECTIONE. Senatui c vrbis Romæ Athalaricus Rex.

Gratiſſimo noſtro profitemur animo, quod glorioſi domni aui noſtri reſpõdiſtis in Epiſcopatus electione iudicio. Oportebat enim arbitrio boni Principis obediri, qui ſapienti D
deliberatione pertractans, quamuis in aliena religione, talem viſus eſt Põtificem delegiſſe, vt nulli meritò debeat diſplicere: vt agnoſcatis illum hoc optaſſe præcipuè, quatenus bonis ſacerdotibus Eccleſiarum omnium religio pullularet. Recepiſtis itaque virum & diuina gratia probabiliter inſtitutum, & regali examinatione laudatum. Nullus adhuc priſtina contentione teneatur. Pudorem non habet victi, cuius votum contigit à Principe ſuperari. Ille quinimo ſuum efficit, qui eum ſub puritate dilexerit. Nam quæ ſit cauſa doloris,
* Crinea quando hoc & in iſto reperit, quod alteri in partem ductus optauerit? Ciuica* ſunt iſta certamina, pugna ſine ferro, rixa ſine odio: clamoribus, non doloribus res iſta peragitur. Nam etſi perſona ſummota ſit: nihil tamen à fidelibus amittitur, cùm optatum ſacerdotium poſſidetur. Quapropter redeunte legato veſtro illuſtri viro Publiano, rationabile duximus, ad cœtum veſtrum ſalutationis apices deſtinare. Magna enim iucunditate perfruimur, E
quoties cum noſtris proceribus verba miſcemus; & hoc quoque ſuauiſſimum vobis minimè dubitamus, ſi quod illius feciſtis imperio, nobis etiam cognoſcitis eſſe gratioſum.] hactenus Athalaricus ad Senatum.

ELECTIO ROM. PONT. A THEODORICO VSVRPATA. Ex his etiam illud intelligi poteſt, toto illo quinquaginta & octo dierum interſtitio ceſſantis ſedis, altercatum de electione Summi Pontificis: & licet in alium conſpiraſſent eligentium vota, tamen Theodorico tyranno eum non probante, ſed deligente ſummæ probitatis virum Felicem, duram licet, eam coacti ſunt conditionem ſubire. Accepiſſe tamen poſtea tãta præſumptio noſcitur moderationẽ illam, vt ex priſtino vſu clerus deligeret Romanum Pontificem, quem tamen Rex ſuo confirmaret aſſenſu: quam quidem ab Arianis Italiæ Regibus vendicatã ſibi tyrannicè auctoritatem, ijs de medio ſublatis, Orientalis orbis Imperatores ſibi pariter arrogarunt, quod valdè S. Gregorius ingemiſcit. Hæc cùm tam grandia

A grandia ſint, tamen ab Anaſtaſio omnino ſepulta ſilentio relicta ſunt.

Vidiſti, lector, quinam auctor fuerit redigendi ſub ſeruitute Romanam Eccleſiam, vt electioni vel nominationi Romani Pontificis immiſcerent ſe Reges? nonniſi ſæuus barbarus, dirus tyrannus, & impius Arianus: quem Deus abſque dilatione, diſſimulationéve, quà frequentiùs vti ſolet cum peccatoribus, repentina immiſſa cælitus vindicta proſtrauit; & poſt acceleratum dirum exitium ad inferos perpetuò relegauit. Talem qui æmulantur Principem, expectent pari cum eo ſententia iudicari, nimirum vt dum inconceſſa præſumunt iura Eccleſiæ inuadentes, & vitæ præſentis & æternæ diſpendium ſentiant, & regnũ haud diu ad poſteros propagent, ſed exteris cedere cogantur inuiti: quo nihil iuſtius dici poſſit, vt à terrenis excidant, qui diuina temerariè tentant. Quomodo verò terribili atque tremendo Dei iudicio haud diu poſt hæc præſumpta, cùm & recens adhuc eſſet memoria
B Symmachi Conſularis occiſi, ipſe Theodoricus Rex improuiſa fuerit morte ſubreptus, ex Procopio huius temporis ſcriptore audi a: QVALES ESSE SOLEANT OPPRESSORES ROM. ECCLESIAE.

a Procop. de bello Goth. lib. 1. DE NECE BOETII ATQVE SYMMACHI. Annos itaque cùm ſeptem & triginta ſuperuixiſſet, vitam finiuit.] & paulo pòſt: Sed mortis illi hæc cauſa fuit. Symmachus, & huius gener Boetius, à ſuis maioribus gentis nobilitatem adepti, inter Romanos & Senatorios viros principes erant, & Conſulatus vtriſque dignitate perfuncti, philoſophiæ ſupra ceteros & æquitati ſtuduerunt, multiſq. tam ciuium quàm externorum inopiæ ſuccurrendo ſaluti fuere. Hi poſtquam ad ingentem gloriam euaſere, deterrimos quoſque in ſui inuidiam concitarunt. Nam his delatoribus Theodoricus Rex perſuaſus, Symmachum, Boetiumq. perinde ac res nouantes occidit, eorumq. bona omnia publicauit. Sed paucis poſt diebus, cœnanti ſibi cùm miræ magnitudinis piſcis miniſtri decoctum caput appoſuiſſent, Symmachi nuper occiſi caput illi eſt
C viſum, præfixis & extantibus inferiore in labro dentibus, & toruè intuentibus oculis, furibundè ſibi & acerbè comminari.

THEODORICI REGIS OBITVS. Vnde monſtri nouitate territus, membriſq. præter modum tremebundus & rigens, in cubiculum ſtatim citato gradu ſeceſſit: identidemque iubendo, togarum vt ſibi vim magnam ingererent, lecto decubuit, & parumper quieuit. Elpidio deinde medico omnibus quemadmodum accidiſſent diligentiùs explicatis, in Symmachum, Boetiumq. à ſe ſcelus patratum deflebat: Quo denique deplorato, ex accepta calamitate dolore ingenti affectus, haud longè poſt moritur, cùm primum id iniuſtitiæ & vltimum in ſuos ideirco exercuiſſet exemplum, quia non ſuo & priſtino more diligenter perueſtigata cauſa in tantos viros animaduerterat.] hactenus Procopius. Refert ex parte huiuſmodi horribilis viſio facta Theodorico de capite Symmachi, ore, labijs, dentibus & oculis comminante, exem-
D plum illud de eo quod euenit diſcumbenti pariter Balthaſar b Regi, cùm ad viſum digitorum ſcribentium in pariete idem eum apprehendit tremor, pauorq. diſſoluit, licet diſſimilis ſit ſecutus interitus. Hæc autẽ tanta parum fideliter Iordanus Gothus Epiſcopus prætermiſit, cùm de eiuſdem Theodorici obitu agit; quem ſenio confectum defunctum fuiſſe tradit: addit autem, teſtamento monuiſſe ſuos, vt Senatum populumq. Romanum amarent, Orientiſq. colerent Imperatorem: inſuper deteſtatum, quæ ipſe furore percitus perpetraſſet. b Dan. 5.

Sed quod ait Apoſtolus c: Et poſt mortem iudicium] quodnam qualéve id fuerit oſtenſum diuinitus, accipe à ſancto Gregorio, dum in dialogis ait d: Iulianus namque huius Romanæ Eccleſiæ, cui Deo auctore deſeruio, ſecundus Defenſor, qui ante ſeptem ferme annos defunctus eſt, ad me adhuc in monaſterio poſitum crebrò veniebat, & mecum allo-
E qui de animæ vtilitate conſueuerat. Hic itaque mihi quadam die narrauit, dicens: Theodorici Regis temporibus pater ſoceri mei in Sicilia exactionem canonis egerat, & iam ad Italiam redibat: cuius nauis appulſa eſt ad inſulam, quæ Lyparis appellatur. Et quia illic vir quidam ſolitarius magnæ virtutis habitabat; dum nautæ nauis armamenta repararent, viſum eſt prædicto patri ſoceri mei ad eumdem virum Dei pergere, ſeque eius orationibus commendare. Quos vir Domini cùm vidiſſet, eis inter alia collocutus dixit: Scitis quia Rex Theodoricus mortuus eſt? Cui illi protinus reſponderunt: Abſit. nos cùm viuentem dimiſimus, & nihil tale ad nos de eo nunc vſque perlatũ eſt. Quibus Dei famulus addidit, dicens: Etiam, mortuus eſt: nam heſterno die hora nona inter Ioannem Papam & Symmachum Patricium diſcinctus & diſcalceatus & vinctis manibus deductus, in hanc vicinã Vulcani ollam iactatus eſt. Quod illi audientes, ſolicitè conſcripſerunt diem; atque in Italiam reuerſi, eodem die Theodoricum Regem inuenerunt fuiſſe mortuum, quo de c Hebr. 9. d Gregor. dialog. lib. 4. c. 30. VISIO DE THEODORICI ANIMA.

eius

eius exitu atque supplicio Dei famulo fuerat ostensum. Et quia Ioannem Papam affligendo in custodia occidit, Symmachumq. Patricium ferro trucidauit, ab illis iustè in ignem missus apparuit, quos in hac vita iniustè iudicarat.] hæc Gregorius. Quòd verò nulla de Boetio mentio sit, æquè existimare licet, eum ante vtrumque, Ioannē videlicet atque Symmachum, esse iussum occidi, ostensos verò in visu illos nouissimè ab eo iniustè damnatos.

Sed loci ipsius, in quem ipse iactatus per visum ostensus est, audi ex eiusdem Theodorici litteris naturæ miracula: cùm enim ad insulam illam deportari mandat Iouinum Curialem homicidam, Vulcani ollam ita describit [a]: Careat proinde patrio foro * cùm exitiabili victurus incendio, vbi viscera terræ non deficiunt, cùm tot sæculis iugiter consummantur. Flamma siquidem ista terrena, quæ alicuius corporis imminutione nutritur, si nō absumit, extinguitur: ardet continuò inter vndas medias montis quantitas indefecta: nec imminuit quod resolui posse sentitur. Scilicet quia naturæ inextricabilis potentia tantum crementi cautibus reponit, quantum illi vorax ignis ademerit. Nam quemadmodum saxa incolumia permanerent, si semper ignis adunata decoqueret? Potentia siquidem diuina sic de contrarijs rebus miraculum facit esse perpetuum, vt palàm consumpta occultissimis instauret augmentis, quæ vult temporibus stare diuturnis. Verùm cùm & alij montes motibus vaporatis exæstuent, nullus simili appellatione censetur æstimandus: quia grauiùs succenditur, qui Vulcani nomine nuncupatur. Mittatur ergo reus capitis in locum prædictum viuus: careat quo vtimur mundo, de quo alterum crudeli fugauit exitio.] hæc Theodoricus, qui in homicidam à se ipso latam expertus est & ipse homicida sententiam.

[a] Apud Cassiod. lib. 3. epist. 48 * solo

DE VVLCANI OLLA.

Quod autem ad diem obitus eius spectat, fuisse comperitur dies secunda Septembris, si credimus ipsi Anastasio [b], qui eum defunctum tradit post dies nonagintaocto ab obitu Ioannis Papæ, quem contigisse diximus vigesimaseptima mensis Maij. De annis verò quibus regnauit, corrigendus videtur locus Procopij, in quo anni trigintaseptem eius regno in Italia tribuuntur, cùm à nece Odoacris non amplius quàm trigintatres annos numerari contingat absolutos, triginta verò quatuor inchoatos. Hic præter leges Romanorū Principum, quas seruari voluit, alias leges condidit, quæ extant capitibus centum quinquaginta distinctæ; quas etiam tam Romanis quàm barbaris voluit esse communes: habes eas apud Cassiodorum cusas. Ex eis aliquæ sunt quæ spectant ad Ecclesiasticum cultum, nempe de clericis ab intestato decedentibus, vt quibus legitima successio deest, succederet Ecclesia [c]. Quomodo autem immunitatem ecclesijs conseruatam voluit, cùm ad eas confugerent homines [d]; extat & de his eiusdem Regis epistola apud Cassiodorum [e]. Vetuit & graui pœna, ne defunctorum corpora intra Vrbem sepelirentur [f]: vnde opus fuit, vt more maiorum sepelirentur Fideles in cœmeterijs extra Vrbem positis. Paganos præterea sacrificantes, & alios magijs intendentes, capitali pœna statuit puniendos [g].

[b] Anast. de Rom. Pont. in Ioanne.

DIES OBITVS THEODORICI ET ANNI REGNI EIVS

[c] Theodor. edict. c. 26.
[d] Ibid. c. 70. 71 & 125.
[e] Cassiod. Var. lib. 3. epist. 47.
[f] Edict. Theod. c. 111.
[g] Ibid. c. 108.

THEODORICI CVRA IMPENSA IN PVBLICIS AEDIFICIIS.

Quod autem ad solicitudinem ipsius erga publica ædificia pertinet, de his quæ ipse vel Romæ noua construxit, vel antiqua reparauit, & quæ restituit, deq. Vrbis mœnijs instauratis, custodiaq. antiquæ Vrbis faciei: est de his ipsius epistola ad Sabinianum [h], vbi ad finem hæc habet: Quis enim dubitet fabricarum miracula, hac prouisione seruata, & pendenti saxo formatas cameras tegularum tegmine custoditas? vt antiqui Principes nobis meritò debeant suas laudes, quorum fabricis dedimus longissimam iuuentutem, vt pristina nouitate reluceant, quæ iam fuerant vetustosa senectute fuscata. Extat & de his epistola ad Senatum, vbi de formis aquarum læsis est querela, & de plumbo & ære ornatus causa publicis muris affixis hominum rapacitate sublatis. sunt hæc eius verba [i]: Aes præterea non minimum pondus, & quod facillimum direptioni est, mollissimum plumbum de ornatu mœnium referuntur esse sublata, quæ auctores suos sæculis consecrarunt, &c.] Hinc aliquando existimatum, apparere hodie in amphitheatro & alijs publicis ædificijs inter petrarum iuncturas celte excauata foramina, vt æs vel plumbum ijsdem hærentia auferrentur: metallis namque exornatos fuisse in structura lapides, idem indicat alia epistola, vbi ait [k]: Vt collapsis metallis obliterata facies reddatur iterum de arte pulcherrima.] Sed de his diuersæ sunt sententiæ diuersorū. Quantus in his fuerit Theodoricus, in epistola quam dedit ad Patricium Symmachum [l], de quo nuper est actum, ostendit, cùm eidem plurimum antè laudato, & erga publica ædificia propensiore adhibita ab eo cura commendata, iniungit ei theatri Pompeij iam propè vetustate collabentis reparationem.

[h] Apud Cassiod. Var. lib. 1. epist. 25. & lib. 4. epist. 30.
[i] Apud Cassiod. Var. lib. 3. epist. 31.
[k] Apud Cassiod. lib. 2. epist. 9.
[l] Apud Cassiod. Var. lib. 4. epist. 51.

At non ea tantùm quæ super terram essent visui patentia ædificia, sarcienda & restauran-

A stauranda curauit, sed & quæ subtus terram essent cloacæ publicæ: quas adeò ipse admiratus est, cùm de his scripsit ad Vrbis Præfectum Argolicum nomine verbis istis [a]: Romanæ cloacæ tantum visentibus conferunt stuporem, vt aliarum ciuitatum possint miracula superare. Videas illic fluuios quasi montis concauis clausos per ingentia stagna * decurrere: videas structis nauibus per aquas rapidas cum minima solicitudine nauigari; ne præcipitato torrente marina possint naufragia sustineri. Hinc Roma singularis, quanta in te sunt, potest colligi magnitudo. Quæ enim vrbium audeat tuis culminibus contendere, quandò nec ima tua possunt similitudinem reperire?] hæc de his ipse magnopere admiratus. certè quidem tales oportuit esse cloacarum amplissimos fornices, in quas præter pluuias omnium ferme Thermarum aquæ deriuantes in Tiberim confluebant. Curauit præterea Theodoricus, vt Romana suburbana essent irrigua. extat de his epistola [b] ad

[a] Apud Cassiod. lib. 2. epist. 20. DE ROMANIS CLOACIS. * figna

B Apronianum.

Sed quæ in Vrbe præstitit, in alijs quoque exhibuisse ciuitatibus, eius ad diuersos datæ epistolæ indicant. Rauennam verò potissimùm, vbi degere consueuit, egregijs ædificijs illustrare curasse, certum est: erexisse enim illic forensem basilicam, ipsius ad Agapitum [c] epistola docet. Nobilia quæque ex vetustis collapsisq. ædificijs sublata marmora Rauennam transferri, magna licet impensa, conatum esse, ipsius scriptorum æquè monumenta testantur [d]: ibiq. voluit in vase porphyretico sepeliri. Qui quidem tum his, tum alijs officijs de Vrbe ipsa & tota Italia benemeritus, inter magni nominis Principes fuerat collocandus, nisi eum Ariana hæresis infamasset, atque extrema crudelitas in probatissimorum Senatorum necem debacchata fœdasset. Quantæ autem æstimationis fuerit olim etiam

[b] Apud Cassiod. lib. 3. epist. 53.
[c] Apud Cassiod. lib. 1. epist. 6.
[d] Apud Cassiod. lib. 3. epist. 9. 10. 19.

C apud Romanum clerum, vel ex eo accipe argumentum, quòd Romanæ Ecclesiæ diaconus Ennodius eum publica oratione laudauit: nam ipse in eo panegyrico ad eumdē Theodoricum conuersus ait: Vide diuitias sæculi tui. Tunc vix fora habuere Præfectos; nunc Ecclesia dirigit laudatorem.] at de his satis.

Cùm autem Theodoricus Rex absque prole mascula decessisset, Amalasuntha * filia pro Athalarico suo filio annum dumtaxat octauum agente regnum administrandum suscepit, qui natus est ipsi ex patre Eutharico cognomento Cillica, cui nupta fuit sub Consulatu Florentij & Anthemij, anno Domini quingentesimo decimoquinto, vt Cassiodorus in Chronico tradit. Porrò de ipsa matre magni ingenij femina ista habet Procopius [e]: Amalasuntha itaque, filij procuratione suscepta, regnum administrabat; prudentia & æquitate mirifica pollens, viridem præseferebat naturam: quippe quamdiu hæc Imperio præfuit, Romanorum neminem vel corporis pœna affecit, vel rerum iactura; quinetiam nec Gothos ipsos, etsi lacessendi Romanos percupidos, his quoquo pacto iniuriam permittebat

* Amalasuentha ATHALARICVS REX ITALIAE.

[e] Proco. de bello Goth. lib. 1.

D inferre: quin potiùs Symmachi & Boetij liberis paterna bona restituit. Animo præterea destinarat, Romanorum ex institutis ac Principum more vitam de cetero vt filius ducere; iamq. ad litterarum ludum, hunc, vt ventitaret coegerat, tribus Gothorum è senioribus lectis, qui sapientia ceteris & humanitate præstarent, iussisq. Athalarico continenter assistere, & vnà victitare.

EDVCATIO ATHALARICI PVERI.

Sed Gothis hæc minùs placere *, vt qui subiectis inferre iniuriam cuperent, & per Athalaricum mallēt more barbarico regi. Vnde cùm mater semel delinquentem in cubiculo puerum, frenandi castigandiq. gratia, manu (vt assolet) percussisset: Gothi ad se venientem & lacrymabundum hunc conspicati, rem quidem permoleste tulerunt; & Amalasunthā licentiùs conuiciari, identidem affirmabant, peruelle hunc puerum quamprimum perditum iri, vt mox ipsa alteri viro nubat, cum eoq. Gothis & Italis simul imperitet. Conuentu itaque facto, & in vnum contractis qui pollerent facundia viris, aditaque Amalasuntha, acriùs querebantur, nec rectè sibi Regē, nec decentiùs eruditi: siquidem litteras & seniorum instructiones longo interuallo à fortitudine & magnanimitate abesse; ex hisq. illum effeminari potiùs, & ad timiditatem traduci. Sed necessarium fore, qui res maximas sit audacter & strenuè aggressurus, ex hisq. gloriam habiturus non mediocrem, præceptoris vt sit formidine liber, & armis vt studeat. Illudq. sedulò dicere, neque Theodoricum ipsum, Gothorum liberos ad ludimagistros mittendos, quoquo pacto perecussisse, idq. frequentiùs vsurpasse, haudquaquam eos, quos ferulæ timor iam inuasisset, gladios ac lanceas parui factutos. Vnde par fore ducebant, Amalasunthā vt minimè præcaueret, Theodoricum patrem, qui tantarum Rex sit vrbium factus, & regnum susceperit, nulla ex parte contigisse litteras ipsas, nec auditu quidem vspiam percepisse. Quocirca, Regina, ni-

* placuere

GOTHI EVMVLTVANTVR CONTRA AMALASVNTHAM.

quiunt,

quiunt, pædagogos istos missos nunc facito; & Athalarico, qui secum viuant, coæuos dato, vt ætate vnà & gloria prouehantur, proque lege barbarica ad virtutem & virilitatem impellant. A

AMALASVNTHA GOTHIS ACQVIESCIT.

His auditis, Amalasuntha, etsi minùs quæ dicerentur, probaret; verita tamen barbarorum insidias, præ se quidem lætitiam ferre, & voluptati sibi fuisse quæ hi detulissent, dissimulare: sed demum quæcumque à se barbari exegissent, permisit pro eorum arbitrio fieri. Senioribus itaque Athalaricum deferentibus, pueri quidam ad hunc conuenerunt, vitæ comites in posterum affuturi haud dum puberes, nec multum Rege natu maiores.] hactenus de educatione Gothi Regis pueri Procopius: sed quàm potiora fuerint Amalasunthæ consilia, exitus declarauit, nosque suis locis pro temporis ratione dicemus.

Athalaricus igitur, siue potiùs qui pro ipso regnum administrabat, ad stabiliendum quod hereditarium dominiũ fuerat consecutus, vbi quem elegerat Theodoricus auus in sede Pontificia, accedente omnium consensu, tandem confirmatum vidit, ad continendum in firma fide Senatum populumq. Romanum, ab eisdem fidelitatis (quod dicitur) iuramentum exegit. Extant de his ipsius Athalarici Regis litteræ [a] ad Senatum, aliæ itidem ad populum datæ, & ad alios Romanos [b] per Italiam Dalmatiamq. dispersos; quod & à Gothis præstitum tradit. Porrò eosdem iurasse Theodorico ipsi adhuc superstiti, eiusdem litteræ significant, quas hoc anno statim post obitum aui in Regem electus dedit ad Gothos, quæ sic se habent [c]: B

[a] *Apud Cassiod Var. lib. 8. epist 2. 3.*
[b] *Apud Cassiod lib. 8. epist. 4.*
[c] *Apud Cassiod. lib. 8. epist. 5.*

Vniuersis Gothis per Italiam constitutis Athalaricus Rex.

ATHALARICVS REX SVOS GOTHOS ADMONET.

Voluissemus quidem domni aui nostri longæuæ vitæ gaudia nunciare. Sed quoniam diligentibus dura cõditione subtractus est; nos heredes regni sui, Deo sibi imperante, substituit, vt successione sanguinis sui beneficia vobis à se collata faceret esse perpetua: dum nos illa & augere & tueri cupimus, quæ ab illo facta esse cognoscimus. Cuius ordinationi, adhuc eo superstite, in regia ciuitate ita sacramenti inter positione cunctorum vota sociata sunt, vt vnum crederes promittere, quod generalitas videbatur optare. C

Hoc vos sequentes exemplum, pari deuotione peragite, ne quid à præsentibus minus fecisse videamini, à quibus creditur totum similiter posse compleri. Illum verò Comitem vobis fecimus iurata voce promittere, vt sicut nobis vestrum animum deuotissimè prodidistis, sic optata de nostris sensibus audiatis. Recipite itaque prosperum vobis semper nomẽ, Amalorum regalem prosapiam, Baltheum germen, infantiam purpuratam: per quos, Deo iuuante, parentes nostri decenter euecti sunt, & inter tam prolixum ordinem Regum susceperunt semper augmenta. Credimus enim de Diuinitate propitia, quæ maiores nostros dignanter adiuuit, nunc quoque gratiam suæ dignationis impendere, vt & nobis regnantibus bonarum rerum fructus dulcissimos afferatis, qui sub nostris parentibus copiosa virtutum laude floruistis.] hucusque epistola Athalarici ad suos Gothos. Sic vides eiusmodi iuramentum fuisse reciprocum, nempe vt iurarent Regi subditi fidelitatem; ipse verò subditis iuraret, omne se eis exhibiturum studium & patrocinium: quod etiam in litteris [d] ad Iustinianum Imperatorem significat. D

[d] *Apud Cassiod lib. 8. epist. 1.*

Sed & Episcopos monuit, quorum orationibus suum stabiliri regnum, datis ad eos litteris, exoptauit. extat ad Victorinum eo argumento scripta breuis epistola verbis istis [e]:

[e] *Apud Cassiod lib. 8. epist. 8.*

Victorino venerabili Episcopo Athalaricus Rex.

ATHALARICI EPIST. AD VICTORINVM EPISC.

De fide atque constantia tales sunt commonendæ personæ, quæ desiderijs humanis diuersa sorte quatiuntur. Vos autem, quos sapientia firmos efficit, & mens religiosa consolidat, ad prouincialium potiùs conuenit adunationem animari: quia iustè debitor fiet alicni arbitrij, qui à pluribus meretur audiri. Quapropter salutantes veneratione qua dignum est, quod vobis quidem mærorum possit indicere, transitum gloriosæ memoriæ domni aui nostri cum dolore maximo nunciamus: Sed inde potest tristitia vestra temperari, quia nos in sede regni sui, Diuinitate propitia, collocauit: vt in totũ desiderio vestro non videatur ereptus, qui vobis consurgit in successione reparatus. Fauete nunc orationibus sacris nostris libenter auspicijs, vt Rex cælestis humana nobis regna confirmet, gentes externas atterat, peccata absoluat; consolidet & cõseruet propitius, quod parentibus nostris dignatus est præstare gloriosus. Quapropter sanctitas vestra prouinciales cunctos admoneat, vt inter se concordiam habentes, regno nostro per omnia debeant esse purissimi. Cupimus E

A pimus enim in subiectis fidem reperiri, quam larga possimus pietate munerari.] hactenus ad Victorinum Episcopum, qui cuiusnam Ecclesiæ Antistes fuerit, ignoratur.

At non Italiæ tantùm regnum firmari sibi rectèque disponi Athalaricus per suos studuit; sed quæ possidebat in Galliis æquè reddi sibi tuta per Liberium Patricium procurauit: extat [a] ad eum data epistola, qua ipsum admonuit, vt Gallos, petito ab eis iuramento, contineret in fide. Sed ad ipsos etiam Gallos pariter eodem argumento epistolam dedit [b]. Quod verò ad Liberium Patricium, spectat eumdem hunc cum illo esse existimo, qui postea erexit in Campania monasterium, cui præfecit S. Seruandum Abbatem, cuius est mentio apud S. Gregorium in dialogis [c]. Extant & ad eumdem plures Ennodij epistolæ, & inter alias illa, qua eius probitas plurimùm commendatur; cuius est exordium: Datum est mihi cælestis, &c.]

[a] *Apud Cassio. lib. 8. epist. 6.*
[b] *Idem lib. 8. epistol. 7.*
[c] *Gregor. dialog. lib. 2. c. 35.*

B Quod autem attinet ad ea quæ in Gallia antea possederat Theodoricus: ipso mortuo, ita transactum est inter Athalaricum atque Alaricum Gothorum Reges, vt Athalaricus possideret quæ cis Rodanum essent loca, ille autem quæ trans Rodanum ciuitates extarent: quod Procopius tradit [d]. Alaricus autem & prouincias recepit, quas in Hispaniis Theodoricus tamquam tutor & moderator administrandas acceperat. Hoc namque anno ceptum esse numerari ab Isidoro regnum Alarici in Hispania, satis patet, dum numerat ab Æra quingentesima sexagesimaquarta, qui est hic ipse annus. Sed vbi ponitur annus Iustini decimusquartus, manifestus deprehenditur error, vt loco XIIII. ita sit restituendum, VIIII. quo notatur præsens annus, cùm absoluitur octauus & incipit nonus Iustini Imperatoris. Ad stabilimentum autẽ regni ipsius Athalarici illud addebatur, quòd in Galiis tum Burgundiones, tum Thuringios habuit fœderatos.

[d] *Procop. de bel loGoth. lib. 1.*

C Verùm cùm res omnes vbique Gothis pacatæ essent, nihilq. mutatio ista attulisset nouitatis: Francorum Reges filij Clodouei perturbare aggressi sunt Gothorum socios Thuringios atque Burgundiones. Turingiorum autem Rex Hermenefredus * neptem Theodorici Gothorum Regis defuncti acceperat in coniugem nomine Amalabergam, quam Amalbergam nominant. extat de his epistola [e] Theodorici. De bello verò Francorum aduersus eum opportuniùs dicturi sumus anno sequenti. Cum Alarico autem Rege in Hispania & Gallia regnante Franci aliquamdiu pacem habuere, eò quòd fœdere nuptiarum pax inter eos firmior stricta est, dum Childebertus Clodouei filius Francorum Rex eidem Regi Alarico matrimonio iunxit sororem suam Crotildem. Quomodo verò occasione eiusdem Crotildis partum est bellum inter Francos & Gothos, dicemus inferiùs suo loco: hìc modò agendum est de rebus gestis inter Burgundiones & Francos.

* Hermenofridus, *vel* Hermenfredus.
[e] *Apud Cassio. Var. l. 4 ep. 1*

D Post obitum Theodorici Italiæ Regis, Burgundiones, quos Germanos vocat, subactos à Francis, Procopius auctor est [f]: id ipsum affirmat Gregorius Turonensis [g]. Ex quibus redarguas recentiorem chronographum [h], qui necem Sigismundi Burgundionum Regis recenset anno Domini quingentesimo decimoquinto. Regebant Burgundiones hoc tempore Sigismundus & Godomarus fratres, aduersus quos bellum gessit Clodomerus filius Clodouei. Sed quæ his præmittat de Sigismundo filium necante Gregorius [i], audiamus: Mortuo (inquit) Gundebaldo, regnum eius Sigismundus filius obtinuit, monasteriumque Agaunense solerti cura cum domibus basilicisq. ædificauit. Qui perdita priori coniuge filia Theodorici Regis Italici, de qua filium habebat nomine Sigericum, aliam duxit vxorem, quæ validè contra filium eius (sicut nouercarum mos est) malignari & scandalizari cœpit. Vnde factum est, vt vna solemnitatum die, cùm puer super eam

[f] *Procop. de bel Goth. lib. 1.*
[g] *Greg. Turon. de gest. Franc. lib. 3. c. 6.*
[h] *Sigebert. in Chr. anno 515*
[i] *Greg. de Gest Frãc. lib. 3. c. 5*

E vestimenta matris agnosceret, commotus felle diceret ad eam: Non enim eras digna vt hæc indumenta tua terga contingerent, quæ dominæ tuæ, id est matris meæ fuisse nosciuntur. At illa furore succensa, instigat verbis dolosis virum suum, dicens: Hic iniquus regnum tuum possidere desiderat; teque interfecto, id vsque Italiam dilatare disponit: scilicet vt regnum, quod auus eius Theodoricus Italiæ tenuit, & iste possideat. Scit enim, quòd te viuente, hæc non potest adimplere; & nisi tu cadas, ille non surget.

SIGISMVNDVS REX FILIVM NECAT.

His & huiusçemodi ille incitatus verbis, vxoris iniquæ consilio vtens, iniquus extitit parricida: nam sopitum vino dormire post meridiem filium iubet: cui dormienti lorũ sub collo positũ ac sub mento ligatum trahentibus ad se inuicẽ duobus pueris, suffocatus est. Quo facto pater serò iã pœnitẽs, super cadauer exanime ruẽs, flere cœpit amarissimè. Adquem senex quidã sic dixisse fertur: Te, inquit, plange amodo, qui per consilium nequam

*iugulatus est

factus es parricida sæuissimus: nam hunc, qui innocens strangulatus *est, necessarium non A
est plangi. Nihilominus ille ad sanctos Agaunenses abiēs, per multos dies in fletu & ieiu-
niis durans, veniam precabatur, psallentium (*hoc est, psalmodiam*) ibi assiduum instituens,
Lugduno *regressus est, vltione diuina de vestigio cū prosequente. Huius filiā Rex Theo-
doricus *filius Clodouei* accepit.] hæc Gregorius, & alij recentiores prosecuti res Frācorum.

*Agauno SIGISMVNDI PŒNITENTIA.

eadem habet idem Gregorius [a] in libro quem scripsit de Gloria martyrum; additq. eum-
dem Sigismundum pœnitentem ab iisdē sanctis martyribus Agaunensibus enixis preci-
bus expetiisse, vt in hoc sæculo potiùs quàm in futuro pœnam daret pro admisso immani
facinore. Quomodo autem exauditus sit, ita narrat [b]: nimirum Godomarū & Sigismun-

[a] Greg. de Glo-ria mart. c. 71

[b] Greg. de Gest Franc. lib. 3. c. 6.

dum Burgundiæ Reges eosdemq. germanos à Clodomero victos atque fugatos, captum
verò fuisse Sigismundū, dum ad saltus Agaunenses fugere nisus est, vnà cum filiis & vxo-
re. Ne autem occideretur ab eo, intercessisse pro ipso sanctum Auitum Abbatem Nutia- B
censem egregiæ sanctitatis virum, sed nihil profecisse, idem Gregorius subdit his verbis:

DEPRAEDICTIONE AVITI ABBATIS.

Discedentibus his Regibus, Godomarus resumptis viribus, Burgundiones colligit, re-
gnumque recipit: contra quem Clodomerus iterum ire disponens, Sigismundum interfi-
cere destinauit. cui à beato Auito Abbate Nutiacensi magno tunc temporis sacerdote
dictum est: Si, inquit, respiciens Deum, emendaueris consilium tuum, vt hos homines in-
terfici non patiaris, erit Deus tecum, & abiens victoriam obtinebis: si verò eos occideris,
tu ipse in manus inimicorum traditus, simili sorte peribis, fietq. tibi, vxoriq. & filiis tuis,
quod feceris Sigismundo & coniugi ac liberis eius. Sed ille auuscultare despiciens consi-
lium eius, ait: Stultum enim consilium esse puto, vt inimicis domi relictis, cōtra reliquos
eam; eisq. à tergo, hoc à fronte surgente, inter duos hostium cuneos ruam: satius enim &
faciliùs victoria patrabitur, si vnus ab alio seperetur: quo interfecto, facilè & alius morti C
poterit destinari. Statimque interfecto Sigismundo cum vxore & filiis apud Columnam
Aurelianensis vrbis vicum, in puteum iactari præcipiens] hæc de Regis nece ibi Grego-

[c] Gre de Glor. mart. c. 75.

rius; qui alibi tradit [c], Sigismundi corpus è puteo sublatum ad Agaunēse ab ipso erectum
cœnobium fuisse delatum, ibique miraculis claruisse. ait enim:

Postea verò captus *Sigismundus* ab Clodomero Rege cū filiis, interfectusq. eius iussu,

SIGISMVNDVS REX OCCIDITVR CVM SVIS.

ad eumdem locum, *nempe Agaunum*, delatus, sepulturæ mandatus est. Quem in consor-
tium Sanctorum ascitum, ipsa res quæ geritur, manifestat. Nam si qui nunc frigoritici, qui
& quartanarij dici solent, in eius honore Missas deotè celebrent, eiusque pro requie Deo
offerant oblationem; statim compressis tremoribus, restinctis febribus, sanitati pristinæ re-
staurantur. hæc Gregorius. Accidit autem, vt miraculorum frequentia ad Sigismundi se-
pulcrum iugiter demonstrata, tamquam Deo eius sanctitatem testante, idem in Eccle- D
siasticis tabulis receptus fuerit anniuersaria vbique memoria celebrandus Kalendis Maij.
Quo quidem exemplo demonstratum est, quàm Deo grata & accepta sit post quodlibet
immensum patratum facinus pœnitentia; quamq præstet hîc à Deo pœnam accipere de-
lictorum, quàm in futuro sæculo condemnari. Sed & quanto suo damno non audiant
Principes seruos Dei monitores, Clodomerus suo exemplo aliis demōstrauit; quod idem

[d] Greg. de Gest Franc. lib. 3. c. 6.

qui suprà Gregorius ita narrat [d]:

Clodomerus Burgundias petiit, vocans in suppetias Theodoricum Regem: ille autem
iniuriam soceri sui *Sigismundi* vindicare volens, ire promisit. Cumque apud Visorontiam
locum vrbis Viennensis coniuncti fuissent, cum Godomaro *Rege Burgundionum* confli-

CLODOMERVS OCCIDITVR.

gunt. Cumq. Godomarus cum exercitu terga vertisset, & Clodomerus insequeretur, ac
à suis non modico spatio elongatus esset: adsimilates illi signum eius, dant ad eum voces E
dicentes: Huc, huc conuertere; tui enim sumus. At ille credens abiit, irruitq. in medium
inimicorum suorum. Cuius amputatum caput & conto defixum eleuant in sublime:
quod Franci cernentes, atque cognoscentes Clodomerum interfectum, reparatis viribus
Godomarum fugant, Burgundiones opprimunt, patriamque in suam redigunt potesta-

[e] Agat. hist. lib. 1.

tem.] hæc Gregorius; quæ hoc anno capta, sequenti vel alio absoluta putantur. Aga-
thias [e] res Francorum prosecutus, aliqua à Latinis diuersa recenset.

DE RELIQVIIS AB INCENDIO SVBTRACTIS.

Quæ autem post necem Clodomeri contigerunt memoria digna in eodem bello Fran-
corum aduersus Burgundiones, Gregorius gloriam prosecutus martyrum ex miracu-
lis per ipsorum reliquias comparatis, cùm agit de sancto Andrea Apostolo, ista ad-

[f] Greg de Glo-ria mart. c. 31

dit [f]: Tempore quo interfecto Clodomero Rege Francorum, se exercitus reparans,
Burgundiam deuastabat: in quadam basilica reliquiæ iam dicti Apostoli cùm Saturni-
nini

A nini martyris tenebantur. Accensaque basilica, cùm iam tignorum moles dirueret, pau-
peres ac senes, quos barbaries reliquerat, flebant, dicentes: Væ nobis, qui tantorum pi-
gnorum hodie caremus auxilio: nec nobis vltrà spes præsentis vitæ manebit, si hæc de-
perierint. His ita flentibus, nutu Dei aduenies Turonicus homo condolens his lamen-
tis, & discens virtutem martyrum, non minùs fide quam parma protectus per medias in-
greditur flammas; apprehensaque ab altari sanctas reliquias, nihil ab igne nocitus, extulit
foras; sed continuò ita constrictus est, vt egressum in antea agere non valeret. Tunc indi-
gnum se iudicans, qui ea ferret, vnam puellam paruulam impollutamque elegit è præda,
cui capsulam ad collum posuit, & sic in patriam prosperè accessit.] hæc Gregorius de suo
Turonensi magna erga Deum fide pollente. Sed & qua occasione in honorem earumdem
reliquiarum est erecta basilica, ita declarat:

BASILICA AEDIFICATA RELIQVIIS.

B Tunc collocatis in altari Nouiuicensis ecclesiæ dictis reliquiis, vbi nulla adhuc Sancto-
rum pignora habebantur, annis singulis deuotissimè eorum solemnia celebrabat. Cuius
filius cùm hæc post patris obitum non impleret, *quòd à patre scilicet iussum esset, vt ibi ba-
silicam erigeret*, febre quartana per annum integrum laborauit. Vouit vt nouam basilicam
in eorum honorem construeret. Quo facto, amota febre, sanatus est.] hæc Gregorius de
rebus patriis: subiicit his alia; verùm hæc satis sunto.

DE AVITO ABBATE.

At redeamus ad Auitum Abbatem: quem cùm non audierit Clodomerus, sua victoria
periit, dum insequens fugientes hostes occiditur. meminit eiusdem idem Gregorius [a] in
commentario de gloria confessorum conscripto, aitq. post obitum miraculis clarum an-
niuersaria celebritate in Ecclesia cultum, sepultumque fuisse apud Aurelianensem vr-
bem. Sed inuisamus iam res Orientis.

[a] Greg. Turon. de Gloria confess. c. 99.

EPHRAEM COMES ORIENTIS ELIGITVR EPISCOP.

C Hoc anno Ecclesia Antiochena iam (vt vidimus) anno superiori destituta pastore, mæ-
rens ob ingentem acceptam ex terræmotu cladem, noui Episcopi electione respirat. Qui
enim ad leuamen tantarum miseriarum illuc accesserat insignis pietate Ephræm Comes
Orientis, Imperatoris voluntate eidē præficitur ciuitati Episcopus: cui aptè Propheticum
illud dictum [b] ab Antiochenis occinitur: Ruina hæc sub manu tua.] Agit de eius electio-
ne Euagrius [c], qui eum plurimum commendat. At quomodo eius electio, vt diuinitus in-
spirata, prædicta fuerit, & quæ antequam in Episcopum assumeretur, fieri contigerunt,
audi Sophronium, qui hæc ait [d]: Quidam Patrum enarrauit nobis de quodam Episcopo,
quod relicto Episcopatu suo, profectus est ad sanctam ciuitatem, *Antiochiam scilicet, quòd
(vt dicemus) Theopolis Dei ciuitas fuisset diuinitus appellata*, ibique sumpto operarij habi-

[b] Isai. 3.
[c] Euagr. lib. 4. c. 5.
[d] Sophr. Prat. Spirit. c. 37.

D tu, ministrauerit architectis. Eo verò tempore vir clemens & misericordiæ operibus de-
ditus Ephræm Comes Orientis erat, ac per ipsum ædificia publica reparabantur: ciuitas
enim terræmotu ceciderat.

VISIO OSTENSA EPHRAEM DE EPISC. OPERARIO.

Die autem quadam vidit pervisionem Ephræm dormientem Episcopū, columnamque
ignis super eum ad cælum vsque pertingentem. Hoc autem cùm non semel, nec bis, sed
sæpiùs cerneret; obstupuit Ephræm (erat quippe visio illa terribilis & plena stuporis) co-
gitabatq. apud semetipsum, quidnam hoc esset; neque agnoscebat quis esset ille merce-
narius, videns illum coma neglecta, veste sordida, vili & abiecto habitu, & nimia exerci-
tatione & continentia, iugisque laboris fatigatione afflictum & squalidum toto corporis
cultu. Accersitum autem operarium eiusmodi Ephræm percontabatur, quisnam esset:
cœpitq. seorsum agere cum illo, quo vocaretur nomine, & cuius ciuitatis esset oriundus.
Qui ait ad illum: Ego vnus pauperum istius ciuitatis sum: cumque non habeam vnde me
E ipsum sustentare valeam, cogor vt possum, & Deus de laboribus meis pascit me. Motus
ergo diuinitus Ephræm, respondit illi, & ait: Crede mihi, non te dimittam, donec mihi
de te omnia veraciter prosecutus fueris.

DETEGITVR CÆMENTARIVS EPISCOPVS.

Cum verò ita constringeretur, neque se vlteriùs posset abscondere, dixit illi: Pollice-
re mihi, quia quamdiu fuero in vita hac, nemini dices quæ circa me sunt: & ego, sup-
presso tantùm nomine, vera tibi de me annunciabo. Iurauitque illi Comes, nulli se ea di-
cturum, quamdiu esset in vita. Tunc ait illi: Ego Episcopus sum, & propter Deum di-
misi Episcopatum, & veni huc quasi ad ignotum locum: affligens autem carnem meā &
operans, ex labore meo modicum panis mihi acquiro. Tu verò quantum potes, adiice ad
eleemosynam: his enim diebus Deus promouebit te ad Apostolicum thronū huius ciui-
tatis, vt pascas populum suum, quem acquisiuit per proprium sanguinem Christus ve-
rus Deus noster. Vt igitur dixi, eleemosynis insiste, & pro recta fide iugiter sta & de-

certa: talibus enim sacrificiis maximè delectatur Deus. Ista, vt prædixerat, contigerunt. A Sanctusq. Ephræm, his auditis, glorificauit Deum, dicens: Quantos habet occultos famulos & soli sibi cognitos Deus!] hæc auctor.

Creatus Episcopus Ephræm, quàm diligentissimè præstitit quod monuerat sanctus Episcopus, ex vtroque munere summâ sibi comparans claritudinem, ex eleemosynis videlicet & Catholicæ fidei defensione: vtroque enim cibo indigebant creditæ ipsi oues, quod ob terræmotus (vt vidimus) iacturam passi essent suorum bonorum quæ in ciuitate repôsuissent; & ob finem Orthodoxam à prædecessoribus hæreticis Episcopis deprauatâ, qui pura sinceraque fide eosdem pasceret magnopere opus erat. Quantum autem solicitus fuerit pro restituenda firmandaque fide Catholica in Oriente labefactata & eversa, magno illo & summa admiratione digno declarauit exemplo: cùm videlicet sciens apud Hierapolim Seuerianum hæreticum æmulâ gloriæ magni illius Simeonis Stylitæ columnam conscendisse, illicq. vitam ducere admirabilem, & ex ea quasi ex pulpito docere hæreses; illuc protinus conuolauit, vt tanto malo festinus occurreret. Quæ autem inter ipsum & Seuerianum Stylitem transacta sint, accipe ex his quæ apud Sophronium scripta leguntur his verbis*: B

* *Sophr. Prat. Spirit. c. 36.*

Narrauit nobis quidam Patrum de sancto Ephræm Antiocheno Patriarcha, quòd valde zelans fuit & feruens circa fidem. Cùm enim audisset de Stylite illo qui erat in partibus Hierapolis, quod Seuerianæ esset hæreseos, abiit ad illum, vt impietatem amoueret ab eo. Cœpit ergo sanctus Ephræm corripere Stylitem, & orare vt accederet ad sanctum Apostolicum thronum, & cõmunicaret sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ. Respondens verò Stylites ait: Ego Synodo prorsus non communico, *Chalcedonensi videlicet*. Dicit ad eum sanctus Ephræm: Et quomodo vis vt curem te, & satisfaciam pro gratia Domini C nostri Iesu Christi? Sancta Ecclesia libera est ab omni sorde prauitatis hæreticæ. Dicit ad eum Stylites: Accedamus ignem, domine Patriarcha, & ingrediamur simul: & quẽ flamma non læserit, ille Orthodoxus erit, illum sequi debemus. Hoc autem dixit, vt terreret Patriarcham. Respondit sanctus Ephræm Stylitæ: Oportebat quidem te, fili mi, tamquam patri obtemperare, nihilque à nobis amplius quærere. Quoniam verò rem postulasti excedentem quidem vires infelicitatis meæ: confido tamen in miserationibus Filij Dei, quia tuæ salutis causa & hoc faciam. Tunc ait sanctus Ephræm astantibus omnibus: Benedictus Dominus, afferte huc ligna.

INGENS MIRACVLVM EPHRAEM EPISCOP. ANTIOCH.

PROBATA PER IGNEM CATHOLICA FIDES.

Cum verò allata fuissent ligna, succendit illa Patriarcha ante columnam, dicitque Stylitæ: Descende nunc, & iusta decretum tuum ingrediamur ambo. Stupefactus ille ad Patriarchæ constantiam, descendere noluit. Tunc dixit ad eum Patriarcha: Nónne tu D hoc fieri periisti? & quomodo id nunc facere non vis? Tunc exuens se qua indutus erat stola Patriarchali, cùm accessisset prope ignem, orauit dicens: Domine Iesu Christe Deus noster, qui propter nos dignatus es de sancta Domina nostra Dei genitrice semperque Virgine Maria incarnari & nasci, ostende nobis veritatem. Et completa oratione, iactauit stolam suam in mediis ignibus. Cùm autem ignis quasi per tres horas durasset, lignaque iam igne consumpta essent, tulerunt inde stolam integram, ita vt nulla ignis indicia in ea deprehendi possent. Tunc Stylites videns quod factum fuerat, certior de veritate factus, anathematizauit Seuerum & eius hæresin; accedensque ad sanctam Catholicam Ecclesiã, de manibus sancti Episcopi communicauit & glorificauit Deum.] hucusque apud Sophronium

CAVSA PRAECEDENS TANTI MIRACVLI.

Rem tantam plenus Deo sacerdos magna fiducia, fide potens, nihil dubitans est ag- E gressus, quòd necessitas id exigere videretur, cùm ob susceptum ab hæretico illo sublime vitæ genus ad perfidiam multitudo populi pellici facile posset, ignarum præsertim vulgus, dum non ex sacris litteris, quas ignorat, sed ex vitæ exemplo definire soleat Catholica dogmata. Ne igitur eius vita nocere simplicibus posset, magno miraculo magnum illud mirandumq. ob oculos omnium propositum vitæ sublimis exemplum fuerat superandum: & quod tamquam idolum exaltatum videbatur adorandum, ostensione summæ Dei potentiæ fuerat prosternendum. Sustulit igitur magnus Patriarcha Ephræm Excelsa, quò cõfluebat populus ad immolandũ; ostendens planè illum verè colendũ esse Deum in Israel, qui secundum Eliæ Prophetæ[b] sententiam, exaudire rogantem per ignem ostensus esset; illamq. esse verè Catholicã fidem, non quam sectaretur spurius Philisthæus, qui ex sublimis columnæ suppedaneo tanta sibi proceritate comparata, in-

* *3. Reg. 18*

sultans

A sultans agminibus Dei viuentis, ad singulare certamen summa iactantia Orthodoxum Pontificem prouocarat: sed victus, ductus est in triumphum magna suavtilitate captiuus, cùm solutus illis est, quibus fuerat impietatis arctioribus nodis astrictus. Tales namque esse solent Ecclesiæ victoriæ diuinitus concessæ, vt cum vincente victus quoque triumphet. At de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 527. FELICIS PAP. ANNVS 2. IVSTINIANI IMP. 1. ATHALARICI REG. 2.

IVSTINIANVS IMP. CREATVR.

B QVingentesimus vigesimus septimus Christi annus Mauortij absque collega Consulatu in Fastis notatur: quo Iustinus morbo senioque grauatus Iustinianum delegit Imperij successorem. Qui enim summa æquitate atque religione Imperium ad nonũ vsque annum administrarat, consulens futuris Reipublicæ commodis, de eligendo legitimo successore in Senatu egit: vbi rogatis singulorum sententiis, Senatores quem scirent esse in animo ipsius Imperatoris, cuiq. iam antea credidisset moderandas Imperij habenas, qui & esset illi ex sorore nepos, eumdem ex Cæsare dicunt Augustum ipsis Kal. Aprilis. De anno Marcellinus Comes huius temporis scriptor fidem facit, vbi sub eodẽ huius anni Consulatu Mauortij hæc ait: Anno regiæ vrbis conditæ centesimo nonagesimoseptimo Iustinus Imperator ex sorore sua neporem, iamdudum à se Nobilissimũ, *nempe Cæsarem*, desIVSTINI OBITVS. C ignatum, regni quoque sui successorem designauit Kal. Aprilis: ipse verò quarto ab hoc mense è vita decessit, annis imperatis nouem, & mẽsibus duobus. Hæc Marcellinus, consentientia in omnibus quæ ab eodem Iustiniano Imperatore scribuntur in edita à se cõstitutione Kal. Septẽbris anno vndecimo sui Imperij, post Cõsulatum Belisarij anno secundo, qui est annus Domini quingẽtesimus trigesimus septimus: Cùm enim ab eo ille annus ab ipsis Kal. Aprilis numerari incipit vndecimus sui Imperij; plane ab hoc anno numerare cœpisse, dicere necesse est. Sed quò de his certior reddaris, audi verba ipsius*: Inchoetur (inquit) mox, auctore Deo, à præcedente prima indictione, ita quodammodo de eis scribentibus: Imperij Iustiniani sacratissimi Augusti anno vndecimo, & post Consulatum Belisarij clarissimi viri anno secundo, die ante tot* & tot Kalendas. Sicq. in omnibus nominentur Imperij anni & nostri.] & paulò pòst: Palàm namque est, quia nunc quidem annum vndecimum nostri scribunt Imperij: inchoante verò Aprili mense, *nempe sequentis* D *anni*, & prima die, in qua nos Deus Romanorum superposuit rebus, duodecimũ annum scribent.] hæc ipse in dicta constitutione data (vt dictum est) anno vndecimo sui Imperij, mense Septembri, post Consulatum Belisarij anno secundo: vt de his nulla penitus dubitatio oriri possit: testante etiam id sæpe Procopio, dũ singulos annos Gothici belli numerat. In quam sententiam ceteri sine controuersia abeũt, vno excepto Alciato, qui etsi doctrina præstans, hîc tamen (nisi sit mendum in numero) visus est errore lapsus, dum post annos duos, nempe Domini quingentesimo vndetrigesimo, creationem Iustiniani contigisse tradit[b]. Hæc de tempore satis.

* *Constit. Nouel. 47. & Auth. Coll. 5. tit. 2.*

* *vel nono Kal. Iunij*

Quæ verò præcesserint, antequam ab auunculo Imperator decerneretur, à Zonara ita accipe[c]: Cùm autem (inquit) Principes Senatus aliquando Imperatorem orarent, vt Iustinianum collegam ascisceret: purpura prehensa, Vobis, inquit, optandum est, ne E hanc iunior aliquis induat. At tum quidem preces eorum sic exclusit. Ipsi verò, paruo tempore interiecto, Nobilissimi titulum Iustiniano decreuerunt, & ab Imperatore impetrarunt, vt id decretum suis litteris comprobaret. Nec multo pòst in malam valetudinem incidit ex vlcere cruris: morboque in spe vitæ dubia inualescente, Patriarcha Epiphanio & primoribus aduocatis, Iustinianum nepotem Imperatorem decernit, & suis manibus eius capiti diadema imponit. Cumq. populus in equestre theatrum conuenisset, Iustinianus coronatus ingreditur, & ab omnibus faustis acclamationibus acceptus in Regiam reuertitur, annos quadragintaquinque natus eo tempore. Statim autem eius vxor Theodora est Augusta appellata. Nec multum pòst Iustinus è viuis esse desiit, cùm annos nouem & dies viginti regnasset.] hucusque Zonaras. His addit in Annalibus Cedrenus, ipsum, simulac Imperator creatus est, cuncta bona sua, quæ hactenus possedisset, ecclesiis donasse sanctorum Apostolorum, necnon sanctorum martyrum Sergij & Bacchi, quos colebat.

* *Alciat paret. lib. 6. c. 14.*

* *Zonar Annal. tom 3.*

QVID IVSTINIANVS CVM CREATVS EST IMP.

De eiusmodi Iustiniani Imperatoris in Imperium prouectione extat numisma a cusum, in quo ambo Imperatores expressi habentur, iidemq. diademate insigniti, & cum inscriptione trium Augustorum; per quos designari Iustinum, Iustinianum, atq. etiam Theodoram, certum est. A

B

LEGATIONES AD IVSTINIANVM IMP.

Cùm primùm autem in Occidente cognitum est, Iustinianum Imperatorem creatum esse; mox qui Theodorico Regi successerat in Italiæ regnum Athalaricus, honorificam ad ipsum legationem decernit, duobus ad hoc muneris delectis legatis, quibus & has litteras dedit [a]:

[a] Apud Cassiod. lib. 8. epist. 1.

Iustè possem reprehendi, clementissime Principum, si pacem vestram quærerem trepidè, quam parentes meos constat ardentiùs expetisse. Aut in qua parte dignus heres existerem, si auctoribus meis impar tanta gloria reperirer? Non nos maiorum purpuratus tantum ordo clarificat, non sic regia sella sublimat, quantum longè lateque potens gratia vestra nobilitat. Omnia enim regno nostro perfectè constare credimus, si hanc nobis minimè deesse sentimus. Sed vt pietatis vestræ præconiale est diligere, quorum patres contigit vos amasse. Nemo enim creditur impedisse veteribus puritatem innocuam, nisi qui eorum stirpem habere probatur acceptam. Claudántur odia cum sepultis: ira perire nouerit cum proteruis: gratia non debet occumbere cum dilectis; sed magis affectuosiùs tractandus est, qui ad regni causas innocens inuenitur. Perpendite quid à vobis mereatur successor bonorum [*].

C

[*] honorum

Vos auum nostrum in vestra ciuitate celsis curulibus extulistis. Vos genitorem meum in Italia palmatæ claritate decorastis, desiderio quoque concordiæ factus est per arma filius, qui vnis [*] vobis penè videbatur æquæuus: hoc nomen adolescenti congruentius dabitis, qualia nostris senioribus præstitistis. In parentelæ locum noster iam transire debet affectus; nam ex filio vestro genitus, naturæ legibus vobis non habetur extraneus. Atque ideo pacem non longinquus, sed proximus peto: quia tũc mihi dedistis gratiam nepotis, quando meo parenti adoptionis gaudia præstitistis. Introducamur in vestram mentem, qui adepti sumus regiam hereditatem. Illud est mihi supra dominatum, talem ac talem Rectorem habere propitium. Primordia itaque nostra solatia mereantur Principis lõgæui habere, pueritia tuitionem gratiæ consequatur: & non in totum à parentibus destituimur, qui tali protectione fulcimur. Sit vobis regnum nostrum gratiæ vinculis obligatum: Plus in illa parte regnabitis, vbi omnia charitate iubebitis.

[*] annis

D

Quapropter ad serenitatem vestram illum & illum legatos nostros æstimauimus esse dirigendos, vt amicitiam nobis illis pactis, illis conditionibus concedatis, quas cum diuæ memoriæ domino auo nostro inclytos decessores vestros constat habuisse. Aliquid forsan & amplius mereor sinceritatis, cuius nec ætas videtur esse suspecta, nec generatio iam probatur extranea. Quædam verò per suprascriptos legatos nostros serenissimis sensibus verbo insinuanda commisimus, quæ clementiæ vestræ more ad effectum facite peruenire.] hactenus Athalarici epistola ad Imperatorem.

E

ARATOR LEGATVS COMES DOMEST. [b] Apud Cassiod. lib. 8. epist. 12.

Quinam autem fuerint duo hi legati Constantinopolim missi, licet eorũ nomina in dicta epistola minimè inueniantur expressa, tamen ex alia Athalarici Regis epistola alter eorum ostendi videtur fuisse Arator magni nominis temporis huius orator, quem ad legationis honorificentissimę functionem antea exornatũ voluit egregia dignitate Comitiuæ Domesticorum. Extat de his ipsius Regis epistola [b], qua eiusdem Aratoris in facultatibus rhetoricis excellentia declaratur atque laudatur. Reperiuntur ad hunc ipsum Aratorem complures epistolæ Ennodij Ticinensis & oratoriæ dictiones. Hunc eumdem putamus Aratorem poeticis quoque facultatibus præstantem, qui tandem cùm relicta aula regia, se ministerio Ecclesiæ sub Vigilio Papa dicauit, creatus subdiaconus hæc scripsit in carmine ad Vigilium Romanum Pontificem:

Ecclesiam subeo, dimissa naufragus aula:
Perfida mundani desero vela freti.
Transferor ad niueas Petri sine turbine caulas,
Et fruor optati iam statione soli.

] hæc de Aratore altero legatorum: quisnam autem ei collega accesserit, ignoratur.

Firmasse verò Iustinianum cum Athalarico Rege concordiam, satis potest intelligi, quòd dum vixit, numquam eidem negotium facessiuit. Magnam quidẽ consuetudinem & amicitiæ vsum intercessisse Iustiniano cum matre Athalarici Regis Amalasuntha, quæ scribit Procopius in eius obitu manifestant. Sed & cusa numismata ostendunt cõciliatam fuisse pacem, sancitamque concordiam inter Athalaricum Regem atque Iustinianum Imperatorem, dum in vnius mummi altera parte Iustiniani Imperatoris nitet imago, in altera verò nomen inscribitur (vt vides) Athalarici Regis.

a

[a] Habet Rõmæ Lelius Pasqualinus.

Quo planè symbolo, suscepisse etiam pueri Regis patrocinium Iustinianum Augustum, intelligere possumus; hæc omnia summa prudentia moderante ipsa Amalasuntha Athalarici Regis matre, quæ nouit Iustiniani animum officiis assiduis demerere. Porrò Imperator ita pacem cum Ariano Rege tenuit, vt tamen Arianos in Oriente positos sæpe legibus exagitarit. nam audi Cedrenum: Cumque multos procerum labe Ariana vitiatos deprehenderet, bonis eorum publicandis, & suppliciis irrogandis, magnum aliis terrorem incussit, lege etiam lata, vt nemo nisi Orthodoxus Rempublicam gereret.] hæc ipse. At non Athalaricum tantùm, sed Hildericum etiam Regem Vuandalorum in Africa Iustinianum frequenti legatione conuenisse pro pace, & muneribus frequentasse, plurimumque coluisse, Procopius narrat [b]. De legatione autem Francorum ad eumdem Iustinianum missa agemus suo loco.

D

PAX SANCTA ABSQVE PRAEIVDICIO CATHOLICAE FIDEI

[b] Procop. de bello Vuandal. lib. 1.

Sic igitur Deo bene disponente res Imperij, Iustinianus haud ingratus existẽs, quæ Deo grata esse sciret, explere curauit, nempe vt quæ essent Catholicæ religionis, optimè perficerentur; ita ratus omnia felicissimè cessura Imperatori, qui quæ Dei sunt, summo studio implere satageret. quamobrem ipso sui Imperij exordio de fide Catholica, quam profitebatur, promulgauit edictum: vt eo modo fides Catholica, quam ipse teneret, & æquè vellet ab omnibus custodiri, cunctis sibi subditis innotesceret: quod sic se habet [c]:

E

[c] L. 5. C. de sum. Trinit. diuersa translatione.

DE FIDE CATHOLICA IVSTINIANI EDICTVM.

Cùm recta & inculpata religio, quam profitetur & prædicat sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia nullo modo innouationem admittat: nos doctrinam sanctorũ Apostolorum, & eorum qui post illos in sanctis Dei Ecclesiis versati sunt, sequentes, æquũ esse existimauimus, notam & testatam omnibus spem quæ in nobis est relinquere, traditioni & confessioni sanctæ Dei & Catholicæ Ecclesiæ adhærentes. Credentes enim in Patrẽ & Filium & Spiritum sanctum, vnam essentiam in tribus personis adoramus, vnã diuinitatem, vnam potentiam, Trinitatem consubstantialem. In extremis autem diebus confitemur vnigenitum Dei Filium ex Deo Deum, ante sæcula sine tempore ex Patre genitum, coæternum Patri, ex quo omnia & per quem omnia, descendisse de cælis, & incarnatũ ex Spiritu sancto, & ex beata & gloriosa semper Virgine Maria hominem factum, & crucifixum

fixum, sepultum esse, & die tertio resurrexisse, vnius eiusdemque miracula, & passiones; A
quas sponte in carne sustinuit, agnoscentes. Non enim aliud Dei Verbum & alium Christum agnoscimus, sed vnum eumdemque consubstantialem Patri secundùm diuinitatem, eumdemq. consubstantialem nobis secundùm humanitatem. Trinitas enim permansit Trinitas, etiam incarnato vno è Trinitate Dei Verbo: neque verò quartæ personæ accessionem sancta Trinitas admittit.

Quæ cùm ita se habeant, anathemate & execratione summa omnē hæresim condemnamus, tum verò vel maximè Nestorium ἀνθρωπολάτρην, id est, hominis cultorē & adoratorē, qui vnum Dominū nostrum Iesum Christum Filium Dei & Deum nostrum diuidit & distrahit, neq. propriè & conuenienter veritati sanctam glorioſam semper Virginem Mariam Deiparam confitetur; sed alium quidem Dei Verbum ex Deo Patre appellantem, alium autem eum qui natus sit ex sancta semper Virgine Maria, qui secundùm gra- ß
tiam & beneuolentiam erga Deum Verbum, Deus factus est. Necnon amentem illum Eutychetem vanas quasdam opiniones adducentem, & negantem ex sancta semper Virgine Deipara Maria veram incarnationem, hoc est salutem nostram, neque omnino confitentem consubstantialem Patri secundùm diuinitatem, eumdem consubstantialē nobis secundùm humanitatem. Item Apollinarium illum ψυχοφθόρον, id est, humanam mentem Christo adimentē, qui affirmat Dominum nostrum Iesum Christum Filium Dei & Deum nostrum mentis humanæ expertem esse, & confusionē in humanitate Filij Dei introducit. Deniq. omnes eos, qui illorum opinionem secuti sunt, & adhuc sequendā putant. Quòd si post hanc nostram constitutionem, & plenissimam beatissimorum Episcoporum, qui in nostris regionibus constituti sunt, denunciationem, reperti fuerint cōtrariam opinionem
sectantes; ne expectent, vt digni venia iudicentur. Iubemus enim, vt homines huiusmodi C
tamquam conuicti & aperti hæretici iustæ & idoneæ animaduersioni subiiciantur. Hactenus constitutio sine die & Consule; sed his ipsius Imperij primordiis datam esse, quæ dicturi sumus, indicare possunt: Contius etiam alia versione præsenti anno datam ponit.

Satis sit igitur cognouisse, eiusmodi pietatis fundamēta ad tantā molem, quam mente voluebat, erigendam, nouum Imperatorem sternere voluisse, & Imperij primitias his muneribus Domino cōsecrasse: quem constat aliàs pariter leges sanciuisse, quibus statum Reipublicæ, integra seruata iustitia, optimè disponeret, vt inter alias illam, qua iussit Episcopos præfectis prouinciarum Iudicibus præpositos esse, ne quid ab illis contra iustitiæ ordinem admitteretur. est autem eius sanctionis eiusmodi exordium [a]: Ex quo nos Deus Romanorum præposuit Imperio, omne habemus studium, vniuersa agere ad vtilitatem subiectorum commissæ nobis à Deo Reipublicæ.] & paulo pòst: Si verò dum aliquis adie- D
rit Iudicem prouinciæ, non inuenerit iustitiam: tunc iubemus cum adire suum sanctissimum Episcopum; & ipsum mittere ad clarissimum prouinciæ Iudicem, aut per se venire ad eum, & præparare eum, vt omnibus modis audiat interpellantem, & liberet eum cum omni iustitia secundùm leges nostras, vt non cogatur peregrè de sua patria proficisci.

[a] Iustinian. Nouel. 86.

IVSTINIAN. EPISCOPOS PRAEFECIT IVDICIBVS CVSTODES IVSTITIAE.

Si verò etiam sanctissimo Archiepiscopo compellente Iudicē cum iustitia determinare interpellantium causas, Iudex differat discernere negotium, & non seruet litigantibus iustitiam: iubemus sanctissimum ciuitatis illius Episcopum dare ad nos litteras ei qui non meruerit quod iussum est, insinuātes quia coactus ab eo Iudex distulit audire interpellantem, & iudicare inter eum, & qui ab eo conuentus est: Vt hoc cognoscentes nos, supplicia inferamus Iudici prouinciæ, qui interpellatus ab eo qui iniustitiā passus est, & coactus à sanctissimo Archiepiscopo, non iudicauerit quæ in dubitationē venerunt.] Subiicit iis E
insuper, vt quoties cumq. Iudex suspectus habetur, possit addi ad eam causam Episcopus, qui cum ipso causam definiat: sed etiā vt qui læsum se à Iudice queratur, interpellatus ab eo Episcopus causam illā iudicare possit; cuius si iustæ latæ sententiæ non steterit, nouissimis supplicijs affici Iudicem iussit. Sed & adiecit, vt si quis plus exegerit, quā quæ legibus iussæ sunt sportulæ solui, de his Episcopi moneant Imperatorem. Qua etiam cōstitutione sanciuit, ne monachi, clerici, vel Episcopi absque litteris Patriarchæ se conferant Constantinopolim. Hæc de his quibus voluit iustitiam sartam tectam ab omnibus custodiri.

IVSTINIAN. MAGNA CONCIPIT ANIMO.

Magnam ex his de diuino patrocinio Iustinianus Imperator conciliauit sibi fiduciam, ratus nimirum propitium habiturum Deum, quem huiusmodi hostijs promereret. Natus igitur in primis Iustini prædecessoris sanctis operibus pacatum Imperium, idemq. securum ab Occidentalium Regum, qui pacem petierant, tumultibus atque molestiis: atque in

A que insuper rebus iam quæ ad Catholicam fidem spectarēt, antè compositis, diro sublato ab Ecclesia schismate, quo ab Oriente Occidens diuisus erat: summa rerum potitus, haud parua vel leuia meditatur: monarchiam enim concipit animo, liberationem Occidentalis Imperij occupati à barbaris mente versans. Adiecit verò ad diuinum auxilium promerēdum ieiuniorum magnam austeritatem, & assiduas ad Deum preces, quibus diuinum sibi numen propitium redderet: magnam namque ex iisfiduciam comparasse, ipse ingenuè profitetur in cōstitutione edita de Proconsule Cappadociæ, vbi hæc inter alia [a]: Sed & bonam spem habemus (quod Deus nobis annuat) vt & ceteras gentes, quas socordia sua Romani amiserunt, cùm vtriusque Oceani terminos tenerent, iterum ditioni nostræ adiungamus: quas nos diuino freti auxilio ad meliorem statum redigere properamus: neque quicquam detrectamus eorum, quæ vel ad extremam pertingunt difficultatem, vigiliis simul & inediis, ceterisque laboribus iugiter pro subditis nostris, vltrà quàm
B naturæ modus patitur, vtentes, &c.]

[a] Nouel. 30. in fine.

Quæ autem eiusmodi essent inediæ atque labores, qui naturæ modum superarent, accipe ex Procopio, cum de illis tantùm agit eius ieiuniis, quæ ab ipso Qudragesimæ tempore peragi consuerunt: ait enim [b]: Omnibus illis diebus qui Paschalem solemnitatem præcedunt, ieiunio addictus, duram quamdam vitam egit, nedum Regi alienam, sed neque priuato ciui aliquo modo acceptabilem. Per duos dies cibis abstinebat. Summo manè identidem è lecto surgens, Reipublicæ inuigilauit; cuius negotia verbo & opere pertractans, matutinum & meridianum & non minus tempus nocturnum expendit. Nam in seram noctem lectum petens, mox surrexit, quàsi plumarum pertæsus. Cibi appetens, vinum, panē, & id genus alia cibaria abesse voluit: brassicam solu & agrestes herbas longo
C tempore sale & aceto maceratas edebat; in potu aqua erat sola: neque his ad saturitatem vtebatur, sed petitum cibum paulisper degustatum mox dimisit, nō eo sumpto qui naturæ erat satis.] hæc Procopius de laboribus & ieiuniis, quibus Imperatorem contraxisse ægram valetudinem tradit. Sed planè accidit secundùm quod ait Apostolus [c]: Cùm infirmor, tunc potens sum. Etenim eo modo debilitatus corpore, Persas, Gothos, Vuandalos, & alios barbaros superauit.

[b] Procop. de ædific. Iustin. Imp. lib. 1.

IVSTINIANI IEIVNIA ET LABORES

[c] 2. Cor. 12.

Sed quibus aliis piis factis ad ardua petenda aperuerit sibi viā, vt ipsi vni licuerit quod nemini prædecessorum Imperatorū concessum fuerat, tū ex ipsiusmet Iustiniani scriptis, tum ex Procopio & aliis scriptoribus scies: nēpe tāta promeruisse ex cultu sanctorū martyrum, veneratione eorumdē sacrarum reliquiarū, erectione nouarum ecclesiarum, veterum collabentium restitutione, hospitaliū domorum ædificatione, extirpatione hæreticorum, inuiolabili iustitiæ obseruatione, prauorum proscriptione morum, propagatione verò virtutum, patrocinio bonorum, atque profligatione malorum: his quidem præuiis in bellis gerendis probè factorum cohortibus hostes vbique facilè superauit, vt quæ singulis dicentur annis, perspicuè demonstrabunt. Ita planè certa posteris cunctis relinquēs impressa vestigia, quibus gressibus tenditur ad sublimia: Rursum verò quomodo his destitutus auxiliaribus copiis, lapsus, ad ima demersus, obrutus impietate perierit; magnū Principibus reliquit exemplum, quo timeant, cautioresq reddantur: vt planè illud Prophetici eisdem inclamare liceat [d]: Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram.] cum in vno Iustiniano vnicuique Principum, potissimùm verò Imperatoribus sint exempla proposita de his quæ sectentur, vel fugiant, imitentur, vel caueant, non quidem ambiguis obscurisque signis, sed certis amplissimisque notis expressa.

QVIBVS COPIIS INGENTES ADEPTVS EST VICTORIAS IVSTINIAN.

[d] Psal. 2.

E His igitur iactis ad stabilitatem Imperij fundamentis, iam auspicaturus bellum Persicum, ex more legatos præmisit ad Regem Persarum Cabadem, ea petiturus quæ sibi iure debita esse constaret: quibus denegatis, Belisarium Ducem aduersus eos cum exercitu misit, cui inter alios Procopium consiliarium iunxit, eumdē ipsum, qui præsens cuncta conspicatus, eadem scriptorū monumentis posteris commendauit. Tu si ea cupis singula noscere, habes quem legas auctorem: nobis hic illa tantùm recensenda erunt, quæ ab instituto longiùs digredi minimè faciant: grato tamen accipies animo, si breuiores epistolas vtro citroque datas inter Belisarium Romani Ducem exercitus, & Mirrhanem copiarum Persarum Præfectum antequam bellum inchoaretur, immo ante legatorum aduentum, cùm ipse Dux Persarum in Romanorum ditionem exercitum immisisset, hìc ex ipso Procopio [e] in medium adduxerimus. Scriptæ autem primo loco Belisarij ad Mirrhanem litteræ sic se habent:

DE BELLO PERSICO INCHOATO.

[e] Procop. de bello Pers. lib. 1.

Primùm

EPIST. BELISARII AD MIRRHANEM.

Primùm quidem bonum esse pacem, apud omnes homines in confesso est, quibus paulum rationis existit. Si quis autem ipsam turbare sit inuentus, malorum causa sibi ac proximis erit. Dux optimus idem profectò putandus, qui ex bello pacem disponere sit aptus. Tu verò, rebus in quiete constitutis, atque vtroque Rege concordiam exoptante, bellum absque vlla causa inferre decreuisti. Aderunt legati nostri propediem, qui si qua inter nos dessident, facilè conciliabũt: nisi fortè ex hac interim tua expeditione graue aliquid oriatur, quod spem pacis nobis eripiat. Sed age istum celeriter domũ reducito exercitum, nec maximis impedimento sis bonis, nec tuis (vt par est) grauium euentuum causa fueris.] hæc Belisarius ex diuinæ vtique Scripturæ [a] præscripto, quæ iubet, antequam cum hostibus congrediendum sit, pacem eisdem offerre. Sed quæ corde tumens ad Belisarium responderit Mirrhanes Persarum exercitus ductor, accipe:

[a] *Deut. 20.*

MIRRHANES AD BELISARIVM.

Tuis litteris permotus profectò obtemperassem, nisi Romæorũ epistola fuisset, quibus promittere promptum est, promissis autem quamquam iuramento firmatis minimè stare. Nos igitur vestræ occurrentes fallaciæ, ad arma cogimur venire. Vos ergo chari Romæi nihil in futurum aliud excogitate, quàm vobis cum Persis perpetuò bellandum. In hoc enim nos & consenescere & mori simul oportet, donec re, non tantùm verbis in nos æqui fueritis.] hæc ipse; ad quem rursum ita Belisarius:

BELISARIVS RVRSVM ADMIRRHANEM.

Non in omnes, optime Mirrhanes, iactantia vti oportet, neque proximos probris nullo modo ad rem pertinentibus semper incessere: præsertim cùm Ruffinum de cõcordia legatum iam iam affuturum asseueremus: tuq. breui videbis. Vobis nihilominus, si hostilia tandem cupitis, occurremus, auctore Deo, quem nobis propitium in periculo futurum, ac Romæorum quieti fauentem, iactantiæq. Persarum aduersum speramus. Et quando nobis ad pacem prouocantibus restitistis, acie decernere parati sumus, iusiurandum & conscripta fœdera violata in summis signis ad prœlia suspendentes.] hucusque epistola Belisarij secundò data. Sed audi quid postremò ira exæstuans barbarus ad eum rescripserit:

RVRSVM MIRRHANES AD BELISARIVM.

Neque nos absque diis nostris in bella descendimus; quin ducibus ipsis comitati, contra vos venimus, quos spero cras ad vrbem Daram Persas introducturos, vbi & balneũ & prandium fac mihi intra mœnia pares.] hactenus nouus Rapsaces: quæ cũcta hîc oportuit descripsisse, quò quis intelligat, non inter homines dumtaxat, sed inter numina eiusmodi paratum esse conflictum, dum Dei Christianorum Belisarius niti se auxilio testaretur, Mirrhanes verò Persarum opem ostentaret deorum. In hoc laborandum semper prudentissimis Ducibus Christianorum exercituum, vt spem omnem in Deum coniiciant, eamdemque veluti primarium vexillum ob oculos hostium ponant: in quod illi contumelioſi existentes, Dei vindictam in se concitatam excipiant, atque ita pereant, vt semper contigisse liquet.

PERSÆ A ROMANIS VICTI.

At quæ sunt hæc secuta? quod videlicet semper accidit, vt aduersus superbos Deus ipse aduersarius pugnet. Initum est certamen in Mesopotamia, quod exactè describitur à Procopio, in quo Dei virtus hostes opprimens manifestò cognita est, dum (quod accidit cùm Theodosius Maior pugnauit aduersus Eugenium tyrãnum) vi vẽtorum Persarum spicula ceteraq. missilia in Romanos intorta præpedirentur, atq. inefficacia penitus redderentur: contrà verò validiori impetu Romanorum iacula vibrarentur, ex quibus ipsi aduersarij magnopere oppugnarentur, quibus hastis tantummodo reliquum pugnæ conficiendum fuit: sicq. victi demum atque fugati sunt à Romanis victoria incruenta potitis Persæ; adeò vt res Persarum in Mesopotamia penitus collapsæ sint. Rursum verò cùm postea in Armenia Maiori ab illis reparatum bellum fuit, itidem Persæ sunt victi; quando & Narses Persa cum fratribus ad Romanos deficiẽs, benigne exceptus est, donatusq. à Iustiniano Quæsturæ munere. hæc autem expeditio hoc anno à Iustiniano agitari cœpta, hunc prosperum finem est consecuta quarto eius Imperij anno, vt idem Procopius testatur. Postea verò idem qui supra Mirrhanes Dux Persarum victus iterum apud Darã, ab ipso Cabade Rege Persarum maximas sustinuit pœnas, ornatu in primis illo priuatus, quo crines redimitos auro & margaritis gestare solebat, qui honor apud Persas omnium maximus habebatur, quem à Rege quis consequi posset. Hunc tandem consecutus est finem ventosus homo, cùm in diis suis omnem fiduciam collocasset, & fastu erectus adeò aspernatus esset Belisarium, qui fiduciam omnem spemque in ipsum verum Deum optimum maximum posuisset; quo auspice, de victoribus hactenus hostibus victoriam in omnibus certaminibus feliciter reportauit.

Quonam

SOLERTIA DO IVSTINIANI DE REBVS PERSICIS QVIBVS OSTENSA SIGNIS.

Quonam autem symbolo inuigilare se rebus Persicis Iustinianus voluit declarasse, ex Suida accipe: Iustinianus (inquit) statuam suam equestrem in columna posuit, quæ læua globum tenet, cruce in eo defixa, quæ significaret, eum ob fidem in crucem terræ dominum factum. Globus enim is terra est ob rotundam eius figuram, fides autem est crux ob incarnatum Deum illi affixum. Dexteram porrigit versus Orientem, seditionem Persarum significans, & extensione ac repulsione manus clamitans, ne Romanas prouincias ingrediantur: State: ne progrediamini: neque enim id vobis expediet.] hæc Suidas.

Quod autem ait per globum orbem ipsum terrarum significari, & per crucem fidem, qua cuncta subegit: victoriam illam intelligas demonstrari, qua Christus signo crucis sibi vniuersa subiecit, secundùm illud [a]: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.] & quòd crucem passus, suis dixit discipulis [b]: Confidite, ego vici mundum.] Ad hæc, inquam, alludens, crucem super orbem infixit, vt videre est in duobus numismatibus hîc tibi exhibitis.

[a] *Ioan. 12.*

[b] *Ioan. 16.*

Horum prius hoc anno cusum apparet, cùm adhuc superstes Iustinus esset: nam duplex AA, duos plane monstrat Augustos; per triplex verò GGG, nonnisi Theodoram Augustam additam intelligas. Inspice quibus signis decorus nouus appareat Imperator, dextera Orbem subactum cruce regens, ipsamq. Victoriam ostentans dextra hasta nomine Christi signatam tenentem, & sinistra itidem cruce Christi globum ornatum gestantem.

Sed cœptam de rebus Persicis narrationem prosequamur. Atque in primis hîc non tacendum, quod testatur Procopius, Iustinianum Imperatorem in bello Persico conficiẽdo vsum esse auxiliaribus copiis Erulorum: eorum namque Regem his exordiis Imperij Iustiniani ad Christianam fidem esse cõuersum, Miscellæ auctor affirmat his verbis [c]: Interea Rex Erulorum, Gethes nomine, venit Constantinopolim cum populo, & petit Imperatorem, vt fieret Christianus: Qui baptizatum in Theophaniis susceptum eum ex baptismate, repromittentem auxiliari ei in quibuscumque voluisset.] hæc ibi. Sed & de his Procopius [d] de bello Gothorum libro secundo, de eorumdemque conuersione Euagrius [e] agit, atque Nicephorus [f], Commendatur quidem egregia nauata opera Erulorum ab eodem Procopio, dum ex compressione ab eis in hostes facta Persas fugatos affirmat: vt planè apparuerit, vbi legiones ductat pietas, omnes ei cedere aduersarias potestates.

[c] *Miscel. lib. 16 in princip.*

[d] *Euagr. lib. 4. c. 19.*

[e] *Niceph. li. 17 c. 13.*

[f] *Procop. de bello Persic. lib. 1.*

Sed hic corrigendum, quod sub anno primo Iustiniani Imperatoris in Annalium compendio Cedrenus habet his verbis: Eodem anno Rex Persarum Tzato bellum ob initam

cum

cum Romanis ſocietatē intulit. Huic Tzato Iuſtinianus auxiliares mittit copias, Ducibus Beliſario, Kerico *, & Petro: qui cùm in bello gerendo mutua inuidia tranſuerſi agerētur, à Perſis victi ſunt.] hæc ipſe. Verùm ex Procopio patet id bellum non hoc anno eſſe confectum, ſed ad annos quatuor productum bellum Perſicum, Romanis ob plures de illis obtentas victorias fauorabile. Sed & à Kerico ſiue Cyriaco bene pugnatum eſſe, oſtenſuri ſumus. Illud verò Cedreno conceſſerim, conflatam eſſe quam dicit inuidiam inter Duces: cuius rei cauſa Procopius ipſe hiſtoricus, qui Beliſario inhærebat, obtentam ab eodem Kerico de Perſis victoriam ſcribere prætermiſit; de qua Cyrillus huius temporis hiſtoricus exactiſſimus res proſecutus magni Theodoſij cœnobiarchæ, de eodem obiter facta mentione, hæc ait [a]:

Dux Romani exercitus (mos eſt eum vocare Comitem Orientis) nomine Kericus *, in bello audax, in Deum autem pius: is iam incurſionem facturus contra Perſas, exiſtimauit ſe primùm oportere currere Hieroſolymam, & illinc aduerſus hoſtes aſſumere auxilium. Cùm autem ſtatuiſſet in tranſitu ire ad hominem Dei, *ipſum magnum Theodoſium*, eum enim valdè trahebat illius fama & virtutis illecebræ: dum abiret, multa alia licuit ei audire ex ſacra illa lingua, & hoc inter cetera: Ne (quomodo diuinus Dauid [b]) in arcu ſperaret, nec poneret ſalutem in gladio; ſed nec in multorum hominum confideret millibus: vnum autem ſciret adiutorem, vnum inexpugnabilem, cui eſt facile, vt vnus mille perſequatur, & decem millia profligentur à duobus. Hæc cùm Sanctus Comiti diſſeruiſſet, ita fuit ille captus ab eius admonitionibus, & ita flagrare cœpit eius deſiderio & ardenti fide, vt ipſum cilicium, quo Magnus ille interiùs inducbatur, loco cuiuſuis alterius rei arma peteret, quibus ſe conſeruaret. Quod quidem cùm accepiſſet & induiſſet, & conſuera aggreſſus eſſet certamina, paulo pòſt victor rediit, cùm & animi & manus præclara oſtendiſſet facinora, & digna quæ commemorentur.

Cùm rebus ergo fortiter in bello geſtis, inſignis & clarus eſſet reuerſus, nequaquam ingratus fuit in benefactorem; neque vt multi, qui poſtquam ſunt conſecuti, obliuiſcuntur beneficij: ſed ſe ſimilem conſeruans in omnibus, rurſus venit ad Sanctum cum vehementi cordis exultatione, & gratias agens, & ei vniuerſam aſcribens victoriam: dicebat enim: Illo ipſo tempore pugnæ mihi quidem, cùm pro thorace tuum induiſſem cilicium, veniebat in mentem confidere, & in hoſtes irruere. Cùm autem manus conſeruiſſemus, magnæ exoriebantur tenebræ tamquam in denſa caligine: & ab aliis quidem omnibus ea etiam, quæ prope erant, cerni non poterant: ego autem te ſolum mihi videbar videre me præcedentem, & manu ſignificantem & admonentem, vt has quidem prœlij partes dimitterem, in has autem pugnarem, & te duce, equum agere; donec conſpectus terribilis & intolerabilis inimicis, vehementi terrore omnibus iniecto, efficerem, vt ſe coniicerēt in pedes, & turpem fugam lubenter eligerent. Et hæc quidem ille, qui etiam dignus eſt habitus diuina hac apparitione.] hactenus Cyrillus: hicque modò de rebus Perſicis finis eſto.

De reliquis autem rebus hoc anno in Oriente geſtis addūtur hæc in Miſcella [c]: Eodem anno adhæſit mulier quædam Romanis, ex Hunnis qui dicuntur Saber (*Iſabenos appellat hos Procopius*) nomine Boazer vidua, habens ſecū Hunnorum centū millia. Tunc & Rex Hunnorum, qui ſunt iuxta Boſphorum, nomine Gorda, acceſſit ad Imperatorem, & factus Chriſtianus ſuſceptus eſt: & multis ei præſtitis donis, miſit eum in regionem ipſius ad cuſtodiendas Romanas res & Boſphorum ciuitatem.] hæc ibi. Subiicit autem poſt hęc & alia de poſteriori terræmotu Antiocheno: ſed quoniam, Euagrio teſte, poſt duos annos & menſes tres à priori contigit, in ſequentem annum potiùs reiiciendū eſſe putamus.

Hoc eodem anno clariſſima femina illa Iuliana nomine, quæ Aniciæ antiquæ familiæ decus Conſtantinopoli degens, Orthodoxæ fidei cauſa ſub Anaſtaſio Imperatore (vt ſuo loco diximus tomo ſuperiori) magnopere exagitata, conſtans fortiſque permanſit (cuius & litteras ad Hormiſdam Papam datas ſuo loco recitauimus) ex hac vita deceſſit, vt colligitur ex Cyrillo [d] in Actis ſancti Sabæ, cùm agit de ipſius eunuchis prædiuitibus poſt eius obitum ad monaſtica inſtituta amplexanda ad ipſum ſanctum Sabam in Palæſtinam ſe conferentibus. Sed quàm diuitiis pollens eſſet, ac gloriæ ſplendore illuſtraretur hæc mulier, intelliges ex Gregorio Turonenſi [e] hæc de ipſa ſcribente, dum martyrum gloriam, commentario edito, celebrando proſequitur:

Apud Conſtantinopolim verò magno cultu Polyeuctus martyr colitur, pro eo præcipuè,

* Syriaco

DE KERICO ERROR CORRIGITVR.

[a] *Apud Sur. die 11. Ianua.*

* Cyriacus

DE KERICO DVCE EIVSQ. PIETATE.

[b] *Pſal. 43.*

VICTORIA POTITVR DVX PER THEODOSIVM.

[c] *Miſcel. lib. 16*

REX HVNNORVM FACTVS CHRISTIANVS.

IVLIANÆ ANICIÆ OBITVS.

[d] *Apud Sur. die 5. Decemb.*

[e] *Greg. Turon. de Glor. mart. c. 133.*

cipuè, quòd cùm magnis virtutibus polleat, in periuros tamen præſens vltor exiſtit: nam quicumque (vt aſſolet) occultum ſcelus admiſerit, & data ſuſpicione ad hoc perductus fuerit templum; aut ſtatim quod admiſit, virtute martyris perterritus confitetur; aut ſi periurauerit, protinus vltione diuina percellitur. Huius baſilicæ cameram Iuliana quædam vrbis illius matrona auro puriſſimo texit hoc modo: Cùm ad Imperatorem Iuſtinianum fama facultatis eius, multis narrantibus, perueniſſet: ad occurſum illius properare celeriùs non tardauit, dicens: Latere te non puto, ô venerabilis mater, qualiter à ſpecie auri theſauri publici ſunt exhauſti, dum vos quietos eſſe volumus, dum patrias defenſare ſtudemus, dum gentes vobis placamus, dum ſolatia diuerſorum dando conquirimus. Ergo quia tibi potentia maieſtatis diuinæ multum contulit auri: quæſo vt nobis manum porrigas, atque aliquid pecuniæ commodes; vt ſcilicet, cùm tributorum publicorum fuerit ſumma delata, quæ commodaueris reformentur; ac in poſtero laudis tuæ titulo præcurrente, canatur, vrbem Conſtantinopolitanam à Iuliana matrona fuiſſe pecuniis ſubleuatam.

AVRO TECTA CAMERA MARTYRIS.

At illa intelligens Imperatoris ingenium, ſapienter obtegit quæ Deo deuouerat, dicens: Paruitas redituum meorum tam de tributis, quàm quod de fructibus ſperatur, per ipſas adhuc reſidet domos. Si ergo gloria veſtra recipiendi ſpatium tribuit; cùm collectum fuerit, omne conſpectui veſtro repræſentabitur. Cumq. oculis propriis cuncta contemplati eritis, quæ placuerint & relinquetis & auferetis: erit mihi ratum *, quod voluntas cordis veſtri cenſuerit. His ita deluſus Imperator verbis, ad Palatium gaudens rediit, putans ſe hanc pecuniam iam in theſauris publicis retinere. At illa vocatis artificibus, quantum reperire auri in promptuariis potuit, tradidit occultè, dicens: Ite, & factis iuxta menſuram lignorum tabulis, beati ex hoc Polyeucti martyris cameram exornate, ne hæc auari Imperatoris manus attingat. Illi verò perfecta omnia quæ matrona præceperat, cameræ affixerunt, texeruntque ex auro mundiſſimo.

IVLIANA ELVSIT IMPERATOREM.

* gratum

Quo opere explicito, vocat mulier Imperatorem, dicens: Paruitas pecuniolæ, quam coniungere potui, adeſt: veni ad contemplandam eam; & quòd libuerit facito. Surrexit gauiſus Imperator de ſolio, nihil percepturus ex auro. Pergit ad domum mulieris, putans ſe copioſos theſauros Palatio deportare. Cui cùm mulier occurſum humiliter reddidiſſet, inuitat in templum martyris ad orationem: erat enim proximum domui eius; & hæc quæ habere potuerat, loco illi delegauerat ſancto. Apprehenſa enim Imperator manu mulieris, eò quòd eſſet ſenex, ingreditur ædem: proſternitur ad orationem: qua expleta, ait mulier: Suſpice, quæſo cameram huius ædis, glorioſiſſime Auguſte: & ſcito quia pauperras mea in hoc opere continetur. Tu verò quod volueris, exinde facito: non aduerſor.

IVSTINIANVS INVITATVR IN MARTYRIS AEDEM.

Ille autem ſuſpiciens atque admirans, erubuit: & ne pudor eius manifeſtaretur, collaudans opus, & gratias agens, abſcedere cœpit. Sed ne rediret vacuus à munere, extractum mulier annulum è digito, cuius gemmam vola concluſerat, qui non amplius auri pondus quàm vnius ſemiunciæ continebat, obtulit, dicens: Accipe, Imperator ſacratiſſime, hoc munuſculum de manu mea, quod ſupra pretium huius auri valere cenſetur. Erat enim in eo lapis Neronianus miræ viriditatis atque ſplendoris: qui cùm fuiſſet oſtenſus, omne aurum quaſi in viriditatem viſum eſt conuerſum à pulchritudine gemmæ: At ille accipiens, & iterum atque iterum gratias agens, & collaudans matronam, in Palatium eſt regreſſus. Vnde non eſt dubium, etiam in hac re martyris huius interceſſiſſe virtutem, ne opes locis ſanctis & pauperibus delegatæ, in illius tranſferrentur dominationem, cuius non fuerant ſtudio congregatæ.] hactenus Gregorius de Iuliana: quæ cùm in Miſcella * dicatur fuiſſe conſobrina Pompeij viri clariſſimi, & Cyrillus in Saba dicat eumdem Pompeium conſobrinum fuiſſe Imperatoris: ſatis intelligere potes, vnde orta illi fuerit cum Imperatore ita agendi licentia, & Imperatori eamdem adeò honorificè pertractandi veneratio parta. Huius autem Iulianę cognatam Pompeij vxorem, nomine Anaſtaſiam, abdicato tandem ſæculo poſt obitum viri ſui, ſeceſſiſſe in Palæſtinam, ibiq. in monte Oliueti vitam excoluiſſe monaſticam, & egregia enituiſſe ſanctitate, Cyrillus [b] in Saba teſtatur, de ipſa adhuc ſuperſtite mentionem obiter faciens. Sed quid de Iulianæ eunuchis poſt eius obitum ad ſanctum Sabam migrantibus factum ſit, audi eumdem Cyrillum:

DONATVS ANNVLO MAXIMÆ PRETII IMP.

[a] *Hiſt Miſcel. lib. 15.*

IVLIANA AFFINIS IMPERATORIS.

[b] *Apud Sur. die 5. Decemb.*

Tum verò cùm & quæ à me ſuperiùs dicta eſt Iuliana è vita exceſſiſſet, eorum qui apud

IVLIANAE EVNVCHI VITAM MONASTICAM CAPIANT.

ipsam erant eunuchorum fidelissimi, qui iam longo antè tempore erant beato Sabæ amici & familiares, accedunt ad ipsum, afferentes cumulos pecuniæ, pro quibus nullam aliam petebant remunerationem, quàm solùm vt referrentur in numerum suorum monachorum. Ille autem cùm non posset suam legem soluere, neque eunuchorum & imberbiũ aliquem in suam Lauram admittere: cùm multis admonitionibus & sermonibus apud eos esset vsus, & eos confirmasset ad futurum, ipsos emittit ab beatum Theodosium. Illi verò paulo pòst Patriarcham conuenientes, petunt ab ipso quemdam locum, volentes in eo degere separatim, & sibi solis & Deo vacare. Ille autem cùm Alexãdro Eliæ monasteriorum Præfecto eos commendatos, apud ipsum aliquo breui tempore deposuisset, apud se consultrabat, quem eis locum tribueret, & quemadmodum finem imponeret eorum voluntati. Interim verò pecuniis illectus Alexander, non stans pactis illis conuentis, quæ cum Elia inierat, diuidit eunuchis monasteria, cùm ad ea nullum laborem nec operam priùs contulisset, quæ ille multis laboribus & sudoribus construxerat: à quibus vnum ex monasteriis in hodiernum vsque diem nominatum est Eunuchorum.] hactenus Cyrillus de Iulianæ eunuchis sæculo se abdicantibus hoc anno post obitum clarissimæ dominę; ex cuius liberalitate opulenti effecti, & pietatem edocti, opes ingentes partas amore cælestis patriæ contempsere.

ROMANA ECCL. LABORAT SVB REGE BARBARO.

Ita se habentibus rebus Orientalis Imperij, Romana Ecclesia interea sub iugo barbarico laborabat: quo enim regni Athalarici bases ex fœderibus cum Principibus istis firmatæ satis stabilitæq. esse visæ sunt, eò magis Gothorum creuit arrogantia, eo vsque progressa, vt iura Ecclesiarum inuaderet, adeò vt clerici passim ad laicalia tribunalia traherentur. quod dedecus haud ferendum ratus qui Romanæ Ecclesiæ Felix Pontifex præsidebat, vnà cum Romano clero expostulauit de his vehementer apud ipsum Regem: qui vbi eos benignè audisset, humaniterq. tractasset, ex ipsorum sentẽtia sanctionem edidit, qua adeò nefaria & inconcessa, temereque præsumpta fieri omnino vetuit. Ipsa autem ab eodem Athalarico constitutio eo argumento edita sic se habet ad clerum Romanum data [a]:

[a] Apud Cassiod. lib. 8. cap. 24.

ATHALARICI CONSTITVTIO PRO ROM. CLERO.

Clero Ecclesiæ Romanæ Athalaricus Rex.

Tanto Diuinitati plurima debemus, quanto à ceteris mortalibus maiora suscepimus: nam quid simile rependet Deo, qui potitur Imperio? Sed licet pro tãto munere nihil compensari possit idoneè: ipsi tamen gratia redditur, dum inseruientibus honoratur. Itaque flebili aditione causamini, hoc fuisse longæ consuetudinis institutum, vt si quis sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ seruientem aliqua crederet actione pulsandum, ad supradictæ ciuitatis Antistitem negotium suum dicturus occurreret; ne clerus vester forensibus litibus profanatus, negotiis potiùs sæcularibus occupetur: addentes, diaconum quoque vestrum ad contumeliam religionis tanta executionis acerbitate compulsum, vt Saius eum propriæ custodiæ crederet mancipandum: Presbyterum quinetiam Romanæ Ecclesiæ pro leuibus causis asseritis criminaliter impetitum. Quod nobis pro ingenita reuerentia, quam nostro debemus auctori, displicuisse profitemur, vt qui pridem sacris meruerant inseruire ministeriis, cõuentionibus irreuerenter nefariis expositi iniuriis subiacerent. Sed aliorum plectẽda subreptio nobis obtulit plenissimæ laudis euentum; vt causa contigerit præstandi, quæ nos cælestibus commendaret auxiliis.

Atque ideo considerantes Apostolicæ sedis honorem, & consulentes desideriis supplicantium, præsenti auctoritate moderato ordine definimus, vt si quispiam ad Romanum clerum aliquem pertinentem in qualibet causa probabili crediderit actione pulsandum, ad beatissimi Papæ iudicium priùs conueniat audiendus: vt aut ipse inter vtrosque more suæ sanctitatis agnoscat, aut causam deleget æquitatis studio terminandam. Et si fortè (quod credi nefas est) competens desiderium fuerit petitoris elusum: tunc ad sæcularia fora iurgaturus occurrat, quando suas petitiones probauerit à supradictæ sedis Præsule fuisse contemptas.

Quòd si quis extiterit tam improbus litigator, atque omnium fuerit iudicio sactilega mente damnatus, qui reuerentiam tantæ sedi exhibere contemnat, & aliquid de nostris affatibus crediderit promerendum: ante alicuius conuentionis effectum decem librarum auri dispendio feriatur; quæ à Palatinis sacrarum largitionum protinus exactæ, permanus sæpè memorati Antistitis pauperibus erogentur: carensq. impetratis, negotij quoque sui amissione mulctetur. Dignus est enim duplici pœna percelli, qui & diuinam reuerentiam & nostra iussa temerarit. Sed interim vos, quos iudicia nostra venerantur,

Eccle-

A Ecclesiasticis viuite institutis. Magnum scelus est crimen admittere, quos nec conuersationem decet habere sæcularem. Professio vestra vita cælestis est. Nolite ad mortalium vota humilia & errores descendere. Mundani coerceantur humano iure; vos sanctis moribus obedite.] hactenus Athalarici constitutio, hominis licet Ariani; cuius comparatione si se ipsos metiantur Principes Nouatores, planè inferiores ipso quàm longissime inuenientur.

DIONYSII PASCHALIS CYCLVS.

Ab hoc anno sub Consulatu Mauortij magnus ille Dionysius, cognomento licet Exiguus, Paschalem Cyclum exorditus ad nonagintaquinque annorum curricula perduxit, cuius fragmentum Marianus Scotus recitat in Chronico sub eodem Mauortij Cõsulatu. At qualis quantúsve vir iste fuerit, ex Cassiodoro [a] eius æquali sic ipsius verbis habeto: Generat (inquit) etiam hodieque Catholica Ecclesia viros illustres, probabilium dogmatum decore fulgentes. Fuit enim nostris temporibus & Dionysius monachus, Scytha natione, sed moribus omnino Romanus, in vtraque lingua valde doctissimus, reddens actionibus suis, quam in libris Domini legerat, æquitatem. Qui Scripturas diuinas tanta curiositate discussèrat atque intellexerat, vt vndecumque interrogatus fuisset, paratum haberet competens sine aliqua dilatione responsum. Qui mecum dialecticam legit, & in exemplo glorioso magisterij plurimos annos vitam suam, Domino præstante, transegit. Pudet me de consorte dicere, quod in me nequeo reperire. Fuit enim in illo cum sapientia magna simplicitas, cùm doctrina humilitas, cum facundia loquendi parcitas: vt in nullo se vel extremis famulis anteferret, cùm dignus esset Regum sine dubitatione colloquiis. Interueniat pro nobis, qui nobiscum orare consueuerat: vt cuius hic sumus oratione suffulti, eius nunc possimus meritis adiuuari. Qui petitus à Stephano Episcopo Salonitano, ex Græcis exemplaribus canones Ecclesiasticos moribus suis, vt erat planus atque disertus, magnæ eloquentiæ luce composuit, quos hodie vsu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur. Hos etiam oportet vos assiduè legere, ne videamini tam salutares Ecclesiasticas regulas culpabiliter ignorare.

[a] Cassiod. de diuin. lect. c. 23.

PERITIA DIONYSII ATQVE VIRTVTES.

B

C

Alia quoque multa ex Græco transtulit in Latinum, quæ vtilitati possunt Ecclesiæ conuenire. Qui tanta Latinitatis & Græcitatis peritia fungebatur, vt quoscumq. libros Græcos in manibus acciperet, Latinè sine offensione transcurreret, iterumque Latinos Attico sermone legeret; vt crederes hoc esse conscriptum, quod os eius inoffensa velocitate fundebat. Longum est de illo viro cuncta retexere, qui inter alias virtutes hoc habuisse probatur eximium, vt cùm se totum Deo tradidisset, non aspernabatur sæcularium conuersationibus interesse. Castus nimium, cùm alienas quotidie videret vxores: mitis, cùm ferè gentium vesano turbine pulsaretur. Fundebat lacrymas motus compunctione, cum audiret garrula verba lætitiæ. Ieiunabat sine exprobratione prandentium; & adeò conuiuiis grassanter intererat, vt inter corporales epulas exquisitus spirituales copias semper exhiberet. Quod si tamen aliquando comederet, paruo quidem cibo, sed tamen communibus vetebatur. Vnde summum bonum æstimo patientię, inter humanas esse delicias & abstinentiæ custodire mensuram.

D

Sed vt bona mentis eius infucata laude referamus, erat totus Catholicus, totus paternis regulis perseueranter addictus: & quicquid possunt legentes per diuersos quærere, in illius scientia cognoscebatur posse fulgere. Cuius nomini aliqua praui homines calumniosè nituntur ingerere, vnde sua videantur errata aliquatenus excusare. Sed ille iam sæculi peruersitate derelicta, præstante Domino, in Ecclesiæ pace sepultus, inter Dei famulos credendus est habere consortium. Diecrem adhuc forsan reliqua de sancto viro, quæ nobis totius veritatis comprobatione comperta sunt: sed necesse est vt propositum nostrum potiùs exequamur; ne cùm simus debitores alterius promissionis, aliud diu referre importuna loquacitate videamur.] hactenus de his Cassiodorus.

DIONYSII OBITVS.

E

VIRI DOCTRINA CELEBRES.

Præter Dionysium laudat quoque idem Cassiodorus Græcarum rerum peritos, qui his item temporibus inter illustres viros doctos floruerunt, Bellatorem presbyterum, Epiphanium, de quo superius dictum est, & Mutianum, quorũ idem Cassiodorus opera est vsus. De Bellatore sæpe meminit in iisdem libris de Institutione diuinarum lectionum, complura ab eo è Græco in Latinum translata, & alia in diuinis Scripturis elaborata, nempe de Ruth & aliis Hebræis feminis libros duos, in librum Sapientiæ volumina octo, expositionem in libros Machabæorum. Quæ autem per Epiphanium translata fuerint, idem meminit [b], & quæ versa sint à Mutiano recenset [c].

[b] Cassiod. Inst. diuin. lect. cap. 1. 5. 6.
[c] Idem eod. lib. c. 5. 8. 11. 17.

ANNI A CHRISTO QVANDO CŒPTI NVMERARI.

Sed ad Dionysium cunctis his celebriorem oratio reuocetur. Ipsi debemus, quòd in Cyclo suo annos non per Olympiades, vel Consules, aut Indictiones, sed à Christi Domini nostri incarnatione numerare cœpit, vt Beda testatur his verbis[a]: Primi decennalis circuli cursu temporum ordo præfigitur; quem Græci calculatores à Diocletiani Principis annis obseruauere: sed Dionysius venerabilis Abbas Romanæ vrbis, & vtriusque linguæ, Græcæ videlicet & Latinæ non ignobili præditus scientia, Paschales scribens circulos, noluit eis (sicut ipse testatur) memoriam impij persecutoris innectere, sed magis elegit ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi tempora prænotare; quatenus exordium spei nostræ notius nobis existeret, & causa reparationis humanæ, id est, passio Redemptoris nostri euidentiùs eluceret.] ita planè. Sed & Alexandrina Ecclesia vnà cum vniuersa Ægypto detestata chronologiam illam, quæ ab impio & immani Christianorum hoste deducebatur, illud præstitit, vt non à Diocletiano, sed à Martyrum tempore, qui sub Diocletiani persecutione passi sunt, annorum computum deriuaret; qui hactenus apud eos vsus viget, vt videre est in litteris Patriarchæ Alexandrini in appendice tomi sexti nostrorum Annalium superiùs recitatis.

[a] Beda de temp. ratione. cap 45

A

B

DE COLLECTIONE DIONYSII

Quod verò pertinet ad collectionem & translationem Græcorum canonum à Dionysio factam: non id laboris idcirco ab ipso susceptum scias, quòd Latina Ecclesia hactenus caruisset eisdem canonibus Latinitate donatis; sed quòd siue vitio interpretis, siue librariorum incuria iidem reperirentur valde mendosi: qua re permotus, in opus incubuit, vt ipse testatur in epistola ad Stephanum Salonitanum Episcopum, cuius meminit Cassiodorus, quam integram habet Cresconiana collectio: quod vnicum nobilissimi ingenij monumentum hîc tibi reddendum putauimus; sic enim se habet:

C

DIONYSII PRÆFATIO AD STEPHANVM.

Domino venerabili mihi, patri Stephano Episcopo Dionysius Exiguus in Domino salutem.

Quamuis charissimus frater noster Laurentius assidua & familiari cohortatione paruitatem nostram regulas Ecclesiasticas de Græco transferre impulerit, confusione credo priscæ translationis offensus: nihilominus tamen ingestum tuæ beatitudinis consideratione suscepi, cui Christus omnipotens Deus, solita populo pietate prospiciens, summi sacerdotis contulit dignitatem; vt inter plurima virtutis ornamenta, quibus Ecclesiam Domini morum sanctitate condecoras, etiam sacratissima iura Pontificalibus per Dei gratiam digestis conuentibus intemerata conseruans, perfecto regimine clerum plebemq. moderareris; nullatenus nostri clerici * more continentes, quo pleniùs consideramus recta nosse atque perficere: sed diuino adiutus auxilio, quæ fieri præcipis, ante perficies, vt efficacissimo Fidelibus prosis exemplo. Magna est siquidem iubentis auctoritas, eadem primitus iussa complentis: quatenus Ecclesiastici ordinis disciplina inuiolabilis permanens, ad percipiendum perenne præmium Christianis omnibus præstet accessum *, per quem & sancti Præsules paternis muniantur exemplis.

D

* ascensum

In principio itaque canones, qui dicuntur Apostolorũ, de Græco translulimus: quibus quia plurimi consensum non præbuere facilem, hoc ipsum ignorare vestram noluimus sanctitatem: quamuis postea quædam constituta Pontificum ex ipsis canonibus assumpta esse videantur. Deinde regulas Nicænæ Synodi, & deinceps omnium Conciliorum, siue quæ antea, seu quæ postmodum facta sunt vsque ad Synodum centum quinquaginta Pontificum, qui apud Constantinopolim conuenerunt, sub ordine numerorum, id est, à primo capitulo vsque ad centesimum sexagesimumquintum, sicut habentur in Græca auctoritate, digessimus. Tum sancti Chalcedonensis Concilij decreta subdentes, in his Græcorum canonum finem esse declaramus.

E

Ne quid præterea notiriæ vestræ credamur velle subtrahere, statuta quoque Sardicensis Concilij, atque Africani, quæ Latinè sunt edita, suis à nobis numeris cernuntur esse distincta. Vniuersarum verò definitionum titulos post hanc præfationem strictius ordinantes, ea quæ in singulis passim sunt promulgata Conciliis, sub vno aspectu locauimus, vt ad inquisitionem cuiusque rei compendium aliquod attulisse videamur.] hucusque præfatur ad Stephanum Salonitanum Episcopum Dionysius apud Cresconium, qui in sua collectione eiusmodi Dionysij collectionem canonum tamquam rotam (secundùm Ezechielis * visionem) est in medio rotæ complexus.

[b] Ezech. 2.

COLLECTIO FERRANDI DIACONI.

Subiecit verò his Cresconius eã, quam eodẽ ferme tempore Ferrandus Carthaginensis Ecclesiæ diaconus elaborauit, sed alio planè ordine, dum sub vnoquoque collegit capite, & citan-

A & citando eos, non recitando, qui diuersorum Conciliorum de eadem re tractantes reperirentur canones collocauit, quod opus iure Cresconius Breuiarium appellandum putauit. Sic igitur habes post primam illam mendis scatentem canonum veterem collectionem, in idem opus primum omnium laborasse Dionysium Exiguum, secundo loco Ferrandum Carthaginensem diaconum, postea Martinum Episcopum Bracharensem, vt suo tempore dicturi sumus, quarto verò loco Cresconium Episcopum Africanum, de quo ista in scripto codice, cuius est titulus, Concordia canonum *, leguntur: Concordia Canonum à Cresconio Africano Episcopo digesta sub capitibus trecentis. Iste bella & victorias, quas Ioannes Patricius apud Africam de Sarracenis gessit, exametris versibus descripsit.] hæc ibi: ex quibus intelligi potest, quo tempore Cresconius vixerit. sed de his inferiùs dicendum, sicut & de pluribus aliis recentiorum canonum cõlectoribus: ad hæc autem occasione Dionysij Collectoris digressi sumus. Iam verò quas dignas Ecclesiasticis putamus Annalibus, Christianissimorum Francorum Regum res prosequamur.

[a] Extat. in nostra bibliot. tõ. 2. Cõcord. can. pag. 174.

B

His temporibus Franci bella gesserunt aduersus Turingios, quorum Regi Hermenefrido * Theodoricus Italiæ Rex nuptui tradiderat neptem suam, vt docent datæ ab eo tunc litteræ [b] ad eumdem Regem. Mortuo enim Theodorico, cuius patrocinio foouebatur, Theodoricus Clodouei tertius & Clotarius quintus filij aduersus eum ducentes exercitum, eumdem superatum occiderunt. Agit de his Gregorius [c], & alij recentiores. Iustè autem hæc passum esse Hermenefridum ob necem illatam ab eo Berthario germano suo, suasu Amalbergæ vxoris, idem Gregorius [d] pluribus docet. Duxit verò ex præda potita captiuam Clotarius filiam Bertharij Regis fratris Hermenefridi; quam, cum ad annos C nubiles peruenisset, sibi matrimonio iunxit. hæc est illa magna Radegundis celebris sanctitate Regina, de qua sæpiùs inferius dicendum erit.

* Hermenfrido

FRANCORVM PVGNA ADVERSVS THVRINGIOS.

[b] Apud Cassio. lib. 4 epist 1.

[c] Greg. Turon. de Gest. Franc. lib. 3. cap. 4.

[d] Greg. de Gest Fran. lib. 3 c. 4

Sed quid primùm acciderit ipsi Clotario Regi, cùm victor in regnum suum reuerteretur, accipe ex Fortunato [e], vbi res sancti Medardi Nouiomensis Episcopi prosecutus est: Rex postea Clotarius exercitum mouens, Somenam violenter transiuit fluuium, & vbique potuit deprædatus, adiacens omne deuastauit territorium: cum multa illa præda inter Nouiomum reuertebatur & Isaram. Verùm quia & Episcopum Viromandensem, & quæ sub illo degebat Ecclesia, deprædatus erat; diuinæ vltionis dignè & laudabiliter prædicandam non euasit sententiam. Parcens quippe Dominus & ipsi Clotario, & qui cum ipso huius erant participes criminis, equos tamen eorum & omnia vehicula, plaustra scilicet & alia quibus præda illa euehebatur, adeò diuinitus afflixit, vt per omne triduum a loco D illo nullo modo possent moueri.

[e] Apud Sur. die 13. Augusti.

TRIDVO DETENTA EXERCITVS IVMENTA.

Perspicientes autem tantum hoc Dei miraculum, ad sanctum Dei sacerdotem Medardum, qui tunc temporis Salentiaci remorabatur, supplices confugiunt, eiq. vnanimi deuotione, quæ deprædati fuerant, restituentes, cùm ab eo super commissis absolutionem suscepissent, diuino illo vinculo resoluti, læti & alacres ad propria reuersi sunt. O mira & ineffabilis Dei clementia! Quos ipse Deus iudicij sui per triduum iustissima ligauerat condemnatione, sanctus confessor Medardus vno in momento indulta relaxauit absolutione. Verè lingua Petri, & qui ab eo suscipiunt claues sunt regni cælorum, quibus concessum est verè pœnitentes tam potenter à nexibus absoluere peccatorum. hactenus de his Fortunatus temporis huius scriptor.

Sed quæ idem auctor [f] de regiæ puellæ Radegundis captiuitate, custodia & educa- [f] Apud Sur. die E tione scribat, breuiter hæc habeto: Beatissima igitur Radegundis natione barbara, de regione Thuringa, auo Rege Basino, patruo Hermenefrido, patre Rege Berthario, quo altitudinem sæculi tangit Regina de germine, celsa licet origine, multum celsior actione. Quæ cum suis parentibus breui commanens tempore, tempestate barbarica, Francorum victoria regione vastata, vice Israelitica exit & migrat è patria. Tunc inter victores, cuius esset præda regalis puella, fit contentio de captiua: & nisi reddita fuisset, transacto certamine, in se Reges arma mouissent. Quæ veniens in sortem præcelsi Regis Clotarij, in Viromandensem ducta, Atheias in villa regia nutriendi causa custodibus est deputata.

13. Augusti.

RADEGVNDIS CAPTIVÆ VITÆ INSTITVTIO

Puella data laboribus qui conueniunt sexui, inter opera reliqua fit ex barbaris litterata, frequenter loquens cum paruulis, si conferret fors temporis, martyr fieri cupiens. Indicabat adolescens iam tunc merita senectutis, obtinens pro parte, quod petiit. Deniq.

cùm esset in pace florens Ecclesia,ipsa est à domesticis persecutiones perpessa: iam tunc A
id agens infantula,vt quicquid sibi remansisset in mēsa,collectis aliis paruulis, lauans capita singulis,compositis sellulis,porrigens aquam manibus,ipsa inferebat, ipsa miscebat infantulis:hoc etiam præmeditans cum Samuele paruulo clerico,facta cruce lignea,præcedentem subsequens psallendo ad oratorium grauitate matura: simul paruuli properabant; ipsa autem cum sua veste pauimenta nitidans, circa altare verò cum facitergio iacentem puluerem colligens,foris cum reuerentia recondebat potiùs,quàm verrebat.]hæc de puellæ captiuæ dignis exordiis, præsagiis quidem eminentissimæ erigendæ sanctitatis perfectionis,cui tam grandia iacta fuerant fundamenta virtutum.

RADEGVNDIS INVITA IVNCTA CLOTARIO.

Quomodo verò Clotarius Rex Francorum eam sibi iunxerit matrimonio, ab eodem Fortunato sic accipe: Quam præparatis expensis cùm voluisset Rex prædictus accipere, per berarcham ab Atheias nocte cum puellis elapsa est. Deinde Suessionis cùm eam direxisset,vt in Reginam eligeret,fugit,cuitans pompam regalem,ne sæculo cresceret:sed cui debebatur, & humana gloria non mutatur. Nubit ergo terreno Principi, nec tamen separatur à cælesti. At dū sibi accessit sæcularis potestas,magis quàm permitteret dignitas, se plus inclinauit voluntas, subdita semper Deo, sectans monita sacerdotum:plus participata Christo,quàm sociata coniugio. Illo verò sub tempore tentamus patefacere de multis pauca,quæ gesserit.Igitur iuncta Principi,timens ne à Deo degradasset, cùm mundi gradu proficeret,se cum sua facultate eleemosynæ dedicauit.Nam cùm sibi aliquid de tributis accideret,ex omnibus quæ venissent ad eam,antè dedit decimas, quàm recepit. Deinde quod supererat, monasteriis dispensabat:& quò ire pede non poterat,misso munere circuibat. A cuius munificentia nec ipse se abscondere potuit eremita. Sic, ne premeretur à sarcina,quod acceperat erogabat. Apud quam nec egeni vox inaniter sonuit, C
nec ipsa surda præteriit,sæpe donans indumenta,credens sub corporis veste, Christi se membra tegere:hoc se reputans perdere,quicquid pauperibus non dedisset.] At de his, quod ad institutum pertinet, satis modò ista libasse; cùm tamen duobus integris libris eximiæ eiusdem virtutes conscriptæ habeantur.Quomodo verò à Rege dimissa monastica arripuit institutum, suo loco dicturi sumus.

AMALAFRIDA MORI COGITAT.

Iam verò res Africæ inuisamus. Accidit interea,vt defuncto anno superiori Theodorico Rege Gothorum cuius timor coercebat alios Reges Occidentales,qui in eum essent infenso animo, Hildericus Rex Vuandalorum in Africa eiusdem Theodorici neptem Amalafridam nuptam Trasamundo Regi defuncto morte multarit.Cuius rei causa conflatæ sunt inimicitiæ inter ipsum & Athalaricum Regem Italiæ, cuius ad eum extat epistola[a], qua de nece Amalafridæ expostulat verbis istis: D

[a] *Apud Cassio. Var.l.9 epi.1.*

EPISTOLA ATHALARICI AD HILDERICVM.

Hilderico Regi Vuandalorum Athalaricus Rex.

Durissima nimis sorte constringimur, vt quos antè dulces parentes diximus, nunc eis causas amarissimas imputemus,quas nemo potest relinquere, qui pietatis noscitur monimenta cogitare.Quis enim nesciat, diuæ recordationis Amalafridam, generis nostri decus egregium,violentum apud vos reperisse lucis occasum? & quam habuistis pridem dominam,passi non estis viuere nec priuatam.Hæc si contra fas parentelæ grauis esse videbatur: remitti ad nos debuit honorabilis, quam magnis supplicationibus expetistis. Parricidij genus est,vt quam vobis fecerat affinem coniunctio Regis, nefandis ausibus in eius vos interitum miscueretis.Quid tantum mali à suo coniuge relicta promeruit?Si successio debebatur alteri,numquid femina in eo ambitu potuit inueniri?

Mater quinimmo haberi debuit, quæ vobis regna profudit. Nam & hoc nobilitati E
vestræ fuisset adiectum, si inter hanc diuorum stirpem retinuissetis Amali sanguinis purpuream dignitatem. Hoc Gothi nostri ad suum potiùs opprobrium intelligunt fuisse tentatum. Nam qui dominæ alienæ gentis intulit necem, omnino eius parentum visus est despexisse virtutem: quando nemo, quod resecandum credit, putat esse tentandum. Et morali ideo ratione commoti, per illum & illum legatos nostros verbis priùs à vobis expetimus æquitatem, expectantes qualis excusatio tantis casibus afferatur. Nam etsi quodlibet negotium in tali persona fuisset enatum, nobis debuit intimari: vt & nostro iudicio periret,quæ se pessimis actibus miscuisset. Restat vt naturalis eius fingatur occasus. Impossibilia non dicimus: noua non quærimus. Illum atque illum tradite, per quos facta res debeat elucere. Sit in eis totius causæ absoluta probatio. Sine bello, sine cæde aut nos efficiat placatos,aut vos reddat obnoxios. Quod si creditis esse temnendum,nec

vos

A vos ad rationabilia responsa componitis:conditione initæ pacis absoluimur,qui læsi fœderis vinculo non tenemur. Vindicet nunc superna maiestas scelus qualibet arte commissum,quæ ad se clamare fatetur[a] fraterni sanguinis cædem impiam.] hactenus Athalaricus ad Hildericum.

[a] *Genes.4.*

QVÆ IN HILDERICVM MOLITVS SIT ATHALARICVS.

Quæ autem hæc secuta sint,licet nemo describat,coniici tamen facilè potest,eumdem Athalaricum excitasse aduersus Hildericū Regem Gilimerem regiæ stirpis sobolem,Genzonis filium,de quo superiùs:qui post annos duos eumdem Hildericum regno spoliauit, & arctæ custodiæ tradidit,vt suo loco dicemus. Egisse autem dolo potiùs Athalaricum, quam bello aduersus Hildericū,illud facilè persuadet;quòd cùm(vt testatur Procopius[b]) esset ille Iustiniano Imperatori amicitia coniunctissimus; eumdem bello lacessere periculosum admodum videretur. Sed ad res gestas anni sequentis progrediamur.

[b] *Proc. de bell. Vuandal.lib.1*

B

IESV CHRISTI ANNVS 528. FELICIS PAP. ANNVS 3. IVSTINIANI IMP. 2. ATHALARICI REG. 3.

SEquitur ordine temporum quingentesimus vigesimusoctauus Christi annus,in Fastis notatus Consulatu Iustiniani secundo absque collega:quo idem Imperator sacris sanctionibus tum fidem Catholicam, tum reliquum optimum Ecclesiarū atque Reipublicæ statum munire solidareque studuit. Quod igitur frequentissimæ sint leges de rebus sacris Ecclesiasticisq. personis ab eodem Imperatore sancitæ; non immeritò à compluribus arguitur,quasi rerum diuinarū inuasor,dum diuinis se miscuit,qui humanis tantùm præfectus esset rebus:cùm nec Ethnici Imperatores id presumpserint,nisi creati primū Pōtifices Maximi.Verùm ad eius excusationem multa sunt quæ possint afferri:atque primum illud accipe de his consilium eius. Quòd enim ipse vidisset, plurimisque exemplis patefactum intellexisset,nullam esse Ecclesiasticorum canonum obseruationē,cùm imperassent Principes fidei Catholicæ minimè studiosi,immo perduelles,vt fuerant Zenon, Basiliscus,& Anastasius,sed hæreticorum arbitrio cuncta esse permissa misceri atque confundi: sed & euenisset interdū(immò sæpiùs cōtigisset) vt Cōstantinopolitanæ Ecclesiæ hæretici Antistites præsiderent,penes quos nulla penitus esset canonū ratio,sed studium tantùm priuatæ fortunæ:Hæc,inquam,ipse considerans, illud sibi arrogandum putauit(quod aliàs inconcessum videri posset) vt plures de rebus & personis Ecclesiasticis ederet sanctiones, D
quibus coerceri possent infrenes hæretici,& petulantes schismatici cohiberi,atque soluti disciplina restringi; probè sciens,iustis non esse positam legem,sed præuaricatoribus.

CVR IVSTINIANVS DE REBVS ECCLESIASTICIS LEGES SANCIVIT.

Hæc quidem sunt,quæ ad aliquam excusationem Iustiniani afferri posse videntur,dum sacrarum legum conditorem agit, de sacerdotibus leges ferre, in eosque pœnas statuere præter ius fasque præsumens.Quibus & illud haud incongruè fortasse quis adiiciet,quòd cùm ipse homo fuerit penitus illitteratus,adeò vt nec alphabetum aliquando didicisset, cuius rei gratia(vt inquit Suidas)dictus est analphabetus: cumque & Tribonianus iuris consultissimus,cuius potissimùm opera in sanciendis legibus vtebatur,Ethnicus esset: par est credere omnes Ecclesiasticas Iustiniani constitutiones Epiphanij fuisse Cōstantinopolitani Episcopi,& eius qui in locū ipsius Menna successit:quas libentiùs edi illi voluerint nomine ipsius Imperatoris,vt validioris obseruantiæ essent: nā eas violare timerent omnes,probè scientes quòd omnium prouinciarum Præfecti ad earum iugem custodiam inuigilarent:adeò vt minimè mentiatur,qui dixerit,per Iustiniani os Constantinopolitanos Episcopos esse locutos, & quotquot de fide Catholica & disciplina Ecclesiastica latæ esse reperiuntur abImperatore Iustiniano sanctiones,tot esse eorumdem Antistitum scripta decreta.Insuper autem quod eiusmodi sacrarum sanciendarum legum, vel probandi sancitas à Synodis ius in Ecclesiæ Catholicæ capite esse scirent;ne si eas ipsi Cōstantinopolitani Episcopi ederent, viderentur sibi quod suum non esset arrogare; constitutionibus Imperatoriis id perficere,quod haud facilè his obuiari posset,existimarunt, E

PERIMP. LEGES SANCIVNT EPISCOPI CONSTAN.

Sed & his adhuc etiam illud adde;quod ex ipsarum constitutionum verbis apparet:nimirum quòd in his sanciendis decretis Iustinianus Imp. haud tantam sibi vēdicat auctoritatem,vt se dicat de rebus personísve sacris agere Imperatoria potestate,sed potiùs ex sacrorū præscripto canonum:vt planè se in his non earum legum cōditorem,sed sanctorum

IVSTIN. AGIT CVSTODEM ET EXECVTOREM CANONVM.

canonum

canonum præseferat executorem atque custodem.id quidem ipse haud obscurè significat A
pluribus in locis, cùm de rebus Ecclesiasticis decernit aliquid: cuncta enim ex sanctorum
canonum sententia se agere profitetur,vt in Nouella constitutione tertia, vbi ait: Quod
nobis videbatur bene & competenter habere,& regularum sanctarum dignè, &c.] sed &
Nouella sexta, illis verbis:Hoc autem futurum esse credimus, si sacrarum regularum ob-
seruatio custodiatur,quam iusti & laudandi & adorandi Imperatores,& ministri Dei ver-
bi tradiderunt Apostoli, & sancti Patres custodierunt & explanauerunt. Sancimus igi-
tur,sacras per omnia sequentes regulas, &c.] At hæc cumulatissimè Nouella centesima
vigesimatertia in editione Holoandri,& Nouellis itidem centesima trigesimatertia & se-
ptima, in quibus omnibus id ipsum pluribus monet. Sed & Ioannes Papa (vt suo loco
dicturi sumus)ex eiusdem Imperatoris legatorum relatione testatur, ea quæ de fide idem
promulgaret edicta,facere consueuisse ex Episcoporum consensu. B

Sic igitur cùm in his tradendis tum ipse,tum etiam alij Imperatores non aliud nisi cu-
stodes & executores sanctorum canonum se habuerint:nihil planè est,vt ab ipsis promul-
gatæ improbari debeant sanctiones.Quod si alio quis eorũ id titulo sibi sumpserit, atque
Imperatoria auctoritate temerè arrogarit: tunc sanè illud Iustini martyris in Antoninum
Pium dictum opportunè inculcandum erit:Tantum Principes opinionemveritati præfe-
rentes valent,quantum in solitariis locis prædones.] Quàm autẽ sobriè, quamq. modestè
curare ista,rebusq, se immiscere Ecclesiasticis Christiani Principes debeant: magnum in
exemplum cunctis idem esse potest Iustinianus, dum quisque considerat, quò tandẽ ipse
peruenerit gressibus istis pietatem maximam licet in omnibus præseferentibus: nempe
cùm qui vt laicus, vnusque ex ouibus gregis,doceri regiq. deberet,munus sibi arrogaret
docendi atq. sacra regendi:etenim non patiens,cùm opus esset, ab auctoritatem habẽte C
eruditi & gubernari,iam senex imprudens in hæresis barathrum sese præcipitem dedit.

NVLLA FACVLTAS IMPERATORIBVS DE REBVS ECCL. DECERNENDI.

Vetus est Regum morbus, vt dira istiusmodi prurigine vrgeantur, vt appetant quæ
sunt sacerdotum.Hinc illud Ambrosij [a]: Vulgo dici,quod Imperatores sacerdotium ma-
gis optauerint, quàm Imperium sacerdotes.] Sed audi rursum (quod ad hanc rem spe-
ctat) quid idem in Valentinianum Augustum [b]: Si,inquit, docendus est Episcopus à lai-
co; quid sequatur? Laicus ergo disputet, & Episcopus audiat: Episcopus discat à laico.
At certè si vel Scripturarum seriem diuinarum, vel vetera tempora retractemus; quis
est qui abnuat, in causa fidei, in causa inquam fidei Episcopos solere de Imperatoribus
Christianis,non Imperatores de Episcopis iudicare?] & inferiùs: Legem tuam nollem
esse supra Dei legem: Dei lex nos docuit quid sequamur: humanæ leges hoc docere non
possunt.] & in Auxentium: Imperator enim bonus intra Ecclesiam,nõ supra Ecclesiam D
est.] & ad Marcellinam [c]: Allegabatur,Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Re-
spondeo: Noli te grauare, Imperator, vt putes te in ea quæ diuina sunt, Imperiale ali-
quod ius habere. Noli te extollere. Sed si vis diutiùs imperare, esto Deo subditus. Scri-
ptum est: Quæ Dei, Deo: quæ Cæsaris, Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad
sacerdotem ecclesiæ.] Sed quid in his immoror, quæ sexcentis ferme locis superiùs ven-
tilata,sunt firmissimè stabilita?

[a] Ambros. epist 33 vet. edit. ad finem.
[b] Ambros. epi. 32. vet edit.
[c] Ambros. epist. 33.

At incusari possit vecordia atque timiditas Constantinopolitanorum Antistitum, si-
nentium Imperatorem leges ferre super omnes Episcopos,atq. non secus ac ipsum caput
Ecclesiæ,siue Cõcilium Episcoporum, Episcopis aliisq. sacris Dei ministris iura præscri-
bere: siue (vt diximus) id ipsum potiùs faciendum illi eidem consuluerunt:quod si acci-
dit,imprudentiæ notam vitare non possint,cùm potiùs eius auxilium aduersus improbos E
implorare debuissent, quàm pati ipsum Ecclesiæ iura sancire, quod Summi Pontifices esse
solet vel plurium in vnum coeũtium Episcoporum. Accidit verò,vt cùm Iustinianus Im-
perator diutiùs superuixerit,easdẽq. à se leges latas quàm exactissimè obseruari præcepe-
rit,inq. Codicem suum redegerit,vim quamdam acceperint & firmitatem,atque in cano-
nes ferme Ecclesiasticos complures earum frequẽti vsu transierint. Sed minimè quidem
de his mirari quis debet,vel scandalum vllum pati,quòd sæcularis Principis vigeant eius-
modi leges. Quæ enim iusta rectaq. sancita nouit Ecclesia, minimè respuere consueuit,
sed ea suis legibus & decretis probat,etiam si eorũ non Christianus Princeps,sed Dioclecia-
nus fuerit promulgator,vel quiuis alius persecutor Ecclesiæ: secus verò, si quid mini-
mum aduersus sacras leges ac bonos mores ab eis præsumptum sit, omnibus iure recla-
mantibus atque dicentibus: Oportet magis obedire Deo,quàm hominibus. Sed his præ-
missis,

ECCLESIA NON RESPVIT LEGES RECTAS AB IMPIIS LATAS.

A missis,videamus ab ipso Iustiniano præscriptas in primis leges tam personis, quàm rebus
Ecclesiasticis,diuersis eius Imperij temporibus promulgatas,à nobis verò singulis annis,
cùm exigit institutum, suis locis pro temporis ratione reddendas.

Hoc igitur anno, cùm secundum gereret Consulatum, decimo Kalendas Martij,idem
Iustinianus Imperator ad coercendam ambitiosorum Episcoporum leuitatem,quamlibet
occasionem captantium,vt ad Comitatum venirent,magno præiudicio Ecclesiasticorum
bonorum,quæ in his impendi necesse erat:ad Epiphanium Constantinopolitanum Epi-
scopum eiusmodi edidit sanctionem [a]: [a] l. 41. C. de Episc. & cler. LEX IMP. NE EPISC. AD CVRIAM VENIANT.

Omnem semper adhibentes prouidentiam circa sanctissimas Ecclesias,per quas & no-
strum Imperium sustineri,& communes res clementissimi Dei gratia muniri credidimus:
necnon & nostras & ceterorum omnium animas studentes saluari,& eam ob rem soliciti
B assiduè ne commoda sanctissimarum Ecclesiarum, in quacumq. ciuitate sunt constitutæ,
aliqua ratione minuantur, & quæ in ipsis sunt diuinæ liturgiæ ex Deo amantissimorum
sacerdotum absentia impediantur,aut non conuenienter curentur;ac ne etiam sanctissi-
marum Ecclesiarum consumentur res tam propter itinerum, quàm etiam cõmeantium
huc sacerdotum & comitantium clericorum impensas, vnde sæpè & sub fœnore acci-
piendi necessitas emergit, & ex ea re onus ad ipsas sanctissimas Ecclesias venit: simul
etiam ne Ecclesiasticarum rerum non conuenienter procedat administratio per absentiæ
Deo amantissimorum Episcoporum tempus: his ad tuam beatitudinem apicibus vti
oportere existimauimus.

Per quos ipsi iubemus fieri omnibus manifestum per singulas metropoles vnicuiusque
prouinciæ ipsi subiectis sanctissimis sacerdotibus:quoniam non decet aliquem ipsorum,
C vel qui in aliis prouinciarum ciuitatibus sub Metropolitano ordinati sunt Episcoporum,
secundùm propriam voluntatẽ absque diuina nostra speciali iussione relinquere quidem
gubernatam à se sanctissimam Ecclesiam,in hanc verò felicem commeare ciuitatem,qua-
liscumque emergat res:sed mittere huc oportere vnum aut duos ex sibi subiecto pio cle-
ro,& facere manifesta nostræ pietati ea, quibus opus habent, aut per se ipsos,aut per in-
termediam tuam beatitudinem,sicque perfrui iusta & compediaria nostra ope. Si enim
quippiam eorum quæ ad nos relata sunt,tale nobis visum fuerit,vt indigeat ipsorum Deo
amantissimorum sacerdotum præsentia:confestim tum proficisci iubebimus ipsos: abs-
que verò tali diuina iussione neminem proficisci concedimus.

Sciente horum transgressore,& rectè & piè à nobis introductam pro sanctissimarũ ho-
nore Ecclesiarum obseruantiam prætereunte,quòd non paruam indignationem experie-
D tur: sed & sub excommunicatione fiet,si quidem Metropolites sit, à tua beatitudine: si
verò ciuitatis sit Episcopus, qui Metropolitæ subiectus sit,ab ipso Metropolita.]Hîc ob-
serua,lector,cùm contigerit audire in aliis eiusdem Principis sanctionibus, inferri in de-
linquentes excommunicationis sententiam, non id esse temerariè ab ipso præsumptum
Imperatore,sed per eos(vt hîc vides expressum)ad quospertinet,exercendum fuisse:quod
& de aliis ab eo irrogatis censuris noueris esse intelligendum. Sed pergit: Pecuniarum
namque pœnam definire contra contemnentes diuinam nostram dispositionem,non ne-
cessarium esse putauimus;ne inde ad sanctissimas Ecclesias,quod inde euenerit damni re-
dunder,quarum res ab omni diminutione liberas manere cupimus. Hæc igitur ad singu-
lorum notitiam sub ipsa ordinatorum Deo amantissimorum Metropolitanorum Episco-
porum perferre tua sanctitas studeat;& ab vnoquoque missas responsiones tam per Me-
E tropolitas,quàm per ipsarum reliquarum prouinciæ ciuitatum Deo amantissimos Epi-
scopos de his,quæ hac de re didicerint,ad nostram religionem referre. Data decimo Ka-
lendas Martias C.P. D. N. Iustiniano A. II. Conf.]

Decimo verò ab hinc die,nempe ipsis Kalendis Martij,idem Iustinianus Imperator de
ordinatione Episcoporum ista sanciuit, scribens non ad ipsum Constantinopolitanum
Episcopum, sed ad Atarbium Præf. Prætorio [b]: [b] l. 42. C. de Episc. & cler. DE EPISC. ELECTIONE SANCTIO IMP.

Omnem adhibentes prouidentiam circa sanctissimas Ecclesias in honorem & gloriam
sanctæ & incorruptæ homousiæ Trinitatis,per quam & nos & cõmunem Rempublicam
saluos fore confidimus: insistentes etiam doctrinis sanctorum Apostolorum de creandis
inreprehensibilibus sacerdotibus,qui quidem ob id potissimùm ordinantur,vt suis preci-
bus benignitatem humanissimi Dei rebus acquirãt cõmunibus: præsenti lege sancimus,
vt quoties in qualicumque ciuitate sacerdotalem sedem vacare contigerit,decretum fiat

ab his

ab his qui eam ciuitatem incolunt super tribus personis rectæ fidei & honestæ vitæ, aliorumq́ bonorum & virtutum testimonium habentibus, vt ex ipsis idoneus ad Episcopatum promoueatur. Si enim sancti & glorioſi Apostoli sacerdotium à Domino Christo Deo consecuti,& qui bonis omnibus terram repleuerunt, & eius doctrinam omnibus impertiti sunt,neque ipsi vitæ suæ,quam in hoc mundo degebant,salutis nostræ causa pepercerunt:quomodo æquum non fuerit,vt qui subingrediuntur eorum ordinem,& instituuntur sanctissimarum Ecclesiarum sacerdotes, purum habeant propositum, & pecunias contemnant,omnemq́ue vitam suam ad clementissimum applicent Deum? A

QVI ASSVMENDI IN EPISCOPOS.

Conuenit igitur huiusmodi eligi & ordinari sacerdotes, quibus nec liberi sint, nec nepotes. Etenim fieri vix potest, vt vacans huius quotidianæ vitæ curis, quas liberi creant parentibus maximas,omne studium,omnemque cogitationem circa diuinam liturgiam & res Ecclesiasticas consumat. Nam cùm quidam summa in Deum spe,& vt animæ eorum saluæ fiant,ad sanctissimas occurant Ecclesias, & eis omnes suas facultates afferant & derelinquant,vt in pauperes & egentes & ad alios vsus pios consumantur: indecens est Episcopos in suum illas auferre lucrum, aut in propriam sobolem, aut cognatos impendere. Oportet enim Episcopum minimè impeditum affectionibus carnalium liberorum,omnium Fidelium spiritualem esse patrem. Has igitur ob causas prohibemus habentem natos aut nepotes ordinari Episcopum. B

ROMA EPISCOPORVM CEDANT ECCLESIIS

De his verò Episcopis,qui nunc sunt,vel futuri sunt,sancimus,nullo modo habere eos facultatem testandi,vel donandi,vel per aliam quamcumque excogitationem quid de rebus suis,quas postquam facti fuerint Episcopi possederint & acquisierint vel ex testamento,vel donationibus,vel alia quacumque causa,exceptis his quæ ante Episcopatum à parentibus & theiis,id est,patruis vel auunculis, & à fratribus ad ipsos peruenerunt, peruenturaq́ue sunt. Quæcumque enim post ordinationem ex quacumque causa extra præfatas personas ad ipsos peruenerunt,ea iubemus ad sanctissimam Ecclesiam,cuius Episcopatum tenuerint,pertinere,& ab ea vindicari & euinci nulla alia persona potestatem habente ex eo proprium aliquod auferre lucrum. Quis enim dubitauerit eos,qui ipsis res relinquunt,aut reliquerint,& si in aliam personam transferunt aut transtulerunt, non potiùs ipsum sacerdotium contemplantes quàm eius personam, & cogitantes quia non solùm ab ipsis relicta piè insument,sed suas ipsorum res adiicient,id feciſſe? C

Ab hac autem generali nostra lege excipimus ea sola quæcumque & qualiacumque in hunc vsque diem fuerint Epiphanij Archiepiscopi felicis huius ciuitatis & sanctissimi Patriarchæ: Nam super his quæ ab hoc tempore ei acquirentur,ea quæ à nobis constituta

ŒCONOMI REDDERE DEBEANT RATIONEM

sunt, obtinere,& ipsa ad sanctissimam maiorem Ecclesiam pertinere iubemus. Post mortem verò Deo sanctissimorum Episcoporum, iubemus vt pro tempore illarum Ecclesiarum Oeconomi rationes reddant earum quæ ab illis relictæ sunt rerum; idq́ue sanctissimis Ecclesiis proficere,quod ex hac nostra lege eis debetur. Et ipsos quidem Oeconomos cum iudicio & diligenti discussione creari præcipimus: scientibus ipsis,quòd singulis annis rationem referent sanctissimo Episcopo suæ administrationis:& quacumque in re viderint res Ecclesiasticas minuisse vel læsisse, vel proprium quæstum quæsisse,hoc Ecclesiasticis rebus restituent. Itaque si quidem superstites istiusmodi rationes subierint, fiant quæ suprà dicta sunt: si verò non redditis rationibus defuncti fuerint; tunc ipsorum heredes subiiciantur tali discussioni, & conueniantur pro restitutione omnium, quæ ex ea causa debere illos constiterit. D

DE HIS QVI CVRANT HOSPITALIA.

Necessarium quoque esse credimus etiam super his aliquid definire,qui curam susceperunt,susceperiue sunt venerabilium xenonũ,& nosocomiorum,& prochiorum,& orphanotrophiorum,& brephotrophiorũ: nam & ipsis omnem licentiã auferimus de acquisitis rebus post susceptas huiusmodi curationes vel per testamentũ vel aliquem alium modum vel machinationem quicquam in alias transferendi personas,exceptis quæ priùs habuerant,vel postea à parentibus vel theiis vel fratribus ad ipsos peruenerũt. Omnia enim quæcumque ad sancta pertinent loca,vel quæ ad ipsorum Præpositos post susceptã huiusmodi curam peruenerunt,vel peruentura sunt ad ipsa venerabilia pertinebũt loca: eaq́ue piè in eos distribui & erogari volumus,qui in illis locis sunt,vel curantur. Manifestum est enim,quòd quisquis derelinquit,vel donauerit siue in scriptis, siue sine scriptis Xenodocho,vel Nosocomo,vel Prochotropho,vel Orphanotropho,idcirco dat,vt piè per ipsum dispensetur: vt qui multam de eorũ pietate præsumptionem & occasionẽ habeat; qui his E

locis

A locis præfecti sunt: Neque enim iustum est,ipsum ea quæ sub prætextu eorum,qui sub eius cura sunt,accipit, non in ipsos, vel pro ipsis impendere, sed in propriam personam auferre, & proprio lucro applicare, timore Dei contempto. Quis enim tali curæ præpositum non existimet idcireo eam suscepisse,vt non solùm quæ extrinsecus ad eum perueniunt,sed omnia quæ habere eum contigerit,in eam rem impendat?

REDITVS EMANTVR EX IIS QVI SVPERSVNT REDITIBVS

Ampliùs id quoque iubemus,vt quæcumque post necessariam erogationem in eos qui eorum curæ commissi sunt,& debitam curationem rerum & ædificiorum superesse contigerit, vt ad redituum comparationem proficiant. Vndique enim noster scopus & nostra intentio est, ad amplificationem & augmentum adducere res ad pios vsus segregatas: sic enim quisquis pro sua anima quicquam facere volet, promptus erogabit; si crediderit ea quæ ab ipso data fuerint, piè administranda esse. Si autem contigerit aliquem ab ad-
B ministratione sua cessare, quàm acceperat: sancimus, eum qui in eius locum constitutus est, cum timore Domini rationũ redditioni subiici gestæ sub eo administrationis, sicut diuina nostra lege continetur: sciente & eo qui post ipsum constitutus est; quia Domino Deo pro his rationem reddet.

SIMONIA IN OMNIBVS VITANDA.

Præterea sancimus (quemadmodum & diuinis canonibus definitum est) ne quis Episcopus aut Corepiscopus, aut Visitator, siue Circuitor, aut presbyter, aut alius cuiuscumq. dignitatis clericus per largitionem ordinetur: sed nec Oeconomus, nec Ecclesiasticus, nec Xenodochus, nec Nosocomus, nec Prochotrophus, nec Orphanotrophus, nec quisquis Prochio præficiendus est, per talem fiat largitionem; sed per iudicium & probationem eorum, qui in illis locis sunt, Deo amantissimorum Episcoporum. Si verò quis inuentus fuerit, occasione prædictarum ordinationum & administrationum aliquid dedisse,
C vel accepisse, siue Episcopus sit, siue clericus: & eum qui præbuit,& eum qui accepit, extra sacerdotium & clerum fieri iubemus: vt post hæc Domini Dei subiaceant cõdemnationi. Si autem quis propter præfecturam dedisse quid compertus fuerit: eum qui ita Præfectus factus fuerit, extra clerum esse iubemus. Si verò Oeconomus, vel Ecclesiasticus, siue Defensor, vel Corepiscopus, vel Orphanotrophus, vel Prochio præpositus comperietur præbuisse quid, vt sibi cura illa committeretur: & hunc remoueri ab huiusmodi cura iubemus.

CLERICI PER SEDITIONA MVNIA IMPLEANT.

Præterea sancimus, vt omnes clerici per omnes Ecclesias constituti per se ipsos psallant nocturna & matutina & vespertina, ne ex sola Ecclesiasticarum rerum consumptione clerici appareant, nomen quidem habentes clericorum, rem autem non implentes clerici circa liturgiam Domini Dei: turpe enim est pro ipsis scriptos, necessitate ipsis inducta, psallere. Si enim multi laicorum, vt suæ animæ consulant, ad sanctissimas Ecclesias confluen-
D tes, studiosi circa psalmodiam ostenduntur: quomodo indecens non fuerit, clericos ad id ordinatos non implere suum munus? Quapropter clericos omnino psallere iubemus, & ipsos inquiri à Deo amantissimis pro tempore Episcopis & duobus presbyteris in singulis Ecclesiis, & ab eo qui vocatur Archos, vel Exarchos, & ab Ecdico, siue Defensore cuiusq. sanctissimæ Ecclesiæ; & eos qui inuenti non fuerint inculpatè in liturgiis perseuerãtes, extra clerum constitui. Nam qui constituerunt vel fundarunt sanctissimas Ecclesias pro sua salute & communis Reipublicæ, reliquerunt illis substantias, vt per eas debeant sacræ liturgiæ fieri, & vt in illis à ministrantibus piis clericis Deus colatur. Licentiam autem concedimus omni personæ, quæ quid horum prætermissum esse cognouerit, ea denunciare & publicare. Ea verò quæ à nobis sancita sunt, fini tradi,& ad effectum perduci cum Dei benignitate iubemus. Eos verò qui in suspicionem venerint aliquid horum ausu temera-
E rio prætermisisse; primùm quidem ex Domini Dei iudicio periculum, ac deinde positas in hac lege pœnas sustinere. Dat. Calend. Martij, C.P.D.N. Iustiniano PP. A. II. Conſ.} hactenus constitutio.

Compositis iam iis quæ ad personas resq́. Ecclesiasticas, piumq́. cultum sanctorum sacrarum pertinere videbantur: nefando crimini, sancita noua lege, occurrendum putauit, cùm hoc item anno ad Hermogenẽ Magistrũ Officiorum aduersus virginũ raptores ista rescripsit.

*l. 1. C. de rapt. virg.

ADVERSVS RAPTORES LEX IMP.

Raptores virginum honestarum, vel ingenuarum, siue iam despõsatæ fuerint, siue non, vel quarumlibet viduarum feminarum, licet libertinæ vel seruæ inuentæ sint, pessima criminum peccantes, capitis supplicio plectendos decernimus, & maximè si Deo fuerint virgines vel viduæ dedicatæ: quod non solùm ad iniuriã hominum, sed etiam ad ipsius omnipotentis Dei irreuerentiam committitur: maximè cùm virginitas vel castitas incorrupta restitui non possit. Et meritò mortis damnantur supplicio, cùm nec ab homicidij crimine

huius-

huiusmodi raptores sint vacui. Ne igitur sine vindicta talis crescat insania: sancimus per A
hanc generalem constitutionem, vt hi qui huiusmodi crimē commiserint, & qui eis auxilium inuasionis tempore præbuerit, vbi inuenti fuerint in ipsa rapina, & adhuc flagranti crimine comprehensi, & à parentibus virginum, vel ingenuarum, vel viduarum, vel quarumlibet feminarum, &c.] extendit enim leges ad nuptas & sponsas, pœnasq. dilatat, plectens etiam amissione bonorum: sed & huiusmodi delinquentes iubet incendio concremari, raptamq. raptori nubere vetuit. Data autem ipsa lex ponitur decimoquinto Kal. Decembris, sub ipsius Iustiniani Consulatu secundo, ad quem spectant etiam duæ aliæ eiusdem Imperatoris Nouellæ, nempe centesima quadragesimatertia, & centesima quinquagesima, quas tu consulas.

POSTERIOR TERRAEMOTVS ANTIOCHENVS

Hoc eodem anno, qui tertius numeratur à priori terræmotu Antiocheno, de quo suo loco dictum est, rursus grauioribus impulsibus eadem ciuitas agitata dirè admodum con- B
cuti cœpit; sed Dei ope subuentum, ne funditus periret. Hic quidem terræmotus cùm diuersis ab aliis ponatur annis: nos secuti Euagrium, qui duos annos & sex menses numerat à priori terræmotu, hoc ipso anno, qui tertius est ab eo, de ipso agimus. Sunt enim hæc Euagrij verba [a]: Ciuitas illa rursus biennio & sex menses post terræmotibus concussa est. Quo quidem tempore tum Theopolis pro Antiochia nuncupata fuit, tum aliis rebus Imperatoris prouidentia locupletata.] hæc Euagrius. Sed quomodo id acciderit, ex aliis petendum auctoribus.

[a] Euagr. lib. 4. c. 6.

THEOPOLIS ANTIOCHIA DICTA.

Cùm igitur eo modo ciuitas concuteretur, recenti memoria præteritorum malorum ciues penitus consternati, ad vnicum illud, quod tantùm sibi superesse sentiunt, diuinum confugiunt patrocinium. Quid autem eisdem necessitas pietatis magistra suaserit, audi Nicephorum, cùm de his breuiter agens, hæc ait [b]: Vnusquisque ciuium Christi nomen pro C
foribus inscribens, eo modo terræmotum dispulit; cùm Deus religioso cuidam homini oraculo hæc verba foribus inscribere præcepisset: CHRISTVS NOBISCVM: STATE.] eadem Cedrenus & Miscellæ auctor anno secundo Iustiniani Imperatoris: quorum omnium sententia illud affirmatur, tunc nouum esse inditum nomen Antiochenæ ciuitati, vt Theopolis diceretur: ita enim in constitutionibus Iustiniani Imperatoris ab hoc tempore promulgatis Antiochiam Theopolim dictam reperies. Obseruatione quidem dignum est (quod & superiùs considerandum proposuisse meminimus) ciuitatem nobilissimam, omniumque Orientalium vrbium florentissimā, in suo semper decore atque splendore perseuerasse, vsque ad tempus illud quo ex ea progressa est Nestoriana blasphemia, & ea labe tum Episcopi, tum ciues aspersi fuere, scelestissimi hominis erroris eius auctotis Nestorij patrocinium suscipientes: ex eo inquam tempore, secundùm illud lugubre D
Hieremiæ Prophetæ [c]: Egressus est à filia Sion omnis decor eius] immensis est attrita cladibus, & suis sepulta ruinis.

[b] Niceph. lib. 17 c. 3.

[c] Thren. 1.

At neque hic quidem finis malorum eius, quæ (vt suo loco dicetur) grauioribus adhuc est afflictata molestiis. Etenim sub eodem Imperatore Iustiniano, sub quo omnia vbique in tutum collocata videri poterant, cùm & longè posita à fortissimis possessas barbaris prouincias Romano recuperasset Imperio, ipsa ciuitas ab irruente Cosrhoe Persarum Rege capta est & incendio tradita. Vt planè cognitum sit, haud fuisse satis mutasse nomen, & ex Antiochia Theopolim appellari, nisi & morum esset subsecuta correctio. Ad maiorē hæc Deum prouocant iram, si sub sancto nomine iniquitas nutriatur. Hinc Dominus per Ezechielem ad Angelos percutientes [d]: A sanctuario meo incipite.] & Paulus Apostolus [e]: E
Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæo primùm & Græco.] Quòd si (vt idem subdit) non est acceptatio personarum apud Deum, nec nominis esse potest, nec loci aliqua ratio, secundùm illud quod occinendum proposuit Isaias [f]: In terra sanctorum iniqua gessit: & non videbit gloriam Domini.] & quod Hieremias amarè fleuit [g]; Proiecit Deus de cælo in terram inclytam Israel, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui.] Ista planè Antiochiæ possunt congruere ciuitati, vbi primùm auditum est nomen Christianum, & sedit princeps Apostolorum Petrus, atque sanctissimi Episcopi floruere. Sed iam ad anni sequentis res gestas enarrandas progrediamur.

[d] Ezech. 9.

[e] Rom. 2.

[f] Isai. 26.

[g] Thren. 2.

IESV

A

BAsilij Iunioris Consulatu absque collega præsens annus Domini quingētesimus vidētrigesimus adnotatur: quo ipsis Kalendis Ianuarij, summum illud Africanæ Eccle- OBITVS S. FVLGENTII
siæ decus sanctus Fulgentius Ruspensis Episcopus post innumera pro Catholica fide certamina, post iteratas sæpè confessiones, post exilia, aliasque passas ærumnas, post denique plurimorum scriptorum egregiis monumētis tum hæreses profligatas, tum Orthodoxam pietatem & disciplinam Ecclesiasticam custoditam, sartamque tectam relictam, optatum diu, antè præcognitum præsenti vitæ finem lætus imposuit. Ita quidem colligi ex rebus
B ab eo gestis, ab eius discipulo ad ipsius successorem Felicianum scriptis, superiori tomo ostendimus. Viget inscripta in Ecclesiasticis Fastis Consulis nostri, ipsius inquam Fulgentij in æternum permansura memoria anni principio consecrata, ipsis Kal. Ianuariis annis singulis in Ecclesia repetenda, ipsa videlicet die, qua felicioribus auspiciis non in Capitolium, sed in cælum perenni gloria trabeatus ascendit, non vt Consul terrenus annum vnum aperiens, sed vt cælestis amplissimæ dignitatis sibi referans æternitatem. At quæ apparitura præcesserit, videamus.

Quibus, inquam, præuiis pietatis exercitationibus se ad præuisum vitæ exitum præparârit, ab eodem auctore sic accipe [a]: Ante annum ferme quàm de isto sæculo raperetur, profunda cordis compunctione permotus, reliquit subitò Ecclesiasticas occupationes; & de ipso quoque monasterio suo secretò recedens, ad insulam Circinam, pau- [a] Apud Surium tom. 1. die 1. Ianuar.
C cis comitantibus fratribus, nauigauit. Vbi in quodam breui scopulo, cui nomen est Chilmi, vbi iam monasterium fabricari mandauerat, lectioni & orationi ac ieiuniis vacans, veluti sciret appropinquare sibi nouissimum diem, sic ex toto corde suo pœnitentiam gessit. Et quamuis tota vita eius, ex quo monachorum professionem conuersus ex toto corde suscepit, pœnitentiæ fuerit tempus: in hac tamen insula multo ampliùs ac multo diligentiùs, inchoanti similis, membra sua mortificauit, & in conspectu solius Dei fleuit. AD FVTVRVM TRANSITVM FVLGENTII PRAEPARATIO.

Inde iam plurimis de absentia sacerdotis murmurantibus, charitatis necessitate constrictus, iterum descendit in monasterium suum, cōsueta hominibus religiosis exhibere solatia, laboresq. durissimos pro vtilitatibus proximorum longanimiter sustinere. Non multi autem fluxerant dies, & ecce seruum fidelem bonus Dominus requirebat. Incidit enim
D repentè in corporalis infirmitatis acerrimas passiones: vbi septuaginta propè diebus ægritudine fatigatus, hoc solum frequenter dicebat: DOMINE DA MIHI MODO HIC PATIENTIAM, POSTEA INDVLGENTIAM. Nec ab isto sermone aliquando cessauit, siue dolor affligeret, siue febris intenderet, siue lassitudo dissolueret. Persuadentibus autem medicis, vt lauacris balnearibus vteretur: Numquid balnea, inquit, facere poterunt, ne homo mortalis, expleto vitæ suæ tempore, moriatur? Si verò proximam mortem nec aquarum calidarum possunt fomenta repellere: cur mihi, obsecro, persuadetis, vt rigorem diu seruatæ professionis in fine dissoluam? Sic salutem suam supernæ voluntati fideliter credens: postquam se sensit sine aliqua dubitatione dissoluendum, vocans vniuersos clericos suos, præsentibus monachis allocutus est eos, dicens: AEGROTANTIS FVLGENTII VERBA.

E Ego, fratres, animarum vestrarum saluti prospiciens, molestus apud vos forsitan & difficilis extiti: & ideo obsecro vos, vt ignoscatis mihi, quisquis aliquid dolet. Et si forsitan seueritas nostra modum transgressa est debitum: orate ne mihi hoc Dominus imputet ad peccatum. Cumque talia beato Fulgētio lacrymosis singultibus exponente, cuncti simul super genua eius caderent, semper bonum, semper affabilem pro omnium salute, sicut decuit, inuigilasse, clamantes: Prouideat ergo, ait, vobis Dominus Deus meus pastorem dignum se. Tunc imperato silentio, paulum requieuit. Et deinde curam pauperum gerens, requisita summa pecuniæ, de qua fidelissimus dispensator quotidie egentibus ministrabat, totum iussit expendi, per se ipsum memoriter recolens viduarum, pupillorum, peregrinorum, cunctorumque illic indigentium nomina; quibus quid singulatim daretur, propria deliberatione constituit, heredes in hoc sæculo non habens, hereditatem FVLGENTIVS HVMILITER VENIAM DEPRECATVR.

tamen huius beneuolentiæ solicitudinis pauperibus derelinquens. Sed nec suos clericos A
debita benedictione fraudauit, ipsorum quoque paupertati misericorditer consulens. Ac
secretè omnibus ordinatis, orans iugiter, & intrantes singulos benedicens, vsque ad extre-
S. FVLGENTII OBITVS. mam horam sana mente permansit. Postremò, die Kalendarum Ianuariarũ post peractam
vesperam, beatum spiritum feliciter in manibus Domini tradidit, annum sui Episcopatus
agens vigesimum quintum, vitæ autem totius sexagesimum quintum, sicut multis antè
fratribus morti proximus indicauit.] pergit dicere auctor de eius celebri funere Christia-
no ritu exhibito & honorifica sepultura.

Quantam verò ex eius transitu populus ille passus sit iacturam, confestim manifesta-
FVLGENTIVS VIVENS POPVLI CONSERVATOR. uit euentus, quo declaratum est, ipsum viuentem suo populo fuisse, ne læderetur à pro-
ximis barbaris, munimentum; cùm eo sublato, tamquam valido amoto præsidio, cisdem
quicquid vellent, agere liberum fuerit. nam audi: Probauerant quippe (inquit auctor) B
sæpius, quanta bona illis oratio beati Fulgentij præstiterat, & quanta mala repulerat; sicut
postea manifestis indiciis euidenter apparuit: quando non post plurimos dies decessionis
eius gens inimica Maurorum Ruspense territorium repentè vexauit, rapinis, cædibus,
incendiis multa deuastans, atque intra ipsos ecclesiæ parietes quos inuenire potuit, iu-
gulans. Quis beati Fulgentij gratiam non miretur? Quamdiu vixit, furorem belli ciui-
tas illi commissa non sensit: & cùm tota penè prouincia captiuitatem sustinuisset horribi-
lem, Ruspa fuit incolumis propter sacerdotem venerabilem, cuius vita propriis ciuibus
murus fuit.] Verùm ob peccata populi secundùm illud Propheticum [a]: Auferam sepem
[a] Isaiæ 5. eius, & erit in direptionem: diruam maceriam eius, & erit in conculcationem] factum est
cum miseris illis.

POST FVLGENTII OBITVM AFRICANA ECCLESIA VEXATA. Dedit planè S. Fulgentij precibus Dominus, vt viuens, conseruator esset non solùm C
propriæ ciuitatis, sed totius etiam Africanæ prouinciæ, in qua per plures annos Ecclesia
ibi posita pace sub Vuandalis fruebatur. quomodo autem ipso defuncto, rursum dira
vexatione eamdem contigerit agitari, dicturi sumus anno sequenti. Quod verò pertinet
ad locupletem hereditatem, quam viuens atque laborans Ecclesiæ Catholicæ acquisiuit,
morienſque reliquit, scriptorum inquam præclara monumenta, quæ & superiùs pro ra-
tione temporis, quo singula scripta sunt, recensuimus: magna ex parte periisse, dolendum.
Quæ enim extant eius lucubrationes, maiori faciunt eas quæ exciderunt dolore percu-
pere. Planè contigit morte Fulgentij, tamquam fulgentis sideris radiis ad occasum di-
lapsi, vniuersam Africanam prouinciam tetra noctis caligine remansisse perfusam. Et-
enim nullus post Fulgentium tanti fulgoris posterioribus sæculis illuxisse visus est doctri-
næ & sanctitatis claritudine conspicuus Africanus Antistes. D

Quæ autem temporibus Isidori adhuc extabant eius scripta, ita ipse agens de scripto-
[b] Isid. de Script. Eccles. c. 14. ribus Ecclesiasticis numerauit [b]: Fulgentius Afer Ruspensis Ecclesiæ Episcopus in con-
SCRIPTA FVLGENTII COGNITA ISIDORO. fessione fidei clarus, in Scripturis diuinis copiosè eruditus, in loquendo quoque dulcis,
in docendo ac differendo subtilis, scripsit multa: ex quibus legimus de Gratia & libero
arbitrio libros responsionum septem, in quibus Fausto Gallo Regiensis vrbis Episcopo
Pelagianæ prauitati consentiendi respondens, obnititur eius profundam destruere calli-
ditatem. Legimus eius librum de sancta Trinitate ad Felicem directum Notarium: li-
brum quoque Regulæ veræ fidei, & alium de Sacramento incarnationis Domini nostri
Iesu Christi. Extant & duo libri eius de Veritate prædestinationis ad Episcopos missi,
in quibus demonstrat, quòd gratia Dei in bonis voluntatem humanam præuenit, & quòd
Deus quosdam prædestinationis suæ munere iustificans præeligat, quosdam verò in suis E
reprobis moribus occulto quodam iudicio derelinquat. Est alter liber altercationis eius,
quo de fide cum Trasamundo Rege idem Fulgentius disputauit. Ad Ferrandum quo-
que Ecclesiæ Carthaginensis diaconum vnum de interrogatis quæstionibus scripsit li-
bellum. Inter hæc composuit & multos tractatus, quibus sacerdotes in ecclesiis vteren-
tur. Plurima quoque feruntur ingenij eius monimenta; hæc autem ex pretiosis doctrinæ
eius floribus carpsimus. Sors melior, cui delicias omnium librorum eius præstiterit
Deus.] hæc Isidorus.

Constat insuper testificatione Ferrandi diaconi Carthaginensis, in ipsis extremis vitæ
momentis absoluisse Fulgentium tractatum ad Reginum de quæstione illa famosa Alexandriæ (vt vidimus) agitata, num Christi caro corruptibilis, an incorruptibilis sit: sed
satisfacere eidem Regino Comiti minimè valuisse, dum ab eodem scribi petierat præ-
cepta

A cepta à milite Christiano seruanda: cui postea ipse Ferrandus diaconus satisfecit, scri-
bens ad eumdem Comitem eo argumento eruditum satis commentarium. Testatur id
quidem ipse, cùm in opus ita post alia præfatus est: Laudabili solicitudine interrogasti
venerabilis memoriæ Fulgentium Pontificem Ruspensis Ecclesiæ, qualis tibi militaribus
actibus occupato regula esset spiritualis propositi retinenda. Sapienter profectò respon-
sum sapientiæ à sapiente quæsieras. Nec interroganti, nec interrogato sancta pruden-
tia defuit: & tu quod ille docere poterat, iam gerebas; & ille hoc docere poterat, quod
tu gerebas: mores tuos in sermonibus eius agnoscerес, sermones suos ille ex tuis mori-
bus approbaret.

Modo autem quia semipleni libelli imperfecta dictatio nihil huic tui interrogationi
cognoscitur respondisse: principia enim glorioſi operis primam quæstionem litterarum
B tuarum diutiùs ventilant, Vtrum caro Christi corruptibilis, an incorruptibilis sit. Vn-
de adhuc disputans ille doctor egregius, antequam fideliter (ratione fidei reddita) de
actibus militaribus cùm pietate tractandis inciperet loqui, transiuit ad æternæ beatitu-
dinis immortalia gaudia, Verbum Dei, quod in corde & ore semper habuit, facie ad fa-
ciem contemplaturus: importabilem sarcinam super humeros debiles ponis, &c.] Ab-
soluit igitur Ferrandus eius discipulus, quod magister ipsius Fulgentius impeditus mor-
te ea ex parte non attigit. Coluit mirificè sanctum Fulgentium ipse Ferrandus diaconus
vt magistrum: nam & in epistola ad ipsum scripta, se esse eius discipulum profitetur, dum
eumdem magistrum appellat: dignus planè tanto institutore discipulus, licet non talis, FERRANDVS DIAC. INSIGNIS DOCTOR.
qui æquauerit præceptorem. Ceterùm & magno nomine ipsum Ferrandum hoc tempore
C claruisse, & de quæstionibus consuli solitum difficillimis: epistolæ ipsius, quæ extant red-
ditæ ad Anatolium Romanæ Ecclesiæ diaconum, & quæ ad Seuerum Scholasticum Con-
stantinopolitanum sunt scriptæ, satis docent: sed & quam postea ad Pelagium & ipsum
Anatolium Romanos diaconos scripsit (vt tradit Isidorus [a]) num liceat aliquem condem- [a] Isidor. de Vir. illustr. c. 16.
nare post mortem, licet ipsa desideretur epistola, quantæ tamen fuerit æstimationis, æquè
significat. At de Ferrando modò satis.

Quod rursum ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, hoc ipso anno magnus ille Bene- S. BENEDICTVS CASSINVM PETIT.
dictus ex angustiis Sublacensium montium diuino monitu egressus, Cassinum petens,
ad cuius montis radices erat sita villa Marci Varronis, illic erecto monasterio, monasti-
cum ordinem mirificè propagauit: agit de his sanctus Gregorius in dialogis, vbi & res
ibi ab eo præclarè gestas enarrat. Quod verò ad tempus spectat, id firmatum habes ex
D Cassinensi Chronico, & Leone Ostiensi Episcopo, atque ex Actis sancti Placidi, Gor-
diani nomine vtcumque conscriptis [b]. dum anni quinque traduntur interceſſisse ab ad- [b] Vit. S. Placidi apud Sur. die 5. Octobr.
uentu Placidi in Sublacense monasterium ad sanctum Benedictum vsque ad eius migra-
tionem factam Cassinum: sed & id expressiùs confirmat auctor in Actis Placidi, dum hoc
ipso anno Domini quingentesimo vigesimonono contigisse tradit: licet loco Iustini Im-
peratoris, Iustiniani restituendum sit, cuius Imperij tempore, non Iustini, hæc contigis-
se liquet. Sunt plura alia, quæ illic mendosa, nonnulla verò mendacia (vt suo loco dictu-
ri sumus) inueniuntur.

At quis Dei consilium non magnopere admiretur, dum considerat, eodem fermè tem- MONACHISMVS INSTAVRATVS ET PROPAGATVS.
pore, quo in Oriente monachismus esset magna ex parte collapsus, compluribus ex iis
à fide Catholica ad diuersos hæresum errores deficientibus, aliis quoque ab vllo vetere
E instituto rigido in delicias prolabentibus: eodem inquam tempore in Occidente instau-
rari, atque longè lateque diffundi obseruantiam monasticæ disciplinæ, eamque adeò fe-
cundo germine propagari, cùm veluti ex tenui surculo prægrandium exortæ sint frugi-
ferarum arborum siluæ, quæ vniuersam repleuerint Occidentalẽ Ecclesiam; extiteritque
locuples seminarium, ex quo plurimi progressi sint sanctissimi diuersarum Ecclesiarum
Episcopi; nec defuerint ex iis, qui in throno Apostolico considentes, vniuersam Catholi-
cam Ecclesiam, cùm vehementiores vrgerent fluctus, cõstantissimè gubernarint: progres-
siſque ex eodem monachorum ordine sint, qui Apostolico munere complures barbaras
nationes, Christi iugum ferre impatientes, tandem ad Christianam fidem sponte ca-
pessendam conuerterint; prodierintque alij, qui ob suscepta grandia pro religione cer-
tamina sint victores consecuti coronam martyrij. præterimus modò illos, qui sacra-
rum rerum scientia nobiles inter scriptores Ecclesiasticos floruere; nec numeramus, quæ
numerari vix possint, sacrarum examina virginum: sicut nec facilè sit recensere, quot

ex hoc vno verè dicendo sui humilitate fonticulo immensa flumina sint deriuata; quot, A
inquam, ex Benedicto diuersorum ordinum sint progressa agmina monachorum, qui licet diuerso nomine in Ecclesia Dei circumamicta varietate censeãtur, instituti tamen esse S. Benedicti, & ab ipso progredi gloriantur. Hæc tanta tibi hîc vno intuitu, tamquam immensum cælum in paruo globo descriptum, inspicienda obiter modò proponimus; quo sentias facturos nos operæpretium, si tanti viri primordia atque progressus, temporum ratione distinctos, quantum licuerit, Annalibus intexamus, atque cùm opportuna se occasio dederit, eiusdem contigerit meminisse.

S. BENEDICTVS AVFERT RELIQVIAS IDOLOLATRIÆ

Vt autem ad Cassini montem Christi athleta diuinitus vocaretur; certamen, quod aduersus dæmones mox ibi esset initurus, causa fuisse videtur. Nescio enim qua incuria dormitantium Episcoporum, quæ longè lateq. in Christiano orbe extincta erat idololatria, in monte illo altioribus fixa radicibus adhuc vigebat: ibi namque fortis armatus, tamquam B
impietatis arce munitus, cultum à sibi subditis infeliciter exigebat; sed cùm fortior ipso venit, penitus cedere cogitur. At quomodo id acciderit, à S. Gregorio [a] paucis accipe: Ibi, inquit, vetustissimũ fanum fuit, in quo ex antiquo more Gẽtilium à stulto rusticorum populo Apollo colebatur: circumquaque enim in cultu dæmoniorum luci succreuerant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificiis sacrilegis insudabat. Illuc itaq. vir Dei perueniens, contriuit idolum, subuertit aram, succendit lucos, atque in ipso templo Apollinis oraculum [*] beati Martini, vbi verò ara eiusdem Apollinis fuit, oraculum [*] sancti Ioannis construxit: & commorantem circumquaque multitudinem prædicatione continua ad fidem vocabat.

[a] Gregor. dialog. lib. 2. c. 8.

[*] oratorium

[*] oratorium

CONQVERITVR DIABOLVS DE SS. MONACHIS.

Sed hæc antiquus hostis tacitè non ferens, non occultè, vel per somnium, sed aperta C
visione sese eiusdem Patris oculis ingerebat, & magnis clamoribus vim se perpeti cõquerebatur, ita vt voces illius etiam fratres audirent, quamuis imaginem minimè cernerent. Vt enim discipulis suis venerabilis Pater dicebat, corporalibus eius oculis idem antiquus hostis teterrimus & succensus apparebat, qui in eũ ore oculisq. flammantibus sæuire videbatur. Iam verò quæ diceret, audiebant omnes. Priùs enim hunc vocabat ex nomine: cui cùm vir Dei minimè respondere, ad eius mox cõtumelias erumpebat. Nam cùm clamaret dicens: Benedicte, Benedicte: & cum sibi nullo modo respondere conspiceret, protinus respondebat: Maledicte, non Benedicte, quid mecum habes? quid me persequeris, &c.] Intelligis ex his, puto, lector, cuiusnam lingua loquantur, quóve spiritu agitentur infelicissimi Nouatores, qui in eumdem sanctissimum virum, alioq. à Deo benedictos monachos maledicta & cõtumelias iaculari non cessant. At de S. Benedicto omnibus benedictionibus prosequendo, modò hactenus. Quomodo autẽ diabolus licet victus sem- D
per, certamina tamen noua iustaurare aduersus magnum Christi militem numquam destitit, ipse Gregorius Papa eiusdem sæculi scriptor veritatis amantissimus omni fide posteris tradidit intuenda. Hic verò, quod exigere videbatur instituti ratio, perpauca modò hęc libasse sufficiat. Occurret enim nobis sæpè in via posteris tẽporibus Benedictus, cùm nonnullas res ab eo gestas temporis ratio, vt in medium adducamus, à nobis opportunè requiret. Sed antequam recedamus ab Occidente, Francorum Ecclesiam intuisamus, probè factis Regum, & Episcoporum sanctitate florentem.

S. NICETIVS PROMOVETVR IN EPISCOPVM TREVER.

[b] Psal. 118.

Hoc namque anno Theodoricus Rex Francorum, tertius Clodouei filius, egregiũ edidit specimen pietatis, dum sanctum Nicetium monachum, quem sæpè passus fuerat acerrimum reprehensorem, vt aliquam paternæ charitati rependeret gratiam, curauit in Archiepiscopum Treuerensem eligi; probè sciens, eum verè dignũ Episcopatu, qui nõ vere- E
retur pro custodia diuinæ legis vultum potentis, secundùm illud Dauidicum [b]: Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar.] Hoc, inquam, ipso anno ordinatum eum Treuerensem Antistitem, tabulæ [c] eius Ecclesiæ docent: res autem ab ipso gestas ex eius discipulo beato Aridio Abbate acceptas recitat Gregorius [d] Turonensis, à quo & hoc obseruatione dignum de eiusdem quoque ortu percepit: Cùm Nicetius partu fuisset effusus, omne caput eius (vt est consuetudo nascentium infantium) à capillis nudum cernebatur, in circuitu verò modicorum pilorum ordo apparuit, vt putares ab eisdem coronam clerici esse figuratam.] Habes ex his non solùm quod mireris de prodigio, sed & quod discas de veteri clericalis forma tonsuræ. At de eius ordinatione Theodorici Regis studium ab eodem auctore sic accipe:

[c] Habet eas Democh. lib. de sacrific. Missæ.

[d] Greg. Turon. in Vit. S. Nicetij.

Venerabatur (inquit) eum & Rex Theodoricus magno honore, eo quòd sæpiùs vitia eius

A eius nudaret & crimina, vt castigatus emendatior redderetur. Et ob hanc gratiam, decedente Treuericæ vrbis sacerdote, eum ad Episcopatum iussit accersiri [*]: iamque dato consensu populi ac decreto Regis ad ordinandum, & à viris summo cum regio honore præditis adducebatur. Verumtamen cùm propinqui ad vrbem, cadente Sole, fixis tentoriis, mansionem pararent: illi confestim laxatos equos per segetes pauperum dimiserunt. Quod cernens beatus Nicetius, misericordia motus, ait: Expellite quantocyus equos vestros à segete pauperum: alioquin remoueam à communione mea. At illi indignantes dixerunt: Quænam est hæc causa, quàm loqueris? Adhuc enim Episcopalem apicem non es adeptus, & iam excommunicationem minaris? Et ille: Verè, inquit, dico vobis, quia destinauit Rex, vt me auulsum à monasterio huic oneri conserari iuberet: fiet quidem voluntas Dei: nam Regis voluntas in omnibus malis, me obsistente, B
non adimplebitur. Tunc cursu rapido abiens, eiecit equos à segete, & sic cum admiratione hominum illorum ad vrbem deductus est. Non enim honorabat personam potentis, sed Deum tantùm in corde & opere metuebat.] At etsi leuia hæc videri poterant, maximi tamen ponderis à prudentibus existimata fuerunt. Quomodo enim passurus esset à potentibus opprimi personas pauperum, qui nec segetem à iumentis depasci permisit? Hæc in via. Quid autem obseruatione dignissimum in ipsius ordinatione contigerit, accipe:

[*] accitii

S. NICETIVS DEFENSOR IVSTITIÆ.

ONVS EPISCOPALE SENSIT NICETIVS.

Impositus itaque in cathedrã, cùm lectionum seriem auscultaret, sensit nescio quid graue super ceruicem suam. Cumq. bis aut ter manum clàm ad tentandum iniecisset, nullius rei causam inuenire potuit, quæ hoc pondus inferret. Diuertensq. caput ad dexteram C
& læuam, odoratus est odorem suauitatis: intellexit quoque hoc onus esse sacerdotij ipsius dignitatem.] ita planè secundùm illud Dauidicum [*]: Imposuisti homines super capita nostra.] hæc de sancti Nicetij ordinatione, quæ contigit hoc anno, Gregorius: reliqua de ipso temporis opportunitas suggeret. Videbis planè (quod mireris) inuictos Francorum Reges à Dei sacerdotibus tantummodo laudabiliter pati vinci: cùm verò quis ipsis obstinatè nimis obstiterit, diuinam mox expertum esse vindictam, intelliges.

[*] Psal. 65.

At non prætereat carmen Venantij Fortunati, quo eumdem virum sanctissimum Nicetium iam Episcopum ordinatum prosecutus est: sic enim se habet [b]:

[b] Venan. Fortunat. lib. 3.

Splendor, apex fidei, veneranda mente Niceti,
Totius Orbis amor, Pontificumq. caput:
Summus Apostolico præcellens pastor ouili,
Auxisti meritis, quicquid bonoris habes.] Apicem vocat fidei ob egre- D
giam eius sanctitatem magna fide pollentem, quà ceteris præstare videri poterat: dicitque Pontificum caput, quod nobilissimæ præfectus esset Ecclesiæ Treuerensi, cui complures subiacerent Episcopi. Sed pergit:

Diuino insistens operi, terrena relinquis.
Cùm moritur mundus, non moritura manes.
Vita breuis cunctis, sed non breuis illa beatis:
Cùm bona non pereant, iure perennis erit.
Dum tibi restrictus maneas, & largus egenis,
Quod facis in minimis, te dare crede Deo.
Captiuus quicumque redit, sua limina cernens,
Ille lares patrios: tu capis inde polos.
Hic habet exul opem, ieiunus inuenit escas: E
Qui venit esuriens, hinc satiatus abit.
Tristibus, imponis curas, purgando querelis,
Et sanas cunctos vna medela viros.
Pauperis hinc lacrymas desiccans, gaudia præstas.
Qui priùs ingemuit, vota salutis habet.
Te pascente greges, numquam lupus arripit agnos:
Sunt bene securi, quos tua caula regit.
Templa vetusta Dei renouasti in culmine prisco,
Et floret senior, te reparante, domus.
Hinc populis longos tribuas pia vota per annos,
Et maneas pastor, ne lacerẽtur oues.] hęc de Nicetio Episcopo Fortunat.

Iam verò res Orientales inuisamus, quas præsens annus memoria dignas exhibet. A

[a] Nouel. 142. Hoc igitur anno, sub eodem Consulatu Basilij, edita extat Nouella[a] constitutio à Iustiniano Imperatore aduersus eos, qui homines castrātes, eunuchos reddunt. Sed vnde eiusmodi cōdendæ legis causa prouenerit, hîc primùm recensendum esse putamus. Euagrius[b] namque ex Procopio ista summatim collegit: Memorat præterea idem scriptor Absagos ad mitius humaniusque vitæ genus traductos, iisdem temporibus fidem Christianam recepisse, Iustinianumque Imperatorem quemdam ex eunuchis aulicis Absagum genere, nomine autem Euphratam ad eos misisse, qui vetaret, ne cuiquam in ea gente, quasi vi illata naturæ, testiculi execarentur. Nam qui cubiculis Imperatorum inseruiebant, quos vulgò vocant eunuchos, persæpe ex ea gente sumi consueuerunt.] hæc de Absagis & eunuchis Euagrius ex Procopio, eademque Nicephorus[c]. Addunt præterea, Iustinianum apud Absagos templum Deiparæ erexisse, sacerdotesque illic constituisse, à quibus populi B illi Christianam religionem addiscerent. De his agens Procopius[d], eosdem populos habitare apud montem Caucasum tradit.

[b] Euagr. lib. 4. c. 21. DE ABSAGIS AD FIDEM CONVERSIS.

[c] Niceph. li. 17 c. 13.

[d] Procop. de bello Persico lib. 2.

Ad hos itaque eumdem Iustinianum Imperatorem alludisse apparet, dum ad finē dictæ constitutionis ait: Si enim barbari simulatque nostra de hoc audierunt mandata, hæc custodierunt: quomodo tandem permittemus, vt post tot retro Principum sanctiones tale quid denuo relinquatur in nostra Republica?] ex quibus etiam quod ad rationem temporis pertinet, intelligere valeas, Absagos iam ad fidem conuersos legibus Romanorum paruisse; factumque esse, vt cùm ipsi licet barbari inolitam apud eos consuetudinem de castrandis pueris, parentes Iustiniani mandato, penitus reliquissent; idem Imperator vehementiori insurgeret animo in eos, qui diu legibus prædecessorum Imperatorum, ne id facerent, sæpe coerciti, nihilominus eiusmodi facinus perpetrare minimè desinerent. C

NE EVNVCHI FIERENT, IVSTINIANVS VETAT.

[e] Iustinian. Nouel. 142. Quanto autem id vitæ periculo fieri soleret, audi ab ipso, dum ait[e]: Sæpenumero ex multis vix pauci euadant incolumes: vsque adeò, vt quidam ex his qui seruati fuerunt, sub nostro aspectu deposuerint, è nonaginta ægrè tres seruatos esse, &c.] Iustè igitur Iustinianus in eosdem eam legem tanti sceleris vindicem promulgauit, datam hoc anno, XV. Kalend. Decembris, sub dicto Consulatu Basilij, Indictione decima inchoante.

TZANI FACTI CHRISTIANI.

[f] l. vlt. C. de offic. magistr. milit. Iisdem ferme temporibus & Tzani populi ad fidem conuersi sunt: mentio est de ipsis apud Iustinianum[f] Imp. in rescripto ad Zetam Magistrum militum, cùm agit ibi de populis interioris Armeniæ: sed deprauatè ibidem Anzitena prouincia pro Tzanitena ponitur. Cùm enim tempore illius latę Tzani populi essent subiecti Romano Imperio, quam (vt ex ipsius exordio patet) satis apparet eius Imperij primordiis scriptam esse; planè intelligi potest, eosdem populos ipsis initiis eiusdem Imp. esse conuersos ad fidem: in ea D enim sanctione ista habet: Cùm propitia Diuinitate Romanum nobis sit delatum Imperium: solicita cura, cauta diligentia pertractantes, perspeximus oportere partibus Armeniæ, &c.] Sed quid de eorumdem populorum moribus, eorumque ad fidem conuersione scribat Procopius[g], audi:

[g] Procop. de ædific. Iustin. Imp. orat. 3.

Vt hîc autem Tzanorum gentes iam describam, mihi non videtur esse alienum à ratione: sunt enim Armeniis finitimi. Tzani suis legibus sine Rege aliquo degunt, belluinam vitam agentes: deos quidem lucos, volucres & alia animalia arbitrantur & colunt. In altissimis montibus & opacis totam ætatem consumunt, terram nequaquam colentes, sed identidem furtis & latrociniis viuentes, negligentes terram exercere. Vbi montibus præruptis non cinguntur, locus est collibus & tumulis abundans: vbi tumuli, ibi quæ terræ imminent, talia non sunt, vt fruges afferant, si colantur: valde enim aspera sunt & E supra modum dura, nullarum penitus frugum feracia. quamobrem fieri non potest, vt hic vel terram ares, vel campum segetum demetas, vel pratum inuenias. Floret autem arboribus Tzanica, sed infrugiferis & omnino sterilibus: quoniam vt plurimum nulla est hic temporum reciprocatio & vicissitudo, vt nunc scilicet frigidis & humidis horis occupetur terra, nunc verò iuuetur calore Solis; sed perpetua hieme oppressa est, & assiduis niuibus irrigatur. propter hæc ex antiquo suis legibus viuunt Tzani. Iustiniano autem imperante, à Romanis pugna victi, & iam amplius certamini non fidentes, statim sese omnes dediderunt, magis deligentes quietam seruitutem, quàm libertatem periculosam. Et mutata religionis opinione, omnes Christiani facti sunt, & vitam humaniorem amplexati, dimissis latrociniis, Romanos in suos hostes progredientes semper comitati sunt.

TZANI POPVLI A IVSTINIANO SVBIVGATI.

Iustinia-

A Iustinianus ipsis ecclesiam construxit in loco qui Chanalinicon dicitur, effecitq. vt sacra obirent, accederent ad mysteria, sacrificiis Deum placarent, & aliis quoque rebus sacrarentur, intelligentes tandem se homines esse. Structis etiam arcibus passim per regionem, Romanorum militum præsidia hîc collocauit, atque Tzanos commercium cum ceteris hominibus habere instituit.] hæc Procopius de Tzanorū conuersione & facta à Romanis eorumdem perfecta subiugatione, antequam quartus Iustiniani Imperij annus absolueretur, vt ex eodem Procopio colligitur[a], dum agit de bello Persico, recensetque ea quæ anno quarto Imperij Iustiniani terminata sunt: licet vitio scriptoris, loco Tzani, Zani populi ibi sint nominati, vbi & de ipsorum Christianitate pariter mentio habetur, & de bello quo iidem victi sunt. Felix Imperium, cuius primordia tam vbere prouentu ex multarum gentium conuersione locupletata fuere: felicissimum verò dicendum, si in omnibus media B atque postrema eiusdem Principis principia exæquassent. Sed quod in somnis ostēsum est Pharaoni[b], post feracem prouentum exortas esse spicas tenues percussas vredine, quæ ingentem penuriam præsignarent, qua præcedentium annorum fertilitas penitus insumpta deficeret: ita ferè huic accidit Imperatori, dum plus æquo diuina pertentat, & in Romanos Pontifices extitit parum æquus. Sed reliqua prosequamur.

[a] Procop. de bello Persic. lib. 1.

[b] Genes. 41.

Hoc eodem anno idem Iustinianus Imperator, quem dederat colligendum, emendandumque Codicem suo nomine Iustinianeum appellatum, absolutum confirmauit, vulgauitque. Datum id negotij fuerat anno superiori delectis ad hoc viris clarissimis, vt eiusdē Imperatoris constitutio edita Idibus Februarij ad Senatum Constantinopolitanum anno superiori sub Consulatu eiusdem Imperatoris secūdo declarat[c]. Absoluto verò opere hoc anno, septimo Idus Februarias ad Mennam Præfectum Prætorio de confirmando eodem C Codice constitutionem[d] edidit sub Consulatu Basilij. Ad hoc enim curandum opus Decemuiratus constitutus est ab eodem Imperatore, delectique Ioannes Patricius vir Consularis & Exquæstor, Leontius Magister militum ex Præfecto Prætorio, Phocas Magister militū & Patricius, Basilides Patricius ex Præfecto Prætorio Orientis, Thomas Exquæstor sacri Palatij, Tribonianus Magister Officiorum, Constantinus Comes sacrarum largitionum, Theophilus Comes sacri Consistorij, Dioscorus & Præsentinus togati Iudices sacri Prætoriani. His datum est onus Codicis Iustinianei elaborandi, eo ostenso illis totius tractationis argumento, nimirum vt ex tribus Codicibus, Gregoriano, Hermogeniano, & Theodosiano, tertium elucubrarent, quem & Iustinianeum (vt diximus) Codicem appellarent ob additamentum nouarum ipsius Imperatoris constitutionum.

[c] Constit. de nou. Cod. fac.

[d] Constit. de Iustin. Cod. cōfir. DECEMVIRATVS PRO COMPILANDO CODICE.

Qui verò præ ceteris in opus insudasse visus est, fuit Tribonianus iureconsultissimus, de TRIBONIANVS QVALIS FVERIT. D cuius statu moribusque Procopij diuersa assertio est: qui primùm cùm ipsum laudat, agēs de bello Persico, ista habet[e]; Tribonianus Pamphilius genere, vir moribus & disciplina omnium artium nulli secundus, iustum sectabatur lucrum; singulis diebus leges aliquas aut antiquabat, aut condebat.] hæc Procopius. At eodem libro, immemor fortasse Tribonianum à se laudatum, ista subijcit, fugillans ipsum auaritia: Cùm natura mitis & humanus esset; quibus moribus simul & doctrina singulari vnicum auaritiæ morbum obscurabat.] sed vitium eo turpius videri solet, cùm pulchritudine proximarum virtutum magis perspicuum redditur. At quæ in homine vera virtus, cui auaritia dominatur? Verùm audi de Triboniano Suidam: Tribonianus Macedoniani filius à Dicegoris hyparchis Gentilis fuit & impius, omnibus modis à Christiana religione alienus, adulator & impostor, qui persuadere conabatur Iustiniano, eum non moriturum, sed cum carne in cæ- E lum assumptum iri. Fuit autem Quæstor Iustiniani Hic & ingenij facultate vtebatur, & ad summam peruenerat eruditionem, nemini suæ ætatis inferior: pecuniæ ad miraculū auidus, ius pretio vendere solitus, & legum dies alios plerumque tollebat, alios scribebat, pro cuiusque necessitate accepto pretio. Eo in honore cum multos annos vixisset, morbo decessit, nihil iniucundi à quoquam perpessus: nam & facundus erat, & cetera suauis, & auaritiæ morbum amplitudine doctrinæ solertissimè occultabat.] hucusque Suidas.

[e] Procop. de bello Persic. lib. 1.

Sed planè monstruosum id de persuasione immortalitatis, qua seducebat Imperatorem, PERSVASA IMMORTALITAS IVSTINIANO. putare quis posset & fabulosum, nisi id alterius grauissimi auctoris fulciretur auctoritate. Nam Hesychius Milesius de Philosophis scribens, hæc de ipso: Tribonianus Iustiniano Imperatori adulans, ei persuasit, nō moriturum ipsum, sed vna cum corpore receptum in cælum migraturum. Erat autē Paganus & impius.] hæc ipse. Fortasse inde eiusmodi fama percrebuit, quòd Tribonianus leges scribens nomine ipsius Iustiniani, ea apponere verba con-

ba consuevit*: Nostra sanxit æternitas.] id quidem dicerem ad Iustiniani excusationem, nisi eadem verba ab aliis plerisque prædecessoribus Imperatoribus vsurpata inuenirentur, quæ diximus derisisse atque reprehendisse Ammianum in Constantio Imperatore. A

*Lvlt. Cod. de Episc. & cler. & alib.

Sed illud attende, quòd cùm vsum esse scias Iustinianum Triboniano Ethnico homine in legibus conscribendis; nihil est quod mireris, si impios Imperatores, Zenonem videlicet & Anastasium, iam sententia Romani Pontificis, comprobante id ipsum (vt vidimus) Constantinopolitano Cõcilio, necnon Iustino Augusto, è catalogo Imperatorum abrasos, penitusq. damnatos, nihilominus insigni titulo pietatis in legibus ab eodem Triboniano conscriptis eosdem reperias nominatos. Habes præterea, ex quibus eumdem Tribonianum auctorem intelligas, cuius studio factum est, vt cùm Christianorum Principum sanctionibus Christiana religio abundaret, suis nihilominus fauens Ethnicis Imperatoribus ipse Ethnicus legum conditor atque collector, in eodem Codice Iustinianeo exscripserit leges ipsorum Augustorum, vt Diocletiani & aliorum, qui Christianam religionem persecuti sunt.

TRIBONIANVS ETHNICIS FAVIT.

B

Sed quòd in his versatur oratio, non prætermittamus dicere de Ioanne Patricio, qui primus omnium recensetur decemuirûm, quibus delegatum est opus: qualis namque iste fuerit, ex Procopio accipe, qui ait*: Prætorij Præfectus tunc Ioannes Cappadox erat, Tribonianus verò Pamphilius.] & paulo pòst: Horum alter Ioannes artium liberalium ac disciplinæ omnis expers fuit: nihil enim è scholis, nisi tantùm litteras ab initio malas & has malè scribere didicit: naturæ tamen robore omnium quos scimus vehementissimus, ac nosse opportuna idoneus, tum rebus dubiis viam aperire, cum his vitia miscuit ingentia. Nam in primis improbus, ac natura maleficus, neque Dei ratio, neque hominum reuerentiæ respectus vllus: perdere insuper hominum vitas, vrbesque delere ei curæ fuit, ex quo breui tempore multas opes consecutus est, quas vndique rapere & perdere natus erat. Voluptatibus insuper deditus, ebrietati quoque ac satietati vomitibus occurrebat. Et Ioannes quidem talis erat.] hæc ipse; qui & inferiùs de eodem*: Ioannes verò omnibus grauis & difficilis, auaritia, crudelitate, perfidiaque infamis, eoque insaniæ processerat, vt Theodoram Augustam feminam sapientissimam apud virum calumniaretur, &c.] hæc de ipso modò satis, reliqua autem suo loco inferiùs.

*Procop. de bel lo Persic. lib. 1.

IOANNES CAPPADOX PATRICIVS.

C

*Procop. ibid.

Possent quæ scribuntur à Procopio de Ioanne, in suspicionem adduci, num affectu priuato in illum commotus, eadem in ipsum probra congesserit: sed cùm Cappadocem audio, memoriaque repeto quæ de Præfectis Cappadocibus antè scripserit Isidorus Pelusiota, vt de illis minimè dubitem facit. Nam audi quid sanctus vir ad Florentium*: Hoc habete, Cappadox est: vt Cappadox Imperium gessit.] Rursum attende quid idem scribat ad Isidorum*: Carthaginenses homines minùs malos lex magistratum gerere prohibet: Cappadoces autem quorum ingens est improbitas, nulla lex ab Imperio & Præfectura remouet. Quoniam igitur de omnibus bene mereri cupis, & parem cupiditati potentiam habes: aut legem immuta, Cappadocem potiùs quàm Carthaginenses à gerendo Imperio arcens; aut cum his illos quoque copula, &c.] Et ad Ruffinum Præfectum Prætorio de Aegyptiis & Cappadocibus ista eodem argumento ingerit*: Aegyptios quidem ob crudelitatem ac morum immanitatem lex ab Imperio & Præfectura arcet: Cappadoces autem, qui eos improbitate superant, non item. Quoniam igitur nos Cappadocem Præfectum nacti, nationis ad struendas calumnias propensæ periculum frequens facimus: Vos autem, qui Imperatoris voluntatem, quibus in rebus vultis, habetis: hos quoque illis copulate, vt ne cuiquam alij regioni Cappadox præsit, quàm suæ. Consentaneum profectò est, eos patria acerbitate mutuò ab sese irrigari ac perfundi.] hæc Isidorus, qui alias plures eodem argumento reperitur scripsisse epistolas*. At hæc satis occasione Ioannis Cappadocis, principis Decemuiratus ad Codicem Iustinianeum colligendum electi. En quales homines sanciuere Romano Imperio leges.

INFAMATI PRAEFECTI CAPPADOCES.

*Isidor. lib. 1. epist. 486.

*Eodem lib. 1. epist. 485.

D

*Eodem lib. 1. epist. 489.

E

*Eodem lib. 1. epist. 483. 484 487. 490.

Quoniam verò ex constitutione eiusdem Imperatoris de nouo Codice confirmando data hoc anno ad Mennam Præfectum Prætorio, satis intelligis eum hoc anno magistratu functum esse: reliquæ quoque eiusdem Imperatoris sanctiones ad eumdem inscriptæ, quæ plures sunt diuersique generis, quo tempore fuerint promulgatæ, possumus pariter intelligere. Sed hîc finis esto rerum gestarum præsentis anni.

IESV

TRigesimus Christi post quingentesimum adest annus, Lampadij atque Orestis Consulatu notatus: quo ad quartum Idus Octobris Felix Romanus Pontifex ex hac vita decessit, vbi sedisset annos quatuor, menses duos, dies verò decem & octo. Extat eius epistola data hoc anno sub dictis Cõsulibus Kal. Martij ad omnes Episcopos de ecclesiarum consecratione: rursum alia eiusdem argumenti sub iisdem Consulibus data, sed perperam duodecimo Kal. Nouembris, quo tempore non ampliùs Felix, sed Bonifacius Secundus Romanæ Ecclesiæ Põtifex præsidebat: facilè enim accidisse potuit, vt loco Bonifacij, Felicis fuerit nomen appositum. Dolemus res eiusdẽ Papæ Felicis ob iniuriam temporum admodum ieiunas esse relictas. Apud Anastasiũ enim nonnisi ista de ipso legũtur:

FELICIS PAPÆ OBITVS.

B

Hic fecit basilicam sanctorum Cosmæ & Damiani in vrbe Roma, ad locum qui appellatur via Sacra, iuxta templum vrbis Romæ, *est autem sita apud templum Pacis*. Huius temporibus cõsumpta est incendio basilica sancti martyris Saturnini via Salaria, quam à fundamentis restituit. Hic fecit ordinationes duas per mensem Februarium & Martium, creauit presbyteros quinquagintaquinque*, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca vigintinouem. Qui sepultus est in basilica sancti Petri Apostoli quarto Idus Octobris: & cessauit Episcopatus dies tres.] licet alicubi legatur, vacasse mensem vnum & dies quindecim, habita consideratione ad tempus schismatis, quando tandem ab omnibus cognitus est legitimus Pontifex.

*quindecim

C

Sic igitur cùm ab obitu Felicis Papæ tres dies interessissent, decimoseptimo Kal. Nouembris creatur Bonifacius patria Romanus, patre Sigisuultho*: ex quo nomine cõiicere possumus eum, etsi natus sit Romæ, genere tamẽ fuisse Gothum: non enim Romanũ, sed Gothũ refert nomẽ Sigisuulthus: ex illo fortasse descendens Sigisuultho Gotho, quem eo claritudinis peruenisse, vt Consulatũ ordinariũ promeruerit, suo loco superiori tomo dictũ est. Creato autem ipso Pontifice in basilica Iulij, aduersus eum in schismate in basilica Constantiniana erectus est Dioscorus diaconus; quem illum putamus, qui sub Hormisda Romano Pontifice functus est legatione ad Iustinianũ Imperatorẽ vnà cum collegis Germano & Ioanne Episcopis, Blando presbytero, atq. Felice diacono. Cuiusnam autem rei causa conflatum sit schisma, etsi nihil inueniatur expressum; tamen (quantum coniicere licet) illã mihi facilè persuadeo, quòd conãti Athalarico Regi aliquem consecrandum deligere sacerdotem, parte cleri illi consentiente, reliqui aduersati alium ex aduerso creauerint Romanum Pontificem. Id enim opinari, quæ contigerunt in electione prædecessoris, admodum persuadent, & quæ ex epistola Athalarici ad Senatum* sunt superiùs recitata.

*Sigisbuldo BONIFACIVS II. ROMANVS PONTIFEX.

DIOSCORVS SCHISMATICVS CONTRA BONIFACIVM.

D

*Apud Cassio. lib. 8. epist. 15.

Sed quæ post hæc de huiusmodi schismate legantur apud Anastasium, audiamus: Fuit (inquit) dissensio in clero & Senatu, quo tempore defunctus est Dioscorus pridie Idus Nouembris*. Istis diebus Bonifacius zelo & odio ductus cum grandi amaritudine sub vinculo anathematis & chirographi reconciliauit clerum: quod chirographum archiuo Ecclesiæ clausit, quasi damnans Dioscorum, & congregauit clerum: cui tamen in Episcopatu nullus subscripsit, dum plurima multitudo fuisset cum Dioscoro.] Quæ autẽ ibi subiiciuntur de Synodo per Bonifaciũ cõgregata, sequenti potiùs anno contigisse videntur: agemus de ea suo loco. Deinamque beneficio factum est, vt citò morte præuento schismatico, extingueretur & schisma.

*Octobris

E

Porrò qui contra Bonifacium Papam creatus est Dioscorus, magnepere simoniæ crimine infamatus habetur. Scribens enim postea Athalaricus* Rex ad Ioannem Bonifacij successorem Romanum Pontificem, hæc inter alia: A tempore sanctissimi Papæ Bonifacij, cùm de talibus prohibendis suffragiis P. C. Senatus cõsultum nobilitatis suæ memores condiderunt: Quicumque in Episcopatu obtinendo siue per se, siue per aliam quamcumque personam aliquid promisisse declaratur, vt execrabilis contractus cunctis viribus euacuaretur*, &c.] Sed & hæc clariùs de Dioscoro, quæ Iustinianus Imperator tradit, confirmant, nempe ob causam pecuniariam fuisse post mortẽ ipsum anathematizatum: id quidem, vt de his nulla possit dubitatio superesse, testatur expresse idem Iustinianus in edicto* ad Ioannem Romanum Pontificem. Sed de his agemus anno sequenti, vbi de Synodo in ea causa coacta sermo erit.

SIMONIÆ LABE CONSPERSVS DIOSCORVS

*Apud Cassio. lib. 9. epist. 5.

*efferretur

*Extat tom. 1 Cõcil. vet. edit. in Ioan. Pap.

Legitur

Legitur in collectione Conciliorum nomine Iustini Imp. ad Bonifacium Papam fidei professio, quæ incipit: Prima salus est, &c.] quam quidem nec esse posse Iustini, qui ante annos quatuor iam obierat, prudens collector epistolarum Romanorum Pontificum cõsiderans, explosit, vtpote quæ nec sit Iustiniani, cùm multa habeat epistolæ Ioannis Constantinopolitani Episcopi missæ ad Hormisdam Papam, quam & ipse Pontifex [a] ad Hispaniarum Episcopos dedit: habeatq. & alia admixta ex aliis eius epistolis: vt planè esse appareat cento malè consutus. Sed & inde vitiosa detegitur, quòd data habetur sub Consulatu Iustiniani tertio, cùm iam non ampliùs Bonifacius, sed Ioannes Romanæ Ecclesiæ Episcopus præsideret: sed & cùm additur collega Orestes, magis arguitur impostura. Eodem planè vitio laborat, sed absurdiora continet illa quæ nomine eiusdem Bonifacij legitur data epistola ad Eulalium Episcopum Alexandrinũ, prout ostendimus in Notis ad Romanum Martyrologium & superiùs tomo quinto, cùm eam manifestissimæ impostura conuictam penitus confutauimus. Eant procul à Fidelium cœtu, qui in Ecclesiam non habentẽ maculam neq. rugã eiusmodi conantur inferre quisquilias: longeq. longiùs exulent à Catholico orbe, qui quæ corruere videtur, mendaciis suffulcire nitũtur: nam super solidum fundamentum firmamq. petram structa est semper manens, numquam cassura sincera fides.

[a] Hormisd. epist. 45.

NOMINE BONIF. SCRIPTA EDITA.

Hoc eodem anno Hildericus Rex Vuandalorum in Africa à Gilimere fratre consobrino coniectus in vincula, regno spoliatur, cùm iam annos septem in eo explesset. Res autem quomodo se habuerit, à Procopio sic accipe [b]: Erat (inquit) in Genserici genere quidam Gilimer Genzonis Genserici nati filius ætate prouectus post Hildericum, cuius rei gratia successurum post eum sperabatur: hic & rei militaris peritissimus, & ingenio grauis, tum pecunia, viq. ac rebus aliis aliena inuadere promptissimus. Qui quamquam se iure successurum quandoque videret, dilationem tamen ac moram minimè tolerauit: quin viuente adhuc Hilderico, honores intempestiuos, factaq. Imperij sibi vsurpare; illum vt ignauum & inertem apud Vuandalos accusare, præterea ob eius imperitiam ab Afris superatum dicere cœpit; insuper calumniis onerare quòd Vuandalos simul cum tota ditione Iustiniano prodere vellet, nec aliud legationem Byzantium missam voluisse. Quæ omnia Vuandali credentes, eum Regem constituunt; Hildericum post annos regni septem cum Amere & eius fratre Euagene custodiæ tradunt. Vbi verò Iustinianus iam factus Imperator hæc audiuit, legatos in Africam ad Gilimerem mittens, hæc scripsit:

HILDERICVS REX VVANDALORVM CAPTIVVS DETENTVS.

[b] Proc. de bello Vuandal. li. 1.

IVSTINIANI LITTERAE AD GILIMEREM.

Impiè facis, minimeq. dignum Genserici testamento, quòd Hildericum legitimum Regem in custodia teneas, cùm breui pòst tempore tibi liceret ex lege omnino succedere: nunc verò vt modicum præuenias tempus, iura prodis, & regni nomen in tyrannidẽ conuertis. Hunc igitur hominem sine donec viuat, regni saltem imaginem habere: ageque tantùm quod Regem deceat, & aui tui Genserici mandatum circa regni successionem expostulat; vt quod nunc iniustè possides, ex æquo retineas. Hoc si in animum duxeris; & res tibi feliciùs, & nostra simul amicitia prouenerit. Hæc itaque summa epistolæ. Gilimer autem legatos re infecta remisit, statimque Amerem excæcauit, Hildericum verò & Euagenem arctiori tradidit custodiæ; insuper illudens hortabatur, vt Byzantium ad Imperatorem fugere meditarentur. Iustinianus vbi hæc audiuit, alios rursum legatos mittit cum his litteris:

RVRSVM IVSTINIANVS AD GILIMEREM.

Nos cùm te minimè nostris monitis aduersaturum putaremus, priorem tibi epistolam scripsimus. Quando verò placet tibi regnum hoc pacto habere, tibi habe quod fortuna ex ipso tribuerit. Tu autem Hildericum, & Amerem luminaribus cassum, eiusq. fratrem ad nos mitte, solatium habituros quale poterunt, qui regno aut oculis sunt priuati. Quod si minimè feceris; nos profectò coges, amicitia relicta, fœdereq. quod cum Genserico eiusque successoribus gessimus, soluto, te non solùm armis petere, sed pœna quali possumus persequi. Hæc verò Gilimer excusans, hoc modo respondit:

Gilimer Rex Iustiniano Imperatori salutem.

GILIMERIS LITTERAE AD IVSTINIANVM.

Neque ego per vim regnum accepi, neque contra meos propinquos quicquam iniustum perpetraui. Hildericum enim noua quærentem in familiam nostram, Vuandalorum gens magistratu deiecit; meq. tempus & ex lege ætatis honor in regnum vocauit. Talem enim quemdam virum bonum regnum expostulat, qui nec alienas ab re curas persequatur. Tu verò item Rex curiosè facis ac iniustè aliena curare. Quòd autẽ fœdera solues nobis bellum inferendo; respondere sum paratus quibus potuero viribus, obtestans ac fidem expostulans simul & iusiurandum Zenonis, cuius tu successor existis.

Has

A Has accipiens Iustinianus litteras, si malè priùs in illum fuerat animatus, tunc in eum multo magis exarsit. Quapropter ei visum ante omnia Persicum soluere bellum, in Africamque transferre: erat enim in perscrutando ingeniosus, & ad ea quæ decreuerat perficienda non piger. Aderat insuper ex Oriente Belisarius Dux, non vt ad hoc bellum quæsitus, sed iam exacto magistratus tempore: nam & cum Persis induciæ (vt suprà narratur) factæ fuere.] Hæc autem de litteris & legationibus vltro citroque missis inter Iustinianum & Gilimerem etsi hoc anno cœpta esse dicuntur, haud tamẽ eodem anno perfici potuerunt, sed vltra biennium duæ missæ legationes temporis insumpserunt. Etenim non ante annum septimum eiusdem Imperatoris fœdus cum Persis (vt idem Procopius [a] tradit) sancitum est, neque ante idem septennij Imperij tempus bellum Africanum Iustinianus est auspicatus.

IVSTINIANVS PARAT BELLVM IN GILIMEREM.

[a] Procop. de bello Persic. lib. 1.

B Iam verò quæ hoc ipso anno quarto Iustiniani Imperatoris in Oriente contigerunt de bello Persico, aliis barbaris aduersus Persas ab eodem Imperatore concitatis, breuiter dicenda sunt. Vsque enim ad annum hunc quartum Iustiniani Imperatoris bellum Persicum per Belisarium Ducem feliciter confectum esse, Procopius [b] docet: post hæc autem non ita: nam temeritate militum inopportuno tempore pugnam appetentium Romanus exercitus in discrimen adductus est, cessitque victoria ipsis Persis, sed ita cruenta, vt Persarum exercitus Dux non solùm illum sit consecutus præmium, sed à suo Rege Cabade subire supplicium iussus. Quo etiam tempore (vt idem Procopius [c] tradit) Iustinianus Imperator gentes ad mare positas contra Persas excitare conatus est, Homeritas videlicet & Aethiopes, cum quibus societatem iniit, simulque Blemyos & Nabathæos sibi ad hoc C ipsum conciliauit, eosdem beneficiis demeritos atque deuinctos: eis enim iuxta Nilum frugiferum terram dederat incolendam, qui apud Oasis petras loca sterilia habitabant. Sed quod maioris beneficij loco habitum, illud fuit, quòd eosdem adhuc in idololatria perseuerantes, ea abolita, reddidit Christianos: nam audi Procopium [d]:

STATVS REGVM ORIENTALIVM.

[b] Procop de bello Persic. lib. 1.

[c] Procop. de bello Persic. lib. 1.

[d] Procop. vbi suprà.

DE BLEMYIS ET NABATHAEIS.

Hæ namque gentes & Blemyes & Nabathæ, cùm alios deos, vti Græci, tum Isim & Osyrim magnopere colunt, nec minùs etiam Priapum. Blemyes etiam humana hostia Soli sacrificare consueuerunt: qui mos barbarus vsque ad hoc tempus seruatus, iussu piissimi Principis Iustiniani sublatus est. Narses igitur genere Persamenius, cuius suprà vt ad Romanos transfugæ memini, illorũ militum Dux, eiusdem Imperatoris mandato & templa deleuit, & sacerdotes in custodia vinxit, statuasque illorum Constantinopolim misit.] hæc de eorum patrio ritu Procopius; quibus simul cum Christianis ecclesias & sacerdo- D tes Iustinianum voluisse esse communes, tradit; atque addit: Et quòd speraret sacrorum commercio eorum perpetua frui amicitia: ex eo oppidum in ea parte, Philas, ex argumento appellauit.] Sed & quæ aliæ insuper nationes in aliis Aegypti partibus adhuc idololatræ existentes per eumdem Iustinianum Christiana religione imbutæ sint, ex eodem auctore alibi ista narrante accipe [e]:

IDOLOLATRAE AD FIDEM CHRISTI CONVERSI.

[e] Procop. de ædific. Iustin. Imp. orat. 6.

Habitantur, inquit, *in Pentapoli videlicet*, duæ vrbes cognomines: vtraque enim Aegila dicta est, quæ à Boreo absunt itinere quantum robustus vir quatuor diebus conficere potest: vetustæ profectò vrbes ad Notum ventum versæ, incolarum antiquos mores ac studia referentes. Omnes enim adhuc mea ætate errabant, capti religione multorum deorum. Olim Ammoni & Alexandro hic ædes positæ erant, quibus vsque ad Iustiniani Imperium hostias mactabant indigenæ. Erat enim eorum qui sacris seruiebant ingens turba. Ceterùm hic Rex non tam subiectorum corpora tueri satagens, quàm animas seruare pro- E curans, hominibus hîc commorantibus omni diligentia prouidit, non vt impensè alia corrigeret, sed vt veram religionis opinionem doceret, per singulas familias Christianos factos, & transmutatos ab obscœnis patriæ moribus: apud quos templum Dei Genitrici ædificauit.

Boreum vrbs Mauritiis barbaris vicina in hæc vsque tempora ab exoluendo tributo libera fuit; neque vmquam ex quo homines esse cœperunt, ad illam peruenerunt publicani & tributi exactores. Prope eam olim Iudæi morabantur, vetusti templi, quod in primis venerabantur, possessores: quos omnes Christianos Iustinianus Rex efficiens, templum in ecclesiæ speciem transformauit.] hæc Procopius. Quod autem ad Iudæorum templum in Aegypto spectat, non potuit hoc illud esse, quod Onion constat fuisse nominatum: nam illud à Vespasiano demoliri iussum, auctore Iosepho [f], Annalium tomo primo dictum est: oportuit enim istud ipsum fuisse postea à Iudæis reædificatum. Quod verò in Aegypto

[f] Ioseph. de bello Iudaico li. 7. c. 30.

potiùs

potiùs quàm alibi id ſibi conceſſum Iudæi exiſtimarent, permoti erant iſtiuſmodi vaticinio Iſaiæ [a]: In die illa erit altare Domini in medio terræ Aegypti,& titulus Domini iuxta terminum eius: & erit in ſignum & in teſtimonium Domino exercituũ in terra Ægypti.] hoc, inquam, Iudæi perſuaſi ſacro oracluo, quod alibi nefas eſſe putarent, conceſſum ſibi iidem rati id facere in Ægypto, templum iterum illic (vt patet ex Procopio) erexerunt. Sed omnia neceſſe eſt cedant Chriſto,de quo Paulus Apoſtolus [b] oraculum illud prædictum affirmat: Omnia [c] ſubiecisti ſub pedibus eius.]

[a] *Iſaiæ 19.*
[b] *1 Cor. 15.*
[c] *Pſalm. 8.*

Quòd verò pertinet ad Aethiopum Regẽ,quomodo aduerſus Perſas cum Romanorum Imp. Iuſtiniano hoc tempore fœdera iunxit: attende quæ tradat Procopius valde conſentientia iis quæ ſuperioribus annis diximus contigiſſe,cùm de martyrum Arethæ & ſociorum rebus geſtis narrationem habuimus. ait igitur [d]: Sub huius belli tempus Helliſtæus Æthiopum Rex Chriſtianus,dogmatiſq. huius maximè obſeruantiſſimus,poſtquam ex Homeritis his qui in alterius littoris continente ſunt, plures eſſe Iudæos didicit, multos autem ſectam veterem colentes,quam Gentilem nunc homines vocant,cùm non ceſſarent continuò in vicinos Chriſtianos incurrere: cum claſſe aduerſus eos venit & victoria potitus Regem cum Homeritis pluribus interfecit, alio ſubrogato Chriſtiano, genere item & Homerita,cui nomen Eſimiphæo: imperatoque tributo quotannis Aethiopibus dando,domum ſe recepit.] & inferiùs: Regnantibus igitur apud Aethiopes Helliſtæo, apud Homeritas verò Heſimiphæo, Iuſtinianus Iulianum legatũ Reges ambos rogatum miſit ob communem in Chriſto fidem, vti ſibi contra Perſas eſſent auxilio.] Sed quomodo ex hac ſpe Iuſtinianus excidit,cùm multa interceſſiſſent, quibus illi impediti minimè ſtetere promiſsis,ob idque ipſe Imperator pacem cum Perſis ſtatuere coactus eſt, idem Procopius pluribus docet: Cabade enim Rege defuncto, cum eius filio regni herede Coſrhoe iuſtis legibus pacem compoſuiſſe tradit. Cuncta verò hæc vltra biennium eſſe propagata,pacemque cum Coſrhoe anno ſeptimo Iuſtiniani Imperatoris fuiſſe firmatã, idem Procopius narrat,quando & cœptum eſt moueri ab eodem Imperatore bellum Vuandalicum, de quo suo loco dicemus.

[d] *Procop. de bello Perſic. lib. 1.*

DE REGE AETHIOPVM CHRISTIANO.

Hoc anno ſub iiſdem Conſulibus Iuſtinianus Imp.eam edidit ſanctionem [e], qua hæreticorum filij Orthodoxi à parentum ſucceſſione quolibet proueniente titulo minimè repellerentur: ſed etiam addidit,vt hæretici cogerentur alere filios Orthodoxos; contrà verò filios,qui eſſent hæretici,ab huiuſmodi voluit legis auxilio omnino repelli. Cùm verò ibi Iuſtinianus inter complures ſectas hæreticorum, quorum liberi hæretici à parentum ſucceſſione repellerentur adnumeret hæreticos Samaritas: planè ad eamdem cõſtitutionem alluſiſſe viſus eſt Cyrillus in Vita Sabæ, dum hæc ait de ipſo Iuſtiniano Imperatore: De Samaritis hanc legem tulit,ne eſſent alter alterius heredes, ne per ſucceſſiones opes illorum creſcerent & amplificarentur.] hæc ibi: quæ quidem eumdem ſanctiſſimum virum Sabam curaſſe apud Imperatorem, nempe, vt eiuſmodi conſtitutio aduerſus hæreticos ſanciretur, idem auctor teſtatur.

[e] *l. 19. Cod. de hæret.*

CONSTITVTIO IMP. ADVERSVS HAERETICOS.

Quæ autem præceſſerint,vt idem Iuſtinianus Imp.vehementer commotus ſit aduerſus Samaritanos,idem Cyrillus diligenter quidem proſecutus eſt. Sed antequam iſta reddamus,ratio exigit argumenti, vt immania ſcelera ab eiſdem antea perpetrata his præmittamus;cùm,quo certo anno collocanda fuiſſent, incompertum penitus nobis eſſet. Ex Procopio itaque primùm hic deſcribamus eam quam de iiſdẽ ipſe hiſtoriam texuit: incipiens enim ab his quæ ſub Zenone atque Anaſtaſio Imperatoribus ab eis ſacrilegia ſunt perpetrata,hæc habet [f]: Tempore Zenonis Regis, Samaritani ſubitò tumultuãtes irruunt in Neapolim,& multos ex Chriſtianis Pentecoſtes ſolemnitatem in Eccleſia agentes trucidarunt; & Epiſcopum Thercbinthium nomine ſacræ menſæ aſtantem, obcuntemque ſacra,gladiis percuſſum vulnerant, diſſectis manuum digitis: atque ita myſteriis iniuriam intulerunt, quemadmodum quidem Samaritanis facere collibuit, nobis verò ſilentio præterire. Mox ſacerdos hic Byzantium profectus, & Regis conſpectui ſeſe inſinuans, ijs quæ commiſſa erant enarratis, vulnera ſua oſtendit; atque prædictionis Chriſti mentione habita, vltorem ac vindicem in omnibus ipſum Regem fore petebat. Zenon Rex conſternatus, eos, qui nefanda patrarunt, digna pœna affecit. Nihil enim moratus, Garizin montem,pulſis Samaritanis,mox Chriſtianis reſtituit; & in vertice ſtructam eccleſiam,Deique Genitrici dedicatam, ea ſolùm ratione muro vallauit, vt re vera cinxiſſe videatur,collocato inibi militum præſidio. Quam rem ægrè ferentes, vehementer excandue-

[f] *Procop. de ædific. Iuſtin. Imp. orat. 5.*

SCELERA SAMARITANORVM SVB ZENONE.

A canduerunt: ſed tamen ob metum Regis, iram ſilentio deuorabant.

Poſtremo tempore, cùm Anaſtaſius imperaret, tale quiddam contigit. Quidam ex Samaritis à muliere perſuaſi, verticẽ & præcipitiũ montis conſcendunt præter opinionem, & templum ingreſſi,illic conſtitutos cuſtodes trucidant: elataq. vehementer voce,eos qui in vrbe adhuc erant,Samaritanos vocant.hi milites formidantes,ijs qui tantum nefas auſi ſunt,nequaquam opitulari voluerunt.Non multo pòſt,is qui regionem illam gubernabat, vir diſertus Procopius nomine, ex Edeſſa vrbe, tam diri ſceleris auctores comprehenſos occidit. Nulla tamen ratio aut prouidentia munitionis tunc à Rege facta eſt: ſed nunc Iuſtinianus Rex, Samaritanis vt plurimum Chriſtianis effectis, vetuſtum in monte Garizin propugnaculum obcinctum reliquit, quemadmodum diximus.] hæc Procopius: quem miror proximam cauſam præterire, ob quam Iuſtinianus Imperator locum illum aduerſus
B impios Samaritas fortiùs communiuit.Porrò rem ipſam Cyrillus,qui his ipſis temporibus vixit, iſtis verbis proſecutus eſt [a]:

QVID SAMARITANI SVB ANASTASIO.

[a] *Vita S. Sabæ apud Sur. tom. 6 die 5. Decẽb.*

Qui in Paleſtina erat populus Samaritanorum, cùm Iulianum quemdam,qui ipſe quoque erat Samaritanus,ſibi Regem creaſſent,multam iniuriam faciebant Chriſtianis,eccleſias depopulantes & exurentes, Chriſtianos afficientes ſupplicijs innumerabilibus, & deinde etiam occidentes, & in vicos finitimos facientes incurſiones, & capſas Sanctorum rumpentes & igni mandantes: quæ quidem maximè fecerunt in locis quæ erant circa Neapolim, *nempe Samariam*, vt qui Epiſcopum quidem gladio peremerint, quoſdam autem preſbytetos comprehenderint, & primùm quidem membratim & fruſtatim eos deſecuerint,& deinde eos cùm martyrum reliquijs frixerint in ſartagine,& nulli probro & contumeliæ pepercerint in Chriſtianos.

CRVDELIA FACTA SAMARITANORVM.

C Hæc poſtquam renunciata fuerunt Imperatori, aduerſus illos magnas emittit copias: quæ cum eis manus confligentes, multos alios interimunt,& ipſum etiam Iulianum. A quibus Siluanus quoque tunc Scythopoli comprehenſus, in ignem injicitur; & ita acerbum accepit vitæ exitum vir qui multis probris & contumelijs affecerat Chriſtianos; & ideo (vt arbitror) pulchrè ad hoc à diuina reſeruatus erat iuſtitia, vt ſic lueret ſupplicium ſufficiens, & finem acciperet; quod non multis ante diebus de ipſis dictum fuerat à Saba.

Deinde quidam ex eius Comitibus nomine Arſenius, Illuſtris dignitate, ad falſa fingenda & confundendam veritatem omnium callidiſſimus: is cùm poſt tetrum Iuliani interitum veniſſet Conſtantinopolim, & acceſſiſſet ad Imperatorem, & cum ipſo & eius coniuge (neſcio vnde) magna interceſſiſſet familiaritas, multa quidem dicit, ad ma-
D gnam autem iram eos accendit aduerſus Chriſtianos qui erant in Palæſtina, dicens eos vel maximè fuiſſe auctores & cauſas ſeditionis Samaritanorum, & dignos grauiſſimo ſupplicio.

CALVMNIAE ADVERSVS PALAESTINOS.

Hæc poſtquam in Palæſtina renunciata fuiſſent Patriarchæ, eum ſtatim ſubit miſericordia eorum qui falſo accuſabantur. Et accedens ad beatum Sabam, eum vehementer rogauit, vt abiret & fungeretur legatione apud Imperatorem, & excogitatam refelleret calumniam,& Chriſtianos liberaret à tantis periculis,nihil aliud futuros, niſi diaboli linguæ trophæum & improbitatis Ille autem paruit,& nullo interiecto ſpatio,iter ſtatim arripuit. Eratque re vera præter fidem quod cernebatur; nempe hominem qui in tam imbecilla lababat ſenectute, & quem par erat in lecto ſe quieti dedere, citra moram tantum iter inire minimè cedentem, neque ſenile quippiam aut languidum remiſſumve ſuſtinentem, ſed
E perinde atque ætate adhuc vigentem,& magnam corporis imbecillitatem vincentem copia prompti & alacris animi.] erat enim Sabas hoc ipſo anno Domini quingenteſimo trigeſimo, ætatis annorum nonaginta vnius, vtpote natus ſub Conſulatu decimoſeptimo Theodoſij, anno Domini quadringenteſimo trigeſimonono,vt ex eiuſdem Cyrilli auctoris eius Vitæ apparet aſſertione.Pergit verò Cyrillus:

DE LEGATIONE S. SABAE AD IVSTINIANVM IMP.

Cùm autem iam peruenisſet ad ſuburbia Conſtantinopolis, Imperatori quidem eius ſignificatur aduentus. Et ipſe ſtatim mittit vnum ex iuuenibus Imperatorijs & quoſdam ex ſuis ſatellitibus, aduentum illius maximè honorans. Deinde eo quo par erat comitatu ſtipatus Sabas ad ipſum deducitur. Deinde Patriarcham quoque Epiphanium, & quicquid erat apud ſe clarum & illuſtre, emittit, vt ei procederet obuiam. Neque enim terrenum aut mundanum aliquem, ſed tamquam vnum ex Angelis & ciuem ſupernæ Hieruſalem ſe cenſebat accipere. Quem poſtquam adhuc procul pro-

QVANTA IMPER. S. SABAE PRAESTITERIT.

cedentem agnouit Imperator, ille quoque cernebat aliquid simile ei quod viderat Anastasius Imperator. Videbat enim quamdam coronam eius capiti impositam, eleganti quodam splendore decoratam & micantem luce omnis generis gratiarum. Visione ergo Rex obstupefactus, è cathedra surrexit, & sacrum illud caput reuerenter ac iucundè est complexus. Deinde cùm ab eo accepisset benedictionem, orauit vt sua quoque coniux esset eius particeps. A

THEODORA INTERPELLAT SABAM PRO SOBOLE.

Cùm ea autem affuisset, adorauit, & rogauit vt solueretur vitium eius matricis (erat enim petra sterilior) & vt ex se natum posset videre filium; quod quidem illa pluris faciebat, quàm ipsum Imperium. Ille autem adhuc tacens, solùm illi precabatur, vt sospes & salua esset eius potentia. Illa verò rursum instabat, petens preces liberorum procreationis. Ille autem pergebat eisdem rursus preces dicere; & apertè præseferebat, se recusare petere vt ipsa fieret mater filiorum. Vbi verò, cùm illa hoc sæpe petijsset, ipse nihilo magis annuit orationi, neque edidit preces conuenientes eius desiderio: tandem abijt Imperatrix magnâ affecta tristitia, quòd id quod volebat, non esset assecuta. B

CVR DENEGATA PROLES THEODORAE.

Deinde cùm qui in preces incidissent, & maximè quicumque solent Principum gratificari cupiditati, etiam si sint inutiles & nihil iusti habeant, eum criminarentur, quod preces recusasset dicere, & quod Imperatricem maiori molestia afficeret: ille ægrè ferens, causam apertè protulit: Sinite, dicens, ô beati. Non enim Deus sinet aliquem fructum ex ea edi, ne ipse quoque gustet Seueri dogmata, & deteriores quàm priùs sub Anastasio tumultus cõturbent Dei Ecclesiam. His planè insinuans foris. prodens quod intus Theodora occultabat in corde, nempe ipsam addictam hæresi Seuerianæ; ob idque haud concessum à Deo, vt sobolem pareret, quam eodem morbo inficeret. Ita planè se rem habuisse, euenta postea declararunt. Pergit verò Cyrillus: C

IVSTINIANVS CONTRA SAMARITAS RESCRIBIT.

Imperator autem Iustinianus in Sanctum tantam ostendit pietatem & reuerentiam, vt cùm eum conuenisset, non solùm remiserit iram, quam olim conceperat aduersus Christianos qui erant in Palæstina, sed etiam Samaritanos planè expulerit è ciuitate, & eorum synagogas deinceps prohibuerit, & de ipsis hanc legem tulerit, ne essent alter alterius heredes, ne per successiones eorum opes crescerent & amplificarentur: Quinetiam vt interficerentur quicumque eorum auctores fuissent seditionis. Quamobrem timore affectus Arsenius, qui erat ipse quoque vnus ex Samaritanis, cùm humano metu diuino quoque concurrente, supplex à Saba contendit, vt ab ipso baptismum accipiat; & tam piam impetrat petitionem. Sed hæc quidem postea.

RECVSAT OBLATAM PECVNIAM SABAS.

Imperator autem cùm talem sanxisset legem aduersus Samaritanos, & sic ea, propter quæ venerat, Sancto esset gratificatus; non hucusque sistit promptum & alacrem animum: sed se extremum damnum accipere existimabat, si non eum regalibus & splendidis afficeret beneficijs, & fidei abundantiam ostenderet sua erga eum munificentia. Cùm eo certè assiduo colloquens, & cum honorans sicut priùs Anastasius, vehementer instabat, vt aliquod pecuniæ vectigal subiectis monachis constitueret. Ille autem: Vectigalium quidem, inquit, & pecuniæ quantum satis est ad vsus necessarios ille nobis prouidebit, qui populum non obedientem copiosè aliquando aluit in deserto [a], & aquam eduxit de petra, & qui non solùm necessaria, sed etiam sæpe quæ redundant, suppeditat. Tibi autem, ô Imperator, si tantæ est curæ, vt nobis gratificeris, ad sunt aliæ quoque non paruæ & non contemnendæ occasiones, per quas poteris in nos tuam exercere liberalitatem. D

[a] *Exod. 16. 17.*

QVAE PETIERIT S. SABAS AB IMP.

Nam & Palæstini, qui malè sunt affecti à Samaritanis, & quorum magnæ quondam prædæ sunt abactæ, multa verò ædificia & diuina templa, & mancipia præterea & greges, frumentumq. & alios fructus viderunt exuri ante oculos, & nunc non habent vnde sibi victum quotidianum comparent: supplices petunt aliquam ad tempus immunitatem, vt se parum recreent atque reficiant, & rursus possint sufficere annuis soluendis muneribus. Et qui ad adorandum viuificum sepulchrum veniunt in sanctam ciuitatem, ipsi tecto opus habent, vt se parum recreent à labore itineris; & maximè si quis eorum aliquando in morbum incideris, postulant necessariam corporis curationem. Quinetiam quod à Patriarcha Elia priùs cœptum est ædificari Deiparæ Virgini templum, multis adhuc indiget, nec satis instructum est ornamentis. Et quæ meis sunt structa manibus monasteria, cùm nullum in propinquo habeant præsidium, in quod se recipiant, nullo negotio capi possunt ab inimicis, & prima incursione venire possunt in manus hostium. E

Ante

QVAE PRAETAT ET POLLICEATVR SABAS IMPERATORI.

A Ante omnia autem Arij, Nestorij, & Origenis dogmata perturbant Ecclesias, nec sinunt eas pura frui tranquillitate: & ideo à tua potentia magnum adhibendum est studium, vt omnibus viribus ea tollas de medio, & tantum malum procul expellas. Hæc si feceris, bonam spem concipio, & in Deo confido fore, vt mox dies sequatur remuneratio; Romaq. vniuersa, & Carthago, & quæcumque amiserunt qui ante te imperarunt, cernentur rursus partes tui Imperij. Et fuerunt hæ quidem piæ & in commune vtiles beati Sabæ petitiones apud Iustinianum.] & inferiùs subdit auctor: Sed cùm huc deducta sit oratio, venit mihi in mentem huius viri constantia & animi generositas, quòd nulla eum temporis necessitas coegerit ad illiberalem aspicere adulationem, aut se aliqua in re gerere similiter (quod quidem difficile obseruari potest à viris bonis, & est factu admodum difficile) sed vsus est conuenienti aduersus omnes moderatione, honestatisq. & philosophiæ magnam ducebat
B rationem. Hoc autem facilè potest ostendi.

Nam cùm in eius petitionibus occupatus esset Imperator simul cùm Triboniano Quæstore circa eam quæ vocabatur Magnaura, & in consilium eum adhibuisset: ille, *nempe Sabas*, cùm iam venisset hora tertia, relicto Imperatore, Deo seorsum reddebat preces solitas, vacans sacris diuini Dauid psalmis. Cùm Hieremias verò vnus ex discipulis ad eum accessisset, & dixisset: Quid hoc sibi vult, Pater? Cùm Imperator tantum adhibet studium, & vt tuas impleat petitiones, vehementer laborat: tu eo relicto, nunc agis alibi? Ille admodum ingenuè respondens: Non est hoc alienum, inquit, ô fili. Nam & ipse facit quod ei conuenit, & nos omnino id quod debemus.] hæc habet Cyrillus: quæ postea sequuntur, nos suo loco reddidimus. Prioribus autem idem auctor ista coniungit, tacitæ obiectioni satisfaciens, cur videlicet à magno Saba illæ potius, omissis ceteris, propositæ sunt hæreses ab
C Imperatore damnandæ: ait enim:

ARII, NESTORII, ET ORIGENIS HAERESES VIGENTES.

Operæpretium est autem quærere, cur prætermissis alijs hæresibus, Arij, Nestorij solùm meminit & Origenis. Fortasse enim quibusdam simplicioribus videbitur ceteris assentiri, quod ideo harum solùm meminisset. Quanâ ergo de causa harum meminit? Quòd aliæ quidem hæreses non valde tunc vexabant Ecclesias: secta autem Ariana cùm Gothos occupasset & Vuandalos & Gipedas, & apprehendisset totum ferè Occidentem, omnes fere ex æquo pestifero repleuit exitio. In Oriente enim vsque in præsentem annum Ariani tuto consistebant, iam cum Athalarico Italiæ Rege & Hilderico Vuandalorum in Africa Principe sancitis fœderis legibus. Nestorij verò (pergit auctor) & Origenis hæresis morbo multi monachi laborabant; & timendum erat, ne alios attraherent ad malorum societatem. Nam cùm quidam nuper conuenissent monachi Byzantium, visi sunt quidem te-

ORIGENISTAE EXPVLSI A SABA.

D nere dogmata Theodori Mopsuesteni: rursum autem Origenis dogmata defendebat Leontius, qui erat ipse quoque monachus genere Byzantinus, vnus ex ijs qui cum Nonno ingressi fuerant nouam Lauram: quos postquam cognouit magnus Sabas, à suorum statim expulit conuersatione.] Sed & nullam de Eutychianis habuit mentionem, quod ij toto Iustini Imperio grauissimè exagitati silebant. Verum ad cœptam semel narrationem rediens Cyrillus, ista subiungit:

Sed nobis (inquit) reuertendum est ad seriem narrationis. Cùm diuinus Sabas proposuisset tales apud Imperatorem petitiones: ille perinde ac iamdiu sitiens gratificari Sancto, statim scribebat, imperabat, decretum in omnem partem mittebat: omnia faciebat, ne hęc differrentur & in longum protraherentur; ne eorum quæ fiebant dilatio tam pulchrorum beneficiorum obtunderet splendorem. hæc quidem Imperator. Qui autem ei qui frigidum
E solùm aquæ calicem dedisset in nomine suo, pollicitus est se daturum centuplum [a]; non destitit remunerare & referre gratiam, neque promissum suum produxit in longum: sed vt magnus pollicitus est Sabas, simulatque Imperator per Præsides prouinciarum impleuit quæ fuerat pollicitus, & Africa vniuersa & Roma eius accesserunt Imperio: & qui erat in vtraque tyrannus, Vitiges Romæ, & Gilimer Carthagine, eos pro liberis seruos, & pro Regibus captiuos, & supplices accepit pro inimicis.] sed hæc postea, quæ & prolixiorem suis temporibus narrationem exposcunt. De executione verò decretorum Imperatoris ista idem Cyrillus subiecit:

[a] *Matt. 10.*

LARGE REPENDIT DEVS QVAE IVSTINIAN. PIE GESSIT.

IMP. IVBET AEDIFICIA INSTAVRARI.

Imperator ergo tanto studio affectus erga huius viri petitiones, per vniuersum orbem terræ mittit decretum. Et statim Episcopis Antonio Ascalonitano & Zachariæ Pellæ litteris præcipit Imperatorijs, vt visant loca Palæstinæ quæ fuerant exusta à Samaritanis, & habita ratione eorum, tributa alleuent. Visitent autem templa quoque Sanctorum; & quan-

tum ipsa damnum acceperint à scelerata & audaci manu Samaritanorum, per illorum ipsorum facultates aut publicas repararent pecunias: & in sancta ciuitate extruant nosocomium, & annuos ei dent reditus mille octingentorum & quinquaginta aureorum. Quinetiam aliam quoque domum, vt in ea habitarent qui procul illuc veniebant: & Deiparæ templum eleganter extruant & exornent: & præsidium prope Lauram muniant, vt in inimicorum insultibus esset tutum monachis refugium. Præter hæc verò nominatim quoque declaratas hæreses tollant de medio, & præclaro subijciant anathemati.] at de his hactenus auctor: quæ verò istis subijciuntur, addidisse videtur Metaphrastes, vbi ait: A

NOVA ECCLESIA. De his ferè omnibus Procopius Cæsariensis quinto libro de Iustiniani ædificijs hæc sigillatim refert: ipsumq. constructum Deiparæ templum accuratè exponens, eiusq. pulchritudinem & magnitudinem nulli dicens esse similem, & id Nouam vocari ecclesiam, cum Cyrillo conueniens qui diuini Sabæ vitam conscripsit ab initio.] Vides scholiasten absque controuersia astipulari, vitam S. Sabæ à Cyrillo fuisse conscriptam. Pergit verò idem Metaphrastes: Præterea autem de duabus quoque ædibus constructis illi suffragatur, quarum vna quidem est ad excipiendos hospites, altera verò ad recreandos eos qui morbo affliguntur. Quinetiam illic constitutos multos pecuniæ reditus, & templorum renouationes quæ exusta fuerant à Samaritanis, & propter inimicorum incursiones extructum præsidium eicongruenter persequitur.] hæc ipse: sed nos de his singulis paulo inferiùs (vt dignitas postulat argumenti) ex eodem Procopio dicturi sumus. At rursum Cyrillus de eadem Sabæ legatione ista subiungit ad finem: B

2. SABAS PROMVLGAT DECRETA IMP. Cùm has ergo constitutiones diuinus Sabas ab Imperatore accepisset, & recessisset Constantinopoli, venit Hierosolymam. Cùm autem illuc veniisset, & magistratibus tradidisset litteras quas habebat Imperatorias, illinc venit Scythopolim, vbique prædicans decreta Imperatoris, docens ciuitates, componensq. & instruens ad fidem Orthodoxam: deinde eos quoque, qui grauia illa passi fuerant à Samaritanis, & alijs modis recreans, & tributorum immunitate consolans.] hactenus Cyrillus. His autem de nobili legatione sanctissimi viri cælo terræq. venerandi recensitis, siste, quæso, paululum gradum, lector, & contemplare proponenda tibi ob oculos templa atq; alia sumptuosa ædificia, que ex petitione eiusdem Sabæ Hierosolymis & in reliquis locis Palæstinæ Iustinianus Imperator erexit: erit vt ex eis magnam cum admiratione capias animi voluptatem. In primis igitur mirificum illud templum Deiparæ nomine erectum describitur à Procopio, ita tamen, vt multa ab eo desiderari posse videantur, vtpote (quæ in architectura primum locum obtinere videantur) rerum omnium numerus & mensura: vt hac ex parte minimè expleſſe sentias numeros accurati historici; cum alioqui & interpretis vitio, ea quæ ab eo describuntur, reddatur haud adeo in omnibus perspicua. Sed accipe qualiacumque sint, quæ tamen in multis admirationem tibi pariant. ait ergo [a]: C D

[a] Procop. de ædificijs Iustinian. Imp. orat. 5. DE TEMPLO DEI GENITRICIS HIEROSOLYM. ERECTO. Hierosolymis templum Dei genitrici Iustinianus Imperator locauit, cui nullum planè aliud æquiparari potest: Nouam ecclesiam incolæ vocant: quod quale sit, ipse declarabo, tantum præfatus, quòd hæc scilicet vrbs ferme tota collibus abundet, collibus inquam non glebaceis, sed asperis, duris, ac præcipitibus, per quos biuiæ & semitæ ad graduum similitudinē ex arduo in decliue protenduntur. Cetera igitur vrbis ædificia vniuersa in vno loco constructa sunt, in colle videlicet, aut in plano secundùm terræ aperturam. Solum templū hac ratione non exurgit: mandauit enim Iustinianus Rex illud fieri in radice collium; præter cetera quoque declarans, quantam fore oporteret templi latitudinem & longitudinem. Non sufficiebat collis Regis mandato & operis inchoandi necessitati: nempe ad Meridiem & Solem orientem, vbi sacerdotes sacra obire conuenit, quarta pars templi defectura videbatur. Quapropter ij quibus opus commissum erat, istæc excogitauerūt. Super fundamenta in extremas partes subiectæ terræ deiecta, structuram erexerunt in altitudinem scopuli assurgentem: deinde in summo vertice murorū testudinibus collocatis, ædificium applicant alij terræ pauimento. Hac ratione templum hinc in solida petra firmatur, inde in sublime erectum est, dum Regis potentia colli aliam molem artificio imposuit. E

*Desunt aliqua in exemplari. Huius autem structuræ saxa hæc quidem * . . . illa verò magnitudine qualia nouimus. Etenim huius operis artifices cum natura loci certantes, & molem altitudine scopulum æquantem ex aduerso statuentes, omnibus quibus vti consueuerant destituti, in admiranda & prorsus ignota studia & molimina se conuerterunt. Nam vasta & ingentia

tia saxa ex montibus, qui in longum ante vrbem assurgunt, execta & scitè expolita hoc modo huc euexerunt: saxis magnitudine æquales affixerunt currus, & singulis curribus singula imposita saxa electissimi boues quadraginta à Rege substituti portauerunt. Sed cùm per vias quæ in vrbem ducunt, currus perferri nequirent; exectos plerosque montes perducendis curribus aptarunt; & sic templum oblongum extruxerunt, quemadmodum Rex voluit: cui quoque latitudinem adhibuerunt secundùm mensuræ rationem. Templo autem tectum imponere minimè poterant: proinde nemora & loca siluosa perambulantes, sicubi audissent locum sublimibus arboribus consitum, inuenerunt siluam quamdam cedris abundantem, cedris scilicet in tantam altitudinem subleuatis, quantam finiri possibile est. Ex his tum tectum templo indiderunt secundùm mensuræ rationem subuecta altitudine. Hæc igitur potestate humana & arte Rex Iustinianus effecit. Crescit autem religionis spes, quæ & Regi honorem rependit, & hoc studium adiuuit & promouit. A B

NOVA LAPIDICINA ADINVENTA. Templo vndique opus erat columnis, quarum & forma templi elegantiæ responderet, & ea magnitudo foret, quæ molem impositam sibi sustineret. Regio autem in medio terræ sita longè à mare aberat, vndique præruptis quibusdam montibus vallata, quemadmodum dictum est. Addubitabant ergo opifices, quà scilicet aliunde possent columnæ inferri. Quod cùm Rex propter operis difficultatem molestè ferret: Deus in proximis montibus lapidis naturam indicauit huic operi satis congruam, qui planè lapis aut priùs existens hîc delituit, aut nunc primùm conditus est. Vtrique probabilis ratio adest, quæ causam in Deum referebat. Nos humana potestate omnia metientes, multa arbitramur impossibilia: Deo nihil omnium neque anceps, neque impossibile. Hinc igitur ingentium columnarum & ignis flammam quodam colore imitantium magna copia vndique suffulciunt templum partim supernè, partim infernè: ad porticus quoque totum ferè templum obeuntes, præter quàm ad latus auroræ obuersum. C

In primis autem excellentes duæ columnæ stant ante fores templi nullis fortasse columnis totius Orbis secundæ. Deinde altera quædam porticus excurrit, à ferula (vt opinor) nomen habens, quòd scilicet in latum non protendatur: post hanc atrium similibus columnis in quadrangulo exurgens. Atrij fores adeò magnificæ sunt & decentes, vt ijs qui extrà vagantur & deambulant, palàm significent quale spectaculum sint adituri. Vestibula inde admirationis plena, nempe veluti fornix quidam duabus columnis euectus immensam atque inexplanabilem altitudinem procul accedenti ostentans, & duo semicycla aduersas inter se facies habentia.] & paulo pòst: Hoc templum Dei genitrici consecratum Iustinianus Rex magnarum pecuniarum reditu honorauit.] hactenus de templo illo mirifico Procopius, in multis absque dubio lectorem minimè exatiatum relinquens. His autem de templo Mariæ Deiparæ enarratis, ad alia ibidem erecta tunc ab eodem Imperatore pia ædificia orationem conuertit, aitque: D

ALIA AEDIFICIA IVSTINIANI HIEROSOLYMIS ET IN ALIIS LOCIS ERECTA. In via, qua ad templum itur, stant hospitia vtrinque duo: vno hospites peregrini suscipiuntur, altero requiescunt & refocillantur pauperes ægroti.] & ad finem orationis ista subijcit: Iberorum templum ædificauit Hierosolymis, & Lazorum in Hierosolymorum eremo *, sanctæ Mariæ in monte Oliuarum, Fontis sancti Elisæi Hierosolymorum: item Siletheon Abbatis Romani in Bethlehem: similiter & Ioānis Abbatis in Bethlehem muros instaurauit.] subdit & de puteis & alijs ædificijs extructis. Addit præterea de templo Christianorum, quod erat in monte Garizin, ne rursum pateretur à Samaritanis incendium, illud ipsum duplici munitione vallatum inexpugnabile reliquisse: insuper & septem ecclesias Christianorum à Samaritanis exustas, eiusdem Imperatoris iussu restitutas esse. Ipsum item renouasse templum S. Thalalæi, S. Georgij, & Pantaleemonis martyrum in eremo Iordanis; ædificasseq. etiam hospitium, necnon templum Dei genitricis in Hierico. Insuper in Sina monte, in quo degebant monachi vita sanctissimi, ad radicem eius erexisse nobilem ecclesiam itidem Deiparæ Mariæ nomine nuncupatam. Nam (inquit) in vertice Sina homo pernoctare non potest propter assiduos strepitus & fragores, aliaq. terriculamenta quædam diuiniora, quæ nocturnis horis illic exaudiuntur humanam mentem & sensum percellentia.] Hæc & alia religionis Christianæ egregia monumenta in Palæstina & adiacentibus locis Iustinianus erexit, quorum fuit illi (vt vidimus) auctor magnus Sabas, ad promerendam victoriam, de qua vaticinatus fuerat, aduersus Gothos Italiam & Vuandalos Africam occupantes: vt præclaro hæc docu- E *agro

mento esse possint Principibus Christianis, quibus operibus præparent sibi viam ad hostes numquam hactenus debellatos & inuictos penitus superandos. A

QVID RVRSVM IN SAMARITANOS

At non hic finis pugnæ Imperatoris aduersus improbos Samaritanos, quos aliis opus fuit legibus perurgeri, pœnisque percelli, vt apparet ex aliis legibus eiusdem Imperatoris aduersus eos diuersis temporibus datis, vt cùm ad Ioannem Præf. Præt. [a] rescripsit post Belisarij Consulatum, cùm eos coegit curialia subire onera, sed curialibus priuilegiis non potiri. Rursum verò longè post hæc tempora, nempe eiusdem Imperatoris anno vigesimoquinto, sub Consulatu Basilij ad Areobindum Præfectum Prætorio aliam de iisdem edidit sanctionem. Cùm enim fatigati assiduis afflictionibus nullam emergendi esse sibi viderent facultatem Samaritani, illud iniere consilium, vt foris ostenderent sese Christianam religionem amplecti velle: adeuntesque Cæsariensem Episcopum, ab eo petiere, vt pro ipsis apud Iustinianū Imp. intercederet: quod ille quidem eis credēs nauiter præstitit. B

[a] Nouel. 45.

Lætus itaque ad nuncium Imperator, eosdem vt filios amplecti atq; fouere minimè prætermisit, atque pro ipsis nouam edidit sanctionē [b], quam hic tibi inspiciendā proponimus:

[b] Nouel. 129.

IVSTINIAN. BENIGNE EGIT CVM SAMARIT.

Nullum ita magnum subiectorum nostrorum delictum est, quod non nostra clementia medeatur. Licet enim eorum facta odio habentes, ad vindictam pro eis insurgamus: tamen tempus meditantes *, & commonentes modis competentibus delinquentes, rursus ad nostram clementiam remeamus, iustitiam iracundiæ benignitatis reconciliantes rationibus: quale quiddam & præsens nostra celebrat lex. Samaritas enim pridem atroces & elatos contra Christianos & in omnibus * veluti nouissimam superbiam excedentes plurimis quidem pœnis affliximus, vna verò maximè, quòd neque testamenta ipsi possunt conscribere, neque hi defuncti absque testamento, cognatis qui ab intestato vocantur, hereditatem transmittere, nisi ad hereditatem ex vtraque causa vocatos rectæ Christianorum C fidei esse contingeret. Interdiximus autem eis & legata dare, & donationes scribere, aut aliquas omnino alienationes in suis ponere rebus, nisi forsan Orthodoxa fide percipiens persona esset. Licet autem lege generali hæc comprehēdentes tunc meminerimus; tamen non eamdem in operibus, quam in litteris subtilitatem reseruauimus. Nam neque nostrum fiscum, nec aliquam publici partem ex his quicquam accipere passi sumus, licet hoc expressim lex daret.

* medentes

* omnium

Nunc itaque ad moderationem reductos videntes eos, & nobis ipsis indignum esse putantes in iisdem permanere terminis, cōtra eos qui non similia prioribus languent præstantes, maximè omnium Sergij sanctissimi Cæsariensium metropolis Episcopi iustis petitionibus, quas pro eis facit, testimonium quidem perhibentis meliores eos factos, quietem verò eorum futuro tempore promittentis: ad præsentem sacram nostram venimus legem, D per quam sancimus, licentiam esse Samaritis iam scribere testamenta, & suas proprias dispensare substantias, sicut & aliæ præbent leges, & per præsentem nos decernimus, & sine testamentis morientes: ab intestato vocatos secundùm imitationem aliorum hominum hæredes habere eos præter ea quæ per præsentem nostram transponimus legem. Sed & donationes eis permittimus scribere, & legata dare & accipere, & huiusmodi contractus facere cum omni licentia. Qui enim testari dedimus eis & omnem dispensare substantiam, quomodo de particulari dispensatione negabimus?

Sed tamen non eumdem reddimus ordinem & Christianis successoribus & Samaritis. Iterum verò & meritò meliora sectantibus priuilegium præstamus. Vnde si quis eorum sine testamentis moriatur, & filios ad Deum discretos reliquerit: soli vocabuntur ad huiusmodi hereditatem, qui rectam Christianorum allegant fidem, aliis exclusis quicumque E ipso detinentur quo defunctus errore. Hæc autem dicimus non super filiis solis, sed etiam aliis cognatis, ex quacumque sint linea, &c.] hæc & alia de his Imperator. Porrò conuersionem ab ipsis non ex animo factam, sed simulatè, vt parentum hereditatum participes esse possent, Iustinus Iunior Imperator in alia aduersus eos Nouella [c] constitutione edita testatur, quàm nos suo loco reddemus. Haud enim minis, neque beneficiis Imperatorum valuerunt ad fidem conuerti. Ad tempora namque sancti Gregorij eiusmodi genus hominum vixisse, scripta ab eo epistola ad Ioannem Syracusanum Episcopum fidem facit [d], qua expostulat de Samaritano quodam vendicante sibi mancipium Christianum contra legis præcepta: extat enim eiusdem Iustiniani Imperatoris constitutio [e] id ne fieret omnino vetans. At de Samaritanis hactenus.

[c] Nouel. 144. SAMARITANI ADHVC TEMPORE GREGORII PAPAE.

[d] Greg. lib. 7. epist. 22.

[e] Nouel. 45. in fin.

Ex iis quæ dicta sunt, satis apertè pluribus declaratum exemplis vidisti, quis temporibus istis

istis vigeret Sanctorum cultus in erigēdis ijsdem vbique templis, eisdemq. reditibus locupletandis: quod quidem pium Imperatoris studium subditi quoque sunt imitati; cùm vix reperiri quis esset, qui, nisi erigendi ecclesiam facultas sibi esset, saltem ex suis bonis aliquid decedēs non legaret ecclesijs, vel etiam ex asse institueret illas heredes. Hinc accidit, vt hoc eodem anno, ijsdemq. Consulibus Lampadio & Oreste, idem Iustinianus Imp. decimotertio Kal. Nouembris sanctionem promulgarit, qua declarauit, vt si quis in testamēto suo Christum ex asse, vel semisse, aut aliter heredem instituisset, ecclesiæ illius loci caperent hereditatem, ita tamen vt ad pauperum alimoniam conferrent. Itemq. definiuit, si quis aliquem Archangelorum vel martyrum reliquisset heredem, quid agendum in ambiguis esset: consueuisse enim eiusmodi fieri institutiones, idem Imperator affirmat. habes constitutionem hanc in libro prætermissorum primæ classis post Codicem Iustinianeum [a]. At de Iustiniani hoc anno editis constitutionibus satis. Res iam petamus Occidentales. A B

CVLTVS FIDELIVM ERGA ECCLESIAS.

[a] Collegit Contius c. 16. post Codic. lib. pag. 8

Præclara facta Francorum multa nobis suppetunt, quibus locupletemus Annales. Hoc tempore Theodoricus Rex Francorum expeditionem parauit aduersus Gothos agentes in Gallijs; Sigibertiq. assertione expressum habetur, hoc anno Francos vendicasse sibi quæ in Gallia Gothi sub Theodorico Italiæ Rege occupauerant: testatur enim id ipse his verbis: Franci extorquent de manu Athalarici, quicquid Galliarum auus eius Theodoricus Rex Italiæ tenuerat.] Sed an vera sint, exactius est explorandum.

Nihil enim concessum fuisse Francis aduersus Gothos certantibus, defendente Liberio Patricio illic Præfecto Prætorio res Gothorum, epistolæ Cassiodori significant, quas scripsit, cùm ab Athalarico collatum post tres annos gessit Romæ munus præfecturæ Prætorianæ; in quod tempus perseuerarat in Galliæ eius prouinciæ administratione idem Liberius Patricius, quem redeuntem Romam Athalarici mater, gratitudinis ergò, noua addita C dignitate exornauit; vt Cassiodorus, dum laudes feminæ prosequitur, his narrat verbis [b]: Respicite namque Patricium Liberium Præfectum etiam Galliarum, exercitualem virum, communione gratissimum, meritis clarum, forma conspicuum, sed vulneribus pulchriorem, laborum suorum munera consecutum, vt nec præfecturam quam bene gessit amitteret, & eximium virum honor geminatus ornaret: confessus meritum, cui solus non sufficit ad præmium: accepit enim & præsentaneam dignitatem, ne de Republica benemeritus, diu absens putaretur ingratus.] hæc Cassiodorus Indictione duodecima, quando (vt dictum est) Prætoriam præfecturam est consecutus anno Domini quingentesimo trigesimoquarto: post quod tempus Amalasuntha ipsa desijt, & Athalaricus de medio sublatus est. Quo pariter anno scribens ad Senatum eamdem de sua præfectura epistolam Cassiodorus D Theodoricum Francorum Regem inuadere res Gothorum paratum, morbo iam vita functum tradit his verbis [c]:

FRANCI LABORANT EXPELLERE GOTHOS A GALLIIS.

[b] Cassiod. lib. 11. epist. 1.

[c] Cassiod. ead. epist. 1. lib. 11. DE OBITV THEODORICI REGIS FRANCORVM.

Franci enim tot barbarorum victorijs præpotentes, quàm ingenti expeditione turbati sunt? lacessiti metuerunt cum nostris inire certamen, qui præcipitatis saltibus prœlia semper gentibus intulerunt. Sed quamuis superba natio declinauerit conflictum, vitare tamen proprij Regis nequiuit interitum. Nam Theodoricus ille diu potenti nomine gloriatus, in triumphum Principum nostrorum languoris potiùs pugna superatus occubuit, ordinatione credo diuina, ne nos aut affinium bella polluerent, aut iustè productus exercitus vindictam aliquam non haberet.] hæc cùm scribat Cassiodorus (vt diximus) anno Domini quingentesimo trigesimoquarto, iam planè docet ante illud tempus Theodorici obitum contigisse. Ex quibus eumdem redarguas Sigibertum, qui eius obitum refert anno E Domini quingentesimo trigesimoseptimo: & eos pariter errare conuincas, qui eumdem Theodoricum annos vigintiduos vel tres regnasse tradunt [d], quem his temporibus Athalarici Regis Italiæ morbo defunctum liquet. In primis verò mendacij redarguas Sigibertum, dum ait, Theodoricum Regem Francorum ditione Gothorum in Gallijs esse potitum: nō enim hoc tempore id accidit, neque ea præuia occasione, sed à Theodato Gothorum Rege id factum testatur Procopius; cùm videlicet, vt Francos contra Græcos incitaret, quæ in Gallijs possidebat, Francis cessit: cùm alioqui & Vuisigothi, qui in Hispania regnabant sub Amalarico Rege, aliam partem prouinciæ possiderent in Gallia Narbonensi. Omnia ista Procopius [e].

[d] Greg. Turon. de gest. Franc. lib. 3. c. 23.

[e] Procop. de bel. Goth. lib. 1.

At quod accidit, cùm Theodoricus in eiusmodi militaribus expeditionibus esset, & res Gothorum in Gallia pertentaret, memoria quidem dignum (quod & in vniuersa Gallia vulgatum fuisse tradit Gregorius Turonensis [f]) nos hic describendum putamus: pertinet enim

[f] Greg. Miracu. lib. 2. c. 13.

enim ad eiusdem Regis virtutem in sacrilegos vlciscentis, & ad Dei gloriam ex miraculis A
sanctissimi martyris Iuliani. nam ait: Et quia nullum latere credo aliquid de hostilitate Theodorici Regis, ac infirmitatibus Sigiualdi, quæ ei in Aruerno posito contigerunt: propter virtutem tamen beati martyris Iuliani id diligentiùs exponendum, quò facilius fides dictis adhibeatur.

INVASORES RERVM ECCLESIAE MALE PEREVNT.

Igitur cùm ob direptionem Aruernorum (*quam ciuitatem iam diu antè cessisse Gothis, superiori tomo dictum est*) Rex antedictus Theodoricus festinaret, & ingrediēs terminum vastationi cuncta subigeret: pars aliqua exercitus separata ad Briuatensem vicum infesta prorupit, fama vulgante, quòd in basilica essent incolæ cum multis thesauris adunati. Cumq. peruenissent ad locum, inueniunt multitudinem promiscui sexus, obseratis ostijs, in templo ipso cum proprijs facultatibus residere. Cumq. intrare non possent: vnus effractam ceu fur in altari sancto fenestram vitream ingreditur: quia qui nō intrat per ianuam, B
hic latro est. Dehinc reseratis ædis illius valuis, exercitum intromittit. At illi direpta cuncta pauperum supellectilia cum ministris ipsius basilicæ, reliquumq. populum, qui intra erat, eductum, foris diuiserunt haud procul à vico. Quæ cùm ad Regem delata fuissent, comprehensos ex his aliquos diuersis mortibus condemnauit. Fugiens verò ille, qui irrupta æde, caput fuit huius sceleris, igne de cælo dilapso consumptus interijt. Super quem cùm multi acceruum lapidum congregassent, à tonitruis & coruscationibus detectus, terrena caruit sepultura. Qui verò de consentaneis latentes Regem in patriam sunt regressi, correpti à dæmone, diuersis exitijs hanc vitam crudeliter finierunt. Hæc audiens Rex, omnia quę exinde sunt sublata reddidit: præceperat enim, ne à septimo à basilica milliario cui vim quis inferret.] hæc Gregorius, qui de eisdem agit [a] in historia rerum Francorum; & C
narratis hæc subdit [b]:

[a] Greg. de rebus gest. Franc. lib. 3. c. 12.
[b] Greg. Mirac. lib 2. c. 14.

OCCVPATOR VILLAE ECCLESIAE IN DISCRIMEN ADDVCITVR

Tunc Sigiualdus cum Rege præpotens cum omni familia sua in Aruernam regionem ex Regis iussu migrauit: vbi dum multorum res iniustè competeret, villam quamdā, quam gloriosæ memoriæ Tetradius Episcopus Bituricensis basilicæ sancti Iuliani reliquerat, sub specie obumbratæ commutationis auidus persuasit: sed mense tertio postquam ingressus est, correptus est febre, & sine sensu effectus declinauit caput in lectulum. Cuius vxor dum de hoc exitu mæsta penderet, à quodam sacerdote commonita est, vt cum si videre vellet incolumem, auferret è villa. At illa hæc audiens, præparatis carrucis, compositoq. plaustro quo eum ueheret, mox vt prædium sunt egressi, protinus diuina sunt pariter gratia munerati: nam iste sospitate, illa meruit ex huius incolumitate lætitiam. Ferunt etiam in oratorio prædij illius S. Iulianum martyrem cum Tetradio Episcopo colloquentem cuidam religioso reuelatum fuisse, promittentem se Episcopo, villam quam pro animæ suæ remedio sibi reliquerat, recepturum.] Sed quòd Theodoricum his temporibus Athalarici defunctum diximus: quæ obitum eius subsecuta sint, videamus. D

THEODOBERTVS REX PATRI SVCCEDIT.

Huic autem ex hac vita sublato eius filius Theodobertus successit, de quo hæc idem Gregorius in Nicetio [c]: Cùm, Theodorico decedente, Theodobertus filius eius regnum ambisset, ac multa iniquè exerceret, & ab eodem plerumque corriperetur *S. Nicetio Episcopo Treuerensi*, quod vel ipse perpetraret, vel perpetrātes non argueret: aduenit dies Dominicus, & ecce Rex cum his qui ab hoc sacerdote communioni abesse iussi fuerant, ecclesiam est ingressus. Lectis igitur lectionibus, quas canon sanxit antiquus, oblatis muneribus super altare Dei, ait sacerdos: Non hic hodie Missarum solemnia consummabuntur; nisi communione priuati, priùs abscedant. Hæc Rege renitente, subitò exclamat vnus de populo arreptus à dæmone puer iuuenis, cœpitq. valida inter supplicia torturæ suæ & Sancti E
virtutes & Regis crimina confiteri: dicebatq. Episcopum castum, Regem adulterum, hunc timore Christi humilem, illum gloria regni superbum, illum sacerdotio impollutum à Deo in posterum præferendum, hunc ab auctore sceleris sui velociter elidendum

[c] Greg. in Vita S. Nicetij Episc. Treuer.

PARET TANDEM REX SACERDOTI

Cumq. Rex timore concussus peteret, vt hic energumenus ab ecclesia ejiceretur, dixit Episcopus: Priùs illi qui secuti sunt, id est, incesti, homicidæ, adulteri ab hac ecclesia extrudantur, & hunc Deus silere iubebit. Et Rex statim iussit omnes hos qui sacerdotis sententia damnati fuerant, egredi ab ecclesia. Quibus expulsis, iussit sacerdos dæmoniacum foras extrahi: sed cùm, apprehensa columna, euelli à decem viris non posset, Sanctus Dei subvestimento suo, propter iactantiam euitandam scilicet, faciens crucem contra dæmonem, relaxari præcepit. Qui protinus corruens cum his qui eum trahere nitebantur, post paululum sanus erectus est. Deinde post acta solemnia requisitus, numquam reperiri potuit,

A tuit, nec vllus sciuit vnde venerit, vel quò abierit: conijciebatur tamen à plurimis, eum à Deo missum, qui Regis, sacerdotisq. opera non taceret. Vnde factum, vt sacerdote orante, Rex mitior fieret.] hæc Gregorius: quæ autem subdit de excommunicato Clothario Rege, suo loco inferiùs dicturi sumus.

Quod verò ad eumdem Theodobertum pertinet: censura Nicetij correctum & emendatum, meliori frugi redditum, idem Gregorius alibi ita testatur [a]: Ille in regno firmus magnum se omni bonitate præcipuum reddidit: erat enim regnum cum iustitia gerens, sacerdotes venerans, ecclesias munerans, pauperes eleuans, & multis multa beneficia pia ac dulcissima accommodans volūtate: omne tributum, quod in fisco suo ab ecclesijs in Aruerno sitis debebatur, clementer indulsit.] hæc ibi. Laudatur ab eodem [b] Theodobertus, quod piè religioseq. inuiseret loca Sanctorum: cùm recitat quid mirè acciderit de eo qui à
B Rege compulsus est iurare supra tumulum sancti Maximi Episcopi Treuerensis. Commendatur præterea ab eodem auctore [c] clementia ipsius Theodoberti erga sanctum Agericum Virdunensem Episcopum dirè vexatum à Theodorico eius parente.

[a] Gregor. de gestis Fran. li 3 c. 25 THEODOBERTVS REX MELIOR REDDITVS.
[b] Greg. de Glor. confess. c. 93.
[c] Greg. de gest. Fran. lib. 3. c. 34.

Accidit insuper, vt defuncto patre, cùm hoc tempore in eius regnum successisset, legationem miserit ad Iustinianum Imperatorem. functus est eo munere Munzolus vir illustris; qui cùm Patras in Achaiam aduectus esset, vsque ad interitum morbo calculi laborans, quomodo ope sancti Andreæ Apostoli curatus sit, idem Gregorius [d] alibi narrat: idemq. [e] tradit patrem suum Aruernensem ciuem obsidem aliquando cum alijs datum eidem Regi Theodoberto, quando virtutem reliquiarum Sanctorum contigit experiri. Sed de Theodoberto satis.

[d] Greg. de Glor. mart. lib. 1. c. 31.
[e] Eod. lib. c. 84.

C IESV CHRISTI ANNVS 531. BONIFACII PAP. ANNVS 2. IVSTINIANI IMP. 5. ATHALARICI REG. 6.

ROMANA SYNODVS SVB BONIFACIO.

ANnus Redemptoris quingentesimus trigesimusprimus vacuus Consulibus ordinarijs, post Consulatum præcedentium Consulum Lampadij atque Orestis inscribitur: quo Romæ à Bonifacio Papa Synodus collecta est, de qua hæc breuiter Anastasius: Hic congregauit Synodum in basilica beati Petri Apostoli, & fecit constitutum, vt sibi successorem ordinaret; quo constituto cum chirographis sacerdotum & iureiurando ante Confessionem beati Petri Apostoli diaconum Vigilium constituit] successorē videlicet. Quod enim (vt superiùs fusiùs dictum est) Gothorum Reges Italiæ dominantes impiè sibi vendi-
D cassent Romani Pontificis electionem: vt eiusmodi præsumptam & vi vsurpatam licentiam ex Gothorum manibus Romana Ecclesia extorqueret, hoc prætextu visus est Bonifacius nouam hanc & à prædecessoribus hactenus intentatam viam aggredi; nempe vt successorem deligens Pontifex, nullum relinqueret locum vacantis sedis: quod quidem licet speciem iustitiæ aliquam præseferret, postea tamen ab omnibus est improbatum atque rescissum. Nam subdit de his idem Anastasius:

Eodem tempore facta iterum Synodo, hoc cassauerunt *sacerdotes omnes propter reuerentiam sanctæ sedis, & quia contra canones hoc fuerat factum, & quia culpa eum respiciebat, vt successorem sibi constitueret: ipse Bonifacius Papa reum se confessus est maiestatis, quòd diaconum Vigilium sui subscriptione chirographi ante Confessionem beati Petri successorem constituisset: & ipsum constitutum in præsentia omnium sacerdotum
E & cleri & Senatus incendio consumpsit.] hactenus de his Anastasius. Maiestatis verò ea ex parte crimen videri poterat Gothis Bonifacius incurrisse; quòd contra Regis voluntatem, ad quem electionem Romani Pontificis spectare Theodoricus statuerat, à Bonifacio fuisset institutus successor. Sed nec placuerunt ista clero, neque Romano populo.

*censuerūt

QVID IN VIGILIVM OBIECTVM.

Certum quidem est eiusmodi conatum probro esse datum ambobus, in primis verò ipsi Vigilio, quòd id curasset. Scimus enim Siluerium Papam in decreto anathematis in Vigilium hæc ita exprobrasse [f]: Quia contra iura canonica temporibus sanctæ memoriæ Bonifacij Papæ, ipso viuente, designari conabaris, nisi tibi amplissimi Senatus obuiasset iustitia: tunc prouidentia pastorali ac Pontificali auctoritate tua execranda iam debuerant auspicia detruncari. Sed dum prauum vulnus in te neglectum est, insanabile accreuit apostema, &c.] hæc in Vigilium delectum à Bonifacio successorem Siluerius. Porrò rerum gestarum Bonifacij Papæ non tantum hæc de eligendo successore, ipso viuente, &

[f] Epist. Siluer. ad Vigilium. tom. 2. Concil.

te,& ab ipso deleta fuere; sed & ea etiam postea, quæ ab ipso post mortem Dioscori, eum damnando, anathematiq. subijciendo,gesta fuerunt. In ipsum enim Bonifacium ista peracta ab Agapeto Pontifice, testatur Anastasius Bibliothecarius[a]: Hic, *Agapetus videlicet*, in ortu Episcopatus sui libellos anathematis, quos inuidiæ dolo extorserat Bonifacius presbyteris & Episcopis contra canones & contra Dioscorum,in medio ecclesiæ, congregatis omnibus, incendio consumpsit, & absoluit totam Ecclesiam ab inuidia perfidorum.] hæc ibi.

[a] *Anast. in Agapeto.*

ADVERSVS BONIFACII DECRETVM QVID AGAPETVS.

Sic igitur vides,non solùm quæ per Bonifacium acta sunt in decernendo successore, ab ipso pri.. ùm,deinde à successoribus esse damnata, sed etiam quòd in Dioscorum veluti simoniacum idem damnando eumdem post mortem egisset. Ob causam quidem pecuniariam damnatum Dioscorum à Bonifacio,ex Iustiniano diximus;cuius in epistola inscripta ad Ioannem Papam, sed ad Vigilium data, hæc sunt verba: Super hæc autem omnia quis ignorat ea quæ nostris temporibus in Ecclesia antiquioris Romæ contra Dioscorum acta sunt? qui cùm nihil in fidem peccasset,tamen solùm propter Ecclesiasticum ordinem, post mortem ab eadem Ecclesia Romana anathematizatus est. Si igitur nihil in fidem peccantes Episcopi, propter solum Ecclesiasticum ordinem & propter causam pecuniariam anathemati & post mortem subijciuntur : quanto magis Theodorum, &c.] hæc quo ad causam Dioscori,quem Agaperus iniusta sententia condemnatum absoluit.

NIMIS ABSVRDVM VT ROM. PONT. SIBI DELIGAT SVCCESSOREM.

Quod verò spectat ad successoris electionem : intelligis, puto, lector, ex his quæ dicta sunt,quantum exhorruerint Romani omnes,in primis verò ijdem ipsi Romani Pontifices, vt aliquis sibi viuens quouis digno prætextu Pontifex deligat successorem;cùm eadem ipsa qui ea statuit Bonifacius fuerit compulsus rescindere in posteriori Synodo,quæ in priori, suadente iusta sibi visa ratione, facere decreuisset. At licet eadē cassata ab ipso auctore penitus & reddita prorsus nulla fuissent,in ipsa tamen perperam gesta Siluerius & successores Romani Pontifices declamarunt.

BONIFACII PAPAE OBITVS.

Verùm etsi videri potuissent istæc de eligendo successore commissa à Bonifacio, ab eodem expiata;tamen cirò Deus,ad aliorum exemplū, eum ex hac vita subtraxit. Hoc namque anno die decimaseptima mensis Octobris post dictum Consulatum Lampadij ipsum ex hac vita migrasse. Bibliothecarius habet;quod & (vt dicemus) alia vetera monumenta testantur, quibus innotescit, hoc eodem anno post Consulatum Lampadij & Orestis iam eius successorem sedere cœpisse Ioannem cognomento Mercurium. Sic igitur dicta die mortuus est Bonifacius,cùm sedisset annum vnum & dies duos;licet Bibliothecarius annos duos eius sedi tribuat & dies viginti sex : verùm cùm ipsum hoc anno post Consulatum Lampadij defunctum dicat atque sepultum decimaseptima mensis Octobris, nonnisi annum vnum & dies duos vixisse Pontificem oportuit, cùm creatus habeatur anno superiori decimaquinta die Octobris.

Antequam verò de eius vacatione sedis & electione successoris agamus: quæ de reliquis rebus gestis Bonifacij ex antiquioribus memorijs Ado descripsit,hìc referamus:Non multo pòst (inquit) *ab apparitione videlicet facta sancti Michaelis in monte Gargano sub Gelasio Papa*, venerabilis etiam Bonifacius Pontifex ecclesiam sancti Michaelis Archangeli nomine constructam dicauit in summitate Circi, criptatim miro opere altissimè porrectam : vnde & idem locus in summitate sua continens ecclesiam , Inter nubes situs vocatus.]hæc Ado:qui cùm ea Bonifacio ipsi tribuat, qui primus post Gelasium vixit, nihil est vt alicui alij ex Romanis Pontificibus eius nominis tribui possint, nisi huic secundo eius nominis Bonifacio.Quod autem ad ipsum locum pertinet,super quem erectam fuisse ecclesiam sancti Michaelis affirmat : nullum alium nisi scrupolum locum illum , super quem olim Hadriani moles erecta est trans Tiberim apud Circum Domitiæ , fuisse , diximus in Notis ad Romanum Martyrologium [b].

[b] *Martyr. Rom. die 8. Maij. a.*

De Bonifacio rursus hæc in Anastasio leguntur: Eodem tempore venit relatio ab Afris Episcopis de constitutione , vt cum consilio sedis Apostolicæ omnia Carthaginensis Episcopus faceret.] præerat his temporibus Carthaginensi Ecclesiæ Reparatus Episcopus , de quo etiam inferiùs dicturi sumus. Ad postremum verò idem ait vacasse sedem Bonifacij menses duos & dies quindecim . Verùm cùm ex dicto numero mensium atque dierum dicendum esset successorem Bonifacij Ioannem creatum esse sequenti anno ipsis Kalendis Ianuarij post Lampadij & Orestis Consulatum secundò , erroris patentis auctor arguitur , cum constet hoc anno post dictorum Consulatum Ioannem cognomento

A gnomento Mercurium creatum esse Pontificem. in Titulo enim Eudoxiæ, quæ est ecclesia S. Petri ad Vincula dicta, eiusmodi inscriptio legitur[a]:

[a] *Extat in eccle. S. Petri ad Vincula , descripsit etiam Panuin.*

✠ SALBO PAPA NOSTRO IOANNE COGNOMENTO MERCVRIO EX SANCTAE ECCL. ROM. PRESBYTERIS ORDINATO. EX TIT. S. CLEMENTIS AD GLORIAM PONTIFICALEM PROMOTO. BEATO PETRO AP. PATRONO SVO A VINCVLIS EIVS SEVERVS PRESB. OFFERT ET IT. P. C. LAMPADII ET ORESTIS VV. CC. VRBICVLVS CEDRINVS EST.

Ex his igitur quàm perspicuè vides , sedere cœpisse hoc anno post Bonifacij obitum Ioannem cognomento Mercurium , natione Romanum (vt habet Bibliothecarius) ex patre Proiecto, de Cælio monte : quo autem die & mense creatus sit, haud quid certi affirmari posse videtur : circa finem tamen anni huius sedere cœpisse, ex dictis apparet.

IOANNES PAPA II.

B

AMALARICI REGIS OBITVS.

Quod insuper ad Occidentales res spectat, hoc ipso anno Amalaricus Rex Gothorum in Hispania, cùm à tempore obitus Theodorici Regis in Italia regnantis potitus regno esset annis quinque,occisus desijt,inq. locum eius subrogatus est Theudis Gothus pariter & Arianus . Sed interitus Amalarici causa altiùs repetenda est. Childebertus enim quartus filius Clodouei,qui Parisijs regnabat,sororem suam Crotildem matrimonio iunxit eidem Amalarico Regi. Sed quòd Catholica illa esset, hæreticus verò iste , nulla conuentio lucis ad tenebras , neque templi Dei cum idolo penitus esse poterat : & licet iuncti corpore essent,animo tamen erant quàm longissimè separati. Quæ autem ob hanc causam pati contigerit ipsam Crotildē, ex Gregorio audi,qui hæc ait[b]: Crotildis multas insidias ab Amalarico viro suo propter fidem Catholicam patiebatur : nam plerumque procedente illa ad sanctam ecclesiam , stercora & diuersos fœtores super eam projci imperauit. Ad extremum autem tanta crudelitate dicitur eam cecidisse , vt illa infectum de proprio sanguine sudarium fratri transmitteret.

AMALARICVS MALE HABET CROTILDEM.

[b] *Greg. de gest. Franc. lib. 3. c. 10.*

C

Vnde ille maximè commotus , Hispanias appetiuit. Amalaricus verò hæc audiens, naues ad fugiendum parat. Porrò imminente Childeberto , cùm Amalaricus naues deberet ascendere , ei in mentem venit multitudinem pretiosorum lapidum in suo thesauro reliquisse: cumq. ad eos petendos in ciuitatem regrederetur , ab exercitu è porta excluſus est. Videns autem se non posse euadere,ad basilicam Christianorum *Orthodoxorum* confugere cœpit: sed priusquam limina sancta contingeret, vnus, emissa manu , lancea eum mortali ictu sauciauit;ibiq. decedens reddidit spiritum.Tunc Childebertus cum magnis thesauris

D sororem assumptam, secum adducere cupiebat: quæ nescio quo casu in via mortua est ; & postea Parisios delata, iuxta patrem suum Clodoueum sepulta est.

PRAEDA CAPTA EX DITIONE AMALARICI.

Childebertus verò inter reliquos thesauros ministeria ecclesiarum pretiosissima detulit: nam sexaginta calices,quindecim patenas, viginti Euangeliorum capsas detulit, omnia ex auro puro & gemmis pretiosis ornata. sed non est passus confringi:cuncta enim ecclesijs & basilicis Sanctorum dispensauit & tradidit.]hæc Gregorius:discrepat ab eo Isidorus[c],dum Amalaricum non in Hispania, sed Narbone in Gallia esse occisum tradit. Agit & de his Græcus historicus Procopius[d], eamdemq. refert causam belli inferendi, quàm ex Gregorio recitauimus:at non Childebertum nominat,sed Theodobertum. verùm Theodobertus non fuit filius Clodouei , sed nepos , nempe filius Theodorici ipsius Clodouei filij. Tuncq. dicit cessisse Francis eam partem Galliarum , quam hactenus Vuisigothi possederant: ait enim: Theodobertus verò suis cum rebus omnibus sorore redempta, Galliæ partem, quantamcumque sortiti Vuisigothi fuerant, recepit . Qui itaque Vuisigothorum ex gente bello deuicta reliqui ex ea clade fuere,ex Gallijs cum vxoribus liberisq. suis iam sedibus exciti,ad Theodem in Hispania tyrannidem exercētem se contulere.] hæc Procopius. Verùm siue rursus receperint Vuisigothi eam partem Galliæ Narbonensis , siue non penitus ea caruerint; certum est, posterioribus Francorum Regibus cum Vuisigothis eam prouinciæ partem possidentibus fuisse pugnandum;vt quæ dicentur suis locis inferiùs,perspicuè demonstrabunt. Successit autem (vt diximus) post Amalaricum Theudis , qui licet Arianus, tamen bene habuit Orthodoxos, vt S. Isidorus affirmat.

[c] *Isidor. in Chronico Goth.*

[d] *Procop. de bello Goth. lib. 1.*

E

TOLET. CONCIL. SECVNDVM SVB MONTANO EPISC.

Hoc eodem anno , quo absoluitur quintus eiusdem Amalarici Regis , & primus incipit numerari Theudis eiusdem successoris , celebratum reperitur Concilium Toletanum, dictum secundum, sub Montano Archiepiscopo Toletano. De hoc acturi, primùm

omnium

omnium more noſtro ipſam rectam temporis rationem ſtatuamus. Cùm omnium aſſer- A
tione & antiquorum codicum lectione conſtet, ipſum habitum eſſe anno quinto eiuſdem Regis Amalarici; ſitq. omnibus pariter exploratum, quinquennium eiuſdem Regis deduci ab obitu Theodorici Italiæ Regis, quem deceſſiſſe diximus anno Domini quingenteſimo vigeſimoſexto: hîc primùm, vnde erroris occaſio manare poſſit, emendandus eſt mendoſus locus Iſidori, ne ipſum ſibi ipſi contrarium eſſe & turpiter hallucinatũ quis dicere aliquo modo audeat. Sunt enim hæc verba in Chronico Gothorum Regum Iſidori: Æra DLXIIII. XIIII. anno Iuſtiniani Imp. defuncto Theodorico, Amalaricus nepos eius quinque annis regnauit.] quæ verba tum his quæ ſuperiùs, tum his quæ inferiùs in eodem leguntur Chronico, penitus contradicunt, vt decimoquarto Iuſtiniani Imp. anno dicatur regnare cœpiſſe Amalaricus, qui vltimo anno Iuſtini Imp. auſpicatus eſt regnum. Quamobrem neceſſariò reſtituenda eſt germana lectio, ita vt loco Iuſtiniani, Iuſtinus, & loco B
numeri XIIII. annorũ Iuſtiniani, ponatur VIIII. Iuſtini, vt dicat textus: Æra DLXIIII. VIIII. anno Iuſtini Imperatoris, defuncto Theodorico, Amalaricus nepos eius quinque annis regnauit.] quo annorum numero tum ex Æra, tum ex annis Iuſtini Imperatoris conſignatur annus Domini quingenteſimus vigeſimus ſextus, quo (vt dictum eſt) Amalaricus primum annum exordiens, hoc Domini anno terminat quintum, quo eadem Toletana Synodus habita eſſe ſine controuerſia ab omnibus affirmatur, & in codicibus tum ſcriptis, tum cuſis æquè legitur. Sed & emendandum quod in nouiſſimam editionem ex mendoſo exemplari irrepſiſſe videtur, dum quintus annus Amalarici, ſub quo dicta Synodus acta ponitur, notatur Æra DLXV. qua non præſens annus quintus eiuſdem Regis Amalarici, ſed ſecundus inchoatus eiuſdem notandus eſſet; quintus verò cùm abſoluitur (qui eſt præſens annus) inſcribendus eſſet Æra DLXVIIII. C

EMENDATVR ERROR ILLAPSVS IN CHRONIC. S. ISIDORI.

SVB THEVDE CONC. TOLET.

His igitur locis emaculatis, & ſincera lectione vbique reſtituta, adhuc addimus: quòd etſi hoc anno, qui numeratur quintus Amalarici Regis, dicta Synodus celebrata inueniatur: tamen ſancti Iſidori verba ſuadent, vt ipſo potiùs Amalarico mortuo, exordio Theudis ſucceſſoris regni, hoc eodem anno Patres conuenerint: id, inquam, Iſidori, qui hoc ſæculo vixit, verba declarare videntur, quibus ait: Æra DLXVIIII. Iuſtiniani Imperatoris tempore, poſt Amalaricum Theudis in Hiſpania creatur in regnum per annos ſexdecim: qui dum eſſet hæreticus, pacem tamen conceſſit Eccleſiæ Dei, vt licentiam Catholicis Epiſcopis daret, in vnum apud Toletanam vrbem conuenire, & quæcumque ad Eccleſiaſticam diſciplinam neceſſaria exiſterent, dicere, licenterque diſponere.] hæc ipſe, planè ſignificans, id inconceſſum omnino fuiſſe, viuente Amalarico, Catholicis (vt diximus) infenſiſſimo. D

Sed & quod dicit de Synodo Toletana cogenda impartitam ab ipſo eſſe licentiam: id non de alia, quàm de hac ipſa, de qua eſt ſermo, Toletana Synodo Iſidorum conſtat intellexiſſe: nam nulla alia Synodus Toletana ſub dicto Rege habita reperitur. Vnde opinari licet, quòd etſi anno quinto Amalarici Synodus iſta habita inueniatur hoc anno, tamen non ſub ipſo, ſed æquè hoc anno ſub eius ſucceſſore celebrata fuerit. ſed quòd nomen Amalarici in ipſa Synodo legatur, ex appoſito titulo irrepſiſſe puto. Hæc quidem opinari ſuadent, quæ ex Iſidoro magnæ huius temporis auctoritatis ſcriptore recitata ſunt, adiuuantibus coniecturis, ijſdemq. ex odio Amalarici & benignitate Theudis erga Catholicos acceptis: addito ad hæc etiam, quòd cùm Patres ipſo exordio deplorent præterita tempora, quibus conueniendi denegata licentia videretur: id ſub Amalarico accidiſſe, ex Iſidoro conſpeximus. His de tempore ſtabilitis, iam de ipſo Toletano Concilio quæ ſunt E
notatu digna referamus.

DE S. MONTANO EPISCOPO TOLETANO.

Qui primum locum in hac Synodo iure tenuit Montanus Toletanus Epiſcopus celebris nomine fuit tum doctrina, tum etiam vitæ ſanctitate: vtraque enim dignus laude à S. Ildefonſo in libello de Viris illuſtribus celebratur. Extant eius lucubrationum duæ epiſtolæ, quarum idem meminit, altera data ad Eccleſiam Palentinam, ad Thuribium ſolitarium altera, digna feliciſſimi ingenij monumenta. Sed quod ad vitæ ſanctitudinem ſpectat, hanc diuino teſtatam miraculo idem Ildefonſus eiuſmodi perſpicuo declarat exemplo: Hic vir, ex antiquiſſima relatione narratur, ad exploſionem infamiæ tamdiu prunas tenuiſſe veſtimentis ardentes, donec coram ſedis ſuæ altari ſacro totius Miſſæ celebritatem per ſemetipſum expleret. Peractis autem ſolemnibus, nec prunæ ignem, nec veſtis inuenta eſt amiſiſſe decorem. Tum Deo relatis gratiarum actionibus, qui per ſimplicem

A ſimplicem naturam ignis cognita eſſet & fallacia deteſtabilis accuſantis, & innocentia beatiſsimi ſacerdotis.] hæc de eo Ildefonſus.

Cum Montano ſeptem alij tantùm interfuerunt Epiſcopi, ſed ſi numero pauci, virtute atque doctrina præſtantes: qui cum Zorobabele ſuo, in medio licet hoſtium poſiti, templum reædificare magna animi conſtantia ſunt aggreſſi. Enituit autem in eo conuentu Patrum præter Montanum Iuſtus Vrgelitanus Epiſcopus, & ipſe clarus inter ſcriptores Eccleſiaſticos, & trium germanorum collegio æquè diſertorum, nempe Iuſtiniani Epiſcopi Valentini, Nebridij, & Helpidij, illuſtrior redditus: licet iniuria temporum deperditis ipſorum ſcriptis, fratrum ſubobſcura memoria ſit relicta. agit de his omnibus Iſidorus[a].

EPISCOPI INSIGNES QVI INTERFVERVNT SYNODO.

[a] Iſidor. de Vir. illuſt. c. 20. 21.

Quinque in hac Synodo reperiuntur ſanciti canones eſſe ad diſciplinam Eccleſiaſti- B
cam illuſtrandam, & mores Fidelium informandos; quos tu conſulas. Nos verò non omittimus, quòd gratitudinis ergò ijdem Patres, abſoluta Synodo, Regi licet Ariano, ob conceſſam coeundi licentiam bene precati ſunt. Ad finem enim Synodi iſta leguntur: Nunc ergo in nomine Domini finitis his quæ in collatione venerunt, gratias agimus omnipotenti Deo, deinde domino noſtro glorioſo Amalarico * Regi, diuinam clementiam poſtulantes, vt innumeris annis regni eius ea quæ ad cultum fidei proueniunt peragendi nobis licentiam præſtet. Amen.] Quid his ſimile habes præfatos eſſe Patres in Conſilio Agathenſi ſub Alarico item Ariano Gothorum Rege collecto, ipſius accedente conceſſione.

* Theudi

At bene vſi Montanus & alij Patres Regis beneficio, non ſemel tantùm coierunt in Synodum, ſed frequenter diuerſis in locis. Etenim inter alia Concilium Palentinum patet C
congregatum fuiſſe: ita legendum, pro Valentino, Palentinum, vt ex eiuſdem Montani epiſtola ad Thuribium data poſſumus intelligere: quæ cùm alia habeat digna memoria, hic mihi eam reddere & tibi legere gratum erit. ſic enim ſe habet[b]:

[b] Apud Collect. Concil. Hiſpan. Garſ. Loa.

Domino eximio præcipuoque Chriſticolæ, domino & filio Theoribio * Montanus Epiſcopus.

* Thuribio.

MONTANI TOLETANI EPISCOPI EPIST. AD THVRIBIVM.

Alumnum te fidei Catholicæ & ſanctæ religionis amicum etiam in actis mundialibus conuerſantem valde & nouimus & probauimus. Cùm enim adhuc floreres in ſæculo, ita claritatis tuæ vita perpatuit, vt ſecundùm ſentẽtiam Domini, & quæ ſunt Cęſaris Cæſari non negares, & Deo quæ ſua ſunt deuota mente perſolueres. Iure etenim te diuini cultus in hac præſertim prouincia nominabo*... Putas ne quanta tibi apud Deum maneat merces, cuius ſolertia atque inſtinctu & idololatriæ error abſceſsit, & Priſcillianiſtarum deteſtabilis & pudibunda ſecta contabuit? Si tandem adhuc & in nomine honorare deſiſtant; D
cuius per tuam admonitionem collapſa eſſe opera non ignorant. Nam de terrenorum dominorum fide quid loquar? cui ita tuum impendiſti laborem, vt feroces cohabitantium tibi animos ad ſalubrem regulam & normam regularis diſciplinæ duceres, præſtauit diuina clementia: quia id quod ſummo labore conatus es, precibus & oratione perficeres. Quæ tamen ex Palentino cõuentu ad nos peruenerint, cellitudini veſtræ indicare curaui, quo faciliùs per veſtrã increpationem nefanda præſumptio in poſterum cõquieſcat, &c.] ſubdit de presbyteris reprimendis, qui ſibi chriſma conficiendi auctoritatem vſurparant; deque Epiſcopis coercendis, qui in aliena diœceſi eccleſias conſecrarent: de quibus omnibus eſt querela eiuſdem in epiſtola data ad Palentinæ Eccleſiæ ſubditos. Porrò Thuribium iſtum longè diuerſum eſſe ab illo ad quem extat ſancti Leonis Papæ epiſtola, diuerE
ſitas temporum perſuadet.

Quod ad ſtatum rerum Orientalium anni huius pertinet: tumultuoſum illum quidem fuiſſe Conſtantinopoli, quæ habet Marcellinus hoc anno poſt Conſulatum Lampadij atque Oreſtis ſignificant, nimirum conſpirationem factam eſſe aduerſus Iuſtinianum Auguſtum, de qua hæc ipſe:

CONIVRATIO CONTRA IVSTINIANVM.

Hypatius, Pompeius, & Probus genere conſobrini, Anaſtaſij Imperatoris nepotes, quòd Imperium ſibi ſinguli indigna ambitione exoptarent, Idibus Ianuariis cum pleriſque nobilium coniuratis, omnique ſeditioſorum turba armis doniſque miniſtratis illecta, dolis inuadere tentauerunt; atque per quinque cõtinuos dies vrbem regiam rapinis, ferro, igneq. per ſceleratos ciues ſine certo interrege diſcurrentes hoſtili impietate, ipſi ſe fideles Reipublicæ in Palatio diſſimulantes, depopulati ſunt. Quinta verò huius nefandi ſceleris die, dum de foro Hypatius ſceleratorũ comitantium manibus torque redimitus aureo, &

Pompeius Comes sua sub veste loricatus ad inuadendum tenendumque ascendunt Palatium: vterque eorum ante fores Palatij captus est; statimque piissimi Principis nostri nutu catenatus, trucidatus pœnas luit, & ante Imperium perdidit quàm haberet, innumeris passim in Circo populis trucidatis, & tyrannorum sociis continuò proscriptis.] hæc Marcellinus, quæ à Procopio[a] fusiùs enarrantur. Coactum verò fuisse Iustinianum acclamanti populo satisfacere, & Ioannem atque Tribonianum magistratu deponere, idem affirmat; sed eo cessante tumultu, restitutos tradit: verùm Ioannes postea (vt dicetur) pœnas dedit. Quanta autem fuerit præter incendia & prædam hominum cædes, idem Procopius refert, dum ait desiderata esse hominum triginta millia.

[a] Procop. de bello Persic. lib. 1.

ARMORVM VSVS QVIBVS INTERDICTVS.

His igitur permotus Iustinianus, præcauens in futurum, Nouellam edidit sanctionem qua armorum vsum à priuatis adimere conatus est, dum prohibuit, ne quis priuatus esset armifactor; neque qui publico operi in armis faciendis inseruirent, venderent ea priuatis. His namque impulsum esse ad hæc sancienda, ipse eiusdem constitutionis exordio declarat, vbi ait[b]: Magnum Deum & Saluatorem nostrum Iesum Christum & eius auxilium semper inuocantes, studemus omnes subditos nostros, quorum regimen credidit nobis Deus, illæsos & sine calumnia custodire, & inhibere bella, quæ per iuam inconsiderationem susciptentes aduersus alterutros operantur dolores, duplex ex hoc contra se supplicium inferentes, tam quod sibimet inferunt, quàm quod ex lege vesaniam eorum punientè patiantur.]

[b] Nouel. 85.

QVAE IN HAERETICOS ATQVE IVDAEOS.

Promulgauit etiam idem Imperator hoc anno post Consulatum Lampadij & Orestis constitutionem, qua[c] vetuit hæreticos & Iudæos contra Orthodoxos testimonium ferre: in contractibus dumtaxat eorum attestationem inspici debere. Addidit postea & illam[d], ne quis hæreticus hereditatem, legatum, vel fideicommissum accipere possit. data est constitutio quinto Kalendas Augusti, anno secundo post Consulatum Lampadij & Orestis, quibus perperam iungitur annus secundus Iustiniani Imperatoris. Sed opinor inde erroris manasse occasionem, quòd notata lege post Consulatum Lampadij & Orestis secundò, nempe anno sequenti, putarit imperitus scriptor, eo numero appositio, secundum Iustiniani Imperatoris annum conscribi, cùm annus potiùs post eorum Consulatum secundus significetur.

[c] l. 13. Cod. de hæret.

[d] l. vlt. Cod. de hæret.

DE OBITV ET AETATE S. SABAE.

Hoc item anno, quinta die Decembris, decima indictione, ex hac vita migrauit mirificus ille Sabas, de cuius legatione ad Iustinianum Imperatorem pro Palæstinis aduersus Samaritas egimus anno superiori: haud enim diu post, eo perfuncto munere, ipsum superstitem fuisse, eius à Cyrillo scripta Acta citata superiùs indicant. Cui veritati assentiuntur quæ scripta sunt ab eodem Cyrillo in rebus gestis Ioannis Silentiarij, nempe eumdem Sabam vita functum decima Indictione: quod & in scriptis codicibus à nobis citatis in Notis ad Romanum Martyrologium pariter notatum vidimus, decima nimirum Indictione defunctum esse. Ex quibus necesse est emendes quod in Vita eiusdem Sabæ scriptum habes, ipsum peruenisse ad annum ætatis nonagesimumquartum. Nam cùm sub decimoseptimo Consulatu Theodosij Iunioris cum natum idem auctor affirmet, qui est annus Domini quadringentesimus trigesimus nonus, & die quinta Decembris indictionis decimæ constet esse defunctum: nonnisi annos nonaginta duos vixisse reperies. Quem errorem qui non consideraruut, eum anno Domini quingentesimo trigesimotertio diem obiisse dixerunt, quod & nos professi eramus: verùm ad exactiorem rationem tempore reuocato, hoc potiùs anno cum esse defunctum consenserimus, pluribus id affirmare suadentibus; nempe quod diximus testificatione eiusdem Cyrilli, qui cum, absoluta illa legatione, esse vita functum tradit: nam ipsum amplius biennio oportuisset fuisse superstitem, si ad dictum annum nonagesimum quartum peruenisse dixerimus. Rursum verò cùm idem auctor in fine numeret annos viginti tres ab obitu Sabæ vsque ad annum post Quintam Synodum, quæ celebrata est anno Domini quingentesimo quinquagesimotertio: vtique hoc anno cum vita functum ostendit: ita vt nullus dubitandi relictus videatur esse locus, sed tantùm emendandi sint illapsi errores de anno nonagesimo quarto, quem diximus, & de anno centesimo quinto, qui habetur de vita Sabæ in Actis Theodosij cœnobiarchæ.

[e] Cyrill. in Vita S. Sab. apud Sur. die 5. Decembr.

Iam verò quæ de tanti viri obitu idem auctor enarrat, audiamus[e]: Reuersus (inquit) Hierosolyma, adoratis sanctis locis, & iis dictis quæ quodāmodo dici solent in exitu; venit ad maximam suam Lauram: in qua cùm parum esset moratus, morbus quidam ingruens illum

illum verè fortem adamantem lecto tradit. Quod quidem cùm significatū fuisset Patriarchæ, repentè venit ad illum visendum. Cùm verò venisset, & sic vidisset eum in cella iacentem, egenum rerum omnium necessariarum, quando oportet etiam ea suppetere quæ redundant, & circa corpus omnem excogitare curationem, vtpote quòd & morbus & senectus & longi labores possint vehementer cruciare: supplex ab eo contendit, vt exportetur ad sibi subiectam Ecclesiam, vt possit illic frui aliquo ex ijs quæ pertinent ad remissionem & recreationem. Ille autem Patriarchæ reueritus supplicationem, & illuc asportatus iacebat, cum ipso morbo luctans, & ab eo similiter con ectus. Cùm verò aliquantum temporis interces isset, ad eum diuina quædam aduenit visio, significans illius hinc futurum excessum. Statim ergo reportatus in cellam, cùm vltima verba dixisset fratribus, & postremum eis dedisset osculum, & cuidam Melitæ illorum commisisset præfecturam viro idoneo, cui id crederetur; à terrenis migrat ad cælestia, suam animam in manu Dei disponens, iam natus nonagesimumquartum * annum. erat verò quintus Decembris dies, quo mortuus est vir ille inclytus, & ad vitam quæ illic est commigrauit comitatus ab Angelis ac martyribus, vt paulo pòst ostendet oratio. Nunc autem per seriem procedat narratio.

* secundum

FVNVS S. SABAE.

Cùm ergo mors Sancti breui tempore in omnem partem peruasisset, cucurrit quidem ad sacrum illius corpus multitudo innumerabilis: cucurrit quoque vniuersus ordo monachorum, & quicumque erant Episcopi: qui cùm quo par erat ornatu corpus composuissent, hymnos & cantica ei de more canentes, piè admodum & sanctè inter duas ecclesias in media Laura deponunt, vbi cùm ille esset superstes, vidit columnam lucis. Atque talis quidem fuit vita beati Sabæ, & eius tam admiranda & quæ naturam superant rectè facta. Nobis autem eundum est ad miracula quæ facta sunt post mortem, quæ fiunt & numero multa & insignia magnitudine.] hucusque ex Cyrillo: quòd si tu cupis quæ ipse subiicit sanctissimi viri post obitum miracula edita noscere, ipsum cōsulas. Ita planè, quo Deus in cælo viuere iustos ostendat, ex eorum reliquiis tanquam è viuo fonte facit scaturire miracula: sicuti enim arbores ex foliis, floribus, atque fructibus virides esse certa significatione percipimus: eodem modo apud Omnipotentem viuere certò scimus cui omnipotentiam in ostensione signorum post mortem ipse communicauit.

S. SABAE IVGIS MEMORIA IN ECCLESIA.

Eiusmodi planè esse consueuere post iustorum obitum diuinitus exhiberi solita munera, vt loco funeris paretur Sanctis in cælo triumphus, qui licet humanis oculis minùs perspicuus videatur; ex fulgoris tamen radiis, qui inde miraculorum editione coruscant, satis superque possit haberi perspectus, vespertilionibus & aliis lucifugis volatilibus tantùm obscurus Catholica igitur Ecclesia diuino semper lumine desuper illustrata, quem ex certis signis nouit receptum in cælum S. Sabam, eumdem in terris colere ab ipso transitus eius die, repetito ipsius anniuersario cultu, tam in Oriente, quàm in Occidente, numquam destitit, nec in posterum desitura est vsque ad diem nouissimum celebrare; vtpote quæ & nouerit concessum à Deo tantum virum eo potissimùm tempore, quo tot tenebris offusus totus Oriens tenebatur: cùm, silentibus, immo & in deteriora prolabentibus Ecclesiarum Episcopis, ipse ex aduerso surrexerit, Regesque impios redarguerit, hæreticos exagitarit, fidemque Catholicam illæsam conseruandam curarit. Sunt ista modò numquam interitura sancti Sabæ præconia perpetuis notis affigenda sepulchro, quod non angusto sarcophago continetur manibus impiorum expositio, sed ipsa latitudine sui terram cælumque ambiente, manente semper Ecclesia, in qua viuit iugi memoria, loquitur viuis exemplis, operatur editione signorum, & vigilat semper opem laturus se precibus inuocantibus. Sed de magno Saba hactenus.

S. ANTONII CORPORIS INVENTIO.

Hoc item anno post eorumdem Lampadij & Orestis Consulatum à Mariano Scoto consignatur inuentio corporis S. Antonij magni in eremo, & translatio eiusdem Alexandriam in Basilicam S. Ioannis Baptistæ: licet alij in alios Christi annos hæc referant. Sed cùm ea de re huius temporis scriptorum testimonia desint; cui magis quàm dicto auctori assentiamus, haud est liberum definire.

IVSTINIAN. BELLVM VVANDALICVM MEDITATVR.

QVI ordine temporum sequitur quingentesimus trigesimus secundus Redemptoris nostri annus, absque Consulibus nouis ex more creatis, post Consulatum Lampadij & Orestis secundò, notatus reperitur in Fastis, quo Iustiniani Imperatoris sextus inchoatur annus: cùm iam decernit ipse, quem conceperat animo apparatum ad bellum Vuandalicum, à quo quamplurima erant quæ Imperatoris animum auocarent, nempe exhaustum ærarium ob bellum Persicum in hoc vsque tempus productum, difficultas eius ob hostium longiorem terra marique distantiam, roburque inuictum eorundem barbarorum, qui hactenus gladiis Romanorum visi erant impenetrabiles: his accedebat præteritorum memoria tristium, quæ absterrebat ab eo auspicando bello, quod aliàs fuerat sub Leone Imperatore infelicissimè pertentatum: siquidem etiam animalia natura docet, vt ea caueant loca, in quibus aliàs fuerint periclitata. Cùm, inquam, istæc omnia à bello suscipiendo Iustiniani animum dimouerent; alia tamen complura erant, quæ ipsum ad eam belli prouinciam suscipiendam incitabant, nempe quòd ipsum maximè lacessissent barbari tyranni tumor atque superbia, quibus haud pridem fuerat nonnihil offensus: pariebatque fiduciam eiusdem impietas in Deum & homines, vtpote quod Arianum esse sciret fidei Catholicæ perduellem, & in proximos contra omne ius fasque peccasse, cùm legitimum Regem, eiusque coniunctos in vincula coniecisset; Deumque ipsi aduersaturum esse putans, qui adeò feris auspiciis sibi tyrannidem vendicasset. Impellebant verò ipsum præ cunctis ad bellum illud licet perdifficile aggrediendum, quæ de victoria aduersus hostes magnus ille Sabas prædixerat, cùm apud eum ante biennium pro suis Palæstinis legatione fungeretur. His itaque dum excitaretur, tamen ab aliis quæ sunt dicta nonnihil retinebatur.

DE PACE FIRMANDA CVM PERSIS.

Cùm igitur eiusmodi veluti euripo huc illucq. agitaretur Imperatoris animus fluctuando: numen planè diuinum ad prosequendum quod mente conceperat arduum bellum impulit remorantem. Quod vt aggredi possit, primum omnium necessarium ducit pacem cum Persis firmare atque stabilire: non enim nisi Orientalibus pacatis rebus, Occidentales tentare posse satis intelligens, in opus incumbit; quod hoc anno aggressus, nonnisi sequenti, cùm Imperator tertium iniret Consulatum, perficere potuisse, idem ipse Imperator suis sanctionibus testatum reddidit, vt suo loco patebit. Interhæc autem vt omnes optimi Principis numeros expleret, de re tanta more maiorum voluit consuluisse Senatum. Est de his omnibus locuples testis Procopius [a], qui (quod ad tempus spectat) anno septimo eiusdem Imperatoris pacem cum Persis esse sancitam affirmat, sequenti videlicet, cùm (vt dictum est) idem Imperator tertium iniit Consulatum: aitque totum hunc annum in consultatione apparatuque esse consumptum. Verùm non solùm apud Senatum inuenit, qui cōceptam de bello Vuandalico spem, suique animi calorem exardescentem extinguere penitus conarentur; sed præter aduersantes Senatores, cùm ista foris euulgarentur, etiam tumultuantem populum passus est.

[a] Procop. de bello Persic. lib. 1.

Cùm autem ex his & adhuc inter ambigua versaretur: ex visione quadam Imperatoris animum confirmatum esse, quem bona spe antea erexisset sanctus Episcopus, Procopius tradit, qui post multa hæc de his habet [b]: Episcopus quidam ex Orientis partibus veniens, dixit se paucis eum colloqui velle. Facta potestate, ait, Deum ei somnium noctu misisse, Imperatori assimilatum, illumque impietatis accusasse, quòd Christianos è manibus barbarorum in Africa liberare constituens, nulla postea de causa destitisset: Negotium aggredienti omnino præstò esse, atque Africæ dominum eum facturum, se accepisse. Hæc vbi Iustinianus audiuit, animo deliberato rem vltrà differre non potuit, exercitum properè coēgit, naues quoque & cibaria præparauit, Belisarium verò exercitui præfecit.] laboratumque est tota hieme in comparandis naualibus, vtensilibus, annona, & scribendis exercitibus, donec sequentis anni soluendi tempus adesset.

[b] Procop. de bello Vuandal. lib. 1.

PRAEDICTIONES DE FELICI EVENTV BELLI.

Præcesserant & de his alia vaticinia in Africa sanctis Episcopis demonstrata: fore nimirum, vt hoc tempore à dura Vuandalica tyrannide liberarentur omnino: vsque adeò diuulgata, vt puerorum ore eadem occini consueuerint. nam audi Procopium [a]: Dicebatur (inquit) antiquum Carthagine prouerbium solitum esse iactari: quod γ, quandoque β, & rursum β, γ, persequeretur: quod enim ludentibus tunc pueris in ænigmate, nunc omnibus manifestum esse. Primum enim Genserico Bonifacium expulit, nunc vero Gilimerem Belisarius. Hoc itaque siue ex fama quadam, seu ex oraculo fuerit, sic res se habuit.

[a] Procop. de bello Vuandal. lib. 1.

ORE PVERORVM VATICINIVM PRAENVNCIATVM.

Tunc insuper insomnium quoddam priùs visum obscurum, vbi res contigit, in lucem venit. Fuit autem huiuscemodi: Cyprianum virum sanctū ex omnibus maximè Carthaginenses colunt, ipsiusque templo pulcherrimo ante vrbem iuxta littus constituto festum quotannis celebrant, quod Cypriania vocant; eodemque vocabulo (vt ego nuper didici) ruentem tempestatem nominare solent, quod hæc eodem tempore, quo hoc festum Afri celebrant, oriri consueuit. Hoc itaque templum Vuandali, imperante Honorio, pulsis Christianis, ac sacerdotibus multa ignominia electis, tenuerūt, ipsius cura Arianis delegata. Quamobrem Afris maximo dolore perculsis ac animi pendentibus dicunt, Cyprianum in somnis apparuisse, ac bono esse animo Christianos huius rei gratia iussisse, sese breui tempore vltorem futurū pollicendo. Vbi res in vulgus prodiit, Afri omnes vltionem hāc in Vuandalos expectabant: nec propterea vnde hæc procedere posset, conijcere vllo pacto poterant.] Sed quomodo viderint implerum oraculum, sequenti anno dicetur. Ita planè plurima sunt exempla consueuisse Dominum, cùm peccanti populo infligit verbera, ne in afflictione deficiat, sed emendatus erigat animum, quosdam inter densas tenebras lucis radios è longè monstrare, cùm videlicet in ærumnis populum laborantem meliorum rerum prædictione solatur: sicuti cùm Dei populus teneretur in Babylone captiuus per Prophetas suos liberationem futuram sæpe prædixit, id implorantibus suis precibus Sanctis.

S. CYPRIANI DE LIBERATIONE AFRICAE PRAEDICTIO.

Quis, rogo, satis exprimere valeat, quot quantisque hæc fuerint expetita ieiuniis atque vigiliis, imploratáque lacrymis & precibus confessorum atque etiam promerita sanguine martyrum quorū ingens numerus sub Genserico præcucurrit, & maior exercitus sub eius filio Hunerico est subsecutus? Horum prima fuit militum ad inuadendos hostes in fronte bene disposita acies, cuius robore infirmi quique vinci soliti facti sunt fortes; & qui hactenus aduersarij perstitissent inuicti, sunt debellati. Sancti namque per fidem (clamat Apostolus [b]) vicerunt regna, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum.]

[b] Hebr. 11.

SANCTORVM OPE NITITVR IVSTINIANVS.

Horum haud ignarus Iustinianus, huiusmodi militibus maiora stipendia contulit, cùm (teste Procopio) sanctis martyribus diuersis in locis templa construxit, aliaque erigenda proposuit, itemque reditibus annuis locupletauit, necnō militiæ cælestis summo Principi Michaeli pluribus in locis erexit ecclesias: probè sciens, si talem tantumque Ducem sibi conciliaret, qui rebelles Angelos cientes in cælo prœlium superasset, certam securamque posse de vincendis Vuandalis habere fiduciam. Sed & præter omnia maximam omnium ex eo spem cōcepit & aluit, quòd sanctissimæ Dei genitricis Mariæ studiosissimus cultor, eamdem summis frequentauit honoribus, obsequiisque demeruit, cū vbique locorū apud barbaras etiam nationes in eius memoriam basilicas summa impēsa construxit. Est de his omnibus locuples testis citatus sæpe Procopius. Prægrandi igitur ex his sibi parta fiducia, idem Iustinianus Imperator perdifficilem arduamque non veretur subire prouinciam, durumque opus pauendum cunctis assumere, Dauidicum illud animo voluens & ore concinens [c]; In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.] Et quidem quomodo Deo auspice omnia dexterè contigere, dicemus anno sequenti.

[c] Psal. 107.

RVRSVS INSVRGVNT HAERETICI.

Hoc eodem anno, qui sequitur post obitum magni Sabæ, inualescētibus Origenistis in Palæstina, magna facta est perturbatio Orthodoxis. Incipiens à monachis eiusmodi cōflagratio, inde longè lateque serpente incendio, magnam vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ intulit cladem, vt quæ singulis annis inferiùs dicentur, ostendent. Quod verò ad anni huius res gestas pertinet, planè contigit secundùm vaticinium illud Ioannis miræ sanctitatis viri nouæ Laurę Archimandritæ, quod recitat Cyrillus in eiusdem sancti Sabæ Actis: fore nimirum, vt hæretici magnas essent in monachos excitaturi turbas. Id quidem etsi sæpe, viuente Saba, impij tentarint; continuò tamen eximia tanti Patris virtute repressi, fugatique sunt. Instar enim vespertilionū Solis radios declinantium, & vbi sunt tenebræ, cauernas, ceteraque tetra loca captantium; vbi verò Sol occumbit, rursum emergentium: hi siluerunt quidem & latuerūt, nec è latebris egressi sunt, dum S. Sabas fulgentibus vitæ radiis eam viuens prouinciam illustraret: vbi verò contigit eum ex hac vita migrasse, ijdem veluti è portis inferi erumpentes, dæmonū stipati cohortibus in eiusdem S. Sabæ

filios debacchari cœperũt & insanire. At non fuit hoc malum monachis tantùm illatum, aut in Palæstina dumtaxat cognitum & propagatum, sed & regiam ciuitatem Constantinopolim peruasit, totumque ferme Orientem depastum est: atque adeò, vt nec valuerit Iustiniani Imperatoris edictis extingui; sed infelici germine magis magisq. diffusum, opus fuerit illud œcumenici Concilij auctoritate conuelli, vt inferiùs suo loco patebit. A

ORIGENISTAE HAERETICI RVRSVM EMERGVNT

Fuerunt hi (quod mirari possis) Origenis errores sæpe damnati, sed iterum reuocati, præcisi frequenter, germinantes rursus & latiùs palmites extendentes. Haud enim profuit labor impensus, nec satis fuit sudor effusus tot tantorumque Patrũ, qui aduersus eiusmodi monstruosam bestiam studio indefesso certarũt, Dionysij Episcopi Alexãdrini, Epiphanij Hieronymi, Theophili in Oriente, in Occidẽte verò Anastasij Romani Pontificis & aliorum, qui ad conficiendum monstrum hoc vnà simul in sacris Conciliis conuenere, & anathemate Origenis omnes errores cum eorum sectatoribus damnauere. Verũ in Palæstina, vbi altas olim (vt vidimus) eiusmodi impietas radices fixerat, post cẽtum annorum curricula, iterum sursum prodire visa est ramquam ostentum, coopertum tamen pallio sanctitatis, cùm inter alumnos sanctissimi Sabæ se occuluissent qui essent eiusmodi præcones errorum. At quid de his sanctissimo Archimandritæ Ioanni diuinitus fuerit obitus tempore reuelatum (vt rem ipsam ab ipso exordio repetentes, testatam posteris relinquamus) hic in primis ex Cyrillo in rebus gestis S. Sabæ in medium est adducendum: ait enim[a]: B

[a] Cyril. in Saba c. 49.

IOANNIS DE ORIGENISTIS PRAEDICTIO.

Cùm è præsenti vita Ioannes iam esset migraturus, & extremum iam traheret spiritum, & extrema verba emitteret: quoniam multi eum circumsistebant ex iis qui erant è Laura, cum profundis suspiriis, lacrymisque & animi turbatione: Ecce, inquit, veniunt dies, in quibus qui præsentem locum habitant, discedent à recta fide, & extollentur quidem in se ipsis (vt cum diuino Dauide[b] dicam) qui exacerbant, in audacia verò sua destruentur, & altitudo eorum repentè concidet. Hæc cùm dixisset, migrauit, cùm septem annos implesset in præfectura Lauræ.] hæc de Ioannis prædictione Cyrillus, qui subiicit de eius successore Paulo miræ simplicitatis viro, Romano genere, sed qui sibi vacans à regimine penitus abhorreret: etenim quietis amore, præfecturæ oneris & honoris impatiens, fuga sibi consuluit, vbi tantùm sex menses Lauræ monachis præfuisset, in Arabiam se conferens, vbi & ex hac vita decessit. C

[b] Psal. 65.

PAVLI SIMPLICITATE ABVSI HAERETICI.

At quid tunc accidit? Aucupati simplicitatem Pauli quatuor scelestissimi nebulones Origenis hæresum defensores, oportunamque nacti occasionem viri ad cauendos dolos minimè prudentis vti serpentis; ad ipsum in Lauram pergunt, seque inter monachos allegi, summam vultu præseferentes animi demissionem exorant. Assensus est ille, putans se magnum obsequium præstare Deo, si è mundo profugos omnes in solitariæ vitæ portum exciperet: quibus & occurrendum esse putaret, nedum pulsantibus aperiendũ, secundùm illud Isaiæ[c]: Fugienti occurrite cum panibus.] Cùm verò Paulo (vt dictum est) fuga lapso, pastore grex destitutus esset; Sabas, cui præcipua monachorũ incumbebat cura, loco eius alium dedit monachis præfectum, qui fuerat eiusdẽ Pauli discipulus, nomine Agapetum, de quo ista Cyrillus in Saba[d]: Cùm Agapeto Lauræ commissa esset præfectura, inuenit quosdam ex fratribus (erãt autem hi quatuor à Paulo Abbate admissi, qui fuit simplicissimus, neque accuratè examinati) tanquam virus sub labris quædam Origenis occultantes. Inter quos primas partes obtinebat quidam Nonnus Palæstinus, qui videbatur quidem esse Christianus, & pietatis præseferebat speciem, laborabat autem morbo Gentilium, & Manichæorum, Didymique, Euagrij & Origenis, qui nugati sunt de præexistentia. Cùm ergo eos ita se habere deprehendisset Agapetus: timens ne malum manaret ad alios, & omnes communiter inficerentur, eam rem communicat Patriarchæ; eoque in eius quod statuerat, adhibito societatem, illos è Laura expellit. D E

[c] Isaiæ 21.

[d] Cyrill. in Saba c. 50.

DE NONNO SIGNIFERO ORIGENISTARVM.

REIECTI AB AGAPETO ORIGENISTAE.

Non multum temporis intercessit, & cùm è vita excessisset Elias Episcopus Hierosolymitanus (vt deinceps apertiùs ostendet oratio) accedens Nonnus cum suis ad eum, qui successit, Patriarcham (erat is Ioannes) rogabat vt rursum restituerentur Lauræ, à qua dicebant se non iustè nec rectè fuisse expulsos. Ille verò cùm alia quidem nondum sciret, sed solùm eos fuisse expulsos à Deo dilecto Agapeto, & existimasset illum virum nihil fecisse vel dixisse aut gratia aut odio, eum statim accersit, rogatque num fieri posset, vt illi rursus admitterentur. Cùm autem is dixisset, non licere, & se malle illinc recedere, quàm videre illos in gregem relatos, qui sunt pleni tali contagione: ipse quoque eos abominandos amandat Patriarcha. Sed cùm Agapetus quoque post hæc quinto anno susceptai admi-

A nistrationis migrasset ad Dominum, & cuidam Mamanti commissa esset fratrum præfectura: Nonnus cum suis, tamquam morte Agapeti ansam accepissent libertatis, reuertuntur ad Lauram, & in ea clanculum subiiciuntur Mamantis administrationi; malignum quidem morbum adhuc in animis inhabitantem circumferentes, sed quem metu Sabæ non proferebant, nec ad aliorum aures audebant transmittere.] hæc de eorum primordiis Cyrillus: qui & post multa ait[a]: Hos ipsos, cùm S. Sabas eius monasterij præfecturam accepisset, eosdemque esse Origenistas intellexisset, protinus expulit monasterio: qui Constantinopolim accedentes, non tantùm Origenis, sed & Theodori Mopsuesteni dogmata tuebantur. Erat vnus ex his Leontius monachus patria Byzancenus.]

[a] Cyril. ibid. c. 95.

S. QVIRIACI LABORES ADVERSVS ORIGENISTAS.

B Quænam autem essent execranda horum dogmata ex Origene iterum restituta: ex rebus gestis S. Quiriaci anachoretæ, qui eorumdem fuit ætate æqualis, quique aduersus eos multos labores exantlauit, referimus: quæ sic se habent[b]: Mota itaque misericordia bona illa & clemens anima, *Quiriacus videlicet*, rursus descendit ad Lauram: & cùm ad beati Charitonis cellam quinque vixisset annis, vehementissimè decertauit aduersus eos qui eadem sentiebant quæ Origenes. Atque tunc quidem admirabilis quoque Cyrillus, qui à magni Euthymij Laura ad beati Sabæ Lauram accesserat, vt videret Silentiariũ Ioannem Episcopum, fit ei minister litterarum ad hunc beatum Quiriacum*. Litteræ autem significabant bellum tunc fuisse suscitatum aduersus sanctam ciuitatem: & cum obsecrabant, vt Deum oraret intentiùs, vt qui erant in noua Laura cum Nonno & Leontio, qui Origenis dogmata defendebant, & aduersus rectam fidem militauerant, vincerentur, & summam illam amitterent arrogantiam. Cyrillus itaque cùm venisset in Sucæam, & incidisset in Zosimum & Ioannem primos illius discipulos, cum eis venit ad magnũ Quiriacum, & C ei tradit epistolam, & narrat omnia quæcumque illi coràm dicta fuerant. Ille autem cùm ardenter & ex corde ingemuisset & lacrymasset: Dic, inquit, ei qui te misit: Ne animo angamur, ô Pater: citò enim videbimus Nonnum quidem & Leontium è vita excessisse miserrimè; lupos autem qui versati sunt in Laura, turpissimè illinc expelli, & oues ratione præditas sine molestia eam rursus habere, & sine metu in ea ali & pasci.

[b] S. Cyrill. in Vita Quiriac. c. 10. apud Sur. die 29. Septemb. *Cyriacum

ORIGENIS ERROR MALE DEFENSVS AVCTORITATE GREGORII.

Ad hæc idem Quiriacus: Quænam sunt ea, ô Pater, inquit, quæ illi sua tuentur sententia? Affirmant, respondit Cyrillus, dogmata de præexistentia & restitutione in eumdem statum esse media & ab omni periculo aliena; dicentes illa eis ad hoc ferre testimonium, quæ alicubi in suis Apologeticis magnus Gregorius ita scripta reliquit: Mihi videtur res non vilis & non contemnenda, dare in tempore vnicuique dimensum rationis, & dispensare in iudicio veritatem nostrorum dogmatum, quæ de mundo, aut de mundis philoso- D phamur, de materia, de anima, de intelligentia, & naturis intelligentibus tam præstantioribus, quàm deterioribus, de prouidẽtia quæ omnia colligat quæ videtur euenire ratione, & quæcumque præter rationem inferiorem & humanam: & quæ præterea de prima nostra constitutione, figurisque, veritate, & testamentis, & Christi primo aduentu & secundo. In his enim & assequi est non inutile, & non assequi vacat periculo.] hæc Cyrillus. Porrò quàm perperam hic locus Gregorij consarcinatus ex Apologetico & ex libro contra Eunomianos ab Origenistis in comprobationem suorum dogmatum adducatur, liquidò monstrat Aloysius Lipomanus Episcopus Veronensis, vir cum primis doctus ac pius in nota sua ad eadem Acta Quiriaci. Sed pergit auctor:

ORIGENISTARVM ERRORES.

Cùm admirabilis hæc dixisset Cyrillus. Beatus Quiriacus: Nequaquam, inquit, sunt media & vacant periculo dogmata de præexistentia, immo sunt lubrica potiùs & pericu- E losa. Quomodo autem multiplicem eorum impietatem aperiendo, tibi paucis exponam: Dicunt Christum non esse vnum ex Trinitate. Dicunt corpora nostra, quæ habuerimus ex resurrectione, esse penitus ventura ad interitum, & Christi primùm. Dicunt Trinitatem non fuisse mundi opificem: & quod in pristinum statum restitutione poterũt quæcumque sunt ratione prædita, ac dæmones vsque fabricari æones, id est, sæcula, & quod ætherea & sphærica excitantur nostra corpora in resurrectione. Sic quoque dicunt Domini quoque corpus fuisse excitatum, & nos futuros ei pares in restitutione.

DE NONNO ATQVE LEONTIO ORIGENISTIS.

Cùm autem rogasset Cyrillus: Cur non sustinuerunt tot labores pro virtute, sed eos consumpserunt in hac quæ euacuatur & aboletur sapientia? Respondens beatus Quiriacus: Euanuerunt[c], inquit, in suis cogitationibus, & obscuratum est insipiens cor eorum: & dicentes se esse sapiẽtes, stulti facti sunt. Nonnus autem fuit horum malorum primitiæ: qui cùm non ignauum ad hæc ministrum inuenisset Leontium Byzantinum post decessum

[c] Rom. 1.

ſum beati Patres noſtri Sabæ, continuò hunc malum morbum ſeminauit vbique in Eccleſia. Et primùm quidem eos qui in noua Laura erant doctiores, vel (vt ita dicam) indoctiores, in ſuam induxit hæreſim. Deinde non hactenus conſtitit: ſed vt alia quoque monaſteria ſolitudinis hac impartiret peſte, magnum ſibi cenſebat ſtudium adhibendum. Demum vt me quoque humilem & abiectum ſuis comprehenderet laqueis, qua non vſus eſt contentione? Sed ſe ipſam fefellit iniquitas (vt dicam ſicut diuinus Dauid [a]) & mihi diuina viſio apparuit, illius hæreſis cœnum accuratè oſtendens. Neque ego ſolus vici eius improbitatem; ſed hi etiam, qui erant conuentus Sucææ, per noſtrum conſilium illius malitiæ fortiter reſtiterunt, & fraudulentos illos mores & artificium ad malum ſuperarunt.

[a] Pſal. 26.

PETRVS ALEXANDRINVS ORIGENISTA.

Quoniam autem tam apertè congreſſus fuit ſuperatus, alia ratione conuentum ſuæ poteſtati ſubijcere eſt machinatus; & quemdam Petrum Alexandrinum, qui in eũ & hanc improbam hæreſim erat iam olim propenſus, præficit conuentui, ſi quo modo hac quidem certè ratione eos paulatim attraheret ad communionem. Solent enim principi magna ex parte eſſe conformes ij qui ſunt in eius poteſtate. Sed neſciebat ſtultus ſe deprehenſu facilem & apertam eſcam proponere: nam cùm conſuetũ illius vitium conuentui paululum ſe oſtendiſſet, protinus ille totus commotus, Petrum pellit præfectura. Deinde rurſus Nonni cœtus aſſum Petrum è Græcia ortum, qui à priore nihil differebat, ei præfecit. Conuentus autem videns expreſſos eius, qui præceſſerat, malitiæ in eo characteres, protinus eum quoque expellit: & veniens in beati Sabæ Lauram, præfectum accipit Caſſianum genere Scythopolitanum, religione fideliſſimum, & in virtute & doctrina educatum. Et ſic vix tandem potuimus eorum, qui morbo laborant Origenis, ardentem reprimere & arcere impetum, &c.] hæc in Actis Quiriaci fideliſsimè ſcripta habentur; quæ & deſcripſit Cyrillus in libris, quos edidit: quem ſcias hunc ipſum eſſe Cyrillum diſcipulum Euthymij & Sabæ, qui eorum res geſtas conſcripſit.

At iam quæ idem Cyrillus de his ipſis Origeniſtis ſit proſecutus in Vita ſancti Sabæ poſt obitum eius vſque ad Quintam Synodum, in qua ijdem cum auctore damnati ſunt Origene, hîc (vt ſumus polliciti) deſcribamus. Sed priùs quid diuinitus poſtea oſtenſum ſit aliquando de Origene & aliis hæreſiarchis, cum idem Quiriacus liberauit Neſtorianum hæreticum, in medium adducamus: in Prato enim Sophronij id his antiquis monumentis teſtatum habetur [b]:

[b] Prat. Spirit. c. 26.

QUIRIACUS * DE NESTORIANO LIBERATO AB HAERESI.

Senex quidam ſedebat in Laura Calamonis iuxta Iordanem fluuiũ, Cyriacus * nomine, magni apud Deum meriti. Ad hunc profectus eſt frater peregrinus ex regione Dora, Theophanes nomine, vt interrogaret ſenem de cogitatione fornicationis. quem ſenior hortari cœpit atque vrgere verbis de pudicitia atque caſtitate. Frater itaque magnificè ædificatus, ait ſeni: Verè, Pater mi, ego niſi in regione mea Neſtorianis communicarem, tecum permanſiſſem. Cùm verò audiſſet ſenex Neſtorij nomen, afflictus de perditione fratris, corripiebat eum, & orabat vt recederet ab hac peſſima & pernicioſa hæreſi, accederetque ad ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam: dicens non eſſe aliam ſalutis ſpem, niſi rectè ſentiamus & credamus (vt re vera eſt) ſanctã Mariam Dei genitricem eſſe. Dixit autem frater ille ſeni: Profectò, domine Pater, omnes hæreſes ſic dicunt: Niſi nobiſcum communices, ſaluus eſſe non poteris. Quid ergo faciam infelix neſcio. Deprecare igitur Dominum, vt re ipſa me certum faciat, quænam ſit vera fides. Senex autem cum gaudio verba fratris ſuſcepit, dixitque illi: Sede in ſpelunca mecum, & omnino ſpem in Deo habeto: quia reuelabit tibi ipſius benignitas, quæ ſit vera fides. Dimiſſo fratre in ſpelunca ſua, egreſſus eſt ſenior prope mare mortuum, orans Deum pro fratre.

ORIGENES CVM ALIIS HAERESIARCHIS DAMNATVS.

Circa autem horam nonam diei ſequentis, aſpexit frater, qui erat in ſpelunca, quendam aſtantem ſibi aſpectu terribilem, ac dicentem: Veni, & vide veritatem. Aſſumenſq; eum, duxit in locum tenebroſum ac fœtidum ignem euaporantem: atque in ipſis ignibus videt Neſtorium, Eutychetem, Apollinarem, Dioſcorum, Seuerum, & Origenem, & alios quoſdam. Dixitque illi is qui apparuerat: Locus iſte præparatus eſt hæreticis, & blaſphemantibus, & iis qui illorum dogmata ſequuntur. Si ergo placet tibi locus, perſiſte in tuo dogmate. Si autem ſupplicium iſtud experiri non vis, accede ad ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, quam te ſenex docet. Dico enim tibi: quia ſi omnes virtutes homo operetur, & non rectè credat, in hoc loco cruciabitur. Atque in hoc verbo venit frater in ſemetipſum, & redeunti ſeni narrauit omnia quæ viderat, acceſſitque ad cõmunionem ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ. Remanſit autem cum ſene, impletiſque quatuor

tuor cum illo annis, quieuit in pace.] hæc ibi. Porrò iſta oſtenſa Theophani videntur poſt obitum Seueri, de quo ſuo loco dicemus inferiùs. Quiriacus autem, de quo agimus, cùm vixiſſet centum & ſeptem annos (vt eius Acta teſtantur [a]) quieuit in Domino, de quo in eodem Prato [b] Sophronij iterum mentio habetur.

[a] Apud Sur. die 29. Septemb.
[b] Prat. Spirit. c. 46.

S. THEODOSIVS DETESTATVS ORIGINEM.

Hæc Deus de damnato cum aliis hæreſiarchis Origene opportuno oſtendi voluit tempore, quo plurimum Origeniſtæ inualeſcebant: aduerſus quos etiam certaſſe conſtat magnum illum Theodoſium cœnobiarcham, de cuius in Origenem odio habet iſta idem Cyrillus: Quoniam autem (inquit) difficile eſt recenſere omnia eius certamina pro fide orthodoxa: oportet illud in ſumma dicere, quòd ipſi quoque cum Propheta [c] inimicos Chriſti odiſſe mirabiliter inerat. Maximè autem oſtendebat ſe auerſari Origenem, qui exiſtimauit ſuum in hoc ponendum ſtudium, vt diuinæ Apoſtolorũ prædicationi nugas contexeret Gentilium, & luderet in rebus minimè ludicris.] hæc de Theodoſio Cyrillus, qui cum longè poſt ſanctum Sabam diem extremum clauſiſſe docet, dum ait vixiſſe adhuc temporibus Agapeti Romani Pontificis: vt planè corrigendum ſit, quod additum eſt in Actis Sabæ, Theodoſium ante eum diem obiiſſe.

[c] Pſal. 138.

Sed iam vnde digreſſi ſumus, reuertamur ad Origeniſtarum execranda facinora, quæ poſt obitum ſancti Sabæ in Palæſtina aduerſus orthodoxos monachos perpetrarunt: quæ idem qui ſuprà Cyrillus ſcribit his verbis [d]: Conuerti (inquit) oportet ad ea quæ deinceps ſequuntur, & narrandum eſt bellum, quod deinceps exortum eſt in Eccleſijs. Poſtquam enim fuit Eccleſia recèns liberata ab hæreſibus, & reſpirauit à longis illis tumultibus & perturbationibus, & fuit in ea quies & tranquillitas: malignus rurſus in eam inuidum injiciens oculum, mouit aduerſus eam quoſdam Nonni aſſeclas, Domitianum (inquam) & Theodorum: qui cùm iam olim ſentirent quæ Origenes, vbi etiam aſſumpſerunt auxilium temporis, & eorum alter quidem Galatarum, Theodorus autem Cæſareæ Cappadociæ creati ſunt Antiſtites, magnam ſuam oſtentarunt poteſtatem. Hinc Nonni quoque aſſeclæ per claſſes in omnem partem proficiſcẽtes, & in omnia Orthodoxorum monaſteria & eccleſias ſecurè facientes incurſiones, aduerſus ipſam quoque maximam Sabæ Lauram militant cum ſecuribus & dolabris & quibuſdam aliis inſtrumentis aptis ad diruendum & euertendum: vt vel eam funditus euerterent, vel eam etiam ſua peſte implerent.

[d] Cyril. in Sabæ c. 105. apud Sur. die 5. Decemb.

IVRBAE ORIGENISTARVM IN MONACHOS S. SABAE.

Sed magni Sabæ Deus nunc quoque magnum operatur miraculum: & eos, ſicut olim Aegyptum [e], denſis tegit tenebris & profunda caligine. Et cùm eſſet hora diei ſecunda, illi cùm perinde ac noctu per totam diem ambulaſſent, nec vbi quidem eſſent ſcirent, vt illud Iſaiæ in eis compleretur, qui dicit [f]: Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis neſciuerunt. palpabunt, vt cæcus, murum: & tamquam non ſint oculi, palpabunt. Cùm ſic ergo nihil ſcirent, ſed in viam aſperam & accliuem & omnino minimè tritam incidiſſent, vix tandem die ſequenti inuenti ſunt circa monaſterium beati Marciani: & ſic cùm lucem aſpexiſſent communem, pudore ſunt repleti, & re infecta redierunt. Hoc ſapientibus & non mente captis ſuffeciſſet, ſi vel paruam honeſti curam geſſiſſent, vt ſcirent ſe ea aggredi, quæ non eſſent Deo grata: ſed non illis. verùm eis magis creſcebat vitium, & bellum excitabatur vehementius & tetrius.

[e] Exod. 10.
[f] Iſaiæ 59.

PETRVS EPISCOP. HIEROSOL. DECIPITVR ABORIGENISTIS.

Dolis enim quibuſdam compoſitis & ſceleratis inſtructis inſidiis, mittunt quemdam paulo poſt, nomine Theodorũ, ad Petrum Epiſcopum Hieroſolymitanum, & egregio illi viro (hei mihi!) perſuadent iis quæ improbè confixerunt, vt Petri Alexandrini, & Ioannis, cui erat cognomẽ Stongylus, id eſt, Rotundus, ſuſciperet communionem. Quod quidem Nonni aſſeclis maiorem addidit animum, & plus dedit fiduciæ: & ſuam hæreſim non latenter, ſed apertè circumcirca abeuntes, tamquam legem ferentes, promulgabant. Quin etiam ſi aliquem ex Orthodoxis monachis deprehendiſſent in ſancta ciuitate, impia manu ferientes, & Sabaitem vocantes, illinc eum turpiter expellebãt. Multos quoque cùm grauiſſimis tradidiſſent ſuppliciis: quoniam nõ potuerunt latere, apertè eis bellum indicunt.

FVROR ORIGENISTARVM.

Cùm autem rem ſenſiſſent viri qui circa Iordanem habitabant, Eliæ zelum (vt par erat) ſpirantes, veniunt ad eis opem ferendam, & communiter cum eis tamquam ad aliquod præſidium confugiunt ad Lauram diuini Sabæ. Poſtquam verò hęc renunciata fuerunt Origeniſtis, in eos maximo impetu irruunt: & cùm portarũ confregiſſent cataractas, Lauram ingreſſi ſunt: & vulnerantur multi ex Orthodoxis & ex ſociis, Deo quoque hîc permittente arcanis rationibus, & minimè prohibente, vt fieret manifeſtior furor hæreticorum, & ſuis athletis ſplendidior contexeretur corona. Cùm autem hæc ſic proceſſiſſent,

fissent, mittitur Patrum communi suffragio Gelasius, cuius fidei commissa fuerat Lauræ A
præfectura, Byzantium, vt significaret Imperatori ea quæ facta fuerant. Qui cùm interim
tantum terræ & maris obiisset, ei tamen excluso omni aditu ad Imperatorem & Patriar-
cham: omnes enim aditus præoccupauerat vitij colophon, qui Nonni sectatorum erat
præcipuus Theodorus, eis diligentibus impositis custodibus & speculatoribus, ne per ali-
quem eorum, eis inscientibus, ingrederetur monachus ex Hierosolymis, & Patriarchæ &
Imperatoris aures ad se attraheret.

GELASII OBITVS. Cùm ergo sic omni aditu exclusus fuisset Gelasius, post tantæ viæ longitudinem, quam
propter Christum pro fide Catholica sustinuit, post tantam afflictionem vacuis manibus
reuertitur: & cùm fuisset Amorij, quæ est ciuitas clara & illustris, propria morte è vita ex-
cedit. Cùm hoc resciuissent Nonnus, Theodorus, & Domitianus, & quicumq; erant eiusd-
dem vitij æmulatores, Georgium, qui ipse quoque sequebatur sectam Origenis, eius loco B
præfectum & ducem constituunt, & in diuinissimi Sabæ throno improbè (ô iustitia &
tolerantia Dei!) collocant. Rei acerbitate meus intumescit animus, iraque dirumpor &
suffocor. Hinc enim miserabiliter accidit, vt Patres, qui erant in Laura, alius aliò dispe-
gerentur, non secus atque agni quidam, lupo aduentante.

Sed non diu admodum permisit Deus hanc superare tempestatem: neque diuini Sabæ
preces passæ sunt eum ampliùs tacere, & vti lenitate: sed mox diuinam iustitiam excitant
ad vindictam. Et ideò Nonnus quidem malorum illorum studiorum opifex vitam cuer-
tit miserrimè. Euestigio quoque Georgius accusatus cuiusdam libidinis, cuius vel memi-
nisse solum linguam polluit, ab illa Laura turpiter expellitur, cùm septem solùm menses
illi præfuisset. Deinde autem rectionem suscipit Cassianus, vir qui ab infantia fuerat edu-
catus apud diuinũ Sabam, & in pulchra illius disciplina pulcherrimè institutus, & factus C
sacerdos maximæ Lauræ: qui cùm decimum mensem implesset in administratione, & de-
inde ex hac vita excessisset, Cononi post mandant monachi præfecturam: mandant verò,
Deo (vt arbitror) monachorum animos ad hoc mouente. Fuit autem vir ille summè re-
splendens & rectis dogmatibus & omni virtute & rectè factis: qui etiã in præfectura vsus
est magna cura & diligentia. Nam & eos qui illinc recesserant eiecti ab Origenistis, Patres
rursus collegit; & Lauram, quæ à frequentibus illis tumultibus & bellis hæreticorum
iam inclinata fuerat in genua, mox erexit, & veluti renouauit.

Post hæc cùm sancta & œcumenica Synodus Quinta congregata fuisset Byzantij,
Theodorus Mopsuestiæ, & Origenes & vnà cum his impia de præexistentia & rectitudine
dogmata generali subiecta fuerunt anathemati: & sic hæreticis deinceps omni ablata li-
bertate loquendi, diuini Sabæ Lauræ & vniuersa ferè cum eis Palæstina vigesimotertio D
anno post illius mortem à grauioribus hæresibus & temporum acerbitate & iniquitate
respirarunt, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi, cum quo Patri simul cum
sancto Spiritu sit gloria & potentia nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.]
hactenus Cyrillus de Origenistis, aduersus quos etiam magnos labores exantlauit ma-
gnus ille Ioannes Silentiarius, prout discipulus eius, qui Vitam illius scripsit, idem Cy-
rillus profiteturi quos idcirco ipse non refert, eò quòd scriberentur ab aliis, vt ipse testatur
in fine Vitæ ipsius.

Habes, lector, Origenistarum conatus, quibus vsque ad œcumenicam Synodum Quin-
tam fatigauerunt Palæstinos. Quòd enim hæc ipsa annis singulis haud facilè distingui
possint, placuit vna simul narratione relata prosequi. Quæ autem in aliis Orientis regio-
nibus aduersus Orthodoxos moliti sint, nos latent: sed ex his disce reliqua. Quæ verò ad- E
uersus eos in primis Iustinianus Imperator suis edictis statuerit, suis locis dicturi sumus,
ijsdem ipsis annis quibus eædem ab ipso promulgatæ sunt sanctiones; quarum intelli-
gentiam faciliorem tibi reddent quæ de Origenistis iterum emergentibus hîc enarrata
legisti. Porrò id isti profecerunt Origenistæ, vt qui hactenus in Ecclesia toleratus fuerat
Origenes, cùm errores in ipsius scriptis reperti tantummodo à maioribus damnati fue-
rint, post hæc nomen ipsum Origenis sit execrabile redditum, damnatusque ipse à Pa-
tribus in Concilio post annos ab eius obitu fermè trecentos. Sed de his inferiùs suis lo-
cis agendum.

IESV

A QVingentesimus trigesimustertius Redemptoris annus, idemque septimus Iustiniani
Imperatoris inchoatus, tertio eiusdem Consulatu lætissimè aperitur, quem ob innu-
mera à Deo accepta beneficia idem Imperator perpetuis suarum sanctionum diuinæ ma-
iestati consecrat monumentis[a]: nominatissimus ipse quidem, vtpote qui Romano Impe- [a] l. 1. &. 2. ff. de constitut. Digest.
rio felicissimus extitit, idemque Imperatoris constitutionibus redditus celeberrimus:
quot enim à Deo hoc anno sub suo ipsius tertio Consulatu consecutus est dona, ijsdem
sæpe commemorat, de quibus inferiùs agendum erit.

Primùm verò omnium auspicaturus ipse hoc anno perdifficile bellum Vuandalicum,
B non aliunde magis quàm ex bene custodita Catholica religione, exemplo Theodosij Se-
nioris maximè pij Imperatoris, conciliare sibi diuinum numen cõtendit. Cumque soleant
detenti curis bellicis Principum animi, aliis negotiis remittere nuncium, vt vbi maius
vertit rei momentum, ibi totis neruis in opus incumbant: Iustinianus veluti summo otio
summaque pace, ac rerum tranquillitate, nihil sibi magis propensiori studio perficiendum
putauit, quàm vt curaret quæ essent Catholicæ fidei: cuius rei causa hoc ipso anno ad LEGATIO A IVSTINIANO IMP. AD IOAN. PAP.
Ioannem Romanum Pontificem honorificam legationem decernit, mittens duos prima-
rios Orientis Episcopos Hypatium & Demetrium.

Huius decernendæ hoc anno legationis causam refert Liberatus diaconus [b], dum rem [b] Liberat. diac. Breuiar. ca. 20. tom. 2. Conc. non. edit.
gestam prolixam satis his paucis complexus est: Defuncto Bonifacio Papa, Ioannes co-
gnomento Mercurius sedis Apostolicæ suscepit præsulatum. Ad quem missi sunt ab Im-
C peratore Iustiniano Hypatius Ephesiorum Episcopus & Demetrius à Philippis contra le- LEGATIONIS MITTENDAE CAVSA.
gatos Acœmetarum* Cyrum* & Eulogium negantes esse confitendum beatam Mariam
verè & propriè Dei genitricem, & vnum de Trinitate incarnatum & carne passum. Sed
Papa Ioannes, nobis ibi positis, hoc confitendum, epistola sua firmauit, & Imperatori di-
rexit. A cuius communione discedentes Romæ quidam monachi, Acœmetarum lega-
tos secuti sunt, & vsque nunc hanc confessionem de Christo non suscipiunt.] hæc Libera-
tus; quem hoc ipso anno Romæ fuisse, ipsius testificatione satis intelligis. Exscripsimus
ista Liberati ex recentiori Conciliorum editione, cùm in veteri nonnullis omissis verbis
textus reddatur obscurus.

* Acimicorũ
* Carum.

Antequam autem magni momenti historiam ingrediamur: memoria repetas necesse
est, quæ tum Constantinopoli, tum Romæ cõtigisse diximus temporibus Hormisdæ Pon-
D tificis, cùm Scythas monachos Romam venisse superiùs enarrauimus conquesturos de
legatis Apostolicæ sedis negantibus addenda esse Chalcedonensi Concilio verba illa, qui-
bus dicebatur, vnum de Trinitate esse crucifixum in carne; quos etiam, sicut legati Apo-
stolicæ sedis, cùm essent Constantinopoli, ita Hormisda Papa Romæ reiecit, negans pari-
ter recipiendam esse nouitatem illam verborum; quæ quamuis in rectum potuissent dedu-
ci sensum, ex multis tamen causis suo loco superiùs recensitis, ad explodendam omnem
fraudem, quæ per occultos Eutychianos clàm irrepere potuisset, verbis illis haud necessa-
riis abstinendum esse Fidelibus, idem Pontifex litteris iteratis admonuit: ita vt sicuti ad-
ditamentum illud ad Trisagion appositum, Qui crucifixus es pro nobis] Catholici abhor-
rerent, ita dicere, vnum de Trinitate in carne passum, pariter exhorrerent. Sed quid actum? DIVERSA CERTANDI RATIO EX OCCASIONE DIVERSA.
Etsi idem ad certamen campus; nouis tamen & prioribus planè contrariis pugnatoribus
E in arenam descendẽtibus; fuerunt quoque arma mutanda, & certandi modus fuit ineun-
dus à priori planè diuersus, integra illæsaque permanente fide Catholica: cui vt consule-
retur in omnibus, aliter tunc, nunc verò aliter fuit à ducibus captandum pugnandi consi-
lium, modusque quærendus. At quinam iste fuerit, audi.

Cùm contra Eutychianos dolis fidem Catholicam inuadentes reiectam illam senten- NESTORIANI EX VICTORIA CONTRA EVTYCH. CAPTANT ARMA.
tiam Nestoriani audirent, qua assereretur vnus de Trinitate esse passus in carne: perinde
ac si secundùm suam ipsorum assertionem duplex assereretur Christi esse persona, sicut &
naturæ duæ, humana atque diuina; & sic dici videretur passus homo, vt negaretur Deus
esse passus in carne: mox illud quasi ex necessaria consequeretur assumptione: Si non est
passus vnus de Trinitate in carne, ergo nec natus idem in carne: ergo nec propriè dici
posse videbatur (aiebant illi) Mariam verè & propriè esse Dei genitricem: quod Nesto-
rius,

rius, eiusque sectatores Nestoriani professi erant. His accedebat, quòd (vt diximus) è latebris fuliginosi emergentes Origenistæ, inter alias quas proponerent sententias illa erat, vt negarent Christum vnum de Trinitate fuisse. Quamobrem ex asserentium prauitate reddi coepta est prohibitio illa profana, quæ antea videri poterat ad cauendos Eutychianos vtiliter introducta. In tale igitur tantumque discrimen adducta Catholica fide, cum ista Constantinopoli controuersia agitaretur, vt periclitari Christiana pietas videretur, irrumpentibus ex aduerso Nestorianis atque Origenistis ex aditu illo, quem ad expugnandos Eutychianos occasio temporis aperiri suaserat: Epiphanius Constãtinopolitanus Episcopus & cum eo Iustinianus Imperator ac reliqui Orthodoxi ex aduerso pugnantes, firmiterque resistentes, sicut asserebant, piè sanctèq; dici vnum de Trinitate esse passum in carne, ita ex præscripto Catholicæ fidei nefas esse dicebant negare sanctissimam Virginem Mariam verè proprieque matrem Dei à fidelibus nuncupandam.

ACOEMETAE MONACHI NESTORIANI.

Istis in hunc modum se habentibus: qui Nestorianæ sententiæ potissimi assertores essent monachi Acœmetæ, cùm ab Imperatore Iustiniano, Epiphanio agente, magnopere vrgerentur: auxilium ab Ecclesia Romana sperantes, à qua scirent eam fuisse reiectam sententiam, qua ab Eutychianis callidè dicebatur vnus de Trinitate passus in carne: simulac audierunt Ioannem creatum esse Romanum Pontificem, legatos ad eum misere, rogantes, vt quæ semel esset explosa ab ipsa Ecclesia Romana sententia, nullo aduersariorum conatu reciperetur, ne tantæ Ecclesiæ nota posset præuaricationis inuri, secundùm Pauli Apostoli in se ipsum dictum[a]: Si enim quæ destruxi, iterum hæc ædifico: præuaricatorem me cõstituo.] Audientes autem Epiphanius & Imperator, missam ab aduersariis esse Romam legationem, aduersus eam ad eundem Ioannem Romanum Pontificem dictos legatos Episcopos cum litteris & ipsi miserunt: directa autem legatio est nomine Imperatoris, qui & ad eum litteras dedit. Sed quòd ante eiusmodi legationem Romam missam idem Imperator testetur in Epistola ad Epiphanium[b], se ea de causa edictum promulgasse; hic primò ipsum reddere, operæ pretium iudicamus: recitat illud Græcè scriptum Contius, quod Latinitati his verbis tradidit[c]:

[a] Galat. 2.

[b] l. 7. C. de summa Trinit.

[c] Cont. prætermiss. li. 1. Cod. pag. 3.

EDICTVM IVSTINIANI DE FIDE CATHOLICA.

Cùm Saluatorem & Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum nostrum colamus per omnia: studemus etiam, quatenus datum est humanæ menti assequi, imitari eius condescẽsionem, seu demissionem. Etenim cum quosdam inuenerimus morbo atque insania detentos impiorum Nestorij & Eutychetis, Dei & sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ hostium, nempe qui detrectabant sanctam gloriosam semper Virginem Mariam Theotocon siue Deiparam appellare propriè & secundùm veritatem: illos festinauimus, quæ sit recta Christianorum fides, edocere. Nam hi ineuitabiles cùm sint, celãtes errorem suum, passim circumeunt (vt didicimus) & simpliciorum animos exturbant & scandalizant, ea astruentes, quæ sunt sanctæ Catholicæ Ecclesiæ contraria. Necessarium igitur esse putauimus, tam hæreticorum vaniloquia & mendacia dissipare, quàm omnibus insinuare, quomodo aut sentiat sancta Dei & Catholica & Apostolica Ecclesia, aut prædicent sanctissimi eius sacerdotes: quos & nos secuti, manifesta constituimus ea quæ fidei nostræ sunt, non quidem innouantes fidem (quod absit) sed coarguentes eorum insaniam, qui eadem cum impijs hæreticis sentiunt: quod quidem & nos in nostris Imperij primordiis pridem satagentibus fecimus manifestum.

IVSTINIANI FIDEI PROFESSIO.

Credimus itaque in vnum Deum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominũ Iesum Christum Filium Dei, & in Spiritum sanctum, vnam essentiam in tribus hypostasibus, siue subsistentibus personis, adorantes vnam Deitatem, vnam potestatem, Trinitatem consubstantialem. In vltimis autem diebus confitemur Dominum nostrum Iesum Christum, vnigenitum Dei Filium ex Deo vero Deum verum ante sæcula & sine tempore ex Patre natum, coæternum Patri, ex quo omnia, & per quem omnia, qui descendit de cælis, incarnatus de Spiritu sancto & sancta gloriosa & semper Virgine Maria, & humanatus siue homo factus est, & passus crucem pro nobis sub Pontio Pilato, sepultus est, & resurrexit tertio die. Vnius ac eiusdem passiones ac miracula, quæ sponte pertulit in carne, cognoscentes. Non enim alium Deum Verbum & alium Christum nouimus, sed vnum & eumdem, consubstantialem Patri secundũ diuinitatem, cõsubstantialem matri secundùm humanitatem. Vt enim est in diuinitate perfectus, ita idem ipse & perfectus est in humanitate. Nam eius secundùm hypostasin, seu secundùm personam vnitatem suscipimus & confitemur. Manſit enim Trinitas, Trinitas; & post incarnationem vnum ex Trinitate Dei

A Dei Verbum: neque enim quartæ personæ adiectionem admittit sancta Trinitas.

His ita se habentibus, anathematizamus omnem hæresim, præcipuè verò Nestorium anthropolatram, & qui eadem cum ipso sentiunt & senserunt, qui diuidunt vnum Dominum nostrum Iesum Christum Filium Dei & Deum nostrum; & qui non confitentur propriè & secundùm veritatem sanctam gloriosam & semper Virginem Mariam Theotocon seu Deiparam, id est, matrẽ Dei: Sed & qui duos Filios dicunt, vnum ex Deo Patre Deum Verbum, alterum ex sancta semper Virgine Deipara Maria, gratia, habitudine, & propinquitate, quam cum Deo Verbo habet; natum esse: Et qui negant, nec confitentur Deum Dominum nostrum Iesum Christum Filium Dei & Deum nostrum incarnatum & hominem factum & crucifixum, vnum esse ex sancta & consubstantiali Trinitate. Ipse enim solus est coadorandus & conglorificandus Patri & sancto Spiritui.

ANATHEMATIZAT HAERETICOS.

B Anathematizamus insuper & Eutychetem mente captum, & qui cum eo sentiunt aut senserunt, qui phantasiam introducunt; negantq. veram natiuitatem seu generationẽ Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi ex sancta Virgine & Deipara, hoc est, nostram salutem: & qui non confitentur ipsum consubstantialem Patri secundùm deitatem, & consubstantialem nobis secundùm humanitatem. Similiter anathematizamus Apollinarium psychophtoron, siue animicidam, & qui cum eo sentiunt vel senserunt; qui dicunt inanimem, hoc est, animæ humanæ expertem esse Dominum nostrũ Iesum Christum Filiũ Dei & Deum nostrum; & qui confusionem aut conturbationem introducunt & inuehunt in vnigeniti Dei Filij humanationem siue humanitatem; & omnes postremò qui eadẽ cum ipso senserunt, aut sentiunt. Dat. Idibus Martij, Constantinopoli, Iustiniano PP. A. tertiùm Consule.] post hæc edicto ista subiecta leguntur: Scriptum est superiùs edictum Ephesiis,

CAVSA PROMVLGANDI EDICTI.

C item Cæsariensibus, item Cyzicenis, Amidenis, Trapezuntiis, Hierosolymitanis, Apameis, Iustinianopolitanis, Augustanis, Tarsensibus, Ancyranis.]

Ad huiusmodi autem edictum promulgandum ante legationẽ Romam missam eo fuisse videtur motus impulsu Iustinianus, ne aduersariis, aduersus quos ante Rom. Pontificem initurus per legatos suos esset certamen, aliquis cauillandi calumniandiq. locus relinqueretur: cum ipse Imperator æquè Eutychetem atque Nestoriũ eorumq. sectatores condẽnet & cum eis Apollinarẽ: peculiare enim tunc temporis erat, vt cũ quis Nestorium damnaret, ab his Eutychianus diceretur, siue Apollinarista; contrà verò Eutychetem condemnans, ab iisdem appellaretur Nestorianus. Sic igitur se munire voluit Imperator, hos omnes antè condemnans, vt se esse verè Orthodoxum publico significaret edicto. Sed iam ad missam Romam ad Ioannem Papam legationem veniamus. Delectis igitur præcipuis

D Orientis Metropolitanis Episcopis, nempe Cæsariensi atque Ephesino ad obeundam legationem collegis, per eosdem hæc scripsit ad Ioannem Romanum Pontificem[a]:

[a] l. 8. C. de summa Trinit.

EPIST. IVSTINIANI AD IOANNEM ROM. PONT.

Imperator Iustinianus, pius, felix, inclytus, triumphator semper Augustus Ioanni sanctissimo Archiepiscopo almæ vrbis Romæ & Patriarchæ.

Reddentes honorem Apostolicæ sedi & vestræ sanctitati (quod semper nobis in voto & fuit & est) vt decet patrem honorantes vestram beatitudinem, omnia quæ ad Ecclesiæ statum pertinent, festinauimus ad notitiam deferre vestræ sanctitatis: quoniam semper nobis fuit magnum studium, vnitatem vestræ Apostolicæ sedis, & statum sanctarum Dei Ecclesiarum custodire, qui hactenus obtinet & incommotè permanet, nulla intercedente contrarietate. Ideoq. omnes sacerdotes vniuersi Orientalis tractus & subiicere & vnire vestræ sanctitati properauimus. In præsenti ergo quæ commota sunt, quamuis manifesta

E & indubitata sint, & secundùm Apostolicæ vestræ sedis doctrinam ab omnibus semper sacerdotibus firmè custodita & prædicata: necessarium duximus, vt ad notitiam vestræ sanctitatis perueniant. Nec enim patimur quicquam quod ad Ecclesiarum statum pertinet, quamuis manifestum & indubitatum sit quod mouetur, vt non etiam vestræ innotescat sanctitati, quæ caput est omnium sanctarum Ecclesiarum. Per omnia enim (vt dictum est) properamus honorem & auctoritatem crescere vestræ sedis.

DE NESTORIANORVM CONATV.

Manifestum igitur facimus vestræ sanctitati, quòd pauci quidã infideles & alieni sanctæ Dei Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ, contradicere Iudaicè atque apostaticè ausi sunt aduersus ea quæ ab omnibus sacerdotibus secundùm vestram doctrinam rectè tenẽtur & glorificantur & prædicantur, denegãtes Dominum nostrum Iesum Christum vnigenitum Filium Dei Deum Dominum nostrum incarnatũ de sancto Spiritu & ex sancta atque gloriosissima semper Virgine Dei genitrice Maria hominẽ factũ atque crucifixum, vnum esse

sanctæ & cōsubstantialis Trinitatis,& coadorandum & conglorificandū Patri & Spiritui A
sancto, & consubstantialē Patri secundùm diuinitatem, & consubstantialem nobis eumdem ipsum secundùm humanitatem, passibilem carne, eumdemque ipsum impassibilem deitate.Recusantes enim Dominum nostrum Iesum Christum vnigenitum Filium Dei & Dominum nostrum fateri vnum esse sanctæ & consubstantialis Trinitatis, videntur Nestorij malam sequi doctrinam, secundùm gratiam dicentis vnum Filium Dei,& alium dicentis Dei Verbum & alium Christum.

DE VERBI INCARNATIONE QVID SENTIENDVM.

Omnes verò sacerdotes sanctæ Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ & reuerendissimi Archimandritæ sanctorum monasteriorum sequentes sanctitatem vestram,& custodientes statum & vnitatem Dei Ecclesiarum, quam habēt ab Apostolicæ vestræ sanctitatis sede,nihil penitus immutantes de Ecclesiastico statu,qui hactenus obtinuit,atque obtinet, vno consensu confitentur & glorificant prædicantes Dominum nostrum Iesum Christum B
vnigenitum Filium & Verbum Dei & Dominum nostrum ante sæcula & sine tempore de Patre natum,in vltimis diebus descendisse de cælis,& incarnatum de Spiritu sancto,& ex sancta & glorioſa Virgine Maria natum & hominem factum & crucifixum, vnum esse sanctæ & consubantialis Trinitatis,& coadorandum & conglorificandum Patri & sancto Spiritui:nec enim alium Deum Verbum & alium Christum cognoscimus,sed vnum atq; eumdem ipsum consubstantialem Patri secundùm diuinitatem,& cōsubstantialem nobis secundùm humanitatem,passibilem carne,eumdem ipsum impassibilem deitate. Vt enim est in diuinitate perfectus,ita etiam ipse in humanitate perfectus est.In vna enim subſtantia deitatem susc̄ipimus & confitemur,quod dicunt Græci τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν ὁμολογοῦμεν, id est, eam quæ secundùm personam est vnitatem seu coniunctionem confitemur.

S. MARIA VERE MATER DEI.

Et quoniam vnigenitus Filius & Verbum Dei ante sæcula & sine tempore de Patre natus,idem ipse & in vltimis diebus descendēs de cælis incarnatus est de Spiritu sancto,& ex sancta atque glorioſa semper Virgine Dei genitrice Maria homo factus Dominus noster Iesus Christus proprie & verè Deus est : ideo & sanctam atque glorioſam Virginem Mariam propriè & verè Dei matrem esse dicimus: nō quia Deus Verbum principium ex ipsa sumpserit,sed quia in vltimis diebus descendit de cælis, & ex ipsa incarnatus & homo factus & natus est : quem confitemur & credimus (sicut dictum est) consubstantialem esse Patri secundùm diuinitatem, & consubstantialem nobis eumdem ipsum secundùm humanitatem:eiusdem miracula & passiones,quas sponte in carne susc̄epit,agnoscentes.

Susc̄ipimus autem sancta quatuor Concilia,id est, trecentorum decem & octo sanctorum Patrum qui in Nicæna vrbe congregati sunt, & centum quinquaginta sanctorū Patrum qui in hac regia vrbe conuenerunt, & sanctorum Patrum qui in Epheso primùm D
congregati sunt,& sanctorum Patrum qui Chalcedone conuenerunt, sicut vestra Apostolica sedes docet atque prædicat. Omnes ergo sacerdotes sequentes doctrinam Apostolicæ sedis vestræ ita credunt & confitentur & prædicant.

DE LEGATIS MISSIS ET LITTERIS DATIS.

Vnde properauimus hoc ad notitiam deferre vestræ sanctitatis per Hypatiū & Demetrium beatissimos Episcopos : vt nec vestram sanctitatem lateant,quæ à quibusdam paucis monachis malè & Iudaicè secundùm Nestorij perfidiā denegata sunt.Petimus ergo vestrum paternum affectum, vt vestris ad nos destinatis litteris & ad sanctissimū Episcopum huius almæ vrbis & Patriarcham fratrem vestrum (quoniā & ipse per eosdem scripsit ad sanctitatem vestram,festinans in omnibus sedem sequi Apostolicam beatitudinis vestræ) manifestum nobis faciatis,quòd omnes qui prædicta rectè confitentur,susc̄ipit vestra sanctitas;& eorum qui Iudaicè ausi sunt rectam denegare fidem,condemnat perfidiam. Plus E
enim ita & circa vos omniū amor & vestræ sedis crescet auctoritas: & quæ ad vos est vnitas sanctarum Ecclesiarum,inturbata seruabitur,quādo per vos didicerint omnes beatissimi Episcopi eorum quæ ad vos relata sunt, sinceram vestræ sanctitatis doctrinam. Petimus autem vestram beatitudinem orare pro nobis;& Dei nobis acquirere prouidētiam. *Item subscriptio talis fuit.* Deus te conseruet per multos annos,sancte ac religiosissime Pater.]

MVNERA IVSTINIANI OBLATA S. PETRO.

Litteræ autem ab Epiphanio Episcopo Constantinopolitano ad Ioannem Pontificēm, quarum Iustinianus mentionē facit,nō extant. Meminit huius legationis Anastasius, qui & de muneribus à Iustiniano missis agit his verbis: Eodem tempore vir religiosus Augustus Iustinianus summo amore Christianæ religionis mittit fidē suam scriptam chirographo proprio ad sedem Apostolicam per Episcopos Hypatium & Demetrium. His diebus obtulit Christianissimus Imperator beato Petro Apostolo scyphum aureū circumdatum gemmis

A gemmis prasinis & albis,& alios calices argenteos duos,scyphum pensantem libras quinque, calices argenteos singulos pensantes libras sex, & alios calices argenteos duos pensantes libras quindecim,palliola verò auro texta quatuor.]hæc ibi.

Detentos autem legatos fuisse vsque in sequentem annum, ex reddita à Ioanne Pontifice epistola ad Iustinianum Imperatorem data sub quarto eiusdem Iustiniani Consulatu cum collega Paulino, satis intelligi potest : reddemus ergo eamdem suo loco. Quid autem hoc anni tempore actum sit, antequam dicamus, agendum de epistola eiusdem Imperatoris ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum data hoc ipso anno sub tertio Iustiniani Consulatu,septimo Kalendas Aprilis: in qua cùm mentio habeatur dictæ Iustiniani epistolæ ad Ioannem Papam, eam ante dictam diem fuisse scriptam oportet. Quoniam verò res agitur maximi ponderis, nihil planè prætermittendum est, quod in ea
B scriptum reperiatur. Ipsam igitur in primis Iustiniani Imperatoris ad Constantinopolitanum Episcopum post missam Romam legationem conscriptam reddamus epistolā. Quod enim aduersarij Iustiniani sparsissent in vulgus, ipsum eorum assertione verborum Concilium Chalcedonense labefactare, contemnere verò alia Concilia generalia : visum fuit ipsi perneccessarium palàm exponere, quo esset erga sanctas quatuor Synodos affectu, & quomodo pro ipsis iugiter laboraret. Epistola autem sic se habet[a] :

[a] *l.7. C. de summa Trinit.*

Imperator Epiphanio sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo regiæ huius vrbis & œcumenico Patriarchæ.

IVSTINIANI EPIST. AD EPIPHANIVM.

Cognoscere volentes tuam sanctitatem ea omnia quæ ad Ecclesiasticum spectant statum : necessarium duximus hisce ad eam vti diuinis compendiis, ac per ea manifesta eidem facere quæ iam moueri cœpta sunt, quamquam & illa eamdem cognoscere sumus
C persuasi. Cùm itaque comperissemus quosdam alienos à sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, impiorum Nestorij & Eutychetis secutos deceptionem ; diuinum antehac promulgauimus edictum (quod & tua nouit sanctitas) per quod hæreticorum furores reprehendimus: ita vt nullo quouis omnino modo immutauerimus,immutemus,aut prætergressi simus eum,qui nunc vsque coadiuuante Deo seruatus est,Ecclesiasticum statum, quemadmodum & tua nouit sanctitas; sed in omnibus seruato statu vnitatis sanctissimarum Ecclesiarum cum ipso sanctissimo Papa veteris Romæ, ad quem similia hisce perscripsimus. Nec enim patimur, vt quicquam eorum quæ ad Ecclesiasticum spectant statum,non etiam ad eiusdem referatur beatitudinem, cùm ea sit caput omnium sanctissimorum Dei sacerdotum : vel eo maximè, quòd quoties in his locis hæretici pullularunt, & sententia & recto iudicio illius venerabilis sedis correcti sint.

D Ideoque ex præsentibus diuinis nostris breuiculis sciet tua sanctitas, quæ à nobis proposita sunt* quam & quibus studio est pessimè interpretari quæ à nobis statuta sunt,comprehendetur.Pauci quidā infideles, & alieni à sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia contradicere Iudaicè ausi sunt aduersus ea quæ ab omnibus sacerdotibus rectè obseruantur, probantur, & annunciantur;negantes Dominum nostrum Iesum Christum vnigenitum Filium Dei & Deum nostrum incarnatum ex Spiritu sancto & sancta glorioſa semperque Virgine & Deipara hominem factum & crucifixum,vnum esse sanctæ & consubstantialis Trinitatis,coadorandum & conglorificandum Patri & sancto Spiritui, consubstantialem Patri secundùm deitatem,consubstantialem nobis eumdem secundùm humanitatem,passibilem carne,eumdem impassibilem deitate. Recusantes enim Dominum nostrum Iesum Christum vnigenitum Filium Dei & Deum nostrum fateri vnum esse san-
E ctæ & consubstantialis Trinitatis,manifestè deprehenduntur impij Nestorij sequi prauam doctrinam, secundùm gratiam eum dicentes Filium Dei, & alium Deum Verbum, & alium Christum dicentes:quos anathemate damnamus,eorum etiam dogmata,eos etiam qui eadem cum ipsis senserunt,vt alienos à sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia.] Quod audis,lector,Iustinianum anathemate hæreticos condemnare,sic intelligas (vt sæpè ostensum est)eosdem iam antè in sacris Synodis à Patribus condemnatos, eadem ipsorum sententia punitos atque damnatos habendos.Pergit verò :

Et reuerendissimi sacrorum monasteriorum Archimandritæ sequentes sanctorum Patrum traditionem (ea scilicet fide, vt nihil omnino antehac immutarint, aut hodie immutent ab eo, qui nunc vsque, sicut dictum fuit, obtinuit, Ecclesiastico statu) vnanimiter fatentur & cum gloria annunciant Dominum nostrum Iesum Christum vnigenitum Filium esse & sine tempore ex Patre genitum, & in nouissimis diebus descendisse

ex cælis, & incarnatum ex Spiritu ſancto & ſancta glorioſa ſemper Virgine & Deipara A
Maria, & hominem factum & crucifixum, vnum eſſe ſanctæ & conſubſtantialis Trinitatis. Conſubſtantialem enim ipſum ſcimus Patri ſecundum deitatem, & conſubſtantialem nobis eumdem ſecundum humanitatem, paſſibilem carne, eumdem impaſſibilem deitate. Quemadmodum enim eſt in deitate perfectus, ſic idem in humanitate perfectus: ideoque eam quæ eſt ſecundùm hypoſtaſin vnionem amplectimur & confitemur: quemadmodum etiam vnigenitus Filius Verbum Dei ante ſæcula & ſine tempore ex Patre genitus, idem quoque in nouiſſimis diebus deſcendit de cælis, & carnem aſſumpſit ex Spiritu ſancto & ſancta glorioſa Deipara Maria, & homo factus eſt. quem confitemur (quemadmodum dictum eſt) conſubſtantialem Patri ſecundùm diuinitatem, conſubſtantialem eumdem nobis ſecundùm humanitatem; eiuſdem miracula & paſſiones, quas vltro fuſtinuit carne, confirentes.

Hæc igitur ſunt, in quibus per diuinum noſtrum edictum hæreticos coarguimus: cui B
diuino edicto vel omnes reperti hîc veriſſimi Epiſcopi & reuerendiſſimi Archimandritæ cum tua ſanctitate ſubſcripſerunt, ſeruantes in omnibus ſancta quatuor Concilia, & quæ in vnoquoque eorum conſtituta, Nicænum trecentorum decem & octo Patrum, & huius regiæ vrbis centum quinquaginta, & Epheſinum prius, & Chalcedonenſe, manifeſtè omnibus qui vnà nobiſcum ſentiunt Fidelibus ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ traditam regulam fidei, hoc eſt, ſanctam formulam ſeu Symbolum tenemus & cuſtodimus à trecentis decem & octo Patribus expoſitam, & illud quod in hac regia vrbe centum quinquaginta ſancti Patres apertiùs expoſuerunt, non quod defectuoſum eſſet prius: ſed quoniam veritatis hoſtes partim ſubuertere cœperant ſancti Spiritus deitatem, partim ex ſancta ſemper Virgine Maria Deipara veram incarnationem Dei verbi negauerant: propterea C
Scripturæ teſtimoniis idem Symbolum ſupradicti centum quinquaginta Patres apertiùs expoſuerunt; idque & ante omnes ſanctæ Synodi Epheſina prior & Chalcedonenſis eamdem fidem ſequentes ſuſceperunt & cuſtodierunt, ſanctã & glorioſam ſemper Virginem Mariam Deiparam publicarunt, & nõ confitentes eam Deiparam anathemate percelluerunt; ſimiliter anathematizarunt eos, qui aliud Symbolum, aliámve ſanctam formulam traderent præter eam quæ à trecentis decem & octo ſanctis Patribus expoſita eſſet, & explicata & corroborata à centũ quinquaginta ſanctis Patribus in hac regia vrbe cõgregatis.

Et quidem Epheſinum prius impium Neſtorium & eius dogma ſuſtulit & anathematizauit, ad hæc eos qui cũ eo ſenſerunt & ſentiunt, & qui conſenſerunt & conſentiũt. Chalcedonenſe verò ſanctum Concilium damnauit & eiecit à ſanctis Dei Eccleſiis & anathematizauit impium Eutychetem, eiuſq. dogmata, & qui eadem cum illo ſenſerunt & ſen- D
tiunt, & qui conſenſerunt eidem & conſentiunt; & omnes hæreticos, eorumq. dogmata, & qui cũ illis ſenſerunt & ſentiunt, anathematizauit: pariter anathematizauit Neſtorium ſcilicet, eiuſq. dogmata, & qui cum eo ſenſerunt & ſentiunt, & qui cum eo conſenſerunt & conſentiunt. Chalcedonenſe verò ſanctum Conciliũ magni Procli ad Armenios conſcriptã epiſtolam, quod oporteat *confiteri* Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filiũ Dei & Deum noſtrum vnum ſanctæ Trinitatis per propriã relationẽ, ſuſcepit & confirmauit.

Quæ prædicta quatuor ſancta Concilia ſi negligimus, aut ea quæ his conſtituta; damus licentiam damnatis ab iis hæreticis eorumque dogmatibus ſuam peſtem rurſus in ſanctis Dei Eccleſiis oſtendere. Optandum itaque, vt quod nondum contigit fieri, hoc aliquando contingat: idque eo magis, quòd ſupradicta quatuor ſancta Concilia ſpeciali confeſſione hæreticos eorumque dogmata damnarunt. Ideoque ſi quis ab vno ſupradictorum ſanctorum quatuor Conciliorum diſſentiat, palàm eſt eum amplecti dogmata à ſanctis illis Patribus damnata & anathematizata. Nullus itaq. fruſtra vos turbet ſpe vana innixus, quaſi nos contrarium à ſupradictis quatuor Conciliis fecerimus, aut faciamus, aut fieri à quibuſdam permittamus, aut aboleri eorumdem ſanctorum quatuor Conciliorum piam memoriam ex dictis Eccleſiæ Diptychis ſuſtineamus: Omnes enim qui ab iis damnati & anathematizati ſunt, & damnatorum dogmata, eoſque qui eadem ac ipſi ſenſerunt, aut ſentiunt, anathematizamus. Ita bene precetur nobis & noſtro Imperio beatitudo tua, omnes de noſtra intentione & noſtro erga irreprehenſibilem fidem ſtudio docens & certiores faciens. Data VII. Kalendas Aprilis, Conſtantinopoli, D. N. Iuſtiniano PP. A. III. Conſule.] hactenus ad Epiphanium, publicum tamen exponendum edictum. Quòd enim ea de paſſo vno ex Trinitate verba Hormiſda non recepiſſet, ne quid

A quid inferretur præiudicij Chalcedonenſi Concilio, quod ea profeſſus Iuſtinianus diceretur ab aduerſariis Chalcedonenſis Concilij: ea de cauſa apologiam pro ſua fide in dicta ad Epiphanium epiſtola inſtituiſſe videtur. Sed res geſtas Romæ, cùm legati ibidem morarentur, accuratiùs proſequamur.

Illud verò hîc in limine admonendum, ſeu potiùs ad memoriam reuocandum, quod in Hormiſda ſæpè ſuperiùs dictum eſt: numquam eam ſententiam ab ipſo Hormiſda fuiſſe reiectam tamquam hæreticam, ſed proſcriptam vt nouam atque ſuſpectam, ne ſub ea Eutychianorum fallaciæ occultarentur: re tamen ipſa, ſi dolus abeſſet, qui timebatur in monachis illis valde ſuſpicione Eutychianæ hæreſis laborantibus, recipienda eſſet omnino. Quamobrẽ cùm perſonæ mutatæ eſſent, deſiiſſentq. penitus illæ de quibus doli ſuſpicio haud leuis eſſet: abſque Hormiſdæ Papæ iniuria reuocari ea poſſe videbatur in dubium,
B abutentibus præſertim Neſtorianis & Origeniſtis ipſius Hormiſdæ Papæ Apoſtolica auctoritate. Hinc enim licentia parta eſt Orthodoxis Epiſcopis Conſtantinopoli agentibus vnà cum Epiphanio eius ciuitatis Epiſcopo, ſimulque Iuſtiniano Imperatori, de his tractandi apud Ioannem Romanum Pontificem, miſſa ad eum honorificentiſſima legatione.

Cùm autem legatio Imperatoris Romæ audita eſſet, lectæq. litteræ eodem argumento conſcriptæ tũ ab ipſo Iuſtiniano Imperatore, tum etiam ab Epiphanio Epiſcopo Conſtantinopolitano: ſed & nec ſpreti eſſent legati ab Acœmetis monachis Conſtantinopoli degentibus Romam miſſi; auditi & ipſi, qui Hormiſdæ Papæ ſe tueri ſententiam profiterentur: diu fluctuatum eſt apud nonnullos Eccleſiæ Romanæ clericos, num Iuſtiniani Imperatoris fidei confeſſio recipienda eſſet, quam in Scythiæ monachis ante viſus erat exploſiſſe (vt vidimus) Hormiſda Papa. Prudentiores autem cauſæ diuerſitatem conſiderantes,
C vt iure tunc ab Hormiſda, cùm ageret aduerſus ſubdolos Eutychianos, eſſe reiectam eam ſententiam intellexerunt; ita conuerſa nunc alea, & aduerſus Neſtorianos mutato certamine, rectè à Ioanne Papa debere recipi affirmarunt. Contrà verò dubitauere plerique, num quod ſemel ab Eccleſia Romana negatum eſſet, deberet admitti.

Inter hæc ambigua, dum graues hinc inde ſententiæ dicerentur, neque quicquam definiretur ab ipſo Romano Pontifice cuncta graui lance iudicij expendente: toto anni huius temporis ſpatio, ab aduentu videlicet legatorum vſque ad eorumdem profectionem ab Vrbe, nihil propenſiori ſtudio eſt Romæ ab Apoſtolica ſede curatum, quàm vt quid de- FERRANDVS CONSVLTVS A BANATQ-LIQ ROM. DIAC.
nendum eſſet, quàm accuratiſſimè quæreretur. Tunc temporis Anatolius S. R. E. diaconus conſuluit Ferrandum diaconum Carthaginenſis Eccleſiæ, diſcipulum S. Fulgentij, virum huius temporis doctrina inſignem, quæ ipſius eſſet de propoſita quæſtione ſententia:
D num videlicet abſq; aliqua licet leui fidei Orthodoxæ offenſione dici poſſet vnus de Trinitate paſſus in carne. Ad quem idem Ferrandus prolixam ſatis atque eruditam epiſtolam ſcripſit, haud pridem editam vnà cum aliis eius opuſculis ab Achille Statio Luſitano; qua cum multa de Verbi incarnatione diſſeruiſſet, vbi ad quæſtionem de qua eſt controuerſia venit, hanc firmat concluſionem: Rectè dici vnum de Trinitate paſſum, ſed ſecuriùs addi, paſſum in carne: nam hæc poſt multa habet:

Propter iſtos iſta dixi, qui nunc audientes vnum de Trinitate paſſum, dicunt, Adde ſecundùm carnem: quaſi aliter intelligi debeat, etiam ſi ego non addam; vel addere multum neceſſarium ſit, quod etiam ſi non additur, apparet. Libẽter autem exigi à me patior, quod vltro addere ſum paratus. Incunctanter profert lingua, quod retinet conſcientia. Vnus de Trinitate Filius Dei Ieſus Chriſtus, qui eſt vna perſona de tribus perſonis, paſſus eſt ſe-
E cundùm carnem.] ad poſtremum autem poſt alia fuſiùs diſputata, hæc ſubdit: Supereſt nunc in concluſione huius voluminis ciſdem duabus ſententiis, de quibus inter ſe diſputantium fratrum prolixa fit altercatio, nequa remanere vel ſuſpicioſis videatur ambiguitas, dare quamdam fidei regulam, qua præcedente, ſimplicitas loquentium manifeſtetur, & audientium remoueatur ſcandalum. Dicturus ergo vnum de Trinitate paſſum, priùs addat, omnipotentis Dei vnam ſubſtantiam, tres eſſe perſonas, ex quibus vna perſona, id eſt, Filius Deus permanens, homo factus, natus, & paſſus ſit, neque Patre neque Spiritu ſancto pariter incarnato; quamuis opus noſtræ redemptionis tota fuerit Trinitas operata, &c.] hæc ad omnes obſtruendos aditus impiæ calliditati.

Scripſit verò idem Ferrandus eodem argumento aliam epiſtolam ad Seuerum Scholaſticum Conſtantinopolitanum; quæ licet minimè integra habeatur, ſatis ſuppleri poteſt ex dicta ad Anatolium diaconum epiſtola. Sicut ergo Ferrandus monuit, ita factum à Iu-

stiniano Imperatore apparet, vt cùm assereret vnum de Trinitate passum, multa præmiserit, & rursus multa subiecerit, quæ omnem possent de subdola captione suspicionē auferre: vt non mirum sit, si ipsius Imperatoris confessio à Romano Pontifice post anni vnius agitatam controuersiam recepta fuerit atque probata, vt videbimus ex litteris eiusdem Pontificis ad ipsum redditis anno sequenti. Quæ quidem omnia ex sententia etiam Chalcedonensis Concilij esse dicta, Facundus Episcopus Hermianensis in tractatu ad Iustinianum Imperatorem de Tribus capitulis, pluribus docet ipso libri principio: extat ipse scriptus in Vaticana bibliotheca. Sed & Dionysius Exiguus eidem fauit sententiæ; cuius rei gratia tunc in Latinum transtulit Procli epistolam ad Armenos, cui præfationem affixit, qua docuit piè recteq. dici, vnum ex Trinitate passum in carne. Erat viri huius Romæ hoc tempore (vt dictum est ex Cassiodoro) æstimatio summa. Sed ad legationem redeamus. A

Meminit huius à Iustiniano missæ legationis Procopius, vbi agit de Theodato Gotho conante in odium Amalasunthę prodere Tusciam, cui ipse pręerat, Iustiniano Imperatori. B

[a] Procop. de bello Goth. lib. 1. * Amalasuentha.

nam ait [a]: Hanc sibi mali animi imprimere promptitudinem Amalasuntha * occeperat, eaq. de causa infensior illi Theodatus erat, remq. molestè ferebat: Vnde huic animo inerat, Iustiniano Tusciam prodere; cuius rei ob gratiam vbi primùm vim magnā pecuniarum & Consularem dignitatem ab eo in præmium retulisset, Byzantij mens erat de cetero commorari. Hæc Theodato animo voluntate, ex Byzantio ad Romanum Antistitem legati venerunt, Christianorum altercationis sedandæ causa, sententium varia & inter se discceptantium. Sed qualesnam istorum controuersiæ sint, etsi minùs ignorem, haudquaquam tamen in præsenti meminerim, nimirum qui furentis esse vesaniæ ducam, Dei velle qualisnam sit peruestigare naturam: hominem namque mortalem ne humana hæc quidem ad verum posse comprehendere reor, nedum ad diuinæ naturæ peruenire cognitionem sat queat. Sed per me ista sine discrimine prætereantur, quæ sola credulitate venerantur mortales: ipse verò de Deo fateri nil aliud hoc tempore ausim, nisi quod bonus omnino & rector sit, & vniuersa in sua habeat potestate.]ista Procopius, qui impietatis arguitur ab eiusdem temporis scriptoribus: vt non mireris, si quæstiones de fide Christiana contemnit. Porrò his dictis indicat perplexas satis atque prolixas eiusmodi controuersias fuisse, pugnantibus ex aduerso legatis Acœmetarum. C

THEODATVS QVID CVM LEGATIS.

SIMONIACA LABES INVALVIT.

Sed ne discedamus ab Vrbe: hoc ipso tempore, quo Ioannes Papa (vt dictum est) Pontificiam sedem obtinuit, quod multa accidissent indigna in ipsa Romana Ecclesia sede vacante, dum videlicet complures vt ad Pontificatum adipiscendum sibi aditum præpararent, Ecclesiæ bona effudissent, & inter eos fuissent alij qui corruperint aliquos ex Senatoribus dando pecunias, vt postularentur in Romanum Pontificem: id indignè ferens Senatus ipse in primis, aduersus eos qui adeò turpiter aliquid accepissent, Senatus consultum promulgauit. Egit insuper & Ioannes Papa apud Athalaricum Regem, vt qui impudenter Ecclesiasticos canones proculcarent, Regis perterrerentur edicto: per Ecclesiæ enim Defensorem petijt ab ipso Athalarico Rege, vt aduersus eiusmodi simoniacos, quos non compescerent sacri canones, regia ageret potestate, pœniq. sæculi eosdem comprimeret, quos nec Dei timor, neque Ecclesiastica censura corrigeret. Sic igitur idem Athalaricus hæc ad ipsum Ioannem Papam referipsit [b]: D

[b] Apud Cassiod. Var. lib. 9. epist. 15. ATHALARICVS ADVERSVS SIMONIACOS.

Ioanni Papæ Athalaricus Rex.

Si antiquis Principibus studium fuit leges exquirere, vt subiecti populi delectabili tranquillitate fruerentur: multo præstantius est, talia decernere, quæ possint sacris regulis conuenire. Absint enim à nostro sæculo damnosa compendia. Illud tantùm possumus verum lucrum dicere, quod constat diuina iudicia non punire. Nuper siquidem ad nos Defensor Ecclesiæ Romanæ flebili allegatione peruenit, cùm Apostolicæ sedi peteretur Antistes, quosdam nefaria machinatione necessitatem temporis aucupatos, ita facultates pauperum extortis promissionibus ingrauasse, vt (quod dictu nefas est) etiam sacra vasa emptioni publicæ viderentur exposita. Hoc quantum fuit crudele committi, tantum religiosum est, adhibita pietate, resecari. Atque ideo sanctitas vestra statuisse nos præsenti definitione cognoscat, quod etiam ad vniuersos Patriarchas atque metropolitanas Ecclesias volumus pertinere, vt à tempore sanctissimi Papæ Bonifacij, cùm de talibus prohibendis suffragijs Patres conscripti Senatusconsultum nobilitatis suæ memores condiderunt.] quodnam autem fuerit istiusmodi Senatusconsultum, ita subijcit: E

SENATVSCONSVLTVM ADVERSVS SIMONIACOS.

Quicumque in Episcopatu obtinendo siue per se, siue per aliam quancumque personam aliquid

A aliquid promisisse declaratur, vt execrabilis cōtractus cunctis viribus exueretur *. Si quis autem in hoc scelere deprehenditur fuisse versatus, nullam relinquimus vocem: verùm etiam si aut repetendum, aut quod acceptum est, non reddendum esse crediderit, sacrilegij reus protinus habeatur, accepta restituens compulsione Iudicis competentis.] hactenus Senatusconsultum non aduersus clericos promulgatum, sed in laicos, quibus ob postulationem alicuius in Episcopum aliquid datum vel promissum esset, sed omnia reddens irrita, nec eis aliquod voluit esse suffragium in postulando. Hæc autem Rex Athalaricus confirmans à Senatu decreta, eosdem impiè agentes coercet, ista subdens: * efferretur efficeretur

CONFIRMATIO S.C.

Iustissimæ quidem leges vt bonis aperiunt, ita claudunt malis moribus actionem: propterea quicquid in illo Senatus decretum est consulto, præcipimus in eos modis omnibus custodiri, qui se quoquo modo per interpositas quascumque personas sceleris contracti-
B bus miscuerunt.]his in confirmatione Senatusconsulti appositis, eidem ipse festinus occurrere studuit sacrilegio, cùm videlicet quis, vt subriperet sibi Pontificatum, maiorē pecuniæ summam, quàm alij solerent, populo daturum promitteret, istiusmodi promissionibus veluti auctione quadam emens sibi, conciliata populi gratia, Pontificiam sedem: quod nefandum scelus vt penitus tolleretur eo modo quo diximus, per Defensorem Ecclesiæ apud Regem agens Ioannes Papa curari petiit: cui Rex annuens, ista subiunxit:

Et quia omnia decet sub ratione moderari, nec possunt dici iusta quæ nimia sunt: cùm de Apostolici consecratione Pontificis intentio fortasse præuenerit *, & ad Palatium nostrum producta fuerit altercatio populorum, suggerētes nobis, intra tria millia solidorum cum collectione chartarum censemus accipere; à quibus tamen omnes inidoneos * rei ipsius consideratione remouemus: quia de Ecclesiastico munere pauperibus est potiùs
C consulendum. Alios verò Patriarchas, quando in Comitatu nostro de eorum ordinatione tractatur, in supradictis conditionibus atque personis intra duo millia solidorum iubemus expendere: in ciuitatibus autem suis tenuissimæ plebi non ampliùs quàm quingentos solidos se distributuros esse cognoscant. Reliquos accipientes & edicti præsentis & Senatusconsulti nuper habiti pœna constringat, & dantes canonum seueritas persequatur.] Vides non audere Regem in dantes clericos pœnam conuertere, sed in accipientes tantummodo laicos, relinquens illos canonum censura plectendos: vt sicut Senatusconsultum, ita & Regis edictum laicas tātùm personas respiciat, quæ aliquid huiusmodi ex causa acceperint; prout etiam quæ dicentur, insinuant. Sed & hîc obiter illud obserua, per Patriarchas intelligi Archiepiscopos: præter enim Romanum Pontificem, nullus Patriarcharum in ditione erat Athalarici Italiæ Regis. Ex Gothis enim eiusmodi vocis vsus emersit,
D vt Archiepiscopi in Occidente Patriarchæ etiam dici cœperint. Subdit ergo: * peruenerit.

DE PECVNIA IN CONSECRATIONE SOLVENDA. * idoneos

Vos autem, qui Patriarcharum honore reliquis præsidetis Ecclesiis, quoniam constitutio nostra ab illicita promissione liberauit: restat, vt bona imitantes exempla, sine aliquo Ecclesiarum dispendio dignos maiestate Pontifices offeratis. Iniquum est enim, vt locum apud vos habeat ambitus, quem nos laicis diuina consideratione præclusimus. Quapropter si quis Apostolicæ Præsulem Ecclesiæ, vel Patriarcharum Episcopum siue per se, siue per parentes nobis * seruientium quascumque personas aliqua suffragij crediderit ambitione promouendum: & ipsum reddere accepta definimus; & quod est canonibus statutum, eum modis omnibus esse passurum. Si quis verò quæ dederit aut promiserit, eodem superstite, timuerit publicare, ab heredibus vel pro heredibus eius Ecclesia repetat, cuius suffragio Antistes deprehenditur ordinatus: nota infamiæ nihilominus superstites inuren-
E te, reliquos quoque ordines sub eadem fieri distinctione præcipimus. * nos

POENA SEQVATVR HEREDES.

Quòd si forsitan dolosæ machinationis inuento, sacramentis persona intercedentibus fuerit obligata, vt saluo statu animæ commissam iniquitatem neque approbare possit, neque audeat accusare: damus licentiam quibuslibet honestis personis in singulis quibusque ciuitatibus apud Iudices competentes hoc crimen deferre; & quicquid ex ea potuerit probatione recolligi, vt ad probationem * insequentes animemus, tertiam partem iudicatæ rei ille percipiat, qui tale facinus voluerit publicare: reliqua verò ipsis ecclesiis proficiant quæ videntur extorta, aut in fabrica earum, aut in ministerio nihilominus profutura. Decet enim ad vsus bonos conuertere, quæ voluit peruersitas inimica fraudare. Quiescat igitur malignantium praua cupiditas. Quò tendunt, qui à fonte præcluſi sunt? Recolatur & timeatur Simonis iusta damnatio, qui emendum credidit totius largitatis auctorem.

APERTA VIA ACCVSATORIBVS.

* approbatione.

Orate

Orate igitur pro nobis, edicta nostra custodientes; quia diuinis nosciturconuenire mysteriis. Sed quò faciliùs Principis votum vniuersorum mentibus innotescat: hoc Senatui, hoc populis per Præfectum Vrbis præcipimus intimari: vt generalitas agnoscat, nos illos prosequi, qui maiestati diuinæ potiùs viderentur aduersi. Vos quoque hoc vniuersis, quos Deo propitio regitis, Episcopis intimate: neque sit alienus à culpa, qui potuit cognoscere constituta.] hactenus ad Ioannem Papam rescriptum siue edictum Athalarici Regis. Ex quibus intelligis, quàm execrabilis semper fuerit in Ecclesia simoniaca culpa, aduersus quam (quòd canones non proficerent) Ariani Regis auxilium oportuerit imploraſſe. Sed illud cessit ignominiosiùs, cùm recitatum edictum aduersus huiusmodi delinquētes idem Rex voluit marmoreæ inscribi tabulæ, & ante sancti Petri atrium illam perspicuam cunctis apponi. Ex violentis hisce remediis, quàm grandis morbus irrepserit, est facile iudicare. Ad hæc igitur nauiter implenda ipse Athalaricus ad Præfectum Vrbis ista conscripsit[a]:

[a] *Apud Cassiod lib 9. epist. 16.*

Saluantio V.I. Præfecto Vrbis Athalaricus Rex.

Grata res est, cuncta profutura vulgare: vt generale fiat gaudium, quod potuit esse votiuum: alioqui læsionis causa nascitur*, si beneficia potiùs occultantur. Dudum siquidem Senatus ampliſſimus à splendore suo cupiens maculam fœdissimæ suspicionis abradere, prouida deliberatione constituit, vt in beatissimi Papæ consecratione nullus se abominabili cupiditate pollueret; pœna etiam constituta, qui talia præsumere tentauisset. Non iniuria: quia tunc electi verè meritum quæritur, cùm pecunia non amatur. Quod nos laudantes & augentes inuentum, ad beatissimum Papam direximus constituta, quæ his antelata perfulgent, vt ab honestate sanctæ Ecclesiæ profanus ambitus auferatur. Hoc nos ad notitiam Senatus & Romani populi volumus sine aliqua dilatione perducere, quatenus cunctorum figatur cordi, quod cupimus omnium studio custodiri. Verùm vt Principale beneficium & præsentibus hæreat sæculis & futuris, tam definita nostra, quàm Senatusconsulta tabulis marmoreis præcipimus decenter incidi, & ante atrium beati Petri Apostoli in testimonium publicū collocari. Dignus enim locus est, qui & gloriosam mercedem nostram, & Senatus ampliſſimi laudabilia decreta contineat. In quam rem illum direximus: quo redeunte, noscamus impleta quæ iussimus. Incertum enim videtur habere quod præcipit, cui rerum effectus tardiùs innotescat.] hactenus mandatum Præfecto Vrbis datum, ad quem etiam de relaxandis à vinculis duobus nobilibus Romanis ciuibus, agente pro illis eodem Ioanne Papa, rescriptum[b] extat. Sed de Ioannis Papæ rebus gestis hoc anno iam satis: ad Iustinianum recurrat oratio.

* noscitur

EDICTVM REGIS ANTE ATRIVM S. PETRI AFFIXVM.

[b] *Apud Cassio. Var. lib. 9. epist. 17.*

Hoc ipso anno, cùm idem Imperator tertium gereret Consulatum, vbi cum Persis pacem firmauit, comparata classe aduersus Vuandalos, ipsis expugnatis, Africam ab illis possessam Romano recuperauit Imperio, ducto captiuo, qui regnum Hilderici inuaserat, Gilimere. De his cùm simus acturi, temporis in primis ratio est inunda atque firmanda, cùm sciamus apud Marcellinum Comitem, qui his temporibus vixit, hæc referri ad quartum Iustiniani Consulatum, nempe anno sequenti, sub quo ista habet: Prouincia Africana, quæ in diuisione orbis terrarum à pleriſque in parte tertia posita est, volente Deo, vindicata est. Carthago quoque ciuitas eius, anno excisionis suæ nonagesimosexto, pulsis deuictisq. Vuandalis, & Gilimere eorum Rege capto & Constantinopolim misso, quarto Iustiniani Principis Consulatu, ipsius moderatione recepta est, suaque cum patria firmiùs quàm dudum fuerat, redintegrata.] hæc Marcellinus sub dicto quarto Imperatoris Consulatu, anno sequenti. Verùm secundùm initam ab eo rationem temporis captæ Carthaginis, dum numerat ab eo tempore annos nonagintasex; dicendum esset, non sequenti, sed post sequentem, nempe anno Domini quingentesimo trigesimoquinto à Iustiniano captam Carthaginem, quam olim à Genserico expugnatam vidimus anno Domini quadringentesimo trigesimonono, vt præter Prosperum idem ipse Marcellinus affirmat. Verùm ne summæ socordiæ Marcellinum arguas, vt in iis rebus, quas ob oculos habuit, ita fuerit hallucinatus: dicam in eius Chronicon menda potiùs irrepsisse: in promptu est enim qui eum erraſse conuincat, Iustinianus, quem præstat audire; qui in constitutione hoc anno sub tertio ipsius Consulatu edita decimoseptimo Kalendas Ianuarias ista habet eius exordio[c]:

DE TEMPORE QVO VICTI SVNT VVANDALI.

[c] *l. 1. ff. de confirm. Digest.*

Tanta circa nos diuinæ humanitatis est prouidentia, vt semper æternis liberalitatibus nos sustentare dignetur. Post bella enim Parthica æterna pace sopita, postque Vandalicam

licam gentem ereptam, & Carthaginem, immo magis omnem Libyam Romano Imperio iterum sociatam, &c.] ad finem eadem his verbis: Bene autem properauimus in tertium nostrum Consulatum & has leges edere: quia maximi Dei & Domini nostri Iesu Christi auxilium felicissimum cum nostro Consulatu Reipublicæ donauit, cùm in hunc & bella Parthica abolita sunt, & quieti perpetuæ tradita, & tertia pars mundi nobis accreuit: post Europam enim & Asiam & tota Libya nostro Imperio adiuncta est, & tanto opere legum caput impositum est, omnia cælestia dona nostro tertio Consulatu indulta.] hæc ipse (vt dictum est) decimoseptimo Kalendas Ianuarias sub suo tertio Consulatu: adeò vt nihil sit quod adeò patenti testificationi Imperatoria sanctione firmatæ possit aliquis refragari.

SVB TERTIO IMP. CONS. MAGNA A DEO CONCESSA.

Cùm tot tantaque hoc anno successerint ipsi feliciter: cur tantopere annuerit votis Deus, cùm plures reddi possint causæ, quas & superiùs recensuimus: potissima tamen illa videtur, quod hoc anno (vt diximus) negotiū tuendæ fidei Catholicæ aduersus iterum insurgentes Nestorianos susceperit, cuius rei gratia honorificentissimam legationem huius anni exordio (vt dictum est) Romam ad Pontificem miſit. Res quidem admiratione digna, quòd cùm tantæ expeditioni parandæ totus deditus esset, perinde ac si summo otio frueretur, & nihil nisi de seruanda illibata fide Catholica præterea curandum esset, decernit legatos, sancit edicta, scribit epistolas, ac denique plusquam opus esse videri posset, publicas edit de fide Catholica sanctiones. His accessit veteris iuris enucleandi & in obseruantiam pristinam reuocandi egregiè nouatum opus: ad postremum additæ ad hæc vigiliæ atque ieiunia, vt ipse in alia antè promulgata constitutione[a] testatur. Ex quibus discant Principes, cùm bellica tractant, quibus operibus diuinum sibi numen concilient, nempe, exemplo Iustiniani, præmissa defensione Catholicæ fidei, legum custodia & obseruantia, Sanctorum cultu, ac demum assiduis ad Deum precibus cum vigiliis atque ieiuniis. Tanta namque tam breui temporis spatio Iustiniano esse concessa, vt vnica expeditione paucorum dierum termino indomitam gentem subegerit, vniuersamque subditam olim Imperio Romano Africam recuperarit, nonnisi ex diuinitus impertito desuper auxilio, omnibus exploratissimum est.

QVIBVS OPERIBVS IMP. PARARIT SIBI VICTORIAM.

[a] *Constit. Nouel. 30. in fine.*

Sed quomodo istæc omnia se habuerint, vt enarremus, præter Procopium copiosiorem habemus neminem antiquorum referentem, neque fideliorem, quem sequamur; cùm ipse sub Belisario militans, omnibus præsens fuerit, & quæ vidit, scriptis ediderit. Verùm haud opus est nobis singula eius assectari vestigia, sed ea tantùm prosequi, quæ ad institutum à nobis susceptum spectare noscuntur. Hoc igitur anno, ipsius Iustiniani Consulatu tertio, veris tempore Constantinopoli è portu soluisse classem Africam versus narrat: sed quibus auspicibus, ab ipso Procopio sic accipe[b]: Iustinianus igitur anno septimo Principatus, in veris initio, nauim prætoriam ad littus iuxta ædes Imperatorias deduci iussit. Tunc Epiphanius ciuitatis Præsul classi de more benedicēs ac benè precatus, milites paulo antè baptizatos, nomen profitentes Christianum singillatim in nauim introduxit.]

[b] *Procop. de bello Vuandal. lib. 1.*

BENEDICITVR CLASSIS.

Noluit pius Imperator quemquam non plenè Christianum in classe, quam aduersus impios pietas Christiana ducebat, penitus inueniri: si quis ergo inter scriptos milites inuentus esset adhuc catechumenus, baptismum susciperе iubebatur: sed & Catholicam fidem omnes æquè professos, exomologesimq. alios feciſse, atque ita vniuersum exercitum expiatum Principis voluntate putamus. Sed pergit auctor: Sic itaque Belisarius cum Antonina vxore soluit, cum quibus Procopius etiam auctor huius historiæ fuit, ab initio quidem cunctabundus ac periculum metuens, deinde somnio quodam admonitus, maximè fuit ad iter accēsus. Videbatur enim ei in domo esse Belisari: vbi quidā è seruis nunciant, dona esse à quibusdā allata: quæ Belisarius cùm e pergula aspiceret, vidit homines quosdam suprà dorsum triticum cum floribus ferentes, quod deponi iussit in atrio domus: vbi ipse cum suis militibus accumbens, flores ipsos edebat, qui cibus longè suauissimus est eis visus. hæc somnij summa.] ex quo victoriam esse significatam accepit: per flores enim, quos ipse cum militibus pastus est, ingens gloria demonstrabatur, quam cum suis esset consecuturus; fructus verò cessuros Imperio. Pergit autem Procopius:

VICTORIA PER SOMNIVM OSTENSA.

Igitur classis omnis prætoria secuta, Perinthum applicuit, quæ nunc Heraclea dicta est: hìc dies quinque consumpti sunt, quod plurimis Ducē equis donauerat, *Imperator scilicet*, è sobole equorū Imperatoria, quæ in Thraciæ locis educatur. Inde soluentes, Abydū perueniunt: ibiq. dies item quatuor maris tranquillitatem expectandam censentibus, casus

contigit

BELISARIVS SEVERE PVNIT EBRIOS HOMICIDAS.

contigit huiuſcemodi. Duo Maſſagetæ quemdam è ſociis vt ebrios irridentem interfecerunt: nam omnium maximè vino dediti Maſſagetæ ſunt. Beliſarius igitur ambos hos in Abydi quodam promontorio palo infixit. Quod factum cùm alij, tum ex eorum genere viri maximè ægrè ferre: Beliſario dixerunt, ſe non ex lege aut pœna aliqua coactos, cùm Romanis ſubditi non ſint, ſed ſponte in exercitu eſſe: tali igitur ſupplicio non eſſe apud eos conſuetudinem delinquentes plectere. Cum his itaque plures conſenſere, qui maximè propter ſcelera, impunita eſſe delinquentium peccata cupiebant. A

CONCIO BELISARII DE IVSTITIA CVSTODIENDA.

Beliſarius igitur vniuerſum congregans exercitum, hæc alloquitur: Si nunc apud vos belli experres ac nunc primùm militantes verba haberem, longa mihi opus eſſet oratione ad enarrandum quantam vim habeat ad victoriam obſeruatio iuſtitiæ. Huius diſciplinæ ſummam, tum pugnæ finem atque fortunam imperiti in dextris conſiſtere tantùm exiſtimant. Vos autē, qui ſæpè inimicos viciſtis neque corporibus neque viribus vobis inferiores, ſæpè etiam victi fuiſtis, non ignorare puto, quòd homines quidē vtrinque ex acie inter ſe dimicant, finem verò tantùm quem Deus voluerit cōſequuntur. Nam & corporis proſperitatem, & armorum diligentiam, ceteramque belli præparationem longè inferiora iuſtitia & in Deum obſeruantia eſſe, non dubiū: quam ſi quis ſectatus fuerit, magis ei quàm ex ſupradictis felicitas obuenerit. Prima igitur iuſtitiæ cura, iniuſtè interfectos vlciſci. Si enim iuſti & iniuſti iudicium in eos exerceri qui prope nos ſunt, prætereatur; nullus iam metus erit: vilis admodum fuerit homini animæ ratio. Si quis enim barbarus proximum per ebrietatē occiderit, ac venia propterea poſtulata, ſe crimine ſolutum dixerit: peccata licentia longè fuerint peiora. Neque enim vlla ratione fas ebriū eſſe, multo minùs in exercitu militi proximos ob id interficiendo. Ipſa enim per ſe temulentia, vel cæde non conſequente, pœna eſt digna: quanto magis ſi ea conſequatur, multo item magis in proximum, quàm alienum. Exemplum itaque facti quale ſit, & quàm deteſtabile, ipſi conſpicitis. B C

PROBATVR SEVERITAS BELISARII.

Vos ergo manibus temperare, ab iniuriaq. abſtinere opus. Nec putatote me conniuentem, iniuſtum quoquo modo toleraturum; neque illum quamuis hoſtibus formidoloſum ac terribilem, qui alioquin manibus in hoſtes puris nō feratur, vllo modo commilitonem putaturum; cùm fruſtra ſit fortitudo, vbi iuſtitia defuerit.] hactenus concio Beliſarij pro iuſtitia in exercitu ſeruanda. Subdit verò Procopius: Vbi Beliſarius finem dicendi fecit, exercitus omnis & verba Imperatoris nō contemnenda conſiderans, & illorum ſupplicia ſpectans, timore corripitur; iamq. ex illo frugi eſſe, & ex æquo inter ſe viuere apud talem Ducem non iniuſta paſſurum cogitabant.]

RES GERMANORVM DEPLORANTVR.

Ita quidem ſeueritate in ſuos adhibita, ſtrauit ſibi per ſobrietatem atque iuſtitiam viam ad vincēdos inuictos hactenus hoſtes. Iſta ego conſiderans, & ad præſentia tempora conuertens oculos, eadem planè deploratiſſima facilè ſentio, vbi Chriſtianorum exercitus impietate atque ebrietate corruptos intueor, & damna contemplor, quæ paſſi ſunt Germani ab infidelibus Turcis: vnico tantùm illo remedio ſubleuandi, ſi coſdem obſignatos fide Catholica milites, ſobrios redditos Beliſarius alter ducat: fore tunc quidem, vt iidē recepto & integrato priſtino robore, quo didicerāt quoq; ſuperare Romanos, facillimè victores quoſque vincerent, atque fortiſſimos debellarēt. Sed quem non vilem reddat impietas (cùm fugiat [a] impius, etiam nemine perſequente) quémue non emolliat, frangat, atque ſternat ebrietas? Præſentium itaq; rerum miſerrimus ſtatus iſta obiter deplorare, & ex imò pectore deducere ſuſpiria importunè coegit. Sed cœptam hiſtoriam proſequamur. D

[a] *Prou. 28.*

CLASSIS APPVLSVS, ET AQVAE INVENTIO.

Poſtquam Procopius varios caſus, qui in ea nauigatione contigerunt, enarrauit; poſt tres menſes, ex quo ſoluerant Conſtantinopoli, ad littus Africanū claſſem refert appulſam in locum qui nouem dierū itinere à Carthagine procul aberat in prouincia Byzacena. E Byzantio igitur cùm Byzacium feliciter peruenisſent, tale quid memoria dignum factum accidiſſe narrat, ex quo plurimùm Dei prouidentia & benignitas erga ſuos commendata eſt: E

Vbi autem (inquit) foſſa caſtrorum fodiebatur, miraculo quodam animaduerſum: aquæ multum ſub terra erupit, numquā priùs apud Byzacium viſæ, vt locum perpetuò ſiccum: hæc igitur tunc cunctis hominibus & animalibus ſuppeditauit. Procopius verò ſimul cum Duce lætatus, ait non ob aquæ vſum atque copiam ſe gaudere, ſed ob auſpicium victoriæ facilis & paruo negotio cōſecuturæ cælicolas voluiſſe ſignificare: quod profectò euenit.] cuius miraculi teſtificationis cauſa, Iuſtinianus Imperator (alibi inquit Procopius [b]) ſtatim diuini doni teſtimonio confirmatus, id conſilij cepit, vt locus ille in vrbem transferretur muro firmatam, & alio apparatu in felicis vrbis cumulum deſcriptam.]

[b] *Procop. de ædific. Iuſtin. Imp. orat. 6.*

Quod

SVMMAE BELISARII IVSTITIAE EXEMPLVM.

A Quod verò die ſequenti acciderit factum, ex quo Beliſarij ſumma enituit in exercitu ducendo iuſtitia, accipe ex eodem Procopio, qui mox iſta ſubiungit: Die ſequente, poſtquam militum quidam in agros diſcurrentes fructus attigerunt: eos ignominia notatos conuocans Beliſarius ſic eſt allocutus: Vim afferre & alienis paſci, turpe ſemper ac probroſum videtur, &c.] Tale autem exemplum, quo iuſtiſſimi Ducis Beliſarius ſpecimen edidit, ea planè haud modici leuiſque momenti vtilitas conſecuta eſt, vt (quod idem auctor ſubdit) Afri non ſicut hoſtes, ſed ſicut amicos Romanos haberent, ſponteaneamque illis miniſtrarent annonam, & ipſi vice verſa pretium ſoluerent, fideliſſimoſque ſe illis in omnibus exhiberent: qua ſecuritate Carthaginem vſque progreſſi fuerint; vbi Duces Beliſarij: diuinitus oblata occaſione benè pugnandi, bis vicerint obuios hoſtes: cùm interea Gillimer tyrannus necari fecit in carcere Hildericum Regem, & focios, qui cum ipſo eadem ex cauſa captiui detinebantur. B

DE TEMPORE APPVLSVS CLASSIS.

Quonam autem menſe vel die anni huius contigerit claſſis aduentus, & viſa ſit contrà Carthaginem: ex his quæ inferiùs Procopius habet, ſatis intelligere poſſumus, nempe fuiſſe diem decimamquintam menſis Septembris, qua natalis ſancti Cypriani Carthaginenſis Epiſcopi anniuerſariæ vigiliæ agebantur: vt ex hoc magis diuina id prouidentia factum ex Sanctorum patrocinio, qui creberrimis id precibus implorarint, omnibus innoteſceret: quod & præcedens oraculum relatum ſuperiùs ſignificauerat. Eo namque die, quo eiuſdem Sancti (vt dictum eſt) vigiliæ agebantur, aduenit claſſis: ex cuius aduentu tanta eſt parta fiducia Africanis, vt iidem templum illud ad Decimum poſitum, in quo erat ſepulchrum ſancti Cypriani, detentum ab hoſtibus inuadentes, ſibi, pulſis Vuandalis, vindicarint, ſummaque tranquillitate more priſtino diem feſtum natalis eiuſdem martyris ſanctiſſimi Cypriani ſolemniter celebrarint. Sed audi rurſus ipſum, qui in exercitu erat, Procopium cœptam hiſtoriam proſequentem his verbis: C

S. CYPRIANI TEMPLVM SIBI VINDICANT AFRICANI.

Poſtquam autem Iuſtiniani claſſis aduenit, dies erat ſecuturus, in quo feſtum conſuetum reuertebat. Sacerdotes tunc Chriſtiani, quamquam Ammatas ad Decimum contra noſtros veniret (*hic erat germanus Gilimeris tyranni, qui ducebat partem exercitus Vuandalorum*) in ſpem erecti, protinus pulſis Arianis, templum recipiunt, luſtrationibus curant, ſuperſtitionibus purgāt: donaria quæ pulcherrima eſſent, tholo ſuſpendunt, lychnos præparant, aurea vaſa, omnemq. pretioſam & ſacram ſupellectilem è ſanctuariis promentes reconcinnant, diligenterque in ordinem reſtituunt, vt cùm opus, ſint vſui parata. Hæc apud Decimum geſta, vt mihi relatum. Chriſtiani igitur reliqui, quibus ex opinione res pulchrè ſucceſſit, templum & ipſi adeuntes, lychnos accendunt; ſacerdotibus, quibus ex lege cura eſt horum, præſtò adſunt.] hæc Procopius. Sic igitur mirando quodam modo antè contigit celebrari triumphum, quàm adipiſci victoriam, quæ tamen celeriter eſt diuina ope ſecuta, cùm Ammatas ad dictum locum Decimum nuncupatum aduenies, ibi cum Ioanne Præfecto Prætorio, qui copiarum partem iuſſu Beliſarij antè deducebat, manus conſerens, occiſus eſt, conuerſis in fugam ceteris qui ſecum erant, quorum ab inſequentibus eos Romanis magna ſtrages facta eſt: quo ex facto rem vniuerſam Romanis benè ceſſiſſe, idem Procopius tradit: cùm videlicet Gilimer Rex victoriam præ manibus habens, conſternatus morte germani, à cœptis deſiſtens, aduerſariis reparādi vires & cum impetu hoſtes inuadendi tempus præbuit & occaſionem: cùm & ipſe diuino quidem conſilio, veluti vertigine quadam mentis arreptus, in fugam actus vnà cum ſuis ad Bulæ campum diuertens, ſecluſus ab vrbe, occaſionem præbuit, vt Carthaginenſes portas ciuitatis Beliſario aperirent. D E

BELISARIVS POTITVR CARTHAG.

Sed magna tunc enituit Beliſarij Ducis prudentia, cùm ea nocte continuit exercitum extra mœnia: ne noctu ciuitatem ingrediens, præberet militibus occaſionem cuncta rapina & cæde vaſtandi. Curæ enim illi ſummæ fuit, vt qui veniſſet Vuandalos debellare, liberaret Afros captiuitate detentos. nam audi Procopium: Die ſequenti (*ipſe eſt dies natalis ſancti Cypriani martyris*) pedites omnes è munitionibus vnà cum Beliſarij vxore adfuere, vnaque omnes Carthaginē contendimus: quò cùm veſpere peruenisſemus, extra vrbem ſub tentoriis ea nocte fuimus, quamquam nemine ingreſſum prohibente: Carthaginenſes enim portas illico aperuerunt, lumina vbique diſpoſuerunt, ignes nocte tota per vrbem accenderunt: Vuandali qui relicti erant, ad templa ſupplices confugerunt. At Beliſarius ſtatim rem ita diſponit, vt tam ex hoſtibus quàm ex noſtris inſidias vtrinque prohiberet, ne per noctis tenebras latentes in rapinam & direptionem venirent.

Hac

LIBERANTVR E CARCERE VINCTI.

Hac insuper nocte naues, Euro spirante, ad promontorium sunt actæ: quas vbi Carthaginenses conspexere, ferreas catenas portus, quem Mandracium vocant, trahentes, facilem classi aditum fecerunt. Est autem in domo regia carcer, vbi omnes miseri supplicio destinati à tyranno concludebantur: inter quos mercatores fuere plures eius temporis, qui ad bellum Gilimerem euntem iuuare opibus rogati fuere, eaque die perituri erant, qua Ammatas apud Decimum interijt, in tantum venere discrimen. Huius igitur carceris custos vbi hæc apud Decimum gesta audiuit, tum intra promontorium classem iam vidit; intus ingrediens, eos qui numquam ad eam diem ex quo capti fuere, bonum nunciũ audiuere, sed in tenebris constituti, mortem quoque expectabant, interrogat, quid ex eorum substantia concessuri essent his qui eos liberarent. At illi protinus respondent: quæcumque velint. Ipse autem nihil se dixit aliud ab eis velle, quàm omnes iurare, si inde aufugerent, ei in periculo constituto, omnibus viribus se auxilio adfuturos. Illi verò sic egerunt. Ipse autem rem omnem manifestans, fenestrasque ex ea parte, quæ mare prospiciebat, aperiens, classem nostram ostendit: nec mora, cum eisdem è carcere liberatis simul abiit.] ista Procopius.

GILIMER VINCITVR ET FVGATVR.

Post hæc autem, vnitis Vuandalorum copiis, Gilimer cum fratre Zanzone, quem ex Sardinia reuocauit, Carthaginem obsidere parauit: progressus est aduersus eos obuiam cum exercitu Belisarius; quos inuentos centum quadraginta stadiis apud Tricamacam castra habere, ad prœlium prouocauit, congressisque simul exercitibus, in ea pugna Regis frater Zanzon acciditur, tandemque Vuandalorum castra sunt expugnata, Gilimere fuga lapso. hicque finis anni huius victoriæ: nam contigerunt hæc post dimidium mensis Decembris, vt idem Procopius tradit, vbi ait [a]: Hæc igitur omnia, appulsus classis, pugna, insecutio, Carthaginis recuperatio, & castrorum expugnatio tribus facta sunt mensibus, terminata ipsa post dimidium mensis Decembris.] atque hic finis præsentis anni memorabilium rerum gestarum in Africa à Romanis vindicata post annos nonagintaquinque, non ab expugnatione Carthaginis, sed ex quo Vuandali Africam possederunt.

[a] Procop. de bello Vuandal. lib. 2.

Mira quidem diuina prouidentia factum fuisse, alibi Procopius [b] narrat, vt Vuandali omnia propugnacula & loca munita Africæ, excepta Carthagine, muro cincta, ne Africanis rebellandi aliquo modo animus esse posset, mœniis omnibus atque munitionibus spoliauerint; quibus ita inuentis, absque aliqua obsidione omnibus Belisarius est potitus, qui mox eadem muro cingẽda & munienda curauit. Profuit igitur magnopere Romanis consilium Vuandalorum, vt paucis diebus vniuersa Africa Vuandali priuarentur, nulla existente munitione, qua se protegere potuissent. Hæc considerans qui interfuit ipse Procopius, in hæc verba admiratus erumpit [c]:

[b] Procop. de ædific. Iustin. Imp. orat. 6.

SIBI IPSIS VVANDALI MALVM IN VLERE.

[c] Procop. de bello Vuandal. lib. 2.

PROCOPII ADMIRATIO.

Hîc tandem philosophari licet, ac res humanas pensare: nequicquam omnino desperandum, quin in omni sæculo semper meliora sperare liceat, donec ipsæ hominum fortunæ fuerint. Et quæ dictu factuque difficilia & fieri posse minimè videntur, audentibus sæpe ad effectum adducuntur, ita vt admiratione multa sint digna, quemadmodum hic contigit. Nam si talia vmquam euenerint, non habeo dicere. Quartum enim à Genserico successorem venientem, eiusque regnum opibus multis ac militum robore florens à quinque millibus hominum aduenarum, portu, stationeque carentium, tam breui tempore dissolui atque ruere (tantus enim equitum numerus, qui Belisarium sunt secuti, & toto hoc tempore bellum sustinuere) siue fortunæ, siue virtuti sit ascribendum, iure quis ita euenisse mirabitur.] hæc Procopius. Sed mirantem ipsum, cunctantemque certa sententia definire, fortunæ ne tanta ista, an virtuti sint tribuenda, miramur: cùm haud dubium esse possit, facta esse hæc nutu diuino, cùm tot tantisque piis operibus Principem ad hæc peragenda conciliasse sibi diuinum numen, ex his quæ suprà retulimus, satis superq. pateat.

DE NAVALI VICTORIA SVB PIO PAPA QVINTO.

Vidimus planè, Diuinitate propitia, diebus quoque nostris ista miracula; quid piæ preces, sanctificato bello ex diuinarum legum præscripto, in re bellica valeant; & quid conferat, si pugnantibus aduersus Amalechitas Israelitis, Moyses ad Deum supplices manus expandat. Quænam, rogo, vel tenuis poterat esse spes, Turcarum classem semper inuictam, & ex recenti victoria, capta insula Cypri, exultantem, insultantemque Fidelibus, potuisse à Christiana sancto fœdere iuncta classe vinci; vinciriq. vniuersam, atque integram, perpaucis tantùm fuga lapsis triremibus, paucarum horarum spatio in portum deduci captiuam; reclamantibus præsertim aliquibus è summis Ducibus, haud res omnes Chri-

A Christianorum vni iactui aleæ committendas? Cùm sanctissimus ille Summus Dei Sacerdos, Ecclesiæ Catholicæ Princeps, totiusque Christianæ religionis Antistes, Romanus Pontifex Pius Quintus post primum miraculum illud (ita visum sapientibus) quo adeò diuersas mentes in diuersa contrariis studiis agitatas in vnum cõiunxit, sanctoque fœdere strinxit: adiecit, vt pijs ad Deum precibus Ducum consilia inter se pugnantia diuino quodam impulsu mutarit, & quantumlibet longè absens, inuitos ac refragantes diu licet, vno momento alacres ad incundum difficillimum nauale certamen impulerit, atque demum insperatam illis à Deo victoriam impetrauerit.

At nonne huic simile, quod præsenti anno, quo ista describimus, præter omnem spem vidimus esse factũ? vnum Transiluaniæ Orthodoxũ Principem exiguo militũ numero, si cõpares cum numerosissimis Turcarum copiis, tendentibus ad cælum manibus cũ Sũmo
B Põtifice Catholicis omnibus, debellasse prouincias, expugnasse munitissima loca, ipsumq. semper inuictũ Orbi tremendũ copiosissimum Turcarum exercitũ crebris insultibus lacessisse, atque demum quã ignominiosissimè terga vertere coegisse? At longiori indigent ista tractatu: hæc modò obiter occasione Procopij nimis abiectè de Dei prouidẽtia sentientis; cùm ipsa semper rebus humanis inuigilet, & Fidelium precibus sanctisque operibus sæpe concedat, quæ etiã mortalium existimationem excedant, secundum illud Prouerbiorum [a]: Equus paratur ad diem belli: Dñs autem salutem tribuit.] Sed iam reliqua prosequamur.

[a] Prou. 21.

Renunciata autem tanta hæc fuisse Constantinopoli de recuperata vniuersa Africana prouincia, antequam præsens annus elaberetur: argumẽto sunt constitutiones [b] Iustiniani Imperatoris, quarum superiùs meminimus, de confirmatione Digestorum datæ hoc anno sub tertio Consulatu eiusdem Imperatoris, decimoseptimo Kalend. Ianuarij, in quibus de
C recuperata cum Carthagine Africa vniuersa narratur. qua item die & Consule data legitur constitutio de iuris docendi ratione: quæ verò loco præfationis Institutionum libris præfigitur ad iuuentutem legum cupidã epistola, post sex dies data reperitur, nempe vndecimo Kalendas Ianuarias hoc anno sub eodẽ suo ipsius Consulatu tertio: in quibus omnibus cũ iure eluceat titulus Vuandalicus & Africanus ob Vuandalos hoc anno deuictos & Africã recuperatam; reliqui tamen, vt Alemannicus, Gothicus, Frãcicus, Alanicus, postea adiecti fuisse videntur: etenim nullum hactenus cu his populis fuit Iustiniano certamen.

[b] l. 1. & 2. ff. de confirm. Digest.

LIBRI DIGESTORVM ET INSTIT.

Sic ergo ad huius anni finẽ constat post tot accepta à Deo beneficia edita esse volumina Institutionum ac Digestorũ: quod & disertis verbis ipse Imp. profitetur in fine posterioris constitutionis de confirmatione digestorum his verbis: Hæc igitur volumina (Institutionum & Digestorum dicimus) in fine nostri tertij felicissimi Consulatus suum robur obti-
D nere sancimus, id est, ex ante III. Kal. Ianuariarum præsentis duodecimæ Indictionis in omne æuum valitura, & cum Imperialibus cõstitutionibus vigorem, &c.] paulo verò pòst rememorans accepta hoc anno à Deo beneficia, ista habet: Quem quidem Consulatum tertiũ nobis nominatissimũ dedit Deus, quando & sub ipso pax cũ Persis confirmata est, & hoc tantum legum volumẽ repositum est, quod à nemine maiorum vmquã excogitatum fuit: atque ad hæc tertia pars mundi (dicimus autem totam Libyam) nostris adiuncta est sceptris. Hæc omnia à summo Deo & Saluatore nostro Iesu Christo dono * tertio nostro Consulatu indulta.] hæc tam grandia ab ipso Iustiniano teperiuntur sæpiùs inculcata.

DE BENEFICIIS HOC ANNO ORTENTIS.

* Domino

In veteri autem iure enucleando quam Tribonianus cùm collegis inierit rationẽ, idem Imperator explicat in sua constitutione de conceptione Digestorum edita, cuius est exordium: Deo adiutore nostrum gubernante Imperium, &c.] & in superiori constitutione de
E confirmatione Digestorum nuper citata idem docet verbis istis: Tanta nobis reuerentia antiquitatis fuit, vt neque mutari nomina veterum Iureconsultorum sustinuerimus, sed vniuscuiusque illorum appellationem legibus inscripsimus: mutantes quidem si quid iam habere visum est non rectè, partes iuris illas nunc tollentes, has nunc addentes, &c.] & inter alia quæ erant ab Vlpiano & aliis aduersus Christianos responsa, illa esse sublata, secundo Annalium tomo diximus. quod etsi rectè factum negari non possit; consultum tamen antiquitati fuisset, si codices omnes illi, ex quibus & libri Digestorum & Codex collecti sunt, non minori fuissent diligentia custoditi. Porrò totum hunc laborem in libris Digestorum atque Institutionum conficiendis quatuor ferme annis absolutum fuisse, data ab eodem Imperatore prima constitutio, qua id præcipit, docet: etenim scripta habetur ipsis Kalendis Ianuarij, Lampadio & Oreste Consulibus, qui est annus Domini quingentesimus trigesimus. At de his hactenus.

NON PLENE ANTIQVITATI CONSVLTVM.

Ad finem insuper anni huius idem Iustinianus Imperator iustitiæ cultor exactissimus edidit sanctionem [a] aduersus eos, qui sacris virginibus vel viduis violento raptu ignominiam irrogassent, scueriſſimam illam quidem, ne eiusmodi sacrilegiis Deus tot beneficiorum conciliator in vltorem conuerteretur: probè ostendens, iisdem iustitiæ operibus, quibus adepta sunt, esse conseruanda impertita diuinitus beneficia. Sed iam de rebus gestis hoc anno satis. A

[a] l. 54. C. de Episc. & cler.

IESV CHRISTI ANNVS 534. IO ANNIS PAP. ANNVS 3. IVSTINIANI IMP. 8. ATHALARICI REG. 9.

QVi tot à Deo dona suo tertio Consulatu Iustinianus est consecutus, hoc sequenti anno Domini quingentesimo trigesimoquarto quartum auspicatus est Consulatum, nactus collegam Paulinum Iuniorem, quem Romanus Senatus Athalarici Regis voluntate delegit. Extat eiusdem Regis ad Senatum epistola [b] de eodem Consulatu Paulini, quem ex Deciorum familia, filium verò Venantij Patricij fuisse tradit: de cuius laude plura locutus, hæc de gloria ex impertita frequentiùs eius filiis dignitate Consulatus: Si homines (inquit) ornat semel accepisse palmatam: quid ille censendus est, qui tot meretur in filiis Consulatus? Et ideo, Patres conscripti, alumnum vestrum Paulinum laurea dignitate vestimus; vt iuuentus eius, quæ fulget meritis, trabea quoque resplendeat triumphali. Hunc honorem Deciorum familia non miratur; quia eorum plena sunt atria fascibus laureatis. Aliis rarò dignitas ista contigit; in hoc decursu generis pene nascitur Consularis, &c.] Extat itidem ad eumdem Paulinum de collato ipsi Consulatu eiusdem Regis epistola [c], vbi pluribus agit de nobilitate Deciorum antiquæ familiæ his temporibus florentissimæ, qua dicit Romanam curiam esse refertam. B C

[b] Apud Cassio. Var. lib. 9. epist. 23. DE CONSVLATV PAVLINI.

[c] Apud Cassio. Var. lib. 9. epist. 22.

Aui namque vestigiis illis prioribus sibi insistendum Athalaricus Rex, consilio vsus matris Amalasunthæ, iure putauit, vt de nobilibus Romanis ciuibus benemereretur: quamdiu enim id ipse præstitit, res felicissimè progressæ sunt, secus verò vbi tyrannicè illis est vsus. Quamobrem hoc item anno, duodecima indictione, Aurelius Cassiodorus Senator ab eodem Rege auctus est amplissima dignitate Præfecturæ Prætorij, de qua ad eumdem extat eiusdem Regis epistola [d], vbi post multa in ipsius laudem ex magistratibus bene perfunctis hæc habet: Quapropter iuuante Deo, quo auctore omnia prosperantur, ab indictione duodecima in Præfecturæ Prætorianæ te suggestu atque insignibus collocamus.] Verùm scias, non ipsis Ianuariis Kalendis, quibus Consules, sed ante, Præfectos Prætorios donari solitos Præfectura: nam Natali die Domini, idem qui creatus erat Præfectus Prætorio, præfectorios creare consueuerat magistratus. est de his eiusdem Cassiodori attestatio, cùm in erogandis officiis ista præfatur [e]: Si hodierno die redemptionis inuenimus natale remedium, si cælesti beneficio panditur spes salutis: conuenit etiam nos, &c.] Quanta autem vir iste clarissimus enituerit pietate, præter illa quæ de eo dicta sunt, præsens magistratus ostendit: insignitus enim tanto munere Cassiodorus, ad Ioannem Romanum Pontificem, eius implorans ad Deum preces pro bono regimine, ista conscripsit [f]: D

[d] Apud Cassiod. Var. lib. 9. epist. 24.

[e] Cassiod. Var. lib. 11. epi. 17.

[f] Cassiod. Var. lib. 11. epist. 2. EPIST. CASSIODORI AD IOAN. PAP.

Supplicandum vobis est, beatissime Pater, vt lætitiam, quam per vos, Deo largiente, percepimus, custodiri nobis vestris orationibus sentiamus. Quis enim dubitet, prosperitatem nostram vestris meritis applicandam, quando honorem adipiscimur, qui à Domino diligi non meremur, & permutatione efficaci bona recipimus, dum talia non agamus? Ecclesiasticis siquidem ieiunijs fames est excluſa popularis; decoris lacrymis tristitia fœda discessit; & per sanctos viros acceleratum est, ne traheretur diutiùs quod grauabat. Et ideo salutans officiositate qua dignum est, precor vt viuaciùs oretis pro salute regnantium: quatenus eorum vitam cælestis Princeps faciat esse longæuam, Romanæ Reipublicæ hostes imminuat, tempora tranquilla concedat: deinde quod ornat pacem, necessariam nobis copiam de abundantiæ suæ horreis largiatur: mihique filio vestro intelligentiæ sensus aperiat; vt quæ verè sunt vtilia, sequar; quæ vitanda, refugiam: vigor ille rationabilis animæ nobis consilium præstet; facies veritatis albescat, ne mentem nostram innubilet caligo corporea: sequamur quod intus est, ne foris à nobis simus: instruat quod de verâ sapientia sapit; illuminet quod cælesti claritate resplendet; talem denique Iudicem excipiat publicus actus, qualem filium Catholica mittit Ecclesia: in suis nos etiam muneribus E

A bus virtus sancta custodiat: quia grauiores insidias antiqui aduersarij tunc subimus, quando eius dona suscipimus.

Nolite in me tantùm reijcere ciuitatis illius curam, quæ potiùs vestra laude secura est. Vos enim speculatores Christiano populo præsidetis: vos Patris nomine vniuersa diligitis. Securitas ergo plebis ad vestram respicit famam, cui diuinitus est commissa custodia. Quapropter nos decet custodire aliqua, sed non omnia. Pascitis quidem spiritualiter commissum vobis gregem: tamen nec ista potestis negligere, quæ corporis videntur substantiam continere; nam sicut homo constat ex dualitate, ita boni patris est vtraque refouere. Primùm penuriam quidem temporis, quam delicta promerentur, orationibus sanctis amouere. Si quid tamen (quod absit) acciderit, tunc bene necessitas excluditur, quando contra eam sub vbertate tractatur. BONVS PASTOR CVM ANIMA PASCIT ET CORPVS.

B Monete me quæ sunt gerenda solicitè: bene agere vel correptus exopto: quia difficiliùs errat ouis, quæ voces desiderat audire pastoris; nec facilè efficitur vitiosus, cui admonitor insistit assiduus. Sum quidem Iudex Palatinus, sed vester non desinam esse discipulus: nam tunc ista rectè gerimus, si à vestris regulis minimè discedamus. Sed cùm me à vobis desiderem & moneri consiliis, & orationibus adiuuari: iam vobis est applicandum, si in me fuerit aliter quàm optabatur inuentum. Sedes illa toto Orbe mirabilis proprios tegat affectione cultores, quæ licet generalis mundo sit præstita, nobis *etiam cognoscitur & localiter attributa. PRAEFECTI PROVINCIARVM DISCIPVLI SVNT PONTIFICVM. *vobis

Tenemus aliquid sanctorum Apostolorum proprium, si peccatis diuidentibus non reddatur alienum; quando Confessiones illas quas videre vniuersitas appetit, Roma feliciter in suis finibus habere promeruit. Nihil ergo timemus, talibus patronis, si oratio non C desistat Antistitis. Arduum quidem est multorum desideriis satisfacere: sed nouit Diuinitas magna præstare: ipsa retundat inuidos: ipsa nobis faciat ciues cælesti aspiratione gratissimos, & supplicationibus vestris tempora tribuat, quibus superna gratia prædicetur indulta.] hactenus ad Ioannem Papam Cassiodorus Præfectus Prætorio: quibus planè, quid delecti magistratus ipso suo exordio functionis agere deberent, admonuit; & tunc dexterè cuncta administrari in præfecturis, cùm se humili obsequio Præfecti subijciunt sanctis Episcopis, quorum fulti precibus concilient sibi diuinum auxilium. Hæc quidem non ignorans sapientissimus Cassiodorus, non Romanum tantùm Pontificem, sed & reliquos Italiæ Episcopos interpellat, vt orationibus atque ieiuniis agant, & plebem ita instituant, vt quæ in ea Iudex puniat, non inueniat. Extat digna quidem Christiano Præfecto ad ipsos Episcopos eo argumento scripta epistola, quæ ita se habet [g]: CONFESSIONES APOSTOLORVM.

[g] Cassiod. Var. lib. 11. epist. 3. CASSIODORI PRAEF. PRAET. EPISTOLA AD EPISCOPOS.

D Corporalium patrum naturalis mos est, de filiorum prouectione gaudere: dum eorum institutionibus applicatur, quicquid laudis in chara prole conceditur. Vos autem spirituales parentes, qui auctorem rerum illuminata mente conspicitis, pro me sanctæ Trinitati sedulò supplicate, vt splendere latè faciat in medio positum candelabrum, quatenus nec mihi interior desit visus, & de me aliis pădatur aspectus. Numquid proderit, Iudicem aliis esse perspicuum, si sibi potiùs reddatur obscurus? Dignitatem conscientiæ donet, qui tribunalia conferre dignatus est: faciat inoffensum iudicem ne damnet errantem: sit nobis prosperrimè præsens, vt infausta vitia reddantur absentia: amorem suum tribuat, vt peccandi ambitum miseratus excludat.

Quapropter animæ verè parentes, affectuosa & probabili petitione vos deprecor, vt indicto ieiunio, Domino supplicetis, qui vitam Principum nostrorum florenti regno protendat, hostes Reipublicæ defensor imminuat, donet quieta tempora, & ad laudem sui E nominis copiosa, faciatque rerum omnium tranquillitatem, vt me vobis reddere dignetur amabilem. Sed quò faciliùs vestra quoque exaudiatur oratio: estote circa eos, quos destinamus, attenti *. Quod nescimus, nobis non debet imputari. Actus eorum testimonia vestra prosequantur; vt aut laudatus gratiam, aut accusatus apud vos inuenire possit offensam: neque enim nobis imputare poterunt, si delinquunt, quando non iubentur mala dare, vt perperam cogantur accipere. Orphanis, viduisque contra sæuos impetus debent placita præstare solatia; ita tamen, ne (quod accidit) per nimiam pietatem, dum miseris subuenire quæritis, locum legibus auferatis. Nam si aliquid offendit fortè districtum, talia date cunctis monita, vt iura possitis reddere feriata. *attonitis. EPISCOPORVM OFFICIVM PRO MISERIS.

Excludite, sanctissimi, inter immundos spiritus implacabiles vitiorum furores, violentiam temperate, auaritiam depellite, furta remouete, depopulatricem humani generis

MVNERA EPISCOPORVM ERGA SVBDITOS.

luxuriam à vestro populo segregate. Sic auctorem iniquitatis efficaciter vincitis, si eius persuasiones de humanis cordibus auferatis. Episcopus doceat, ne Iudex possit inuenire quod puniat. Administratio vobis innocentiæ data est. Nam si prædicatio vestra non desinat, necesse est vt penalis actio conquiescat. Et ideo dignitatem meam in omni vobis parte commendo, quatenus actus nostri Sanctorum orationibus adiuuentur, qui minus in humana potestate præsumimus. Familiariter etiam mihi suadete quod iustum est. Non solùm calidus adiurator*, quod generaliter debeo, incoactus exoluo: rependo etiam sanctitati vestræ honorificæ salutationis officium, textumque epistolæ affectuoso fine concludo, vt in mente vestra dulciora remaneant; quia bene sibi animus posteriora commendat.] hactenus ad Episcopus Cassiodorus; quibus quidem, quid sæculi potestates, ipsi magistratus sibi ipsis, quid populo, quid Episcopis, atque in primis diuino cultui debeant, quid etiam Episcopi ipsis magistratibus atque populis præstare teneantur, edocet.

* adiutor *vel* adiuuator.

INGENTI FAME VEXATA ITALIA.

Ingentem planè hoc anno famem vexasse Vrbem, tum recitatæ nuper epistolæ, tum aliæ plures ad diuersos ab eodem datæ significant. Degens enim ipse Rauennæ, vbi Rex erat, cùm vices suas Ambrosio Romæ delegat, de eadem penuria dum agit, sententiam ipso Cassiodoro dignam accipe[a]: Procul enim sit (inquit) vt aliquo eius ciuitatis esuriente, saties mur. Illorum indigentia nostra penuria est. Quid plura? læti esse non possumus, nisi & illos gaudentes communiter audiamus.] Extat etiam eiusdem eo argumento, dum eadem fames vrgeret, ad Datium Mediolanensem Episcopum hæc epistola[b]:

[a] *Cassiod. lib. 11. epist. 5.*

[b] *Cassiod. li. 12 epist. 27.*

CASSIOD. EPIST. AD DATIVM EPISC. MED.

Minùs prodest bonum iubere, nisi hoc per viros sanctissimos velimus efficere. Auget enim beneficium voluntas recta iustorum; & quicquid sine fraude geritur, hoc verè donantis meritis applicatur. Decet enim, vt munificentiam Principalem sacerdotalis puritas exequatur: nam cui est studium bonum de proprio facere, laudabiliter potest aliena vota complere. Et ideo sanctitatem vestram petimus (cuius propositi est diuinis inseruire mandatis) vt de horreis Ticinensibus & Dertonensibus panici speciem (sicut à Principe iussum est) tertiam portionem esurienti populo ad viginti quinque modios per solidum distrahi sub nostra ordinatione faciatis; ne cuiusquam venalitate ad illos perueniat, qui se de populo videntur posse transigere. Accipiat minus habens indulgentiam Principalem. Egentibus visum est, non diuitibus subuenire. Fundit potiùs, qui mittit in plenum: nam illud potiùs reconditur, quod vasis vacuis congregatur.

Quapropter sanctitas vestra miserationis officia non putet iniuriam: quia totum vobis dignum est, vbi pietas inuenitur: siquidem aliena desideria fideliter gerere, hoc est bona propria perfecisse. Ad quam rem, Deo iuuante, procurandam, illum atque illum curauimus festinare: qui sanctitatis vestræ ordinationibus obsecuti, nihil ex se faciant, sed tantummodo vobis obedire contendant. Solidi verò quanti ex supradicta quantitate panici poterunt congregari, vestra nobis relatione declarate, vt apud Arcarium reconditi ad suprà memoratam speciem reparandam, futuris reseruentur, Deo auxiliante, temporibus more vestis rediuiuæ, cuius adunatio per fila resoluitur, vt in nouam faciem splendido potiùs decore texatur*.] hæc Cassiodorus ad Datium sanctissimum Mediolanensem Episcopum, de quo plura inferiùs dicturi sumus. Extat de subleuata inopia eiusdem edictum[c], quo Regis munificentia mirificè commendatur. His addidit etiam prouidus Præfectus Prætorio, vt Episcoporum arbitrio esse voluerit pretium venalium rerum, quas hospites iter agentibus distraherent: habetur enim de his ipsius promulgatum edictum[d]. Sic igitur tanti Præfecti Prætorij industria factum est, vt ab ingruente fame Italia seruaretur: quibus his omnibus satis superque ostensum est, quod vbi magistratus religione nituntur, cuncta feliciter cedant. Sed iam ad res Ecclesiasticas orationem conuertamus, detenti in his occasione magistratuum, qui vnà cum anno sunt progressi, Paulini videlicet Consulis collegæ Iustiniani, & Cassiodori Præfecti Prætorio, digni perenni memoria viri.

* taxetur.

[c] *Cassiod. lib. 12. epist. 28.* COMMENDATA DILIGENTIA CASSIOD.

[d] *Cassio. lib. 11 epist. 2.*

ROM. CONC. OB EMERGENTEM QVAESTIONEM.

Cùm anno superiori (vt vidimus) Iustinianus Augustus ob exortas controuersias in Ecclesia Orientali, potissimùm verò Constantinopoli ob monachos Acœmetas in Nestorianismum dilabentes, duos Archiepiscopos Cæsarienses & Ephesinum legatos misisset ad Ioannem Romanum Pontificem, quem etiam conuenissent missi ab aduersa parte legati: Romæ diu multumque disceptatum est, atque ad conuincendos aduersantes Catholicæ pietati, curatum (vt diximus) fuit, vt etiam à transmarinis eruditis viris, & inter alios à Ferrando diacono Carthaginensi ea de re tractatio scriberetur: demum verò in sacro Patrum consessu, habito de his Romæ Concilio, rogata cuiusque sententia, ex veteri Catholicæ fidei

A dei præscripto, quid sentiendum dicendumq. esset, fuit firmiter stabilitum: sed & quæ ab ipso Imperatore missa erat scripta fidei professio, cognita, examinata fuit, pariterq. probata. Cunctis insuper aduersarijs sententijs confutatis atq. reiectis, ab ipso Romano Pontifice Ioanne scripta est ad Imperatorē epistola, qua missa ab eo fidei cōfessio probaretur: vt ita palàm facta in Oriente Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ sententia, confirmarentur Fideles, solidarentur infirmi, debilesq. roborarentur; qui autem lapsi essent, scirent se extra Ecclesiam esse, apertum verò sibi aditum patere, si quam nossent probari ab Ecclesia Catholica fidem, eam, abdicata hæresi, vellent amplecti: ceterùm nulla excusatione amplius digni essent, neque causari possent, non teneri se Imperatoris, vtpote laici hominis, sectari promulgatam de fide Catholica sanctionem; cùm iam quid de his sensérit; statueritque Romanus Antistes, ex patentibus ipsius litteris fieret manifestum.

B Scriptis igitur Romæ ad Iustinianum Imperatorem Apostolicis litteris, ipse Ioannes Romanus Pontifex hoc anno sub dictis Consulibus octauo Kal. Aprilis illas dedit legatis opperientibus ibidem opportunum nauigandi tempus: quibus quidem laudauit in primis Summus Pontifex in Catholico Imperatore egregiam pietatem, debitumq. ipsius religionis cultum, quo prosequeretur Apostolicam sedem, à qua Euangelicam requireret veritatem: Rogauit demum eumdē Augustum, vt quos à recto fidei Catholicæ aberrare uinere sciret, omni adhibito studio reuocaret, & inter alios ipsos legatos à monachis Acœmetis Romam missos. Sed præstat ipsas sancti Pontificis inspicere litteras, quas, vt posteris omnibus perspicuæ semper essent, in recentiori hoc anno facta sui Codicis editione Iustinianus voluit exarari. sunt verò huiusmodi[a]:

IOANNES PAP. SCRIBIT AD IVSTINIANVM IMP.

[a] *l. 8 C. de fum. Trin. & fide Cathol.*

Glorioſiſſimo & clementiſſimo filio Iuſtiniano Ioannes Epiſcopus vbis Romæ.

C Inter claras sapientiæ ac mansuetudinis vestræ laudes, Christianissime Principum, puriore luce tamquam aliquod sidus irradiat, quòd amore fidei, quòd charitatis studio, edocti Ecclesiasticis disciplinis, Romanæ sedis reuerentiam conseruatis, & ei cuncta subijcitis, & ad eius deducitis vnitatem: ad cuius auctorem, hoc est, Apostolorum primum, Domino loquente, præceptum est: Pasce oues meas. Quam esse omnium verè Ecclesiarum caput, & Patrum regulæ & Principum statuta declarant, & pietatis vestræ reuerentissimi testantur affatus. Patet igitur in vobis impletum fore, quod Scripturæ loquuntur: Per me Reges regnant, & potentes scribunt iustitiam. Nihil est enim, quod lumine clariore præfulgeat, quàm recta fides in Principe: nihil est, quod ita nequeat occasui subiacere, quàm vera religio. Nam cùm auctorem vitæ vel luminis vtraque recipiant, rectè & tenebras respuunt, & nesciunt subiacere defectui.] Sed antequam progrediamur vlteriùs, scito, pie

ROMANAE ECCLESIAE PRAEROGATIVA.

D lector, ad huiusmodi adeò ab Imperatore prædicatas & promulgatas Romani Pontificis super omnes Ecclesias prerogatiuas fremere leguleiorum turbam hæreticorum, secundùm illud Dauidicum[b]: Peccator videbit, & irascetur; dentibus suis fremet, & tabescet.] haud pati valentes, adeò amplissimis notis Imperatorio stylo in perpetuum permansuris legibus in ipso fronte Codicis veluti æneis tabulis exarato epitaphio eiusdem Romanæ Ecclesiæ maiestatem & potestatem inspiciendam proponi: quamobrem tantæ lucis radijs caligantes, amicas tenebras captant si ij tenebrarum, iniectoque desuper mendacij furuo pallio, negant esse Ioannis Papæ & Iustiniani Imp. has epistolas: aduersus quos ad finem huius narrationis erit fusior disputatio, ex qua cum insciti hæreticorum fraudes & dolos, quibus erubescant, perspicua luce inspicies: modò autem quæ sunt reliqua Ioannis Papæ epistolæ accipe, pergit enim:

[b] *Psal. 111.*

E Quamobrem, glorioſiſſime Principum, votis omnibus exorabitur diuina potentia, vt pietatem vestram in hoc ardore fidei, in hac deuotione mentis, in hoc integræ religionis studio sine defectu sui in longiora tempora cōseruet: hoc enim & sanctis credimus Ecclesijs expedire. Scriptum est enim[c]: Labijs regit Rex. & iterum[d]: Cor Regis in manu Dei est, & vbi voluerit, inclinabit illud. Hoc est enim quod vestrum firmat Imperium, hoc est quod regna vestra conseruat. Nam pax Ecclesiæ, religionis vnitas, auctorem facti in sublime prouectum grata sibi tranquillitate custodit. Neque enim parua ei vicissitudo à potentia diuina tribuitur, per quem nullis rugis Ecclesia diuisa secernitur, nullis insertis maculis variatur. Scriptum est enim[e], quia cùm Rex iustus sederit super sedem, non aduersabitur ei quicquam malignum. Proinde serenitatis vestræ apices per Hypatium atque Demetrium sanctissimos viros fratres & coepiscopos meos reuerentia consueta suscepimus: quorum etiam relatione comperimus, quod fidelibus populis proposuistis edictum

[c] *Apoc. 22.*

[d] *Prouer. 21*

[e] *Prouer. 20*

amore fidei, pro ſubmouenda hæreticorum intentione, ſecundùm Apoſtolicam doctri- A
nam, fratrum & coepiſcoporum noſtrorum interueniente conſenſu: quod quia Apoſto-
licæ doctrinæ conuenit, noſtra auctoritate confirmamus.

Liquet igitur, Imperator glorioſiſſime (vt lectionis tenor & legatorum veſtrorum re-
latio patefecit) vos Apoſtolicis eruditionibus ſtudere: cùm de religione Catholicæ fidei
ea ſapitis, ea ſcripſiſtis, ea protuliſtis, ea populis fidelibus publicaſtis, quæ (ſicut diximus)
& ſedis Apoſtolicæ doctrina, & ſanctorum Patrum veneranda decreuit auctoritas, &
[a] *Pſal. 95.* nos confirmamus in omnibus. Opportunum eſt ergo, voce exclamare Prophetica[a]: Iu-
cundetur tibi & abundet cælum deſuper, & effundant montes iucunditatem, & colles
lætitia lætabuntur. Hæc igitur in tabulis cordis fideliter ſcribere, hæc vt pupillam ocu-
lorum conuenit obſeruare. Neque enim quiſquam eſt, in quo Chriſti charitas feruet,
qui tam rectæ, tam veræ confeſſionis veſtræ fidei refragator exiſtat: cùm euidenter im- B
pietatem Neſtorij, Eutychetisque & omnium hæreticorum damnantes, vnam veram
Catholicam fidem Domini & Dei noſtri Saluatoris Ieſu Chriſti magiſterio inſtitutam, &
Propheticis Apoſtolicisque prædicationibus vbique diffuſam & noſtræ doctrinæ con-
ſentaneam, inconcuſsè atque inuiolabiliter deuota Deo & pia mente ſeruetis. Soli ete-
[b] *Iſai. 28.* nim profeſſionibus veſtris aduerſantur, de quibus diuina Scriptura[b] loquitur, dicens:
Poſuerunt mendacium ſpem ſuam, & mendacio operti ſperauerunt. Et iterum, qui ſe-
[c] *Hier. 44.* cundùm Prophetam[c] dicunt Domino: Recede à nobis: vias tuas ſcire nolumus. Propter
[d] *Prouer. 4.* quod Salomon dicit[d]: Per ſemitas propriæ culturæ errauerunt, colligunt autem manibus
infructuoſa.

Hæc eſt igitur vera veſtra fides, hæc certa religio: hoc beatæ recordationis (vt diximus)
Patres omnes, Præſulesque Romanæ Eccleſiæ, quos in omnibus ſequimur, hoc ſedes C
Apoſtolica prædicauit hactenus & inconcuſsè cuſtodiuit. Huic confeſſioni, huic fidei
quiſquis contradictor extiterit, alienum ſe ipſum à ſancta communione, alienum ab Ec-
cleſia iudicabit eſſe Catholica. Nos enim Cyrum cum ſequacibus ſuis in Romana inue-
*Cumitenſi nimus ciuitate, qui de Acœmetenſi * monaſterio fuit: quos Apoſtolicis ſuaſionibus ad
Græc. ἀκοιμήτων, ſic dicti quaſi inſomnes. rectam fidem, & velut oues quæ perierant, errantes, ad ouile contendimus reuocare Do-
minicum: vt agnoſcant (ſecundùm Prophetam[e]) linguæ balbutientes loqui quæ ad pa-
[e] *Pſal. 28.* cem ſunt. Ad non credentes autem per nos primus Apoſtolorum Iſaiæ Propheta[f] ver-
[f] *Iſai. 50.* bum dicit: Ambulate in lumine ignis veſtri & flammæ, quam ſuccendiſtis. Sed obdura-
[g] *Pſal. 35.* tum eſt cor eorum (vt ſcriptum eſt[g]) vt non intelligerent: & paſtoris[h] vocem oues, quæ
[h] *Ioan. 10.* meæ non erant, audire minimè voluerunt. In quibus obſeruantes ea quæ ab ipſorum ſunt
ſtatuta Pontifice, eos minimè in noſtra communione recepimus, & ab omni Eccleſia Ca- D
tholica eſſe iuſſimus alienos; niſi errore damnato, doctrinam noſtram quantocyus ſequi,
habita regulari profeſſione, ſignauerint. Aequum quippe eſt, vt qui noſtris minimè obe-
dientiam accommodant ſtatutis, ab Eccleſijs habeantur extorres.

Sed quia gremium ſuum numquam redeuntibus claudit Eccleſia: obſecro clementiam
veſtram, vt ſi proprio depoſito errore, & praua intentione depulſa, ad vnitatem Eccleſiæ
reuerti voluerint, in veſtram communionem receptis, indignationis veſtræ remoueatis
aculeos; & nobis intercedentibus, benigni animi gratiam condonate. Deum autem &
Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum exoramus, quatenus longæuis & pacificis vos di-
gnetur cuſtodire temporibus in hac vera religione & vnitate & veneratione Apoſtolicæ
ſedis, cuius principatum vt Chriſtianiſſimi & pij conſeruatis in omnibus. Præterea, ſere-
niſſime Principum, laudamus legatorum veſtrorum perſonas Hypatij & Demetrij fratrum E
& coepiſcoporum noſtrorum; quos clementiæ veſtræ gratos fore, ipſa manifeſtauit ele-
ctio. Nam tantæ cauſæ pondus nonniſi perfectis in Chriſto potuiſſet iniungi: tantæ verò
pietatis, rantæ reuerentiæ plenos affatus, niſi per amantes minimè dignaremini deſtinare.
Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei Patris, & communicatio ſancti Spiri-
tus ſit ſemper vobiſcum, pijſſime fili. Amen. *Item ſubſcriptio*: Omnipotens Deus regnum
veſtrum & ſalutem veſtram perpetua protectione cuſtodiat, glorioſiſſime & clementiſſi-
me fili, Imperator Auguſte. Dat. Romæ octauo Kal. Aprilis, D. N. Iuſtiniano PP. A. &
Paulino V.C. Conſſ.] hactenus Ioannis Papæ ad Iuſtinianum Imperatorem epiſtola: quæ
autem continet ipſius Iuſtiniani Imp. fidei confeſſionem, ſuo loco ſeorſum ſuperiùs, quo
ſcripta eſt tempore, recitauimus.

In hac verò Ioannis epiſtola potiſſimùm velim conſideres illa ipſius verba, quibus ait:

Quo-

A Quorum etiam *legatorum videlicet*, relatione comperimus, quod fidelibus populis propo- IVSTINIAN. EX SENTENTIA EPISCOPORVM CVNCTA DECERNIT.
ſuiſtis edictum amore fidei pro ſubmouenda hæreticorũ intentione, ſecundùm Apoſtoli-
cam doctrinam, fratrum & coepiſcoporum noſtrorum interueniente conſenſu: quod quia
Apoſtolicæ doctrinæ conuenit, noſtra auctoritate confirmamus. Jattẽdas ex his, inquam,
velim quod ait, non ſolùm ſecundùm Apoſtolicam doctrinam, ſed interueniente Epiſco-
porum cõſenſu, illa ab ipſo Imperatore eſſe ſtatuta atq. pariter promulgata: ne putes (quod
& ſuperiùs admonuimus) ipſum Iuſtinianum Auguſtum in huiuſcemodi promulgandis
edictis aliquid ſibi pręter ius fasq. temerè vſurpaſſe: cùm in primis in his decernẽdis Apo-
ſtolicæ doctrinæ ratio haberetur; inde verò Epiſcoporum Orthodoxorũ, qui aderant, ex-
peteretur iudicium, atque requireretur ſententia: ad poſtremum autem (vt vides) num
omnia piè ſancteq. in omnibus conſentientia eſſent Catholicæ veritati, ipſe qui primarius
B Eccleſiæ Catholicæ præſideret Antiſtes, Romanus Pontifex conſuleretur, eiuſq. auctori-
tas, quæ confirmaret omnia, peteretur: adeò vt nihil his ſanctius rectiusque perfici potue-
rit ab Orthodoxo Imperatore, qui Catholicæ fidei patrocinium ſtudio indefeſſo ſuſcepe-
rit. Quòd enim in alijs antè promulgatis de fide Catholica ſanctionibus, quibus potiùs
quid ipſe de Catholica fide ſentiret reddi omnibus voluit manifeſtũ, hæc viſus eſſet præ-
termiſiſſe: ne quid deeſſet ad plenam auctoritatem, ab Epiſcopis (vt videri poteſt) admo-
nitus, Romanum Pontificem per litteras atque legatos ex more conſuluit; quod tunc fa-
cere prætermiſerat, cùm non eſſent qui ex aduerſo conſurgerent: ſed excitatis illis Neſto-
rij defenſoribus, non ſibi nec Epiſcopis Orientis ſatis virium & auctoritatis eſſe ſenſit ad
confutandos hæreticorum errores, niſi accederet Apoſtolicæ ſedis ſcriptis declarata ſen-
tentia, quam quæſiuit & promulgauit.

C Hic inſuper opus eſt monere lectorem, reperiri in tomis Conciliorum longè prolixiùs EDICTVM IMP. POTERIVS AD IOANNEM PAPAM FALSO INSCRIPTVM.
ſcriptum edictum, immo librum (ita enim cum appellat Liberatus diaconus) inſcriptum
ad Ioannem Rom. Pontificem: quod cùm præ ſe ferat ipſius fidei rectæ confeſſionẽ, eſt ta-
men veluti catechiſmus & fidei Catholicæ exacta declaratio, ac de Tribus capitulis diu
poſtea in Eccleſia controuerſis exacta diſcuſſio; cui eiuſmodi præfixa reperitur inſcriptio:
Edictum pijſſimi Imperatoris Iuſtiniani fidei confeſſionem continens, & refutationẽ hæ-
reſum quæ aduerſantur Catholicæ Dei Eccleſiæ, Ioanni Papæ Secundo tranſmiſſum, vt
patet in Vita eiuſdem Papæ ex libro Pontificali.] at hæc inſcriptio alicuius eſt recentioris
auctoris res haud ſatis exploratas habentis: in libro enim qui eſſe creditur Anaſtaſij de
Romanis Pontificibus nulla penitus mentio de hoc habetur edicto, ſed de priori dumta-
xat per dictos legatos Romam allato. Sed & ſcias perperam additum, ipſum miſſum fuiſſe
D ad Ioannem Secundum Romanum Pontificem, quod (vt dicemus) conſtat tempore Vi-
gilij Papæ conſcriptum. hic ille enim eſt liber, quem aduerſus Tria capitula Theodorus
Cæſarienſis Epiſcopus ab ipſo Imperatore edendum curauit, vt teſtatur Liberatus diaco-
nus[a], qui & his viuebat temporibus, atque ob oculos ea quæ eſt teſtatus habebat: cuius [a] *Liberat. diac. Breuiar. c. 24.*
pariter libri mentio eſt apud Vigilij Papæ decretum de damnatione ipſius Theodori Epi-
ſcopi Cæſarienſis. Sed hæc manifeſtiora fient ſuis locis inferiùs, cùm de Tribus capitulis
opportuna tractatio erit. Vt autem de his hoc tempore Iuſtinianus ad Ioannem Pontifi-
cem ſcriberet, nulla penitus ratio exigebat, quòd nec aliqua cauſa id poſtularet, cùm non-
dum de Tribus capitulis altercatio aliqua oborta atque vulgata eſſet. Contius igitur do-
ctiſſimus Iureconſultus, dum in appendice ad Iuſtinianeum Codicem inter alia præter-
miſſa ipſum edictum recitat, in præpoſita ei à ſe erudita notatione minimè nobis proba-
E tur, dum tempore huius Ioannis Papæ ab eodem Imperatore editum tradit: neque dum
etiam plus æquo illud commendat, non conſiderans fuiſſe in Eccleſia Catholica ſemina-
rium diſſenſionum, quæ diutiùs coaleſcentes, ſchiſmata germinarunt vbique. etenim (vt
conſtat ex Liberato diacono) fuit illud ſcriptum contra Pelagium ſanctæ Romanæ Eccle-
ſiæ diaconum à Theodoro Cæſarienſi, cuius ſicut nec cauſa bona præceſſit, ita nec felix
finis eſt conſecutus, turbata vniuerſæ Eccleſiæ pace; vt ex his quæ inferiùs dicenda
erunt, ſatis perſpicuum apparebit. Sed proſequamur iam cœptam de legatis remeantibus
narrationem.

Iuſtinianus Imperator, reuerſis Roma legatis, cùm fidei ſuæ profeſſionẽ, Catholicæque DE CANTICO A IVSTINIANO ECCLESIIS TRADITO.
fidei rectam ſententiam (vt optarat) ab ipſa Apoſtolica ſede confirmatã accepiſſet: ne ea
vllatenus è populi animis elaberetur, ſed fixiùs vniuſcuiuſque menti inhæreret, quod
Apoſtolicæ ſedi placuiſſet: prudenter illud excogitauit, vt eam ad Eccleſiaſtici cantici

rhythmos

rhythmos accommodatam, instar psalmi, Ecclesijs traderet concinendam: id namque ab ipso factum anno sequenti, quo Imperij nonus incipit, Miscella habet, licet Cedrenus anno septimo actum tradat: sed magis illi sententiæ inhæremus, vt non antè id tẽtatum fuerit, quàm idem Imperator acceperit ab Apostolica sede confirmatum fidei suæ edictum. fuisse autem eius cantici eiusmodi exordium: Vnigenitus Filius & Verbum Dei, &c.] æquè confirmant. Quod enim ipso fermè initio nascentis Ecclesiæ vidimus factitatum, vt Romanorum Pontificum litteras cùm acciperent Orientales, easdem conseruatas in ecclesijs populo publicè lectitarent: ex maiorum vtique disciplina atque exemplo peractum apparet, vt quam sedes Apostolica cognouisset & confirmasset fidei professionem, omnes simul occinerent.

Sed ad Ioannem Romanum Pontificem redeamus: qui non solùm Iustiniani Imperatoris fidei professionem probauit, sed & aduersantes illi Acœmetas monachos damnauit: idemque, etsi satis esset confirmasse scriptam ab Imperatore fidem, tamen eo argumento adhuc longiorem tractationẽ aggressus scribere, interpellatus inter hæc à doctissimis quibusdam Senatoribus breuiorem eo argumento scripsit epistolam, quæ est huiusmodi [a]:

[a] Extat to. 4. Biblioth sanct.

Ioannes Episcopus Romanus illustribus & magnificis viris Auieno, Senatori, Liberio, Seuerino, Fideli, Auito, Opilioni, Ioanni, Siluerio, Clementiano, & Ampelio salutem.

IOANNIS PAP. DE FIDE EPIST. AD SENATORES.

Olim quidem, illustres & magnifici filij, ad hoc sententiæ meæ summa constiterat, vt ante iussionem vestram, postquam epistolæ vel dogmatis tenorẽ cuncta Ecclesia, hoc est, sacerdotum, Senatus, & populi probauit assensus, sub paginali alloquio vestris etiam sensibus intimanda dirigerem. Sed consilij ordinem illa res vertit, quia & dogmati per dies singulos diuinæ Scripturæ subduntur, & imperfecta destinari non poterant in exemplaribus scripta transmitti. Nouimus enim, quod Domino docente præceptum est, quod pastor diligens gregem, salubria vltro non desistat ingerere: quia res quæ ad salutem animæ pertinet, omnibus necesse est sensibus intimari. Proinde illustres & magnifici filij, quia festinatio non pertulit portitores, vt ea scribi & dirigi potuissent; in continenti tamen, si dictus diuinus fauor arriserit, tam epistolæ quàm dogmatis exemplaria destinabimus.

* vestris.

Nunc autem, ne quid de nostris * sensibus relinquatur ambiguum; quid epistolæ tenor habeat, quid textus dogmatis contineat, breuiter insinuare curaui. Iustinianus siquidem Imperator filius noster (vt eius epistolæ tenore cognouistis) de his tribus quæstionibus orta certamina fuisse signauit: Vtrùm vnus ex Trinitate Christus & Deus noster dici possit, hoc est, vna de tribus personis sanctæ Trinitatis sancta persona: An Deus Christus carne pertulerit, impassibili deitate: An propriè & veraciter mater Domini Dei nostri Christi Maria semper Virgo debeat appellari. Probauimus in his Catholicam Imperatoris fidem, & ita esse, Propheticis & Apostolicis vel Patrum exemplis euidenter ostendimus. Vnum enim ex sancta Trinitate Christum esse, hoc est, vnum de tribus sanctæ Trinitatis personis sanctam esse personam, siue subsistentiam, quam Græci ὑπόστασιν dicunt, in his

[b] Genes. 2.

exemplis euidenter ostendimus. In libro Geneseos [b] per Moysen Trinitas ipsa sic dicit: Ecce Adam factus est tamquam vnus ex nobis. Et item vas electionis Paulus ad Corinthios ita euidenter expressit [c]: Vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in ipso: & vnus Dominus noster Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum. Et in Symbolo Synodi Nicænæ: Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominum nostrum Iesum Christum vnigenitum.

[c] 1. Cor. 8.

Item sanctus Augustinus, cuius doctrinam secundùm prædecessorum meorum statuta Romana sequitur & probat Ecclesia, in libro vndecimo de Ciuitate Dei sic dicit: Credimus & tenemus, fideliter prædicamus, quòd Pater genuerit Verbum, hoc est, Sapientiam, per quam facta sunt omnia, vnus vnum, æternus coæternũ, summus bonus æqualiter bonum. Et quòd Spiritus sanctus simul & Patris & Filij sit Spiritus, & ipse consubstantialis & coæternus ambobus, atque hoc totum Trinitas sit propter proprietatem personarũ, & vnus Deus propter inseparabilem vnitatem; sicut vnus omnipotẽs propter inseparabilem omnipotentiam: ita tamen, vt cùm de singulis quæritur, vnusquisque eorum & Deus omnipotens esse respondeatur. Eiusdem in libro secundo contra Maximinum: Et Pater Deus est, & Filius Deus est, & Spiritus sanctus Deus est, & hi simul tres vnus Deus est, nec huius Trinitatis tertia pars est vnus, nec maior pars duo quàm vnus est. In libro S. Augustini quintodecimo de Trinitate: Ratione etiam reddita intelligentibus palàm est substantia veritatis, non solùm Patrem Filio non esse maiorem, nec ambos simul aliquid esse maius, quàm

quàm Spiritum sanctum, aut quoslibet duos in eadem Trinitate maius esse quàm vnum; aut omnes simul tres maius esse quàm singulos. Gregorius Nazianzenus ex sermone de Epiphania: Deum, &c.] subtexit Græcorum Patrum atque Latinorum testimonia fidelissima, quibus (quod contendit) probatur vnam personam sanctissimæ Trinitatis dici Christum, eumdemque natum & passum in carne, vereque ac propriè Mariam sanctissimam Virginem Dei matrem dici, & esse quod dicitur. Ad postremum verò ita concludit:

His igitur euidenter ostensum est, illustres & magnifici filij, quòd scripserit Imperator, quod Romana sequatur & colat Ecclesia; atque Christum Dominum nostrum vnum esse (vt sæpè diximus) sanctæ Trinitatis ex duabus naturis cognoscendum, hoc est, in deitate & humanitate perfectum, non antea existente carne & postea vnita Verbo; sed ab ipso Deo Verbo initium, vt esset, accipiens, ex materno corpore caro sumpsit initium, salua proprietate vel veritate vtriusque naturæ, hoc est, diuinitatis atque humanitatis, Dei Filium Dominum nostrum Iesum Christum Catholici confitemur, omni post hanc communionis confusione submota: neque enim naturas in eo aliter agnoscimus, nisi differentiam intelligentes & confidentes diuinitatis atque humanitatis. Sed nec duas personas in Christo intelligimus per id quod dicimus duas naturas, vt adunationis diuisionem facere videamur, & sit (quod absit) Quaternitas, & non Trinitas, sicut Nestorius sensit insanus. Nec confundimus easdem vnitas naturas, cùm vnam personam Christi confitemur, vt Eutyches impius credidit. Tomum verò Papæ Leonis, omnesque epistolas, necnon & quatuor Synodos, Nicænam, Cõstantinopolitanam, & Ephesinam primam, & Chalcedonensem (sicut Romana hactenus suscepit & veneratur Ecclesia) sequimur, amplectimur, atque seruamus. Hoc est enim nostræ fidei firmamentum, hæc est fidei nostræ petra firmissima.

DE VERBI INCARNATIONE CATHOLICA DOCTRINA.

Hæc autem, illustres & magnifici filij, agentes gratias solicitudini vestræ, pauca intimare curauimus: pleniùs tamen directis exemplaribus, poteritis agnoscere. Acœmetas, qui se monachos dicunt, qui Nestoriani euidenter apparuerunt, Romana etiam eos damnat Ecclesia. A quibus vos, propter canonem, qui cum excommunicatis Christianum nec loqui nec communicare permittit, diligentia pastorali admonere non desino, vt eorum etiam simplicem collocutionem vitetis, nihilque vobis cum eis existimetis esse commune. Quod ideo facio, ne reus silentij inueniar, si hæc ad vestram minimè, Christianissimi filij, notitiam pertulissem. Incolumem magnitudinem vestram Deus noster custodiat, domini filij meritò illustres atque magnifici.] hactenus Ioannes Pontifex ad Senatores.

DE VITANDIS DAMNATIS ACOEMETIS NESTORIANIS.

Hæc quidem epistola si innotuisset Nouatoribus leguleis, puto erubuissent (si tamen in ipsis innatæ homini verecundiæ aliquid remansisset) negare epistolam Iustiniani ad Ioannem Pontificem, illamque ab ipso ad eum redditam, esse germanas; cùm ex hac ad Senatores conscripta ambæ legitimæ declarentur. hanc autem nactus doctissimus Cuiacius [a], nihil penitus moratus, ex eadem dictas Iustiniani atque Ioannis epistolas cognouit genuinas, asseruitque esse germanas, secutus sententiam disertissimi Alciati, qui hæc de his habet [b]: Sunt qui & suspectam habeant Ioannis Pontificis epistolam, quæ sub titulo de summa Trinitate in Iustiniani Codice sita est; dicuntque in antiquis codicibus non inueniri: quod (vt arbitror) eò faciunt, vt illos adiuuent, qui Pontificis Romani auctoritatem deprimunt; quo nomine alios quoque auctores deprauatos ab eis deprehendi, vt Othonis Frisingensis Chronica, & Lygurini poetæ carmina quædam. Ego in antiquis plurimis eam extare scio, nec vlla suspicione conuelli posse. Quòd si vnus aut alter codex non habeat, id scriptorum incuriæ tribuendum, qui eam quandoque omiserint, quòd non multum ad legalis scientiæ materiam pertineret: non tamen ideo hæsitandum est, quin genuinus germanusque Ioannis sit fœtus.] hucusque doctissimus Alciatus, cui absque vllo hæsitationis scrupulo vir insignis, iuris æquè consultissimus Cuiacius non tantùm (vt diximus) inhærens astipulatus est; verùm etiam ex recitata dicta epistola eiusdem Ioannis Pontificis ad Senatores, eamdem sententiam firmiùs roborauit, solidiùs confirmauit, atque penitus stabiliuit, dum ait [c]:

[a] Cuiac. obseruat. lib. 12. c. 26.

[b] Alciat. parerg. lib. 4. c. 23.

PROBATAE EPIST. IVSTINIANI ATQVE IOANNIS PAPAE.

Meritò doctissimus Alciatus non tulit eos, qui à titulo de summa Trinitate & fide Catholica conabantur abstrahere epistolam Ioannis Papæ siue Archiepiscopi Romani ad Imperatorem Iustinianum, cui inserta est ab ipso Iustiniano ad eumdem scripta fidei professio. Nec enim in eo titulo ponendæ epistolæ illius auctor alius fuit, quàm Iustinianus ipse, qui Pontificis Romani, cui libenter defert primas in Ecclesia, iudicio & approbationi tribuebat

[c] Cuiac. obseruat. lib. 12. c. 26.

ALCIATI ATQVE CVIACII EADEM SENTENTIA.

bucbat omnia. Et omnino res ita procedit. Posuit primùm in eo titulo Iustinianus fidei A
suæ professionem, quam ediderat statim ipso initio sui Imperij, quæ est lex quinta: Deinde
edictum de fide sua, & hæreticorum condemnatione propositum omnibus populis fide-
libus (vt Ioannes ait in sua epistola) Constantinopolitanis scilicet, & Ephesiis, & Cæsa-
riensibus Cyzicenis, & Amidenis, & aliis plerisque, quæ est lex sexta: Tum ad Epiphanium
Archiepiscopum Constantinopoleos specialiter epistolam ea de re, quæ est lex septima:
Et octauo atque vltimo loco similem aliam, præterquam quòd Latinè inter summa ver-
borum serie & consequentia parem ad Ioannem Archiepiscopum verbis Romæ, quam
maluit vna confirmatione & approbatione Ioannis iniectam nobis quàm solam exhibere,
vt probatur hic ordo euidenter in libris Basil. in quibus vltimo loco, quod Ioannis Latinè
exordium est huiusmodi: Inter claras mansuetudinis vestræ laudes, ita redditur: Ἐν τῇ
λαμπρότητι τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας, &c. Et de hac epistola idem Ioannes scribens illustribus B
viris Auieno, Senatori, Liberio, & aliis: Iustinianus, inquit, Imperator (vt ex eius epistolæ
tenore cognouistis) de his tribus quæstionibus orta certamina fuisse signauit: Vtrùm vnus
ex Trinitate Christus & Deus noster dici possit, &c.] hæc Cuiacius, in omnibus firmiter
insistens Alciati vestigiis, quem præ ceteris sciret in his dignoscendis præstare scientia,
atque pollere prudentia & fide.

At præterierunt tanta hæc quauis meridiana luce clariora offusum caligine hæresis No-
uatorem Iureconsultum[a], qui in ipso superliminari operis sui Responsionum amicabilium
egregium ac dignum auctore affixit tum impietatis tum etiã insciti titulum cunctis spe-
ctandum; dum videlicet ipso primo operis sui capite, in odium, quo vehementissimè fla-
grasse perspicitur, Romanorum Pontificum, probare frustra nisus est, constitutionem, Inter
claras, partum esse suppositum, non genuinum ipsius cuius asseritur, Ioannis Secundi eius C
nominis Romani Pontificis. Inter claras planè sedis Apostolicæ laudes tantæ claritudinis
fulgoris impatiens cæcutiit vespertilio, quem captantem tenebras non aliter quã veritatis
luce fugandum putamus. Quid enim? Num si (vt frustra putas) ab huiusmodi splendoris
radio absconderis, vitare poteris alia plurima lucis spicula vndique haud minore fulgore
infirmam tuam oculorum aciem fortiùs ferientia? Et vt à viciniori incipiamus: Numquid
non ingens splendor ignis, & de igne fulgur egrediens est sententia illa Iustiniani in consti-
tutione[b] ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum, qua de ijsdem datis ad Ioan-
nem Romanũ Pontificem litteris meminit, cùm ipsum Romanæ sedis Antistitem nominat
caput omnium sacerdotum, cuius sit numeris pullulantes omnes hæreses condemnare?
sed eius singula verba inferiùs reddemus. Numquid & hanc negas esse legitimam, de qua
nulla vnquam extitit vel leuis saltem controuersia? Numquid ipsum corpus Iuris euisce- D
bis, vt cuncta quæ fauent Ecclesiæ Romanæ primatui, prorsus euellas? Quod si non negas
(sicut nec potes) hanc esse Iustiniani ad Epiphanium editam sanctionem: habes ex ea non
tantùm assertam eiusdem Ecclesiæ Romanæ super omnes Ecclesias principalem auctorita-
tem, sed etiam ad Ioannem Romanum Pontificem datam epistolam confirmatam.

Sed audi singula verba Imperatoris: In omnibus (inquit) seruato statu vnitatis sanctissi-
marum Ecclesiarum cum ipso sanctissimo Papa veteris Romæ, ad quem similia hisce per-
scripsimus. Nec enim patimur, vt quicquam eorum quæ ad Ecclesiasticum spectãt statum,
nõ etiam ad eiusdem referatur beatitudinem, cùm ea sit caput omniũ sanctissimorum Dei
sacerdotum; vel eo maximè, quòd quoties in his locis hæretici pullularunt, & sententia &
recto iudicio illius venerabilis sedis coerciti sunt.] Quid ad hæc data ad ipsum Constanti-
nopolitanum Episcopum dicis? Quid tu adeò inaniter blateras Iustinianum Imperatorem E
& alios superiores Augustos Patriarchæ suo Constantinopolitano vel maiorem quàm aliis
omnibus, vel certè parem potentiam atque auctoritatem tribuisse? Sed quibus ista probes
auctoritatibus, quæras licet diutiùs, minimè poteris inuenire: cùm è contrà quibus con-
trarium affirmetur, confluant vndique testes & testimonia.

PRIMATVS ROM. ECCL. PLVRIES TESTATVS.

Numquid te præterierunt qui alios iuris prudentiam docendos susceperis, quæ idem Iu-
stinianus Augustus pluribus sanctionibus de Ecclesiæ Romanę primatu, deq; summa super
omnes Romani Pontificis potestate, supremaq. auctoritate in vniuersa Catholica Ecclesia
amplissimis notis testata reliquit? Accipe hic ea in vnum collecta, quæ pro tẽporis ratione
diuersis in locis Annales exhibent, atque in primis quæ item ad Ioannem Papam idem Iu-
stinianus scribens, in ipsius exordio epistolæ habet his verbis[c]: Vt legum originem anterior
Roma sortita est, ita & summi Pontificatus apicem apud eã esse, nemo est qui dubitet. Vn-
de &

[a] Perstringit auctor Othomanum I.C. qui lib. 1. c. 1. Resp. amic. de his agit.

[b] l. 7. Cod. de sum. Trinit.

[c] Iustinian. Nouel. 9.

A de & nos necessarium duximus, patriam legum, fontem sacerdotij speciali nostri numinis
lege illustrare, &c.] Sed & intuere illa quæ ad Mennam Constantinopolitanæ Ecclesiæ Pa-
triarcham itidem de Romana Ecclesia scribit[a], dum agit de Agapeto Rom. Pontifice, quòd [a] Iustinian. Nouel. 42.
Constantinopolitanæ sedis Episcopum iure deposuerit Antimum, eò quòd cum Ecclesia
Romana minimè conueniret; vtpote quæ tamquam lapis Lydius, quæ sincera, quæve sint
spuria dogmata probet; atque etiam quæ Apostolica auctoritate præcellens, omnes cu-
iusuis amplissimæ Ecclesiæ sacerdotes à recto fidei tramite deuiantes condemnet.

Sed & quàm disertis verbis primatum declaret eiusdem Romanæ sedis, cùm secundum
locum tribuere satagit Constantinopolitanæ Ecclesiæ, accipe ex eiusdem Nouella [b] consti- [b] Nouel. 131. c. 2.
tutione ad Petrum Præfectum Prætorio data, vbi post alia: Ideoque sancimus (inquit) se-
cundùm earum, *quatuor scilicet Conciliorum regularum*, definitiones, sanctissimum senioris
B Romæ Papam primum esse omnium sacerdotum, beatissimum autem Archiepiscopum
Constantinopoleos nouæ Romæ secundum habere locum post sanctam Apostolicam se-
nioris Romæ sedem, alijs autem sedibus omnibus præponatur.] hæc ipse: quorum verbo-
rum exordio vides non ista ipsum concedere, vt primum locum obtineat Romana Eccle-
sia; sed ea iam antè sacris canonibus constituta seruari debere, noua lege sancire. Quid his PATEFIT IMPERITIA NOVATORIS.
singulis recitatis sententiis, rogo, firmiùs dictum, dilucidiùs repetitum, instantiùs incul-
catum, euidentiùs apertum, atque glorioſiùs prædicatum inueniri potest? vt planè non
oculis tantùm, sed mente penitus captum eum quis dixerit, qui tot fulgentibus radiis ve-
ritatis adhuc cæcutiit, ac delirauit, dum ad negandum sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ pri-
matum satis sibi sufficere putauit, si vnam Iustiniani Imp. constitutionem in Ioannis Papæ
epistola recitatam, in dubium reuocet atque neget.

C Dum ergo pro foribus operis sui istiusmodi adeò spectandã gloriosè proponit: tu ex po-
stibus tanta nigredine foris obductis intellige carbonariam, & ex ordita mendaciorum te-
la textorem impium & imperitum considera. Quid enim scisse potuit, qui ad vnius consti-
tutionis dubietatem expendendam putauit vniuersam sedis Apostolicæ auctoritatẽ; cùm
si vel mediocriter tinctus Ecclesiasticis litteris fuisset, plusquam sexcentas nõ ignorasset de
ea firmissimas Patrum extare sententias? Et ne quis putet nos ista dicentes, hyperboles lo- PRIMATVS ROM. ECCL. VBIQVE LVCET.
qui, legat digestos à nobis hactenus singulos annos, & vix eorum inueniet aliquem, in quo
suprema Romanæ Ecclesiæ super omnes Ecclesias nõ eluceat vel dictis vel factis auctoritas.
Cùm igitur de primatu Romanæ Ecclesiæ idem Imperator eadem sæpiùs inculcarit: cùm
semel dixisse dicatur[c]: Constantinopolitana Ecclesia omnium aliarum est caput] quis non [c] l. 24. C. de sacrosanct. Eccl.
intelligat, ipsum ad Orientales tantùm Ecclesias habuisse respectum? prout expressè habet
D in Nouella centesima trigesima prima. Zenonis quoque constitutionem [d] quis non videat [d] l. 16. C. eod.
ita intelligendam? nam nihil ampliùs idem ei contulit Imperator, nisi vt vindicatam à ty-
rannide Basilisci in integrum restitueret ipsam Constantinopolitanam Ecclesiam.

At ne quis existimet, non ita facile esse obiecta diluere; sicut est veritatem astruere: ne-
cessarium existimamus, ipsius aduersarij hic verba reddere, quibus adulterinã esse Ioannis
constitutionẽ affirmare conatur: post enim nõnulla in dedecus opprobriumq. Apostolicæ
sedis furiosè iactata, hæc habet: Harum epistolarum architectus in duabus vicinis legibus, QVAE OBIICERIT ADVERSARIVS.
septima scilicet & octaua, pugnantia scripsisse arguitur, vehementerque inter se dissidentia.
Nam cũ lege septima Græcè scripta & anno Christi quingentesimo trigesimo tertio data,
nempe sub Iustiniano solo tertiùm Cõsule, septimo Kal. Aprilis, faciat eum scripsisse litte-
ras (vt nunc loquimur) patentes, omnibus cognoscendas, ad Patriarcham suum Constan-
E tinopolitanum; quibus litteris prædicat se hanc suam fidei confessionem iam antè Roma-
no Papæ spectandam cognoscendamque misisse: Tamen hac nostra lege octaua, quæ con-
fessionem illam continet, facit easdem illas litteras ad Papam Romanum datas, legatosq;
que missos anno demum insequente, nempe quingentesimo trigesimo quarto, Paulino
Consule, septimo Kalendas Aprilis. Superiore, inquam, anno scribit se iam misisse legatos
ad Papam Romanum: at anno vertente, duodecimo denique post mense, scribit se tum
primùm legationem & confessionem illam mittere. Quàm sunt ista, quæso, consentanea
& inter se congruentia?] hæc ipse, dum pluribus patens (vt putat) mendacium & impostu-
ram exaggerat, atque perinde ac si deprehendisset cum furto furem, exclamat.

Sed risimus imperitiam hominis; simulq. miserti magis sumus praua affectione imbuti CONFVTATIO MENDACIORVM.
animi, qui adeò patentem licet, tamen nolit, siue nesciat admittere veritatem. Dicit ipse, in
constitutione data ab ipso Imperatore anno superiori ad Epiphaniũ mentionẽ haberi san-

ctionis

ctionis eiusdem datæ ad Ioannem: hoc concedimus. insuper epistolam Ioannis redditam ad Imperatorem esse scriptam hoc anno, æquè assentimur. Cùm verò asserit, sanctionem Imp. ad Ioannē, quæ intexta habetur in dicta Ioannis ad eundē Imperatorem epistola, hoc anno trigesimoquarto post quingentesimum sub Paulini Cōsulatu datam: hoc negamus; cùm id probare minimè valeat, & contrarium expressè pateat. Sed noscat primùm, quàm insulsum ac penitus vanum sit, quo nititur, argumentum. Num quia in Ioannis epistola data hoc anno inseritur dicta sanctio ab Imperatore ad ipsum scripta sine die & Consule, dici necesse est hoc itidem anno datam? minimè gentium; cùm potuisset Ioannes in sua reddita ad Imperatorē epistola quoduis scriptū aute plures etiam annos datum intexere.

Sed & cùm in sua cōstitutione data anno superiori septimo Kal. Aprilis ad Epiphanium Constantinop. Episcopum Imperator mentionem habeat eiusdem datæ à se ad Ioannem Papam sanctionis: nullum dubium est, eam non hoc anno, sed superiori scriptam esse ante dictam diem, quo tempore etiam legatio ab eodem Imp. Roma ad Ioannem Pontificem missa est. Ioannes autem Papa ad ipsum Imperatorem rescripsit anno sequenti, hoc ipso videlicet, cū legatos Iustiniani dimisit: adeò vt nulla in his sit discrepantia, sed omnia concinnè disposita vnà cōcordent, prout superiùs à nobis inuenies ea cuncta pro ratione temporis collocata: nimirum anno superiore ex insperato emergentibus Nestorianis, opus fuisse Imperatori præsentaneum adhibere remedium, sancireque aduersus eosdem edictum, quo tamen nihil nouum de fide decerneret, sed (vt profitetur) quæ iam in Ecclesia stabilita essent aduersus Nestorianos, cunctis obseruanda proponeret. Sed quòd sciret (vt asserit) ad comprimendos insurgentes hæreticos, more maiorum, requiri solere auctoritatem primarij in Ecclesia Catholica Antistitis: quo illum suæ parti coniungeret, rectæ fidei confessionem per honorificentissimam legationem ad ipsum Romanum Pōtificem misit.

SCRIPTORVM ORDO RECTE DISPOSITVS.

De his verò omnibus à se rebus gestis in illa data paulo pòst ad Epiphanium constitutione cum meminit Imperator, animi sui consilium, quo id egerit, verbis antea recitatis aperuit, quæ hîc ipsi rursum necessariò ob oculos ponenda putamus: sunt autem hæc[a]: Diuinum (inquit) antehac promulgauimus edictum (quod & tua nouit sanctitas) per quod hæreticorum furores reprehēdimus: ita vt nullo quouis modo immutauerimus, immutemus, aut prætergressi simus eum, qui nunc vsque seruatus est, Ecclesiasticum statum, (quemadmodum & tua nouit sanctitas) sed in omnibus seruato statu vnitatis sanctissimarum Ecclesiarum cum ipso sanctissimo Papa vrbis Romæ, ad quem similia scripsimus. Nec enim patimur, vt quicquam eorum, quæ ad Ecclesiasticum pertinent statum, nō etiam ad eiusdem referatur beatitudinem, cùm ea sit caput omnium sanctissimorū Dei sacerdotum; vel eo maximè, quòd quoties in his locis hæretici pullularunt, & sententia & recto iudicio illius venerabilis sedis coerciti sunt, &c.] habes igitur his verbis expressam mentem Imperatoris, animique consilium. Ex quibus æquè expressè intelligis, sanctionem Imperatoris ad Ioannem non hoc anno datam esse, sed superiori ante constitutionem ad Epiphanium scriptam, prout ipse Iustinianus in dicta constitutione data ad Epiphanium profitetur.

[a] l. 7. C. de summa Trinit.

PERSTRINGITVR NOVATOR.

Iam, puto, planè conspicis, qualia esse soleant hæreticorum deliria, imperitiæ tenebris inuoluta, & mendaciorum nexibus obligata, dum datam sine die & Consule sanctionem Imperatoris ad Ioannem Pontificem, scriptam esse hoc anno septimo Kal. Aprilis auctor turpiter mentiatur; cùm tamen totidem verbis eam fuisse scriptam anno superiori ante septimum Kal. Aprilis, ipse Iustinianus testetur in dicta sæpiùs cōstitutione ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum. Hoc & certiùs liquet ex eiusdem Iustiniani sanctione ad Ioannem data, recitata verò in eiusdem Imperatoris epistola ad Agapetum Romanum Pontificem: expressè enim ibi habetur data anno superiori sub eiusdem Iustiniani Consulatu tertio, vt in fine dicturi sumus. Ignosce, lector: terere in obiectionibus his tempus inuiti cogimur, quæ sua fatuitate essent potiùs sibilis infectandæ, quàm responsione vincendæ: his enim (vt initio operis præfati sumus) his, inquam, nos legibus obstrinximus, vt veritatem historicam ab hæreticis labefactatam in genuinum candorem vindicemus.

IVSTINIAN. CVLTOR APOST. SEDIS.

Stat ergo firma sententia, Iustinianum Imperatorē, quamdiu sapuit, quamdiu in Catholica perseuerauit Ecclesia, semper cognouisse, professum, atq. veneratum esse super omnes totius Orbis Ecclesias primatum Romani Pontificis, vniuersasq. de fide Catholica causas ad eumdem deferendas esse intellexisse, testatum esse, atq. opere perfecisse, prout ostendunt quæ ab exordio eius Imperij dicta sunt, & quæ per annos ferme singulos dicturi sumus, apertissimè declarabunt. Quæ verò ad œconomiam vel disciplinam Ecclesiasticam restituendam

tuendam, roborandamq. ab eodem sancita esse reperiuntur, eadē ex sacrarum regularum præscripto (vt sæpè diximus atque dicturi sumus) à se fieri solita, ipse est sæpiùs contestatus, non autē vt Imperatoria potestate existimarit se posse præscribere Ecclesiæ, ipsiusque sacerdotibus leges, à quibus (vt ex dictis eiusdem constitutionibus intellexisti) leges ipse requirat, suasque eis subiiciat.

QVAM INSVLSE EX STYLI DIVERSITATE ARGVAT NOVATOR.

Sed non hic febre hæretica laborantis hominis deliramentorum est finis: quem enim semel eiusmodi phrenesis morbus inuaserit, non mente tantùm mouet, sed & corporis sensus vsum adimit, vt faciat eum etiam festucas sibi videri colligere, quæ nō extant. Ita quidem iste, qui vt ostendat non esse Iustiniani eā constitutionē intextā Ioannis epistolæ, ad postremum ex diuersitate styli argumētationem studio inani ita compingit: Primùm omniū (inquit) plena hæc epistola est indecoræ assentationis, & tāto Imperatore indignæ: quam ne verisimile quidem est Patriarcham Constantinopolitanum, haud minùs fortasse quàm ille Occidentalis fuit, ambitiosum, æquo animo laturū fuisse. Nos (inquit) reddentes honorē Apostolicæ sedi Romanæ. Quasi verò hæc sedes vel sola esset Apostolica, vel propter excellentiam commune multarum Ecclesiarum nomen suum fecisset.] hæc ipse. Sed hîc primùm aduerte, non haberi in textu, Romanæ, sed simpliciter Apostolicæ sedi: addidit ipse, Romanæ, quòd sciret de Romana loqui Imperatorem. hæc ad eius excusationem dicta velim, ne ter miser adhuc legis Corneliæ pœnis reddatur obnoxius.

Quamuis autē aliæ essent Ecclesiæ, quæ dicerētur Apostolicæ sedes: cùm tamē absque certi nominis expressione sedes Apostolica nominatur, ob sui excellentiam, Romanā Ecclesiam esse intelligendam, in confesso apud omnes Catholicos est. Receptæ itaque vulgatæq. in Ecclesia nomenclaturæ haud insçius Imperator, simplici nomine Apostolicæ sedis, Romanam ipsam expressit Ecclesiam. quod cùm vsitatum sit dicendi genus apud Catholicos omnes; nec quidem (vt putat iste Nouator) ab eiusdē Imperatoris stylo abhorret, immo quàm maximè congruit: nam id frequenter vsurpatum inuenies in epistolis [b] ab ipso Iustiniano ad Hormisdam Papam conscriptis, vt illud: Apostolicæ sedis communioni societur.] ac rursum: Missa legatione, sedis Apostolicæ promeruimus sacerdotes.] itemque alia, vbi ait: Vt intelligant cuncti, rectè vos Apostolicæ sedis primatum sortitos.] id ipsum etiam sæpiùs dictum inuenies in epistolis eiusdem Imperatoris ad Agapetum Pōtificem datis, necnon aliorum Episcoporum temporis huius; vt de aliis cuiusque sæculi dicere omittamus, iisdem verbis in eodem sensu millies vsis.

[b] Extāt omnes inter epi. Hormisd. Pap. 10. 1 ep. Rom. Pont.

Expressum id habes & in litteris ipsius Epiphanij Cōstantinopolitani Episcopi ad eumdem Hormisdam, quem calumniosè vult Nouator ægro animo tulisse effusas laudes Romanæ Ecclesiæ ab Imperatore prolatas: ipse, inquam, Epiphanius non eo tantùm nomine honorat sanctam Romanam Ecclesiam sæpiùs, sed & se ipsi subditū pluribus profitetur. Vt ex his magis admireris refractarij procaciam hominis, qui tribuere velit Constantinopolitano Episcopo, quæ ipse nolit accipere; quod nec posse iure, conspiceret. vt meritò obstupescas, quò liuor & conceptum aduersus sedem Apostolicā odium ferat præcipites homines infelices. Scias præterea, non solùm Apostolicæ Ecclesiæ nomine per excellentiam Romanam intelligi, sed etiam appellatione Catholicæ Ecclesiæ, itidem Romanam significari, vt apparet ex epistola [b] Hormisdæ Papæ ad Iustinum Imperatorem.

[b] Hormisd. epist. 22.

His exufflatis festucis, ad postremū, etsi cūcta citata superiùs de veritate illius Iustiniani constitutionis ad Ioannē datæ deessent, satis superq. esse posset eiusdē Iustiniani Imp. testificatio in epistola, quam scripsit ad eiusdē Ioannis successorē Agapetum [c], vbi more solito, simulac creatus ipse est Pontifex, mittens ad eū fidei Catholicæ professionē, non aliam quidem, quàm ad eius prædecessorem Ioannem Pontificē iam antea missam intexuit verbis istis: Reddentes honorem Apostolicæ sedi & vestræ sanctitati; quod semper nobis & in voto fuit & est, vt decet patrē, honorantes vestrā beatitudinē: omnia quæ ad Ecclesiarum statū pertinent, festinamus ad notitiam deferre vestræ sanctitatis: quoniā nobis semper magnū fuit studium, vnitatem vestræ Apost. sedis, & statū sanctarum Ecclesiarum custodire, qui hactenus obtinet & incōmotè permanet, nulla intercedente cōtrarietate.] & reliqua, à librario prætermissa, quod à se descripta meminisset in dicta Ioannis Papæ ad Iustinianū epistola, cuius est exordiū: Inter claras.] subiiciens tantùm ea, quæ postea idē Imp. ita adiecisset in fine epistolæ: Petimus, &c.] vsq. ad calcē, vbi & recitantur dies & Consul, qui desiderantur in Codice Iustinianeo, his verbis: Data octauo Id. Iuniarū, Constantinop. D. N. Iustiniano perpetuo Aug. tertiùm Conf.] anno nimirum superiori, vt à nobis superiùs est demonstratum. Sed pro Iuniarum, restitue, Ianuariarū: nam Iustiniani constitutio

[c] In epist. Agapeti 6.

ad Epiphanium, in qua de ea mentio habetur, data reperitur mense Martio. Exemplo autem Ioannis prædecessoris Agapeti eamdē à Iustiniano ad se missam fidei professionē in suis ad eū redditis litteris [a] posuit, quarū est exordiū: Gratulamur, venerabilis Imp. &c.] A

[a] *Agap. epist. 6*

Habes igitur abundè satis, lector, ex his vindicatas à calumniis oblatrantis iurisconsulti tum litteras Ioannis Romani Pontificis, tum Iustiniani Imperatoris constitutiones, easdemq. ex hac defensione magis illustratas: ex quibus reliquas ab eodem sparsas quisquilias verras: nimis enim ab instituto lōgè abduceremur, si verba singula singulis suscideremus confutanda sententiis. Satis iam verò ex his tibi possunt esse comperti, quales esse soleant, qui ex legum progressi gymnasiis, statim ostentant se tamquā in scena Theologos: à qua facultate quàm procul abhorreant, vel inde valeas intelligere, quòd cùm differunt de legum scientia, quam in primis professi sunt adeò enormiter (vt vidisti) hallucinati penitus conuincuntur: quod & rursus inferiùs ostēdemus, cùm aduersus alium leguleium hæresis etiam furore percitū nobis pro defensione historicæ veritatis cominus certandum erit. Hanc afferunt secum inter alias pœnam hæreses, vt nobilissima quæque obtundant, hebetent, obdurent, infatuent, atque prorsus obscurent ingenia, quæ fidei Catholicæ nitore florida videri potuissent, secundùm illud Apostoli [b]: Obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.] sed de his hactenus.

ADVERSVS IVRECONSVLTOS HÆRETICOS.

[b] *Rom. 1.*

Iam verò res bellicas, Deo iuuante, feliciter gestas in Africa prosequamur. Qui enim nihil antiquius habuit Iustinianus Imperator, quā vt rectam fidem, euulsis hæresibus, stabiliret, cuius rei causa singulis fermè annis nouas ediderat sanctiones, nec ab eo studio ex belli potuit multiplicibus curis auerti: Deum sibi conciliauit Imperij defensorem, hostiumq. debellatorem: vt planè perspicuo valde fuerit declaratum exemplo, pro Imperio contra barbaros pugnare Deum, cùm Imperator pro Ecclesia aduersus hæreticos bellum gerit. Quod igitur anno superiori (vt vidimus) feliciter cœptum, & feliciùs gestum est in Africa bellum aduersus semper inuictos vbiq. Vuandalos, hoc anno est felicissimè absolutum, cùm videlicet eorum Rex Gilimer ad Mauros profugus, obsidione fatigatus sese tandem Romanis dedit. Quomodo autem id acciderit, rem gestam Procopius [c] fusiùs prosecutus est: quod scilicet superatus cum suis Gilimer ipse se contulit in Numidiæ mōtem, Papuam dictum, accessu difficillimum, quem à Phara Duce obsidendum Belisarius mandauit: atque demum trium mensiū consumpto spatio, finita hieme, fame vexatus, ærumnisq. confectus dedidit ille se Pharæ, & per eū Carthaginem ad Belisarium ductus est, atque susceptum feliciter confectum est bellum. hæc, inquam, pluribus Procopius narrat. B C

GILIMER SE DAT ROMANIS.

[c] *Procop lib. 2. de bello Vuand.*

VV ANDALI CORRVPTI DELICIIS.

[d] *Procop. eod. lib. 2.*

Eneruata iam fuerat in Vuandalis pristina illa bellica fortitudo, qua domuerant orbem Occidentalem: quantum enim à primæuo illo robore, necnon ab optimis moribus, quos prædicatos vidimus à Saluiano Massiliēsi, defecissent, operæpretium est verba hîc Procopij reddere, cùm ait [d]: Vuandali namque omnium sunt, quos sciam, mollissimi atque delicatissimi; omnium verò miserrimi Mauruſij. Illis, ex quo Africā tenuerunt, mensa quotidie copiosa, tum omnium rerū quas ea fert regio continuò referta: gestabāt præterea vestem Medicam ac sumptuosam, quam sericā vocant: in theatris quoq. & hippodromis ac omnibus aliis oblectamētis, præsertim in venationibus continuò versabātur: saltatores & mimos spectabāt: auditum & acroamatis & musicis & omnibus quæcumq. grata animo malè instituto deliniebant. Eorū itē plurimi in hortis agitantes aquis & arboribus amœnis, ac symposia plura, conuiuiaq. facientes, Venerea denique magnopere frequētantes.] hæc de Vuandalis Procopius, cōtraria planè omnibus iis quæ de iisdem scribit Saluianus, antequam in Africam venerint, cùm tamen impietate semper perseuerauerint Ariani. D E

BELISARII TRIVMPHVS

[e] *Proc. de bello Vuand. lib. 2.*

Sed prosequamur Belisarium Constantinopolim redeuntem, relicto in Africa Salomone Duce exercitus, qui aduersus rebellātes Mauros dimicaret. Superata igitur calumnia, quam in eū inuidi pararant, & patefacto Imperatori animi sui candore, decernitur ipsi ab illo triumphus, qui ab eodem Procopio ita describitur [e]: Belisarius interea vnà cum Gilimere ac Vuandalis Byzantium profectus, omnes assecutus est honores, qui superiorum temporū Ducibus maximas adeptis victorias statui consueuerunt, quósve nemo abhinc annis sexcentis habuisse visus est, præter quàm Titus, & Traianus, & alij quicumq. Imperatores in bellum euntes, barbaras gentes superauerunt. Spolia namque atque trophæa patefaciens, captiuosq. præferens, per mediam vrbem triumphum egit, non quidem antiquorum modò, sed ex propria domo pedibus vsque ad Hippodromum processit, inde rursum ad locum vsque vbi sedes erat Imperatoris.

Erant autem spolia quæcumque ad Regis capti ministerium esse consueuerunt, aurei throni,

A throni, vehiculaq. quibus Regis vxorem vehi mos erat, ornatu deinde vario, lapidibusque pretiosis constructa: aurea quoque pocula, & alia omnia quæ mensæ regiæ adhibentur: argentum præterea multarum talentorum myriadum: omnis denique regia supellex admodum pretiosa atque admiranda, vtpote à Genserico quondā Romæ è Palatio direpta, vti suprà commemoraui: in qua & Iudæorum res multæ nobiles extitere, quæ olim à Tito Vespasiano, cùm Hierosolymas cepit, Romam cum quibusdā aliis exportatæ fuerūt: Quas cùm Iudæus quidam aspiceret, ait ad quemdam sibi proximum ex notis Imperatori, has opes Byzantium inferri in Palatium minimè oportere, quòd alibi nusquā quàm in loco vbi Salomon Iudæorum Rex ab initio eas constituit, consistere queant: propterea Genserico Romanorum Imperium diripuit, nunc rursus ex eadē causa Romanus exercitus Vuandalorum gentem prostrauit. Hæc ad se delata Imperator intelligēs, valde timuit, B ac illico omnia illa Hierosolymam ad Christianorum templa remittenda mandauit.

DE SPOLIIS AB HOSTIBVS CAPTIS

VASA TEMPLI HIEROSOLYMAM RELATA.

Erat autem intra triumphi captiuos Gilimer ipse purpuream quamdam vestem humeros amictus vnà cum omnibus consanguineis ac Vuandalis, quot proceritate corporū & pulchritudine præstarent. Postquam verò Gilimer in Hippodromo constitit, ac Imperatorem in alta sede constitutum, populumq. circumstantem conspexit, ac demum se ipsum in quod fatum peruenerit, considerasset: neque fleuit, neque aliter conquestus est: tantùm illud Hebræorum voluminū memorauit [a]: Vanitas vanitatū & omnia vanitas. Nec mora, ipse pariter & Belisarius iussi ab his qui Imperatoriam purpuram sustinebant, Iustinianum supplices adorauerunt. At ille, simul & Theodora coniux, Hilderici filios & nepotes omnes, vt ex Valentiniani Imperatoris sanguine venientes, necessitudine quadam sibi deuinctos, opibus satis amplis munerauerunt. Gilimeri autem loca quædam in Galatia non admodum contemnenda ad habitandū simul cum omnibus suis propinquis dedit. Inter Patricios eum referre non licuit, quod à secta nollet Ariana discedere.] hucusque res anni huius de Belisarij triumpho & Gilimeris statu Procopius. Quos autem eidem Belisario sequenti anno vnà cum Consulatu contulit Imperator honores, res singulas singulis reddentes annis suo loco dicturi sumus. Voluit Iustinianus in Augusteo à se erecto, ipsa curia, quò Senatus conuenire consueuit, in amplissimi vestibuli fornice eiusmodi de Vuandalis superatis historiam musiuo opere elegantissimè pingi, vt cuncto populo ob oculos esset tantum à Deo acceptum beneficium. testatur id quidem Procopius [b], vbi de eiusdem Imperatoris ædificiis agit. C

DEGILIMĒ RE REGE CAPTIVŌ.

[a] *Eccles. 1.*

[b] *Procop. de ædificiis Iustiniani Imp lib. 1.*

Tanta potitus victoria Imperator, tam eximij hactenus nemini concessi à Deo accepti beneficij memor, haud ingratus videri voluit; sed in his totus existens, præter redditas priuatim in cubiculo & publicè in ecclesia ingentes gratiarum actiones, adhuc illud adiecit, vt & in Codice à se edito id ipsum posteris omnibus tot vocibus, quot syllabis, iugiter loqueretur, eoq. Deo gratioribus, quo maiori animi summissione diuino numini est repensum obsequium, dum perpetuæ memoriæ gratiarū actionem Deo debitā noua constitutione edita voluit consecrasse. Etenim vbi eadē recuperata Africa, ad optimum eius regimen addixit animum, eidemq. sanctissimè moderandæ Præfectum Prætorio creauit Archelaum, qui sub Belisario in eodem prœlio militauerat: constitutionē cùm edidit de officio Præfecti Prætorio Africæ; quanta à Deo fuerit ex ea re consecutus beneficia, recēsens, ostentat magis, dū & mala quæ à Vuandalis Africa passa esset enumerat. sed ipsum audi [c]: D

[c] *l. 1. C. de offic. Præfect. Præt. Afric.*

GRATIARVM ACTIO IMP.

In nomine Domini N. Iesu Christi, Imp. Iustinianus, &c. Quas gratias, aut quas laudes Domino Deo nostro Iesu Christo exhibere debeamus, nec mens nostra potest concipere, nec lingua proferre. Multas quidem & à Deo meruimus largitates, & innumerabilia circa nos eiusdem beneficia confitemur, pro quibus nihil dignum nos egisse cognoscimus. Præ omnibus tamen hoc, quod nunc omnipotens Deus per nos pro sua laude & pro suo amore demonstrare dignatus est; excedit omnia mirabilia opera, quæ in sæculo contigerunt, vt Africa per nos tam breui tēpore reciperet libertatem, antea nonagintaquinque annos à Vuandalis captiuata, qui animarum simul fuerant hostes & corporum: nam animas quidem diuersa tormenta atque supplicia non ferentes, rebaptizando ad suam perfidiam transferebant; corpora verò liberis natalibus clara iugo barbarico durissimo subiūgabant. Ipsas quoque Dei sacrosanctas ecclesias suis perfidiis maculabant, aliquas vero ex eis stabula fecerunt. Vidimus venerabiles viros, qui abscissis radicitus linguis, pœnas suas miserabiliter loquebantur. Alij verò post diuersa tormenta per diuersas dispersi prouincias vitam in exilio peregerunt. E

EXAGGERATIO ACCEPTI DIVINI TVS BENEFICII.

Quo ergo sermone aut quibus operibus dignas Deo gratias agerevaleamus,qui per me A
vltimum seruum suum Ecclesiæ suæ iniurias vindicare dignatus est,& tantarum prouinciarum populos à iugo seruitutis eripuit? quod beneficium Dei antecessores nostri nō meruerunt,quibus non solùm Africam liberare non licuit,sed & ipsam Romam viderunt ab eisdem Vuandalis captam,& omnia Imperialia ornamenta in Africam exinde translata. Nunc verò Deus per suam misericordiam non solùm Africam & omnes eius prouincias nobis tradidit,sed & ipsa Imperialia ornamenta,quæ,capta Roma,fuerant ablata, nobis restituit. Ergo post tanta beneficia,quæ nobis Diuinitas cōtulit,hoc de Domini Dei nostri misericordia postulamus,vt prouincias,quas nobis restituere dignatus est,firmas & illæsas custodiat,& faciat nos secundùm voluntatem suam ac placitum gubernare: vt vniuersa Africa sentiat omnipotentis Dei misericordiā; & cognoscāt eius habitatores, à quàm dirissima captiuitate & iugo barbarico liberati,in quanta libertate sub felicissimo nostro Im- B
perio degere meruerunt.] Sed antequam vlteriùs progrediamur,attende,quæso,quæ subdit de imploratione diuini auxilij precibus Mariæ Virginis; quā solitus inuocare cùm esset,cuius opitulatione tanta à Deo Iustinianus cōsequi meruerit beneficia,intelligas: precibus namque sanctissimæ Dei genitricis Mariæ id factum cognosces ex iis quæ idē mox subiicit,cùm ad reliqua imperranda rursum per eiusdē preces diuinū implorās auxilium, mox ista subiungit: Hoc etiam deprecantes exoramus sanctæ & gloriosæ semper Virginis & Dei genitricis Mariæ precibus,vt quicquid minùs est Reipublicæ nostrę,per nos vltimos seruos suos restituat in suo nomine Deus,& dignos nos faciat seruitium eius adimplere.

DE PRÆFECTO PRÆT. AFRICÆ DANDO.

Deo itaque auxiliante,pro felicitate Reipublicæ nostræ per hanc diuinam legem sancimus,vt omnis Africa,quam nobis Deus præstitit,per ipsius misericordiam optimū susciC
piat ordinem, & propriam habeat Præfecturam: vt sicut Oriens atque Illyricum,ita & Africa Prætoriana maxima potestate specialiter à nostra clemētia decoretur: cuius sedem iubemus esse Carthaginem,& in præfatione publicarum chartarum Præfecturis aliis eius nomen adiungi. quam nunc tuam excellentiam gubernare decernimus. Et ab ea, auxiliante Deo,septem ptouinciæ cum suis Iudicibus disponantur. Carthago & Byzacium & Tripolis Rectores habeant Consulares: reliquæ verò,id est,Numidia,Mauritanię duo,& Sardinia à Præsidibus cum Dei auxilio gubernentur, &c.] subdit enim de reliquis Iudicibus iisdem præficiendis; & quæ emolumenta persolui debeant tum ipsis, tum aliis ministris, Notitiam, qua declaretur, adiungit.

Ista quidem sanciens Imperator,posteros omnes docuit Principes,digno quod retineretur exemplo: post populos Dei beneficio debellatos,tum verbis, tū factis gratias summas diuino numini esse reddendas: verbis quidem ea animi summissione depromptis, vt cunD
cta ipsi Deo optimo maximo ferantur accepta, ne illud blasphemum proferant, vt impiè
[a] Deut. 32. cùm impiis dicant [a]: Manus nostra excelsa,& nō Deus fecit hæc omnia.] Factis vero gratias agant,vt intelligentes ea se lege tanta esse consecutos à Deo, vt deuicto populo non tyrannicè præsint,sed prosint: se vt pastores gerāt,pascentes,& non depascentes populum sibi à Deo creditum. Hac quidem conditione præfici populis à Deo Reges,Dauid Rex verbis illis docens,occinuit [b]: De post fœtantes accepit eum, pascere Iacob seruum suum &
[b] Psal. 77. Israel hereditatem suam: Et pauit eos in innocentia cordis sui, & in intellectu manuum suarum deduxit eos.] quod tunc fiet,cùm videlicet sanctis legibus eorumdem prospiciūt securitati atque quieti: dum leges iustè sanctęque præscribunt magistratibus atque militibus subiectas sibi prouincias moderantibus & defendentibus; optimè scientes, primùm hos legibus coercendos,ne populus ab his pati cogatur,quæ vix ab hostibus perpeti con- E
suevit,vbi magistratibus atque militibus liberæ relaxantur habenæ.

Sic igitur post primam sancitam legem,idem Imperator, quæ militibus in Africa militantibus,eorumq. Ducibus per singulas prouincias disponendis debeantur,alia ad Belisarium Ducem exercitus data constitutione sanciuit hoc eodē anno, sub quarto suo Con-
[c] l. 2. C. de off. Præf. Præ. Afr. sulatu,Idibus Aprilis; cuius hic tantùm satis erit exordium [c] recitare: se habent enim ista veluti acceptorum à Deo beneficiorum æneæ incisæ tabulæ, quas voluit cunctis patētes perpetuò permanere,quæ ita exordiūtur: In nomine Domini nostri Iesu Christi ad omnia

RECOLIT GRATO ANIMO ACCEPTA A DEO BENEFICIA IMP.

consilia omnesq. actus semper progredimur: Per ipsum enim iura Imperij susceпimus: per ipsum pacem cum Persis in æternum cōfirmauimus: per ipsum acerbissimos hostes & fortissimos tyrānos deiecimus: per ipsum multas difficultates superauimus: per ipsū Africam defendere,& sub nostrū Imperium redigere nobis cōcessum est: per ipsum quoque vt nostro

A stro moderamine gubernetur & firmè custodiatur, confidimus. Vnde per eius gratiam etiam ciuilium administrationum Iudices & officia singulis Africanis prouinciis constituimus,attribuentes quidem emolumentum,quod vnusquisq. percipere debeat. Ad eius igitur prouidentiam etiamnum animum nostrū referentes, & armatas militias & Duces militum ordinare disponimus. Sancimus itaque] & reliqua vsque ad finem,quæ breuitatis causa prætermittimus: ea tu ipse,si cupis, consulere poteris. Voluit autem ipse Imperator has recèns ēditas à se constitutiones hoc anno inferri in Codicem suum, quem antea editum vidimus; vt sic idem ex nouis promulgatis postea sanctionibus, quibus interdum nonnulla iura sancita emendabantur & alia addebantur, augeretur: ipsum enim hoc anno,suo Consulatu quarto,Imperator decimosexto Kal. Decembris edidit iterum (vt diximus) auctum & emēdatum,recenti de his,quæ hæc significaret, apposita sanctione [a]. [a] l. 1. de emendat. Cod.

B Multa præterea disposuit de his quæ spectarent ad res Africanas Ecclesiasticas moderandas,quorum meminit in sanctione [b] anno sequenti sub Cōsulatu Belisarij edita, quam suo loco recitaturi sumus. Erat planè miseranda facies Ecclesiæ Africanæ, vtpote quæ speciem quamdam præferebat agri inculti,quem vepres, spinæ,& vrticæ vndique repleuissent,in quibus & immanium bestiarum latibula essent. ad annorum enim fermè cētum spatium ab Arianis truculentis barbaris possessa,quæ nā potuerunt in ea remanere pristini decoris & pulchritudinis? Ad eam autem excolendam,& in pristinam culturam (quantum fas esset) restituendam impigro studio,sequenti anno omnium Orthodoxum qui reperiri potuerunt in Africa Episcoporum Conciliū celebratum est: agemus de eo suo loco. [b] Nouel. 36.

Iustinianus insuper,vt quam recepisset nobilissimam summo labore Romano Imperio à maioribus partam prouinciam ad pristinum statum politicum reuocaret,pro viribus la-
C borauit,sanctionē illam edens,qua voluit vt quisque sua reciperet, quæ perdidisset; cuius hoc tantùm fragmentum reliquū est [c]: Omne infinitum,&c. Vt Afri, quæ Vuandalorum temporibus vel ipsis,vel propriis parentibus,vel auis vtriusq. sexus,vel ex transuersis cognatis vsque ad tertium gradū erepta sunt,intra quinque annorum spatia vindicent, nisi legitimis excludantur præscriptionibus. Vt ad comprobandum genus ambæ partes probationes proferant. Vt omnes Afri Romanis legibus subditi sint.] hæc sunt quæ de rebus Africanis Iustinianus sancitis legibus statuisse reperitur. Sed quæ idem Imperator siue ad pietatem, siue ad decorem, vel munimentum spectantia in Africa ædificia erigenda curauit, Procopius diligenter prosecutus est diffusè satis. [c] Nouel. 35. DE REBVS AFRICANIS ALIA CONSTITVTIO-

In primis autem grati animi signum illud rependit,cùm ob gratiarum actionem,veluti triumphales quosdam fornices ei,cuius fultus præsidio & intercessione ad Deum vice- DE ECCLESIIS CARTHAGINE AB IMP. ERECTIS.
D rat,ipsi Dei genitrici semperque Virgini Mariæ Carthagine nobiles ædificauit ecclesias. Quodāmodo enim visi sunt mutuis officiis atq etiā beneficiis certasse Dei genitrix atque Iustinianus: cùm enim hic aduersus improbos Nestorianos eius defendisset summum omnium titulum dignitatis, quo verè Dei mater appellaretur; ab ipsa datū est ei, vt Imperio potiretur: & cùm ipse complures eidem erexisset ecclesias, potissimùm verò Hierosolymis nobilem basilicam; ab ea repensum est, vt quàm facillimè vniuersam Africam subiugaret: qui rursùm ob accepta à Deo tam ingentia munera, pluribus ipsam basilicis honorauit, quas Carthagine extruendas curauit. Ita quidem reddendis beneficiis cùm mutuo simul certent Deus & homo: semper tamen vincit Deus: sed vnam illam tantùm consequi potest homo victoriam, si gratias agens, se fateatur diuinis beneficiis superatum: quod quidem Iustinianum fecisse vidimus.

E Agens itaque idem qui suprà Procopius de ædificiis ab Imperatore Carthagine erectis, vbi locutus est de structuris antiquis à Vuandalis per vniuersam Africam demolitis, hæc addit [d]: Solùm Carthagine pauca quædam in antiqua specie manserunt, & ipsa quoque diuturnitate temporis iam collapsa.] & paulo post: Primùm Carthaginem murum collapsum reparauit totum. fossa, quæ antè non fuit, egesta. Posuit quoque sacra templa Dei genitrici; & in Palatio cui indigenarum sanctæ Primæ.] non (vt puto) quòd Prima nomine diceretur aliqua nota Carthaginensis martyr (nulla enim apud maiores de ea mentio est) sed quæ primaria inter alias ecclesias à ciuibus haberetur. Addit Procopius & monasterium ab eo erectum,mœnibusque munitum iuxta marc, in quo monachi debitas Deo laudes persoluerent: insuper & Bagaiensem vrbem cinxisse muris,eamdemque nomine cōiugis Theodorianam appellasse; Adrumetum præterea muris ab ipso cinctum,Iustinianam nuncupatum: quo etiam nomine ab eo fuisse Carthaginem nomi- [d] Procop. de ædificiis Iustinian lib. 6.

natam Iustinianam, multiplex memoria est: id enim patet ex litteris Synodi Carthaginensis,& in ipsius Iustiniani constitutionibus*. A

*Auth. de Eccl. tit. & alijs.

Sed & illud laude dignissimum,dum barbaros repertos in Africa,quos Mauros vocāt, Romanis subiectos,ex Gētilibus reddidit Christianos;de quibus ista Procopius[b]: Tripolis hic promōtoria sunt,habitantq.Mauri,barbara gens & Romanis antiquo fœdere iuncta. Hi omnes à Iustiniano Rege persuasi Christianorum dogma sponcè amplexati sunt,vocanturq. nunc Pacati,quòd Romanis semper confœderati sunt, à pace ita dicti Latina voce. Ceterùm reliqui Mauri ab eodē Imperatore sub Duce Salomone Darensi & aliis post eum vix post decenniū subiugari potuerunt,reliquis parēre recusantibus in partes interiores Africæ effugatis.Sed de Africanis rebus satis: iam ad Gothicas trāseamus.

DE MAVRIS AD CHRISTVM CONVERSIS.

[b] Procop. de aedificijs Iustiniani Imp. orat. 3.

Hoc eodem anno Athalaricus Rex Gothorum corruptis moribus adolescens,vbi annos octo in regno absoluisset,moritur vt Procopius[c] auctor est. Theodatus verò consilio Amalasunthæ regnum suscepit,de quo ista idem auctor: Erat autē Theodatus nomine quidam Theodorici ex sorore Amalafreda nepos ad multum ætatis prouectus,Latinarum litterarum,Platonicorumq.dogmatum satis peritus,rei tamen bellicæ prorsus ignarus; longoq.interuallo cùm ab industrio & strenuo quouis abesset, accumulandis pecuniis enixius incumbebat.] Extant litteræ Amalesunthæ ad Senatum Romanum de subrogatione Theodati in regnum Gothorum,quibus eum plurimùm laudat; necnon ipsius Theodati ad Senatum item epistola. Sed quid accidit ingrati animi indignū facinus? Simulac Theodatus ipse liberas est nactus regni habenas, Amalasunthā vinculis alligatam in insula ad lacum Vulsinum posita asseruari in carcere iussit. Interea verò oratum pacem legatos Constantinopolim Libarium atque Opilionem cum aliis tribus misit,litterasque eiusdem argumenti Amalasuntham ad eumdem Imperatorem dare coegit,vt Procopius tradit[d]. Extant ipsæ litteræ[e], in quibus de missa legatione pacis mentio habetur: sed & litteræ Theodati[f] pariter apud Cassiodorum integræ habentur,quibus pacem petit per legatos ab se missos. Qui igitur egit vt per Amalasuntham inuitam licet litteræ scriberentur ad Imperatorem,ad idem officij præstandum Senatum Vrbis adegit, antea expostulatus aduersus eum quasi nutātem, cuius exemplo vniuersum regnum facilè commoueri posset. nam inter alia: Quæ, inquit, ciuitas non fiat excusabilis, si Roma deliquerit?] Epistola autem Senatus ad Imperatorem sic se habet[g]:

ATHALARICI OBITVS. [c] Proc. de bello Goth lib. 1.

THEODAT. REX GOTH.

AMALASVNTHA CARCERI TRADITA

B

C

[d] Procop de bello Goth lib. 1.

[e] Apud Cassiod Var lib. 10. epist 3.4.

[f] Apud Cassiod ibid. epist. 2.

Honestum nimis & necessarium videtur esse negotium,pro securitate Romanæ Reipublicæ pro Principe supplicare: quia conuenit à vobis expeti, quod nostræ possit proficere libertati. Nam inter cetera bona,quæ vobis singulariter diuina tribuerunt,nihil gloriosius probatur accedere,quàm quod vos cognoscitis vbique posse præstare. Rogamus ergo,clementissime Imperator,& de gremio curiæ duplices tendimus manus,vt pacem vestram nostro Regi firmissimam præbeatis,nec nos patiamini abominabiles fieri,qui semper de vestra concordia videbamur accepti. Romanum siquidem nomē vos commendatis, si nostris dominis benigna conceditis: gratia vestra nos erigit ac tuetur: & hoc merēri cognoscimus,quod de vestra mente sentitur. Quietem ergo Italiæ fœdera vestra componunt; quia tunc amari possumus, si per vos dilectio votiua copuletur. Cui rei si nostræ preces non videntur posse sufficere: æstimate patriam nostram in hæc precatoria verba prorumpere:

[g] Apud Cassiod Var. lib. 11. epist. 13.

ROMANI SENATVS AD IVSTINIAN. IMP. EPIST.

D

Si tibi aliquando grata fui;ama,piissime Principum, defensores meos. Qui mihi dominantur,tibi debent esse concordes; ne incipiant talia in me facere, quæ à votis tuis cognouerint discrepare. Non mihi sis causa crudelis exitij, qui semper vitæ gaudia præstitisti. Si me lædi pateris,vbi iam nomen tuæ pietatis ostendes? Quid enim pro me nitaris amplius agere,cuius religio,quæ tua est,cognoscitur sic florere? Senatus meus honoribus crescit,facultatibus indesinenter augetur. Noli per discordiam dissipare, quod deberes per bella defendere. Habui multos Reges, sed neminem huiusmodi litteratum: habui prudentes viros,sed nullum sic doctrina & pietate pollentem. Diligo Amalum meis vberibus enutritum, virum fortem, mea conuersatione compositum, Romanis prudentia charum,gentibus virtute reuerendum. Iunge quinimmo vota, participare consilia: vt tuæ gloriæ proficiat,si mihi aliquid prosperitatis accedat. Noli me sic quærere, vt non valeas inuenire. Tua sum nihilominus charitate: sic nullum facias mea membra lacerare. Nam si Libya meruit per se recipere libertatem, crudele est me amittere, quam semper visa sum possidere. Impera motibus iracundiæ, triumphator egregie. Plus est quod generali

ROMA IPSA QVID AD IVSTINIAN. IMP.

E

A nerali voce petitur, quàm si vester animus cuiuslibet ingratitudinis offensione vincatur. Hæc Roma loquitur, dum vobis per suos supplicat Senatores.

Quod si adhuc minus est,beatorum Apostolorum Petri atq. Pauli petitio sanctissima cogitetur. Nam qui securitatem Romanam sæpè defendisse probantur ab hostibus; quid erit quod eorum meritis vester non tribuat Principatus? Sed vt omnia reuerentiæ vestræ congruere videantur, per illum virum venerabilem legatum piissimi Regis nostri ad vestram clementiam destinatum preces nostras credimus dirigendas, vt multa debeant efficere,quæ vel singuli poterunt apud pios animos obtinere.] hæc Senatus,id experente (vt apparet) Rege Gothorum. Diuersa hæc legatio est ab ea postea per Petrum legatum exhibita: hæc autem missa est hoc anno, cùm legati profecti sunt Senatores, Liberius scilicet & Opilio: quod ipsi indicant iis litteris,vbi dicunt: Hæc Roma loquitur, dum vobis per

B suos supplicat Senatores.]

APOSTOLI VRBIS PATRONI.

Post hæc Theodatus Rex Gothorum,nonnullorum persuasione, quorū cognatos olim Amalasuntha neci tradi iussisset,eamdem obtruncandam curauit ita Procopius[b], sed Iordanus eam in balneo strangulatam tradit. hunc tandem finem consecuta est femina supra sexum magno & excelso animo prædita: qualis enim quantaq. ista mulier fuerit,præter illa quæ de ea Procopius atque Iordanus habent,consule Cassiodorū[b] in epistola hoc anno scripta ad Senatum de collata sibi Prætorij Præfectura. Qui autem in Occidentem ab Imp. Iustiniano missus est Petrus,vt necē Amalasunthæ cognouit,quæ suæ virtutis ergo charissima erat Imperatori,detestatus est immane facinus,contestatusq. pariter rem indignissimam perpetratam, quæ animum Iustiniani commouere plurimùm posset; foreq. posthac vt nulla amplius spes pacis esset,sublata de medio femina æqui amātissima, ipsiq. Imperatori amicitia coniunctissima: quod & accidit. Etenim (vt idem testatur Procopius) vbi

C ista accepit Iustinianus hoc ipso anno ipsius Imperij octauo,aduersus Gothos bellum parare cœpit,dimissis re infecta legatis: cœpitque exercitum comparare,& aduersus eosdem commouere Francos,iam antè (vt vidimus) viuente Athalarico concitatos. Quæ autem acta sint, dicemus suo loco anno sequenti,quo gesta esse noscuntur. Sed quæ hoc transacta sunt anno his subiicimus: nempe dimisso legato Petro ad eumdem Imperatorem à Theodato Rege,tam ab ipso quàm ab eius coniuge Regina Gudelina ad Iustinianū Imp. redditas esse litteras,quibus obnixiùs pacem petere significarunt. habet eas qui scripsit Cassiodorus[c]: in quibus & mentio habetur de legatione iterum per virum venerabilem cum iisdem litteris ad Imperatorem missa: Sacerdotem planè quemdam meritis insignem à Theodato delectum legatum esse, eædem scriptæ litteræ docent. Quod verò ad Petri

D legationem ab Imperatore directam pertinet,meminit eius pluribus Procopius[d].

[b] Procop. de bello Gothico lib. 1. AMALASVNTHÆ NECATVR.

[b] Cassiod. Var. lib. 11. epist. 1.

[c] Cassiod. Var. lib. 10. epist. 19. 20. 21.

[d] Procop. de bello Gothico lib. 1.

Hîc verò in Theodati Regis exordio tibi cudendam curauimus,lector, eiusdem Regis Gothorum imaginem,cultumq.regium sacro non absimilem,quo sacerdotes vti consueuerunt: in qua præterea habes quod obserues, Gothum Regem in barba rasa pristinos imitatum esse Romanos; & aduersa eius parte in Victoriæ imagine serpentem calcantis, inscriptione VICTORIA PRINCIPVM, adulatum Iustiniano, qui Vuandalorum Regem debellasset.

E

[e] Apud Lalin Pasqualin.

Hoc anno sub dictis Consulibus finem imponit suo Chronico Marcellinus Comes, vt ipse eius operis præfatione testatur,aitque hoc opus alij cuidam suæ scriptioni subiecisse; quam illam putamus,cuius Cassiodorus his verbis meminit[f]: Marcellinus etiā quatuor libros de temporum qualitatibus & positionibus locorum pulcherrima varietate conficiens,itineris sui tramitem laudabiliter percurrit: quem vobis pariter dereliqui.] & paulo pòst,vbi de Eusebij Chronico habuit mentionem,ista subiungit: Hunc subsecutus est supradi-

MARCELLINI SCRIPTA

[f] Cassiod. de diuin. lect. c. 17.

pradictus Marcellinus Illyricanus, qui adhuc Patricij Iustiniani fertur egisse cancellos; A
sed meliore dictione deuotus à tempore Theodosij Principis vsq. ad fores Imperij triumphalis Augusti Iustiniani opus suum, Domino iuuante, perduxit: vt qui antè fuit in obsequio suscepto gratus, postea ipsius Imperio copiosè amantissimus appareret.] hæc Cassiodorus de Marcellini Chronico, cuius & aliam refert inferiùs lucubrationem, cùm ait[a]: Marcellinus, de quo dixi, pari cura legendus est, qui Constantinopolitanam ciuitatem & vrbem Hierosolymorum quatuor libellis minutissima narratione conscripsit.] hactenus de eo ipse. Sed præter Chronicon reliqua Marcellini scripta periisse videntur.

[a] Cassiod. de diuin. lect. c. 25.

IESV CHRISTI ANNVS 535. AGAPETI PAP. ANNVS I. IVSTINIANI IMP. 9. THEODATI REG. 2. B

BELISARII CONSVLATVS HONORIFICVS.

QVi sequens est Christi annus quingentesimus trigesimusquintus Consulatu solius Belisarij feliciter incipit: ob præclaras enim res gestas in Africa summa Consulatus dignitate Iustinianus Imperator eum ornandũ putauit, quẽ ad non minoris momenti expeditionem Gothicam accincturus esset. De ipso Consulatu Belisarij agens Procopius, hæc ait[b]: Paulo pòst Belisario decretus triumphus antiquorum more: nam Consul factus est, curuli sella humeris captiuorum inuectus argentea, zonas aureas, aliasque è spoliis Vuandalorum diuitias populo dispersit, quamquam rem nouam facere visus.] Quæ autem ad Gothicam expeditionem spectare videntur, antequam attingamus, res Ecclesiasticas prosequamur.

[b] Procop. de bello Vuandal. lib. 2.

IVSTINIAN. PRO RELIGIONE LABORAT.

Prouinciam Iustinianus perarduam subiturus, perdifficileq; bellum Gothicum auspicaturus, nullum sibi meliorem apparatum cessurũ existimauit, quàm si probè factis cõsuleret rebus sacris, præteritorum satis doctus exemplo, debellari à Deo feliciter hostes, cùm Imperator piè pro religione laborat. Quamobrem in id totis incumbit viribus, vt quæ in primis in ipsa Constantinopolitana ciuitate aduersus sacros canones, probatamque consuetudinem, in ecclesiarum detrimentum, dispendiumque diuini cultus videret admitti, corrigeret. At quænam fuerint ista, eodem temporis ordine, quo sunt edita, hîc nobis dicenda erunt. Inter alias autem eiusdem Principis hoc anno promulgatas sanctiones sub Belisarij Consulatu, primum locum illa obtinet ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum data, decimasexta mensis Martij, vt determinatus sit numerus clericorũ sanctissimæ maioris ecclesiæ[c]: quæ quidem nonnisi ex canonum præscripto se facere, ipso eius exordio profitetur, cùm regularum sacrarum meminit. Eius verò sanciendæ legis ab D
ipso causam expressam habes: nimirum quòd cùm ab Episcopo plures ordinarentur clerici, quàm reditus ecclesiæ ferrent; inde accideret, vt ipsa ære alieno oppressa semper esset, alienareque cogeretur bona etiam immobilia sibi relicta. Sed accipe quid agere solerent structores ecclesiarum: de his enim ista habet.

[c] Nouel. 3.

CONSVLIT IMP. ECCLESIIS ÆRE ALIENO OPPRESSIS.

Inuestigantes igitur illud vndique, inuenimus, quoniam singuli horum, qui sanctissimas ecclesias ædificauerunt in hac felicissima ciuitate, non pro ædificio solummodo cogitarunt, sed etiam vt expensas sufficienter darent à se factis venerabilibus domibus, & determinarent quantos quidem competens esset presbyteros per vnamquamque ecclesiam, quantosque diaconos, masculos atq. feminas, & quantos subdiaconos, & rursum cantores atque lectores & ostiarios constitui: & super hæc etiam Oratorij expensas definierũt, E
& reditus proprios sufficientes dederunt iis quæ à se cõstituta sunt; si quis autem adiecerit multitudinem, nequaquam ampliùs penitus extendi valentes. Et quidem permanserunt vsque ad multum tempus talia conseruata; & donec hoc fuit, durauerunt sanctissimarum ecclesiarum domibus quæ sufficerent. Cùm verò Deo amabiles Episcopi ad aliquorum preces semper respicientes pertracti sunt ad ordinationum multitudinem, aucta quidem est expensarum quantitas ad immensitatem multam: creditores autem vndiq. & vsuræ: & nouissimè neque creditores inueniuntur propter incredulitatem iam causæ; sed alienationes cum necessitate & contra leges, &c.] plura enim aggregat mala, quæ prouenire solerent ex eiusmodi causa in dispendium ecclesiarum. Sed non prætermittenda sunt; quæ de numero clericorum ecclesiæ maioris Constantinopolitanæ cùm decernit, de aliis eidem annexis ecclesiis habet. Erat illa ceteris eminens basilica, Sophiæ nomine nuncupata, de qua sæpe superiùs cùm dictum sit, plura adhuc inferiùs dicenda erunt.

Sanci-

A Sancimus igitur (inquit) eos qui hactenus sunt in eadẽ sanctissima maiori ecclesia, & reliquas omnes venerabiles domos, & reuerendissimos clericos & mulieres diaconissas & ostiarios manere in eo quo sunt schemate, *eodem modo scilicet & ordine perseuerent* (non enim quod est minuimus, sed de futuro prouidentes hæc sancimus) Reliquo verò tẽpore nulla fiat ordinatio, donec ad antiquum numerum institutum ab iis, qui sanctissimas ecclesias ædificarunt, reuerendissimorum clericorum quãtitas redigatur. Sed quoniam pridem etiam reuerendissimorũ clericorum sanctissimæ maioris ecclesiæ nostræ ciuitatis determinatus est numerus, & valde breuis erat, vt pote vna existente sanctissima ecclesia, postea verò & venerabilis domus sanctæ gloriosæque Virginis & Dei genitricis Mariæ iuxta sanctissimæ maioris ecclesiæ vicinitatem posita ædificata est à piæ memoriæ Verina Augusta *vxore Leonis Imperatoris*, & veneranda domus sancti martyris Theodori ab Aspo- MAIORI BASILICÆ TRES ANNEXÆ.
B ratio • glorioſæ memoriæ dedicata est (*gessit hic Consulatum vnà cum Herculano tempore Marciani Imperatoris, anno Domini quadringentesimo quinquagesimosecundo*) erat autem etiam venerabilis domus sanctæ Helenæ, quæ sanctissimæ maiori ecclesiæ copulata est: propterea redigere numerum ad antiquam figuram, impossibile est: non enim sufficient tantis ecclesiis pauci consistentes; quoniam quidem proprios clericos neque vna quidem harum trium habet basilicarum, sed communes sunt sanctissimæ maioris ecclesiæ & earum: & omnes circumeuntes, secundùm quemdam ordinem & circum *, ministeria in eis celebrant. Deinde etiam plurima multitudine ex antiquis hæreticis ad sanctissimã maiorem ecclesiam deducta, gratia quidem magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, laboribus autem & immutationibus nostris oporteat plures quàm à principio ad præsens officij ministerium definiri.] Quod de hæreticis ait in maiorem ecclesiam receptis, intellige
C de iis, qui ex eiusdem ecclesiæ clero in hæresim lapsi, sed Catholicam fidem rursum professi, in locum pristinum sunt pariter restituti, Catholicis iam antè in locum ipsorum subrogatis; ex quo fiebat, vt necessariò auctus esset numerus clericorum. Sed quot cuiusque ordinis esse deberent, ita decernit:

*Sperati, vel Sporati

* circulum

Quapropter sancimus, non vltra sexaginta quidem presbyteros in sanctissima maiore ecclesia esse, diaconos autem masculos centum, & quadraginta feminas, *diaconissas scilicet*, subdiaconos verò nonaginta, lectores autem centum & decem, cantores vigintiquinque: ita vt sit numerus reuerendissimorum clericorum sanctissimæ maioris ecclesiæ in quadringentis vigintiquinque, & insuper centum existentibus iis qui vocantur ostiarij.] hæc de numero clericorum maioris ecclesiæ Constantinopolis, longè hac ex parte primaria Romana numerosioris: vt vel ex his perspicuò intelligas, non ex nimio Romanæ Ec- NVMERVS CLERICORVM MAIORIS ECCLE.
D clesiæ splendore (vt aliqui garriunt) comparatam esse illi super omnes Orbis totius Ecclesias auctoritatem & potestatem, quæ hac ex parte pluribus diuersarum ciuitatum Ecclesiis inuenitur inferior; sed ex cathedra Petri à Deo super vniuersalem Ecclesiam constituti id ipsi perpetuò inhæsisse. Hinc vides, his etiam temporibus, cùm Romana Ecclesia sub Gothis barbaris atque hæreticis videretur teneri captiua, & quodammodo sub tributo redacta (vt ea quæ sunt dicta superiùs docent) nihilominus summa auctoritate, quæuelit vt seruet, ipsi Constantinopolitanæ Ecclesiæ iubere, vt recitatæ nuper Hormisdæ Romani Pontificis litteræ manifestant.

Adiicit idem Imperator post hæc ex canonum præscripto, ne liceat clericis de minore ad maiorem ecclesiam fauore potentium pertransire; sed vt vbi sunt ordinati, illic debeant ministrare, etiam si è domo Imperatoria id veniat imperatum. Ad postremum verò
E illud inculcat, vt quæ supersunt de ecclesiarum facultatibus ministrantibus clericis, eadem in pauperes erogentur. atque demum ad Epiphanium Patriarcham ista perorat: Beatitudinem igitur tuam, quæ ab initio & infantili penè ætate in sacro omni ordine & schemate sanctissimam ornauit * Ecclesiam; quæ & ex sacrato vtique genere descendit: hæc custodire continuè sancimus, scientes quia non minor nobis cura est horum, quæ sanctissimis ecclesiis prosunt, quàm quæ ipsi animæ. Data decimoseptimo Kal. Aprilis, domino Belisario viro clarissimo Consule.]

* ordinauit

Paulo pòst autem, vt quæ à sanctis Patribus de electione Episcoporum sancitæ sunt regulæ seruarentur, ad eumdem Epiphanium scripsit; ad quem etiam, à promulgata dicta de numero clericorum constitutione triduo tantùm elapso, idem Iustinianus Imperator decimanona eiusdem mensis Martij * de obseruantia monachorum sanctionem dedit (vt suo loco dicemus) in qua huius de Episcopis editæ constitutionis meminit, vt appareat

[a] Nouel. 5.

antè

ante data. Sic igitur ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum ista scribens,ad A
felicem successum belli Gothici viam sibi aperire putauit,sivt Ecclesiastici canones obseruarentur,inuigilaret: quæ enim ipse in hunc præfatur modum,animi eius consilium reddunt manifestum:

[a] *Nouel.6.* SACERDOTII REFORMATIO PROCVRANDA.

Maxima quidem(inquit [a])in hominibus sunt dona Dei superna collata clementia, Sacerdotium & Imperium:& illud quidem diuinum ministrans,hoc autem humanis præsidens ac diligentiam exhibens,ex vno eodemq. principio vtraque procedentia humanam exornant vitam.Ideoq.nihil sic erit studiosum Imperatoribus,sicut sacerdotum honestas, cùm vtique & pro illis ipsi semperDeo supplicent.Nam si hoc quidem inculpabile sit vndique & apud Deum fiducia plenum; Imperium autem rectè &cõpetenter exornet traditam sibi Rempublicam:erit consonãtia quædam bona,omne quidquid vtile est, humano conferens generi.Nos igitur maximam habemus solicitudinem circa vera Dei dogmata B
& circa sacerdotum honestatem:quam illis obtinentibus, credimus quia per eã maxima nobis dona dabuntur à Deo:& ea quæ sunt,*adepta scilicet*,firma habebimus;& quæ nondum hactenus venerũt, acquiremus.Bene autem vniuersa geruntur & competenter,si rei principium,*auspicatio videlicet belli Gothici*, fiat decens & amabile Deo.hoc autem futurum credimus, si sacrarum regularum obseruatio custodiatur , quam iusti & laudandi & adorandi inspectores & ministri Dei Verbi tradiderunt Apostoli , & sancti Patres custodierunt & explanauerunt.]

Quod igitur probè sciret,spem omnem Ecclesiasticæ disciplinæ in eo esse repositam,si qui præsunt Ecclesiis sacerdotes , à quibus sunt alij illustrandi , ipsi sint superna luce respersi: in hoc laborans, vt præscriptæ de his à Patribus leges seruarentur , ista subiungit: Sancimus igitur,sacras per omnia sequentes regulas,&c.]planè significans,quæ sacris es- C
sent canonibus constituta,seruanda se proponere,non autem de personisvel rebus Ecclesiasticis ferre legem.Et inter alia multa cohærentes vxori arceri voluit Episcopatu : nam

DE EPISCOPORVM ORDINATIONE.

subdit : Sed neque ineruditus existens sacrorum dogmatum ad Episcopatum accedat. Priùs autem monachicam vitam professus, aut in clero constitutus non minùs mẽsibus sex,vxori tamen non cohærens,aut filios, aut nepotes habens .Hoc enim omnimodo super Deo amabilibus Episcopis quærimus,sicut etiã priùs duabus nostris constitutionibus hoc sancitum est,per quas dudum cohærentes vxoribus nõ persecutamur,omne præteritum relinquentes,de cetero autem nulli permittentes à positione legis vxorem habenti talem imponi ordinationẽ,&c.] Vides cælibatũ & sacris legibus & Imperatoria sanctione præscribi in Græcorum etiam Ecclesia eligendis Episcopis: quod non inEpiscopis tantùm,sed & in reliquis clericis sacris ordinibus mancipandis obseruandum esse, inferiùs D
idem Imperator admonet: subditque alia plura ex sacris regulis impedimenta , quibus quis repellatur ab Episcopatu.

Sed & subiicit item de Episcopis,ne vltra annũ absentes sint ab Ecclesiis suis,neque ad Comitatum accedant absq. litteris sui Metropolitæ.His multa addit de ordinatione clericorum atq. diaconissarum,& aliis;quæ tu otiosiùs,si libet,legere poteris. Ad finem verò,omnia ista ex sacrorum canonum præscripto à se esse deprompta,verbis his cõtestatur: Quæ igitur à nobis sancita sunt,& sanctum ordinẽ statumq. custodiunt secundùm sacrarum regularum statum & virtutẽ,&c.]Sed neque hæc satis visa sunt Imperatori:qui paulo pòst,nẽpe decimanona mensis Martij rursum de monastica disciplina seruãda ad eumdem Constantinopolitanum Episcopum Epiphanium constitutionem scripsit[b]:in qua in- E

[b] *Nouel.5.* DE OBSERVANTIA MONASTICÆ DISCIPLINÆ.

ter alia de his qui essent in monasterio susciendi,salubriter cauit,ne intra trienniũ sacro monachorum habitu inducrentur,sed probarentur eo tẽporis spatio:hæcq. ex canonum sententia,vt profitetur his verbis:Sancimus ergo sacras sequentes regulas,eos qui singularem conuersationem profitentur,nõ prorupte mox à reuerendissimis Præsulibus venerabilium monasteriorum habitum percipere monachalem;sed per triennium totum (siue liberi fortè sint, siue serui) tolerare,nondum monachicum habitum promerentes, sed tonsura & veste eorum qui laici vocantur vti,& manere,diuina discentes eloquia , &c.] hæc & alia plura ad ordinem monasticum sub disciplina continendum eadem sanctione Imperator inculcat.

Qui igitur de Episcopis,clericis,atque monachis in officio continendis tres has recensitas constitutiones ad Epiphanium Constantinopolitanum scripsit;aliam rursusad eum de non alienãdis permutandisve bonis ecclesiarum , sequenti mense, eodem anno dedit, nempe

A nempe XVII.Kalendas Maij,sub dictoBelisarij Consulatu. Ita quidem tum personis,tum rebus sacris idem Imperator optimè voluit esse consultum, quò sibi ad ardua pertentanda diuinum numen per eiusmodi pia conciliaret officia. Neque verò , sacra in pristinum decorem reformanda laborans,quæ laicorum essent, prætermittenda putauit : sed quòd salus integra Reipublicæ,quæ ex vtroque personarum statu & ordine constat, in vtroque vigeret;illud adiecit,vt eos quibus regimẽ subiectorum in diuersis prouinciis mandatum esset,regeret,disciplina,& legibus coerceret, qui seruandis legibus populis præfecti essent. De prouinciarum igitur Præfectis moderandis dignã Christiano Principe edidit sanctionem sequenti die,nempe decimosexto Kal.Maij,sub eodem Belisarij Consulatu, qua inter alia singulis præfectis voluit Episcopos imminere , vt si quid iniustum admitterent, iidem Imperatori deferrent: nam post multa: Damus(inquit [a]) prouincialibus licentiam, B
si quid apud prouinciam iniustum, qui administrationem habet, egerit;vel si damnis aliquibus aut calumniis subdat nostros collatores:vt Deo amabiles Episcopi & prouinciæ primates preces ad nos dirigant, exponentes cingulum habentis delicta. Nos enim hæc cognoscẽtes,dirigemus in prouinciã hæc examinaturum; quatenus ipse, vbi in iustitiam fecit,illic quoque pœnas subeat delictorum.] Adiecit insuper, vt Præses prouinciæ , vbi ei successum esset,adhuc quinquaginta dies ibidem moraretur expositus cuiusque querelis.Inhibuit præterea,ne pro consequenda Præfectura aliquid quisquã persolueret, sicque Præfecturæ venales redderentur;immovoluit eis à fisco stipendium assignari,vt sic omnis occasio vexandi subditos tolleretur.cuius rei gratia subiectos sibi populos ad persoluendas Deo laudes excitat verbis istis [b]:

PRÆFECT. EMENDATIONE REI PVB. BENE CONSVLTVM.

[a] *Nouel. 8.*

[b] *Nouel.8.c.1.* PRO NOVA SANCITA LEGE GRATIÆ AGENDÆ DEO.

Itaque Deo & Saluatori nostro Iesu Christo omnes similiter offerant hymnos pro hac C
lege, quæ eis dabit & patrias habitare cautè,& proprias facultates habere firmissimè , & Iudicum fiui iustitia. Nam & nos propterea ea posuimus,vt & iustitiam, quæ in lege est, valeamus Domino Deo nostro vouere,& nosmetipsos & nostrũ commẽdare Imperium, & non videamur homines despicere, quos nobis tradidit Deus , vt eis per omnia parcamus,eius sequentes benignitatem.Ideoq.(quantum ad nos)consecretur hæc lex Deo; eo quòd nihil in mentem nostramveniens boni,pro tuitione subiectorum relinquimus.Volentes enim inhonesta hæc & seruilia furta perimere,& nostros subiectos in quiete à prouincialibus Iudicibus cõseruare:propterea festinauimus gratis administrationes eis dare, vt nec ipsis liceat delinquere,& abripere subiectis,quorum causa omnẽ perferimus laborem,dedignantes imitari eos qui ante nos imperauerunt,qui pecuniis ordinabant administrationes,sibimetipsis licentiam auferentes administratoribus nocentibus increpandi D
iustè,&c.) Hanc editam à se legem Iustinianus ad Episcopos misit in diuersas prouincias vnà cum edicto ad omnes Archiepiscopos & Patriarchas, quos super custodiã latæ legis monet inuigilare, cùm eos his verbis alloquitur [c]:

[c] *Habetur in appendice Nouel. 8.* EPISCOPI INSPECTORES PRÆFECTORVM

Traditæ nobis à Deo Reipublicæ curã habentes,& in omni iustitia viuere nostros subiectos studentes,subiectam legem conscripsimus,quam & tuæ sanctitati,& per eam omnibus qui tuæ prouinciæ sunt,facere manifestam,benè habere putauimus.Tuæ igitur sit reuerentiæ & ceterorum hæc custodire;& si quid transcendatur à Iudicibus,ad nos referre: vt nihil contemnatur horũ,quæ sanctè & iustè à nobis sancita sunt. Sic enim nos quidem nostrorum subiectorum miserati,quoniam suprà fiscalium functionum exactionẽ maximas sustinent ex furto Iudicum violentias propter factas prouinciarum venditiones,hæc auferre per subiectam studuimus legem. Vos autem si negligentes non referatis à nobis E
quidem consecratam Domino Deo: rationem reddetis apud eum pro aliorum iniustitia, si quod non agnoscentibus nobis damnum apud vos hominibus inferatur. Sed oportet præsentes vos, & pro eis ac reliquis detestantes, manifestos nobis facere & rectos Iudices,& transcendentes hanc legem nostram: quatenus vtrosque cognoscentes , hos quidem puniamus,illis autem repensemus.Cumque lex publicè proposita fuerit & omnibus manifesta:tunc intus recondatur in sanctissima ecclesia cum sacris vasis,vtpote & ipsa dedicata Deo,& ad salutem ab eo factorum hominum scripta. Facietis autem meliùs, & illic habitantibus vniuersis vtiliùs,si eam insculpentes aut tabulis,aut lapidibus,in porticibus sanctissimæ ecclesiæ describatis,plenam præbentes omnibus horum quæ sancita sunt lectionem atque possessionem.]

Adiecit insuper illud commendatione dignissimum, vt qui essent prouinciarum Præfecti,iidem iurarent Metropolitano eius prouinciæ Episcopo,omnia seruaturos, quæ essent

sent Imperatoris legibus imperata, habetur ciusmodi iurisiurandi præscripta forma, quæ sic se habet [a]: A

[a] Sub Nouel. 8 in fin edit. tit. 3 IVSIVRANDVM PRÆFECTORVM PROVINC.

Iuro ego per Deum omnipotentem & Filium eius vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum & Spiritum sanctum, & per sanctam gloriosam Dei genitricem & semper Virginem Mariam, & per quatuor Euangelia, quæ in manibus meis teneo, & per sanctos Archangelos Michaelem & Gabrielem puram conscientiam, germanumq. seruitium me seruaturum, sacratissimis nostris dominis Iustiniano & Theodoræ cõiugi eius occasione traditæ mihi ab eorum pietate administrationis, & omnem laborẽ & sudorem cum fauore sine dolo & sine arte, quæcumque suscipio in commissa mihi ab eis administratione de eorum Imperio atque Republica. Et communicator sum sanctissimæ Dei Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ; & nullo modo vel tempore aduersabor ei, nec alium quemcumque permitto, quantum possibilitatem habeo. B

Iuro quoque idẽ iurisiurandũ, quod nulli penitus neq. dedi, neque dabo occasione dati mihi cinguli, neque occasione patrocinij, neq. promisi, neque professus sum de prouincia mittere, neque mittam, neque occasione dominici suffragij, neque famosissimis Præfectis, neque iis qui circa eos sunt, neque alij hominum vlli: sed sicut sine suffragio percepi cingulum, sic etiam purè me exhibebo circa subiectos piissimorum nostrorum dominorum, contentus iis quæ statutæ sunt mihi à fisco annonis. Et primùm omne adhibebo studiũ vt fiscalia vigilanter inspiciam: & indeuotos quidẽ & indigentes necessitate cum omni exigam vehementia, nequaquã subinclinatus, neque ob hoc lucrũ ipsum omnino cõsiderans, aut per gratiam aut odium exigens aliquẽ citra quàm competit, aut concedam alicui. Deuotos autem paternè tractabo, & subiectos piissimorum nostrorum dominorũ illæsos vndique (quantum possibilitatem habeo) custodiam. Et æquus in causis vtrique parti & in C publicis disciplinis ero: nulliq. parti, citra quàm iustum est præstabo; sed exequar vniuersa delicta, & omnem æquitatem seruabo, secundùm quod mihi visum fuerit iustum: & eos quidem qui innoxij sunt, vndique innoxios illæsosq. conseruabo: noxiis autem imponam supplicium secundùm legem: & omnem iustitiã (sicut iam dictum est) in publicis & priuatis contractibus eis seruabo; etsi comperero fiscum iniustitiam • pati. Non ego solùm hoc ago, sed etiam semper mihi assidentem talem studebo assumere & circa me omnes: vt non ego purus quidem sim, si qui verò circa me sunt, furẽtur & delinquant. Si quis autem inueniatur circa me talis, & quod fit ab eo, me sanare & eum expellere *. Si verò non hæc omnia ita seruauero: recipiam hìc & in futuro sæculo in tertibili iudicio magni Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, & habeã partẽ cum Iuda, & lepra Giezi, & tremore Cain: Insuper & pœnis, quæ lege eorum pietatis continentur, ero subiectus.] hactenus D iusiurandum à Iudicibus præstandum Episcopis.

• dispendiũ

* opus erit

IVSTINIAN. IMP. PRIVILEGIO MVNIT ROM. ECCL.

His igitur probè dispositis, cunctisq; aptè compositis, quæ tam ad sacra, quàm etiã ad profana spectare posse videbantur: Iustiniani animum cogitatio illa subiit, vt Romanæ Ecclesiæ aliquod, sancita lege, priuilegium conferret: quæ cùm adhuc sub Gothorum ditione detineretur afflicta, nonnulla tamen in sibi subiecto Imperio latifundia possidebat; quæ quo essent remotiora, eo faciliùs occupari possent. Vt igitur cadẽ, nullo obice, perpetuo iure seruarentur ipsi Romanæ Ecclesiæ integra: munire eam voluit Imperator eo priuilegio, vt ipsam non triginta vel quadraginta tantùm, sed centũ annorum præscriptione vallaret; indignum omnino ratus, vt eo ipsa omnium caput Ecclesiarum priuilegio careret, quod meminerat Orientalibus Ecclesiis concessisse ante septennium, anno secun-

[b] l. 23. C. de sacr. Eccles. E

do sui Imperij, suo pariter Consulatu secundo [b] cuius quidem sanciendæ legis occasio quæ præcesserit, dicemus inferiùs, cùm primùm reddiderimus ipsam pro Romana Ecclesia editã hoc anno sanctionem vigesimasexta mensis Aprilis, cui eiusmodi titulus præfixus habetur *:

* Nouel. 9.

Imperator Iustinianus Augustus viro beatissimo ac sanctissimo Archiepiscopo & Patriarchæ veteris Romæ.

IVSTINIANI CONST. DE PRÆSCRIP. CENTVM ANNORVM.

Vt legum originem anterior Roma sortita est, ita & summi Pontificatus apicem apud eam esse, nemo est qui dubitet. Vnde & nos necessarium duximus, patriam legum, fontem sacerdotij speciali nostri numinis lege illustrare: vt ex hac in vniuersas Ecclesias Catholicas, quæ vsque ad Oceanum fretum positæ sunt, saluberrimæ legis vigor extendatur: & sit totius Occidentis, necnon & Orientis, vbi possessiones sitæ inueniuntur ad Ecclesias nostras siue nunc pertinentes, siue postea eis acquirendæ, lex propria ad honorem

A norem Dei consecrata. Cùm enim antiqua iura triginta annorum metis temporales exceptiones concludebant, & si hypotheca fuerat, paulo longiora eis spatia condonabant: nos sacrosanctas Ecclesias huiusmodi quidem curriculis temporum nullatenus excludi contendimus, maximè in illis rebus, in quibus vel læsionem sustinuerint, vel quicquam debeatur: sed centum tantummodo annorum lapsu temporalem exceptionem eis opponi sancimus, vt maneant per totum prædictum tempus integra iura Ecclesiastica, & non possit eis alia præter centum annorum obuiare exceptio; cùm hoc tempus vitæ longæui hominis plerumque finis esse dignoscatur.

Habeat itaque sanctitas tua hanc legem Catholicis totius Occidentis Ecclesiis profuturam, & in Orientales partes propagandam, in quibus aliquid sacrosanctæ possident Ecclesiæ: vt sit Deo omnipotenti dignum donatiuum diuinarum rerum tuitio; nec iniquis

B hominibus impium remaneat præsidium, & tutus peccandi locus etiam scientibus relinquatur: sed ille seruetur innocens, qui re vera innoxius sit, nec improba temporis allegatione sese tueatur, tempus pro puritate prætendens. Quod igitur nostra æternitas ad omnipotentis Dei honorem venerandæ sedi summi Apostoli Petri dedicauit, hoc habeant omnes terræ, omnes insulæ totius Occidentis, quæ vsque ad ipsos Oceani recessus extenduntur, nostri Imperij prouidentiam per hoc in æternum.

Reminiscentes huius legis prærogatiuam (sicut suprà dictum est) non solùm in Occidentalibus partibus, in quibus Ecclesiasticæ vibis Romæ possessiones sunt, vel postea fuerint, scilicet omnibus iudiciis maioribus, siue minoribus, qui Christiani & Orthodoxi sunt, vel postea fuerint, hanc nostram consuetudinem seruantibus; nihilominus huius legis temeratoribus post cælestes pœnas etiam legitimum semper vigorem pertimescen-

C tibus, & pœnam quinquaginta librarum auri formidantibus, hac lege non solùm in postea emergentibus causis suum tenorem exercente, sed etiam in iis quæ iam sunt deductæ in iudicium. Sanctitas itaque tua præsentem nostræ mansuetudinis legem piissimam, siue sacrosanctam oblationem, quam Deo dedicamus, accipiens, intra sacratissima vasa reponat & à vobis seruandam, & omnes Ecclesiasticas possessiones seruaturam. Datum sexto Kalendas Maj, Belisario V.C. Consule.]hactenus sanctio & priuilegium à Iustiniano concessum Romanæ Ecclesiæ, atque Occidentalibus omnibus, quæ Catholica communione coniunctæ ipsi Romanæ Ecclesiæ essent: cùm tamen idem priuilegium Orientalibus Ecclesiis ab eodem Imperatore concessum fuisset (vt diximus) ante septennium. porrò causam apud Suidam ita recensitam inuenies [a]:

[a] Suid. verb. Priscus.

Priscus Emesenus alienas litteras mirabiliter imitari potuit, artifex in eo fraudis gene-

D re nimium solers. Acciderat autem, vt Emesenorũ Ecclesia multis antè annis à quodam homine locupletissimo heres esset instituta. Erat & homo quidam dignitate Patricius, nomine Mamianus, & genere & pecuniæ copiis illustris. Priscus verò hic, dinumeratis sub Iustiniano vrbis huius facultatibus omnibus, si quos inuenerat opibus florentes, qui magnam mulctam sustinere possent, horum maioribus accuratè peruestigatis, antiquas eorum litteras nactus, libellos multos quasi ab illis scriptos compesuit, qui confiterentur se Mamiano pecuniam magnam reddituros, vt quã ab eo depositi nomine accepissent. Ac pecunia fictitiis istis libellis comprehensa non minùs centum centenariis confecit. Atque iam viri cuiusdam, de quo esset magna & veritatis & virtutis opinio, qui tum temporis in foro sedens, cùm superstes esset Mamianus, omnes conficiebat ciuium tabulas, suis litteris singulas illarum obsignando, quem Tabellionẽ Romani vocant, litteras solertissimè

E imitatus, procuratoribus Emesenæ Ecclesiæ tradidit, partem ita partæ pecuniæ ipsi pollicitus. Quia verò lex obstabat, causas omnes ad annorum triginta præscriptionem redigens, paucas verò quasdam & hypothecarias omnes quadraginta annorum spatio excludens: Bizantium profecti, & Imperatori Iustiniano pecuniam largiti, sine vlla cunctatione impetrarunt, vt legem ferret, vt præscriptionum causę non constitutis temporibus, sed centum annorum spatio concluderentur.] hæc Suidas, cùm agit de Prisco. Sed ad datã ab Imperatore ad Ioannem constitutionem redeamus. Est autem vt ex ipsa eos erroris redarguas, qui eumdem Pontificem anno superiori defunctum ponunt sexto Kalendas Iunij: etenim in hunc annũ ipsum propagasse vitam, ex dicta ad eum scripta sanctione perspicis.

CAVSA SANCIENDAE LEGIS.

DE IOAN. PAP. SEDIS TEMPORE.

Quo etiam anno data reperitur ad eumdem Pontificem Synodalis epistola ex Concilio Africano. Vindicata enim in pristinam libertatem Ecclesia Africana, ij qui tunc extabant in vnum conuenere sanctissimi sacerdotes; qui restituere conantes collapsam ob

longam ſeruitutem Eccleſiaſticam diſciplinam, ad ipſum Rom. Pontificem legationem misere, qua perfuncti ſunt Petrus & Lucius Epiſcopi, atque Liberatus diaconus Eccleſiæ Carthaginenſis, cui hoc tẽpore præerat Reparatus Epiſcopus. His igitur legatis ad Ioannem ipſum Pontificem has dedere litteras [a] Epiſcopi Africani ex Concilio Carthaginẽſi.

[a] Extãt Tom. 1 ep. R. Pont. in Agapet.

Domino beatiſſimo & honorabili ſancto fratri & conſacerdoti Ioanni Reparatus, Florentinianus, Datianus, & ceteri ducenti decem & ſeptem Epiſcopi, qui in vniuerſis Conciliis apud Iuſtinianam Carthaginem fuimus.

EPIST. CONCILII CARTHAG. AD IOAN. PAP.

Optimam conſuetudinem præteriti tẽporis, quam violenta captiuitas per annos centum, dolentibus cunctis, abſtulerat, iterum ſeruare cupiẽtes, ad vniuerſalem totius Africæ Synodum fideli deuotione conuenimus in illa Iuſtinianæ Carthaginẽſis baſilica congregationis noſtrę primitias Domino conſecrantes, vnde noſtros patres tyrannus Hunericus expulerat. Hæc baſilica Fauſti apud nos dicitur, multis martyrum corporibus inſignita: quorum Deus exaudiuit orationes, vt daret huius rei fiduciam ſacerdotibus. Ibi igitur quantum ſinguli lacrymantibus gaudiis flere potuerint, cogitandum potiùs beatitudini veſtræ dimittimus. In omnibus enim lætitiæ ſpiritualis vnus fuit affectus, agere gratias omnipotenti Deo, cuius gratia peccatoribus ſine meritis operum datur, & antidotum fidei ſalutaris nuper rẽconciliatis hæreticis obtinetur.

DE ARIANIS POENITENTIBVS SVSCIPIENDIS.

Definitionibus autem Nicæni Concilij publica lectione tranſcurſis, inter alia de quibus naſci debuit, diſputatione requiri iam cœperat, Quomodo Arianorum ſacerdotes ad Catholicam fidem ſuſcipi oporteat, vtrum ne in ſuis honoribus, an in laica communione. Sic omnibus nobis vnanimiter ſubitò placuit ſciſcitari primitus beatitudinis veſtræ ſententiam. Poteſt enim ſedes Apoſtolica (quantum ſperamus) tale nobis interrogantibus dare reſponſum, quale nos approbare concorditer, explorata veritas faciat. Ex omnium quidem collegarum tacitis motibus nemini placere ſenſimus, vt in ſuis honoribus Ariani ſuſcipiantur. Verumtamen conuenire charitati credidimus, vt quid habeat ſenſus noſter in publicam notitiam nemo perduceret, niſi priùs vel conſuetudo nobis, vel definitio Romanæ Eccleſiæ proderetur.] Diſce ex his, lector, quo cultu, quo honore ac reuerentia proſequi ſolerent tranſmarini Epiſcopi etiam conuentu Synodali pollentes Romani Pontificis auctoritatem; vt etiam diuerſam ab eo ſententiam meditati cùm eſſent, tamen paratos ſe præbeant ab ea libenter recedere, ſi ipſe Pontifex, quem conſulunt, diuerſa reſcriberet: cuius ſtandum omnino decreto, eſſet Catholicis omnibus in confeſſo. Sed quæ ſunt reliqua Synodalis epiſtolæ proſequamur.

LAVDES PAP. IOANNIS.

Hanc igitur noſtræ ſalutationis epiſtolam per fratres & conſacerdotes noſtros Caium & Petrum, & per filium noſtrum Liberatum diaconum cõtinuo deſtinauimus, & auctoritatem veſtræ beatitudinis & gratiam debitis obſequiis honorantes. Talis quippe es, qualem ſancta ſedes Petri merebatur habere Pontificem, dignus veneratione, plenus dilectione, loquens veritatem ſine mendacio, nihil faciens arroganter: vnde etiam libera charitas vniuerſæ fraternitatis requirendum putauit conſilium tuum. Reſpondeat, obſecro, mens illa ſancto Spiritui ſeruiens affabiliter & veraciter. Non ſolùm enim de ſacerdotibus, ſed de ipſis quoque paruulis apud eos baptizatis, vtrum ſoleant, vel debeant ad clericatum, ſi petierint, applicari, conſulimus. Multis enim facere iſtas frequenter petitiones concedimus, nec negamus; donec habito vobiſcum diligentiore tractatu, legatio noſtra reuertatur.

* Illud etiam beatitudini tuæ credimus intimandum: Fratres aliquantos ex noſtro collegio, relictis ſine cauſa plebibus ſuis, ad tranſmarinas nauigare ſæpiùs regiones: hos diutiùs Eccleſia tolerauit, excuſante *eos violentia temporis mali. Petimus nunc, vt quicumque forſitan Epiſcopus, aut presbyter, ſiue diaconus, aut cuiuſlibet inferioris ordinis clericus ſine noſtra epiſtola venerit, & non approbauerit ſe pro vtilitate ſanctarum Eccleſiarum fuiſſe directum, ſimilis hæretico iudicetur, neque veſtra communione dignus exiſtat: vt in omnibus & per omnia beatitudinis veſtræ diſciplina laudetur. *Et alia manu*. Vegetem te, noſtrique memorem præſtet omnipotens Deus, Domine frater.] At quid accidit? Antequam eiuſmodi litteræ Romam per legatos perlatæ eſſent, Ioannes Papa ex hac vita deceſſit.

* accuſantes ADVERSVS VAGOS CLERICOS.

IOANNIS OBITVS, ET CREATIO AGAPETI.

Cùm autem legatio miſſa ab Africano Concilio ad Ioannem Romanum Pontificem, inueniſſet ipſum eſſe defunctum, ei qui in locum illius eſſet ſubrogatus, Agapeto Papæ litteras Synodales dedit. Antequam verò quæ poſt hæc acta ſunt proſequamur, ordo rerum

rerum geſtarum poſtulat, vt de illius obitu & huius creatione primùm agamus. Quod igitur ad Ioannis Papæ obitus tempus pertinet: ſatis certè errare conuincuntur, qui eum anno ſuperioti ex hac vita migraſſe tradunt: ex litteris enim, ſeu potiùs conſtitutione data hoc anno ab Imperatore Iuſtiniano ad ipſum Ioannem ſexto Kalendas Maij, ad id vſque tempus perueniſſe, intelligi poteſt. Sed quo potiſſimùm anni huius die deceſſerit, habet Anaſtaſius, ipſum hoc anno eſſe defunctum ſexto Kalendas Iulias, atque poſt ſex dies ſuffectum in locum ipſius Pontificem Agapetum.

Hæc ſi vera dixerimus, corrigẽdæ eſſent quæ reperiuntur eiuſdem Imperatoris Iuſtiniani litteræ hoc anno datæ ad Agapetũ Papam pridie Idus Martias ſub Conſulatu Beliſarij, reddităq. ad ipſum ab eodem Pontifice x v. Kal. Aprilis ſub eodem Beliſarij Conſulatu: Sed magis illapſus videtur error in diem datæ dictæ Imperatoriæ ſanctionis ad Ioannem: cùm præſertim ſucceſſoris eius Agapeti ordinationem contigiſſe hoc anno, ipſa hieme, litteræ eiuſdem Agapeti Papæ ad Reparatum Carthaginenſem Epiſcopum datæ declarent, ſuo loco paulo pòſt recitandæ: quarum auctoritate optimè congruit, vt eadem ordinatione quamprimùm renunciata Conſtantinopoli, ſtatim ipſe Imperator (vt dictum eſt) ſcripſerit ad ipſum Agapetum Pontificem, ex more fidei Catholicę profeſſionem; de qua Imperatoris epiſtola agetur in ſeriis. Verùm etſi hoc anno contigiſſe & Ioannis obitum & Agapeti ordinationem, tot teſtimonia probent; quo tamen potiſſimũ die vnumquodque contigerit, minimè affirmari poteſt. At de Ioanne iã quæ ſunt reliqua deſcribamus: de eo enim Bibliothecarius hæc habet. Hic fecit ordinationem in vrbe Roma vnam per mẽſem Decembrẽ, creauit presbyteros quindecim, Epiſcopos per diuerſa loca numero viginti unũ. Qui ſepultus eſt in baſilica S. Petri.] & paulo pòſt: Ceſſauit Epiſcopatus eius dies ſex.]

DE TEMPORE CREATIONIS AGAPETI.

Qui autem in locũ Ioannis ſubrogatus eſt Agapetus, patria fuit Romanus, filius Gordiani presbyteri tituli ſanctorum Ioannis & Pauli. Fuiſſe autem Agapetum Archidiaconũ, eumdẽq. apprimè eruditũ, teſtatur Liberatus in Breuiario [a]. Quid verò, ſimulac creatus eſt Pontifex, egerit, ab Anaſtaſio accipe: Hic (inquit) in ortu Epiſcopatus ſui libellos anathematis, quos inuidiæ dolo extorſerat Bonifacius à presbyteris & Epiſcopis cõtra canones, contra Dioſcorum, in medio eccleſiæ, cõgregatis omnibus, incẽdio conſumpſit, & abſoluit totã Eccleſiã ab inuidia perfidorũ.] hæc ipſe: ſed de his ſuperiùs pluribus actũ eſt.

[a] Liberat. diac. Breuiar. c. 21.

IRRITATA ACTA BONIFACII CONTRA DIOSCORVM.

Vbi verò Iuſtinianus Imperator cognouit Agapetum eſſe creatum Romanum Põtificem, officium non defuit. Cùm enim more maiorum (vt dictum eſt ſuperiori tomo ex Symmacho) conſueuerint omnes Catholici Imperatores ad ſingulos recèns creatos Romanæ ſedis Epiſcopos mittere Catholicæ, quàm profiterentur, fidei profeſſionem: id ipſum præſtitit Iuſtinianus Imperator, qui mox eamdem direxit ad Agapetum fidei confeſſionem, quam Ioanni Papæ eius prædeceſſori miſerat confirmandam, cui & hanc præfationem præfixit poſt huiuſmodi conſuetum apponi titulum [b]:

[b] Extat inter epiſt. Agapet. Tom. 1. epiſt. Rom. Pont.

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei, Imp. Flauius Iuſtinianus, Alemanicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vuandalicus, Africanus, Pius, Felix, Inclytus, Victor, ac Triumphator ſemper Aug. Agapeto ſanctiſs. Archiepiſcopo almæ vrbis Romæ & Patriarchæ.] inter tot è deuictis populis apponi ſolitos gloriæ titulos cur Anticus voluerit nominari, habes quẽ conſulas doctiſſimũ Alciatum [c], nempe ab Antis Iſtri fluminis accolis, quos idem Imp. ad internecionem ferè deleuit. Sed epiſtolam audi:

[c] Alciat. parerg. lib. 5. c. 3.

IVSTINIANI IMP. AD AGAPETVM FIDEI CONFESSIO.

Ante tempus in hac regia vrbe noſtra quorumdam de cauſa fidei extitit morboſa contentio: quam nos congruè reſpuentes, interpoſito edicto, repreſſimus. Et quia noſtri ſtudij eſt, emergentes eiuſmodi cauſas ad Apoſtolicæ ſedis veſtræ referre iudicium: eiuſdem fidei, quàm ſequendam duximus, tenorem epiſtolæ noſtræ ad beatæ memoriæ prædeceſſorem veſtrum Ioannem per Hypatium & Demetrium venerabiles Epiſcopos miſſa legatione direximus. Quam pro integritate fidei memoratus prædeceſſor veſter libenti gratulatione ſuſcipiens, ſuo & totius Eccleſiæ Romanæ firmauit aſſenſu. Cuius epiſtolæ noſtræ tenor huiuſmodi eſt: Victor Iuſtinianus, &c. Reddentes honorem Apoſtolicæ ſedi.] & quæ ſequuntur, prout ſuprà deſcripta habetur. Porrò fidei profeſſioni recitatæ iſta ad Agapetum Iuſtinianus adiunxit: Quamobrem petimus ſanctitatem veſtram, vt memoratam epiſtolam veſtra auctoritate firmetis, & Cyrum vel ſequaces eius à communione habeatis alienos, donec ſtatutis ſanctitatis veſtræ obtemperent. *Exemplar ſubſcriptionis*. Diuinitas te ſeruet per multos annos, ſancte ac religioſiſſime Pater. Data prid. Id. Martiarum, Conſtantinopoli, Flauio Beliſario V. C. Conſule.]

qui est præsens annus Christi quingentesimus trigesimusquintus. Quid ad hæc Agapetus Papa rescripserit, accipe[a]: A

[a] *Agapet. epist. 6.*

Agapetus Episcopus Iustiniano Augusto.

AGAPETI PAPAE EPIST. AD IVSTINIANVM IMP.

Gratulamur, venerabilis Imperator, quòd tanto Catholicæ fidei ardore succenderis, vt omnibus piissimæ vitæ vestræ temporibus piam solicitudinem circa seruādam augendamq. Ecclesiarum concordiam clementer exhibeas, & vnam fidem, suaq. per omnia firmitate consimilem omnibus populis Christianis cupias prædicari. Nec mirum in eiusmodi clementiam vestra placita Deo cogitatione persistere, cùm nō alius Imperij vestri beatior sit prouectus, quàm religionis augmentum. Quapropter libenti hoc & Prophetica voce cantabo[b]: Repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione: quòd florentissimum Principatum vestrum diuinis quotidie inspicimus beneficiis adornari.

[b] *Psal. 125.*

Cupis enim, venerabilis Imperator, vt tuæ pietatis epistolam de fidei vestræ expositione nuper ad beatæ memoriæ prædecessorem nostrum Ioannem Romanæ sedis Antistitem per Hypatium atque Demetrium Episcopos destinatam, & à præfato Præsule roboratam, nostra quoque auctoritate firmemus: laudamus, amplectimur: non quia laici * auctoritatem prædicationis admittimus, sed quia studium fidei vestræ Patrum nostrorum regulis conueniens confirmamus atque roboramus: per quod iam & vnitas prouenit Ecclesiæ, & reliqua Catholicæ membra Ecclesiæ ad eius compagem Christianitatis constantia reditura confidimus. Cuius professionis vel epistolæ vestræ tenorem inferiùs adnectentes, studium, quod circa Deum integrè geritis, nostra auctoritate firmamus, prædicantes huiusmodi fidem omnium Patrum nostrorum regulis conuenire, & Apostolicæ sedis concordare dogmatibus. B

*laicis QVALITER PROBETVR IMP. CONST. DE FIDE.

Constituentes, vt si quis nostræ Catholicæ fidei contraire tentauerit, quam pro submouenda hæreticorum suspicione paternis regulis consentaneam præsenti definitione firmamus, sanctæ communionis efficiatur extraneus. Vnde & Cyrum, eiusque sequaces iam antè pro hac insania ab Ecclesiæ Catholicæ cōmunione suspensos, & in sua hactenus perfidia permanentes, nisi sub satisfactione canonica doctrinam Apostolicam fuerint consecuti, nullatenus patimur eos sacræ communioni restitui, sed etiam vt hæreticos anathemati subiicimus: vt qui nostris constitutionibus parere contempserit, Ecclesiasticum statum, puritatemque non maculet.] hucusque cùm perduxisset Agapetus suas litteras, mox subnexuit dictam Iustiniani Imperatoris epistolam, necnon eius fidei professionem superiùs recitatam. C

Hæc ipsis exordiis Agapeti Pontificatus transacta sunt inter Imperatorem atq. ipsum Pontificem: cuius sententia in dicta epistola Romano Pontifice digna numquam è memoria dilabatur: ita nimirum recipere Catholicam Ecclesiam, ipsamque Apostolicam sedem Imperatorum leges atque sancita de rebus ad Ecclesiam pertinentibus, quatenus ea sunt sacris canonibus consentientia, nō vt laici hominis docere in Ecclesia præsumentis: FIRMAMVS (inquit) LAVDAMVS, AMPLECTIMVR: NON QVIA LAICIS AVCTORITATEM PRÆDICATIONIS ADMITTIMVS, SED QVIA STVDIVM FIDEI VESTRÆ PATRVM NOSTRORVM REGVLIS CONVENIENS CONFIRMAMVS ATQVE ROBORAMVS.] Sicque & in ceteris discas, ita probatas Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ Iustiniani vel aliorum Principum de rebus Ecclesiasticis editas sanctiones, si eædem sacris canonibus innitātur, quibus faueant, eisdemque consentiant: secus si contrà. Hæc quidem Agapeti Pontificis verba ad reliquas eiusdem Imperatoris editas de rebus Ecclesiasticis sanctiones admittendas, vel respuēdas, regula sunto: nimirum vt illæ dumtaxat Iustiniani Imperatoris recipiantur in Ecclesia de rebus sacris promulgatæ constitutiones, quæ auctoritate canonum fulciuntur; explodendæ verò penitus illæ, quibus sacri canones aduersantur. D

IVSTINIANI CONSTITVTIONES QVAE PRO RATAE.

E

Post hæc autem idem Imperator prudentior factus ex hac Agapeti censura, non ampliùs priuatam à se editam fidei confessionem vsurpauit: sed ne quid sibi arrogare visus esset, publicam misit, & illam ipsam quàm olim Hormisda Pontifex miserat per legatos Constantinopolim subscribendam ab iis qui Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ communionem consequi vellent: hanc, inquam, ipsam iterum misit Iustinianus Imp. ad Agapetum Pontificem, cuius est exordium[c]: Prima salus est, &c.] insertam in epistola data hoc anno, decimooctauo Kalend. Aprilis sub Consulatu Belisarij. Sed quæ reliqua sunt eiusdem Pontificis rerum gestarum ipsius Pontificatus exordio, his coniungamus.

[c] *Extat inter epist. Agapeti.*

Simulac

A Simulac igitur idem Agapetus in Ioannis Papæ defuncti locum subrogatus est, legati ex Africano Concilio antea ad eius prædecessorem directi, eo ex hac vita iam abiisse inuento, easdem litteras Synodales ipsi Agapeto dedere, adiecereque alias à Reparato Carthaginensi postea scriptas: quas vbi Agapetus omnes accepit, in primis ad Concilium Africanum, cui præfuerat Reparatus, mox verò priuatas adiunxit ad eumdem Carthaginensem Episcopum litteras. Reddamus hic singulas, ac primo loco ad ipsam Synodum datas[a]:

[a] *Tom. 1. epist. Rom. Pont. in Agapeto epist. 1*

Agapetus Episcopus Reparato, Florentiniano, Datiano, & ceteris Episcopis per Africam constitutis.

Iamdudum quidem, fratres amantissimi, de prosperitatibus vestris repletum est[b] gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione. Sed & nunc, cùm litteras charitatis vestræ ad prædecessorem nostrum datas accepimus, pridem gaudia concepta renouamus, benedicentes Dominum sempiternum, qui liberauit nos ab inimicis nostris & de manu omnium qui nos oderunt. Vobiscum enim rectè nos dicimus, cum quibus & tribulati sumus: nam cùm vnum corpus vbique sit Ecclesia, & apud nos quoque principalia compatiebantur & membra. Vester enim mæror nostra semper fuit afflictio, & de vestrorum omnium gemitu, imperante charitate, visceribus frequentabamus sæpe singultus. Quæ cùm ita sint, redeuntibus Caio & Petro fratribus & coepiscopis nostris, atque Liberato diacono filio nostro, proferimus sinceriſſimam consilij vestri charitatem: quoniam sicut & sapientes facere decebat & doctos, immemores principatus Apostolici non fuistis; sed quæstionis illatæ volentes vincula dissoluere, ab eius sede requisiuistis (sicut decebat) aditum, cui potestas esset indulta claustrorum. B

[b] *Psal. 125.* EPIST. AGAPETI PP. AD AFRIC. CONC.

C Vnde nos ea quæ de eiusmodi negotio in penetralibus Patrum constituta posuerunt, libenter aperimus, & præsentibus alloquiis translata subnectimus: vt sine dubitatione possitis agnoscere, transcendi positos iamdudum terminos non licere. Itaque si vitare volumus offendiculum; quod à senioribus nunciatum est, hoc sequamur. Carent enim excusatione, quos prænonitos contingit excedere; & acerbitatem cumulant excessuum, quos ignorantia non tuetur. Hinc est, vt quia in tantùm Deus omnipotens erexit[c] cornu salutis nobis in domo Dauid pueri sui, vt de omnibus, quorum iniquitati subiacuimus, reconciliatione tractemus: ita solicitè remedia debeamus adhibere, ne incolumitati nostræ sit incommodum quod curantur, aut medicina subeat maculam de vulnere, cui tribuere vult salutem: sed eiusmodi (sicut & nobis cautissimè visum est) præstemus officium in obseruatione pastorum, ne cùm perdita volumus congregare, pereamus; & cùm sub nimia relaxatione absoluimus, obnoxij (quòd auertat Dominus) cadamus in culpam: maximè cùm priorum nostrorum sententia, redeuntes ad nos ex Arianis, quolibet modo, in qualibet ætate illius pestilentiæ labe pollutos, tanta charitate in fide complexa est eiusmodi iustitia, & sub dilectione redarguit, tanta ratiocinatione de ambitu honoris excluſi, vt erubescerent aliud magis quærere, quàm redire. D

[c] *Luc. 1.*

De eo verò quod piissima compunctione requisistis, vtrum ad officium suum debent suscipi, aut eos non oportet omnino promoueri, an alimoniorum saltem vtilitatibus adiuuentur. Laudamus, hortamur, amplectimur, vt re vera eius promotionem aut officium, in quo fuerint, abnegantes, canonum vos reuerentia iudicent omnes appetere potiùs, quàm gerere cupiditatis ardorem. Venientes igitur ad fidem sinceriſſimam, nutriat humaniras, consoletur; prompta sit omnibus misericordia, in cuius remuneratione dictum est[d]: Beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequentur. Illud quoque, quòd Catholicos, qui præsunt aut militant Ecclesiæ, sine sacerdotum suorum litteris susciþi à nobis minimè debere mandatis, & canonibus est congruum, & disciplinis prodesse iudicamus ac fidei: quia permanendo in Ecclesiis, in quibus militant, & ministerij sui poterunt assiduitate in Dei Saluatoris nostri amore feruescere, & quæ in peruagatione reprehensibilia sunt, vitare. Datum quinto Iduum Septembris.] Idem verò Agapetus ad priuatas litteras Reparati Episcopi Carthaginensis ad se datas, postquam innotuit illi ipsius electio, ista rescripsit[e]: E

RESPONDET AD CONSVL. CONC. CARTHAG.

[d] *Matth. 5.*

[e] *Extat Tom. 1. epist. Rom. Pont. in Agapet. epist. 2.*

Agapetus Reparato Episcopo Carthaginensi.

AGAPETI PAP. EPIST. AD REPARATVM.

Fraternitatis tuæ litteris indicasti, post epistolam decessori meo dirigendam, inter nauigij suscipiendi moras, quas hiemis cōtinuati generabat asperitas, ordinationem nostram

tibi omnipotentis Dei beneficio nunciatam, & gratulatum te fraternitatis affectu, quia A
Pontificatus mihi Diuinitas indulsit officium. quod de sinceritate tua non sumus admirati: sic enim te nobis alloquij directi præsentauit affectio, vt cùm dilectissimas tuas litteras legerem, te viderim. Quapropter ipsa te qua vidi mente complexus, postulo misericordiam Diuinitatis, vt & in vobis quietis reparata gratia fructificet, & Deus omnipotens, qui mihi sacerdotij dedit donum, concedat & meritum.

Præterea ad ea quæ Caius atque Petrus fratres & coepiscopi nostri, sed & Liberatus diaconus filius noster, vt apud nos agerẽt verbo, à fraternitate tua sibi iniuncta dixerunt: congruum putauimus verbo dare responsum, quod per legatos nostros (si Domino placuerit) reddere non moramur. Vniuersa præterea, quæ inimicorum peruersitas inuaserat, charitati tuæ Metropolitana iura reparantes hortamur, vt ea quæ tuo vel aliorum nomine rescripsimus, vniuersis debeas innotescere. Metropolitani quippe auctoritate B
suffultus, ne quis se excusabiliter asserat ignorare, quòd sedis Apostolicæ principalitas canonum consideratione præscripsit. Data quinto Idus Septembris, post Consulatum Paulini V. C.] qui est præsens annus signatus aliter Belisarij Consulatu. hactenus ad Carthaginensem Episcopum Reparatum Agapetus: non extant tamen decretales litteræ ipsius Pontificis, quas in Africana Ecclesia promulgandas dedit.

Egit & Iustinianus Imp. apud Agapetum litteris de rebus Ecclesiæ Africanæ, rogans ita recipi Arianos Episcopos in Ecclesiam ad pœnitentiam, vt tamen eisdem indulgeretur in Episcopatu permanere: sed quid decreuerit Agapetus, paulo pòst dicendum erit.

LEGATIO CONC. CARTHAG. AD IVSTINIAN. IMP.

Constat etiam, ex eadem Synodo Carthaginensi legationem missam esse Constantinopolim ad Iustinianum Imp. pro reguperandis rebus ac iuribus Ecclesiasticis à Vuandalis vsurpatis: functus est hac legatione Theodorus diaconus. Quæ autem rescripserit pro C
Africana Ecclesia Imperator, iam dicamus. Susceptis idem Augustus litteris ex Concilio Africano, inter alias redditas litteras reperitur ista rescripsisse ad Salomonem Præfectum Prætorio in Africa*:

*Post Nouel. Iustinian edit. Iulian pag. 246. & Nouel. 36. 37.

Venerabilem Ecclesiam nostræ Carthaginis Iustinianæ, ceterasque omnes Africæ Ecclesiæ diœceseos sacrosanctas Ecclesias Imperialibus beneficiis releuare, noctu dieq. festinamus: postquam nostræ Reipublicæ per Dei præsidium à tyrannis direptæ sociatæ sunt, nostras etiam sentiant liberalitates. Cùm igitur Reparatus* vt sanctissimus sacerdos nostræ Carthaginis Iustinianæ, qui venerãdo Concilio totius Africæ sanctissimarum Ecclesiarum præesse dignoscitur, vnà cum ceteris eiusdem prouinciæ reuerendissimis Episcopis, propriis per Theodorum virum religiosum diaconem & responsalem eiusdem venerabilis Ecclesiæ Carthaginis ciuitatis Iustinianæ litteris destinatis nostram deprecati sint D
maiestatem, possessiones Ecclesiarum totius Africæ tractus tyrannico quidem tempore ablatas eis, post victorias autem cælesti præsidio nobis contra Vuandalos præstitas, per nostram piam dispositionem eis redditas (salua in quocumque loco tributorum solutione) firmiter possidere secundùm legis tenorem, quæ iam super hac causa promulgata est: petitionibus eorum prono libentique animo duximus annuendum.

QVAE IVSTINIAN. CONCESSIT AFRICANIS ECCLESIIS.

* Separatus

Ideoq. iubemus sublimitatem tuam suis disponere præceptionibus, vt prædictas possessiones, salua (vt dictum est) tributorũ ratione, venerabiles Ecclesiæ tam nostræ Carthaginis Iustinianæ, quàm omnium ciuitatum Africanæ diœceseos firmiter possideant, & sine vlla concussione à nullo penitus abstrahendas. Si quas autem alias possessiones, siue domos, siue Ecclesiarum ornamenta apud Afros vel Arianos vel Paganos vel alias quaslibet personas detineri probatum fuerit: ea quoque omnimodo sine aliqua dilatione sa- E
crosanctis Ecclesiis Orthodoxæ fidei assignari, nulla prolixitate temporis his qui easdem res iniquè detinent vti concedendis, sed earum restitutionem, omni exposa machinatione, facere compellendis. Quia non patimur sacratissima vasa vel ornamenta venerabilium ecclesiarum, aut alias possessiones apud Paganos vel alias personas detineri: & lex quæ à nobis antea prolata est, abundeque huiusmodi capitulo cõsultum fecerit. Alterius etiam nostræ constitutionis prærogatiua, quam pro Ecclesiasticis etiam fecimus rebus & possessionibus, Africæ quoque venerabiles Ecclesias perpotiri censemus: & secundùm eius tenorem licentiam eis damus, res proprias & possessiones, & quicquid ad eas pertinens ablatum est, vel fuerit, ab antiquis detentoribus vindicare.

Curæ autem erit sublimitati tuæ, quatenus neque Arianis, neque Donatistis, neque Iudæis, neque aliis qui Orthodoxam religionem minimè colere noscuntur, alia detur omnino

A omnino communio penitus ad Ecclesiasticos ritus, sed omnino excludantur à sacris & templis nefandis, & nulla eis licentia concedatur penitus ordinare Episcopos vel clericos, aut baptizare quascumque personas, & ad suum furorem trahere: quia huiusmodi sectæ non solùm à nobis, sed etiam ab anterioribus legibus condemnatæ sunt, & à sceleratissimis, necnon inquinatis coluntur hominibus. Omnes autem hæreticos secundùm leges nostras, quas imposuimus, publicis actibus amoueri, & nihil penitus publicum gerere concedantur hæretici constituti, & Orthodoxis imperare: cùm sufficiat eis viuere, non etiam sibi aliquam auctoritatem vendicare, & ex hoc Orthodoxos homines & Dei omnipotentis rectissimos cultores quibusdam afficere detrimentis. Rebaptizatos autem militiam quidem habere, nullo modo concedimus. Pœnitentiam autem eorum, si ad Orthodoxam fidem mente purissima venire maluerint, non re-
B spuimus: sed damus eis licentiam hoc faciendi: quia Deo omnipotenti nihil ita est acceptabile, vt peccatorum pœnitentia. Iudæis autem denegamus seruos habere Christianos, quod & legibus anterioribus cauetur, & nobis cordi est illibatum custodire, vt neque seruos Orthodoxæ religionis habeant, neque si fortè catechumenos accipiant, eos circumcidere. Sed neque eorum synagogas stare concedimus, sed ad ecclesiarum figuras volumus reformari: neque enim Iudæos, neque Paganos, neque Donatistas, neque Arianos, neque alios quoscumque hæreticos, & speluncas habere, vel quædam quasi ritu Ecclesiastico facere patimur cum hominibus impiis sacra peragendi permittere, satis absurdum est.

Insuper sacrosanctæ Ecclesiæ Carthaginis Iustinianæ omnia condonamus, quæ Metropolitanæ ciuitates & earum Antistites: habere noscuntur, quæ Codici nostro in primo
C eius libro segregata sacrosanctis Ecclesiis suum honorem præstare noscuntur: vt ciuitas, quam nostri nominis* cognomine decorandam esse perspeximus, Imperialibus etiam priuilegiis ornata floreat. Confugas etiam, qui ad venerabiles ecclesias & earum fines conuolare festinant, & suæ voluntati proficere; nulli penitus licere sacrilegis manibus ab iis abstrahere, sed eos venerabilibus locis habita reuerentia perpotiri, nisi tantùm homicidæ sint, vel virginum raptores, ac Christianæ fidei violatores. Illos enim qui talia facinora committunt, nullis esse dignos priuilegiis quis non confiteatur? cùm non possint sacrosanctæ ecclesiæ & homines iniquos adiuuare, & hominibus læsis suum adiutorium præstare.

*autminis

Si quid præterea sacrosanctæ Ecclesiæ sæpe dictæ Carthaginis Iustinianæ & aliis Ecclesiis Africanæ diœceseos à quacumque persona pro suæ salute animæ oblatum est vel
D fuerit quocumque modo legitimo, seu in possessionibus, seu aliis quibuslibet speciebus; & hoc apud venerabiles Ecclesias manere sinatur, nullius vmquam manibus abstrahẽdum: cùm homines quidem tam laudabiles tamq. Deo acceptabiles actus & pias facere oblationes depropẽrant, satis & nos laudamus, & Dei cælestis remunerat clementia. Hæc igitur omnia quæ ad honorem sacrosanctarum dedimus Ecclesiarum totius Africanæ diœceseos per præsentem piissimam & in perpetuum valituram legem, quam omnipotenti Deo dicandam esse perspeximus, sublimitas tua cognoscens, firma, illibataq. custodire festinet, & omnibus (prout solitum est) manifestare, edictis vbiq. proponẽdis: vt nostra iussa summæ pietatis habentia, ex omni parte immutilata seruentur: temeratoribus eorũ pœnæ decem librarum auri subdendis, aliqua graui nostri numinis plectendis omnibus, qui nostram dispositionem quocumque modo vel tẽpore violare concesserint. Dat. Kal. Aug.
E C. P. Belisario V. C. Conss.] Hanc accipiens Salomon Præfectus Præt. in Africa sanctionem, cùm eam executioni mandaret, Arianorum (quorum magna in Africa multitudo ad centum fermè annos regnarat) maximè in se odium concitauit. sed de his suo loco agendum erit. Porrò huius anni exordio de rebus priuatorum idem Imperator ad eumdem Salomonem rescripserat sanctionem* ipsis Kalendis Ianuarij, qua admonuit, vt vnusquisq; Catholicorum infra quinquennium sua bona cognosceret atque repeteret. At de his quæ ad res Africanas pertinent, cuius Concilij occasione & petitione, eam quam superiùs recitauimus Iustinianus edidit sanctionem, iam satis.

*Post Nouel. Iustinian. à Iulian translatas in fin. pag. 245. edit. nou.

Cùm autem (vt nuper dictum est) idem Iustinianus Imp. apud Agapetum Pontificem litteris egisset pro Ecclesia Africana, petens, vt iis qui ab Ariana hæresi ad Catholicam fidem redirent, pateret aditus ad Episcopatum capiendum: iis acceptis Agapetus quid ad eumdem Imperatorem rescripserit[b], accipe:

[b] Agapet. epist. 3. Tom. 1. epist. Rom. Pont.

Agape-

Agapetus Episcopus Iustiniano Augusto. A

AGAPETI EPIST. AD IVSTINIAN. IMP.

Licet de sacerdotij mei primitiis, pietatis diuinæ muneribus ad referendas essem gratias multipliciter obligatus: susceptis tamen, venerabilis Imperator, per Heraclium venerabilem presbyterum filium nostrum vestræ serenitatis affatibus, quos æterni fructus vbertate plenissimos destinastis, votorum meorum sunt in Domino gaudia geminata, quòd adunatis felicitatis vestræ prouectibus, tali mentis glorioſæ proposito terrena vobis regna subiicitis, vt simul cælestia conquiratis. Cuius rei non sunt ambigua documenta, quando ita vestris, quæ direxistis, oraculis Catholicæ professionis lumen irradiat, vt etiam beatis operibus enitescat. Siquidem illa est in Deo nostro plena & firma credulitas, quam spiritualium simul fructuum commendat vbertas, sicut Vas electionis annunciat, dicens [a]: In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per dilectionem operatur. Quod enim maius fidei vestræ poterit opus existere, B quàm quod tantis Apostolicam sedem charitatis & munificentiæ titulis eleuastis, vt ipsa etiam desideria sperantium transiretis? Et quidem hoc in vobis olim (sicut ego quoque probaui) per Dei gratiam semper floruit institutum, vt possibilitatis vestræ meritum quantitas ostenderet præstitorum, & ad hos prouectus inditæ *momenta potentiæ tenderetis, vt benignitas vobis ingenita vota poscentium aut præueniret, aut vinceret. Hinc est, quòd vsque ad Principalis coronæ fastigia, & vltra nunc vsque prosperis vestra tranquillitas successibus gloriatur, nec vmquam cælestibus fraudabitur adiumentis; quia scriptum est [b]: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

[a] *Galat.5.*

*indeptæ vel inclytæ

[b] *Rom.8.*

Vnde ego quoque piissima vestræ liberalitatis eloquia cum deuotione gratulantis Ecclesiæ (sicut præcepistis) diuinis scripta feci mysteriis adhærere, vt supernæ maiestatis obtutibus indefessis semper precibus ingerantur, & ad impetrandâ vobis retributionis ve- C stræ præmia sit commemoratio sempiterna. Atque ideo, domine clementissime fili, obsequium salutationis vberrimæ reuerenter exoluens, specialis vos finibus charitatis amplector, sperans vt de mea deuotione (quantũ in me est) in his quæ pro Ecclesiasticæ pacis vnitate præcipitis, vos vobis potiùs quæ sunt Catholica promittatis, iuxta hoc quod dicit Apostolus [c]: Ita quod in me est, promptum est & vobis. Nec in aliquo eorum in quibus licitè possumus obedire, mansuetudinis vestræ nos adhortationibus credatis obsistere: quia sicut Gentium Doctor asseruit [d]: Spem habeo, crescente fide vestra, & in vobis magnificari secundùm regulam nostram. Et ideo immẽsas Deo nostro gratias exhibeo, quòd pro populi multiplicatione Catholici tanto charitatis ardore feruetis, vt vbicumque vestrum propagatur Imperium, regnum mox incipiat proficere sempiternum.

*Rom.1.

[d] *2.Cor.10.*

RECIPIENDOS NON ESSE LAPSOS CVM HONORIBVS.

Cuius studij beneuolentiæ vehementiùs insistentes, etiam nos in acquirendis eis, quos D Arianam significatis vitare velle perfidiam, paternæ traditionis existimatis declinare posse censuram, scilicet vt in his honoribus, in quibus fuerunt apud hæreticos, persuerẽt, & promoueãtur ad alios. Quapropter bonum hoc quidem & summa laude præcipuum, quòd omnes ouili Dominico per veram fidẽ cupitis aggregare: sed nõ oportet nobis eos, qui non rectè ingredi moliuntur, excipere, beato Paulo Apostolo commonente [e]: Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum. Quantam autẽ paternarum constitutionum, si sic recipiantur (quod absit) incurrant offensionem; ne quid pietatem vestram latere contingeret, ipsas quoque regulas credidi subnectẽdas, quæ specialiter censuerant, ne quis talium conciliatus aut Ecclesiastici ordinis prouectibus augeatur, aut desideret honores vlteriùs possidere, quos se dubitare iam non debet culpabiliter amisisse: ex quibus pietas vestra meliùs poterit æstimare, si quo modo tam aperta & E Synodalia sedis Apostolicæ licet infringere constituta; cùm sententia clamet Apostoli [f]: Si tamen quæ destruxi, ea iterum reædifico, prævaricatorem me ipse constituo. Et ideo securus cum ipsius Apostoli voce profiteor: Quia confido in vobis & in Domino, quòd nihil aliud sentiatis. Etenim sicut idẽ Doctor asseruit: Certus sum & ego de vobis, quòd pleni estis bonitate, repleti omni scientia, vt possitis inuicem monere.

*2.Cor.6.

[e] *Galat.2.*

VERE PORNITENTES HONORES NON QVAERVNT.

Si igitur hi, de quibus indicastis, ad fidem rectam legitimè venire festinant: nostræ fidei regulas sequi non abnuant, dicente Domino [g]: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & sequatur me. Quòd si adhuc vituperandi *honoris ambitionibus excitantur, & pro lucro sanctæ fidei humanæ gloriæ pati damna formidant: ipsi pronunciãt, nec- dum se à vitiis & errore discedere, & nos magis velle suis excessibus implicare. De talibus ergo dicit Apostolus [h]: Æmulantur autem vos non bene, sed exludere vos volunt, vt eos

[g] *Matt.16*

*recuperandi

[h] *Galat.4.*

A vt eos æmulemini. Quæ cùm ita sint, sancto studio vestro, quòd Ecclesiam Catholicam cupitis ampliari, nihil ex hoc, si tales in clero non recipiantur, credatis imminui; Apostolo præmonente [a]: Quid enim, si quidam eorum non crediderunt? numquid incredulitas eorum fidem Dei euacuauit? Absit. Nam licet simili studio charitatis pro multiplicatione Fidelium ille beatus Petrus cælestis regni ianitor traheretur, qui vt Iudæorum plures acquireret, à doctrina & tramite regulari in non respuendo omni Iudaismo descenderat: huic tamen ille iunior vinctus in Domino Paulus se retulit obuiasse, dicens [b]: Sed cùm vidissem, quòd non rectè ingrederentur ad veritatem Euangelij, dixi Petro coram omnibus: Si tu cùm sis Iudæus, gentiliter viuis, quomodo Gentes cogis Iudaizare? Hæc ergo per omnia, Deo cordi vestro assidente, pensantes, agnoscere poteritis, non occasionem nos excusationis inquirere, sed ea quæ pro officij nostri ratione transcendere non B possumus, vobis humiliter intimare, dicente Apostolo [c]: Non enim possumus aliquid contra veritatem, sed pro veritate.

[a] *Rom.3.*

[b] *Galat.2.*

[c] *2.Cor.13.*

Vnde & de Stephani Episcopi persona simul & causa non credatis alicuius nos studio defensionis *impelli. Absit à quorumlibet mentibus Christianis, vt in quacumque persona aut innocentiam redarguant, aut crimen absoluant. Sed vniuersa, quæ Apostolicæ sedis super hac sunt parte dispositа, illo semper studio manauerunt, quæ principatui beati Petri vos quoq. cupitis per omnia reseruari; scilicet ne in his qui sedis eius audientiam postulassent, separata *ipsius reuerentia, alterius sententia proueniret. Et ideo quia *sperata clementia vestra salubriter offerre dignata est, vt à legatis nostris omne negotium tractaretur: hanc operam his quos in continenti dirigimus, Deo auctore, mandamus: ita tamen, vt iam nunc communione nostra vir religiosus Achilles pro vestra iussione debeat C gratulari. At verò de sacerdotio perfruendo, cùm ad nos vniuersa quæ legati nostri cognouerint, plenissima eorum fuerint relatione perlata, consideratis sanctorum canonum regulis, quas seruari præcipitis, sequenda firmiùs censebuntur.

*offensionis

*sperata

LEGATIS ROM. PONT. NEGOTIA COMMISSA.

Quòd autem clementia vestra fratris & coepiscopi nostri Epiphanij dignata est excu- IN EPIPHANIVM ILLICITA PRAESVMENTEM. sare personam: quia in prædicti Achillis consecratione vestra potiùs iussio quàm illius ordinatio præueniisset: credimus quod & ipse cognouerit iure culpatum, qui præter alia quæ deliquit, hoc certè excusare vix poterit, quòd tam piissimo & clementissimo Principi, beati quoq. Petri priuilegia defensanti non vel opportunè vel importunè suggesserit, quid in hac parte sedis Apostolicæ reuerẽtiæ deberetur. De quo simul negotio, sed & de Iustiniana ciuitate glorioſi natalis vestri conscia, necnon & de nostræ sedis vicibus iniungendis, quid, seruato beati Petri, quẽ diligitis, principatu, & vestræ pietatis affectu, plenius deliberari contigerit, per eos quos ad vos dirigimus legatos, Deo propitio, celeriter intimamus. D Supereſt, vt (sicut à beato Petro indesinenter exposcimus) de salute & prosperitate vestri semper Imperij gratulemur. Datum Idibus Octobris.] hactenus Agapetus, rescribens ad Iustinianum Imperatorem: sed desiderantur aliæ litteræ, sicut & collectio canonum de non recipiendis hæreticis cum honoribus, quam se his subiicere tradit.

At nec etiam de legatis missis, quinam isti fuerint, mentio vlla fit; sed ex Actis Quintæ Synodi [d] intelligere possumus: nam iidem subscripti habentur in sententia lata contra Seuerum, Petrum, & Zoaram sub Menna Episcopo anno sequenti, nempe Sabinus Episcopus Canusinus, Epiphanius Episcopus Asculanus, Asterius Episcopus Salernitanus, Leo Episcopus Nolanus, Rusticus Episcopus Fesulanus, Theophanes & Pelagius diaconi sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Intelligis iam satis, puto, ex eadem epistola, non- SEDIS APOSTOL. TANTVM ESSE DE LAPSIS DECERNERE. E nisi Romani esse Pontificis de recipiendis hæreticis pœnitentibus formam præscribere & dispensare; iureque Agapetum expostulasse aduersus Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum, qui inter alia quæ perperam egisset, absque requisita Romanæ sedis auctoritate Achillem ab Arianis ad Ecclesiam Catholicam venientem ordinasset, iubente Iustiniano Imperatore.

[d] *Quint. Synod. Act. 1. Tom. 2. Conc. non. edit.*

Quod pertinet ad Iustinianam ciuitatem, quam Agapetus in eadem sua epistola patrium solum ipsius Iustiniani nominat, cuius Episcopum petierat idem Imperator pallio insigniri, sicque vices gerere Apostolicæ sedis: cùm totum negotium legatis tractandum se commisisse dicat; quid ea in re factum sit, diligentiùs est inuestigandum, atque in primis à Procopio noui nominis origo petenda. Ipse enim cùm agit de eiusdem Imperatoris ædificiis, ista habet [e]: Apud Dardanos Europæ, qui iã post Epidamiorum terminos habitant, locus est Tauresia dictus: hinc Iustinianus Rex Orbis reparator oriundus erat. Hunc

DE PRIMA IVSTINIANA.

[e] *Procop. de ædific. Iustinian. Imp. lib. 4.*

locum muro circumdans quadrangula figura, singulis angulis turrim imposuit, effecitq. A vt esset & vocaretur Quadriturrita. Iuxta hunc locū vrbem nobilissimam condidit, quam Iustinianam Latina voce appellauit; atque hoc modo nutricationis officium altrici patriæ rependit, Fabricauit etiā canales aquarum, vt vrbs aquis abundaret, & multa alia narratu digna. Non est facile enumerare Deo sacrata templa, verbis comprehendere Principum habitacula, ingentes porticus, nitida fora, fontes, vias, balnea, loca vbi res venum exponuntur. Magna planè vrbs est, & totius regionis Metropolis Illyricorum Archiepiscopum sortita, aliis vrbibus ipsi tāquam magnitudine præstanti cedentibus: quo fit vt etiam honorem Regi rependat. Vt enim ipsa vrbs Rege honoratur tamquam alumno, ita è diuerso Rex locum illum in vrbem euehere curauit.] hæc de Prima Iustiniana Procopius, qui pergit dicere de Secūda Iustiniana ita nominata ab eo, quæ olim apud Dardanos vrbs erat nomine Vlpiana, necnon & de Iustinopoli auunculi nomine nuncupata, & aliis. B

DE PRIVILEGIIS PRIMAE IVSTINIANAE.

Porrò quo ad priuilegia quæ ab Apostolica sede per Agapetum Papam impertienda idem Imperator rogarat, re diutiùs dilata, cùm interea (vt dicetur anno sequenti) contigerit Agapetum ex hac vita migrare, Vigilius Papa eidem Iustiniano assensus est, vt idem Imperator sua constitutione declarat his verbis [a]: Beatissimum Primæ Iustinianæ nostræ patriæ Archiepiscopum habere semper sub sua iurisdictione Episcopos prouinciarum Daciæ Mediterraneæ, & Daciæ Ripensis, & Priualis *, & Dardaniæ, & Mysiæ Superioris, atque Pannoniæ, & ab eo hos ordinari, ipsum verò à proprio ordinari Concilio, & in subiectis sibi prouinciis locum obtinere sedis Apostolicæ Romæ, secundùm ea quæ definita sunt à sanctissimo Papa Vigilio. Simili quoque modo ius Pontificis, quod Episcopo Iustinianæ Carthaginis Africanæ ciuitatis dedimus, ex quo Deus hanc nobis restituit, seruari iubemus.] hæc ibi Imperator. Est Nouella constitutio de priuilegiis collatis Archiepiscopo Primæ Iustinianæ, quæ incipit [b]: Multis & variis modis, &c.] data hoc anno sub Belisarij Consulatu, de iisdem in aliis ab eodem promulgatis mentio habetur [c]. C

[a] Auth. de Eccl. tit. col. 9 tit. 14 Nouel. 131. * Briualis

[b] Nouel. 11.

[c] Nouel. 131. cap. 3.

Agapetus autem haud quicquam in præiudicium aliarum prouinciarum Metropolitanorum Antistum visus est voluisse concedere: magnopere enim cauere consueuerunt Romani Pontificis, ne in canonum iniuriam & alterius præiudiciū conferrent alicui priuilegium: sed Vigilius diu vi Imperatoria agitatus (vt suo loco patebit) acquieuit. Extant & Gregorij Papæ litteræ [d] de collato pallio Ioanni Archiepiscopo Primæ Iustinianæ. Sic igitur quatuor habes Iustinianas, duas apud Europæ Dardanos, totidemque in Africa, vbi diximus duas amplissimas ciuitates eodem nomine appellatas, nempe Adrumetum atque Carthaginem. Sed de his satis.

[d] Greg. lib. 4. epistol. 15.

Quòd autem in recitatis nuper litteris Agapeti Pontificis ad Iustinianum querela est D aduersus Epiphanium Episcopum Constantinopolitanum de illegitima ab eo ordinatione præsumpta, & aliis quibusdam perperam factis: haud impunè intentatum scias: nam quàm citissimè Deus vltus est, quòd idem Episcopus in sacros canones deliquisset, & quidem seuerè, cùm ipsum ex hac vita præriput. Sciendum est enim, ipsum Epiphanium hoc anno ex hac vita sublatum, inque locum eius Anthimum subrogatum. Ad hęc vsque tempora Epiphanium peruenisse, tot constitutiones hoc anno sub Belisarij Consulatu ab Imperatore ad ipsum datæ satis apertè demonstrant: quem tamen hoc eodem anno finem viuendi feciſſe, ex iis quæ dicentur inferiùs, certum redditur.

OBITVS EPIPHANII, ET ANTHIMI SVBROGATIO.

Sic igitur Epiphanius cùm sedisset annos quindecim, hoc ipso anno ex hac vita decessit: quo è medio sublato valido satis Orthodoxæ fidei propugnatore, callidis occultisque consiliis impiæ Theodoræ Augustæ Anthimus Episcopus Trapezuntius, qui foris licet E Catholicam fidem profiteretur, intrinsecus tamen Eutychianam hæresim sectabatur, in sedem Constantinopolitanam intruditur. Id quidem de ipso publica sanctione [e] anno sequenti edita Iustinianus testatus est.

[e] Nouel. 45.

Hinc malorum origo, hinc ipsi Imperatori atque vniuersæ Ecclesiæ Catholicæ acerbissimarum cladium fons erupit, cùm videlicet Theodoram Augustam coniugem audiens Imperator, monstrum horrendum in regiæ ciuitatis Pontificiam sedem prouehit. Plus æquo, & quàm deceat Catholicum Principem, audire solebat Iustinianus consilium hæreticæ feminæ impiæ Theodoræ: quod ipsemet in constitutione hoc ipso anno edita profitetur, cùm ait [f]: Hæc omnia apud nos cogitantes, & hîc quoque participem consilij sumentes eam, quæ à Deo data est nobis, reuerendissimam coniugem, &c.] Sed planè facta est ipsi in scandalum atque ruiuam, vt quæ dicentur annis singulis demonstrabunt.

[f] Nouel. 8. c. 1.

De

A De studiis autem Theodoræ erga Anthimum auctor est Liberatus diaconus, qui ista ait [a]: Ea tempestate mortuo Epiphanio Constantinopolitano Episcopo, Theodora Augusta Anthimum transtulit in sedem, qui fuit Episcopus ciuitatis Trapezunti regionis Ponti, latenter Chalcedonense Concilium non suscipientem.] hęc ipse huius temporis scriptor. Sed audi ex Actis Quintæ Synodi [b] Anthimi nebulonis in sedem ingressum ex libello monachorum Syriæ: Epiphanio sanctæ memoriæ Archiepiscopo huius regiæ vrbis in pace vita functo, Anthimus, qui aliquando ordinatus fuit Episcopus Trapezundarum, magnitudinem & dignitatem sacerdotij, non spiritualium animarum diligentiam esse putauit, sed quemdam ciuilem principatum, & propterea maiorem appetens, iam multo tempore derelinquens propriam Ecclesiam, & ciuitatem regiam, *Constantinopolim scilicet*, apprehendens tamquam quædam plaga Ægyptiaca, vitamque fictam ipsius figuratæ B continentię omnibus ostendens, cum hæreticis hîc nidificantibus conuersatus est; similia quoque illis hæretica furta largiendo, & placita illis faciendo & dicendo, voluit adulterinè subripere sacerdotalem sedem ipsius ciuitatis contra omnem æquitatem Ecclesiasticam & canones, &c.] hæc pluribus Syriæ monachi prosecuti sunt in libello, quem postea Agapeto Papæ obtulerunt anno sequenti.

[a] Liberat diac. de caus. Nest. c. 20.

[b] Quint. Synod. Act. 1.

Sed vnde tanta vis homini nequam, vt fauore paucorum hæreticorū (haud enim conferendi erant hæretici Constantinopoli commorantes cum degētibus ibidem Orthodoxis) sedem inuaderet tantæ vrbis, sub Catholico præsertim Imperatore, nisi insidiis Theodoræ Augustæ fauente illi vti Orthodoxo? quod & suasit viro suo, qui ad eum vt ad Orthodoxum Antistitem sequenti anno Idibus Augusti constitutionem dedit [c] Ecclesiasticam de numero clericorum ordinandorum. Porrò hæc eadē de Anthimi nefaria electio- C ne prosecuti sunt Archimandritæ Constantinopolitani in libello, quē obtulerunt Agapeto Papæ, cùm peruenit (vt diximus) Constantinopolim anno sequenti: quo etiā testati sunt in fine ipsius, se ea de causa hoc anno misisse legationem Romam ad ipsum Pontificem, vt de his quæ acta essent Constantinopoli, deque persona Anthimi idem Agapetus certior redderetur. extat ipse libellus prope finem primæ Actionis Synodi Quintæ [d].

[c] Auth. de mēsur. ord. cler. col. 3 tit. 3. & Nouel. 6.

[d] Conc. Tom. 2 edit. nou.

Tanta hæc mala ordita est pessima femina, quæ altera Eua serpenti obaudiens facta est viro malorum omnium causa, nouaq. Dalila Samsoni, eius vires dolosa arte eneruare laborans, Herodias altera sanctissimorum virorum sitiens sanguinem, petulansq. summi sacerdotis ancilla, Petri negationem solicitans: sed parum sit ipsam huiuscemodi sugillasse nominibus, quæ reliquas impietate feminas antecelluit: accipat potiùs nomen ab inferis, quod Furiis fabulæ indiderunt, femina furens, Alecto potiùs, vel Megera, aut Tisiphone D nuncupanda, ciuis inferni, alumna dæmonum, fatanico agitata spiritu, œstro percita diabolico, initæq. summo labore inimica concordiæ, pacisq. redemptæ sanguine martyrum & sudoribus confessorum partæ fugatrix: quanta enim hæc Ecclesiæ Catholicę mala inuexerit, quæ dicenda erunt ostendent. Quàm verò religiosissimo ista obfuerit Imperatori, satis superque, si quæ dicentur attendet, spectator luctuosæ tragœdiæ intuebitur.

DE THEODORA AVG. MAXIME IMPIA.

Quàm felicissimus Iustinianus Imp extitisset, & planè cui nullus vmquā vel Gētilium, vel Christianorum Imperatorum longo interuallo fuisset exæquandus, si Theodora cōiuge caruisset, & Catholicam nactus fuisset sibi similem consortem Imperij: vt planè secundùm illud Ecclesiastici [e]: Commorari leoni & draconi placebit, quàm habitare cū muliere nequam] ipsi contigerit. Et quidem secundùm quod subditur: Mulier si primarum habeat, contraria est viro suo] quanto propensiori studio palam fauit Iustinianus Catholicæ E fidei, tanto ista callidiori consilio clàm Eutychianæ hæresi atque Eutychianis hæreticis adiumento fuit & augmento, necnō etiam firmamento. Ceterùm pristinum adhuc vigorem retinens Iustinianus, cùm sibi, qualis esset Anthimus, bene perspectus est, eumdem è sede electum proscripsit; sed hæc anno sequēti, postquam idem scelestus iudicio Agapeti Romani Pontificis detectus, eiusq. sententia condēnatus est, accedente Synodali decreto.

IVSTINIANI LAESVS A CONIVGE HAERETICA.

[e] Eccles. 25

Sed quodnam hoc item tempore, ipsa peccati fomes, præpotensq. diaboli telum Ecclesiæ Alexandrinæ damnum intulerit, accipe à Liberato diacono, vbi post subrogationem Anthimi in Epiphanij locum mox ista coniungit [f]: Verùm defuncto Timotheo Alexādrino Episcopo, studio & permissione Calotychi cubicularij partis Theodoræ Augustæ, Theodosius ordinatur: qui licet haberet cleri decretum, contradicere volentibus non permisit certamen populi & monachorū, quos non habuit: hi enim pro Gaiano fuerunt. Consuetudo quippe est Alexandriæ, illum qui defuncto succedit, excubias supra defuncti,

[f] Liberat. diac. Breuiar. c. 20. THEODOSIVS ET GAIAN. ALTERCANTVR.

corpus

corpus agere, manumq. dexteram eius capiti suo imponere,& sepulto manibus suis,accipere collo suo beati Marci pallium,& tunc legitimè sedere. Dum hæc Theodosius pertentat, cognouerunt populi & monasteria, quod esset factum vespere in Episcopio studio Calorychi & Iudicum,id est,Aristomachi Ducis, & Dioscori Augustalis:mox Theodosium persecuti sunt,& expulerunt,ne colligeret funus Timothei. A

DIROSCHISMATE VEXATA ECCL. ALEXANDR.

Inthronizauerunt autem Gaianum, qui fuit Archiepiscopus ex parte assertorũ incorruptibilitatis:habens autem consentaneos aliquantos ex clero,& possessores ciuitatis, & Corporatos,& milites, & nobiles,& omnem prouinciã, permansit Gaianus in Episcopatu dies centum & tres:post hæc à Iudicibus pulsus abscessit. Et post menses duos Narses missus ab Augusta Theodora Theodosium quidem inthronizauit, porrò Gaianũ misit in exiliũ:qui adductus Carthaginem,& inde quasi in Sardiniam directus, quid de eo contigit, ignoratur. Mãsit autem Theodosius in sede annum vnum,menses quatuor,paucis ei communicantibus: plurimi enim communicabant ad nomen Gaiani: populi autem pugnauerunt pro Gaiano multis diebus: qui cæsi à militibus,maiorem sui partẽ amiserunt: sed & militũ maior cecidit numerus. Vincebatur Narses non armis,sed ciuitatis concordia:De superioribus domorum iactabant mulieres super milites,quicquid occurrisset. At ille igne vicit,quod ferro nõ potuit. Diuisa est vsq. nũc illa ciuitas hoc schismate, vt Gaianitæ & Theodosiani in eo vocẽtur,id est,Phantasiastæ & Corrupticolę.] Fuerũt ista adeò cruẽta atq. funesta veluti pingues victimę à Theodora immolatæ diabolo.Pergit auctor: B

INDVCITVR CONSTANTINOP. THEODOSIVS.

Nouissimè Theodosius dę sede discessit non ferens seditiones & bella quæ cõtra eum exercebãtur à populo. Missus est Constãtinopolim cũ honore,cò quòd ita Augustæ scripta præceperũt. Quò illo veniente, promittebat Augusta Imperatori,quoniã posset Theodosius Chalcedonensem suscipere Synodum:sed persistẽte & nolente eo, cũ eius voluntate foras ciuitatẽ regiam sexto milliario in exilium missus est, iuxta basilicam, in via quæ ducit ad Stoma põtem:viuitq. vsque nunc.] hactenus de his Liberatus. Eamdem prosecutus historiã Leontius [a] Scholasticus, tradit inter alia Gaianum fuisse Ecclesiæ Alexandrinæ Archidiaconum,Theodosiũ autem scriptorem orationum, huncq.sectatorem Seueri,illum verò Iuliani Halicarnassei,magnates fauisse Theodosio,plebem verò Gaiano. C

[a] *Leont. de sectis Act. 5.*

Quod autem ad successionem Alexandrinorum Antistitum pertinet,ex quo ibi præcipuam sedem hæretici occuparunt, ab ipsis & per ipsos successio spuria deducta est, interrupta verò Catholicorum: cùm tamen & ij qui ibi erant Orthodoxi, licet longè inferiores numero hæreticis essent, Orthodoxum aliquando haberent Episcopum, cui communicabant.Diximus superiùs de Euagrio quodam Orthodoxo Episcopo Alexandrino; sed & mentio est apud Iustiniani Imperatoris sanctionem de Epiphanio Episcopo Alexandrino Catholico.nam in ea constitutione,cuius est titulus [b]: Quemodo oporteat Episcopos & reliquos clericos ad ordinationem adduci] scripta ipsa (vt diximus) hoc anno ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum, hæc de alio habet Epiphanio Episcopo Alexandrino: Scripta exemplaria sanctissimo Archiepiscopo Alexandrię Epiphanio,sanctissimo Archiepiscopo Theopolitano, *nempe Antiocheno Antistiti*: scripta exemplaria Petro Episcopo Hierosolymorum, &c.] Post Theodosium autem atque Gaianum, quorum mutuæ altercationes ad biennium productæ fuerunt, qui creati sunt postea Episcopi Alexandrini, omnes fuere Orthodoxi defensores Concilij Chalcedonensis,quos numerat Leontius,nempe Paulus,Zoilus, Apollinaris, Ioãnes, & Eulogius æqualis sancti Gregorij:quos ob cultum Synodi Chalcedonensis Synoditas appellat [c]. D

ORTHODOXIS ORTHODOXVS ANTISTES PRAEFECTVS.

[b] *Nouel. 6.*

[c] *Leont. de sect. Act. 5.*

Inter hæc autem cùm Constantinpoli sederet Theodoræ Augustæ fauore Anthimus, & Alexãdriæ (vt diximus)Theodosius; Seuerus ille perditissimus hæresiarcha ab Antiochena sede pulsus Iustini tẽpore,sciens hos qui præcipuas Orientis sedes occupassẽt, suæ esse farinæ homines, sperans eiusdẽ Theodoræ potẽtia Antiochenæ fore se restituendum Ecclesiæ,egressus è latebris,conuolat Constantinopolim ad ipsam Theodoram & Anthimum Patriarcham in hæresi propaganda collegã. De his enim hæc habet Euagrius [d]: Exstãt (inquit) adhuc epistolæ Seueri ad Iustinianũ & Theodoram scriptæ:ex quibus intelligi potest,cum ab initio, postquam sedem Episcopatus Antiocheni deseruerat, iter suum Constantinopolim versus distuliſſe,postea tamen eò se contuliſſe.] Spe enim vana Theodora impia Augusta illudebat Imperatoris pio animo,dum sicut Anthimum, atq. Theodosium quasi professurum Concilium Chalcedonense vocauit Constantinopolim, ita & de Seuero persuasit hoc ipsum eidem Imperatori,absque cuius assensu idem sæpe proscriptus E

[d] *Euagr. lib. 4. c. 11.*

A ptus hæresiarcha haud ausus esset conferre se Constantinopolim de sceleribus perpetratis daturus pœnas. Subdit verò de ipso ista Euagrius:

SEVERI HÆRESIARCHÆ CONATVS.

Scripsissęq. Seuerum,se,cùm esset Constantinopoli,& cum Anthimo collocutus esset, comperisseq. eum eamdem secum tenere opinionem, idem de Deo sentire persuasisse, vt sedem Episcopalem relinqueret.Scripsit præterea iisdem de rebus ad Theodosium Episcopum Alexandrinum litteras in quibus magnopere gloriatur se Anthimo (vt dictum est) persuasisse,vt huiusmodi dogmata gloriæ terrenæ & Episcopatui longè præponeret.] hæc quidem,cùm Anthimus(vt paulo pòst dicturi sumus)factus reus impietatis,abdicare hæresim & profiteri Chalcedonense Concilium quæsitus est,vt remaneret in sede.Post hæc autem rursus Euagrius:Extant porrò Anthimi ad Theodosium de iisdem rebus epistolæ,& Theodosij rursum ad Seuerũ & Anthimum: quas,ne in librum, qui in manibus
B est, nimis multas res includere videar,præterire animus est, easque relinquere iis qui earumdem voluendarum cupiditate incenduntur.] hactenus de his Euagrius: quæ autem subiicit, postea facta sunt,nosque de iis suo loco dicemus.Vidisti quos colligit Theodora & in præcipuis sedibus Orientis collocat impios hæreticos,& quas infert in vrbem Constantinopolitanam hominum pestes,id ordiens funestissima,vt occupatis maioribus sedibus ab hæreticis,inualesceret nefanda hæresis & dominaretur vbique: sed hæc (vt diximus) clanculò per cuniculos in Ecclesiam conabatur inferre, quòd sciret viri animum pro fide Catholica semper inuigilare solere, & neruos omnes pro eadem roborandą contendere.

Theodosius verò Alexandrinus Episcopus hæreticus degens Cõstantinopoli,inter hęc noua occasione oborta,à suis diuisus est. quomodo id se habuerit,Leontius [a] Scholasticus
C docet,cùm ait:Cùm autem priuatus Byzantij Theodosius degeret, Agnoitarum (sic ab ignoratione dictorum)dogma motum fuit. Nam quia Dominus ait,neminem horam iudicij scire,ne Filium quidem,extra solum Patrem: quæsitum est, An Christus eam ignoraret vt homo. Theodosius Christum ignorare negabat,& aduersus Agnoitas scripsit. Alij verò Christum horam ignorare tradebant, quemadmodum ipsum dolorem sensisse diximus. Inde diuulsi sunt à Theodosio qui Agnoitæ vocantur; cumque peculiarem sibi fecissent ecclesiam,seorsum communicabant.]Sed aduersabatur Agnoitis Theodosius,vtpote Seuerianus, Gaianitisque contrarius.

[a] *Leont. de sectis Act. 10.4 Biblioth.*

AGNOITARVM HÆRESIS.

Quinam autem error fuerit Gaianitarũ, idem qui suprà scriptor huius temporis Leontius Scholasticus docet his verbis [b]: Confitentur Gaianitæ Deum Verbum è Virgine naturam humanam sumpsisse perfectè ac verè, sed post vnionem esse corpus incorruptibile
D dicũt: omnes enim malorum species Christum perpessum aiunt,vt esurierit & sitiuerit & defatigatus fuerit,at non eodem modo quo nos modo passum. Aiunt enim, nos quadã naturali necessitate, tum esurire,tum sitire,sed Christum hæc omnia sponte sustinuisse:non enim (inquiunt)naturæ legibus seruiebat:alioqui passiones istas fatebimur præter voluntatem accidisse,quod absurdum fuerit.Hæc Gaianitarum est opinio,Incorruptibilium dicta.Nos ad ea respondemus,etiam nos fateri,passiones & affectiones illas fuisse voluntarias,nec tamen idcirco dicere Christum eas perpessum eo modo quo nos: Nam sponte dicimus ipsum seruisse naturæ legibus, volentemque se concessisse corpori, vt sua perpeteretur eo modo quo & nos patimur.] hæc Leontius,qui testificationibus sanctorum Patrum ista vt Catholica roborat atque firmat. Porrò aduersus eosdem Gaianitas disputat Euthymius in panoplia.

[b] *Idem Act. 10 DE GAIANITIS ET THEODOSIANIS.*

E Leontius verò vbi de Gaianitis locutus est, de Theodosianis hæc habet: Agnoitæ verò confitentes omnia quæ Theodosiani, *de corruptiblitate videlicet*, discrepant in hoc quod Christi humanitatem ignorare negant, illis ignorare affirmantibus: Aiunt enim, per omnia nobis Christum assimilari: quòd si nos ignoremus, & ipsum ignorasse, &c.] Qui verò à Theodosio Theodosiani appellati fuerunt,eosdẽ postea à Iacobo propagatore Iacobitas esse dictos, eosque pariter Ægyptios nominatos, affirmat sanctus Ioannes Damascenus [c]. Cõtra eiusmodi hæreticos Agnoitas dictos scripsit sanctus Eulogius Alexandrinus Episcopus, cùm ad finem sæculi huius eamdem Alexandrinam Ecclesiam gubernaret, qui eo argumento editum commentarium cognoscendum Romam misit sancto Gregorio Papæ; de quo ipse Gregorius ista respondit [d]: De doctrina vestra contra hæreticos, qui dicuntur Agnoitæ, fuit valde quod admiraremur: quod autèm displiceret, non fuit. In eodem autem sensu iamdudum communi filio nostro Anatolio diacono

IACOBITÆ HÆRETICI.

[c] *Ioan. Damasc. lib. de hæres.*

[d] *Gregor. lib. 8 epist. 42.*

cono plurima rescripseram. Ita autem doctrina vestra per omnia Latinis Patribus cõcordauit, vt mirum mihi non esset, quod in diuersis linguis spiritus non fuit diuersus, &c.] id quidem sensisse sanctum Augustinum ostendit, & veritatẽ aduersus eosdem hæreticos ex aliis diuinæ Scripturæ locis docet. De iisdem alio quoque nomine nuncupatis hæc Ioannes Damascenus [a]: Agnoitæ, qui iidem Themistiani vocãtur, impiè & improbè Christum diem iudicij ignorare, palàm docent, eumque ignauiæ & timiditatis arguunt. Hi sunt quidem ex secta Theodosianorum: Themistius enim, qui eiusdem sectæ ac disciplinæ princeps fuit, vnam in Christo naturam coniunctam fuisse tradidit.] hæc de propagine Theodosianorum Themistianis Damascenus.

[a] Ioan. Damasc. de hæres. DE THEMISTIANIS HÆRETICIS

Ita quidem Seueriani omnes isti professione, hostesq. Concilij Chalcedonẽsis, inter sese ipsos more hæreticorum pugnarunt: vt planè acciderit hoc veluti portento quodam, vt bellua sine capite (ita Acephalorum hæresis appellata) eadem pluribus prodierit armata capitibus inter se pugnantibus: nam ex eis primum eminuit caput Seuerus, ex quo denominati sunt Seueriani; ex hoc verò plura alia capita pullularunt, nempe Gaianus, ex quo Gaianitæ; Theodosius, ex quo Theodosiani; Iacobus, ex quo Iacobitæ; Themistius, ex quo Themistiani: numerat adhuc aliud caput Ioannes Damascenus, nempe Barsanium, ex quo Barsaniani, siue Semidalitæ, de quibus ait: Hi cùm omnia Gaianorum & Theodosianorum decreta defendant, aliquid tamen præterea addiderunt de suo, symbolis Dioscori relictis, vt à reliquis Dioscori sectatoribus noscerentur.] Aduersus has pessimas Seueri propagines Euthymius [b] disputat, idemque testatur aduersus Theodosianos Anastasium Sinaitam scripta edidisse.

ACEPHALORVM CAPITA MVLTA.

[b] Euthym. panopl. tit. 16. 17

Fuit & præpotens illud etiam ex Acephalis caput exortum, quod ita in eorũdem corpore, qui cum Eutychianis atque Seuerianis vnam tantùm faterentur in Christo naturam, prominebat, vt tamen se ceteris capitibus aduersarium exhiberet, morsibusque depasceret ea: etenim fuit qui aduersus eiusmodi fæces hæreticorum stans ex aduerso Ioannes Philoponus ita pugnarit, vt tamen in hæreses ipse æquè prolapsus ruerit; de quo primùm ista Leontius [c]: Hoc eodem tempore adhuc degente Theodosio Byzantij, denuo motum fuit dogma Tritheitarum, cuius sectæ princeps Philoponus fuit. Quoniam enim obiiciebat Ecclesiæ, si duas in Christo naturas diceret, necessariò esse duas hypostases confessuram, Respondebat Ecclesia: Si natura & hypostasis idem sint, necessarium quoque fatendum individuum: sin aliud natura, & aliud hypostasis, quænam illa sortitio fuerit, vt naturas duas statuentes, omnino duas quoque cõfiteamur hypostases? &c.] pluribus ipse inuicem aduersantia altercationum argumenta retexens; ita planè Philoponum ad oppugnandam veritatem Catholicæ fidei ex deliramentis hæreticorum mutuatum esse arma demonstrat. Sed & adhuc de eodem Ioanne Philopono quæ habet Suidas, videamus: sunt enim hæc eius verba:

[c] Leont. de sectis Act. 5.

DE IOANNE GRAMMATICO DICTO PHILOPONO.

Ioannes Grammaticus Alexandrinus, cognomento Philoponus, plurima scripsit grammatica, philosophica, arithmetica, rhetorica, sacras quoque litteras tractauit. Scripsit & contra decem & octo Procli argumenta & contra Seuerum: sed tamen ab Ecclesiæ doctoribus, vt Tritheites, vt qui tres deos asserat, reiicitur, & in Orthodoxorum catalogo non admittitur.] ista de Philopono Suidas. Quodverò pertinet ad eius scripta aduersus Proclum Lycium, magnam quidem sibi ex eo laudem conciliauit, quòd aduersus impium hominem, qui scripserat instar Porphyrij contra religionem Christianam, stylum exeruisset. Suidas enim hæc ait, dum de Proclo agit: Hic est Proclus ille, qui alter à Porphyrio impuram linguam & contumeliosam contra Christianos exercuit: sed Ioannes Philoponus præclarissimè eius propositiones refutauit, eumque in Græcis etiam, quibus efferebatur, rudem atque indoctum esse ostendit.] hæc Suidas de libris Procli atque redargutione Philoponi, ex qua sibi eximiam (vt diximus) gloriam comparauit: sed euanescens in cogitationibus suis, non Gentilium dumtaxat atque hæreticorum, verùm Orthodoxorum dogmata confutare aggressus est.

PHILOPONI ERRORES.

Porro delirans Philoponus indignus factus est, qui non solùm inter Ecclesiæ magistros adnumerari mereretur, sed neque inter Christianos adscribi. Etenim & de eo scribit Photius in Bibliotheca, ab eodem impio elaboratum fuisse commentarium aduersus resurrectionem mortuorum, quo & Christianos irrisit: aduersus quem tradit scripsisse Theodosium monachum, item & Cononem, Euagrium, atque Themistium, licet omnes hi hæretici fuerint non assentiẽtes Concilio Chalcedonensi. Auctor est idem Photius, scripsisse

A psisse eumdem Ioannem Philoponum in Hexameron opus aduersus Theodorum Mopsuestenum, qui in eodem argumento versatus fuerat. & rursus de eodem: Philoponus (inquit) homo insanus scripsit librum aduersus Quartam œcumenicam Synodum.] Idem quoque affirmat Photius, extare Acta disputationis Seuerianorum aduersus Tritheitas habitæ coram Ioanne Episcopo Constantinopolitano sub Iustino Imperatore, Cononе & Euagrio altera ex parte aduersus Tritheitas, altera verò Paulo atque Stephano Tritheitis Philoponi defensoribus, impiis æquè omnibus. Hæc monstra his temporibus peperit Oriens inter se ipsa morsibus conflictantia, Theodora Augusta aspidum oua fouente.

At quomodo intelligendum sit, quod dictum est, Philoponum negasse resurrectionem mortuorum, erit ex Nicephoro declarandum: non enim vt animas diceret sine corporibus cælesti gloria fruituras, sed eas aliis corporibus induendas, illis quidem ex nihilo creatis, quòd videlicet assereret corpora nostra corrumpi secundùm formam atque
B materiam. hæc ipse Nicephorus [a] de Philoponi sententia pluribus: qui postquam ait ipsum asseruisse materiam simul & formam corrumpi, hæc addit: Ad hæc consummationem, siue interitum visibilis huius mundi, ac rursus noui mundi creationem alteram asserit: Statuit etiam resurrectionem mortuorum esse, rationabilium videlicet animarum cum corruptibili corpore indissolubilem vnionem. Quibus sententiis renitens Conon, ipsum iuxtà & lucubrationes eius (sicuti à me dicetur) reiecit, quamuis eas antea receperit. Conon ipse corpora dixit non secundùm materiam, sed tantùm iuxta formam occidere, eaque denuo reformari, præstabiliorem speciem materia ipsa recipiente, &c.] Propagata quidem est Philoponi hæresis ex Origine accepta ad posteros, qua imbutus Eutychius Constantinopolitanus Episcopus confutatus est à sancto Gregorio Papa
C tunc sanctæ Romanæ Ecclesiæ diacono, & Apocrisarium agente Constantinopoli, vt suo loco dicetur.

[a] Niceph. lib. 18 cap. 47.

Quinam autem fuerint Philoponi hæresum confutatores, præter hæreticos illos superiùs nominatos idem Nicephorus inferiùs docet his verbis [b]: Cum (inquit) plerique alij scriptis suis ea oppugnauerunt, tum Leontius monachus omnium maximè egregium librum triginta capitum contra illum conscripsit, quo simul & hæresim eam prorsus euertit, & piam nostram sententiam valde confirmat: post hunc & admirabilis ille diaconus atque referendarius Georgius Pisides æqualis siue coætaneus illius, quamuis ætate aliquanto iunior, iambis pulcherrimis, quos scribere consueuerat] confutauit scilicet, & in eo præsertim, quòd licet Philoponus consentiret Catholicis, duas esse in Christo vnitas naturas, alteram diuinam, humanam alteram; erraret tamen, cùm adderet,
D facta vnione, non amplius duas, sed vnam tantùm compositam esse naturam: ex quo Monophysitarum hæresis pullulauit, & Monothelitæ progressi sunt. hunc igitur confutaturus Georgius Pisides, rem seriam ludicro temperando, ad hunc modum absurditatem illius refert [c]:

[b] Eod. lib. 18 cap. 48.

[c] Niceph. lib. 18 c. 48.

ψηφίζεται θᾶττον μίαν τε καὶ μίαν.
εἰ γὰρ μίαν τε καὶ μίαν λέγῃς μίαν,
γέλως τὸ λεχθὲν γίγνεται καὶ παιδίοις.] hoc est:
Vnam atque mox vnam lapillo computat:
At vnam & vnam fortè si vnam dixerit,
Pueri vel ipsi tale dictum riserint.] subdit Nicephorus: Quod autem versiculis his expressit, sic habet: Profiteris (inquit) Philopone philosophorum omnium la-
E borioſissime & sapientissime, duas naturas in Christo vnitas esse, vnam diuinitatis, & vnam humanitatis. Si ergo duas naturas dicis in eo conuenisse, quomodo duas in vnam rursum contrahis? vna namque & vna, duæ sunt, non vna, &c.]

Rursus autem aduersus huiusce modi hæreticos ex Seuero descendentes, præter eos quos recensuimus, addit Photius in Bibliotheca sua, Ephræm Episcopum Theopolitanum, Antiochenum scilicet egregium commentarium conscripsisse, quo perstringit Seuerianum hominem Iacobum, quem diximus, à quo sunt Iacobitæ denominati, ibique aduersus Baradatum, Eutychetem, & alios Trisagitas; in quo quidem commentario ait explicatum esse Athanasij locum, vbi naturam & hypostasim idem esse visus est aliquibus affirmare. De eodem quoque Ephræm addit Photius, commentarium elucubrasse aduersus eos qui verba sancti Cyrilli impugnabant, quo & hæresim Seueri apertissimè confutauit: addidisse his adhuc tractationem aduersus Anatolium Sebastenum,

EPHRÆM EPISC. ANTIOCH. SCRIPTA.

atque insuper disertam apologiam pro sacrosancto Chalcedonensi Concilio. A

DE IACOBO, A QVO IACOBITÆ.

Quod verò pertinet ad Iacobum, quem (vt ait Photius) Ephræm Antiochenus Episcopus suis scriptis exagitauit: ista de eo Nicephorus habet [a]: Iacobus porrò, à quo nunc quoque Iacobitarum hæresis denominata celebratur, Syrus genere fuit, obscurus prorsus & nulla gloria vir, qui etiam Zanzalus propter summam tenuitatem est cognominatus. Hic Eutychetis & Dioscori, Cnapheique præterea Petri atque Seueri dogmate recepto, magnopere id apud Syros propagare studuit] nempe Monophysitarum atque Theopaschitarum dogmata. & inferiùs: Enimverò eo quem diximus Iacobo Monophysitarum opinionem apud Syros prædicante, magnum exortum est dissidium. Nam qui rectæ opinioni adhæserunt, Melchitæ appellati sunt, quod sanctam Quartam Synodum & Imperatorem ipsum (Melchi enim Syris Rex est) consectarentur. Qui autem diuersum senserunt, multa variaque habuere nomina: Iacobitæ tamen maxime sunt cognominati, propterea quòd ei quem dixi Monophysitarum hæresis studioso Iacobo adhærerent. Qui etiam anathemati traditi sunt, vt Monophysitæ scilicet, & Theopaschitæ. Iac rursum [b]: B

[a] Niceph. li. 18 cap. 52.

[b] Niceph. li. 18 cap. 53.

IACOBVS AVCTOR HÆRESVM ARMENIORVM.

Iacobus autem Armeniorum quoque sectæ dux fuit. Ea sanè hæresis multiplex est, & vt quispiam dicat, hæresum omnium confluens sentina. Nam cum Ario aberrant in eo, quòd Deum Verbum naturam mutationi obnoxiam habentem, carnem anima carentem assumpsisse dicunt. Cum Apollinari autem, quòd corpus Domini mentem non habere, eique diuinam naturam sufficere, mentisque vim operatricem perficere dicunt: atque hæreticis multis laudatis, depravatas ipsorum opiniones sibi ipsis arrogant. Magistri horum illi, quos diximus, fuere post Iacobum & Euchanius & Mantacunes. Et quandoque illi Deum Verbum incorruptibile & increatum & cæleste & à perpessione alienum & subtile, nobisque non consub tantiale corpus cepisse, atque ea quæ carnis sunt, nobis in specie tantùm spectri more exhibuisse, executumque esse opinantur: quandoque autem carnem eius in naturam deitatis conuersam, eique consubstantialem factam esse dicunt. C

ERRORES ALII IACOBITARVM.

Multoties verò etiam Deum Verbum humanum ex Virgine corpus assumpsisse negat, sed ipsum immutabili modo mutatum & carnem factum, transitum tantùm per Virginem fecisse: & cruci diuinitatem, quæ circumscribi & definiri nequeat, Vnigeniti affixam, eamdemque sepulchro traditam asseuerant. Atque fidem etiam natiuitati Christi secundùm carnem derogantes, & eam in speciem tantùm, phantasmatis instar factam esse dicentes; & non sicut nos per interualla particulatim, sed ad quindecimum Ianuarij mensis diem tempus extendentes, Annunciationem simul & Natiuitatem & Baptismum Christi celebrant. Quinetiam multa diuini Euangelij dicta, suam ipsorum opinionem D astruere conantes, tollunt atque inducunt: ac veluti Monophysitarum & Theopaschitarum & Aphthartodocitarum & Monothelitarum hæresim hereditate creuerint, Cnaphei Petri accessionem ter sancto hymno annexam valde complectuntur.] hæc de Armeniorum dicta hæresi, à Iacobo post Seuerum originem hoc ipso tempore ducēte: quod ostendimus, dum aduersus eumdem Iacobum ex Photio vidimus scripsisse Ephræm Episcopum Antiochenum, qui hoc tempore illi præerat Ecclesiæ: vnde nihil est, vt ad posteriora quis tempora illam referat.

HÆRETICORVM CONDITIO.

En in quos vepres atque dumeta, inuia loca, scabra, abditosque recessus per rupes & præcipitia, præruptaq. scopula, immanium ferarum latibula incurrerint à recto fidei tramite aberrantes humanæ mentes! En quomodo monstrum monstro iunctum concipiat, pariatque horrenda spectra atque deformia simulacra! Vt ex his ipsis prudens quisque in- E

[c] Iob. 38.

telligere valeat (secundùm illud Iob [c]) vbi lux habitet, & tenebrarum quis locus sit, vt quisque ducat vnumquodque ad terminum suum, & intelligat semitas domus eius; cognoscat scilicet, vbi sit fides Catholica, vbi verò hæreses habitent. At non hîc finis portentorum: alia adhuc prodierunt ex cornuta bestia capita, vt longè ista superet tricipitia conficta à Gentilibus monstra, vel septem capitum hydram: præter enim eas superiùs recensitas ex Seuero progenitas hæreses, ad eumdem pertinere tradit Nicephorus [d] Cau-

[d] Niceph. li. 18 cap. 49.

cobabditas à loco quodam ita denominatos hæreticos, Angelitas etiam & Damianistas ita dictos ab Episcopis & locis iisdem nominibus appellatis: nam Angelitas ab Alexandriæ loco, cui nomen erat Angelij, dictos tradit: quibus præterea addit & Tetraditas, Petritas, atque Paulitas, quorum alij Petrum, alij Paulum Seuerianos, sed ab inuicem dissidentes consectabantur.

Gigne-

A Gignebantur hæc monstra potissimùm in Ægypto, quæ mox post ortum in se ipsa vngulas conuertebant & dentes: vt planè acciderit Ægyptiis secundùm illud Propheticum [a]: Concurrere faciam Ægyptios aduersus Aegyptios, & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum, ciuitas aduersus ciuitatē, & regnum aduersus regnum: & dirumpetur spiritus Aegypti in visceribus eius, & consilium eius præcipitabo: & interrogabunt simulacra sua & diuinos suos & pythones & ariolos.] donec tot scelera consecuta est quæ subditur vltio: Et tradam Aegyptum in manus dominorum crudelium, & Rex fortis dominabitur eorum, ait Dominus Deus exercituum.] Ad hæc planè hæreses deducunt populos, vt post abominationes secum vehant seruitutem atque desolationem: quam cunctis manifestam ob oculos positam tam in Aegypto, quàm in aliis Orbis regionibus à Catholica fide refugis, nemo non videt. At de Aeæphalorum capitibus multiplicibus hactenus. B

[a] Isaiæ 19.

THEMVS STVDET VIDERI CATHOLICVS.

Iam verò ad Anthimum Constantinopolitanum Episcopum hæreticum subrogatum hoc anno in locum Epiphanij ad impia Theodora Augusta redeamus. Ita se comparauit vulpis ista, Anthimus inquam, vt cum nefandus hæreticus esset, studeret tamen in omnibus apparere Catholicus, probans Chalcedonense Concilium, & reliqua quæ veri Orthodoxi probarent: Sed & adiecit, quòd cùm de eius hæresi sparsus rumor esset, sese homo callidus perpurgauit, dum coram ipso Iustiniano Imp. disertis verbis professus est, se in omnibus assensurum iis quæ Apostolica sedes sentienda præscriberet: hoc enim nullum euidentius signum edi posse videbatur, quàm si secuturum polliceretur, quicquid Ecclesia Romana credendum ostenderet; eui assentiri, sit se Catholicum demonstrare. Sed accipe cuncta hæc intexta in ipsius Anthimi damnationis sententia à Quinta Synodo promulgata verbis istis [b]: C

[b] Quint. Synod. Act. 4.

SVBDOLI CONATVS ANTHIMI.

Cumq. sic obtinere potuerit magnū Pontificium Anthimus, quemadmodum dictum est; paulatim putauit oportere depascere sanctissimas Dei Ecclesias tali morbo, & contrarium quam diuinæ voces dicant, pro congregando rationabiles oues Dei ouilis diuisiones excogitabat aduersus omnes (vt ita dicam) Ecclesias, vt periclitando vnionem sanctissimarum Ecclesiarum tantis piissimi Imperatoris nostri laboribus reformatam in multas diuisiones scinderet. Denique paulatim hanc corruptionem significabat, simulans quidem suscipere sanctas Synodos, Nicænam dicimus contra impium Arium, Constantinopolitanam contra impium Macedonium, & Ephesinam primam contra impium Nestorium, ac Chalcedonensem contra impium Eutychetem, saltem ipsas habens in sacris Diptychis: sed cùm inserta ipsis Synodis esset sancta memoria beatissimi Leonis Papæ, D nullo tamen tempore aliter vel percipit, vel participat sanctissimis Dei mysteriis, nec celebrationem ipsorum prædicat ne in hac quidem sanctissima Dei Ecclesia, resiliens vniuersaliter à rectis ipsorum confessionibus, & neque magnorum Pontificum, neque venerabilium Priorum, qui pro talibus respiciunt, & omnino tolerat, aut aliquam defensionem dat.] & paulo pòst: In talibus enim cùm se ipsum magnus Imperator disposuerit, ad memoriamque sibi reuocauerit sententiam Principis Apostolorum, qua dicit [c]; paratos nos semper esse oportere ad respondendum omni petenti rationem de ea quæ in nobis est spe: nihil plus iuuit, sed ad eius serenitatem deceptibilibus rationibus vsus, promisit se omnia facere, quæcumque Summus Pontifex magnæ sedis Apostolicæ decerneret; & ad sanctissimos Patriarchas scripsit, se sequi per omnia Apostolicam sedem.] hucusque de primordiis Anthimi captiosi, formam ad tempus induentis Præsu- E

[c] 1. Petr. 3.

lis Orthodoxi.

SPVRIA EPISTOLA NOMINE AGAPETI PAP.

Hæc cùm ita se habuerint, non vacat impostura suspicione epistola illa nomine Agapeti Papæ vulgata ad Anthimum inscripta, qua erroris hæresis Eutychianæ ipsum redarguit: etenim hæc simulata ab Anthimo, nequaquam detecta atque damnata fuere, antequam sequenti anno (vt dicetur) se contulit ipse Pontifex Constantinopolim: interea autem quasi professor fidei Catholicæ & communicator Apostolicæ sedis est habitus idem Anthimus ex sua ipsius (vt dictum est) publica professione, qua se cuncta recipere, quæ Summus Pontifex credenda præscriberet, publicè ob omnium oculos, coramque ipso Iustiniano Imp. testatus est. Sed & ex falsa omnino Consulum nota Iustiniani quartùm cum Theodato, seu potiùs Theodoro collega, detegitur impostura; cùm data ipsa epistola reperiatur anno superiori Kalendis Maij: nam ex his quæ superiùs dicta sunt, certum est, tunc non Agapetum, sed Ioannem eius prædecessorem sedisse in

hunc vsque annum Romanum Pontificem. Sed & longè diuersus stylus ab aliis Agapeti epistolis, alterius esse sobolem parentis, satis indicat. Neque enim quicquam conquestus fuerat Iustinianus Imperator apud Agapetum de Anthimo, sed tantummodo de Cyro & sectatoribus eius. At de rebus Agapeti & Anthimi sequenti anno fusiùs agendum erit. A

Quæ vero sunt reliqua eiusdem Agapeti hoc anno rerum ab ipso Romæ gestarum, seu potius quæ agenda conceperat animo, perfecisserq. nisi bellico tumultu impeditus fuisset, nempe de publicis Romæ sacræ Theologiæ scholis erigendis, Cassiodorus narrat his verbis[a]: Nisus ego cum beatissimo Agapeto * vrbis Romæ, vt sicut apud Alexandriam multò tempore fuisse traditur institutum, nunc etiam in Nisibi ciuitate Syrorum Hebræis sedulo fertur exponi, *diuina Scriptura scilicet*, collatis expensis in vrbe Romana professos doctores scholæ potiùs acciperent Christianæ, vnde anima susciperet æternam salutem, & casto atque purissimo eloquio Fidelium lingua comeretur. Sed cùm propter bella ferentia, & turbulenta nimis in Italico regno certamina, desiderium meum nullatenus valuisset impleri: quoniam non habet locum lex * pacis temporibus inquietis, ad hoc diuina charitate probor esse compulsus, vt ad vicem magistri, introductorios vobis libros istos, Domino præstante, confecerim, per quos (sicut æstimo) & Scripturarum diuinarū series, & sæcularium litterarum compendiosa notitia Domini munere panderetur.] hæc de his Cassiodorus in eo laborans, ne docta Latinitas inter barbaricos vepres omnino siluesceret; Agapetumque tradens hoc ipsum optasse de rebus Theologicis faciendum, vt pote qui esset (vt ait Liberatus diaconus[b]) in Ecclesiasticis rebus apprimè eruditus. B

[a] *Cassi. in pref. lib. diuin. lect.*

* Pontifice

DE SCHOLIS APERIENDIS IN VRBE.

* 166.

[b] *Liberat diac. in Brev. c. 21.*

Sed sicut admiratione, ita & obseruatione dignum est considerare, non extitisse hactenus Romæ, qui in scholis publicè sacras litteras profiterentur: vt ex hoc magis intelligas puritatem Apostolici fontis Romæ iugiter scaturientis, & in vniuersum Orbē aquas limpidas deriuantis: cùm non pro arbitrio differentium, verbisq. pugnantium hominum (vt fiebat à Græcis, ob idq. diuersis semper erroribus fatigatis) sacra dogmata Romana Ecclesia definiret, sed quæ ab Apostolis tradita, à maioribus deducta, à patribus seruata accepisset, hæc ipsa, vtpote sacrosancta, vniuersæ Ecclesiæ seruanda atque inuiolabili lege custodienda eadem Ecclesia Romana præscriberet; quam ceteris omnibus Orbis Ecclesiis diligentiorem fuisse Apostolicarum institutionum custodem, cùm ex S. Irenæo, tum ex aliis antiquis Patribus superiùs abundè demonstratum est. Quæ enim olim sub Gentilitatis insaniis ipsa Roma antiquitatis amans & cultrix in rebus dubiis Sibyllinos libros consulere iugiter consueuit: vbi sepultis erroribus, particeps facta est veritatis, quas ab Apostolis omnium præcipuis sacras traditiones accepit, easdem fida custodia conseruatas in rebus dubiis consulere, & ex eis responsa dare quærentibus consuecuit, cunctis veluti diuinum oraculum accipientibus, quæ scirent nonnisi ex Apostolico fonte manare. C D

ROM. ECCL. DOCTRINA EXPOS. TRADITIONIBVS.

QVA OCCASIONE INTRODVCTÆ SCHOLAE THEOL.

At verò ne videretur Apostolica sedes Apostolicis innixa traditionibus repulisse scientiam, & examina declinasse, atque refugisse discussiones, quasi vera ne constarent, quæ simpliciter seruanda proponeret: eadem ipsa postea quæ docuisset, in scholis differenda, & quæstionibus ventilanda proposuit (vti de auro obrizo fieri solet, quod Lydio probāduni lapide vnicuique vbique & semper libenter offertur) occasione præsertim hæreticorum, quæ pura sunt atque sincera, esse adulterina clamantium: Fuit enim quōdam tempus (inquit Gregorius Nazianzenus[c]) cùm res nostræ florerent, ac præclarè se haberent, cùm nimirum superflua hæc & verborum lepore atque arte fucata tractandę Theologiæ ratio ad diuinas caulas ne aditum quidē habebat: verùm idem erat calculis ludere inuersionis celeritate aspectum fallentibus, & omnigenis & lasciuis corporis flexibus spectatores ludificare, quod noui quippiam ac curiosi de Deo vel dicere, vel audire: Simplex è contrà, ingenuaq. oratio atque doctrina pietas existimabatur. At posteaquam Sexti & Pyrrhones, & contradicēdi libidine incitata lingua velut grauis quidā ac malignus morbus in Ecclesias nostras infeliciter irrepsit; quodq. Actorū liber de Athenien sibus narrat[d], ad nihil aliud vacamus, quàm ad noui aliquid dicendum vel audiendum.] tunc namq. opus fuit Ecclesiæ Catholicæ tractatoribus, ne quasi infirmi ipsi viderentur in hac parte[e], aduersus moles librorum obloquentium detrahentium in fidem Catholicam hæreticorū, cūcta quæ sunt fidei Christianæ aduersus eosdem differendo tractare, omniq. genere argumentorum vera cer- E

[c] *Greg. Naz. orat. in laud. Athan.*

[d] *Act. 17.*

[e] *2. Cor. 11.*

A ra certaq. firma atque solida demonstrare. Sed ad scholas Oriētis reuocemus orationem.

DE SCHOLIS NISIBITIS.

De scholis autem Nisibitis, quarum meminit Cassiodorus, est mentio etiam apud Iunilium Africanum Episcopum in libro ad Primasium legatione fungentem his ferme temporibus Constantinopoli, vbi ait: Dum te inter alios reuerendissimos coepiscopos tuos vsque Constantinopolim peregrinæ prouinciæ coegisset vtilitas, ex ciuitatis affectu in notitiam colloquiumque peruenimus. Tu autem more tuo nihil antè quæsisti, quàm si quis esset inter Græcos, qui diuinorum librorum studio intelligentiaq. flagraret. Ad hæc ego respondi, vidisse me quemdam Paulum nomine, Persam genere, qui in in Syrorum schola in Nisibi vrbe est edoctus, vbi diuina lex per magistros publicos, sicut apud nos in mundanis studiis grammatica & rhetorica, ordine ac regulariter traditur, &c.] subiicit his regulas aliquot ab eodem Paulo acceptas, confecitque ex eis librum illum de Partibus diuinæ legis inscriptum. B

BELLI GOTHICI TEMPVS.

Sed quinam fuerint bellici tumultus, quibus (vt vidimus ex Cassiodoro) hoc anno flagrare Italia cœpit, iam dicamus. Fuit id bellum Gothicum, hoc anno (vt huius anni exordio dictum est) ab Imperatore Iustiniano cœptum, cùm videlicet idem Augustus annum nonum Imperij inchoaret. de quo Procopius[a]: Imperator vbi iam didicisset, quemadmodum cum Amalasuntha actum fuisset, confestim se ad bellum parabat annos nouenos potitus Imperio.] feliciq́ue progressu per Mundum Præfectum Illyrici Dalmatiam Gothis subiectam inuadentem, Salonam vrbem expugnasse tradit, sed & per Belisarium Siciliam tentasse, eademque potitum esse affirmat: huicq. vni Belisario accidisse, vt triumpho auspicatus Consulatum, eumdem triumphans pariter deposuerit, aperiens & claudens annum quàm felicissimè.

[a] *Procop. de bell. Goth. lib. 1.*

FELICITAS BELISARII

C Subdit de eo ista Procopius: Cum Belisario itaque actum, quàm dici queat, longè feliciùs: quippe qui Vuandalis recèns deuictis, Consulatus dignitate accepta, cùm eo ad. huc munere fungeretur, Sicilia insuper in potestatem redacta, postrema Consulatus die Syracusas ingressus, plausu ingenti exceptus, aureorum numismatum vim magnam circumfusam iactauit in turbam: nec sanè id ex industria factum, sed sorte quadam Belisario omine contigit, qui vniuersam Siciliæ insulam Romanis recuperasset, ea vt die Syracusas eueheretur, qua & ei Consulatus finiretur, susceptum antea munus.] hucusq. Procopius. Quæ hæc secuta sunt, sequenti anno magis opportunè dicentur.

Ad inuadendam autem Italiam, quam forti tobore Gothi tenebant, visum est Iustiniano Imperatori Francos sibi fœdere coniungere: ex pietate potissimùm ad eos aduersus Gothos permouendos argumenta deducens: quòd enim sciret Francos Catholicæ fidei studiosissimos, facilè ipsis suadit, vt bellum Gothis inferrent, quos constaret esse Orthodoxæ fidei perduelles, vtpotę impios Arianos. de his enim ista Procopius habet[b]: Litteras deinde ad Francos Iustinianus in hanc sententiam misit: D

[b] *Procop. de bel. Goth. lib. 1.*

FRANCI AVERSVS GOTHOS VOCANTVR.

Nostræ ditionis Italiam per vim Gothi ceperunt, nec solùm restituere hanc nobis haud quaquam decernunt, sed iniuria insuper nos afficere nec toleranda quidem, nec mediocri. quocirca exercitus aduersus hos mittere cogimur. Vos verò par fuerit, nobis hoc bello vt auxilio sitis, quod vtique vtrisque nostrum commune rectior illa ac vera de Deo opinio facit, in Gothosque odium, vt Arianorum errores reiicientibus detestandos. hactenus litteræ. Subdit verò Procopius: His litteris Imperator præscriptis, & Francorum Principibus magna pecunia cōdonatis, maiorem se pollicetur daturū, vbi bellando rem gesserint. Franci verò hoc pacto illecti, bellum se promptiùs gesturos promittunt.] hæc ipse: cetera autem inferiùs suis locis. E

OPTIMIS LEGIBVS IVSTINIAN. VICIT HOSTES.

Ita prosperè cuncta cedunt Imperatori (quod sæpè ingerendum est) dum perinde atque omni feriatus bello, in summo otio, tranquillaq. pace dies duceret, nihil præterea curasse (vt diximus) visus est, nisi vt nouis semper iteratis legibus Catholicæ veritati bene consultum esset, & quàm iustissimè per prouinciarū Præsides vniuersum administraretur Imperium, & succrescentes diuersis ex causis prauos mores legū falce succideret. Id quidem indicant multiplices sanctiones sub diuersis titulis collocatæ ab eodē Imperatore hoc anno editæ, nempe sub Consulatu Flauij Belisarij; sed in nonnullis earum errore puto librariorum illapsum, vt loco V.C. Cons. *quod est*, Viro clarissimo Cons.] putauerit imperitus scriptor per illa elementa significari Vicariā Præfecturam, atq. loco V.C. Cons. scripserit Vice Consule.] quod mendū minimè emēdatum à tot clarissimis Iureconsultis, mirati sumus. Sic igitur cū in expeditione esset exercitus, erat ipse totus Imperator in legibus sanciendis

ciendis,probeque sciens leges etiam ipsas potentissima esse ad hostes vincendos arma, id in Institutionum exordio hac ipsa voluit sententia declaratum: Imperatoriam maiestatem non solum armis decoratam, sed etiam legibus oportet esse armatam.] ita quidem armatam legibus dixit: quod scilicet intelligeret ad hostes superandos præstare leges armis, quæ prorsus obtusa atque inutilia omnino reddantur, cùm iniustitia viget, prauique mores insurgunt, & inulta scelera dominantur. A

Porrò de Sicilia hoc anno Romano Imperio è Gothorum manibus vindicata mentionem habet idem Imperator in Nouella constitutione hoc anno sub eodem Cõsulatu Belisarij data ad Iohannem Præf. Præt. de Proconsule Cappadociæ; vbi in fine & quam de Deo fiduciam conceperit ad ea quæ reliqua essent prœlia, notum facit, cùm ait *: Quæ res summo à nobis studio habita effecit, vt magnas etiam opes despexerimus: quamquam in tot sumptibus & magnis bellis, per quæ Deus nobis dedit vt nõ solùm pacem ad finem deduxerimus, & Vuandalos, Alanos, Mauritanos subegerimus, & totam Africã, insuper & Siciliam recuperauerimus; sed & bonam spem habeamus, quod Deus nobis annuet, vt & ceteras gentes, quas socordia sua Romani amiserunt, cùm ad vtriusque Oceani terminos tenerent, iterum ditioni nostræ adiungamus; quas nos diuino freti auxilio ad meliorem statum redigere properamus. Neque quicquam detrectamus eorum, quæ vel ad extremam pertingunt difficultatem, vigiliis simul & inediis, ceterisque laboribus iugiter pro subditis nostris vltrà quàm humanæ naturæ modus patiatur; vtentes.] hæc & alia ipse ibi hoc anno. Redacta verò sub Imperio Sicilia insula, eam Prætori more maiorum Iustinianus tradidit gubernandam b. B

* Nouel. 30. NITITVR DIVINO AVXILIO IVSTINIANVS

b Nouel. 75. & 104 PVRGATOREM AB IMMVNDITIIS IMP.

At quid exsoluit pro tot à Deo acceptis beneficiis Imperator? illud quod maximè ipsi Diuinitati gratum esse sentiret, nempe, vt ab omni turpitudine emundaret (quantum fas esset) Imperij primariam ciuitatem & omnes prouincias Romano Imperio subiectas, in primis verò eas quas Deus ipsi recèns subegerat nationes, quas omnes cœno putentis luxuriæ expurgaret, exhauriens omnium lenonum cloacas; in quas vndique inferrentur vermibus insumenda cadauera, Nouella edita sanctione, qua veluti scopa verreret collectas vndique sordes. Ad finem enim anni huius, vbi acceptorum in eo à Deo beneficiorum recensuit rationem, aduersus omnes lenonum turpitudines Deo inuisas ad Constantinopolitanos ciues inscriptam sanctionem promulgandam curauit: nec ipsi id satis, sed & addidit, vt amplissimum monasterium exædificaret ad recipiendas miseras prostitutas ab ipsis fœminas, quæ resipiscentes Deo vellent iugi pœnitentia deseruire. Tantas autem res Christianissimo Principe dignas haud compendiosa narratione angustandas esse existimamus: sed in primis ipsam aduersus lenones editam ab eo sanctionem, ob exactam rerum cognitionem, quo magis eiusdem Imperatoris pietas elucescat, & animi puri candor appareat, hîc describendam putauimus; sic enim se habet *: C

* Nouel. 14 & Auth. de lenon. col. 3 tit. 1. IVSTINIANI ADVERSVS LENONES SANCTIO.

Et antiquis legibus & dudum imperantibus satis odibile visum est lenonum nomen & causa, in tantum vt etiam plurimæ contra talia delinquentes scriberentur leges. Nos autem & dudũ posita contra eos, qui sic impiè agunt, supplicia auximus; & si quid relictum est à nostris prædecessoribus, etiam hoc per alias correximus leges; & nuper interpellatione nobis facta rerum impiarum pro talibus negotiis * in hac maximè ciuitate cõmissis; causam non despeximus. Agnouimus autem quosdam viuere quidem illicitè, ex causis autem crudelibus & odiosis occasionem sibimet nefandorum inuenire lucrorum, & circumire prouincias & loca plurima, & iuuenculas miserandas decipere, promittentes calciamenta & vestimenta quædã, & his venari eas, & deducere ad hanc felicissimam ciuitatem, & habere constitutas in suis habitationibus, & cibum eis miserãdum dare & vestem, & deinceps tradere ad luxuriam eas volentibus, & omnem quæstum miserabilem ex corpore earum accedentem ipsos accipere, & celebrare conscriptiones, quia vsque ad tempus quod eis placuerit, obseruabunt impiam hanc & scelestam functionem implentes. Quasdam verò earum etiam fideiussores expetere, & in tantum procedere illicitam actionem, vt in omni penè hac regia ciuitate, & in transmarinis eius locis, & (quod deterius est) iuxta sanctissima loca & venerabiles domos sint tales habitationes, & causæ sic impiæ & iniquæ sub nostris temporibus præsumantur: ita vt etiam quosdam miserantes earum, & abducere à tali operatione crebrò volentes, & ad legitimum deducere matrimonium, non sinerent. D

* nequitiis

Alios autem sic scelestos existere, vt puellas nec decimum agentes annum ad periculosam

A losam deponerent corruptionem: & quosdam aurum dantes non paruum, vix inde redemisse miseras, & nuptiis copulasse castis. Esse etiam decies mille modos, quos nullus præualeret sermo cõprehendere, cùm ad infinitam crudelitatem deductum sit tale malum: ita vt primùm quidem in vltimis partibus ciuitatis esset, nunc autem & ipsa, & quæ circa eam sunt, omnia talium plena sint malorum. Hoc igitur dudum aliquis nobis secretè denunciauit; deinde etiam nuper magnificentissimi Prætores à nobis talia inquirere præcepti, hæc eadem ad nos retulerunt: moxque audiuimus & iudicauimus oportere Deo huiusmodi commendare causam, & velociter liberare tali scelere ciuitatem.

Sancimus igitur, omnes quidem (secundùm quod possunt) castitatem agere, quæ etiam sola Deo cum fiducia potis est hominum animas præsentare. Quia verò plurima sunt humana cum arte & dolo & necessitate quaslibet talium ad luxuriã deduci: omnibus prohibemus modis & nulli fiduciam esse pascere meretricem, & in domo habere mulieres, aut publicè prostituere ad luxuriam, & pro alio quodam negotio talia mercari, neq. conscriptiones super hoc percipere, neque fideiussores exigere, nec tale aliquid agere, quod cogat miseras & inuitas suam castitatem confundere, neque sperare quia licebit de cetero eis vestium datione & ornamentorum forsan aut alimenti decipere, vt etiam inuitæ sustineant. Non enim permittimus quicquam fieri tale, sed etiam nunc omnia talia breuiter competenti cura disponimus, statuentes etiam reddi eisomnem quam contigerit cautionem occasione sceleris huius exponi: & neque permittimus scelestos lenones, si quid dederunt eis, hoc ab eis auferre. Sed etiam ipsos lenones iubemus extra hanc fieri felicissimam ciuitatem, tamquam pestiferos & communes castitatis vastatores factos, & liberas ancillasque requirentes & deducentes ad huiusmodi necessitatem, & decipientes & habentes educatas ad vniuersam confusionem. B C

Præconizamus itaque, quia si quis de cetero præsumpserit inuitam puellam assumere & habere ad necessitatem nutritam, & fornicationis sibi deferentẽ quæstum: hunc necesse esse à spectabilibus Prætoribus populi huius felicissimæ ciuitatis comprehensum omnia nouissima sustinere supplicia. Si enim pecuniariorum eos furtorum & latrociniorum emendatores elegimus: quomodo non multo magis castitatis furtum & latrociniũ eos coercere permittimus? Si quis autem patiatur in sua domo quemdam lenonem, & huiusmodi propositum operationis habere, & hæc denunciata cognoscens, non etiam domo sua expulerit: sciat se decem librarum auri sustinere pœnam, & circa ipsam periclitaturum habitationem. Si quis autem conscriptionem de cetero in talibus præsumpserit, aut fideiussorem acceperit: sciat nullam quidem se vtilitatem huiusmodi fideiussionis aut conscriptionis habere. Etenim fideiussor quidem obligatus non erit, conscriptio autem omnino inualida manebit, & ipse (sicut prædiximus) corpore supplicium sustinebit, & à magna hac longissimè ciuitate expelletur. D

Mulieres itaque castè quidem viuere volumus & oramus, non autem inuitas ad luxuriosam vitam deduci, nec impiè agere cogi: omnino enim lenocinium fieri prohibemus, & factum punimus, præcipuè qui dẽ in hac felicissima ciuitate & in eius circuitu: nihilominus autem & in locis foris positis omnibus, & quæ ab initio nostrę sunt Reipublicæ, & quæ nunc denuo à Dominо Deo data sunt nobis, & maximè in illis; eò quòd Dei dona, quæ circa nostram fecit Rempublicam, volumus conseruari pura ab omni tali necessitate, & Domini Dei circa nos munera permanere digna. Credimus enim in Domino Deo, etiam ex hoc nostro circa castitatem studio magnum fieri nostræ Reipublicæ incrementum, Deo nobis omnia prosperа per talia opera conferente. E

Quatenus ergo vos primi nostri ciues casta hac nostra fruamini dispositione: propterea hac sacra prædicatione vtimur, vt sciatis nostrum circa vos studium, circa castitatem ac pietatem labores nostros, per quos in omnibus bonis custodiri nostram Rempublicam speramus. *Scriptum exemplar gloriosissimo Magistro, mutatis ad hunc modum verbis*:

Vt ergo omnibus hæc manifesta fiant in nostra habitantibus Republica, tua sublimitas hanc nostram suscipiens sacram legem, in omni ditione præceptis propriis eam vniuersis insinuet: vt non solùm in hac felicissima ciuitate, sed & in prouinciarũ custodiatur locis, Domino omnium Deo pro alio quodam odore suauitatis oblata. Data Kalendis Decembris, Constantinopoli, Belisario V.C. Consule.] hactenus constitutio hoc anno data: sequenti verò post Consulatum Belisarij addidit aliam * aduersus eos qui iuramentum exigerent à meretrice, quod numquam ob ea infami arte recederet.

* Const. 45. apud Iulian. Antecess.

Adiecit

A diecit his etiam Iustinianus Imperator maximè pius, quo verè Christianissimi Imperatoris specimen edidit, vt miserabiles illas mulierculas prostitutas sita lenonum subsidio destitutas nequaquam abiiceret, sed regia munificentia in regias exciperet domos, vbi easdem alendas regiis expensis curauit. De his enim ista Procopius* dum eiusdem Imperatoris ædificia præclara recenset: In oppositio littore olim Regiæ erant spectatu dignæ: has Deo in hunc modum consecrauit Iustinianus Imperator. A pud Byzantium conuentus erat mulierum in lupanari Veneri seruientium, non quidem sponte, sed vrgenti paupertate, à lenone victum accipientes, cogebãtur subinde per singulos dies corpora vulgare, & viris ignotis, quos casus ferebat, admisceri. Olim enim hîc erat lenonum copiosa familia, quippe qui ex libidinis officina lucrum aucupabantur, in foro publicè alienam pulchritudinem venditantes, & illaqueantes castitatem. Rex autẽ Iustinianus & Theodora Regina inuicem pietate moti scelestum lupanaris conuentum expurgarunt, & expuncto lenonum nomine, mulieres paupertate oppressas ab intemperantia seruili liberarunt, dato illis libero victu & castitate libera. Hæc igitur Rex administrauit in littore, quod in dextra occurrit ingredienti Euxinum mare: priores Regias in celebre monasterium commutauit, in receptaculum scilicet mulierum, quæ propter vitam malè actam pœnitentiam agunt. Quapropter hoc mulierum cõuenticulum, ob rei similitudinem, cognominabant Pœnitentiam. Multis pecuniarum prouentibus Reges ipsi hoc monasteriũ locupletarunt, multa præterea venustate & sumptibus in primis excellentia ad consolandas mulieres ædificarunt, ne ad seruanda castitatis munia quoquo modo segniores fiant.] hactenus de his Procopius, hicque finis dicendi de rebus ab Imperatore gestis post Siciliam vendicatam. Qui igitur erepta à barbaris accepit à Deo regna, aliquam ex parte saltem vicem pendens, ipse erutas à diaboli tyrannide Christianas feminas in Regiis collocauit.

* Proco. de ædific. Iustinian. Imp orat. 1.

MONASTERIVM DICTVM PŒNITENTIA.

A B C

IESV CHRISTI ANNVS 536. AGAPETI PAP. ANNVS 2. IVSTINIANI IMP. 10. THEODATI REG. 3.

QVi sequitur Christi annus quingentesimus trigesimus sextus, nullius Cõsulatu notatus, post Consulatũ Belisarij in veteribus monumentis inscriptus habetur, idemque primus annus belli Gothici in Italia à Procopio numeratur, cùm Iustiniani Imperatoris decimus inchoatur: Quo Agapetus Papa à Gothorum Rege Theodato subire cogitur difficillimæ legationis onus Constantinopolim ad Iustinianum Imperatorem. Quantumlibet enim anno superiori ad eumdem Augustum pro Ecclesiasticis rebus honorificam plenamque satis misisset, quam recensuimus, legationem, per quam pacem à Iustiniano efflagitasset, nec obtinuisset, immo iam bellum indictum accepisset, atque etiam Rex barbarus dispendium passus esset Dalmatiæ atque Siciliæ; timeretque, simulac hieme lapsa, opportunum nauigandi tempus adesset, fore, vt Belisarius, qui in Sicilia hiemauit, Italiam inuaderet: tantum discrimen anteuertendum putauit, non alio obice, quàm Summi Pontificis legatione, qua pacem rursum peteret ab Imperatore. de qua legatione hæc Liberatus diaconus[b]: Quo tempore Theodatus Rex Gothorum scribens ipsi Papæ & Senatui Romano (*Rauennæ enim degere consueuit*) interminatus non solùm Senatores, sed & vxores, & filios, filiasque se gladio interempturum, nisi egissent apud Imperatorem, vt destinatum exercitum suum de Italia submoueret. Sed Papa pro eadẽ causa legatione suscepta, Constantinopolim profectus est.]hæc Liberatus. Porrò erroris arguuntur, qui hanc Agapeti legationem in superiorem reiiciunt annum; cùm ex Procopio, qui rebus præsens fuit, satis liqueat, hæc de legatione acta absoluto anno superiori, cuius die nouissimo Belisarius Consulatus insignia, absoluto munere, Syracusis deposuerat.

AGAPETVS PAPA LEGATIONEM SVSCIPIT.

[b] Liberat. in Brev. c. 2.

D E

Quæ autem præcesserint Agapeti hoc anno legationem, ex eodem auctore rem accuratè prosequente dicamus. Missus est ad Theodatum rursum Petrus à Iustiniano Imperatore legatus, vir eloquens & in rebus agendis quã dexterrimus; cum quo Theodatus quæ egerit anni huius exordio, Procopius ita scribit[c]: Petrus interea in Italiam delatus, de his omnibus, *quæ scilicet Belisario feliciter contigissent*, certior factus, instare tunc actiùs, & Theodatum terrere haudquaquam intermittebat. Tum ille timore perculsus & attonito similis, haud secus voce emissa ac bello captus fuisset, amotis arbitris, cum Petro in collo-

[c] Proc. de bello Goth lib. 1.

DE PACIS CONDITIONIBVS.

A colloquium venit. Et inter eos demum conuentum, vt Imperatori Theodatus vniuersam Siciliam cederet, illiq. auream in annos singulos trecentarum librarum coronã mitteret; è Gothisq. item ad tria millia pro eius vt traderet arbitratu. Theodato verò vt minimè liceat siue sacri, siue Senatorij ordinis, sine Imperatoris permissu quemquã occidere, vel eius bona in publicum proscripta redigere. Et si quẽ fortè ex subditis ad Patriciam velit, siue aliam hîc dignitatem prouehere, ab Imperatore hanc dari deposcat. Quinetiam Romanus vt populus pro eius consuetudine, in acclamationibus ac plausu ipso, Imperatoris in primis nomen pronunciet, Theodati deinceps, siue in theatris, siue in triuiis, siue alibi vbicumque id fieri contigerit. Statua præterea siue ænea, siue alia quauis materia structa, numquam soli Theodato, sed vtrisque semper imponatur, Imperatoris ad dexteram, Theodati ad læuam.

B His quidem & scriptis cum pactionibus Petrum legatum Theodatus Byzantiũ ad Imperatorem remisit. Quo inde dimisso, hominem statim trepidatio cepit, & in varias quasdam formidines egit, eiusq. mentem variè volutabat, vel solo belli nomine territando, ne si fortè Imperatori haudquaquam placerent quæ inter se fuissent & Petrum conuenta, bella essent mox occursura. Vnde abeuntem Petrum & in Albanos profectũ, ad se reuocatum, perinde ac alia secum acturus, seorsum rogabat, num petitiones inter se factas voluptati esse Imperatori existimaret. Cui affirmanti ita se suspicari, respondit: Sin verò minùs oblectent, quid deinde agendum? At Petrus: Belligerandum tibi proculdubio erit, ô strenue. Tunc Theodatus: Num æquum id fuerit? Cur non id æquum futurum sit, inquit, vt studia animo cuiusque insita obseruentur & artes? Quid enim sibi vult illud, ô Theodate, vt ipse studij plurimum philosophiæ impendas, Iustinianus verò Romanorum

THEODATVS NIMIÒ TIMORE AGITATVR.

C Imperator animi magnitudini studeat, strenueq. vt omnia peragat: in eo tamen differat plurimùm, quòd qui philosophiæ operam det, mortem afferre hominibus & his quidem tam multis, haudquaquam sat deceat, & ex Platonicis præcipuè disciplinis, quarum te scilicet participem factum, quauis cæde vacare, profectò nil sanctius sit: sed illum pristino ac suo Imperio loca sedulò addere, atque identidem vendicare, nil prorsus dedeceat.

Hac Theodatus tam callida suggestione facile persuasus, cessurum se Iustiniano Imperatori principatum fatetur: idq. ipse in primis, atq. eius deinceps vxor iurauit; Petrumq. adegerunt, vt iureiurando polliceretur, non sepriùs id editurum in vulgus, quàm Imperatorem cognouerit priores illas non admissurum conditiones. Vnde & Rusticum sacerdotum è numero quemdam, Romanum virum, & peridoneum ad eam rem confirmandam Byzantium cum Petro transmisit: Huic ad Imperatorem litteras dedit.] hæc Procopius:

DE LEGATIONE RVSTICI AGAPETI.

D quod verò de Rustici legatione ait, hunc certum est fuisse Agapetum, qui Rusticus dictus est. porrò visus est Procopius ignorasse, hunc ipsum fuisse Romanum Pontificem, cuius nec ampliùs vsquam meminit. Sed ne quid de hac legatione prætermittatur, quam Pontificia dignitas adeò illustrauit, néve quid ambiguum relinquatur; exactè cuncta sunt disquirenda, & quo sunt facta ordine recensenda.

In primis autem meminisse debemus, Petrum hunc, de quo agitur, sæpiùs ab eodẽ Imperatore missum ad Theodatum, eodem esse legationis munere functum: primò videlicet (vt ex Procopio patuit) cùm adhuc superstes esset Amalasuntha, quam cùm in Italiam peruenisset, defunctam inuenit: secundò verò hanc, de qua est sermo, legationem obiuit: tertiò verò missus, vt quæ promiserat Theodatus Imperatori præstaret. hæc omnia ex Procopio. Quod autem ad secundam hanc, de qua agitur, legationem pertinet: has

DE TRIBVS PETRI LEGATIONIB.

E illi dedisse litteras Theodatum, Procopius tradit[f]:

[f] Procop. debel. Goth lib. 1.

LITTERÆ THEODATI AD IVSTINIAN. IMP.

Non quidem ipse ad id regiani culmẽ vt aduẽtitius & peregrinus peruenì, quippe qui ex auunculo Rege sim genus sortitus, & pro eius nutritus hîc dignitate: bellorum verò ac bellicæ turbulẽtiæ sum equidem non omnino peritus. Cùm enim in audiẽdis litterarum optimis disciplinis exercitus sim, & in eas studium meum omne contulerim, cõtigit sanè vt à bellicis his perturbationibus quàm longè semotus, ad id demum venerim, vt haud quaquam decere me ducam, pro terrestris Imperij & bonorum præsentium cupiditate vitam vt in discrimine agam, sed ab his prorsus vt procul absim, nimirũ cui neutrũ mihi sit voluptati: tũ quia alterum satietate metimur (nam suauitatum omnium satietas est) tum quia insolentia ipsa, consuetudoque in anxietates plerumque & turbas inducunt. Ipsa igitur si modò mihi prædia sint, quæ aureos ducentos * & mille quotannis, parui equidem sum regnum facturus, tibiq. statim Gothorum & Italorum permissurus Imperium, vt qui longè

* aliter ex Græco habet, nempe XII centenario rũ annuum pro centum.

longè malim terræ cultor sine negotio esse, quàm in Imperatoriis curis vitam hanc degere, vicissim in pericula transmittētibus. Mittes ergo quàm celerrimè hunc ad nos virum, cui cùm Italiā ipsam, tum res ceteras tuo sim nomine traditurus.] hactenus litteræ Theodati ad Iustinianum à Procopio recitatæ. A

THEODATI ALIÆ SECRETÆ, ALIÆ PVBLICÆ LITTERAE.

Porrò has litteras secretas esse oportuit. Etenim quas eidem Petro hoc anno datas recitat Cassiodorus [a], ab his diuersæ sunt, nihilque præterea habent, quàm exhortationem ad oblatam pacem non respuendam: cuius etiam sunt argumenti, quas eidem Petro ad ipsum Imperatorem dedit Gudelina Regina vxor Theodati, & aliæ ad Augustam Theodoram, vel quas Theodatus misit, cùm primùm profectus est Petrus: itemque & aliæ, quas dedit Summo Pontifici; quem licet non nominet, illis tamen verbis significat, quibus ait [b]: Nunc iterum per *illum* virum sanctissimum eadem credimus esse repetenda, vt vera atque affectuosa iudicetis, quæ frequenter repetita cognoscitis, &c.] & in litteris Reginæ [c]: Et ideo *illum* virum venerabilem, vestris conspectibus verè dignissimum, legatum nostrum ad vos specialiter credimus esse dirigendum.] B

[a] *Cassiod. Var. lib 10. epist. 19 20. 21. 22. 23.*
[b] *Cassiod. Var. lib 10 epist 22*
[c] *Cassiod. Var. lib. 10. epi. 23.*

Vera tamen esse, quæ de Theodato Rege Gothorum meticuloso Procopius scribit, & illis quidem maiora fuisse, vetera monumenta declarant, ex quibus ipsum statim adimplere cœpisse constat oblatas cōditiones, quas Iustinianus postea respuit: nummos siquidem mox cudere aggressus est, in quorum singulis primo loco Iustiniani imaginem effigiandam curauit, ex aduersa autem parte nomen suum; prout ex vno ipsorum, cuius hic tibi formam curauimus exprimendam, poteris intelligere.

[d] *Ex nummo argenteo è prōptuario antiquitatum Lælij Pasqualini.*

d

C

Satis vides, primum locum tributum Imperatori, in nummi verò postica inscriptum tantùm haberi nomen ipsius Gothorum Regis Theodati absque aliqua eius imagine. Ex qua etiam in nummo posita inscriptione intelligis (vt id obiter tangam) quomodo eiusdē nomen Regis scribi solitum fuerit, nempe triplici aspiratione, Theodahathus, non vt frequenti vsu receptū, vt simplici aspiratione Theodatus secūdùm Latinam, non secundùm Gothicam pronunciationem scribatur. Habes de his præterea oppignoratam fidem scholiastis in notatione affixa apud eumdem Procopij locum de alio item eiusdem Theodati nummo huic simili, vbi ait: Ad hanc pacis conditionem accedit inscriptio nostri numismatis argentei, in cuius latere dextro D. N. IVSTINIANO P. AVG. à sinistro D. N. THEODAHATHVS REX.] Sic igitur certò vides, timore nimio Theodatum exagitatum antè implere cœpisse quas obtulit pacis conditiones, quàm eas Iustinianus probasset, quæ nouis emergentibus causis (vt inferiùs dicturi sumus) contemptæ sunt. Sed iam de missa ab eo legatione agamus. D E

DE LEGATIONE AGAPETI PONT.

Agapetus igitur eiusmodi subire prouinciam barbarico coactus imperio, ad expensas in via faciendas, regio Arcario opus habuit vasa sacra oppignorare. Operatus est tamen postea Cassiodorus apud Regem, vt eadem redderentur ecclesiæ S. Petri, à qua sublata fuerant: de quibus eiusmodi memoria dignas litteras idem Cassiodorus * scripsit Arcariis, cùm adhuc fungeretur ipse officio Prætorij Præfecturæ:

[a] *Cassiod Var. lib. 12. epist. 20*

* Tomati

Tomaci* & Petro VV. CC. Arcariis Senator Præfect. Prætorio.

* Agabitum

Retinetis mecum, fidelissimi viri, sanctum Agapetum * vrbis Romæ Papam, cùm ad Orientis Principem legationis gratia mitteretur, iussione regia, datis pignoribus, à vobis tot libras auri, facto pictacio, solemniter accepisse: vt cui prouidus dominator iussit ad

VASA OPPIGNORATA REDDI IVBENTVR.

* subsidium

subditum * eius etiam vrgere excessum. Primùm quidē benignè præstitit, qui in necessitate mutuas pecunias dedit; sed quanto gloriosiùs fecit, etiam illud elargiri, quod cum gratiarum

A tiarum actione potuisset offerri? Victa est sine damno necessitas: manus Papæ dabat, quod eius substantia non habebat: & illud iter est indemne redditum, quod donis constat expletum. Quale, rogo, videbatur, Antistitem petentibus Ecclesiam, & Ecclesiam nulla detrimenta sentire? Distributor fuit potiùs, quàm donator: quia necesse est illi applicari, de cuius facultatibus videbatur expendi, quid non agat apud pium Principem talis legatio, quam destinatam singulari constat exemplo?

Quapropter nostra præceptione cōmoniti, & regia iussione securi, Sanctorum vasa cum obligatione chirographi auctoribus sancti Petri Apostoli sine aliqua dilatione refundite, vt lucrosè reddita celeriter impetrata videantur. Optata referantur manibus Leuitarum ministeria toto Orbe narranda. Donetur quod proprium fuit: quoniàm iustè per largitatem recipit, quod sacerdos legibus obligauit. Superatum est exemplum, quod in historia B nostra magna intentione retulimus. Nam cùm Rex Alaricus vrbis Romæ deprædatione satiatus, Apostoli Petri vasa suis deferentibus excepisset; mox vt rei causam habita interrogatione cognouit, sacris liminibus deportari diripientium manibus imperauit: vt cupiditas, quæ deprædationis ambitu admiserat scelus, deuotione largissima deleret excessum. Sed quid mirum, si reuerendorum Sanctorum diripere vasa noluit, qui tāta se Vrbis vastatione ditauit? Rex autē vester religioso proposito reddidit vasa, quæ iure pignoris propria videbantur effecta. Et ideo talibus factis frequens præstetur oratio: quando læta concedi posse credimus, cùm retributionem bonis actibus postulamus.] hucusque Cassiodorus.

NON EX DIVITIIS, SED EX APOSTOLICA AVCTORITATE MAIESTAS ROM. ECCL.

Ad hæc modò prouoco Nouatores, qui ex opulentia creuisse Romanæ Ecclesiæ summam auctoritatem, nō ex Apostolica potestate, dixere: cùm cernere sit sub barbarico iugo C captiuam sanctam Romanam Ecclesiam eò paupertatis adactam, vt cùm nec ex omnibus suis reditibus corradere tantum pecuniæ posset, quæ Pontifici legatione fungenti aditer conficiendum Constantinopolim satis esset, opus fuerit vasa sacra pignori dare ad pecuniam tunc necessariam comparandam: & tamen nihil vmquam toto eo tempore supremæ Pontificiæ auctoritatis fuit imminutum, vel relaxatum ad delinquentes coercendos Apostolici roboris: immo nescio an aliquando alio tempore magis viguerit in Ecclesia Romana suprema potestas, & adeò fuerit à rebellibus cognita experimento, Orbi imperans & coercens Apostolicæ sedis auctoritas & culta maiestas, sicut hoc seculo, vt quæ sunt dicta superiùs in Hormisda docent de tot Constantinopolitanis Patriarchis, inuitō etiam populo & contradicente clero, ex Albo Catholicorum abrasis, deque duobus condemnatis post obitum Imperatoribus, de præscriptis toties ab ea legibus Orientalibus & Occidentalibus, si D recipi ab eadem Romana Ecclesia vellent; de frequentioribus vndique ex diuersis prouinciis Occidentalibus atque Orientalibus ad ipsos Romanos Pontifices consultationibus missis, crebrioribusque legationibus Imperatoriis destinatis: quæ omnia & alia quamplurima superiùs exempla enarrata declarant; & quæ hoc ipso anno paulo post dicturi sumus ostendent; cùm videlicet idem Agapetus Pontifex licet à Rege visus sit missus ad Imperatorem pro pace roganda, à Deo tamē proficisci iussus apparuit, vt imperaret imperantibus, & ab eis perperam facta rescinderet: nimirum vt quem Principes statuissent in fide, post Epiphanium, Anthimum Patriarcham Constantinopolitanum, inuentum hæreticum in ordinem redigeret, & loco eius eadem Apostolica auctoritate Mennam protinus subrogaret, atque delatos damnaret, hæreticos: quæ omnia vigenti Apostolica auctoritate fecisse, etiam diuinitus ostensa signa primitus docuerunt.

Etenim illud ipsum ferme contigit Agapeto, quod olim Petro Apostolo, qui rogatus à E claudo eleemosynam dare, pro petita pecunia, qua carebat, illud responsum dedit: Argentum & aurum non est mihi; quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula.] ita planè Agapetus egentem sc quidem pecunia in sacrorum oppignoratione vasorum ostendit, sed in ostēsione signorum diuina gratia opulentum, cùm & cuius esset successor, antequam Constantinopolim peruenisset, innotuit. Ostensum quippe est, Romanum Pontificem, Petri successorem, Christi Vicarium semper & vbique esse locupletem, abundareque cælestibus donis, licet auri appareat egentissimus; vt pote qui habeat in cælo promptuaria diuina promissione secura, eademq. auro illo referta, de quo in Canticis Sponsa [b]: Caput eius aurum optimum.] Christum scilicet, in quo sunt (inquit Apostolus [c]) omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei; quorum ipse dispensator fidelis existens, pro ratione locorum & temporum quod opus est Fidelibus erogat. Qui igitur inops, ex oppignoratione sacrorum vasorum pecunia comparata, ab Vrbe discedit, viaticum à

[a] *Act. 3.*
[b] *Cantic. 5.*
[c] *Col. 2.*

Deo locupletius, nempe virtutem miraculorum accepit, quorum amplissimum meruit assertorem, nempe Gregorium Magnum itidem Pontificem Maximum, cui ad prærogatiuam dignitatis & sanctitatis accedunt loci atque temporis adminicula, dum & suæ Ecclesiæ sitique sæculi scribit historiam. A

Quæ igitur in itinere constitutus sanctissimus Agapetus miracula fecerit, idem S. Gregorius narrat his verbis[a]: Post non multum temporis, exigente causa Gothorum, vir quoque beatissimus Agapitus huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifex, cui, Deo dispensante, deseruio, ad Iustinianum Principem accessit. Cui adhuc pergenti, quadam die, in Græciarum iam partibus curandus oblatus est mutus & claudus, qui neque vlla verba edere, neque ex terra vnquam surgere valebat. Cumque hunc propinqui illius flentes obtulissent: vir Domini solicitè requisiuit, an curationis illius haberent fidem. Cui dum in virtute Dei ex auctoritate Petri fixam salutis illius spem habere se dicerent: protinus venerandus vir orationi incubuit, & Missarum solemnia exorsus, sacrificium in conspectu Dei omnipotentis immolauit. Quo peracto, ab altari exiens, claudi manum tenuit, atque assistente & aspiciente populo, eum mox è terra in propriis gressibus erexit: cumque ei Dominicum corpus in os mitteret, illa diu muta ad loquendum lingua soluta est. Mirati omnes, flere præ gaudio cœperunt, eorumque mentes illico metus & reuerentia inuasit, cùm videlicet cernerent quid Agapitus facere in virtute Domini ex adiutorio Petri potuisset.] hæc Gregorius. Vtinam totius peregrinationis Agapeti extarent scripta diaria, ex quibus nostri essent Annales locupletandi. Verùm de reliquis ab eo rebus gestis in via, quousque Constantinopolim aduenit, altum vbique silentium. B

[a] Gregor. dial. lib. 3. c. 3.

MVTVS ET CLAVDVS AB AGAPETO CVRATVR.

DE ADVENTV AGAP. CONSTANTINOP.

Quando autem peruenerit Constantinopolim, Anastasius refert id accidisse decimo Kalendas Maij: verùm Acta Synodalia cum illuc maturiùs peruenisse, significare videntur. Porrò de eius aduentu hæc habet Liberatus diaconus[b]: Primùm quidem honorificè susciens directos sibi ab Imperatore, spreuit tamen Anthimi præsentiam, eumque ad saluandum suscipere noluit. Deinde viso Principe, causam agebat legationis susceptæ. Imperator autem pro multis fisci expensis ab Italia destinatum exercitum auertere nolens, supplicationes Papæ noluit audire. At ille (quod summum* fuit) legatione Christi fungebatur,] quænam ista fuerit, paulo pòst dicetur. C

[b] Liberat. diac. in Breuiar. c. 21.

* suum

CVR DE PACE SPES DEMPTA.

Cur præterea Iustinianus non acquieuerit Agapeto pacem Theodato petenti, ex procopio possumus intelligere: nempe accidisse, vt dum hæc tractarentur, Gothi qui residui erant in Dalmatia, cum Romanis conferentes manus, priores tulerint, occiso primùm Mauritio Mundi filio, atque demum Mundo ipso, qui anno superiori Salonas ceperat, quas hoc anno itidem Gothi recuperauerunt: quibus cùm factus esset elatior Theodatus, ipsum de promissione facta pœnitere cœpit: quamobrem Iustinianus & ipse eam reijciens, confestim Belisarium iam paratum è Sicilia in Italiam cum exercitu traijcere præcepit; qui improuiso agmine perueniens in Campaniam, Neapolim munitam valde ciuitatem obsedit: quid autem postea factum sit, infrà dicemus. Interea verò Agapeti Papæ res gestas Constantinopoli prosequamur, de quibus ista habet in primis, cuncta summatim referens Liberatus[c]: D

[c] Liberat. vbi suprà c. 22.

AGAPETVS DEPONIT ANTHIMVM.

Denique petentibus Principibus, vt Anthimum Agapetus Papa in salutatione & communione susciperet: illud fieri inquit posse, si se libello probaret Orthodoxum, & ad cathedram suam, *nempe Trapezuntium*, reuerteretur. Impossibile esse aiebat, translatitium hominem in illa sede permanere. Augusta verò promittente munera multa, & rursus Papæ minas intentante, in hoc Papa perstitit, ne eius audiret petitionem. Anthimus vero videns se sede pulsum, pallium quod habuit, Imperatoribus reddidit, & discessit, vbi cum Augusta suo patrocinio tueretur. Tunc Papa Principis fauore Mennam pro eo ordinauit Antistitem, consecrans eum in basilica sanctæ Mariæ. Fuit iste Mennas Præpositus xenodochij maioris, quod vocatur Samsonis, genere Alexandrinus, suscipiens Chalcedonense Concilium.] hæc summatim (vt dixi) complexus est Liberatus: sed alij paulo latiùs rem sunt prosecuti, addentes nonnulla, quæ desiderari in his posse videntur. E

[f] Anast. in Agapeto.

At quæ primùm de his scripta ab Anastasio[f] reperiuntur, in medium afferamus: Ingressus (inquit) Constantinopolim Agapetus, primùm cœpit habere altercationem cum piissimo Principe domino Iustiniano Augusto de religione: cui beatissimus Agapetus constantissimè responsum dedit de Domino Iesu Christo Deo & homine, hoc est, de duabus na- F

A bus naturis in Christo, &c.] Qui autem, simulac est Agapetus Papa creatus, ex more (vt vidimus) Iustinianus Imp. rectæ fidei misit Romam professionē; vt rursum ab eo idem exigeret Agapetus Catholicæ fidei professionem, non aliam ob causam accidisse potuit, quàm quòd ob consensum adhibitum in creatione Anthimi hæretici ipse etiam Imperator in suspicionem hæresis esset adductus. Potuisset aliquo prætextu idem Iustinianus tergiuersari, renuereque id sibi præstandum fore, quod semel & iterum (vt vidimus) antea præstitisset: verùm in his non obtemperare Romano Pontifici exigenti, nefas ratus & impium, mox editam fidei confessionem illam iterat, quam Orientalibus ab Hormisda Pontifice vidimus fuisse præscriptam, cui eiusmodi legitur affixa inscriptio[a]: Exemplar libelli piissimi domini nostri Iustiniani Imp. quem dedit Agapeto Papæ apud Constantinopolim de fide. In nomine Domini Dei nostri Iesu Christi, Imperator Cæsar Flauius Iustinianus, &c. Agapeto sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo Almæ vrbis Romæ & Patriarchæ.] incipit: Prima salus, &c.] omnia habens vt illa ab Hormisda per legatos Constantinopolim missa. Sed quòd data habetur decimo octauo Kalend. Aprilis sub Belisarij Consulatu, mendum irrepsit, vt post Consulatum, loco Consulatus, sit corrigendum. B

[a] Extat inter epist. Rom. Pont. in Agapeto.

IVSTINIANI OBTVLIT LIBELLVM FIDEI AGAPETO.

Quomodo autem ante hæc, cùm nondum compertus esset Iustiniano hæreticus Anthimus Patriarcha, eius causa succensus ipse sit Agapeto Pontifici, Anastasius ita narrare pergit: Dū contentio versaretur, ita Dominus adfuit, vt Episcopū Constantinopolitanum nomine Anthimum* inueniret Agapetus Papa hæreticum. Cumque contentio verteretur cum Augusto & Agapeto Papa, dixit ei Imp. Iustinianus: Aut consenti nobis, aut exilio deportari te faciam. Tunc beatissimus Papa Agapetus respondit cum gaudio dicens ad Imperatorem: Ego quidem peccator ad Iustinianum Imp. Christianissimum venire desiderauī: nunc autem Diocletianum inueni: qui tamen minas tuas non pertimesco. Et dixit ei iterum Agapetus venerabilis Papa: Tamen vt scias tu, eum idoneum non esse religioni Christianæ, Episcopus tuus confiteatur duas naturas in Christo. Tunc accersito ex præcepto Augusti Episcopo Constantinopolitano nomine Anthimo, & discussione facta, numquam voluit confiteri in doctrina Catholicæ responsionis ad interrogationem beati Papæ Agapeti, duas naturas in vno Domino nostro Iesu Christo. Quem cùm vicisset sanctus Papa Agapetus, glorificatus est ab omnibus Christianis. Tunc piissimus Augustus Iustinianus gaudio repletus, humiliauit se sedi Apostolicæ, & adorauit beatissimum Agapetum Papam. Eodem tempore eiecit Anthimum à communione, & expulit in exilium. Tunc piissimus Augustus Iustinianus rogauit beatissimum Papam Agapetū, vt in locum Anthimi Episcopum Catholicum consecraret nomine Mennam.] hactenus Anastasius, quæ etiam in Miscella historia leguntur. Restitit primò haud dubium Iustinianus Agapeto pro Anthimo, impiæ Theodoræ Augustæ, qui ipsi Anthimo patrocinabatur, impulsu: sed re comperta, plus apud eum tandem valuit iussio Pontificia, quàm Augustæ coniugis perfidæ blandimenta: vt digno posteris exemplo sit, omnia fidei Catholicæ posthabenda. C

*Anthemiūm

RES GESTAE INTER AGAPETVM ET IVSTINIANI.

Sed quid facit infelix, quæ se hac in re despici videt à viro suo, à quo non solùm amari, sed coli se mirificè scisset? Haud despondet animum, sed vehementioribus à prauo dæmone stimulis agitata, cuius malo spiritu percita erat, ad Episcopos se conuertit, quos nosset fauere Eutychianæ hæresi: hos vrget, hos impellit, vt Agapeto resistant, qui vnus à se tanto labore parta dissoluit, virumque suum tamquam captiuum in suam sententiam trahit. Narrat hæc Zonaras verbis istis[b]: Nonnulli è primoribus sacerdotibus Agapeto Papæ Romano in Imperatricis gratiam sunt refragrati, ab eadem quoque largitionibus corrupti: quos tamen ille, qui veritatem defenderet, omnes superauit.] hæc ipse. D

[b] Zonar. Annal par. 3 in Iustiniano.

DAMNATI AB AGAP. PAP. ALII HAERETICI.

Sunt planè his consentientia quæ recitantur in libello Archimandritarum oblato Iustiniano Imp. post obitum Agapeti: ex quo etiam illud apparet, vnà cum Anthimo eodem tempore damnatos ab eodem Agapeto veternosos illos Constantinopoli degentes hæreticos, Seuerum, Petrum, atque Zoaram: de quibus omnibus hæc in eodem libello[c]: Canonicum iudicium à Romano Pontifice in ipsum Anthimum & prædictos hæreticos audiri voluistis, illo persuasus qui dicit[d]: Interroga patrem tuum, &c.] & paulo post: Misit itaque Deus huic ciuitati Agapetum, qui verè Ἀγάπητος, id est, dilectus à Deo & hominibus, Pontificem antiquæ Romæ in depositionem Anthimi & prædictorum hæreticorum Seueri, Petri, atque Zoaræ, tamquam olim Petrum magnum Apostolum Romanis in depositione Simonis Cretiani*. Iste enim venerabilis vir sciens per libellos E

[c] Extat in Constantinop. Synod. sub Menna Act. 1. tom. 2. Concil.

[d] Deut. 32.

*magi vel Samaritani.

bellos plurimorum noſtrorum ea quæ iniquè contra Eccleſias præſumpta fuere, ea ipſo A
viſu ſemel accipiendo, neque ad viſum ſuſcipere voluit Anthimum furentem aduerſus canones, ſed tunc iuſtè deiecit de ſacerdotali ſede ciuitatis ſuæ; & coopitulante & coadiuuante Catholicæ fidei & diuinis canonibus veſtro Imperio, præfecit ipſi Eccleſiæ ſanctiſſimum Mennam.] hæc & alia ipſi ibi.

AGAPETVS QVAM MAGNIFICE EGERIT.

In his quidem omnibus peragendis ſumma poteſtas Apoſtolicæ ſedis Antiſtitis demonſtrata eſt, dum tantæ Eccleſiæ Patriarcham fauore Iuſtiniani Imperatoris & Theodoræ Auguſtæ pollentem, plurium iam antea Epiſcoporum (vt dictum eſt) ſuffragiis confirmatum ipſe Summus Pontifex Agapetus, nullo ſuper hoc congregato (vt moris fuit) antè Concilio, condemnauit. Quòd enim ſciret in gratiam Auguſtorum coſdem Epiſcopos facillimè conſpirare; iis omiſſis, ſimplici habita diſcuſſione, ſimulac hæreticus idem Anthimus apparuit, ipſum condemnauit, atque Mennam in locum eius protinus ſubrogauit, B
damnatis cum Anthimo itidem Apoſtolica auctoritate Seuero, Petro, atque Zoara. Immo nec etiam citatum, nec viſum, ſed & reiectum penitus, nec in conſpectum admiſſum, fuiſſe ab Agapeto Pontifice Anthimum condemnatum, Nicephorus tradit, hæc dicens [a]: Agapetus cùm de rebus Anthimi inquireret, multoſque ab Archimandritis eius vrbis & aliis libellos oblatos acciperet: illi ne in conſpectum quidem admiſſo, Epiſcopatum abrogauit: cuius calculum monaſteria etiam Palæſtinæ & Petrus Hieroſolymitanus Antiſtes, nec non reliqui Eccleſiarum præfecti comprobauerunt.] hæc ipſe conſentientia ijs quæ ex libello monachorum modò ſunt recitata.

[a] *Niceph. lib. 17. c. 19.*

At verò quod ex Nicephoro dictum eſt, Anthimum nec in conſpectum admiſſum ab Agapeto Papa, è ſede fuiſſe depoſitum: magis inhærerem ſententiæ Anaſtaſij dicentis vocatum Anthimum, & diſcuſſione de eo facta, cùm nollet cõfiteri duas in Chriſto naturas, C
id ab eo exigẽte Pontifice Agapeto, ab ipſo tunc dãnatum fuiſſe: niſi præter Nicephorum eſſent Acta Synodalia hoc teſtantia ex libello monachorũ Iuſtiniano oblato, nuper à nobis citato. Vnde intelligere poſſumus, vſum ipſum plenitudine poteſtatis, nõ ſeruata in omnibus forma iudicij. Porrò etſi aduerſus Anthimum Agapeti Papæ iudicium abſque Synodo huiuſmodi fuit ſecundùm ſupremam Apoſtolicæ ſedis auctoritatem, qua ſupra omnes

MITIVS EGIT CVM ANTHIMO AGAPETVS.

canones Pontifex eminet: haud tamen extitit commiſeratione ieiunum: ſiquidem aditum ei apertum reliquit, vt ſi quando ab errore pœnitens ad Eccleſiam redire vellet, Epiſcopatus priſtinus Trapezuntinæ Eccleſiæ eidem integer ſeruaretur. Quam tamen commiſerationem Pontificis Agapeti erga Anthimum ægrè ferentes Orthodoxi Archimandritæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, in alio libello quem poſtea eidem Pontifici hoc anno obtulerunt, iſta arctari ad certum tempus petierunt, nempe vt præfinitus illi daretur ad D
reſipiſcendum terminus, quo elapſo, nullus illi vltrà pateret aditus ad priorem Eccleſiam. Sed accipe eorum verba [b]:

[b] Ex *Synod. Conſtantinop. ſub Menna Act. 1.*

Non vultis omnimodam eius perditionem, ſed vt conuertatur: imitamini enim Chriſtum Deum noſtrum, qui venit [c] vocare non iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam: & omnino paternis viſceribus ſuſcipitis, ſi recognouerit proprium peccatum, & conuertatur.

[c] *Matth. 9.*

VT CERTVS TERMINVS ANTHIMO PRÆSCRIBATVR.

Adiuramus veſtram beatitudinem (licet audax quid faciamus) per ſanctam & conſubſtantialem Trinitatem, ac per principem Apoſtolorum Petrum, ac ſalutem & victoriam piiſſimi Imperatoris noſtri, non contemnere diuinos canones, qui ab iſto peſſumdãtur; neque Eccleſiam ei traditam, quæ ab ipſo deſpicitur: ſed ſequendo in omnibus eos qui ante ipſam tuam beatitudinem in ſede veſtra claruerunt, facere in ipſum adhuc & contra auctoritatem canonum inualeſcentem, & qui prætulit vitam degere cum hæreticis, quàm E
cum propria Eccleſia; ea quæ ſanctum Cæleſtinum contra Neſtorium liquet feciſſe, aſſignando ei terminum, ſicut & ille Neſtorio: intra quem niſi occurrens prædictum libellum Apoſtolicæ veſtræ ſedi porrexerit, ac veſtræ beatitudini & ſanctiſſimo Archiepiſcopo vrbis regiæ, & à morbo hæretico ſe ipſum liberauerit, nec ad Trapezuntinam Eccleſiam ſibi creditam proficiſcatur: definite, ſanctiſſimi, ipſum alienum eſſe & nudum ab omni Pontificali dignitate atque efficacia, & ſe ipſum ſubmittere condemnationi prædictorum hæreticorum, & partem illorum accepiſſe; alterum verò pro iſto Eccleſiæ Trapezuntinæ ordinandum eſſe.] hæc ipſi ad Agapetum, quòd mitius viſum eſſet cum Anthimo actum hæretico.

Quo minùs autem Anthimus veteretur impertita ab ipſo Romano Pontifice humanitate, Seuerum illum caput hæreticorum Acephalorum, qui tunc (vt dictum eſt) Conſtantinopoli

A tinopoli erat, impedimento fuit: etenim hortatus eſt eum, vt ſede carere mallet, quàm Chalcedonenſe Concilium profiteri. teſtatur id Euagrius [a] ex eiuſdem Seueri litteris datis ad Theodoſium hæreticum Epiſcopum Alexandrinum, de quo ſuperiori anno actum eſt pluribus.

SEVERVS HAERETICVS IOVET ANTHIMVM.

[a] *Euagr. hiſt. lib. 4. c. 11.*

Sic igitur poſtquam præfuiſſet ſedi Conſtantinopolitanæ Anthimus (ſicut habet Nicephorus in Chronico) menſes decem, vel (vt Zonaras ait) annum vnum, ab Agapeto Papa depoſitus eſt. atque ab eodem ſubrogatus eſt Mennas magni nominis Orthodoxus, qui Antequam Epiſcopus deligeretur, ſuæ fidei profeſſionem publicè edere iuſſus eſt. Protulit ille quidem eamdem ipſam, quam præſcripſiſſe diximus Romanos Pontifices omnibus Orientalibus communionem Catholicam expetentibus, cuius eſt exordium: Prima ſalus eſt rectam fidei regulam cuſtodire, &c.] cui ipſe ſua manu antequam ſubſcriberet, B
hæc apposuit: Mennas miſericordia Dei preſbyter & Xenodochus ſuſcipio prædictas quatuor ſanctas Synodos, & omnia quæ in ipſis continentur dogmata, & epiſtolas Papæ Leonis, quas pro fide conſcripſit. Et confiteor in duabus naturis, id eſt, in diuinitate & humanitate Chriſtum Deum noſtrum inconfusè & indiuisè agnoſcendum; anathematizans omnes qui præter hæc ſapiunt vnà cum omnibus qui cõdemnati ſunt, vt ſuperiùs dictum eſt. ſubſcripſi.] Hæc quidem Mennas ante ſuam ordinationem: poſtea autem, ſimulac ordinatus eſt, obtulit rurſum more maiorum ipſi Romano Pontifici libellum fidei, quo omnes condemnauit hæreſes, & Catholicam fidem profeſſus eſt. meminit eiuſdem libelli Vigilius Papa [b] in epiſtola quam ſcripſit poſtea ad Iuſtinianum Imperatorem.

[b] *Vigil. epiſt. 2. tom. 1. epiſt. Rom. Pont.*

His peractis, idem Agapetus Papa litteras dedit Apoſtolicas eaſdemque circulares ad C
omnes Epiſcopos Orientales qui cum Anthimo communicarant, quibus coſdem de Anthimi depoſitione ab Epiſcopatu, & de ſubrogatione Mennæ reddidit certiores: quarum quidem litterarum extat ad Petrum Epiſcopum Hieroſolymorum exemplar his verbis conſcriptum, exſcriptum verò ex Synodo [c] Conſtantinopolitana ſub Menna, vbi eædem Agapeti litteræ recitantur:

[c] *Conſt. Synod. ſub Menna Act. 1. in fin. & tom. 1. epiſt. Rom. Pont. in Agapet. epiſt. 5*

Dilecto fratri Petro Agapetus.

Voluiſſemus quidem, fratres dilecti, propter coniunctionem noſtræ charitatis omnes Domini ſacerdotes iuxta Apoſtolicam [d] traditionem irreprehenſibiles inueniſſe, & neminem aut per gratiam, aut per metum ab eccleſiaſticis canonibus declinare. Sed quoniam multa multoties ſubſequuntur, quæ pœnitudinem parere poſſunt, & Dei miſericordia delicta peccatorum vincit, & idcirco differtur pœna, vt reformatio locum inuenire D
poſſit: monere neceſſarium iudicauimus, vt aſſumpta de cetero impræuaricata cuſtodiantur. Oportebat enim veſtram charitatem memorem paternarum traditionum, neminem permittere prohibita facere, ſed ſi quis audax appareret, tota virtute reſiſtere.

[d] *1. Tim. 3.*

AGAPETI EPIST. AD PETRVM.

Cùm itaque peruenimus ad Comitatum ſereniſſimi Imperatoris fil j noſtri, inuenimus ſedem Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ contra omnem canonum honeſtatem ab Anthimo Eccleſiæ Trapezundarum Epiſcopo incõuenienter vſurpatam. cuius animam non ſolum ſecundùm iſtam partem, ſed (quod maius eſt) in confeſſionem veræ fidei è perditione reducere deſiderauimus: ſed Eutychetis errori inſiſtens, ad viam veritatis redire contempſit. Vnde cùm ipſius in fide pœnitentiam iſto modo expectemus, neque Catholico neque ſacro nomine dignum eſſe ſententiauimus, donec omnia à Patribus tradita, per quæ veræ religionis fides & diſciplina cuſtoditur, ſecundùm congruentem ſatisfactionem ſuſcipiat. Ceteros verò ſimiles contumaciæ ipſius & ſententia Apoſtolicæ ſedis condẽmnatos ſimi-

QVID IN ANTHIMVM AGAPETVS.

E liter veſtra charitas aduertat, quorum ipſe ſe ipſum participem fecit. Conſtantinopolitanæ verò ſedis iniuriam, Apoſtolica auctoritate adiuuante, & adiutorio fideliſſimorum Imperatorum, emendauimus. Et ſupra modum quidem admirati ſumus, quòd iſtud opus ita apertè contrarium decretis Patrum veſtra fraternitas non ſolùm ad notitiam noſtram adducere neglexit, ſed & reprehenſibili conſenſu confirmauit.

Sed gratias agimus Deo, cuius ſpiritu mala ad melius vt plurimum vertuntur, & paruæ tranſgreſſiones ad vtilitatem & occaſionem magni fuerint gaudij. Hoc autem pro excitando veſtræ conſpiritualitatis lætitiam ſignifico, quia Mennam fratrem & coepiſcopum noſtrum, virum multis laudum modis ornatum, prædicta Conſtantinopolitana Eccleſia Epiſcopum ſuſcepit. Cui licet præter ceteros ſereniſſimorum Imperatorum electio arriſerit, ſimiliter tamen & totius cleri ac populi conſenſus acceſſit, vt à ſingulis eligi crederetur: Etenim alicui neque ſcientia, neque vita fuit ignotus;

MENNAE EPISC. LAVDES.

sed & fidei integritate,& sacrarum Scripturarum studio,atque etiam piæ administrationis officio sic prædicta viri resplenduit opinio, vt ipsi tardiùs venire videretur, quo dignus erat.] Hîc,lector,obserua, dum Agapetus ait,arrisisse electioni Mennæ Imperatores, intelligere absque dubio Iustinianum & eius coniugem Theodoram Augustam: vt cognoscas Theodoram licet maximè impiam feminam, præseruliſſe tamen foris imaginem Orthodoxæ,qua sæpè virũ vidimus decepisse,magisque Ecclesiæ Catholicæ obfuisse,quàm si quæ erat,se palàm ostendisset hæreticam. Pergit verò Agapetus de eiusdem Mennæ electione:

AB AGAPETO CONSECRATVS MENNAS.

Et hoc dignitati suæ addere credimus,quòd à temporibus Petri Apostoli nullum alium vmquam Orientalis Ecclesia susceptt Episcopum manibus nostræ sedis ordinatum. Et forsitan vel ad demonstrationem laudis ipsius, vel ad destructionem inimicorum instans res tanta peruenit, vt illis ipse similis esse videatur, quos in his quandoque partibus ipsius Apostolorum Principis electio ordinauit. Commune itaque gaudium,fratres, pia exultatione suscipite. Et quantum vos Apostolicæ sedis nostræ iudicium comprobatis,consueta rescriptione significate, habentes duplicem exultationis causam,& quòd mala sine mora corrigantur,& pro his optata subsecuta fuerint. De cetero præcauentes,ne rursus canonicis sanctionibus quid contrarium per vos(quod non credo) fiat, vestro accedente consensu:cumque sicut error eius qui semel peccauit, venia dignus est, sic frequens transgressio motum austeritatis deposcit. Deus incolumem te custodiat,frater venerandissime.] hactenus Encyclica Agapeti.

AGAPETI PRAECLARVM FACTVM.

At de damnatione Anthimi atque Mennæ substitutione per Agapetum facta iudicium si tibi, lector,ob oculos ponas, factique speciem mente consideres, admirari non desines: Videre nimirum Romanum Pontificem, quem furor barbaricus sub pulchro nomine pacis ab Vrbe remouet, vt Cõstantinopolim ad Imperatorem supplex accedat, eumdemque ipsum egentem mutua collecta ex sacrorum vasorum oppignoratione pecunia, vbi Constantinopolim venit,imperare Imperatoribus,exigereq.debitum fidei,& perperam ab illis facta rescindere,& quam cũ ipsi,tum Orientales Episcopi probassent, Anthimi ordinationem irritam reddere, eumque è sublimi,quem conscenderat, throno deponere, iura dare, omnibusq. iubere, litterasque publicas scribere,eiusque successorem deligere & ordinare, hæcque omnia(vt dictum est) absque coacto vllo Synodali conuentu; cùm antea in simili causa Cælestinus Papa eiusdem Ecclesiæ Pontificem deponendum Nestorium scripserit,& per Theodorum Imperatorem ea de re non prouinciale dumtaxat, sed œcumenicum Ephesi Concilium conuocandum curarit. Quibus intelligas,maiori tunc niti solere auctoritate Apostolicæ sedis Antistitem, quando magis ea videtur oppressa; quòd certò sciat omnia illi cedere opus esse,si ea vti velit. In quibus & commendes Iustiniani Imp. moderationem, animique demissionem, vtpote qui mari terraque victor, barbarorumque domitor ab vno Romano Pontifice vinci patiatur,accipiatque ab ipso leges,qui Romanis ac barbaris leges sanciat, & exercitibus imperet. Sed iam quæ reliqua sunt rerum gestarum Agapeti Pontificis Constantinopoli prosequamur.

Quoniam dictum est,præter Anthimum excommunicatos quoque ab eodem Agapeto Rom.Pontifice Seuerum pseudoepiscopum Antiochenum atque collegas eiusdem cum eo impietatis: qua occasione id factum sit,hîc ordine recensendum putamus. Cùm autem omnes sordes, fœcesque hæreticorum, fauente illis Theodora Augusta Seueri discipula, Constantinopolim conuenissent,illicque nidificantes,graui damno fidei Orthodoxæ multiplicarentur in fœtibus: fuit iusta querela Orthodoxorum Antistitum aduersus horum antesignanos Seuerum, Petrum,atque Zoaram, & Isacium Persam. Quamobrem ijdem scriptum à se libellum obtulerunt Agapeto Papæ commoranti Constantinopoli. Extat ipse quidem, sed qui vitiosa translatione & librariorum incuria mendosus nonnihil appareat; sic enim se habet*:

*Hieros. Syn. Act.1.ad fin. recitata in Synod. Constantinop. sub Menna Act.1.

EPISTOLA ORIENTALIVM AD AGAPETVM PAP.

Domino nostro per omnia sanctissimo ac beatissimo Patri Patrum, Archiepiscopo Romanorum & Patriarchæ Agapeto,ab Episcopis Orientalis diœcesis,& ab his qui sunt sub sanctis locis Christi Dei nostri,necnon Ambasiatoribus & ceteris clericis in hac regia vrbe congregatis.

Ex quo Christus Deus noster pro debitis vobis præmiis,propter ipsam in omni tempore cum vera fiducia sua inuisibili ac terribili virtute diuulgatam confessionem super venerabile caput vestrum requiescere fecit, cùm sedem Apostolorum vobis, Pater beatissime, commisit,& firmauit supra firmam Petram pedes vestros, & direxit gressus vestros, & imple-

impleuit os vestrum cantico nouo,hymno Deo nostro: sperauerũt in Domino secundùm Psalmidicum eloquium,clarificari à spirituali splendore vestro, per quem tamquam lucernæ splendens super sancto candelabro caliginem eorum qui in tenebris sedent, & cæcos illuminastis,& oculos mentis ipsorum aperuistis. Et propterea confisi & credentes diuino eloquio dicenti: In tempore non timebit cor confugiens ad intellectum. Et experientia intellectus cognoscentes vos esse diligentes custodes thesaurorum Apostolicorum, exossauimus *modò Anthimum, habitum pietatis circumferentem, potentiam verò ipsius negantem; qui conuenientem sibi sponsam dimisit, & aliam contra diuinos canones accipere ausus est: cognoscentesque,& à Deo custoditum Imperatorem nostrum, tamquam Christi discipulum approbatam animam habere, & participem vobis huius boni operis fuisse: Qui à primordiis regni sui vsque nunc studuit custodire omne corpus Ecclesiæ sanum & perfectè integrum & ab omni morbo hæretico liberum: & propter hoc statuit quatuor sanctas Synodus in diuinis ac sacris initiationibus, quando fecit magna voce à sacris prædicatoribus prædicari,quæ fortificant corda Fidelium, & hæreticorum compungunt; sperans ipse ex clementia secundùm naturam suam,& putans,quòd sicut eos qui ex simplicitate errore subducti sunt,decenti tempore conuerti,sic & huius inuentores,immo diaboli discipulos,& numquam veritatem recognoscentes,iactum hæreticorum à principio prouidere & præmeditari.

*excommunicauimus.

Rogamus,beatissime,rememorari memorato ac à Deo custodito Imperatori nostro illam sacram vocem dicentem: Omnem abominationem odit Dominus,quæ prima,media, & vltima est, Seuerus facinorosus, qui contra Deum semper locutus est super iniquitatem, & quandoque quidem Græcorum vanidicorum mysteria imbutus, ipsa honorauit: quandoque verò Eutychetis insaniam docuit, & in tota vita dixit, Bene valete in fide Christianorum: & appellationem Nestorij anthropolatræ ad decipiendos qui in simplicitate paratas habent aures,susciptendam excogitauit,euidenter illa illis dicendo, Nestorianosque vocabat magistros rectorum dogmatum: & nec illi pepercit qui baptizauit ipsum; inualidisque anathematibus impleuit totum mundum; ac arroganter decernere ipse præsumpsit, & validiores sortitus est cum his qui adhærebant ei in ordinando Scythiam contra prædictam sanctam œcumenicam Chalcedonensem Synodum,& contra sacras ac Deo dilectas epistolas sanctæ memoriæ Leonis Papæ,qui fuit illuminator & columna Ecclesiæ, quique firmauit Fideles ambulare in recta semita. sicque illud relinquetur diuinæ Scripturæ impleri*: incidit in foueam quam fecit. Vnde dubitantes quomodo ipsum propriè vocemus idem cum Gentilibus sentientem,eiusdem opinionis cum Eutychete,eiusdemque moris cum Nestorio: magis insigni & propria appellatione nominabimus, ipsum itidem cum veritate organum diabolo vocantes.

DE SEVERO NEFANDISSIMO HAERETICO.

*Psal.7.

Præteeuntes igitur multitudinem eorum quæ præsumpta sunt ab ipso, & sanguinem sanctorum virorum qui in Eoan *effusus est ab Eustasiasmeno Iudaico de Fatria tunc sub ipso militante, ac alia difficiliora prædictis propter longam narrationem: Supplicamus, sanctissime, cùm nunc sit tempus acceptabile,nunc dies salutis, clamamus: Adiuua nos & sanctas animas occisas; quas astare cogitate prudenter & ostendere vobis,quòd propter Christum traditæ sint morti à bestia multi capitis; ac rursus ex sua omnibus manifesta mangania & Manichæo errore, quo confidens iste iniquus ausus est intrare mundas aulas regias, cùm nullum locum debeat habere, sed barathrum, ad conuersantium destructionem. Et cùm in præsenti pax donata sit omnibus Fidelium Ecclesiis cum tantis laboribus & sudoribus vestris ac Deo amantissimi Imperatoris nostri: parcentes ipsi extremitati animarum facientium conuentiones ad ipsum & communicantium per interpellationem anathematibus contra ipsum prolatis, studere longè expellere illum pollutum & abdicatum,qui anathematibus scriptis, & apertiùs ab Apostolica sede vestra, & à tantis Pontificibus,& in cælo ab Angelis electis suis iam cõdemnatus est. Qui secundùm Euangelicam & diuinam vocem *. . . . cum iniquo & facinoroso alio Petro suo discipulo appellationem propriam vsque nunc mentiri non erubuit, & verba apostasiæ quotidie loquitur: necnon cum Zoara,qui omnino diuinam Scripturam & omnem sacrum ordinem & Missam ignorat; sed cum audacia(nescimus vnde) sibi tradita pessumdat Ecclesiasticum ornatum atque statum per conuenticula & parabaptismata, quæ quotidie temerariè aguntur; cuius synagogam mulierculis, comessationibus & ebrietatibus, luxibusque & adulteriis deditis implet. Persuasimus autem & piissimo Imperatori nostro,non permittere

*Locus corruptus.

EXCLAMANT CONTRA EVMDEM HAERETICVM.

*aliquid deest.

DE ZOARA.

tere aggregari bestias edaces cum agnis; cùm clarè & apertè sciat illud diuini Apostoli A
[a] 2 Cor. 6. dictum[a], quòd nulla participatio iustitiæ est ad iniquitatem, vel communicatio lucis ad tenebras, vel pars fidelis cum infideli.

DE ISACIO PERSA. At verò si ea quæ ab Isacio Persa nunc perpetrata sunt, sine lacrymis dicere non valemus: non est possibile neque metum abijcere, si narrare volumus quæ suis iniquis manibus ille facere non horruit. Nam in quodam diuersorio reposita honoribili imagine præsentis piissimi Imperatoris, prædictus scelestus & arrogans vir, tamquam certans & secundùm recentiorem modum dicendi blasphemauerit, diuinum extendens baculum, in quo inhonoratam senectutem suam firmare fingit, implensque simulatum stellionatum in cõspectu eorum qui ab ipso seducti sunt, percutiebat sine venia similitudinem Christo amantissimi Imperatoris, hæreticum denominando: nec à furore cessauit, donec diuisit tunicam habentem nobilem eius effigiem, & partem pro se tenuit; quam & igni traditam, totam extermi- B
nare non voluit: nam conseruata fuit à meliori prouidentia in redargutionem manifestam & notam homicidialis temeritatis, & maioris omnibus accusationis. Testes sunt viri (sicut nouistis, sanctissime) manifestam veritatem aduocatam habentes.

Quoniam igitur præter opinionem hæresiarchæ submutauerunt eorum deiectionem, quæ cum ignominia debebat esse, & ante tempus multum dederunt audaciam habitandi in regalibus cellis, his qui per alium modũ Deum negant, multis designatis & enumeratis ipsis nomen fictæ orthodoxiæ: & periculum est, fideles numquam ambulare in domo Domini, cum consensu: Tollite à nobis citò malos, offerte consuetum sacrificium hoc Deo & ROGANT LIBERARI AB HAERETICIS. Saluatori pro conseruanda nobis bona defensione in futuro tremendo iudicio: liberum ab omni timore & hæretica tertiò repetita fluctuatione ornatum Ecclesiasticum conseruate, statum confirmate; rursumq; exponendo iustissimo Imperatori nostro pias ac iustas senten- C
tias contra ipsos priùs ab Apostolica sede prolatas, statuendo per illas, impia scripta tradere igni, & habentes illa in publicum prodere, iuxta imitationem eorum qui zelant pessumdare Manichæa & illa impij Nestorij & Eutychetis insensati ac Dioscori patris & protectoris eorum. Sic enim euacuabitur omnis expectatio his qui frustra sperant in eis. Rogamus etiam, sanctissime, finem perfectum imponere diuinæ ac vestræ sententiæ contra Anthimum, paternis vestris decretis conuenientem, vt omne de medio extinguatur scandalum à paruulis in Dominum credentibus & omnibus nobis. Custodiat Dominus sedem vestram ac piissimi Imperatoris nostri, tamquam dies cæli, qui Petri imitatores saluatis & nos à tribulationibus saluastis, eosque qui vos oderunt confudistis.] hactenus Orientales Episcopi ad Agapetum Romanum Pontificem.

His subiicitur in Actis subscriptio Episcoporum Secundæ Syriæ, qui eam dederunt epi- D
stolam, primoque loco positus Thalassius Episcopus Berythorum. At non hi tantùm, sed & qui erant Constantinopoli, & alij Archimandritæ Orthodoxi itidem libellum obtulerunt eidem Pontifici Agapeto, qui & ipse pariter habetur intextus primæ Actioni eiusdem Synodi, hic verò ob multa notatu digna in eo posita recitandus nobis est: in primis enim quàm deploratissimus esset huius temporis Ecclesiæ status, cùm adeò vbique in Oriente hæretici inualescerent, ostendit; continetque nonnulla, quibus recitatæ epistolæ siue libelli obscura dilucidentur: sic enim se habet[b]:

[b] Synod. Constantinop. sub Menna Act. 1. LIBELLVS MONACHORVM OBLATVS AGAPETO. Domino nostro sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo antiquæ Romæ & œcumenico Patriarchæ Agapeto Marianus presbyter & Primas Monasteriorum regiæ vrbis, & ceteri Archimandritæ eiusdem, & Archimandritæ ac monachi Hierosolymorum ac Orientales in eadem Synodo congregati. E

[c] Gregor. Nazianz. ad Nectarium. Eos qui sanctas Dei ecclesias opprimunt, considerantes, & inimicos Dei quotidie aduersus eam scribere conspicientes, lamentationes sancti Gregorij[c] in procemium facimus opportunè ad vestram beatitudinem, dicentes: Visa est cura Dei penitus dereliquisse præsentem vitam, quæ temporibus ante nos Ecclesiam custodiebat.] habet enim hæc Gregorius Nazianzenus in epistola ad Nectarium Constantinopolitanum Episcopum data, ipso eius exordio, cùm dolet Constantinopolitanam Ecclesiam à se derelictam diuersorum commercio hæreticorum pessumire. Sed pergunt ipsi: Et iam tantum cuiuslibet anima immersa est à calamitatibus, vt quidem proprios dolores vitæ nostræ non in malis esse putetur. Tot & tanta sunt communia mala Ecclesiarum ad singula respiciendo: quorum nisi aliqua in præsenti tempore fieret diligentia ad reformationem, ad omnimodam desperationis confusionem paulatim perueniretur. Cùm multis itaque modis iam hæc enar-

rauerimus:

A rauerimus: non minùs verò & nunc magnas & incredibiles insidias aduersus Dei Ecclesiam factas multiplicauimus.

Schismatici & Acephali, qui à furia Dioscori & Eutychetis descenderunt (nescimus quis eos ad amentiam mouerit) qui veluti quadam audacia freti, suo proprio morbo triumphant, synagogas facientes, & parabaptismata innouantes, & tamquam ex euersione hoc facientes, & * nomen Episcoporum sibiipsis in locis nostris diffamantes, apertè ingruescunt, & licenter omnia audent non contra Ecclesias solùm, sed etiam contra ipsum piissimum Imperatorem nostrum & vestrum honorabile caput, sicut tanta prædictorum insania vestræ beatitudini manifesta fuit.] * etiam

Magna quidem admiratione dignum, sub Imperatore Catholico leges quotidie aduersus hæreticos sanciente, & pro fide recta patrocinium suscipiente, adeò coaluisse, inualuisseque in Oriente, ac potissimùm vbi ipse Imperator erat, Constantinopoli nefandos hæreB ticos, vt Catholici qui ibi erant (vt audis) tentati supra modum (vt ita dicam cum Apostolo[a]) & vltra vires, in vltimam penè desperationem videri possent adducti. Sed vnde ma- [a] 2 Cor. 1.
lorum omnium in mundum olim fluxit origo, ex eodem fonte diabolus modò tot damna THEODORA AVGVSTA CLADEM INFERT ECCL.
in Ecclesiam deriuauit, eosdem aliquando obstructos referans aquæductus per malam feminam; vtpote qui sciret, potentiori nullo vti posse ad Ecclesiam demoliendam ariete, adhibẽs ad hoc ipsam impiam sæpè dictam Theodoram Augustam Seueri discipulam; cuius arte, fraude, dolisque femineo ingenio comparatis, omnes leges in hæreticos latæ pressæ faucibus strangulantur, vt sileant, cùm & loquaces hæreses reuiuiscunt, atque hæretici maiori audacia, spreta etiam Imperatoria maiestate, clamantes, insurgunt. Ita planè secundùm illud Ecclesiastici[b]: Vnus ædificans & vnus destruens: quid prodest illis nisi labor? Vnus [b] Eccle. 34.
C orans & vnus maledicens: cuius vocem exaudiet Deus?]

Sic igitur quæ Iustinianus Imperator sanctis legibus erigebat, impia femina occultis machinis destruebat; & quam ille voce scriptoque sæpe professus est singulis ferme annis Catholicam fidem, ista consueta perfidia abolere sategit. At non puto tanta ista iam in foris atque triuiis vbique vulgata, lacrymis & lamentis Catholicorum deplorata, altioribus (vt vides) dolentium declarata clamoribus, atque libellis scriptis toties ob oculos repræsentata Iustinianum Imperatorem latere penitus potuisse. Sed quid? Frangit Adam Eua, & Dalila Samsonem enerùat, vt illi ipse licet non seductus, sed turpiter emollitus acquiescat, atque incautè caput in eius sinum somno pressus inclinet. Sed quæ sunt libelli reliqua audiamus. Subdunt enim monachi, quàm contumelioſi facti sint hæretici in ipsa etiam primaria Imperij ciuitate vbi degeret Imperator, & quò tandem procaciæ venerint, vt in
D eiusdem Imperatoris imaginem insanierint:

IN IMPERATOREM MOLESTISSIMI HAERETICI. Nam venientes (inquiunt) ad quamdam domum figuram oratorij habentem, in qua monachi quidam de iniquo cõtubernio illorum habitant, imaginem piissimi Imperatoris furia excæcati*, illud patris eorum diaboli fecerunt, qui cùm non possit contra Creatorem, aduersus figmentum suam ostendit furiam. Irruit enim vnus ex eis Isacius Persa, qui magia quadam vtens, seducit corda volentium ab eo decipi, &c.] quæ superiùs in Episcoporum libello sunt recitata. Inferiùs verò dilemma illud adhibent, quo vsus est Gregorius Nazianzenus ad Nectarium scribens, qui fatua tolerantia sinebat cum Orthodoxis hæreticos coalescere, suasque synaxes agere permittebat: rogantque (vt ille petebat) ab ipsa vrbe Constantinopolitana pelli procul hæreticos. est autem huiusmodi adhibitum argumentum: Non possunt duo contraria esse simul vera: Si hæreticis facultas datur hæreses prædi- * excæcantes
E candi; istud ipsum fateri est, veritatem apud ipsos esse, à nobis autem illam penitus defecisse: Sin autem eam apud nos esse iure firmemus; illos ea deficere, & vt mendaciorum textores Deo & hominibus execrabiles esse abijciendos, dicere necesse: cùm præsertim in eo statu res modò positæ essent, vt tolerare ista, etsi non iubere, patique saltem ipsum Principem sub pacatissimo ac florentissimo Imperio, cùm vbique terrori esset etiam longè positis barbaris, indecens esset, atque propemodum eisdem consentire, ac patrocinio ipsos fouere suo. Sed quomodo ijdem tacitè perstringant fautores illorum, accipe:

Quoniam igitur ex hac causa in multas domos eorum, qui in excellentia sunt, intrant, & indecentia faciunt, captiuantes mulierculas quasdam peccatis oneratas, quæ variis ducuntur desideriis, & semper addiscunt, & numquam ad cognitionem veritatis venire possunt: verùm etiam in ipsis propriis domibus & suburbiis altaria & baptisteria erigunt in oppositum veri altaris & sancti fontis: & omnia simul contempserunt propter attributum eis

patro-

OPTIMATVM PLVRES HAERESI INQVINATI.

patrocinium ab his qui in domo domini & aliquo alio modo potentes sunt.] proculdubio ista dicentes, significant, non ipsam vnam dumtaxat Theodoram Augustam infectam Seueri peste, sed alios eiusdem ciuitatis optimates, eorumque coniuges eodem morbo pessimè laborasse. Quòd enim cuncta Theodoræ arbitrio volui perspicerent, & hac ex parte prorsus imbellem esse nossent Imperatorem, cùm minimè repugnaret vxori; non damnum & pœnam timebant, sed gratiam se esse sperabant consecuturos, dum fauerent hæreticis, quibus Augustam studere sciebant. A

DE FVGANDIS A CIVITATE HAERETICIS.

Hæc igitur sanctissimæ fidei confessores monachi deplorantes, eumdẽ Agapetum Pontificem vnà simul interpellauerunt his verbis: Nolite pati, beatissime, non vti solita fiducia ad reformandum tantum malum. Sed sicut priùs contra Anthimum insurrexistis, & lupum qui conabatur cooperiri per pellem ouis, & transcendere ostium Ecclesiasticorum ordinum, sanctionum & canonum, & qui latrocinanter mandram ouium transcenderat, pelle denudastis, & ipsummet demonstrastis, & procul à mandra expulistis: sic & nunc iterum vigilate, & ostendite piissimo Imperatori nostro, quòd nullum lucrum exierit (vt inquit diuinus Gregorius) studio reliquo suo circa Ecclesias, si tale malum in destructione sanæ fidei per ipsorum fiduciam præualebit, & permittantur adhuc isti ad corruptionem Ecclesiæ nidificare in domibus dominorum & in propriis, & iniqua in ipsis facere. B

Hæc quidem dumtaxat portamus, licet incredibilia, & à diris doloribus incuruati: spem habentes ad clementissimum Deum, qui in tempore opportuno vestrum aduentum nobis ostendit; quòd sicut Petrum magnum Apostolorum principem his qui Romæ erant
* Samaritani in depositione Simonis Soetici *misit, sic & vos misit in depositione & expulsione Seueri, Petri, & Zoaræ, & eorum qui similia eis sapiunt, & qui omnigenis honoribus circumfo-
* electiones uentur ad inhonorationem Dei, blasphemiasque ac electiones*: dabit vobis potestatem, C coopitulante vobis piissimo & à Deo custodito Imperatore nostro, istos expellere de omni Ecclesia tamquam insidiatores & violatores non solùm sanctissimarum Ecclesiarum, sed & politiæ ipsius: Nam cùm hos ad suam malitiam conuenientia organa insidiator boni, *nempe diabolus*, inuenisset, totum orbem terrarum commotum fecit, & Sanctorum sanguine terram contaminauit, & ciuitates iugulationibus & tumultibus turbauit. Expellite igitur istos.

IN EOS QVI HAERETICOS NON EXPELLVNT

Scimus bene, si piissimum Imperatorem nostrum & ipsius Christo amabiles Principes informatis, quòd communicant anathemati, in medio habentes anathema, sicut ostendit nobis antiqua Scriptura[a] in Achan & Ionathan, qui scienter & ignoranter inciderunt in anathema, & hæc ignorando in periculo fuerunt perire cum eis: quoniam in medio eorum fuit anathema. Et si commemoratis suo Deo amato & dilecto Imperio adducere Deo eos D qui ab ipsis à recta fide abducti sunt, & si hoc non valeat facere, insidiatores Ecclesiæ repellantur. Non enim latuit tuam beatitudinem, quòd quamquam piissimus Imperator noster mandauerit hæreticos non conuentus facere, neque rebaptizare: Zoaras tamen tale præceptum despexit, & parabaptizauit in die Paschæ non paucos, inter quos erant pueri eorum qui permanent in domo herili, sicut deposuit ille, qui ab ipsis gratia Dei potuit euadere & aufugere, & ad Dei Ecclesiam refugere. In aliis quoque locis & domibus excellentissimorum virorum hæc & similia istis facta fuerunt. Verùm semper isti soli Dei Ecclesiam perturbauerunt & contristauerunt, & nos vsque ad istud tempus fletum vtique continuimus.

[a] *Iosue* 7. *1 Reg.* 14.

DE EPISCOPIS PIETATEM SIMVLANTIBVS.

Sed quoniam & ab his qui intus iam esse videntur, ac in ordine Pontificum existere, omnino expugnatur, *Catholica fides scilicet*: tempus est dicere de eis illud Psalmi[b]: Si inimicus maledixisset mihi, sustinuissem vtique: & si is qui odit super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo, tu verò homo vnanimis, dux meus & notus metus, qui mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum consensu. Tales fuerunt nonnulli commorantium in magna & regia vrbe, prima ciuitatum, nomen quidem pastorum portantes, totaliter autem sunt lupi rapaces: è quorum numero maximè existit Anthimus Trapezuntinus & alij aliarum ciuitatum. isti enim & similes huic ex hæreticis Acephalis existentes, ac paululum religionis pietatem simulantes, in Ecclesias se intruserunt tamquam quædam Aegyptiaca flagella qui nullo modo proprijs Ecclesijs vacare volunt, & hoc solum bene sapientes vt deuastent sibi assignatas Ecclesias, &c.] pergunt dicere de Anthimo Ecclesiæ suæ desertore, inuasore verò alterius: sed hæc nos suo loco opportuniùs recensuimus. Atque demum hæc addunt aduersùs eosdem: E

[b] *Psal.* 54.

Verùm

DE SEVO EPISCOPO PERGENTIS CONSTANTINOP.

A Verùm quoniam non solùm iste, sed & ceteri Episcopi, clerici, & Archimandritę in magno numero, qui insidijs aduersus Dei Ecclesiam vtuntur, & propter hoc solùm in hac ciuitate commorantur, ei & vniuersis Ecclesiis perturbationes dare, nullo modo recusant: rogamus & vniuersos tales ad vos adduci, & exactiones promittere canonibus condecentes: quippe & in prædicto Anthimo & in istis omnibus vigilante iusto iudicio canonum à vobis bene custoditorum, vt paululum refrigeretur Dei Ecclesia ab istis liberata: & cognoscant qui ad pastoralem curam & clerum hoc modo venire volunt, quòd non in fine tacebit Dominus, sed euigilabit super tales pastores, super quos secundùm Prophetam[a] exacerbatus est furor eius. Isti enim pascunt non oues, sed se ipsos; & iudicium abominantes, & omnia recta peruertentes, ad nihilum duxerunt insidias quæ fiunt cõtra Ecclesiam, & blasphemiam contra sanctos Patres.

[a] *Ezech.* 34.

B Quam defendentes *Ecclesiam*, beatissimi, suscipite nostram supplicationem: & potestatem vobis à Deo datam in ipsos mouentes, purgate Dei Ecclesiam, & à lupis liberate, immittentes in ipsos non pastoralem, sed disciplinatiuam virgam vestram. Nam etsi pœnitere promittunt; præterita vita ipsorum, quæ alio & alio tempore & non veritate commutatur, non permittit committere pastoralia eis qui Ecclesiam Dei negauerunt, & hæreticis qui extra ipsam iustè constituti sunt, Seuero videlicet, Petro & Zoaræ, & qui similia his sapiunt, super quos iudicium vestrum piissimus Imperator suscepit, iamq. condemnatos ab Apostolica sede vestra, & ab aliis Patriarchalibus sedibus, necnon ab omni Pontificio, cùm non patiantur canonicè venire ad Ecclesiam Dei, expelli ab omni publica & priuata domo, piissimo Imperatore nostro pro pace Ecclesiarum idem vobiscum sentẽtiante,
C cui omnis cura & studium die noctuq. de hac re super omnes est: & cessare facere omnem turbationem ab ipsis factam Ecclesijs, atque omnem alienam doctrinam simul videre, beatissimi, & hortari Deo amatum dominum nostrum, vt sanciat, sicut illa impij Nestorij, ita & ista Seueri mente capti animæ corruptibilia scripta in sanctam Chalcedonensem Synodum & in thronum sancti Patris nostri Leonis Archiepiscopi blasphemantia igni tradere: nam per ista dubiam fidem in animas simpliciorum facere studuit, & subsannari fecit apud Gentes magnum & venerabile nomen Christianismi.

Etenim huius gratia & Romam ad vos misimus, & vestrum exoptatum aduentum denunciauimus, & ipsum suscepimus. Tales à piissimo Imperatore nostro promissiones accepimus, quòd ea quę à vobis canonicè pronunciata sunt, sua pietas omnino studeat mandare executioni, & totum mundum deinceps liberare à temporali horum turbatione. Nomina verò clericorum & monachorum tempore opportuno denunciabimus, exhibentes
D quomodo hi quidem quæ Nestorij sunt, hi verò quæ Eutychetis sentientes, ab vtraque parte diuellere Ecclesiam conantur.] hactenus Orthodoxorum monachorum libellus, cui subscripta leguntur nomina Archimandritarum & presbyterorum pro suis monasteriis legatione fungentium numero nonaginta duo magna ex parte prouinciæ Palæstinæ. Nam inter alios affuit legatio à magno illo Theodosio cœnobiarcha, de quo plura superiùs laudè dignissima pro fide perfuncta enarrata sunt: Hesychius enim presbyter eius monasterij Theodosij legatus subscriptus eidem libello legitur.

DE THEODOSIO CŒNOBIARCHA.

Viuebat adhuc quidem Theodosius ipse, de quo ista in eius Vita post alia suscepta pro fide Orthodoxa certamina leguntur: Cùm de eo, *Theodosio scilicet*, intellexisset & qui veteris Romæ sedem pulchrè tenebat (is autem erat Agapitus) & qui Antiochenam sedem regebat Ephraim, *siue Ephræm*: ipsi quoque populis rectam fidem prædicabant. In quibus
E multa sunt ad laudem huius beati composita, quæ non minorem gloriam afferunt ijs qui scripserunt, quàm ei qui laudabatur; quòd non ad gratiam, sed planè ad veritatem fieret laudatio.] hæc ibi.

AGAPETVS ITERVM DAMNAT ANTHIMVM.

Sed quod ad libellum recitatum pertinet, oblata ista fuerunt ab Archimandritis Agapeto, vt quæ præcedunt ipsum libellum Acta testantur: ita tamen, vt ea omnia, antequam libellos tum Episcoporum tum monachorum Agapetus susciperet, celeritate præuenerit, vtpotę quòd iam Anthimum condemnasset; nam vbi primùm exuisset Episcopatu Constantinopolitano, summa qua nitebatur Apostolica auctoritate rursum in eum sententiam tulit, qua iudicauit, vt etiam ab Episcopatu Trapezuntij & omni sacerdotali munere & functione esse omnino deberet extorris: acceptos verò dictos libellos tum Episcoporum, tum etiam monachorum misit ad Iustinianum Imperatorem, quò ab eo damnati expellerentur hæretici.

Sed

AGAPETI EXITVS A VITA TRANSITVS.

Sed quid interea, peccatis exigentibus populi, funestum accidit? Cùm iam omnia ista ab ipso facta essent, implesset́que in omnibus partes suas, sanctissimus Agapetus ex hac vita migrauit, tanquā omnibus absolutis ad quæ missus erat, post opus vocaretur ad præmium. Hæc autem omnia breui narratione à nobis perstricta, accipe quàm diligentissimè enarrata in libello eorumdem monachorum, quem Iustiniano Imperatori post Agapeti obitum obtulerunt, in quo post recensitum ab eis primum & secundum iudicium contra Anthimum latum, quorum priori è sede Constantinopolitana cum deposuerat, posteriori etiam è sacerdotio Ecclesiæ Trapezuntinæ, ista adiecere de his quæ post hæc sunt subsecuta: A

[a] *Apud Synod. Constantinop. sub Menna Act. 1.*

Has verò petitiones nostras, *oblatas scilicet Agapeto, vt omni sacerdotio exueret Anthimũ*, præueniens prædictus sanctissimus vir Agapetus, cùm Anthimus se ipsum manifestum constituerit, simul cum prædictis hæreticis condemnauit, & omni dignitate sacerdotali & officio nudauit, & omni Episcopatu & Orthodoxo nomine vsque ad pœnitentiam eorum quæ deliquit. Et misit pietati vestræ libellos nostros, vt quæ in ipsis sunt, *nempe vt ydem damnati hæretici procul ejcerentur*, per vos ad finem deducantur. Sic enim opportunè assumptus est hic honorabilis vir à dispensatore nostro Deo, & additus est patribus suis, & bonum certamen certauit, & cursum perfecit, fidemque seruauit.] hæc ipsi de transitu sanctissimi Agapeti: atque eodem libello Imperatorem, vt eosdem abijciat hæreticos, interpellant his verbis: B

QVID ORTHODOXI PETANT AB IMP.

Obtestamur itaque vestrum Imperium (licet temerarium quid faciamus) per magnum Deum Saluatorem nostrum Iesum Christum, qui protegat venerabile Imperiũ vestrum, & omnem inimicũ & hostem propter vestram rectam fidẽ vobis subijciat, non contemnere iudicium prædicti sancti viri, sed ipsum exequi, & Ecclesiam Dei & totum mundũ liberare à peste Anthimi & prædictorum hæreticorum. Nam sancto Agapeto in præsenti vita existente, post Deum ad vestram pietatem respiciente, hæc accipere finem à vobis expectauimus. Implendo itaque quæ ab illo iustè & canonicè iudicata fuere, & per vestram generalem sanctionem ista confirmando, taliáque de cetero præsumi interdicendo, illius beatam animam coletis, quæ cũ Deo proxima sit, eò quòd vinculo terræ & carnis huius soluta sit, & fiduciam ex propriis bonis operibus adepta, pro pace & salute vestræ pietatis intercedit. C

MAGNO PERICVLO SINVNTVR HAERETICI DEGERE IN CIVITATE.

[b] *Psal. 138.*
[c] *Ioſ. 7.*
1 Reg. 4.

Vos autem cum Dauid ad Dominum cum fiducia clamate[b]: Nónne qui oderunt te, Domine, odio habui, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio odiui illos, & inimici facti sunt mihi. Timendum enim est, piissime Imperator, ne propter multam dilationem illud Israëlitici populi patiamur & nos, in medio habẽtes ab omni sacerdotio anathematizatos, qui quoniam in medio habuit Achan[c] & Ionathan in scientia & ignorantia se ipsos anathemati subijcientes, in periculo fuit totaliter perire, licet ignoraret quòd in medio haberet anathema. Non ergo, Christianissimi Imperatores, tale malum contemnite, sed vtimini zelo ad cognitionem Dei & his quæ ipsius sunt, adimplentes quod scriptum est[d]: Ventilator impiorum Rex sapiens: vt cum Dauid, & Iosia, & Elia, ac Agapeto, qui maximè zelauerunt pro Deo, partem vos habeatis in præsenti quidem sicut & illi, & sub scabello pedum omnes inimicos vestros subijciat: in futuro verò cum illis æternum regnum tribuat, qui promisit coram isto centuplum, & in futuro sæculo vitam æternam donare.] hactenus Archimandritæ ad Imperatorem post obitum sanctissimi Agapeti. D

[d] *Prou. 20.*

DE TEMPORE OBITVS AGAPETI.

Sed antequam cetera quæ hoc eodem anno Constantinopoli post Agapeti Papæ obitum secuta sunt, in medium afferamus, in ipso transitu tanti Pontificis aliquantulum immorandum. Quod enim in primis ad tempus spectat: quo huius anni mense, quóve eius die defunctus sit, haud satis liquidò constat: certum est tamen errare eos, qui eius obitum contigisse referunt hoc anno vigesima prima mensis Maij: Siquidem ex Actis Synodalibus eius, quod hoc anno celebratum est Constantinopoli, Concilij post migrationem Agapeti, redarguuntur, cùm eius prima Actio die secunda eiusdem mensis Maij habita legatur: adeò vt opus sit affirmare, ante eundem mensem Maium sanctum Agapetum ex hac vita deductum. Anastasius de ipso habet, sedisse tantùm menses vndecim & dies decem & octo. Verùm cùm superioris anni exordio ipsum electum fuisse Pontificem satis apertè fuerit demonstratum, vtique ampliùs anni periodo ipsum vixisse, opus est affirmare. Ad calcem verò de eodem Agapeto hæc Anastasius: Post dies aliquantos ægritudine correptus, defunctus est Constantinopoli. Cuius corpus in loculo plumbeo translatum est Romam vsque ad basilicam beati Petri Apostoli, vbi & sepultus est duodecimo Kalendas Octobris. Hic fecit ordinationem in vrbe Roma, *creauit* diaconos quatuor, Episcopos per di- E

A per diuersa loca numero vndecim. Et cessauit Episcopatus eius mensem vnum & dies vigintiocto.] hactenus Anastasius. Porrò diem natalis eius illum celebrat annuatim Ecclesia, quo Romam translatum in basilica Vaticana ipsum excepit. Quod verò ad legationis negotium, cuius rei causa profectus est Constantinopolim: ipsum quidem benè gestum esse, idem Anastasius indicat, vbi ait: Agapetus Papa omnia obtinuit, pro quibus missus fuerat.] sed redarguitur ex his quæ dicta sunt superiùs ex Procopio, & ex iis quæ postea sunt consecuta. Post hæc de eiusdem Agapeti obitu ista subdit Liberatus diaconus[a]: His peractis, constituens Papa apud Imperatorem Apocrisarium Ecclesiæ suæ Pelagium diaconum suum, dum in Italiam reuerti disponit, Constantinopoli obiit.] hæc Liberatus.

[a] *Liber. diac. Breuiar. c. 22.*

Extat in bibliotheca Vaticana[b] de rebus gestis ab Agapeto Pontifice Constantinopoli & obitu eius & funere vetus monumentum, scriptum (vt apparet) ab aliquo qui tum in- B terfuit; quod licet deprauatum valde, vt licuit, restitutum hic tibi reddendum putauimus, cùm notatu digna nonnulla contineat: sic enim se habet:

[b] *Biblioth. Vatic. lib. num. 1538. apud Rè gest. S. Greg. pag. 194.*

CHRONOGRAPHIA AB ECCL. ROM. CONDITA.

Anno ædificationis Romanæ Ecclesiæ quadringentesimo nonagesimo, Agapitus, qui primæ sedis Antistes fuit, à Theodato Gothorum nequissimo Rege ob postulandam à Iustiniano Augusto pacem Constantinopolim venit.] Hic obserua, lector, veterem chronographiam, qua aliqui numerarent interdum annos ab ædificatione Romanæ Ecclesiæ. Sicut enim priscis Romanis mos fuit ab Vrbe condita annos recensendo deducere, ita iis visum ab Ecclesia Romana condita temporis nota memorias consignare: cui & consentire cohærereque nostram chronographiam adamussim omnino gaudeas. Etenim dum ostendimus anno Domini quadragesimoquinto Romanam Ecclesiam ab Apostolorum Principe Petro erectam: planè ab eo tempore absoluitur hoc anno quadringentesimus C nonagesimus, & inchoatur nonagesimusprimus eiusdem, quo vertitur annus Domini quingentesimus trigesimusextus. Sed videamus quæ sequuntur:

Confestim vterque, Rex & Pontifex, sancta delibans oscula, & alter alterum veneratus, diem duxere in vesperam, legationis dumtaxat pace negata. At verò Agapitus iuxta præceptum Petri, vniuersis profuturus Ecclesiis, quæ per id tempus omnes in se inclinatæ recumbebant, in ipsarum se necessitatem conuertit, columnamque se suffulsit immobilem.] etenim (vt dictum est) vbi Constantinopolim venit, plures de miserando statu Ecclesiarum ei libelli oblati sunt; petentes omnes ab ipso, cui vniuersalis gregis cura in Petro credita fuit, cui & dictum est: Confirma fratres tuos] auxilium impertiri. Hactenus (subdit auctor) Romanum Pontificem Constãtinopolim aduenisse dixi: nunc Anthimum vniuersalem Ecclesiam inuasisse dicam. Epiphanio siquidem vigesimo regiæ vrbis Episcopo vita SERIES ANTIQVA EPISCOPORVM CONSTANTINOP. D defuncto.] ita quidem numerans à Metrophane prædecessore Alexandri Episcopi Constantinopolitani, qui vixit tempore Constantini: ab ipso enim vsque ad Epiphaniũ, demptis hæreticis & schismaticis, totidẽ numerãtur eius Ecclesię Episcopi: vt planè appareat, Nicephori catalogum Constantinopolitanorum Antistitum, à Stachi (vt ait) ab Andrea Apostolo ordinato inchoatum, his temporibus prorsus ignotũ fuisse. Pergit verò auctor:

Anthimus, qui relicto dudum apud Trapezuntium ciuitatem Episcopatu, Constantinopolim venerat, vitamq́. suam ieiuniis commendabat, siue Patrum decreto, siue Augusti fauore, siue procerum voto, hæreticorum pecuniis & seditiosorum turbis fretus, in Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedẽ irruit improuisus, adulter inuasit, & Apostolicũ thronum, ingemiscente clero, populoque ad cælum oculos referente, homo inimicus insedit, atque cunctis ceteris insaniam suam tacitus seminauit, stipem egenis simoniaco ritu dissemināns. E Talem hunc Ecclesiæ adulterum & populi seductorem Agapitus Papa sine vllis morarum obstaculis Ecclesia expulit, & pœnitentiæ eidem tempus indixit: quod cùm sine mora repelleret, & antiquam Ecclesiam quam reliquerat, reprobaret, perfidiamque suam alta mente reponeret; Papæ Agapiti voce & canonica secure percussus est; complicesque eius Seuerus & Petrus, Antiochenæ & Apamenæ ciuitatum quondam Episcopi de exilio in exilium deportati; Zoaras quoque presbyter, eorumq́; sequax Apostolica voce ligatus est.

EXPIARI SOLITA TEMPLA ET VTENSILIA.

Agapitus verò Papa, vas Catholicum, Euangelij tuba, præco iustitiæ, sacra altaris sedisq́. velamina sacrilegi Anthimi infecta flatibus, suis Catholicis precibus eluit.] citantur hæc verba à Gratiano[c] ad probandum antiquum Ecclesiæ ritum, quo ostenderet Catholicam Ecclesiam semper exhorruisse quæ sunt hæreticorum, nõ solùm ipsas ecclesias, sed omnia ipsarum vtensilia, nec illis absque expiatione sacra vti solere. Sed pergit: Omneq́. templi ædes ab inflictis inibi per Anthimum maculis Orthodoxis obsecrationibus ex-

[c] *Dè consecrat. dist. 1. c. 23.*

piauit, mercenario, lupoq. ouium à Dominica caula detruſo extra Eccleſiæ parietes. Eccleſiarum miniſtri, Catholico Principe ſibimet arridente, conſilium vnanimes incunt: Agapito Præſuli Mennam presbyterum ordinandum ſibi Epiſcopum ſuis vocibus commendãtes, in medium proferunt: Agapitus Papa libellum eius inſtar fidei ſuæ manu propria editum flagitat, ſcilicet Romæ eum per ſe beata Petro Apoſtolo porrecturus. A

LIBELLVM OFFERT MENNAS AGAPETO.

Edito Mennas iuxta præceptum creatoris ſui fidei libello, & Agapito Papæ in conſpectu Eccleſiæ ſuæ oblato, ab eodem omnium Epiſcoporũ Principe impoſita manu, vniuerſalem, *ſubiectarum ſibi prouinciarum videlicet*, Epiſcopatum adeptus eſt, ſoluſq. vigeſimus primus Eccleſiæ ſuæ Epiſcopus à Romanæ ſedis Antiſtite meruit ordinari. Hucuſq. Agapiti præceptoris noſtri monitis lætati ſumus in his quæ dicta ſunt nobis: nũc ſubita infirmitate eius turbati mæremus. Quis enim potuit ſiccis oculis Agapitũ narrare moriẽtem?

DE AEGRITVDINE AGAPETI.

Incidit in grauiſſimam valetudinem: immo quod optabat, inuenit, vt nos deſereret, & B temporum malis mox ſubſequentibus careret, & Domino pleniùs cum ſanctis Patribus iungeretur. Defecerat ſpiritus, & anhelans in morte, ánima erumpere geſtiebat; ipſumque ſtridorem, quo mortalium vita finitur, in laudes Domini conuertebat. Necdum ſpiritum exhalauerat, necdum debitam Chriſto reddiderat animam; & iam fama volans tanti prænuncia luctus, totius Orbis populos, quibus ciuitas repleta erat, ad exequias conuocabat. Aderant diuerſarum prouinciarum numeroſi Epiſcopi, & ſacerdotum monachorumque chori penè vrbem repleuerant. Tota ad funus eius Byzantum turba conuenit: ſacrilegium putabat, qui non tali Pontifici vltimum reddidiſſet officium: ſonabant pſalmi, & excelſa tecta domorum reboans in ſublime Alleluia quatiebat.] locus iſte ex epiſtola S. Hieronymi ad Aletium de funere Ruffinæ ſcripta deſumptus indicat auctorem fuiſſe Latinum, atque Latinè ſcripſiſſe: qui pergit: Hinc iuuenum choros, hinc ſenum videres. Quæ carmi- C na, laudes ſacerdotales, & facta feruntur?

DE SVMPTVOSO FVNERE AGAPETI.

Nemo quandoque totius Orbis vel Epiſcoporum, vel Imperatorum vita defunctus, inter tantas exequiarum copias funeratus viſus eſt. Explorate procedentium & caterua-tim in exequiis eius multitudinem fluctuantem: non plateæ, non porticus, non eminentia deſuper tecta capere poterant proſpectantes. Tunc ſuos in vnum populos vrbs regia proſpexit. fauebant* omnes ſibi in gloriam defuncti ſacerdotis. Nec mirum, ſi de eius fide homines exultarent, de cuius prædicatione Angeli lætabantur in cælo. Quodque mirum ſit, nihil pallor mutarat in facie: ſed ita dignitas quædam & grauitas eius ora compleuerat, vt eum non mortuum, ſed dormientem putarent.] hucuſque ibi, ſed nonnulla deeſſe videntur. Impendit Oriens viuo, impendit & mortuo Agapeto, quæ tantum decere ſciret Romanum Pontificem, Orbis totius Antiſtitem: dum quam debuit eidem ſuperſtiti obe- D dientiam exhibuit & obſeruantiam, defuncto autem vt patri omnium parentauit.

*feruebant

Ne quid verò præteriiſſe videamur ex iis quæ ſub eodem Pontifice geſta eſſe antiquitas prodidit: hìc ad finem rerum ab ipſo geſtarum collocanda nobis erunt, quæ abſque nota temporis eſſe conſcripta reperiuntur de iis quæ ipſi acciderũt, dum Romæ eſſet: cùm more noſtro certis reddere annis nolimus, quæ nulla certitudine temporis enarrantur, ſed ad calcem potiùs ipſa referre. Quæ igitur de eodẽ Agapeto Pontifice apud Sophronium narrata leguntur, his iungamus: ſunt huiuſmodi*: Narrauit nobis Abbas Theodorus Romanus, dicens: Eſt non procul à Romana vrbe breue oppidum, quod Rumellum* dicitur. In eo oppidulo Epiſcopus erat magnæ virtutis & meriti. Die ergo quadam habitatores oppidi ingreſſi ſunt ad beatiſſimum Romanum Antiſtitem Agapetum, aceuſantes Epiſcopum ſuum, ac dicentes quia in ſanctificato vaſe manducat. Pontifex autem ſolo auditu E perculſus, mittit duos ex clericis, vt vinctum Epiſcopum & pedibus iter agẽtem Romam perducerent: venientem verò continuò miſit in carcerem. Cùm ergo tres dies in carcere egiſſet Epiſcopus, venit Dominicus dies. Et cùm Papa quieſceret, illuceſcente Dominico die, vidit in ſomnis quemdam aſtantem ſibi, ac dicentem: Hac die Dominica neque tu offeras ſalutarem hoſtiam, neque alius quiſpiam Epiſcoporum qui ſunt in vrbe iſta, niſi ſolus Epiſcopus, quem habes in carcere incluſum: illum enim hodie offerre volo.

*Prat. Spirit. c. 150.

*Formellũ DE EPISCOPO CALVMNIAM PASSO.

AGAPETVS ADMONITVS PROFICIT.

Expergefactus autem Papa, & de viſione quam viderat, hæſitans, dicebat in ſe ipſo: Talem contra illum accuſationem ſuſcepi, & ipſe habet offerre? Venit igitur ei ſecundò vox in viſione, dicens: dixi tibi, vt Epiſcopus, qui eſt in carcere, ſolus offerat. Ambigenti adhuc, tertio apparuit illi, eadem repetens. Expergefactus autem Pontifex miſit in carcerem, & accerſito ad ſe Epiſcopo, percunctabatur eum, dicens: Quod eſt opus tuum? Epiſcopus

A ſcopus autem nihil illi aliud reſpondit, niſi: Peccator ſum. Cùm verò Epiſcopo perſuadere non poſſet, vt aliud diceret: tunc ait ad eum Papa: Hodie tu offerre debes.

Cùm ergo ſancto altari aſſiſteret, & Papa prope illum aſtaret, diaconis altare circumdantibus, cœpit ſancta Miſſarum ſolemnia Epiſcopus. Et cùm compleſſet orationem oblationis, antequam concluderet ipſam, cœpit ſecundò ac deinceps tertiò & quartò dicere ipſam ſanctam oblationis orationem. Cunctis verò eam moram moleſtè ferentibus, dicit ei Pontifex: Quid hoc eſt, quòd iam quarto hanc orationem dixiſti, nec eam concludis? Tunc reſpondit Epiſcopus: Ignoſce mihi, Pater ſancte: Quia non vidi iuxta conſuetudinem ſancti Spiritus deſcenſum, idcirco non terminaui orationem. Sed, ſancte mi domine, diaconum illum prope me aſſiſtentem, qui flabellum tenet, ab altari remoue: ego enim illi dicere non audeo. Tunc iuſſu S. Agapeti receſſit diaconus: & continuò vidit Epiſcopus B & Papa ſancti Spiritus aduentum. Sed & velum, quod altari ſuperimpoſitum erat, vltrò ſublatum eſt, texitq. Papam & Epiſcopum & diaconos omnes, qui ſancto altari aſtabant, quaſi per tres horas. Tunc venerandus Agapetus, agnita ſanctitate Epiſcopi ex perſpecto miraculo, quamque falſam calumniam perpeſſus eſſet cognoſcens, quòd illum ita vexauerat, triſtis effectus, ſtatuit non iam ampliùs per ſurreptionem quippiam agere, ſed cum maturo conſideratoque iudicio & magna longanimitate procedere. hactenus ibi.

VISIBILE SIGNVM SPIR. SANCTI.

ADMONITIO DE IIS QVAE DICTA SVNT

At ne tu iſta legens errore ex huiuſmodi narrata hiſtoria ducaris, vt exiſtimes peccatis intercedentibus miniſtrorum poſſe effici, vt quod in Eccleſia Deo offertur ſacrificium, minimè ſuum ſortiatur effectum. Etenim ſi nec ipſius ſacerdotis rem agentis peccata impedimento eſſe poſſunt, quo minùs incruentum illud & ſacroſanctum ſacrificium perficiatur omnino: quanto magis aſtantium miniſtrorum id haud poterit retardari criminibus? C Sed totum illud factum eſſe diuinitus ad illius ſanctiſſimi viri ſanctitudinem declarandam, ſatis innotuit, atque ad reliquos admonendos, haud facilè à Deo permitti omnino falli iudicia Summorum Pontificum, quorũ ſit mens recta, piaque: cùm etſi aliqua poſſint vt homines falſa ſurreptione præueniri, Deus tamen ſuccurrat ne labantur. Quæ ſi in huiuſmodi priuatis cauſis accidere conſueuerunt, vt etiam ſuperiori tomo, dum de S. Equitio egimus, eſt demonſtratum: quomodo non præſentaneo peculiarique Deus præſtò erit auxilio, cùm publica ad vniuerſam Eccleſiam pertinentia iudicia exercentur, atque ea potiſſimùm quæ ſunt Catholicæ fidei decernuntur?

EXCELLENTIA AGAPETI.

At hìc finis eſto hiſtoriæ rerum geſtarum ſanctiſſimi Agapeti Romani Pontificis: cui haud ſcio an ſimilis alius inueniri poſſit, qui adeò breui temporis ſpatio Eccleſiæ Catholicæ præſidens, talia tantaque perfecerit, cuiuſq. æquè apud Occidentales atque Orientales D ſint ampliſſima conclamata præconia: quique Fidelibus cunctis ex hac vita decedens ſui ardentius reliquerit deſiderium, quod etiam de optimis priuatus amor adimere conſueuit: qui denique in deplorata adeò incidens tempora, magis ſacerdotali vigore nituerit, conſtantioreque apparuerit Pontificia poteſtate.

APOST. LEGATI POST OBITVM PAPAE.

Iam verò quæ poſt ſanctiſſimi Papæ deceſſum, antequam ſucceſſor crearetur, facta ſint Conſtantinopoli, hìc enarremus. Aderant illic adhuc Apoſtolicæ ſedis legati illi, quos idem Pontifex (vt dictum eſt) præmiſerat anno ſuperiori ad res componendas Conſtantinopolim, quos decedens nulla imminutos poteſtate reliquit. His autem cura illa potiſſima fuit, vt quæ ab eodem Agapeto viuente conſtituta fuiſſent, nullo vmquam hæreticorum labefactarentur inſultu, ſed ſarta tecta atque in omnibus illibata & integra permanerent: cuius rei cauſa ſuis ipſorum verbis etiam obligare Orientales Epiſcopos, ipſis in conſilio E fuit, atque in eamdem ſentẽtiam Mẽnam adduxerunt Conſtantinopolitanũ Epiſcopum.

SYNODVS CONSTANTINOP. SVB MENNA.

Sic igitur pari conſenſu Synodum in eadem ciuitate ex vicinioribus Epiſcopis & iis qui Conſtantinopoli morabantur colligere quantocyus decreuerunt, antequam rurſus inſurgerent potentia freti Imperatricis depoſiti nuper hæretici, qui fuerant Pontificia Agapeti auctoritate compreſſi. Pollebat ad hæc agenda viribus Mennas, vtpote qui nõ legatorum tantùm muniebatur auctoritate, ſed & ipſe præpotens erat vicaria ſedis Apoſtolicæ præfectura, qua ab eodem Romano Pontifice adhuc viuente inſignitus fuerat, prout eiuſdem Synodi Acta, de quibus ſumus dicturi, declarant. His ergo relictis, qui ex hac vita ad æternam migrauerat Agapetus, viuere viſus eſt in legatis, ſuperſteſq. in vicario Mẽna Cõſtantinopoli adhuc poſt obitũ permanere. Horũ igitur opera atq. labore, hoc anno, die ſecunda Maij, celebrari cœpta eſt dicta Synodus Cõſtantinopoli, præſidentibus cum Mẽna Apoſt. ſedis legatis. Extãt eius Synodi Acta recitata in Concilio Hieroſolymitano, hoc itẽ anno,

die xix. Septemb. habito, vbi hæc de ipsa Synodo Constãtinopoli dicta die celebrata le- A
guntur, quibus tempus & personæ quæ interfuerunt, describũtur, atque ita exordiuntur[a]:

[a] Extant tom. 2. Concil. nou. edit.

Post Consulatum Flauij Belisarij viri clarissimi, sexto Nonas Maias, Indictione decima-
quarta, in Deo amantissima & Imperiali ciuitate Constantinopoli noua Roma, præsidente domino nostro sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo & Patriarcha Menna in Me-
saulio* Dijtico venerabilis domus dominæ nostræ sanctæ & gloriosæ Dei genitricis sem-
per Virginis Mariæ, quæ est prope sanctissimam magnam ecclesiam. Et à dextra quidem
parte considentibus ei & coaudientibus iuxta pium iussum Christo amantissimi & à Deo
custoditi Imperatoris nostri Iustiniani, sanctissimis ac Deo amãtissimis Episcopis Sabino
Canusino, Epiphanio Esculano, Asterio Salernitano, Rustico Fæsulano, Leone Nolano,
omnibus ex Italiæ regione priùs quidem missis à sede Apostolica] & aliis ibi recitatis
Episcopis, omnibus quinquaginta numero: post quorum nomina recensita, nouissimè re- B
citantur, qui & eodem ordine subscripsisse reperiuntur Theophanes atque Pelagius
S. Rom. Ecclesiæ diaconi cum dictis Episcopis eodem munere Apostolicæ legationis fungentes, vnà cum aliis ministris Menna & Petro Apostolicæ sedis Notariis ac subdiaconibus & procuratoribus, ac ceteris qui aderant eiusdem Apostolicæ sedis clericis: interfuerunt legati quoque ab Antiocheno Patriarcha Ephræmio, necnon alij à Petro Episcopo
Ecclesiæ Hierosolymitanæ, itemq. Cæsarea Cappadociæ, Ancyra, & ab aliis locis missi.

* in meditullio aulę occiduo.

DE HIS QVI SYNODO INTERFVERE.

DE LOCO SYNODI NOMINATO DIITICO.

Quod verò in primis ad locum Synodi pertinet: non prætereat (quod & alibi notasse
meminimus) dum habent Acta, eam habitam in Dijtico: hanc vocem cùm librarij mini-
mè intelligerent, eam corrupisse, vt pro Dijtico, scripserint Dyticum, alij Dipsychum: sed
germana est illa lectio, qua Dijticum ponitur; erat enim Constantinopoli percelebre mo-
nasterium Dij appellatum, à quo Dijticum deriuatum, cuius hoc tempore præfectus erat C
Agapetus, qui in ordine Archimandritarum in datis Synodo libellis primo loco subscri-
ptus habetur. Ita dictus locus ille à Dio Archimandrita sanctitate celebri, cuius natalem
diem Græci notatum habent in Menologio decimanona Iulij. Cuius etiam monasterij
Dij mentio habetur in Romano Martyrologio[b], vbi memoria celebratur eiusdem mona-
sterij monachorum martyrum, qui pro Catholica fide tuenda sub Anastasio Imp. occisi
sunt, de quibus ibidem in Notis diximus.

[b] Die. 8. Febr.

DE PRIMA SYNODI ACTIONE.

Considentibus itaq. Episcopis, iussus est legi libellus oblatus antea Imp. Iustiniano ab
Orthodoxis Archimandritis Constãtinopolitanæ vrbis & aliis Syriæ Inferioris, qui etiam
(vt nuper vidimus) alium Agapeto Papæ dedere libellum eodem argumento cõscriptum,
quibus omnibus petebant damnatos hæreticos procul expelli. His actis, rursum legi eo-
rumdem libellum datum Agapeto Papæ, Patres iusserunt, quo (vt dictum est) damnatos D
hæreticos non amplius audiri, sed procul relegari petebant; necnõ aliũ cidẽ priùs oblatum
Põtifici, & scriptam ab eo epistolã ad Petrum Hierosolymorum Episcopũ. His lectis, inter-
locutus Mẽnas, cõueniendum dixit esse & explorandum Anthimũ, si resipiscere ab erro-
re vellet, necne; vt si minùs id faceret, expelli posset; hac vsus benignitate ex voluntate (vt
testatus est) Agapeti Papæ. Missiq. sunt ex Synodo ad eum accersendũ tres Metropolitani
Episcopi, duo presbyteri, totidẽq. diaconi. sicq. finis impositus est præsenti primæ Actioni.

SECVNDA ACTIO.

Secundò conuenerunt iidem sanctissimi Patres Nonis Maij, siue (vt alia lectio habet)
pridie Nonas eiusdem[c]. Tunc, qui missi erant, retulerunt Anthimum quæsitum in Palatij
locis vbi degere cõsueuit, & alibi, & in suburbio, nec inueniri potuisse. His auditis, placuit
sanctæ Synodo rursum aliorum trium dierum terminum ad resipiscendum illi tribuere,
cuius rei gratia alij legati sunt Episcopi, presbyteri, atque diaconi, qui eum quærerent. E
Hæc gesta sunt in hac Actione, neque amplius quicquam.

[c] Habetur tom. 2. Concil. nou. edit.

TERTIA ACTIO.

Post hæc autem statuta die rursum ad Synodũ Episcopi conuenere sexto Idus Maij: vbi
vocatis qui ad inquirendum Anthimũ missi essent, & pariter testatis maiori cum diligẽtia
perquisitum & non inuentum: interlocutus Mennas Cõstantinopolitanus Episcopus vnà
cum sancta Synodo, tertiam adhuc Anthimo ad resipiscẽdum dilationem decernit, eam-
demq. peremptoriam; missiq. totidẽ Episcopi, presbyteri, atque diaconi, prorogato decem
dierum spatio ad pœnitẽtiam Anthimo. Sed quid præterea à Patribus additum, ex Actis
iisdem accipe[d] quod interlocutus est Mennas & vniuersa Synodus post cõcessum decem
dierum Anthimo spatium: Et pro tollendo omnem ignorantiæ, seu (quod verius est) dissi-
mulationis occasionem: fient, quæ à nobis sententiata fuerint, manifesta toti Christiani-
simo populo huius regiæ ciuitatis, & proclamatio apponetur continens inquisitionẽ esse
factam

[d] ibid. Act. 3.

A factam super Anthimum, & ipsum hortans serò venire ad nos.] his dictis clausa est tertia
Synodi huius Actio: ipsa autem proclamatio lecta est quarta Sessione.

QVARTA ACTIO.

Duodecimo enim Kalendas Iunij eodem anno & indictione iterum conuenere Patres:
vbi auditis Episcopis & aliis qui ad perquirendum Anthimum missi erant; cùm nusquam
eum esse inuentum, singulorum relatione innotuisset; tum Mennas Constãtinopolitanus
Episcopus ad Anthimum proclamationem scriptam publicè legi iussit, quæ sic se habet:

Mennas Archiepiscopus Constantinopolitanus œcumenicus Patriarcha & tota Syno-
dus in ipsa Deo amata Roma Constantinopoli congregata Anthimo venerabili.

PROCLAMATIO AD ANTHIMVM.

Si quidem aliqua ratio cõueniens tibi fuisset & spes pœnitentiæ de peccatis commissis,
nihil certè opus fuisset præsentium proclamationum. Sed olim sanctæ memoriæ Agape-
to Papæ antiquæ Romæ manifestam fecisti opinionẽ tuam, & iam in ipsis reprehẽsibilibus
B dogmatibus incusationem meruisti, cùm Pontifex Trapezuntinus appareas: sed neq; in-
quisitionem illius sustinuisti; & cùm à nobis tanto tempore ad pœnitentiã euocatus fue-
ris, non moderatior te ipso factus es, & inobedientiam tuam maiorem* sacerdotali humi- *meliorem
litate (sicut visum est) ostendisti. Et quidem quæ à te gesta sunt, nulla venia digna sint: Ve-
rumtamen adhuc hominum lubrico peccata ascribendo, & clementiam vsque ad mul-
tum tempus erga eos qui peccauerunt, & occasionem emẽdationis (licet tardè) sæpiùs fa-
ctam inuenientes, præsenti littera te prouocamus, admonẽtes tuam venerabilitatem, non
stare in ipsa contentione vsque ad finem, & venire ad sanctam Synodum intra numerum
sex dierum, & opinionẽ quã in rectis dogmatibus adeptus es, pura voce ostẽdere, palamq;
facere vniuersis aliis, quanta potest ad reuocationem his qui lapsi sunt Patrum mitissimo-
rum & Iudicum clementissimorũ admonitio. Si verò & hãc nostram vocationẽ despexe-
C ris: tibi de cetero non in tempore locus pœnitentiæ erit. Nobis enim nõ aliunde quàm ex
his quæ fecisti, ea quæ iudicij sunt inducentur. Subsignaui, apposita mensis Maij die quin-
tadecima, Indictione quartadecima, post Consulatum Flauij Belisarij gloriosissimi.] hac-
tenus ad Anthimum captantem latebras proclamatio. Termino autẽ præscripto iam ela-
pso, in eumdẽ Anthimũ sententia lata est, immo pronunciata antea ab Agapeto Papa fir-
mata, ex qua supra alia occasione complura deprompsimus, sed hîc eam integrã accipe[a]:

[a] Eod. Concil. Constantinop. Act. 4. tom. 2. Concil.

SENTENTIA LATA IN ANTHIMVM.

Multarum transgressionum Anthimus reus demonstratus est. Venerabiles quidem
Patrum leges tamquam non positas ad nihilum reputauit, & paulò minus suo exemplo
omnem Ecclesiasticum statum conturbauit, introducendo se in Patriarchalem sedem hu-
ius regiæ vrbis, quæ nullo modo sibi conuenit, communemq; confusionem sacerdotibus
Dei ac populis fidelissimis operatus est. Quinimmo non hoc solum sibi studium erat, sed
D & Eutychetis opinionem habet. Cumque sic obtinere potuerit magnum Pontificium,
quemadmodum dictum est, paulatim putauit oportere depascere sanctissimas Dei Eccle-
sias tali morbo, & contrarium quàm diuinæ voces dicant, pro congregando rationabi-
les oues Dei ouilis, diuisiones excogitabat aduersus omnes (vt ita dicatur) Ecclesias, vt pe-
riclitando vnionem sanctissimarum Ecclesiarum tantis piissimi Imperatoris nostri labo-
ribus reformatam in multas diuisiones scinderet. Denique paulatim hanc corruptionem
significabat, simulans quidem suscipere sanctas Synodos, Nicænam dicimus contra im-
pium Arium, Constantinopolitanam contra hæreticum Macedonium, & Ephesinam pri-
mam contra impium Nestorium, ac Chalcedonensem contra impium Eutychetem, sal-
tem ipsas habens in sacris Diptychis. Sed cùm inserta ipsis Synodis esset sancta memoria
beatissimi Leonis Papæ, nullo tamen tempore aliter vel percipit, vel participat sanctissi-
E mis Dei mysteriis, nec celebritatem ipsorum prædicat, ne in hac quidem sanctissima ma-
gna ecclesia, resiliens vniuersaliter à rectis ipsorum confessionibus, & neque magnorum
Pontificum, neque venerabilium Priorum, qui pro talibus respiciunt, aut omnino tolerat,
aut aliquam defensionem dat: quomodo non paruum singulo die affert scandalum in ta-
libus, infidelibus quidem irridentibus, Fidelibus verò dolentibus; vt qui parum credunt,
adhuc magis conturbentur, & in peius incidant.

In talibus enim cùm magnus Imperator se ipsum disposuerit, ad memoriamque sibi
reuocauerit sententiam Principis Apostolorum, qua dicit[b], paratos nos semper esse opor- [b] 1. Pet. 3.
tere ad respondendum omni petenti rationem de ea quæ in nobis est spe: nihil plus iuuit,
sed ad eius serenitatem deceptibilibus rationibus vsus, promisit se omnia facere, quæ-
cumque Summus Pontifex magnæ sedis Apostolicæ decerneret: & ad sanctissimos Pa-
triarchas scripsit, se sequi per omnia Apostolicam sedem. At magno Deo & Saluatore

noſtro Ieſu Chriſto non permittente talia vſque in finem procederc, miſſus eſt huic regiæ A
vrbi, ſecundùm ipſius deitatem, Agapetus ſanctæ & beatæ memoriæ Papa beatiſſimus,
qui ſtatim ſacris canonibus manum cum Deo porrexit, & ipſum de ſede ſibi non conue-
niente depulit, data venia his qui talis rei participes aut communicatores ſunt, & regiæ ac
à Deo cuſtoditæ ciuitati ſacrum ornatum ſuum reddidit, cùm oſtendit veſtram beatitu-
dinem huic ſanctæ magnæ ſedi præeſſe.

Quoniam verò & in dogmatibus impietatis ſibi infinita crimina impendit, ſupplica-
tioneſque & libelli multi porrecti ſunt piiſſimo Imperatori noſtro, & beatiſſimo Papæ à
diuerſis venerabilibus viris: & multis quidem ſudoribus ipſe beatiſſimus Papa animam
ipſius paternè reuocare ſtuduit; ſic tamen inſanabiliter eum ſe habere inuenit & pia do-
gmata recuſantem, inſuper etiam & criminantem vocem illam de duabus naturis (quod
aduerſus Eutychetem maximè ſancta Chalcedonenſis Synodus diffiniuit) prorſus negan- B
do, & rectè condemnatos à ſancta Synodo recuſantem euitare, immo è contrà ipſos am-
plexantem, & quantum in ipſo eſt, ſtudentem oſtendere Dioſcorum & ipſum Eutyche-
tem prorſus inſontes, inter quos ſequi hæreſim deprehenſus eſt: ſententiam profert in ſcri-
ptis plenam clementia & decenti ſanctitate, differens * ei tempus pœnitentiæ, decernens-
que, donec à tali opinione mutatus ſatisfecerit his quæ à ſanctis Patribus doctè & cano-
nicè definita ſunt, ipſum non habere nomen Catholici, neque ſacerdotis.

* deferens

Hæc autem ſecutus piiſſimus Imperator noſter, reſpiciensq. ad ſupplicationes ſuæ ſere-
nitati à diuerſis perſonis venerabilibus porrectas, veſtram beatitudinem & nos omnes in
id ipſum ſuper iſto conuenire benè ſatisfaciendo, iuſtum iudicauit. Nos itaque venerabi-
les canones ſanctorum Patrum noſtrorũ ſequentes, ſacris vocationibus ipſum aduocaui-
mus, & tempus pœnitentiæ ei dedimus, & latenti ac medelam recuſanti proclamatione C
manifeſta fecimus quæ à nobis facta ſunt. Cumque in his omnibus ipſum ad conuerſio-
nem adducere non potuerimus, apertam hanc ſuæ hæreſis demonſtrationem accipientes,
ſequenteſque ea quæ à beatiſſimo Papa benè examinata ſunt: conſpicimus (ſi hîc vobis
aſtaret) omnino ipſum tamquam membrum inutile & putridum abiici de corpore ſan-
ctarum Dei Eccleſiarum, & extra Epiſcopatum Trapezuntinum eſſe, & alienum ab omni
ſacra dignitate & poteſtate, & iuxta ipſius ſanctiſſimi Papæ ſententiam à Catholica ap-
pellatione.] hactenus Synodi ſententia.

MENNAE IN ANTHIMVM SENTENTIA.

Poſt hæc Mennas Conſtantinopolitanus Epiſcopus plura in eumdẽ Anthimum locu-
tus, afferens in eiuſdem condemnationem calculum, quanta debeant flagrare charitate
Iudices Eccleſiaſtici reum damnantes, declarauit exemplo, dum inter alia animi ad com-
miſerationẽ commoti indicium oſtendit verbis iſtis: Vnde ſuper impœnitenti inobedien- D
tia voluntatis ipſius lacrymantes, & ſuper errore, qui illius animã apprehendit, gemiſcen-
tes, ſequẽdo ſanctiſſimam vocem magni Dei & Saluatoris noſtri [a], qui docet nos non par-
cere propriis membris, ſi alicuius ſcandali cauſa nobis fiant, ſed ipſis inciſionem facere in-
ſinuat ad integram totius corporis valetudinem: reſpicientes ad ea quæ pridem à ſanctæ
memoriæ Agapeto Papa antiquæ Romæ decreta ſunt, &c.] prælocutuſq. multa, in eum-
dem peruerſum Anthimum ſententiam tulit, quam ſecutæ ſunt acclamationes Epiſcopo-
rum, clericorum, & monachorum, exclamationeſq. pariter aduerſus collegas Anthimi Se-
uerum, Petrum, atque Zoaram, iam ab Agapeto Papa prædamnatos. Poſt hæc monachi
quoque aduerſus eoſdem libellum obtulerunt, cuius lectio in alium eſt dilata conuẽtum.

[a] *Matt. 5.*

CAVSAM DILATIONIS AFFERT MENNAS.

Ne autem iſta dilatio quid ſuſpicionis in eorum animis parere poſſet, iſta ad poſtre-
mum Mennas adiunxit: Putamus, chariſſimi, veſtram pietatem non ignorare voluntatem E
& zelum pij Imperatoris noſtri, quem habet ad Orthodoxam fidem noſtram: & nihil eo-
rum quæ in ſanctiſſima Eccleſia mouentur, conuenit fieri præter opinionem & iuſſum ip-
ſius. Rogamus itaque veſtram charitatem in præſentiarum acquieſcere, vt nos tempus
accipiamus adducere ad pias ſuas aures ea quæ à vobis exclamata fuerunt.] hæc ipſe di-
cens, ne de Imperatoris voluntate nimis profusè locutus eſſe videri poſſet, mox hac addita
appendice, dicta coercuit: Nos enim (ſicut ſcit veſtra charitas) Apoſtolicam ſedem ſequi-
mur, & ei obedimus.] hucuſque Mennas, qui & ſubſcriptionem appoſuit, quam ceteri
qui Synodo interfuerunt, pariter ſubſcribendo ſecuti ſunt.

Quòd igitur ad Imperatorem ſe dictorum hæreticorum cauſam relaturum Mennas
Conſtantinopolitanus Epiſcopus dixiſſet, oblati ſunt aduerſus eos libelli eidem Im-
peratori, quos Synodo cognoſcendos idem miſit Auguſtus. Cuius rei cauſa opus fuit
vt rur-

A vt rurſum Synodus conueniret: quonã verò die, ita Acta declarant [a]: Poſt Conſulatũ Fla- [a] *Cõcil. Conſt. ſub Menna Act. 1. tom. 2. Concil.*
uij Beliſarij, pridie Nonas Iunias, Indictione decimaquarta, in Deo amata ciuitate Con-
ſtantinopoli, præſidẽte autem ſanctiſſimo ac beatiſſimo domino noſtro Menna, &c.] No-
tandum autem, quòd in Actis Hieroſolymitani Concilij hæc vltima Actio, Synodus ſe-
cunda nominatur, prima verò quam recitauimus contra Anthimum: ita namque ob di-
uerſas vtriuſq. Actiones diſtingui placuit, vtpote priorem illam eſſe dicendã contra An-
thimum celebratam, poſteriorem verò illã, quæ aduerſus Seuerum, Petrum, atq. Zoaram
collecta eſt. Sed cùm re vera eodem in loco fuerit congregata, ab iiſdemque Epiſcopis ce-
lebrata, & eadem ex cauſa, nempe aduerſus eiuſdem claſſis hæreticos habita, Actionem
hanc potiùs eiuſdem Synodi eſſe dixerimus, quàm Synodum à ſuperiore diſtinctam.

VLTIMA ACTIO SYNODI CONSTANT. SVB MENNA.

Cùm igitur dicta die & loco conueniſſent Epiſcopi, iuſſus eſt ingredi Theodorus Tri-
B bunus & Notarius atque Referendarius Imperatoris, qui ſecũ ferret ab ipſo ad Synodum
miſſos libellos, quos à diuerſis acceperat: vocatique pariter monachi & clerici eorumdem
hæreticorum accuſatores, qui libellos obtulerant Imperatori. Primùm verò præcipitur
legi libellus Pauli Epiſcopi Apameæ, cuius Antiſtes antea fuerat Petrus, habens ſubſcri-
ptionem ſex aliorum Epiſcoporum Secundæ Syriæ; cuius eſt exordiũ: Magnificauit etiam
& nunc Dominus facere nobiſcum, &c.] continet autem eorumdem libellus confeſſio-
nem fidei Orthodoxæ, laudeſq. ipſius Imperatoris, quem commoueri ſuadent aduerſus
Seuerum, Petrum, atque Zoaram. mentionem pariter habet de epiſtola eodem argumen-
to ſcripta ad Romanum Pontificem Agapetũ, quam ipſe morte præuentus non accepiſſet.
Eo lecto libello, iuſſus eſt pariter recitari qui à monachis Conſtantinopolitanis & aliis Se-
cundæ Syriæ eidem oblatus eſt Imperatori, qui incipit: Cor veſtræ pietatis in manu Dei,
C & ad quodcumque ipſe vult inclinari conſpicientes, &c.] illud enixiùs expetentibus, vt
dictos damnatos hæreticos iudicio Synodali ſubiiciat, & de medio tollat omnes nõ com-
municantes Apoſtolicæ ſedi. His lectis, dimiſſus eſt Theodorus Referendarius, qui ab im-
peratore coſdem ad Synodum libellos attulerat.

Cùm autem ipſe receſſiſſet, iuſſus eſt à ſancta Synodo eorumdem monachorum legi li-
bellus aduerſus coſdem ad Synodum datus, cuius eſt initium: Cùm iudicium aduerſus
Anthimum finem acceperit, &c.] verſantur in eodem argumento, vt ſicut Anthimum,
ita reliquos damnet hæreticos Dei Eccleſiam perturbantes: in memoriam pariter reuo-
cantes impia atque nefanda ſcelera ab iiſdem ipſis perpetrata; quæ cùm à nobis ſuperiori
tomo ſint ſuo loco & tempore quo facta ſunt, recenſita, hic eadem iterum repetere, ſu-
perfluum iudicamus. Perlecto libello, quo iidem appellauerant olim agitatum aduerſus
D coſdem Apoſtolicæ ſedis iudicium, lecta ſunt quæ aduerſus eoſdem reſcripta fuerant ab
Hormiſda Rom. Pontifice ad Epiphanium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, necnõ ea
quæ idem Pontifex ſcripſiſſet ad monachos Secundæ Syriæ: de quibus epiſtolis à nobis
pariter actum eſt ſuperiùs. Iuncta his lectio eſt libelli ſupplicis clericorũ & monachorum
Antiochiæ ad Ioannem Hieroſolymorum Epiſcopum aduerſus coſdem hæreticos tem-
pore Iuſtini Imperatoris, cùm pax reddita eſſet Eccleſiæ: cui ſubiecta eſt relatio à Ioanne
Conſtantinopolitano Epiſcopo tunc temporis data de pace compoſita, & alia eiuſdem
temporis acta, de quibus nos ſuo loco abundè ſatis.

His omnibus perlectis & auditis, perſpicuè cognitum eſt, tum à Romano Pontifice,
tum in Oriente in Synodis Antiochiæ, Conſtantinopoli, Hieroſolymiſque & vbique lo-
corum ab Orthodoxis coſdem iam eſſe damnatos hæreticos. Quamobrem in coſdem ab
E ipſo Menna Epiſcopo Conſtantinopolitano, & vniuerſa quæ congregata erat Synodo,
eiuſmodi ſententia lata eſt verbis iſtis:

SENTENTIA IN SEVERVM, PETRVM, ET ZOARAM.

Cùm Ioannes diuinus Apoſtolus & diſcipulus magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu
Chriſti dicat [b], quædam eſſe peccata non ad mortem, quædam verò ad mortem; doceatq. [b] *1 Ioan. 5.*
nos per hanc ſententiam fugere blaſphemias in Deum per opiniones hæreticorum veluti
ad mortem ducentes: videanturq. Seuerus & Petrus ſpõte præeligere peccata ad mortem:
opportunum eſt eos qui à principio errauerunt, & opinionibus hæreticis ſeducti ſunt, &
propter hoc à ſancta Catholica Eccleſia & Apoſtolica, & ab omnibus qui in ipſa partẽ ſa-
cerdotij ſortiti ſunt, condẽnationem ſibi ipſis ſuperinduxerunt, ſobriè pœnam portare, &
ipſam exiſtimare occaſionẽ pœnitentiæ atque recognitionis. At cùm hi nihil tale videan-
tur feciſſe, neque toto tempore aliquam demõſtrationem recognitionis fecerint, ſed tam-
quam in ipſum Deum ſuperbiẽtes, mãſerunt in propriis impietatibus, & paruum putaue-
runt

runt ſtare vſque ad perditionem ſuam,& ſi non omnes alios,quibus validi fuerunt,perdi- A
diſſent,& opus affectauerunt dignum ſolius auctoris & inuentoris iniquitatis, qui propriam ruinam communem omnium hominum perditionem conſtituere voluit,& vſque nunc vult. Non ergo ceſſauerunt vti doctrinis ſcriptis & non ſcriptis, & non ſolùm in ciuitatibus in quibus fuerunt commorantes,ſed etiam in longè remotis ſimpliciorum animas alliciendo,& participes propriæ perditionis faciendo, non ad intellectum accipien-
Matt.18. tes iudicium Dei, neque Dominicam ſententiam manifeſtiſſimè clamantem [a]: Si quis ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis,obnoxius erit gehennæ ignis.

Inſuper autem conculcauerunt venerabiles canones, qui prudenter ſanxerunt, condemnatum in aliqua Synodo, nullo modo poſſe ſacerdotale miniſterium reaſſumere, donec de eo diſcuſſio ab alia Synodo facta, ipſum innocentem probaſſet: Et ſi quis audebit ſacrũ quid medio tempore facere ante reſtitutionẽ in alia Synodo, hunc nec poſtea in alia B
Synodo ſpem aliquam reſtitutionis habere. Sed hæc omnia deſpicientes prædicti Seuerus & Petrus & ſui communicatores & participes, de quorum numero eſt Zoaras quidam monachus de Syria ortus homo, qui neque intelligere aliquid ſacri poteſt,neque ſecundùm rationem facere, non quòd aliis quicquam boni impartiri poſſit, ſed ſimpliciter ſic hypocriſim veluti eſcam quamdam animabus eſurientium porrigit, immo(quod verius eſt dicere) materiam auaritiæ facit.

Contempſerunt quidem Eccleſiam Romanam, ſucceſſorem Apoſtolorum, quæ ſententiam contra ipſos protulit,& pro nihilo reputauerunt huius regiæ vrbis ſedem Patriarchalem,& omnem Synodum in ea congregatam, & eiuſdem Domini & Saluatoris omnium in ſanctis locis Apoſtolicam ſucceſſionem, & vltra hæc omnia etiam omnem ſententiam Orientalis diœceſis contra ipſos latam. Dicendum etiam eſt,quòd illotis manibus ſancta contrectarunt, & tamquam porci quidam margaritas conculcauerunt (dico autem Euangelicas & paternas ſententias) nec ceſſauerunt vſque ad hodiernum diem gnauiter obuiare ſtatui & paci ſanctiſſimatum Eccleſiarum. Ipſi enim clàm & occultè faciũt ea quæ canonibus interdicta ſunt, alios quidem multos iniqua doctrina ipſorum perſuadentium peruertendo, conuenticulaque & parabaptiſmata per domos & monaſteria faciendo contra canones;& ipſorum ſceleratam communionem multis, qui ab ipſis peruerſi fuerant,tradendo: homines dicimus neque figura, neque re, qui habebant ordinationem ab ipſis datam,ſimiliter ipſis peruerſos.

Porrò per hæc non ſolùm non eradicatur anathema primò impoſitum à Patribus noſtris, ſed & ex noſtra ſententia, immo verò canonum auctoritate ſpes reſtitutionis ipſis aufertur, & vt Catholici filij cùm hoc intelligunt, fugiant illorum errorem & hæreſim. D
Propterea igitur ſequentes ſanctorum Patrum noſtrorum ſententias,& Euangelicis ac paternis inhærendo ſanctionibus, ſuſcipimus & ſanctiſſimos fratres & comminiſtros, cùm ab ipſis lata fuerit ſententia contra prædictos Seuerum, Petrum, & Zoaram,& alios quicumque communicant ipſis in impietate, ac contra complices ipſorum. Et nos illos per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum verum Deum noſtrum tamquam lupos quoſdam grauiter irruentes in ouile Chriſti abiicimus, & conſentanei ſumus ſanctiſſimis fratribus & comminiſtris noſtris: & ſæpiùs priùs nominatos Seuerum & Petrum ſimili anathemate ferimus;non autem ipſos ſolos,ſed & Zoaram,& alios qui conuenticula & parabaptiſmata faciunt, necnon & omnia ab ipſis conſcripta, quæ venenum draconis auctoris mali in ipſis nutriunt,& ipſum in ſimpliciorum animas emittunt.] hactenus ſententia Synodi ex præſcripto Hormiſdæ & Agapeti Romanorum Pontificum. E

His peractis, dedit litteras de damnatione dictorum omnium hæreticorũ Mennas Epi-
[b] *Apud Synod. Conſtantinop. ſub Menna Act. 1.* ſcopus Conſtantinopolitanus ad Petrũ Hieroſolymorum Epiſcopũ, quæ ſic ſe habent [b]:

EPIST. MENNAE AD PETRVM HIEROSOLYM. EPISCOPVM.

Per omnia Deo amantiſſimo ac ſanctiſſimo fratri & comminiſtro Petro Mennas in Domino ſalutem.

Recordantes ſolùm venerabilium virorum qui apud vos ſunt, lætamur: nam cùm ſine vultus interpellatione ſit allocutio per epiſtolas,eſt animum vertere ad ipſos:propter hoc ergo ſolum & nunc me motum eſſe ad ſcribẽdum, & ex ipſo momento * alloquendi vos, delectatus ſum ſicut in omnibus diuitiis: nam ſicut vnguentum effuſum, ſic odorem nominis tui nedum non præſentis,ſed longè abſentis,ſentimus in eminentia morum veſtrorum,in ipſo medio cordis poſita lætitia implemur,audiẽtes virtutũ veſtrarũ fertiliſſimam vbertatem. Nam ſermo de veſtra charitate quotidie verſatur inter nos, cùm multi quidem

* motu

A dem,quæ à vobis reformata ſunt,narrent,maximè verò communis frater,immo communis benefactor Deo amantiſſimus preſbyter Euſebius (veritatem dico & non mentior) magnus generaliter & continuus de vobis ſermo eſt, maximè ab ipſius ſanctitate,qui libenter narrat quæ apud vos ſunt,ſicut fides recta,vita irreprehenſibilis, manſuetudo magna, & (ſimpliciter dicendo) omnis virtutum chorus vobis à Deo datus eſt,vt & Iacobi ſedem accipere, & cuſtos Orthodoxæ fidei eſſe mereamini. Igitur & Seuerum tamquam blaſphemum veſtra ſedes deiecit. Poſt hæc quia tua ſanctitas nobis præbuit ſemina fructuum,ſumus vobis conſentientes contra Seuerum. Adſimilis huic fuit & Petrus,qui cùm à ceteris iam depoſitus fuerit, eadem condemnatione & à nobis ille reprehenſus eſt. Anthimus quoque ac Zoaras in ſimilem errorem incidiſſe deprehenſi ſunt, & vterque iſtorum æquali pœna iudicatus eſt. Communicauerunt nobis in his omnibus hi qui de
B antiqua Roma venerunt,& quicumque congregati ſunt in noſtra venerabili Synodo: ſtudiumque vigilans ac prouidentiam Deo amabilem his omnibus contulerunt venerabiles monachi,qui ex veſtra à Chriſto amata regione in regia vrbe conuenerunt.

Ipſas itaque actiones Actorum in his omnibus formatas vobis mittimus. Sitis igitur eiuſdem ſententiæ in iudicatis à nobis,& à vobis contra Seuerum, rurſum in approbatis à nobis & ab aliis omnibus,& (vt ita dicatur)cõtra Petrum & Zoaram atque Anthimum ſequi tardare nolite: nam veſtrum vtique fuit,indiſſimulanter & indifferenter in aliis quidem principium liberationis hominum prauorum ibidem accommodare, in aliis verò (ſi fuerit datum)ab aliis ſequi. Et oſtendetur quidem vobis per partem rerum geſtarum ordo atque ſtatus. Verumtamen volumus hæc à vobis fieri ipſis manifeſta, & horum intima-
C tionem ad eos mittite, veſtram & venerabilium Epiſcoporum qui ſubditi vobis ſunt intelligentiam circa geſta per litteras ipſis ſubiiciendas ſignificantes: quæ autẽ à nobis miſſa ſunt,manere apud vos ſinite; quæ veſtræ rectæ confeſſionis & eorum qui malam opinionem ſuſtinuerunt & paſſi ſunt, in perpetuum erunt ſymbolicum inſtrumentum.

Rogo autem,talentum quod creditum eſt,nolite abſcondere,ſed participatione multiplicate, exerite & tradite veritates veſtras, ne quandoque videamini ipſum in terram fodere. Secundùm me ergo propere facientes,orate pro fratre,& ſupplicationes frequentate dicentes: Da pacem,Domine,nobis:omnia enim reddidiſti nobis. Omnem in Chriſto fraternitatem,quæ cum ſanctitate veſtra eſt, plurimum ſalutamus.] hactenus Mennas: quem eiuſdem argumenti alias miſiſſe litteras ad Ephræm Antiochenum Epiſcopum ſæpè aduerſus eoſdem hæreticos ſtrenuè laborantem, par eſt credere,ſed non extant.

DE EVSEBIO PRESB.

Quem autem audiſti litteris Mennæ ad Petrum laudari Euſebium Hieroſolymitanæ
D Eccleſiæ miniſtrum Conſtantinopoli agentem, eumdem ſcias commendari pariter in conſtitutione Iuſtiniani Imperatoris hoc anno data ad eumdem Hieroſolymitanum Epiſcopum Petrum de alienatione domorum quarumdam ſpectantium ad eccleſiam Reſurrectionis dictam, Hieroſolymis exiſtentem: quam hîc deſcribere vtile eſſe putamus ob cognitionem frequentis acceſſus huius temporis ex toto orbe Chriſtiano ad loca ſancta: ſic enim ſe habet [a]:

[a] *Nouel.40.* IVSTINIANI CONST. DE ALIENANDIS DOMIBVS ECCL. HIEROSOL.

Iam quidem ea quæ de prohibitione eccleſiaſticarum alienationum erant, lege communi promulgata ſunt à nobis,quam ſanè & obtinere & ratam in omnibus eſſe volumus. Quando autem conducentis omnibus eccleſiis boni prouidentiam agere conuenit, præcipuè autem ſanctæ Reſurrectionis,& loci in quo mundi Creator dignatus eſt in humana conſtitui generatione: propter hoc exiſtimauimus præſentem ſcribere legem,non ad ſub-
E uerſionem eorum quæ iam à nobis conſtituta ſunt, ſed ad aliquam conuenientem & neceſſariam rebus vtilitatem. Omnibus enim eſt hominibus manifeſtum hoc, ſanctiſſimam Reſurrectionem eos qui ex omni Orbe eò cõfluunt (quorum multitudinem infinitum eſt dicere)& ſuſcipere & alere & facere ſumptus immenſos & inſperatos,his qui illic coaceruati ſunt, ſufficientes,ſecundùm miraculorum operationem magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti (qui multitudinem ineffabilem ex paucis enutriit panibus) in dies ſuſcipientem. Itaque ipſi & reditus eſſe oportet plurimos, & occaſiones pias, ſecundùm quas futura ſit poſſibilis conſtitui, vt multitudini auxilietur tantæ.

Nouimus igitur, quatenus ſecundũ præſens Euſebius Deo amantiſſimus presbyter & Cimeliarches eius quæ ſecundũ regiã hãc vrbẽ eſt ſanctiſſimę eccleſiæ,profectus in præfatam Hieroſolymorũ ciuitatẽ, & honeſtos ſuos & Deo amabiles etiã nunc indicans mores (per quos multis & maximis & iuſtis augmẽtis ſanctæ eccleſiæ auxit reditũ)potuit trecẽtis octo-

tis octoginta libris auri comparare reditū triginta paulo plus minùs auri librarum, quas- A
dam quidem pecunias colligens piè, quasdam verò vt mutuas sumerent exhortans Deo amabilissimos Oeconomos præfatæ sanctæ Resurrectionis. Docuit autem & nos, quia & creditores sua accipere quærunt, & quia aliud excogitauit inopinabile lucrum. Multis namque confluentibus & accedentibus ad prædictam Hierosolymorum ciuitatem desiderio repositorum & dicatorum Deo locorum, concupiscunt comparare habitationes ecclesiasticas auro multo, quatenus vtique liceat ipsis, ea quæ secundùm dictum locum est, habitatione perfrui: non posse autem hæc facere Antistites sanctæ Resurrectionis metu legis à nobis de ecclesiasticis alienationibus positæ, quamuis tanta existente vtilitate huius inuenti, vt in annos quinquaginta velint quidam tabernacula seu cœnacula istiusmodi comparare, & inde multo & maiore quàm dici possit commodo futuro, si quidem possessio sanctissimæ ecclesiæ accedat reditus triginta auri librarum (hæc constituente admira- B
tione) vix in tredecim annis, cùm ædificiorum venditio in ipsis quinquaginta annis fiat; & præsertim cùm substantia ipsius Resurrectionis in domibus sit constituta, quæ fortuitis omnibus subiacent casibus, repentè vnà pereuntes cum ipsis, nec vestigium vel tantulum seruare facilè valentes, si quidem ex aliquo (absit autem & hoc vt dicamus) casu cadant, aut aliàs consumentur.

Hæc nos venire ad præsentem legem fecerunt, quam dedicamus Deo & omnium ecclesiarum sanctissimæ Resurrectioni, per quam sancimus omnia quidem alia & in sanctissima Resurrectione obtinere occasione prædiorum ecclesiasticorum (neque enim ipsi omnino permisimus venditionem nullam facere prædiorum) super sanè ædificiis laxamus aliquid de rigore legis. Si enim super vtilitate sanctissimarum ecclesiarum hanc scripsimus, videmus autem tantam in re vtilitatem existentem; quomodo non vtique per præsentem C
legem hoc ipsis permittemus, omnem dantes & vendentibus licentiam, & ementibus securitatem? & maximè postquam præsumimus, tempore ipso citiùs reducturo iterum ædificia ad ipsam, vtpote ipsorum emptoribus, qui sicut propter studium circa Deum emerint ista, ita & postquā obierint, ipsi illa relicturis. Liceat igitur ipsi sanctissimæ ecclesiæ facere ædificiorum venditionem, nihil verenti legem in genere de his positam; propterea quòd lege recentiore subdiuisionem accepit, neque aliqua pœna inde contra quamlibet personam omnino conueniente.] Audisti ex verbis Imperatoris Fidelium pietatem, cùm quæ ab ecclesia emerent, eidem relinquere solerent ecclesiæ. Sed pergit:

In sequens verò tempus hoc ipsum facere liceat, sicubi aliqua tāta emerserit vtilitas, vt multocuplum • bonum pro minimo sanctissimæ accedat per alienationem Resurrectioni: omnem habētibus facultatem eorum emptoribus, nunc & in futurum omne tempus, D
& nullam ablationem verentibus, non ipsis, non heredibus ipsorum, non successoribus, neque nunc, neq; in aliud tempus; propterea quòd per præsentem legem ipsos confidentes posse ad emptionem accedere, non sunt iussi aliquam pro hoc sustinere turbam, aut accusationem, aut damnum, aut ablationem: decreto proculdubio faciēdo apud tuam beatitudinem præsentibus qui ex clero venerabili, & demonstrata causa, secundùm quam alienatio ædificiorum fit, quia maiorum causa bonorum eorum venditioni studetur, exiguis quidem rebus venditis existentibus, pluribus autem & melioribus iis quæ inde acquiruntur. Scilicet secundùm præsentem mercedem congregatum ex pensionibus habitantium, venditione in quinquaginta annis facta, & pretio in solutionem debitorum soluendo, quæ creditores dederunt pro præfati reditus acquisitione.

Si enim omnium Dominus simul & creator Deus dignatus est tantum ipsi dare priui- E
legium præter alias ciuitates, vt ex ipsa resurgeret secundùm carnem; manifestum, quia & nos imitantes Dominū Deum & magnas eius miraculorum operationes, quantū homini possibile est, priuilegium aliquod dedimus ipsi præter ceteras ecclesias, vt ipsa fruatur hac nostra lege, quam velut aliquas primitias ipsi adducimus, eius commodum per omnia eligentes & venerantes. Quæ igitur à nobis constituta sunt per hanc propriā legem & ipsam legum inscribendam voluminibus tua beatitudo cognoscēs, manifestam ipsam omnibus ibi constitutis constituat. Indicet autem nostram voluntatem, quā pro sanctissima & meritò ab omni hominum genere adorāda Resurrectione nostrū habet Imperium, & Domino dedicat Deo, tātis nos & tot bonis præter alios omnes qui ante nos imperarunt in re qualibet dignato & dignāti. Specialis lex scripta Petro sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo & Patriarchæ Hierosolymitanæ ciuitatis. Dat. xv. Kal. Iunij, C.P. post Belis. V.C. Cons.]

Visis

A Visis his, quæ tum à Menna, tum ab Imperatore hoc anno ad eumdem Petrum eodem tempore scripta directa sunt, iam ad damnatorum hæreticorum causam, è qua digressi sumus, redeamus. Cùm autem Iustinianus Imperator cognouisset ea quæ gesta essent in Synodo, consentientia in omnibus esse iis, quæ haud pridem ab Agapeto Romano Pontifice acta essent; intelligensque nullam reliquam spem vt Anthimus suum emendaret errorem qui latebras captans neque audire quæ sibi proficua esse potuissent, omnino voluisset: eadem religione, qua hactenus semper enituit, pro munimento eorum quæ à Patribus sancita essent, sanctionem contra eosdem damnatos hæreticos scripsit hoc ipso anno, octauo Idus Augusti, quæ his verbis legitur in Nouellis*:

* Nouel. 42.

IVSTINIANI IMP. CONST. ADVERSVS HAERETICOS.

Imperator Cæsar Fl. Iustinianus, &c. Mennæ sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo & *Vniuersali* Patriarchæ.] Hic aduerte, quòd quæ est in tomo secundo Conciliorū editio
B huius sanctionis, voce illa, *Vniuersali*, caret: sed licet ab Imperatore ipso dicatur apposita; haud tamen dici potest eo sensu esse prolata, vt Constantinopolitanum Episcopum totius Ecclesiæ vniuersalem esse Antistitem; significare voluerit: cùm hoc tantùm esse Romani Pontificis, pluribus locis idem ipse Imperator disertis verbis significarit; & ipsis Synodalibus Actis, & omnibus quæ præcesserunt actionibus expressum sit quàm euidētissimè, subiacere Constantinopolitanum Episcopum Romano Pontifici: vt planè certissimum appareat, eum appellari Vniuersalem, habito respectu ad subiectos ipsi in Oriente sacerdotes: quod nec recentiores Græci licet schismatici negant. Sed audiamus ipsius Imperatoris aduersus damnatos hæreticos sanctionem Catholico Principe dignam:

CONCORDARE DEBERE CVM SACERDOTIBVS IMP.

Rem non insolitam Imperio & nos facientes; ad præsentem venimus legem. Quoties enim sacerdotum sententia quosdā indignos sacerdotio de sacris sedibus deposuit (quem-
C admodum Nestorium, Eutychetem, Arium, Macedonium, & Eunomium, & quosdam alios ad iniquitatem non minores illis) toties Imperium eiusdem sententiæ & ordinationis cum sacerdotum auctoritate fuit: sicq. diuina, humanaq. pariter consentientia, vnam consonantiam rectis sententiis fecere. Quemadmodum & nuper factum esse circa Anthimum scimus: qui quidem deiectus est de sede huius regiæ vrbis à sanctæ & gloriosæ memoriæ Agapeto sanctissimæ Ecclesiæ antiquæ Romæ Pontifice, eò quòd nullo modo sibi ipsi conuenienti (contra omnes sacros canones) se intruserat sedi: sed & cōmuni sententia ipsius sanctæ memoriæ viri primùm, atque etiam sacræ Synodi hìc celebratæ, condemnatus & depositus fuit, eò quòd à rectis dogmatibus recessit: & quæ priùs multoties diligere videbatur, hæc demum diuersis lustrationibus aufugit, simulans sequi sanctas quatuor Synodos, trecentorum videlicet decem & octo Patrum in Nicæa, & centū quin-
D quaginta in hac felici ciuitate, & in Epheso primò congregatorum ducētorum, & sexcentorum triginta venerabilium Patrum in Chalcedona.

QVID DECERNAT IMP. CONTRA ANTHIMVM.

At quidem nec dogmata sequi, nec nostram clementiam & condescensum, quem propter ipsius salutem habebamus, suscipere voluit, neque ipse abdicare auctores impiorum dogmatum, qui priùs à sanctis Synodis expulsi fuerant; sed putauit oportere secundum ipsum & in æquali ducere & condemnatos & condemnatores. Nam semel alienis à sanctissima Ecclesia intellectibus mancipatus, & à rectis dogmatibus alienatus, meritò ad ipsorum rectitudinem reuerti non valuit, etiam ad hæc inuitatus à nobis & directus, qui omni studio vsi sumus ad ipsius salutem. Propter hæc igitur omnia sentētiam depositionis in ipsum à sacta Synodo factam occasione non licita, neque à sanctis canonibus approbati raptus sacrarum sedium huius regiæ vrbis, & auersionis à rectis & veris dogmatibus
E cyriam propriam nostrum facit Imperium, & contra istum præsentem scribit legem. Interdicimus autem & ei commorari in hac felici ciuitate & eius districtu, & à quacumque alia insigni ciuitate, sancientes in quiete esse, & eos diligere, quibus se ipsum dignè supposuit, & non aliquibus communicare, neque eos imbuere in perditionem interdictorum dogmatum.

QVAE IN SEVERVM STATVAT.

Nec vtique extra Imperialem confirmationem relinquimus sententiam iustè cōtra Seuerum latam, ac ex omnibus (vt ita dicamus) Pontificalibus & Patriarchalibus vnà cum monachicis consensibus prouenientem sedibus, & anathematismum ipsi inferentem, qui priùs contra sacras sanctiones accipiendo sedem sanctissimæ Ecclesiæ Theopolitanorum, sic vniuersa conturbauit, sicq. accumulatas turbationes fecit, quòd commune quoddam ac abominabile bellum sanctissimis Ecclesiis adinuicem immitteret. Et hoc & à sceptris quæ ante nos fuerunt contra ipsum scriptum erat, variis dogmatum & à rectitudine alie-

natis

natis intellectibus ac blasphemiis vsum fuisse, ac vniuersa conturbasse, & illum quem- A
cumque errorem abominabilem hæresiarcharum & iniquorum dogmatum recipere, Nestorij dicimus & Eutychetis: & cùm vterque horum præceptorum contrarij quodammodo adinuicem esse videantur, ad vnum verò impietatis finem inferant, etiam illorum diuulgatos sermones eum in vnum formauisse: duobus enim existentibus dogmatibus adinuicem repugnantibus, quorum vtrumque similiter ad animæ perditionem adducit, Nestorij videlicet & Eutychetis (quemadmodum dicendo narrauimus) quæ ex Arianorum & Apollinaris contagione consistunt; ipse paradoxum quid perpessus, in vtrumque similiter incidit, & ibi quidem hoc, ibi verò illud mittendo, se ipsum & sermones suos visus est constituisse commune receptaculum tantorum delictorum.

Sit itaque & ipse sub prædicto anathematismo, quē vniuersus Patriarchalis Pontificalis, ac monachicus nostræ (vt ita dicamus) politiæ cœtus iustè in ipsum induxit, de Theo- B
politana quidem Ecclesia eiectus idcirco, quòd thronus de illa ipsum remouit, eo quòd ipsius principatum rectè non acceperat, sed adhuc viuente eo & in sanctissimis Ecclesiis commorante, qui ante ipsum sacerdotium habebat, & propter eum qui post ipsum fuit, de sacerdotio exciderat. Nec verò vsque huc stetit, sed etiam sub communi Orthodoxæ & Catholicæ Ecclesiæ anathematismo factus, multis libris, blasphemiisque & abominationibus nobis politiam impleuit.

Quare vniuersis interdicimus aliquid de libris ipsius possideri: & sicut non licet Nestorij libros scribere vel possideri (quia prædecessoribus nostris Imperatoribus in suis constitutionibus visum est statuere similia his quæ dicta & scripta sunt à Porphyrio in Christianos) sic nec dicta & scripta Seueri maneant penes aliquem Christianorum, sed sint profana & aliena ab Ecclesia Catholica, igneque comburantur à possidentibus; nisi qui C
ipsa habent, velint periculum pati. A nemine ergo scribantur, neque ad pulchritudinem, neque ad velocitatem scribentium: sciendo, quia amputatio manus his qui scripta eius scripserint, pœna erit. Neque enim volumus in futuro tempore ex illis blasphemiam protrahi. Similiter autem & huic interdicimus omnino regiam ciuitatem ingredi, aut districtum eius, nec aliquam aliam de insignibus; sed in aliqua solitudine & in silentio sedere, & non corrumpere ceteros, neque in blasphemiam ipsos adducere, & non semper aliquid noui inuenire contra vera dogmata, per quod rursus nobis conturbare sanctissimas Ecclesias festinet.

QVÆ IN PETRVM STATVAT IMP.

Sed nec Petrum Episcopum Apameæ & simul depositum, & simul ab ipsis, à quibus Seuerus, sub prædicto anathemate factum, Imperium admittit: sed sint propria contra ipsum sententiata: & qui sub cōmuni anathematismo ordinatus est, sub ipso esto; & sen- D
tentia sanctissimorum Pontificum, quæ ipsum præuenit, firma permaneto. Neque verò permittimus illi hanc regiam vrbem habitare, aut ipsius districtum, vel aliquam de insignibus; sed quorum secutus est errorem, horum imitetur diætam, quàm longissimè abscedens, & occultans se ipsum: nam talibus occultari, quā videri, vtilius est: ignoti etenim existentes, se ipsos lædunt solos; publicantes verò sua dogmata, multis ex simplicioribus occasionem perditionis præbent: quod nullo modo fieri in Christiano ouili Dei & Orthodoxo populo iustum est, neque ab Imperio permissum est.

QVID IN ZOARAM.

Quoniam verò & Zoaram dignè penitus iudicarunt sub anathematismo esse reuerendissimi & qui iustè iudicant Episcopi (cùm parua quædam talium malorum interpositio sit) & in quibus dehonestatus est, omnia videlicet comprehendendo ex memoria quadam abundāti, sit & Zoaras interpositio quædam parua huius malæ partis (Anthimi dicimus, E
Seueri, ac Petri) ordineturq. & ipse inter anathematizatos, sacra sententia ipsum deferente, quam propriam & ipsam in se ipsa existentem, adhuc magis cyrioteran* Imperium facit, & hunc de hac regia vrbe & eius districtu abiicit, & habitationem in aliis ciuitatibus ipsi omnino interdicit. Itaque cum illis solis habitet & consulat, qui à nobis antè memorati sunt, qui similia quidem blasphemant, similia patiuntur, & similiter in exilio ponuntur. Si quid verò aliud in sententia sanctissimorum Episcoporum continetur, quæ prædictos deponit & anathematizat, hoc firmiùs ponimus & diutiùs, ac Imperialibus nostris legibus ipsum corroboramus, ac si ab Imperio ipso prouenisset.

* id est, propriam magis.

LEGIBVS SAECVLI COERCENDI PERTINACES.

Si verò aliquis ipsorum deprehendatur de cetero facere aliquid præter constituta, sciat incidisse in legibus Imperialibus, quæ minores pœnas declinantes, ad maiores immittunt indignationes. Interdicimus autem & omnibus conantibus Catholicam Dei Ecclesiam diuellere,

A diuellere, siue secundùm hæretici Nestorij doctrinam, siue secundùm insensati Eutychetis traditionem, siue secundùm blasphemias Seueri, qui & similia illis intellexit, aut eorum qui illos sequuntur, seditionem immittet sanctissimis Ecclesiis, & loqui aliquid de fide: sed sancimus quemlibet talium silentium ducere, & non conuocare aliquos ad se, neque accedentes recipere aut parabaptizare audere, aut sanctam communionem sordidare, & ipsam aliquibus tradere, aut interdictas doctrinas exponere siue in hac nostra regia, siue in alia ciuitate, sed omne supportare periculum, si quid tale faciat. Interdicimus etiam omnibus istos suscipere. Abijci ergo ipsos sancimus à ciuitatibus ab ipsis concitatis, scientes pœnas iam contentas in nostris diuinis constitutionibus, quæ & domos ipsas in quibus tale quid fit, & campos ex quibus nutrimenta præbentur, sanctissimis Ecclesiis assignant, & à possidentibus auferunt: qua detrimenti causa fit simplicioribus, sub sanctissimis verò B
& Orthodoxis Ecclesiis hæc iustè ducunt esse.

Hæc pro communi pace sanctissimarum Ecclesiarum statuimus, hæc sententiauimus, sequentes sanctorum Patrum dogmata, vt omne sacerdotium imperturbatum de cetero nobis permaneat: quo in pace seruato, aliqua nobis exuberabit politia, desuper pacem habens, quam omnibus magnus Deus & Saluator noster Iesus Christus, Trinitatis vnus, vnigenitus Dei Filius prædicat & donat his qui sincerè ipsum & verè glorificare & adorare digni habiti sunt. Custodiat itaque beatitudo tua, quæ rectè adnotata sunt, & mittat ipsa per suas dilectas litteras omnibus sanctissimis Metropolitis sub ipsa existentibus; quorum cuilibet cura erit ipsa manifesta facere sanctissimis Dei Ecclesiis sub ipsis ordinatis: vt neminem ex omnibus lateant, quæ sacerdotio visa sunt, & ab Imperio confirmata. *Diuina subscriptio.* Diuinitas te seruet per multos annos, sancte ac religiose Pater. Data octauo Idus Augusti, Constantinopoli, post Consulatum Belisarij viri C
clarissimi.]

Cùm autem Mennas, absoluta (vt vidimus) Synodo, eius Acta misisset ad Petrum Hierosolymitanum Episcopum, cuius iussione monachi Orthodoxi Palæstinæ & nonnulli Episcoporum abierant Cōstantinopolim acturi contra dictos hæreticos: idem Petrus Hierosolymis collegit Synodum Episcoporum decimanona mensis Septembris, cuius extant Acta, quæ Actiones omnes dictæ Synodi Constantinopolitanæ (vt diximus) continent. Est eiusmodi eius exordium[a]: Post Consulatum Flauij Belisarij gloriosissimi, decimotertio Kalendas Octobris, Indictione quintadecima, in colonia Ælia metropoli & Hierosolymis, præsidente sanctissimo ac beatissimo Patriarcha Petro, in Secreto venerabilis Episcoparus suæ beatitudinis, & assistentibus sacerdotio suo sanctissimis Episcopis trium Palæstinarum sub sanctis locis venerabilissimæ Synodi existentibus, &c.] interfuerunt D
omnes numero quadraginta quinque Episcopi. Vbi lectis in Synodo quæ acta sunt contra Anthimum, Seuerum & alios hæreticos antedictos, prolata est primùm in eumdem Anthimum sententia, quæ extat: desideratur autem quæ aduersus Seuerum, Petrum & Zoaram fuit in eadem Synodo pronunciata damnatio.

DE CONCILIO HIEROSOLYMITANO.

[a] Extat. tom. 2. Concil.

Sic igitur vbique locorum, vbi essent Orthodoxi, toto Christiano orbe conclamata est damnatio dictorum hæreticorum, cùm omnes Synodi æquè probarent, quæ à totius vniuersalis Ecclesiæ Antistite Agapeto aduersus eosdem Constantinopoli acta essent. Quæ verò post hæc secuta sint de Anthimo iterū fauore impiæ Theodoræ Augustæ inualescente, dicemus suo loco. De Seuero autem illud liquet, haud diu pòst fuisse superstitem, sed & præsenti vita & æterna priuatum, cum sui æqualibus blasphemis ad infernales pœnas esse damnatum: quod quidem Deus cuidam seruo suo, ad curandum hominem in errorem E
lapsum, ostendit; vt certa testificatione Sophronius narrat[b], nosque superiùs alia occasione recensuimus, vt superfluum videatur eadem hic reperire.

HAERETICI VBIQVE DAMNATI.

[b] Prat. Spirit. c. 26.

Sed & hoc anno decimo Iustiniani Imperatoris Theodosius Episcopus Alexandrinus (vt auctor est Liberatus[c] diaconus) cùm sedisset annum vnū & menses quatuor, cùm licet rogatus à Theodora Augusta subscribere noluisset Cōcilio Chalcedonensi, in exilium missus est, substitutusque in locum eius Paulus Episcopus Orthodoxus: hæcq. omnia agēte Pelagio, qui Constantinopoli fuit Apocrisiarius Romanorum Pontificum, Agapeti primùm, inde Siluerij, atque demum Vigilij. Porrò de Pauli electione idem Liberatus ista subijcit[d]; Postquam ergo Theodosius Alexandrinus in exilium missus est, Paulus quidam vnus Abbatum Tabennensium monachorum, ad Alexandrinam sedem ordinatur Episcopus, planè Orthodoxus, suscipiens Chalcedonensem Synodū: ordinatus est à Menna Constantino-

THEODOSII EPISCOPI ALEX. EXILIVM

[c] Liberat. diac. in Breuiar. c. 20.

[d] Liberat. c. 23.

PAVLI EPISCOPI ALEXANDRINE CREATIO.

poli, præsente Pelagio responsario Vigilij, & Apocrisario Ephræmij Antiocheni, & Apocrisariis Petri Hierosolymorum. Seuerus autem Antiochenus iam fuerat condemnatus, & Anthimus Constantinopolitanus ab Agapeto Papa Romano & Menna Constantinopolitano, & libellis datis aduersus eos Imperatori Iustiniano, præsentibus monasteriorum præsulibus Primæ & Secundæ Syriæ, & præsidibus monasteriorum Hierosolymitanorum & eremi. Hoc ergo modo vnitas facta est Ecclesiarum anno Imperatoris glorioſi Iustiniani Augusti *decimo*.] ita supplendum ex rebus gestis superiùs enarratis. Pergit verò idem auctor hæc de Pauli inexpectata electione dicere, deque tumultibus Alexandrinis. Iste Paulus spretus erat ab aliquibus monachis suis, & venerat Constantinopolim pro se agere apud Imperatorem. Qui diuino nutu cathedram vacantem inueniens, meruit per Pelagium diaconum Alexandriæ Episcopatum.] Quæ autem contigerunt postquam Alexandriam reuersus est (vt singula singulis reddamus annis) suo loco dicturi sumus: hæc modò de rebus hoc anno gestis.

ARIANI MILITES REBELLANT IN AFRICA.

Quod verò spectat ad statum Ecclesiæ Africanæ: hoc eodem anno contigit, vt Ariani milites in Africa coniurantes aduersus Salomonem exercitus Ducem, Paschali tempore, in hostes conuersi, Africanam prouinciam dira afflixerint clade, Carthaginemque diripuerint, electoque sibi Duce Stosa tyranno, ab Imperio Romano omnino defecerint. Scribit hæc omnia Procopius: sed malè in margine lacunam impleturus quis addidit id factum anno duodecimo eiusdem Imperatoris. Etenim cùm idem auctor disertis verbis dicat, tũc accersitum in Africam ipsum Belisarium Syracusis agentem; nonnisi hoc anno id factum oportuit: nam (vt dictum est) vltimo anni superioris tempore potitus Belisarius Syracusis, ibi degens hoc anno vocatur in Africam; sequẽti verò Romam cum exercitu profecturus, Neapolim sibi obuiam ciuitatem vi cepit. post hæc semper perseuerasse in expeditione Italica Belisarium, Procopius satis ostendit, qui eius singula affectatus vestigia, quæ duodecimo Imperatoris anno ab eo sunt gesta, fusiùs est prosecutus.

[a] Prot. de bell. Vnandal. li. 2. DE TVMVLTVATIONE AC REBELLIONE MILITVM IN AFRICA.

Hæc autem de militum Arianorum in Africa facta defectione quomodo se habuerint, ex Procopio [a] sic habeto: Annus (inquit) *decimus* Iustiniani Imp. agebatur, vere ineunte, quando Christiani festum celebrant, quod Pascha vocant, seditio in Africa inter milites contigit.] & inferiùs: Postquam verò dies festus proximus futurus erat: Ariani mæsti ob templorum prohibitionem, valde instabant; visumque est eorum primatibus, vt in prima festi die, quam magnam vocant, Salomonem interficerent: erat is Dux exercitus Imperatoris. Res aliquando latuit, nullo consilium retegente, vtpote multa grauia & dira consulentibus, sermo manifestus in nullum fuit inimicum, de qua causa rem celari putauerunt. Postquam verò multi Salomonis equites hastati & scutiferi ad hanc coniurationem oppidorum cupiditate asciti sunt, adueniente die, Salomon in templo securus, procul omni suspicione resedit. Egredientes autem quibus datum erat negotium, & spiritu vehementiore inter se ensibus accincti murmurantes, nihil omnino sunt ausi, siue templi tunc sacra cærimoniasque verentes, seu Ducis gloriam aspectumque erubescentes, vel aliqua alia re diuinitus prohibiti. Sacris deinde peractis, eadem die domum redeuntibus, coniurati inter se obiurgant, ac planè illorum detestantur ignauiam atque mollitiem.

Rursus verò in diem sequentem eodem consilio re dilata, similiter re infecta discesserunt, ac in forum venientes se inuicem accusabant, quisque in alterum causam reijciebat, vt mollem ac societatis & officij desertorem, simulque Salomonis aspectus timorem probro dabant. Iamque (vti par erat) re vulgata, eorum plerique non tutum in ciuitate morari putantes, extra vagando & oppida & agros populabantur; Afrosque in quos incidebant, omnes loco inimicorum habentes. Alij verò ex coniuratis in ciuitate remanentes, consilium, mentemque dissimulando, admirari videbantur. Salomon igitur vbi accepit regionem omnem vastari à suis militibus, vt rem nouam planè mirabatur; simulque in hoc tumultu hos qui remanserant, omnes ne ab officio discederent, ac ad Imperatoris beneuolentiam sequendam est adhortatus: qui ab initio quidem auscultare visi, postquam dies quinta aduenerat, ac illos qui extra prædabantur, iam in tuto esse, ac in tyrannidem confirmatos audierunt, in Hippodromo conuenientes, in Salomonem simul cum aliis Ducibus apertè conuicium iactabant. Itaque Theodorus Cappadox à Salomone missus, eos blandis verbis ac persuasionibus ad æquum deducere minimè dicto audientes conatur. Erat autem quidam huic Theodoro tunc inimicus, & Salomonis

PATEFACTA CONIVRATIO.

monis insidiosus atque suspectus. Hunc itaque milites illico Ducem suum de consilij sententia conclamant, ac cum eo arma corripientes multo tumultu in Palatium properant. hic quidem Theodorum alium, qui custodibus præerat, ante omnes trucidant, virum perfectum, cùm aliis virtutibus clarum, tum belli disciplina præstantissimum, &c.] subdit de Salomone Duce, qui fugiens, in templo latuit, sicq. euasit periculum imminens, deque Carthagine ab iisdem seditiosis militibus direpta narrationem ingerit, ac de accersito mox Belisario Syracusis in Africam, deq. Germano ab Imperatore post eum in Africam misso; cùm, eo adueniente, Belisarius ad bellum Gothicum reuocatur. Quæ autem postea contigere, suo loco dicturi sumus.

DE CREATIONE SILVERII PAP.

Iam verò Romanam Ecclesiam inuisamus, quæ tanto viduata pastore mærens diu in luctu permansit acerbiùs afflictata à Gotho tyranno, quo ille grauiora sibi imminere mala sensit ab Orthodoxis. Cùm igitur Romæ auditus esset obitus Agapeti Papæ Constantinopoli, atque iam haberentur more maiorum sacra comitia de nouo creando Pontifice: idem Gothorum Rex Theodatus (si credimus iis quæ ab Anastasio enarrãtur) violentam manum immisit, vt non quem clerici vellent, sed qui ipsi esset in animo, crearent Agapeti Antistitis successorem. Hæc autem quomodo se habuerint, audiamus in primis ab ipso Anastasio, qui rem gestam ita recensет: Siluerius natione Campanus ex patre Hormisda Episcopo Romano sedit annum vnum, menses quinque & dies vndecim. Hic leuatus est à tyranno Theodato sine deliberatione decreti. Qui Theodatus corruptus pecuniæ dato, talem timorem indixit clero, vt qui non consentirent in eius ordinatione, gladio punirentur. Sacerdotes quidam non subscripserunt in eum secundùm morem antiquum, neque decretum confirmauerunt ante ordinationem. Iam autem ordinato Siluerio sub vi & metu, propter adunationem Ecclesiæ & religionis postmodum subscripserunt presbyteri. Post menses verò duos nutu diuino extinguitur Theodatus tyrannus, & eleuatur Rex Vitigis, &c.] Quod ad collatam pro electione pecuniam spectat: ex his quæ dicemus paulò post, calumniosè dictum intelligi potest. At quod spectat ad vim à Gotho tyranno cuncta pauente, nec patiente facilè aliquem eligi qui Iustiniani esset studiosus: quod vera fuerit, adducimur vt credamus.

CLERI ROMANI DIVINITVS INSPIRATVM CONSILIVM.

Vidisti in clero Romano dignum exemplum, dum ad euitandum schisma, quod omnino si alium elegissent, absque dubio conflandum fuisset: cùm electionem, immo intrusionem Siluerij (vt decuit) primitus improbassent, postea demum vno omnium accedente consensu, vt legitima esset electio, effecerunt: atque planè qui eiici iure mereretur intrusus, vtpote non legitimus pastor, qui aliunde & non per ostium introisset, cleri Romani tamen clementia factum est, vt eidem rursus in ouile patente ostio ingredi liceret: idque non absque nutu diuino, vt exitus declarauit. Qui igitur primò non genuinus Antistes visus omnibus esset, mox legitimus bonus pastor apparuit, & quidem talis, qui animam suam daret pro ouibus suis, atque demum summum sacerdotium quod acceperat (quod maximæ gloriæ fuit) corona martyrij insignierit, vt suo loco dicemus. Hoc satis ad ingressum Siluerij.

DE TEMPORE ELECTIONIS SILVERII.

Quonam autem huius anni mense vel die eiusdem Pontificis creatio contigerit, haud quis poterit facilè definire; cùm nihil præterea, quàm quæ de ipso Anastasius habet, ab aliquo antiquorum inueniatur expressum. Dum verò ait, cessasse Agapeti Episcopatum mensem vnum atque dies viginti; neque tamen ex his certa dies definiri potest successoris electionis. Qui verò ex animi arbitrio creationis Siluerij diem apposuerunt & mensem, oportuisset in medium adducere testes, quorum ad ea definienda fuerint nisi auctoritate: ceterùm nobis religio, absque digna maiorum testificatione quicquam vt indubitatum asserere. Simulac igitur auditus est obitus Agapeti Romæ, vim illam quam nuper diximus Theodatus Rex Ecclesiæ intulit: sed qui refragatus primò est clerus, in eius electionem (vt dictum est) tandem ipsi consensit: sed quonam mense, quotáue ea fuerit dies, haud liquidò constare potest, dum (quod demonstrauimus) & Agapeti obitus certa dies penitus ignoretur. Sed nec colligi potest ex tempore, quo Siluerius & sedisse & obiisse dicitur, nempe qui ab Anastasio ponitur sedisse annum vnum, menses quinque & dies vndecim, obiisse verò diem vigesimaprima mensis Maij: nam ea ratione dicendus esset creatus Pontifex hoc anno, die decima mensis Decembris: Verùm cùm idem vacasse sedem Agapeti nonnisi mensem vnum & dies vigintiocto affirmet; constet verò ex Actis Synodalibus recitatis, eumdem Agapetum hoc anno defunctum ante

tempus Synodi Constantinopolitanæ sub Menna, quæ cœpta est hoc anno, sexto Nonas A
Maias: quæ ab Anastasio dicta sunt, sponte corruunt.

Ceterùm liberatus, qui his temporibus vixit, & Breuiarium historiæ suæ scribebat, vbi de Siluerij electione agit, nihil penitus de vi illata clero ob intrusionem Siluerij meminit, sed hæc tantùm ait [a]: De Agaperi decessu audiens Romana ciuitas, Siluerium subdiaconum Hormisdæ quondam Papæ filium (*haud dubium ex legitimo matrimonio antè susceptum, aliàs enim ad tantæ dignitatis gradum prorsus fuisset inhabilis*) elegit ordinandum. Augusta verò vocans Vigilium Agaperi diaconum, professi sibi secretò ab eo flagitauit, vt si Papa fieret, tolleret Synodum, & scriberet Theodosio *Alexandrino Episcopo hæretico*, Anthimo, & Seuero, & per epistolam suam eorum firmaret fidem; promittens dare ei præceptum ad Belisarium vt Papa ordinaretur, & dari centenaria septem. Lubenter ergo suscepit Vigilius promissum eius amore Episcopatus & auri: & facta professione, Romam B
profectus est, vbi veniens inuenit Siluerium Papam ordinatum. Quin & Rauennæ reperit Belisarium in eadem vrbe sedentem, eamque obtinentem.] hæc Liberatus de electione Siluerij & conatu Vigilij, quem accersitum oportuit post obitum Agaperi Constantinopolim, vbi cùm esset, ea cum ipso sacrilega femina molita est. At Liberatus nihil penitus de violentia Theodati, nec de collata ipsi à Siluerio pecunia, vt Pontifex crearetur, quod quidem crimen neque verisimile fit, dum illud ipsum Siluerius Vigilio sedis suæ inuasori in libello sententiæ, quem de ipsius damnatione conscripsit, potenter obiiciat: quod haud puto adeò liberè facere potuisse, si eiusdem ipse reus criminis extitisset. At de Siluerij electione satis: petamus modò Gallias.

[a] Liberat. diac. in brev. c. 22.

QVAE MACHINATA SIT AVGVSTA CONTRA SILVERIVM PRO VIGILIO.

AVRELIANENSE CONCIL. SECVNDVM.

Hoc anno, qui numeratur vigesimus secundus Childeberti Francorum Regis (decimoquarto enim anno post quingentesimum hic cùm fratribus, defuncto Clodoueo parente, C
regnare cœpit) celebrata est in Galliis secunda Synodus Aurelianensis, cui interfuerunt Episcopi triginta, licet per vicarios suos nonnulli. Inter eos autem plures fuerunt sanctitate celebres, vt de quo inferiùs dicturi sumus, Gallus Aruernensis, Eleutherius Antisiodorensis, Lauto Constantinensis, Paternus Abricensis; licet pro Paterno, Perpetuus legatur. horum omnium memoria est in Romano Martyrologio certis diebus, quibus eorum dies natales celebrantur. Interfuit & Iniuriosus magni nominis Episcopus Turonen-
sis [b]. Extant eius Synodi canones vigintiduo, inter quos qui numeratur quartusdecimus de oblationibus defunctorum, hæc habet: Oblationem defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censemus, si tamen non ipsi sibi mortem probentur propriis manibus intulisse] quorum tantummodo desperanda salus esset. Quibus videas, haud facilè consueuisse maiores negare defunctis gratiam, quam suffragiis Fidelium eis- D
dem impartire Ecclesia soleret.

[b] Greg. Turon. lib. 10. c. 31.

IESV CHRISTI ANNVS 537. SILVERII PAP. ANNVS I. IVSTINIANI IMP. 11. VITIGIS REG. 1.

QVi sequitur annus Christi quingentesimus trigesimus septimus, post Belisarij Consulatum secundus, ponitur idem à Procopio secundus belli Gothici, & vndecimus Iustiniani Imperatoris: quo (vt idem testatur auctor [c]) Belisarius Romam cogitans, primùm omnium Neapolim sibi obuiam munitissimam in Campania ciuitatem, post duram E
viginti dierum obsidionem, in deditionem accepit, humanissimeque (si Procopio credimus) tractauit: Belisarij enim erga Neapolitanos clemētia ab eodem Procopio commendatur. Verùm à maioribus inuenimus traditum, eumdem Belisarium, ob nimiam cædem ibidem perpetratam, à Siluerio Romano Pontifice, cùm Roma potitus est, acriter fuisse reprehensum, & pœnitentiam agere compulsum, vt auctor Miscellæ testatur [d], omnino diuersa ab iis quæ à Procopio enarrantur: quem consulas rem fusiùs prosequentem.

[c] Procop. de bello Goth. lib. 1.

NEAPOLIS CAPTA A BELISARIO.

[d] Paul. diac. hist. lib. 16.

Amissione igitur tanti præsidij, quod vnicum intercedebat medium petētibus Vrbem, magnopere cōsternati sunt Gothi, deq. salute sua penitus iam desperare cœperunt, eoque magis, quòd sub Rege essent positi omnium ignauissimo, immo & de proditione suspecto, quòd viderent eum tanti præsidij iacturæ nullam prorsus habuisse rationem, neque de nobilissimæ vrbis excidio vel minimum quidem curasse, cùm potuisset Gothorū conflato exercitu

A exercitu illi suppetias ferre, & anteuertere tantam cladem. Quamobrem eius è medio tollendi consilia inter se inire cœperunt, quod & citiùs perfecere: nam hoc eodem anno ab ipsis nouo creato Rege Vitige, interemptus est, cùm regnasset annos tres, vt Procopius tradit, qui rem gestam fusiùs narrat, aitq. pertæsos Gothos ignauiæ sui Regis non modò nihil de bellico apparatu in tanto rerum discrimine meditantis, sed de rebus euenturis scisitantis malis artibus Iudæum quemdam magum, statim Vitigem Ducem exercitus antea è Dalmatia euocatum, virum strenuum, bellicis sudoribus vbique spectatum, Regem acclamasse. Cùm eius rei perculsus nuncio Theodatus, ex Vrbe profugus, Rauennam versus dum abiret, præuentus à militibus à Vitige missis occiditur. Tunc Romam cum suis Rex nouus progressus, filium Theodati Regis nomine Theodegiscl um coniecit in carcerem. Interea verò, quò sibi agentes vbique Gothos redderet, vt Regi, in omnibus
B obsequentes, publicas omnibus ad omnes Gothos litteras dedit, scriptas ipsas quidem à Cassiodoro fungente Præfectura Prætorij, ab eodemq. inter ceteras suas Varias aggregatas; quæ sic se habent [a]:

VITIGES REX GOTHORVM.

THEODATVS OCCISVS.

[a] Cassiod. Variar. lib. 10. epist. 31.

Vniuersis Gothis Vitigis Rex.

Quamuis omnis prouectus ad Diuinitatis est munera referendus, nec aliquid constat bonum, nisi quod ab ipsa dignoscitur esse collatum: tamen quam maximè causa regiæ dignitatis supernis est applicanda iudicijs: quia ipse nihilominus ordinauit, cui suos populos parere cognoscit. Vnde auctori nostro gratias humillima satisfactione referentes, indicamus, parentes nostros Gothos inter procinctuales gladios, more maiorum scutorum suppositō, regalem nobis contulisse, præstante Deo, dignitatem: vt honorem arma darent, cui bella opinionem pepererant. Non enim in cubilibus angustis, sed in campis latè patentiC bus electum me esse noueritis: nec inter blandientium delicata colloquia, sed tubis concrepantibus sum quæsitus: vt tali fremitu concitatus desiderio virtutis ingenitæ Regem sibi Martium Geticus populus inueniret. Quamdiu enim fortes viri inter bella feruentia nutriti Principiem ferre poterant non probatum, vt de eius fama laboraret, quamuis de propria virtute præsumeret? Necesse est enim, talem de cunctis opinionem currere, qualem gens meruit habere rectorem. Nam sicut audire potuistis, parentum periculis euocatus aduenera m communem cum omnibus subire fortunam: sed illi Ducem me sibi esse non passi sunt, qui exercitatum Regem quærere videbantur.

Quapropter primùm diuinæ gratiæ, deinde Gothorum fauete iudicijs: quia me Regem omnes facitis, qui vnanimiter vota confertis. Deponite nunc damnorum metum: dispendiorum suspiciones abijcite: nihil sub nobis asperum formidetis. Amare nouimus viros
D fortes, qui sæpiùs bella peregimus. Additur, quòd vnicuique virtutum vestrarum testis assisto. Ab alio enim mihi non est opus facta vestra narrari: quia omnia vobiscum laboribus sociatus agnoui. Amici *Gothorum nulla promissionum mearum varietate frangēdi sunt. * Anna
Ad gentis vtilitatem respiciet omne quod agimus: priuatim nec vos amabimus. Hoc sequi promittimus, quod ornet regium nomen. Postremò nostrum per omnia pollicemur Imperium, quale Gothos habere deceat post inclytum Theodoricum: vir ad regni curas singulariter & pulchrè compositus: vt meritò vnusquisque Principum tantum præclarus intelligatur, quantum consilia ipsius amare dignoscitur. Idcirco parens ipsius debet credi, qui eius facta potuerit imitari. Et ideo pro regni nostri vtilitate estote soliciti, de interna conuersatione, Deo adiuuante, securi.] hactenus Vitiges ad suos Gothos, quos omnes in Theodatum infensos reddidit sibi maximè obsequentes.

E At verò Belisario victori ad tempus cedere coactus est, impossibile sentiens contra fluminis impetum niti posse: haud enim satis viriū nouo Regi, resistere Iustiniano Imperatori, qui per Belisarium regnum inuasum iam magna ex parte possidebat, quiq. tot tantisq. ex Vuandalico bello victorijs posset quibuscumque videri tremendus. Quamobrem haud sibi tutum putauit Romæ consistere, & à Belisario obsideri, seq. ac suos in discrimen adduci. Sic igitur commonefactis (vt ait Procopius) ipso Siluerio Romano Pontifice atque vniuerso Senatu, vt Gothis de omnibus benemeritis fideles persisterent, relicto Vrbi præsidio quatuor millium selectissimorum Gothorum militum sub Duce Leudere, ipse cum ceteris ad reparandas vires & res componendas profectus est Rauennam. Vbi cùm esset, statim legationem ad suos qui in Gallia erant Gothos mittit, & ad Francos, vt eos sibi belli socios iungeret, sicq. tum ex suis tum etiam ex socijs exercitum compararet, quo rediens posset occurrere Belisario, & cum eo collatis signis de rerum summa decernere. Mittens

CONCILIVM VITIGIS RECEDENDI AB VRBE.

VITIGES EXERCITVM COMPARAT.

autem legatum ad reges Francorum, dat in mandatis, vt illis Gallias cedat, & pecuniam à A Theodato pactam persoluat, vt sic illos his beneficijs obligaret.

Interea verò veriti Romani ne paterentur quæ passi erant Neapolitani: suadente (vt ait Procopius) Romano Pontifice, sese Belisario dedere; missoq. qui eum vocaret, nuncio, vno eodemq. die per Asinariam portam ingressus est idem cum exercitu Belisarius, & ex aduersa egressi sunt Gothi Rauennam ituri. Potitus igitur Vrbe Belisarius, tamquam victoriæ insignia claues portarum Constantinopolim misit, vinctumq. Leuderem Ducem Gothorum, qui capi potiùs quàm cum alijs fugam capere decreuisset. Quibus peractis, idem Belisarius in reparandis Vrbis mœnibus egregiam operam nauat.

QVO TEMPORE CAPTA VRBS. Quonam mense anni huius, quotove eius die capta à Belisario Vrbs fuerit, Procopius quidem rem tantam silentio præterijt, Euagrius [a] verò his verbis notam facit: Ciuitas itaque Belisario sine pugna tradita est, & Roma denuo Romanis subijcitur post annos sexaginta, quibus à Gothis * occupata fuisset, nono die Apellei, hoc est, ad quintum Idus Decembris, vndecimo anno Imperij Iustiniani.] hæc Euagrius, eademq. Nicephorus [b]. Anastasius verò in Siluerio tradit, quarto Idus eiusdem mensis Decembris Belisarium esse Vrbem ingressum, anno autem ex quo ab Erulis capta est sexagesimo expleto, ex quo verò à Gothis possessa [c], anno trigesimoquarto. B

[a] Euagr. lib. 4. c. 18.
* Erulis
[b] Niceph. li. 17. c. 13.
[c] Miscel. lib. 16.

Inter hæc Vitiges non prætermittit tentare animũ Imperatoris, si ad pacem eum perducere posset; decernitq. ad eũ legatos, quibus has litteras à Cassiodoro [d] cõscriptas tradidit:

[d] Cassiod. Var. lib. 10. epi. 32.

VITIGIS LITTERAE AD IMP.

Quanta sit nobis, clementissime Imperator, gratiæ vestræ votiua suauitas, hinc omnino datur intelligi, vt post grauissimas læsiones & tanta effusione sanguinis perpetratas, sic videamur pacem vestram quærere, tamquam nos nemo vestrorum putetur antè læsisse. Pertulimus talia, qualia & ipsos offendere possunt, qui fecerunt insecutiones sine reatu, odium C sine culpa, damna sine debitis. Et ne pro paruitate sui negligi potuisset, non in prouincijs tantùm, sed in ipso rerum capite, *nempe Roma*, probatur inflictum. Aestimate quos dolores abijcimus, vt vestram iustitiam reperire possimus. Talis res effecta est, quam mundus loquatur: quæ sic à vobis meretur componi, vt æquitatem vestram generalitas debeat admirari. Nam si vindicta Regis Theodati * quæritur, mereor diligi: Si commendatio diuæ memoriæ Amalasunthæ Reginæ præ oculis habetur, eius debet filia cogitari, quam iussis vestrorum omnium perducere decuisset ad regnum, vt cunctæ gentes potuissent agnoscere vicissitudinem vos gratiæ tanto pignori reddidisse.

* Theobaldi Theodobaldi

Illud etenim vos debuit permouere, quòd distributione mirabili ante regni fastigia * inuicem nos Diuinitas vestram fecit habere notitiam, vt amoris causam tribueret, quibus aspectus gratiam contulisset. Quali enim reuerentia Principem colere potui, quem adhuc D in illa positum fortuna suspexi? Sed potestis & nunc omnia reintegrare quæ facta sunt: quando non est difficile illum in affectu retinere, qui gratiam cõstat desideranter expetere. Et ideo salutantes clementiam vestram honorificentia competẽti, indicamus nos legatos nostros illum atque illum ad serenitatis vestræ sapientiam destinasse, vt omnia more vestro cogitetis: quatenus vtrique Respublicæ restaurata concordia perseuerent; & quod temporibus retro Principum laudabili opinione fundatum est, sub vestro magis Imperio diuinis auxilijs augeatur. Reliqua verò per legatos prædictos serenitati vestræ verbo insinuanda commisimus, vt & aliqua epistolaris breuitas stringeret, & causas nostras suggerentes pleniùs intimarent.] hactenus ad Iustinianum Vitiges: qui quod ait de filia Amalasunthæ; tradit Procopius, eiusdem Vitigem, vbi Rauennam peruenit, eam ibi asseruatam matrimonio sibi, inuitam licet, coniunxisse, vt ita sanguinis regij vel ex coniugis saltem E parte regnum ipsum minimè expers esset. Extant & tres aliæ Vitigis [e] epistolæ occasione eiusdem legationis ad diuersos datæ. At verò nihil hac legatione actum esse, declararunt euenta, cùm non pax eam secuta sit, sed bella maximo apparatu comparata, vt docent quæ suo loco dicturi sumus anno sequenti.

* fastidia

[e] Cassiod. eod. lib. 10. epist. 33. 34. 35.

DE GOTHIS RAVENNAM FESTINANTIBVS.

Quæ verò acta esse hoc tempore memoria digna narrantur, cùm contigit Gothorum profectio ex Latio Romaq. concito gradu Rauennam; hîc minimè prætermittenda putamus, quæ probè sibi cognita S. Gregorius in Dialogis refert, atque in primis de S. Bonifacio Ferentinæ ciuitatis Episcopo, cuius complura præclara gesta vbi recensuit, hæc de Gothis habet [f]: Alio quoque tempore duo ad eum Gothi hospitalitatis gratia venerunt, qui Rauennam se festinare professi sunt: quibus ipse paruum vas ligneum vino plenum manu sua præbuit, quod fortasse in prandio itineris habere potuissent. Ex quo illi

[f] Grego. dialog. lib. 1. c. 9.

A illi, quousque Rauennam venirent, biberũt. Gothi autem aliquantis diebus in eadem ciuitate morati sunt; & vinũ quod à sancto viro acceperant, quotidie in vsu habuerunt. Sicq. vsque ad eumdem venerabilem ferentes reuersi sunt, vt nullo die cessarent bibere, & tamen vinum eis ex illo vasculo numquam deesset; ac si in illo vase ligneo, quod Episcopus eis dederat, vinum non augeretur, sed nasceretur.] hæc de his Gregorius. Porrò si hæc in ista festinatione Gothorum contigerunt, cùm illi mense Decembri è Latio Romaq. Rauennam profecti sunt, reuersi verò ad obsidionem Vrbis mense Martio; ingens planè istud oportuit fuisse miraculum.

Sed quid idem sanctus Gregorius [a] his ipsis temporibus factum à Fortunato Tudertinæ ciuitatis Episcopo tradat, accipe: Quadam (inquit) die Gothi iuxta Tudertinam ciuitatem venerunt, qui ad partes Rauennæ properabant, & duos paruulos puerulos de possessione abstulerant, quæ possessio præfatæ Tudertinæ ciuitati subiacebat. Hoc cùm viro sanB ctissimo Fortunato nunciatum fuisset, protinus misit, atque eosdem Gothos ad se vocari fecit. Quos blando sermone alloquens, eorum priùs studuit asperitatem placare; ac pòst intulit, dicens: Quale vultis pretium dabo; & puerulos quos abstulistis, reddite; mihiq. hoc gratiæ vestræ munus præbete. Tunc is qui prior eorum esse videbatur, respondit dicens: Quicquid aliud præcipis, facere parati sumus: nam istos paruulos nullatenus reddemus. Cui venerandus vir blandè minatus dicit: Contristas me, fili, & non audis patrem tuum. Noli me contristare; nam non expedit tibi. Sed idem Gothus in cordis sui feritate permanens, negando discessit.

[a] Greg. dialog. lib. 1. c. 10.

QVID S. FORTVNATVS CVM GOTHO PERVICACI.

Die verò altera digressurus, rursus ad Episcopum venit: quem ijsdem verbis pro dictis puerulis iterum Episcopus rogauit. Cumq. ad reddendum nullo modo consentire voluisC set, contristatus Episcopus dixit: Scio quia tibi non expedit, quòd me contristato discedis. Quæ Gothus verba despiciens, ad hospitium reuersus, eosdem pueros, de quibus agebatur, equis superimpositos cum suis hominibus præmisit: ipse verò statim ascendens equum, subsecutus est. Cumq. in eadem ciuitate ante beati Petri Apostoli ecclesiam venisset, equi eius pes lapsus est: qui cum eo corruit, & eius coxa mox fracta est, ita vt in duabus partibus os esset diuisum: leuatusq. in manibus, reductus est ad hospitium. Qui festinus misit, & pueros quos præmiserat reduxit, & viro Fortunato venerabili mandauit, dicens: Rogo te, Pater, mitte ad me diaconum tuum. Cuius diaconus cùm ad iacentem venisset, pueros quos redditurum se Episcopo omnino negauerat, ad medium deduxit, eosq. diacono illius reddidit, dicẽs: Vade, & dic domino meo Episcopo: Quia maledixisti mihi; ecce percussus sum: sed pueros, quos quæsisti, recipe; & pro me, rogo, intercede. Susceptos itaque pueruD los diaconus ad Episcopum reduxit: cui benedictam aquam venerabilis Fortunatus statim dedit, dicens: Vade citiùs, & eam super iacentis corpus proijce. Perrexit itaque diaconus, atque ad Gothum introgressus, benedictam aquam super membra illius asperſit.

GOTHVS DIVINAM SENTENTIAM SENSIT VINDICTAM.

Vide aquæ benedictæ vsum atque virtutem, quam subdit his verbis: Res mira & vehementer stupenda: mox vt aqua benedicta Gothi coxam contigit, ita omnis fractura solidata est & saluti pristinæ coxa restituta, vt hora eadem de lecto surgeret, & ascenso equo iter ageret, ac si nullam vmquam læsionem corporis pertulisset. Factumq. est, vt qui sancto viro Fortunato pueros cum pretio reddere obedientiæ subiectus noluit, eos sine pretio pœna subactus donaret.] hæc Gregorius, quæ se accepisse testatur à sene, eiue Tudertino, viro fideli. plura alia præterea narrat de eodem viro sanctissimo Fortunato, cuius virtus miraculorum exuberans etiam in Gothos Arianos largè aquæ benedictæ aspersione manauit, E quam Nouatores infelicissimi, Arianiq. deteriores contemnunt. Floruerunt his temporibus inter tot Italiæ clades viri sanctissimi, quorum pluribus in locis idem sanctus Gregorius in Dialogis meminit, nosq. opportunè, se offerente occasione, suis locis mentionem habebimus. Iam vero ad res Orientalis Ecclesiæ narrandas orationem conuertamus.

VSVS ET VIRTVS AQVAE BENEDICTAE.

Hoc anno Paulus Episcopus Alexandrinus Orthodoxus incautè agens, homicidij reus cõstitutus atque damnatus, in exilium ejicitur, subrogato in locum ipsius Zoilo. Hæc autem quomodo se habuerint, quàm diligenter prosecutus est Liberatus [b], qui de ipso hæc ait post eius electionem: Accepit ab Imperatore potestatem super ordinationem Ducum & Tribunorum, vt remoueret hæreticos, & pro eis Orthodoxos ordinaret: per illos enim populi inualescebant. Qui Alexandriam descendens, timore sui, suaq. industria addixerat susciperе Concilium Chalcedonense, nisi interuentu diaboli talis emersisset causa. Cogitante Paulo Episcopo remouere Eliam Magistrum militum, Psoius diaconus quidam & Oecono-

EXVLAT PAVLVS, SVBSTITVITVR ZOILVS.

[b] Liberat. diac. in Brev. c. 23.

Oeconomus Eccleſiæ, amicus Eliæ, per portitores litterarum velociſſimos pedeſtres (quos A
Aegyptij Simacos vocant) omnia volumina Pauli ſcribebat. Contigit autem Paulum in-
uenire litteras eius Aegyptiacè ſcriptas, & legere: & timens quod de Proterio contigerat,
ſolicitus de eo factus eſt, & cœpit Pſoium compellere facere rationes Eccleſiæ: quem tra-
didit Iudici, & Imperatori de eo retulit. Eo tempore apud Alexandriam Rhodo erat Au-
guſtalis, qui eum accipiens cuſtodiendum vſque ad Imperatoris præceptũ, conſilio cuiuſ-
dam prioris ciuitatis nomine Arſenij, acceptis muneribus, inſcio (vt fertur) Epiſcopo,
clàm nocte totis viribus cum magno cruciatu occidit. Cuius filij & affines Imperatorem
interpellantes, ſuggeſſerunt ei, quia vi eorum parens debitum mortis perſoluiſſet. Quod
audiens Imperator, vocauit Liberium & fecit eum Auguſtalem, miſitq. eum Alexandriam
inquirere cauſam. Ad quam vrbem Liberius cùm veniſſet, Rhodonem ad ſe venire iuſſit,
& ab eo requirebat, quomodo occidiſſet diaconum. Ille verò reſpondit, iuſſione Epiſcopi B
factum fuiſſe: habere ſe Imperatoris delegationem, aiebat, vt quicquid iuberet Epiſcopus,
modis omnibus impleret. Sed negante Paulo Epiſcopo, & ſe neſcire clamante, prior ille
ciuitatis Arſenius homicidij illius auctor inuentus, morte mulctatus eſt. Porrò Epiſcopo
Paulo Gazam in exilium miſſo, Rhodo cum geſtis de eo Actis directus eſt Conſtantino-
DAMNATVR PAVLVS EPISC. ALEXANDR. polim. Cuius Geſta cùm intra Palatium legerentur Principi: iuſſit eum duci, & foras re-
giam ciuitatem occidi.

Et poſt hæc miſit Imperator Pelagium diaconum & Apocriſarium primæ ſedis Roma-
næ Antiochiam cum Sacris ſuis, quibus præcepit vt cum Euphemio * eiuſdem vrbis Epi-
ſcopo & Petrus Hieroſolymita & Hippatius Epheſinus venirẽt Gazam, & Paulo Epiſcopo
pallium auferrent & deponerent. Pelagius verò profectus Antiochiam & inde Hieroſoly-
mam, cum memoratis Patriarchis & aliquantis Epiſcopis venit Gazam, & auferentes Pau- C
lo pallium, depoſuerũt eum, & ordinauerunt pro eo Zoilum, quẽ poſtea Imperator depo-
ſuit, & Apollinarẽ ordinauit, qui nunc eſt Præſul ipſius Alexandrinæ Eccleſiæ.] hæc Libe-
ratus. Ceterùm Zoili condemnationem poſt annos ſex contigiſſe, ex numero annorũ ſedis
eius à Nicephoro poſito, dicere opus eſt. Sed non prætermittamus referre quæ ſub eodem
* Prat. Spirit. c. 207. Paulo Alexandrino Epiſcopo accidiſſe admiratione digna apud Sophronium habes *:

Narrauit (inquit) nobis Abbas Theonas & Theodorus, quòd Alexãdriæ ſub Paulo Pa-
triarcha puella quædam relicta fuerat pupilla à parentibus magna facultate locupletibus.
Erat autem adhuc ſine baptiſmo. Die verò quadam ingreſſa pomarium, quod ſibi reliquerant parentes eius (ſunt enim in medio ciuitatis pomaria) vidit quemdam parantem ſibi laqueum, vt ſe præfocaret. Cucurrit igitur, & dixit ei: Quid facis, homo? Dixit autem ei: Dimitte me, mulier, quoniam in multa tribulatione ſum. Quę ait: Dic mihi cauſam, & for- D
taſſis adiuuare te potero. Dixit illi: Graui ære alieno premor, & valde ſuffocor à creditoribus: elegiq. potiùs ſemel vitam finire, quàm quotidie mori. Quæ dixit illi: Quæſo te, accipe omnia quæ habeo, & redde: tantùm ne perdas te ipſum. Sumens verò ille, reddidit omnia. Puella ergo anguſtiari cœpit, non habẽs qui ſibi curam gereret: itaque deſtituta parentum ſolatio, fornicari inſtituit, & inde ſibi victum quærere. Dicebant ergo viri illi ſancti Theonas & Theodorus, *admirantes ſcilicet*: Quis nouit iſta, niſi ſolus Deus; quomodo ſcilicet permittatur anima propter cauſam aliquam ipſi ſoli cognitam ad tempus derelinqui? Poſt
PVELLA MISERICORS MISERICORDIAM CONSECVTA. aliquantum verò temporis infirmata eſt puella, & in ſe conuerſa compuncta eſt, orauitq. Pontificem, vt faceret illam Chriſtianam. Omnes autem aſpernabantur eam, dicentes: Quis hanc ſuſcipiat, quæ meretrix eſt? Affligebatur autem vehementer. Cùm verò in his eſſet anguſtijs, aſtitit illi Angelus in ſpecie hominis cum quo miſericordiam fecerat. Cui E
illa dixit: Cupio fieri Chriſtiana, & nemo vult pro me loqui. Qui ait: Numquid re vera iſtud cupis? Reſpondit illa: Vtique, domine, & deprecor te vt hoc mihi impertias. Qui ait: Noli triſtari. Ego adducam aliquos qui te accipiant. Adduxit ergo alios duos & ipſos ſanctos Angelos. Duxeruntq. illam ad eccleſiam. Rurſuſq. ſe ipſos transformantes in perſonas quaſdam illuſtres & notas in ordine Auguſtalium, vocant clericos, preſbyterum ſcilicet & diaconum, qui in hoc ipſum conſtituti erant.

Dicunt eis clerici: Veſtra charitas pro ea pollicetur? Illi autem reſponderunt: Etiam, nos pro illa pollicemur. Sumentes ergo illam, baptizauerunt: & albis induta, rurſus ab eis ſubuecta eſt. Quam cùm depoſuiſſent, euanuerunt. Vicini ergo cùm illam ita albis indutam viderent: poſtquam receſſerunt illi, dicunt ei: Quis te baptizauit? Nunciauit autem eis rem totam, dicens: Venerunt quidam & tulerunt me in eccleſiam; locutiq. ſunt clericis

A clericis, & baptizauerunt me. Et dixerunt ad illam: Qui ſunt illi? Cùm verò non poſſet dicere qui eſſent illi: abeuntes nunciauerunt Epiſcopo. Dixit autem Epiſcopus his qui ad baptizandum conſtituti erant. Et confeſſi ſunt ſe illam baptizaſſe, exoratos ab illo & illo Auguſtalibus. Porrò accerſitis ex Prætorio his quos clerici dixerant, dixit Epiſcopus: Num ipſi iſta fideiuſſiſtis? Qui dixerunt: Neque nouimus, neque conſcij ſumus nos hoc feciſſe. Tunc verò iam cogitauit Epiſcopus, Dei hoc eſſe opus. Conuocanſque illam, dixit ei: Dic mihi, filia, quid geſſiſti boni? Quæ ait: Meretrix exiſtens & paupercula, quid boni facere potui? Dixit illi Epiſcopus: Nihil omnino operata es? Dixit: Non, niſi quòd videns quemdam qui à creditoribus premebatur, ſe ſuffocare volentem, data illi omni ſubſtantia mea, liberaui eum. Et his dictis, continuò obdormiuit in Domino. Tunc Epiſcopus glorificans Dominum, dixit: Iuſtus es, Domine, & rectum iudicium tuum.] hucuſque auctor,
B non abſque probatorum virorum teſtificatione hæc aſſerens.

Quod verò ad reliqua quæ ſunt anni huius ſpectat, dicere minimè prætermittimus, reperiri hoc anno editas complures Iuſtiniani Imperatoris conſtitutiones: eſt inter alias illa data Kalendis Septembris [a], qua in cunctis monumentis publicis apponi voluit nomen Imperatoris, Conſulum, & Indictionis, de qua ad confirmandam temporis rationem ſuperiùs egimus: aliæ [b] item de permutandis Eccleſiaſticis rebus: inſuper ne etiam aliquid ſoluatur pro admittendis clericis in eccleſiam [c]: item qua vetuit in priuatis domibus ſacra [d] fieri: & aliæ [e] ad funera defunctorum conſtitutiones ſpectantes: quas cunctas tu, lector, otioſiùs conſulere poteris: nos hîc imponimus anni huius rerum geſtarum finem.

[a] Nouel. 47.
[b] Nouel. 54. 55
[c] Nouel. 58.
[d] Nouel. 58.
[e] Nouel. 49. 59 60. & ſup. Nouel. 13. c. 4.

C IESV CHRISTI ANNVS 538. SILVERII PAP. ANNVS 2. IVSTINIANI IMP. 12. VITIGIS REG. 2.

COnſulibus Ioanne atque Voluſiano aperitur annus Domini quingenteſimus trige- VRBS AVTIGE OBSESSA.
ſimus octauus, idemque à Procopio numeratus annus tertius belli Gothici in Italia: quo Vitiges Gothorum Rex, reuocatis in Italiam Gothis qui apud Francos erant, comparato exercitu (vt auctor eſt Procopius) centum & quinquaginta millium militum, aduerſus Beliſarium veniens, Romam menſe Martio obſidere cœpit. quæ autem crebrò inter vtramque partem ſint conflata certamina, iterati conflictus, & quàm in multis prudentia & bellica fortitudo Beliſarij enituerit, eumdem exactè cuncta narrantem Procopium
D conſule. Sat nobis pauca quædam ab inſtituto haud abhorrentia, ſed maximè congrua hîc inſerere, quæ ad pietatem ſpectare poſſe pius quiſque cenſebit, vt cùm hæc ait de mœnium cuſtodia [f]:

[f] Procop. de bello Goth. lib. 1.

Inter hanc portam, *nempe Flaminiam*, & alteram ad dexteram huic proximam portulam, porta alia eſt quæ Pinciana vocatur. Huic proximi muri pars quædam, lapidum laxata iampridem compagine, ſeiuncta ſpectatur, nõ ſolùm à ſolo, ſed à medio ad ſummum faſtigium ſciſſa, nec ſanè collapſa, nec aliàs reſoluta, ſed vtrinque ſic inclinauit, vt cetero muro extrinſecus partim prominentior eſſe appareat, partim retractior. Hanc muri partem cùm demoliri tunc primùm Beliſarius niteretur, & iteratò ædificare cœpiſſet: obſtitere Romani, Petrum Apoſtolum pro indubitato ſe comperiſſe, aſſeuerantes, eius loci tuendi pollicitum curam ſe ſuſcepturum. Quod vtique Romanis ex voto ſucceſſit: quan- MVRVS VRBIS SVB S. PETRI PROTECTIONE.
E doquidem nec eo die quo per Gothos ſunt mœnia oppugnata, nec per omne id tempus quo Vrbem obſederant barbari, hoſtilis vis vlla ad hunc locum peruenit, nec planè vmquam eodem tumultuatum. Et ſanè me admiratio ſubit, nec Romanis, nec hoſtibus ipſis in ea tam diutina Vrbis obſidione in memoriam veniſſe muri hanc partem. Quæ res cùm miraculi poſtea loco ſit habita, nec ſarcire quidem in poſterum quiſquam, nec de integro reſtituere auſus eſt, ſed ad hunc diem ea è regione ſeiunctus permanet murus.] hucuſque Procopius. Cernitur vſque hodie ipſe paries ab alio diuiſus, & quaſi iamiam caſurus deorſum inclinatus: vt qui neſciat, timeat illac pertranſire. Extant & ibi proximè venerandæ imagines, indices veteris eiuſdem loci ſacri cultus.

Sed illud maioris miraculi obtinet locum, quòd cùm per annum & ampliùs, Vrbe obſeſſa, in ſuburbiis moram fecerint barbari, iidemque Ariani atque Romanæ Eccleſiæ hoſtes, nihil tamen contumeliæ damnive intulere ipſis Apoſtolorum baſilicis extra Vr-

bem

bem positis, sinentes illic Catholico ritu liberè sacra peragi. Audi enim de his ipsa verba Procopij[a]: Extat autem (inquit) Pauli Apostoli templum Romanis procul à mœnibus stadiis decem & quatuor, iuxta quod Tiberis fluit, vbi nullum patet munitum esse præsidium: porticus tamen eodem ab Vrbe pertinens, circaque ædificia alia pleraque non satis ad inuadendum opportunum locum hunc reddunt. Patebat & Gothis ad id sacrarium via, per quos omnibus constat per id belli tempus in * neutra dedicata Apostolis æde quicquam editum, quod incolentibus vel molestius esset, vel quoquam pacto ingratum; sed sacratos ibidem viros liberè permisisse rem diuinam peragere.] hæc Procopius: quibus vehementer redarguas, exprobres, & execrationibus diris incesses recentes hæreticos diaboli faces, fæcesque hæreticorum, sacra Deo dicata vbique Sanctorum monumenta rapinis incendiisque vastantes.

[a] Procop. de bello Goth. lib. 2. GOTHI VENERATI BASILICAS ORTHODOXORVM.
* id

At audi portentum, attende facinus omni execratione dignum Romæ hoc tempore perpetratum ab eo, qui se Catholicæ fidei esse cultorem præseferebat ac defensorem hactenus laudatissimum, Belisario. Pro monstro planè habitū est, vt cùm qui foris erant barbari hostes Gothi Ariani, ne clericulum quidem iniuria damnóue affecerint, nec impedierint quò minùs Apostolis sacri ibi consistentes Deo dicati ministri diuersi ordinis clerici consuetum cultum impenderent, Apostolorumq. basilicis nec leue damnum attulerint: eodem tempore, qui intus degebat, pius, iustusque hactenus semper visus, ab Imperatore missus expugnare barbaros, Vrbemq. ab eorum tyrannide vindicatam tueri Dux exercitus Belisarius, idem ex improuiso tyrannus apparuerit, atque sacrilegus in cathedram Petri & in vniuersam Romanam Ecclesiam, eam barbaricè tyranniceque iniuriis damnoq. afficiens atque profanans, iniicensq. violentam manum in ipsum Romanum Pontificem, deturpans inhonestansq. ipsum visibile loco Christi positum Ecclesiæ caput. Quomodo autem id acciderit, in primis Procopium[b] audi ita rem tantam paucis absoluentem:

[b] Procop. de bello Goth. lib. 1. THEODORA, QVAE AD VERSVS SILVERIVM SIT MOLITA.

Deinde (inquit) obortа suspicione, Siluerium vrbis Romæ Pontificem defecturum ad Gothos; hunc quidem confestim transmittit in Græciam, alterum verò quempiam illi suffecit Vigilium nomine, non secus & alios quosdam, & hos Senatorios viros.] hæc ipse: sed dolosæ fraudis iste prætextus fuit: eiusmodi enim velamento obtegebatur, quod impia Theodora (vt dictum est ex Liberato diacono) cum Vigilio ab Vrbe Constantinopolim accersito molita fuerat: nempe se effecturam, vt ipse Pontifex, expulso Siluerio, crearetur, dummodo quod spoponderat insana cupiditate flagrans ambitione Vigilius, Anthimum ab Agapeto damnatum in Constantinopolitanam sedem restitueret. Sed quæ de his paulo fusiùs Anastasius habeat, audiamus: Theodora vsa consilio cum Vigilio diacono, misit epistolam Romam ad Siluerium Papam, rogans & obsecrans: Ne pigriteris ad nos venire: aut certè reuoca Anthimum in locum suum. Hæc cùm legisset beatus Siluerius, ingemuit, & dixit: Modò scio quia causa hæc finem vitæ meæ adducit. Sed beatissimus Siluerius fiduciam habens in Domino & beato Petro, rescripsit, dicens: Domina Augusta, ego rem istam numquam ero facturus, vt reuocem hominem hæreticum in sua nequitia damnatum. Tunc indignata Augusta misit iussiones suas ad Belisarium Patricium per Vigilium diaconum ista continentes: Vide aliquas occasiones in Siluerio Papa, & depone illum de Episcopatu, aut festinus certè transmitte eum ad me. Ecce ibi habes Vigilium Archidiaconum & Apocrisarium, nostrum charissimum, qui nobis pollicitus est, reuocare Anthimum Patriarcham. Tunc suscipiens iussionem Belisarius Patricius, ait: Ego quidem iussionem facio: sed is qui intercedit in necem Siluerij Papæ, ipse reddet rationem de factis suis Domino Iesu Christo.

QVAE CALVMNIA IN SILVERIVM EXCOGITATA.

Et vrgente iussione, exierunt quidam falsi testes, qui dixerunt: Quia nos multis vicibus inuenimus Siluerium Papam scripta huiusmodi mittere ad Regem Gothorum: Veni ad portam quæ vocatur Asinaria iuxta Lateranas, & ciuitatem tibi trado & Belisarium Patricium. Quod audiens Belisarius, primò non credebat: sciebat enim quòd per inuidiam de eo hæc dicebantur. Sed dum multi in eadem accusatione persisterent, pertimuit. Tunc fecit Belisarius Patricius beatum Siluerium Papam venire ad se in Palatium Pincis*, & ad primum & secundum velum retinuit omnem clerum. Ingressis itaque Siluerio & Vigilio solis in Mausoleo, Antonina Patricia *Belisarij vxor* sedebat in lecto, & Belisarius Patricius sedebat ad pedes eius. Et dum vidisset eum Antonina Patricia, dixit ad eum: Dic, domine Silueri Papa, quæ fecimus tibi & Romanis, vt tu velles nos in manus Gothorum tradere? Adhuc ea loquente, ingressus subdiaconus regionarius Regionis primæ tulit pallium

* Pincij, vel in Pincis

A pallium de collo eius, & duxit eum in cubiculum, & expolians eum, induit eum monachicam vestem, & abscondit eum. Tunc Sixtus subdiaconus Regionis sextæ videns eum iam monachum, egressus foras, nunciauit ad clerum, dicens: Quia dominus Papa depositus est, & factus est monachus. Quod audientes, fugerunt omnes. Quem suscipiens Vigilius Archidiaconus in sua quasi fide, & misit eum in exilium ad Pontianas, & sustentauit eum pane tribulationis & aqua angustiæ.] hucusque Anastasius.

Sed ab his dissentit quòd ait Procopius, eum missum in Græciam; quod æquè fatetur Liberatus diaconus[a]. Cetеrùm Anastasius, omisso exilio Orientis, de vltima deportatione Siluerij meminit, qua ex Græcia in Pontianam insulam, siue illi Proximam Palmariam dictam, contra Circeum montem positas, deportatus, ibi tandem mori coactus est. Sed & Liberatus diaconus in eo discrepat à Procopio, dum ait, id factum, vbi Belisarius esset Ra-
B uennæ, quod non contigit nisi anno sequenti, vbi soluta est obsidio Vrbis: cùm tamen Procopius disertis verbis ostendat id factum, cùm Belisarius Romæ detineretur obsessus. Sed præstat hîc reddere quæ idem Liberatus de his habet, prætermissa ab Anastasio atque Procopio: fuit & ipse huius temporis scriptor, incipiensque à Vigilio in Italiam ex Oriente reuerso, vbi cum Theodora conuenerat, Pontificatu & auro promisso: Facta (inquit) promissione, Romam profectus est, vbi inuenit Siluerium Papam ordinatum. Quin & Rauennæ reperit Belisarium in eadem vrbe sedentem, eamque obtinentem.] hîc puto Liberatum memoria lapsum Rauennam pro Neapoli posuisse: nam vix anno quinto belli Gothici potitus est Rauenna Belisarius: sed longè antè constat Vigilium in Orientem remeasse, & quæ dicta sunt aduersus Siluerium molitum esse. Sed pergit auctor: Cui tradens præce-
C ptum Augustæ, promisit ei duo auri centenaria, si Siluerio remoto, ordinaretur ipse pro eo. Belisarius verò Romam reuersus, euocans Siluerium ad Palatium, intentabat ei calumniam, quasi Gothis scripsisset vt Romam introirent.

[a] Liberat. diac. Breuiar. c. 22.

QVANDO CONTIGIT SILVERII EXILIVM.

CALVMNIATORES SILVERII PAP.

Ferturenim, Marcum quemdam scholasticum & Iulianum quemdam prætorianum fictas de nomine Siluerij composuisse litteras Regi Gothorum scriptas, ex quibus conuinceretur Siluerius Romanam velle prodere ciuitatem. Secretò autem Belisarius & eius coniunx persuadebant Siluerio implere præceptum Augustæ, vt tolleretur Chalcedonensis Synodus, & per epistolam suam hæreticorum firmaret fidem. Qui mox de Palatio egressus, quid de eo fieret, consiliariis suis locutus est. Et veniens contulit se in basilicam beatæ martyris Sabinæ, ibique manebat. Vbi directus est ad eum Photis * filius Antoninæ Patriciæ, & præstito sacramento, inuitauit eum venire ad Palatium. Qui autem Siluerio asta-
D bant, persuadebant ei, ne Græcorum crederet iuramentis. Ille autem exiit, & ad Palatium venit. At illa quidem die pro iuramento ad ecclesiam redire permissus est. Ad quem rursus mandauit Belisarius, vt ad Palatium veniret. Qui de ecclesia exire nolebat, dolos sibi præparatos agnoscens. Sed postea orans, & causam suam Domino commendans exijt, & ad Palatium venit. Qui solus ingressus, à suis vlteriùs non est visus. Et alia die Belisarius, conuocatis presbyteris & diaconibus & clericis, mandauit eis, vt alium sibi Papam eligerent. Quibus dubitantibus, & nonnullis ridentibus *, fauore Belisarij ordinatus est Vigilius. Siluerius autem in exilium missus est in ciuitatem prouinciæ Lyciæ, quæ Patara dicitur.] hactenus de expulsione Siluerij & intrusione Vigilij Liberatus.

* Photius

* renitentibus SILVERIVS EXVL MITTITVR IN LYCIAM.

Magna hæc quidem fuit horribilisque in Ecclesia Romana tempestas à furente hæretica femina excitata, ab ambitioso diacono procurata, per Belisarium autem impiè admodum consummata in eo quidem Pilato deteriorem, dum veritus est ipse, ne feminæ offensam in-
E curreret, cuius iussa festinauit implere, cùm ille ipsum Cæsarē pertimuerit: sed (vt suo loco dicemus) luit meritas infelix pœnas; nā qui tanto patrato scelere sibi deuincire putauit per Theodoram Imperatorem, Deo vlciscente factum, vt eumdem intensissimum expertus postea fuerit aduersarium, ab eodemq. ipse, qui tot victoriis gloriosus toto cōspicuus Orbi fuit, in ordinē redactus sit; exemplum posteris factus, quanto suo quis damno in Christum Domini manus violentas iniiciat. Cui ob immēsitatem sceleris perpetrati nec satis fuit ad veniam promerendam facti pœnitentia: nam noluit omnino Deus, licet distulerit, absque vindicta relinqui, quod tanto sacrilegio facinus horrendum ab ipso fuerat perpetratum.

DE PŒNITENTIA BELISARII.

Belisarius enim post scelus admissum, in se reuersus, veluti ebrietate iam soluta, quod deliquisset ob mentis oculos iugiter habēs, se ipsum erubuit, & detestatus valde, ad expiandum immane facinus, vt offensum diuinum numen conciliaret, illudque ipsum redderet sibi propitiū, mox Romæ ecclesiam erigēdam curauit, cui præ foribus eiusmodi inscriptionem

[a] Extat Romæ in pariete eccl. Cruciferorum inter Pincium montem & Quirinalem.

nem lapidi incidi voluit, patrati facinoris pœnitentiæ perpetuum monumentum[a]: A

HANC VIR PATRICIVS VILISARIVS VRBIS AMICVS
OB CVLPAE VENIAM CONDIDIT ECCLESIAM
HANC ICCIRCO PEDEM SACRAM QVI PONIS IN AEDEM
VT MISERETVR EVM SAEPE PRECARE DEVM

IANVA HAEC EST TEMPLI DOMINO DEFENSA POTENTI]

At licet ipsa ecclesia ab eo erecta perierit, demolita fortasse à Gothis, cùm rursum potiti sunt Vrbe (vt par est credere) in odium ipsius conditoris Belisarij: ipsa tamen inscriptio adhuc integra legitur, in alterius ecclesiæ affixa pariete, vt habes notatum in margine.

Hæc quidem passus Siluerius, haud potuit esse desinere quod erat Romanus Pontifex: qui ad suum Apostolatum illa planè adiecit Apostolica signa, quibus Petrus[b] & alij gloriabantur Apostoli, quòd videlicet digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliâ pati. Ipso enim viuente, nemo iure dixerit, Vigilium verè potuisse Pōtificem Maximum dici, licet in sede Petri sederit violenter intrusus: sed Siluerium ipsum legitimum Papam & quidem claritudine auctum, vtpote adijcientem ad Pontificiam dignitatem confessionis coronam, illustrantemq. ipsam palma martyrij, præter alia egregia facta complura: cùm, dūm vixit, nihil remiserit, licet exul, sacerdotalis auctoritatis atque Pontificiæ maiestatis, vt quæ ab eo gesta sunt, apertè declarant, de quibus agendum erit paulo pòst. Quæ autem post hæc transacta sint Romæ inter Vigilium & Belisarium, idem Liberatus enarrat his verbis[c]:

[b] Act. 5. omni

[c] Liberat. diac. in Brev. c. 22.

TVRPITVDO VIGILII DE AVROPOLICITO.

Post ordinationem ergo suam compellebatur Vigilius à Belisario implere promissionem suam, quam Augustæ promiserat, vt sibi redderet duo auri cētenaria promissa. Vigilius autem timore Romanorum, & auaritia patrocinante, nolebat sponsiones suas implere.] hæc C quidem de Vigilio iure dicta, sententia in eum lata à sancto Siluerio Papa demonstrat, vbi habetur simoniacam labem contraxisse ipsum Vigilium spondendo aurum, vt Pontifex esse posset. His de Vigilio præmissis, Siluerij in Orientem deportati vestigia assectatus idem Liberatus, quæ tunc ibi facta sunt, scriptis prodidit. Accidit planè illud admirandum, vt cùm aduersus ipsum Romanum Pōtificem insurrexisset qui inhærebat lateri eius diaconus ipse Vigilius; Deus excitauerit spiritū vnius ex Græcis Episcopis, qui magno sumpto animo pro eius defensione surrexerit steteritque contra Imperatorem, ipsum de sacrilegio perpetrato redarguens. Hæc quidem Liberatus diaconus habet paucis descripta his verbis:

Sed Siluerio veniente Pateram, venerabilis Episcopus ciuitatis ipsius venit ad Imperatorem; & iudicium Dei contestatus est de tantæ sedis Episcopi expulsione: multos dicens esse in hoc mundo Reges, & non esse vnum, sicut ille Papa est super Ecclesiam mundi to- D

IVSTINIAN. RESTITVI SILVERIVM IVBET.

tius à sua sede expulsus. Quem audiens Imperator, reuocari Romam Siluerium iussit, & de litteris illius iudicium fieri: vt si approbaretur ab ipso fuisse scriptas, in quacumque ciuitate Episcopus degeret: si autem falsæ fuissent approbatæ, restitueretur suæ sedi.] Ita quidem sentiens Iustinianus Imperator non esse cuiuslibet potestatis damnare Romanum Pontificem, quem etiam si errasse conuinceretur, Romanum tamen Episcopum, licet non Romæ, voluit permanere, ne videlicet (quod obiectū ei fuerat) ipso moliente, daretur Vrbs Gothis; sed vt aliis in locis eamdem, qua fungebatur, retineret Pontificiā dignitatem. Sed audi quid post hæc narret idem Liberatus de conatu Theodoræ Augustæ etiā Pelagium

[d] Liberat. diac. in Breviar. c. 22.

diaconum Apocrisarium impellentis, vt Siluerij reditum impediret[d]: Pelagius verò currens cum voluntate Augustæ, volebat irritum facere Imperatoris præceptum, ne Siluerius Romam reuerteretur; sed prævalente Imperatoris iussione, Siluerius ad Italiam reuersus E est. Cuius aduentu territus Vigilius, ne sede pelleretur, Belisario mandauit: Trade mihi Siluerium; alioquin non possum facere quod à me exigis. Ita Siluerius traditus est duobus Vigilij defensoribus & seruis eius. Qui in Palmariam insulam adductus, sub eorum custodia defecit inedia. Vigilius autem per Antoninam Belisarij coniugem implens promissionem suam, quam Augustæ fecerat, talem scripsit epistolam.

*fratribus VIGILII NOMINE EPISTOLA IMPIA.

Dominis & patribus* Vigilius.

Scio quidem, quia ad sanctitatem vestram antea fidei meæ credulitas, Deo adiuuante, peruenit. Sed quia modò glorioſa filia mea Patricia Antonina Christianissima desideria mea facit impleri, quod fraternitati vestræ præsentia scripta transmitterem: salutans ergo vos gratia, qua nos Deo nostro Christo Saluatori coniungimur, & eam fidem quam tenetis, Deo adiuuante, & tenuisse & tenere significo; sciens quia illud inter nos prædicamus

A mus & legimus, vt & anima vna sit, & cor vnum in Deo. Profectus* mei, quia vester est, Deo adiuuante, vobis gaudia maturauit ex meo animo, sciens fraternitatem vestram quæ optat & libenter amplecti. Oportet ergo, vt hęc quę vobis scribo, nullus agnoscat, sed magis tamquam suspectum hic me sapientia vestra ante alios existimet habere, vt possim hæc quæ cōcepi, facilius operari & perficere. *Et subscriptio.* Orate pro nobis Deū, mihi fratres in Christo Domino nostro charitate coniuncti.] hactenus Vigilij nomine epistola scripta. * Prouectus

Hic, amabo te, siste paululum gradum, lector, & illud in primis considera, etiā si verè ista scripsisset Vigilius, nullum tamen ob id inferri penitus præiudicium Apostolicæ sedi, cuius tunc ipse inuasor, Siluerius autem germanus Pontifex esset. Verùm commenticiam hanc fuisse epistolam, plura sunt quæ persuadent. Si enim re vera scripsisset ista Vigilius; cur non ex iisdem suis scriptis conuentus est, cùm de restitutione Anthimi altercatus est postea B Constantinopoli cum Theodora? Rursum si istæc ab ipso scripta sunt; cur non exprobrata eadem, cùm ipse Constantinopoli à Theodoro Episcopo Cæsariensi & Menna Cōstantinopolitano duriùs vexaretur, cùm vtrumque ipse Vigilius excommunicationi subiecit? Vel cur non id factum ab ipso Iustiniano Imperatore, cùm in ipsum furore accensus etiam vi agendum putauit? Cur item id tacuit ipsa Quinta Synodus in eumdem Pontificem accedere renuentem nonnihil commota? Hæc omnia publicè sunt ventilata, & publicis Actis excepta, nec tamen de dicta epistola vel nutu vsquam mentio. Neque etiam Facundus Hermianensis Episcopus in Vigilium ob Tria capitula subinfensus aliquid huiusmodi (sicut cetera) ipsi obiicere vmquam ausus apparet. Sunt verò & alia inferiùs dicenda, quibus eamdem epistolam imposturæ redarguas.

Sed accipe quæ his subiicit Liberatus: Sub hac (inquit) epistola Vigilius fidem suam BLASPHEMIÆ VIGILII NOMINE SCRIPTAE.

C scripsit, & resoluens tomum Papæ Leonis, sic dixit: Nos non duas naturas in Christo confitemur, sed ex duabus naturis compositum Deum Filium, vnum Christum, vnū Dominum. *Et iterum:* Qui dicit in Christo duas formas, vnaquaque agente cum sua communione, & non confitetur vnam personam, vnam essentiam; anathema sit. Qui dicit, quia hæc quidem miracula faciebat, hoc verò passionibus succumbebat, & non confitetur miracula & passiones vnius eiusdemq. quas sponte sua sustinuit carne nobis consubstantialis; anathema sit. Qui dicit, quòd Christus velut homo misericordia dignus est, & non dicit Deum Verbum & crucifixum esse, vt misereatur nobis; anathema sit. Anathematizamus ergo Paulum Samosatenum, Dioscorum, Theodorum, & Theodoretū, & omnes qui statura eorum coluerunt & colunt. Et hæc Vigilius scribens hæreticis occultè, permansit sedens. In quo impletum est illud testimonium, quod Salomon in Prouerbiis dicit[a]: Edent [a] Prouer. 1.

D viæ suæ fructus, & consiliis suis saturabuntur. Ab ipsa hæresi afflictus, nec coronatus, qualem vitæ terminum susceperit, notum est omnibus.] hæc Liberatus: quem rogo, quonam pacto potuit Vigilius anathematizare Dioscorum, si cum Dioscoro Eutychianam hæresim prædicat? hæc enim sibi inuicem aduersantur, vt vtraque vera esse non possint.

Sed in hunc se miser statum coniecit, vt hæretica scripsisse, ab hæreticis vel fingi potuerit. Quid reliquum esse potuit sālis infatuati, nisi vt conculcaretur ab omnibus, & proiiceretur in hæresum sterquilinium? putorem namque contraxit hæreticæ prauitatis ex VNDE VIGILII LAPSVS. consuetudine inita cum hæreticis. Eu in quod barathrum infelicem hominem coniecit ambitio! in quantam eum insaniam & infamiam adegit gloriæ vanæ cupido! cuius causa cogatur & in ipso portu pati naufragium, in Petra petræ scandalum esse, atque in fede videri mobilem, & in fide infidelem haberi. Ita planè sententia Domini iudicatur à fi-

E de excidere, qui gloriæ mancipium se constituit; ipso dicente[b]: Quomodo potestis credere, si gloriam abinuicem accipitis?] & de huius simili Ioannes[c]: Diotrepes, qui amat primatum gērere in eis, non recipit nos.] [b] Ioan. 5. [c] 3. Ioan. 9.

Quis non putasset Vigilium gloriæ turbine agitatum, in transuersum ferri, & in præcipitia dedi: qui diu antè iam temporibus (vt vidimus) Bonifacij, vt ab eo viuente subrogaretur in sedem, contra leges omnes Ecclesiasticas atque morem, impudens pertentasset? Ita planè pondere scelerum prægrauatus, dum sursum ascendere meditatur, deorsum vnà cum iis & ab iis qui in cælo principatum superbè appetiere, demergitur, eadem cum illis consilia mente voluens[d]: In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubiū, similis ero Altissimo.] cum his planè appetiuit ascendere, sedemq. collocare super inaniū altitudinem nubium, non supra deorsum positam in fundamento stabilem petram, de qua à Domino dictum[e]: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meā, & portæ [d] Isa. 14. [e] Matth. 16.

[a] *Isai.47.* [b] *Genes.4.* inferi non præualebunt aduersus eam.] At non est solium [a] filiæ Chaldæorum: vagetur necesse est vt Cain [b], qui intus clausum habet, quod eum agit in diuersa, peccatum: perstat econtrà stabilis & immobilis, qui super Petram solium collocauit, licet vndique vel ex inferorum spiritibus, vel Principibus huius sæculi insurgerent tempestates, ipse Siluerius sicuti verus legitimusque Petri successor: quamuis enim in insulam fuerit relegatus, factus est tamen ibi inhærens Petræ ipse durissima petra, in quam tumentes fluctus illisi, in gracilem spumam conuersi retro fracti resilire coacti sunt: immobilisque manet in Apostolico [c] *Prouer.20* sedens throno instar Regis [c], qui sedens in solio iudicij dissipat omne malum intuitu suo: Habito enim illic Episcoporum Concilio, in Vigilium sententiam damnationis intorquet; vt quæ inferiùs dicturi sumus, significabunt.

QVOD EA EPIST. NEGARI POSSIT ESSE VIGILII.

Ceterùm quod ad Vigilium spectat; etsi complura ab eo perperam facta ipsum cõdemnent, vt excusari non possit, clamãtibus vndique sacrilegiis: non defuerunt tamen qui Vigilij eam esse epistolam ad Theodoram inscriptam negarint, nomine verò ipsius ab aliquo Eutychiano suppositam, eoq. imperito, vt ex pluribus colligi potest. Equidẽ præter ea quæ dicta sunt, non Vigilij eam putamus: nã nomine Vigilij ab hæreticis scriptas fuisse litteras, [a] *Sext.Syn. Act.15.tom. 2.Concil.* Synodi Sextæ Acta testãtur [a], in quibus hæc de dãnatis impostoris hæreticorum: Anathema libello qui dicitur Mennæ ad Vigilium, & qui eũ finxerunt, siue scripserunt. Anathema libellis qui dicuntur facti fuisse à Vigilio ad Iustinianum & Theodoram diuæ memoriæ, & qui sunt demõstrati.] hæc ibi. Sanè quidem inscriptio recitatæ nuper epistolæ nomine Vigilij, Ad dominos, ad Iustinianum & Theodoram Augg. scriptam eam fuisse demonstrat. Sed & abhorret à consueto scribentis more, dum præter dominos, & ad Patres, eadẽ epistola habeatur inscripta: vt iure possit argui impostura. Etenim cùm Vigilius, expulso Siluerio, se egerit tãquam Romanum Põtificem: quodnam vmquam extitit prædecessorum exemplũ, vt ipsos Imperatores Patres nominarit Romanus Põtifex, quos potiùs filios constat solitũ appellare? Vel si dicas scriptam ad Episcopos: qui nouus mos iste & penitus inusitatus, vt Romanus Pontifex coepiscopos Patres appellet & dominos? Vel si legas, Fratres: certè procul abhorret vt eosdem dicat & dominos. Præterea verò in eadẽ epistola à se ipso discrepat auctor, contraria simul iungens. Etenim quomodo eum Eutychete & Dioscoro negat duas in Christo naturas, & paulò inferiùs vnà cũ aliis anathema Dioscoro infert? Hæc quidẽ cùm sibi inuicem aduersentur, augent (vt dixi) de impostura suspicionem.

Sed licet Vigilij schismatici, alienæ sedis emptoris & inuasoris (quę negari non possunt) eam epistolam fuisse dixerimus: haud mirum videri debet, vt perditus homo addiderit ad schisma hæresim quoque. Ausus enim semel cathedrã erigere contra cathedram, & viuente pastore legitimo, nulla nisi sæcularis hominis auctoritate absque iudicij vlla forma sententia condemnato, sedere Pontifex: quonam alio nomine, quàm lupus gregem inuadẽs, fur & latro non per ostium, sed aliunde in ouile ouiũ conscendens, pseudoepiscopus cõtra legitimum Episcopum stans, ac denique Antichristus cõtra Christum iure potuit appellari? Superat ciusmodi scelus quodlibet id genus antea perpetratum: cedit huic Nouati impietas, pertinacia Vrsicini, Laurentij præsumptio, ac denique aliorum omniũ schismaticorum Antistitum superbia, arrogantia, atque facinorosa temeritas: siquidẽ nemo, sicut iste, tanta impudentia in viuentis Pontificis sedẽ insiliit, vt talibus perfidiæ præmiis anteambulonibus sacrilegiis eam occuparit, tantoq. periculo ex pactis conuentis cũ hæreticis obtinuerit; cùm eiusmodi improbo facto ianua aperta videri potuisset, per quã in Romanam Ecclesiam (proh scelus!) hæreses cũ hæreticis se immitterent, atque cũcta Apostolica dogmata pessumdarent. Nullum hactenus schisma extitit, ex quo in tãtam ignominiam inducta sit ipsa Põtificis sacrosancta maiestas, cùm datur laico homini, absque Concilio, vlloq. sacerdotum assensu dãnare primæ sedis Antistitem, viq. pellere, expoliatumq. sacerdotalibus indumentis procul eiicere in exiliũ, & restitutum licet sententia Imperatoris, nihilominus in insulã relegare, moriq. cogere. At quomodo Apostolicę sedi moderãdæ inuigilauerit in Vigilio Dei vindicta, atq. tandem iustum sanguinẽ vlta sit, suo loco dicturi sumus.

NVLLVM HACTENVS TVRPIVS SCHISMA.

Cùm igitur hoc anno, expulso Siluerio, ageret Vigilius Romanũ Pontificem, quãtumlibet spurius, atque penitus, dum vixit Siluerius, illegitimus: quæ tamen Pontificij muneris essent, exequi minimè prætermisit. Nam inter alia respondisse reperitur hoc anno sub dictis Consulibus ad cõsultationem Eutherij Episcopi: cùm enim ad legitimum Pont. Siluerium scriptas litteras accepisset, illo è sede ciecto, ipse rescripsit. Quisnam autem fuerit Eutherius ad quem scribit, & cuius ciuitatis Episcopus, licet nulla sit mentio; tamẽ ipsum fuisse Episcopũ in extremis Hispaniæ oris Occeano cõiunctis, vel in Lusitania, aut in Gallicia,

VIGILIVS RESPONDET AD CONSVLTATIONES.

A cia, satis possumus ex epistolæ argumento colligere: ibi nãque viguisse rursum Prisciliani-starũ hæresim, superiùs diximus; cùm egimus de epistola S. Leonis Papę ad Turibiũ scripta, ex qua petenda est obscurorum hic positorum locorum elucidatio: licet habeat aliqua ampliùs epistola ista, ex qua quisnam fuerit huius temporis illius prouinciæ Ecclesiarũ status, intelligi posse videtur. quamobrem hic ipsam recitare, vtile iudicamus: sic enim se habet [a]: [a] *Vigil.epist. 1 tom. 1. epist. Rom.Pont.*

Dilectissimo fratri Eutherio Vigilius.

VIGILII EPIST. AD EVTHERIVM.

Directas ad nos tuæ charitatis epistolas, plenas Catholicæ inquisitionis solicitudine gratanter accepimus, benedicentes Dei nostri elementiã, quia tales in extremis mundi partibus dignatur suis ouibus prouidere pastores, per quos & pascuis valeant salutaribus abundare, & ab antiqui hostis rapacitate seruari, vt insidias nequeãt eius subreptionis incurrere. Vnde certum est, quia promissæ vos beatitudinis gratia subsequatur, quando à vobis cælestium perfectio doctrinarum tam votiua scisitatione perquiritur. Scriptũ est enim [b]: Beati B qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirũt eum. Hoc igitur, frater charissime, proposituũ tuæ consultationis totà mente tractantes, de te quoque prouenire cõtendimus, qui regulam Catholicæ fidei iisdem studes tenere vestigiis, quibus eam in Apostolica fide cognoscis esse fundatam. Et quamuis sonus [c] eorũ toto orbe diffusus, & vsque ad fines orbis terræ verba eorũ distensa, dilectionis tuæ corda Christo probauerint esse fidelia: tamen si quid ex his in Ecclesia, quæ tuæ gubernationi, Deo auxiliãte, commissa est, necdum plena luce claruerit: ad eumdem fontẽ, de quo illa salutaris manarat limpha, recurritis: quod debita charitate sumus amplexi: quia fiducialiter de his, vnde apud eos obseruantiã esse dixistis ambiguam, nostra voluisti responsione firmari. Quapropter dilectionem tuam in Domino salutantes, de singulis quid iuxta Catholicam disciplinã teneat Apostolicæ sedis auC ctoritas, subiectis aliquibus etiam sanctarum capitulis regularum te credimus instruẽdum.

[b] *Psal.118.*

[c] *Psal. 18.*

DE PRISCILLIANISTARVM ABSTINENTIA.

Ac primùm de his quos Priscillianæ hæresis indicasti vitiis inquinari, sancta & conueniente religioni Catholicæ eos detestatione iudicas arguendos, qui ita se sub abstinentiæ simulatæ prætextu ab escis videntur carnium submouere, vt hoc execrationis potiùs animo quàm deuotionis probentur efficere: qua in re quia nefandissimis Manichæis esse consimiles approbantur, iustè Patrum venerabilium constitutis ab hac superstitione sub anathematis sunt interminatione prohibiti, quando aliquid eiborum cõtagione carnium credunt esse pollutum.] & post multa, quibus ex diuinæ Scripturæ sententiis eiusmodi confutat impietatem, ista mox subiicit de alio eorumdem errore:

DE BAPTISMI FORMA ET GLORIFICATIONIS HYMNO.

De baptismo quoque solemniter adimplendo similiter quid Apostolica vel sanxerit, vel obseruet auctoritas, in subiectis tua charitas euidenter agnoscet. Illud autem nouelli D esse iudicamus erroris, quod cùm in fine psalmorum ab omnibus Catholicis ex more dicatur, Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto; aliqui (sicut indicas) subducta vna syllaba coniunctiua, perfectum conantur minuere vocabulum Trinitatis, dicendo, Gloria Patri & Filio Spiritui sancto. Quamuis ergo ipsa nos ratio euidenter edoceat, quia subducta vna syllaba, personam Filij & Spiritus sancti vnam quodammodo esse designent: tamen ad errorem talium conuincendũ sufficit, quod Dominus Iesus Christus designãs in inuocatione Trinitatis credentium debere baptisma celebrari, dixit [d]: Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo cùm non dixerit, In nomine Patris & Filij Spiritus sancti, sed æqualibus distinctionibus Patrem & Filium & Spiritum sanctum iusserit nominari: constat illos omnino à doctrina Dominica deuiare, qui aliquid huic voluerint cõfessioni derogare. Qui si in errore permanserint, socij nobis esse non E possunt.] hæc cùm damnet Vigilius: si quis causam huius erroris indagare voluerit, consulat citatam superiori tomo S. Leonis Papæ epistolam ad Turibiũ Episcopum Asturicensem eodem argumento, nempe contra Prisillianistas in Hispania cõmorantes cõscriptam.

[d] *Matt.vlt.*

DE REBAPTIZATIS AB ARIANIS.

Quòd autem vna ex parte ob Prisillianistas, altera verò ob Arianos, Arianis Principibus in Hispaniis regnantibus, Hispana angustiaretur Ecclesia; Catholicis aduersus vtramque pestem fuerunt remedia conquirenda: Vigilius ista de Apostolico fonte quæ à maioribus tradita reperit (aliter enim non licere sciret) petenti propinat: De his etiam (inquit) qui baptismatis gratia salutaris accepta, apud Arianos iterum baptizati, profundæ voraginis sunt morte demersi, quid per singulos ordines vel ætates antecessorum nostrorum decreta censuerunt, quæ multiplici sunt digesta ratione, è nostro scrinio reseruata capitula his subiecta direximus. In quibus tamen illud speciali charitate etiam conuenit obseruari, vt quia pro peccatis plurimis in gentibus iniquitas ipsa surrexit, in æstimatione fraternitatis tuæ,

aliorumque Pontificum per suas diœceses relinquatur, vt si qualitas & pœnitentis deuotio fuerit approbata, indulgentiæ quoque remedio sit vicina. Quorum tamen reconciliatio non per illam impositionem manus, quæ per inuocationem Spiritus sancti fit, quæratur, sed per illam qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & sanctæ communionis restitutio perficitur.] Vidisti Vigilium, etsi non legitimum Pontificem, legitimorum tamen inhærentem vestigiis: quod agi solitum erat: cùm enim aliqui Ecclesiam Romanã Episcopi diuersarum prouinciarum consulerent, ne vel minimùm à prædecessorũ deuiarent decretis, ipsi Pontifices ipsa antiqua referabant archiua, vt quæ de eo quod quæreretur essent à maioribus responsa, cognoscerent, & illis consentientia responderent. A

Post hæc autem subiicit de reparatis ecclesiis dedicandis, quando nempe solemnis deberet in eis dedicatio iterari, vel fieri reconciliatio cum Missis, vel tantùm aqua benedicta eędem fuerint conspergendæ. His addit de tempore Paschatis celebrandi his verbis: Pascha verò futurum nos, si Deus voluerit, XI. Kalend Maiarum die celebraturos esse cognoscite.] subdit & de ordine precum, qui seruari solitus esset ab Ecclesia Romana in celebritate Missarum ex Apostolica traditione: nam ait: Ordinem quoque precum in celebritate Missarum nullo nos tempore, nulla festiuitate significamus habere diuisum, sed semper eodem tenore oblata Deo munera consecrare. Quoties verò Paschalis, aut Ascensionis Domini, vel Pentecostes, vel Epiphaniæ, Sanctorumq. Dei fuerit agenda festiuitas, singula capitula diebus apta subiungimus, quibus commemorationẽ sanctæ solemnitatis, aut eorum facimus, quorum natalitia celebramus: cetera verò ordine consueto prosequimur. Quapropter & ipsius canonicæ precis textum direximus subter adiectũ: quem, Deo propitio, ex Apostolica traditione suscepimus. Et vt charitas tua cuncta cognoscat, quibus locis aliqua festiuitatibus apta connectes, Paschalis diei preces similiter adiecimus.] & post exhortationem ad fidem Catholicam illibatè seruandã, hæc de missis reliquiis iungit: Significatur etiam, beatorum Apostolorum, vel martyrum (sicut speramus) sancto nos affectui tuo dirixisse reliquias, præsumentes fidem vestram eorum deinceps plenius esse meritis adiuuandam.] & post aliqua de baptismi forma corrupta in integrum restituta, de Romanæ Ecclesiæ primatu vbique cognito addit hæc verba: B C

ROM. ECCL. RITVS EX TRADITIONE APOSTOLORVM.

Nulli vel tenuiter sentienti, vel pleniter sapiẽti dubium est, quòd Ecclesia Romana fundamentum & forma sit Ecclesiarum; à quo omnes Ecclesias principium sumpsisse, nemo rectè credentium ignorat. Quoniam licet omnium apostolorum par esset electio, beato tamen Petro concessum est, vt ceteris præmineret: vnde & Cephas vocatur, quia caput est & principium omnium Apostolorum, & quod in capite præcessit, in membris sequi necesse est. Quamobrem sancta Romana Ecclesia eius merito Domini voce consecrata, & sanctorum Patrum auctoritate roborata, primatum tenet omnium Ecclesiarum: ad quam tam summa Episcoporum negotia & iudicia atque querelæ, quàm & maiores Ecclesiarum quæstiones, quasi ad caput, semper referenda sunt. Nam & qui se scit aliis esse præpositum, non molestè ferat aliquem esse sibi prælatum. Ipsa namque Ecclesia, quæ prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit largiendas, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde omnium appellantiũ Apostolicam sedem Episcoporũ iudicia, & cunctarum maiora negotia causarum eidem sanctæ sedi reseruata esse liquet: præsertim cùm in his omnibus eius semper sit expectandũ cõsultum, cuius tramiti, si quis obuiare tentauerit sacerdotum causas se non sine honoris sui periculo apud eamdẽ sanctam sedem nouerit redditurum. Data Kal. Martij, Volusiano & Ioanne viris clarissimis Consl.] hactenus Vigilij epistola, cùm & habitũ veri pastoris induit ipse, licet adhuc profanus. Iam verò his recensitis, quid interea in Oriente in causa Origenistarum factum sit, videamus. D E

ROM. ECCL. EXCELLENTIA.

Quem anno superiori profectum esse Pelagium Romanæ Ecclesiæ diaconum in Palæstinam, & cum Patriarchis Antiocheno ac Hierosolymitano, iuncto simul Episcopo Ephesino, Gazæ damnasse Paulum Alexandrinum Episcopum, ex Liberato diacono dictum est: idem Pelagius, his absolutis reuersurus Constantinopolim, vbi agebat Apocrisariũ, interpellatus ab Orthodoxis Palæstinæ monachis aduersus Origenistas, eosdẽ secum Constantinopolim duxit. Quid autem ibi factum sit, Liberatus diaconus ita narrat*: Redeunte verò Pelagio Constantinopolim, monachi qui ab Hierosolymis, per quos Pelagius in Gazam transitũ habuit, venerunt ad eum in Comitatu, portantes capitula de libris Origenis excerpta, volentes agere apud Imperatorem, vt Origenes damnaretur cum illis capitulis. Igitur Pelagius æmulus existens Theodoro Cæsareæ Cappadociæ Episcopo, volens ei nocere,

* *Liberat. diac. in Brev. c. 23. prope fin.*

MONACHI PALÆSTINI AGVNT VT DAMNETVR ORIGENES.

A cere, eo quod esset Origenis defensor, vnà cum Menna Archiepiscopo Constantinopolitano flagitabat à Principe, vt iuberet fieri, quod illi monachi supplicabant, vt Origenes damnaretur cum ipsis capitulis talia dicentibus. Annuit Imperator facillimè, gaudens se de talium causa iudicium ferre. Iubente eo, dictata est in Origenem & in illa capitula anathematis damnatio: quam subscribentes vnà cum Menna Archiepiscopo apud Constantinopolim reperti, deinde directa est Vigilio Romano Episcopo, Zoilo Alexandrino, Ephræmio Antiocheno, & Petro Hierosolymitano. quibus eam accipientibus & subscribentibus, Origenes damnatus est mortuus, qui viuens olim fuerat antè damnatus.] hactenus Liberatus. Quæ autem hæc secuta sint, paulo pòst dicturi sumus.

SS. THEODOS. ET SABAS HOSTES ORIGENISTARVM.

Concitatos verò fuisse eiusmodi monachos à S. Theodosio in Palæstina Archimandrita, de quo sæpè superiùs, eius Acta significant: siquidem Cyrillus de ipso, post damnationem hæreticorum ab Agapeto Romano Pontifice factam, hęc habet: Maximè autẽ Theodosius ostendebat se auersari Origenem, qui existimauit suum in hoc ponendum studium, vt diuinæ Apostolorum prædicationi nugas contexeret Gentilium, & luderet in rebus minime ludicris.] hæc ipse. Sed & sanctum Sabam magnopere auersatum esse eiusmodi hæreticos dictos Origenistas, suo loco superiùs diximus. B

IVDICIVM IN CAVSA ORIGENIS.

Sic igitur (vt decebat rem tantam, cuius causa per multa sæcula vniuersus Christianus exagitatus est orbis) Occidentalibus simul conuenientibus cũ Orientalibus, nẽpe pro illis Apostolicæ sedis Apocrisario Pelagio, & pro istis Menna & ipso (vt dictum est) vicẽ agente Romani Pontificis, vnà cum aliis Orthodoxis Episcopis, qui hoc tempore Constantinopoli sunt reperti, magnum agitatum est de Origene iudicium, cui nec defuit maiestas Imperatoris: qui cùm videret omnium vnam illam esse sententiam, vt cùm erroribus suis auctor etiam damnaretur, iussit (vt ex Liberato diacono modo vidimus) in Origenem eiusque decerpta ex ipsius scriptis erroris capitula condemnationis sententiã scribi: quod & factũ est. C

DE SENTENTIA IN ORIGENEM LATA.

Porrò eam scriptam esse sententiam à Menna Episcopo Constantinopolitano Vicario Apostolicæ sedis vnà cũ Pelagio S. R. E. diacono, nihil est quod quis reuocare possit in dubium: sed & eidem pariter sententiæ ceteros qui reperti sunt Constantinopoli Episcopos subscripsisse, Liberati assertio est: quã tamen Imperatoris nomine (vt aliàs plerumque factum esse videmus) quo petulantes hæretici nihili facientes Catholicæ Ecclesiæ iudicium, neque timentes anathematis ab ea solitam exerceri cẽsuram coerceri possent, per Imperatoriam constitutionem edendam curarunt. Eam itaque cùm tu legis, non Iustiniani legere nescientis lucubrationẽ existima, sed Mennæ atq; Pelagij id ipsum Apostolica auctoritate tractantium, & collegarum Episcoporum accedente in subscriptione cõsensu, Imperatoris tamẽ nomine ad Mennam inscriptam, missam verò, quò omnibus nota fieret, ad Vigilium Romam, & ad Orientalis Ecclesiæ Patriarchas, & per eos ad Metropolitanos Episcopos. D

Porrò epistola ista, siue constitutio tanti ponderis, scripta contra Origenem à Iustiniano Imp. ad Mennam, cuius meminit Liberatus, diutissimè latuit: quam ex scripto codice Antonij Augustini viri præstantissimi, deque Ecclesiasticis antiquitatibus optimè meriti, Romam misso ad Antonium Carafam S. R. E. Cardinalem sanè doctissimum ac maximè pium, acceptam, hic tibi, ne excidat rursùm oblitione sepulta, primùm edendam curamus, prolixam licet: tamen quod hactenus nusquam eusam esse sciamus, laboris suscepti minimè pœnitebit; eoque magis, quòd non ignoremus & hodie non deesse qui insano quodam Origenis amore flagrent, eumdemque conentur defendere, Aethiopem dealbantes. Opus namque fuit Patribus ipsis prolixè confutasse errores illos, quibus miseri Origenistæ modò tenebantur oppressi: vt, si vellent, possent contra venena paratum antidotum adhibere: sic enim ipsa se habet: E

IVSTINIANI CONSTIT. ADVERSVS ORIGENEM

Oratio *piissimi Imperatoris Iustiniani missa ad Mennam sanctissimum ac beatissimum Archiepiscopum vrbis Constantinopolis & Patriarcham, aduersus impium Origenem, nefariasque eius sententias.

* Epistola, sic ipse auctor eam vocat in fine.

Nobis semper studio fuit, atque etiam nunc est, rectam & irreprehensibilem Christianorum fidem, statumq. sanctissimum Dei Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ perturbationum expertem vsquequaque custodiri. Hæc nobis prima & antiquissima cura est, per quam & nobis in præsenti sæculo Imperium à Deo traditum esse & conseruari credimus, & Reipublicæ nostræ inimicos subdi, & in sæculo futuro misericordiam in conspectu bonitatis eius nos adepturos speramus. Nam si humani generis hostis varias occasiones comminiscitur, quibus hominum animas studet lædere; Dei tamen humanitas illius improbi-

tatem & malitiam frangens atque euacuans, aduersariosq. redarguēs, gregem suum damnum accipere aut dissipari non permittit. Hæc autem à nobis ideò dicta sunt, quòd ad nos allatum est, nonnullos Dei metum in animo non habentes, nec rectæ doctrinæ discrimen tenentes, quo saluatur quicumque veritatem cognoscit, relictis diuinis Scripturis, sanctisque Patribus, quos Catholica Dei Ecclesia doctores habet, per quos omnis vbique hæresis expulsa est, fides verò Orthodoxa declarata: Origenem, eiusque dogmata Paganorum & Arianorum & Manichæorum erroribus affinia asserere, per quæ ille in foueam incidit. A

AVCTOR HÆRESIS ARII ORIGENES.

Qui eiusmodi sunt, quomodo possint in Christianis numerari, eum tuentes hominem, qui ea quæ Pagani, Manichæi, Ariani sentiunt, tradere studuit? Qui ante omnia in ipsam sanctam & consubstantialem Triniratem blasphemias ausus est dicere, Patrem maiorem esse Filio, Filium sancto Spiritu, sanctum Spiritum aliis spiritibus. Porrò hoc ad impietatem suam addidit, vt diceret nec posse Filium Patrem videre, nec Spiritū sanctum Filium: Ipsum Filium & Spiritum sanctum creaturas esse: quodq. nos sumus ad Filium, Filium esse ad Patrem. Ad suas autē blasphemias hoc quoque adiunxit in primo sermone Periarchon his verbis sic dicens: In principio quod cogitatur, tantùm numerum voluntate sua intelligibilium substantiarum constituit Deus, quantus poterat perdurare. Dicendum enim, finitam esse Dei potentiam: nec sub obtentu laudis ac bonorum verborum tollenda eius circumscriptio est. Etenim si infinita sit diuina potentia, necesse est eam nec se ipsam quidem intelligere. Natura enim infinitū comprehendi non potest. Tanta igitur fecit, quanta poterat apprehendere & sub manu habere & sub prouidentia sua continere: quemadmodum & tantam materiam apparauit, quantam regere, distinguere, ac exornare poterat. B

ORIGENIS INSANIA ATQVE BLASPHEMIÆ.

An vllam maiorem potuisset Origenes in Deum blasphemiam proferre? qui & in sancta Trinitate gradus excogitans, inde vult multitudinem deorum inducere; ac ipsam Dei potentiam circumscriptam esse, monstruosè asserit. Hoc verò omni impietate plenum eius fabulositatis est dicere, omnia genera, speciesque cœternas esse Deo. quodque rationabilia, quæ peccarunt, ac propterea de statu suo exciderunt, pro proportione suorum peccatorum supplicij causa in corpora iniecta sunt: ac expurgata rursum afferuntur in pristinum statum, omni deposita malitia: iterumque ac tertiùm & compluries diuersis ad pœnam iniiciuntur corporibus. Ponit porrò diuersos constitisse & constare mundos tum præteritos, tum futuros. Et quisnam adeò fatuus est, vt hæc audiens, animo non exhorrescat propter summam impietatem? Quis non execretur insanum Origenem, qui huiusmodi finxerit ac scriptis mandarit in Deum blasphemias? quas vt omnibus Christianis interdictas, manifestaque habentes impietatis argumenta, superuacaneum duximus refutatione dignari. C

ORIGENES QVAE SVNT PAGANORVM INTVLIT IN ECCLESIAM.

Quare si hæretici omnes ob vnius forsitan aut alterius dogmatis peruersitatem è sanctissima Ecclesia sunt electi, subditiq. anathemati cum suis dogmatibus: quis prorsus Christianorum sustinebit Originem, eiusque praua scripta tueri, qui tot blasphemias dixerit, omnibusque fere hæreticis tantam exitij ac blasphemiæ materiem præbuerit, ac idcirco pridem à sanctis Patribus anathemati subiectus sit vnà cum sceleratis eius dogmatibus? Nam quamuis concedat quis, Deo repugnantem Origenem ex veridica doctrina (quod & apud alios hæreticos inuenitur) aliquid expressisse * in improbis suis scriptis: ea ipsius propria non est, sed sanctæ Dei Ecclesiæ: atque hoc ille malitiosè in simpliciorum fraudem molitus est. Nam in Paganorum commentis enutritus, eaque propagare in animo habēs, diuinas se vtiq. Scripturas interpretari simulauit: vt hoc modo nefariam doctrinam suam sacrarum litterarum monumentis malignè admiscens, Paganicum & Manichæicum errorem suum atque Arianam vesaniam induceret; eosque qui sacram Scripturam non acratè percepissent, inescare posset. D

* dispersisse

EPLATONIS SCHOLA ET A MANICHAEIS ORIGENES PLVRA.

Quid enim aliud exposuit Origenes, quàm Platonis, qui Paganorum insaniam dilatarat, doctrinam? Aut à quo alio Arius mutuatus propria venena cōcinnauit, qui in exitiū animæ suæ in sancta & consubstantiali Trinitate gradus excogitauit? An hic à Manichæo abest, qui animas hominum dicit propter peccata corporibus ad suplicium immitti? Quique primùm quidem mentes & sanctas virtutes fuisse asserat, deinde contemplationis diuinæ satietatem cepisse, ac in deterius conuersas idcirco à Dei amore refriguisse; sicque Græco nomine appellatas ψυχὰς supplicij causa corporibus esse inditas, quod vel solum ad eius damnationem satis erat, cùm à Paganorum ortum sit impietate. Cùm enim dixerit Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: ex eius vanis sermonibus inuenitur solum corpus absque anima ad imaginem & similitudinem Dei factum E

A factum esse, si omnino præexistebat anima, & facto corpore, in id iniecta est, aut in id tamquam in vas immissa: ac necesse erit dicere, ipsum Deum opificem hominis esse, vtpote qui corpus ad imaginem & similitudinem suam fecerit. Quomodo autem corpus imago incorporei esse possit? Quamobrem absit, vt his Christiani assentiantur.

DE PRÆEXISTENTIA ANIMARVM ERROR ORIGENIS.

Si verò iuxta Origenis blasphemiam animæ præexistebant, ac in pœnam peccatorum suorū in corpora demissa sunt, vt emendatæ resipiscerent: eas oportebat amplius non peccare. Nam si in supplicium datum est animæ corpus propter peccata, vt doloribus emendaretur ad glorificandum Deum; quomodo eam adiuuat ad peccandū & corroborat corpus atque id * quod puniendo est? Vincula enim, carceres, compedes, ac (vt breuiter dicam) omnia huiusmodi, iniurias & peccata eorum cohibent, quibus imponitur pœna; nec vt qui peccarit amplius peccet, vincula ei adduntur quæ ad peccandum adiuuent, sed vt vinculo- * ad id quod puniendū est
B rum cruciatu peccare desistat. Quare perspicuum est, non ad superiorum peccatorum castigationem (vt illi nugantur) corporibus immissas esse animas; sed simul Deum & corpus & animam, id est, perfectum hominem fabricatum esse. Itaque eorum quæ per corpus nobis gesta sunt, siue bonorum, siue malorum, retributionem expectamus. Hoc enim nobis tradit diuinus Apostolus Paulus, dicens: Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Attendēda ergo sunt Apostoli verba: nec enim dixit, Oportet recipere eum qui iudicatur, prout gessit ante corpus. Si verò ob ea sola quæ per corpus homo gessit, ab eo qui terrā iudicat, vel pœna afficitur, vel præmio, nullaq. mentio fit antè admissorum peccatorum: perspicuum est animas ante corpora non esse: si enim præexisterent, dixisset Apostolus, Gesta tum per corpus, tum ante corpus.

REDARGVITVR DEMENTIA ORIGENIS.

C Animas verò hominum intelligentia & ratione vti, in confesso est: quod ne eos quidem negare putamus qui tuentur Origenē. Dicant igitur qui cum Origene sentiunt animæ ipsorum: si quidē (vt asseuerant) ante corpus fuerunt, quo in ordine, aut quid agebant? Oportuit enim eas, si antè erant, scire quo loco essent, aut quomodo huc aduenissent. Si hoc nulla ratione possunt dicere (nam id verum non est) apertum est eos fabulas dicere. At fortasse dicant, animas, postquam corpora ingressæ sunt, tum discernere posse & cognoscere quæ à se geruntur. Si hoc dicent; ex eorū inani disputatione efficitur, vt corpus plus pretij atque honoris quàm anima habeat, quod ei in beneficij loco det intelligentiam & rationem: atqui hoc asserere, plenum dementiæ est atque absurditatis. Cur verò si anima (vt aiunt) antè fuit quàm corpus disciplina indiget postquam in corpus venit, paulatimque instituitur, & ad meliora perfectioraque progreditur? nam si antè existeret, vtilia vtique cognosceret,
D nec vlla egeret doctrina: nec vtpote in cognitione versans, cura & diligentia eruditur. Ac si quid sit offendere sciebat; non edoceretur quod antè sciuisset. Iam verò si edoceretur, vt in ignoratione versans; priùs nesciebat: si non præsciuit, antè non fuit: verùm enimverò numquam antea fuit.

HOMINIS VERA ORIGO.

Ortus enim nostri solus Deus in causa est: vt nos cùm non essemus fecit, sic natos gratia manuque propria tuetur ac salutat, si digni ac idonei perhibeamur. Nam Deus, qui dixit: Faciamus hominem ad imaginem nostram & similitudinem: vtraq. simul fecit, id est, corpus plasmauit, & animam intelligētem & rationalem creauit: vnà enim & effinxit corpus, & animam immisit, perfectum hominem exhibens: neque enim homo corpus est sine anima, nec anima sine corpore. Si enim anima præexistebat (vt delirat Origenes) cuius rei gratia sanctissimus Propheta Zacharias dixit *: Figens spiritum hominis in eo? Iam verò * Zach. 12.
E cum dicit Propheta, Figens, ostendit, vt corpus, sic animam non præexistentia Deum propria virtute & bonitate fecisse. Quòd igitur homo (sicut dictum est) ad imaginem & similitudinem Dei sit factus, dignatusq. inspiratione diuina: inde perspicuum est, nō solùm intelligentem & rationalem animam, sed etiam immortalem esse creatam, vt omnibus iis quæ in terra facta sunt, imperaret. Hoc est enim quod à Theologo Gregorio dictum est, à Deo esse, & diuinam, ac supernæ nobilitatis participem: non vt nonnulli autumant ac dicunt, diuinæ substantiæ animam esse, sed inspiratione Dei factam, gratiamque natam ab eo, vt intelligens esset & rationalis & immortalis, nec vnà cum corpore moreretur more irrationabilium animalium, sed per gratiam participaret supernę nobilitatis, id est, immortalitatis. His testimonium perhibet sanctus Ioannes Constantinopoleos Patriarcha in vndecimo sermone in Creationem; sic enim ait: Et insufflauit (inquit) in faciem eius spiritum vitæ, & fuit homo in animam viuentem. Hæc nonnulli imperiti homines propriis cogita-

cogitationibus moti, ac nihil Deo decens in mente habentes, nec condescensionem verborum reputantes, dicere audent, è Dei substantia esse animam. O insaniam! ô dementiam! Atque hæc quidem, Pater, de argumento proposito. A

VNIVERSI CREATIO VT SIT FACTA.

Considera autem de aliis omnibus in terra factis dixisse Deum: Fiat, &, Educat terra: & factum est. De homine autem dicit: Faciamus: non solùm Faciamus, sed, Ad imaginem & similitudinem nostram. Et sumens puluerem de terra, propriis manibus hominem finxit, & insufflauit in faciem eius spiritum vitæ, & factus est homo in animam viuentem. Ex his igitur perspici potest, vt Deus hominem faceret honorabiliorem ac pretiosiorem omnibus aliis quæ in terra sunt creaturis: alia quidem omnia fecit verbo: Dixit & facta sunt: hominem verò (sicut dictum est) propriis ipse manibus iuxta diuinam Scripturam fecit. Quæcumque autem ab eo in terra facta sunt, subdidit homini, qui sexto factus est die: vt omnibus terrenis creaturis iam factis ac ipsi præparatis dominaretur ipse Dominatoris sui obediens imperio.

EX PATRVM SENTENTIIS ASSERITVR VERITAS.

Hoc & nos docet S. Theologus Gregorius in oratione in Nouam Dominicam. sic enim dicit: Ita aliquid primùm in diebus numeratur & secundũ & tertium ac deinceps vsque ad septimam diem, qua requies fuit ab operibus: quibus diebus dispertiuntur ea quæ fiunt ineffabili ratione disposita, nec confertim edita, Verbo rerum omniũ potente, cuius & cogitare & dicere, rem ipsam est præstare. Quòd si postremus homo designatus est, isq; manu Dei & imagine honoratus: nihil mirum: ei enim tamquam Regi oportuit priùs regiã aulam subsistere, ac deinde Regem induci, omnium iam quasi satellitio stipatu ac munitum. Quamobrem si ex Gregorij Theologi doctrina vltimus homo est designatus, isque Dei manu & imagine honoratus, ac omnia à Deo ei præparata sunt, ac ei tamquam Regi priùs subsunt palatia, sicq. à Deo introductus est omnium iam stipatus obsequio: quomodo dicunt qui iuxta Origenem desipiunt, præexistentes animas propter peccata in corpora dimitti, priùs commissa luituras? Contra enim S. Gregorius postremum omnium hominem factum esse dicit & à Deo honoratum, & iis omnibus quæ in terra sunt, dominari: quod sanè pœna non est, sed singularis prouidentiæ ac beneficij significatio. B C

Theologo porrò Gregorio consentit S. Ioannis Constantinopoleos Patriarchæ doctrina in vndecimo sermone de Creatione. sic enim dicit: At fortasse dicat aliquis: Cur nam, si anima pretiosior est corpore, quod inferius est prius sit, ac demum quod maius est ac nobilius? An non vides, dilecte, in ipsa creatione idem hoc factum esse? Quemadmodum enim cælum & terra & Sol & Luna, ceteraq;. omnia fabricata sunt, ac postremùm homo, cui eorum imperium mandãdum fuerat: sic in plasmatione hominis priùs formatur corpus, tum anima, quæ honorabilior est. Nam vt expertia rationis, quæ ad vtilitatem & obsequium parabantur, ante hominem extitere, vt parata ministeria haberet, qui futurus erat eorũ commodis frui: ita corpus ante animam fabricatum est, vt cùm iuxta occultam Dei sapientiam anima induceretur, propria officia posset motu corporis exequi. Atque hæc satis ad ostendendum audientibus nos vbique eadem sentire & dicere, quæ Patres, qui animarum præexistentiam tollunt. D

EX DIVINA SCRIPTVRA ERROR REDARGVITVR.

Præterea cum sancta Scriptura de Adam atque Eua dicat: Benedixit eos Deus, & dixit: Crescite & multiplicamini, & replete terram & dominamini ei: quomodo igitur, si animæ antiquiores fuere corporibus, futurum fuit vt crescerent ac multiplicarentur, quæ antè (iuxta eorum fabulas) erant? Et quomodo habebat Deus benedicere animas iam in peccata lapsas ad crescendum & multiplicandum? Animæ enim peccatis contaminatæ maledictione potiùs quam benedictione dignæ erant. Ac si animæ præexistebant, & iuxta Origenis fabulas in alio erant ordine: quamobrem solum Adam plasmauit Deus? An verò Adam anima tum sola peccarat, ac propterea vnum corpus à Deo fabricatum? Si enim antea aliæ animæ fuerant, alia corpora simul fabricari oportuit, quæ susciperent animas. Et quomodo peccatrix (vt eorum est ratio) anima supplicij causa in corpus conjecta in paradisum deliciarum à Deo posita est? Nam si vt pœnas penderet, in corpus esset missa: non in illo paradiso, sed in supplicij loco collocaretur. Tantopere verò dilexit hominem Deus, quem postremum fabricauerat, vt cùm ille transgressus esset datum sibi præceptum, ac idcirco à paradiso esset expulsus: crescente hominum genere, glisceute peccato, quod cogitatio hominis ad deteriora prauo studio incumberet: figmentum suum Deus, vtpote bonus non neglexit, sed multimodis reprehendit & castigauit, sicut sancta Scriptura significat. E

Post-

DE VERBI INCARNATIONE DOCTRINA.

Postquam verò ob grauiores morbos maiore medicina indiguimus: ipsum Vnigenitum Dei Verbum, vnius, id est, vna persona sanctæ Trinitatis propter benignitatem suam homo fit, manens Deus, nec diuina sua substantia in humanam conuersa, nec humana in diuinam mutata, vnusq. est ac idem in vtraque natura, in iisq. inconfuse atq. indiuise cognoscitur. Manens enim quod erat, factum est quod non erat; mortemque nobis debitam ex transgressionis damnatione & propria carne suscipiens, æterna nos morte liberauit, primitiæ dormientium factus, ac primogenitus resurgens ex mortuis, consuscitauit nos & consedere fecit in cælestibus, quemadmodum nos docet traditio Apostolica. Quamuis enim à principio humana natura propter inobedientiam priuata paradiso est: tamen (vt est dictum) Vnigenitus Dei Filius propter multam charitatem suam, qua dilexit nos, naturam nostram suæ vnilens indiuisè secũdum subsistentiam in vtero sanctæ gloriosæ semperq. Virginis Mariæ, maiori nos dignatus est gratia, gratificatus nobis regnum cælorum. Atque his testimonium perhibet sanctus Ioannes Constantinopoleos Patriarcha in sermone de Ascensione, sic dicens: Qui terra indigni extiteramus, sumus & in cælum subuecti. Qui ne inferiore quidem imperio fueramus digni, ad regnum supernum conscendimus, supergressi cælos, regiumque solium adepti. Natura, propter quam Cherubim paradisum custodiebat, ipsa supra Cherubim hodie sedet. A B

CVR HOMO CREATVS?

Quamobrem demonstratum est, animas non (vt Origenes nugatur) in cælis priùs fuisse, ac deinde in corpora missas, vt perpetratorum peccatorum pœnas exoluerent; sed contrà in terra fabricatam vniuersam naturam humanam, bonitate ac benignitate diuina cælos adeptam esse: vt qui homines mandatum Dei custodirent ac implerent, Angelorum in cælis conuersatione digni haberentur, quos in terra imitari, per confessionem in Deum iussi sumus. Nam cùm vellet Deus propter inenarrabilem bonitatem suam, sicut in cælis à sanctis virtutibus glorificatur, ita in terra glorificari ab hominibus: fabricatus est hominem, alterum Angelum in terris, vt Dei gloria omnia complerentur. Itaque Dominus dans nobis orandi præceptum, dicit: Pater noster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra. C

EX GREGORIO NAZ. TESTIMONIVM.

Cum his porrò quæ à nobis dicta sunt, conueniunt quæ sanctus Gregorius Theologus docet in sermone de sancto Pascha te: sic enim dicit: Cùm hanc rem Verbum artifex demonstrare vellet, etiam animal ex vtrisque, natura videlicet visibili & inuisibili, hominem fabricatur; sumptoq. corpore è materia quæ antè subsistebat, ac à se ipso vitam * indens, quod vtique animum intelligentem & imaginem Dei esse ratio nouit, veluti quemdam alterum mundum, in paruo magnum constituit in terra, aliũ Angelum, promiscuum adoratorem, contemplatorem visibilis naturæ, studiosumq; eius, quæ tota mente cõprehenditur. Quare attendendum est, Patrem hunc, cùm diceret, Deum ex vtrisq. fecisse hominem, addidisse, è priùs subsistenti materia corpus sumptum; non dixisse verò, priùs extitisse animam, nec ex vlla substantia formatam quæ antè existeret; sed Deum per se ipsum vitam indidisse, quod animam esse intelligentem & Dei imaginem nouit ratio. Quod autem dicit Pater, Deum fecisse hominem in terra superno obstrictum imperio, euertit eorum rationem, qui ad pœnam animas immissas corporibus dicunt. Nam in terra regnare, soliusq. Dei teneri imperio, non in supplicij loco ducendum est, sed in magno beneficio ac munere Dei. D

Ad hæc illud nobis necessariò dicendum existimamus in eos qui præexistentiam asserunt: Si verum esset priùs animas esse quàm corpora: cognoscerent ac recordarentur quæ antè gessissent, quàm in corpora venirent: quemadmodum post obitum sciunt & norunt quæ in corporibus egere. Demonstrabimus autem animam post discessum è vita cognoscere quæ gessit, ex ipsis Euangelij verbis: dicit enim Dominus noster & Saluator Christus in Euangelio secundùm Lucam, in periocha Lazari & diuitis *: Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendidè. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ante ianuam eius, vlceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa diuitis: sed & canes veniebant & lingebant vlcera eius. Factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinũ Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est: in inferno autem eleuans oculos suos, cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè & Lazarum in sinu eius. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum qui intingat extremũ digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, E

* Luc. 16.

EX PARABOLA DE LAZARO ET EPVLONE ARGVITVR ORIGENES.

latur, tu verò cruciaris: & in his omnibus inter nos & vos magnum chaos firmatum est: vt A
si qui velint hinc transire ad vos, non possint neque inde huc transmeare. Et ait: rogo te,
Pater, vt mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres: vt testetur illis,
ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Quamobrem pudeat eos qui tuentur Ori-
genem, vel ex sancti Euangelij verbis. Si enim animæ antequam corpora fuissent, cogno-
scerent ea quæ ante corpus fecissent, quemadmodum post migrationem è vita reminiscun-
tur ea quæ in corpore gesserunt: hoc enim è verbis Euangelij didicimus.

Quod autem & sancti Patres sequentes inspiratas diuinitus Scripturas talem doctrinam
condemnauerunt vnà cum Origene, qui ea commentus est; iam quidem ex iis quæ sancti Pa-
tres dixerunt, apertè ostendimus: nihilo tamen seciùs & ex insequentibus Patrum testi-
moniis sumus demonstraturi. Ac primùm sanctum Petrum, qui Episcopus Alexandriæ &
martyr fuit, præponemus, testimonium nobis his sermonibus perhibentem: B

Sancti Petri Episcopi Alexandrini & martyris ex primo sermone.

PETRI MARTYRIS TESTIMONIVM. Quod nec præextitit anima, nec cùm peccasset, propterea in corpus missa est: diximus
quædam de primo è terra terreno homine proponenda, vt demonstretur vnum & eumdem
in tempore esse factum, quamuis particulariter nonnumquam interior & exterior homo
dicatur. Nam etsi secundum salutarem sermonem qui interiora fecit, exteriora quoque
fecit; tamen semel & eodem tempore, id est, ea die, cùm dixit Deus: Faciamus hominem
ad imaginem & similitudinem nostram. Ex quo perspicuum est, nō ex congressu, quasi ali-
quid aliud antecesserit & ex alio loco venerit, factum esse. Nam si congressus fuit, quam-
obrem scriptum est quod iam factum fuerat? Est post alia: Itaque non capit, ante cor-
pora in cælo peccare animas quæ prorsus nec ante corpora quidem substiterunt: hæc enim
doctrina à Paganorum philosophia est, quæ peregrina est, & ab iis aliena qui pie in Christo C
volunt viuere.

Eiusdem in Mystagogia, quam fecit ad Ecclesiam, cùm martyrij coronam susceperum esset.

Propterea obsecro, vigilate: Afflictionem enim rursus adituri estis. Scitis quot subierit
pericula qui me enutriuit pater meus & Episcopus Theonas, ab iis qui in idola insanirent:
in cuius ego sedem successi, vtinam etiā in mores. Scitis vt magnus se gesserit Dionysius,
qui se è locis in loca abdebat, cum insuper Sabellius afflingeret. Quid porrò dicam Hera-
clam & Demetrium beatos Episcopos? quales tentationes sustinuerunt ab insano Origi-
ne, cùm ipse dissidia in Ecclesia fereret, quæ ad hanc vsque diem ei turbas excitauerunt?
An igitur turpe est aliquem bene sentientium iis aduersari, quæ in Origenem dicta sunt à
sancto martyre & Episcopo Alexandriæ Petro, qui egregium pro Christo certamen susci-
piens, non solùm Origenem, scelerataq; eius doctrinam abdicauit, sed etiam testificatur, D
sanctos qui ante ipsum fuerunt Patres multas sustinuisse tentationes ab illius dementia?

ATHANASII TESTIMONIVM IN VITA S. ANTONII. Dixit quoque sanctus Athanasius, qui & ipse Episcopus fuit Alexandriæ, in sermone
de beati Antonij vita: Quomodo nos irridere audetis, qui dicamus Christum hominem
manifestatum esse: cùm & vos dementem animam esse definientes, eam errasse dicatis, ac
de apside cæli in corpus descendisse? Attendant qui audiunt, sanctum Athanasium iis
apertè aduersari, qui mentem præexistere dicunt, & ex ea animam ortam, peccando se
contaminasse, ac è cæli conuexo in corpus descendisse.

Eiusdem sancti Athanasij è sermone secundo contra Arianos.

Omnis creatura aspectabilis in sex diebus facta est: ac primò quidem die lux, quam vo-
cauit diem, secundo autem firmamentum, tertio collectis aquis ostendit aridam, varios-
que in ea produxit fructus, quarto fecit cælum & Lunam, omnemque stellarum chorum, E
quinto maris natatilium, aeriscque volatilium generationem condidit, sexto fecit in terra
quadrupedes, ac de cetero hominem, qui ex anima rationali est & corpore. Ac inuisibilia
eius à creatione mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, ac neque lux est vt
nox, neque Sol vt Luna, neque irrationabilia vt homo rationabilis est, neque Angeli si-
cut Throni, neque hi vt Potestates: sed creaturæ quidem omnes sunt, vnumquodque au-
tem eorum quæ orta sunt secundùm genus in propria substantia, vt factum est, perstitit ac
manet. Ecce sanctus quoque Athanasius tradit, post omnes creaturas Deum fecisse ho-
minem ex corpore & anima intelligente ac rationali. Neque enim dixit corpus post omnia
factum esse, vt præexistens anima in id ingrederetur: sed dixit, post omnes creaturas ho-
minem esse factum, qui ex anima rationali est & corpore; ostendens vtraque, id est, corpus
& animam Deum simul fabricatum esse.

Quo-

A Quoniam autem Origenes ad ceteras blasphemias hoc adiunxit, Domini animam priùs
extitisse, eiq. Deum Verbum esse vnitum antequam è Virgine incarnaretur: hoc delira- DE CHRISTI ANIMA DE LIRIVM ORIGENIS.
mentum euertens ipse sanctus Athanasius in epistola ad Epictetum, sic dicit: Meritò sese
damnabunt omnes qui existimant ante Mariam esse carnem quæ ex ea est, ac ante eam
habuisse animam humanam Deum Verbum, ac in ea ante aduentum semper fuisse. Quare si ex iis quæ à sancto Athanasio dicta sunt, anima Domini nostri Iesu Christi, qui per
omnia nobis similis factus est absque peccato, non fuit ante eius in carne aduentum: qua-
lis insaniæ est dicere alias hominum animas ante corpora esse?

Audiamus præterea sanctum Basilium in sermone in illud, In principio erat Verbum EX S. BASILIO TESTIMONIVM.
& Verbum erat apud Deum, ita dicentem: Vide ne quando te vocis ambiguitas fallat.
B Quomodo enim in principio erat humana ratio, cùm homo deorsum principium genera-
tionis acceperit? Ante hominem fuere bestiæ, ante hominem iumenta, reptilia tum terre-
stria, tum aquatilia, volatilia cæli, stellæ, Sol, Luna, herba, terra, mare, cælum. Ecce Pa-
ter apertè nobis denunciat, ne Origenis fabulis de animarum præexistentia inducamur:
Docet enim nos, non in principio fuisse humanam rationem, id est, animam; sed apertè
clamat, omnibus Dei creaturis ortum hominis posteriorem esse. Si ergo creaturæ omnes
ante hominem, qui est anima & corpus, dicit omnia fuisse: ex hoc ostenditur simul vtrum-
que fabricatum esse.

Dicit autem sanctus Gregorius Episcopus Nyssæ in disputatione de homine: Ac for- EX GREGORIO NYSSENO.
tasse alienum non est à disputationis nostræ proposito, id expendere, quod in Ecclesiis de
anima & corpore controuersum est. Nonnullis enim qui ante nos fuerunt placet iis qui
περὶ ἀρχῶν disseruerunt, animas veluti quemdam populum in propria vrbe antè subsisti-
C tisse, atque ibi proposita esse exempla tum virtutis, tum malitiæ; eamque animam quæ in
virtute atque honestate permanserit, congressum & conflictationem corporis minimè ex-
periri: si verò à boni participatione defluxerit, hanc in vitam delabi, sicque esse in corpore.
Alij attendentes ex Moyse condendi hominis ordinem, animam corpori secundam tem-
pore esse dicunt: quandoquidem primùm Deus limum è terra sumens, finxit hominem,
ac eum deinde inspiratione animauit. Ac paulo pòst: Qui primā rationem tuentur, & ani-
marum quasi ciuitatem antiquiorem vita corporea asserunt, non mihi videntur carere Pa-
ganorum fabulis, quæ de metempsychosi proditæ sunt. Si quis enim subtiliter examinet,
comperiet necessariò rationem eorum deuolui. Aiunt quemdam sectæ suæ prudentium FABVLÆ GENTILIVM DE HOMINE
dixisse, & virum fuisse se, & muliebre corpus induisse, & subuolasse cum auibus, & fuisse ar-
busculam, & aquatilem vitam sortium. Non longè, meo quidem iudicio, à vero disce-
D dit, qui hæc de se affirmat: verè enim ranarum aut graculorum garrulo strepitu, vel irra-
tionabilitate piscium, vel arborum insensibilitate eiusmodi disciplina digna est, quę tot res
permeare vnam animam dicat. Harum autem ineptiarum hæc causa est, quòd præexiste-
re animas opinio sit. Consequenter enim talis doctrinæ principium ad affinia & ad adiun-
cta progrediens, hucusque commenta sua propagat. Nam si per vitia animus è sublimiori
vita abstractus homo fit; ac si in cōfesso est vitam corpoream passionibus magis obnoxiam
esse, quàm æternam ac incorpoream: necesse est animam in hac vita degentem, in qua plu-
res facultates ad peccandum suppetunt, in pluribus versari vitiis, magisque passionibus
affici. Animæ autem humanæ passio similitudo est ad irrationabilia: huic ergo vitæ deuin-
cta anima, in bestiarum naturam delabetur, ac semel vitia ingressa, inque irrationabilitate
versans, nullum finem ad malitiam progrediendi faciet: vbi enim malitia sistitur, succe-
E dit impetus ad virtutem. Atqui virtus in irrationabilibus nulla est: in deterius ergo ne-
cessariò mutabitur, assiduè ad peiora turpioraque progrediens, eiusque naturæ, in qua est,
deteriora quæque semper comminiscens.

Porrò quemadmodum rationabili sensibile subiacet, sic ab illo prolapsio est. Quamob- AB ABSVRDO ORIGENES REDARGVITVR.
rem huc ratio eorum euadens à veritate aberrat, & per quamdam cōsequentiam ex ab-
surdis ad absurda se confert. Exinde eorum doctrina per ea quæ inter se non cohærent,
fabulosè procedit. Consequentia verò ipsa ostendit omnimodam animæ corruptelam.
Quæ enim semel à sublimi vita decidit, nullum modum statuit malitiæ suæ, sed propter
passionum consuetudinem atque habitum à rationabili ad irrationabile deueniet: itaque
in stirpium insensibilitatem mutabitur. Insensibili autem inanimum est consequens, in-
animo id quod non subsistit. Itaque penitus ex hac consequentia anima ipsis ad nonens
tandem concedet: sic nullam facultatem habitura est ad meliora redeundi. Verùm

enim-

enim verò ad hominem è frutice animam reducunt. Igitur præstantiorem demonstrant A
esse vitam in frutice, quàm incorpoream vitam. Iam enim ostensum est progressum animæ
ad deteriora, atque idcirco in inferiora esse. Subiacet autem insensibili naturæ inanima-
tum, quo per consequentiam principium eorum doctrinæ animam redegit. Sed quoniam
hoc nolunt, aut insensibili animam concludunt, aut si inde ad humanam vitam eam redu-
cunt, eam vitam quæ in stirpe ducatur (vt dictum est) ostendunt antecellere primo ani-
marum statui; siquidem inde ad malitiam fuit prolapsio, hinc verò ad virtutem est redi-
tus. Quamobrem illa ratio conuincitur esse sine capite, sine fine, quæ viuere animas an-
te corpoream vitam asseuerat, propterq. flagitia corporibus esse deuinctas. hæc Nyssenus.

EX THEOPHILO TESTIMONIVM DE ANASTASIO PAPA.

Cùm igitur aperta sit Patris huius doctrina, damnetq. eos qui dicunt animas ante cor-
pora fuisse: audiamus & sanctum Theophilum Episcopũ Alexandriæ in sermone ad quos-
dam monachos scripto, qui Origeni assentirentur: sic enim dixit: Quare anathematizan- B
tes Origenem, ceteroſq. hæreticos, exemplo nostro, & Anastasij sanctæ Romanæ Ecclesiæ
Episcopi; qui ex veteribus certaminibus clarus, nobilissimi populi dux creatus est: quem
& vniuersa beatorum Occidentis Episcoporum sequitur Synodus, quæ accepit ac proba-
uit Alexandrinorum Ecclesiæ sententiam in impium latam.

Eiusdem Theophili de epistola ad sanctos qui in Sceto essent, propter eos qui incusarẽt damnationem Origenis doctrinæ:

Dicere nonnulli ausi sunt, Origenem Ecclesiæ doctorem. An hi, obsecro, ferendi
sunt? An Ecclesiæ doctor est Origenes? Magnos sibi spiritus sumunt Ariani & Eunomia-
ni & Pagani: illi in Filium & Spiritum sanctum blasphemantes; hi similiter atque illi im-
pij, resurrectionem mortuorum deridentes. Ex his perspicuum est, eum qui sanctos Patres
sequitur, non dubitare, quin hi qui cum Origene sentiunt, Paganorum errorem, Ariano- C
rumque insaniam sequantur.

EX CYRILLO ALEXANDRINO.

Hæc quoque sanctus Cyrillus dicit Alexandriæ Episcopus in epistola ad monachos qui
in Phua, in eos qui affirmant corporum resurrectionem non esse: Aiunt igitur nonnulli,
esse qui negent humanorum corporum resurrectionem, quæ pars confessionis nostræ est,
quam facimus salutare adeuntes baptisma: fidem enim profitentes adiungimus, credere
nos carnis resurrectionem. Si hoc tollimus, nec credimus Christum resurrexisse à mor-
tuis, vt nos sibi conresuscitaret: claudicantem habemus fidem, ac à via regia deflectentes,
prauum iter habemus. Huiusmodi autem opinio ab improbi Origenis dementia est, quem
& Patres nostri vt veri deprauatorem abdicauerunt & anathematizarunt. Non enim sen-
sit vt Christianus, sed Paganorum secutus ineptias & nugas, in errorem incidit. Hinc au-
tem ei contigit morbi principium: asseuerat animas ante corpora esse, & à sanctimonia ab- D
ductas fuisse in cupiditates & nequitiam, desciuisseq. à Deo, à quo hanc ob causam dam-
natæ sunt & corpori obstrictæ, suntque in carne tamquam in vinculis.

Eiusdem ex epistola scripta ad eos qui in Phua erant monachos.

Ecclesia verò Scripturis obsequens à Deo inspiratis, nec animam nouit ante corpora
fuisse, nec ante ea peccasse. Quomodo enim, quæ non subsistebat, peccare potuit? At
nos affirmamus, vniuersitatis opificem corpus è terra finxisse, idq. animasse, intelligente
anima: & hæc est hominis structura. Et post alia. Animam hominis nec (vt aiunt) ob præ-
terita flagitia atque scelera esse damnatam, nec in hunc demissam mundum, sanctissimus
Paulus fidem facit, ita scribens: Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt
referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Cur ergo pro-
pter sola propria corporis manifestari nos oportere ait, nec potiùs propter ea quæ ante E
corpus, si animam antè fuisse norat, & antè peccasse? Si verò ob ea sola peccata quæ in
corpore designauimus, adducimur ad iudicium: non vtique habemus antiquius corpo-
re peccatum: nam omnino ante id non constitit hominis anima. Hoc porrò planum fa-
cit & legalis litteræ vis. Si enim (vt dicit errabundus Origenes) ob superiora commissa, in
supplicij ac pœnæ loco anima corpus accepit: quamobrem flagitiosis ac sceleratis mor-
tem comminata est? Magis enim oportuerat, bonos ac iustos viros mortem oppetere, vt
vinculis & supplicio liberarentur; viuere contrà sceleſtos ac nefarios, vt pœna afficeren-
tur, nec vlla vinculorum esset liberatio.

EX SYNODALI EPIST. TESTIMONIVM.

Ex expositione Synodicæ epistolæ Episcoporum Aegypti atque Alexandriæ aduersus Origenis doctrinam.

Hic ergo de quo agitur Origenes, veluti abominationis desolatio in medio veræ Eccle-
siæ ex-

A siæ extitit, ac presbyter ordinatus, à canonica, ab vna, à vera manu dignitatem presby-
teri nudam ac solam habuit, quemadmodum Apostolatus habuit honorem fur ac prodi-
tor Iudas? Is enim cùm cœpisset blasphemas homilias habere, Heraclas beatæ memoriæ
tum Episcopus, vt studiosus veritatis ac arator ac vinitor Ecclesiastici agri, eum è medio
pulchræ ac lætæ segetis euulsit. *Ac paulo pòst*: Quare hìc è cælo in terram decidens tam-
quam fulgur, sicut & eius pater diabolus, multæ atrociſque iracundiæ contra veritatem
spirans, in Palæstinam regionem nauigauit, moratusque in Cæsariensium metropoli, cùm
personam quam sibi induerat deposuisset, seq. aperuisset veluti piscis quæ sepia apud quos-
dam appellatur, significans quod sibi voluptati erat, ac tenebricosum & atrum vitæ vene-
num euomens, illic scriptis expressit, & sicut caupo Iudaicus boni specie ac simulatione
dulci amarum miscuit.

B Quid enim iste prauè moliens atque insaniens dicit? Erat (inquit) anima ante cor-
pus, & præexistebat in cælis: eamque cùm peccasset, in custodiam immersit Deus, id
est, in corpus demisit: ad purgationem (inquit) & castigationem admissorum in cæ-
lis criminum. Hinc primùm impiissimus protinus fabulatur, veritatemque oppugnare
studet. *Ac paulo pòst*: Si antè fuit anima in cælis, ibique priùs deliquit, vt malè sanus
Origenes, Deoque repugnans dixit: non oportuit dicere sanctissimum Prophetam: Et
figens spiritum hominis in ipso, sed potiùs, demergens quasi vtrem spiritum homi-
nis in ipso, vel forasse, demittens. Iam verò cùm hoc non dicat, sed figens in
ipso: ostenditur, hunc lupum grauissimum esse, indutum extrinsecus ouina pelle ad
deceptionem perditionis. Vecors enim è cælo animam asserit decidisse, ceteraque quæ
ibi definiuit: quasi apertè sciat, non solum antè fuisse animam, sed etiam antè peccas-
se. Quare demonstratum est tum è diuina Scriptura, tum è sanctis Patribus, nec veræ
C Christianorum fidei nec rectæ rationi conuenire hæreticorum de animæ præexistentia
imaginationes.

CÆLESTIA CORPORA ANIMATA AFFIRMAT ORIGENES

Præterea hoc quoque Origenis demonstrat amentiam, quòd affirmat, cælum, & Sol-
lem, & Lunam, & stellas, & aquas quæ supercælos sunt, animata esse, & quasdam esse
virtutes ratione vtentes. Hæc verò apertè refellit sanctus Basilius in tertio sermone
commentariorum in Hexameron, sic contra Origenis doctrinam disputans: Nobis por-
rò de separatis aquis dicendum est ad eos qui ab Ecclesia exciderunt, qui sub obtentu sen-
sus anagogici, & sublimiorum videlicet sententiarum, ad allegoriam confugerunt, &
asserunt, virtutes quasdam spirituales & incorporeas tropicè ex aquis significari, ac sur-
sum quidem in firmamento mansisse meliores, deorsumverò in terrestribus siluestribusque
D locis deteriores perstitisse: ac idcirco aiunt, aquas quę supra cælos sunt laudare Dominum,
id est, bonas virtutes, quæ dignæ sunt propter potioris partis puritatem, dicentes laudem
reddere Creatori: aquas verò quæ subter cælos sunt, spiritualia esse nequitiæ, quæ è natu-
rali sublimitate in malitiæ profundum deciderunt; eaque turbulenta & seditiosa, passio-
numque tumultibus fluctuantia, maria appellari propter facilem mutationem atque insta-
bilem voluntatem eorum motuum.

EX S. BASILIO DE DARGVTIO.

At nos huiusmodi rationes tamquam confusa somnia & aniles fabulas repudiemus;
aquamque aquam esse cogitemus, separationemque à firmamento factam accipiamus se-
cundum redditam rationem. Ac si quando ad communis vniuersorum Domini glorifi-
cationem aquæ quæ super cælos sunt, assumuntur; non propterea eas dicamus esse na-
turam ratione vtentem: nec enim cæli idcirco animati sunt, quòd enarrant gloriam
E Dei: nec firmamentum animal est præditum sensu, quoniam opera manuum eius an-
nunciat. hæc Basilius. Attendendum porrò est, Patrẽ, cum Græcè dicit, πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, de Origene differere, qui à Dei gratia & à sancta Dei Ecclesia expulsus fuerat, deq.
iis qui cum illo sentiunt: non enim dixit, πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, id est, ad eos qui in Ec-
clesia sunt, sed πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, quod significat, ad eos qui longè sunt ab Eccle-
sia. Catholicos etiam significasset, si dixisset, τοὺς τῆς ἐκκλησίας, id est, eos qui sunt Ecclesiæ:
quoniam verò dixit τοὺς ἀπὸ, significauit eos qui absunt & qui ab ea exciderunt. Vnum
autem id solum impio Origeni studium fuit, Paganorum errorem confirmare, & imbecil-
liorum animis zizania inserere.

DE CORPORIBVS ORBICVLATIS IN RESVRRECTIONE.

Quamobrem hoc quoque risu dignum ab eo tamen dictum de hominũ ex mortuis re-
surrectione, corpora hominum orbiculata suscitari. O dementiam atque insciti am ho-
minis insani, & Paganorum disciplinæ explicatoris: qui mente cæcutiens, studenſq. Chri-

ſtianorum fidei miſcere fabulas, ipſam Chriſtianorum ſpem ac ſalutem nixus eſt contumelia violare, ne reſurrectionem quidem Domini reuereritus. Reſurgens enim Dominus ex mortuis, & primitiæ dormientium factus, diſcipulis viſus eſt, eiſque oſtendit foramina manuum ac pedum & plagam lateris; poſtque reſurrectionem comedit, non vt cibo indigens, ſed vt eo modo ſuſcitati corporis naturam confirmaret. Et quidem cùm Dominus aſcenderet, Angelus ad diſcipulos dixit: Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum. Quod ſi (vt inſanit Origenes) orbiculatum erat corpus Domini, quomodo potuit demonſtrare manuum ac pedum foramina, aut lateris plagam? aut quomodo comedere potuit, aut omnino à diſcipulis agnoſci? Et quonam modo Sanctorũ corpora, quæ poſt Domini reſurrectionem ſurrexerunt, & in ſancta ciuitate apparuerunt, potuerunt ab aliis agnoſci, ſi quidem in alia erant figurâ, atque fuerant in vita? In fidei ergo petra nullo modo ſtabilitus, ſed huiuſmodi & his multo atrociores blaſphemias impius Origenes cùm edidiſſet; nihil mirum eſt, eum in ipſo martyrij articulo Chriſtum abnegaſſe, cultamque à Paganis deorum multitudinem, quam ipſe inducit, adoraſſe.

DE ORIGENIS APOSTASIA.

Atque id Dei prouidentia factum eſt, ne in Eccleſia pro martyre acciperetur, atque inde gregi Chriſtiano inferretur aliquid detrimenti. Nam ſi etiam nunc ſunt qui de eius quidem ruina confiteantur, doctrinam verò aſſerant: an non eam tamquam martyris ac patris erant defenſuri, ſi contigiſſet eum, nulla idolis exhibita adoratione, conſummari? Nemo enim veritatis tenax excidit à Deo, ab eoque deſeritur, ſanxta quod dicit diuina Scriptura [a]: Reſpicite filij nationes hominum, & ſcietis quia nullus ſperauit in Domino & confuſus eſt. Quis enim permanſit in mandatis eius & derelictus eſt? Aut quis inuocauit eum & deſpexit illum? Impius autem Origenes blaſphemias ſuas non ſe ipſo tetus ſtatuit, ſed propriis ſcriptis in multos alios ſuum errorem tranſmiſit: vt in eum valde conueniat ſancti Apoſtoli vox, quæ dicit [b]: Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt præcedentia ad iudicium, quoſdam autem & ſubſequuntur. Nam eius erroris ſucceſſio in infirmorum irrepens animos facit, vt eum ſequantur quæ à principio ab ipſo commiſſa peccata ſunt.

[a] Eccleſ. 2.

[b] 1. Tim. 5.

DE DAMNATIS ALIQVANDO SALVANDIS ERROR.

Quaſi enim iis qui Origenis placita ſequuntur, non ſatis ſit de præexiſtentia animarum impietas, ceteraque eius vaniloquentia, blaſphemiæque de ſancta Trinitate; hoc quoque proprio errori adiungunt, ducem & auctorem habentes peruerſam eius diſciplinam, vt dicãt omnium impiorum hominum ac præterea dæmonum pœnam finem habituram eſſe, reſtitutumque iri tum impios homines tum dæmones in priſtinum ordinem ſuum. Hæc cùm dicunt, ignauos homines efficiunt in Dei præceptis exequendis, eos auertentes ab angusta & arcta via, inque latæ ac ſpatioſæ errorem inducentes. Omnino autem aduerſantur magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti dictis: Ipſe enim in ſancto Euangelio docet, impios quidem ituros in ſupplicium æternum, iuſtos verò in æternam vitam. Rurſumque dicit iis qui à dextris ſunt: Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. iis verò qui à ſiniſtris: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.

TAM POENA DAMNATORVM QVAM VITA BEATORVM ÆTERNA.

Cùm igitur apertè Dominus in ſancto Euangelio indeſinens & ſupplicium & regnum denunciet: perſpicuum eſt hos Origenis deliramenta ſententiis Domini anteferre. Ex hoc quoque illorum amentia redarguitur: Si quis iuxta illius nugas ponat ſupplicium deſiturum: neceſſe eſt hunc & promiſſæ iuſtis vitæ æternæ ſtatuere finem: æquè enim in vtroque æternum ponitur. Si autem & pœna & fruitio gloriæ habet finem, cur incarnatio fuit Domini noſtri Ieſu Chriſti? cur crucifixio & mors & ſepultura & reſurrectio Domini? Quod commodum iis qui bonum certamen certauerunt & pro Chriſto martyrium ſubierunt, ſi & dæmones & homines impij eumdem quem Sancti ordinem redintegratione habituri ſunt? Verùm hæc in eorum capita vertant qui hæc fabulantur: nam Chriſti verba in Fidelium mentibus incuſſa manent atque in ipſa rerum veritate.

Qui porrò Origenis improbam opinionem tuentur, firma hæc argumenta fugientes ſuumq; conantes regere errorem, quædam ſanctorum Patrum dicta malè excipientes, praueq. ex ſententia ſua interpretantes, proprio morbo accommodant: quod etiam cum diuinis faciunt Scripturis. Nos autem ex ipſis ſanctis Patribus oſtẽdemus inanes ac futiles eorum rationes eſſe. Hæc igitur ſcribit S. Gregorius Theologus in Apologetica oratione:

Nobis

A Nobis verò, quibus periclitatur ſalus animæ beatæ atque immortalis, quæq. ſempiternam aditura eſt vel pœnam vel laudem propter malitiam aut virtutem, quanti faciendum eſt hoc certamen, aut quanta ſcientia opus eſt?

Eiuſdem ex oratione de plaga grandinis.

Qua falſa defenſione, qua perſuaſione artificioſa, quonam commento veritatem oppugnante circumuenitur ius, ac fallitur rectum iudicium, quod omnibus omnia in ſtatera ponit, facta, dicta, cogitationeſque omnes; ac nequiter commiſſa melioribus repenſat, vt vincat quod propendet, ſententiaq. ſecundùm plura dicatur, quam nulla excipiat prouocatio, non ſuperior Iudex, non deſeſſio alterorum factorum, non oleum vel à prudentibus virginibus ſumptum, vel ab iis qui deficientibus lampadibus vendunt, non pœnitentia diuitis qui flamma crucietur, ſuorumq. neceſſariorum quærat emendationem, non
B ad mutationem præfinita dies: ſed certum ac ſtabile ius & formidoloſum & vltimum, & æquius iuſtiuſque quàm quantus eſt terror, quinimo propter iuſtitiam terribile, cùm throni ponuntur, & antiquus dierum ſedet, & libri aperiuntur, & fluuius igneus trahitur,
* pariter & lux ante ipſum & tenebræ paratæ *: & cunt qui bona fecerunt in reſurrectionem vitæ, quæ nunc in Chriſto abſconditur, poſtmodum verò cum eo apparet: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicij, quo qui non credunt, iam iudicati, damnatique ſunt à Verbo, quod eos iudicauit: ac alios quidem lux ineffabilis excipit, & ſanctæ regnantiſq. Trinitatis gratia, apertiùs, puriuſque effulgentis, ac totam ſe toti menti inſerentis: quod vtique ſolum regnum cælorum eſſe duco: alia vero vnà cum aliis malis tormenta, vel potiùs ante alia proiectum eſſe à Deo, & conſcientiæ turpitudo & verecundia nullum finem habens.

C *Baſilij Epiſcopi Cæſareæ, ex eius libro Regularum. Interrogatio:*

EX S. BASILIO ORIGENES ARGVITVR.

Si tum dicit, vapulabit multis, tum paucis; quo pacto quidam dicunt, nullum finem ſupplicij fore iis qui pœna afficiuntur? *Reſponſio*: Quæ ambigua ſunt ac videntur obſcurè eſſe dicta, quibuſdam locis diuinitus inſpiratæ Scripturæ alibi ab alijs, quæ confeſſa & aperta ſunt, declarantur. Cùm ergo Dominus pronunciarit: Ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam: & alicubi: Mittas eos in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius; atque ita nominet gehennam ignis: vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur: ac rurſum per Prophetam de quibuſdam prædixerit: Vermis eorum non morietur, & ignis eorũ non extinguetur: Cùm hæc & huiuſmodi ſæpè à diuinitus inſpirata Scriptura proponantur; hoc quoque eſt diaboli artis & aſtutiæ, vt multi homines veluti obliti talium tantarumque Domini ſententiarum, finem ſibi audeant pœnarum
D in poſterum adumbrare Nam ſi æterni ſupplicij quandoque finis eſt futurus, omnino habebit & vita æterna finem. Sin in vita non ſic Euangelici dicti ſenſum accipimus: quæ ratio eſt, ſupplicio æterno finem ſtatuere? æterni enim adiunctio pariter in vtroque ponitur; Ibunt enim (inquit) hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam.

Eiuſdem è ſermone adhortatorio ad ſanctum baptiſma.

Propter breuem ac temporariam peccati voluptatem ſempiterna crucior pœna: propter voluptatem carnis ſempiterno igni addicor.

Sancti Ioannis Epiſcopi Conſtantinopoleos, è prima ad Theodorum monachum epiſtola.

EX S. IOAN. CHRYSOST. REDARGVTIO ORIGENIS.

In mente iugiter habeas fluuium ignis: fluuius enim igneus, rapiduſque egrediebatur à facie eius. Non eſt, quòd quiſquam ei deditus igni, ſupplicij finem expectet. Verùm im-
E probæ ſæculi huius voluptates ab vmbris ſomniiſque nihil differunt: priuſquam enim pecatum ad finem peruenerit, extinguitur voluptas: ſupplicíorum verò, quæ pro flagitiis ſuſcipiuntur, nullus eſt finis.

Eiuſdem in commentariis in primam ad Corinthios epiſtolam.

Non leuis nobis hinc propoſita quæſtio eſt, ſed de rebus valde neceſſariis: Quærunt plerique homines, ignis gehennæ ſit ne finem habiturus. Non habiturum, pronunciauit Dominus, cùm diceret: Ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur. Paulus verò eum perennem oſtendens, ait * de peccatoribus: Pœnas dabunt in interitu æternas. Quare cùm diuina nos Scriptura, ſanctique Patres edoceant, nullum finem impiorum ſupplicij, dæmonumque qui ab illis coluntur: quam reſtitutionem imaginantur qui cùm Origene ſentiunt, vbi ſupplicíorum nullus eſt exitus? Sancta enim Chriſti Eccleſia quemadmodum iuſtis indeſinentem prædicat vitam æternam, ita impios perpetua ſupplicia manere tradit. Atque hæc quidem in his. Nos porrò paucas è multis diuinæ

* 2. Theſſ. 1.

Scripturæ sanctorumque Patrum auctoritatibus afferendas esse perspeximus ad confutandam Origenis impietatem. A

DE SYNODO HABENDA CONSTANTINOPOLI.

Cùm autem velimus omne scandalum à sanctissima Ecclesia propulsare, vt nulla in ea macula relinquatur: obsequentes diuinis Scripturis, sanctisque Patribus, qui ipsum Origenem ac huiusmodi sceleratam impiamq. doctrinam profligarunt, ac iure anathemati subiecerunt, hanc epistolam ad tuam beatitudinem dedimus, qua eam hortamur, vt omnium qui in hac regia vrbe nunc degunt, sanctissimorum Episcoporum conuentum habeat, ac Deo amabilissimorum præfectorum sanctis quæ hic sunt monasteriis: faciatq. vt omnes in scriptis præfatum impium ac Deo repugnantem Origenem (qui & Adamantius) quique presbyter fuit sanctissimæ Ecclesiæ Alexandriæ, & eius nefaria impiaque dogmata, capitulaq. omnia quæ inferiùs ponuntur, omnimodis anathematizet: & exempla dimittas eorum quæ à beatitudine tua ob hanc causam gesta fuerint, ad alios omnes sanctissimos Episcopos, præfectosq. venerabilium monasteriorum, vt & ipsi subscriptione propria anathematizent Origenem, scelestaque eius dogmata cum omnibus qui declarabuntur hæreticis. B

QVOS DEBERENT ORDINANDI PRÆSVLES ANATHEMATIZARE.

In posterum autem ne aliter ordinentur Episcopi, aut monasteriorum hegumeni, nisi priùs cum aliis omnibus hæreticis, qui de more in libellis anathematizantur, id est, Sabellio, Ario, Apollinario, Nestorio, Eutychete, Dioscoro, Timotheo Aeluro, Petro Mogo, Anthimo Trapezuntio, Theodosio antea Alexandriæ, & Petro qui Apameæ præfuit, & Seuero qui Antiochiæ, prædictum etiam Origenem qui Paganorum Arianorumque insania laborauit vnà cum execrabilibus impiisq. eius dogmatibus anathematizent. Omnibus enim prædicendum est, ne omnino quisquam audeat talem hæreticum aut eius expositiones asserere, sed eas vnusquisque ex toto animo & tota cogitatione oderit & auersetur & anathematizet, vt à Christiana traditione alienas, & simpliciorum animabus grauem afferentes luem ac pestem. Hæc porrò eadem scripsimus non solùm ad sanctitatem tuam, sed etiam ad sanctissimum & beatissimum Papam senioris Romæ & Patriarcham Vigilium, & ad ceteros omnes sanctissimos Episcopos & Patriarchas, id est Alexandriæ, Theopoleos, & Hierosolymorum: vt & hi huic rei prospiciant, & hæc finem adipiscantur. C

Cum verò cupiamus omnes Christianos cognoscere scripta Origenis prorsus à vera Christianorum fide aliena esse, ex multis immensisque eius blasphemiis paucas ad verbum esse ponendas censuimus. Sic autem se habent.

ORIG. HORRENDAE BLASPHEMIAE DE TRINITATE

*corruptum in Græco videtur.

Quod minor sit Filius Patre, & Spiritus Filio, è primo libro Periarchon.

Quod Deus quidem & Pater omnia continens ad vnumquodque entium peruenit, esse vnicuique impertiens de suo; esse * enim est minus. Quod verò præter Patrem Filius ad sola rationabilia peruenit; est enim secundus à Patre. Adhuc etiam minor est Spiritus sanctus, ad solos Sanctos perueniens. Ita ex hoc maior est potestas Patris præ Filio & Spiritu sancto, ampliorque Filij præ Spiritu sancto, ac rursum præstantior sancti Spiritus potestas præ aliis cunctis entibus sanctis. D

Quod finita est Dei & Patris potestas, è secundo libro eiusdem voluminis.

DE POTESTATE DEI ORIG. BLASPHEMIAE.

Finitam enim esse & potestatem Patris dicendum, nec prætextu laudis circumscriptio eius tollenda est. *Et paulo pòst*: Tanta enim fecit quanta sub manum comprehendere & habere poterat, & continere sub prouidentia sua: quemadmodum tantam construxit materiam, quantam administrare & exornare poterat.

Eiusdem è quarto libro eiusdem voluminis:

Nemo autem sermone offendatur, si modum statuimus Dei potestati. Infinita enim complecti, natura impossibile est. Nam cùm semel finita sint quæ Deus ipse comprehendit, necesse est terminum esse ad finita * ipse sufficit. E

Quod exttura Filius est, ex eodem libro.

Hic Filius de voluntate Patris generatus, qui est imago Dei inuisibilis & splendor gloriæ eius, figura substantiæ eius, primogenitus omnis creaturæ, creatura, Sapiētia: ipsa enim Sapientia dicit: Dominus possedit me in initio viarum suarum.] At de blasphemiis Origenis in Deum hæc tantùm in epistola Imperatoris: quibus hi subiiciuntur anathematismi:

ANATHEMATISMI AD VERSVS ORIG. ERRORES.

Si quis dicit, aut sentit, præexistere hominum animas, vtpote quæ antea mentes fuerint & sanctæ virtutes, satietatemque cepisse diuinæ contemplationis, & in deterius conuersas esse; atque idcirco ἀποψυγείσας, id est, refrixisse à Dei charitate, & inde ψυχὰς Græcè, id est, animas esse nuncupatas, demissasque esse in corpora supplicij causa: anathema.

Si quis

A Si quis dicit, aut sentit, Domini animam priùs extitisse atque vnitam fuisse Deo Verbo ante incarnationem & generationem ex Virgine; anathema esto.

Si quis dicit, aut sentit, primùm conformatum esse corpus Domini nostri Iesu Christi in vtero beatæ Virginis vt aliorum hominum, ac postea vnitum ei esse Deum Verbum & animam, vtpote quæ antè fuisset; anathema esto.

Si quis dicit, aut sentit, omnibus cælestibus ordinibus assimilatum esse Deum Verbum, Cherubimque factum esse ipsis Cherubim, & Seraphim ipsis Seraphim, ac omnibus planè superioribus virtutibus similem esse factum; anathema esto.

Si quis dicit, aut sentit, in resurrectione corpora hominum orbiculata suscitari, nec confitetur nos suscitari rectos; anathema esto.

Si quis dicit, cælum & Solem & Lunam & stellas & aquas quæ super cælos sunt animatas & materiales esse quasdam virtutes; anathema sit.

B Si quis dicit, aut sentit, Dominum Christum in futuro sæculo crucifixum iri pro dæmonibus, sicuti pro hominibus; anathema esto.

Si quis dicit, aut sentit, finitam esse Dei potestatem, & eum fecisse quæ plurima comprehendere potuit; anathema esto.

Si quis dicit, aut sentit, ad tempus esse dæmonum & impiorum hominum supplicium, eiusque finem aliquando futurum, siue restitutionem & redintegrationem fore dæmonum & impiorum hominum; anathema esto.

Anathema & Origeni (qui & Adamantius) vnà cum nefaria eius execrabili scelestaque doctrina; & cuiuis qui ea sentiat, aut vllo modo prorsus quocumque tempore tueri præsumat. In Christo Iesu Domino nostro, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.] hactenus C ex scripto codice Antonij Augustini, in quo deest annus & dies.

Porrò plures his fuisse errores Origenis ex S. Hieronymo collectos, meminisse debes, superiùs suo loco recensitos. Quod verò gesta hæc essent in Oriente, prætermissa sunt referri plurium Conciliorum atque Pontificum aduersus hos & alios enumeratos Origenis errores sancita decreta, quæ omnia olim delata Romam, ipsius Romanæ Ecclesiæ custodirēt archiua, nempe quæ aduersus eosdem habita sunt à Theophilo Alexandrino Episcopo in Aegypto, quæve à S. Epiphanio in Cypro, atque ab Anastasio Papa Romæ: de quibus omnibus suis locis superiùs dictum est. Porrò anathematismos hos hic recensitos omnes in Quinta Synodo recitatos probatosque esse, ibiq. repetitam Origenis damnationem, Nicephorus tradit [a]. Ipse enim Imperator, quòd sciret extra fines esse regalis auctoritatis de fide sancire decreta, hanc ob causam (vt in eiusdem modò recitata epistola audiuimus) ipsum D Mennam Constantinopolitanum, ad quem scribit, admonet vt Synodum habeat, à qua ista omnia, quæ aduersus Origenem scripta essent, confirmarentur: quod & factum fuit.

[a] *Niceph. li. 17 c. 27. & 28.*

QVAE RATIO IMP. DE FIDE SCRIBENDI EPISTOLAS.

Sed non prætereat, in iis quæ ad finem prope eiusdem Imperatoris epistolæ scripta sunt de damnatione facienda hæreticorum, cū siue Episcopus siue Abbas ordinandus esset, haberi inter alios execrandos hæreticos esse adnumeratum Anthimum Episcopum Trapezuntij haud pridem damnatum ab Agapeto Pontifice. Quibus intelligas, ea cuncta quæ dicta sunt de studio Imperatricis apud Vigilium, vt restitueretur in sedem Constantinopolitanam Anthimus, eadem absque Imperatoris consensu vel scientia tractata esse per Theodoram Augustam primò cum Vigilio adhuc Romanæ Ecclesiæ diacono de creādo ipsum Romanum Pontificem, si promitteret Anthimū restituere; deinde requisitum ab eadem, cùm pulso Siluerio, idem Vigilius euectus esset in thronum. Sed & illud ex hac eadem epi- E stola accipe: Iustinianum, cùm nominat in eadem epistola Vigilium Romanum Pōtificem, circumuentum fuisse, putasse nimirum, quem reuerti Romam & subire iudicium iussisset Siluerium Papam, & audisset relegatum in insulam, iusta sententia condemnatum, Vigilium verò legitima subrogatione suffectum: cùm talem longè aliter res se haberet. Sic planè in rebus grauissimis contingit Principes falsa relatione sæpissimè falli.

IVSTINIAN. VBI QVE DECEPTVS.

Quid autem acciderit ex huiusmodi aduersus errores Origenis litteris Imperatoris promulgata damnatione, ex Liberato sic accipe [b]: Ex referato aditu aduersariis Ecclesiæ, vt mortuus damnaretur Origenes, Theodorus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus dilectus & familiaris Principum, secta Acephalus, Origenis defensor acerrimus, & Pelagio æmulus, cognoscens Origenem fuisse damnatum, dolore damnationis eius, ad Ecclesiæ conturbationem, damnationem molitus est in Theodorum Mopsuestenum; eo quòd Theodorus multa opuscula edidisset contra Origenem, exosusque & accusabilis haberetur ab Orige-

[b] *Liberat. Diac. Breuiar. c. 24.*

ARTES SVBDOLAE THEODORI CAESARIENSIS.

nistis; & maximè, quod Synodus Chalcedonensis (sicut probatur) laudes eius susceperit in tribus epistolis. Cuius damnationem memoratus Theodorus tali machinatione perfecit. Subscribente Principe contra Acephalos in defensionem Synodi Chalcedonensis, accedens idem Theodorus Cappadociæ vnà cum suis satellitibus, qui sub nomine Catholico Acephalis fauebant, cum Theodoræ Augustæ fauore Imperatori suggessit, scribendi laborem eum non debere pati quando compendio posset Acephalos omnes ad suam communionem adducere. Siquidem illi (inquit) hoc offenduntur in Synodum Chalcedonensem, quòd laudes susceperit Theodori Mopsuesteni Episcopi, epistolamq. Ibæ quæ per omnia Nestoriana cognoscitur, quam Synodus ipsa iudicio suo pronũciauerit Orthodoxam. Qui Theodorus si cum dictis suis & hac epistola anathematizaretur, tamquam retractata Synodus atque purgata, susciperetur ab eis per omnia & in omnibus, & sine pietatis vestræ labore Ecclesiæ Catholicæ societati gaudentes, in vniuersali Ecclesia clemẽtiæ vestræ laus erit sempiterna. A B

DE TRIBVS CAPITVLIS CONTROVERSIA CŒPTA.

Hæc audiens Imperator, & dolum dolosorum minimè perspiciens, suggestionem eorum libenter accepit, & facere libentissimè spopondit. Sed rursus illi callida fraude rogauerunt eum, vt dictaret librum de damnatione Trium capitulorum.] accessit enim duobus suprà recensitis capitulis tertium de Theodoreto Episcopo Cyri recepto in Concilio Chalcedonensi. Sed pergit dicere de scripto Iustiniani Imperatoris: Quo libro (inquit) eius edito & toto mundo manifestato, dũ emendare Princeps erubescit, irreuocabilis causa fieret. Sciebant enim, Principem solita pietate, scandalo emergente, sententiam suam posse corrigere, sesèq. ad periculum peruenire. Annuit his Princeps, & hoc se lætus implere promisit; & relinquens operis sui studium, vnum in damnationem Trium captulorum condidit librum, pro delictis nostris omnibus notissimum. C

Cetera verò quæ subsequenter in Episcopis & Catholica Ecclesia ab eodem Principe facta sunt, quo modo consentientes Episcopi in Trium damnationem capitulorum muneribus ditabantur, vel non consentientes, depositi, in exilium missi sunt, vel aliqui fuga latitantes in angustiis felicem exitum susceperunt, quoniam nota sunt omnibus, puto nunc à me silenda. Illud liquere omnibus credo, per Pelagium diaconum & Theodorum Cæsareæ Cappadociæ Episcopum hoc scandalum in Ecclesiam fuisse ingressum. Quod etiã publicè ipse Theodorus clamitauit, se & Pelagium viuos incendendos, per quos hoc scandalum introiuit in mundum.] hactenus Liberatus finẽ imponens Breuiario suo de causa Nestoriana & Eutychiana collecto (vt ait) ex Ecclesiastica historia è Græco in Latinum translata, & ex Gestis Synodalibus atque etiam epistolis sanctorum Patrum: quæ quidem paulo pòst ab ipso scripta fuisse, ex vltima rerum gestarum narratione possumus intelligere. D verùm ipsum constat ex eorum classe fuisse, qui pro Tribus capitulis pugnantes, pro Theodoro Mopsuesteno, licet non pro erroribus ei ascriptis, etiam scripsere defensionem: quod [a] non obscurè suis ipse scriptis significat[a]. Ceterùm quinam fuerit istiusmodi de fide liber à Iustiniano Imperatore editus, inferiùs suo loco dicturi sumus.

[a] Liber. Breviat. c. 3. 10. 24.

Quod autem ad œconomiam Ecclesiasticam pertinet, idem Imperator aliàs edidit sanctiones, atque in his totus esse visus est, perinde atque ab omni belli cura remotus, cùm tamen & Roma obsideretur à Gothis, & Africa, rebellantibus Arianis, in magno discrimine versaretur, vt paulo pòst dicturi sumus. Inter alia verò Kal. Maij hoc anno sanctionem promulgauit, ne quis[b] præter voluntatem Episcopi domos oratorias fabricaret, insuper de Episcopis qui in suis Ecclesiis minimè residerent, ac de alienatione rerũ Ecclesiæ immobilium: aliam[c] rursum de clericis subrogatis, & emolumentis eisdem præstandis, E necnon de iure præsentandi, quod iis competat qui in ædificandis ecclesiis ius sibi patronatus retinere voluerunt: itemque aliam sanctionem[d] de bonis eorum qui ingrediuntur monasterium. has tu maiori otio consulas.

[b] Nouel. 67. & Auth. col. 5. tit. 17.
[c] Nouel. 57. & Auth. col. 5 tit. 16.
[d] Nouel. 76.

Hoc eodem pariter anno duodecimo Imperatoris, cùm (vt dictum est) belli Gothici tertius adhuc annus ageretur (inquit Procopius[e]) ex Mediolano vir sacer quidam Dacius nomine (*Epiſcopus hic erat Mediolanenſis Eccleſiæ*) ciuesq. primores nonnulli cùm Romam venissent, à Belisario suppliciter petiere, modicum ad se vt præsidium mitteret, quo satis se posse asseuerarent non modò Mediolanum, sed Liguriam omnem abductam à Gothis Imperatori recuperare.] qui hac functus est legatione Dacius, vitæ sanctitate insignis est habitus, de quo plura dicturi sumus. Hic ergo vt vendicaret à Gothis iisdemq. Arianis populos spirituali regimine sibi subditos, omnem adhibuit diligentiam. quo exemplo satis intel-

[e] Procop. de bello Goth. lib. 2.

DACIVS EPISCOP. MEDIOL. CONTRA GOTHOS IMPLORAT AVXILIVM.

A intelligas, non mereri calumniam, neque inuidiam Episcopos illos pati debere, qui ne sub hæretico Principe degant, omnem lapidem voluunt. Quomodo autem Belisarius eadem Mediolanensi ciuitate, totaque Liguria potitus sit, idem Procopius narrat[a].

[a] Procop. de bel lo Goth. lib. 2.

IESV CHRISTI ANNVS 539. SILVERII PAP. ANNVS 3. IVSTINIANI IMP. 13. VITIGIS REG. 3.

ANnus Domini quingentesimus vndequadragesimus Apione * Aegyptio Consule absque collega notatur: ita Apio ab Api denominatus Aegyptius: licet in Nouellis B Imperatoris, pro Apione, Ario ponatur, Nouellæ[b] enim complures, quæ sub Consulatu Arionis datæ reperiuntur, sub Apione Consule scriptæ noscuntur. Numeratur idem annus belli Gothici in Italia quartus. Cùm Siluerius Papa tertio exacto sedis suæ anno exagitatus (vt dictum est[c]) aduersariorũ calumniis & in Palmaria insula relegatus detentus, conuentu habito quatuor, qui eum conuenerant, Episcoporum, aduersus Vigilium Romanæ Ecclesiæ cathedræ inuasorem anathematis sententiam tulit, hisque verbis conscriptam ad ipsum misit[d]:

* *alias* Appio

[b] *Nouel. 78. vsque ad 91.*

[c] *Liberat. diac. in Breu. c. 22.*

[d] *Extat. inter Acta Siluerij tom. 2. Concil. & tom. 1. epi. Rom. Pont.*

SILVERIVS RELEGATVS DAMNATVR GILIVM INTRVSVM.

Siluerius Episcopus Vigilio.

Multis te transgressionibus irretitum, sacerdotalis iamdudum nouit generalitas. Et quia cruentis humano sanguine manibus decessoribus nostris peruicacia tua subripiens, Leuiticis præsumpseris excubare ministeriis, plerique nouerunt Fidelium. Nam quia contra iura canonica, temporibus sanctæ memoriæ Bonifacij Papæ, ipso viuente, successor eius desi- C gnari conabaris, nisi tibi amplissimi Senatus obuiasset iustitia: tunc prouidentia pastorali ac Pontificali auctoritate, tua execranda iam debuerant auspicia detruncari. Sed dum partium vulnus in te neglectũ est, insanabile accreuit apostema: quod nisi ferro altiùs abscindatur, fomentorum sentire non potest medicinam. Quippe qui nequissimi spiritus audacia, ambitionis phrenesim concipiens, in illius Apostolici medici, cui animas ligandi soluendique collata & concessa potestas est, verteris contumeliam, nouumq. scelus erroris in Apostolica sede rursus niteris inducere; & in morem Simonis, cuius discipulum te ostendis operibus, data pecunia, meque repulso, qui fauente Domino, tribus iam iugiter emensis temporibus ei præsideo, tempora mea niteris inuadere.] per tria hæc emensa tempora tres annos, diuinæ Scripturæ more, suæ sedis iam elapsos Siluerius notat, qui subdit:

Habeto ergo cum his qui tibi consentiunt pœnę damnationis sententiam: sublatumque D tibi nomen & munus ministerij sacerdotalis agnosce, sancti Spiritus iudicio & Apostolica à nobis auctoritate damnatus. Sic enim decet fidem sanctorum Patrum in Ecclesia seruari Catholica; vt quod habuit amittat, qui improbabili temeritate quod non accepit, assumpserit. Data octauo Kalendas Iulij.] quod sequitur, Principe Basilio, siue (vt alia lectio habet) Belisario Patricio] adiectum putatur, cùm temporibus his Siluerij nullus conueniat Belisarij Consulatus, neque Basilij: quorum alterius, nempe Belisarij contigit ante annos duos; alterius itidem, Basilij scilicet, post annum sequentem. Subiicitur autem huic sententiæ eiusdem Papę subscriptio & aliorum qui interfuerunt Episcoporum: Cælius Siluerius Papa vrbis Romæ huic decreto anathematis in Vigilio peruasore facto, ad omnia statuta consensum præbens, subscripsi. Pariter & quatuor Episcopi subscripserunt, id est, Terracinensis, Fundanus, Firmanus, & Minturnensis. Data est chartula per Anastasium subE diaconum.] hactenus ibi.

PRIVATVR VIGILIVS ABREPTO PONTIFICATV.

Sic igitur beatissimus Pontifex vnà cum Apostolo Paulo vinctus in Domino, æquè cum[e] Paulo illud Apostolicum concinit[e]: Laboro vsque ad vincula, quasi malè operans: sed verbum Dei non est alligatum.] ita quidem, cùm licet deportatus in insulam, inclusus carceri, vallatus custodia, atque consumptus inedia, nihil tamen remittit sacerdotalis roboris atque constantiæ, vel Pontificiæ potestatis; potensq. gladio Spiritus, quod est verbum Dei, sciens cũctos sibi populos habere subiectos, quos suo arbitrio vel absoluat, aut æternis vinculis obliget, auctoritate qua pollet, aduersus Romanæ Ecclesię inuasorem, spuriumque intrusum Pontificem validè telum damnationis intorquet; & vniuerso ostẽdit Orbi, illum qui fastigiũ Apostolici throni ruituras ascendit, seq. pro Pontifice gerit, non referre Simonem Petrum, sed magum, neque Vicarium esse Christi, sed Antichristũ. Eminet, licet conculcata pressuris, in insula Apostolica sedes: illustratur Antistitis præsentia plusquam Ro-

[e] *2. Tim. 2.*

IN VINCVLIS NITET PONTIFICIA POTESTAS.

ma

ma Palmaria: non angustiatur exiguæ insulæ termino, nec clauditur circumdantis maris Ecclesia fluctibus, quæ magis dilatatur aduersis & crescit angustiis. Fœcunda antiquorum martyrum palmis ipsa Palmaria, nouo germine, tanti Pontificis martyrij palma mirificè decoratur; eoque magis, quòd pacis tempore, cum nullus Christianæ fidei hostis Gentilis tyrannus insurgit, sola ipsa eiusmodi triumphali fronde virescit.

Interea verò congemuit vniuersus Catholicus orbis ad vniuersalis Ecclesiæ Præsulis ignominias, communicans ipsius vinculis (vt licuit) scriptis epistolis, quarum vnicum quod superest, hic tibi reddimus monumentum: quas enim vnus inter alios Amator Episcopus (quem puto Augustodunensem illum *, qui hoc tempore claruit sanctitate) ad eum litteras cum muneribus dedit, vt ea quam patiebatur ipsum leuaret inopia, hic tibi integras exhibemus; sic enim se habent b:

* De eo Rom. Martyrolog. die 26. Nouemb.

b Tom. 1 epist. Rom. Pōt. ante epist. Siluer.

AMAIORIS EPISCOPI EPIST. AD SILVERIVM PAPAM.

Beatissimo Siluerio Amator Episcopus.

A quibusdam, Pater dilectissime, illis à partibus aduentantibus audiuimus, vos à sede sancti Petri iniustè pulsum, exilio destinatum. Quod nimis graue ferentes, misimus parua munuscula, id est, argenti libras triginta, ad vestram vestrorumque sustentationem: quæ petimus vt i a grato animo suscipiatis, sicut grata mittuntur intentione. Precamur quoque, vt per vestram epistolam nobis remandare * non dedignemini, qualiter circa vos sit actum, vel modò agitur: vt certam rationem de vobis scire & fratribus valeam nunciare. Quid enim putas de nobis fieri, Pater summe, cùm de summo Pastore & Vicario sancti Petri talia fiunt? Vos tamen nolite multum tristari, sed confortamini semper in Domino: quoniam potens est Diuinitas immensæ tēpestatis incerta bono serenitatis amouere. Ora pro nobis, beatissime Papa.] hactenus epistola sine die & Cōsule. Extat ad eumdem Amatorem reddita Siluerij nomine epistola ab aliquo otioso ex Anastasij scriptis consarcinata, mendaci Consulum apposita nota, à veritate historica procul abhorrens, quam ex huius temporis scriptore Liberato diacono sincerè prodidimus: vnde indignam putantes quæ ipsius Siluerij nomine censeatur, relinquimus eam vndique impostura labe suspectam.

* renunciare

INFELICISSIMA TEMPORA.

Quod verò ad Pontificis defensionem spectat, iniquitas temporis reddidit Siluerij vincula duriora. Etenim cùm à Gothis Vrbs esset obsessa, & vniuersa Italia motibus Græcorum quateretur: atque Gothorum; quodq. scirent omnes, Belisarium cum vniuersis viribus Orientalis exercitus pro aduersariis contra Siluerium militare: factum est, vt relegato Pontifici ad eum in sedem restituendum nullus suppetias ferre posset: non clerus Romanus foris Gothorum obsidione vallatus, & intus custoditus ab exercitu Imperatoris, quicquam ex more præstare valuit: non reliqui Episcopi, quòd viderent frustra se niti posse, tot ingruentibus malis, contra torrentem; expectantes omnes, si meliora fortè, quod esset in optatis, tempora aspirarent. Silent leges, cùm arma strepūt; nec canonum auditur clamor, vbi reboante classico milites excitantur.

RELINQVITVR INDEFENSVS ROM. PONT.

Sic itaque iniuria temporis factum est, vt ab Ecclesia indefensum ipsius Ecclesiæ visibile caput opprimi sineretur, quod aliàs, vrgente etiam Gentilium persecutione, accusationum vinculis absolutū, congregatum in cryptis Episcoporum Cōcilium suo ipsius iudicandum arbitrio iussit abire liberum. Ex quibus magis quis deploret istiusmodi infelicissimum omnium rerum statum, quo sub Christianis Principibus fieri cōtigerunt, quæ sub Imperatoribus Ethnicis iisdemq. diris persecutoribus, ne fierent, Occidentalis orbis Episcopi sedulo studio intercesserunt: dum sine Episcoporū sententia damnatur absque spe vlla restitutionis Episcopus Episcoporum, & subrogatus artibus hæreticorum is sedet, qui cum iisdē hæreticis de restitutione damnati hæretici conuenissent. Hoc quidem de crimine grauius inuenimus numquam, neque periculum manifestius, sub quo fuerit Romana Ecclesia constituta. Sed qui super maria fundauit eā, de excelso solio clamat: Confidite, ego vici mundum.

QVAE SIT VERI VS PAPA PATI COACTVS A VIGILIO.

Sed quid post hæc Siluerio accidit? Mouerunt aduersariorum inuidiam obsequia illa ipsi ab Episcopis diuersis impensa: auxit & in eum odiū ab ipso in Vigilium anathema recens illatum: cuius rei causa factum est, vt arctiori custodiæ traderetur, ac denique (quòd Liberatus diaconus testatur) consumi inedia cogeretur: sed id quidem sensim, non statim violenterque: adeo vt in annū sequentem ærumnosam vitam produxerit: adhuc enim annum vnum ferme vixisse, ex eo cogimur affirmare, quòd qui mense Iunio hoc anno (vt diximus) litteras ad Vigilium dedisse reperitur, & Anastasij testificatione mense Maio obiisse diem ponitur: non hoc vtique anno, sed sequenti eum esse defunctum, affirmare necesse est. dicemus de eo suo loco.

Sed

A Sed quantis hæc Deus illata in Summum Pontificem mala immissis cælitus cladibus vindicaret, vix credi potest; referreq. detrectarem, quod superare videantur humanum captum: sed cùm hæc Procopius referat, qui hoc tempore eamdem quam habebat præ oculis scribebat historiam, verbis ipsius hic describere minimè prætermittam. Sub hoc enim anno decimotertio Iustiniani Imperatoris hæc adeò infelicia contigisse narrat in Oriente, vnde malum tantum originem duxit, his verbis a: Ingentes igitur tunc Hunnorum exercitus Istrum transmittentes, in omnem Europam inuaserunt, nec vlla natio tot in hac parte maleficia damnaq. intulit. A sinu enim Ionico hi barbari omnia vsque Byzantij suburbana populati sunt, arcesque duas munitissimas in Illyrico, ciuitatemque Casandream vi euerterunt, quam antiqui Potideam vocabant; multaq. gaza simul cum eentum & viginti millibus hominum captis, domum reuerterunt, nullo penitus eis resistente. Posteris autem temporibus sæpius reuersi intoleranda Romanis mala intulerunt: nam in Chersonnesi expugnatione oppidanos deceperunt, ex parte maris (Melanes vocatur) muros ascendentes de improuiso eos oppresserunt, quorum partim capti, partim interfecti sunt. Nonnulli angustias maris inter Abidum & Sextū transeuntes, in Asiæ loca excurrentes, Chersonnesum reuerterunt. Inde denique rursus domum cum toto exercitu se receperunt. In alia item irruptione Illyricum repetentes, Thermopolim obsedere, oppidanis se acriter defendentibus. vestigabant quanam via faciliùs ascendere possent: præter spem vnam repererunt, quæ ad montem his superuenientem * ducit. Sic omnes fere Græcos, præter quam Poloponnesiacos infestantes, tertiò domum remigrarunt.] hæc de Hunnorum incursionibus Procopius: quibus, tradit inferiùs, annuam esse pollicitum Imperatorem pecuniam, sicut & Sarracenis: ita ignominiosè coactus est Imperator à barbaris ingruentibus redimere
C pacem pensatione tributi, qui haud pridem, cùm Dei amicus esset, Vuandalos, Gothosque inuictos superasset.

a Procop. de bello Persic. lib. 2. CLADES ILLATAE ORIENTALIBVS.

* superemanentem

Et vnde (si quis accuratè inuestigabit) tantorum malorum causa prouenisse dicenda, nisi ob numen offensum? Quoddam hoc fuit quodammodo monstrum, vt qui victor in omnibus Iustinianus Imperator vniuersa Africa potitus fuit, atque item bello Siciliā, Dalmatiam, Italiamq. vnà cum Vrbe recepit, idem ex insperato Hunnos pati coactus sit infundentes se vsque in Constantinopolitanæ vrbis mœnia, nec eos quicquam virium habuerit expellendi. Quis non manu tractet, & aperta omnino luce non videat, vocari à Deo barbaros in demolitionem & damnum Imperij, cùm sancta religio à Principibus sauciatur? Cùm factum est in Siluerium, quod nec profanus aliquis tentare ausus fuisset: passum est ab Hunnis Romanum Imperium, quod vix quælibet destituta sine Rege prouin-
D cia subitura fuisset.

ALIAE CLADES IMPERII.

Sed pauca sanè hæc atque adeò leuia quisque dixerit, si conferat cum his quæ post hæc mala sunt subsecuta, hoc tamen anno fieri cœpta. Et quænam hæc? Audi ex eodem auctore Procopio, dum ait, hoc ipso anno decimotertio Iustiniani Imperatoris, Cosrhoen Regem Persarum statuisse rumpere fœdus, quod perpetuum fuerat cum Romanis sancitum, nec vllis potuisse ab instituto reuocari litteris vel legationibus Imperatoris: quænam verò ingentia mala bellum hoc secum vexerit, idem fusiùs narrat, nosque suis locis summatim dicturi sumus. Vitigem enim Gothorum Regem per legatos solicitasse Cosrhoen ad inferendum bellum Iustiniano Imperatori, idem Procopius alibi tradit b. His quidem malis Orientale Imperium hoc anno exagitatum constat. In Occidente verò post fatigatam Italiam diuturno Gothico bello, postque longam Vrbis obsidionem, ingenti
E penuria vniuersus populus laborauit. Ita planè in vltionem scelerum patratorum exacuens gladium iræ suæ, famem vocauit Deus super terram c, & omne firmamentum panis contriuit, ac secundùm illud prōpheticum d: Residuum erucæ comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.] Equidem quod bellicæ deuastationi superfuit, penuria deuorauit & pestis; & si quid à penuria & peste remansit illæsum, rursum furor Gothicus deuastauit: ita vt non soluta obsidio Vrbis, sed potius ciusdem dilatum videri potuisset excidium, nec Gothorum tantùm, sed Græcorum etiam gladiis tradita Italia deuoranda.

b Procop. de bello Goth. lib. 2.

c Psal. 104.

d Ioel. 1.

Sed antequam ista adeò ærumnosa laboris doloriſque plena narremus (vt cuncta ordine temporum describamus) quæ priùs de Vrbis obsidione ab eodem Procopio sunt dicta, ea scilicet quæ ad institutum pertinent, hic describamus. Quæ igitur mense Martio anno superiori obsideri cœpta est, vltra annum dies nouem eamdem obsidionem propagatam

QVID TEMPORE OBSESSAE VRBIS.

[a] Procop. de bello Goth. lib. 1. & 2.

tam fuisse Procopius tradit[a]: cuius quoque testificatione, Romanorum studium erga Chri- A
stianæ religionis cultum mirificè commendatur, cùm quæ essent Gentilitiæ superstitionis
mirum in modum detestarentur; quod ex iis quæ tunc acciderunt, digno exemplo edito de-

SVPERSTITIONE GENTILITIA EXPLOSA, VRBS FORTIOR REDDITA.

monstrarunt: cuius rei causa fortasse accidit, vt non tam citò, veluti sub Alarico, tradita
Gothis ipsa Vrbs fuerit, quando (vt suo loco superiùs dictum est) vigebat apud plurimos
nobilium superstitio idolorũ. Verùm licet purissimi modò Romani, paucis exceptis, essent
Christianæ religionis cultores, proculq. abhorrerent ab omni cultu deorum: tamen quòd
reiecto legitimo sacerdote, illic illud in loco sancto esset exaltatum idolum, ob Græcos ta-
le sensit Vrbs ipsa flagellum: dederunt & pœnas, qui tantæ abominationis fuerunt auc-
tores. Sed quæ de Iani delubro scribat Procopius, audiamus:

[b] Procop. de bello Goth. lib. 1.

Per id tempus (inquit[b]) Romani quidam Iani fanum aperire, foribus vi occultè illa-
ta, tentarunt. Hic Ianus deorum antiquissimus fuit, cuius foro in medio & ex aduerso B
Capitolij sacellum extat paulo supra eum locum, quem nunc Romani Tres Parcas appel-
lant. Id verò Iani sacellum totum ex ære constructum fuisse sat constat, & quadrata qua-
dam dimensione locatum, tantæque amplitudinis, quanta integi Iani statua poterat, quæ
vtique & ipsa cùm ænea sit, non minor quàm quinquepedalis esse apparet, per cetera om-
nia mortali similis, capite dumtaxat bifrons, ita vt facies altera in orientem Solem diuer-
gat, in occidentem altera: portæ vtrinque & æneæ in faciem alterutram versæ: quas fer-
me in pace & prosperis rebus occludi Romani veteres quondam instituerunt, cõtraq. ape-
riri, dum interea bellum his esset. Sed Christianæ fidei disciplinam si vspiam alij vmquam,
Romani præcipuè sunt venerati. Vnde has Iani portas perinde neglectas, ne bellantes
quidem aperuere. In ea tamen obsidione nonnulli, vetustæ illius (vt reor) opinionis &
cultus memores facti, enisi clàm sunt patefacere: haud tamen omnino id exequi potue- C
runt, nisi eatenus, vt fores vim passæ non inuicem sic cohærerent, ac antea arctiùs cohæsis-
sent. Latuere tamen qui aggressi id facinus fuerunt, nulla eius rei, vt in tanta omnium
perturbatione, habita quæstione; quippe cùm nondum ad Principes ipsos id delatum fuis-
set.] vtpote qui haud inultum facinus relicturi erant, vbi eius auctores solicitè perquisitos
adinuenissent. Si igitur adeò magnum execrandumq; æstimabatur sacrilegium, vel aperire
Iani portas esse tentatum: quæ de sacrificantibus diis, aliósve superstitiosos deorum cultus
tentantibus fuerant pœnæ sumendæ? Hæc de Vrbis obsidione; quam perduraſſe menses
quatuordecim dum alij tradunt, certè à Procopio, qui fuit præsens, erroris penitus arguun-
tur, cùm ipsam annum vnum & dies nouem perseueraſſe tantùm affirmet. Sed quæ his
successerunt mala, narremus.

DIRA FAMES ITALIAM VEXAT ET OBTINET.

[c] Procop. de bello Goth. lib. 2.

Sub hoc eodem anno, qui quartus belli Gothici à Procopio ponitur inchoatus, dira fa- D
mes vexauit Italiam, de qua ista idem auctor habet[c]: Cùm (inquit) iam se verterat annus,
& messis tempus adesset, in campis frumentum sua sponte maturescebat; non tamen qua
priùs id copia fuit, sed longè minori, vt quod nec hominum manibus, nec boum labore
satum humoq. tectum fuisset, sed temere in agri superficiem iactum: vnde eius pars quæ-
dam terræ vi fota emersérat; ipsum id tamen cùm demeteret nemo, præ nimia sui maturi-
tate in terram iteratò excidens renascebatur. Quæ res cùm eumdem in modum in Aemilia
accidisset, eius regionis homines propriis sedibus ac bonis relictis, in agrum Picenum pro-
fugerant, haudquaquam existimantes eius prouinciæ loca, quia maritima essent, eadem
omnino rei frumentariæ inopia premi. Tuscos præterea haud secus ac pari de causa fa-
mes attigerat. Ex his tamen qui montes incolerent, frumenti in modum è glandibus com-
molitis confectum panem edebant. Vnde vulgatis velut in pecua morbis, vti par erat, mul- E
ti mortales capiebantur, & paucis superstitibus interibant. In Picentes autem tradunt non
minùs quinquaginta millia hominum præ inedia interiisse, & longè plures extra Ionicum
sinum. Qua autem morbi specie, & quemadmodum hi morerentur, mox explicabo.

QVÆ FAMIS TEMPORE TRISTIA ACCIDERINT.

Cùm enim nihil iis esset quo vescerẽtur, extenuati nimirum omnes pallentesque reddebantur, caroque vt cibo diutiùs carens in se ipsa retracta cohæserat: fel item cùm nimium abundaret, atque adeò corpora ipsa vi sua oppressa iam infecissent, haudquaquam sinebat suo è pristino cursu in his venas defluere. Malo itaque peruincente, nihil prorsus succi corporibus relinquebatur. Cutis præterea obdurata corio persimilis erat, præ se maximè ferẽs quòd impacta ossibus inhæsisset, liuore iam in nigredinem commutato: vnde & homines exustis facibus nihil absimiles videbantur, corumq. facies stupidior erat, toruusque & furentis aspectus. Mortem itaque passim obibant, cibi partim inopia, nimia partim saturitate. Nam

A te. Nam postquam in his fuerat calor omnis extinctus, quem natura introrsum exusserat: si quis fortè eos ad satietatem & non paulatim cibasset (vt recens nati lactari solent) cùm ingestos minùs digererent cibos, celeriùs longè moriebantur. Fuere qui fame cogente, alterni se esitarent: Feminas enim duas fuisse tunc tradunt, quæ viros septemdecim interfectos absumpserint. hæ namque (vt ferunt) cùm solæ & resides domi, ceteris mortuis superfuissent, diuertentibus ad se peregrinis, noctuque dormitantibus interfectis diuescebantur: septem itaque & decem diuersis temporum spatiis in cibum absumptis, octauus ac decimus qui ad has fortè diuerterat, somno tunc subitò experrectus, cùm in se eadem quæ & in cæteros fecerant, molirentur, cognita primùm facti ab his ratione, vtrasque obtruncat.

ESVS HVMANARVM CARNIVM.

Sed eo iam alibi euaserat famis necessitas, vt quicquid vbique herbarum esset, celeriùs
B nonnulli adirent, & genu in terram nixi, cùm euellere has niterentur, deficientibus viribus (nam è corporibus vigor omnis abscesserat) porrectas ad herbas solo moribundi procumberent, insepultique passim manerent, cùm hos nemo humo cõtegeret: non enim erat qui sepulturę rationem haberet.] hactenus de fame Procopius horum inspector ac deplorator.

Porrò Miscellæ auctor coniungit famem hanc cum ea quam Vrbs passa est, dum obsideretur: sed quàm atrox ista fuerit, testificatione S. Dacij Mediolanensis Episcopi ità paucis describit: Tanta siquidem per vniuersum mundum eo anno, maximeque apud Li-

ESVS FILIORVM.

guriam fames excreuerat, vt (sicut vir beatissimus Dacius Mediolanensis Antistes retulit) pleræque matres infelicium natorum comederent membra.] hæc ipse, quæ quidem perperam ponit sub anno decimoquinto Imperatoris: sicut & errare conuincitur Cedrenus, qui eamdem sub anno nono recensẽt. nam quantum ex Procopio, qui præsens fuit,
C inspicere licet, ad præsentem hæc sunt annum referenda. Sed non defuit tunc Dei seruis annona.

Tunc enim accidisse videtur mirandum illud, quod sanctus Gregorius de sancto Benedicto narrat his verbis[a]: Alio quoque tempore in eadem Campaniæ regione fames incubuerat, magnaq. omnes alimentorum indigentia coangustabat. Iamque in Benedicti monasterio triticum deerat: panes verò penè omnes consumpti fuerant, vt non plus quàm quinque ad refectionis horam fratribus inueniri potuissent. Cumque eos venerabilis Pater contristatos cerneret, eorum pusillanimitatem studuit modesta increpatione corrigere, & rursum promissione subleuare, dicens: Quare panis inopia vester animus contristatur? Hodie quidem minus est, sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinæ modij ante fores cellæ in saccis inuenti sunt, quos omnipotens Deus
D quibus deferentibus transmiserat, nunc vsque manet incognitum. Quod cùm fratres cernerent, Domino gratias referentes, didicerunt iam de abundantia nec in egestate dubitare.] hæc Gregorius.

[a] Gregor. dialog. lib. 2. c. 21. S. BENEDICTO DIVINITVS SVPPEDITATA ANNONA.

Sub eodem quoque anno quarto belli Gothici recensẽt idem qui suprà Procopius eladem ciuitatis Mediolanensis, quando à Gothis capta & solo penitus æquata est. Rem gestam ipse[b] pluribus scribit, quem tu consulas. Sed quæ post tantæ vrbis excidium enarratum fusiùs, breui cuncta stringens epilogo, demum adiicit, accipe: Mediolanum verò amplissimam vrbem solo æquatam delent, in eaque virorum trecenta millia sine vllo ætatis respectu trucidant: feminas verò seruitiorum in morem abductas Burgundionibus dono dedere, vt promeritas his gratias redderent pro inita secum belli societate. Reparatum verò, qui ad Romanos defectionis causa fuerat, inuentum, comprehensumque & minuta-
E tim concisum vorandum canibus obiecere. Birgentius tamen eiusdem non expers noxæ (nam & is Mediolani tunc aderat) fugiens in Venetos abiit; indeque sequentibus suis, in Dalmatiam venit, & ex ea prouincia ad Imperatorem se Byzantium contulit.] hæc Procopius: quæ quidem facta sunt à Mundila Gothorum Duce fœdifrago.

[b] Procop. de bello Goth. lib. 1. EXCIDIVM MEDIOLANI.

De Dacio autem Episcopo Mediolanensi, quem iam antea legatione apud Belisarium functum esse ex Procopio[c] diximus, quid factum sit, licet nihil dicat: ipsum tamen fuga lapsum cruentorum manus euasisse Gothorum, S. Gregorius[d] Papa testatur, peruenisseque Constantinopolim: sed quòd persecutores Gothi Ariani essent: causa fidei exactum ciuitate ipse putauit; qui & quid in via eidem acciderit, ita narrat: Eiusdem quoque Principis tempore, *nempe Iustiniani*, cùm Dacius Mediolanensis vrbis Episcopus, causa fidei exactus, ad Constantinopolitanam vrbem pergeret, Corinthum deuenit. Qui dum largam domum ad hospitandum quæreret, quæ comitatum illius totum ferre potuisset, &

[c] Procop. de bello Goth. lib 2.
[d] Gregor. dialog. lib. 3 c 4. S. DACIVS FVGA LAPSVS VENIT CONSTANTINOP.

vix

vix inueniret, aspexit eminus domum congruentis magnitudinis, eamque sibi præparari ad hospitandum iussit. Cumq. eiusdem loci incolæ dicerent, in ea tunc manere non posse, quia multis iam annis hanc diabolus inhabitaret, atque adeò vacua remansisset: vir venerabilis Dacius respondit, dicens: Immo ideo hospitari in eadem domo debemus, si hanc spiritus malignus inuasit & ab ea hominum habitationem repulit. In ea sibi igitur parari præcepit; securusque illam, antiqui hostis certamina toleraturus, intrauit. Itaque intempestæ noctis silentio, cùm vir Dei quiesceret, antiquus hostis immensis vocibus, magnisque clamoribus cœpit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ruditus asinorum, sibilos serpentum, porcorum grunnitus, stridores soricum. Tunc repentè Dacius tot bestiarum vocibus excitatus, surrexit vehementer iratus, & contra antiquum hostem magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Bene tibi contigit, miser: tu ille es qui dixisti: Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimo. Ecce per superbiam tuam porcis & soricibus similis factus es: & qui imitari Deum indignè voluisti, ecce (vt dignus es) bestias imitaris. Ad quam eius vocem (vt ita dicam) deiectionem suam malignus spiritus erubuit. An non erubuit, qui eamdem domum ad exhibenda monstra quæ consueuerat, vlteriùs non intrauit? Sicque postmodum Fidelium habitaculum facta est: quia dum eam vnus veraciter fidelis ingressus est, ab ea protinus mendax spiritus atque infidelis abscessit.] hæc sanctus Gregorius. atque de his hactenus: reliqua de Dacio inferiùs suis locis dicenda erunt.

IESV CHRISTI ANNVS 504. VIGILII PAP. ANNVS I. IVSTINIANI IMP. 14. VITIGIS REG. 4.

CONSVLATVS PAVLINI IVN. ADDITVR FASTIS.

QVi sequitur annus Domini quadragesimus supra quingentesimum, ascriptus Fastis reperitur Consulatu solius Iustini: tu addas collegam Paulinum, Iuniorem dictum, ad distinctionem alterius Paulini, qui ante sex annos vnà cum Iustiniano Imperatore Consulatum gessit. Ex Actis tertij Concilij Aurelianensis Iustino Consuli hunc collegam addimus Paulinum. Cùm enim in fine eius Concilij notatum tempus habeatur, quo celebratum est, anno videlicet vigesimosexto Childeberti Regis Francorum sub Consulatu Paulini Iunioris; hic ipse annus Domini quadragesimus supra quingentesimum demonstratur: secundum verò Aurelianense sub anno vigesimosecundo eiusdem Regis notatum haberur: vt planè appareat perspicua vndique veritas. Sic igitur, libera iam reddita à longa obsidione Vrbe, placuit Belisario hoc afflictis reddere Senatoribus, vt more maiorū suum in Occidente crearent Consulem, atque Paulinum eligerent, quem scirent ex progenitoribus Consulibus procreatum. Porrò idem annus à Procopio, qui per chronologiam belli Gothici numerat annos, ponitur quintus eiusdem belli.

SILVERIVS PAPA MARTYRIO CORONATVR.

Quo anno Siluerius Papa in insula Palmaria relegatus, confectus ærumnis, consumptusque inedia, diem tandem clausit extremum duodecimo Kalendas Iulij, ita martyrij corona sublimis in cælum cum martyribus collegis assumptus; cùm etiam ab Ecclesia Catholica insignitus nobiliq. Martyris titulo sacro ascriptus Albo perenni memoria perseuerat dies natalis eius annis singulis reduiuus. De loco autem martyrij inter Liberatum & Anastasium ea discrepantia reperitur, quòd ille in Palmaria insula id accidisse ait, iste verò in Pontia: sed cùm eædem ipsæ sibi vicinæ sint, haud potest diuersitas ista alicuius esse momenti, cùm de altera in alteram transferri perfacilè potuisset. Ceterùm Liberatus diaconus cùm iis ipsis temporibus hæc scripserit, firmiorem sibi vendicat fidem.

SILVERIVS POST OBITVM MIRACVLIS CLARVS. *Iunij

Qui igitur martyrij coronā consequi sub Christianis Principibus Siluerius meruit, à Deo etiam post migrationem est illustratus gratia miraculorū, testantibus quidem signis, viuere glorioſum in cælo, quem vis tyrannica adeò compressisset in terris. nam audi Anastasium paucis magna narrantem: Sepultus est (inquit) in eodem loco XII. Kalend. Iulij, *ibiq. occurrit multitudo malè habentium, & saluantur.] hæc de miraculis. Ita quidem & ostensione signorum voluit Deus vniuersæ Ecclesiæ innotescere qui germanus esset Romanæ Ecclesiæ Pontifex, & palàm omnibus fieri, in cælum cum collegis martyribus Pontificibus esse receptum, quem furor hæreticorum & ambitiosi hominis insana cupido vsque ad interitum afflictassent. His verò Anastasius subdit: Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembris, *ordinauitq.* presbyteros tredecim, diacones quinque, Episcopos per diuersa

A uersa loca numero decem & nouem] cùm sedisset annos quatuor, & quintum inchoasset. Quòd autem aliqui nec duos annos eius sedi concedunt, inde id euenisse liquet, quòd absurdè admodum numerent eius sedis tempus vsque ad Vigilij intrusionem tantùm, cùm ipse Siluerius è sede expulsus est: at verò vsque ad consummatum martyrium semper ipsum legitimum perseueraſſe Pontificem, & Pontificia, vt licuit, exercuisse liquet; Vigilium autem contra verum Dei sacerdotem sedentem nullum meruisse Pontificis titulum constat. Subdit verò hæc Anastasius: Cessauit Episcopatus eius dies sex.] hucusque ipse.

VIGILII PRVDENS CONSILIVM SE ABDICANDI.

Sunt planè eius illa vltima verba pensanda: Cessauit Episcopatus eius dies sex.] Quibus perspicuè intelligas, quem vsurpasse & malis artibus nactum esse, immo & inuasisse diximus viuentis Siluerij sedem, & excommunicatum licet, factione tamen hæreticorum B munitum vsque ad eiusdem Siluerij obitū tenuisse; hunc ipsum tamen, simulac Siluerium defunctum atque miracula edere audiuit, minimè diutiùs sedere perseueraſſe, seque ipsum in ordinem redegisse, probè scientem minimè se legitimum fore dicendum Pontificem, quem tot crimina deturpassent; cùm præter simoniacam labem, redarguerent ipsum conniuentia cum hæreticis, pactis conuentis conscripta iurataq. ipsorum defensio & Anthimi restitutio, Siluerij insuper prædecessoris expulsio, eiusdemque necis cooperatio, atque demum quod post damnationem & anathema in ipsum à Siluerio irrogatum, sedisset nihilominus tamquam verus in Ecclesia Pontifex. Hæc, inquam, ipse considerans, post Siluerij obitum à sede malè occupata descendit, fretus tamen potentia Belisarij quòd esset eam mox iterum conscensurus: locumq; sic præbens sacris habendis comitijs conquieuit. Ita quidem se à Pontificatu abdicasse Vigilium, ex spatio vacationis sedis Siluerij dicendum C omnino est: nam quomodo potuit secundùm Anastasium sedes vacasse sex dies, si Vigilius, ipso viuente Siluerio, intrusus semel, sedere post eius obitum perseueraſſet? neutiquam enim id aliquo modo potuit accidisse.

ASTVTE REM AGIT VIGILIVS.

Verùm, quòd ipse id fecerit tamquam repræsentaturus in scena comœdiam, non ex animo, sed vt quoquo modo eliceret de sua electione cleri Romani consensum: inde mihi facilè persuadeo, dum non (vt par erat) pœnitens scelerum patratorum, omnem penitus conceptam de sede Pontificia adipiscenda spē abiecit, seq; ea prorsus iudicauit indignum, reliquumq; vitæ tempus (vt ab eo exigebant grauissima criminū pondera) in lacrymis sibi transigendum indixit; sed consueta summi honoris prurigine exagitatus, vt eum consequi tutò posset, nec vnquam inde eiici ob perpetrata delicta, huiusmodi sibi vafer viam aperiendam curauit: cùm præsertim securus de Belisarij voluntate, cuius studijs ex Theo- D doræ Augustæ mādatis foret totius cleri extorquendus assensus, haud dubiā iaceret aleam, cùm sciret eamdem quam vellet faciem reddituram. At quoniam eorum quæ sunt in mente inspector tantùm & iudex atque vindex est Deus; non nobis quæ in eius mente cogitationes fixæ laterent, sed quas foris manifestè agendo cunctis aspiciendas proposuit actiones considerandæ erunt: nimirum ipsum, quod debuit exsoluisse, & vt immeritum, è sublimiori cathedra, quam superbè conscenderat, humili obsequio descendisse.

Ceterùm qui vocat ea quæ non sunt tamquā ea quæ sunt, & de tenebris facit [b] lucem [a] *Rom. 4.*
splendescere, non alium quàm se ipsum esse qui regit Israël, & deducit velut ouem Ioseph, [b] *2. Cor. 4.*
vult à cunctis intelligi, dum sinit aliquando res Romanæ Ecclesiæ titubare, in summumque discrimen adduci, atque penè periclitari: vt cùm omnis fermè spes videri possit esse DEI PRO ROM. ECCL. PROVIDENTIA.
consumpta, & animo concidant deficiantque ipsi qui contra vehementes ventorum fla- E tus nituntur & laborant in remigando; tunc ipse ex improuiso appareat, atque dicat [c]: [c] *Mar. 6.*
Confidite, ego sum, nolite timere. Sum ego ille ipse quidem, qui Petro [d], cùm cœpisset [d] *Matt. 14*
mergi, manum extendens, eduxi illum ex vndis. Sum ego qui eidem cæli claues tradidi & inferorum, quò scirent omnes, cælicolas ipsum habere socios, & inferis dominari. Ego ipse sum, qui, ne aliquis eius successor posset diffidere demeritis, post triplicis reatum negationis eidem Petro vniuersalis gregis credidi præfecturam. Ego insuper ille ipse sum, qui eidem aliquando dixi [e]: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam [e] *Matt. 16*
meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.] ne videlicet quilibet successor eius clauum tenens, ad impetum tumentium fluctuum timeret quassari nauiculam, vel in scopulos illisam frangi, dissoluique si impingat in Syrtes: cui magis sit metuenda infida securitas, ne in littore otiosa consistens cœno putrescat & alga sepeliatur, quàm à sæuo flante Aquilone tempestas. Sic igitur ex insperato tandem post diras, quibus agitata est

Ecclesia Romana, procellas, imperante Deo ventis & mari, facta est tranquillitas magna, cùm qui hactenus ad malum Vigilius vigilasset, cœpit pro vniuerso grege agere vigil excubias, vbi legitimus esse cœpit Episcopus. Quomodo autem hæc facta sint, audiamus.

CLERI ROMANI CONSILIVM DE ELIGENDO PONT.

His igitur quæ dicta sunt, à Vigilio legitimè de sedis abdicatione completis: mox studia Belisarij, vt idem eligeretur Pontifex, suffragantur, populum ad id petendum impellentis atque Senatum. Tunc clerus in maximas coniectus angustias, quid ageret, agitabat diu multumque mutuis consultationibus: primumque longè abhorrens vt hominem tot criminibus implicatum in sedem eueheret Pontificiam, id præsertim sacris Ecclesiæ legibus prohibentibus: sed & quod immineret periculum, ne obsequens Vigilius votis Augustæ, eamdem sedem Apostolicam (quod numquam acciderat) si non hæresi, saltem communicatione cum hæreticis inita macularet, ab eius electione se magis magisque exhibuit alienum. Magna quidem erant ista: adeò vt ad eligendum Vigilium nullis adduci rationibus possent qui essent optimi; sed omnes, vt ab execrādo facinore, ab eius electione longè longiùs abhorrere, suadebat ipsa recti amans ratio. Contrà verò accuratiùs rem expendentes, manifestè cernebant, si quemcumque alium eligerent Summum Pontificem, scindendam mox fore Ecclesiam diro schismate, quod potentia sæculari, ex sententia iussisque Theodoræ Augustæ rursus euehendus in Pontificiam sedem Vigilius esset, rursus idolum collocandum in templo, conspiciendamque abominationem desolationis stantem in loco sancto; per quem timerent simul cum schismate etiam hæresim inducendam; vtpote indigentem Vigilium auxilijs Theodoræ, vt in sede semel adepta contineri firmarique posset, in gratiam ipsius cuncta facturum cōtra illum quem clerus elegisset Romanum Pontificem; foreque vt alius numquam sessurus esset, quousque viueret Theodora.

DE VIGILII PAP. ELECTIONE.

His insuper addebatur, quòd cùm Vigilij personam, quàm diu ob oculos habuissent, satis perspectam haberent, nempe esse hominem re vera Catholicum, honoris tamen cupiditate flagrantem, cuius rei causa se se turpissimè Theodoræ Augustæ instar mancipij vendidisset: salubre illud consilium inierunt, vt ipsum quoquo modo possent ab Imperatrice redimerent, impenso illi honore quem cuperet; sibique ita hominem vendicarent, atque hoc modo arctioribus nexibus obligarent: duplicem inde se consecuturos esse vtilitatem videntes, nempe & ab imminente schismate & ab irrepente hæresi Ecclesiam Romanam reddendam fore securam. Sic igitur diuinitus inspirato consilio (vt exitus declarauit) communi sententiæ inhærentes, more maiorum solemnibus ritibus rem agentes, accipientesque ab ipso Vigilio Catholicæ fidei professionem vna cum hæresum & hæreticorum omnium execratione, euehunt ipsum in Pontificium thronum, creantque Romanum Pontificem sexto (vt dictum est) die à morte Siluerij, quarto Kalendas Iulij.

MIRABILIS FACTA DIVINITVS TRANSMVTATIO.

Hæc quidem cuncta Dei nutu esse facta, probauit euentus: siquidem nouo exemplo accidit, vt qui [a] ad maledicendum populo Dei Propheta antea fuisset inductus, idem ad benedicendum eidem conuerteretur; & qui [b] missus fuerat homicida, in Prophetam Deum laudantem continuò mutaretur. Fuit ista planè mutatio dexteræ Excelsi, & insigne miraculum, quo perspicuum factum est, Dei prouidentia Romanam Ecclesiam solicitiùs gubernari, vt in quouis discrimine constituta, sit penitus liberanda; quòd diuina sit promissione secura, vt à portis inferi semper illæsa permaneat; & mirifica quadam transformatione, quos iniquos accepit, soleat mox reddere sanctos, vt ijdem fixè mox ipsi inhærentes sacræ Petræ, super quam Christus suam fundauit Ecclesiam, instar polypi ipsius colorem accipiant, & quod maius est, eiusdem quoque consequantur robur & firmitatem. Siquidem probarunt euenta (quod apparuit tamquam ostentum) ipsum qui hactenus sterilis arundo fuit & mobilis in diuersa agitata pro diuersitate ventorum, in firmam stabilemque petram esse conuersum, solido inhærentem in Ecclesia posito fundamento. Hæc de electione Vigilij, sæculari quoque nobilitate clarissimi, filij nimirum (vt Anastasius habet) Ioannis Consulis.

Horum gratia scito, non ob aliam, quòd clero non adeò liberum esset quicquid vellet liberè agere, dictum à sancto Gregorio, ab Hormisdæ tempore vsque ad Vigilium fuisse Romanorum Pontificum ordinationes expositas: sunt enim hæc eius verba [c]: De ordinationibus verò Apostolicæ sedis Pontificum, vtrum posti beatissimum virum Hormisdam aliqua sint addita, charitas vestra requirit: sed vsque ad Vigilij Papæ tempora expositas

[a] *Num.* 12. 13. 14.
[b] *1. Reg.* 19
[c] Greg. regist. lib. 7. epist. 53

positas ordinationes Præsulum esse cognoscas.] hæc ipse. Haud tamen ob id Deus ipsam suam dereliquit Ecclesiam; sed cùm ipse eidem præsideret Antistes, mala cuncta obuiantia conuertere sciuit in bonum, ipsosque lupos in gregem irruentes in optimos mutare pastores: vt omnes intelligerent, esse Deum qui regat Israël.

PETRI SVCCESSOR LICET MALVS A DEO NON DESTITVITVR.

Quis enim non intelligat, ista de electione Vigilij improbi hominis diuino consilio esse permissa, ne quis contemnendum putet, si quem viderit non meritis, sed nomine tantùm referentem Petrum sedere super Apostolicam sedem Pontificem? memor & vmbræ Petri immensam à Deo præstitam esse virtutem: nam etsi quid inane esse vmbra prorsus appareat, corpus tamen ipsum Sole illustratum ostēdit; sicque ex diuina facta Petro promissione, qui vmbra tantùm eius corporis sua imbecillitate videri possent creati Pontifices, eosdem tamen non esse Apostolicæ virtutis expertes; prout euentu rerum in Vigilio factum intelliges, nec quidem aliquo temporis interuallo; sed (quod magna admiratione dignum est) statim vbi legitima electione Petri thronum conscendit, sacerdotale robur accepit, & constantiam induit Pontificiam: vt planè ad confutandas hæreses atque hæreticos visus sit accepisse à Domino Apostolatum, omnem spem penitus adimens aliter de se sperandi ijs qui eum (vt vidimus) ad praua quæque perpetranda pellexerant. Quo enim tempore exspectabatur, vt post Siluerij obitum reuocaret (quod fuerat ipse antea Theodoræ Augustæ pollicitus) Anthimum Episcopum ab Agapeto damnatum Constantinopoli tunc aduersus eum atque collegas ipsius hæreticos irrogatum in ipsos anathema, illud iterans, confirmauit. At quomodo id acciderit, videamus.

DE LEGATIONE IVSTINIANI AD VIGILIVM.

Hoc igitur anno sub Iustini Consulatu, simulac de legitima electione Vigilij Cōstantinopolim nuncium perlatum est: ab Imperatore præstitum fuit, more maiorum, quod Imperatores Catholici præstare consueuerunt (vt superiùs dictum est ex Symmachi Papæ Apologetico ad Anastasium) nimirum siue cùm Imperij gubernacula susciperēt, siue cùm Apostolicæ sedi nouum cognoscerent Præsulem institutum, ad eum protinus epistolam dare, qua significarent se in eadem fidei professione ipsorum esse cōsortes. Iustinianus itaque Romam ad ipsum Vigilium mittens legatum Dominicum Patricium virum clarissimum, ei ad eumdem litteras dedit, fideique Catholicæ confessionem adiecit. Præstitit id ipsum obsequium & Mennas Constantinopolitanus Antistes, eiusdē argumenti ad ipsum Vigilium scripta dirigens: desiderantur ipsa quidem; sed ita omnino factum esse, quæ ad eos ab ipso Vigilio sunt redditæ litteræ, apertè declarant, quas ex codice Vaticano acceptas iamque typis excusas atque editas hìc reddituri sumus.

IVSTINIANI ALIENVS A THEODORAE IMPIETATE.

Sed primùm illud ex ijs exploratum habeas, longè abfuisse, vt Iustinianus Imperator in damnationem Siluerij ob restitutionem Anthimi Theodoræ Augustæ conniuerit: etenim si id accidisset, nequaquam confirmationem rerum gestarum per prædecessores Romanos Pontifices, potissimùm verò Agapeti qui deposuerat Anthimum, ipse à Vigilio Papa dictis litteris per legationem Dominici exegisset. Vnde satis perspicuum videri potest, verum esse quod dictum est, ea omnia Theodoram clanculo cum Vigilio esse molitam per Belisarium, Iustinianum autem ab omni Vigilij cum Theodora conniuentia prorsus immunem fuisse.

VIGILII REPENTINA MVTATIO.

Sed iam audi grandi miraculo noua hominem loquentem lingua, vbi Pontifex cœpit esse germanus: vt secundùm vetus prouerbium illud [a]: Num & Saul inter Prophetas?] acciderit: momentoque temporis, vbi in sanctæ Ecclesiæ sede verè Vigilius constitit, nouam formam acceperit, vocesque nouas ediderit, & consona sanctis Patribus prophetarit, mutatus mira transformatione in virum alterum, nempe ex hoste in defensorem, ex persecutore in prædicatorem, ex blasphemo in confessorem, atque demum in omnibus ex perfido in fidelem. Sed audi ipsum è sublimi Apostolico throno ad Orientem conuersum litteris suis ista clamantem [b]:

[a] *1. Reg.* 10

Glorioſissimo & clementissimo filio Iustiniano Augusto Vigilius Episcopus.

[b] *Ex Cod. Vatic. epist. 2. Vigil. to. 1. epist Rom. Pont.* VIGILII PP. EPIST. AD IVSTINIANVM IMP.

Litteris clementiæ vestræ, glorioso viro filio nostro Dominico Exconsule atque Patricio deferente, assueta veneratione susceptis: iucunditate multiplici vniuersali Ecclesiæ gaudendum esse perspeximus, quòd Christianam fidem, qua diuina Trinitas honoratur & colitur, in nullo dissimilem, in nullo permittitis esse discordem: & hanc clementissimo Imperio vestro, Dei, cui seruiendo regnatis & regnando seruitis, gratiam indefessis cumulatis operibus; vt in his quæ vobis pro integritate & deuotione fidei vestræ Dominus singulari pietate concessit, agnoscantur iustè ac conuenienter impleri: quam præ-

dicationem docet Apostolus *: quia Sancti per fidem vicerunt regna. Qualia enim regna plus armis fidei quàm corporea fortitudine viceritis, docet immensitas gentium subiectarum: quæ quanto maior assurgit numero, tanto mystici solius perfecta operatione miraculi superatur. * Hebr. 11.

IMP. IVSTINIANI FIDEI RECTA CONFESSIO.

Vnde nos in Domino nimium conuenit gloriari, quòd non Imperialem solùm, sed etiam sacerdotalem vobis animum concedere sua miseratione dignatus est: & quod omnes Pontifices antiqua in offerendo sacrificia traditione deposcimus, exorantes vt Catholicam fidē adunare, regere Dominus & custodire toto Orbe dignetur; summis hoc pietas vestra viribus effecit; cùm per omnes regni vestri partes & vniuersos fines terræ eam fidem, quam per venerabiles semper Christianæ confessionis iudicio complectendas Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, sed & Chalcedonensem Synodos constat irreprehensibiliter solidatam, inconcussa iubeatis pace seruari: nec Christiano quemquam vocabulo nuncupetis, qui se à præfatarum Synodorum vnitate seiungit: & qui fidem earum non omnibus viribus omniquè defendit adnixu, non iudicandum, sed iam iudicatum potiùs existimetis. A B

Cui non ergo sacerdotum iucundam exultationem & gaudia infinita conciliet, quod insertum per Dei nostri gratiam cordi vestro lumen Euangelicæ veritatis, pernicioſorum atque hæreticorum dogmatum nocte discussa, vniuersali resplendet Ecclesiæ? Absit ergo à nobis, vt quod omnibus fratribus & coepiscopis nostris generare gaudium profitemur, nostrum nō aut cum omnibus misceatur, aut (quod magis dignum est) supra cunctos emineat. Ex qua re, venerabilis Imperator, deuota veneratione gratulatione suscipimus, quod ardore fidei & suauis iracundiæ commotione succensi, nobis etiam pios direxistis affatus, in quibus beatæ recordationis Cælestinum atque Leonem Apostolicæ sedis Præsules, qui singulas hæreses pro diuina sibi dispensatione commissa cum Synodali congregatione damnantes, quid cuncti generaliter sequi debeant Christiani, mansura in æuum lege sanxerunt, laudabili commemoratis affectu. Quorum probabilia constituta sanctæ recordationis Hormisda, atque Ioannes senior, necnon & Agapetus decessores nostri per omnia conseruantes, vniuersos Nestorianæ atque Eutychianæ sequaces hæresis iustæ mucrone sententiæ perculerunt: quod nos summis viribus sequi, summoque adnixu defendere, pietatis vestræ clementia indubitabiliter agnoscat. Sed & beati Leonis epistolas ad sanctæ recordationis Flauianum tunc Constantinopolitanæ ciuitatis Antistitem, necnon & ad clementissimæ memoriæ Leonem Principem destinatas, quibus hæreticorum, id est, Nestorij atque Eutychetis perfidiam rationabili assertione, Deo sibi inspirante, confudit, omnino amplectimur, & qua oportet charitate defendimus. Et quamuis nos animi, fideique nostræ, Deo custodiente, sinceritas contra ea nullatenus venire permittat: perpendere tamen debet vestræ pietatis admiranda prudentia, quia non digni censentur Antistites, qui præfatorum Præsulum sedis Apostolicæ inuiolabiliter minimè constituta seruauerint. C D

PRAEDECESSORIBVS INHAERET VIGILIVS.

Hæc ergo quæ de fide à Patribus sanctarum quatuor Synodorū, & à designatis beatæ recordationis Papæ Leonis epistolis, atque à suprascriptorū prędecessorum nostrorum cōstitutis sunt venerabiliter definita, per omnia nos sequentes, & eorum doctrinæ contrarios probabili Apostolicæ sedis auctoritate damnantes; anathematizamus eos, quicumque de fidei eius expositione, vel rectitudine, aut disputare pertersè, aut infideliter dubitare tentauerint, & contra eadē sentientes, quæ de fide in Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina prima, & Chalcedonensi sanctissimis Synodis, necnon & beatę recordationis prædecessoris nostri Leonis epistolis, quarum fecimus mentionem, vel vniuersis, quę ipsius sanxit auctoritas, continentur; Catholicæ fidei vnitate secernimus: Amplectentesque & in omnibus comprobantes fidei vestræ libellum, quem nostri obsequij famulatū tunc prædecessori nostro piæ recordationis Agapeto pietas vestra Orthodoxa deuotione contradidit: in quo ea quæ mente geritis, ad eruditionem futuræ ætatis, scripturæ quoque testimonio declaratis. Nihilque à sæpe dictorum prædecessorum nostrorum fide deuiatibus, sub qualibet occasione seruamus: nisi forte si hæresis, in qua volutantur, amputata caligine, suprascriptam de fide veritatem pœnitentiæ competentis voluerint correctione sectari: & damnatis omnibus, quæ contra ea quæ præfati sunt, prauissima quidam impietate dixerunt, subscriptionibus suis & propriis vocibus cunctos hæreticorum respuentes errores, canonica fecerint districtione conuersi, vt tunc communionis sacræ mysterium mereantur; dum omnia E

ANATHEMA IN HAERETICOS.

quæ

A quæ præfati sumus, canonica & Apostolica districtione impleuerint: quia nos nulli corrigenti se pœnitentiæ locum conuenit amputare.

In his verò, in quibus Mennam fratrem & coepiscopum nostrum, memorem libelli sui, quem prædecessori nostro beatæ memoriæ Agapeto, ordinationis suæ tēpore, vestræ clementiæ consensu, porrexerat, sequentem re vera sedis Apostolicæ disciplinam, hæreticis inferiùs comprehensis, id est, Seuero Eutychiano, Petro Apameno, Anthimo qui etiam Ecclesiam Constantinopolitanam praua ambitione peruaserat, Zoaræ, sed & Theodosio Alexandrino, & Constantino * Laodicensi, atque Antonio Versentano Eutychianæ hæresis, sed & Dioscoro, qui in Chalcedonensi Synodo inter alios legitur fuisse damnatus, & defensoribus atque sequacibus anathema dixisse, pietas vestra mandauit: in nullo à nobis quidem molestè susciptur à prædicto fratre nostro vel à quolibet alio in hæreticos dicta damnatio: sed & libēter amplectimur, & sedis Apostolicæ auctoritate firmamus, complices damnatorum simili anathematis vltione plectentes, ea videlicet ratione, vt (sicut suprà meminimus) secundùm Præsulum sedis Apostolicæ constituta, his qui resipuerint, & præcedentium Synodorum, vel suprascriptorum Apostolicæ sedis Pontificum susceperint constituta, pœnitentiæ & communionis aditum referemus. B

ANATHEMA IN ANTHIMVM ET SOCIOS.

* Constātio

OMNES HAERETICOS AEQVE DAMNAT.

Sed quia nouimus potiùs plus illos, qui hæreticam perfidiam destruunt, sibi magis prodesse errantium vitando consortium, quàm sententiæ suprascriptorum Patrum multipliciter solidatæ aliquid fimitatis adiungere, quam cōstat suis indubitatè viribus, Deo auctore, subsistere: ideo hactenus tamquam non nouiter latam damnationem, minimè arbitrati sumus nouo aliquo indigere responso. Qui enim hæresum, quarum suprà meminimus, vel omnium aliarum, quæ sunt Apostolica definitione & constitutione damnatæ, sectatores fuerint inuenti, non tantùm ex noua lege, sed ex ipsa auctorum suorum iampridem damnatione perculsi sunt.] Addit his Vigilius defensionem, quòd cùm iam diu antè se gesserit pro Pontifice, nec quicquam tale Constantinopolim scripserit, à plerisque suum silentium in deteriorem partem fuisset acceptum, atque ait: C

Et licet pietatem vestram aliter de taciturnitate nostra suspicari vel intelligere voluerit malignus interpres: nos tamen, quos beatus Petrus * Apostolus omni poscenti rationem reddere pia traditione constituit, libenti animo Christianitati vestræ satisfaciendum esse perspeximus: suppliciter sperantes *, vt nullius subrepentis insidijs priuilegia sedis beati Petri Apostoli Christianissimis temporibus vestris in aliquo permittatis imminui: quæ si turbentur (quod non credimus) aut minuantur in aliquo, violatæ fidei instar ostendant *. Scit enim sapientiæ vestræ pietas singularis, illam se auctoritati ipsius beati Petri Apostoli retributionem modis omnibus merituram, quam vel in illius priuilegijs, vel in nostra humili vestra seruaueritis, Deo vobis aspirante, persona. Tamen vt cuncta pietatem vestram informent, & nihil pro callidi insidiatoris astutia vlteriùs relinquatur ambiguum: beatæ recordationis prædecessoris nostri Papæ Leonis, quæ diuersis ad Orientem sunt directa temporibus constituta, quanta de plurimis in præsenti necessaria credidimus, superadiecimus: rogantes per ipsum, cuius causam integrè agere festinatis & cupitis Christianitatis affectu, vt vniuersa legere pietas vestra dignetur, ne aliquid supersit quod minimè relegatur. Scio enim, quia sicut Deus vobis legem dederit voluntatem, ita cuncta tractantes, sapientia vobis singulariter à Deo concessa disponitis, vt neque de religione, neque de aliquo præiudicio quilibet fidelium sacerdotum possit in qualibet parte vexari. D

* 1. Pet. 3.

* perentes DE PRIVILEGIIS ROM. ECCL. NON MINVENDIS.

* offendant

E Rationem his igitur (prout Christianitatis vestræ meritum postulabat) in quantum valuimus reddidisse sufficiat: quamuis nos nihil contra Synodalia vel prædecessorum nostrorum Præsulum sedis Apostolicæ constituta aut commisisse aliquid, aut tentasse, quisque licet astutus & subtilis inueniet. Ea verò quæ fidei Catholicæ vel animæ nostræ expediunt (de qua, sicut nouit pietas vestra, & pro sacerdotali officio, & pro multiplicibus præstitis clementiæ vestræ, causam plus alijs habeo cogitandi) suggerere non omitto. In primis supplicantes, & ipsius beati Petri Apostoli (quem diligitis) intercedente suffragio postulantes, vt semper ad hanc sedem Apostolicam pro dispositionibus Reipublicæ vestræ vtilitatibus Orthodoxas & Deo placitas & rugam aut maculam fidei non habentes dignemini destinare personas, per quas & ea quæ publico vestro conueniunt, salubriter ordinentur, & pro animæ vestræ mercede Catholicæ disciplinæ in nullo contubetur integritas: vt vniuersi re vera illud gratiæ cælestis munus iam (sicut

VIGILIVS FIDEM CATHOLICAM ILLIBATAM SERVAVIT.

& credimus)pietatem vestram habere cognoscant, quod Salomon adhuc à Domino po- A
[a] 3 Reg. 3. stulabat, dicens[a]: Dabis seruo tuo cor audire & iudicare populum tuum in iustitia,& intelligere inter malum & bonum.

COMMITTIT SECRETA LEGATO. Et quia per filium nostrum Dominicum præsentium portitorem quædam verbo suggerenda mandauimus: speramus,vt ea (aspirante vobis Domino) & libenter audire dignemini,& maximè quæ Ecclesiasticæ paci ac dehinc generalitatis quieri profutura sunt,consueta Christianitate & prouidentia disponatis.] hanc ad Iustinianum Vigilius per legatum missum responsionem dedit: qua cùm inter alia de fide Catholica illibatè seruata atque seruanda adeo gloriosa de se prædicet, tum omnem de hæretica à se scripta epistola suspicionem abolet,tum etiam omnem prorsus voluit siue Theodoræ siue alijs ademisse spem implendi, quæ de Anthimo restituendo fuisset aliquando pollicitus. Datam autem hanc esse hoc anno sub Consulatu Iustini, ex data per eumdem redeuntem Dominicū legatum B
[b] Vigil. epist. 3 tom. 1. epist. Rom. Pont. VIGILII EPISTOLA AD MENNAM. alia epistola ab eodem Vigilio ad Mennam satis perspicuè intelligi potest. Sed videamus ipsam eadem legatione ad Mennam Constantinopolitanum redditam. est huiusmodi[b]:

Dilectissimo fratri Mennæ Episcopo Vigilius Episcopus.

Licet vniuersa(prout, Deo auxiliante potuimus & credidimus expedire) domino filio nostro serenissimo & Christianissimo Imperatori de Ecclesiasticis causis nostræ insinuationis sermone suggesserimus: necessarium tamen iudicauimus & charitati vestiæ per Christianissimi filij nostri Patricij Dominici personam scripta dirigere, quibus nos grandi exultatione & gaudio suscepisse cognoscite,quod Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam,& Chalcedonensem sanctissimas Synodos, in quibus fidei Orthodoxæ atque Apostolicæ fundamenta monstrantur) sicut pollicitationis vestræ tunc ad prædecessorem C
xx nostrum sanctæ recordationis Agapetum lectio data testatur) inuiolabiliter vos asseritis custodire,& maximè beati Leonis prædecessoris nostri sequi in omnibus constituta. Quid est charitati tuæ dignius honoris quod conueniat, nisi à Romanorum Præsulum non deuiare doctrina? Aut quid nobis iucundius,quidve sit gratius, quàm illos in Christi Domini & Saluatoris nostri charitate complecti,qui maiorum nostrorum & præcessorum facta custodiunt?

DE FIDE CATHOLICA ILLIBATE SERVANDA. Vnde spiritualiter salutantes te, hortamur, & qua nos conuenit affectione incessanter alloquimur,vt illius normam,illius admonitionem, illius (sicut & promisisti & indicas) sequaris in omnibus constituta. Plena sunt enim de prædicti prædecessoris nostri sanctæ & venerandæ recordationis Leonis scriptis vestræ fraternitatis scrinia, quæ ad prædecessores tuos leguntur ab eodem destinata Pontifice: ibidemque quod & nostris prædecessoribus, quod vestri promiserint, releguntur Sed hæc dixisse sufficiat. A postoli namque sermo an- D
[c] 1. Cor. 2. te oculos nostros est,qui dicit[c]: Sapientiam loquimur inter perfectos. De his verò,quibus te memorem libelli, quem suprascripto prædecessori nostro tradideras,& sequentes Apostolicæ constituta doctrinæ in hæreticos inferiùs comprehensos,id est,in Seuerum Antiochenum,Petrum Apamenum,Anthimum quoque peruasorem Constantinopolitanæ Ecclesiæ,& Theodosium Alexandrinæ ciuitatis,necnon & Constantinum atque Antorfium Versentanum Eutychianæ hæresis,sed & Dioscorum,qui in Chalcedonensi Synodo inter alios legitur fuisse damnatus cum defensoribus atque sequacibus, anathema dixisse cognouimus:In quibus non aliquid nouum sententiæ olim à Patribus decretę iunxisti,nec talibus Præsulibus beati Petri Vicarijs in auctores hæresum ipsarum data sententia penitus indigebat: quia qui damnatæ hæreseos sectator agnoscitur, non tantùm ex nouella lege, sed ex ipsa iam auctoris sui damnatione perculsus est: gratè admodum & libenter amplectimur,& auctoritatis sedis Apostolicæ,cui nos Deus præsidere voluit, interpositione firmamus; & vniuersi eorum complices, vel omnes hæretici pari damnationis sententiæ subiacebunt. E

QVID AGERE DEBEANT RESIPISCENTES HAERETICI. Hoc tantummodo(sicut Apostolicæ moderationi conuenit) per omnia reseruãtes,vt si aliquis vel eorum vel quorumlibet errantium, quasi agnita Catholicæ fidei veritate, pœnitentiam agens,reuerti voluerit,& hæresis in qua volutatur errore contempto, scripturæ quoque professione vniuersam errorum suorum ac complicum damnauerit prauitatem,& Apostolicæ sequẽs institutа doctrinæ anathema dixerit ei, qui vel prædictas quatuor Synodos in fidei causa non sequitur,vel beatæ recordationis prædecessoris nostri Leonis venerabilia constituta in omnibus non confitetur, & non in omnibus viribus omnq; animi sequitur puritate: tunc communionis nostræ(quam nulli nos negare conuenit pœnitenti)

sub

A sub Apostolica & canonica (sicut præfati sumus) satisfactione modis omnibus agetur: quia Redemptor[a] noster non venit aliquem perdere,sed omnes sua pietate saluare. *Et manu domini Papæ.* Deo iuuante,per ipsius gratiam Vigilius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ vrbis Romæ has schedas epistolarum suprascriptarũ,quas ego Deo iuuante dictaui,ipso auxiliante recognoui,atque subscripsi. *Et alia manu subscriptio Flauij Dominici Patricij.* Flauius Dominicus V. C. Comes Domesticorum Exconsul ac Patricius has schedas à beatissimo atque Apostolico Papa Vigilio in causa fidei factas ad domnum nostrum Iustinianum pijssimum & Christianissimum Principem, sed & ad Mennam virum beatissimum Constantinopolitanæ Archiepiscopum ciuitatis,relegens,conferens, consentiensq. subscripsi die XV. Kalend. Octobris,Iustino V.C. Consule.]
[a] 1. Tim. 2.

Porrò Flauius Dominicus iste,qui hac ad Vigilium Papam legatione functus est, illum
B existimamus esse Dominicum, qui Præfecturam Prætorij agebat Illyrici, vt patet ex Nouella centesima sexagesimasecunda. Vides igitur, qualia quantaque ipso suæ sedis ingressu Vigilius præstitit: vt nihil minus habuisse appareat ab omnibus sanctissimis prædecessoribus, nihil veritus Theodoræ Augustæ insidias, ad cuius nutum sciebat Belisarium Ducem exercitus cuncta mouere, prout ex his quæ in Siluerium facta essent, potuerat didicisse:quanto namque ista ipse tentaret periculo,optimè conscius erat: verum fidei Catholicæ causa etiam vitam ipsam prodigendam esse,si opus esset, ex Petra veluti grandi miraculo petræ soliditate percepta,iam firmiter mente conceperat. reliqua verò annis sequentibus. Sed lustremus res gestas in Gallijs.

SYNODVS AVRELIAN. TERTIA. Ad hunc eumdem annum, qui numeratur vigesimussextus Childeberti Regis Francorum,referenda est tertia Synodus Aurelianensis:tot enim ipsius regni reperiuntur anni ab
C obitu Clodouei. Addita est annis Regis nota etiam Consulatus Paulini Iunioris,qui desideratur in Fastis: sed adijciendus collega Paulinus Iustino, vt exordio anni huius præfati sumus. Nec est quod quis dicere possit, Paulinum istum illum esse intelligendum, qui ante annos sex Consulatum gessit: siquidem non solùm his repugnant anni Regis Francorum hîc numerati,sed & Acta secundæ Synodi Aurelianensis itidem annorum Regis chronographia consignata, de qua suo loco superiùs dictum est.hæc quò ad tempus.

DE IVDAEIS CANON ET REGIS EDICTVM. Quod autem ad res in eadem Synodo gestas pertinet: fuit quidem Synodus ista nobilis ob sanctos Episcopos,qui eidem interfuerunt siue per se siue per vicarios numero viginti-quinque,ijdem sanctitate spectati. Inter alia autem plura quæ trigintaduobus capitulis in hoc Concilio sunt definita,recens fuit canon vigesimusnonus, qui hæc de Iudæis: Quia Deo propitio sub Catholicorũ Regum dominatione viuimus; Iudæi à die Cœnæ Domini
D vsque ad secundum sabbati in Pascha,hoc est,ipso quatriduo procedere inter Christianos, neque Catholicis populis se vllo loco,vel quacumque occasione miscere præsumant.]hęc canon, cui accessit ipsius Regis Childeberti edictũ hac de re promulgatum, quod citatur à Concilio Matisconensi[b] itidem in Gallia celebrato,vbi & huius sanciẽdæ legis causa narratur,addunturq. alia aduersus eosdem pariter constituta,dum ibi ista subduntur: Secundum edictum bonæ recordationis domini Childeberti Regis per plateas aut forum (illo quatriduo scilicet)quasi insultationis causa,deambulandi licentia denegetur. Et vt reuerentiam cunctis sacerdotibus Domini vel clericis impendant,nec ante sacerdotes confessum nisi ordinati habere præsumant. Qui hoc facere fortasse præsumpserit, à Iudicibus locorum(prout persona fuerit)distringatur.] His fuit infrenanda legibus petulantia Iudæorum, quæ vbique & semper Christianæ religioni insultare consuevit.
[b] Concil. Matisconn. 1. c. 14.

E Sed & memoria dignum illud in hoc eodem Concilio[c] statutum esse constat, vt clericus cuiuslibet gradus sine Pontificis sui permissu nullum ad sæculare iudicium præsumat attrahere:neque laico, inconsulto sacerdote, clericum in sæculari iudicio liceat exhibere. Ista quidem sanctissimi Patres illi, clericorum ac totius Ecclesiæ immunitati prospicientes sanxere,haud dubium annuentibus ipsis Francorum Regibus,quibus & cum fide Catholica Ecclesiastica immunitas cordi erat.
[c] Eod. Concil. c. 31.

ALBINI SANCTITAS ET DIGNA SEVERITAS. Quod autẽ vnà cum alijs huic Synodo S. Albinus Episcopus Andegauensis interfuisse reperiatur, vir ob egregiam sanctitatem vbique spectatus: quid ipsi acciderit, cũ nolùit excommunicato benedictionem impertiri,eius vitæ Acta[d] declarãt,in quibus inter alia hæc leguntur:Præter labores reliquos etiam per Synodos pro ipsa causa,*incestarum scilicet nuptiarum,quarum auctores damnauerat,* sæpiùs excitatus excurrens,ad postremum complurium Episcoporum iniunctione,vt excommunicatas à se personas absolueret,vi fratrũ co-
[d] Apud Surium die 1. Martij.

actus

actus est. Et cùm rogaretur, vt Eulogias, quas reliqui Antistites ad personam communione suspensam dirigentes benedicerent, & ipse signaret; ait ad sacerdotale Concilium: Etsi ad imperium vestrum ego signare compellor, dum vos causam Dei recusatis defendere: ipse potens est vindicare. Quo facto, antequam Eulogias excommunicata persona susciperet, expirauit; & priusquam portitor peruenisset, sermo sacerdotis obtinuit. Qui ad beatum Cæsarium Arelatensem Præsulem pro eadem causa consulturus occurrit.] hactenus de his Albini Acta. Est enim ad hæc spectans eiusdem Concilij Aurelianensis canon decimus de incestis coniunctionibus.

Præter alios etiam Synodo huic præsens fuit Iniuriosus Turonensis Episcopus magni hoc tempore nominis sacerdos, de cuius in redarguendis regibus constantia & libertate hæc habet memoria digna S. Gregorius eiusdem Ecclesiæ Episcopus[a]: Clotharius Rex indixerat, vt omnes Ecclesiæ regni sui tertiam partem fructuum fisco soluerent. Quod licet inuiti sancti Episcopi consensissent atque subscripsissent: viriliter hoc beatus Iniuriosus respuens, subscribere dedignatus est, dicens: Si volueris res Dei tollere, Dominus regnum tuum velociter auferet; quia iniquum est, vt pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea repleantur. Et iratus contra Regem, nec Vale dicens, abscessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem beati Martini, misit post eum cum muneribus, veniam petens, & hoc quod fecerat, damnans, simulq. rogans, vt per virtutem beati Martini Antistitis exoraret.] hæc Gregorius: qui & de erecta ab eo basilica beatissimæ Dei genitrici Mariæ, deq. aliis ab eodem piè sanctèq. institutis inferiùs[b] meminit. Numerantur & alij sanctissimi sacerdotes, qui & secundam Aurelianensem Synodum pariter illustrarunt: sed de his aliàs inferiùs dicendum erit.

[a] Greg. Turon. de Gest. Franc. lib. 4. c. 2.

INIVRIOSI EPISCOPI DIGNVM EXEMPLVM.

[b] Idem lib. 10. c. 31.

Hoc item anno factum est, vt cùm regnum Francorum periclitaretur bello ciuili, diuinitus inter fratres Reges inita sit concordia, paxque firmata: sub hoc enim anno ista Sigebertus habet: Childebertus Rex cum patruele Theodoberto in fratrem Lotharium insurgit; sed matre eorum satis agente Crotilde apud Deum, ne inter fratres fieret ciuile bellum, horrenda tempestate coerciti, cùm super Lotharium ne signum quidem apparuerit horroris huiusce modi, reddunt se fraternæ paci.] At cuius virtute hæc gesta sint, à Gregorio accipe, qui sic ait[c]: Childebertus autem & Theodobertus commouentes exercitum, contra Clotharium ire disponunt. Ille autem hæc audiens, existimans se horum exercitum non sustinere, in siluam confugit: & concides magnas in siluis illis fecit, totamque spem suam in Dei pietatem transfundens.

BELLVM CIVILE FRANCORVM DIVINITVS SEDATVM.

[c] Greg. Turon. de Gest. Franc. lib. 3. c. 28.

S. CROTILDIS PIETAS SEDAT CIVILE BELLVM.

Sed & Crotildis Regina hæc audiens, beati Martini sepulchrum adijt, ibiq. in oratione prosternitur, & tota nocte vigilat, orans ne inter filios bellum ciuile consurgeret. Cumq. hi venientes cum exercitibus suis eum obsiderent, tractates illum die sequenti interficere: manè facto, in loco quo erant congregati orta tempestas tentoria diffecat, res diripit, & cuncta subuertit, immixtaq. fulgura cum tonitruis ac lapidibus super eos descendunt, ipsi quoq; super infectam grandine humum in faciem proruunt, & à lapidibus descendentibus grauiter verberantur: nullum enim eis tegumen remanserat, nisi parmæ tantùm: hoc maximè metuentes, ne ab ignibus cælestibus cremarentur. Sed & equi eorum ita dispersi sunt, vt vix in vigesimo quoque reperirentur stadio: multi enim ex eis prorsus non sunt inuenti. Tunc illi (vt diximus) à lapidibus cæsi & humo prostrati, pœnitentiam agebant & precabantur veniam à Deo, quòd ista contra sanguinem suum agere voluissent. Super Clotharium verò neque vna quidem pluuiæ gutta decidit, aut aliquis sonitus tonitrui est auditus, sed nec anhelitum vllius venti in illo loco sensere. Hi quoque mittentes nuncios ad eum, pacem & concordiam petierunt: qua data, ad propria sunt regressi. Quod nullus ambigat hanc per obtentum Reginæ beati Martini fuisse virtutem.] hucusque Gregorius: quæ quidem & alij, qui res Francorum sunt prosecuti, testantur.

FRANCI INVADVNT ITALIAM.

Hoc eodem anno Theodobertus Rex Francorum magno animo inuadens Italiam, magnum in Picenum vsque duxit exercitum; qui lue exagitatus, admodumque debilitatus & imminutus, re infecta redire ad propria cogitur. Scimus Procopium ob hanc causam in eos vt fidifragos multa iactare: Verùm si consulas Agathiam, haud leuem eam fuisse belli suscipiendi causam censebis, quam præbuisset Iustinianus Imperator: testatur enim Agathias[a], haud æquo animo pati potuisse Theodobertum Regem, quòd Iustinianus Imperator Græco quodam fastu in monumentorum publicorum Imperatoriis titulis omni genere litterarum inscriptis ponere cõsueuit, sicut Vuandalicum & Gothicum, ita & Francicum

[a] Agath. lib. 1. histor.

A cum nomen, perinde ac sicut Vuandalos & Gothos, ita Francos etiam debellasset, quos ne attigerat quidem. Hæc igitur ad inferendum bellum aduersus Iustinianum Imperatorem in Italia satis iusta visa est causa Francorum Regi alterius dominij nomine tenus licet impatienti, & iugo vel verbis tantùm subdi penitus auersanti.

Quod autem idem Procopius calumniosè tradit de ijsdem Francis humanas id temporis hostias immolantibus, nullum habet adstipulatorem, immo contradictorem eumdem Agathiam æquè Græcum, qui hæc de his ait, dùm de Theodoberto dicere aggreditur[a]: Sunt quippe omnes hi Christiani, & rectissimæ inter cæteros omnes opinionis. Habent præterea per ciuitates Antistites, sacerdotesque; festos insuper haud secus ac ipsi nos peragunt dies. Et sanè hi mihi, etsi cætera barbari, moribus tamē videntur quàm optimis præditi & maximum in modum ciuiles, nec quicquam habere, quod à nobis hos faciat alienos, præter vestitus barbariem, & vocis innatæ, sonumque linguæ. Quos quidem cùm ob eorum virtutes, tum ob in cæteros æquitatem, inter seque concordiam mirum in modum admiratione ac laudibus prosequor.] hæc & plura de his Agathias alia occasione alibi repetita. Sed satis hæc ad institutum de causa Francorum in Iustinianum commotionis ob vsurpatum indebitum titulum, vt Francicus diceretur.

VINDICANTVR FRANCI A PROCOPII CALVMNIA.

[a] Agath. lib. 1. histor.

Quod autem ad res Gothicas in Italia spectat, aliquis tandem diuinæ gratiæ Romano exercitui fauor illuxit, cùm (vt Procopius tradit) nulla Ducum virtute, Rauenna ciuitas, ipseq. Vitiges Rex Belisario deditur. Hæc omnia quomodo acciderint, habes ipsum Procopium[b] fusiùs enarrantem, cunctaq. sub hoc anno belli Gothici quinto claudētem: quo eos redarguas qui hæc facta referunt anno superiori. Porrò quintum annum belli Gothici eumdem esse Imperatoris decimumquartum, ex eo certò scies, lector, dum idem auctor vndecimo anno eiusdem Imperatoris secundum belli Gothici annum statuit. At non hic finis eiusdem Gothici belli: immo post hæreses ingruentes in deterius videbis res Romanas esse prolapsas, parua enim Gothorū manus minimè despondens animum, nouum elegit sibi Regem Theodebaldum nomine, quem ipso regni exordio vix mille Gothi sequebantur, vt idem Procopius tradit: sed maioribus in annos singulos, nouis creatis Regibus, incrementis auctæ sunt, quæ videbantur esse concisæ Gothorum vires, adeo vt Romanum in Occidente Imperium in maximum discrimen adduxerint; vt quæ annis singulis pro temporis ratione dicentur, facilè demonstrabunt.

RAVENNA CVM VITIGE REGE DEDITA BELISARIO.

[b] Procop. de bello Goth. lib. 2.

Ita planè diuina prouidentia moderans res humanas, sic atterere consueuit pietatis hostes, vt tamen eos perdere penitus nolit: deprimit quidem, ne fortè (secundùm illud Propheticum[c]) superbirent hostes eorum, & dicerent, Manus nostra excelsa & non Dominus fecit hæc omnia. Jerigit verò, ne erutus è flagellis Dei populus liber, timore solutus in graviora iterum peccata dilabatur. Ob idque pro illis ad Deum conuersus precatus est Dauid, dicens[d]: Ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei.] sic & vidimus noluisse Deum septem illos Israëlitis infensos populos Palæstinam occupantes ab ipsis penitus vinci atque deleri; sed vsum illis fuisse tamquam virga ad infligenda peccantibus verbera. Eodem itaque modo permisit idem rerum moderator Deus reuiuiscere ad tempus extinctum in Vitige regnum Gothorum, vt Latinis nimium insultantes Græcos cohiberet; deleuit verò tandem; vt Arianæ hæresis error, quo nec afflictati cladibus Gothi carere voluerunt, cum ipsa gente pariter tolleretur.

[c] Deut. 32. CONSILIVM DEI CIRCA HOSTES SVOS.

[d] Psal. 58.

Sic itaque Deus, iustitiæ dextera suspensa lance, æquilibrio pro meritis hominum cuncta disponere consueuit, secundùm illud Prouerbiorum[e]: Pondus & statera iudicia Domini sunt. Jcuius quoque arbitrio & illud factum est, vt cùm res Occidentalis Imperij felicissimo visæ sunt hoc anno exitu claudi, eodem sanè tempore res Orientis cœptæ sint diro bello vexari, & planè pessumire, atque in Syria funditus perdi: vt his concussa Theodora Augusta desineret persequi Romanam Ecclesiam, in cuius Pontificem Vigilium nō stantem pactis conuentis terribiliùs insurgendi iusta causa videri posset exorta. Sed de Orientis cladibus narrationem aggrediamur.

[e] Prou. 16.

Hoc enim anno Cosdhoes Rex Persarum, rupto fœdere, in Romanum Imperium mouit exercitum: quanta autem damna eidem intulerit, cùm non esset miles qui ei aduersaretur, Procopius[f] narrat: videlicet quòd Rex Persarum per Mesopotamiam descendens in Syriam, nullo obice, eamdem deuastauit, Surenorum ciuitate in deditionem accepta, atque vnà cum habitatoribus funditus excisa, spretis pactis conuentis cum Episcopo eius loci Candido nomine, quem redimere coëgit duodecim millia captiuorum, credita & iura-

[f] Procop. de bello Pers. lib. 2. DE CLADE ILLATA SYRIAE.

mento

mento promissa pecunia ducentorum aureorũ: quodq́. inde Hierapolim veniens, illic Magnum Beroeensem Episcopum ab Antiochenis legatum pacis missum inuenit, quo eluso, Beroeam expugnauit: indeq́. Antiochiam dẽueniens, eadẽ potitus est, cùm illinc priùs aufugisset Ephræm eius Episcopus, atque Germanus Dux, qui illuc ab Imperatore missus fuerat, reliquis in ciuitate inuentis internecioni traditis: cùm & Antiochenæ duæ ex clarioribus feminis, ne quid indecens paterentur à Persis, sese sponte in Orontem fluuium demersere: quando & ciuitate cremari iussa, maiorem tantùm Ecclesiam legatorum precibus redemptam pecunia voluit esse saluam, quam antea ornamentis omnibus expilauerat. Suburbia quoque ab eisdem incensa Procopius tradit, saluo dũtaxat S. Iuliani templo & coniunctis illi domibus, in quas legati ab Imperatore missi diuerterant. Huius autem Antiochenæ ciuitatis horrendæ cladis tempore accidisse credi potest, vt inde Romam translatum fuerit corpus S. Ignatij eiusdem ciuitatis Episcopi. A

CAPTA ANTIOCHIA.

PAX IGNOMINIOSA ROMANIS.

At quis tandem belli finis? magna ignominia cum Cosrhoe transactum per legatos fuisse, persolutis videlicet quinquaginta millibus nummûm aureorum, totidemq́. per annos singulos dãdis loco tributi pactis, obsidibusq́. datis, pacem inter Cosrhoen & Iustinianum Imp. constitutam tunc fuisse Procopius tradit. Ante hæc verò incensum à Cosrhoe templum sancti Michaëlis in Daphne, idem affirmat: qui & mirandum quoddam Apameæ tunc accidisse recẽset his verbis[a]: Post hæc (inquit) Cosrhoes cum exercitu Apameam venit, vbi pars Crucis Dominicæ magnitudine cubitali visitur, ab homine Syro huc clàm delata, quam oppidani magnam eius loci tutelam esse existimant ac venerantur, theca ei condita lignea, quam auro multo ac gemmis tectam sacerdotibus tribus custodiendam tradiderunt, insuper quotannis certa die adorant. Tunc itaque Apamensis populus vidẽs Persarum exercitum ad se venientem, in magna trepidatione fuere, Cosrhoenq́. audientes vt minimè promissis maneret, Thomam vrbis Episcopum adeuntes, rogauerunt Crucis lignum eis ostendi; vt eo viso, feliciter mœrerentur. Ille verò cùm eis morem gessisset, spectaculum fieri contigit sermone ac fide maius. Præsule enim id tenente, ignis iubar suprà ferebatur: vnde in templi tholo splendor præter solitum apparens, illum continuò circumeuntem sequebatur.] Hucusque Procopius: sed subdit Euagrius de liberatis virtute Crucis Apamensibus à Cosrhoe Rege Persarum. B

[a] Procop. de bello Pers. lib. 2.

MIRACVLVM DE LIGNO CRVCIS.

[b] Euagr. lib. 4. c. 25.

Ipse enim Euagrius, qui interfuit, ista addit[b]: Eò autem parentes mei cum alijs conuenerunt, meq́. id temporis ad scholam euntem secum duxerunt. Postquam verò nobis data fuit potestas honoratam Crucem adorandi, amplexandiq́ue: Thomas sublatis manibus, lignum Crucis, quò vetus peccati maledictio deleta fuit, totum sanctuarium circumiens (vt statis adorationis diebus fieri solebat) omnibus ostendit; ac Thomam de loco ad locum progredientem ingens flamma ignis splendentis non ardentis sequebatur. Quæ res salutem, quæ postea Apamensibus contigit, significauit. Ob quam causam imago in testudine Sanctuarij statuta fuit, quæ inscriptione in basi incisa, hoc miraculum illis qui eius rei ignari essent, commonstrauit.] Hæc de miraculo Euagrius, qui de eodem Episcopo Thoma ista præmisit: C D

DE THOMA EPISCOPO APAMEAE.

Thomas autem nõ doctrina modò, sed rectè factis etiam præstantissimus, qui fortè vnà cum Cosrhoe certamẽ equorum in Circo spectare (licet hoc Ecclesiæ canon vetaret) neutiquam recusauit. Quod propterea ab eo factum est, vti ồmnibus modis Cosrhois furorem molliret, mitigaretq́ue. Quem percunctanti Cosrhoi, vellet ne eum in sua videre ciuitate? Respondisse ferunt verè & animo, nolle lubenter eum ibi videre. Quod eius dictum Cosrhoem admiratum esse, hominemq́ue veritatis causa (vti merebatur) admodum amplexatum.] Hæc Euagrius ante dictum miraculum refert. E

DEI VINDICTA OB VIOLATAM CATHOL. FIDEM.

Sed ne, lector, ob ludicra ita obiter transeas luctuosa: verùm dum totius Syriæ cladem, Antiochenæq́ue ciuitatis omnium Orientalium nobilissimæ vidisti incendium atque ruinam, require causam, ac memoria repete, quæ superiori tomo à nobis dicta sunt de Syriæ Episcopis, in primis verò Antiochenis, ex quibus aliquos primùm fuisse Nestorij defensores, aliquos verò postea Eutychianæ blasphemiæ sectatores; vt planè sicuti experimento videmus amplissima quæque ruere ædificia, cùm ipsorum fundamenta deficiunt; ita etiam necesse sit pessumdari florentissimas ciuitates atque prouincias, quibus Christianæ religionis deficit fundamentum, quod est ipsa Catholica fides. Et licet non semper statim perfidiam vltio subsequatur, vanam tamen inanemq́ue penitus esse scias peccantium iactantiam illam, qua dici ab ipsis solet[c]: Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus

[c] Eccles. 5.

A tissimus enim est patiens redditor.] Clamant hæc vera esse omnes quæ sunt in Asia, Africa, & Europa Orientales prouinciæ, traditæ feris barbaris ad multa annorum sæcula deuastandæ. Sed ad illam te in his consideration em rursus prouoco atque reuoco, quàm prosperè, quamq́. feliciter cesserint res bellicæ Iustiniano Imp. tam in Persida, quàm in Africa, antequam in Siluerium Romanum Pontificem fuerint violentæ manus iniectæ; posteà verò conuersa alea, quàm extiterint luctuosæ: nam licet in Occidẽte ad modicum temporis spatium res Gothicæ dexterè atque floridè succedere visæ sint, quæ sæpe postea sunt in discrimen adductæ; certè quidem in Oriente, vbi regnabat Imperator, res longè diuersæ visæ sunt vbique deploratissimæ, eoq́ue statu miserrimo collocatæ, vt non Hunnis tantùm (vt superiùs dictum est) sed etiam Persarum Regi fieri necesse fuerit tributarium Imperatorem illum, qui Vuandalorum atque Gothorum Reges nuper duxerat sub iugo captiuos. Sed & B res Africanas quàm felicissimis auspicijs inchoatas, maxima secuta sunt detrimenta, vt ex Procopio satis potest quisque cognoscere: & ne longiùs recedamus, ex ijs quæ hoc annò in Africa gesta esse restatur, perspicuò valeas intelligere, quàm disparés rerum progressus à principio fuerint subsecuti.

Hoc enim anno decimoquarto Iustiniani Imperatoris in Africa à Romanis malè pugnatum est cum Mauris: quo in prœlio inter alios ipse Romani præcipuus Dux exercitus desideratus est. Quomodo autẽ hæc se habuerint, à Procopio disces, qui cũcta est fusiùs prosecutus. Hic modò nobis illa tantùm perbreuis recensenda erit historia, qua in inuocatione diuini numinis affuisse percunti militi diuinam virtutem, palàm ostensum fuit. Porrò rem gestam apud Sophronium relatam sic accipe[a]: Narrauit mihi quidam Patrum, accepisse se à quodam milite: quòd cùm bellum gererent in Africa Romani cum Mauritanis, C victiq́; fugarentur à barbaris, & plurimi illorum passim cæderentur: ipsum quoque vnus ex barbaris nactus, hastam, vt illum feriret, vibrare cœpit. «Quod cùm ille cerneret, orare Deum cœpit & dicere: Domine Deus, qui apparuisti ancillæ tuæ Theclæ, & eripuisti eamdem ab iniquorũ manibus, libera me in hac necessitate, & salua ex hac acerba morte: inox ibo in eremum, & agam vitam solitariam. Conuersus autem, neminem ex barbaris vidit. Itaque continuò venit in hanc Lauram Cepatha; manúitque in spelunca, Dei protegente gratia, annis trigintaquinque.] hæc auctor: cuius rei gestæ veritatem probauit euentus, & qui casum est subsecutus effectus, cùm videlicet miles haud ingratus, redemptam precibus vitam ipsi obtulit, cui eam acceptam ferret, seruiens Deo in sanctitate atque iustitia omnibus diebus vitæ suæ. At iam præsentis anni rebus gestis hic finis esto.

[a] Prat. Spirit. c. 20.

MILES DEI VIRTVTE LIBERATVR

D IESV CHISTI ANNVS 541. VIGILII PAP. ANNVS 2. IVSTINIANI IMP. 15. THEODIBALDI REG. 1.

QVi sequitur ordine temporis quingentesimus quadragesimus primus Christi annus, Basilij Iunioris sine collega Consulatu notatur: nec post hæc ampliùs aliquis Cõsulatus reperitur additus Fastis; licet non penitus Cõsules esse desijsse, ex veteribus monumentis appareat. Ita planè Iustinianus Imperator eiusmodi per Consulatus à maioribus deductam chronologiã, sui antiquitate venerandam, paulatim antiquare atque penitus tollere voluit, illam inducẽs, qua per Imperatoris annos tẽpora notarentur, adderẽtur verò Con- E sules, si qui essent; quod & lata lege vidimus sanciuisse: cuius rei gratia inuidiam sibi peperit, & odium ab antiquitatum cultoribus concitauit. Potuit tamen (si quid ad eius excusationem afferre liceat) dignus ille eius rei esse prætextus, factum id scilicet ad immoderatas expensas illas tollendas, quas in Cõsulatus ingressu ab ipsis creatis Consulibus fieri moris erat: nam eiusdem rei causa Marcianus Augustus illam promulgauerat legẽ, ne Consules in populum pecunias spargerent, tamquam missilia, colligẽdas. Sed cùm nec ita pareret insanus gloriæ appetitus, Iustinianus ipse sancitam moderatus est legem, prohibens ne Consules aurum effunderent, spargendi autem argenti tribuit liberam facultatem[b]. Sed quod neque his se limitibus sciret humana superbia coarctare: hinc & illud subijt Imperatoris animum, vt Consulatus dignitatem amplissimam paulatim è Senatu proscriberet.

CONSVLATVS COEPTI NEGLIGI.

[b] Nouel. Iustinian. Imp. 105. & Auth. de Consul. col. 4. tit. 3.

Hæc, inquam, ad Imperatoris excusationem de inuidia in eum conflata dicta sunto: Sine potiùs ea fuerit conuertenda in legum conditorem Tribonianum ad tale honoris culmen

culmen ascendere non valentem, atque odio prosequentem in alijs, quod ipse consequi minimè potuisset, prohibente lege, ne quis non Christianus atque Catholicus amplissimi honoris gereret magistratus: Ethnicum enim ipsum persenerasse, superiùs dictum est. Verùm ab omnibus in ipsum Imperatorem culpa transfertur, fastu elatum ægrè ferentem sub alieno potiùs nomine, quàm Imperatoris, tempora numerari: cùm tamen ipsi Imperatori vnà cum Imperio iugem inhærere voluerit Consulatum. ait enim ad finem constitutionis, quam de Consulibus promulgauit [a]: Imperatori quidem iugis & indesinens Consulatus omnibus ciuitatibus & populis & gentibus in singulis quæ placuerint distribuenti aduenit; aut cùm ipse annuerit, trabea: Ideoque & Imperij Consulatus per omnia sit sequens sceptra.] hæc ipse.

[a] Nouel. 105.

Porrò hic ipse annus, qui & decimusquintus ipsius Imperatoris Iustiniani numeratur, idem à Procopio [b] sextus ponitur belli Gothici: quo Belisarius ob ingentem sibi partam gloriam, capta Rauenna & Vitige Rege in potestatem redacto, ab æmulis passus inuidiam, in suspicionemque adductus affectatæ tyrannidis, Constantinopolim reuocatur: de cuius illuc aduentu & gloria hæc accipe à Procopio [c]:

[b] Procop. de bello Goth. lib. 2. in fine.

[c] Procop. de bello Goth. lib. 3 in princip.

BELISARIVS REDIT CONSTANTINOPOLIM.

Suspensis Belisarius adhuc & dubijs rebus, cum Vitige Gothorumque optimatibus & Theudibaldi *tunc regnantis* liberis, pecuniaque omni, & regia pretiosaque cetera supellectile secum deuectis, Byzantium venit, Ildigere, Valeriano, Martino, & Herodiano Præfectis sequentibus. Vitigem verò cum vxore Iustinianus gratanter suscepit; barbarorum item agmen pro eximia corporum specie ac magnitudine mirabatur. Theodorici deinde in curiam dignas profectò receptas gazas Senatorijs viris seorsum visendas exposuit, rerum gestarum magnitudinem gloriæ ducens. Non enim vel has populo spectandas hîc præbuit, vel Belisario, vt triumpharet, permisit, quemadmodum alias, cùm ex Gilimere Rege & Vuandalis victoriam retulisset. Sed in omnium ore Belisarius erat egregijs victorijs duabus ornatus, quales antehac mortalium nemini contigere; quippe qui Reges duos Byzantium captiuos deduxerit, & Genserici, Theodoricique ingentes opes, præter omnium spem Romanis vt ex hostibus spolia essent: vnde vel apud barbaros ipsos nemo vmquam clarior & fama celebrior fuit: quippe qui deuictis ex hostibus in publicum ærarium maximas rursum ingessit diuitias, & terræ marisque dimidiam partem tam breui recuperauit.]

[d] Procop. de ædificijs Iustiniani lib 1.

PICTVRA DE VICTORIIS BELISARII.

Porrò alibi idem Procopius [d] tradit, acceptas de duobus Regibus victorias ab ipso Iustiniano Imperatore in Palatij atrio fuisse musiuo opere satis egregiè pingi iussas, ait enim: Super parietes octo fornices suspensi sunt, testudinem totius operis in medio ad sublimitatem sphæricam arctatam continentes: fastigium picturis expolitum est, non liquenti cera & diffluenti materia coactum, sed concinnatum exiguis tenuibusque lapillis & vario colore nitentibus; imitantur cùm alia, tum homines. Qualis autem pictura sit, indicabo: Pugna est & bellum. Diripiuntur multæ vrbes; hinc Italia, inde Libya: vincit Iustinianus, Duce Belisario. Accedit ad Regem Dux integrum habens exercitum, tradit spolia, Reges, & regna, & quæ ab hominibus desiderari possunt. Stant in medio Rex & Regina Theodora lætis similes, & ob victoriam ferias agentibus: Vuandalorum & Gothorum Reges aduenium victi & captiui: circumstat Romanorum Senatus, omnes feriis agentes. Hoc lapilli hilari planè & florida facie ostentant: gestiunt omnes & adblâdiuntur Regi, diuinos honores illi propter gestorum magnitudinem impartientes. Hæc quidem sic se habent.] hactenus de his Procopius. Sed reuocemus orationem eius susceptam semel de gloria Belisarij.

[e] Procop. de bello Goth. lib. 3.

LAVDES BELISARII.

Erat (inquit idē auctor [e]) Byzantinis ciuibus voluptati Belisarium intueri in forum quotidie prodeuntem, vel se domum inde recipientem, atque adeò vt tāti spectaculi hos nulla satietas caperet: nam eius pompa spectatior ob præcuntium turbā & subsequentium erat, vt quem Vuandalorum, Gothorumq & Mauruſiorū multitudo sequeretur nō mediocris. Ad hæc accedebant, quòd pulchritudo hūc, magnitudoq; corporis honestabat. Humilem præterea se benignumque adeò atque aditum obuijs quibusque perfacilem exhibebat, vt infimæ sortis viro persimilis videretur. Milites & rusticani & cuiuscumque generis homines certatim hunc beneuolentia prosequebantur: nam in suos præcipuè milites magnificentia cæteros anteibat: & qui bello rem fortè malè gessissent, pro acceptis vulneribus pecuniam non paruam donando, indignationem ac simul mœstitiam sæpiùs permulcebat: ei verò qui in acie se egregiè habuisset, varia dona dabat in præmium, armillas & torques

A ques: & qui præterea aut arcus aut rei alterius bellicæ iacturam præliando fecisset, confestim alia & potiora per Belisarium parabantur.

AGRICOLARVM IMMVNITAS.

Erga agricultores agrestesq. homines tanta hic indulgentia ac prouidentia vtebatur, vt Belisario ductante exercitum, nullàm hi vim paterentur, sed ex insperato potiùs opulenti & diuites reddebantur, vt qui crebrò aduentantibus copijs, maiori omnia in victum pretio venditarent. Segetes insuper, dum in agris matureſcerent, diligentiùs tuebatur, ne fortè equorum greges has deuorarent: arborumq. maturos fructus, frugesque ceteras, inuitis dominis, suos attingere prohibebat. Erat item vir continentior, vt qui præter denuptam sibi vxorem nouerit nullam: nam ex Vuandalis, Gothisque tanta multitudine & forma egregia feminas quas bello cepisset, earum nullam vel in eius conspectum venire, vel se alloqui quoquo pacto permisit.

B Ad cetera eius huiusmodi ornamenta perspicax quidem & viuidū accedebat ingenium: quippe dubijs ipsis in rebus, ad ea quæ potiora forent cogitanda, mirum de se in modum & opportunè valeret, in ipsoq. belli discrimine animi præstaret magnitudine, è tutoq. & consideratiùs ad res gerendas audentior esset. Festinare præterea, cunctariq. in ipsis aduersus hostem conatibus, vt res poscebat. In rebus trepidis benè sperare, nec terrore aliquo capi. Non prosperis insolens esse: nec vitam in delicijs agere. Nec quisquam vmquam hominum fuit, qui temulentum eum viderit.] hęc Procopius de Belisario exercitus Duce inter felicissimos adnumerando, nisi impiæ Theodoræ nimis obsequens, eius causa dira facinora perpetrasset: sed Dei iusto iudicio postea factum est, vt ob hanc causam quod feminæ ipsum Deum posthabuit, grauissima pati coactus sit, vt suo loco dicemus.

C Imperator verò tot à Deo beneficijs auctus & gloria cumulatus, illud ei ex more rependit obsequium & gratiarum exhibuit actionem, vt de sancta Ecclesia Catholica quibuscumque valeret studijs benemereret, pias sanctasq. ad fidem Catholicam Ecclesiasticamq. disciplinam sartas tectas conseruandas plures hoc anno promulgans sanctiones, de quibus singulis dicturi sumus. In primis autem quæ ad Concilium Bizacenum in Africa hoc anno celebratum scripserit, videamus.

DE CONCILIO BIZACENO

Hoc namque anno in Africa in prouincia Bizacena Concilium celebratum est, ex quo legatio missa est ad Iustinianum Imperatorem: id enim ex eiusdem Imperatoris rescripto ad ipsum Concilium reddito apparet, quod sic se habet [a]:

[a] In collect. Iuliani prope finē.

Imp. Iustinianus Alemannicus, Gothicus, &c. Daciano Metropolitano Vizatij * & omni Concilio Vizaceno. Restitutus & Heracleus reuerendissimi viri omnium quodammodo vestri Concilij sacerdotum non relationem tantùm sed suam visi sunt attulisse præsen-

* Bizacij

D tiam: relucebat namque in eis puritas vestræ auctoritatis & vitæ. Non solùm Ecclesiasticis causis, sed totius prouinciæ vtilitatibus præfuerunt, dicētes quibus iam beneficijs gaudeatis, & quę à nostra sunt mansuetudine conferenda. Vnde precibus eorum summa cum benignitate susceptis, ad vniuersa respondimus: & quantum apud nos eorum legatio valuit, ipsa testatur exhibitio præstitorum. Quæcumque igitur ad priuilegia vestra vestriq. Concilij pertinent, iuxta veterem firmamus disciplinam. Orate igitur diuinam misericordiam, vt & nos Reipublicæ & ipsam nobis seruet incolumē, & quos à iugo subripuimus Vuandalicorum, vltro florem felicitatis antiquæ (sicut volumus) erigamus. Data pridie Nonas Octobris, Constantinopoli, Imperij domini nostri Iustiniani Aug. anno decimoquinto.]

RESCRIPTVM IVSTINIANI IMP. AD DACIANVM

Rursum verò ad eumdem Dacianum, sed anno sequenti, ita rescripsit:

E Imp. Fl. Iustinianus, &c. Daciano Metropolitano Vizatij. Semper nostræ serenitati cura fuit seruandæ vetustatis maximè disciplinæ, quam numquam contemp simus, nisi & in melius augeremus: præsertim quoties de Ecclesiasticis negotijs contigit quæstio, quæ Patrum constat regulis definita, immo aduentu superni numinis inspirata: quia constat cælitus institutum, quicquid Apostolica decreuit auctoritas. Hinc est, quòd in Africanis quoque Concilijs illa volumus reseruari, quæ antiquitas statuit, & sequentium obedientia custodiuit, atque in nostrum vsque sæculum intemerata perduxit. Nullus inter Primates aliud sibi priuilegium vendicet, quod accepisse non legitur: nullus arripiat, quod habuisse iugiter non probatur: nec de rescriptis ad vnius suggestionem pro meritis, aut de exemplis consuetudinem violantibus quibuslibet sibi blandiatur ambitio. Illud pro lege seruandum est, quod Concilijs definitum seruauit deuota posteritas *. Nam quæ quis in præiudicium statutorum quibuslibet rebus vsurpauit, corrigenda potiùs quàm imitanda censemus.

* prosperitas

IVSTINIAN. LEGVM ECCLESIASTICARVM CVSTOS.

Si quid igitur Metropolitano Carthaginis, vel Primatibus Numidiæ vel Vizatij Conciliorum auctoritas præstitit, & inoffensa consuetudo seruauit; hoc sibi quisque optet, sibi vendicet; hoc nostra sperent sanctione firmari. Nos tutores tantùm sumus vetustatis & vindices. Nec deerit Ecclesiastica vindicta, vel nostra in eos, qui aut ambitiosa superbia, aut subreptitijs postulationibus antiquitatem temerasse docebuntur: Quoniam ad Diuinitatis tendit iniuriam, qui sanctorum Patrum constituta contemnere aut violare nō metuit, sancte ac religiosissime Pater. Beatitudo itaque tua quæ per hanc diuinam pragmaticam sanctionem nostra statuit æternitas, effectui mancipari, obseruariq; procuret. Diuinitas te seruet per multos annos, sancte ac religiosissime Pater. Data quarto Kalendas Nouembris, Imperij domini nostri Iustiniani anno XVI.]

[a] Nouel. 137. edit Godef. apud Oleād. verò Nouel. 123.

IMPERATOR AGIT VINDICEM CANONVM.

Vidisti, lector, quantum deferat Imperator sacris Conciliorum canonibus, quorum se custodem & vindicem profitetur, atque ad hoc se de illis leges sancire, non vt abroget, sed vt confirmet, secundùm alia ab eodem Imperatore in alijs editis constitutionibus sæpiùs repetita, vel quæ habet in Nouella constitutione hoc item anno data mense Februario, quam Oleandri editio iunxit Nouellæ centesimæ vigesimætertiæ. Expedit autem vt hic eius proœmium recenseamus, quò appareat eiusdem Imperatoris mens, nimirum dum de rebus Ecclesiasticis leges sancit, non alium quàm se vindicem sacrorum canonum præstitisse: sic enim se habet [a]:

Si ciuiles leges, quarum potestatem nobis Deus pro sua in homines benignitate credidit, firmas ab omnibus custodiri ad obedientium securitatem studemus: quanto plus studij adhibere debemus circa sacrorum canonum & diuinarum legum custodiam, quæ super salute animarum nostrarum definitæ sunt? Qui enim sacros canones custodiunt, Domini Dei adiutorio digni sunt: qui autem eos transgrediuntur, ipsi semetipsos iudicio tradunt obnoxios. Maiori igitur condemnationi subiacent sanctissimi Episcopi, quibus concreditum & commissum est & canones inquirere & conseruare; si quod eorum prætermissum fuerit, indemnatum atque impunitum reliquerint. Sanè cùm hactenus canones obseruati non rectè fuerint, diuersas ex eo passi sumus interpellationes contra clericos & monachos, & quosdam Episcopos, vt secundùm diuinos canones non viuerent, & quidam etiam inter eos inuenirentur, qui nec ipsam quidem vel sacrosanctæ oblationis vel baptismi orationem tenerent aut scirent. Dei igitur intelligentes & animo infigentes iudicium, singulorum quæ nobis delata sunt inquisitionem simul & correctionem iussimus canonicè procedere. Si enim illa, quæ à laicis peccantur, generales leges non concedunt extra inquisitionem & vindictam manere: quomodo à sanctis Apostolis & Patribus super omnium hominum salute canonicè statuta despici patiemur? Sanè multos ex eo maximè deprehendimus in peccata fuisse prolapsos, quòd non sunt factæ Synodi sanctissimorum sacerdotum iuxta ea quæ à sanctis Apostolis & Patribus definita sunt. Si enim hoc fuisset obseruatum, quilibet metuens grauem in Synodo accusationem, studuisset vtique & sacras edisce re liturgias, & temperanter viuere, ne condemnationi diuinorum canonum subiaceret, &c.] pergit dicere de ordinatione Episcoporum, quæ in constitutione Nouella centesima vigesimatertia habentur inserta. Data autem hæc lex reperitur hoc anno sub Consulatu Basilij, decimo Kalendas Martij.

Accidit verò, vt aliquando idem Imperator inuigilans vehementissimo studio super sacrorum custodiam canonum, dum videret eos ab ijs conculcari, qui magis obseruare deberent, Episcopis; nonnihil commotus, aduersus ipsos insurgens, ne ex mutua indulgentia licentiùs peccaretur, Præfectos iusserit accurrere prouinciarum, qui eiusmodi Episcopos coercerent. Ad hæc planè spectat illa, quam hoc eodem anno ipsis Kalendis Februarij Nouellam promulgauit constitutionem de appellationibus: qua quidem cùm ipse Iustinianus Imperator Dei zelum se habere præseferat, non tamen fuit ille secundùm scientiam. Etenim cùm negligentes Episcopos & sine pœna peccantes vult emendari, eò incautè prolabitur, vt præter ius fasq; per prouinciarum Præfectos ipsorum iudicia voluerit exercere, & ab ipsis eosdem ad maiores appellare Præfectos, & si opus esset, ab ijs ad Imperatorem prouocare. hæc quidem ita se habuisse, docent quæ in exordio eius constitutionis ponuntur his verbis [b]:

[b] Nouel. 115

Peruenit ad scientiam nostræ serenitatis, quòd cùm inter Eustachium virum reuerendissimum Tholonæ * *in Lycia* ciuitatis Episcopum, & Pistum diaconum Ecclesiæ Thelmissensis *itidem in Lycia maritimæ ciuitate* fuisset causa commota, processit à Rectore

* Tlonæ.

Actore prouinciæ diffinitiua sententia, contra quam appellatio porrecta est. Iudices igitur, apud quos appellatio ventilabatur, dubitantes ad nostram clementiam retulerunt, &c.] hæc ibi: quibus videas ipsum Imperatorem sibi nimium de Ecclesiasticis iuribus arrogasse; qui dum se canonum vindicem præsefert, atque pro Ecclesiæ seruanda illibata disciplina inuigilare profitetur, canones ipse conculcat, penitusque pessundat Ecclesiasticam œconomiam. Etenim non sæculares Iudices causas iudicare Episcoporum & inferioris ordinis clericorum, sed Synodos Episcoporum, & si sit ab his appellandum, non ad Imperatorem, sed ad maiores sedes, ac denique ad ipsum Romanum Pontificem recurrendum, docent sacræ sanctorum Patrum regulæ, traditio ostendit, vsusque probauit. Tunc verò laicis his se immiscere concellum, cùm vel ad hæreticos aut schismaticos comprimendos, vel aduersus potentiores vel discordes ab Episcopis in auxilium
B sunt vocati. Porrò hæc ipsa quæ fuerunt obiter pertractata, æquè videntur esse ab eodem Imperatore correcta: nam siqua de his fuerat ab ipso lex sancita, ab eodem pariter est abrogata; siquidem nulla eius sanctio inuenitur, qua Episcoporum causas à Præfectis cognosci voluerit, & ab ijs ad alios sæculares itidem Iudices appellari, atque ab his ad Imperatorem.

A IVSTINIANO ALIQVANDO CANONES CONCVLCATI.

At reuocemus orationem ad eiusdem Imperatoris Nouellā constitutionem centesimam vigesimamtertiam, cuius est titulus, De sanctissimis Episcopis ac Deo amabilibus & reuerendissimis clericis & monachis] cui intexta sunt quæ diximus haberi in Nouella centesima trigesimaseptima data hoc anno sub eodem Consulatu Basilij, decimo Kalendas Martias: hæc autem de qua est sermo, hoc anno sub Cōsulatu Basilij data cognoscitur Kalendis Maij, ipsaq; quadraginta quatuor distincta capitibus: quam ob nimiam vitandam prolixitatem
C hic describere prætermittimus, satis ad institutum esse putantes, si capitum singulorum index hic apponatur, qui singulis ita affixus habetur:

CAPITA CONSTITVTIONIS IVSTINIANI CXXIII.

De ordinatione Episcoporum. cap. I.
De accusationibus Episcoporum. cap. II.
De Episcopis qui ante ordinationem Ecclesiæ res suas obtulerint. Et quid pro cathedratico dari conueniat cap. III.
Vt Episcopatus à seruili & ascriptitia fortuna hominem liberet. cap. IV.
De presbyteris & diaconis & subdiaconis cognationis iure ad tutelam vel curam vocatis. cap V.
Vt clerici à muneribus personalibus & negotijs sæcularibus abstineant. cap. VI.
Ne Episcopus dicendi testimonij causa euocetur. cap. VII.
D Ne propter quamlibet causam Episcopus ad sæcularem Iudicem trahatur. cap. VIII.
Ne Episcopi proprias Ecclesias relinquant. cap. IX.
Vt Archiepiscopi & Patriarchę sæpiùs in annis singulis Concilia & Synodos celebrent. cap. X.
Ne quis ante causæ exitum excommunicetur. cap. XI.
Quales esse debent qui in clericos ordinantur. cap. XII.
De ætate presbyterorum & ceterorum clericorum. cap XIII.
De vxoribus clericorum, ne videlicet diaconus, vel subdiaconus quis ordinetur, nisi antea pollicitus sit absque vxore continentem vitam ducere. cap. XIV.
Quibus causis curiales clerici ordinari possint. cap. XV.
Vt ordinationes gratis fiant. cap. XVI.
E Quomodo seruus ordinari possit, aut ascriptitius. cap. XVII.
De ædificatoribus Ecclesiarum. cap XVIII.
Vt omnes clerici res suas in sua potestate habeant. cap. XIX.
Quibus pœnis subijciantur clerici, qui falsum tulerint testimonium. cap. XX.
Vt clerici apud proprium conueniantur Episcopum. cap. XXI.
Vt Episcopi apud proprium conueniantur Metropolitanum. cap. XXII.
Vt Oeconomi & similes apud proprium Episcopum conueniantur. cap. XXIII.
Vt Episcopi illic, vbi deliquerint, conueniantur. cap. XXIV.
De Apocrisarijs. cap. XXV.
Ne Episcopi legationis nomine conueniantur. cap. XXVI.
Vt monachi per procuratorē se defendant, & de quantitate sportularum. cap. XXVII.
De modo sportularum in persona clericorum. cap. XXVIII.

Ne clerici mulieres superinductas in proprijs domibus habeant. cap. XXIX. A
De diaconissis. cap. XXX.
De his qui in Ecclesia Episcopo vel alijs clericis iniuriam inferunt. cap. XXXI.
Ne laici faciant Litanias sine Episcopo & clericis & crucibus. cap. XXXII.
De monasterijs & monachis. cap. XXXIII.
Vt Abbas non tam antiquitate quàm bona æstimatione censendus sit & eligendus. cap. XXXIV.
De monachis non statim vestiendis. cap. XXXV.
Vt monachi in vno conclaui habitent. cap. XXXVI.
Conditionem nuptiarum vel liberorum non extare, si quis monasterium ingrediatur. cap. XXXVII.
Vt qui monasteria ingrediuntur, se suaque dedicent monasterio. cap. XXXVIII. B
Vt solutis spōsalibus per monasterij ingressum, simplæ tantū arrhæ reddātur. c. XXXIX.
Si vir aut vxor ingrediatur monasterium. cap. XL.
Non licere parentibus exheredare filios qui ingrediuntur monasteria velut ingratos. cap. XLI.
De monacho monasterium deserente. cap. XLII.
De raptoribus sanctimonialium. cap. XLIII.
Ne liceat laicis & scenicis vti monachi schemate. cap. XLIV.] atque demum ad Petrum Præfectum Prætorio ista habet epilogus: Tua igitur gloria, quæ per præsentem legem in perpetuum valituram nostra sanxit tranquillitas, per omnia custodiri prouideat. Data Kalendis Maij, Constantinopoli, Iustiniano PP. Aug. Basilio V.C. Cons. Missa Petro Præfecto Prætorio.] C

Sed & hoc anno mense Martio idem Iustinianus Imp. de Ecclesiasticis titulis & priuilegijs atque alijs Nouellam constitutionem edidit, cuius est hoc exordium [a]: De regulis Ecclesiasticis & priuilegijs, alijsque capitulis ad sacrosanctas Ecclesias & reliquas venerabiles domos præsentem proferimus legem.] moxque de quatuor Synodis ibi sic primùm decernit:

[a] Nouel. 131.

DE QVATVOR CONCILIIS ET IN EIS DECRETIS.

Sancimus igitur vicem legum obtinere sanctas Ecclesiasticas regulas, quæ à sanctis quatuor Concilijs expositæ sunt aut firmatæ, hoc est, in Nicæna trecentorum decem & octo, & in Constantinopolitana sanctorum centum quinquaginta Patrum, & in Ephesina prima in qua Nestorius damnatus, & in Chalcedonia in qua Eutyches cum Nestorio anathematizatus est. Prædictarum enim quatuor Synodorum dogmata sicut sanctas Scripturas accipimus, & regulas sicut leges obseruamus.] & de sede Constantinopolitana, vt primum locum post Romanam teneret, ita constituit: D

DE SEDE CONSTANTINOPOLITANA.

Ideoque sancimus secundùm earum definitiones, sanctissimum senioris Romæ Papam primum esse omnium sacerdotum, beatissimum autem Archiepiscopum Constantinopoleos nouæ Romæ secundum habere locum post sanctam Apostolicam senioris Romæ sedem, alijs autem omnibus sedibus præponatur.] hæc ipse: qui quòd sciret non esse Imperatoris auctoritatis ordinem præscribere sedibus, ex earumdem Synodorum definitionibus id se non definire, sed definita promulgare seu confirmare testatur. Verùm hæc quidem perperam: etenim cùm tam ex Concilio œcumenico Constantinopolitano, quàm etiam Chalcedonensi id sibi Episcopus Constantinopolitanus vendicare conatus esset, aduersatus est sanctus Leo Papa, vt superiori tomo demonstratum est. Sic igitur non tam ex iure canonum id sibi arrogat Imperator, quàm contra omne ius fasque præsumit. E

Subijcit his de alijs Ecclesiarū priuilegijs concessis possessionibus Ecclesiasticis: de præscriptione quadraginta annorum ad loca venerabilia pertinente: de ædificatione Ecclesiarum: ne in domibus priuatis vel fundis Missæ celebrentur: vt legatum Deo relictum illi debeatur Ecclesiæ, vbi testator domicilium habet: de his qui oratoriū ædificari iusserint: deque legatis pro captiuorum redemptione relictis, vt ab Episcopis præstentur, neque locum Falcidia in pijs legatis habeat: Itemque inhibetur Episcopis, ne testari possint de his quæ post Episcopatum acquisierint. De hæreticis illud addidit, ne ab Ecclesijs vel priuatis res immobiles quoquo titulo accipiant, neque ijdem ipsi hæretici noua oratoria ædificent. Ad postremum verò de Orphanotrophis illud additur, vt instar tutorum, cùm bona hospitalium administrent, inuentarium conficiant. Hæc Imperator ad Petrum Præfectum Prætorio, ad quem ita perorat: Quæ igitur per præsentem legem in perpetuum valituram

A lituram nostra sanxit tranquillitas, tua celsitudo edictis solemniter in hac vrbe propositis, ad omnium studeat peruenire notitiam. Nos enim prouidebimus, quatenus sine collatorum dispendio fiat etiam in prouincijs manifesta. Data XV. Kal. Aprilis Constantinop. D. N. Iustiniano PP. Aug. Basilio V.C. Consule.]

Sed hîc obiter notandum est, quòd cùm agens de xenodochijs Imperator mentionem habet celeberrimi hospitalis Mariæ Sanso, seu potiùs (vt Contius legendum magis putat) memoriæ Samsonis: sciendum hoc antea exustum incendio, ab ipso Iustiniano Imperatore fuisse restitutum, vt Procopius verbis istis ostendit [a]: Erat hospitale, in quo recipiebantur languidi & infirmi, superioribus annis à religioso quodam viro, cui Samson nomen erat, extructum: restabant quædam vestigia neque gregarijs militibus satis commoda: cætera perierant vnà cum templo exusta & collapsa. Instaurauit illud nobile hospitale Iu- B stinianus structura splendidiore magnificentius, & mansionum multitudine multo amplius.] hæc Procopius: ex quo corrigas auctorem vitæ Samsonis, vbi habet, non restitutum, sed erectum hoc hospitale ab ipso Iustiniano Imp. fuisse, cuius & tempore eumdem Samsonem vixisse putauit. Sed & habes in quo pariter Cedrenum redarguas, qui existimauit penultimo anno Iustiniani ipsius idem xenodochium conflagrasse. Diximus de eo in Notis ad Romanum Martyrologium die vigesimaseptima Iunij, qua tam apud Græcos quàm etiam Latinos digno sanctitatis titulo celebratur eiusdem sancti Samsonis natalis dies. Quod insuper ad idem hospitale spectat: omnium fuisse primarium, sub quo alia constituta essent, quæ in eadem Nouella leguntur, ostendunt his verbis: Seruari autem iubemus venerabili orphanotrophio huius regiæ vrbis, & xenodochio, quod vocatur sanctæ Mariæ * Sanso, & sub eius gubernatione constitutis oratorijs & xenonibus C aut venerabilibus domibus omnia priuilegia quæcumque habet maior sanctissima Ecclesia Constantinopolitana.] Est etiam mētio huius xenodochij sancti Samsonis in alia [b] constitutione eiusdem Imperatoris, vbi secundùm lectionem Contianam legitur, Sanctæ memoriæ Samsonis] loco, Sanctæ Mariæ Sanso.] Porrò eiusdem hospitalis sancti Samsonis presbyter fuerat (vt dictum est) Mennas, qui hoc tempore erat Constantinopolitanus Episcopus. sed de his satis.

[a] DE HOSPITALI S. SAMSONIS. Procop. de ædific. Iustin. Imp. lib. 1.

* memoriæ Samsonis

[b] Nouel. 59. c. 3.

Hoc etiam anno Kalendis Iunij idem Iustinianus Imp. constitutionem [c] edidit de præscriptione, qua antiquauit priuilegium concessum Ecclesiæ centum annorum, quod videlicet esset litium seminarium: satis existimans fore quadraginta annorū periodum, vt Ecclesia sua sibi valeat vendicare. Quo item anno idem Imperator, qui aduersus Samaritanos Christianorum hostes leges scripserat, monitus à Sergio Episcopo Cæsariensi, qui eos D ad meliorem frugem restitutos fidem fecit, noua edita sanctione, pœnas in eos sancitas antiquat. Extat eius constitutio [d] Nouella sub Consulatu Basilij data anno XV. Imperatoris. Sed videamus quas hoc pariter anno idem Imperator, qui multus fuit in exagitandis hæreticis, aduersus eos complures edidit sanctiones: quarum prima ita se habet data ad Mennam Constantinopolitanum Episcopum [e]:

[c] Nouel. 3. & Auth. collat. 8. tit. 7.

PRO SAMARITANIS IVSTIN. RESCRIPSIT.

[d] Nouel. Iustin. 129. col. 321.

[e] Nouel. 132. & Auth. coll. 9. tit. 12.

ADVERSVS HAERETICOS SANCTIO.

Primum esse & maximum bonum omnibus hominibus credimus veræ & immaculatæ Christianorum fidei rectam confessionem, vt per omnia hæc roboretur, & omnes orbis terrarum sanctissimi sacerdotes ad concordiam copulentur, & consonam immaculatam Christianorum confessionem prædicent, & omnem occasionem quæ ab hæreticis inuenitur, auferant: quod ostenditur ex diuersis conscriptis à nobis libris & edictis. Sed quoniam hæretici neque Dei cogitant timorem, neque interminatas talibus pœnas ex legum E seueritate considerantes, diaboli opus implent, & quosdam simplicium seducentes, sanctæ fidei Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ adulteras collectas & adultera baptismata latenter faciunt: pietatis existimauimus per præsens nostrum edictum monere eos qui tales sunt, quatenus & ipsi recedant ab hæretica vesania, & nec aliorum animas per simplicitatem perdant, sed magis concurrant ad sanctam Dei Ecclesiam, in qua recta prædicantur dogmata, & omnes hæreses cum principibus suis anathematizantur. Nosse enim volumus omnes, quia si de cætero aliqui inueniantur contrarias collectas facientes, aut apud semetipsos collectionem: nequaquam omnino eos ferimus; sed domos quidem, vbi aliquid delinquitur, sanctæ assignamus Ecclesiæ: his autem qui colligunt, aut apud se colliguntur, ex constitutionibus pœnas inferri, omnibus modis iubemus. Data pridie Non. Aprilis Constantinop. D. N. Iust PP. Aug Basilio Consule.] Sed & aliam edidit sanctionem [f], ne priuilegijs dotis fruerentur hæreticæ fœminæ. Id quidem hoc anno

[f] Nouel. 109. & Auth. col. 8. tit. 5.

sub consulatu Basilij, XI. Kalend. Maij, seu potiùs Martij, antequam inchoaret decimumquintum annum idem Iustinianus Imperator: nam si Maij dixerimus, loco anni decimiquarti, quintusdecimus in fine constitutionis ponendus esset. Adiecit quoque aliam constitutionem [a] hoc anno datam Kalendis Februarij, vt hæretici omnes velut ingrati à parentibus essent exheredandi, Catholicis tantùm filijs ab eis heredibus institutis. Hactenus de sancitis hoc anno legibus Ecclesiasticis. iam reliqua prosequamur.

[a] Nouel. 115. c. 3. §. si quis.

DE AVXIMITIS AD FIDEM CHRISTI CONVERSIS.

Eodem anno decimoquinto Iustiniani Imp. de Auximitis populis ad fidē Christi conuersis Cedrenus hæc habet: Anno decimoquinto Iustiniani Imp. Adadus Auximitarum Rex bellum illaturus Damiano Hebræorum Regi, quod negotiatores Christianos interfecisset, vouit se Christianum fore, si Homeritas, *quibus ille imperabat*, vicisset. Et quidem commisso prœlio vicit eos, auxiliante Deo: victumq. Regem eorum Damianum in potestatem redegit, potitusque est regno & Regia. Itaque Deo gratias agens, misit ad Iustinianum, ab eoque sibi Episcopos & clericos mitti petijt. Ita tota regio Christi fidem amplexata est, baptizatique sunt & Christiani facti.] hæc ipse, quæ anno sequenti contigisse in Miscella narrantur, pauloq. fusiùs explicantur. Hebræos namque illis in regionibus magna potentia viguisse, atque Reges facere consueuisse, quæ dicta sunt superiùs, dum Arethæ martyris & sociorum Acta retulimus, satis ostendunt. hæc de Auximitis ad fidem Christi conuersis. Ad Homeritas autem iam antè Euangelium peruenisse, ex Procopio [b] dictum est, necnon ex Actis Arethæ martyris & sociorum, ijsdemque Christianum Regem datum; sed eodem è medio sublato, subrogatum Abrahamium, idem Procopius tradit: cui successisse videtur Damianus, de quo agitur, Rex Hebræus.

[b] Procop. de bello Pers. lib. 1

Hoc eodem anno Domini quingentesimo quadragesimoprimo, à Gordiano [c] ponitur consummatum martyrium sanctorum Placidi & sociorum in Sicilia à pyratis illatum: sed dum hunc ipsum annum auctor numerat Iustiniani Imp. decimumtertium, planè erratum liquet in numero. Quod si sub dicto Imperatoris anno decimotertio eosdem martyrio coronatos vult; tunc dicendum erit, ipsos passos anno Christi quingentesimo trigesimonono. Quod verò ad eosdem martyres pertinet, eos quidem egregiam fuisse coronam martyrij consecutos, cùm nullatenus reuocari possit in dubium, siquidem eosdē antiquiores Ecclesiæ tabulæ titulo martyrij inter Sanctos allectos habent atque descriptos die quinta Octobris, qua eorumdem natalis dies anniuersaria memoria celebranda recurrit: tamen ab auctore, qui sub nomine Gordiani eam conscripsit historiam, multis ipsa reperitur erroribus depraua ta, vt in primis quod habet hos affectos martyrio à Mamuca Duce, eodemque Agareno pyrata misso ab Abdala Agarenorum Rege in Hispania regnante: cùm non Abdala, sed Theudis, idemq. non Agarenus, sed Gothus his temporibus (vt patet ex Isidoro & scriptoribus omnibus) in Hispania regnaret. Agareni verò seu Sarraceni lōgè post hæc tempora in Hispania regnare cœperunt, cùm post Muzam Abdalazirus siue Abdalassius eius filius, captis quampluribus Hispaniæ ciuitatibus, anno Domini septingentesimo decimosexto Regē se gessit. Sunt & complura alia apud eumdem pseudoGordianum, quæ & temporum rectæ rationi repugnant, & contradicunt historicæ veritati.

[c] Extant apud Sur. tom 5. die 5. Octobr.

ACTA S. PLACIDI IN QVIBVS INVENIANTVR COMMENTITIA.

Eiusdem quoque sunt generis epistolæ, quæ siue Gordiani siue aliorum nomine apud Leonem Ostiensem in appendice legūtur Chronici Cassinēsis, in quibus nulla cohærentia inest appositis à mendaciorum effictore Consulibus cum annis ibidem notatis Iustiniani Imperatoris. Et vt hæc obiter attingamus, extant ibidem litteræ eiusdē Iustiniani ad Placidum nepotem suum datæ anno duodecimo ipsius Iustiniani Imp. (qui est annus Domini quingentesimus trigesimusoctauus) sub Consulatu Boetij & Cethegi, addito anno tertio, quorum nulla est mentio quòd vnà simul gesserint Consulatum, sed diuerso tempore inter se & à dicto Imperatoris anno longè remoto: siquidem Cethegus Consul fuit anno Domini quingentesimo quarto, Boetius quingentesimo decimo, sub anno verò duodecimo Iustiniani Ioannes & Volusianus (vt vidimus) Cōsulatum gesserunt. Qua pariter censura corrigas, quæ ei subijcitur, Theodoræ epistolam ad S. Placidum ijsdem Consulibus & anno Imperatoris datam.

NOMINE IVSTINIANI SVPPOSITAE EPISTOLAE.

Sed maiori indigent castigatione eiusdem Imperatoris Iustiniani nomine literæ illæ ijsdem cōiunctæ, quibus salua vult esse Cassinensi monasterio, quæ Tertullus Placidi parens, quæve Iustinus senior Imp. eidem cœnobio cōtulisset, nempe villas, rura, castra, oppida, ciuitates, & municipia ibidem recensita, & quidem non parua vel exigua numero. At quænam sub Theodorico Gothorū Rege esse poterant alicui Romanorum Patricio oppida & ciuitates?

DE FALSO PRIVILEGIO IVSTINIANI IMP.

A ciuitates? Vel quæ Iustinus Imp. eiusmodi in Italia existentia potuit donasse non sua? nec enim glebam Imperator Orientis sub Theodorico Rege in Italia possidebat. Et quid illud ad finem: Ex minio manu propria subscripsimus] cùm teste Suida, Iustinianus litteras penitus ignoraret? Et quomodo (vt superiores epistolæ) eadem data legitur sub Consulibus Boetio atque Cethego, anno duodecimo eius Imperij? Et quę insuper ridenda illa subscriptio testium: Theodoricus Rex aquilifer, Belisarius draconifer, Mauritius leonifer, Tiberius lupifer?] Ac denique quónam modo subscripsisse potuit ei priuilegio anno duodecimo Iustiniani Imperatoris Theodoricus Gothorum Rex, cùm longè ante hæc tempora decessisset, & post eum Athalaricus, inde Theodatus, ac postea Vitiges eo anno duodecimo Iustiniani regnaret? Sed missa istæc; quæ dolemus ab aliquo otioso conficta, vtpote non (vt vanè putauit) illustrante res Patris sanctissimi Benedicti, sed obscurante potiùs istiusB modi mendacijs, densarum instar nubium globis fulgentis vbique radijs Solis oppositis: miramur verò magis eadem ab eiusdem sacri ordinis monachis viris doctis non fuisse reiecta, & obliuione omnino sepulta. Non indiget qui eos primus tātus genuit Pater, neque ab eo descendens sancta & generosa posteritas per cuncta sæcula in Ecclesia Dei feliciter propagata & sanctis ramis miriliceè dilatata, hisce mentitis gloriæ titulis siue ex sanguinis nobilitate, siue ex diuitiarum amplitudine comparatis: qui etsi nec his omnino caruere, ex virtutibus tamen terræ cæloque sunt redditi celebertimi. Sed de his hactenus.

ARVERNENSE CONCILIVM.

Hoc eodem anno, qui post Consulatum Paulini reperitur inscriptus, idemque Theodoberti Francorum Regis vigesimusseptimus (vt ex his quæ anni superioris exordio dicta sunt, patet) Aruernis in Gallia Concilium celebratur, cui etsi pauci numero, meritis tamen excelsi quindecim interfuerunt Episcopi: nam eorum nonnulli egregia claruisse sanctitate C noscuntur. Antequam autem de rebus in adeò præclaro conuentu gestis agamus, eos primùm qui in tam nobili sacerdotum corona prominent flores intuentes, simulq. fructus ex eorumdem probè factis antè carpentes, quinam qualésve isti fuerint cupidiùs audiamus: gratior namque ille habetur sermo, quem animi primò virtutes commendant, secundùm illud Prouerbiorum [a]: Cor sapientis erudiet os eius, & labijs eius adder gratiam: fauus mellis compofita verba, dulcedo animæ, sanitas ossium.]

[a] Prou. 16.

DE S. GALLO EPISC. ARVERNENSI.

Præerat hoc tempore eidem Aruernensi Ecclesiæ, in qua Synodus est celebrata, ille magni nominis Gallus sanctitate conspicuus, tenuitq. in sessione secundum locum, idemque haud imparis meritis S. Auiti successor: ex cuius genere prouenisse gloriatur Gregori [b] Turonensis ciuitatis Episcopus, qui eumdem Gallum patruum suum fuisse testatur, de quo etiam complura admiratione quidem digna conscripsit, ex quibus (ne ieiunus omnino abD scedas, fame ex fama tanti viri tibi parta) hoc modo vnum breuiter accipe: Cùm autem Aruernensis ciuitas maximo incendio cremaretur, & hoc Sanctus comperisset, ingressus Ecclesiam, diutissimè Dominum ante sanctum altare cum lacrymis exorauit; surgensque Euangelijs comprehensis, apertisq. obuiam se igni obtulit: quo obtēperante, protinus ad aspectum eius ita omne incēdium est extinctum, vt nec fauillæ quidem in eo igne remansissent.] hæc Gregorius: quomodo verò lue grassante, eadem ciuitas Aruernensis, vbi Synodus acta est, ab ipso fuerit liberata, suo loco opportuniùs dicturi sumus.

[b] Greg. deglor. mart. lib. 2. c. 23.

DE S. GREGORIO EPISCOPO LINGON.

Qui tertius ordine ponitur Gregorius Lingonensis Episcopus, æquè sanctitate clarus est habitus: de eo verò superiùs rursus mentio facta est; quem ad hæc tempora fuisse superstitem, ipsius subscriptio docet: ad trigintaduos namque annos sedisse Episcopum, Venantius Fortunatus [c] in epitaphio eius testatur, quod hîc tibi describendum putamus:

[c] Fortun. caym. lib. 4.

E *Postquam sidereus disrupit Tartara Princeps,*
Sub pedibus iusti mors inimica iaces.
Hoc veneranda sacri testatur vita Gregorij,
Qui modò post tumulos intrat honore polos.
Nobilis antiqua decurrens prole parentum,
Nobilior gestis nunc super astra manet.
Arbiter antè ferox, exhinc pius ipse sacerdos,
Quos domuit Iudex, fouit amore Pater.
Triginta & geminos direxit ouile per annos,
Et grege de Christi gaudia pastor habet.
Si quæras meritum, produnt miracula rerum,
Per quem debilibus fertur amica salus.] Cùm ergo testificatione Fortunati

nati trigintaduos annos sedisse Gregorium certum sit: vtique dicendum est, ipsum fuisse A creatum Antistitem Lingoniensem anno Domini quingentesimo nono, quo interfuisse reperitur Concilio Epaunensi (vt suo loco dictum est) & hoc anno pariter viuere desijsse, quo ipsius sedis expletur annus trigesimus secundus: cùm & in locum ipsius suffectus est S. Tetricus, de quo inferiùs opportunè dicturi sumus.

Quarto autem loco scribitur, subscribitur̃q. Hilarius Episcopus Gabalitanus, qui & ipse sanctitate insignis certa die [a] colitur in Ecclesia, qua è terrenis fuit ad superna vocatus: ad quem extat carmine missa salutatio Fortunati in hunc modum [b]:

[a] Rom. Martyrolog. die 25. Octob.

[b] Fortun. carm. lib. 3. DE S. HILARIO GABALITANO.

Lux serena animi semper mihi dulcis Hilari,
Quamuis absentem quem mea cura videt.
Cuius honestus amor tantum mea corda repleuit,
Vt sine te numquam mente vacante loquar. B
Versibus exiguis mandamus vota salutis:
Quæ dedit affectus, sint tibi grata precor.] hæc ad eum Fortunatus.

Hunc sequitur ordine Ruricius Episcopus Lemouicensis, quē præter egregiam morum præstantiam, auita etiam nobilitas, qua Anicianæ familiæ iunctus erat, reddidit clariorem. Quòd autem tanti viri antiqua prosapia Romani sanguinis illustrissimi obscura memoria relicta sit; vnicum quod extat ipsius gloriæ monumentum ab eodem Fortunato posteris traditum (quo nomine plurimum ei debent antiquitatis studiosi) hîc intexendum erit, nempe scriptum ab eo ipsi post obitum epitaphium versibus istis [c]:

[c] Fortun. carm. lib. 4. DE DVOBVS RVRICIIS.

Inuida mors rapido quamuis miniteris hiatu,
Non tamen in Sanctos iura tenere vales.
Nam postquam remeans domuit fera Tartara Christus, C
Iustorum meritis sub pede victa iaces.
Hic sacra Pontificum toto radiantia mundo
Membra sepulchra tegunt, spiritus astra colit.
Ruricij gemini flores, quibus Aniciorum
Iuncta parentali culmine Roma fuit,
Accumulante gradus prænomine sanguine nexi,
Exultant pariter hinc auus, inde nepos.] Quòd geminos audis Ricios, haud alium ab hoc illum existimo seniorem Ruricium virum doctrina insignem in Gallijs item degentem, ad quem plures extant Sidonij Apollinaris epistolæ [d]. Sed audi eiusdem epitaphij reliquos versus, quibus amborum præclara facta narrantur:

[d] Sidon. lib. 4. epist. 16. lib 5. epist. 15. lib. 8. epist 10. PRAECLARA FACTA RVRICIORVM.

Tempore quisque suo fundens pia templa patrono, D
Iste Augustini, condidit ille Petri.] Non enim in Africa tantùm, vbi claruit sanctus Augustinus, magno religionis cultu prosequebantur Fideles eiusdem Sancti memoriam, sed etiam in Gallia (vt vides) in eius honorem templa erigere consueuerunt. Sed pergit:

Hic probus, ille pius; hic serius, ille serenus:
Certantes pariter quis sibi maior erit.
Plurima pauperibus tribuentes diuite censu,
Miserunt cælos, quas sequerentur opes.
Quos spargente manu redimentes crimina mundi,
Inter Apostolicos credimus esse choros.
Felices qui sic de nobilitate fugaci E
Mercati in cælis iura Senatus habent.] hactenus Fortunatus; cui multum etiam debemus, quòd dum vnius Ruricij facta quærimus, alterum seniorem Ricium æquè virtutibus egregium inuenerimus.

DE S. NICETIO TREVERENSI EPISCOPO.

Sed & qui hunc in subscriptione subsequitur Nicetius Episcopus Treuerensis, & ipse his temporibus Gallias illustrauit, spectatus vbique virtutum excellentia & miraculorum editione, relatusq. inter Sanctos iugi memoria in Ecclesia perseuerat. Scripsit autem præclaras ab eo res gestas Gregorius Turonensis [e]. Inferiùs verò de eodem nobis nonnulla opportuniori occasione dicenda: sed hîc tantùm de eo illud ad memoriam reuocasse satis, eius opera factum, vt Theodobertus Rex, de quo est mentio in eiusdem Synodi præfatione, ad meliorem frugem conuersus sit.

[e] Greg. in Vita S. Nicetij Epis. Treuer.

Qui verò nonus ordine recensetur, Flauius est Remensis Episcopus. Ex quo velim obserues,

A serues, planè errore deceptos, qui S. Remigij eiusdem Ecclesiæ Episcopi ad Deum transitum referunt [a] ad annum Domini quingentesimum quadragesimumquintum. Nam quomodo ad illud tempus potuit Remigius peruenisse, si hoc anno sedisse Flauius reperitur, quem & præcessisse ponitur Romanus eiusdem sancti Remigij primus successor? Par erat (si licuisset) Antistitis celeberrimi Francorum Apostoli ex hac vita ad Deum transitum certò signasse in nostris Annalibus, sicut die, ita & anno: sed quòd quæ de his ab alijs scriptis mandata feruntur, haud eiusmodi esse noscantur, quæ immobili veritate subsistant, inuiti abstinere cogimur, & nonnisi hîc dumtaxat obiter meminisse: Gregorij enim [b] Turonensis testificatione asserentis septuaginta annos & ampliùs sanctum Remigium sedisse, & Hincmari assertione dicentis vixisse in Episcopatu annos septuaginta quatuor, inualuit opinio illa, vt qui creatus habetur Episcopus anno Christi quadringentesimo septuagesimoprimo, B idem peruenerit ad annum quingentesimum quadragesimumquintum. sed Synodalia Acta maiorem vendicant sibi fidem; ex quibus liquet neque ad annum septuagesimum peruenisse. At reliqua de Aruernensi Synodo percurramus.

DE FLAVIO EPISCOPO REMENSI.

[a] Sigeb. in Chron. & alij eum secuti.

[b] Greg. Turon. de Glor. confes. c. 79.

Qui verò penultimo loco scriptus ponitur Desideratus Episcopus Virdunensis, ipse est de quo plura Gregorius Turonensis [c] habet, & inter alia quæ ad hāc ipsam Synodum spectare posse videntur in commendatione Theodoberti Regis Francorum, cuius est mentio in eiusdem Synodi præfatione. ait enim: Desideratus Virdunensis Episcopus, cui Theodoricus Rex multas irrogauit iniurias; cùm post multa exitia *, damna & ærumnas, ad libertatem propriam, Domino iubente, redijsset, & Episcopatu apud Virdunensem vrbem potiretur: videns habitatores eius valde pauperes atque destitutos, dolebat super eis. Et cùm ipse per Theodoricum de rebus suis remansisset extraneus, nec haberet de proprio C qualiter eos consolaretur: bonitatem & clementiam circa omnes Theodoberti Regis cernens, misit ad eum legationem, dicens: Fama bonitatis tuæ in vniuersam terram vulgatur, cùm tanta sit tua largitas, vt etiam non petentibus opem præstes. Rogo, si pietas tua habet aliquid de pecunia, nobis accommodes, qua ciues nostros releuare valeamus: cumque hi negotium exercentes, sponsionem in ciuitate nostra, sicut reliquæ habent, præstiterint, pecuniam tuam cum vsuris legitimis reddemus. Tunc ille pietate cōmotus, septem ei millia aureorum præstitit. Quæ ille accipiens, per ciues suos erogauit. At illi negotia exercentes, diuites per hoc effecti sunt, & vsque hodie magni habentur. Cumque antedictus Episcopus debitam pecuniam obtulisset Regi, respondit Rex: Non habeo necessarium hoc recipere: illud mihi sufficit, si dispensatione tua pauperes, qui opprimebantur inopia, per tuam suggestionem & meam largitatem sunt releuati. Et nihil exigens, antedictos ciues diuites D fecit.] hucusque Gregorius.

[c] Greg. Turon. de Gest. Frāc. lib. 3. c. 34. DESIDERATVS EPISC. VIRDVNENSIS. * exilia

Cùm igitur ex his Theodorici improbetur in expoliatione sacerdotum tyrannis: causam intelligis, cur in hoc eodem Concilio Patres eos damnauere qui à Regibus bona Ecclesiæ vsui pauperum inseruientia impetrarent. ait namque hæc Gregorius [d]: Eiusdē Theodorici Regis tempore illud iniquum germen cœperat pullulare, vt sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à clericis.] Ad hæc, inquam, primùm pertinet, quod ijdem sanctissimi sacerdotes secundo canone sic statuere: Placuit etiam, vt sacrū quis Pontificij honorem non votis quærat, sed meritis: nec diuinum videatur munus comparare rebus, sed moribus: atque eminentissimæ dignitatis apicem omnino conscendat electione, non paucorum fauore, &c.] & in tertio canone: Ne à potentibus sæculi clerici contra Episcopos suos vllo modo erigantur.] atque item quarto canone: Qui regulam Ecclesiæ E petunt à Regibus, & horrendæ cupiditatis impulsu egentium substantiam rapiunt, à communione Ecclesiæ, cuius facultatem auferre cupiunt, excludantur.]

[d] Greg. Turon. in Vit. S. Galli TYRANNIS REGVM IN RES ECCL. INSVRGENS COMPRESSA.

Hæc sanctissimi Patres, erigentes se aduersus Regū temeritatem pro arbitrio concedentium petentibus bona Ecclesiastica: quibus quidem constituendis fuisse adiumento Theodobertum Regem, ex ijs quæ ijdem ad Conciliū vocati sacratissimi Antistites præfati sunt, intelligi posse videtur, dum aiunt: Cùm in Dei nomine, cōgregata sancto Spiritu, consentiente domino gloriosissimo pioq. Rege Theodoberto, in Aruernam vrbem sancta Synodus cōueniisset, ibiq. flexis in terra genibus pro Rege, pro eius regno, &c.] Sic igitur cōsentiente Rege (vt vides) contra Reges manus inijcientes in bona iuraque Ecclesiastica ijdem Patres eosdem quos diximus canones sanciuere. Ex quibus magis magisq. Nouatores Principes sacrilegij arguantur, qui inhiantes diu bonis Ecclesiasticis, inuenere tandem pseudoprophetas, qui ex eorum sententia id posse iure fieri responderent; maiorem adhibentes

THEODOB. REGIS PIETAS COMMENDATA.

CHRISTI 541. | VIGILII PAP. 2. | IVSTINIANI IMP. 15. THEODIBAL. REG. 1.

tes fidem atreptis penitus mentis insania, nequam spiritu agitatis apostatis ex monachis A perfidis & impijs,quàm tot tantisq. sanctissimis Patribus, in quibus inhabitasse Spiritum sanctum,Deus multiplici miraculorum editione monstrauit.

THEODOBERTVS EMENDAT PATRIS ERRATA.

Theodobertus igitur Rex maximè pius,detestatus vehementer quæ à suo ipsius patre Theodorico rerum Ecclesiasticarum inuasore sæpiùs in sanctos Episcopos & bona Ecclesiarũ fuerant perpetrata,etsi heres regni,non tamen perfidiæ esse voluit,quam longè auersatus,in omnibus immunitati Ecclesiasticæ studuit esse consultum, sanciriq. Ecclesiasticas leges, quibus iura antiqua Ecclesijs illibata penitus seruarentur, atque illi qui praui emersissent abusus funditus tollerentur. Sic itaque quẽ imitari in his filius heres noluit,sed perperam ab eo facta per Episcopos corrigi,cur fideles Principes auersari non debent? Porrò hæc omnia accepta ferendâ esse videntur sanctissimo viro Nicetio Episcopo Treuerensi, qui huic Aruernẽsi interfuit Synodo,quòd eumdẽ Theodobertum Regẽ prauis moribus B

[a] Greg. in Vita S. Nicet. Episc. Treuer.

deprauatum ad meliorem frugem sæpe reprehendendo (vt ex Gregorio [a] patet) conuertit.

Extant insuper alij eiusdem Concilij canones ad disciplinam Ecclesiasticam restituendam conseruandamq. ab ijsdem Patribus constituti, quos tu pro animi arbitrio consulas: hæc nobis modò satis ad horum temporum Gallicanæ Ecclesiæ statum insinuandum. Cetersum etsi hæc saluberrima apposita sunt vlceri serpenti remedia; haud tamen factum est, vt postea minimè rursus eruperit: vt planè in his plurimùm fuerit Galliarum sanctis Episcopis insudandum; prout quæ suis sæpe locis inferiùs dicentur,significabunt.

IESV CHRISTI ANNVS 542. | VIGILII PAP. ANNVS 3. | IVSTINIANI IMP. 16. TOTILAE REG. 1. C

OCCISI REGES GOTH.

CHristi annus quingentesimus quadragesimus secundus absque nouis Consulibus inchoatus, post Basilij Consulatum inscribitur,idem à Procopio belli Gothici septimus numeratus: quo,nouo occiso Rege Theodibaldo,Gothi euexerunt in regnum Araricum; quo etiam paucos post menses perempto, Totilas regnum accepit. hæc pluribus idem Procopius [b] tradit. Theodibaldi Totilas nepos fuit,ingenio & viribus præstans, in flagellum dominantium in Occidente Græcorum in regnum euectus: qui hoc ipso anno, non amplius quàm quinque millium Gothorum collecto exercitu,bis collatis signis,apud Fauentiam in Æmilia primùm,inde apud Florentiam in Tuscia Romanorum exercitum superauit: reliqua autem ab eo fortiter gesta,eademque à Procopio enarrata,suis locis annis D

[b] Procop. de bel. Goth. lib. 2.

TOTILAS REGNARE COEPIT.

singulis(cùm tamen instituti ratio exiget) Annalibus intexemus. Hoc igitur anno hæc facta esse,quo Procopius numerat annum septimum belli Gothici, non est quod in dubium reuocari possit: nam & id ex eiusdem auctoris ea confirmatur assertione,dum Totilam regnasse annos vndecim dicit, obijsseque anno decimooctauo eiusdem belli: cuius pariter sententiæ suffragatur Agathias, qui eiusdem Totilæ necem ponit post vigesimum sextum annum Iustiniani Imperatoris. Hæc de temporis ratione adeò certa & probata reliquisse oportuit ad redarguendos errores mendacia compingentium, de quibus inferiùs sermo erit.modò res Orientis inuisamus.

ANTIOCHIA A IVSTINIANO IMP. RESTITVITVR.

Iustinianus Imp.redempta (vt vidimus) pace à Cosrhoe Rege Persarum, adiecit animum, vt incensam ab eo Antiochiam restitueret atque muniret: quænam autem illic erexerit ædificia,Procopius pluribus refert,vbi postquam ea quæ ad ciuitatis munitionem E

[c] Procop. de ædific. Iustin. Imp. lib. 2. in fin.

pertinent,exactè describsit, hæc de alijs ibi erectis ædificijs narrat [c]: Vniuersam vrbem ab hostibus exustam ipse reparauit; purgatis carbonibus & cineribus, liberum aera reddidit: pauimenta vrbis grauibus saxis instrauit: distinxit vrbem porticibus & foris: biuia angiportis discriminauit,constitutis fontibus & aquarum fluxibus & ductibus. Et quibus vrbes exornantur,theatris,balneis,& alijs ædificijs decorauit, quibus vrbis felicitas illustrari consuetit: & vt facilè & citra laborem incolæ suas ipsorum domos instruant, præstitit. hoc modo Antiochiam nunc illustriorem esse quàm priùs contigit. Hîc etiam Dei genitrici ingens templum dedicauit, cuius splendorem & magnificentiam oratione æquare impossibile est. Præterea Michaëli Archangelo magnam admodum ædem consecrauit. Prouidit & pauperibus ægrotis diligenter & domo & ijs quæ ad curam & infirmitatum mutationem pertinent,ordinatis seorsum viris,& seorsum mulieribus. Nihilominus prouidit

CHRISTI 542. | VIGILII PAP. 3. | IVSTINIANI IMP. 16. TOTILAE. REG. I.

A uidit & peregrinis ex opportunitate factis hic inquilinis.]hæc Procopius de ædificijs à Iustiniano Antiochiæ excitatis,cùm ad eamdem restituendam ciuitatem ex integro operam dedit.Sed ad res Occidentis conuertamus orationem.

FRANCORVM BELLVM IN HISPANIA.

Hoc eodem anno Clotharius & Childebertus fratres Francorũ Reges aduersus Theudem Gothorum Regem Arianum in Hispania regnantem mouent exercitum, victoresq. Cæsaraugustam vsque peruenientes,eamq; obsidentes,S. Vincentij martyris sacris exuuijs ciuitate defensa,ijsdemq. dono ab obsessis acceptis,in Gallias redierunt quantes. De tempore fidem facit Sigebertus. Quod ad belli apparatum pertinet, constat Childebertum maximè pium,summa religione nunc patis Deo votis, precibus nisum Sanctorum eamdem expeditionẽ auspicatum esse, cuius rei causa liquet conuenisse S. Eusichium eremitam,à quo & responsum de victoria lætus accepit,vt paulo pòst dicturi sumus. Porrò de B rebus tunc in bello gestis hæc S.Gregorius narrat eiusdem sæculi scriptor [a]:

[a] Greg. Turon. de Gest. Fran. lib. 5. c 29.

Post hæc Childebertus Rex in Hispaniam abijt: quam ingressus cum Clothario Cæsaraugustanam ciuitatem cum exercitu vallant atque obsident. At illi in tãta humilitate ad Deum conuersi sunt,vt induti cilicijs,abstinentes à cibis & poculis, cũ tunica B. Vincentij martyris muros ciuitatis psallentes circũirent: mulieres quoque amictæ nigris pallijs, dissolũta cæsarie,superpositio cinere,vt eas putares virorum funeribus deseruire, plangendo sequebãtur. Et ita totam spẽ locus ille ad Domini misericordiã retulit,vt decernetur ibi Niniuitarum ieiunium celebrari,nec existimaretur aliud posse fieri,nisi eorum precibus diuina misericordia inflecteretur. Hi autẽ qui obsidebant,nescientes quid obsessi agerent,cùm viderent sic murum circuiri,putabant eos aliquid agere maleficij. Tunc apprehensum virum de ciuitate rusticũ,ipsum interrogant,quid hoc esset quod agerent. Qui ait: Tunicam C B. Vincentij deportant;& cum ipsa,vt eis Dominus misereatur, exorãt. Quod illi timentes, se ab ea ciuitate remouerunt: tantùm acquisi: a maxima Hispaniæ parte, cum magnis spolijs in Gallias redierunt.]hæc Gregorius: qui tamen in eo errare visus est, dum hæc sub Amalarico Rege Hispaniarum contigisse,ex ijs quæ subdit,affirmare videtur.

Verùm certum est,hoc tempore non Amalaricum,sed Theudem seu Theodem in Hispania regnasse. Addit Aimoinus [b], eosdem Reges vocasse ad se Episcopum eius ciuitatis, atque ab eo in redemptionem obsidionis petijsse & accepisse tunicam sancti Vincentij. Verùm & ipse in eo errare videtur, dum sub Germano Parisiensi Episcopo eadem facta esse testatur: siquidem is longè pòst sedit: nam ante sanctum Germanum sederunt Emelius, qui subscriptus reperitur secundo & tertio Concilijs Aurelianensibus, annis proximè elapsis (vt vidimus) celebratis: post quem quarto Concilio Aurelianensi D (quod anno trigesimooctauo eiusdem Childeberti Regis habitum reperitur) Simplicius interfuit eiusdem Parisiensis Ecclesiæ Episcopus, quem sanctus Germanus secutus est. Porrò non tunicam tantùm sancti martyris, sed & alias sacras Sanctorum reliquias constat acceptas,quas honorificè postea idem Childebertus recondidit, vt idem auctor affirmat,recitatq. de his eiusdem Childeberti Regis donationem istis verbis longè post hæc, erecto templo,conscriptam [c]:

[b] Aim. hist. Franc. lib. 2. c 19.

S. VINCENTII TVNICA TRADITA FRANCIS.

[c] Aim. lib. 2. c. 20.

Ego Childebertus Rex vnà cum consensu & voluntate Francorũ & Neustrasiorum *, & exhortatione sanctissimi Germani Parisiorum vrbis Pontificis, vel consensu Episcoporum,construere cœpi templum in vrbe Parisiaca prope muros ciuitatis, in terra quæ aspicit ad fiscũ nostrum Isciacense,in loco qui appellatur Leucotitio,in honorẽ S. Vincentij martyris,cuius reliquias ex Hispania asportauimus, ceu & sanctæ Crucis, & S. Stephani, E & S. Ferreoli,& S Iuliani, & beatissimi sancti Georgij, & sancti Gerualij, Protasij, Nazarij,& Celsi pueri, quorum reliquiæ ibi sunt consecratæ: propterea in honorem dominorum Sanctorum concedimus nostrum fiscum largiratis nostræ,qui vocatur Isciacus.]reliqua inferiùs suo loco: nam non hoc anno data habetur, sed longè postea, nempe anno eiusdem Regis quadragesimooctauo, quando videlicet absolura basilica, recondidit ibi sacra martyrum pignora, non quando ea ex Hispania victor retulit; quod decepit auctorem confundentem simul vtraque tempora. At non Parisijs tantùm, sed in pluribus Galliarum ciuitatibus fuisse celebrem memoriam sancti Vincentij, eiusq. sacras reliquias honore cultas claruisse miraculis, Gregorius narrat [d]: sed de his nos inferiùs tempore scriptæ donationis.

* Austrasiorum

RELIQVIAE EX HISP. IN GALLIAM ASPORTATAE.

[d] Greg. Turon. de Glor. mart. lib. 1. c. 89. & 90.

Quod rursus ad idem bellum spectat:cùm idem Childebertus Rex in Gallias victor redijsset,quod Deo vouerat templum in honorem sancti Auiti,extruendum curauit:res gesta in

[a] Apud Sur. 10. 3. die 17. Iunij

sta in eiusdem sancti Auiti Actis ita narratur[a]: Ea tempestate Rex Childebertus inclytus Francorum Princeps, comparato exercitu, Hispanias suo addere imperio volebat. Audita verò sancti viri fama, & quia sepulchrum eius exigui parietes vallarent: cælesti Regi integra deuotione votum nũcupauit: Si incolumis in regnum suum sancti Auiti intercessione reuerteretur, amplissimam se super eius monumentum basilicam conditurum. Itaque in itinere multa quidem ãb hostibus perpessus est: sed quoties ei structæ essent insidiæ, toties sancti Auiti intercessione ab impendentibus periculis liberatus est, atque ita fospes & triumphans redijt in regnum suum. Tunc verò insignem ædem (vt erat pollicitus) in loco supradicto extruendam curauit, vsus ad eam exornandã solertia Vuaddonis, vnius ex proceribus suis, cuius operis mercede eum credimus minimè fruſtratum: Illic enim assiduis miraculis virtutum gesta clarescunt, clausi patescunt oculi, debilium membra subitò conualescunt, mutus vocem repetit, surdus auditum, &c.] hæc ibi auctor, vbi eiusdem Sancti res gestas quàm fidelissimè enarrauit.

CHILDEBERTVS ERIGIT TEMPLVM S. AVITO.

Rursus etiam postquam redijt, aliam constat ædificasse basilicam in loco vbi S. Eusichij eremitæ membra quiescebant, quam item antea vouerat. Etenim in procinctu positus, antequam Hispanias ingrederetur, idem Childebertus valde pius sancti Eusichij eremitæ miraculis clari diuersorium petijt, vt eius precibus fulciretur; à quo de adipiscenda victoria

[b] Greg. Turon. de Glor. confes. c. 82.

responsum accepit. id verò paucis Gregorius ita narrat[b]: Ad hunc ergo senem Childebertus in Hispaniam abiens venit. Cumq. ei quinquaginta aureos obtulisset: ait senex: Quid mihi ista profers? alijs qui ea pauperibus largiantur attribue; mihi autem hæc necessaria non sunt: sufficit mihi vt pro meis peccatis Dominum merear deprecari. Et adiecit: Vade & victoriam obtinebis, & quod volueris, ages. Tunc Rex aurum pauperibus erogans, vouit, vt si eum Dominus cum sita gratia de itinere illo reduceret, in honorem Dei basilicam eo loco ædificaret, in quo senis membra quiescerent: quod postea adimpleuit.] hæc Gregorius. Cùm verò scriptores veteres de adepta victoria Childeberti omnes æquè testentur: quidnam est, rogo, quòd hæc apud Chronicon Isidori leguntur, cùm de Theude Rege loquitur auctor? Iste Francorum Reges quinque Cæsaraugustam obsidentes, omnemque ferè Tarraconensem prouinciam bello depopulantes, misso Duce Theudisclo fortiter debellauit, atque à regno suo non pace, sed armis exire coegit?] hæc autem quàm repugnent his quæ dicta sunt, tu considera, & quinam quinque Reges fuerint, tu peruestigato: sed non inuentis, facilè (puto) consenseris ea verba ab alio fuisse ad Isidorum apposita, magis quàm Isidorum esse mentitum.

CHILDEBERTVS ERIGIT TEMPLVM S. EVSICHIO.

DE TEMPORE OBITVS S. BENEDICTI.

Hoc item anno Domini quingentesimo quadragesimo secundo ponitur à pluribus obitus sancti Benedicti in Cassino monte: id quidem Gordiani nomine incertus auctor asserit in Actis sanctorum martyrum Placidi & sociorum, cùm vult sequenti anno ab eorumdem martyrio ipsum ex hac vita migrasse: verùm cùm id factum affirmat decimoquarto anno Iustiniani Imperatoris, procul abhorret à veritate: nam hic annus decimussextus eiusdem Imperatoris numeratur ab ipsis Kalendis Aprilis. Eadem sententia de anno Domini asseritur in Chronico Cassinensi, communioríque consensu recepta, magis quàm dicentium eumdem peruenisse ad annum Domini sexcentesimum tertium, cuius respectu hanc probatiorem aliquando diximus: verùm si res ad calculum quàm exactissimè redigatur, nec ipsa nobis probari potest.

Etenim quomodo hoc anno mense Martio dicere aliquo modo possumus ipsum sanctum Benedictum esse defunctum, cùm necdum creatus esset Totilas Rex Gothorum, quem hoc anno, occiso Theodibaldo, præcessit Araricus? Sed etsi eodem anno creatus sit Totilas, nondum in Campaniam duxisse copias constat ex ijs quæ de ipso Procopius scripsit, qui fermè singula eiusdem Regis vestigia est consectatus: cùm tamen satis ex sancto Gregorio certum sit, notum fuisse eidem Regi sanctum Benedictum, pluresque cum eo miscuisse sermones, atque ab ipso sub eodem Rege miracula edita esse: vt ad minus ad annum Domini quingentesimum quadragesimum quartum oportuerit eumdem sanctum Benedictum peruenisse; vt ex ijs quæ ex Procopio, iunctis his quæ de eodem ex sancto Gregorio dicturi sumus, perspicuò intelligi potest. Ad hæc fortè respectum habuit Leo Ostiensis, dum asserit ipsum defunctum potius anno sequenti, Domini scilicet quingentesimo quadragesimotertio.

Qui verò eum tradidit longè post hæc tempora decessisse anno Christi sexcentesimotertio Marianus Scotus, inde ipsi errandi emersit occasio; quod cùm in Actis sancti Mauri Ab-

ri Abbatis eiusdem sancti Benedicti discipuli asseratur, eumdem sanctum Benedictum eo anno ex hac vita migrasse, cùm contigit celebrari Pascha duodecimo Kalendas Aprilis: & quòd ex tabulis astronomicis & Paschali computo id non inueniatur accidere potuisse nisi dicto anno sexcentesimo tertio, mox in eam sententiam abiit, vt eo anno idẽ S. Benedictus diem extremum obierit: nam ipse sub eodem anno sic ait: S. Benedictus Abbas (sicuti sui scribũt) duodecimo Kalend. Aprilių, sabato sancto Paschæ, in hoc anno videtur obiisse.] verùm sequenti potius anno sexcentesimo quarto, & alias antea quingentesimo nono, dicta die celebratum Pascha in Ecclesia reperitur. At cùm pluribus locis Dialogorum S. Gregorij inueniatur longè ante illa tempora sanctus Benedictus esse defunctus, nihil est vt ex notata in Vita Mauri die obitus eius possit elici veritas de ipsius in cælum transitu sancto. Quomodo (rogo te) potuit sexcentesimo tertio anno Domini, qui fuit Pontificatus sancti Gregorij Papæ nouissimus, mori S. Benedictus, si ipse quarto sui Pontificatus anno scribens Gregorius libros Dialogorum, ipsorum libro secundo vitam recensuit & obitum S. Benedicti, multumque temporis intercessisse sæpè demonstrat ab eiusdem S. Benedicti morte vsque ad eam Dialogorum scriptionem? Hæc cùm ita se habeant, nonnisi mendum in Acta Mauri irrepsisse dicendum est de eius anni Paschatis mense vel die. Hæc autem dicta sunto ad redarguendos potius de tempore obitus S. Benedicti vulgatos errores, quàm ad certum annum nobis incertum eius ad Deum transitus statuendum: plura enim ab eo præclarè gesta post hæc sunt, quæ suis inferiùs reddemus locis.

REDARGVITVR ERROR ILLAPSVS IN VITAM SANCTI MAVRI.

IESV CHRISTI ANNVS 543. VIGILII PAP. ANNVS 4. IVSTINIANI IMP. 17. TOTILÆ REG. 2.

QVingentesimus quadragesimustertius Domini annus post Basilij Consulatum secundus inscribitur, idemque à Procopio octauus belli Gothici numeratur, quo Totilas regni sui annum secundum auspicatur, cuius istos in bello progressus hoc anno Procopius narrat[a]: Cæsenæ deinde mox Totilas ac Petræ præsidia cepit, & paulo pòst se in Tusciam contulit, lociſque in ea iam pertentatis, cùm ad se nemo concederet, amne Tiberino transmisso, non tamen Vrbis ingressus confinia, ad Campanos & Samnites diuertit.] Quid autem ei acciderit, cùm Romam versus proficisceretur, vbi Narniam venit, audi sanctum Gregorium[b]:

[a] Procop. de bell. lo Goth. lib. 3.

TOTILAS POTITVR CAMPANIA.

[b] Gregor. lib 3. dialog c. 6.

Eodem namque Gothorum tempore, cùm præfatus Rex Totila Narniam * venisset, ei vir vitæ venerabilis Cassius eiusdem vrbis Episcopus occurrit. Cui quia ex consperſione semper facies rubere consueuerat: hoc Rex Totila non consperſionis esse credidit, sed assiduæ potationis, eumque omnimodo despexit Sed omnipotens Deus, vt quantus vir esset qui despiciebatur, ostenderet: in Narniensi campo, quo Rex aduenerat, malignus spiritus coram omni exercitu eius spatharium inuasit, eumque vexare crudeliter cœpit. Qui cùm ante Regis oculos ad venerandum virum Cassium fuisset adductus: hunc ab eo vir Domini, oratione facta, signo Crucis expulit: qui in eum ingredi vlteriùs non præsumpsit. Sicque factum est, vt Rex barbarus seruum Dei ab illo iam die veneraretur ex corde, quem despectum valde iudicauit ex facie. Nam quia virum tantæ virtutis vidit, erga illum illa mens effera ab elationis fastu detumuit.] hæc Gregorius.

* Narnis

AS. CASSIO CVRATVR SPATHARIVS.

Cùm autẽ Narnia decedens Totilas Vtriculanæ ciuitati appropinquaret, quid acciderit, idem Gregorius his verbis inferiùs narrat[c]: Fulgentius Episcopus, qui Vtriculẽsi Ecclesiæ præerat, Regem crudelissimum Totilam infensum omnimodo habebat. Cumque ad eadem partes cum exercitu peruenisset, curæ fuit Episcopo per clericos suos xenia ei transmittere eiusque furoris insaniam, si posset, muneribus mitigare. Quæ ille, vt vidit, protinus spreuit, atque iratus suis hominibus iussit, vt eumdem Episcopum sub omni asperitate constringerent, eumque eius examini seruarent. Quem dum feroces Gothi, ministri scilicet crudelitatis illius tenuissent, circumdantes, cum vno in loco stare præceperunt, eique in terra circulum designauerunt, extra quem pedem tendere nullo modo auderet. Cumq; vir Dei in Sole nimio æstuaret, ab iisdem Gothis circumdatus & designatione circuli inclusus: repentè coruscationes & tonitrua & tanta vis pluuiæ erupit, vt hi qui eum custodiendum acceperant, immensitatem pluuiæ ferre non possent. Et dum magna nimis inundatio fieret, intra eamdem designationem circuli, in qua vir Domini Fulgentius stetit,

[c] Gregor. dial. lib. 3. c. 12.

MIRA DE S. FVLGENTIO EPISC. VTRICVL.

ne vna quidem pluuiæ gutta descendit. Quod dum Regi crudelissimo nunciatum esset, illa mens effera ad magnam eius reuerentiam versa est, cuius pœnam priùs insatiabili furore sitiebat. Sic omnipotens Deus contra elatas carnalium mentes potentiæ suæ miracula per despectos operatur, vt qui superbè contra præcepta veritatis se eleuant, eorum ceruicem veritas per humiles premat.] hactenus Gregorius.

Pergit autem Procopius Totilæ progressus in Campaniam atque Samnites dicere; quæ prætermittimus. Referemus verò, quid actum, dum in Campania esset, cùm S. Benedicto Iuniori egregiæ sanctitatis viro: quod dignũ perenni memoria factum idem S. Gregorius ita narrat[a]: Fuit (inquit) quidam in Campaniæ partibus intra quadragesimum Romanæ vrbis milliarium, nomine Benedictus, equidem ætate iuuenis, sed moribus grandæuus, & in sanctæ conuersationis regula se fortiter stringens. Quem Totilæ Regis tempore cùm Gothi reperissent, hunc incendere cum sua cella moliti sunt. Ignem namq; posuerunt, sed in circuitu arserunt omnia, cella verò illius igne comburi non potuit. Quod videntes Gothi, magisque sæuientes, atque hunc ex suo habitaculo trahentes, non longè aspexerunt succensum clibanum, qui coquendis panibus parabatur, eumque in illo proiecerũt, clibanumque clauserunt. Sed die altero ita illæsus inuentus est, vt non solùm eius caro ab ignibus, sed neque extrema vllo modo vestimenta cremarentur.] hæc Gregorius. Quæ verò, cùm vlteriùs Totilas progressus est ad Cassinum montem, sexagesimo ab Vrbe lapide, inter S. Benedictum Seniorem & Totilam transacta sint, iam dicamus.

*Gregor dialog. lib 3 c.18. S. BENEDICTI IVNIORIS GRANDE MIRACVLVM.

TOTILAS INVISIT S. BENEDICTVM.

Adeò enim sanctissimi viri Benedicti in eodem Cassino monte vitam monasticam excolentis & virtute miraculorum effulgentis fama apud omnes increbuerat, vt ipsa potens etiam valuerit trucẽ barbarum omnia cæde miscentem Totilã Gothorũ Regem ad eumdem super montis verticem degentem pertrahere. Quæ autẽ tunc gesta sint inter mitissimum Dei virum & hominem barbarum crudelissimum, à S. Gregorio[b] rem gestã accuratè narrante audiamus: Gothorum (inquit) temporibus, cùm Rex eorũ Totila sanctum virum prophetiæ habere spiritum audisset, ad eius monasterium pergens, paulò longiùs substitit, eique se venturũ esse nunciauit. Cui dum protinus mandatũ de monasterio fuisset, vt veniret: ipse sicut perfidæ mentis fuit, an vir Dei prophetię spiritum haberet, explorare conatus est. Quidam verò eius spatharius Riggo dicebatur, cui calciamenta sua præbuit, eumque indui vestibus regalibus fecit: quem quasi in persona sua pergere ad Dei hominem præcepit. In cuius obsequio tres qui sibi præ ceteris adhærere consueuerant Comites misit, scilicet Vulterium, Rudericum, & Blindinum, vt ante serui Dei oculos ipsum Regem Totilam esse simulantes, eius lateri obambularent, cui alia quoque obsequia quasi spatharij præberent, vt tam ex eisdem obsequiis, quàm ex purpureis vestibus Rex esse putaretur.

*Gregor. dialog. lib. 3 c. 15. & 15.

TOTILAS DE S. BENEDICTO EXPERIMENTVM FACIT.

Cumque idem Riggo decoratis vestibus, obsequentiũ frequentia comitatus monasterium fuisset ingressus, vir Dei eminus sedebat. Quem venientem conspiciens, cùm iam ab eo audiri potuisset, clamauit, dicens: Pone fili, pone hoc quod portas, non est tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit: & quia tanto viro illudere præsumpsisset, expauit; omnesque qui cum eo ad hominem Dei veniebant, terræ consternati sunt. Surgentes autem, ad eum propinquare minimè præsumpserunt, sed ad suum Regem reuersi nunciauerunt trepidi in quanta velocitate fuerant deprehẽsi. Tunc per se idem Totila ad Dei hominem accessit: quem cùm longè sedentem cerneret, non ausus accedere, se in terram dedit. Cui cùm vir Dei bis tẽrue diceret, Surge; sed ipse ante eum de terra erigere se non auderet: Benedictus Christi Iesu famulus per semetipsum dignatus est accedere ad Regem, prostratumque de terra leuauit, & de suis actibus increpauit: atque in paucis sermonibus cuncta quæ illi erant uentura prænunciauit, dicens: Multa mala facis, multa mala fecisti: iam aliquando ab iniquitate conquiesce. Equidem Romam ingressurus es, mare transiturus; nouem annis regnans, decimo morieris. Quibus auditis Rex vehementer territus, oratione petita, recessit; atque ex illo iam tempore minùs crudelis fuit, & non multo pòst Romam adiit, ad Siciliam perrexit, anno autem regni sui decimo omnipotentis Dei iudicio regnum cùm vita perdidit.

RES TRANSACTAE INTER S. BENEDICTVM ET TOTILAM.

QVID DE VRBIS CLADE S. BENEDICTVS VATICINATVS.

Præterea Canusinæ Antistes Ecclesiæ ad eumdem Dei famulum venire consueuerat, quem vir Dei pro vitæ suæ merito valdè diligebat. Is itaque dum cum illo de ingressu Regis Totilæ & Romanæ vrbis perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc Regem ciuitas ista destruetur, vt iam ampliùs non inhabitetur. Cui vir Domini respondit: Roma à gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus coruscis, turbinibus, ac terræmotu fatigata, in

ta, in semet ipsa marcescet. Cuius prophetiæ mysteria nobis iam facta sunt luce clariora, qui in hac vrbe dissoluta mœnia, euersas domus, destructas ecclesias turbine cernimus; eiusque ædificia longo senio laxata, quia ruinis crebrescentibus prosternuntur, videmus. Quamuis Honoratus eius discipulus, cuius mihi relatione compertum est, nequaquam ex ore illius audisse perhibet: sed quia hoc dixerit, dictum sibi à fratribus fuisse testatur.] hactenus de his Gregorius.

Quæ præterea eodem fermè tempore inter eumdem sanctum Benedictum & Gallam vnum ex Totilæ Ducibus acta sint, idem sanctus Gregorius inferiùs ita recẽset[a]: Gothorum quidam, Galla nomine, perfidiæ fuit Arianæ, qui Totilæ Regis eorum temporibus contra Catholicæ Ecclesiæ religiosos viros ardore immanissimæ crudelitatis exarsit; ita vt quisquis ei clericus, monachúsve ante faciem veniisset, ab eius manibus nullo modo exiret. Quadam verò die auaritiæ suę æstu succensus, in rapinam rerũ inhians, dum quemdam rusticum tormentis crudelibus affligeret, eũque per supplicia diuersa laniaret: victus pœnis rusticus, sese res suas Benedicto Dei famulo commendasse, professus est, vt dum hoc à torquente creditur, suspensa interim crudelitate ad vitam hora repararetur. Tunc idem Galla cessauit rusticum tormentis affligere: sed eius brachia loris fortibus astringens, ante equum suum cœpit impellere, vt quis esset uel quid sibi suscepisset, demonstraret. Quem ligatis brachijs rusticus antecedens, duxit ad sancti viri monasterium, eumque ante ingressum cellæ solum sedentem reperit & legentem. Eidem autem subsequenti & sæuienti Gallæ rusticus dixit: Ecce iste est de quo dixeram tibi, Benedictus pater.

*Gregor. dialog. lib. 2. c. 31. DE GALLA DVCE ET S. BENEDICTO.

Quem dum feruido spiritu cum peruersæ mentis insania fuisset intuitus, eo terrore quo consueuerat acturum se existimans, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Surge, surge, & res istius rustici redde, quas accepisti. Ad Cuius vocem vir Dei protinus oculos leuauit à lectione, eumque intuitus, mox etiam rusticum qui ligatus tenebatur attendit. Ad cuius brachia dum oculos deflexisset, miro modo tanta celeritate cœperunt illigata brachiis lora deuoluere, vt dissolui tam concitè nulla hominum festinatione potuissent. Cumque is qui ligatus venerat, cœpisset subitò astare solutus: ad tantæ potestatis vim tremefactus Galla ad terram corruit, & ceruicem crudelitatis rigidæ ad eius vestigia inclinans, se orationibus illius commendauit. Vir autem sanctus à lectione minimè surrexit; sed vocatis fratribus, eum introrsus tolli, vt benedictionem acciperet, præcepit. Quem ad se reductum, vt à tantæ crudelitatis insania quiescere deberet, admonuit. Qui fractus recedens, nil vlteriùs petere à rustico præsumpsit, quem vir Domini non tangendo, sed respiciendo soluerat.] hucusque de his Gregorius.

NOVIT GAL. LA DIVINAM VIRTVTEM.

Cùm verò Gothorum exercitus ad Vulturnum fluuium super Capuam, vbi amnis trãsmeabilis equis est, iturus ad Samnites peruenisset: quid ibi acciderit, recensemus ex eodem S. Gregorio Papa, qui ait[b]: In eadem prouincia Samnij, quam supra memoraui, idem Libertinus vir pro vtilitate monasterij carpebat iter. Dumq; Darida Gothorum Dux cum exercitu in loco eodem venisset, Dei seruus ex caballo, quo sedebat, ab hominibus eius proiectus est. Qui iumenti perditi libenter damnum ferens, etiam flagellum, quod tenebat, diripientibus obtulit, dicens: Tollite, vt habeatis, qualiter hoc iumentum minare valeatis. Quibus dictis, protinus se in orationem dedit. Cursu autem rapido prædicti Ducis exercitus peruenit ad fluuium qui vocatur Vulturnus, ibiq; equos suos singuli cœperunt hastis tundere & calcaribus cruentare; sed tamen equi verberibus cæsi, calcaribus cruentati fatigari poterant, moueri non poterant; sicque aquam fluminis tangere, quasi mortale præcipitium pertimescebant. Cumque diu cædendo sessores singuli fatigarentur: vnus eorum intulit: Quia ex culpa, quam seruo Dei in via fecerant, illa sui itineris dispendia tolerabant. Qui statim reuersi, post se Libertinum reperiunt in oratione prostratum. Cui cùm dicerent: Surge, tolle caballum tuum. Ille respondit: Ite cum bono: ego caballo opus non habeo. Descendentes verò, inuitum eum in caballum, de quo deposuerant, leuauerunt, & protinus abscessêrunt. Quorum equi tanto cursu illud quod priùs non poterant transire flumen transierunt, ac si ille fluminis alueus aquam minimè haberet. Sicque factum est, vt cùm seruo Dei vnus caballus suus redditur, omnes à singulis reciperentur.] hæc Gregorius. ita quidem Deus in omnibus ferme locis virtutis suæ vestigia impressa reliquit.

*Gregor. dial. lib. 1. c. 2. S. LIBERTINI RES GESTAE CVM DVCE GOTHORVM.

Sed quid post hæc Totilas? audi à Procopio, vbi ista dictis subdit[c]: Beneuentum munitissimum oppidum nullo in potestatem labore redegit, eiusque muros in solum mox diruit; ne fortè exercitus aliquis è Byzantio eò se conferens, vt è loco munito in Gothos impetu facto, negotium illis exhiberet. Neapolitanos deinde obsidere decreuit; quandoqui-

*Procop. de bel. lo Goth. lib. 3. PROGRESSVS TOTILAE.

dem se intra vrbem recipere, etsi pleraque quidem & allicibilia prædicantem, hi prorsus A renuerent. Conon eam tunc vrbem custodiebat cum Isauris, Romanisque mille. Sed Totilas ipse cum maxima copiarum parte haud procul à mœnibus castris positis quiescebat, parteq; exercitus ad Cumas dimissa cum his & aliis simul munitissimis locis potitur, pecuniarumque numero nō mediocri. Feminas verò quasdam patricias captis in oppidis per suos comprehensas nulla prorsus affecit iniuria, sed summa cum diligētia liberè abire permisit: vnde factum est, eius vt nomen, vt sapientiæ, ita & benignitatis celebre apud Romanos iam esset & maximi fieret.] Ex S. Benedicti monitis (vt ex S. Gregorio nu per diximus) hoc esse lucratum Totilam, vt redditus mitior eiusmodi humanitatis & continētiæ exempla ederet, possumus intelligere. Sed pergit Procopius:

TOTILAS MONITIS S. BENEDICTI PROFECIT.

Cumque nusquam hostes sibi obuiam irent, paucis è suo exercitu circummissis, res memoratu dignas gerebat. Brutios itaque & Lucanos subegit, Apuliaque & Calabria simul B potitus, publica tributa frequenter exigere, & omnium rerum prouētus rapiendo & fraudando sibi habere, cetera haud seciùs factitare ac Italiæ sortitus iam esset Imperium.] hæc Procopius: quibus ista ex sancto Gregorio sunt addenda de eodem Totila, dum in Apulia versaretur, & sanctum Sabinum Canusinum Episcopum adiit, æquè ac fecerat cum sancto Benedicto, experturus, num (quod auditu perceperat) esset in ipso spiritus prophetiæ. Hic ille Sabinus, qui pluribus (vt diximus) legationibus Romani Pontificis illustratus, iam senio viribus corporis fractus, sed animo vegens, & cùm oculorum luce priuatus penitus esset, spiritu tamen futura noscens, Prophetæ & Videntis nomen fuerat consecutus. Ait ergo de eo Gregorius[a]:

[a] Gregor dial. lib. 3. cap. 5.

DE S. SABINO EPISCOPO CANVSINO, ET TOTILA.

Hunc Rex Gothorum Totila prophetiæ habere spiritum audiens, minimè credidit, sed probare studuit quod audiuit. Qui cùm in ijsdem partibus deuenisset, hunc vir Domini C ad prandium rogauit. Cumque iam ventum esset ad mensam, Rex discumbere noluit, sed ad Sabini venerabilis dexteram sedit. Cùm verò eidem Patri puer ex more poculum vini præberet, Rex silenter manum tetendit, eumque per se Episcopo vice pueri præbuit, vt videret an spiritu præuidentiæ discerneret, quis ei poculum præberet. Tunc vir Dei accipiens calicem, sed tamen ministrum non videns, dixit: Viuat ipsa manus. De quo verbo Rex lætatus erubuit; quia quamuis ipse deprehensus sit, in viro tamen Dei quod quærebat inuenit.] hæc de his quæ tunc inter Totilam & Sabinum sunt gesta, Gregorius.

Accidit autem inter hæc vt cum Neapolis arcta obsidione perstringeretur, auxilium expectaret ab Imperatore. At cùm classis ab eo missa ad Neapolitanum littus ventorum impulsibus naufragium passa esset, quique è fluctibus emersérant, in Gothorum deuenissent potestatem: his perterriti Neapolitani, Totilæ sese dedere. Horum deditione anni huius D periodum Procopius claudit Totilæ rerum gestarum. Quòd verò Totilas tantam præstiterit superatis humanitatem, non parcendo tantùm, sed alendo & commeatum eisdem præbendo, vt neque aliquis propinquorum vel intimorum amicorum talia illis officia exhibere valuisset (vt idem auctor pluribus narrat) planè apparuit, quantum ex S. Benedicti congressu atque monitis barbarus profeciisset, effectus insuper summæ iustitiæ cultor, cū videlicet anno sequēti in armigerū suum animaduertit, quòd virgini vim intulisset, cui & morte affecti armigeri bona dari voluit: quæ omnia fusius Procopius scriptis est prosecutus.

Quod vero ad res bellicas Orientales pertinet, rursum rupto fœdere Rex Persarum in Romanum Imperium immisit exercitum: hoc enim anno à Procopio secunda ponitur Cosrhois in Romanos expeditio, cùm Belisarius aduersus eum bellū gesturus in Persidem E missus est: vbi vno tantùm castro capto, eodemque postea amisso, nihil præterea memoria dignum est factum, Deo aduersus Romanos pro Persis pugnante, cùm videlicet ægritudo inuaserit Romanum exercitum, adeò vt vix pars eius tertia seruari potuerit. scribit hæc Procopius[b] pluribus: sed ad institutum ista satis.

[b] Procop. de bello Pers. lib. 2.

IESV CHRISTI ANNVS 544.	VIGILII PAP. ANNVS 5.	IVSTINIANI IMP. 18. TOTILAE REG. 3.

TOTILAS TENTAT LITTERIS SENATVM.

QVingentesimus quadragesimus quartus Christi annus notatus reperitur in Consularibus tabulis post Basilij Consulatum tertiò, idemque à Procopio numeratus belli Gothici nonus: quo Totilas Vrbem cogitans, eam priùs litteris ad Senatum iterum scriptis quàm armis tentare decreuit. sed cùm Ioannes Præfectus, Constantinopoli olim missus

A missus, illic esset, Senatum in officio continens, illi rescribere vetuit: cuius rei causa Totilas indignatus, Romam versus ad eius obsidionem exercitum mouit: cum istis admonitus Iustinianus, Belisarium è bello Persico reuocans in Italiam misit. hæc sunt quæ hoc anno nono Gothici belli accidisse Procopius tradit, additque hoc item anno factum, vt omnes qui Arianæ hæresis Romæ suspecti haberentur, ne proderent Gothis itidem Arianis Vrbem, inde protinus pellerentur, id opera (vt creditur) Vigilij Papæ, à quo etiam illud procuratum fuisse videtur, vt Belisarius in Italiam mitteretur. Hæc quidem primò accipe à Procopio, qui ait[a]: Ipse verò cum maiori & reliqua parte exercitus ad circumiecta Vrbi loca ductare statim contendit. Cuius profectione cognita Imperator, etsi fortissimè adhuc sibi insistentibus Persis, mittere rursum in Italiam Belisarium cogitur.] hæc ipse. Quod verò de his rogatus à Vigilio Papa Iustinianus Imperator annuerit, audi quæ Ara-
B tor in præfatione ad ipsum Vigilium præfixa Heroico carmini, quo Acta Apostolorum cecinit, habet his versibus:

[a] Procop. de bello Gath. lib. 3.

Mœnibus vndisonis bellorum incendia cernens,
Pars ego tunc populi tela pauentis eram.
Publica libertas, Vigili sanctissime Papa,
Aduenit incluso soluere vincla gregi.
De gladio rapiuntur oues, Pastore ministro,
Inq; humeris ferimur, te reuocante, piis.
Corporeum satis est sic euasisse periclum,
At mihi plus animæ nascitur inde salus.
Ecclesiam subeo, dimissa naufragus aula,
Perfida mundani desero vela freti, &c.] ad finem verò hæc habet:
C *Te duce, tyro lego, te dogmata disco magistro.*
Si quid ab ore placet, laus monitoris erit.] hæc ad Vigilium Papam Arator: qui hoc eodem anno iam ordinatus Romanæ Ecclesiæ subdiaconus ipsum nobile elucubratum à se carmen, quo luculenter Apostolorum Acta à Luca conscripta prosecutus est, egregium opus Vigilio Papæ obtulit: nam quo die, mense & anno id factum, continet Vaticanus codex eiusdem carminis, in quo ista leguntur:

VIGILII OPERA VRBS LIBERATA.

ARATOR SVBDIACON. CARMEN IN ACT. A POST. VIGILIO OFFERT.

Beato Petro adiuuante, oblatus est huiusmodi codex ab Aratore subdiacono sanctæ Ecclesiæ Romanæ, & sancto & Apostolico viro Papæ Vigilio, & susceptus ab eo die VIII. Idus Aprilis in Presbyterio ante Confessionem beati Petri, cùm ibidem plures Episcopi, presbyteri, diaconi, & cleri pars maxima interessent. Quem cùm ibidem legi pro aliqua
D parte fecisset, Surgentius vir venerabilis Primicerius scholæ Notariorum in scrinio dedit Ecclesiæ collocandum. Cuius * beatitudinē litterati omnes doctissimiq; continuò rogauerunt, vt eum iuberet publicè recitari. Quod cùm fieri præcepisset, in ecclesia beati Petri, quæ vocatur, Ad Vincula, religiosorum turba conuenit; atque eodem Aratore recitante, distinctis diebus, ambo libri, septem vicibus, sunt auditi, cùm vnius medietas libri tantummodo legeretur propter repetitiones assiduas, quas cum fauore multiplici postulabant. Eadem hæc repetitio facta est his diebus: Prima Idibus Aprilis, secunda decimoquinto Kalendas Maij, quarta verò tertio Kalendas Iunij, tertio anno post Consulatum Basilij V.C. Indictione VII.] hæc ibi. Porrò de eodem Aratore poëta, qui Apostolorum Acta metro cecinit, hos habet versus Venantius Fortunatus[b]:

*Cum eius.

[b] Fortun. carm. de Vita S. Martini lib. 1.

Sortis Apostolicæ quæ Gesta vocantur & Actus,
Facundo eloquio vates sulcauit Arator.] at de ipso satis.
E Quod autem ad Orientales res pertinet, hoc anno à Procopio[a] bellum Persicum scriptis prosequente tertia ponitur Cosrhois in Romanorum ditionem irruptio, cum Sergiopolim tentauit ciuitatem, quæ præsidio S. Sergij munita, eiusque patrocinio defensa illæsa permansit: de qua primùm quid idem Procopius tradat, audiamus: Vere (inquit) postea ineunte, Cosrhoes tertiam in Romanorum regionem irruptionem maximo fecit exercitu, Euphratem dextrorsus habens. Candidus autem Sergiopolis Præsul postquam Persarum exercitum prope mœnia perspexit, timens & sibi & ciuitati, quòd pacta inter eos priora non seruauerit, sese vltro excusans, Cosrhoi occurrit, ac rogans, ne propterea ciuitati sit iratus: nam ei pactam pecuniam numquam fuisse, quam ei pro redemptis Surenis (vti suprà commemorauimus) debebat. Cosrhoes autem ipsum in custodiam duci, atque corpus eius probris omnibus affici, pecuniam deinde duplam atque priùs conuene-

[a] Procop. de bello Persico lib. 2.

TERTIA COSRHOIS IN ROMANOS EXPEDITIO.

rat exsolui iussit. Ille verò Sergiopolim aliquos mitti rogauit, qui omnem pretiosam tempA
pli suppellectilem auferrent, cum quibus etiam alios ipse misit. His Sergiopolitani quæcumque sunt iussa tradidere, sibi nihil aliud relictum dicentes. Cumque Cosrhoes nō satis hoc esse diceret, aliaque expeteret, adhuc alios de bonis eorum nomine quidem vestigatum misit, re autem vera vt vrbem caperet.

Sed quando diuinitus datum non erat vt ea potiretur, quidam è Sarracenis Christianus, alioquin sub Alamundaro militans, Ambrus nomine, nocte per muros ascendens, omne consilium ciuibus nunciauit, suasitque nullatenus Persas in vrbem recipiendos. Sic igitur à Cosrhoe missi, sine effectu reuerterunt. Quamobrem idem vrbem euertere statuit; protinusq; exercitu sex millium misso, mœnia oblidere atque oppugnare cœpit. Sergiopolitani autem fortiter ab initio resistentes, deinde periculum metuentes, ciuitatem hosti dedere decreuerunt: milites enim non plus quàm ducenti erant. Sed Ambrus rursus ad B
mœnia noctu veniens, duorum tantùm spatio dierum Persarum obsidionem duraturam dixit, aqua eis deficiente. Quapropter illi nullatenus in sermonem cum hoste venerunt. Interim verò barbari, premente siti, inde discedentes, ad Regem venerunt, qui Candidum adhuc non dimiserat: oportebat enim (existimo) illum tamquam periurum à sacerdotio deiici. Et hæc quidem sic se habuere.] hucusque de his Procopius, qui subdit in fine: At Belisarius rursus ab Imperatore accersitur Byzantium, vt in Italiam iterum mitteretur, rebus iam Imperij collabentibus.]

SERGIOPOLIS DIVINITVS DEFENSA.

[a] Euagr. lib. 4. cap 27.

De rebus autem sacris ad ipsum Cosrhoem asportatis è templo hæc addit Euagrius[a]: Simul vt mœnia aggreditur, fit vtrinque sermo & colloquium de seruanda ciuitate: conC
uenitque inter eos, vti sacris thesauris ac monumentis (inter quæ Crux à Iustiniano & Theodora missa fuit) vrbs redimeretur. Vbi ista fuere ad Cosrhoem apportata; percunctatur à sacerdote & Persis qui cum eo ad eam rem missi erant, ecquæ alia superessent? Cui quidam eorum, qui verum dicere minimè consueuerat, respondet, alia etiam adhuc monumenta restare à paucis quibusdam ciuibus occultata. Relinquebatur autem ab his qui thesauros & monumenta attulerant, auri argentique prorsus nihil, sed alterius cuiusdam materiæ multo præstabilioris, quæ Deo omnino dicata fuit: sanctissimas dico reliquias Sergij inuicti Christi martyris, quæ in capsa erant oblonga argentoq; obducta repositæ.

THESAVRI AD COSRH. DELATI.

COSRHOES DIVINITVS AB VRBE REPVLSVS.

Itaque postquam Cosrhoes his verbis persuasus totum exercitum ad vrbem excidendam dimiserat, derepentè in ipsis mœnibus magna hominum multitudo clypeis munita visa est ciuitatem propugnare. Quam qui erant à Cosrhoe missi conspicari, reuerterunt; ac tum multitudinem, tum armaturam admirati, ad Cosrhoem rem referunt. Vbi autem rursus certior factus est, paucos admodum in vrbe remanere, eosque vel ætate exacta esse D
vel tenera & immatura (quippe omnes qui firma fuere ætate & robusta, è medio sublati erant) pro certo nouit illud miraculum à sancto martyre editum: & propterea metu perculsus, admiratusque Christianorum fidem, domum reuertitur: quem ferunt sub extremum ætatis tempus diuino regenerationis lauacro tinctum fuisse.] hæc Euagrius & ipse sui temporis res gestas scribens, eaque addens quæ à Procopio prærerita sciret. Subdit his verò ipse Procopius: In animo quoque Cosrhoes habuit, rectà in Palæstinam tendere, vt tum alia, tum Hierosolymitani templi sacram ac pretiosam supellectilem prædaretur.] quo minùs autem id perfecerit, inde accidit, quòd Belisarius rursus hoc anno aduersus eum missus occurrit, egitque vt Cosrhoes pacem cum Imperatore denuo iuramento firmaret. Cuius rei causa percommodè euenit, vt Belisarius iterum in Italiam mitteretur (sicuti dictum est) vt periclitanti ibi Imperio præsto esset. E

[b] Procop. de bello Persic. lib. 2.

Hoc eodem anno lues magna in Oriente grassari cœpit, de qua ista admiratione digna Procopius[b]: Fuit insuper ijsdem temporibus ingens pestilentia, cui remedium nullum inuentum, præterquam ex Deo, vnde venit: quamquam multi arrogantes phisiologiæ causas commentari contendant, vanas quidem omnes & inuestigabiles, tantumque sermone decipientes. Hic enim morbus nulli neque ætati, neque sexui, neque loco parcebat. Vnde verò initium habuerit, aut quo modo perimebat, referam. Cœpit enim ab Aegyptiis, qui apud Pelusium sunt: hinc vniuersam terram comprehendit, itinere semper procedens, nullas reliquit locorum latebras, nec bis eadem corpora repetebat. Incipiebat autem hoc modo. Phantasmata dæmonum multis humana specie visa sunt: quot enim in ipsa inciderent, percuti se ab aliquo viro putabant, morbusque subitò irruebat.

PESTIS IMMISSA PER ANGELOS MALOS.

Nonnulli ab initio verbis sanctis ac aliis (vt poterant) supplicationibus cum auertere frustra

A stra quærebant: ac tamquam lymphati, seu spiritu maligno agitati, amicos vocantes minimè audiebant; in locis quoque angustis coercebantur. Nonnullis verò in somnis hæc eadem accidebant. Corripiebantur enim statim febre, calore coloreq; pariter corporis nusquam mutatis; neque vlla item inflammatio (vti febricitantibus solet) sed tussis quædam ab initio, vsque ad vesperam febris erat: adeò vt nullo adhibito medicamento, * nullius opinionem periculi præberent. Eodem verò die, nonnullis sequenti, aliis non multo pòst tuber fuecrescebat, aliis alibi. Præterea quibusdam somnus inerat profundus, nonnullis acuta quædam stultitia; & primùm quidem omnium obliti rerum, etiam cibum negligentes moriebantur. In stultitia verò corripi sibi visi, aut inuadi clamabant, auertentesque fugiebant: quorum curatores & ministri dira atque intoleranda patiebantur, adeò vt non minus ipsi quàm ægroti misericordia digni fuerint, non quòd morbo & ipsi afficerentur

PESTIS EFFECTVS MIRANDI.

* medico

B (non enim is contagione nocebat) sed quòd furentes, aut è lecto se præcipitare, aut ad flumina ob sitim properare volentes, vix retinebant. Peribant aliqui eodem die, nonnulli multis pòst diebus. Tribus igitur mensibus huiusce modi lues Constantinopoli prævaluit, & ab initio quidem pauci, deinde in singulos dies quinque, sæpiùs etiam decem millia efferebantur: adeò vt plures etiam diuites, ministris iam omnibus extinctis, curatorum penuria magis quàm morbo perirent, & insepulti manerent.] subdit his Procopius de nauata opera ab Imp. per Theodorum Referendarium, vt afflictatæ ciuitati subsidio esset.

[a] Euagr. lib. 4 cap. 28.

Meminit eiusdem pestis Euagrius[a], pluraque addit à Procopio prætermissa, diuersaque narrat, corrigendus in eo, dum ait biennio pòst captam à Persis Antiochiam ea cœpisse; cùm ex Procopio euidenter appareat tum contigisse, cùm Belisarius è bello Persico in Italiam missus est: cuius potiùs fidem sectandam putamus, quàm Euagrij, quem pòst quinC
quaginta annos ea scriptis mandasse, idem ipse testatur. Porrò ætatem Procopij longè morbum ipsum prætergressum esse oportuit, cùm scribat Euagrius annos quinquaginta duos inter homines grassatum esse, neque Orientem solùm, sed vniuersum ferme terrarum orbem ab eodem fuisse depastum; nonnullasque vrbes omnibus fuisse habitatoribus per eamdem pestilentiam orbatas, atque in illa ipsa loca, quæ antea inuasisset, sæpè reuersam; plura insuper symptomata in ægrotantibus accidisse, ac planè diuersa ab eis quę idem Procopius tradit, de quibus tu ipsum consulas.

PESTIS AD ANNOS PLVRIMOS PROPAGATA.

Quòd verò non ampliùs quàm tribus mensibus ciuitatem Constantinopolitanam occuparit, miraculo tribuitur. quod licet neque à Procopio vel Euagrio recenseatur, haud tamen obliuione sepultum penitus relictum est: nam tantum beneficium solemni die festo in honorem Dei genitricis Mariæ instituto, anniuersariaque die in Ecclesia repetendo, remansit posteris perpetua memoria consignatum, cùm videlicet idem Hypapanti est nominatus, nempe humilis occursus Simeonis, cùm Deipara suum filium Dominum nostrum Iesum Christum in templum intulit; cuius festi diei in Occidente Gelasium Papam fundamenta iecisse, cū Lupercalia penitus abstulit, in Notis ad Romanū Martyrologium diximus. Porrò de hac festiuitate Dei genitricis, præter publicis tabulis commendatam testificationē, quam Græci in Menologiis habent, alij * tum Græci tum Latini auctores memiD
nere. Sed & ex his quæ dicta sunt, corrigas necesse est, quòd pestē istā alij decimo Imperatoris Iustiniani anno, alij nono, vel alij alio contigisse dixere: nullā enim insignioris nominis pestem sub eius Imperio accidisse præter istam de qua dictum est, ipse significat. Cùm verò Imperator Iustinianus accepisset Persas laborare peste, misit aduersus eos exercitum, qui ab illis ignominiosè fugatur & trucidatur, rem gestam pluribus Procopius narrat.

DEI GENITRIX PRESTEM SEDAT CONSTANTINOP.

[b] Niceph. lib. 17 c. 28. Cedren. in cōpend. Miscel. an. 15. Iustin. Sigebert. in Chron. anno 542.

E

IESV CHRISTI ANNVS 545. VIGILII PAP. ANNVS 6. IVSTINIANI IMP. 19. TOTILAE REG. 4.

QVi sequitur ordine tempotum Christi annus quingentesimus quadragesimusquintus, pòst Basilij Consulatum quartus idem belli Gothici decimus à Procopio numeratur; cuius initio Belisarius reuocatus à bello Persico (quod malè pacis velamento compressum adhuc vigebat) in Italiam veniens, Romam se contulit. hæc pluribus Procopius, cùm agit de bello Gothico[c], ac etiam in historia de bello Persico[d]. Quo tempore Totilas ad Tiburis obsidionem conuersus, eo per proditionem potito, ciues omnes vnà cum ciuitatis Præsule internecioni subiecit, summæ crudelitatis edens exemplum. Belisarius verò in Aemi-

[c] Procop. de bello Goth. lib. 3.
[d] Procop. de bello Pers. lib. 2.

TIBVRE CAPTO, IN TIBVRTINOS TOTILAS SAEVIT.

in Æmilia constitutus, quòd non tantum sibi virium esse sciret vt collatis signis cum Gothis decerneret, impedimento esse Totilæ conatus est, ne munitionibus à Romanis detentis potiretur, misitque Romam ex suis qui Vrbem pro viribus tutarentur. hæc summatim ex eodem Procopio de rebus bellicis dicta sunto. Quod autem in Miscella legitur, Belisarium ipsum se Romã contulisse, atque crucem aureã sancti Petri basilicæ obtulisse, id quidem per suos factum oportuit: siquidem eum minimè esse Vrbem ingressum, ex Procopio res singulas exactissimè prosequente colligi potest. Referri poterat eiusmodi oblatio, cùm Vuandalis deuictis Romam Belisarius venit: verùm cùm sub Vigilio Papa factum tradidant, nihil est quod ad ea tempora reduci valeat. Sed eius verba reddamus, vbi sic ait [a]: A

[a] *Miscel. li. 16.* DONA OBLATA S. PETRO A BELISARIO.

Belisarius victor Romam venit, aureamq; crucem cẽtum librarum, pretiosissimis gemmis exornatam, in qua suas victorias descripserat, beato Petro per manus Vigilij Papæ obtulit.] hæc ibi; licet addatur id præstitum, cùm iterum Vuandalos subiecisset: sed (vt diximus) nequaquam Vigilius tunc Romanæ præerat Ecclesiæ. De eadem cruce aurea apud Anastasium ista leguntur: Obtulit beato Petro Apostolo per manus Vigilij Papæ crucem auream cum gemmis pensantem libras cẽtum, in qua scripsit victorias suas; ceroſtrata argentea deaurata maxima duo, quæ sunt vsque hodie ante corpus beati Petri Apostoli; sed & multa alia dona & eleemosynas pauperum elargitus est: fecit etiam Belisarius Patritius xenodochia in via Lata & in Flaminia, iuxta ciuitatem Ortas monasterium sancti Iuuenalis, vbi & possessiones & dona multa largitus est.] hæc ibi: sed de his quæ ad structuras ædium pertinent, hæc olim cum primò in Italiam venit, ab ipso facta esse, omnes æquè puto consentient, qui res ipsius à Procopio scriptis mandatas exploratas habent. B

COSRHOES INVADIT EDESSAM.

Hoc item anno decimonono Iustiniani Imperatoris quarta à Cosrhoe aduersus Romanum Imperium expeditio facta est, cùm ipso primo egressu obsedit Edessam, sed ita tamen, vt iam non contra homines, sed contra ipsum Deum Christianorum bellum esset, vt Procopius his verbis significat [b]: Anno insequenti Cosrhoes in Romanorum agrum rursus incurrit, in Mesopotamiam exercitum ducens: quæ quidem irruptio non aduersus Iustinianum Imperatorem aut alium quempiam mortalium facta, sed in ipsum Deum, quem Christiani colunt.] hæc quidem de Cosrhoe Procopius, quòd non exercitũ Romanorum aduersantem reperit, sed diuinam virtutem in Christi imagine eius profligantem exercitum. Quomodo autem id acciderit, cùm apud ipsum Procopium non legatur, quod Euagrius hæc referens testatur se à Procopio accepisse; dicere necesse est interciſum mutilumque locum illum Procopij. C

[b] *Procop. de bello Persic. lib. 2.*

[c] *Euagr. lib. 4. cap. 26.*

At verò iam audiamus quæ ex Procopio se referre Euagrius profitetur, cùm ait [c]: Idem porrò Procopius litteris mandauit ea quæ sunt de Edessa & Abagaro à veteribus commemorata, & quemadmodum Christus ad Abagarum scripserit epistolam: deinde quo pacto Cosrhoes, altera facta incursione, Edessam obsidere constituerit, ratus ea se falsa esse coniecturum, quæ de ea ciuitate omnium Fidelium ore ac sermone celebrantur, nempe; Edessam numquam ab hostibus subiugatam fore. Quę res in epistola à Christo Deo nostro ad Abagarum scripta non ponitur illa quidem (vt studiosi ex historia Eusebij cognomento Pamphili, apud quem hæc epistola ad verbum recitata est, intelligere possunt) sed tamen eum exitum consecuta esse, à Fidelibus non decantatur solùm, sed etiam creditur, ratusque eius euentus prædictionem illam veram esse confirmat. D

CONATVS COSRHOIS IN OPPVGNANDA EDESSA.

Nam postquam Cosrhoes vrbem inuadere aggressus est, quamquam multos in eam impetus fecit, & aggerẽ adeò ingentem struxerat, vt mœnia ciuitatis facilè transgredi posset, aliasq; complures machinas apparauit: re tamen infecta, inde discessit. Sed qu admodum res gesta sit, exponam. Cosrhoes primùm militibus suis imperat, vti magnam struẽ lignorum, qualiacumque essent, ad vrbem obsidendam in vnum congerant. Quibus dicto ferè citiùs in vnum coaceruatis, inq; orbem ductis, aggerem in medium iniicit, cumq; versus vrbis murum rectà dirigit, atque extruit pedetentim, ligno & alia materiei congerie imposita. Tum ita tollit in sublime, & eius altitudine ita mœnia superat, vt tela in eos qui in muro pro vrbis defensione capita suo periculo obijciebant, percommodè iacere possint. Vbi qui obsessi erant, vident aggerem instar montis vrbi appropinquare, & verisimile esse hostes in eam pedibus ingressuros: primo manè è regione aggressus fossam struere moliuntur, inque eam ignem inijcere, ad eum planè finem, vt eius flamma ligna aggeris absumpta, ipsum aggerem solo æquarent. Qua quidem machina confecta, rogoque accenso, neutiquam successit quod intenderant; propterea quòd ignis erumpere, E

pere, aeremque ad se admittere non poterat, quo struem lignorum occuparet. A

DIVINA VIRTVTE EDESSA DEFENDITVR.

Ad extremum igitur, cùm desperatione debilitati fere succumberent, sanctissimã imaginem diuinitus fabricatam, quam non hominum manus effinxerant, sed Christus Deus Abagaro (quandoquidẽ eum videre cupiebat) miserat, proferunt: eamque in fossam, quam Abagaro construxerant, importatam, aqua conspergunt, ex qua non parum in rogum ac struem lignorum immittunt; ac diuina potentia fidei illorum qui ista moliebãtur, subsidio veniente, quod ab illis antè fieri nequaquam poterat, iam facilè confectum fuit. Nam extemplo ligna inferiora concepere flammam, & dictu citiùs in carbones redacta, ad ligna superiora, igne omnia vndique depascente, cum transinisere. Vbi verò qui obsidione premebantur, vident fumum in sublime erumpere, istam machinam ad hostes ludificandos excogitant: paruas inducunt lagenas, easque sulphure & stupa & alia id genus materie ad flammam concipiendam apta farciunt, deinde coniiciunt in aggerem: quæ fumum, igne ipsa iaciendi vi & impetu accenso, ex se emittunt. Qui quidem fumus erumpens ex aggere adeò penitus obscuratus fuit, vt omnes qui machinæ ignari erant, existimarent fumum illum non aliunde quàm ab ipsis lagenis effusum esse. B

ERRATVM IN DIE PASCHATIS IN ORIENTE.

At verò triduo pòst flammulæ ignis è terra erumpentes visæ sunt: ac tum quidem Persæ, qui in aggere pugnabant, intellexere in quod discrimen deuenissent. Verùm Cosrhoes quasi diuinæ virtuti ac potẽtiæ reluctaturus, aquæductus qui extra vrbem erant, ad rogum deriuat, eumque ita restinguere conatur. At rogus aquam veluti oleum, sulphur, aut aliud quippiam eorum quæ facile incendi solent, excipiens, magis exarsit; vsque adeò, vti totum aggerem vastaret, inque cineres prorsus redigeret. Postremò igitur Cosrhoes de spe penitus deturbatus, cùm re vera intelligeret, se turpem admodum dedecoris notam proC pterea subiisse, quòd in animum induxerat, se Deum quem colimus omnino superaturum, domum cum ignominia reuertit.] hæc Euagrius ex Procopio: sed (vt diximus) in ipso Procopio desiderantur ea quæ de imagine Christi ipse Euagrius narrat. in reliquis autem fusiùs ea quæ summatim collegit Euagrius, apud Procopium leguntur, aliaque plura, quibus diuina virtus in tuenda ciuitate enituit: ad postremum verò addit, hoc ipso anno à Iustiniano Imperatore redemptas fuisse auro ab eodem Rege Persarum quinque annorum pacis inducias, hoc videlicet anno decimonono Iustiniani Imperatoris.

Hoc eodem anno cùm Græci tum Latini historici tradunt de Paschatis tempore ex Iustiniani Imperatoris edicto in Oriente erratum esse. Ita planè permisit Deus, vt cùm sacris se immiscent Principes, & quæ sunt sacerdotum sibi vsurpant, in errorem labantur. In Miscella hæc ita narrantur: Anno Imperij Iustiniani decimonono facta est inopia frumẽti, D vini, & olei, ac pluuia magna, & factus est terræmotus magnus Constantinopoli, & euerso die sancti Paschæ, cœpit vulgus abstinere à carnibus mense Februario, die quarto: Imperator autem præcepit alia hebdomada carnem apponi, & omnes carnium venditores occiderunt & apposuerunt, & nemo emebat aut edebat. Porrò Pascha factum est vt Imperator iussit, & inuentus est populus ieiunans hebdomada superflua.] hæc ibi. Eadem hoc item anno Cedrenus habet.

QVID DE PASCHATIS DIE STATVTVM.

In Occidẽte etiam de Paschatis die anni huius exortam controuersiam, intelligi potest ex Concilio quarto Aurelianensi his temporibus celebrato, vbi de Victoris cyclo seruando statutus est canon eiusdem Concilij primus his verbis: Placuit igitur, vt sanctum Pascha secundùm laterculum Victoris ab omnibus sacerdotibus vno tempore celebretur: quæ festiuitas annis singulis ab Episcopo Epiphaniorum die in ecclesijs denuncietur. De E qua solemnitate quoties aliquid dubitatur, inquisita vel agnita per Metropolitanos à sede Apostolica sacra constitutio teneatur.] hæc canõ aduersus Iustiniani Imperatoris edictum sibi quod suum non esset arrogantis, inque eius edictum quo vna hebdomada augebatur Quadragesimæ ieiunium. Sequentes enim quæ à Patribus statuta esse videntur, ista mox addiderunt: Hoc etiam decernimus obseruandum, vt Quadragesima ab omnibus Ecclesijs æqualiter teneatur: neque Quinquagesimam aut Sexagesimam ante Pascha quilibet sacerdos præsumat indicere: sed neque per sabbata absque infirmitate quisquam soluat quadragesimale ieiunium, nisi tantum die Dominico prandeat: quod fieri specialiter Patrum statuta sanxerunt. Si quis autem hanc sacram regulam irruperit, tamquam transgressor disciplinæ à sacerdotibus censeatur.] hæc sanctissimi Episcopi Gallicani aduersus temeritatem (vt apparet) Iustiniani Imperatoris pro arbitrio sacra miscentis.

Quod autem ad cyclum Victoris pertinet, qui ita à Synodo commendatur, vt tamen

men vbi aliqua emergeret ambiguitas, esset de his consulenda Apostolica sedes: auctor illius fuit Victor Episcopus Capuanus, qui his ipsis temporibus (vt Beda testatur) vixit doctrina & sanctitate celebris, cuius natalis dies in Ecclesia agitur XVI. Kalendas Nouembris: scripsisseque dicit Beda cyclum suum ad confutandum cyclum Victorini Aquitani, qui scripsit tempore Hilari Papæ, vt ex Gennadio liquet: Hunc autem ad tempora Iustiniani Imperatoris referunt, & tunc scripsisse, Beda [a] testatur. Porrò non hoc anno, sed post Consulatum Basilij nouies, ex Victoris seu Victorini cyclo obortam esse controuersiam, idem ipse Beda affirmat [b].

[a] *Beda de sex ætat. sub Iustin.*
[b] *Beda de tempor ration cap. 49. in fin.*

DE CONCILIO QVARTO AVRELIANENSI.

Quod autem ad quartum Aurelianense Concilium pertinet, cuius duos canones recitauimus; hoc ipsum his temporibus celebratum (licet certus non ponatur annus) dubium esse non debet; cùm magna ex parte illi ipsi Episcopi, qui interfuerunt tertio Aurelianensi Concilio, ijdem huic quarto præsentes fuisse atque subscripsisse legantur, & inter alios Gallus Episcopus Aruernensis, qui tamen superioribus Conciliis Aurelianensibus nonnisi per legatos præsto fuisse reperitur: vnde fit vt in hoc potiùs Concilio ea accidisse putemus, quæ de ipso atque eius diacono Gregorius [c] narrat his verbis: Apud Aurelianensem autem vrbem, incriminato ab iniquis Marco Episcopo & in exilium truso, magnus Episcoporum conuentus est congregatus, Childeberto Rege iubente. In qua Synodo cognoscentes beati Episcopi hoc esse vacuum quod contra eum fuerat mussitatum, eum ciuitati & cathedræ suæ restituunt.]

[c] *Gregor. Turon Vit. sanct. Patr. cap. 3.*

DE DIACONOS. GALLI.

Sed audi quæ subdat de eiusdem sancti Galli diacono: Denique tunc in seruitio sancti Galli Valentinus diaconus, qui nunc presbyter habetur atque vocalis, abiit. Cumque Episcopo alio Missas dicente, diaconus ille propter iactantiam potiùs quàm pro Dei timore cantare vellet, à S. Gallo prohibebatur, dicente sibi: Sine, inquit, fili: quando, Domino iubente, nos celebrauerimus solemnia, tunc & tu canere debes; nunc eius clerici cõcinant, qui consecrat Missam. At ille, & tunc se posse, pronunciat. Cui sacerdos: Fac vt libet: nam quod volueris, non explebis. Ille quoque negligens mandatum Pontificis, abiit; & tam deformiter cecinit, vt ab omnibus irrideretur. Aduenies autem alia Dominica, dicente sæpe dicto Pontifice Gallo Missas, iussit abire: Nunc, inquit, in nomine Domini quod volueris explicabis. Quod cùm fecisset, in tantum vox eius præclara facta est, vt ab omnibus laudaretur.] hæc Gregorius, qui alias quamplurimas de sanctissimo viro præclaras res gestas & miracula narrat.

GONTHARIS IN AFRICA TYRANNVS.

Hoc item anno Iustiniani Imp. decimonono missus Areobindus maritus filiæ sororis Imperatoris in Africam, idem à Gontharide sibi subiecto Duce, sub quo aduersus Mauros Vuandali militabãt, iam effecto tyranno, necatur sub fide præstita Reparato Episcopo Carthaginensi. Rem gestam Procopius ita narrat [d]: Deinde Gontharis Reparatum ciuitatis Episcopum Areobindo nunciatum mittit, vt sub fidem incolumitatis ad palatium veniret, maturaret (*continebat enim se Arcobindus vnà cum coniuge in monasterio intra Carthaginem posito à Salomone Duce ædificato, quod cinctum muro arcem reddiderat munitissimam*) Quod si contempserit, se illum expugnaturum, ac illico interfecturum minitatur. Areobindus susceptis ab Episcopo mandatis, metuens, se statim venturum dixit, si lauacro filium diuino de more priùs abluerit, deinde per idem iurauerit spem ei certam salutis se daturum. Præsul itaque ei morem gessit. Ille cuestigio redeuntem sequitur vestem indutus seruilem, neque Duci neque vlli militari viro conuenientem.

[d] *Procop. de bello Vandal l. 2.*

Postquam verò prope palatium fuit, sacrum Euangelium à Præsule accipiens, in eius conspectum venit, pronusque aliquandiu iacuit, preces & sacrum Euangelium ac paruum filium tunc sacro baptismate ablutum, per quod Præsul iurauerat, protendens. Gontharis eum miseratus, ad spem quoque exhortans, surgere iussit: omnia quæ Præsul pollicitus fuerat, se præstiturum affirmando. Posteraque die eius & vxorem & substantiam Carthaginem transferri mandauit. Deinde Præsulem missum faciens, Areobindum & Athanasium secum cœnare iussit: ac Areobindum ante omnes in summo accũbere, post cœnam

AREOBIND. OCCIDITVR.

verò in cubili solum dormire coëgit. Vbi Vlitheus cum nonnullis aliis ab eo missus ipsum & flentem & multa obtestantem, ac misericordiam, fidemque datam implorantem interfecit, non esse immortalem dicens, in longam eius puto senectutem cauillando.] hæc de tyranno Gontharide & nece Areobindi Procopius, qui ad finem eius commentarij tradit post dies triginta sex eumdem Gõtharidem dolo necatum ab Artabane Duce, quem conuiuio exceperat. hisque diffusè narratis, idem Procopius finem imponit historiæ de bello Vuan-

Vuandalico in hunc vsque annum conscriptæ, quod felicissimè inchoatum, ac penè absolutum, denuo restauratum, difficillimumque in dies redditum est crebris defectionibus populorum, emergentibus nouis tyrannis, postquam Imperator siue eius ministri sacrilegè agentes, in insula Romanum Pontificem mori impiè coegerunt.

IESV CHRISTI ANNVS 546. VIGILII PAP. ANNVS 7. IVSTINIANI IMP. 20. TOTILÆ REG. 5.

SEquitur annus Domini quingentesimus quadragesimus sextus, idemque belli Gothici à Procopio vndecimus numeratus, & post Consulatum Basilij quintus: quo Totilas Spoletum in deditionem accepit, Perusiumque obsedit, diuque obsidione frustra tentata, demum dolo necans Cyprianum, cui custodia mandata erat, occupauit. Scribit hæc omnia Procopius [a] pluribus, qui & tradit capti eo modo Perusij à Totila præfectos custodiæ Meledium & Vlifium transfugas. Sed quomodo tunc contigerit sanctum Herculanum eiusdem ciuitatis Episcopum subire martyrium, ex sancto Gregorio sic habeto [b]:

[a] *Procop. de bello Goth. lib. 3.*
[b] *Gregor. dial. lib. 3. c. 13.*

Nuper quoque floridus venerabilis vir vitæ Episcopus narrauit quoddam memorabile valde miraculum (*fuit hic Floridus Tifernas Episcopus sanctitate clarus, de quo inferiùs idem sanctus Gregorius* [c] *meminit*) dicens: Sanctissimus Herculanus nutritor meus, Perusinæ ciuitatis Episcopus fuit, ex conuersatione monasterij ad sacerdotalis ordinis gratiam deductus. Totilæ autem perfidi Regis temporibus eamdem vrbem annis septem continuis Gothorum exercitus obsedit; ex qua multi ciuium fugerunt, qui famis periculum ferre non poterant. Anno verò septimo nondum finito, obsessam vrbem Gothorum exercitus intrauit.] Hic admonendum putamus, ex deprauato codice pro mensibus annos positos Perusinæ obsidionis: siquidem ex Procopio, qui vestigia Totilæ est assectatus, apparet non ante præsentem annum ab eodem Rege tentatum esse Perusium, vtpote qui in alijs expugnandis munitionibus intentus fuit. Pergit verò Gregorius:

[c] *Gregor. dial. lib. 3. c. 35.*

S. HERCVLANVS MARTYRIO CORONATVR.

Tunc (inquit) Comes, qui eidem exercitui præerat, ad Regem Totilam nuncios misit, exquirens quid de Episcopo vel populo fieri iuberet. Cui ille præcepit, dicens: Episcopo priùs à vertice capitis vsque ad calcaneum corrigiam tolle, & tunc caput eius amputa: omnem verò populum qui illic inuentus est, gladio extingue. Tunc idem Comes venerabilem virum Herculanum Episcopum super vrbis murum deductum capite truncauit, eiusque cutem tam mortui à vertice vsque ad calcaneum incidit, vt ex eius corpore corrigia sublata videretur: moxque corpus illius extra murum proiecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulsi, abscissum caput ceruici apponentes, cum vno paruulo infante, qui illic extinctus inuentus est, iuxta murum corpus Episcopi sepulturæ tradiderunt.

Cumque post eamdem cædem die quadragesimo Rex Totila iussisset, vt ciues vrbis illius, qui quolibet dispersi essent, ad eam sine aliqua trepidatione remearent: hi qui priùs fame fugerant, viuendi licẽtia accepta, reuersi sunt: sed cuius vitæ eorum Episcopus fuerat, memores, vbi sepultum esset corpus illius quæsierunt, vt hoc iuxta honorem debitum in ecclesia beati Petri Apostoli humarent. Cumque itum esset ad sepulchrum, effossa terra, inuenerunt corpus pueri pariter humati, vtpote iam die quadragesimo tabe corruptum, & vermibus plenum; corpus verò Episcopi, ac si die eodem esset sepultum: & quod est adhuc magna admiratione venerandum, quia ita caput eius vnitum fuerat corpori, ac si nequaquam fuisset abscissum, sic videlicet, vt nulla vestigia sectionis apparerẽt. Cumque hoc & in terga verterent, exquirentes si quod signum vel de alia monstrari incisione potuisset, ita sanum atque intemeratum omne corpus inuentum est, ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset.] hactenus de sancto Herculano Gregorius.

Subdit verò Procopius, è Perusio mox Totilam ad Vrbem obsidendam perrexisse: à qua cùm octo tantùm milliaribus procul abesset, de sancto Cerbonio Episcopo spectaculum truculẽtum populo exhibuit, quod S. Gregorius refert. Accidit enim vt in dies magis magisque sæuiret crudelis barbarus: qui cùm de ferocia sua monitis sancti Benedicti aliquid ad tempus remisisse visus esset, eamdem duplo resumpsit; vt intelligere potes tum ex iis quæ dicta sunt, tum etiam ex iis quæ mox dicemus de crudelitate quam exercuit in S. Cerbonium Populonij Episcopum, dum idem barbarus Rex hoc anno in Tuscia (vt tradit Procopius)

[a] Gregor. dialog. lib. 3. c. 11.

copius) versaretur. Rem gestam idem S. Gregorius ita narrat [a]: Vir quoque vitæ venerabilis Cerbonius Populonij Episcopus magnam diebus nostris sanctitatis suæ probationem dedit. Nam cùm hospitalitatis studio valde esset intentus, die quadam transeuntes milites hospitio suscepit, quos Gothis superuenientibus abscondit, eorumque vitam ab illorum nequitia abscondendo seruauit. Quod dum Gothorum Regi perfido Totilæ nunciatum fuisset, crudelitati immanissimæ vesania succensus, hunc ad locum qui octauo huius Vrbis milliario Merulis dicitur, vbi tunc ipse cùm exercitu sedebat, iussit deduci, eumque in spectaculo populi vrsis ad deuorandum proijci.

S. CERBONIVS EPISC. OBIICITVR VRSO.

Cumque idem Rex perfidus in ipso quoque spectaculo consedisset ad inspiciendã mortem Episcopi, magna populi turba confluxit. Tunc Episcopus deductus in medium est, atque ad eius mortem immanissimus vrsus exquisitus, qui dum humana membra crudeliter carperet, sæui Regis animum satiaret. Dimissus itaque vrsus ex cauea est, qui accensus & concitus Episcopum petiit: sed subitò suæ ferocitatis oblitus, deflexa ceruice, submissoque humiliter capite, lambere Episcopi pedes cœpit: vt patenter omnibus daretur intelligi quia erga illum virum Dei & ferina corda essent hominum, & quasi humana bestiarum. Tunc populus, qui ad spectaculum venerat mortis, magno clamore versus est in admirationem venerationis. Tunc ad eius reuerentiam colendam Rex ipse permotus est: quippe cum quo superno iudicio actum erat, vt qui Deum sequi priùs in custodienda vita Episcopi noluit, saltem ad mansuetudinem bestiam sequeretur. Cui rei hi qui tunc præsentes fuerunt, adhuc nonnulli supersunt, eamque cum omni illic populo se vidisse testantur.] hæc de sancto Cerbonio Gregorius, qui & de eodem quæ contigerunt tempore Longobardorum mox subijcit: sed de his suo loco.

AGRICOLAS LIBERE COLERE AGROS SIVIT TOTILAS.

Didicit igitur ferus homo ab vrso humanitatem, quam tamen citò exuit, vt dicemus: verùm eam solùm erga agrorum cultores, cùm ad Vrbis obsidionem veniret, illibatam seruatam voluisse, idem Procopius doctissimis verbis [b]: His Totilas rebus peractis, Romam contendit, quam statim vbi proximè venerunt, obsedit. Agrorum verò cultoribus per omnem Italiam mali nihil quippiam intulit, sed terram vt intrepidè colerent, nil secus ac antea imperauit, sibique ac Reipublicæ tributa dependerent, & fructus dominis reportarent.] hæc Procopius de Totila hac lege etiam de hostibus benemerente. Sed obsessis commiserationem omnino negauit. Etenim cùm sciret, qui Romæ essent, fame laborare cœpisse, omnem mox intercluit viam terra marique, per quam victualia inferri possent in Vrbem. ex quo factum est, vt frumentum à Vigilio Papa ex Sicilia missum in ipso Romano Portu in hostium conspectu ceperit. Rem gestam idem Procopius narrat, quam ad finem anni huius contigisse æque testatur, nosque paulò inferiùs dicturi sumus.

[b] Procop. de bello Goth. lib. 3.

PELAGIVS DIAC. ROM. REDIIT.

Hoc item anno Pelagius sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconus functus munere Apocrisarij apud Iustinianum Imp. Constantinopoli, accepto successore Stephano, Romam redijt, vt Procopius testatur, dum ait, ipsum haud diu ante Vrbis oppugnationem à Totila factam, esse reuersum. Huius absentiæ nactus occasionem Iustinianus Imperator promulgauit edictum aduersus Tria capitula sacrosancti Chalcedonensis Concilij ex sententia Theodori Archiepiscopi Cæsareæ Cappadociæ, qui in odium Pelagij, cuius opera (vt dictum est) damnatus fuerat Origenes cum suis erroribus, Imperatori suggessit de damnando Theodoro Mopsuesteno cum epistola Ibæ & scriptis Theodoreti aduersus duodecim Cyrilli capitula: ex his fore pollicitus, vt si id fieret, omnes Acephali aduersarij Chalcedonensis Concilij, illud mox suscepturi essent. Cùm enim, resistente Pelagio, id facere haud integrum fuerit Imperatori; eo Constantinopoli recedente, illud à Theodoro conscriptum edictum suo nomine promulgauit, per vniuersum sibi subiectum Imperium.

Id quidem cùm Liberatus diaconus in primis tradat, Facundus etiam Hermianensis in Africa Episcopus res sui temporis scribens affirmat, cũ his verbis Imperatorẽ ipsum compellat [c]: Nostra te (inquit) reprehensio nihil offendat. Egerunt enim callidè per suos complices (sicut solent) aduersarij veritatis, cùm ipsa quæ scribi fecerunt, etiam titulo nominis tui pronotarunt, existimantes quòd posito terrore tuæ personæ, condemnationem vel etiam euictionem suæ temeritatis effugerẽt. Verùm nos illa scripta nolumus tua dici, quæ scimus cognitæ nobis tuæ fidei contraria.] hæc Facundus, ex quo & plura inferiùs dicturi sumus. Id ipsum quoque affirmat Vigilius Papa in sententia aduersus ipsum Theodorum Cæsarienſem prolata, vbi hæc verba leguntur [d]: Deinde tuis ex consuetudine incitamentis, liber condemnationem capitulorum ipsorum continens, in Palatio, te assisten-

[c] Facundus pro defensione Capit. lib. 2. IVSTINIAN. THEODORO PATROCINATVR.

[d] Extat tom. 2. Concil. in Vigilio.

te &

A te & instruente, coram quibusdam Græciæ Episcopis est relectus, à quibus assentationum fauorem tuis vocibus exigebas.]

Quinam autem fuerit eiusmodi Iustiniani libellus, ignorare se illum dicat opus est, qui non considerat vendicandum libellum illũ, siue potiùs constitutionem dixerimus, à Ioannis Papæ tempore, sub quo mendaci inscriptione notatur; & hic sub Vigilio esse restituendum, ex iis quæ modo dicta sunt, non intelligit. Qui enim rerum gestarum tempora minimè accuratè distinxit, falsa opinione ad Ioannem Papam libellum illum conscriptum esse putauit. Verùm vt certò scias recentem esse illam inscriptionem, consule antiquitus scriptam Nouellarum collectionem & translationem factam in Latinum à Iuliano Antecessore cognominato, & inuenies eamdem constitutionem ab eo absque illo ad Ioannem Põtificem titulo esse conscriptam, hacq. tantum inscriptione notatam: Edictum piissimi Imperatoris Iustiniani, fidei confessionem continens, & refutationem hæresεon, quæ aduersantur Catholicæ Dei Ecclesiæ.] hæc habet titulus, qui in collectione Conciliorum appositò Ioannis Papæ nomine adulteratus est ab imperito librario: cum liquido constet, minimè antè præsens tempus potuisse esse conscriptum libellum illũ, præcedentibus primùm quæ dictæ sunt Theodori cùm Paschali diacono cõtrouersiis, quæ sub Papa Vigilio & non alio contigerunt. Quod igitur in dicto libello totius obortæ discordiæ ob Tria capitula cardo vertitur, in quo plerosque scimus hallucinatos esse: illum ipsum prolixum satis hic aliqua saltem ex parte reddere, operæ pretium existimamus. sic enim se habet [a]:

SVB VIGILIO SCRIPTVS LIBEL. DE TRIBVS CAPP.

[a] Tom. 1. Concil. vet. edit. in Ioanne 2. Papa

CONFESSIO FIDEI AB IMPERATORE EDITA.

B Scientes quod nihil aliud sic potest misericordem Deum placare, quàm vt omnes Christiani vnum idemque sapiant in recta & immaculata fide, nec sint dissensiones in sancta Dei Ecclesia: necessarium putauimus, omnem occasionem interimentes eis qui scandalizan-
C tur vel scandalizant, rectæ fidei confessionem, quæ in sancta Dei Ecclesia prædicatur, præsenti edicto facere manifestam; vt & illi qui rectam fidem confitentur, firmiter eam custodiant; & illi qui aduersus eam contendunt, discentes veritatem, festinent semetipsos vnire sanctæ Dei Ecclesiæ.

TRINITATIS MYSTERIVM.

Confitemur igitur credere in Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem consubstantialem, vnam Deitatem, siue naturam, & substantiam & virtutem & potestatem in tribus subsistentiis siue personis adorantes, in quibus baptizati sumus, in qua credimus, & quibus confessionem dedimus, proprietates quidem separantes, Deitatem autem vnientes: vnitatem enim in Trinitate & Trinitatem in vnitate adoramus, mirabilem habentem & diuisionem & vnionem: vnitatem quidem secundùm rationem substantiæ, siue Deitatis, Trinitatem autem secundùm proprietates vel subsistentias siue personas: Diuiditur
D enim sine diuisione (vt sic dicamus) & coniungitur diuisa. Vnum enim est Deitas in tribus, & tria vnum, in quibus Deitas est. Aut (vt fabrilius dicamus) ipsa trina est Deitas, Deus Pater, Deus Filius, & Deus Spiritus sanctus, cùm vnaquæque persona solùm intelligitur, mente separante inseparabilia. Et ita vnus Deus cùm simul intelligitur propter eamdem virtutem, eamdemq. naturam, quam oportet & vnum Deum confiteri, & tres subsistentias prædicare, seu tres personas, & vnamquamque cùm sua proprietate. Et vnitatem confitentes, confusionem non facimus secundùm Sabellium dicentem Trinitatem vnam esse personam, trinomium eumdem Patrem & Filium & Spiritum sanctũ; nec diuidentes proprietates, alienamus à Dei Patris substantia Filium & Spiritum sanctum, secundùm Arij furorem, in tres diuersas naturas incidentes Deitatem. Vnus igitur Deus Pater ex quo omnia, & vnus vnigenitus Filius per quem omnia, & vnus Spiritus sanctus in quo omnia.

CHRISTI HVMANITATIS EXACTA DISCVSSIO.

E Credimus autem ipsum vnigenitum Filium Dei, Deum Verbum ante sæcula & sine tempore ex Patre natum, non factum, in vltimis diebus propter nos & propter nostram salutem descendisse de cælis, & incarnatum esse de Spiritu sancto & sancta gloriosa Dei genitrice semper Virgine Maria, & natum ex ipsa, qui est Dominus Iesus Christus, vnus de Trinitate, & consubstantialis Deo Patri secundũ Deitatem, & consubstantialis nobis idem ipse secundùm humanitatem, passibilis carne, impassibilis idem ipse Deitate. Non enim alius quidam est præter Deum Verbum, qui passionem & mortem susceperit, sed ipse impassibilis & sempiternus Deus Verbum, generationem carnis humanæ sustinere dignatus implenit omnia. Ideo non alium Deum Verbum esse qui miracula operatus est, & alium Christum qui passus est, cognoscimus, sed vnum eumdemque Dominum nostrum Iesum Christum Dei Verbum incarnatum & hominem factum, & eiusdem ipsius miracula & passiones, quas carne voluntariè sustinuit, confitemur. Non enim homo aliquis pro nobis se-

metipsum dedit: sed ipse Deus Verbum suum corpus pro nobis dedit, ne in hominem fi- A
des & spes sit nostra, sed in ipsum Deum Verbū nostram fidem habeamus. Et Deum igitur
eum confitentes, non abnegamus ipsum esse & hominem; & hominem dicentes, nō abne-
gamus ipsum esse & Deum. Si enim Deus tantummodo esset, quomodo patiebatur? quo-
modo crucifigebatur & moriebatur? Aliena enim ista sunt Deo. Sin autem homo solùm,
quomodo per passionem vincebat? quomodo saluos faciebat? quomodo viuificabat? Hæc
enim supra hominis naturam erant. Nunc autem idem ipse patitur & saluos facit, & per
passionem vincit idem ipse Deus, idem ipse homo, vtrumque tamquam vnum, vtrumque
tamquam solum. Vnde ex vraque natura, id est, ex Deitate & humanitate vnum Christum
compositum dicentes, confusionem vnitioni non introducimus. Et in vtraque item natu-
ra, id est, in diuinitate & humanitate vnum Dominum nostrum Iesum Christum Dei Ver-
bum incarnatum & hominem factum cognoscentes, diuisionem quidem per partes, vel in- B
tercisiones non ferimus vnius subsistentiæ.

DE DVABVS IN CHRISTO NATVRIS.

Differentiam autē naturarum, ex quibus compositus est, significamus non interemptam
propter vnitatem, quoniam vtraque natura in ipso est. Cùm enim compositionem dica-
mus, necesse est confiteri & partes in toto esse, & totum in partibus cognosci. Nec enim
diuina natura in humanam transmutata est, nec humana natura in diuinam conuersa est.
Magis autem intelligitur, quòd vtraque in proprietate & ratione suæ naturæ manente, fa-
cta est vnitas secundùm subsistentiam. Vnitas autem secundùm subsistentiam significat,
quòd Deus Verbum, id est, vna subsistentia ex tribus Deitatis subsistentiis non antè plas-
mato homini vnitus est, sed in vtero sanctæ Virginis creauit sibi ex ipsa in sua subsistentia
carnem animatam anima rationali & intellectuali, quod est natura humana. Hanc autem
secundùm subsistentiam vnitatem Dei Verbi ad carnem docens nos & diuinus Apostо- C
Philip. 2. lus, dicit[a]: Qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, æqualem se esse Deo,
sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Per hoc enim quod dixit, Qui cùm in
forma Dei esset, Verbi substantiam in natura Dei ostendit: Per hoc autem quod dixit, For-
mam serui accepit, naturæ hominis & non subsistentiæ siue personæ vnitum esse Verbum
significauit. Nec enim dixit, quòd cum qui in forma serui erat, accepit; ne antè plasmato
homini vnitum esse Deum Verbum ostenderet, sicut Theodorus *Mopsuestenus* & Nesto-
rius impij blasphemauerunt, effectualem dicentes vnitatem.

Nos autem sequentes diuinas Scripturas & sanctos Patres, confitemur, quod Deus Ver-
bum caro factus est, quod est secundùm subsistentiam sibi vnire naturam humanam. Ideò
& vnus est Dominus noster Iesus Christus, habens in semetipso perfectionem diuinæ natu-
ræ & perfectionem naturæ humanæ. Et est vnigenitus quidem & Verbum, vtpote à Deo D
Patre natus, & primogenitus autem in multis fratribus idem ipse cùm factus homo: Filius
enim Dei Filius hominis factus est. Vnde & duas natiuitates eiusdem ipsius vnigeniti Dei
Verbi confitemur, ante sæcula quidem ex Patre incorporaliter nati, in vltimis autem die-
bus eiusdem ipsius incarnati & nati de sancta glorioſa Dei genitrice & semper Virgine Ma-
ria. Qui enim de Patre splenduit supra intellectum, ex matre ortus est supra rationem: &
cùm Deus verus esset, factus est verè homo. Ideo propriè & verè Dei genitricem sanctam
glorioſam & semper Virginem Mariam confitemur: non quòd Deus Verbū initium ex ipsa
accepit, sed quòd in vltimis diebus vnigenitus Deus Verbū, qui ante sęcula erat, incarnatus
ex ipsa, immutabiliter homo factus est: & cū inuisibilis in suis esset, visibilis factus est in no-
stris: & cùm impassibilis Deus esset, non dedignatus est passibilis esse homo, & immortalis
mortis legibus subiacere. Ittū qui in Bethlehem de semine Dauid natus est secundùm car- E
nem, & similis factus est hominibus, & crucifixus est pro hominibus sub Pontio Pilato,
prædicauerunt sancti Apostoli ipsum esse Deum, ipsum hominem, ipsum Filium Dei, ipsum
Filium hominis, ipsum de cælo, ipsum de terra, ipsum impassibilem, ipsum passibilem.

Deus enim Verbum, qui natus est desursum ex Patre ineffabiliter, inenarrabiliter, in-
comprehensibiliter, sempiternè, ipse in tempore nascitur deorsum de Virgine Maria; vt
illi qui deorsum priùs nati sunt, desursum secundò nascerentur, id est, ex Deo. Cùm
enim accepisset mortalem patrem hominem Adam, dedit hominibus suum Patrem im-
Ioan. 1. mortalem, secundùm quod dicitur[b]: Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Vnde &
* suam matrem mortem secundùm carnem gustauit Filius Dei propter carnalem suum patrem *, vt fi-
lius hominis vitæ eius particeps fieret propter suum secundum spiritum Patrem Deum.
Ipse igitur secundùm naturam Filius est Dei, nos secundum naturam sumus filij Adam.

Pater

A Pater enim est eius Deus secundùm naturam, noster autem secundùm gratiam: & Deus
ei fuit secundùm dispensationem, eò quòd homo factus est: noster autem secundùm na-
turam Dominus est & Deus: & ideo Deus Verbum, qui est Filius Patris, vnitus carni fa-
ctus est caro, vt homines vniti spiritui fierent vnus spiritus. Ipse igitur verus Filius Dei om-
nes nos indutus est, vt omnes induamur vnum Deum; & est post incarnationem vnus de
sancta Trinitate vnigenitus Filius Dominus noster Iesus Christus, compositus ex vtraque
natura: compositum autem Christum confitemur, sanctorum Patrum doctrinam sequen-
tes. In mysterio enim Christi vnitas secundùm compositionem confusionem & diuisio-
nem reiicit, & seruat quidem vtriusque naturæ proprietatem. Vnam autem subsistentiam
seu personam Dei Verbi & cum carne ostendit: & est vnus, idemque perfectus in Deitate
B & perfectus in humanitate, non tamquam in duabus subsistentiis siue personis, sed in diui-
na natura & humana cognoscendus, vt vnus sit vtraque perfectus Deus & perfectus ho-
mo, idem ipse Dominus noster Iesus Christus vnus de sancta Trinitate, conglorificandus
Patri sanctoque Spiritui: nec enim quartæ personæ adiectionem suscepit sancta Trinitas,
incarnato vno de sancta Trinitate Deo Verbo.] his de Verbi incarnatione quàm exactissi-
mè assertis, subiicit ad omnia confirmanda sanctorum Patrum assertiones, quas nos breui-
tatis causa referre prætermittimus.

ÆMVLATIO THEODORI.

Voluit enim Theodorus Cæsariensis Iustinianum non minùs esse prolixum in his eden-
dis, ac fuerat in constitutione lata contra Origenem: sed & quod persuaserat Imperatori
sub huius fidei professione Acephalos Ecclesiæ vniendos, eam omni genere doctrinæ vo-
luit esse refertam, omnique ex parte constantem. Vbi autem de enarrato incarnationis di-
uinæ mysterio longiorem produxit orationem, postea subiungit de his quæ spectant ad
C confessionem quatuor œcumenicorum Conciliorum, nempe Nicæni, Constantinopoli-
tani, Ephesini, & Chalcedonensis: ita vt quemque Catholicum gaudio afficere potuisset,
dum disertis verbis probat eamdem quam hactenus detestati essent Acephali hæretici Ca-
tholicæ fidei confessionem. Sed cùm post hæc quatuordecim subiicit anathematismos,
illis vltimo loco tria illa includit capitula, de quibus nuper mentio fieri cœpta est. Ana-
thematismi autem sic se habent:

ANATHEMATISMI ADVERSVS DISSIDENTES PROLATI.

Si quis non confitetur Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem consubstan-
tialem, & vnam Deitatem, siue naturam & subsantiam, & vnam virtutem & potestatem
in omnibus subsistentiis siue personis adorandam: talis anathema sit.

Si quis autem non confitetur eum qui ante sæcula & tempora ex Patre natus est, Deum
Verbum in vltimis diebus descendisse de cælis, & incarnatum esse de sancta glorioſa Dei
D genitrice semper Virgine Maria, & hominem factum & natum esse ex ipsa, & propter hoc
eiusdem Dei Verbi duas esse natiuitates, quæ est ante sæcula incorporaliter, & quæ est in
vltimis diebus secundùm carnem: anathema sit.

Si quis dicit, alium esse Deum Verbum qui miracula operatus est, & alium Christum
qui passus est, aut Deum Verbum cum Christo esse nascente ex muliere dicere * vel ipso * vel Deum in ipso
esse tamquam alterum in altero, sed non vnum eumdemque Dominum nostrum Iesum
Christum Deum Verbū incarnatum & hominem factum, & eius ipsius miracula & passio-
nes, quas carne sponte sustinuit: talis anathema sit.

Si quis dicit, secundùm gratiam, vel secundùm operationem, vel secundùm dignita-
tem honoris, vel secundùm auctoritatem, vel relationem, vel effectum, vel virtutem,
vnitionem Dei Verbi ad hominem esse factam, vel secundùm homonymam *, per quam * homony-miam
E Nestoriani & Deum Verbum vocantes Christum & hominem, separatim Christum nomi-
nantes, solo vocabulo vnum Christum dicunt: Aut si quis per bonam voluntatem dicit
vnitionem factam esse, sicut Theodorus hæreticus ipsis verbis dicit, quasi quod placuit
Deo Verbo homo, eo quod bene visum est ei de ipso, sed non secundùm subsistentiam
Dei Verbi ad carnem animatam anima rationali & intellectuali vnitionem confitetur, &
ideo vnam eius subsistentiam esse: talis anathema sit.

Si quis per relationem, aut abusiue Dei genitricem sanctam glorioſam semper Vir-
ginem Mariam dicit, aut hominis genitricem, aut Christotocon, tamquam Christo Deo
non existente, sed non propriè & verè Dei genitricem ipsam confitetur, eo quòd ipse qui
ante sæcula ex Patre natus est Deus Verbum, in vltimo ex ipsa incarnatus & natus est: ta-
lis anathema sit.

Si quis non confitetur Dominum nostrum Iesum Christum, qui carne crucifixus est,

esse verum & Dominum gloriæ & vnum de sancta Trinitate: talis anathema sit. A

Si quis in duabus naturis dicens non tamquam in Deitate & humanitate vnum Dominum nostrum Iesum Christum, Deum Verbum incarnatum confitetur, nec ad significandam differentiam naturarum, ex quibus compositus est, sed pro diuisione per partes talem excipit vocem in mysterio Christi, quasi separatim vnaquaque natura suam habente subsistentiam, sicut Theodorus & Nestorius blasphemauerunt: talis anathema sit.

Si quis in vno Domino nostro Iesu Christo, hoc est, Deo Verbo incarnato, numerum confitens naturarum, non intellectu differentiam earum, ex quibus & compositus est, excipit, vtpote non interemptam propter vnitatem, sed pro diuisione per partem numero vtitur: talis anathema sit.

Si quis dicens vnam naturam Dei Verbi incarnatam; non sic hoc intelligit, quòd ex diuina natura & humana vnus Christus effectus est, consubstantialis Patri secundùm Deitatem, & consubstantialis nobis idem ipse secundùm humanitatem; sed quòd Deitatis & carnis Christi vna natura siue substantia effecta est, secundùm Apollinaris & Eutychetis perfidiam: talis anathema sit. Aequaliter enim & eos qui per partem incidunt vel diuidunt, & eos qui confundunt diuinæ dispensationis mysterium Christi, reiicit & condemnat vniuersalis Dei Ecclesia. B

Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarium, Nestorium, & Eutychetem, & eos qui similia eis sapuerunt, vel sapiunt: talis anathema sit.] Qui autem sequuntur tres anathematismi continent Tria capitula, de quibus agitata diu controuersia post hæc fuit. Ex eo enim quod in Concilij Chalcedonensis Actione decima recitata reperitur Ibæ epistola, in qua Theodorus Mopsuestenus laudatur, accusatur verò sanctus Cyrillus ex calumniis in eum à Theodoreto illatis, quasi particeps fuisset sententiæ Apollinaris: ne occasione illius Epistolæ quis Theodorum recipiendum esse putaret, vel Theodoreti scripta contra Cyrillum probanda, aut ipsam Ibæ nomine recitatam dictam epistolam receptam esse quis assereret ab eodem Concilio Chalcedonensi; ex tribus inquam his causis, tres qui sequuntur formati sunt anathematismi, ex quibus Tria capitula post hæc deriuata inueniuntur; quorum primus contra Theodorum sic se habet: C

PRIMVM EX TRIBVS CAPITVLIS.

Si quis defendit Theodorum Mopsuestenum, qui dixit, alium esse Deum Verbum, & alium Christum à passionibus animæ & desideriis carnis molestias patientem, & ex perfectu operum melioratum, & baptizatum in nomine Paris & Filij & Spiritus sancti, & per baptisma gratiam sancti Spiritus accepisse, & affiliationem meruisse, & ad similitudinem Imperialis imaginis in personam Dei Verbi adorari, & post resurrectionem immutabilem cogitationibus, & impeccabilem omnino factum fuisse: & iterum dixit talem fa- D
ctam esse vnitionem Dei Verbi ad Christum, qualem dixit Apostolus [a] de viro & muliere, Erunt duo in carne vna. Et super alias suas innumerabiles blasphemias ausus est dicere, quod pòst resurrectionem, cùm insufflasset Dominus discipulis suis, & dixisset [b], Accipite Spiritum sanctum, non dedit eis Spiritum sanctum, sed figuratiuè tantummodo insufflauit. Sed etiam confessionem quam fecit Thomas, cùm palpasset manus & latus Domini post resurrectionem, dicens [c], Dominus meus & Deus meus; inquit non esse dictam à Thoma de Christo. Nec enim dixit Theodorus, Deum esse Christum, sed ad miraculum resurrectionis stupefactum Thomam glorificasse Deum, qui Christum resuscitauit. Et quod peius est, etiam in interpretatione, quam in Actus Apostolorũ scripsit Theodorus, similem fecit Christum Platoni & Manichæo & Epicuro & Marcioni: quod sicut illorum vnusquisque ex dogmate quod inuenit, suos discipulos fecit vocare Platonicos & Mani- E
chæos & Epicureos & Marcionistas; simili modo & cùm Christus dogma inuenisset, ex ipso Christianos vocari. Si quis igitur defendit eumdem Theodorum, qui talia blasphemauit, & non anathematizat eum & eius scripta, & eos qui similia illis sapuerunt, vel sapiunt: talis anathema sit.

[a] *Ephes. 5.*
[b] *Ioan. 20.*
[c] *Ioan. 20.*

SECVNDVM EX TRIBVS CAPITVLIS.

Si quis defendit conscripta Theodoreti, quæ exposuit pro Nestorio hæretico aduersùs rectam fidem, & Ephesinam primam sanctam Synodum, & S. Cyrillum, & duodecim eius capitula, in quibus sceleratis conscriptis idem Theodoretus effectualem dicit vnitatẽ Dei Verbi ad hominem quẽdam, de quo blasphemans dixit, quòd palpauit Thomas eum qui resurrexit, & adorauit eum qui resuscitauit; & propter hoc impios vocat doctores Ecclesiæ, qui vnitatem secundùm subsistentiam Dei Verbi ad carnem confitentur; & super hæc Dei genitricem abnegat sanctam & gloriosam semper Virginem Mariam. Si

quis

A quis igitur memorata scripta Theodoreti defendit, & non anathematizat ea: talis anathema sit. Propter tales eius blasphemias ab Episcopis electus est, & postea in sancto Chalcedonensi Concilio compulsus est omnia contraria memoratis suis conscriptis facere, & rectam fidem confiteri.

Si quis defendit impiam epistolam, quam ad Marin Persam hæreticum Ibas conscripsisse dicitur, quæ abnegat Deum Verbum hominem factum esse, & dicit non Deum Verbum ex Virgine incarnatum esse, sed purum hominem ex ipsa esse natum, quem templum vocat, vt alius sit Deus verbum, & alius homo: & super hoc iniuriat Ephesinam primam Synodum, quasi sine inquisitione & examinatione ab ipsa Nestorio condemnato: & S. Cyrillum vocat hereticum, & duodecim eius capitula impia dicit: Nestorium autem
B & Theodorum cum impiis eorum conscriptis collaudat & defendit. Si quis igitur (sicut dictum est) eamdem ipsam epistolam vindicat, vel rectam esse dicit ipsam vel partem ipsius, sed non anathematizat eam: anathema sit.] hactenus anathematismi, quorum tres nouissimi (vt diximus) complectuntur tria illa capitula, de quibus mota controuersia est, additis his quæ sequuntur:

TERTIVM EX TRIBVS CAPITVLIS.

Tali ergò (subdit ipse) epistola iustè anathematizata propter insertas ei blasphemias, Theodori & Nestorij impietatis sequaces conantur dicere susceptam esse etiam à sancto Chalcedonensi Concilio. Hoc autem dicunt, sanctam quidem Chalcedonensem Synodum calumniantes, nomine autem eius festinantes debita condemnatione liberare Theodorum & Nestorium & impiam epistolam, pro qua Ibas sæpius accusatus, non est ausus dicere esse suam propter insertas ei blasphemias, &c.] pergit agere de Actis Tyri, cùm ibi causa ventilata est Ibæ, item de Actis Chalcedonen sibus, negans à Synodo ipsa Ibæ epi-
C stolam esse receptam, quam inquit ipsum Ibam negasse esse suam. vnde subdit: Si igitur ipse Ibas propter impiam epistolam sæpiùs accusatus, non est ausus eam suam dicere, sed etiam Chalcedonense Concilium omnia ei contraria compulit eum peragere: quomodo eadem sancta Synodus memoratam epistolam susciperet, & condemnationi impietatis quæ in ea continetur se subiiceret, à qua Ibam liberare festinauit?] Ista autem quæ adeò Imperator inculcat, non ausum Ibam profiteri epistolam esse suam, quomodo subsistant, consule quæ dicta sunt superiori tomo, vbi de rei gestæ veritate accuratissimè actum est.

Sed quòd ita rem gestam esse putauit idem Iustinianus Imp. ibidem post multa subiicit ex eiusdem epistolæ Ibæ nomine editæ occasione, quòd dolosè hæretici, vt Catholici haberentur, multa ponant quæ à Catholicis dici debent; vt cũ in ea auctor confitetur in Christo
D naturas duas, vnam verò personam, vt Orthodoxi profiteri solent; cùm tamen alitervocem Naturæ atque Personę ipsi accipere consueuerint. vnde subiungit: Nihil autem mirandum, si vocabulo naturarum vsus est scriptor impiæ illius epistolæ. Solent enim hæretici, vt simpliciores deciperent, vocibus quidem vti quæ ab Orthodoxis piè dicuntur, rectum autem eorum intellectum & expositionem ad suam impietatem transferre.] Rursùs verò aduersus eosdem, qui Synodi esse dicerent cuncta quæ in Actis Synodi reperirentur, sicq. iniurere notam hac via viderentur Concilio Chalcedonensi, quod plura in eo reperirentur esse hæreticorum; his occurrens idem Iustinianus Imperator, post alia ista subiicit:

QVÆ RATIO HABENDA SYNODALIVM ACT.

Quæ enim de hæreticis proferuntur in Synodis, & pars Gestorum fiunt, non ad deliberationem inferuntur, sed ad maiorem condemnationem eorum & qui eis similia sapiunt. Oportet autem etiam illud attendere eos qui veritatem perscrutantur, quòd forsan in
E Conciliis quædam à certis ibi conuenientibus dicuntur aut per fauorem, aut per contrarietatem, aut per ignorantiam: Nemo autem attendit ea quæ per partem à quibusdam dicuntur, sed sola illa quæ ab omnibus communi cõsensu definiuntur. Si enim aliquis secundùm illos voluerit attendere huiusmodi contrarietates, vnaquæque Synodus inuenietur se ipsam destruens. Propter hæc igitur oportebat eos, si sanctum Concilium rectè susciperent, non tales blasphemias ei applicare, sed sequi doctores Catholicæ Ecclesiæ, &c.]

Ad postremum autem de Theodoro damnando, cuius rei gratia omnia quæ eadem constitutione superiùs dicta sunt, præmissa videntur: ista addit Imperator post alia in hominis detestationem sæpiùs inculcata: Impio enim Theodoro (inquit) non sufficit super alias eius blasphemias ad suum errorem malè interpretari symbolum trecentorum decem & octo sanctorum Patrum, sed etiam contempto eo, aliud symbolũ exposuit omni impietate plenum, in quo anathematizare ausus est eos qui aliter sapiunt vel tradunt; vt quam-

DE SYMBOLO THEODORI MOPSVESTENI.

tum ad illius insaniã pertinet, omnes sancti Apostoli & Patres condẽnarentur. Hoc autem Theodori impium symbolũ & in Ephesina prima Synodo prolatũ & in Chalcedonẽsi recitatum, ab vtraq. Synodo cum eius expositore & eis qui illud suscipiunt condemnatũ est. A

Quoniam autem quidam verba pro Theodoro facientes, cùm proferũt impia eius conscripta, propter insertam eis blasphemiam, confingunt quidem dicere, quòd impia sint; ipsum autem, qui talem iniquitatem euomuit, recusant anathematizare: miramur eorum dementiam, quòd diuinæ Scripturæ contraria agunt, euidenter dicenti [a], quòd æquáliter horribilia sunt apud Dominum impius & impietas: actio enim cum auctore punietur. Si autem similiter impietati horribilis est Deo ille qui impiè agit, certè separatus est talis à Deo, & anathemati iustè subiicitur. Anathema autem nihil aliud significat, nisi à Deo separationem, sicut in veteri & nouo Testamẽto iudicium de anathemate significat. Quod autem & Dominus eos qui non permanent in verbo veritatis ipsius separatos esse ab Ecclesia dicit: in Euangelio secundum Ioannem Iudæos alloquens, sic ait [b]: Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati: seruus autem non manet in domo in æternum. Quod autem Dominus nominat domum, diuina Scriptura Ecclesiam Dei viui vocat: id Apostolus testatur [c] in epistola prima ad Timotheum.

[a] *Sap. 14.*

EXCOMMVNICATVS THEODORVS.

[b] *Ioan. 8.*

[c] *1. Tim. 3.*

Si verò quidam dicunt, non oportere Theodorum post mortem anathematizari: sciant qui talem hæreticum defendunt, quòd omnis hæreticus vsque ad finem vitæ in suo errore permanens iustè perpetuo anathemati & post mortem subiicitur: & hoc in multis hæreticis & antiquioribus & propioribus factũ est, id est, Valẽtino, Basilide, Marcione, Cherintho, Manichæo, Eunomio, & Bonoso: hoc autem idem & in Theodoro factum est & in vita accusato, & post mortem anethematizato à sanctis Patribus: quibus si credere voluerint, vt hæretici eius defensores, vel impiæ epistolæ quam ipsi defendunt, credant: quæ licet Theodorum collaudet, manifestè tamen dixit, quòd in Ecclesia à sanctis Patribus anathematizatus est, & ex illo plurima inquisitio facta est de eius conscriptis, vtpote plenis impietate. Hoc autem tunc faciebant Catholicæ Ecclesiæ doctores, ne simpliciores legentes illius impia conscripta, à recta fide declinarent. B C

POST MORTEM ETIAM POTEST IN FLIGI ANATHEMA.

Quòd autem impij, licet non in vita in suam personam anathema susceperint, tamen post mortem anathematizantur à Catholica Ecclesia, ostenditur à sanctis Synodis. Nicæna enim Synodus eos qui impij Arij sectam colunt sine nomine anathematizauit: quæ autem Constantinopoli congregata est, impiam Macedonij hæresim similiter condemnauit, si tamen Dei sancta Ecclesia & post mortem Arium & Macedonium nominatim anathematizat. Cùm autem ex multis probationibus conuincuntur, quod superuacuè & impiè agunt, qui Theodorum & impietatem eius defendunt: ad aliam vanam occasionem confugiunt, dicentes non oportere eum anathematizari, eò quòd in communicatione Ecclesiarum mortuus est. D

DAMNATI POST MORTEM HÆRETICI.

Oportebat autem scire eos, quod illi moriuntur in communicatione Ecclesiarum, qui commune pietatis dogma, quod in vniuersali Ecclesia prædicatur, vsque ad finem seruauerunt: Iste autem vsq. ad mortem in sua permanens impietate, ab omni Ecclesia eiectus est. Itaque & omnis plenitudo Mopsuestenæ Ecclesiæ, in qua Episcopus dicitur fuisse, cùm inuenisset, quòd Paganis & Iudæis & Sodomitanis à sanctis Patribus connumeratus est, deleuerunt ipsi ex illo à sacris Ecclesiæ Diptychis eius nomen, sicut Gesta in eadem ciuitate apud Concilium Episcoporum illius prouinciæ confecta ostendunt. Miramur igitur Theodori sequaces, qui eum & impietatem eius tamquam suam defendunt; cùm Ecclesia, in qua fuit Episcopus, vtpote hæreticum, ex multis temporibus eum eiecit.] hæc & alia Imperator, subiiciens plura exempla, quibus pateret & damnari & absolui consueuisse mortuos, qui viuentes vel damnari vel absolui meruissent. Atque demum eiusmodi contestatione finem imponit ipsi quam de fide constitutionem conscripsit: E

THEODORVS A SVA ECCL. DAMNATVS.

CONTESTATIO IMP.

Si quis igitur post eiusmodi rectam confessionem & hæreticorum condemnationem, saluo manente pio intellectu, de nominibus, vel syllabis, vel dictionibus contendens, separat se à sancta Dei Ecclesia, tamquam non in rebus sed in solis nominibus & dictionibus posita nobis pietate; talis, vtpote dissensionibus gaudens, rationem pro semetipso & pro deceptis & decipiendis ab eo reddet magno Deo & Saluatori nostro Iesu Christo in die Iudicij.] hactenus Iustiniani de fide Catholica promulgatum edictum, non ob aliam causam (vt vult Liberatus) quàm ob æmulationem Theodori Cæsariensis in Pelagium diaconum, qui Origenem damnari curasset.

Ante

Antequam autem vlteriùs de his progrediatur oratio, hic ad limen morandum putamus lectorem, quòd etsi demum post obortas plurimas controuersias, immẽsaq. parta dissidia Catholica Ecclesia sententiam Iustiniani Imperatoris contra Tria capitula sit secuta; tamen hoc ipso exordio propositæ quæstionis, immo assertæ ab Imperatore sententiæ, contra eadem Tria capitula complures Orthodoxi, immo & ipse Vigilius Romanus Pontifex, quasi vindices Chalcedonensis Concilij, in cuius præiudicium ea viderentur ab Imperatore sancita, insurrexere. Cùm autem perspicuè pleneq. cognitum fuit, nequicquam derogatum sacrosancto Concilio Chalcedonensi per damnationem Trium capitulorum, ipsa in primis Apostolica sedes eã Imperatoris edicto primùm promulgatam & postea per Quintam Synodum confirmatam assertionem probauit atque retinuit, itumq. est à Catholicis omnibus in eamdem sententiã cum Quinta Synodo habita Constantinopoli, & cum ipsis Romanis Pontificibus, aliisq. Apostolicæ sedi communicantibus: Qui verò postea ab his dissensere, vt schismatici habiti sunt atque reiecti: cùm tamen interea ante nouissimum Apostolicæ sedis assensum non esset piaculum pro Tribus pugnare capitulis, cùm præsertim in ea assertione habuerint aliquando quem sequerentur ipsum Vigilium Romanum Pontificem. A B

DE TRIBVS CAPITVLIS SVMMA.

Quo etiam tempore qui Tria capitula defendebant, pugnare se æquè pro Synodo Chalcedonensi præsetulerunt, cùm nihil vellent de eodem sacrosancto Concilio imminutum: nec ita impugnabant Imperatoris edictum illud aduersus Tria capitula datum, vt errores dogmatum, qui siue in Theodoro, siue in Iba, vel Theodoreto iure condemnabantur, defendendos putarent: respuebant enim & ipsi eorum errores & execrabantur: sed erat ab istis pro personis instituta defensio, nempe contendentibus non esse damnandum Theodorum Mopsuestenum, quem indemnatum à Patribus cõstaret esse in Catholica communicatione defunctum; neque Ibam vel Theodoretum, quos damnantes hæreses Chalcedonensis Synodus recepisset: neque faciendum negotium mortuis dictitabant, quos in pace Ecclesiæ esse defunctos, nec ab ea fuisse reiectos, probari posset. Sic igitur isti pro Tribus pugnantes capitulis, nequaquam defendebant (vt dictum est) quæ dicebantur repertæ hæreses in commentariis Theodori, neque errores in epistola Ibæ enunciatiuè insertos, vel antea iam improbata scripta Theodoreti aduersus duodecim Cyrilli capitula; quæ omnia ipsi etiam respuebant, retinentes pariter quæcumque in sacrosancti Concilij Chalcedonensis Actis esse inuenirentur inserta; & defendentes licet epistolam Ibæ, nequaquam blasphemiis in ea relatis patrocinabantur: cùm tamen iidem omnes aduersus Iustinianum Imperatorem tanta sibi in Ecclesia Catholica arrogantem inuehérentur, atque edicto ab eo promulgato simul aduersarentur: quo nomine (vt dictum est) inter alios ipse Facundus Hermianensis in Africa Antistes scriptum aduersus eumdem Imperatorem pro Trium capitulorum defensione volumen edidit. C D

Porrò defensores isti laudati aliquando sunt, cùm quem sequerentur haberent Vigilium Romanum Pontificem; interdum verò tolerati, cùm de huiusmodi controuersia quid sancta Synodus definiret, expectaretur; reprobati autem tunc penitùs, vbi damnante Tria capitula Quinta Synodo, & eam postea probante Vigilio, atque successoribus Romanis Pontificibus, ipsi ab ea nimis obstinatè resilierunt. Hæc est summa totius historiæ, immo tragœdiæ, vtpote per quam plurima damna Ecclesiæ Catholicæ noscantur illata, quæ tu ipse plorabis, cùm legeris. His autem summatim ingestis, quorum meminisse debes, prosequamur iam suo ordine cœptam historiam, & in primis de Iustiniani Imperatoris conatu in edicto illo promulgando, eodemque ab aduersariis in deteriorem partem accepto, atque proinde reiecto. E

DEFENSORVM TRIVM CAPP. TRIPLEX STATVS.

Cùm ergo ea omnia velamento quodam pacis agerentur, factum est vt animosiùs ab Imperatore Episcopis subscribenda ingererentur. Nam de vnione promissa ista Facundus [a]: His igitur ita fraudulenter agentibus, ac nescio quam promittẽtibus vnitatem, quæ si etiam sequeretur, confusio potiùs dicenda esset, &c.] Sed iustiùs, etsi tamen acriùs, dum inferiùs in Zenonem perfidum Imperatorem inuehitur, qui impia illa excogitata vnione, de vnitate pariter impium olim promulgauit edictum, ipsum Iustinianum Imperatorem coarguit atque perstringit, vbi post multa [b]: Etiam aliud deterius addens, ait, quòd sanctæ quæ vbique essent Catholicæ Ecclesiæ, & qui eis præessent Deo amabiles sacerdotes non aliter deberent credere: quasi omnium fides Ecclesiarum ex eius voluntate penderet, & nemini liceret aliter credere, quàm præciperet Imperator. Videbat (vt arbitror) quosdam timidos

[a] *Facund. pro defens. Cap. l. 1 IN ZENONE REDARGVITVR IVSTINIANVS.*

[b] *Facund. pro defens. Cap. l. 12 in fin.*

timidos, vel rerum temporalium cupidos, sibi fauere, & ex illis ceteros existimabat: quibus etsi vocem contradictionis abstulerat, animum certè mutare non potuit. Nec enim amplius aliquid mundi potestas valet in his quos à libera fidei assertione retraxerit, nisi vt in illud incidant, quod Dominus ait[a]: Qui me erubuerit & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua* & Patris & sanctorum Angelorum. Aliquod ergo ius mundana potestas Ecclesiæ valet auferre, nullum sibi tamen acquirere. Melius ergo est, vt semet intra limitem suum contineat; quem cùm transgreditur, perdere multos potest, lucrari neminem. Nam & suas habent officinas vel artifices, omniaque ex proposito doceri videmus. Numquam enim de textrina personare incudes audiuimus, & ignem illic in fornacibus anhelare. Nûmquam comperimus à sutore quæsitum quæ cuiusque fabricæ proportio latitudinis conueniret, & quanta vtriusque conueniens congrueret altitudo: quoniam illa integrè scire possunt, quæ ab ipsis artis sunt præceptoribus institutæ scholæ.] hæc licet in Zenonem ab ipso esse videantur dicta, in Iustinianum tamen vult retorqueri; qui cùm esset penitus illiteratus, eruditas tamen sibi arrogare de fide Catholica edere sanctiones, quas dolosè conscripsissent hæretici. Pergit verò Facundus:

NON ESSE IMP. SANCIRE LEGES ECCLESIÆ.

In contemptu sunt diuinæ litteræ, quæ nec suam scholam nec magistros habeant, vt de quibus peritissimè disputare se credat, qui numquam didicit. Deinde, cùm Palatij causæ transferantur ad Ecclesiam: quomodo Ecclesiæ causam ad Palatiũ transferebat? Postremò, numquid iam domuerat, vel pacauerat omnes infensas Reipublicæ barbaras nationes? iam per vniuersas Imperij sui prouincias seditiones ac seditionum causas abstulerat? iam cunctis criminalium, siue ciuilium causarum, qui illis conueniens, dederat finem? Cùm ergo his non sufficeret, quibus nemo sufficere potest; quomodo si cogitaret tanta loci sui pericula, & de omnibus se rationem crederet redditurum, etiam periculis se alienis immergeret?] C

FACVNDVS PERSTRINGIT IVSTIN.

En quàm bellè sed argutè magis Facundus in Zenonem intendens iacula, eadem in Iustinianum ex peritia bellicæ artis vibrat: quippe qui (vt etiam damnat Procopius) cùm vndique ingruerent bella & seditiones, ipse tamen totus esset intentus disputationibus diuinæ Scripturæ. Quantum, rogo, ipsi in his temporis insumendum fuit, vt qui nec prima elementa calleret vt legere posset eiusmodi perplexas quæstiones vel saltem leuiter intelligeret? quamque facile, vt non auditis quæ obiicerentur ab aduersariis, in suam eum sententiam traherent, qui iam eius præoccupassent aures? At quis in tantum discrimen fidem Catholicam adducendam esse censeat, vt qui eiusmodi esset, & de fide leges sanciret, vniuersam Ecclesiam Catholicam eisdem parere obligaret? Hæc addidisse voluimus ad roborandam Facundi sententiam, qua cum Vigilio tunc Tria capitula defendebat.

ADVLATIO IMPERATORIS DEMENTAT.

Sed vnde ista mala in ipsum prouenerint Iustinianum, etiam sub Zenonis persona idem D auctor declarat, cùm hæc addit: Ad hoc autem detestandum facinus adulantium laudibus cum credimus excitatum, cùm ei dicerent quemadmodum solent: quod omnes suos decessores sapientia & religione præcelleret; quod nullus ei posset in vniuersis qui essent vel fuissent Dei sacerdotibus comparari. Quibus ille credulus, existimauit per singularem sapientiam, quam ei præter assentatores nemo tribueret, inuenire se posse rationem faciendæ vnitatis, quam nullus antè per tot tempora potuerit inuenire.] hæc & alia prudentissimus Ecclesiasticus agonistes Facundus, cùm inter Catholicos militans, ea scriberet, iubente Vigilio Catholicæ sedis Antistite, imprudentem Iustiniani conatum flagillans, atque simul omnes Principes illos arguens, qui immiscentes se fidei causæ, tantum sibi sumunt, vt non vereantur legem credendi præscribere Christianis.

STEPHANVS APOCRISARIVS RESTITIT IMP.

Imperator igitur simulac de fide tale promulgauit edictum, sciens eiusmodi constitu- E tiones nullarum virium esse, nisi ab Episcoporum subscriptione auctoritatem acciperent: primùm omnium Apostolicæ sedis Apocrisarium ibi degentem Stephanum diaconum, vt id faceret, vehementer rogauit: sed tantum abest vt illum ad id præstandum impellere potuerit, vt eumdem maximum suis conatibus expertus fuerit aduersarium, sicut & Datium Mediolanensem Episcopum, qui tunc item erat Constantinopoli: iidem verò Vigilium Romanum Pontificem monuerunt absentem. At non sic quidem Orientales Episcopi, qui siue blanditiis, siue terroribus compulsi, magna ex parte Imperatori cesserunt, licet iidem sicut antea, ita & postea facinus fuerint detestati. Nam audi, quæso, quid de Patriarchalium sedium Episcopis idem Facundus scribat: Illud est insuetum, illud mirabile, illud in quo magna vis veritatis apparet, quòd ipsos quoque præsumptores interni conscientiæ stimulis fateri coegit, ad destructionem Concilij Chalcedonensis hæc fuisse conscripta.

Nam

A Nam primus infirmator eorum Mennas Constantinopolitanus Episcopus cùm adhuc tentaretur scripto (sicut præceptum fuerat) præbere consensum: contra Synodum Chalcedonensem fieri, protestatus est. Sed & postquam consensit, à prædicto venerabilis memoriæ Stephano Ecclesiæ Romanæ diacono & Apocrisario conuentus: cùm priori sententiæ suæ contrarius acquieuit his quæ antè culpauerat, & de quibus se nihil acturum sine Apostolica sede promiserat: sub ea se conditione cessisse, iuratum sibi fuisse respondit, quòd chirographum suum reciperet, si hæc Romanus Episcopus non probaret.] hæc de Menna Facundus: ex quibus intelligas Apostolicæ sedis summam auctoritatem, cuius arbitrio, quæ essent ab Imperatore statuta & à Patriarchis subscripta, validanda relinquerentur, caritura robore & auctoritate, si ipsius Romani Pontificis approbatione carerent. MENNAS EPISC. SVBSCRIBITIN VITVS.

B Sed quæ cum aliis Patriarchis tunc transacta fuerint, ex eodem auctore cognosce, qui paulo pòst ista subiungit per antiphrasim:

Quis porrò auctoritatem contemnere possit istorum? Quis dubitet talium sequi sententiam, videns quàm liberè ab his & intrepidè veritas prædicatur? Zoilus quoque Alexandrinæ vrbis Antistes cùm Romanum Episcopum venire cognosceret (*quod contigit anno sequenti*) obuiam illi ad Siciliam misit, conquerens se ad ipsius decreti affirmationem fuisse compulsum. Quòd hic ei, postquam venit, idem Romanus Episcopus in facie palàm, nobis quoque inter alios præsentibus, exprobrauit. Necnon Ephræmius Antiochenus, cùm primùm ei mandaretur, vt hoc etiam ipse subscribendo firmaret, consentire noluit. At postquam ei denunciatum est, quod excludendus esset, nisi faceret; sui potiùs honoris, quàm veritatis dilector inuentus est. Quid autem Petrus Hierosolymitanus? nónne publicâ notitia refert, quoniam conueniente ad se multitudine monachorum, iuratus pro- TRES PATRIARCHÆ SVBSCRIBVNT NOMINATIM.

C nunciarit, quòd si quis eidem decreto monitus consentiret, contra Chalcedonense Concilium faceret: nec tamen se ab eius consensione suspendit? Hoc autem velut hereditarium de præuaricatione primæ illius mulieris cognouimus esse contractum, quæ priùs interdictum sibi fuisse respondit, ne de ligno, quod erat in medio paradisi, comederet: & postea quod ipsa illicitum pronunciauerat, vsurpauit, ac viro vt comederet, persuasit. Et quid dicemus ad hæc? nisi quod Dominus dixit: Verumtamen veniens Filius hominis, putas inueniet fidem super terram?

Iam verò de aliarum ciuitatum Episcopis quid loquamur? Qui & cùm subscribere compellerentur, palàm reclamauerunt, contra magnam Synodum fieri: & post subscriptionem memorato Stephano Romano diacono libellos dederunt, sedi Apostolicæ transmittendos, confitentes in eis, quòd à Constantinopolitano Episcopo coacti subscripserint. qui D si à vestra pietate quærantur, poterunt & apud vos nostris assertionibus attestari. Vnde non solùm ipsi qui hæc fecerunt, sed & illi etiam qui facientibus communicando consentiunt, de ignorantia semetipsos excusare non possunt, & frustra dissimulant, frustra se dicunt nescire quod factum est, siue lucra temporalia diligentes, siue gratis suas animas negligentes. Cui enim non sufficiat ad cognoscendum causæ meritum sola confessio transgressorum & verbis publicè facta & libellis exposita?] cùm interea ipsum Vigilium consulere non prætermitterent. QVID EPISCOPI ALIARVM CIVITATVM.

Quid autem excusando se, quòd Iustiniano Imperatori paruissent, illi dicerent, idem Facundus superiùs sic ait[a]: Adhuc dicant, quòd de tanta sua præsumptione Ecclesiam quoque Romanam consuluerint, & sententiam beati Vigilij Præsulis adhuc expectent.] hæc ipse: qui post multa subdit[b] & de Domitiano Episcopo Metropolitano Ancyræ in Galatia, qui Origenista cùm esset, scripto tamen libello ad Vigilium Romanum Pontificem, ingenuè professus est, Origenistarum studiis ea fuisse ab Imperatore contra Theodorum Mopsuestenum & alios aduersus Synodum Chalcedonensem promulgata: ait enim[c]: Quia per instantiam tuæ religionis eiusdem profani dogmatis (*Origenis scilicet*) iterata damnatio est: hinc eius sectatores exarserunt aduersus Ecclesiam, quærentes eam quacumque possent immissione turbare. Et hoc totum publicam notitiam non effugit. Præsertim cùm & Domitianus Ancyrensis quidem ciuitatis Episcopus prouinciæ Primæ Galatiæ, qui fuit ipsius Origenianæ hæresis manifestus assertor, per libellum quem ad beatum Papam Vigilium scripsit, Deo extorquente, confessus est, quòd eius complices Origeniani cùm viderent non se posse proprium dogma defendere, neque sibi quicquam spei de conflictu restare: ad vltionem eorum quæ contra Origenem gesta sunt, hæc Ecclesiæ scandala commouerunt.] hæc Facundus, qui & inferiùs eiusdem Domitiani verba in

[a] Facund. pro defens. Cap. l. 2

[b] Facund. pro defens. Cap. l. 4

[c] Facund. lib. 1. AB ORIGENISTIS HOC MALVM PROCESSIT.

libello

libello fusiùs scripta recitat. sed de his modò satis, quòd ex Liberato diacono eadem A superiùs fuerimus prosecuti, hic verò occasione libelli ad Vigilium missi oportuit repetisse.

STVDIA PELAGII ET ANATOLII DIACONORVM.

Sed qui fuerint hoc eodem tempore Occidentalium conatus aduersus eiusmodi Iustiniani Imperatoris promulgatum de fide decretum, videamus. Pelagius Romanæ Ecclesiæ diaconus simulac Constantinopoli reuersus hoc anno in Vrbem est, contra eiusdem Imperatoris de fide sancitum edictum classicum cecinit, & cùm alios, tum etiam Africanos Episcopos armare conatus est: qui enim (vt ex Liberato diximus) hostis erat & acerrimus impugnator Origenistarum, & aduersarius Theodori Cæsariensis, aduersus eadem inuenta magno animo insurrexit vnà simul cum collega Anatolio: de quibus pauca tantùm hæc, vnde multa valeas intelligere, ex Facundo [a] dicemus, quæ sic se habent: Non ergo ciuilis

[a] *Facund. pro defens. Cap. l. 4.*

hæc causa credenda est, vel talis quæ pro Ecclesiarum pace ferenda sit, sed quæ meritò iudi- B cetur cõtra ipsius Catholicæ fidei statum hæreticorum subreptione commota; pro qua pars maxima orbis Christiani, quæ potuit, primùm inter primos Christianos sacerdotem, *nempe Vigilium*, publica contestatione pulsauit: & Romana quidem vniuersitas atque Africa, priusquam ipsius Romani Antistitis acceperimus epistolam, non paruo iam agnoueramus indicio, quid de huius facti nouitate sentirent.

AFRICANI EPISCOPI RESISTVNT IMPERATORI.

Nam venerabilis Pelagius & Anatolius Romani diaconi debitã officio suo & loco solicitudinem pro Ecclesia Dei gerentes, laudabilis in Christo memoriæ Ferrando diacono Carthaginensi scripserunt, vt habito de hac causa diligenti tractatu cum reuerendissimo eiusdem Ecclesiæ Carthaginensis Episcopo, vel aliis, quos & zelum fidei & diuinæ Scripturę scirent habere notitiam, consulentibus responderent, quid obseruandum in commune omnibus videretur.] His ab Ecclesiæ Romanæ diaconis acceptis litteris, Ferrandus dia- C conus Carthaginensis facere minimè prætermisit quod fuit iniunctum: quamobrem omnes eius esse sententiæ inuenit Africanos Episcopos, ne Imperatoris decretum in aliquam acciperetur auctoritatem, nec quicquam penitus de ipso Chalcedonensi Concilio pertingendum. Hæc cùm Facundus testetur; memineris quòd superiùs, dum de Ferrandi scriptis mentio facta est, iam diximus scriptam fuisse ab eo ad Pelagium & Anatolium Romanæ Ecclesiæ diaconos eo argumento epistolam, quæ desideratur. At quæ eo tempore de his ex-

[b] Extat Cõcil. tõ. 1. inter Acta Ioan. Papæ.

tat epistola Pontiani Episcopi Africani ad Imp. conscripta videamus, quæ sic se habet [b]:

Clementissimo ac piissimo filio Iustiniano Imperatori Pontianus Episcopus in Domino salutem.

PONTIANI EPISCOPI ARIC. AD IVSTINIANVM EPIST.

Principaliter nomen ab ipsis incunabulis iustitiæ susceptisti: & iustus Dominus qui ita præstitit, vt nomen antè iustitiæ tribuerit, cui Imperij postmodum gubernacula contu- D lisset. Adunata est igitur gratia Saluatoris non solùm in nomine, verùm etiam in merito, cuius vita exaltata est imperando, & Imperium iustè viuendo. Dignatus es nos in Africanis partibus commorantes litteris admonere, qualem fidem teneas & defendas. Cognouimus quòd Dominus B. Petro statuit dicens [c]: Super hanc Petram ædificabo Ecclesiã meam,

[c] *Matth. 16*

& portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cælorum. Exultauit spiritus noster, hoc firmiter te piissime esse Imperator, quod Apostolica fides prædicat, credentes quòd à rectæ credulitatis tramite non declines. Talem enim decet esse Imperatorem, pium, iustum, fidelem, qualem te nos esse cognouimus.

NON PVTAT DAMNANDOS MORTVOS.

In extremo itaque epistolæ vestræ cognouimus, quod nos non mediocriter remordet, debere nos Theodorum & scripta Theodoreti & epistolam Ibæ damnare. Eorum dicta ad nos vsque nunc minimè peruenerunt. Quòd si & peruenerũt, & aliqua ibi apocrypha, quæ E contra fidei regulam sint, legerimus: dicta possumus respuere, non auctores iam mortuos præcipiti condemnatione damnare. Quòd si adhuc viuerent, & correcti errorem suum non condemnarent, iustissimè damnarentur. Nunc autem quibus recitabitur sententia damnationis nostræ? quod in eis recorrigatur, non est. Sed timeo, piissime Imperator, ne sub obtentu damnationis istorũ, Eutychiana hæresis erigatur; & dum minima indicia non spernimus, ad maiorem hæresim collisionemque veniamus. Et quid nobis cum mortuis inire bellum, vbi nulla inuenitur in congressione victoria? Apud Iudicem verum iam tenentur, à quo nullus appellat. Per ipsum, in quo nos honoratis & diligitis, supplicamus clementiam tuam, vt pax permaneat temporibus tuis; ne dum quæris damnare iam mortuos, multos inobedientes interficias viuos, & exinde compellaris reddere rationem ei qui venturus est iudicare viuos & mortuos.] hucusque ad Imperatorem Pontianus ex

Afri-

A Africa, cùm illuc missum hoc anno ab ipso Iustiniano fidei decretum Episcopis Africanis innotuisset: cuius autem sedis iste Episcopus fuerit, ignoratur. At illud opinari facilè quisque potest, quod ab eo factum est, id ipsum ab aliis Episcopis diuersarum regionum minimè prætermissum: nam liquet omnes fidei Catholicæ professores simul aduersus eiusmodi nouitatem insurrexisse, vindicesque se Chalcedonensis Concilij exhibuisse.

IMP. CONSTANTINOPOLIM ACCERSIT VIGILIVM.

At quid inter hæc Imperator? Cùm cerneret primarum sedium Orientalium Episcoporum, præcipuè verò Mennæ Constantinopolitani Episcopi suspensam esse sententiam ad Vigilij Papæ arbitrium, & ex eius voluntate pendere: exitimauit necessarium fore, ipsum Romanum Pontificem Constantinopolim conuocare; quod fecit hoc anno, ipsum summa celeritate venire rogans. Nec remoratus quidem ipse Vigilius fuit, qui hoc item anno recessit ab Vrbe, & se contulit in Siciliam, vbi hiemauit. Sed tum ex his quæ ex Facundo di- B cta sunt, tum ex his quæ dicentur ex Procopio, ambobus huius temporis scriptoribus, aperti mendacij redarguitur Anastasius, dum alias profectionis Vigilij Constantinopolim causas asserit, atque subtractum violenter ab Vrbe, insectatumq. iurgiis & blasphemiis tradit. porrò res adeò ignominosa minimè latere potuisset res suorum temporum accuratissimè prosequentes auctores.

NON RECEDENDVM AB VRBE PONTIFICIBVS.

Ceterùm cùm non alia causa præcessisse cognoscatur profectionis ipsius Vigilij Papæ Constantinopolim: oportuit eum summo cum honore ab Imperatore vocatum esse, ne ipse aduersans inefficaces redderet omnes eius de promulgato de fide decreto conatus. Sciens enim (quod dictum est) præcipuos Orientis Episcopos ex Romani Pontificis definitione pendere: eum sibi quibus valuit studuit conciliare blanditiis, vt quæ dicturi sumus quàm perspicuè demonstrabunt. Ceterum Vigilij Papæ Constantinopolim profectionem ma- C gnum intulisse Catholicæ Ecclesiæ damnum, declararunt euenta; quæ & significarunt; quàm prudentissimè egerint prædecessores Romani Pontifices, vt sanctus Leo & alij, qui vocati sæpè ab Orthodoxis licet Imperatoribus in Orientem, numquam passi sunt ab ipsa fixa Romæ sede diuelli. Obfuisse haud modicum vsu rerum reperitur Pontificum ab Vrbe profectio ad Comitatum, cùm Imperatorum siue blanditiis siue minis, contrariis hisce ex aduerso pugnantibus ventis, exposita sæpè noscatur magno periculo Petri nauicula, cuius clauum immobilis sedens Romanus Pontifex tutiùs teneat

Hoc igitur anno, qui (vt dictum est) à Procopio vndecimus belli Gothici numeratur, Vigilium Papam Roma recessisse Constantinopolim profecturũ, & in Siciliam peruenisse, idem affirmat: vbi Dacium Mediolanensem Episcopũ Constantinopoli venientem obuiam habuit, & legatum suscepit ab Ephræmio Episcopo Antiocheno missum, à quibus cuncta D quæ Constantinopoli gesta essent, exploratiùs intellexit. Quid autem egerit vbi ea omnia comperta habuit, à Facundo accipe, cùm ait [a]: Hoc est autẽ mirabile, vt postquam horum condemnationem fecerunt, dicerent quod Ecclesiam Romanã consulerent, & sententiam Vigilij eius Præsulis expectarent: cui, quantum ad illos attinet, non permiserunt censere quod senserit, antè statuentes, vt si quis Theodorum Mopsuestenum cum suis dogmatibus & epistolam venerabilis Ibæ non anathematizat, sit anathema. Sed ecce iam veniens, ex itinere, quod ei videbatur edixit, & facti huius auctori correctionẽ tumultuariæ suæ transgressionis indixit; & nisi citiùs quod malè factum est, auferretur, etiam vindicaturũ se esse prædixit, protestans & dicens cũ Apostolo & Timotheo [b]: Ne fortè cùm venero, non qua-

[a] *Facũd. pro def. Cap. li. 4.*

VIGILIVS PAPA QVID COMMINATVR IN NOVATORES.

[b] *2. Cor. 12.*

les volo inueniam vos, & ego inueniar à vobis qualem non vultis.] erant hæc scripta in epistola quam Constantinopolim Vigilius misit, quam etiam iisdem præcurrentibus lega- E tis dedit ad Imperatorem, ne quid innouari pateretur: nam subdit idem Facundus:

QVÆ VIGILIVS CONSTANTINOPOLIM SCRIPSERIT.

Præter quod & à vestra clementia summis precibus, summoq. adnisu per suos legatos petit, sicut eum venientem diuersæ prouinciæ contestatæ sunt, ne patiamini stare quod factum est: tale siquidem ipsius facti crimen esse iudicauit, vt illo Doctoris Gentium testimonio duceret arguendum, quo discipulo Timotheo scribens, dixit: Depositum custodi, deuitans profanas vocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Quid ergo adhuc quæritur, vtrum contra fidem & Synodum Chalcedonensem factum fuerit (quod dolemus) quando ille, cuius dicebatur expectari sententia, profanas vocum nouitates & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt, in ipsius facti auctorem sibi * vendicauerat arguendas? Denique etiam beatum Dacium Mediolanensem Episcopum, quem hinc reuersum in Sicilia se vidisse perhibuit & alios consacerdotes suos, sed venerabilis

* ibi

memo-

memoriæ Stephanum ſolum, quem Romanæ Eccleſiæ, cui per Dei gratiam præſidet, hic habuit reſponſalem, & per miſſos * Eccleſiæ ſuos approbauit, quod & pro hac cauſa à venerabilis Mennæ huius regiæ vrbis Epiſcopi communione ſuſpenderit, & eos qui ei communicauerant, ſub debita ſatisfactione ſuſceperit. A

* multos

MVLTÆ PROVINCIÆ CONTESTATAE SVNT VIGILIVM PAP.

Quod non faceret, niſi contrarium Synodo Chalcedonenſi, quod factum eſt, ſicut & alij, iudicaret: non autem ſolos quos commemorauimus ſanctos & venerabiles viros hoc ſecum iudicaſſe monſtrauit, quando non tacuit, quod Romana quoque vniuerſitas egredientem, quod venientem Africa, atque etiam Sardinia, quamquam non per eas tranſierit, per ipſius tamen conſiliarium publica eum conteſtatione pulſauerint, ſicut Hellas & Illyricus prouinciæ, per quas venit; vt nullatenus nouitati, quæ facta eſt, acquieſcat. Non ergo ciuilis haec cauſa credenda eſt, nec talis quæ pro Eccleſiarum pace ferenda ſit, ſed quæ meritò iudicaretur contra ipſius Catholicæ fidei ſtatum hæreticorum ſubreptione commota; pro qua pars maxima orbis Chriſtiani, quæ potuit, primùm inter primos Chriſtianos ſacerdotem publica conteſtatione pulſauit: & Romana quidem vniuerſitas atque Africa, priusquam Romani Antiſtitis acceperimus epiſtolam, non paruo iam agnoueramus indicio, quid de huius facti nouitate ſentirent.] hactenus Facundus de Vigilij Papæ rebus geſtis hoc anno, antequam peruenerit Conſtantinopolim, quod ſequenti anno contigiſſe, ſuo loco dicemus. B

[2] Procop. lib 3. de bello Goth.

VIGILIVS SICILIA TRITICVM MITTIT IN VRBEM.

Porrò ipſum Vigiliũ diutiùs manſiſſe in Sicilia, indeq. laboranti fame Vrbi frumentum miſiſſe, Procopius teſtatur, vbi ait [2]: Per idem tempus Vigilius vrbis Romanæ Præſul, cùm in Sicilia eſſet, magnum nauium numerum frumento complet, & Romã tranſmittit, ratus omnino Vrbem tutò adire hos poſſe, qui onera nauibus importarent. Qui vtique cùm Romanum ad Portum curſum tenerent, hoſtes eorum aduentu percognito, paulo antè priores ipſi cùm in Portum veniſſent, intra muros delituerunt, vt eò naues iam deſcendentes nullo negotio caperent. Sed hos qui in mœnibus erant cuſtodes mox conſpicati, è propugnaculis veſte altiùs agitata, ſignum nautis ad ſe nauigantibus dabant, ne vltra progrederentur, ſed aliò quocumque poſſent verterent vela. Illi verò prodito ſigno non intellecto, ſed rati potiùs, qui in Portu erant, Romanos præ gaudio ex ſuo aduentu alacres factos id ſignum dediſſe, ſeq. ad Portum ineundum hortari, proſpero ac præſenti afflante his vento, intra Portum celerrimè cùm nauibus peruenerunt; in quibus Valentinus Epiſcopus quidam cum Romanis pleriſque aliis nauigabat. Tunc barbari ex inſidiis confeſtim exorti, naues omnes, nemine defendente, mox capiunt, Epiſcopum cum Romanis comprehenſum ad Totilam ducunt, ceteros verò obtruncant, & cum oneribus naues remulco trahentes ueſtigio abeunt. Totilas interea cùm Epiſcopum quid ſibi iam vellet rogaſſet, & mendacij apertiùs conuiciſſet, vtraſque illi manus præcidit.] hæc Procopius, qui de longa Vigilij in Sicilia mora, deque profectione ipſius anno ſequenti Conſtantinopolim agit. C D

Porrò oneraſſe naues Vigilium ex Eccleſiæ frumento, poſſumus intelligere; quod conſtet ampliſſimum fuiſſe Romanæ Eccleſiæ in Sicilia patrimonium, vt ex ſancti Gregorij epiſtolis liquet. Quod autem ad Valentinum Epiſcopum pertinet; hunc fuiſſe Epiſcopum Siluæ Candidæ, alio titulo ſanctarum Ruffinæ atque Secundæ, Anaſtaſius tradit, miſſumq. à Vigilio in Vrbem, vt ibi Vicarius conſideret, affirmat: quem reuerſum ad Vigilium Conſtantinopoli iam agentem, quæ poſtea dicentur, oſtendent. Ad hæc inſuper addit Anaſtaſius, ipſum Vigilium in Sicilia commorantem, Catanæ ordinationem habuiſſe menſe Decembri, ordinaſſeq preſbyteros atque diaconos, ex quibus Romam miſiſſe Ampliatum preſbyterum Vicedominum ſuum, Valentinum verò (quem diximus) ad cleri gubernationem, vtque loco Pontificis Vicarius ibi degeret in ædibus Lateranenſibus. Dum verò ſubdit, in vigilia Natalis Domini eumdem Pontificem peruenisſe Conſtantinopolim, ex dicendis è Procopio mendacij redarguitur. At hic finis eſto rerum geſtarum huius anni Vigilij Romani Pontificis. Ceterùm annis ſingulis inchoatæ tragœdiæ Actus luctuoſi inferentur in ſcenam cunctis ſpectandi. Quæ verò reliquarum huius anni rerum geſtarum narratio ſupereſt, proſequamur.

VIGILIVS ORDINATIONEM IN SICILIA HABET.

E

DOMNVS ANTIOCHENVS EPISC.

Hoc anno Ephræm Epiſcopus Antiochenus, cùm ſediſſet decem & octo annos, ex hac vita migrat; in cuius locum Domnus eius nominis ſecundus eſt ſubrogatus. hæc ex Nicephori Chronico. qui autem eum anno ſuperiori diem obiiſſe putarunt; ex his quæ ipſum egiſſe cùm Iuſtiniano Imp. hoc annò vidimus, errare noſcuntur. Idem dicendum de

Petro

Petro Epiſcopo Hieroſolymitano, quem non ante præſentem annum diem obiiſſe oportuit, licet anno ſuperiori eum defunctum ponant: in cuius locum ſuffectum eſſe Macarium ſecundum huius nominis, tum Euagrius tum Nicephorus tradunt. Quæ autem huius Petri obitum præceſſerint ante ſex menſes memoria digna, & propheria de eius obitu, quæ & eius vitæ ſanctitatem commendent, narratam à Sophronio * hic hiſtoriam attexamus: quam cùm à Sophronio petitam dicimus, ita quidem more maiorum citare conſueuimus librum illum qui à Ioanne conſcriptus ad Sophronium legitur: etenim apud Damaſcenum, necnon apud Septimæ Synodi acta Sophronij nomine citatus habetur. ait igitur auctor: A

[a] Sophrō. Prat. ſpirit. c. 117.

DE ABBATE GEORGIO DIVINITVS TRANSLATO.

Narrauit nobis Abbatiſſa Damiana ſolitaria mater Abbatis Athenogenis Epiſcopi Petrenſis, dicens: Erat quidam Abbas in ſancto monte Sina, nomine Georgius, miræ virtutis & abſtinentiæ vir. Huic Abbati Georgio magno ſabbati die in cellula ſua venit deſiderium faciendi ſacrum diem Reſurrectionis in ſancta ciuitate, & ſumere venerãda myſteria in ſancta Chriſti Dei noſtri Reſurrectione. Per totum ergo diem ſenior huiuſmodi cogitatione ſolicitabatur, & orabat. Cùm itaque ſerò factum eſſet, venit diſcipulus eius, dicens ei: Iube, Pater, vt eamus ad ſynaxim. Senex autem reſpondit ei: Vade, & tempore ſanctæ communionis veni ad me, & pergam. Manſit itaque ſenex in cellula. Cùm autem aduenisſet tempus ſanctæ communionis in ſancta Reſurrectione, inuentus eſt ſenex prope Archiepiſcopum beatum Petrum, qui præbuit tum illi, tum presbyteris ſanctam eommunionem. Videns igitur eum Patriarcha, dixit Mennæ aſſeſſori ſuo: Quando venit Abbas montis Sinai? Reſpondit ille: Per orationes veſtras, domine, non vidi illum, niſi nunc ſolummodo. Tunc ait Patriarcha: Dic illi vt non recedat: volo enim vt mecum ſumat cibum. Ille verò protectus id dixit ſeni. Qui ait: Voluntas Dei fiat. Cùm ergo ſaluraſſet ſynaxes, adorato ſancto monumento, inuentus eſt in cellula ſua. Ecce diſcipulus eius pulſauit, & dixit: Pater veni vt communices. Senex verò profectus in eccleſiam cum diſcipulo ſuo, iterum ſumpſit veneranda myſteria. B C

Petrus autem Archiepiſcopus contriſtatus quòd illi inobediens fuiſſet, poſt ſolemnitatem miſit ad Epiſcopum Phari Abbatem Photinum & ad Patres Sina, vt Abbatem ad ſe mitterent. Cùm ergo veniſſet qui attulerat litteras, dediſſetque illas; miſit & ſenex tres presbyteros, Abbatem ſcilicet Stephanum Cappadocem magnum illum virum, cuius & ſuprà meminimus; & Abbatem Zoſimum, cuius etiam ſuperiùs mentionem fecimus; & Abbatem Dulcitium Romanum ad Patriarcham, purgauitque ſe ipſum ſenior ſcribens ac dicens: Abſit à me, mi domine ſanctiſſime, vt ſanctum Angelum veſtrum contemperim. Scripſit autem idem Georgius Abbas & hoc ad eum: Vt ſciat beatitudo veſtra, poſt ſex mẽſes Chriſto Domino & Deo noſtro ſimul occurſuri ſumus, & illic adorabo vos. Egreſſi itaque presbyteri dederunt Patriarchæ litteras. Dixerunt tamen & hoc ei, quoniam ſenex multos annos habebat ex quo non venerat in Palæſtinam. Oſtendebant item & litteras Epiſcopi Phari ſimul conteſtantes, quòd ferme ſeptuaginta annos habebat ſenex, ex quo de ſancto monte Sina non exierat. Sanctus verò & mitiſſimus Petrus afferebat teſtes eos qui tunc affuerant, Epiſcopos & clericos, dicentes: Verè nos ſenem vidimus, & omnes oſculo ſancto illum ſalutauimus. Poſtquam igitur impleti ſunt ſex menſes, requieuerunt in pace ſenex & Patriarcha, iuxta ſcilicet ipſius ſenis prophetiam. Ihucuſque ibi: quibus videas his innouata antiqua ſigna Habacuc & Philippi diaconi, qui in mométo tranſlati ſunt è loco in locum. Voluntatem enim timentium ſe facit Dominus, & deſiderium pauperum exaudit. Etenim cupiẽti ſeni vltimum ſuum Paſcha agere Hieroſolymis, id magno miraculo præſtitit ei Deus diues in omnes qui inuocant illum, non feneſcens, vt virtute ex diuturnitate temporis minuatur, quo minùs præſtare ſemper valeat, quod olim aliis conceſſiſſe legitur. D E

GEORGII ABBATIS EXCVSATIO ET PRAEDICTIO.

DE MACARIO EPISC. HIEROSOL.

Qui autem in locũ Petri ſuffectus eſt in ſedem Hieroſolymitanam Epiſcopus (vt dictum eſt) Macarius nomine, in ſuſpicionẽ adductus eſt hæreſis: adeò vt multi ab eius ſe cõmunione ſeparárint, vt patet ex eodem Sophronio [b]: verũ id potiùs ex lenitate quàm veritate factum, oſtendunt quæ ab eodem auctore narrantur inferiùs verbis iſtis [c]: Cùm alius hic fuiſſet ſenex genere Arabs, Iulianus nomine, captus oculis, ipſe aliquando ſcandalizatus eſt in Macarium Archiepiſcopum Hieroſolymitanum, nolebatq. communicare illi. Quadam ergo die Abbas Iulianus ſignifi.auit Abbati Simeoni, qui erat in monte Mirabili, (diſtat autem à Theopoli mons ille milliaribus nouem) dicens: Cæcus ſum, & quò abeam

[b] Sophron. Prat. ſpirit. c 19.
[c] Idem cap 96.

nescio: neque verò habeo qui possit auxiliari mihi, & communicare Macario detrecto. A Indica mihi, Pater, quid agere habeam de fratre qui fornicatus est, & de illo qui se cum eo iuramento constrinxit. Respondit autem Abbas Simeon Abbati Iuliano, dicens: Ne recedas, neque te ipsum à sancta Ecclesia separes: neque enim illa malè habet gratiam Domini nostri Iesu Christi Filij Dei.] hæc de Macario ibi. In Vita sancti Gregorij Episcopi Agrigentini prolixa atque honesta pariter mentio fit de Macario isto, eidemque spiritus prophetiæ tribuitur: ab eoque ipsum Gregorium fuisse diaconum ordinatum, auctor affirmat. Fuit autem hic eius nominis secundus Hierosolymorum Episcopus: Senior enim Macarius vixit temporibus Constantini Magni Imperatoris.

[a] Apud Sur. die 23. Nouembr.

IESV CHRISTI ANNVS 547. VIGILII PAP. ANNVS 8. IVSTINIANI IMP. 21. TOTILÆ REG. 6. B

QVi sequitur post Basilij Consulatum annus sextus, idem numeratur Domini quingentesimus quadragesimus septimus, qui & à Procopio ponitur belli Gothici annus duodecimus: quo cùm obsessa anno superiori Roma à Totila, graui premeretur inedia, ad eam leuandam incubuit opera Pelagij diaconi sanctæ Romanæ Ecclesiæ: cuius res gestas cum Totila hoc ipso anno duodecimo belli Gothici, simul & cladem Vrbis sic idem describit Procopius[b]: Erat (inquit) tunc fortè inter Romanos & sacros viros Pelagius quidam diaconus, qui diu Byzantij commoratus, maximam sibi cum Imperatore conciliauerat amicitiam. Vnde & pecuniarum vi maxima circumfultus, Romam se paulo antè quàm obsideretur contulerat. In eaque deinde obsidione necessariis indigentibus eius pecuniæ partem largiter impartitus, cùm vel antehac esset inter Italos omnes vir probus, maiorem (vti par erat) charitatis & in proximos quosque beneuolentiæ gloriam retulit. Hunc igitur, cùm præ fame indigna quædam Romani & difficillima paterentur, facilè suadent, conuentum vt Totilam precaretur, paucorum sibi dierum inducias his conditionibus daret: vt si intra constitutum inter se tempus nemo sibi suppetias ex Byzantio venerit, sine mora, se ipsi Vrbemque barbaris proderent. His cùm mandatis vbi ad Totilam Pelagius venit, & ab eo est perbenignè susceptus, prior Totilas sic exorsus est:

[b] Procop. de bello Goth. lib. 3.

C

LEGATIO PELAGII DIACONI AD TOTILAM.

TOTILAE AD PELAGIVM DIACONVM ORATIO.

Constat sanè apud barbaros omnes, id lege cautum esse, oratores vt hi plurimum colant & reuereantur. Mihi verò, qui virtutis sibi aliquid compararunt, qualis es tu, honorem D deferre simul & reuerentiam iampridem studium fuit. Sed oratoribus delatos honores, siue illatam his ignominiam, non personarum mansuetudine, siue verborum tumiditate & elegantia decerni reor: sed cùm vera quædam fatentur, vel non sanis admodum verbis vtuntur. Oratori illi itaque honor deferri maximè solet, qui veritate mox patefacta, ad suos dimittitur: sed is ignominia præ ceteris affici, qui vbi commentitia quædam & subdola fecerit verba, ad suos mox redeat. Cetera quidem, Pelagi, quæ à nobis petieris, facilè consequeris, tribus dumtaxat exceptis; & vbi hæc caueris, vt planè subijcias magis expediet: ne fortè maximam ipse causam præbeas, quo minùs eorum vel peragas, quorum ob gratiam huc aduenisti, vel nos fortè ex re infecta incuses. Petere namque quæ præsentibus haudquaquam rebus conueniant, plurimùm proculdubio facit, nemo pro votis vt quippiam consequatur. E

His autem sic interdico, ne quoquam pacto pro Siculis, vel Vrbis mœnibus hisce, vel transfugis seruis verba nunc facias: quandoquidem fieri non potest, vt aut Gothorum opera vti pro Siculis queas, aut murus vt iste Vrbis integer maneat; vel serui ipsi qui nobiscum nunc militant, suis quondam de cetero dominis seruiant. Verùm ne videantur hæc inconsiderata quadam per nos prætendi sententia; & causas ipsas explicaturi mox sumus. Fuit olim Sicilia insula & priscis quidem temporibus pecuniarum vt felix prouentu, ita & cuiusuis generis frugum in ea nascentium ceteris terris fœcunditate præstantior; atque vt non solùm hæc incolis suppetant, sed vel vobis Romanis itidem ad vitam sint necessaria per annos singulos exportantibus satis. Vnde tunc primùm Romani Theodoricum deprecabantur, ne ea in insula manus aliquod Gothorum præsidium collocaret, ne ea res fortè ad ceteras prosperitates eorũ libertatem interpellaret.

A ret. His ita peractis, hostium exercitus in Siciliam nauigauit, qui ferme nec hominum multitudine, nec re alia vlla nobis essent in bello pares. Siculi verò, visa hostium classe, non ad Gothos quicquam denunciare; nec se continere munitionibus, nec hostibus saltem censere vtcumque occursandum tunc esse, sed promptissimè patefactis tunc vrbium portis, supinis hostium exercitum manibus exceperunt; & haud secus egere, ac infidissima seruitia solent, quæ diutiùs in carcere asseruata, dum dominorum volunt manus effugere, in nouos quosdam & alienigenas statim incidunt. Ea itaque ex insula hostes, vt è loco munito impetu facto, omni Italiæ ora sine vllo potiti negotio sunt: quinetiam vel vrbem hanc Romam cepere, ac tantum inde frumenti numerum importarunt, vt vel obsessi in anni spatium queant Romanis obsistere. De Siculis hactenus, quibus per Gothos vt venia detur fieri nullo modo iam poterit, criminum magnitudine misericordiam ab his adimente qui affecti iniuria sunt.

B

Nunc verò intra hos muros hostes se exercendo, in campum quidem descendere, & nobiscum acie decertare minimè censent: dolis verò & deceptiunculis continenter & per singulos dies nos oppugnando, iniustè quidem nostris his rebus & planè absurdius nunc potiuntur. Ne itaque iteratò hæc eadem patiamur, prouidendum iam ducimus. Qui enim præ ignorantia semel circumuenti falluntur, si rursus in infortunium recidant, quia minùs periclitando præuideant consuetam sibi calamitatem, haudquaquam ex aduersante fortuna id fieri videbitur, sed quia se deliquisse planè ignorent: vel illud quidem adiecerit quispiam, & vobis omnibus maximè profuturum, vt Vrbis hæc mœnia solo æquentur; ne cum aliis & ipsi demum coerciti, vel ab insultantibus hostibus circumuallati, sed malis excluſi alieno periculo, nec vllo vestro discrimine victoribus futuri sitis in præmium. De seruis verò, qui vltrò ad nos concesserunt, dicturi hæc sumus: Si enim qui nobiscum fuere in hostem instructi, & à nobis deinde fidem nostra ex confessione acceperunt, ne se vmquam veteribus dominis vtcumque restituamus, vestras in manus dedendos esse nunc censuerimus: profectò nec vobis quidem traditam fidem seruaturi quandoque essemus. Non enim qui vel cùm omnium miserrimus pactiones factas neglexerit, erga alium quempiam firmiorem præseferre animum quiuerit: quin potiùs veluti absurdioris naturæ indicium, ad omnes qui secum versantur, circumferre perfidiam videtur: Hæc Totilas.

C

Pelagius verò ita respondit: Summum tibi, vir strenue, in dicendo studium fuit, me simul & oratoris nomen extollere, etsi aliàs in sordidissima statuidi nos sorte. Virum namque amicum & oratorem non solùm eum affecisse contumelia duxerim, qui vel caput illi percusserit, vel alio quouis in hunc desæuiat modo, sed vel qui re infecta dimiserit ad se delegatum. Non enim homines oratoris munere idcirco funguntur, vt honorem ab his consequantur, qui susceperi se sint, sed quod vsui Reipublicæ in posterum sit peragendo, ad eos qui se legauerint, mox redeant. Sic igitur velut affectis iniuria longè magis conducat eorum aliquid effecisse, quorum ob causam venerint, quàm Principum verbis benignioribus auditis, nihil pro spe consecutos ad suos redire. Deprecor autem, haudquaquam sat scirem, quæcumque præfatus nunc es. Cur enim quisquam ei molestum se præbeat, qui antequam postulatis respondeat, conuentiones facturum se neget? Sed illud quidem minimè subticebo, quod præ te facilè feras, quantum erga Romanos, qui in te arma susceperint, ostensurus benignitatis & beneuolentiæ sis, qui in Siculos nil tibi aduersatos immortale quoddam decernas effundere odium. Sed ipse, mea ad te omissa legatione, ad Deum hanc transferam, qui supplicum contemptores odisse solet. His Pelagius dictis, abscessit.

D

E

PELAGII DIAC. AD TOTILAM RESPONSIO.

Quem Romani vbi re infecta ad se redeuntem videre, eo acriùs animo conflictari, quo & fames quotidie inualescendo, insanabiliter eos afficeret. Militibus verò nondum necessaria deerant, sed se adhuc sustinebant. Vnde Romani Græcis immixti, exercituum Præfectos Bessam & Cononem adeuntes, lacrymabundi & multo cum gemitu profati huiusmodi sunt: Talem vobis præsentem esse fortunam spectamus, vt si vel impium aliquod aduersum vos facinus patrassemus, haudquaquam posset id meritò nobis in crimen ascribi: necessitatis siquidem magnitudo excusationis in se plurimum habet. Nunc verò cum nobis ipsis ad opitulandum nil quicquam sit virium, verbis ostensuri calamitatem ipsam, hanc deplorarum nunc ad vos venimus. Sed benignè quæ dicturi nos sumus audiatis, precamur; nec vlla dicendi audacia obturbari vos volumus, sed malorum ex ea

QVAE ROMANI AD DVCES.

pensitare nunc magnitudinẽ. Nam qui de salute cogitur desperare, nec opere quidem nec A
verbis decorũ seruare de cetero poterit. Nos verò, ô Principes, nec Romanos quidem, nec
vobis consanguineos ducitis, nec eorumdem vel morum vel legum socios esse, sed perinde
rebelles, & qui Imperatoris non vltrò intra Vrbem exercitum exceperimus, sed hostes
potiùs ipsos, in vos armis desumptis. Nunc verò veluti acie victis, captisque bello, vobis in
seruitutem ex lege cedentibus, date vestris mancipiis alimenta, non ad necessitudinem
suffectura, sed quæ ad tenuem saltem vitam ducendam sint satis: vt & nos superstites fa-
cti, vobis contra subministremus, quæcumque dominis serui par est vt ministrent. Quod
si id vobis non facilè placet, sed dignum duxeritis sine vlla ope missos nos facere; id lucri
estis denique habituri, quòd in seruorum nihil operæ insudabitis sepulturam. Et si ne id
quidem de vobis sperandum relinquitur, saltem nos obtruncate, nec morte honesta nunc
fraudetis, nec vitæ exitum nobis inuideatis omnium proculdubio suauissimum, sed vno B
facinore infinitis Romanos liberate difficultatibus.] hactenus ad Præfectos militum Ro-
mani. pergit vero Procopius:

DIRA FAMES VRGET ROMANOS.

Præfecti itaque, his auditis, commeatus Romanis quos tribuant, nullos in præsentia esse
respondent: ipsos verò necare, impium ducere, nec planè sine discrimine fore, si sic relin-
quuntur: Belisarium tamen & ex Byzantio transmissos exercitus identidem affirmare
affuturos propediem esse. Denique his verbis Romanos solati dimittunt. Fames interea
inualescendo in immensum cùm accreuisset, maximum in malum euasit, vt quæ ciborum
absurdiora quædam suggereret genera & naturæ excedentia terminos. Sed Bessas, Co-
nonq. vt Vrbis Præfecti custodiæ frumenti maximum numerum intra mœnia sibi recondi-
tum, sua necessitate militibus fraudatis, Romanorum primoribus & his quidem diuitibus
ingenti pecunia venditabant: medimni siquidem (quod vtique mensuræ est genus) aurei C
septem pretium erat. Sed quibus nõ erant tantæ domesticæ facultates, cibos tam delicatos
vt possent & tanti opulentiorum more absumere, eius pretij parte quarta depensa; furfure
medimnum complentes, pane inde sordidiore confecto diuescebantur, id cibi genus neces-
sitate ipsa suauissimum faciente.

MISERRIMVS STATVS ROMANORVM.

Bessas porrò & eius armigeri, qui bouem haberent venalem, aureis quinquaginta vende-
bant. Ex Romanis verò cui vel equus fortè obiisset, vel ictiusmodi aliquid demortuum
erat & putidum, inter felicissimos habebatur, quia mortui animalis carnibus vesci posset.
Cetera hominum turba vrticas dumtaxat edebat, quales circa Vrbis pomœriũ & locis in-
cultioribus passim & affatim nascuntur: quas tamen decoctas, ne vel sapore vel innatis of-
fenderentur aculeis, cibitabat. Quamdiu itaque fuit Romanis nummus, frumentũ (vt dictum
est) & furfures comedebãt: verùm vbi demum is defuit, domesticam supellectilem omnem D
in forum inferre, & pro diurno hanc victu in eorum commutare iacturam: sed vbi frumenti
militibus nihil reliquum fuit quod impertiri Romanis possent, ad vrticas vniuersi iam cir-
cumspicere, quibus deficientibus, cùm earum non magna his copia esset, atque adeò ad
saturitatem non omnes haberent, corpore extenuari denique cœperunt; colorq cùm in pal-
lorem se paulatim & liuorem conuertisset, simillimi idolis videbantur: pleriquevero vel in-
cedentes, vel dentibus adhuc ipsis vrticas mandentibus, de improuiso exanimati cadebant.

QVOVSQVE MISEROS FAMES ADEGIT.

Iamque vel purgamentis in cibum & stercoribus vtebantur: nonnulli etiam fame nimia
prægrauari manus sibimet inferebant, cùm nec canes quidem, nec mures de cetero inueni-
rent, nec aliud vsquam demortuum animal, quibus vti in cibum possent. Erat inter ceteros
Romanos vir quidam liberorum quinque factus iam pater: hunc filij omnes circumsiste-
bant, prehensandoque vt assolent, cibum sibi efflagitabant. Tum ille nec ingemiscens E
quidem, nec vllo edito perturbationis indicio, sed fortissimè dolore dissimulato, filios iussit
se subsequi, & cibum mox accepturos. Vbi verò supra Tiberis pontem peruenit, capite
obuoluto, velatisque oculis, in Tiberis aquas confestim exiliuit, spectantibus filiis, Roma-
nisque ceteris qui ea tunc forte è regione constiterant.] hæc de fame. Ad postremum verò
cùm copiæ missæ Constantinopoli ab Imperatore variis in via bellis detentæ & à Gothis
interea profligatæ essent: milites Romæ degentes obsessi, clàm prodendi Vrbem Gothis
consilium iniere. hi fuerunt Isauri, de quibus ista Procopius[a]:

[a] *Procop. de bel lo Goth. lib. 3.*

ISAVRORVM PRODITIO.

Cùm itaque perpauci (vt diximus) admodum ad murorum custodiam relinquerentur,
& hi quidem iam fame confecti: quaterni custodes quidam & Isauri genere ad portam A si-
nariam custodias nacti, nocte concubia obseruata, qua ceteros somnus oppresserat, demis-
sa è pinnis ad terram reste, & ea se demittentes, Totila inde adito, excepturos se Gotho-
rum

A rum intra vrbem exercitum pollicentur, idque se nullo negotio facturos affirmant. Tum
Totilas gratias illis se redditurum ingentes professus, pecuniaque donaturum non parua,
si ea quæ obtulissent, peragerent: datos quosdam suis è satellitibus cum his statim dimittit,
locum contemplaturos, vnde hi aditum affirmassent suis in Vrbem fore. Qui vbi ad muros
venere, reste comprehensa, in propugnacula ipsa, nullo interpellante, euadunt. Quò vbi est
ventum, Isauri barbaris omnia ostentare, & nihil omnino edicere impedimenti vspiam
fore volentibus muros conscendere, & item licentiæ plurimum, vbi iam conscendissent,
quia nemo obsisteret. Proinde Gothi iussi Totilæ cuncta renunciare quæ viderant, eodem
quo priùs ascenderant fune, protinus demittuntur.

ISAVRI TERTIO VOCANT IN VRBEM TOTILAM.

Quorum relatu omnibus Totilas cognitis, etsi eo fuisset ex nuncio lætitia non medio-
cri affectus, suspicione tamen propter Isauros captus, haud dum confidendum his ni-
B mium esse censebat. Non multos inde post dies ad Totilam Isauri ijdem venere ad id
facinus hortaturi: Tum ille alios duos cum his rursum ire mox iussit, vt & ipsi diligen-
tiùs omnibus & accuratè perueſtigatis, visa renunciarent. Qui vtique non longè post ad
Totilam reuertentes, priorum simillima referant omnia. Interea verò Romani mili-
tes multi exploratum quid hostes agerent missi, non procul ab Vrbe Gothis decem oc-
currunt itereà habentibus: quos statim comprehensos ad Bessam deducunt. Scisciran-
tique Bessæ, quidnam Totilas animo agitaret: Gothi respondent, eum speraře Isauros
quosdam eius in potestatem Vrbem daturos: iam enim ad barbaros vt certior rumor
is emanarat. Sed nihilominus Bessas & Conon Vrbis tunc Præsides, his auditis, negli-
genter se (vt cœperant) gerere, nec aliquam tantæ rei rationem habere. Vnde factum,
vt tertiò demum Isauri Totilæ cum in conspectum venissent, ad aggrediendum id facinus
C incitarent. Tum ille alios quosdam cum Isauris mittit, cum nisque & sanguine quem-
dam sibi propinquiorem. Hi verò ad Totilam paulo pòst redeuntes, ad rem peragen-
dam confirmant.

TOTILAS POTITVR VRBE.

Qui omnium certior factus, primis tenebris, vniuerso armis instructo exercitu, ad por-
tam aunariam duxit, quaternosque inde è Gothis prævalidos viros, Isauris ducibus, per fu-
nem iubet in muros euadere. Qui nocte statim eadem qua & Isauris ipsis obuenerat per vi-
ces custodia, dormientibus ceteris, ad fores Asinarias aperiendas descendunt, præcisaque
lignea securibus obice, refractisque ferreis claustris, Gothis aditum patefaciunt, & paten-
tibus portis cum vniuerso exercitu Totilam intra Vrbem ad hostium arbitrium recipiunt.
Sed ipse vbi intro est itum, vnum in locum copias omnes coëgit, nec abire diuersim per-
misit, hostium insidias veritus. Verùm vbi (vti par erat) tumultuatum, & perturbatio in-
D de & timor, vt in capta Vrbe, Romanos inuaserant; militum Romanorum pars maxima
cum Ducibus ipsis, vt facile cuique, fugam capessunt. Pauci quidam Romanis cum ciui-
bus se immiscentes, in templo perfugium habuere. Soli omnium ex Patriciis viris Decius
& Basilius cum aliis nonnullis, cùm præparatos ad id equos haberent, cum Bessa fugere
potuerunt. Sed Maximus Olybriusque & cum his simul Orestes & alij quidam in Petri
Apostoli ædem se fuga recipiunt. Constat sane è plebe tunc homines ad quingentos in
Vrbe resides per id tempus fuisse, qui in diuorum se templa receperant: ceteri omnes iam
ex Vrbe excesserant, & in alias se contulerant terras, vel (vt suprà iam diximus) luc abs mpti perierant.

Multi interea & noctu quidẽ de Bessa & hostium discessione Totilam fecerãt certiorem:
quo affirmante pergeretam illos sibi rem nunciare, neminem tamen suorum fugientium in-
E sistere vestigiis siuit: nihil esse homini suauius dictitando, quàm terga sibi vt hostes darent.
Verùm vbi primùm illuxit, nec vlla ad insidias relinquebatur suspicio, Totilas ipse orandi
gratia Petri Apostoli templum ingreditur; sed Gothi interea quos obuios habent, obtrun-
cant. Vnde hoc pacto ex militibus quidẽ desiderati viginti dumtaxat sunt, sexaginta è ple-
be homines. Ineunti itaque id Totilæ templum, Pelagius ipse se obuiam offert, Christi in
manibus Euangelia gestans, supplexq omnibus factus, & genu procumbens: Parce, inquit,
ô Princeps, tuis. Tum ille arridẽs, & sanè profusius, ita profatus est: Nunc mihi supplicatu-
rus aduenisti, Pelagi? Ita quidem, respondit, quandoquidem tuum me setuum effecit Deus
Sed ab his iam abstine manus, qui tibi in seruitutem cessere. His itaque victus precibus To-
tilas, Gothis militibus edicto mox imperat, Romanorum de cetero vt neminem obtrunca-
rent, & ei in primis pretiosissima quæque delecta seruarent, cetera sibi haberent in præ-
dam, quàm multa in Patriciorum ædibus inuenta fuere, sed omnium maxima extitere quæ

TOTILAE ERGA ROMANOS BENIGNITAS.

Bessas reliquerat, vt qui velut omnium perditissimus homo infaustum illud diuenditi frumenti pretium Totilæ ad ceteram prædam accumulasset. Sic itaque cum Romanis & Patriciis viris tunc actum. A

DE RVSTICIANAE CALAMITATE.

Vnde vel Rusticianæ Boëtij quondam vxori & Symmachi filiæ id reliquum fuit ad vitam & miseriarum ad cumulum, vt ab hostibus panem vel necessarium aliud quicquam emendicando deposceret, quæ facultates antehac suas egentibus impertisset, & seruilibus ipsa rusticanisque indumentis amiciretur. Haud secus & Romanorum primores, amissis prorsus fortunæ bonis, domos circumeundo, foresque oppulsando, cibum dari sibi supplicitèr precabantur, nil prorsus his ignominiæ ea re afferente. Sed Gothi in Rusticianæ mortem iam conspirauerant, eius hanc noxæ insimulantes, quod tradita Romani exercitus Ducibus non parua pecunia, Theodorici statuas disturbasset, in Symmachi patris virique vindictam. Totilas tamen nulla hanc affici iactura permisit, sed eam ac ceteras feminas omnes, vt extra iniuriam essent, seruauit, vel cothis has sibi maximè cupientibus coniugio iungi. quocirca factum vt nulla ex his sit per barbaros vitiata; qua ille ex re maximam retulit continentiæ laudem.] B

RVSTICIANAE PLVRES.

[a] *Sidon. lib. 2. epist. 10.*

Quod autem ad Rusticianam pertinet, de qua agit, Symmachi filiam, vxoremque Boetij: plures eius nominis eiusdemque generis reperiri est feminas: prima illa habetur vxor Symmachi Senioris, quam viro suo doctissimo tenuisse candelam & candelabrũ, Sidonius scribens[a] ad Hesperium tradit: alia verò, de qua est sermo, Symmachi Iunioris filia, coniuxque Boetij: rursum etiam alia Rusticiana, quæ ex Vrbe migrauit Constantinopolim, clarissima femina, ad quam extant complures S. Gregorij Papæ epistolæ datæ, cùm Pontifex esset; vnde diuersam ab hac ipsam existimare licet: etenim quæ ætate senescens erat cùm occisus est vir eius à Theodorico anno Domini quingentesimo vigesimosexto, vt peruenerit ad annum Domini sexcentesimum quando ad illam scribebat Gregorius, nequaquam C

[b] *Gregor. lib. 9. epist. 37.*

persuaderi facilè potest; fuisse tamen eiusdem familiæ, ex epistola ipsa Gregorij[b] ad eam scripta sub Indictione quarta, facilè quis intelliget. Sed ad res Totilæ redeamus, de quo ista Procopius subdit:

TOTILAE AD SVOS ORATIO PARENETICA.

Postero autem die Gothis omnibus Totilas ad se conuocatis, verba huiusmodi fecit: Non equidem nouum aliquod vel vobis incognitum monendi genus in præsenti facturus, ô viri commilitones, huc vos conuocaui, sed eadem illa vel nunc disserturus, quæ apud vos antehac sæpe disserui. Vobiscum verò, qui ea ex me accepistis, actum quam optimè est. Non igitur ita commonefactis in segnitiem est relabendum: nam & verborum, quæ ad felicitatem traducunt, nulla esse mortalibus satietas debet, vel si quos fortè inscitia opprimat rationis: quandoquidem eorum nullo sunt pacto, quæ probè dicuntur, beneficia re- D spuenda. Quorsum hæc? Fuere quondam & Gothis militum millia centum bellicosissimorum in vnum tunc coeuntium, qui vtique maximum in modum ad gloriam opibus vtebantur: & equorum armorumque summa his copia suppetebat, veteranorum præterea & prudentissimorum vis ingens, qui sanè ipsis in certaminibus constituti nostris rebus conducere plurimum videbantur: & alioqui à Græcorum militum millibus septem hi omnes deuicti, Imperio primùm fuere, deinde & ceteris rebus priuati.

CAVSA RVINAE GOTHORVM.

Nunc verò nos qui reliqui sumus, & tanta præsertim paucitate, nudi quidem & planè calamitosi & ignauissimi omnium, hostium vltra viginti millia vicimus; & summatim vt dicam, quæ gesta fuere, eiusmodi sunt, vt credi vix possint. Causas verò cur hæc ita nobis contigerint, statim aperiam. Gothi tunc primùm præ ceteris omnibus æquitate posthabita, vt inter se inuicem, ita & in Romanos tunc subditos indigna quædam patrabant: qui- E bus (vti par erat) permotus & ira succensus Deus, pro hostibus & contra nos depugnabat. Quo factum, vt etsi multitudine ac virtute, ceteroq. belli apparatu hostibus essemus maximo interuallo superiores, vi quadam tamen occultiore ac planè diuina deuicti nos simus. Vestra itaque interesse iam reor, quæ rectiora sunt vt seruetis, id est, vt æquitatem de cetero tueamini: nam hanc peruertentibus vobis, vel diuina quidem subsidia infestiora mox erunt. Non enim Deus sine vllo delectu vel temere humano generi, vel priuatæ cuiquam rationi ferre præsidium consueuit; sed his quàm maximè fauet, apud quos æquitatis ratio habeatur: & illi quidem haudquaquam difficile est ad alios bona transferre, vt qui rerum omnium habeat potestatem. Illud itaque vobis perneccessarium fore asseueraverim, iustitiam vt inuicem & in subditos quosque seruetis, hoc est, vt perpetuam vobis adipiscamini felicitatem.]

Ita

CVR INFIDELES ADVERSVS FIDELES ALIQVANDO PRAEVALEANT.

A Ita quidem Totilas apud suos egregiè philosophatus, ex iustitiæ cultu à Deo rependi victoriam docuit. Quod adeò verũ est, vt etiam si a parte aduersa stet pietas veraque religio, nihil ob id erga illos propensior sit diuina clementia, si peccata reliqua adsint; immo magis in eos vindictam exerceat, qui cùm confiteantur se nosse Deum, factis tamen negant, deterioraque infidelibus scelera patrant. In quam sententiam Apostolus[a]; præco cælestis edicti, ista proclamat: Ira & indignatio omni animæ operanti malum, Iudæo primùm & Græco.] quid Iudæo primùm & Græco, nisi quòd priùs ad supplicium aduocatur, qui acriùs deliquisse noscatur? Sed & sententia Domini[b] grauioris est culpæ reus qui scit voluntatem Domini & non facit, vtpote qui multis præ aliis sit afficiendus plagis. Adeò vt ex his cogatur Deus (si ita dicere licet) aduersus nequissimos Christianos fauere Gentilibus, & ad plectenda Catholicorum facinora interdum propitio vultu ad castra respicere B Ethnicorum, & iis vti ad puniendos illos nefandorum criminum reos: quod in Propheta contestatus esse videtur, vbi ait[c]: Virga furoris mei Assur] nempe ad infligenda Iudæis verbera, quorum promissiones, adoptio, legislatio, & vera religio erat: vt ad corrigendos improbos filios alioqui dilectos, cogatur adhibere sibi odibiles seruos, iuxta quod ingemiscat amans Pater, & dicat[d]: Heu, conflabor super hostibus meis.] Sed ad Totilam reuertamur, de quo subiicit ista Procopius:

[a] *Rom. 2.*
[b] *Luc. 12.*
[c] *Isai. 10.*
[d] *Isai. 1.*

QVAE AD SENATORES QVERELAE TOTILAE.

Totilas cùm apud Gothos disseruisset, Senatorij ordinis ex Vrbe viris ad se postmodum conuocatis pleraque exprobrando, indignandoque obiicere, & illud in primis, quod per Theodoricum quam multis affecti sint beneficiis, quodque in omnibus semper constituti vrbanis sint per eum antehac magistratibus; & Rempublicam ipsi eius permissu administrauerint, & ingentibus præterea fuerint muniti diuitiis: & alioquin in beneficos Gothos C ingratissimos se præstitissent, in quorum iacturam ad defectionem respexerint, ac Græculos simul inuexerint in patriá homines, suimet proditores tam subitò indecenterque facti. Scisciteri deinde, num ipsi à Gothis mali iam essent quicquam perpessi; effarique mox cogere, num boni adhuc quippiá sibi à Iustiniano obuenerit: & singula deinceps enumerare: quem admodum omnibus ferè magistratibus sint per eum priuati: quod ab exactoribus sæpe antehac vapulauerint: quòd demum coacti sint animum ad ea intendere, quæ aduersus Gothos gessissent, belloque pressi publica non minùs tributa Græcis dependere, ac si pacifici essent: & alia pleraque his dictis adiecit, quæ domini solent infensiores subditis exprobrare.] & fortasse illa non tacuit, quæ primùm omnium fuerant inculcanda, nimirum sub Catholico ipsorum Imperatore adeò ignominiosè habitum Romanum Pontificem Siluerium, vt ab Vrbe sub falso prætextu quod Gothis faueret, ignominiosè auulsus, fuerit deporta- D tus in Græciam, atque relegatus tandem in insulam, illic fame confici perireque coactus sit; quodque nihil magis curæ Græcis esset, quàm primam sedem deprimere, cui se subesse molestissimè ferrent. Sed quæ de Pelagio Romanæ Ecclesiæ diacono, cuius nuper mentio facta est, his addat Procopius, videamus: ait enim:

PELAGIVS ROGAT PRO CAPTIVIS.

Pelagius verò pro viris sontibus ita & infelicibus supplex Totilæ factus, non priùs precari hunc desiit, quàm ille clementiorem in omnes se fore pollicitus, Romanos dimisit. His ita peractis, Pelagium Totilas & ex Vrbis rectoribus præcipuum vnum Theodorum nomine ad Iustinianum Imperatorem legauit, arctiùs iureiurando adactos, suas vt partes amicè ac benevolè tuerentur, & in Italiam reditum accelerarent. His deinde iniunxit, totis vt viribus niterentur pacem sibi cum Imperatore & amicitiam conciliare: ne postmodum cogeretur, si pace infecta redirent, Romam ad solum diruere, interfectisque Patriciis viris, E in Illyrios bellum transferre. litteraque Iustiniano conscripsit] quæ sic se habent:

TOTILAE EPISTOLA AD IVSTINIANVM.

Quæ in vrbe Roma ad hanc diem contigerint, cùm te fuisse edoctum iam putem, silentio prætereunda videntur. Ea verò, quorum de causa ad te oratores hos miserim, statim intelliges. Bona pacis tute vt deligas, nobisque tradas, in primis deposcimus. Quorum ipsi monumenta quàm optima & simul exempla Anastasium & Theodoricum habemus, qui paulo antè regnarunt, paceque & ceteris bonis sua tempora compleuere. Si igitur hæc tibi placita erunt, meritò meus pater vocabere, & belli nos socios in quoscumque libitum fuerit, habebis.] hæc Totilas ad Iustinianum Augustum. subdit verò Procopius:

His cognitis Imperator mandatis, & oratoribus auditis, hos statim responso dato dimisit; Totilaque rescripsit, Belisarium se bellicis rebus præfeciſse, & liberam habere hunc potestatem, quæ ad Totilam pertinent pertractandi.] His exacerbatus Totilas, cùm ab oblata pace se videret excludi, in Lucania accepta interim clade, quomodo Vrbem delere

penitus

TOTILAS MVRIS ALIQVA EX PARTE SPOLIAT VRBEM.

penitus meditatus sit, Procopius ita narrat: Quibus cognitis Totilas rebus, Romam in pri- A mis ad solum prosternere decernit, & maiore exercitus parte ibidem relicta, cum reliqua aduersus Ioannem in Lucanos contendere. Sed muri tantum & diuersis in locis hic diruit, quantum totius partem esse hanc tertiam coniectura quis consequi poterat.] adhuc est visere eiusmodi Totilæ ruinam in mœniis à Belisario fabricatis diuersis in locis solo prostratis, sed postea opere subitaneo haud eadem pulchritudine hoc anno à Belisario restitutis. Sed pergit Procopius: Pulchriora præterea, magnificentioraque absumere incendio ædificia animo inerat, & vrbem Romam in ouium pascua idoneam reddere. Quibus de rebus Belisarius certior factus, nuncios simul & litteras ad Totilam misit. Qui vbi illi in conspectum venere, & sui aduentus causam explicarunt, litteras reddidere in hanc sententia n scriptas:

LITTERAE BELISARII AD TOTIL. PRO VRBE SERVANDA.

Ad vrbium ornamenta, ædificia, quæ antea nulla fuissent, construere, sapientum ferme B virorum inuentiones fuere & ciuiliter viuere percallentium: Quæ verò ad pulchritudinem extant, delere, insipientium proculdubio est, & quos minimè pudeat in suæ malignioris naturæ argumentum monumenta posteritati relinquere. Roma quidem ciuitatum omnium quæ sub Sole nunc sunt maxima & magnificentissima esse facilè affirmatur: non enim est viri vnius virtute constructa, nec breui quodam temporum spatio in tantam hæc magnitudinem & decorem euasit: sed Imperatorum multitudo & maximi summorum virorum cœtus, temporis diuturnitas ipsa, diuitiarumque & potentiæ magnitudo, vt cetera omnia, ita ex vniuerso terrarum orbe cogere hunc in locum opifices potuere; qui Vrbem hanc talem tantamque paulatim ædificando, omnium monumenta virtutum posteris proderẽt. Fit itaque, vt his illata vis iure appareat totius sæculi sempiternam mortalibus ad iniuriam cedens: quandoquidem progenitoribus ipsis virtutis memoria demeretur, posteris verò C operum tantorum spectaculum.

DILEMMATE PERSVADET.

His itaque se ita habentibus, rectè velim intelligas, è duobus alterum necessarium fore: aut enim hoc bello victus ipse succumbes: aut, si ita fortè contigerit, nos superabis. Quòd si viceris & Romam demolieris, non alterius Vrbem sed tuam delebis: quam si seruaueris, ex possessione ceterarũ omnium præstantissimâ opulentior fies. Sin verò ad tuam deteriorem fortunam res nobis successerint: Roma incolumi seruata, gratia tibi apud victorem conciliabitur & non mediocris: qua per te tum fortè delera, nullus tibi de cetero relinquetur ad humanitatem consequendam & clementiam locus: nec facti vllus erit apud te vsus, & existimationem apud omnes homines ipso facto dignam mereberis: nam qualia Principum opera fuerint, tale necesse est ex iis etiam nomen ferant.] hactenus Belisarij ad Totilam litteræ: Quibus (inquit Procopius) Totilas sæpe perlectis, & vt bene monentibus D magni factis, suasus demum, Vrbem inoffensam seruauit & integram, deque eius in hanc voluntate certiorem per oratores Belisarium fecit.]

Sed quis anni huius rerum Vrbis finis? Cùm igitur eo consilio vsus esset, vt mœniũ parte eam Totilas spoliaret, ne vniuersum exercitum cogeretur ad præsidium Vrbis relinquere, si eam defendere vellet, sicque destituta remanerent quæ in Italia præsidia expugnasset, aut occurrendi Belisario nulla facultas esset; reuertendique iterum ad eam, cùm vellet, sibi per diruta mœnia aditum patere putans: mox ipse Totilas egressus ab Vrbe, cum Romanis apud Lucanos primùm, inde Calabros pugnat. Interea vero Belisarius Vrbem aggreditur,

BELISARIVS VRBEM INGREDITVR ET MVNIT.

camque ingreditur, murosque dirutos (vt licuit) statim instaurandos curauit, fossisque muniuit, adeò vt reuertentem ad eius oppugnationem Totilam omnino repulerit: qui ab ea sæpe reiectus, Tibur se contulit. huncque tandem finem res Vrbis anni huius habuerunt, E luctuosæ quidem omni ex parte atque funestæ.

Hoc item anno transacta hieme, redditoque nauigandi opportuno tempore, Vigilius Papa è Sicilia soluit Constantinopolim: nam sub hoc anno duodecimo belli Gothici ista Procopius[a]: His ita peractis, iam hiems se circumegerat: Vigilius interea Romanus Antistes ab Imperatore ex Sicilia euocatus, Byzantium venit: nam vt eò contenderet, diutinam ea in insula hic traxerat moram.] hæc Procopius, nec de eo quicquam vlterius. Reduxisse secum Dacium Mediolanensem Episcopum, qui sibi occurrerat in Sicilia, quæ dicentur inferiùs demonstrabunt. Anastasius [b] autem ista subiicit de eius aduentu Constantinopolim, quæ tamen in omnibus haud arrident, vt in his præsertim quibus ait ipsum illuc peruenisse in Vigilia Natalis Domini. nam si ordinationem habuit (vt ait) mense Decembri Catanæ prope diem Natalis Domini: quomodo in Vigilia eiusdẽ potuit peruenisse Constan-

[a] *Procop. de bello Goth. lib. 3.*

VIGILIVS PAPA VENIT CONSTANTINOPOLIM.

[b] *Anastasius in Vigilio.*

A Constantinopolim? Sed de eius aduentu audi ipsum: Tunc (inquit) obuius est ei Imperator; & exosculantes se cœperunt flere, & plebs illa psallebat ante eum vsque ad ecclesiam sanctæ Sophiæ, dicens: Ecce aduenit Dominator Dominus, &c.

VIGILII CVM THEODORA ET IVSTINIANO CONTENTIO.

Per biennium verò fuerunt contentiones de Anthimo Patriarcha, quomodo promisisset reuocare & remittere eum in locum suum, & cautionem manus suæ ostendebant, cùm promiserat eum in ordine suo reuocare; sed Vigilius nullatenus voluit eis consentire, sed tanta roboratus virtute, mori magis desiderabat, quàm viuere. Tunc Vigilius Papa dixit: Vt video, non me fecerunt venire ad se Iustinianus & Theodora piissimi Principes, sed hodie scio quòd Diocletianum & Eleutheriam inueni: facite vt vultis; digna enim factis recipio.] Cetera autem quæ sequuntur, post obitum Theodoræ contigerunt, quando excitata in eum rursus persecutione per Theodorum Episcopum Cæsariensem, oportuit ipsum B confugisse Chalcedonem in basilicam sanctæ Euphemiæ. Hæc de his quæ spectant ad altercationes Vigilij cum Theodora Augusta. Ceterùm aliæ inter ipsum atque Imperatorem intercessere alia ex causa contentiones, nempe ex Tribus capitulis, quorum causa (vt anno superiori dictum est) vocatus fuit ab Imperatore Constantinopolim. Sed antequam rerum gestarum narrationem aggrediamur, primùm elucidandum, quænam esset ista de Tribus capitulis suborta contentio in Oriente.

Etsi enim ex superiùs dictis possit cuique eadem esse perspicua, & ex iis quæ per singulos ferme annos dicenda erunt, nulla de ipsis dubitatio penitus exoriri possit: tamen hic occurrendum putamus cuidam viro erudito, qui à veraci maiorum sententia discedens, nouam de Tribus capitulis iniit rationem, quippe qui hæc illa tria putauit esse capitula, quorum diserta mentio fit in epistola à Ioanne Romano Pontifice ad Auienum & alios Senatores C conscripta his verbis[a]: Iustinianus equidem Imperator filius noster (vt ex eius epistolæ tenore cognouistis) de his tribus quæstionibus orta certamina fuisse significauit: Vtrum vnus ex Trinitate Christus & Deus noster dici possit, hoc est, vna de tribus personis sanctæ Trinitatis sancta persona: An Deus Christus carne pertulerit, impassibili Deitate: An propriè & veraciter mater Domini & Dei nostri Iesu Christi Maria semper Virgo debeat appellari. Probauimus in his Catholicam Imperatoris fidem, &c.] habet eadem Iustinianus Imperator in fidei professione [b] ad ipsum Ioannem Romanum Pontificem.

[a] *Extat bibliothec. tom. 4.*

[b] *l. vlt. Cod. de Trin. & sup. l. cum rectæ Cod. eod.*

At procul à veritate aberrat, vt ista sint Tria illa capitula, quorum causa diro schismate Ecclesia longo tempore scissa est. Etenim cùm constet istam de Tribus capitulis inter Catholicos contentionem esse obortam, non autem inter Catholicos & hæreticos: quis, rogo, Catholicorum vmquam negauit Verbum carni vnitum vnam esse personam sanctissi- D mæ Trinitatis, & eumdem hominem factum, eumdemq. Deum vnum de Trinitate perseueransse indiuisa & inconfusa atque inconuertibili vnione? Et quis aliquando Orthodoxorum vel leuiter dubitasse reperitur, sanctissimam Mariam Virginem verè propriéque Dei matrem in Ecclesia appellatam? Aut quis vmquam pietatem colentium reuocauit in dubium, Deum verè dici passum in carne? Cùm igitur in his inter se Catholici semper consenserint, & pro his aduersus Nestorianos & Eutychianos iunctis manibus animisque certauerint, & posthac pugnare numquam desierint: quæ ergo causa, vt ob tria dicta capitula inter se inuicem tam in Oriente quàm in Occidente Fideles fuerint scissi, atque schismate separati? Præterea si quis rerum gestarum seriem disponat ordine temporis, inueniet, non tempore Ioannis illius Papæ, sed sub Vigilio Romano Pontifice de Tribus capitulis quæstionem exortam esse: vnde appareat longè diuersa illa esse tria capitula, quæ à Ioanne E Papa recitantur in epistola ad Senatores, ab illis, quæ (vt dicemus) sub Vigilio in controuersiam deducta sunt.

CONFVTATVR FALSA OPINIO DE TRIBVS CAPITVLIS.

Explosis igitur his quæ nulla ex parte veritati cohærent, neque subsistere possunt: nõ alia quisque prudens Tria illa affirmare poterit fuisse capitula, quàm quæ ipse Iustinianus Imp. sæpius suis epistolis inculcauit, præsertim verò in ea quæ ad Ioannem inscribitur, sed re vera ad Vigilium esse datam ostendimus, & in ea quæ in exordio Quintæ Synodi recitatur: nempe primùm de damnatione Theodori Mopsuesteni: secundo loco de damnatione epistolæ Ibæ Episcopi Edesseni: tertio demum de damnatione scriptorum Theodoreti Episcopi Cyri contra Cyrillum. hæc sunt Tria illa capitula dissensionum omnium locuples seminarium. Etenim (vt dictum est) non inter Catholicos & hæreticos eiusmodi certamen extitit, sed inter Catholicos tantùm ipsos, qui omnes saluum vellent Chalcedonense Concilium; neque ex diuersa causa conflatum, sed planè eadem: siquidem tam qui ista Tria volebant

QVAE TRIA CAPITVLA.

bant damnati capitula, quàm qui defendi, id se facere dictitabant, vt in omnibus consul- A
tum esset Concilio Chalcedonensi, ne illorum occasione ipsum labefactari ab hæreticis
posset. Sic igitur eorum negatio vel assertio pro tuendo Chalcedonensi Concilio facta vel
prætensa, nisi aliud quippiam erroris admiscuisset, non cõstituebat quemquam hæreticum;
sed esse schismatici conuicti sunt, qui diuersam à Romano Pontifice in his decernendis sen-
tentiam sectati essent: nam de personis & non de fide quæstionẽ fuisse, Gregorius[a] Magnus
affirmat. Magna fuit ista in Ecclesia Dei tentatio, cùm miserando modo inter se Catholici
ita confligerent, non secus ac cum in castris contingit oriri tumultus, & inter se arma colli-
dere ac vibrare iacula milites sub eodem Principe constitutos.

[a] Gregor lib. 3. epist. 37.

Sed quid factum sit hoc anno, vbi Vigilius (vt dictum est) Constantinopoli moraretur,
iam videamus. Cùm ipse diu expectatus Constantinopolim peruenisset: primum omnium
(vt ex Facundo liquet) Zoilum Alexandrinum occurrentem sibi de emissa subscriptione B
redarguit, atque etiam alios. Dumque maximam inter Episcopos concitatam reperit esse
STVDIA DIVERSA DE TRIBVS CAPP. discordiam, in summumque periculum adductam Ecclesiam, vt schismate scinderetur, fa-
uentibus aliis iisdemque longè maiori numero & præstantiorum sedium Episcopis Impe-
ratori, Africanis autem ex aduerso stantibus, inter quos Facundus ipse (quem diximus)
scientia eminebat: ipse Vigilius Papa inter hos omnes pacis arbiter sedit, vt ambarum par-
tium auditor, sedaret, si posset, concitatos inter eos conflictus illos.

SYNODVM VIGILIVS AGIT. At non ipse id agere solus, verùm colligi voluit eorum qui aderant Synodum triginta
Episcoporum: in qua cùm aduersæ partes inter se conflictantes adessent, & inter differen-
dum altercarentur haud pacificè (vt par erat) rem agentes, adeò vt quid magis veritati con-
gruum esset minimè posset examinari & æqua iudicij lance perpendi: placuit tunc Vigilio,
vt quæ quisque sentiret, & quibus quam proponeret sententiam defendendam rationibus C
comprobaret, scriptis proderent. Tunc opportunè accidit, vt idem Facundus ex com-
mentario illo duodecim libris partito, quem habebat præ manibus, necdum absoluerat, re-
sponsionem elicitam ederet: qui postea ipsum integrum commentarium pro Trium capi-
tulorum defensione perfecit, atque vulgauit: quem quidem in communione Catholica
esse scriptum, cùm ipse Vigilius Papa pro defensione eorumdem capitulorum epistolas
(vt vidimus) conscripsisset, & adhuc in opus incumberet, satis liquet ex iis quæ toto illo
commentario pluribus in locis idem ostendit. Quæ verò in ipsius operis præfatione haud
obscurè habet, atque ea quæ sunt à nobis dicta confirmat, accipe, vbi ait:

Hoc opus, suadentibus fratribus, ad Imperatorem Constantinopoli scripsi: quo nondum
[a] peracto, vel perfecto finito ac pertractato[a], adductus est Romanus Episcopus: in cuius certamine, cùm Gestis
super hac causa disceptaremus, mediante conflictu, interrumpi Acta præcepit, & ab vni- D
uersis Episcopis qui aderamus expetiit, vt scripto quisque ostenderet, quid eis de his capitu-
lis videretur. Cùm ergo per Magistrum Officiorum sub graui necessitate respondere con-
tingeret: vix mihi septem dierum induciæ datæ sunt, in quibus erant etiam duo festi. Vnde
vt omnia dicerem quæ magis necessaria iudicabam, ex his libris aliqua decerpsi, quia non
occurrebat omnia nouà dicere: siquidem tria millia versuum excedit illa responsio. Sanè
quoniam (sicut dixi) necdum à me pertractati fuerant iidem libri, quædam testimonia pro
mendositate codicum, ex quibus ea posueramus, vel pro incuria translatorum aliter conti-
nebant; quæ sic etiam in illa responsione transposita sunt. Ideireo præloqui hæc ac præmo-
nere curaui, vt neminem, qui memorata responsione perlecta, hos contigerit libros, offen-
dat ista diuersitas, sed illic ignoscat festinanti, & huic potiùs credat.] hæc cùm præfatur in
duodecim suos libros Facundus, adhuc sub iudice tunc temporis litem fuisse demonstrat. E

ADVERSARII EXPECTARVNT VOLVNTATEM ROM. PONT. Ceterùm quantumlibet aduersarij vrgerent condemnationem, cui ipsi subscripserant,
Trium capitulorum: haud tamen ita videri voluerunt effrontes, vt ea de re aliter statuere,
quàm decreuisset Romanus Episcopus, cuius expectarent sententiam, sint professi. Id
quidem pluribus in locis Facundus ipse testatur, vt secundo libro, dum ait: Adhuc di-
cunt, quòd de tanta sua præsumptione Ecclesiam quoque Romanam consuluerint, & sen-
tentiam beati Vigilij Præsulis expectent.] & post plura: Quomodo ab his creditur quar-
tusdecimus successor eius, *nempe Leonus*, sanctus Vigilius nouum posse aliquid iudicare,
[b] *Galat. 2.* præsertim illo dicente: Nam secundùm Apostolum[b], Si quæ destruxi hæc ædifico, præ-
uaricatorem me constituo; & eis me vltionum conditionibus subdo, quas non solùm au-
ctoritas beatæ memoriæ Principis Marciani, sed etiam ego mea defensione firmaui, &c.]
Habet autem ad finem operis idem Facundus ad ipsum Imperatorẽ, cui scribit, admonitio-
nem

A nem Orthodoxo Antistite dignam, hic meritò inserendam, dum primò Theodosij Imp.
exemplo eum, quid agere debeat, ita docet:

EX THEODOSII EXEMPLO SVMPTA ADMONITIO. Maior Theodosius Imperator, cuius semper memorabilis erit in Ecclesia Christi memo-
ria, quamquã sæpe de magnorum barbarorũ prœliis & de maximorum tyrannorũ trium-
phauerit, non tamen in eiusmodi victoriarum frequentia, in quibus Traiano filio gehen-
næ comparari non potest, veram meruit gloriam, sed de supplici & publica peccati sui
pœnitentia, quam expugnato regali fastigio, placidè ac humiliter, Ambrosio Episcopo
castigante, suscepit, & indictum sibi debitæ satisfactionis tempus ab Ecclesiæ cõmunione
remotus impleuit, piè admodum credens, & sapienter intelligens, quòd non ex temporali
potestate, qua fuerat etiam sacerdotibus Dei præpositus, sed ex eo peruenire posset ad vi-
tam, quod illis erat ipse subiectus. Vnde credendum est, quòd si nunc Deus aliquem Am-
B brosium suscitaret, etiam Theodosius non deesset: Sed cùm minor est exigendi fiducia,
minor est reddendi deuotio: non est autem magnus amator veritatis, cui * etiam persona
commendet auctoritas.] & post pauca: Non tale aliquid petimus corrigi, quale fuit quod
excommunicatione vlciscebatur Ambrosius. Illud enim non, quamuis malè fuerit ge-
stum, creditum tantùm erat Theodosij potestati: quod autẽ nunc factum est, vel si rectum
fuisset, rectè non fieret: quia nulli Regum hinc aliquid agere, sed solis est sacerdotibus da-
tum] sancire videlicet de fide decretum, cùm Imperatorum sit fidem Catholicam coram
sacerdotibus profiteri, non eamdem præscribere sacerdotibus atque omnibus Christi
Fidelibus. Hæc ad calcem ferme librorum locutus est Facundus: quos absolutos paucos
post dies ipsi obtulit Iustinianiano Imperatori.

Sed redeamus ad Synodum, quàm diximus hoc anno Constantinopoli ab ipso Vigilio
C Romano Pontifice fuisse collectam, & in eius prima Actione auditis altercationibus am-
barum partium, defensionis ab ipsis scriptis mandandas, Synodoque reddẽdas esse præce-
ptas: quibus omnibus acceptis, eadem Imperatori iussit esse tradendas. At non placue-
runt ista Facũdo, nec reliquis Trium capitulorũ defensoribus, cùm iam postea inter schis-
maticos militare cœpisset: ipse enim eadẽ conatus est fugillare, in deteriorem partem ac-
cipiens. Sed audi ipsum Facundum in libello ad Mocianum inter plura de eadem Synodo
ista subinsensè dicentẽ: Gestis de medio sublatis, quibus causa cœperat aperiri, & interru-
VIGILIVS SCRIPTAS PARTIVM RESPONSIONES EXIGIT. pro suo iudicio Vigilius, à cõsidentibus Episcopis flagitauit, vt quid eis de causa videretur,
prolata quisq. in scriptis responsione, signaret. Et quia illi Episcopi maximè Constantino-
polim occurrerant in eius aduentum, quorum nulla in hac causa subscriptio tenebatur, &
de sua fuerant integritate securi: per occasionẽ huius interrogationis ipsi quoq; seperatim
D compulsi sunt ab aduersariis Ecclesiæ, quomodo dictauerunt in præiudicium magni Cõ-
cilij, respondere: Ac ne postea subtraherent, & quæ scripto responderãt, iudicio non offer-
rent: iam sub prosecutione ipsorum atque custodia palàm ad illum deducebantur, tradere
sua profana & detestanda responsa. Oculis nostris hæc vidimus nos: Acephalos corã ipso
Iudice alacres & exultantes aspeximus, cũ Episcopos ad eum, *Vigilium scilicet*, adducerẽt,
eadem responsa portantes. At quomodo hæc sic inhærcant cordibus audientium, vt sic ea
detestari ac lugere possitis, sicut nos, in quorũ animis ipsorũ malorum adhuc imago versa-
tur?] hæc ipse subinsensus in Vigilium, cùm iam aduersæ parti fauisse visus est. Sed pergit:

Suscipiens verò ille, *nempe Vigilius*, memoratas responsiones, post aliquot dies ad Pala-
tium attulit, atque alteri detulit parti in præiudicium Synodi Chalcedonensis cum alio-
rum chirographis, qui antea subscripserant, reseruandas. Verùm ne suis traditor videre-
E tur, talibus verbis eos fefellit, vt diceret: Quid apud nos reseruamus ista cõtraria Synodo
Chalcedonensi responsa, vt inuenta quandoque in Ecclesiæ Romanæ scrinio, à nobis ap-
probata credantur? Sed afferamus illa in Palatium, & de illis agant ipsi qui iam nouerint.
Quasi ea scindere vel vrere ipse non posset, aut per suam euacuare sententiam, aut ipsis à
quibus fuerant data refundere, quæ nec suscipere ab eis nec extorquere debuerat. Si verò
decretum generalis Synodi præcauebat, atque ista solita fictione fingẽs eius præiudicium
se cauere, hoc pro voluntate cõtrariorum fecit, quod ei, si dissimulemus, præiudicet: quo-
modo enim non præiudicet, si demonstrẽtur triginta circiter Episcopi cum Romano An-
tistite Constantinopoli congregati (vt illos omittam qui antè subscripserãt) condemnasse
cum approbatoribus suis epistolam à Chalcedonensi Concilio approbatam, & illum Epi-
scopum, cuius doctrinæ laudes in memorato Chalcedonẽsi Concilio citatæ sunt, nemine
resistente, cum suis dogmatibus anathematizasse post mortem, scientibus ceteris & in eo-
rum

rum communione manentibus?] hæc Facundus postea iam factus hostis, cùm videlicet se inter schismaticos collocasset, inuectus & in Vigilium plurimùm de chirographo antè ab eo tradito, cùm Pontifex fieri ardenti desiderio laboraret; ista refricans & inculcans, ne (quod ait) personæ summa auctoritas causæ præiudicium afferret: vt schismaticorum atque hæreticorum mos est, cùm ex criminibus in aduersarios irrogatis suam volùt causam defendere, & præseferre iustitiam. Vtinam extarent ipsa Synodalia Acta, ex quibus fuissent ipsi redarguendi schismatici: non enim locus relictus esset imposturæ. A

QVID AD VIGILIVM FACVNDVS IN SYNODO.

Sed quòd illis caremus, fragmenta tamen inde non sine magno labore collegimus, nec aliunde quidem quàm ex eiusdem temporis scriptis, licet magna ex parte illa perierint. In primis autem ex ipso Facundo accipe, quæ in libello tũc temporis ad Mocianum conscripsit; vbi tunc aduersatum se fuisse Vigilio tradit, dum ait: Accipite quæ in iudicio ipsius Vigilij inter alia fuerim prosecutus, sicut editæ nobis ab Officio tertiæ Actionis gesta declarant. Ego enim fateor simpliciter beatitudini vestræ, non pro Theodori Mopsuesteni damnatione me à contradicentiæ communione subtraxisse: hoc enim vel si approbandum non sit, ferendum tamen existimo, nec tantam esse causam iudico, pro qua deberemus à communione multiplici segregari: sed quòd ex persona Theodori epistolam Ibæ Nestorianam probare conati sunt; & quòd ex epistola Ibæ Synodum, *Chalcedonensem scilicet*, à qua suscepta est, improbarent.] hæc Facundus, cùm iam à Vigilij sententia recessisset, in ipsum inuectus, quòd iam in defensione Trium capitulorum, quam antè acerrimè susceperat, tepuisset. B

VIGILIVS CVR FAVERE VISVS EST ORIENTALIBVS.

Qui enim absens (vt diximus) pro Trium capitulorũ defensione visus est laborasse Vigilius, & aduersus eos, qui ea vnà cum Iustiniano Imp. oppugnabant, insurrexisse: re perpensa, videns nihil afferri præiudicij Chalcedonensi Concilio, vel Catholicæ fidei, quam quis partẽ tueretur, cùm re vera omnes æquè damnarent errores qui fuerunt Theodori, Theodoreti, & Ibæ; sed maximum damnum accipi ex eo, quòd ijdem ferme omnes inhærentes nouæ Imperatoris constitutioni, qui in Ecclesiæ Catholicæ communione hactenus retinebantur, iamiam in gratiam Imperatoris schismate essent diuidendi: hæc, inquam, Vigilius Papa considerans, primum quidem ne ob id Occidentales defensores Trium capitulorum scandalum paterentur, rem secreto transigendam esse, atque vt in re quæ non spectaret ad fidei veritatem) dissimulandam putauit. Demum verò cùm sibi aduersari sentiret Episcopos Africanos, & res esset in eo statu reposita, vt siue occidentalibus paucis, siue Orientalibus omnibus sibi inhærendum esset: consultius sibi visum, istorum, nempe Orientalium fauere sententiæ, quàm illorum; secretò de his iudicans: sperans fore, vt & ij etiam in eam sententiam perducerentur. sed res aliter accidit, perstantibus Occidentalibus in sententia qua semper fuerant pro Trium defensione capitulorum, atque eidem firmiter inhærentibus; adeò vt eius causa sese à communione Catholica, schismate conflato, diuiserint. Hæc quidem de Vigilio Papa ita transacta esse, ea quæ dicta sunt atque dicentur, certam fidem faciunt. C

VIGILIVS CONTRA TRIA CAPITVLA LABORAVIT.

Sanè quidẽ nemo iure inficias ire poterit, Vigiliũ aduersus Tria capitula ad Mennam Constantinopolitanum Episcopum libellum conscripsisse; id ipsius Vigilij scriptis testãtibus, nempe publicis Actis latæ ab ipso sententiæ in Rusticũ & Sebastianũ & alios Trium capitulorum defensores, de quibus dicturi sumus; cùm queritur aduersus Rusticum, quòd se inconsulto, quàm citissimè sententiam suam, quam Iudicatũ appellat, ad Mennam conscriptam, in diuersas prouincias promulgasset. Id quoque testari videtur in epistola ad Valentinianum [a] Episcopum Tomitanum in Scythia, vbi tamen de calumnia queritur, nimirum quòd ab ipsis fuisset diuulgatum, Vigilium quoque damnasse Theodoretũ & Ibam, quos recepisset Chalcedonẽse Concilium. Equidem sparsum in vulgus fuisse de damnato ab eo Theodoreto, ex alia epistola Vigilij olim scripta ad Theodoram Augustam, Liberatus [b] diaconus tradit: at id vt omnino commentitium neque eius postea aduersarij ausi sunt (quod procul abhorreret à veritate) illi tribuere. Sed & de consensu Vigilij, siue scriptis, siue sine scriptis prodito cõtra Tria capitula, Acta Quintæ Synodi sæpè fidem faciunt. Quinetiam Sexta Synodus Actione septima cõtinet Vigilij Papæ aduersus Tria capitula monumenta, quibus argumenta contra eadem Tria capitula allata narrantur: adeò vt nulla dubitatio esse possit, quin de his Iustiniani sentẽtiam edicto editam comprobarit. D

[a] *Extat Act. 7. Quint. Syn.*

[b] *Liberat. diac. Breuiar. c. 22.*

Sed quid accidit? Cùm id innotuisset Africanis Episcopis, & aliarum Ecclesiarum sacerdotibus, atque primùm omnium ipsis, quos sectũ duxerat, diaconis Romanæ Ecclesiæ Rustico,

A Rustico, Sebastiano, & aliis; & magnæ ob eam causam turbæ, discordiæ, dissidiaque essent oborta: mox idem Vigilius emissam de Trium capitulorum damnatione sententiam suspendit, seu potius reuocauit: & consentientibus etiam illis qui iam damnarant eadem Tria capitula, Theodoro videlicet Episcopo Cæsariensi, atque Menna Constantinopolitano, rursum ab eodem Vigilio promulgatum decretum est, quo decernebatur, vt de controuersia de Tribus capitulis penitus taceretur vsque ad proximè cogendam Synodum vniuersalem: sicque res aliquandiu consopita siluit. Ita prudenter periclitanti Ecclesiæ visus est consuluisse Vigilius, ne ob eam controuersiam vniuersus Christianus orbis inter se colliderctur, atque Oriens ab Occidente schismate scinderetur: sperans fore, vt mora temporis aliquod posset excogitari remedium, quo vtrique parti consuleretur. VIGIL. DE QVÆSTIONE IACENDVM DECERNIT.

B De hoc quidem Vigilij decreto, & quodammodo inita cum Theodoro atque Menna transactione, testes sunt acta publica, quibus lata à Vigilio Papa postea sententia contra Theodorum atque Mennam continetur: etenim hæc ipsa verba scripta leguntur in ipso libello sententiæ vigesimoquinto anno Imperij Iustiniani dato, anno nimirum Domini quingentesimo quinquagesimoprimo, cùm quid ab hoc tempore per Vigilium actum sit, ita ab ipso docetur: Nos verò longanimitatem nostram diuina largitate concessam circa te, quàm circa seductos abs te, penè hoc quinquennio elapso monstrauimus. Primùm quidem in eo, quod pro scandalo refrenando, condescendentes quorumdam animis, quos aliqua dispensatione * credimus temperandos, quia tu iam eos pluribus annis inquietissimus stimulator accenderas, quædam pro tempore medicinaliter existimauimus ordinanda, tali sub conditione, vt omni in posterum perturbatione sopita, nihil vltrà nec verbo, nec litteris quisquam facere ex eadem causa præsumeret. At tu consuetudinis tractus audacia, neque tunc cessare à conscribendis vel prædicandis nouitatibus voluisti: ita vt sæpius libellis Episcoporum redditis, & consensum tuum cum eis propria confessione condemnans, eorum vel tuis excessibus sæpius à nobis concedi veniam postulasses. VIGILIVS PATIENTIA AGENDVM PVTAVIT. * dissipatione

C THEODORI TEMERITAS CONDEMNATVR.

Post hæc autem cùm te à præsumptione solita nec pudor humanæ verecundiæ, nec sacerdotij pondus, nec timor diuini iudicij cohiberet, dum ampliùs quàm iustum fuerit, patientiam tuis facinoribus præberemus: ad hoc est causa producta, quatenus semotis omnibus quæ de Trium capitulorum quibuslibet dicta scriptáve fuerant, quid de ipsa re facto opus esset, cùm Africanarum, Illyricanarum, seu Valliarum * partium congregata Synodo tractaremus, eorum maximè præsentiam requirentes; quorum fuerat scandalizata fraternitas. Illud quoque magnopere nobis cum clementissimo Principe, præsentibus etiam Menna Constantinopolitanæ ciuitatis, & Dacio Mediolanensis vrbis Antistite, aliisque tam Græcis quàm Latinis Episcopis, cum quibus omnibus etiam tũ Theodore pariter affuisti, necnon & præsentibus Iudicibus ac proceribus, vniuersoque Senatu, conuenit, ne vsque ad memoratam Concilij definitionem quicquam de præfatis Tribus capitulis ab aliquo fieri intentaretur. At deinde tuis ex incitamentis liber condemnationem capitulorum ipsorum continens, in Palatio, te assistente & instruente, coram quibusdam Græcis Episcopis est relectus, &c.] satis hæc modò ex sententia in Theodorum lata, quam suo loco inferiùs integram recitabimus: ex eaque hæc deducta sufficiant ad ostendendum ab hoc anno ad illud vsque tempus in ea causa Trium capitulorum ab ipso Vigilio indictum fuisse silentium; cùm & ipse Theodorum eorumdem priùs factam condemnationem iterum promulgantem, lata in eum sententia condemnauit. * Galliarum, Helladarum, *vel* aliarum

D

E Sed quid accidit? Ex his quæ dicentur satis apparet, eiusmodi indictum à Vigilio Papa silentium à defensoribus capitulorum in deteriorem partem acceptum, collusionemq. cum aduersariis interpretatum, vel saltem subdolam conniuentiam, cùm videlicet (vt ostensum est ex petulantia Theodori) ijdem nequaquam conticescerent, sed eorumdem condemnationem in Palatio omnibus ostentarent: sicque indictum ea de re silẽtium, non aliud quàm tacitum Vigilij consensum interpretati sunt. Quòd enim ipse cùm esset absens, litteris libellisque iis qui consenserant (vt vidimus) fuisset comminatus, quodque etiam (vt dictum est anno superiori) litteras absens in via scripsisset aduersus eos qui edito ab Imperatore fidei decreto subscripserant; verùm iisdem Vigilius veniens consensisset, & postea silentium indixisset, atque ad futuram Synodum prouocasset: ipsum non recto incedere pede sunt arbitrati: adeò vt perseuerauerit apud Occidentales illa de ipso sententia, VIGILIVS CREDITVS CONSENSISSE DAMNATIONI TRIVM CAPITVLORVM.

Vigilium Papam in damnationem Trium capitulorum consensisse. Atque graue passi sunt A scandalū ipsi capitulorum defensores, qui eius cupidissimè expectarunt aduentum, vt Apostolica auctoritate ab ea quam patiebantur vindicarentur Imperatoris tyrannide vsurpantis sibi quæ essent Episcoporum; vbi viderunt omnia in contrarium esse mutata, atque demum transacta silentio, quæ sibi videbantur fuisse insectanda atque explodenda clamoribus: sicque in eumdem veluti desertorem prævaricatoremque insurrexere, quem cum aduersariis communicare viderent.

VIGILIVS COMMVNICAT DAMNANTIBVS TRIA CAPP.

Constat quidem, eosdem quos antè vel ipse Vigilius, vel ante ipsius aduentum eius diaconus Stephanus à communione eadem ex causa suspenderant, à Vigilio ipso, cùm venit, in communionem esse susceptos, nempe Zoilum Alexandrinum Episcopum, qui (vt vidimus) edicto subscripserat, ea tamen conditione si ratum haberetur à Romano Pontifice, & Theodorum malorum omnium auctorem, necnon Mennam Episcopum Constantinopoli- B tanum, qui primus post Theodorum ab eis vocabatur in crimen. Hos namque omnes, Zoilum, Theodorum, & Mennam à Vigilio communionis Catholicæ factos fuisse participes, ex eodem Vigilij libello de sententia in Theodorum lata euidenter apparet: testante diserte verbis ipso Vigilio, Zoilum Romanæ cōnexum Ecclesiæ ex Apostolica eidem communione concessa; itemque Theodorum & Mennam vsque ad illud tempus indicti silentij eidem communione fuisse coniunctos, postea verò ea Theodorum priuatum, Mennam verò suspensum. Ex eiusmodi igitur confœderationis ostensis symbolis, non à defensoribus tantùm (vt dictum est) fuit existimatum & prædicatum Vigilium Papam aduersariis adhæsisse, atque pariter Tria illa capitula condemnare perseueraſſe; verùm etiam ab iisdem Trium capitulorum impugnatoribus id ipsum fuit assertum atque summa gloria diuulgatum.

EXCVSATVR VIGILIVS.

Qui rem exactè absque aliquo affectu priuato considerant, ipsum Vigilium excusant: C quòd qui absens adeò per litteras fuerat comminatus, mitiùs egit, vbi præsens rem proximè est intuitus: ostensa enim & ob oculos posita Ecclesiæ facies omni ex parte miserabilis & quouis deploranda luctu, aliter decernere persuasit: Siquidē simul cum quatuor Orientalium sedium Patriarchis qui subscripserunt, omnes ferme illis subiectos Episcopos in eamdem sententiam atque subscriptionem inductos inuenit. Quamobrem nimis durum & asperum, valdeque acerbum atque inhumanum ipsi visum, Apostolica auctoritate, quam ad ædificationem non ad destructionem sibi sciret esse concessam, veluti vno gladij ictu Orientem ab Occidente discindere: cùm præsertim sciret, re vera non de fide esse quæstionem, quæ dissimulari minimè posset, sed de personis, vt ex S. Gregorio superiùs dictum est.

NON DE FIDE, SED DE PERSONIS EVIT CONTENTIO.

Licet enim pro fide pugnare aduersus errores Theodori, Theodoreti, & Ibæ, impugnatores præseferrent; non tamen (quod sæpe inculcatum est) his aduersantes ipsi defensores D Trium capitulorum æquè defendebant errores Theodori, Theodoreti, vel Ibæ: nam & ipsi eos penitus execrabantur, sicut & illi qui contra Tria capitula sententiam propugnabant; cùm & vtraque pars in primis nihil se magis velle contestaretur, quàm consultum esse Catholicæ fidei probatæ à sacrofancto Concilio Chalcedonensi. His etiam accedebat, quòd qui impugnabant Tria capitula, à sententia illa diuelli posse, cui astringebantur Imperatoria voluntate, impossibile videretur.

VIGILIVS PRVDENTER AGIT.

Quid igitur peccasse Vigilius dicendus fuit, si de causa illa vsque ad futuram Synodum esse tacendum indixit, quæ potiùs (si fieri potuisset) perpetuo erat silentio condemnanda, sopienda, immo sepelienda, atque penitus extinguenda? Quod verò id non liceret, partibus acerrimè aduersus se inuicē concertantibus, nec spes vlla esset vt posset pax desperata componi: ad fœderis remedium in tanto discrimine itum est, vt cū nulla spes esset in perpetuum E sanciri silentiū, illud saltem ad tempus indiceretur, vt interea cùm cessatum esset ab armis, pax mutua tranquillioribus animis tractaretur: ad quam conciliandā, sicut tempore fœderis sunt cōcessa cōmercia, ita & Vigilio placuit omnibus concedendā esse communionē.

Quòd autem sciamus eiusmodi Vigilij consilium in deteriorem fuisse partem acceptum, ob idque ipsum collusorem, prævaricatoremq. ab aduersariis cōclamatum, quòd ob timorem Imperatoris, ad eius gratiam promerēdam, à cœptis continuò resilierit: ad hæc omnia

THEODORA AVG. CVM ACEPHALIS A VIGILIO EXCOMMVNICATA.

excusanda illud satis superque esse potest quod summæ cōstantiæ specimen edidit, vbi hoc anno Constantinopolim venit. Vbi enim non cum Catholicis, sed pugnandum sibi fuit aduersus hæreticos, cum quibus minimè esse dissimulandū sciret: mox auctoritate Pontificia insurrexit, ac nullo habito respectu potentium, & pro nihilo hac ex parte ducens Imperatoriam potestatē, in ipsam Theodoram Augustam, diutissimè magno Ecclesiæ detrimento tolera-

A toleratam, sententiam tandem excommunicationis inflixit, eadē pœna afficiens hæreticos omnes Acephalos Seuerianos & Eutychianos, quam ipsa eorum patrona meruerat. Hæc quidem haud vulgo iactata, vel teste minus digno feruntur, sed eo, quo ob Pontificiam dignitatem, vitæque sanctitatem, & rerum vsum atque scientiam nullus dignior dici potest: Etenim testatur id Gregorius Magnus in epistola ad Hibernos Episcopos schismaticos verbis istis[a]: Postquam recordandæ memoriæ Vigilius Papa in vrbe regia constitutus, contra Theodoram tunc Augustam & Acephalos damnationis promulgauit sententiam: tunc Romana vrbs ab hostibus adita & captiuata est. Ergo bonam causam habuerunt Acephali, & iniustè damnati sunt, post quorum damnationem talia contigerunt? Absit: hoc enim nec nostrum quempiam, nec alios qui Catholicæ fidei mysteriis instituti sunt, dicere, vel aliquo modo confiteri conuenit. Hæc Gregorius aduersus schismaticos eorumdem Trium

[a] Gregor. lib 2. epist. 36.

B capitulorum defensores.

Vides igitur, pro diuersitate personarum, Vigilium magna consideratione adhibita atque prudentia diuerso modo pugnasse, aliterque se aduersus hæreticos, aliter cum Catholicis exhibuisse: illos quidem, quibus nec Aue dicendum monet Apostolus[b], quamuis fastu elatos, potentiaque sublimes, excommunicationis sententia, fulminis instar cælitus emissa, prostrauit: hos autem non abiicit, sed Apostolicis charitatis visceribus fouens, iterum parturit, cùm dissimulat, annuit, expectat, reprimit, corripit, tolerat. In quorum etiam salutem istiusmodi aduersus Theodoram Augustam redundauit ostensa seueritas: intercidit enim in eam eo modo neruos censuræ Catholicæ, ne ob defensa antea, damnata postea vel suspensa Tria illa capitula, in suspicionem vocaretur proditæ fidei, & cum Eutychianis initæ secreto societatis: sed vt tam euidenti signo ostenso vigoris sacerdotalis in Ortho-

VIGIL. IN PVGNANDO DISCRETO.

[b] 2. Ioan.

C doxa fide tuenda, & hæreticos eorumque patronam damnando, omnes qui Catholici re vera essent, erigerent animos; & quæcumque ab ipso Vigilio gererentur, in meliorem partem acciperent: cùm iam certo scirent, nihil apud ipsum Romanum Pontificem antiquius esse, quam aduersus hæreticos fidem Catholicam propugnare, posterisque sartam tectam relinquere. Quæ autem hæc secuta sint, suo loco dicemus.

IESV CHRISTI ANNVS 548. VIGILII PAP. ANNVS 9. IVSTINIANI IMP. 22. TOTILÆ REG. 7.

QVingentesimus quadragesimusoctauus Christi annus, idem post Consulatum Basilij septimus, & belli Gothici decimustertius à Procopio[c] numeratur: quo nouis

D cladibus in Italia diuersis in locis Romanus exercitus à Gothis afficitur: additumque ad alia damna, vt Sclauinorum exercitus, transmisso Istro, Illyricum occuparit. hæc omnia Procopius pluribus. Sed neque his motus aduersis reuocatur Imperator à susceptis aduersus Tria illa capitula studiis, quibus maiorem inflixit Ecclesiæ cladem, quàm à barbaris pateretur Illyricus. Audi igitur lugubrem de oborto schismate & à Romano Pontifice defectione tragœdiam.

[c] Procop. de bello Goth lib 3.

SCLAVINI OCCVPANT ILLYRICVM.

Cùm Romanæ Ecclesiæ diaconi Rusticus atque Sebastianus Constantinopoli apud Vigilium agentes vidissent ipsum Summū Pontificem minimè condemnasse (vt in votis erat) qui damnarant Tria illa capitula, immo & ipsum cum illis communicasse: ijdem ab Africanis impulsi, aduersus ipsum Vigilium rebellarunt: id verò præ ceteris operati sunt Felix Gillitanus monasterij in Africa Abbas, atque Lampridius, qui hanc ob causam Constan-

E tinopolim se cōtulerant: & licet hi primum reiecti fuissent à Vigilij Papæ clericis, eo quòd ipsius Pontificis vitarent communionem; dolo tamen se insinuantes Sebastiano diacono, eumdem à Vigilio abstraxere, qui & secum in eamdem schismatis societatem Rusticū item Romanæ Ecclesiæ diaconum captiuum duxit. Hi verò cum gloriarentur vindices insurgere pro Concilio Chalcedonensi, in eamdem societatem traxerunt etiam Vigilij subdiaconos, Defensores, atque Notarios, quorum hæc sunt nomina, Ioannes Gerontius, Seuerinus, Importunus, alterque Ioannes, & Deusdedit. hi quidem aduersus eumdem Romanum Pontificem ad diuersos Episcopos in diuersas prouincias litteras dedere. Hæc autem omnia expressa habentur in libello sententiæ aduersus Rusticum atque Sebastianum prolatæ, quem suo loco recitabimus. Eiusdem verò Felicis Gillitani huius schismatis instigatoris meminit etiam Facundus Episcopus in libello ad Mocianum, eumque maximum defensorem fuisse Theodori Mopsuesteni docet, Abbatemque nominat. Sic itaque sub prætextu

QVI ROM. ECCL. CLERICI DESERVNT A VIGILIO.

defendendi Concilij Chalcedonensis maximum fuit in Ecclesia Dei schisma conflatum, A & calumniis exagitatus ipse Vigilius, quasi fautor accesserit impugnantibus ipsam sacrosanctam Synodum Chalcedonensem: factumq. vt vndique ab Episcopis Orthodoxis querelarum plenæ ad eumdem Pontificem litteræ scriberentur, de quibus suis locis agemus.

TVMVLTVS ADVERSVS VIGILIVM EXORTVS.

Cùm enim istiusmodi ab Ecclesiæ Romanæ diaconis diuersarum Ecclesiarum Episcopi litteras percepissent: haud putantes contemni debere, quæ de re tanta à viris tantis è tali loco, nempe Constantinopoli scriberentur; magnopere turbati sunt, verumque esse existimantes quòd ab ipsis diaconis Romanæ Ecclesiæ scriberetur, ipsum scilicet Romanũ Pontificem molitum aliquid contra Chalcedonense Concilium: magnopere commoti sunt, eorumque nonnulli se ab ipsius Romani Pontificis cõmunione disiunxere; alij ad tempus, donec res magis sibi explorata fieret, ab eius se consuetudine temperauere; alij verò, quibus maior inerat in re tanta prudentia, ad rem apertiùs cognoscendam nuncios misere B Constantinopolim, litterasque ad ipsum Vigilium conscripsere: sicque duorum Romanæ Ecclesiæ diaconorum nempe Rustici & Sebastiani litteris vniuersus concussus est Orbis, Ecclesiaque Catholica perturbata & in summum discrimen adducta; iactaque sunt ab eisdẽ immensi schismatis fundamenta, adnitentibus cum ipsis potissimùm Africanis, qui (vt dictum est) aduersus Imperatorem primùm pro Concilio Chalcedonensi (vt sibi videbatur) erexere vexillum. Hæc omnia (vt diximus) expressa habentur in libello damnationis ambo[illegible] diaconorum sequenti anno à Vigilio Papa conscripto.

RVSTICVS DIAC. SCRIBIT CONTRA VIGILIVM.

Sed & his omnibus insuper à Rustico diacono additum, vt ad suam firmandum pro Trium capitulorum defensione sententiam, commentarium per dialogissimum scriberet aduersus Acephalos, ad cuius finem posita ab eo fuit de Tribus capitulis disputatio. Extat ipse quidem, sed fine decurtatus, vbi de Tribus capitulis controuersia tractabatur. Nam C inter disputandum, cùm vrgeret Orthodoxus hæreticum, vt Dioscorum anathematizaret; ad hæc hæreticus: Nos interim non de causis singularum colloquimur personarum, sed de fide vniuersaliter disceptamus: Hoc verò negotium illi seruabimus tempori, quando de Diodoro, Theodoro, Iba, & Theodoreto disputabimus, causas personarum quæstioni de fide miscentes.] hæc ibi: ex quibus appareat eumdem librum sine carere, cùm ea illic quæ dicenda proposuerat, desiderentur. Sed & cùm desit in fronte operis nomen diaconi ad quem tomum illum inscribit: coniectura ducimur & illud esse subtractum, neque alium quem quam hunc fuisse, quàm collegam in schismate, quem diximus, Sebastianum diaconum; ad quem inter alia ista præfatur:

Memento (inquit ipse) Christianum te esse atque diaconum, & hoc summæ totius vniuersitatis Ecclesiæ, *nempe Romanæ*. Si importabile onus est ordinis, quare vllo modo D aggressus es dignitatem? Semel diaconus factus, tuis votis obligatus es Deo: alioqui debuisti reputare priùs, & citra * huiusmodi gradum cum aduersario tenere pacem, perquirens si tu cum decem millibus viginti aduersarij millia euincere potuisses.] hæc & alia Rusticus diaconus collegam incendens ad prœlium: vnde & illud percipere valeas, quibus animis initum sit certamen, tali tantoque classico præcantato. Demptis autem ex libro illo spinis quibus ager fertilis abundabat, & vepribus quibus in angulo siluescebat excisis, quæ remanserunt, viro quidem docto sunt digna: in quo cùm plura notanda sint, illud obiter inculcatum de perseuerante in Ecclesia pristino sacrarum reliquiarum vsu non prætermittam, ne quis putet traditiones à Patribus acceptas temporum fuisse diuturnitate vel varietate dimissas: Clauos (inquit) quibus confixus est Christus, & lignum venerabilis Crucis, omnis per totum mundum Ecclesia absque vlla contradictione adorat, &c.] E

* circa

DIRVM SCHISMA IN ECCLESIA CATHOLICA ORTVM.

At non Rusticus tantùm exacuit contra Vigilium Romanum Pontificem stylum pro defensione Trium capitulorum, sed al[illegible]lures: nam in Africa id præstitit Liberatus Ecclesiæ Carthaginensis diaconus, Facundus Episcopus Hermianensis in libello præsertim contra Mocianum edito, necnon Victor Episcopus Tunuensis, de quibus inferiùs proxilior sermo erit. horum meminit Isidorus: licet corruptè, pro Facundo, Secundus legatur. De illis verò qui postea Vigilij patrocinium susceperunt, & pro Trium capitulorum damnatione pugnarunt, suo dicemus loco, vbi de Quinta Synodo pertractabimus. Sic igitur maximo Ecclesiæ Catholicæ detrimento vbique rixæ, vbique dissidia, contentiones & dissensiones sunt simul exortæ, pugnantibus aduersus se inuicem Orthodoxis, enormi schismate scissis, inter seque mutuo collidentibus, ex quo totum hoc sæculum redditum planè est infelicissimum. Sed de his modò satis.

Hoc

A Hoc anno Theudis Rex Gothorum in Hispania occisus est, vbi regnasset (ex sententia Isidori) annos septemdecim & menses quinque; licet deprauatè legatur sexdecim, atque mendosè anno Iustiniani Imp. XII. pro XXII. ex quibus etiam corrigas Æræ menda. Sub hoc Rege Theude recensetur ab Isidoro de Viris illustribus Iustinianus Valentinus Episcopus istis verbis [a]: Iustinianus Ecclesiæ Valentiæ Episcopus, ex quatuor fratribus & Episcopis eadem matre progenitis vnus, scripsit librum Responsionum ad quemdam Rusticum de interrogatis quæstionibus: Quarum prima responsio est de Spiritu sancto: Secunda est contra Bonosiacos, qui Christum adoptiuum & non proprium dicunt: Tertia responsio de baptismo Christi, quod iterare non licet: Quarta responsio de distinctione baptismi Ioannis & Christi: Quinta responsio, quia Filius sicut Pater inuisibilis est. Floruit in Hispaniis temporibus Theudis Principis Gothorum.] hæc ipse, qui pergit dicere de eius fratri-
B bus, Iusto Orgelitano Episcopo, Nebridio, & Helpidio, iisdemque sacrorum scriptorum auctoribus: sed periere præclara horum virorum illustrium monumenta.

THEVDIS REX OCCISVS.

[a] *Isidor. de Viris illustr. c. 20.*

Paulo autem ante obitum Theudis, inter tot tenebras Gothorum perfidia superinductas, nobilem Hispalensem Ecclesiam S. Lauriani martyrio illustratam, vetera Ecclesiæ Catholicæ monumenta testantur, quæ diem natalem eius anniuersaria memoria renouant [b] quarto Nonas Iulij. Qui prosecuti sunt res Hispaniæ, tradunt, hunc fuisse Pannonium genere, presbyterum verò Mediolanẽsis Ecclesiæ, inuectumque zelo fidei in perfidũ Totilam Arianum Principem, ab eo quæsitum ad necem, sed fuga lapsum Hispaniam ad latebras delegisse: adduntque quòd ibi cùm virtutum præstantia qualis esset citò innotuisset, delectus est in Episcopum Hispalensem post Maximum. Cùm verò id Totilas cognouisset, barbarica obstinatione per gentilem suum Theudem Regem illi necem inferendam curauit: qui di-
C uino monitu fugam rursus captans, Romam se contulit, cùm nondum Vigilius esset profectus in Orientem, à quo honorificè exceptus est. sed cùm reuersurus in Hispaniam, peruenisset in Gallias, mira sagacitate ab exploratoribus Totilæ singula eius vestigia assectantibus repertus apud Massiliam, ab eisdem apprehensus, capite gladio Ariano truncatus est. cuius corpus Eusebius Episcopus Arelatensis, qui præcessit Aurelianum, sepeliendum curauit; caput verò in suam delatum ecclesiam [a], populum fame pesteque laborantem (vt prædixerat) liberauit: cùm paulo pòst occisus est Theudis, & regnum arripuit Theodegiselus, idemque Gothus & Arianus. Hunc tandem felicem consecutus est finem vir sanctissimus Laurianus, ardore Catholicæ veritatis & dicendi libertate omnes huius sæculi Catholicos facilè antecellens, & miraculorum operatione nulli secundus: ex quibus illud tantùm posteris notum, cæcum in itinere, cum Romam peteret, illuminasse.

[b] *Rom. Martyrolog. ea die.* DE S. LAVRIANO EPISCOP. HISPALENSI MARTYRE.

D Porrò Theodegiselo haud fuit in regno longa permansio: siquidem Isidorus tradit, quòd post annum & menses septem, pari exitu, coniuratorum manu inter epulas gladio confossus extinctus est, ob pœnam (vt Gregorius Turonensis existimauit) offensi numinis, dum curiosiùs diuina disquirere, & illis detrahere laborauit. Homo enim Catholicæ fidei infensissimus, ægerrimo patiebatur animo, vt Deus manifestis ijsdemque perennibus miraculis declararet quæ sibi religio cordi esset, & veram fidem à perfidia signis manifestissimis discriminaret. adeò vt, antequam regnum adipisceretur, cùm, Theude adhuc superstite, habenas regni administraret, admodum curiosè scrutatus sit, vt redarguere posset impostura, quod Deus inter Arianos euidens edere consueuit signum, quo & fides Catholica veluti Dei digito probaretur, & Ariana impietas damnaretur. Sed quodnam id fuerit, meminimus superiùs alia occasione retulisse, cùm de aliis huiuscemodi
E miraculis in Sicilia, Italia, & Oriente fieri solitis sermonem habuimus: hic verò (quod locus & tempus postulat) eiusdem Gregorij verbis repetere, haud putamus legenti fore fastidio. sic enim ait [c]:

THEODEGISCLVS REX IN HISPANIA.

[c] *Greg. Turon. de glor. mart. c. 24. 25.*

Est & illud illustre miraculum de fontibus Hispaniæ, quos Lusitania prouincia profert. Piscina namque est apud Osen * campum antiquitus sculpta, & ex marmore vario in modum crucis miro compositа opere: sed & ædes magnæ claritatis ac celsitudinis desuper à Christianis constructa est. Igitur cùm dies sacer post curriculum anni antecedentis aduenerit, quo Dominus, confuso proditore, mysticam discipulis præbuit cœnam: conueniunt in locum illum cum Pontifice ciues, iam odorem sacri persentientes aromatis. Tunc data oratione sacerdos, ostia templi simul iubet muniri signaculis, aduentum virtutis Dominicæ præstolantes. Die autem tertia (quod est sabbati) conuenientibus ad baptizandum populis, aduenies Episcopus cum ciuibus suis, inspectis signaculis, ostia reserat

* Osser DE MIRACVLIS IN FONTE BAPTISMATIS QVOTANNIS RENOVARI SOLITIS.

clausa. Ac mirũ dictu, piscinam quam reliquerant vacuam, reperiunt plenam, sed ita cumulo altiore refertam, vt solet super ora modiorum triticum adgregari: videasque huc illucq. latices fluctuare, nec partem in diuersam defluere. Tunc cum exorcismo sanctificatum, consperssum desuper chrisma, omnis populus pro deuotione haurit, & vas plenum domi pro saluatione reportat, agros vineasque aspertione saluberrima tutaturus. Et cùm exinde multitudo amphorarum sine collecto numero hauriatur, numquam tamen vel cumulum minuit: licet vbi infans primò tinctus fuerit, mox aqua reducitur: & baptizatis omnibus, limphis in se reuersis, vt initio produntur nescio, ita & fine clauduntur ignaro. A

DIVINA VLTIO IN CONTEMPTOREM.

Cuidam verò ex hæreticis Deum non metuenti, neque venerationem præstanti huic loco sancto, neque credenti corde miraculũ quod in eo Dominus ad corroborandam suorum fidem præstare dignatus est, quid euenerit, non silebo. Venit cum turba equorum, solutisque impedimẽtis, iussit in Basilica poni, equisque in ea præsepia præparari, irridens miser quæ de hoc loco narrabantur ab incolis. Igitur media nocte prætereunte, à febre corripitur, ac penè exanimis, & tardiùs quàm debuerat pœnitens, exclamat, equites ab æde expelli: erat enim ei, sub Rege licet, magna tamen in ea regione potestas. Expulsisque à basilica sancta equitibus, ad se conuersus cœpit dentibus proprium lacerare corpusculum, nec prorsus retineri à suis ob nimiam poterat debacchationem: tandemque oppressus inter suorum manus spiritum exhalauit. B

* Theodegisclus. THEODEGISCLVS REX SVO DAMNO PERICVLVM DE FONTE FACIT.

Denique Theodegisilus* huius Rex regionis cùm iam vidisset hoc miraculum, quod in his sacratis Deo fontibus gerebatur: cogitauit intra se dicens: Quia ingenium est Romanorum (Romanos enim vocitant homines nostræ religionis) vt ita accidat, & non est Dei virtus. Veniens verò ad annum sequentem, ostium cum sigillis suis cum Episcopi sigillo muniuit, posuitque custodes in circuitu templi, si fortè aliquem deprehendere posset fraudis alicuius conscium, per cuius ingenium in fontibus aqua succresceret. Similiter & alio fecit anno. Tertio verò conuocata virorum multitudine, fossas in circuitu basilicæ fieri iussit, ne forte locis occultis limphæ deducerentur in fontem: fueruntq. fossæ in profundum vicenum quinum pedum, in latitudinem verò quindecim. Sed nihil abditum potuit reperiri. Tamen vitæ finem faciens, & credo pro huius inquisitionis temeritate, anni sequentis diem, quo hoc mysterium celebrabatur, videre non meruit, eo quòd arcanum virtutis diuinæ inuestigare præsumpsit. Habentur autem in ea reliquiæ sancti Stephani Leuitæ.] hactenus de his Gregorius: quibus haud vulgarem conciliant fidem, quæ eiusdem generis in vnum congesta miracula superiori tomo sunt enarrata. C

MACARIVS EPISC. HIEROSOL. SEDE PVLSVS.

Hoc eodem anno Macarius Hierosolymorum Episcopus, vbi sedisset annos duos, pellitur: de quo ista Euagrius habet[a]: Sedit Macarius, Imperatore nondum ei suffragante: qui postea sede sua pulsus fuit; nam ferebatur, eum dogma Origenis tutatum. Cui in Episcopatu successit Eustochius.] hæc Euagrius: verùm ipsum Macarium passum fuisse calumniam, ea quæ superiùs in eius creatione dicta sunt, possunt facilè suadere. hincque factũ est, vt vbi Origenem damnasset (vt idem auctor ait) in suam sedem receptus sit: quem sedisse annos quatuor, Nicephorus tradit. Ceterùm post eum rursum liquet restitutum Eustochium: siquidem cõstat, ipsum ei quæ celebrata est anno Domini quingentesimo quinquagesimotertio, per legatos Quintæ Synodo interfuisse. Vnde corrigendum est Nicephori Chronicon, vbi habet annum tantùm sedisse Eustochium. D

[a] Euagr. lib. 4. c. 36. & Niceph. lib. 17. c. 26.

Quod autem ad Eustochium spectat, qui hoc anno suffectus est Macario pulso, ab Euagrio[b] ista accipe, dum eius meminit occasione Barsanuphij sanctissimi anachoretæ: Vixere per idem tempus viri planè diuini, qui multis in locis magna edebant miracula, & quotum gloria vbique peruagata fuit. Ex quorum numero erat Barsanuphius genere Ægyptius: Ipse vixit in monasterio propè vrbem Gazam, & in carne vitam carni aduersam degit, adeò vt multa mirabilia ederet miracula. Creditur porrò, cum in ædicula quadam clanculum ætatem degisse, atque à tempore quo eam ingressus est, ad spatium quinquaginta annorum & ampliùs neque à quoquam visum esse, neque quicquam alimenti vel aliarum rerum in terra cepisse. Quibus rebus cùm Eustochius Episcopus Hierosolymorum minimè fidem adhiberet; cumque ædiculam, in qua ille diuinitus inclusus fuit, perfodere constituisset: parum aberat, quin ignis ex ea erumpens, omnes, qui cum eo illuc venerant, combussisset.] hæc de Eustochio occasione Barsanuphij habet Euagrius. Viuebat tunc & in Palæstina miræ sanctitatis vir Mirogenes nomine, de quo hæc inter alia Sophronius[c]: De hoc Abbate Mirogene cùm audisset Hierosolymitanus Archiepiscopus Eustochius, E

[b] Euagr. lib. 4. c. 32. DE BARSANVPHIO ADMIRANDO ANACHORETA.

[c] Sophron. Prat. Spirit. c. 8.

chius, voluit ad eum mittere quæcumque erant necessaria, nam hydropisi laborabat: sed ille numquam ab eo quicquam consensit accipere: hoc autem solùm illi significabat: Ora pro me, Pater, vt liberer ab æterno cruciatu.] hæc ipse. A

Pergit autem Euagrius[a]: Fuit Emesæ vir quidam nomine Simeones, qui omni inanis gloriæ cupiditate abiecta, quamquam sapientia cuiusque generis & diuina gratia refertus fuit, tamen his qui eum minimè ignorabant, delirus visus. Iste maxima ex parte remotus ab aliorum conspectu vitam transegit, nec cuiquam potestatem concessit comprehendendi quando aut quomodo Deum precaretur, neque quo tempore solus apud se vel abstineret cibariis, vel ea item capesserat. Interea verò cùm in publica platea vel in foro versaretur, visus est à pristina viuendi consuetudine deflexisse, immo verò etiam nihil omninò vel prudentiæ habere, vel ingenij. Quin etiam tabernas aliquando ingressus, esculentis, cùm esuriret, vel cibis quibuslibet vescebatur. Quòd si quisquam inflexo capite eum salutabat, ira accensus è loco illo celeriter excessit, veritus ne sua virtus à vulgo deprehenderetur.] hæc & alia de eodem Simeone Euagrius, quibus ostendit eum virtutem miraculorum fuisse adeptum, atque etiam propheticum spiritum consecutum. Porrò res ab eo præclarè gestæ fusiùs scriptis[b] mandatæ fuere à Leontio Neapolis Cypri Episcopo, vt Acta Nicænæ posterioris Synodi[c] fidem faciunt. B

[a] Euagr. lib. 4. cap 33. DE SIMEONE SALO.

[b] Habes ea apud Sur. tom. 4. die 1. Iulij

[c] Cõcil. Nicæn. 2. Act. 4.

At quid his temporibus, quibus in Palæstina præsertim hæreses Origenis inualuerunt, interrogare cupientibus quid de Origene sibi videretur, respõderit: accipe scitè dictum, sed stultitiæ pannis obtectum. Sic eam Leontius narrat historiam: Cùm autem duo quidam Patres tunc in quodam monasterio prope Emesam inter se quærerent & perscrutarentur, cur cecidisset Origenes hæreticus, qui tanto ingenio & tanta sapientia à Deo fuerat ornatus: Et vnus quidem diceret, non fuisse à Deo eam quæ ei aderat scientiam, sed fuisse quoddam donum naturæ & dexteritatem ingenij: nam cùm in lectione diuinæ Scripturę & sanctis Patribus maximè esset versatus, acuit ingenium, & ideo libros conscripsit. Alius verò contrà, diceret, neminem ex dono naturæ posse tales, quales ille edidit, habere orationes, & maximè ea quæ sunt de iis quæ dicuntur Hexapla: quocirca ea vel in hodiernum diem suscipit Ecclesia tamquam necessaria. Cùm ille autem rursus responderet: Crede mihi: sunt Gentiles, qui eo maiorem habuere sapientiam, & qui eo plures libros conscripsere: quid ergo [a] oportet ne eos laudare propter verbosas eorum nugas? C

QVALIS ORIGENES FVERIT DE CLARATVS.

Cùm, inquam, non potuissent conuenire, tandem dicit vnus alteri: Audimus ex iis qui veniunt ex sanctis locis, esse magnos monachos in solitudine Iordanis. eamus, & hoc discamus ex ipsis. Cùm itaque ad sancta loca venissent, & orassent, veniunt etiam ad Mortui maris solitudinem, in quam secesserant semper memorandi Ioannes & Simeon. Cùm ergo fecisset Deus vt eum laborem non frustra susceperint, inuenerunt Abbatem Ioannem, qui ipse quoque ad perfectam iam mensuram peruenerat. Postquam enim eos vidit, dixit: Bene venerunt qui mare reliquerunt, & in siccum lacum veniunt ad hauriendum.] hæc ea ex causa, quod cùm in patria haberent Simeonem, eo non cognito, & ob id præterito, ad ipsum tam longo itinere perrexissent. Sed pergit auctor: Cùm longa ergo, piaque ac religiosa inter eos fuisset congressio, dicunt ei, quanam de causa tantum iter confecerant. Is verò dicit eis: Nondum, Patres, accepi donum discretionis iudiciorum Dei: sed abite ad Salum Simeonem, qui est in vestra regione: ipse vobis potest & hæc & omnia quæ vultis soluere, ei dicentes: Precare etiam pro Ioanne, vt illi quoque decem forte contingant.] quid autem per hæc decem significarit, nota ista erant inter se symbola, quæ ipsorum Vitæ exordio auctor declarat. Sed rursum Leontius: D

EX FACIE IVDICANS MONACHVS CORRIPITVR.

Postquam autem venerunt Emesam, & rogauerunt vbinam esset ille Simeon qui dicitur Salus, id est, Stultus: omnes eos irridebant, & dicebant: Quid ex eo vultis, Patres? Est homo amens, qui omnes vexat & subsannat, & maximè monachos. Cùm ij autem qui quęsierant, inuenissent eum apud Fullonium rodentem lupinos tamquam vrsum: vnus ex eis statim passus est scandalum, & dixit apud se: Venimus ad videndum virum magna cognitione præditum: is potest multa nobis dicere? Postquam ergo appropinquauerunt, dicunt ei: Benedic. Ille verò eis dicit: Malè venistis, & qui vos misit stultus. Apprehensa verò auricula eius qui scandalum passus fuerat, impegit ei talem alapam, vt plus quàm tres dies signum apparuerit; & dicit: Cur vituperas lupinos? Ij fuerunt madefacti quadraginta diebus: Origenes verò ex eis non comedit, quoniam mare subiit, & non potuit egredi, & fuit suffocatus in profundo. Ij ergo obstupefacti, quòd eis omnia prædixisset: E

quin

quinetiam, quod decem velit Salus, sed est stultus, vobis similis: Accipitis ne, ait, plagam in crure? Certè, certè, abite. Statimque sublata olla, in qua erat leuis vesica, vsit eos duos in labris, ne quid possent dicere quod eis dixisset.] Ista symbolicè de Origene Simeon, quòd deserens ille Christianam bene probatam simplicitatem per lupinorum esum repræsentatam, cùm plus sapere vellet quàm oportet sapere, euanuit in cogitationibus suis; & putans se sapientem, verè stultus factus est. istiusmodi igitur ludibrio Simeon Origenem cum Origenistis voluit condemnasse. At quoniam alio edito stultitiæ signo grassantem his temporibus Acephalorum hæresim palàm ob oculosque omnium idem damnatam ostenderit; accipe quæ his mox idem Leontius ita subdit:

ORIGENES SIBI SAPIENS STVLTVS FACTVS.

Cùm autem quadam die esset in officina in qua erant vesicæ, accepit calamum, & cœpit tibia canere in quodam angusto vico, vbi erat spiritus immundus. Canebat autem tibia, & dicebat orationem magni Niconis, vt ex eo loco effugaret spiritum: multos enim vexauerat. Postquam ergo fugit dæmonium, transiit tamquam Æthiops per vesicarum officinam, & confregit omnia. Reuersus ergo ille admirabilis, dicit dominæ: Quis hæc fregit? Illa autem dixit: Vnus Mauritanus sceleratus venit, & omnia contriuit. Is verò dicit ridens: Pumilio, pumilio. Illa verò dicit: Certè, Sale. Ille autem dicit: Re vera ego eum misi, vt omnia confringeret. Postquam autem illa hæc audiuit, voluit eum verberare. Ille verò se incuruans, & puluerem tollens proiecit, & oculos eius Sanctus obscurauit, & dixit: Re vera non me apprehendes, sed aut in Ecclesia mecum communicabis, aut Mauritanus confringet omnia. erat enim ex hæresi Acephalorum. Postquam ergo recessit ab ea, ecce cras, eadem hora venit Maurus, & rursus confregit omnia tam apertè, vt videretur oculis. Vires itaque sumpserunt Orthodoxi, vt qui Simeonem haberent Dei famulum, de eo autem nemini audentes dicere, quamuis quotidie transiret Salus, & eos irrideret,] ita planè vt illud Apostoli his aptari possit [a]: Cùm mundus per sapientiam Deum non cognouisset, placuit per stultitiam prædicationis saluos facere credentes.] Sed quod ad recitatam historiam spectat, aliqua deesse videntur in textu, nempe tum feminæ, tum viri eius Fuscarij conuersio ad fidem Catholicam: quod ex iis quæ idem auctor superiùs dixerat, elici satis potest, vbi de eodem Simeone hæc ait:

DAEMON IN OFFICINAM HAERETICI HOMINIS DEBACCHATVR.

ACEPHALI CONVICTI MIRACVLO.

[a] 1. Cor. 1.

Cùm autem Deus vellet salutem facere Fuscarium (erat enim hæreticus ex hæresi Acephalorum Seuerianorum) vidit ipsum eius vxor in manu suffumigantem: ea verò obstupefacta dixit: Vnus Deus, ô Abbas Simeon, in manu tua suffumigas? Postquam autem hoc senex audiuit, præsetulit se comburi, & nescio quæ lucida è manu sua transtulit in vetus pallium quod gestabat, & dixit: Si nolis in manu mea, ecce in meo pallio suffumigo. Virtute autem Domini, qui rubum conseruauit incombustum & pueros, nec Sanctus sensit flammam, nec eius pallium. Quomodo autem salui euaserunt Fuscarius & eius vxor, dicetur in alio capite] eo nimirum, quo ab Æthiopis formam induto prauo dæmone ea ipsos passos esse damna auctor narrat. Sed qui eo modo per Æthiopem Acephalos condemnauit, & in lupinis Origenis insipientiam demonstrauit; quomodo & de Iudæis triumphum egerit, ex eodem auctore accipe, qui ista subiungit:

IVDAEORVM CONVERSIO.

Quidam verò ex his qui præerant officinis ciuitatis, voluit eum publicare, cognoscens eius virtutem: semel enim vidit, cùm lauaretur, duos Angelos qui cum eo conuersabantur. Erat autem is qui præerat officinis Hebræus, & Christum sæpè blasphemabat. Apparet ergo ei in somnis hic Sanctus dicens, vt nemini diceret quod viderat. Manè autem voluit de eo triumphum agere & eum traducere. Protinus autem astans Sanctus, eius labia attigit & compressit, nec potuit vllum verbum loqui. Venit autem ad Salum, & ei manu annuit, vt faceret eum loqui. Simulabat verò Abbas Simeon amentiam, & ei contra annuebat tamquam stultus: ei autem annuebat, vt se signaret. Licebatque vtrosque videre inter se annuentes terribili spectaculo. Ei ergo rursus apparet in somnis senex, dicens: Aut baptizare, aut eris mutus. Atque tunc quidem nec induxit in animum, vt crederet. Postremò autem quando mortuus fuit Abbas Simeon, & se vidit adductum in angustias, maximè autem dum eius transferrentur reliquiæ, tum ipse baptizatus fuit & eius domus. Et cùm primùm ascendit de sacro lauacro, est locutus. Faciebat autem Sali quotannis commemorationem, & inuitabat pauperes.] Sed quomodo alium idem Salus Hebræum baptizari coëgit, audi:

Rursus autem semel sedebat cum fratribus, & se calefaciebat prope caminum vasorum vitreorum opificis: erat autem vitreorum opifex Hebræus. Dixitque ludens pauperibus: Vultis

A Vultis faciam vos ridere? Ecce quando artifex facit poculum, faciam crucem, & franget. Postquam autem septem fregit ordine, coeperunt ridere pauperes, & rem ei dixerunt. Is verò illum ira accensus est persecutus. Postquam autem recessit, clamauit ei, dicens: Re vera, Manzer, donec crucem in tua fronte feceris, conterentur omnia. Cumque rursus tredecim alia confregisset ordine, compunctus est, fecitque cruceм in fronte, nec vllum fregit amplius. Hoc ergo modo abiit, & factus est Christianus.] Sed qui Origenistas atque Acephalos vicit, Iudæosque superauit, quem de magis triumphum egerit, paucis accipe:

ALTERIVS HEBRAEI CONVERSIO.

Erat autem illo tempore quædam mulier diuinatrix, quæ faciebat amuleta, & vtebatur incantationibus. Hanc conabatur hic vir iustus facere sibi amicam, dans ei ea quæ colligebat, siue escam, siue pultem, siue etiam vestes. Itaque quadam die dicit ei: Vis tibi faciam amuletum, vt numquam sit tibi lema in oculo? Illa verò dicit ei: Certe, Sale. reputans, quòd etsi sit fatuus, id fortè possit præstare. Abiens itaque scripsit in tabella Syriacè: Deus te faciet cessare & desistere ab auertendis ab ipso hominibus. Dedit ergo ei, & ipsa gestauit: neque potuit amplius alicui diuinare.] hæc & alia plura Leontius: sed ad institutum ista satis. Vides in his planè quàm vehementer admireris Dei prouidentiam, dum quo tempore infatuata videri poterat Græcorum sapientia, cùm iam Oriens sterilis prorsus redditus parere desiisset doctissimos illos atque sanctissimos viros, qui sicut antea orbem terrarum scientia illustrarent, atque aduersus hostes fidei Christianæ pugnarent ac superarent, virum excitat, qui se stultum fingens, omnium sapientissimus demonstretur: simulque lusu quodam aduersantes Christianæ religioni hæreticos, Iudæos, & magos vincat. Vt planè illud cum Apostolo liceat exclamare [a]: Vbi sapiens? Vbi scriba? Vbi inquisitor huius sæculi? Nónne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi?] Sed quod superest

MAGIAE VSVS ADEMPTVS MALEFICAE.

B

[a] 1. Cor. 1.

C anni huius tetrum Theodoræ Augustæ funus, inspiciamus. didicit ipsa infelix tandem, quàm sit terribilis qui aufert spiritum Principum.

Hoc enim anno Imperij Iustiniani vigesimosecundo, eadem Theodora Aug. ad cladem fidei Orthodoxæ solum intenta, ex hac tandem vita, licet serò, subducitur, cùm (inquit Procopius) imperasset annum vnum & viginti, mensemque tertium. ita ipse scribens de bello Gothico, & in fine commentarij de rebus Persicis id ipsum affirmat, vbi cùm refert res gestas in bello Persico anno ciusdem Iustiniani Imp. vigesimotertio, mox ista subdit: Ioannes autem Cappadox anno superiore ab Imperatore reuocatus est; quo tempore finis item vitæ Theodoræ Aug aduenit.] hæc de tempore obitus Imperatricis Procopius: sed quo morbi genere fuerit ex hac luce subtracta, hic omnino silentium. Verùm qui hæc Procopius obiter attigit, seorsum (ut ait Suida) in aliis libris scripsit vituperationes Iustiniani & Theodoræ, necnon Belisarij & eius coniugis: sed cùm eiusmodi à Procopio scriptis libris careamus, nihil est vt de Theodora aliud dicere possimus, nisi quòd à Vigilio saeciaram primùm diro iaculo anathematis, haud post diu, vlciscente numine, est secutus interitus.

DE OBITV THEODORAE AVG.

D

Sed videamus quæ de Ioanne Cappadoce, qui semper apud Iustinianum Imp. primarium locum obtinuit, idem Procopius istis subiicit: Ioānes ob suspicionem magistratu deiectus, sacerdotium sumere compulsus est: quamquam in eo statu in phrenesim quamdam atque opinionem consequendi Imperij venit. Quærit enim dæmon ambitioni homines deditos summorum honorum spe deludere, qui præsertim constanti natura seu proposito nō sunt: quod Ioanni accidit, cui mira ac vana soliti prædicere homines, cùm alia, tum futurum vt is quandoque Augusti habitum indueret: quod fortasse factum in hoc verum apparuit, quòd quidam sacerdos nomine Augustus Byzantij thesauri Sophiæ templi custos propè aderat, quando Ioannes sacerdotis habitum induit; forteque suum, ceteris deficientibus, accommodauit.] hæc Procopius: qui & hic finem imponit historiæ de bello Persico.

DE IOANNE IN ORDINEM REDACTO.

E

Quod verò ait compulsum Ioannem effici sacerdotem, non sic accipias, vt inuitus potuerit ordinari sacerdos: Sed cùm ea offerretur ab Imperatore conditio, vt si vitam sibi saluam vellet, sacris initiaretur ordinibus, alioqui foret gladio feriendus: ille fieri sacerdos magis elegerit, minimè cogendus, si renuisset. Est namque exemplum de Anastasio Imperatore, qui cùm quemdam ex Senatorio ordine vellet ordinari presbyterum, ipsum penitus renuentem, & omne potiùs supplicium subire paratum, laicum tandem remanere permisit potiùs, quàm vi cogeret fieri sacerdotem; quem à successore Iustino Imperatore creatum fuisse Præfectum Prætorio, testatur ex Romani scrinij scriptis Petrus Damiani in epistola ad Nicolaum Romanum Pontificem.

[b] Procop. de bello Persic. lib. 1.

Sed ad Ioannem redeamus, de quo idem Procopius [b] in bello Persico, quæ sunt reliqua ipsius

IN EXILIVM IOANNES MITTITVR.

ipsius tragœdiæ memoria digna, prosequitur verbis istis: Igitur de magistratu primum deiectus; in exilium in Cyzici suburbanũ, quod Artacem vocant, missus est: vbi presbyteri tantum habitum, non autem sacrificandi animo sumpsit, ne impedimento fieret ad repetẽdos forsitan honores, quorum spem non omnino abiecerat. Bona eius Constantinopoli publicata, quamquam lõga pars ei Imperatoris benignitate dimissa est. Cum his itaque, atque aliis quæ occultauerat, ditissimus remanserat, eaque vixit nihilominus licentia & his deliciis, quibus prius: adeò procul ab omni cura fuit. quamobrem odium in se Romanorum accumulauit, perspecta hominis impudentia, & in calamitate merita inconsiderantia. Verùm eum Deus grauiori pœnæ, puto, reseruauerat: quod hoc modo contigit. A

Erat quidam apud Cyzicum Episcopus Eusebius, omnibus cum quibus versaretur, non minus quam Ioannes grauis. Hunc Cyziceni apud Imperatorem accusantes, ad iudicium accersiuerunt: verùm eo viribus ac potentia resistente, nihil tunc egerunt: conspirantibus demum quibusdam iuuenibus, in foro interficitur. Erat autem Ioannes in dissensione cum Eusebio, ex quo illi insidiæ in primis proueniss̃e putabantur. Mittitur igitur, è Senatu Romanorum qui crimen cædis inquirant. Hi Ioannem ante omnes in carcerem conijciunt. Deinde hominem olim inter Patricios potentissimum & Præfectum, & quandoque Consulem, nudum more latronis constituentes, auctores cædis dicere coegerunt. Deinde cunctis eius bonis direptis, breui tantum eum ac linea contectum veste naui imposuerunt: sic itaque circumductus per totum Ægypti iter vsque ad Antinoi vrbem, petere ab obuiis stipem cogebatur. Hic verò tres annos in custodia seruatus est. Quodque mirum, in tantis ærumnis constitutus, numquam imperandi spem dimisit; sed & quosdam Alexandrinos publicè aurum debentes, palam etiam calumniabatur. Post decem itaque annos à Ioanne malè administratæ Reipublicæ pœna exacta]hactenus Procopius de Ioanne illo insignis nominis, ad quem Præfectura Prætorij fungentem extant complura Iustiniani Imp. data rescripta, homine planè in exemplum posito rerum mundi huius volubilis status, & eius animi insania obdurati, quem nec malleus ferreus tribulationũ valuit vllo pacto conterere, secundum illum Sapientis [a]: Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas, feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius.] Sed hic iam finis anni huius rerum gestarum esto. B

RVRSVM IOANNES REVOCATVR AD PŒNAS.

C

[a] Prou. 27.

IESV CHRISTI ANNVS 549. VIGILII PAP. ANNVS 10. IVSTINIANI IMP. 23. TOTILÆ REG. 8.

D

ANNVS sequens post Consulatum Basilij octauus numeratus, quingentesimus vndequinquagesimus Domini ponitur, idemque à Procopio belli Gothici decimusquartus asseritur: quo Belisarius, relicta Italia, Constantinopolim remeauit: de eo enim ista Procopius habet [b]: Belisarius interim nulla referens militiæ decora, Byzantium venit, cum per quinquennium ex Italia nusquam discessisset, nec potuisset per eam quoquam pacto vagari, sed tacita fuga quadam deterritus vt vitabundus id omne tempus de loco in locum nauigando consumpsit. Qua ex re factum, vt vrbem Romam iterato in seruitutem receperint Gothi, cumque ea & cetera fere Italiæ oppida.] sed id anno sequenti. Reuersum autem Constantinopolim otiosam degisse vitam, idem auctor affirmat. Amantissimæ verò coniugis precibus ipsum testatur idem Procopius ab Italia reuocatum.

[b] Procop de bel lo Goth. lib 3.

BELISARII REDITVS INGLORIVS.

Sed quo statu res Occidentalis Imperij essent, antequam inde recesserit Belisarius, ex eodem auctore accipe, vbi ait [c]: Dum hæc agerentur, totius Occidentis barbari Imperio potiuntur: Romani verò cum Gothis, etsi paulo antè (vt diximus) debellatis, bellum dum integrant, pecuniarum hominumque iactura ingenti facta & sine vllo eorum commodo, Italiam amisere, cum hac simul Illyricos omnes, Thracesque, cùm à barbaris iam finitimis factis sua omnia agerentur in prædam, & item ipsi fœdè deprædarentur.] hæc Procopius, qui & subdit, Romam iterato in seruitutem à Gothis redactam fuisse. At de his suo loco. E

[c] Procop. de bello Goth li 3. OCCIDENTALE IMPERIVM COLLAPSVM.

CAVSA MALORVM.

Quod verò pertinet ad Belisarium, cõsiderare ne prætermittas quã disparis exitus à priore posterior hic fuit ipsius in Italiam aduentus, & reditus Constantinopolim. Ex quo enim (quod sæpius ob oculos repræsentandum est) in Romanum Pontificem Siluerium violentas manus iniecit, vis omnis ipsius roburq́, Romanæ militiæ cõcidit, addita verò fuit hostibus bellica fortitudo, quam innumeræ victoriæ sunt secutæ: vsque adeò, vt quæ tanto fuerunt

A runt parta labore, pessumierint; cùm illis potiti sunt Gothi. reliquas verò prouincias, nempe Pannoniam & finitimas regiones, Longobardi à propriis sedibus super Istrum fluuium positis Gipedum regioni finitimis excitati inuaserunt; grassantesque in Dalmatiam & Illyricum, Epidamnum vsque cuncta depopulati sunt. Hæc omnia pluribus Procopius habet, qui de acto hoc anno Francorum regno hæc subdit [a]:

[a] Procop. de bel lo Goth. lib 3.

FRANCI AB IMP. IVRA GALLIARVM ACCIPIVNT.

Dum hæc gererentur, totius Occidentis barbari Imperio potiuntur.] & paulo pòst: Galliarum partem suæ quondam ditionis effectam in huius belli principio Gothi Germanis, *nempe Francis*, tradiderant, cùm minùs se posse existimarent Romanis simul ac Germanis resistere. Id sanè factum non solùm Romani nil prorsus interpellarunt; sed vt Gallias sibi Germani haberent, Iustinianus vltro permisit: non enim illi has tutò se possessuros rebantur, nisi & Imperator eas suæ ditionis futuras perpetuò confirmasset. Quo factum, vt B ex eo tempore Principes Germanorum Massiliam Phocensium quondam coloniam & cetera circa mare loca tenuerint, totiusque eius oræ maritimæ potiti imperio sint: vnde & Arelate hunc residens ad certaminis equestris spectaculum.] Quis ista legens, & in memoriam reuocans vsurpatum à Iustiniano indebitè titulum Francicum, non admiretur Dei prouidentiam rebus humanis inuigilantem, ad hoc in primis, vt mente elatos deprimat, & humiles eleuet? Ecce enim qui inani titulo, præter alia gloriæ nomina è populis debellatis accepta, Francicus à Francis superatis dici voluit, quos nec bello tentauerat; modò cogitur cedere Francis quæ potiora in Galliis Romani essent Imperij. Ità planè accidit, vt nihil sit in ceteris Galliarum prouinciis, quod iustiùs Franci possederint, quàm Massiliam cum aliis eiusdem prouinciæ locis, acceptis illis concessione Gothorum, & cessione facta Imperatoris.

C Pergens Procopius, ad gloriam insinuandam Francorum hæc adiicit: Aureum numisma natiuo & Galliarum metallo hi cudunt, non Romani Imperatoris (vt ceteri solent) imagine, sed sua impressa. Persarum siquidem Imperator etsi ad arbitrium argenteum numisma facit, auro tamen non illi fas est suam vt imponat effigiem, nec barbarorum Princeps alius quisquam id facere ausit. Sed de his hactenus. Franci interea pleraque sibi & nullo iure in Venetos occupant loca, cùm nec Romani ea tueri iam possent; nec Gothis tantum virium esset, vt his vtrisque bellum inferrent.] hæc Procopius de statu Occidentalis Imperij.

FRANCI PRIMI CVDVNT AVREOS CVM REGIS IMAGINE.

Sed & hoc pariter anno accidisse tradit, vt Artabanes, qui Guntharidem tyrannum occidisset in Africa, vnà cum Arsace cognato suo atque aliis nonnullis proceribus aduersus ipsum Iustinianum Imperatorem conspirauerit; & nisi molitiones detectæ fuissent, planè D de ipsius Iustiniani vita atque Imperio actum esset. Describit hæc pluribus ipse Procopius, sed nihil ad institutum.

CONIVRATIO IN IVSTINIANVM.

Illud verò satis admiratione dignum, quòd licet tot tantisq. malis obortis vndique Romanũ adeò fluctuaret Imperium, Iustinianus tamen totus erat in dogmatibus Ecclesiasticis perscrutandis. Nam cùm de coniuratione Artabanis in Imperatorem Procopius agit, hæc ab Arsace de eo inter alia dicta refert [b]: Ad multam noctem hic sedet, circumstantibus sacratis quibusdam & effœtæ ætatis viris, Christianorum scriptis miro studio reuoluendis intentus.] & post multa subdit ista Procopius: Vigilius autem vrbis Romanæ Præsul cum Italicensibus aliis & primoribus viris, qui secum Byzantij erant, ab Imperatore suppliciter & enixiùs postulabant, Italiam omnibus in suam vt viribus redigeret potestatem: sed Gothicus præ ceteris maximè vir sanè Patricius ad ipsum id hunc crebrò impellere, hortarique, E vt qui ea de causa Byzantium se contulisset. Imperator verò Italiam sibi curæ fore, respondit. Sed circa Christianorum dogmata componenda nimis intentus, eorum altercationes vt rectè disponeret, nitebatur.] hæc Procopius de Imperatoris studiis: quibus dum plus quàm decet Imperatorem, curiosè vacaret, vniuersum pessumdedit Imperium.

[b] Procop. de bel lo Goth. lib. 3. STVDIA IVSTINIANI CIRCA DOGMATA.

Videant ergo Politici Nouatores, quanta cum iactura quæ sunt Pontificum arrogent sibi Principes, quamuis, sicut Iustinianus, ex sacrarum legum præscripto cuncta se facere profiteantur. Regũ namque est de sacris dogmatibus ex Ecclesiastica disciplina accipere ab Episcopis leges, nõ quouis colore præscribere, sed sancitas ab ipsis ipsorumque maioribus illibatas seruare, & pro illis aduersus hæreticos decertare. Intelligant illud insuper vel ex ipso rerum vsu, quanto cũ Imperij detrimento, regnandi iuris inani prætextu peccent Principes in sacerdotes: Recolant Siluerium Papam abductum ab Vrbe eo colore ne proderet ipsam Gothis; quæ, illo percunte, ab iisdem Gothis iterum capitur; insuper & Italia ab eodem

CONTRA POLITICOS NOVATORES.

Impe-

Imperatore à Gothis antea fortiter vindicata, rursus amittitur; atque vniuersi demum barbari, veluti impellente numine, ad cladem Romani conuocantur Imperij. Tanta sub Iustiniano mala Romano Imperio sunt allata. Sed & parua hæc quodammodo videri possent, nisi ipse grauia intulisset in Catholicam Ecclesiam damna Iustinianus, dum laborat leges sacras præscribere sacerdotibus, à quibus accipere potiùs debuisset: edicto enim illo de Tribus capitulis promulgato, materiam præparauit, & ignem quo vniuersus orbis Catholicus concisus schismate conflagraret, apposuit. Tot igitur tantaque mala sæculi prudentia (quæ mors est) inuexit in mundum, & vsque hodie in sui perniciem laborare non cessat. Sed iam reliqua ordine temporis prosequamur.

IESV CHRISTI ANNVS 550. VIGILII PAP. ANNVS II. IVSTINIANI IMP. 24. TOTILÆ REG. 9.

QVingentesimus & quinquagesimus annus Domini, post Consulatum Basilij nonus, & belli Gothici decimusquintus agitur, Imperij verò Iustiniani annus vigesimusquartus notatur à mensis Aprilis exordio. Quo ipso anno, mense Martio Vigilius Papa ad Valētinianum Episcopum Tomitanum litteras dedit aduersus schismaticos, qui vbique scriptis litteris illud vulgarant, ipsum Vigilium Papam Tria damnando capitula, impugnare Chalcedonense Concilium. Cùm enim eius rei causa complures haud leuiter perculsi animo resilirent ex ipsius Vigilij Papæ communione: prudentiores qui essent, rem accuratiùs considerandam rati, litteras miserunt ad ipsum Vigilium agentem Constantinopoli, inter quos fuit hic Valentinianus Tomitanus in Scythia Episcopus Metropolitanus, ad quem Vigilius ista rescripsit[a]:

[a] Extat apud Synodū Quint. Act 7. & tom. 1. epist. Rom. Pont. epist. 6. Vigilij.

VIGILII EPISTOLA AD VALENTINIANVM.

Dilectissimo fratri Valentiniano Episcopo de Tomis prouinciæ Scythiæ Vigilius.

Fraternitatis tuæ relegentes scripta, Pontificalem in vobis solicitudinem inesse gratanter accepimus: quia prophetica sibi possunt verba competenter aptari, quibus ait[b]: Saluabo gregem meum, & suscitabo super eum pastorem, qui pascat eum, seruum meum. Oportet ergo charitatem tuam ea quoque Domini nostri verba sectari, per quæ dixit[c]: Speculatorem te posui domui Israel, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me. & conuocatos eos quos scandalizari diuersis rumoribus retulisti, incessanter hortari, ne per hos forsitan seducantur, qui sub prætextu Catholico, nequissimo spiritu simplicium Christianorum corda fallacia sua decipere moliuntur, & patris sui diaboli consuetudinem maligno sectantes spiritu, Ecclesiam tibi commissam diuersis mendacibus scriptis conturbare desiderant: quibus Apostolica lectio congruenter aptatur, dicens[d]:

[b] Ezech. 34.
[c] Ezech. 3.
[d] Rom. 16.

Rogo autē vos, fratres, vt obseruetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam vos didicistis faciunt, & declinate ab illis. & infrà: Et per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra autem obedientia in omni loco diuulgata est, quatenus fraternitatis vestræ adhortatione sæpe commoniti nulla fideles eorum animos à rectitudine viæ, quæ Christus est, qui ait[e], Ego sum via, veritas, & vita, qualibet maligna annunciatione subuertant. sed si (quod non oportet) ab aduersariis conturbati, aliquid (quod Deus auertat) contra fidem factum fortè formidant: cum mansuetudine, quæ conuenit Christianis, prophetica verba sectentur, dicentis[f]: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. Et alius Propheta[g]: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius.

[e] Ioan. 14.
[f] Deut. 32.
[g] Malach. 2.

Et quoniam Basinianus illustris & magnificus vir filius noster cū his, qui pro actibus tuæ fraternitatis Ecclesiæ in Constantinopoli obseruant, pari ratione dixisse noscuntur, etiam hoc Dei inimicos fuisse mentitos, quòd personæ Episcoporū Ibæ atque Theodoreti in nostro (quod absit) fuissent Iudicato damnatæ: legant ergo, quæ de causa, quæ hic mota est, ad fratrem nostrum Mennam Constantinopolitanæ vrbis Episcopum scribentes, legimur definisse: & tunc cognoscent, nihil à nobis, Deo nos custodiente, commissum, vel certè dispositum, quod contra fidem, prædicationemque venerandarum quatuor Synodorum, quæ pro vna eademq. fide definita sunt, id est, Nicænæ, Constantinopolitanæ, Ephesinæ primæ, & Chalcedonensis reperiatur aduersum, aut vnius ex his qui definitioni suprascriptæ Chalcedonensis fidei subscripserunt, tangat iniuriam; vel quod decessorum prædecessorumque nostro-

nostrorum inueniatur (quod absit) constitutis fortè contrarium; sed in omnibus Apostolicæ sedis Præsulum & beatæ recordationis Leonis Papæ & prædicatarum * Synodorum aduersariis restitisse. Fraternitatem autem vestram credimus non latere, inimicos fidei Christianæ hoc semper sæculari & reprobanda molitos astutia, vt Euangelistas quatuor contraria sibi (quod absit) dixisse monstrarent: quibus à sanctis Patribus per Euangeliorum concordiæ libros est cælesti sapientia contradictum. * prædictarū

Quod nunc quoque sancti Chalcedonensis Concilij aduersarij (inter quos etiam Rusticum & Sebastianum comperimus istius auctores scandali, quos olim pro meritis suis à sacra communione suspendimus; in quibus nos, si non resipuerint celeriter, fraternitas tua noscat canonicam sententiam prolaturos) qui sub prætextu falsæ defensionis studeant, vt eamdem Synodum contra prædictas tres Synodos dixisse (quod absit) ostendant. Quibus hæc conantibus, Prophetæ dicta consonanter aptantur dicentis[a]: Verè mendacium operatus est stylus mendax scribarum: verbum Domini nostri proiecerunt, & sapientia nulla est in eis: docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: vt iniquè agerent, laborauerunt. Quibus, si non pœnituerint, veniet Psalmistæ inuocata sententia, dicentis[b]: Vt destruas inimicum & defensorem.

[a] Hier. 8. 9.
[b] Psal. 8.

Credimus enim, Catholicis Ecclesiæ filiis, ea quæ tunc ad fratrem & coepiscopum nostrum Mennam scripsimus, id est, de blasphemiis Theodori Mopsuesteni, eiusq. persona, vel de epistola quæ ad Marim Persam scripta ab Iba dicitur, & scripta Theodoreti quæ contra rectam fidem & duodecim capitula sancti Cyrilli facta sunt, abundè posse sufficere. Quippe dum in constituto nostro superiùs designato possit diligenter agnosci, quia in ipsa definitione fidei, quam sancti Chalcedonensis Concilij sacerdotes secundùm præcedentes eam tres alias sanctas Synodos protulerunt; non aliquid mutauerunt; sed laudantes omnia quæ à superioribus acta sunt, sancta definitione sua perpetuo robore firmauerunt. Tamen si post hæc aliquis (quod non credimus) dubitare voluerit, hortamur vt cum tuæ fraternitatis ordinatione ad nos venire festinet: quatenus lucida admonitione cognoscat, omnia quæ decessorum nostrorum & antefatarum quatuor Synodorum sunt de vna eademque fide acta scriptaque temporibus, à nobis inuiolabiliter fuisse seruata.

Qua ratione percepta, sublato (sicut oportet) de Christianissimis animis scandalo, pax Deo placita in eius Ecclesia illibata perduret. Hoc quidem fraternitatem tuam credimus adhortandam, ne vlteriùs prædictorum Rustici & Sebastiani, aut illorum qui prauæ eorum præsumptionis probantur esse participes, scripta suscipiat: sed & vniuersos ad tuam pertinentes ordinationem commoneas, ne vel ipsi à prædictis relegant aliquid destinatum, vel falsitati eorum vlteriùs animum suæ credulitatis accommodent. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data XV. Kalendas Aprilis, Imperij domini Iustiniani perpetui Augusti anno vigesimotertio, post Consulatum Basilij viri clarissimi anno nono. *per Ioannem presbyterum & Apocrisarium, & ipse direxit eam per Maxentium hominem suum.*] hactenus Vigilij epistola ad Valentinianum, cuius mentio fit in litteris Iustiniani Imp. recitatis in Quinta Synodo.

AVRELIANI EPISCOPI ARELAT. AD VIGILIVM LEGATIO.

At non Oriens tantum, sed & Occidentalis Ecclesia hoc eodem concussa est terræmotu: cuius rei fidem quoque faciunt legatio missa ab Aureliano Episcopo Arelatensi & litteræ datæ Anastasio Constantinopolim ad eumdem Vigilium Romanum Pontificem: de hoc enim ipso quærenti, num videlicet verum esset, aduersum Chalcedonense Concilium aliqua ab ipso esse tentata, quidnam rescripserit Vigilius Papa, ipsius quæ extant tunc datæ litteræ docent, quæ sic se habent[c]:

[c] Vigil. epist. 4 tom. 1. epist. Rom. Pont.

VIGILII AD AVRELIANVM AREL. EPI. C. EPISTOLA.

Dilectissimo fratri Aureliano Episcopo Arelatensi Vigilius.

Fraternitatis vestræ litteras pridie Idus Iulias, Anastasio deferente, suscepimus: & gratias referimus diuinæ clementiæ, quia solicitudinem vestram in fidei causa, vel in nostræ opinione personæ sacris relegimus conuenire mandatis, vt dignè charitati tuæ verba Dei & conueniēter aptentur, quibus ait: Elegi te sacerdotem ex omnibus: vt ascendens ad altare meum, portes coram me nomen magnum cunctis diebus vitæ tuæ. Necesse ergo nobis est, charitatis vestræ solicitudinem breui interim (quantum pro temporis qualitate potuimus) releuare colloquio: quatenus modis omnibus confidatis, nihil nos penitus admisisse, quod decessorum nostrorum constitutis, vel sanctæ, quæ vna eademq. est, fidei quatuor Synodorum, id est, Nicænæ, Constantinopolitanæ, Ephesinæ primæ, atque Chalcedonensis, inueniatur (quod absit) esse cōtrarium, aut quod ad personarum iniuriam

pertineat, quæ definitioni eiusdem sanctæ fidei subscripserunt, vel sanctorum prædecessorum nostrorum Cælestini, Xysti, Leonis, aliorumq. præcedentium atque sequentium definitis reperiatur aduersum: sed à nobis omnibus prædictis Synodis vnam venerationem, vnamq. fidei credulitatem indubitabiliter exhiberi: & eos qui omnes suprascriptas quatuor Synodos in rectitudine fidei non sequuntur, vel vnam ex ipsis vel omnes in fide reprauant, aut reprauare, aut iniuriare, vel repudiare nituntur, abiicimus. Sed & ea quæ in eiusdem sanctæ fidei iniuriam verbo dicta vel reperiuntur scripta, anathematizanda, execrandaque iudicauimus, & constituimus iudicanda: Simili pœna plectentes etiam eos, qui fidem beati Cyrilli, quam sanctæ recordationis Leo prædecessor noster ad prædecessores vestros aliosque datis probauit & laudauit scriptis, & Chalcedonensis veneranda sancta Synodus legitur protulisse, aliorumque Patrum, quos Apostolicæ sedis Præsules susceperunt atque secuti sunt, execranda superbia impiam vocauerunt.

Fraternitas ergo tua, quem Apostolicæ sedis per nos constat esse Vicarium, vniuersis Episcopis innotescat, vt nullis aut falsis scriptis, aut mendacibus verbis, aut nunciis qualibet ratione turbentur: sed potiùs primi Apostolorum (sicut conuenit) verba sectentur, dicentis [a]: Aduersarius vester diabolus vt leo rugiens circumit, quærēs quem deuoret: cui resistite fortes in fide. Et quod item Doctor Gentium dicit Apostolus [b]: Rogo autem vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt: & declinate ab illis: In Domino confidentes, quia (sicut præfati sumus) ab Apostolis fidem traditam, & à prædictis sanctis quatuor Conciliis declaratam, & à decessoribus nostris & ab antedictis Patribus prædicatam atque inuiolabiliter custoditam, sincera voluntate tenuimus, tenemus, venerati sumus, & veneramur, atque defendimus, & contra eam facientes Apostolica auctoritate damnamus.

[a] 1. Petr. 5.
[b] Rom. 16.

Sed quāta possumus per filium nostrum Anastasium de his quæ gesta sunt breuiter nos indicare necesse est: & cùm nos dominus filius noster clementissimus Imperator, sicut promisit, Deo, qui cor ipsius tenet, iuuante, reuerti præceperit; hominem, qui vobis ad singula subtiliter innotescat, Deo propitio, destinamus. Quod ideo adhuc non fecimus, quia & hiemis asperitas, & Italiæ quæ vos non latet, necessitas præpediuit: donec serenissimus Princeps, sicut desiderat, Domino adiuuante, ipsi subueniat. Illud quoque credimus sperandum, vt quia scriptum est [c]: Frater fratrem adiuuans exaltabitur: & sicut de credentibus in Domino Actuum Apostolicorum scriptura testatur [d], Quia erat credentibus in Domino cor vnum & anima vna: vt sit fraternitas vestra in hac quoque parte solicita: & glorioso filio nostro Childeberto Regi, quem Christianitatis studio venerationem integram sedi Apostolicæ, cui nos Deus præesse voluit, cognouimus exhibere, supplicare non desinas, quatenus in tanta rerū necessitate circa Ecclesiam Dei solicitudinem (sicut & confidimus) Christiana deuotione persoluat: vt quia Gothi cum Rege suo in ciuitatem Romanam perhibentur ingressi, hoc eis dignetur scribere, ne se in Ecclesiæ nostræ præiudicio (quippe velut alienæ legis) immisceat, & aliquid faciat, aut fieri qualibet ratione permittat, vnde Catholica possit Ecclesia perturbari.

[c] Prou. 18.
[d] Act. 4.

VOCATVR REX FRANCORVM IN AVXILIVM.

Dignum enim est, & Catholico (sicut est) Regi conueniens, vt fidem & Ecclesiam, in qua Deus illum voluit baptizari, omni debeat virtute defendere. Scriptum est enim [e]: Viuo ego, dicit Dominus, quia glorificantes me glorificabo. Festina ergo, frater charissime, vt in sanctæ fidei sinceritate persistens, Ecclesiarum pacem, quæ vel à Deo per meritum sacerdotij tibi commissa est, vel à nobis per Apostolicam auctoritatem vicaria potestate mandatur, competenti solicitudine, Deo propitiante, custodias, & Vicarium te sedis nostræ dignis Deo manifestes operibus. Deus te conseruet, frater charissime. Data III. Kalendas Maias, Imperij domini nostri Iustiniani perpetui Augusti anno XXIIII. post Consulatum Basilij V. C. anno octauo *. per hominem quem Anastasius direxit.] hactenus Vigilius. Mentio huius epistolæ fit à Iustiniano Imperatore in litteris ad Quintam Synodum datis & ibidem recitatis. Porrò hic Aurelianus, ad quem Vigilius scripsit, claruit sanctitate, agiturq. eius celebritas annua die decimasexta Iunij [f].

[e] 1. Reg. 2.
* nonio
[f] Martyrolog. Rom. ea die.

DE VRBE A GOTHIS ITERVM CAPTA.

Quod autem Vigilius Papa his ad Aurelianum litteris meminit de Vrbe à Gothis capta, rogatque vt de eius incolumitate apud Childebertum Regem Francorum agat: bene hæc consentiunt iis quæ Procopius sub hoc eodem anno decimoquinto belli Gothici narrat, nimirum hoc anno rursus proditione Isaurorum Vrbem Gothis cessisse, Romanis cæsis, his exceptis qui in ecclesias se recepissent: quibus cum ceteris abire iussis, &

sis, & iam destitutam habitatoribus Vrbem ac desolatam relinquendi cùm Totilas consilium iniisset; quo minùs id faceret, requisitus per Aurelianum à Vigilio opportuna oblata occasione destitit: nempe cùm Totilas ab eo filiam in matrimonium petiisset, & eo prætextu recusaret ille, quod Vrbem caput Imperij destituram hostibus relinquens, se summa gloria pariter spoliaret: factum est, vt Totilas ciues aliò migrare iussos reuocarit in Vrbem, quam & nouis ædificiis muniuit & illustrauit. Sed hæc omnia Procopius pluribus. Idem verò inferius subdit, magno cum exercitu post Liberium Patricium missum esse Germanum, cùm iam Totilas Siciliam inuasisset. His addit, quòd Sclauinus populus iterum, Istro transmisso, Illyricum & Thraciam deuastauit, & summa crudelitate in necem omnium incolarum seuiens, exaturatus humano sanguine, præda spoliisque onustus ad propria remeauit. Quæ autem per Germanum gesta sint, anno sequenti idem Procopius narrat.

Neglectis tamen his Iustinianus, quæ primò (vt decebat Imperatorem, sibi subditos ab hostium inuasione defendere) curare debuisset, exagitatus prurigine quadam aduersus mortuos inundi certamina, obtentu firmandæ pacis Ecclesiæ, sed re vera turbandæ: vt stabiliret quæ de capitulis Tribus, instigante, immo & scribente Theodoro Cæsariensi, statuisset, hoc anno (vt inferiùs dicetur) curauit vt Mopsuestiæ in Syria Synodus cogeretur, à qua Theodori eius ciuitatis Episcopi ante centum & amplius annos defuncti facta atque alia de eo monumenta cognoscerentur. Porrò homini in his omne studium impendenti, & ob id in optimo Imperij regimine frigescenti, illud fuit vetus prouerbium occinendum, Non vltra crepidam. Dum enim amplius quàm par est aures admouet occultis hæreticis, sub prætextu conseruandæ fidei, & pacis in Ecclesia reintegrandæ, factiosorum se studiis inseruit, sacra dogmata in discrimen adduxit, inter Catholicos schisma dirum inuexit, & ipsum Romanum Imperium barbaris desolandum reliquit. Queritur de his sæpe Procopius, nempe de cura Reipublicæ Iustinianum redditum segniorem, nec ea qua antea solicitudine bellicas res curasse.

VIGILIVS AGIT ADVERSVS SCHISMATICOS CLERICOS.

Sed ad Vigilium redeamus, qui schismaticorum factione adeò vexabatur, vt à suis quoque clericis compluribus destitutus, ab eisdem indignissimè vrgeretur tum dictis, tum scriptis, iisdemque per Orbem vbique vulgatis, vt suas ad diuersos (vt vidimus) cogeretur scribere apologias. Quamobrem quòd in graue id damnum verteret intelligeret torius Ecclesiæ vnitatis; hæcq. diutiùs tolerare, patientiaq. differre, nonnisi grauiora mala in Ecclesiam inferre cognoscens; aduersus desertores clericos suos, qui in castris hostium militabant, censura Ecclesiastica sibi agendum esse putauit. Collectis igitur qui ibi tunc erant Italiæ Episcopis, aduersus eosdem, præcipuè verò Rusticum & Sebastianum, eiusmodi damnationis sententiam [a] protulit, cuius fit mentio in epistola Iustiniani ad Quintam Synodum:

[a] Vigil. epist. 3. tō. 1. ep Rom. Pont.

Vigilius Episcopus Rustico & Sebastiano.

SENTENTIA LATA IN AVCTORES SCHISMATIS

Diu vobis, Rustice & Sebastiane, canonibus & decessorum nostrorum *decretis* congruentem vltionem inferre, pro Apostolica moderatione distulimus. Sed quia Doctoris Gentium in cordis vestri duritia (quod à nobis cum nimia tristitia dicitur) verba videmus impleta, quibus ait [b]: Nescitis quia patientia Dei ad pœnitentiam nos adducit? Tu autem secundum duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ. Vt excessus vestros ex plurimis paucos interim (inquantum possumus) designemus: venientibus nobis hic in regiam ciuitatem, tu Rustice, dum aliqua nobis ignorantibus legeres, quæ hominem loci tui omnino legere non decebat, & plura committere diceris, quæ etiam nostram, si te non prohibuissemus (quod absit) opinionem atque animam lædere potuissent: dicente quoque dete nobis aliqua Paulo diacono, etiam te præsente, sicut oportuit, & pro affinitate, qua nobis à germano, quem dileximus, iungebatis, & pro eo quod nos te ad Leuiticum prouexeramus officium, frequenter & secretè paterna monuimus charitate, vt si ea quæ de te dicebantur, ex aliqua parte cognosceres, à talibus temperares: ne, quia Dei causam indiscussam non pateremur qualibet ratione relinquere, canonicum per nos in te iudicium proueniret.

[b] Rom. 2.

Tu autem non solùm admonitionem nostram audire maleuolo spiritu noluisti, sed etiam (sicut scriptum est [c]: Argue sapientem, & adamabit te: stultum, & odio habebit te. Et iterum [d]: Noluit intelligere vt bene ageret, iniquitatem meditatus est in cubili suo) ad hoc malitia tua perducta est, vt nostra admonitione contempta, in odium potiùs profili-

[c] Prou. 9.
[d] Psal. 35.

res,& occasionem quæreres, quatenus causa Capitulorum,id est, de dictis Theodori Mopsuesteni, eiusque persona, sed & de epistola quæ ab Iba ad Marim Persam perhibetur scripta, nenon & dictorum Theodoreti, quæ contra rectam fidem & epistolam beatæ recordationis Cyrilli Synodicam ad Nestorium cum duodecim capitulis,quam & sancta Synodus Ephesina prima suscepit,& beata Chalcedonensis Synodus ad conuincendas Nestorij vesanias in definitione fidei legitur posuisse ..... quæ, te etiam instante, certum est flagitata:ita vt filiis nostris Sapato & Paulo diaconis,sed & Surgentio Notariorum Primicerio clamitares,dicens,Non solùm nomen & scripta Theodori Mopsuesteni à nobis debere damnari,sed & territorium eius ipsum,vbi positus est: & si ossa eius euulsa quisquam de sepultura eiiceret,& cum eodem territorio incenderet,gratanter acciperes. A

Et cùm necesse esset, vt negotium quod fuerat in iudicio nostro perductum, te etiam quàm maximè inter alios tam sacrati ordinis quàm sequentis consentiente, sententia finiretur(quod constat effectum) & quid de eodem Iudicato feceris, quomodo etiam in Palatio vt fratri nostro Mennæ, ad quem scripseramus, celeriter traderetur, institeris, nulli haberetur incertum: ita vt filio nostro Surgentio Primicerio petenti schedam ipsam Iudicati nostri, vt apud se pro loco suo secundùm consuetudinem retineret, per multos dies dare penitus noluisses, donec exemplaria per plurimos sacerdotes ac laicos, sed & per gloriosum virum Tyrannum Magistrum militum,aliosque laicos in Africana prouincia destinares:quod in Ecclesia nostra à diacono nunquam factum est: ac nobis etiam nescientibus, eius exemplaria destinares. B

Nam & sabbatho sancto, quo ipsum, te (sicut præfati sumus) imminente, protulimus Iudicatum, in Ecclesiam sessum processisse, & communicasse, & officium tuum implesse cognosceris. Nam & eodem die reuertens ab Ecclesia, coepiscopo nostro(quantum perhibet)Iuliano hoc diceres, quia melius fieri non potuit, quàm quod factum est Iudicatum, & hortareris vt Deus oraretur,neque quod factum est tolleretur: Quod etiam, succedente Dominico die Paschæ, similiter effecisti: & diu in eadem perdurando sententia, alios, vt Iudicatum nostrum libenti animo sequerentur, nihilominus hortabaris. C

Nam dum Antiochenæ Ecclesiæ Apocrisariis eiusdem Iudicati exemplaria nos dare petentibus differremus,sed hoc magis iustum esse prædictis Apocrisariis diceremus, vt à fratre nostro Menna potiùs exemplaria peterent, ad quem à nobis videbatur fuisse prolatum: tu autem publica voce deposceres, dicens Dominum Leonem ita de epistola sua diuersis exemplaria destinasse,nos facere debere similiter, asserendo quia metueres, nisi vniuersitas Iudicati nostri exemplaria de scrinio nostro edita teneret, qualibet ratione postea forsitan celaretur.

Nam dum occasionem cuntis ad Siciliam reperisses, & Iudicatum nostrum, laudesque eius, vbi etiam filij nostri diaconus Primicerius tecum manifestum est subscripsisse, filiis nostris Pelagio diacono,aliscq. dirigere voluisses pro cautela,ne ab aliquo inueniri forsitan potuisset,nobis etiam ignorãtibus in membrana conscriptum,& in breuitate quadruplicatum, litteris scriptum minutissimis destinasti. Nam & Vincentio secundæ regionis subdiacono iterum à nobis postea ad Siciliam directo, per eum filio nostro Pelagio diacono similiter scripsisti: sed quia ita memoratus subdiaconus prosperè nauigauit, vt illum qui in membrana scripta portauerat,præcedere potuisset;quantum nobis retulit,ea quæ in membrana scripseras,Pelagius diaconus ipso præsente percepit. D

Ergo dum &, te præ omnibus imminente, prolatum fuerit Iudicatum, & tanta in eius Iudicati laude succensus per multum tempus scripseris, fecerisve, vt numquam te crederemus ab hac posse rectitudine deuiare: immutatum te subitò post hæc quadam animi leuitate, vulgante opinione comperimus, & cum aduersariis Ecclesiæ, qui contra Iudicati nostri seriem nitebantur, & à nobis sunt per Iudicati ipsius tenorem à communione suspensi, secretè tractare; & dum filius noster diaconus Paulus ad Italiam discedere voluisset, postquam & ad eum peruenit, quod scãdalum Ecclesiæ in communione adhuc nostra positus secretè, & hìc & in Africana prouincia, vbi antea defendendo & laudando Iudicatum nostrum,eius exemplaria destinasti,facere nitebaris: tunc tibi cœpit insistere & dicere,vt si verum esset,producere debuisses,quod tu conuictus celare minimè potuisti. E

Tunc verò memoratus nobis cœpit imminere diaconus, vt aut corrigere te ab his quæ illicitè faciebas, sub nostra præsentia clericorumque promitteres, aut certè petitionem aduersum te, & varietatem tuam atque fallaciam ab eo factam, quam & præ manibus

bus gerebat,debuissemus accipere: ad hoc es propria voluntate perductus, vt tactis Euangeliis sacramenta præstares,& verba tua à Notario scripta in nostro teneantur scrinio,quibus inter alia legeris promisisse, te numquam à nostro penitus obsequio discessurum. Postquam verò peior te Sebastianus pro solo scandalo faciendo (sicut & initia ipsius venientis in Constantinopolim mõstrauerunt,& exitus peior edocuit)noscitur aduenisse, ita vt mox tui immemor sacramenti,coniurationem inter vos contra statuta canonum, nobis ignorantibus,facientes,in apertum vterque prorumperetis scandalum. A

Sed vt tua,Sebastiane,non inquantum sunt,sed inquantum referre possumus,mala quæ feceris diuersi cognoscant,& iustè te (nam magis tardè) canonicam aduertant subiisse sententiam:ad tuæ ordinationis veniamus initia. Absentibus filiis nostris diaconis Anatolio atque Stephano,à nobis postulasti,vt ad tempus pro implendo officio absentium loco,diaconum te interim faceremus.] hæc cum Vigilius ingerat in Sebastianum ad tempus creatum diaconum, non accipias quo ad ordinem, sed potiùs quo ad ministerium, vt qui diaconus iam esset, ministrare loco diaconi Cardinalis permitteretur. Pergit verò Vigilius: Quod ideò tibi ad præsens speranti concessimus, quia antè ordinationem tuam cautionem nobis propria voluntate legeris emisisse, quam & testibus roborasti, & tactis Euangeliis iuramentum corporaliter præstitisti,vt quicquid tibi à nobis pro Ecclesiastica vtilitate fuisset iniunctum, fideliter & sine aliqua fraude compleres; officium verò, locumque diaconi sine aliquo vitio, sine aliqua superbia, sine aliquo neglectu, donec reuerterentur diaconi memorati, aut quanto te tempore in Leuitarum voluissemus ordinatione ministrare,cùm omni humilitate & studio sine neglectu modis omnibus impleturum; in eadem cautione rursus adiiciens,quod si de his omnibus quæ cùm sacramento,tactis corporaliter B Euangeliis, promisisti,aliquid minùs impleres,tunc à sancta communione esses suspensus: ita vt si à die excessus tui intra annum pœnitentiæ noluisses colla submittere, tu tibi anathema manu propria scribendo dixisti. Tunc ergo ad præsens factus es sub ea quam sperabas & pollicitus fueras conditione diaconus. C

Postea verò vt à nobis ad Dalmatiarum patrimonium mitteretis, summis precibus postulasti: quod nos securi, quia talem feceras cautionem, animo libenti concessimus. Quidum in Salonitana vrbe pro ordinatione patrimonij aduenisses (quantum ad nos postea est plurimorũ relatione perductum] illicitis te & a sede Apostolica prohibitis ordinationibus miscuisti;& quos Honorius tunc prædictæ ciuitatis Episcopus contra consuetudinem Romanæ vel suæ Ecclesiæ & sedis Apostolicæ constituta sacris ordinibus applicauerat, non solùm prohibere penitus noluisti,sed nec nobis de hac causa scripto referre, vel quando Thessalonicæ nobis occurreras,memor conscientiæ tuæ ne verbo quidem suggerere voluisti, & cùm illis tamquam cum legitimo & rationabili ordine factis cupiditatis spiritu acquieuisti procedere, & eorum socius es communionis venalitate repertus. D

Iterum Thessalonica ad Dalmatias patrimonij regendi causa remissus es; ex qua prouincia frequenti te auctoritate monuimus vt non ante discederes, nisi omnes secundũ pollicitationem tuam tam de Dalmatiarum patrimonio,quam de Præualitano colligeres pensiones. Sed tu omnia prætermittens, ad Constantinopolitanam vrbem pro solo faciendo scandalo venire festinasti,quantum & sequens exitus declarauit. Relegens tamen Constituti nostri seriem, quam de præfatis capitulis ad Mennam huius ciuitatis Antistitem dedisse relegimus,in conspectu diaconorum, subdiaconorumque, vel vniuersorum clericorũ publica voce laudabas, vt de cælo Iudicatum nostrum ordinatum atque prolatum omnibus E (sicut præfati sumus) clericis loquereris. Dicta verò Theodori Mopsuesteni asserebas te in Romana vrbe inter aliquos codices inuenisse, quæ confirmabas omni execratione & blasphemiis esse completa. Hæc dicendo, in nostro obsequio,& in ecclesia publicè, & in Placidias officium diaconatus implebas.] erat locus ad Placidias, siue Palatium Placidiæ, vbi Vigilius Constantinopoli morabatur, prout Synodalia Acta declarant, sed subdit hæc idem Vigilius:

Natiuitatis Christi Dei Domini & Saluatoris nostri secundùm carnem præterito anno dies aduenit. vocauimus te; quia ad nos quæ supra meminimus te fecisse in Dalmatiis, de recenti peruenerunt: & sicut oportuit, diximus tibi: Si cùm illis qui contra Apostolicæ sedis constituta in sacratis sunt applicati ordinibus processisti, aut eorum te communioni (sicut dicitur) sociasti: necesse nobis est, vt si nos Deus ad nostram dignatur Ecclesiam reuocare, quæramus ista, & veritatem manifestius cognoscentes,

secundùm canones vindicemus. Tu verò conscientiæ tuæ reatu perterritus, quia contra A
Apostolica feceras constituta, occasionem tibi discedendi, dissimulans, requirebas. Nam
cùm te pro certo mandato cum Ioanne Episcopo & Surgentio Primicerio atque Saturni-
no Consulario nostro ad Mennam fratrem nostrum huius ciuitatis Antistitem misissemus:
reuersus in Placidias, multis præsentibus, & officium diaconi tu & Rusticus ex more com-
plestis. Et quando clementissimus Princeps dominus filius noster, vt alia die ad eccle-
siam procedere deberemus, Referendarium destinauit: vt ei promitteremus, cum aliis
diaconis & clericis nos tu & Rusticus fuistis hortati. Nam & ad refectionem pariter in no-
stra mensa ambo fuisse, simili ratione probabimini: sed sicut Iudas, postquam buccellam ac-
cepit, de traditione Domini cogitauit, ita & vos noctis horis pro concitando scandalo
Ecclesiæ discessistis.

Nos autem alio die mandantes vobis, vt aut procederetis, locum diaconi ex more com- B
plentes, aut à communione vos cognosceretis fuisse suspēsos: tu verò, Sebastiane, his quos
inter alios miserámus, fratribus nostris Ioanni & Iuliano Episcopis hoc (quantum renūcia-
uerunt) dixisti: Ego Iudicatū; quod Papa protulit, sequor, si tamē in illis vendicat quæ con-
tra Iudicatum faciunt. Nam & simili eis (quantum perhibent) ratione dixisti, in tantum vt
diceres ibi venisse Lampridium & Felicem monachos, qui nostrum Iudicatū susc ipere no-
luerunt; & mandasse vos eis: Non possumus vos videre, quia vos aliam causam habetis, &
nos aliam. Postea verò ad hoc nequitia vestra peruenit, vt excommunicatis communica-
re contra canones superbo præsumeretis spiritu, id est, memoratis, vel aliis, quos pro hoc
quod contra iudicatum nostrum scripserant, per eiusdem iudicati seriem constabat iam à
nobis cōmunione suspensos: cui Iudicato (sicut suprà meminimus) vos acquieuisse & con-
sensisse & communicasse, Catholica probauit Ecclesia. Vnde constat vos secundùm regu- C
las canonum iustè damnari. Definiunt enim canones: Si quis excommunicatus ante au-
dientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit. Item: Placuit vni-
uerso Concilio, vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, siue Episcopus, siue quili-
bet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communicare præsum-
pserit; ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam.

Adiecistis etiam execranda superbia quæ nec leguntur, nec sine sui Pontificis iussione
aliquando ordinis vestri homines præsumpserunt, auctoritatem vobis prædicationis con-
tra omnem consuetudinem vel canones vendicare, Ephesinæ primæ Synodi impugnatio-
nem & exprobrationem, sed & beatæ recordationis Cyrilli, blasphemias quoque contra
Iesum Dominum nostrum dictas simili defendentes insania, & per omnes prouincias falla-
citer scribētes nos aliquid commisisse, quod reperiatur aduersum definitioni sanctæ Chal- D
cedonensis Synodi, quæ præcedentium se trium, id est, Nicænæ, Constantinopolitanæ,
atque Ephesinæ primæ concordat fidei Synodorum. Ita ergo cunctorum animos, qui ve-
stram malitiam nescierunt, sed tamquam à Romanis diaconis susc ipientes scripta, simpli-
citer crediderunt, ad tantum scelus operatio fallaciæ vestræ peruenit, vt humanus sanguis
in aliquibus locis intra ecclesiam (quod dici nefas est) funderetur: & omnem legem Ec-
clesiasticam superbo spiritu conculcare voluistis: sanctarum quoque regularum consequen-
tiam iniuriis affecistis, impia & quæ non sunt licita per vniuersas contra nos prouincias
fallaciter indicando.

Nuper etiam malis vestris addentes peiora prioribus, dominum Leonem prædecessō- E
rem nostrum in Theodori Mopsuesteni dictis, quæ contra rectam fidem legitur scripsisse,
consensum præbuisse atque firmasse, dato scripto ad Christianissimum Principē dominum
filium nostrum, ausi fuistis astruere. Hæc enim & Facundus habet in suis citatis à nobis su-
perius scriptis. Sed pergit: Absit ergo quemlibet credere Christianum, quod aliquid tale,
quod cōtra rectam fidem à quolibet inueniatur scriptum, illius tanti Præsulis sanctitas sus-
cepisset: quippe qui in vniuersis epistolis suis & Nestorium & Eutychetem vel eis similia
sapientes pari legitur sententia condemnasse. In quo memorato scripto etiam contra diui-
nas Scripturas non solùm Pontificibus multis, sed etiam (quod dici nefas est) ipsi quoque
Principi sacrilegas iniurias irrogare tentastis, quatenus ignorantem Christianum populum
diabolica ampliùs decip eretis astutia.

Hæc ergo sustinentes per multa temporis spatia patientia sacerdotali, resecare distuli-
mus, credentes vos forsitan resipiscere & ab illicitis temperare. Sed quia semel & secundò
adhortatione nostra per fratres nostros Episcopos, id est, Ioannem Marsicanum, Iulianum
Cingu-

A Cingulanum, vel Sapatum filium nostrū atque diaconum, necnon & per gloriosum virum
Patriciū Cethegum, & religiosum virum item filium nostrum Senatorem, alios q. filios no-
stros commoniti, noluistis audire, & neque ad Ecclesiam neque ad nos reuerti (sicut omnia
facitis) voluistis detestanda superbia: & ideo necesse nobis est in vobis canonicè vindi-
care, ne videamur diuinarum Scripturarum increpationibus subiacere. Scriptū est enim [a]: [a] Psal. 49.
Videbas furem, & simul currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuā ponebas. Et ipse
Dominus ac Saluator noster dicit [b]: Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, crue eum & [b] Matth. 5.
Proiice abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrum tuum, quàm totum corpus
mittatur in gehennam. Et quoniam iste intellectus magis de officiis Ecclesiarum vel pro-
ximis non rectè agentibus & scandala in Ecclesiis mittentibus sano sensu debet aptari; sicut
& alibi nos admonet, dicens [c]: Oportet venire scandala, sed væ illi per quem veniunt. Et [c] Matth. 18.
B beatus Apostolus simili prædicat ratione [d]: Vtinam & abscindantur qui vos conturbant. Et [d] Galat. 5.
iterum sancta Scriptura nos commonet, dicens [e]: Eiice pestilentem de Concilio, & exiet [e] Prou. 22.
cum eo iurgium.

Oportet ergo nos iam post tantas admonitiones in vobis, Rustice & Sebastiane, per au-
ctoritatem B. Petri, cuius nos Dominus sibi voluit vice seruire, regulariter vindicare; pro-
pterea ne si iam diutiùs differamus, omnis Ecclesiasticus ordo soluatur. Ideoque (quod à
nobis cum gemitu, sed cum beati Petri auctoritate dicendum est) pro suprascriptis excessi-
bus alienos vos à diaconi esse honore decernimus, & omni ministerio officij Leuitici, prædi-
ctum vobis honorem auferentes, penitus submouemus, nullam vlteriùs licentiam haben-
tes, vt ex Leuitico nomine aut gradu aliquid facere præsumatis, vel sub nomine diacono-
rum scribendo iterum Dei conturbetis Ecclesiam: quippe ex Apostolica auctoritate & Pa-
trum regulis, contra quas multa spiritu superbo atque irreligioso fecistis, vos olim dignos
C damnatione, præsenti auctoritate deponimus. Et vt vniuersi nos hæc pro loco in quo nos
Deus esse voluit, & auctoritate beati Petri Apostoli rectè fecisse cognoscat: canonum con-
stituta posuimus, quæ sancta Chalcedonensis Synodus apud se relecta laudauit.] subiicit
hæc ex Actis eiusdem Concilij Chalcedonensis:

Aetius Archidiaconus relegit: Si quis presbyter aut diaconus suum cōtemnens Episco-
pum, à communione semetipsum suspendit Ecclesiæ, & secretiùs collectam facit & altare
constituit, & nolit euocanti Episcopo consentire, & noluerit eidem acquiescere neque obe-
dire & priùs & secundò vocanti: hunc omnino damnari, nec vmquam hunc curationem
mereri, nec recipere eum posse honorem. Si autem permanserit turbas faciens & seditiones
Ecclesiæ per extraneam potestatem: tamquam seditiosum debere comprimi. Omnes reue-
D rendissimi Episcopi clamauerunt: Hæc iusta regula: hæc regula Patrum.

Pariter statuentes, vt si nobis viuentibus (sicut optamus, sub humilitate & mansuetudi-
ne canonicè pœnitentes matrem recognoueritis Ecclesiam, competenter à nobis venia
concedatur. Si verò (quod non optamus) sub regulari pœnitentia ad matrem Ecclesiam
consueta distuleritis redire superbia: Conciliorum in vobis, quorum regulas posuimus,
censura seruetur: vt nullus post transitum nostrum contra Constitutum nostrum, quod ex
beati Petri, cuius locum licet immeriti gerimus, auctoritate proferimus, canonum re-
gulas exequentes, in Ecclesiastico gradu audeat reuocare Ioannem, Gerontium, Se-
uerinum, Importunum, Ioannem, atque Deusdedit, quos constat vestræ coniurationis
& conspirationis esse participes: quos nos putantes bonos, militare Ecclesiæ, cui Deo præ-
sidemus auctore, nostro tempore feceramus. tamen vt & ipsi possint & diuersi cognosco-
E re, de Subdiaconorum & Notariorum vel Defensorū officio præsenti se sententia nouerint
fuisse depositos, & nullum penitus in Ecclesia nostra gradum vlteriùs detinere; nisi forte
(sicut præfati sumus) nobis in hac luce superstitibus, & ipsi pœnitentiæ canonicæ colla
submiserint.

Felicem etiam monachum Afrum, qui Gilitano monasterio dicitur præfuisse, & leuitate
sua atque inconstantia congregationem eiusdem monasterij per diuersa loca certum est
dispersisse, & vestræ prauitatis incentor est, cum vniuersis qui eum vel vos tam clerici vel
monachi, quàm laici post præsentia interdicta in aliqua vestra se societate polluerint, aut
consensum consiliumq. præbuerint, regularem in his, quæ item superiùs legitur, constitui-
mus manere sententiam: quatenus in his remediis ordine seruato canonico, nullus præsū-
mat pacem, quam Dominus diligit, vlteriùs Ecclesiæ perturbare. Præsentem autem senten-
tiam per Ioannem Marsicanum, Zacchæum Scyllacenum, Iulianum Cingulanum fratres
& coepi-

& coepiſcopos noſtros, ſed & Sapatum atque Petrum filios noſtros diaconos, necnon & A
filium noſtrum Surgentium Primicerium Notariorum, atque Seruum Dei ſubdiaconum regionis primæ, necnõ & Vincentium ſubdiaconum regionis ſecundæ noſtræ cui præſidemus Eccleſiæ, vobis noſcimur tranſmiſiſſe.] hactenus Vigilij ſententia in ſchiſmaticos lata.

Quamuis autem iſta hoc anno Cõſtantinopoli à Vigilio Papa aduerſus ſchiſmaticos decreta fuerint, nequaquam tamen conflatũ ſchiſma ſedatum eſt, ſed magis excitatum, vtraque parte aduerſus ipſum commota, nimirũ & capitulorũ defenſoribus ob damnata Tria illa capitula, atque etiam ob non damnatos aduerſarios; & impugnatoribus Trium capitulorum, eo quòd ſilentium ab ipſo Vigilio de illis eſſet indictum, vt diximus ſuperiùs ex verbis ipſius Vigilij in ſententia de Theodori Cæſarienſis damnatione relatis. Horrendum planè ſpectaculum reddebat cunctis ſpectantibus exorta, tribus ſimul ex aduerſo flantibus contrariis ventis, maris iſta tempeſtas, qua nauis illa, quæ typum gerit Eccleſiæ, agitabatur, Catholicis aduerſus Catholicos confligentibus, & ipſis etiam Romanæ Eccleſiæ clericis aduerſus ſuum Antiſtitem rebellantibus. Gratum id tantùm fuit hæreticis, illis præſertim, qui mentito Catholico nomine, Orthodoxos inter ſe ſciſſos, ita contra ſe inuicem pugnare feciſſent. Ad tanta ſedanda diſſidia cùm vnicum illud eſſet excogitatum remedium, vt vniuerſalis Synodus haberetur: quæ ſibi conducere poſſent Iuſtinianus parare ſolicitus, Mopſueſtenam Synodum agi curat, vt aliqua inde Patribus de damnatione Theodori Mopſueſteni facta olim afferret. B

DE SYNODO MOPSVESTENA.

Hoc eodem igitur anno, qui (vt dictum eſt) nonus poſt Conſulatum Baſilij numeratur, Mopſueſtiæ in Cilicia celebratur Synodus aduerſus Theodorum eiuſdem ciuitatis Epiſcopum centeſimum iam ante annum defunctum: vbi ab iis qui conuenerunt, hoc actum, vt aduerſus ipſius Theodori acerrimos defenſores, è loco ipſo vbi ſederat atque ſcripſerat, antiquæ proderentur memoriæ, ſi quæ de ipſo ibidem adhuc reliquæ eſſent. Huius Synodi Acta habentur inſerta in Quinæ Synodi [a] Actione quinta. Incumbente itaque Imperatore in opus, ad hoc ab ipſo miſſus eſt Martanius Comes Domeſticorum, cui & litteras dedit ad Metropolitanum Ioannem, necnõ ad Coſmam Epiſcopum Mopſueſtenum & alios. Interfuerunt eidem conuentui nouem Epiſcopi & complures viri clariſſimi Comites atque Tribuni. In qua Synodo nihil præterea factum eſt, niſi diligens examinatio de nomine Theodori, num in eius Eccleſiæ ſacris Diptychis vnà cum aliis eiuſdem ciuitatis Epiſcopis Catholicis reperiretur ipſe Theodorus adſcriptus: & diligẽti facta teſtium examinatione, nempè eorumdem qui aderant clericorum, qui eſſent longa ſenectute probati; inuentum eſt omnium aſſertione, nullam eius ſæculi memoriam eſſe, quod nomẽ Theodori Epiſcopi fuerit è Diptychis recitarum, in quibus nec ſcriptum erat, ſed eius loco poſitum fuiſſe, ipſo dempto, Cyrillum. His igitur quam exactè percognitis, eadem Synodus ea de re certiorem reddidit Vigilium Romanum Pontificem ciuſmodi teſtificatione: C

[a] *Quint. Synod Act. 5. tom. 2. Concil.*

SYNODALIS AD VIGILIVM PAP.

Decebat verè, cùm primam Sacerdotis dignitatem fortiti eſtis, ſanctiſſime, ea quæ ad ſanctarum Eccleſiarum ſtatum reſpiciunt, manifeſta veſtræ diuinitus honoratæ beatitudini fieri. Hoc bene & Chriſtianiſſimus noſter Imperator conſiderans, & ad veſtram ſcientiam quædam quæ de Theodoro quõdam Mopſueſtenæ Eccleſiæ Epiſcopo mota ſunt, iuſſit inferri. Piiſſimis enim ad nos litteris vſus, hortatus eſt, ad Mopſueſtenam ciuitatem conuenire, quæ vna Secundæ Ciliciæ eſt; & cũ ſubtilitate perſcrutari, quomodo Theodorus, qui olim prædictæ ciuitatis fuit Epiſcopus, ſacris Diptychis eiectus eſt; & manifeſta ea tam eius tranquillitati, quam veſtræ diuinitus honoratæ facere beatitudini. Statim igitur Mopſueſtiam accedentes, religioſiſſimũ congregauimus clerum & fidelem eius populum: eligentes eos qui ſeniores ſunt, qui & retinere forſitan memoria poſſent ſubtilitatem eius quod quærebatur. Et diuina & adoranda eis proponentes Euangelia, vt ſuſpicionem ſui teſtimonij emendarent: dicere inuitauimus, ſi ſciunt, quo tempore Theodori antiqui nomen eiectum eſt Diptychis. Illi verò multos annos & ſuam excedentes memoriam eſſe iurauerunt, ex quo nulla eiuſdem Theodori memoria ſacris Diptychis infertur: Cyrillum autem religioſæ memoriæ Alexandrinæ ciuitatis Pontificem eius loco ſcriptum eſſe: quæ ex Patribus ſuis audiſſe aſſeruerunt. D

Sed eorum quæ dicebantur ſubtilitatem inueſtigantes, & per ipſa venimus ſacra Diptycha, & mortuorum commemorationem conſiderabamus. Et Theodori quidem in antiquioribus temporibus nullam memoriam inuenimus: in ipſo verò fine ſacrorum Diptychorum Theodorus ſcriptus eſt, quẽ omnes nuper quidem mortuum eſſe dixerunt, ex Galatia E

A latia verò ortum eſſe prouincia: hunc & nos omnes noſtri Concilij partem factum ante biennium mortuum eſſe cognouimus. Hęc ita habere, ipſa Geſta vobis ſanctiſſimis manifeſtant, quæ humili ſuggeſtioni coniungentes, ad ſcientiam veſtram deſtinauimus. ſed petimus diuinitus inſpiratos vos religioſiſſimis & Deum placantibus veſtris orationibus nos humiles ſuffulcire.] hæc Mopſueſtena Synodus quæ ad Vigilium Papam Iuſtiniani conſilio & opera miſſa fuerunt, ne in futura generali Synodo Theodorum ipſe damnare aliquo modo detrectaret, quem ſciret fuiſſe iam antè condemnatum.

Ad hunc vſque annum perduxit Iordanus, ſiue Iornandes Gothorum Epiſcopus, quem ſcripſit commentarium de Regnorum ac temporum ſucceſſione, vt ipſe in præfatione ad Vigilium quemdam alium à Romano Pontifice teſtatur, cũ hæc habet in fine: Ab ipſo Romulo ædificatore Vrbis originem ſumens in vigeſimoquarto anno Iuſtiniani Imperatoris, B quamuis breuiter, vno tamen in tuo nomine & hoc paruiſſimo libello confeci, iungens ei aliud volumen de origine & actu Geticæ gentis, quod iamdudum communi amico Caſtalio ediditſem: quatenus diuerſarum gentium calamitate comperta, ab omni ærumna liberum te fieri cupias, & ad Deum conuerſus, qui eſt vera libertas. Legens ergo vtroſque libellos, ſcito quòd diligenti mundum ſemper neceſſitas imminet. Tu verò auſculta Ioannem Apoſtolum, qui ait [a]: Chariſſimi, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt: quia mundus tranſit & concupiſcentia eius: qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternum. Eſtoque toto corde diligens Deum & proximum, vt impleas legem, & ores pro me, nobiliſſime frater.] hactenus ille, perbellè admonens, hanc nos ex hiſtoriarum lectione conſequi debere vtilitatem, vt mundi huius prauitates & ærumnæ, quibus indeſinenter voluitur & inuoluitur, cum nos contemnere penitus debere & odio proſequi perſuadeant. Quòd ſi à lectore hæc exigit auctor: ab auctore quomodo non totus id C ipſum mundus iure requirat? Faxit Deus (quod eſt in optatis) nos mundi ſcabra & lutulenta illæſo & impolluto pede tranſire. Sed iam ad anni ſequentis res geſtas enarrandas progrediamur.

DIGNA ADMONITIO IORDANI HISTORICI

[a] *1. Ioan. 2.*

QVingenteſimus quinquageſimusprimus aduenit Chriſti annus, idem numeratus poſt Baſilij Conſulatum decimus, & à Procopio belli Gothici decimusſextus, Iuſtiniani verò Imperatoris vigeſimusquintus, Romano Imperio funeſtiſſimus: quo Germanus inſignis ductor exercitus, in quo omnis recuperandæ Italiæ collocata ſpes erat, improuiſa morte ſubtrahitur, claſſiſque Imperatoria naufragium paſſa eſt in oſtiis Hadriatici maris contra Calabriam; Sclauiniq. barbari iterum graſſantes, apud Hadrianopolim Romanum profligarunt exercitum, victoreſque progreſſi vſque ad Murum longum, qui vnius diei ſpatio diſtat Conſtantinopoli; ſed vix repulſi, ad propria remearunt. Habet pluribus omnia iſta Procopius [b]. Sed vnde tot mala, quibus terra marique vbique ab irato numine Romanum peſſumdatur Imperium? Dictum eſt ſæpe, repetendum verò ſæpiùs, pro hoſtibus pugnare Deum, cum à Principibus in religionẽ peccatur; reddique imbecilles ac prorſus inutiles robuſtiſſimos quoſque exercitus, niſi pietate firmentur; at debiles hoſtes euadere potentes, cùm in aduerſariorum caſtris offenſam paſſa religio mæret: quæ quidem ex diuinis litteris pluribus declarata exemplis, eadem crebriùs ſingulis ſæculis produntur expreſſis ſignata monumentis. Tu verò hæc clariùs intueberis ex recenti quæ ob oculos ponetur hiſtoria. D E

NOVIS CLADIBVS AFFLIGITVR ROMANVM IMPERIVM.

[b] *Proc. de bello Goth. lib. 3.*

Quænam autem hoc anno aduerſus ſacros canones, contra Eccleſiaſticas ſanctiones, decretaq. Patrũ, maiorumq. traditiones, in contumeliã primæ ſedis Antiſtitis vſque hactenus mortalibus inaudita facta ſint Cõſtantinopoli, videamus. Inſtigãte rurſum Theodoro Cæſarienſi omnium malorum auctore, contra præcedentis Synodi decretum & emiſſam ſponſionem de ſeruando vſq. ad Concilium vniuerſale ſilentio, Iuſtinianus Imp. contra Tria illa capitula publicè appendi iuſſit edictum: quod nec rogante per ſuos Vigilio, reuocare voluit; immo & præter minas, vim quoque adhibuit, ſuis mandans ſatellitibus, nimium oblitus ſui, furore percitus, mente dimotus, correptus maligno ſpiritu, agitatus à ſatana, vt in ipſum Vigilium Apoſtolicæ ſedis Epiſcopum manus iniiciant. Conuertit in vnũ Vigilium (o lau-

IMPERATOR CVM THEODORO EVERTIT ECCLESIAM.

(ô laudem egregiam!) quod aduersus tot barbaros vbique deuastantes Imperiũ prœlium A
agendum erat: hinc sibi cupit parari triumphos illitteratus Theologus, si vincat vi, quem
non possit ratione conuincere, Ecclesiæ vniuersalis Antistitem; vniuersam iam subiugasse
Ecclesiam ratus, cui vt sibi subditæ aggressus erat præscribere leges. Vbi verò audisset ista
Vigilius, in fuga tantùm spem ponit; sicque ex domo Placidiana, vbi degebat, confugit ad
[a] *Vigil. epist 7 tom. 1. epist. Rom. Pont.* ibi proximè iunctam ecclesiam S. Petri; vbi & Ecclesiastica tractans, ad aliquod temporis
spatium mansit, in aduersarios sententiam ferens.

THEODORI CAESARIENSIS IMPVDENTIA.

Nam & Theodorus ille Cæsareæ Cappadociæ Præsul, qui inhærens Imperatori omnium malorum illi auctor accessit, eius gratia nisus, & potentia factus impudens, eò audaciæ progressus est, vt primæ totius Orientis Ecclesiæ Zoilum Patriarcham Alexandrinum, quòd inhærens olim Vigilio Romano Pontifici Tria illa capitula ab Imperatore promulgata damnare penitus renuisset, sua sponte, nulla Synodo congregata, vel aliquo ordine B
iudiciali seruato, veluti si primarius ipse solus toti Orbi præsideret Antistes, condemnarit, in ordinemque redigens, sede priuarit, & tamquam hæretici hominis ex sacris Diptychis eius nomen expunxerit, inq. locum ipsius successorem subrogarit Apollinarem: Sed & illud aduersus Apostolicam Romanam sedem non est veritus perpetrare, vt cùm synodicè Vigilius Papa (vt vidimus) statuisset, tacendum esse de quæstione oborta condemnationis Trium capitulorum vsque ad generalem Synodum celebrandam, ille peruicax aduersus eadem Tria capitula cuncta publicè agere non destiterit, egeritque, vt contra eadem ab ipso Iustiniano Imperatore palam edicto proposito omnes æquè assentirentur Episcopi. Addidit verò, vt Vigilio contradicenti, atque sub anathemate id prohibenti non solùm non acquieuerit, sed planè despexerit, insultarit, inque eius contumeliam, licet ab eo vetitus, Missas tamen publicè celebrauerit, aliaque nefaria id genus adiecerit, quibus contumax in- C
genium, refractariumque animum, atque rebellem penitus voluntatem ostenderet, nec ipsarum memor legum Imperatoris, quibus haud semel quidem, sed sæpius quanta esset super omnes totius Orbis Episcopos Romani Pontificis auctoritas declarasset.

En quò tandem progressus est præceps ex monacho Origenista præpotens armiger Iustiniani: hoc enim nomine nuncupauerim eum, qui lateri eiusdem assistens, fecit analphabetum Imperatorem palliatum repentè apparere Theologum, atque de dogmatibus acutissimè disputare, qui numquam legere sciuerit vel ipsum foris inscriptum sacrorum titulum Bibliorum. Accipiat & à Nouatoribus, quibus etiam militat, miles iste stipendium; cùm nihil præterea suis studiis intelligant hominem istum vafrum esse conatum, nisi vt tam profana quàm sacra cuncta tribui vellet Imperatori, à quo sicut laici, ita & accepturi essent leges Episcopi, sicque omnem in Ecclesia dissolueret institutum diuinitus D
ordinem, faceretque ex regno cælorum (quo nomine sæpe Ecclesia denotatur) ergastulum
[b] *Rom. 13.* inferorum, vbi nullus ordo inest, sed vbique confusio: verùm quæ Dei (inquit Apostolus[b]) à Deo ordinata sunt. Hæc verò omnia ex Actis publicis accepimus, ex ipsa inquam sententia Vigilij Papæ in eumdem Theodorum lata, quam proximè hic descripturi sumus, vt cuncta certa exploratáque absque vlla dubitatione reddantur.

VIGILIVS ADVERSVS THEODORVM INSVRGIT.

Quid autem ipse Vigilius? Num dissimulanda putauit atque negligenda, tempori inseruiendo, quæ contra statuta decreta à Theodoro ignominiosè peracta cognouit? Num timore perculsus, agere desinit aduersus canonum violatorem, iuriumque Ecclesiæ inuasorem? An non protinus aduersus pacis perturbatorem, violentumque Ecclesiæ grassatorem vindex insurgit? Sed quid agat in terra aliena, vbi silent iura, & à legum conditore intelligit leges proculcari, & iustitiam à Iustiniano exulem agi? Non despondet animum, E
non concidit viribus, quibus scit Apostolica auctoritate fulciri; non timore percellitur: fugitiuus licet, aggredientem insequitur hostem, erigitque se ex aduerso pro Ecclesia Dei, inque sacrilegum pseudoepiscopum immo tyrannum insurgit; collectoque paucorum, quos secum habebat, Episcoporum conuentu, execranda Theodori facinora examinanda proponens, demum aduersus peruersorem legum & euersorem iurium, occultum hæreti-
[c] *Extat tom 1. epist Rom Pōt. & tom. 2. Concil.* cum, manifestum schismaticum, sententiam excommunicationis intorquet his verbis[c]:

EXCOMMVNICATIO IN THEODORVM.

Vigilius Episcopus sanctæ Ecclesiæ vrbis Romæ dixit: Res est quidem diuinæ conueniens iussioni, patientiam præbere peccantibus: quam non tamen adusque decet extendi, vt spe continuæ impunitatis iugiter sine correctione peccetur. Quoniam igitur tu, Theodore Cæsareæ Cappadociæ ciuitatis Episcope, qui hactenus ab ordinationis tuæ tempore, vnius anni spatio in Ecclesia, cuius gubernacula susceperas, non passus es residere; sed aucto-

A auctoritate nominis Episcopalis abusus, vniuersalis Ecclesiæ scandala generare non cessas; & à nobis modò familiariter obiurgatus, modò precibus obsecratus, nonnumquam verò fraterna increpatione correptus, sæpè etiam diuinarum Scripturarum auctoritate commonitus, vel Ecclesiasticæ consuetudinis conuictus exemplis, semper emendationem sermone promittens, quam factis nequissimis respuebas, numquam à praua intentione cessasti.

Nos verò longanimitatem nostram diuina largitate concessam, tam circa te, quàm circa seductos abs te, penè hoc quinquennio elapso monstrauimus. Primùm quidem in eo, quòd pro scandalo refrenando condescendentes quorumdã animis, quos aliqua dispensatione * dissipatione credimus temperandos, quia tu iam eos pluribus annis inquietissimus stimulator accenderas, quædam pro tẽpore medicinaliter existimauimus ordinanda, tali scilicet conditione, vt omni in posterũ perturbatione sopita, nihil vltrà nec verbo nec litteris quisquam facere
B ex eadem causa præsumeret. At tu prauæ consuetudinis tractus audacia, neque tunc cessare à conscribendis & prædicandis nouitatibus voluisti: ita vt sæpiùs libellis Episcoporum redditis, & consensum tuum cum eis propria confessione condemnans, eorum vel tuis excessibus sæpiùs à nobis concedi veniam postulasses.

Post hæc autem cùm te à præsumptione solita nec pudor humanæ verecundiæ, nec sacerdotij pondus, nec timor diuini iudicij cohiberet, dum ampliùs quàm iustum fuerat, patientiam tuis facinoribus præberemus: ad hoc est causa perducta, quatenus semotis omnibus quæ de Trium capitulorum à quibuslibet dicto scriptóve fuerant ordinata, quid de ipsa re facto opus esset, cũ Africanarum, Illyricianarũ, seu Galliarum * partium congregata * aliarum Synodo tractaremus, eorum maximè præsentiam requirentes, quorum fuerat scandalizata fraternitas. Illud quoq. magnopere nobis cum clementissimo Principe, præsentibus etiam
C Menna Constantinopolitanæ ciuitatis & Dacio Mediolanensis vrbis Antistite, aliisq. tam Græcis quàm Latinis Episcopis cum quibus omnibus etiam tu Theodore pariter affuisti, necnon & præsentibus Iudicibus atque proceribus, vniuersoque Senatu, conuenit, ne vsque ad memoratam Concilij definitionem quicquam de præfatis Tribus capitulis ab aliquo fieri intentaretur. At deinde tuis ex consuetudine incitamentis liber condemnationem capitulorum ipsorum continens, in Palatio, te assistente & instruente, coram quibusdam Græcis Episcopis est relectus, à quibus assentationum fauorem tuis vocibus exigebas. Ex quo facto tam tu, quàm tibi consentientes Episcopi, mitiùs licet à nobis quàm oportuit increpati, ad promerendam ficta satisfactione veniam conuolastis.

Quis autem commemorare sufficiat, quæ te incitante atque exequente mala commissa sunt? Namvt de magnis excessibus tuis parua narremus, totius scandali incitamentum fuiD sti atque seditio. Qui domi tuæ sedens, antiquarios pretio caro conducens, ea quæ iurata voce te non esse facturum vsque ad constitutum tempus frequentiùs firmaueras, conscripsisti, & sub prætextu religionis, ea quæ Ecclesiam Dei diuiderent (sicut etiam rebus ipsis agnoscitur) perpetrasti. Nam vsque ad hoc animum Christianissimi Principis falsis suggestionibus perduxisti, vt clementia eius, quæ in suis hostibus pia semper apparuit, contra nos grauiter moueretur. Sed hæc omnia bona desideria nostra, quæ pro pace Ecclesiæ proculdubio militabant, ita animus tuus quietis impatiens dissipauit, vt illa quæ fraterna collatione & tranquilla Episcoporum fuerant reseruanda iudicio, subitò contra Ecclesiasticũ morem, & contra paternas traditiones, contraque omnem auctoritatem Euangelicæ Apostolicæque doctrinæ, edictis propositis, secundùm tuum damnarentur arbitrium, dum Fidelium nullus ignoret, per quos Dominus & Deus noster doctrinis cælestibus plebem suam
E iusserit erudiri, vel quibus ligandi soluendique super terram dederit potestatem.

Deinde in domo Placidiana cum Græcarum vel Latinarum partium Episcopis, qui in vrbe regia aderant, & presbyteris ac diaconibus Constantinopolitanæ Ecclesiæ conuenisti: ibique sub magnæ vociferationis contestatione, tam nos quàm frater noster Mediolanensis Episcopus prohibuimus, ne aliquis vestrùm prænaricationi communis Constitutti, contempta fraternitate, præberet assensum. Tu autem sedis Apostolicæ interdicentis per nos auctoritate despecta, ad ecclesiam in qua edicta ipsa pendebant, reliquos tecum attrahens, perrexisti, ibiq. aliis adiectis præuaricationibus, Missarum solemnia celebrasti: & quasi nihil tibi esset, primæ sedis Antistitem præsentem & contradicentem contempsisse; Pontificem etiam Alexandrinæ Ecclesiæ sacerdotem fratrem nostrum Zoilum, cuius nomen vsque ad memoratum diem communicatum vobis fuerat, Diptychis eximentes, Apollinarem quemdam peruersorem atque Ecclesiæ ipsius adulterum vobis sociastis; vt

vestra iniquitas non solùm in remouendo simplicissimo sacerdote, sed etiam in recipiendo A
patefieret peruersore. Reticemus interim alia, quæ eodem die à vobis in Apostolicæ sedis
& in canonum perpetrata probantur iniuriam: ne detenti enumeratione culparum, quarum inuentor ostenderis, quod tibi competit, diutiùs differamus.

Et licet ante triginta dies pro memoratis excessibus vestris ab Apostolicę vos cõmunio-
SENTENTIA IN THEODORVM CAES. EPISC. nis remouissemus consortio, credentes quòd sacerdotali proposito faciliùs quæ malè gesta
fuerant, satisfactione congrua curaretis: Ideoq. ex persona & auctoritate beati Petri Apostoli, cuius licet exigui nos locum gerimus, cum Dacio Mediolanensi, Ioanne Marsicano, Zacchæo Scyllaceno, Valentino Siluæcandidæ, Florentio Matellicatensi, Iuliano Signino, Romulo Numentanensi, Dominico de Calliopoli, Primasio Adrumetino, Verecundo Lunensi, Stephano Ariminensi, Paschasio Alatrino, atq. Ioanne Cortonensi, fratribus & coepiscopis, hac Theodorum Cæsareæ Cappadociæ ciuitatis quõdam Episcopum sententiæ B
promulgatione, tam sacerdotali honore & cõmunione Catholica, quàm omni officio Episcopali seu potestate spoliatum esse decernimus: nullis te vacare vlteriùs rebus, nisi pœnitentiæ lacrymis cẽsentes, quibus perceptа remissione culparum, locum, communionemq. tuam aut à me aut post obitum meum à successore meo (si merueris) indulgentiæ recipias.

SENTENTIA IN MENNAM. Teq. Mennam Constantinopolitanæ ciuitatis Episcopum, qui non dissimili culpa constringeris, cum omnibus Metropolitanis & Micropolitanis Episcopis ad tuam diœcesim
pertinentibus, sed & tuos Orientales, vel diuersarum prouinciarum maiorum minorumque ciuitatum Episcopos, qui his excessibus, pro quibus Theodorum Cæsareæ Cappadociæ quondam Episcopum condemnauimus, præbuistis assensum, humaniore *sententia* pro Dei consideratione tamdiu à sacra communione suspendimus, donec vnusquisque
vestrum errorem suæ præuaricationis agnoscens, culpam apud nos propriam competenti C
satisfactione diluerit. *Hæc est subscriptio sancti Papæ*: Deo iuuante & ipsius gratia Vigilius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ vrbis Romæ huic damnationi atque excommunicationi Theodori Cæsareæ Cappadociæ, & huic communicantis Mennæ Constantinopolitanæ vrbis Episcopi vel aliorum Præfectorum, subscripsi. Data XIX. Kalendas Septembris, imperante domino Iustiniano perpetuo Augusto, anno vigesimoquinto, post Con-
*XII. sulatum Basilij viri clarissimi anno decimo *.] hactenus Constitutum Vigilij de anathemate. Quod autem ad Zoili depositionem ac substitutionem Apollinaris pertinet, hæc
[a] Liberat. diac. Breuiar. cap. 23. tom. 2 cõc. Liberatus diaconus ait [a]: Zoilum postea Imperator deposuit, & Apollinarem ordinauit, qui nunc est Præsul ipsius Alexandrinæ Ecclesiæ.] hæc ipse.

Antequam autem quę post hæc sunt subsecuta narremus: cùm inter Episcopos, qui vnà
DE PRIMASIO EPISC. ADRVMETINO. cum Vigilio dicto conuentui interfuerunt, nominatus reperiatur Primasius Episcopus D
Adrumetinus in Africa: hunc illum esse putamus, qui clarus habetur inter scriptores Ecclesiasticos, cuius & meminit Isidorus & alij. solus hic (quod sciam) inter Africanos Episcopos reperitur, qui inhæserit Vigilio, ceteris ab eius communicatione recedentibus. Cùm verò hic dicatur Episcopus Adrumetinus, errore lapsus videtur Trithemius, dum eum nominat Episcopum Vticẽsem: nisi quis dicere velit, duos fuisse Primasios Episcopos Africanos eosdemq. eruditione claros; quod non persuadetur: nam dum de Primasio me-
[b] Cassiodor. de diuin. lect. c. 9. minit Cassiodorus, ipsum sui fuisse æqualem profitetur, cùm ait [b]: Nostris quoque temporibus Apocalypsis beati Primasij Antistitis Africani studio minutè & diligenter quinq. libris exposita est, &c.] Porrò his temporibus vixisse Cassiodorũ, nullus ignorat. Quod verò Primasium Trithemius dicit fuisse Episcopum Vticensem, discipulumq. sancti Augustini, & Scholiastes eumdem ipsum floruisse ait temporibus Theodosij, anno Domini quadrin- E
genteſimo quadragesimo: sanè quidem vterque decipi reperitur: nam cùm idem Primasius inueniatur in commentariis in epistolam ad Hebræos citare ipsum Cassiodorum, qui his vixit temporibus Iustiniani Imperatoris, lõgè post Theodosij tẽpora ipsum claruisse oportuit. Quamobrẽ nonnisi vnũ eumdemq. Primasium dixerimus, ipsumque Episcopũ Adrumetinum, qui Constantinopoli (vt videmus) cũ Vigilio Papa aduersus schismaticos stetit.

Hæc autem omnia acta sunt ab ipso Vigilio Constantinopoli in ecclesia sancti Petri,
ad quam Imperatoris ministrorum violentiam metuens antè confugerat, vt ipse docet
[c] Vigil. epist. 7. tom. 1. epist. Rom. Pont. litteris [c] circularibus anno sequenti datis. Vbi dum moraretur, atque ea quæ per Theodorum essent gesta cognouisset, eam ipsam quam recitauimus sententiam tulit; verùm non statim promulgauit, sed apud se retinendam aliquantulum, in consilio habuit, pacẽ interim Ecclesiæ consulturus.

Sed

VIGILIVS CONFVGIT AD ECCLESIAM S. PETRI. Sed quæ præcesserunt, cùm ad euitandos Imperatoris satellites Vigilius è Placidiana A
domo hoc anno fugit ad ecclesiam sancti Petri, nuperà nobis relata, iam ex eiusdem Pontificis scriptis sequenti anno datis hic recitemus, quo cuncta certiùs habeas explorata: ait enim ipse in epistola circulari vniuersæ Ecclesiæ Catholicæ scripta [a]:

[a] Vigil. epist. 7.

Posteaquam edicta sua piissimus Princeps iussit appendi: omnibus Episcopis diuersarum partium & presbyteris atque diaconibus necnon & clericis Constantinopolitanæ Ecclesiæ ad nos venientibus in Placidiana domo, antequam ad sancti Petri confugeremus basilicam, facie ad faciem ita locuti sumus: Rogate piissimum Principem, vt edicta sua, quæ præcepit appendi, remouere dignetur, & constitutum commune expectare; id est, vt scandalizati Episcopi Latinæ linguæ ad Synodum veniãt; aut certè remota omni violentia, suas scripto declarent sententias. Quòd si fortè preces vestras audire noluerit: vos
nulli rei præbeatis assensum, quæ ad diuisionem tendit; nec contra constitutum comminatione aliqua veniatis. Quòd si hoc forsitan (quod non credimus) feceritis: noueritis B
ex præsenti die, vt præuaricatores Apostoli Petri, per ministerium vocis meæ haberi suspensos.

VIGILIVS EXCOMMVNICAT ADVERSARIOS. Et quoniam his actis, non solùm ea quæ commissa fuerant, nullo modo sunt correcta,
sed etiam ex alijs causis die ipso in regularum Ecclesiasticarum præiudicium, vel iniuriam sedis Apostolicæ, peiora præsumpta sunt: nec vlteriùs eos communionis nostræ permisimus esse participes, nec aspectus eorum post tot præuaricationes nostri oculi receperunt. Ea enim quæ verbo de memorata excommunicatione cunctis Episcopis vel presbyteris & diaconibus aliisque clericis Constantinopolitanæ Ecclesiæ voce publica dixeramus, postea etiam die Nonarum * Septembrium nuper præteritarum in beati Petri basilica scri- * decimonono Kalend.
pto firmauimus: in quo etiam illum, qui sub habitu Episcopali lupi rapacis Dominico C
gregi tendit insidias, & assumens totius ducatum scandali, vniuersalem perturbauit ac perturbat Ecclesiam, de Episcopatus ordine deponentes, damnauimus: alios verò, qui superiùs memorati sunt, à communione suspendimus. *ita in sententia lata in Theodorum.*

Sed hæc hactenus. Paginam ipsius damnationis proferre nolumus: quoniam & clementissimum Principem pro tali ac tanto scandalo ea quæ facta sunt, diuini considerationeiudicij reuocare confidimus: omnibus oportebat nos spatium pœnitentiæ reseruare, imitantes beatum Petrum, cuius sedem tenemus immeriti. Chartam verò ipsam excommunicationis atque damnationis cuidam Christianæ personæ tradidimus conseruandam: vt si forsitan hi qui excesserant, nullo modo corrigere voluissent, aut si nobis vis aliqua irrogaretur, siue quælibet inquietudo fieret, vel certè humana sorte transitus de hac luce
contingeret, mox eam in celeberrimis locis proponeret; quatenus eius notitia Christianis D
omnibus patefacta, seruetur in posterum.] hæc de sententia in Theodorum atque Mennam lata Vigilius: quæ ipse scripsit anno sequenti in basilica S. Euphemiæ Chalcedone, ad quam, vrgente rursus violentia regiorum ministrorum, ex dicta ecclesia sancti Petri confugere coactus est.

IESV CHRISTI ANNVS 552. VIGILII PAP. ANNVS 13. IVSTINIANI IMP. 26. TOTILAE REG. 11.

QVingentesimus quinquagesimus secundus Domini annus post Consulatum Basilij
vndecimus notatur in Fastis, à Procopio autem belli Gothici decimus septimus, quo E
& mensis Aprilis exordio annus incipit numerari Iustiniani Imperatoris vigesimus sextus: cùm mense Februario, adhuc anno durante eiusdem Imperatoris vigesimoquinto, idem Iustinianus sanctionem edidit aduersus Iudæos, qui suos prohiberent sacræ legis li- OMNI LINGVA DOCERI LEGEM IVDÆIS CONCEDITVR.
bros alia tradi doceriq́ue lingua, quàm Hebraica: quo fiebat, vt simplicioribus, quos vellent, ipsorũ magistri magno illorum damno propinarent errores. Hos igitur lege coerceri præcipit, si quid ijdem contra diuinam Scripturam ausi sint docendo tradere, vt negare mortuorum resurrectionem, siue vniuersale Iudicium, vel asserere per Angelos cuncta esse creata. Quantum enim ex Iustiniani sanctione conspicitur, Hebræi iam vulgò à linguæ Hebraicæ vsu desciuerant, & nationum lingua, siue ea quæ apud eos vulgaris esset, vtebantur. Ista igitur sanctio sic se habet [b]:

[b] Nouel. 146

Necessarium quidem erat, Hebræos sacros audientes libros, non solis litteris adhærere,

IVSTINIANI CONSTITVTIO DE IVDAEIS.

sed ad reconditas eis prophetias inspicere, per quas magnum Deum & Saluatorem gene- A
ris humani Iesum Christum annunciant. Sed etiam si insensatis semetipsos interpretatio-
nibus tradentes, à recta vsque nunc aberrauerunt gloria; tamen certare adinuicem discen-
tes ipsos, non sustinuimus sine iudicio eis relinquere tumultum. Per has enim ipsorum
quæ nobis adductæ sunt interpellationes, didicimus, quod quidem solam habentes He-
braicam vocem, & ipsa vti in sacrorum librorum lectione volunt, nec Græcam tradere
dignantur, & multum dudum tempus per hoc adinuicem commouentur. Nos igitur hu-
iusmodi discentes, meliores iudicauimus esse & Græcam vocem ad sacrorum librorum
lectionem tradere volentes, & vocem omnem simpliciter, quam locus aptiorem & magis
cognitam audientibus facit.

Sancimus igitur, licentiam esse volentibus Hebræis per synagogas suas in quocum-
que Hebræi omnino loco sunt, per Græcam vocem sacros libros legere conuenientibus, B
vel etiam patria fortè (Italica hac dicimus) lingua, vel etiam aliorum simpliciter, vnà scili-
cet cum locis etiam lingua commutata, & per ipsorum lectionem, per quam clara sunt
quæ dicuntur, conuenientibus omnibus deinceps, & secundùm hæc viuere & conuersa-
ri. Neque fiduciam esse his qui apud eos sunt expositoribus solam Hebraicam tradentibus
malignari hanc quemadmodum voluerint, multorum ignorantia suam ipsorum absco-
dentes malam consuetudinem.

Verumtamen hi qui per Græcam legunt, Septuaginta vtantur traditione, quæ omnibus
certior est & præ alijs melior iudicata, præcipuè propter quod circa interpretationem
contigit: quia & per duos diuisi & per diuersa interpretantes loca, tamen vnam tradide-
runt omnes compositionem. Ad hæc verò quis non horum virorum & illud admiretur,
quia multo antiquiores salutari apparitione magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi C
constituti, tamen illam futuram tamquam videntes sacrorum librorum traditionem fece-
runt, tamquam prophetiæ gratia circumfulgente eos? Et hac quidem vtantur præcipuè
omnes: sed non tamen tamquam eis residuas excludere sanciuerimus interpretationes.
Licentiam damus & Aquilæ vti, etsi alienæ tribus ille, & non competentem in aliquibus
sermonibus habet cum Septuaginta interpretatione dissonantiam.

Eam verò quæ ab eis dicitur Secunda editio, interdicimus omnimodo, vtpote sacris
non coniunctam libris, neque desuper traditam de Prophetis, sed inuentionem constitu-
tam virorum ex sola loquentium terra, & diuinum in ipsis habentium nihil. Et ipsas ergo
sacras voces legant, codices ipsos respuentes, sed non abscondentes quidem quæ per eos
dicta sunt, exterioribus verò traditis sine scriptis vanæ vocis vtentes ad simpliciorum per
ipsos excogitatis perditionem (*Talmudistas Iudæorum signat Imperator.*) Vt hac data à no- D
bis licentia, neque damnis aliquibus subijciantur omnino qui Græcam vocem & alias tra-
dunt, neque ab alio quouis prohibeantur. Neque licentiam habebunt hi qui ab eis ma-
iores omnibus Archipherecitæ, aut presbyteri forsitan vel magistri appellantur, peri-
nœis aliquibus aut anathematismis hoc prohibere: nisi velint propter hos castigari cor-
poris pœnis, & insuper priuationem facultatum nolentes sustinere, meliora verò & Deo
amabiliora volentibus nobis & iubentibus.

Si quidam verò apud eos atheos vanæ nouæ vocis eloquia inferre præsumpserint, aut
resurrectionem & iudicium negare, aut facturam Dei & creaturam Angelos subsistere:
hos & expelli volumus loco omni, & non relinqui vocem blasphemiæ, & ita à Dei simul
lapsam notitia: præsumentes enim eos affari aliquid huiusmodi, vltimis subdantur sup-
pliciis, illato terrore ex hoc Iudæorum emendantes gentem. Oramus autem eos, aut per E
istam, aut per illam linguam sacros libros audientes, seruare quidem interpretantium ma-
lignitatem, non solas verò considerare litteras, sed rebus relici & diuinum veraciter intel-
lectum recipere: vt & redoceri quòd melius est, & quiescere aliquando errantes, & in hoc
ipso, quod est omnium καριώτατον peccâtes in Deum spem dicimus. Propterea enim om-
nem eis vocem aperimus ad sacrorum librorum lectionem, vt omnes de cetero eorũ accí-
pientes scientiam, doctiores ad melius fiant, re confessa constituta, paratiorem multo ad
discretionem esse, & ad melioris intentionem, sacris innutritum libris, & parum quod de-
sit habentem ad emendationem, quàm scientem quidem horum nihil, solo verò cultus
inchoatum nomine, & tamquam anchora retentum sacra, & doctrinam piam hæresis ap-
pellationem esse putantem.

Quæ igitur nobis placuerũt, & per hanc præsentem piã legem declarata sunt, custodiet
quidem

A quidem tua gloria, & quod tibi obtemperat Officium: seruabit & pro tempore qui in eo-
dem cingulo ordinabitur, & non permittet omnino Hebræos præter hæc facere; sed insi-
stentes & prohibere omnino nitentes, corporalibus primùm pœnis subiiciens, exilium in-
colere compellet, auferens & bona, vt non simul ipsi contra Deum sed & Imperium au-
daciter insurgant. Vtetur autem & præceptionibus ad prouinciarum Præsides, præcipiens
ipsis nostram legem, vt & ipsi hanc discentes proponant per ciuitatem vnumquamque:
scientes, quia hæc obseruari vtile erit his qui nostram indignationem veriti fuerint. Data
sexto Idus Februarij, Constantinopoli, D. N. Iustin. PP. Aug. an. xxv. post Basilij V.C.
Consulatum anno XII.*] sed corrigendum, vt dicat, anno vndecimo: annus enim Impe- *XI.
ratoris vigesimus quintus absoluitur hoc anno in fine mensis Martij; nam Aprili mense
vigesimus sextus inchoatur. Hac igitur Imperatoris sanctione ordine temporis recensita,
B iam rerum Vigilij Papæ anni huius, nullius alterius lectionis obice intercisam, narrationis
seriem ingrediamur.

Meminisse, lector, debes quæ anno superiori Constantinopoli aduersus Vigilium Ro-
manum Pontificem sunt sacrilegè perpetrata, cùm ipse Catholicę & Apostolicæ sedis An-
tistes vim metuens Imperatoris ad sancti Petri basilicam primum confugere coactus est.
Sed quòd nec sacer ille asylus, seruilis etiam cõditionis quibuscumque securus, tanto Pon-
tifici ab Imperatoris sacrilegi violentia videri poterat esse tutus ante oculos eius positus:
trans mare quæsiuit effugium, & in basilicam sanctæ Euphemiæ apud Chalcedonẽ (si quis
tamen inueniri possit locus ab Imperatoris furore securus) habitare disposuit. Hoc planè
tẽpore accidisse noscuntur, quæ Anastasius Bibliothecarius iungit, immò confundit cum
prioribus quæ acciderunt viuente adhuc Theodora Augusta: Tunc (inquit) *antequam sci-*
C *licet ab ecclesia S. Petri recederet*, dedit alapã in faciem eius quidã, dicens. Homicida, nescis
quid loqueris: quia Siluerium Papam occidisti, & filium mulieris viduæ ad calces & fustes
interfecisti. Tunc fugiẽs in basilicã sanctæ Euphemiæ, tenuit columnã altaris.] hæc ibi vsq;
ad posteriorem fugam, priorem omittens: cetera autem quæ sequuntur, suo loco dicentur.

In eadem itaque sanctæ Ephemiæ basilica Vigilius degens, sicut priùs fecerat, nihil
penitus remisit Apostolicæ auctoritatis: atque perinde ac si Romæ in ipsa Lateranensi ba-
silica siue Vaticana summa pace cõsisteret, ibi cum suis memoratis antè Episcopis degẽs,
quæ essent Ecclesiæ libertatis & Catholicæ fidei integritatis, tractare minimè prætermisit:
Sed ex eo, cuius in sede consisteret, ipso inquam Petro Apostolorum Principe, tanta est ipsi
parta fiducia, vt ex Apostolico throno, cui in sua persona sciret cõsidere Petrum, & in Pe-
tro Christum, summa potestatis plenitudine aduersus Metropolitanos Episcopos, immo
D in ipsum Patriarcham Constantinopolitanum ferre sententiam, insuper & perperam facta
Imperatoris rescindere magno animo sit aggressus, minimè reueritus vultũ potẽtis, sciens
maiore fulciri quàm Hieremiam auctoritate, cui à Domino dictum [a]: Ecce constitui te ho- [a] *Hierem. 1.*
die super gentes & regna.] ac rursum: Dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in colum-
nam ferream & in murum æreum super omnem terram Regibus Iuda, Principibus eius &
sacerdotibus, & omni populo terræ: & bellabunt aduersum te, & non præualebunt: quia
ego tecum sum (ait Dominus) vt liberem te.] Tanto namque ipse potentior est Prophetis
effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit. Cuiã aliquando Prophetarum
dictum: Tu [b] es Petra, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi [b] *Matth. 16.*
non præualebunt aduersus eam? His igitur Domini promissionibus roboratus, tum alijs
tum se ipso robustior tunc apparuit, cùm magis deorsum mergeretur.

E Vidisses planè tunc non characteribus tantummodo exaratam sententiã illam omnium
ore versatam, Vbi Papa, ibi Roma, sed velut in tabula graphicè coloribus delineatã veritа-
tem ipsam; dum idem ipse qui ad fugam captatus est locus, & veluti delectus ad latebras,
idem sit effectus ipsius præsentia Romani Pontificis eminens cunctisque perspicuum ad
iudicãdum tribunal, & ad reprimendos sternendosq; aduersarios sublimis turris, inacces-
sibilis cuilibet humanæ potentiæ, è qua missilia in hostes iaceret is qui confugit in eam, ma-
nens ipse securus, secundùm illud Prouerbiorum [c]: Turris fortissima nomen Domini: ad [c] *Prouer. 18*
ipsum currit iustus, & exaltabitur.] Intellexisses pariter, quàm verum sit quod Apostolus
Paulus ingenuè profitetur [d]: Cùm infirmor, tunc potens sum.] Etenim qui animi infirmi- [d] *2. Cor. 12.*
tate visus esset iterata fuga lõgius esse progressus, ibique corporis quoque languore grauiter
affectus, animi tamen vigore resumpto, fortior factus atq; robustior intrepidè de victoria
securus insurgit, potentissimaq; spiritalia spicula iacit in hostes, feritq; ipse illæsus existens.

MIRA FACTA MVTATIO.

Ita planè magno veluti miraculo factum, vt dum fugit Vigilius, vincat: dum insequentem & persequentem patitur Imperatorem, eumdem reddat humilem & obsequentem: vt perspicuè apparuerit vel ex hoc facto, quòd non homo tantùm, sed Christus ipse Deus & homo cum homine in sede Petri sedente consideat, cui cedere necesse sit omnem humanam potentiam atque portas etiam inferorum. Sed quomodo hæc facta sunt, iam enarrare aggrediamur. Vbi Iustinianus Imp. accepit Vigilium Romanum Pontificem iusto metu perculsum è Petri basilica confugisse Chalcedonem, & in ecclesia Euphemiæ martyris cum suis degere, insuper & corporis mala valetudine laborare: facti pœnitens, non milites qui eum inde abducerent misit iratus, sed dignam tanto Pontifice legationem ornauit, qua eum iuramento præstito in pristinum domicilium honorificè reuocaret. A

VIGILIVS ABOLERI IVBET IMP. EDICTVM.

At ipse Vigilius inde egredi numquam consensit, neque iuratis Patricijs fidem voluit adhibere, nisi prius in omnibus consultum esset sedis Apostolicæ dignitati, nempe, vt quæ contra ipsius Romani Pontificis voluntatem de Tribus capitulis Imperator appendisset edicta, idē protinus reuocaret, atque penitus aboleret. Sed & quòd licet magna pollicentibus missis nunciis haud facilè putaret esse credendū, vtpote (quòd in prouerbio est) Græcorum fides: illud excogitauit, vt antè ad vniuersos Christi fideles encyclicam daret epistolam, qua cuncta quæ gesta essent, vniuersæ Ecclesiæ innotescerent: sic namque fore, vt si quid in ipsum Vigilium decerneret Imperator fidifragus, omnes scirent qua animi constantia ipse illi restiterit; & si quid præter illa quæ statuisset ab eo suis sanctionibus vulgaretur, nihil esse nossent sua consensione firmatum. Epistola autem encyclica tunc ab ipso Vigilio Papa conscripta ita se habet [a]: B

[a] *Vigil. epist. 7. tom. 1. epist. Rom. Pont.*

ENCYCLICA VIGILII AD CHRISTI FIDELES.

Vigilius Episcopus Ecclesiæ Catholicæ vniuerso populo Dei.

Dum in sanctæ Euphemiæ basilica graui laborantes ægritudine teneremur, piissimus atque clementissimus Imperator Dominico die, id est, Kalendis Februarij, glorioſos Iudices suos ad nos destinare dignatus est, id est, Belisarium & Cethegum Exconsules atque Patricios, necnon & Petrum Exconsulem Patricium atque Magistrum, sed & Iustinianum Exconsulem & Curam palatij *, & Marcellinum Exconsulem & Comitem Excubiorum, sed & Glorioſum virum Constantinum Quæstorem, qui nobis dicerent, vt sacramenta percipere deberemus, & de sanctæ Euphemiæ ecclesia ad ciuitatem regiam remeare. C

* Curopalatem

QVID VIGILIVS PETAT.

Quibus tale dedimus, Deo adiuuante, responsum, dicētes: Nos quidē in hanc basilicam pro nulla pecuniaria vel priuata causa confugimus, sed pro Ecclesiæ tanto scandalo, quod iam toti mundo pro peccatis innotuit. Et ideo si causa Ecclesiæ ordinatur, vt pacem eius, quam ab auunculi sui piissimus Princeps fecit temporibus, & modò restituat: ego sacramentis opus non habeo, sed statim egredior. si causa finita non fuerit, iisdem sacramentis opus non habeo: quia numquam de sanctæ Euphemiæ ecclesia exire dispono, nisi scandalum ab Ecclesia Dei fuerit amputatū. Nam posteaquam edicta sua, &c.] pergit narrare quæ gesta sunt anno superiori, quæ suo loco posuimus: quibus recēsitis, ista ad postremū addit: D

Dum hæc autem præfati Iudicibus diceremus, rogauimus eos, inuocato omnipotentis Dei iudicio, vt clementissimo Imperatori hoc quoque ex nomine nostro suggererent: Quia illis qui à nobis excōmunicati sunt, in quibus & is quem prædiximus est damnatus, communicare non debet, ne graue (quod absit) peccatum incurrat. His ita se habentibus, per magnificum virum Petrum Referendarium die * pridie Kalendas Februarias quædam charta nobis allata est, quam à clementissimo Principe nullo modo credimus destinatam, quia nec fuerat pietatis eius manu scripta. Et dum memorato Referendario diceremus, vt in ea scriberet diem, & quomodo ab ipso fuerat oblata, pariter signaret.] hucusque in codice: reliqua desunt, magno præiudicio historicæ veritatis. Ceterùm ex his quæ dicentur, constat cessisse tandem Vigilio Imperatorem, atque appensa amoueri iussisse à se prolata de Tribus capitulis edicta, & ex sententia ipsius Vigilij nihil de illis tractari voluisse ante Synodum generalem, quam ex eiusdem Pontificis desiderio & voluntate conuocari fecit, vt suo loco sequenti anno dicemus. E

* postridie CEDIT VIGILIO IMPERATOR.

Ex his igitur complura conuincenda sunt scriptorum mendacia, primumq; ab Anastasio [b] tradita; nisi quæ mixtim confuseq; ab eo narrantur, suis seorsum reponantur locis, & non sub Theodora Augusta referātur quæ longè post eius obitum facta esse noscuntur. Epistolari enim historiæ cetera à quibus suis scripta cedant necesse est; si præsertim ex illis accepta noscatur epistolis, quæ incyclicæ dictæ, vniuerso populo Christiano, patentes vnicuique, scriptæ esse noscuntur. Ex iisdem pariter habes ex quibus redarguas Nicephorum

[b] *Anastas. in Vigilio.*

REFELLVNTVR ERRORES.

NICEPHORI ERRORES ARGVVNTVR.

A rum Callistum, qui de huiusce modi turbis historiam scribens, multipliciter errasse comperitur, dum parum æquus in Vigilium Papam, quòd Constantinopolitanum Episcopum Mennam à communione suspenderit, in eum inuehitur, & mendacissimè asserit parem sententiam aduersus Vigilium ipsum à Menna latam: Quod si ille ausus fuisset, necessariò planè & præcipuè de his habenda mentio erat in eiusdem Vigilij Epistola circulari. Sed alia plura mendacia miscuit, quæ tu ex eius verbis colliges, quæ sic se habent [a]: [a] *Niceph. lib. 17 c. 26.*

Eo (inquit) Vigilius insolentiæ progressus est, vt & Mennam à communione quatuor mensibus excluserit. Idem sanè & Mennas aduersus illum fecit. Sed enim Iustinianus rebus huiusmodi ad iram commotus, eum comprehendere misit. Vigilius autem sibi metuens, ad Sergij martyris aram confugit, & sacris ibi fistulis implicitus, non priùs inde extractus cessit, quàm illas euertit: erat enim magnus & corporis statura vastus. Postea verò cùm eius rei Iustinianus pœniteret, partibus suis interponente Imperatrice Theodora, B Vigilium suscepit, atque ille rursus Mennam ad communionem admittit.] hæc Nicephorus: qui etsi non in aliis corrigendus foret, certè defendi non potest, dum hæc viuente adhuc Theodora Augusta facta narrat, cùm redarguatur ex Procopio: & dum ait ad sancti Sergij aram Vigilium confugisse, planè mendacij conuincitur ex ipsius Vigilij scriptis, quibus (vt vidimus) ait, ad S. Petri, inde ad Euphemiæ basilicam confugisse.

Porrò turbata in hunc modum Ecclesia, rerum naturam etiam æquè esse turbatam, ea quæ hoc anno accidisse Procopius tradit, declarant: etenim hoc ipso anno Græciæ ciuitates plures terræmotu excisas, hiatu terræ loca multa absorta, portentosasque maris æstuationes factas enarrat. his accessit Sclauinorum & Hunnorum in Romanum Imperium incursio repetita. Sed & hoc pariter anno Gothos Corsicam & Sardiniam cepisse, idem Pro- ECCLESIASTICVM BELLVM VBIQVE VIGET.
C copius refert. Quid enim potuit esse stabile, cùm religio, basis ipsa Orbis exagitatur? Concuti quidem opus est omnia, cùm ipsa petra, super quam Ecclesia fundata est, motibus in diuersa propellitur. Etenim eiusdē etiam testificatione Procopij illud asseritur, eiusmodi qui Constantinopoli contigit motu alias etiam Orientis Ecclesias fluctuasse: quo vno allato exemplo, quæ in reliquis facta sint ciuitatibus, facilè quisque intelligere possit: sunt enim hæc ipsius verba [b]: Ceteri milites, Imperatoris iussu, circa Vlpianam in Illyrijs vrbem stationem habuerunt ob seditionem ea de causa inter incolas ortam, qua Christiani solent de fide solertiùs disceptando inter se altercari.] hæc Procopius: ex quibus licet paucis magna possumus intelligere, nempe miserandum totius Ecclesiæ statum, Catholicis inter se in qualibet ciuitate pugnantibus. [b] *Procop. de bello Goth. lib. 3.*

Verùm cùm inter tot discrimina fluctibus agitatæ nauiculæ omnino vnà cum capite THEODORI EPISC. PŒNITENTIA.
D vniuersum periclitari visum est Ecclesiæ corpus: repentè excitatus est tamquam dormiens Dominus, imperansque vento & mari, cuncta, temporis fermè momento, fecit esse tranquilla. Etenim (vt dictum est) Imperator appensa antea de Tribus capitulis tolli iussit edicta, & ex sententia Vigilij Papæ, quod fecerat abrogauit; atque quod idem Pontifex postulārat, cuncta in generali agitanda Concilio reseruauit. His accessit, quòd & Theodorus malorum omnium auctor, cuius causa vniuersa hæc fuerat tempestas exorta, iam pœnitens facti (quod admiratione summa dignum est) ad eum à quo sententiam damnationis acceperat, accedens humilis, libellum supplicem ipsi Vigilio Papæ offert, quo & rectam fidem professus est, & quatuor sacra Concilia comprobauit non in his tantùm quæ spectant ad fidem; sed & cuncta quæ in eis essent acta, rata firmaque habenda esse, pariter comprobauit: quibus planè docuit, excitatam à se primùm de Tribus capitulis quæstionem
E profundo esse silentio obruendam: his adiecit, vt & de irrogatis in ipsum Summum Pontificem probris & contumelijs eodem libello suppliciter veniam peteret.

Quis, rogo, ista considerans, non miretur, atque etiam obstupescat, Dauidicum [c] illud [c] *Psal. 78. & Psal. 117.*
exclamans: Hæc mutatio dexteræ Excelsi; &, A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?] cùm primaria illa petra, quam adeò reiecerant ædificantes, eadem repentè reposita sursum inspiciatur in caput anguli, præcipuo digna honore habita: vt præ miraculo illud factum appareat, quod idem Propheta occinit, ita dicens [d]: Absorti sunt iuncti petræ [d] *Psal. 140.*
Iudices eorum] dum eidem cessere penitus qui aduersari erant terræ Principes & summi religionis Antistites. Nam præter Theodorum Archiepiscopum Cæsariensem, præstitit id MENNAE EPISC. CONSTANTINOP. POENITENTIA.
ipsum etiam Mennas Constantinopolitanus Episcopus, qui ab eodē Vigilio eadem ex causa fuerat ad certum tempus cōmunione priuatus: ipse enim, sicut & Theodorus, totidem verbis scriptum libellum supplicem Vigilio obtulit, quo etiam præter ea quæ dicta sunt,

pariter profeſſus eſt, libellum quemdam in Vigilium ſcriptum, minimè eſſe ſuum. Sic igitur tali præmiſſa ſatisfactione, Vigilius eoſdem in communionem accepit, redditaque eſt Eccleſiæ pax: quæ ex optato cunctis innoteſcens, eo iucundior atque gratior facta eſt, quo magna ſecum bona vexit, quæ dicemus. Porrò hæc omnia habentur in Vigilij Papæ Conſtituto, de quo inferiùs agendum erit. A

PAX ECCLESIÆ EST SALVS IMPERII.

Sed quænam hæc mox ſecuta ſunt bona? accipe. Gothi è Sicilia præter omnẽ ſpem expelluntur, belloque nauali vincuntur: miſſoque in Italiã à Iuſtiniano Imperatore Narſete, res Gothorũ in deterius dilabi cœperunt. Vt planè perſpicuè fuerit demonſtratum, pro ſtatu rerum Eccleſiaſticarum res Imperij à Diuinitate diſponi; vt cùm laceſſuntur Dei ſacerdotes, barbari inualeſcant; proterantur autem, cùm illorũ dignitati conſulitur: ſicq; veluti quadã neceſſitate Eccleſiæ pacem felicitas ſubſequatur Imperij, Eccleſiæ verò illatũ à Principe bellum cladẽ Imperij ſecum ducat. Sed de anni huius rebus proſperè geſtis in Sicilia atque Italia terra mariſque Procopiũ conſule. At hæc magis anni ſequentis facta docebunt. B

DEDICATVR A MENNA BASILICA APOSTOLORVM.

Reſpirante iam populo, atque optata pace lætante, immẽſæ vbique & ab omnibus gratiarum actiones Deo reddũtur: quando & publica feſta parantur, quæ triumphi quamdam ſpeciem præferant. Etenim hoc anno ipſe Mennas Conſtantinopolitanus Epiſcopus, poſtquam à Vigilio Papa in communionem admiſſus eſt (vt inquit Nicephorus[a]) vigeſimanona Iunij die Encænia celebrauit baſilicæ ſanctorum Apoſtolorum, cùm ſacræ reliquiæ curru aureo circumuectæ ab eodem Menna reconditæ ſunt. Sed quæ de eadem baſilica Procopius[b] habeat, audi: Erat (inquit) antiqua apud Byzantium eccleſia Apoſtolis conſecrata, longitudine temporis iam emota, & quæ (vt ſuſpicabatur) ampliùs ſtare non poterat. Hanc Iuſtinianus inſtauraui pro dignitate. Vbi latomi & artifices, effoſſo fundamento, inuenerunt ligneas arcas tres inſculptis litteris indicantes eſſe ſcilicet trium Apoſtolorũ corpora, Andreæ, Lucæ, & Timothei. Quæ Rex ipſe & omnes Chriſtiani maximo cum feruore conſpexerunt, & conſpecta rurſus terra occuluere, non negligentes locum & vicinis orbarum relinquentes, ſed Apoſtolorũ corporibus dedicatum cum pietate conſtituentes. Conſtat autem, quod Apoſtoli beneficiorum memores, ad Regis honorem nunc hominibus apparuerint, Regis inquam pij & religioſi. Neque enim ab humanis recedunt diuina, ſed admiſceri percupiunt & hominum conuerſatione oblectari.] hactenus Procopius de reſtituta baſilica Apoſtolorum, quam Mennas hoc anno (vt dictum eſt) dedicauit. C

[a] Niceph. lib. 17. c. 26.
[b] Procop. de ædif. Iuſtin. Imp. lib. 1.

MENNAS MORITVR.

Porrò eidem bene ceſſit, vt poſt tot Eccleſiæ conflata diſſidia, ex quibus extra Eccleſiam ipſe poſitus fuerat, reddita pace poſtliminio quodam, & communionem Apoſtolicæ ſedis, cuius iacturam fecerat, conſecutus, & cuncta antea benefacta recipiens, feliciter mox ex hac vita migrarit: hoc enim anno finem viuendi fecit, cùm ſediſſet annos ſexdecim: in cuius locum ſequentis anni exordio ſubrogatur Eutychius: de cius electione diuinitus facta anno ſequenti, quo contigit, nos agemus. Quid autem acciderit Conſtantinopoli ſub Menna de puero Hebræo ab incendio diuinitus liberato, ita narrat Euagrius[c]: D

[c] Euagr. lib. 4. cap. 35.

DE PVERO IVDAEO AB INCENDIO SERVATO.

Mennæ temporibus miraculum editum fuit planè memorabile. Vetus fuit conſuetudo Conſtantinopoli, vt ſi quando multæ admodum particulæ puri & immaculati corporis Chriſti Dei noſtri ſupereſſent, pueri impuberes qui ſcholas frequentabant, accerſerentur, eaſque manducarent. Quod cùm factum fuit, filius cuiuſdam hominis Hebræi quidem opinione, arte autem vitriarij, vna cum pueris verſatus eſt: qui quidem, parentibus percunctantibus ab eo cauſam moræ, reſpondit, vt i res ſe habuit, ſeque cum aliis pueris pariter comediſſe. Hebræus bile, furore & iracundia inflammatus, in clibanum ardentem, in quo vitrum formare ſolebat, puerum conijcit. Poſtquam verò mater puerum quæritans reperire non potuit, paſſim per totam vrbem ibat, Deum cum gemitu obteſtans, & flebilibus lamentis ſe dedens. Triduo autem pòſt ad oſtium officinæ viri ſui conſiſtens, luctu miſerabiliter diuexata, nomine puerum compellat. Puer matris vocem vt agnouit, è clibano reſponſum dat. Mater effractis foribus, introrumpit videre puerum in mediis carbonibus candentibus conſiſtentem illæſum ab ignis incendio. Qui cum rogaretur, quo pacto illæſus manſerit: Mulier, inquit, veſte amicta purpurea crebrò ad me venit, porrexit aquam, qua carbonum flammas corpus ambientes extinguerem, cibum denique dedit quoties eſuriebam. Qua re ad Iuſtinianum perlata, puerum cum matre lauacro regenerationis tingendos decreuit: patrem autem pueri, qui recuſauit in numerum Chriſtianorum aſcribi; in Syris cruci ſuffigendum curauit.] hactenus Euagrius rem ſuo tempore geſtam vniuerſo iam factam Orbi notam enarrans. E

Hoc

SYNODVS AVRELIANENSIS QVINTA.

Hoc eodem anno, qui numeratur Childeberti Francorum Regis trigeſimuſoctauus, habita eſt Synodus Aurelianenſis, eius nominis quinta, vbi vigintitres canones ſtatuti reperiuntur. Interfuit eidem Aurelianus Arelatenſis Epiſcopus, ille nimirum qui ad Vigilium Papam agentem Conſtantinopoli legationem miſit vnà cum ea epiſtola, ad quam etiam Vigilium diximus reſcripſiſſe: Trium namque capitulorum occaſione ipſam fuiſſe Synodum celebratam, canon primus admonet, dum eius exordio damnãtur hæreſes Neſtorij & Eutychẽtis, quarum cauſa ſciret Eccleſiam Orientalem incẽdio conflagrare. Præfuiſſe autem eidem Synodo reperitur, primoque loco ſubſcriptus ſanctus Sacerdos ita nominatus Epiſcopus Lugdunenſis, cuius egregiam ſanctitatem teſtantur Eccleſiaſticæ tabulæ, dum ipſius anniuerſariam commemorationem celebrandam repræſentant pridie Idus Septembris[a]. Itemque præſens fuit S. Agricola Epiſcopus Cabilonenſis & ipſe inter Sanctos adnumeratus, cuius & natalis dies decimoſexto Kalendas Aprilis ſingulis annis agitur. extat de ipſo epigramma Venantij Fortunati his verſibus[b]: A B

[a] Martyrolog. Rom. die 12. Septemb.
[b] Fortun. carm. lib. 3.

DES. AGRICOLA EPISCOP. CABILON.

Præſul honoris apex, generis, fideiq; cacumen,
Cultor agri pollens, paſtor opime gregis:
Cùm mea terra manu meruit genitoris arari,
Reddatur nati vomere culta ſui.
Nam pater affectu dulci memorabilis Orbi
Me vobiſcum vno fouit amore duos.
Gorde parens, paſtu nutrix, bonus ore magiſter
Dilexit, coluit, rexit, honeſta dedit.
Ille pio ſtudio ſulcata noualia ſeuit:
Quod pater effudit, hoc mihi ſemen ale.] ita ipſe alludens ad nomen Agricolæ patri filioque commune. C

Inter alios etiam ſanctitate celebres viros interfuit Tetricus Epiſcopus Lingonienſis; qui ſicut viuẽs nouit gregi ſuo benè præeſſe, ita & poſt mortem eiusdem curam geſſiſſe, ipſius vindicta in ſucceſſorem ſuum moribus deprauatum oſtendit: de ipſo enim mira hæc Gregorius Turonẽſis[c] habet, dum interitum Pappoli, qui ei ſubrogatus eſt, ita conſcribit:

[c] Greg. Turon. hiſt. Franc. lib. 5. c. 5.

S. TETRICI VLTIO IN SVCCESSOREM.

Anno octauo Epiſcopatus ſui, dum diœceſes & villas Eccleſiæ circumiret, quadam nocte dormienti illi apparuit beatus Tetricus vultu minaci. Cui ita: Quid tu, inquit, hic, Pappole? Vt quid ſedem meam polluis? Vt quid Eccleſiam peruadis? Vt quid oues mihi creditas diſpergis? Cede loco, relinque ſedem, abſcede longiùs à regione. Et hæc dicens, virgam quam habebat in manu, pectori eius cùm ictu valido impulit. In quo ille euigilans, dum cogitat quid hoc eſſet, fixè in loco illo defigitur, ac dolore maximo cruciatur: abhorret cibum potumque, & mortem iam ſibi proximam præſtolatur. Quid plura? tertia die, cùm ſanguinem ore proijceret, expirauit.] hæc Gregorius, quæ in commendationem ſancti Tetrici, qui Synodo interfuit, hic voluimus recitaſſe: quo & illud quàm perſpicuò cognoſcatur, ſuorum laborum poſt obitum ſanctos viros non eſſe immemores. Sed accipe dignum tanto viro epitaphium ſcriptum ab eodem Venantio Fortunato[d]: D

[d] Ven. For. car. lib. 4.

S. TETRICI EPITAPHIVM.

Palma ſacerdotij venerando, Tetrice, cultu,
Te patriæ ſedes, nos peregrina tenet.
Te cuſtode pio, numquam lupus abſtulit agnum,
Nec de fure timens paſcua carpſit ouis.
Sex quaſi luſtra gerens & per tres inſuper annos,
Rexiſti placido paſtor amore gregem.
Nam vt condirentur diuino corda ſapore,
Fudiſti dulcem iugiter ore ſalem.
*Summus amor Regum, populi decus, arma potentum *,*
Eccleſiæ cultor, nobilitatis honor,
Eſca inopum, tutor viduarum, cura minorum,
Omnibus officijs omnia paſtor eras.
Sed cui præbebat varie tua cura medelam,
Funere rectoris plebs modò triſte gemit.
Hoc tamen, alme Pater, ſperamus, dignus in aſtris
*Qualis honore nites, hic pietate probes *.*] hactenus epitaphium. Sed ad Synodum redeamus. E

* parentum

* profis.

Ornauit

Ornauit etiam tantam coronam Patrum sanctus Eleutherius Episcopus Antisidori & ipse inter Sanctos adnumeratus: itemque sanctus Firminus Episcopus mendosè scriptus Vticensis pro Vencensi. Quid Vticæ Episcopo cum Concilio in Gallia celebrato? In Martyrologio Vsuardi non legitur Firminus Episcopus in Africa, qui re vera in Gallia floruit hoc ipso tempore. Interfuit eidem Concilio S. Gallus Episcopus Aruernensis, de quo plura superiùs: atque item Isichius Viennensis: ex quo corrigas Adonem eiusdem Ecclesiæ Episcopum, qui ipsum tradit peruenisse vsque ad Zenonis Imperatoris tempora, cùm appareat his Iustiniani temporibus eum sedisse cum Patribus in dicto Concilio quinto Aurelianensi. Sed & Lauto Constantiēsis & ipse relatus inter Sanctos, necnon Nicetius Treuerensis, insuper & Prętextatus Rhotomagensis, atque Quintianus Rutenēsis pariter præsentes fuerunt, quos omnes sanctitate conspicuos Catholica colit Ecclesia, & eris tabulis ascriptos. Omnes verò fuere numero quinquaginta, qui simul eiusdem Regis cohortatione ad Synodum conuenientes, eius pietatem in ipsa Synodi præfatione iidem Patres verbis istis testatam reliquerunt: Dominus Childebertus cùm pro amore sacræ fidei, studio religionis, in Aurelianensium vrbem congregasset in vnum dominos sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audire quod sacrum est, &c.]

[a] *Martyrolog. Rom. die 16. Aug.*

Constituti sunt ab iisdem Patribus canones vigintitres, quos tu consulas. Quod verò in eiusdem Concili canone decimoquinto mentio habetur de xenodochio Lugdunēsi ab eodem Rege eiusque coniuge Vltrotho ædificato: restitue pro Vltrotho, Vltrogotho: hoc enim nomine Francorum Reginam Childeberti coniugem nominatam fuisse, tum ex Gregorio Turonensi[b], tum ex Venantio Fortunato[c] liquet; de qua inferiùs dicendum erit. At de his quæ spectant ad Aurelianense Concilium hactenus.

[b] *Greg. Turon. hist. li 1. c 42.*
[c] *Fortun. carm. lib. 5.*

THEODOBERTI REG. OBITVS.

Hoc eodem anno Theodobertum Regem inuadentem Italiam ex hac vita discessisse, filiumque Theodibaldum regni heredem & paterni instituti prosecutorem reliquisse, Procopius tradit. De pietate Theodoberti, nōnulla habet vita S. Mauri Abbatis, in quem plura idem Rex contulit beneficia. Quemodo autem in venatione occasio est obitus eius exorta, narrat Agathias: sed Gregorius morbo interiisse tradit: qui & de Parthenio, cui regni ab eo cura commissa erat, ista mox addit[d]: Franci verò cùm Parthenium in odio magno haberent, pro eo quod tributa eis antedicti Regis tēpore inflixisset: ille verò in periculo positum se cernens, cōfugium ab vrbe facit, & à duobus Episcopis suppliciter exorat, vt eum ad vrbem Treuericam deducentes, populi sæuientis seditionem sua prædicatione comprimerent. Quibus euntibus, nocte dum in stratu suo decumberet, per somnium vocem magnam emisit, dicēs: Heu, heu, succurrite qui adestis, & auxilium ferte pereunti. A quo clamore expergefacti qui aderant, interrogabat, quid hoc esset. Respondit ille: Ausanius amicus meum cum Papianilla coniuge, quos olim interfeci, ad iudicium me accersibant, dicentes: Veni ad respondendum. Zelo enim ductus, ante aliquot annos, coniugem innocentem amicumque peremerat.

[d] *Greg. Turon. hist. lib. 3. c. 36.*

PARTHENIVS CRVDELITER OCCISVS.

Igitur accedentibus Episcopis ad antedictam vrbem, cùm strepentis populi seditionem ferre non possent, eum in ecclesia abdere voluerunt, scilicet ponentes eum in arca, & desuper sternentes vestimenta quæ erant ad vsum ecclesiæ. Populus autem ingressus, perscrutatusque vniuersos angulos ecclesiæ, cū nihil reperisset, frendens * egrediebatur. Tunc vnus ex suspicione locutus, ait: En arca, in qua non est inquisitus aduersarius noster. Dicentibus verò custodibus, nihil in ea aliud nisi ornamenta ecclesiæ contineri; illi clauem postulant, dicentes: Nisi reseraueritis velociùs, ipsi eam sponte confringimus. Denique reserata arca, amotis linteaminibus, inuentum extrahunt, plaudentes atque dicentes: Tradidit Deus inimicos nostros in manus nostras. Tunc cædētes eum pugnis, sputisque perurgentes, vinctis post tergum manibus ad columnam, lapidibus obruunt.] hæc de nece Parthenij Gregorius. Atque hic finis esto rerum gestarum præsentis anni.

* fremens

IESV CHRISTI ANNVS 553. VIGILII PAP. ANNVS 14. IVSTINIANI IMP. 27. THEIAS REX.

QVingentesimus quinquagesimus tertius Christi inchoatur annus, ascriptus in Fastis post Consulatum Basilij duodecimus, quo & Iustiniani vigesimus septimus mense Aprili incipit, idemque numeratur à Procopio belli Gotnici decimus octauus: cùm excitatis

tis turbis illis aduersus Vigilium Papam sedatis, atque sacerdotali auctoritate compressis aduersarijs, iam extincto Menna, in locum eius successit Eutychius monachus, qui communionis Catholicæ Ecclesiæ particeps fieri ab ipso Vigilio Papa petiit; & vt Catholicus haberetur Antistes, fidei rectam confessionem conscripsit: de qua antequam agamus, hic de eiusdem Eutychij ordinatione dicendum est: etenim mirifica quædam eam præcessisse narrantur. ipsam verò huius anni exordio contigisse, ex eius fidei professione & Vigilij responsione hoc anno reddita suademur.

DE EVTYCHII EPISC. CONSTANTINOP. ORDINATIONE.

Qui res ab eo gestas est prosecutus Eustathius[a] eius alumnus, in primis narrat visionem ipsi diuinitus ostensam, vbi iussu Amaseæ Episcopi Constātinopolim ad Synodū indictam mittitur: ea enim illuc veniendi causa intercessit, vbi vniuersale Concilium est conuocatum.

[a] *Apud Sur. die 6. April. tom. 2.*

PRAECEDENS VISIO OSTENSA EVTYCHIO.

Videbam (inquit) in visione noctis digitum manus Domini in firmamēto cæli, & montem sancto monasterio imminentem (est enim mons ille valde sublimis & excelsus, in quo sancti martyris Thalalæi ædem cōstructam videmus) cuius vertex mihi à digito illo ostendebatur, & vox audiebatur, dicens: Illic eris Episcopus. Quis per montem illum aliud quàm vrbem regiam (vt exitus docuit) significari existimasset? Cùm igitur visionem hanc vidisset, Deum qui illam ostenderat, deprecabatur, vt sacrum illud munus & periculum; quod ex eo immineret, à se transferret, atque sibi potius concederet in futura vita bonis illis, quæ iustis promissa sunt, perfrui, atque audire verba illa[b]: Esto super decem ciuitates. Sed Deus, qui nubes educit ab extremis terræ, quique à gregibus ouium vocauit Dauid, vnxitque illum Prophetam & Regem, elegit & mitem hunc virum, & occasione illa quam dixi (*nempe vt ab Episcopo Amaseno morbo detento, suo nomine, mitteretur ad Synodum*) in vrbium amplissimam duxit.

[b] *Lucæ 19.*

MANSIT CVM MENNA EVTYCHIVS.

Mansit autem apud Patriarcham qui tunc erat: Mennas appellabatur, eratq; vir sanctissimus & diuinus. Cumque angelicam ageret vitam, futuraque prospiceret, magnum Eutychium hortatus est, ne à se discederet: ostēdensque illum sancto clero, dixit: Hic monachus erit successor meus. Confestim autem illum misit ad Imperatorem; apud quem cùm de rebus propositis disputaretur, apparuit omni diuina humanaque disciplina instructissimus. Cumque congressus esset cum hæreticis, qui soliti sunt verbis digladiari, non ad vtilitatem, sed ad simpliciorum euersionem: illi non potuerunt resistere sapientiæ & spiritui quo loquebatur. Cùm enim quidam negarent eos anathemate feriendos, qui post mortem deprehensi essent hæretici; ipse diuinarum Scripturarum testimonijs anathemāte puniendos esse demonstrauit: Rex enim Iosias[c] (inquit) cùm id prophetia antè significasset, ossa eorum, qui vitulis immolarant, post mortem effodit atque combussit. Idem ergo in hæreticos seruandum est, vt post mortem anathemate damnentur.

[c] *4. Reg. 23.*

APERTA VIA EVTYCHIO AD EPISCOPATVM.

Hoc igitur Imperator & qui astabant, admirati, magnopere coluerunt & obseruarunt. Itaque maiore cum libertate deinceps in Regia versabatur: & maiores cognitionis eius diuitiæ apud Deum atque homines declaratæ sunt. Amabat eum Imperator, immo verò Imperatorum ac Regum omnium Dominus: cui cùm ante ortum nostrum nota sint omnia (quos[d] enim præsciuit & prædestinauit, hos & vocauit & glorificauit) magnum etiam Eutychium summa cum gloria vocauit ad Pontificatus dignitatem. Paucis enim post diebus sanctus Dei seruus Mennas regiæ vrbis Patriarcha, de quo mentionem fecimus, in senectute bona & dierum plenus, quos cum Dei gratia transegerat, hinc ad Angelorum & sanctorum Patrum vitam migrauit. Cuius quidem obitus nuncio ad Christianissimum Imperatorem perlato, multi certatim incredibili studio conabantur amicos Imperatoris promissis & muneribus corrumpere, vt hominibus indignis Pontificatum deferret.

[d] *Rom. 8.*

ASSERVARI IVBETVR EVTYCHIVS.

Sed qui omnia facit & mutat, quique corda scrutatur & renes Deus, in manuq; sua cor Regis continet cum finibus terræ, quietissimi Imperatoris cor ad virum dignum inclinauit. Qui celeriter vni è Referendarijs (Petrus hic appellabatur) mandauit, vt quæreret & teneret & conseruanti honore custodiret magnum Eutychium: quod sanè factum est. Sed audite visionem, quam is, dum seruaretur, vidit: Videbar (inquit magnus ille vir) magnam quamdam & præclaram domum videre & lectum splendidè stratum, in quo mulier nomine Sophia iacebat: quæ cùm vocasset me, ornamentaque demonstrasset, vidi mox domui adiacens solarium niue repletum, & puerum in solario stantē, nomine Sotericum qui è solario casurus videbatur, nisi ego præcurrens, è niue eductum, à lapsu conseruassem. Hoc viso quid aliud significabatur, nisi pulcherrima Ecclesiæ sanctissimæ opera? Hæc enim erant illa ornamenta. Per puerum autem in niue periclitantem, dogmatica disciplina laborare

borare indicabatur. Quæ quidem omnia sancti viri præsidentis operam & diligentiam re- A
quirebant.

IVSTINIANVS STVDET ELECTIONI EVTYCH. 1. Cùm igitur hæc ita processissent, sancto clero, sacroq; Senatui liberè consilium suum exposuit Christi studiosissimus Imperator, affirmans se de illo diuinam visionem vidisse. Cùm enim (inquit) in æde sancti Petri Principis Apostolorum, in qua Senatus habebatur, me somnus complexus esset, in quiete vidi Principem Apostolorum mihi magnum Eutychium ostendentem, dicentemque: Fac vt hic sit Episcopus. Hæc cùm ita se habere iureiurando affirmaret Imperator, omnes ipsius intentionem & studium (quod diuino quodam splendore vultus declarabat) conspicientes, vno animo, eademque mente, & cunctis suffragijs atque vna voce ante tempus clamabant: Dignus est, Dignus est. Cùm igitur illi omnia ordine & ex diuinorum canonum præscripto contigissent, & tempus esset vt sacrarum manuum impositione & initiatione consecraretur Pater & magister ipsorum, B
adducitur ad sanctum altare, qui multos ad illud sacerdotes atque Pontifices erat adducturus: precibus ac manu & diuinis ac venerandis oraculis consecratur: sancto inungitur Spiritu, vel potiùs sanctificatus ipse vicissim præsentes omnes Pontifices sanctificat: ouis errantis typum super humeros tollit, in sedem sublimem ascendit, in solio sedet, atque pastorum principem Christum in cælum reuertentem imitatur. Dicit enim ipse quoque populo vniuersò verbum illud, quod coniunctionem, conciliationemque & conseruationem significat, nempe, PAX OMNIBVS, atque ab omnibus illud vicissim accipit.] hactenus de electione & consecratione Eutychij Eustathius, qui & paulò inferiùs ait, eum tunc fuisse ætatis annorum quadraginta.

Sed antequam vlteriùs progrediatur oratio; quid significare velit verbis illis Eustathius, videamus, quibus ait: Ouis errantis typum super humeros tollit.] Isidorus Pelusio- C
ta de hac re interrogatus, respondit, pallium illud, quod decoris gratia super omnia indumenta superinducitur sacerdoti, significare deperditam ouem illam, quàm pastor ille Euangelicus super humeros imponit suos. hæc enim ipse in epistola ad Herminum Comitem habet *: Id autem amiculũ, quod sacerdos humeris gestat, atque ex lana & lino contextum est, ouis illius, quam Dominus oberrantem quæsiuit, inuentamque humeris suis sustulit, pellem designat: Episcopus enim, qui Christi typum gerit, ipsius munere fungitur, atque ipso etiam habitu illud omnibus ostendit, se boni illius ac magni Pastoris imitatorem esse, qui gregis infirmitates sibi ferendas proposuit.] hæc Isidorus. Sed ad Eutychium redeamus: qui simulac sacris initiatus est mysterijs, fidei suæ professionem, more maiorum, Vigilio Romano Pontifici dedit, quæ sic se habet [b]:

* *Isid. Pelus. lib. 1. epist. 136.*

[b] *Extat in Quinta Synodo collat. ... & inter Vigilij epist. tom 1. epistol. Rom. Pont.*

EVTYCHII FIDEI PROFESSIO.

Sanctissimo & beatissimo domino & consacerdoti Vigilio Eutychius. D

Scientes quantorum bonorum causa est pax Dei, custodiens corda & sensus Fidelium, & colligens eos, vt vnum idemque sapiant in recta fidei confessione, & ad perficienda diuina mandata, & propitium Deum faciens in his quæ recta sunt concordantibus: ideo festinantes vnitatem conseruare, ad Apostolicam sedem vestræ beatitudinis manifestum facimus, quòd nos semper & seruauimus & seruamus fidem ab initio traditã à magno Deo & Saluatore nostro Iesu Christo sanctis Apostolis, & ab illis in omni mundo prædicatam, & à sanctis Patribus explanatam, & maximè ab his qui in sanctis quatuor Synodis congregati sunt: quas in omnibus & per omnia amplectimur & suscipimus, id est, trecentos decem & octo sanctos Patres qui Nicææ congregati sunt, & sanctum Symbolum, siue mathema fidei expositorum, & Arianam impietatem anathematizauerunt, & eos qui similia eis sapuerunt vel sapiunt. Suscipimus autem centum quinquaginta sanctos Patres Con- E
stantinopoli congregatos, qui idem sanctum mathema explanauerunt, & de Deitate sancti Spiritus dilucidauerunt, & hæresim Macedonianam sanctum Spiritum impugnantem & impium Apollinarium condemnauerunt cum his qui similia illis sapuerunt vel sapiunt. Suscipimus autem & sanctos ducentos Patres in Ephesina prima Synodo congregatos, qui per omnia secuti sunt idem sanctum Symbolum siue mathema, & condemnauerunt Nestorium impium & impia eius dogmata, & eos qui similia ei aliquando sapuerunt vel sapiunt.

Ad hæc autem suscipimus & sexcentos triginta sanctos Patres Chalcedone cõgregatos, qui etiam ipsi per omnia consenserunt prædictis tribus Synodis, & secuti sunt prædictum Symbolum siue mathema à trecentis decẽ & octo sanctis Patribus expositum, & à cẽtum quinquaginta sanctis Patribus explanatũ, & anathematizauerunt eos qui aliud præter prædictum

A dictum Symbolum præsumunt docere, aut exponere, aut tradere sanctis Ecclesijs Dei. Condemnauerunt autem & anathematizauerunt & Eutychetem & Nestorium & impia eorum dogmata, & eos qui similia his sapuerunt vel sapiunt. His ita se habẽtibus, certum facimus, quòd omnia quæ à prædictis sanctis Synodis iudicata & definita sunt, & seruauimus & seruamus: quia etsi per diuersa tempora prædictæ sanctæ quatuor Synodi factæ sunt, tamen vnam eamdemque confessionem fidei seruauerunt, & prædicauerunt. Suscipimus autem & amplectimur etiam epistolas Præsulum Romanæ sedis Apostolicæ tam aliorum, quàm Leonis sanctæ memoriæ de recta fide scriptas, & de quatuor sanctis Concilijs, vel vno eorum.

Cùm igitur prædicta omnia & seruauimus & seruamus, & in his nobis ipsis inuicẽ consentimus; necessarium est conferri de Tribus capitulis, vnde quibusdam quæstio nata est.
B Et ideo petimus, præsidente nobis vestra beatitudine, sub tranquillitate & sacerdotali mansuetudine, propositis sanctis Euangelijs, communi tractatu eadem capitula in medio proponenda quæri & conferri, & finem quæstioni imponi Deo placitum, & conuenientem his quæ à sanctis quatuor Concilijs definita sunt: quoniam ad augmentum pacis & concordiam Ecclesiarum pertinet, vt omni de medio dissensione sublata, quæ prædictis quattuor sanctis Concilijs definita sunt, inconcussa seruentur, sanctarum Synodorum reuerentia in omnibus custodita. His autem & subscripsi incolumis in Domino. Ora pro nobis, sanctissime & beatissime Pater. Ego Eutychius misericordia Dei Episcopus Constantinopolis nouæ Romæ omnibus supra scriptis subscripsi.] hucusque Eutychius. ex quibus intelligis, tam ipsum, quàm Imperatorem manus dedisse, vt quæstio de Tribus capitulis synodicè disputaretur, nec absque Patrum diligẽti examinatione, quæ ille de ijsdem
C Tribus capitulis promulgasset edicta, à Fidelibus reciperentur. Sic igitur satis vides, tum sæcularem potentiam, tum etiam sacerdotalem reuerentiam Pontificia auctoritate repressas, nec ausas præter id quod à Vigilio Papa statutum esset, aliquid decernere, vel quæ antè promulgato edicto decreta essent, vllatenus approbare. Quæ autem Vigilius ad ista ab Eutychio data rescripserit, accipe [a]:

[a] *Ex Quinta Synod. coll. 1. & epist. 8. Vigil. tom. 1. epist. Rom. Pont.*

VIGILII RESPONSIO AD EVTYCHIVM.

Dilectissimo fratri Eutychio & Episcopis sub se constitutis Vigilius.

Repletum est gaudio os nostrum & lingua nostra exultatione, quod discordiæ confusione submota, pacem Deus suæ reformauit Ecclesiæ: vt impleretur quod dictum est [b]: Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Valde enim nos in Domino exultare conuenit, quod charitatis vestræ scripto nobis est oblata professio, cuius tenor ita se habet: Scientes quantorum donorum causa est pax Dei, &c.] descripta hic habebatur
D & inserta ipsa integra Eutychij fidei professio: eaq; absoluta, hæc mox Vigilius subijcit, quæ in ipsa desiderantur: His autem & subscripsimus, huius professionis Orthodoxæ claritatem libẽter amplexi, eadẽ nos per omnia & in omnibus approbantes custodituros atque inuiolabiliter seruaturos Deo nostro profitemur auctore.] pergit verò Vigilius in sua epistola:

[b] *Psal. 132.*

Omnibus igitur, quæ professio vestra continet, in sua perenniter firmitate durantibus, popposcit vestra fraternitas, vt nobis præsidẽtibus, de Tribus capitulis, ex quibus quæstio nata est, sub tranquillitate & sacerdotali mãsuetudine, sanctis propositis Euãgelijs, conferatur, & finis quæstionis ipsi Deo placitus & conueniens iis quæ à memoratis sanctis quatuor Concilijs definita sunt, imponatur: vt omni de medio dissensione sublata, quæ ab ijsdem quatuor sanctis Synodis definita sunt, inconcussa seruentur, eatumdem Synodorum reuerẽtia in omnibus custodita. Quam professionẽ paternarum traditionũ memorem
E & sequacem tam in fraternitate vestra, quàm in omnibus similia confessis atque confitentibus, omni laude plenissimam iudicauimus; & nostros ex ea re verè fratres agnoscimus.

Vnde diuinæ clemẽtiæ supplicamus, vt omnes nos in hac cõfessione & in paternis traditionibus permanentes, nostro digni reperiamur officio, & in die diuini iudicij nulli præuaricationi paternarum constitutionum inueniamur obnoxij. Quibus ita prædictis postulationibus vestrũ desideriũ cognoscẽtes annuimus, vt de Tribus capitulis, ex quibus quæstio nata est, facto regulari conuentu, seruata æquitate, medijs sacrosanctis Euangelijs, collationem cum vnitis fratribus habeamus, & finis detur placitus Deo & conueniẽs ijs quæ à sanctis quatuor sunt definita Concilijs: Scientes vtique, sicut & communis professionis testimonio declaratur, memoratarum Synodorũ in omnibus reuerentiam custodiri. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data VI. Idus Ianuarij, Imperij domini Iustiniani perpetui Aug anno vigesimosexto, post Cõsulatum Basilij V.C. anno duodecimo.]

Sic

Sic igitur reddita est pax Ecclesiæ, cùm à persecutione Vigilij Iustinianus Imp. cessauit, A
suumque appẽsum iam in foro de Tribus capitulis reuocauit edictum, penitusque ipsius
Romani Pontificis volũtati cessit, qua statuerat, vt nihil ea de re vsque ad generalem Syn-
odum decerneretur: annuitque eidem & Eutychius recens creatus Episcopus, seque Vi-
gilio subiecit, suæ fidei professione illi oblata; vt Catholica ab ipso communione percepta,
APOLLINARIS RECIPITVR A VIGILIO. legitimus Episcopus haberetur. Id ipsum fecit & Appollinaris Alexandrinus, cui licet vi-
tioſum & adulterinũ ingressum ad Episcopatum patefecerit Imperator, cùm, pulso Zoilo,
ipsum intrusit; tamen eodẽ Zoilo ex hac vita sublato, cùm sicuti Eutycnius & ipse eidem
Vigilio eiusdem fidei Catholicæ professionem obtulit, sicut ille pariter receptus est. Sic
itaque animis iunctis, restitutoque in pristinam dignitatem atque honorem ipso Romano
Pontifice, indicta est œcumenica Synodus diu à Vigilio expetita, ad mensem Maium, iam
exoptata diu (vt dictum est) sancita in Ecclesia pace: quæ quanta mox Romano Imperio B
attulerit bona, breuiter percurramus.

Primùm omnium Gothorum classis Orientem infestans, redire cogitur cum ignomi-
nia: Tarentum à Gothis antea captum, Romanis militibus redditur: præterq. opinionem
Narses cum exercitu, obstructis licet & obseratis itineribus à Francis & Gothis, Rauẽnam
peruenit incolumis; ac tãdem in Rubiconem fluuium ab hostibus custoditum, occiso Go-
TOTILAS A NARSETE VINCITVR ET OCCIDITVR. thorum Duce, transiens, in Tuscia occurrentem cum ingenti exercitu Totilam nactus, ad-
uersus eũ collatis signis dimicãs ac superãs in fugam ipsum conuertit, atque occidit, vni-
uerso cũ eo exercitu trucidato. Factumq; Dei opera (quod & ipse Narses ingenuè professus
est) vt bellicosissimus vir Totilas vnà cum potentissimo exercitu, innumeris clarus victo-
riis, ac viribus pollẽs à semiuiro Narsete (eunuchus enim erat) cũcta nitẽte Mariæ Virginis
ope (vt dicemus inferiùs ex Euagrio) vinceretur. Nõne, quæso te, lector, cõrectas manibus, C
nedũ è lõge digito signas, simulac Ecclesiæ capiti debitus honor impenditur à Deo esse re-
pẽsa bona cũcta, quæ in Põtifice vim passa & cõtumelia affecta religio penitus effugarat?

CVM RELIGIONI CONSVLITVR, IMPERIVM PROPAGATVR. Sic igitur inuictissimus Rex Gothorum, qui ob offensum à Catholicis numen ex tenui-
bus paruisq; principiis in immẽsum auctus, quàm sæpissimè prostratis aduersariorum co-
piis, vniuersam penè Italiam Vrbe iterum potitus subegerat: inita demum pace Ecclesiæ,
numineq; conciliato, eodem ferme momẽto conteritur vnà cum suis atque necatur, anno
regni sui (vt Procopius [a] ait) vndecimo inchoato, decimo expleto, secundùm sancti Bene-
[a] Procop. de bello Goth. lib. 3. [b] Gregor. dial. lib. 2. cap. 15. dicti vaticinum [b]: regnare enim cœpisse diximus ex Procopio anno septimo belli Gothici,
qui Domini est quingentesimus quadragesimus secundus. Quo interempto, eiusque exer-
citu cæso, cum aliæ nobilissimæ Italiæ ciuitates, tum Vrbs ipsa à Narsete breui tempore
capta est: cuius portarum claues ad Iustinianum Imperatorẽ ab eo Constãtinopolim mis- D
sas, idem Procopius tradit. Factumq; est, vt diuini compensata lance iudicij, postquam Im-
perator cum suis Orientalibus obsequentem se præbuit Romano Pontifici, Romana ipse
potiretur vrbe; eiusque claues acciperet, cùm Petri claues in Vigilio recognouit.

THEIAS REX GOTHORVM OCCISVS. Ad hæc additum, vt cùm Theias Gothorum fortissimus in Regem ab ijs electus esset, &
reparare Gothorum res satageret, postquam compressionem diu Romanorum militum
fortiter sustinuisset, demum & ipse occideretur. Hæc omnia adeò præclara & immẽsa con-
secutus est Imperator, dum sibi imperari à Romano Pontifice passus est. Porrò hæc tanta
summatim collecta, pluribus prosecutus est Procopius, ijsdemque rebus gestis (vt ipse in
fine testatur) operi finem imponit. cetera autem ab Agathia in posterum petenda erunt.
[c] Prat. Spirit. c. 131. Est mentio de Procopio Cæsariensi apud Sophronium [c], quem eumdem cum isto esse pu- E
tamus. corrige verò errorem illapsum apud eumdem auctorem in numerum annorum Im-
peratoris, dum hæc omnia facta esse anno vigesimoquarto Iustiniani dicuntur, quæ conti-
gerunt vigesimoseptimo.

[d] Euagr. lib. 4. cap. 23. AVXILIO DEI GENITRICIS NARSES POTENS. Sed vnde tantum virium semiuiro Narseti, ex Euagrio audi, dum ait [d]: Commemora-
tum est ab his qui vnà cum Narsete fuerũt, dum precibus & alijs pietatis officijs diuinum
numen placaret, debitumque cultum ei tribueret, sanctam Virginem Deiparam ei appa-
ruisse, planeq; tempus præscripsisse, quo bellum cum hostibus gereret, atque vt non priùs
ad prœlium committendum se accingeret, quàm cælitus signum acciperet. Multæ aliæ
quoque res à Narsete valde memorabiles gestæ sunt, &c.] Intelligis, lector, cuius niti
præsidio Duces debeant, vt maxima quæque & inconcessa alijs præstare valeant; nimi-
rum Dei genitricis Mariæ, quæ interpellata precibus aduersus hostes consurgat: de ea
[c] Cant. 6. enim canit Ecclesia [c]: Terribilis vt castrorum acies ordinata.] cuius fultus auxilio Narses,
indo-

A indomitos barbaros est expertus imbelles. Porrò fuisse & ipsum Narsetem æqui amantiſ-
simum, quæ de eo Procopius refert ostendunt: nihil enim apud eum antiquius fuit, quàm
iustitiæ cultus, quo milites in officio continere consueuit æqui atque recti cultores; vt quæ
de Longobardis ab ipso dimissis ostendit Procopius, vbi ait [a]: [a] Procop. de bello Goth. lib. 3. prope finem.

Narses itaque ex re bene gesta lætior factus, id omne Deo acceptum (vt erat in vero) NARSES DIMITTIT LONGOBARDOS.
indesinenter referre. Conuersus deinde ad ea quæ proxima erant administrandum, Lon-
gobardorum in primis nefanda facinora se in expeditionem sequentiũ vindicare primùm
& expiare curauit. Illi namque ad ceteram vitæ factorumq; impietatẽ & scelus, vel ædifi-
cia ipsa in quæ fortè diuerterant, iniussi cremabant, stuprumq; feminis & vim inferebant
sacras in ædes refugientibus. Vnde magna pecunia hos primum donatos ad proprios re-
dire penates permisit, Valeriano, Damianoq; suis cũ copijs Ducibus traditis, qui eos tam-
B diu deducerent, quoad in Romanorũ confinia peruenissent; & illis iniunctum, vt sine alio-
rum iniuria pertransirent.]hæc Procopius de Narsete, qui delegit potiùs robore fortissimo-
rum carere militum, quàm Deum eorum perperã factis offendi, probè sciens ex militum
delictis infirmiorem exercitum reddi, ex pietate autem imbelles effici quoque fortissimos. Iam verò ex barbaricis prœlijs ad Ecclesiasticas lites orationem conuertamus.

AGITVR DE COGENDA QVINTA SYNODO. Cùm Iustinianus Imp. (vt superiùs dictum est) vi rem agere destitisset, propositumq; de
Tribus capitulis edictum reuocasset, atque ea omnia esse in Synodo generali cognoscẽda
secundùm Vigilij Papæ sententiam acquieuisset: de eiusmodi cogendo Episcoporum con-
uentu laborat, quem perneccssarium Ecclesiæ paci putauit: etenim nõ ob Tria illa tantùm
capitula schismate Orbis videbatur esse diuisus, verùm etiam ob damnatum edicto Impe-
ratoris (vt diximus) Origenem vnà cum ipsius erroribus: eius enim rei causa Oriens ferme
C totus cum Palestina prouincia grauioribus exagitatus motibus erat. Ad hos igitur omnes
sedandos tumultus Synodum vocatam esse, Euagrius [b] pluribus docet; nos autem ea hic [b] Euagr. lib. 4. cap 37.
referre prætermittimus, cùm de his suo loco latiùs dictum sit, tempore videlicet promul-
gati aduersus Origenem Imperatoris edicti, vbi & res perperam gestas ab Origenistis in
Palæstina vsque ad præsens tempus, Quintæ videlicet Synodi, ex eiusdem temporis scri-
ptoribus abundè satis prosecuti sumus. Ceterùm præcipua huius cogendæ Synodi causa
fuit haud dubium maxima illa de Tribus capitulis altercatio.

[c] Leont. de sect. Act. 6. Leontius [c] Scholasticus, qui his vixit temporibus Iustiniani Imperatoris, ad decernen-
dum de Tribus capitulis cùm conuocatam Synodum dicit, huiusmodi eius cogendæ
dignos prætextus adducit, dicens ad occultos hæreticos auertendos Eutychianos atque QVI VIGILIANI CONFLICTVS ECCLESIAE.
Nestorianos eiusmodi fuisse remedium excogitatum: cùm eò ventũ esset, vt tam illi quàm
D isti sese Nestorij vel Eutychetis esse discipulos palàm profiteri detrectarent, erubescentes;
horum tamen fauere dogmatibus, alijs quibusdam inuẽtis causis, iustis apparentibus, mi-
nimè prætermitterent. Nam omnes qui Eutychetis laborabant morbo, cùm non commu-
nicarent Ecclesiæ, non ob defensionem erroris ipsius id facere profitebantur, sed nolle di-
cebant amplecti Synodum Chalcedonensem eam ob causam, quod quædam in eius Actis
esse corrigẽda viderẽtur, quæ Tribus illis erãt cõprehensa capitulis. Hos verò nõ Eutychia-
nos, sed Hæsitantes nominatos fuisse, cùm tamen ex Eutychianis progrederẽtur, affirmat.

Ad hos igitur Ecclesiæ Catholicæ vniendos, in causa Trium capitulorum Imperato-
rem studuisse dictam Synodum congregare, idem qui supra Leontius tradit. Quod enim
hi haud longiùs viderentur aberrare, facilè corrigi posse, & ex dubitantibus reddi certos
atque securos existimauit, ita persuasus (vt dictum est superiùs) à Theodoro Episcopo Cæ-
E sareæ Cappadociæ, fore nimirum vt omnes isti susciperent Chalcedonense Concilium, si
damnatis illis capitibus, eadem Synodus purgaretur; cùm ijdem simul omnes iustè clama-
re viderentur, Nestorianæ hæresis suspectos esse qui fauerent Theodoro Mopsuesteno,
Ibæ epistolæ, & Theodoreti scriptis aduersus Cyrillum Alexandrinum, quòd scilicet
Theodorus institutor fuerit Nestorij, cuius & sectatores ac socij extitissent Ibas atque
Theodoretus.

Porrò ijdem ipsi qui Tria illa esse damnanda capita affirmabant, aduersarios qui id nega-
rent faciendum, Synoditas nominare consueuerunt: è conuerso autem Catholici appella-
bant Hæsitantes huiusmodi occultos Eutychianos & Seuerianos: qui quidẽ (inquãtum
foris apparebat) se esse Catholicos, Synodumq; susciperc profitebantur; immo & pro ea-
dem certare isti, sicut illi, tũ ore tum scriptis etiã asserebant. Ad hos igitur simul vno nexu,
fidei Catholicæ constringendos studiũ insudauit Imperatoris, qui antè Synodum indictam

(vt vidimus) vt eiusmodi Hæsitantes colligeret, de damnandis Tribus illis capitibus edictum antea promulgauit. Sed cùm nec factus esset sui compos desiderij, vt illi redierint ad Ecclesiam, immo subsecutus esset contrarius optatis effectus, dū qui erant in Ecclesia Synodi defensores, existimantes ex Tribus illis capitibus condemnatis maximam irrogatam esse eidem Synodo contumeliam, sese ab aliis Catholicis separarant, vt inter alios fecisse diximus complures Episcopos Africanos; sed & cùm inter hæc pars alia nec illis nec istis inhærens, Synodum expectandam esse diceret, quæ ambages omnes istas solueret, & quid de his agēdum esset, summa auctoritate decerneret: benè consultum fuit, vt ex Vigilij Papæ sententia Synodus œcumenica ageretur. id quidem Vigilius ipse Pontifex præ ceteris exposcebat, quem eius rei causa tot tantaque mala esse perpessum vidimus.

EX VIGILII PP. SENTENTIA SYNODVS INDICTA.

Cùm igitur eius cedendum esse voluntati necessitatem cogere intelligeret Imperator: quieuit tandem, atque ex ipsius sententia Synodum conuocandam esse decernit, ratus nimirum forè, vt editum à se de Tribus capitibus decretum ab œcumenica Synodo firmaretur, quod absque Episcoporū decreto & Pontificia auctoritate omnibus carere penitus viribus sciret. At sicut laudabile fuit ex Vigilij Papæ sententia Synodum colligere laborasse; ita illud reprehensione non caruit, dum quos sciret suæ esse sententiæ Episcopos, eosdem ad Synodum conuocare, omissis ceteris, conatus fuerit. Huius quoque rei consequendæ causa Episcopatum Constantinopolitanæ Ecclesiæ (vt vidimus) Eutychio contulit, quem acerrimum esse nosset Theodori Mopsuesteni impugnatorem: optimè enim ipsum compertum habuit, dum Constantinopoli constitutum Apocrisarium agentem Episcopi Amaseni (vt Nicephorus tradit) sæpe sæpiùs aduersus defensores Trium capitulorum ipsum audierat strenuè dimicare. Insuper eiusdem quoque rei conficiendæ causa illud antea fuisse orditum vidimus, vt in ordinem redacto Zoilo Episcopo Alexandrino, in locum eius substitueret Apollinarem eiusdem cum ipso sententiæ defensorem, cùm & in eam traxisset quamplurimos Orientales Episcopos: sed cunctantem expertus Romanum Pontificem, ad eum permouendum, penes quem ob sedem Apostolicam summam sciebat esse prærogatiuam, tot tantosque (vt vidimus) terrores ipsi incussit, & ignominias irrogauit.

VIGILIVS IN OCCIDENTEM CVPIT TRAHERE SYNODVM.

Hic verò sicut semper inconcussus restitit Imperatori sibi nimium arroganti & inconcessa tentanti, nec quieuit quousque omnes sibi subiecerit aduersarios: ita modò conatui istiusmodi Imperatoris occurrere festinauit, illud in primis aggressus, si suadere illi posset, cùm de ea re ageretur, cuius causa vniuersus ferme Orbis Occidentalis esset perturbatus, vt Occidentalium Episcoporum æquè requireretur assensus, atque sententia rogaretur, sicque ad eamdem Synodum vocarentur: Verùm quòd ob ingruentia bella perdifficilis esset eorumdem in Orientem accessus, acquiesceret Imperator, vt in Sicilia eadem Synodus ageretur, loco nimirum in meditullio posito quo & Orientales & Occidentales vnà cùm transmarinis Africanis Episcopis faciliùs conuenirent: horum namque potissimùm esse habendam rationem asserens, qui ob Imperatoris de Tribus capitibus promulgatum edictum sese ab Orientalibus segregarant, neque cum Occidentalibus conuenirent, quos in Imperatoris sententiam abductos suspicarentur. Proposuit & Iustiniano Vigilius, si ad Synodum cogendam Sicilia non placeret, vt aliam aliquam ipse Italiæ ciuitatem maritimam æquè sibi subditam Imperator eligeret.

DE VOCANDIS OCCIDENTALIBVS EPISC.

Verùm etsi æqua hæc videri poterant, facere tamen abnuit Imperator, timens ne Latinorum Episcoporum suffragiorum frequentia obruerentur qui de Tribus capitibus condemnandis Orientales ex aduerso pugnabant: Nimis enim suæ ipsius sententiæ tenax Imperator sic Synodum cogi curabat, vt tamen eamdem sibi, si liceret, facerent consentientem. At instat rursus Vigilius, vrgetque Imperatorem, vt saltem (quod æquitas non negaret) ex Italia & Africa ad Synodum Constātinopolim accerserentur Episcopi: aliter fore, vt tamquam excluſi sacro cœtu ijdem haud æquo animo id laturi essent, periculumq; ingens de alio excitādo ab eis schismate immineret: cùm enim id expetitum à Romano Pontifice ipsi scirēt, ab Imperatore verò negatum, nullamque sui habitam rationem, sed pro ipsius Augusti arbitrio cuncta facta cognoscerent; fore vt seorsum illi Synodum collecturi essent, & aduersantes decretis Orientalium de Tribus capitulis siue alijs canones sancituri.

His adeò efficacibus rationibus Iustinianus persuasus, tūc Vigilio assensus est, sed ea adhibita conditione, vt exæquato numero Episcoporum, qui siue ex Italia, siue ex Africa vocarentur, non plures hi essent, quàm qui ab ipso Imp. ex diuersis Orientis Ecclesijs Constātinopolim

A nopolim vocarentur. Huiuscemodi igitur pactis conuentis, cùm Vigilius hæc cuncta festinaret implere, vt legitima Synodus haberetur: Iustinianus Imperator per Theodorum Decurionem Palatij ad eumdem Vigilium Romanum Pontificem à se antè conscriptum volumen de Tribus capitulis misit, vt quæ de illis sua esset sententia, scriptis ipse profiteretur. Tunc Episcopi qui cum Vigilio aderant, negauerunt id esse faciendum, non expectato fratrum aduentu. At Imperator eam temporis dilationem molestè ferens, rursus suos ad eum proceres destinauit, qui vrgerent ipsum quātocyus de ea re ferre responsum.

INTERPELLAT VIGILIVM IMP. PRODERE QVID SENTIAT.

Ad hæc Vigilius rogauit Imperatorem, vt sibi saltem viginti dierum temporis daret inducias, cùm (quod omnibus erat manifestum) nondum conualuisset à corporis ægra valetudine, quæ cum diutiùs detinuisset ægrotum. Hæc vt impetraret ab Imperatore, idem Vigilius Pelagium diaconum ad eum abire iussit. quibus obtentis, Vigilius æger adhuc in his
B cogitur laborare, & addere ad priora, simulq; in volumē quoddam ab Imperatore per Benignum Episcopū Heracleæ Paphlagoniæ antè delatum insudare, in quo horrendæ erant conscriptæ blasphemiæ capitibus sexaginta distinctæ, nomine Theodori Mopsuesteni in ipsius liminari pagina prænotatæ: Has omnes idē Vigilius per singulas reiecit, confutauit, anathematizauitq;, atque tandem in fine quæ de Tribus capitibus sua esset sentētia fusiùs scripsit. Extat libellus ipse siue Constitutum Vigilij ad Iustinianū Imperatorem datū hoc anno pridie Idus Maij: quod descriptū ex Vaticano codice antiquitus scripto inferiùs ponemus suo loco. Ex quo quidem cuncta hæc quæ ad Synodum præfati sumus, desumpsimus: quæ præstat audire magis, quā quæ ex Nicephoro præmittūtur ad Quintā Synodum.

De qua illud etiam admonendum putamus, ipsa quæ edita in hanc diem Acta reperiuntur, esse corrupta, atque decurtata in pluribus, vt suis locis fiet cuique manifestum: id
C autem factum ab aduersarijs Origenistis, siue à Monothelitis, fuit nonnullorum sententia. Pudenda planè in illis intexta habētur, ac prorsus indigna Synodo œcumenica: cum alioqui nec œcumenicæ tunc Synodi potuerit habuisse nomen, vtpote nec in Spiritu sancto legitimè congregata, cui siue per se siue per suos ipse Romanus Pontifex noluit interesse.

SYNODI QVINTAE ACTA CORRVPTA.

Quod ad Actiones eiusdem Synodi siue Collationes dixeris, seu Sessiones pertinet: duas dumtaxat Nicephorus numerat, alteram aduersus Tria capitula congregatam, alteram verò aduersus Origenis errores: verùm quæ extant Quintæ Synodi Acta, octo continent Collationes, de quibus singulis dicturi sumus.

DE NVMERO ACTIONVM.

Sed vt ab eiusdem Synodi principio exordiamur: coeunt sine capite membra; immo nec cum aliis qui sub capite censebantur artubus compaginari curantes, nulla Vigilij Papæ ægrotantis adhuc habita ratione, hoc eodem anno, cùm vocatus prima die mēsis Maij
D (vt habetur in eius Synodi Collatione secūda) Vigilius ad Synodum non veniisset: quarto Nonas Maij Orientales Episcopi, qui Constantinopolim venerant, vnà cōueniunt, acturi de ventilata diu quæstione Trium capitulorum, omnes numero centum sexaginta. Tunc enim cùm ibi essent, vocauerunt ad Synodum ipsum Vigilium Summum Pontificem honestissima vocatione, nempe Episcoporum nomine Synodi, & magistratuum nomine Imperatoris: hac prærogatiua etiam aduersarij dignati Romanum Pontificem, vt cùm aliàs (quod sæpè vidimus) si Patriarchalium sedium vocādi essent Episcopi, tres mitti solerent; ad conuocandum ipsum Romanum Pontificem Vigilium viginti missi fuerint, tres Patriarchæ, reliqui verò omnes Metropolitani Episcopi, vt Acta ipsa docent, in quibus nomina singulorum descripta leguntur.

Inter nobilium autem sedium Episcopos, qui Synodo interfuerunt, post Eutychium
E Episcopum Constantinopolitanum, de quo diximus, numerantur Apollinaris Patriarcha Alexandrinus, Domnusque Antiochenus; Eustochius autem Episcopus Hierosolymitanus per legatos interfuit. Externorum verò Sextilianus Episcopus Tunicensis siue Tunetensis præsto fuit legatus missus à Primoso Episcopo Carthaginensi, qui sedit post Reparatum, de quo superiùs est habita mentio. Reliquos autem numerare prætermittimus, & quarum essent ciuitatum Antistites, cuiusve vitæ meriti.

PRÆCIPVI EPISCOPI QVI SYNODO INTERFVERVNT.

Cùm igitur (vt dictum est) Episcopi conuenissent: considentibus omnibus, Theodorus Silētiarius à Iustiniano Imperatore missus libellum attulit coram Patribus in Synodo legendum: qui, cunctis audientibus, iussus est legi. est eius exordium: Semper studium fuit Orthodoxis & pijs Imperatoribus, &c.] Ea in primis scriptione, quid omnes prædecessores rectæ fidei Imperatores ad destruendas obortas hæreses egerint, quantúmve studij in id ipsum sedulò impenderint, per singulos recensēt. Qualis autem ante sua tempora

COLLATIO PRIMA.

Ecclesiæ esset facies lurida, sic describit: Post Concilium Chalcedonense, exiguo tempore A
transacto, iterum surrexerunt Nestorij & Eutychetis sequaces, & tantas turbas in sanctis
Ecclesijs fecerunt, vt diuisiones & schismata in eis fierent, & nullam ad se inuicem com-
munionem haberent. Neque enim præsumebat aliquis de ciuitate in ciuitatem veniens,
in ecclesiam procedere.] his addit suum à se nauiter impensum studium ad conciliandas
ac simul vniendas Ecclesias, quo minùs autem fieret in omnibus voti compos, Nestoria-
nos obstitisse ait, qui scripta Theodori Mopsuesteni, aliaque Theodoreti Episcopi Cyri,
necnon epistolam Ibæ proferrent in medium; sicque ea vi restituere conati essent Nestorij
hæresim: Quibus cùm occcurrendum sibi esset, pro remedio ea Tria capitula primùm ab
Episcopis qui conuenerant Constantinopoli damnanda procurasse; quæ item Vigilij Papæ
auctoritate improbata iterum atque iterum fuisse, testatus est.

Insuper (quòd nuper accidisset) se per suos conuenisse Vigilium, vt scriptis dicta capitu- B
la damnaret, vel si minùs facere vellet, quæ esset sua de ea quæstione sententia itidem scri-
ptis commendaret: quod & ipse se esse facturum, pollicitus esset. Post hæc autem suæ fidei
confessionem cùm subdit, illos omnes qui ad Synodum conuenerunt Patres rogat de his
omnibus ferre sententiam, asserens de Theodoro Mopsueseno: Non nuper nomen eius
abrasum est è Diptychis, sed ex quo ipsius hæreses prodiere in lucem.] hæc continet libel-
lus Iustiniani Imperatoris oblatus Synodo, scriptus autem (vt ibi notatur) tertio Nonas
Maias, hoc ipso anno vigesimoseptimo sui ipsius Imperij. Eadem etiam Actione, sugge-
rente sancta Synodo, iussæ sunt legi litteræ Eutychij Episcopi Constantinopolitani, qui-
bus suæ fidei professionem (quam superiùs recitauimus) dedit eidem Vigilio Papæ: rur-
sumque ipsius Vigilij ad Eutychium de eadem redditæ litteræ.

His omnibus recitatis, Synodus testata est, aliquos Episcopos rogasse Vigilium Roma- C
num Pontificem, vt ad Synodum vnà cum ceteris conueniret, nec tamen hactenus id fe-
cisse: quam ob causam illum solemni esse accersendum vocatione, operæpretium duxit.
Missi itaque sunt ijdem qui eum vocarent Episcopi (vt dictum est) omnes numero viginti,
iidemque Metropolitani præter tres præcipuarum sedium Patriarchas, nimirum Constan-
tinopolitanum, Alexandrinum, & Antiochenum. Qui redeuntes, de illo retulere, causa-
tum ipsum esse corporis ægritudinem, scriptis tamen se Synodo satisfacturum pollici-
tum, & quid de Tribus capitulis sentiret, palàm facturum.

[a] Tom. 2. Concil. nouæ edit. COLLATIO SECVNDA SYNODI.

Rursum enim ad octauum Idus Maias conuenerunt [a] Episcopi: vbi primùm viginti illi
ac primarij Ecclesiæ Orientalis Antistes, qui iterum missi erant ad conueniendum atque
inuitandum ad Synodum Vigilium Romanum Pontificem, quid ab eo acceperint, coram
omnibus referunt: nimirum eam suæ absentiæ causam Vigilium prætexuisse, quòd non D
adessent Occidentales Episcopi, nisi perpauci admodum; se autem conscriptam de ea quæ-
stione sententiã ad Imperatorẽ missurum. Ad hæc se respondisse testati sunt missi Episco-
pi, olim in quatuor præcedentibus Synodis œcumenicis perpaucos Occidentalium inter-
fuisse sacerdotes: satisque esse, vt qui adessent, conuocati Episcopi, ipsi inter se de proposita
agerent quæstione. Hæc autem cùm retulissent Imperatori, ipsum suos vnà cum Episcopis
sequenti die ad Vigilium accersendum missurum, esse pollicitum; quod & fecisse, testati
sunt, misisseque ad eum Liberium Patricium, Petrum Patricium Magistrum Officiorum,
Patricium Patricium, Constantinum Quæstorem, & cum his Belisarium, Cæthegum, at-
que Rusticum Exconsules vnà cum deputatis Episcopis à Synodo missis pridie eius diei.

Post priorem istam habitam relationem, iussi sunt à Synodo ij qui missi erant, quæ
apud Vigilium gessissent, palàm facere. Qui retulerunt, Vigilium iterum inducias postu- E
lasse, quo suam sententiam scriptis depromeret; vt quid sentiret, omnibus notum face-
ret. Respondisse autem hos, ipsum idem iam aliàs sensisse, condemnasseque Tria capitu-
la, & per hæc suam esse sententiam declaratam; tantùm ab eo requirere, vt quod solus fe-
cisset, cum Patribus in publico conuentu ageret. Et si ad hoc inducias optaret, vt tandem
ad Synodum conueniret; Synodum expectaturam: aliàs inter se de quæstione Trium
capitulorum Patres qui conuenissent acturos. Ad hæc autem Vigilium, se solùm suam
de ea re sententiam conscripturum respondisse. His porrò tam ab Episcopis missis quàm
à prædictis Patriciis in Synodo relatis: qui missi erant ab Imperatore, se iam functos mu-
nere, recessuros: de reliquo hortari Patres vt rei coeptæ finem imponerent, cùm id Impe-
rator optaret, apud quem nihil esset antiquiùs, quàm vt fides Catholica semper maneret
inconcussa.

His

A His peractis, Synodus iussit mitti tres Episcopos, qui Primasium Episcopum Adrume-
tinum in Africa Metropolitanum Constantinopoli tunc degentem vocarent ad Syno-
dum, simulque Sabinianum, Proiectum, & Paulum Episcopos Illyrici. legati sunt ad hoc
opus tres Episcopi, totidemque presbyteri. Hi redeuntes, de Primasio in primis hæc retu-
lerunt, illum dixisse: Papa non præsente, non venio.] reliquos autem citatos Episcopos
Illyricos recusasse accedere, eo quòd non adesset eorum Archiepiscopus Benenatus. His
relatis, de Primasio sententiam differre Synodo placuit; illi verò Illyrici vt Benenatum
adirent, vt idem cum illo sentirent, quem constaret vnius esse cum ipsis qui aderant ad
Synodum conuocati sententiæ, eadem decreuit Synodus. His in hunc modum rebus ge-
stis, finis habetur impositus secundæ Collationi.

Sequenti die, ad septimum Idus Maias, iterum Episcopi conuenerunt; recitatisque om- COLLATIO TERTIA.
B nibus antè actis, agendum iam esse de quæstione Trium capitulorum proposuerunt. An-
tequam autem rem ipsam aggrederentur, publica professione Synodus fidem Catholicam
profitetur: se nimirum credere quæ olim sancti Apostoli, quæ & sanctæ quatuor Synodi
tradidissent, quæ insuper sancti Ecclesiæ doctores tã Græci quàm Latini, quos recolit, scri-
psissent, tenere sunt verò hi à Synodo nominati, Athanasius, Hilarius, Basilius, Gregorius
Theologus, Gregorius Nyssenus Ambrosius, Augustinus, Theophilus, Ioannes Chryso-
stomus, Cyrillus, Leo, Proclus. Cetertim professa est Synodus & alios se suscipere Patres,
qui in sancta Dei Ecclesia rectam fidem vsque ad finem vitæ prædicassent. Quæstio autem
de Tribus capitulis, videlicet de Theodoro Mopsueseno & scriptis eius, deque scriptis
Theodoreti in Cyrillum, atque de epistola quæ dicta est Ibæ Episcopi ad Marim Persam,
in sequenti Collatione tractãda proponitur, sicque præsens tertia Collatio finem accepit.

C Conuenerunt [a] rursus Episcopi ad quartum Idus Maias: iussæque sunt palàm in Syno- [a] Tom. 2. Con-
do recitari horrendæ blasphemiæ excerptæ ex scriptionibus (vt dicebant) Theodori Mo- cil. edit. nouæ.
psuesteni olim Episcopi, quibus & subiecerunt eiusdem Theodori impium fidei symbo- COLLATIO QVARTA.
lum. Porrò in eis non tantùm quæ impius homo aduersus Christi Domini nostri humani-
tatem in vna persona cum diuinitate coniunctam dicebatur conscripsisse, sunt posita; sed
& quæ improbus in Cantica Canticorum, librũ tam ab Hebræis quàm à Christianis sem-
per receptum, effutiit, adducta sunt in medium; sicut & quæ in librum Iob, quem repu-
diasse asserebatur, tamquam ab aliquo Pagano cõscriptum, & alia eiusmodi: aduersus quæ
omnia à Patribus magna fuit detestatione exclamatum in Synodo. Cetera in alium
consessum sunt reseruata, nimirum vt ageretur de his quæ sancti Patres, vel leges Imperia-
les, aut historici de eodem Theodoro conscripsissent.

D Collationem autem quintam Patres quo potissimùm die habuerint, haud adeò explo- [b] Tom. 2. Con-
ratum habetur. nam quod in codice [b] typis excuso notatus est octauo Idus Maias: men- cil. nouæ edit.
dum inesse, dubitare nemo debebit: siquidem nulla patitur ratio, vt cùm præcedens Actio COLLATIO QVINTA.
quarta sit habita ad quartum Idus Maias, quinta hæc quæ post illam celebrata esse constat,
inscribatur Octauo Idus eiusdem mensis: vnde potiùs vel sequenti, vel post sequentem
diem pridie Idus Maias, quo & oblatum Synodo Vigilij Constitutum datum reperitur,
hanc esse habitam Actionem dixerimus. In qua primùm ea quæ sancti Patres aduersus
Theodorum scripserunt, quæve legum Imperatorum auctoritate aduersus eum sancita re-
perirentur, insuper & quæ Hesychius presbyter Hierosolymitanus nobilis historicus de
eodem scriptionum monumentis testata reliquit, in medium adducta sunt & recitata: sed
& quæ etiam pro Theodoro conscripta fuerant, eadem discussa sunt & confutata.

E Post hæc autem omnia fusiùs explicata Sextilianus Episcopus legatus missus à Primoso
Carthaginensi Episcopo atque à Concilio Carthaginensi, ex S. Augustino nonnulla attu-
lit loca, quibus ille sæpè profitetur, aliquem posse damnari post mortem; quod etiam robo-
ratum fuit exemplis aliorum, ac præsertim Romani Pontificis, qui Dioscorum schismati-
cum post mortem damnauit: confirmatum est etiam exemplo ipsius Vigilij Romani Pon-
tificis, qui damnarat Origenem: dictum est enim: Quod etiam nunc in ipso Origene fecit
& vestra sanctitas, & Vigilius religiosissimus Papa antiquioris Romæ.] Sed hæc acta ab
ipsis Episcopis cùm desiderentur in Synodo, vtique eam haud haberi integram, sed de-
curtatam atque deprauatam ab aliquo Origenista, nemo iure negarit. Vigilium seor-
sum Pontificio decreto damnasse Origenem, etiam Cassiodorus testatur [c]: sed de hoc [c] Cassiodor. In-
inferiùs. Ad hæc insuper post alia multa in eamdem sententiam à Patribus aduersus stit. diuin. lect. lib. 1. cap. 1.
Theodorum superaddita, recitata sunt Acta Synodi Mopsuestenæ, quorum superiùs suo

loco meminimus,quibus probaretur ipsum Theodorum olim ex Diptychis Ecclesiæ fuisse abrasum,& in locum eius fuisse suffectum Cyrillum Alexandrinum. A

Post hæc autem omnia aduersus Theodorum allata, produnt Acta, ad causam Theodoreti factum transitum; cùm videlicet ex ipsius Theodoreti scriptis aliqua loca excerpta sunt recitata,quæ ab Orthodoxa fide viderentur esse aliena contra sanctum Cyrillum scripta. His iuncta legitur epistola quædam Theodoreti nomine edita post obitum Cyrilli Episcopi Alexandrini,qua mirum in modum dictenijs & scommatibus in defunctum inuehitur.His sic habitis, laudauit Synodus iudicium sanctorum Patrum Concilij Chalcedonensis,quod non priùs Thodoretum ijdem suscepissent,quàm ipse Nestorium condemnasset.Sicque finis impositus est præsenti quintæ Actioni. Deteximus autẽ,vbi de Cyrilli obitu egimus,de Theodoreti illa quæ dicitur epistola impostura. At hic quod opportune de ea tractari contingat, eadem modò repetere non grauamur, quò ostendatur non ea Synodi germana Acta esse,sed nebulonis cuiuspiam excogitatum commentum. Dicimus itaque,epistolam illam,quæ recitatur in Synodo hac Actione quinta sub nomine Theodoreti ad Ioannem Antiochenum de Cyrilli obitu gaudentis, omni ex parte conuinci minimè esse potuisse Theodoreti. Ex his verò discès,lector, Synodũ Quintam haud adeò esse legitimam, sed magna ex parte suppositam,in aliquibus mutilatam,auctam in alijs: nam hæc quæ de Cyrilli Episcopi Alexandrini obitu sub nomine Theodoreti narrantur, ab aliquo Eutychiano hæretico esse conficta,non ambigimus: idque vt credamus,immo certò affirmemus,non leui aliqua ducimur coniectura, vel tenui quadam suspicione, sed firmissima sanè rei demonstratione. B

DE EPIST. THEODORETI NOMINE SVPPOSITA.

Quonam pacto,quæso,hæc Theodoretus de obitu Cyrilli ad Ioannem Episcopum Antiochenum scripsisse potuit,si ante Cyrilli mortem ipse Ioannes ex humanis sublatus esse reperitur? Id enim tum ex Nicephori Episcopi Chronico, tum ex alijs qui Patriarchalium sedium successiones Episcoporum conscripserunt, exploratum habetur. Verùm ne rem tantam chronistarum dumtaxat fide (etsi magna sit)definiendam esse velimus, in quorum scripta errorem irrepsisse quis dicere possit:ne de his vlla tibi penitus remaneat dubitatio, Ioannem Antiochenum scilicet ante Cyrillum mortuum esse: habes inter eas quæ leguntur canonicas diuersorum Episcoporum epistolas eiusdem Cyrilli Patriarchæ Alexandrini scriptam epistolam * ad Domnum Episcopum, qui fuit successor eiusdem Ioannis Episcopi Antiocheni: vt nullus iam dubitare valeat S. Cyrillum post eius obitum superuixisse. Quòd autem ille Domnus, ad quem extat dicta epistola Cyrilli canonica, ille ipse sit, & non alius ab Episcopo Antiocheno successore Ioannis, ex rebus quæ in ea tractantur,satis potest intelligi:dum tantæ illum fuisse auctoritatis ostendit, vt Episcopum posset deponere,atque iterum restituere:vnde appareat non inferioris sedis aliquem esse potuisse eius nominis Episcopum. Certè quidem in serie Episcoporum Orientalium, qui tam in Concilio Ephesino,quàm Chalcedonensi ijsdem temporibus celebratis,recẽsiti reperiuntur, nullus alius eius nominis Domnus inscriptus vel subscriptus Episcopus legitur, qui alios Episcopos sub se haberet,tantaque polleret auctoritate, vt ad libitum (quod dictum est) deponere atque restituere eos posset. Indigna planè ostenditur epistola illa tanto viro, quem probauit ac recepit sancta Synodus Chalcedonẽsis, & S. Leo à calumniatoribus(vt vidimus)vendicauit:quem & nauiter Cõstantinopoli apud legatos Apostolicos pro fide Catholica vidimus insudasse. At hic iterum opportunè ipsam epistolam in dicta Actione quinta Synodi Quintæ recitatam describamus: vt quisque intelligat,non esse partum hominis vel mediocriter Christianam pietatem sectantis, sed impudentissimi cuiuspiam impostoris figmentum.sic enim se habet eiusmodi titulo prænotata: C D E

* Apud Theod. Balsam. in addit pag. 79.

DETEGITVR IMPOSTVRA.

Theodoreti ad Ioannem Archiepiscopum Antiochiæ epistola scripta, cùm mortuus esset Cyrillus Archiepiscopus Alexandrinus.

Serò tandem & vix malus homo defunctus est. Boni enim & benigni ante tempus inde demigrant: mali verò in multo tempore vitam producunt. Et arbitror omnium dispensatorem bonorum prouidentem, celeriùs quàm tempus est, humanis tribulationibus eos abducere, & tamquam victores liberare luctationibus, & in meliorem vitam transducere: quæ vita præmium positum est his qui pro virtute luctantur, sine & tristitia & sollicitudine libera. Malitiæ verò amatores & operatores diutiùs concedit præsenti vita frui, vt aut satietatem caperent malignitatis, & virtutem postea discerent, aut pœnas darent & in hoc sæculo,pro molestia suorum morum longo tempore amaris & malis vitæ

CONFICTA EPIST. NOMINE THEODORETI.

A vitæ præsentis fluctibus æstuantes. Illum verò miserum nec ad similitudinem aliorum dimisit nostrarum animarum gubernator diutiùs eorum potiri,quæ videntur esse delectabilia; sed crescentem quotidie viri malignitatem sciens & corpori Ecclesiæ nocentem, quasi quamdam pestem amputauit, & abstulit opprobrium à filiis Israel. Lætificauit quidem superstites eius discessio:contristauit verò forsitan mortuos: & timor est,ne prægrauati eius conuersatione,iterum ad nos remittant, vel illos diffugiat, qui eum abducunt, sicut ille tyrannus Cyni Ciliciam. Procurandum igitur est, & oportet tuam sanctitatem maximè hanc suscipere festinantiam, & iubere collegio mortuos asportantium, lapidem aliquem maximum & grauissimum sepulchro imponere,ne iterum huc perueniret, & instabilem voluntatem iterum demonstraret. Infernis noua dogmata adferat: ibi diu noctuque (sicut vult) sermocinetur.Non enim timemus,ne & illos diuideret,aduersus pietatem
B publicè alloquens, & morte circumdans naturam immortalem. Lapidabunt enim eum non solùm qui diuina eruditi sunt, sed etiam & Nemrod, & Pharao, & Sennacherib, & si quis eorum est similis Dei impugnator. Sed enim sine causa multa loquor: silet enim miser inuitus.Egredietur enim,dicit,spiritus eius,& reuertetur in puluerem suum: in illo die peribunt omnes cogitationes. Iste verò & aliud habet silentium: nudata enim illius facta alligant linguam, obstruunt os, frenant sensum, silere faciunt, in terram inclinare cogunt. Ideo plango miserum & ploro: nec enim puram mihi delectationem fecit mortis eius annunciatio, sed dolore permixtam.Lætor enim & iucundor, eiusmodi pestilentia commune Ecclesiæ videns liberatum:contristor verò & ploro,quòd nec requiem malorum miserabilis susceperit, sed maiora & peiora pertentans defunctus est.

Somniauit enim (sicut dicunt)& regiam vrbem perturbare,& pijs iterum dogmatibus
C repugnare,& tuam sanctitatem accusare,vtpote ea colentem. Sed vidit Deus & non despexit: immisit verò frenum in os eius, & frenum in labia eius, & auertit eum in terra ex qua sumptus est.Fiat verò orationibus tuæ sanctitatis, vt misericordiam & veniam consequatur, & vincat immensa Dei clementia illius malignitatem. Rogo verò tuam sanctitatem,soluere nobis animæ tumultus. Plurimæ enim & diuersæ famæ circumsonant,& nos perturbant, communes calamitates annunciantes. Quidam verò & tuam reuerentiam proficisci dicunt ad comitatum sine voluntate. Et vsque nunc despiciebam, vtpote falsa,ista quæ diuulgantur.Quoniam verò vidi sola eademq; omnes dicentes,necessarium existimaui veritatem à tua discere sanctitate:vt vel rideamus,vtpote falsa;aut vt vera,meritò lugeamus.] hactenus epistola. Sanè quidem & huius scriptor temporis valde accuratus Leontius in libro de Sectis, cùm multa ab hæreticis conficta tradat, inter alia ab
D ipsis epistolas scriptas esse nomine Theodoreti tellatur. At quam fidem, rogo, merentur Acta huiusce modi,quæ sunt his contexta commentis? Illud etiam non præterimus:leges illas Theodosij Imperatoris aduersus Nestorium prolatas ac recitatas in dicta Actione, aliter se habere in Codice Theodosiano,atque in Actis Concilij Ephesini;quas & nos suo loco sub die & Consule datas superiùs recitauimus;in quibus nulla prorsus habetur mentio de Theodoro. Hæc de commentitiis atque suppositis scriptis hic dicta sufficiant: de sublatis modò dicendum.

Desideratur autem in ijsdem publicis Synodalibus Actis Vigilij Papæ libellus oblatus Synodo,quem ipse Constitutum appellat, quod idem est quod decretum.hunc ipsum esse scias,quem de sua sententia ab Imperatore interpellatus idem Vigilius pollicitus fuit se
E missurum suo tempore ad ipsum Imperatorem atque ad Synodum,quod & ingenuè præstitit.Scripserat autem illud ipsum Constitutum iam antea:nam eius ipse meminit in epistola ad Valentinianum Episcopum Tomitanum in Scythia: nec quidem illud elaborauit vt ipsi dumtaxat innotesceret Imperatori vel Synodo, sed vt vniuerso Orbi Catholico cunctisque Christi fidelibus palàm fieret,nec ob aliam causam(vt ex ipso patet)nisi vt omnia quæ à sanctis Patribus in Chalcedonensi Concilio definita essent, firma consisterent, nec vlla quouis prætextu possent calumnia labefactari.Porrò Constitutum hoc ipsum Vigilij, quod sicut alia pleraque ex Actis Quintæ Synodi noscitur esse sublatum,nos hic suo loco restituendum esse putamus.

Vt igitur hic cuncta suis reddãtur diebus, post Quintam Collationem describendũ hic ipsum censuimus Vigilij Papæ Cõstitutũ, antequã de reliquis agamus ipsius Quintæ Synodi Collationibus:nacti illud sumus in Vaticana bibliotheca, vbi antiquitus scriptũ asseruatur. Id verò eo libentiùs facturi sumus, quòd numquã in hanc diẽ impressum ipsum inuenerimus

DE VIGILII PAPÆ EDICTO CONSTITVTO.

uenerimus. Pertinere illud quidem ad ipsa Acta Synodalia Quintæ Synodi, quæ superiùs dicta sunt, apertè declarãt: ipso enim voluit Vigilius, quæ de Tribus capitulis sua esset sententia, tã Imperatori, quàm Synodo vniuersæ innotescere: quod enim antea pollicitus fuerat viris clarissimis ab Imp. missis & Episcopis à Synodo ad illud ipsum munus explẽdum delectis, modò opportunè præstandũ putauit. Porrò illud cùm in fine notatũ habeat diem & Consulem, quo ipsum Vigilius publicè edendum curauit, ad hunc ipsum annũ & diem Collationis quintæ pertinere cognoscitur: nosq; hic ipsum suo loco inserendũ putauimus.

VIGILII PRVDENS CONSILIVM.

In qua quidem scriptione illud in primis visus est Vigilius iniisse consilium, ne scilicet Tria illa pro Chalcedonensi Concilio defendens capitula, in suspicionem vel leuẽ ab aduersarijs adduci posset defensionis errorum Nestorij ob indemnatum Theodorum Mopsuestenum: primùm omnium multo studio totus fuit in damnatione errorum illorum, qui in scriptis Theodori Mopsuesteni dicebantur inuenti, quos attulerat ad ipsum Vigiliũ nomine Imperatoris (vt vidimus) Benignus Episcopus Heracleæ Paphlagoniæ. Sic igitur ne ipse redargui posset ab aduersariis, fauisse Theodoro, si eũ anathemate damnare detrectaret; oblatos damnat errores: ita quidem se gerens, vt ad damnandos defunctorum errores accurrerit impiger; in damnãdis autẽ auctoribus, quos scisset in Catholica cõmunione defunctos, minimè præpopere agendũ putarit. Iã verò ipsum Vigilij recitemus Constitutũ, in quo primùm res trãsactæ de ineunda concordia recensentur. sic enim se habet:

VIGILII CONSTITVTVM AD IMP.

Glorioſissimo & clementissimo filio Iustiniano Augusto Vigilius Episcopus.

Inter innumeras solicitudines, quibus oneratus Imperiale fastigium, laudabile clementiæ vestræ cognouimus esse propositum, per quod summotis omnibus discordiæ seminibus, quæ in agro Domini humani generis inimicus aspersérat, vniuersos Domini sacerdotes, præmissis ad testimonium conscientiæ suę professionibus, per quas sanctorum Patrum & venerabilium quatuor Synodorum ac Præsulum sedis Apostolicæ inhærere definitionibus atque iudicijs monstrarentur, ad vnitatem atque concordiam restituere properastis: quarum professionum formam, vt Ecclesiasticæ pacis amplectendum posteris tradatur exemplum, præsenti (quemadmodum se habet) inserta pagina declaramus.

Exemplum primæ professionis, quam ad S Euphemiæ templum fecerunt.

Omnes quidem Fideles, maximè verò Dei sacerdotes pacem & sanctificationem sequi cum omnibus oportet, sine quibus nemo secundùm Apostolum [a] videbit Dominum. Nos igitur Apostolicam sequẽtes doctrinam, & festinantes concordiam Ecclesiasticam seruare, præsentem facimus libellum. In primis quatuor sanctas Synodos, Nicænam trecentorum decem & octo, Cõstantinopolitanam centum quinquaginta, Ephesinam primam ducentorũ, in qua in Legatis suis atque Vicariis, id est, beatissimo Cyrillo Alexandrinæ vrbis Episcopo, Arcadio & Proiecto Episcopis, & Philippo presbytero, beatissimus Cælestinus Papa Senioris Romæ noscitur præsedisse, & Chalcedonensem sexcentorum triginta sanctorum Patrum suscipimus. Et per omnia & in omnibus, quæcumque in omnibus Gestis Chalcedonensis Concilij aliarumque prædictarum Synodorum, sicut in iisdem quatuor Synodis scriptũ inuenitur, cõmuni cõsensu cum Legatis atque Vicariis sedis Apostolicæ, in quibus iuxta tempora sua prædecessores sanctitatis vestræ beatissimi Papæ senioris Romæ ipsis Synodis præsiderunt, tam de fide, quàm de aliis omnibus causis, iudiciis, constitutionibus, aut dispositionibus definita, aut iudicata, vel constituta, siue dispositа sunt, inconcussè, inuiolabiliter, irreprehensibiliter, atque irrectabiliter sine adiectione vel imminutione aliqua nos promittimus secuturos, nec quicquam contrarium, quod ad earum reprehensionem & retractationem vel permutationem siue iniuriam sub qualibet occasione vel nouitate pertineat, admissuros, aut tale aliquid præsumentibus consensuros. Sed quæcumque communi consensu cum Legatis atque Vicariis sedis Apostolicæ Orthodoxæ ibidem dicta sunt, ea Orthodoxa veneramur atque suscipimus.

[a] 1. Thes. 4.

MENNAE, THEODORI, ET ALIORVM EPISC. PROFESSIO.

Quæcumque anathematizauerunt vel damnauerunt, anathematizamus & nos atque damnamus; & vniuersa, sicut ab iisdem Synodis communi consensu cum Vicariis sedis Apostolicæ iudicata, aut definita, vel constituta, siue dispostа lecta inueniuntur, irretractabiliter atque impermutabiliter conseruamus. Sed & beatæ recordationis Papæ Leonis epistolas & sedis Apostolicæ constituta, quæ tam de fide, quàm de firmitate supradictarum quatuor Synodorum processerunt, nos in omnibus secuturos, seruaturosque promittimus. Anathematizantes omnem hominem ad ordines & dignitates Ecclesiasticas pertinentem, quicumque contra ea, quæ superiùs promisimus, sub qualibet occasione vel altercatione

A cationè venire tentauerit. Libellum autem in causa Trium capitulorum, de quibus quæstio nata est, contra constitutum piissimi Principis & beatitudinis vestræ ego quidem nullum feci: sed volo atque consentio, vt omnes libelli, qui facti sunt sub hac forma, beatitudini vestræ reddãtur. De iniurijs autem, quæcumque beatitudini vel sedi vestræ factæ sunt, eas quidem non feci: sed quia pro pace Ecclesiæ modis est omnibus festinandum, velut si eas fecissem, veniam postulo. Quia verò tempore discordiæ excommunicatos vel non receptos à beatitudine vestra in communionem suscepi, pariter veniam postulo.

In hac forma fecerunt Mennas Constantinopolitanus Episcopus,
Theodorus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus,
Andreas Ephesinus Episcopus,
Theodorus Antiochiæ Pisidiæ Episcopus.

B Petrus Tarsensis Episcopus: sed multi alij Episcopi idem fecerunt.] hæc quidem Vigilius in sui ponit exordio Constituti; vt quæcumque transacta fuissent cum aduersariis, omnibus innotescerent; viderentque singuli, quàm ab ipsorum promissione facta contraria sint secuta, & quàm mobiles illi fuerint Episcopi, qui cùm hæc subscripta sua ipsorũ manu Vigilio obtulissent, non erubuerint rursus in eumdem ob gratiam Imperatoris insurgere. Sed audiamus aliam quam hic subijcit Vigilius fidei professionem trium Patriarcharum, Constantinopolitani, Alexandrini, & Antiocheni, nempe Eutychij, Apollinaris, & Domni, siue Domnini, insuper & Eliæ Thessalonicensis Episcopi. sic enim se habet:

ALIA PROFESSIO OBLATA VIGILIO.

Exemplar professionis quam residui Episcopi Theophaniorum die nobis fecerunt.

Scientes quantorum bonorum causa est pax Dei custodiens corda & sensus Fidelium, & colligẽs eos, vt vnum idemque sapiant in recta fidei confessione, & ad perficienda diuina mandata, & propitium Deum faciens in his quæ recta sunt concordantibus: ideo festinantes vnitatem conseruare, ad Apostolicam sedem vestræ beatitudinis manifestum facimus, quod nos semper conseruauimus & conseruamus fidem ab initio traditam à magno Deo & Saluatore nostro Iesu Christo sanctis Apostolis, & ab illis in omni mundo prædicatam, & à sanctis Patribus explanatam, & maximè ab his qui in sanctis quatuor Synodis congregati sunt, quos per omnia & in omnibus sequimur & suscipimus, id est, trecentos decem & octo sanctos Patres qui Nicææ congregati sunt, & sanctum Symbolum siue mathema fidei exposuerunt, & Arianam impietatem anathematizauerunt, & eos qui eadem sapuerunt vel sapiunt. Suscipimus autem & centum quinquaginta sanctos Patres Constantinopoli congregatos, qui idem sanctum mathema explanauerunt, & de Deitate Spiritus sancti dilucidauerunt; & hæresim Macedonianam Spiritum sanctum impugnantem

D & impium Apollinarium condemnauerunt cum his qui eadem cum illis sapuerunt vel sapiunt. Suscipimus autem & sanctos ducentos Patres in Ephesina prima Synodo collectos, qui per omnia secuti sunt idem sanctum Symbolum siue mathema, & condemnauerunt Nestorium impium & scelerata eius dogmata, & eos qui similia ei aliquando sapuerunt vel sapiunt.

Ad hæc autem etiam suscipimus sexcentos triginta sanctos Patres Chalcedone congregatos; qui etiam ipsi per omnia consenserunt prædictis sanctis tribus Synodis, & secuti sunt prædictum Symbolum, siue mathema à trecentis decem & octo sanctis Patribus expositum, & à centum quinquaginta sanctis Patribus explanatum, & anathematizauerunt eos qui aliud præter prædictum Symbolum præsumunt docere, aut exponere & tradere sanctis Dei Ecclesijs: condemnauerunt autem & anathematizauerunt & Eutychetem &

E Nestorium, & impia eorum dogmata, & eos qui similia eis sapuerunt vel sapiunt. His ita se habentibus, certum facimus, quòd omnia quæ à prædictis sanctis quatuor Synodis iudicata & definita sunt, seruauimus & seruamus: Quia etsi per diuersa tempora prædictæ sanctæ quatuor Synodi factæ sunt, tamen vnam eamdemque confessionem fidei seruauerunt & prædicauerunt.

Suscipimus autem & amplectimur & epistolas Præsulum Romanæ sedis Apostolicæ, tam aliorum, quàm Leonis sanctæ memoriæ de recta fide scriptas, & de quatuor sanctis Concilijs, vel de vno eorum. Cùm igitur prædicta omnia & seruauimus & seruamus, & in ijsdem nobis inuicem consentimus: necessarium est conferri * de Tribus capitulis, vnde quibusdam quæstio nata est. Et ideo petimus, præsidente nobis vestra beatitudine, sub tranquillitate & sacerdotali mansuetudine, sanctis propositis Euangelijs, communi tractatu eadem capitula in medio proponenda quæri, & conferri, & finem quæstioni imponi

* confiteri

poni Deo placitum & conuenientem his quæ à sanctis quatuor Concilijs definita sunt: A quoniam ad augmentum pacis & concordiam Ecclesiarum pertinet, vt omni de medio dissentione sublata, quæ à prædictis sanctis quatuor Concilijs definita sunt, inconcussa seruentur, sanctarum Synodorum reuerentia in omnibus custodita. His autem & subscripsimus in hunc modum fratres & coepiscopi nostri.

Eutychius Episcopus Constantinopolitanus.

Apollinaris Episcopus Alexandrinus.

* Domnus Domninus * Antiochiæ Syriæ Episcopus.

Elias Episcopus Thessalonicensis; sed & ceteri qui primam professionem non fecerunt, & in hac secunda professione aut subscripserunt, aut seorsum eamdem fecerunt.

QVID EGERIT CVM IMPERATORE VIGILIVS. His igitur dispositis, optauimus quidem, venerabilis Imperator (sicut frequentissimè supplici prece popposcimus) eundum ad quemlibet Italiæ locum, aut certè ad Siciliam, & B conuocatis ad nos Africanæ & aliarum prouinciarum Latinæ linguæ sacerdotibus, vel Ecclesiæ nostræ sacratis ordinibus, secundùm consuetudinem tractaremus, & de quæstionibus Trium capitulorum pietati vestræ redderemus plena deliberatione responsum: quod quia fieri serenitas vestra non annuit, hoc iterum noscitur constitutum, vt oblatis à nobis mansuetudini vestræ nominibus de suprascriptis prouinciis, qui nobiscum ad tractandum adhiberentur Antistites, clementia vestra faceret aduenire: cui dispositioni item præbuimus Ecclesiasticæ pacis amore consensum. Postea verò hoc magis cum consensu fratrum nostrorum, nostrarum partium Episcoporum, nuper ante sanctum Paschæ diem pietas vestra constituit, vt exæquato numero his Pontificibus qui in Constantinopolitana vrbe præsentes sunt, de Tribus capitulis, ex quibus quæstio vertitur, secundùm superiùs designatam fratrum nostrorum Episcoporum professionem deberemus inire tractatum. C

Sed quia, dum ea quæ pro conseruanda Ecclesiarum pace cum fratribus nostris fieri, vestra dispositione conuenerant, festinaremus impleri, vt adhibita salubri deliberatione communiter, & propter informandam vniuersalem Ecclesiam, cunctis quæ inter nos geruntur, in scriptis deductis atque iacentibus, nostrum ex his collectum de Tribus capitulis in quæstionem deductis iudicium proueniret: continuò pietas vestra post illud volumen, quod nobis ante multos Paschæ dies per virum magnificum Theodorum Decurionem Palatij destinauit, in quo vos interim, quid de Tribus sentiretis capitulis exponentes, nostrum popposcitis dari ex eadem causa responsum.

LEGITIMA VIGILII PETITIO. Ideoque cùm fratres nostri, neque exæquato nobiscum numero residere, neque in scriptum quæ ageremus, vel tractaremus, redigi paterentur, tamquam (quod absit) non conuenientia rectitudini loqueremur, quæ scribere timeremus: Et insuper glorioßissimis ad D nos proceribus destinatis insisteret vestra clementia, nostrum de Trium capitulorum negotio quàm celerrimè proferre debere responsum: nec sic destitimus vestræ obedire velle clementiæ: hoc solummodo postulantes, vt pro infirmitate corporis nostri, quæ nulli habetur incognita, viginti dierum nobis daretis inducias, quatenus habito nobiscum, Deo auxiliante, tractatu, definitionis nostræ, constituto die scripto, sententiam diceremus: ad fratres & coepiscopos nostros, à quibus similiter de eadem causa responsum vos flagitare dixistis, filium nostrum diaconum Pelagium cum huiusmodi mandato direximus, dicentes; vt quia constitutus collationis faciendæ modus fuerat prætermissus, saltem viginti dies pro antedicta nostri corporis imbecillitate, quam norunt, nostrum deberent definitum de Tribus capitulis sustinere responsum, antiquum & regularem custodientes ordinem; ne ante nostræ, hoc est, sedis Apostolicæ, cui per Dei gratiam præsidemus, promulgationem sententiæ, quicquam proferre tentarent, vnde scandali rursus, quæ sopita fuerat, oriri posset occasio. E

Propositis itaque nobis & diligēter inspectis, in quantū vniuscuiusque capituli in quæstionem deducti ratio postulabat, Synodalibus codicibus atque Gestis prolatis, quæ alijs * resedisse corumdem Patrum vel in sanctis quatuor Synodis, aut in vna earum rescripsisse * mōstrantur, Synodalibus epistolis inspectis, nihilominus prædecessorum nostrorum sedis Apostolicæ Præsulum Cōstitutis, aliisque probatorum Patrum necessarijs instructionibus pertractatis: si qua de his quæ in quæstionē deducta sunt apud Patres nostros examinata fuerint, finita atq; disposita, memores superiùs designatarum professionū, inuestigare curauimus: inspicientes dogmata quædam in prima chartacei voluminis parte per fratrem nostrum Benignum Episcopum Heracleæ Paphlagoniæ à vestra parte transmissi iacentia, quorum tenor

A tenor secundùm intellectum subter expositum ad excludendum totius ambiguitatis errorem præsenti definitioni nostræ tenetur insertus, plena execrabilibus blasphemiis, & Orthodoxæ fidei (quæ secundùm Euangelicam Apostolicamque doctrinam à sanctis quatuor Synodis, Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, atque Chalcedonensi probabiliter atque irreprehensibiliter, sancti Spiritus cooperante præsentia, legitur definita) valde inimica esse perspeximus, & procul à Christianis sensibus repellenda. Propterea ergo, vtpote execrabilia, atque à sanctis Patribus olim sine dubitatione damnata, nostra quoque sententia anathematizamus atque damnamus. quorum primum capitulum ita se habet:

PRIMA THEODORI BLASPHEMIA. Quomodo igitur tu, quem super omnes maximè decet animarum regimen, illum eumdem, qui ex Virgine natus est, Deum esse, & ex Deo consubstantialem Patri existimari di- B cis, nisi fortè sancto Spiritui imputari illius creationē nos iubes? Sed quis est Deus ex Deo & consubstantialis Patri? is idem qui ex Virgine natus erat? (ô mirādum) & qui per Spiritum sanctum secundùm diuinas Scripturas plasmatus est, & confictionem in muliebri accepit ventre? inerat forsitan, quia mox quàm plasmatus est, & vt templum Dei esset, accepit: non tamen existimandum nobis est, Deum de Virgine natum esse: nisi fortè idem existimandum nobis est & quod natum est, & quod est in nato templo, & qui in templo est Deus Verbum: non tamen nec secundùm tuam vocem pronunciandum est omnino, ex Virgine natum Deum esse & ex Deo consubstantialem Patri. Nam si non homo est (sicut dicis) assumptus, qui natus est ex Virgine, Deus verò incarnatus; quomodo qui natus est, Deus ex Deo & consubstantialis dicetur Patri, carne non potente hanc vocem suscipere? Nam est quidem dementia, Deum ex Virgine natum esse dicere: hoc enim nihil aliud est, C quàm ex semine eum dicere Dauid de substantia Virginis genitum & in ipsa plasmatum: quia quod ex semine Dauid & de substantia Virginis est, in materno ventre consistit; & sancti Spiritus plasmatum virtute, natum fuisse dicimus de Virgine. Vt autem aliquis ex hoc concedat dicere ipsis, quòd Deus ex Deo & consubstantialis Patri natus est ex Virgine, eo quòd est in templo nato, sed non per se natus est Deus Verbum: incarnatus verò, sicut dicit iste sapiens. Si igitur cum carne eum natum esse dicunt; quod autem natum est Deus ex Deo & consubstantialis Patri est: necesse est hoc & carnem dicere. quòd si non idcirco caro est, quoniam nec Deus ex Deo, nec consubstantialis Patri, sed ex semine Dauid, & consubstantialis ei cuius semen est, & non id quod natum est ex Virgine Deus est & ex Deo & consubstantialis Patri: nisi fortè pars nati, prout ipse in inferioribus partem Christi nominat Deitatem; sed non diuina natura ex Virgine nata est: natus autem est ex Virgine, D qui ex substantia Virginis constat, non Deus Verbum ex Maria natus est: natus est autem ex Maria, qui ex semine est Dauid, non Deus Verbum ex muliere natus est; sed natus ex muliere, qui virtute sancti Spiritus plasmatus est in ea; non ex matre natus est consubstantialis Patri (sine matre enim est, secundùm beati Pauli vocem) sed qui in posterioribus temporibus in materno ventre sancti Spiritus virtute plasmatus est, vtpote sine Patre propter hoc dictus.] ita impius, duas in Christo personas constituens. tantam hanc blasphemiam Vigilius damnans, ista subdit:

VIGILII RESPONSIO. In suprascripto primo capitulo quoniam per circuitus id videtur astrui, quia homo purus ex sancta Virgine Maria natus sit, dicendo: Si fatemur Deum Verbum, qui consubstantialis est Patri, carne ex eadem Virgine natum; necesse est, vt carnem consubstantialem Patri consequenter esse dicamus. Ideoque quicumque huiusmodi intellectus sapit, docet, E credit, aut prædicat, & non eumdem Verbum ac Filium Dei per secundam natiuitatem ex sancta Maria incarnatum & natum credit; anathema sit.] cùm vnà tantùm sit dicenda persona in duabus naturis. Rursus impius:

THEODORI ERROR I I. Mox autem in ipso plasmato Deus Verbum factus est: nec enim in cælum ascendenti solùm inerat, sed etiam ex mortuis resurgenti, vtpote & resuscitans eum secundùm suam promissionem: nec resurgenti solùm inerat, sed etiam crucifixo & baptizato, & Euangelicam post baptisma conuersionem peragenti, necnon etiam de baptismo legalem adimplenti constitutionem, & præsentato secundùm legem & circumciso, & fœtui pannis obuoluto: erat autem fortè in ipso & nascente, & cùm in vtero esset à prima statim plasmatione: dispensationi enim quæ circa eum erat, ordinem imponebat, & particulatim ipsum ad perfectionem perducens:

THEODORI ERROR III. Et per tempus quidem ad baptisma ducens, post illud autem ad mortem, deinde secundùm

dum suam pronunciationem resuscitans, ducens in cælum, collocans eum ad dexteram A
Dei per suam coniunctionem, ex qua sedet & adoratur ab omnibus, & omnes iudicabit.
Istorum autem omnium finem apud se habebat Deus Verbum, cùm in eo erat, & omnia
per ordinem complebat: quem ordinem ipse arbitrabatur benè habere per finitionem qui-
dem & voluntatem, quam antea statuit pro his quæ euentura erant, & bona voluntate,
quam circa eum habebat, ab initio similiter inerat ei, per ordinem autem placitum ad per-
fectionem ducebat ipsum.

VIGILIVS PAPA. In suprascriptis secundo & tertio capitulis hoc videtur astrui, quia Deus Verbum ho-
mini plasmato inerat tamquam alter in altero. Dicendo enim, vt particulatim dispensatio-
ni, quæ circa eum erat, ordinem videretur imponere, & cum propter bonam voluntatem,
quam circa ipsum habebat & parabat eum qui assumptus est ad prouectum perfectionis
adducere: talibus verbis dualitas personarum in Domino vno & Deo nostro Iesu Christo B
execrabiliter videtur induci, & tamquam quemlibet hominem Dei Verbi gratia per spatia
temporum profeciſſe. Ideoque quicumque eo intellectu sapit, docet, credit, aut prædicat;
anathema sit.] rursum ex Theodoro:

CAP. IIII. HAERET. Suam autem cooperationem ad proposita opera præstabat ei qui assumptus: vbi hoc
facit in loco sensus fuisse distantem illi qui assumptus est: nec enim eis quibuscumque do-
nauit cooperationem; sensus locum eius obtinebat: Si autem & modo præcipuam quam-
dam cooperationem donauit illi qui assumptus est, non hoc faciebat locum sensus Deita-
tem obtinere. Sed si Deitas pro sensu fiebat illi qui assumptus est, secundùm vestra verba:
quomodo timorem in passione suscipiebat? quid vehementioribus orationibus ad immi-
nentem necessitatem indigebat, quas cum magna quidem & clamorosa voce, cum pluri-
mis etiam lacrymis secundùm beatum Paulum [a] referebat Deo, Euangelista [b] apertè dicen- C
te, quod globis sanguinis similis sudor descendebat? Quid autem Angeli aduentu & visi-
tatione egebat animam reficiẽtis in experimento malorum confortantis eius alacritatem,
exercitantis eum ad imminentem passionis necessitatem, tolerare fortiter mala suadentis,
vrgentis ad patientiam & tolerationem malorum, ostendentis præsentium malorum fru-
ctum ex passione, mutationem in gloriam bonam circa eum post passionem futuram? qui
enim secundùm Euangelistæ [c] vocem confortabat eum, Angelus scilicet, verbis istis for-
tem eum faciebat, & infirmitati naturæ superiorem fieri hortabatur, & corroborando co-
gitationes eius fortem eum faciebat.

[a] *Hebr. 5.*
[b] *Luc. 22.*
[c] *Luc. ibid.*

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quarto capitulo, quia dici intelligitur, quòd sicut alijs hominibus dona-
uit suam cooperationem Deus, ita & ei qui assumptus est, licet præcipuam, tamen similiter
vt alijs hominibus dicitur esse donatam, & ita purum atque infirmum hominem circa pas- D
sionẽ Angeli eguisse præsidio, vt ei pro corroborandis cogitationibus, eius futura gloria
promitteretur de tolerantia passionis. Quæ si quis ita sapit, credit, aut prædicat; anathema
sit.] Item Theodorus:

[d] *Matth. 16 Marc. 8.* CAP. V. HAERET. Vade post me satanas [d], scandalum mihi es, quod non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ
hominum. non est confusio mihi mors, hanc fugio ipsam vt indecentem, ad humanam glo-
riam respiciẽs. Sustinebo autem meliori animo experimentum mortis pro plurimis bonis
futuris, in quibus & ipse fuero, & per omnes, ne mihi animum lædas atque turbes, tam-
quam confusione dignum fugere admones mortis experimentum.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quinto capitulo dicitur, quod ideo Iesus Christus verba Petri A postoli
fuerat aspernatus, quando ei dixit: Vade post me satanas, scandalum mihi es, quia non sa-
pis ea quæ Dei sunt: ne dissuasione eius animus ipsius perturbatus refugeret passionem, & E
quia passione sua proficeret, & pro pluribus bonis exinde adipiscendis. Qui igitur hæc ita
sapit, docet, credit, aut prædicat, & non magis nobis mortem ipsius quam propria carne
suscepit, æternæ credit vitæ præmia contulisse; anathema sit.] pergit hæreticus:

[e] *Matth. 4.* CAP. VI. HAERET. Quod enim dictum est [e]: Ducebatur à Spiritu: apertè hoc significat, quòd ab eo rege-
batur, ab eo ad virtutem propositorum confortabatur, ab eo ad hæc quæ oportebat du-
cebatur, ab eo quod decebat docebatur, ab eo cogitationibus corroborabatur, vt in tan-
tum certamen sufficeret, sicut & beatus dicit Paulus [f]: Quicũque enim Spiritu Dei agun-
tur, hi sunt filij Dei: Duci Spiritu, dicens illos, qui ab eo gubernantur, ab eo docentur, ab
eo ad melius constituuntur, ab eo competentium doctrinam accipiunt. Cùm dixisset au-
tem Euangelista, quòd Spiritu sancto plenus regressus est ab Iordane: apertè demonstra-
uit, quod huius causa sancti Spiritus habitationem in baptismate susceperit, vt inde propo-
sitam

[f] *Rom. 8.*

A sitam caperet virtutem: vnde & ad certamen illud, quod pro nobis erat ad diabolum effe-
cturus, Spiritu ducebatur.] tantam blasphemiam, damnans Vigilius, addit:

VIGILIVS PAPA. In supradicto sexto capitulo rursus tanquam purus homo à Spiritu, cuius præsentiam
post baptisma suscepisse dicitur, ad omnia ductus perhibetur, cõfortatus & edoctus, sicut
cæteri homines, de quibus (vt hîc videtur dici) Apostolus ait [a]: Quicunque Spiritu Dei [a] *Rom. 8.*
aguntur, hi filij Dei sunt. Si quis hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non Deum
Verbum incarnatum vnum esse credit & confitetur & prædicat Christum; anathema sit.]
Insaniens adhuc impius impia addens, ait:

CAP. VII. HAERET. Dicant igitur nobis omnium sapientissimi, si pro sensu Domino Christo, qui est secun-
dùm carnem, Deitas facta esset, sicut dicunt: quid sancti Spiritus operatione ad hæc Chri-
stus indigebat? Nec enim vnigeniti Deitas Spiritu indigebat ad iustificationem, Spiritu
B indigebat ad vincendum diabolum, Spiritu indigebat ad operanda miracula, Spiritu indi-
gebat vt doceretur ea quæ decebat peragere, Spiritu indigebat vt immaculatus appareret.
Si enim pro sensu quidem Deitas sufficiebat, ad omnia autem eius virtus, necesse erat in-
de omnia fieri, vt superflua esset sancti Spiritus habitatio: sed nunc vnctum esse dicit [b] ip- [b] *Actor. 10.*
sum Spiritu, & habitasse in eo Spiritum, & ad omnia adiuuasse proposita, & doctrinam
inde ipsum accepisse & virtutem, & inde impetrasse iustificationem, & inde immacula-
tum factum esse.] contra hæc adeò enormia ita Vigilius:

VIGILIVS PAPA. In suprascripto septimo capitulo hoc dici intelligitur; quia vt cæteri homines ad iustifi-
cationem suam & ad vincendum diabolum & ad operanda miracula, & vt doceretur ea
quæ decebat eum agere, & vt immaculatus appareret, habitatione sancti Spiritus eguis-
se, & ipso Spiritu eum ad omnia adiutum fuisse proposita. Quicunque hæc ita sapit, do-
C cet, credit, aut prædicat, & non sua Deitate Christum, vtpote verum Deum, omnia ope-
ratum fuisse quæ voluit, & operari quæ voleri, sed tamquam purum hominem sancti Spi-
ritus eguisse solatio; anathema sit.] Sed rursum inuehitur in Orthodoxos hæreticus:

CAP. VIII. HAERET. Hoc quod ante sæcula erat, dicit in vltimis factum esse temporibus, vtpote quibusdam
hoc confitentibus; cùm nemo ex his qui pietatis causam habent, istum patitur morbũ ha-
bere dementiæ, vt dicat, eum qui ante sæcula est, in vltimis factum esse; & ex his infert
quod necesse est, & hoc quod in vltimis est, ante sæcula esse; & accusat eos qui non omnia
similiter cum obseruatione * dicunt; quasi hi qui vnum esse Filium confitentur, necessi- * execratione
tatem habeant cum obseruatione * omnia dicere. Et quis non beatificat vestram clemen- * execratione
tiam? Quis autem non optet tales impetrare doctores, tantam confusionem rationi pie-
tatis introducentes, vt dicerent, hoc quod ante sæcula, factum est in vltimis, & hoc alie-
D narent sua natura, & ad deterius deducerent; deinde obuerterent, quòd & hoc quod est
in vltimis, ante sæcula est; cùm oporteret fortè dicere, quia quod ante sæcula erat, assum-
psit hunc qui in vltimis erat, secundùm beati Pauli [c] vocem. Vestras igitur leges sequen- [c] *1. Tim. 3.*
tes, & à tua sapientia constituram obuersionem, immo magis subuersionem suscipien-
tes, age omnia simul confundamus, & nulla iam sit discretio nec Dei formæ, nec serui
formæ, nec templi sumpti, nec eius qui in templo habitauit, nec eius qui solutus est, nec
eius qui suscitauit, nec eius qui perfectus est in passionibus, nec eius qui perfecit, nec eius
qui memoriam meritus est, nec eius qui memor factus est, nec eius qui visitatus est, nec
eius qui visitauit, nec eius qui paulo minùs ab Angelis minoratus est, nec eius qui minora-
uit, nec eius qui gloria & honore coronatus est, nec eius qui coronauit, nec eius qui con-
stitutus est super opera manuum Dei, nec eius qui constituit, nec eius qui accepit ista ad
E subleuationem, nec eius qui dedit subleuationem.] at vno ictu ista præcidens Vigilius ait:

VIGILIVS PAPA. In supradicto octauo capitulo diuersis modis videtur induci dualitas personarũ per hoc
quod dicitur: Nõ ipse qui ante sæcula erat, in vltimis dicendus est venisse temporibus: sed
quasi altera sit assumentis humanitatẽ, altera assumpti persona. Si quis igitur hæc ita sapit,
docet, credit, aut prædicat, & nõ eumdem Deum Verbum, qui ante sæcula ex Patre natus
est, in vltimis temporibus ex beata Virgine Maria incarnatũ & natum esse fatetur, vt vnus
idemq. sit Christus in vtraq. natura; anathema sit.] Delirãs adhuc stultus stulta hęc addit:

CAP. IX. HAERET. Istum igitur virum, in quo statuit omnium facere iudicium ad fidem futurorum, cùm
resuscitasset eum ex mortuis, & Iudicẽ omnium demõstrasset secundùm B. Pauli [d] vocem, [d] *Actor. 10.*
meriti vnitate ad se ipsum dignatus est: & per coniunctionẽ ad se factam, talium partici-
pem fecit, vt & adorationis communionẽ haberet, omnibus quidem diuinæ naturę debi-
tam adorationem reddentibus, comprehendentibus autem adoratione & illum, quem in-

separabiliter scit esse coniunctum. Ex quo manifestũ est, quòd ad maiora eum perduxerit. A

VIGILIVS PAPA. In suprascripto nono capitulo coniunctionis & participationis cuiusdã vocabulo, quasi Dei ad hominem Christum factæ, diuinis Christus asseritur operibus decorari; per quæ rursus dualitas inducitur personarum. Si quis igitur ita sapit, docet, credit, aut prædicat; & non vnum eumdemque Christum Deum ac Dominum nostrum, manentibus in suis proprietatibus differentiis naturarum, agnoscit & credit: anathema sit.] Item hæreticus:

CAP. X. HAERET. Ego quidem, quem videtis, nihil quidem facere possum secundùm meam naturam, cùm homo sim: operor autem, quia in me manens [a] Pater, omnia facit: quoniam enim & ego in Patre, & Pater in me, Deus autem Verbum vnigenitus in me est: certum est quòd & Pater cum ipso in me manet, & opera facit. Et non est mirandum de Christo hæc existimari, cùm euidenter ipse de cæteris hominibus dicat [b]: Qui diligit me, verbum meum obseruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Si enim apud vnumquemque huiusmodi hominem & Pater & Filius mansionem faciunt: quid existimandum est, vt in Domino secundùm carnem Christi ambo simul putarentur manere, communionem eorum secundùm substãtiam, communionem etiam mansionis forsitan suscipientem?] damnat ista Vigilius, dicens:

[a] *Ioan. 14.*

[b] *Ioan. 14.* B

VIGILIVS PAPA. In suprascripto decimo capitulo ita in homine Christo Deus Verbum inesse dicitur, sicut Pater: vt per hoc aut & Pater incarnatus esse videatur, sicut & Filius: aut nec Filius sit incarnatus, sicut nec Pater, aut magis vterque in tertia persona hominis habitare. Qui igitur ita sapit hæc, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] Rursum hæreticus:

CAP. XI. HAERET. Ita & animam, vtpote humanã & immortalem cõstitutam, & sensus participẽ priùs accipiens, & per resurrectionem & immutabilitatẽ constituens, sic & nobis eorũdem istorum per resurrectionem præbuit cõmunionem. Ideo autem ante resurrectionẽ ex mortuis C increpat quidem Petrum, vt suis cum vocibus scandalizantẽ; & in magna trepidatione per tempus passionis cõstitutus, apparitione Angeli indiget confortantis eum ad patientiam & tolerantiam imminẽtium malorum. Post resurrectionem autem ex mortuis & in cælos ascensum impassibilis factus, & immutabilis omnino, & ad dextera Dei sedens, iudex vniuersi est orbis terrarum, vtpote in eo diuina natura faciente iudicium.] cõtra hæc Vigilius:

VIGILIVS PAPA. In suprascripto vndecimo capitulo eadem repeti videntur, quæ superiùs in quarto iam dicta sunt, quòd ante passionem ita infirmus fuerit Christus, vt in magna trepidatione passionis tempore constitutus, Angeli videretur eguisse solatio. Quod quia velut purum hominem, qui huiusmodi auxiliis egeat, significare videtur: Si quis ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] Vrget adhuc hæreticus, dicens:

CAP. XII. HÆRET. Sic igitur & hîc sapientissimum omnium habere nos doces Christi sensum, vt sanctum D Spiritum habentem illum, qui sensui Christi aliquam virtutem adimplebat, prudentiam eius præstans ad omnia quæ agenda erant: sicut & in præcedentibus demonstrauimus, quod ab ipso quidem in eremum ad certamina, quæ contra diabolum erant, ducebatur; vnctionem autem illius & scientiam, & vim eorum quæ agenda erant, accipiebat; & illius particeps factus, non solùm miracula faciebat, sed etiam quomodo vti oportebat miraculis, sciebat subtiliter, vt notam quidem faceret gentibus pietatem, pateretur autem laborantium infirmitates, & sic ad effectum suam voluntatem duceret, & iustificabatur inde, & immaculatus ostendebatur, siue reparatione peiorum, siue custodia meliorum, siue etiam paulatim ad meliora profectibus.] insectatur ista Vigilius, addens:

VIGILIVS PAPA. In suprascripto duodecimo capitulo eadem quæ in septimo capitulo videntur exponi, asserendo Dominum nostrum Iesum Christum per habitationem sancti Spiritus ad om- E nia informatum, & per tempora ad perfectionem vnctionis eius auxilio peruenisse. Si quis igitur eum non sua Deitate perfectum esse credens, sed tamquam purum hominem vnctione sancti Spiritus indigentem fuisse adiutum sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] Addit idem hæreticus:

CAP. XIII. HAERET. [c] *Ioan. 1.* Quomodo igitur sequentiam habet, eo quòd homo factus est Deus, istum hominem Deum Verbum esse dicere? Si enim homo est Deus Verbum, vt ipse dicis: omnimodè de homine dicemus ea quæ de Deo Verbo Euangelista [c] dicit. Quid autem dicit? In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, iste erat in principio apud Deum: omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est. Ergo si homo est Deus Verbum, dicemus de ipso: In principio erat homo, & homo erat apud Deum, & Deus erat homo, erat homo in principio apud Deum: omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est ni-

A est nihil quod factum est. Si enim homo est Deus Verbum, sicut dicis, conuenient omnia ipsi, quæ de Deo Verbo dicit Euangelista.

In suprascripto decimotertio capitulo negari videtur Deum Verbum hominem factum, VIGILIVS PAPA. & rursus hominem Verbum Deum esse, vt per hoc inducatur (sicut superiùs dictum est) dualitas personarum. Si quis igitur ita sapit, docet, credit, aut prædicat; & non potiùs manente in Domino Deo nostro Iesu Christo inconuertibiliter atque indiuisè differentia naturarum, sic vna persona, siue subsistentia eius esse creditur, vt & Deus Verbum sine vlla diuinæ naturæ suæ conuertibilitate homo esse, & assumpta humanitas propter singularitatem personæ inconuertibiliter Deus esse credatur: anathema sit.] addit Theodorus:

CAP. XIV. HAERET. Hoc quidem quid est: Ad Patrem meum & Patrem vestrum, & Deum meum & Deum vestrum? Nemo sic demens est, vt alij cuidam conuenire diceret, nisi templo Dei Verbi B assumpto pro nostra salute homini, qui est mortuus, & resurrexit, & ascensurus esset in cælos. Et Patrem sibi ascribit cum discipulis suis Deum, & ipse gratia adoptionem meritus: & Deum suum appellat, quia cum cæteris hominibus similiter vt esset accepit. Vnde propter communitatem quidem naturę, Patrem meum & Patrem vestrum dicit, Deum meum & Deum vestrum. Diuisit autem iterum suam personam ipsis principium gratiæ significans, propter quam ad Deum Verbum coniunctione in loco veri Filij ab omnibus honoratur hominibus.

In suprascripto quartodecimo capitulo per hoc quod legitur in Euangelio [a]: Ascendo VIGILIVS PAPA. ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum: ita intelligitur, [a] *Ioan. 20.* quòd Iesus Christus Dominus & Deus noster, sicut cæteri homines, gratiam adoptionis, vt Filius Dei diceretur, acceperit, & quasi per coniunctionem ad Deum Verbum in locum C veri Filij ab omnibus adoretur. Quòd si quis ita sapit, docet, credit, aut prædicat; & non magis vnum Iesum Christum Filium Dei & Dominum nostrum in duabus inconfusis & inseparabilibus intelligit & credit esse naturis: anathema sit.] Item hæreticus:

CAP. XV. HAERET. Hic quod dictum est, Accipite, pro Accipietis, dicit. Si enim cùm insufflasset, Spiritum dedisset (quod valde quidem stultè existimauerunt) superfluum erat dicere postea his, & maximè tempore ascensus in cælos [b], non separari ab Hierusalem, sed expectarent promis- [b] *Actor. 1.* sionem Spiritus. & in sequentibus: Sed accipietis virtutem, superueniente Spiritu sancto in vos. Aduentum autem ipsum sancti Spiritus super discipulos Lucas factum esse dicit quinquagesimo die resurrectionis, post ascensum. Et illud tamen animaduertendum est, quòd si ab insufflato suscepissent Spiritum, non diceret, Accipite, sed, Quoniam accepistis. hoc enim quod dictum est, Accipite, his conuenit, qui nondum acceperunt.

D In suprascripto decimoquinto capitulo dicitur, quia insufflans Dominus noster Iesus VIGILIVS PAPA. Christus [c] post resurrectionem suam in facies discipulorum suorum non dederit eis Spi- [c] *Ioan. 20.* ritum sanctum, sed dandum significauerit: vt per hoc aut veritas ipsa (quod absit) putetur esse mentita; aut tanquam purum hominem illo flato non habuisse quod daret, aut dare minimè potuisse. Si quis igitur hæc ita sapit, docet, aut prædicat; anathema sit.] pergit impius:

CAP. XVI. HAERET. Dicit ad Thomam: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas; & porrige manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Quoniam, dicit, non credis, & tactum solum sufficere tibi ad credendum putas (hæc enim dicens non me latuisti) tange manu, & cape experimentum, & disce credere, & non diffidere. Thomas quidem cùm sic credidisset: Dominus meus & Deus meus, dicit: Non ipsum Dominum & Deum E dicens. Non enim resurrectionis scientia docebat etiam Deum esse eum qui resurrexit: sed quasi pro miraculo facto Deum collaudat.

In suprascripto decimosexto capitulo de illo loco Euangelij [d], vbi Thomas Apostolus VIGILIVS PAPA. palpans fixuras clauorum dixit: Dominus meus & Deus meus: asseritur quòd Thomas [d] *Ioan. 20.* Apostolus non ipsum Iesum Christum Dominum Deumq. confessus sit, & quia resurrectionis scientiam non doceret, vel quia Deus esset qui resurrexit, sed quia magis pro miraculo facto Thomas Apostolus Deum laudauerit. Si quis igitur hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non potiùs Thomæ confessione & verum Deum esse Iesum Christum, & in vera carne eum resurrexisse declaratum credit; anathema sit.] Rursum Theodorus:

CAP. XVII. HAERET. Ille autem dixit [e] oportere pœnitentiam agere eos pro crucis iniquitate, & agnoscentes [e] *Actor. 2.* Saluatorem & auctorem bonorũ omnium Iesum Christũ, quoniam propter ista peruenit & assumptus est, de diuina natura in ipsum fidẽ suscipere, & eius discipulos fieri, ante omnia

autem ad baptisma accedentes, quod ipse tradidit nobis præformationem quidem habens A
sperationis futurorum, in nomine autem celebrandum Patris & Filij & Spiritus sancti. hoc enim quod est vt baptizetur vnusquisque in nomine Iesu Christi: non hoc dicit, vt vocationem quæ in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti est, relinquentes, Iesum Christum in baptismate vocent. sed quale hoc est quod in Moyse baptizari sunt in nube & in mari, vt diceret, quia sub nube & mari Ægyptiorum separati sunt, liberati eorum seruitute, vt Moysis leges attenderent: tale hoc est, vt cùm ad ipsum accessissent tamquam Saluatorem & omnium bonorum auctorem & doctorem veritatis, ab ipso vtpote auctore bonorum & doctore veritatis vocarentur, sicut omnibus hominibus quamcumque sectam sequentibus consuetudo est ab ipso dogmatis inuentore vocari, vt Platonici, Epicurei, Manichæi, & Marcionistæ, & quidam tales dicuntur: eodem enim modo & nos nominari Christianos iudicauerunt Apostoli, tamquam per hoc certum facientes, quòd istius doctrinam opportet attendere: sic & quod ab ipso datum est, susciperent baptisma in ipso quidem primò constitutum, qui & primus baptizatus est, ab ipso autem & cæteris traditum, vt secundùm præformationem futurorum celebretur. B

VIGILIVS PAPA. In supradicto decimoseptimo capitulo ex verbis beati Petri, quibus in Actis Apostolorum dicit [a], Baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, hoc astruitur: quia in ea inuocatione, quæ in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti fit, non contineatur & Christus: & quod dixit Petrus Apostolus, debere eos in Christi nomine baptizari, vt secundum hunc intellectum appareat introducta quaternitas. Adiicitur etiam in eodem capitulo, quia sic à Christo Christiani vocemur, quemadmodum diuersarum sectarum & errorum sequaces ab inuentoribus & magistris suis sunt sortiti vocabula, vt à Platone Platonici, à Marcione Marcionistæ, & à Manichæo * Manichæi. Si quis hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit. Nos enim ideo Christiani vocamur & sumus, quia ipsum Dominum nostrum Iesum Christum in baptisma percipientes induimus, ipso nobis existente capite, omnes in eodem vnum corpus efficimur. his annectitur sequens blasphemia decimaoctaua: C

[a] Actor. 2.

*Manete

CAP. XVIII. HÆRET. Et secundùm duas rationes locum imaginis obtinet: qui enim amant quosdam, post mortem eorum sæpiùs imagines statuentes, hoc sufficiens mortis solatium habere arbitrantur; & eum qui non videtur, nec præsens est, tamquam in imagine aspicientes, putant videre, ita flammam desiderij & vigorem placantes: sed etiam illi qui per ciuitates habent Imperatorum imagines, tamquam præsentes & videntes honorare videntur eos qui non sunt præsentes, cultu & adoratione imaginum. Ista autem vtraque per illum adimplentur: omnes enim qui cum illo sunt & virtutem sequuntur, & debitorum Dei parati redditores, D
diligunt eum & valde honorant, & charitate quidem ei, diuina natura licet non aspiciatur, adimplent in illo qui ab omnibus videtur, sic omnibus existimantibus, vt ipsum videntibus per illum, & illi semper præsentibus, & honorem verò omnem sic attribuunt tamquam imagini imperiali, cũ quasi in ipso sit diuina natura, & in ipso spectetur. Si enim & Filius est qui inhabitare dicitur, sed cũ eo est etiam Pater & inseparabiliter omnimodò ad Filium esse ab omni creditur creatura, & Spiritus autem non ab abest, vtpote etiam in loco vnctionis factus ei, & cum eo est semper qui assumptus est: & non mirandum est, cùm etiam quibuslibet hominibus virtutem sequentibus cum Filio & Patre esse dicitur: Veniemus [b] enim & ego & Pater, & mansionem apud eum faciemus. quòd autem & Spiritus huiusmodi hominum inseparabilis est, certum est omnibus.

[b] Ioan. 14.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto decimooctauo capitulo ita inuisibilis Dei imago asseritur esse Christus, E
tamquam si absentium Principum imagines pro eorum colantur honoribus. Quæ si quis ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] addit hæreticus:

CAP. XIX. HÆRET. Hoc enim, quod, Hic [c] Filius meus dilectus in quo mihi complacui, in baptismate adoptionem demonstrat, sed non comparationem Iudaicæ adoptionis: quia & ad illos dictum erat: Ego [d] dixi Dij estis & filij Excelsi omnes: &, Filios [e] genui & exaltaui. eius adoptionis præcipuum, eo quòd dixit, Dilectus, & in eo mihi complacui: ostendens propter hoc, & vox Patris fiebat adoptionem confirmans, & Filij nominationem per adoptionem secundum gratiam, eum qui verè Filius est demonstrabat, cuius coniunctio ad veram & firmam adoptionem istum constituebat, & Spiritus sanctus in specie columbæ descẽdens permansit super eum, quatenus in coniunctione ad eum qui verè Filius est, ea cooperatione tentus maneat, firmam adoptionis habens dignitatem. Per omnia autem in quo primò

[c] Matth. 3.
[d] Psal. 81.
[e] Isaiæ 2.

A primo adoptionis præformabatur baptisma, dico autem Domini Christi ex Patre & Filio & Spiritu sancto, hoc quod fiebat complebatur.

In suprascripto decimonono capitulo, vbi Euangelium secundùm Lucam [a] de baptismo Christi videtur exponi, duæ sunt reprehensiones: vna, qua dualitas inducitur Filiorum, cùm per adoptionem videtur dici Christus Filius Dei: alia, quia in nomine Trinitatis ipse quoque asseritur baptizatus, per quod quaternitas sine dubitatione monstratur. Si quis igitur hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] pergit blasphemus Theodorus: [a] Luc. 3. VIGILIVS PAPA.

Ideo ergo differentiam quidem Dei Verbi & recepti hominis tantùm nobis ostendit Psalmus: diuisa verò hæc in nouo Testamento reperiuntur, Domino quidem in se accipiente primordia Psalmi, in quibus factorem eum dicit esse creaturæ, & eleuatam habere super B
cælos magnificentiam, & mirificari in omni terra. Apostolo autem supradicta quæ de homine dicuntur, qui tantum beneficiorum meruit, quomodo non manifestum, quod alterum quidem nos diuina Scriptura docet euidenter esse Deum Verbum, alterum verò hominem, & multam eorum esse ostendit nobis differentiam: nam iste quidem memoriam meretur, alter autem memoriam meretur: & iste quidem visitat, alter autem cùm visitationem meretur, beatus dicitur: & iste quidem beneficium dando minuit paulo minùs ab Angelis, ille autem & per talem minutionem beneficium accepit: & iste quidem gloria & honore coronat, alter autem coronatur, & pro his beatus dicitur: & iste quidem constituit ipsum super omnia opera manuum eius, & omnia subiecit sub pedibus eius; alter autem meritus est dominari eis, quorum antea non habebat potestatem. CAP. XX. HAERET.

In suprascripto vigesimo capitulo, vbi octauus Psalmus videtur exponi, & nudus homo C
(sicut & in aliis iam dictum est) Christus asseritur, & diuisus à Verbo monstratur, & dualitas inducitur personarum. Quæ si quis ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non ita in Christo Domino duas naturas indiuisibiliter & inconfusè vnitas intelligat, vt manente earumdem differentia naturarum, ipse vnus atque idem verus sit Dei, & verus hominis Filius; anathema sit.] sequuntur alia capitula hæretici: VIGILIVS PAPA.

Sed non volentes ista considerare, voces omnes trahere ad Dominum tentarent Christum, vt ea quæ de populo facta sunt simili modo intelligerent, & risum præstarent Iudæis, quando ex scriptorum sequentia nihil ad Dominũ Christum pertinentes ostendant voces. CAP. XXI. HAERET.

Tale est & quòd non derelicta est anima eius in inferno, nec caro eius vidit corruptionem: Nam Propheta quidem supra modum ipsam ponit circa populum prouidentiam, volens dicere: quoniam inter tentabiles * eos ab omnibus conseruauit malis. Quoniam au- CAP. XXII. HAERET.
D tem hoc verum & ex ipsis rebus euentum accepit in Domino Christo, frequentissimè de eo loquens beatus Petrus, vtitur voce; ostendens quoniam quod de populo supra modum dictum est, ex quadam ratione vtente voce Propheta, hoc verum euentum in ipsis rebus accepit nunc in Domino Christo.

In suprascriptis vigesimoprimo & vigesimosecundo capitulis hoc videtur dici, quòd VIGILIVS PAPA.
prophetiam, quæ ex persona Christi loquens ait: [b] Non derelinques animam meam in infernum, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem: non de ipso Christo prædictam fuisse, sed de populo Israeliticæ generationis beatum verò Petrum Apostolum [c] ad Christum hanc prophetiam per euentum aptare voluisse. Et ideo qui hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] Rursum Theodorus: [b] Psal. 15. [c] Actor. 2.

Eumdem intellectum habet & illud [d]: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vesti- [d] Psal 21. CAP. XXIII.
E mentum meũ miserunt sortem. quòd erenim Psalmus nullatenus conuenit Domino, certum est: neque enim erat Domini Christi, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, dicere: Longè à salute mea verba delictorum meorum. Sed & ipse Dominus, cùm secũdùm communem hominum legem in passione opprimeretur [e]: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? misit vocem. & Apostoli [f]: Diuiserunt sibi vestimenta, & super vestimentum meum miserunt sortem, ad eum traxerunt manifestè: quoniam quod supra modum dictum fuerat prius à Dauid, propter illata ei mala, hoc ex operibus euenit in Domino Christo, cuius & vestimenta diuiserunt, & sorti tum ea subiecerunt. HAERET. [e] Matt. 27. Marc. 15. [f] Matt. 27. Ioan. 9.

In suprascripto vigesimotertio capitulo exponendo quędam vigesimiprimi Psalmi ver- VIGILIVS PAPA.
ba, quibus dicitur, Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem, negantur Iesu Christo Domino conuenire; sed quòd Dauid propter quædam mala quæ perpessus est, de se dixerit, Euangelistam ex euentu ad Christum traxisse. & adiicitur:

Quia non poterat dicere Dominus Ieſus, qui peccatum non fecit: Longè à ſalute mea verba delictorum meorum. Et ideo qui hæc ſapit, docet, credit, aut prædicat; & non ea, in quibus delictorum meminit, ad corpus ipſius, quod eſt Eccleſia, quæ in hoc mundo ſine delicto eſſe non poteſt, intelligit pertinere: illa autem de diuiſione veſtimentorum non ſpecialiter de ipſo capite, id eſt, Domino Deo noſtro Ieſu Chriſto prædicta, & in ipſo credit eſſe complera: anathema ſit.] Poſt hæc Theodorus: A

Pſal. 41. CAP. XXIV. HÆRET. Foderunt * manus meas & pedes, & omnia perſcrutabantur & quæ agebam, & quæ conabar. Nam foderunt, ex tranſlatione dicit eorum, qui per foſſionem ſcrutari quæ in profundo ſunt tentant. Dinumerauerunt omnia oſſa mea: totius meæ fortitudinis & totius meæ ſubſtantiæ detentores facti ſunt, vt etiam numero mea ſubiicerent. Iſtud autem ex conſuetudine, quam habent hoſtes, dixit: qui quando obtinuerint, numero & talibus ſubtilem notitiam inuentorum faciunt: propterea & ſequenter dicens: Ipſi verò conſideraue- B runt, & conſpexerunt me. Intulit: Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtimentum meum miſerunt ſortem. Conſiderantes enim me, ait, & conſpicientes, quòd omnia eis euenerunt in me deſiderata (conſpicere enim ita vt apud nos dicitur pro eo quod eſt vidit) in eum, quæ volebat pati eum *; iam tamquam me omnino malis dedito, ſicut hoſtes in ea poſt vaſtationem & captiuitatem diuiſerunt ſorte diuiſionem eorum facultates. Et Euan- *Matt. 27. Joan. 19.* geliſta b quidem in Domino verba ex rebus aſſumens, eis vſus eſt, ſicut & in aliis diximus. Nam quòd non pertineat ad Dominum Pſalmus, in ſuperioribus euidenter oſtendimus. At verò beatus Dauid ſupra modum iſta magis in his, quæ ab Abſalon facta ſunt, dixit: quoniam dum receſſiſſet Dauid, iure belli metropolim ingreſſus, omnes quidem obtinuit res regales, non piguit autem patris cubile inquinare.

VIGILIVS PAPA. In ſuprascripto vigeſimoquarto capitulo de memorato eodem vigeſimoprimo Pſal- C mo illa verba vbi dicit: Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea: ipſi verò conſideraverunt & inſpexerunt in me: aſſeritur non de Chriſto eſſe prædicta, ſed Dauid hoc de ſe dixiſſe propter tyrannidem Abſalom, qui regiam vrbem ſubſtantiamque peruaſerat, atque in terra omnia dinumerauerat patris: ſed Euangeliſtam hæc ex euentu ad Chriſti traxiſſe perſonam. Qui igitur hæc ita credit, ſapit, docet, aut prædicat; anathema ſit.] Rurſum ex impio Theodoro:

CAP. XXV. HÆRET. Quoniam cibi & potus ſuaues quidem ſiunt in tempore gaudij, inſuauia autem & amara in triſtitia: talia erant (inquit) quæ ab illis fiebant. vt ex triſtitia & ita eſſet quidem mihi in locum felliscibus, eſſet autem & potio aceto nihil differens. maximè autem hoc fit in iracundiis, quæ cum tribulatione fiunt, quod veriſimile erat pati eos contra ſuos. Vſus eſt autem Euangeliſta hoc teſtimonio in Domino. Et ipſe autem Dominus: Zelus domus D tuæ comedit me, de ſe ipſo dicēs. Et beatus Paulus de Iudęis loquens: Fiat menſa eorū, &c. *Actor. 1.* Et beatus Petrus de Iuda c: Fiat habitatio eius deſerta. Et certè diuerſis conſtitutis rebus, non quaſi Pſalmo modò pro his dicto, iterum autem de illo, & iterum de alio. Sed quia de Iudæis dicta ſunt plura, qui ſeparauerunt de Deo & lege conuincentia illorum deuotionem: neceſſarius eſt teſtimoniorum vſus ſimul ex rebus captus, qualis eſt: Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potauerunt me aceto.

VIGILIVS PAPA. In ſuprascripto vigeſimoquinto capitulo de eo loco Pſalmi, vbi dicit: Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potauerunt me aceto: contra euidentem Euangelij veritatem exponitur, dicendo: quia nec vero aceto potatus eſt Dominus, ſed ad triſtitiam & iracundiam offerentium habuerit potationem in aceti loco, & eſcam in fellis; nec de ipſo prædictum, ſed Euangeliſtam hoc teſtimonio vſum fuiſſe ex euentu in Domino. Propterea qui E hæc ita ſapit, docet, credit, aut prædicat; anathema ſit.] Sequitur alia blaſphemia:

CAP. XXVI. HÆRET. Sicut igitur per huiuſmodi confeſſionem non Deitatis Nathanael habens ſcientiam oſtenditur, Iudæi & Samaritæ talia ſperantes plurimum Dei Verbi à ſcientia longè erant, ſic & Martha per confeſſionem illam nō Deitatis habens tunc ſcientiam probatur: manifeſtè autem nec beatus Petrus: adhuc etenim ipſis ſufficiebat tunc reuelationem illam ſuſcipientibus præcipuum aliquid & maius de ipſo præter cæteros hominum phantaſia accipere. poſt reſurrectionem autem Spiritu perducti ad ſcientiam, tunc & reuelationis perfectam ſcientiam ſuſcipiebant, vt ſcirent quia præcipuum ipſi præter cæteros homines, non aliquo puro honore ex Deo peruenit, ſicut in cæteris hominibus, ſed per vnitatem ad Deum Verbum, per quam omnis honoris ei particeps eſt poſt in cælos aſcenſum.

VIGILIVS PAPA. In ſuprascripto vigeſimoſexto capitulo & agnitionem Deitatis Chriſti ante reſurrectionem

A nem eius Petrus habuiſſe negatur, phantaſiam verò intelligentiæ præ cæteris hominibus accepiſſe dicitur: & rurſus dualitas filiorum inducitur, dum hominem participem dicit ad Deum Verbum, poſtquam in cælos aſcendit. Qui ergo ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, & non vnum eumdemque eſſe intelligit Chriſtum & Dominum noſtrum Dei & hominis Filium, manente in ipſo vnitarum differentia naturarum; anathema ſit.] Sed pergit blaſphemus hæreticus:

Matthæus quidem Euangeliſta * poſt tentationes dicit, quòd accedentes Angeli mini- *Matth. 4. CAP. XXVII. HÆRET.* ſtrabant ei, ſcilicet cum eo conſtituti cooperantes, & omnibus circa eum Deo miniſtrantes, quòd iam per certamina ad diabolum oſtenſus eſt clarior: ſed & quòd paſſuro ei aderant Angeli, ex Euangeliis b diſcimus. Et cùm reſurrexit, in monumento viii ſunt c: per om- *b Luc. 22.* nia enim iſta monſtratur dignitas Chriſti, quòd inſeparatè ei Angeli aderant, & omnibus *c Matt. 28.* B circa eum miniſtrabant: ſicut enim à peccantibus ſeparantur, ſic & per meritum honora- *Marc. 16.* tis ſubueniunt. Propter quod bene Dominus ait d: Quod maius videbitis, quod & cælum *Luc. 24.* aperietur omnibus per me, & omnes Angeli ſemper mecum erunt, nunc quidem aſcen- *Ioan. 20.* dentes, nunc verò deſcendentes, ſicut ad domeſticum Dei & amicum. *d Ioan. 1.*

VIGILIVS PAPA. In ſuprascripto vigeſimoſeptimo capitulo, vbi de Matthæo Euangeliſta exponitur, quia conſummatis tentationibus acceſſerunt Angeli, vt miniſtrarent Chriſto, dicitur: quia ſicut & alij per meritum honorato Chriſto ſubuenerint Angeli; & quia ſic ad Chriſtum in cælos aſcenderint & deſcenderint Angeli, tanquam ad amicum & domeſticum Dei. Qui ergo hæc ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, & non vt vero Deo, veri Dei Filio vni eidemque cum aſſumpta ex vtero Virginis perfecta humanitate, Angeli vrpote Creatori & Domino deſeruierint atque deſeruiant; anathema ſit.] Sequitur hæreticus:

CAP. XXVIII. HÆRET. C Plus inquietabatur Dominus & certamen habebat ad animæ paſſiones, quàm corporis, & meliore animo libidines vincebat, mediante ei Deitate ad perfectionem; vnde & Dominus ad hæc maximè inſtituens videtur certamen: cupiditate enim pecuniarum non deceptus, & gloriæ deſiderio non tentus, carni quidem præbuit nihil, nec enim illius erat talibus vinci: animam autem ſi non recepiſſet, ſed Deitas eſt qui ea vinceret, nullatenus eorum quæ facta ſunt, ad nos reſpicit lucrum: quæ enim ad conuerſationis perfectionem ſimilitudo Deitatis, & animæ humanæ? Etiam videntur Domini certamina non ad nos reſpiciens habere lucrum, ſed oſtentationis cuiuſdam gratia fuiſſe. quòd ſi hoc dicere non eſt poſſibile (certum etenim eſt, quòd illa propter nos facta ſunt, & maius certamen inſtituit ad animæ paſſiones, minus autem ad carnis) quanto & ampliùs & magis inquietare illos contingebat, & magis illa erant, quæ & ampliori indigebant medicina, videlicet, quòd & D carnem & animam aſſumens pro vtraq. certabat, mortificans quidem in carne peccatum, & manſuetans eius libidines, & facilè capiendas meliori ratione animæ faciens, erudiens autem animam & exercitans & ſuas paſſiones vincere, & carnis refrenare libidines. hæc autem Deitas inhabitans operabatur, hæc inhabitans medebatur vtrique eorum.

VIGILIVS PAPA. In ſuprascripto vigeſimooctauo capitulo iterum purus homo Chriſtus inducitur, qui ratione animæ, corporis dicitur manſuetas feciſſe libidines, & eruditſſe animam, & exercitaſſe eam, vt paſſiones ſuas vinceret, & carnis in ſe libidines refrenaret: quę tamen vtraque, mediante Deitate, operatam fuiſſe dicit animam: vt ſecundùm hæc iam nec ipſum vnum eumdemque Ieſum Chriſtum mediatorem Dei & hominum habeamus, ſed carni & animæ mediatrix Deitas fuiſſe videatur. Qui igitur hæc ita ſapit, docet, credit, aut prædicat; anathema ſit.] his adiungitur vigeſimumnonum capitulum Theodori:

CAP. XXIX. HÆRET. E Sed ſi caro erat (inquit) crucifixa, quomodo Sol radios auertit, & tenebræ occupauerunt terram omnem & terræmotus, & petræ dirumpebantur, & mortui ſurrexerunt? Quid igitur dicant & de tenebris in Ægypto factis temporibus Moyſis non per tres horas, ſed per tres dies? quid autem propter alia per Moyſen facta miracula? & quæ per Ieſum Naue, qui Solem ſtare fecit: qui Sol & in temporibus Ezechiæ Regis & contra naturam retrouerſus eſt? & de Eliæi reliquiis, quæ mortuum ſuſcitarunt? Si enim Verbum Deum paſſum demonſtrant quæ in cruce facta ſunt, & propter hominem non concedunt facta eſſe; & quæ in temporibus Moyſis, propter genus Abraham non erant, & quæ in temporibus Ieſu Naue, & quæ in Ezechiæ Regis. quòd ſi illa propter Iudæorum populum mirabiliter facta ſunt: quomodo non magis quæ in cruce facta ſunt propter Dei Verbi templum?

VIGILIVS PAPA. In ſuprascripto vigeſimonono capitulo, dum quaſi Apollinari, qui diuinā naturam paſſionibus

sionibus implicabat, contradicitur, à recto tramite declinatur, & modus assertionis excedi- A
tur, vt purus homo pependisse putetur in cruce. Et ideo qui hoc ita sapit, docet, credit, aut
prædicat, & non Christum Deum verum credens, manente impassibili Deitate, eumdem
carne propria passum esse confitetur; anathema sit.] pergit hæreticus:

CAP. XXX. HAERET. Manifestum est autem quòd vnitas cõuenit: per eam enim collectæ naturæ vnam perso-
nam secundùm vnitatem effecerunt. Sicut enim de viro & muliere dicitur, quòd iam non
Matt. 19. Marc. 10. sunt duo, sed vna caro: dicamus & nos rationabiliter secundùm vnitatis rationem, quo-
niam non sunt duæ personæ, sed vna, scilicet naturis discretis. sicut enim ibi non nocet nu-
mero duorum vnam dici carnem (certum est enim secundum quod vna dicitur) ita & hîc
non nocet naturarum differentiæ personæ vnitas. Quando etiam & naturas discernimus,
perfectam naturam Dei Verbi dicimus, & perfectam personam: nec enim sine persona est,
subsistentiam dicere perfectam, perfectam autem & hominis naturam & personam simi- B
liter: quando autem ad coniunctionem respiciamus, vnam personam tunc dicimus.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto trigesimo capitulo pessimo exemplo tentatur ostendi, quomodo vna
persona Christi possit intelligi, id est, sicut de viro & de muliere conuenientibus legitur, sic
& in Christo discretis naturis quasi vnam esse personam: & sequitur perfectam esse natu-
ram Dei Verbi, & perfectam personam, & perfectam hominis naturam atque personam
similiter: vnde appareat quia & de exemplo viri ac mulieris, vbi duæ personæ sunt, & de his
quæ sequuntur, tametsi tacetur numerus, duæ autem inducuntur vnius Christi personæ.
Quod qui ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] prosequitur impius:

CAP. XXXI. HAERET. Sed Christum quidem secundùm carnem assumptam serui formam, eum autem qui eam
assumpsit super omnia nominans Deum, intulit tamen hoc secundùm coniunctionem; vt
per significationem nominum, naturarum manifestam diuisionem faciat. Nemo igitur, C
neque eum qui secundùm carnem ex Iudæis est, dicat Deum, nec iterum Deum qui est su-
per omnia secundùm carnem ex Iudæis.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto trigesimoprimo capitulo, in expositione quæ de Symbolo trecentorum
decem & octo Patrum facta videtur, non solùm diuisio naturarum asseritur, sed & absolu-
tè dicendo, neque eum qui secundùm carnem ex Iudæis nudus Deitate homo, & purus si-
ne carne Deus, quasi seorsum & seorsum duæ pronunciantur esse personæ. Si quis ergo hęc
ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non sic in vno Christo vnitas confitetur esse natu-
ras, vt personæ siue subsistentiæ singularitas agnoscatur; anathema sit.] adhuc Theodorus:

CAP. XXXII. HAERET. Iesum enim dicit à Nazareth, quem vnxit Deus Spiritu sancto & virtute: qui autem
Dei Spiritu vnctus est, omnino aliquid inde assumpsit. Quis autem furens dicat de Spiritu
aliquid assumpsisse diuinam naturam? necnon & participem: participes enim eius videli- D
cet vocat qui & ipsi vncti sunt: qui autem vncti sunt, & in hoc participes eius iustè facti,
non aliter vnctiones communicare dicuntur, nisi ei qui assumptus est: hoc ipsum autem
[b] Psal. 44. demonstratur, quòd mercedem iustam accepit: Pro hoc enim (inquit) quòd [b] dilexisti iusti-
tiam & odisti iniquitatem, pro his præcipuam vnctionem meruisti.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto trigesimosecundo capitulo in commento epistolæ ad Hebræos adhibe-
[c] Actor. 10. tur illud Petri, vbi dixit [c]: Iesum à Nazareth, quem vnxit Deus Spiritu sancto & virtute. &
infertur: Qui autem Dei Spiritu vnctus est, omnimodè aliquid inde assumpsit. & additur:
Quis autem furens dicat de Spiritu aliquid assumsisse diuinam naturam? per quæ verba pu-
rus homo Christus inducitur, qui vnctione Spiritus sancti particeps factus sit diuinæ natu-
ræ, sicut & alij: & mercedis iustæ nomine, quia dilexerit iustitiam & oderit iniquitatem,
præcipuam meruerit vnctionem. Qui ergo ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema E
sit.] pergit veternosus hæreticus:

CAP. XXXIII. HAERET. Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel: hoc est, tu es ille, qui de longè prædicatus es
Christus: hæc enim scilicet de Christo sperabat, sicut domestico constituto præter om-
nes Deo.

CAP. XXXIV. HAERET. Certus quidem & ipse erat Filius Dei, non secundùm Deitatis dicens diuinitatem, sed
secundùm quod domesticus Deo erat, per quod filij Dei qui per virtutem domestici Deo
constituti homines interim vocabantur.

VIGILIVS PAPA. In suprascriptis trigesimotertio & trigesimoquarto capitulis de interpretatione Euan-
[d] Ioan. 1. gelij secundùm Ioannem adhibentur verba Nathanaelis dicentis Domino [d]: Tu es Filius
Dei, tu es Rex Israel. & infertur dictum esse Christo tamquam domestico Dei, vt non
ipse Christus sit Deus, sed plusquam alij homines sit domesticus Deo. & dicitur, quia si-
cut

A cut alij sancti homines filij Dei dicũtur, sic & Christus per familiaritatem, quam ad Deum
habet, à Nathanaele, cum quo loquebatur, Deus sit nominatus. Quæ qui ita sapit, docet,
credit, aut prædicat, & non eumdem Christum verum Deum & verum hominem confite-
tur, vnum in vtraque natura perfectum; anathema sit.] Rursum ex Theodoro:

CAP. XXXV. HAERET. Quando enim dicit, De Filio suo, qui factus est ex semine Dauid secundùm carnem,
non Deum dicit Verbum, sed assumptam serui formam: nec enim Deus secundùm car-
nem, nec Deus ex semine factus est Dauid, sed sumptus pro nobis homo, quem Filium
beatus Apostolus manifestè vocat.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto capitulo trigesimoquinto, cùm exponitur locus Apostoli de epistola ad
[a] Rom. 1. Romanos, vbi dicit [a], De Filio suo qui factus est ex semine Dauid secundùm carnem, nuda
serui forma depromitur, dicendo quòd hîc Filium eum qui ex semine Dauid factus est se-
B cundùm carnem, non Deum Verbum dicat, sed sumptum pro nobis hominem, quem
Filium beatus Apostolus manifestè vocet. quæ verba ostendunt nudum (sicut dictum est)
hominem prædicari. Qui ergo ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non eumdem, qui
ex semine Dauid secũdum carnem natus est, iuxta Dauid & Pauli Apostoli vocem, ipsum
credit esse etiam super omnia Deum; anathema sit.] pergit impius:

CAP. XXXVI. HAERET. Renatus alter factus est pro altero non iam pars Adam mutabilis & peccatis circumfu-
si, sed Christi, qui omnino inculpabilis per resurrectionem factus est.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto trigesimosexto capitulo, vbi ad baptizatum dicitur, quia renatus alter
factus est ex altero non iam pars Adam mutabilis & peccatis circumfusi, sed Christi, qui
omnino inculpabilis per resurrectionem factus est: quibus verbis Christum ante resurrec-
tionem (quod absit) vult videri fuisse culpabilem. Qui ergo hæc sapit, docet, credit, aut
C prædicat; anathema sit.] addit adhuc execrandus hæreticus:

CAP. XXXVII. HAERET. Vt multam quidem eius faceret diligentiam, omnia autem illius propria faceret & tole-
raret per omnes conductus passiones, per quas eum secundùm suam virtutem perfectum
fecit, nec à mortuis secundùm suæ naturæ legem recedens, sed sua præsentia & operatione
& gratia liberans eum quidem de morte & malis quæ inde sunt, suscitans eum de mortuis,
& ad meliorem finem perducens.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto trigesimoseptimo capitulo dicitur, quia Christo in passionibus & mor-
te Deus Verbum præsentia & operatione & ad gratiam affuerit: quod si ita est, tanquam
alter alteri præsens gratiam & operationem impendisse videbitur. Qui ergo hæc ita sapit,
docet, credit, aut prædicat, & non ipsum Deum Verbum, seruata impassibilitate diuinita-
tis suæ in carne anima rationali & intellectuali, animata, quam sibi ab ipso conceptu vni-
D uit ex Virgine, omnia quæ de passione eius scripta sunt, voluntariè sustinuisse dicit; ana-
thema sit.] subdit præterea blasphemus impostor:

CAP. XXXVIII. HAERET. Deinde ostendens cuius gratia passus est, diminutionem infert, quatenus citra Deum
pro omnibus gustaret mortem: quia diuina natura ita volente, separata illa, ipse pro se, pro
omnium vtilitate gustauit mortem: & ostẽdens quòd Deitas separata quidem erat, ab illo
qui passus est secundùm mortis experimentum; quia nec possibile erat illam mortis experi-
mentum accipere, non tamen ille qui passus est; adfuerat secundùm diligentiam.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto trigesimooctauo capitulo & falsatum testimonium Apostoli agnosci-
[b] Hebr. 2. mus: quia vbi legitur [b], Vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem: hîc inuenitur, Vt sine
Deo pro omnibus gustaret mortem. & hoc quasi astruendo dicitur: quia diuina natura se-
parata, ipse pro se, vel vt purus homo pro omnium vtilitate gustauerit mortem. Qui ergo
E ita sapit, docet, credit, aut prædicat; & non confitetur, quia Deus Verbum carnem, quam
sibi ex ipsa conceptione secundùm substantiam aduniuit, nec in passionibus, nec in morte
vnquam deseruerit; anathema sit.] sequitur trigesimanona blasphemia hæretici:

CAP. XXXIX. HAERET. Iesum autem, ait, de Nazareth, quem vnxit Deus Spiritu & virtute: cuius vnctionem
meritus, immaculatus effectus est per omnia, & ad diuinam naturam meruit coniunctio-
nem; neque coniunctionem suscepisset illam, nisi prius immaculatus fuisset, vt si condeceat
illius vnitatem.

[c] Actor. 2. VIGILIVS PAPA. In suprascripto trigesimonono capitulo rursum illud quod beatus Petrus dixit [c]: Iesum
à Nazareth, quem vnxit Deus Spiritu & virtute: exponens dicit, per vnctionem Spiritus,
quod meruit, & immaculatum eum per omnia factum, & ad diuinam naturam meruisse
coniunctionem: quæ verba Christum purum hominem apertè signant. Qui ergo hæc ita
sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] prosequitur Theodorus:

Nam

CAP.XL. HAERET. *Matt.13.* Nam & illud: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui: insaniæ euidens est A de Deo Verbo putare dicere eum. qui enim dixit: Hic est Filius meus dilectus, & intulit, In quo mihi complacui: significauit quòd apertè ad comparationem hoc dicit aliorum filiorum, qui nec dilecti facti sunt, nec placere nimis potuerunt ei.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto capitulo quadragesimo de interpretatione Euangelij secundùm Matthæum: vbi dicitur: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, subiungitur & dicitur: Insania euidens est de Deo dicere eum. qui enim dixit: Hic est Filius meus dilectus, & intulit, In quo mihi complacui: significauit, quòd apertè ad comparationem hoc dicit filiorum, qui nec dilecti ei facti sunt, nec placere nimis potuerunt. Quæ verba Christum Iesum purum rursus hominem & adoptiuum filium euidenter ostendunt. Qui igitur hęc ita sapit, do cet, credit, aut prædicat; anathema sit.] addit porrò ista hæreticus:

CAP.XLI. HAERET. Permanens autem, donec secundùm suam creaturam & virtutem soluens mortis labo- B res liberauit eum ineffabilibus illis vinculis, & de mortuis resuscitans, transtulit quidem in immortalem vitam: incorruptum autem eum & immortalem & immutabilem efficiens, in cælum duxit.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quadragesimoprimo capitulo dicitur, quòd soluens mortis dolores, liberauit Christum ineffabilibus illis vinculis, & de morte resuscitans transtulerit quidem ad immortalem vitam, incorruptum autem eum & immortalem & immutabilem efficiens, in cælum eduxerit: per quæ omnia verba declaratur nudum hominē esse Iesum Christum. Qui ergo ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] pergit blasphemus:

CAP.XLII. HAERET. Christum iustificatum & immaculatum factum secundùm virtutem sancti Spiritus (sicut beatus Apostolus modò quidem dicit quòd iustificatus est in Spiritu, modò verò quòd per Spiritum æternum immaculatum se obtulit Deo) mori quidem fecit secundùm legem C hominum, vtpote autem impeccabilem virtute sancti Spiritus factū resuscitauit de mortuis, & vitam constituit meliorem, immutabilem quidem animæ cogitationibus, incorruptum autem & indissolutum & carne faciens.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quadragesimo secundo capitulō dicitur Christum iustificatum & immaculatum factum esse virtute Spiritus sancti: & adiicit, Mori quidem eum fecit secūdùm legem hominum, vtpote autem impeccabilem virtute Spiritus sancti factum resuscitauit de mortuis. quibus verbis sic seperatus à Verbo Dei insinuatur homo, vt sancti Spiritus virtute immaculatus & impeccabilis quasi aliquis iustus homo asseratur effectus. Qui ergo hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] Rursus execrandus Theodorus:

CAP.XLIII. HAERET. Deo autem gratias, qui nobis dedit victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum. Istorum causam nobis fuisse dicens Deum, qui contra omnes aduersarios dedit nobis vi- D ctoriam siue mortis, siue peccati, siue cuiuscumque hinc nascendi mali: qui Dominum nostrum Iesum Christum pro nobis hominem sumens, & ipsum per resurrectionem de mortuis ad meliorem transtulit finem, & in dextera sua sedere fecit, & nobis ad eum donauit communionem.

VIGILIVS PAPA. *b 1. Cor. 15.* In suprascripto quadragesimotertio capitulo, exponendo verba Apostoli Pauli, quibus dicit[b]: Deo autem gratias, qui nobis dedit victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum. & post plura subiungitur: Dominus noster Iesus Christus pro nobis hominem sumens, & ipsum per resurrectionem de mortuis ad meliorem transtulit finem. per quæ iam quasi existens homo, à Deo Verbo significatur assumptus, vt duo fuisse videantur, & alter alteri præstitisse. Qui ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] Nondum finis blasphemiarum: adhuc pergit improbus hæreticus: E

CAP. XLIIII. HAERET. Cùm ergo interrogent, hominis genitrix ne aut Dei genitrix Maria dicatur à nobis? Vtraque vnum quidem natura, alterum autem relatione: hominis enim genitrix natura, quia homo erat & in ventre Mariæ, qui & processit inde: Dei autem genitrix, quia Deus erat in homine nato, non illum circumscriptum secundùm naturam, sed quod in eo erat affectu voluntatis.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quadragesimoquarto capitulo dicitur: Cùm ergo interrogent, hominis genitrix, an Dei genitrix Maria dicatur? quasi ex respondentis persona, dicitur, vtraque dici. & adiungitur: Vnum quidem natura rei, alterum autem relatione. & additur: Hominis enim genitrix natura, quia homo erat & in ventre Mariæ, qui & processit inde: Dei autem genitrix, quia Deus erat in homine nato. & adiicitur: Non tamen circumscriptus secundùm naturam, sed quòd in eo erat affectu voluntatis. Quæ verba item & vnum

A vnum hominem Christum & duos filios beatæ Mariæ demonstrant. Quod qui ita sapit, docet, credit, aut prædicat; & non Deum Verbum, qui ante omnia sæcula ex Patre ineffabiliter natus est, eumdem sancta Virgine Maria (sicut in primo capitulo diximus) per secundam natiuitatem suam incarnatum & natum vnum in vtraque natura inconfusa inseparabiliq́ue cognoscit: anathema sit.] Adhuc vrgens impius addit:

CAP.XLV. HAERET. Gratia filius qui ex Maria est homo, natura autem Deus Verbum: quod autem secundùm gratiam, non natura; & quod secundùm naturam, non gratia; non duo filij? sufficiat corpori, quod ex nobis est, secundùm gratiam filiatio, gloria & immortalitas: quia templum Dei Verbi factum est, non supra naturam eleuetur: Deus Verbum pro debita à nobis gratiarum actione non iniurietur: & quæ est iniuria componere eum cum corpore, & putare indigere corporis ad perfectam filiationem: nec ipse Deus Verbum vult se Da- B uid filium esse, sed Dominum; corpus autem hoc vocari Dauid filium non solùm non inuidit, sed & propter hoc adfuit.] contra hæc Vigilius.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quadragesimoquinto capitulo dicitur, quia per gratiam sit filius qui ex Maria natus est homo, natura autem Deus verbum: & quasi ratiocinatur dicendo: Quod gratia, non natura: & quod natura non gratia. & adiungitur: Sufficit corpori quod ex nobis est secundùm gratiam filiatio, & non supra naturam eleuetur, & Deus Verbum pro debita à nobis gratiarum actione non iniurietur. quæ verba nudum hominem ex Virgine Maria significant, qui per gratiam appelletur Filius Dei. Qui ergo hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] Insaniens adhuc ita blasphemat hæreticus:

CAP.XLVI. HAERET. Quando erit quæstio de natiuitatibus secundùm naturam, ne Mariæ filius Verbum Dei existimetur. mortales enim mortales generant secundùm naturam, & corpus simile sibi: C & duas natiuitates Deus Verbum non sustinuit, vnam quidem ante sæcula, alteram verò in posterioribus temporibus.] at damnans hæc Vigilius ait:

VIGILIVS PAPA. In supradicto quadragesimosexto capitulo dicitur vt Mariæ filius Deus Verbū non existimetur: adiiciendo, quia mortalis mortalē generat secundùm naturā, & corpus simile sibi. quæ verba & purum hominē de sancta Virgine Maria significāt, & duos filios introducunt. Qui ergo ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] Insuper hęreticus impiè:

CAP. XLVII. HAERET. Ergo iam cessabunt ab impudente pugna, desistent autem à sua cōtentione, erubescentes euidentiam prædictorum: plurimos enim dicunt Filios in gloriam ducentes. Ecce igitur in filiationis ratione Apostolus[a] apparet, assumptum hominē ceteris connumerans, non secundùm quod illius filiationis particeps est, sed secundùm quod similiter gratia filiationem assumpsit, Deitate sola filiationem possidente.] ita verò damnat ista Vigilius: [a] *1. Tim. 3.*

VIGILIVS PAPA. D In suprascripto quadragesimoseptimo capitulo id quod dicit Apostolus, qui multos filios ad gloriam adduxerat, exponendo dicitur, quòd assumptum hominem cæteris connumeret sanctus Apostolus, eo quòd similiter gratiam filiationis acceperit, sola Deitate naturalem filiationem possidente. quæ quidem verba (sicut superiùs dictum est) duos introducunt Filios, id est, vnum per gratiam, alterum per naturam. Quod qui ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] Sed blasphemare non cessans hæreticus addit:

CAP.XLVIII. HAERET. Sed ad hoc dicunt, quòd Iesus nomen Saluatorem significat: Saluator autem si dicitur, quomodo ille homo dicatur? obliti quòd Iesus dicebatur etiam filius Naue: & quod mirandum est, quia non sit vocatus fortuitò in generatione, sed transnominatus à Moyse: certum autem est quòd non hoc imponere homini patiebatur, si diuinam naturam omnimodè significabat.] at damnat ista Vigilius, dicens:

VIGILIVS PAPA. E In suprascripto quadragesimooctauo capitulo de nomine Iesu, quòd Saluatorem significat, argumentando negatur, & dicitur: Quia si Saluator diuinam naturam significaret, numquam tale nomen homini imponeretur. Quibus verbis absolutè & purus homo Christus ostenditur, & duæ personæ intelliguntur. Quæ qui ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit. Adhuc insaniens blasphemus addit:

CAP. XLIX. HAERET. Itaque non solùm Filium ipsum vocat à Deo Verbo seperans, sed etiam secundùm rationem filiationis communicans cæteris participibus filiationis conuincitur: quoniam gratia & ipse particeps fuit filiationis, non naturaliter ex Patre natus, habens tamen ad cæteros excellentiam, qui vnitate ad ipsum filiationem possidet, quod ei firmiorem ipsius rei donat participationem.] reiicit ista Vigilius, dicens.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quadragesimonono capitulo dicitur, quia Christus per gratiam particeps fuit filiationis, habens tamen ad cæteros excellentiam, quòd ei firmior ipsius rei do-

nata

nata fuerit participatio. Quod qui ita sapit,docet,credit,aut prædicat,& non magis Deus Verbum cum assumpta carne vnus atq. idem Dominus Iesus Christus & verus Filius Dei & idem ipse verus Filius hominis intelligitur & creditur;anathema sit.]Pergit hæreticus: A

CAP. L. HÆRET. Homo Iesus similiter omnibus hominibus nihil differens connaturalibus hominibus, quàm quòd ipsi gratiam dedit: Gratia enim data naturam non mutat: Sed post mortis destructionem donauit ei Deus nomen super omne nomen.] contra hæc Vigilius:

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quinquagesimo capitulo dicitur,quòd homo Iesus nihil differat ab omnibus connaturalibus hominibus , nisi quòd ei gratiam dedit : Quæ verba Dominum nostrum Iesum Christum velut vnum de Iustis hominibus faciunt æstimari,qui non Deitate sua excelsus intelligatur , sed gratia aliquid amplius quàm cæteri homines asseratur adeptus. Quòd si quis ita sapit,docet,credit,aut prædicat;anathema sit.] Rursus impius:

CAP. LI. HÆRET. Sed mei fratres,qui eiusdem mihi matris sunt filij,dicunt mihi: Non separato hominem B & Deum, sed vnum eumdemque dic hominem,dicens, Connaturalem mihi dico Deum. Si dicam,connaturalem Deo,dico : Quomodo homo & Deus vnum sunt? numquid vna natura hominis & Dei,Domini & serui,factoris & facturæ?Homo homini consubstantialis est , Deus autem Deo consubstantialis est : Quomodo igitur homo & Deus vnus per natiuitatem esse potest , qui saluificat & qui saluificatur? qui ante sæcula , & qui ex Maria apparuit?] At audi Vigilium:

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quinquagesimo primo capitulo negatur quòd vnus idemque dici possit Deus & homo, dicendo : Quomodo homo & Deus vnus per vnitatem esse potest?qui saluificat , & qui saluificatur ; qui ante sæcula est , & qui ex Maria apparuit? Quæ verba duas introducunt in Christo personas. Si quis igitur ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit.] Addit insuper execrandus hæreticus: C

CAP. LII. HÆRET. Bene intulit:Namque ego homo *sum. ne dicat, nihil mirandum si hoc potes,cùm sis homo accipiens à Deo : quoniam & ego cùm hoc sim, accipio obedientes , semel habens iubendi potestatem propter datoris indulgentiam. *Matth.8.

CAP. LIII. HÆRET. Quapropter & nec incongruum est,vt te accepta ista à Deo potestate,verbo solo iubentem abigere passiones.nec enim tamquam Filio Dei & ante vniuersam creaturam existenti & Creatori eorum quæ sunt,accessit Centurio.] sed contra ista omnia ita Vigilius:

VIGILIVS PAPA. In suprascriptis quinquagesimo secundo & quinquagesimo tertio capitulis dicitur:quia Christo dixerit Centurio,nihil mirādum esse si hoc potes,cùm sis homo,accipiens à Deo: quoniam & ego cùm hoc sim,accipio obedientes, semel habens iubendi potestatem propter datoris indulgentiam.Et quamuis ex eo quod sequitur,Centurionem non tamquam Filium Dei adiisse , qui vniuersam condiderit creaturam ; videatur quidem esse confiteri D eum esse Filium Dei & creaturæ totius opificem: Tamen quia nec de Centurionis intellectu bene existimauit,cuius Dominus fidem non laudaret dicendo,Non inueni tantam fidem in Israel , nisi sciret eum intellexisse quia Deus est : & ex his & superioribus capitulis & aliis dictis iam non per vnitatem subsistentiæ , sed per gratiam dicitur Christus esse Filius Dei , & ex eo Christus purus homo videtur induci , qui pro merito suo acciperet per datoris indulgentiam potestatem. Si quis ergo hæc ita sapit , docet, credit , aut prædicat; anathema sit.] Instat adhuc blasphemus, addens:

CAP. LIV. HÆRET. Consonantia & Apostolus [b] dicit & manifestè magnum pietatis mysterium,quod manifestatum est in carne , iustificatum est in Spiritu , dicens ipsum, siue quòd ante baptisma cum subtilitate competente legem custodiuit , siue quòd etiam post illud gratiæ conuersationem cooperatione Spiritus cum magna compleuit subtilitate.] At in hæc Vigilius: E

[b] 1. Tim. 3.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quinquagesimoquarto capitulo id quod Apostolus dicit : Quod manifestatum est in carne , iustificatum est in Spiritu : Christus iustificatus esse asseritur , siue quòd ante baptismum cum subtilitate competenti legem custodiuit , siue quòd etiam post illud gratiæ conuersationem cooperatione Spiritus cum magna subtilitate compleuerit. Quæ verba quia item purum hominem Christum iustificatione eguisse demonstrant: Si quis ita sapit, docet, credit,aut prædicat,& non magis ipsum vt verum Deum consubstantialem Patri & Spiritui sancto iustificare impios per fidem credit ; anathema sit.] Vrget adhuc blasphemus:

CAP. LV. HÆRET. Idem hoc dicimus iustè & de Domino, quòd Deus Verbū sciens eius virtutē, & secundùm præscientiam statim in ipso initio complasmationis cohabitare bene voluit,& vniens eum sibi affectu voluntatis , maiorem quamdam præstabat ei gratiam , vtpote gratia quæ in eum

A in eum est & in omnes homines diuidenda. Vnde & circa bona voluntatem integram ei custodiebat. Non enim hoc dicemus , quòd ille homo voluntatem habebat nullam , sed quòd volebat quidem bonum, magis autem ei voluntariè plurimum aderat & boni desiderium , & contrarij odium : conseruabatur verò à diuina gratia illi voluntas integra ab initio, Deo qualis erit subtiliter sciente,qui & ad confirmandum eum magnam illi cooperationem habitatione sua præstabat pro omnium nostrum salute: vnde nec iniustum dicat aliquis esse , quòd præter omnes præcipuum aliquid datum est illi homini , qui à Domino assumptus est.] ita profanus. Sed contra hæc Vigilius:

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quinquagesimoquinto capitulo dicitur , quia Deus Verbum secundùm præscientiam sciens hominis Christi virtutem , initio complasmationis statim inhabitare in ipso bene voluerit,& vniens eum sibi affectu voluntatis, maiorem quamdam ei præsta-
B bat gratiam. Ex quibus verbis , & ex aliis quæ sequuntur , duæ euidenter inducuntur esse personæ, & quia Filius Dei in Filio hominis per affectum & gratiam, & relationem habitare videatur. Si quis ergo hæc ita sapit , docet , credit , aut prædicat , & non vnum eumdemque Christum in duabus perfectis & indiuiduis inconfusisque agnoscit & credit naturis; anathema sit.] Addit vero adhuc impius:

CAP. LVI. HÆRET. Nam rationalis quidem primùm est discretio bonorum & malorum:cùm verò non sint contraria , non erat ei possibile aliquid discernere. primùm igitur in his quæ creata sunt, magnam contrarietatem fecit.] sed hæc expendens Vigilius,ait:

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quinquagesimosexto capitulo dicitur , rationalis proprium esse discretionem bonorum & malorum.& post pauca sequitur: Primùm igitur in his quę creata sunt magnam contrarietatem fecit. Quæ verba si ea intentione dicantur,vt mali natura,sicut &
C boni,introducatur; anathema sit.] Sed rursum hæreticus:

CAP. LVII. HÆRET. Quoniam autem non obaudiuit Adam , deinde subditus est morti , & factum est hoc propter inobedientiam , quod & citra inobedientiam propter vtilitatem nostram à Creatore factum est,& docti sumus omnes peccatum.] at contra hæc Vigilius ita:

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quinquagesimoseptimo capitulo dicitur , quia etsi non fuisset Adam inobediens , tamen propter vtilitatem hominum à Creatore factum esse , & edoctos nos esse peccatum: quod absit vt Catholica fides credat, à Deo nos, vt peccatores efficeremur, doceri potuisse peccatum. Si quis ergo hoc ita sapit,docet, credit,aut prædicat;& non magis prohibente Deo, primi hominis culpa introductum fatetur esse peccatum,& iusto Dei iudicio eum atque eius progeniem propter inobedientiam suam mortis subiisse supplicium: anathema sit.] Vrget adhuc blasphemus, dicens:

CAP. LVIII. HÆRET. D Nec igitur mortem spōte & præter iudicium suū intulit hominibus,nec peccato aditum ad nullam vtilitatem dedit: nec enim hoc fieri,nolente ipso,poterat : sed quoniam sciebat vtile esse nobis,magis autē omnibus rationabilibus priùs quidem malorum & deteriorum fieri aditum , postea autem deleri quidem hæc,introduci autē meliora:ideo in duos status diuisit Deus creaturam,prę̄sentem & futurū,in isto quidem ad immortalitatem omnia addicturus,in præsenti verò creaturā in mortem & mutabilitatem interim demittens.Nam si statim ab initio immortales nos fecerit & immutabiles, nullā differētiam ab irrationabilibus haberemus, proprium nescientes bonū: ignorantes etiam mutabilitatē,immutabilitatis ignorabamus bonū: nescientes mortem,immortalitatis lucrum nesciebamus: ignorātes corruptionem,nō laudabamus incorruptionem: nescientes passionū grauamen,impassibilitatem non mirabamur(compēdiosè dicam,ne longum sermonem faciam)nescientes ma-
E lorum experimēta,bonorū illorum nō poteramus scientiam mereri.]Audi verò Vigilium.

VIGILIVS PAPA. In suprascripto quinquagesimooctauo capitulo dicitur, ideo Deum dedisse peccato aditum,quia vtile hoc sciebat esse nobis,magis autem omnibus rationabilibus,vt priùs videlicet malis & deterioribus rebus fieret aditus , postea autem his deletis introduci meliora. & adiicitur : quia si statim ab initio immortales nos fecisset & immutabiles , nullam differentiam ad irrationabilia haberemus,proprium nescientes bonum Quibus verbis primùm contra regulam fidei Deus asseritur tamquam nobis vtile introduxisse peccatum.Secundò cùm omnia rationabilia complectitur,hoc etiam de Angelis & de vniuersa cælesti militia, quæ ratione est prædita , facit intelligi. Tertiò quia illud , quod diabolus ad decipiendum primis hominibus persuaserit , quia si de ligno prohibito manducarent , sicut dij scientes bonum & malum,beneficij loco asseritur profuisse. Quæ si quis ita sapit,docet, credit,aut prædicat; anathema sit.] Rursum verò erroribus intexens errores impius addit:

CAP. LIX. HAERET.

Necesse est autem omnia simul rationabilia, inuisibilia dico, & nos ipsos, quibus mortale quidem est corpus, animam autem per omnia eiusdem generis inuisibilibus & rationabilibus substantiis hîc quidem præsentem mutabilitatem pati, vt optima erudiamur doctrina religiositatis, & ad benevolentiam constituamur.] ad hæc Vigilius: A

VIGILIVS PAPA.

In suprascripto quinquagesimonono capitulo dicitur: necesse est omnia simul rationabilia, inuisibilia, & nos ipsos, quibus mortale quidem est corpus, animam autem per omnia eiusdem generis inuisibilibus & rationabilibus substantiis hîc quidē præsentem mutationem pati, vt optima erudiamur doctrina religiositatis, & ad benevolentiam constituamur. Quibus verbis si & Angeli lucis, & vniuersæ cælestes inuisibilesq. virtutes sic mutabilitati hactenus subiacere, sicut humanæ animæ asserūtur; anathema sit.] Rursum hæreticus:

CAP. IX. HAERET.

Nam sciebat quidem, quòd peccabunt omnimodò: concedebat verò hoc fieri, expedire eis cognoscens, quoniam non erat impossibile eum qui confecerat non existentes, & tantorum quidem demonstrauerit dominos tanta verò bona proposuerit, vt eis fruantur, nec prohibere peccati aditum, sed expedire eis hoc cognosceret: sed enim non erat possibile nos aliter discere peccatum & passionum molestias & deteriora, & nostram infirmitatem in his demonstrandam, & ostendendam magnitudinem immutabilitatis quam postea nobis esset donaturus, nisi sic ab initio hæc fuissent à Deo dispensata, vt collatione & experimento infinitorum illorum bonorum possemus scire magnitudinem, & huiusmodi gratia, vtpote profuturum nobis peccatum intrare dimittens, magnum in eius bello auxilium inuenit.] contra hæc Vigilius: B

VIGILIVS PAPA.

In suprascripto sexagesimo capitulo dicitur, quia Deus sciens hominem peccaturum, ideo peccare permiserit, quia hoc ei nouerat expedire, & propterea non prohibuisse peccati aditum, quia sic ab initio à Deo fuerit dispensatum, vt collatione & experimento infinitorum malorum, bonorum possemus scire magnitudinem, & huius rei gratia, vtpote profuturum nobis peccatum intrare dimittens, magnum in eius peccati bello auxilium inuenerit homo. Quæ verba quoniam aliena sunt à sensu diuinæ Scripturæ, vt dicatur, quia peccatum à Deo pro vtilitate nobis introductum sit: Si quis ita sapit, docet, credit, aut prædicat; anathema sit. Sancta enim Catholica Ecclesia hoc certum tenet & credit, quia Deus & prohibuerit à peccato primum hominem, & per inobedientiam peccatum punierit iusto supplicio: sed bene vtens etiam malis nostris, singulari nos remedio, per vnigeniti Filij sui incarnationem, passionem, mortem, & resurrectionem, hoc est Domini nostri Iesu Christi, ab omnium peccatorum nexibus liberauit.] hactenus sexaginta capitum facta damnatio, ipsaque præmissa defensioni Trium capitulorum: ne (vt dictum est) cùm pro ipsorum defensione laborat, pro allata Theodori nomine mala doctrina pugnasse videri posset, & pati calumniam ab iis qui inferre parati erant. Subdit itaque hæc opportunè Vigilius: C D

DE TRIBVS CAPP. AC PRIMVM DE THEODORO MOPSVEST.

His igitur competenter, & per Orthodoxæ fidei rectitudinem, Apostolicæ sententiæ auctoritate damnatis: constituimus, vt ex omnibus istis, quæ nos Patrum statutis atque traditionibus inhærentes Apostolica auctoritate damnauimus, nulla iniuriandi præcedentes Patres, vel Doctores Ecclesiæ (quæ proculdubio scādala sacrosanctæ Ecclesiæ suscitat) præbeatur occasio: anathematizantes omnem ad ordines Ecclesiasticos pertinentem, qui Patribus atque Doctoribus Ecclesiæ contumeliam ex suprascriptis impietatibus quodammodo ascribere vel irrogare voluerit. Et quoniam præfata dogmata, quæ secūdùm intellectum de his expositum anathemati atq. damnationi subiecimus in eo volumine, quod nobis per fratrē nostrum Benignum Episcopū nuper à pietate vestra transmissum, sub Theodori Mopsuesteni Episcopi perhibentur nomine prænotata: ad hoc solicitudinis nostræ animum consequēter admouimus, vt si quid de persona vel nomine memorati Theodori apud Patres quæsitum sit, vel si qua super eius nomine ab eis regulariter fuerint constituta, siue disposita, diligentissima indagatione quærere curaremus: Et hæc inuestigantes aduertimus beatæ recordationis Cyrillum Alexandrinæ ciuitatis Antistitem de persona iam mortui Theodori Episcopi Ioanni reuerendæ memoriæ Antiochenæ ciuitatis Episcopo, vel Orientali Synodo ad eius litteras rescribentem, inter alia ita tradidisse: Quæ prolata est in sancta Synodo Ephesina definitio, veluti à Theodoro disposita (sicuti offerentes dicebant) nihil habens sanum, euacuauit quidem eam sancta Synodus veluti peruersarū plenam intelligentiarum, cōdemnans item eos qui sic sapiunt. Dispensatim verò mentionem viri nō fecit, neq. eum nominatim anathemati subdidit, neq. alios. Ipsam verò Synodum Ephesinam primam solicitè recensentes, nihil de Theodori Mopsuesteni persona referre compe- E

comperimus, sed Symbolum, quod Carisius presbyter illic prodidit, magis quia ab Athanasio & Photio, qui tunc temporis hæretico Nestorio adhærebant, per Antonium & Iacobum nomina tantùm presbyterorum habentes ad Philadelphorum Ecclesias fuerit destinatum: ex quo claret, beatum Cyrillum hoc quod per litteras profitetur, à prolatoribus scilicet symboli iam defuncti Theodori Episcopi nomen fuisse delatum, sua prouidentia Ecclesiasticam moderationem circa mortuum sapientia sacerdotali seruātem, noluisse nomen eius, ne monumentis quidem Synodalibus, propter regulam quæ de mortuis in sacerdotio seruanda est, contineri. Quomodo autem hoc quod suprà dixit beatus Cyrillus dispensatiuè factum, vt minimè anathemati nomen viri subiicere voluisset intelligi, ad Ecclesiasticam regulam porrigendum, in eadem epistola sua subter adiecit, dicens: Sed iustè audient, tametsi nolint, qui huiusmodi causas præbent: Obliuiscimini vos ipsos, quando aduersus cineres arcus extenditis: non enim supereſt qui apud eos inscriptus est: & me nullus culpet in hæc verba progressum, sed cedant valde, nimirum prædecessori. A B

Graue est enim insultare defunctis, vel si laici fuerint, nedum illis qui in Episcopatu hanc vitam deposuerūt. Iustissimum enim apparet prudentibus viris cedere præscienti *Deo scilicet* vniuscuiusque voluntatem, & cognoscenti qualiscumque quisq. futurus sit. Beatum quinetiam Proclum huius regiæ ciuitatis Antistitem ita memorati Ioannis Antiocheni Episcopi similiter constat respondisse rescriptis, dicentem inter alia: Quando enim scripsi tuæ sanctitati, oportere aut Theodorum, aut alios quosdam, qui pridem defuncti sunt, anathemati subdi, aut nominatim alicuius feci mentionem? & post pauca: Et illa capitula, quæ subiecta sunt, repuli, vtpote subtilitatem non habentia pietatis: neque autem de Theodoro, neque de alio quoquam qui iam defuncti sunt scripsi, Deo amantissimi, aut vt anathematizaretur, aut vt abdicetur. Sed neque charissimus Theodotus, qui à nobis directus est, diaconus, talia mandata susscepit. Item ipse Beatus Proclus in epistola ad Maximum diaconum post alia ita dicit: Quomodo igitur per litteras didici nunc, quia Theodori Mopsuesteni & aliorum quorumdam nomina præposita sunt capitulis ad anathematizādum, cùm illi ad Deum iam migrauerint: & eos qui iam vitam reliquerunt, superuacuum est iniuriari post mortem, quos nec viuos aliquando culpauimus. Et post pauca: Post subscriptionem autem tomi, & post abiectionem capitulorum, quæ cuius sint ignoramus, continuò præpara diaconum Theodotum venire ad regiam ciuitatem. C

Perpendat ergo pietatis vestræ sapientia singularis, quia Proclus eruditissimus sacerdotum, & non longè à Theodori Mopsuesteni vita repertus, mala quæ libenter damnauerat cuius essent, se iam tunc professus est ignorare. Sed neq. in sancto ac venerando Chalcedonensi Concilio aliquid de sæpiùs designati Mopsuesteni Theodori Episcopi nomine inuenimus statutum vel dictum esse contrarium, dum in relatione, quam eadem veneranda Synodus piæ memoriæ Marciano tunc Imperatori transmisit, quam vos quoque vestris legibus, dum Orthodoxa professione vnum de sancta Trinitate Christum Deum ac Dominum nostrum confitendum astruitis, ad testimonium laudabiliter adduxistis, litteræ Antiocheni Ioannis cum Orientali Synodo ad Theodosium tunc piissimæ recordationis Principem destinatæ venerabiliter memorentur, quibus Mopsuesteni Theodori Episcopi persona, ne post mortem damnari deberet, excusatur. D

Post hæc ampliori cura prospeximus, si quid in his, qui iam defuncti sunt, & minimè reperiuntur in vita damnati, etiam sanctæ recordationis prædecessores nostri decreuerint. Quibus inspectis, agnouimus, quòd huius cautelæ prouidentiæque formam veneranda prædecessorum nostrorum sedis Apostolicæ Præsulum constituta nobis apertissimè tradiderunt. Nam beatissimus Papa Leo ad Theodorum Episcopum Foroliuiensem post alia ita dicit: Non necesse est nos eorum, qui sic obierunt, merita actusque discurrere: cùm Dominus Deus noster, cuius iudicia nequeunt comprehendi, quod sacerdotale mysterium implere non poterat, suæ iustitiæ reseruauit. Item beatus Gelasius Papa in epistola, quam ad Episcopos Dardaniæ de causa Acacij scripsit, post alia ita dicit: Qui postquam in collegium recidens prauitatis, iure meruit ab Apostolica communione secludi, in hac autem persistens damnatione defunctus est, absolutionem quam superstes nec quæsiuit omnino, nec meruit, mortuus iam non potest impetrare. Siquidem ipsis Apostolis Christi voce delegatum est*: Quæ ligaueritis super terram, & quæ solueritis super terram. Cæterùm iam de eo, qui in diuino est iudicio constitutus, nobis fas aliud decernere non est, præter id in quo eum dies supremus inuenit. E *Matt. 18.

Itē memoratus beatæ recordationis Papa Gelasius in Gestis Synodalibus de Miseni Epi-

scopi Cumani absolutione confectis, hoc euidenter edocuit, dicens: Totum quod supra facultatis est modulum, diuino iudicio relinquamus: non autem nobis poterunt imputare, cur præuaricationis offensam viuentibus remittamus; quod Ecclesiæ, Deo largiente, possibile est: nec nos iam mortuis veniam præstare deposcant; quod nobis non esse possibile, manifestum est. quia cùm dictum sit: Quæ ligaueritis & solueritis super terram: hos quos super terram iam non esse constat, non humano, sed suo Deus iudicio reseruauit: nec audet Ecclesia sibimet vendicare, quod ipsis Apostolis conspicit non fuisse concessum: quia alia est causa superstitum, alia defunctorum. Hanc autem regulam & in sanctorum Ioannis Constantinopolitani Episcopi, quem Chrysostomum vocant, atque Flauiani eiusdem ciuitatis Episcopi veneranda memoria constat esse seruatam: qui licet violenter excluſi sunt, non tamen pro damnatis sunt habiti, eo quòd semper inuiolatam eorum communionem Romani Pontifices seruauerunt: nec abscindi ab Ecclesia dici potuerunt, vel poterunt, quos sibi inconuulsè vnitos Apostolica iudicauit auctoritas. A B

In Eusebij etiam cognomento Pamphili historiæ libro septimo legitur, Dionysium Alexandrinæ ciuitatis Episcopum, qui longè antè fuerat, de Nepote quodam Episcopo Aegypti ita fecisse: Hic enim Nepos Episcopus de mille annis, quibus post primam resurrectionem Sanctos cum Christo regnaturos esse, beatus Ioannes Apostolus in Apocalypsi dicit, scripsisse asseritur, in quibus Iudaicum intellectum habuisse narratur. Post cuius mortem, cùm ad Dionysium Alexandriæ Episcopum peruenisset, quòd tota Aegyptus ipsos libros quos Nepos reliquerat, veluti magnum aliquod & occultum mysterium se habere putaret: & pergens ad eum locum (in Arsenoite enim quæstionem ipsam motam fuisse refert) scribensque destruxit eosdem libros, atque euertit: Nepotem verò qui eos scripserat, propter hoc maximè, quia iam defunctus fuerat, nulla sit aggressus iniuria. Quæ si quis latiùs agnoscere velit, in memorato septimo historiæ eiusdem Eusebij libro reperiet. C

Quibus omnibus diligenter inspectis, quia licet diuerso Patres nostri verborum modo, vnius tamen ductu intelligentiæ differentes, illæsas sacerdotum in pace Ecclesiastica defunctorum seruauere personas, idemq. regulariter Apostolicæ sedis quæ supra diximus definiunt constituta: Nulli licere nouiter aliquid de mortuorum iudicare personis: sed in hoc relinqui, in quo vnumquemque dies supremus inuenit. & specialiter de Theodori Mopsuesteni nomine, quid sancti Patres nostri disposuerint, superiùs euidenter expressum est: eum nostrâ nō audemus damnare sententia, sed nec ab alio quopiam condemnari concedimus. Absit tamen, vt suprascripta capitula dogmatum, quæ secundùm subiectos intelligentiæ sensus à nobis constant esse damnata, vel quæcumque dicta cuiuslibet sine nomine prænotata, Euangelicis tamen & Apostolicis ac quatuor Synodorum Nicænæ, Constantinopolitanæ, Ephesinæ primæ, atque Chalcedonensis, & Apostolicæ sedis non congruentia consonaque doctrinis, non solum sensu, sed vel etiam aure patiamur admittere. D

DE THEODORETI CAVSA CAP. II.

De scriptis verò quæ sub viri venerabilis Theoderi quondam Episcopi nomine proferuntur: miramur primùm, qur necesse sit eius sacerdotis nomine in obtrectationem quicquam cuiuslibet studio deuocari, qui ante centum & ampliùs annos in sanctæ ac venerandæ Chalcedonensis Synodi iudicio constitutus sine aliqua cunctatione subscripsit, & beatissimi Papæ Leonis epistolis prona deuotione consensit. Dehinc cùm existerent tunc Dioscorus & Aegyptij Episcopi, qui eum dicerent sanctum Cyrillum anathematizasse, & eumdem Theodoretum etiam hæreticum esse: tamen sancti Patres nostri hæc audientes, diligentissimè eodem Theodoreto posthac examinatione discusso, & præsente à præsentibus inquisito, nihil aliud ab eo exegisse noscuntur, nisi vt statim Nestorium eiusque impia dogmata anathematizaret atque damnaret, hoc sibi tantummodo sufficere iudicantes: quod ille coram vniuerso Concilio faciens, Nestorium cum dogmatibus suis, vniuersis Patribus audientibus, clara voce damnauit. Ex quo euidenter apparet, quia quicquid sit vel fuerit sub cuiuslibet prolatum nomine, quod impij Nestorij videatur concordare dogmatibus, hoc tunc in illo sancto Concilio à viro venerabili Theodoreto fuerit sine dubitatione damnatum: & sit valde contrarium & Chalcedonensis Synodi iudicio indubitabiliter inimicum, quædam Nestoriana dogmata nunc sub eius sacerdotis nomine condemnari, qui cum sanctis Patribus eumdem impium Nestorium & execrabilia eius dogmata (sicut diximus) tunc apertissimè anathematizauit. Quid enim aliud est, mendaces aut simulantes professionem rectæ fidei Patres in sancta Chalcedonensi Synodo residentes ostendere, quàm dicere aliquos ex eis similia sapuisse Nestorio, quorum iudicio videas Nestorium eiusque dogmata fuisse damnata. E

A Nec illud arbitrandum est, quia sanctæ memoriæ Cyrilli iniuriis per duodecim capitulorum eius reprehensionem à viro venerabili Theodoreto (vt putatur) ingesta beatissimi Patres nostri in sancta Synodo Chalcedonensi neglexerint: sed aut (vtpote rebus de proximo gestis cuncta præ oculis habentes) Theodoretum nihil tale fecisse probauerunt; aut exemplum ipsius sanctæ memoriæ Cyrilli iudicauerunt esse sequendum, qui post multa & grauia contra se ab Orientalibus apud Ephesum scripto gesta, tempore quo cum ipsis in concordiam remeauit, tamquam si acta nō fuissent, pacis amore, silentio dereliquit: vt impleret vtique illud Apostolicum dictum, quo Corinthiis scribit, dicens[a]: Cui enim aliquid donastis; & ego. Nam & illud sancta Synodus Chalcedonensis intēdisse credenda est, quia dum doctrinam sancti Cyrilli ex epistolis eius in eadem Synodo reseratis atque receptis memoratus Episcopus Theodoretus ita deuota mente suscepit, vt doctrinæ quoq. eius ad B laudandam beatissimi Papæ Leonis epistolam testimoniis vteretur, etiam si in eum iniurias intulisse constaret, plenissimè satisfecisse videretur, illius venerabiliter amplectendo fidem, cuius falsò fuerat suspicatus errorem. Et ideo nos nec aliquid velut omissum à Patribus nostris quærere nunc aut retractare conuenit; & eos, quibus S. Cyrilli reprehensio nunc placet, aut iisdem sanctis Patribus nostris æstimant placuisse, modis omnibus refutamus. [a] 2. Cor. 2.

Hac ergo rerum veritate perpensa, statuimus atque decernimus, nihil in iniuriam atque obtrectationem probatissimi in Chalcedonensi Synodo viri, hoc est, Theodoreti Episcopi Cyri, sub taxatione nominis eius à quoquam fieri, vel proferri: sed custodita in omnibus personæ eius reuerentia, quæcumque scripta, vel dogmata eius cuiuslibet nomine prolata sceleratorum Nestorij atque Eutychetis manifestantur erroribus consonare, anathematizamus atque damnamus. Etenim satis habet, abundeque sufficere debet, quòd damnantes C atque anathematizantes cum Paulo Samosateno & Bonoso Nestorium, & è diuerso cum Valentino atque Apollinare Eutycherem simul & errores eorum, alioſque hæreticos omnes cum dogmatibus suis, illos quoque pariter condemnamus, qui erroribus eorum implicati & inemendabiles permanentes de vita præsentis sæculi migrauerunt. Siquidem per hoc nihil peruersæ doctrinæ relinquimus, quod non per hanc sententiam à nobis prolatam à sancta Dei Ecclesia Apostolica auctoritate inueniatur excluſum. THEODORETVS NON DAMNANDVS.

Rursus tamen hoc specialiter dicimus: vt si quis, seruata inconuertibilitate naturæ diuinæ, non confiteatur Verbum carnem factum, & ex ipsa conceptione de vtero Virginis humanæ naturæ sibi secundùm subsistentiam vnisse principia, sed tamquam cum existenti iam homine fuerit Deus Verbum, vt per hoc non sancta Virgo verè Dei genitrix esse credatur, sed verbo tenus appelletur: anathema sit. ANATHEMATISMI QVINQVE.

D Si quis secundùm subsistentiam vnitatem naturarum in Christo factam denegat, sed seorsum existenti homini tamquam vni iustorum inhabitare Deum Verbum; & non ita confiteatur naturarum secundùm subsistentiam vnitatem, vt Deus Verbum cum assumpta carne vna permanserit permaneatque subsistentia siue persona: anathema sit.

Si quis voces Euangelicas & Apostolicas in vno Christo ita diuidit, vt etiam naturarum in ipso vnitarum diuisionem introducat: anathema sit.

Si quis vnum Iesum Christum verum Dei & eumdem ipsum verum hominis Filium futurorum ignorantiam aut diei vltimi Iudicij habuisse dicit, & tanta scire potuisse, quanta ei Deitas, quasi alteri cuidam inhabitans, reuelabat: anathema sit.

Si quis illud Apostoli, quod est in epistola ad Hebræos[b] dictum, quòd experimento cognouit obedientiam, & cum clamore forti & lacrymis preces supplicationesque obtulit ad E Deum, qui saluum illum posset à morte facere: tamquam nudo Deitate Christo deputans, qui laboribus virtutis perfectus sit, vt ex hoc duos introducere Christos vel duos Filios videatur, & non vnum eumdemque credit Christum Dei & hominis Filium ex duabus & in duabus naturis inseparabilibus indiuisisq. confitendum atque adorandum: anathema sit. [b] Hebr. 5.

His omnibus & huiusmodi blasphemiis ita à nobis abdicatis atque damnatis; hac præsentis constitutionis dispositione quàm maximè prouidemus, ne (sicut suprà diximus) personis quæ in pace & communione vniuersalis Ecclesiæ quieuerunt, sub hac damnati à nobis peruersi dogmatis occasione aliquid derogetur: sed execrabilibus dogmatibus in Nestorio atque Eutychete hæresiarchis, vniuersisque eorum sequacibus condemnatis, illis sacerdotibus, qui in pace Catholicæ Ecclesiæ (sicut dictum est) sunt defuncti, nulla contumelia generetur; ne inde iniuriarum nascatur occasio, vnde potiùs debeat sanctorum Patrum reuerentia custodiri.] QVOS VIGILIVS NOLIT DAMNARI MORTVOS.

Hic aduerte, assertionem istam Vigilij de mortuis non condemnandis haud ita genera- A liter, vt ponitur, vsu receptam. Quamuis enim aliquis probetur mortuus in pace Ecclesiæ, & tamen absque calumnia constiterit cum damnatam hæresim aliquam scriptis suis acerrimè reliquisse defensam, & in eo errore perseuerantem diem extremum clausisse, simulatéque Catholicæ Ecclesiæ communicasse: eiusmodi hominem iure damnare post mortem sancta consueuit Ecclesia. Pergit verò Vigilius:

DE IBAE EPISCOPI CAVSA CAP. III.

De epistola quoque venerabilis viri Ibæ quondam Edessenæ ciuitatis Episcopi, de qua pariter inquisistis, diligenti nihilominus inuestigatione quæsiuimus, si quid de ea priscis temporibus apud Patres nostros motum vel agitatum, siue quæsitum, seu fuerit constitutum. Et quia Græcæ linguæ (sicut cunctis & maximè pietati vestræ notum est) sumus ignari: nunc per nostros, qui eiusdem linguæ videntur habere notitiam, Gesta sancti venerandique Chalcedonensis Concilij in Synodalibus codicibus diligentissimè perquirentes, di- B ligentiùs aperteque reperimus, duabus in eadem Synodo Actionibus prædicti viri venerabilis Ibæ examinatum fuisse negotium, ibique ex gestis apud Photium Tyri & Eustathium Berythi Episcopos habitis, hanc de qua quæritur, inter cætera prolatam fuisse contra eum ab accusatoribus eius epistolam: cumque consummata ipsius disceptatione negotij, à venerandis fuisset Patribus requisitum, quid de eiusdem constituendum videretur Ibæ negotio; consequenter huiusmodi processisse sententias*:

* Conc. Chalced. Act. 10. prope finem. EX ACTIS CONCILII CHALCED.

Paschasinus & Lucentius reuerendissimi Episcopi & Bonifacius presbyter tenentes locum sedis Apostolicæ (quia Missi Apostolici semper in Synodis prius loqui & confirmare soliti sunt) per Paschasinum dixerunt: Relectis chartis, agnouimus ex sententia reuerendissimorum Episcoporum, Ibam reuerendissimum innoxium approbari. Relecta enim eius epistola, agnouimus eum Orthodoxum. Et ob hoc decernimus, ei honorem Episcopatus restituendum, & Ecclesiam à qua iniustè & absens expulsus est, reparandam. De Episcopo igitur sanctissimo Nonno, qui pro eo paulo antè factus est, existimationis erit venerabilis Episcopi Antiochenæ Ecclesiæ, quid oporteat de eo formari siue statui.* C

* firmari

Anatolius reuerendissimus Archiepiscopus Constantinopolis nouæ Romæ dixit: Deo amantissimorum Episcoporum & Iudicum fides, ac lectio omnium horum quæ sunt subsecuta, demonstrant innoxium Ibam reuerendissimum ab accusationibus quæ illatæ sunt in eum: Vnde omnem in præsenti suspicionem abiicio, quoniam consentit & subscribit ei quæ nunc de fide sententia data est à sancto Concilio, & epistolæ sanctissimi Archiepiscopi Romæ Leonis; & dignum eum iudico Episcopatu, & habere curam in qua pridem existebat Ecclesiæ.

Maximus reuerendissimus Episcopus Antiochenus dixit: Ex ijs quæ modò recita sunt, cõstitui manifestum esse, quia ab omnibus ei illatus reuerendissimus Ibas innocẽs est repertus: ex relecto verò rescripto epistolæ, quæ probata est ab eo qui aduersarius eius existit, Orthodoxa est eius declarata dictatio. D] & cætera vsque ad finem Actionis decimæ. Ex quibus omnibus ille cognoscitur scopus fuisse Vigilij, vt non errasse probaret Apostolicæ sedis Legatos, vel alios qui interlocuti sunt post illam recitatã epistolam, Ibam esse Catholicum. Id se idcirco probare conatum, ne hac ex parte derogaretur Chalcedonensi Concilio, idem ipse ad finem huius Constituti testatur; non autem vt cuncta quæ dicerentur in ipsa Ibæ epistola, voluerit asseruisse Catholica. Quæ verò in eamdem sententiam post illa recitata ipse subiiciat, accipe:

IVDICIVM SYNODI DE EPIST. IBAE.

His igitur ita in sanctæ Chalcedonensis Synodi iudicio dispositioneq. iacentibus, & ita vicariatum sedis Apostolicæ venerãdorum Præsulum sustinentium & cæterorum Patrum interlocutionibus declaratis, euidẽter aduertimus, quòd ab his, qui in eadem sancta Chalcedonensi Synodo locum beatissimi prædecessoris nostri Papæ Leonis tenuisse noscuntur, E dictum sit: *Relecta eius epistola, agnouimus eum esse Catholicum.* & ab Anatolio Constantinopolitano dictum sit: *Lectio omnium quæ sunt subsequuta, demonstrant innoxium Ibam reuerendissimum ab his quæ in eum accusatores intulerant.* à Maximo verò Antiocheno dictum sit: *Ex relecto scripto epistolæ, quod perlatum est ab aduersario eius, Catholica est eius declarata dictatio.* quorum interlocutionibus cæteri Episcopi non solùm non contradixisse, verùm etiam apertissimum noscuntur præbuisse consensum.] hæc Vigilius.

VTILIS ADMONITIO AVCTORIS.

Antequam autem vlteriùs progrediamur, hîc te admonendum, lector, putamus, non eò spectare sententiam Patrum Chalcedonensis Concilij suis ipsorum recitatis interlocutionibus, vt voluerint probasse epistolam Ibæ refertam erroribus recipiendam esse vt Orthodoxam, cùm in ea essent complures assertæ blasphemiæ, neque id Vigilium asserere voluisse, sed tantùm ex ea esse recipiendum Ibam, in qua nimirum testetur ipse se iam amplecti

A cti pacem Ecclesiæ; quâ recepta, necesse fuerit eumdem probare Catholicum. Quòd igitur ex dicta epistola complures viderentur assertæ blasphemiæ, ex quibus idem Ibas posset in suspicionem adduci Nestorianæ hæresis: ad hanc suspicionem perpurgandam (licet antea in eadem Actione demõstrauerit se post pacem initam plenissimè Orthodoxum, atq. cum Cyrillo communicasse) vt ab illis omnibus idem ipse post pacem acceptam redderetur omnino liber, Patres sanctissimi eiusdem Chalcedonensis Concilij addiderunt hæc in fine eiusdem Actionis decimæ: *Omnes reuerendissimi Episcopi clamauerunt: Omnes eadem dicimus: Nestorium modò anathematizet & Eutychetem, & eius dogma modò anathematizet. Ibas reuerendissimus Episcopus dixit: Et iam in scripto anathematizaui Nestorium, & nunc anathematizo eum decem millies. Quod enim semel cum satisfactione fit, si fiat decem millies, non contristat: Anathema & Nestorio, & Eutycheti, & vnam dicenti naturam: & omnem eum* IBAS PLENE COGNITVS ORTHODOXVS.

B *qui non sapit sicut hæc sancta Synodus, anathematizo.*] hæc ad finem decimæ Actionis Chalcedonensis Concilij Ibas. Quòd igitur (vt dictum est) non propter errores, quibus antea fuerat Ibas implicitus, in eadem epistola recensitos, Patres dixerunt eam epistolam vt Catholicam recipiendam, sed quòd ex illa ipse Ibas profiteretur se paci inter Ioannem atque Cyrillum initæ consentire; hac ex parte iidem sanctissimi Patres pronunciarunt recipiendam esse: prout declarat his verbis idem Vigilius inferiùs, cùm ista subiungit:

Propter illam prædicationem fidei, per quam venerandæ recordationis Cyrillus Alexandrinus Episcopus & reuerendissimus Ioannes Antiochenus Antistes atque omnes Orientales Episcopi per Paulum Emesenæ ciuitatis Episcopum ad concordiam redierunt; quam Ibas quoque in eadem epistola laudans, libenter amplectitur, Orthodoxa est Ibæ Episcopi à Patribus pronunciata dictatio. Illa verò quæ in ipsa Ibæ sacerdotis epistola in C iniuriis beatæ recordationis Cyrilli per errorem intelligentiæ dicta sunt, Patres in sancta Chalcedonensi Synodo epistolam pronunciantes Orthodoxam, nullatenus receperunt: quippe quæ etiam ipse venerabilis Episcopus, intellectu capitulorum eius meliore recepto, mutando refutauit, sicut interlocutione venerandæ memoriæ Eunomij Nicomedien sis Episcopi in eadem sancta Chalcedonẽsi Synodo residentis cuidentissimè declaratur: quod ita se habet: *Eunomius Episcopus Nicomediæ dixit: Iam quidem ex his quæ relecta sunt, innoxius approbatus est beatus Ibas: in quibus etiam dicendo malè culpare visus est beatissimum Cyrillum; & in postremis rectè confessus, illa quæ culpauerat, refutauit. vnde & ego anathematizantem eum Nestorium & Eutychetem & impia eorum dogmata, & consentientem his quæ à sanctissimo Archiepiscopo Leone scripta sunt & in hac vniuersali Synodo, dignum esse Episcopatu decerno.*] Sic vides non alia ex parte probari à Patribus illis Ibæ epistolam, nisi quan- D tum ad id spectat, quod significauit in postrema eius epistolæ parte, se in omnibus pactis conuentis inter Ioannem atque Cyrillum de vnione Catholica facienda præbuisse consensum: nec aliud quidem sensisse cæteros qui interlocuti sunt Patres, ex eorumdem sententiis, quas mox addit, satis apertè demonstrat: pergit enim:

Nam & venerabilis memoriæ Iuuenalis interlocutio hoc idem significat: quod Ibas Episcopus de eo quod sancto Cyrillo capitula eius aliter intelligendo detraxerat, postea professus, quia his ab eo explanatis & à se intellectis, in communionem eius deuotè concurrerit, & de his quæ priùs aliter intellexerat sit conuersus: propterea recipere eum Episcopatum decreuit, vtpote quantum ad professionem fidei Orthodoxum existentem, ita dicens: *Qui cõuertitur, Scriptura diuina suscipi iubet: quapropter & ab hæreticis reuertentes suscipimus. vnde præuideo reuerendissimũ Ibam mereri clementiam, quia & senex est, vt habeat Epi-* E *scopatus gradũ, Orthodoxum existentẽ.* Quibus verbis (inquit idem Vigilius) hoc intelligitur: quòd si ab hæreticis venientes suscipimus; quomodo Ibam, qui est Orthodoxus, & intellectu capitulorum beati Cyrilli hæsitans ei obloqui visus est, nunc ab eo in quo fallebatur intellectu conuersum non suscipiamus, cùm eum Orthodoxum constet existere? Neq. enim Orthodoxum existere Ibam diceret Iuuenalis Episcopus, nisi ex verbis epistolæ eius confessionem fidei Orthodoxam comprobaret. Vt autem appareat quia interlocutio Iuuenalis Eunomij interlocutioni concordat, verba ipsa ex interlocutione Eunomij nos edocent, quæ inter alia ita se habent: *In quibus enim dicendo malè culpare visus est beatissimum Cyrillum, in postremis rectè confessus, illa quæ culpauerat refutauit.* Ex quibus verbis euidenter declaratur, in Iba Episcopo nihil de confessione fidei reprehensum, quam constat esse laudatam; sed eumdem Ibam, quod fallente intelligentia de beato Cyrillo malè senserat, refutasse.] hæc ipse Vigilius: qui, ne minùs sufficientia esse putarentur ad Ibæ excusatio-

nem

nem,quæ ex ipsius epistolæ extrema parte sunt allata, vtpote quòd possent in deteriorem A
partem accipi, quæ de duabus naturis Ibas ibi habet: Non enim quisquam auder dicere
quia vna est natura diuinitatis & humanitatis,sed confiteantur in templum & in eum qui
in hoc habitat, qui est vnus Filius Iesus Christus.] quæ quidem verba à Nestorianis in eum
accipi sensum consueuerunt, vt ita in Christo duæ ponerentur naturæ, quæ duas pariter
constituerent personas inter se diuisas, sicuti sunt templum & qui in eo habitat ab inui-
cem separata:ne itaque putaretur Ibas eiusdem esse in verbis illis sententię cum Nestoria-
nis; ipse Vigilius veluti declarationem verborum illorum ad rectum sensum deducendo-
rum affert, dum docet ex Actis ipsum Ibam iam recepisse Ephesinum Concilium, cuius
professione de Nestorianismo omnis suspicio tolleretur. ait enim:

Nam idem venerabilis Episcopus Ibas ex ipsis Gestis præcedentibus (sicut Photij & Eu-
stathij sententia continet) apertissimè perhibetur habere se & recipere omnia quæ in B
Ephesina prima Synodo gesta sunt, & æqua iudicare quæ in Nicæa sunt constitura, &
nullam differentiam arbitrari eius ad alia, & nimis eius sanctitatem se laudasse pronun-
cians, quòd pronè Ibas sapuerit curare eos qui vel suspicione vel alio aliquo modo eius læ-
derent opinionem doctrinæ: nam & post explanationem duodecim capitulorum beati
Cyrilli factam, & intellectum eius sibi quem sanctus Cyrillus in ipsis capitulis habuit de-
claratum, & Orthodoxum eum se cum omnibus Orientalibus Episcopis habuisse, & in
communione ipsius vsque ad exitum permansisse professus est. Ex quo apparet, eumdem
Ibam, & priùs quàm duodecim capitula beati Cyrilli intelligeret, & cùm in eis suspicare-
tur vnam Christi prædicari naturam, Orthodoxo sensu quod malè dictum existimauerat
reprobasse:& post explanationem eorum, eumdem Orthodoxo sensu, quæ rectè dicta co-
gnouerat,venerabiliter suscepisse. C

QVOMODO ET QVANDO IBAS ADVERSATVS S. CYRILLO.

Sed & illud indubitanter cunctorum Fidelium mentibus patet,quòd magis in Ephesina
secunda hæretico intellectu Dioscorus cum Eutychete beato Cyrillo & primo Ephesino
Concilio contumelias irrogarint, qui crediderunt sanctum Cyrillum vnam naturam in
Domino Deo nostro Iesu Christo per duodecim sua prædicasse capitula:& ob hoc aliquos
Orientales Episcopos, qui vnius naturæ prædicationem noluerunt suscipere, Dioscorus
condemnauit: inter quos & Ibam Episcopum propter hanc specialiter fidei eius profes-
sionem,qua duas naturas,vnam virtutem,vnam personam,quod est vnus Filius Dominus
noster Iesus Christus, apertissimè confitetur, hæreticum condemnauit; & Eutychetem
propter vnius naturæ prædicationem sicut Catholicum reuocauit, damnans quoque pro-
pter duarum naturarum vocem sanctæ recordationis Flauiani personam: & inuentus est
ipse magis Dioscorus Ephesinam primam Synodum conari destruere, qui eam sub execra- D
bilis intellectus imagine defendebat; & amplius beatum Cyrillum criminatus est laudans
Dioscorus atque Eutyches,quàm Ibas sub falsi intellectus errore vituperans. Namq. cùm
laus atque vituperatio ad vnum tenderent intellectum: Dioscorus & Eutyches,qui lauda-
uerunt, hæretico spiritu laudasse reperti sunt, atque ideo sunt à sancta Chalcedonensi
Synodo damnati: at verò Ibas Episcopus, qui per errorem vnam putans in his prædicari
naturam, priùs vituperauit capitula; & post declaratum sibi intellectum eorum, cõmuni-
catorem se beati Cyrilli cum omnibus Orientalibus esse professus est,& in Catholicæ fidei
rectitudine ab eadem Chalcedonensi Synodo iudicatus est permansisse. Hæc ergo eadem
Synodus in Dioscoro atque Eutychete,qui se falso per beatum Cyrillum velamine tegere
nitebantur, videns potiùs beati Cyrilli prædicationibus Dioscorum atque Eutychetem
apparere contrarios per hoc quòd vnam post adunationem naturam blasphemo spiritu E
prædicabant, simili atque eadem Dioscorum cum Eutychete sententia condemnauit,
destruens Ephesinam secundam,primamque confirmans.

VIGILII SCOPVS. *Ezech. 22.

Et quia nobis de Ezechielis Prophetæ verbis obiicitur illud,quod ad sacerdotes Hieru-
salem malum à bono non discernentes,ex persona domini dicebat*: Sacerdotes eius spernen-
tes legem meam,coinquinauerunt sancta mea, inter sanctum & pollutum non distingue-
bant, & inter medium mũdi & immundi non secernebant: debet vestra pietas pariter no-
biscum & vniuersorum corda Fidelium ex his verbis aduertere,ideo nos non audere Chal-
cedonensis Synodi retractare iudicium, ne ibidem confidentibus sacerdotibus ista (quod
absit)ab hæreticorum insidiis macula inuratur: vt eos inter sanctum & pollutum,& inter
medium mundi & immundi nõ potuisse discernere criminentur, si nos modò causas eius-
dem sanctæ Synodi cum consensu sedis Apostolicæ iudicio terminatas, sub qualibet oc-
casione

casione, viderint retractare. Propterea ergo discretionem atque iudicium sanctorum Pa- A
trum nos in omnibus conseruantes,& rerũ omnium dispositionem secundùm eam quam
reddimus rationem ex Chalcedonensis Synodi iudicio declaratam, cùm satis apertissima
luceat veritate, ex verbis epistolæ viri venerabilis Ibæ rectissimo ac piissimo intellectu per-
spectis, & ex Gestis apud Photiũ & Eustathium habitis, & ex ipsius Ibæ Episcopi præsen-
tis à præsentibus intẽtione discussa,Patres nostros in Chalcedone residentes iustissimè Or-
thodoxam eiusdem viri venerabilis Ibæ Episcopi pronunciasse fidem, & reprehensionem
beati Cyrilli, qũam humanitus per errorem intelligentiæ euenisse cognouerant, congrua
satisfactione purgatam:præsentis sententiæ nostræ auctoritate statuimus atq. decernimus,
cùm in omnibus, tum etiam in sæpiùs memorata venerabilis Ibæ epistola intemeratũ Pa-
trum in Chalcedone residentium manere iudicium.] quo nempe declararunt ex ea Ibam
B comprobatum esse Catholicum,non autem quòd qui in ea rectrantur errores aliquo modo
recipiendos esse putarint,quos iam antea ab iisdem Patribus & ad ipso Iba in eadem Syno-
do liquet fuisse damnatos. Quamobrem ne ob eam causam ab occasionem quærentibus
ex ea epistola aliquid derogaretur integritati ipsius Synodi Chalcedonensis,idem Vigilius
non pro defensione epistolæ, sed pro firmitate eiusdem Synodi conseruanda hæc addit:

Nec quemquam ad ordines & dignitates Ecclesiasticas pertinentem hoc Constituto
nostro permittimus aliquando præsumere vel super eiusdem epistolæ negotium, vel aliis
in Chalcedonensi Concilio consensu Vicariorum sedis Apostolicæ iudicatis, ordinatis,
definitis atque dispositis, tamquam imperfectis atque reprehensibilibus, siue per addita-
mentum, siue per diminutionem, siue per immutationem, vel quoquo modo aliquid te-
merariæ nouitatis inferre.] hæc ipse pro defensione atque integritate Actorum Synodi DVPLEX IV-
C Chalcedonensis:adeò vt duplex de ea epistola esset iudicium faciendum:alterum,cùm epi- DICIVM DE
stola illa consideratur in eiusdem Synodi Actis inserta & ad hoc posita, vt qualis tunc es- IBAE EPIST.
set Ibas,qui iam antea hæreticus fuerat,intelligeretur:hac habita ratione,nequaquam de-
trahendum quis iure dixerit Apostolicæ sedis Legatis, vel aliis, qui ex ea comprobarunt
Ibam esse Catholicum,cùm ex ea intelligeretur,ipsum esse,iam pace facta,redditum vnita-
ti, ob idque non esse explodendam epistolam, sed ad hoc quod diximus, probandum, esse
recipiendam: Alterum verò iudicium faciendum, si ea ratio auferatur, atque seorsum po-
sita, extra Acta epistola illa consideretur: tunc quidem iure meritoque nemo non dixerit
(quod pariter à sancta Synodo & sanctissimorum Pontificum decretis definitum postea
fuit)eam epistolam ob blasphemias in ipsa positas penitus respuendam. Sed quæ his addat
Vigilius, accipe:

D Pari ratione decernimus, ne quisquam epistolæ beati Cyrilli, cui duodecim sunt subiec- DE DVODE-
ta capitula, vel ipsis capitibus aduersus Nestorij perfidiam promulgatis existimet dero- CIM CAPI-
gandum:cùm constet eumdem Ibam,vel inter omnes Orientales Episcopos post explana- TVLIS CY-
tum sibi eorumdem capitulorum intellectum, beati Cyrilli communicatorem toto vitæ RILLI.
eius tempore permansisse, abiicientem ea, & à veri intellectus rectitudine repellentem, in
quibus vel ex suprascripta epistola vnius Ibæ Episcopi,vel ex omnibus quæ in sancta Syno-
do Chalcedonensi iudicata,ordinata,definita, atque disposita sunt,ita quicquam apratur,
vt per auctoritatem eiusdem Synodi aut peruersum dogma assertum esse Nestorij, aut ipse
dicatur Nestorius excusatus.

Et ne quis forsitan arbitretur ambiguum,quod præfatis Legatis atq. Vicariis sedis Apo-
stolicæ à beatissimo Papa Leone tantùm fidei causa,& non etiam de depositorum incom-
E petenter Episcoporum fuerit reuocatione mandatum,& quasi superfluè Ibæ quoque Edes-
senæ ciuitatis Episcopi causam coram sanctis Patribus existimet agitatam: nouerit beatis-
simum Papam Leonem sanctæ Chalcedonensi Synodo hæc inter cætera scripsisse, dicen-
do: Quia verò non ignoramus per prauas æmulationes statum multarũ Ecclesiarum fuisse
turbatum, plurimosque Episcopos qui hæresim non reciperent, sedibus suis pulsos, & in
exilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos: his primitus vulneribus
adhibenda est medicina iustitiæ, ne quisquam careat propriis,vel aliter vtatur alienis.

Et ne quis dubiter, vtrum ea quæ de restitutione Episcoporum gesta sunt in Chalcedo-
nensi Synodo, ad beatissimi Leonis fuerint perducta notitiam, & ab eodem confirmata:
ipsam potiùs Synodi relationem ad beatissimum Leonem prædecessorem nostrum dire-
ctam congrua legere solicitudine non omittat:cuius post alia in fine hæc verba sunt: Om-
nem vobis Gestorum vim insinuare curauimus ad consistentiam nostram,& eorum quæ à

nobis

nobis acta sunt, confirmationem & dispositionem. post quorum notitiam idem beatissimus Papa Leo ad piæ memoriæ Pulcheriam Augustam gratias referens de restitutis Episcopis, ita scribit: Clementia igitur vestra cognoscat omnem Romanam Ecclesiam de vniuersis fidei vestræ operibus plurimùm gratulari, siue quòd legationem nostram pio per omnia iuuistis affectu, & quòd sacerdotes Catholicos, qui ab Ecclesiis suis iniusta fuerant electi sententia, reduxistis. Ecce & in eò quòd omnia Gesta beatissimo Papæ Leoni directa sunt, rerum gestarum ad eum perducta notitia est, & in recurrentium actione gratiarum rerum gestarum confirmatio declaratur. A

Non dubitamus igitur omnium Fidelium sensibus patefactum, quæ Vicariis beati Leonis Papæ loco eius Synodo præsentibus, ab eodem fuerit dispensandarum rerum forma mandata, vel quales ad expungendum perceperint actiones, vel quæ ab illo generali Concilio, præsidente ac consentiente per Vicarios suos sedis Apostolicæ Præsule, fuerint constituta: quæ neque minui, neque augeri, neque perfringi, neque posse fas est ab aliquo retractari. Non licere autem venerandæ Chalcedonensis Synodi statuta conuelli, vel quolibet colore seu titulo retractari, prædecessorum nostrorum pauca de innumeris prolata constituta nos docent, ex illius præcipuè beati Leonis prædecessoris nostri epistolis, quo in Vicariis suis Summo Præsule floruit sanctum Chalcedonense Concilium. Ait namque in epistola ad piæ memoriæ Leonem Augustum ita: Hæc autem Dei munera ita demum nobis diuinitus conferuntur, si de his quæ sunt præstita non inueniamur ingrati, & tanquam nulla sint quæ adepti sumus, contraria potiùs expectemus. Nam quæ patefacta sunt quærere, quæ perfecta sunt retractare, & quæ sunt definita conuelli, quid aliud est, quàm de adeptis gratias non referre, & ad interdictæ arboris cibum in prauos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere? Et post aliquànta, ita: Prænoscat (inquit) igitur pietas tua, venerabilis Imperator, hos quos spondeo dirigendos, non ad confligendum cum hostibus fidei, nec certandum contra illos à sede Apostolica profecturos: quia de rebus & apud Nicæam & apud Chalcedonem, sicut Deo placuit, definitis, nullum audemus inire tractatum, tamquam dubia vel infirma sint, quæ tanta per Spiritum sanctum fixit auctoritas. B

QVID S. LEO PRO INTEGRITATE CONCILII CHALCED.

Necnon idem beatus prædecessor noster Papa Leo ad præfatum venerabilem Augustum in alia epistola: Non sinas (ait) contra dexteræ Omnipotentis triumphos rediuiuis exurgere motibus extincta certamina: præsertim cùm in damnatis iamdudum hæreticorum ausibus omnino non liceat: & hic fructus piis laboribus debeatur, vt omnis Ecclesiæ plenitudo in suæ vnitatis soliditate secura permaneat, nihilque prorsus de bene constitutis retractetur: quia post legitimas & diuinitus inspiratas constitutiones velle confligere, non pacifici est animi, sed rebellis, dicente Apostolo *: Verbis enim contendere nihil vtile est, nisi ad subuersionem audientium. Nam si humanis persuasionibus semper disceptare sit liberum, numquam deesse poterunt, qui veritati audeant resultare, & de mundanæ sapientiæ loquacitate confidere. Item, post pauca: Piè nobis & constanter videndum est, ne dum talium disputatio admittitur, his quæ diuinitus definita sunt auctoritas derogetur. Item in epistola Papæ Leonis ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum: Vt autem hæc exhortatio ad omnium fratrum possit notitiam peruenire, diligentiæ vestræ cura perficiat: quia (quod sæpè dicendum est) tota religio Christiana turbatur, si quicquam de his quæ apud Chalcedonem constituta sunt, conuellatur; & quæ ex diuina sunt dispositione composita, vlla patiamini nouitate temerari. C D

* 2. Tim. 2.

QVID PRO SYNODO CHALCED. SIMPLICIVS PAPA.

Sed & beatissimus prædecessor noster Papa Simplicius ad Zenonem Augustum sic inter cætera dicit: Neque aliquis dubius rationis & trepidus mentis expectet noui aliquid post Chalcedonense Concilium contra definitiones ipsius retractari: quia per vniuersum mundum insolubili obseruatione retinetur, quod à sacerdotum vniuersitate est constitutum. Item memoratus Papa Simplicius Zenoni Augusto: Nullus ad aures vestræ pietatis pernicioſis mentibus pandatur accessus, nulla retractandi de veterrimis fiducia concedatur: sic hæresum denique machinamenta cunctarum Ecclesiasticis prostrata decretis, numquam sinuntur oppugnationibus elisa reparare certamina. Item prædictus Papa Simplicius ad præfatum Zenonem Augustum: Ita Chalcedonensis Synodi constituta, vel quæ beatæ memoriæ prædecessor meus Leo Apostolica traditione perdocuit, intemerata vigere iubeatis: quia nec vllo modo retractari potest, quod illorum definitione sopitum est. E

Constat

A Constat ergo ex præfatis testimoniis Patrum quam tenere debeamus pro Apostolicæ sedis rectitudine, & pro vniuersalis Ecclesiæ consideratione cautelam: cuius nos quoque cautelæ iamdudum memores, in eam quam tunc dederamus ad Mennam Constantinopolitanum Episcopum epistolam, quam tum præsentibus pluribus sacerdotibus & glorioso Senatu, Menna sanctæ recordationis Episcopo vestræ clementiæ offerente, & pietate vestra nobis cum eius consensu restituente receptam, quantum ad Trium capitulorum causam pertinet, euacuauimus, nullatenus à loci nostri atque propositi circumspectione cessantes, competentem Chalcedonensis Synodi reuerentiam curauimus omnibus exhibere, sicut series eiusdem testatur epistolæ: cuius ad probandam cautelam nostram subiecimus perpauca de plurimis: quibus diligenter inspectis, qualiter apud nos sancta Chalcedonensis Synodus inuiolata permanserit atque permaneat, euidenter ostenditur. Siquidem B de eadem Synodo ita nos ipsa epistola nostra certum est inter cætera posuisse, dicentes: Cùm apud nos manifesta ratione perclareat, quicunque in contumeliam antefatæ Synodi aliquid tentat agere, sibi potiùs nociturum. Item post alia:

QVID VIGILIVS CONSVLTVM VOLVIT CONC. CHALCED.

Sed si euidenter nobis fuisset ostensum in ipsis Gestis potiùs contineri, nullus auderet tantæ præsumptionis auctor existere, vt aliquid, quod in illud sanctissimum iudicium productum est, velut dubium iudicaret: cùm credendum sit, illos tunc præsentes à præsenti rerum memoria diligentiùs etiam præter scriptum aliqua requirere, vel definire certiùs potuisse, quod nobis nunc post tanta tempora velut ignota causa videatur ambiguum, cùm & hoc deferatur reuerētiæ Synodorum, vt & in his quæ minùs intelliguntur, eorum cedatur auctoritati. Item post alia: Saluis omnibus, atque in sua perpetua firmitate durantibus, quæ in Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino primo, atque Chalcedonensi venerandis C constant Conciliis definita, & prædecessorum nostrorum auctoritate firmata; & cunctis, qui in memoratis sanctis Conciliis abdicati sunt, sine dubitatione damnatis, & his nihilominus absolutis, de quorum ab iisdem Synodis absolutione decretum est. Item post alia:

QVANTVM DEFERENDVM SYNODIS.

Anathematis sententiæ eum quoque subdentes, qui quæuis contra prædictam Synodum Chalcedonensem, vel præsenti, vel quælibet in hac causa siue à nobis, siue à quibuscumque gesta scriptáve inueniuntur, pro aliqua susceperit firmitate: & sancta Chalcedonensis Synodus, cuius magna & inconcussa est firmitas, perpetua & veneranda, sicut Nicæna, Constantinopolitana, atque Ephesina prima habent, suam teneant firmitatem. Item post alia: Anathematizamus & eum quoque, quicumque sanctam Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, atque Chalcedonensem sanctissimas Synodos in vna & immaculata fide Apostolis consonantes, & ab Apostolicæ sedis Præsulibus roboD ratas, non & fideliter sequitur, & æqualiter veneratur: vel qui ea quæ in ipsis sanctis Conciliis, quæ præfati sumus, gesta sunt, vult quasi prauè dicta corrigere, aut vult imperfecta supplere.

PRO CONC. CHALCED. VIGILII ASSERTIONES.

Ecce, venerabilis Imperator, luce clariùs demonstratur, hanc nos habuisse semper in sanctarum quatuor Synodorum reuerentia voluntatem, & quæcumque à sanctis Patribus in eisdem considentibus definita, vel statuta, siue iudicata sunt, intemerata permanere. Manentibus ergo omnibus quæ de epistola Ibæ personaque eius in sanctorum Patrum & sedis Apostolicæ Vicariorum interlocutionibus continentur, illud nobis, omnibusque Catholicis æquali voluntate sufficiat, quod illic sibi sancta Synodus sufficere posse clamauit, dicendo: Nestorium & eius dogmata modò anathematizet: quo anathemate nefandissimorum Nestorij & Eutychetis ab Iba Episcopo toties iterato, totius satisfactum esse Syno- E di voluntati.

SYNODO CHALCED. VVLT CONSVLTVM.

His igitur à nobis cum omni vndique cautela atque diligentia propter seruandam inuiolabilem reuerentiam prædictarum Synodorum & earumdem venerabilia constituta dispositis: memores scriptum esse, terminos patrum nostrorum nos transcendere nō debere: Statuimus & decernimus, nulli ad ordines & dignitates Ecclesiasticas pertinenti licere quicquam contrarium his quæ præsenti asseruimus vel statuimus Constituto, de sæpè dictis Tribus capitulis aut conscribere, vel proferre, aut componere, vel docere, aut aliquam post præsentem definitionem mouere vlteriùs quæstionem. Si quid verò de iisdem Tribus capitulis contra hæc, quæ hic asseruimus vel statuimus, nomine cuiuscumque ad ordines & dignitates Ecclesiasticas pertinentis factum, dictum, atque conscriptum est, vel fuerit, & à quolibet vbicunque repertum; hoc modis omnibus ex auctoritate sedis Apostolicæ, cui per gratiam Dei præsidemus, refutamus.]

VIGILII PROHIBITIO.

Subscri-

Subscriptio. A

A ☧ Ω. Iuuante Deo & per ipsius gratiam Vigilius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ vrbis Romæ huic Constituto nostro subscripsi.

Subscriptiones Episcoporum.

Ioannes Episcopus Ecclesiæ Marsorum huic Constituto consentiens, subscripsi.

Zachæus Episcopus Ecclesiæ Scyllacenæ huic constituto consentiens, subscripsi.

Pastor misericordia Dei Episcopus Ecclesiæ Iconiensis Metropolis huic Constituto consentiens, subscripsi.

Vincentius Episcopus Claudiopolitanus Metropoleos huic Constituto consentiens, subscripsi.

Zacchæus Episcopus rogatus à fratre Valentino Episcopo Siluæcandidæ, ipso præsente & consentiente & mihi dictante, huic Constituto pro ipso subscripsi.] *Valentinus hic est ille, de quo superiùs egimus: qui missus Vicarius à Vigilio Romam, in Portu Romano à Totila Rege Gothorum amputatus est manibus, ob idq; per alium subscribit.* B

Iulianus humilis Episcopus Ecclesiæ Cingulanę huic Constituto cõsentiens, subscripsi.

Paulus humilis gratia Dei Episcopus Ecclesiæ Vlpianensis huic Constituto, quod beatissimus Papa Vigilius in causa Trium capitulorum protulit, ad omnia suprascripta consentiens, subscripsi.

Proiectus Episcopus Nassitanæ ciuitatis huic Constituto consentiens, subscripsi.

Fabianus gratia Dei Episcopus Zappatenæ ciuitatis huic Constituto, quod beatissimus Papa Vigilius in causa Trium capitulorum protulit, ad omnia suprascripta consentiens, subscripsi. C

Primasius Dei gratia Episcopus ciuitatis Adrumetinæ, quæ etiam Iustinianopolis dicitur Consilij Bizaceni, huic Constituto, quod beatus Papa Vigilius in causa Trium capitulorum protulit, consentiens, subscripsi.

Stephanus Episcopus Ecclesiæ Ariminensis huic Constituto consentiens, subscripsi.

Alexander Episcopus Ecclesiæ Melitenæ huic Constituto consentiens, subscripsi.

Iulianus Episcopus Ecclesiæ Melitensis huic Constituto consentiens, subscripsi.

Redemptus Episcopus Ecclesiæ Nomentanæ huic Constituto consentiens, subscripsi.

* Liparensis Venantius Episcopus Ecclesiæ Lippiensis * huic Constituto consentiens, subscripsi.

* Nuceranæ Quoduultdeus Episcopus Ecclesiæ Numanæ * huic Constituto cõsentiens, subscripsi.

Theophanius Archidiaconus sanctæ Ecclesiæ Romanæ huic Constituto consentiens, subscripsi.

Pelagius miserante Deo Diaconus sanctæ Ecclesiæ Romanæ huic Constituto consentiens, subscripsi. D

Petrus miserante Deo sanctæ Ecclesiæ Romanæ Diaconus huic Constituto consentiens, subscripsi.

Datum pridie Idus Maij, imperante domino nostro Iustiniano perpetuo Augusto anno XXVII. Post Consulatum Basilij V.C. anno XII. in Constantinopolitana ciuitate.] hactenus Vigilij tractatus, Constituti nomine nuncupatus. Porrò ciusmodi Vigilij decretum antè conscriptum, ad Imperatorem primùm datum, ab eodem ad Synodum missum esse, ex sequenti Collatione sexta Synodi Quintæ possumus intelligere, in qua allata ab ipso Vigilio pro defensione Ibæ epistolæ, nempe interlocutiones Episcoporum in Concilio Chalcedonensi confutantur.

COLLATIO SEXTA AD MODVM DEPRAVATA. Agamus igitur de ipsa, quæ sexta ordine sequitur, Collatione: De qua primùm monendum, quòd dum falsa quædam asserta ibi reperiuntur, de impostura non mediocrem suspicionem inducunt: cùm videlicet habetur ibidem dictũ, Ibam negasse epistolam esse suam, ex eo quòd post vnionem pacemq. factam negauerit se quicquam cõtra Cyrillum esse locutum. Verùm cum eodem momẽto pacis initæ eam scripserit Ibas epistolam: quod dixit, post vnitatem inclusiuè intelligi voluit, post quam minimè probaretur ipsum aduersus Cyrillum aliquod protulisse indecens verbum. Sed & quod ibidem subditur, eamdem epistolam in Synodo Chalcedonensi à Patribus fuisse damnatam, ipsa Acta secus docent: neutrum enim horum verum esse, superiùs cùm egimus de Chalcedonensi Concilio sexto tomo ex ipsius Synodi Actis apertius demonstrauimus. Certè quidem & sanctum Gregorium Romanum Pontificem eadem Acta deprauata nactum esse, dum eadem affirmat, item ostẽdimus. Etenim Ibam eamdẽ epistolam suam esse professum, & Legatos Apostolicæ, E

A licæ sedis inter alios asseruisse, ex ea lecta epistola Ibam cognitum esse Catholicum, quòd Catholica pacta conuenta initæ pacis se recipere profiteretur, inter quæ erat damnatio Nestorij & eius errorum, superiùs diximus.

Porrò hæc sexta Collatio, quæ celebrata ponitur decimoquarto Kal. Iunias, eo ordine disposita est, vt cùm in ea actum sit de ipsa causa Ibæ (quod est vnum ex tribus capitulis) primo loco ipsius Ibæ epistola recitata sit, indeque contra Ibam epistola Procli in medium allata, ex quibus conuinceretur Ibas post pacem Ecclesiæ perseueraſse Nestorianus: postea iudicium de ipso habitum Berythi breuiter repetitum est. Inde verò additum de interlocutionibus Episcoporum, quæ in causa Ibæ in Chalcedonensi Cõcilio descriptæ reperiuntur, actumq. est (vt apparet) aduersus Vigilij Constitutum, licet præ reuerentia ipsum nõ nominauerint: partimque excusant, partim verò redarguunt, hoc vsi potissimùm argumento: In COLLATIO SEXTA.

B Conciliis non vnius vel secundi interlocutionem attendere oportet, sed quæ communiter ab omnibus vel amplioribus definiuntur.] Istis subiiciunt, ex Episcoporum etiam interlocutionibus probari epistolam Ibæ esse hæreticam, & damnatam à Patribus, cùm videlicet ipsum Ibam coegerunt damnare Nestorium, cui visa esset eadem epistola fauisse. Post hæc autem relegi iussa sunt Acta primæ Synodi Ephesinæ, & sancti Leonis Papæ ad Flauianum epistola, atque ex Concilio Chalcedonensi petita fidei professio, cui collata epistola Ibæ in multis comprobata est hæretica, ob idq. ab omnibus condemnata, dictumque iterum anathema Nestorio, ac Theodoro Mopsuesteno, huncq. finem tandẽ sortita est Collatio sexta.

Sed quomodo hæc non cõtradicant Actis Synodi Chalcedonensis, in quibus interlocutione Apostolicæ sedis Legatorũ & aliorum disertis verbis dictũ est, ea lecta epistola, Ibam auctorem eius probari esse Catholicum? nam si epistola esse pronunciatur hæretica, quomodo auctor ipsius dici potuit probari Catholicus? De his cùm sæpe superiùs dictum sit, dum C de eodem Cõcilio Chalcedonensi est historia recitata, atq. itidem nuper ingestum iterum: hîc rursum paucis erit in memoriam reuocãdum: nimirum quod in fine habetur epistolæ, eius auctore Ibam pacem in Ecclesia initam esse testari, seq. ostendere ex eo lætari, pacique consentire, dum de restitura concordia Deo gratias agit: cumq. ea cõditione transactio illa facta fuerit, vt Nestorius atque eius pariter condemnarentur errores, Synodusq. Ephesina prior, & in ea decreta reciperẽtur: planè ex necessaria proueniebat assumptione, vt & (quod Catholici esset hominis) Ibas Nestorium cõdemnarit, Synodumq. Ephesinam professus sit. Sic igitur haud perperam interlocuti sunt Apostolicæ sedis Legati & alij, cùm dixerũt, epistola illa lecta, Ibam probatum esse Catholicum: & hoc planè fuit quod interlocutus est Eunomius Episcopus, ipsam epistolam in principio apparere hęreticam, in fine verò inuentam esse Catholicam. Sed de his modò satis, de quibus superiùs sæpè diffusiùs actum est. QVOMODO EX EPISTOLA HAERETICA IBAS OSTENSVS CATHOLICVS. QVID A GRÆCIS ADDITVM AD CONC. CHALCED.

D At non prætermittamus hîc Græcorum illorum vafriciem notam facere, nimirum præter fas iusque sacrum corrupisse textum Synodalium Actorum, dum tandem addiderunt (quod diutiùs tentarant) verba illa ad Chalcedonense Concilium, de quibus sub Hormisda Papa diu fuerat altercatum, cùm contenderent nonnulli Eutychianæ hæresis suspecti, præsertim verò Scythæ monachi, de quibus superiùs pluribus actum est, vt in ipsam sacrosanctam Synodum Chalcedonensem inferrentur verba ista: Dominum nostrum Iesum Christum vnum esse de sancta Trinitate.] quod cùm tunc non obtinuissent, quòd absque additamento Synodus rectè consisteret: hîc modò dum confertur Ibæ epistola cum Concilij Chalcedonensis professione, hæc recitant Synodi verba: Chalcedonensis sancta Synodus in definitione quam de fide fecit, prædicat Deum Verbum incarnatum hominem factum

E esse.] addideruntque Synodi verbis hæc: Qui est Dominus noster Iesus Christus vnus de sancta Trinitate, &c.] quasi id professa fuerit ipsa Synodus Chalcedonensis, quæ potiùs vnam dicere maluit personam sanctæ Trinitatis, quàm vnum de sancta Trinitate. Sed cur id dicendum recusarit Hormisda ob dolos vitandos hæreticorum Eutychianorum, & cur à successoribus ad confutandos Nestorianos illa sint verba recepta, dictum est de his pluribus suo loco superiùs. Iam verò veniamus ad septimam Collationem.

Rursum enim ad septimum Kalendas Iunij iidem qui suprà Orientales Episcopi ad Synodum cõuenere. Vbi primùm Cõstantinus Quæstor nomine Imperatoris Synodo suggessit, vt singula legerentur quæ Vigilius ad diuersos scripsisset, siue cùm damnauit Rusticum & Sebastianum Ecclesiæ Romanæ diaconos, siue cùm suspicione pulsatus de Trium capitulorum damnatione litteras scripsisset ad Valentinianum Tomitanæ in Scythia Ecclesiæ Antistitem, necnon ad Aurelianum Episcopum Arelatensem; in eo ex his laborante Imperatore, vt posset arguere ipsum Vigilium prævaricationis, quasi ante Tria capitula COLLATIO SEPTIMA.

condemnasset,quæ postea defendisset. Ad postremum verò recitantur Acta Antiochena, quibus docetur, Nestorianos vendicantes sibi vt suum Theodoretum, eius imaginem super currum cum triumpho duxisse.His peractis,absoluta est Collatio septima. A

OCTAVA ET VLTIMA COLLATIO.

Vltima demùm Collatio habitâ legitur quarto Nonas Iunias:in qua recitata est sententia contra Theodorum Mopsuestenum, Ibæ epistolam, & Theodoreti scripta aduersus Cyrillum. est eius exordium : Magno Deo & Saluatore nostro Iesu Christo, &c.] Ad calcem verò sententiæ à Synodo positi habentur duodecim anathematismi contra Nestorij & Eutychetis hæreses & aduersus Tria illa capitula: quæ omnia secuta subscriptio Episcoporum roborauit. Ab Eutychio Episcopo Cõstantinopolitano primùm omnium subscriptum est latæ sententiæ, inde ab Apollinare Alexandrino, & Domno Antiocheno: sed cùm Episcopus Hierosolymitanus non adesset Eustochius, per legatos subscriptus legitur. sunt omnes numerati centum sexagintaquinque. Quid autem in eadem sententia B de Vigilio Papa sint prælocuti,hîc recitemus; sic enim habent:

QVÆ RELATA, IN SENTENTIAM DE VIGILIO.

Quia contigit Vigilium religiosissimũ in hac regia vrbe degentẽ omnibus interesse quæ de Tribus capitulis annotata sunt,& tam in scriptis quã sine scriptis ea sæpiùs condẽnasse: postea tamen & consensit in scriptis in Concilio conuenire & disceptare vnà nobiscum de his tribus capitulis,vt diffinitio communiter ab omnibus nobis prębeatur fidei rectæ conueniens:piissimus Imperator(secundũ quod inter nos placuit)tam ipsum quàm nos hortatus est communiter cõuenire,eo quòd sacerdotes decet communibus quæstionibus finem communem imponere. Vnde necessariò petiuimus ipsius reuerẽtiam,scriptis suas promissiones adimplere :nec enim iustum esse ampliùs seãdalum de his Tribus capitulis crescere, & Dei Ecclesiam conturbari.]& inferiùs:Cùm autem & à nobis omnibus inuitatus,& insuper gloriosissimis Iudicibus missis ad ipsum à piissimo Imperatore,promisit per se ipsum C de iisdem Tribus capitulis sententiam proferre.Huiusmodi responso audito,A postoli nos admonitiones in corde habentes,quòd vnusquisq. pro se rationem reddet Deo, timentes autem & scandalum imminens eis qui vel vnũ ex minimis scandalizant, quãto magis Imperatorem ita Christianissimũ & populos & Ecclesias totas, &c.] subditur enim causa,cur ipsi ad ea de Tribus capitulis definienda permoti fuerint,putantes præmissam excusationẽ sufficere,quòd Vigilius Põtifex,vocatus licet tam solemniter,ad Synodũ venire recusarit.

REVERENTVR ADVERSARII AVCTORITATEM ROM. PONT.

Ex his primùm illud considerandum putamus, renuentem Vigilium minimè coactum fuisse aliquo termino peremptorio ex more præfixo ad Synodum conuenire,neque prohibitum pro arbitrio de causa in Synodo ventilanda, pendente Synodo; sententiam ferre; neq. vlla ob id à Synodo censura perculsum. Illud insuper,quòd sciret Synodus absque assensu Romani Pontificis irrita reddi decreta Concilij: vtcumque possent Vigilij consen- D sum ad ea quæ ab ipsis de Tribus capitulis sunt definita prætendere; in sententia posuerunt,antea ab ipso & scriptis & sine scriptis. Tria damnata esse capitula, tacentes omnino quid ab ipso per editum Constitutum,pendente Synodo,pro defensione Trium capitulorum decretum esset;vtpote quòd scirent,nõ esse cuiusuis Synodi infringere latam sententiam ab ipso Romano Pontifice. Hæc, inquam, omnia tacuere, vt qui (quod dictum est) non ignorarent,nullius esse roboris, quæ contra præceptum eiusdem Põtificis esset Synodus congregata, & quæ ipso contradicente, in eadem fuissent Synodo constituta. Quòd igitur scirent,non esse tantum virium cuiuis Synodo quolibet numero Episcoporum pollenti,vt infringere possit decreta Romani Pontificis: silentio potiùs agere,quàm contrariis niti viribus,consultius visum fuit: sicque nullam penitus de Vigilij Constituto,quo defendebat Tria capitula,mentionem habendam esse duxerunt. E

QVALIS ISTA SYNODVS.

His ita se habentibus, si ad numeros omnes, quibus constare debet Synodus, vt Oecumenicà in Spiritu sancto legitimè congregata dicatur, istam conferas : rebus sic stantibus quas exhibent Acta, planè consentics ipsam non Oecumenicæ tantùm, sed nec priuatæ Synodi mereri nomen, vt quæ resistente Romano Pontifice fuerit congregata, & contra ipsius decreta ab ea pariter sententia dicta. At quomodo factum sit, vt eadem postea nomen Synodi obtinuerit Oecumenicæ, inferiùs dicturi sumus.

FRVSTRA CONDESCENDITVR HAERETICIS.

Hîc modò illud considerandum est : num effectum illum fuerit id Concilium consecutum,cuius causa fuit indictum,nempe vt Eutychiani illi hæretici,qui dicebantur Hæsitantes, reciperent (vt promittebatur) sacrosanctum Chalcedonense Concilium, Tribus illis, quibus offendi videbantur, capitulis condemnatis? minimè gentium:etenim in errore pressiùs permansere. vnde ex hac Synodo euidens fuerit posteris relictum exemplum, nihil contra fas hæreticis concedendum sub specie conuersionis illorum. Nam audi Leon-

tium

A tium Scholasticum,qui his temporibus hæc scribebat[a]: Alia(inquit) nobis oritur de Iustiniani temporibus difficultas:nã quia Iustinianus,qui videret Hæsitantes occlamare Theodoreto * & Ibæ,quasiq. propter ipsos auersari Synodũ,anathemati eos subiecit: obiiciunt nobis, quamobrem illos anathematizassemus? Aut boni scilicet erant, aut mali. Si boni, cur anathematizatis? Si mali, cur à Synodo, *Chalcedonensi videlicet*, recepti sunt? Quòd si vos iam ipsos vt malos anathematizatis, quid hoc ad Chalcedonense Concilium à vobis probatum,quod eos susceperit? Ad hoc respondemus, Iustinianum hoc certo quodam consilio feciss.Nam quia videbat(vt diximus)horum causa Hæsitãtes Synodum auersari:perfecturum se putabat,vt iis anathematizatis,Synodus reciperetur. Ideoq. duos anathematizandos duxit(quamquam minimè anathematizatos oportuit) vt omnes ad vnionem redigeret. Hanc igitur ob causam illos anathemati subiecit. Verùm nec sic quidem adducti
B sunt Hæsitantes vt Synodum reciperent.]hæc Leontius,qui & alia quæ in Orthodoxos ijdem Hæsitantes obiicerent,recensет atque refellit. citat ipsum Ioannes Damascenus[b]:

[a] *Leont de sect. Act. 6. in fine & 7.* * Theodoro

[b] *Ioan Damasc. de Orthod. fid. lib. 3. c. 11.*

IVSTINIANO RESISTENTES SYNODO PVNIT EXILIO.

At non hæretici tantùm minimè conuersi(quod ferendum aliquo pacto esset) sed quod longè deterius est, Orthodoxi schismate diuisi sunt, & vniuersa Ecclesia Cathol ca schismate dilacerata : & quod monstruosius accessit, ab Imperatore, qui Christianissimus semper videri voluit, persecutio excitata fuit,& haud quidem leuis : siquidem illi qui damnationem Trium capitulorum non recipe.ent,Imperatoris iussu in exilium agebantur. Nam audi Liberatum Diaconum[c], dum ait,quod sicuti omnes qui consentiebant in damnationem Trium capitulorum, ab Imperatore muneribus ditabantur : Ita(inquit) non consentientes,depositi,in exilium missi sunt:vel aliqui fuga latitantes in angustiis felicem exitum susceperunt.] hæc ipse, qui vnà cum suis Africanis pro Tribus capitulis pariter pugnauit.
C Sed & de Victore in Africa Episcopo hæc Isidorus habet[d]: Victor pro defensione Trium capitulorum à Iustiniano Augusto exilio in Aegyptum transportatur. Vnde iursus Constantinopolim euocatus, dum Iustiniano Imperatori & Eutychio Constantinopolitanæ vrbis Episcopo obtrectatoribus eorumdem Trium capitulorum resisteret, iursus in monasterium eiusdem ciuitatis custodiendus mittitur, atque in eadem damnatione (vt dicunt) permanens moritur]hæc de Victore Isidorus.Conflat & Facundum Hermianensem Episcopum in Africa quæsitum ad pœnas,eo quòd quàm diligentissimè pro Tribus illis(vt diximus) scripsisset capitulis: ipsum autem captantem latebras euasisse, è quibus aduersus Mocianum hæc ipsa exprobrantem libellum scripsit.

[c] *Liberat. diac. in Breuiar. c. vlt.*

[d] *Isidor. de Vir. illust. c. 25.*

EPISC. AFRI ET ILLYRICI DIRA PASSI.

At non Africanis tantùm Episcopis ob eamdem causam idem Imperator negotium facessiuit, sed aduersus Illyrici Episcopos, qui pro Tribus capitulis collegerant Concilium,
D edictum promulgauit. De his enim hæc Isidorus habet[e], cùm de Iustiniano Imperatore agit : Condidit quoque (inquit) & rescriptum contra Illyricanam Synodum & aduersus Africanos Episcopos, in quo Tria capitula damnare contendit, &c.] Immunes à persecutione illi tantùm fuere, qui non sub ipsius Iustiniani degebant Imperio: hincque accidit,vt Venetæ & ei adiacentium regionum Episcopi,cùm essent sub Francorum dominio(Franci enim tunc illis dominabantur prouinciis) contra Quintam Synodum cogerent Concilium Aquileiæ, cuius meminit Beda. Quem igitur contra aduersantes Episcopos promulgasse constat edictum,num Vigilio Papæ pepercit, qui pro Tribus capitulis aduersus Imperatoris promulgatum antè decretum & contra Synodi sententiam Constitutum ante a se editum vniuersæ Ecclesiæ notum fecit? minimè quidem Liquet enim ex Anastasio, Vigilium vnà cum iis qui cum ipso erant,in exilium fuisse deportatum, demum verò rogatu Narse-
E tis ab exilio omnes pariter reuocatos: de quorum restitutione suo loco acturi sumus.

[e] *Isidor. de Vir. illustr. c. 18.*

AN VIGILIVS CONSENSERIT QVINTAE SYNODO.

Porrò si Vigilius in exilium actus est: quomodo dicunt nonnulli ipsum Vigilium per litteras consensum iam Synodo tribuisse? non enim ista sibi inter se aduersantia simul conuenire possunt,vt Vigilius consensum Synodo præbuerit, & in exilium actus sit: cùm præsertim Liberatus testetur eos qui in damnatione Trium capitulorum Synodo cõsenserunt,ab Imperatore abdicatos esse. Græcorum tamen nonnulli sunt, qui de ipsius Vigilij consensu affirmãt,quòd scilicet scirent absq. eius assensu cuncta irrita cassaq. ipso iure esse. Euagrius enim hæc ait[f]: Vigilius autem per litteras consensit Concilio: non tamen interesse voluit.] eadem quoq. Nicephorus[g] tradit, necnõ Eustathius in Vita Eutychij: id ipsum Cedrenus, Zonaras atq. Photius de septem Synodis apud Euthymiũ in Panoplia[h]. Sed mihi verisimile non fit,vt vel pendente Synodo,vel statim vt est absoluta,id Vigilius fecerit,tum ex his quæ dicta sunt de eius exilio mox secuto: tum etiam quod si verum esset,tũc per litteras as-

[f] *Euagr. lib. 4. c. 37.*

[g] *Niceph lib 17 c. 27. & 28.*

[h] *Euthym. Panop. part. 2. tit. 24.*

sensum Vigilium tribuisse, vtique litteræ illæ tanto emendicatæ labore atque industria Actis fuissent intextæ,& plurima earum exemplaria exscripta,notaque facta omnibus tum Orientalis, tum Occidentalis orbis Ecclesiis, non secus ac epistola Leonis Papæ, quòd ex illis validarentur quæ à Synodo sancita ipso contradicente essent inualida. An autem post exilium assensus sit,cùm redire Romam permissus est,suo loco dicemus. A

QVA AVCTORITATE QVINTA SYNODVS OECVMENICA FACTA SIT.

Sed dices: Si Vigilius tunc cùm ageretur non consensit, neque ratam statim absolutam Synodum habuit: quonam pacto nomen & titulum & auctoritatē obtinuit Oecumenicæ? Hic siste,lector, atq. rem attentè cōsidera: non esse hoc nouum, vt aliqua Synodus,cui nec per Legatos ipse Pontifex interfuerit,sed aduersatus fuerit,titulū tamen obtinuerit Oecumenicæ, cùm postea vt huiusmodi titulum obtineret,Romani Pōtificis voluntas accessit. Ita quidē accidisse superiùs diximus Synodo Constantinopolitanæ sub Theodosio Maiore celebratæ,repugnāte Damaso, qui(vt suo loco vidimus)Synodum ipsam Romæ celebran- B dam indixerat: cui tamen accedens postea eiusdem Damasi Papæ consensus, eam Oecumenicam esse fecit. Huic igitur Synodo etsi Vigilij consensum aliquando defuisse dixerimus,ipsius tamen postea,vel successoris eius Pelagij,& aliorum qui post ipsum præfuerunt Pontificum Apostolicæ sedis assensu ipsa non caruit. Sic igitur quæ aliquando expers fuit penitus auctoritatis, vt nec legitima Synodus dici meruerit, eo quòd resistente Romano Pontifice fuerit congregata,& eodem cōtrà obnitente absoluta: vbi tandem pariter ipsius Vigilij & successorum Romanorū Pontificum sentētia est probata,eadem titulo Oecumenicæ tori Christiano orbi plena eluxit auctoritate. Ex quibus quisquè poterit intelligere, quanta vis in Apostolica sede resideat, cuius arbitrio pendeat, quid velit esse in vniuersa Ecclesia sacrosanctum,& ab omnibus custodiri legitimum atque canonicum comprobari.

CVR NON VT ALIAE QVATVOR QVINTA SYNODVS LAVDATA.

Quòd autem dum de Synodis agunt Patres,non eodem præconio eademque fiducia ce- C lebrant Synodum Quintam, sicut alias quatuor præcedentes: id ea ex causa accidisse videtur,quòd hac ex parte haud adeò nobilis ista Quinta vt aliæ visa fuit,eo quòd nō de fide in hac actum est,sed de personis,in quatuor autem superioribus Synodis precipua fidei Christianæ tractata atque stabilita sunt dogmata, nimirum de diuinitate Filij Dei & Spiritus sancti, atque de incarnatione Verbi. Hinc vides sanctum Gregorium Papam non audere hanc Quintam cum quatuor superioribus conferre Synodis,cùm ad Constantium Mediolanensem scribens,hæc ait[a]: Nunc ita facimus,sicut vobis placuit, vt quatuor Synodos solummodo laudaremus. De illa autem Synodo quæ in Constantinopoli postmodum facta est,quæ à multis Quinta nominatur: scire vos volo, quia nihil contra quatuor sanctissimas Synodos constituerit vel senserit: quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestum est, & de his personis, de quibus in Chalcedonensi Concilio nihil D continetur, sed post expressas Synodos seu canones facta contentio, & extrema Actio de personis ventilata est.]hæc Gregorius,eo quòd ea de controuersiis Episcoporum post fidei definitionem statuta,appendix potiùs quædam ad ipsam Synodum viderentur.

[a] Gregor. lib.3. epist. 37.

De probatione autem ipsius Quintæ Synodi idem S.Gregorius ad Ioannē Constantinopolitanum Episcopum hæc habet[b]: Quintum quoque Concilium pariter veneror: in quo epistola quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur: in quo Theodorus personā Mediatoris Dei & hominum in duabus subsistentiis separans,ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur: & in quo scripta quoque Theodoreti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur,ausu dementiæ prolata reperiuntur. Cunctas verò quas præfata veneranda Concilia prorsus respuunt,respuo;quas venerantur,complector.] hæc Gregorius ad Ioannem: in eamdemque sententiam ad Theodolindam Longobardorum Reginam sic ait[c]: Quātum vos purè diligimus, tantum de vobis fortiùs dolemus, quia vos imperitis stultisq. hominibus creditis, qui non solùm ea quæ loquuntur, nesciunt, sed vix ea percipere quæ audierint, possunt. Dicunt enim, piæ memoriæ Iustiniani temporibus aliqua contra Chalcedonensem Synodum fuisse constituta. Qui dum neque legunt, neque legentibus credunt, in ipso errore manent, quem tibi de nobis ipsi finxerunt. Nos enim, teste conscientia, fatemur de fide eiusdem sancti Chalcedonensis Concilij nihil motum, nihil esse violatum: sed quicquid prædicti Iustiniani temporibus actum est, ita actum est,vt fides Chalcedonensis Concilij à nullo vexaretur. Si quis autem contra eiusmodi Synodi fidem aliquid loqui præsumit vel sapere,nos eius sensum sub anathematis interpositione detestamur.]

[b] Gregor. lib.1. epist 24.
RECEPTA QVINTA SYNODVS VT OECVMENICA.
[c] Gregor. lib.3. epist.4.

Ad Sabinum verò subdiaconū sic[d]: Exeuntes maligni homines turbauerunt animos vestros,non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant,astruentes quod aliquid

[d] Gregor. lib.2. epist. 10. Indict.11.

A aliquid de Chalcedonensi Synodo piæ memoriæ Iustiniani temporibus sit imminutum, quam omni fide omniq. deuotione veneramur: Et sic quatuor Synodos sanctæ vniuersalis Ecclesiæ, sicut quatuor libros sancti Euangelij recipimus. De personis verò,de quibus post terminū Synodi aliquid actum fuerat,eiusdem piæ memorię Iustiniani tēporibus est ventilatum,ita tamē,vt nec fides in aliquo violaretur, nec de iisdem personis aliquid aliud ageretur, quàm apud eamdem Synodum Chalcedonensem fuerit constitutum. Anathematizamus autem,si quis ex definitione fidei, quæ in eadē Synodo prolata est, aliquid minuere præsumit.]hæc ad Sabinum: sed fusiùs de his agit scribens ad Secundinū, vbi inter alia[a]: Synodus quæ post eam generaliter facta est, idcirco à nobis recipitur, quia eiusdem Synodi, *Chalcedonensis scilicet*, in omnibus sequax,honorem illius auctoritatemque custodit.]

[a] Gregor. lib.7. epist.53.Indict. 10.

At quòd in epistolis suis breuiter tantùm attigisse hæc Gregorius potuit, nec cunctos
B qui eius essent quæstionis valuit explicare numeros: idem scribens ad Hibernos Episcopos de his quærentes,mittit ad eos Pelagij Papæ librum eodem argumento conscriptum, quo doceri potuissent, nihil ab Ecclesia perperam factum,quod ab aliis Episcopis iure redargui potuisset, nam audi ipsum de his ad eos ita scribentem[b]: Vt de Tribus capitulis animis vestris ablata dubietate possit satisfactio abundanter infundi: librum quem ex hac re sanctæ memoriæ decessor meus Pelagius Papa scripserat, vobis vtile iudicaui transmittere: quem si, posito voluntariæ dissensionis studio, puro vigilantique corde sæpius volueritis relegere, cum vos per omnia secuturos, & ad vnitatem nostram reuersuros nihilominus esse confido. Porrò si post huius libri lectionem, in ea qua estis volueritis deliberatione persistere, sine dubio non rationi operam, sed obstinationi vos dare monstratis.] hæc ad Hibernos dicta ex causa schismate diuisos Gregorius. Meminit etiam eiusdem Pelagij
C Papæ epistolæ Paulus[c] Diaconus, quam dicit fuisse conscriptam ab ipso Gregorio, cum esset Diaconus. ex quibus intelligas, librum illum non Pelagij Senioris, sed Iunioris, qui præcessit Gregorium,fuisse opus.

DE LIBRO PELAGII PRO QVINTA SYNODO.
[b] Gregor. lib.2. epist.36.
[c] Paul. Diac. de Gestis Longob. lib.3 c.10.

At non Gregorius tantùm cum prædecessoribus Romanis Pontificibus,sed & successores omnes Quintam Synodum recepisse atque confirmasse noscuntur. Constat id de Leone Secundo, qui ad Constantium Imp. scribens, eamdem Synodum confirmauit, cuius epistola in Sexta Synodo recitatur. Præstitit id ipsum Hadrianus Papa in epistola ad Nectarium data. Itemq. in aliis Oecumenicis Synodis postea celebratis eadem Quinta Synodus Oecumenica cognita est atque probata: vt nihil penitus sit, quo id in dubitationem ampliùs reuocari possit. Verùm quod ad hæc spectat tempora,accidit quidem, vt cùm his temporibus Vigilij Constitutum de Tribus capitulis comprobandis vbique vulgatum ha-
D beretur præ manibus, eius nisi auctoritate atque fiducia complures Catholici orbis Episcopi Synodum Quintam minimè receperint,atque à contraria illis sentientibus sese diuiserint: fuerunt hi Episcopi Africani, Italique illi Venetiæ prouinciæ atque Liguriæ, & alij Epirotici,Illyrici,& illis finitimi,demumque progressum est malum(vt vidimus)ad Hibernos. Constituto namque Vigilij fretos, id sibi iure licuisse eos arbitratos esse, ex S. Gregorio satis intelligi potest.

DEFENSORES CONSTITVTI VIGILII CONFLARVNT SCHISMA.

Sed insurgens aliquis Nouator,vrgensque dilemmate,dicet: Si bene fecit Vigilius contraria prioribus decernens,Pelagiusque & successores aliud statuentes de Tribus capitulis, quàm quæ ab ipso Vigilio statuta essent; fateri necesse est Vigilium ipsum aliquando errasse. Contrà verò si Vigilius suo Constituto minimè errasse dicatur; tunc dicere opus erit, eumdem aliud decernentem, id ipsumque confirmantes Pelagium & successores, à recto
E veritatis tramite deuiasse. Vel saltem erit, vt leuitatis crimen Vigilius effugere minimè posse videatur,iuxta illud Ecclesiastici[d]: Vnus ædificans,vnus destruens: quid prodest illis nisi labor?] Sed & præuaricationis notam quomodo effugiet, secundùm Apostoli verba dicentis[e]: Si quæ destruxi,hæc iterum ædificeo, præuaricatorem me constituo?] Vt autem hos soluas nodos, tricasque resoluas,tollas ambages, spinetaque tanta veritatis falce succidas,attende.

DILVENDAE PROPONVNTVR OBIECTIONES.
[d] Eccli.34.
[e] Galat.2.

Primum omnium absque controuersia vlla ab omnibus consentitur (quod modò legimus ab ipso S.Gregorio sæpiùs inculcatum, & à nobis superiùs est pluries dictū) in his disceptationibus de Tribus capitulis nullam fuisse de fide quæstionem, vt alter ab altero aliter sentiens dici posset hæreticus. Rursum pariter ex his quæ dicta sunt, in comperto est, vtramque partem in altercando ac differendo professam esse, totum quod ageret, in id respexisse, vt consultum esset dignitati sicut & auctoritati sacrosancti Concilij Chalcedo-

SALVO CONCIL. CHALCED. DISCEPTATVM.

nensis. id quidem Quintæ Synodi sexcenta loca, id Vigilium Papam suo Constituto sæpe sæpiùs inculcasse legisti: vt nec de his vlla dubitatio esse possit. Hæc cùm ita se habeant: si licuit Vigilio ex causa vitandi schismatis priorem mutare sententiam, & contraria iis quæ antea statuisset Constituto decernere: cur ipsi non licuit ex eadem causa, mutato rerum statu, rursum mutare sententiam, itidemque eius successoribus in ipsius Vigilij abire decretum? cùm præsertim (vt sæpè dictum est) in vtroque bene esset consultum Concilio Chalcedonensi, siue cùm damnaret Tria illa capitula, siue cùm eadem ipsa defenderet, vt ex allatis pro vtraque parte rationibus perspicuè intelligi potest.

CONTRARIAE SENTENTIAE QVOMODO IN VNVM CONSENTIANT.

Cùm enim damnarentur eadem Tria capitula, nihil detractum fuit vel derogatum sacrosanctę Synodo Chalcedonēsi, sed additum potiùs, siue dixerimus aliquid magis perspicuè declaratum. Etenim cùm Theodorus Mopsuestenus in epistola Ibæ inueniretur esse laudatus: ne quis deciperetur, vt ob id à sancta Synodo ipsum vnà cum eius scriptis putaret esse receptum, magnoque præiudicio Catholicæ veritatis, plus illi quàm par esset tribueret: placuit ipsum ex suis scriptis fuisse hæreticum demonstrare, pariterque damnare, ad obstruenda etiam hæreticorum ora, qui calumniabantur Synodum suscepisse in epistola Ibæ eiusdem Theodori præconia. Insuper quòd in eadem epistola videri possent ab auctore laudata Theodoreti scripta, & Cyrillus nota Apollinaris erroris inustus: ne ex his daretur occasio, vt ab aduersariis dici posset fuisse recepta à Synodo scripta Theodoreti contra Cyrillum, probasseq. Synodū Cyrilli crimen: opus esse videbatur, hæc veluti declarando, damnare iam antea improbata Theodoreti contra Cyrillum scripta. Rursum verò, ne quòd Ibæ epistola Actis Synodi Chalcedonensis haberetur intexta conferta blasphemiis, à Synodo in omnibus videretur esse suscepta: placuit Synodo & aliis eius sententiæ Episcopis eam vt hæreticam condemnare. Hæ sunt causæ & rationes, quibus Tria illa primum condemnare capitula tum Vigilius, tum Iustinianus, tum Synodus postea sunt persuasi. His accedebat, quòd magna spes erat, si ea Tria capitula damnarentur, fore vt Eutychianorum pars illa, quæ Hæsitantium dicebatur, ad Ecclesiam remearet.

QVID PRAETENDERENT DEFENSORES TRIVM CAPITVLORVM

Vt autem Vigilius aliquando postea in hac sententia non steterit, sed pro defensione Trium capitulorum fecerit Constitutum, vtque alij quamplurimi diuersarum prouinciarum Antistites itidem pro defensione Trium capitulorum soliciti fuerint, plures etiam accesserunt dignæ causæ & rationes: atque primùm, quòd veluti per cuniculos aditus patefactus videretur ad inuadendum sacrosanctum Chalcedonense Concilium, cùm quæ in eo acta essent, iterum ad examen reuocarentur. Præterea si concederetur, vt in communicatione Catholica defunctus aliquis posset damnari post mortem: pateret ostium, vtex suis scriptis quisque Ecclesiæ scriptor post mortem, licet in communione Catholica defunctus esset, sæpè posset vt hæreticus condemnari: cùm haud facili sit reperire aliquem rerum Ecclesiasticarum tractatorem, qui quantumlibet titulo sanctitatis atque doctrinæ refulserit, non sit erroris alicuius arguendus.

A PATRIBVS PLENE CONSVLTVM CAVSAE IBAE.

Rursum verò, quòd infirmari videretur ab aduersariis ipsum sacrosanctum Concilium Chalcedonense, quòd recepisset epistolam Ibæ blasphemam: pro eius defensione insurgendum esse, necessarium visum fuit, assererēque, quòd etsi Synodus Chalcedonensis recitatam audierit epistolam Ibæ, non potest tamen affirmari ita eam recepisse, vt cuncta quæ in ea scripta haberentur probaret, sed tantùm quòd ex ipsa cognitus fuerit Ibas euasisse Catholicus, nimirum cùm historicè ipse in ea mala præterita blasphemiasque recensens quæ hactenus viguissent, ad postremum de pace sancita, qua ab omnibus Nestorius fuit condemnatus, exultans Ibas potuit videri Catholicus: sed quasi id non sufficeret, à Patribus compulsus est plenius ibi condemnare Nestorium, adeò vt bene definitum iudicium de Iba iam cum iniuria Synodi calumniosè reuocari videretur in dubium.

DEFENSORVM CAPP. DVPLEX CONDITIO

His accedebat causa vrgētissima, qua coactus fuerit in hanc Vigilius sententiā pertransire; nempe quòd (vt sæpè dictū est) viderit tum Africanā, tum reliquas fermè omnes Occidentales Ecclesias schismate diuidendas, si cōtra Tria capitula in priori sententia perstitisset. Cùm verò grauiori damno vniuersum Orientem ab Ecclesia Romana diuisum cerneret, nisi Synodo cōsentiret, eam probauit. Sic igitur nouis emergentibus causis, sententiam cùm sæpè mutarit, haud arguēdus est leuitatis: sicut nec accusandus est Paulus Apostolus[a], neq. prænaricator dicendus fuit, si cū ipse tulisset de abroganda circumcisione suffragium, postmodum noua suborta causa Timotheum circumcidit[b], atque rursum priora secutus, Petro ad tempus dissimulanti in faciem restiterit, & redarguerit cum, quòd magno aliorum

[a] *Galat. 2.*

[b] *Actor. 16.*

rum periculo Iudaizaret; ita pro ratione temporis modò hoc, modò illud adimplens, factus est omnia omnibus, vt omnes lucraretur.

Hæc sunt quæ ad excusationem Vigilij spectant, necnon eorum qui pro defensione Trium capitulorum hactenus laborarunt: à quibus tamen in eo Vigilius discrepasse visus est, quòd illi pertinaci animo impudenter satis cum Tribus capitulis defendebant pariter Theodorū Mopsuestenum, vt apparet ex scriptis Liberati diaconi, atque Facundi Episcopi Hermianensis: Vigilius autem contrà, cuncta quæ eius nomine allata fuissent, anathemate (vt vidimus) cōdemnauit. At sicut Vigilius, ita & Vigilij successor Pelagius Papa eamdem iniens rationem, ipsam Quintam Synodum damnantem capitula Tria esse suscipiendam existimauit; ex ea potissimùm permotus ratione, vt Orientalis Ecclesia schismate scissa ob Vigilij Constitutum, Romanæ Ecclesiæ vniretur. Quòd insuper in ea (vt dicemus) rata habita esset damnatio Origenis & eius errorum, qui magnopere in Orientali inualescebant Ecclesia: ne viderentur eam damnando Synodum, quæ infectata erat Origenis errores, iisdem aliquo modo fauisse, eamdem Quintam Synodum iidem comprobarunt.

DE TRIBVS CAPITVLIS DAMNOSA DISPVTATIO.

Hæc ad excusationem vtriusque sibi inuicem aduersantis partis voluimus in medium adduxisse: cùm tamen illud affirmare non desinamus, longè præstantius futurum fuisse, vt ab his controuersiis Dei Ecclesia ieiuna mansisset, nec vmquam de his aliquis habitus esset sermo, ex quibus tum Oriens tum Occidens immēsa strage multiplicibus diu sunt repleti funeribus. Hanc tandem cladem Orbi, pestemque Ecclesiæ Iustinianus inuexit, dum suadente Theodoro Cæsariensi, de Tribus damnandis capitulis primus legem sanciuit, & promulgauit edictum. Vides, quanta iactura, quod est Episcoporum Principes sibi sumant, cùm indicere audēt ipsis sacerdotibus leges, à quibus sancitas seruare ipsi debēt, & seruandas edicere: quo semel è cardine suo reuulso ordine, confundi omnia, cunctaque necesse sit in summum discrimen adduci, periclitarique penitus quæ sunt in Ecclesia bene disposita.

DESIDERARI A QVINTA SYNODO DAMNATIONEM ORIGENIS.

His visis, iam ad ea quæ in eadem Quinta Synodo desiderari videntur, quæve spuria eidem postea accesserunt, orationem diu per altercationum tribulos atque carduos dissensionum deductam, libentiori animo conuertamus. Constat quidem plurium testificatione (vt superiùs dictum est) in eadem Synodo damnatos esse Origenē, Didymum, & Euagrium vnà cum ipsorum erroribus, scriptosque aduersus eos decem anathematismos, quos Nicephorus recitat[a]: in Actis autem Synodi de Origene eiusque erroribus condemnatis fit tantùm breuis mentio in vndecimo anathematismo. Affert verò Cedrenus ex epistola Iustiniani Imperatoris ad Synodum Quintam data de erroribus Origenis hæc ipsa[b]:

[a] *Niceph. lib. 17. c. 27.*

[b] *Cedren. in cōpend. Annal.*

Litterarum Iustiniani ad Concilium hæc est sententia.

EX EPIST. IVSTINIANI DE ORIGENIS ERRORIBVS.

De Origene & iis quæ ab eius sunt secta, operam dedimus, iustum esse intelligentes, vt sanctam Dei Apostolicamque Ecclesiam à turbis securam præstemus, vtque ea quæ quocumque modo aduersa rectæ fidei enascuntur, condemnentur. Cùm ergo compertum habeamus, esse Hierosolymis quosdam, monachos nimirum, qui Pythagoræ, Platonis, Origenis Adamantij impios errores sectentur atque doceant: existimamus curam & inquisitionem de his adhibendam, ne hi ad extremum Græcanicis & Manichæicis suis impostūris multos perdant. Nam vt de multis pauca commemoremus, mentes aiunt esse innumeras & nominis expertes, omniaque ratione prædita vnum esse idemque substantia & efficacia facultateq. ad Deum & cognitione omnia vnita. Has mentes, cùm amoris ac contemplationis Dei satietas eas cepisset, pro eo vt quęuis magis minúsve in deterius defciuerat, vel crassiora vel tenuiora corpora indui, atq. nomina sortiri, atque cælestibus & administris facultatibus esse subiectas: ipsum adeò Solem, Lunam, & stellas, cùm ipsa quoq. in rationali ista vnitate essent, mutatione in deterius facta, id cœpisse esse quod sunt. Eas verò mentes, in quibus Dei amor magis etiam refrixit, animas factas, & crassioribus, qualia nostra sunt, corporibus immitti: Quæ verò ad extremum peruersitatis venerint, eas frigidis & caliginosis inseri corporibus, quos dæmonas vocant: Ex Angelico proinde statu animalem, ex animali dæmoniacum fieri & humanum.

De tota autem vnitate mentium vnam dumtaxat perstitisse immotam, neque ab amore & contemplatione Dei passam esse abduci: eum esse Christum, qui Deus & homo fuerit. Affirmauit etiam corpora prorsus interire, ipsumque primò Dominum corpus suum abiecisse, & id omnes homines facere: rursusque omnes in vnitatem redire, ac mentes fieri, sicut ab initio fuerant: ipsum videlicet etiam diabolum & reliquos dæmones, impiosque homines in eamdem cū sanctis & diuinis hominibus & cælestibus facultatibus, eodemq.

quo

quo ipse Christus modo cum Deo vnitum iri, sicut & à principio vniti fuerant: atque adeò Christum planè nihil à reliquis ratione prædictis differre, neque substantia, neque cognitione, neque facultate, neque efficacitate. Sanè Pythagoras principium omnium rerum esse vnitatem pronunciauit; idemque & Plato docuerunt, esse quamdam gentem animarum corporis expertium, quæ si quid delinquunt, pœnæ loco in corpora demittuntur. quamobrem Plato corpus σῶμα, quasi σῆμα, id est, vinculum appellauit, in eo animam quasi sepultura alligari, indicans.

Idem de futuro Iudicio & præmiis ac pœnis animarum sic scribit: Philosophi anima, qui masculorum amore & flagitiis se polluit, tres millenarias circuitione pœnas luit: itaque millesimo anno allata eiicitur & abit. reliquæ hac vita defunctæ, aliæ ad tribunalia infra terram deferuntur, pœnas ibi daturæ dicta causa, aliæ in cælestem quemdam locum sublenatæ à iustitia pro vitæ meritis beatitudine fruuntur. Est autem in promptu huius sententiæ absurditatem perspicere. Quis enim eum docuit millenarias istas annorum conuersiones, & quòd mille annis elapsis, quæuis anima ad suum perueniat locum? nam quæ in medio sunt horum, de his ne libidinosos quidem decuit ita pronunciare, nedum tantum Philosophum. Quippe eos qui vitam perfectissimis functi officiis egerũt, cum intemperantibus & masculorum amatoribus composuit, eademque vtrosque manere dixit. Pythagoras ergo, Plato, Plotinus, alijque horum tribules immortalitatem animæ vno sensu ascribentes, eas corporibus priores affirmant, & esse quamdam animarum gentem, ac eas quæ peccant ideo in corpora dilabi, pigrorumque animas abire in asinos, rapacium in lupos, dolosorum in vulpes, mulierum amore furentium in equos. Sed Ecclesia diuinis astipulans Scripturis, animam vnà cum corpore condi affirmat, neque alterum altero prius esse, vt vecordi visum est Origeni.

Propter has igitur malas & pernicioſas opiniones, aut deliria potiùs, vos hortamur, ô sanctissimi Patres, vt in vnum collecti subiectam expositionem & singula eius capita examinetis, damnetisque vnà cum Origene omnes qui idem sentiunt, aut quocumque tempore sentient. Patres his acceptis litteris, omnibusque perpensis, exclamauerunt: Damnamus hæc omnia, & omnes qui ita sentiunt & sentient.] hactenus de litteris Iustiniani ad Synodum Cedrenus: cæterùm & illas putamus esse his subiectas litteras Imperatoris ad Mennam (siue edictum dixeris) quas superiùs recitauimus per singula distincta capita alios plures Origenis errores continentes, iam antè (vt vidimus) editas. Porrò ex eiusdem auctoris sententia, de Origene ciusque sectatoribus Didymo, Euagrio, & aliis actum esse in Synodo ponitur, inde verò de Theodoro Mopsuesteno, Ibæque epistola, & Theodoreti aduersus Cyrillum editis scriptis.

His autem recitatis subiicit aliam eiusdem Imperatoris ad Synodum datam epistolam de quatuor Conciliis Oecumenicis historiam continentem, vbi ad calcem plura habet aduersus Theodorum Mopsuestenum. est eius exordium: Maiores nostri fidei cultores, qui ante nos Imperium piè administrarunt, &c.] Fuisse verò eamdem epistolam ad Synodum datam Actis eius intextam, nemo iure dubitarit: vt ex his etiam intelligas, quàm plurima in eadem Quinta Synodo desiderari.

AB ORIGENISTIS SYNODVS MVTILATA.

Sed & cùm Actorum contra Origenem & Origenistas pars magna fuerit, quod desideratur in eis, recitatum suo loco prolixum Imperatoris contra eosdem edictum, quod quidem ipsis fuisse putamus adnexum: quis dubitet id factum ab Origenistis qui Synodo præfuerunt, quorum summa erat apud Imperatorem auctoritas, quorum patronus fuit (vt sæpe dictum est) Theodorus Cæsariensis malorum omnium concinnator? Sed & in non leuem suspicionem Origenismi induci potuit Eutychius Constantinopolitanus Episcopus, cùm videlicet secundùm Origenis errores aliquando illud sensisse certum sit, non cum eadem carne atque membris corpus nostrum resurrecturum; licet redargutus postea à sancto Gregorio Papa tunc diacono Apocrisario Romanæ Ecclesiæ, eo abdicato errore, Catholicus sit defunctus. Cùm igitur audis Quintæ Synodi coriphæos Origenis errores vel ex parte sectatos esse; æquè intelligere potes, quorum arte, quæ in Synodo acta sunt contra Origenem & eius errores, ex ea fuerint decurtata.

Acta illa præterea decesse noscuntur, quibus agebatur de adiectis Patriarchatui Hierosolymitano Ecclesiis, de quibus hæc leguntur in Bello sacro*: Tempore prædicti Principis, *Iustiniani videlicet*, congregata est Synodus generalis apud Constantinopolim, tempore Domini Vigilij Papæ, Eutychij Cõstantinopolitani, Apollinaris Alexandrini, Pauli * Antiocheni

* Guliel. Tyr. de bello sacro, lib. 14. c. 12.
* Domni

Antiocheni, & Eustochij Hierosolymitani Patriarcharum, super Tribus capitulis, &c. In qua Synodo post alias populo Dei necessarias institutiones, quas pro tempore promulgandas decreuerat sanctorum Patrum qui ad eam conuenerant auctoritas, prædictam Deo amabilem Hierosolymitanam honorare Ecclesiam, & eius Episcopo locum inter Patriarchas dare, communi sanxit voluntate, reuerentiam exhibens sanctæ Resurrectioni. Et quoniam prædicta Dei cultrix ciuitas, quasi in limite Alexandrini & Antiocheni Patriarcharum erat, nec haberet vnde illi vrbi ordinaret Suffraganeos, nisi vtrique Patriarchæ aliquid detraheret: visum est expedire, ab vtroque aliquid detrahere, vt eidem iuxta formam aliorum Patriarchatuum ordinaret subiectos. Subtraxerunt ergo Antiocheno Cæsariensem & Scythopolitanum Metropolitanos, Alexandrino verò Rubensem & Berythensem item Metropolitanos. Et quoniam iterum eumdem Patriarcham oportebat habere præter supradictos Metropolitanos familiares Suffraganeos, quos Græci Cancellos * vocant: subtraxerunt prædictis Metropolitanis quosdam Episcopos, & quosdam de nouo erexerunt vsque ad vigesimumquintum, quorum nomina subiunximus, computatis priùs Metropolitanis & Suffraganeis eorum. Est autem ordo talis: Dorensis, Antipatrita, &c.] eadem reperimus in Vaticana bibliotheca in codice notissimo, cuius est titulus, Liber Censuum.

HIEROSOL. ECCLESIA ERECTA IN PATRIARCHATVM.

* Syncellos

Meminisse debes lector, hæc tentasse & obtinuisse Iuuenalem Hierosolymorum Episcopum in Concilio Chalcedonensi post absentiam Legatorum; sed quo minùs ea, quòd in præiudicium verterentur aliarum Ecclesiarum, executioni mandata essent, Leonem Romanum Pontificem intercessisse. Sic igitur inuerso antiquo ordine à sacrosancto Nicæno Concilio instituto, Cæsariensis Ecclesia totius Palæstinæ Metropolis spoliata, nunc primùm subiecta est Hierosolymorum Ecclesiæ. Porrò Iustinianus Imperator eamdem Cæsariensem ciuitatem nobilitare voluit Proconsularibus fascibus, restituens quem diu antè possedisset Proconsulatum, vt de his edita eiusdem Imperatoris constitutio* docet. Nunc ergo primùm Hierosolymorum Ecclesia Patriarchatu verè aucta cognoscitur, licet eodem nomine sæpè eius Episcopus ante hæc tempora vsus esse inueniatur.

* Const. 103. de Proconsul. Palæst.

QVINTA SYNOD. CORRVPTA A MINOTHELITIS.

Iam verò ad postremum videamus quæ ab impostoribus fuerint Quintæ Synodi nomine peruulgata. Monothelitarum fuit inuentum, vt sub titulo Quintæ Synodi, tamquam ex eius Actis depromptam ediderint epistolam quamdam Mennæ Constantinopolitani Episcopi nomine ad Vigilium Papam cõscriptam de vnica in Christo voluntate. Sed eiusmodi stropha detecta est in Sexta Synodo à Legatis Apostolicæ sedis ostendentibus tres quaterniones Actis Quintæ Synodi recèns adnexos. Rursus verò dum in Sexta Synodo Actio septima Quintæ Synodi legeretur, duæ in ea superadditæ epistolæ inuentæ sunt Vigilij Papæ nomine inscriptæ, quarum altera ad Iustinianum Imperatorem, altera verò ad Theodoram Augustam data haberetur, quibus Vigilij Papæ de vna in Christo operatione esset assertio; quas commentitias atque suppositas ijdem Apostolicæ sedis Legati manifestè probarunt. Detectæ sunt eiusmodi hæreticorum impostura in Actione decimaquarta eiusdem Sextæ Synodi, in qua dictum est pariter anathema in eos qui quoquo modo eamdem Quintam Synodum corruperunt. Vides igitur, quàm fuerit Quinta Synodus tum ab Origenistis, tum etiam à Monothelitis diuersis temporibus lancinata.

DE REBVS POST SYNODVM GESTIS.

His ergo hinc inde collectis quæ ad Synodum Quintam spectare videbantur, reliquum est, vt iam quæ post Synodum diuersis in locis fieri contigerunt, his adnectamus. Extant Acta sancti Sabæ à Cyrillo (vt dictum est) omni fide conscripta: ad quorum finem hæc habentur de damnatione Origenis atque sectariorum eius relata in Actione prima Septimæ Synodi: Itaque cùm sancta vniuersalis Quinta Synodus Constantinopoli esset congregata, communi & generali anathemate reiecti sunt Origenes & Theodorus Episcopus Mopsuestiæ, & quæcumque ab Euagrio & Didymo dicta sunt de præexistentia, περὶ προϋπάρξεως. Probauerunt autem id quatuor Patriarchæ præsentes. Præterea Imperator noster Dei obseruantissimus Acta Synodi Hierosolymam misit: in qua ciuitate coacto Episcoporum conuentu, quotquot erant Palæstinorum Episcopi manibus & pedibus & ore sententiam & statutum Synodi cõfirmarunt, nisi quòd Alexander Episcopus Abyles contrarium sensit: quamobrem Episcopatu exutus, Byzantium se recepit, & terræmotu absorptus est & defossus. Neolauritas autem (*monachos scilicet qui nouam Lauram sancti Sabæ incolebant*) cùm se à Catholica communione separassent, Eutychius Patriarcha diuersis rationibus aggressus est, octo menses vsque varia admonitione & cohortatione vsus,

cùm

cùm non posset voti fieri compos, neque ad vnitatem Ecclesiæ eos perducere, Imperatoriis iussionibus obtemperans, illos per Anastasium Ducem à Neolaura expulit, regionem ab illorum peste liberans.] hæc ibi. A

TERRAEMOTV CONCVSSA CONSTANTINOPOLIS.

Cæterùm quod pertinet ad terræmotum, quo Constantinopolitana ciuitas concussa est: id factum hoc anno, in Miscella ita describitur: Anno vigesimoseptimo Imperij Iustiniani factus est terribilis terræmotus Constantinopoli & per alias vrbes, qui tenuit dies quadraginta. Et paulatim homines compuncti sunt, litaniam agentes & frequentantes, atque in Ecclesias commeantes. Cumque multa misericordia Dei facta fuisset, homines ad peiora delapsi sunt. Fit autem memoria huius terræmotus per singulos annos, in campo litaniam populo agente.] hæc ibi. Agit de eodem terræmotu Agathias[a], cuius etiam assertione colligitur, hoc eodem anno contigisse, nempe vigesimoseptimo eiusdem Iustiniani Imperatoris, autumnalique tempore: Verùm (vt dictum est) non Byzantium tantùm, sed & alias B regiones Orientis eodem fuisse motu concussas, & ciuitates solo æquatas, vt inter alias Berythum in Phœnicia, contremuisseque etiam Alexandriam Aegypti vrbem (quod magno miraculo factum est) terræmotibus minimè soli natura subiectam, idem asserit Agathias, qui & de eiusmodi prodigiis multa philosophatur, quæ tu ipse consulere poteris: nobis non est tantum otij, nec patitur institutum vt hæc inquiramus.

[a] *Agath. lib. 2.*

Cæterùm quis negare poterit, si ab euentis facta nouerit iudicare, præsagia ista fuisse malorum quæ sunt Synodum hoc anno habitam consecuta? cùm videlicet grauiore concussione commotæ Ecclesiæ sunt, quæ inter se inuicem collidentes, ciuitatibus Orientis & Occidentis lacrymabile planè spectaculum intulerunt, cùm nequaquam terræmotus instar breui temporis spatio perdurantis, sed commotio talis fuit, quæ indesinenti concussione ad plurimorum annorũ spatia sanctam Ecclesiam iugiter agitauit, prout quæ singulis fermè annis dicturi sumus facilè demonstrabunt. Etenim ipsa Synodo absoluta, tantum abest vt pax reddita sit Ecclesiis, vt maius bellum exarserit, interstinaque discordia magis æstuerit, Orthodoxis inter se inuicem altercantibus, inhærentibus aliis Synodalibus de Trium capitulorum damnatione decretis, aliis verò tuentibus Vigilij Pontificis Constitutum pro eorumdem Trium capitulorum defensione sancitum. præualuerunt isti in Occidente, in Oriente autem illi, vbi imperatoria eminebat auctoritas. Sic igitur haud tunc accidit (quod in aliis Oecumenicis Conciliis euenisse scimus) vt de hæresibus expugnatis atque damnatis Orthodoxi Episcopi ad propria cum triumpho redirent, pacemque referrent, erigerentque de impietate expugnata trophæa, sed ciuilem potiùs discordiam inuexere. Vbicumq. enim Synodale decretum munitum Imperatoris edicto à prouinciarum Præsidibus promulgabatur, illic ab aduersa parte luctus excitabatur, quasi proculcata sacrosanctæ Synodi D Chalcedonensis maiestate, atque auctoritate Apostolicæ sedis in Vigilio vilipensa.

C

Verùm luctus mœrorque haud ipsorum animos hebetarunt, sed vehementioribus sumptis spiritibus exurgentes ex aduerso, pro Tribus capitulis Synodos collegere, putantes se legitimum inire certamen, quod iniisse scirent atque prosequi quantumlibet exulem Romanum Pontificem, seque pro sacrosanctis pugnare legibus, quarum causa viderent primarium Catholicæ Ecclesiæ Antistitem constanti animo exilium ferre. Congregata sunt igitur ea de causa ab ipsis in Occidente Concilia, in quibus Constituto Vigilij subscribentes, quæ facta essent Constantinopoli damnauere, memores ea tantùm de Synodis in Ecclesia esse recepta, quæ Apostolicæ sedis Antistites suo calculo comprobassent: cuius veritatis de præcedenti Oecumenica Quarta Synodo ingerebatur exemplum, vbi quæ sexcenti & ampliùs de sedium prærogatiua Episcopi statuissent, non consentiente sed aduersante ipso sancto Leone Romano Pontifice, irrita cassaque reddita sunt & nullius auctoritatis. Quo igitur iustiùs iuncta capiti membra sibi visa sunt suscepisse certamen, eo ardentiùs prosilierunt ad pugnam; coronandi quidem, si secuti eumdem postea Vigilium Romanum Pontificem probantem Synodum, capiti itidem inhærentes, ipsum non deseruissent, neque in Vigilij locum subrogatos sibi inuicem Romanos Pontifices de quæstione propositа ob bonum pacis aliter statuentes, salua fide & Chalcedonensis Concilij integritate seruata. Verùm dum contrariæ sententiæ defensioni Trium capitulorum obstinatiùs quàm par erat inhærerent, à coniunctione visibilis capitis desciuerunt. Sed de his abundè suis locis inferiùs. E

DE AVARO TERRIBILIS CASVS.

Iam verò quæ reliqua sunt anni huius rerum gestarum prosequamur. Habet hæc Cedrenus sub huius anni periodo: Eo tempore Constantinopoli diues quidam cùm ægrotaret, mortem

A mortemque timeret, triginta libras argenti in pauperes erogauit: restitutus autem præter spem suam bonæ valetudini, fraude diaboli eò inductus est, vt facti ipsum pœniteret, hocque fideli cuidam suo amico aperiret. Monet ille hominem, ne huic malæ assentiatur cogitationi, Deumque irritet, qui propter istam largitatem miseratus, sanitatem donarit; alioqui fore vt subita morte, nondum mutato facto, pereat. Cùm non moueretur ille, sed magis magisque irritaretur: amicus, Quando, inquit, salutare consilium non admittis, aliud tibi subiiciam. Poscenti hoc, vere misericors ille: Agedum, ait, ad templum vade, & non te sed me in pauperes elargitum pecuniam istam dicito: ipse statim triginta libras reddam. Consentiens infelix ille ad templum abiit, auroque accepto, ita vt alter præceperat, locutus est. Inde egrediens, ad ipsam templi portam mortuus concidit. Clericis de rei nouitate stupentibus, omnibusque aliis qui fortè aderant, iubentibus alterum pecuniam recipere
B suam; ille nõ obtemperauit, sed inter egenos omnem diuisit. quòd diceret Deum non pati sannas. Promissa enim Deo non tantùm pecuniam, sed verba voluntatemque obligant; & quicquid homo Deo pollicitus fuerit, id præstare opus habet, virgo virginitatem, continens continentiam, &c.] hæc auctor. Sed quæ post hæc subiicit de Synesio, suo loco illa posuimus. Iam verò huius anni res Francorum inuisamus.

CHROTILDIS REGINAE OBITVS.

Hoc eodem anno finem huic vitæ imposuisse magnam illam feminam sanctam Chro-
C tildem Clodouei Regis coniugem, scriptores tradunt[a]: cui debent Franci, quicquid boni ob susceptam Christianam religionem sunt consecuti; vtpote quæ suis precibus & hortationibus Clodoueo viro suo simulque Francorum genti auctrix fuit, vt Christianam religionem, abiecta idololatria, susciperent. Quæ fidei Catholicæ, vitæque fidei congruæ profunda relinquens beneque impressa vestigia, viduata viro, reliquum vitæ tempus apud se-
C pulchrum S. Martini Turonis ad obitum vsque sanctissimè perduxit, cùm illi Ecclesiæ præsideret Iniuriosus Episcopus, quem interfuisse diximus quarto Concilio Aurelianensi. ait enim Gregorius[b]: Chrotildis Regina plena dierum, bonisque operibus prædita, apud vrbem Turonicam obiit tempore Iniurioli Episcopi: Quæ Parisios magno cum psallentium præconio deportata, in sacrario basilicæ sancti Petri ad latus Clodouei Regis sepulta est à filiis suis Childeberto atque Clothario Regibus: nam basilicam ipsa construxerat, in qua & Genouefa beatissima est sepulta.] hæc Gregorius.

[a] *Sigebertus in Chron. & alij eum secuti.*

[b] *Greg. Turon. hist. lib. 4. c. 1. & lib. 10. c. 31.*

Quæ enim viuens coluit, custodiuit, propagauitque fidem Petri, in Petri pariter basilica elegit, quam erexerat, sibi sepulchrum, sciens in terra & in cælo ei traditam potestatem: ita quidem sicut viuens verbis & exemplis, sic moriens testatum tel nquete voluit perpetuo monumento Francis omnibus, potissimùm verò Parisiensibus amplissimis notis expres-
D sum, quam sectari deberent fidem & colere pietatem: quibus meritò positum sit ob oculos semper loquens & auribus inclamans iugiter illud diuinum elogium[c]: Attendite ad petram vnde excisi estis, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis. Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos; ad Clodoueum, inquam, atque Chrotildem, qui supra petram fundamenta regni perpetuò pern ansuri locantes, in signum Petro basilicam erexere, in qua quiescentes in spe, diem nouissimum expectarent. Prosecuta verò est tantæ feminæ dignam memoriam Catholica Ecclesia, dum inter Sanctos illam ascribens, diei quoque natalis eius anniuersariam memoriam celebrat[d]. At de his satis.

[c] *Isaiæ 51.*

[d] *Rom Martyrolog. die 3. Iunij.*

IESV CHRISTI ANNVS 554.	VIGILII PAP. ANNVS 15.	IVSTINIANI IMP. ANNVS 28.

E

ANnus Christi Redemptoris quingentesimus quinquagesimusquartus, post Consulatum Basilij decimustertius in Fastis notatur, quo Vigilius Papa precibus Narsetis Ducis ab Imperatore liberatur exilio. Res gesta ab Anastasio ita describitur: Adunatus clerus Romanus rogauerunt Narsetem, vt vnà cum eius suggestione rogarent Principem, vt si adhuc viueret Vigilius Papa, aut presbyteri, vel clerus qui cum eodem Vigilio fuerant in exilium deportati, reuerterentur. Suscepta relatione Narsetis vel cuncti cleri Romani, lætus effectus est Imperator, & omnes inclyti eius, eo quòd requiem donasset Deus Romanis. Mox misit iussiones suas per diuersa loca, vbi fuerant in exilium deportati in Gyssa & Proconesso, & adduxit eos ad se Imperator, dicens eis: Vultis recipere Vigilium, vt fuit

VIGILIVS AB EXILIO LIBERATVS

vt fuit Papa vester? gratias ago. Minúsve? hîc habetis Archidiaconum vestrum Pelagium, A
& manus mea vobiscum erit. Respondérunt omnes: Imperet Deus pietati tuæ. Restitue
nobis modò Vigilium: & quando voluerit eum Deus transire ab hoc sæculo, tunc vestra
præceptione donetur nobis Pelagius Archidiaconus noster. Tunc dimisit omnes cum Vi-
gilio.] hæc Anastasius.

Audisti Imperatorem iam arrogasse sibi Romani Pontificis confirmationem, immo &
abrogationem, nimirum dum se paratum exhibet, si clerus Pelagium magis velit, factu-
rum vt Vigilius cesset; ita planè captiuam ducens Romanam Ecclesiam, quam sub eodem
humiliatam tenuit iugo, cùm videlicet nullam haberi voluit electionem cleri, nisi electi
accederet confirmatio ab Imperatore. Vidisti & clerum abiectè nimis profitentem, post
obitum Vigilij in successoris substitutione præceptionem ipsius expectaturum. Sic qui-
dem ducta [a] est in captiuitatem domina Gētium, & Regina prouinciarum facta est sub tri- B
buto. Totidem è Hieremia petitis verbis deplorat ista S Gregorius [b] Papa, cùm & dolet
non sine certæ oblatione pecuniæ eiusmodi fieri solitam ab Imperatore probationem Ro-
mani Pontificis, vt apertiùs suo loco inferiùs apparebit.

[a] *Thren. 1.*
[b] *Greg. in septē Psal. pœnit.*

Vidisti scelus? Qui enim præ cæteris videri voluit Imperator maximè pius, se maximè
impium præstitit, dum duriores coegit Romanam Ecclesiam subire conditiones, quàm
tulerat sub Ethnicis Imperatoribus, de quibus nulla est vsquam mentio, quòd confirma-
tionem electi in Romanum Pontificem sibi aliquando arrogarint. Ista igitur quæ neque
humana neque diuina iura tribuunt Imperatori, iste qui legislator omnium maximus dici
studuit, sibi sumens, in his impiè decernendis diuinorum & humanorum decretorum pro-
fanator & conculcator euasit, in gratiam haud dubium æmulantium Græcorum Romanæ
Ecclesiæ gloriam. Sed frustra humana id præsumpsit astutia: Impingentes enim ipsi in lapi- C
dem, fracti sunt. Romanæ verò Ecclesiæ decor magis semper eluxit, vt quæ dicentur am-
plissimam fidem facient.

DE QVINTA SYNODO A VIG. LIO COMPROBATA.

Hæc autem quæ de liberatione Vigilij & aliorum ab exilio dicta sunt, licet Anastasius
facta tradat rogante Narsete exercitus in Italia Duce: tamen & tunc accidisse putamus, vt
Vigilius Papa assensus fuerit Imperatori, recedensque à sua sententia, quam Constituto
edito declarauerat, Quintam Synodum comprobarit. Etenim cùm de consensione Vigilij
Græci omnes affirment, & qui his temporibus vixit & scripsit Euagrius id ipsum asserat, vt
quæ sunt superiùs dicta testantur: cumque pariter declaratum sit, id non eo tempore acci-
dere potuisse, cùm idem Pontifex actus est non ob aliam causam in exilium, nisi quòd
Quintam Synodum minimè probare voluisset: necesse est affirmare, id ab ipso factum esse
hoc tempore, cùm ab exilio solutus est, liberque dimissus, vt in suam rediret Ecclesiam, iam D
vendicata per Narsetem à Gothis Italia.

Vt istæc firmemus, alia plura suadent. In primis verò, quòd Liberatus diaconus Carthaginensis, & ipse ex iis vnus qui pugnarunt pro Trium capitulorum defensione (vt ex Breuiario ab ipso conscripto satis apparet vel ex eo potissimùm dum Theodorum Mopsuestenum laudat) ipse, inquam, Liberatus in Vigilium parum æquus, præter alia quæ aduersus
cum conscripsit, ista de eius fine habet [c]: Hæc (inquit) Vigilius scribens hæreticis occultè,
permansit sedens. In quo impletum est illud testimonium, quod Salomon in Prouerbiis
dicit [d]: Edent viæ suæ fructus, & consiliis suis saturabuntur. Ab ipsa hæresi afflictus Vigi-
lius, nec coronatus, qualem vitæ terminum susceperit, notum est omnibus.] hæc Liberatus:
qui quidem si perstantem in sententia vsque ad mortem pro Trium capitulorum defen-
sione, quorum causa Constitutum ediderat, Vigilium comperisset, ipsum in ea defunctum E
velut martyrem collaudasset: sed cùm ait, ipsum fuisse afflictum nec coronatum, planè allu-
dit ad eius exilium, & post exilium à priori proposito defectionem.

[c] *Liberat. Brev. c. 22. in fine.*
[d] *Pron. 1.*

VIGILIVS IVSTINIANO AMICVS REDDITVS.

Suadet etiam istud ipsum ea ratio, quòd cùm Iustinianus Imperator nihil antiquius
habuerit Trium capitulorum damnatione, quorum causa plura (vt vidimus) sanciuit
edicta, & Synodum Oecumenicam collegit, suæque sententiæ aduersantes seuerè puniuit:
quomodo passurus fuisset, nisi consensisset, vt Vigilius, qui amplissimis scriptis contra-
riam sententiam professus fuit, & ad eam sectandam vniuersam Ecclesiam Catholicam
impulit, idem postquam solueretur exilio, sineretur proficisci in Occidentem, haud du-
bium vniuersos Episcopos orbis Occidui aduersus edicta Imperatoris atque Synodi de-
creta concitaturus? Rursum verò cùm Iustinianus Imperator non solùm ab exilio ipsum
Vigilium liberauerit, sed alia nonnulla eidem petenti concesserit, & ipso exigente sanctio-
nem

A nem de rebus Italicis promulgarit; absque dubio ex huiusmodi officiis declaratum est,
eumdem Vigilium ipsi valde charum extitisse, vt ea petenti indulserit; at nonnisi con-
sensione in Trium capitulorum damnatione effici potuit, vt inter eos amicitia sanciretur,
quorum solùm causa odium conflatum erat, & in eum exilium irrogatum.

Sic igitur ex omnibus, suffragante potissimùm Græcorum auctoritate, satis apparet, Vi-
gilium Papam, vt natum occasione Trium capitulorū schisma penitus tolleret, omnemq.
Orientalem Ecclesiam Catholicæ communioni coniungeret, abrogato quod pro Tribus VLTIMAM VIGILII SENTENTIAM ECCLESIA SECVTA
capitulis ediderat constituto Quintæ Synodo aduersanti, eadem Synodum auctoritate
Apostolica comprobasse, œcumenicamque dixisse: cuius postremam sententiam cùm po-
steri omnes Romani Pontifices sint secuti, vniuersa Dei Ecclesia, paucis exceptis schisma-
ticis, eamdem Synodum vt œcumenicam semper nouit & prædicauit. Eius verò exempla-
B ria tunc in Romanæ Ecclesiæ archiuis fuerunt inter alia scripta authentica collocata; quæ
vtinam conseruata fuissent: non enim opus esset eam corruptam & mutilatam (vt vidimus)
è codicibus Græcis accipere.

QVINT. SYNODI GERMANA EXEMPLARIA.

Porrò eadem exemplaria genuina misisse noscitur S. Gregorius ad Theodolindam Lon-
gobardorum Reginam, & eius filium Adulouualdum renuentem aliquādo ea de causa Ec-
clesiæ Catholicæ communicare, quòd accepisset, ex eadem Synodo derogari scriptis
S. Leonis Papæ ab vniuersa Ecclesia vt sacrosanctis toto orbe receptis. Sed accipe ipsius
verba Gregorij ad ipsam Theodolindam Reginam reddita [a] extremo tempore sui Pontifi-
catus: Eam tamen (inquit) Synodum, quæ piæ memoriæ Iustiniani tempore facta est, per
latores præsentium transmisi: vt prędictus filius meus dilectissimus ipsam relegens, cogno-
scat, quia falsa sunt omnia, quæ contra sedem Apostolicam vel Catholicam Ecclesiam au-
C dierat. Absit enim nos cuiuslibet sensum hæretici recipere, vel à tomo sanctæ memoriæ
Leonis prædecessoris nostri in aliquo deuiare: sed quæcumque à sanctis quatuor Synodis
sunt definita, recipimus; & quæcumque reprobata sunt, condemnamus.] hæc Gregorius,
qui tum ipsam Reginam, tum eius filium Regem Longobardorum detrectantes interea ob
falsos à schismaticis sparsos rumores Apostolicæ sedi communicare, rei veritate dilucidè
demonstrata, communione Catholica & Apostolica impertiuit.

[a] *Greg. lib. 12. epist. 7.*

Sed ad ipsum Vigilium solutum iam exilio, dimissumq. liberum vt ad suam redire Eccle-
siam posset, reuertamur. Cùm rediturus Romā, Constantinopolim ad Iustinianum Imperā-
torem venisset: ab ipso petiit sanctionem promulgari vniuersæ Italiæ profuturam. Extat illa
quidem, quam hic tibi reddendam putauimus, vt quæ sunt dicta notiora fiant. ipsa verò ad
Narsetem Ducem & ad Antiochum Italiæ Præfectum data reperitur hoc anno, distincta
D capitibus vigintiseptem: sed nobis satis hæc ex multis pauca referre [b].

[b] *Nouel Iustiani. edit. in fin.*

EDICTVM IVSTINIANI IMP. DE REBVS ITALIÆ.

Pro petitione Vigilij venerabilis antiquioris Romæ Episcopi quædam disponenda cen-
suimus ad vtilitatem omnium pertinentia, qui per Occidentales partes habitare noscun-
tur. In primis itaque iubemus, vt omnia quæ Athalaricus vel Amalasuntha regia mater
eius, vel etiam Theodatis, Romanis, vel Senatu poscente, concesserunt, inuiolabiliter con-
seruentur: sed & ea quæ à nobis, vel à piæ memoriæ Theodora Augusta quondam coniuge
nostra collata sunt, volumus illibata seruari: nulla cuicumque danda licentia contra ea ve-
nire, quæ à prædictis personis pro quibuscūque rebus vel titulis data vel concessa esse no-
scuntur, excepta videlicet donatione à Theodato in Maximum pro rebus habita Marcia-
ni, ex quibus dimidiam portionem Liberio viro gloriosissimo dedisse meminimus, reliquam
dimidiā Maximo viro magnifico relictā, quas apud vtrumque firmiter manere censuimus.
E Si quid à Totilano tyranno factum vel donatum esse inuenitur cuicumq. Romano, seu
cuique alio, seruare, vel in sua firmitate manere, nullo modo concedimus; sed res ablatas
ab huiusmodi detentatoribus antiquis dominis reformari præcipimus. Quod enim per il-
lum tyrannidis eius tempore factū esse inuenitur, hoc legitima nostra notare tempora non
concedimus.] & inferiùs de iisdē rebus à Totila alienatis: Quia autem verisimile putamus,
diuersos tyrannidis tempore res suas per metum alienasse hominibus vel officium quod-
cumque gerentibus, vel aliam à Totila commissam actionem, vel potentiam, vel gratiam
apud eū habentibus, siue venditione, siue aliis quibuscumque contractis titulis; modò ve-
rò quod factum est priùs, rescindi desiderare, vtpote per violentiam, vel per metum tyran-
nici temporis factum: sancimus omnibus esse licentiam sui recipiendi, siue vendicandi, vel
possessionis à Iudice adipiscendæ, pretiis tantummodo videlicet restitutis: quæ tamen (eo
qui se dedisse perhibet adprobante) veraciter constiterit exoluta, nec aliquo postea modo

vel fraude subtracta, vel ab eo recepta, cùm non absque ratione esse putemus multa tunc A
tẽporis per metum & violentiã facta esse, quæ nostris tẽpotibus rescindi poscit iustitia, pœna videlicet instruentis inserta propter prædictas factiones modis omnibus quiescẽte.] hęc & alia plura ad res siue immobiles siue mobiles spectantia, instãte Vigilio Papa, Iustinianus sanxit, multaq. alia ad personas respiciẽtia, quas vel barbaricus furor redegisset in seruitutem, vel militaris licentia profanasset. nam post alia plura hæc de dicatis Deo virginibus:

Cùm autem tyrannicæ ferocitatis præsumptionem res etiam illicitas quasi permissas egisse, sine dubio sit: sancimus, vt si qui mulieres Deo sacratas, vel habitum religiosum habentes sibi coniunxisse inueniantur, nulla eis tenendi, vel dotes fortè conscriptas, iterum monasteriis, vel ecclesiis, aut sancto proposito cui dedicatæ sunt, restituantur.] hæc & alia Iustinianus hoc anno vigesimooctauo sui Imperij, & post Consulatum Basilij tertiodecimo: quæ quidem ab Imperatore procurasse Vigilium apparet, vt quæ tempore bellico fuissent iura iussa fileri, eadem reuiuiscerent, suumq. vnicuique tribuerent. Quomodo autem recedens Constantinopoli Vigilius Papa, cùm in Siciliam peruenisset, illic extremum clausit diem, sequenti anno, quo id contigit, dicturi sumus: modò quæ anni huius sunt reliqua prosequamur. B

Hoc eodem vigesimooctauo Imperatoris anno à Cosrhoe Persarum Rege aduersus Iustinianum Augustum bellum mouetur, non quidem ex more in Syria, sed in Colchorum prouincia; quo Romanus exercitus turpiter victus atque fugatus est. Hæc verò quomodo se habuerint, Agathias pluribus refert. Quibus accuratè narratis, diuertit idem auctor ad peregrinationem seu trasmigrationem quorumdam Gentilium philosophorum è Romano solo in Persidem, ea (vt refert) occasione, quòd pertæsi illi Christianam religionem & eam colentium mores, ad Persas, quos acceperant esse modestiores, proficisci, ibique reliquum C
vitæ tempus apud eos degere decreuerunt: verùm falsa decepti fama, vbi Persarum fœdissimos inuenerunt mores, mox redire ad pristinos lares, & cum Christianis reliquum vitæ tempus degere censuerunt. Quæ autem notatu digna iisdem tunc acciderint remeantibus,

[a] *Agat. lib. 2.* ab eodem accipiamus auctore, qui rem sic exorditur [a]:

DE PHILOSOPHIS AD PERSAS PEREGRINANTIBVS.

Paulo antè Damascius Syrus, Simpliciusq. è Cicilia, Eulamius Phryx, Prisanius Lydus, Hermias præterea & Diogenes ex Phœnicia, Isidoruſque Gazæus in Persidem ad Regem hunc visendum se contulerunt: qui omnes facilè hac nostra ætate omnium erant philosophorum principes, Hi quidem, cùm minùs placerent quæ de Deo Romani rectiùs sentiunt, & multorum relatu persuasi iam essent Persarum instituta & mores ceteris longè præstare, in Persiam ad Regem, vt in ea victuri, vnà concesserunt, & eo libentiùs, quòd Regem in primis iustissimum, continentissimumque esse acceperant, qualem & vult Plato, D
vt philosophia sit cum Imperio iuncta: subditos verò pollere virtutibus, quandoquidem nec fures apud hos essent, neque prædones, nec denique qui iniustiora cetera facerent: atque adeò vt pretiosissima quæque vel in solitudine quauis relicta, qui fortè inuenerit, haudquaquam sit sublaturus, sed relinquenti vtcumque domino integra omnia vsque ad reditum maneant. Vbi tamen còest tandem peruentum, cùm omnia aliter longè ac ipsi acceperant sese habere iam compertissent, & omnem scelerum apud hos speciem exerceri, ipsique hæc molestissimè ferrent: inconstantiæ & leuitatis se statim insimularunt, & mutati loci cœpit hos pœnitere. Vnde etsi Cosrhoes eos & beneuolentia prosequeretur, & vt apud se manerent, precibus fatigasset: confestim tamen ad pristina loca, è quibus excesserant, se receperunt, existimantes, longè sibi potius fore, initis mox Romanorum confinibus mortem, si fortè contingat, obire, quàm apud Persas morando, maiora sibi præmia comparare. Sic demum omnes ad pristinas sedes reducti, barbarica detestabantur hospitia.] Ita E
quidem experimento didicere philosophi, solutos licet disciplina Christianos præstare moribus quibuslibet veri Dei cultum ignorantibus populis. Quid verò his subiiciat auctor admiratione dignum, accipe:

DE CADAVERE HVMATO ATQVE REFOSSO.

Sed cùm interea iter hi facerent, mirandum quiddam his ferunt & dignum memoria contigisse. Nam cùm in agrum quemdam Persicum philosophi diuertissent, hominis eiectum cadauer viderunt recèns mortui inhumatum. Tum hi legis barbaricæ prauitatem commiserati (*lege enim Persarum, defunctorum hominum corpora non humari, sed feris bestijs & volucribus exponi iubebantur*) quandoquidem nec par fore existimabant, vt vel in partem aliam natura iniuriam pateretur, cadauer illud per seruos elatum, terra (vt licuit) obruerunt. Noctu verò, his quiescentibus, vnus quidam eo ex comitatu

A tatu (non enim sat calleo) obuersari sibi speciem vidit hominis senioris, sibique incogniti, aliàs tamen grauis & venerandi, & qui philosophiæ studenti vt pallio, ita & barba promissiore nihil esset absimilis; sibique perinde iubendo, monendoque huiusmodi inclamasse: Noli inhumatum humare: permitte canibus lacerandum. Terra vniuersorum mater matris corruptorem hominem non susçipit (*hæc idcirco, quòd Persis in more esset, filios cum matribus commiscere*) Tum ille quamprimùm præ formidine experrectus, aliis somniũ statim renunciauit. At illi tum primùm dubij animi erant, quonam esset id somnium euasurum. Antelucano autem tempore surgentes progrediuntur quò erat iter occeptum, agrum eumdem carpendo, cogente ad id loci situ in quo pridie mortui cadauer suffoderant. Nudum illum iteratò inueniunt, in agri superficie iacentem, tamquam sponte suâ in apertum remittente terra, nec tolerante non à bestiis absumptum seruare. Illi igitur rei miraculo
B obstupefacti, iter prosequebantur, omisso humanitatis officio, quod sibi ex lege iniungebatur. Somnium interea cum sermonibus agitarent, ex eo facilè fatebantur, pœnas luere Persas pro impudico & materno concubitu, eoque & insepultos manere, & non iniuria per canes dilacerari.] hæc Agathias, suorum temporum recensens historiam, haud leuiter accepta refert.

SE IPSOS IMPII POENIS AFFICIVNT.

Ex hoc quidem exemplo quis non intelligat, in suæ ipsorum vltionem impieratis sini à Deo Nouatores hæreticos spernere ab Apostolis traditos & in Ecclesia Catholica sæpè vsu receptos atque posteris commendatos Christianis ritus sepulchrales, pompamque piam, qua sacris canticis ducuntur funera, sacrisque locis, quæ sunt Christi membra, humantur corpora defunctorum; eosdemque verè impios sua sponte ab Ecclesiastica communione discissos hisce priuari; atque tamquam infames in loco profano, profanæque sepulturæ
C mandari? vt planè iusto Dei iudicio in eis Hieremiæ [a] vaticinium compleatur, quo ait: Sepultura asini sepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Hierusalem.] Sed quæ de funere & sepultura dicimus, de pluribus aliis Dei beneficiis Catholicę Ecclesiæ collatis æquè dicenda sunt, quibus in suorum scelerum pœnam sua ipsorum sententia impij, sed iusto Dei iudicio omnino priuantur.

[a] *Hiere. 22.*

IESV CHRISTI ANNVS 555. VIGILII PAP. ANNVS 16. IVSTINIANI IMP. ANNVS 28.

HIC annus Domini quingentesimus quinquagesimusquintus, post Consulatum Basilij numeratur decimusquartus: quo Vigilius Romanus Pontifex venturus in Italiam, VIGILII PAPÆ OBITVS.
D in Sicilia diem obiit, cùm sedisset annos sexdecim, licet Anastasius habeat sedisse annos decem & septem, menses sex, & dies vigintisex: sed nulla subsistunt tali ratione, quamplurimis his aduersantibus. De ipso item hæc Anastasius subdit, cùm agit de eius obitu: Venerunt itaque in Siciliam, in ciuitatem Syracusas, vbi Vigilius afflictus, calculi dolorem habens, mortuus est. Corpus eius delatum Romam, sepultum est ad sanctum Marcellum via Salaria.] sed quoto anni mense diéve sit mortuus, nulla apud antiquos mentio: nec nobis de his diuinandum, cùm nec ex successoris annis tempus Vigilij sedis possit mensium atque dierum numero definiri. Ceterùm hic non prætermittendum, Pelagium diaconum ductum esse in suspicionem illatæ mortis Vigilio: id enim idem Anastasius tradit, cùm agit de eiusdem Pelagij ordinatione: addit autem, ipsum Pelagium publicè se purgasse de tanta illata calumnia. sed de his inferiùs.

E Hic tandem finis Vigilij Papæ, vt iusto Dei iudicio in insula defunctus sit, confectus ipse ærumnis ex morbo, qui coegerat sanctum prædecessorem suum Siluerium deportatum in insulam illic animam exhalare. Qui enim malis artibus ad Pontificatũ sibi parauit ascensum, ipsum adeptus, immensis semper agitatus est fluctibus, inuisus in primis Imperatori, cuius gratiam tot studijs demerere conatus fuit, Orientalibus haud gratus Episcopis, aduersus quos diu multumque certauit: sed & Occidentalibus defensoribus Trium capitulorum redditus execrabilis, quòd in sententia non stetisset, sed impugnatoribus eorumdem, suo constituto abolito, inhæsisset, Quintam probando Synodum, quam antea impugnasset: ac tandem cùm è procellis in portum sibi visus est appulisse, pedemque alterum in Vrbem, à qua diu abfuisset, propemodum intulisse, in via mori cogitur immensis confectus ex calculi morbo doloribus.

Fuit ista Vigilij, dum esset Pontifex, vitæ periodus: ex qua quidem multa quis hauriet

ROMANA ECCL. NON LÆDITVR ADVERSIS.

diuinæ prouidentiæ inuigilantis super Ecclesiã Romanã exempla: quibus illud potissimùm euidẽtiùs innotescat, ipsam Diuinitatem eius gubernaculũ tunc præcipuè moderari, cũ qui naui præsidet, clauumq́. tenet, obdormire videtur, vel aliò non opportunè dirigere, quò vel timor impellit, aut priuatus commouet affectus: qui enim in ea residet Christus, huc atque illuc vniuersam nauim pro arbitrio vertit: & fluctus licet contrarij vrgeant, & flantes venti in aduersam partem impellant: numquam tamen ipsa nauis impingat in scopulos, neque offendat in syrtes, vel crebrioribus vndarum ictibus dissoluatur, sed illæsa permaneat, nesciens vel vetustate lentescere, vt per lata foramina sorbens aquam, absorbeatur à fluctibus. A

Intelliget ex iis pariter accuratus inspector, quanta Romanæ Ecclesiæ insit auctoritas, vigeatq́. potestas, cùm viderit ex aduerso frustra sæcularem niti potentiam, incassumq́. armari perfidiam, vaneq́. contra niti Orientales Episcopos, otiosè resilire Occidentales Antistites, inutiliter vbique cogi Concilia atque sanciri decreta, vbi non accesserit ipsius sedis Apostolicæ confirmatio, & qui in ea sedet Romani Pontificis comprobatio: cùm illud tantùm necesse sit in Ecclesia Catholica haberi ratum & firmum, quod noscitur consensione asserta vel præsumpta eiusdem Romani Antistitis comprobatum. B

APOST. SEDIS SVMMA AVCTORITAS.

Vidisti enim, frustra nisum Imperiali edicto Iustinianum, quousque illi Vigilius restitit, nulliusq́. roboris habitum totius Orientis collectum Concilium, donec illud ipsum suo assensu voluerit Romanus Pontifex effici Oecumenicum: cũ planè nõ alia ratione ipsi etiam Græci illud comprobent Oecumenicũ esse, nisi quòd illi consensus accesserit Romani Pontificis. Sic vides, quo magis in Vigilio contempta est Apostolicæ sedis auctoritas, eo ampliùs eamdem apparuisse illustratam: & cùm nulla fuerint tempora, quibus sub Catholico Imperatore adeò ignominosa diraq́. pati coactus sit Romanus Pontifex, numquam tamen magis, quanta in Petri successore vis atque potestas esset, cognitum fuit, in illo præsertim Antistite, quem ante electionem præterita crimina adeò infamassent, & violenta præcedẽs intrusio, illiciteque atque probrosæ promissiones factæ hæreticæ feminæ contemptibilem reddidissent, atque demum Siluerij Papæ obitus ferme omnibus detestabilem effecisset. Ita planè permisit Deus Apostolicam sedem adeò fluctuare, atque in discrimen adduci, vt ab omnibus intelligatur non humanis sed diuinis illam fulciri præsidiis. Sed quæ reliqua sunt Vigilij Papæ, antequam de eius agamus successore, prosequamur. C

A VIGILIO COLLATVM PRIVILEGIVM PRIMÆ IVSTIN.

In huiusce modi habitis cum Iustiniano conflictibus cũ fatigatus esset ærumnis Vigilius, idem Imperator ab eo inter alia illud extorsit, quod ab Agapeto Papa obtinere frustra tentauerat, nec ab eius successore Siluerio impetrare valuit, nempe vt Prima Iustiniana, natale solũ, à se mirificè illustrata, non Episcopatus tantum, sed Metropolitanæ sedis augeretur dignitate. Cũ id, inquam, à Vigilij prædecessoribus ipse Iustinianus impetrare conatus esset, minimè valuit obtinere, quòd scirent ijdem Romani Pontifices (vt superiùs dictum est) ea verti in præiudicium aliarum ipsi prouinciæ adiacentium Metropolitanarum sedium, iniustum rati dedecore nobilium Ecclesiarum illustrari nouam Ecclesiam Primæ Iustinianæ, indecensq́. esse alias denudare, vt vna superexornaretur Ecclesia, cresceret nimirũ ipsa diminutione maioris cui ipsa subdita fuisset Ecclesiæ; & pallium quod illa soleret accipere à Romano Pontifice; Prima Iustiniana ab eodẽ peteret, ac sibi superinduceret. Id quidem fuisse à Vigilio Papa decretum, vt eius Episcopus pallio ornaretur, vicemque gereret Apostolicæ sedis, idem Iustinianus Imp. in constitutione Nouella profitetur[a]: de eodemq́. pallio, quod Archiepiscopus Primæ Iustinianæ accipere soleret à Romano Pontifice, testis est Gregorius[b] Papa in epistola ad Ioannem. Exciderunt autem ipsius Vigilij Papæ Apostolicæ litteræ de collatis à se priuilegiis Primæ Iustinianæ. Hæc verò, quòd incerta habeantur quo anno facta fuerint, hîc ad finem ipsius Vigilij rerum gestarum ex more posuimus. D E

[a] Nouel. 131. cap. 3.

[b] Gregor. lib. 4 epist. 15.

SACRARVM VSVS IMAGINVM.

Ad postremum de eodem Vigilio Papa his illud adiicere monumentum minimè prætermittimus, quod habet Hadrianus Romanus Pontifex in epistola ad Carolũ Magnum Imp. nempe ab eo egregiis iisdemq́. piis imaginibus exornatã fuisse basilicam à se erectam. Cùm enim inter alia plurima idẽ Pontifex vellet ostendere Imperatori, viguisse semper in Ecclesia sacrarum vsum imaginum, & de singulis tẽporibus quibus celebratæ essent Oecumenicæ Synodi adduxisset de Romana Ecclesia, quam aliæ minores Ecclesiæ imitarentur, exempla: vbi ventum est ad proximè dicta tempora Quintæ Synodi, ita habet: Et de sancto Quinto Concilio. Sanctissimus Vigilius Papa in Lateranensi Patriarchio basilicam faciens, pulcherrimis eam decorauit picturis, tam in historiis, quàm in sacris imaginibus.] hæc ipse: quę quidem verba (vt ex præcedentibus patet) eam habent sententiam, vt Pontifex dicere voluerit

A luerit, sicut tempore reliquorum Conciliorum Oecumenicorum vsus probatur sacrarum imaginum, ita etiam tempore Quintæ Synodi, cùm esset Pontifex Vigilius Papa, qui basilicam à se constructam sactis decorauit picturis. Quod tamen ab ipso Vigilio antè factum oportuit, quàm in Orientem proficisceretur: nam semel Roma discedens, illuc non est ampliùs reuersus.

Quod rursum ad reliqua eiusdem Vigilij monumenta pertinet; nec excidat, quod sanctus Gregorius Papa in epistola ad Virgilium Episcopum Arelatensem meminit de priuilegiis ab ipso concessis Arelatensi monasterio, quod Childebertus Rex Francorum erexit, & petiit à Vigilio sedis Apostolicæ immunitatibus communiri: cui illum assentientem, litteras Apostolicas ad Aurelium tunc Arelatensem Episcopum [a] dedisse significat, ad quem constat aliam quàm superiùs recitauimus scripsisse epistolam.

[a] Gregor. lib. 7 epist. 115.

B Vides igitur tam in Oriente, quàm in Occidente, tum Imperatores tum Reges non ab alio Antistite quàm à Romano Pontifice expetere consueuisse pro locis à se erectis priuilegia, vtpote quòd certò scirent in ipso totius Catholicæ Ecclesiæ residere primatum, vniuersoq́. Antistites eiusdem parere præceptis, sæculareq́. Principes haud audere violare, quæ scirent Apostolicæ sedis priuilegiis esse munita. Nec de Vigilio illud prætereat (quod attigimus) Constitutum aliud sanciuisse aduersus Origenem, ipsum condemnans, vt Cassiodorus testatur his verbis[b]: Hunc, *nempe Origenem*, licet tot Patrum impugnet auctoritas, præsenti tamen tempore & à Vigilio beatissimo Papa denuo constat esse damnatum.] Hæc cùm testetur Cassiodorus, satis habes declaratum, quomodo accipiendum sit, quod in alio suo Constituto Vigilius ad Iustinianum Imp. dato, quod haud pridem recitauimus, ait, post mortem non esse aliquem condemnandum, qui in pace & communione Ecclesiæ

[b] Cassiod. Inst. diuin. lect. li. 1. c. 1.

C Catholicæ decesserit: cuius sententiæ sensus quomodo sit accipiendus, suo loco diximus. Demum verò, vt res Vigilij ad finem perducamus, de ordinationibus ab eo factis quæ habeat Anastasius, accipe: Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros quadraginta sex, diaconos sexdecim, Episcopos per diuersa loca octoginta & vnum. Cessauit Episcopatus eius menses tres & dies quinque.]

PELAGIVS PAPA CREATVR.

Subrogatus est in locum Vigilij Pelagius Archidiaconus: quo autem mense & die, antiquorum nemo docet. De huius ordinatione hæc idem Anastasius: Dum non essent Episcopi qui eum ordinarent, inuenti sunt duo Episcopi, Ioannes de Perusio & Bonus de Ferentino, & Andreas presbyter de Ostia, & ordinauerunt eum Pontificem: tunc enim non erant in clero qui eum possent promouere; & multitudo religiosorum, sapientum, & nobilium subtraxerant se à communione eius, dicentes quia in morte Vigilij Papæ se immiscuit, vt tantis pœnis affligeretur. Eodem tempore Narses & Pelagius Papa, consilio inito, data litania à S. Pancratio, cum hymnis & canticis spiritualibus venerunt ad S. Petrum Apostolum: Cùm Pelagius tenens Euangelium & crucem Domini super caput suum, in ambonem ascendit: & sic satisfecit cuncto populo & plebi, quia nullum malum peregisset contra Vigilium. Item adiecit Pelagius Papa: Peto vt petitionem meam confirmetis, vt si quis ille est, qui promouendus est in sancta Ecclesia ab ostiario vsque ad gradum Episcopatus, neque per aurum neque per alias promissiones proficiat (vos enim omnes scitis quia hoc simoniacum est) sed si quis ille est doctus in opere Dei bonam vitam habens, non per dationem, sed per bonam conuersationem, inhibemus eum vsque ad primum gradum venire. Eodem tempore Ecclesiæ rebus præfecit Valentinum Notarium suum timentem Deum, & restitui fecit omnia vasa aurea & argentea & pallia per omnes ecclesias.] hactenus de Pelagij ingressu Anastasius. D E

PELAGIVS PAPA RECIPIT QVINTAM SYNODVM.

Qui igitur non sine assensu, immo & promotione Iustiniani Imperatoris, qui etiam Vigilio adhuc superstite (vt vidimus) ei studebat, Pelagius Pontifex creatus est, licet viuente Vigilio cùm esset Archidiaconus, eius Constituto pro Tribus capitulis subscripsisset: tamen postremam eiusdem Vigilij sententiam probantem Synodum secutus est; cùm præsertim probè nosset, causam non esse eiusmodi, vt nonnisi cum iactura Catholicæ fidei, vel ignominia Synodi Chalcedonensis (vt superiùs est monstratum) sanciri pax potuisset. Sed ad alia transeamus.

FRANCI CVM ALEMANNIS IN VADVNT ITALIAM.

Hoc anno vigesimonono Iustiniani Imperatoris, qui sub Theodibaldo Francorum Rege militabant duo germani, iidemq́. Alemanni Leuthares & Bucellinus (quem Agathias Bultinum vocat) cum Francorum ingentibus copiis descendentes in agrum Campanum, Lucanos, Brutios, omnesq́. interiacentes regiones depopulantur. hæc pluribus Agathias [c], qui horum

[c] Agath. lib. 1. lib. 4.

horum exercitum fuisse septuagintaduo millia delectorum virorum tradit. Porrò Alemannos ductabat Leuthares, Francos verò Bucellinus. De eodem Francorum Duce meminit Gregorius Turonensis [a], licet malè temporibus Belisarii eius expeditionē contigisse dicat; huncque ipsum Bucillenum appellat, quem S. Gregorius [b] Papa nominat Bucellinum, dum agit de S. Libertino, qui in monasterio apud Fundos in Campania posito egregia floruit sanctitate; atque de eodem Bucellino, qui eius tunc monasterium inuaserat, hæc scribit: Eodem verò tempore in Campaniæ partibus Bucellinus cum Francis venit. De monasterio verò præfati viri famuli Dei rumor exierat, quòd pecunias multas haberet. Ingressi oratorium Franci cœperunt sæuientes Libertinum quærere, Libertinum clamare, vbi in oratione ille prostratus iacebat. Mira valde res, quærentes, sæuientesque Franci ingredientes in ipso impingebant, & ipsum videre non poterant, sicque sua cæcitate frustrati à monasterio sunt vacui reuersi.] hæc Gregorius, qui de sancto viro miranda complura alia scribit. Agathias dum de Bucellini grassatione in Italiam facta agit [c], hæc ait, Francorum erga res sacras abstinentiam commendans:

[a] Greg. Turon. hist. Franc. lib. 3. c. 32.
[b] Greg. dialog. lib. 1. c. 2.
[c] Agath. lib. 2.

Eò vbi ventum iam est, Franci omnes, qui locis hisce antè insuetiissent, erga sacra pietate & reuerentia vtebantur, vt qui ad potiores leges tamquam veræ fidei cultores concesserant (vt suprà iam diximus) & haud secus ac Romani sacrificarent. Sed Alemannorum exercitus omnis (nam aliter longè hi sentiunt) sine vllo delectu & per impietatem templa diripiebant simul & deformabant; sacraq. ex auro vasa, & ad peragendam rem diuinam parata, pretiosamque ceteram suppellectilem cùm sustulissent, in possessionem turpiter vendicabant: cumque ea patrassent, necdum malefactis exatiati, vel vrnas ipsas, quibus templorum structores recondebantur, frangebant, euertebantq. pauimenta, & cruore templa fœdabant, prædaq. omnis conspurcabatur, cùm mortuos insepultos disiicerent. Haud tamen diuina longè pòst ira, quæ ob tanta hæc scelera inferebatur, hos pœnis affecit. Quandoquidem bello partim, partim morbo interiere, ita vt eorum nemo quippiam sit ex pristina rapiendi spe consecutus. Iniustitia namque & erga Deum impietas vt fugienda permaximè sunt, ita & prodesse nil poterunt, & in ipso præsertim bello. Nam patriæ opem ferre, ac patrias leges tueri, & has deuastantibus se minùs permittere, sed enixiùs hos impugnare, æquum proculdubio fuerit & generosum. Qui verò lucri & auaritiæ grátia, odiiq. nulla ratione subnixi, cùm nullum criminandi ius habeant, si velint in aliena irrumpere, & eos incessere, qui iniuriæ nihil intulerint; profectò insolentes hi sunt, & planè insaniunt, neque quid ius fasq. sit norunt, nec magni id faciunt, si maleficis sit infensior Deus. Quo fit, vt acriora his inferantur supplicia, & ad insanabilem calamitatem, qui praue gesserint, recidant, etsi ad breue felices existimentur. Leuthari itaque, Bultinoque istiusmodi euenere, &c.]

Quàm autem terribilem Dei in se iram expertus sit Leuthares germanus Bucellini, dum onustus sacrorum spoliis domum reditum parat; idem auctor paulo inferiùs his verbis conscribit [d]:

[d] Agath. histor. lib. 2.

LEVTHARES DAT POENAS PATRATORVM SCELERVM.

Paulo pòst pestilens morbus de repentè cùm hos inuasisset, multitudinem absumebat; ita vt partim circumiectorum locorum aerem vt noxium causarentur, & eius mali originem fuisse hunc ducerent; partim etiam vitæ incusarent mutationem: quandoquidem ex assidua belli exercitatione, longisque itineribus ad otium & delicias diuertissent. morbi tamen principium & calamitatis necessitatem non admodum pernoscebant. Iniustitia namque & rebus sacris, humanisq. legibus illata iniuria, exitij causa his (vt equidem reor) fuere. cui rei vel Princeps ipse argumento sat fuit, quem ex Deo ingesta supplicia diuexabant. Quippe qui demens iam factus, in apertam est rabiem versus, vt amentes solent & furibundi. Vertigo præterea crebrior quædam eum excepit, ciulatusq. edebat horribiles, cernuusque nonnumquam, vel vtrumque in latus se prouendo, illisus solo volutabatur, abundantiq. spuma os ipsum proluebatur: tamen oculi horribiles visu, inuersique erant, & cò iam miser vesaniæ venerat, vt vel propria membra desæuiendo gustaret, brachiis siquidem vbi iam mordicus inhæsisset, dentibus carne dilacerata in feræ bestiæ morem, his vescebatur, defluentemque lingebat cruorem: sic demum suo exatiatus, & paulatim deperditus, miserrimè ex humanis excessit. Ceteri verò passim moriebantur, nil penitus remittente malo, quousque tandem vniuersi interiere. Quinetiam vel febre maior pars degrauata mortem obibat: nonnullos apoplexiæ morbus acerrimus inuadebat, alij capitis dolore peribant, & mentis excessu quidam. Itaque dum variè omnes afficerentur,

A tur, in perniciem morbi ipsi cedebant. Cum Leuthare igitur & ceteris omnibus, qui se sequebantur, sic actum: & hunc ea expeditio habuit finem.] hæc Agathias, qui de Bucellino refert, iurasse non se recessurum ab Italia, sed pro Gothis semper bello aduersus Romanos acturum. Quæ verò dicta sunt de Leuthari atque Alemannorum exercitu, contigisse ait idem auctor trans Padum ad Venetiæ loca apud Cenedam vrbem, cùm iam iidem reuerterentur in patriam.

FRANCI A ROMANIS VICTI.

Bucellinus autem apud Capuam cum Francis agens, & prœlio decernens cum Narsete, ab eo victus est, ac necatus cum omni Francorum exercitu: adeò vt ex tam ingēti hostium numero quinque tantummodo fuerint reperti qui remearint ad propria. Rem porrò egregiè gestam cùm Agathias describat, id tribuit pietati ac iustitiæ Narsetis, qui non antè conserere manus cum hostibus voluit, quàm purgato exercitu: inuentum verò tunc vnum
B Herulorum nobilem militē, qui seruum occidisset, pari illum pœna plectendum esse iussit; nec magni fecit, etsi in tanta temporis ac rerum necessitate ingens Herulorum multitudo sese ab exercitu, mortem gentilis sui ægro ferens animo, separaret. Pluribus hæc omnia idem auctor scriptis mandauit, qui & inferiùs eiusmodi recitat inscriptionem, qua tantæ victoriæ monumentum exaratum fuit: ait enim [a]: Mihi verò ex incolis quidam nonnulla elogia recitauit in vnam insculpta lapideam sub Casilini fluminis ripas locatam; quæ huiusmodi sunt:

[a] Agat. lib. 2.

AQVAS CASILINI FLVMINIS MORTVIS GRAVATAS SVSCEPIT TYRRHENI MARIS LITTVS, QVANDO FRANCORVM GENTEM OCCIDIT AVSONIVS ENSIS, VBI MISERO HÆC GESSIT MOREM BVLTINO. FELIX ETIAM ISTE FLVCTVS, ET ERIT BARBARICO PRO TROPHAEO DIVTINE ERVCTANS SANGVINEM.

C Id epigramma siue in vero lapide fuerit insculptum, siue aliàs vtcumque celebre sit, ad me peruenit: haud tamen diffido fuisse hoc modo inscriptum.]

CVR FRANCI VICTI.

Cùm autem idem auctor apertè testetur [b], ob iniustitiam victos fuisse Frācos: hic examinandum est præcipuum eorum peccatum, cuius rei gratia adeò ad internecionem cædi meruere. Nam cùm ab eodem auctore Francorum pietas commendetur, iustitia tamē non ita: quòd scilicet Agathias de eorum Duce tradat, obstinatè nimis patrocinium Gothorum susceptisse: adeò vt recedente Leuthari cum Alemannis, ipse laturus Gothis opem remanere omnino voluerit: ait enim: Bultinus verò cùm iureiurando iam confirmasset aduersus Romanos & pro Gothis se bella gesturum, hique adulando barbarum permulcerent, ac suum Imperatorem fore se prædicarent: visum est tandem manendum apud hos potiùs
D esse, & peragenda conuenta: vnde apud Gothos is mansit, & ad bellum necessaria comparabat.] hæc auctor dum in bello suscepto iniustitiam aperit, cùm illos defendendos Franci suscepissent, qui ditionem inuaserant alienam. Adde his etiam, quòd ea ex parte impietatem defenderent (licet hoc non esset in animo) dum aduersus Catholicos pro Arianis, quales Gothi erant, iuratum prœlium prosequi statuissent. His etiam iunge illud, quòd inuito Theodibaldo Francorum Rege (vt idem auctor testatur) suaq. sponte idē Dux exercitus Bucellinus pro Gothis Francos duxit cū Alemannis ad pugnam. Vt planè exemplo posteris fuerit, fortissimos quosque debiles reddi ac prorsus imbelles, quos iustitia deserit, quam meritò Sapiens prœliantium [c] thoracem appellat, fidem verò scutum; quibus si careant prœliantes, omnino sint perituri, nisi (quod sæpe contigit) ad scelera vlciscenda his Deus vtatur tamquam virga furoris sui.

[b] Agat. lib. 2.
[c] Sap. 5.

ROM. EXERCITVS PROFLIGATVS IN COLCHIS.

Sed quòd res humanæ sui varietate inconstantes esse soleant, lætis mox admixta sunt
E tristia; cùm videlicet post tam ingentem de Francis adeptam victoriam in Italia, Romanus exercitus qui in Perside militabat, posteriores tulit. Siquidem hoc anno ab eo malè pugnatum est cū Persis, fugatis à tribus milibus Persarum quinquaginta millibus Romanorum, vlciscente Deo (vt ab omnibus iactabatur) innocentem sanguinem Regis Colchorum à Romani exercitus Ducibus fraude necati. De his pluribus Agathias. Erat namque Rex ille Christianus maximè pius, totaq. eius prouincia Christianitate refulgens. Factaq. hæc ait, dum Persæ obsiderent Onogorim antiquum præsidium, quod Christiani Colchi à Protomartyris nomine Sanctum Stephanum nominarunt. Tu verò de his eumdem, si liber, auctorem consule.

Interē hæc verò, dum quæ dicta sunt de Francis in Italia gererentur, Theodibaldum Francorum Regem adolescentulum penè puerum morbo miserrimè affectum ex hac vita migrasse,

migrasse,idem auctor Agathias affirmat; ob idq. cùm ad consanguineos superstites Francorum Reges Childebertũ atque Clotharium deuolueretur hereditas,inter eos obortã esse discordiam tradit. De Theodibaldo scribit Gregorius, vxorem duxisse,annoque regni sui septimo decessisse. Portò vnà cũ regno eius quoq.coniugẽ incestuoso connubio Clotarium accepisse narrat,reprehensum verò à sacerdotibus eam dimisisse.sed audi verba ipsius[a]:Regnum eius Clotharius Rex accepit, copulãs Vuldotradam vxorẽ eius strato suo:sed increpitus à sacerdotibus,reliquit eam,dans ei Gariualdum Ducem,&c.] Vigebat quidem Gallicanorum Episcoporum sacerdoralis vigor his temporibus aduersus incestuosos:nam extãt plures canones diuersorũ Conciliorum in Galliis habitorũ,quibus eiusmodi crimẽ Ecclesiasticis censuris insectati sunt sanctissimi Patres illi quos diximus Aurelianensiũ Synodorum secundæ, tertiæ,quartæ,& quintæ,necnon Concilij Turonensis. Sanè quidem & aliud id genus crimen eiusdem Clotharij idem Gregorius[b] refert,nimirum duas sibi in matrimonium coniunxisse sorores,ex quibus septem suscepit filios. Vnde ob tanta hæc facinora haud modicum fuit iisdem sanctis Episcopis laborandum, vt malos hos exoriri cœptos frutices sacrarum legum falce succiderent.

[a] Greg. lib. 4. c. 9.

[b] Greg. lib. 4. c. 8.

Sed vt repetamus res Orientis, hoc eodem anno vndetrigesimo Iustiniani Imperatoris tumultuatum rursum esse à Iudæis & Samaritanis hæreticis in Palæstina, Miscellæ auctor ita describit: Anno vigesimonono Imperij Iustiniani seditionẽ concitauerunt Iudæi & Samaritæ Cæsareæ Palæstinæ,& facti quasi in ordine Prasino & Veneto irruerunt in Christianos eiusdem ciuitatis, & multos interfecerunt, & ecclesias combusserunt, & Stephanum ipsius ciuitatis Præfectum in Prætorio peremerunt,& substantiam eius diripuerunt. Vxor verò illius fugiens in vrbem, adiit Imperatorem: Qui iussit Adamantio Magistro militum descendere in Palæstinam,& occisionem exquirere Stephani:qui veniens,eorum quos reperit, alios suspendit, alios decollauit, alios verò debilitauit & publicauit: & factus est timor magnus in omnibus partibus Orientis.] hæc aduersus Iudæos & Samaritas hoc anno facta sunt, quos iam antea sæpiùs aduersus Christianos sæuientes legibus eiusdem Imperatoris compressos,sæpe superiùs dictum est.

IESV CHRISTI ANNVS 556. PELAGII PAP. ANNVS 2. IVSTINIANI. IMP. ANNVS 30.

BELLVM ECCLESIASTICVM IN OCCIDENTE.

QVingentesimus quinquagesimus sextus Christi annus post Consulatum Basilij decimus quintus notatur: quo debellatis Francis, Alemannis luc consumptis, & Gothis in deditionem acceptis, à bellis Italia tandem quieuit: cùm tamen vigeret bellum Ecclesiasticum, & illud quidem haud leue, iam antè ortum, cùm Vigilius Constantinopoli primùm contra Tria capitula illa sententiam tulisse ferretur, vt diximus: auctum verò, cùm cognitum fuit, ab eo Quintam Synodum comprobatam eadem Tria capitula condemnantem: magis autem commotum,cùm auditum, quòd Pelagius Papa (vt dictum est) anno superiori creatus Pontifex, vt Orientalem Ecclesiam ob Quintã Synodum cum Occidentali coniunctam in pace seruaret,ipsam Quintam Synodum recepisset: maior enim inde facta est scissura Occidentalium Episcoporum, ad quam consarciendam idem Pelagius Pontifex impigrè laborauit. Adeò enim visi sunt exhorruisse Occidentales Antistites fere omnes aliam Oecumenicam Synodum post Quartam admittere, vt nec potuerit Pelagius reperire Episcopos Romæ, à quibus consecraretur, atque opus fuerit presbyterum Ostiensem (quod numquam antea accidisset) loco Episcopi munus illud obire, ipso Pelagio ita iubente.

[c] Cassiod. Inst. diuin. lect. li. 1. cap. 11.

Quantum enim auersati fuerint Quintam Synodum Occidentales, vel ex Cassiodoro[c] & aliis possumus intelligere, qui licet à communione Catholica numquam defecerint,nec eamdem Quintam Synodum aliquando damnarint: eam tamen silentio præterierunt, satis esse putantes in his quæ spectant ad Catholicam fidem quatuor profiteri Oecumenicas Synodos,in quibus Catholica dogmata aduersus hæreticos aduersantes sunt stabilita:nam in ipsa Quinta Synodo actum constat de personis:quamobrẽ haud necessarium visum est in assertione Catholica vnà cũ quatuor Synodis etiam Quintam eadẽ obseruantia qua illas quatuor profiteri. Sic & Cassiodorus fecisse cognoscitur, & aliquando etiam S. Gregorius Papa, atque Patres Concilij Bracarensis secundi, vt suo loco dicetur. Non dubium

A dubium enim est, pertæsos etiam fuisse Catholicos Occidẽtales professores Quintæ Synodi,aliquid esse occasione Chalcedonensis Concilij innouatum.Hinc est,quod ipse Cassiodorus in commẽtario illo quo de diuinæ lectionis institutionibus agit,vbi de quatuor Synodis summa cum laude mentionẽ habet,aduersus eos qui innouarunt sic inuehitur[a]:Sunt nonnulli, qui putant esse laudabile,si quid contra antiquos sapiant, & aliquid noui, vnde periti videantur, inueniant.Chalcedonensis autem Synodi testis est codex encyclicus,qui eius reuerentiam tanta laude concelebrat, vt sanctæ auctoritati meritò iudicet comparandam. quem codicem ἐγκύκλιον, id est, totius Orbis epistolarum à viro disertissimo Epiphanio fecimus in Latinum deGræco sermone conuerti.]hæc ipse,intelligens per encyclicum codicem tomum illum epistolarum, procurante Leone Imperatore, à quamplurimis eius temporis Episcopis pro defensione Chalcedonensis Concilij conscriptarum, quem continet

CASSIODORVS QVATVOR TANTVM SYNODORVM ASSERTOR.

[a] Cassiod. de diuin. lect. c. 11. & 17.

B secundum volumen Conciliorum,de quo suo loco pluribus dictum est. Neminem verò moueat,si idem Cassiodorus recensens Oecumenicas Synodos,de Quinta Synodo nullam habuerit mentionem, sicut & S.Gregorius[b] aliquando fecisse visus est; quòd (vt ipse Gregorius testatur[c]) in ea non de fide,sed,de personis sit actum:id enim (vt dicetur) & alij plures fecisse noscuntur,cùm tamen eidem non contradicerent.

[b] Gregor. lib. 5 epist. 33.
[c] Gregor. lib 3 epist. 37.

DE AETATE ET SCRIPTIS CASSIODORI.

At ne quis putet Cassiodorum,quẽ claruisse vidimus tẽpore Theodorici & successorum Regum Gothorum,ad hæc tempora minimè peruenisse:ex eodem libro Institutionum diuinarum lectionum,quonã tempore ætatis eius ille sit scriptus,facilè intelligi poterit. Cùm enim trigesimo eiusdem commentarij capite meminerit libri de Orthographia à se cõscripti, idemq. testetur in eiusdem voluminis præfatione illum ipsum à se elaboratũ anno suæ ætatis nonagesimotertio: planè intelligere vales, eumdem Cassiodorum his superuixisse

C temporibus, pluraque scripsisse, edidisseq. de sacræ lectionis Institutionibus librum illum, vbi quatuor tantùm Synodos agnoscere profiteretur, omni explosa altercantium nouitate. quod (vt dictum est)mirum esse minimè debet, cùm & temporibus Gregorij Papæ de eadem Quinta Synodo haud esset omnium Orthodoxorũ eam recipientium libera certaque assertio Sed ad Pelagium redeamus,Cassiodorum opportuniori tempore conuenturi.

PELAGIVS LABORAT PRO QVINTA SYNODO.

Pelagius igitur vbi Occidentalium animos ex Oriente veniens exploratos habuit, etsi grauem subiisse prouinciam sensit,& supra vires onus suscepisse ex eius pondere intellexit: haud tamen à cœptis destitit,sed perarduum opus semel aggressus,illud perficere manibus (vt aiunt)pedibusq. conatus, omnes neruos intendit, vt Occidentales Episcopos, potissimùm verò Italos sibi in his obsequẽtes redderet.Verùm cùm omnes ferme reperit renitentes, tũ verò præ ceteris refractarios illos inuenit,qui in ea Italiæ erãt regione,quæ hactenus

D Francis subdita fuit,nempe Venetos,Istrios,atque Ligures:quos ad Catholicam vnitatem reducere festinans,eosdem litteris Apostolicis vocauit, & prouocauit aliorum exemplis. At cùm penitus resilirent, per Narsetem eos compescere, atque coercere putauit. Narsès verò quòd pius admodum esset, veritus est aduersus Episcopos aliquid agere;cùm ad eum ita trepidantem Pelagius hæc tunc scripsit[d]:

[d] Pelag. epist. 3 tom. 1. ep Rom Pont.

Non vos hominum vaniloquia retardent dicentium,quia persecutionem Ecclesia faciat, dum vel ea quæ committuntur reprimit,vel animarum salutem requirit.Errant huiusmodi rumoris fabulatores. Non persequitur, nisi qui ad malum cogit. Qui verò malum vel factum iam punit,vel prohibet ne fiat, non persequitur iste,sed diligit.Nam si(vt illi putant) nemo necreprimendus à malo, nec retrahendus à malo ad bonum est: humanas & diuinas leges necesse est euacuari, quæ & malis pœnam,& præmia bonis, iustitia suadente, consti-

E tuunt. Malum autem schisma esse, & per exteras etiam potestates huiusmodi homines debere opprimi, & canonicæ Scripturæ auctoritas & paternarum regularum nos veritas docet.Quisquis ergo ab Apostolicis diuisus est sedibus,in schismate eum esse,non dubium est, & contra vniuersalem Ecclesiam altare conatur erigere.

Sed quid de talibus insertus Chalcedonensi Synodo canon statuat,gloria vestra consideret, vbi post alia sic dicit: Qui à communione se ipsum suspendit, & collectam facit, & altare constituit, & noluerit vocanti Episcopo consentire, & noluerit eidem acquiescere, neq. obedire primò & secundò vocanti;hunc omnino damnari,nec vmquã vel orationem mereri, nec recipere eum posse honorem. Si enim permanserit turbas faciens & seditiones Ecclesiæ, per exteram potestatem tamquam seditiosum comprimi. Et beatus Augustinus de talibus dicit[e]: Multa etiam cum inuitis benigna quadam asperitate plectendis agenda sunt : quorum potiùs vtilitati consulendum est, quàm voluntati. Nam in corri-

[e] Augustin. Enchir. cap. 72.

piendo

piendo filio, quantumuis aſperè, numquam paternus amor amittitur: fit tamen, quod nol- A
let, vt doleat, qui etiam inuitus videtur dolore ſanandus.

Ecce videris, quemadmodum tanti teſtimonio Patris non perſequatur coercendo talia, ſed diligat emendando tales ſemper Eccleſia. Facite ergo etiam vos (quod ſcientes intentionem Chriſtianitatis veſtræ frequenter hortamur) & date operam, vt talia fieri vltrà non liceat, ſed etiam (quod vobis facillimum eſſe non dubito) hi qui talia præſumpſerunt, ad piiſſimum Principem ſub digna cuſtodia dirigantur. Recolere enim debet celſitudo veſtra, quid per vos Deus fecerit tempore illo, quo Iſtriam & Venetias tyranno Totila poſſidente, Francis etiam cuncta vaſtantibus, non antè tamen Mediolanenſem Epiſcopum fieri permiſiſtis, niſi ad clementiſſimum Principem exinde retuliſſetis; & quid fieri debuiſſet, eius iterum ſcriptis recognouiſſetis; & inter vbique feruentes hoſtes, Rauennam tamen & is qui ordinabatur, & is qui ordinaturus erat, prouidentia culminis veſtri de- B
ducti ſint.

De Liguribus atque Veneticis & Iſtriis Epiſcopis quid dicam? quos idonea eſt excellentia veſtra ratione & poteſtate reprimere, & dimittitis eos in contemptum Apoſtolicarum ſedium de ſua ruſticitate gloriari: cùm ſi quid eos de iudicio vniuerſalis Synodi, quod Conſtantinopoli per primam nuper elapſam Indictionem actum eſt, fortè mouebat; ad ſedem Apoſtolicam (quomodo ſemper factum eſt) electis aliquibus de ſuis, qui dare & accipere rationem poſſent, dirigere debuerunt, & non clauſis oculis corpus Chriſti Dei noſtri, hoc eſt, ſanctam Eccleſiam lacerare. Nolite ergo dubitare, huiuſmodi homines principali vel iudiciali auctoritate comprimere: quia regulæ Patrum hoc ſpecialiter conſtituerunt, vt ſi qua Eccleſiaſtici officij perſona, cui ſubiectus eſt reſtiterit, vel ſeorſum collegerit, aut aliud altare erexerit, ſeu ſchiſma fecerit; iſte excommunicetur, atque damnetur. Quòd ſi fortè & C
hoc contemſerit, & permanſerit diuiſiones & ſchiſma faciendo, per poteſtates publicas opprimatur. Ecce domine, quod animus veſter fortè timidus eſt, ne perſequi videaris, de Patrum vobis auctoritate hæc breuiter dirigenda curaui: cùm mille alia exempla & conſtitutiones ſint, quibus euidenter agnoſcitur, vt facientes ſciſſuras in ſancta Eccleſia, non ſolùm exiliis, ſed etiam proſcriptione rerum & dura cuſtodia per publicas poteſtates debeant coerceri.] hactenus ad Narſetem Pelagius.

COERCENDI SCHISMATICI.

Ecce Pelagius Papa (vt vides) ſchiſmaticos Donatiſtarum exemplo vult corripi per ſæcularem Principem, ſicut eos ſanctus Auguſtinus cogendos ſcripſit per Romanum Imperatorem. Ceterùm quod ad hæc ſpectat, Facundus Epiſcopus Hermianenſis Africanus (de quo plura ſuperiùs) acerrimus Trium capitulorum defenſor, in libello quem ſcripſit ad Mocianum, nequaquā horum cauſam eſſe ſimilem Donatiſtarum ſchiſmati, ſed longè diſ- D
parem, aſſerit & lamentatur: reclamabant enim vndique ſchiſmatici, dum vrgerentur, perſecutionem ſe pati à Patribus Orthodoxis: iſti verò ex aduerſo ſchiſmaticos vi coercendos, exemplis ſanctorum Patrum atque legibus probabant Eccleſiaſticis. Sed & quòd iidem eſſent in ſchiſmate, inde certo declarabant argumento, quòd diuiſi eſſent in primis ab ipſo capite, ſimulq. ab omnibus totius Catholicæ Eccleſiæ Patriarchalibus ſedibus.

Quòd igitur idem probè ſciret Pelagius, quanto cum detrimento ſchiſmatici permitterentur ſua inſania agere, atque ſeorſum colligere conuenticula: vrget opus, ad Narſetem
[a] *Pelag. epiſt. 5.* iterum ſcribens his verbis[a]:

EPISCOPI AQVILEIENSIS ET MEDIOLANENSIS SCHISMATICI.

Iſtud eſt quod à vobis poposcimus, & nunc iterum poſtulamus, vt Paulinum Aquileienſem pſeudoepiſcopum, & *illum* Mediolanenſem Epiſcopum ad clementiſſimum Principem ſub digna cuſtodia dirigatis: vt & iſte, qui Epiſcopus eſſe nullatenus poteſt, quia contra E
omnem canonicam conſuetudinem factus eſt, alios vltrà non perdat; & ille, qui contra morem antiquum eum ordinare præſumpſit, canonum vindictæ ſubiaceat. Nec licuit alicui aliquando, nec licebit particularem Synodum congregare. Sed quoties aliqua de vniuerſali Synodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendā de eo quod non intelligunt rationem, aut ſponte ij qui ſalutem animæ ſuæ deſiderant, ad Apoſtolicam ſedem
[b] *Prouer. 18* pro recipienda ratione conueniant; aut ſi fortè (ſicut de talibus ſcriptum eſt[b]: Peccator cùm venerit in profundum malorum, contemnit) ita obſtinati & contumaces extiterint, vt doceri non velint: eos ab eiſdem Apoſtolicis ſedibus aut attrahi ad ſalutem quoquo modo neceſſe eſt; aut ne aliorum perditio eſſe poſſint, ſecundùm canones per ſæculares comprimi poteſtates.] hæc ad Narſetem Pelagius.

Ceterùm etſi Epiſcopi à capite ſchiſmate ſciſſi eſſent, populi tamē non ita. Etenim quod longo

A longo vſu didiciſſent, ſecundùm hierarchicum in Eccleſiā ſemper ſeruatum ordinem, eſſe non poſſe legitimum ſacerdotem, qui à Romano Pontifice non habeat communionē, nec viuere in corpore membrum, quod à connexione capitis ſit abſciſſum: hac de cauſa cùm ſcirent eiuſmodi eſſe à Romani Pontificis coniunctione diſciſſos, eoſdem nō vt paſtores legitimos cognoſcebant, ſed vt alienos auerſabantur & fugiebant, & ad eum quem verè ſciebant in Eccleſia omniuni vniuerſalem eſſe paſtorem accurrebant, porrigentes querelarum libellos aduerſus eos quos patiebantur ſchiſmaticos ſacerdotes. Hos cùm audiret Romæ Pelagius, officio non defuit, vt oues à luporum inſultibus vindicaret: ſed quòd probè noſſet haud eiuſmodi litteris permoueri, nec legationibus reprimi, ſed magis ex iis paſtoralibus admonitionibus coſdem reddi proteruos; ſæcularis eſſe opus auxilio poteſtatis intelligens, in eamdem ſententiam de comprimendis his qui à ſede Apoſtolica ſunt diuiſi, hæc ad Nar-
B ſetem Præfectum ſcribit[a]: POPVLI REDVRRVNT AD PELAGIVM.

[a] *Pelag epiſt. 2*

Quali nos de gloriæ veſtræ ſtudiis iudicio grātulemur, non ſolùm veſtram, ſed multorum ac penè omnium credimus habere notitiam: & idcirco nunc de his quæ vobis præſentibus ibi fieri ſtupemus, fiducialiter apud gloriam veſtram duximus conquerendum. Thracius ſiquidem atque Maximilianus nomina tantùm Epiſcoporum habentes, & Eccleſiaſticam ibi vnitatem perturbare dicuntur, & omnes Eccleſiaſticas res ſuis vſibus applicare: in tantum vt contra vnum eorum, id eſt, Maximilianum, vſque ad nos per tam longum iter, neceſſitate compellente, quidam infatigabiliter venientes, preces offerrent. Ob quam cauſam Petrum preſb. rerum ſedis noſtræ, ſed & Proiectum Notarium ad eadem loca duximus deſtinandos; vt ea quæ canonicis ſtatutis à prædictis pſeudoepiſcopis compererint commiſſa, vel digna debeant ibi vltione compeſcere, vel eoſdem ad nos vſque perducere.

PELAGIVS RVRSVM EXCITAT NARSETEM CONTRA SCHISMATICOS.

* Tertius

C Et ideo ſalutantes paterno affectu gloriā veſtram, petimus, vt præfatis, qui à noſtra ſede directi ſunt, in omnibus præbeatis auxilium: nec putetis alicuius eſſe peccati, ſi huiuſmodi homines comprimuntur. Hoc enim & diuinæ & humanæ leges ſtatuerunt, vt ab Eccleſiæ vnitate diuiſi, & eius pacem nequiſſimè perturbantes, à ſæcularibus etiā poteſtatibus comprimantur. Nec quicquam maius eſt, vnde Deo ſacrificium poſſitis offerre, quàm ſi id ordinetis, vt hi qui in ſuam & aliorum perniciem debacchantur, competenti debeant vigore compeſci.] hæc Pelagius ad Narſetem, ad quem eodem argumento alias (vt vidimus) litteras dedit. Ceterùm ipſe litteris permotus Pelagij Narſes, cùm aduerſus ſchiſmaticos moueretur, non vi, ſed hortatione cum eis agendum putauit: cùm illi contrà, cum à Pelagij communicatione debere recedere hortarentur: quod cùm Narſes deteſtaretur, ipſi ſchiſmatici eum cum ignominia veluti ſchiſmaticum auerſati ſunt. Cùm autem hæc omnia ipſe
D Narſes Pelagio ſignificaſſet, idem Pontifex ad ipſum iſta reſcripſit[b]:

SCHISMATICI COMPRIMENDI.

[b] *Pelag. epiſt. 4*

Relegentes litteras excellentiæ veſtræ, de iniuria quidem, quam vobis iniquorum hominum præſumptio ingeſſit, valde doluimus. Sed quia ſcimus occulto Dei iudicio animam veſtram etſi per aliorum iniquitatem & ſuperbiam à contaminatione ſchiſmatis cuſtoditam; egimus omniporenti Deo gratias, qui etiam de malis hominum actibus bona operari conſueuit. Nec enim ſine illius prouidentia factum eſſe credendum eſt, vt inſenſati & peruerſi homines ad hoc vſque proſilirent, vt ſuam diuiſionem, Catholicam eſſe credentes Eccleſiam, à ſua vos pollutione prohiberent. Sic enim per miſericordiam Dei, etiam neſcientibus illis, hoc factum eſt, vt à ſchiſmaticorum factione eruti, Catholicæ quam diligitis, ſeruari vos contigiſſet Eccleſiæ. Quamuis igitur veſtra per illorum ſceleſ vtilitas facta ſit: nolite tamen impunitam iniquorum nominum præſumptionem graſſari permittere. Si
E enim hoc, quod in veſtram gloriam præſumpſerunt, non fuerit vindicta compreſſum: quod in minoribus non valeant puniri, ambigi vltrà non debet.

RVRSVM PELAGIVS AD NARSETEM.

Exercete igitur in talibus debitam auctoritatem; & ne eis amplius talia committendi ſpiritus creſcat, veſtris coercitionibus reprimantur. Ad hoc ſiquidem Dei nutu etiam contra vos talia præſumpſerunt: vt talia vobis corrigentibus, ab eodem ſcelere alios poſſitis, Deo propitiante, munire. Quales autem ſint qui Eccleſiam fugiunt, Euphraſij vos ſcelera (quæ amplius occulta Deus eſſe noluit) euidenter informant: qui in homicidio quidem nec hominis neceſſitudinem, nec fratris charitatem, nec ſacerdotij reuerentiam cogitauit. Inceſtuoſo autem adulterio etiam ipſius vindictæ abſtulit modum: quia ſi adulterium punias, non remanet in quo vindicetur inceſtus. Si inceſtuoſo ingeras pœnam, inultum crimen adulterij remanebit. Ecce de quo collegio ſunt, qui quantum ad ſuperbiam ſuam, iniuriam vobis inferre moliti ſunt; & quantum ad prouidentiam Dei, impollutos

VOS

vos Ecclesiæ seruauerunt. Auferte tales ab ista prouincia: vtimini oblata vobis à Deo opprimendi perfidos occasione. Quod tunc plenius fieri poterit, si auctores scelerum ad clementissimum Principem dirigantur, & maximè Ecclesiæ Aquileiensis inuasor, qui in schismate, & in eo maledictus nec honorem Episcopi poterit retinere, nec meritum.] hactenus de his Pelagius.

Hic autem Episcopus Aquileiẽsis, de quo agitur, Paulinus nomine, post Macedonium sedit annos viginti duos, vt habent monumenta Ecclesiæ Aquileiensis. Quæ verò gesta sint per Narsetem Pelagij Papæ impulsionibus, ex scriptorum inopia latent. sed & quæ reliqua fuerint Pelagij aduersus schismaticos studia, licet præter hæc altum sit silentium: ex his tamen quæ dicta sunt, ea quæ ignorantur, possumus intelligere, cùm constet conflatum semel schisma minimè consopitum, sed maioribus in dies incrementis auctum, vt S. Gregorij Papæ epistolis satis liquet. At quidnam profecit Pelagius per Narsetem? multum quidem, nempe vt nonnulli Italiæ Episcopi veluti membra capiti subderentur. Aquileiensis tamen Episcopus & aliquot ipsi inhærentes obstinatissimi permansere, adeò vt Ecclesia illa vsque ad Sergij Papæ tempora in schismate diuisa permanserit ad centum ferme annorum spatium, licet omnes successores Pelagij, vt eum cum aliis ad Catholicam vnitatem reducerent, nauiter laborauerint. At de his hæc modò satis.

[a] *Agath. lib. 2.* BELLVM CIVILE ET DOMESTICVM AFFLIGIT GALLIAS.

Hoc eodem tempore (vt Agathias[a] tradit) regnum Francorum in maximum discrimen adductum est ex bello ciuili conflato inter fratres Regem Childebertum atque Clotarium ob diuisionem bonorum Theodibaldi Regis defuncti: cui & domesticum bellum accessit, cùm Chramnus Clotarij filius contra patrem arma mouit, quo tempore idem Clotarius aduersus Saxones rebellantes in expeditione esset. Sed omnibus his omissis, hic ea tantùm referanda sunt, quibus Dei aduersus sacrilegos vltio his temporibus non semel progressa narratur. Ac primùm de Leone Pictauiensi, qui inter alios filium in patrem commouit, hæc notatu digna Gregorius[b]: Habebat Chramnus & Leonem Pictauiensem ad omnia mala perpetranda grauem stimulum, qui nominis sui tamquam leo erat in omni cupiditate sæuissimus. Hic fertur quadam vice dixisse, quòd Martinus & Martialis confessores nihil Fisci viribus vtile reliquissent: & statim percussus à virtute confessorum, surdus & mutus effectus, amens est mortuus. Venit enim miser ad basilicam sancti Martini Turonos, celebrauitque vigilias, dedit munera: sed non eum respexit virtus consuetа; cum ipsa enim qua venerat infirmitate regressus est.] inhiasse hominem rapacem in bona Ecclesiæ, vltio secuta declarat.

[b] *Greg. Turon. lib. 4. c. 16.*

LEO PICTAVIEN. BLASPHEMVS IN SANCTOS PVNITVR.

Complures alios his ciuilium discordiarum temporibus iniecisse manus in bona Ecclesiastica, nonnulla alia exempla diuinæ vltionis in eos immissa demonstrant: quod & testatur primus canon[c] Parisiensis Concilij post annũ sequentem (vt suo loco dicemus) habiti: hæc enim habet in fine post nonnulla aduersus huiusmodi facinorosos statuta: Accidit autem, vt temporibus discordiæ (*hæc enim signat tempora*) supra prouisionem beatæ memoriæ Clodouei Regis, res Ecclesiarum aliqui competissent, ipsaque res inuasissent, improuisa morte collapsi, propriis heredibus reliquissent. Placet & hos quoque, nisi res Dei admoniti à Pontifice, agnita veritate, reddiderint, similiter à sanctæ communionis participatione suspendi: quoniam res Dei, quæ anteceſsores eorum immatura morte credendæ sunt peremisse, non debent filij vlteriùs possidere. Iniquum esse censemus, vt potiùs custodes chartarum, per quas aliquid à fidelibus personis legitur derelictum, quàm defensores rerum creditarum (vt præceptum est) iudicemur.] hæc Patres in Concilio Parisiensi.

[c] *Concil. Paris. 1. cap. 1.*

Sed & præter hos bonorum Ecclesiarum inuasores regij quoque ministri eadẽ Fisco addicere consueuerunt: cuius rei gratia iidem in eadem Synodo Patres hæc in secundo canone posuerunt: Perpetuo autem anathemate feriatur, qui res Ecclesiæ confiscare, aut competere, aut peruadere periculosa infestatione præsumpserit.] periculosa, inquiunt, infestatione, quòd scilicet (vt dictum est, atque dicetur) multæ aduersus ciusmodi vltionis diuinæ exempla edi solerent. hæc canon secundus eiusdem Concilij, de quo post sequentem annum suo loco dicturi sumus: sed cœpta prosequamur.

Ad eiusmodi verò contra patrem scelerarum bellum susceptum idem perditissimus filius Chramnus patruum suum Childebertum Regem Clotarij fratrem sibi, fœdere icto, coniunxit. Sed quænam essent obuentura, clerici Diuionenses in hunc modum ex diuinis Scripturis deprompto oracluo notum fecere: ait enim Gregorius: Positis, clerici, tribus libris

libris super altarium, id est, Prophetiæ, Apostoli, & Euangeliorum, orauerunt ad Dominum, vt Chramno quid eueniret, ostenderet: aut si ei feliciter succederet, aut certè si regnare posset, diuina potentia declararet. simulque vnam habentes conniuentiam, vt vnusquisque in libro quod primùm aperiebat, hoc ad Missas etiam legeret. Aperto ergo primùm omnium Prophetarum libro, reperiunt: Auferam maceriam eius, & erit in direptionem: Pro eo quod debuit facere vuas, fecit autem labruscas. Referatoque Apostoli libro, inueniunt[b]: Ipsi enim diligenter scitis, fratres, quòd dies Domini sicut fur in nocte ita veniet: & cùm dixerint, Pax & securitas, tunc repentinus illis superueniet interitus, sicut dolores parturientis, & non effugient. Dominus autem per Euangelium ait[c]: Qui non audit verba mea, adsimulabitur viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam. descendit pluuia, aduenerunt flumina, flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & facta est ruina eius magna.] Ista sunt in susceptо bello prænunciata de Chramno, ac pariter adimpleta in exemplum iusti iudicij magni Dei: sed quomodo id acciderit, dicemus inferiùs, simulque diuinitus ostensa prodigia. Subijcit enim ista Gregorius[d]:

[a] *Isai. 5.*
[b] *1. Thess. 5.*
[c] *Matt. 7.*
[d] *Gregor lib. 4. c. 18.*

DE AVSTRAPIO DVCE.

Austrapius Dux Chramnum metuens, in basilicam S. Martini confugit: cui tali in tribulatione posito non defuit diuinum auxilium. Nam cùm Chramnus ita eum constringi iussisset, vt nullus illi alimenta præbere præsumeret, & ita arctiùs custodiretur, vt nec aquam quidem ei haurire liceret: quo faciliùs compulsus inedia, ipse sponte sua de basilica sancta periturus exiret: accedens quidam vasculum illi cum aqua semiuino detulit ad potandum. Quo accepto, velociter Iudex loci aduolauit, ereptumque de manu eius terra diffudit. Quod velox Dei vltio & beati Antistitis virtus est subsecuta. Ea namque die Iudex qui ista gesserat, correptus à febre, nocte media expirauit, nec peruenit in crastinum ad illam horam qua in basilica Sancti poculum de manu excusserat fugitiui. Post istud miraculum, omnes ei opulentissimè quæ erant necessaria detulerunt.] hæc Gregorius: quibus præter diuinitus patrata miracula, illud admiratione dignum pariter innotescit, quàm religiosè à Francis sacra custodirentur, cùm nec perditissimus Chramnus ea violare præsumpserit, sed obsidione potiùs quàm inuasione capere voluerit inimicum. Quid autem eidem acciderit Chramno, cùm euasurus indignationem patris confugit ipse in eandem basilicam S. Martini, suo loco dicemus. Sed quæ præterea diuina vltio consecuta sit milites Chramni cùm res Ecclesiæ abstulissent, eumdem audi Gregorium[e]:

[e] *Gregor. de gloria mart. c. 66* MILITES SACRILEGI PVNIVNTVR, POENITENS LIBERATVR.

In ipso quoque territorio, tempore quo Chramnus Aruernum abiit, cùm diuersa scelera ab eius gererentur ministris, quinque viri sacrosanctum oratorium domus Iciacensis furtim appetunt: habentur autem in eo S. Saturnini reliquiæ: interruptoque ablatis palliolis vel reliquis ministerij ornamentis, nocte tegente, discedunt. Sed presbyter recognoscens furtum, ac inter vicinos scrutans, nullum potuit ex his quæ ablata fuerant indicium reperire. Protinus verò latrones, qui hæc admiserant, in Aurelianense se territorium transtulerunt: diuisisque rebus, accepit vnusquisque partem suam. sed mox insequente vltione diuina, quatuor in seditionibus interfecti sunt: quintus verò totam furti huius hereditatem superstes remanens vendicauit. Sed vbi hæc in domum suam contulit, statim obtectis sanguine oculis, excæcatus est. Tum compunctus tam doloribus, quàm inspiratione diuina, vouit, dicens: Si respexerit Deus miseriam meam, & mihi visum reddiderit, referam loco illi sancto quæ abstuli. Et hæc cum lacrymis orans, visum recepit. Accedens verò ad oppidum Aurelianense, prouidente Deo, diaconum Aruernensem inuenit: cui traditis rebus, suppliciter exorauit, vt eadem oratorio restitueret. quod diaconus deuotus impleuit.] hactenus de his Gregorius. Sed ad Orientem recurrat oratio.

Hoc eodem anno (vt colligitur ex Agathia[f]) ingentem insperatamque victoriã de Persarum exercitu apud Colchos Romanus exercitus obtinuit, Deo ita cuncta sua prouidentia disponente, dum qui sacrificij causa Iustinus Dux cum equitatu abesset, reuersurus in munitionem, hostes quibus occurrit fugauit. Agathias rem gestam narrans, hæc de Iustino, qui post Iustinianum imperauit: Interea verò Iustinum (non enim Nachoragan Persarum Ducem de improuiso affuturũ putabat) cogitatio subiit, & diuinitus quidem (vt reor) templum quoddam sanctissimum, & apud Christianos haud dubiè permagnificum, sacrificandi gratia adeundi haud procul ab vrbe situm. Delectis itaque ex vniuerso exercitu equitum mille fortissimis & bellicosissimis viris, haud secus instructis, armatisque ac acie mox esset concertandum, processit, sequentibus signis, & militari cetero apparatu: & ferme tunc accidit, vt nec Persæ hos abeuntes præuiderint, neque hi illos in se aduen-

[f] *Agath. lib. 3.*

IVSTINVS PIETATI INTENTVS PERSAS VINCIT.

rantes: sed alia ducti, mœnia de improuiso aggrediuntur.] & inferiùs post enarratum summum discrimen in quod obsessi conjecti erant, de eodem Iustino ista subijcit: Interea Iustino è templo iam redeunti, ex ipso tumultu & armorum concussione quæ gererentur innotuere: vnde equitatu statim conuerso, & ordine suo quodam instructo, iussisque antesignanis vt signa erigerent, vniuersos operam vt nauarent hortatus, suos certiores mox fecit, non sine diuino nutu ex oppido se excessisse, vt hostes in se subita territos obsidione abduceret.] Quomodo autem compressione in hostes facta, omnes in fugam adegit, ordines turbans, & internecioni subiecit, idem pluribus refert. Sed hæc satis ad institutum, quo moneamur omnia florida euenire, cùm diuini numinis cultus præcedit opus. A

IESV CHRISTI ANNVS 557. PELAGII PAP. ANNVS 3. IVSTINIANI IMP. ANNVS 31. B

QVinquagesimus septimus supra quingentesimum Christi annus, idemque post Consulatum Basilij decimussextus in Fastis inscriptus, Constantinopolitanis admodum luctuosus ob ingentē rursus repetitum terræmotū ipsam vrbem horrenda denuo quassatione concutientem extitit. Agathias enim post recensitas anni huius res gestas, nimirum quę facta sunt hieme aduersus Rusticū & Ioannem Duces exercitus capite damnatos ob necem illatam Cholcorum Regi Christiano Romani Imp. socio; & bella quæ prospere confecta sunt aduersus Missianos, qui defecerant à Romanis ad Persas: postq. enarratum supplicium superbissimi Persarum exercitus Ducis, quem ob male rem gestam Cosrhoes Rex excæcari C iussit: post denique de Regibus Persarū, eiusdemq; gentis moribus plura fusiùs pertractata: quæ funesta hoc eodem anno Constantinopoli autumni tempore contigerunt, ita scribit[a]:

[a] *Agath. lib. 5.*

CONSTANTINOP. A TERRAEMOTV CONCVSSA.

Paulo antè quam hæc gererentur, iterato Byzantij vehementer adeò terra mouit, vt omnis ferè collapsa ciuitas sit. Hunc terræmotum & alter tantæ magnitudinis insecutus, quantæ (vt reor) numquam antea fuerat; nimirum qui sit ex æstuantibus aquis, salientisque terræ perseuerantia factus: & is sanè eo horridior videbatur, quod & pleraque periculosius occurrebāt. Exierat namque autumni iam tempus, & pro nominibus ex Romana consuetudine sympolia peragebantur. frigus tunc erat, quale per id esse tempus decebat; Solque in occiduum vertens, in Capricornum deferebatur: cùm interea circa mediæ noctis custodiam ciuibus altiore somno detentis & iam quiescentibus, derepente id malum inuasit, atque adeò vt à fundamentis omnia quaterentur: motusq. ipse etsi in principio statim D violentissimus fuit, in maius tamen continenter excreuit, ita vt alio addito ad id incremento, in immensum euaderet.

INGENS TREMOR OCCVPAT OMNES.

Demum itaque omnibus excitatis, eiulatus vndique, complorationesque exaudiebātur, & vox item illa quæ in huiusmodi malis afferri sponte ad Deum solet. Nam sonitus quidam grauis, feruſque perinde tonantis è terra stridor, fragorque remittebantur, remissosque ventorum turbines subsequebantur, & terrorem ingeminabant pauentibus: siquidem terrestris spiritus quidam fumosa nebula nescio quo pacto sursum versus expulsus desęuiebat & turbulentior & sonorus. quo territi homines & pauore correpti, mentis quadam torpedine, è domiciliis se proruebant: tum publicæ angustioresque viæ multitudine complebantur, tamquam non domi deperituri, si percundum iam esset: nam frequentia, continuata, connexaque inuicem eius vrbis ædificia sunt, atque adeò vt vix locum sub diuo situm, apertumque, & omnino non adiacente ædificio altero vacuum reperiat quisquam. Sed E alioquin cùm ad superiora dirigerent oculos, & vtcumque cælum spectarent, Deumque hoc pacto deprecarentur: summitti timor animi omnis & perturbatio denique sensim his videbatur, & perinde leuiter cadente niue irrigabantur, algore iam degrauati: haud tamen vel ita affecti tecta iterato subibant, ni fortè sacras ædes inissent nonnulli, eodemque prouoluti ex Deo opem deposcerent.

VARII AC MISERABILES CASVS.

Videre tunc licuisset feminarum vim maximam, nec infimæ sortis, sed familiæ honoratissimæ cùm viris simul deferri, & turbæ immisceri, omnem ordinem & pudorem cōfundi, nec cuiusuis conditionis homines præ formidine sine vllo discrimine proculcari. Dominos præterea serui aspernabantur, nec dicto parebant, cùm maiore quodam terrore victi se in templa reciperent. Haud secus inferiores priuatique homines magistratus gerentibus sine

A sine vllo honoris respectu permixti iam aderant, vt ex communi omnibus incidenti periculo, vniuersis existimantibus se non longè post perituros. Frequentiores ea sunt nocte euersæ domus, & præsertim in Regio (vrbis arx Regium est) quàm multa præterea & incredibilia contigere. Nam alibi forte siue lapide tecta, siue ligno ædificata, velut renunciata compage hiantia, ab inuicem diuellebantur, ita vt æther inde astraque nihil secus ac sub diuo conspicerentur, ac mox iteratò in pristinam compagem coibant. Alibi verò columnæ è superiori domicilij loco firmiùs collocatæ, violentia exæstuantis motus depulsæ excutiebantur, superuectæque proximas domos, ad eas quæ longiùs aberant, veluti funda emissæ euehebantur, & fragore ingenti omnia conterebant. Alibi verò horribiliora acciderant, sed aliàs sæpe & superioribus temporibus facta, & vt in posterum fiant necesse est, quoadusque terra hæc supereſt & humanæ naturæ peccata: tunc tamen in maius omnia occurrerunt.

B Nam è turba magna vis hominum & obscuriorum interiit. Ex his verò qui Senatorum numero essent ascripti, solus Anatolius periit, vir sanè Consularis dignitatis honoratissimus: ad quod accedebat, quod Imperatoris domus vt curam susceperat, sic & esset bonorum omnium procurationem nactus.

ANATOLII OBITVS.

Is itaque cùm suo & consueto lectulo quiesceret, marmoris iuxta se frustum in cubiculi ædificio stabat pulchrè atque decenter elaboratum, qualia parietibus solent ad ornatum & ostentationem, non ad necessitatem per eos affigi, qui istiusmodi superuacaneis inhiant rebus, & non admodum necessariis ornamentis. Ea igitur saxi moles præ nimio motu disfracta luxataque è pariete pulsa huic in caput concidit dormienti, & plane contriuit. Anatolius verò tanta mole oppressus ad id modò suffecit, vt grauiter ex cordeque ingemiscens, eodem tamen in lecto procumberet moribundus Hæc noctu.

QVAE CONSOLATIO IN ANGVSTIIS.

C Die autem comparente, perquam libenter se inuicem ciues contuebantur, cùm obuiam offerrentur amantissimi quique & familiarissimi: complorationeque mutua ceteræ se turbæ insinuantes, alterniſque singuli pro data redditaque vltro salute, etsi sui iam desperantes, voluptate afficiebantur. Interea verò dum Anatolius in sepulchrum effertur, è plebe homines quidam (vt fit) dictitare, non iniuria eum hoc mortis genere fuisse affectum, quippe qui iniustissimus fuerit, & quàm multis multa subtraxerit; & facile confirmare, descriptas illas per eum tabellas sub puniceas vestes hunc sibi demum exitum habuisse, quas sub prætextu in Imperatorem beneuolentiæ in domos felicium frequenter congesserat, & hac via omnia sibi vendicasset, violassetque impudentiùs simul & fregerit quæ testamento mortui delegassent, abire in rem malam legibus iussis, quæ liberos velint in paternæ substantiæ hereditatem succedere. Istiusmodi vulgus submurmurando, tanti

D casus compertam habere se causam opinabatur.] & inferiùs post nonnulla de Anatolij repentino obitu disputata, cœptam semel de terræmotu narrationem prosequitur verbis istis:

DE IMPOSTORIBVS OCCASVM MVNDI PRAEDICENTIBVS.

Tunc igitur & deinceps dies quamplurimos terra mouit: breuior tamen, nec qualis tunc primùm hic motus inuasit, sed validus alioquin, vt qui reliqua quæ Byzantij essent concuteret. Tunc portenta mox quædam & prædictiones absurdæ in vulgus temerè diuulgari, & mundi hanc machinam prædicari quàm concitatissimè collapsuram. Nebulones præterea quidam & deceptores, veluti diuini quidam & vates sponte sua circumire, & sibi visa prædicere, terroresque multis incutere; quibus facilè poterat, vt antea territis, persuaderi. Hi itaque siue incassum furere, & prauo agitari dæmone se simularent, grauissima quædam passim iactabant, & tamquam ex adnata sibi prauorum dæmonum specie fuissent

E futura edocti, deque suis admodum furiis iactarentur. Alij præterea astrorum decursus, figurasque animo agitantes, maiores calamitates, & perinde communem rerum euersionem fore significabant. Itaque terrore omnes percellebantur.] Quomodo autem & ob præsentia quæ aderant mala, & futura quæ timebantur, populus sibi timens totus esset in supplicationibus, idem sic addit auctor:

POPVLVS CONST. AD MELIOREM FRVGEM CONVERSVS.

Eorum tamen nemo qui affuissent, sibi non admodum formidolosus terrore obstupescebat. Vnde & supplicationes publicè factæ, hymniq. supplices, vniuersis astantibus ad id vnum coactis, exaudiebantur. Quinetiam quæ verbo tenus antea laudassent, sed factis rarius confirmassent, tunc mira animi promptitudine exequebantur: æquitatem præterea vniuersi in suis commerciis præferebant; ita vt vel Principes ciuitatis, lucri cupiditate reiecta, ex lege causas vendicarent: tum alij etiam, etsi potentes, taciti secum quiescere, iustioraque facere, & à turpissimis abstinere. Nonnulli verò, immutato prorsus viuendi

more, solitariam potiùs vitam & in montibus ducere maluerant, relictis honoribus, pecuniisque & eiusmodi cereris quæ suauissima dicunt mortales; vel fortè in sacras ædes, sacrosque viros collatis. Noctu præterea primores vrbis publicas circumuecti vias abundè cibis, vestituque miseros quosque & calamitosos donabant, quorum plerique vt corpore mutilati in terram proiecti tunc fortè emendicabant. Hæc ferme per tempus aliquod gesta, & quamdiu recens timor incubuit. Postquam verò subleuari parumper discrimen est visum, contestim ad pristinam rediere plerique consuetudinem: dum enim necessitas vrget, & formido ingruerit, quæ recentiora sunt factu, vtcumque & leuiter degustamus.] hæc Agathias; qui & post diuersorum sententias de terræmotus causa allatas, de Iustiniani studio ista subdit:

Per eam itaque hiemem in his malis ciuitas versabatur, adeò vt ad plurimos dies terra visa sit commoueri, etsi minùs concuteretur: insederat id hominum mentibus, & suspicio inerat animi cogitatus obturbans. Imperator interea ædificia pleraque, quæ putrentia & debilia essent, vel fortè prolapsa, instaurare nitebatur. Sed curæ illi præcipuè fuit Dei illud maximum & egregium templum, quod antea ipse per populum quondam incensum, conspicuum & admirabile iteratò construxerat, & vt pristina magnitudine excellentius, ita & formæ decore & metallorum varietate ornarat.] & paulo pòst: Erat in eo pars quædam testudinis & intermedia quidem, quæ ceteras superaret ædificij partes, terræmotu excussa; quam Imperator longè firmiùs exædificari curauit.] Quomodo autem id factum sit docet, asserens insuper de eodem mirabili ædificio extare egregium poëma Pauli Flori viri maiorum nobilitate clarissimi atque inter Præfectos insignis, cuius etiam argumenti edita reperirentur egregia alia poemata. De eodem quoque templo præter illa quæ à Procopio[a] scripta habentur (Euagrius eius structuram, situm, & dimensiones capite vno complexus est: quod hic describere, haud superuacaneum esse putamus. ait igitur[b]:

IVSTINIAN. IMP. TEMPLVM INSTAVRAT.

[a] Procop. lib. 1. ædif. Iustin. Imp.
[b] Euagr. lib. 4. c. 30.

DESCRIPTIO SOPHIAE TEMPLI.

Idem Iustinianus Constantinopoli cùm alias multas sacras ædes pulcherrimo artificio elaboratas Deo & Sanctis erexit, tum insigne illud & præ ceteris eximium, amplissimum dico Sophiæ templum extruxit: quod quidem tale fuit, quale non aliquando visum fuisset, quodque ornatu & splendore adeò excelluit, vt nulla dicendi vi facilè explanari posset: at ipse tamen illud pro virili describere conabor. Testudo sanctuarij quatuor fornicibus in sublime erecta, & ad tantam sublata altitudinem, vt ad eius emisphærij fastigium acies eorum qui infrà ad basim consistentes oculos sursum tollebant, ægrè penetrare posset; & qui suprà stabant, etiam si valdè essent animosi, despicere neutiquam auderent, oculósve ad basim deijcere. Fornices à solo vsque ad tectum (vsque eò namque eriguntur) penitus vacant. In dextro templi latere sunt hominiingredienti ad læuam columnæ ordine locatæ, quæ ex lapide Thessalico confectæ sunt. sunt etiam alta tabulata aliis columnis similibus suffulta, in quibus si qui volunt, mysteria peracta videre possunt. In illis quoque Imperator diebus festis, dum sacrosanctæ mysteriorum celebrationi interesset, assidere solet. Quæ quidem partim versus orientem Solem, partim occidentem versus sic diriguntur, vt minimè impedimento sint, quo minùs amplitudo talis operis spectari queat. Porrò autem porticus eorumdem tabulatorum, quæ infrà, columnis paruisque fornicibus operis extremitates ambiunt. Verùm quò magis admirabilis ædificij fabrica velut ante oculos cuiusque versetur, visum est hoc loco intexere, quot pedes eius longitudo contineat, quot latitudo, quot altitudo, & de fornicibus eodem modo quot pedes vacuus eorum complectatur ambitus, quot denique eorum altitudo. sic igitur se habent:

TEMPLI DIMENSIONES SINGVLAE.

Longitudo à porta quæ à regione sacræ conchæ, in qua incruentum offertur sacrificium, sita est, ad ipsam concham vsque pedes continet centum nonaginta. Latitudo à parte Septentrionali ad Borealem pedes centum quindecim. Altitudo ab ipso puncto in vertice hemisphærij ad solum vsque pedes centum octoginta. Latitudo autem cuiusque fornicis pedes habet sexaginta sex. Longitudo totius templi ab Oriente ad Occidentem pedes ducentos sexaginta. Latitudo verò τῶ ἐμφώτω illius pedes continet septuagintaquinque. Sunt præterea versus Solis occasum aliæ duæ porticus valde eximiæ, & atria vndique sub dio posita.] hucusque de Sophiæ templo Euagrius. De cuius sacra mensa ista Cedrenus: Sacram quoque mensam tum fecit, opus imitatione multa æquandum: constabat verò auro, argento, omnisque generis lapidibus, lignis, metallis, omnibusque rebus, quas terra fert, mare, & totus mundus: ex omni materia pretiosiora plura, viliora pauciora collegerat: liquatisque, his quæ fluunt, sicca illis immiserat, atque in formam mensæ absoluerat

soluerat. Itaque varium illud opus contuentibus stuporem conijciebat. In orbem hanc habuit inscriptionem:

TVA DE TVIS TIBI OFFERIMVS SERVI TVI CHRISTE IVSTINIANVS ET THEODORA. EA TV PROPITIVS ACCIPE FILI DEI VERBVM QVI NOSTRI CAVSA CARNEM ASSVMPSISTI ET CRVCI AFFIXVS FVISTI, AC NOS IN TVA RECTA FIDE CONSERVA. ET QVAM NOBIS COMMISISTI REMP. EAM AD TVAM GLORIAM AVGE ET TVERE INTERCEDENTE SANCTA DEIPARA VIRGINE MARIA.] hactenus inscriptio. Rursus verò de eodem sumptuoso ornatu meminit Agathias, vbi ait: Huius ex versibus nosse insuper poteris, sanctius illud sacellum argento auroque constare, & in mysteria dumtaxat sepositum pretiosissimis rebus & mira varietate ornatum.] At de his modò hactenus.

IESV CHRISTI ANNVS 558. PELAGII PAP. ANNVS 4. IVSTINIANI IMP. ANNVS 32.

QVingentesimus quinquagesimus octauus sequitur Christi annus, post Basilij Consulatum decimus septimus, idemque Constantinopolitanæ ciuitati ob nouas ingruentes clades planè miserrimus, longeq. superiori funestior: etenim ille vltima sui parte ob terræmotum dumtaxat infelix, hic verò peste belloque semper ærumnosus extitit. Complectitur breuiter Agathias lugubrem tragœdiam verbis istis[a]: Eodem anno, vere iam ineunte, derepentè & iteratò vrbem pestilës morbus inuasit, & infinitam sustulit multitudinem: haud tamen prorsus cessauit, ex quo tunc primùm anno Iustiniani Imperij quinto irrepere hanc nostram regionem occepit.] qualis verò ciusmodi contagio esset, ita inferiùs: Interibant autem repentina morte quàm multi tamquam apoplexiæ graui morbo correpti: qui plurimùm resistebant, ad quintum vix diem vita defungebantur.] sed & qualis esse soleret febris quæ hos perurgebat, narrare pergit.

[a] Agath. lib. 5. PESTIS BELLVMQVE CONSTANTINOPOLIM VRGET.

Ad tanta hæc auertenda mala, pestis scilicet & terræmotus, Iustinianus Imperator haud dubius ob peccata diuinitus eiusmodi immitti flagella, hanc ad populum Constantinopolitanum edidit sanctionem[b]:

Omnibus hominibus qui rectè sapiunt, manifestum esse putamus, quia omne nobis est studium & oratio, vt crediti nobis à Domino Deo bene viuant, & eius inueniant placationem: quoniam & Dei misericordia non perditionem, sed conuersionem & salutem vult; & delinquentes qui corriguntur, suscipit Deus. Propter quod vos omnes inuitamus, Dei timorem in sensibus accipere, & inuocare eius placationem: & nouimus, quia omnes qui Dominum diligunt, & misericordiam eius sustinent, hoc faciunt. Igitur quoniam quidam diabolica instigatione comprehensi, & grauissimis luxuriis semetipsos inserunt, & ipsi naturæ contraria agunt: Istis iniungimus, in sensibus accipere Dei timorem & futurum iudicium, & abstinere ab huiusmodi diabolicis & illicitis luxuriis, vt non propter huiusmodi impios actus ab ira Dei iusta inueniantur, & ciuitates cum habitatoribus earum pereant. Docemur enim à diuinis Scripturis, quia ex huiusmodi impiis actibus & ciuitates cum hominibus pariter perierunt.

[b] Nouel. 77.

Et quoniam quidam ad hæc quæ diximus & blasphema verba & sacramenta de Deo iurant, Deum ad iracundiam prouocantes: istis iniungimus, abstinere ab huiusmodi & aliis blasphemis verbis, & non iurare per capillos & caput & his proxima verba. Si enim contra homines factæ blasphemiæ impunitæ non relinquuntur: multo magis qui ipsum Deum blasphemant, digni sunt supplicia sustinere. Propterea igitur omnibus hominibus huiusmodi præcipimus à prædictis delictis abstinere, & Dei timorem in corde accipere, & sequi eos qui bene viuunt. Propter talia enim delicta & fames & terræmotus & pestilentiæ fiunt: & propterea admonemus abstinere ab huiusmodi prædictis illicitis, vt non suas perdant animas. Sin autem post huiusmodi nostram admonitionem inueniantur aliqui in talibus permanentes delictis: primùm quidem indignos semetipsos faciunt Dei misericordia, post hæc autem & legibus constitutis subiiciuntur tormentis.

Præcipimus enim glorioissimo Præfecto ciuitatis regiæ, permanentes in prædictis illicitis & impiis actibus post hanc admonitionem nostram comprehendere, & vltimis subdere suppliciis, vt non ex contemptu talium inueniatur & ciuitas & Respublica per

hos impios actus lædi. Sin autem post hanc nostram suasionem quidam tales inuenientes A
hoc supercelauerint, similiter à Deo Domino condemnabuntur. Ipse etenim gloriosissimus
Præfectus si inuenerit quosdam tale aliquid delinquentes, & vindictam in eos non intulerit
secundùm nostras leges: primũ quidem obligatus erit Dei iudicio: post hæc & nostram in-
dignationem sustinebit.] hucusque Imperator: qui dum famem, terræmotum, & pestẽ per
eiusmodi delicta illata refert, nec de barbarica grassatione quicquam meminit: inde ad-
ducimur vt credamus eam hoc anno latam esse, sed ante Hunnorum aduentum, qui tem-
pore autumni contigit, vt Agathias docet. Verùm primò quid Glicas his addat, audi:

Cùm (inquit) reperti quidam essent illicitis vtentis amplexibus, tamquam in triumpho
per vrbem, veretris priùs amputatis, ducti sunt. Horum in numero quidam magnates &
Pontifices erant, qui hoc modo circumducti vitam miserè finiebant.] Sed hæc expressius
accipe à Cedreno, dum ait: Anno secundo Isaias Rhodi & Alexander Diospolis Thraciæ B
Episcopi, alijque multi deprehensi sunt masculorum corruptores. Horum aliis veretrum
amputari iussit Imperator, aliis calamos acutos in meatus genitalium inseri, eosque nudos
in forum quasi in triumpho produci. Fuerunt & ciuium ac Senatorum multitudo & Pon-
tificum summorum non pauca in eadem culpa: qui castrati & publicè nudi in forum pro-
ducti, miserabiliter perierunt, suoque exemplo reliquos pudicitiam colere docuerunt. Tu-
lit Iustinianus acres leges contra impudicos, &c.] è quibus eam hoc tempore latam esse
quam diximus, ea quæ sunt dicta ex Agathia de terræmotu atque peste satis docent: ho-
rum namque scelerum gratia tanta obuenisse mala, Imperator ea est edita sanctione con-
questus. Verùm nec tantæ maculæ tantis sunt absterſæ flagellis, quæ olim nonnisi igne im-
[a] Agath. lib. 5. missò cælitus dilui meruerunt. Nam audi ab eodem auctore Agathia[a], quæ hoc eodem an-
no autumni tempore mala Constantinopolim oppressérunt: C

Super his autem ciuitati & alia pleraque eodem tempore inciderunt tumultuosa & tur-
bida, nihil minus, quàm ea quæ diximus, permolesta. Sed qualia fuerint, explicaturi mox
sumus, si priùs & breuiter vetustiora quædam nos transegerimus.] narratis post hæc de
NOVA HVNNORVM INVRSIO. Hunnorum gente nonnullis, mox ista subiungit: Eodem itaque anno, quo pestilẽtissimum
morbum Byzantium diximus inuasisse, Hunnorum reliquiæ saluabantur, erantque adhuc
celebritate & nomine clari. Descendentes itaque Hunni ad notum ventum, haud longè ab
Istri fluminis ripis pro eorum arbitrio considebant. Tunc igitur hieme iam ineunte, huius
fluminis aquæ (vt aliàs semper) nimio præ algore magnam in profunditatem concretæ
obstrictæque obduruerant, adeò vt peruiæ tam viris essent quàm equis iam redditæ. Za-
berga igitur Cotrigurorum Hunnorum Præfectus magna cum hominum, equorumque
multitudine dum per cõstrictos fluminis vortices nihil secus ac terra iter haberet, facillimè D
in Romanæ ditionis loca pertransit, nimirum quæ deserta iam essent, & prodeunti sibi nihil
impedimento fuisset. Quo factum est, vt quamprimùm Mœsiam, Scythiamque transgres-
sus, in Thraciam demum peruenerit: quò vbi ventum, exercitus partim in Græciam, vt de
improuiso sine custodia loca excurreret & popularetur, dimisit, & alias deinceps manus in
Chersonesum Thraciæ.] ac pòst nonnulla:

INGENS ET MISERANDA STRAGES. Ipse verò Zaberga cum equitum millibus septem rectà ire Constantinopolim pergit,
agros depopulando, tentandoque proxima quæque castella, ita vt passim omnia perturba-
ret.] & post hæc: Cùm itaque prodeuntibus iis nemo obuiam iret, incursiones liberè fa-
ctitabant, & agros depopulati ingentem auertebant prædam, magna vi captiuorum co-
acta; quos inter & feminæ quàm multæ vt nobiles, ita & continentissimæ crudeliùs trahe-
bantur: quæ vtique infeliciores eo maximè erant, quo & barbarorum ministrare profusæ E
libidini cogebantur. Quinetiam barbari homines plerisque vel è sacrario abductis vim
inferebant, quæ à pueritia iampridem nuptiis renunciassent & sæculi voluptatibus, ac ca-
stam vitam vt degerent, in remoto aliquo domicilio reconderentur Deo ad supplicandum
idoneo, & id magni facerent, vt semotæ omnino & liberæ à quouis hominum contuber-
nio quàm procul abessent, quietique se solum permitterent. Erant præterea, quæ cùm bar-
barorum renunciarent concubitus, vel partui proximæ (si quæ fortè istiusmodi esse tunc
contigissent) ita distrahebantur, vt si necessitas ipsa pariendi ingrueret, in ipso itinere, in
propatulo fœtum mox ederent, nec verecundos possent partus dolores obtegere, vel hos
vrgentes significare: vnde vel editi plerumque infantes canibus discerpendi, vel auibus in
solitudine relinquerentur, perinde idcirco essent in lucem producti, & frustra quod nati
fuerant hi degustassent.

Rem

A Rem, sanè calamitosam, vt cò tandem res Romanorum redactæ iam essent, vt vel in
circumiectis regiæ vrbi locis à barbaris etsi perpaucis quidem mala hæc inferrentur. Qui-
bus tamen non eatenus audacia finiebatur: sed vrbem versus progrediendo, ad longos DEPLORA-
TVS RERVM STATVS.
(quos nuncupant) muros se facilè contulerunt, & præsidiis quæ infra hos essent, appro-
pinquabant: iam verò præ vetustate & negligentia maioris castelli dissolutum ceciderat
ædificium. Tum barbari ipsi vel stantes in partem aliquam muros haud secus ac sua intre-
pidè disturbabant: nec aliquid erat quod hos coërceret, cùm nullum ibidem esset militare
præsidium collocatũ, nec vlla ad defensionem torméta, nec demum (si fortè affuissent) qui
ea tractare satis callerẽt: nec canum latratus audiebatur, nec hominum fremitus: & si non
id dictu ridiculum sit, tamquam porcorum in claustris Romani exercitus intercluſi mane-
bant, tametsi vel eo numero essent; quo tunc primùm & veterum Imperatorum tempore
B recensebantur, & non in minimam partem redacti, haudquaquam sint tamen Imperij ma-
gnitudini suffecturi.] Enarratis denique, quàm florentissimi olim esse solerent atque copio-
sissimi qui vbique terrarum nutriebantur exercitus, sugillataq. ignauia Iustiniani iam in se-
nectute non ferro, sed auro barbaros auertere consueti, talia deplorãs tempora, ista subdit:

In scorta, aurigasque & homines eiusmodi effeminatos ac deliciis deditos, ciuilesque in
seditiones tantùm intentos & corporum curam, contentiosos, furentes, audaces, & alia PRODIGIO-
SA IVSTI-
demum minoris longè momenti militare stipendium insumebatur. Quo factum est, vt NIANI MV-
TATIO.
non solùm Thracia, sed vel proxima regiæ vrbi loca deserta iam adeò essent & sine vllis
custodiis derelicta, vt barbaris peruia fierent, & ad incursiones nimium opportuna: nam
illi eò euaserant insolentiæ, vt vel ad Melantidem vicum castra posuerint, qui à Byzantio
ne centum quidem & quadraginta stadiis abest: quem vicum Atyras circumfluit amnis,
C qui fermè exiguo progrediens spatio, in austrum ventum sensim declinans, in Propontidem
fluxum eructat, ad cuius ripam ipso in exitu promontorium habet porrectius, cuius
appellationem & flumen id retulit. Hostibus itaque tam proximè vrbem stationem ha-
bentibus, ciuium multitudo & timere primùm & pauore percelli, & imminentia mala
non solùm qualia essent, sed longè maiora animo agitare, somniareque obsidionem, incen-
dia, futuram necessariorum carentiam, mœniumque diruptiones.

Itaque in ciuitatem, in publicas vias fugæ subitò multitudinis factæ, impulsione sq. mu-
tuæ & pauores, & quidem pertrepidi ita & temerarij, perinde iam barbari in se impetum
fecerint. In forumque ex portarum violento impulsu crepitus ingens iam edebatur: atque
adeò vt non modò plebeios obscuræ sortis homines timor inuaderet, sed magistratus om-
nes, & Imperator haud parui quæ acciderant faceret. Dehonestabantur itaque Imperato-
D ris ipsius permissu sacra omnia templa extra vrbem locata, Europæque è regione, littoriq;
adiacentia loca, quæ vbique è Blanchernis (id loco nomen) initium sumunt, in pontum CVNCTA
LVCTV PLE-
vsque Euxinum porrecta sunt, & in Bosphorum desinunt. Ex his itaque locis quæ pretio- NA.
siora essent oblationum cum cetero apparatu his necessario, partim plaustris deferentes in-
tra vrbem deposuerunt, partim inuecta nauigiis, & intermedio traiecta freto in aduersum
littus in continentem mox deuehunt. Videres tunc sacras nudatas ædes suo splendore, sic
& ornatu priuatas, perinde ac numquam antea dicatas, nec religionis quicquam aut san-
ctitatis sortitas, sed vt nuper fundatas. Adeò autem terribilia erant & ingentia illa discri-
mina, tantopere, vt occursura omnino animis ipsis concepta, vt vel in Syces mœnia, Chi-
seamque portam primores quidam Præfectiq. & armatorum vis magna insederint hostes
oppugnantium, si se fortè inuaderent.] istiusmodi fuit miserandus ciuitatis status: ex quo
E quisque reliqua quæ extra vrbem, & in aliis tum Thraciæ tum Græciæ ciuitatibus, in
quas iidem Hunni grassati sunt, ab iisdem sint crudeliter acta, poterit intelligere. Subdit
verò Agathias:

Dum interea ciuitas omnis tumultuando maximum in modum perturbaretur, & bar-
bari haudquaquam proxima quæque depopulari intermisissent: Belisarius clarissimus olim BELISARIVS
ARMATVR
Præfectus, etsi præ senectute in curuitatem iam declinasset, mittitur tamen per Imperato- ADVERSVS
HVNNOS.
rem in hostes, eo armorum habitu circumactus, quibus à pueritia iam insueuerat: vnde &
rerum per se quondam gestarum recordatio succurrebat, & ipse quidem de se mira animi
promptitudine inuenis munera exequebatur: id namq. illi vltimum in vita certamen fuit,
nec tamen ex eo minorem retulit gloriam, quàm ex Vuandalis olim Gothisque deuictis: si-
quidem malorum præteritorum & futurorum iam desperatio, vt conatus hosce maiores
fore, superbioresq. arguebat, ita & victoriam periucundam.] Quomodo verò idem Beliſa-

rius

rius non sine labore atque periculo eiusmodi tandem ab vrbe propulsauerit infestos barbaros, idem Agathias pluribus narrat: ac demum quonam pacto reliquos Hunnos per Thraciam Græciamque grassantes, non armis, sed auro penso, annuoque pollicito, vt ad propria redirent, tributo persuasit, atque alios Hunnos, quibus antea idem Imperator tributum pendebat, astuto consilio in hos concitauit, idem auctor fusiùs prosequitur: sed hæc nobis satis ad institutum. A

Quàm autem iusta querela fuerit Agathiæ ista tempora deplorantis, cùm thesauris Romani Imperij non copiosissimi vt olim exercitus nutrirentur, sed iidem in aurigas & alios huiusmodi vanos homines impenderentur: audi suorum quoque tẽporum nobilem historiarum scriptorem Euagrium, cùm hæc tradit[a]: De alio item Iustiniani facto mihi dicendum est: quod quidem siue ex naturæ vitio, siue ex formidine & timore ortum sit, non habeo dicere; eius tamen generis fuit, vt omnem belluinam immanitatem longè superaret. Duxit autem initium ab ea seditione populari, quam Nica, hoc est, Vince, vocant. Placuit Iustiniano ita vehementer in alteram factionem eorum qui Prasini dicuntur animo propendere, vt impunè possent ipso meridie in ciuitate aduersarios trucidare, & non modò non pœnas metuerent, verùm etiam dignarentur honoribus: adeò vt inde multi homicidæ existerent. Licebat enim illis in ædes alienas irrumpere, thesauros diripere in illis reconditos, hominibus suam ipsorum salutem ac vitam diuidere. Et si qui magistratus illos cohibere molirctur, suo ipsius capiti creauit periculum. B

[a] Euagr. lib. 4. c. 31.

IVSTINIANI STVLTITIA, DVM FACTIOSIS FAVET.

Vnde certè vir quidam qui gessit in Oriente magistratum, quoniam nonnullos eorum qui rebus nouis studebant, neruis coërcere voluit, quo modestiores efficerentur: per mediam vrbem circumductus fuit neruis grauiter cæsus. Callynicus porrò Præfectus Ciliciæ, cùm duo Cilices Paulus & Faustinus, homicida vterque, in eum impetum facerent, occidereque in animo haberent: quoniam pœna ex legibus constituta eos mulctauit, in crucem actus est, hocque supplicio pro recta conscientia & legum obseruatione affectus. Inde factum est, vt qui alterius erant factionis, cum domiciliis suis fugissent, & à nemine vsquam exciperentur hospitio, sed velut scelera vbique exagitarentur, tendere insidias viatoribus, compilare, cædes facere cœperint, vsque eò, vti omnia loca nece immatura, direptione, & reliquis id genus maleficiis redundarent. Interdum animo in contrariam sententiam mutato, eius generis homines interfecit, legumque permisit potestati etiam eos quos antè passus fuisset more barbarorum in ciuitatibus impia scelera conscisscere. Sed ad ista singillatim prosequenda mihi nec tempus suppetit, nec facultas dicendi. Atque ea quæ diximus, satis esse poterunt ad coniecturam de reliquis eius facinoribus faciendam.] hucusque Euagrius de magno legislatore, verumtamen maximo re vera iurium proculcatore. At à quibusnam abstinuisse iniustis actibus potuit, qui nec veritus est in ipsum Romanum Pontificem manũ iniicere? ita miser à pristino illo vitæ instituto desciuit, dum se supra se contra Dei sacrosanctos sacerdotes erexit. sed hæc satis: ad res iam Occidentales. C D

Hoc eodem anno, quem diximus adnotatum post Consulatum Basilij decimumseptimum, magnus ille Ecclesiæ Narniensis Antistes S. Cassius ex hac vita feliciter transiit. Testantur id eiusdem Ecclesiæ vetera monumenta, nempe his versibus ad eius sepulchrum inscriptio exarata, haud tamen exculta minerua: inter tot enim tantaque bella, quibus est Italia deuastata, bonarum litterarum campum spineta repleuerant:

Cassius immerito Præsul de munere Christi,
Quem fato anticipas consors dulcissima vitæ.
Tu, rogo, quisquis ades, prece nos memorare benigna.
Hic sua restituo terræ mihi credita membra.
Ante meum in pace requiescit Fausta sepulchrum.
Cuncta recepturum te nosce congrua factis.
DD. ANN. XXI. M. VIIII. D. X.
RE. IN PACE. PR. KAL. IVL. E

P. C. BASILII AN. XVII.] Vides sanctissimum virum ex coniugio (vt aliis etiam plerisque viris sanctissimis contigit) vocatum ad Episcopatum, egregia claruisse sanctitate: cuius præclaram memoriam annis singulis in Ecclesia celebrandam Ecclesiasticæ tabulæ reddunt die ipsius natali, qui ita describitur à sancto Gregorio Papa[b]:

[b] Gregor. dialog. lib. 4. c. 56.

Vir vitæ venerabilis Cassius Narniensis Episcopus, qui quotidianum offerre cõsueuerat Deo sacrificiũ, seq. in lacrymis inter ipsa sacrificiorũ arcana mactabat, mandatum Domini per

A per cuiusdam sui visionẽ presbyteri suscepit, dicẽs: Age quod agis: operare quod operaris: non cesset pes tuus, non cesset manus tua: natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Qui post annos septem, ipso natalitio Apostolorum die, cum Missarum solemnia peregisset, & mysteria sacræ communionis accepisset, è corpore exiliuit.] hactenus de Cassij transitu sanctus Gregorius. hic verò rerũ gestarum anni huius finis esto.

IESV CHRISTI ANNVS 559. PELAGII PAP. ANNVS 5. IVSTINIANI IMP. ANNVS 33.

B QVingentesimus vndesexagesimus Christi annus, idem Iustiniani Aug. trigesimustertius, & post Basilij Consulatum decimusoctauus annus inscribitur: quo Pelagius Papa, vbi sedisset annos quatuor, menses decem, dieque decem & octo, ex hac vita migrauit secunda Martij. ita ex Anastasij commentario, qui scriptus habetur in Vaticana bibliotheca, ex quo ista exscripsimus: quibus erroris redarguuntur, qui eumdem vixisse annos vndecim & aliquot menses ac dies ponunt, quive anno sequenti eumdem mortuum tradunt. Sed quæ de ipso sparsim scripta reperiuntur, nec certo quo facta sunt anno describi possunt, his veluti appendicem apponamus. De eodem enim Pelagio hæc Hadrianus Papa in epistola ad Carolum Magnum de imaginibus: Multo amplius verò eius sanctissimi successores domnus Pelagius & domnus Ioannes miræ magnitudinis ecclesiam Apostolorum à solo ædificantes, historias diuersas tam in musiuo, quàm in variis coloribus cum sactis pingentes imaginibus, & nunc vsque hactenus à nobis venerantur.] hæc Hadrianus. PELAGII PAP. OBITVS.

C Porrò de eadem basilica à Pelagio cœpta, à Ioanne verò successore perfecta, idem qui suprà Anastasius meminit in Ioanne, eamque titulo Philippi atque Iacobi sanctorum Apostolorum consecratam affirmat.

Quod verò ad eiusdem Pelagij Papæ scripta pertinet, præter epistolas quas superiùs suis locis posuimus, extat eiusdem nomine epistola nonnihil prolixa ad Vigilium quemdam Episcopum scripta: sed dum ad finem eius data ponitur sub Consulatu Narsetis atque Ioannis, impostura suspicionem auget. Etenim cùm vetera quæque monumenta signata vbique reperiantur post Basilij Consulatum toties repetitum; planè significatur, nullum alium interea Consulem esse creatum. Et ne de his dubites, habes Cassiodorum[a] numerantem annos post Consulatum eiusdem Basilij vicies semel repetitum. Quòd si Narsetis, vel aliorum post Basilij Consulatum fuisset Consulatus Fastis interpositus: D certè non ab illo vltimo Consulatu Basilij tot anni post eius Consulatum reperirentur inscripti, sed post Consulatum Narsetis atque Ioannis. Sic igitur ex his reliquæ etiam epistolæ post Consulatum Basilij datæ, sed aliorum à Mercatore Consulum nota suppositæ, impostura suspectæ redduntur. DE PELAGII PAP. SCRIPTIS.

[a] Cassiod. de comput. Paschali.

Rursum verò quod ad Pelagij Papæ scripta atque res gestas spectat, audi quæ Papyrius[b] vir planè disertus in Francorum Annalibus dicat, dum agit de Childeberto Rege: Childebertus Ruffinum in Italiam ad Pelagium Romanum Pontificem mittit, rogatum an Catholicè Leonis tomum aduersus Eutychetem sequeretur. Pelagius respondit, librum illum Ecclesiæ probari; ipseque vt Rex postularat, nouam fidei formulam scripsit. Exstat epistola Pelagij ad Childebertum.] hæc ipse. Porrò eum scribendi fidei professionis libellum siue epistolam Pelagio occasio oborta illa fuisse videtur, quòd cùm contra Tria E capitula pro Quinta Synodo (vt vidimus) sentẽtiam sequeretur, in suspicionem læsæ pietatis, offensæque Catholicæ fidei haud mediocrem adductus esset: cùm præsertim defensores Trium capitulorum illud vbique vulgassent, ac pariter exclamassent, omnes qui agerent contra Tria illa capitula, impugnare Chalcedonense Concilium: qua quidem calumnia vt dubitantium animos liberaret, eam ad Childebertum de fide Catholica Pelagius epistolam dedit: quod & præstitisse S. Gregorium ad Theodolindam Reginam eamdem ob causam oportuit.

[b] Papyr. Annal. Franc. lib. 1.

LEGATIO CHILDEBERTI AD PELAGIVM PAP.

Sed & ex dictis illud obserua: cùm in dubium venit Romani Pontificis fides Catholica, non aliunde eius peti consueuisse examinationem atque discussionem, quàm à fide tradita à prædecessoribus; quibus si consentiat, nihil sit quod possit eum erroris arguere, secus si contrà. Sic igitur Childebertus Rex de fide Pelagij subdubitans, ad S. Leonis Papæ epistolam de recta fide ad Flauianum conscriptam prouocauit: cui se in omnibus cum Catholica

lica Ecclesia consentire cùm professus sit scriptis Pelagius, omnem prorsus conceptam de se suspicionem amouit. Ad postremum autem hæc de eo apud Anastasium: Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros vigintisex, diaconos nouem, Episcopos per diuersa loca quadragintanouem. Qui etiam obiit secunda mensis Martij: & cessauit Episcopatus menses tres, & dies vigintiquinque.] sicque vigesimaseptima mensis Iulij subrogatus est in locum eius Ioannes cognomento Catellinus, ex patre Anastasio viro illustri.

IOANNES PAP. III.

Quod autem res Galliarum perlustrando occurrit: hic est annus, quo S. Euphronius Turonensis Episcopus creatus est, vir qui his temporibus non eam tantùm prouinciam, sed vniuersas planè Gallias illustrauit. Supputatio autem temporis hac ratione deducitur, quòd scilicet eiusdem Ecclesiæ Episcopus Gregorius secundùm Sigeberti Francorum Regis annum, eumdem numeret septimum sancti Euphronij. Porrò Sigeberti regnũ inchoatum esse anno Domini quingentesimo sexagesimoquarto, quæ dicentur inferiùs palàm facient. Quòd igitur hoc anno certum sit testificatione Gregorij Euphronium Turonensem Episcopum sedere cœpisse; affirmare necesse erit, cuncta quæ sub eodem Episcopo facta esse dicuntur, non ante præsentem annum contigisse. Vnde & illud ex his infertur, Parisiense Concilium, cui idem sanctus Euphronius præsens fuit, non ante hunc eumdem annum celebrari potuisse, licet alij ante biennium referát. Dignus planè memoria conuentus ille habetur: in quo Patres inter alia laudabiliter instituta, insurgentes aduersus regios ministros in res Ecclesiarum manus iniicientes, quotquot id facere auderent, anathemate feriendos esse sanxerunt. Ex bello ciuili exorta licentia illud effecit, vt non in aduersantium tantùm bona manus hostes iniicerent, sed & à rebus Ecclesiarum minimè abstinerent; atque qui ea ab Episcopis imperrare diffiderent, importuna petitione à Regibus obtinerent: ita cum sacrilegio auaritia grassans, inconcessa tentans, prædia inuadebat Ecclesiarum. Sed & ambitio ambiendo, flexuosoque gressu ad honores peruenire despiciens, breuiori via sæculari iuncta potentiæ ad primos Ecclesiarum honores sibi aditum patefecit; cùm videlicet pro Episcopatibus adipiscendis ipsos Reges adirent, peterentque ab eis, quod obtinere per leges Ecclesiasticas non licebat.

S. EVPHRONIVS EPISCOPVS TVRONENSIS CREATVR.

DE PARISIEN. PRIORI CONCILIO.

[a] Gregor. Turon. lib 1. mirac. S. Martin. c. 32.

Quamobrem aduersus eiusmodi adeò temerè præsumpta, sacrilegè tentata, atque probrosè vsurpata sanctissimi Galliarum Episcopi insurgentes, non clanculo, vel in angulo, Regum timore, Synodum coëgere, sed Parisiis, vbi Rex ipse degere consueuit. Præerat tunc nobili Ecclesiæ Parisiensi S. Germanus recens creatus Episcopus (vt ex ordine subscribentium patet) quem æstuantem zelo Ecclesiasticæ disciplinæ auctorem fuisse eiusmodi congregandi Concilij, mihi facilè persuadeo. Res planè agebatur magni momenti. verùm etsi aduersus Reges Ecclesiastica iura sibi vsurpantes certamen suscipiendum erat: pluris tamen apud eos fuit Dei timor, quàm Principum terror, sicque sacerdotali vigore, quo scirent cunctos Principes esse subditos sacerdotibus (si modò Christi esse oues, & numerari sub grege ipsius velint, & non procul abiici, & inter hædos haberi maledictionis heredes) rem tantam aggrediuntur, primoque loco eiusmodi canonem promulgarunt [b]:

[b] Concil. Paris. 1. cap. 1. tomo 2. Concil.

Itaque placet, ac omnibus nobis conuenit obseruare, vt quia nonnulli memores sui, per quaslibet scripturas pro captu animi de facultatibus suis, Ecclesiis aliquid contuliſſe probantur: quòd à diuersis minùs Deum timentibus eatenus mortifera calliditate tenetur, vt aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam; nec intueri corde possunt diem iudicij, dum nimiæ cupiditatis delectantur ardore. Quicumque ergo immemor sui interitus, res Ecclesiæ (vt supià diximus) delegatas iniustè possidens, præsumpserit retinere, & veritate compertà res Dei seruis suis dissimulauerit reformare: ab omnibus Ecclesiis segregatus, à sancta communione habeatur extraneus, neque aliud mereatur habere remedium, nisi culpam propriam rerum emendatione purgauerit. Indignè enim ad altare Domini properare permittitur, qui res Ecclesiasticas & audet rapere & iniustè possidere, ac in iniqua defensione perdurat. Necatores enim pauperum iudicandi sunt, qui eorum taliter alimenta subtraxerint. Sacerdotalis tamen debet esse prouisio, vt vindictam admonitio manifesta præcedat: vt si res vsurpatas iniustè quis tenet *, adhibita æquitate restituat. Quòd si neglexerit: cùm necessitas compulerit, postea prædonem sacerdotalis districtio maturata percellat.

* tulit

Neque quisquam per interregna res Dei defraudare * nitatur: quia Dei potentia cunctorum

* defensare

A ctorum regnorum terminum singulari dominatione concludit. Quod si præsumpserit: & ipsius offensam & prædictæ damnationis periculum sustinebit. Competitoribus etiam huiusmodi frenum districtionis imponimus, qui facultates Ecclesiæ sub specie largitatis regiæ improba surreptione peruaserint.

Sera namque de his rebus pœnitudine commouemur, cùm iam anteactis temporibus contra huiusmodi personas canonum suffulti præsidio se sacerdotes Domini erigere debuissent, ne mansuetudo indulgentiæ ad similia perpetranda improborum audaciam adhuc quotidie prouocaret: sed nunc tardè, iniuriarum mole depressi, damnis quoque Dominicis compellentibus, excitamur. Quòd si is qui res Dei competit, in aliisque vbi res agitur, maximè solet territoriis commorari, sacerdotem loci illius, vbi habitat, Episcopus ille huiusmodi prauitatis contemptus neglecta persona, litteris mox reddat instructum: tunc

B Antistes, ipsius fratris anxietate comperta, aut peruasorem admonitione corrigat, aut canonica districtione condamnet, &c.] quæ nos superiùs alia occasione recitauimus. Et rursum inferiùs [a]: Perpetuo anathemate feriatur, qui res Ecclesiæ confiscare, aut conterere; *à Rege scilicet postulare*, aut peruadere periculosa infestatione præsumpserit.]

[a] Concil. eod. c. 2.

Sed & ne Clotarij Regis, qui (vt diximus) coniugis suæ defunctæ sororem vxorem duxerat, & aliorum incestuosorum Principum exemplo populus Francus solitus mores suorum dominorum imitari depraueretur; iidem sanctissimi Patres aduersus incestuosa coniugia hæc statuerũt [b]: Conuenit etiam vniuersis fratribus, vt non solùm præsentium rerum actus, sed & animarum quoque debeant præparare remedia. Nullus ergo illicita coniugia contra præceptum Domini inire præsumat, id est, fratris relictam, nec nouercam suam, relictamque patrui, vel sororem vxoris suæ sibi audeat sociare, atque auunculi quoque quæ

C relicta est, neque fratrus suæ vel materteræ coniugio potiatur: pari etiam conditione à coniugio amitæ, priuignæ, ac filiæ priuignæ coniunctionibus præcipimus abstinere.] hæc sancta Synodus, malos excrescentes ex malis Regum exemplis vepres succidens. Sed & in Reges ipsos præsumentes contra canones, arrogantesque sibi ius præficiendi Ecclesiis pastoribus destitutis Episcopos, hæc statuere [c]:

[b] Eod. Concil. c. 4.

[c] Concil. Paris. 1. cap 8.

Quod in aliquibus rebus consuetudo prisca negligitur, ac decreta canonum violantur: placuit vt iuxta aliquam consuetudinem canonum decreta seruentur. Nullus ciuibus inuitis ordinetur Episcopus, nisi quem populus & clericorum electio plenissima quæsierit voluntate: non Principis imperio, neque per quamlibet conditionem contra metropolis voluntatem, vel Episcoporum prouincialium ingeratur. Quòd si per ordinationem regiam honoris istius culmen peruadere aliquis nimia temeritate præsumpserit: à comprouincia-

D libus loci ipsius Episcopis recipi nullatenus mereatur. Quem indebitè ordinatum cognoscunt, si quis de prouincialibus recipere contra interdicta præsumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus & ab ipsorum omnium charitate remotus, &c.] Sanè quidem id à Regibus præsumptum hoc sæculo tum in Occidente, tum etiam in Oriente, ea quæ sunt dicta, & suo loco dicentur, fidem haud dubiam faciunt.

ADVERSVS REGES ECCLESIIS EPISCOPOS DARE PRAESVMENTES.

Insuper verò cùm iisdem temporibus inter sanctos Episcopos Gallicanos vigeret Ecclesiastica disciplina, contigit vt praui homines à Rege impetrare conarentur, quod ab Episcopis scirent prohiberi: vnde & fiebat, vt etiam præter bona, fauore Regis, quam optarent peterent sibi coniugem. Cui temeritati Patres obuiantes, ista etiam vetuere, hæc sancientes [d]: Nullus res alienas competere à regia audeat potestate: Nullus viduam, neque filiam alterius extra voluntatem parentum aut rapere præsumat, aut Regis beneficio æstimet po-

E stulandam: quod si fecerit, similiter ab Ecclesiæ communione remotus, anathematis damnatione plectatur.] hæc & alia Patres, in omnibus regiam auctoritatem plus æquo sibi sumentem sacerdotali robore reprimentes.

NIHIL REGI LICEAT PRAETER IVS.

[d] Concil. Paris. cap. 6.

Cùm autem huic Concilio Parisiensi minimè subscriptus reperiatur Saphoratus eius ciuitatis Episcopus, quem interfuisse constat Concilio quinto Aurelianensi habito (vt vidimus) anno Domini quingentesimo quinquagesimosecundo: facilè mihi persuadeo, posterius quod habetur Concilium Parisiense, in quo idem Saphoratus depositus legitur, ante præsentem Synodum celebratum esse, inuersumque ordinem, vt quod prius fuit dicatur posteriùs celebratum Concilium, hoc verò de quo est sermo, post illud fuisse habitum; vt & qui huic habetur Germanus subscriptus, ipse sit sanctissimus ille Dei sacerdos Germanus Parisiensis, quem Eusebio successisse post depositum Saphoratum Aimoinus tradit. Sanè quidem cùm Parisiense Concilium illud secundum dictum (vt ex ipso patet) paulo post

DE SECVNDO PARISIEN. CONCIL.

lo post quintum Aurelianense Concilium habitum affirmetur, æquè ratio persuadet ante præsentem Synodum esse collectum. A

DE S. GERMANO EPISCOPO PARISIENSI.

Quod verò pertinet ad sanctum Germanum: ipsum ex Abbate monasterij S. Simphoriani sanctitate vitæ, dignis moribus, & miraculorum editione præstantem, præcedentibus prophetiis, vocatum ad regimen Parisiensis Ecclesiæ, Fortunatus Pictauiensis Episcopus tradit, qui res ab eo præclarè atque mirificè gestas enarrat. Sed & Venantius Fortunatus, quanta sub eodem sancto Germano polleret Ecclesiastica disciplina Parisiensis Ecclesia, eleganti cecinit carmine ad Parisiacum clerum inscripto, in cuius fine [b]:

[a] Extat apud Sur. die 28. Maij.
[b] Fortun. carm. lib. 1.

Sub duce Germano felix exercitus hic est.
Moyses tende manus, & tua castra iuua.] Cuncta planè docuerunt, maximo Dei beneficio his calamitosis temporibus euectum esse in sedem Pontificiam tantum Antistitem, cuius virtutum fulgore non Galliæ solùm, sed vniuersus orbis Occidentalis illustraretur, proficerentq. omnes tanti viri monitis & exemplis. Inter alios autem quantum sub eodem Antistite Childebertus Rex Francorum pietate enituerit, plura sunt exempla, & egregia monumenta, atque in primis basilica, quam S. Vincentio, ipso Germano hortante, construxit, de qua suo loco dicturi sumus. B

CHILDEBERTVS REX VALDE PROFECIT SVB S. GERMANO.

De eleemosynarum verò copiosa largitione Fortunatus Pictauiensis Episcopus in rebus gestis eiusdem sancti Germani hæc habet his verbis: Quæ (inquit) eleemosynæ tam de rebus Ecclesiæ, quàm populi oblatione, vel regio munere per manus eius sanctificatæ sint, solus ille qui omnia scit, nouit & numerat. Denique quadam vice præexcellentissimus Childebertus Rex cùm ei direxisset sex millia solidorum pauperibus erogãda: expendens tria millia, reuertitur ad Palatium. Interrogatusque à Rege, si adhuc resideret quod egenis tribueret: respondit, medietatem resedisse, nec inuenisse se inopi, quibus mox totum expenderet. Erat ergo spectanda contentio inter sacerdotem & Principem: faciebant apud se de misericordia pugnam, & de pietate certamen.] hæc Fortunatus de Childeberti Regis sub sancto Germano erga pauperes amore atque munificentia: vt planè illud fuerit certo experimento cognitum, vbi sacerdotes sancti dignè numeros explent suos, Reges sponte se illis suaque bona subiicere, secundùm vulgatum illud Machabæorum [c]: Propter Oniæ Pontificis pietatem & animos odio habentes mala fiebat, vt & ipsi Reges & Principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis honoribus illustrarent.] At de S. Germano plura inferiùs: nunc rursus ad S. Euphronium Episcopum Turonensem, de quo dicere cœpimus ipso exordio narrationis Concilij Parisiensis, recurrat oratio. C

[c] 2. Mach. 3

EVPHRONII TEMPORE GRANDIA A S. MARTINO MIRACVLA EDITA.

Extant ad hunc ipsum duæ epistolæ Venantij Fortunati, nec non carmen quo eum mirificè laudat, dignumque sancti Martini prædicat successorem, cùm eius tempore amplioribus miraculis eiusdem sancti cineres coruscarent. Prædicat idem Fortunatus eiusdem sancti viri inter alia erga pauperes mirificam charitatem istis versibus [d]: D

[d] Fortun. lib. 3.

Aduena si veniat, patriam tu reddis amatam,
Et per te proprias hic habet hospes opes.
Si quis iniqua gemit, tristis hinc nemo recedit:
Sed lacrymas remouens, latificare facis.
Martinus meritis hac vos in sede locauit:
Dignus eras heres, qui sua iussa colis.
Ille tenet cælum, largo dans omnia voto:
Christo iunctus eris hunc imitando virum.] &c.

At (vt paululum à Synodi Actis diuertamus) quæ hoc ipso tempore, cùm sederet Euphronius, & bella vigerent Clotarij aduersus Chramnum filium suum, miranda fieri contigerunt virtute sancti Martini, rogante eodem Euphronio Episcopo, memoratu digna, accipe à Gregorio eiusdem Ecclesiæ Antistite successore, dum ait [e]: E

[e] Gregor. Turon. de mirac. S. Martin. lib. 1. c. 23.

CHRAMNVS LIBERATVS A VINCVLIS.

Dignum existimaui & illud non omittere in relatu, quod Viliathario presbytero referente audiui. Tempore quo propter perfidiam Chramnus iram Clotarij Regis incurrerat, in basilicam sancti Martini confugit, atque ibidem in catenis positus custodiebatur: sed virtute beati Martini Præsulis comminutæ catenæ, stare non potuerunt. Nescio autem quomodo imminente negligentia, foris atrium comprehensus est: quem oneratum ferro, vinctis post terga manibus, ducebant ad Regem. At ille voce magna clamare cœpit: vt sibi beatus Martinus misereretur, orare; nec eum sineret abire captiuum, cuius deuotus

A uotus expetierat templum. Statimque in eius vocibus, orante beato Euphronio Episcopo de muro ciuitatis contra basilicam, dissolutæ sunt manus eius, & omnes baccæ catenarum confractæ ceciderunt. Perductus autem vsque ad Regem, ibi iterum in compedibus & catenis constrictus retinebatur: sed inuocato nomine sæpe dicti patroni, ita omne ferrum super eum comminutum est, vt putares illud fuisse quasi figlinũ. Hoc tantum erat in spatiis, vt non solueretur à vinculo, quoadusque nomen illud sacratissimum inuocasset: inuocato autem, omnia soluebantur. Tunc Rex altioris ingenij videns virtutes S. Martini ibidem operari, & ab onere vinculorum absoluit eum, & pristinæ restituit libertati. Hæc ab ipsius Viliatharij presbyteri ore coram multis testibus facta esse cognoui.] ista Gregorius. Porrò quomodo tot tantisque donis abusus, aduersus patrem iterum rebellans, meritas impius pœnas dedit, inferiùs suo loco dicemus.

B Redeamus modò ad sanctos Episcopos prioris ordine positi Concilij Parisiensis. Interfuisse eidem quoque reperitur S. Prætextatus Rothomagensis Antistes nobilior postea redditus corona martyrij, de quo suo loco pluribus agendum erit. Qui verò subscriptus Chalactericus nominatur, scias hunc fuisse Episcopum Carnotensem sanctitate claru, sed iniuria temporis obscurum redditum: de quo vnicum quod extat monumentum hic describendum putamus, vt quoquo modo eiusdem vindicemus in lucem. Venantius enim Fortunatus eius sepulchro huiusmodi inscripsit epitaphium hoc titulo prænotatum: [a]

[a] Fortun. carm. lib. 4.

Epitaphium Chalacterici Episcopi ciuitatis Carnotensis.

Illacrymant oculi, quatiuntur viscera fletu,
Nec tremuli digiti scribere dura valent:
Dum modò quæ nolui viuo, dabo verba sepulto,
Carmine vel dulci cogor amara loqui.
C *Digne tuis meritis, Chalacterice sacerdos,*
Tardè notus nobis, quam citò, chare, fugis.
Tu patriam repetis, nos triste sub vrbe relinquis:
Te tenet aula nitens, nos tenebrosa dies.
Ecce sub hoc tumulo pietatis membra quiescunt:
*Dulcior in tumulo * lingua sepulta iacet.* * & mella
Forma venusta decens, animus sine fine benignus,
Vox suauis legem præmeditata Dei.
Spes cleri, tutor viduarum, panis egentum,
*Cura propinquorum, promptus * ad omne bonum.* * tetus
D *Organa psalterij cecinit modulamine dulci,*
Et tetigit laudans plectra beata Dei.
Cautere eloquij bene purgans vulnera morbi:
Quo pascente fuit fida medela gregi.
Sex qui lustra gerens, octo bonus insuper annos,
Ereptus terra iustus ad astra redis.
Ad paradisiacas epulas te ciue reducto:
Vnde gemit mundus, gaudet honore polus.
Et quia non dubito quanta est tibi gloria laudum,
Non debes fleri talis, amice Dei.
Hæc qui, sancte Pater, pro magnis parua susurro:
Pro Fortunato, quæso, precare tuo.] hactenus vetus memoria Chalacterici: sed agamus de reliquis. E

Interfuit pariter eidem Concilio fama ille insignis, decus Aquitaniæ, Leontius Episcopus Burgedalensis, de quo plura dicenda nobis erunt inferiùs, cùm agemus de Concilio Santonensi ab ipso collecto: porrò idem interfuisse reperitur quarto Aurelianensi Concilio. Præter alios verò nobis incompertos, qui penultimo ponitur loco Paternus, sanctitate conspicuus extitit Episcopus Abrigensis, quem etiam Catholica Ecclesia ascriptum tabulis Ecclesiasticis annua memoria celebrat decimasexta die Aprilis. Extat ad eumdem epigramma Venantij Fortunati his versibus [b]:

[b] Fortun. carm. lib. 9.

Nominis auspicio fulgent tua facta, Paterne,
Munere qui proprio te facis esse patrem.
Seruitij nostri non immemor omnia præstas,
Et tibi deuotis das pia vota libens.

Vt bona distribuas modò qui tam promptus haberis;
Vnde magis præstes, amplificentur opes.] Quodnam esset seruitiũ, quod A
Paterno impertiit Fortunatus, idem alio declarat epigrammate versibus istis:

Paruimus tandem iussis, venerande sacerdos:
Nominis officium iure, Paterne, regis.
Qui propriis meritis ornans altaria Christi,
Tam prece quàm voto das placitura Deo.
Supplico, cede tamen, si quid me fortè fefellit:
Nam solet iste meas error habere manus.
Obtineat supplex modò pagina missa salutem:
Hæc quoq; cũ reliquis me memorare velis.] hæc Fortunatus ad Paternũ tũc B
adhuc Abbatẽ, vt eiusdẽ epigrammatis inscriptio habet. extant res ab eo præclarè gestæ*.

* Sub die 16. Aprilis tom. 2.

Qui verò vltimo loco ponitur Samson Episcopus, idem claruit in Minori Britannia sanctus Dei sacerdos, cuius perpetua viget memoria in Ecclesia, quæ eius natalem diem celebrat vigesimaoctaua Iulij. Sunt & alij nobis haud scriptorum monumentis satis noti: porrò omnes quindecim numerantur: statueruntq. canones nouem tantùm numero, sed virtute pollentes, quibus Regum eorumq. ministrorum atque aliorum sibi nimium sumentium temeritatem represserunt: ex quibus non solùm ij qui illis vixere temporibus, sed & Nouatores nostri temporis exagitentur. At de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 560. IOANNIS PAP. ANNVS I. IVSTINIANI IMP. ANNVS 34. C

SExagesimus supra quingentesimum Domini annus inchoatur, post Basilij Consulatum decimusnonus, idẽ Imperatoris trigesimusquartus, Constantinopolitanis valde lugubris. Etenim *ægrotans idẽ Imperator cùm vulgò mortuus iactaretur, quasi in interregno quibusque quod vellent agendi licentiam sibi sumentibus, ingentia planè perpetrata sunt scelera, quæ in vrbis direptione ab hostibus fieri consueuerunt; inter alia verò ergasteria mercatorum sunt expilata. Si enim viuente adhuc Principe, Prasinorũ factioni talia impunè agendi videbatur facultas esse concessa: quid putandum post renunciatam Imperatoris mortem non esse præsumptum siue ab ipsis, siue potiùs à cõtraria factione Imperatoris potentia diu compressa, luctuosaque passa? Sed quomodo idem Imperator ex insperato, ope sanctorum martyrum conualuerit, cùm omnes referant; nos ex ipso fonte, nempe Proco- D
pio, eam petamus historiam. ait enim*:

* Misc. & Cedren. Anna. hoc anno. CONSTANTINOPOLIS DIREPTIO.

* Procop. de ædif. Iustinian. Imperat. lib. 1. INVENTIO RELIQVIARVM SANCTORVM MARTYRVM.

Iuxta orificium Sinus Irenes martyris templum fundatum est tanta magnificentia, vt satis enarrare non possim. Hic asseruantur ex antiquo reliquiæ sanctorum virorum non minùs quã quatuor, qui in Romano exercitu æra mærentes, militabant in duodecima legione apud Melitenem vrbem Armeniæ olim collocata. Etenim latomi, effossa humo, inuenerunt arculam litteris indicantem, esse scilicet reliquias horum virorum. Quod Deus latere voluit, donec manifestari congruum foret. Quippe Iustinianus corpore erat malè affectus: vehemens enim fluxus in genua delapsus virum dolore confecit.] quanam ex causa id acciderit, cùm idem referat, nos alia occasione superiùs enarrauimus. atque mox subdit: Hinc igitur morbus succrescens, medicorum operam cuicit. Interim audiens inuentas esse reliquias, relicta ope humana, ad has fidem conuertit, & vera opinione in iis quæ maximè ne- E
cessaria erant vsus est. Postquam enim lancem reliquiarum sacerdotes genibus Regis imposuerunt, euanuit dolor, corporibus quæ Deo seruierunt, cedens. Quod profectò Deus nolens esse dubium, magnum signũ ostendit eorum quæ acta erant. Nam ex sanctis illis reliquiis subitò oleum manauit, & arculam perfundens, pedes & totam purpuream vestem Regis imbuit & humectauit. Quamobrem vestis hoc modo humectata asseruatur in regiis receptaculis, in eorum quæ tunc facta sunt testimonium.] hæc Procopius.

At non semel tantùm sanctorum martyrum beneficio curatũ esse Iustinianum ab ægritudine, & è mortis faucibus erutum atque renouatum ad vitam, constat: nam quæ sunt relata, num hoc anno acciderint, vel potiùs quæ idem auctor his præmisit, quisque pro animi sententia iudicabit. Porrò rem gestam idem Procopius ita narrat. Etenim quod ex-

* Proc. de ædif. Iustin. Imp. l. 1

pertus est modò remedium ex quatuor sanctorum martyrum reliquiis, aliàs ope sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani factum itidem refert his verbis*: Circa Sinus termi-

num

A num in arduo satis & edito loco sanctis Cosmæ & Damiano olim templũ dedicatum est: vbi Iustinianum grauiter ægrotantem, & iam morituri speciem præbentem, nempe à medicis desperatum, & inter cadauera iacentem, isti Sancti per somnum & visum apparentes curauerunt. Cuius beneficij memores, pristinam structuram permutans impolitam planè & indignam tantis cælitibus, elegantia, magnitudine, & fulgore luminis templum illustrauit.] hæc ipse.

MIRACVLA EX SANCTORVM RELIQVIIS.

Non id recens, semelve experimento declaratum est, Sanctorum reliquias Dei ope edidisse miracula: ab exordio enim nascentis Ecclesiæ, veluti è fonte perenni copiosè fluente, riuosq. curationum in omnes Orbis partes emittente, Sanctorũ reliquias id præstitisse, quæ superiùs singulis ferme annis sunt dicta, perspicua luce demonstrant. Sicut etiam pariter ostensum est, vbique locorum cultũ sacrarum imaginũ semper in Ecclesia Catholica viguisse, de quo hoc pariter anno haud vulgare exemplum Annales continent: hoc enim anno id B
B accidisse, Sigebertus est auctor, quod narrat his verbis: Hoc tempore Iudæus quidam imaginem Saluatoris de ecclesia furtim deponens, eam telo transfixit, & eam clàm in domum suam deferens, cùm vellet flammis exurere, se sanguine imaginis cruentatum videns, præstupore eam abscondit. Quam Christiani requirentes, & per vestigia sanguinis inuenientes, eam sanguinolentam receperunt, Iudæum verò lapidauerunt.] hæc ipse.

IMPOSTVRA DE LIBRO RECONDITO.

Quòd verò de Iudæis mentio facta est: non prætermittimus dicere, eiusdẽ Iustiniani Imperatoris tempore tradi, à Theodosio Iudæo proditum librum apud Hebræos reconditum de Christi in templo sacerdotij functione, deque Dei genitricis virginitatis à sacerdotibus Iudæorum facta per obstetrices exploratione. narratur eiusmodi apud Suidam historia, eademque à diuersis aliis auctoribus recentioribus repetita; quam vt commentum nos re- C
C spuisse memores sumus tomo Annalium primo.

THEODOMIRVS REX SVEVORVM REDDITVS CATHOLICVS.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, vltimos adeamus Hispaniarum fines Oceano contiguos, ipsam inquam Galliciæ prouinciam, vbi regnantes hactenus Sueui Reges iidẽq. impij post Alaxam apostatam haud modicum Catholicæ Ecclesiæ damnũ intulere vsque ad præsentem annũ, quo regnare cœpit Theodomirus, tenuitq. regnũ annos decem, secundùm exactam doctissimi viri Moralis peruestigationem, cui haud inuiti subscribimus. Quòd autem hic ipse in Concilio priori Bracharẽsi Ariamirus dictus inueniatur, error illapsus putatur. Commune fuisse reperitur tam patri quàm filio, vt Miro vterque nominaretur: sed pater Theodo, Aria filio prænomen fuisse cognoscitur. licet apud Gregorium Turonensem idem qui Theodomirus, Charraricus etiam nuncupatus inueniatur: eumdem tamen esse cum ipso Mironis parente, ex eodem auctore probatur. Sed quanam occasione
D eiusdem Regis conuersio ad rectam fidem contigerit, hic ex ipso Gregorio res tunc temporis scribente depromimus, qui ait*:

* Greg. Turon. mirac. S. Martin. lib. 1. c. 11.

Charrarici cuiusdam Regis Galliciæ filius grauiter ægrotabat: qui tale tædium incurrerat, vt solo spiritu palpitaret. Pater autem eius fœtidæ se illi Arianæ, sectæ vnà cum incolis loci illius subdiderat. Sed & regio illa plus solito, quàm aliæ prouinciæ, lepra sordebat. Cumq. Rex videret vrgeri filiũ in extremis, dicit suis: Martinus ille, quem in Galliis dicunt multis virtutibs effulgere, cuius, quæso, religionis fuerit, enarrate. Cui aiunt: Catholicæ fidei populum pastorali cura in corpore positus gubernauit, asserens Filium cum Patre & Spiritu sancto æquali substantia vel omnipotentia venerari debere. Sed & nunc cæli sede locatus, assiduis beneficiis nõ cessat plebi propriæ prouidere. Qui ait: Si hæc vera sunt quæ profertis: discurrant vsque ad eius templum fideles amici mei, multa munera deportantes: & si obtineant mei filij medicinam, inquisita fide Catholica, quam ille credidit, credam. Pensato ergo auro argentoque ad filij pondus, transmisit ad venerabilem locum sepulchri.
E

Qui profecti, oblatis muneribus, exorant ad beati tumulum pro ægroto. Sed insidente adhuc in patris eius pectore secta, non continuò integram recipere meruit medicinam. Reuersi autem nuncij narrauerunt Regi, se multas virtutes ad beati tumulum vidisse, dicentes: Cur non sanatus fuerit filius tuus, ignoramus. At ille intelligens, non ante sanari posse filium, nisi æqualem cum Patre crederet Christum, in honorem B. Martini fabricauit ecclesiam: miroq. opere expedita, proclamat: Si suscipere mereor viri iusti reliquias, quodcumque sacerdotes prædicauerint, credam.] hæc idcirco de reliquijs, quòd scilicet omnes qui alicui Sanctorum ecclesiam fabricassent, sanctuaria accipere solerent, nempe veli partem, quæ sepulchro illius Sancti superposita fuisset, vt ex S. Gregorij epistolis liquet, & quæ superiùs dicta sunt de S. Leone manifestum faciunt. Sed pergit Gregorius:

Et sic iterum suos dirigit maiore cum munere: qui venientes ad beatum locum reliquias postulabant. Cumque eis offerrentur ex consuetudine, dixerunt: Non ita faciemus; sed nobis, quæsumus, licentia tribuatur ponendi, quæ exinde iterum assumamus. Tunc partem pallij serici pensatam super beatum sepulchrum posuerunt, dicentes: Si inuenimus gratiam coram expetito patrono, quæ posuimus plus in sequenti pensabunt: eruntque nobis in benedictionem posita, quæsita per fidem.] eumdem planè vsum seruari solitum super corpora Apostolorum Romæ, idem auctor affirmat, quæ nos alia occasione superiùs retulimus: fiebat enim, in signum diuinæ benignitatis impartiendæ petenti, vt eadem vela maioris ponderis reciperentur, quàm data fuerint, secus si contrà. Sed de pallio serico quid legatis acciderit, audi:

Vigilata (inquit) vna nocte, facto manè, quæ posuerant pensitabant. In quibus tanta beati viri infusa est gratia, vt tamdiu eleuarent in sublime æream libram, quantum habere poterat, quo ascenderet momentana. Cumq. eleuatæ fuissent reliquiæ cum magno triumpho, audierunt voces psallentes qui erant in ciuitate detrusi in carcere (*nonnisi enim cum psalmodia reliquiæ transferri solebant*) & admirantes suauitatem soni, interrogant custodes, quid hoc esset. Qui dixerunt: Reliquiæ domini Martini in Galliciam trasmittuntur, & ideo sic psallitur. Tunc illi flentes, inuocabant S. Martinum, vt eos sua visitatione liberaret. Exterritisque custodibus, & in fugam versis, diruptis obicibus retinaculorum, liber populus surgit à vinculo; & sic vsque ad sancta pignora, plebe inspectante, venerunt, osculantes flendo beatas reliquias, simulq. & gratias B. Martino pro sui absolutione reddentes, quòd eos dignatus fuerit sua pietate saluare. Tunc obtentis per sacerdotē à Iudice culpis, incolumes dimissi sunt. Quod videntes gestatores reliquiarum, gauisi sunt valde, dicentes: Nūc cognouimus, quòd dignatur beatus Antistes nobis peccatoribus propitium se præbere.] fuerunt hæc eorum quæ facienda erant in Gallicia in solutione perfidiæ vinculorum signa prænuncia in catenarum fractione monstrata. Sed prosequitur cetera Gregorius:

DE MARTINO PEREGRINO.

Et gratias agentes, prospero prosequente patroni præsidio nauigiū, vndis leuibus, temperatis flatibus, velo pendulo, mari tranquillo, velociter ad portum Galliciæ peruenerunt. Tunc commonitus à Deo quidam nomine Martinus de regione longinqua, qui ibidem nunc sacerdos habetur, aduenit. Sed nec hoc credo sine diuina fuisse prouidentia, quòd eo die se commoueret de patria, quo beatæ reliquiæ de loco leuatæ sunt, & sic simul cum ipsis pignoribus Galliciæ portum ingressus sit.] perinde ac si Martinus Martinum ad Sueuorum conuersionem asciuerit, atque perfecerit æquè Martinus doctrina, quod Martinus miraculis inchoauerat: vt illud Euangelicum probaretur exemplo, quod est à Domino dictum [a]: In hoc veritas est, quod alius est qui seminat, alius est qui metit.] Quæ pignora (subdit Gregorius) cum summa veneratione susciperentes, fidem miraculis firmant: nam filius Regis, dimissa omni ægritudine, sanus properat ad occursum. Beatus autē Martinus sacerdotalis gratiæ accepit principatum. Rex vnitatem Patris & Filij & Spiritus sancti confessus, cum omni domo sua chrismatus est. Squallor lepræ à populo pellitur, & omnes infirmi saluantur, nec vnquam ibi vsque nunc super aliquem lepræ morbus apparuit. Talemque gratiam ibi in aduentu pignorum beati patroni Dominus tribuit, vt virtutes quæ ibidem illa die factæ sunt, enarrare perlongum sit. Nam tantum in Christi amore populus ille promptus est, vt omnes martyrium libentissimè susciperent, si tempus persecutionis adesset.] hactenus de his Gregorius.

[a] *Ioan. 4.*

LEPRA VM PERFIDIA PER FIDEM TOLLITVR.

THEODOMIRI REGIS CONVERSIO

Porrò hæc omnia contigisse ipsius Theodomiri regni exordio, ex eo certum illud deducimus argumentū, quòd post annum sequentem, nempe tertio ipsius regni, totius suæ ditionis conuocari fecit Episcopos, Conciliumq. Brachari celebrari. Sed & de eiusdē Regis conuersione paucis agit Isidorus in Chronico Sueuorum verbis istis: Post multos deinde Reges regnum Sueuorum suscepit Theodomirus: qui fidem Catholicā adeptus, Arianæ impietatis errore destructo, Sueuos vnitati fidei reddidit. Huius tempore Martinus Dumiensis monasterij Episcopus fide & scientia claruit, cuius studio pax Ecclesiæ reddita est, & multa monasteria condita]hæc Isidorus: sed de Martino rursus inferiùs dicendum erit.

Quòd verò tanta S. Martini meritis tribuuntur: opportunum putamus his attexere glorioßimæ Francorum Reginæ (quæ iisdem temporibus contigit) peregrinationē ad sepulchrum eiusdem S. Martini, de qua Gregorius ita pergit [b]: Nam & Vltrogotha Regina, auditis miraculis quæ ad locum fiunt quo sancta membra quiescunt, tamquam sapientiam Salomonis expetiit corde deuoto prospicere. Abstinens ergo se à cibis & somno, præcurrentibus

[b] *Gregor. lib. 1 mirac. S. Martin. c. 12.*

rentibus etiam largissimis eleemosynis. peruenit ad locum sanctum; ingressaque basilicam timens & tremens, nequaquam audebat adire sepulchrum, indignam se esse proclamans, nec ibidem posse, obsistentibus culpis accedere. Tandem deducta vigiliis nocte, & orationibus, ac profluis lacrymis, manè oblatis muneribus multis in honorem beati confessoris Missas expetiit celebrari. Quæ dum celebrantur, subitò tres cæci, qui ad pedes beati Antistitis longo tempore priuati lumine residebant, fulgore nimio circumdati, lumen quod olim perdiderant, receperunt. Quo facto, clamor in cælum attollitur magnificantium Deum. Ad istud miraculum currit Regina, currit & populus: mirantur omnes fidem mulieris, mirantur gloriam Confessoris. Sed super omnia collaudatur Deus noster, qui tantam virtutem præstat Sanctis suis, vt per eos talia operari dignetur.] hæc Gregorius de Vltrogotha Regina. Extat Venantij Fortunati epigramma de horto eiusdem Vltrogothæ, siue Vltrogothonis Reginæ, licet deprauatus codex habeat Regis, pro Reginæ: non enim de Rege, sed de Regina esse epigramma illud, postremi saltem duo versus significant, qui sunt huiusmodi [a]:

[a] *Venan. carm. lib. 6.*

Posßideas felix hæc Vltrogotho per æuum
Cum geminis natis tertia mater ouans.] at de ipsa satis: ad res iam sequentis anni transeamus.

IESV CHRISTI ANNVS	IOANNIS PAP. ANNVS	IVSTINIANI IMP. ANNVS
561.	3.	35.

REdemptoris nostri annus quingentesimus sexagesimusprimus, post Basilij Consulatum vigesimus, idemque Iustiniani Imperatoris trigesimusquintus adest: quo defuncto Domno Iuniore Episcopo Antiocheno, vbi sedisset annos quatuordecim, subrogatus est in locum ipsius Anastasius cognomento Sinaita, quòd ex monachis in Sina monte vitam agentibus ad Episcopatum eius Ecclesiæ vocatus sit, de quo plura suis locis dicturi sumus. Quo etiam tempore post Eustochium Hierosolymorum Ecclesiæ substitutus est Ioannes, cuius sedis tempus & res gestæ prorsus obscuræ mansere: licet alij in locum Macarij iterum restitutum cum creatum Hierosolymorum Antistitem dicant.

Hoc item anno trigesimoquinto Imperatoris, mense Nouembri structas fuisse insidias ad occidendum ipsum Iustinianum Augustum, habet Miscellæ auctor. Cùm, re detecta, in crimen adductus Belisarius pœnas dedit, bonis & dignitate exutus. Porrò sequenti anno mense Martio dimissum fuisse ipsum Belisarium ea de causa detentum, atque suis dignitatibus restitutum, idem auctor affirmat: quem & post biennium Byzantij mortuum esse, Cedrenus tradit. Sed aduersantur Latini [b] nonnulli, qui eum excæcatum, exutumque omnibus dignitatibus atque diuitiis, mendicare stipem fuisse coactum asserunt.

BELISARII DVCIS CALAMITAS.

[b] *Crinit. de honest. discip. lib. 15. Volater. Pontan. vel alij recentiores omnes.*

Aduersus hos scimus dimicare Alciatum [c] sui Iustiniani acerrimum defensorem. At vtinam leues istæ tantùm essent Iustiniani sordes, quæ breui ab eodem viro docto elui potuissent Apologia, & non potiùs illius generis, de quo Hieremias [d]: Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith, maculatus es in iniquitate tua coram me.] aspersus enim impietate & sacrilegiis coinquinatus antea perpetratis diem clausit extremum, vt suo loco dicemus; vt nulla esse possit sufficiens quæ ipsum emundet apologia.

[c] *Alciat parerg. lib. 4 c. 24.*

[d] *Hier. 2.*

Quod verò ad præsentem Belisarij causam pertinet, antiquiorum vna omnium sententia fuit, vt ipse in coniurationis suspicionem adductus, ab eodem Iustiniano Imperatore fuerit redactus in ordinem. De reliquis autem varias reperimus sententias esse: cùm alij dixerint excæcatum, & ita vsque ad finem vitam traxisse miserrimam: alij verò in eo tantùm consentiant, vt è sublimiori statu deiectus, rursus fuerit in pristinum restitutus. Sed accipe de his in primis Ioannis Græci auctoris Iambos:

Iste Belisarius Imperator magnus
Iustinianeis existens temporibus Imperator,
Ad omnem quadrantem terræ cùm explicuisset victorias,
Postea inuidia excæcatus (ô fortunam instabilem)
Poculum ligneum detinens clamabat plebi in stadio
Belisario obulum date Imperatori,
Quem fortuna quidem clarum fecit, excæcauit inuidia.
Alij dicunt chronici, non excæcatum fuisse hunc,

Ex honoratis autem infamem profecto factum esse,
Et iterum ad reuocationem æstimationis venisse prioris.] hæc ipse. verùm de Belisarij in pristinum restitutione altum apud Græcos silentium.

Certè quidem Zonaras cũ bonis omnibus priuatum dicat, de restitutione nihil: vt planè in statu miserrimo ipsum derelictum, nec ampliùs subleuatũ, possit intelligi. Sed & Glicas minimè eum in pristinum restitutum affirmat; idem & Cedrenus, qui de eodem hæc ait: Adeò autẽ acceptus fuit Iustiniano, vt is percusso nummo, in altera parte se, in altera parte Belisarium armatum effinxerit cùm inscriptione hac: BELISARIVS ROMANORVM DECVS. Verùm enim verò inuidia vt solet rebus prosperrimè succedentibus insidiari, Belisarium quoque ita adorta est, vt is per calumniam delatus & magistratu & honore sit exutus.] hæc Cedrenus. Sed & Constantinus Manasses in Annalibus cùm id ipsum affirmet, vehementi istiusmodi inuectiua probrosum Imperatoris insectatus est facinus, vbi rebus à Belisario præclarè gestas enarrat:

PRO BELISARIO DECLAMATIO.

Sed hæc (inquit) inuidiæ sceleratissimæ non placebant: quapropter honestissimam Ducis famam parum æquis oculis intuebatur, & toto impetu gloriam eius oppugnabat: nam vulgo quòd dicitur, Quid sit vtile, ignorat inuidia. Quamobrem vir fortunatus, magnus copiarum ductor, qui formidabilem Cosrhoem Persarum Principem exterruerat, qui reges seruitutis iugo subiecerat, qui gladio tot Libyæ nationes domuerat, vir denique Mauortius, & in prœliis animo leonino præditus, immanis belluæ, nimirum inuidiæ dolis circumuentus, absque milite, propugnatoribus, pharetratorum turba ruinam indignam & lacrymis deplorandam ruit. Factus est (heu miser) pupillo nudior, calicem calamitatum largiter hausit: ecu fugitiuum quoddam mancipium rebus suis vniuersis spoliatus est: eoque denique loci redactus est, vt (heu sortem acerbam) carnificem expectaret, quando ceruices ei gladio secturus esset. O inuidia, bellua nocens, latrocinatrix, cædibus & persecutionibus gaudens, scorpie infinitis stimulis prædite, tigris homines deuorans, dracæna, venefica, letalis herba, telum ferri expers, cuspis acutissima, qualia designas & improba committis? Quas calamitates, quæ mala struis? Vincit me dolor, conturbat luctus, & lacrymas exprimit. Quousque perditrix tantùm virium habebis? Quousque sceleratissima vitam humanam perturbabis? O tyranne mala machinans, sanguinarie cuncta appetens, etiam ipse (quod numquam factum oportuit) tuas in manus incidi, tuaq. tela expertus iaceo, parumper adhuc spirans.] hucusque Constantinus in inuidiam veluti malorum omnium causam stylo pugnans, cum & alij in eodem argumento versantes fortunam proditionis incusent.

Sed Ethnicorum sint ista lamenta: altiùs figit oculos Christi fidelis, qui cùm manare cuncta è diuina prouidentia intueatur, haud casum incusat atque fortunam; sed præterita hominũ impiè facta considerans, diuinam intelligit esse vindictam, quam imprudens quispiã inuidentiæ tribuit atque fortunæ. Quod autem, ex sententia Sapientis [a], Altissimus sit patiens redditor, cùm interdum vindicet peccata patrum in filios, nepotes, ac pronepotes: feram haud quis iudicabit esse vindictam, qua ipsum viderit peccati esse prosecutum auctorem. Vt igitur æqua libra expẽsam intelligas in Belisarium cælitus Deum iaculatum esse vindictam: hic ob oculos pone quæ in sanctissimum Ecclesiæ Romanæ Pontificem Siluerium in gratiam Theodoræ Augustæ Romæ Belisarius aliquando perpetrauit: quorum etsi pœnituisse postea visus sit, tamen (quod honor Regis iudicium diligit) licet culpa peccantem absoluat, ob quam perpetua gehenna dignus erat, haud semper pœnam in præsenti vita luendam omnino remittit: vt inter alia exempla quibus affluit diuina Scriptura, de Dauid [b] patet expressum; cui licet peccatum à Deo dimissum Nathan annunciauerit, pœnam tamen in præsenti vita ipsi à Deo infligendam pariter demonstrauit. Quam autem sit immane scelus, atque pauendum etiam dæmonibus sacrilegium, iniicere manus in Christum Domini, vnctumque in sanctum sanctorum, ex illa satis sit ponderare sententia Domini, qua ait [c]: Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.] vel cùm minatur [d]: Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt mola asinaria appendatur in collo eius, & deiiciatur in mare.] Sed quis præterea, si sceleris immensitatem consideret, incusare poterit & non admirari potiùs diuinum iudicium iustè latum in Belisarium, cum experiri ipse coactus sit, quòd (vt ex Procopio dictum est) pati coactus est Ioannes Consul atque Præfectus Prætorio insignis Patricius, qui re vera ob inopiam compulsus est mendicare?

[a] *Eccli. 5.* PECCATI CVLPA, NON PŒNA DIMISSA.
[b] *2. Reg. 12*
[c] *Zach. 2.*
[d] *Matth. 18. Marc. 9. Luc. 17.*

Quod

Quod verò his de Belisario enarratis Alciatus (vt dictum est) repugnans, nullũ præterea argumentum afferat, quàm de re tanta silentium Procopij & Agathiæ: Quòd ad Procopium pertinet, nihil est quod ex eo aliquid induci possit, cùm minimè ad hæc tẽpora suam historiam perduxerit: Ceterùm ipsum post historiarum volumina scripsisse librum constat, quo eiusdẽ Iustiniani comprehendit vituperationes, simul & vxoris eius Theodoræ, itemq. Belisarij, atque coniugis ipsius, prout testatur Suidas: in quo quidem commentario ea tractata fuisse, ratio argumenti cogit existimare. Quod autem pertinet ad Agathiam, haud potuit ipse hæc pertractasse, quæ facta diximus anno trigesimoquinto ipsius Iustiniani Imperatoris, cùm eius historia annum trigesimum secundum non excedat. At de his hactenus. Ad res verò Occidentalis Ecclesiæ pietas Childeberti nos prouocat.

Hoc enim anno, qui eiusdem Childeberti Francorum Regis quadragesimus octauus numeratur inchoatus, data reperitur eiusdem Regis pragmatica sanctio de bonis à se donatis ecclesiæ sancti Vincentij, quam (vt iam diximus) sumptuosè construxit. Vt ergo memorabile antiquitatis monumentum cunctis notum fiat, quo Christianissimi Regis pietas innotescit; hic ipsam integram describere, ex parte aliqua superiùs recitatam, haud erit otiosum: sic enim se habet [a]:

[a] *Apud Aimoi. 2. cap. 20.*

Childebertus Rex Francorum V.I.

Recolendum nobis est & perpensandum vtilius, quòd hi qui templa Domini nostri Iesu Christi ædificauerint, & pro requie animarum suarum ibidem tribuerint, vel in alimoniam pauperum aliquid dederint, & voluntatem Dei adimpleuerint, in æterna requie sine dubio apud Deum mercedem recipere merentur. Ego Childebertus Francorum Rex vnà cum consensu Francorum & Neustrasiorum, & exhortatione sanctissimi Germani Parisiorum vrbis Pontificis, vel consensu Episcoporum, cœpi construere templum in hac vrbe Parisiaca prope muros ciuitatis in terra quæ aspicit ad fiscum nostrum Isiacensem, in loco qui appellatur Leucotitio, in honorem sancti Vincentij martyris, cuius reliquias ex Hispania asportauimus, ceu & sanctæ Crucis, & S. Stephani, & S. Ferreoli, & S. Iuliani, & beatissimi S. Georgij, Protasij, Nazarij, & Celsi pueri, quorum reliquiæ ibi sunt consecratæ. DONATIO CHILDEBER. REG. FRANC.

Propterea in honorem dominorum Sanctorum concedimus fiscum nostrum largitatis nostræ Isiacum, qui est in pago Parisiorum prope alueum Sequanæ, vnà cum omnibus quæ ibi aspiciunt cum mansis & commanentibus in eius agris territoriis, vineis, siluis, pratis, seruis, inquilinis, libertis, ministerialibus (præter illos quos ingenuos nos esse præcepimus) cum omnibus appendentiis suis quæ ibi aspiciunt, cum omnibus adiacentiis, cum omnibus quæ nobis deseruiunt tam in aquis quàm in insulis, vel cum molẽdinis intra portam ciuitatis & turrim positis, cũ insulis quæ ad ipsum fiscum adiacent; cum piscatoria quę appellatur Verena, cum piscatoriis omnibus quæ sunt in ipso alueo Sequanæ, sumũtq. initiũ à ponte ciuitatis, & fortiuntur finẽ vbi alueolus Sauaræ veniens præcipitat se in flumen. Has omnes piscationes, quæ sunt & fieri possunt in vtraque parte fluminis, sicut nos tenemus & nostra forestis est, tradimus ad ipsum locum, vt habeant ibidem Deo seruientes victum quotidianum per succedentia tempora. Damus autem hanc potestatem, vt cuiusque potestatis littora fuerint vtriusque partis fluminis, teneant vnam perticam terræ legalem, sicut mos est ad ducendas naues & reducendas, ad dimittenda retia vel deducenda absque vlla refragatione & contradictione, seu iudiciaria contentione.

De argumentis * verò, per quæ aues possunt capi super aquã, præcipimus vt nulla potens persona inquietare valeat famulos, sed omnia securè teneant, possideant per infinitas tẽporum successiones, & cum areis & casis infra Parisios ciuitatem cum terra & vinea & oratorium in honorem S. Andeoli martyris, quæ de Hilario & Ceraunio, dato pretio, comparauimus, & cũ omnibus quæcumque in eo nobis deseruiunt, pro requie animæ meæ, quãdo Deus de hac clarissima luce dederit discessum. Ipse fiscus qui vocatur Isiacus, cum omnibus quæ ibi aspiciũtur, ipso die ad ipsum templum Domini, quod nos ædificauimus, deseruiat, & ad omnia quæ illi sunt opus tam ad lumen quàm in Dei nomine ad stipendia seruorum Dei quos ibi instituimus, seu ad ipsos rectores qui ipsos regere habent, omnino ibi transuolant, & per longa annorum spatia ad ipsum templum Domini, quod absque contradictione vel refragatione aut iudiciorum contentione inspecta, ipsa præceptione omni tempore proficiat in augmentum. Et vt hæc præceptio cessionis nostræ futuris temporibus firmior habeatur, & Deo auxiliante, per omnia tẽpora inuiolabiliter conseruetur: manibus propriis vel nostris signaculis infra decreuimus roborare. Datum quod fecit mense Decembri,

* instrumentis

bri, die sexto, anno quadragesimooctauo postquam Childebertus Rex regnare cœpit.] hactenus donationis tabulæ Regis Christianissimi, ex Ecclesiastica disciplina colentis cineres sanctorum martyrum, & perpetuam requiem post obitum per eleemosynas sibi conciliantis. A

Porrò quod ad nobilem basilicam ab ipso Childeberto Parisiis erectam pertinet, est eiusmodi carmen Venantij Fortunati hac inscriptione notatum:

DE BASILICA S. VINCENTII.

De ecclesia Parisiaca.

Si Salomoniaci memoretur machina templi:
Arte licet par sit, pulchrior ista fide.
Nam quæcumque illic veteris velamine legis
Clausa fuere prius, hic reserata patent.
Floruit illa quidem vario intertexta metallo: B
Clariùs hæc Christi sanguine tincta nitet.
Illam aurum, lapides, ornarunt cedrina ligna:
Hic venerabilior de Cruce fulget honor.] hæc idcirco de Cruce, quòd (vt vidimus) in tabulis donationis inter alias sacras reliquias lignum quoque sanctæ Crucis illic Childebertus collocandum curauit. Sed pergit:

Constitit illa vetus ruituro structa talento:
Hæc pretio mundi stat solidata domus.
Splendida marmoreis attollitur aula columnis:
Et quia pura manent, gratia maior inest.
Prima capit radios vitreis oculata fenestris,
Artificisq; manu clausit in arce diem: C
Cursibus auroræ vaga lux laquearia complet,
*Atque suis radiis & * sine Sole micat.*] His dictis, de auctore qui eam erexit, donisque multiplicibus ditauit, hæc addit:

* hæc

Hæc prius egregio Rex Childebertus amore
Dona suo populo non moritura dedit,
Totus in affectu diuini cultus inhærens,
Ecclesiaq; tuges amplificauit opes.
Melchisedech noster meritò Rex atque sacerdos
Compleuit laicus religionis opus.
Publica iura regens, & celsa palatia seruis
Vnica Pontificum gloria, norma fuit.
Hinc abiens, illinc meritorum vtuit honore: D
Hic quoque gestorum laude perennis erit.] hæc Fortunatus post obitum (vt apparet) ipsius Childeberti Regis, de quo dicemus anno sequenti.

PEREGRINATIO S. GERMANI HIEROSOL.

Ad hanc autem spiritualibus muneribus locupletandam basilicam, ipse S. Germanus ad loca sancta inuisenda in Orientem profectus, expetitas à Iustiniano Imperatore reliquias detulit, atque in eadem basilica collocauit: de quibus Aimoinus hæc habet [a]: Beatissimus quoque Germanus Præsul Parisiacæ vrbis ad sancta loca Hierosolymam pergens, indeque rediens, præfatum Principem, *nempe Iustinianum Imperatorem*, adiit, à quo & honorificè est susceptus. Cumque eam plurimis vellet decorare muneribus, vir Deo plenus auri & argenti spernens munera ab eo reliquias tantummodo Sanctorum expetiit. Cuius deuotionis præfatus congaudens Princeps, de Domini nostri Iesu Christi corona spinea, simulque reliquias Innocentum, vnaque brachium sancti Georgij martyris pro magno munere contulit. Quæ vir Dei gratanter suscipiens, ad propria rediit, & prædicta Sanctorum pignora in ecclesia sanctæ Crucis, sanctique Vincentij condidit.] hæc auctor. E

[a] Aimoin. de Gest. Franc. li. 3. cap. 9.

DE ALIIS MEMORIIS S. VINCEN.

Porrò quod ad reliquias ipsius sancti Vincentij martyris pertinet, viguit magnopere non in Hispaniis tantùm, vbi passus est, sed & in Galiis earumdē cultus: cuius rei præter cætera fidem faciunt alia eiusdem Fortunati eodem argumento scripta carmina [b], nempe de eiusdem Sancti basilica vltra Garumnam, quam S. Leontius Episcopus Burdegalensis stanno cooperuit, & de alia in Vernemete, quam idem Leontius erexit à fundamentis; vbi & recolit miraculum in eius dedicatione, martyris virtute, factum; simulque docet toto orbe terrarum cultum S. Vincentij martyris fuisse celebrem. Sed accipe eius epigramma:

[b] Fortunat. lib. 1. c. 8. & 9.

Cultoris Domini toto sonus exijt Orbe,
Nec lacus est vbi se gloria celsa neget.

Sed

Sed cuius meritum scimus præcurrere mundum,
Huius vbique viri surgere templa decet.
Ecce beata nitent Vincenti culmina summi,
Munere martyrij qui colit astra poli.
Promptus amore pio quæ Papa Leontius olim
Condidit eximio consolidata loco,
Nomine Vernemetis voluit vocitare vetustas,
Quod quasi fanum ingens, Gallica lingua refert.
Auspicij præmissa fides erat arce futura,
Vt modò celsa domus flagret honore Dei.
Hic etiam sanctus Domini suffultus amore
Virtutis summæ signa tremenda dedit.
Nam cùm templa Dei Præsul de more dicauit,
Martyris aduentu dæmonis ira fugit.
Redditur incolumis quidam de parte malignat
Cui vidisse pia templa, medela fuit.
Emicat aula potens diuino plena sereno,
Vt meritò placeat hic habitare Deo.
Nunc specie suadente loci hac virtutis honore
Euocat hic populus: hinc decus, inde salus.
Qui plebem accendis, venerandæ conditor arcis,
Talibus officijs præmia iusta metis.] hęc ad Leontium Fortunatus. Sed & de aliis eiusdem martyris in Gallia basilicis & miraculis illic edi solitis agit Gregorius Turonensis in commentario de Gloria martyrum. At de his hæc satis. C

S. VINCENTII CELEBERRIMVS CVLTVS.

IESV CHRISTI ANNVS 562. IOANNIS PAP. ANNVS 3. IVSTINIANI, IMP. ANNVS 36.

NOuus illuxit annus, idemq. Domini quingentesimus sexagesimus secundus numeratur, atque post Consulatū Basilij vigesimus primus, decimæ Indictionis: quo religiosissimus Francorum Rex Childebertus sanctis operibus clarus ex hac vita migrauit, agens in suo regno annos quadragintanouem. Ad hunc vsque annum saltem peruenisse ipsum, vetera scriptorum monumenta anno superiori recitata satis docent. Vnde emendes eos qui eidem tribuunt annos quadragintaquatuor: nam præter ea quæ dicta sunt, constat ex Fortunato ad tempora Euphronij Episcopi Turonensis atque Germani peruenisse, qui haud pridem (vt diximus) creati fuere Episcopi. Sanè quidem Aimoinus atque Papyrius qui res Francorum accuratiùs sunt prosecuti, ad dictum à nobis positum annorum numerum eumdem Regem peruenisse testantur. Porrò vbi defunctus est in erecta ab ipso basilica sancti Vincentij (quod iusserat) sepultus fuit: ad cuius sepulchrum eiusmodi inscriptio exarata legitur [a]: D

CHILDEBERTI REGIS OBITVS.

[a] Apud Aimoin. lib. 2. c. 9.

Francorum rector, præclarus in agmine ductor,
Cuius & Allobroges metuebant soluere leges,
Dacus, & Aruernus, Britonum Rex, Gothus, Iberus;
Hic situs est, dictus Rex Childebertus Honestus.
Condidit hanc aulam Vincenti nomine claram
*Vir pietate cluens *, probitatis munere pollens,*
Amplectens humiles, posternens mente rebelles;
Templa Dei dicans, gaudebat, bona repensans:
Millia mendicis solidorum dans & egenis,
Gazarum cumulos satagebat condere cælo.] E

EPITAPHIVM CHILDEBERTI REG.

* clarens

Porrò idem Rex religionis propensionis cultus alia plura monumenta reliquit, nempe hospitalem domum pauperibus extructam Lugduni, cuius est mentio in Concilio Aurelianensi [b]; celeberrimum insuper monasterium Arelatense, cuius meminit S. Gregorius [c], cùm illud locupletat priuilegiis; necnon etiam monasterium Modoalense, in quo sanctus Carilephus vnà cum suis monasticam vitam summa exoluit diligentia;

[b] Concil. Aurelian. 5. c. 15.
[c] Gregor. lib. 7. epist. 111.

vt eius

[a] Extant apud Sur. tom. 4. die 1. Iul.

vt eius vitæ Acta[a] significant. Sed & alia multa fuisse, non dubium est, quæ nos latent. A

CLOTARIVS MONARCHIAM ADEPTVS REGNI FRANCORVM.

Post obitum verò Childeberti Regis Clotarius germanus eius regnum, filiabus eiectis, accepit, solusq. totius Francorum regni monarchia potitus est. Qui Parisios veniens, & in morbum repentè incidens, à S. Germano eius ciuitatis Episcopo, cuius contemptus causa ille diuinitus immissus erat, curatur. Sed quomodo id acciderit, accipe à Fortunato, dum ait[b]: Cùm S. Germanus ad glorioſum Clotarium Regem occurrisset, nec tamen de sancto viro stante ante Palatium ei fuisset indicatum: mora facta ante vestibulum, non præsentatus, domum reuertitur. At sequens nox consueris in oratorio vigiliis ducitur: Rex dolore atque febris infestatione torquetur. Vix primo diluculo ad domum Pontificis à proceribus concursatur: pœna Regis exponitur; & vt sua visitatione Regis doloris vim mitiget, optimates deprecantur. Mox apud pietatis virum iniuriæ causa postponitur: & qui antè nec nunciabatur, intrat iam honoratus, & exoratus Palatium visitat. Tunc Rex vix assurgens de lectulo, cæsum se diuino flagello conqueritur, allambitque palliolum, & vestem sacerdotis deducit gaudens per loca doloris: culpam namque confessus est criminis, & sic dolor omnis fugatur. Itaque actum est, vt cuius incurrebat de contemptu periculum, sentiret de contactu remedium. Hæc Fortunatus. Porrò vbi monarchiam Clotarius Galliarum obtinuit, cùm ceteros viros sanctos, tum præcipuè sanctum Maurum, qui à sancto Benedicto missus erat in Gallias ad propagandam vitam monasticam, coluit, multaque erga eius monachos exhibuit pietatis officia, atque contulit beneficia, quæ Mauri Acta prosecutus Faustus pluribus narrat. Pepercitque iterum filio suo Chramno sæpiùs rebellanti Clotarius hoc anno, vbi monarchiam est cõsecutus; sed frustra: nã de eo ista Gregorius[c]:

[b] Fortunat. in vita S. Germani c. 24. apud Sur. Tom. 3.

OB S. GERMANI CONTEMPTVM REX AFFLIGITVR.

[c] Greg. Turon. lib. 4. c. 20.

Chramnus patri repræsentatur; sed postea infidelis extitit. Cumque se cerneret euadere non posse, Britannias petiit; ibique cum Conobio Britannorum Comite ipse & vxor eius & filiæ latuerunt. Vuilicharius autem socer eius ad basilicam sancti Martini confugit. Tunc sancta basilica à peccatis populi ac ludibriis; quæ in ea fiebant, per Vuilicharium, coniugemque eius succensa est: quod non sine graui suspirio memoramus. Sed & ciuitas Turonica ante annum iam igne consumpta fuerat; & totæ ecclesiæ in eadem constructæ desertæ relictæ sunt. Protinus beati Martini basilica, ordinante Clotario Rege, stanno cooperta est, & in illa qua priùs fuerat elegantia reparata.] hæc Gregorius: reliqua autem de Clotario suo loco. C

BASILICA S. MARTINI INCENSA.

DE AVREL. CASSIODORO.

Sed ratio temporis à nobis exigit, vt doctissimum illum & æquè sanctissimum virum, decus Romanæ nobilitatis, præfecturis innumeris diutiùs illustratũ, conueniamus Aurelium Cassiodorum, non otiosum illum quidẽ, licet feriatum degentem in monasterio quod extruxit: vbi velut in portu residens post naufragia Regum Gothorum, quorum regna Prætoria præfectura curarat, Deo & litteris vacans, reliquum vitæ tempus ad obitũ vsque semper aliquem fertilissimi ingenij partum edens, effœtam licet annis, fœcundam frugibus senectutem ducebat. Scribebat hoc anno Paschalem computum, & de Indictione adinuenienda currente, ac de Epacta, aliisque ad Paschalis temporis computum spectantibus. In quibus singulis disponendis quàm adamussim in omnibus idem ipse nostræ consentiat Annalium chronographiæ (quod ex aliis testibus sæpè docuimus) ipsum audi ista dicentem: Si nosse vis, quotus annus est ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi: cõputa triginta sex per quindecim, fiunt quingenti quadraginta: his semper adde duodecim, & fiunt quinquaginta duo: adde & Indictiones anni cuius volueris, vt puta, decimam, vicies semel post Consulatum Basilij Iunioris: sunt quingenti sexagintaduo, &c.] ac paulo pòst: Si vis scire, quota est Indictio, vt puta vicies semel post Consulatum Basilij Iunioris; sume ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi, id est, quingentos sexagintaduos: his semper adiice tria; fiunt quingenti sexagintaquinque. Hæc partire per quindecim; remanent decem: decima est Indictio.] hæc ipse, præsentem designans annum. D E

Nos igitur ab eodem Cassiodoro hæc accuratè tractante accepto hoc anno tradito Indictionis inueniendæ, numerandæq. modo, singulos post hæc annos Indictionis nota signaturi sumus. Cùm enim iam propè nos deserant Consules per quos hactenus annos singulos numerare consueuimus, vel admodum infrequentes inueniantur; nihil est vt per eos annos singulos numerare possimus: vnde opus est per Indictionum periodos deducere temporum supputationem. In quo illud monendum, quòd etsi numeret Cassiodorus ab incarnatione, nos verò à natali Domini, vnus idemq. annus Domini est, cùm nouem tantùm menses intercedant ab incarnationis tempore vsque ad natalem ipsius diem, idemque annus

A annus sit sub Consulatu Basilij vicies semel signatus, vt etiam numeratum eum vides à Cassiodoro. Verùm si à mense Septembri, more maiorum, numerare cœperis Indictiones: tunc fiet vt non eadem sit Indictio anni ab incarnatione numerati, & eius qui exorditur à sequenti natali Domini: sæpè enim opus erit vt vnius numero crescat annus à Domini natali notatus; sicq. hic ipse annus Domini quingentesimus sexagesimus secundus, sub Consulatu Basilij vicies semel, Indictionis decimæ ab incarnatione Domini, idem sit Indictionis vndecimæ à natalis tempore. Quamobrem cùm hoc anno Indictio decima à Cassiodoro ponatur, vndecima ponenda à nobis esset, ipsa incipiente à mense Septembri eiusdem anni quingentesimi sexagesimi secundi incarnationis Domini, qui deducitur vsque ad vigesimam quintam mensis Martij anni huius, à quo tempore postea sexagesimus tertius incipit numerari.

B Quoniam verò maiores nostri, qui Christi annis coniunxere Indictiones, eos non à natali Domini, sed ab incarnatione (vt vides) incipiunt numerare: nos ad euitandas perplexitates eodem pariter ordine iungemus Christi annis Indictiones, ita vt præsenti anno, velati sit ab incarnatione inchoatus, ex sententia Cassiodori decimam ponamus Indictionem. Ceterùm nequaquam sit præiudicium institutæ chronographiæ; cùm eodem anno & sub iisdem Consulibus (vt sæpè dictum est) quo Christus est incarnatus, pariter & natus sit, curratque idem annus, licet non eadem Indictio, absoluta priori mense Septembri, quo & sequens inchoatur. Hæc igitur meminisse oportuit, vt in ponendis Indictionibus nostri instituti ratio habeatur. Sed ad Cassiodorum redeamus.

Vt autem tanti viri memoria nostris Annalibus pressiùs inhæreat, præter illa quæ de ipso superiùs dicta sunt, quæ sunt reliqua recolamus; ne qui nobis scribentibus quamplurima C suppeditauit, suumque sæculum mirificè illustrauit, ipse obscurus prætereat, atque ingrata nimis obliuione sepeliatur inglorius. Qui igitur à tempore Theodorici Amali Regis vsque ad Vitigem itidem Italiæ Regem, apud ipsos Gothorum Reges florentissimè vixit, summis semper honoribus auctus; exaturatus ad nauseam vsque continuatione amplissimorum magistratuum, quo turbulentius mundi pelagus magis expertus est, eo libẽtiùs tenui cymba contulit se in solitudinem, exoptatum diu portum tranquillitatis, nempe in monaste- [a] Cassiod. de diuin. lect. c. 29. DE MONASTERIO CASSIODORI.
rium à se constructum, de quo ipse pluribus in libris de diuinis lectionibus [a] meminit; appellatq. ipsum monasterium Viuariense, siue Castellense, ita à loco denominatum, vbi (vt ait) piscosus amnis Pellena dictus se mittit in mare. Sanè quidem vbi iste situs fuerit qui ab ipso Cassiodoro describitur locus, haud facilis est inuentu: ex Gregorio tamen Romano Pontifice in epistola ad Ioannem Scyllitanum Episcopum, vbi positum fuerit ipsum Cas- D siodori monasterium, quod Castellense nominatum tradit, possumus intelligere.

Meminit enim ipse [b] de Castellense siue Castellience monasterio à Romanis Pontificibus priuilegiis communito, traditq. collocatum fuisse apud ciuitatem Scyllitanam. Et ne quis putet S. Gregorium de alio aliquo Scyllitano siue Scyllacæo loco esse locutum, quàm de eo qui in extrema parte Calabriæ, siue dixeris Magnæ Græciæ situs est, vbi famosus Scyllæ contra Caribdim scopulus imminet, à quo ciuitas nomen accepit: satis id intelligere possumus ex alia epistola [c] eiusdem Gregorij Papæ ad Secundum Tauromenij Episcopum data, cui committit causam eiusdem Castellensis monasterij monachorum. Esse autem Tauromenium in Sicilia ciuitatem ex aduerso littore positam, nemo ignorat. Ceterùm de Pellena amne nusquam mentionem reperimus. At ex his quæ dicta sunt, minimè inducti possumus, vt credamus (quod alij dicunt) Cassiodori monasterium in Rauennate fuisse E territorio collocatum. Remotiora videtur quæsisse loca, qui sæculo nuncium omnino remisit, & non vbi assiduò bella vigebant.

[b] Gregor. lib. 7 Indict. 1. ep. 33.

[c] Gregor. lib. 7 Indict. 1. ep. 31.

Sed cur duo nomina vni monasterio ab ipso indita, cùm eiusmodi affixit titulum loci descriptioni, videlicet, De positione monasterij Viuariensis, siue Castellensis.] accipe quæ ipse in fine eius capitis habet his verbis: Si nos in monasterio Viuariensi (sicut credere dignum est) diuina gratia suffragante cœnobiorum consuetudo competenter adiuuat, & aliquod sublimius defectos animos optare contingat: habetis montis Castelli secreta suauia, vt velut anachoritæ, præstante Domino, esse possitis: sunt enim semota & emicãtia eremi loca, quando muris pristinis ambientibus probantur inclusa.] A viuariis verò piscium Viuariense monasterium esse dictum, ipse superiùs testari videtur, vbi ait: Maria quoque nobis ita subiacent, vt piscationibus variis pateant, & captus piscis, cùm libuerit, viuariis possit includi. Fecimus illic, iuuante Domino, grata receptacula, vbi sub claustro fideli

COEN OBITIS ET ANACHORETIS LOCVS APTVS.

fideli vagetur piſcium multitudo, ita conſentanea montium ſpeluncis, vt nullatenus ſe ſentiat captum, cui libertas eſt eſcas ſumere, & per ſolitas ſe cauernas abſcondere.] hæc de loco & nominibus monaſterij. A

[a] Caſſiod. diuin. Inſtit. ca. 29 & 31. DE LVCERNIS ET HOROLOGIIS.

Potrò ita ipſum optimè, ciuitatis inſtar, inſtituit, vt nihil Deo ſeruientibus ex iis deeſſet, quæ Chriſtiano philoſophanti ad rerum diuinarum contemplationem conducerent. deſcribit ipſe [a] eadē vtenſilia: vbi & de lucernis ex Archimedis officina ſumptis hæc mira: Pauimus etiam nocturnis vigiliis mechanicas lucernas conſeruatrices illuminantium flammarum, ipſas ſibi nutrientes incendium, quæ humano miniſterio ceſſante, prolixè cuſtodiant vberrimi luminis abundantiſſimā claritatem: vbi olei pinguedo non deficit, quamuis flammis ardentibus iugiter torreatur.] & de horologiis iſta mox ſubiicit: Sed nec horarum modulos paſſi ſumus vllatenus ignorare, qui ad magnas vtilitates humani generis noſcuntur inuenti. Quapropter horologium vobis, quod Solis claritas indicet, præparaſſe cognoſcor: alterum aquatile, quod die noctuque horarum iugiter indicet quantitatem: quia frequenter nonnullis diebus Solis claritas abeſſe cognoſcitur, miroque modo in terris aqua peragit, quod Solis flammeus vigor deſuper modulatus excurrit. ita, quæ natura diuiſa ſunt, ars hominum facit ire concorditer; in quibus fides rerum tanta veritate conſiſtit, vt quod ab vtriſque geritur, per internuncios exiſtimes conſtitutum. Hæc ergo procurata ſunt, vt milites Chriſti certiſſimis ſignis admoniti, ad opus exercendum diuinum quaſi tubis clangentibus euocentur.] hæc ipſe. B

DE CASSIODORI BIBLIOTHECA.

Sed quod omnibus præſtat, egregiam planè eiſdem vitam monaſticam excolentibus ibidem bibliothecam conſtituit, quam & in commentario Inſtitutionis diuinarū lectionum deſcripſit: quo & effecit, vt (quod in eius præfatione profitetur) cùm bellis pax eſſet in Italia vbique turbata, ob idq. ad diſcendum ſcholæ minimè eſſent apertæ, ipſe addiſcere cupientibus doctores veluti in cathedris conſtituerit, cùm eorum ſcripta per nouem (vt ipſe teſtatur [b]) diſtincta armaria ibidem collocauit. Sed audi conſilium eius, quod præfando declarat his verbis: Quoniam non habet locum res pacis temporibus inquietis: ad hoc diuina charitate probor eſſe compulſus, vt ad vicem magiſtri, introductorios vobis libros iſtos, Domino præſtante, confecerim, per quos (ſicut æſtimo) & ſcripturarum diuinarum ſeries, & ſæcularium litterarum compendioſa notitia, Domini munere panderetur.] C

[b] Caſſiod. Inſt. diuin. lect. c. 8. & 11.

AB ANTIQVIS PETENDA DOCTRINA.

Et poſt hæc, quid è ſingulis ſit accipiendum libris, ſic vtiliter admonet: In quibus non propriam doctrinam, ſed priſcorum dicta commendo, quæ poſteris laudare fas eſt, & prædicare glorioſum. Quoniam quicquid de priſcis ſub laude Domini dicitur, odioſa iactantia non putatur.] & paulo pòſt, non propriam, ſed priſcorum eſſe in diuinis rebus ſententiā ſectandam, his verbis edocet: Quapropter, dilectiſſimi fratres, indubitanter aſcendamus ad diuinam Scripturam per expoſitiones probabiles Patrum, veluti per quamdam ſcalam viſionis Iacob [c]: vt eorum ſenſibus prouecti, ad contemplationem Domini efficaciter peruenire mereamur. iſta enim fortaſſe ſcala Iacob, per quā Angeli aſcendunt atque deſcendunt; cui Dominus innititur, lapſis porrigens manum, & feſſos aſcendentium greſſus ſui contemplatione ſuſtentans.] hæc ipſe: qui & quæ tyronem deceant, quæve prouectioribus ſint proponenda, magna habita diſcretione, artitur. D

[c] Geneſ. 28.

DE MVTIANO.

Præter aute ſanctorum Patrum varia ſcriptorum monumenta, recentiorum lucubrationes recenſet auctorum, vt Dionyſij Exigui, Epiphanij, Bellatoris, Eugipij, Primaſij, quorum omniū ſuperius ſuis locis fecimus mentionem. Meminit & Mutiani viri diſertiſſimi, cuius ſe opera vſum tradit, vt triginta quatuor homilias S. Ioannis Chryſoſtomi in epiſtolā Pauli ad Hebræos Latinitati donaret. Porrò hūc crediderim Mutianum illum fauentem Quintæ Synodo & Romanis Pontificibus in damnatione Trium capitulorū, redarguentemq. Africanos obſtinatè nimis reſiſtentes, & ſchiſmate ſe ab Eccleſia Catholica diuidentes: aduerſus quem Facundus Hermianenſis Epiſcopus opuſculum ſcripſit, cuius antè meminimus. E

DE PETRO TRIPOLITANO.

[d] Caſſiod. Inſt. diuin. lect. c. 8.

Agit præterea Caſſiodorus, dum relegit ſuam bibliothecam, de quodam Petro Abbate in Africa; cuius ſcripta dum recenſet, hæc ait [d]: Petrus Abbas Tripolitanæ prouinciæ S. Pauli epiſtolas exemplis opuſculorum S. Auguſtini ſubnotaſſe narratur, vt per os alienum ſui cordis declaret arcanum: quæ ita locis ſingulis competenter aptauit, vt hoc magis ſtudio beati Auguſtini eredas eſſe profectum. Mirum eſt enim ſic alterum ex altero dilucidaſſe, vt nulla verborum ſuorum adiectione permixta, deſiderium cordis proprij compleſſe videatur: qui vobis inter alios codices, diuina gratia ſuffragante, de Africana parte mittendus eſt.] hæc de Petro Caſſiodorus.

* perfectum

Tu verò

A Tu verò ſcito, lector, eiuſdem Petri extare labores, ſed Bedæ nomine editos; quod vt probaret qui præfationem præfecit operi, Bedæ quædam verba id teſtantia recitat ad finem (vt ait) hiſtoriæ ipſius appoſita: ſed cū deſiderentur illa in ipſa recentiori etiam Bedæ editione, impoſturā arbitror. Abſit à Venerabilis Bedæ probitate, alienos ſibi partus ſuppoſuiſſe. Sed ſicut Bedæ illud opus non eſt, ita nec Flori Abbatis, cui à Sigeberto tribuitur. Quis verò eius ſit legitimus auctor, ſatis definitam habes litem, nempe eſſe opus illud Petri Abbatis Tripolitani: quòd (vt vidimus) Caſſiodori teſtificatione monſtratur.

Inter alios autem illuſtres viros, quorum ibidem Caſſiodorus meminit, Euſebius cæcus eſt nemini notus, niſi qui commentarium illum legerit, de ipſo enim hæc habet [a], dum de Didymo Alexādrino agit: De Didymo quod ferebatur, mihi penè impoſſibile videbatur eſſe, cùm legerem: niſi de partibus Aſiæ quemdam ad nos venire Euſebium nomine B contigiſſet. Qui ſe infantem quinque annorum ſic excæcatum eſſe narrabat, vt ſiniſtrum eius oculum excauatum orbis profundiſſimus indicaret; dexter verò globus vitreo colore confuſus, ſine videndi gratia infructuoſis vſibus voluebatur. Hic tantos auctores, tantos libros in memoriæ ſuæ bibliotheca condiderat, vt legentes probabiliter admoneret, in qua parte codicis quod prædixerant inuenirent. Diſciplinas omnes & animo retinebat, & expoſitione planiſſima lucidabat.] & poſt alia de eius lucubrationibus: Quem tamen adhuc Nouatianæ prauitatis errore detentum, miſericordia Domini ſuffragante, rectæ fidei credimus illuminatione complendum; vt quem ſcripturas ſuas animo fecit diſcere, iubeat Catholicæ fidei integritate pollere.) hæc Caſſiodorus.

[a] Caſſiod. Inſtit. diuin. lect. cap. 5. DE EVSEBIO NOVATIANO HAERETICO.

DE CASSIODORI SCRIPTIS.

Sed iam ipſius recenſeamus Caſſiodori lucubrationes, quas in eadem collocauit bibliotheca; & quo ordine ſcriptæ fuerint, pernoſcamus. Scripſit perbreue Chronicon vſque C ad annum Domini quingētēſimum decimumnonum, id Theodorico Rege petente: itemque de rebus Gothicis duodecim libros, vt ipſe tradit in Variarum præfatione: id ipſumque & Iordanus, qui eos in compendium redegit. Variarum inſuper duodecim libros collectos epiſtolarum in eadem bibliotheca poſuit aſſeruandos. Mox verò ſcripſit librum de Anima, vt ipſe teſtatur, cùm ita exorditur [b]: Cùm iam ſuſcepti operis optato fine gauderem, meque duodecim voluminibus iactarum quietis portus exciperet, vbi etſi non laudatus, certè liberatus aduenera m: amicorum me ſuaue collegium in ſalum rurſus cogitationis expoſuit: poſtulans, vt aliqua, quæ tam in libris ſacris, quàm in ſæcularibus abſtruſa compereram, de animæ ſubſtantia, vel de eius virtutibus aperirem, &c.] habet id ipſum in vndecimi libri Variarum præfatione. Porrò ex dictis etiam illud apparet, tamdiu permanſiſſe ipſum in ſæcularibus curis, quamdiu vixere illi Gothorum Reges, quibus in amD pliſſimis præfecturarum ordinibus militabat vſque ad Vitigem; inde verò ſæculo huic nuncium remiſiſſe, atque monaſterij captaſſe quietem: cùm iam deguſtans ſpiritalis vitæ dulcedinem, cratere potatus ſapientiæ, hoc ore promebat, ſtyloque pingebat, quo erat plenus interiùs: nam in fine eiuſdem opuſculi: Tibi denique Domino (inquit) nobilius eſt ſeruire, quàm mundi regna capeſſere; quando ex ſeruis filij, ex impiis iuſti, de captiuis reddimur abſoluti, &c.]

[b] Caſſiod. in præf. lib. de anima.

Tunc temporis etiam, hortatu Summi Pontificis, Pſalmos accepit interpretandos, vt ipſe profitetur, cùm ait in ipſius operis præfatione his verbis: Repulſus aliquando in Rauennate vrbe ſolicitudinibus dignitatum, & curis ſæcularibus noxio ſapore conditis, cum Pſalterij cæleſtis animarum mella guſtaſſem, &c.] in fine autem: Quocirca (inquit) Pater Apoſtolice, qui cæleſtes litteras ſanctis monitis reddidiſti, præſtante Deo, tua imiE tatione prouocatus, abyſſus diuinas ingrediar.] Ea ſcriptione perfecta, ad Salomonis Parabolas ſtylum conuertit: id enim ipſe pollicitus eſt in fine eiuſdem commentarij ſuper Pſalmos: idemque in Inſtitutione diuinarum lectionum ſuper Pſalmos à ſe editas lucubrationes affirmat: ſed & in Parabolas Salomonis meminit in prologo [c] aliqua commonuiſſe. Quos autem poſt hæc ipſe ediderit commentarios, audi ipſum eoſdem hoc ordine referentem [d]:

[c] Caſſiod. in ſtit. diuin. lect. c. 5.

[d] Caſſiod. de Orthograph. in præf. CASSIODORI ELVCVBRATIONES.

Iam tempus eſt, vt totius operis noſtri cōcluſionem facere debeamus, vt meliùs in animo recondantur, quæ ſeptenaria concluſione diſtincta ſunt. Prima poſt commenta Pſalterij, vbi, præſtante Domino, conuerſionis meæ tempore primum ſtudium laboris impendi. Secunda deinde poſt Inſtitutiones quemadmodum diuinæ & humanæ debe-rent intelligi lectiones, duobus libris (vt opinor) ſufficienter impletis, vbi plus vtili-

tatis inuenies, quàm decoris. Tertia post expositionem epistolæ quæ scribitur ad Roma- A
nos, vnde Pelagianæ hæreseos prauitates amoui, quod etiam in reliquo commentario fa-
cere sequentes admonui. Quarta post codicem, in qua artes Donati cum commentis suis
& librum de Etymologiis, & alium librum sacerdotis de Schematibus, Domino præstan-
te, collegi; vt instructi simplices fratres, vbi necesse fuerit, similia dicta sine confusione
percipiant. Quinta post librum quoque titulorum, quem de diuina Scriptura collectum,
Memorialem volui nuncupari, vt breuiter cuncta percurrant, qui legere prolixa fastidiunt.
Sexta post complexiones in epistolis Apostolorum, & Actibus Apostolorum, & Apo-
calypsi quasi breuissimas explanationes decursas. Septima ad amantissimos Orthographos
discutiendos anno ætatis meæ nonagesimotertio, Domino adiuuante, perueni.] hæc ipse
de suis scriptis hactenus editis.

In quibus omnibus sanè admirari non desino doctissimi viri incredibilem animi de- B
missionem, facti (secundùm Apostolum [a]) omnia omnibus: etenim non quæ sua sunt quæ-
rens, sed aliorum, prima etiam rudimenta in decrepita senectute monachos veluti pueros
docere voluit, & tamquam puerorum manum tenere & ad characteres rectè formandos
ducere non recusauit: in eorumdem enim fratrum vtilitatem plurimum se laboris insum-
psisse testatur, vt secundùm orthographiam iam librariorum incuria prætermissam, ad vti-
litatem legentium, sacros codices restitueret: nam audi ipsum, dum in præfatione Institu-
tionis diuinarum lectionum hæc ait: illud quoque credidimus commonendum, sanctum
Hieronymum simplicium fratrum consideratione pellectum, in Prophetarum præfatione
dixisse, propter eos qui distinctiones non didicerunt apud magistros sæculariũ litterarum,
colis & comatibus translationem suam, sicut hodie legitur, distinxisse. Quod nos talis viri
auctoritate commoniti, sequendum esse iudicauimus, vt cetera distinctionibus ordinen- C
tur, &c.] Verùm licet diligentissimis Notarijs opus delegarit, ipse tamen plurimum labo-
ris insumpsit, vt cunctos à se in bibliotheca positos codices cũ alijs antiquis voluminibus
sedulò legendo conferret. Sed qua hæc tanta ipse mercede? in fine operis posita ipsius ver-
ba audi: Valete fratres, atque in orationibus vestris mei memores esse dignemini, qui inter
cetera & de orthographiæ virtute, & de distinctione ponenda (quæ nimis pretiosa cogno-
scitur) sub breuitate commonui: & quemadmodum Scripturæ diuinæ intelligi debeant,
copiosissimè legenda præparaui: quatenus sicut ego vos ab imperitorum numero seque-
stratos esse volui, ita nos virtus diuina non patiatur cum nequissimis pœnali societate
coniungi.]

Sed quid postea? num hic finis eius didascaliæ? minimè gentium. Etenim post hæc
quos rectè scribendi facultatem docuit, eosdem arte Grammatica reddere voluit diligen- D
ter excultos dum eiusdem de eadem Grammatica librum cõscripsit: sed & postea de Rhe-
torica breue adiecit compendium, de Dialectica etiam copiosius volumen, nec non de
Arithmetica, de Musica, de Geometria, & Astronomia, non euanescens quidem in philo-
sophorum sententiis, sed de ea persecutus, quæ lectorem sobrium reddant ac pium: nam
hæc habet in fine libri de Astronomia: Nobis sufficit, quantum in Scripturis sacris legitur,
tantum de hac arte, *nempe Astronomia*, sentire: quia nimis indecorum est, hinc humanam
sequi sentẽtiam, vnde quantum nobis expedit, diuinam noscimur habere doctrinam.] hæc
ipse, explosa penitus à Fidelium corde ea, quam iudiciariam dicunt, Astronomia, euenta
hominum præsignante. Ad postremum autem libellũ addidit de Paschali computo, quem
hoc ab eo anno esse elucubratum, ex annorum numero post Basilij Consulatum designato
(vt dictum est) satis manifestè apparet: an autem post hæc aliquid scripserit, nobis igno- E
tum; quantumque vitam duxerit, pariter incompertum; sed propè centenarium ex hac vi-
ta migrasse, ex dictis possumus opinari.

Quod autem ad reliquas superiùs non numeratas Cassiodori lucubrationes pertinet:
ante duodecim libros Variarum ipse de se testatur [b], dixisse panegyricos Regibus atque
Reginis; insuper Ecclesiasticam historiam ex Socrate, Sozomeno, atque Theodoreto tri-
partitam contexuisse, ijsdem auctoribus (vt ipse affirmat) ab Epiphanio in Latinum versis.
Addidit de Schematibus & tropis libros duos, quos ante libros de Orthographia posi-
tos habes. Sic igitur, qui vegetiorẽ ætatem in optima regni gubernatione vtiliter honorifi-
ceq; consumpsit, nec in decrepita senectute labores ad res diuinas cõuersos vel minimum
intermittens, in suo monasterio tandem sancto fine quieuit, ad monasterij curam duobus
præfectis

*1. Cor. 9.

CASSIODORI IN SENECTVTE LABORES.

[a] *Cassiod. in præfat. Variar.*

RELIQVAE CASSIODORI ELVCVBRATIONES.

CASSIODORVS QVAE ETIAM SVOS DOCVIT.

A præfectis Abbatibus viris sanctissimis, Chalcedonio scilicet atque Geronio, quorum alter Viuariensibus cœnobitis, Castellensibus alter præesset ibidem iunctis anachoretis. At de Cassiodoro satis.

IESV CHRISTI ANNVS 563. IOANNIS PAP. ANNVS 4. IVSTINIANI IMP. ANNVS 37.

QVingentesimo sexagesimotertio Christi anno, post Consulatum Basilij vigesimose- IVSTINIAN. IMP. LAPSVS.
cundo, numerari cœpto Indictionis vndecimæ, noui de fide tumultus Ecclesiam
Constantinopolitanam perturbant, cùm se Iustinianus Imp. infelix in hæresim præcipitem
B dedit. Hunc tandem consecuta est finem reprehensibilis Imperatoris curiositas, atque te-
meritas in miscendis sacris, summus velut Antistes esset. Qui igitur compositam à præde-
cessore Iustino pacem inuenit, fidemq; Catholicam stabilitam, vndique compressis hære-
ticis; dum quæ sunt sacerdotum sibi nimium arrogat, & Pontificum partes vsurpat, pacem
profligat, fidemque in discrimen sæpè adducit, atque tandem penitus labefactat. Ita planè
homini accidit non quæ sunt Cæsaris tantùm sibi sumenti, sed & quę Dei procaciter vsur-
panti. Sed hæc quomodo se habuerint, videamus.

Vbi semel pacis & concordiæ Ecclesiasticæ ineundæ velamento cœpit Iustinianus Im- VNDE IVSTINIANO RVINA.
perator cum hæreticis habere consuetudinem, quos procul pellere, & more Catholico-
rum Imperatorum in exilium mittere debuisset: planè accidit, vt eorum venena minùs
cautè vitarit: dumq; aduersantes sibi Romanos Pontifices (vt vidimus) auersari cœpit &
C persequi, factum est, vt tum maiorem fiduciam conciliaret hæreticis, tum etiam aduersus
eos clamantium ora Orthodoxorum obstruxerit, ex quibus partes hæreticorum redditæ
fuerint firmiores. Sed & quòd ijdem essent inter se conflictantes hæretici adinuicem sepa-
rati: æquè factum est, vt (quod consueuit in ludis Circensibus) alteri ipsorum parti aduer-
sus alteram fautorem se Imperator addixerit, sicuti magnis animis summoque conatu ad-
uersus Venetos Prasinis stultè studuisse meminimus.

Erat vtraque pars ex Eutychianorum secta progrediens; quarum altera Corrupticola- HAERETICI INTER SE CONTRARII.
rum siue Gaianitarum, altera verò Aphthardocitarum, siue Incorruptibilium, vel Phanta-
siastarum nominabatur; quarum altera à Seuero, à quo & Seueriani hæretici dicti fuere;
altera verò à Iuliano pseudoepiscopo Halicarnassco eodem tempore & loco, nempe Ale-
xandriæ principium duxit, prout suo loco ex Liberato [a] diacono & Leontio Scholasti-
D co [b] ambobus suorum temporum rerum scriptoribus dictum est: Testatur verò Leontius, [a] *Liberat. diac. in Breuiar. cap. 19. 20.*
prævaluisse sententiam Aphthardocitarum; ex quo factum esse, vt pulso Theodosio hæ- [b] *Leont. de sectis sect. 5. & 10.*
retico Eutychiano Episcopo Alexandrino Corrupticolarum fautore, in locum eius sub-
rogatus fuerit Gaianus potentissimus defensor incorruptibilitatis, à quo eius sententiæ
sectatores dicti fuerint Gaianitæ. Hi enim sic incorruptibilem & passionum expertem
penitus Christi carnem dicebant, vt tamen, si voluisset, eamdem subijcere passionibus
valuisset.

At contrarium omnino profitetur Ecclesia Catholica, ita assumptam à Deo carnem ECCLESIAE CATHOLICAE SENTENTIA.
passionibus absque peccato fuisse subiectam, vt tamen si voluisset, vel quando voluisset, ab
eisdem se liberum reddere potuisset: quamobrem qui erant in carne Christi eiusmodi na-
turales affectus, non passiones, sed propassiones Theologi Orthodoxi nominauerunt,
E nempe vt cùm vellet ipse, tantùm insurgerent; & si nollet, nequaquam ipsi dominarentur.
Ex priori autem sententia illud deducebatur absurdum, vt vna tantùm esset in Christo
voluntas: ex posteriori autem recta illa Catholicaque assertio, vt sicut duæ prædicantur in
Christo naturæ, ita pariter & duæ voluntates affirmarentur. Quamobrem factum est, vt
ex illa priori sententia exorta fuerit Monothelitarum hæresis, quæ diu multumque Eccle-
siam Catholicam perturbauit, vt suo loco dicturi sumus. Porrò eo magis culpanda fuit
horum hæreticorum de incorruptibilitate sententia, quo eam scire potuissent in Hilario
esse damnatam non à recentioribus tantùm, sed & à Claudiano [c] Mamerto Episcopo [c] *Claud. de statu animæ lib. 2. c. 11.*
Viennensi; licet in meliorem sensum Hilarij dicta recentiores [d] acceperint, excusetque
idem Claudianus virum sanctissimum. [d] *Magist. sent. lib. 3. dist. 15.*

Contraria verò sententia dicentium Verbũ corpus susceptisse passionibus subditum, in
eo à Catholicis discrepabat, quòd id illi necessitate incubuisse traderent, vt etiam si noluis-

set, illis inseruire cogeretur: vnde & in illam deteriorem prolapsi sunt hæresim, qua ab ignorantia dicti sunt Agnoitæ, vtpote qui dicerent nescisse penitus Christum iudicij magni tempus; quod scilicet ignorantiæ passio ita ipsi inhæserit, vt quod nesciret sui natura, eadem nosse minimè potuisset. Sic igitur ab vno eodemq; Eutychianæ hæresis lutoso fonte turbidos hos videas riuos Corruptibilium & Incorruptibilium hæreticorum manasse, rursumque ex illo Agnoitarum, ex isto autem Monothelitarum esse hæreses propagatas: Cum è contrà Catholica Ecclesia cœnosos hosce Aegypti lacus declinans, bibens aquam (vt monuit [a] Sapiens) de cisterna sua, eamdem in plateas deriuans, sic asseruit atque docuit Christi corpus subditum fuisse passionibus, vt nonnisi volentem illæ eumdem appetere possent. vnde & olim Propheta [b]: Oblatus est, quia ipse voluit.] & sic in eodem duas nouit & docuit voluntates, vt tamen quæ esset secundùm humanam naturam ei quæ secundum diuinam in omnibus & semper subditam esse nosset.

[a] *Prouer. 5.*
[b] *Isai. 53.*

Iustinianus igitur vbi semel de dogmatibus edicta sanciendi sibi arrogauit auctoritatem, ad huiusmodi dirimendas quæstiones haud more maiorum Orthodoxorũ Imperatorum consulendam sibi putauit Apostolicam sedem (sicut antea sæpè ipsum fecisse vidimus) neque coacto alicuo prouinciali saltem Concilio, quid sentiendum esset explorauit Patrum sententias: sed quid ab vniuersa Catholica Ecclesia credendum, atque prædicandum foret ab omnibus Orthodoxis, super omnes Episcopos eleuans sibi thronum, non secus ac Antichristus in templo Dei erigens sibi cathedram, & extollens se supra id omne quod colitur, de stabilienda perfidia leges sacrilegas sancit, atque de hæresi conscribit edicta: vt plane lugubre illud Hieremiæ [c] fuerit omnibus Orthodoxis ex imo corde ductis suspirijs exclamandum: Obstupescite cæli, & portæ eius desolamini] ob tam grande peccatum Imperatoris, cùm relinquens venam aquarum viuentium, effodit sibi cisternas dissipatas.

[c] *Hierem. 2.*

Visum planè tunc fuit in Ecclesia contra Ecclesiam monstrum illud triceps, quod adeò odio dignũ & execrabile esse Ecclesiasticus [d] monuit, vbi ait: Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde animæ illorum: pauperem superbum, & diuitem mendacem, & senem fatuum & insensatum.] Ita planè apparuit Iustinianus, qualem fabulæ fingunt fuisse tricorporem Gerionem, cùm in se tria hæc adeò detestanda coniunxit: dum videlicet cùm pauper esset, immo pauperrimus, expers penitus litterarum, cui nec ad legẽdum (vt aiunt) ipsa elementa supperterent, nihilominus voluit omnium videri doctissimus Episcoporum, & quem sequi deberet vniuersa Ecclesia, cui non veretur doctrinam suam præscribere, & ne quis contradicere audeat, sua prohibere potẽtia: ex quo & diues ille mendax apparuit, de quo est illud etiam Sapientis [e]: Locutus est diues, & omnes tacuerunt, & verbum illius vsque ad nubes perducent.] Sed & cùm respuit consilia seniorum, planè senex cognitus est fatuus & insensatus: nam è contra subdit Ecclesiasticus [f]: Quàm speciosum canicies iudicium, & presbyteris cognoscere consilium? Quàm speciosa veteranis sapientia, & glorioſis intellectus & consilium? Corona senum multa peritia, & gloria illorum timor Dei.] Sic igitur incautè miser tunc lapsus est iam senex, cùm ceteri, licet desipuerint in iuuentute, sapere saltem in senectute incipiunt.

[d] *Eccli. 25.*
[e] *Eccli. 13.*
[f] *Eccli. 25.*

Vtinam probrosa hæc possent aliqua excusatione purgari: cùm enim eius in hæresim lapsus tam Græci quàm Latini auctores omnes sint testes, omnesq; pariter facinus detestentur, vnus tantùm Nicephorus [g] crimen ab eo admissum his verbis attenuat: Hæc ipsa est Aphthardocitarum hæresis, qua multi mortales sunt correpti, non solùm ex his qui honores & magistratus gesserunt, sed & Hierarchæ primarij, & monachi vita illustres, & ex sacerdotali ordine alij, atque adeò etiam ipse Imperator Iustinianus: & is plurimùm opinioni ei inhæsit, non ille altiùs dogma tale inuestigans, verùm verbi ipsius significationi acriùs insistens, videlicet quòd haudquaquam tale quiddam de Christo propter summum ipsius erga illum amorem & desiderium audire constituerit] nempe vt carnem corruptibilem passionibus obnoxiam idem susceptisse diceretur. at subdit: Princeps enim iste tanto in Christũ pietatis ardore flagrasse, ab eis qui res illius memoriæ posteritatis mandarunt, dicitur, quanto alius ex iis qui ante eum Imperium obtinuerunt, ter maximo illo Constantino semper excepto. Itaque propter vehementem in Christũ amorem, illius gratia, multa etiam violenter fecit: Hebræos namque Pascha ante Christianos celebrare passus non est, &c.] hæc quidem Nicephorus: verùm & ipse hac ex parte (venia sit dictum obtenta) fatuus iudicandus, qui putauit ex nimio in Christum amore posse aliquem aduersus Christum eiusque Ecclesiam hæreses promulgare. Charitas enim non agit perperam, nec

[g] *Nicephor. li. 17 c. 29.*

quærit quæ sua sunt.] iustiùs excusasset, si quod ait Apostolus [a], de ipso dixisset: Testimoniam illi perhibeo, quòd zelum habuit, sed non secundùm scientiam.]

[a] *1. Cor. 13.*

Qui igitur semel imbibit de incorruptibilitate sententiam, ita ebrius factus est, vt mente motus quid de ea sententia vellet vt vniuersa Catholica sentiret Ecclesia, conscripserit edictum; de quo ista Euagrius [b]: Iustinianus edictum scripsit, quo asseruit corpus Domini non fuisse obnoxium internecioni, neque affectionum illarum quæ naturaliter insitæ sunt, inque nullam incurrunt reprehensionem, particeps esse, & Dominum eodem modo ante passionem comedisse, quo post resurrectionem comedit, & corpus eius sanctissimum nullam conuersionem, mutationémve, vel ex formatione quæ in matrice facta est, vel ex voluntarijs naturalibúsve affectionibus accepisse, immo ne post resurrectionem quidem.] hæc ex eius conscripto edicto summatim est complexus Euagrius. Sed quomodo ad id compellere nisus sit sacerdotes, & quomodo resilierint Orthodoxi, mox ita subdit: Quibus opinionibus vt sacerdotes & Episcopi vbique assentirentur, compellere instituit. At omnes se Anastasij Episcopi Antiochiæ sententiam expectare respõdendo, primum illius conatum repulerũt.] Magni tunc nominis erat inter omnes Orthodoxos Antistites Anastasius Sinaita ex eremo Sinæ montis peritus tum ob eminentem vitæ sanctitatem, tum etiam ob eximiam viri doctrinam vbique in Oriente spectatam; de quo idem Euagrius ista mox subijcit:

[b] *Euagr. lib. 4. cap. 38.*

ANASTASII ANTIOCH. ORTHODOXI SENTENTIAM EXPECTANT.

Anastasius vir quidem erat cùm in sacrarum litterarum cognitione apprimè disertus, tum in moribus & tota vitæ ratione adeò exquisitus, vt etiam rerum leuiculariũ magnam curam haberet, inque illis nec à constanti & stabili animi sui proposito decedere vellet, nedum à rebus maximi momenti & ponderis, & quæ ipsum Deum viderentur attingere. Quin etiam ita suum temperauit ingenium, vt neque propter lenitatem animi atque comitatem nimis facilè his rebus, quæ minùs rationi consentientes erant, cederet; neque propter seueritatem & inclementiam ægrè his, quas recta ratio postulabat, assentiretur. Ac rebus serijs audiendis eius patebant aures, & vt sermone profluens, ita in quæstionibus dissoluendis acutus & perspicax: rebus autem ineptis & nullius momenti occlusit aures: linguam verò sic freno cohibuit, vt & sermonem ratione moderaretur, & silentium loquela præstabilius efficeret. Istum tamquam turrim munitissimam oppugnare omni machinarum genere aggressus est: illud scilicet complectens animo; se, si istum euerteret, nullo labore ciuitatem totam occupaturũ, recta fidei dogmata redacturum veluti in seruitutem, & oues Christi denique captiuas ab Ecclesia abducturum.] Assensus est petitioni Episcoporum Orthodoxorum Iustinianus Imperator, sperans fore, vt datis ad eumdem Anastasium ipse litteris, eum mox in eamdem quam ipse fouebat sententiam perduceret, stultè credens eumdem Anastasium id genus esse Episcopum, qui Imperatoris gratiam quibuslibet dogmatibus anteferret. sed quàm deceptus sit Imperator, Euagrius ita subdit [c]:

QVALIS ANASTASIVS ANTIOCH.

[c] *Euagr. eod. li. 4. cap 39.*

Verùm Anastasius sic diuina quadam animi celsitate elatus fuit (nam supra firmam petram constitit) vt Iustiniano per litteras suas liberè & apertè contradiceret, tum perspicuè admodum, tum disertè ostenderet, Apostolos & sanctos Patres confessos esse atque adeò tradidisse corpus Domini internecioni obnoxium esse, & affectionum quæ sunt natura in animis impressæ, quæque reprehensione carent, particeps. Eodem modo etiam monachis Maioris & Minoris Syriæ de hac re scisciantibus sententiam respondit: omnes confirmauit mentes, ad certamen ineundum præparauit. In ecclesia denique lectitauit quotidie illam Pauli vasis electionis sententiam: Si quis vobis Euangelizauerit præter id quod accepistis, etiam si Angelus de cælo sit, anathema esto. Quibus omnes, paucis exceptis, assensi, simile studium erga fidei defensionem declararunt.]

ANASTASIVS REPVGNAT IMPERATORI.

Iustinianus autem cũ litteras Anastasij perlegisset, intellexissetq; violentia sibi agendum fore, si vellet turres eiusmodi expugnare, ne euaneſceret quod scripsisset edictum: exilium omnibus Episcopis contradicentibus comminatur. Cùm itaque & ipse Anastasius esset eadem ex causa subiturus exilium, ante profectionem suos armandos putauit ad præliũ, data ad eos epistola, de qua subdit his verbis Euagrius: Idẽ verò Anastasius, cùm accepisset Iustinianum velle ipsum in exilium mittere, scripsit ad Antiochenos orationem, qua eorum animos in fide confirmaret: quæ certè tũ ob sermonis elegantiam, tũ ob crebritatem sententiarum, tum ob testimoniorum è sacris litteris petitorũ frequentiam, tum denique ob historiam quæ tam commodè in ea narrata est, optimo iure sanè permagni facienda est.] hucusque Euagrius. At egregium tanti viri opus hactenus latere dolemus. Quid autẽ post

IVSTINIAN. PERSECVTIONEN INSTITVIT.

hæc aduersus renitentes Episcopos Iustinianus molitus sit, dicturi sumus anno sequenti. A

INCENDIVM CONSTANTINOP.

At Deus tantum Imperatoris lapsum aliquo non prætermisit statim admonere flagello: siquidem ipsa Constantinopolitana ciuitas hoc ipso anno conflagrauit; eodemque incendio conflagrasse præcipuam domum hospitalem Samsonis & complura alia ædificia ac monasteria & ecclesias, auctor est Cedrenus: qui in eadem ciuitate à trigesimoquarto Imperatoris anno vsque ad trigesimumseptimum diuersis in locis eamdem vrbem tertiò incendium passam affirmat, magno ciuium damno. Sed nec tot incendijs purgata scoria, ciuitas pura mansit, polluta vbique ab hæreticis atque alijs sceleratis hominibus pacem publicam perturbantibus.

CONCILIVM BRACHARENSE.

Sed quid accidit? dum Imperator in Oriente à Catholica fide deficiens insequitur Orthodoxos(ô mirabile diuinæ prouidentiæ signum!) in Occidente qui erat hæreticus ad fidem cõuersus Princeps,colligit Catholicos Episcopos, per quos Concilium celebrat,quo B damnentur hæreses cum hæreticis. Hoc enim ipso anno, qui tertius Theodomiri Sueuorum Regis numeratur, idem Princeps celebrari curauit Concilium Bracharense in totius Galliciæ metropoli ciuitate. Porrò in editis ibi canonibus, loco Theodomiri, Ariamirus positus est,qui eius filius fuit. Præfuit autem Synodo Lucretius Bracharensis Episcopus, qui successit Profuturo,præcessit autem Martinum. Est ipsius Synodi ciusmodi exordium: Anno tertio Ariamiri * Regis, Kalend. Maij,cùm Galliciæ prouinciæ Episcopi,&c.]

*Theodomiri ARBITRIO ROM. PONT. CVNCTA DEFINITA.

In hoc autem Concilio primùm omnium ex præscripto Apostolicæ sedis damnata est hæresis Priscillianistarum,& aliorum hæreticorum errores,capitulis decem & septem. Sed C sicut fides recta sancita est ex Apostolicæ sedis institutione, ita pariter ex eiusdem scriptis datis ad Profuturum Episcopum Lucretij prædecessorem, quæ spectarent ad Ecclesiasticam disciplinam vigintiduobus regulis sunt instituta. De litteris autem à Romano Pontifice ad Profuturum antea datis ita ibi testati sunt Patres: Si quid est illud magnum vel paruum,quo variati videmur:ad vnam(sicut dictum est)formulam,præfixis rationabiliter capitulis,reuocetur: præcipuè cùm & de certis quibusdam causis instructionem apud nos sedis Apostolicæ habeamus, quæ ad interrogationes suas quondam venerandæ memoriæ prædecessoris tui Profuturi prudentia ab ipsa beatissimi Petri accepit cathedra.] lecta est ipsa ibi epistola Romani Pontificis, quam se omnes sequi professi sunt, in ipsis præsertim

[a] Concil. Bracharense.1.c.22. sacris ritibus,& inter alia ita de Missa[a]:

Item placuit,vt eodem ordine Missæ celebrarentur ab omnibus,quo Profuturus quondam huius metropolitanæ Ecclesiæ Episcopus ab ipsa Apostolicæ sedis auctoritate accepit scriptum.] ita quidem more maiorum vsus semper ille viguit in Ecclesia Catholica, qui ab exordio ipsius incipiens,idem ad posteros propagatus semper est,nempe vt ad Apo- D stolicam sedem, ipsam Romanam Ecclesiam veniant omnes longè lateque per Orbem vniuersum sitæ Ecclesiæ, vt ab eadem tum de fide, tum de his quæ ad sacros ritus necnon ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent,erudiantur.

[b] Eodem Concil.c.32. HISPANIAE ECCLESIAE LAVS.

Quò insuper ab omni hæresis suspicione Dei ministri procul abessent, audi quid fuerit ab ijsdem sanctis Patribus salubriter institutum[b]: Item placuit, vt quicumque in clero cibo carnium non vtuntur, pro amputanda suspicione Priscillianæ hæresis, vel olera cocta cum carnibus tamen prægustare cogantur. Quod si contemserint, secundùm quod de talibus sancti Patres antiquitus statuerunt, necesse est pro suspicione hæresis huius hos excommunicatos ab officio omnimode remoueri.] Hoc planè sibi laudis vendicauit semper Ecclesia Catholica in Hispania, vt non ab erroribus tantùm, sed & à suspicionibus esse voluerit suos immunes. Quo factum est,vt & hoc ipso nostro sæculo, cùm longè lateque E facibus hæreticorum Orbis inflammaretur, ipsa illæsa perstiterit, accurrentibus summa celeritate Dei ministris,si vel tenuem suspicionis scintillam, vel si non ignem,fumum saltem viderint latentis ignis indicium, ipso præcipuè Catholico Rege super omnes in opus nauiter incumbente.

[c] Eodem Concil.c.36. Sed & illud ex sancitis hic legibus[c] velim obserues, hactenus perseuerasse veterē vsum, ne in ecclesijs corpora defunctorum sepelirentur: sanctorum tantummodo martyrum vel cõfessorum sepulturæ ecclesia tunc temporis seruabatur. Hinc pluribus S. Gregorius Papa epistolis admonet, summopere cauendū esse,ne in ea quæ dedicanda foret ecclesia,aliquod corpus hominis cuiuslibet, licet Christiani, humatum esset. Quando autem,quáue ratione fuerit deinde concessum, vt intra ecclesias Fideles sepelirentur, suo loco dicturi sumus. Statutis igitur canonibus quadraginta,quos tu cõsulas,Episcopi octo numero subscripsere.

IESV

A

QVi sequitur annus Christi quingentesimus sexagesimusquartus, idem vltimus est Iustiniani Imperatoris, atque postremus qui post Consulatum Basilij numeretur vigesimustertius,Indictionis duodecimæ: Quo ipse Iustinianus Imperator, vbi elaboratum à se edictum contemni ab Orthodoxis & pro nihilo duci percepit,ira exæstuans magnam aduersus Catholicos Episcopos persecutionem commouit: quos enim habuit consultores ad impietatem statuendam, eosdem inuenit instigantes aduersus resistentes Antistites. Non enim sibi (vt aliàs fecerat) visum est eā de causa cogi debere Concilium, cùm sciret B non Antiochenum tantùm, sed & Constantinopolitanum Patriarcham, atque alios primarum Ecclesiarum Episcopos fore totis viribus impietatem oppugnaturos,nec vllo modo passuros, vt eiusmodi prauum dogma decretis Synodalibus probaretur, quod tamquam idolum nulla ratio sed sola Imperatoris auctoritas erectura erat in Dei templo.

INSEQVITVR IVSTINIANVS CATHOLICOS.

IVSTINIANI IGNORANTIA PRAVAE DISPOSITIONIS.

Neque etiam (quod antè sæpè fecerat,cùm aliqua oboriretur Ecclesiastica cõtrouersia) voluit de re tanta consulere Apostolicam sedem, quam aduersariam sibi fore haud dubijs signis intelligebat: quin potiùs ipsi celandum esse putauit;ne scilicet,si resciisset,more consueto,eidem inconcessa tentanti Pontificia auctoritas restitisset, cohibuissetque quod iam aggressus facinus esset; scripsissetque ad Episcopum, clerum, populumque Constantinopolitanum & alios,omnes hortans aduersus emergentem hæresim ad mortem vsque certare; iussissetque pariter conuocari ea de causa Episcopos,atque celebrari Concilium:hæc, C inquam,omnia vt vitaret Imperator, noluit de ijsdem ex more certiorem reddere Romanum Pontificem.

[a] Ioan.3.

Quòd igitur omnis qui malè agit[a], odit lucem,ne eius praua opera arguantur: agi cuncta voluit Imperator summo silentio,nolens penitus intelligere vt bene ageret, secundùm illud Dauidicum[b]: Iniquitatem meditatus est in cubili suo, astitit omni viæ non bonæ] non alios quàm complices erroris adhibens in consilium. Resciuerit ne per suum Apocrisarium ista Ioanne Romanus Pontifex,haud exploratum habetur: periere enim eiusdem Pontificis totius ipsius Pontificatus scripta, ac reliqua monumenta. Quicquid sit, illud quidem constat, absque Episcoporum assensu Imperatorem hæresim comprobasse, eamdemque scripto edicto firmasse, & in Episcopos persecutionem haud mediocrem commouisse: cuius primus passus est impetum, qui proximè aderat ipsi contradicens Eutychius Constantinopolitanus Episcopus, cuius res gestas cum Imperatore Eustathius eius D Vitæ auctor scriptis mandauit: nos autem cuncta reddemus verbis ipsius,quibus eiusmodi narrationem instituit[c], ab exordio lapsus ipsius Iustiniani Imperatoris historiam texens,sui temporis rerum gestarum scriptor:

[b] Psal. 35.

[c] Extant eius Acta die 6. Aprilis apud Sur. tom. 2. DE REBVS GESTIS EVTYCHII PATRIARCHAE CVM IMPERATORE.

Scitis vos omnes (inquit)qui pij Imperatoris Iustiniani diuinorū dogmatum studiū meministis;quomodo is in eam potissimùm curam incumberet, vt omnes hæreticorū rationes vnà cum ipsis hæreticis improbaret & euerteret: quod quidem fecit tum argumentis & demõstrationibus,tum testimonijs Scripturarum. Hic, nescio quo auctore & magistro, cœpit execrabilem ac detestandam & perniciosam opinionem illam sub specie religionis probare, quæ Domini nostri Iesu Christi corpus ex ipsa diuinitatis coniunctione incorruptum asserebat: quæ quidem vt cancer serpens atque depascens, totum propè Orbem E perdidisset,nisi noster Phinees antecuertens restitisset. Sed quod huic morbo remedium adhibitum est? Sanctorum Apostolorum,Prophetarum,atque doctorum testimonia, & demonstrationes sunt multæ,quibus vsus est ille ad pestiferum illum morbū opprimendum.

DE INCORRVPTIONE ERROR.

Pernicioſa omnino pestis est, affirmare incorruptum fuisse Domini nostri Iesu Christi corpus ante resurrectionem. Quis adeò stultus est, vt Domini corpus ex eo quod cum diuina natura copulatum fuit, incorruptum asserat; cùm hoc confesso, colligendum sit necessariò fictam & simulatam humanæ carnis susceptionem extitisse? Quomodo enim incorruptum corpus pati potuit,aut circumcidi,aut pannis inuolui,aut lacte nutriri? Quæ si illam vitæ largitricem carnem subijsse credimus; crucem item & clauorum foramina & lanceæ vulnus confiteri oportet. Incorruptum igitur de illo dici non potest: nisi per hoc verbum intelligamus, corpus illius nulla vmquam fuisse peccati macula contaminatum, aut in sepulchro non esse dissolutum. Verùm hæc à magno diuinoque doctore Eutychio

scriptis

scriptis studiosè sunt & acriter disputata. Ex quibus, si quis veritatem ignorat, facilè eam A
poterit intelligere. Longiores essemus, si ea vellemus persequi. Videamus igitur, quid posteaquam Patrum attulit testimonia, consecutum sit.] hæc de disputatione, qua Eutychius redarguit Imperatorem; abduxisséque eum fortasse poterat ab errore, in quem sese præcipitem dederat, nisi in eo veluti quibusdam vinculis obligatus fuisset quàm arctissimè ab illis qui ei assistebant hæresis eius defensoribus Episcopis.

THEODORVS CAESARIENSIS AVCTOR ERRORIS IMP.

At quinam isti fuerint, licet à nemine expressum inuenerimus: ex eo tamen quòd idem Eustathius prosecutus res gestas eiusdem Eutychij cum Imperatore (vt dicemus) hos fuisse testetur, qui præcipui defensores essent Origenis errorum: facilè quidem & absque calumnia affirmare poterimus, horum antesignanum fuisse Theodorum illum nequissimum Cæsareæ in Cappadocia Archiepiscopum, quem mirum in modum fauisse ostendimus Origenis hæresibus; eiusque causa vniuersum concussum vidimus Orientem, dum olim B
in odium Pelagij Romanæ Ecclesiæ Apocrisarij Constantinopoli exurgentis atque damnare curantis vniuersos cum auctore Origenis errores, ipse ex aduerso contra Chalcedonense Concilium occultè se erigens, famosam illam de Tribus capitulis excitauit in Ecclesia quæstionem, qua tantopere, tantoque tempore Catholicam Ecclesiam perturbauit, atque hactenus perturbare minimè quieuit.

Hic igitur nefandissimus, totius Ecclesiæ pestis, postquam totum id quod tamdiu molitus fuerat, esset de Tribus capitulis consecutus, cùm etsi faciē præseferret Antistitis Orthodoxi, omniumque maximè pij, re vera tamen hæreticus esset, non Origenis tantùm erroris assecla, sed & Eutychianæ blasphemiæ vehementissimus propugnator, sensim rudem rerum sacrarum Imperatorem in quam voluit flexit opinionem: vbi enim semel de homine isto nequam optimam ipse Imp. concepisset æstimationem, eius semper inhærere vestigijs summam putauit esse religionem: ita miser cæcus cæcum sectans, cū ipso pariter mer- C
gitur in profundum. Fuerunt nescienti sacras litteras ad errorem illecebræ ipsius nominis pulchritudo, nempe ipsa de incorruptibilitate sententia, vt dignius putaret asserere incorruptibile, quàm contrarium affirmando inter detestabilis nominis hæreticos Corruptico-

INCAVTVS DECEPTVS SONO VOCIS IMP.

las numerari: ita planè rem tantam sono vocis definiens imprudenter, sicut Ariani olim à fide Catholica homines absterrere solebant, dum voce exotica Catholicos nominarent Homousianos. Sicque Theodorus versutus homo, vt puerum larua, absterruit à contraria sententia Iustinianum Imperatorem, atque in hæresim captiuum abduxit.

Habes igitur de auctore atque malorum omnium concinnatore Theodoro Cæsariensi assertam sententiam: reliquos autem qui ad malum accesserint adiutores, ex superiùs dictis quisque poterit reperire, eos scilicet quos ad alias miscendas discordias idem asciuerat sibi sodales: facile enim est, auctore inuento, reliquos prauitatis eiusdem perquestigare D
consocios: ad malum namque praui homines vt spinæ [a] sese inuicem complectūtur. Quos omnes cùm optimè Eustathius nosset, cur non expresserit, ea fuisse causa videtur, quòd cùm suorum temporum eam ipse historiam scriberet, superstites etsi ipsi non essent, corum tamen propinqui, ijdemque pietatem magnopere præseferentes, viuerent; quinam hi fuerint, maluit ex quibusdam notis notos ipsos relinquere, quàm inuidiosè nominatim exprimere, haud tamen numeros omnes scribentis historias in hoc implens: sed nec illos voluit proprio nomine significare, qui magistratibus perfungentes amplissimis ad eiusmodi errores ipsi Imperatori impulsores inhærebant: quos tamen quàm citissimè pœna est consecuta ex recenti delicto in ipsam maiestatem Imperatoriam perpetrato. Quòd enim qui Deo infideles existunt, haud hominibus norunt præstare fidem: ijdem ipsi qui E
eiusmodi hæresis laborabant infamia, praui instinctu dæmonis ijsdem dominantis, aduersus Imperatorem coniurationem conflare, machinarique cædem aggressi sunt; sed detecti luere meritò pœnas. fuerunt hi Ablauius, Marcellus, & Sergius, inter quos & Belisarius, quem (siue iustè, siue iniustè id acciderit) vidimus fuisse proscriptum. Sed iam ipsum Eustathium eamdem prosequentem historiam audiamus; ait enim hæc post superiùs dicta consecuta fuisse:

[a] *Nah. 1.*

CVR SILENTIO AVCTORES ERRORIS OMISSI.

Cùm magnus hic vir, *Eutychius scilicet Constantinopolitanus Episcopus*, longa oratione Imperatori non esse id Catholicæ Ecclesiæ dogma comprobasset: animam suam (vt ait [b] Ezechiel Propheta) quæ ad propositum pertinerent explicans, seruauit: illi verò malorum inuentores in peccatis suis perierunt: instar enim sæpè cadentis guttæ & petram excauantis Imperatori persuaserunt. Atque huius quidem improbæ opinionis magistri execranda

[b] *Ezech. 3.*

A cranda nugacis Origenis & Euagrij & Didymi dogmata defendebant: quorum nomina libens prætereo, ne malum malo pendere videar, & contumeliam calumnia persequi, & contra propositum & mores sancti Eutychij facere, qui ex beati Saluatoris mandato, non esse malum pro malo reddendum, sed contrà potius maledicentibus benedicendum, & pro persequentibus precandum, tum factis, tum verbis docuit. Quamquam silenda potiùs videntur, quàm prædicanda, quæ tunc gesta sunt. Quamobrē (vt ipse vir sanctus edocuit) quæ silentio sunt digna, prætereamus. Vigil igitur iustitiæ oculus malitiam impunitam abire non permisit, sed calumniam omnino retexit & patefecit: adeò vt illi ipsi ore proprio coniurationem confessi sint, & vltionis æquitatem collaudarint.

Erant autem qui hæc machinati sunt, non solùm ex eorum numero qui plurimùm valebant apud Imperatorem, verùm etiam ex sacerdotibus qui erant insignes, quique ma-
B gnas Ecclesias gubernabant (si tamen sacerdotis nomine digni sint homines improbi & calumniatores) quos tamen omnes iustitia puniuit obstruens labia aduersus iustum loquentia iniquitatem in superbia & despectione. Isti igitur (vt dictum est) execrabilium & impiorum dogmatum studio simplicitatem Imperatoris peruerterunt, & sub incorrupti occasione iniquè (vt demonstrabitur) & præter diuinos canones & Ecclesiastica instituta beatum ac pium virum oppugnarunt. Sed eos iustus Iudex & in hac vita puniuit, & mox in inferorum supplicia detrusit sempiterna.

TENTAT IMPERATOR VT EVTYCHIVS SVBSCRIBAT.

Cùm igitur studiis istorum diuturna vis morbi esset adaucta, & vulnus intractabile atque adeò immedicabile euasisset: cumque Imperator, assumpta charta, in qua detestanda illa opinio, quòd Domini corpus ex diuinæ naturæ copulatione incorruptibile fuerit, continebatur, eam diuino magnoque pugili Eutychio perlegisset; flagitabat, vt sententia
C & suffragio suo illam comprobaret. At ille, vt æquum erat, primùm cohortationibus vtens, negabat eam esse doctrinam Apostolorum; quamobrem se illi nec animo posse, nec verbis assentiri. Deinde cùm nec cohortationibus, nec admonitionibus posset Imperatori persuadere, ne quid contra Catholicam Ecclesiam & recta dogmata faceret: omnem curam & solicitudinem suam in Deum reiiciens, Apostoli [a] verbis testatus est, se nihil vti- [a] *Act. 20.*

ADMIRANDA EVTYCHII CONSTANTIA.

lium omisisse, quod non nunciarit: atque in posterum ita se confirmauit, vt pro Christi fide vellet omnia perpeti: Certò (inquiens) scio, nec mortem, nec vitam, nec præsentia, nec futura, nec afflictionem, nec angustiam, nec famem, nec nuditatem, nec gladium, nec exilium posse me separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Hæc vir sanctus verbis primùm, mox autem factis comprobauit. Constat enim facta esse subsecuta.

MILITES INVADVNT EVTYCHIVM SACRA PERAGENTEM.

D Cùm enim nollet dogmatis errorem suscipere, & Aphthardocitas comprobare: statim malorum inuentores, qui omnia facilè audent, principes illi & sacerdotes annui congregari in auditorium & conuenientes meditati sunt inania & stulta aduersus Dominum & aduersus Christum eius: & Imperatori persuaserunt, vt virum omnibus ornatum virtutibus à sede exturbaret, in eaque alium constitueret, qui studiis & opinionibus suis consentiret. quod quidē & factum est. Nam cùm festus dies S. Timothei apud Hormisdæ regionem in nouo Palatio celebraretur (*erat ibi ecclesia sancti Petri ab ipso Iustiniano in suis ædibus structa, vt Procopius* [b] *docet*) & S. Eutychius rem diuinā faceret: Tribunus militū & satellites immanis feræ ministri Episcopatum inuaserunt, cōprehensis & distractis viris Sancti familiaribus, qui contra illū testificarentur, vt quoquo modo illū non sine causa ex Epi-
E scopatu iectum fuisse ostenderent. At vir magnus cùm eorum inuasionem in Episcopatum, & quosdam è suorum numero illinc violenter abstractos & in carcerem coniectos fuisse cognouisset, peracto sacrificio, distributaque sancta communione, in sacrario mansit. Dicebant enim quidam graues viri: si è sacro templo exiret, fore vt interficeretur: quosdam enim armatos, atque in Antiochi prædio collocatos, eo consilio eum foris expectare.

[b] *Procop. lib. 1. ædific. Iustin. Imp.*

EVTYCHIVS VI DETRVDITVR IN MONASTERIVM.

Hæc cū beatus vir accepisset, constitit ante altare; solitisq; vestibus & superhumerali indutus, quod semper secum habebat, vsque ad vesperā precationibus incubuit, Deum obsecrans, vt Ecclesiam suam tranquillā & recta dogmata conseruaret. Cùm autem fecisset obsecrandi finem: sacerdotes & monachi, qui aderant, hortati sunt eum, vt cibum caperet: quod & fecit. Cumq; paululum quieuisset, affuit cum gladiis & fustibus, multoq; cū præsidio militari magna illa fera, qui Etherius † appellabatur: correptū sanctum virum nudum & nihil habentem, in monasterium, quod Choracudim appellant, asportauit. Quo in loco cū vno die commoratus esset, & propter monasterij paupertatem malè tractaretur; miseri-

† *Quas inde hic Etherius pœnas dederit, scribit Euagrius hist. lib. 5. c. 3.*

cordia

cordia commoti(nam viri sancti virtutem aduersarij quoque mirabantur)eum in Osiæ,id A
est, Sanctæ sic appellato monasterio prope Chalcedonem collocarunt. Nec ampliùs quærentes, vtrum iure, an iniuria è sede fuisset eiectus, coacto post diem octauum conuentu Episcoporum & Principum,vtrum sanctum,quem indicta causa eiecerant, in ius vt se defenderet,vocarunt,quòd libellus aduersus eum Confessui esset oblatus. Quid autem libellus contineret,non sine risu potest audiri: Quòd vnctus esset: quòd auiculas comedisset: quòd multas horas genibus flexis orasset: & alia his magis adhuc ridicula. Ab huiusmodi igitur crimnibus vt sese purgaret,eum accersiuerunt.] Sic igitur reuocantur impiè in Eutychium,quæ olim fuerunt contra S.Ioannem Chrysostomum,vrgente Eudoxia,actitata.

QVID CONTRA EVTYCHIVM EGERIT CONCILIABVLVM.

Vbi primùm autem de exilio Eutychij sententia lata est: continuò de successore eligendo actum, delectusque fuit Ioannes cognomento Scholasticus ex Apocrisario Ecclesiæ Antiochenæ, homo planè seruus gloriæ & nundinator rerum sacrarū, quique pretio adu- B
lationis eam mercatus est dignitatem. Ne quid tamen absque vmbra saltem iudicialis formæ factum contra canones videretur: vbi Ioannes creatus est, iubetur citari Eutychius à Conciliabulo collecto Constantinopoli. At quid ipse,ita Eustathius subdit: Sed vir sanctus Episcopis & Principibus,qui Confessus mandato nuncium attulerant: Ad quem(inquit) accedetis? ad quem me vocatis? Illi veritate coacti responderunt: Ad dominum nostrum & patrem. Quibus ipse rursus: Quis est(inquit)iste dominus & pater vester? Venimus (inquiunt, tamquam occultis quibusdam verberibus vapularent) ad Patriarcham nostrum dominum Eutychium. Patriarcha ego (inquit ille) Patriarcha Dei gratia sum, nec à me quisquam hominum tollet hanc dignitatem. Quis est ille, quem meo in loco collocastis? Quibus verbis cùm illi respondere non possent, victi reuerterunt ad eos, à quibus missi fuerant. Verùm idem Conuentus iterum & tertiò contra canones eum vocauit. Sed ille C
semper congruenter respondit: Si canonicum (inquiens) iudicium constitutum est; detur mihi clerus meus & ordo Patriarchatus, & veniam, defendamque me, & accusatorum meorum vtar testimonio. Hæc illi responsa cùm accepissent, nihil consentaneum facientes,sententiam contra ipsum tulerunt ipsis Iudicibus dignam. Quam tamen beatus vir anteuertens,subiecit omnes pœnis canonicis, donec resipiscerent.

EVTYCHIVS DEPORTATVR IN INSVLAM.

Verùm cùm finem accepisset Confessus illius ludi: is qui consilium Achitophelis disiecerat,axesque curruum Pharaonis confregerat,dissipauit etiam illorum consilium, implicans eos inter se. Qui cùm occasionem honestam non reperirent aduersus iustum: vt quæ iniustè egerant,iustè viderentur gessisse (erant enim ijdem Iudices & accusatores) eum ex loco, vbi erat, in insulam, quæ Princepo dicitur,transtulerunt. Ad hanc appulit insulam beatus vir cum tempestate, die sabbati,nocte propenda. Cùm autem illuxisset, antequam D
quicquam aliud ageret, vidit crucem in pariete pictam, cum hoc elogio: CHRISTVS
*NOBISCVM VOBISCVM * EST. STATE.] terræmotus enim tempore eiusmodi verba in domibus inscribi consuetum fuisse, diximus suprà, cùm actum est de clade terræmotus Antiocheni. subdit verò: Qua quidem re vehementer lætatus, gratias egit Deo,qui hanc sibi consolationem attulisset.

EVTYCHIVS AMASEAM TRANSFERTVR.

Sed cùm in illa insula tres hebdomadas sub magna militum custodia transegisset,rursus ab ijsdem Iudicibus decretum est,vt Amasæorum metropolim peteret,maneretq; in monasterio,quod ipse constituerat: quod & factum est. Quæ autem illic aduersus eum acta scriptáve sint,dicere,ne longior sim, supersedebo. Satis enim est quod ad hoc propositum
Ezech.36. dixit Ezechiel ex persona Dei: Eo tempore auertam faciem meam ab eis,& inquinabunt Episcopatum meum,& ingredientur in sancta mea sine reuerentia, & facient inquinatio- E
nem magnam. Sed quæ inde euenerint,videamus.

Act.27. Fidelis Dei seruus Eutychius Paulo similis declaratus est, & ad eum quoque Pauli historia referri potest. sic enim de Paulo scriptum est: Vt autem iudicatum est vt Italiam nauigaremus,tradiderunt Paulū & quosdam vinctos Centurioni nomine Iulio. Sic & de sancto viro factum est. Nam postquam multa temere consulta essent, tandem (vt diximus) decretum fuit,vt ad Amasenorum metropolim sese conferret,& in suo ipsius monasterio viueret. Hoc ille nuncio doluit fortasse? auersatus est? Vel succurrit illi quod Dominus prædixerat: Nemo Propheta acceptus est in patria sua? Minimè verò, sed prompto animo omnia subijt. Gaudebat enim, quòd dignus habitus esset, qui pro nomine Dei contumelia afficeretur. Studebat enim, non solùm vt in illum crederet, verùm etiam vt pateretur: quoniam fides sine operibus mortua est. Imitatus est hac item in re super omnia

A nia ipsum Deum, qui dorsum suum tradidit flagellis, & genas alapis,& faciem suam non auertit à fœditate spurorum, cuius liuore sanati omnes sumus. Qui etiam dixit: Si me persecuti sunt, & vos persequentur: Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Hoc egit & seruus Dei.

Decreuerat enim omnes potiùs perpeti acerbitates, quàm fidem prodere: vt exemplo sui multi confirmarētur,stabilesque & immobiles in rectæ fidei confessione permanerent. Quod quidem & factum est. Omnes enim Patriarchæ, multique Episcopi, præcipueque Orientales recusarunt Imperatoris opinioni subscribere: & ei tum Synodo, tum scriptis restiterunt, in primisque sanctissimus Theopolis Patriarcha Anastasius, qui easdem quas magnus, erumnas ne dicam,an coronas? pertulit. Cùm igitur indicta causa damnatus esset exilio, parataque essent iam omnia: nos item cum illo persecutionem pro Christo & exi-
B lium ferre decreuimus. Quo quidem constituto,ille omnes qui aderant in insula ore osculans,vt Ephesios Paulus in littore, animo autem totam Ecclesiam sibi à Deo creditam in osculo sancto,eam Domino,à quo ipsam acceperat,commendauit. Eorum igitur qui nos ducebant & qui miserant arbitrio in monasterio ipsius constitimus tamquam in exilio,vt ipsi arbitrabantur: quod tamē vir sanctus salutiferum sibi & multorum bonorum causam existimabat. Quæ autem tunc in via publica gesta sunt, vtrum molesta acerbaque fuerint, an miraculis & ægrotantium curationibus plena, vt orationis longitudo vitetur, prætereo: quamquam eadem,maioraque publicèque perspecta sunt,cùm viri sancti reuocatio celebrata est.] & paulò pòst: Qui cùm fide ad Sanctum accedebant,plus gratiæ accipiebant, cùm omnia sint credenti possibilia, viro sancto nimirum traditam sibi à Patre luminum gratiam impertiente. Hic autem exordiar: Vos qui huiusmodi narrationibus delectamini,
C attendite.

DETRVDITVR EVTYCHIVS IN MONASTERIVM.

Sed vnde & à qua gratia exordiendum est? Quamuis alia sint miracula præstantiora, ab hoc tamen initium sumendum existimo. Erat in vrbe Amasea quidam Androginus legitima vxore copulatus: qui cùm filijs procreandis operam darent,ita frustrabantur,vt infantes, antequam è ventre exirent immaturi præriperentur; ex quo parentes ipsi magno mærore afficiebantur. Quid igitur faciunt? Vtile consilium capiunt. Confugiunt ad Deum,qui mortuos etiam potest per seruos suos in vitam reuocare. Imitantur viduam illam Sareptanam,cuius filium Elias suscitauit: Sunamitidem imitantur,quæ currit ad Elisæum,cum filius eius in cœnaculo mortuus iaceret. Cōfugiūt & ipsi ad beatū virū: supplicant vt precibus suis impetret,ne infantes sibi in lucē editi statim moriantur. Quæ cùm pro illis precatus esset,ambos vnxit oleo sancto,tū eo quod è pretiosa Cruce, tum illo quod ex sanctæ
D puræq; Dei genitricis & perpetuæ Virginis Mariæ nostræ dominæ venerāda imagine scaturire solet Sozopoli,dicens: In nomine Domini nostri Iesu Christi. Hæc enim verba cunctis ægrotantibus qui ad se accedebant,solitus erat adhibere, quemadmodū & S. Iacobus præcipit,sed non vt in Sacramento. Cùm igitur precandi finem fecisset,& tamquam gratia quadam afflatus taceret: mox,Nomen illi(inquit) Petrum imponetis, & viuet. erat enim mulier grauida. Cùm autē ego adessem,& respondissem: At si feminā,inquiens,pariet,ecquod illi nomen imponent? Minimè (inquit)sed Petrum vocabunt,& saluus erit. Quibus verbis gaudentes,tamquam puerum nondū natum in vlnis gestarent, domū reuersi sunt.

EVTYCHII MIRACVLA ET PROPHETIA.

Tempore iam impleto peperit filium, quemadmodū anteuiderat & prædixerat seruus Dei. Quem cùm baptizandū curassent parētes, & nominassent Petrū: postea vnà cum ipso ad virum sanctum accedēres,cōplexi sunt pedes eius, & cōfessi sunt quæ sibi fecisset Deus,
E & quod sui misertus esset. Impositis autē puero manibus,vir sanctus benedixit ei. Sed cùm creuisset ille qui ex præcognitione & precibus genitus fuerat, alter natus est illis. Itaque venientes rursus,ambos filios ad sanctum virum attulerunt, laudantesq; Deum rogabāt, quo nomine postremus deberet appellari. Qui geminos filios intuitus, illud Salomonis venustè vsurpauit*: Frater qui coadiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Parentibus autem illorum dixit: Ioannem hunc appellabitis: quoniam in æde sancti Ioannis preces vestras Dominus Deus audiuit.] hæc Eustathius,qui his omnibus præsens aderat.
*Prouer. 18

MIRACVLA CONFIRMANDAE FIDEI CAVSA.

Porrò quod hæc & alia de Eutychio ab eodem recensita ibi miracula,non tam ad Eutychij probandam sanctitatem,quàm ad fidem Catholicam,cuius causa ea patiebatur, confirmandam,Deo volēte, edita fuisse videntur: nos hic eadē referre minimè præterierimus. Ita planè Deus(sicut Pharaonem, vbi in populum Israeliticum insurrexit,miraculis voluit repressisse) cùm Iustinianus Imperator omni ad stabiliendā hæresim & fidem Catholicam deprimendam potentia vsus est,ex aduerso consurgens,ad indicandam,firmandam,stabiliendamque

liendamque Catholicorum dogmatum veritatem, confutãdam verò hæreticam prauitatem, hæc voluit per Eutychium Catholicæ fidei confessorem edi signa, atque propalari miracula: vt si vel ex ipsis Pharao non proficeret, neque Aegyptij emendarentur, remanerent tamen in Ecclesia perpetua de veritate Catholicæ fidei monumenta, & contra expugnatam diuinitus impietatem erectæ columnæ. Quamobrem hic de his agere, ratio postulat argumenti. Subdit igitur hæc Eustathius:

DE SVRDO ET MVTO SANATO.

Senex quidam è villa quæ ad sanctissimam Ecclesiam pertinebat, filium habebat surdum & mutum annorum circiter quatuordecim: quem cùm ad sanctum virum perduxisset, supplicabat vt ipsi à Deo opem impetraret. Itaque cùm pro illo preces fudisset, omnes eius sensus vnxit oleo sancto, terque Nunechem (nam illi id erat nomen) vocat. Ac primo quidem die obscurè respondit: cùm autem tres ibi dies mansisset, & oleo sancto inungeretur, solutum est vinculum linguæ eius, & planè audiebat & loquebatur. Sed cùm vellet B eum pater in monasterio relinquere, noluit Dei seruus. Senex igitur, assumpto filio, domum magno cum gaudio reuersus est. Audiamus & aliud insigne miraculum.

Quidam alius eiusdem loci, qui inter ipsius sanctissimæ Ecclesiæ clericos electus erat, (Cyrillus ille appellabatur) filium habebat, qui cùm quinque esset annorum & eo ampliùs, nec loqui poterat, nec alimẽtum accipere, nec vitæ propè, nec mortis erat particeps. Hunc cùm ad virum sanctum perduxissent: ille solitas preces adhibuit, & sanctam communionem impertiuit, & cùm panem benedixisset, dedit ei, atque dimisit. Ex illa autem die solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur, & edebat atque bibebat, cum Dei gratia sanitatem recepisset. Videamus & aliud huic simile, immo verò mirabilius.

*Zela DE PVERO CVRATO MIRACVLVM.

Est oppidum quoddam nomine Zala *, ipsi metropoli Amaseæ propinquum. Quidam C inde profecti, quadrimulum puerum ad sanctum virum adduxerunt. hic nihil aliud nisi ex matris vbere nutrimenti paululum capiebat. Erat autem propè carnis & corporis expers, neque calorem vllum habebat: sed tamquam spica vento corrupta, quæ nondum creuerit, exilem quamdam ac inanem granorum & aristarum speciem habet, sic & ille puer videbatur. potuisses autem omnes illius costas & neruos & ossa numerare. Hunc vir Dei magnus cùm aspexisset sic exiccatum, & parentes ipsius dolore tabescentes; Dei, qui ea quæ non sunt facit vt sint, implorans auxilium, totum pueri corpus inunxit oleo pretioso, & sanctam communionem impertiuit; cumque panem communem benedixisset, parentibus dedit, præcepitque, vt mero panem illum intingerent, puerogue præberent. Quod illi cùm fecissent, voti compotes facti sunt.] Subdit de duobus aliis pueris, quorum alter è desperata valetudine, veluti è mortuis excitatus reuixit, atque sanatus est; alter claudus, qui stare super plantas non valebat, omnino curatus. aliud idem grande miraculum refert de D arreptitia puella grauiter à dæmone cruciata, quæ ab eo pariter liberata est. Sed quod de pictore à dæmone percusso, à Sancto autem sanato his subiicit, verbatim reddam, quòd plurimum idem miraculum in se contineat vtilitatis. ait enim Eustathius de his quæ præsens aspexit, hæc verba:

DE PICTORE MIRACVLVM.

Iuuenis quidam arte pingendi peritus eam in domo Chrysaphij piæ memoriæ in ipsa ciuitate Amasenorum exercebat. Hic aliquando veterem in pariete Veneris picturam delebat, vt historias pias reponeret. Volebat enim vir ille ex domo sua superiore Archangeli oratorium facere, ex inferiore autem oratorium sanctæ immaculatæque dominæ nostræ Dei genitricis & semper Virginis Mariæ. Cùm igitur pictor fœdam impudicæ Veneris historiam euertisset: dæmon qui illi inhærebat, artificis manum sic inuasit, vt inflammata tumesceret, & graui vulnere affecta, necessariò amputanda videretur. Quare cùm E periculum aspiceret, vtile capit consilium, & ad virum sanctum confugit, vt per ipsum à Deo auxilium impetret. At ille cùm pro ipso Deum orasset, vnxit oleo sancto dexteram ipsius manum, quæ inflammatione & vlcere laborabat: idque fecit tribus diebus, & manus eius diuino auxilio conualuit, atque alteri similis reddita est. Et quo in loco pictor vulnus acceperat, in eo memoriæ & grati animi declarandi causa sancti viri depinxit imaginem; vt manus, quæ curationis beneficium acceperat, medicum suum secundùm Deum testaretur.]

Hic velim attendas, lector, non tantùm editum diuina virtute miraculum, sed etiam patefactam latentem ipsam veritatem, si quis eam ab exemplis deductam accipere velit. Si enim in profanis inhonestisque imaginibus inhæsisse cognita est ad nocendum, Deo permittente, vis inimica: vtique vel ex his discas, in sacris Deo dicatis imaginibus non deesse

A deesse diuinam, ad beneficia præstanda virtutem; & sicut illæ Christianis obesse solent, ita & istas consueuisse ijsdem esse proficuas. Subijcit autem his auctor de eodem Sancto miracula admiratione quidem digna, vt de apostata à dæmone arrepto & mirum in modum cruciato, deque periuro cæco reddito, atque alijs pluribus ab eodem incolumitatem diuinitus consecutis. Sed illud hic non prætermittendum putamus, quomodo sanctus vir ab exercitu Cosrhoes & à fame vrgente complures Amaseam confugientes Christianos liberauit. Rem gestam memoratu dignam sic describit Eustathius, qui præsto fuit:

CONFVGIVNT AMASEAM CHRISTIANI.

Impiorum Persarum in Rempublicam nostram impetum omnes scimus, cũ nouus Nabuchodonosor Cosrhoes Sebasten venit & Melitenem. Cùm igitur in magnas tunc angustias atque discrimen adductæ res essent: vicini omnes fere tũ Nicopoli, tum Cæsarea, tum Comanis, tum Zala * ex alijsque finitimis ciuitatibus Amaseam tamquã ad locum muni- *Zela
B tissimum se conferebant, non tam vrbis præsidio, quàm viri sancti precibus confisi. Omnes enim & ciues & inquilini, qui magna ex parte erant Iberi, & hospites reliqui suas secundùm Deum in hoc sancto viro spes collocarãt: ex eius enim ore pendentes, & verba ipsius audientes seruati sunt. Meritò igitur in tali tumultu innumerabilis hominum multitudo ad eam vrbem cõcurrit. Sed cùm ibi diu esset commorata, magna cibariorũ penuria consecuta est. Itaque omnes ad sanctum ipsius monasterium tamquam tutissimum in portum confugiebant, vt simul cum corporibus animos pascerent. Quare cùm magnus quotidie sumptus fieret, & fames in dies cresceret cũ propter nostros exercitus, tum propter Dei & Reipublicæ nostræ aduersarios, magna omnes in mœstitia & angustijs versabamur.

FARINA DIVINITVS AVCTA.

Cùm enim multitudini panis subministraretur, & sic exinanitæ essent arcæ monasterij, in quibus farinæ conseruabantur, vt ne vnius quidem hebdomadæ cibus in eis reliquus
C esset: cùm igitur horrei custodes monachi religiosissimi farinam minui, & flagitantium cernerent crescere multitudinem, ad virum magnum accesserunt, illum Scripturæ locum vsurpantes [a]: Transiens in Macedoniam adiuua nos: quoniam farina iam in arcis defecit, [a] Act. 6.
& spes victus nobis adimitur. At ille nulla interposita mora, nihil dubitans, sed opulentæ Dei misericordiæ fidens, in cum ingressus est locum, in quo arcæ erant farina iam vacuæ. Et cùm Deum obsecrasset, ministros hortatus est: Bono (inquiens) animo estote: quantum enim egentibus impertitis, duplum Dominus noster elargietur. Spero enim, quemadmodum olim [b] ex hydria farina non defecit, ita nunc minimè defuturam. Nam [b] 3. Reg. 17.
licet declinaueritis ex hoc in illud (vt est in Psalmo [c] dictum) hoc est, à pleno in id quod est [c] Psal. 74.
inane: tamen fæx eius non erit exinanita: sed edent omnes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum Deum nostrum. His verbis gaudio repleti religiosissimi monachi, alacriter
D mandata exequebantur, panes omnibus aduenientibus distribuentes. Atque hoc quidem modo magnam populi turbam fame laborantem diu nutriuerunt. Et eo sanè maius miraculum apparuit, quòd cùm farinæ in annum paratæ nihil adderetur, & tantum quotidie insumeretur: tamen non solùm non defecit, verùm etiam postquam noua farina esset illata, farina vetus diu, immo semper satis fuit, sicut scriptum est: Comedetis vetera super vetera, & vetera à conspectu recentium efferetis.] hactenus Eustathius de rebus gestis Eutychij, cùm exularet; quibus eius confessionis corona & veritas Catholicæ fidei illustratæ fuere.

Perdurauit exilium Eutychij (vt idem auctor [d] affirmat) spatio duodecim annorum & [d] Apud Lipom. tom. 7.
amplius, nimirũ annis duodecim & mensibus septem, quibus sedit Ioannes Scholasticus,
E vt habet Nicephori Chronicon, in quo & ipsum hoc anno Iustiniani Imperatoris trigesimo octauo Eutychium esse eiectũ traditur; cui ceteri Græci historici assentiuntur. At quomodo vltus est Deus vnà cum prodita fide etiam Eutychij & aliorum Orthodoxorum Episcoporum calamitates quas passi sunt, dicemus anno sequenti.

DE CHRAMNI MISERANDO INTERITV.

Quod ad res pertinet Occidentales, nihil præterea Annales reddunt, nisi monumenta Francorum. Hoc enim ipso anno, qui Clotarij Regis Francorũ præcedit obitum, eius filij Chramni sæpe rebellantis & ad veniam sæpe recepti tragœdia finem habuit, qui à Gregorio ita describitur [e]: Clotarius autem Rex contra Chramnũ frendens, cum exercitu ad- [e] Gregor. hist. Franc. lib. 4. cap. 20.
uersus eum in Britanniam dirigit. Sed nec ille contra patrem egredi timuit. Cumq; in vno campo conglobatus vterq; resideret exercitus, & Chramnus contra patrem aciem instruxisset, incumbente nocte à bello cessatum est. Ea quoque nocte Coonober Comes Britannorum dicit ad Chramnum: Iniustum censeo te contra patrem tuum debere egredi. Permitte me hac nocte, vt irruam super eum, ipsumq; cum toto exercitu prosternam. Quod

Chramnus (vt credo) virtute Dei præuentus, fieri non permisit. Manè autē facto, vterque A
commoto exercitu, ad bellum contra se properant. Ibatque Clotarius Rex tamquā nouus
Dauid contra Absalonem filiū pugnaturus, plangens, atque dicēs: Respice Domine de cæ-
lo, & iudica causam meā, quia iniustè à filio iniuriā patior: Respice, & iudica iustè, illudque
impone iudicium, quod quondam inter Absalonem & patrem eius Dauid posuisti. Con-
fligentibus igitur pariter, Britannorū Comes terga vertit, ibiq; & cecidit. Deniq; Chram-
nus fugam iniit, naues in mari paratas habens: sed dum vxorem & filias suas liberare vo-
luit, ab exercitu patris oppressus, captus atque ligatus est. Quod cum Clotario Regi nun-
ciatum esset, iussit eum cum vxore & filiabus igne consumi: inclususque in tugurio cuius-
dam pauperculæ Chramnus super scamnum extensus orario fugillatus est, & sic postea su-
per eos incensa casula cum vxore & filiabus interijt.] cum eo illas par pœna coniunxit,
quas ad rebellandum contra patrem habuit impellentes; ignemque pati ijdem meruerunt, B
quorum occasione (vt dictum est superiùs) incensa est Turoni basilica S. Martini.

Reuerso autem ab hostium cæde Clotario contigit interesse sancti Medardi Episcopi
Nouiomensis felici ad Deum ex hac vita migrationi. Auctor enim res ab eo præclarè ge-
stas narrans, qui asseritur Fortunatus, hæc habet [a]: Cùm autem beatus hic Pontifex vitæ
appropinquaret ad exitum, contigit Clotarium Regem, postquam Chramnum filium
suum cum vxore sua ac filiabus combusserat, è regione reuerti Britannorū. Cognita verò
huius infirmitudine Pontificis, ad eum visendum humiliter festinauit, eius se non diffidens
contra diabolicas infestationes benedictione muniri, & intercessione apud diuinam ma-
iestatem reconciliari. Cùm ergo in hac regali visitatione in conspectu eiusdem & Princi-
pum de sepultura Pontificis tractaretur, suorum assensu filiorum sua se in sede Sanctus ipse
præordinauit sepeliendum. Cuius sententiæ obstinato Rex animo resistens, Suessionem C
eum constituit transferendum, asserens se super corpus eius basilicam decenter ædificatu-
rum, & ad laudem & gloriam diuinæ maiestatis cœnobialem seruorum Dei regulam or-
dinaturum. Cessit igitur beatissimus Pontifex regiæ dispositioni; & indefessè se suosque
Domino commendans, finita oratione, spiritum exhalauit. O felix corpus, felicioremque
animam! Mox eorum certissimo qui aderant testimonio, cæli aperti sunt, & diuina lumi-
naria ferè per duarum horarum spatium ante Sancti apparuere præsentiam, de tenebris
eum transitorijs ad lucem designantia pro certo transisse perpetuam. Hoc tanto beatissi-
mi Præsulis animati miraculo, maiori vt eam transferrent, accensi sunt desiderio. Corpo-
re itaque sancto composito ac delato ad ecclesiam, nocte illa exequialem cum multa de-
uotione celebrauerunt vigiliam.

REX CLOTARIVS SVBLICIT TERGA FERETRO S. MEDARDI.

Manè autem facto, cum Episcopi, quibus interesse contigerat, suum defuncto celebras- D
sent officium, inopinabilis multitudo conuenit nobilium de castellis & ciuitatibus, de
agris & municipijs adiacentibus inextimabilis accurrit conuentus, alij eius deuotè desi-
derantes interesse obsequijs, alij admodum lugentes patrem separari à filijs. Per medias
ergo plorantium lacrymas Rex irrumpens cum Episcopis & optimatibus, suis ipsius hu-
meris corpus sustulit sanctissimum, Suessionis (sicut prædixerat) efferre volens sepelien-
dum. Ea nimirum hora, quibus interesse contigit, ineffabilem lugentis populi expauere
gemitum, dum non modo in illa ecclesia, sed per totam ciuitatem & in suburbio per vi-
cos quoque & plateas vnam & eamdem vocem audirent plorantiū. Recolebant siquidem
vrbis illius indigenę patris sanctissimi (qua eatenus informati fuerant) benignissimā prædi-
cationem: dolebant verò & vehementer angebantur, quia cùm patrem amisissent, patris
etiam sepultura, Regis & procerum violentia, frustrabantur. Compatiebantur qui super- E
uenerant ad tantam plebis illius compunctam illacrymationem. Verùm quia regia vige-
bat dignitas, ad sanctissimi corporis intentè insudabant translationem. Vix ergo & non
sine multo labore, patre, mærentibus & lugentibus filijs, erepto (sicut à Rege susceperant)
iter aggrediuntur.]

Qui enim multa audierat iā antè edita à viro sancto miracula, quique præsens inspexerat
cælitus missis luminibus coronatum feretrum, cui venerandū corpus erat impositū, eidem
Clotarius Rex humeros supponere ad gestandum, maximū esse duxit honorem, ac veluti
agere de victoria nuper adepta triumphum: ampliùs verò erga Sanctum affectus est, vbi
vidit quæ in via, dum pergerent Suessionem, ab eodē sunt edita magna miracula: quorum
gratia magis de construenda illi ecclesia excitatus, colligere hinc inde magna solicitudine
curauit, quæ ad sumptuosum ædificium opus essent; quam, cū ipse decessisset anno sequen-
ti, eius

[a] Extat apud Sur. die 8. Iunij. DE OBITV S. MEDARDI EPISC. NOVIOMENSIS.

A ti, eius filius Sigebertus extruxit, monasteriumque coniunxit. hæc omnia pluribus auctor
enarrat, simulque miracula ibi fieri solita recenset. Porrò quale quantúmve ipsum S. Me-
dardi fuerit monasterium, quod regia est exædificatum impensa; ex Gregorij Papæ [a] epistō-
la intelligere potes, dum munitum illud à se voluit sedis Apostolicæ priuilegijs, vt primum
omnium esset honore & dignitate Galliæ monasterium. Ioannes autem, qui hoc tempore
sedebat Romanus Antistes, idem monasterium aliis muniuit priuilegijs, prout Gregorius
eadem testatur epistola, dum ait: Iuxta filiorū nostrorum præcellentissimorum scripta Re-
gum Brunichildis ac neptis eius Theodorici, monasterio sanctæ Dei genitricis Mariæ, ac
beatorum Petri Apostolorum Principis, necnon protomartyris Christi Stephani, quod
est in Suessionum ciuitate situm, vbi S. Medardus requiescere, & vir venerabilis Gailar-
dus præesse videtur, huiusmodi priuilegia auctoritatis nostræ decreto indulgemus; &
B ea pleniùs confirmamus priuilegia, quæ a bonæ memoriæ Papa Ioanne, comitante illu-
strium Regum clementia, Clotarij scilicet, & Sigeberti huius nostræ filiæ iugalis, ipsi loco
sub anathematis vinculo sunt concessa vel indulta, concedimus & terminamus: statuen-
tes, nullum Regum, &c.] ac post nonnulla: Ne vilescat tantæ sublimitatis locus sanctæ
Mariæ, & beati Petri, necnon & protomartyris, & domini Medardi meritis sacratus, quem
caput monasteriorum Galliæ constituimus, nullique ditioni patimur subesse.] at hæc sa-
tis de monasterio.

[a] Gregor. lib. 12 epist. 32. DE ECCLESIA ET MONAST S. MEDARDI.

Extat autem de egregia sanctitate atque miraculis eiusdem sancti Medardi carmen ele-
giacum Venantij Fortunati, vbi & aliquot recenset ab eo edita tum in vita, tum post mor-
tem Apostolica signa; cuius est exordium [b]:

Inter Christicolas, quos actio vexit in astra,
Pars tibi pro meritis magna, Medarde, patet.

[b] Fortun. lib. 2. DE CAECO ILLVMINATO.

C] deque cæco illuminato, vbi defuncti corpus iaceret adhuc in feretro, hæc eleganter:

Cum pia composito veherentur membra feretro,
Subtractum meruit cæcus habere diem.
Anxius ille sacra lumen suscepit ab vmbra,
Et tua mors illi lucis origo fuit.
Dumq; sepulchra darent, oculi redijere sepulti:
Tunc sopor ille tuus hunc vigilare facit.
Cùm fugis à mundo, datur illi lumine mundus,
Te linquente dies, hunc fugiunt tenebræ, &c.

] reliqua item alia plura tunc edita recēset inuocato sancto viro signa, quæ ex auctore latiùs tibi petēda relinquimus. Ad
finem verò pro Rege Sigeberto, qui extruendū templū curauit, precans auctor ita perorat:

PRO SIGEBERTO REGE PRECES FORTVNATI.

D
En tua templa colit nimio Sigebertus amore,
Insistens operi promptus amore tui.
Culmine custodi qui templum in culmine duxit,
Protege pro meritis qui tibi tecta dedit.
Hæc pia pauca ferens ego Fortunatus amore
Auxilium posco; da mihi vota, precor.]

Porrò eadem ipsa die qua obijt S. Medardus, pariter excessisse ex hac vita S. Gildardum
Rothomagensem Episcopū eius germanum, eademque cum ipso die natum atque sacra-
tum, Audoenus eiusdem Ecclesiæ Episcopus his testatur versibus:

Hi sunt Gildardus fratres gemini atque Medardus:
Vna dies natos vtero, viditq; sacratos,
Albis indutos, & ab ista carne solutos.

E] sic & Catholica Ecclesia [c] vna eademque die amborum ad Deum transitum celebrat. Quos igitur vna die peperit, simulq; aluit, & Pontificia dignitate insuper auxit, vna pariter die Ecclesia Catholica missos ad superos colit. At rerum gestarum anni huius hic finis esto.

[c] Martyrolog. Rom. 6. Idus Iunij.

IESV CHRISTI ANNVS 565. IOANNIS PAP. ANNVS 6. IVSTINIANI IMP. ANNVS 39.

QVingentesimus sexagesimus quintus Domini, idemq; Iustiniani Imperatoris nouissi-
mus, Indictionis decimætertiæ incipit annus: quo Iustinianus Imp. vbi absoluisset sui

[a] Euagr. lib. 4. cap. 40.

fui Imperij annum trigesimumoctauum, atque nonum ingressus esset (vt ait Euagrius[a]) per menses octo, vel post annos triginta octo (vt auctor Miscellæ habet) menses septem & dies decem, aut (quod Cedrenus tradit) dies tredecim, ex hac vita migrauit Idibus Nouembris, media nocte, vt ex Corippo huius temporis poeta in carmine de Iustini Imp. laudibus habes. Media namque nocte clamor factus est, cùm ex improuiso instar furis ianuam effringentis mors eum rapuit improuisa & importuna, opportuna verò ipsi Romano Imperio sub Imperatore hæretico titubanti, & in deteriora labenti; vindicante Deo illatas sanctis Episcopis contumelias, pariterque prohibente, ne accensum ab eo semel incendium vniuersam depasceretur Ecclesiam.

IVSTINIAN. DEI VINDICTA EX HAC VITA REPENTE ABREPTVS.

Vt enim Dei iudicium fieret manifestius, tunc subitanea est morte subreptus, cùm iam indixisset exilium Anastasio Episcopo Antiocheno, atque ceteris illi inhærentibus Ecclesiæ sacerdotibus. Tulerat diu consueta patientia Deus, quæ aduersus Eutychium Patriarcham anno superiore Imperator contra fas iusque sacrilegè perpetrarat, cùm è sede eum violentus abstraxit: verùm qui non relinquit virgam peccatorum super sortem iustorum, haud siuit vlteriùs progredi, qui non solùm non emendaret perperam facta, sed audaciora tentaret, repentina cum morte subducens. nam audi Euagrium[b]: Verùm (inquit) Iustiniani edictum diuina prouidentia, qua meliùs nobis prospectum fuit, minimè vulgatum est. Nam Iustinianus, qui Anastasio & suis sacerdotibus exilium indixerat, ex improuiso perculsus, cùm triginta octo annos & menses octo regnasset, ex hac luce migrauit.] De obitu item eius ista Nicephorus[c]: Iustinianus namque cùm Anastasij, sacerdotumque eius, qui eodem cum illo ardore flagrabant, exilij libellum dictaret, inuisibili ictus plaga, ex hac vita excessit.] Euagrius insuper eum quem diuina hæc vindicta percussit, ob impietatem quam fouebat, & discordias quas in Ecclesia excitauit, ad inferos detrusum affirmat, cùm ait[d]: Iustinianus igitur cùm omnia omnino turba ac tumultu compleuisset, mercedemque his debitam in extremo vitæ suæ tempore reportasset, ad supplicia iusto Dei iudicio apud inferos luenda profectus est.] hæc Euagrius suorum temporum rerum gestarum scriptor insignis.

[b] Euag. lib. 4. c. 40.

[c] Niceph li. 17. c. 31.

[d] Euagr lib. 5. c. 1.

Qui autem diu post ipsum vixit, cum extremo illo spiritu facti pœnituisse, iussisseque Eutychium ab exilio reuocari, Nicephorus tradit[e]: quod ex eo (vt puto) argumento deduxit, dum non sicut aliorum hæreticorum eius nomen abrasum fuit è sacris tabulis, siue quòd Patres Sextæ Synodi & alij elogio Catholico homine digno & pietatis titulo reperiuntur eius memoriam prosecuti: nam S. Gregorius[f] Papa cùm eumdem nominat Imperatorem, piæ memoriæ Iustinianum appellat. Sed accipe de eodem Imperatore in Synodo Romana ab Agathone Papa pronunciatum præconium: in epistola[g] enim ad Heraclium & Tiberium Imperatores post recitatos sanctos Orthodoxos Episcopos, qui aduersus hæreticos pro fide Catholica certamen inierunt, mox de Iustiniano hæc subdit: Et præ omnibus æmulator veræ & Apostolicæ fidei piæ memoriæ Iustinianus Augustus, cuius fidei rectitudo quantum pro sincera confessione Deo placuit, tantum Rempublicam Christianam exaltauit. Et vtique ab omnibus gentibus eius religiosa memoria veneratione digna censetur, cuius fidei rectitudo per augustissima eius edicta in toto Orbe diffusa laudatur: quorum vnum, quod ad Zoilum Alexandrinum Præsulem aduersus Acephalorum hæresim missum est pro Catholicæ fidei rectitudine, satisfacere sufficiens cum hac nostræ humilitatis suggestione vestræ tranquillissimæ Christianitati dirigentes per præsentium latores offerimus, &c.] Et in alia rursus epistola ad eosdem Augustos Roma ex Synodo centum vigintiquinque Episcoporum missa, vbi Theodosij Magni atque Marciani fidei Catholicæ præstantiam prædicauit, hæc de Iustiniano mox infert, cùm præfert ijsdem: Sicut extremi quidem, præstantissimi tamen omnium magni illius Iustiniani, cuius vt virtus, ita & pietas omnia in meliorem ordinem restaurauit: cuius instar fortissimæ vestræ clementiæ principatus, virtutis quidem conatibus Rempublicam Christianam tuetur & restaurat in melius, pietatisque studijs Catholicæ succurrit Ecclesiæ.] hæc sunt ex Agathone Romano Pontifice Iustiniani præconia.

[e] Niceph. lib. 17 c. 31.

IVSTINIANI MEMORIA A ROM. PONT. COMMENDATA.

[f] Gregor lib. 2. epist. 10. lib. 3. epist. 4. lib. 7. epist. 126.

[g] Extat recitata in Synodo Sexta Act. 4.

Quòd enim quæ de eius hæresi iactarentur, nullis constarent edictorum ipsius publicis monumentis (nam etsi scripsit, non tamen, vt vidimus ex Euagrio, promulgauit de hæresi Imperator edictum) & è contrà eiusdem Imperatoris fides Catholica pluribus promulgatis sanctionibus probaretur: nihil præterea de eo sentiendum, quàm suis ipsius scriptis reperiretur expressum, idem Romanus Pontifex existimauit, cuius sententiam non ex

populari clamore, sed potiùs ex certa scriptorum testificatione proferri debet. Sed nec irrogata in Orthodoxos exiliorum supplicia cum omnino conuincebant hæreticum, etsi iniustum arguebant atque sacrilegum: sicut nec cùm Vigilium Papam eadem pœna mulctauit: præsertim verò cùm de exilio Eutychij Episcopi culpam visus fuerit deleuisse, dum eum ex testamento (vt Nicephorus ait) reuocandum constituisset.

Quòd igitur edictum retentum minimè fuerit promulgatum, & perperam facta vltimo elogio visus sit reuocasse; haud adeò infamis posteris, sed honorifica eius memoria manſit. Nam audi eumdem de his Nicephorum:[a] Ioannes Chalcedonij filius cùm Cõstantinopolitanæ præesset Ecclesiæ, Alexij Comneni ætate, in ipso Verbi Dei Sapiẽtiæ templo quotannis magnificè memoriam eius celebrauit, populi vniuersi cõcione ad rem diuinam coacta. Memoria eius Ephesi quoque, in ecclesia discipuli eius qui supra pectus Saluatoris recubuit culta: quam ecclesiam ipse Iustinianus construxerat.] hæc de eius memoria publicis honoribus affecta post mortem Nicephorus, qui & de eiusdem sepultura hæc subiicit[b]: In magnifico monumento ab ipso lapide Sardio in Apostolorum templo constructo sepultus est, ad dexteram in ædem ingredienti partem.]

[a] Niceph. lib. 17 c. 31.

[b] Niceph. li. 17 c. 33.

DE IVSTINIANI POSTREMO IVDICIO.

Sed quo magis humanum possunt Imperatores, subductis chartis, legitimũ fallere atque vitare iudiciũ, quod nonnisi (vt aiunt) secundùm acta atque probata proferri potest: eo districtiùs diuino reseruantur examini iudicandi, atque atrociori pœna plectendi, secundùm illud quod ait Sapiens ad Reges terræ[c]: Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum his qui præsunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur.] Sanè quidem etsi humanæ non sit facultatis diuinis interesse iudicijs, ac de illis omnino nefas sit iudicare: tamen secundùm irreuocabilem illam Dei sententiam, quæ de omnibus reperitur pronunciata defunctis[d]: Opera illorum sequuntur illos] eadem ipsa quæ hinc abeuntem secuta sunt Iustinianum, aduersus eum hactenus clamant in chartis, nempe iuge bellum Ecclesiasticum, quod (exule facta, quam reperit, pace) iugiter enutriuit, decedens sq; reliquit accensum: sacrilegiorũ immẽsitas, cùm sæpè in Christos Domini sanctos Episcopos violentas manus iniecit, vt inter alios in Vigilium Romanum Pontificem & Eutychium sanctissimũ Constantinopolitanũ Antistitem: crudelitas insuper in ciues innoxios ab Euagrio superiùs deplorata, & auaritia ab eodem pressius sugillata, vt omittamus reliqua. Quam autẽ mortuus ante horrendũ maiestatis diuinæ tribunal sententiam acceperit, etsi non sit hominis iudicare: opinari tamẽ sicui licet, facilius est inuenire, qui Euagrij de eius condẽnatione velit sequi sentẽtiam, quẽ iure sciat prærogatiua temporis, cùm quæ scripsit inspexerit, historicis reliquis esse præferendum, qui longè post Iustiniani tempora res ab eo gestas scripsere: cùm præsertim in eamdem proculdubio abijsse sententiam Procopius eiusdem temporis luculentus historicus visus sit, dum quem antè sæpè laudarat, postea scripto volumine tam ipsum quàm Theodoram coniugem recantans palinodiam magnopere vituperauit, vt apud Suidam notatum habetur.

[c] Sapien. 6.

[d] Apoc. 14.

At cùm laudatam audis ab eodem Procopio insignem eius pietatem in erectione templorum, quibus repleſſe non Constantinopolim tantùm, sed vniuersum penè visus est Orbem: prouoco te ad Euagrium de his ista dicentem[e]: Erat porrò tam largus in pecunia eroganda, vt multa sancta & magnifica templa in multis locis extrueret, aliaque sacra ædificia, quibus tum viri tum mulieres & ætate tenera & exacta, tum qui varijs morbis vexabantur, sedulò accurarentur, ædificaret: magnamque scorsum colligeret à suis pecuniarum vim, vnde ista perficerentur: alia denique infinita exequeretur opera: quæ sanè pia, Deoque accepta essent, si modò vel ille, vel alij qui talia moliuntur, de suis ipsorum bonis efficienda curarent, suaque vitæ actiones vacuas à sceleris labe tamquam hostiam Deo offerrent.] hæc ipse, qui paulò superius de eiusdem Imperatoris in pecunijs à subditis corradendis cupiditate ista recensét:

[e] Euagr. lib. 4. cap. 29. in fin.

ALIENA PECVNIA ERECTAE ECCLESIAE A IVSTINIANO.

IVSTINIANI TVRPIS AVARITIA.

In Iustiniano verò tam inexplebilis fuit pecuniæ cupiditas, & tam turpis atque adeò absurda rerum alienarum appetitio, vt omnia subiectorum bona his qui magistratus administrabant, qui tributa colligebant, qui nulla de causa insidias hominibus struere volebant, ob auri amorem vendiderit. Complures verò, immo innumerabiles qui bona multa possidebant, causa falsa commentitiaque conficta, omnibus fortunis mulctauit. Quòd si quæ meretrix oculos cupiditatis ad alicuius bona adijciens, consuetudinẽ se vllam cum eo vel coniunctionem habuisse simularet: statim omnia iura ac leges, modò Iustinianum turpis lucri socium constitueret, eius causa euersa iacuerunt; facultatesque omnes illius, qui

falso in crimen adductus erat, fuerunt in eius domum translatæ.] hæc Euagrius; cuius sententia, quot ab eo nouæ promulgatæ sunt leges & veteres restitutæ, tot tensa ad extorquendam pecuniam retia dices: cùm etsi ex illis aliquæ currentibus ad prædam iudicibus venatoribus aliquando potuissent obstare, continuò easdem mira arte depressas fuerit à magistratibus pro arbitrio proculcari. Ista ex antiquioribus, fideque sincera pollentibus scriptoribus referans, scio in me concitasse Iurisconsultorum agmina pro suo Iustiniano pugnantia: verùm satis sit ad defensionem vnica opposita veritas, quam profitemur, & illibatam colimus & excolimus.

Ceterùm quæ ab eo iustè pieque restituta vel sancita reperiuntur, vt Dei munus Christianitas non refugit, sicut nec Ethnicorum Imperatorum, eorumdemq; Christianorum persecutorũ leges iustè decretas; mente illud retinens & ore versans, quod diuina Sapientia clamat[a]: Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: Per me Principes imperant, & potentes decernunt iustitiam.] Hinc videas ipsum quoque S. Gregorium Romanum Pontificem[b] in moderandis etiam rebus Ecclesiasticis vti eiusdem Iustiniani Imperatoris constitutionibus, easdemque citare consueuisse, sicut & aliorum Christianorum Imperatorum, necnon & Gentilium, vt Modestini & aliorũ, cùm opus fuit, Iureconsultorum. Quæ verò præter ius fasq; idem Iustinianus suis sanctionibus obseruãda præcepit, Catholica Ecclesia respuit, vt quæ sibi super Ecclesias personasque Ecclesiasticas arrogare præsumpsit, quæve de vsuris constituit. Sed in his consule Alciatum[c], licet ei in omnibus minimè assentiamur. Quòd autem inuratur nota Iustiniano de voluntario concesso diuortio; ad eius successorem Iustinum eam legem potiùs pertinere, suo loco dicemus.

[a] Prouer. 18

[b] Gregor. lib. 11 epist. 54.

[c] Alciat. parerg. lib. 6. c. 20.

Quæ verò spectant ad eiusdem Imperatoris scripta, seu potiùs aliorum lucubrationes suo ipsius nomine promulgatas: præter illa quæ sunt recensita ipsius de fide edicta, Isidorus de eodem ista habet[d]: Iustinianus Imperator quosdam libros de Incarnatione Domini edidit, quos etiam per diuersas prouincias misit. Condidit quoque rescriptum contra Illyricanam Synodum & aduersus Africanos Episcopos, in quo Tria capitula damnare contendit, &c.] Sed ne quis ex ijs redarguat Suidam, quòd analphabetum dixerit Iustinianum tot scriptorum auctorem: nam sicut Triboniani fuisse ciuiles leges, ita & Theodori Cæsariensis scripta suo nomine vulgari voluisse, quæ dicta sunt superiùs docent. At de Iustiniano hactenus.

[d] Isidor. c. 18.

IVSTINIANI NOMINE VVLGATA SCRIPTA.

Antequam autem ad eius successorem conuertamus orationem, incisas à Narsete prope Romam, cùm adhuc viueret Iustinianus hoc anno, in ponte à se restituto super Anienem fluuium inscriptiones (ne eas amplissimis litteris exaratas non legisse culpæ sit) hic describamus: sic enim se habent:

NARSETIS MONVMENTA IN PONTE ANIENIS.

IMPERANTE. D. N. PIISSIMO. AC. TRIVMPHALI. SEMPER IVSTINIANO. PP. AVG. ANN. XXXVIIII
NARSES. VIR. GLORIOSISSIMVS. EX. PRÆPOSITO. SACRI PALATII. EX. CONS. ATQVE. PATRICIVS. POST. VICTORIAM GOTHICAM. IPSIS. EORVM. REGIBVS. CELERITATE. MIRABILI. CONFLICTV. PVBLICO. SVPERATIS. ATQVE. PROSTRATIS. LIBERTATE. VRBIS. ROMÆ. AC. TOTIVS. ITALIÆ. RESTITVTA. PONTEM. VIÆ. SALARIÆ. VSQVE. AD AQVAM. A. NEFANDISSIMO. TOTILA. TYRANNO. DESTRVCTVM PVRGATO. FLVMINIS. ALVEO. IN. MELIOREM. STATVM. QVAM. QVONDAM. FVERAT. RENOVAVIT] itemque ibi:

QVAM. BENE. CVRRATI. DIRECTA. EST. SEMITA. PONTIS
ATQVE. INTERRVPTVM. CONTINVATVR. ITER
CALCAMVS. RAPIDAS. SVBIECTI. GVRGITIS. VNDAS
ET. LIBET. IRATAE. CERNERE. MVRMVR. AQVAE
ITE. IGITVR. FACILES. PER. GAVDIA. VESTRA. QVIRITES
ET. NARSIM. RESONANS. PLAVSVS. VBIQVE. CANAT
QVI. POTVIT. RIGIDAS. GOTHORVM. SVBDERE. MENTES
HIC. DOCVIT. DVRVM. FLVMINA. FERRE IVGVM] Iam ad ipsum Iustinum veniamus.

Simulac autem ex hac vita Iustinianus discessit, succedit Iustinus ipsius sororis Iustiniani Im-

ni Imperatoris nomine Vigilantiæ filius, patreque nomine Dulcissimo natus; coniux verò Iustini, Sophia appellata, Theodoræ Augustæ neptis fuit, vt ex victoris Tunnensis Chronico, & Corippo Africano grammatico, qui Iustini laudes cecinit, apparet: nam pulchrè hic de ipsius Iustini, matrisque eius, atque vxoris nominibus:

IVSTINVS IMPERAT.

Mater consilij placidi Vigilantia vestris
Semper inest oculis: quamq; omni pectore gestas,
Alma Augusta tui consors Sapientia regni.
Tu quoque Iustitiæ nomen de nomine sumens,
Frena regendorum retines firmissima Regum, &c.] Iustinus igitur apud Iustinianum Imperatorem cognationis iure primum sibi vendicauerat locum, ab eodemq; Curopalates creatus (ita Græci dicunt magistratum, cui Palatij cura credita erat) qui & Cæsar iam antea dictus fuerat. id quidem Corippus his versibus docet:

Te dominum sacræ quis non prædixerat aulæ,
Cùm magni regeres diuina Palatia patris,
Par extans curis, solo diademate dispar,
Ordine pro rerum vocitatus Curapalatij:
Dispositus iam Cæsar eras. Cùm sceptra teneres
Fortis adhuc senior, regni tu summa regebas
Consilio moderata grauis: Nil ille peregit
Te sine.] Sed quæ diuinitus de eodem sint præuisa ab Eutychio Patriarcha, Eustathius ita narrat[a]:

[a] Apud Sur. die 6. April. tom. 2

QVAE PRAEDICTA DE FVTVRO IMPERATORE.

Tribus circiter annis ante Imperium Iustini futura prospicienti & magno Pontifici patefactũ fuit ipsum imperaturum: Qui nullâ interposita mora, vt eum in Dei timore confirmaret, tutiusque vitam eius ad pietatem incẽderet, cùm in Iucundianis quodam die Senatus haberetur, in remotum quemdam locum Dei seruus Iustinum seduxit, quo quidem in loco fenestra erat (hoc enim signum, vt lapidum cumulus olim inter Iacob & Laban testimonium fuit.) Et audi, inquit, amplissime vir: Quamuis ego humilis sim seruus & sacerdos Dei: significauit mihi Deus te post auunculum tuum fore Imperatorẽ. Quare vide, ne huc illuc occupationibus distraharis: sed attende tibi, & operam da, vt dignus euadas, qui Dei perficias voluntatem. His auditis Iustinus, gratias egit Deo, & viro magno respondit in hunc modum: Deus me dignum faciat, vt voluntati eius obtemperem, meque gubernet & regat arbitrio suo. Et hæc quidem sic facta sunt. Cùm autem vir magnus esset in insula quæ Princepo appellatur, quadam die narrabat nobis: In visione (inquiens) noctis quidam gladium dedit duorum imagines continentem, Iustini & coniugis eius, qui & mihi arridebant. Sed quidnam id significaret, ab eo quæsiuit vnus ex ijs qui illic præsto erant, num illius gladij visione sectionem aliquam, vel rei finem portendi sciret. Minimè, inquit ille; sed hi ipsi regnabunt, & me liberabunt: Imperatorio enim habitu indutos aspexi. Quòd imperauerint, perspicuum est. Quòd autem fuerit liberatus, quodque exilij eius mulræ visiones extiterint, omnes nouimus.] hæc Eustathius. Verùm sicut pincerna tardius recordatus est Ioseph[b] in carcere detenti, ita & Iustinus seriùs quàm par erat Eutychium ab exilio reuocauit, & non antequam qui in eius locum intrusus fuerat Ioannes ex hac luce discesserit.

[b] Genes. 40.

Ex hac vita iam subducto Iustiniano Imperatore, excitatur media nocte Iustinus à Callinico Excubitorum Præposito, & vt habenas sumat Imperij admonetur; progressusque ad aulam, & Senatu hortãte, sumit Imperium: cùm interea componitur exanime Imperatoris cadauer, ornaturque ad sepulturam, Sophia tunc ipsum veste contexit pretiosa valde, in qua effigiatæ erant eiusdem Imperatoris res gestæ: quæ describitur à Corippo, cùm agit de Sophiæ pietatis tum exhibitis officijs defuncto Iustiniano. Pandemus hic tibi eam velut picturam in tabula, quam docta manus non penicillo, sed acu formauit. Cùm igitur de paratis agit exequijs, pompaque funeris adornata, hos etiam habet versus:

Exequijs adiecit solito plus dona paternis:
Iregq; contractus denso iubet agmine turbas:
Et tulit intextam pretioso murice vestem,
*Iustinianorum * vbi tota laborum* *series
Nexo auro insignita fuit, gemmisq; coruſca.
Illic barbaricas flexa ceruice phalanges,

*Occisos

DE VESTE AVRO PICTA.

Occisos Reges, subiectaſq; ordine gentes
Pictor acu tenui multa formauerat arte,
Fecerat & fuluum diſtare coloribus aurum,
Omnis vt aſpiciens ceu corpora vera putaret.
Effigies auro, ſanguis depingitur oſtro.
Ipſum autem in media victorem pinxerat aula
Effera Vuandalici calcantem colla tyranni,
Plaudentem Libyam fruges laurumq; ferentem:
Addidit antiquam tendentem brachia Romam
Excerto & nudo geſtantem pectore mammam
Altricem Imperij, libertatiſq; parentem.
Hoc ideo fieri viuax Sapientia iuſſit,
Ornatum vt propriis funus regale triumphis
Auguſtum in tumulũ fatalis duceret hora.]hęc de ornatu cadauẽris atq; feretri.

Ceterùm idem poſt multa ſubdit auctor, nullum ferme vas fuiſſe, in quo non ſculptæ eſſent victoriæ eiuſdem Imperatoris imagines;nam ait:

TRIVMPHALIA VASA.

Ipſe triumphorum per ſingula vaſa ſuorum
Barbarico hiſtoriam fieri mandauerat auro,
Tempore quo captus iniecit vincla tyrannis
Iuſtinianus ouans quarto cum Conſule Princeps
Alta triumphali terret Capitolia pompa.]

At ita compoſito ad funus Iuſtiniani feretro, illud minimè tamen effertur, niſi poſtquam inſignia Iuſtinus accepit Imperij;quæ quidem nec recipere voluit,niſi conſulto oratoque numine,& religionis officijs perſolutis: nam idem hæc de his cecinit auctor:

Ipſe autem procerum magnis oratibus actus
Non primùm Imperij regalia ſigna recepit,
Ni ſacrata priùs ſupplex oracula poſcens,
Effuſis precibus Chriſto ſua vota dicaret.
Ilicet Angelici pergens in limina templi,
Impoſuit pia thura foci,ceraſq; micantes
Obtulit,& ſupplex lacrymis ita cœpit obortis:
Omnipotens Princeps, &c.] quod item pietatis opus ipſa eius vxor Sophia ſeorſum exſoluit.

IVSTINVS A IOANNE EPISCOPO CORONATVR.

Expletis verò quæ ſolerent à proceribus exhiberi ſolẽnijs,à Patriarcha Ioanne idẽ Iuſtinus benedictionẽ accepit atque coronã: quod pulchrè his verſibus idem poeta deſcribit:

Poſtquam cuncta videt ritu peracta priorum,
Pontificum ſummus, plenaq; ætate venuſtus
Aſtantem benedixit eum; cæliq; parentem
Exorans Dominum, ſacro diademate iuſſit
Auguſtum ſancire caput; ſummoq; coronam
Imponens apici, &c]

Poſt hæc autem diademate inſignitum & in ſolio collocatum,acclamationibus abſolutis orationem habuiſſe teſtatur ad populum, quam deſcribit: ante cuius exordium cùm ſignaſſe cruce frontem tradat,veterem morem intellige,conſueuiſſe nimirum Fideles ante concionem præmittere crucis ſignum: nam audi:

SIGNO CRVCIS SE MVNIT ET LIGNO IMP.

Ipſe coronatus ſolium conſcendit auitum,
Atque crucis faciens ſignum venerabile, ſedit:
Erectaq; manu, cuncto præſente Senatu,
Ore pio hæc orans ait: Super omnia regnans
Regna Deus,&c.] At non manu tantùm ſignaſſe crucis ſignum,ſed & ligno ſacratiſſimæ Dominicæ crucis frontem exornaſſe,idem inferiùs docet,hæc dicens:

Egreditur cum luce ſua, frontemq; ſerenam
Armauit ſancti faciens ſignacula ligni.]In frontibus enim Regum crucẽ fulgere conſueuiſſe,ſuperiùs auctoritate Patrũ,alia id poſcente occaſione,dixiſſe meminimus.

Poſt hæc autem vbi ad populũ peroraſſet,atque eius querelas lugubribus editas vocibus percepiſſet,quibus dolebat iniuſtè exactionibus vexatum à prædeceſſore Principe,& ab eo debita

debita non eſſe ſoluta: Iuſtinus ſua vnicuique reddenda præcipit, & æs alienum Iuſtiniani diſſolui iubet.Hæc autem pereleganter Corippus his verſibus cecinit:

IVSTINIANI AES ALIENVM DISSOLVIT IVSTINVS.

Flere diu tantus lacrymis non paſſus acerbis,
Condoluit miſerans, & ſe pietate ſubegit
Legibus vltro ſuis: Aliena pecunia, dixit,
Reddenda eſt. Vinus patri qui ſubſtitit heres
Theſauros fidis priuatos ferre miniſtris
Imperat. Innumeræ mox aduenere cateruæ,
Fortia centenis oneratag; brachia libris
Depoſuere humeris: turmæ glomerantur in vnum,
Et totus fuſo Circus reſplenduit auro.
Tunc poſita ratione palàm, populoq; videnti,
Debita perſoluit genitoris, cauta recepit.
Gaudia quanta illic, quantus fauor! vndique lætus
Tollitur in cælum populorum clamor ouantum, &c.]

Hæc quidem omnia profectò redarguunt Iuſtiniani prædeceſſoris auaritiam, ne recitata ſuperiùs ex Euagrio eſſe calumnias & ex prauo ea ſcribentis animo prodijſſe quis putet. Præter hæc etiam de cauendis delictis Iuſtinum populum admoniſſe, tradit auctor. Sed nec præterminiſſe quæ ad Eccleſiarum ſtatum pertinere videbantur,teſtatur Euagrius, qui vbi plura præcedentibus conſentientia narrauit, hæc addit: At primùm dat mandatum,vt omnes Epiſcopi & ſacerdotes,qui ex omnibus locis in vnum Conſtantinopoli conuocati erant,ad ſuas ipſorum dimitterentur ſedes, vti conſuetos cultus Deo ſanctè religioſeque adhiberent, monens ne quiſquam quod ad fidem pertineret nouare moliretur. Atque iſtud quidem eius factum in laude ponendum eſt.] hæc Euagrius.

Sed quæ ad Iuſtiniani Imp.funus ſpectant,quod poſtea curatum conſtat,pauca quædam hic ex eodem Corippo cuncta exactè proſequente deſcribenda putamus, vtpotè quæ ad Chriſtianum cultum pertinere noſcuntur, atque primùm de multiplicibus luminaribus celebri pompa delatis,cùm ait:

LVMINARIA EXORNANT FVNVS.

——————— Vaſa aurea mille,
Mille columnarum ſpecies, argentea mille,
Quæ ſuperim poſitis implebant atria ceris,
Ordine cuncta ſuo, patrum ſic more parata.] Vaſa illa fuiſſe intelligas multiplicia inſtrumenta pretioſorum diuerſi generis candelabrorum ad portandos cereos fabrefactorum,quorum ſuperiùs diuerſis in locis mentio facta eſt. Subdit verò de his quæ ferebantur condiendi cauſa cadaueris.

VNGVENTIS CONDITVR CORPVS IMP.

Thura Sabæa cremant: flagrantia mella locatis
Infundunt pateris; & odoro balſama ſucco:
Centum aliæ ſpecies, vnguentaq; mira feruntur
Tempus in æternum ſacrum ſeruantia corpus.] Et inferiùs de procedente populo,& pſalmodia qua religioſam proſequebantur funeris pompam:

——————— tota populus proceſſit ab aula:
Mæſtaq; funereas accendunt agmina ceras.
Omnis in exequias ſexus conuenit & ætas.
Quis memorare poteſt tantæ miracula pompæ?
Hinc Leuitarum mirabilis ordo canentum,
Virgineus tonat inde chorus: vox æthera pulſat.] At hæc ſatis ad inſinuãdam veterem Eccleſiæ Catholicæ conſuetudinem in celebritate funerum Fidelium defunctorum,per ſingula tempora vſque in præſens religioſiſſimè propagatam. Sed de funere Imperatoris ad aliud Regis funus tranſeamus.

Hoc enim anno & Clotarius Rex Francorum, cùm ageret ab obitu Clodouei annos quinquaginta & vnum in regno, ex hac vita migrauit: de quo iſta Gregorius *, res ſui temporis ſcriptis proſequens: Rex verò Clotarius anno quinquageſimoprimo ſui regni cum multis muneribus limina beati Martini expetijt; & adueniens Turonos ad ſepulchrum antedicti Antiſtitis, cunctas actiones, quas forſaſſe negligenter egerat, replicans, & orans cum grandi gemitu, vt pro ſuis culpis beatus confeſſor Domini miſericordiam exoraret,ea quæ irrationabiliter commiſerat, ſuo obtentu dilueret. Exin regreſſus quinquage-

* Greg. Turon. hiſt. Fran. lib. 4. c. 21.

CLOTARII FRANCORVM REGIS OBITVS.

quagesimoprimo regni sui anno, dum in Cotia silua venationem exerceret, à febre corripitur, & exinde Compendium villam redijt; in qua cùm grauiter vexaretur à febre, aiebat, Vah, quid putatis? qualis est ille Rex cælestis, qui sic tam magnos Reges interficit? In hoc enim tædio positus, spiritum exhalauit.] Quod ad eius culpas pertinet: ipsum quidem compluribus delictis obnoxium, potissimùm verò incestis nuptijs infamatum, sæpè excommunicatum fuisse à S. Nicetio Episcopo Treuerensi, idem Gregorius in rebus gestis eiusdem Episcopi, quas conscripsit, affirmat. sed de eius sepultura vbi suprà idem auctor hæc addit: Quatuor filij sui cum magno honore Suessionas deferentes, in basilica beati Medardi sepelierunt] loco scilicet quem delegerat ad basilicam construendam, quam tamen filius Sigebertus construxit. ac demum: Obijt autem post vnum decurrentis anni diem, quo Chramnus fuerat interfectus.] hæc Gregorius.

QVATVOR FILII CLOTARII REGNANT IN GALLIIS.

Defuncto Clotario, quatuor eius filij inter se partiti sunt regnum, nempe Charibertus, Chilpericus, Guntheramnus, & Sigebertus: quorum Charibertus regni sedem tenuit Parisijs, Chilpericus Suessionis, Guntheramus Aurelianis, Sigebertus Rhemis. Porrò horum omnium religiosissimus habitus est Sigebertus. Hic enim simulac accepit patrem esse defunctum, nihil antiquius habuit, quàm vt sanctum Nicetium Treuerensem Episcopum ab eo in exilium amandatum postliminio reuocaret: de quo ista in Vita eiusdem S. Nicetij Gregorius habet*:

* Greg. Turon. Vit. S. Nicet. c. 1.

Sanctus Nicetius quotidie prædicabat populis, denudans crimina singulorum, & pro remissione deprecans assiduè confitentium: vnde aduersus eum sæpiùs odij virus exarsit, quod tam veraciter multorum facinora publicaret. Nam plerumque se persequentibus vltro obtulit, gladio exerto ceruicem præbuit: sed nocere ei Dominus non permisit. Voluit namque pro iustitia mori, si persecutor fuisset infestior. aiebat enim: Libenter moriar pro iustitia. Sed & Clotarium Regem pro iniustis operibus sæpiùs excommunicauit; exiliumque minante eo, numquam est territus. Quodam verò tempore, cũ ad exilium ductus, ab reliquis Episcopis, qui adulatores Regis effecti fuerant, remotus esset, atque à suis omnibus derelictus: vni diacono, qui adhuc perstabat in fide, ait: Quid tu nunc agis? quare nõ sequeris fratres tuos & eos quos voluetis, sicut & illi fecerunt? Qui ait: Viuit Dominus Deus meus, quia vsquequo spiritus meus intra hos artus contentus fuerit, numquam derelinquam te. Et ille: Quia (inquit) hæc dixisti, dicam tibi quæ Domino reuelante cognoui: Cras enim in hac hora & honorem recipiam, & Ecclesiæ meæ restituar. Hi autem qui me dereliquerunt, cum magno pudore ad me confugient. Præstolabatur itaque diaconus rem promissam attonitus: quod postea est expertus. Illucescente enim die crastina, subitò aduenit legatus Sigeberti Regis cum litteris, nuncians Clotarium Regem esse defunctum, sequè regnum debitum cum Episcopi charitate debere percipere. Hæc ille audiens, ad Ecclesiam regressus, potestati restituitur; confusisque ijs à quibus derelictus fuerat, omnes in charitate recepit.] hucusque Gregorius, qui & alia sanctissimi Præsulis egregia facta scriptis mandauit.

SIGEBERTVS REXLIBERAT AB EXILIO S. NICETIVM.

PESTIS INGVINARIA ITALIAM VASTAT.

Hoc eodem anno (quo nimirum Iustinianus Imperator mortuus est) pestis illa vehemens, inguinaria dicta, vniuersam inuasit Italiam, peruasitque etiam regiones Boreales; de qua ista habet Paulus diaconus[b]: Ijsdem temporibus in Liguria prouincia maxima pestilentia exorta est. Subitò enim apparebant quædam signacula per domos, ostia, vasa, vestimenta; quæ si quis voluisset abluere, magis magisque apparebant. Post annum verò expletum cœperunt nasci in inguinibns hominum & alijs delicatioribus locis glandulæ in modum nucis, seu dactyli, quas mox sequebatur febris intolerabilis æstus, ita vt triduo homo extingueretur. Sin verò aliquis triduum transegisset, habebat spem viuendi. Erat vbique luctus, vbique lacrymæ. Nam (vt vulgi rumor habebat) fugientes cladem aut vitantes relinquebãt domos desertas habitatoribus, solis catulis eas seruantibus: pecuaria sola remanebant in pascuis, nullo astante pastore. Cerneres villas & castra agminibus hominum repleta, postero die, vniuersis fugientibus, in summa vastitate & silentio. Fugiebant filij, insepulta parentum relinquentes cadauera. Si quem fortè antiqua pietas perstringebat, vt vellet sepelire proximum, restabat ipse insepultus: & dum obsequebatur, perimebatur: dum offerre obsequium defunctis præmeditabatur, ipse sine obsequio futurum cadauer remanebat: vt videres seculum in antiquum redactum silentium. Nulla vox audiebatur, nisi gementium in morte, nullus pastorum sibilus, nullæ ferarum insidiæ parabãtur * pecudibus nulla damna domesticis volucribus: fata transgressa metendi tempora

[b] Paul. diac. de Gest. Longobard. lib. 1 c. 4.

pora intacta expectabant messores. Vineæ amissis foliis, radiantibus vuulis, illæsæ remanebant, hieme appropinquante. Nocturnis horis personabat tuba bellantium: audiebatur à pluribus quasi murmur exercitus: nulla erant vestigia commeantium: nullus cernebatur percussor, & tantum visus oculorum superabant cadauera mortuorum. pastoralia loca conuersa fuerant in hominum sepulturas, & habitacula humana facta fuerant habitacula bestiarum. Et hæc quidem mala intra Italiam tantùm vsque ad fines Alemannorum & Baioariorum solis Romanis accidere. Inter hæc Iustiniano Principe è vita decedente, &c.] hæc Paulus diaconus. At quæ de eadem lue vbique pauenda scripserint duo Gregorij, res gestas suorum temporum prosequentes, his subijciam.

Hæc planè pestis illa fuit, cuius S. Gregorius Papa meminit in Dialogis, miraque narrat verbis istis*: Ammonius mihi iam in monasterio positus narrauit, quòd in ea mortalitate, quæ Patricij Narsetis temporibus hanc vrbem vehementer afflixit, in domo prædicti Valeriani puer armentarius fuit præcipuæ simplicitatis & humilitatis. Cùm verò eiusdem aduocati domus eadem clade vastaretur, idem puer percussus est, & vsque ad mortem deductus. Qui subitò sublatus à præsentibus, redijt, sibiq; dominum suum vocari fecit. Cui ait: Ego in cælo fui, & qui de hac domo mortui sunt, agnoui: Ille, ille, & ille mortui sunt. Tu verò ne timeas: quia in hoc tempore moriturus non es. Vt verò scias, quia me in cælũ fuisse, verum fateor: ecce accepi illic vt linguis hominum loquar. Numquid tibi incognitum fuit Græcam me linguam omnino non nosse? & tamen Græcè loquar, vt cognoscas an verum sit, quòd me linguas hominum accepisse testificor. Cui tum Græcè dominus suus locutus est, atque ille in eadem lingua respondit; vt cuncti qui aderant, mirarentur. In eadem quoque domo prædicti Valeriani Narses spatharius Bulgar manebat; qui festinè ad ægrum deductus, ei Bulgarica lingua locutus est: sed ita puer in Italia natus, & nutritus in eadem, barbara locutione respondit, ac si fuisset ex eadem gente generatus. Mirati sunt omnes qui audiebant; atque ex duarum linguarum experimento, quas eum antè nescisse nouerant, crediderunt de omnibus, quæ probare minimè valebat. Tunc per biduum mors ei dilata est: sed die tertio (quo occulto Dei iudicio, nescitur) manus & brachia, lacertosque suos dentibus laniauit, & ita de corpore exiuit.] hæc Gregorius. Sanè quidem & in amentiam quoque atque furorem deducere homines consueuisse pestem illam, Gregorius Turonensis testatur. Nec verò de alia planè lue meminit idem Gregorius, quàm de ista tunc grassante in Gallias: non enim Italiæ terminis contineri potuit, sed & exteras regiones Gallias atque Germaniam peruasit, vt ex pluribus Gregorij locis apparet; qui in primis quomodo Rhemensis ciuitas fuerit liberata, ita describit[b]:

* Gregor. dial. lib. 4 c. 26.

PRODIGIVM DE PVERO PESTE PERCVSSO.

[b] Greg de Glor. confess. c. 79.

RHEMENSES EFFVGIVNT PESTEM OPE S. REMIGII.

Sed nec illud sileri placuit, quod illo gestum est tempore, cùm lues inguinaria populum Primæ Germaniæ deuastaret. Cùm autem omnes terrerentur huius cladis auditu, cucurrit Rhemensis populus ad S. Remigij sepulchrum, congruum huius causæ flagitare remedium. Accensis cereis, lychnisque non paucis, hymnis, psalmisque cælestibus per totam excubat noctem. Manè autem facto, quid adhuc precatui desit, in tractatu rimatur. Reperiunt etenim, reuelante Deo, qualiter oratione præmissa, adhuc maiori propugnaculo vrbis propugnacula munirentur. Assumpta igitur palla de beati sepulchro, componunt in modum feretri: accensisque super cruces cereis atque ceroferalibus, dant voces in canticis: circumeunt vrbem cum vicis, nec prætereũt vllum hospitium, quod non hac circuitione conclaudãt. Quid plura? Non post multos dies, fines huius ciuitatis lues aggredi tur memorata. Verumtamen vsque ad eum locum accedens, quo beati pignus accessit, ac si constitutum cerneret terminum, initio ingredi non modò non est ausa, sed etiam quæ in principio peruaserat, huius virtutis repulsu reliquit.] hæc Gregorius: qui & quonam modo Treuerensis etiam ciuitas ab eadem ingruente tunc lue fuerit liberata per S. Nicetium hoc tempore eius Episcopum, narrat in libello, quo eiusdem Sancti res gestas prosecutus est, his verbis[c]:

[c] Greg. Turon. in libel. vitæ S. Nicetij.

S. NICETIVS LIBERAT TREVERENSES AB INGVINARIA.

Cùm autem lues inguinaria Treuericum populum in circuitu ciuitatis valde vastaret, & sacerdos Dei pro omnibus commissis Domini misericordiam imploraret assiduè: factus est sonus de nocte magnus tamquam tonitruum validum super pontem amnis, ita vt putaretur vrbs ipsa absorberi. Cumque omnis populus exterritus in lectulis resedisset, letiferum sibi interitum opperiens: audita est in medio vox vna ceteris clarior, dicens: Et quid hic, o socij, faciemus? Ad vnam enim portam Eucharius sacerdos obseruat, ad aliam Maximinus excubat, in medio versatur Nicetius: nihil hic vltrà prævalere possumus, nisi

sinamus

sinamus hanc vrbem eorum tuitioni. Hac audita voce, statim morbus quieuit, nullusque ab eo vltrà defunctus est. Vnde non ambigitur, virtute memorati Antistitis fuisse defensam.] hæc Gregorius de eadem agens inguinaria lue. Quomodo etiam precibus S. Galli Episcopi populus Aruernensis sit liberatus, idem auctor hæc ait [a]:

S. GALLVS LIBERAT ARVERNENSES AB INGVINARIA.

Huius tempore, cùm lues illa, quam inguinariam vocant, in diuersas regiones desæuiret, & maximè tunc Arelatensem prouinciam depopularetur: sanctus Gallus Aruernensis Episcopus non tantum pro se, quantum pro populo suo trepidus erat. Cumq; die noctuque pro populo deprecaretur, vt veniens plebem suã vastari non cerneret: per visum nocti apparuit ei Angelus Domini, qui tam cæsariem quàm vestem in similitudinem niuis candidam efferebat; & ait ad eum: Bene enim facis, ô sacerdos, quòd sic Dominũ pro populo tuo supplicas: exaudita est enim oratio tua, & ecce eris cum populo tuo ab hac infirmitate liberatus; nullusque te viuente, in regione ista ab hac strage deperiet: nunc autẽ ne timeas, post octo verò annos time. Vnde manifestum fuit, transactis his annis, eum è sæculo discessurum. Expergefactus autẽ, & Deo gratias pro hac consolatione agens, quòd eum per cælestem nuncium cõfortare dignatus est, Rogationes illas instituit, vt media Quadragesima psallendo ad basilicam beati Iuliani martyris itinere pedestri venirent. sunt enim in hoc itinere quasi stadia trecenta sexaginta. Tunc etiam in subita contemplatione parietes vel domorum vel ecclesiarum signari videbantur; vnde à rusticis hæc scriptio Thau vocabatur. Cùm autem regiones alias (vt diximus) lues ista cõsumeret, ad ciuitatem Aruernam, S. Galli intercedente oratione, non attigit. Vnde hanc non paruam censeo gratiam, qui hoc meruit, vt pastor positus oues suas deuorari, defendente Domino, non videret.] hæc Gregorius, qui eadem repetit, cùm eiusdem S. Galli collectas res gestas conscripsit. Sed quid post annos octo timendum esse Angelus prædixit, cùm videlicet ipso Sancto defuncto, in locum eius subrogatus est Cautinus Episcopus Aruernensis, suo loco dicturi sumus. At è Gallijs in Britanniam insulam transeamus.

[a] Gregor. hist. Franc. lib. 4 c. 5. & in Vita S. Galli.

Hoc enim anno gens Pictorum in Britannia insula commorantium ad Christi fidem per sanctum Columbanum perducta est. Rem gestam certa temporis nota signatam Beda narrat his verbis [b]:

CONVERSIO PICTORVM SEPTENTRIONALIVM.

Anno incarnationis Dominicæ quingentesimo sexagesimoquinto (quo tẽpore gubernaculum Romani Imperij post Iustinianum Iustinus Iunior accepit) venit de Hibernia presbyter & Abbas habitu & vita monachi insignis, nomine Columbanus, in Britanniam prædicaturus verbũ Dei prouincijs Septentrionalium Pictorum, hoc est, eis qui arduis atque horrentibus montium iugis ab Australibus eorũ sunt regionibus sequestrati. Namque ipsi Australes Picti, qui intra eosdem montes habent sedes, multo antè tempore (vt perhibent) relicto errore idololatriæ, fidem veritatis acceperant, prædicante eis verbum Nynia Episcopo reuerendissimo & sanctissimo viro de natione Britonum, qui erat Romæ regulariter fidẽ & mysteria veritatis edoctus: cuius sedẽ Episcopatus S. Martini Episcopi nomine & ecclesia insignem (vbi ipse etiam corpore cum pluribus Sanctis requiescit) iam nunc Anglorum gens obtinet: qui locus ad prouinciam Berniciorum pertinens, vulgò vocatur Ad candicam casam, eo quòd ibi ecclesiam de lapide, insolito Britonibus more, fecerit.

[b] Beda de Gestis Angl. lib. 3. c. 4

S. COLVMBANVS AB BAS PICTORVM APOSTOLVS.

Venit autem in Britanniam Columbanus, regnante Pictis Bridio filio Meilochon Rege potentissimo, nono anno regni eius: gentemque illam verbo & exemplo ad fidem Christi conuertit: vnde & præfatam insulam ab eis in possessionem monasterij faciendi accepit: neque enim magna est, sed quasi familiarum quinque iuxta æstimationem Anglorum: quam successores eius vsque hodie tenent, vbi ipse sepultus est post annos circiter triginta duos, ex quo ipse Britanniam prædicaturus adijt.

Fecerat autem sibi, priusquam in Britanniam veniret, monasterium nobile in Hibernia, quod à copia roborum Dearnach, lingua Scotorum, hoc est, Campus roborum, cognominatur. Ex quo vtroque monasterio plurima exinde monasteria per discipulos eius & in Britãnia & in Hibernia propagata sunt: in quibus omnibus idem monasterium insulanum, in quo ipse requiescit corpore, principatum tenet. Habere autem solet ipsa insula rectorem semper Abbatem presbyterum, cuius iuri & omnis prouincia & ipsi etiam Episcopi ordine inusitato debeant esse subiecti, iuxta exemplum primi doctoris illius, qui non Episcopus, sed presbyter extitit & monachus: de cuius vita & verbis nonnulla à discipulis eius feruntur scripta haberi.

Verùm qualiscumque fuerit ipse, nos hoc de illo certum tenemus, quòd reliquit successores

cessores magna continentia, ac diuino amore, regulariq; institutione insignes: in tempore quidem summæ festiuitatis, *Paschatis scilicet*, dubios circulos sequentes, vt pote quibus longè vltra Orbem positis nemo Synodalia Paschatis obseruantiæ decreta porrexerat: tantùm ea quæ in Propheticis, Euangelicis, & Apostolicis litteris discere poterant, pietatis & castitatis opera diligenter obseruantes. Permansit autem huiusmodi obseruantia Paschalis apud eos tempore non pauco, hoc est, vsque ad annum Dominicæ incarnationis septingentesimum decimumsextum, per annos centum quinquaginta. At tunc veniente ad eos reuerendissimo & sanctissimo patre & sacerdote Egberto de natione Anglorum, qui in Hibernia diu exulauerat pro Christo, & erat doctissimus in Scripturis, & longæua vitæ perfectione eximius: correcti sunt per eum, & ad verum canonicumq; Paschæ diem translati.] Sed de his inferiùs suo loco.

PICTORVM CHRISTIANORVM ERROR DE DIE PACHATIS CELEBRANDO.

IESV CHRISTI ANNVS 566. IOANNIS PAP. ANNVS 7. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 1.

QVi sequitur annus Redemptoris quingentesimus sexagesimussextus, idẽ Iustini Imp. primus numeratur, inchoatus tamen ab anno superiori mense Nouembri, Indictionis decimæquartæ: quo idem Imp. Consul creari voluit. Intermissus diu à Consulatu Basilij eiusmodi magistratus populum nonnihil mæstum reddiderat; exhilaratus verò est, cùm Iustinus restituendum Consulatum fore promisit: nam hæc Corippus [a] ex Iustini persona:

[a] Corip. in Laud Iustini lib. 2.

Non solùm optati iubeo spectacula Circi:
Præmia sed populis & maxima dona parabo:
Ditabo plebes opibus: nomenq; negatum
Consulibus Consul post tempora cuncta nouabo,
Gaudeat vt totus Iustini munere mundus.
Dona Kalendarum properant vicina mearum.
Vos vestris adstate locis, properate, parate,
Promissaq; die nostras sperate curules.
Expauit gaudens inopino nomine vulgus
Consulis audito: natus fragor, itq; tumultus
*Per lætos ingens *, fremit vndiq; murmur*
Ingeminantq; cauos dulci modulamine plausus.]

Aduenientibus igitur ipsis Kalend. Ianuariis Consulatum ineens Imp. donatiuũ more maiorum dedit, templumq; petiit Deo acturus gratias more Christiano, non Gentili, quo Romani olim consueuerunt ascendere Capitolium. Sed audi ipsum Corippum:

——— *Hunc*, Christum scilicet, *mente fideli*
Regnator Iustinus amans, trabeatus ab aula
Egrediens, templum primus sublime petiuit,
Atque Deo grates solita pietate peregit.
Plurima votorum sacrauit dona suorum,
Immensoq; pium ditauit munere templum:
Obtulit & ceras, sed mitis voce petiuit,
Corde humilis, dextraq; Dei benedictus abiuit.
Plus exaltatus, plus iustificatus in ipsum,
Quòd se humilem stans ante Deum, veramq; fatetur
Quam retinet pietate fidem.] alludit hæc dicens auctor ad fidei professionem, quam nouus creatus Imperator ipso sui Imperij initio publicè exhibere solebat.

IVSTINI IMP. DE CATHOLICA FIDE EDICTVM.

Quòd verò periclitantem nactus esset statum Imperij ob fidem Catholicam à prædecessore magnopere (vt dictum est) perturbatam, edictum etiam de fide conscripsit, quo consultum voluit fidei Orthodoxæ, recitatur illud ab Euagrio istis verbis [b]:

[b] Euag. lib. 5. cap. 4.

In nomine Domini Iesu Christi Dei nostri, Imp. Cæsar Fl. Iustinus, fidelis in Christo, Mansuetus, max. Beneficus, Alemannicus, Gothicus, Germanicus, Atticus, Francicus, Herulicus, Gipedicus, Pius, Fortunatus, Glorioſus, Victor, Triumphator, semper Augustus

Pacem meam do vobis, inquit [c] Christus Dominus verus Deus noster: pacem meam relinquo vobis, idem Dominus omnibus prædicat. Atque istud aliud nihil est, quàm vt credentes in eum, ad vnam eamdemq; Ecclesiam se conferant, & in recta Christianorum fide ipsi inter se consentiant; cosque qui ei contradicunt, opinionémve aduersariam conse-

[c] Ioan. 14.

ctantur, penitus detestentur. Est enim prima omnibus hominibus salus, ingenua veræ fi- A
dei confessio. Quocirca nos tum præceptis Euangelicis, tum sancto Symbolo, id est, doctrinæ sanctorum Patrum obsequentes, hortamur omnes, vt ad vnam eamdemque Ecclesiam & disciplinam se recipiant, credentes in Patrem & Filium & Spiritū sanctum, Trinitatem consubstantialem, Vnam Deitatem, id est, naturam & substantiam ratione & re ipsa vnam, vim, potentiā & facultatem vnā in tribus personis glorificantes, in quibus baptizati sumus, in quas credimus, quibus in vnum coniungimur. Vnitatem in Trinitate, & Trinitatem in vnitate adoramus, tum diuisionem habentē, tum cōiunctionē planè admirabilem: vnitatem secundū substantiam, id est, Diuinitatē: Trinitatē secundùm proprietates, id est, personas (diuiditur enim ratione, vt ita dicā, indiuidua, cōiungitur autē diuidua: siquidem Diuinitas vnū est in tribus, & tres vnum, in quibus est Diuinitas, vel, vt accuratiùs dicā, quę sunt ipsa Diuinitas) Deū Patrem, Deū Filium, Deū Spiritum sanctum: quandoquidem sin- B
gulæ personæ per se considerantur, mente ea quæ seiungi non possunt seiungente; Deū nimirū tres esse personas, quæ in vnū motus & naturæ (vt ita dicā) idētitate coniunctę intelliguntur. Nā oportet & vnum confiteri Deum, & tres personas siue proprietates prædicare.

Confitemur etiam ipsum vnigenitum Filium Dei, Deum Verbū antè sæcula & ab æternitate à Patre genitum, non factum, & in nouissimis diebus propter nostram salutem descendisse de cælis, & incarnatum ex Spiritu sancto, & ex domina nostra sancta & gloriosa Deipara semperq. Virgine Maria, & natum ex ea: qui est æqualis Patri & Spiritui sancto. Nam quartæ personæ accessionē, id est, Dei Verbi incarnati, qui est vna persona Trinitatis, sancta Trinitas nō admittit: sed est vnus & idē Dominus noster Iesus Christus, qui est consubstantialis Patri secundùm Diuinitatē, nobis autem consubstantialis secundùm humanitatem, patibilis quidē carne, Diuinitate autem impatibilis. Nō enim alium Deum Verbum C
qui miracula edidit, & aliū qui passus est, agnoscimus: sed vnū eumdemq. cōfitemur Dominū nostrum Iesum Christum Dei Verbum incarnatum & verè hominem factum; & tum miracula quæ edidit, tū afflictiones quas sua sponte pro nostra salute carne sustinuit, vnius & eiusdem fuisse. Nam non homo aliquis se ipsum pro nobis tradidit, sed ipse Deus Verbum, qui sine Diuinitatis mutatione factus est homo, & sua sponte passionem & mortem pro nobis subiit. Quapropter dum Deum illum confitemur, non inficiamur hominem esse: & dum illum confitemur hominem, Deum esse non negamus. Vnde dum vnum Dominum nostrum Iesum Christum ex vtraque natura Diuinitate & humanitate constare asserimus, non confusionem in vnitate introducimus. Etenim quod secundùm nostram naturam factus sit homo, non desinet esse Deus: neq. quod Deus sit secundùm suam naturam, similitudinemque habeat nostræ similitudinis haud capacem, homo esse detrectabit: sed D
manet sicut Deus in humanitate, sic non minùs in Diuinitatis præstantia homo.

Ambo igitur in eodem, & vnus Deus pariter & homo, qui est Emmanuel. Eumdem porrò dum perfectum in Diuinitate, perfectum quoque in humanitate, ex quibus duabus rebus constat, cōcedimus; vni eius compositæ personæ diuisionem, sectionémve particularem non inferimus, sed naturarum significamus differentiam, quæ propter copulationem minimè tollitur. Siquidem neque diuina natura mutata est in humanam, neque humana natura in diuinam cōuersa: sed quia vtraque in propriæ naturæ finitione rationeque meliùs intelligatur, existatque, idcirco copulationem factam in persona dicimus. Copulatio autem quæ est in persona, ostēdit Deum Verbum, hoc est, vnā ex tribus personis in Diuinitate, non homini qui antè extitit, coniunctum fuisse, sed in vtero dominæ nostræ sanctæ & gloriosæ Deiparæ & semper Virginis Mariæ sibi ex ea in propria persona carnē nobis E
consubstantialem, & iisdem nobiscum affectionibus, peccato excepto, obnoxiam, eamque anima rationis & intelligentiæ participe imbutam fabricasse. In se namque propriam habuit personam, & factus est homo, & est vnus & idem Dominus noster Iesus Christus eiusdem cum Patre & Spiritu sancto particeps gloriæ.

Ac dum mente complectimur inexplicabilē eius copulationem; cōfitemur verè vnam naturam Dei Verbi incarnatam carne animata rationali & mentis participe imbuta. Rursùs autem cùm cogitatione comprehendimus naturarum differentiam; duas naturas, nulla tamen inducta earū direptione, asserimus. Nam in eo vtraq. inest natura: & propterea vnum & eumdē confitemur Christum, vnum Filium, vnam personam, siue vnam proprietatē essentiæ diuinæ, Deum pariter & hominem. Quocirca omnibus qui istis contraria vel senserunt vel sentiunt, denunciamus anathema, alienosq. à sancta Catholica & Apostolica Dei Ecclesia iudicamus. Et cū recta veraq. dogmata, quę sancti Patres nobis tradiderunt, nobis præ-

A dicata sint: hortamur vos omnes, immo verò etiam obsecramus, vt in vnam eamdemq. Catholicam & Apostolicam Ecclesiam coalescatis. Nam non grauamur, licet simus in hoc eximio Imperij gradu locati, eiusmodi verbis pro omnium Christianorum concordia & coniunctione vti, eo quidem consilio, vti omnes vno ore laudem & gloriam Dei optimi maximi & Saluatoris nostri Iesu Christi celebrent; & nemo de reliquo vlla de causa vel de personis Trinitatis, vel de vlla syllaba in ea comprehensa digladietur: quandoquidem ipsæ syllabæ nos ad vnam & sinceram fidem sententiamq. ferant, & eadem consuetudo & modus in sancta Catholica & Apostolica Dei Ecclesia hactenus omnino firmus & minimè nouatus manserit, & in vniuersum posterum tempus mansurus sit.] hucusque Iustini Imp. edictum. Pergit verò Euagrius:

B Huic edicto quamquam consensere omnes, illudque sicut vera fides poscit, editum dixere: membra tamen Ecclesiæ, quæ opinionum varietate distracta erant, minimè fuerunt ad concordiam reducta: propterea quòd edictum planè & apertis verbis significarit, vnam consuetudinem in Ecclesiis firmam & minimè nouatam hactenus mansisse, & in posterum tempus mansuram.] hæc Euagrius. Iecit stabiliendo Imperio hæc fundamenta Iustinus, ex quibus magna est ei parta fiducia, vt ingruentes barbaros non timeret: tantumque abfuit vt eisdem dona mitteret, vt & pactum à Iustiniano tributum, quo redemerat cladem Imperij, eisdem persoluere denegarit, immo minas addiderit: vt secundùm illud Prouerbiorum *: Iustus quasi leo contendens absque terrore erit] Iustinus fide munitus summam induerit animi fortitudinem. *Prouer. 28*

PROBE IACTA IMPERII FVNDAMENTA.

Hoc namq. anno cū auspicatus est Consulatum, idem Iustinus Imp. audiuit legatos Ga-
C gani Regis Auarum, qui missi erant ad exigendam à Iustino annuam pecuniā, quam Iustinianus Imp. illi soluere consueuerat; ne lacesseret, incursionémve faceret in Romani Imperij ditionem: sed renuit id præstare Iustinus, eosdemq. inanes ac vacuos redire iussit, bellū eisdem comminatus, si quid contra Imperium moliri tentarent. Prosequitur ista describere Corippus, qui inter alia hæc Iustinum ad legatos constanti animo esse locutum tradit:

IVSTINVS CONTEMNIT BARBAROS.

Res Romana Dei est: terrenis non eget armis:
Iure pio viuit: bellum non ingerit vltro;
Suscipit illatum.] & inferiùs.
Quod superest, vnumq. meum speciale leuamen,
Imperij Deus est virtus & gloria nostri,
A quo certa salus, sceptrum datur atque potestas:
Qui populos clemens super omnia regna Latinos
D *Constituit, pacemq. suam commendat amari:*
Cuius spe fruimur, cuius virtute superbos
*Deijcimus: cutus populos * pietate tuemur:*
Qui nostros auget mira virtute triumphos:
Ipsius laudamus opus, solumq. timemus:
*Hunc vnum colimus Regem *, Dominumq. fatemur.*
*Cognoscant Auares, quoniā Deus omniū * hic est.*] Ita planè Iustinus secundum illud Dauidicum [b]: In Deo faciemus virtutē, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros] contemnit formidabiles omnibus gentibus barbaros, qui (vt dictū est) & suū prædecessorem Iustinianum, qui Vuandalos ac Gothos debellauit, iam sub tributo redegerant.

* populum
* rerum
* omnibus
[b] *Psal. 59.*

E Sic igitur Iustinus in Deum sperans [c], non est fraudatus à desiderio suo; sed eodem truculentos hostes hactenus semper & vbique victores summa gloria superauit per Tiberium Ducem anno quarto sui Imperij, vt suo loco dicemus. Ad hæc idem Imperator maximè pius hoc itidem anno (vt Miscellæ auctor habet) ad sedandos obortos Alexandriæ tumultus occasione diuersarum sectarum inter se altercantium, Photinum Belisarij priuignum illuc misit, simulque munera ecclesiis offerenda dedit & quidem sumptuosa. Sunt hæc sanè magna laude digna, si in reliquis idem Imperator optimi Principis numeros omnes simul expleret, & non potiùs turpi vita fœdasset quæ ipso sui Imperij exordio laudabiliter (vt Christianissimum decet Principem) peregisset. Hæc autem vt cognoscas, accipe quæ de ipso scripta sunt ab Euagrio istis verbis [d]:

[c] *Psal. 77.*

IVSTINVS FIDEI CATHOLICAE STVDIOSVS.

Verū quod ad vitæ eius rationem attinet, deliciis re vera defluxit & mollicie, in voluptatibus obscœnis volutatus, alienæ pecuniæ adeò ardenter appetens, vti omnia iniqui quæstus gratia diuenderet; immo verò etiam ipsa sacerdotia, diuinum numē minimè reuerens,

[d] *Euagr. lib. 5. cap. 1.*

IVSTINI PRAVI MORES.

plebeiis hominibus venalia palàm exponeret.] hæc Euagrius. Porrò incontinentis animi primum illud publica lege [a] sancita hoc anno Kal. Ianuarij dedit indicium, dum pœnas Iustiniani legibus aduersus illicita coniugia contrahentes sancitas silere voluit, atque ita coniunctos abinuicem minimè separauit: sed his etiam deterior constitutio illa hoc eodem anno Septembri mense lata, qua communi coniugũ consensu dissolui matrimonium posse sanciuit. Extat ipsa constitutio, sed malè inter Iustiniani Imperatoris Nouellas [b] adnumerata; cùm ipse Iustinus in ea testetur expressè, diuersam Iustiniani de ea re fuisse sententiam. Habes editionem Iuliani Antecessoris, in qua cùm eiusmodi constitutio recitetur, Iustino, non autem Iustiniano tribuitur: vt de his nihil sit quod dubitare quis possit. Hæc oportuit admonuisse, vt Iustinianus ab illata à nonnullis calumnia vendicetur. Porrò ad testandam ac detestandam Iustini temeritatem istiusmodi inter Christianos contrariam sacro Euangelio legem sancientis, hic ipsam describendam putauimus. sic enim se habet:

IVSTINI EDICTVM DE DIVORTIO.

Imp. Cæs. Flauius Iustinus Alemannicus, Gothicus, Francicus, Alanicus, Vuandalicus, Africanus, Pius, Felix, Gloriosus, Victor, ac Triumphator semper colendus Aug. Iuliano Præf. Vrbis Consp.

Nuptiis decentius nihil est hominibus, ex quibus filij, cetereque nationum successiones, fundorum quoque & ciuitatum habitacula, & Reipublicæ eximius status. Propter quod nuptias felices esse eis qui eas ineunt, sic optamus, ita vt numquam eas siniſtri ominis opus fieri, neq. nuptiis copulatos abinuicem separari, iustam non habentes absolutionis nuptiarum occasionem. Sed quoniã difficile est in omnibus hominibus hoc seruari (in multitudine enim tanta non aliquas incidere irrationabiles simultates, vnũ de impossibilibus existit) oportere putauimus his reperire quamdam medelam; magis verò illic, vbi pusillanimitas in tantum erigitur, ita vt implacabilis horror fiat coniugibus vnà manentibus: Antiquitus quidem licebat sine periculo tales abinuicem separari secundùm communem voluntatem & consensum hoc agentes, sic vt plurimæ tunc leges extarent hoc dicentes: ET BONA GRATIA. sic procedentem solutionem nuptiarum patria vocitantes voce. Postea verò diuæ memoriæ nostro patri pietate & temperantia omnes vbicumque aliquando imperantes excedenti visum est, qui ad suam vtilem & firmam respiciens voluntatem, non autem miserias pusillanimitatis coniiciens, legem sancire, qua prohibuit consensu coniugia solui: quod nos quoque volebamus nimis obtinere in hoc ipso.

Plurimi autem nos adierunt inter se coniugium horrentes & abominantes, & prœlia discordiasque propter hoc domi contingere accusantes (hoc quod valde doloriferum & triste consistit) dissoluere propter hoc precantes connubia; etsi occasiones non habuerunt dicere, per quas sine timore lex hoc dabat * facere ipsis. Desiderium verò & studium eorum pro hac re in aliquanto distulimus tempore, aliquando quidem monentes, aliquando verò minantes quiescere eos ab irrationabili circa inuicem horrore, & ad vnanimitatem properare, & melioris fieri voluntatis: agebamus verò plus nihil. Quoniam verò difficile est immutare semel detentos irrationabili passione & horrore: forsitan enim contigit istis & insidias aggredi adinuicem, & venenis alijsque ad mortem agentibus vti: ita vt nec filios eis factos valere ad vnam similemq. tales voluntatem immiscere. Hæc igitur aliena nostris iudicantes temporibus, in præsenti sacram constituimus legem, per quam sancimus licere (vt antiquitus) consensu coniugum solutiones nuptiarum fieri: non vltrà verò obtinere constitutas pœnas constitutione nostri patris aduersus eos qui cum consensu coniugij faciunt solutionem. Si enim alterutrorum affectus nuptias solidat, meritò contraria voluntas istas cum consensu dissoluit, adsignificantibus rebus quæ nuptias soluunt.

Certum autem sit, omnia alia quantacumque legibus ac potissimùm sacris constitutionibus nostri patris dicta sunt de nuptiis, & filiis, occasionibusq. ex quibus præcipitur dissolui nuptias (si & sine ratione non & cum communi consensu, secundùm quod & præsens nostra constituit diuinitas, hoc agentibus & disponentibus pœnis interpositis) obtinere, & ex præsenti nostra lege per omnia habere virtutem propriam. Quæ ergo nobis visa sunt, & per præsentem manifestata legem, tua gloria per consuetum sibi modum omnibus fieri manifesta præcipiat in hac vrbe regia. Data decimooctauo Kal. Octob. Chalcedone, Imp. D. N. Iustino P P. Aug. anno primo, Indictione quintadecima.] hactenus Iustini sanctio, qua bene instituta primordia sui turpiter fœdauit Imperij.

Porrò horrenda hæc debuere per Episcopos prohiberi ne fierent, & iã facta rescindi, & ab Ecclesia penitus propulsari: sed cuius id erat muneris Ioannes Constantinopolitanus Episcopus

[a] *Iustin. Nouel. const. 3. apud Iulian.*

[b] *Apud Nouel. Iustiniani 140.*

* debeat

scopus, quòd precario eam sedẽ quodammodo possideret intrusus Antistes, minimè restitisse reperitur. De Ioanne autem Romano Pontifice, cùm omnia ferme eius rerũ gestarum monumenta perierint, nihil est quod dicere valeamus: quem tamen à prædecessoribus minimè existimamus fuisse degenerem, quorum sæpe sacerdotalis vigor enituit in continendis Orientalibus Imperatoribus in fide Catholica & Ecclesiastica disciplina, in coercendisque illis cùm ab ea vel leuiter declinarent, prout res gestæ ipsorum superiùs recensitæ declarant.

Sed iam de statu Ecclesiæ Gallicanæ, qualis fuerit, postquam quatuor Reges Francorum post obitum Clotarij anno superiori inter se regnum partiti sunt, videamus. Cũ autem (vt superiùs suo loco vidimus) in Concilio Parisiensi Episcopi statuissent, neminem admittendũ ad Episcopatum, quẽ Regis auctoritas absque canonica electione intruderet, sed quem clerus eligeret, & Episcopi prouinciales vnà cum Metropolitano probarẽt: Leontius Burdegalẽsis Episcopus, collecto collegarum Concilio Santonis, inter alia decreta Emerium Episcopum Santonensem à Clotario Rege eo modo in Episcopatum regia auctoritate intrusum, sede priuauit; qui tamen à Rege Chariberto vi rursum intruditur. Hæc autem cuncta quomodo se habuerint, accipe à Gregorio res sui temporis scriptis tradente his verbis [a]:

CONCILIVM SANTONENSE.

Apud vrbem Santonicam Leontius, congregatis prouinciæ suæ Episcopis, Emerium ab Episcopatu depulit, asserens nõ canonicè fuisse hoc honore donatum. Decretum enim Regis Clotarij habuerat, vt absque Metropolitani consilio benediceretur, qui non erat præsens. Quo electo, consilium fecere in Heracliũ tunc Burdegalensis Ecclesiæ presbyterum: quod Regi Chariperto * subscriptum propriis manibus per nuncupatũ presbyterum transmiserunt. Qui veniens Turonos, rem gestam beato Euphronio pandit, deprecans hoc, vt consensum, *decretum videlicet*, subscribere dignaretur. Quod vir Dei manifestè respuit. Igitur postquã presbyter Parisiacæ vrbis portas ingressus Regis presentiã adiit, hæc effatus est: Salue Rex gloriose: sedes enim Apostolica eminentiæ tuæ salutem mittit vberrimam. Cui ille: Numquid, ait, Turonicam adiisti vrbem, vt Papæ illius nobis salutem deferas?] Hic accipe, sic dici à Gregorio Ecclesiam Turonensem sedem Apostolicam, atque Burdegalensem; non quod ab Apostolis fuerint institutæ, cùm longè post Apostolorum tempora (vt ipsemet tradit) cœperint habere Episcopum; sed quòd eisdem ab Apostolica sede Petri concessa per pallium Apostolica inesset auctoritas. Sed pergit:

[a] *Greg. Turon. lib. 4. c. 26.*

CHARIBERTVS REX TYRANNICE AGIT IN EPISCOPOS.

* Chereberto

Pater (inquit presbyter) Leontius tuus cum comprouincialibus Episcopis salutem tibi mittit, indicans Æmulum (sic enim vocitare consueuit Emerium ab infantia sua) electum ab Episcopatu, pro eo quod prætermissa canonum sanctione, vrbis Santonicæ Episcopatum ambiuit. Ideoque consensum ad te direxerũt, vt alius in locum eius substituatur: quo fiat, vt dum trangressores canonum regulariter arguuntur, regui vestri potentia æuis prosixioribus propagetur. Hoc eo dicente, fremens * Rex, eum à suis conspectibus extrahi iussit, & plaustro spinis suppleto imponi desuper, & in exilium protrudi præcepit, dicens: Putas ne, quòd non est desuper quisquam de filiis Clotarij Regis, qui patris facta custodiat, quod hi Episcopum quem voluntas Regis elegit, absque nostro iudicio proiecerunt? Et statim electis viris religiosis, Episcopum loco restituit, dirigens etiam quosdam de Camerariis suis, qui exactis à Leontio mille aureis, reliquos iuxta possibilitatem damnet Episcopos. & sic patris est vltus iniuriam.] hæc quidem tyrannicè Rex. Quomodo autem idem Rex impiè agens, inuadens res Ecclesiarum, diuina vltione percussus interiit, suo loco dicemus. Permansisse quidẽ Emerium in Santonensi Episcopatu, eumdẽq. reconciliatum fuisse Leontio, ex his quæ scribit Venantius Fortunatus [b], in carmine de basilica S. Bibiani intelligi potest: nam eius precibus idem Leontius basilicam S. Bibiani Santonensis cœptam ab Eusebio perfecit, vt ipse Fortunatus docet his versibus:

LEONTIVS MVLCTATVR A CHARIBERTO REGE.

* frendens

[b] *Fortun. carm. lib. 1.*

Digna sacerdotis Bibiani templa coruscant:
Quo si tusta petis, dat pia vota fides:
Quæ Præsul fundauit ouans Eusebius olim;
Ne tamen expleret, raptus ab Orbe fuit.
Cui mox Emerius successit in arce sacerdos:
Sed cœptum vt strueret, ferre recusat onus:
Quod precibus commisit opus tibi Papa Leonti,
Cuius ad hoc votum iugiter instat amor, &c.] At non S. Bibiani tantum inchoatam Leontius perfecit ecclesiam, sed etiam collapsam restituit S. Eutropij primi eius sedis

Episcopi, vt aliud eiusdem Fortunati subsequens indicat epigramma: quibus declaratur erga Santonenses fuisse Leontium propensiorem. Sed accidit (iisdem puto temporibus, cùm Regis violentia opprimeretur) vt falso allato nuncio ipsum iam esse defunctum, non defuerit qui in Burdegalensi Ecclesia creari conaretur Episcopus: cùm ex improuiso ipse aduenies, summo ciuium exceptus est gaudio: quando & eiusdem Leontij studiosissimus Venantius Fortunatus iucundissimum illum cecinit hymnum, cuius hæc sunt exordia:

LEONTIVS SVIS EXIMPROVISO REDDITVS.

Agnoscat omne sæculum
Pontificem Leontium
Burdegalense præmium
Dono superno redditum.
Bilinguis ore callido
Crimen fouebat inuidum,
Ferrens acerbum nuncium
Hunc iam sepulchro conditum.] & post multa:
Non longiore tempore
Versantur in hoc murmure:
Dum cogitant succedere,
Redit sacerdos qui fuit, &c.]

Quod igitur ad Leontium spectat, decimustertius hic Burdegalensis Ecclesiæ Episcopus numeratur ab eodem Fortunato his versibus *:

*Fort in laud. Leontij. car. l. 1

Tertius à decimo huic vrbi Antistes haberis,
Sed primus meritis enumerandus eris.] qui nobilissimo ortus genere, diuitiisq. pollens, & egregiis animi virtutibus exornatus, coniugatus licet, inuitus ad eius Ecclesiæ Episcopatum assumptus est. Fuit nomen coniugis Placidina ex Imperatorio stemmate procreata; de qua idem auctor:

DE PLACIDINA CLARISS. FEMINA.

Cogor amore etiam Placidinæ pauca referre,
Quæ tibi tunc coniunx, est modò chara soror.
Lumen ab Arcadio veniens genitore refulget,
Qua manet Augustum germen, Auite, tuum:
Imperij fastus toto qui rexit in Orbe,*
Cuius adhuc pollens iura Senatus habet.
Humani generis si culmina prima requiras,
Semine Cæsareo nil superesse potest.
Sed genus ipsa suum sensu & moderamine vicit,
Cuius ab eloquio dulcia mella fluunt.
Chara, serena, decens, sollers, pia, mitis, opima,
Quæ bona cuncta gerit, quicquid honore placet:
Moribus, ingenio, meritorum luce coruscans
Ornauit sexum mens pretiosa suum.] Ita quidem optimis composita moribus, etsi diuisa corpore à sancto viro, inhæsit tamen ipsi in bonis operibus comes indiuidua, vt inter alia illis quoque docet versibus Fortunatus, vbi agit de ecclesia S. Bibiani:

*fasces

Sacra sepulchra tegunt Bibiani argentea tecta,
Vnanimis tecum quæ Placidina dedit.] Et cùm idem agit de basilica S. Martini ab eodem Leontio erecta, ab ipsa verò Placidina ornata, hos in fine habet versus:

Quæ Placidina sacris ornauit culmina velis:
Atque simul certant: hic facit, illa colit.] Sed & de aliis Deo donis ab ipsis oblatis eiusmodi extat eiusdem auctoris epigramma:

Summus in arce Dei pia dona Leontius offert,
Votis iuncta sacris & Placidina simul.
Felices quorum labor est altaribus aptus,
Tempore qui paruo non peritura ferunt.] Extitit verò & Placidinæ virtutis æmula soror ipsius nomine Alchima; quæ & ipsa iuncta coniugio, Apollinari viro suo, vt Episcopus crearetur, indulsit, pariterque ad construenda sanctis martyribus templa se contulit, vt ex Gregorio habes, vbi agit de martyre Antoliano. Tanta hæc antiquæ Gallicanæ nobilitatis germina haud fuerunt prætereunda silentio, quæ egregiarum addi-

DE ALCHIMA CLARISSIMA FEMINA.

[b] Greg. de Glor. mart. c. 65.

tamen-

tamento virtutem reddita sunt contemptu sæculi clariora. Sed vt ad Leontium redeamus, cuius præclaras res gestas nonnisi per fragmenta scriptorum colligere licuisse dolemus, siue eas à Gregorio, siue à Fortunato relatas: scias & in Actis [a] quoque S. Maclouij Episcopi in Britannia de hoc eodem Leontio mentionem esse frequentem: ex quo etiam tempus, quo idem Maclouius vixit, poteris facilè intelligere: qui fuit vir sanè à Deo plurimis magnisque miraculis illustratus.

[a] Apud Sur. ib. mo 6. die 15. Nouēb. c. 21. 22. 23. 24. 25.

Demum verò vt eidem nostro Leontio persoluamus extrema, quod eius sepulchro epitaphium affixit idem qui suprà Venantius Fortunatus [b], hic describamus. sic enim se habet:

[b] Fortun. carm. lib. 4 non. edit.

LEONTII EPISC. BVRDEGAL. EPITAPHIVM.

Omne bonum velox, fugitiuaq. gaudia mundi:
Prosperitas hominum quàm citò rupta volat.
Mallem cui potiùs nunc carmina ferre salutis,
Peruerso voto flere sepulchra vocor.
Hoc recubant tumulo venerandi membra Leontij,
Quem sua Pontificem fama sub astra leuat.
Nobilitas altum ducens ab origine nomen,
Quale genus Romæ fortè Senatus habet.
Et quamuis celso flueret de sanguine patrum,
Hic proprijs meritis crescere fecit auos.
Regum summus amor, patriæ caput, arma parentum,
Tutor amicorum, plebis & vrbis honor,
Templorum cultor, tacitus largitor egentum,
Susceptor peregrum distribuendo cibum.
Longiùs extremo si quis properasset ab Orbe
Aduena mox vidit hunc, ait esse patrem.
Ingenio viuax, animo probus, ore serenus:
Et mihi qualis erat, pectore flente loquor.
Hunc habuit clarum qualem modò Gallia nullum:
Nunc humili tumulo culmina celsa iacent.
Placabat Reges, recreans moderamine ciues.
Gaudia tot populis, heu, tulit vna dies.
Lustra decem felix & quattuor insuper annos
Vixit, & à nostro lumine raptus obit *abis*.*
Funeris officium magni solamen amoris
Dulcis adhuc cineri dat Placidina tibi.] hucusque epitaphium Leontij, qui iunior Leontius dicendus est respectu senioris itidem Burdegalensis Episcopi, cuius epitaphium apud eumdem Fortunatum extat [c] à Theodosio scriptum, de quo puto mentionem haberi apud Sidonium [d] Apollinarem: neque enim alium illum existimo à Leontio seniore Burdegalensi Episcopo, æquè nobilitate & vitæ sanctitate conspicuo. At de his hactenus.

[c] Fortun. carm. lib. 4 non. edit.
[d] Sidon. lib. 6. epist. 3. & lib. 7. epist. 6.

Sed inuidia praui dæmonis interea factū est, vt dum tot luminaribus Gallicana Ecclesia perfulgeret, quæ erat hoc tempore bene hactenus culta Ecclesia in Hibernia densis tenebris obduceretur, passa naufragium, dum non sequitur eam, quæ ad salutis portum ante omnes pergit viam monstrans, nauiculam Petri: dum enim iustior ceteris videri voluit, & plus sapere quàm oportuit, decipitur imprudens à schismaticis. Dolo namque schismaticorum falso ad eos rumore perlato, à Quinta Synodo peccatum esse in sacrosanctum Chalcedonense Concilium, quasi Trium damnatione capitulorum damnasset pariter quæ in eadem Synodo statuta essent: ardentissimo iidem studio pro Trium capitulorum defensione, iunctis animis, omnes qui in Hibernia erant Episcopi insurrexere. Addiderunt & illud nefas, vt cùm percepissent Romanam Ecclesiam æquè suscepisse Trium damnationem capitulorum, atque suo consensu Quintam Synodum roborasse: ab eadem pariter resilierint, atque reliquis qui vel in Italia, vel in Africa, aliisve regionibus erant, schismaticis inhæserint, fiducia illavana erecti, quòd pro fide Catholica starent, cùm quæ essent in Concilio Chalcedonensi statuta defenderent. Ita misseri rerum ignari, specie quadam apparentis iustitiæ permoti, zelum habentes, non tamen illum qui esset secundùm scientiam, cùm & in remotioribus Orbis partibus degerent, vt haud facilè admoneri & corrigi potuissent,

HIBERNIÆ EPISC. SCHISMATICI.

fuissent, accedentibus incommodis aliis, quæ bella, pestis, & fames secum ferre solent, A
ita permansere diutiùs, miserti illorum qui Quintam Synodum sectarentur, tamquam qui
à recto fidei tramite aberrarent: tantum abfuit vt se errore deceptos esse intelligere potuis-
sent. Sed eo fixiùs inhærent errori, cùm quæcumque Italia passa sit bellorum motibus,
fame, vel pestilentia, ea ex causa illi cuncta infausta accidisse putarent, quòd pro Quinta
Synodo aduersus Chalcedonense Concilium proelium suscepisset. Quo statu miserrimo
collocati vsque ad S. Gregorij Papæ tempora, ad finem videlicet præsentis sæculi, perman-
sere, cùm de his iidem litteras ad eumdem quem scirent Deo amicum virum sanctissimum
conscripsere. Quid autem ad ea Gregorius ipse rescripserit, suo loco dicturi sumus. Extat
[a] Gregor. lib. 2. epist. 36. ipsa epistola [a], ex qua ista deprompsimus.

At verò quod non solùm (vt dictum est) sanctorum virorum hoc tempore viuentium
Catholica Ecclesia est illustrata miraculis, ex quibus vbi esset veritas, potuisset agnosci, si B
id attendere schismatici voluissent; verùm etiam præstarent id ipsum abundantiùs Sancto-
rum cineres vbique miraculis coruscantes: his iungenda putauimus, quæ hoc ipso anno,
quo & secundus Sigeberti Regis Francorum incipit numerari (anno enim superiori, vt vi-
dimus, auspicatus est regnum) ipsi Gregorio Turonensi Episcopo tunc diacono, qui suc-
cessit Euphronio, hoc eodem anno, quem septimum eius sedis numerat, acciderint. Dum
[b] Gregor. Turon. miracul. S. Mart. lib. 1. cap. 32. enim insignia recensetenius eiusdem S. Martini miracula, hæc habet de se ipso [b]:

Ergo his exactis quæ circa alios gesta sunt, aggrediar quæ circa me indignum virtus
præsentis est operata patroni. Anno cētesimo sexagesimotertio post assumptionē sancti ac
prædicabilis viri B. Martini Antistitis, regente Ecclesiam Turonensem S. Euphronio Epi-
scopo anno septimo, secūdo anno Sigeberti gloriosissimi Regis.] concordat his optimè po-
sita chronographia ab obitu S. Martini, quē decessisse diximus anno Domini quadringen-
tesimosecundo: à quo tempore si deducas annos centum sexagintatres exactos, planè hunc C
QVAE GREGORIVS HOC ANNO CONSECVTVS EST A S. MARTINO. ipsum annum cōstituit, nempe quingentos sexagintaquinque absolutos, inchoato sexage-
simosexto. Sed pergit ipse: Irrui in valetudinem cum pustulis malis & febre: negatoq. vsu
potus & cibi, ita angebar, vt amissa omni spe vitæ præsentis, de solis sepulturæ necessariis
cogitarem: obsederat enim me mors cum ardore, animam cupiens expellere de corpore.

Tunc iam valde exanimis, inuocato nomine beati Martini Antistitis, parumper con-
ualui, & lento adhuc conamine iter incipio præparare: insederat enim animis, vt locum
venerabilis sepulchri visitare deberem. Vnde tanto desiderio affectus sum, vt ne viuere me
optarem, si tardiùs direxissem. Et quia vix euaseram, ex ardore incommodi cœpi iterum
ardore febris succendi. Nec mora, adhuc parum fortis iter cum meis arripio: actisque vel
duabus vel tribus mansionibus, ingressus siluas corrui rursus in febrem, & tam grauiter D
ægrotare cœpi, vt omnes me autumarent vitam amittere. Tunc accedentes amici, & vi-
dentes me valde lassum, dicebant: Reuertamur ad propria: & si te Deus vocare voluerit, in
domo tua moriere: si autem euaseris, votiuum iter faciliùs explicabis: satius est enim re-
uerti ad domum, quàm mori in eremo. Ego verò hæc audiens, vehementer lacrymabar; &
plangens infelicitatem meam, locutus sum cum eis, dicens: A diuro vos per omnipoten-
tem Deum, & reis omnibus metuendum iudicij diem, vt ea quæ rogo consentiatis: de cœ-
pto itinere non desistere: & si meror S. Martini videre basilicam, gratias ago; sin aliàs, vel
exanime corpus deferentes ibidem sepelite: quia deliberatio mea est non reuerti domum,
si non eius sepulchro meruero præsentari. Tunc vnà pariter flentes, iter quod cœperam,
aggredimur: præcedente verò præsidio glorioſi domini, ad basilicam eius aduenimus.

[c] Ibid. cap. 33. Eodem [c] tempore vnus ex clericis meis, Armentarius nomine, bene eruditus in spiritua- E
libus Scripturis, cui tam facile erat sonorum modulationes appendere, vt eum non puta-
res hoc meditari, sed scribere, in seruitio valde strenuus & in commisso fidelis: hic verò,
inficiente veneno, à pustulis malis omnem sensum perdiderat, & ita redactus fuerat, vt
nihil penitus aut intelligere posset, aut agere. Tertia autem nocte postquam aduenimus
ad sanctam basilicam, vigilare disposuimus: quod & impleuimus. Manè autem facto, signo
ad matutinas commoto, reuersi sumus dormitum: qui lectulis quiescētes vsque ad horam
propè secundam dormiuimus. Expergefactus ergo, amota omni languoris & cordis ama-
ritudine, sentio me pristinam recepisse sanitatem: & gaudens, puerum familiarem, qui mi-
hi seruiret, euoco. Exurgens autem Armentarius, velociter corā me sterit, & ait: Domine,
ego parabo quod iusseris. At ego existimans adhuc esse eum extensum, Vade, inquam, vo-
ca puerum. Et ait: Ego quæcumque præceperis, adimplebo. Obstupefactus interrogo quid

hoc

A hoc esset. Qui ait: Intelligo me valde sanum; sed vnus error est animi, quòd nescio de qua
parte huc aduenerim. Et ita incipiens, ita mihi impendit seruitium, sicut erat solitus ante
triduum. Tunc ego exultans & flens præ gaudio, gratias omnipotenti Deo tam pro me,
quam pro ipso refero, quòd intercedēte patrono, incolumen me corpore, illum mente red-
diderit, & vnus excursus ex fide etiam alteri amenti, qui nec petere nouerat, salutem præ-
stitisset.] ac paulo pòst [a]: [a] Ibid. c. 34.

Nos verò reuertentes, tres cereolos pro benedictione beati sepulchri portauimus. De DE CEREIS MIRACVLVM.
qua cera quàm multæ virtutes factæ sunt super frigoreticis & aliis infirmis, longum est
enarrare. Sed vnum è multis miraculum proferam. Agrum quemdam possessionis nostræ
grando annis singulis vastare consueuerat, & tam grauiter sæuiebat, vt nihil ibidem, cùm
venisset, relinqueret. Tunc ego in vineis illis arborem vnam quæ erat excelsior cereris eli-
B gens, de sancta cera super eam posui. post illam autem diem vsque in præsens tempus, num-
quam ibidem tempestas cecidit: sed veniens, locum illum tamquam timens prætenit.] hæc [b] Gregor. lib. 2 mirac. S. Martini c. 2.
ibi. Quomodo verò vno ex cereolis è S. Martini sepulchro sublatis sanauit Iustinum filium
sororis suæ, idem Gregorius pluribus inferiùs narrat [b]. Sed pergit ipse reliqua referre [c]: [c] Greg. li. 1. mirac. S. Martin. c. 35.

Fide commouente, quidam ex nostris lignum venerabile de cancello lectuli à monaste- DE LIGNO CANCELLI S. MARTINI MIRANDA.
rio Sancti, me nesciente, detulerat; quod in hospitiolo suo pro saluatione retinebat. Sed
credo quia non sic honorabatur aut decorabatur, vt decuerat, cœpit familia eius grauiter
ægrotare. Et cùm penitus nesciretur quid hoc esset, nec minueretur aliquid, sed quotidie
augeretur deteriùs: vidit in visu noctis personam terribilem dicentem sibi: Cur sic tecum
agitur? Qui ait: Ignoro prorsus vnde hoc euenerit. Dicit ei persona: Lignum quod de lectu-
lo domini Martini tulisti, negligenter hic retines: ideo hæc incurristi. Sed vade nunc, &
C defer illud Gregorio diacono, & ipse secum retineat. At ille nihil moratus, mihi exhibuit:
quod ego cum summa veneratione collectum, loco digno reposui. Et sic omnis familia in
domo eius sanata est, ita vt nemo ibidem deinceps aliquid mali perferret.] hæc Gregorius:
qui his longè maiora edita à Sancto refert miracula, eademq. quatuor libris distinxit. Hæc
autem quæ de se Gregorius hoc anno accidisse triplici signat chronographia, prætermisis-
se noluimus: quo etiam fieret manifestum, qualisnam & his temporibus cultus reliquiarum
vigeret in Galliis, præcipuè verò in sacris cineribus S. Martini: de cuius celebritate vide
quæ inter alia Venantius Fortunatus [d] his consentientia scribat ad Childebertum Regem, [d] Venant. Fortun. lib. 10.
atque Brunichildem Reginam:

S. MARTINI VIRTVS TOTO ORBE PERSPICVA
* al. Maurus

Qui modò de Gallis totum mirè occupat Orbem,
Et virtus pergit, quò pede nemo valet:
D *Qui velut alta Pharus lumen protendit ad Indos:*
Quem Hispanus, Moros, Persa, Britanus amat:*
Hunc Oriens, Occasus habet, hunc Africa, & Arctos:
Martini decus est, quæ loca mundus habet.
Quique per Oceanum discurrit marginis vndas,
Omnibus vt præstet circuit Orbis iter.] Sed quomodo idem Gregorius iam
Episcopus, hausto puluere è sepulchro sancti Martini accepto, è morte fuerit reuocatus ad
vitam, suo loco inferiùs dicturi sumus. Habes ex his in Ecclesiá Catholica, tum ex viuis,
tum vita functis sanctissimis viris (vti proposuimus) semper scaturire veluti è fonte peren-
ni miracula; quibus manifestissimis notis quisque licet mente stolidus cognoscere possit,
vbi veritas permaneat sacrorum dogmatum, ac pariter intelligere hæreticos atque schis-
E maticos censendos esse, qui ab iis procul aberrant.

Ceterū admiratione maxima dignus est fidei Christianæ feruor, qui his temporibus erga CVLTVS SACRARVM REL: QVIARVM VIGET IN GALLIIS
sacrarū reliquiarum cultum adeò exardebat in Galliis, vt licet abundarent illæ prouinciæ
sacris pignoribus sanctorū martyrum & confessorum, nihilominus fame inhiarent ad pere-
grina: quorum gratia in Orientem profectum esse diximus S. Germanum Parisiensem Epi-
scopum, qui factus pij voti compos ad suam Ecclesiā locupletatus hisce diuitiis est reuersus
Parisios, vti diximus. Sed & sancta Regina, Clotarij Regis quondam coniux, clarissima Ra-
degundis his ipsis temporibus sæpiùs legatos misisse reperitur in Oriētem ad perquirendas
Sanctorū reliquias, de quibus hic nobis opportunè dicendū: de prima enim legatione hæc
habet Bandoninia, siue Bandomina, quæ cū ea in monasterio coalescens, quæ vidit, de ipsa [e] Bādon. in Vita S. Radeg. li. 2. tom 4. Sur. die 13. Aug.
quàm fidelissimè scripsit, his verbis [e]: Quantam illa, postquam in monasterium se contulit;
sanctarū reliquiarū multitudinē precibus fidelissimis aggregarit, testatur Oriens, Aquilo,

Auster,

Auster,& Occidens confitetur. Vndique enim gemmas pretiosas, cælo reconditas & quas A
paradisus habet,& muneribus & precibus ,vt adipiscerentur, effecit: apud illas verò sine intermissione meditari,psalmos & hymnos sibi depromere videbatur. Perlatum est ad eam,
*Mamantis Mammetis *martyris sacros artus Hierosolymis quiescere. Illa instar hydropicæ , mirè sitiens , auidè hæc hauriebat. Sicut enim qui hydropisi laborant,quanto plus bibunt,tanto maiori ardent siti:ita & ipsa rore Dei perfusa magis incaluit.Itaque virum venerabilem Re-
*Regulum culum *presbyterum,qui tum sæcularis adhuc erat,& hodie supereſt,ad Patriarcham Hie-
ACCEPTÆ RELIQVIÆ MAMMETIS MARTYRIS rosolymitanum transmisit,petens beati Mammetis pignora sibi donari.Eius preces vir Dei benignè admittens,orationes populo indixit , cupiens nosse Dei voluntatem. Tertio die Missa celebrata,ad beati martyris sepulchrum cum omni populo accessit , altaque voce & plena fide dixit: Obsecro te, confessor & martyr Christi, si vera est ancilla Dei beata Radegundis, innotescat gentibus potentia tua, permittasq. de pignoribus tuis mentem fidelem B
accipere quod poscit. Oratione completa,cùm populus omnis respondisset, Amen: venit ad sanctum sepulchrum,semper beatæ fidem pronuncians: contrectat sacra membra , scire cupiens,quænam ipse martyr beatissimus dominæ Radegundi donari velit. Tangit manus dexteræ singulos digitos: vbi ad minimum ventum est, leni attactu è manu amotus est ; vt beatæ Reginæ desiderio satisfaceret.Eum verò digitum vir Apostolicus eo quo par erat honore beatæ Radegundi misit. Ab Hierosolymis verò Pictauos vsque in eius honorem semper diuinæ laudes promebantur.

QVANTA VENERATIONE SACRÆ SVSCEPTÆ RELIQVIÆ Quis verò pro dignitate explicet,quàm ardenti animo, quàm fida deuotione tantum illa munus expectans sese abstinentiæ manciparit?Postquam autem hoc cæleste donum cum multa animi alacritate accepit,tota hebdomada cum vniuersa congregatione psallentium vigiliis & ieiuniis se accommodauit,Deum benedicens,quod tale munus consequi meruisset. Sic Deus suis fidelibus quæ postulant,non negat.] hucusque de prima à sancta Radegunde Regina in Orientem legatione missa. C

ALIA LEGATIO INORIENTEM PRO LIGNO CRVCIS. Post hæc autem paulo inferiùs de alia ab eadē missa legatione in Orientem ad Imperatorem pro ligno sanctæ Crucis accipiendo eadem Bandoninia refert,hæcque habet: Quod igitur fecit sancta Helena in Oriente, hoc fecit beata Radegundis in Gallus. Sed quia nihil sine consilio facere voluit quamdiu vixit in hoc mūdo, litteris ad Sigebertum excellentissimum Regem datis(is est filius Clotarij Regis,quivna cum fratribus regnauit in Galliis) petiit ab eo,vt cùm eius bona venia liceret sibi pro totius patriæ salute, & regni ipsius stabilimento,lignum salutaris Crucis Domini ab Imperatore expetere. Illo clementissimè sanctæ Reginæ precibus annuēte,deuotione plena cum multo desiderio ad Imperatorem munera misit,quippe quæ causa amoris Christi pauperem se fecerat. Sed Sanctos iugiter im- D
plorans,nuncios suos ableg uit;Sanctorumq;ue suffragiis,quod optabat,adepta est. Imperator enim & beatum lignum Crucis Domini auro & argento ornatum , multasque Sanctorum reliquias,quas Oriens obtinebat, ei per legatos transmisit vnà cùm Euangeliis auro gemmisque decoratis. Iaſſ rit Gregorius eas fuisse reliquias sanctorum Apostolorum atque marty um. Pergit verò Bandoninia:

MORÖVEVS ADVERSATVR S. CRVCI. Vt autem salus mundi Pictauorum vrbem cum sanctis reliquiis aduenit,lociq. Antistes (*is erat Moroueus*) cum omni populo deuotè ea vellet accipere : inimicus humani generis per satellites suos egit, vt pretium mundi repelleretur,nec illud intra vrbem vellent accipere, aliud pro alio Iudaico more asserentes. Quid sanè egerint,non est nostrum commemorare:ipsi viderint: Dominus nouit quinam rei sint.] tacuit prudens femina peccatum An-
Greg Turon. lib.9.c.40. tistitis Morouei,quod Gregorius ex parte talem prodit his verbis : Petiit Regina Episco- E
pum,vt cum honore d bito,grandique psallentio in monasterio locarentur : sed ille despiciens suggestionem eius,ascensis equis, villæ se contulit. Tunc Regina iteratò ad Sigbertum Regem direxit , deprecans , vt iniunctione sua quicumque ex Episcopis hæc pignora cum illo quo dec bat honore, votumq. eius exposcebat, in monasterio locarent. Ad hoc enim opus beatus Euphronius vrbis Turonicæ Episcopus iniungitur,&c.]Sed & modestè quidem Gregorius tacet,quòd à ciuitate, sicut à monasterio, ne illuc inferretur, sacrosanctum lignum exclusum sit: ne enim vel in ciuitatem admitteretur, satanico ille spiritu hoc prohibebat. Sed audiamus Bandoniniam ita historiam prosequentem:

At beata Radegundis feruens spiritu , animo certans , ad clementissimum Regem scripsit , orans vt in ciuitatem lignum Dominicum recipi iuberet. Interim donec eius nuncij à Rege redirent,Turonico suo virorum monasterio,quod ipsa condiderat, cum psalmodiis & can-

A & canticis sacerdotum Crucem Domini & Sanctorum pignora commēdauit. Vbi tamen non minorem iniuriam sancta Crux perpessa est,stimulante inuidia,quàm Dominus ipse, cùm ad Præsidem & Iudices iniquos maligna omnia patienter pertulit , ne id quod creauerat periret.] quidnam autem istud fuerit,sicut nec ipsa, ita neque Gregorius innuit. S. CRVX CONTVMELIAM PASSA

Ceterùm ea cuncta in maiorem Dominicæ Crucis cessere gloriam:etenim apud Turonos in honorem sanctæ Crucis erectum oratorium fuit, de quo meminit Venātius Fortunatus; qui, cū pallia crucibus intexta successor Euphronij Gregorius dono dedit,eamdem dignam oblationem his versibus prosecutus est,quibus & Crucis gloriam prædicauit* : * Fortun. carm. lib. 2. * rite

Virtus excelsa Crucis totum rectè occupat Orbem:
Hæc quoniam mundi perdita cuncta redit.
Quodq; ferus serpens infecit felle veneni,
B *Christi sanguis in hac dulce liquore lauat.*
Quæq; lupi fuerant raptoris præda ferocis,
In Cruce restituit Virginis agnus oues.
Tensus in his ramis cum plantis brachia pendens,
Ecclesiam stabilit pendulus ipse Cruce.
Hoc opus in ligno reparans deperdita pridem,* * pius
Quod vetiti ligni poma tulere boni.
Addita quinetiam virtutum flamma coruſca, * coruſcas
Bona quod obsequiis Crux parat ipsa suis.] hactenus de Crucis sanctæ præconiis.Quænam autem eiusmodi essent dona , quibus Crucis gloria illustraretur , ex nuncupato voto persoluta, mox ista subiungens ostendit:

C *Denique sancta Cruci hæc templa Gregorius offert,*
Pallia dum coperit signa gerendo Crucis:
Dona repentè dedit diuina potentia Christi:
Mox fuit & voti causa secuta pij.
Pallia nam meruit, sunt quæ Cruce textile pulchra:
Obsequijsq; suis Crux habet alma Cruces.
Serica cum niueis agnata est blatea telis,* * Agnata
Et textis Crucibus magnificatur opus.
Sic citò Pontifici dedit hæc deuota voluntas,
Atque dicata Cruci condita vela placent.
Vnde salutifero signo tibi clare sacerdos,
D *Hæc cui complacuit,reddere magna valet.*]Ita planè vsu veteri receptum fuit,vt cùm ipsa figura ecclesiæ,tum vel vestes, vasaque sacra, & alia ad diuinum opus parata vtensilia tam in Occidente quàm in Oriente sanctæ Crucis signis multiplicibus ornarentur. Sed cœptam ex Bandoninia prosequamur historiam,cùm post despectam à membris diaboli Crucem ista refert:

Id verò sancta femina animaduertens, magnis se cruciatibus dedit,ieiuniis, vigiliis, profusioni lacrymarum se addicens cum tota congregatione sua,donec respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ,aspirauitq. eam mentem Regi, vt in populo faceret iudicium & iustitiam. Misit enim deuotus Rex virum illustrem Iustinum ad virum Apostolicum Euphronium Episcopum, præcipiens vt cum honore condigno gloriosam Domini Crucem & Sanctorum reliquias in monasterium dominæ Radegundis inferret.] PER S. EVPHRONIVM LIGNVM S. CRVCIS RECONDITVR SVO LOCO.

E Tunc temporis verò à Venantio Fortunato eiusdem S.Radegundis studiosissimo(vt ex plurimis ad eamdem scriptis carminibus constat)nobilis ille conscriptus est sacer hymnus, qui ab vniuersa Occidentali Ecclesia vt in honorem sanctissimæ Crucis sæpè caneretur, vsu receptus est, sicque incipit:

Vexilla Regis prodeunt,
Fulget Crucis mysterium,
Quo carne carnis conditor
Suspensus est patibulo]&c Adiecit & illum itidem in Ecclesia Catholica vbique à Latinis musicis modulis occini solitum , cuius hoc est exordium:

Pange lingua gloriosi prælium certaminis,
Et super Crucis trophæum dic triumphum nobilem,
Qualiter Redemptor Orbis immolatus vicerit]&c.quòd enim ore omnium ferme Fi-

nec Fidelium iidem ſoliti ſint concini ſacri hymni, eos hic reddere integros non curamus. Verùm aliud ab eodem tunc temporis eadem occaſione in honorem eiuſdem ſanctiſſimæ Crucis elaboratum elegans epigramma his deſcribendum putauimus: ſic enim ſe habet: A

Crux benedicta nitet, Dominus qua carne pependit,
Atque cruore ſuo vulnera noſtra lauat.
Mitis amore pio pro nobis victima factus
Traxit ab ore lupi qua ſacer agnus oues.
Transfixis palmis, vbi mundum à clade redemit,
Atque ſuo clauſit funere mortis iter.
Hic manus illa fuit clauis confixa cruentis, B
Quæ eripuit Paulum crimine, morte Petrum.
Fertilitate potens, ô dulce & nobile lignum,
Quando tuis ramis tam noua poma geris.
Cuius odore nouo defuncta cadauera ſurgunt,
Et redeunt vitæ qui caruere die.
Nullum vret æſtus ſub frondibus arboris huius,
Luna nec in nocte, Sol neque meridie.
Tu plantata micas ſecus eſt vbi curſus aquarum,
Spargis & ornatas flore recente comas.
Appenſa eſt vitis inter tua brachia, de qua
Dulcia ſanguineo vina rubore fluunt.]

Quæ autem ſecuta ſint poſt illatum in monaſterium venerandum lignum Crucis, audi quę C ſubdit ſacra virgo Bandoninia:

Quod vt factum eſt, exultauit mirificè beata illa cum omni congregatione tale ſibi donum cælitus collatum, quod propitium Deum effecturum eſſet ſuæ congregationi, quam in Dei ſeruitium collegiſſet, nimirum ſpiritu præſentiens, poſt deceſſum ſuum quàm eſſet eximia monaſterij eius futura facultas, licet ipſa cum cæli Regẽ gloriaretur. Vt ergo illi ſubueniret, inſtar optimi prouiſoris & paſtoris boni, ne oues vſquequaque deſereret, pretium mundi de pignore Chriſti è longinqua regione expetitum in loci eius honorem & populi ſalutem ſuo monaſterio reliquit.] Sed quid accidit? Quæ viſa eſt ſanctiſſima Crux alieno auxilio & Regum obſequio indigere ad eliciendam credentium fidem, mox ipſa apparere voluit non alieno quo non indigebat, ſed ſuo fulgore coruſca. Nam audi quid dictis ſubiiciat: Ibi diuina agente virtute, cæcis redditur lux, aures ſurdorum pateſcunt, mutorum linguis ſuum reſtituitur officium, claudi ambulant, dæmones profligantur. Quid multa? Quiſquis morbo laborans (quicumque tandem ille ſit morbus) ex fide eò accedit, per ſanctæ Crucis virtutem recedit incolumis. Pro quo ineffabili dono, quod in hanc vrbem beata intulit, quiſquis ex fide viuit, eius nomini benedicit.] At ne ieiunum omnino lectorem iſta præterire ſinamus, vnum vel duo ex Gregorio Turonenſi, qui interfuit, his miracula attexamus: qui cùm ea deſcribit, iſta præfatur[a]:

MIRACVLA EDITA EX LIGNO S. CRVCIS. D

[a] Gregor. Tur. de Glor. mar. ca. 5.

Crux Dominica, quæ ab Helena Auguſta reperta eſt Hieroſolymis, ita quarta & ſexta feria adoratur. Huius reliquias & merito & fide Helenæ comparanda Regina Radegundis expetiit, ac deuotè in monaſterium Pictauienſe, quod ſuo ſtudio conſtituit, collocauit: miſitque pueros iterum Hieroſolymas, ac per totam Orientis plagam; qui circũeuntes ſepulchra ſanctorum martyrum, confeſſorumq. cunctorum reliquias detulerunt. Quibus in arca argentea cum ipſa Cruce ſancta locatis, multa exinde miracula conſpicere meruit. De quibus illud primùm exponam, quod ibidem Dominus in diebus paſſionis ſuæ dignatus eſt reuelare. E

LVX DE CRVCE.

Sexta feria ante ſanctum Paſcha, cùm in vigilijs ſine lumine pernoctarent, circa horam tertiam noctis apparuit ante altare lumen paruulum in modum ſcintillæ: deinde ampliatum huc illucq. comas fulgoris ſpargens, cœpit gradatim in altum conſcendere; effectaq. pharus magna, obſcuræ nocti, vigilantique plebeculæ lumen præbuit ſupplicanti: Iiluceſcente quoque cælo paulatim deficiens, data terris luce, ab oculis mirantium euanuit.

OLEVM EXVNDANS.

Ego autem audiebam ſæpiùs, quòd etiam lychni qui accendebantur ante hæc pignora, ebullientes virtute diuina, in tantum exundarent oleum, vt vas ſuppoſitum plerumq. replerent: & tamen iuxta ſtultitam mentis duræ numquam ad hæc credenda mouebar, donec

A donec brutam ſegnitiem ipſa ad præſens quæ oſtenſa eſt virtus argueret. Ideoque quæ oculis propriis viderim, explicabo.

Cauſa deuotionis extitit, vt ſepulchrum ſancti Hilarij viſitans, huius Reginæ audirem colloquia: ingreſſuſque monaſterium, conſalutata Regina, coram adoranda Cruce ac ſacris beatorum proſternor pignoribus. Denique oratione facta, ſurrexi. Erat enim ad dexteram lychnus accenſus: quem cum ſtillis frequentibus defluere conſpexiſſem, teſtor Deum quia putaui quaſi vas eſſet effractum, quia erat ei concha ſuppoſita, in quam oleum defluens decidebat. Tunc conuerſus ad Abbatiſſam, aio: Tanta ne te retinet mentis ignauia, vt integrum cicindile laborare non poſſis, in quo oleum accendatur, niſi effractum quo defluat, ponas? Et illa: Nec eſt ita, domine mi, ſed virtus eſt Crucis ſanctæ, quam cernis. Tunc ego ad me reuerſus, & ad memoriam reuocans quæ prius audieram, conuerſus ad
B lychnum, video in modum ollæ feruentis magnis fluctibus exundare, ac per oram ipſam vndis intumeſcentibus ſuperfluere, & (vt credo) ad incredulitatem meam arguendam magis ac magis augeri, ita vt in vnius horæ ſpatio plus quam vnum ſextarium redderet vaſculum, quod quartarium non tenebat: admiratuſque ſilui, ac virtutem adorandæ Crucis deinceps prædicaui.] hæc & alia ex dicto Crucis ligno manaſſe miracula, idem auctor affirmat.

INSIGNE MIRACVLVM DE ER. CRESCENTE OLEO LAMPADIS S. CRVCIS.

Porrò ſancta Radegundis pretioſiſſimi accepti ab Imperatore muneris grata, non litteris tantum ipſi gratias agendas exiſtimauit, verùm etiam certos miſit ad gratias debitas perſoluendas legatos, nempe venerandum ſacerdotem Regulum, per quem illud ipſum acceperat, & alios. De hac rurſum miſſa in Orientem legatione, eadem quæ ſupra eiuſdem monaſterij monialis ſacra virgo Bandoninia iſta habet[a]: Pro cæleſti autem hoc munere
C miſit ſupradictum presbyterum cum aliis, gratias vt agerent Imperatori.] Quid verò iſſdem legatis in Gallias redeuntibus, dum nauigarent, acciderit, ex quo eiuſdem ſanctæ Radegundis virtus magis enituit, ex eadem accipe, dum iſta mox ſubdit:

LEGATIO RADEGVNDIS AD IMP.

[a] Band. in Vita S. Radeg. lib. 2. c. 17.

Quibus redeuntibus, mare fluctibus cœpit agitari; ita vt multis illi obiecti periculis, eiuſmodi procellas & tempeſtates numquam ſe vidiſſe faterentur. Quadraginta diebus & noctibus in medio mari in ſummum vitæ diſcrimen coniecti, cum vitam planè deſperarent, & mors eis ob oculos verſaretur; inter ſe mutuo conciliati, pelago illos iam iam abſorbere incipiente, vocem in cælum dabant, ita dicentes: Domina Radegundis, ſubueni ſeruis tuis, vt qui tibi obediuimus, ſine ſubſidio non pereamus: libera nos de præſentiſſimo ſubuerſionis periculo. Vbicumque ex fide inuocaris, miſericors es: adiua etiam tuos, ne pereamus. Ad has voces in medio mari columba ad eos veniẽs, nauem ter circumuolauit: cumque tertio id faceret in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis, quam beata Radegundis
D ſemper in ſuo habuit pectore, famulus eius Beneſarius manum extendens, è cauda tres extraxit pennas, quas mari intingens, tempeſtatem ſedauit.] hæc de liberatione legatorum precibus Radegundis (vt ab omnibus fuit exiſtimatum) per alitis nuncium ſuos periclitantes inuiſentis, & per eius pennas, quibus nihil leuius eſſe poteſt, exæſtuantis maris fluctus diuinitus mitigantis, penitusque ſedantis.

Magno namque beneficio Francorum gẽtis, talem tantamque Reginam virginem æquè ex Burgundiæ Regibus oriundam, ſicut & Crotildem fidei Chriſtianæ Francis auctricem, Deus clarere in Eccleſia fecit hoc ſæculo, cùm Galliæ bello ciuili ſæpe repetito flagrarent; quæ veluti nocturno tempore ſuper excelſam turrim ingens pharus eſſet poſita lucens, perſpicua errantibus duplici lumine tum ex ſanctiſſimæ vitæ moribus, tum etiam ex frequentibus edi ſolitis ab ea miraculis comparato. in cuius laudem tum metro tum ſoluta
E quoque oratione cum plurima ſcripſerit Venantius Fortunatus, ex multis vnum hic accipe epigramma[b]:

RADEGVNDIS REGINAE GLORIA.

[b] Fortun. carm. lib. 8.

Ad beatam Radegundem.

Regali de ſtirpe potens Radegundis in Orbe,
Altera cui cælis regna tenenda manent.
Deſpiciens mundum, meruiſti acquirere Chriſtum:
Et dum clauſa lates, hinc ſuper aſtra vides.
Gaudia terreni conculcans noxia regni,
Vt placeat regi lata fauente polo.
Nunc anguſta tenes, quo cælos largior intres:
Effundens lacrymas gaudia vera metes,

Dum corpus cruciant, animam ieiunia pascunt.

Salue quam Dominus seruat amore suo.] Quod autem idem Fortunatus eamdem sanctè pieq. amans sępe carmine caneret, & munusculis frequentaret: cũ eiusmodi officia quæ ex pietate animique integritate progredi solerent, in deteriorem partem susurrones acciperent, qui nonnisi ex suis ipsorum deprauatis moribus soleant aliorum facta metiri: idem ad ipsam hæc scripsit tum carmina[a]:

[a] Fortun. carm. lib. 11. MIRIFICE COLVIT RADEGVNDEM FORTVNATVS.

Mater honore mihi, soror autem dulcis amore:
Quam pietate, fide, pectore, corde colo,
Cæleſti affectu, non crimine corporis vllo:
Non caro, sed hoc quod spiritus optat, amo.
Est testis Christus, Petro, Paulo q. ministrus,
Cum q. pius sociis sancta Maria videt,
Te mihi non alijs oculis, animo q. fuisse,
Quàm soror ex animo tu Titiana fores,
Ac si vno partu mater Radegundis vtros q.
Visceribus castis progenuisset eram,
Et tamquam pariter nos vbera chara beatæ
Pauissent vno lacte fluente duos.
Heu mea damna gemo, tenui ne fortè susurro
Impediant sensum mollia verba meum.
Sed tamen est animus simili me viuere voto,
Si vos me dulci vultis amore coli.] hæc & alia aliis versibus sæpe idẽ auctor inculcat aduersus obtrectatores. At quomodo non toto amanda corde, omnibusque laudibus prosequenda, obsequiisq. cunctis honoranda, & muneribus demerenda ab omnibus, quæ regiæ nobilitatis verticem Christi amoris causa summa animi demissione adeò inclinasset, angelicamque vitam in terra, spreto connubio Regis, ducere statuisset, omniq́ue virtutum genere compta Christo sponso placere semper ardẽtissimè studuisset? Quis vehemẽter amare refugere posset, quam à Deo, eiusque Angelis atque sanctis præ ceteris diligi perspexisset? Quis obsequi in omnibus illi refugeret, cuius virtuti in miraculorum editione cælestia atque terrestria pariter obtemperare cognouisset? Quis denique omni cultus genere prosequi eam prætermisisset, quam currentem in odorem vnguentorum cælestis sponsi, & post eam & ab ea sacrarum virginum chorum duci intellexisset? Sed de Radegunde ac Fortunato modò satis.

IVSTE AMATA CVLTAQ. S. RADEGVNDIS A FORTVNATO.

Quòd verò iam ad calcem anni huius peruenimus, non prætermittendum de Victore chronographo meminisse, quem genere Africanum in hunc vsque primum Iustini Imp. annum suum Chronicon perduxisse, auctor est Isidorus, qui de ipso ista habet[b]: Victor Tumuensis siue Tunnensis Ecclesiæ Africanæ Episcopus, à principio mundi vsque ad primum Iustini Iunioris Imperatoris annum perbreuem per Consules annuos bellicarum Ecclesiasticarumque rerum nobilissimam promulgauit historiam laude & notatione illustrem ac memoria dignam, &c.] Diximus ex eodem de ipso superiùs suo loco, iussu Imperatoris in exilium deportatum, ac demum Constantinopolim reuocatum, detrusumque ibidẽ in monasterium in defensione Trium capitulorum perstãtem diem clausisse extremum. Porrò de eodem Victore locum corrige Isidori in libro Originum: ibi enim dũ de ipso agitur, nominatus reperitur Turonensis Episcopus loco Tunnensis, siue Tumuensis. Finis hic Victoris: quem cum aliis, dum videri voluit nimis iustus, stupor oppressit, non attendentem quod commonet Ecclesiastes, dicens[c]: Iustus perit in iustitia sua] & paulo post: Noli esse multum iustus, neque plus sapias quàm necesse est, ne obstupescas.

[b] Isidor. de Vir. Illustr. cap. 2. DE VICTORE EPISC. AFRICANO.

[c] Eccles. 7.

IESV CHRISTI ANNVS 567. | IOANNIS PAP. ANNVS 8. | IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 2.

QVingentesimus, sexagesimus septimus annus Redemptoris adest, qui Indictionis decimæquintæ, ipsius Iustini Imperatoris secundus à mẽse Nouembri anni superioris iam cœptus adnumeratur; idemq. alicubi secundo eiusdẽ Augusti Consulatu inscriptus habetur:

tur: sic enim visus est reuocasse in vsum Consulatus amplissimum magistratũ, vt ipse solus eo potitus nullũ asciuerit sibi collegam. Sanguinolentus fluxit hic annus nece Iustini Ducis cognati ipsius Imperatoris, necnon clarissimorum virorum Ætherij & Addæi: quos hoc anno Imperatorium gladium sustulisse, omnes historici[a] nota temporum singula consignantes affirmant: sed & diem necis notat Eustathius[b], fuisseque ait tertiam mensis Octobris. Ante hos illustres viros è medio sublatum esse Iustinum, Euagrius[c] docet; cui potiùs assentimur, quam recentiori[d] auctori ad sextum annum Iustini Imperij referenti. De Iustino igitur primùm aggrediamur tragœdiam: cuius non sit quem non misereat, qui res ab eo præclarè gestas in bello Persico & aliis ex Procopio atque Agathia perceperit. Sed audiamus de eius nece quæ scribat Euagrius[e]:

CRVENTVS ANNVS NECE NOBILIVM.

[a] Miscel. hoc an. & Cedren.

[b] Eustath. in Vita sanct. Eutych. apud Sur. die 6. April.

[c] Euagr. lib. 5. c. 1. 2.

[d] Cedren. Annal. in Iustino.

[e] Euagr. lib. 5. c. 1. 2.

Quinetiam (inquit) audacia & timiditate, duobus vitiis contrariis irretitus, primùm Iustinum cognatum, virum in magna gloria apud omnes tum ob rerum bellicarum vsum, tum ob alia ornamenta, iam circiter Danubium ideo commorantem, vt Abaros, ne eo flumine traiecto in fines Romanorum irrumperent, prohiberet, ad se accersit. Isti Abari sunt ex gente Scytharum, qui Amaxobij dicuntur, quique agros vltra Caucasum iacentes accolunt, oriundi. Qui Turcas vicinos suos ab illis grauibus affecti incommodis cum omnibus suis fugientes, primùm ad Bosphorum venerunt; deinde Euxini ponti littoribus relictis (vbi multæ gentes barbaræ habitant illæ quidem, sed vrbes & castella à Romanis incolebantur, atque eò tum nonnulli milites rude donati aduenerant, tum coloniæ erant de sententia Imperatorum deductæ) recto itinere contenderunt, omnibus barbaris qui ante pedes erant vsque eò expugnatis, quoad Danubij ad littora peruenirent; vnde legatos miserunt ad Iustinianum.] At quod ad Turcas pertinet, quos Abaris fuisse confines Euagrius tradit: veteres eosdem non ignorarunt: siquidem à Plinio[f] adnumerantur inter eas gentes, quæ circa Meotidem paludem habitant. horum dum huius etiam temporis scriptor meminit Agathias[g], ait ipsos fuisse horribiles visu, intonsos, sordidos, impexos, squallidos. sed de his aliàs. Pergit Euagrius:

DE ABARIS ATQVE TVRCIS.

[f] Plin. hist. lib. 6. c. 7.

[g] Agath. lib. 1.

Ex eo loco Iustinus accersebatur, eo nomine videlicet, vti conditionibus inter ipsum & Imperatorem Iustinum pactis frueretur. Nam quoniam ambo in simili vitæ splendore positi videbantur, & Imperium ad vtrumque spectaret; post magnam de rerum summa disceptationem & controuersiam conuenit inter eos, vt vter illorum ad Imperij honorem ascenderet, alteri deferret secundas, eatenus quidem, vti licet secundas ab Imperatore, præ ceteris tamen omnibus primas obtineret. Quapropter Iustinus Imp. beneuolentia quadam fronte simulata, alterum Iustinum complectitur; & criminibus paulatim contra eum confictis, & satellitibus militibus prætorianis ac stipatoribus ab eo remotis, vetat quo minus in publicum prodiret (domi enim assiduè se continuit) & tandem mandat Alexandriam transportandum. In qua vrbe nocte intempesta, cùm iam decumberet in lecto, miserandum in modum interemptus est: istaque mercede tum ob beneuolentiam in Rempublicam, tum ob res præclarè in bello gestas remuneratus. Atque non priùs Imperatoris, eiusque coniugis *Sophiæ Augustæ* furor & iracundiæ flamma restincta fuit, quàm caput eius ceruicibus abscissum cernerent, inque illud calcibus insultarent.] hæc de nece Iustini Ducis exercitus habet Euagrius.

IVSTINVS DVX INIVSTE NECATVR.

Sed quæ in Ætherium & Addæum clarissimos Senatores admiserit, ita subdit: Non longo tempore pòst, Aetherium & Addæum, vtrumque ex ordine Senatorio, qui principem locum apud Iustinianum diu tenuerant, in iudicium ob piaculum quoddam adducit Iustinus. Quorum alter (Ætherium dico) confessus se animo instituisse Imperatorem veneno conficere, habuisseque Addæum illius conatus socium & in omnibus adiutorem. Verùm Addæus grandi cum iureiurando affirmat, se istius rei prorsus ignarum esse. At vterque tamen securi percussus est. Atque Addæus, cùm iam caput abscinderetur, dixit ingenuè, licet falsò de his rebus esset accusatus, iusta tamen debitaque à Deo facinoris cuiusque contemplatore & vindice sibi inflicta supplicia: Theodorum namque aulæ præfectum se præstigiis quibusdam è medio sustulisse. Ceterùm ista ita ne se habeant, an secus, non possum quidem pro certo affirmare. Attamen vterque sceleste fuit: quippe Addæus insano puerorum amore exarsit: Aetherius autem nullum calumniæ genus præteriens, tum viuos, tum mortuos nomine aulæ Imperatoriæ, cui regnante Iustiniano præfuit, fortunis spoliauit. Atque hæ res hunc habuere exitum.]

AETHERII ET ADDAEI SVPPLICIVM.

Hæc cùm habeat Euagrius, ipsum quidem illa causa præteriit vtriusque supplicij,

[a] *Eustath. in Vit. S. Eutych. apud Sur. die 6. April.*

sacrilegium nimirum ab vtroque aduersus sanctum Eutychium Constantinopolitanum Episcopum perpetratum, cùm eum trudentes in exilium pessimè habuere. Est horum omnium fidelis testis Eustathius, qui interfuit, cunctaque litteris commendauit, atque de his hæc habet[a]:

Ea quidem die tertia mensis Octobris, quæ erat Dominica. Qua quidem die & illi qui viro sancto insidias struxerant, atque in exilium eiecerant, Aetherius & Addæus, quorum hic vrbis Præfectus erat, ille autem Antiochiæ Curator, mortui sunt: & quemadmodum virum sanctum eijciendum curauerant, ita ambo mercedem perceperunt. In hac igitur die vir optimus sedem recepit atque Ecclesiam suam, & ipsi priuati sunt vita, multis annis antequam ipse reuocaretur.] & paulo inferiùs: Iam de superhumerali, *pallio videlicet*, dicenda sunt: neque enim illi in ea expulsione fuit ereptum, sed apud eum mansit. Cùm enim quidam è clericis suaderent Aetherio, vt ipsum adimeret viro sancto: ille, neglectis eorum verbis, recusauit. Itaque cùm ipse in indignatione versaretur, eis qui ad se inuisendum venerant, confessus est: Quæ, inquiens, feci domino Eutychio, ea in me cumulatè reciderunt. Per homines enim meos oppugnaui eum, & per homines meos oppugnatus sum: Vestimenta illius diripui; omnia mihi direpta sunt. Vnum tantùm non ademi: id mihi quoque relictum est. Cùm enim clerici me hortarentur, vt adimerem superhumerale, non feci. Et ecce cùm in hac sim calamitate, zona tantùm & dignitatis meæ insignia à me non sunt ablata. Lugens ille quidem hæc narrabat: pœnitentiæ tamen tempus non inuenit, quamuis multis lacrymis eam quæ fiuisset. At de his quidem satis.] hæc Eustathius: quibus intelligas virgam illam, quam vigilantem Hieremias[b] vidit, diuinam scilicet imminentem super quoslibet delinquentes vltionem, iustè digneque ad infligenda peccantibus verbera diuinæ manus arbitrio tempore congruo deorsum ferri.

[b] *Hierem. 1.*

Sed iam ingens strepitus barbarorum Italiam aggredi parantium, vt oculos atque aures, ita & stylum ad se conuertit. Quæ enim deprellis atque penitus ferè extinctis Gothis, cunctisque Francis eam subigere laborantibus, iam tandem visa est Italia quieuisse; nouis exundantibus barbaris, maiori cœpit subiacere discrimini, cùm videlicet grassantes Longobardi in eam parant aduentum. Hæc autem quomodo se habuerint, quæ Paulus diaconus Longobardorum res prosecutus conscripsit, primùm adducamus in medium, qui sic exorditur[c]:

[c] *Paul. diacon. de Gestis Longobard lib. 1. c. 5.*

DE NARSETE ET SOPHIA AVGVSTA.

Narses (inquit) dùm multum auri & argenti, aliarumque rerum diuitias acquisiuisset, magnam à Romanis, pro quibus multum contra eorum hostes laborauerat, inuidiam traxit: qui contra eum Iustino Augusto, eiusque coniugi Sophiæ Augustæ suggessere, dicentes, quòd expedierat Romanis seruire Gothis potiùs quàm Græcis, vbi Narses eunuchus imperat & nos seruitute opprimit, & hæc noster piissimus Imperator ignorat. Aut igitur libera nos de manu eius, aut certè vrbem Romam & nosmetipsos Gentibus trademus. Cumque hoc Narses audisset, hæc breuiter retulit verba: Si male feci Romanis, male inueniam. Tunc Iustinus Augustus in tantum aduersus Narsetem commotus est, vt statim in Italiam Longinum Præfectum mitteret, qui Narsetis locum obtineret. Narses verò his cognitis, valde timuit, & vsque adeò ab Augusta perterritus est, vt vltrà regredi Constantinopolim non auderet: cui inter cetera (quia eunuchus erat) illa hoc fertur mandasse, vt cum puellis in gynæceo lanarum pensa faceret diuidere. Ad quæ Narses respondisse fertur: Talem se eidem telam orditurum, qualem ipsa, dum viueret, deponere, aut detexere non posset.

LEGATIO NARSETIS AD LONGOBARDOS.

Itaque odio & metu exagitatus, Neapolim Campaniæ ciuitatim secedit: vnde legatos mox ad Longobardorum gentem dirigit, mandans vt pauperrima Pannoniæ rura deserent, & ad possidendam Italiam cunctis refertam diuitiis venirent: simulque multimoda pomorum genera, aliarumque rerum species, quarum Italia ferax est, ad eos mittit, vt eos ad veniendum citiùs posset illicere. Longobardi læta nuncia, quæ ipsi præoptauerant, gratanter accipiunt, deque futuris commodis animos extollunt. Continuò verò apud Italiam terribilia noctu signa visa sunt, vt pote igneæ acies in cælo apparentes, eum videlicet, qui postea effusus est, sanguinem tali coruscatione portendentes.] hæc Paulus diaconus, qui hæc accidisse hoc eodem anno satis demonstrat, dum ipsam eruptionem Longobardorum è Pannonia in Italiam anno sequenti, nimirum quingentesimo sexagesimo octauo, quarto Nonas Aprilis vel ipsis Kalendis eiusdem, contigisse commemorat[d].

[d] *Paul. diacon. de Gestis Longobard. lib 1. cap. 6.*

Quod

Quod autem spectat ad inimicitias inter Senatum populumque Romanum atque Narsetem conflatas: Anastasius auctor est Ioannem Romanum Pontificem ad eos inter se conciliandos accessisse sequestrem, Neapolimque ea de causa profectum, eumdemq. in Vrbem reuocasse: ait enim: Vt cognouit Ioannes Papa, quia suggestionem suam ad Imperatorem contra Narserem Senatorem misissent, *Romani scilicet*, festinus venit Neopolim: cœpit eum Ioannes Papa rogare, vt reuerteretur Romam. Tunc Narses dixit ei: Dic sanctissime Papa, quid mali feci Romanis? Vadam ad pedes eius qui me misit; vt cognoscat Italia, quomodo totis viribus laboraui pro ea. Respondit Ioannes Papa, dicens: Citiùs ego vadam, quàm tu de hac terra egressus fueris. Reuersus est ergo Narses cum Ioanne sanctissimo Papa. Hinc sanctissimus Papa retinuit se in cœmeterio sanctorum Tiburtij & Valeriani, & habitauit ibi multum temporis, vt etiam Episcopos ibi consecraret. Narses verò ingressus Romam, non post multum temporis mortuus est, &c.] sed de Narsetis obitu inferiùs pluribus agendum erit. Vidisti omnia quæ de Narsete tum à Paulo diacono, tum ab Anastasio scripta sunt. At hæc vera ne sint, diligentiori sunt studio inuestiganda.

DE NARSETE HISTORIA PAVLI DIACONI RELICTVR.

Atque primùm illud expendendum, an veritate subsistat, Narsetem hoc tempore in Italia commoratum, atque inde Longobardos è Pannonia conuocasse, qui sequenti anno irruperint in Italiam, cùm iam in locum eius ab Imperatore Longinus subrogatus esset. Hæc autem ab auctoribus conscripta, qui post plurimos annos vixerunt, vt in dubium reuocentur, haud mirum videri debet; cùm præsertim ab auctore arguantur, qui his temporibus vixit. Certè quidem Corippus grammaticus Africanus, quem superiùs sæpe citasse meminimus, Narsetem iam ante præsentem annum reuocatum Constantinopolim, magnumque honorem apud Iustinum Imp. consecutum docet, dum ait ipsum præsentem fuisse anno superiori quo Iustinus adiit Consulatum, inhæsisseque præ ceteris lateri ipsius Imperatoris, cùm audiuit legatos missos ab Auaribus barbaris. habet enim de ipso hos versus[a]:

[a] *Corip. in laud Iustin. lib. 3.*

Armiger interea, domini vestigia lustrans,
Eminet excelsus super omnia vertice Narses
Agmina, & Augustam cultu præfulgurat aulam,
Comptus cæsarie, formaq; insignis & ore:
Aureus omnis erat, cultuq; habituq; modestus,
Et morum probitate placens, virtute verendus,
Fulmineus, cautus, vigilans nocteq; die q;
Pro rerum dominis.] & inferiùs de eodem Narsete ita magnificè[b]:

[b] *Corip. lib. 4. in fin.*

Necnon ensipotens membrorum robore constans,
Aspectu mentis, non à grauitate benignus
Adstabat Narses, sedemq; ornabat herilem,
Splendida signa gerens, qualis pretiosus achates,
Aut medius fuluo Parius lapis enitet auro,
Artificis formante manu: sic luce coruscus,
Sic animo placidus, mitis sic gratior ore,
Terga tegens domini, claris fulgebat in armis.]

hæc de Narsete auctor ipso anno primo Iustini Imperatoris: vt non sit dubium ipsum iam antea ab Italia fuisse Constantinopolim reuocatum. Quamobrem ea omnia à Paulo diacono, siue ab aliis de ipso asserta commenta corruunt, dum volunt minimè antehac fuisse reuersum Constantinopolim, sed hoc anno altercatum cum Senatoribus Vrbis, & ab Augusta contemptum.

Sed nec est quod dici possit, ipsum Narsetem, qui reperitur anni superioris initio fuisse Constantinopoli, ab Imperatore iterum in Italiam missum cum eodem munere præfecturæ. Etenim omnes consentiunt atque simul testantur, Longinum in eius locum subrogatum fuisse: quamobrem in Italiam iterum missum esse vt dicamus, nulla ratio persuadet. Sic igitur cuncta quæ de vocatis ab eo ex dicta causa Longobardis sunt per Paulum diaconum enarrata, in dubium reuocari posse videntur, & fabulæ loco accipi quæ sponte cornant, cùm firmitate veritatis non subsistant. His in medium adductis, reliquum est, vt cœptam iam de aduentu Longobardorum in Italiam historiam prosequamur, atque primùm de ijs quæ de dira clade ab ipsis Italiæ inferenda fuerunt antè significata.

Quod igitur ad prodigia attinet, quorum meminit Paulus, ea ex ipso sunt fonte peten- A
da. Sanctus Gregorius Papa de his agens, hæc pro concione habuit ad populum[a]: Priusquam Italia Gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cælo acies vidimus, ipsumque qui postea humani generis fusus est, sanguinem coruscantes.] hæc Gregorius. Sed quæ ante hæc ostensa de his sint sancto Redempto Episcopo Ferentinati, idem sanctus Gregorius narrat his verbis[b]: Redemptum Ferentinæ ciuitatis Episcopum, vitæ venerabilis virum, qui ante hos fere annos septem ex hoc mundo migrauit, tua dilectio cognitum habuit. Hic, sicut mihi adhuc in monasterio propè posito valde familiariter iungebatur, hoc quod Ioannis Iunioris prædecessoris mei tempore de mundi fine cognouerat, sicut longè lateque claruerat, à me requisitus mihi ipse narrabat. Aiebat namque, quia quadam die, dum parochias suas ex more circuiret, peruenit ad ecclesiam beati Eutychij martyris. Adueſperascente autem die, stratum sibi fieri iuxta sepulchrum martyris voluit, atque ibi post laborem quieuit. cùm nocte media (vt asserebat) nec perfectè vigilare poterat, nec dormiebat; sed depressus, vt solet, somno grauabatur quodam pondere vigilans animus: atque ante eum idem martyr Eutychius astitit, dicens: Redempte, vigilas? Cui respondit: Vigilo. Qui ait: Finis venit vniuersæ carnis: Finis venit vniuersæ carnis: Finis venit vniuersæ carnis. Post quam trinam vocem visio martyris, quæ mentis eius oculis apparebat, euanuit. Tunc vir Dei surrexit, seque in orationis lamentum dedit. B

[a] Greg. homil. 1. in Euang.

[b] Greg. dialog. lib. 3. c. 38. QVAE PRAE OSTENSA DE INCVRSIONE LONGOBARDORVM S. REDEMPTO.

MALA A LONGOBARDIS ILLATA.

Mox enim illa terribilia in cælum signa secuta sunt, vt hastæ atque acies igneæ ab Aquilonis parte viderentur. Mox effera Longobardorum gens de vagina suæ habitationis educta, in nostram ceruicem grassata est; atque humanum genus, quod in hac terra præ nimia multitudine quasi spissæ segetis more surrexerat, succisum aruit: nam depopulatæ C
vrbes, euersa castra, concrematæ ecclesiæ, destructa monasteria virorum & feminarum, desolata ab hominibus prædia, atque ab omni cultore destituta in solitudine vacat terra; nullus hanc possessor inhabitat: occuparunt bestiæ loca, quæ priùs multitudo hominum tenebat. Et quid in aliis mundi patribus agatur, ignoro. Nam in hac terra, in qua nos viuimus, finem suum iam non nunciat, sed ostendit. Tanto ergo nos necesse est instantiùs æterna quærere, quanto à nobis cognoscimus temporalia fugisse. Despiciendus à nobis hic mundus fuerat, etiam si blandiretur, si rebus prosperis demulceret animum. At postquam tot flagellis premitur, tanta aduersitate fatigatur, tot nobis quotidie dolores ingeminat: quid nobis aliud, quàm ne diligatur, clamat?] hæc S. Gregorius de aduentu Longobardorum prædictione.

At nequis putet mendax fuisse oraculum de fine vniuersæ carnis prædictum: sciat hisce D
verbis non sæculi consummationē significatam, sed gentis Italiæ cladem: sicut olim Deum per suum Prophetam comminatum fuisse constat, vbi ait[c]: Hæc dicit Dominus Deus terræ Israël: Finis venit: Venit finis super quatuor plagas terræ: Nunc finis super te, &c.] sicut ergo finem vniuersæ carnis minitante Propheta, non mundi est demonstratus interitus, sed imminentes tantū clades præsignatæ fuere; ita pariter eadem quæ prædicta sunt S. Redemto accipienda erunt. Certè quidem finis quodammodo tunc dici potuit aduenisse Romani Occidentalis Imperij, cùm Longobardi Italiam inuadentes, rerum potiti sunt. Etenim post paucos Hexarchos Constantinopoli ab Imperatoribus in Italiam missos, qui Rauennæ considere consueuere, iisdem diu prævalentibus Longobardis, Occidentis Imperium penitus collapsum est, neque vsque ad Carolum Magnum ampliùs restitutum, vt tamen in Gallias fuerit ipsum translatum. Sanè quidem quàm durissima foret Longobardorum ad- E
uentura grassatio, eiusmodi factis diuinitus vaticiniis præsignata potest intelligi, quibus mundi ipsius interitus fuit creditus significari.

[c] Ezech. 7. QVOMODO ACCIPIENDVM VATICINIVM.

QVAM DIRA LONGOBARDORVM INVASIO.

Quid autem passa sit à Longobardis Italia, vel hoc vno collige argumento: Si, teste Procopio, cùm ijdem amici essent Imperatoris, & laboranti Italiæ bello Gothico in auxilium Longobardi venientes, longè deteriora hostibus perpetrarunt, vt opus fuerit eos dimittere: quid ab iisdem factum potest existimari, cùm iam hostes redditi hostili animo Italiam inuaserunt? Sanè quidem adeò immensa vbique increbuere sub ipsis mala, vt non leues quæque personæ, sed ipse S. Gregorius Papa, idemque Magnus præ meritorum celsitudine nuncupatus existimarit iam instare nouissimum diem, quo vniuersi Orbis conflagratio immineret. Sed de his pluribus suo loco agendum inferiùs: iam verò quæ rerum gestarum anni huius sunt reliqua videamus.

Hoc

A Hoc eodem anno, qui est secundus Iustini Imperatoris, defuncto Athanagildo Rege Gothorum in Hispania, cùm cessasset regnum menses quinque, Liuba ei præficitur, secundoque sui regni anno sibi collegam asciuit Leuuigildum fratrem. hæc Chronicon Isidori, licet quod ad notam Æræ pertinet deprauatus numerus eius reperiatur. Fuerunt Athanagildo duæ filiæ, quarum altera maior natu Geleſuintha, minor Brunichildis; illa nuptui tradita Chilperico Francorum Regi regnāti Suessionis, ista Sigeberto Regi itidem Francorum Rhemis regni sedem habenti. Quòd enim à patre etsi Ariano, Catholicis tamen fauente, immo & clàm (vt Tuditanus est auctor) Catholicam fidem colente, sint genitæ; perfacile fuit easdem, vbi venerunt in Gallias, rectis dogmatibus imbui, & abiurata Ariana impietate, reddi Catholicas.

Cecinit tunc temporis Venantius Fortunatus[a] epithalamiū de nuptiis Sigeberti Regis B atque Brunichildis Reginæ, vbi plura de laudibus Sigeberti, deque pace inter Francos & Gothos nuptiis Brunichildis sancita hæc habet:

[a] Fortun. carm. lib. 6.

PAX CONCILIATA NVPTIIS BRVNICHILDIS.

Quæ crederet autem
Hispaniam tibimet dominam Germania nasci,
Quæ duo regna iugo pretiosa annexuit vno?
Non labor humanus potuit tam mira parare:
Nam res difficilis diuinis vtitur armis,
Longa retro series Regi hoc vix contulit vlli:
Difficili nisu superantur ardua rerum.
Nobilitas excelsa nitet genus Athanagildi,
Longiùs extremo regnum qui porrigit Orbi,
C *Diues opum, quas mundus habet, populumq; gubernat*
Hispanum sub iure suo pietate canenda.] &c. De ipsa verò à viro suo ad fidem conuersa Brunichilde hæc idem auctor in carmine in laudem Sigeberti Regis eius coniugis habet[b]:

* quæ Regi hoc contulit

[b] Fortun. carm. lib. 6. DE BRVNICHILDE REGINA FACTA CATHOLICA.

Catholico cultu decorata est optima coniunx:
Ecclesiæ creuit, te faciente, domus.
Reginam meritis Brunichildem Christus amore
Tunc tibi coniunxit, hanc tibi quando dedit.
Altera vota cohs melius, quia munere Christi
Pectora iuncta prius, plus modò lege placent.
Rex pie, Reginæ tanto de lumine gaude:
Acquisita bis est, quæ tibi nupta semel.
D *Pulchra, modesta, decens, sollers, pia, grata, benigna,*
Ingenio, vultu, nobilitate potens.
Sed quamuis tantum meruisset sola decorem:
Antè tamen homini, nunc placet esse Deo.]

* quæ

Cecinit idem auctor de Geleſuintha eius sorore nupta Chilperico Regi non epithalāmium, sed lugubres elegos: quibus planè ostendit in poëticis facultatibus haud Latinas musas his temporibus raucas, sed planè sonoras, quæ & ad collacrymandum lectorem impellant. Miserrima quidem fuit Geleſuinthæ conditio: de eius enim cum Chilperico infelici coniugio Gregorius ista habet[c]: Chilpericus rex, cùm iam plures haberet vxores (*ita nominat concubinas*) sororem Brunichildis Galsuintham, *siue Geleſuintham, vel Gelſuintham dictam*, expetiit, promittens per legatos se alias relicturum, tantùm condignam sibi E
Regisque prolem mereretur accipere. Pater verò eius has promissiones accipiens, filiam suam sicut anteriorem similiter ipsi cum magnis opibus destinauit: nam Geleſuintha ætate senior quàm Brunichildis erat. Quæ cùm ad Chilpericum Regem veniſſet, cum grandi honore susceptа, eiusque est sociata coniugio. A quo etiam magno amore diligebatur: detulerat enim secum magnos thesauros. Sed per amorem Fredegundis, quam priùs habuerat, ortum est inter eos grande scandalum. Iam enim in lege Catholica conuersa fuerat & chrismata. Cumque se Regi quereretur assiduè iniurias perferre, diceretque nullam se dignitatem cum eodem habere; petiit, vt relictis thesauris quos secum detulerat, liberè redire permitteret ad patriam. Quod ille per ingenia dissimulans, verbis etiam lenibus demulsit. Ad extremum eam sugillari iussit à puero: mortuamque reperit in stratu.] hæc Gregorius. Ceterùm rem haud omnibus compertam fuisse, Fortunatus demonstrat, dum

[c] Gregor. hist. lib. 4. cap. 28.

repen-

repentina eam morte abreptam, non violenta ex hac vita subductam tradit: qui de ambabus sororibus hæc primùm habet [a]: A

[a] Fortun. de Gelesuin car. lib. 6 DE BRVNICHILDE ET GELESVINTHA SORORIBVS.

Toletus geminas misit tibi Gallia turres:
Prima stante quidem, fracta secunda iacet.
Alta super colles speciosa cacumine pulchro
Flatibus infestis culmine lapsa ruit.
Sedibus in patriæ sua fundamenta relinquens,
Cardine mota suo, non stetit vna diu.
De proprio migrata solo noua mersit arena*
Exul, & hus terris, heu, peregrina iacet.

* mers sit

] & inferiùs de eius in pauperes amore & fide Catholica recens accepta hos versus idem auctor cecinit eleganter: B

Regnabat placido componens tramite vitam,
Pauperibus tribuens aduena mater erat.
Quoq; magis posset regno superesse perenni,
Catholicæ fidei conciliata placet.
O dolor insignis, quid differs tempora fletus,
Lugubresq; vices plura loquendo taces?
Improba sors hominum, quæ improuiso condita lapsu*
Tot bona tam subitò, sorte volante, vorat.*

* fugas

Nam breue tempus habens, consorti nexa iugali,
Principio vitæ funere rapta fuit.
Præcipiti casu, volucri præuenta sub ictu
Deficit, & verso lumine lumen obit. C

] Hoc tamen lucrata fuit Hispana virgo, vt ex Ariana Gallia Catholica redderetur, ac planè sancta moribus efficeretur. Quid autem acciderit ad ipsius sepulchrum, quod eius sanctitatis indicium haud leue existimatum est, refert Gregorius, dum ista subdit [b]:

[b] Gregor lib. 4. cap 28.

Post eius obitum Deus virtutem magnam ostendit. Lychnus enim ille qui fune suspensus coram sepulchro eius ardebat, nullo tangente, fune disrupto, in pauimentum corruit: & fugiente ante eum duritie pauimenti, tamquam in aliquod molle elementum descendit, atque medius est suffusus*, nec omnino contritus: quod non sine magno miraculo videntibus fuit] hæc ipse; quæ idem Fortunatus in eius panegyrico, dum de ipsius funere agit, ita carmine cecinit:

* suffixus MIRACVLVM AD SEPVLCHRVM GELESVINTHÆ.

Ducitur, ornatur, deponitur, vndique fletur, D
Conditur & tumulo sic peregrina suo.
Nascitur & subitò rerum mirabile signum.
Dum pendens lychnus lucet in obsequium;
Decidit in lapidem, nec vergit, & integer arsit:
Nec vitrum saxis, nec perit ignis aquis.

] Et ad finem ex eodem arguit auctor miraculo, quòd anima eius lucidas cum Sanctis sedes acceperit: hæc enim idem Fortunatus habet, quæ vt alia plura in veteri editione desiderantur, in tantæ feminæ commendatione piè ac religiosè decantata:

Tot lacrymas stillasse sat est: sed ab imbre vaporis
Non releuanda sitim gutta ministrat opem. E
Affectus si fortè potest mitescere, dicam:
Namq; ea flenda iacet, quæ loca læta tenet.
Dicite si quid ei nocuit, quam tempore lapso
Mortis iter rapuit, vita perennis alit.
Quæ modò cum Stephano cælesti Consule pergit,
Fulget Apostolico principe clara Petro:
Matre simul Domini plaudens radiante Maria,
Rege sub æterno militat illa Deo.
Conciliata placet, pretioso funere fulget:
Depositæ veteri, nunc stola pulchra tegit.
Atque vtinam nobis illos accedere vultus
Cedat amore Deus per mare, per gladios.

A *Vitæ signa tenet, vitreo cum vase cadente*
Non aqua restinxit, nec petra fregit humi.
Tu quoque mater habes consultum voce tonantis
De nata & genero, nepte, nepote, viro.
Credite Christicolæ vitam quia credidit illam,
Non hanc flere decet, quam paradisus habet.

] hactenus Fortunatus. Sed quæ est secuta vltio Chilpericum, cùm detectum est facinus, à Gregorio item accipe, qui ait: Rex autem Chilpericus cùm eam mortuam deflesset, post paucos dies Fredegundem recepit in matrimonio. Post quod factum reputantes eius fratres, quòd sua emissione antedicta Regina fuerit interfecta, eum è regno deiiciunt.] sed hæc postea.

Porrò hoc tempore in Hispaniis etsi non ampliùs aduersus Francos coniugij fœdere sociatos Gothis certandum esset: aduersus tamen Græcos ascitos socios, sed conuersos in hostes iugiter pugnandum fuit: post obitum enim Athanagildi Isidorus tradit Hispaniarum Regibus adhuc fuisse cum iisdem confligendum: Aduersus quos (inquit) hucusque confligitur: nam frequentibus antè prœliis cæsi, nunc autem multis casibus fracti ac diminuti sunt.] hæc Isidorus. Ad hæc planè spectant, quæ S. Gregorius [a] scribit ad Recharedum Regem requirentem capitula ac pacta illa conuenta cum Iustiniano Imperatore, dum ait: Item in Anagnostico ante longum tempus dulcissima mihi vestra excellentia, Neapolitano quodam iuuene veniente, mandare curauerat, vt piissimo Imperatori scriberem, quatenus pacta in chartophylacio requireret, quæ dudum inter piæ memoriæ Iustinianum Principem & iura regni vestri fuerant emissa: vt ex his colligeret, quid vobis seruare debuisset. Sed ad hæc facienda duæ res mihi vehementer obstiterunt: Vna, quia chartophylacium prædicti piæ memoriæ Iustiniani Principis tempore ita surrepente subitò flamma incẽsum est, vt omnino ex eius temporibus penè nulla charta remaneret: Alia autem, quia (quod nulli dicendum est) ea quæ contra te sunt, apud temetipsum debes documenta requirere, atque * hoc per me in medium proferre. Ex qua re hortor, vt vestra excellentia suis moribus congrua disponat, & quæque ad pacem pertinent, studiosè peragat, vt regni vestri tempora per longa sint annorum curricula cum magna laude moderanda.] hæc Gregorius: quibus indicat adhuc viguisse bellum in Hispania aduersus milites Imperatoris, qui aliquo sibi iure id faciendum putaret: conuentum namque inter eos tradunt, vt si opem ferret Imperator, Hispaniæ pars sub Romani Imperij ditionem, hoste superato, rediret: ob idque ad pacem idem Gregorius hortatus est Recharedum. Verùm non pace, sed gladio finem bello impositum, idem Isidorus affirmat.

HISPANI ADVERSVS GRÆCOS PVGNANT.

[a] Gregor. lib. 7. epist. 126.

* neque

D Sub hoc anno secundo Chilperici Clotarij filij Regis Francorum notatæ reperiuntur præclaræ res gestæ sancti Launomari Abbatis, qui his temporibus in Gallia egregia sanctitate atque miraculis refulsit. extant ipsæ omni fide conscriptæ ab æquali ipsius: ex quo hæc tantùm quæ ad annum hunc spectant, haud silentio prætereunda putamus, cùm agit de monasterio ab eo erigi cœpto, vbi antea plurimis miraculis claruisset. reliqua verò quæ ab eodem auctore describuntur, tu consulas: Cœpit (inquit) eo in loco vir Dei ad laborem se accingere, Deo adiuuante, illum repurgare, Turbionis* pristino permanente vocabulo: statuitque ibi oratorium, instarque cœnobij cellulas ædificauit, in iis cum suis habitans. Factum hoc est anno secundo Chilperici Regis, qui fuit filius Clotarij supradicti à Clodoueo primo Francorum Rege Christiano progeniti. Die quadam monachi venerabilis Patris vetustam quercum amputauerunt, cessuram in structuram oratorij. Vbi autem hora cibi capiendi aduenit, vir Domini illos iussit abscedere: ipse verò cum suo ministro in opere permansit. Erat arbor illa in loco importuno sita, vt à fratribus neque securi, neque dolabris aptari posset ad vsum ædificij.

[b] Recitat Surius tom. 1. die 1 9 Ianuar.

* Corbionis RES GESTÆ S. LAVNOMARI.

E Itaque seruus Dei ad solitum præsidium recurrens, precibusq. pulsans Dominum, illius virtute & opere fretus, arborem immensæ molis & roboris, quo illi collibitū fuit transposuit: ita vbi ab hominibus non suppetebat adiutorium, non deerat fideli seruo manus auxiliatrix præpotentis Dei. Fertur autē ea arbor tantæ fuisse vastitatis, vt vix quadraginta viri illi deportandæ sufficerent. Præcepit autem vir sanctus ministro suo, vt venientibus fratribus diceret, à prætereuntibus allatam fuisse opem. In cunctis autem operibus suis valde id studebat, vt hominum fugeret notitiam & spiritum vanitatis atque iactantiæ: admonebatque vt omnis laus vni Deo ascriberetur, cuius etiam re vera totum esset, quicquid fecisset boni.] ita quidem tegere sua admiranda opera consueuit, vt tamen mendacij prauitatem

uitatem effugeret: neque enim quisquam eum esse mentitum dicere potuit, dum à prætereuntibus allatam opem ad quercum transferendam asseruit: prætereuntes namque quis dixerit sanctos Angelos viatores, qui ipsorum apparitiones factas Abrahæ, Loth, atque Tobiæ in memoriam reuocarit. Sed attende quid mox idem subiiciat auctor: A

Fuit post hæc vir quidam nobilis, Ermoaldus nomine, qui iam ad extrema perductus, mortis angoribus premebatur. Misit igitur ad virum Dei solidos quadraginta, obnixè rogans, vt ipsi iam in supremo constituto spiritu velit benignus opitulari, & suis apud Deum precibus efficere, vt spes obtinendæ sanitatis ipsi præstetur. Illam pecuniam vir sanctus prorsus recipere noluit: attamen rogante latore, accepit illam quidem, sed ingressus in oratorium fudit preces ad Deum, vt accepta foret in conspectu illius oblatio hominis: imponensque altari pecuniam, & multo studio singulos appendens & manu reuersans nummos, crebroque flectens genua & orans Dominum; ad extremum nonnisi vnum ex omnibus retinuit sibi solidum, quem per spiritum cognouit non rapina, sed iure partum esse. Reliquos autem restituens illi qui eos attulerat, ait: Hæc pecunia per iniquitatem conflata est; nec potest mutare sententiam Dei, nec vitæ spatia producere, nec peccatorum veniam impetrare. scriptum enim est[a]: Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota iustorum placabilia. Hinc est illa Prophetæ exprobratio[b]: Sacrificate de fermento laudem. De fermento quippe laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Tu ergo, frater, celeriter annuncia domino tuo, vt pro animæ suæ salute sit solicitus, iniusteque aliis ablata restituat, nouerit que hoc morbo vitam se amissurum temporariam: nos verò, Christo propitio, bonis omnibus abundamus, nec quicquam nobis in Christum firmiter credentibus poterit deesse. Dominus tecum sit, fili: vade in pace. Ille, his auditis, abiit ad dominum suum: quem tum quidem adhuc viuentem reperit; sed idem tamen, inualescente morbo, excessit è vita.] Alia his ab auctore subiiciuntur obseruatione dignissima: sed quòd aliò nostra tendit oratio, ista de sancto viro libasse satis erit. Iam verò ad cladem per Longobardos Italiæ sequenti anno inferri cœptam transeamus. B C

[a] Prou. 15.
[b] Amos 4.

IESV CHRISTI ANNVS 568. IOANNIS PAP. ANNVS 9. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 3.

LONGOBARDI INFLVVNT IN ITALIAM.

QVingentesimus sexagesimus octauus Domini annus adest, Indictionis primæ, qui & Consulatu secundo Iustini Imperatoris in aliquibus (vt dicetur) monumentis notatus habetur: quo Alboinus Rex Longobardorum è Pannonia, quam occuparat, & ad quadragintaduorum annorum spatia illic manserat, cum suis ex Scandauia insula iam antè progressis, in Italiam magnis potens viribus ingreditur. D

Quòd autem aliqui anno superiori id factum volunt, temporis ratio exactiùs est explo-
[c] Paul. diac. de Gest. Longobard. lib. 2. c. 6
[d] Gregor. lib. 4. epist. 34.
DE TEMPORE ADVENTVS LONG. IN ITALIAM.
randa. licet enim Paulo diacono[c] id testanti de prima Indictione & anno præ ceteris fides præstanda esset; eius adhuc sententiam S. Gregorij Papæ assertione fulcire in promptu est: in epistola[d] enim ad Constantiam Augustam data sub Indictione decimatertia post mensem Iunium (qui est annus Domini quingentesimus nonagesimusquintus) cùm numeret annos viginti septem ab aduentu Longobardorum: vtique ab hoc anno eum oportuit numerare cœpisse. Rursum verò cùm in epistola ad Phocam Imperatorem data sub sexta Indictione (qui est annus Domini sexcentesimus tertius) numeret annos triginta quinq. à Longobardorum incursionibus: vtique etiam affirmare necesse est, ab hoc ipso anno numerum deduxisse. ait enim scribens ad Constantiam, siue potiùs dixeris Constantinam: Viginti iam & septem annos ducimus, quòd in hac vrbe inter Longobardorum gladios viuimus.] quæ verba cùm nequaquam intelligi possint, ex quo Longobardi Romam venerunt, vtique de tempore inuasæ ab eis Italiæ accipienda erunt, sicuti & cùm hæc scribit ad
[e] Greg. lib. 11. epist. 43.
Phocam Imperatorem[e]: Qualiter enim quotidianis & quantis Longobardorum incursionibus ecce iam per trigintaquinque annorum longitudinem premimur, nullis suppetere vocibus suggestionis valemus.] hæc quod ad annum Longobardorum in Italiam aduentus. sed & diem pariter signant, vbi id factum hoc anno, quarto Nonas Aprilis, alij ipsis Kalendis eiusdem tradunt. E

Quòd autem ad ipsum Regem spectat: cùm esset Francis amicitia & affinitate coniunctus,

A ctus, magis reddebatur Romanis timendus: ipse enim (vt Gregorius auctor est) Chlotho-
[a] Gregor. Turon. hist. Franc. lib. 4. cap 35.
CVM LONGOBARDIS ALII BARBARI.
[b] Paul. diac. lib. 2. cap. 12.
sindam Clotarij filiam in vxorem duxit: sicque non tantùm Regis potentissimi effectus est gener, sed & quatuor Francorum Regum cognatus. His addebatur, quòd & Hunnis fœdere erat iunctus, quibus Pannoniam liberè possidendam precario concessit. Accedebat ad tanta hæc, quòd & alios complures barbaros nactus est auxiliares, nempe Saxones, & præter hos alias nationes, quarum vel singulæ negotium facessere Romano imperio potuerunt, quænam hæ fuerint, audi Paulum diaconum[a]: Certum est autem (inquit) Alboinum tunc multos secum ex diuersis gentibus, quas vel alij Reges, vel ipse ceperat, ad Italiam adduxisse. Vnde in hodiernum vsque diem populos in his quos habitant vicos, Gipedas, Bulgaros, Sarmatas, Pannonios, Sueuos, & aliis huiuscemodi nominibus appellamus.] hæc Paulus.

B Sed & quid magis exterruerit animos audientium vel solum nomen Longobardorum, memoria rursum repete quæ ex Procopio superiùs dicta sunt; qui res belli Gothici tractãs, expertam iam fuisse Italiam tradit, quàm feræ bestiæ essent & truculentæ, quamque turpissimæ; cùm Narseti, qui aliquot ex ipsis vocauerat contra Gothos, necessarium fuerit eos muneribus donatos quàm citissimè ad propria dimisisse, quòd intolerabilis esset eorum in Italia commoratio, amicorum cuncta præda, incendiis, & libidinum putore miscentium. Sed iterum accipe verba Procopij ista dicentis[a]: Illi namque, *Longobardi videlicet*, ad ceteram vitæ factorumque impietatem & scelus, vel ædificia ipsa, in quæ fortè diuerterant, iniustè crèmabant, stuprumque feminis & vim inferebant sacras in ædes refugientibus: vnde magna pecunia hos primùm donatos, ad proprios redire penates permissit, &c.] Si tanta hæc, Romanis militantes, aduersus eosdem scelera immania perpetrabant: quid putandum eosdem iam hostes, in Romanum solum cùm irrumperent, peracturos? cùm præsertim nullus esset qui illis arma obiiciendo resisteret: licet enim Hexarchus in Italiam ab Imperatore missus Longinus defendere à barbaris eam (quantum fas esset) conaretur; tamen quòd valde debilis viribus esset, occurrendi & cum eisdem in campo collatis ignis pugnandi, nulla penitus illi facultas. Quales autem fuerint in Italiam Longobardorum progressus, scire si cupis, eos consule qui eo argumento commentarios conscripsere: nobis satis ad institutum, hæc quo potissimùm anno agi sint cœpta, in medium afferre, his & alia pro ratione temporis addituri, quæ ad rerum Ecclesiasticarum statum spectare noscentur. C
[a] Procop. de bello Goth. lib. 3.

Illud autem minimè prætermittimus, ipsum Alboinum Regem ad conciliandos sibi Italorum animos benignum se præbuisse, depositisseque pauendam illam cunctis Longobar-
ALBOINVS REX LONGOBARDIS VIDERI CVPIT.
D disinnatam sæuitiam: testatur siquidem Paulus[a] diaconus, eidem in Italiam ingredienti occurrisse Feliçem Ecclesiæ Tarusanæ Episcopum, ab eoque suæ Ecclesiæ petiisse immunitatem, ne scilicet ab hostibus detrimentum aliquod pateretur; accepisseque ab eodem quæ postulasset. ait enim: Igitur Alboinus cùm ad fluuium Plauem peruenisset, ibi ei Felix Episcopus Tarusanæ Ecclesiæ occurrit: eique vt erat largissimus, omnes Ecclesiæ suæ facultates postulanti concessit, & per suum pragmaticum postulata firmauit.]
[a] Paul. diac. lib. 2. cap. 9.

Hæc narrans Paulus de Felice, hunc illum tradit esse Felicem perneecessarium Venantij Fortunati, cuius meminit in Vita S. Martini his versibus[a]:
DE FELICE EPISC. TARVSANO.
[a] Venant. Fortun. in Vit. S. Martini lib. 4. in fine.

Illustrem socium Felicem, quæso, require,
Cui mecum lumen Martinus reddidit olim] Sed quid sit quod ait: *Cui mecum lumen*, &c.] declarat inferiùs idem ipse, dum ad finem Vitæ S. Martini, quam heroico car-
E mine cecinit, de se ipso testatur, laborantem oculis, oleo lampadis ad imaginem S. Martini incensæ esse sanatum, quorum nos iam meminimus. Sed audi iterum ipsum rem tantam his versibus describentem:
OLEO LAMPADIS CVRATVS OCVLIS FORTVNATVS.

Expete Martini loculum, quo iure sacelli
Iam desperatum lumen mihi reddidit auctor,
Munera qui tribuit, saltem rogo verba repende.
Est vbi basilicæ culmen Pauli atque Ioannis,
*Hic paries * tenet Sancti sub imagine formam,*
Amplectenda ipso dulci pictura colore.
*Sub pedibus iusti paries habet arcte * fenestram:*
Lychnus adest, cuius vitrea natat ignis in vrna.
Huc ego dum propero, valido torquente dolore,

* dextra

Diffu-

Diffugiente gemens oculorum luce feneſtræ. A
Quo procul vt tetigi benedicto lumen oliuo,
Igneus ille vapor marcenti fronte receſſit,
Et præſens medicus blando fugat vnguine morbos.] iſta & alia Fortunatus: qui accepti diuinitus beneficij memor, pro gratiarum actione res geſtas S. Martini quatuor libris concinuiſſe voluit. Sed de his alia occaſione ſuperiùs: hic verò ob Paulum diaconum repetenda putauimus, qui eiuſdem Fortunati natale ſolùm deſcribit his verbis:

Sanè quia huius Felicis fecimus mentionem, libet quoq. pauca de venerabili & ſapientiſſimo viro Fortunato contexere, qui hunc Felicem aſſerit ſibi ſocium fuiſſe. Hic itaque Fortunatus ortus quidem in loco, qui Duplabilis dicitur, fuit; qui locus haud longè à Cenetenſi caſtro vel Taruiſana diſtat ciuitate: ſed tamen Rauennæ nutritus & doctus in arte Grammatica, Rhetorica, & Geometria clariſſimus extitit. Is cùm oculorũ dolorem vehementiſſimum pateretur, ſimiliter & Felix præfatus ſocius eius eorumdem dolore laboraret, &c.] curationẽ eorum recenſet ipſius Fortunati verſibus recitatã; de quo & iſta ſubdit: B

PEREGRINATIO FORTVNATI.

Fortunatus in tantum B. Martinum veneratus eſt, vt relicta patria, paulò antequã Longobardi Italiam inuaderent, ipſius ſanctiſſimas reliquias in Gallia ſitas viſitare decreuerit: quod iter ſuum per flumina, montes, valles, oppida, pagos ipſe in carminibus ſuis dilucidè deſcribit in præfatione ad Gregorium. Qui poſtquam Turonos iuxta votũ proprium peruenit, Pictauos tranſiens, illic habitauit, & multorum ibidẽ Sanctorum geſta partim proſa, partim metrica oratione conſcripſit: nouiſſimeq. in eadem ciuitate primùm presbyter, deinde Epiſcopus ordinatus eſt, atque in eodem loco digno tumulatus honore quieſcit.] ſubdit de eiuſdem lucubrationibus, atque hæc ad finem: Ad cuius tumulum, cùm illuc orationis gratia aduentaſſem, epitaphium rogatus ab eiuſdem loci Abbate contexui.] C

huc uſque Paulus diaconus de Fortunato, non aliunde quàm ex ipſius ſcriptis elicita. Sed quæ huius anni rerum geſtarum reliqua eſſe putantur, iam proſequamur.

DE NARSETIS DVCIS FINE DIVERSAE SENTENTIAE.

Longino (vt vidimus) ab Imperatore in Italiam miſſo, ceſſaſſe Narſetem à præfectura, atque pariter vitæ finem impoſuiſſe, ſunt qui teſtentur. Verum quid actum ſit de eodem Narſete in Italia Duce, haud leuis ſuboritur cõtrouerſia, quam necdũ ab aliquo inuenimus eſſe ſolutam, ſed nec etiam pertractatam. De eo autem quid primùm Latini tradant, audiamus. Paulus diaconus, Anaſtaſij & alij eos ſecuti teſtantur eumdem cum Ioanne Pontifice Romam reuerſum, facti admiſſi pœnitentem, Romæ extremum diem clauſiſſe, corpuſque eius loculo plumbeo collocatum vnà cum ipſius theſauro Conſtantinopolim eſſe tranſlatum hæc, inquam, Latini habent. Sed longè diſcrepant ab his Græci, dum aſſerunt, eum Conſtantinopolim eſſe reuerſum, & poſt reditum ſumptuoſa ædificia erexiſſe. Cedrenus enim hæc habet anno ſexto Iuſtini Imperatoris: Narſes chariſſimus Imperatori domum, Narſetis dictam, conſtruxit, & Catharorum manſionem.] ſed & Miſcella hæc in Tiberio: Narſes quoque Patricius Italiæ cum multis theſauris ab Italia ad ſupra memoratam vrbem, *Conſtantinopolim videlicet*, aduexit, & ibi in domo ſua ciſternam effodit magnam, in qua multa millia centenariorum auri argentiq. depoſuit: interfectiſque omnibus conſciis, vni tantummodo ſeni, hæc pro iuramento ab eo exigens, commendauit, &c.] ex quibus intelligas plures poſt hæc annos oportuiſſe eumdem Narſetem fuiſſe ſuperſtitem. [a] *Paul. diac. lib. 2. c. 5. & 8. & in Miſcel. lib. 17.* D

DE PRODITIONE NARSETIS REFELLITVR ASSERTIO.

Quibuſnam autem alterutrorum maior ſit in tanta ſcriptorum diuerſitate præſtanda fides, æqua ſunt cuncta expendenda ſtatera. Certè quidem inclinari lancem pondere veritatis in Græcorum ſententiam, quæ ſuperiùs recitata ſunt ex Corippo ſui temporis ſcriptore declarant; quibus demonſtratum eſt, ante annum Narſetem rediiſſe Conſtantinopolim, illicque mirificè cultum, nec ampliùs in Italiam, miſſo illuc Longino, eſſe reuerſum. Quæ verò hac de re ſcripta ſunt à Latinis, leuitate tolli, & inſtar fumi in aëra euaneſcere, præter ea quæ dicta ſunt, plura alia perſuadent. Primò quidem periclitari fides Latinorum videtur, dum dicunt, ſtatim vt reuerſus eſt Narſes in Vrbem, mortuum eſſe. Etenim ſi Anaſtaſius habet eodem tempore contigiſſe mori Ioannem Pontificem, quo Narſes extinctus eſt; cùm conſtet de Ioanne adhuc poſt annos quatuor fuiſſe ſuperſtitem, totidem anni vitæ Narſeti tribuendi erunt. Id magis patebit ex litteris Ioannis Papæ, ſi agere ex illis velis, in quibus mentio eſt Conſulatus Narſetis cum Iuſtino ſextùm Conſule, quem hoc anno ſecundum Conſulatum geſſiſſe, ex his quæ proximè dicentur, apparet. E

Sed nec illud aſſeri quidem vel coniectura exiſtimari poteſt, quod aiunt, poſt tam immane facinus Narſetis quo Italiam barbaris prodidit, cùm iuſtiſſimam Imperatoris iram

A iram commeruiſſet, eius tamen corpus (vbi ipſe defunctus eſt) cum honore eſſe tranſlatum Conſtantinopolim; quod quidem ſi fuiſſet ſepultum, exhumandum illud & proiiciendum foras, magnitudo ſceleris poſtulaſſet. Sic ergo ſiue viuens Conſtantinopolim rediiſſet, ſiue poſt mortem eius cadauer tranſlatum dixeris Conſtantinopolim, vtrumque (quodcumque fuerit) eumdem ab Italiæ proditionis crimine reddit immunem: vt planè tela illa, in qua tot tantaque mala ab eo ordita feruntur, contexta appareat in mendaciorum textrina. Quonam pacto, rogo, totius Italiæ fax, tantæ auctor proditionis, poſtquam defunctus eſt, tanto honore dignus eſt habitus, vt ſi non ipſe, cineres ipſius ſaltem velut quodam triumpho euehendæ fuerint Conſtantinopolim, cùm iure meritoque ſiqua illius ſiue lapide ſiue ære extaret inciſa memoria, fuiſſet more maiorum penitus abolenda? Græcis igitur hac in re maiorem putarem fidem adhibendam; cùm præſertim ijdem & Latinum huius

B temporis ſcriptorem aſtipulatorem habeant Gregorium Turonenſem [a], qui ea cuncta de theſauro abſcondito tradita à Græcis narrat. [a] *Greg. Turon. lib. 5. c. 19.*

Verùm & Græcorum in eo fides vacillat, dũ quem omnes prædicant religione maximè pium, operibuſque probè factis Deo gratiſſimum, ipſi eumdem auarum atque crudelem fuiſſe tradunt, cui non ſatis fuerit adeò ingentem pecuniam congregaſſe, ſed & inſontium immani cæde eamdẽ ſanguine madidam nullius profuturam vtilitati in loco abdito collocaſſe: de quo portentoſo facinore dicturi ſumus inferiùs in Tiberio Auguſto opportuniori loco. Porrò laudatum vidimus Narſetem à Procopio, eumque ob inſignem pietatem de Gothis plenam meruiſſe, deſperatis iam planè rebus, victoriam, id ipſum teſtante Euagrio [b], atque Nicephoro, iſtis repetitis verbis [c]: De Narſete, qui familiariter cum eo vixere illud perhibent, ita ipſum ex diuino numine pependiſſe, atque id omnis generis pietate co-

C luiſſe, & Virginem eamdemque Dei genitricem ita veneratum eſſe, vt illa manifeſtò ei apparens, quando prœlium committendum eſſet, præciperet; neque illum facilè priùs in aciem deſcendiſſe, quàm tempus opportunum ab ea cognouiſſet. Plures & alias res maximas Narſes geſſit, &c.] hæc de Narſete Euagrius, itemque Nicephorus laudauit & ipſum plurimùm Agathias [d]. Sed de eodem audi elogium Pauli diaconi [e]: Erat (inquit) vir piiſſimus, in religione Catholicus, in pauperes munificus, in reparandis baſilicis multum ſtudioſus, vigiliis & orationibus in tantum ſtudens, vt plus ſupplicationibus quàm armis bellicis victoriam obtineret.] Certè quidem ſi quid huiuſmodi Narſes poſt adeptam ob victorias tantam gloriam perpetraſſet, ſcribens poſt hæc res ſui temporis Euagrius parciùs ſaltem laudaſſet hominem, quem tam infamis exitus ſugillaſſet; eaque de ipſo referre, vel ſaltem meminiſſe minimè prætermiſiſſet: ſed cùm ad Mauritij tempora ſuam hiſtoriam

D perducat, nec de eius obitu vel minimum quidem loquatur, adhuc fuiſſe ſuperſtitem, haud leuem ſuſpicionem ingerit. [a] *Agath. lib. 1.* [b] *Euagr. lib. 4. c. 23.* [c] *Niceph. li. 17. c. 13. in fine.* [d] *Paul. diac. de Geſtis Lõgobar. lib. 2. cap. 3.*

DE NARSETE PATRICIO ET DVCE SVB MAVRITIO.

Quod facit vt in illum reſpiciam virum inſignem eodem nomine nuncupatum Narſetem ſub eodem Imperatore Mauritio domi foriſque ſpectatũ, ſumma gloria auctum, eademque Patriciatus dignitate inſignitum, eidem muneri mancipatum, nempe Romani exercitus præfecturæ, & (quod maius eſt) eadem etiam pietate imbutum: hunc ipſum inquam dum intueor, me ſuſpicio haud leuis pulſat, num hic idem cum ipſo ſit, atque adhuc ad annos triginta vitam propagarit. Quòd ſi quis penitus inficias ierit; tunc neceſſe erit affirmare, duos eodem ferme tempore eiuſdem nominis, ordinis, dignitatis, probitatis, & victoriis inſignitos, bello ſpectatos Duces exercitus vixiſſe Narſetes: quod haud adeò fit veriſimile, cùm nulla diſtinctione prior ſenior vel maior, poſterior verò iunior vel minor dictus inue-

E niatur. De eius Narſetis præfectura exercitus, quo vicit Varanem inuaſorem regni Perſarũ, reſtituitque in regni Coſrhoem iuniorem ſenioris filium, agitur pluribus in Miſcella [f] ſub anno quarto Mauritij Imperatoris, itemque de ipſo Zonaras [g], Cedrenus in Tiberio, Nicephorus [h], & Conſtantinus [i]; qui & de eius nece ſub Phoca tyranno agunt; ab eodemque ædificatas eccleſias SS. Pataleemoni, Probo, Taracho, & Andronico, necnon hoſpitalem domum, Zonaras tradit [k], dum recenſet viri inſignis pietatis monumenta; quibus ipſum eumdem eſſe Narſetem Patricium S. Gregorij Papæ obſeruantiſſimum, ad quem ipſius Pontificis tres extant epiſtolæ [l], ſuademur. [f] *Miſcel. lib. 17.* [g] *Zonar. in Maurit.* [h] *Niceph. li. 18 c. 20.* [i] *Conſtantin. in Annal* [k] *Zonar. in Phoca.* [l] *Gregor lib. 1. epiſt. 6. lib. 5. epiſt. 14. & lib. 6. epiſt. 27.*

Si verò hunc ſub Mauritio Imperatore tot inſignibus ſpectatum Narſetem diuerſum ab eo qui ſub Iuſtiniano Gothos vicit, fuiſſe quis dicat: haud pro his nobis adeò pugnandum erit, cùm res tantummodo coniecturis agatur, & hæc ipſa potiùs conſideranda propoſuerimus, quàm hiſtorica lege credenda. Ad poſtremum autem de Narſete Italiæ Duce

quod refert Paulus diaconus, haud perfunctoriè prætereundum est. His quoque temporibus (inquit[a]) Narses Patricius, cuius studium ad omnia vigilabat, Vitalem Episcopum Altinæ ciuitatis, qui ante annos plurimos ad Francorum regnum, hoc est, ad Moguntinensem ciuitatem confugerat, tandem comprehensum apud Siciliam exilio damnauit.] hæc ipse. Porrò non tanta sibi arrogasse Narsetem virum pium, vt in Episcopos manus iniiceret, quisque sciat, nisi cùm id iussum ipsi fuit pluribus litteris à Pelagio Papa Ioannis huius prædecessore, prout quæ recitatæ sunt superiùs ipsius Pelagij litteræ facilè demõstrant. Pelagium verò ipsum ad hæc Narsetem excitasse constat, vt obortum recens schisma sedaretur: quod & iure faciendum esse, S. Augustinus aduersus Donatistas agens, pluribus comprobauit. Fuisse autem tum Altinensem tum Aquileiensem Ecclesias temporibus istis in schismate, quæ superiùs dicta sunt atque dicentur ostendunt.

[a] Paul. diac. de Gestis Lõgobar. li. 2. c. 4. in fin.

DE VITALI EPISCOPO ALTINENSI IN EXILIVM DEPORTATO.

Sed res Orientales obuias prosequamur. De Sophia Augusta dignum Christiana femina facinus chronographi[b] hoc anno recensent, nempe dissoluisse nomina omnium debitorum: ait enim Cedrenus: Tertio anno Sophia Augusta accitis omnibus qui ære alieno obstricti erant, debita eorũ creditoribus dissoluit, & pignora suis auctoribus, *dominis scilicet*, reddidit. Ieadem in Miscella. Præcesserunt hæc clamores pauperum à potentibus oppressorum: pro quibus cùm Imperator sæpiùs rescripsisset, sed nihil profecisset, violento tandem intellexit opus esse remedio: nempe vt vno ex sublimioribus magistratibus pœnam dante, reliqui discerent aduersus iustitiam nihil debere præsumi. Quodnam autem istiusmodi remedium fuerit, Cedrenus exactè rem gestam narrat his verbis:

[b] Cedren. anno 3. Iustini, & Miscellæ auctor.

Iustinus hic cũ crebrò ægrotaret, ac vertigine vexaretur, neque in publicum prodire posset: potentes quidam (quia ad Imperatorem querelæ de eis afferri non possent) nemini parcentes, omnium facultates diripuerant. Cùm verò Imperator aliquando se recollegisset, atque in templum prodiisset: ij qui iniuria fuerant affecti, misericordiam ipsius magna voce implorauerunt. Omnibus ergo in curiam vocatis, Iustinus: Existimabam, inquit, vos omnes pietatem colere, vestrisque contentos, nemini egenorum iniuriam inferre: at vos & Deo & Imperio nostro aduersa patratis facinora. Hortor ergo vos, vt pauperibus sua vltro reddatis, ne vestra ipsorum bona amittatis. Potentes his auditis, tamen consuetudine ducti deteriora etiam prioribus adiecerunt. Acris enim res est consuetudo, quæ iam altera natura iudicatur. Itaque cùm Imperator rursum ad processum prodiret, plures eum inuocabant. Rursum igitur in progressu conuocato Senatu, dicit: Si me à Deo putatis Imperatorem factum, eius auxilio imperare: parete iustis meis mandatis: iniuria afficere pauperes desinite: solis namq. piscibus moris est, vt validior & maior deuoret minorẽ. Quòd si meis præceptis non parere, sed in rapiendo vestris obsequi vultis cupiditatibus, alium vobis vestro arbitrio deligite Imperatorẽ. Ego enim contumacibus, iniustis, & aliena violantibus imperare nolo.

IVSTINI AD MAGISTRATVS ORATIO.

PRAEFECTVRA CONCESSA PRO DEFENSIONE OPPRESSORVM.

Ibi quidam procerum, libertate dicendi sumpta, ita Imperatorem alloquitur: Constitue me coram omnibus Præfectum Vrbis, mandaq. ne cuiusquam rationem potiorem iustitia habeam, vtq. mihi te de rebus necessariis monituro semper aditus pateat: recipio in me, effecturum me intra mensem, ne vlla sit vel illata in vrbe, vel accepta iniuria. Quod si quis profert culpam, quam mihi indicatam non punierim, capite me plecti iubeto. Pergratũ hoc Imperatori fuit, eumq. Perfectum Vrbis constituit. Is ergo cũ manè pro tribunali sederet, & quædam vidua quereretur se a Magistro quodam omnibus suis facultatibus spoliatam: mittit eam cum sygillo ad Magistrum illum, iubetque eum ad dicendam causam venire.

ÆGREGIVM FACINVS PRAEF. VRBIS.

Cùm eamdẽ viduam Magister verberibus malè mulctatam remisisset: mittit Præfectus ad eum de Cursoribus vnũ: sed hũc quoque verbis delusum dimittit. Interim dũ Præfectus in Circo sedet, Magistrumq. opperitur: hic ad conuiuium ab Imp vocatur. Eodẽ se Præfectus quoque cõfert, aitq. Imperatori: Si in eo Imp. persistis, quod mihi mandasti, ne cui eorũ, qui pauperes concutiunt, parcã: scito me promissis meis satisfacturum. Sin eos tu, pœnitentia ductus, amicos potiùs habes, & cõuiuiis adhibes: scias me quoque detrectare ea quæ in me recepi. Imperatore respondente, vti se ipsum potiùs solio detraheret, si sontẽ talis criminis sciret: Præfectus illico Magistrum vi abripuit, & in curiam, quæ Arca dicitur, cũ eo abiit. Ibi diligẽter vtriusque sermone considerato; cũ haud leuibus iniuriis ab eo affectam mulierem comperisset: verberibus impositis homini caput rasit, asinoque nudũ impositũ per mediam vrbem velut in triumpho duxit, & omnes eius opes mulieri addixit. Hoc exemplum reliquos ita in viam redegit, vt vbique summa in pace viueretur, atque intra trigesimum diem neque actor vllus esset, neque reus iniuriarum. Tunc Præfectus Imperatori significat,

ficat, se promissa impleuisse: & Imperator in publicum progressus, cùm nulla querela audiretur, reuersus Patricia dignitate eum ornat, & per omnem vitam Præfectum vrbis esse iubet.] hactenus de his auctor.

Hoc eodem tertio anno Iustini Imp. cùm Spesindeum Episcopus Primas Bizacenæ prouinciæ in Africa de suæ Ecclesiæ priuilegiis conseruandis interpellasset Imperatorem, ipse morem gerens in hunc modum ad eum rescripsit*:

[a] Extat in Nouel. Iulian. Antecess. * Bizacenæ IVSTINVS IMP. SALVA VVLT PRIVILEGIA ECCL. BIZACANAE.

Imperator Iustinus Aug. Spesindeũ viro beato Archiepiscopo Vizacenæ* prouinciæ. Cũ & priuatis hominibus donata priuilegia pietas nostra obseruare curauerit: hoc ipsum multo magis & sanctis Ecclesiis custodiri, necessarium esse putamus. Petiuit enim tua beatitudo per Euasium reuerendissimum diaconum, diuinas regulas atque priuilegia data sancto Concilio tuo, vel Ecclesiæ tuæ inuiolata custodiri: Vt si quando contra clericos accusatio processerit: quæ pertinent ad diuinas regulas, non apud Iudices ciuiles aut militares causæ examinatio procedat, sed ad tuam beatitudinem, sicut & pater noster per diuinos apices constituit. Quapropter sancimus, secundùm regularum diuinarum tenorem, atque dispositionem patris nostri, Episcopos, siue omnes clericos subiectos tuæ beatitudini, si accusantur ab aliquo, sub tua audientia satisfacere in his quæ ad regularem ordinẽ pertinent: quia nostra pietas hæc ipsa atque priuilegia data sancto Concilio tuo præuidit confirmare.

Super hæc petisti, vt quando opus fuerit ad nostram pietatem tuos Responsales dirigere, nullus eos prohibeat nauigare: quod & nobis placuit, vt nihil necessariorum lateat aures nostras. Vnde licentiam tuæ beatitudini damus, vt quando opus fuerit aut Ecclesiæ tuæ, aut communi prouinciæ ad serenitatem nostram aliquem transmittere docturum causas necessarias, sine aliquo impedimento dirigere eum; vt veritatem audientes, quicquid oporteat fieri, statuamus. Alios verò Episcopos illius prouinciæ, si necessariæ causæ emerserint, ad nos dirigere, aut ad nostram venire pietatem, cum voluntate Primatis* hoc faciant. Hæc ergo tua beatitudo effectui tradere obseruareque procuret. Legi. Data Kal. Maij, Constantinopoli, Imperij domini nostri Iustini PP. Aug. an. III. Consulatu eiusdem secundo.] hæc quidem ipse pio digna Imperatore: quibus huius anni rerum gestarum finem imponimus.

IESV CHRISTI ANNVS 569. IOANNIS PAP. ANNVS 10. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 4.

Qvingentesimus ac sexagesimusnonus vertitur annus Domini, secundæ Indictionis, idemque quartus Iustini Imperatoris: cùm Liuba Rex Gothorum in Hispania, ipsius regni anno secundo propè dilapso, collegam sibi allegit fratrem suum Leuuigildum, cui & cessit Hispanias, ipse contentus regno quo potiebatur in Gallia Narbonensi. Erat Leuuigildo vxor Theodosia Catholica femina, eademque soror sanctorum Leandri, Fulgentij, Isidori, ac Florentiæ, filia verò Seueriani Carthaginensem prouinciam moderantis. sed nihil ex sancto consortio profecit Rex impius Arrianismi tenacissimus. De tempore fidem facit idem S. Isidorus[b] in Chronico, dum ait, anno secundo Iustini Imp. Liuuam* regnare cœpisse; & idem addit, eumdem secundo anno ab adepto principatu asciuisse in regnum socium fratrem Leuuigildum. Vnde opus est vt ex codẽ Isidoro corrigas Isidori deprauatum in eo Chronicon, cùm ibidem subditur, anno secundo Iustini vocatum ad regnum à fratre Leuuigildum: vt quartus Iustini pro secundo ponendus sit annus. De persecutione autem à Leuuigildo aduersus Catholicos excitata suo loco dicturi sumus.

[b] Isidor. in Chron. Goth. * Liubam

Hoc item anno sub Theodomiro Sueuorum Catholico Rege celebratum est in Gallicia Lucense Concilium, de quo perpauca hæc tantùm monumenta habentur, Ambrosij rerum Hispanicarum luculenti historici diligentia nuper inuenta: Tempore Sueuorum, sub Æra sexcentesima septima, die Kalen. Ianuarij, Theodomirus Princeps Sueuorum Concilium in ciuitate Luco fieri præcepit, ad confirmandam fidẽ Catholicam, vel pro diuersis Ecclesiæ causis, &c.] quod insuper recitat ex aliis scriptis exordium, cùm spectare cognoscatur ad secundum Lucense Concilium, de eo suo loco dicendum. In hoc autem actum rogatione Regis, vt noua institueretur Metropolitana Ecclesia in Gallicia, quæ tamen esset subdita Bracharensi: circumscriptique sunt in eodem Conuentu limites Lucensis Ecclesiæ ad lites de finibus euitandas. Ita planè incaluit recens redditi Catholici Regis fidei ardor, vt totus esset in his quæ spectarent ad fidem Catholicam illustrandam, conseruandamque in Ecclesia pa-

LVCENSE CONCILIVM IN GALLECIA.

sia pace; curaritq. summa diligentia neophytus Princeps, quæ sunt absolutissimi sacerdotis. A

AVARES VICTI A TIBERIO PACEM PETVNT.

Quod verò ad res Orientales pertinet, hoc ipso anno quarto Iustini Imp. Tiberius Comes Excubitorum, qui postea Augustus creatus est, aduersus Auares barbaros pugnans, eos vicit atque penitus debellauit, adeò vt eosdem pacem submissè petere ab Imperatore coegerit. hæc apud Victorem Tunnensem in Chronico: sed & horum meminit Corippus in carmine ad Iustinum his versibus*:

* Corip. in prin. carm.

Illa colubrimodis Auarum gens dura capillis
Horribilis visu, crudisq; asperrima bellis
Imperio subiecta tuo seruire parata,
In media supplex defusis crinibus aula
Exarat pacem, nec fidere millibus audet
Tot nemorosa suis Romana lacessere signa.] & infrà: B
Pars inimicorum cecidit cum magna tuorum
Perfidia punita sua: nunc marte peracto
Victores, victiq; famulantur in aula.] at hæc satis.

IESV CHRISTI ANNVS 570. IOANNIS PAP. ANNVS II. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 5.

[b] Const. de filiis liber. apud Iulian. Antecess.

SEptuagesimus supra quingentesimum adest annus Domini, tertiæ Indictionis, idemque quintus Iustini Augusti, qui & in ipsius constitutione[b] annus secundus post Consulatum eiusdem inscribitur. Quo Apollinaris Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus, vbi sedisset annos decem & nouem (secundùm Nicephori Chronici rationem) ex hac vita migrauit, de quo non prætereant quæ de ipso apud Sophronium omni fide testata leguntur, cùm contigit eum sanctissimos viros ordinare Episcopos in Ægypto, quorum vnus è mortuis resurrexerat. Res gesta ita describitur[c] testificatione Zosimi Cilicis magni anachoretæ: C

[c] Prat. Spirit. c. 124.

Narrauit autem nobis (inquit) & hoc senex, dicens: Ante annos vigintiduos ascendi in Porphycilem, volens illic morari. Accepi autem & discipulum meum Ioannem mecum. Cùm autem illuc veniissemus, inuenimus duos anachoretas, mansimusque prope illos. Erat autem alter quidem ex his Galata nomine Paulus, alter verò Melitinus nomine Theodorus (ex monasterio fuerant Abbatis Euthymij) ferebant autem collobia ex pellibus bubalorum. Mansi autem illic ferme duos annos: distabamus ab inuicem quasi duobus stadiis. Die autem quadam, cùm sederet Ioannes discipulus meus, percussit eum serpens, statimque defunctus est, sanguinem ex omnibus partibus fundens. In multa igitur angustia existens, abij ad anachoretas. Qui vt viderunt me turbatum & afflictũ, antequam aliquid dicerem ad eos, dicunt mihi: Quid est, Abba Zosime? mortuus est frater? Dico: Ita sanè, mortuus est. Venientes igitur mecum, videntesque ipsum in terra iacentem, dicunt mihi: Noli contristari, Abba Zosime: adest diuinum adiutorium. Vocantesque fratrem, dixerunt: Frater Ioannes, surge: quia senex te opus habet: Continuoque surrexit frater de terra. Quærentes autem bestiam & inuenientes, tenuerunt eam, & in conspectu nostro illam in duas partes diruperunt. Tunc dicunt mihi: Abba Zosime, vade in Sina. Deus vult tibi committere Ecclesiam Babylonis. Continuò itaque recessimus nos. Cumque veniissemus in Sina, Abbas misit me & duos alios in ministerium Alexandriam: tenensque nos Papa Alexandrinus beatissimus Apollinaris, omnes tres fecit Episcopos, vnum quidem Heliopoleos, alium Leontopoleos, me verò in Babylonem misit.] hæc de facta ab Apollinare ordinatione Episcoporum. Porrò idem Zosimus abdicauit se postea Episcopatu, & in Sinæ monasterium reuersus est, vt idem auctor testatur[d]. In locum verò ipsius Apollinaris Episcopi Alexandrini subrogatus est Ioannes. E

DE TRIBVS EPISCOPIS AB APOLLINARE ORDINATIS.

[d] Prat. spirit. c. 127.

Sane quidẽ frequentia fuisse miracula, quæ his temporibus Deus per Catholicos operabatur ad hæreses destruendas, accipe ex relatione eiusdem auctoris, cùm ait*: Dicebat senex quidã: Signa & prodigia vsque hodie diuinitus in Ecclesia fiunt propter eas quæ pullulauerunt & pullulant quotidie impias hæreses, & maximè propter Acephali Seueri & ceterorum pernicioſa schismata, ad munimen ac firmitatem infirmarum animarum, atque ad illorum ipsorũ, si ita voluerint, conuersionem. Propterea igitur à sanctis Patribus & à beatissimis martyribus ab initio fidei vsq. hodie fiunt mirabilia in sancta Catholica & Apostolica Ecclesia.] hæc quidem scite, vtpote quòd peculiaris hæc sit dos Ecclesiæ, neque cuipiam extra Ecclesiam posito aliquando concessum, vt vera miracula faciat. Glorientur licet hæretici

* Prat. spirit. c. 213.

MIRACVLA CREBRA IN TESTIMONIVM FIDEI.

A reticis de argumentorum captiositate quam præseferunt, insultent licet in Catholicos contumeliis: numquam tamen ostendere possunt suam ipsorum veris miraculis confirmatam esse perfidiam, Dei voluntate signis ostensa.

PROGRESSVS LONGOBARDORVM IN ITALIA.

Quod autem ad res Occidentalis orbis spectat, de progressu Longobardorum in depræ-
B dationem Italiæ Paulus diaconus agens sub hoc anno tertiæ Indictionis, præter illa quæ in deuastationem Venetæ prouinciæ ab iisdem perpetrata esse superiùs* tradidit, hæc postmodum hoc anno facta addit*: Alboinus igitur Liguriam introiens, Indictione ingrediente tertia ad Nonas Septembris, sub temporibus Honorati Archiepiscopi Mediolanensis ingressus est. Dehinc vniuersas Liguriæ ciuitates, præter eas quæ in littore maris positæ sunt, cepit. Honoratus verò Archiepiscopus Mediolanum deserens, ad Genuensem vrbem confugit. Paulinus verò Patriarcha Aquileiensis vndecim annis sacerdotio functus ex hac luce subtractus est, regendamque Ecclesiam Probino reliquit.]

* Paul. diac. de Gestis Lõgobar. lib. 2. cap. 10.
* Ead. lib. c. 12

DE PATRIARCHAE NOMINE.

Quòd verò sit hic prima mentio de Patriarchatu Aquileiæ: vnde emerserit istiusmodi inauditum hactenus in Italia nomen, in qua præter Romanum Pontificem, neminem eiusmodi titulo apud veteres reperies insignitum, accuratiùs disquiramus. Ad hæc autem primò illud dicendum occurrit, vsurpatum frequenter id ipsum nomen his temporibus reperiri pro Archiepiscopo, nimirũ vt qui sub se alios haberet Episcopos, sicut dictus esset Archiepiscopus, idem pariter ex vocis significatione Princeps Patrũ, & Græco nomine Patriarcha nominaretur. Sunt de his plura exempla: etenim Gregorius Turonensis* Patriarcham appellat S. Nicetium Archiepiscopum Lugdunensem: id ipsum etiam habes in Concilio secundo Matisconensi, vbi item Priscus Lugdunensis Episcopus Patriarcha pariter appellatur. sunt & de his alia plura testimonia. Constat præterea Arianos consueuisse suos
C primarios Episcopos Patriarchas appellare: quod cùm apud Victorem, tum apud Gregorium & alios vsurpatum inuenies: factumque est, vt & alij hæretici à Catholica cõmunione discissi, quem sequerentur erroris principem, eumdem quoque dicerent Patriarcham, ad ad hoc malè vsurpato nomine Patriarchæ, quod olim Apostolicatum tantùm sedium consueuit esse nomen amplissimæ dignitatis.

* Greg. Turon. hist. Franc. li. 5. cap. 20.

Cetertùm quod ad præsentem causam spectat, non alio præterito tempore, sed præsenti, cùm videlicet Venetiarum & Istriæ Episcopi atque Liguriæ (vt vidimus ex epistolis[d] Pelagij Papæ) essent in schismate, Paulinusque Aquileiensis his omnibus præemineret, placuit & iisdem schismaticis qui ab Ecclesia Romana desciuissent, illũ sibi loco Pontificis constituere supremum Antistitem, quem & Patriarcham nuncupauere. Hanc igitur putamus veram germanamque fuisse noui nominis causam, ab hac verò diuersam neque quis poterit somD niare, cùm non antea sed tunc aucta sit maioris dignitatis amplitudine Ecclesia illa, dum esset in schismate.

[d] Pelag. epist. 3. & 5.

Sed ô mirabilis, sicut & terribilis Deus in consiliis super filios hominum! Etenim in vltionem eorumdem schismaticorum feros barbaros aduocauit, inque gladium eorum eos primùm cum sectatoribus suis tradidit consumendos. An non sunt hæc certa diuinæ vindictæ impressa vestigia? cùm ipsi primùm schismatici traditi sint à Deo ore gladij deuorandi, & ante omnes schismaticorum latibula Aquileia, Mediolanum, & aliæ Ecclesiæ dictarum prouinciarum captæ atque in prædam datæ Longobardis; Roma autem ipsa quamuis à Gothis sæpe antea capta fuerit, à Longobardis licet inuadi, minimè tamen comprehendi potuerit? Habes igitur hæc de Aquileiensis Ecclesiæ Patriarchatus origine ex schismate deriuata: quod quidem nomen eidem retinere bono pacis permissum fuisse
E videtur, quo & ad præsens vtitur, sedis Apostolicæ indulgentia. Pergit verò Paulus eiusdem Ecclesiæ diaconus: Ticinensis autem ciuitatis per ea tempora vltra quatuor annos obsidionem perferens, se fortiter continuit, Longobardorum exercitu non procul ab ea in Occidentali parte residente. Interim Alboinus electis* militibus inuasit omnia vsque ad Tusciam præter Romam & Rauennam & quędam castella quæ erant in maris littore constituta. Nec erat tunc virtus Romanis vt resistere possent: quia & pestilentia, quæ sub Narsete facta est, plurimos in Liguria & Venetia extinxerat, & post annum quem diximus miræ vbertatis fuisse, fames nimia irruens vniuersam Italiam deuastauit.] hæc Paulus: cetera autem quæ subdit, suo loco.

* electis.

Sed ad res Gallicanas inuisendas transeamus. In Galliis hoc tempore ob complures sanctos Episcopos, qui præerant diuersarũ prouinciarũ Ecclesiis, vigebat magnopere Ecclesiastica disciplina: nã & sicubi ea collapsa reperiretur, cuestigiò qui cã restituerent excitaban-

DE SYNODO SECVNDA TVRONENSI.

tur Episcopi. Hoc namque anno, qui sextus Chariberti Regis numeratur, celebrata reperitur Synodus Turonensis secunda decimoquinto Kalen. Decembris, vt ex eius Actis habetur expressum; nam ea sexto anno ipsius Regis habita dicitur, cui etsi pauci numero interfuisse reperiuntur Episcopi, nempe octo tantummodo numerati: tamè ex eis viri sanctitate celebres quatuor præter alios subscripti habentur, iidemque in sacras Ecclesiæ tabulas relati, nempe qui primo loco ponitur Prætextatus Rhotomagensis, Germanus Parisiensis, Domitianus Catalaunensis, atque Domnulus Cænomanensis, quorum omnium memoriam suis descriptam diebus annis singulis Ecclesia Catholica celebrare consueuit. Verùm quòd inter eos non legatur sanctus Euphronius hoc tempore Episcopus Turonensis, eius videlicet loci vbi Synodus est celebrata sacer Antistes, neque per vicarium subscriptus reperiatur: in dubio existimo seriem Episcoporum interciſam & minimè integram ibi poni. Eius autem Synodi celebrandæ illa occasio intercessit, quòd videlicet nonnullorum temeritate sacri canones proculcarentur; pro quorum stabili firmitate sanctissimi Patres illi ex aduerso consurgentes, pro muro se domui Israel opposuere, atque duodetriginta canones statuerunt, quibus Ecclesiastica disciplina collapsa resurgeret, pristinoque nitore splendesceret.

*Conc. Turon. 2. c. 3. VBI EVCHARISTIA ASSERVARI DEBERET.

Inter alios verò ille obseruatione dignus est canon, quo de asseruatione sanctissimæ Eucharistiæ ita decernitur*: Vt corpus Domini in altari non in imaginario ordine, sed sub Crucis titulo componatur.] nempe vt digniorem sibi vendicaret locum, statutum est, vt non inter sacras imagines super altari poni solitas poneretur, sed sub ipsa Cruce, quæ in meditullio ipsius altaris collocari consueuit. Scimus intra columbam argenteam alicubi his temporibus conseruari consueuisse Eucharistiam; quod Synodus prohibuisse videri potest, dum prohibet ne in imaginario collocaretur ordine: sicque videas non esse nouum vt corpus Christi super altare seruetur.

b Ibid. c. 5. DE CVRA PAVPERVM.

Sed illud Christianam magnam redolet pietatem, cùm ad curam pauperũ adhibendam ista sanxere Patres*: Vt vnaquæque ciuitas pauperes & egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundùm vires: vt tam vicini presbyteri, quàm ciues omnes suum pauperem pascant. Quo net, vt ipsi pauperes per ciuitates alias non vagentur.] Sed & de ieiuniis obseruari solitis in monastica obseruantia, deque psallendi ordine in Ecclesia vsu recepto canones condiderunt. Insuper aduersus repullulantem Nicolaitarum hæresim, qua sacri ministri iam felicitas resumebant vxores, inuigilauit sacerdotalis diligentia, succidens eiusmodi frutices Dei Ecclesiam occupantes, canone sancito vigesimo.

Insuper & plurimùm ijdem cognoscuntur laborasse Patres aduersus incestuosos, quorum gratia vigesimum secundum canonem statuerunt, in quo ex diuinæ Scripturæ locis allatæ sententiæ, & diuersorum Conciliorum diuersi intexti sunt canones. Et hoc quidem visi sunt statuisse sanctissimi Patres ad corrigendum ipsum Regem Charibertum tanto crimine labefactatum, vtpote qui sororem coniugis sibi nefariè copulasset, Marcouefam scilicet Merofledis vxoris sororem. Sed quid accidit? Cùm nec ista remedia ipsi profuerint, paratumque à sanctis Patribus antidotum omnino respuerit; ab ipso S. Germano Parisiesi Episcopo huius canonis vindice, cui subscripserat, interpellatus, sed non emendatus, fuit excommunicatione perculsus, vt Gregorius* ait, cùm post turpidines eiusdem Regis recensitas hæc addit: Post hæc Marcouefam Merofledis scilicet sororem coniugio copulauit: pro qua re à S. Germano Episcopo excommunicatus vterque est, sed cùm eam Rex relinquere nollet, primùm illa percussa iudicio Dei obijt: nec multo pòst & ipse Rex post eam decessit Charibertus.] quod contigit post sequentem annum, quo agemus de eodem pluribus.

* Greg. Turon. Hist. Franc. lib. 4. c. 26.

* Cõcil. Turon. 2. c. 24.

Quod autem ab ijsdem additum est* sanctis Patribus, vt præter S. Ambrosij hymnos alij etiã in Ecclesia canerentur: ni fallor, eiusmodi sanciendæ legis causam dedisse existimo hymnos Venantij Fortunati, quos (vt dictum est) haud pridem de sancta Cruce ecciderat; quos & scimus fuisse ab Ecclesia receptos, atque hactenus piè sanctèque concini solitos.

Rursum verò quòd excisæ semel atque iterum spinæ illæ in agro Dominico, adhuc magno damno è maledictis radicibus foras emergerent: fuit in his denuo succidendis sanctis Patribus laborandum. Acciderat enim, vt frequentium occasione bellorum, cùm non esset amplius in regijs thesauris vnde Princeps satisfaceret militantibus, bona Ecclesiæ ijdem inuaderent, ea à Rege petentes, vel sponte eadem vsurpantes. Ad hæc igitur reprimenda penitusque tollenda diuino pollentes Spiritu Patres ista decreuerunt*:

* Concil. Tur. 2. c. 25.

Illud quoque quamquam canonica sit auctoritate præfixum; quo dum intra se sæuiunt domini nostri, *Reges Francorum scilicet*, ac malorum hominum stimulo concitantur, & alter

ter alterius res rapida cupiditate peruadit: ne ista caduca actione, qua inter se aguntur, Ecclesiastica rura aut contaminare præsumant, inuiolabiliter obseruandum censemus: Vt quicumque tam Ecclesiæ, quàm Episcopi res proprias, quæ & ipsæ Ecclesiæ noscuntur esse, quas Pontifex Actoribus Ecclesiæ dignoscitur assignasse, vel Abbatum, aut monasteriorum, siue presbyterorum quaqua temeritate peruadere, competere, vel confiscare præsumpserit; Tum reseruato correctionis hoc loco adhuc presbyter ciusdem Ecclesiæ, cuius interest, peruasorem conuenit admonere; & si restitutionem distulerit; adhuc quasi filius ab omnibus fratribus ad reddendum, missis epistolis, compellatur. Qui si pertinaciter in peruasione perstiterit, & se tollere post tertiam commonitionem de re illa aut Ecclesiæ aut propria noluerit: conuenit omnes omnino cum conniuentia simul cum nostris Abbatibus ac presbyteris, vel clero, qui stipendijs ex ipso alimento pascuntur (quia arma nobis non sunt alia) adiuuante Christo, circumsepto clericali choro, necatori pauperum, qui res peruadit Ecclesiæ, psalmus centesimus octauus dicatur, qui incipit: Deus meus laudem meam ne tacueris, &c. vt verè sit super eum illa maledictio, quæ super Iudam venit, qui cùm loculos ferret*, subtrahebat pauperum alimentum: vt non solùm excommunicatus, sed etiam anathema moriatur, & cælesti gladio fodiatur, qui in despectu Dei & Ecclesiæ & Pontificum in hac peruasione præsumit assurgere.] hæc de his Patres, qui & eidem ipsorum instituto canoni subiiciunt alium antè (vt dictum est) eadem ex causa contra eosdem in Concilio Parisiensi sancitum; nihil penitus omittentes, quo eiusmodi cohiberent rerum Ecclesiæ inuasores. Cæterùm compluribus fuit declaratum exemplis, maledictionem illos sequi non desinere qui res Ecclesiæ inuasere, diuinitusque vindictam immitti in eiusmodi delinquentes: quæ quidem cùm suis locis opportunè scripserimus, hic vel vnum ex iis (quod ratio exigat argumenti) reddere minimè prætermittimus. Accipe igitur quæ eodem fermè tempore ibidem in Gallia Gregorius accidisse narrat his verbis*:

a Ioan. 13. * faceret

b Gregor. de glor. mart. lib. 2. c. 17.

Fuit etiam quidam diaconus, qui, relicta ecclesia, Fisco se publicè iunxit; acceptaque à patronis potestate, tanta perpetrabat, vt vix posset à vicinis circumpositis sustineri. Accidit autem quadam vice, vt saltus montenses, vbi ad æstiuandum oues abierant, circumiret, atque pascuaria, quæ Fisco debebantur, inquireret. Cumque diuersos spoliaret iniustè, conspicit eminus greges, qui tunc sub nomine martyris Iuliani tuebantur: ad quos leui cursu volans, tamquam lupus rapax diripit arietes. Conturbati atque exterriti pastores ouium, dicunt ei: Ne, quæsumus, contingas hos arietes, quia beati martyris Iuliani dominio subiugari sunt. Quibus ille hæc irridens respondisse fertur: Putas nè quia Iulianus comedit arietes? Dehinc ipsis verberibus affectis, quæ voluit abstulit, ignorans miser, quòd qui de domibus Sanctorum aliquid aufert, ipsis Sanctis iniuriam facit, ipso sic Domino protestante: Qui vos spernit, me spernit: & qui recipit iustum, mercedem iusti accipiet.] Sed ne immissa in sacrilegum vitio aliqua alia ex causa vel casu accidisse à quolibet fingi posset: delectus est ad supplicium locus & modus, vt vindicta diuinitus illata fieret manifestior. Verùm quomodo id acciderit, audi* subdit enim:

Contigit autem, vt post dies multos, non religione, sed casu conferente, ad vicum Briuatensem diaconus properaret; proiectusque humo ante sepulchrum martyris, mox à febre corripitur, & tanta vi caloris opprimitur, vt neque consurgere, neque puerum euocare posset. Famuli verò cùm vidissent eum extra solitum plus procumbere, accedentes: Quid tu, inquiunt, in tanta diuturnitate deprimeris? non enim tibi tam longus mos erat orandi, aut deuotio. Ferebant autem de eo, quòd quando quidem in ecclesiam fuisset ingressus, parumper immurmurans, nec capite inclinato, regrediebatur. Tunc interpellantibus pueris, cùm responsum reddere non valeret, ablatus manibus è loco, in cellam quæ erat proxima, lectulo collocatur. Igitur inualescente febre, proclamat se miserum incendi per martyrem: Et quod primò siluerat, admotis animæ iudicij facibus, crimina confitetur; iactarique super se aquam, voce qua poterat, deprecabatur. Delatis quoque in vasculo limphis, & in eum sæpè deiectis, tamquam de fornace, ita fumus egrediebatur è corpore. Interea miseri artus ceu combusti, in nigredinem conuertuntur: vnde tantus procedebat fœtor, vt vix de astantibus posset aliquis tolerare. Innuens enim dehinc manu, indicat se esse leuiorem. Mox illis recedentibus, hic spiritum exhalauit. De quo haud dubium est qualem illic teneat locum, qui hinc cum tali discessit iudicio.] hæc Gregorius, occasione canonis Concilij Turonensis à nobis relata, quo Patres diuinam vltionem

nem aduersus huiusmodi facinorosos implorandam esse putarunt. At quomodo & in ipsum Regem peruadentem bona sancti Martini dira vindicta secuta sit, dicemus inferiùs in eius obitu. Sed de Turonensi Concilio hactenus.

CONCILIVM LVGDVNENSE PRIMVM.

Hoc eodem anno, qui pariter sextus numeratur Guntheramni Francorum Regis, celebrata reperitur Synodus Lugdunensis, quæ prima earum quæ reperiuntur, dicta inuenitur; cui interfuerunt Episcopi quatuordecim, eorumque aliqui per legatos: statutique in eadem sex canones reperiuntur, quibus Ecclesiasticæ paci atque indemnitati consulitur; appositè quidem ob scandala à quibusdam malis Episcopis tunc illata. Quænam autem ista fuerint, ex Gregorio Turonensi ita accipe[a]: Contra Salonium (inquit) Sagittariumque Episcopos tumultus exoritur: hi enim à S. Nicetio Lugdunensi Episcopo educati, diaconatus officium sunt sortiti: huiusque tempore Salonius Ebredunensis vrbis, Sagittariusq. Vapingensis Ecclesiæ sacerdotes statuuntur. Sed assumpto Episcopatu, in proprium relari arbitrium, cœperunt in peruasionibus, cædibus, homicidiis, adulteriis, diuersisque in sceleribus insano furore grassari: ita vt quodam tempore celebrante Victore Tricassinorum Episcopo solemnitatem natalitij sui, emissa cohorte, cum gladiis & sagittis irruerent super eum: venientesque sciderunt vestimenta eius, ministros ceciderunt, vasa & omnia ad apparatum prandij auferentes, relinquentes Episcopum cum grandi contumelia. Quod cum Rex Guntheramnus comperisset, congregari Synodum ad vrbem Lugdunensem iussit. Coniunctiq; Episcopi cum Patriarcha Nicetio beato, discussis causis, inuenerunt eos de his sceleribus, de quibus accusabantur, valde conuictos. Præceperuntque, vt qui talia commiserant, Episcopatus honore priuarentur. At illi cùm adhuc propitium sibi Regem nossent, ad eum accedunt, deplorantes se iniustè remotos: sibique tradi licentiam, vt ad Papam vrbis Romanæ accedere debeant. Rex verò annuens petitionibus eorum, datis epistolis, eos abire permisit.] Vigebat his etiam temporibus (vti semper viguit) vsus ille à quouis Concilio ad sedem Apostolicam appellandi: quod & hi fecisse noscuntur; de quibus pergit Gregorius hæc dicere:

[a] Gregor. Turon. hist. Franc. lib. 5. cap. 20.

Qui accedentes, coram Papa Ioanne exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotos. Ille verò epistolas ad Regem dirigit, in quibus locis suis eosdem restitui iubet. Quod Rex sine mora, castigatis priùs illis verbis multis, impleuit.] Vides ne, lector, quantam reuerentiam exhibuerint Reges atq. Episcopi sententiæ Romani Pontificis, vt quauis iidem videri potuissent iniustè restituti esse, quos Synodus iustè damnasset, parere tamen ipsi minimè prætermiserint? Sed nulla (subdit Gregorius) quod est peius, fuit emendatio subsecuta. Tamen Victoris Episcopi pacem petierunt, traditis hominibus, quos in seditionem direxerant. Sed ille recordatus præcepti Dominici, non debere reddi inimicis mala pro bonis*, nihil his mali faciens, liberos abire permisit: vnde in posterum à communione suspensus est, pro eo quòd publicè accusans, clàm inimicis pepercisset absque consilio, quibus accusauerat, fratrum.] hæc de his quæ spectant ad Concilium Lugdunense hoc anno tempore Ioannis Papæ celebratum. Porrò de iisdem Episcopis hæc superiùs idem Gregorius[b], dum agit de bello Longobardorũ aduersus Burgundiones: Fueruntq. in hoc prœlio Salonius & Sagittarius fratres atque Episcopi, qui non cruce cælesti muniti, sed galea atque lorica sæculari armati, multos manibus propriis (quod peius est) interfecisse referuntur.] hæc tũc primùm sunt monstra cœpta videri, vt loricati Episcopi militarent.

* malis

[b] Gregor. hist. lib. 4. c. 37.

Hoc anno Liuba Rex Gothorum in Hispania, ipso regni sui anno tertio moritur: sicque Leuuigildus eius germanus in collegam antea ascitus, solus vniuerso potitur regno. Quo pariter anno defunctus Theodomirus Sueuorũ Rex Catholicus, maximeq. pius, filio Ariamiro, quem precibus S. Martini ex diuturno atque grauissimo morbo sanum acceperat, vnà cum pietate regnum pariter reliquit: de quo hic describenda putamus, quæ Gregorius Turonensis rudi licet stylo, veritatis tamen fulgore corusco posteris tradidit hisce verbis[c]: Et quia Florentiani Maioris memoriam fecimus: quid ab eo didicerim, nefas puto taceri. Tempore quodam causa legationis Galliciam adiit, atque ad Mironis Regis præsentiam accedens, negotia patefecit iniuncta. Erat enim eo tempore Miro Rex in ciuitate illa, in qua decessor eius basilicam S. Martini ædificauerat, sicut in libro primo huius operis exposuimus. Ante huius ædis porticum vitium camera extensa per traduces dependentibus vuis quasi picta vernabat. Sub hac enim erat semita, quæ ad sacras ædis valuas peditem deducebat. Cumq. Rex sub hac præteriens camera hoc templum adiret, dixit suis: Cauete ne contingatis vnum ex his botrionibus, ne forte offensam Sancti eius incurratis.

[c] Gregor. Turon. mirac. S. Martini lib. 4. c. 7.

ratis. Omnia enim quæ in hoc habentur atrio, ipsi sacrata sunt.

Hoc audiens vnus puerorum, ait intra se: Vtrum sint hæc huic Sancto consecrata, an non, ignoro: vnum scio, quia deliberatio animi mei est de his vesci. Et statim iniecta manu, caudam botrionis cœpit incidere: protinusque dextera eius adhærens cameræ, arente lacerto, diriguit. Erat autem mimus Regis, qui ei per verba iocularia lætitiam erat solitus excitare: sed non eum adiuuit cachinnus aliquis, neque præstigium artis suæ; sed cogente dolore, voces dare cœpit, ac dicere: Succurrite, viri, misero: subuenite oppresso, releuate appensum, & S. Antistitis Martini virtutem deprecamini, quia tali exitu crucior, tali plaga affligor, tali incisione disiungor. Egressus quoque Rex, cùm ea quæ acta fuerant didicisset, tanto furore contra puerum est accensus, vt eius manum vellet incidere, si à suis prohibitus non fuisset. Dicentibus tamen præterea famulis: Noli, ô Rex, iudicio Dei tuam adiungere vltionem, ne fortè iniuriam quam minaris puero, in te retorqueas. Tunc ille compunctus corde, ingressus basilicam, prostratus coram sancto altari, cum lacrymis preces fudit ad Dominum, nec antea à pauimento surrexit, quàm flumen oculorum huius paginam delicti deleret. Quo à vinculo, quo nexus fuerat, absoluto, ac in basilicam ingresso, Rex eleuatur è solo: & sic recipiens incolumem famulum, palatium repetiuit. Testatur autem Maior præfatus, hoc se ab ipsius Regis relatione, sicut actum narrauimus, cognouisse.] hucusque Gregorius. Hisce Deus miraculis recens credentem Regem voluit admonuisse, quòd non sine diuina vltione peccant, qui vel minimum quippiam è rebus Ecclesiæ auferunt, quæ vel seruientium vsui, vel pauperum alimoniis sunt destinatæ. Quomodo autem idem Rex paterno exemplo duo Concilia, Bracharense videlicet atque Lucense congregauit, suo loco dicemus.

ADuenit annus Domini quingentesimus septuagesimus primus, quartæ Indictionis: quo Alboinus Longobardorum Rex, vbi regnasset in Italia annos tres & menses sex, Kalendis Octobris moritur, cùm paulo antè Ticinensem ciuitatem per tres annos & amplius obsessam cepisset. Quid autem tunc admiratione dignum acciderit, à Paulo diacono ita accipe[a]: At verò Ticinensis ciuitas per tres annos & aliquot menses obsidionem perferens, tandem se Alboino tradidit & obsidentibus Longobardis. In quam cùm Alboinus, per portam quæ dicitur sancti Ioannis, ab Orientali vrbis parte introiret; equus eius in portæ medio concidens, quamuis calcaribus stimulatus, quamuis hinc inde à Stratorio verberibus cæsus, non poterat eleuari. Tunc quidam de Longobardis ita Regem allocutus est: Memento, domine Rex, quale votum vouisti: Frange tam dirum votum, & ingredieris in vrbem. Verè enim Christianus est populus in hac ciuitate. Siquidem Alboinus vouerat, quòd vniuersum populum, qui se dedere noluerat, gladio extingueret. Qui postquam tale votum disrumpens, veniam promisit; mox equo surgente, ciuitatem ingressus, in sua promissione permansit. Tunc ad eum omnis populus in palatium, quod quondam Rex Theodoricus construxerat, corruens post tantam miseriam, de spe iam fidens, cœpit animum ad meliora futura leuare. Qui Rex postquam in Italia tres annos & sex menses regnauerat, insidiis suæ coniugis peremptus est.] quomodo autem id acciderit, pluribus ipse narrat his verbis[b]:

[a] Paul. diac. de Gest. Longob. lib. 2. cap. 13.

Causa autem eius interfectionis huiusmodi fuit. Cùm in conuiuio vltrà quàm oportuerat, apud Veronam lætus resideret, cum poculo, quod de capite Chunimundi Regis sui soceri fecerat, Reginæ ad bibendum vinum dari præcepit, atque eam vt cum patre suo lætanter biberet, inuitauit. Hoc ne cui videatur impossibile: veritatem in Christo loquor: ego hoc poculum vidi in quodam die festo Ratichis Principem, vt illud conuiuis suis ostentaret, manu tenentem. Igitur Rosimunda (*id erat vxori Alboini Regis nomen*) vbi rem animaduertit, altum concipiens in corde dolorem, quem compescere non valens, mox in mariti necem, patris cædem vindicatura exarsit: consiliumque mox cum Helmige, qui Regis Scilpor, id est, Armiger & collactaneus erat, vt Regem interficeret, iniit. Qui Reginæ suasit, vt Peredeum, qui erat vir fortissimus, in hoc consilium asciscceret.

[b] Paul. diacon. de Gestis Longobard. lib. 2. c. 14.

ALBOINVS REX ARTE CONIVGIS NECATVR.

Cùm

Cùm verò Peredeus Reginæ ſuadenti tantum nefas conſenſum adhibere nollet: illa A
ſe noctu in lectulo ſuæ veſtiariæ, cum qua Peredeus ſtupri conſuetudinem habuerat, ſuppoſuit: Vbi Peredeus inſcius fraudis cum Regina concubuit. Cumque illa, patrato iam ſcelere, ab eo quæreret, quam ſe eſſe exiſtimaret: & ipſe nomen ſuæ amicæ, quam eſſe putabat, nominaſſet: Regina ſubiunxit: Nequaquam eſt vt putas, ſed ego Roſimunda ſum.
ALBOINVS REX OCCIDITVR. Certè nunc, Peredee, rem talem perpetraſti, quod aut tu Alboinum interficies, aut ipſe te ſuo gladio extinguet. Tunc ille intellexit malum quod fecit; & quod ſponte noluerat, tali modo in Regis necem coactus aſſenſit. Tunc Roſimunda, dum ſe Alboinus in meridie ſopori dediſſet: magnum in palatio ſilentium fieri præcipiens, omnia alia arma ſubtrahens, ſpatham illius ad lectuli caput, ne tolli aut euaginari poſſet, fortiter colligauit, & iuxta conſilium initum Peredeum & Helmigem *interfectores, omni beſtia crudelior, introduxit. Alboinus ſubitò de ſopore experrectus, malum quod imminebat intelligens, B
manum citiùs ad ſpatham porrexit, quam ſtrictiùs ligatam cùm trahere non valeret, apprehenſo ſcabello ſuppedaneo, ſe per aliquod tempus defendit. Sed heu, proh dolor! vir bellicoſiſſimus & ſummæ audaciæ, nihil contra hoſtem prævalens, quaſi vnus de inermibus interfectus eſt, vniuſque mulierculæ conſilio periit, qui per tot hoſtium ſtrages in bello fortunatiſſimus extitit.] hic finis Regis Longobardorum, qui inuaſit Italiam, & tot malorum quæ ſunt ſubſecuta, primus extitit auctor. Subdit verò Paulus diaconus de fuga Roſimundæ ad Romanos Rauennam cum Helmige, ſimulque cum Longobardorum Regis theſauro. Sed quæ vtrumque ſint conſecuta mala Roſimundam & Helmigem, ab eodem ſic breuiter accipe:

* Amechildem

ROSIMVNDÆ REGINÆ ET HELMIGIS OBITVS. Tunc Lõginus Præfectus (erat is miſſus ab Imperatore Hexarchus, morabaturq́. Rauennæ) ſuadere cœpit Roſimundæ, vt Helmigem interficeret, & ipſius ſe nuptiis copularet. C
Illa vt erat ad omnem nequitiam facilis, cùm affectaret Rauennatium domina fieri, ad tantum facinus perpetrandum aſſenſum præbuit: atque dum Helmigis ſe in balneo abluerat, egredienti mortis poculum, quod ſalutare aſſeruit, propinauit. Ille vbi ſenſit ſe mortis poculum bibiſſe, Roſimundam (euaginato gladio ſuper eam) quod reliquum erat bibere coegit. Sicque omnipotentis Dei iudicio Regis interfectores nequiſſimi vno momento perierunt. Hucuſque Paulus: quibus vidiſti repræſentatam de Rege atque Regina tragœdiam: ita planè agente Deo vindice, vt qui innoxios populos crudeli cæde depaſcerent, in ſe ipſos ſuam ipſorum ſæuitiam retorquerent. Succeſſit poſt Alboinum Clephis Rex, tenuitque regnum annum vnum & menſes quinque. Corrigendus verò textus Gregorij Turonenſis eſſe videtur, vbi præter omnium ſententiam Alboinum regnaſſe in Italia tradit annos ſeptem: ab ipſa enim Gregorij Papæ ſententia de tempore aduentus Longobardorum diſcrepare cognoſcitur, quam duabus ipſius teſtatam epiſtolis ſuperiùs propoſuimus. D

CLEPHIS REX LONGOBARD.

Sed de propagatione Longobardorum in Italia regni, diuinum admirare conſiliũ, quod manifeſtè declararunt euenta, Deum permiſiſſe eiuſmodi feros barbaros potiri Italia, vt eius dominio Orientales exueret Imperatores quibuſuis barbaris aduerſus Romanos truciores: ſicque tandem fieret, vt excuſſa Græcorum tyrannide, & vendicata à Francis cum Vrbe Italia, eadem magnã ex parte cederet Romano Pontifici: ita ſuauiter Deo ex more cuncta diſponente, qui ſemper maiores Eccleſiæ clades maioribus conſueuit compenſare prouẽtibus, ſicut & Eccleſiæ ipſius nomine cognoſcitur occinuiſſe Propheta, dum ait [a]: In tribulatione dilataſti mihi.]cũ & conſilium illud Græcorũ euanuit, quo deprimere Romanam Eccleſiam diutiùs laborarunt, reddita illa magis magisq́. ex ipſorũ cladibus ampliore. E

[a] *Pſal. 4.*

IESV CHRISTI ANNVS 572. IOANNIS PAP. ANNVS 13. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 7.

IOANNIS PAPAE OBITVS. QVingenteſimus ac ſeptuageſimus ſecundus Domini annus quintæ Indictionis adeſt: quo Ioannes Papa, vbi ſediſſet annos tredecim, minus diebus quatuordecim, moritur tertio Idus Iulij, vt ex Anaſtaſio admonemur, qui de eodem hæc habet: Hic ampliauit & reſtaurauit cœmeteria ſanctorum martyrum. Hic conſtituit, vt oblationes, & amulæ vel luminaria in eadem cœmeteria per omnes Dominicas de Lateranis miniſtrarẽtur. Hic perfecit eccleſiam ſanctorum Philippi & Iacobi, & dedicauit eam.]& in fine: Eodem tempore

A pore Ioannes Papa & ipſe mortuus eſt, & ſepultus eſt in baſilica S. Petri Apoſtoli tertio Idus Iulias. Hic fecit ordinationes duas per menſem Decembrem, presbyteros triginta-octo, diacones tredecim, Epiſcopos per diuerſa loca numero ſexaginta & vnum. Ceſſauit Epiſcopatus eius menſes decem, dies tres.] hæc Anaſtaſius. De ſubrogatione igitur ſucceſſoris agemus ſuo loco anno ſequenti.

Ad hæc tempora eiuſdem Ioannis Romani Pontificis, antequam tamen Longabardi irrumperent in Italiam, Conſtantius Epiſcopus Aquinas, qui viuẽre adhuc S. Benedicto iam ſedere cœperat, defunctus eſt, vt teſtatur S. Gregorius, qui & ipſius ex hac vita ad Deum tranſitũ refert his verbis[a]: Vir quoque venerabilis vitæ Conſtantius Aquinæ ciuitatis Epiſcopus fuit, qui nuper prædeceſſoris mei tempore beatæ memoriæ Ioannis Papæ defunctus eſt. Hunc prophetiæ habuiſſe ſpiritum, multi teſtantur. Cuius inter multa hoc ferunt
B religioſi veraceſque viri, qui præſentes fuerunt, quòd in die obitus ſui, cùm à circumſtantibus ciuibus, vtpote diſceſſurus, Pater tam amabilis amariſſimè plangeretur: eum flendo requiſierunt, dicentes: Quem poſt te Patrem habebimus? Quibus ipſe Pater per prophetiæ ſpiritum reſpondit, dicens: Poſt Conſtantium mulionem, poſt mulionem fullonem. O tu Aquina, & hos habes. Quibus propheriæ verbis editis, vitæ ſpiritum exhalauit extremum. Quo defuncto, eius Eccleſiæ paſtoralem ſuſcepit curam Andreas diaconus illius; qui quondam in ſtabulis itinerum curſum ſeruauerat equorum. Atque hoc ex hac vita ſubducto, ad Epiſcopatus ordinem Iouinus accerſitus eſt, qui in eadem ciuitate fullo fuerat. Quo adhuc ſuperſtite, ita cuncti habitatores ciuitatis illius & barbarorum gladiis & peſtilentiæ immanitate vaſtati ſunt, vt poſt mortem illius nec quis Epiſcopus fieret inueniri potuiſſet. Sic itaque completa eſt viri Dei ſententia, quatenus poſt diſceſſum LONGOBARDORVM INCVRSIONE PLVRES ECCLESIAE DESOLATAE
C duorum ſe ſequentium eius Eccleſia paſtorem minimè haberet.] hucuſque Gregorius: quæ quidem cùm ſub Ioanne Papa contigiſſe dicat, nec quoto eius Pontificatus anno ſint facta referat, hic ad finem rerum geſtarum eiuſdem Pontificis ex more voluimus collocaſſe cum reliquis aliis quæ certo anno minimè definita reperiuntur. Porrò ex his etiam infelicem Italiæ ſtatum huius temporis poſſumus intelligere, cùm deſolarentur penitus tum ob bella, tum etiam ob peſtem integræ ciuitates. Quod rurſus ad Conſtantium ipſum ſpectat, eiuſdem nominis & ciuitatis diximus in Notis[b] reperiri Epiſcopum, qui ſub Hilaro Papa claruit & peruenit ad Symmachi tempora, vt Concilia Romana ſub iiſdem Pontificibus celebrata teſtantur: licet priorem illum alicubi non Conſtantium, ſed Conſtantinum appellatum inuenerimus.

DE OBITV CONSTANTII EPISCOPI AQVINATIS.

[a] *Gregor. dialog. lib. 3. c. 8.*

[b] *Not. in Rom. Martyrol. die 14 Septemb.*

Vt autem ad poſtremum de ſcriptis eiuſdem Ioannis Pontificis nomine editis agamus:
D fertur eius epiſtola ad vniuerſos Epiſcopos Germaniæ & Galliæ aduerſus Correpiſcopos, qui ſibi quæ eſſent Epiſcoporum vſurparent: data habetur eadem ſub Conſulatu Iuſtini ſexto cum Narſete, quo deſignatur iſte ipſe præſens annus, ſi annis ſingulis eum geſſiſſe dixerimus Conſulatum. Etenim quem anno tertio Conſulem ſecundò fuiſſe conſtat ex recitata ſuperiùs eius conſtitutione, vtique hoc ſui Imperij anno ſeptimo & non antè oportuit geſſiſſe ſextum Conſulatum. Verùm dum decimoquarto Kalendas Auguſti eadem data reperitur epiſtola, vtique nonniſi ad tempus poſt obitum Ioannis referri poteſt: adeò vt impoſturæ argui facilè poſſit: quæ & non ex his tantùm, ſed & aliis ſignis conuincitur non eſſe Ioannis, ſed ex ſuppoſitis mercibus Mercatoris. Etenim nomen Correpiſcoporum, de quorum munere integra eſt epiſtola illa ſcripta, in Galliis ſiue in Germania penitus erat abolitum. Conſule cuncta Gallicana Concilia his temporibus celebrata,
E & nullam de Correpiſcopis inuenies mentionem. Sed quòd eadem epiſtola contineat de Lino & Cleto Romanis Pontificibus, quòd non fuerint re vera Romani Pontifices, ſed Correpiſcopi tantùm: eſt planè ab omni antiquitate & veritate hiſtoriæ alienum. Sunt præterea alia ſigna quæ vultum exprimant Mercatoris, ſiue potiùs ſubdoli venditoris. ſed de his ſatis.

DE SPVRIA IOANNIS PAPAE NOMINE EPISTOLA.

Hoc pariter anno defunctus eſt Charibertus Francorum Rex qui regnabat Pariſiis, cùm tenuiſſet regnum annos octo: ſed quæ eius obitum ſcitu digna præceſſerint in teſtimonium iudicij magni Dei, hic recenſenda putamus. Gregorius igitur, qui his temporibus viuebat, hæc in primis de ipſo habet[c]: Videtur non ſilendum, qualiter vir beatus Martinus præſidia famulis ad res ſuas defendendas quaqua iubet, accommodat. Charibertus Rex cùm, exoſis clericis, eccleſias Dei negligeret, deſpectiſque ſacerdotibus, magis in luxuriam declinaſſet: ingeſtum eſt eius auribus, locum quemdam quem baſilica S. Martini diu-

[c] *Greg. Turon. de mirac. S. Martini lib. 1. c. 29.*

CHARIBERTI REG. SACRILEGIA.

turno

turno tempore retinebat, sisti sui iuri, reddique debere: loco autem illi Nauicellis nomen A
prisca vetustas indiderat. Qui accepto iniquo consilio, pueros velociter misit, qui Remiculam illam in suo dominio subiugarent. Cumque hæc rectè possidens videretur habere, iussit in locum illum stabularios cum equitibus dirigi, ibiq. sine æquitatis ordine præcepit equos ali. Accedentes ergo pueri fœnum, quod coaceruatum fuerat, accipiunt in equo-
REX IMPIVS INVADIT SVO DAMNO RES ECCLESIAE. rum expensas. Cumque iniunctum studiosè ageretur seruitium, atque equi appositum fœnum cœpissent expendere, corripiuntur rabie: & frementes adinuicem, disruptis loris, per plana prosiliunt, & in fugam vertuntur: & sic malè dispersi alij excæcantur, alij rupibus præcipitantur, alij se sepibus ingerentes palorum acuminibus transfodiuntur. Tandem stabularij, iram Dei intelligentes, paucos extra terminum loci, quos assequi potuerunt, expellunt, sanosque recipiunt, nunciantes Regi rem illam iniustissimè detineri. Et ideo hæc cùm fuissent perpessi, dixerunt: Dimitte eam, & erit pax tibi. B

Qui furore repletus, sic dixisse fertur: Siue iustè, siue iniustè reddi debeat, regnante me hanc basilica non habebit. Qui protinus diuina iussione transitum accipiens, quieuit. Aduenientе autem glorioſissimo Sigeberto Rege in eius regnum, ad suggestionem beati Euphronij Episcopi, hoc in domo sancti Martini restituit, quod vsque adhuc ab eius basilica possidetur. Audite hæc omnes potestatem habentes: sic vestite alios, vt alios non spolietis: hoc adiungite vestris diuitiis, vt damna non inferatis Ecclesiis. Vindex est enim Deus velociter seruorum suorum. Et ideò monemus, vt qui de potestatibus hæc legerit, non irascatur: nam si irascitur, de se fatebitur dictum.] hucusque Gregorius, piam ingerens monitionem legenti.

Quomodo autem idem S. Euphronius Turonensis Episcopus eiusdem Regis obitum
[a] Greg. de Glor. confess. c. 19. PRAEDICTIO S. EVPHRONII. prophetico spiritu præsensit, idem auctor alibi narrat his verbis[a]: Ipse quoque Pontifex C cùm à multis crebriùs vrgeretur, vt ad occursum Chariberti Regis deberet accedere; & innectens moras ire differret: tandem commotus à suis, ait: Ite præparate iter, vt eamus ad occursum Regis, quem visuri non sumus. Igitur imponentes plaustris necessaria, & caballis ad iter præparatis, iamque in hoc stante ratione, vt deberet viam incedere, ait: Reuertantur plaustra, laxentur equi: non modò hoc iter incedimus. Dicentibus autem suis, quæ esset hæc leuitas, vt quæ tam instanter parari iusserat, tam facilè deturbaret: ait secretiùs: Princeps ad quem nos ire compellitis, obiit; nec viuentem, si abierimus, inueniemus. Stupefacti audientes, diem notant, & Sancti verba taciti seruant. Aduenientibus autem ab vrbe Parisiaca hominibus, ea hora Regē transisse nunciant, qua sacerdos plaustra de itinere iusserat reuocari.] hæc de Euphronij prædictione Gregorius eius in Episcopatu successor.

Verùm eumdem Charibertum decessisse excommunicatum à sancto Germano Parisio- D
DE THEODIGILDE CONCVBINA REGIS. rum Episcopo ob incestum coniugium (quod dictum est superiùs) idem auctor affirmat: & quæ post obitum de Theodigilde Regina secuta sint, ita narrat[b]: Nec multo post illa tam excommunicationem à sancto Germano, & ipse Rex post eam decessit. Cuius post
[b] Gregor. Turon. hist. Franc. lib. 4. cap. 26. obitum, Theodigildis vna Reginarum eius nuncios ad Guntheramnum Regem dirigit, se vltrò offerens matrimonio eius. Quibus Rex hoc reddidit responsum: Accedere ad me ei non pigeat cum thesauris suis: ego enim accipiam eam, faciamque magnam in populis, vt scilicet maiore mecum honore, quàm cum germano meo, qui nuper defunctus est, potiatur. At illa gauisa, collectis omnibus, ad eum profecta est. Quod cernens Rex, ait: Rectius est enim, vt hi thesauri apud me habeantur, quàm apud hanc, quæ indignè germani mei thorum adiuit. Tunc ablatis multis, paucis relictis, Arelatensi eam monasterio destinauit. Hæc verò ægrè acquiescens ieiuniis ac vigiliis affici, per occultos nuncios Gothum quemdam adiuit, promittens, si se in Hispanias deductam coniugio copularet, quòd cum E
thesauris suis de monasterio egrediens, libenti cum animo sequeretur. Quod ille nihil dubitans, rem promisit. Cumque hæc collectis rebus, factisque inuolucris, è conobio pararet egredi: anticipauit voluntatem eius industria Abbatissæ, deprehensaque fraude, eam grauiter cæsam custodiæ mancipari præcepit, in qua vsque ad exitum vitæ præsentis non mediocribus attrita passionibus perdurauit.] hucusque Gregorius.

DE THEODIGILDE REGINA. Porrò licet nomine eamdem, diuersam planè moribus atque genere Theodigildem aliam, siue Theodichildem itidem Reginam laudat Venantius Fortunatus: licet errore librariorum in carminis inscriptione, loco Theodigildis Reginæ, inditum sit nomen Theodigildi Regis: de femina namque, non de viro illa fuisse scripta, his planè haud obscurè
[c] Venāt. carm. lib. 6. declarat versibus, dicens[c]:

Femi-

A *Femineum sexum quantum præcedis honore,*
Tantum alias superas & pietatis ope.
Si nouus aduenat, recipis sic mente benigna,
Ac si seruitijs iam placuisset auis.
Pauperibus fessis tua dextera seminat escas,
Vt segetes fructu fertiliore metas.
Vnde fouens inopes semper satiata manebis:
Vt quem sumit egens, sit tuus ille cibus.
Peruenit ad Christum, quicquid largiris egeno:
Etsi nemo videt; non peritura manent.
B *Cùm venit extremus finis concludere mundum,*
Omnia dum pereunt, tu meliora petis.
Ecclesiæ sacrā, te dispensante, nouantur:
Ipsa domum Christi condis, & ille tuam.* *concidis
Tu fabricas illi terris, dabit ille supernis:
Commutas in melius sic habitura polos.
Stat sine fraude tuum quod mittis ad astra talentum:
Quas bene dispergis, has tibi condis opes.
Quæ Domino viuis summo, non perdis honores,
Regna tenes terris; regna tenenda polis.
Sit modò longa salus pro munere plebis in vrbe,
C *Felix quæ meritis, luce perennis eris.*] hactenus Fortunatus de Theodigilde Regina tunc viuente. Porrò longè diuersam hanc esse à coniuge Chariberti, de qua nuper egimus, non mores tantùm valde dissimiles significant, sed & genus: illam enim Opilionis filiam fuisse, idem qui suprà Gregorius tradit[a]: quam verò Fortunatus laudat, [a] Greg. hist. Franc. lib. 4. c. 26.
idem docet regali genere, patreque Rege natam: nam ita de ipsa exorditur:

Inclyta progenies regali stirpe coruscans,
Cui celsum à proauis nomen origo dedit:
Currit in Orbe volans generis noua gloria vestri;
Et simul hinc frater personat, inde pater.] &c. Rursum verò cùm dicat de illa Gregorius, nullius ipsam matrem fuisse filij (nam quem vnicum aliquando genuerat, mox, inquit, vt processit ex aluo, delatus est ad sepulchrum) istam è contrario fœcundam
D fuisse, idem Fortunatus his versibus significat, quibus ait:

Mens veneranda, decens; sollers, pia, chara, benigna
Cùm sis prole potens, gratia maior adest.] Hæc idcirco ad discriminationem alterius ab altera dicta voluimus, ne quis post laudes ab eodem Fortunato tributas Chariberto Regi, legens præconia Theodigildis Reginæ, existimet eam fuisse ipsius coniugem.

Mentio est etiam de eadem Theodigilde apud eumdem Gregorium in commentario de Gloria confessorum[b], vbi pro Theodigilde, Theodichildis scripta habetur, sicut & in [b] Greg. de gloria confess. c. 41
epitaphio ipsius ab eodem Venantio[c] Fortunato conscripto, vbi inter alia de eius nobilitate atque pariter pietate: [c] Fortun. carm. lib. 4.

Cui frater, genitor, coniux, auus, atque priores,
E *Culmine succiduo regius ordo fuit:*
Orphanus, exul, egens, viduæ, nudæq. iacentes
Matrem, escam, tegmen hic sepelisse dolent.] Diem verò obiisse senem annorum ætatis septuagintaquinque, postremo versu docet, cùm ait:

Actibus his instans terrena in luce redacta,
Ter quino lustro vixit in Orbe decus.] hactenus Fortunatus: qui etsi laudasse legitur Charibertum Regem, quem infami exitu diem extremum clausisse vidimus; non eum post mortem, sed cùm regnare cœpit laudasse cognoscitur: quas laudes & Nero commeruisse potuit, qui primo triennio optime Imperij habenas moderatus est. Sed de Theodigilde, atque de rebus Gallicis hactenus: iam ad Hispanicas transeamus.

Hoc ipso anno, mense Decembri celebrata est Synodus posterior Bracharensis, anno se-

BRACHARENSE SECVNDVM CONCILIVM

cundo Ariamiri Regis Sueuorum, vt eius Acta sui exordio declarant his verbis: Regnante Domino Iesu Christo, currente Æra sexcentesima decima, die decimooctauo Kalendarum Ianuariarum, cùm Galliciæ Episcopi tam ex Bracharensi quàm ex Lucensi Synodo cum suis Metropolitanis præcepto præfati gloriosissimi Regis simul in Metropolitana Bracharensi Ecclesia conuenissent, id est, Martinus, Nitigius *, &c.]omnes numero duodecim. Statuti sunt autem canones decem ad Ecclesiasticam disciplinam spectantes: exstant ipsi quidem ab ipso Martino Metropolitano canonum collectore summa industria elaborati, quos tu consulas. Porrò eadem Æra sexcentesima decima, qui cum Metropolitano suo Nitigio ad propria reuersi sunt Episcopi, Luci habuere conuentū, in quo de eadem secūda Synodo Bracharī habita mentio facta est. de his locuples testis est vetus constitutio eiusdem Regis hac pariter Æra data, vendicata autem in lucem ex abditis Ecclesiasticis tabulis ab Ambrosio, quo nomine plurimum ei debent Hispaniæ, omnesq. simul rerum antiquarum studiosi. Recitat ipse quæ in eiusdem Regis constitutionis habentur exordio verbis istis [a]:

* Nitigisius Nigetius

DE CONCILIO LVCENSI SECVNDO.

[a] Ambr. Mora. Chron. lib. 11. c. 62.

Deo omnipotenti trino & vno & vero Patri & Filio & Spiritui sancto, qui sua sapientia ineffabili in Deitate perfecta ex arce summa quæcūq. sunt tam præsentia quàm futura inspicit, vt præscius ordinat atque disponit vt dominus. Ipso cælorum Rege inspirante seu opitulante, ego Theodomirus Rex, cognomento etiam Mirus, Galliciæ totius prouinciæ Rex, Deo, ciuisq. genitrici gloriosæ Mariæ ac ceteris Sanctis cupiens esse famulus & seruulus, coadunato nutu Dei Concilio in Lucensi iam præfatæ prouinciæ vrbe omnium Catholicorum Episcoporum, seu religiosorum virorum, nobis ab ipsis intimatum est vno animo cordeque perfecto, auctoritate etiam sedis Apostolicæ sancti Petri, cuius legationem læti excepimus.] hucusque ex eius constitutionis exordio Ambrosius: ex quibus & illud intelligis, nisos sedis Apostolicæ auctoritate Reges, cùm præciperent Episcopos ad Synodos conuenire. Missam autem apparet ad hunc Regem à Ioanne Papa legationem, simulac paternum regnum accepit. Moris quidem fuisse liquet Romanorum Pontificum, nouos, vbicumque essent, Christianos Reges legationibus conuenire, quibus eos quæ decent Catholicos Principes commonerent, & quæ opus essent ad religionis statum integrè conseruandum, vt facerent, æquè inberent, facultatemque eisdem eam tribuerent, quæ ad res bene conficiendas necessaria videretur.

A

B

C

Sed quæ post Regis constitutionem Nitigij Episcopi verba postrēma recitat videamus: vbi enim de his Rex egit quæ ad terminos diœcesis constitutos in priori Lucensi Concilio conseruandos admonuit, ipse Nitigius Episcopus ista subiecit: His itaque determinationibus seu definitionibus Comitatuum à me Nitigio nutu Dei Lucensis sedis Episcopo diligentissimè exquisitis, per antiquorum virorum scientiam seu scripturarum seriem vetustarum studiosissimè post peractam Synodum Bracharensem secundā, ibidem in diebus gloriosissimi domini Mironis Regis sub Æra sexcentesima decima in præsentia ipsius Regis & omnium Catholicorum magnatum totius Galliciæ, &c.] Sed illa haud leuis suboritur

D

DE NOMINE ET COGNOMINE REGVM SVEVORVM.

de textu deprauato suspicio, cùm Theodomiri ea dicatur constitutio, quam ex Æra notata & mentione secundæ Synodi Bracharensis constat non patris eo nomine appellati, sed filij Ariamiri esse: nam quòd vterq. Mirus dicatur, commune nomen fuisse videtur Regibus Sueuorum, vt Ambrosius existimauit, cui consentio: sed & Theodē, sicut & Mirū, eorum fuisse Regum cognomina honorem & dignitatem aliquam significantia, haud facilè admittendum putamus: nam cùm ambo eiusdem fuerint Reges regni, non diuersa cognomina, sed eadem iisdem fuerant ipsorum nominibus apponenda. vnde magis inesse in scripto vitium, librariorum (vt accidit) errore dilapsum, putamus.

E

CVR OMISSA PROFESSIO QVINTÆ SYNODI.

[b] Greg. lib. 3. epist 37.

Quòd verò eadem sancta Synodus eum sacrosanctas Oecumenicas recensēt Synodos, omissa Quinta, quatuor tantùm numerat, nempe Nicænā, Constantinopolitanam, Ephesinam, & Chalcedonensem: rationem dixes ex Gregorio Romano Pontifice, quòd videlicet in Quinta (vt ait [b]) non sit actum de fide, sed de personis, in illis verò quatuor de fide, ob idque illarum professio necessaria videretur. Nihil est ergo vt ob id iidem sanctissimi Episcopi in suspicionem schismatis possint adduci, quibuscum constat (vt dictum est) Apostolicam sedem litteris atque legatione ad Regem missis communicasse. Videmus enim & ipsum quoque Gregoriū [c] interdum nonnisi quatuor recensere Oecumenicas Synodos, cùm tamen & Quintam recipiendam esse testetur [d].

[c] Greg. ad Theodolind. lib. 3. epist 33.
[d] Greg. li 1. ep. 24. in fin.

Ad eumdem Lucensis Ecclesiæ Episcopum Nitigium, simulq. ad vniuersum Lucense Con-

Concilium Martinus Bracharensis Episcopus collectionē & emendationem Orientalium canonum direxit huiusce modi perbreui præfatione notatam:

MARTINI BRACHAR. COLLECTIO CANONVM.

Domino meo beatissimo & Apostolicæ sedis honore suscipiendo in Christo fratri Nitigio * Episcopo, vel vniuerso Concilio Lucensis Ecclesiæ Martinus Episcopus. Canones sancti, qui in partibus Orientis ab antiquis Patribus constituti sunt, postea autem succedenti tempore in Latinam linguam translati sunt. Et quia difficile est vt simplicius aliquid ex alia lingua transferatur in aliam, simulque & illud accidit, vt in tantis temporibus scriptores aut non intelligentes, aut dormitantes multa prætermittant, & propterea in ipsis canonibus aliqua simplicioribus videantur obscura: ideo visum est, vt cum omni diligentia quæ per translatores obscurius dicta sunt, immutata, simpliciùs & emendatiùs restaurarem, id primum obseruans, vt illa quæ ad Episcopos vel vniuersum clerum pertinent, vna in parte conscripta sint; similiter & quæ ad laicos pertinent, simul sint adunata: vt de quo capitulo scire aliquis voluerit, possit celeriùs inuenire.] extat ipsa collectio canonibus octogintaquinque locupletata.

* Nigetio

Verùm fuerunt eiusdem viri alia scriptorum monumenta, de quibus Isidorus dum agit, hæc ait [a]: Martinus Dumiensis monasterij sanctissimus Pontifex, ex Orientis partibus natiuigans, in Galliciam venit, ibique conuersis ab Ariana impietate ad fidem Sueuorum populis regulam fidei & sanctæ religionis constituit, ecclesias informauit, monasteria condidit, copiosaque præcepta piæ institutionis cōposuit. Cuius quidem ego legi librū de Differentiis quatuor virtutum, & aliud volumen epistolarum, in quibus hortatur vitæ emendationem & conuersionem fidei, orationis instantiam, & eleemosynarum distributionem, & super omnia culturam virtutum omnium pietatem. Floruit regnante Theodomiro Rege Sueuorum, tēporibus illis quibus Iustinianus in Republica, & Athanagildus Hispanus Imperium tenuere.] hæc Isidorus. Porrò libellum illū de Virtutibus quatuor complectentem honestæ vitæ formulam, inscripsisse ad Mironem Regem, Sigebertus [b] est testis. Reliqua de eodē Sancto rursum in eius obitu dicturi sumus. Sed iam pandat vela in Orientem oratio.

[a] Isid. de Script. Eccles. cap. 22.

[b] Sigebert. de Script. Eccles. cap. 19.

Hoc ipso anno qui numeratur S. Anastasij Sinaitæ Episcopi Antiocheni sedis vndecimus (vt in Chronico Nicephorus docet) ipse à Iustino Imperatore in exilium missus est, inque locum eius subrogatus Gregorius fuit. Hæc autem quomodo se habuerint, ab Euagrio res sui temporis prosequente petamus historiam: ipse enim de his agens, hæc primùm ait [c]:

[c] Euagr. lib. 5. cap. 6.

CALVMNIAE CONTRA ANAST. ANTIOCH. EPISCOP.

Iustinus itaque Anastasium, his illi obiectis criminibus, primùm quòd sacrū thesaurum extra modum & in nullum vsum necessarium profuderit, deinde quòd conuicia in ipsum iecerat (Anastasium enim, cùm rogaretur quid causæ esset, cur sacrum thesaurum tam effusè assumpsisset? ingenuè respondisse ferunt, Ne à Iustino communi totius Orbis Principe diriperetur) sede Antiochena exturbauit. Quinetiam dicitur, Iustinum Anastasio succensuisse, quòd postulanti ei pecuniam, cùm Episcopus esset designatus, Anastasius dare noluit. Alia præterea crimina à quibusdam, qui Imperatoris instituto (credo) inseruire studebant, ei intendebantur.] hæc Euagrius [d] de exilio Anastasij, qui exul vixit annis viginti quatuor (tot enim annis sedit Gregorius, qui in locum eius à Iustino est subrogatus, vel annis vigintitribus, vt idem habet Euagrius [e]) inde Mauritij Imperatoris tempore iterum restituitur, vt suo loco dicemus inferiùs. Verùm cùm à Iustino depositus dicatur Anastasius, non tamen sine coacto ad hoc Episcoporum conuentu id esse factum scias: docet id enim Eutychij Constantinopolitani Episcopi superiùs enarratum exemplum. Porrò quem in locum eius substitutum Gregorium diximus, hunc mirificè laudat Euagrius, sic dicens [f]:

[d] Euagr. hist. lib. 6. cap. vlt.

[e] Euagr. hist. lib. 5. cap. 6.

GREGORIVS EPISC. ANTIOCHEN. IN LOCVM ANASTASII.

Post illum Gregorius ad sacrum Episcopatus gradum elatus fuit, qui ob poeticam facultatem magnam apud omnes gloriam consecutus est. Hic ineunte ætate monasticam viuendi viam ingressus est, & adeò viriliter & excelso animo in ea decertauit, vt cùm iam primùm pubescere inciperet, ad summum ac perfectissimum gradum peruenerit, præfueritq. monasterio Constantinopoli, in quo vitam inopem & austeram degit. Deinde mandato Iustini monasterio in monte Sina præfectus fuit: vbi obsessus à barbaris Scenitis Arabibus, in grauissima incidit pericula. Ac cùm in illis locis pacem constituisset, inde ad Episcopatum capessendum accersitus fuit. Erat vir quidem, siue prudentiam, siue virtutem spectes, omnium præstantissimus, & ad quamcumque rem animum suum applicaret, in ea perficienda longè diligentissimus: atque vt metu percelli non poterat, sic nullo modo adduci, vt vel sententia cederet, vel hominum pertimesceret potestatem.

Ita porrò magnificas pecuniarum fecit largitiones (liberalitate namque & munificen-

GREGORII LAVDES.

tia in quemque vsus) vti cùm aliquò prodiret, ingens multitudo, præter eos qui illum comitari consueuissent, cum sequeretur, & qui vel viderent, vel audirent cum quopiam iturum, frequentes confluerent. Atque ad eximiam illius dignitatis amplitudinem, in qua collocatus fuit, hæc secunda adiecta fuere ornamenta, quòd videlicet homines sua sponte inducti tam sæpe vel propè in eum intueri, vel verba facientem audire cuperent. Erat enim ad desiderium sui in animis omnium, qui quacumque de causa vel quocumque modo ipsum compellassent, inferendum aptissimus, admirabilis cum primis aspectu, sermone propter leporem iucundissimus, & sicut ad rem quampiam intelligentiæ acumine extemporè eliciendam peracutus, sic ad optimum consilium capiendum & ad iudicandum tum de suis rebus, tum de alienis solertissimus. Vnde etiam euenit, vt tot & tam egregia facinora gereret: nihil enim distulit in crastinum.

In magnam præterea traduxit admirationem non solùm Imperatores Romanos, verùm etiam Reges Persarum: propterea quòd omnibus ita vti poterat, sicut tum poscebat necessitas, tum occasio, quam non aliquando omisit, postulabat. Cuius quidem rei singulæ eius res gestæ argumento esse possunt. Erat quoque in eo multa seueritas, & interdum ira: non exigua rursus, immo etiam permagna comitas & mansuetudo: vt illud prudens Gregorij Theologi dictum in eum optimè conueniret: Seueritas sic cũ pudore temperata fuit, vti neutra res læderetur ab altera, sed vtraque alterius ope maximam consequeretur commendationem.] hæc Euagrius: sed & alia de eodem laude dignissima tradunt: quibus appareat eum minimè fuisse violenter in sedem Antiochenam intrusum, sed legitimè electum, cùm Anastasius fuisset in Synodo ab Episcopis etsi non iustè, aliqua tamen specie prætensa iustitiæ legitimè condemnatus. Alioqui quam commeruisse potuit laudem intrusus? an non potius insectãdus probris, qui vt fur & latro aliunde quàm per ostium in ouile ouium ascendisset? Portò eumdem Gregorium etiam postea ex aliis rebus probè gestis summam gloriam assecutum esse, dicetur inferiùs.

Hic verò in eius ingressu mira illa dicenda, quæ de eodem Gregorio Episcopo Antiocheno in Prato Spirituali[a] habentur, dum eiusmodi narratur historia de S. Cosma Abbate: Narrauit nobis Abbas Basilius presbyter Bicatiorum, dicens: Cùm essem Theopoli apud Patriarcham Gregorium, venit ab Hierosolymis Abbas Cosmas cunuchus Lauræ Pharan, vir singularis religionis & fidei, rectorumque dogmatum valde tenax & zelator, ac diuinarum Scripturarum scientia non mediocriter instructus. Cùm ergo fuisset ibi senex dies non paucos, defunctus est. Et iussit Patriarcha pretiosas illius reliquias in monasterio suo sepeliri, vbi & positus erat quidã Episcopus. Die igitur quadam profectus sum vt salutarem sepulchrum senis. Erat autem supra sepulchrum eius iacens homo quidam pauper, eleemosynam petens ab ingredientibus in templum. Cùm ergo me conspexisset pauper tertiò prostratum & seni orationem facientem, dicit mihi: Abba, magnus profectò erat senex ille, quem sepelistis hic ante duos menses. Tunc ego ad illum: Vnde hoc tu nosti? Qui respondit: Verè, domine Abba, ego paralyticus fui annis duodecim, & per ipsum curauit me Deus: & quoties in tribulatione sum, venit ad me consolationem afferens, mihique refrigerium præstat.

[a] Prat. Spirit. cap. 40.

DE COSMAE ABBATIS OBITV ET MIRACVLIS.

NEC IN VITA NEC IN MORTE COMMVNICANDVM CVM HAERETICIS.

Sed & aliud audi de illo miraculum. Ex qua die illum sepelistis, vsque ad horam hanc, audio illum singulis noctibus clamantem, ac dicentem ad Episcopum: Noli me tangere, hæretice, & ne appropinques mihi, inimice sanctæ Dei Catholicæ Ecclesiæ. Hoc ego audiens ab eo qui sanatus fuerat, perrexi, & omnia ex ordine Patriarchæ retuli, orabamque ipsum sanctissimum Patriarcham, vt sumptum ex eo loco corpus senis, in sepulchro alio conderemus. Tunc ait Abbas Gregorius Patriarcha: Mihi crede, fili, nihil ab hæretico læditur Abbas Cosmas: sed hoc tantùm factum est, vt senis virtus, zelusque fidei nobis innotesceret, qualis scilicet fuerit, qualisve sit etiam post carnis occubitum, vtque Episcopi nobis proderetur opinio, ne illum arbitraremur Orthodoxum fuisse atque Catholicum, &c.] plura de eodem Cosma subijcit, de quo etiam Cyrillus in Actis S. Sabæ Abbatis meminit.

Hoc autem primo anno, quo Gregorius, de quo agimus, accepit sedem Antiochenam, Christiani incolentes Maiorem Armeniam, cùm grauia paterentur fidei causa à Costhoe Rege Persarum, legationem miserunt ad Iustinum Imperatorem, cupientes, sicut olim erant, Romani Imperij ditioni subijci. Quid autem actum sit, Euagrius rem gestam narrat his verbis[b]: Primo anno quo iste Episcopatum administrauit, qui Maiorem ac-

[b] Euagr. lib. 5. cap. 7.

rem accolebant Armeniam (sic enim olim appellata est, postea autem Persarmenia, quæ antè fuerat Romanis subiecta, & à Philippo, qui Gordiano successit, Sapori prodita: atque vt Armenia, quæ Minor dicitur, fuit in ditione Romanorum, sic reliqua tota Persis paruit) qui inquam Maiorem accolebant, fidē Christianam professi: quoniam à ceteris Persis misèrè & potissimùm religionis suæ gratia vexabantur, clandestinam ad Iustinum misere legationem, supplicaturi, vt Romano subiicerentur Imperio, quò liberè, nemine impediente, diuinos cultus exequerentur. Quam legationem cùm Iustinus admisisset, & quædam conditiones in litteris, quas ad eos dabant, explicatæ essent, ac sacramento ac solemni iuramento confirmatæ: Armenij ipsos suorum Principes trucidant, & se cum suis omnibus Romano adigunt Imperio. Quibuscum regio finitima, in qua homines cùm eiusdem generis, tum peregrini habitabant, vni Romanorum ditioni accessit, duce Vardane, qui apud eos tum ob generis & honoris splendorem, tum ob peritiam rei militaris facilè primas obtinuit. Itaque Iustinus Cosrhoen his de rebus eum insimulantem hac ratione repulit: Præfinitum paci tempus effluxisse: nec fas esse, vt Christiani Christianos in tempore belli ad se confugientes desertos esse patiantur. Atque Iustinus tametsi hoc responsum dedit Cosrhoi, tamen ad bellum gerendum neutiquam se parat, sed consuetis deliciis tenetur irretitus, omniaque suæ voluptati postponit.] hæc ipse. At de his hæc modò satis.

ARMENIA A PERSIS ABSCISSA.

IESV CHRISTI ANNVS 573. BENEDICTI PAP. ANNVS 1. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 8.

ANno Redemptoris quingentesimo septuagesimotertio, Indictionis sextæ, vbi Romanæ Ecclesiæ sedes bellicis tumultibus exagitata vacasset menses decem & dies tres, creatus est Benedictus cognomento Bonosus decimasexta mensis Maij: Græci verò hunc à cognomento non Benedictum, sed Bonosum appellant, vt Euagrius[a]. De eo autem ista Anastasius: Benedictus natione Romanus ex patre Bonifacio sedit annos quatuor, menses duos, dies quindecim. Eiusdem tempore gens Longobardorum inuasit totam Italiam, simulque & fames nimia, vt etiam multitudo castrorum se traderet Longobardis, vt temperare posset inopiam famis. Quod dum cognouisset Iustinus piissimus Imperator, quia Roma periclitaretur fame & mortalitate, misit in Aegyptum, & onerauit naues frumento, & transmisit Romam: & sic misertus est Deus Italiæ.] hæc Anastasius.

BENEDICTVS PAPA.

[a] Euagr. lib. 5. cap. 16.

Quod autem ad Longobardos pertinet: hoc anno, qui fuerat in locum Alboini subrogatus Clephis, vbi regnasset annum vnum & menses quinque, à seruo occisus est, interregnumque fuit (vt Paulus[b] diaconus ait) annis decem, cùm interim triginta sex militum Duces partiti sunt sibi quas cepissent in Italia ciuitates. Quibus diebus (inquit Paulus) multi nobilium Romanorum ob cupiditatem Ducum interfecti sunt: reliqui verò per partes diuisi tertiam partem frugum Longobardis persoluerunt, & tributarij efficiuntur. Porrò his Longobardorum Ducibus, septimo anno ab aduentu Alboini & totius gentis, expoliatis ecclesiis, sacerdotibus interfectis, ciuitatibus subrutis, populisque qui more segetum excreuerant, extinctis in iis regionibus quas Alboinus ceperat, Italia maxima ex parte capta à Longobardis subiugata est.] hæc Paulus.

CLEPHIS REX OCCISVS.

[b] Paul. diac. lib. 2. c. 17.

De persecutione Longobardorum acturi, primùm omnium ipsorum exploremus religionem, cuius numinis cultores ijdem fuerint Longobardi. Eos quidem Christianos fuisse, Procopius[c] haud obscurè testatur: verùm etsi non omnes, quamplurimos tamen adhuc Gentiles & idolorum cultores perseuerasse, multa quæ de ipsis à S. Gregorio[d] Papa in Dialogis conscribuntur ostendunt: vnde hac ex parte sæuior illis inerat aduersus Christianos immanitas, & maior in loca sancta despectus: vt planè quæ antehac à barbaris passa Italia esset, tolerabilia videri potuissent. Ceterũ & eos qui inter ipsos erant Christiani, fuisse secta Arianos, Gregorius testatur, dum in Dialogis[e] agit de Longobardorum Episcopo quodam Ariano. In his autem aliquos ex Principibus conuersos fuisse postea ad Catholicam fidem, quæ dicentur, ostendent.

DE LONGOBARDORVM RELIGIONE.

[c] Procop. de bello Goth. lib. 2.

[d] Gregor. in Euang. hom. 1. & dialog. lib. 3 c. 26. 28.

[e] Greg. dialog. lib 3. cap 29.

Quod verò ad persecutionem ab eis illatam spectat: numerat idem S. Gregorius Longobardorum grassationem inter alias sæuas Ecclesiæ persecutiones, dũ ait: Sunt etiam portæ inferi quædã potestates huius mũdi. Quid enim Nero, quid Diocletianus, quid denique iste qui hoc

DE PERSECVTIONE LONGOBARDORVM.

qui hoc tempore Ecclesiam persequitur, *nempe Longobardorum populus*, numquid non omnes istæ portæ inferi? &c. Sed eiusmodi portæ inferi non prævaluerunt aduersus Romanam Ecclesiam, neque ipsam quidem Vrbem, qua potiri minimè datum est Longobardis, veluti magno miraculo, vt Gregorius testatur his verbis in epistola ad Rusticianam Patriciam, vbi ait[a]: Si verò gladios Italiæ & bella formidatis: foliciter debetis aspicere, quanta beati Petri Apostolorum Principis in hac Vrbe protectio est, in qua sine magnitudine populi, sine adiutoriis militum, tot annos inter gladios illæsi, Deo auctore, seruamur. hæc Gregorius tempore sui Pontificatus.

[a] Gregor. lib. 7. epist. 23.

Ceterum vt ingruentes eiusmodi possent abigere bestias, muneribus interdum Romani Pontifices eos auertebant ab Vrbe: nam ad Constantinam Augustam hæc scribit[b]: Viginti autem jam & septem annos ducimus, quòd in hac vrbe inter Longobardorũ gladios viuimus: quibus quàm multa hac ab Ecclesia quotidianis diebus eroganrur, vt inter eos viuere possimus, suggerenda non sunt. Verùm in Vrbem licet non sint ingressi, in suburbia tamen omnia quæ potuerunt damna intulerunt, demoliti etiam ædificia quæ constructa erant in sanctorum martyrum cœmeteriis, quibus Vrbs abundabat, testatur id quidem Paulus Romanus Pontifex in suo Constituto de erectione ecclesiæ sanctorum Stephani & Siluestri Romanorum Pontificum: cuius hæc sunt verba, vbi de cœmeteriis loquitur. Igitur cùm per euoluta annorum spatia diuersa sanctorum Christi martyrum atque confessorum eius foras muros huius Romanæ vrbis sita cœmeteria neglecta antiquitus satis manerent diruta: contigit postmodum ab impia Longobardorum gentium impugnatione funditus esse demolita. Qui etiam & aliquanta ipsorum effodientes martyrum sepulchra, & impiè deuastantes, quorumdam Sanctorum secum depopulata auferentes deportauerunt corpora. Et ex eo tempore omnino desidiosè atque negligenter eis debitus venerationis exhibebatur honor. Nam (& quod dictu nefas est) etiam & diuersa animalia in aliquantis eisdem Sanctorum cœmeteriis aditum habebant, & illic eorum existebant septa bouilia, in quibus fœtoris egerebant squallorem, &c.] ex quibus accidit, vt ad auertenda animalia in cœmeteriis stabulantia, eorum complurium fuerint aditus omnino clausi: ex quo & illud grauius accidit damnum, vt & ipsorum memoria omnino pericrit: contigit verò sæpe diebus nostris, à vinitoribus, vel à fossoribus arenam fossilem eruderantibus aliquod deregi cœmeterium. Hæc autem vt quærantur, & quæsita religioso cultu custodiantur, scimus esse curæ Sanctissimo D. N. Clementi Octauo Pontifici Maximo: quod vtrumpleat, Deus concedat. Sed ad cladem per Longobardos illatam redeamus.

[b] Gregor. lib. 4. epist. 34.

ROMA QVAE PASSA A LONGOBARDIS.

COEMETERIA A LONGOBARDIS DIRVTA.

LONGOBARDORVM RES HAVD EXACTE CONSCRIPTAE.

Quoniam verò non ficut res Gothicas Procopius, ita Paulus per singulos annos grassationes Longobardorum prosecutus est, sed quamplurima prætermisisse constat, vtpote qui neque sicut ille sui temporis, & quæ aspexit oculis, sed post ducentos & amplius annos suam de Longobardis historiam scripsit, tempore videlicet Caroli Magni Imperatoris, neque antiquorum aliquis inueniatur qui in eo argumento versatus sit: operæpretium existimauimus, quæ diuersis in locis sanctus Gregorius Papa de eorumdem Longobardorum persecutione suis scriptis mandauit, hic tibi in vnum colligere; cuius fides cùm ob dignitatem & sanctitatem personæ omnibus probata videri possit, eo certior atque exploratior simulque fidelior haberi debet, quòd sui temporis res gestas fuisse stylo prosecutus apparet, & cuncta ferme certa testificatione consignata reliquit: vt ex his quæ lector vera sincerague compererit, reliqua possit mente concipere, quæ remanserunt absque scriptionis alicuius lucerna tenebris obscurata.

SVB DVCIBVS LONGOBARDI TRVCVLENTIORES.

Age igitur, quæ certo tempore in reliquis Italiæ partibus sub Benedicto Papa in eadem Longobardorum incursione sunt facta, quæ & à S. Gregorio sunt scripta, hic colligentes sub anno præsenti recensemus, quo videlicet deficiente Rege, Duces esse cœperunt: cum eo licentiùs ipsos sæuisse constat, quo ex crudelitate quisque potentior videri vellet, cùm neminem haberet, qui patratorum scelerum vltor iudex existeret. Etenim hoc ipso eorumdem Ducem primo progressu, hisque diebus quibus Benedictus Pontifex vixit, teste Paulo diacono, eorumdem furor gabiesque barbarica vehementiori incendio exarsit.

DE FVGA CHRISTIANORVM, ET DE S. CERBONIO EPISC. POPVLONII.

Dispersis creatis Ducibus per diuersas Italiæ regiones, cùm eorum crudelitatis fama percutteret, frequentes erant Fidelium latebræ atque fugæ; suaque ipsorum bona eisdem relinquentes in prædam, saluti singuli consulere solicitè festinabant; fiebantque desertæ ciuitates, ipsa verò loca deserta ciuibus replebantur: magis autem insulæ maris appe-

petebantur ab iis, quibus nauigij alicuius poterat esse facultas. Inter alios autem vnà cum suis clericis magnus ille confessor Cerbonius Episcopus Populonij, qui Gothorum tempore sese ipsis obiecit intrepidè, modò exundante vehementiori Longobardorum sæuitia, in Iluam insulam Tyrrheni maris se contulit, vbi & Deo iuuante, vitæ præsentis finem accepit: sic enim melius abscondit eum Dominus in abscondito faciei suæ à pusillanimitate spiritus & tempestate. Moritur igitur iisdem primordiis Ducum Longobardorum incursionis sanctissimus hic Episcopus, de cuius obitu & sepultura idem sanctus Gregorius scribit his verbis[a]:

[a] Gregor. dialog. lib. 3. c. 14. Iluam S. CERBONIS OBITVS ET FVNVS.

Cùm Longobardorum gens in Italiam veniens cuncta vastasset, ad Helbam * insulam idem sanctus Cerbonius recessit. Qui ingruente ægritudine, ad mortem veniens, clericis suis sibique obsequentibus præcepit, dicens: In sepulchro meo, quod mihi præparaui Populonij, me ponite. Cui illi cùm dicerent: Corpus tuum illuc qualiter deferre possumus, quia à Longobardis teneri loca eadem, & vbique illic eos discurrere scimus? Ille respondit: Reducite me securi: nolite timere, sed festinè sepelire me curate: moxque vt sepultum fuerit corpus meum, ex eodem loco sub omni festinatione recedite. Defuncti igitur corpus imposuerunt naui. Cumque Populonium tenderet, collectis in aëre nubibus, immensa nimis pluuia erupit. Sed vt pateseceret omnibus cuius viri corpus nauis illa portaret, per illud maris spatium, quod ab Helba insula vsque Populonium duodecim millibus distat, circa vtraque nauis latera procellosa valde pluuia descendit, & in nauem eamdem vna pluuiæ gutta non cecidit. Peruenerunt itaque ad locum clerici, & sepulturæ tradiderunt corpus sacerdotis sui, cuius præcepta seruantes, in nauem sub festinatione reuersi sunt: quam mox vt intrare potuerunt, in eumdem locum, vbi vir Domini sepultus fuerat, Longobardorum Dux crudelissimus Gummar aduenit ex cuius aduentu, virum Dei habuisse spiritum prophetiæ, claruit: quia ministros suos à sepulturæ suæ loco sub festinatione discedere præcepit.] hæc de S. Cerbonio & Longobardorum Duce Gregorius.

* I R I V M P H V S.

Erat Gummar vnus ex dictis triginta sex Ducibus, quos inter se hoc anno partitos esse regnum Longobardorum diximus. De Populonij autem Ecclesia destituta pastore agit idem Gregorius cùm esset Pontifex. Ita planè qui à Longobardis, iubente Deo, cum suis timens visus est in insulam confugisse, mortuus de iisdem apparuit triumphasse, dum cælitus missis aquis illi reiecti sunt; cum quot pluuiæ guttis, tot veluti characteribus fuit eius sanctitas prædicata: vt non lugubre funus illud Deus esse voluerit, sed paratum illi e cælo triumphum, quo pariter quam accepisset eius anima à Deo in cælo coronam, omnibus perspicuè innotesceret. Sic igitur quem confessorem sub Gothis nouit Ecclesia, & sub Longobardis post obitum tanto miraculo diuinitus illustratum accepit, eumdem inter Sanctos eadem die, qua ex hac vita migrauit, allegit, atque legit ex more in ecclesia anniuersaria[b] obitus die ipsius populo Christiano confessionem.

S. CERBONII I R I V M P H V S.

[b] Mart. Rom. die 10. Octob.

Cetcrùm sicut & fugientes Dominus non deseruit, & defunctis honorificam parari voluit sepulturam, ita & iis qui remanserunt præsto fuit, & manus conserentibus astitit, vt vnus fugaret mille, & duo decem millia, non armis, sed fide, qua Sancti vicerunt regna, fortes facti sunt in bello, & castra verterunt exterorum. Nam accipe primùm, quæ in prouincia Samnij accidisse iisdem temporibus, idem S. Gregorius his verbis enarrat[c]: Nuper in prouincia Samnij quidam venerabilis vir, Menas nomine, solitariam vitam ducebat: qui nostrorum multis cognitus, ante hoc ferè est decennium defunctus. De cuius operis narratione vnum auctorem non refero, quia penè tot mihi in eius vita testes sunt, quot Samnij prouinciam nouerunt. Hic itaque nihil ad vsum suum aliud, nisi pauca apium vascula possidebat. Huic cùm Longobardus quidam in iisdem partibus rapinam voluisset ingerere, priùs ab eo viro verbo correptus est, & mox per malignum spiritum ante eius vestigia vexatus. Qua ex re factum est, vt sicut apud omnes incolas, ita etiam apud eamdem barbaram gentem eius celebre nomen haberetur, nullusque vltra præsumeret eius cellulam nisi humilis intrare.] hactenus de Mena Gregorius.

[c] Gregor. dialog. lib 3. c. 26. DE MENA SOLITARIO.

Sed coronis coronas iungens, huiusce modi addit glorioſum ex religione triumphum, cùm videlicet non aduersus Longobardos tantùm pugnatum est, sed & contra Arianam perfidiam, qua armatus ipsorum Episcopus in castra Dei tentauit violentus irrumpere: ait enim[d]: Vnum narro, quod per Bonifacium monasterij mei monachum, qui vsque ante quadriennium cum Longobardis fuit, adhuc ante triduum agnoui. Cum ad Spoletanam vrbem Longobardorum Episcopus, scilicet Arianus, veniisset, & locum illic, vbi solennia

[d] Gregor. dialog. lib 3. c. 29

lemnia sua ageret non haberet, cœpit ab eius ciuitatis Episcopo ecclesiam petere, quam A
suo errori dedicaret. Quod dum valde Episcopus negaret, idem qui venerat Arianus,
beati Pauli Apostoli ecclesiam illic cominus firam se die altero violenter intraturum esse
professus est. Quod eiusdem ecclesiæ custos audiens, festinus cucurrit: ecclesiam clausit,
seris muniuit: facto autem vespere, lampades omnes extinxit, seque in interioribus absconditARIANVS EPISCOPVS DAT POENAS IMPIETATIS. dit. In ipso autem subsequentis lucis crepusculo Arianus Episcopus collecta multitudine
aduenit, clausas ecclesiæ ianuas effringere paratus. Sed repentè cunctæ simul portæ diui-
nitus concussæ, abiectis longiùs seris, apertæ sunt, atque cum magno sonitu omnia ecclesiæ
claustra patuerunt. Effuso desuper lumine, omnes quæ extinctæ sunt lampades, accensæ
sunt. Arianus verò Episcopus, qui vim facturus aduenerat, subita cæcitate percussus est,
atque alienis manibus ad suum habitaculum reductus. Quod dum Longobardi in eadem
regione positi omnes agnoscerent, nequaquam vlteriùs præsumpserunt Catholica loca, B
ibidem scilicet posita, temerare. Miro enim modo res gesta est, vt quia eiusdem Ariani causa
lampades in ecclesia beati Pauli fuerant extinctæ, vno eodemque tempore & ipse lumen
perderet, & in ecclesia lumen rediret.] hæc Gregorius. Sed quòd arma fidelium non sint
carnalia, sed Deo potentia, & non ira sed charitate aduersus hostes consueuerint dimicare,
his adiungam quæ de Christi milite Sanctulo Nursinæ Ecclesiæ presbytero idem auctor
[a] Greg dialog. lib. 3. cap 37. MIRA DE SANCTVLO. tunc accidisse scribit his verbis[a]:

Hic (inquit) quodam tempore, cùm in prælo Longobardi oliuam premerent, vt oleum
liquari debuisset: sicut iucundus erat & vultu & animo, vtrem vacuum ad prælum detulit,
laborantesque Longobardos læto vultu salutauit, vtrem protulit, & iubendo potius,
quàm petendo, eum impleri sibi dixit. Sed Gentiles viri, quia tota iam die fruſtra labora-
uerant, atque ab oliuis exigere oleum torquendo non poterant, verba illius molestè susce- C
perunt, eumque iniuriis insectati sunt. Quibus vir Dei lætiori adhuc vultu respondit, di-
cens: Si premetis, vt istum vtrem Sanctulo impleatis, sic oleum vobis reuertetur. Cumque
illi ex oliuis oleum defluere non cernerent, & virum Dei ad implendum vtrem sibi insiste-
re viderent, vehementer accensi maioribus hunc verborum contumeliis detestari cœpe-
runt. Vir autem Dei videns quòd ex prælo oleum nullo modo exiret, aquam sibi dari
petiit, quam cunctis videntibus benedixit, atque in prælum suis manibus iactauit: ex qua
protinus benedictione tanta vbertas olei erupit, vt Longobardi, qui diu incassum labo-
rauerant, non solùm sua vascula omnia, sed vtrem quoque, quem vir Dei detulerat, im-
plentes, gratias agerent, quia is qui oleum petere venerat, benedicendo dederat quod
postulabat.]

ECCLESIAM INCENSAM SANCTVLVS INSTAVRAT. Sed de eo subdit maiora idem S. Gregorius, referens insigne miraculum ab ipso Sanctu- D
lo eodem tempore editum, cùm ecclesiam S. Laurentij à Longobardis incensam restitue-
re conaretur. ait enim: Alio quoque tempore vehemens vbique fames incubuerat (*illa vi-
delicet, de qua ex Anastasio hoc anno mentionem fecimus*) & beati Laurentij martyris eccle-
sia fuerat à Longobardis incensa, quam vir Dei restaurare cupiens, artifices multos ac plures
subministrantes operarios adhibuit; quibus necesse erat vt quotidianos sumptus laboran-
tibus sine dilatione præberet. Sed exigente eiusdem famis necessitate, panis defuit: cœpe-
runtque laborantes instanter victum quærere, quia vires ad laborem per inopiam non ha-
berent. Quod vir Dei audiens, eos verbis consolabatur, foris promittendo quod deerat: sed
ipse grauiter anxiebatur intus, exhibere cibum non valens, quem promittebat.

PANIS OPERARIIS SVPPEDITATVR INDEFICIENS. Cùm verò huc illucq; anxius pergeret, deuenit ad clibanum, in quo vicinæ mulieres pri-
die panes coxerant: ibiq; incuruatus aspexit, si fortè panis à coquentibus remansisset. Tunc E
repentè panem miræ magnitudinis atque insoliti candoris inuenit: quem quidem tulit,
sed deferre artificibus noluit, ne fortasse alienus esset, & culpam velut ex pietate perpe-
traret. Per vicinas itaque hunc mulieres detulit, eumque omnibus ostendit; ac ne cui ea-
rum remansisset, inquisiuit. Omnes autem quæ pridie panem coxerant, suum hunc esse
negauerunt, atque panes suos numero integros retulisse, professæ sunt. Tunc lætus vir Do-
mini perrexit ad multos artifices cum vno pane: & vt omnipotenti Deo gratias agerent,
admonuit; & quia eis annonam præbuerat, indicauit. Eisque ad refectionem protinus inui-
tatis, inuentum panem apposuit. Quibus sufficienter pleneque satiatis, plura ex eo quàm
ipse panis erat, fragmenta collegit: quæ die quoque altero eis ad refectionem intulit. Sed
id quod ex fragmentis supererat, ipsa quoque quæ appositа fuerant fragmenta superabat.
Factumque, vt per dies decem omnes illi artifices & operarij ex illo pane satiati, hunc &
quotidie

A quotidie ederent, & ex eo quotidie quod edi posset in crastinum superesset, & sic fragmen-
ta panis illius per esum crescerent, & cibum comedentium ora repararent.] hucusque de
his Gregorius: sed nondum de Sanctulo, eiusque cum Longobardis inito certamine finis.
Audi enim quæ iis idem sanctus Gregorius de eodem mox adnectit, cùm plenè de Longo-
bardis aduersantibus victoriam tulit, spoliaq; reuexit, & perspicuè in Ecclesia permansura
trophæa Christi gloriam prædicantia statuit. ait ergo Gregorius[a]: [a] Gregor. dialog. lib. 3. c. 37.

Die quadam captus à Longobardis quidam diaconus tenebatur ligatus; eumq. ipsi qui
tenuerant, interficere cogitabant. A duesperascente autem die, vir Dei Sanctulus ab iisdem
Longobardis petiit, vt relaxari, eique vitam concedi debuisset: quod posse se facere, omni- DIACONVS LIBERATVR.
no negauerunt. Cumque mortem illius deliberasse eos cerneret, petiit vt sibi ad custodiam
dari debuisset. Cui protinus responderunt: Tibi quidem eum ad custodiendum damus, sed
B ea conditione interposita, vt si iste fugerit, pro eo ipse moriaris. Quod vir Domini libenter
accipiens, prædictum diaconum in suam suscepit fidem: quem nocte media, cùm Longo-
bardos omnes somno graui depressos aspiceret, excitauit, & ait: Surge, & concitus fuge:
liberet te omnipotens Deus. Sed idem diaconus promissionis eius non immemor, respon-
dit, dicens: Fugere, pater, non possum: quia si fugero, pro me sine dubio ipse morieris.
Quem vir Domini Sanctulus ad fugiendum compulit, dicens: Surge, & vade: te omnipo-
tens Deus eripiat: nam ego in manu eius sum: tantum in me possunt facere, quantum ipse
permiserit. Fugit itaque diaconus, & quasi deceptus in medio fideiussor remansit.

Facto igitur manè, Longobardi, qui diaconum ad custodiendum dederant, venerunt:
quem dederant, petierunt: sed hunc venerandus presbyter fugisse respondit. Tunc illi
inquiunt: Scis ipse melius quid conuenit. Seruus autem Domini constanter ait: Scio. Cui
C dixerunt: Bonus homo es: nolumus te per varios cruciatus mori: elige tibi mortem quam
vis. Quibus vir Domini respondit, dicens: In manu Dei sum: ea morte me occidite, qua
occidi permiserit. Tunc omnibus qui illic aderant Longobardis placuit, vt eum capite
truncare debuissent, quatenus sine graui cruciatu vitam eius compendiosa morte termi-
narent. Cognito itaque, quòd Sanctulus, qui inter eos pro sanctitatis reuerentia magni SANCTVLVS IN DISCRIMEN ADDVCTVS LIBERATVR.
honoris habebatur, occidendus esset: omnes qui in eodem loco inuenti sunt Longobardi
conuenerunt, sicut sunt nimiæ crudelitatis, læti ad spectaculum mortis. Circumsteterunt
itaque acies. Vir autem Domini deductus in medium est, atque ex omnibus viris forti-
bus electus est vnus, de quo dubium non esset quin vno ictu caput eius abscinderet. Ve-
nerandus igitur vir inter armatos deductus, ad sua arma statim cucurrit: nam petiit vt sibi
paululum orandi licentia daretur. Cui dum concessum fuisset, in terram se strauit & ora-
D uit. Qui dum paulo diutiùs oraret, hunc electus interfector calce pulsauit, vt surgeret, di-
cens: Surge, & flexo genu extende ceruicem. Surrexit autem vir Domini, genu flexit, cer-
uicem extendit; sed tenso collo eductam contra se spatham intuens, hoc vnum publicè
dixisse fertur: Sancte Ioannes, suscipe illam. Tunc electus carnifex euaginatum gladium
tenens, nisu forti in altum brachium percussurus eleuauit, sed deponere nullo modo po-
tuit: nam repentè diriguit, & erecto in cælum gladio, brachium inflexibile remansit.

Tunc omnis Longobardorum turba, quæ ad illud spectaculum aderat, in laudis fauo- LONGOBARDI SANCTVLVM VENERATI.
rem conuersa, mirari cœpit, virumque Dei eum timore venerari: quia profectò claruerat,
cuius sanctitatis esset, qui carnificis brachium in aere ligasset. Itaque postulatus vt sur-
geret, surrexit: postulatus vt brachium sui carnificis sanaret, negauit, dicens: Ego pro eo
nullo modo orabo, nisi mihi antè iuramentum dederit, quia cum ista manu Christianum
E hominem non occidat. Sed Longobardus idem, qui (vt ita dicam) brachium contra
Deum tendendo perdiderat, pœna sua exigente, compulsus est iurare, se Christianum ho-
minem numquam occidere. Tunc vir Dei præcepit, dicens: Depone manum deorsum.
Qui statim deposuit. Atque illico adiunxit: Remitte gladium in vaginam. & statim remisit.

Omnes ergo tantæ virtutis hominem cognoscentes, boues & iumenta, quæ depræ-
dati fuerant, certatim ei offerre in munere volebant: sed vir Domini tale munus suscipere
recusauit, munus autem bonæ mercedis requisiuit, dicens: Si mihi aliquid vultis conce- SANCTVLVS CAPTIVOS LIBERAT.
dere: omnes captiuos, quos habetis, mihi tribuite, vt habeam vnde pro vobis debeam
orare. Factumque est, vt omnes captiui cum eo dimissi sint, atque superna gratia disponen-
te, cùm se vnus pro vno morti obtulit, multos à morte liberauit.] hucusque Gregorius
de Sanctuli inito cum Longobardis certamine, in quo charitati iuncta fides extinxit
odium, atque perfidiam superauit. Siquando verò eos permisit Deus in Dei seruos sic sæ-
uire,

uire, vt eosdem absque obice neci traderent; & in hoc declarata est diuina potentia, cùm A iidem occisi licet, tamen vt victores triumphale carmen concinere auditi sunt. Nam accipe quæ insuper in prouincia Valeria accidisse in hunc modum idem auctor enarrat [a]:

[a] Gregor. dialog. lib. 4. c. 21.

Vitæ namque venerabilis Valentius, qui pòst in hac Romana vrbe mihi (sicut nosti) meoque monasterio præfuit, priùs in Valeriæ prouincia suum monasterium rexit. In quo dum Longobardi sæuientes venissent (sicut eius narratione didici) duos eius monachos in ramis vnius arboris suspenderunt; qui suspensi eodem die defuncti sunt. Facto autem vespere, vtrorumque eorum spiritus claris illic apertisque vocibus psallere cœperunt: ita vt ipsi quoque, qui eos occiderant, nimium mirati tenerentur. quas videlicet voces captiui quoque omnes, qui illic aderant, audierunt, atque eorum psalmodiæ postmodum testes extiterunt. Sed has voces spirituum omnipotens Deus idcirco pertingere voluit ad aures corporis, vt viuentes quique in carne discerent, quia si Deo seruire studeant, post carnis B mortem vberiùs viuant.] hæc ipse: sed & aliis quoque signis Deus reddidit manifestum in cælo viuere, quos tunc barbaricus gladius in terra necasset. nam audi eumdem Gregorium ista narrantem [b]:

MONACHI SVSPENSI PSALLVNT.

[b] Ibid. c. 22.

Quibusdam religiosis quoque viris attestantibus, adhuc in monasterio positus agnoui, quòd hoc Longobardorum tempore iuxta in hac prouincia, quæ Sura nominatur, quidam monasterij pater venerabilis Soranus nomine fuerit, qui captiuis aduenientibus, atque à Longobardorum deprædatione fugientibus, cuncta quæ in monasterio videbatur habere, largitus est. Cumq. in eleemosynis vestimenta sua ac fratrum omnia & cellarium consumpsisset, quicquid habere in horto potuit, expendit. Expensis verò rebus omnibus, Longobardi ad eum subitò venerunt, eumque tenuerunt, & aurum ab eo petere cœperunt. Quibus cùm ille diceret, se omnino nihil habere; in vicino monte ab eis ductus est, in qua silua C immensæ magnitudinis stabat. Ibi captiuus quidam fugiens, in cana arbore latebat: vbi vnus ex Longobardis, educto gladio, prædictum venerabilem occidit virum: cuius corpore in terram cadente, mons protinus & silua concussa est, ac si se ferre non posse pondus sanctitatis eius diceret terra quæ tremuisset.] Sic igitur sanctum virum martyrio coronatum, anniuersaria recurrente die, quolibet anno Ecclesia celebrare consueuit. Sed attende quid de alio itidem martyrio vita perfuncto Gregorius subdit [c]:

DE SORANI ABBATIS NECE.

[c] Ibid. c. 23.

Alius quoque in Marsorum prouincia vitæ valde venerabilis diaconus fuit: quem inuentum Longobardi tenuerunt, quorum vnus educto gladio caput eius amputauit. Sed cùm corpus eius in terram caderet: ipse, qui hunc capite truncauerat, immundo spiritu correptus, ad pedes eius corruit, & quòd amicum Dei occiderit, inimico Dei traditus ostendit.] hæc sanctus Gregorius. Quòd igitur alios ereptos, alios verò ab eisdem barba- D ris necatos audis: in vtrisque admirandam Dei prouidentiam contemplari licet, cùm vt alij coronam consequerentur, & vt alij in aliorum leuamen solatiumque remanerent, effecit; ne si magistri omnino deficerent, exoleseeret disciplina. Quomodo autem reliqui sanctissimi monachi mirifici illius Equitij alumni à Deo illæsi à furore barbarico conseruati sint, eumdem audi Gregorium, cùm ita scribit [d]:

VETIO SVB SECVTA EST DIACONI OCCISOREM.

[d] Gregor. dialog. lib. 1. c. 4.

Eamdem Valeriæ prouinciam Longobardis intrantibus, ex monasterio reuerendissimi viri Equitij in prædicto oratorio ad sepulchrum eius monachi confugerunt. Cumque Longobardi sæuientes oratorium intrassent, cœperunt eosdem monachos foras trahere, vt eos aut per tormenta discruciarent, aut gladiis necarent. Quorum vnus ingemuit, atque acri dolore commotus clamauit: Heu, heu, heu, sancte Equiti, placet tibi quòd trahimur, & nos non defendis? Ad cuius vocem protinus sæuientes Longobardos immundus spiritus E inuasit: qui corruentes in terram tamdiu vexati sunt, quousque cuncti qui foras erant Longobardi cognoscerent, quatenus locum sacrum temerare vlteriùs non auderent. Sicque vir sanctus dum discipulos defendit, etiam multis postea remedium illuc fugientibus præstitit.] Idemque de Cassinati monasterio S. Benedicti ista inferiùs [e] tradit, in primis referens quæ ab ipso sancto viro antè cognita atque prænunciata fuissent:

S. EQVITIVS SVOS LIBERAT.

[e] Gregor. dialog. lib. 2. c. 17.

Vir quidam nobilis Theoprobus nomine eiusdem Benedicti Patris fuerat admonitione conuersus, qui pro vitæ suę merito magnam apud eum familiaritatis fiduciam habebat. Hic cùm quadam die eius cellam fuisset ingressus, hùc amarissimè flentem repetit. Cumq. diu subsisteret, eiusque non finiri lacrymas videret (nec tamen vir Dei consueuerat orando plangere, sed mærendo) quænam causa tanti luctus existeret, inquisiuit. Cui vir Dei illico respondit: Omne hoc monasterium quod construxi, & cuncta quæ fratribus præparaui, omni-

A omnipotentis Dei iudicio Gentibus tradita sunt. Vix autem obtinere potui, vt mihi ex hoc loco animæ concederentur. Cuius vocem tunc Theoprobus audiuit, nos autem cernimus, qui destructum modò à Longobardorum gente eius monasterium scimus. Nocturno enim tempore, quiescentibus fratribus, nuper illuc Longobardi ingressi sunt, qui diripientes omnia, ne vnum quidem hominem tenere potuerunt. Sed impleuit omnipotens Deus, quod fideli famulo Benedicto promiserat, vt si res Gentibus traderet, animas custodiret.] hæc Gregorius. Porrò eosdem monachos inde pulsos Romam commigrasse, idem alibi tradit, Abbatesque numerat, qui ad ea vsque tempora eidem monasterio præfuerunt [a], traditumque his fuisse Lateranense cœnobium incolendum affirmat. Hos etiam accipere consuetisse alimoniam vnà cum aliis monachis ab ipsa Apostolica sede, idem Gregorius in epistola B ad Constantinam Augustam [b] docet. At de Longobardorum sub Benedicto Papa cœpta grassatione per Duces in reliquas Italiæ partes satis. Plura sunt alia, quæ certis annis, quibus gesta esse reperiuntur, opportunius inseremus.

[a] Greg. dialog. lib. 2. in princ.

[b] Greg. lib. 4. epist. 34.

Quòd verò ad res hoc anno in Gallijs gestas pertinet, auctor est Sigebertus hoc anno altercatum esse inter Hispanos & Gallos de Paschatis diei celebritate. ait enim: Hispani & Franci de Pascha celebrando dissentiunt, Hispanis duodecimo Kalendas Aprilis, Francis verò decimoquarto Kalendas Maij Pascha celebrantibus. Sed Francos rectè celebrasse, per hoc diuinitus claruit, quòd fontes in Hispania, qui in sabbato sancto Paschæ ad baptizandum sponte diuinitus repleri solent, non in Hispanorum, sed in Francorum Pascha repleri sunt.] hæc ipse, ex quibus omnis de impostura interdum oborta suspicio abolita est. Si enim humana arte ea de fontibus contigissent, vtique eadem ad Hispanorum sententiam C comprobandam accommodata fuissent.

Hic ipse insuper numeratur annus octauus à tempore inguinariæ pestis, quo suum S. Gallus Aruernensis Episcopus obitum designauit, & cladem populi ex renascente eodē morbo prædixit, vt suo loco ex Gregorio [c] Turonensi narratum est. Porrò de eius felici ad Deum transitu idem auctor ista alibi habet [d]: Cùm grauatus incommodo decubaret, ita febris interna omnia membra eius depilauit, vt capillos & barbam simul amitteret. Sciens autem, reuelante Domino, post triduum migraturum, conuocat populū, & omnibus confracto pane, communionem sancta ac pia voluntate largitur. Adueniente autem die tertia, quæ erat Dominica dies, quæ cinibus Aruernis immanem contulit luctum, albescente iam cælo, interrogat, quid in ecclesia psallerent. Dixerunt, Benedictionem esse psallere, *nempe psalmum Benedicite omnia opera Domini Domino*. At ille, psalmo quinquagesimo, & Benedictione decantata, & Alleluiatico cum capitello expleto, consummauit officium D torum temporis matutini. Quo iam extremo perfunctus officio, ait: Vale dicimus vobis, fratres. Et hæc dicens, extensis manibus, spiritum cælo intentus præmisit ad Dominum: transiit autem ætatis suæ anno sexagesimoquinto, Episcopatus verò sui septimo & vigesimo anno.] hucusque Gregorius de obitu S. Galli: pergit verò dicere de funere atque miraculis: sed satis ad institutum.

[c] S. Galli ch. 1. Greg. Turon. hist. Franc. lib. 4. cap. 5.

[d] Greg. Turon. in Vit. SS. Patr. cap. 3.

At non prætercundem de eodem S. Gallo Venantij Fortunati [e] epitaphium, quod in gratiam Gregorij Turonensis eius nepotis conscripsit: sic enim se habet:

[e] Fortun. lib. 4. carm. 4.

Hostis inique, Adam paradiso fraude repellis:
Ecce Deus famulis præstat adire polos.
Inuide, sic tua mors homini meliora parauit:
Tu expellis terras: hîc dat & astra suis.
Testis & Antistes Gallus probat ista beatus,
E *Nobilis in terris, dites eundo polos.*] Sed quod ad eius pertinet antiquam nobilitatem, testatur Gregorius Turonensis [f] in Vita ipsius, genus ducere ab egregio martyre Vetio Epagatho, cuius mentio est in epistola Ecclesiæ Lugdunensis apud Eusebium [g], fuisseque tradit natum ex Georgio Senatoriæ stirpis viro & matre Leocadia. Pergit verò idem Fortunatus eius vitam summatim referre:

[f] Greg. Vit. S. S. Patr. c. 3.

[g] Euseb. lib. 5. cap. 1.

Qui Christi auxilio fultus, necadultus in annis
Se maiora petens, odit amore lares:
Effugit amplexus patrios, matremq. relinquit:
Qui monachum regeret quæritur Abba parens.
Illic tyro rudis generoso cœpit ab æuo
Militiæ Domini belliger arma pati.

Quintiano

Quintiano demum ſancto erudiente magiſtro,
Pulchrior eſt auro corde probatus homo.] Fuit iſte Quintianus ſanctitate præclarus Epiſcopus Aruernenſis, qui eum ex monacho reddidit clericum, atque imbuit ſanctis moribus & Eccleſiaſticis litteris; quibus optimè excultus, cùm innotuiſſet Theodorico Francorum Regi, ab eo accerſitus atque retentus eſt: vbi cùm eſſet, apud Coloniam Agrippinam idolorum templum, quod frequentabatur à ruſticis, ſuccendiſſe tradit Gregorius. Pergit verò Fortunatus:

Inde Palatinam Regis tranſlatus in aulam,
Theodorice, tuam, vixit amore pio.
Mox vbi deſtituens terras, petit aſtra magiſter,
Ceſſit diſcipulo cura tenenda gregis.
Pontificatus enim moderans ita rexit habenas,
Paſtor vt officij, eſſet amore pater,
Manſuetus, patiens, bonus, æquus, amator, amandus,
Non erat offenſæ, ſed locus hic veniæ.
Siqua ſuperuenit, facta eſt iniuria verbis:
Vnde furor poterat, inde triumphus erat.] plura id genus de ipſo Gregorius refert exempla, de contumeliis ſcilicet atque verberibus à ſuis preſbyteris magna patientia toleratis. Sed audi reliqua:

Plebem voce fouens, quaſi natos vbere nutrix
Dulcia condito cum ſale mella dabat.
Hoc opus exercens præſenſit dona futuri,
Se paſtore nihil poſſe perire gregis.] hoc idcirco Chriſtianus poeta, quòd ingruente inguinaria lue, à diuino oraculo accepit reſponſum (vt idem tradit Gregorius) ipſo viuente, nullum è ſuis ea peſte lædendum: quod & ſicuti prædictum fuit, euenit. Quot autem annis eamdem Eccleſiam gubernarit, his Fortunatus, quos ſubdit, verſibus docet:

Sic Pater Eccleſiam regit in quinquennia quinque,
Bis terdena tamen luſtra ſuperſtes agens.
Hinc meliore via ſanctum ad cæleſtia vectum
Non premit vrna rogi, ſed tenet vlna Dei.] hucuſque Fortunati de S. Gallo epitaphium. Clariſſe autem corpus eius terræ mandatum pluribus miraculis, Gregorius tradit, qui tamen in numerando ſedis ipſius tempore duobus annis à Fortunato diſcrepat: ſiquidem eum Eccleſiæ Aruernenſi præfuiſſe Epiſcopum ait annos viginti ſeptem. Remanſit poſteris eius memoria in vniuerſa Eccleſia celebris: etenim ſacris inter Sanctos ipſe aſcriptus tabulis, die qua obiit, Kalendis Iulij anniuerſaria memoria vbique recolitur.

[c] *Pſal. 106. & Exod. 32* Sed qui dum vixit extitit ſuis mediator apud Deū, tamquam Moyſes[a], qui ſtetit in confractione in conſpectu eius, vt auerteret indignationem eius, ne diſperderet eos: Vbi verò mortuus eſt, ſublato de medio tanto obice, tamquam à vinea macerie depulſa, de qua ſcriptum eſt[b]: Auferam maceriem eius, & erit in direptionē] mox lues illa inguinaria, quæ ante annos octo Italos & Gallos afflixit, Aruernos autem, Sancto intercedente, non læſerat, populum illum inuaſit, magnaq. clade affecit, vt Gregorius ipſe teſtatur[c], cùm de diuina virtute, quam tunc fuit in famulo ſuo expertus per ſancti Iuliani martyris Aruernenſis reliquias, ita alibi narrat[d]:

[b] *Iſai. 5.*
[c] Greg. Turon. hiſt. Fran. lib. 4 cap. 15.
[d] Greg. Turon. de Glor. mar. lib. 2. c. 45.

Inter reliqua verò inſignia ſuſcipiendorum miraculorum ponimus & iſtud, quòd inſipientes corrigat, & roboret ſapientes. Igitur Cautini Epiſcopi tempore, quo ingruentibus peccatis populi Aruerna regio ab excidio luis, quam inguinariam vocant, deuaſtabatur: ego Briuatenſem vicum experij, ſcilicet vt qui meritis tutari nequibam, beati martyris Iuliani tutarer præſidio. In quo dum commorarer vico, vnus puer ex noſtris ab hoc morbo corripitur: reclinatoq. ad lectulum capite, grauiter ægrotare cœpit. Erat autem febris aſſidua cum ſtomachi pituita, ita vt ſi quid acciperet; confeſtim eiiceret, nec erat ei cibus confortatio, ſed magis exitus putabatur. Denique mei cū viderent eum in extrema vexari, hariolum quemdā inuocant. Ille verò venire non differens, acceſſit ad ægrotū, & artē ſuam exercere conatur, incantationes immurmurat, ſortes iactat, ligaturas collo ſuſpendit, promittit viuere quem ipſe mancipauerat morti. Hæc autem me inſcio agebantur. Quæ cùm mihi delata fuiſſent, amariſſimus reddor, & cū graui ſuſpirio illud commemoro, quod Dominus per Eliam Prophetam Ochoziæ Regi pronunciat, dicens[e]: Quia dereliquiſti Dominum

[e] *4. Reg. 1.*

num Deum Iſraël, & conſuluiſti Deum Accaron, ideo de lectulo in quo aſcendiſti non conſurges, ſed morte morieris. Nam iſte poſt aduentum harioli validiùs febre ſuccenſus, ſpiritum exhalauit. Cuius poſt obitum interpoſitis paucis diebus, puer alius ſimili laborare cœpit incommodo. Tunc ego eis inquio: Accedite ad martyris tumulum, & aliquid exinde ad ægrotū deportate, & videbitis magnalia Dei, atque cognoſcetis quid ſit inter iuſtum & iniuſtum, & inter timentē Deum & non ſeruientem illi. Accedentes autem, parumper puluerem circa ſepulchrum iacentis ſuſtulerunt. De quo vt hauſit infirmus cum aqua, protinus aſſecutus eſt medicinam, recuperatiſque viribus ac reſtincta febre conualuit. Intelligite ergo nunc, ô omnes qui inſipientes eſtis in populo, & poſtquam ita diſcuſſeritis, ſcitote quia nihil ſunt quæ ad ſeducendum humanum genus diabolus operatur. Ideo moneo, vt ſi quis vexillo Crucis ſignatus, ſi quis baptiſmi abſolutione mundatus, ſi quis vetuſtate depoſita in nouo nunc homine viget, talia poſtponat ac negligat: quærat autem patrocinia martyrum, per quos ſanitatum miracula celebrantur: poſtulet adiutoria confeſſorum, qui meritò amici ſunt Dominici nuncupatij & quæ voluerit, obtinebit.] hucuſque Gregorius, eamdem ſpirans in ſacrarum reliquiarum cultu pietatem, qua omnes non Galliarum tantùm, ſed totius Catholici orbis ſanctiſſimi Epiſcopi præditi ſemper fuerunt.

PVLVERE SEPVLCHRI S. MARTYRIS CVRATI INFIRMI.

Quòd verò Aruernenſes populi poſt obitum ſancti Galli ea meruerint affligi clade: ad alia ipſorum peccata, quorum Gregorius meminit, illud acceſſit, vt poſt obitum eius diuiſa ſchiſmate eccleſia illa fuerit, ſtudentibus aliis Catoni presbytero, Archidiacono verò Cautino aliis, cùm iſte dolo agens, clàm profectus ad Regem, ab eodem dari ſibi petijt Epiſcopatum, quæ quidem omnia luctu digna idem Gregorius ſuo proſecutus eſt ſtylo[a]: verùm cognoſcitur memoria lapſus, dum ad tempora Theodibaldi Regis id refert: nam longè poſt Theodibaldi obitum ſuperſtitem fuiſſe Gallum, tum ex Actis Conciliorum quibus Gallus interfuit, tum ex iis quæ de eodem Gallo ipſe Gregorius ſcripſit, apparet.

ARVERNENSIS ECCLES. SCHISMATE LABORAT.

[a] Gregor. hiſt. Frāc. lib. 4. c. 5. 6. 7.

IAm quingenteſimus ſeptuageſimus quartus Chriſti annus adeſt ſeptimæ Indictionis, idemque nonus numeratus Iuſtini Imperatoris: qui quidem extitit Orientali Imperio funeſtiſſimus, Abaris vna ex parte, Perſis ex altera Romanum Imperium deuaſtantibus.

AVARES RVRSVM INVADVNT ROM. IMPERIVM.

Anno enim hoc nono Iuſtini (inquit Cedrenus) Abari ſiue Auares ad Danubium venerunt, ac viceruntRomanos.] de his hæc pauca ipſe; Euagrius verò pluribus, dū agit de Tiberio, qui aſcitus poſtea fuit collega in Imperium à Iuſtino: Hunc (inquit) Iuſtinus, ingenti collecto exercitu, ad congrediendum cum Abaris iampridē miſerat. Qui quidem, militibus aſpectum barbarorum haud ferentibus, parum aberat quin captus fuiſſet, niſi diuina prouidentia eum præter omnium opinionem ſeruaſſet, & in fines Imperij Romani reduxiſſet incolumem: quippe temerariis Iuſtini inſtitutis obſecutus, ipſe cum tota Romana Republica in periculum venit penitus percundi, & amplum Imperij Romani decus barbaris concedendi ad occupandum.] hæc ipſe. His autem hæc præterea hoc item anno addita mala à Perſis, idem Euagrius affirmat his verbis: Et Artabanus Perſa in Romanorum ditionem facta incurſione, multos captiuos abduxit, captoque etiam Daras caſtro, domum rediit. Iuſtinus nuncio tantæ cladis accepto, animo abalienatus eſt, petijtque ab Hormiſda, vti pacem componeret, quæ & in annum pacta eſt. Conſtitutum ſub eo eſt, vt pſalmus, Tuæ cœnæ myſticæ] magna feria quinta caneretur. Illata quoque tunc eſt imago nulla manu facta Camulianis pago Cappadociæ: *illuc enim Edeſſa, ne in Perſarum manus deueniret, olim tranſlata fuit*. Et veneranda ligna, *Crucis ſanctiſſimæ ſcilicet*, ab Apamea Syriæ Secundæ Conſtantinopolim tranſlata ſunt.] quibus exuta ciuitas illa, quæ (vt dictum eſt ſuperiùs) ab iiſdem in alia Perſarum incurſione miraculo magno diuinitus defenſa fuit, capta ſtatim atque in ſauillam redacta eſt.

[b] Euagr. lib. 5. c. 9. 10.

Verùm quæ de hac Perſarum incurſione, ex qua in magnum diſcrimen Antiochia adducta eſt, idem Euagrius tradat, hic deſcribamus. Ipſe enim dum agit de Niſibis, quæ erat ſub poteſtate Perſarum, obſidione, quā Marcianus Dux Romani exercitus ad multū temporis ſpatium protraxerat, ob idq. Iuſtinum Imp. in indignationem commouerat, cuius & præcipiti animo mala cuncta Imperio inferrentur, hæc ait[b]: De ea incurſione, *quam ſcilicet pararet*

rarer; Cosrhoes per Adaarmanem Ducem (sic enim eum appellat, quem Cedrenus nominat Artabanum) fit certior Gregorius Episcopus Antiochiæ: nã huic Episcopus Nisibis amicissimus fuit, magnis muneribus ab eo donatus: & propterea cũ insanam Persarũ contumeliam contra Christianos admissam, qua semper fere premebantur, ægrè admodum pateretur, & magnopere cuperet ciuitatem, cuius ipse fuit Episcopus, in ditionem Romanorum venire, omnia quæ extra fines Romanorum circiter Nisibin gerebãtur, significauit, opportuneque exposuit. Quæ quidem Gregorius illico ad Iustinũ retulit eique quàm celerrimam declarauit Cosrhois incursionem. At verò ille in consuetarum voluptatum sordibus volutatus, Gregorij litteris neque animum attendere, neque fidem habere voluit: illud dumtaxat verum arbitratus, quod ipse in animum induxerat. Nam hominum intemperantium & luxu perditorum consuetudinem imitabatur, in quorũ animis sicut ignauia insita est, ita de prospero rerum aduentu nimis magna fiducia, & si quid contra ipsorum voluntatem acciderit, ei nolunt vllo modo fidem adiungere. Itaque scribit Gregorio, resque ad se relatas, quasi omnino veræ non sint, reijcit: quòd si veræ sint, Persas non ante suos obsidione occupaturos; sin autem ante occuparent, cum magna suo malo discessuros.] ita quidem Euagrius, deuastationem Syriæ & captiuitatem Antiochiæ tribuens Imperatoris ignauiæ: sed altius optassem ipsum ista considerasse, cur ante septem annos, quibus Imperium Iustinus administrauit, minimè cõrigerint, sed vbi scilicet sanctissimum Episcopum ab ea ciuitate dimouit? hæc enim si considerasset, non in ignauiam, sed ad sacrilegium Imperatoris ea cuncta mala retulisset: sicuti enim in templo columnæ, & in ædibus sunt fundamenta, ita planè se habent in ciuitatibus atque prouincijs sanctissimi sacerdotes; quos si quis è loco dimoueat, foriscque pellat, necesse sit cuncta quæ virtutum fortissimo robore sustinebãt, omnino corruere ac pessumire. Cùm Anastasius Antiochiæ sederet, ipse Dominus positus erat in Syria vniuersa murus & antemurale; quo sublato, & Dominus pariter recessit ab eis, atque tunc luxit [a] antemurale, & murus pariter dissipatus est, cùm vniuersa Syria cessit deprædationi barbarorum, cùm iam nullus penitus esset qui resisteret grassantibus vbique locorum hostibus crudelissimis. sed quomodo id acciderit, sic narrare pergit Euagrius.

PROCATIS VRGENTIBVS DATVM ROBVR HOSTIBVS CONTRA ROMANOS.

[a] *Thren. 2.*

PERSAE VNIVERSAM DEPOPVLANTVR SYRIAM.

Deinde mittit Acaciũ Imperator, hominem superbũ & contumeliosum, ad Marcianum Ducem exercitus cum hoc mandato, vt si Marcianus alterum pedẽ in ciuitatem Constantinopolitanam antè intulisset, quàm scilicet de hostibus victoriam accepisset, honoris sui gradu eum abdicaret. Quod quidem factum est ab eo sedulò: idq. non sine Reipublicæ detrimento, quòd Imperatoris mãdato inseruiret. Nam profectus ad castra Romanorum, Marcianum iuxta fines Imperij versantem, insciente exercitu, spoliat dignitate. Præfecti autem Manipulares ad Centuriones, vbi peractis vigiliis didicerant Ducem suum de honoris gradu dimotum, copias non vlteriùs ducunt, sed clàm se inde subducentes, sparsi fugiunt, obsidione ciuitatis Nisibis cum omni irrisione dimissa. Adaarmanes igitur, qui Persarum & Scenitarum barbarorum satis validum & magnum habebat exercitum, Circesium præteriens, res Romanorum incendio, occisione, & aliis omnibus vastationis generibus populatus, nec quicquam clementiæ omnino vel cogitatione complexus est, vel factis declarauit. Capit castella & pagos multos, nemine præterea repugnante: primùm quòd copiæ Romanæ nullum Ducem habuere: deinde quòd militibus circiter Daras à Cosrhoe circumclusis, populationes agrorum & incursiones absque vllo timore fiebant.

Inuadit porrò Cosrhoes Antiochiam per suos dumtaxat milites (ipse namque eò non venit) qui præter omnem spem inde repulsi fuere; cùm tamen nemo, vel pauci admodum in ciuitate remanerent. Cumque Episcopus inde fugisset, secumque eduxisset sacrum Ecclesiæ thesaurum, propterea quòd magna pars muri cecidisset, & populus (vt fit in his præsertim temporibus) seditione conflata nouis rebus studebat, quibus fugientibus vrbs deserta relicta: nec quisquam erat, qui vel ad machinas vllas contra hostes fabricandas, vel ad eisdem vllo modo resistendum, animum intenderet.] subijcit [b] his de Heraclea ab hostibus incensa, Apameaque capta & igne absumpta, abducto captiuo Episcopo vnà cum ciuitatis Præfecto, aliisque malis innumeris illatis regionibus illis, in quas ijdem se grassantes infuderant: cùm interea ipse Cosrhoes Daram expugnauit ciuitatem munitissimam in finibus positam.

[b] *Euagr. lib. 5. cap. 10.*

[c] *Nouel 5. Iustini. inter Nouel. Iustiniani 44.*

Alia rursus clade contigit his Iustini temporibus Syriã nonnihil affligi à Samaritis hæreticis sæpe repressis, eiectis, ac sæpe receptis, sed denuo in Catholicos insurgentibus: de quibus idẽ Imp. Nouellam [c] constitutionẽ ediderat, mulctans ciuilibus pœnis eos qui in eodem perman-

A permansissent errore. Quæ autem malæ bestiæ istæ tentauerint, videre est apud acta Niceni posterioris Cõcilij Oecumenici, cùm à Patribus recitari iubetur epistola Simeonis Stylitæ Iunioris ad ipsum tunc Imperatorem Iustinum data, cuius titulus sic se habet [a]:

[a] *Nicæn. Concil. 2. Act. 1.*

Beati Simeonis Stylitæ, qui in admirando monte vixit, epistola ad Iustinum Iuniorem Imperatorem.

DE SAMARITIS IN SACRAS IMAGINES INSANIENTIBVS.

Quis dabit oculis meis fontem lacrymarum, vt omnibus diebus miseræ vitæ meæ satis ex corde fleam? Tanta enim, vestra serenitate & pietate regnante, tanta scelera & impietates ab impijs & execrandis Samaritanis in sanctum templum, quod deuota tua maiestas extrui iussit, designata sunt, qualia numquàm sunt audita. Dico autem eos qui castra habent prope ciuitatem Porphyrionis. Hæc autem quæ sunt facta, breuiter & tenuiter cognoscat vestra serenitas in his quæ nostra humilitas per sanctissimum Episcopum Orien-
B talem Patriarcham, qui non leuiter ex hoc angitur, ad vestram maiestatem scripsit. Nec lapides sufficientes sunt ferre, si omnem illam impietatem exclamet, quã oculis suis dictus sanctissimus Archiepiscopus vidit. Citiùs enim mortem & interitum nostra tenuitas expeteret, quàm iterum talia mihi narrari audire. Omnem enim blasphemiam excellit improbum hoc factũ, quod in Deum Verbum pro nobis incarnatum, eiusque glorioſam matrem, & venerandam sanctamque Crucem designarunt. Hanc rem cùm cogitamus, ad diuinas vestras aures nos referimus. Nam cùm videamus pias leges vestras, eos qui imaginem aut statuam Imperatoris ignominia afficiunt, extremo & iusto mortis supplicio plectere: qua tandem pœna puniendi sunt, qui in imaginem Domini nostri eiusque matrẽ nefando facinore grassati sunt? Profectò non video quid mihi dicendum sit. Tantum enim scelus est commissum, vt nec vlla humanitatis mica ampliùs superesse crẽdatur. Quamobrem obse-
C cramus victoriosam vestram potentiam, ne vlla posthac eis misericordia ostendatur, neque ampliùs parcere illis quispiam velit, neque vllam apologiam aut excusationem illorum nomine accipere, ne posthac peiora aggrediantur.] hactenus magnus Simeon.

ADVERSVS ICONOCLASTAS.

Videant recentiores Iconoclastæ, quibus sese cõiunxerint hæreticis omniũ nefandissimis: audiant à spirituali homine qui omnia rectè diiudicat, qualia sint de quibus etiã gloriantur sacrilegia, dum violentas in sacras imagines manus immittunt; & quibus sint digni supplicijs, ex verbis pariter Simeonis expendant. Quid verò de his factum sit, nusquam verbum.

DE VITA ET MIRACVLIS SIMEONIS IVNIORIS.

De ipso autem Simeone plura etiam scribit Euagrius, cui magnus cũ eo vsus amicitiæ intercessit: qui quonã pacto tam arduum vitæ institutũ arripuerit, Abbate in cuius monasterio degebat, id monente, narrat his verbis [b]: Erat autem iste Simeones propter eximiã vir- [b] *Euagr. lib. 6. c. 22.*
tutem omnium hominum suæ ætatis facilè præstãtissimus; qui in columna vitam seuerum
D coluerat adeò à teneris (vt aiunt) vnguiculis, vti dentes suos in ea mansione commutaret. Ad vitam autem in columna degendam tali causa inductus fuit. Cùm adhuc tenella valde ætate esset, & puerorum more per montis iuga ludendo saltandoq. pererraret, forte fortuna incidit in pardum: cuius collo cingulo circumiecto, eo veluti freno bestiam, quæ iam suam feram naturam exuerat, ad suum monasterium secum ducit. Quod cùm magister eius, qui ætatem agebat in columna, videret: percontatur quid sit. Respondit puer, felem esse, quem vulgò catum nominant. Hinc igitur coniecturam faciens, quantopere virtute esset in posterum præstaturus, ad vitam in columna degendam eum induxit. In qua columna simul & in altera summo in montis vertice sita sexaginta & acto annos vixit omnibus gratiæ donis repletus: quippe dæmones expulit, sanauit omnem morbum & omnem languorẽm, res futuras perinde ac præsentes præuidit. Qui prædixerat Gregorio, illum eius morti mini-
E mè ad futurum, atque adeò ignoraturum quid post ipsum mortuum eueniret.

Quinetiam cùm ipse mecum cogitarem de liberorũ amissione: quæremque quid causæ esset, cur Gentibus, qui liberis abundarent, idem ipsum neutiquam accideret: Simeones, quamuis hanc cogitationẽ nemini patefecissem, scripsit ad me, vt ab huiusmodi cogitationibus, vtpote Deo minimè probatis, desisterem. Porrò autem hoc factum cum vxore scribæ mei: quoniam lac illi postquam pepererat ita obstructum fuit, vt infans in maximum vitæ veniret periculum, Simeones vbi manum dexteram viri eius tetigerat, iussit vt ad vxoris vbera inijceret: quo facto, extemplo lac veluti ex fonte erupit, adeò vt vestẽ mulieris totam madefaceret. His accedit, quòd puerum à viatoribus, quibuscum iter faceret Simeones, intempesta nocte à tergo relictum leo dorso imposuit, & ad monasterium Simeonis adduxit. Itaque ministri Simeonis iussu ingressi, puerum à Leone apportatum introduxerunt. Multa alia præterea gessit admirabilia, quæ linguam disertam & vacuum tempus & se-

paratam tractationem desiderant: quæ certè crebro hominum ore sunt atque sermonibus decantata. Nam cuiusque nationis homines, non Romani solùm, sed etiam barbari ad eum aduentarunt, rerumque postulatarum compotes facti sunt. Huic Simeoni rami quidam fruticis in monte crescentis & cibi & potionis loco fuere.] hæc Euagrius de Simeone obiter, alia occasione ad ea de ipso scribenda perductus. Porrò hic Iunior Simeon cognomento Stylita senioris respectu dictus reperitur: diuersùm enim ab illo seniore Stylita fuisse, tempora distincta, actionesque atque demum ætas cum pluribus aliis, quibus alter ab altero discriminatur, ostendunt.

DE OBITV S. EVPHRONII EPISC. TVRONEN-SIS.

Sic igitur tum Oriens tum Occidens eodem tempore, cùm plurima ingruerent vndique mala, viris sanctissimis illustrantur, tantam noctem non sine facibus Deo relinquente. Nã in Occidente hoc eodem anno S. Euphronius Episcopus Turonensis ex hac vita cùm migrasset, Gregorius æquè sanctus ipsi successit. Porrò ipsum Euphronium virum quidem sanctitate conspicuum inter Sanctos cooptatum habent Ecclesiasticæ tabulæ, honore impertito anniuersariæ cõmemorationis. Quod verò ad tẽpus Euphronij obitus spectat (ne quid perfunctoriè astruere videamur) ex Gregorio eius successore optimè colliges asserti temporis rationẽ. Cùm enim ipse de se testetur[a], vigesimum primũ habuisse in Episcopatu Turonensi annum, cùm S. Gregorius Papa ageret in Pontificatu annum quintum (ipse est annus Domini quingentesimus nonagesimusquintus) abhoc numero si viginti & vnum detrahas, hoc anno ipsum reperies Euphronio successisse. Rursùm verò cùm alibi[b] dicat, se ordinatum anno centesimo septuagesimo secundo à transitu S. Martini, quem anno quadringentesimo secundo ex hac vita migrasse sæpe superiùs demonstrauimus: vtique reperies hoc anno ipsum fuisse Euphronio subrogatum. Verùm dum ibidem addit id factum anno duodecimo Sigeberti Regis; ne ipse sibi contrarius esse appareat, dicendum pro anno nono Regis illius errore esse positum duodecimum, cùm alibi anno secundo Sigeberti Regis habuisse Euphronium annum septimum tradat; qua etiã ratione dicendum est ipsum sedi Turonensi præfuisse annis quatuordecim: cũ tamen habeat alibi, dũ de eius morte agit, sedisse annos decem & septem. vnde opus est, vt ex Gregorio ipsiusmet Gregorij textum emẽdes.

[a] Greg. Turon. hist Franc. lib. 2. in fin.

[b] Greg. Turon. de mirac. S. Martini lib 1. cap. 32 & lib. 2. c. 1.

Quoniam verò egregiæ sanctitatis virum ipsum appellat eius in sede successor Gregorius[c], par est vt ex iis quæ sunt reliqua de monumentis à maioribus traditis, quibus ipsius virtutes prædicantur, reddamus posteris notiorem. Extant in primis eius æqualis Venantij Fortunati duæ datæ ad eum diuersis temporibus epistolæ, quas hic tibi describere haud putauimus superuacuum: solent enim legentibus esse iucunda, quamuis etiam corrosa carie, quæ è suo cenu fragmenta pauper & pannosa sed fidelis antiquitas prodit. Est autem eiusmodi prioris inscriptio:

[c] Greg. Turon. hist lib. 10. c. vlt.

Domino sancto & meritis Apostolico domno & dulci patri Euphronio Papæ Fortunatus.

FORTVNATI EPIST. AD EVPHRONIVM.

Ante paucorum dierum volubilitatem transcursam, deferente litterarum portitore, venerabilis oris vestri colloquiũ à me cælesti pro munere significo fuisse perceptum: quod ea auiditate, teste rerum creatore, complexus sum, qua & vestrum piissimum animum circa meam humilitatem iugiter approbaui profusum, & me supplicem multis copiosum *beneficiis agnosco deuotum. Qui quamuis in altera commorer ciuitate, nouit Deus, quia à vobis absens sum tantummodo loco, non animo, & quocumque fuero, intra me vos clausos habeo. Verè dico: non est illud cor carneum, vbi vestiæ animæ non recipitur miranda dilectio, sed marmore durius, si tantæ charitatis non amplectitur blandimẽtum: nam quis de te tam congrua prædicet, quàm mens verè sancta deposcit? aut quis suo sic satisfaciat animo, vt vestrum sicut decet dignè prodat affectum, qui interea sic humilis habetur erectus in cælis, vt inclinando ad infima, te subleuari faciat ad excelsa: vt iam cognoscas, qui Christi humilitatem libenter amplecteris, de eius regni munere quid habebis.

* repletum

Quoniam (sicut ipsius mandata sunt) qui se paruulũ inter homines vult videri, magnificũ se elatumque respiciet in supernis. vnusquisque qualiter desiderat, exponat. Ego verò gratulor, in corde domni Euphronij, dilectionẽ domni mei sedisse Martini. Quapropter multiplici me prece Apostolatui & sanctæ charitati vestræ cõmendans, rogo per ipsum domnũ Martinum, cuius frueris participato consortio, vt apud eũ memorari præcipias me famulum & deuotũ; quatenus quid apud eum meritis præuales, in meæ humilitatis protectione iugiter ostendas. Ora pro me, domne sancte & Apostolice, peculiaris domne & Pater.] ita se habet prior quæ reperitur epistola, facta collatione duorum exemplarium. Posterior autem est huiusmodi, vt expressas in ea videas præcipuas illas virtutes non in Episcopo tantùm

A tum, sed in quolibet Christiano homine commendatas, charitatem videlicet cum humilitate atque mansuetudine:

Domno sancto, mihique in Domino peculiari patrono Euphronio Papæ Fortunatus.

Copiosam & superabundantem pectoris vestri dulcedinem, quam circa deuotionem personæ meæ vestram beatitudinem, Pater amantissime, fateor impẽdisse: quis illam (vt dignum est) vel corde possit concipere, vel sermone valeat explicare? quæ tanto me sibi vinculo admirandæ charitatis adstrinxit, vt ne vnius horæ spatio ab illo mihi videar separari conspectu, quem etsi præsentem non video, attamen intra pectoris habitaculum retineo conditum & recluſum. Quis enim tuæ charitati peculiaris non redditur, in qua tantæ bonitatis beneficia continentur? aut quem ad tuam dulcedinem non inducas inuitum, cuius probauimus animum ineffabili charitate profusum? Qua autem illud admiratione com-

B plectar, cùm te sic video cunctos diligere, ac si vnumquemque visus sis proprio latere generasse? Quis verò filiorum superbus esse desideret, vbi te patrem & doctorem tantæ humilitatis agnoscit? Aut quis summo nobilitatis descendens de culmine, cùm te hic respicit supplicem, non se tuis vestigiis in terra prouolutum ostendet*? Verè dico. Si tumidum superbia deijcit: multum est laudabilis humilitas, quæ vos erigit*. Quis denique illic posset esse iracundus aut turbidus, vbi sacerdos & Pontifex tam placidus es*inuentus? Scit enim totus sine rapacitate grex viuere, vbi viuendi tranquillitas discitur à pastore.

* ostendit
* erexit
* inuenitur

Quid de rebus reliquis referam, in quibus sic impendis singulis, vt lauderis à cunctis? quæ tamen etsi imitari non possumus, vel vidisse quod imitari deceat, congaudemus. Quapropter dominationi & sanctitati vestræ peculiariter me commendans, rogo & obtestor, sic ille domnus meus Martinus sua intercessione obtineat vt cum ipso iuxta merita vestra

C in luce perpetua vos collocet diuina misericordia, vt pro me humili filio & seruo vestro ad eius beatum sepulchrum orare dignetur, vt pro peccatorum meorum remissione pius intercessor accedat. Eos verò qui vestri sunt, omnes domnos & dulces * reuerenter saluto. Domnum meum filium vestrum Euentium pro me multipliciter supplico salutari. Domno meo Felici Episcopo, si per vos venit, me benigno animo commendari deposco. Ora pro me.] Hactenus Fortunatus ad S. Euphronium.

* duces

Quem Felicem hic nominat Fortunatus Episcopũ, fuisse Namnetẽsis Ecclesiæ Præsulem ex sequenti ad ipsum data epistola possumus intelligere, de quo pauca paulo pòst dicturi sumus: nunc autem eiusdem Fortunati de laude Euphronij carmina, aliqua ex parte superiùs recitata, velut epitaphium hic ad sepulchrum eius appositum, integra audiamus[a]:

[a] Fortun. carm. lib. 3.

Quamuis pigra mihi iaceat sine fomite lingua,
Nec valeam dignis reddere digna viris:
Attamen, alme Pater, Christi venerande sacerdos
Euphroni, cupio soluere parua tibi.
Debeo multa quidem, sed suscipe pauca libenter.
Sit veniale precor, quod tuus edit amor.
Ecclesiæ lampas sub te radiante coruscat,
Lumine Pontificis fulget vbique fides.
Gratia præcellens sincero in pectore vernat,
Quo nullus dolus est, Israëlita vir es.
Immaculata tibi feliciter actio currit:
Vt penetres cælos, hæc via pandit iter.
Dulcia colloquij sine fuco dicta refundis.
Non sic mella mihi, quàm tua verba placent.
Quicquid habet sensus, hoc lingua serena relaxat:
Pectore sub vestro fraus loca nulla tenet.
Qui sine felle manens in simplicitate columbæ,
Nec serpens in te dira venena fouet.
Aduena si ventat, patriam tu reddis amatam,
Et per te propriæs hic habet hospes opes.*
Si quis iniqua gemit, tristis hinc nemo recedit,
Sed lacrymas remouens lætificare facis.
Martinus meritis hac vos in sede locauit:
Dignus eras heres, qui sua iussa colis.

D

E

* aual

Ille tenet cælum, largo dans omnia voto.
Christo iunctus eris hunc imitando virum.
Non perit hic vestrum qui grex ad ouile recurrit,
Candida nec spinis vellera perdit ouis.
Non lupus ore rapit prædam, pastore vigente,
Sed fugit excluſus non lacerando greges.
Hæc tibi lux maneat longos, venerande, per annos,
Atque futura dies lucidiora ferat.] hæc de S. Euphronio Fortunatus.

DE FELICE EPISCOPO NAMNET.

Quod verò ad Felicem pertinet, de quo in dicta epistola ad S. Euphronium Fortunatus agit: meminisse debes de eiusdem genere ex Consularibus viris deducto nos egisse superiori tomo, anno videlicet Domini quingentesimo vndecimo, ibique Felicis Consulatus occasione de huius nobili familia, ex qua oriundus erat, recitasse carmina Venantij Fortunati, qui hunc ipsum Felicem antiquæ nobilitatis Romanæ decus & ornamentum, clarum doctrina, Pontificia dignitate decorum, auctum summis cum sæculari potentia atque diuitiis animi dotibus, nempe virtutibus omnibus plurimùm celebrat, scriptis de eo epigrammatibus & elegiis[b]; ex quibus, ne ieiunus penitus abeas, vel hoc vnum accipe:

[b] Fortun. carm. lib. 3.

Fida salus patriæ, Felix, spe, nomine, corde,
Ordo sacerdotum, quo radiante, micat.
Restituis terris quod publica iura petebant,
Temporibus nostris gaudia prisca ferens:
Vox procerum, lumen generis, defensio plebis,
Naufragium prohibes hic, vbi portus ades.
Auctor Apostolicus, qui iura Britannica vincens,
Totus in aduersis spe Crucis arma fugas.
Viue decus patriæ, fidei lux, auctor honoris,
Splendor Pontificum, noster & orbis amor.]

DE BASILICA APOSTOLORVM DEDICATIONE.

Celebrauit idem Fortunatus carmine sacra Encænia, cùm [illegible]a in honorem sanctorum Apostolorū Petri & Pauli ab eodem Felice basilica, vocatis Episcopis, & inter alios S. Euphronio Turonensi, de cuius obitu ac sanctitate agimus, ab eisdem est dedicata, collocatis in ea eorumdem Principum Apostolorum sacris pignoribus ab Vrbe acceptis: in quorum laudem hæc idem egregiè Fortunatus, cuiuslibet ipsorum distinguens peculiare munus & gradum:

Siderei montes, speciosa cacumina Sion,
A Libano gemini flore comante cedri,
Cælorum portæ, lati duo lumina mundi,
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus.
Inter Apostolicas radianti luce coronas
Doctior hic monitu, celsior ille gradu.
Hunc per corda hominum reserantur, & astra per illum:
Quos docet iste stylo, suscipit ille polo.
Pandit iter cæli hic cum dogmate, clauibus alter:
Est via cui Paulus, ianua fide Petrus.*
Hic Petra firma manens, ille architectus habetur:
Surgit in his templum, quo placet ara Deo.
Vno fonte pares medicata fluenta rigantes,
Restinguunt auidam dulce liquore sitim.
Fortia bella geret quisquis cupit astra tenere,
Rex dedit hos proceres militis esse duces.
Gallia plaude libens: mittit tibi Roma salutem,
Fulgor Apostolicus visitat Allobroges.
A facie hostili duo propugnacula præsunt:
Quos fidei turres Vrbs caput Orbis habet.] &c. Cùm autem in honorem Apostolorum omnium atque martyrum erigerentur à maioribus nostris vbique memoriæ, quas siue ecclesias, siue templa atque Basilicas nominamus: nomine tamen ipsorum Principum Apostolorum Petri & Pauli vbique locorum Christiani orbis frequentiora atque

* fide

PETRI ET PAVLI ECCLESIAE FREQVENTES.

A que celebriora excitari consueuisse monumenta, præsertim in Galliis, quæ diuersis in locis à nobis sunt superiùs dicta fidem faciunt. quibus & addendum de ecclesia à Trisarico in honorem eorumdem Apostolorum eo in loco ædificata, vbi sanctus Martinus se spolians vestiuit egentem: de qua extat etiam eiusdem Fortunati epigramma, ex quo hæc satis retulisse[a]:

[a] Fortun. carm. lib. 2.

Hæc est aula Petri, cælos qui claue catenat,
Substitit & pelagi, quo gradiente, lacus.
Sedibus his habitat Paulus, tuba Gentibus vna:
Et qui prædo priùs, hic modò præco manet.] &c. Iam de his satis.

Inter alias nobiles Galliarum Ecclesias illustrata est hoc sæculo sanctissimis viris Ecclesia Turonensis, aucta nimirum egregiæ sanctitatis Episcopis felici propagatione sibi in-

B uicem succedentibus: præter alios enim, quos superiùs recensuimus, defuncto proximè dicto sancto Euphronio, S. Gregorium successisse in locum eius diximus: Huius quidem egregiam cum sanctitate nobilitatem generis Fortunatus[b] versibus celebrauit, quem matre natum maximè pia femina, nomine Armentaria, affirmat[c]: patruum verò habuisse sanctum Gallum Episcopum Aruernensem, ex ipsiusmet Gregorij testificatione[d] dictum est. Post obitum igitur Euphronij, vbi vacasset sedes eius (vt idem ipse ait[e]) diebus decem & nouem, Episcopus creatus est Turonensis. Cecinit eius ingressum Fortunatus his versibus[f]:

DE ORDINATIONE GREGORII TVRON. EPISC.

[b] Fortun. carm. lib. 3. in princ.
[c] Fortun. carm. lib. 5 in fin.
[d] Gregor. Turon. hist. lib. 10. cap. vlt.
[e] Gregor. Turon. de Glor. mar. lib. 2. c. 23
[f] Fortun. carm. lib. 5. in princ.

Plaudite felices populi noua vota tenentes,
Præsulis aduentu reddite vota Deo.
Hoc puer exortus celebret, hoc curua senectus,
Hoc commune bonum prædicet omnis homo.
Spes gregis ecce venit, plebis pater, vrbis amatori
Munere pastoris lætificentur oues.
Sollicitis oculis, quem prospera vota petebant,
Venisse aspiciant, gaudia festa colant.
Iura sacerdotis merito reuerenter adeptus
Nomine Gregorius pastor in vrbe gregis.] &c.

Quid autem ei contigerit mense secundo à die ordinationis ipsius notatu dignissimum, hic describisse haud pœnitebit. ait ergo ipse[g]: Anno centesimo septuagesimo secundo post transitum S. Martini Antistitis, Sigeberto glorioſissimo Rege duodecimo anno regnante, post excessum sancti Euphronij Episcopi, non meo merito, cùm sim conscientia teterri-

[g] Gregor. Turon. de mirac. S. Martini lib. 2. c. 1.

D mus & peccatis obuolutus, sed tribuente fideli Deo, qui vocat ea quæ non sunt tamquam ea quæ sunt, onus Episcopale indignus accepi. Mense autem secundo ordinationis meæ, cùm issem in vrbem, incurri dysenteriam cum febre valida, & taliter angi cœpi, vt imminente morte, viuere omnino desperarem.] & inferiùs, vbi ipsam describit infirmitatem, mox subdit:

PVLVERIS HAVSTV REVOCATVR AD VITAM GREG.

Cumque sic ageretur mecum, vt non remansisset spes vitę, sed cuncta deportarem in funere, nec valeret penitus medici antidotum, quem mors mancipauerat ad perdendum: ego ipse me desperans vocaui Armentarium architarum, & dico ei: Omne ingenium artificij tui impendisti, pigmentorum omnium vim probasti, sed nihil proficit. Perituro ex sæ-

E culo vnum restat quod facias; magnam tibi thiriacam ostendam: puluerem de sacratissimi domini Martini sepulchro exhibe, & exinde inibi facito potionem: quòd si hoc non valuerit, amissa sunt omnia cuadendi præsidia. Tunc misso diacono ad antedictum beati Præsulis tumulum, de sacrosancto puluere exhibuit, dilutumq. mihi porrigunt ad bibendum. Quo hausto, mox omni dolore sedato, sanitatem recepi de tumulo: in quo tam præsens fuit beneficium, vt cùm datum fuerit hora tertia, incolumis procederem ad conuiuium ipsa die hora sexta.] hæc ipse de puluere sacro: idemque inferiùs ex puluere eodem alios curatos tradit, sicut ex cereolis ad sepulchrum Sancti incendi solitis. Audi verò quæ de velo, lignoque cancelli sepulchri eiusdem Sancti se miracula sensisse testatur[h]:

[h] Gregor. Turon. miracul. S. Martini lib. 4. cap. 1. & 2.

Nuperrimo autem tempore (inquit) ventris dolorem incurri: & licet non vsquequaque dabat solutionem, tamen doloris malum in illis intraneorum flexuosis recessibus baccha-batur. Adhibui, fateor, sæpiùs balnea, atque res calidas super ipsas alui torturas: ligari faciebam, sed nihil mederi poterant infirmitati. Sexta etenim dies illuxerat, quòd magis ac magis dolor inualescebat: cùm mihi venit in mentem, ante paucos annos (sicut in li-

in libro secundo huius operis continetur scriptum) me ab hoc dolore Sancti virtute fuisse A
sanatum. Accessi haud temerarius ad locum sepulchri, proiectusque solo orationem fudi, atque secretiùs à pendentibus velis vno sub vestimento iniecto filo, crucis ab hoc signaculum depinxi. Protinus dolore sedato, sanus abscessi.] addit his hæc de se itidem:

Quodam verò tempore lingua mihi grauiter obriguerat, ita vt plerumq. dum loqui vellem, balbutire me faceret: quod non mihi sine improperio erat. Accessi autem ad tumulum Sancti, ac per lignum cancelli linguam impeditam traxi. Protinus tumore composito, conualui. Intumuerat enim valde, & totum palati impleuerat antrum. Deinde post diem tertium labium mihi exilire grauiter cœpit. Accessi iterum quærere sanitatem ad tumulum: tactusque à dependentibus velis, protinus stetit venæ pulsus.] hæc Gregorius, quæ ipse expertus testatur: Quibus quis non magnopere Dei potẽtiam prędicet in Sanctis suis, dum non ex anima tantùm in cælo beata, & ex corpore humi sepulto, sed & ex puluere B
circa sepulchra Sanctorum conspersо, exque velorum contactu, ligniſque cancelli Fideles hauriant sanitatem? At de his modò satis: iam ad res gestas anni sequentis migremus.

IESV CHRISTI ANNVS 575. BENEDICTI PAP. ANNVS 3. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 10.

LONGOBARDI GALLIAS INVADVNT.

QVingentesimus & septuagesimusquintus Christi voluitur annus, Indictionis octauæ: quo non Italis tantùm Longobardorum incursio (vt dictum est) sed Gallis etiam molesta fuit, aliquot Ducibus ad eos infestandos immissis: licet enim antea eos frustra tentassent, atque cum ignominia repulsi fuissent; visi iam sibi Italiæ dominatione redditi fortio- C
res, ne à Francis victi fuisse aliquando dicerentur, certamen instaurantes, aditum sibi per
[a] Paul. diac. de gest. Longob. lib. 3. cap. 1. Alpes Cotias parant[a], Nicæamq. deuastant & alias obuias ciuitates. Sed quomodo populi peccatis id factum sit, audiamus Gregorium Turonensem, ex quo Paulus diaconus quæ narrat accepit: nam licet stylus iudior, veritas tamen ipsa securior atque purior hauritur è fonte. Cùm enim S. Hospitij recluſi voluntariè ad pœnitentiam res præclarè gestas narrat, de præuisa ab eo Longobardorum incursione in Gallias æquè narrationem instituit. Quæ quidem dum Gregorius post Regis Alboini obitum sub eius successore contigisse tradit, vtique ad hæc sunt tempora referenda: quod prænonuisse voluimus, ne quis hunc Longobardorum in Gallias aduentum cum superiori confundat.

Accidit planè tunc quidem, quod sicut euenire sæpè videmus, cùm tumentes maris fluctus ventorum impulsibus sursùm elati exitium singuli nauigantibus minitentur, iidem D
vilis obice arenæ collisi, fracti retrò resilire cogantur: ita cùm exæstuantes Longobardorum furores in Francorum damna effunderentur in Gallias, homuncionis vnius (si tãtùm spectes quæ foris sunt) eiusdemque vincti atque ergastulo clausi virtute sint victi, secun-
[b] Prou. 28. dùm illud Sapientis[b]: Fugat vmbra iusti impiũ, & fugit impius, nemine persequente: iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit.] Sic planè Deus eosdem primò voluit homuncionis vnius virtute vinci, quo discerent ad plectenda populorum peccata accipere gentes à Domino fortitudinem, adeò vt si quis iustus inueniatur, omnibus ipse potentior efficiatur: vt cunctis innotescat, ad hostes vincendos magis pietatem conferre, quàm arma. Sed audiamus Gregorium, qui hæc ait de S. Hospitio[c]:

[c] Gregor. hist. lib. 6. cap. 6. S. HOSPITII DE CLADE LONGOBARDORVM PRAEDICTIO.

Quodam tempore, reuelante sibi Spiritu sancto, aduentum Longobardorum in Gallias hoc modo prædixit: Venient, inquit, Longobardi in Gallias, & deuastabunt ciuitates septem, eo quòd increuerit malitia earum in conspectu Domini: quia nullus est intelli- E
gens, nullus qui faciat bonum, quo ira Dei placatur: est enim omnis populus infidelis, periuriis deditus, furtis obnoxius, in homicidiis promptus, à quibus nullus iustitiæ fructus vllatenus gliscit: non decimæ dantur, non pauper alitur, non nudus tegitur, non peregrinus hospitio recipitur, aut cibo sufficienti satiatur. ideo hæc plaga superuenit. Nunc autem dico vobis, congerite omnem substantiam vestram intra murorum septa, ne à Longobardis diripiatur. Hæc eo loquente, omnes obstupefacti, & vale dicentes, cum magna admiratione ad propria sunt regressi.

Monachis quoque dixit: Abscedite & vos à loco, auferentes vobiscum quæ habetis: ecce enim appropinquat gens, quam prædixi. Dicẽtibus autem illis: Non relinquemus te, sanctissime Pater: ait: Nolite timere pro me: futurum est enim vt inferant mihi iniurias,

sed

A sed non nocebunt vsque ad mortem. Discedentibus autem monachis, venit gens illa, & dum cuncta quæ reperit vastat, peruenit ad locum vbi Sanctus Dei clausus erat. At ille per fenestram turris ostendit se eis. Illi verò circumeuntes turrem, aditum per quem ingredierentur ad eum inuenire non poterant. Tunc duo ascendentes detexerunt tectum, & videntes eum vinctum catenis, indutumque cilicio, dicunt: Hic malefactor est, & homicidium fecit: ideo in his ligaminibus vinctus tenetur. Vocatoque interprete, sciscitantur ab eo quid mali fecerit, vt tali supplicio arctaretur. At ille fatetur se homicidam esse, omnisque criminis reum] vtpote quia peccatum quodlibet perpetrare minimè prætermisisset, nisi Deus sua gratia muniuisset. Sed pergit:

Tunc vnus extracto gladio, vt in eius caput vibraret, dextera in ipso ictu suspensa diriguit, nec eam ad se potuit reuocare: tunc gladium laxans, terræ deiecit. Hæc videntes PERCVSSOR ABIECTA IMPIETATE FIT MONACHVS.
B socij eius, clamorem in cælum dederunt, flagitantes à Sancto, vt quid agi oporteret, clementer insinuaret. Ipse verò impositò salutis signo, brachium sanitati restituit. Ille autem in eodem loco conuersus, tonsurato capite, fidelissimus monachus nunc habetur. Duo verò Duces, qui eum adierunt, incolumes patriæ redditi sunt: qui verò contempserunt præceptum eius, miserabiliter in ipsa prouincia sunt defuncti. Multi autem ex ipsis à dæmoniis correpti clamabant: Cur nos, sancte & beatissime, sic crucias & incendis? Sed
[a] Isai. 14. imposita eis manu, mundabat eos.] hæc de his Gregorius: quibus videas non Longobardos tantùm ab Hospitio Dei seruo victos fuisse, sed & vltores dæmones ad vindictam à Deo missos nullo negotio expulsos. Hæc tunc transacta fuere cum Longobardis secundùm Propheticum illud oraculum[a]: Erunt capientes eos qui se ceperant.] Pergit autem idem Gregorius aliâ eiusdem Hospitij miracula recensere, quibus Deus voluit innotescere
C quanta esset in homine sanctitas.

Ex quibus illud vnum satis in medium adduxisse, quo perseuerans pristinus ille vsus declaratur, quo Fideles consueuerunt Romam ad Apostolorum limina, vt ibi à diuersis languoribus sanarentur, se conferre. ait enim Gregorius[b]: Homo erat Andegauensis incola, qui per nimiam febrem eloquium pariter auditumque perdiderat; & cùm de febre conualuisset, surdus permanebat ac mutus. Igitur diaconus ex prouincia illa Romam directus est, vt beatorum Apostolorum pignora, vel reliquorum Sanctorum, qui illam vrbem muniũt, exhiberet. Qui cùm ad parentes infirmi illius peruenisset: rogant eum, vt cum sibi comitem itineris sumere dignaretur, confisi, quòd si beatissimorum Apostolorum adiret sepulchra, protinus posset assequi medicinam. Euntibus autem illis, venerunt ad locum vbi beatus Hospitius habitabat. Quo salutato ac deosculato, causas itineris diaconus pandit,
D ac proficisci se Romam indicat; seseque his qui sancto viro de naucleris amici essent, commendari deposcit.

[b] Gregor. lib. 6. c. 6. PEREGRINATIO AD LIMINA APOSTOLORVM.

Cumque ibi adhuc moraretur, sensit vir per spiritum Domini adesse virtutem, & ait diacono: Infirmum qui comes tui nunc est itineris, rogo, vt meis aspectibus repræsentes. At ille nihil moratus, velociter ad metatum vadit, inuenitque infirmum febre plenum, qui per nutum aures suas dare tinnitum indicabat: apprehensumque ducit ad Sanctum Dei. At ille apprehensa manu cæsarie, attraxit caput illius ad fenestram, assumptoque oleo benedictione sanctificato, tenens manu sinistra linguam eius, ori, verticique capitis infudit, dicens: In nomine Domini mei Iesu Christi, aperiantur aures tuæ, reseretque os tuum virtus illa, quæ quondam ab homine surdo & muto noxium eiecit dæmonium. Et hæc dicẽs, interrogat nomen. Ille verò clarâ voce ait: Sic dicor. Cumque hæc vidisset diaconus, ait:
E Gratias tibi immensas refero, Christe, qui talia per seruum tuum dignaris ostendere. Quærebam Petrum, quærebam Paulum, Laurentiumque, vel reliquos, qui propriò cruore Romam illustrant, hic omnes reperi, hic cunctos inueni. Hæc eo cum maximo fletu & admiratione dicente, vir Dei omni intentione vanam vitans gloriam, ait: Sile, sile, dilectissime frater: non hæc ego facio, sed ille qui mundum ex nihilo condidit; qui pro nobis hominem suscipiens, cæcis visum, surdis auditum, mutis præstat eloquium; qui leprosis cutem pristinam, mortuis vitam, omnibusque infirmis affluentem medicinam indulget. Tunc diaconus gaudẽs abscessit cum comitibus suis, &c.] hæc Gregorius: ex quibus etiam vetus illa in Ecclesia Catholica consuetudo perseuerans ostenditur, cuius Tertullianus ad Scapulam meminit, quâ videlicet oleum benedictum adhibere consueuerunt Fideles ad morborum curationem.

OLEO BENEDICTO CVRATVR INFIRMVS.

Quod rursus pertinet ad Longobardos, idem Gregorius superiùs de aliis eorumdem

dem in Gallias eruptionibus diuersis temporibus repetitis hæc ait [a]: Prorumpentibus Longobardis in Gallias, armatur Pericius nuper Celsi successor: concurruntque ibi, tantaque tunc stragem Longobardi feruntur fecisse de Burgundionibus, vt non possit colligi numerus occisorum; oneratique præda, ascenderunt iterum in Italiam. Quibus ascendentibus, Eunius, qui & Mummolus, accersitus à Rege Guntheramno Patriciatus culmen meruit. Irruentibus iterum Longobardis in Gallias, & vsque Muscias Calmes accedentibus, quod adiacet ciuitati Ebredunensi, Mummolus exercitum mouet, & cum Burgundionibus illuc proficiscitur: circumdatisque Longobardis cum exercitu, actisque concædibus, per diuortia siluarum irruit super eos, multosque interfecit, nonnullos cepit, & Regi direxit: quos ille per loca dispersos custodire præcepit, paucis quodammodo per fugam elapsis, qui patriæ nunciarent.

TENTANT ITERVM GALLIAS LONGOBARDI.

[a] Gregor. Turon. hist. lib. 4. c. 36.

Fueruntque [b] in hoc prœlio Salonius & Sagittarius fratres, atque Episcopi, non cruce cælesti muniti, sed galea & lorica sæculari armati: multos manibus propriis (quod peius est) interfeciſſe reperiuntur. hæc prima Mummoli certaminis victoria fuit.] Meminisse debes, lector, hos Episcopos iam tempore Ioannis Papæ (vt dictum est superiùs) fuisse Episcopali dignitate diminutos, sed Rege intercedente, per ipsum Romanum Pontificem restitutos: verùm licet specimen aliquod ad breue tempus ediderint modestioris vitæ; quia tamen quodcumque fictum durabile non est, in pristinos relapsi mores, se ipsis sunt deteriores effecti. de quibus hæc rursum ipse Gregorius [c]:

SALVINVS ET SAGITTARIVS EPISCOPI BELLATORES.

[b] Gregor. Turon. hist. lib. 4. c. 37.

[c] Gregor. Turon. hist. Franc. lib. 5. cap. 20.

Hi verò in maioribus sceleribus quotidie miscebantur, & in prœliis illis (sicut iam suprà meminimus) quæ Mummolus cum Longobardis gessit, tamquam vnus ex laicis accincti arma plurimos propriis manibus interfecerunt: in cives verò suos nonnullos commoti felle, verberantes fustibus vsque ad effusionem sanguinis sæuiebant. Vnde factum est, vt clamor populi ad Regem denuo procederet, eosdemque Rex accersiri præceperit. Quibus aduenientibus, noluit suis obtutibus præsentari; scilicet vt priùs habita audientia, si idonei inuenirentur, sic Regis præsidium mererentur. Sed Sagittarius felle commotus, vt erat leuis ac vanus, & in sermonibus irrationabilibus profusus, declamare plurima de Rege cœpit, ac dicere, quòd filij eius regnum capere non possent, eo quòd mater eorum ex familia Magnacharij quondam ascita Regis torum adiisset; ignorans, quòd prætermissis nunc generibus feminatum, Regis vocarentur liberi, qui de Regibus fuerint procreati. His auditis Rex commotus valde, tam equos, quàm pueros, vel quæcumque habere poterant, abstulit, ipsosque in monasteriis à se longiori accessu dimotis, in quibus pœnitentiam agerent, includi præcepit, non ampliùs quàm singulos eis clericos relinquens, Iudices locorum terribiliter commonens, vt ipsos cum armatis custodire debeant, ne cui ad eos visitandos vllus pateat aditus.

Superstites autem erant his diebus filij Regis, ex quibus senior ægrotare cœpit. Accedentes autem ad Regem familiares eius dixerunt: Si propitius audire dignaretur Rex verba seruorum suorum, loquerentur in auribus suis. Qui ait: Loquimini quæ libet. Dixeruntque: Ne fortè innocentes hi Episcopi exilio condemnati fuissent, & peccatum Regis augeatur in aliquo, & ideo filius domini nostri pereat.] non quidem innocētes ex dictis superiùs comprobari, sed iniustè ab eo damnati dici poterant, cùm Regum hoc non sit, sed tyrannorum, Episcopos condemnare: Summorum enim Pontificum sententia, vel Synodali decreto more maiorum id fuit solitum agi. Subdit verò de Rege: Quòd Rex hac ex parte suam culpam sentiens, ait ad eos: Ite quantocyus, & relaxate eos, deprecantes vt orent pro paruulis nostris.] Vides quantum tribuat Rex Christianissimus Episcopatui ob sacramentum, vt licet sciret deterrimos esse homines, eos tamen vinctos absoluerit, & preces ad Deum ab eisdem efflagitarit. Intelligis pariter, quanti Deus ipse fieri voluerit à Principibus quoscumque licet improbos sacerdotes, pro quibus aduersus eos quos non decet insequentes eorum scelera festinè vindex insurgat. Sed quid de illis? pergit auctor dicere:

GVNTHERAMNI REGIS PIETAS COMMENDATA.

Quibus abeūtibus, dimissi sunt. Egressi igitur de monasteriis, cōiuncti sunt pariter, & se osculantes, eo quòd olim se visi non fuerāt, ad ciuitates suas regressi sunt: & in tantū compuncti sunt, vt viderentur numquam à psallentio cessare, celebrare ieiunia, eleemosynas exercere, librum Dauidici carminis explere per diem, noctesque in hymnis & lectionibus meditando deducere. Sed non diu hæc sanctitas illibata permansit: conuersique sunt itērum retrorsum: & ita plerumque noctes epulando atque bibendo ducebāt, vt clericis matutinas in ecclesia celebrantibus, hi pocula poscerent, & vina libarent: nulla prorsus de

EPISCOPI IN DETERIVS ITERVM LAPSI.

Deo

Deo erat mentio, nullus omnino versus memoriæ habebatur. renidente aurora, surgentes à cœna, mollibus se indumentis operientes, somno vinoque sepulti vsque ad horam diei tertiam dormiebant: sed nec mulieres deerant, cum quibus polluerentur. Exurgentes igitur, abluti balneis, ad conuiuium discumbebant, ex quo vespere surgentes, cœnæ inhiabant vsque ad illud lucis tempus, quod superiùs diximus. sic faciebant singulis diebus, donec ira Dei diruit super eos: quod in posterum memoraturi sumus.] hucusque de his modò Gregorius. Quomodo autem hi in Episcoporum Concilio ab Episcopatu electi sunt, & alij in locum eorum subrogati, atque demum licet correcti, sed inemendati malè periere, inferiùs eodem anno quo ista fieri contigerunt, dicturi sumus.

Quod verò ad statum pertinet rerum Orientalium, additum est ad calamitatem, vt post grassationem Persarum, deuastationemque Syriæ, & expugnationem, quam diximus, Dariæ, Iustinus Imperator ob mœrorem nimium, quem ex tot acceptis cladibus hauserat, in phrenesim inciderit, deliquiumque mentis sit passus, dilucidis interdum interuallis ad modicum temporis spatium resipiscens. Cùm interea Sophia Augusta vt corruenti omni ex parte Reipublicæ consuleret, consilium iniit vt precibus à Cosrhoe Rege pacem redimeret: quomodo autem id factum sit, ab Euagrio ita accipe [a]:

IVSTIN. LABORAT MENTIS DELIQVIO.

[a] Euagr. lib. 5. cap. 12.

Initum est (inquit) maturè consilium rebus Romanis opportunum & accommodatum, quo illud quod temeritate peccatum erat, in integrum restitutum est. Nam mittitur ad Cosrhoen Traianus vir eximius ex ordine Senatorio, magno in honore ab omnibus tum ob canos, tum ob singularem prudentiam habitus, non ex persona Imperatoris aut Reipublicæ, sed pro Sophia dumtaxat Imperatrice verba facturus. Nam scripsit illa litteras ad Cosrhoen, quibus apud illum de viri calamitate, deque Republica Principe orbata conquesta est, & quod non oportet illum in mulierem viduam, in Imperatorem iacentem & afflictum, in Rempublicam desertam, opeque destitutam impetum facere: Nam olim ei morbo diuexato nō modò parem benignitatem declaratam, verùm etiam optimos quosq; medicos à Republica Romana ad ipsum missos, qui eum morbo curarent. Quibus verbis persuasus fuit Cosrhoes; & quamquam in res Romanorum extremo erat incursionem facturus, tamen ad triennium paciscitur inducias pro partibus versus Orientem; simulque decretum fuit, vt Armenia simili frueretur conditione, nullumque bellum ibi gereretur, neque quisquam partibus ad Orientem vergentibus quicquam facesseret molestiæ.] hęc de fœdere inito Euagrius, quod hoc anno esse sancitum inde ducimus argumentum, quòd cùm illud ad triennium pactum seruatum integrū fuerit, post tres annos à Tiberio aduersus eum pugnatum constat. Corrigendi verò videntur, qui id nono anno eiusdem Imperatoris factum putarunt, quo tempore (vt dictum est) nondum eam cladem acceperat à Persis Romanum Imperium: sicuti etiam errant, dum eodem anno nono creatum Tiberium Cæsarem tradunt, refragante Euagrio, qui ea ipsa quæ oculis vidisse potuit, scripsit.

SOPHIA AVG. PACEM A REG. PERSARVM OBTINET.

[b] Cedren. & Miscel. ann. 9. Iustin.

Quod rursus ad eumdem Iustinum pertinet: quomodo magicas incantationes passus, diuino præsidio curatus sit, à Gregorio Turonensi eiusmodi accipe narrationem [c], vbi agit de clauis quibus Christus in Cruce confixus est, deque freno Constantini, in quo ex illis vnus connexus fuit: Magnam (inquit) asserunt virtutem esse huius freni; quod ambigi nequaquam potest: quod Iustinus Imperator publicè expertus est, ac suis omnibus patefecit. Illusus enim à quodam mago propter pecuniam, emissas sibi à dæmonis vmbra intolerabiles per duarum curricula noctium sustinuit insidias: sed dum tertia nocte frenum capiti collocasset, locum insidiandi inimicus vltrà non habuit, repertumque auctorem insidiarum gladio perculit.] hæc Gregorius: qui licet de seniori vel de iuniori an hæc dicat non exprimat, de iuniori potiùs Iustino, qui eius tempore vixit, accipiendum putamus, quem deliquiū mentis passum diximus. Quo tempore idem ipse Imperator illud stulto homine dignum facinus edidit, quod in Miscella, non tamen congruo tempore, ita narratur [d]: Iustinus infirmatus & contristatus aduersus Biduarium fratrem suum, & hunc iniuriis lacerauit: nouissimè verò præcepit cubicularijs pugnis cæsum educere illum in conspectu Concilij Senatorum: erat enim Comes Imperialium stabulorum. Quo cōperto, Sophia tristata est, & conquesta Imperatori: Qui se pœnituit, & descendens ad eum in stabulum, introiuit subitò eum Præposito cubiculariorum. Biduarius autem, viso Imperatore, fugit è loco in locum per superiora præsepis præ timore Imperatoris. At Imperator clamabat: Adiuro te per Deum, frater mi, expecta me. Et cùm cucurrisset, tenuit eum, & amplexatus osculatus est eum, dicens: Peccaui tibi, frater mi: sed suscipe vt fratrem tuum

IVSTINI FACINVS IMPERATORE INDIGNVM.

[c] Gregor. de Glor. mart. lib. 1. c. 6.

A MAGICIS LARVIS LIBERATVS IVSTINVS.

[d] Miscel. lib. 16. anno 8. Iustini.

primum

primum & Imperatorem : ex diabolica enim operatione nouì quod factum sit hoc. Qui A cecidit ad pedes eius, & flens ait : Veraciter, domine, potestatem habes; verumtamen in præsentia Senatus deformasti seruum tuum : modò, domine, his rationem redde. & ostendit ei equos. At verò Imperator rogauit eum secum manducare, & pacificati sunt.] hucusque auctor, sed interuerso (vt dictum est) ordine temporum. At de fatuitate Iustini satis.

IESV CHRISTI ANNVS 576. BENEDICTI PAP. ANNVS 4. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 11.

SEquitur Christi annus quingentesimus septuagesimussextus, nonæ Indictionis: quo ci- B uili bello in Galliis recrudescente inter Guntheramnum atque Sigebertum & Chilpericum in societatem vocatum Francorum Reges, celebrata est prouincialis Synodus Parisiis, ea de causa ab eodem Rege Guntheramno procurata, vt sanctissimi qui tunc in Galliis florebant Episcopi causam cognoscerent, contentionemque obortam sedarent, litesque antequam deueniretur ad arma, componerent. Verùm vbi semel res armis cœpta est agi, siluerunt Ecclesiasticæ leges. Accidisse namque ait Gregorius inter hæc, vt Chilpericus per filium suum Theodobertum magnam intulerit cladem, superato Gundebalo Duce, Turonensibus, Pictauiensibus, atque aliarum ciuitatum Ecclesiis : quam paucis his Gregorius ipse Turonensis Antistes ita perstringit: Vastat, euertit, ecclesias incendit, ministeria detrahit, clericos interficit, monasteria virorum deicit, puellas deludit, & cuncta deuastat, fuitq. illo in tempore peior in Ecclesiis gemitus, quàm tempore persecutoris Diocletiani.] ista C sic deplorans Gregorius, mox exclamat in deprauatos corruptosque moribus Francorum Reges, à maioribus ipsorum valdè degeneres: excipitur verò ab his Guntheramnus, qui ab eo sanctissimus prædicatur: Recurramus (inquit) ad illud quod parentes eorum egerunt, & isti perpetrant. Illi post prædicationem sacerdotum de fanis ad ecclesias sunt conuersi : isti quotidie de ecclesiis prædas detrahunt. Illi sacerdotes Domini ex toto corde venerati sunt & audierunt : isti non solùm non audiunt, sed etiam persequuntur. Illi ecclesias & monasteria dirauerunt : isti eas diruunt & subuertunt.

Gregor Turon. de Gest. Franc. lib. 4. c. 47. 48.

SYNODVS PARISIENSIS.

Quid de Latta monasterio referam, in quo beati Martini habentur reliquiæ ? Cùm ad eum vnus currens hostium aduentaret, & fluuium qui propinquus est, transire disponeret, vt monasterium spoliaret : clamauerunt monachi, dicentes : Nolite barbari, nolite huc transire : beati enim Martini est monasterium. Hæc audientes eorum multi, compun- D cti à Dei timore regressi sunt. Viginti tamen ex ipsis, qui non metuebant Deum, neque beatum confessorem honorabant, ascendentes nauem, illuc transgrediuntur, & inimico stimulante, monachos cædunt, monasterium euertunt, resque diripiunt, de quibus facientes sarcinas, naui imponunt. Ingressique fluuium, protinus vibrante carina, huc illucque feruntur. Cumque amisso auxilio remorum, hastilibus lancearum in fundo aluei defixis, remeare conarentur, nauis sub pedibus eorum dehiscit, & vnusquisque ferrum quod contra se tenebat, pectori defigit; transuerberatique cuncti à propriis iaculis interimuntur. Vnus tantùm ex ipsis, qui eos increpabat ne ista committerent, remansit illæsus. Quòd si quis hoc fortuitu euenisse dicat; cernat vnum insontem plurimis euasisse de noxiis. Quibus interfectis, monachi ipsi res suas aluco detrahentes, & illos sepelientes, res domi restituunt.] hæc Gregorius, res gestas sui temporis, suæque pariter regionis describens : quæ autem his subiicit, annis potiùs sequentibus facta noscuntur, si res singulas exactè pen- E semus.

Vidisti sacrilegorum diuinitus immissam vindictam, vt suis ipsorum singuli armis confossi perirent: quò discant impij, passuros se vindicem Deum, cùm in res ipsi dictas insurgunt. Nec glorientur, si qui eiusmodi scelera perpetrantes, non eamdem confestim vindictam experiantur: sed meminisse debent sententiæ Domini [b] de occisis à Pilato Iudæis, atque necatis ruina turris Siloë, asserentis de aliis diriora patrantibus facinora, nec statim pœnas dantibus, eos ad pœnitentiam reseruari; quam si agere prætermittant, durius esse iudicium subituros. Quàm malè autè cesserit Sigeberto Regi, sacerdotes Dei sanctissimos Episcopos, quæ sunt pacis curantes, non expectasse, vt secundùm sacras ciuilesq. leges sententiam ferrent, exitus patefaciet, de quo sequenti anno dicturi sumus. Demum

[b] Luc. 13.

A mum, vt vno verbo rem absoluam, pluribus fuit semper declaratum exemplis, regna tunc optimè gubernari, cùm sanctæ religioni fuerint veluti fundamento solido superposita; quo si careant (nutare sit necesse, & quolibet licet leui terræmotu prosterni: eo quòd nemo possit aliud ponere fundamentum quo firmè quid permaneat, præter id quod à Deo positum est, Christus, scilicet Deus noster.

Quid præterea eiusdē Regis furore grassantis tempore acciderit militibus qui basilicam S. Vincentij martyris in eadem regione positam inuaserunt, audi eundem Gregorium ista narrantem his verbis [a] : Tempore autem illo, quo contra Gundibaldum commotus exercitus ad Conuenientem vrbē directus est, ab huius hostilitatis multitudine basilica S. Vincentij martyris vallatur tota : erat enim in ea plebs omnia rerum suarum præsidia confidens de reuerentia martyris, quòd nullus ea præsumptione temeraria auderet attingere; & B obseratis ostiis, se ab intus cum rebus incluserat. Circumdantes autem hostes, cùm aditum per quem ingrederentur, inuenire non possent, ignem ostiis ædis subiiciunt: quem diu multumque succendentes, non apprehendebant valuæ, donec impulsu securiū comminutis, ingressi sunt, diripientes res, populumque inclusum in ore gladij trucidantes. Sed non diu hæc remanserunt inulta : nam alij à dæmone correpti, nonnulli in flumine Garumnæ necati, multi etiam à frigore occupati diuersis in partibus diuersorum morborū genere vexabantur. Nam vidi ex eis multos in Turonico territorio, qui in hoc fuerant mixti scelere, graui ter cruciari, & vsque ad vitæ præsentis amissionem intolerabilium dolorum cruciatu torqueri. Multi enim ex his confitebantur se iudicio Dei ob iniuriam martyris fuisse morti pessimæ destinatos. Ecce quantum Deus præstet martyribus suis : Ecce qualibus eosdem laudibus Christus Dominus bellorum fidelium inspector honorat: Ecce quantum præstet C ipsius nominis dignitas Christiani, si non Gentilium more aut inhiemus cupiditati, aut luxuriæ seruiamus.] hucusque de his ibi Gregorius : quomodo autem ex insperato inter Francorum Reges pax sancita fuerit, dicetur anno sequenti.

[a] Gregor de glor. mart. lib. 1. cap. 105.

INVASORES ECCLESIAE S. VINCENTII MISERE PERIERE.

IESV CHRISTI ANNVS 577. BENEDICTI PAP. ANNVS 5. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 12.

QVingentesimo septuagesimoseptimo Domini anno, decimæ Indictionis, vltima die Iulij Benedictus Papa cùm sedisset annos quatuor, mensem vnū & dies viginti octo, moritur, vt colligitur ex Anastasio, qui de eodem ista subdit: In istis laboribus *ex incursionibus Longobardorum illatis* & afflictionibus positus sanctissimus Benedictus Papa mortuus D est: qui sepultus est in basilica B. Petri Apostoli, in secretario, pridie Kal. Augusti. Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembrem, presbyteros quindecim, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero viginti vnum.] hæc Anastasius. Habetur nomine ipsius notata epistola ad Dauid Episcopum in Hispania Bætica de mysterio sanctissimæ Trinitatis ex diuinis Scripturis deprompto. Quòd autem Ioannes diaconus dicat à Benedicto creatum fuisse diaconum S. Gregorium : id quantum à veritate aberret, dicemus suo loco inferius, cùm de Gregorio agemus pluribus.

Vbi verò post obitū Benedicti sedes vacasset menses tres & dies decem, vndecima mēsis Nouembris creatus est Pelagius iunior eiusque nominis secundus Rom. Pontifex, natus ex patre Vuinigildo, ex quo quidē nomine eum potiùs genere Gothum quā Romanum putamus. Hic (inquit Anastasius) ordinatur absque iussione Principis, eo quòd Longobardi ob- E siderent ciuitatē Romanā, & multa vastatio ab eis in Italia fieret.] hæc de eius ordinatione, quæ quidem in calamitosissima planè tempora incidit, cùm gladio Longobardorū vniuersa vastaretur Italia, idemque in ipsam Vrbē immineret exercitus. Addebatur ad mala hæc tanta dirū schisma orbis Occidentalis, separatis quamplurimis Ecclesiis, ipsisq. prouinciis vsque ad Hibernos (vt dictum est) ab Ecclesiæ Romanæ communicatione ob damnationē Trium capitulorum: cùm idem Pontifex istis consulturus, adhibito in consiliū & auxilium S. Gregorio, qui ipsi in sede successit, librū edidit pro Quinta Synodo quā defendit, probeq. factam ostendit Trium capitulorum damnationem. meminit eiusdē scriptionis ipse S. Gregorius in reddita epistola ad Hibernos. Sed de his modò hactenus: reliqua verò suis locis inferiùs.

PELAGIVS II. PAPA CREATVR.

Eodem tempore inter Reges Francorum inter se mutuo (vt dictum est) prœliis decertantes pax ex insperato composita est : Nec hoc (inquit Gregorius [b]) B. Martini virtute factum ambigitur, vt hi inter se sine bello pacificarentur: nam ipsa die qua hi pacem fecerūt, tres paralytici ad beati basilicam sunt directi : quod sequentibus libris, Domino iuuante,

[b] Gregor lib 4. cap. 49. in fine

differerentus] in commentario videlicet de miraculis S. Martini, vbi hæc de his habet[a]: Quidam ex Antisiodorensi oppido, Manlulfus nomine, deferentium manibus ad B. Martini sepulchrum iactatus est. Qui iugi orationi & ieiunio incumbens, pedes quos intortos exhibuit, reddita subitò sanitate, retulit in vsu consueto directos, & ita Sancti virtute reformatus est, vt qui aliorum manibus deportatus est, propriis firmatus vestigiis, præsentibus nobis consurgeret sospes. A

[a] Greg. de mirac. S. Martin. lib. 2. c. 5. 6. 7.

MIRACVLA ALIA AD SEPVLCHRVM S. MARTINI.

Alius autem paralyticus ex Aurelianensi territorio carruca deuectus venit in sanctam basilicam: qui diebus multis iacēs ad ostium illud, quod secus baptisteriū ad medium diem pandit egressum, B. Antistitis implorabat auxilium: factum est autem vt vna die iacens grauius extra solitum torqueretur, ita vt vicini de proximo ad eius voces concurrerent (dissolnebantur autē ligaturæ neruorum eius, & dirigebantur, propterea erat dolor intolerabilis) & sic tributente patrono, erectus super plantas, flens præ gaudio, populo teste, surrexit: qui cōtinuò clericus factus, & in sospitate firmatus, ad domum regressus est. Sed & alius gressu debilis, nomine Leubouius, iam clericus, aduenies, sed per terram se trahens, quia paupertate faciente, non habebat qui eum ferret, de die in diem B. Martini limina requirebat. Qui dum quadam die ad Sancti pedes fleret, directis genibus atque pedibus, spectante populo sanitatem recepit. Tres virtutes ipsas istas die factas fuisse cōstat, qua Sigebertus gloriosissimus Rex Sequanam transiens sine collisione exercitus pacem cum fratribus fecit. Quod nullus ambigat hanc tertiam beati Antistitis fuisse victoriam.]hucusque Gregorius, cùm de initia inter Francorum Reges pace testatur, quæ tamen anni vnius terminum non excessit: siquidem post sequentem annum iterum Chilpericus Guntheramnum excitauit aduersus Sigebertum, vt idem Gregorius[b] tradit: sed de his suo loco dicendum erit. B

[b] Greg. lib. 4. cap. 50.

ECCLESIA DEI GENITRICI AEDIFICATVR AB IMPERATORE.

Quod ad rerum Orientalium statū pertinet, nihil præterea nobis veteres reddunt Annales, nisi quòd Iustinus Imp. cùm vastari à Persis audiret Imperium, ad cōciliandum sibi diuinum numen, Dei genitrici Mariæ templum erigendū curauit, de quo ita hoc anno eiusdem Imperij duodecimo in Miscella: Iustinus Imp. synagogam Iudæorum, quæ erat Constantinopoli in Chalco, pretijs ablatam ab eis, fecit ecclesiam dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, quæ proxima est magnæ ecclesiæ.] Quænam autem sit Iustinus à Deo ob pie factum beneficia consecutus, idem auctor mox addit. nimirum, quòd cum deliquio mentis laboraret ob idque res Imperij in summo essent discrimine positæ, tantum ei Dei genitrix præstitit sanitatis, vt dilucido interuallo potitus, cunctis rectè dispositis, statum Reipublicæ in tuto collocaret, ascito sibi Tiberio in collegam: quod quomodo anno sequenti contigit, paulo post dictum sumus. C

IESV CHRISTI ANNVS 578. | PELAGII PAP. II. ANNVS 1. | IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 13. D

QVingentesimo septuagesimooctauo Christi anno, Indictionis vndecimæ, cùm Iustinus Imperator decimumtertium ageret in Imperio, asciuit sibi collegam Tiberium. Ita quidem Euagrius rerum præsentium inspector, cùm hæc ait[c]: Vt autem ordinem temporum accuratissimè complectamur; intelligendum est, Iustinum Iuniorem per se solum ad annos duodecim & menses decem cum dimidio regnasse, atque vnà cum Tiberio ad annos tres, & vndecim mēses.] hæc ipse: ex quibus corrigas alios, qui Tiberij cooptationem ante quatuor vel quinque annos collocant in suis Annalibus. Causam autem allegendi sibi collegam, idem auctor superiùs refert huiusmodi[d]: His rebus auditis, *nempe Persarum felicibus Progressibus*, Iustinus præ nimia insolentia ac superbia, sanitate animi & prudentia ex mētis domicilio exturbata, casum qui acciderat, multò acerbiùs quàm humana fert consuetudo, tulit, atque in morbum, quem Græci φρενιτίδα vocant, id est, mentis alienationem & insaniam incidit: adeò vt de cetero, rerum quæ gereret, nullum omnino sensum haberet. Itaque Tiberius genere Thrax, qui facile primas apud Iustinum obtinuit, Reipublicæ capessit administrationem.] hucusque Euagrius. E

[c] Euagr. lib. 5. cap. 2.

TIBERIVS SIMVL CVM IVSTINO IMPERAT.

[d] Euagr. lib. 5. cap. 11.

Hæc autē quomodo eidē Tiberio prænunciata fuerint à S. Eutychio Episcopo Constantinopolitano cùm in exilio degeret, Eustathius[e] eius comes ita scripsit: Quid porrò de piæ memoriæ Tiberio prædixerit, videamus. Primum quidē ipsum Tiberium Notarium apud Iustinū, antequā esset Imperator, collocauit. Deinde cùm apud Syrmium Abarici belli causa ageret, scripsit ad eū vir admirabilis. scribendi autē hęc fuit occasio: Tribunus quidam militum Amasiæ commorantiū cupidus apud Tiberiū gratiam inire, acceptis à sancto viro litteris

[e] Eustath. in Vita S. Eutych. apud Sur. tom. 2. die 6. April.

A teris commendatitiis, ad eum alacri animo Syrmium profectus est. Atque illius quidem epistolæ argumentum erat huiusmodi, sed tamen Imperij quoque prænunciationem continebat. post proœmium enim epistolæ sequebantur hæc verba: Nunc quidem in partem Reipublicæ gubernacula tibi commisit Deus, mox autem & finem concedet. Hoc nemo nostrum tunc animaduertit, sed vbi Cæsar creatus est, tunc intelleximus. Epistolam autem ille (vt audiuimus postea) seruauit.] hæc Eustathius.

PRAEDICTIO DE TIBERII IMPERIO.

Porrò Tiberius vbi administrationem accepit Imperij, horum memor, opportunè oblata occasione mortis Ioannis intrusi in sedem Cōstantinopolitanam, mox eumdē Eutychium summo cum honore restituit. hæc autem quomodo se habuerint, paulo pòst dicturi sumus. Versemur modò in his quæ de Tiberio scripta narrantur, de cuius laudatissimis moribus accipe Suidæ verba: Tiberius Romanorum Cōstantinop. Imp. quem Iustinus cōmendat vt virū clementissimum & humanum, hominem alienū ab auaritia, qui felicitatem in vno eo reponat, vt floreat populus & omnibus rebus abundet, communem hominū felicitatē præclarum & inuiolatum thesaurum existimans: quique tyrannicam insolentiam perosus, & humanitatem amplectens, & regi à suis, quā illos à se crudeliùs tractari, paterque à suis dici maluerit, quàm dominus.] hæc Suidas. Sed maiora de eo ab Euagrio sunt præconia decātata, cùm primùm de ijs quæ acciderunt in eius promotione eiusmodi orationem instituit[a]: B

TIBERII MORES LAVDATI.

[a] Euagr. lib. 5. c. 13.

Interea temporis Iustinus de consilio Sophiæ Tiberium Cæsarem declarat, taliaque verba in eo declarando locutus est, qualia nulla historia vel vetere vel recensiore sunt omnino commemorata, Deo videlicet propitio ei tempus largiente tum ad sua peccata confitenda, tum ad explenda ea quæ ex vsu Reipublicæ forent. Nam cùm Ioannes Episcopus vnà cum suis, cumque principes & magistratus, cùm denique milites prætoriani in atrio subdio, vbi eiusmodi negotia de more inueterato agi solent, in vnum cogerentur, sic clara voce Iustinus allocutus est Tiberium, tunica induens Imperatoria, & læna circumuestiens: Ne te in errorem inducat vestis splendor, neque illustris ornatus istarum rerum, quæ sub aspectu cadunt, decipiat, quibus ipse in fraudem impulsus, imprudens me ipsum grauissimis suppliciis obnoxium reddidi. Itaque tu in Republica summa cum māsuetudine & animi lenitate regenda vitia mea præstato. Atque digito magistratus demonstrans: Non oportet, inquit, horum consiliis morem gerere: nam hi me ad istas quas cernis miserias deduxerunt. Aliaque eius generis protulit verba, quæ omnes in maximam adduxere admirationem, tum ad immensam lacrymarum vim profundendam impulere. C

ADMONITIO IVSTINI AD TIBERIVM.

Erat iste Tiberius corpore maximè procero & robusto, & pulchritudinis excellentia omnium opinione maiore: adeò vt non Regibus solū & Imperatoribus, sed omnibus etiam hominibus facilè præstaret. At primū quod ad corporis formam attinet, ea principatu planè digna fuit. Quod autē spectat ad animum: illū mansuetudo & benignitas exornarunt: primo enim aspectu omnes videbatur ad se diligendum inuitare: diuitias eas putauit, quæ cuique satis essent ad largiendum non solùm ad necessitatē, verùm etiam ad affluentiam. Nā non istud modò considerabat, quòd qui opis indigeant, illis beneficia accipienda sint, sed quòd Imperatorem Romanum deceat liberaliter dare: aurum verò adulterinum existimauit quod cum subiectorum lacrymis collectum est: qua re inductus, tributū vniùs integri anni vectigalibus condonat: quinetiam prædia quæ Adaarmanes tributis impositis fere labefactauerat, quasi in libertatem vendicauit, & non modò damnum pro eius magnitudine, sed etiam cum fœnore sarciuit; atque iniquas largitiones, pro quibus alij Imperatores suos subiectos magistratibus pro sua libidine abutendos exponere & quodammodo diuendere consueuerant, remisit, cauitque per leges, ne quid huiusmodi in posterum committeretur.] hæc Euagrius de Tiberio. Quomodo autem hoc anno defuncto Ioanne Episcopo intruso, reuocatus à Tiberio est Eutychius exul tertia die Octobris, Eustathius, qui interfuit, rem gestam ita describit[b]: D

TIBERII FORMA ATQVE VIRTVTES.

[b] Apud Sur. die 6. April. tom 2.

Cùm ex hac vita decessisset is quem Deus arcanis quibusdam de causis, quas ipse nouit, in sedem huius ærumnosi magniq. viri irrepere permiserat cumq. pius populus pastorem doctoremq. suū flagitaret: ad piæ memoriæ Imperatores Iustinum & Tiberium, in primisq. ad Imperatorē & Regum Dominum nostrum exclamāt, vt fidei custos & Trinitatis buccinator redderetur. Suscipientes illi diuinum populi fidelissimi studiū, & charitatis ardorem, quo ipsi quoque iampridem erga sanctū virum flagrabāt, pio populo id quod petebat, concesserunt. Illud enim semper optauerant cùm multis alijs de causis, tum ob eam præcipuè, quòd eos Imperatores futuros prædixerat.] & inferiùs: Cùm igitur Christi amantissimi po- E

EVTYCHIVS AB EXILIO REVOCATVR.

puli clamores exaudissent Iustinus & Tiberius Imperatores, statim magna cum celeritate ingentique gaudio Scribas generosissimos miserunt ad sanctissimum virum, vt cum vel inuitum ac recusantem ad regiam ciuitatem reducerent. Hi cùm ad eum peruenissent, reddiderunt litteras Imperatorum: quas cùm ille perlegisset, suspiciens in cælum & lacrymans, egit gratias Deo: Ecce, inquiens, Domine, labia mea non prohibebo: quoniam tu cognouisti cogitationes meas de longè, semitam meam & funiculum meum inuestigasti, & omnes vias meas præuidisti: Mirabilis facta est scientia tua ad me: confirmata est, & non potero ad eam. Quis nouit mentem Domini, & quis consiliarius eius fuit? Quis ea quæ Deus altissimus decreuit, dissipabit? Num dicet figmentum ei qui se fecit: Cur me fecisti sic? Audiui auditionem tuam, & timui: cogitaui opera tua, & expaui. A

EVTYCHII REDITVS. His & aliis multis verbis cùm gratias egisset, & in sancto monasterio diuinũ sacrificium obtulisset in sede constitutus (dies tunc erat Dominica) postquam salutiferæ etiam Crucis memoriam die quartadecima mensis Septembris splendidè celebrauimus, monasterio & omnibus in eo habitantibus benedixit, vniuersáque ciuitati; omnesque Deo commẽdans, iter suscepit. Comitatus est autem eum vsque ad regiam ciuitatem Archiepiscopus Apameæ ciuitatis. Videre licuit nouum planè spectaculum & diuina etiam animã dignum: mixta inter se contraria, dolorem & gaudium, luctum & lætitiam, cùm alij quidem ob eius discessum dolerent, alij propter eius reuocationem lætarentur.] & paulo post. B

Quis (inquit) ea quæ tunc admirabilia contigerunt pro dignitate valeat explicare? Quæ lingua narrare queat assiduos & varios concursus & congressus, & fastas acclamationes, cùm omnes vnà clara voce dicerent: Benedictus qui venit in nomine Domini, &, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax. Sciebant enim qui ita clamabant, à Domino esse dictum: Qui vos accipit, me accipit: & qui accipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.] hæc quo ad acclamationes: quo verò ad miracula, accipe quæ mox subdit de populorum ipsi occurrentium magna fide, Sanctique virtutibus. C

MIRACVLA IN VIA. Infirmos autem iuxta viam efferebant, vt vel vmbra fortasse viri eos attingeret: qui pro ratione fidei à Deo auxilii accipiebant. Accidit & res admirabilis Nam cũ ab Euchaitis vir sanctus discederet, mulier quædam cum filio ægrotante progrediens, sic est à multitudine conculcata, vt de ipsius filijq; salute omnes desperarent: quæ tamen euasit incolumis, morbusq; discessit: atque ita totum iter nostrum perfecimus. Cùm autẽ in Nicomediẽsium metropolim peruenissemus, videbamur nobis in aliũ mundum venisse (sicut accidit Petro, qui cũ liberaretur ab Angelo, putabat ea per visum fieri) sic cùm Nicomediam peruenissemus, verè cognouimus Deũ misisse Angelum suũ, & Petri imitatorem eripuisse de manu omniũ qui illi struxissent insidias. Non solus enim fidelis & Christi studiosus populus, regale sacerdotiũ, gens sancta congruentes acclamationes edebat, & gratias agebat Deo: sed & incredulus etiam & à grege nostro alienus populus Hebræorum, propemodũ pueros illos imitans, clamabat: Benedictus qui venit in nomine Domini. &, Crescet fides Christianorum. D

LAETITIA PVBLICA CONSTANTINOPOLIS. Cùm hoc igitur honore ex honesta peregrinatione in vrbium reginam ingressus est propugnator, vt fortis olim Magnus Athanasius Alexandriam (talia enim de ipso S. Gregorius scripsit) neque enim aliquis arrogantiam ei tribuat. Pullus enim asinæ virum illũ portabat: ramuli ac stragulæ vestes variæ illum excipiebant: alij præcinebant & præsultabant. Neque enim solùm multitudo puerorum, sed omnium linguæ certatim faustis acclamationibus vtebantur. Prætereo varios plausus & thura quæ incendebantur, & ignes qui ita vbique fiebant, vt tota vrbs ardere videretur. Mitto conuiuia publica, & noua ædificia, & quæcumque solent ciuitates efficere, vt gaudium lætitiamque significent: quæ quidem omnia abundè fuerunt exhibita. Tanta profectò vir admirãdus & magnus Eutychius exceptus est celebritate, vt cùm honorificæ multæ iã fuerint, nulla post hominũ memoriam splendidior extiterit. Illud Isaiæ [a] Prophetæ eximij huic meritò congruè dixeris: Adducent fratres ipsorum, id est, viri fideles & pij, Leuitas & sacerdotes in splendidis mulis cũ vehiculis in sanctam ciuitatem munus Domino. An non ita fuit? Immo verò patrem ac pastorem, magistrumq; suũ fidelis populus duxit in sanctam ciuitatẽ nouam Hierusalem ac reginam vrbiũ. E

[a] *Isaiæ 66.*

Quis dicendo assequi posset res admirandas, quæ tunc in terra marique gesta sunt? quo modo mare constratum sit, tergaq; sua nauibus subijciens terræ factum fuerit simile, adeò vt sine impedimẽto possent omnes super ipsum incedere? Nemo enim præ hominum multitudine poterat aquam à terra discernere, & erat terra omnis atque mare labium vnum; voxq; diuina & cælestis omnium simul Domini & creatoris sui Dei gloriam celebrantium.

Hæc

A Hæc dicta sunt, vt qui sciunt recordentur, & qui nesciunt discant. Quid porrò? prætermittimus ne reliqua? minimè verò. Quænam ista sunt? Diuino consilio factum est, vt vnde discessus principium fuit, inde reditus etiam initium habuerit. Cùm enim dies festus S. Timotheo in Hormisda (vt antè diximus) celebraretur, illinc pius vir sacrificium faciens sublatus est, & ea pertulit quæ passus est. Cùm autem cursum expleret tamquam Sol, exultauit vt gigas, currens etiam à summo cæli, & occursus eius vsque ad summum eius. Rursus enim in Hormisda restitutus est, tamquam sponsus ingrediens in thalamum suum, & non fuit qui se absconderet, aut calore eius non frueretur. Omnes enim Fideles sanctitatis & gratiæ eius participes extiterunt vel per visum, vel per tactum: multi enim per salutationem & dulcem congressum delectabantur; alij per auditum vehementer gaudebant: fama enim eius paulo post per omnem terram est peruagata. Cùm igitur noctem ibi transegisset, manè

B sumpto superhumerali, quod secum ipse semper gestabat, cum sancto clero suo in augustam ædem sanctæ & immaculatæ dominæ nostræ Dei genitricis & semper Virginis Mariæ, quæ in Blachernis sita est, concessit. Illic erant pij Imperatores Iustinus & Tiberius: qui hilari vultu & magno cum honore sanctum virum excipientes, quæ tempori conueniebant, collocuti sunt; & quia dies erat Dominica, & diuinum ipse sacrificium erat facturus, eum dimiserunt. Quis non commemoret hic opportunè verba psalmi [a]: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam? Si quis illam tempestatis & tentationis seu persecutionis diem ac noctem cũ hac reuocationis & reditus eius summæque pacis & tranquillitatis die nocteq. comparet, magnam sapientiam atque scientiam in vtroque tempore negotioque reperiet. Nam in persecutionis tempore sabbatum & hiems erat. IMPERATORES SVSCIPIVNT EVTYCHIVM.

[a] *Psalm. 18.*

Vigesimosecundo mensis Ianuarij die vir sanctus tentus & electus fuit, reuocatus au-

C tem est die tertia mensis Octobris, quæ erat Dominica: qua quidem die & illi qui viro sancto insidias struxerant atque eum in exilium ejecerant, Aetherius & Addæus, quorum hic quidem Vrbis Præfectus erat, ille autem Antiochiæ Curator, mortui sunt: & quemadmodum ambo virum sanctum ejiciendum curarunt, ita meritam ambo mercedem acceperunt. In hac igitur die vir optimus & sedem recepit atque Ecclesiam suam, & ipsi priuati sunt vita multis annis antequam ipse reuocaretur.] & post multa de Aetherij persecutoris confessione, quæ & superiùs alia occasione dicta sunt, hæc subdit:

Cum vir sanctus (vt dictum est) cum Imperatoribus congressus esset, & vix tandem ab eo diuelli potuissent; videns populũ Christi pastoris sui studiosum sine interpellatione gratias agentem Deo, precatus est eum, vt bonis ipsius esset remunerator. Atque ita cum vniuerso populo fideli in sanctam Dei magnam ecclesiam ingressus est, non sine labore tamen, tam-

D quam in regnũ Dei, cùm magna premeret multitudo, quæ diuinum templum occuparat. Cumque in locum editum, vt Moses olim in monte Sinai, ascendisset: sublatis ad Deum manibus, populi preces & supplicationes cælesti Deo & Patri offerre, Deiq. misericordiam ad populum deducere videbatur: neque enim aliud propter populi multitudinem fieri poterat. Tonitruus enim & buccinæ progredientes, id est, aptæ diuinorum oraculorum lectiones clariùs & vehementiùs pronunciatæ cum timore & magna compunctione peragebantur. Quid tum? Diuina caligo sanctum operuit altare, super quo cùm incruentum sacrificium obtulisset, fideli populo distribuit: quæ quidem distributio ab hora tertia ad nonam vsque perducta est, cùm omnes ab ipso accipere vellent communionem. Quoties enim distribuebat, omnes ad eum sine cessatione concurrebant. Nam qui rectè sentire soliti erant, nulla visendi eum satietate afficiebantur: sed quanto quis illi magis hærebat, tanto magis EVTYCHIVS INGRESSVS IN ECCLESIAM COMMVNICAT POPVLVM ET BENEDICIT.

E attrahebatur, eodem erga illum affectus modo, quo erga magnerem lapidem ferrum, quod arcana quadam illius vi naturali pertrahitur: ita vir admirabilis omnes qui videndi ipsum studio tenebantur, amanter attrahebat.] & post multa de virtutibus eius dicta, hæc etiam de reditu populo admodum proficuo addit:

Vos qui reditum eius memoria tenetis, non ignoratis magnam & diuturnam, ante- EVTYCHIVS PESTEM PRECIBVS AVERTIT. quam reuerteretur, pestem extitisse: quæ quidem ita sæuiebat, vt nisi hic à Deo electus tamquam alter Phinees obstitisset, omne genus hominum atque omnis ætas interiisset. Quomodo autem placatus est Deus? Supplicationibus, quas ipse cum Christi studioso populo adhibuit, à sanctissima magna ecclesia incipiẽs, vsque ad ædem sanctæ & immaculatæ dominæ nostræ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ, quæ in Blachernis colitur. Dum igitur supplicationes ad Christum Deum nostrum, quem ipsa Virgo de Spiritu sancto concepit, fierent: pepercit ille populo, Angelumq. cohibuit, qui ciuitatẽ sine intermissione percutiebat.

cutiebat.] & paulo pòst. Ab eo igitur die vsque ad beati viri vitæ finẽ Christus Deus noster A
à populo prouocatus iram cohibuit. Ac reditus quidem ipsius primum opus hoc fecit, quo
salutem omnibus communem impetrauit, &c.] pergit Eustathius enarrare complu a mi-
racula ab eodem Eutychio Constantinopoli post reditum suum edita, quæ breuitatis causa
prætermittimus: cetera autem de ipso opportuniùs suo loco dicemus inferiùs. Ecce suffe-
[a] *Iuc. 5. Psal. 54.* rentiam [a] Sancti audistis, & finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est &
[b] *Eccli. 1.* miserator, qui non dat in æternum fluctuationem iusto, secundum illud [b]: Vsque ad tem-
pus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis.] At de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 579. PELAGII PAP. II. ANNVS 2. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 14.

B
SEquitur ordine temporis Christi Redemptoris annus quingentesimus septuagesimus-
nonus, Indictionis duodecimæ: quo Tiberius Imperator Cosrhoen Persarum Regem,
euoluto iam triennio icti fœderis, arma mouentem aduersus Romanum Imperium vicit,
coque mœroris adegit superbum hominem crebris victoriis elatum, vt mori cogeret.

Antequam autem rem gestam hic describamus, de annis eiusdem Persarum Regis ratio
exquirenda est. Constat ipsum, ex sententia Agathiæ [c] huius quoque temporis scriptoris,
[c] *Agath. hist. lib 4.* regnasse annos quadraginta octo: hoc verò anno secundo Tiberij Imp. ab eodem superatum, esse morte sublatum, quem testatur inchoasse regnum anno quinto Iustiniani Imp.
(est is annus Domini quingentesimus trigesimus primus) licet Procopius tradat [d] ipsum
[d] *Procop. de bello Persic. lib 1.* non ante septimum eiusdem Iustiniani annum regnare cœpisse: quo anno ait perenne illud
inter Romanos & Persas fœdus decretum fuisse, cùm statim Cosrhoes regnum inuasit. C
[e] *Agath. lib. 2.* Verùm Agathias [e] nobis sequendus res Persicas accuratiùs prosecutus, cuius sententia dicimus Cosrhoen hoc anno victum esse atque defunctum.

DE ANNIS COSRHOIS AGATHIAE LOCVS EMENDANDVS.

Sed corrigendus est locus Agathiæ, vbi coniungit quintum annũ Cosrhois Regis cum
Iustiniani Imp. anno vigesimooctauo: qua ratione dicendum foret, ipsum cœpisse regnare
anno eiusdem Imperatoris vigesimotertio, peruenisseque ad annum Domini quingente-
simum nonagesimum septimum; quod vtrumque pro monstro esset habẽdum. Nam quo-
modo dicto anno vigesimo tertio potuit inchoasse regnum, cũ inferiùs tradat anno quin-
to defunctum Cadabem, & regnum ea p[ro]sse Cosrhoen? Rursus verò cùm constet sub Tibe-
rio mortuum esse; quomodo ad annum Domini nonagesimum septimum post quingente-
simum peruenit, cùm tunc Mauritius imperaret? Liquet igitur apud Agathiam in annorum
numerum mendum irrepsisse, ne accuratum in sui temporis rebus gestis scriptorem hallu- D
cinatum dicere quis cogatur, stabili manente eiusdem sententia Agathiæ testantis hoc an-
no Cosrhoen victum atque defunctum finem imposuisse regnandi. Quæ verò ante obitum
[f] *Euagr. lib. 5. cap. 14. 15.* Cosrhois præcesserint prœlia, hic ex Euagrio breuiter ea prosequente narremus [f]:

BELLVM A TIBERIO GESTVM CONTRA COSRHOEN.

Idem Tiberius cùm pecuniam male & iniquè paratam ita collocasset, sicut ratio & æqui-
tas postulabat, res ad bellum faciendum necessarias parare, ingentem cogere exercitum
virorum facilè præstantissimorum tam ex gentibus Transalpinis circiter Rhenum inco-
lentibus, quàm ex Cisalpinis, quin etiam ex Massagetis, aliisque ex genere Scytharum, ex
Pæonia præterea, Mysia, Illyria, Isauria collectorum: adeò vt propè centum quinquaginta
turmas equitum lectissimorum instructas haberet: quorum subsidio Cosrhoen, qui statim
post Daram expugnatam tempore æstiuo Armeniam inuaserat, indeque iter versus Cæsa-
ream vrbem Cappadociæ primariam susceperat, penitus profligauit. Iste Cosrhoes tam E
insolenter se gessit aduersus Romanum Imperatorem, vti cùm Imperator Legatos ad eum
misisset, illis ne quidem adeundi potestatem facere dignaretur, sed iuberet eos Cæsaream
vsque sequi: ibi namque se consilium de eorum legatione inirurum dixit. Postquam verò
exercitum Romanum ex aduerso sibi occurrentem, & à Iustiniano fratre Iustini, qui tam
miserabiliter interfectus fuit, gubernatum & armis firmè munitum, & tubas classicum
canentes, & signa ad pugnam sublata & milites acutè vociferantes & in acie pulchro or-
dine locatos, iram & furorem anhelantes, & tantum & tam egregium equitatum, quantum
nemo aliquando ex Imperatorum numero vel ipsa cogitatione conceperit, animaduertit:
vehementer obstupefactus præ re tam insperata inexspectataque, ex intimo pectore inge-
muit, & prœlium exordiri noluit.

Eum igitur pugnam differentem, cunctantem, terentem tempus, & callidè ludifica-
t

A tem, Curs Scytha, qui dextero cornu exercitus Romani præsuit, adortus est: & cùm Persæ impetum eius ferre non possent, sed aciem penitus desererent, Curs magnam cædem hostium fecit. Postremum agmen à tergo inuadit, vbi apparatus tum Cosrhois, tum totius exercitus locatus fuit. Capit thesaurum Regis vniuersum, & omnem præterea apparatum bellicum, idque Cosrhoe spectante, toleranteque, atque hoc potiùs perpetiendum arbitrante, quàm Curs impetu facto in ipsum irrueret. Curs igitur cum suis magna pecuniæ vi & multis spoliis potitus est: iumenta cum sarcinis, inter quas ignis fuit, quem pro Deo colui Cosrhoes, abducit: atque Persarum exercitu repulso, lætum pæana canens, sub crepusculum redit ad suos, qui iam stationes, in quibus ordine locabantur, reliquerant. Et adhuc neque Cosrhoes, neque illi prœliari cœperant, sed quædam dumtaxat velitares pugnæ factæ sunt, sicubi singuli ex vtroque exercitu (vt fieri solet) cum singulis congrederen-
B tur. Cosrhoes autem ingenti rogo accenso, nocturnum prœlium instituit. Ac cùm Romani duos haberent exercitus, illum qui versus Septentrionem erat, intempesta nocte adoritur, Melitinam vrbem, iram in proximo præsidiis nudatam ac prorsus desertam à ciuibus inuadit: quæ igne absumpta, parat se ad flumen Euphratem traiiciendum.

PERSAE A ROMANIS VICTI.

Vbi verò copiæ Romanorum in vnum coactæ eum sequi cœperunt, ipse metuens de salute sua, conscenso elephanto, fluuium transmittit: magna autem pars exercitus sui, tranando flumine, vndis obruta est; quam submersam cùm accepisset, maturè discessit. Itaque Cosrhoes hoc postremum supplicium pro insana temeritate contra Romanos admissa luens, vnà cum suis qui supererant, in Orientem reuertit. Ibi autem pactas habuit inducias, ne quis cum inuaderet. Iustinianus verò incursione cum toto exercitu in fines ditionis Persarum facta, tota hieme ibi commoratus est, nemine quicquam omnino ei exhibente molestiarum: circiter verò solstitium æstiuum rediit, nulla parte exercitus amissa; atque in finibus, quibus Romanorum & Persarum Imperium terminatur, cum magna vitæ
C prosperitate & rerum gestarum gloria totum æstatis tempus contriuit. Cosrhoes autem ingenti doloris cumulo oppressus, animo fracto & ancipiti cura debilitato languens, crebris denique & variis ægritudinis fluctibus demersus, miserandum in modum interiit; ac legem quam scripsit, ne Rex Persarum in posterum contra Romanos arma ferret, velut sempiternum suæ fugæ monimentum post se reliquit. Quo extincto, Hormisdes eius filius regnum capessit.] hucusque Euagrius de Romanorum bello cum Persis, quod biennij temporis spatio confectum est.

COSRHOES MAERORE CONSVMPTVS MORITVR.

At quod spectat ad interitum Cosrhois, aliqua habet Agathias, quæ in ipso Euagrio desiderari videntur: cuius res præ oculis habentis atque puro stylo easdem prosequentis
D haud est auctoritas contemnenda. Admiratus verò ipse mirabilem Dei potentiam, quomodo post tot annorum curricula ipsi Cosrhoi quàm felicissimè euoluta; respexit Deus tandem in mentem illam magnam, in Regem Assyriorum, eumque è solio detraxit, in terramque prostrauit, eiusmodi de eodem Cosrhoe habet ad calcem orationem [a]: Illud (inquit) in præsentia dixerim, per octo & quadraginta annos, quibus potitus Imperio est, quàm multas hunc retulisse victorias, & eò magnitudinis euasisse, vt nullus priorum apud Persas Regum fuisse huic similis comperiatur: vel si cum singulis eum quis conferat; ne Cyrum dicam Cambysi huic parem facturus sit: sed ne Xersem quidem ipsum, quem mare ferunt contabulasse, equitabileque id reddidisse, & nauigabiles montes. Cosrhoes igitur etsi magnitudine ceteros anteiuit, vitæ tamen est exitum vt calamitosum & inglorium nactus, ita & alienissimum à sui temporis Principum fine.] De ipsius verò Cosrhois obitu
E ciusmodi habet historiam:

[a] *Agath. lib. 4.*

DE OBITV COSRHOIS EX ANIMI MAERORE AGATH. SENTENTIA.

Is namque cùm interea circa Carduchios montes æstiuo tempore, in Thamanorum vico quodam, vitandi æstus ob gratiam, & ob locorum temperiem secedendo diuerteretur: Mauritius Pauli per Tiberium Constantinũ Romanorum Imperatorem Orientalibus copiis præesse iussus, in Araxanum agrum incursionem de improuiso fecit, qui vtique contiguus erat circumiectis vico, vbi Rex erat Persarum, castellis & agris protinus & intrepidè depastis, Zirma flumine traiecto, in anteriora processit, & proxima quæque depopulatus, igne demum succendit. Cùm is itaque armis igneque omnia peruastaret, Cosrhoes ipse (non enim longè aberat, quàm vt in altum euectam lateque diffusam flammam intueretur) hostilibus perinde incendiis insuetus, haudquaquam eius prospectũ tulit: vnde pudore simul ac formidine percitus, nec hostibus obuiam iuit, nec quoquam pacto iniuriam vindicauit: sed præter modum ex ea clade ingenti dolore perculsus, ac sui prorsus

fus desperans, morbo statim insanabili quodam corripitur: vnde quàm celerrimè ac per manus elatus, ad Seleuciam Ctesiphontem regiam fertur: & in fugæ morem facta discessione, non longè pòst vitam finiuit.] hæc Agathias. Ita Deus tumentes fluctus exiguæ arenæ obice in gracilem spumam conuertit, cùm dispergit [a] superbos in furore suo, & respiciens, omnem arrogantem humiliat. Hæc in Oriente. Iam verò quæ memoria digna facta sint in Occidente, videamus.

[a] Iob 40.

Hoc eodem anno (vt ex S. Gregorio possumus intelligere) contigit octoginta martyrum coronis Ecclesiam illustrari. Ad hunc enim annum referenda sunt, quæ idem S. Gregorius de his scribit [b] in Dialogis tertio sui Pontificatus anno, dum ante annos quindecim eadem contigisse affirmat, vbi hæc ait: Ante hos fermè annos quindecim (sicut hi testantur qui interesse potuerunt) quadraginta rustici à Longobardis capti carnes immolatitias comedere compellebantur. Qui cùm validè resisterent, & contingere cibum sacrilegum nollent: cœpere Longobardi qui eos tenuerant, nisi immolata comederent, mortem eis minari. At illi æternam potiùs vitam quàm præsentem ac temporariam diligentes, firmiter perstiterunt, atque in sua constantia simul omnes occisi sunt. Quid itaque isti, nisi veritatis martyres fuerunt, qui ne vetitum comedendo, conditorem suum offenderent, elegerunt gladiis vitam finire?

[b] Gregor. dialog. lib 3. c. 27. 28.

MARTYRES NECATI A LONGOBARDIS.

Eodem quoque tempore, dum ferè quadraginta captiuos alios Longobardi tenuissent, more suo immolauerunt caput capræ diabolo, hoc ei per circuitum currentes, & carmine nefario dedicantes. Cumque illud ipsi submissis ceruicibus adorarent, eos quoque quos ceperant, hoc pariter adorare compellebant. Sed ex eisdem captiuis maxima multitudo, magis eligens moriendo ad vitam immortalem tendere, obtemperare iussis sacrilegis noluit; & ceruicem quam semper Creatori flexerat, creaturæ inclinare contempsit. Vnde factum est, vt hostes qui eos ceperant, graui iracundia accensi, cunctos gladiis interficerent, quos in errore suo participes non haberent.

ALII MARTYRES SVB LONGOBARDIS.

Quid ergo mirum, si erumpente persecutionis tempore illi martyres esse potuissent, qui in ipsa quoque pace Ecclesiæ semetipsos semper affligendo, angustam martyrij tenuerunt viam; quando ingruente persecutionis tempore, hi etiam meruerunt martyrij palmam accipere, qui in pace Ecclesiæ latas huius sæculi vias sequi videbantur?] hæc quidem tunc facta. Postea verò licet Longobardi esse hostes perseuerarint, nullum tamen fidei causa negotium facessere consueuere: nam paulo pòst Petrus diaconus hæc interloquitur: Super indignos nos diuinæ misericordiæ dispensationem miror, qui Longobardorum sæuitiam ita moderatur, vt eorum sacerdotes sacrilegos, qui esse se Fidelium quasi victores vident, Orthodoxorum fidem persequi minimè permittat.] Ad hæc Gregorius: Hoc, Petre, facere plerumque conati sunt, sed eorum sæuitiæ miracula superna restitere.]hæc verò quæ inculcat, idem demonstrat exemplis, de quibus nos aliàs.

LONGOBARDORVM SVPERSTITIO.

Quod autem spectat ad huiusmodi aliquot Longobardorum idololatriam, qua caput capræ immolantes venerarentur: est de his eiusdem Gregorij Papæ querela ad Reginam Francorum Brunichildem de quibusdam licet Christianis in eodem tamen errore perseuerantibus. sed audi eius verba [c]: Hoc quoque pariter hortamur, vt ceteros subiectos vestros sub disciplinæ debeatis moderatione restringere, vt idolis non immolent, cultores arborum non existant, animalium capitibus sacrificia sacrilega non exhibeant: quia peruenit ad nos, quòd multi Christianorum & ad ecclesias occurrant, & quod dici nefas est, à culturis dæmonum non discedant.]hæc Gregorius Papa.

[c] Gregor. lib. 7. epist. 7.

Hoc ipso anno, cùm pax inita inter Francorum Reges, post anni vnius elapsum curriculum, noui belli obice turbaretur, conspiratibus in Sigebertum Chilperico ac Guntheramno, prælio Theodobertus filius Chilperici victus occiditur. Victor verò Sigebertus Rex Francorum hoc eodem anno, cùm in regno decimumquartum annum ageret, dolo impiæ Fredegundis, dum aduersus Chilpericum germanum suum Regem iterum certamen parat, per sicarios necatur annos ætatis agens quadraginta. Hæc ex Gregorio, qui fusius rem gestam prosequitur [d]: atque vbi primùm de nece Theodoberti pœnas luentis nefandorum scelerum, quæ (vt vidimus) à militibus sibi subditis in Dei Ecclesias Ecclesiasticasq. personas sunt perpetrata, narrauit, hæc de nece habet Sigeberti, quã incurrit, quòd audire noluerit S. Germanum Parisiensem Episcopũ [e]: Misit Sigebertus, qui fratrem suum Chilpericum in suprà memorata ciuitate Rothomagensi obsiderent, ipse illuc propetare deliberans. Cui S. Germanus Episcopus dixit: Si abieris, & frattem tuum interficere nolueris,

THEODOBERTI ET SIGEBERTI INTERITVS.

[d] Gregor. lib. 4. cap. 50.

[e] Gregor. lib. 4. cap. 51.

A fueris, viuus & victor redibis: si aliud cogitabis, morieris. sic enim Dominus per Salomonem dixit [a]: Foueam quam fratri tuo parabis, in eam corrues. Quod ille, peccatis facientibus, audire neglexit. Veniente autem illo ad villam, cui nomen erat Victoriacum, collectus est ad eum omnis exercitus, impositumque super clypeum sibi Regem statuunt. Tunc duo pueri cum cultris validis, quos vulgò scramasaxos vocant, infecti veneno maleficati à Fredegunde Regina, cùm aliam causam se gerere simularent, vtraque ei latera feriunt. At ille vociferans atque corruens, non pòst multo spatio emisit spiritum.] hic finis Sigeberti Dei sacerdotem non audientis, cùm alioqui optimi Regis & verè Christianissimi sæpè antea egregium specimen ediderit: vt planè inter maximè pios Principes collocandus fuisset, nisi furor ille belli ciuilis eius animum inuasisset: quamuis enim sæpè prouocatus illud inuitus visus sit suscepisse; vbi tamen semel atque iterum excitaretur, eo im-
B petu ferri se siuit, vt Dei contemnens monita sacerdotis, in eam insidiarum foueam præceps incurrerit.

[a] Prou. 16.

SIGEBERTI REGIS OBITVS.

Commendatur inter alia eiusdem pietas Regis in colendis Dei seruis, monasteriisque construendis à Iona ea scriptione qua prosecutus est res gestas [b] sancti Columbani Hiberni egregiæ sanctitatis viri, cuius opera magnopere in Galliis atque etiam in Italia propagatus est monachismus, vt eiusdem viri sancti Acta demonstrant.

[b] Sigebert. de Scrip. Eccl. c. 41. extat apud Bed. tom. 3. Sur. tom. 6 die 22. Nouembr.

Sed quidnam memoria dignum acciderit huius Sigeberti Regis tempore (quoto autem anno eius regni, nescitur) cuidã Childerico qui apud eumdem Regem primum locum obtinebat, hic tibi historiam perpetuis dignam monumẽtis intexendam putamus. narrat eam Gregorius istis verbis [c]: Aquensibus concessus est inclytus athleta Metrias, vir in corpore iuxta historiam actionis magnificæ sanctitatis, & licet ditione seruus, liber tamen iustitia:
C qui (vt ferunt legentes certaminis eius textum) peracto cursu boni operis, à sæculo victor abscedit, sæpiùs se in cælis degere virtutibus manifestis ostendens. Tempore igitur quodam, cùm Franco Episcopus huius municipij Ecclesiam gubernaret: Childericus, qui tunc primus apud Sigebertum Regem habebatur, villam eius competit, dicens, quia iniustè ab Ecclesia Aquensi retineretur. Ac dicto citius conuenitur Episcopus, datisque fideiussoribus, in præsentia Regis adsistit, clamans & obsecrans, vt Rex ad huius causæ audientiam præsentiam suam auerteret, ne cælesti iudicio condemnetur; addens: Scio enim virtutem Metriæ viri beati, quòd velociter in peruasorem suum irrogat vltionem. Denique coniuncti Auditores causam discutiunt. Insurgit Childericus, & impleperans criminibus exacerbatum Episcopum, quòd res fisci ditionibus debitas iniquo ordine retineret: extrahi eum à iudicio iubet; & eumdem ablata per iudicium præsentium villa trecentis aureis
D condemnauit. Fauebant ei omnes, nec quisquam contra voluntatem eius audebat decernere, nisi quod eidem libuisset.

[c] Gregor. Turon. de Glor. confes. cap. 71. FRANCO AQVENSIS EPISC. TVETVR IVRA ECCLESIAE

Denique condemnatus, spoliatusque sacerdos ad vrbem rediit, atque prostratus in oratione coram sepulchro Sancti, dicto psalmi capitello, ait: Non hic accedetur lumen, neque psalmorum modulatio canetur, gloriosissime Sancte, nisi prius vleiscaris seruos tuos de inimicis suis, resque tibi violẽter ablatas Ecclesiæ sanctæ restituas. Hæc cum lacrymis effatus, sentes cum acutis aculeis super tumulum proiecit. Egressusque claustis ostiis, similiter in ingressu alias collocauit: *typus is erat derelicti penitus loci.* Nec mora, corripitur peruasor à febre, decumbit in lectulo, exhorret cibum, fastidit & potum; profert æstuans iuge suspirium: cui etiam si interdum ab ardore febris sitis accederet, aquam tantùm, nihil aliud hauriebat. Quid plura? in hac ægrotatione integrum ducit annum, sed mens praua non fle-
E ctitur. Interea labitur cæsaries cuncta cum barba, & ita omne caput remansit nudum, vt putares eum olim sepultum, nuper eiectum fuisse post funera de sepulchro.

CHILDERICVS DATVR POENAS PATRATI SCELERIS.

His & talibus miser afflictus malis, serò recogitat, dicens: Peccaui, eo quòd expoliauerim Ecclesiã Dei, atque Episcopo sancto intulerim iniuriam. Nunc autem ite quantocyus, & reddita villa, sexcentos aureos super tumulum Sancti deponite: est enim mihi spes, quòd res reddita tribuat ægrotanti medelam. Quod audientes homines eius, accepta pecunia, fecerunt sicut eis fuerat imperatum. Reddiderunt agrum, solidosque super sepulchrum serui Dei posuerunt. Sed cum hoc fecissent, statim ille in loco quo erat, spiritum exhalauit; lucratusq. est detrimentum animæ per adeptionem acquisitionis iniquæ. Episcopus autem obtinuit vltionem de inimico Ecclesiæ, quam promiserat futuram per athletæ Dei virtutem. Ihucusque Gregorius, ostendens renouatum Antiochi exemplum, qui licet in extremis positus violati templi Dei pœnitentiam præsetulerit, ablataque restitui præcepisset,

ab ægri-

ab ægritudine tamen qua detinebatur, haud valuit conualescere. Hæc tempore Sigeberti, A
quem hoc anno vita functum diximus.

Sed quid insuper statim post obitum eiusdem Regis acciderit violatori Ecclesiasticæ
[a] Gregor. Turon mirac. S. Martini lib. 2. c. 27. immunitatis, ab eodem Gregorio accipe res ob oculos positas enarrante[a]: Cùm verò (inquit) interempto Sigeberto Rege, Chilpericus regnum exemptus ab imminenti morte
RVCCOLENVS SACRILEGVS DAT POENAS. cepisset: Ruccolenus cum Cenomanicis grauiter ciuitatem Turonensem opprimebat, ita vt cuncta deuastans, nullam spem alimoniæ in domos Ecclesiæ vel pauperum hospitiola relinqueret. Postera autem die legatos ad ciuitatem mittit, vt homines qui propter culpam minimè nobis incognitam ad Sancti basilicam residebant (*quòd illic confugissent Cunteramnus Dux, qui dicebatur occidisse Theodobertum*) extraherentur à clericis. Quod si differretur fieri, vniuersa promittit incendio concremari. Et nos hæc audientes, mœsti valde basilicam sanctam adimus, & beati auxilia flagitamus: statimque paralytica, quæ per B
duodecim annos fuerat contracta, dirigitur. Ipse verò Ruccolenus vlteriorem ripam aggressus, morbo confestim regio sauciatur, atque ab infirmitatibus Herodianis (quas enarrare longum videtur) allisus, & sicut cera à facie ignis guttatim defluens, quinquagesima die ab hydrope conflatus interiit.] hæc Gregorius, qui Herodianum appellat morbum, quo nefandus Herodes interiit. Subdit verò his ista: Sed nec hoc silebo, quòd illo tempore alueus fluuij nutu Dei, vel virtute beati viri absque pluuiarum inundationibus repletus, hostem, ne ciuitatem læderet, transire prohibuit.] hæc ipse: qui de superbia Ruccoleni & de eius miserando interitu alibi [b] pluribus agit. vbi post multa, rursus ad ea quæ hoc
[b] Gregor. Turon. hist. Franc. lib. 5. cap. 1. & 4. anno facta sunt, reuocat orationem, sic dicens[c]:

[c] Gregor. Turon lib. 5. c. 6. MIRACVLA AD SEPVLCHRVM S. MARTINI. Anno verò quo suprà, id est, quo mortuo Sigeberto, Childebertus eius filius regnare
C
cœpit, multæ virtutes ad sepulchrum beati Martini apparuerunt, quas in illis libellis scripsi, quos de ipsius miraculis componere tentaui: & licet sermone rustico, tamen celari passus non sum, quæ aut ipse vidi, aut à Fidelibus relata cognoui. Hic tantùm quid negligentibus euenerit, qui post virtutem cælestem terrena medicamenta quęsierunt, exoluam: quia sicut per gratiam sanitatum, ita & per castigationem stultorum virtus eius ostenditur. Leonastes Biturigis Archidiaconus, decidentibus cataractis, lumine caruit oculorum. Qui cùm per multos medicos ambulans nihil omnino visionis recipere posset, accessit ad basilicam beati Martini, vbi per duos aut tres menses consistens, & ieiunans assiduè, lumen vt reciperet, flagitabat. Adueniente autem festiuitate, clarificatis oculis, cernere cœpit. Regressus verò domum, vocato quodam Iudæo, ventosas, quo earum beneficio oculis lumen augeret, humeris superponit: decidente verò sanguine, rursus in recidiuam cæcitatem redigitur. Quod cùm factum fuisset, rursus ad templum sanctum regressus est: D
ibique iterum longo spatio commoratus, lumen recipere commeruit.] ita antè punitus, dum à Iudæo petiisset suppleri, quod à sancto Martino videri poterat prætermissum. Et in-
[d] Gregor. Turon. hist. lib 5. c. 7. ferius de sanctis viris hoc anno defunctis ista subiicit[d]:

SENOCH PRESBYTERI OBITVS. Sed & illud commemorare libet, qui vel quales viri hoc anno à Domino sunt vocati] nempe Senoch presbyter virtutibus clarus, de quo ait: Benedictus Senoch presbyter, qui apud Turonos morabatur, hic migrauit è sæculo. fuit genere Theifalus, & in Turonico clericus factus, in cellulam, quam ipse inter parietes antiquos composuerat, se remouit, collectisque monachis, oratorium, quod multo tempore dirutum fuerat, reparauit. Idem super infirmos multas virtutes fecit, quas in libro vitæ eius scripsimus.] hæc ipse. Subdit
[e] Greg. ibid. c. 8 de transitu sancti Germani Episcopi Parisiensis his verbis[e]:

TRANSITVS S. GERMANI EPISC. PARISIENSIS. Eodem anno & beatus Germanus Parisiorum Episcopus transiit: in cuius exequiis E
multis virtutibus, quas in corpore gesserat, hoc miraculum confirmationem fecit. Nam carceratis acclamantibus, corpus in platea aggrauatum est, solutisque iisdem, rursum sine labore leuatur. Ipsi quoque qui soluti fuerant, in obsequium funeris vsque ad basilicam, in qua sepultus est, liberi peruenerunt. Ad sepulchrum autem eius multas virtutes, Domino tribuente, credentes experiuntur: ita vt quisque, si iusta petierit, velociter exoptata reportet. Si quis autem strenuas virtutes illius, quas in corpore fecit, solicitè vult inquirere; librum vitæ illius, qui à Fortunato presbytero compositus est, legens, cuncta reperiet.] hæc sanctus Gregorius.

Porrò epitaphium eius à Chilperico Rege fuisse conscriptum, Aimoinus affirmat his
[f] Aimoin. lib. 3. c. 16. verbis[f]: Ingrediente autem postmodum Chilperico Rege in vrbem Parisiacam, sequenti die postquam Rex ingressus est ciuitatem, paralyticus qui in porticu basilicæ sancti Vincentij

A centij (in qua beatus Germanus requieuit in corpore) residebat, dirigitur: manè autem facto, spectante populo, beato Antistiti gratias referebat. Quod cùm Regi nunciatum foret, magna cum deuotione illuc aduenientes, & tanto gauisus miraculo, eius epitaphium his distychis rhythmicè composuit:

EPITAPHIVM S. GERMANI.

Ecclesiæ speculum, patriæ vigor, ara reorum,
Et pater & medicus, pastor, amorq́ gregis,
Germanus virtute, fide, corde, ore beatus
Carne tenet tumulum, mentis honore polum.
Vix cui dura nihil nocuerunt fata sepulchri:
Viuit enim: nam mors quem tulit, ipsa timet.
Creuit adhuc potiùs iustus post funera: Nam qui
B *Fictile vas fuerat, gemma superba micat.* [*] superna
Huius opem ac meritum mutus data verba loquuntur,
Redditus & cæcis prædicat ore dies.
Nunc vir Apostolicus rapiens de carne trophæum,
Iure triumphali considet arce throni.] hactenus à Rege scriptum epitaphium. Excultum quidem fuisse ipsum Regem poëticis litteris, testatur Venantius Fortunatus, atque Gregorius Turonensis. Subdit verò idem scriptor: Factaque illi prædictus Rex oblatione solemni, munificentia regali, ad propria rediit.]

Delegisse potissimùm visus est ad sepulturam S. Germanus Ecclesiam S. Vincentij, quòd sacras reliquias ab Imperatore Iustiniano acceptas, cùm rediit Hierosolymis, illic (vt idem testatur auctor) collocauerat, nempe spineæ coronæ Domini nostri Iesu Christi par-
[a] Aim. lib. 3. c. 9.
C tem, sanctorumq́. Innocentiũ reliquias, necnon S. Georgij martyris celeberrimi brachium. At qui viuens miraculorum virtute resplenduit S. Germanus, in cælum scandens maioribus fulgoribus coruscauit, vt quæ à Gregorio & Fortunato & aliis de ipso sunt scripta testantur. Dies verò natalis eius anniuersaria veneratione celebris ab Ecclesia Catholica custoditur. Successit autem S. Germano Ragnemodus, siue Regnamundus; de quo, cùm
[b] Gregor. mirac. S. Martini lib. 2. cap. 12. esset diaconus, Gregorius narrat [b], liberatum à morbo, hausto diluto puluere collecto è sepulchro S. Martini. Subdit his etiam idem Gregorius, hoc item anno migrasse è vita Caluppam reclusum, cuius res gestas alibi scriptis mandauit, agitque de Patroclo eiusdem vitæ instituto ad magnum sanctitatis culmen euecto; quos omnes anniuersaria commemoratione Dei Ecclesia colere consueuit.

Ad postremum verò quæ de Iudæorum conuersione Aruerni per eius ciuitatis Episco-
D pum S. Auitum facta hoc itidem anno narrat, ipsius hic verbis reddenda putamus. ait enim [c]: Et quia semper Deus noster sacerdotes suos gloriñcare dignatur: quid Aruerni de Iudæis hoc anno contigerit, pandam. Cùm eosdem plerumque beatus Auitus Episcopus commoneret, velato velamine legis Mosaicæ spiritaliter lecta intelligerent, & Christum Filium viuentis Dei prophetica & legali auctoritate promissum corde purissimo in sacris litteris contemplarentur: manebat in pectoribus eorum iam nõ dicam velamen illud, quo facies Moysi obumbrabatur, sed paries. Sacerdote quoque orante, vt conuersi ad Dominum, velamen ab eis litteræ rumperetur: quidam ex eis ad sanctum Pascha, vt baptizaretur, expetiit; renatusque Deo per baptismi sacramentum, cum albatis reliquis in albis & ipse procedit. Ingredientibus autem populis portas ciuitatis, vnus Iudæorum super caput conuersi Iudæi oleum fœtidum, diabolo instigante, diffudit. Quod cùm cunctus abhor-
[c] Gregor hist. Franc. lib. 5. cap 11. DE IVDAEORVM CONVERSIONE.
E rens populus voluisset eum vrgere lapidibus, Pontifex vt fieret non permisit.] fuisse quidem in Galliis frequentem Iudæorum populum, eosque superbia elatos in religionis Christianæ cõtemptum quamplurima perpetrare consueuisse, quæ habentur de iisdem in Concilio Matisconensi demonstrant. sed pergit Gregorius:

Die autem beato, quo Dominus ad cælos post redemptum hominem ascendit glorio-
SYNAGOGA IVDAEORVM DESTRVCTA. sus, cùm sacerdos de ecclesia ad basilicam psallendo procederet: irruit super synagogam Iudæorum multitudo tota sequentium, destruens eam à fundamentis, vt campi planicici locus assimilaretur. Alia autem die sacerdos eis legatos mittit, dicens: Vi ego vos confiteri Dei Filium non impello, sed tamen prædico, & salem scientiæ vestris pectoribus trado: pastor sum enim Dominicis ouibus superpositus; & de vobis ille verus pastor, qui pro nobis passus est, dixit habere se alias oues quæ non sunt ex ouili suo, quas eum oporteat adducere, vt fiat vnus grex & vnus pastor. Ideo, si vultis credere vt ego, estote vnus grex,

custode

custode me posito: Sin verò aliud, abscedite à loco. Illi autem diu æstuantes atque dubitantes, tertia die (vt credo) obtentu Pontificis coniuncti in vnum, ad eum mandata remittunt, dicentes: Credimus Iesum Filium Dei viui, nobis Prophetarum vocibus repromissum: & ideo petimus vt abluamur baptismo, ne in hoc delicto permaneamus. A

IVDAEI BAPTIZANTVR A S. AVITO EPISCOPO.

Gauisus autem nuncio Pontifex, nocte sancta Pentecostes, vigiliis celebratis, ad baptisterium foras muraneum egressus est: ibique omnis multitudo coram eo prostrata baptismum flagitauit. At ille præ gaudio lacrymans, cunctos aqua abluens, & chrismate liniens, in sinu matris Ecclesiæ congregauit. Flagrabant cerei, lampades refulgebant, albicabat tota ciuitas de grege candido; nec minus fuit vrbi gaudium, quàm quondam Spiritu sancto descendente super Apostolos Hierusalem videre promeruit. Fuerunt autem qui baptizati sunt, ampliùs quingenti. Hi verò qui baptismum recipere noluerunt, discedentes ab illa vrbe, Massiliæ redditi sunt.] hucusque Gregorius de Iudæorum conuersione à sancto Auito diuino Spiritu administrata, ex Euangelij (vt putauit) præscripto, quo Dominus monuit[a] compellendos vi aliqua intrare in Ecclesiam remorantes: licet à S. Gregorio[b] Papa incensio synagogarum minimè comprobetur; sed nec à recentioribus scholasticis scriptoribus, qui eamdem quæstionem diffusissimè pertractarunt, vi extorquendam conuersionem, conceditur: quamuis non desint qui ex aduerso obnixè repugnent, & contrariam sententiam tueri conentur. In Auito autem quis id audeat condemnare, viro præsertim cuncta sua sancti Spiritus arbitrio moderantis, itidemque miraculis coruscantis? B

[a] *Luc. 14.*
[b] *Gregor. li 1. epist 34. & li. 11. epist. 15.*

Cecinit carmine Fortunatus eiusmodi Iudæorum conuersionem atque baptismum, id ipso expetente Gregorio Turonensi, ad quem illud misit, cui & epistolam dedit, quæ eidem præfixa legitur: de quibus post alia quæ præclarè cecinit, de absterso ex sacro lauacro Iudaico fœtore ista habet[c]: C

FOETOR IVDAICVS ABSTERSVS BAPTISMATE.

[c] *Fortun. carm. lib. 5.*

Abluitur Iudæus odor baptismate diuo,
Et noua progenies reddita surgit aquis.
Vincens ambrosios suaui spiramine rores
Vertice perfuso chrismatis efflat odor.] Deq. vsu illo pristino, quo baptizati candidis indui vestibus, & accensos ferre cereos solerent, ista subdit admodum præclarè:

Vndiq. rapta manu lux cerea prouocat astra,
Credas vt stellas ire trahendo comas.
Lacteus hinc vestis color est, hinc lampade fulgor
Ducitur, & vario lumine picta dies.] &c. Qui verò ista de Iudæorum conuersione cecinit Fortunatus, eiusdem ad eumdem Auitum tria extant epigrammata, quibus & ipsius insignes celebrantur virtutes. D

Quod rursus spectat ad Iudæorum in Gallia commorantium conuersionem: opera quoque S. Germani Episcopi Parisiensis constat complures ex eis esse conuersos: cuius obitum cùm hoc eodem anno contigisse dixerimus, aspergatur floribus istis eius sepulchrum, hicq. reddamus quæ de his miranda recitat Fortunatus in Vita ipsius[d]: Cunctorum (inquit) saluti semper instans solicitus, cū Bituricas accessisset pro ordinatione Felicis Episcopi, prædicante illo, Sigericus quidam Iudæus, fidei sacramento percepto, conuersus est: habebat enim in Iudaismo coniugem Mammonam nomine. Hæc de sui cōuersione, dum nec mentionem quidem reciperet sæpius per missos beati admonita, sed cùm magis refugeret, facta ad eam vigilia, doctor ipse profectus est. Quæ cùm beatum virum nec visu vellet intendere, decantato cursu tertiæ, manum suam Pontifex ad mulieris frontem dignanter admouit pietatis ex opere. Statim à circumstantibus de mulieris naribus, quasi scintillante igne, fumus egredi visus est: vt cunctis clarum fieret, eiecto insidiatore, mulierem vsque tunc repugnasse saluti suæ per obsidentem. Tunc exonerata inimici fasce, respirans confessa est, numquam se priùs faciem beati viri potuisse conspicere. Inde petens ac humiliter supplicans cum propria domo meruit effici Christiana. Nam & exinde quasi capite subdito, exemplo eorum ad fidem conuersi sunt.] hæc Fortunatus. E

[d] *Fortun. in Vit. S. Germ. c. 64.*

DE FEMINAE IVDAEAE CONVERSIONE.

DE CHILPERICO E MORTE IN REGNVM VECTO.

Sed iam ad Chilpericum Regem ob repentinam Sigeberti necem è periculo erutum reducamus. Magna quidem momento temporis facta est rerum mutatio, vt qui obsidione vallatus quæreretur ad necem, iam regno integro ferme deperdito, idem mox surgens vnà cum vita recuperaret & regnum. Tribuit id Venantius Fortunatus eiusdem Regis pietati, ceterisque virtutibus, quas hoc tempore carmine laudationis edito celebrauit, in pristinum statum præter spem restitutionem eius his versibus concinens[e]:

[e] *Fortun. carm. lib. 9.*

Sed

A *Sed meritis tantis subitò sors inuida rerum*
Perturbare parans regna quieta tibi,
Concutiens animos populorum & fœdera fratrum,
Lædere dum voluit, prosperitate fauet.
Denique iam capiti valido pendente periclo,
Quando ferire habuit, reppulit hora necem.
Cùm retinereris mortis circumdatus armis,
Eripuit gladio sors, operante Deo.
Ductus ad extremum, remeas de funere vitæ:
Vltima quæ fuerat, fit tibi prima dies.
Noxia dum cuperent hostes tibi bella parare,
B *Pro te pugnauit fortis in arma fides.*
Prospera iudicium sine te tua causa peregit,
Et rediit proprio celsa cathedra suo.
Rex bone, ne doleas: nam te fortuna querelis
Vnde fatigauit, hinc meliora dedit.
Aspera tot toleranda diu modò læta sequuntur,
Et per mærores gaudia nata metis.
Multimodis per opes seminans, tua regna resumis:
Namq. labore graui crescere magna solent.
Aspera non nocuit, sed sors te dura probauit:
Vnde grauabaris, celsior inde redis.] &c.

LVPICINVS TREMENDVS CHILPERICO REDDITVR.

C Vt autem tot tantaque à Deo obtinere meruerit Chilpericus, S. Lupicini insignis sanctitatis viri preces interceſſisse videntur: de eo enim in Vita ipsius ista habet Gregorius Turonensis: Lupicinus iam senex factus accessit ad Chilpericum Regem, qui tunc Burgundiæ præerat. Audierat enim eum habitare apud vrbem Ianubam: cuius cùm ingressus est portam, tremuit cathedra Regis, qui ea hora ad conuiuium residebat. Exterritusque ait suis: Terræmotus factus est. Respondérunt qui aderant, nihil se sensisse commotionis. At ille: Occurrite quantocyus ad portam, ne fortè aliquis aduersari cupiens regno nostro adsit quasi nociturus nobis: non enim sine causa hæc sella contremuit. Qui protinus occurrentes, offenderunt senem in veste pellicea, & dixerunt de eo Regi. Qui ait: Ite & adducite eum in conspectu meo, vt intelligam cuius ordinis sit homo. Et adductus stetit coram Rege, sicut quondam Iacob coram Pharaone. Cui ille ait: Quis es, & vnde veniſti, & quod D est opus tuum, vel quid necessitatis habes vt venias ad nos?

MVNIFICENTIA REGIS ERGA LVPICINVM.

Cui ille: Pater sum (inquit) Dominicarum ouium, quas cùm Dominus spiritualibus cibis iugi administratione reficiat, corporalia eis interdum alimenta deficiunt. Ideo petimus potentiam vestram, vt ad victus vestitusque necessaria aliquid tribuatis. Rex verò hæc audiēs, ait: Accipite agros vineasque, de quibus possitis viuere, ac necessitates vestras explere. Qui respondit: Agros & vineas non accipiemus; sed si placet potestati vestræ, aliquid de fructibus delegate: quia non decet monachos facultatibus mundanis extolli, sed in humilitate cordis Dei regnum iustitiamque eius exquirere. At Rex cùm audisset hæc verba, dedit præceptionem, vt annis singulis trecentos modios tritici, eiusdemque mensuræ numero vinum accipiant, & centum aureos ad comparanda fratrum indumenta: quod vsque nunc à fisci ditionibus capere referuntur.] hucusque Gregorius. Sic igitur seminans Rex ista E carnalia, messuit iugi prouentu spiritualia, nempe preces assiduas tantorum monachorum, ex quibus etiam ditatus est rerum temporalium copia, nouo auctus regno, qui iam propè casurus erat è suo.

Sed quæ læta hæc sint tristia subsecuta, iam ex Gregorio[a] nobis dicendum erit. Accidit enim, vt maior natu ex alia coniuge filius Chilperici Moroueus nomine aduersus patrem insurrexerit occasione incestuosi contracti coniugij, cùm videlicet copulauit sibi in matrimonium Brunichildem Sigeberti Regis sui patrui relictam vxorem, quam apud Rhotomagum idem Rex Chilpericus iusserat exulare. cuius rei gratia contra filium indignans pater insurgens, ipsum armis rem agentem superatum, captumq. in custodia detineri mandauit: Qui (inquit Gregorius) ibi tonsuratus est, & mutata veste, qua clericis vti mos est, presbyter ordinatur, & in monasterium Cœnomanicum, quod vocatur Aninsula, dirigitur, vt ibi sacerdotali eruditetur regula.] Subdit autem Gregorius, eumdem Moroueum pa-

[a] *Greg. Turon. hist. lib. 5. c. 14.*

DE MOROVEO INCESTVOSO IN CLERICVM MVTATO.

trem eludere conatum, inde aufugisse, confugisseque ad basilicam sancti Martini Turonos, vbi ipsum tunc Gregorium adesse contingeret, qui de re gesta eiusmodi historiam texit[a]: Operto capite, indutus veste sæculari, beati Martini templum expetiit. Nobis autem Missas celebrantibus, in sanctam basilicam, aperta reperiens ostia, ingressus est. Post Missas autem petiit vt ei eulogias dare deberemus (erat autem tunc nobiscum Ragnemodus Parisiacæ sedis Episcopus, qui S. Germano successerat) Quod cùm refutaremus, ipse cœpit clamare, & dicere, quod non rectè cum à communione sine fratrum conniuentia suspenderemus. Illo autem hæc dicente, cum consensu fratris qui præsens erat, contestata causa canonica, eulogias à nobis accepit. Veritus autem sum, ne dum vnum à cõmunione suspendebam, in multos existerem homicida: minabatur enim aliquos de populo nostro interficere, si communionem nostram non meruisset. Multas tamen pro hac causa Turonica regio sustinuit clades.] & quænam fuerint, hæc paulo inferiùs: Igitur Chilpericus Rex nuncios ad nos direxit, dicens: Eijcite apostatam illum de basilica: sin autem, totam regionem illam igne succendam. Cumque nos rescripsissemus, Impossibile esse vt quod tempore hæreticorum non fuerat, Christianorum tunc temporibus fieri, *nempe vt confugientes ad ecclesiam vi expellerentur*: ipse exercitum commouet & illuc dirigit.] Quæ autem post hæc facta sint, dicemus postea.

a *Gregor. hist. Fran. lib. 5. c. 14.*

GREGORIVS LEVITAE NYMIS COMMVNIONEM IMPERTIT MOROVEO.

Verùm haud perfunctorie factum huiusmodi Gregorij prætereundum putamus, ne imitandum posteris factum perperam relinquatur. Laudandus mihi semper in reliquis Gregorius fuit multis de causis, potissimum verò ob pietatem, quo nomine etiam ab eius temporis scriptore Venantio Fortunato plurimum commendatur: in hoc autem minimè mihi probandus, cum communionem impertiit apostatæ transfugæ, qui præsertim eam minis expeteret. Esto, purgatum fuerit per pœnitentiam vtcumque prætensum delictum illud incestus; tamen vt habitus clericalis desertori, ad hominumque cædes parato impertierit communionem, non (vt decebat) constantiam sacerdotalem exhibuit, sed eneruatum animum, tantoque muneri imparem demonstrauit, cùm non satis sibi inesse virium docuit, vt minacem repelleret peccatorem, cùm ipse maiori polleret auxilio, nempe patrocinio S. Martini, qui ad vlciscendas iniurias illatas personis vel loco, continuò soleret assurgere. Sed missa istæc.

IESV CHRISTI ANNVS 580. PELAGII PAP.II. ANNVS 3. IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 15.

OCtogesimus supra quingentesimum Christi annus adest, Indictionis decimætertiæ, idemque tertius Tiberij cum Iustino regnantis: quo[b] Antiochia Syriæ iterum terræmotu quassata, magna ex parte vastatur. Vnde autem tantorum malorum fluxerit causa, Euagrium in primis illorum temporum scriptorem audiamus, qui ait[c]: Antiochiæ porrò & Daphne, quæ est illi finitima, ad tertium annum Imperij Tiberij Cæsaris tam ingens terræmotus in ipso meridie extitit, vt Daphne tota eius vi impetu concideret, & Antiochiæ ædificia tam publica, quam priuata ad terram vsque dirumperentur illa quidem, sed non ita tamen, vt ad solum ruerent. Acciderunt præterea tum Antiochiæ, tum Constantinopoli alia nonnulla, quæ longum sermonem requirunt: quæ quidem certè vtramque vrbẽ grauiter exagitarunt, & in maximas turbas coniecerunt, atque vt ex diuino quodam zelo ortа sunt, sic exitũ habuere planè admirabilẽ; de quibus deinceps verba facturus sum.

b *Euagr. lib. 5. c. 17. & Niceph. hist. lib. 18. c. 3.*

c *Euagr hist. lib. 5. c. 17. & 18.*

ANTIOCHIA TERRAEMOTV CONCVSSA.

Anatolius quidam, vir primũ quidem plebeius & mollis, postea verò ad magistratus & alia munera obeunda subdolè (nescio quo modo) arrepsit, & Antiochiæ ætatem traduxit: quo in loco res, quas habebat in manibus, sedulò executus est. Vnde cùm Gregorio eius vrbis Antistite maximam conflauit familiaritatem, persæpeque illum adiit, partim gratia de negotiis suis colloquendi, partim vt maiorem auctoritatem ex crebra eius consuetudine sibi conciliaret. Iste Anatolius hostias simulacris immolasse, forte deprehensus est, qui cùm vocaretur in quæstionem, homo impius, præstigiator, & infinitis inuolutus sceleribus repertus fuit. Et tamen parum aberat, quin & ipse & sui omnes (habuit namque alios sui similes, qui dolis itidem sacrificasse manifesto tenebantur) liberi dimissi fuissent, nisi populus, excitato tumultu, omnia turba ita miscuisset, vt consilium de illis impiis initum eo pacto diremptum esset. Quinetiam contra Gregorium Episcopum clamo-

DE ANATOLIO IMPIO.

res tollantur, cùm consilij Anatolij participem fuisse palàm prædicatum. Porrò autem execrabilis dæmon, humanæ vitæ perturbator, nonnullos induxerat, vt victimis immolandis cum Anatolio se socios adiungerent. Hinc Gregorius in maximum venit discrimen, populo eum grauissimè exagitante, insectanteque: hinc etiam in illum tam vehemens mouebatur suspicio, vt Imperator ipse Tiberius coram ex ore Anatolij veritatem expiscari laboraret.

Mandatum igitur dat, vti Anatolius & sui omnes quàm celerrimè aduentarent. Quibus rebus cognitis, Anatolius ad imaginẽ quamdam Mariæ Deiparæ fune in carcere sublimem appensam accurrens, manibus à tergo cõplicatis se ei supplicare, precesque adhibere ostendit. Illa autem eum veluti sacrilegum detestata, & vt Deo inuisum coarguens, penitus ab se auertit: spectaculum planè horribile & sempiternæ memoriæ prodendum: quod quidem à præsidiariis militibus, & ab his quibus illius custodia commissa fuit, visum est, & ab his omnibus alijs diuulgatum. Apparuit item Deipara re ipsa nonnullis alijs Fidelibus, eosque contra scelestum illum incitauit, inquiens, Anatolium filium suum contumeliis afficere.

DEIPARAE IMAGO ANATOLIVM IMPIVM AVERSATA.

ZELVS POPVLI CONSTANTINOPOLITANI ADVERSVS IMPIOS.

Vbi verò Anatolius ad vrbem Constantinopolitanam ductus fuit, & ibi verberibus supra modum cæsus, nihil contra Episcopum potuit dicere, ipse cum suis maioris tumultus & seditionis planè popularis ciuitati auctor & causa extitit. Nam cùm quidam illorum sententiam haberent de se pronunciatam, vt non morte, sed exilio dumtaxat mulctarentur: populus diuino quodam zelo succensus, omnia turbare, bile & iracundia exardescere, exilioque damnatos rapere cœpit: qui in nauem piscatoriam impositi, totius populi suffragiis viui ignis tradebantur incendio. Contra Imperatorem porrò & Eutychium Episcopum suum tamquam fidei proditores grauiter vociferari. Nec dubium, quin & Eutychium, & eos quibus potestas in Anatolium cum suis inquirendi permissa fuit (istos namque in singulis locis inquirere & vndique circumsidere cœperunt) prorsus è medio sustulissent, nisi Dei prouidentia, quæ omnium saluti prospicit, illos è quærentium manibus eripuisset, & tam ingentis multitudinis furorem pedetentim sedauisset. Siquidem ita factum est, vt neque vllum atrox facinus eorum manibus ederetur, & Anatolius primùm in amphitheatro bestiis expositus, ab iisdem dilaniaretur, deinde ageretur in crucem.

ANATOLIVS EXPOSITVS BESTIIS.

Neque tamen ita finem suppliciorum sibi inflictorum reperit. Nam lupi corpus eius in terram disturbantes (quod antè numquam visum fuisset) pastu crudeli membratim deuorarunt. Erat autem quidam è nostris hominibus, qui, priusquam res istæ confectæ essent, dixerat, se secundùm quietem vidisse sententiam cõtra Anatolium ac suos à populo latam. Quinetiam vir illustris, qui Imperatoris Palatio præfuit, quique Anatolij causam acriter admodum tuebatur, dixerat, se quoque vidisse Deiparam Mariam, eamque sic ipsi locutam: Quousque defendis causam Anatolij, qui tum me, tum filium meum tantis onerat contumeliis? Sed de his hoc modo.] hactenus Euagrius de rebus in Oriente gestis.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ spectat, de Ecclesia Gallicana nonnulla à Gregorio, cùm prosequitur res Francorum, suppeditantur, ex quibus complura obseruatione digna de rebus Ecclesiasticis elici possunt. Dum igitur stylo prosequitur Morouei filij Chilperici Regis confugium in ecclesiam, quæ potissimùm hoc anno facta sint, quo Childeberti filij Sigeberti annus secundus regni incipit numerari, ita narrare pergit[a]: Anno autem secundo Childeberti Regis, cùm videret Moroueus patrem suum in hac deliberatione intentum, assumpto secum Guntheramno Duce, ad Brunichildem pergere cogitat, dicens: Absit vt propter meam personam basilica domini Martini violentiam perferat, aut regio eius propter me captiuitati subdatur. Et ingressus basilicam, dum vigilias ageret, res quas secum habebat ad sepulchrum B. Martini exhibuit, orans vt sibi sanctus succurreret, atque ei concederet gratiam suam, vt regnum accipere posset.] Vides hominem quantumlibet improbum, haud tamen Sanctorum cultum despexisse, sed eo amplius propensiusque Martini auxilium expetisse precibus atque muneribus, quo magis angustiis premeretur. Subdit autem Gregorius: Moroueus verò de patre atque nouerca multa crimina loquebatur; quæ cùm ex parte vera essent, credo acceptum non fuisse Deo vt hæc per filium vulgarentur, sicut in sequentibus cognouit.

a *Greg. Turon. lib. 5. cap. 14.*

MOROVEI AD BRVNECHILDEM FVGA.

Quadam enim die ad conuiuium eius accitus cùm pariter sederemus, suppliciter expetiit aliqua ad instructionem animæ legi. Ego verò reserato Salomonis libro, versiculum qui primus occurrit, arripui, qui hæc continebat[b]: Oculum qui aduersus respexerit patrem, effodiant eum corui de conuallibus. Illo quoque non intelligente, consideraui hunc

b *Prou. 30.*

versiculum à Domino præparatum.] animus enim semel imbutus ambitione regnandi aliud non admittit ad salutem oblatum remedium. In deteriora igitur infelix lapsus, Saulem imitatur, ad pythonissam confugiens, cùm se à Deo desertum esse cognouit. nam audi quæ mox subdit Gregorius:

MOROVEVS CONSVLIT PYTHONISSAM.

Tunc direxit Guntheramnum puerum ad mulierem quamdam habentem spiritum pythonis, vt ei quæ erant euentura narraret. Asserebat præterea, ipsam sibi ante hoc tempus non solum annum, sed & diem & horam in qua Rex Charibertus obiret, denunciasse. Quæ hæc ei per pueros mandata remisit: Futurum est enim, vt Rex Chilpericus hoc anno deficiat; & Moroueus, inclusis fratribus, omne capiat regnum. Tu verò ducatum totius regni eius annis quinque tenebis; sexto verò anno in vna ciuitate, quæ super Ligeris alueum sita est in dextera eius parte, fauente populo, Episcoparus gratiam adipisceris, ac senex plenus dierum ab hoc mundo migrabis. Cumque hæc pueri redeuntes omnino nunciassent, statim ille vanitate elatus, tamquam si iam in cathedra Turonicæ Ecclesiæ resideret, ad me hæc detulit verba. Cuius ego irridens stultitiam, dixi: A Deo hæc poscenda sunt: nam credi non debent quæ diabolus repromittit: ille autem ab initio mendax est, & in veritate numquam stetit. Illoque cum confusione discedente, valde irridebam hominem qui talia credi debere putabat.] ita planè hac punitione curiosi plectuntur, vt in hunc modum à dæmone illudantur atque traducantur falsis promissionibus, quibus aliquid verum immiscet. ludus iste est sapientiæ, vt illudat hominibus huiuscemodi vana sectantibus, sicut cùm talia quærentē decipi voluit Achab, dicens[a]: Quis ibit nobis ad decipiendum Achab?] Vix credi potest, quàm amplum sit rete istud, quod super Orbem, vt decipiat curiosos, diabolus tendere consueuit. Pergit verò Gregorius de se ipso:

a 3 Reg. 22.

Denique quadam nocte, vigiliis in basilica S. Martini celebratis, dum lectulo decumbens obdormissem, vidi Ang lum per aëra volantem: cumque super sanctam basilicam præteriret, voce magna ait: Heu heu, percussit Deus Chilpericum & omnes filios eius, nec supererit de his qui processerunt de lumbis eius, qui regat regnum illius in æternum. Erant ei eodem tempore de diuersis vxoribus filij quatuor, exceptis filiabus. Cùm autem hæc in posterum impleta fuissent, tunc ad liquidum cognoui falsa esse quæ promiserant harioli.] Cùm verò admonitione Gregorij Morouens Regis filius oraculum pythonissæ suspectum haberet, quid præterea ad prænoscenda ventura idem excogitarit, ab eodem Gregorio ita accipe:

MOROVEVS QVAERIT VENTVRA EX SACRIS CODICIBVS.

Moroueus non credens pythonissæ, tres libros super Sancti sepulchrum posuit, id est, Psalterij, Regum, Euangeliorum: & vigilans tota nocte, petiit vt sibi beatus confessor, quid eueniret, ostenderet; & vtrum posset regnum capere, an non, vt Domino indicante, cognosceret. Post hæc continuato triduo in ieiuniis, vigiliis, atque orationibus, ad beatum tumulum iterū accedens, reuoluit librum qui erat Regum. Versus autem primus paginæ, quam reserauit, hic erat[b]: Pro eo quòd reliquistis Dominum Deum vestrum, & ambulastis post deos alienos, nec fecistis rectum ante conspectum eius, ideo tradidit vos Dominus Deus vester in manibus inimicorum vestrorum. Psalterij autem versus hic est inuentus[c]: Verumtamen propter dolos posuisti eis mala: deiecisti eos, dum alleuarentur. Quomodo facti sunt in desolationem? subitò defecerunt: perierunt propter iniquitates suas. In Euangeliis autem hoc est repertum[d]: Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius hominis tradetur vt crucifigatur. In his responsionibus ille confusus, flens diutissimè ad sepulchrum beati Antistitis, assumpto secum Guntheramno Duce, cum quingentis aut eo amplius viris discessit.] hæc quidem Turonis, quò ad S. Martini basilicam ante confugerat. Sic homo toties admonitus, plurimorum peccatorum pondere prægrauatus, resipiscendi haud obtinuit facultatem.

b 2. Par. 7. Hier. 2.

c Psal. 72.

d Matt. 26.

Sed & Chilpericus Dei beneficiorum oblitus, odio plus æquo indulgens, dum furit in filium, religionem lædit: nam de eo hæc paulo pòst Gregorius: Exercitus autem Chilperici Regis vsque Turonos accedens, regionem illam in prædas mittit, succendit, atque deuastat, nec rebus sancti Martini pepercit; sed quod manu tetigit, sine vllo Dei intuitu aut timore diripuit. Moroueus prope duos menses ad antedictam basilicam residens, fugam iniit, & ad Brunichildem Reginam vsque peruenit: sed ab Austrasiis non est collectus.] At de bellis turbisque hactenus.

Post hæc autem recensita Gregorius de controuersia oborta diei Paschatis causa inter Gallicanam & Hispanicam Ecclesiam ista habet: Eo anno dubietas Paschæ fuit. In Galliis verò

ERRATVM IN HISPANIA IN DIE PASCHATIS.

A verò nos cum multis ciuitatibus XIIII. Kal. Maias sanctum Pascha celebrauimus, alij verò cum Hispanis XII. Kal. Aprilis solemnitatem hanc tenuerunt. Tamen (vt ferunt) fontes illi, qui in Hispaniis nutu Dei complentur, in nostro Pascha repleti sunt.] hæc Gregorius: deque his fontibus dictum est superiùs. Iam verò ad nobilem Episcoporum conuentum hoc eodem tempore Parisiis celebratum, à Gregorio verò descriptum stylum admoueamus. Interfuit ei ipse, & pars magna fuit.

CONCILIVM PARISIENSE.

Hoc ipso enim anno, agente Chilperico Rege Francorum, conuocatur Synodus Parisiensis in ecclesia S. Petri ob causam Prætextati Episcopi Rhotomagensis. Datum est enim illi crimini à Rege, quòd manus eius fuerit cum ipsius filio, qui rebellauerat, Moroueo, conjurassetque cum illo aduersus Regem. Agit de his pluribus Gregorius Turonensis, atque ait[a]: Adductus est igitur in Synodum Prætextatus Episcopus. Rex aduersus eum causam agens, sic est locutus: Quid tibi visum est, ô Episcope, vt inimicum meum Moroueum, qui filius esse debuerat, cum amica sua, id est, patrui sui vxore coniungeres? An ignarus eras, quæ pro hac causa canonum statuta sanxissent? Etiam non hic solum excessisse probaris: sed etiam cum illo egisti, datis muneribus, vt ego interficerer, hostem autē filium patri feciſti, seduxisti pecunia plebem, vt nullus mecum fidem habitam custōdiret; voluistique regnum meum in manus alterius tradere. Hæc eo dicente, infremuit multitudo Francorum, voluitque ostia basilicæ rumpere, quasi vt extractum sacerdotem lapidibus vrgeret: sed Rex prohibuit fieri.

a Greg. Turon. hist. Franc. lib. 5. cap. 18.

PRAETEXTATVS ACCVSATVS A REGE SVAM CAVSAM AGIT.

Cumque Prætextatus Episcopus ea quæ Rex dixerat, facta negaret: aduenerunt falsi testes, qui ostendebant species aliquas, dicentes: Hæc & hæc nobis dedisti, vt Moroueo fidem promittere deberemus. Ad hæc ille dicebat: Verum enim dicitis, vos à me sæpius munerātos; sed non ex hac causa extitit, vt Rex ejceretur è regno. Nam & cùm vos mihi & equos optimos & res alias præberetis: numquid poteram aliud facere, nisi & ego vos simili sorte remunerarem? Recedente verò Rege ad metatum suum, nos collecti in vnum sedebamus in secretario basilicæ beati Petri. Confabulantibusque nobis, subitò aduenit Aetius Archidiaconus Ecclesiæ Parisiacæ, salutatisque nobis ait: Audite me, ô sacerdotes Domini, qui in vnum collecti estis. Aut enim hoc tempore exaltabitis nomen vestrum, & bonæ famæ gratia refulgebitis: aut certè nullus vos amodo pro Dei sacerdotibus est habiturus, si personas vestras sagaciter non erigitis, aut fratrem perire permittitis. Hæc eo dicente, nullus sacerdotum ei quicquam respondit: timebant enim Reginæ, *Fredegundis scilicet*, furorem, cuius instinctu hæc agebantur. Quibus intentis, & ora digito comprimentibus, ego aio: Attenti estote, quæso, sermonibus meis, ô sanctissimi sacerdotes Dei, & præsertim vos qui familiares Regi esse videmini. Adhibete ei cōsilium sanctum & sacerdotale, ne exardescens in ministrum Dei, pereat ab ira eius, & regnum perdat & gloriam.

AETII ARCHIDIACONI INSTIGATIO.

GREGORII GRAVIS SENTENTIA.

Illis verò silentibus, adicci Mementote, domini mei sacerdotes, verbi Prophetici, quod ait[b]: Si viderit speculator iniquitatem hominis, & non dixerit; reus erit animæ peccantis. Ergo nolite silere, sed prædicate, & ponite ante oculos Regis peccata eius, ne fortè ei aliquid mali contingat, & vos rei sitis pro anima eius. An ignoratis quid nouo gestum fuerit tempore? quomodo apprehensum Sigismundum Clodomeris retrusit in carcerem, dixitque ei Auitus Dei sacerdos: Ne ejcias manum in eum, & cum Burgundiam petieris, victoriam obtinebis. Ille verò abnuens quæ ei à sacerdote dicta fuerant, abiit, ipsumque cum vxore & filiis interemit; petiitque Burgundiam, ibique oppressus ab exercitu, interemptus est. Quid Maximus Imperator? nónne cùm beatum Martinum compulisset communicare cuidam homicidæ Episcopo: & ille quo faciliùs addictos morti liberaret, Regi impio consensisset: prosequente Regis æterni iudicio, ab Imperio depulsus Maximus, morte pessima condemnatus est? Hæc me dicente, non respondit vllus quicquam, sed erant omnes intenti & stupentes.

b Ezech. 3.

QVAE REX ADVERSVS GREGORIVM INGERIT.

Duo autem adulatores ex ipsis (quod de Episcopis dici, dolendum est) nunciauerunt Regi, dicentes, quia nullum maiorem inimicum, quàm me haberet. Illico vnus ex aulicis cursu rapido ad me repræsentandum dirigitur. Cumque veniſſem, stabat Rex iuxta tabernaculum ex ramis factum, & ad dexteram ejus Bertheramnus Episcopus, ad lævam verò Ragnemodus stabat (*hic erat Episcopus Parisiensis successor S. Germani*) & erat ante nos scamnum pane desuper plenum cum diuersis ferculis. Visoque me, Rex ait: O Episcope, iustitiam cunctis largiri debes: & ecce ego iustitiam à te non accipio, sed (vt video) consentis iniquitati, & implebitur in te prouerbium illud, quod Coruus oculum corui non eruet. Ad hæc

hæc ego: Si quis de nobis, ô Rex, iustitiæ tramitem transcendere volnerit, à te corrigi po- A
test: Si verò tu excesseris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi: sed si volueris, audis: si au-
tem nolueris, quis te condemnabit, nisi is qui se pronunciat esse iustitiam? Ad hæc ille (vt
erat ab adulatoribus contra me accensus) ait: Cum omnibus enim inueni iustitiam, & tecũ
inuenire non possum. Sed scio quid faciam, vt noteris in populis, & iniustũ te esse omnibus
perpatescat. Conuocabo enim populum Turonicum, & dicam eis: Vociferamini contra
Gregorium, quòd sit iniustus, & nulli hominum iustitiam præstet. Illis quoque hæc cla-
mantibus respondebo: Ego qui Rex sum, iustitiam cum eodem inuenire nõ possum: & vos
qui minores estis, inuenietis? Ad hæc ego: Quòd sim iniustus, tu nescis: scit enim ille con-
scientiam meam, cui occulta cordis sunt manifesta. Quod verò falso clamore populus, te
insultante, vociferatur, nihil est: quia sciunt omnes à te hæc emissa; ideoque non ego, sed
potiùs tu in acclamatione notaberis. Sed quid plura? habes leges & canones: hæc te dili- B
genter rimari oportet: & tunc quæ præceperint, si non obseruaueris, noueris, tibi Dei iu-
dicium imminere. At ille quasi me demulcens (quod dolosè faciens putabat me non in-
telligere) conuersus ad iuscellum, quod coram me erat positum, ait: Propter te hæc iuscel-
la paraui, in quibus nihil aliud præter volatilia & parumper ciceris continetur. Ad hæc ego,
cognoscens adulationem eius, dixi: Noster cibus esse debet, facere voluntatem Dei, & non
his deliciis delectari; vt ea quæ præcepit, nullo casu prætermittamus. Tu verò qui alios de
iustitia culpas, pollicere priùs quod leges & canones non omittas, & tunc credimus quòd
iustitiam prosequaris. Ille verò porrecta dextra, iurauit per omnipotentem Deum, quòd
ea quæ lex & canones edoceant, nullo prætermitteret pacto: Post hæc accepto pane, &
hausto vino, discessi.] hactenus Gregorius de prima Synodi Actione: quæ autem post
hæc facta sint, antequam iterum Synodus cogeretur, sic narrat: C

TENTATVR GREGORIVS A FREDEGVNDE REGINA.

Eà verò nocte decantatis nocturnalibus hymnis, ostiũ mansionis nostræ grauibus audio
cogi verberibus: missosque pueros nuncios Fredegundis Reginæ adstare cognosco. quibus
introductis, salutationem Reginæ suscipio. Deinde precãtur pueri, vt in eius causis contra-
rius non existam: simulque ducentas argenti promittunt libras, si Prætextatus me impu-
gnante, opprimeretur, dicebãt enim: Iam omnium Episcoporum promissionem habemus:
tantùm tu aduersus non incedas. Quibus egò: Si mihi mille libras auri argentique doneris,
numquid aliud facere possum, nisi quod Dominus agi præcepit? Vnum tantùm polliceor,
quòd ea quæ ceteri secundum canonum statuta consenserint, sequar. At illi non intelligen-
tes quæ dicebam, gratias agentes discesserunt. Mane autem facto aliqui de Episcopis ad me
venerunt, simile mandatum ferentes: quibus ego similia respondi, &c.] sequitur modò
Actio eiusdem Synodi secunda, quæ sic se habet: D

ACTIO PARISIENSIS SYNODI SECVNDA.

Conuenientibus autem nobis ab basilicã S. Petri, mane Rex affuit, dixitque: Episcopus
enim in furtis deprehensus ab Episcopali officio vt auellatur, canonum auctoritas sanxit.
Nobis quoq. respondentibus, quis ille sacerdos esset, cui furti crimen irrogaretur, respondit
Rex: Vidistis enim species, quas nobis furto abstulit (ostenderat enim nobis ante diem ter-
tiam Rex duo volucra speciebus & diuersis ornamentis referta, quæ pretiabantur amplius
quàm tria millia solidorum, sed & sacculum cum numismatis auri pondere tenentem quasi
millia duo) hæc enim dicebat Rex sibi ab Episcopo Prætextato fuisse furata. Qui respondit:
Recolere vos credo, discedente à Rhotomagensi vrbe Brunichilde Regina, quòd venerim
ad vos: dixiq. vobis, quia res eius, id est, quinque sarcinas, cõmendatas haberem; & frequẽ-
tiùs aduenire pueros eius ad me, vt ea redderem, & nolui sine consensu vestro. Tu autem
dixisti mihi, ô Rex: Eijce hæc à te, & reuertantur ad mulierem suæ res; ne inimicitiæ inter E
me & Childebertum nepotem meũ pro his rebus debeant pullulare. Reuersus ergo ego ad
vrbem, vnum volucrum tradidi pueris: non enim volebant amplius ferre. Reuersi iterum
requirebant alia: Iterum consului magnificentiam vestram: tu autem præcepisti, dicens:
Eijce, eijce hæc à te, ô sacerdos, ne faciat scandalum hæc causa. Iterum tradidi eis duo ex
his, duo autem alia remanserunt mecum. Tu autem quid nunc me calumniaris, & me furti
arguis, cùm hæc causa non ad furtum, sed ad custodiam debeat deputari?

FVRTI ARGVITVR PRAETEXTATVS.

Ad hæc Rex: Si hoc depositum penes te habebatur ad custodiendum, cur soluisti vnum
ex his, & limbum aureis contextum filis in partes desecasti, & dedisti per viros, qui me à re-
gno deijcerent? Prætextatus Episcopus respondit: Iam dixi tibi superiùs, quia munera eo-
rum acceperam: ideoque cùm non haberem quod de præsenti darem, hinc præsumpsi, &
eis vicissitudinem munerum tribui. proprium mihi esse videbatur, quod filio meo Moro-

ueo

A ueo erat, quem de lauacro regenerationis excepi. Videns autem Rex Chilpericus, quòd
eum his calumniis superare nequiret, attonitus valde ac conscientia confusus discessit à
nobis: vocauitque quosdam de adulatoribus suis, & ait: Victum me verbis Episcopi fateor,
& vera esse quæ dicit, scio. quid nunc faciam, vt Reginæ de eo voluntas adimpleatur? Et
ait: Ite, & accedentes ad eum dicite, quasi consilium ex vobismetipsis dantes: Nosti quòd
sit Rex Chilpericus pius atque compunctus, & citò flectatur ad misericordiam. hu-
miliare sub eo, & dicito ab eo obiecta à te perpetrata fuisse: tunc nos prostrati om-
nes coram pedibus eius, dari tibi veniam impetramus. His seductus Prætextatus Episco-
pus, pollicitus est se ita facturum.] hactenus secunda Actio Synodi. Sequitur rursus tertia
& vltima:

Mane autem facto, conuenimus ad consuetum locum: aduenientesque & Rex, ait ad Epi- ACTIO TERTIA SYNODI PARISIENSIS.
B scopum: Si munera pro muneribus his hominibus es largitus, cur sacramenta postulasti,
vt fidem Morouco seruarent? Respondit Episcopus: Petij, fateor, amicitiãs eorum haberi
cum eo: & non solùm hominem, sed si fas fuisset, Angelum de cælo euocassem, qui esset
adiutor eius; filius enim mihi erat (vt sæpè dixi) spiritualis ex lauacro. Cumque hæc alter-
catio altiùs tolleretur, Prætextatus Episcopus prostratus solo, ait: Peccaui in cælum &
coram te, ô Rex misericordissime: ego sum homicida nefandus, ego te interficere volui, &
filium tuum in solio tuo erigere. Hæc eo dicente, prosternitur Rex coram pedibus sacerdo-
tum, dicens: Audite, ô piissimi sacerdotes reum crimen execrabile confitentem. Cumque
nos flentes Regem eleuassemus à solo, iussit eum basilica egredi. Ipse verò ad metatum
discessit, transmittens librum canonum, in quo erat quaternio nouus annexus, habens ca-
nones quasi Apostolicos, continens hæc: Episcopus in homicidio, adulterio, & periurio
C deprehensus, à sacerdotio diuellatur.

His ita lectis, cùm Prætextatus staret, stupens Bertheramnus Episcopus ait: Audi, ô fra-
ter & coepiscope, quia Regis gratiam non habes, ideoque nec nostra charitate vti poteris,
priusquam Regis indulgentiam mereris. His ita gestis, periit Rex, vt aut ei tunica scin-
deretur, aut centesimus octauus psalmus, qui maledictiones Ischarioticas continet, super
caput eius recitaretur, aut certè iudicium contra eum scriberetur, ne in perpetuum com-
municaret. quibus conditionibus ego restiti, iuxta promissum Regis; vt nihil extra cano-
nes gereretur. Tunc Prætextatus à nostris raptus oculis, in custodiam positus est: de qua PRAETEXTATVS DETRVDITVR IN CARCEREM.
fugere tentans, nocte grauissimè cæsus, in insulam maris, quæ adiacet ciuitati Constanti
næ, in exilium est detrusus.] hactenus Gregorius de Synodo Parisiensi, & causa Prætextati;
D qui etsi turpiter nimisque animo fracto calumnias in se latas confessus est; tamen maio-
ribus sumptis animi viribus aduersus Fredegundem, alteram Iezabelem, strenuè agens,
mortem subire non timuit, de qua agemus suo loco inferiùs. Porrò hoc eodem anno arti-
bus Fredegundis Morouеum Regis filium fuisse spontanea nece defunctum, id ipso expo-
scente à Gaileno familiari, ne in manus inimicorum veniret, idem auctor testatur[a]. Quo [a] Greg. Turon. hist. Franc. lib. 5. c. 18. in fin.
item anno eiusdem Regis filium iuniorem Samsonem nomine ex humanis sublatum esse, [b] Idem c. 22.
idem affirmat[b].

Quid autem hoc eodem anno Turonis apud sancti Martini sepulchrum fieri contigit, ex
eodem ipsius ciuitatis Episcopo Gregorio haud erit inutile recitare: Tunc (inquit[c]) Vin- [c] Idem c. 21.
nocus Brito in summa abstinentia à Britanniis venit Turonos, Hierosolymam accedere
cupiens, nullum aliud vestimentum nisi de pellibus lana priuatis habens: quem nos quo
faciliùs teneremus (quia nobis religiosus valde videbatur) presbyterij gratia honoraui-
E mus. Ingetrudis autem religiosa consuetudinem habebat aquam de sepulchro sancti VINVM S. MARTINI.
Martini colligere. Qua aqua deficiente, rogat vas cum vino ad beati tumulum deportari:
transacta autem nocte, id exinde, hoc presbytero præsente, assumi mandauit. Et ad se dela-
to, ait presbytero: Aufer hinc vinum, & vnam tantùm guttam de aqua benedicta, vnde
parùm supereſt, funde. Quod cùm fecisset (mirum dictu) vasculum quod semiplenum
erat, ad vnius guttæ descensum impletum est: idem bis impletum. Quod non ambigitur,
& in hoc beati Martini fuisse virtutem.] Ex huiusmodi miraculo longè lateque vulgato,
alijsque eiusdem generis accidisse videtur, vt super vinum sancti Martini nomen inuocare-
tur, illudque pariter eo modo sancti viri nomine benedictum, vnaque simul mutuæ sym-
bolo charitatis inuicem propinatum in honorem eiusdem Sancti potarent. Sed quod tunc
pietas docuit, prauus vsus labefactauit, vt eius inuocatione non ex vino miracula, vt olim,
sed ebrietates ex luxu soleant prouenire.

IESV

IESV CHRISTI ANNVS 581. | PELAGII PAP. II. ANNVS 4. | IVSTINI IVN. IMP. ANNVS 16.

SEquitur annus Christi quingentesimus octogesimus primus, decimæquartæ Indictionis: quo consultus Pelagius Papa scripsit ad Benignum Archiepiscopum epistolam decretalem de decimatertia Augusti de translatione Episcoporum, an & quando Episcopum è sede in sedem transire deceat. quæ incipit [a]: Lectis fraternitatis tuæ litteris, &c.] an autem & ipsa ex Isidori sit mercibus, tu videto.

[a] Extat tom. 2. Concil.

LAVRENTIVS IVN. EPISC. MEDIOL.

Hoc eodem anno Laurentius Iunior post Frontonem creatur Episcopus Mediolanensis Ecclesiæ; moxque ad Pelagium Papam, vt in communionem Catholicam reciperetur, scripsit libellum (quem cautionem Gregorius Papa appellat) quo se auersari schismaticos, & in causa Trium capitulorum Romanæ inhærere Ecclesiæ profitebatur. cui quidem libello cùm complures nobiles Senatores subscripserint, etiam Gregorius, qui postea fuit Romanus Pontifex, dum hoc tempore Vrbanam gereret Præfecturam, suum apposuit chirographum, vt ipse testatur in epistola [b] ad Laurentij successorem Constantium. Subscripsere autem Senatores, ipseque Præfectus Vrbis Gregorius tamquam fideiussores Laurentij ipsius Mediolanensis Episcopi: ex quo intelligas, cur idem Gregorius ipsum Laurentij libellum fidei nominat cautionem. Cùm igitur hæc ipsius Gregorij Papæ testificatione adeò manifesta sint, vides quàm longè ab historica veritate aberret Ioannes diaconus, dum in Vita S. Gregorij Papę tradit ab eodem Benedicto Papa ipsum Gregorium ex monacho, inuitum licet & renitentem, creatum fuisse diaconum Cardinalem S.R.E. A it insuper, quòd antequam hoc Benedictus Papa aggrederetur, ipsum adhuc monachum Gregorium miserit in Britanniam insulam ad conuersionem gentis Anglorum; sed tumultuantibus ciuibus, ab eodem reuocatum, & inter diaconos cooptatum. hæc quidem Ioannes [c] diaconus tradit, sed quàm fabulosè, tu ex citatis ipsius Gregorij scriptis iudex eris.

[b] Gregor. lib. 3. epist. 11.

DE TEMPORE DIACONATVS GREGORII PAPAE.

[c] Ioannes diac. in Vit. S Greg. lib. 1. cap 22. 23. 24. 25. tom. 2. Sur.

Aggressuri itaque iam nos ordine temporum res mirificè gestas eiusdem S. Gregorij recensere: quoniam continget interdum à Ioannis diaconi, qui Vitam eius scripsit, sententia discrepare: ne hoc nimium audax alicui videri possit, cùm auctor absque reprehensione hactenus lectus fuerit: hic primùm de ipsius auctoris tempore, quo scripsit, paucis agendum putamus. Cùm ipse in eadem scriptione meminerit [d] Leonis Quarti, Nicolai, atque Hadriani Romanorum Pontificum, inscribatque opus illud ad Ioannem Romanum Pontificem eius nominis octauum ordine, qui sedere cœpit anno Domini octingentesimo septuagesimo secundo: iam liquet post hæc trecẽtis fermè annis eos libros elaborasse. Ex quibus pariter erroris redarguas Sigebertum, qui non ad Ioannem Octauum, sed Septimum illud affirmat [e] ab ipso opus inscriptum: etenim cùm dictorum Pontificum, qui vixerũt post Ioannem Septimum, auctor ipse in eo meminerit, nulla de his dubitatio reliqua esse potest. mortuus est autem Ioannes Papa Septimus anno Domini septingentesimo septimo, post quod tempus iidem nominati Pontifices vixisse reperiuntur Hadrianus, Leo Quartus, & Nicolaus. Sic igitur haud quisque prudens in verba auctoris dixerit esse iurandum, qui post annos (vt dixi) fermè trecentos ea de S. Gregorio scriptorum monumentis posteris commendauit: cùm alioqui etiamsi eodem tempore cum S. Gregorio ipse vixisset, à perspicua veritate refelli, siue ipse, siue alius minimè refugere iure possit, eoque magis, si ex ipsiusmet Gregorij scriptis auctor redarguendus erit.

[d] Ioan. diac. ibid. lib. 4. c. 86. 93. 94. 97.

[e] Sigebert. de Script. Eccles. cap. 117.

Acturi igitur de Gregorij Papæ primordiis, de genere priùs aliqua veluti præludia præmittenda putamus. Scimus ipsius Gregorij [f] testificatione, fuisse ipsi atauum Felicem Romanum Pontificem, non quidem quartum eius nominis (vt vult Ioannes diaconus) cùm non Romanus ille, sed Samnita fuerit: Gregorij enim progenitores & antecessores liquet fuisse Romanos. sed de his superiùs. Fuisse autem illi patrem nomine Gordianum, matrem verò Siluiam appellatam, cosdemque pietatis cultores, omnes æquè consentiunt: sed excelluisse Siluiam sanctitate, meruisseque inter Sanctos adnumerari, Ecclesiasticæ tabulæ fidem faciunt, sicut eadem claritudine illustratæ fuere eius amitæ Tarsilla atque huius soror Æmiliana Deo dicatæ virgines, quas sui patris [g] affirmat fuisse sorores, sicut & Gordianam, sed à sanctis sororibus valde degenerem. Quòd si adhuc ipsius Gregorij cunabula perscruteris, inuenies & nutricem eius, eamdemq. adhuc superstitem tempore ipsius Põtificatus, cuius meminit in epistola ad Rusticianam Patriciam [h]. Institutũ verò fuisse optimis moribus,

[f] Gregor. dialog lib. 4. c. 16.

DE S. GREGORII PAPAE VITAE PRIMORDIIS.

[g] Gregor. homil. 38.

[h] Gregor. lib 4 epist. 44.

CHRISTI 581. | PELAGII PAP. II. 4. | IVSTINI IVN. IMP. 16.

moribus, & in domo sancta inter sanctos sanctitudine æquè imbutum coaluisse, par est credere; excultumque bonis litteris (quantum illud ferebat sæculum ob diuturna bella cruginatum) certum est: iuris quoque fuisse consultissimum, suis postea litteris declarauit [a]. De ipsius eruditione Gregorius Turonensis æqualis ipsius Romani Gregorij hæc habet [b]: Litteris grammaticis, dialecticis, atque rhetoricis ita erat institutus, vt nulli in Vrbe ipsa videretur esse secundus.] Porrò inter Senatores militasse, in eaque forensi militia primos ordines duxisse, Præfecturamque Vrbanam administrasse, ex suis ipsius scriptis postea litteris satis constat.

[a] Gregor. lib. 11. epist. 54.

[b] Gregor. Turon. hist. lib 10. c. 1.

Sed quo tempore id acciderit, ex iisdem eius scriptis est perserutandum. Sanè quidem diuersis verbis ipse sanctus Gregorius testatur, se tunc in eo magistratu fuisse, cùm Laurentius adhuc esset Mediolanensis Episcopus: id enim ipse habet in epistola ad eius successorem Constantium, vbi sunt hæc verba [c]: Quamuis decessor fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionem sedi Apostolicæ remiserit, in qua viri nobilissimi ex legitimo numero subscripserunt, inter quos ego quoque tunc Vrbanam Præfecturam geres pariter subscripsi.] Cùm igitur eius testificatione satis liqueat, superstite adhuc Laurentio Mediolanensi Episcopo, ipsum Gregorium in ea functione fuisse: quærendum modò de tempore ipsius Laurentij Episcopatus. Fuit iste (vt diximus) Laurentius Iunior: Senior enim, ad quem sæpè & de quo plura Ennodius Ticinensis, vixit Symmachi Papæ temporibus (vt Conciliorum Acta declarant) ante annos sexaginta; Iunior verò his Longobardorum temporibus vixit, quem diem obiisse liquet, cùm iam ipse Gregorius Romanus Pontifex creatus esset, agereretque in sede annum tertium: tunc enim de eius obitu & in eius locum subrogatione Constantij extant ipsius Gregorij datæ litteræ ad Exarchum [d] Italiæ Romanum, necnon aliæ [e] ad Ioannem subdiaconum de eiusdem Laurentij obitu, & electione Constantij. est is annus Domini quingentesimus nonagesimus tertius.

DE TEMPORE PRAEFECTVRAE VRBANAE GREGORII.

[c] Gregor. lib 3. epist 1.

[d] Gregor. lib. 2. epist. 31. Ind. II.

[e] Gregor. lib. 2. epist. 30. Ind. II.

Cùm igitur constet de anno quo Laurẽtius defunctus est, appareatq. eum sedisse annos duodecim, sedereque cœpisse anno Domini quingentesimo octogesimoprimo (vt omnes qui res Ecclesiæ Mediolanensis prosecuti sunt, & ex eiusdem Ecclesię monumentis seriem Episcoporum texuerunt, affirmant [f]) nihil est vt dici possit à Benedicto Papa Gregorium creatum esse diaconum, siue monasticam vitam excoluisse, cùm hoc ipso Laurentij tempore adhuc laicum Præfecturam Vrbanam administrasse pareat. Porrò quòd eodem hoc anno initium Episcopatus Laurentij contigerit, cùm Gregorius ipse Præfectus Vrbis vnà cum aliis nobilissimis viris subscripsit Laurentij de communione cum Romana Ecclesia scriptæ cautioni, colligi satis potest ex veteri instituto, quòd esset in more, vt simul ac quis creatus esset Episcopus, fidei professionẽ mitteret ad Apostolicam sedem, prout & ab eius successore Constantio in sua electione factum apparet ex eadem epistola [g] ad eum data, cùm eumdem tradit scripsisse similem cautionem de Trium capitulorum damnatione, cuius causa tres Episcopi ab eius se communione diuiserant. At verò ante Laurentium Fronto, & ante Frontonem Honorius rexit Mediolanensem Ecclesiam, qui & eo quidem tempore fuisse Episcopus reperitur (teste Paulo diacono) cùm Alboinus inuasit Italiam, Indictione tertia, anno Domini quingentesimo septuagesimo; vt appareat ipsum cum successore Frontone vsque ad Laurentium implesse decennium.

[f] Panuinus in Fast. & Galesin.

[g] Gregor lib. 3 epist. 1.

Gregorius autem cùm negotiis sæcularibus foris inseruiret, intus anhelasse ad solitudinem, ipsemet testatur scribens postea ad sanctum Leandrum Episcopum Hispalensem his verbis [h]: Omne tuis auribus, quod mihi de me displicebat, exposui; quoniam diu longeque conuersionis gratiam distuli: & postquam cælesti sum desiderio afflatus, sæcularem habitum contemnere melius putaui. Apericbatur mihi tunc de æternitatis amore quod quærerem; sed inolita me consuetudo deuinxerat, ne exteriorem cultum mutarem. Cumque adhuc me cogeret animus præsenti mundo quasi specie tenus deseruire: cœperunt multa contra me ex eiusdem mundi cura succrescere, vt in eo iam non specie, sed (quod est grauius) mente retinerer. Quæ tandem cuncta solicitè fugiens, portam monasterij petij, & relictis quæ mundi sunt (vt frustra tunc credidi) ex huiusmodi naufragio nudus euasi.] hæc de se ipse vsque ad ingressum in monasterium. Quòd igitur ipse adhuc sæcularis specie tenus (vt ait) sic Reipublicæ ministrabat, vt tamen animo Deo intrinsecus militaret: vtique ea illa putamus fuisse tempora, quibus ipse Gregorius in erigendis in Sicilia monasteriis totus erat, post quæ & aliud erexit Romæ in Cliuo Scauri. De his autem, vsque ad munus diaconatus susceptum, Gregorius Turonẽsis huius temporis inspector & scriptor

[h] Gregor. in præfat. Moral. ad Leandr.

QVAE AB HVC SAECVLARIS GREGORIVS EGERIT.

[a] Gregor. Turon. hist. lib. 10. cap. 1.

scriptor ista habet[a]: Hic de Senatoribus primis, ab adolescentia deuotus Deo, ex rebus A propriis sex in Sicilia monasteria congregauit, septimum verò intra Vrbis muros instituit: quibus tantam delegans terrarum copiam, quanta ad victum quotidianum præbendum sufficeret, reliqua venumdedit cum omni præsidio domus, ac pauperibus erogauit. Et qui antè serico contextu ac gemmis micantibus solitus erat per Vrbem procedere trabeatus, nunc vili contectus vestitu ad altaris Dominici ministerium consecratur, septimusque Leuita in adiutorium Papæ adsciscitur. Tantaque ei abstinentia in cibis, vigilantia in orationibus, strenuitas in iciuniis erat, vt infirmato stomacho vix consistere posset.] hæc Turonensis Gregorius de Gregorij Romani primordiis.

Sed & in eo etiam redarguendus est Ioannes diaconus, dum ait ipsum Gregorium vitam excoluisse monasticam primò sub Hilarione Abbate, inde verò sub Maximiano. Nam

[b] Gregor. dialog. lib. 4. c. 21

ipse Gregorius his diuersa ponit, dum ait[b]: Vitæ venerabilis Valentius, *vel Valentio, siue Valentinus*, B qui pòst in hac Romana vrbe mihi (sicut nosti) meoque monasterio præfuit, priùs in Valeria prouincia suum monasterium rexit, &c.] Qui igitur haud diu permissus est degere in monasterio, sed inde euulsus in diaconum ipse Gregorius est assumptus, haud alium Abbatem post Valentium habuisse institutorem putamus. Nam quod ad Maximianum spectat, licet ipse Gregorius

[c] Gregor. dialog. lib 4. cap. 32. & homil. in Euang. 34.

[d] Gregor. dialog. lib 4. c. 55.

[e] Gregor. lib. 9. epist. 22.

testetur eum eidem suo monasterio præfuisse, non tamen addit & sibi, sicut de Valentio dixerat. Post Maximianum verò præfuit eidem ipsius monasterio Pretiosus, cuius idem Gregorius[d] meminit: inde autem Probus, adhuc viuente Gregorio, qui de eo in Constituto[e] ad ipsum dato mentionem habet: monasteriumque illud titulo sanctorum Andreæ Apostoli, atque Luciæ, seu potiùs Lucæ, cuius reliquias, sicut & Andreæ, acceperat Constantinopoli, nominatum fuisse, publica intexta Constituto Acta referant. Quo extructo, in ipsum cùm est ingressus monasterium, contigisse sanctam Ro- C mulam virginem ex hac vita migrare, idem affirmat[f].

[f] Greg. in Euang. homil. 40. & dialog. lib. 4. c. 15.

Porrò instituto ab ipso in Vrbe eodem sancti Andreæ monasterio, non ex proximè positis Cassinatibus monachis (vt multi putant) quibus Longobardos fugientibus apud Lateranensem basilicam datum fuerat monasterium, sed ex prouincia Valeria monaste-

DE INSTITVTIONE MONASTICA S. GREGORII.

rio sancti Equitij, in quo vigebant monastica instituta, petitum primum Abbatem apparet, idque non ex ipsius Gregorij loco citato tantùm, sed & alio eiusdem, dum sancti Equi-

[g] Idem dialog. lib. 1. c. 4. prope fin.

tij post obitum edita miracula recensет, dumque ex relatione eiusdem Valentij, siue Valentini sui Abbatis, quæ narrat se accepisse testatur, vbi ait[g]: Silere non debeo, quod de hoc viro Abbate quondam meo reuerendissimo Valentio cognoui, &c.] suum enim illum Abbatem dum iterum appellat, haud alium ab eo de quo dictum est, fuisse cognosce. Porrò nullum aliud celebre eo tempore in prouincia Valeria monasterium fuisse reperitur, D nisi sancti Equitij, ex quo primus petendus esset Abbas monasterij ab ipso in Vrbe erecti, à quo & habitum ipse Gregorius monasticæ conuersionis accepit, & ab eo monachorum institutus est regulis.

Videant hinc ergo, quo iure nonnulli tradant, fuisse Gregorium institutionis sancti Benedicti professorem, cùm sanctus Equitius ante sanctum Benedictum in dicta prouincia monasterium erexerit, & monachis in eo positis præfuerit: congregauerat iam ille monachos, cùm sanctus Benedictus petiit eremum. nec est enim, cui magis quàm ipsi Gregorio credi possit de se testanti: sed neque est vt quis Valentium hunc, quem sibi præfuisse Abbatem fatetur iterum ipse Gregorius, illum existimet fuisse Valentinianum, secundum numeratum post S. Benedictum Abbatem, primum verò Lateranensis cœnobij. Nam constat diuersum fuisse monasterium sancti Andreæ ab illo Lateranensi, vt ex diuer- E sa etiam Abbatum serie intelligere potes. Lateranensi enim primùm Valentinianus Ab-

[h] Idem dialog. lib. 2. in princ.

bas, inde Simplicius, & post eum præfuit Honoratus, vt idem ipse Gregorius[h] docet: In monasterio autem S. Andreæ primò (vt eiusdem Gregorij testificatione diximus) Valentius, siue Valentinus, inde Maximianus, tertio loco Pretiosus, atque postea substitutus est Probus. Sed de his modò satis ad explodendam Ioannis diaconi sententiam de sancti Gregorij diaconatu sub Benedicto Papa, quem contigisse potius sub eius successore Pelagio Iuniore, certis assertionibus suo loco dicturi sumus.

Eodem quoque anno, defuncto Ioanne Episcopo Alexandrino, cùm sedisset annos vnde decim, in locum eius suffectus est sanctus Eulogius, qui sedit annis vigintiseptem: hæc ex

[i] Euagr. lib. 5. c. 16.

Nicephori Chronico de eodem Euagrius[i], & alij. Hic ille Eulogius, de quo sæpè in epistolis suis meminit sanctus Gregorius Papa: sed de eo plura inferius pro temporis ratione dicturi

A cturi sumus. Illuxit Deus tandem, vt Ægypti tenebras ab hæreticis eam inuadentibus sedem olim offusas, tanti electi Episcopi splendore fugaret, qui cùm Orthodoxa fide polleret, sanctæ vitæ quoque meritis coruscaret.

Sed iam res Francorū, quæ ad Ecclesiasticam spectant historiam, prosequamur. languescerent planè his tēporibus Annales inopia, nisi ex rebus Frācicis suppediraretur annis fermè singulis argumentum. Hoc igitur anno, qui Childeberti filij Sigeberti Regis numeratur tertius, Guntheramni verò Regis ipsius patrui decimusseptimus, inquit Gregorius Turonensis: Dacco nobilis Dux insidiis Draccoleni Ducis captus, cùm occidendus esset, vocato presbytero, ab eodem pœnitentiam petiit, qua accepta interfectus est.] vigebat in Ecclesia pius vsus, vt absque peccatorum remissione à Deo per sacerdotem accepta, nemo ex hac vita migraret. At homicida ipse est passus quod fecit: superbus enim & arrogans à

B Guntheramno Bosone, inuocato nomine Domini & virtute S. Martini, occisus est. rem gestam narrat Gregorius[a], qui de eodem Guntheramno iterum ope S. Martini à naufragio liberato hæc ait[b]: Quodam die dum Guntheramnus Boso contra vicum Ambianensem Ligerim fluuium transmearet, ac irruentibus tenebris, mundum nox horribilis retineret: subitò aduersante vento nautæ turbantur in pelago, separatisque nauibus quæ pontem illum sustinebant, & aqua vsque ad summum repleris, descendunt cuncti vsque ad cingulum cum ipsis nauibus in profundum, nequaquam tamen nauibus subductis à pedibus. Exterritisque omnibus, Boso non raucè vociferans, B. Martini auxilium implorabat, & vt eis ad liberandum festinus occurreret, precabatur, dicens fidenter suis: Nolite timere: scio enim quòd dextera sancti viri ad auxilium porrigendum maximè in necessitatibus sit parata. Hæc eo dicente, directis ab eo nauibus, mutatoque vento contrario in secūdum, nul-

C lo pereunte peruenit ad littus, vbi tam præsens occurrit beati confessoris suffragium, vt etiam argentum quod rapiente fluuio perdiderant, denuo fluuio in littus restituente, reciperent.] hæc de Bosone Gregorius. Ad eumdem Bosonem extat Venantij Fortunati carmen[c], quod incipit:

[a] Gregor. Turon. hist. lib. 5. cap. 25.

[b] Gregor Turon. mirac. S. Mart. lib. 2. cap. 17.

[c] Fortun. carm. lib. 7.

Sic tegat omnipotens radiantia culmina Regis,
Atque eius causas arma superna regant.] & inferiùs illud, cùm ipsi bene precatur his versibus:

Sic placido Regi summus pius auctor ab alto,
Qui dedit antè Petro, porrigat ipse manum.] exauditum fuisse vidisti.

IESV CHRISTI	PELAGII PAP. II.	TIBERII IMP.
D ANNVS 582.	ANNVS 5.	ANNVS 1.

QVingentesimo octogesimosecundo Redēptoris anno, Indictionis decimæquintæ, Iustinus Imp. post annos in Imperio sexdecim, mensesq. nouem cū dimidio exactos ex hac vita recedit mense Augusto, vt testatur Euagrius; Tiberiusq. solus imperat, tenuitque annos quatuor. Quid autem proximè obiturus Iustinus Imp. ad Tiberium conuersus dixerit, astante Senatu & Eutychio Patriarcha, à Cedreno atq. Miscella[d] recitatur his verbis:

MORITVR IVSTINVS. TIBERIVS IMPERAT.

[d] Miscel. lib. 16

Ecce Deus qui bene facit tibi, hunc habitum dedit tibi, non ego. Honora illum, vt tu quoque honoreris ab illo. Honora matrem tuam (Sophiam Augustam intelligens) quæ aliquando domina tua fuit. Nosti quòd primùm seruus eius fueris, nunc autem filius. Non gratuleris in sanguinibus, nec communices homicidio, nec malum pro malo reddas, ne in malo inimicitiæ similis mihi efficiaris. Ego enim vt homo culpaui: etenim culpabilis factus sum, & recepi secundùm peccata mea; sed causam habeo cum his qui hoc mihi fecerunt, ante tribunal Christi. Ne eleuet te habitus, quemadmodum me. Sic attende omnibus, sicut tibi. Scito quis fueris, & quis modò existas. Ne superbias, & non peccabis. Nosti quis fuerim & quis factus sim, extiterim & existam. Omnes isti filij tui sunt & serui. Seis quod pro visceribus meis honorauerim te. Hos tu cùm videas omnes, quæ Reipublicæ sunt vides. Exercitus curam geras: molles & imprudentes ne præficias; neque eo tibi persuadeant, quòd priores te tales Imperatores fuisse dicent. Hæc tibi præcipio, meoque edoctus malo, hortor vt iis stes. Qui habent substantias, fruantur eis: his verò qui non habent, dona. Et facta oratione à Patriarcha, cùm dixissent omnes, Amen: cecidit Cæsar ad pedes Imperatoris, & dixit ei: Si vis, sum; si non vis, non

QVAE IVSTINVS PROXIME MORITVRVS AD TIBERIVM.

non viuam. Et Imperator: Deus, ait, qui fecit cælum & terrâm, ipse omnia, quæ dicere oblitus sum, in cor tuum mittat. Porrò dum hæc prosequeretur Imperator, replebat lacrymis totum collegium.] hæc ibi: eadem ferè cuncta Cedrenus, ex quo & aliqua emendanda sunt; qui & hæc his addit: Ceterùm morbo ingrauescente, haud multo pòst vitam concluſit. Corpus verò in Heroo Iustiniani depositum est in arca Proconnesia, iuxtaque Sophia vxor eius.] at hæc postea. Quod spectat ad Iustini mores, hæc item in Miscella: Hic Iustinus in initio Imperij sui bonus fuit, pòst in omnem auaritiam incidit, contemptor pauperum, Senatorum spoliator: cui tanta cupiditatis fuit rabies, vt arcas iuberet ferreas fieri in quibus quæcumque rapiebat, auri talenta congregaret.] Porrò ipsum etiam in hæresim Pelagianam dilapsum tradit Gregorius; quod tamen minimè receptum esse videtur.

DE CORONATIONE TIBERII IMP.

[a] Gregor. hist. Franc. lib. 5. cap. 30.

De coronatione Tiberij Augusti hæc idem Gregorius Turonensis[a]: Cùm eum secundùm consuetudinem loci ad spectaculum Circi præstolaretur populus processurum, parare ei cogitans pro parte Iustiniani insidias, qui tunc nepos Iustini habebatur: ille per loca sancta processit: completaque oratione, vocato ad se vrbis Papa cum Consulibus ac Præfectis, Palatium est ingressus. Dehinc indutus purpura, diademate coronatus, throno Imperiali impositus, cum immensis laudibus Imperium confirmauit. Factionarij quoque opperientes ad Circum, cùm cognouissent quæ facta fuerant, pudore confusi, sine effectu regressi sunt, nihil homini qui in Deo spem posuerat, aduersari valentes. Transactis autem paucis diebus, aduenies Iustinianus, pedibus se proiecit Imperatoris, quindecim ei centenaria deferens ob meritum gratiæ: quem ille secundùm patientiæ suæ ritum colligens, in Palatium iussit assistere.]

SOPHIA INSIDIATA TIBERIO.

At quid post hæc? subdit auctor: Sophia verò immemor promissionis, quam quondã in Tiberium habuerat, insidias ei tentauit intendere. Procedente autem eo ad villam, vt iuxta ritum Imperialem triginta diebus iocũdaretur ad vindemiam: vocato clàm Iustiniano Sophia, voluit eum erigere in Imperium Quo comperto, Tiberius cursu veloci ad Constantinopolitanam regreditur vrbem, apprehensamque Augustam omnibus thesauris spoliauit, solùm ei victus quotidiani alimentum relinquens. Segregatisq. pueris eius ab ea, alios posuit de fidelibus suis: mandans prorsus, vt nullus de anterioribus ad eam haberet accessum. Iustinianum verò obiurgatum tanto in posterum amore dilexit, vt filio eius filiam suã promitteret, rursumq filio suo filiam eius expeteret; sed res non est sortita effectum. Exercitus eius Persas debellauit, victorq. regressus, tantam molem prædæ detulit, vt crederetur cupiditati humanæ posse sufficere: viginti elephanti capti ad Imperatorem deducti sunt.] hæc Gregorius: eadem & Paulus diaconus[b]; quæ & in Miscella[c] leguntur. Sed eos puto errare in his quæ scribunt de victoria Iustiniani Ducis contra Persas obtenta; quæ (vt vidimus ex Euagrio) facta sunt, cùm Tiberius, viuente adhuc Iustino, ante tres annos regnare cœpisset. Ceterùm eo defuncto, Iustinianum Ducem honore fuisse spoliatum, scribit Euagrius[d], eo quòd non tam feliciter atque antea contra barbaros depugnasset: inque eius locum subrogatũ tradit Mauritium, qui & genus & nomen traxerat ab antiqua Roma, licet Arabisso Cappadociæ ciuitate oriundus esset; de quo paulo inferiùs plura sumus dicturi.

[b] Paul. diac. de gest. Lõgobard. lib. 3. c. 6.
[c] Hist. Miscel. lib. 17.
[d] Euagr. lib. 5. cap. 14.

CVR SOPHIA AVERSATA EST TIBERIVM.

Sed manifestemus causam, cur Sophia Augusta Tiberium post viri obitũ auersata est: primumq. audiamus quæ de ea Zonaras ita habet[e]: Tiberius ab Eutychio Patriarcha coronatus, vxorem quoque suam Anastasiam Augustam salutauit, quæ duas ei filias peperit Charitonem & Constãtinam, Sophia verò Iustini vidua, relicta aula, in regiam sibi cognominem migrauit, regio comitatu ei à Tiberio tãquam matri attributo.] hæc Zonaras. Subdit his Cedrenus, indignatam nõnihil Sophiam fuisse noua manifestatione Anastasiæ coniugis: nam cùm ignorasset illa fuisse Tiberio vxorem, quo post obitum ei nuberet, virũ fuerat cohortata vt Tiberium Cæsarem diceret. Addit insuper de Tiberio hæc verba: Huic in somnis Angelus prædixit nomine sanctę Trinitatis, tyrannos, ipso imperante, Imperium non inuasuros.] hæc ille. Missos autem à diuersis regionibus legatos ad Tiberium, & inter alios Chilpericum Francorum Regem id officij præstitisse, Gregorius narrat[f]; & quæ ab eodem dona acceperint reddenda Chilperico, idem recenset.

[e] Zonar. Annal. par. 3.
[f] Gregor. hist. lib. 6 c 2.

His addimus quæ idem Gregorius Turonensis de thesauro à Tiberio inuento sic scribit[g]: Cùm Tiberius multa de thesauris, quos Iustinus aggregauit, pauperibus erogaret, & Augusta illa cùm frequentiùs increparet, quòd Rempublicam redegisset in paupertatem, diceretque: Quòd ego multis annis congregaui, tu infra paruum tempus prodigè dispergis.

[g] Greg. hist. lib. 5. c. 19.

pergis. Aiebat ille: Non deerit fisco nostro: tantùm pauperes eleemosynam accipiant, & captiui redimantur. hic est enim magnus thesaurus, dicente Domino: Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neque erugo, neque tinea corrumpit, & vbi fures non effodiunt, nec furantur. Ergo de quo Deus dedit, congregemus per pauperes in cælo, vt Dominus nobis augere dignetur in sæcula. Et qui (vt diximus) Tiberius magnus & verus Christianus erat, dum hilari distributione pauperibus opem præstat, magis ac magis Dominus ei subministrat. Nam deambulans per Palatium, vidit in pauimento domus tabulam marmoream, in qua crux Dominica erat sculpta; & ait: Cruce tua, Domine, frontem nostram munimus & pectora, & ecce crucem sub pedibus conculcamus. Et dicto citiùs iussit eam auferri: defossaque tabula atque erecta, inueniunt subtus & aliam hoc signum habentem; nunciatesque iussit auferri: qua amota, reperiunt & tertiam, iussuque eius & hæc auferetur: qua ablata, inueniunt magnum thesaurum habentem supra mille auri centenaria, sublatumq; aurum pauperibus adhuc abundantius (vt consueuerat) subministrat, nec Dominus aliquid deficere permittebat pro bona voluntate sua.

TIBERII ERGA PAVPERES LIBERALITAS.

THESAVRVS INVENTVS.

Quid ei Dominus in posterum transmiserit, non omittam. Narses ille Dux Italiæ, cùm in quadam ciuitate domum magnam haberet, in Italiam * cum multis thesauris egressus ad supramemoratam vrbem aduenit: ibique in domo sua occultam cisternam magnam fodit, in qua multa millia centenariorum auri argentique reposuit, ibique interfectis conscijs, vni tantummodo seni per iuramentum condita cõmendauit. Defunctoque Narsete, hæc sub terra latebant. Cumque supradictus senex huius eleemosynas assiduè cerneret, pergit ad eum, dicens: Si (inquit) mihi aliquid prodest, magnam rem tibi Cæsar edicam. Cui ille: Dic, ait, quod volueris: proderit enim tibi, si quiddam nobis profuturum sciens narraueris. Thesaurum (inquit) Narsetis reconditum habeo: quod in extremo vitæ positus celare non possum. Tunc Tiberius Cæsar gauisus, mittit vsque ad locum pueros suos. Præcedente verò sene, hi sequuntur attoniti: peruenientesque ad cisternam, deopertamque ingrediuntur: in qua tantum aurum argentemque reperiunt, vt per multos dies vix euacuaretur à portantibus. Ex hoc ille amplius hilari erogatione dispensauit egenis.] hactenus Gregorius Turonensis: eademque de his duobus ingentibus thesauris inuentis historia Miscella[a], Paulus diaconus[b], & alij recentiores. Miramur tamen historiam ore Latinorum tantopere decantatam, nullum (quod inuenerim) ex Græcis auctoribus habere astipulatorem. Sed de his consule quæ superiùs, cùm de obitu Narsetis actum est, dicta sunt.

* Italia DE NARSETIS THESAVROINVENTO.

[a] Miscel li. 17.
[b] Paul. diac. de gest. Longob. li. 3. c. 5. & 6.

Quod ad res Pontificias spectat, data reperitur à Pelagio Papa epistola ad omnes Episcopos, præcipuè ad Campaniæ atque totius Italiæ sacerdotes. Quòd enim bello vigente Longobardorum, quo vniuersa flagrabat Italia, cultus Episcopis deferri solitus nonnihil diminutus esse videretur, ex quo quamplurima mala manarent, nempe vt qui minimè suos reuererentur Antistites, contemnentes personas, nequaquã parcerent bonis Ecclesiasticis, persuasi nimirum bellorum tempore silere iura: hinc Pelagius Papa hoc ipso anno Kalendis Debembris decretalem dedit epistolam de accusationibus ac iudicijs Episcoporum. Euenire enim frequenter solet, vt cum Episcopi bona Ecclesiarum à laicis vsurpata repetere, atque ad vsum pristinum vindicare studeant, in se illorum linguas prouocent, qui ne quod abstulerunt reddant, criminosis primùm omnium Episcopos accusationibus impetunt. quæ omnia Pelagius ea edita constitutione correxit. Incipit verò epistola: Solicitudinem omnium Ecclesiarum iuxta Apostolum circumferentes, &c.]

Hoc item anno, qui quartus Childeberti Regis, decimus verò octauus Guntheramni habetur, celebrata est prima Synodus Cabilonensis in causa Sagittarij & Salonij Episcoporum, vt Gregorius Turonensis testatur his verbis[c]: Anno quoque quarto Childeberti Regis, qui fuit decimusoctauus Guntheramni & Chilperici Regum, apud Cabilonum ciuitatem Synodus facta est ex iussu Principis Guntheramni: discursisque diuersis causis, contra Salonium & Sagittarium Episcopos iteratur vetus iudicium, obijciunturq; eis crimina; & non solum de adulterijs, verùm etiam de homicidijs accusantur. Sed hæc per pœnitentiam purgari censentes Episcopi, illud est additum, vt constituerentur rei maiestatis, & patriæ proditores. qua de causa ab Episcopatu dissecti, in basilicam B. Marcelli sub custodia detruduntur; ex qua per fugam lapsi, discesserunt per diuersa vagantes, donec in ciuitatibus eorum alij subrogati sunt.] hæc Gregorius.

SYNODVS CABILONENSIS.

[c] Greg. Turon. hist. Fran. lib. 5. c. 27.

Eodem anno Indictionis itidem decimæquintæ, Kalendis Nouembris, euocatione eiusdem

CONCILIVM MATISCON. [a] Concil. Matisc. tom. 2. Concil.

eiusdem Guntheramni Francorum Regis in Gallia celebrata est prima Synodus Matisconensis, vt eius Acta [a] testantur in fine eiusdem Concilij, licet illic numerus annorum ipsius Regis deprauatus habeatur, dum coacta dicitur Synodus anno duodecimo dicti Regis: nam si (vt illic legitur) decimaquinta Indictione eam Synodum celebratam habent ipsius Acta, non duodecimo, sed decimoactauo habitam esse, dicere oportet. Nec est quòd quis eam reuocet ad præcedentis Indictionis periodi itidem decimamquintam Indictionem: nam illis temporibus Nicetius præerat Ecclesiæ Lugdunensi, hoc autem tempore & Indictione regebat eam Ecclesiam Priscus, qui eidem Synodo subscriptus reperitur.

[b] Ado in Chron. Ado Viennensis huius Synodi cùm meminit, hæc ait [b]: Post Philippum Euantius vir sanctus Episcopus Viennæ leuatus est. hic cum sancto Prisco, & Artemio Senonico, & Remigio Bituricensi, & cum alijs sanctis Episcopis viginti capitula Ecclesiastica perfectè roborauit, quibus consensit * quoque Syagrius Eduensis Episcopus, vir summæ sanctitatis.] hæc Ado. Syagrius autem iste, cuius meminit, haud pridem creatus fuit Episcopus Eduensis; cuius ordinationi interfuisse sanctum Germanum Episcopum Parisiensem, auctor est Fortunatus in ipsius Vita.

* consedit

Quod verò ad eiusdem Synodi canones spectat: cùm viginti in Concilio sancitos canones Ado testetur, nonnisi decem & nouem reperiuntur, ijdemque omnes ad morum emendationem, Ecclesiasticamque disciplinam spectantes, complures verò ad ludæorum petulantiam coercendam. Inter alia & illud etiam cauerunt Patres, ne ad sæculare forum

[c] Ead. Synod. can. 5. Episcoporum causæ traherentur. Sed & cùm vetuerunt [c] ne clerici sæculari habitu incederent, vel armati: ad prauum illum vsum, qui factione dictorum Episcoporum Salonij

[d] Ead. Synod. can. 9. & Sagittarij irrepserat, respectum habuisse Patres videntur. Actum [d] ibidem de Quadragesima dicta S. Martini ante Natalem Domini trium dierum in hebdomada ieiunijs obseruanda: quo tempore canones publicè recitari mandarunt. Sed accipe verba eiusmodi Ecclesiasticæ sanctionis:

DE IEIVNIIS QVAE PRAECEDVNT NATALEM DOMINI.

Vt à feria sancti Martini vsque ad Natalem Domini, secunda, quarta, & sexta sabbati ieiunetur, & sacrificia quadragesimali debeant ordine celebrari In quibus diebus canones legendos esse, speciali definitione sancimus, vt nullus se fateatur per ignorantiam deliquisse.] hæc Patres. Fuisse autem in Gallijs huiusmodi ieiunia primùm institura à sancto Perpetuo Turonensi Episcopo, Gregorius eiusdem Ecclesiæ Antistes docet, vbi inter alia ieiunia [e]: A depositione (inquit) S. Martini vsq; ad Natalem Domini terna in septimana ieiunia. Fluxit inde, vt nonnulli Fidelium ipsum integrum tempus Aduentus, quod Natalem Domini diem præcedit, ieiunio continuato transigerent. At de Synodo hactenus: iam ad sequentis anni res gestas transeamus.

[e] Greg. Turon. hist. lib. 10. cap. 31.

IESV CHRISTI ANNVS 583. PELAGII PAP. II. ANNVS 6. TIBERII IMP. ANNVS 2.

STATVS REIP. A TIBERIO PROBE DISPONITVR.

SEquitur annus Christi quingentesimus octogesimustertius, Indictionis primæ; quo Tiberius Imperator in ordinem redacto Iustiniano exercitus Duce ob conspirationem initam cum Sophia, Mauritium in bello Persico satis spectatum virum Magistrum militum creat, quieti Reipublicæ consulturus: cognatione enim Iustiniani cum Iustino Augusto intercedente, eidem regnandi parta cupido fuit: quæ vbi semel cor humanum inuaserit, haud facilè quibuscumque remedijs ab animo penitus extrahi potest, radicitusque conuelli, cùm sæpe recisa, vberiori germine, oborta occasione, soleat pullulare. Sed cùm tanta hæc nonnisi consulto numine Tiberius sit aggressus, omnia quàm felicissimum fortita sunt exitum: etenim bellum ciuile ipso est eius ortu compressum, paxque vbique parta, atque cultus religionis viridem retinuit obseruantiam; ex quibus factum est, vt ex bello Persico quàm plures sint relatæ victoriæ. Vtinam sicut florentissimum extitit Imperij Tiberij tempus, ita fuisset & diuturnum.

Cùm igitur (vt ex Euagrio dictum est) Mauritio cum præfectura Orientis bellũ aduersus Persas à Tiberio Imp. creditũ esset: fauente numine, aduersus eos sæpe bello decernens, diuina fultus ope, semper egregias de illis victorias retulit: quæ cùm haud facilè breuitate

tate perstringi possint (res enim gestas peculiari scriptione cum se scriptis prosecuturum Euagrius spem dederit; quòd ea careamus? nec si præstiterit scimus) ex multis pauca dicemus, quæ idem auctor in Ecclesiastica digessit historia, vbi primùm de Mauritij moribus eiusmodi orationem instituit [a]:

[a] Euagr. hist. lib. 5. c. 19. 20. MAVRITIVS DVX QVALIS.

Vir erat Mauritius prudens, ingeniosus, in rebus quidem diligens, animo constans & stabilis, ipsa vitæ ratione & moribus compositus, beneque cultus: ventris etiam cupiditates sic coercuit, vt non modò rebus necessarijs & facilè parabilibus, verùm etiam alijs omnibus, quibus vita intemperans se insolenter efferre solet, abstinuerit: vulgus hominum non facilè admisit ad colloquium, neque aures cuiusque sermonibus patefecit; quippe qui sciret, alterum contemptum, alterum assentationẽ parere: rarò se adeundi concessit potestatem, eamque nonnisi vehementer oratus largitus est: aures sermoni superuacaneo obturauit, non cera (vt est apud poetam) sed ratione, vt illa pro claui existeret, quæ eas hominum sermonibus commodè tum aperiret, tum clauderet. Inscitiam autem matrem audaciæ, quæ ei vicina & finitima est, sic ab se depulit, vt in temeritate periculum, in cunctatione securitatem esse censeret: quippe fortitudo & prudentia, quæ in eius animo insidebant, sic ferebantur ad res gerendas, sicut temporum momenta postulabant, habenasque appetitionis ita direxerunt, vti vsus rerum requirebat: adeò vt in ea tum remittenda, tum intendenda modus quidam & moderatio conseruaretur. Sed de hac re postea accuratiùs disputabimus. Nam quàm egregius quisque sit, & qualem naturam moresq; habeat, ex eius Imperio considerandum est: quæ vna res hominem solet perspicuè, qualis sit, ostendere: quandoquidem cùm libera ei sit viuendi potestas, ea quæ sunt in animi domicilio recondita, omnium oculis subijcit ad contemplandum.] hæc de Mauritij moribus. sed pergit reliqua enarrare, cùm ait:

RES PRAECLARE GESTAE A MAVRITIO DVCE.

Iste Mauritius cùm bellum in exteris regionibus gereret, ciuitates & arces Persis accommodatissimas cepit, tantamque prædam inde euexit, vt insulas, vrbes, agrosq; diu ab hominibus desertos captiuis, quos abduxerat, compleret: terramque quæ ante cultura diu caruerat, iam sedulò coli efficeret, atque adeò ex illis hominibus ingentem cogeret exercitum, qui contra alias gentes valide, viriliter, & excelso animo dimicarent: denique quamque familiam domesticis ministerijs impleret, quoniam captiui quàm minimo comparari poterant. Porrò autem idem Mauritius cum præstantissimis quibusque Persarum, vtpote cum Tamocosrhoe, & Adaarmane, qui copias ingentes ad bellum faciendum ducebant, prœlijs decertauit. Verùm quo modo, quæso, quóve tempore, & qua fortuna res istæ ab eo gestæ sint, vel alij litteris persequantur, vel nos in alio opere separato (præsertim cùm in opere quod in manibus est, aliarum rerum explicationem simus polliciti) fortasse exponemus.

VICTORIAE MAVRITII DVCIS.

Tantum tamen hoc loco dicam, Tamocosrhoen in acie non exercitus Romani fortitudine, sed sola Ducis pietate & in Deum fide cecidisse: Adaarmanem autem viribus in prœlio profligatum, ac multis amissis copijs, versum in fugam; idq; cùm non solùm Alemandurus barbarorum Scenitarum Dux Mauritium propterea prodiderat, quòd fluuium Euphratem traijcere, & contra Scenitas barbaros, qui ex aduersis partibus militabant, ei subsidio venire noluit (isti enim Scenitæ ab alijs propter equorum velocitatem vinci non possunt, neque sicubi intercluſi sint, capi: sed hostes, dum fuga sit ipsis facienda, longè præuertunt) verùm etiam Thodoricus Dux Scytharum, qui intra teli iactum consistere non audebat, se cum suis illico fugæ mandauit.] hæc summatim complexus est Euagrius de prœliis Mauritij aduersus Persas, quæ hoc anno cœpta in sequẽtes sunt propagata: nequaquam enim esse potuit anni vnius opus inita aduersus Persas tot diuersis locis temporibusque certamina. licet in Miscella [b] omnia referantur anno sequenti, tertio videlicet Tiberij Imperatoris: nos autem quæ certis singulorũ annorum limitibus distingui non possunt, sub ipsorum ortu, quo narrari sunt cœpta, collegimus. Sed & ijs quæ sunt de eius reditu scripta pariter cõiungamus, ex quibus mirificus ipsius Mauritij religionis cultus, quo potissimùm vicit hostes, cognoscatur.

[b] Miscel. hist. anno 2. & 3. Tiber. Imp. lib. 17.

Gregorius enim presbyter in Actis quæ scripsit S. Theodori Sicæotæ, cuius fuit discipulus, hæc de reditu Mauritij ad Imperatorem scribit his verbis [c]: Eo tempore piæ memoriæ Tiberius Imperio potiebatur: qui cùm Mauritium sibi à secretis Comitem fecisset, misit eũ aduersus Persas: cumq; vicisset illos, in vrbẽ ab Imp. reuocatus est. Hic igitur cùm per Galatiam iter faceret, auditis quæ de Christi seruo S. Theodoro cognomento Sicæota

[c] Apud Metaph. die 22. April. Sur. tom. 2.

AD PEDES SANCTI VIRI ACCIDIT MAVRITIVS VICTOR.

Archimandrita dicebantur, ad eum, qui tunc in spelunca quiescebat, cum fratre Petro & A
socijs accessit: & ad pedes eius prostratus, orabat, vt pro se Deum precaretur, vt iter suum
ad Imperatorem fortunaret. Beatus autem vir, cùm, vt surgeret, præcepisset, & pro illo
Deum obsecrauit, & Deo sibi patefaciente, dixit ei: Fili, si sancti martyris Georgij memor
extiteris; haud ita multo pòst cognosces, qua in gloria Imperij collocaberis. Quòd
cùm euenerit, memento vt pauperes alas atque sustentes. Et cùm Mauritius hæsitaret, qua in Imperij gloria se collocandum fore diceret, seorsum duxit eum, & amotis
socijs apertè significauit, ipsum futurum Imperatorem. Mauritius igitur cum socijs ac-
cepta benedictione, lætus discessit, & Constantinopolim peruenit.] hactenus de his
Gregorius, quæ quando, quóve modo impleta sint, dicturi sumus postea suo loco. At de
Mauritij Imperio longè antè his similia prædicta fuerant ab Eutychio Constantinopoli-
tano Episcopo, cùm exul ageret in Ponto: quæ ab Eustathio, qui præsens erat, ita de- B

[a] Euſt. in Vita S. Eutychij.

scribuntur[a]:

DE IMPERIO MAVRITII EVTYCHII PRAEDICTIO.

Cùm ageret vir sanctus in monasterio, in ea rerum perturbatione contigit, vt qui pro-
uinciam Ponti incolebant, venirent ad sanctum hunc virum, magnam ex illius sermone
vtilitatem percepturi. Cumque (vt in colloquijs fit) alij alias prouincias laudarent: mag-
nus Dei vir, cùm de Arabissenorum ciuitate mentio fieret, venustè dicebat ad Principes,
qui inde venerant: Magna est ciuitas vestra, & de illa meritò dici potest: E Nazareth po-
test aliquid boni esse? Id autem ita prænunciabat, vt non diceret se id affirmare, ne se
sublimem, sed humilem ostenderet.] hoc quidem verborum inuolucro clausit myste-
rium, nempe ex Arabisso futurum qui Orbi dominaretur. Sed de patentiori vaticinio,
quod hoc anno, biennio videlicet ante Tiberij obitum ab eo prænunciatum est, hæc sub-
dit idem Eustathius: C

PATEFACIT VATICINIVM EVTYCHIVS.

Cùm autem (inquit) Deo placuisset, vt in suam sedem restitueretur sanctus Eutychius,
biennio ante obitum Tiberij Imperatoris contigit vt ipse Tiberius in morbum incideret:
& inuisit eum Dei seruus Eutychius, atque conualuit. Per visum enim intellexerat,
tunc eum non esse moriturum. Cùm igitur multa dicerentur de successore, si quid hu-
manitus ei contigisset: Non morietur, dicebat vir magnus. Et cùm diuersi nominarentur,
beatus nihil respondebat. Sed cùm pijssimus hic Imperator Mauritius nominatus esset:
se colligens, ea quæ antea cognouerat atque prædixerat, aperuit: Verè non est alius, in-
quiens. idque iuramento asseruit. Tunc igitur ea quæ Amasiæ dicta fuerant, memini-
mus.] hæc Eustathius, quæ hoc anno contigisse demonstrat. Sed & quod in huiusmodi
rebus versatur oratio, reliqua quæ eiusdem sunt argumenti his contexamus, ea videlicet,
quæ de prodigijs diuinitus ostensis eiusdem præsignantibus Imperium ab Euagrio sunt D
enarrata, qui ait[b]:

[b] Euagr lib. 5. c. 21.

DE EVTYRO MAVRITII IMPERIO PRAENVNCIA.

Signa quoque diuinitus ostentata antegressa sunt, quæ Mauritium Imperatorem fore
præsignificarunt. Nam ad multam noctem ei intra sanctuarium templi sanctæ & castissi-
mæ Virginis & Deiparæ Mariæ dedicati (quod quidem ab Antiochenis templum Iustinia-
ni nuncupatur) thus incensum offerenti, aulæum sacræ mensæ igne conflagrare visum est,
adeò vt ingens admiratio ac stupor illum incesserit, visionemque magnopere extimuerit.
Cui astans Gregorius illius vrbis Episcopus, dixit: Visionem cælitus dimissam esse, &
summum ei splendorem atque eximium portendere. Apparuit præterea versus Orientem
re ipsa Christus Deus vltionem de hostibus requirēs: qua quidem visione Imperium Mau-
ritij perspicuè demonstratum est. Nam à quo, quæso, nisi ab Imperatore, & ab illo homine
qui ipsum piè colebat, rem huiusmodi postularet? E

QVAE PARENTIBVS DE MAVRITIO OSTENSA.

Quinetiam mihi de his rebus percontanti, aliæ res sanè memorabiles & dignæ histo-
ria à parentibus suis narratæ sunt. Nam pater eius memorauit, se eo tempore quo Mauri-
tius conceptus fuit, in somnio vidisse vitem maximam ex suo cubili pullulascere, & bo-
tros fere innumerabiles & maturos ex ea pendere. Mater verò narrauit, terram tempore
partus sui suaue olentem odorem, peregrinum, & alternis vicibus variatum ex se efflas-
se, ac sæpè laruam, quam Græci ἔμπουσαν vocant, infantem de loco in locum mouisse, tam-
quam illum voraturam, minimè autem ei nocere potuisse. Itemque Simeones, qui prope
Antiochiam in columna habitauit, virad res quascumque prudenter ac studiosè exqui-
rendas aptissimus, & omnibus diuinis virtutibus eximiè ornatus, multa cùm verbis tum
factis expressit, quæ Mauritium fore Imperatorem planè indicarunt.] hucusque Eua-
grius. Post hæc verò Tiberius Imperator, cùm expertus esset Mauritium pium, prudentem-

A dentemque, eumdem sibi generum cooptauit, tradens illi filiam Constantinam in matri-
monium. Sed de his satis.

GREGORIVS EX MONACHO DIACONVS ET LEGATVS.

Hoc eodem anno, quo post primum Tiberij Imp. à mense Augusti secundus incipit nu-
merari: Pelagius Papa, vbi opportunum nauigandi tempus aduenit, ordinato Gregorio ex
monacho diacono, eumdem mittit Constantinopolim Apocrisarium. Quoniam verò
quod asseritur id factum à Benedicto Papa Pelagij prædecessore testificatione Ioannis dia-
coni, ex ipsius S. Gregorij scriptis confutauimus suo loco superiùs: cur in hunc ipsum an-
num potiùs ordinationem Gregorij & legationem eius Constantinopolim referamus, ra-
tio lectori reddenda est: qui primùm meminisse debet, demonstratū esse, perseuerasse Gre-
gorium adhuc laicum, licet maximè pium, in functione Vrbanæ Præfecturæ vsque ad an-
num quingentesimum octogesimum primum, cum creatus est Laurentius Mediolanensis
B Episcopus, prout ex ipsis Gregorij litteris est plenissimè declaratum. Quomodo verò nun-
cium remittens sæculo, factus est in monasterio monachus, & statim inde auulsus à Pela-
gio Papa & diaconus ordinatus, missus est Constantinopolim Apocrisarius ad Tiberium
nouum Imperatorem, hæc apertiùs insinuanda sunt.

DELIGITVR GREGORIVS APOCRISARIVS.

Cùm igitur Gregorius monasterium ingressus esset, ne ibi diu permaneret, oborta oc-
casio fecit, qua Pelagius Papa benè vsus, eum è monasterio inuitum ac nolentem abstraxit:
vt ipsum videlicet ad recens creatum Tiberium Imperatorem mitteret Apocrisarium:
sciebat enim tanti viri in rebus gerendis prudentiam, diligentiam, atque dexteritatem,
quas omnes animi eius dotes satis perspectas habuerat in functione Vrbanæ Præfecturæ;
nec ignorabat quanti esset momenti apud Imperatorem ad negotia Ecclesiastica obeun-
da astare virum nobilitate insignem, virtutibusque conspicuum, qui & peritiam rerum
C gerendarum calleret, tantæque esset præstantiæ, vt si opus foret, aduersus hæreticos atque
schismaticos non tantùm staret intrepidus, sed & Catholicos coerceret, atque in officio
contineret, ipsumque Imperatorem (si res exigeret) redargueret. Quoniam verò moris
erat, nonnisi sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconis Cardinalibus ciusmodi munus obeun-
dum fideliter credi: ob id Pelagius addidit, vt ipsum Gregorium, renitentem licet, crearet
diaconum Cardinalem.

QVOMODO GREGORIVS MONASTERIO EVVLSVS.

Hæc autem omnia à nemine fideliùs quàm ab ipso Gregorio relata percipias, qui in
præfatione ad S. Leandrum Episcopum Hispalensem hæc de se habet, vbi primùm de tar-
da à se facta ad monasterium conuersione agit: Quia enim (inquit) plerumque nauem in-
cautè religatam etiam de fundo tutissimo littoris vnda excutit, cùm tempestas excrescit: re-
pentè me sub prætextu Ecclesiastici ordinis in causarum sæcularium pelago reperi; & quie-
D tem monasterij, quam habendo non fortiter tenui, quàm strictè tenenda fuerit, perdendo
cognoui. Nam cum mihi ad percipiendum sacri altaris ministerium obedientiæ virtus op-
ponit, hoc sub Ecclesiæ colore susceptum est, quod si inultè liceat, iterum fugiendo defle-
ctatur.' & paulo pòst: Eo quoque tempore, quo ad ministerium altaris accessi, hoc de me
ignorante me, actum est, vt sacri ordinis pondus acciperem; quatenus in terreno Palatio
licentiùs excubarem.] Sic itaque vides, tum auulsum à monasterio creatum esse diaco-
num, cùm Apocrisarius Constantinopolim mittendus esset, & non antè. Nam nonnisi
diaconis ciusmodi munus credi consueuisse, idem Gregorius in epistola ad Focam Augu-
stum docet his verbis[a]: Quod permanere in Palatio iuxta antiquam consuetudinē Apo- [a] Gregor lib. 11 epist. 43.
stolicæ sedis diaconem veltra serenitas non inuenit: non hoc meæ negligentiæ, sed gra-
uissimæ necessitatis fuit. Quia dum ministri omnes huius nostræ Ecclesiæ contrita aspera-
E que tempora cum formidine declinarent atque refugerent, nulli eorum poterat imponi,
vt ad vrbem regiam in Palatio permansurus accederet.] subdit verò, se tunc Ecclesiæ De-
fensorem ordinasse diaconum, quem Apocrisarium mitteret Constantinopolim.

SVOS SECVM DVCIT MONACHOS GREGORIVS.

At quid Gregorius ordinatus iam diaconus, cùm profecturus Constantinopolim esset?
Illud quidem admiratione dignum præstitit, vt qui non permissus esset in suo monasterio
permanere, miro quodam modo ipsum monasterium secum veheret, cùm videlicet com-
plures ex eodem ipse inde duceret secum monachos, quo vbicumque locorum esset, siue
in diuersorio, siue in naui, siue Constantinopoli, ijdem nobile redderent monasterium flo-
rentissimum monasticis institutis. Id quidem ex eisdem ad Leandrum scriptis in præfatio-
ne ad libros Moralium facilè possumus intelligere, vbi ait: Me scilicet multi ex monaste-
rio fratres mei germana charitate secuti sunt. Quod diuina factum dispensatione conspi-
cio, vt eorum exemplo ad orationis placidum littus quasi anchoræ func restringerer, cum

causarum sæcularium incessabili impetu fluctuarem. Ad illorum quippe consortium, velut ad tutissimi portus sinum, post terreni actus volumina fluctusque fugiebam. Et licet illud me ministerium ex monasterio abstractum à pristinæ quietis vita mucrone suæ occupationis extinxerat, inter eos tamen per studiosæ lectionis alloquium, quotidianæ me adspiratio compunctionis animabat.] hæc Gregorius de se ipso. Inter alios autem monachos secutus est Gregorium Maximianus, qui numeratur ab ipso sui monasterij secundus Abbas, primus post Valentium. Porrò res gestæ ab eodem Gregorio Constantinopoli inferiùs pro temporis ordine dicentur.

SYNODVS BRENNACENSIS IN GALLIA. *Gregor. lib 5. c. 47. 48 49.

Hoc eodem anno, qui & quintus numeratur Childeberti Iunioris Regis filij Sigeberti, habita est in Gallia Synodus Brennacensis, cuius aliquot apud Gregorium* Turonensem Episcopum, qui interfuit, monumenta extant: nam celebrata ipsa est in causa ipsius Gregorij, cum reus factus esset, quòd in Reginam Fredegundem vxorem Chilperici & in Bertheramnum Burdegalensem Episcopum crimen nefarium composuisset & euulgasset. Res autem ita se habuit. Leudastes Præfectus siue Comes Turonensis, cùm iniustè admodum se gessisset Ecclesiisque damna plurima dedisset, ob idque è præfectura opera Gregorij amotus esset, aduersus eũ vnà cum Riculfo Turonensi presbytero coniurans, calumniam ambo simul struũt, accusantes ipsum tradere machinatum Turonensem ciuitatem Childeberto Regi. quod cùm minimè crederetur, adiecerunt calumniam aliam, qua Rex commoueri facilè potuisset, nempe dixisse Gregorium, Fredegundem Reginam commisceri solitam cum Bertheramno Episcopo Burdegalensi: eius rei testes esse Platonem Archidiaconum, & Gallienum eiusdem Ecclesiæ æquè diaconũ. Acceperat autem à Leudaste Riculfus de Episcopatu Turonensi promissionem, cùm Gregorius damnaretur. Qui quasi iam eius possessor multas interea in Gregorium irrogabat iniurias, neque à sputis temperans; qui & accusatorem ad Regem misit eiusdem nominis Riculfum clericum, promisso illi Archidiaconatu. Cùm verò vincti catenis testes ducerentur ad Reginam, quid tunc Gregorius egerit, ab ipso accipe: Hæc ego (inquit) audiens, dum in domo ecclesiæ residerem, mæstus turbatusque ingressus oratorium, Dauidici carminis sumo librum, vt scilicet apertus aliquem consolationis versiculum daret. In quo ita repertum est: Eduxit eos in spe, & non timuerunt, & inimicos eorum operuit mare.] Interim verò iussus est ipse Gregorius custodiri vsque ad futurum conuentum Episcoporum in villa Brennaco colligendum.

CALVMNIAE ADVERSVS GREGORIVM.

DE MODESTO FABRO MIRACVLVM.

Sed quid interea mirandum acciderit, audi. Modestus quidam faber lignarius cùm zelo iustitiæ redarguisset isthæc patrantem, falsoque obijcientem Riculfum clericum accusatorem: iste eũ auxilio Eunomij Comitis retrudi fecit in carcerem, vbi iussu Reginæ mandatur subdi tormentis. Apprehenditur (inquit Gregorius) Modestus, torquetur, flagellatur, & in vincula compactus, custodiæ deputatur. Cumq; inter duos custodes carceris & cippo teneretur vinctus, media nocte dormientibus custodibus, orationem fudit ad Dominum, vt dignaretur eius potentia miserum visitare, & qui innocens illigatus fuerat, visitatione Martini Præsulis & Medardi absolueretur. Mox disruptis vinculis, diffracto cippo, sancti Medardi basilicam, nocte nobis vigilantibus, introiuit.] hæc Synodum præcesserunt: quæ satis fuisse poterant ad Gregorij innocentiam contestandam, cuius causa vinctus Modestus diuinitus fuerat liberatus.

GREGORIVS SE PVRGAT IVRAMENTO.

Vbi autem Brennaci Synodus Episcoporũ eam ob causam collecta est: quid actum sit, Gregorius ita narrat: Congregati igitur apud Brennacum villam Episcopi, in vnam domum residere iussi sunt. Deinde, adueniente Rege, data omnibus salutatione ac benedictione, resedit. Tunc Bertheramnus Burdegalensis ciuitatis Episcopus, cui hoc cum Regina crimen impactum fuit, causam proponit, meque interpellat, dicens à me sibi ac Reginæ crimen obiectum. Negaui ego in veritate me hæc locutum, & audisse quidem hæc alios, me non excogitasse. Nam extra domum rumor in populo magnus erat dicentium: Cur hæc super sacerdotem Dei obijciuntur? Cur talia Rex prosequitur? Numquid potuit Episcopus talia dicere vel de seruo? Heu, heu, Domine Deus, largire auxilium seruo tuo. Rex autem dicebat: Crimen vxoris meæ meum habetur opprobrium. Si ergo censetis vt super Episcopum testes adhibeantur: ecce adsunt. Certè si videtur vt hæc non fiant, sed in fidem Episcopi committuntur, dicite: libenter audiam quæ iubetis. Mirati sunt omnes Regis prudentiam, vel patientiam simul. Tũc cunctis dicentibus: Non potest persona inferior super sacerdotem cædi *: restitit ad hoc causa, vt dictis Missis in tribus altaribus, me de his

* credi

de his verbis exuerem sacramento: & licet canonibus essent contraria, pro causa tamen Regis impleta sunt.

RIGVNTHIS REGINAE CHARITAS.

Sed nec hoc silebo, quòd Rigunthis Regina condolens doloribus meis, ieiunium cum omni domo sua celebrauit, quousque puer nunciaret, me omnia sic impleſſe, vt fuerant instituta. Igitur regressi sacerdotes ad Regem, aiunt: Impleta sunt omnia ab Episcopo quæ imperata sunt, ó Rex. Quid nunc ad te, nisi vt cum Bertheramno accusatore fratris communione prioueris? Et ille: Non ego nisi audita narraui. Quærentibus illis, quis hæc dixerit? respondit se hæc à Leudaste audisse. Ille autem secundum infirmitatem vel consilij vel propositionis suę fugam inierat. Tunc placuit omnibus sacerdotibus, vt fator scandali, infamator Reginæ, accusator Episcopi ab omnibus arceretur. Ecclesijs, eo quòd se ab audientia subtraxisset: vnde & epistolam subscriptam alijs Episcopis qui non adfuerant transmiserunt, & sic vnusquisque ad locum suum regressus est.] hactenus Acta Synodi Brennacensis.

RICVLFVS CLERICVS ACCVSATOR LVIT POENAS, ET CVNCTA PATEFACIT.

Quid autem factum fuerit aduersus Riculfum clericum accusatorem qui aderat, idem sic tradit: At Riculfus clericus ad interficiendum deputatur; pro cuius vita vix obtinui: tamen de tormentis excusare non potui: nam nulla res, nullum metallum tanta verberà potuerit sustinere, sicut hic miserimus. Ab hora tertia diei, reuinctis post tergum manibus, suspensus ad arborem dependebat: ad horam verò nonam depositus, extensus ad trochleas, cædebatur fustibus, virgis & loris duplicibus, & non ab vno vel duobus, sed quot accedere circa miseros potuissent artus, tot cæsores erant. Cùm autem in discrimine esset, tunc aperuit veritatem, & arcana doli publicè patefecit. Dicebat enim, ob hoc Reginæ crimen obiectum, vt electa de regno, interfectis fratribus & patre, Clodoueus regnum acciperet, Leudastes ducatum.] hæc de falso teste. Porro Leudastem instar Cain vndique pulsum, vndique profugum super terram vagasse tradit.

Non prætermittendum, de hac Synodo scripsisse carmen Venantium Fortunatum, quo & cecinit laudes Chilperici, necnon Fredegundis Reginæ. Quòd enim aduersus Fredegundem tanta calumnia sparsa est, & cùm ignominia ad iudicium vsque causa deducta; placuit Fortunato (quem puto eidem Synodo cum Gregorio interfuisse) eam scripto carmine celebrare, atque eius canere laudes, cuius opprobria fuerant adeò turpiter diuulgata. est verò eiusmodi præfixa inscriptio carmini *:

*Fortun. carmi. lib. 9.

Ad Chilpericum Regem, quando Synodus in Brennaco habita est.] incipit autem:

Ordo sacerdotum, venerandaq; culmina Christi,
Quos dedit alma fides relligione patres:
Paruulus opto loqui Regis præconia celsi:
Subleuet exigui carmina vester amor.] & post multa habet ista de Fredegunde Regina appositè quidem:

Coniuge cum propria, quæ regnum moribus ornat
Principis, & culmen participata regit,
Prouida consilijs, sollers, cauta, vtilis aulæ,
Ingenio pollens, munere larga placens,
Omnibus excellens meritis Fredegundis opima,
Atque serena suo fulget ab ore dies,
Regia magnanimis curarum pondera portas,
Te bonitate colens, vtilitate iuuans.
Qua pariter tecum moderante palatia crescunt,
Cuius & auxilio floret honore domus.
Quærens vnde viro duplicentur vota salutis,
Et tibi mercedem de Fredegunde facit:
Qua meritis propriis effulget gloria Regis,
Et Regina suo facta corona viro.
Tempore sub longo hæc te fructu prolis honoret,
Surgat & inde nepos, vt renoueris auus.
Ergo Creatori referatur gratia dignè,
Et cole Rex Regem qui tibi præbet opem.] ista & alia Fortunatus ad Chilpericum, & quidem puto intuitu charitatis, vt è domo regia manantem ex impudica Reginæ fœtorem veluti plurimo effuso balsamo effugaret.

Verùm

Verùm qui Regibus dominatur,& solus verax est, nec secundùm faciem iudicat, aduersus Chilpericum & Fredegundem sententiam & quidem durissimā protulit,nulla penitus interposita mora:acciditque nutu Dei,vt idem qui cecinit gloriosa Fortunatus,paulo pòst lugubri carmine occinerit luctuosa:quę S.Saluio,qui eidem Synodo interfuit,quomodo fuerint antea demonstrata, proximè dicturi sumus : modò verò accipe, quæ antea ibidem transacta sunt cum differente de fide Iudæo,& quæ idem habet de Chilperico Rege ipsi Gregorio conciliato,& ab ipso benedictionem petente,cùm inde recedens esset Parisios rediturus. Cùm enim moraretur adhuc apud Chilpericum Gregorius Turonensis (vt ipse testatur) data occasione Iudæi nomine Prisci, cum eo de veritate Christianæ fidei contulit:sed in obstinatione ille sua perseuerās,nihil profecit:scripsit tamen eam ipse disputationem Gregorius [a], ad cuius finē,vbi agit de Rege inde Parisios profecturo, hæc habet:Ad me(inquit)conuersus,postulat vt accepta benedictione discederet. ait enim : Dicam(inquit) tibi,ô sacerdos,quod dixit Iacob ad Angelum,qui ei loquebatur: Non dimittam te,nisi benedixeris mihi.Et hæc dicens, aquam manibus porrigi iubet; quibus ablutis,facta oratione,accepto pane,gratias Deo agentes, & ipsi accepimus, & Regi porreximus,haustoque mero,Vale dicentes discessimus.]hæc de Rege accipiente eulogias ab ipso Gregorio,vt his pacis symbolis ipsi reconciliatum se ostenderet. Sic igitur qui ad Regem reus maiestatis aduenerat, à regia maiestate eo modo maximo affectus honore recessit. sed ad S. Saluij vaticinium redeamus.

[a] Greg. Turon. hist. Fran. lib 6. c. 5

GREGORIVS IMPERTIT BENEDICTIONEM REGI.

Quid enim post hæc ibi contigerit memoratu dignum, idem Gregorius narrat his verbis [b]: Igitur cùm,Vale post Synodum memoratam Regi iam dicto, ad propria redire vellemus:non antè discedere placuit,nisi hunc virum, *Saluium Episcopum scilicet*, libatis osculis,linqueremus.Quem quæsitum in atrijs Brennacensis domus reperi. Cui dixi, quia iam eram ad propria rediturus.Tunc remori paululū,dum hinc inde sermocinaremur, ait mihi:Vides ne super hoc tectum quæ ego suspicio? Cui ego : Video enim supertegulum, quod nuper Rex poni præcepit. At ille: Aliud,inquit, non aspicis ? Cui ego : Nihil aliud, inquam,video(suspicabar enim quòd aliquid ioculariter loqueretur) & adieci : Si tu aliquid magis cernis, enarra. At ille vltra trahens suspiria,ait: Video ego euaginatum iræ diuinæ gladium super domum hanc dependentem. Verumtamen non fefellit dictio sacerdotem: nam post dies viginti, duo filij Regis (quos superiùs mortuos diximus) obierunt.] hæc Gregorius:quomodo verò mortui sint,inferiùs docet.

[b] Gregor. lib. 5. cap. 50.

DEI VINDICTA SVPER REGIS DOMVM PARATA.

DE PESTE QVAE GALLIAS INVASIT.

Nam idē Gregorius eodē hoc anno, qui numeratur(vt dictum est) quintus Childeberti Iunioris,pestem ingentem depastā esse Gallias tradit, qua tacti ijdem duo filij Regis Chilperici & Fredegundis extincti sunt. Porrò rem gestam ita idem auctor enarrat [c]: Igitur in his diebus Chilpericus Rex grauiter ægrotauit.Quo conualescente,filius eius iunior necdum ex aqua & Spiritu sancto renatus ægrotare cœpit: quem in extremis videntes,baptismo abluerunt. Quo parumper meliùs agente, frater eius senior nomine Clodobertus ab hoc morbo corripitur.Ipsumque in periculo mortis Fredegundis mater cernens, serò pœnitens ait ad Regem : Diu nos malè agentes pietas diuina sustentat : nam sæpe nos febribus & alijs malis corripuit,& emendatio non successit : Ecce iam perdimus filios : Ecce iam nos lacrymæ pauperum, lamenta viduarum,suspiria orphanorum interimūt, nec spes remanet cui aliquid congregemus.Thesaurizamus,nescientes cui congregemus ea : Ecce thesauri remanent possessore vacui,rapinis ac maledictionibus pleni.Nunquid non exundabant promptuaria vino?Numquid non horrea abundabant frumento ? Numquid non erant thesauri referti auro,argento, lapidibus pretiosis, monilibus, vel reliquis Imperialibus ornamentis?Ecce quod pulchrius habebamus,perdimus.

[c] Gregor lib.5. c. 34.

POENITENTIA REGINAE FREDEGVNDIS, ET REGIS.

Nunc si placet,venite,incendamus omnes descriptiones iniquas. Sufficiat fisco nostro, quod suffecit patri Regique Clotario. Hæc effata Regina, pugnis verberans pectus, iussit libros exhiberi qui de ciuitatibus suis per Marcum venerant : proiectisque in ignem, iterum ad Regem cōuersa : Quid tu,inquit,moraris? Fac quod vides à me fieri:vt etsi dulces natos perdimus,vel pœnam perpetuam euadamus.Tunc Rex compunctus corde tradidit omnes libros descriptionum igni, conflagratisque illis, misit qui futuras prohiberet descriptiones. Post hæc infantulus iunior, dum nimio labore tabescit, extinguitur; quem cum maximo dolore ducentes è villa Brennaco Parisios,ad basilicam S. Dionysij sepelirī mandauerunt. Clodobertum verò componentes in feretro, Suessionas ad basilicam S. Medardi duxerunt,proijcientesque eum ad sanctum sepulchrum vota vouerunt pro eo: sed me-

A sed media nocte anhelans iam & tenuis spiritum exhalauit : quem in basilica sanctorum Crispi & Crispiniani martyrū sepelierunt.Magnus vsque huc planctus omni populo fuit: nam viri lugentes,mulieresque lugubribus vestimentis indutæ (vt solet in coniugum exequijs fieri) ita hoc funus sunt prosecutæ.Multa postea Chilpericus Rex ecclesijs, siue basilicis, vel pauperibus est largitus.] hæc de funere duorum filiorum Regis, & de Rege ipso in meliorem frugem mutato Gregorius.

Scripsit ijsdem Regis filijs epitaphia Venantius Fortunatus, atque primùm maiori natu filio Clodoberto his versibus [a]:

[a] Fortun. lib. 10 carm. EPITAPH. CLODOBERTI REGIS FILII.

Flere monet populum crudelia funera Regum,
Cùm caput Orbis humo mœsta sepulchra tegunt.
B *Hoc igitur tumulo recubans Clodobertus habetur,*
Qui tria lustra gerens raptus ab Orbe fuit,
De proauo veniens Clodoueo cel(a propago,
Clotarijq́, nepos, Chilpericiq́, genus:
Quem de Regina sumpsit Fredegunde venusta:
Auxerat & nascens Francica vota puer:
*Quem patriæ dum spes * adolescieret ampla,*
Accelerante die, sors inimica tulit.
Sed cui nulla nocent queruli contagia mundi,
Non fleat vllus amor, quem modò cingit honor.
Nam puer innocuus viuens sine crimine lapsus
Perpetui regni se fauet arce frui.] Sed & eius germano infanti Dagoberto
C æquè epitaphium elaborauit, ex quo nomen eius à Gregorio prætermissum edisces, vocatum nempe Dagobertum:sic enim se habet:

EPITAPH. DAGOBERTI REGIS FILII. *abis

Dulce caput populi, Dagoberte, perennis amore,
*Auxilium patriæ spes puerilis obis *.*
Germine regali nascens generosius, & infans,
Ostensus terris mox quoque rapte polis.
Belligeri veniens Clodouei gente potenti
Egregio proaui germine, honore pari.
Regibus antiquis resplendens nobilis infans,
Chilpericiq́, patris, vel Fredegunde genus.
Te veneranda tamen mox abluit vnda lauacri,
D *Hinc licet abreptum lux tenet alta throno.*
Viuis honore ergo, & cùm Iudex venerit Orbis,
Surrecturus eris fulgidus, ore nitens.] ista Venantius,qui (vt diximus) cùm paulo antè læta cecinisset, scribere mox coactus est Regū funeribus epitaphia. sed & tunc etiam ad ipsum Regē consolationē de filiorum obitu carmine scripsit,cuius est exordium:

Aspera conditio & sors irreuocabilis horæ,
Quam generi humano tristis origo dedit.] & inferiùs alludens ad luctum vniuersi populi, ista subdit:

Talis erit populus, qualem te viderit omnis,
Dcq́, tua facie plebs tua vota metit.] innatum est enim Francis, eisdemque illud peculiare, vt cùm præ ceteris gentibus suum diligant Regem, sese in Regis vultum,
E mores animi,corporis habitum,atque alia denique omnia (quantum fas est) transformare,similesque reddere cupiant.

CLODOVEVS NECATVR.

At nec finis hic filiorū Chilperici Regis funerū:etenim Fredegundis amatis carens filijs nouercali odio in priuignum Clodoueum commouetur,quem in suspicionem adductum; quòd aliquid in eā moliretur, eumdem detrusum in carcerem ibi gladio feriri præcepit,de ipso illud eulgans,quòd se ipsum obnoxiū culpæ necasset.Rem gestam narrat ipse Gregorius [b]. Erat Clodoueus iste filius Chilperici ex Audouera vxore sua, ex qua pariter Theobertum & Morouеum susceperat.Ipsa autē Audouera velata,quanam arte se Fredegundis coniunxerit Chilperico,ab Adone Viennensi sic accipe : Absente Chilperico, Fredegundis Audoueram Reginam tali fraude decepit, vt filiam quam ex Chilperico habebat Audouera ex sacro fonte ipsa per se non per aliam susciperet:quod & ipsa seducta quidē fecit. Ac idcirco postmodum à marito suo Chilperico dimissa:sicq; Fredegundis in cōnubium transijt:

[b] Gregor. lib. 5. c. 39.

FRAVS FREDEGVNDIS.

transijt: Audouera verò velata villas & prædia tantũ ad sustentationem sui accepit. Episcopus, qui filium baptizauit, & matri eum tenere non prohibuit, exilio damnatus est.] hæc Ado, quibus plenius Fredegundis perfidia innotescat, quam in priuignum Clodoueum filium Audoueræ ad postremum Phædræ instar expleuit.

IMPIAE AVSTREGILDIS REGINAE OBITVS.

Sed funeribus Regum tristiora Reginæ funera coniungamus. Gregorius enim his de obitu filiorum Chilperici narratis, de alia Regina Francorum coniuge Guntheramni germani Chilperici hac eadem peste defuncta mox istà funesta subiungit: His diebus Autiregildis Guntheramni Principis Regina ab hoc morbo consumpta est. Sed priusquam nequam spiritum exhalaret, cernens quòd euadere non posset, alta trahens suspiria, voluit leti sui habere participes, agens vt in exequijs eius aliorum funera plangerentur. Fertur enim Herodiano more Regem petiisse, dicens: Adhuc spes viuendi fuerat, si non inter iniquorum medicorum manus incidissem: nam potiones ab illis acceptæ mihi vi abstulerunt vitam, & fecerunt me hanc lucem velociter perdere. Et ideo ne mors mea inulta prætereat: quæso, & cum iuramenti interpositione coniuro, vt cùm ab hac luce discessero, statim ipsi gladio trucidentur; vt sicut ego amplius viuere non queo, ita nec illi post meum obitum glorientur, sed sit vnus dolor nostris pariter & eorum amicis. Hæc effata, infelicem animam tradidit. Rex verò peracto ex more iustitio, oppressus iniquæ coniugis iuramento, impleuit præceptum iniquitatis: nam duos medicos, qui ei studium adhibuerant, gladio feriri præcepit.] hæc Gregorius.

NANTINI OBITVS ET SVPPLICIVM.

Eadem quoque lue tactum abreptumq; ex hac vita Nantinum Comitem Engolismensem, idem subdit: qui cùm in sancta loca Deiq; ministros mala multa patrasset, vltimo ipse elogio, quid pateretur ob scelera perpetrata, testatus est: ait enim Gregorius[a]: Post paucos menses à supradicto morbo Nantinus Comes corripitur. Qui nimia exustus febre, clamauit, dicens: Heu, heu, ab Heraclio Antistite exuror: ab illo crucior: ab illo ad iudicium vocor. Cognosco facinus; reminiscor iniustè iniurias me intulisse Pontifici: mortem deprecor, ne diutiùs crucier hoc tormento. Hæc cùm maxima in febre clamaret, deficiente robore corporis, infelicem animam fudit, indubia relinquens vestigia hoc ei ad vltionem beati viri veniisse: nam exanimum corpus ita nigredinem duxit, vt putares eum prunis superpositum fuisse combustũ. Ergo omnes hæc obstupescant, admirentur, & metuant, ne inferant iniurias sacerdotibus: quia vltor est Dominus seruorum suorum sperantium in se.] Quæ autem aduersus Heraclium Burdegalensem Episcopum Nantinus egisset, idem Gregorius paulo superiùs narrat, cùm tradit ab eo ob immensa scelera perpetrata ipsum Nantinum fuisse excommunicatum. At de his hactenus: iam verò è Gallijs in Galliciam transeamus, Gregoriumque sectemur, qui ait[b]:

[a] Gregor. lib. 5. c. 36. in fine.

[b] Greg. Turon hist. Fran. lib. 5. c. 37.

DE OBITV S. MARTINI GALLICIENSIS.

Hoc eodem tempore *(nempe anno quinto Childeberti Iunioris, qui hoc Christi anno incipit numerari)* & beatus Martinus Gallicien̄sis Episcopus obijt, magnum populo illi faciente planctum. Nam hic Pannoniæ ortus fuit *(sicuti nomen & patriam, ita etiam sanctitatem Martini Turonensis adeptus)* & exinde ad visitanda loca sancta in Orientem properans, in tantũ se litteris imbuit, vt nulli secundus suis temporibus haberetur: & exinde Galliciam venit, vbi cùm beati Martini reliquiæ portarentur, Episcopus ordinatur: in quo sacerdotio impletis plus minus triginta annis, plenus virtutum migrauit ad Dominum. Versiculos qui ad ostiũ sunt à parte meridiana in basilica S. Martini, ipse composuit.] hæc Gregorius.

DE TEMPORE SEDIS EIVS.

Porrò quod pertinet ad annos eius Episcopatus: dum numerat triginta circiter annos eius sedis Gregorius, scias ipsum deducere numerum ab eo tempore quo illatæ sunt sancti Martini Turonensis reliquiæ in Galliciam, vt patet ex eiusdem testificatione, dum de eadem à nobis superiùs recitata translatione agit[c]. qua ratione dicendum esset, inchoatum eiusdem Episcopatum circa annum Domini quingentesimum quinquagesimumtertium, cùm alij (vt vidimus) referant ad annum quingentesimum sexagesimum: cui sententiæ magis inhæsimus, quòd ex Actis Concilij Bracharensis secundi tum nota Æræ, tum numero annorum Ariamiri Regis sibi vendicet auctoritatem. Dies autem, quo tantus vir, cui multum debet Hispania, ex hac vita ad cælum migrauit, celebri solemnitate anniuersario cultu refulget ad decimumtertium Kalendas Aprilis.

[c] Greg Turon. mirac. S. Mart. lib. 1. cap. 11.

Ad postremũ verò quod reperimus ipsius sepulchrũ, nefas sit præteriisse eum insalutatũ: quamobrẽ ipsum ex prato Venãtij collectis floribus aspergamus, versibus illis, inquam, quibus ipse mirifica eius facta tunc tẽporis cecinit, cùm prouinciam illam, abstersa Ariano putore, ad Catholicam fidem conuertens grande Deo obtulit sacrificium in odorem suauitatis.

A suauitatis. sint igitur eiusmodi vetera monumenta, epitaphij loco, sanctissimi viri incisa sepulchro. Editum enim ad ipsum adhuc viuentem carmen ita incipit[a]:

[a] Fortun. carm. lib. 3.

Lumen Apostolicum cùm spargeret vna Triados,
Exciperetq; nouum mundus honore diem.] pergit dicere de Apostolis ad diuersas gentes missis, ac demum ista de duobus Martinis, seniore ac iuniore, Turonensi videlicet atque Gallicien̄si Episcopis:

——— Martini Gallia prisci
Excellente fide luminis arma capit.
Martino seruata nouo Gallicia plaude:
Sortis Apostolicæ vir tuus iste fuit.
Qui virtute Petrum, præbet tibi dogmate Paulum:
B *Hinc Iacobi tribuens, inde Ioannis opem.*
Pannoniæ (vt perhibent) veniens è parte Quiritum,
Est magis effectus Gallica vera salus.
In sulcum sterilem vitæ plantaria seuit,
Quo matura seges fertilitate placet.
Eliæ meritis alter redit imber aristis,
Munera roris habens, ne premat arua sitis,
Neu iaceant stupidis arentia iugera sulcis,
Influit irriguo fonte perennis aquæ.] spectant hæc ad prædicationem Euangelij; & quod subdit, id ipsum insinuat:

Hæresis in ramis fidei plantaria fixit:
C *Quodq; oleaster erat, pinguis oliua viret.*
Quæ stetit exilis, viduatis frondibus, arbor
Iam paritura cibum floret honore nouo.
Imponenda focis sine quo ficulnea tristis
Præparat ad fructum stercore culta suum.
Palmitis vua tumens auium laceranda rapinis,
Hoc custode bono, non peritura latet[*].
Rebus Apostolicis ouantes viuere monstrat,
Arua ligone mouens, falce flagella premens.
Ex agro Domini lappas excidit inertes,
Atque racemus adest, qui fuit antè frutex.
D *De satione Dei Zizania vulsit amara:*
Surgit & æqualis lætificata seges.] vt planè dicendus fuerit Galliciæ restitutor Ecclesiæ. hinc idem Fortunatus subijcit:

[*] patet
* orantes.

Martino seruata nouo Gallicia plaude:
Sortis Apostolicæ vir tuus iste fuit.
Pastoris studio circum sua septa recurrens,
Ne lupus intret, oues seruat amore gregis.
Et portante manu trahit ipse ad pabula Christi,
Montibus instabilem ne voret error ouem.
Cuius vox refluens plebi de fonte salubri,
E *Vt bibat ore fidem, porrigit ore salem.*
Hosti damna quidem, Domino pia vota parauit,
Et commissa sibi dupla talenta refert.] & de æterno præmio, quod esset à Deo consecuturus, mox addit hæc ipsa:

Vocem Euangelicam spectans operarius almus,
Vt tibi dicatur, Seruule perge bone:
Quando fidelis enim mihi supra pauca fuisti,
Supra multa nimis constituendus eris.
Ecce tu Domini modò gaudia lætior intra,
Proq; labore breui magna parata tibi.
Auditurus enim vocem, Martine, beatam:
Sed Fortunati sis memor ipse tui.

Quæso

Quæso, precare Patèr, videam tua gaudia tecum: A
Sic placeas Regi postulet ante Petrus.]&c. Commendat eidem sanctam Radegundem adhuc viuentem in monasterio Pictauiensi Reginam, cum ea quæ præerat eidem Agnete Abbatissa, de qua sæpe Gregorius.

PERSECVTIO EXCITATA A LEVVIGILDO.

Hoc item anno, teste Gregorio, qui (vt numerat) annus quintus est Sigeberti Regis, dira persecutio in Hispania excitata est à Leuuigildo Rege Ariano aduersus Catholicos: ait enim [a]: Magna eo anno in Hispania Christianis persecutio fuit, multique exilijs damnati, facultatibus priuati, facie decocti, carceri mancipati, verberibus affecti, ac diuersis supplicijs trucidati sunt.] hæc summatim de persecutione Gregorius. His consentiens S. Isidorus, vbi narrauit res ab eodem Rege in bello fortiter gestas, ista subiungit [b]: Sed obfuscauit (inquit) error impietatis gloriam tantæ virtutis. Denique perfidiæ furore repletus, in Catholicos persecutione commota, plurimos Episcoporum exilio relegauit, & Ecclesiarum redditus & priuilegia tulit: multosque terroribus suis in Arianam hæresim & pestilentiam impulit: plerosque sine persecutione illectos auro, rebusque decepit. Ausus quinetiam inter cetera hæresis suæ contagia rebaptizare Catholicos, & non solùm ex plebe, sed etiam ex sacerdotalis ordinis dignitate, sicut Vincentium Cæsaraugustum de Episcopo apostatam factum, & tamquam è cælo in inferna proiectum.] hucusque de persecutione Isidorus, breui quidem compendio quamplurima perstringens, ex quibus magnum planè fuisset implendum volumen.

[a] Greg. Turon. hist. Franc. lib. 5. c. 38.
[b] Isidor in Chronic. Goth.

B

Sed quæ recentior causa persecutionis huius indicendæ præcesserit, Gergorius ita recenset [c]: Caput autem, *nempe origo*, huius sceleris Goisuintha fuit, quam post Athanagildi Regis connubium Rex Leuuigildus • acceperat. Sed quæ Dei seruis notam humilitatis inflixerat, prosequente vltione diuina, ipsa quoque omnibus populis est facta notabilis: nam vnum oculum nube alba contegens, lumen quod mens non habebat pepulit à palpebris. Erant autem Leuuigildo Regi ex alia vxore duo filij, *nempe Hermenegildus & Reccaredus*, quorum senior Sigeberti, iunior Chilperici Regis filiam desponsauerat. Sed Ingundis Sigeberti Regis filia cum magno apparatu in Hispanias directa, ab auia Goisuintha cum magno gaudio suscipitur (*erat enim Ingundis filia Brunichildis, quæ filia fuit ipsius Goisuinthæ, vt superiùs ex Fortunato & Gregorio diximus*) quam nec passa est in religione Catholica diu commorari, sed vt rebaptizaretur in Ariana hæresi, blandis cœpit sermonibus illicere. Sed illa viriliter reluctans, cœpit dicere: Sufficit satis me ab originali peccato baptismo salutari semel ablutam esse, & sanctam Trinitatem in vna æqualitate confessam: Hæc me credere ex toto corde confiteor, neque vmquam ab hac fide ibo retrorsum.

[c] Greg. Turon. eod. lib. 5. c. 38. • Leuuichildus

C

INGVNDIS VXOR HERMENEGILDI QVAE SIT PASSA FIDEI CAVSA.

HERMENEGILDVS REX CONVERTITVR AB INGVNDE CONIVGE.

Hæc illa audiens, iracundiæ furore succensa apprehensam per comam capitis puellam in terram collidit, & diu calcibus verberatam ac sanguine cruentatã iussit spoliari, & piscinæ immergi; sed (vt asserunt multi) numquã animũ suum à fide nostra reflexit. Leuuigildus autem dedit eis, nẽpe ipsi Ingundi, & viro suo Hermenegildo, vnam de ciuitatibus, in qua residentes regnarent. Ad quam cùm abijssent, cœpit Ingundis prædicare viro suo, vt relicta hæresis fallacia, Catholicæ fidei veritatem agnosceret. Quod ille diu refutans, tandẽ commotus ad eius prædicationem, conuersus est ad legem Catholicam, ac dum chrismaretur, Ioannes est vocitatus.] sed tamen nomine, quo cognitus erat ab omnibus, perseuerauit dici Hermenegildus. Leandrum quoque Hispalensem Episcopum doctrina & pietate clarum plurimum contulisse, vt Hermenegildus fieret Catholicus Christianus, qui prosecuti sunt res Hispaniarum tradunt, in primis verò S. Gregorius Papa, vt suo loco dicemus.

D

LEGATIO S. LEANDRI EPISC. HISPAL. CONSTANTINOP.

Ceterùm cùm pater perfidiæ argueret filiũ, filius verò eum hæresis insimularet: factum est vt bellum ingens inter ipsos conflaretur, altera ex parte cum Leuuigildo pugnantibus Arianis, quorum maior numerus, fortiorque potentia, ex altera verò resistentibus cũ Hermenegildo Catholicis. Hic sentiens se imparem viribus, etsi iustiorem causam foueret, legat in Orientem ad Tiberium Orthodoxum Imperatorem S. Leandrum Hispalensem Episcopum, vt laborantibus sub gladio Ariano Catholicis suppetias ferret. De hac Leandri honorifica legatione meminit S. Gregorius, cùm de amicitiæ vsu qui interceserat cum eo dum esset Constantinopoli agit; ait enim [d]: Dudum te, frater beatissime, in Constantinopolitana vrbe cognoscens, cùm me illic sedis Apostolicæ responsa constringerent, & te illuc iniuncta pro causis fidei Regis Vuisigothorum legatio perduxisset, omne tuis auribus, quod de me displicebat, exposui, &c.] repetens suæ conuersionis initia, & quomodo è monasterio abstractus ac diaconus ordinatus compulsus sit à Pontifice Romano Pelagio lega-

[d] Greg. in præfat. Moral.

E

A legationis pondus subire, seu potiùs Apocrisarij munus obire Constantinopoli.

Quomodo autem tunc monachis suis petentibus, quos secum Roma duxerat, ipsoque adnitente S. Leandro, aggressus sit expositionem sacri voluminis Iob, ita subdit: Tunc eisdem fratribus, etiam te cogente, placuit (sicut ipse meministi) vt librum beati Iob exponere, importuna me petitione compellerent, &c.] cœptum verò hoc anno opus illud Gregorius absolutum primo sui Pontificatus anno ad Leandrum id expetentem misit, vt litteræ ipsius tunc ad eum scriptæ significant [a], necnon quæ in eumdem in Iob commentarium ipse præfatus est.

[a] Gregor. lib. 1. epist. 41.

Quod verò ad Leandri legationẽ spectat, quæ obtinuerit apud Tiberium Imp. haud satis liquet. Qui enim his temporibus rebus Persicis occupatus erat, haud eo statu positus fuisse videtur, vt aduersus Gothos Arianos tam longè positos dirigeret vires Romani exer-

B citus: tamèn quod Gregorius Turonensis tradit Græcorum copias præstò fuisse Hermenegildo, putandum Tiberium quibus potuit auxiliaribus copiis eidem adiumento fuisse. Quæ autem post hæc gesta sint, & quomodo proditione perfidi parentis tentus Hermenegildus, & in carcere occisus consecutus fuerit coronam martyrij, dicemus anno sequenti, quo tantum nefas contigit perpetrari.

Quæ verò memoratu digna acciderint, dum eiusmodi ciuile bellum in Hispaniis exardesceret, ex diuersis locis petita narremus, atque hæc in primis ex Gregorio Turonensi [b]: In Hispaniis (inquit) nuper factum cognoui, cũ Leuuigildus Rex contra filium suũ ambularet, atq. exercitus eius (vt assolet) grauiter loca sancta concuteret: monasterium erat S. Martini inter Seguntum atq. Carthaginem Spartariam. Audientes autẽ monachi, quòd hic exercitus ad locum illum deberet accedere, fugam ineunt, & se, relicto Abbate sene, in insulam

[b] Greg. Turon. de Glor. cõfess. c. 12. 13.

ARIANVS DAT POENAS PERFIDIAE.

C maris abscondunt. Aduenientibus autem Gothis, ac diripientibus res monasterij, quæ sine custode remanserant, Abbatem senio incuruatum, sed sanctitate erectum offendunt: extractoque vnus gladio, quasi amputaturus ceruicem eius, resupinus ruit, at spiritum exhalauit. reliqui verò hæc videntes, timore perterriti fugerunt. Quod cùm Regi nunciatum fuisset, cum testificatione præcepit, omnia quæ ablata fuerant, monasterio restaurari.

DE ARIANI EPISCOPI IMPOSTVRA IN CAECO SANANDO.

Cernens autem præfatus Rex tanta miracula per seruos Dei, qui nostræ religionis erant, fieri; vocauit vnum Episcoporum suorum: dixitque secretiùs ad eum: Quamobrem vos, vt isti, qui se Christianos dicunt, non ostenditis signa in populos secundùm fidem vestram? Dicit ei Episcopus: Sæpius ego cæcis lumen reddidi, & surdis auditum, nunc autem hæc possum facere quæ dicis. Et vocato ad se vno de hæreticis, clanculò ait ad eum: Accipe quadraginta aureos, & clausis oculis reside in loco, vnde nobis est trãsitus: & prætereunte

D mecum Rege, exclama in virtute, vt perditũ lumen mea tibi credulitate restituam. Cumq. hic accepta pecunia fecisset quod sibi fuerat imperatum, procedit nouus Cyrola ad dexteram constipatus hæreticorum caterua. Exclamat & iste cæcatus pecunia, vt fide Episcopi reciperet oculos suos. At iste cum non minima arrogantia imponens manus super oculos eius, ait: Secundùm fidem meam fiat tibi. Hæc eo dicente, ita obserati sunt oculi hominis cum dolore, vt non solùm visum perderet, verùm etiam dolum, quem auaritia impellente finxerat, publicaret.] hactenus Gregorius, qui idcirco Episcopum hunc, cuius non refert nomen, nouum appellat Cyrolam, quòd eiusdem nominis Episcopus istiusmodi facinus tempore Vuandalico in Africa perpetrasset, vt superiùs est dictum. Eiusmodi planè esse consueuere hæreticorum miracula, vt impostoris affectent agere, quod omnino denegat ipsis gratia Spiritus sancti in operatione virtutum, quæ tamquam certa atque legitima dos

E cum aliis charismatibus Ecclesiæ Catholicæ tantummodo impertita cognoscitur, veluti euidens signum, quo Catholici ab Hæreticis internosci possint, nempe in ostensione signorum, quæ verè proprieque miracula dici queant.

DE CLERICI EGREGIA CONFESSIONE.

Sed audi ab eodem auctore egregiam confessionem hominis Orthodoxi, quem ipse nouit. describit rem gestam his verbis [c]: Sed & nostro tempore, cùm incredulitas atque iniqua hæreticorum secta in locis Hispaniæ per malorum pessimas assertiones disseminata fuisset: quidam clericus apprehensus, Christianum se esse confessus est, asserens æqualem Patri Filium & Spiritum sanctum. Cui Rex qui præerat, oblatis muneribus, tamquam maiorem se suppliciter deprecabatur, vt scilicet compressa confessione de sanctæ Trinitatis æqualitate, minorem Patre Filium cum sancto Spiritu fateretur. Quod si faceret, facultatibus ditaretur, & magnus haberetur in populis. Quod illo consilium tamquam morsum viperæ fugiente, ac iniqui virus mortiferum respuente anguis: adiecit Rex: Video, in-

[c] Greg. de glor. mart. c. 82.

quit,duram intentionem mentis insanæ;sed noui temperamentum tuum,vt quem munera non deflectunt,facilè tormenta subiiciant. At ille: Vtinam dignus haberer,ait,in hac iugulari confessione : nam munera tua tamquam stercus exhorreo. Tunc iratus Rex iussit eum ad trochleas extendi,& fortiter cædi, interrogans : Quid credis? Respondit: Iam tibi dixi: Credo Deum Patrem omnipotentem,& Filium eius Iesum Christum. Post hæc cæsus est valde(sed semper durabat in confessione, neque vmquam eum à fideli linea potuit hæc tortura deflectere. Nam in primordio cùm cæderetur,tres tantùm verberis ictus sensit, qui (vt postea referebat) ipsam animam penetrarunt : reliqua verò flagella nequaquam, tamquam si aliquod velamentum dorso superpositum fuisset. Ita non sentiens, magis fidem quam cœperat, inter tormenta positus prædicabat. Itaque cùm Regi satisfactum de eius cæde fuisset, dimissus est, obtestante eo, ne in terminis Hispaniæ vmquam inueniretur. At ille lætus discedens, in Gallias est regressus. Sed vt dictis fides adhibeatur : ego hominem vidi, qui hæc ab ipsius clerici ore audita narrauit.] hactenus de ipso Gregorius. Quid verò de conflictu Orthodoxi tunc temporis inito cum hæretico,alibi idem auctor scribat,his attexere,congruum existimamus:ait enim *:

NON SENTIT VERBERA CATHOLICVS.

Retulit alius vir fidelis,spectasse se Christianũ cum hæretico pro fide nostra certantem. Altercantibusque diu de diuinis Scripturis, cùm flecti non posset hæreticus, vt agnosceret veritatem, ait : Si nostræ religionis, si Scripturarum testimonia te ad credendum minimè mouent: vel virtutem indiuiduæ Trinitatis experire. Est digito meo annulus aureus : ego eum in ignem iacio: tu candentem collige. Proiectumque inter prunas annulum ita igniri permisit, vt eis similis cerneretur. Conuersusque ad hæreticum ait : Si vera est prosecutio tua,sume eum ab igne. Illo autem resistente,ait: Immensa Trinitas Deus,si quid indignum te credo,ostende: certè si recta est fides mea, nihil mihi prævalebunt hæc incendia sæua. Et ablatum ab igne annulum diutissimè palma sustinuit,& nihil est nocitus;sed magis confuso hæretico, Catholicos reliquos feruore suæ fidei roborauit.] hucusque Gregorius.

IGNE PROBATA FIDES CATHOLICA.

* Greg. Turon. de glor confess. cap. 14.

Sed non tacendum de Agilane Ariano homine misso legato ab eodem Leuuigildo Rege hoc tempore ad Chilpericum, qui in via ad disputandum ipsum Gregorium prouocauit. Quæ autem inter vtrumque transacta fuerint, idem auctor [b] enarrat, recensetque disputationem tunc inter se habitam, perbreuem illam quidem, ac non vt exigebat ratio argumenti, sed humilem atque pedestrem, si conferas cum illis quæ ab aliis sanctis Patribus aduersus hæreticos copiosiùs atque neruosiùs allata sunt. sed audiamus ipsam ab ipsomet Gregorio descriptam his verbis:

[b] Greg. Turon. hist. Franc. lib. 5 cap. 43.

DISPVTATIO GREGORII CVM AGILANE LEGATO ARIANO.

Leuuigildus * verò Rex Agilanem legatum ad Chilpericum mittit, virum nullius ingenij aut dispositionis ratione peritum, sed tantùm voluntate in Catholica lege peruersum. Quem cùm via Turonos detulisset, lacessire nos de fide & impugnare Ecclesiastica dogmata cœpit : Iniqua enim (inquit) fuit antiquorum Episcoporum lata sententia, quæ æqualem asseruit Filium Patri. Nam qualiter (inquit) poterit esse Patri æqualis in potestate,qui ait: Pater maior me est? Non est ergo æquum, vt ei similis æstimetur, quo se minorem dicit, qui tristitia mortis ingemuit, cui postremò moriens spiritum quasi nulla præditus potestate commendat. Vide Patre eum & ætate & potestate paterna minorem. Ad hæc ego interrogo: Si crederet Iesum Christum Filium Dei esse, si eumdemque esse Dei sapientiam,si lumen, si veritatem,si vitam, si iustitiam fateretur. Qui ait : Credo hæc omnia esse Filium Dei. Et ego : Dic ergo mihi : Quando Pater sine sapientia? Quando sine lumine? Quando sine vita? Quando sine veritate? Quando sine iustitia fuerit? Sicut enim Pater sine istis esse non potuit, ita & sine Filio esse non potuit, quæ maximè & Dominici nominis mysterio coaptantur. sed nec Pater esset vbique, si Filium non haberet. Quod autem eum dixisse ais: Pater maior me est: Scias eum hoc ex assumptæ carnis humilitate dixisse,vt cognoscas, non potestate, sed humilitate te fuisse redemptum. Nam tu, qui dicis, Pater maior me est,oportet meminisse quòd alibi ait : Ego & Pater vnum sumus. Nam & mortis timor & commendatio spiritus ad infirmitatem corporis est referenda, vt sicut verus Deus, ita & verus homo credatur.

ARGVMENTATVR ARIANVS.

RVRSVS ARIANVS INTERROGAT.

Et ille : Cuius quis implet voluntatem, eo & minor est : semper Filius minor est Patre, quia ille facit voluntatem Patris, nec Pater illius voluntatem facere comprobatur. Ad hæc ego : Intellige quia Pater in Filio, & Filius in Patre in vna semper Deitate subsistit. Nam vt cognoscas Patrem Filij facere voluntatem : si in te fides Euangelica manet : audi quid ipse Iesus Deus noster, cùm ad resuscitatum venit Lazarum, ait:

ait: Pater,gratias ago tibi, quoniam audisti me. & ego sciebam quia semper me audis: sed propter turbam quæ circumstat, dixi, vt credant, quia tu me misisti. Sed & cùm ad passionem venit, ait : Pater, clarifica me claritate, quam habui apud temetipsum, priusquam mundus fieret. Cui Pater de cælo respondit : Et clarificaui, & iterum clarificabo. Aequalis est ergo Filius in Deitate, non minor, sed neque aliquid minus habens : nam si Deum confiteris, necesse est integrum fatearis, & nihil egentem : Si verò integrum esse negas, Deum esse non credis. Et ille : Ex assumpto homine cœpit Filius Dei vocitari : nam erat, quando non erat. Et ego : Audi Dauid dicentem : Ex vtero ante Luciferum genui te. Et Ioannes Euangelista ait : In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: Et hoc Verbum caro factum est, & habitauit in nobis : per quem facta sunt omnia. Nam vos cæcati veneno persuasionis nihil dignum de Deo sentitis.

Et ille : Numquid & sanctum Spiritum Deum dicitis, aut æqualem Patri, Filioque decernitis? Cui ego : Vna in tribus est voluntas, potestas, & operatio : Vnus Deus in Trinitate, & vnus in vnitate : tres personæ, sed vnum regnum, vna maiestas, vna potentia, omnipotentiaque. Et ille : Spiritus sanctus, inquit, quem æqualem Patri profertis ac Filio, vtrinque minor accipitur : quia & à Filio promissus, & à Patre legitur missus : nemo enim promittit, nisi quod suæ dominationi subsistit : & nemo mittit nisi inferiorem se, sicut ipse ait in Euangelio : Nisi abiero, paracletus ille non veniet : si autem abiero, mittam illum ad vos. Ad hæc ego respondi: Bene Filius ante passionem ait : quia nisi ille ad Patrem victor remeauerit, ac proprio sanguine redempto mundo dignum Deo ex homine præparet habitaculum, non potest sanctus Spiritus idem Deus in pectore fanatico & originalis criminis labe infecto descendere : Spiritus enim sanctus (ait Salomon) effugiet fictum. Tu autem si spem aliquam resurrectionis habes, noli loqui aduersus Spiritum sanctum : quia iuxta sententiam Domini, Spiritum sanctum blasphemanti non remittetur neque in hoc sæculo, neque in futuro. Et ille: Deus est qui mittit: non est Deus qui mittitur. Ad hæc interrogo, si crederet doctrinam Petri & Pauli Apostolorum? Respondente eo: Credo. Adiecci : Cùm argueret Petrus Apostolus Ananiam pro fraude fundi, vide quid dicat : Quid enim tibi visum est mentiri Spiritui sancto? non es mentitus hominibus, sed Deo. Et Paulus, cùm gratiarum spiritualium distingueret gradus : Hæc omnia, inquit, operatur vnus atque idem Spiritus diuidens vnicuique, sicut vult. Qui enim quod voluerit facit, in nullius redigitur potestatem. Nam & vos (vt superiùs dixi) nihil rectè de Trinitate sancta sentitis : & quàm iniqua sit huius sectæ peruersitas, ipsius auctoris vestri, id est, Arij expressit interitus.

ARIANORVM EXTREMA DEMENTIA.

Ad hæc ille : Legem quam non colis, blasphemare noli: Nos verò quæ creditis,etsi non credimus,non tamen blasphemamus: quia non deputatur crimini,si & illa & illa colantur: sic enim vulgato sermone dicimus: Nõ esse noxium si inter Gentiliũ aras & Dei Ecclesiam quis transiens,vtraque veneretur.] Vides in quam iam Ariani fuerint lapsi dementiam, vt qui semel à vero cultu religionis exciderint, omnem impietatem putarent esse colendam. Sed pergit Gregorius : Cuius ego stultitiam cernens, aio : Vt video, & Gentilium defensorem & hæreticorum assertorem te esse manifestas, cùm & Ecclesiastica dogmata maculas, & Paganorum spurcitias prædicas adorari. Satius, inquio, faceres, si ea te armaret fides, quam Abraham ad ilicem, Isaac in ariete, Iacob in lapide, Moyses vidit in sente: quam Aaron portauit in Logio, Dauid exultauit in tympano, Salomon prædicauit in intellectu: quam omnes Patriarchæ, Prophetæ, siue lex ipsa vel oraculis cecinit, vel sacrificiis figurauit: quam & nunc præsens suffragator Martinus noster vel possedit in pectore, vel ostendit in opere: vt & tu conuersus crederes inseparabilem Trinitatem, & accepta à nobis benedictione, purgatoque à malæ credulitatis veneno pectore, delerentur iniquitates tuæ. At ille furore commotus, nescio quid quasi insanus frendens, ait : Antè anima ab huius corporis vinculis emicet, quàm ab vllo religionis vestræ sacerdote benedictionem accipiam. Et ego: Nec nostram Dominus religionem siue fidem ita tepescere faciat, vt distribuamus sanctum eius canibus, ac pretiosarum margaritarum sacra porcis squallentibus exponamus. Ad hæc ille, relicta altercatione, surrexit & abiit. Sed post hæc cùm in Hispanias reuersus fuisset, infirmitate debilitatus, ad nostram religionem, necessitate cogente, conuersus est.] hactenus Gregorius : qui diuersis in locis quæ hoc tempore intercesserunt inter Catholicos & Arianos facta recenset, & quidem scitu dignissima, vt memorabile illud de Leone Episcopo Agathensi aduersus Gomacharium Comitẽ, qui administrabat prouinciam

ciam à Leuuigildo Rege Ariano præfectus. sub Gothorum namque ditione eam fuisse ciuitatem, idem Gregorius alibi[a] tradit. narrat autem rem gestam his verbis[b]: A

[a] Greg. hist. lib. 6. c. 2.
[b] Greg. de glor. mart. lib. 1. c. 79.

LEO EPISC. AGATH. SANAT GOMACHARIVM ARIANVM.

Ecclesia quoque Agathensis vrbis, quæ S. Andreæ reliquiis plaudit, plerumque gloriosis illustratur miraculis: peruasores rerum suarum sæpiùs arguit. Denique Gomacharius Comes agrum Ecclesiæ ipsius peruadit. Tunc Leo Episcopus huius Ecclesiæ valde mœstus concurrit ad eum, dicens: Relinque, fili, res pauperum, quas ordinationi nostræ Dominus commẽdauit; ne sit tibi noxium, & à lacrymis egẽtium, qui de fructibus eius ali consueuerunt, eneceris. Ille verò quia hæreticus erat, parumpendens quæ de his ab Episcopo dicebantur, rem in sua dominatione retinuit. Interim procedente die, arripitur à febre. Cumq. non modò ardore corporeo, verùm etiam animæ vexaretur incommodo: misit ad Episcopum nuncios, dicens: Dignetur pro me sacerdos orationem ad Dominum fundere, & ego dimittam agrum eius. Quo orante, hic à valetudine qua grauabatur conualuit: factusque B sanus, ait suis: Quid putatis quòd isti nunc Romani dicant? Aiunt enim, me ob hoc fuisse febre grauatum, quod tulerim agrum eorum: quod mihi iuxta consuetudinem humani corporis accidit. verumtamen non habebunt eum, me viuente.] Sed antequam vlteriùs progrediamur, attende nomenclaturam: appellat Romanos Catholicos, licet Gallos, quod idem apud Arianos esset dicere Romanos ac Catholicos, vt obseruauimus in Victore Vticensi & aliis, ob prærogatiuam videlicet Romanæ Ecclesiæ; quod & alio quoque exemplo ex eodem Gregorio paulo inferiùs patebit. Pergit verò ipse Gregorius:

QVIBVS PVGNET ARMIS CONTRA ARIANVM S. EPISCOPVS.

Quod cùm Episcopus comperisset, venit ad eum, dicens: Num pœnitet te fecisse bene, quòd hoc iterum conaris euertere? Ne facias, quæso, ne vltioni diuinæ subiaceas. Qui ait ad Episcopum: Sile, sile, decrepite: iam infrenatum te loris circuire vrbem super asinam faciam, vt sis in ridiculo omnibus qui te aspexerint. At ille silens, ad nota recurrit præsidia. C Prosternitur in oratione, celebrat vigilias, & noctem totam in lacrymis & psallentio ducit. Manè autem facto accedit ad lychnos qui de camera Ecclesiæ dependebant, extendensque virgam, quam tenebat in manu, effegit cunctos, dicens: Non hic accendetur lumen, donec vlciscatur Deus de inimicis, & restituat res Ecclesiæ suæ.

Hæc eo dicente, protinus hæreticus ille in rediuiuam febrem corruit. Cumque in extremis ageret, misit ad Episcopum, dicens: Oret pro me sacerdos ad Dominum, vt viuam; & restituam agrum, ac similem eius conferam dominationi. Quibus Pontifex respondit: Iam oraui ad Dominum, & exaudiuit me. Misit & alios & tertios ad eum nuncios: sed sacerdos in vno responso persistens non mouebatur ad hæc, vt pro eo orationem daret ad Dominum. Hæc ille hæreticus cernens, iussit se in plaustro componi, atque ad eum cuehi, ac per se deprecari Episcopum, dicens: Quia dupla satisfactione restituo agrum, quem iniquè D peruasi, tantum vt oret pro me sanctitas tua. Illo quoque recusante, compulit eum vi, vt

ARIANVS IVDICIO PERIIT.

abiret ad Ecclesiam. Quo discedente, vt Ecclesiam est ingressus, & hic spiritum exhalauit: recepitque confestim Ecclesia rem suam.] hæc Gregorius de Comite Ariano: moxque subiungit de presbytero itidem Ariano presbyerum Catholicum deludente præsentaneum pauendumque Dei iudicium, quod ipse auctor veritatis tantummodo cupidus, simpliciter vt res gesta fuit, enarrat his verbis[c]:

[c] Greg. Turon. de glor. mart. lib. 1. c. 80.

LVDIBRIVM IN DELVSOREM RETORQVETVR.

Mulier quædam erat Catholica habens virum hæreticum: ad quam cùm veniisset presbyter nostræ religionis valde Catholicus, ait mulier ad virum suum: Pero charitati tuæ, vt pro aduentu huius sacerdotis, qui me visitare dignatus est, lætitia habeatur in domo nostra, ac præparatum dignis impendiis prandium epulemur cum eo. Promittente autem viro eius, sic se, vt illa flagitabat, facturum: aduenit & alius hæreticorum presbyter. E Dixitque vir mulieri: Duplicata est lætitia hodie, eo quòd sint sacerdotes vtriusque religionis in domo nostra. Discumbentibus autem ad conuiuium, vir ille cum presbytero dexteræ partis cornu occupat, Catholicum ad sinistram statuens, positaque ad læuam eius sellula, in qua coniunx eius resideret. Dixitque vir ad presbyterum hæreticum: Si consenseris dictionibus meis, exerceamus hodie cachinnum de hoc Romanorum presbytero, vt scilicet deposito ferculo, tu celerius signare festines: cumque ille manum non posuerit, illo tristante, nos cum lætitia comedamus cibum (*mos enim in Ecclesia erat, vt de benedictionibus hæreticorum nemo Catholicus participaret*) Cui ille: Faciam, inquit, quod præcipis.

Denique veniente disco cum oleribus, signauit hæreticus, posuitque primus manum suam. Quod cernens mulier, ait: Ne feceris, quia ingratè fero iniuriam sacerdotis. Et exhibito alio cibo, sumpsit Catholicus. In secundo verò & tertio ferculo similiter fecit hæreticus.

A reticus. quarto autem exhibito, cuius in medium sartago feruens aduenerat, in qua compositus erat cibus ille, qui ex collisis vuis, parum permixta farina, dactylorum partibus, oliuarumque rotunditatibus assolet exornari: festinans hæreticus, priusquam ferculum illud vel mensam tangeret, eleuata in obuiam manu signat: statimque positum coclearium sumit, non intelligens an caleret, feruentemque cibum velociter deglutiuit. Protinus accenso pectore æstuare cœpit, emissoque cum suspirio immenso ventris strepitu, nequam spiritum exhalauit: ablatusque de conuiuio, locatus in tumulo, terrenæ molis congerie est coopertus. Tunc exultans presbyter nostræ religionis, ait: Verè vltus est Deus seruos suos. Et conuersus ad virum cuius erat conuiuium, dixit: Periit huius memoria cum sonitu, & Dominus in æternum permanet. Tu verò appone quod comedam. Tunc homo ille perterritus, expleto conuiuio, prouolutus est ad pedes presbyteri, con-

DERISOR ARIANVS MALE PERIIT.

B uersusque ad fidem Catholicam, credidit cum domo sua qui in hac perfidia tenebatur, & multiplicata est lætitia, sicut priùs mulier flagitauerat.] hactenus de re gesta Gregorius, qua terribili iudicio Dominus derisorem derisit, secundùm Scripturæ diuinæ elogium[a]: Erit Moab in derisum & in exemplum omnibus in circuitu suo.] [a] Hiere. 48.

Subiicit his controuersiam de fide habitam inter Catholicum diaconum & Arianum presbyterum, quæ miraculo dirempta est. remque tunc gestam sic narrat[b]: Arianorum presbyter cum diacono nostræ religionis altercationem habebat, proferens contra Dei Filium ac Spiritum sanctum (vt mos est genti) venenosas assertiones. At ille cùm diu multumque nonnulla de fidei nostræ ratione disseruisset, & hæreticus perfidiæ ob cæcatus caligine, quæ erant vera respueret, iuxta illud, Quia in maleuolam animam non introibit sapientia, adiecit dicens: Quid longis sermocinationum intentionibus fatigamur? factis rei

[b] Greg. de glor. mart. lib. 1. c. 81.

AD MIRACVLVM PROVOCATVR HAERETICVS.

C veritas approbetur: Succendatur igni æneus, & in feruenti aqua annulus alicuius proiiciatur. Qui verò eum ex feruenti vnda sustulerit, ille iustitiam consequi comprobetur: quo facto pars diuersa ad cognitionem huius iustitiæ conuertatur. Intellige itaq. & tu, hęretice, si hæc pars nostra, Spiritu sancto adiuuante, compleuerit: nihil in sancta Trinitate dissonum, nihil esse dissimile fatearis. Consensit hæreticus huic definitioni, & inito vsque manè placito discesserunt.

Sed fidei feruor, per quem hæc primùm diaconus protulerat, cœpit, inimico insidiante, TEPESCIT IN CATHOLICO FIDEI FERVOR.

tepescere. Diluculo autem surgit, brachium infundit oleo, vnguento conspergit: sed tamen loca sancta circuit, & Dominum deprecatur. Quid plura? Circa horam tertiam in foro conueniunt: concurrit populus ad spectaculum: accenditur ignis, æneus superponitur, feruet valde, annulus in vnda feruente proiicitur. Inuitat primùm diaconus hæreticum, vt

D ipse eum à calore auferat: sed statim recusauit, dicens: Qui hanc sententiam protulisti, debes auferre. Diaconus verò licet trepidus, tamen denudat brachium. Cumque ipsum vidisset vnguentis hæreticus presbyter delibutum, exclamauit dicens: Magicis artibus te elitandum putasti, vt hæc vnguenta diffunderes: nec valebunt ista quæ agis.

His itaque litigantibus, superuenit diaconus ab vrbe Rauenna, Hyacinthus nomine; sciscitansque quæ esset hæc altercatio, vt veritatem cognouit, nec moratus, extracto à vestimentis brachio, in æneum dexteram mergit. Annulus autem qui eiectus fuerat, erat valde IGNE PROBATA FIDES.

leuis ac paruulus, nec minùs ferebatur ab vnda, quàm vento ferri posset vel palea. Quem diu multumque quæsitum infra vnius horæ spatium reperit. Accendebatur interea vehementer focus ille sub dolio, quo validiùs feruens non facilè assequi posset annulus à manu quærentis: extractusque tandem. Nihil diaconus sensit in carne sua, sed potiùs protestatur,

E in imo quidem frigidum esse æneum, in summitate verò calorem teporis modici continentem. Quod cernens hæreticus, valde confusus iniicit audax manum in æneo, dicens: Præstabit mihi hæc fides mea. Iniecta manu, protinus vsque ad ipsa ossium internodia omnis caro liquefacta defluxit, & sic altercatio finem accepit.] ista Gregorius: sed de miraculis iam satis ad pietatem.

Ad postremum autem quid hoc item anno contigerit de Rege Francorum Chilperico Arianã hæresim insectãte, videamus. Accidit enim, vt cũ idem Rex aduersus ipsos pugnãs victor regreditur, ab alia his contraria hæreticorum turma fuerit captiuus abductus, vixq. tandem à suis Catholicis liberatus, cùm videlicet expugnans suis etiam scriptis Arianos à Sabellianis tenetur deprehensus erroribus. Nam audi Gregorium[c], qui rem gestam narrat: Per idem (inquit) tempus Chilpericus Rex scripsit indiculum, vt sancta Trinitas nõ in personarum distinctione, sed tantùm Deus nominaretur, asserens indignũ esse vt Deus perso-

CHILPERICVS REX DECLINAT IN SABELLIANISMVM.

[c] Greg. Turon. lib. 5. cap. 44.

na, ſicut homo carneus nominetur, affirmans etiam ipſum eſſe Patrem qui eſt Filius, A
idemque ipſum eſſe Spiritum ſanctum qui eſt Pater & Filius: Sic (inquit) Prophetis ac Patriarchis apparuit, ſic eum ipſa lex nunciauit. Cumque hæc mihi recitari iuſſiſſet: Sic, inquit, volo vt tu & reliqui doctores Eccleſiarum credatis. Cui ego reſpondi: Hac credulitate relicta, pie Rex, hoc te oportet ſequi, quod nobis poſt Apoſtolos alij doctores Eccleſiæ reliquerunt; quod Hilarius Euſebiuſque docuerunt; quod & in baptiſmo es confeſſus. Tunc iratus Rex ait: Manifeſtum eſt mihi in hac cauſa Hilarium Euſebiumq. validos inimicos haberi. Cui ego reſpondi: Obſeruare te conuenit, neque Deum neque Sanctos eius habere offenſos. Nam ſcias, quia in perſona aliter Pater, aliter Filius, aliter Spiritus ſanctus: Non Pater aſſumpſit carnem, neque Spiritus ſanctus, ſed Filius: vt qui erat Dei Filius, ipſe ad redemptionem hominis filius haberetur & Virginis. Non Pater paſſus, neque Spiritus ſanctus, ſed Filius, vt qui carnem aſſumpſerat in mundo, ipſe offerretur pro mundo. De B
perſonis verò quod ais, non corporaliter, ſed ſpiritualiter ſentiendum eſt. In his ergo tribus perſonis vna gloria, vna æternitas, vna poteſtas.

At ille commotus ait: Sapientioribus te hoc pandam, qui mihi conſentiant. Et ego: Numquam erit ſapiens, ſed ſtultus, qui hæc quæ proponis, ſequi voluerit. Ad hæc ille frendens ſiluit. Non poſt multos verò dies adueniente Saluio Albigenſi Epiſcopo hæc ei præcepit recenſeri, deprecans vt ſibi conſentaneus fieret. Quod ille audiens, ita reſpuit, vt ſi chartam, in qua hæc ſcripta tenebantur, potuiſſet attingere, in fruſta diſcerperet. Et ſic Rex ab hac intentione quieuit.] hæc de Regis Sabellianiſmo. addit Gregorius, fuiſſe Chilpericum poëticis facultatibus leuiter excultum, addiditſeque Græca elementa Latinis. Celebrat eum quidem Fortunatus [a] vt omnium Francorum Regum anteceſſorum & æqualium doctiſſimum, linguaſque in primis varias callentem: vnde ipſe: C

REX ACQVIESCIT S. SALVIO EPISCOPO.

[a] Fortun. carm. lib. 9.

Diſcernens varias, ſed nullo interprete voces,
Et generum linguas vnica lingua refert.] & inferiùs:

CHILPERICVS DOCTRINA POLLENS.

Inter vtrumque ſagax armis & iure probaris:
Belliger hinc radias, legifer inde micas.
De virtute pater reparatur, auunculus ore,
Doctrinæ ſtudio vincis & omne genus.] & de poëtica facultate:

Regibus æqualis, de carmine maior haberis,
Dogmate vel qualis non fuit antè parens.
Te arma ferunt generis ſimilem, ſed littera præfert.
Sic Regum veterum pars ſimul, atque prior.
Admirande mihi nimiùm Rex, cuius opimè D
Prælia robur agit, carmina lima polit.
Legibus arma regis, & leges dirigis armis.
Artus diuerſæ ſic ſimul itur iter.] &c. Humanum fuit deliquiſſe Regem, & excuſatione dignum, quòd dum fertur præceps in pugnam aduerſus Arium, tranſgreſſus limitem, in Sabellianiſmum impegit: at Chriſtianiſſimi Regis præclarum reliquit exemplum, cùm contraria aſtruentibus ſacerdotibus acquieuit. Sed ad felices Sanctorum ad Deum tranſitus veniamus.

Hoc enim anno S. Maurilium Epiſcopum Cadurcenſem miræ ſanctitatis virum ex hac
[b] Gregor. hiſt. Franc. lib. 5. c. 42. vita migraſſe, idem tradit Gregorius [b], qui eius virtutes recenſet ac celebrat: itemque
[c] Greg. eod. lib. c. 45. S. Agricolam Cabilonenſem Antiſtitem euocatum ad ſuperos addit [c]. Fuit hic filius ſenioris Agricolæ æquè ſancti, à quo vnà cum Iuniore Agricola Venantius Fortunatus ſacris E
[d] Fortun. carm. lib. 6. litteris inſtructus fuit, vt ipſe epigrammate teſtatum reliquit [d] ad Agricolam Epiſcopum Cabilonenſem, quod alia occaſione ſuperiùs eſt recitatum.

Iungit eidem coronæ Sanctorum Gregorius Dalmatium Ruthenæ ciuitatis Epiſcopum æquè hoc anno ad cæleſtia gaudia euocatum. Quàm autem terribili Dei iudicio pœnas dederit, qui aduerſus eum probra iacere & blaſphemare præſumpſit, à Gregorio ita accipe [e]:
[e] Greg. hiſtor. lib. 5. cap. 46. Tranſobadus autem preſbyter epulum in ipſa vrbe clericis præparat. Reſidentibus autem illis, vnus preſbyterorum cœpit Antiſtitem memoratum impudicis blaſphemare ſermonibus, & vſque ad hoc erupit, vt eum delirum & fatuum nominaret. Hæc eo dicente, pincerna poculum oblaturus aduenit. At ille acceptum dum ori proximat, tremere cœpit; laxatoque de manu calice, ſuper alium qui ſibi erat proximus caput reclinans, reddidit ſpiritum: ablatuſque ab epulo ad ſepulchrum humo contectus eſt.] hæc Gregorius. Moritur &

A tur & his Tiberij Imperatoris temporibus in Palæſtina Siſinnius ex Epiſcopo factus anachoreta, itemque eius diſcipulus magiſtro ſanctitate non impar, vt exitus declarauit [a].

[a] Apud Sophron. prat. ſpirit. c. 93

IESV CHRISTI ANNVS 584. | PELAGII PAP. II. ANNVS 7. | TIBERII IMP. ANNVS 3.

QVingenteſimus octogeſimuſquartus Chriſti annus Indictionis ſecundæ nota ſignatur: quo, die decimatertia Aprilis nobile martyrium Hermenegildi Regis Catholici DE TEMPORE MARTYRII HERMENEGILDI REGIS.
B tum Hiſpanias, tum etiam vniuerſum Chriſtianum orbem mirificè illuſtrauit, Gothorumque gentem Ariana hactenus infamem hæreſi tanta corona nobilitauit, ac reddidit glorioſam. De re hac acturi, primùm omnium, noſtro more; rei geſtæ tempus certis rationibus confirmemus, quòd ſciamus à diuerſis eiuſmodi inſigne martyrium diuerſis Domini annis collocatum: alij enim anno octogeſimotertio, alij ſexto, alij octauo, alij nono id factum affirmant. Verùm cui magis credamus, quàm ſancto Iſidoro ob oculos hæc habenti, inuenimus neminem. Cùm enim obitum Leuuigildi Regis perſecutoris, auctoriſque filij necis, anno ſequenti referat contigiſſe, nempe anno regni ipſius decimooctauo; nihil eſt penitus, vt poſt eius obitum martyrium filij ipſius Hermenegildi Regis quis valeat collocare.

Et ne quis putet errorem illapſum in numerum apud Chronicon Iſidori, accipe id magis exploratum ex Synodalibus Actis, ex quibus pariter anno ſequenti habes Leuuigildo
C defuncto fuiſſe ſubrogatum eius filium Reccaredum. Quòd verò his videatur repugnare nota Æræ ex numero ab annis Iuſtini Imp. deducto: ne quis dicere poſſit potiùs in illum, quàm in iſtum per notam Æræ numerum ſuppuratum irrepſiſſe mendum, habet ad hæc arguenda Acta Synodalia Toletani Concilij, quod cùm habitum dicatur anno quarto Reccaredi Leuuigildi ſucceſſoris, & eidem numero iungatur Æra (vt ibi ponitur) ſexcenteſima vigeſimaſeptima (qui eſt annus Domini quingenteſimus octogeſimus nonus) planè habes vnde intelligas, ipſum auſpicatum eſſe regnum anno ſequenti poſt patris obitum: ex quibus conſentientia vides Iſidoro Acta Synodalia de obitu Leuuigildi, quòd contigerit anno ſequenti. Cùm verò ante annum Filij ipſius martyrium conſummatum conſtet, vtique hoc anno & non alio id factum euidenter apparet.

Quòd autem deducatur hoc ipſum ex tabulis aſtronomicis ab Ambroſio, eo quòd hoc
D ipſo anno & non ſequentibus contigerit celebrari Paſcha eo die quo & martyrium ſubiit: friuolum videri poteſt ex ciuſmodi tabulis hoc aſſerere, cùm Ariani, de quorum Paſchate agitur, nequaquam Catholicorum legibus ſubderentur. Firmior ſtet ſententia ex Synodalibus (vt diximus) Actis aſſerta, hoc anno, nec poſtea, nec antea contingere potuiſſe martyrium Hermenegildi. Cũ enim (vt dictum eſt) anni vnius interlapſum ſpatium à cæde martyris vſque ad obitum patris etiam Gregorius aſſeueret, & liqueat pariter ſequenti anno ipſum Leuuigildum eſſe defunctum: neceſſe eſt affirmare, hoc anno S. Hermenegildum glorioſum conſummaſſe martyrium. Hæc ſatis de his quæ ſpectant ad tempus.

Quæ verò hæc præceſſerint, ex Gregorio Turonenſi petamus, nimirũ proditionem factã GRÆCORVM PRODITIO.
à Græcis, qui à Tiberio miſſi in auxiliũ venerãt Hermenegildi, quẽ nominat Hermenechildum; cuius rei gratia ipſe Rex patri iuſta ſpondenti ſe dedit: ait enim [b]: At ille, *nempe Leuui-* [b] Greg. Turon. hiſt. Franc. lib. 5. cap. 38.
E *gildus parens*, datis Præfecto Imperatoris triginta millibus ſolidorũ, vt ſe ab filij ſolatio renocaret, commoto exercitu contra eum venit. Hermenegildus verò vocatis Græcis contra patrem egreditur, relicta in vrbe coniuge ſua. Cumque Leuuigildus ex aduerſo veniret, relictus à ſolatio, *Græcorum ſcilicet*, Hermenegildus cùm videret nihil ſe prævalere poſſe, Eccleſiam quæ erat propinqua expetiit, dicens: Non veniat ſuper me pater meus: nefas eſt enim aut patrem à filio, aut filium à patre interfici. Hæc audiens Leuuigildus, miſit ad eum fratrem eius; qui dato ſacramento, ne humiliaretur, ait: Tu ipſe accede, & proſternere pedibus patris noſtri, & omnia indulgebit tibi. At ille popoſcit vocari patrem ſuum. Quo ingrediente, proſtrauit ſe ad pedes illius: ille verò apprehenſum oſculatus eſt eum, & blandis ſermonibus delinitum duxit ad caſtra: oblituſq. ſacramenti, innuit ſuis, & apprehenſum ſpoliauit eum indumentis ſuis, induitq. illum veſte vili: regreſſuſque ad vrbem Toletum, ablatis pueris eius, miſit eum in exilium cum vno tantum puerulo.] hæc

Grego-

Gregorius.verùm non in exilium, sed in carcerem fuisse detrusum,omnes affirmant.Coniugem verò eius ereptam à Græcis & ductam in Africam , vt perducerent eam ad Imperatorem,ibi defunctam tradit[a]: sed in eo quàm prudens,ipse viderit , dum appellat miserum Hermenegildum iudicio diuino in prælio derelictum , quòd contra genitorem quantumlibet hæreticum talia cogitarit. quasi non monuisset Dominus pietati erga Deum, patrem, matrem,& omnia posthabenda. Sed iam ea quæ de ipso Rege martyre omni fide testata S.Gregorius narrat,hîc reddamus. ait enim[b]:

[a] Greg. Turon. lib.6.c.43.& lib.8.c.18.

[b] Greg dialog. lib.3.c.31.

CONSTANTIA HERMENEGILDI.

Sicut multorum qui ab Hispaniarum partibus veniunt , relatione cognouimus, nuper Hermenegildus Rex Leuuigildi Regis Vuisigothorum filius ab Ariana hæresi ad fidem Catholicam, viro reuerendissimo Leandro Hispalitano Episcopo dudum mihi in amicitiis familiariter iuncto prædicante,conuersus est:quem pater Arianus,vt ad eamdem hæresim rediret , & præmiis suadere , & minis terrere conatus est. Cumque ille constantissimè responderet, numquam se veram fidem posse relinquere,quam semel agnouisset:iratus pater eum priuauit regno, rebusque spoliauit omnibus. Cumque nec sic virtutem mentis illius emollire valuisset,in arctam illum custodiam includens,collum manusque eius ferro ligauit. Cœpit itaque idem Hermenegildus Rex iuuenis terrenum regnum despicere, & forti desiderio cæleste quærens , in ciliciis vinculatus iacens , omnipotenti Deo ad confortandum se preces effundere, tantoque sublimiùs gloriam transeuntis mundi despicere, quanto & religatus agnouerat nihil fuisse quod potuerit auferri.

Superueniente autem Paschalis festiuitatis die,intempestæ noctis silentio,ad eum perfidus pater Arianum Episcopum misit , vt ex eius manu sacrilegæ consecrationis communionem perciperet, ac per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus Ariano Episcopo venienti exprobrauit , vt debuit , eiusque à se perfidiam dignis increpationibus repulit: quia etsi exteriùs iacebat ligatus, apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus. Ad se itaque reuerso Episcopo, Arianus pater infremuit : statimque suos apparitores misit,qui constantissimum confessorem Dei illic,vbi iacebat,occiderent. Quod & factum est. Nam mox vt ingressi sunt , securem cerebro eius infligentes, vitam corporis abstulerunt : hocque in eo valuerunt perimere, quod ipsum quoque qui peremptus est,in se constiterat despexisse. Sed pro ostendenda vera eius gloria, superna quoque non defuere miracula. Nam cœpit in nocturno silentio psalmodiæ cantus ad corpus eiusdem Regis & martyris audiri, atque ideo veraciter Regis, quia & martyris. Quidam etiam ferunt,quòd illic nocturno tempore accensæ lampades apparebant : vnde & factum est , quatenus corpus illius vt videlicet martyris iure à cunctis Fidelibus venerari debuisset. Pater verò perfidus & parricida commotus pœnitentia , hoc feciisse se doluit : nec tamen vsque ad obtinendam salutem pœnituit. Nam quia vera esset Catholica fides cognouit , sed gentis suæ timore perterritus ad hanc peruenire non meruit.] hæc Gregorius : habet eadem Ado Viennensis.

MARTYRIVM HERMENEGILDI.

SIGNA DIVINITVS OSTENSA POST MARTYRIVM.

LEVVIGILDVS PERSEQVITVR ORTHODOXOS.

Addidit & illud ampliùs,vt quàuis visus sit pœnituisse necis illatæ filio,nõ tantùm non deseruerit perfidiam,cuius impulsu execrandũ facinus perpetrauit,sed iracundia ex dolore concepta,exæstuãs eam acriùs propagarit,vtpote qui eius causa aduersus Catholicos acerbiorem persecutionẽ excitauit, relegãs Orthodoxos Episcopos in diuersa loca, Ecclesiasq. bonis spolians. Exulasse tunc quidem cõstat S. Leandrum atq. Fulgentium fratres Episcopos, Mausonam Archiepiscopũ Emeritensem, Licinianum Carthaginensem Antistitem, Ioannem quoq. Gerũdensem Episcopum,& alios. Sed vt quorum est ex cõfessione memoria glorioſa,trophæa erecta prosequamur,dicendum de his singulis, primumq. de S.Leandro, de quo hæc habet Isidorus[c]: Hic namq. in exilij sui peregrinatione cõposuit duos aduersus hæreticorũ dogmata libros eruditione sanctarum Scripturarũ ditissimos, in quibus vehementi stylo Arianæ hæresis * confodit atque detegit impietatem , ostendens scilicet quid contra eosdem habeat Catholica Ecclesia , vel quantum distet ab eis religione , vel fidei sacramentis. Extat & aliud laudabile eius opusculum aduersus instituta Arianorum: in quo propositis eorum dictis , suas responsiones apponit.] hæc de armis , quibus etiam exulans Leander persequentes profligauit inimicos : quibus quoque missilibus perfidum apostatam Vincẽtium Cæsaraugustanum Episcopum vulnerauit, aduersus quem alij quoque Orthodoxi Episcopi decertarunt. ait enim idem Isidorus[d]: Seuerus Malacitanæ sedis Antistes, collega & socius Liciniani Episcopi , edidit librum vnum aduersus Vincentium Cæsaraugustanæ vrbis Episcopum , qui ex Catholica fide in Arianam prauitatem fuerat deuolu-

[c] Isidorus de Script. Eccles. c 28.

* impietatis

[d] Isidor ibidem cap 31.

A deuolutus, &c.] recensẽt alia eiusdem celebris viri monumenta. Porrò Licinianum eius collegam Carthaginensem Episcopum exulasse, pariterque peruenisse Constantinopolim, tradit Isidorus,ibique ab æmulis extinctum veneno.

Sed audi de exulante Ioanne Episcopo Gerundensi : Fuit iste (inquit Isidorus[a]) natione Gothus prouinciæ Lusitaniæ Scallabalitanus. Hic cùm esset adolescens , Constantinopolim perrexit,ibique Græca & Latina eruditione nutritus , septimo demum anno in Hispanias reuersus est, eodem tempore , quo incitante Rege Leuuigildo , Ariana feruebat insania Hunc suprascriptus Rex cùm ad nefandæ hæresis credulitatem compelleret,& hic omnino resisteret,exilio trusus,Barchinone relegatus per decem annos multas insidias & persecutiones ab Arianis perpessus est.Qui postea condidit monasteriam, quod nunc Biclaro dicitur,vbi congregata monachorum societate , scripsit regulam ipsi monasterio profuturam,sed & cunctis Deum timentibus satis necessariam. Addidit & in libro Chronicorum ab anno primo Iustini Iunioris principatus vsque ad annum octauum Mauritij Principis Romanorum, & quartum Reccaredi Regis annum, historico compositoque sermone valde vtilem historiam.] hæc de Ioanne Isidorus , quæ inferius addit de Maximo Episcopo Cæsaraugustano in eodem scribendi argumento versato : Scripsit (inquit [b]) & breui stylo historiolam de his quæ à temporibus Gothorum in Hispaniis acta sunt , historico & composito sermone.] at perierunt ista. Sed & inter hos æquè adnumerandus Eutropius Episcopus Valentinus,cuius idem lucubrationes recensẽt[c].

[a] Isidor. de Eccles. scrip c.35 DE IOANNE GERVNDENSI CONFESSORE.

B

[b] Isidor. de Eccles. Scrip c.33

[c] Isidor. ibidem c.32.

Floruisse namque visæ sunt diebus istis Hispaniæ viris valde disertis , aduersus quos certamen Leuuigildam suscepisse diximus : sed nec ipsi satis exagitasse Catholicos in Hispaniis commorantes ; verùm & Sueuos haud pridem vnà cum Rege (vt dictum est) ad

C Catholicam fidem conuersos à recta fide abire coegit : quos ipsos (vt habent Acta Concilij tertij Toletani) Reccaredus eius in regno successor ad fidem Catholicam reuocauit, vt suo loco dicemus. Quomodo autem Leuuigildus Sueuos subegerit , quáve occasione eorum regnum inuaserit , Isidorus in Chronico Sueuorum ita paucis ostendit : Mironi Euricus filius in regnum succedit , quem adolescentem Audicas assumpta tyrannide regno priuat,& monachum factum in monasterio damnat:pro quo non est dilata sententia. Mox enim Leuuigildus Gothorum Rex Sueuis bellum inferens , obtento eodem regno, Audicam deiecit, atque eodem tonso, post regni honorem presbyteri officio consecrauit. Sic enim oportuit, vt quod Regi suo fecerat , rursum idem ab alio congrua meriti necessitudine pateretur. Regnum autem Sueuorum deletum in Gothos transfertur; quod mansit annis centum vigintisex.] hucusque Isidorus. reliqua de Leuuigildo dicemus anno

D sequenti.

Eodem anno per Igidium Rhemensem Episcopum & alios collegas legatos compositæ sunt res Francorum,pace stabilita, ea conditione, vt post obitum Chilperici Childebertus ei hæres in vniuerso regno succederet. habet ista Gregorius[d]. Tanti boni auctor qui extitit,ipse Igidius pacis conciliator clarus fuit his diebus Antistes : cuius laudes cecinit egregiè Venantius Fortunatus his versibus[e], quos vt dignum gloriæ tanti viri monumentum hic tibi integrè reddimus:

[d] Gregor. lib. 6. c 3.31.& lib. 7. c.14.

[e] Fortun.carm. lib.3.

IGIDII RHEMENSIS EPISCOPI LAVDES.

Actibus egregijs venerande culmen Igidi,
Ex cuius meritis creuit honore gradus.
Substrahor ingenio, compellor amore parato,
Laudibus in vestris prodere pauca fauens.
E *Namque reus videor tantis existere causis,*
Si solus taceam , quicquid vbique sonat.
Sed quamuis nequeam digno sermone fateri,
Da veniam voto me voluisse loqui.
Exijt in mundum gestorum fama tuorum,
Et meritis propris sidus in Orbe micas.
Clarior effulges, quàm Lucifer ore sereno:
Ille suis radijs, tu pietate nites.
Nil lupus insidijs cauto subducit ouili,
Te pastore sacro peruigilante gregem.
Facundo eloquio cælestia dogmata fundis:
Ecclesiæ creuit te monitore domus.

Pontificis

Pontificis ſtudio correctio plebis haberis:
Ne tenebræ noceant, ſemita lucis ades.
Cunctorum recreas animos dulcedine verbi:
Qui ſatias epulis, paſcis & ore greges.
Præcepta implentur: non ſolo pane cibamur:
Delicias capimus, quas tua verba ferunt.
Vt gaudet corpus, cui mitior eſca paratur:
Sic animæ gaudent, ſi tua lingua ſonet.
Hæreſis ira cadit, fortis te milite Chriſti:
Acquiris Regi quæ dedit arma tibi.
Qui purgas ſpinis agros ſermone colente,
Et mundata Deo ſurgit vbique ſeges.
Qui venit huc exul, triſtis, defeſſus, egenus,
Hîc recipit patriam, te refouente, ſuam.
Quæ doluit tollis, gemitus in gaudia vertens,
Exilium remouens, reddis amore lares.
Pauper habere cibum, meruit quoque nudus amictum:
Inuenit hîc ſemper quæ bona quiſque cupit.
Conſultum tribuis generaliter omnibus vnum:
Qui populi pater es, tot pia ritè geris.*
Hæc tibi vita diu, Domino tribuente, ſuperſit,
Atque futura micet lucidiore die.] hactenus Venantius Fortunatus: ex quibus profectò non laudes tantùm Igidij Epiſcopi habes expreſsas, ſed & eorum qui bene præſunt ſuis Eccleſiis Epiſcoporum partes, quas debent explere, enumeratas. Verùm quod ad ipſum Igidium Rhemenſem Epiſcopum ſpectat, nouiſſima ipſius haud adeò fuiſſe felicia, idem Gregorius Turonenſis affirmat: ſed de his dicendum inferiùs ſuo loco.

* regis

PRO FVRIBVS GREGORIVS INTERCEDIT.

Quæ verò his diebus accidiſſe idem Gregorius tradit, iam dicamus: oboritam enim ſibi eſſe occaſionem ad Chilpericum Regem ſcribendi hoc anno, vt fures liberaret à morte, qui ob ſacrilegium ingens perpetratum mulctandi ab ipſo Rege erant, ipſe docet his verbis[a]: His diebus baſilica S. Martini à furibus effracta fuit, qui ponentes ad feneſtram apſidæ cancellum, qui ſuper tumulum cuiuſdam defuncti erat, aſcendentes per eum, effracta vitrea ſunt ingreſſi, auferenteſque multum auri argentique, & palliorum holoſericorum, abierunt, non metuentes ſuper ſanctum ſepulcrum pedem ponere, vbi vix os applicare præſumimus. Sed virtus Sancti voluit hanc temeritatem etiam cum iudicio manifeſtare terribili. Nam hi perpetrato ſcelere ad vrbem Burdegalenſem venientes, orto ſcandalo, vnus alterum interemit: ſicque patefacto opere, furtum repertum eſt, ac de hoſpitali eorum argentum commutatum & pallia ſunt extracta. Quod cùm Regi Chilperico nunciatum fuiſſet, iuſſit eos alligari vinculis, & ſuo aſpectui præſentari. Tunc ego metuens, ne ob illius cauſam homines morerentur, qui viuens in corpore pro perditorum vita ſæpius deprecatus eſt, epiſtolam Regi precationis tranſmiſi, ne nobis non accuſantibus, ad quos proſecutio pertinebat, hi interficerentur. Quod ille benignè ſuſcipiens, vitæ reſtituit: ſpecies verò quæ diſſipatæ fuerant, ſtudioſiſſimè componens, loco ſancto reddi præcepit.] hæc Gregorius, ſpecimen egregium edens manſuetiſſimi ſacerdotis.

[a] Greg. Turon. hiſt. lib. 6 c. 10.

QVI HOC ANNO SANCTI VIRI EX HAC VITA DISCESSERVNT.

Poſt hæc autem idem auctor diuertit ad illuſtrium ſanctitate virorum ad Deum tranſitum, quos hoc Childeberti anno ſexto diem obiiſſe contigit, nimirum Ferreolum Epiſcopum Vcecenſem magnæ (vt ait[b]) ſanctitatis virum, qui & ſcriptorum ſuorum reliquit monumenta, libros videlicet epiſtolarum Sidonium Apollinarem ſecutus. Sed & eodem tempore ex humanis deſiiſſe tradit[c] Eparchium Engoliſinenſem, cuius cum ſanctitate vitæ admirabili magna enitebat virtus in oſtenſione ſignorum: quæ idem auctor recenſet, reſque ab eo geſtas libello conſcripſit[d]. His iungit[e] Domnolum Cænomanenſem Epiſcopum æquè ſanctitate ac miraculorum virtute cõſpicuum. Quos omnes ſacer ſanctorum catalogus, quem appellant Martyrologium, habet certis diebus, quibus ex hoc mundo diſceſſerunt aſcriptos, anniuerſarij cultus memoria celebres. Reperitur præterea hoc eodem anno ad cæleſte præmium vocatus ſanctus Maurus Abbas, anno videlicet ab eius in Gallias aduentu quadrageſimo primo: cuius res geſtas proſecutus eſt hiſtorico ſtylo Fauſtus monachus ipſius diſcipulus, eas ſcribens ad Bonifacium tertium eius nominis, qui poſt

[b] Greg. Turon. hiſt. lib. 6. c. 7.
[c] Ibid. lib. 6. c. 8.
[d] Greg. Turon. in vita SS Patr. apud Surium die 1. Iul.
[e] Greg. Turon. hiſt. lib. 6. c. 9.

ſanctum

A ſanctum Gregorium Papam ſecundus Pontifex numeratur.

Hoc item anno, iam impleta Indictione ſecunda, incipiente verò Indictione tertia, quarto Nonas Octobris Pelagius Papa fatigatus admodum Longobardorum aſſiduis bellis, poſt fœdus cum illis initum, iuſiurando perfracto iterum rediuiuis, ab Imperatore Tiberio petiturus auxilium, legat Conſtantinopolim Honoratum Notarium, cui ad Gregorium diaconum Apocriſarium ibidem apud Imperatorem agentem, has litteras dedit[a]: [a] Pelag epiſt. 5.

Pelagius Epiſcopus dilecto filio Gregorio venerabili diacono.

PELAGII PAP. EPISTOLA AD GREGORIVM DE LONGOBARDIS.

Omnia quidem quæ neceſſaria fuerunt, per Honoratum Notarium tibi curauimus indicare: quem cum fratre & coepiſcopo Sebaſtiano ad dilectionem tuam direximus: Vt quia in illis partibus ad Rauennam vſque nunc cum viro glorioſo domino Decio Patricio fuit, ipſe ſua relatione ſtudeat te de omnibus informare: vel ſi neceſſaria iudicaueris, poſſis domino Imperatori ſuggerere, quia tantæ calamitates ac tribulationes nobis à perfidia Longobardorum illatæ ſunt contra proprium iuſiurandum, vt nullus poſſit ad referendum ſufficere. Prædictum autem fratrem Sebaſtianum quomodo ſuſceperimus, vel quali apud nos, te ſuggerente, fuerit charitate, ipſius poteris relatione cognoſcere. Qui etiam iam promiſit nobis, neceſſitates vel pericula totius Italiæ piiſſimo domino Imperatori ſuggerere.

ROMA IN ANGVSTIA POSITA.

Loquimini ergo & tractate pariter, quomodo noſtris celeriter poſſitis ſubuenire periculis: quia ita hîc coanguſtata eſt Reſpublica, vt niſi Deus piiſſimi in corde Principis inſpirauerit, vt inſitam ſibi miſericordiam ſuis famulis largiatur, & ſuper illam diacoposin, vel vnum Magiſtrum militum, & vnum Ducem dignetur concedere, in omni ſimus anguſtia deſtituti: quia maximè partes Romanæ omni præſidio vacuatæ videntur. Et Exarchus ſcribit, nullum poſſe nobis remedium facere: quippe qui nec ad illas partes cuſtodiendas ſe tenetur poſſe ſufficere. Imperet ergo illi Deus, noſtris velociter periculis ſubuenire, antequã nefandiſſimæ gentis exercitus loca quæ adhuc à Republica detinentur, Deo ſibi contrario (quod abſit) præualeant occupare. Preſbyterum autem ad nos tranſmittere, Deo iuuante, feſtina: quia & in monaſterio tuo, & in opere, cui eum præpoſuimus, neceſſarius eſſe omnino cognoſcitur. Data quarto Nonarum Octobris, Indictione tertia.] At quiſnam iſte fuerit preſbyter monaſterio ipſius S. Gregorij adeò neceſſarius, ex eiuſdẽ Gregorij ſcriptis & rebus geſtis ſatis poſſumus intelligere. Etenim quem ſecum duxerat Maximianum preſbyterum, eumdem his puto ex cauſis à Pelagio inculcatis Gregorius Romam redire præcepit: hunc ipſum namque Conſtantinopoli ab eo dimiſſum conſtat. Cui & quid acciderit Romam redeunti, cùm mare Hadriaticum nauigaret, ſic narrat idem ipſe Gregorius[b]: [b] Greg. dialog. lib. 3. cap. 36.

MAXIMIANVS REDIT AD MONASTERIVM.

Neq. hoc ſilendum puto, quod omnipotens Deus ſuper Maximianum famulum ſuum, nunc Syracuſanum Epiſcopum, tunc autem mei monaſterij Patrem, dignatus eſt monſtrare miraculum. Nam dum iuſſione Pontificis mei in Conſtantinopolitanæ vrbis Palatio reſponſis Eccleſiaſticis deſeruirem, illuc ad me idem venerabilis Maximianus, charitate exigente, cum fratribus venit. Qui cùm ad monaſterium meum Romam rediret, in mari Hadriatico nimia tempeſtate deprehenſus, inæſtimabili ordine atque inuſitato miraculo erga ſe cunctoſque qui aderant, omnipotentis Dei & iram cognouit, & gratiam. Nam cùm in eorum morte, ventorum nimietatibus eleuati fluctus ſæuirent, ex naui clauis perditis, arbor abſciſſa eſt, vela in vndis proiecta, totumque vas nauis quaſſatum nimiis fluctibus ab omni fuerat ſua compage diſſolutum. Rimis itaque patentibus, intrauit mare, atque vſque ad ſuperiores tabulas impleuit nauem, ita vt non tam nauis intra vndas, quàm vndæ iam intra nauem eſſe viderentur.

NAVIS IN PORTV MERGITVR, VBI SALVI FACTI SVNT OMNES.

Tunc in eadem naui reſidentes, non iam ex morte vicina, ſed ex ipſa eius præſentia ac viſione turbati omnes ſibimet pacem dederunt; corpus & ſanguinem Redemptoris acceperunt, Deo ſe ſinguli commendantes, vt eorum animas benignè ſuſciperet, quorum corpora in tam pauenda morte tradiderat. Sed omnipotens Deus, qui eorum mentes mirabiliter terruit, eorum quoque vitam mirabiliùs ſeruauit. Nam diebus octo nauis eadem vſque ad ſuperiores tabulas aquis plena, iter proprium peragens, enatauit; nono autem die in Corhronenſis caſtri portum deducta eſt: ex qua exierunt omnes incolumes, qui cum prædicto venerabili viro Maximiano nauigabant: cumque poſt eos ipſe quoque fuiſſet egreſſus, mox in eiuſdem portus profundum nauis demerſa eſt; ac ſi, illis egredientibus, præ pondere ſubleuatione caruiſſet; & quæ plena hominibus in pelago aquas portauerat atque natauerat, Maximiano cum ſuis fratribus recedente, aquas ſine hominibus in portu non valuit portare. Vt hinc omnipotens Deus oſtenderet, quia hanc onuſtam ſua

manu

manu tenuerat,quæ ab hominibus vacua & derelicta ſuper aquas nõ potuit manere.] hactenus Gregorius: Ex quibus intelligis pariter,perſeueraſſe vſum, vt pij Chriſtiani peregrinantes,nauigantesque ſecum ferrent ſacratiſſimam Euchariſtiam,vt vidimus olim à S.Satyro S. Ambroſij germano factum,atque ab aliis, vt ſuis locis habetur expreſſum. Porrò quod ad Maximiani reditum ſpectat,planè errat Ioannes diaconus,cùm & tunc S.Gregorium Conſtantinopoli Romam rediiſſe videtur aſſerere. Quod autem pertinet ad Longobardorum ſtatum, dicemus anno ſequenti. Qui igitur à Pelagio monaſterio præfectus fuit Maximianus,hunc ipſum ſecundum ordine eius monaſterij Abbatem fuiſſe,ſucceſſiſſeque Valentio, ſiue Valentino, ſuperiùs eiuſdem Gregorij teſtificatione diximus: dictum verò Valentium his diebus defunctum eſſe,ex ſucceſſoris ſuffectione poſſumus intelligere.

[a] *Ioan. diacon. Vit. S.Gregor. lib. 1.cap. 33.*

IESV CHRISTI ANNVS 585. PELAGII PAP. II. ANNVS 8. TIBERII IMP. ANNVS 4.

ADeſt annus Domini quingenteſimus octogeſimuſquintus, Indictionis tertiæ: quo Longobardi cùm per decennium ſine Rege ſub Ducibus extitiſſent, regimitis eiuſmodi ſine capite iam pertæſi, initis vnà comitiis, Regem vt antea creant, delectuſque ex omnibus Antharit: verùm barbaricum nomen nimis aſperum cognominis Flauij lenitate deliniunt. Sed audi Paulum diaconum de Longobardorum Republica hoc modo compoſita iſta narrantem [b]: At verò Longobardi cùm per annos decem ſub poteſtate Ducum fuiſſent, tandem communi conſilio Antharit Clephonis ſuprà memorati Principis filium Regem ſibi ſtatuerunt: quem etiam ob dignitatem Flauium appellarunt; quo prænomine omnes qui poſtea fuere Longobardorum Reges, feliciter vſi ſunt.

CREATVR REX LONGOB. ANTHARIT.

[b] *Paul. diacon. de geſt. Lõgob. lib. 3.c. 8.*

In huius diebus ob reſtaurationem regni, Duces qui tunc erant, omnis ſubſtantiæ ſuæ medietatem regalibus vſibus tribuunt; vt eſſe poſſet, vnde Rex ipſe & qui ei aderant, eiuſq; obſequiis per diuerſa officia dediti alerentur: populi tamen aggrauati per Longobardos hoſpites partiuntur. Erat ſanè hoc mirabile in regno Longobardorum, quòd nulla erat violentia, nullæ ſtatuebantur inſidiæ, nec aliquem iniuſtè angariabant, neminem ſpoliabant, non erant furta, non latrocinia, vnuſquiſque quolibet ſecurus ſine timore pergebat.] hæc Paulus: ſed Longobardus & ipſe ſuæ genti nimium fauit: non ita cæteri qui hoc tempore vixere, præſertim verò Gregorius Papa, qui ſæpe ob ingentia ab eiſdem ſcelera perpetrata ipſos Longobardos gentem nefandiſſimam nominat, compluraque de iiſdem refert, quæ contraria omnino iis quæ à Paulo narrantur eſſe noſcuntur.

ROMA DEFENSA DIVINITVS.

Sed quo ſtatu res Romanæ hoc tempore fuerint, quas à Pelagio Papa adeò vidimus deploratas, perquirendum eſt. Accidit ſanè à Deo mirandum prodigium, vt & abſque auxilio Conſtantinopoli ab Imperatore (vt expectabatur) accepto, tamen Roma ſubſiſteret, non quidem humano fulta præſidio, ſed (quod Gregorius liberè profitetur) defenſa Apoſtolico patrocinio. Inter alia admiratione digna quæ acciderunt, virtute Petri humiliata eſt barbarica vis, atque flexa nouo miraculo noui Regis ferrea ceruix, adeò vt & ad eius limina donum mittere diuinitus cogeretur. Sed audi rem geſtam à S. Gregorio in epiſtola ad Theotiſtum ita narratam [c]:

[c] *Gregor. lib. 6. epiſt. 23.*

DE CLAVE S. PETRI GRANDE MIRACVLVM.

Benedictionem (inquit) ſancti Petri Apoſtoli, clauem à ſacratiſſimo eius corpore tranſmiſi, de qua videlicet claue hoc eſt geſtum, quod narro miraculum. Dum eam quidam Longobardorum, ciuitatem ingreſſus in Tranſpadanis partibus, inueniſſet: quia ſancti Petri clauis eſſet deſpiciens: ſed pro eo quòd auream vidit, facere ſibi ex illa aliquid aliud volens, eduxit cultellum vt eam incideret: qui mox cultellum, cum quo eam per partes mittere voluit, arreptus per ſpiritum, ſibi in gutture defixit, eademque hora defunctus cecidit. Et dum illic Rex Longobardorum Antharit atque alij multi eius homines adeſſent, & is qui ſe percuſſerat, ſeorſum mortuus, clauis verò hæc ſeorſum iaceret in terra: factus eſt omnibus vehementiſſimus timor, vt eamdem clauem de terra leuare nullus præſumeret. Tunc quidam Longobardus Catholicus, qui ſciebatur orationibus & eleemoſynis deditus (Minulphus nomine) vocatus eſt, atque ipſe hanc eleuauit de terra: Antharit verò pro eodem miraculo aliam auream clauem fecit, atque cum ea pariter ad ſanctæ memoriæ prædeceſſorem meum tranſmiſit, indicans quale per eam miraculum contigiſſet.] hucuſque Gregorius. Sed quòd per clauem poſſeſſio deſignatur, veluti hieroglyphicis quibuſdam notis (quas tamen cùm ſcriberet Rex barbarus non intellexit) illud ſigni-

ſignificatum fuiſſe, poſſet ex euentis certò interpres aſſerere, non tantũ à Longobardis Vrbem capiẽdam, ſed ipſos omnes cũ ſua ditione Romano Pontifici parituros. Vnde meritò his diebus Venantius Fortunatus laudes celebrans Apoſtolorũ Petri & Pauli, inter alia de ipſis magnificè decantata, de ipſorum patrocinio, quo muniunt Vrbẽ, hos habet verſus [a]:

A facie hoſtili duo propugnacula præſunt,
Quos fidei turres Vrbs caput Orbis habet.

[a] *Fortun. carm. lib. 3.*

teſtatur id ipſum S. Gregorius, de his quæ ipſe experiebatur certam fidem faciens. Sed hæc modò ſatis. Iam ad res in Hiſpania geſtas enarrandas nobilitas nos prouocat argumenti.

LEVVIGILDI REG. OBITVS.

Hoc anno qui ſequitur primus à martyrio Hermenegildi, eius pater infelix Leuuigildus, ſubactis Sueuis, eiſdemque in Arianam hæreſim reuocatis, poſt perſecutionem Eccleſiæ ex hac vita migrauit, prout ex ijs quæ anno ſuperiori ſunt dicta de martyrio Regis expreſſum patet in Actis Toletani Concilij, ex quibus conſtat hoc anno filium eius Reccaredum regnare cœpiſſe Æra ſexcenteſima vigeſimatertia: nam in iiſdem Actis Æra ſexcenteſima vigeſima ſeptima annus quartus eiuſdem Regis numeratur. verùm in Iſidori Chronico Æra ſexcenteſima trigeſimaquinta obitus Leuuigildi & Reccaredi ingreſſus in regnum mendosè legitur: quod nullo penitus modo conuenire poteſt.

LEVVIGILDI POENITENTIA.

Quòd verò ad finem eiuſdem Regis pertinet, ambo Gregorij ſuorum temporum ſcriptores eumdem facti pœnitentem deceſſiſſe ex hac vita tradunt: etenim de Leuuigildi obitu & Reccaredi ſucceſſione habet iſta S. Gregorius Papa [b]: Leuuigildus, oborta ægritudine, ad extrema perductus eſt, & Leandro Epiſcopo, quem priùs vehementer afflixerat, Reccaredum Regem filium ſuum, quem in ſua hæreſi reliquerat, commendare curauit, vt in ipſo quoque talia faceret, qualia in fratre eius exhortationibus feciſſet. Qua commendatione expleta, defunctus eſt.] hæc de pœnitentia Regis, ſed non ſatis viſa ad ſalutem Gregorio, qui ſubdit:

[b] *Gregor. dial. lib. 3.c. 31.*

Poſt eius mortem Reccaredus Rex non patrem perfidum, ſed fratrem martyrem ſecutus, ab Ariana prauitate conuerſus, totam quoque Vuiſigothorum gentem ita ad veram perduxit fidem, vt nullum in ſuo regno militare permitteret, qui regno Dei hoſtis exiſtere per hæreticam prauitatem non timeret. Nec mirum quòd veræ fidei prædicator factus eſt, qui frater eſt martyris, cuius hunc quoque merita adiuuant, vt ad omnipotentis Dei gremium tam multos reducat. Qua in re conſiderandum nobis eſt, quia totum hoc agi nequaquam poſſet, ſi Hermenegildus Rex pro veritate mortuus non fuiſſet. Nam ſicut ſcriptum eſt [c]: Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet; ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Hoc fieri videmus in membris, quod factum ſcimus in capite. In Vuiſigothorum enim gente vnus mortuus eſt, vt multi viuerent; & dum vnũ granũ fideliter cecidit, ad obtinendam fidem ſeges multa ſurrexit.] hucuſque Gregorius. Sed & alterum Gregorium, Turonenſem videlicet, audi, qui aliquid amplius de pœnitentia refert eiuſdem Leuuigildi: ait enim [d]: Poſt hæc Leuuigildus Rex Hiſpaniarum ægrotare cœpit: ſed (vt quidam aſſerunt) pœnitentiam pro errore hæretico agens, & obteſtans ne huic hæreſi quiſquam reperiretur cõſentaneus, in legem Catholicam tranſijt, ac per ſeptẽ dies in fletu perdurans pro his quæ contra Deum iniquè molitus eſt, ſpiritum exhalauit.] hæc ipſe. Verũ etſi facti pœnitens, quòd tamen Catholicus omnino deceſſerit, haud ſatis certis probatur aſſertionibus: etenim execrabilis eius memoria remãſit poſteris.

[c] *Ioan. 12.*

[d] *Greg. Turon. hiſt. lib. 8.c. vlt.*

RECCAREDVS REX PIETATE ET FORTITVDINE INSIGNIS.

Quod verò ad eius ſucceſſorem Reccaredum pertinet, accipe quæ de eo ſummatim Iſidorus habet in Chronico: Leuuigildo defuncto, filius eius Reccaredus regno eſt coronatus, cultu præditus religionis, & patris moribus longè diſſimilis: namque ille irreligioſus & bello promptiſſimus, hic fide pius & pace præclarus: ille armorum artibus gentis Imperium dilatans; hic glorioſus eamdem gentem fidei trophæo, inſoliti erroris labe deterſa, ad cultum rectæ fidei reuocauit. Synodum etiam ad condemnationem Arianæ hæreſis congregauit: cui Concilio idem glorioſiſſimus Princeps interfuit, ſuaq; eum præſentia & ſubſcriptione firmauit.] hæc de pietate Reccaredi Iſidorus: de bellica autem virtute quæ ſubdit, ſuo loco dicemus.

RECCARED. QVID IN ARIANOS EPISCOPOS DE VIRTVTIBVS MIRACVLORVM.

His iungamus quæ de eorumdem conuerſione Gothorum, & de infelici exitu Epiſcopi Ariani, qui ſe obicem poſuit, Gregorius Turonenſis narrat his verbis [e]: Igitur eo tempore in Hiſpania Reccaredus Rex compunctus miſeratione diuina, conuocatis Epiſcopis religionis ſuæ, ait: Cur inter vos & ſacerdotes illos, qui ſe Catholicos dicunt, iugiter ſcandalum propagatur: & cùm illi per fidem ſuam ſigna multa oſtendant, vos nihil tale agere poteſtis?

[e] *Greg. Turon. hiſt. Franc. lib. 9.c. 5.*

potestis? Qua de re conuenite, quæso, simul, & discussis vtriusque partis credulitatibus, quæ vera sunt cognoscamus. Et tunc aut accepta illi à vobis ratione, ea credant quæ dicitis: aut certè ab illis veritatem cognoscentes, quæ prædicauerint, vos credatis. A

Quod cùm factum fuisset, congregatis vtriusque partis Episcopis, proposuerunt hæretici illa quæ sæpiùs ab ipsis dicta iam scripsimus: similiter responderunt Episcopi nostræ religionis ea de quibus hæreticorum partem plerumque victam libris superioribus demonstrauimus: & præsertim cùm Rex diceret, quòd nullum signum sanitatis super infirmos ab hæreticorum ostenderetur Episcopis, ac in memoria replicaret, qualiter tempore genitoris sui, Episcopus qui se iactabat per fidem rectam cæcis restituere lumen, tacto cæco & cæcitati perpetuæ damnato, discessisset compunctus (quod nos in libro Miraculorum pleniùs declarauimus) vocauit ad se seorsum sacerdotes Dei: quibus perscrutatis, cognouit verum Deum sub distinctione coli personarum trium, id est, Patris, Filij, & Spiritus sancti, nec minorem Filium Patre, Spirituque sancto, neque Spiritum sanctum minorem Patre, vel Filio, sed in vna æqualitate atque omnipotentia hanc Trinitatem verum Deum fateri, B

ATHALOCVS ARIANVS EPISC. DESPERATIONE PERIT.

Tunc intelligens veritatem Reccaredus, postposita altercatione, se Catholicæ legi subdidit, & accepto signaculo sanctæ Crucis cum chrismatis vnctione, credidit Iesum Christum Filium Dei æqualem cum Patre & Spiritu sancto regnantem in sæcula sæculorum. Amen. Deinde nuncios mittit ad prouinciam Narbonensem, quibus narrantibus ea quæ ille gesserat, simili credulitate populus ille connecteretur. Erat enim tunc sectæ Arianæ Episcopus Athalocus, qui ita per propositiones varias & interpretationes falsas Scripturarum Ecclesias Dei conturbabat, vt putaretur quòd ipse esset Arius, quem proiecisse in secessum exta, historiographus narrauit Eusebius: sed cùm hæc populo sectæ suæ credere non sineret, & ad consentiendum ei paucorum faueret adulatio, commotus felle, ingressus in cellulam suam, inclinato super lectulum capite, nequam spiritum exhalauit. Sicque hæreticorum populus in ipsa consistens prouincia, inseparabilem Trinitatem confessus, ab errore discessit.] hucusque Gregorius. Egisse quidem Recaredum Regem cum Episcopis Arianis non terrore vel imperio vsum, sed placidis verbis atque blanditijs, summam in omnibus præferentem mansuetudinem, auctor est Ioannes Bicharensis Abbas, qui his temporibus vixit & scripsit. C

Sic igitur summo Dei beneficio, cùm per Gothos, Vuandalos, Sueuos, Alanos, aliasque barbaras nationes Ariana hæresis exundans implesset Italiam, Africam, Hispanias, atque Gallias, tamquam torrens in austro exiccata decreuit. Sed de his rursus inferiùs. Porrò Regina Leuuigildi coniux Goisuintha, nouerca Reccaredi Regis, Arianæ perfidiæ addictissima, siue rubore compulsa, siue timore conuicta, simul cum alijs fidem Catholicam professa, abdicare Arianam hæresim videri voluit, cùm tamen intus Arium haberet inclusum: nam etsi cum alijs Orthodoxis vt Orthodoxa ad Synaxim cōueniret, atque sicut alij communicaret, secretò tamen sacratissimam Eucharistiam ex ore reijciebat: quæ & nihil solicitiùs procurauit, quàm vt proditione aliqua Reccaredum è medio tolleret: inuenitque eiusdem suæ sententiæ Arianum itidem hominem, dignitate Episcopum, nomine Vdilam, siue Vldidam, qui in necem Regis pariter conspiraret; sed coniuratione detecta, Arianus Episcopus mulctatur exilio; Regina verò, Deo vltore, citiùs ex hac vita luitura pœnas æternas præripitur. Hæc Ioannes Abbas huius temporis scriptor narrans, tertio Regis eiusdem anno accidisse tradit. Sed iam ad res Francorum orationem conuertamus. D

CONIVRATIO ARIANORVM.

E

Hoc anno septimo Childeberti Regis Chilpericus Rex ad Iudæorum conuersionem addicens animum complures eorum ad fidem conuersos in baptismo suscepit: sed dum alios adigere vellet, multarum cædium occasionem præbuit. habet ista Gregorius [a] pluribus: qui & subdit post alia [b] de obitu Chrodini viri maximè pij de quo paucis magna recenset. Fuit planè iste Chrodinus Dux ille, ad quem extat Venantij Fortunati epigramma, quo eius pariter laudes celebrat. sed primùm audi Gregorium: Eo (inquit) anno Chrodinus obiit, vir magnæ bonitatis & pietatis, eleemosynarius valde, pauperumque refector, profluus ditator ecclesiarum, clericorumq; nutriror: nam sæpè à nouo fundans villas, ponens vineas, ædificans domos, culturas erigens, vocatis Episcopis quorum erat parua facultas, dato epulo, ipsas domos cum cultoribus & culturis, cum argento

[a] Greg. Turon. lib. 6. c. 17.
[b] Greg. Turon. lib. 6. cap. 20.

DE CHRODINI DVCIS OBITV.

gento, peristromatibus, vtensilibus, ministris & famulis, benignè distribuebat, dicens: Sint hæc Ecclesiæ data, vt dum de his pauperes reficiūtur, mihi veniam obtineant apud Deum. Multa autem & alia bona de viro audiuimus, quæ insequi longum est. Transijt autem ætatem septuagenaria.] hæc ipse: ex quibus & vides pariter, quo fine bona largiri Fideles solerent ecclesijs, nempe vt eisdem pauperes alerentur. Sed audi Fortunatum viri dignissimi laudes carminibus hisce prosequentem [a]: A

[a] Fortun. carm. lib. 9. in fine.

LAVDES CHRODINI DVCIS.

Inclyte Dux meritis totum vulgate per Orbem,
Quem nimis egregium splendida fama refert.
Non ego præteream præconia celsa, Chrodine,
Ne videar solus magna silere bonis.
Itala terra tibi, pariter Germania plaudunt:
Laus tua cunctorum semper in ore sonat.
Clarus ab antiquis digno generosior ortu,
Regibus & patriæ qui placiturus eras.
Tutoremq; alij, nutritoremq; fatentur,
Et fit certamen de pietate tua.
Vt habeant alij, nulli tua bona recusas:
Tu tibi plus auges, quas bene fundis opes.
Cui possis præstare, libens exquiris, & optas:
Vt sis apud cunctos, hos facis esse tuos.
Es generale bonum, nulli grauis, omnibus æquus:
Iustitiæ socium nulla rapina tenet.
Mitis, in alloquio placidus, gratusq; modestus:
Omnia cui data sunt, vt decus omne geras.
Gentibus astrictus, Romanis charius haberis:
Felix qui populis semper in ore manes.] hactenus Fortunatus. Sic igitur qui tot tantisque laudibus meruit à duobus dignis Episcopis celebrari Chrodinus Dux, hic his elogijs honoratum proponimus eius monumētum post obitum, cuius erga pauperes sanctaque loca munificentia semper enituit. B

Sed his subijciendum putamus alterius pietate insignis viri ab eodem Fortunato epitaphium scriptum, cuius pariter in erogandis diuitijs pauperibus largitas commendatur: qui ex mercatura (quod magis mirandum videtur) ad Deum conuersus, Iulianus dictus est nomine: de quo accipe ex scripto codice carminum Fortunati epitaphium, quod desideratur in codicibus iterum cusis: C

EPITAPH. IVLIANI ELEEMOSYNARII CLARI.

D

Condita sunt tumulo Iuliani membra sub isto,
Cuius in æternum viuere nouit honor.
Mercator quondam conuersus, fine beato,
Raptus ab hoc mundo crimine liber homo.
Collegit nimium, sed sparsit egentibus aurum:
Præmisit cunctas quas sequeretur opes.
Sollicitus quemcumque notum prospexit in vrbe,
Hunc meruit veniens exul habere patrem.
Pascere se credens Christum sub paupere forma:
Ante omnes apud hunc sumpsit egenus opes.
Non solùm refouens, sed dona latendo ministrans,
Amplius inde placet, quod sine teste dedit.
*Felicem censu qui fratris migrat * in aluum,*
Et viuos lapides ædificare potest.
Extulit hunc tumulum genitoris honore Ioannes,
Qui modò diuinis fungitur officijs.
Qualiter hic viuo seruiret amore parenti,
Cùm nati pietas ipsa sepulchra colit.] Id genus est & epitaphium Atoli discipuli S. Remigij, huius planè sæculi viri pietate conspicui, quod Rhemis habetur in ecclesia S. Iuliani martyris: E

Hic pater est Atolus nato nataq; sepultus,
Expectans q; diem nunc Domini properam,

Instruxit bis sena suis xenodochia rebus, A
Iure fouens plebes, diuitijs inopes.
Sic proprium censum cælum transuexit in altum,
In quo suscepit quod miserando dedit.
Hoc totum sub amore sacri studioq; Remigi:
Ob hoc prærutilum detinet ipse polum.] Florardus autem dum quorumdam S. Remigij discipulorum meminit, inter eos & hunc Atolũ recenset. Habes ex his, lector, (ne putes hæc otiosè narrata) quibus consueuerint titulis exornari Christianorum sepulchra non Episcoporum tantùm, sed & laicorum hominum pietate præstantium.

Sed quòd in his versatur oratio, hic tibi reddendum putamus Andreæ ex presbytero Cardinali Episcopi epitaphium, quod in cathedrali ecclesia Caietæ legitur hoc vtique sæculo positũ sub Consulatu Decij Iunioris, de quo superiùs anno Domini quingentesimo B trigesimoquarto. Sed cùm nondum illud accepissemus; ne prætereatur omnino, hic ipsum describi debere, etsi non temporis, argumenti tamen ratio persuasit. sic enim se habet:

Pande tuas paradise fores, sedemq; beatam,
Andreæ meritum suscipe Pontificis:
Cultor iustitiæ, doctrinæ & pacis amator:
Quem vocat ad summum vita beata bonum.
Plenus amore Dei nesciuit viuere mundo:
At famulo Christi gloria Christus erat.
Quæ meditata fides & credita semper inhæsit,
Hæc te vsque ad cælos & super astra tulit.
Numquam de manibus tibi lex diuina recessit: C
Eloquium Domini vixit in ore tuo.
Romanamq; prius decorauit presbyter vrbem:
Culminis auctus honor hic dedit esse patrem.
Districtus sub iure pio & moderamine certo,
Vtq; bonus pastor texit ab hoste gregem.
Hospitibus gratus, se ipsum donauit egenis:
Illos eloquio, hos satiabat ope.
Præsule sub tanto florens Ecclesia mater,
Creuit muneribus, creuit & officijs,

VIXIT ANN. PM. LXX. PRESB. ROMANVS VII. ET IN EP. ANN. XXVII. M. X. D. XX. D
REQVIEVIT IN PACE XIIII. KAL. NOV.
CONS. DECI. IVN.

In tabula vbi eiusmodi inscriptio legitur, apposita visuntur insignia nobilis familiæ Columnensium.

Cuiusnam verò ciuitatis hic Episcopus fuerit, cùm non exprimatur: certum est Caietanum minimè esse potuisse, cum nondum Caietæ cathedra Episcopalis erecta esset, sed in vicinioribus locis erant hæ, Formiana ac Minturnensis Neapolim versus, altera verò ex parte Romã versus Fundana & Terracinensis, vt constat ex Actis primæ Romanæ Synodi sub Symmacho Rom. Pontifice, & ex epistolis S. Gregorij. Porrò hoc sæculo ciusdẽ nominis fuisse reperitur Andreas Fundanus Episcopus, cuius est celebris memoriã apud S. Gre- a Greg. Dialog. lib. 3 c. 7.
gorium in Dialogis[a]: vixit etiã ijsdem ferme diebus Andreas Episcopus Aquinas, de quo E b Gregor. Dial. lib. 3. c. 8.
idẽ S. Gregorius meminit[b], sed ignobilis, longeq; ab isto de quo agitur diuersus: hic enim ante Episcopatum in Romana Ecclesia functus est honorificè presbyterio. At de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 586. PELAGII PAP. II. ANNVS 9. MAVRITII IMP. ANNVS 1.

QVingentesimo octogesimosexto Christi anno, quartæ Indictionis, mense Augusto moritur Tiberius Imperator, atque in locum eius Mauritius subrogatur. Sed antequam de his agamus, quæ Tiberij obitum præcesserunt, sunt recensenda. Constat etiam hoc anno, ante quatuor menses quã Tiberius moreretur, Eutychium Constantinopolitanum

A num Episcopum ex hac vita migrasse. testatur id quidem is qui præsens fuit Eustathius, qui res ab eo præclarè gestas conscripsit, cùm de ægritudine Eutychij instituens exactam narrationem, hæc ait[a]: Imperator magno desiderio & fide beatum virum inuisit: primùm quidem, vt ab illo benedictionem acciperet: deinde vt intelligeret, quis post illum pastor esset populum gubernaturus. Benedixit ille quidem Imperatori, sed alterum reticuit, non quòd ignoraret, sed propter quasdam causas, quas, Deo sibi aperiente, ipse nouerat. Quare cùm ea quæ res & tempus postulabant, cum Imperatore locutus esset, hilari lætoque vultu ille discessit. Ego autem à quibusdam Imperatoris familiaribus accepi, ei fuisse à sancto viro prænunciatum, celerem ipsi mortem instare: idque verum fuisse, euentus docuit: nam quatuor post mensibus à vita discessit Christi amantissimus Imperator.] hæc de tempore. Cùm igitur obitus Imperatoris hoc anno dicto mense contigerit (vt paulo pòst dicturi sumus) vtique necesse est affirmare hoc anno mense Aprili Eutychium ex hac vita migrasse. B ex quo corrigenda sunt, quæ superiùs in eodem auctore vel alijs habentur, sedisse Eutychium, vbi est reuocatus ab exilio, annos quatuor & sex menses, nisi quis Ioannis intrusi sedem vsque ad annum vltimum Iustini perduxerit.

[a] Extat apud Sur. die 6. April. tom. 2. EVTYCHII EPISC. CONSTANTINOP. OBITVS TEMPVS.

Sed & quæ paulo antè præcesserunt eiusdem Eutychij obitum, hoc eodem anno hic sunt accuratè tractanda, addendaque ab Eustathio prætermissa disputatio illa de resurrectione carnis cum Gregorio diacono Romano Apocrisario habita. Contigit enim vt ipse Eutychius eodem argumento commentarium à se scriptum ediderit, quo cùm firmiter aduersus Gentiles & hæreticos carnis resurrectionem astrueret, ab Origenis tamen erroribus petitam opinionem ijsdem suis scriptis insereret, nimirum fore eam absque carne palpabili. Cùm autem id accepisset Gregorius, conuenit eum atque redarguit, vtque ab C ronea & prorsus hæretica sententia recederet verbis instans admonuit: atque perfecit tandem, vt damnatus liber incendio cremaretur, ipseque Eutychius sanioris mentis effectus suum fuerit detestatus errorem. Ita planè humana sors fert, vt sicut illustrans Orbem è cælo Sol rarò contingat ad Occasum absque nubium obice puris radijs deorsum ferri, ita sanctissimi quoque viri virtutum fulgore coruscantes absque aliqua labe rarò vsque ad obitum perseuerent. quod de Eutychio dici potest, qui gloria confessionis ob exilium passum illustris, miraculorumque operatione sublimis, prophetiæ quoque charismate pollens, animarum lucro prædiues, victorijs aduersus hæreticos longè lateque conspicuus, prope exitum tamen obscuro nimbo contectus penitus obscuratur; sed quàm citissimè flante diuino Spiritu, nubibus illis procul expulsis, enitescens prioribus fulgoris radijs ad occasum, ascensurus in cælum, descendit.

EVTYCHIVS INCAVTE DELABITVR IN ERROREM ORIGENIS.

D Sed quomodo se hæc habuerint, è sancto Gregorio ista narrante petamus: in commentarijs enim in Iob illud explicans: Et rursus circumdabor pelle mea] sic exordi- [b] Gregor. Moral. lib. 14. c. 29.
tur[b]: Dum apertè pellis dicitur, omnis dubitatio veræ resurrectionis aufertur: neque sicut Eutychius Constantinopolitanæ vrbis Episcopus scripsit, corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, ventis aereque subtilius. In illa enim resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentiæ, sed palpabile per veritatem naturæ. Vnde etiam Redemptor noster dubitantibus de sua resurrectione discipulis ostendit manus & latus, palpanda ossa, carnemque præbuit, dicens[c]: Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Qui cùm eidem Eutychio in Constantinopolitana vrbe positus hoc Euangelicæ veritatis testimonium protulisset, ait: Idcirco Dominus hoc fecit, vt dubitationem resurrectionis DISPVTATIO INTER GREGORIVM ET EVTYCH. [c] Luc. 24.
E suæ de discipulorum cordibus amoueret. Cui inquam: mira est res valde quam astruis, vt inde nobis dubietas surgat, vnde discipulorum corda à dubietate sanata sunt. Quid enim deterius dici potest, quàm vt hoc nobis de eius vera carne dubium fiat, per quod discipuli eius ad fidem ab omni sunt dubietate separati? Si enim non hoc habuisse astruitur quod ostendit; vnde fides discipulis eius confirmata est, inde nostra destruitur.

Qui adiungebat etiam, dicens: Corpus palpabile habuit quod ostendit; sed post confirmata corda palpantium, omne illud in Domino quod palpari potuit, in subtilitatem est aliquam redactum. Ad hæc ipse respondi, dicens: Scriptum est[d]: Christus resurgens [d] Rom. 6.
à mortuis iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur. Si quid ergo in eius corpore post resurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam post resurrectionem Dominus rediit ad mortem: quod quis dicere vel stultus præsumat, nisi qui veram

[a] 1. Cor. 15. carnis eius resurrectionem denegat? Tunc mihi obiecit, dicens: Cùm scriptum sit [a], Caro A
& sanguis regnum Dei possidere non possunt: qua ratione credendum est resurgere veraciter carnem? Cui inquam: In sacro eloquio aliter caro dicitur iuxta naturam, atque aliter
CARO DIVERSO MODO ACCEPTA. iuxta culpam vel corruptionem. Caro quippe iuxta naturam, sicut scriptum est [b]: Hoc
nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. &, Verbum [c] caro factum est, & habitauit in
nobis. Caro verò iuxta culpam, sicut scriptum est [d]: Non permanebit in hominibus istis
Spiritus meus, eo quòd sunt caro. & sicut psalmus ait [e]: Memoratus est quia caro sunt, spi-
ritus vadens & non rediens. Vnde & discipulus Paulus dicebat [f]: Vos autem in carne non
estis, sed in spiritu. Neque enim in carne non erant, quibus epistolas transmittebat; sed
quia passiones carnalium desideriorum vicerant, iam liberi per virtutem Spiritus in carne
non erant. Quod ergo Paulus Apostolus dicit: Quia caro & sanguis regnum Dei possidere
non possunt: carnem vult secundùm culpam intelligi, non carnem secundùm naturam. B
Vnde & mox quia carnem secundùm culpam diceret, ostendit subdens: Neque corruptio
incorruptelam possidebit. In illa ergo cælestis regni gloria caro secundùm naturam erit,
sed secundùm passionum desideria non erit: quia deuicto mortis aculeo, in æterna incor-
ruptione regnabit.

Quibus dictis idem Eutychius consentire se protinus respondit, sed tamen adhuc cor-
pus palpabile resurgere posse denegabat. Qui etiam in libello quem de Resurrectione scri-
[g] 1. Cor. 15. ALIA EVTYCHII OBIECTIO. pserat, Pauli quoque testimonium indiderat dicentis [g]: Tu quod seminas, non viuificatur,
nisi priùs moriatur: & quod seminas, non corpus quod futurum est seminas, sed nudum
granum. Hoc nimirum ostendere festinans, quia caro vel impalpabilis vel ipsa non erit,
dùm sanctus Apostolus de resurrectionis agens gloria, non corpus quod futurum est, se-
minari dixerit. Sed ad hæc citiùs respondetur. Nam Paulus Apostolus dicens: Non cor- C
pus quod futurum est seminas, sed nudum granum: hoc insinuat, quod videmus: quia gra-
num cum culmo & folijs nascitur, quod sine culmo & folijs seminatur. Ille itaque in au-
gmento gloriæ resurrectionis non dixit grano seminis deesse quod erat, sed adesse quod
non erat. Iste autem dum verum corpus resurgere denegat, nequaquam dicit adesse quod
deerat, sed deesse quod erat.

Tunc itaque de hac re in longa contentione perducti, grauissima cœpimus à nobis si-
*simulatione LIBER EVTYCHII DAMNATVR FLAMMIS. multate * resilire. Cùm piæ memoriæ Tiberius Constantinus Imperator secretò me & il-
lum suscipiens, quid inter nos discordiæ versaretur, agnouit, & vtriusque partis allegatio-
nes pensans, eumdem librum quem de Resurrectione scripserat, suis quoq; allegationibus
destruens, deliberauit vt flammis cremari debuisset. A quo vt egressi sumus, me ægritudo
valida, eumdem verò Eutychium ægritudo & mors protinus est secuta. Quo mortuo, quia D
penè nullus erat qui eius dicta sequeretur, dissimulaui cœpta persequi, ne in fauillas vide-
rer verba iaculari. Dum tamen adhuc viueret, & ego validissimis febribus ægrotarem: qui-
EVTYCHIVS PROFITETVR CATHOLICAM VERITATEM. cumque noti mei ad eum salutationis gratia pergebant (vt eorum relatione cognoui) an-
te eorum oculos pellem manus suæ tenebat, dicens: Confiteor quia omnes in hac carne
resurgemus. quod (sicut ipse fatebatur) omnino priùs negare consueuerat.] hucusque de
his Gregorius, quæ inter ipsum & Eutychium transacta sunt. Porrò Eustathius, qui res Eu-
tychij est prosecutus, hæc de cõtrouersia cum S. Gregorio sciens volensque præterijt, leui-
terque errorem attingens, culpam reijcit in aduersarium, quasi Eutychij verborum sen-
sum haud assecutus fuisset, cùm ipse (vt ait) minimè carnis resurrectionem negarit: Sed
non id crimini dat illi Gregorius, verùm quòd eam non secundùm Catholicam assertio-
nem assereret, sed vt Origenistæ solerent. E

EVTYCHIVS RESIPISCENS SANCTVS COLITVR. Porrò quod ad obitum Eutychij pertinet, idem tradit Eustathius ipsum die Paschatis
post officium vespertinum acri febre correptũ, sicque depastis eo igne visceribus post dies
septem, nempe sequenti Dominica migrasse ex hac vita. Ceterùm haud valuit næuus iste,
vel quantauis macula, quam citò absterserit, eius animæ labefactare pulchritudinem: vtpo-
[h] Iob 41. te etsi errauerit, haud tamen hæreticus videri potuit, quippe qui minimè superinduxerit
cutem illam compactam squammis, scutis [h] fusilibus duriorem, qua hæretici pertinaces
obtegi consueuerunt: nam vbi primùm, doctore & monitore Gregorio, didicit veritatem,
eamdem coram omnibus ad se ingredientibus certa confessione professus est: vt non im-
meritò eum Græci vt Sanctum colant, anniuersariaque die eiusdem natale celebrent.

Vbi verò sancto viro postrema dignè sunt persoluta, actum de successoris electione: &
quia talem requirebat religiosissimus Imperator, qui ceteros antecelleret sanctitate, Ioan-
nes qui-

A nes quidã monachus, qui cognomento Ieiunator est appellatus, reliquis præfertur; cui ta-
men (vt ex Eustathio vidimus) præcessor Eutychius adhuc viuens haud voluit suo elogio
suffragari; vt pote qui nihil boni præuiderat de homine, qui ex iugi omnibus noto ieiunio
populare captans aurã, eadẽ inflatus intumuisset. Ne verò quid deesse posset ad perfectam
illam quam oculis hominum intuendam exposuerat sanctitatem, illud iste addidit corolla-
rium, vt fugam arripere tentaret, ne eligeretur Episcopus: sed secundùm bucolicum illud,
IOANNES IEIVNATOR EPISCOPVS CONSTANTINOP.
Et fugit ad salices, & se cupit ante videri]
ita fugere videri voluit, vt ne fugeret detineretur à suis. Quali namque esset tunc animo,
mox ipsa sublimis dignitas declarauit. Vt enim in altioribus montibus aer purgatior dete-
gere & foras mittere è visceribus solet latentes morbos, reddereque cunctis perspicuos: ita
eminens honor, altum fastigium, sublimis cathedra, celsa potestas mox patefacit, quæ in
B hominis penetralibus cordis latet hypocrisis, & occultatur ambitio.

Accidit id profectò in Ioanne: qui vbi electus est & ordinatus Constantinopolitanus
IOANNIS SVPERBIA DETEGITVR. Antistes, mox sanctam quã in Ecclesia inuenit pacem tot laboribus partã fugauit. Etenim
mente sublimi, claroque corde homini prædito visa est humilis tanta dignitas, qua se im-
parem antè fuerat fuga professus: quamobrem grande sibi comparãs nomen, non Patriar-
cha tantùm dici, sed & Oecumenicus, affectauit. Sunt de his iustæ querelæ Gregorij tunc
diaconi, postea Romani Pontificis, vbi ad ipsum postea scripsit his verbis [a]: Eo tempore, [a] Gregor. lib. 4. epist. 38.
quo fraternitas vestra in sacerdotalem honorem prouecta est, quãtam Ecclesiarum pacem
atque concordiam inuenerit, recolit, Sed quo ausu, quóve tumore, nescio, nouum sibi co-
nata est nomen arripere, vnde omniũ fratrum corda potuissent ad scandalũ prouenire. Qua
in re vehementer admiror: quia ne ad Episcopatum venire potuisses, fugisse velle te memi-
C ni: quem tamen adeptum ita exercere desideras, ac si ad eum ambitioso desiderio cucurris-
ses. Qui enim indignum te esse fatebaris vt Episcopus dici debuisses, ad hoc quandoque
perductus es, vt despectis fratribus, Episcopus appetas solus vocari.] hæc ad eum; ad quem
[b] Gregor. lib. 1. epist. 1. rursus superiùs [b] de eius animo quo se abhorrere professus est præfecturam: Quo enim ar-
dore (inquit) quo studio Episcopatus pondera fugere voluerit is, scio.] Planè loco monstri
habitum est, vt qui agnus antea apparuit, mox vnà cum infulis Episcopalibus leonis iubas
inducrit. Quomodo autem Pelagius Papa homini gloriæ aura inani tumenti restiterit, suo
loco dicemus. Iam ad Tiberium redeamus.

Vbi verò ab obitu Patriarchæ Eutychij (vt ait Eustachius [c]) quatuor fuissent menses ela
[c] Eustath. in Eutych: apud Sur die 6 Apr. tom. 2. psi, moritur Tiberius Imp. mense Augusto, cùm imperasset solus annos quatuor, totidem-
que cũ Iustino vno minus mense, prout testatur Euagrius [d], necnon Gregorius Turonen-
D sis [e]: dum enim sub octauo Childeberti Regis anno Tiberij Augusti mortem contigisse tra-
[d] Euagr. lib 5. c. 23. [e] Gregor. lib 6. c. 30. dit, vtriq; eum ad hũc annũ referre patet. Cùm igitur ex Græco atque Latino suorum tem-
porum scriptoribus id liquido constet: coarguas erroris necesse est alios recentiores, qui in
aliud tempus Tiberij obitum referunt. Sed audi de Tiberij obitus tempore eiusq; virtuti-
bus quæ Gregorius habet [f]: Hoc anno, *octauo scilicet Childeberti Regis Francorum*, Tiberius [f] Greg. Turon. hist. Franc. lib. 6. cap. 30. Imperator migrauit à sæculo, magnum luctum relinquens populis de obitu suo: erat enim
summæ bonitatis, in eleemosynis prõptus, in iudicijs iustus, in iudicando cautissimus, nul-
lũ despiciens, sed omnes in bona voluntate cõplectens: omnes diligẽs, ipse quoque dilige-
batur ab omnibus, &c.] pergit narrare de substitutione Mauritij; sed ea petemus à Græcis.

Quòd autẽ de mense quo obijt nulla sit inter scriptores controuersia, de die tamẽ haud
verum esse reperitur, quod traditur ad quartum Idus Augusti eumdem esse defunctum: si-
E quidem tertio Idus Augusti reperitur data pragmatica sanctio eiusdẽ Tiberij de confirma-
tione eorum quę statuta essent à Iustino de filijs colonorum & liberorum in Africa, instan-
te Publiano Episcopo Carthaginensi; ad cuius finem hæc leguntur: Data tertio Idus Au-
gusti, Constãtinopoli, Imperij D.N. Tiberij PP. Aug. anno octauo (*ex quo videlicet cum Iu-
stino imperare cæpit*) & post Consulatũ eius anno tertio, & R.S. Nob. Tiberij Mauritij fe-
liciss imi Cæsaris anno primo. Hæc ibi in editione Iuliani Antecessoris, ex qua corrigas vbi
MAVRITIVS CAESAR CREATVS. apud alios legitur, loco Mauritij, Marcij. Habes præterea, nõ Imperatorẽ à Tiberio Mauri-
tium esse creatũ, sed Cæsarem, nomenq; Imperatoris nonnisi post Tiberij mortem accepis-
se: Cæsar enim vocatus tãtùm dum Tiberius superuixit, licet diademate fuerit coronatus.

Interfuisse autem solemnibus istis Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, Ni-
[g] Niceph lib. 18. c. 6. cephorus [g] tradit, habitamque affirmat breuem orationem à Ioanne rhetore Quæstoris
munere insignito, nomine Tiberij ad Mauritium, his verbis: Tu verò, Mauriti, pulcher-
rimum

rimum mihi epitaphium Imperium tuum facere perge, & sepulchrum meum virtutibus A
tuis exorna, neque spem eorum qui tibi concrediti sunt per dedecus fallens, neque virtutes ipse tuas obliuioni tradens, & veluti pristinam animi tui generositatem fugiens. Proinde potestatis insolentiam ratione fac frenes, & philosophiæ artibus sapienter potentiæ scapham gubernes. Imperium namque res est quædam sublimis & excelsa, in altum qui ei insidet sustollens, & rectè cogitata excutiens. Minimè verò opinionem eam, quòd prudentia omnibus anteeas, concipe: quamuis fortuna, quæ tibi sublimis contigit, omnes superas. Porrò ciuium & subiectorum benecuolentiam potiùs quàm metum fac consecteris: & obiurgationem magis, perinde atque magistratum quemdam, quàm assentationem complectere. Potestas namque res est quædam, quæ admoneri docerique nolit, & castigationem ægrè ferre. Ante oculos tuos assistens iustitia excubet, quæ vitæ nostræ actionum remunerationem pro summa sua potestate constituit. B

Purpuram perinde atque vilem pannum tibi iniectam esse per philosophiæ studium existima: coronam autem, qua caput tuum cinctum est, nihil à lapillis qui circa marinum littus fluctibus abluuntur, differre puta. Iste purpuræ flos, qui subtristior est, exhortari mihi Principes videtur, vt moderationem animi in rebus secundis seruare assuescant, neque nimium lætentur, aut luctuosa ista monarchiæ stola superbiant: Imperij siquidem sceptrum non immoderatam potestatem, sed splendidam potius seruitutem exercere admonet. Iræ imperet humanitas & misericordia, arrogantiæ autem timor. Nam & apibus natura duces dedit, earumque regem aculeo quasi quadam spontanea & naturali potestate armauit, vt pungere etiam eum possit, qui legitimè non pareat: sed apis minimè tyrannicum, verùm communi vtilitati commodum & iustum aculeum habet. Itaque eius saltem erimus imitatores, si quidem ratio ipsa consilia meliora subijcere non valeat. Ego quidem hæc ad C
te veluti productor tuus ac parens. Consilij autem nostri indicem habebis potestatem ab affectione omni & muneribus incorruptam, simul & virtutes ipsas remunerantem; & vitia coercentem.

Cum igitur Imperator finem orationis fecisset, ciues & subditi propter dolorem quo afficiebantur, multam vim lacrymarum profuderunt. Deinde sublatam Imperator coronam & purpuream chlamydem Cæsari circumdedit. Ibi tum subditorum acclamationes, gratulationesque exortæ: partim tam commodi consilij auctorem, partim ipsum renunciatum Principem propter eas quibus se dignum Imperio præstiterat virtutes admirari. In primis verò laudibus earum rerum omnium conciliatorem, qui vniuersa commodissimè dispensat, extulerunt. Vbi verò in hunc modum Mauritius Imperatorijs cærimonijs Princeps est declaratus, Imperator ipse in lecto suo repositus, in somnis viri speciem ea forma, D
quæ neque verbo neque scripto exprimi queat, & veste tam candida vt cubiculum eius illustraret, vidit. Vir is, manu protensa, talia verba ad eum præfatus: Hæc tibi, Tiberi, ter-
*sul sanctum numen renunciat: Tyranni impij Imperij tui * temporibus non extabunt. Postquam autem euigilauit, somnum illud amicis exposuit. Legibus deinde naturæ quamuis Imperator esset obsecutus, terrenam tunicam deposuit, anima autem velut vmbraculum quoddam relinquente ad sedes superas euolante. Imperio Tiberius cum Iustino tribus, solus autem quatuor annis præfuit: qui postquam Imperatorum sepulchro repositus est, homines omnes ad Mauritium perinde atque satellites conuersi, & lacrymæ quibus Tiberij funus prosecuti fuerant, eo ipso die restinctæ sunt. Non enim homines tantum præteritorum meminisse, quantum præsentia curare & colere solent.] hucusque Nicephorus. E

DE VISIONE OSTENSA TIBERIO.

Quod autem ad ostensum visum in somnis Tiberio pertinet: non ad Mauritium referri potest, cuius tempore Phocas insurgens in ipsum eiusque filios tyrannidem diram exercuit: sed dictum existimari debet de Tiberio ipso, cum nimirum fore post obitum consecuturum Imperium pacificum atque perenne, vbi nullus esset timendus, qui illud auferret tyrannus, cæli videlicet principatum, in quo cum Christo regnant omnes Sancti eius.

MARTYRES SVB TIBERIO.

Antequam verò ad eius successorem Mauritium veniamus, hic de aliquot sanctis martyribus intexenda narratio est, qui hoc Tiberij Augusti tempore cæsi à barbaris in extremis Aegypti partibus consecuti sunt coronam martyrij. Rem gestam autem apud Sophronium ita habes fideliter enarratam[a]: Temporibus Imperij Tiberij fidelissimi Cæsaris ascendimus Oasim, vidimusque magnum illic in diuinis rebus monachum, genere quidem

[a] Prat. Spirit. cap. 112.

A dem Cappadocem, nomine autem Leonem. De hoc multi multa digna admiratione narrabant nobis. Nos autem ad illius pertingentes familiare colloquium, magnumque experimentum capientes sancti huius viri, magnificè ædificati sumus, & maximè in humilitate eius & silentio & nuditate rerum omnium, & charitate quam ad omnes habuit. Dicebat ergo semper venerabilis senex: Credite mihi, filij, quia regnare habeo. Nos autem dicebamus ei: Crede nobis, Abba Leo, quia nullus ex Cappadocia vmquam regnauit: importunam ergo habes istam cogitationē. Ille verò rursus dicebat: Veraciter, filij, regnare habeo. Nemo autem poterat eum ab hac cogitatione remouere] vt qui iam diuinitus accepisset se in seruum vendendum, atque corona martyrij coronandum. Pergit auctor:

BARBARORVM GRASSATIO IN SS. MONACHOS.

Cùm autem venisset Mazices, & vniuersam prouinciam illam deuastasset, ac diripuisset: venerunt & in Oasim, & monachos quidem plures occiderunt, plurimosque captiuos du-
B xerunt: inter quos acceperunt & Abbatem Ioānem (fuerat autem hic lector magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ) & Abbatem Eustathium Romanum, & Abbatem Theodorum Cilicem (erant autem tres infirmantes) Cùm ergo vincti fuissent, ait Abbas Ioannes barbaris: Ducite me in ciuitatem, & faciam vt Episcopus det pro nobis numismata viginti quatuor. Accepit ergo illum vnus ex barbaris, & duxit prope ciuitatem. Ingressusque est Abbas Ioannes ad Episcopum: inuentus est autem in vrbe & Abbas Leo & alij quidam Patrum, atque ideo tenti non fuerant. Ingressus igitur Abbas Ioannes cœpit orare Episcopum, vt barbaro numismata daret. Episcopus autem non plura quàm octo numismata habere inuentus est. Voluerunt ergo dare barbaro octo numismata, & noluit accipere, dicēs: Aut vigintiquatuor numismata præbete mihi, aut monachum date.

LEONIS ABB. MARTYRIVM.

Coacti sunt qui erant in ciuitate rursum Abbatem Ioannem dare barbaro flentem &
C eiulantem. Adduxit autem illum in sua tabernacula barbarus. Post tres autem dies sumptis octo numismatibus Abbas Leo in eremū exijt, vbi erāt barbari, orauitque illos, dicēs: Accipite me cum octo numismatibus, & tres illos dimittite, qui infirmi sunt, neque pergere per eremum possunt: nam interficietis eos, & detrimentum patiemini: ego verò sanus sum, & seruiam vobis. Tunc barbari acceperunt Abbatem Leonem & octo numismata, & dimiserunt illos tres. Abijt ergo Abbas Leo vsque ad quemdam locum: & cùm præ debilitate pergere vltra non posset, barbari decollauerunt eum: impleuitque Abbas Leo scripturam dicentem[a]: Vt ponat animam suam quis pro amicis suis, maiorem hac dilectionem nemo habet. Tunc nos quoque cognouimus quidnam esset quod dixerat: Quia regnare habeo. Veraciter enim regnauit, quia posuit animam suam pro amicis suis.] hucusque apud Sophronium de martyribus monachis sub Tiberio Imperatore.

[a] Ioan. 15.

Sed de his opportunè adijcimus, quæ itidem paulo pòst, imperante Mauritio, rursum
D barbarorum incursione contigisse idem auctor tradit his verbis[b]: Dicebat & hoc nobis de Abbate Nicolao Abbas Iordanes: Narrauit (inquit) senex, quia imperante fidelissimo Imperatore Mauritio, quando Namanes Sarracenorum nationis Dux prædam egit: cùm circuirem ego per Arnonem & Aidonem, aspicio Sarracenos tres habentes secum vnum adolescentem valde formosum annorum ferme viginti vinctum atque captiuum. Vt ergo vidit me adolescens, flere cœpit, & orare vt ab eis illum acciperem. Ego autem Sarracenos rogare cœpi, vt dimitterent eum. Vnus autem illorum sermone respondit Græco, & ait: Non dimittemus eum. Et ego rursum illis dixi: Accipite me, & hunc dimitte, quia fatigationē non sustinet. Ait mihi & ipse rursum: Nō dimittemus eum. Dixit eis tertiò: Vel pretium pro illo non accipitis? Date mihi illum, & quicquid petieritis, ego afferam vobis. Re-
E spondit: Non possumus tibi dare illum: sacerdoti enim nostro promisimus, quia si quid pulchrum ceperimus, offeremus illud ei, vt ipsum in sacrificium offerat. sed vade iam: nam si moram feceris, caput tuum in terram proijciam. Tunc prostratus ego humi dixi: Saluator noster Christe Deus, saluum fac seruum tuum. Et continuò tres Saraceni dæmonio repleti cuaginatis gladiis se ipsos conciderunt. Assumensque ego adolescentem, in speluncam meam refoui illum: qui noluit discedere à me, sed renuncians sæculo, cùm septem annos impleſſet in habitu monastico, requieuit: erat enim genere Tyrius.] hæc ibi. sed ad Mauritium redeamus.

[b] Prat. Spir. cap. 155.

SARRACENI MALE PERIERE.

Mortuo igitur Tiberio Imperatore, Mauritius liberas regiminis habenas moderatur: de cuius in Imperiū progressu habet ista Gregorius[c], personam faciens: Respondebit (inquit) Christus dicens: Ego te de Notario Comitem excubitorum, de Comite excubitorum Cæsarem, de Cæsare Imperatorem, nec solùm hoc, sed etiam patrem Imperatorum feci.]

[c] Gregor. lib. 2. epist. 61. Indict. 11.

feci.] hæc ipse: sed miror quòd nihil de castrensi militia, attingens tantùm qui forensis militiæ eius fuerint magistratus, cùm tamen constet ex castrensibus rebus benè gestis iudicatum esse dignum Imperio. Non omittendum de Mauritio illud, ipsi Tiberium filiam suam nominatam Constantinam, siue (vt alij habent) Constantiam, in matrimonium collocasse eo tempore cùm iam moriturus in lecto decumberet; de quo ista Euagrius [a]: Cùm autem Tiberius iam propè ad extremum spiritum edendum veniret, Mauritio qui ad Imperium gubernandum iam elatus fuit, filiam Augustam collocauit in matrimonium, & Imperium pro dote tribuit.] ac paulo pòst:

MAVRITIO NVPTVI TRADITA FILIA TIBERII IMP.

[a] Euagr. lib. 5. c. 21.

Qui etiam ipsius nomina illis impertiuit: siquidem Mauritium Tiberium, Augustam Constantinam appellauit.] & inferiùs, vbi nuptias solemni pompa celebratas describit, hæc de Mauritij moribus addit [b]: His rebus confectis, Mauritius deinceps non corpus modò, verùm etiam animum eximia purpura & corona vestiuit. Nam solus fere ex Imperatorum numero sibi ipsi imperare nititur, & Imperator re vera factus, primò popularem perturbationū statum ex animo suo exigere: deinde statum optimatum in rationis domicilio constituens, viuum se virtutum exemplar præbere, quo subiectos ad se imitandum erudiret. Atque ista dicuntur à me quidem, non vti cum blanditijs & assentatione deliniam (cur enim, amabo, hæc à me ad eum finem dicerentur, cùm ille quæ ipse litteris prodo penitus ignoret?) sed quòd tum dona à Deo tam munificè tributa, tum res quæ tam varijs modis adeò prosperè & feliciter acciderunt, ea ita se habere, liquidò ostendunt: quæ sanè omnia ex animo & ingenuè Deo accepta referre debemus.] hæc Euagrius.

[b] Euag. lib. 6. c. 1.

MAVRITIVS DEFENSOR CATHOLICAE FIDEI.

Cùm autem omnium sententia constet Mauritium egregium omnium virtutum fuisse cultorem, potissimùm verò obseruantissimum ipsius Catholicæ religionis cultus: testis est de hoc sanctus Gregorius in epistola ad Anastasium Antiochenum, vbi ait [c]: Omnipotenti Deo gratiæ sine cessatione exoluendæ sunt, & pro vita pijssimi & Christianissimi domini nostri Imperatoris, & tranquillissima eius coniuge, & mansuetissima sobole semper orandum est, quorum temporibus hæreticorum ora conticescunt: quia etsi eorum corda in insania peruersi sensus ebulliunt, Catholici tamen Imperatoris tempore, praua quæ sentiunt, eloqui non præsumunt.] hæc Gregorius.

[c] Gregor. lib. 7. epist. 47.

MAVRITIVS LITTERAS SCRIBIT AD S. THEODORVM.

Quod etiam eiusdem Mauritij magnam animi demissionem cum pietate commendat, illud ab eo specimen hoc anno editum legitur, quòd ad sanctum Theodorum Archimandritam, à quo de Imperio cùm victor à Persis rediret oraculum haud dubium acceperat, confestim litteras dedit, ab eodem preces exposcens: Gregorius enim sanctissimi viri discipulus, qui res ab eo gestas omni fide conscriptas posteris tradidit, hæc de his habet: Vbi defuncto Tiberio (vt vir sanctus prædixerat) Imperium obtinuit, & eius verborum memor, epistolam ad illum misit, rogans vt Deum pro se deprecaretur, vt Imperium in pace rueri posset & ab hostibus defendere, addiditque vt peteret si quid à se vellet. Sanctus autem Theodorus beatum Philumenum misit, & rescripsit Imperatori, vt in vsus pauperum aliquid frumēti monasterio tribueret. Addixit igitur Imperator monasterio singulis annis tritici modios sexcentos, & poculum illi pro munere misit.] hucusque Gregorius: reliquæ autem Mauritij res gestæ annis singulis ordine temporum narrabuntur.

NOVVS MITTITVR APOCRISARIVS CONSTANTINOP.

Cùm verò innotuisset Pelagio Romano Pontifici Mauritium Imperatorem post Tiberium coronatum, ex more nouum ad eum misit Apocrisarium diaconum Cardinalem. testatur id quidem sanctus Gregorius in epistola ad Eulogium. fuisse verò illum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum nomine Laurentium, idem Gregorius [d] testatur in epistola ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum postea missa: qui, cùm ipse Gregorius Pontifex creatus est, fuit ab eo ob delicta depositus, & in locum eius subrogatus Honoratus, vt ex ipsius Gregorij Registro [e] colligi posse videtur.

[d] Gregor. lib. 4. epist. 38. Indict. 13.

[e] Greg epist. lib. 2. in princ.

GREG. REDIT ROMAM CVM SS. RELIQVIIS.

Gregorius igitur tempore Tiberij eo bene functus munere, illo defuncto Romā reuersus est, & quidē magnis donatus muneribus, nempe sacrosanctis reliquijs Andreæ Apostoli, & Lucæ Euangelistæ, quas nuper tēpore Iustiniani refossas & honorificentiori loco reconditas vidimus. Quòd enim (vt dictū est) erexisset in Vrbe in Cælij mōtis regione ad cliuum Scauri monasterium Gregorius sub titulo S. Andreæ, eiusdem Sancti reliquias sibi dari petijt ab Imperatore: quas & accepit insignes quidem, nempe brachium S. Andreæ cum capite S. Lucæ. est de his in Vaticanis monumentis vetus assertio in priori pagina codicis signati numero centesimo quinquagesimo tertio. Extat adhuc in eodē monasterio S. Andreæ ipsum eiusdem Apostoli brachium argentea theca ornatum, quod certis diebus super

per altare primarium populo visendum, & venerandum proponitur: caput verò sancti Lucæ in basilica Vaticana reconditum, ibi hactenus honorificè asseruatur.

Reuersus S. Gregorius Romam, hoc otio benè vsus est: nam quos inchoauerat Constantinopoli libros Moralium, perficere laborauit, vt ipse testatur scribens ad Leandrum [a]. Inseruisse postea Gregorium Romæ ipsi Pelagio Papæ in scribendo aduersus schismaticos, proximè dicturi sumus. Simulac enim Romam rediit, aduersus ingruentes ob capitula illa Tria schismaticos iussu Pelagij stylum exeruit. Eorum omnium (vt dictum est) caput fuit Aquileiensis Antistes Paulinus, posteaque eius successor Elias, inde verò Seuerus. Vixisse autem in hunc vsque annum tradunt [b] Eliam, ad quem coarguendum ipse Gregorius diaconus iussu Pelagij epistolam scripsit. testatur id Paulus diaconus, vbi ait [c]: Pelagius Papa Eliæ Aquileiensis Episcopo nolenti Tria capitula Chalcedonensis Synodi suscipere, epistolam satis vtilem misit, quam beatus Gregorius, cùm adhuc esset diaconus, scripsit.] hæc Paulus. Qui dum ait, nolentem Eliam suscipere Tria capitula Chalcedonensis Synodi redargutum a Pelagio Papa, minimè quidem de Trium capitulorum quæstione visus est fuisse consultus: etenim illi se inter schismaticos collocarunt, qui cum vniuersa Catholica Ecclesia (vt sæpè superiùs dictum est) recipiente Trium capitulorum damnationem ipsi eam ratam habere minimè voluerunt, quos acerrimè propugnarunt cum ipso Elia alij eiusdem Ecclesiæ Episcopi Aquileienses, qui prærogatiua sedis se duces schismaticorum exhibuerunt. Non ergo Elias schismaticus erat, quòd nollet Tria capitula suscipere; sed quòd damnationi eorum minimè acquiesceret, ac pro illis pugnaret quæ tuenda susceperat. Sed & in eo corrigendus est Paulus [d], dum Eliæ obitum & successionem Seueri ad illa refert tempora quibus S. Gregorius Augustinum in Angliam misit: cùm id non solùm auctoribus omnibus hoc anno ponentibus Eliæ obitum aduersetur, sed & ipsi Gregorio id testanti, dum longè ante Augustini ad Anglos legationem susceptam, immo antequam ipse Gregorius esset Pontifex, Seuerum sedisse Aquileiæ significat litteris ad eum scriptis anno primo sui Pontificatus [e]: vtpote qui post litteras Pelagij Papæ nomine à Gregorio scriptas ad vnitatem se Catholicæ Ecclesiæ conuerterat; sed iterum se ab ea conscindens, ad schismaticos transfuga factus est: quo nomine ipso sui Pontificatus exordio idem Gregorius ipsum redarguit.

[a] Gregor. inf. in præfat. lib. Moral.

GREGORIVS SCRIBIT ADVERSVS SCHISMATICOS, PETENTE PELAGIO.

[b] Paruin. Hieron. Rub. hist. Rauen. lib. 4.

[c] Paul diac. de gest. Longob. lib. 3. cap. 16.

[d] Paul. Diac. lib. 3. cap. 12.

[e] Gregor. lib. 1. epist. 16.

Quod verò ad dictam epistolam à Pelagio Papa missam ad Eliam Episcopum spectat: eiusdem planè generis fuisse visa est, cuius erat epistola S. Leonis ad Flauianum, quæ cùm epistolæ nomine scripta esset, eadem diceretur & tomus ob sui amplitudinem atq; tractatum: nam & ipsa Pelagij epistola ab ipso S. Gregorio liber est huncupata; de quo ad Hiberniæ Episcopos dum scribit, hæc habet [f]: Vt igitur de Tribus capitulis, animis vestris ablata dubietate, possit satisfactio abundanter infundi: librum quem de hac re sanctæ memoriæ decessor meus Pelagius Papa scripserat, vobis vtile iudicaui transmittere: quem si posito voluntariæ defensionis studio, puro vigilantique corde volueritis relegere, eum vos per omnia secuturos, & ad vnitatem vestram * reuersuros nihilominus esse confido.] hæc Gregorius; cuius modestia commendatur, cùm totum Pelagio tribuat, quod tantùm eius nomine scriptum esset, nihil sibi arrogans laboris à se in eo scribendo suscepti. Quantæ autem esset efficaciæ liber iste, ex his quæ mox idem Gregorius subdit, intelligere possumus, vbi ait: Porrò si post huius libri lectionem, in ea qua estis volueritis deliberatione persistere: sine dubio non rationi operam, sed obstinationi vos dare monstratis.] hæc Gregorius ad Hibernos.

DE EPISTOLA SIVE LIBRO PELAGII PAPAE AD ELIAM.

[f] Gregor. lib 2. epist. 36. Indict. 10.

* nostram

Cùm autem adhibitum benè præparatum à Gregorio aduersus schismaticos pharmacū malè affectis animis schismaticorū Papa Pelagius minimè profuisse cognouisset; eosdem per sæcularem potestatem cohibere conatus est, imitatus Pelagium Pontificem Seniorem, qui eosdem (vt vidimus) per Narsetem Ducē compescere laborauit. Itaque aduersus ipsos Smaragdum Italiæ Exarchum Rauennæ degentem excitauit: qui haud impiger eosdem coercere aggressus est, nec cessauit quousque depascentem Ecclesiam morbum illum auferret penitus ex ijs regionibus. Rem verò gestam sic narrat Paulus [g]: Smaragdus Patricius veniens de Rauēna in Gradum, per semetipsum è basilica extrahens Seuerum, Rauennam cum iniuria duxit cum alijs tribus ex Istria Episcopis, Ioanne Parētio *, Scuero, atque Vindemio: quibus cōminans exilia, atque violentiam inferens, communicare compulit Ioanni Rauennati Episcopo Trium capitulorum damnatori: qui à tempore Papæ Vigilij & Pelagij à Romanæ Ecclesiæ decciderat societate. Exacto verò anno, è Rauenna ad Gradum reuersi

PELAGIVS PER EXARCHVM SCISMATICOS EXAGITAT.

[g] Paul. diac. de gest. Longob. lib. 3 cap. 12.

* Parentino

reuersi sunt. Quibus nec plebs communicare voluit, nec ceteri Episcopi eos receperunt.] A hæc de conatu Exarchi Smaragdi Paulus. Quòd igitur exacto anno hi permissi sunt ad suas redire Ecclesias, indicatur eos assensum præbuisse Catholicæ veritati, & coniunxisse se, à qua diuisi schismate erant, Romanæ Ecclesiæ: nam de Seuero id affirmat S. Gregorius Papa [a] in epistola ad ipsum scripta anno primo sui Pontificatus. Sed quomodo (quod idem testatur) ad vomitum sit reuersus, suo loco dicemus. Hæc autem sub Exarcho Smaragdo hoc anno cœpta, sequenti absoluta fuisse oportuit: siquidem Exarchatus Smaragdi exordium ponitur anno quingentesimo octogesimoquarto, ac triennio tantummodo perdurasse.

[a] Gregor. lib. 1. epist. 16.

ERROR PAVLI ET RECENTIORVM HIST.

Sed hic lector attendat, grauissimè in errorem lapsum (quod attigimus) Paulum dia-conum, alijs errandi occasionem fuisse, dum putauit damnatores Trium capitulorum eosdem fuisse ab Ecclesiæ communione extorres, vt dum de Ioanne Rauennate asserit, eo quòd Trium capitulorum damnator extiterit, à Romanæ Ecclesiæ communione excidisse: adeò vt planè conuincatur ipse Paulus de Tribus capitulis historiam minimè assecutus fuisse, quæ ex superioribus dictis, & ijs quæ S. Gregorius Papa pluribus tradit epistolis, satis perspicua inspicientibus redditur: nam penitus contrarium accidit. In quem errorem lapsos vidimus recentiores historicos [b] & quidem disertos viros Paulum errantem secutos: ex quo factum est, vt in deuium semel immisso pede, ijdem implicati teneantur alijs multis erroribus, vt cùm dicunt Ioannem Rauennatem Episcopum aduersus Romanam Ecclesiam rebellasse, atque Smaragdum Exarchum aduersus Catholicos Episcopos concitasse, & alia huiusmodi veritati contraria: nam ita in re tanta à vero exorbitantes, vix credi potest, in quot sint abducti mendacia, nec quidem leuis momenti, dum qui fuerunt Catholici collocant inter schismaticos, schismaticos verò inter Catholicos numerant, & persecutorem vocant Exarchum Smaragdum, qui schismaticos zelo pietatis exagitauit. C Sed ad alia transeamus.

[b] Sigon. de Reg. Ital. lib. 1. & Hieron. Rub. li. 4. hist.

B

In Gallijs hoc anno ex hac vita decessit sancta Disciola virgo sancti Saluij Episcopi Albigensis neptis, monialis in monasterio sanctæ Radegundis Reginæ Pictauis existentis: in cuius transitu quæ admiranda effulserunt sanctitudinis signa, narrat pluribus Gregorius [c] hoc ipso anno, qui est octauus Childeberti Regis.

[c] Greg. Turon. hist. Franc. lib. 6. cap. 29.

IESV CHRISTI ANNVS 587. PELAGII PAP. II. ANNVS 10. MAVRITII IMP. ANNVS 2.

ADsunt Ianuarij Kalendæ anni Redemptoris quingentesimi octogesimiseptimi, Indictionis quintæ, cùm secundum in Imperio annum Mauritius ageret, quo Consulatum absque collega suscepit, vt ita reliqui eius Imperij à primo Consulatu nomen multiplicato numero sortirentur: quod factum reperies apud volumen epistolarum S. Gregorij, in cuius libri secundi exordio septimus numeratur annus à Mauritij Consulatu. D

DE TEMPORE SYNODI CONSTANTINOPOLITANAE.

Hoc ipso anno à Ioanne Episcopo Constantinopolitano celebrata est Synodus in causa Gregorij Episcopi Antiocheni. De hac nos acturi, primum omnium, vt ex more rationem temporis sartam tectam in omnibus relinquamus, plura sunt quæ hoc anno eam habitam Synodū docent: atque in primis dū S. Gregorius decimatertia Indictione numerat à tempore huius Synodi annos octo: nam scribens ad Eulogium Episcopum Alexandrinum dicta Indictione decimatertia, hæc habet [d]: Ante annos siquidem octo, sanctæ memoriæ Pelagij prædecessoris mei tempore, frater & coepiscopus noster Ioannes in Constantinopolitana vrbe ex causa alia occasionem quærens, Synodum fecit, in qua se Vniuersalem appellare conatus est. Quod mox idem decessor meus vt agnouit, directis litteris, ex auctoritate S. Petri Apostoli eiusdem Synodi Acta cassauit: quarum videlicet epistolarum sanctitati vestræ exemplaria studui destinare. Diaconem verò qui iuxta morem pro responsis Ecclesiæ faciendis pijssimorum dominorum vestigijs adhærebat: cum præfato sacerdote nostro Missarum solemnia celebrare prohibuit.] hęc Gregorius de tempore Synodi, & rebus in ea gestis. Idem insuper redditur certum tempus ex sententia Euagrij [e], dum numerat annos sexaginta & vnum à tempore memorabilis illius terræmotus, quo Antiochena ciuitas prostrata est anno Domini quingentesimo vigesimosexto, vsque in hunc annum, quo postquam Gregorius Antiochenus Episcopus è Synodo reuersus est, iterum contigit eamdem ciuitatem eadem funesta clade vexari. Hæc quo ad tempus satis.

[d] Gregor. lib. 4. Indict. 13. epist. 36.

[e] Euagr. lib. 6. cap. 7.

E

Quod

A Quod verò pertinet ad Gregorij Episcopi Antiochiæ causam, quam ad suos explendos affectus Ioannes Constantinopolitanus Antistes (vt ex Gregorio Papa vidimus) stultè prætexuit; hîc recitemus quæ Euagrius de ea habet in hæc verba [a]: Cùm Asterius Orientis gereret Præfecturam, & contentio inter eum & Gregorium orta esset: primùm omnes primores ciuitatis Asterij partibus se addixerunt: deinde adiuncti sunt etiam ei qui populares erant & artes exercebant in ciuitate (singuli enim se aliquid damni à Gregorio accepisse affirmabant) postremò verò plebi, vt conuicia in Gregorium inceret, permissum erat. Ambo igitur & optimates & populares in eamdem cum plebe quasi pedibus iere sententiam; & cùm in plateis, tum in theatro probra & contumelias in Episcopum Gregorium intorquere non cessauere. Quinetiam ne à scena quidem talis abfuit petulantia. Quapropter Asterius abdicatur Præfectura, ad quam admi-
B nistrandam Ioannes eligitur: cui Imperator dat mandatum, vt de seditione illa accuratè inquireret.

DE CAVSA GREGORII EPISC. ANTIOCHENI.

[a] Euagr. lib. 6 cap. 7.

Hic Ioannes vir sanè erat nec ad minima quidem negotia procuranda, nedum ad tam grauem suscipiendam prouinciam idoneus. Itaque cùm ciuitatem tumultu ac seditione repleuisset, edictumque publicasset, cuique liberum esse pro arbitratu suo Episcopum insimulare: libellum contra eum ab Argentario quodam accepit, quo accusabatur cum propria sorore alteri viro in matrimonium data rem habuisse. Recepit item ab aliis eius generis hominibus, quòd prosperum ciuitatis statum non semel, sed sæpius labefactarat. At Gregorius cùm de eo se purgauit crimine, tum de aliis ad Imperatorem & Concilium pro-
GREGORIVS ABSOLVTVS. uocauit. Me igitur cum eo assiduè versante, præsentemque, iter capit Constantinopolim
C cinos quæstioni de Gregorio habitæ interessent, ac causa esset coram sacro Senatu & multis sanctissimis primarum vrbium Episcopis cognita: post multas & graues contentiones secundùm Gregorium sententia promulgata est, vt eius accusator acriùs excruciatus & circum ciuitatem actus, exilio mulctaretur. Itaque Gregorius ad suam reuertitur sedem.] hactenus Euagrius de causa Gregorij Episcopi: sed (vt diximus) hi erant Ioannis Constantinopolitani prætextus cogendæ Synodi, re vera autem vt illud de nomine Oecumenici adimpleret, quod ex animi sententia omnino perfecit.

PELAGIVS IRRITAM REDDIT SYNOD. CONSTANTINOPOLITANAM.

Cùm hæc autem in Synodo Constantinopoli esse acta Pelagius Pontifex Romanus ac-
D cepisset; cuncta delenda esse præter sententiam pro Gregorio latam, datis ad Ioannem Constantinopolim litteris scripsit; & Archidiacono suo illic agenti, vt irrita cuncta redderet, præcepit. Id quidem tum ad Eusebium Episcopum Thessalonicensem (vt dictum est) scribens S. Gregorius testatus est, tum etiam in epistola quam postea ad ipsum Ioannem dedit, affirmat. sunt in epistola ad Ioannem hæc verba [b], dum exprobrat ipsi quam præsetulit hypocrisin: Qui enim (inquit) indignum te esse fatebaris, vt Episcopus dici debuisses: ad hoc quandoque perductus es, vt despectis fratribus, Episcopus appetas solùs vocari. Et quidem hac de re sanctæ memoriæ decessoris mei Pelagij gratia ad sanctitatem vestram scripta transmissa sunt: in quibus Synodi, quæ apud vos de fratris quondam & consacerdotis nostri Gregorij causa congregata est, propter nefandum elationis vocabulum Acta dissoluit; & Archidiaconum, quem iuxta morem ad vestigia dominorum transmiserat, Missarum vobiscum solemnia celebrare prohibuit.] hæc Gregorius de rebus tunc à Pelagio Papa gestis.

[b] Greg. lib. 4. epist. 38.

Affirmat hoc ipsum in dicta epistola ad Eusebium Episcopū Thessalonicæ, vbi de Actis
E eiusdem Synodi ex parte abolitis ab ipso Pelagio, integris remanentibus quæ in causa Gregorij Antiocheni acta fuissent, hæc ait [c]: Cognoscat siquidem fraternitas vestra, Ioannem quondam Constantinopolitanæ Ecclesiæ Antistitem contra Deum, contra pacem Ecclesiæ, in omnium despectum & iniuriam sacerdotum, modestiæ & mansuetudinis terminos excessisse, & illicitè in Synodo superbum ac pestiferum Oecumenicon, hoc est, Vniuersalis sibi vocabulum vsurpasse. Quod beatæ recordationis Pelagius decessor noster
RATA HABITA LATA SENTENTIA PRO GREGORIO ANTIOC. EPISCOPO. agnoscens, omnia Gesta eiusdem Synodi, præter illa quæ illic de causa venerandæ memoriæ Gregorij Episcopi Antiocheni sunt habita, valida omnino districtione cassauit, districtissima illum increpatione corripiens, vt se à nouo & temerario superstitionis nomine cohiberet: adeò vt suum illi diaconem (nisi tantum nefas emendaret) procedere prohiberet.] hæc ibi. Erat magnæ indicium inflictæ pœnæ, prohibere ne diaconus Apocrisarius in sacris cum Ioanne communicaret: significabatur enim his symbolis, ipsum

[c] Greg. lib. 7. epist. 69.

Constantinopolitanum Episcopum reiectum esse à communione Apostolicæ sedis. Sed A
par est hîc ipsas Pelagij litteras recitare.

Cùm igitur Pelagius Papa accepisset in Synodo Constantinopolitana (vt vidimus) hoc anno habita ipsum Ioannem Episcopũ Constantinopolitanum Occumenici nomen vsurpasse, continuò aduersus eum datis litteris, quæ in dicta Synodo facta sunt ad eam rem spectantia, irrita reddidit. Extant ipsæ litteræ omni memoriâ dignissimæ, quæ vt Christiano orbi innotescerent, exemplar ipsarum S. Gregorius [a] Papa successor ipsius Pelagij misit ad Eulogium Episcopum Alexandrinum. Datæ illæ quidem habentur ad omnes Episcopos, qui eidem Synodo interfuerunt, vt ipsarum docet inscriptio, quæ est eiusmodi [b]:

[a] *Gregor. lib. 4. Indict. 13. epistol. 36.*

[b] *Pelag. epist. 1. tom. 1. epist. Rom. Pont.*

Dilectissimis fratribus vniuersis Episcopis, qui illicita vocatione Ioannis Constantinopolitani Episcopi ad Synodum Constantinopolim conuenerunt, Pelagius] cur autem illicita vocatione conuenisse dicat, ipse in contextu epistolæ declarat, quæ sic se habet: B

PELAGII PP. EPIST. AD EPISCOPOS AD SYNODVM VOCATOS.

Manifesto (sicut optauimus) per gratiam Dei, lumine Euangelicæ veritatis, ab vniuersali Ecclesia pernicio[illegible]i erroris nocte depulsa, ineffabiliter gaudemus in Domino: sed non modico contristamur mœrore, quia ea, quæ olim calcata fuerant & funditus damnata, nec vmquam fieri debuerant, rediuiuis radicibus germinant atque pullulant.] calcata dicit atque damnata, respectum habens ad ea quæ S. Leo Papa scripsisset ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum, & Gelasius in Acacium (vt suis locis abundè superiùs dictum est) cùm se super omnes collegas Patriarchas Episcopus Constantinopolitanus erigeret. Sed pergit: Et quoniam multa quæ pœnitudinem possunt generare, proueniunt: necesse est ea cassare, quæ contra ordinem & omnem auctoritatem facta esse noscuntur. Vnde fratres, reiecta penitus audacia, quæ contra Apostolicam sedem, & contra ipsam Domini Saluatoris nostri vocem, qua dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo C
Ecclesiam meam: sumpta est disputandi contra Domini præcepta, vana errantium corda conquiescant; nec liceat defendi, quod non liceat agere.

TANTVM ESSE ROMANI PONTIFICIS GENERALEM SYNODVM CONGREGARE.

Relatum est ad Apostolicam sedem, Ioannem Constantinopolitanum Episcopum Vniuersalem se subscribere, vosque ex hac sua præsumptione ad Synodum conuocare generalem: cùm generalium Synodorum conuocandi auctoritas Apostolicæ sedi beati Petri singulari priuilegio sit tradita: & nulla vmquam Synodus rata legatur, quæ Apostolica auctoritate non fuerit fulta. Quapropter quicquid in prædicto vestro conuenticulo (quia Synodus taliter præsumpta esse non potuit) statuistis ex auctoritate S. Petri Apostolorum Principis, & Domini Saluatoris voce, qua beato Petro potestatem ligandi atque soluendi ipse Saluator dedit; quæ etiam potestas in successoribus eius indubitanter transiuit: præcipio omnia quæ ibi statuistis, & vana & cassata esse; ita vt deinceps numquam appareant, D
nec ventilentur. Etenim ipse Saluator beato Apostolo Petro, tamquam ipsa per se veritas loquitur, dicens [c]: Quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælo: quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælo. Multis denuo Apostolicis & canonicis atque Ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilia celebrari. Quapropter (vt iam dictum est) rectè non Concilium, sed vestrum conuenticulum, vel conciliabulum cassatur, & quicquid in eo actum est, irritum habetur ac vacuum. Vos quoque deinceps, vt nullius horratu talia præsumatis, si Apostolicæ sedis communione carere non vultis. Modò verò ideo suspenditur vltio, vt locum possit habere correctio.

[c] *Matt. 16.*

QVAE PROFESSI SINT EPISC. CONSTANTIN.

Prædecessores verò Ioannis, & ipse Ioannes non semel, sed sæpissimè epistolas atque libellos propria manu subscriptos sanctis antecessoribus nostris miserunt, quibus coram E
Deo protestati sunt, nihil vmquam proteruè contra Apostolicam sedem agere, nec de illius aut aliorum priuilegiis quicquam vsurpare: qui hactenus in archiuo sanctæ Romanæ Ecclesiæ sub sigillis ac chirographis eorum roborati habentur integri. In ipsis enim epistolis vel libellis anathematis vinculo se & successores eorum constrinxerunt, si vmquam aliquid contra præsumpsissent, aut contra Apostolicam, vel vllius alterius Episcopi sedem quicquam aduersi quoquo modo essent moliti.

COMMINATIO DE INFERENDO ANATHEMATE.

Idcirco eos non est necesse excommunicare aut anathematizare: quia ipsi anathematis vinculo, propriis manibus professiones suas, suaq. scripta roborando, constrinxerunt. Sciat se tamen & ipse Ioannes, nisi errorem suum citò correxerit, à nobis excommunicandum fore, & Apostolicæ sedis, atque omnium sanctorum Episcoporum communione carere.

Vniuersalitatis quoque nomen, quod sibi illicitè vsurpauit, nolite attendere, nec vocatione

A catione eius ad Synodum absque auctoritate sedis Apostolicæ vmquam venire; si Apostolicæ sedis ac cæterorum Episcoporum communione vultis frui. Nullus enim Patriarcharum hoc tam profano vocabulo vmquam vtatur: quia si summus Patriarcha Vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit hoc, absit à fidelis cuiusquam mente, hoc sibi vel velle quempiam arripere, vnde honorem fratrum suorum imminuere ex qualicumque parte videatur. Quapropter charitas vestra neminem vmquam suis in epistolis Vniuersalem nominet; ne sibi debitum subtrahat, cùm alteri honorem offert indebitum.]

Sed hîc, amabo te, siste gradum, lector: spectaculum tuis oculis ingeram, vnde rideas. Ecce progreditur è cathedra Iuris professor [†], factus vno momento Theologus, atque veluti in scena mimus, mutatis vestibus, ac superinducta persona, licentia histrionica statim
B vociferari incipit aduersus Romanos Pontifices, quòd super vniuersalem Ecclesiam sibi auctoritatem arroget ac nomen: ita raucè inclamans & obstrepens tuba Nouantium, vt dormientes in cunis absterrere posset infantes. Ex recitatis enim modò Pelagij Papæ verbis, quibus ait neminem Patriarcharum vti debere nomine Vniuersalis, ipse mox infert, primatum esse in Ecclesia non debere, ac proinde contra Pelagij assertam sanctissimi Papæ sententiam Romanos Episcopos sibi super omnes Ecclesias vẽdicare primatum. O Cymmeriis tenebris offusam mentem!

† *Molinæum sugillat auctor, aduersus quem etiam Remondus Rufus egregium commentarium scripsit, & duplicato scripto eius defensorem exagitat.*

Sed ignoscendum misello nonnisi ex illatis in Gratiani [a] aream fragmentis stipem mendicanti. Si enim ipsam hanc Pelagij integram epistolam perlegisset, in qua tot robustis sententiis elucet primatus Romani Pontificis; erubuisset certè, sensissetq. damnum suum, nimirum ex [illegible]o egesto stercore instar turdi sibi viscum parasse. Sed accipe quot valida Pela-
C gij Papæ in hac epistola sint de primatu Romani Pontificis prodita argumenta, atque firmatæ sententiæ. Primò quidem, dum habet Romanum Pontificem verum legitimumque Petri Apostoli successorem; cumque addit à Christo in eum collata priuilegia, eadem in ipsius successorum redundare præstantiam. Secundò, dum firmiter asseuerat ius generalis Synodi conuocandæ, eiusque firmandæ, vnius esse tantùm Romani Pontificis. Tertiò, dum quæ acta ab ipsis essent in eadem Synodo vniuersali, re ipsa Pelagius ipse nullius esse præcipit auctoritatis. Quartò, dum iudicium in Orientis omnes Patriarchas exercet, sententiamq. excommunicationis comminatur, si quid eiusmodi inconcessum præsumant. Quintò, dum disertis verbis affirmat, prædecessores eiusdem Ioannis Cõstantinopolitanos Episcopos sæpissimè (vt ait) epistolis scriptis, datisque libellis propria manu consignatis esse professos Romanorum Pontificum primatum, quem & numquam in posterum sub obte-
D statione diuinæ sententiæ labefactare polliciti sunt.

[a] *Cap. Nullus Patriarcharũ. dist. 99.* CONFVTATVR FORTITER NOVATOR IV. &

Sextò, dum in eumdem ipsum Ioannem Constantinopolitanum Patriarcham fulmen excommunicationis interminatur, nisi citò emendaret quod deliquisset. Septimò, dum inferiùs (vt audies) totidem verbis Romanam Ecclesiam à Domino esse institutam caput omnium Ecclesiarum affirmat. Octauò, dum praxis ostenditur de Orientalibus Patriarchis consulere consuetis Apostolicam sedem, atque ab ipsa de ambiguis expectare sententiam. Nonò, dum veteri consuetudine seruatum & Synodali decreto firmatum tradit, vt ex vniuerso Orbe maiores & difficiliores causæ ad sedem Apostolicam deferrentur. Decimò, dum eminentiori solio constitutus, lata sententia infames esse decernit, quicumque aduersus Patres armantur, veluti eorumdem inuasores & occisores. Vndecimò, dum ad calcem ait ipsos Romanos Pontifices in Ecclesia Catholica vindices canonum præsidere,
E eosdemque instaurare ac renouare quæ prauorum hominum essent labefactata conatu.] hæc ex Pelagij Papæ epistola, ex cuius fragmento abrogationem primatus Romanæ Ecclesiæ se elicuisse stultè vaniloquus existimauit.

Sit modò satis tot virgis verberatum è scena fugasse miserum Leguleium in Theologum ex improuiso conflatum, vanè existimantem ex animi libitu atque libidine maiore facilitate quempiam posse profiteri Theologum, quàm euadere Iuris peritum, cùm ad hoc perficiendum triduum sibi satis esse putarit Orator [b]. Quòd verò eadem leuitate atque etiam procacitate, qua Pelagium, Gregorium quoque Papam conatus est hæresis constituere assertorem: nos, quæ ex Gregorio citat, cùm res Gregorij prosequemur, in ipsum pariter retorquebimus. Cùm igitur tot firmissimis assertionibus Pelagius Papa in hac epistola sit promulgator atque assertor primatus Romanorũ Pontificum: quis ingenio adeò obtusus non videat, ipsum, dum ait nullum Patriarcharum dici debere Vniuersalem, ad illos

[b] *Cic. pro Murena.*

Orientales, ad quos scribit, habuisse respectum? Sed iam reliqua eius epistolæ prosequamur. ait enim: A

RELIQVA EIVSDEM PELAGII EPISTOLAE.

[a] 1. Petr. 5. Aduersarius[a] namque noster diabolus, qui contra humiles sæuiens, sicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret, non iam (vt cernimus) caulas circuit, sed ita validè in quibusdam Ecclesiæ necessariis membris dentem figit, vt nulli sit dubium; quia nisi vnanimiter, fauente Domino, cunctorum prouida pastorum turba concurrat, omne (quod absit) citiùs ouile delaniet. Perpenditis, fratres charissimi, quid è vicino subsequatur, cùm & in sacerdotibus erumpunt tam peruersa primordia. quia enim iuxta est ille, de quo scriptum

[b] Iob 41. est[b]: Ipse est Rex super vniuersos filios superbiæ (quod non sine graui dolore dicere compellor, dum frater & coepiscopus noster Ioannes mandata Dominica & Apostolica præcepta, regulasque Patrum despiciens, cum præ elatione præcurrere conatur è nomine) vestræ beatitudini indicet omnipotens Deus, quàm graui considerationis huius gemitu torB queor, quòd ille quondam mihi notissimus, ille omnibus dilectus, qui eleemosynis, orationibus, atque ieiuniis videbatur occupatus, & ex eo quo fœtebat cinere, ex ea quam prætendebat humilitate iactantiam tantam sumpsit, ita vt vniuersa sibi tentet ascribere, & omnia quæ soli vni capiti cohærent, videlicet Christo, per electionem pomparici sermonis, eiusdem Christi sibi studeat membra subiugare.

DIABOLVS PER SVPERBIAM TENTAT QVOS QVE OPTIMOS.

Nec mirum, quòd ille tentator, qui initium omnis peccati scit esse superbiam, & tunc ea in primo homine ante omnia vsus est, & nunc eam in quibusdam hominibus ponit in fine virtutum: & qui aliquatenus bonis vitæ studiis videbantur crudelissimas manus eius effugere, eis in ipsis metis boni operis, & in ipsa quodàmodo apponat perfectionis conclusione tendiculum. Vnde magnopere orandum est, & omnipotens Deus assiduis precibus implorandus, vt hunc à mente illius auertat errorem, hoc ab vnitate atque humilitate Eccle- C siæ malum superbiæ & confusionis amoueat: & fauente Deo, omnibus viribus concurrendum, atque prouidendum, ne in vnius veneno sermonis viuentia in Christi corpore membra moriantur. Si enim dici hoc licenter permittitur, honor Patriarcharum omnium negatur; & fortasse is in errore perit, qui Vniuersalis dicitur, & nullus iam Episcopus remansisse in statu veritatis inuenitur.

ADMONITIO AD EPISCOPOS.

Oportet ergo, vt constanter ac sine præiudicio scrutis, sicut accepistis, Ecclesias, & nihil sibi in vobis hæc tentatio diabolicæ vsurpationis ascribat. State fortes, state securi. Scripta quæ Vniuersalis nominis falsitate condemnata sunt, nec dare vmquam, nec accipere præsumatis. Omnes Episcopos curæ vestræ subiectos ab huius adulationis inquinatione prohibete: vt vniuersa vos Ecclesia Patriarchas non solùm in bonis operibus, sed etiam in

* vnitatis veritatis * auctoritate cognoscat. Siqua autem forsitan aduersa subsequantur: vnanimiter D persistentes, etiam moriendo debemus ostendere, quia in damno generalitatis nostrum specialiter aliquid non amamus. Dicamus cum Paulo[c]: mihi viuere Christus est, & mori

[c] Philip. 1. [d] 1. Petr. 3. lucrum. Audiamus quod primus omnium Apostolorum dicit[d]: Si quid patimini propter iustitiam, beati eritis. Mihi enim credite, quia honorem, quem pro prædicanda susceptimus veritate, si necessitatis causa exigat, securius pro eadem veritate relinquimus, quàm tenemus. Orate fratres, vt honor Ecclesiasticus nostris diebus non euacuetur, nec vmquam Romana sedes, quæ, instituente Domino, caput est omnium Ecclesiarum, priuilegiis suis vsquam careat, aut expolietur.

Confidimus autem de vobis, charissimi, meliora atque viciniora salutis: quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque instantia, neque fortitudo,

[e] Hebr. 6. neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia (Magistro Gentium[e] docente) E poterit nos separare à charitate Domini nostri Iesu Christi, & quæ in ipso est, recta fide.] & post multa, quibus eos admonuit & cohortatus est sacerdotali constantia agere,

DE PROVINCIIS RESPONSIO PELAGII.

hæc ad finem habet de consultatione ipsorum: De cætero, fratres, super prouinciæ causa, vnde sedem Apostolicam dudum consulere voluistis, videtur nobis sufficienter tractatum à sanctis prædecessoribus nostris. Sed quia denuo nostram mediocritatem de eadem re interrogare, dignum duxistis: scitote, certam prouinciam esse, quæ habet decem vel vndecim ciuitates, & vnum Regem, & totidem minores potestates sub se, & vnum Episcopum, aliosque suffragatores decem vel vndecim Episcopos Iudices, ad quorum iudicium omnes causæ Episcoporum & reliquorum sacerdotum ac ciuitatum causæ referantur, vt ab his omnibus iustè consona voce discernantur; nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab his, qui iudicandi sunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur vel dehono-

retur

A retur vnaquæque prouincia, sed apud semetipsam habeat Iudices sacerdotes & Episcopos singulos, videlicet iuxta ordines suos. Et quicumque causam habuerit, à suis Iudicibus iudicetur, & non ab alienis, id est, à suæ iustis Iudicibus prouinciæ, & non ab externis, nisi (vt iam prælibatum est) à iudicatis fuerit appellatum. Si verò in qualibet prouincia ortæ fuerint quæstiones, & inter ipsius prouinciæ Episcopos discrepare cœperit ratio, atque inter ipsos dissidentes non conueniat; ad maiorem tunc sedem referantur: & si illæ facilè & iustè non discernuntur, vbi fuerit Synodus regulariter congregata, canonicè & iustè iudicentur. Maiores verò & difficiles quæstiones (vt sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit) ad sedem Apostolicam semper referantur.] & post alia nonnulla, hæc de die qua scripta est: Data Kalendis Martij, Indictione quinta.] Verùm putamus, pro Martij, Maij, restituendum esse: siquidem non ampliùs quàm quatuor menses numerat B Euagrius à reditu Gregorij Antiochiam vsque ad terræmotum, qui incidit (vt ait) pridie Kalendas Octobris.

Hæc quidem omnia de iudicio vniuersalis Concilij Constantinopoli habiti videtur scripsisse Pelagius aduersus eumdem Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, sibi totius Orientis Episcoporum iudicia arrogantem, & causam Antiochenæ Ecclesiæ Episcopi iudicãtem: aduersus quam præsumptionem aliàs sæpe proclamatum à Romanis Pontificibus, superiùs vidimus. Ratam tamen habuisse Pelagium Papam absolutionem Gregorij Patriarchæ Antiocheni, ex dicta epistola Gregorij Papæ ad Eusebium Thessalonicensem satis apparet. Quod insuper Pelagius Papa eadem sua epistola tradat, numquam antea aliquem Constantinopolitanorum Antistitum fuisse permissum eo vti nomine Oecumenici, sed omnes ipsorum conatus retusos, penitusque repressos esse à Romanæ Ecclesiæ C Pontificibus: vel hinc saltem potes liquidò perspectam habere Græcorum impostu̇ram (quod superiùs admonuisse meminimus) in Actis Quintæ Synodi, in quibus passim legimus Constantinopolitanum Episcopum Oecumenicum appellari.

POPVLVS ANTIOCHENVS LVIT POENAS DE PERSECVTIONE IN SVVM EPISCOPVM MOTA.

Sed ad Gregorium redeamus. Hic accusatus à suis, & persecutionem passus à Præfecto, reus compulsus in Synodo Constantinopolitana causam dicere, penitus absolutus, liberque cum honore in suam remeauit Antiochenam Ecclesiam. Quàm autem seuerè vltus sit Deus Antiochenos, qui eum dirè adeò inceſſantique ſtudio ſunt perſecuti, Euagrius teſtis eſt: relictumque planè fuit exemplum poſteris poſt multa alia quæ videri poterant exoleuisse, magno periculo insurgere populos in suos Episcopos, & à luporum parte stare oues aduersus pastorem suum. Quòd igitur Antiochiæ habitatores omnes tam nobiles, quàm statu humiles, diuites atque pauperes, æquè conuenerint aduersus Dominum, & D aduersus Christum eius: omnes pariter eadem insecuta est vltio diuinitus immissa, nempe terræmotus diruta ciuitate, atque oppressis hominibus: quo & ipse auctor ductorque prauorum Asterius, quem diximus, miserè periit: euasit verò Episcopus, qui fuerat iam innocens absolutus: vt planè visus sit Dominus præiudicata iterum iudicare, & damnans fontes, innocentem veluti digito demonstrare. Sed hæc quomodo se habuerint, Euagrius exactè describit, quem audi[a]:

[a] Euagr. lib. 6. cap. 8. 9.

ASTERIVS POENAS DAT DE MALIS IN EPISCOPVM ILLATIS.

Quatuor mensibus post reditum Gregorij dilapsis, anno sexcentesimo trigesimo septimo post nomen Antiochiæ vrbi impositum, & anno sexagesimo primo post terræmotum qui proximus antè in ea ciuitate extitisset: cùm ipse Asterius Gregorij inimicus pridie Kalendas Octobris teneram virginem in vxorem duceret, & ciuitas propterea festum celebraret, & publicos conuentus cum pompa circiter thalamum iugalem ageret, tertia hora E post crepusculum turbatio & terræmotus simul cum impetu irruens totam ciuitatem concutit, multaque loca conquassatis fundamentis, deturbat: adeò vt omnia ædificia circa Ecclesiam sanctissimam ad terram prosternerentur, excepto solo hemisphærio, quod Ephræmio ex lauro construendum curauerat, quodque terræmotu temporibus Iustini facto non parum acceperat incommodi; quod denique terræmotibus, qui deinceps acciderunt, grauiter agitatum, ita inclinabatur versus Septentrionem, vt trabes ligneas eiceret, quæ cum ingenti fragore ecciderunt, hemisphærio in proprium locum resiliente, & velut perpendiculo quodam directè locato. Multæ verò partes Ostracinæ & Psephium, de quo suprà diximus, & omnia illa loca quæ Brisia vocantur, quinetiam ædificia sanctissimi templi Deiparæ Mariæ corruerunt, media quadam porticu mirum in modum conseruata] secundùm illud lugentis Hieremiæ[b]: Demolitus est tabernaculum suum. &, Repulit Domi- [b] Thren. 2. nus altare suum, maledixit sanctificationi suæ.] pergit insuper:

MISERANDA CLADES ANTIOCH.

Porrò autem omnes turres, quæ in plano constructæ erant, disiectæ sunt, reliquo ædificio, pinnis muri exceptis, integro stante, manenteque: pinnarum autem lapides nonnulli retro pulsi, minimè tamen prolapsi sunt. alia præterea templa, & vtrumque balneum publicum, quod duobus distinctum temporibus inseruit, eadem oppressit calamitas. Multitudo quoque promiscuè est eadem inuoluta clade: & (vt quidam coniecturam ex pane, qui in tota ciuitate consumi solet, faciunt) hæc lues sexaginta hominum millia extinxit. Verùm Episcopus præter omnium expectationem euasit incolumis, toto domicilio, in quo sedebat, ruinam passo, & solis illis, qui eum circumstabant, seruatis, alio præterea nemine: qui illum omni festinatione subleuantes, cùm terræmotus locum secunda concussione patefaceret, per funem demissum è periculo eripuerunt. A

Accidit autem in hoc infelici casu res quædam ciuitati perfalutaris. Nam clementia Dei propitij furorem suum mitigantis, & virga miserationis & misericordiarum peccata populi corrigentis, nullum incendium factum est, cùm ingens flamma, quæ partim ex foco & lucernis tam publicè quàm priuatim accensis, partim ex culinis, balneis, & aliis locis propè infinitis erumpebat, totam vrbem circuiret. Hoc terræmotu oppressi fuere tum nobiles & illustres viri quamplurimi, tum Asterius vnà extinctus. Quam cladem vrbi inflictam pecunia sarsit Imperator. Quod autem ad exercitum pertinet: eodem ferè loco fuit: adeò vt barbari persuasum haberent, neminem eos prohibituros, quo minùs suo more grassarentur, & in fines Romanorum irruerent. Verumtamen Germanus cum suis copiis illis obuiam profectus, vi manuque sic profligauit, vt nec vnus fuerit reliquus, qui cladem cæteris Persis nunciaret.] hucusque Euagrius. quæ post hæc secutæ sint perturbationes in exercitu, dicemus inferiùs suo loco. Cedrenus [a] hoc item anno accidisse tradit, vt Mauritius Imperator sororem suam Gordiam Philippico in matrimonium dans, eumdem Orienti præfecerit: sed quæ ex hoc secutæ sint turbæ, dicemus anno sequenti. B C

[a] Cedren. anno 2. Mauric.

AVARES GRASSANTVR IN ROMAN. IMP.

Subdit idem auctor de Cagano, qui cùm esset Dux Auarum, pace violata in Longum murum apud Cõstantinopolim prædando excurrit: quando Commentiolus Dux Romani exercitus de improuiso barbaros adortus, magna multitudine cæsa, eos abegit: Inde (inquit) cùm Hadrianopolim venisset, in Andagastum incidit Sclauinorũ Ducem, qui prędam agebat; In hunc facto impetu, prædam recepit, insigni potitus victoria.] addit hæc insuper:

BLASPHEMI PVNITI.

Eo tempore Græci quidam in domo cuiusdam prandentes, eò prolapsi sunt, vt in Virginem Deiparam conuicia atque execrationes iacerent. Horum reliqui illico à malis correpti spiritibus, pœnas dederunt. Dominus autem domus illius per somnium vidit astare sibi Deiparam: quæ alloqui ipsum non dignata, pedes eius virgula veluti notis impressis circumscripsit. Ille autem præ dolore statim euigilans, pedes suos incisos inuenit: gestatus in publicum, ibique expositus, iustum dei iudicium & inculpatæ Virginis Deiparæ contra se indignationem professus est.] hæc ipse hoc anno Imperatoris secundo. D

SYNODVS LVGDVNENSIS SECVNDA.

[b] Extat tom. 2. Concil.

Quod ad res pertinet Occidentalis Imperij, hoc anno, qui & ab obitu Clotarij Francorum Regis numeratur Guntheramni eius filij regni vigesimus secundus, celebrata est secunda Synodus Lugdunẽsis [b], cuius extant sex canones, quibus sancitas antea à prædecessoribus Ecclesiasticas regulas innouantes, hoc de leprosis Patres addiderunt: Placuit etiam vniuerso Concilio, vt vniuscuiusque ciuitatis leprosi, qui intra territorium ciuitatis ipsius aut nascuntur, aut videntur consistere, ab Episcopo Ecclesiæ ipsius sufficientia alimenta & necessaria vestimenta accipiant; vt illis per alias ciuitates vagandi licentia denegetur.] hæc Synodus, cui subscripserunt Episcopi octo, Vicarij verò Episcoporum duodecim. Inter Episcopos eminebat Syagrius Episcopus Augustudunensis Sanctis adnumeratus, honestatusque ab Ecclesia anniuersaria ipsius natalis memoria. extat ad eum Fortunati epistola in præfatione egregij operis, quod periit. E

RECCAREDI CONIVGIVM.

Hoc item anno, qui secundus numeratur Reccaredi Hispaniarũ Regis, ipse Rex Catholicus nonnisi Catholicam iugalem sibi quærẽs, quam sciebat bene sanctis dogmatibus institutam, probeq. educatam Chilperici Francorum Regis filiam sibi in matrimonium dari, missa legatione petiit: quod & est feliciter consecutus, accepta in coniugem Badda virgine maximè pia, quæ post annum sequentem vnà cum Rege subscripta reperitur Concilio Toletano, vt suo loco dicemus. Hæc fuit illa legatio, cuius Gregorius Turonensis [c] meminit, magnamq. legationem appellat, qua de nuptiis actum est Regis Hispaniarum. At licet nomen virginis nuptæ non prodat: tamẽ quòd hoc factum anno certum sit ex ipsius assertione,

[c] Gregor. hist. Franc. lib. 6. cap. 45.

tione, dum res gestas Francorum prosequens, easdem per annos Regis Sigiberti disponit, collocatque sub anno eiusdem Regis nono, qui est præsens annus Domini quingentesimus octogesimus septimus; & cùm reperiatur in Actis Synodi Toletanæ post sequentem annum celebratæ, vxor eiusdem Regis Badda nominata: non aliam ab hac ipsa Regina ex Francis petita eam fuisse dicere possumus: etenim quam constat in matrimonium duxisse Clodosuindam filiam Brunichildis & sororem Childeberti Regis, longè pòst accidit, nempe (vt ex eodem Gregorio patet [a]) anno Domini quingentesimo nonagesimosecundo, anno videlicet (vt ponit) decimoquarto eiusdem Sigeberti Regis. A

[a] Gregor hist. lib. 9. cap. 26. 28.

RADEGVNDIS SERVAT VIRGINEM DEO DICATAM.

Verùm non Baddam primùm desponsam à Chilperico Rege Reccaredo fuisse, sed aliam filiam collocatam apud sanctam Radegundem in celeberrimo illo Pictauiensi monasterio, quam susceperat ex Audouera, testatur [b] ipse Gregorius, quam & Basinam appellat inferiùs prodit [c]. De hac igitur imprimis ista Gregorius: Voluit enim tunc aliam filiam illuc dirigere, quam de Audouera habebat, & eam in monasterio Pictauiensi posuerat: sed illa distulit, resistente præcipuè beata Radegunde, ac dicente: Non est enim dignum, vt puella Christo dicata iterum ad sæculi voluptates reuertatur.] hæc ipse, qui & eam remansisse in eodem monasterio, ex iis quæ inferius tradit [d], ostendit. B

[b] Idem lib 6. cap. 34.
[c] Idem lib. 9. cap. 39.
[d] Idem lib. 9. cap. 39.

Sed quæ post hæc in Galliis secuta sint mala, ex eodem auctore narrentur. Tunc enim temporis cùm filius paruulus Chilperici moreretur, Fredegundis Regina existimans a maleficis id factum esse, de iisdem diriissimam exercuit quæstionem; in crimenque vocatus est Dux exercitus Mummolus, de quo superiùs mentionem fecimus: qui post dira tormenta coactus est miserrimè mori. pluribus prosequitur ista Gregorius [e]: qui & quomodo vltus est Dominus quæ reges sibi videntur impunè deliquisse (siquidem hoc anno ipse Chilpericus Rex occiditur) rem gestam sic narrat [f]: C

[e] Gregor. hist. lib. 6. c. 35.
[f] Gregor. lib. 6. cap. 46.

Chilpericus Nero nostri temporis & Herodes ad villam Calensem, quæ distat ab vrbe Parisiaca quasi centum stadiis, accedit, ibique venationes exercet. Quadam verò die regressus de venatione, iam subobscura nocte, dum de equo susciperetur, & vnam manum super scapulam pueri reclinaret, aduenies quidam cum cultro percutit sub asceila, iteratoque ictu ventrem eius perforat: statimque profluente copia sanguinis tam per os quàm per aditum vulneris, iniquum fudit spiritum.] & post nonnulla, quibus recenset eius scelera Nerone digna, addit de odio quo flagrabat aduersus sacerdotes & Ecclesias, & inter alia de his quæ spectant ad bona Ecclesiastica, quorum expilator erat:

REX CHILPERICVS OCCIDITVR.

NEFANDA SCELERA REG. CHILPERICI.

Aiebat enim (addit Gregorius) plerumque: Ecce pauper remansit fiscus noster: ecce diuitiæ nostræ ad Ecclesias sunt translatæ. Nulli penitus, nisi soli Episcopi regnãt: periit honor noster, & translatus est ad Episcopos ciuitatum. Hæc agens assiduè, testamenta quæ in Ecclesiis conscripta erant, plerumque discupit.] Vides quales esse solcant homines Neroni atque Herodi similes, qui talia dicerent ac perpetrarent. Sed ac si pauca de eo mala narrasset, hæc addit: Iam de libidine atque luxuria non potest reperiri in cogitatione, quod non perpetrasset in opere. Noua semper ad lædendum populum ingenia perquirebat. Nam si quos hoc tempore culpabiles reperisset, oculos eius iubebat erui, & in præceptionibus quas ad Iudices pro suis vtilitatibus dirigebat, hoc addebat: Si quis præcepta vestra contempserit, oculorum auulsione mulctetur, &c.] D

[g] Greg. hist. Francor. lib. 8. cap. 5.

DE CHILPERICI REGIS DAMNATIONE VISIO.

Sed quid de eo per visum ostensum sit Guntheramno Regi, Gregorius ita narrat [g]: Rex ait: Vidi & ego aliam visionem, quæ huius interitum nunciauit. Adducebatur enim in conspectu meo à tribus Episcopis vinctus catenis, quorum vnus Tetricus, alius Agricola, tertius verò Nicetius Lugdunensis erat. è quibus dicebant duo: Soluite, quæso, eum, & castigatum abire permittite. Quibus è contrario cum amaritudine Tetricus Episcopus respondebat: Non fiet ita, sed igne concremabitur pro sceleribus suis. Et cùm diu multumq. quasi altercantes, hæc inter se verba proferrent: conspicio eminus æneum super ignem positum feruere vehementer. Tunc me flente, apprehensum infelicem Chilpericum, confractis membris, proiiciunt in æneum: nec mora inter vndarum vapores ita dissolutus ac liquefactus est, vt nullum ex eo penitus indicium remaneret.] hæc à Rege Gregorius & alij qui aderant accepere. E

Reliquit Chilpericus filiolum infantem Clotarium nomine nondum baptizatum, de quo sæpe Gregorius [h]. Profecit nonnihil tali sibi ostenso viso Rex Guntheramnus, cuius hoc anno clementia refulsit in suscipiendo Ætherio Episcopo calumniis diu multumque circumuento, cumque muneribus exornando, & suis epistolis ad Episcopos comitando,

[h] Greg hist. Francor. lib. 8. c. 9. & 31.

[a] Gregor. lib. 6. ep. 36. [b] Gregor. lib. 6. ep. 39. tando. rem gestam plurib⁹ idem Gregorius [a] scribit, eiusdem Regis commendans benignitatem & misericordiam; quem & ad ambientes Episcopatum Bituricensem hæc eodem tempore respondisse tradit [b]: Non est principatus nostri consuetudo, sacerdotium venumdare sub pretio, sed nec vestrum eum præmiis comparare; ne & nos turpis lucri infamia notemur, & vos mago Simoni comparemini: sed iuxta Dei præscientiam Sulpitius vobis erit Episcopus. Et sic ad clericatum deductus, Episcopatum Ecclesiæ supradictæ suscepit. Est enim vir valde nobilis, & de primis Senatoribus Galliarum, in litteris bene eruditus rhetoricis, in metricis verò artibus nulli secundus. Hic Synodum illam, cuius suprà meminimus, de parochiis Cadurcinis fieri commonuit.] Sed & quod præstat cæteris, idem electus Sulpitius egregia nituit sanctitate viuens, mortuusque pariter Sanctus est cultus, honestatus ab Ecclesia anniuersaria ipsius dici natalis memoria. Quod verò ad Synodum spectat, fuit ea celebrata Auerni pro sedandis turbis obortis inter Episcopos Rutenorum & Cadurcensium occasione diœcesis vsurpatæ, vt idem Gregorius docet [c]. A B

[c] Greg. lib. 6. ep. 38. [d] Gregor. lib. 6. ep. 37.

LVPENTII ABB. MARTYRIVM.

Sed quæ miranda de cæde martyris tunc acciderint, accipe ex eodem Gregorio, vbi ait [d]: Lupentius verò Abbas basilicæ S. Priuati martyris vrbis Gabalitanæ à Brunichilde Regina accersitus aduenit: incusatus enim (vt ferunt) fuerat ab Innocentio supradictæ vrbis Comite, quòd profanum aliquid effatus de Regina fuisset. Sed discussis causis, cùm nihil de crimine maiestatis conscius esset inuentus, discedere iussus est. Verùm vbi viam carpere cœpit, iterum ab antedicto Comite captus, & ad Ponticonem villam deductus, multis suppliciis est affectus. Dimissusque iterum vt rediret, cùm super Axonam fluuium tentorium terendisset, iterum irruit super eum inimicus eius. Cuius vi oppressi amputatum caput in culleum oneratum lapidibus posuit, & flumini dedit: reliquum verò corpus vinctum cum saxo immersit gurgiti. pòst verò paucis apparuit quibusdam pastoribus, & sic extractum de flumine sepulturæ mandatum est. C

MIRO MODO DETECTVM FACINVS.

Sed dum necessitates funeris pararentur, & ignoraretur quis esset de populo, præsertim cùm caput truncati non inueniretur: subitò aduenies aquila leuauit culleum è fundo fluminis, & ripæ deposuit. Admiranteque qui aderant, apprehenso culleo, dum solicitè quid contineret inquirunt, caput truncati reperiunt, & sic cum reliquis artubus est sepultum. Nam ferunt nunc & lumen ibi diuinitus apparere: & si infimus ad hunc tumulum fideliter deprecatus fuerit, accepta sospitate recedit.] hucusque Gregorius.

SALVII EPISC. OBITVS.

Sed iungamus martyri confessorem. Hoc enim eodem anno, quo Chilpericus occisus est, idem auctor testatur migrasse ex hac vita sanctum Saluium Episcopum Albigensem mirificæ sanctitatis virum, de quo plura præclarè gesta idem Gregorius narrat [e], quem tu consulere poteris. Reliqua verò sequenti anno. [e] Gregor. hist. Franc. lib. 7. c. 18. D

IESV CHRISTI ANNVS 588.	PELAGII PAP. II. ANNVS 11.	MAVRITII IMP. ANNVS 3.

DISSENSIO MILITVM.

QVingentesimo octogesimooctauo Christi anno, Indictionis sextæ, Oriētalis orbis status militum dissensione vacillat. Cùm enim Romanus Dux, qui irruentes in Romanum solùm barbaros vicerat, in ordinem redactus esset, & in locum eius Philippicus, cui suam sororē Mauritius in matrimonium collocauerat, Orientalibus rebus præfectus fuisset, atq. iurasset exercitus huic non obedire, discessionem fecit. Quomodo autē opera Gregorij Episcopi Antiocheni redditus est obediens Imperatori, Euagrius narrat his verbis [f]: [f] Euagr. lib. 6. c. 10. 11. E

EXERCITVS RECONCILIATVS A GREGORIO EPISC.

Imperator Andream suorum satellitum facilè principem mittit persuasurum exercitui, vt Duces manipulares, & alios Præfectos quos antea habuerant, admitterent. Ac cùm milites Andreæ adhortationem ne audire quidem sustinerent, negotium ad Gregorium Episcopum Antiochenum transfertur, non solùm quòd res maximas commodè conficere poterat, sed quòd multum honoris ei iure debebat exercitus: quippe nonnulli milites ab eo pecunia liberaliter donati erant, alij vestitu & cibo & aliis rebus adiuti tum cùm in album militum relati & per eum admissi fuerunt. Itaq. nunciis ad loca singula missis, totius exercitus facilè principes Litarbis (qui locus Antiochia abest circiter trecenta stadia) in vnum cogendos curat. Ad quos cùm accessit, genibus humi positis, talem habuit orationem: [g] Euagr. lib. 6. cap. 12. Iampridem decreueram, ô Romani, &c.] & recitata oratione, Euagrius ista subdit [g]:

Hæc cùm dixisset Gregorius, magnamq. vim lacrymarum profudisset, omnium illorum mentes

A mentes veluti diuina quadam vi ac virtute momento temporis mutatæ sunt: adeò vt postularent potestatem è confessu exeundi, quo separatim ipsi inter se quid agendum esset deliberarent. Itaque haud diu pòst veniunt, se Episcopi voluntati atque arbitrio dedituros. At cùm Gregorius Philippicum illis nominaret, quem voluit vt sibi Ducem peterent: respondent, tum se, tum vniuersum exercitum sanctè iurasse, se numquam id facturos. Tum ille sine mora, aut vlla cunctatione: Episcopo, inquit, concessum est & potestas data soluendi atque ligandi in cælo & in terra. Sententiamque Euangelij illius citauit.

CONCILIATOS COMMVNICAT MILITES.

Cùm verò illi etiam in hac re eius arbitrio cederent: Deum idcirco precibus & obsecrationibus placare cœpit, atque immaculato Christi corpore eis distributo (erat enim sacro-
B sancta illa dies, quæ sanctæ Domini passioni proxima est) cùm omnes qui circiter duo millia erant, toris in herba ad eam rem confectis accumbentes cœna excepisset, postridie domum rediit, decreuitque vt illo quo loco vellent, in vnum conuenirent. Itaque Philippicum interim Tarsi Ciliciæ ætatem degentem accersit, vt Constantinopolim maturè contendat; deque his rebus refert ad Imperatorem, eique postulata exercitus de Philippico per litteras significat. Milites autem Philippico postea Antiochiam profecto occurrunt, & hominibus qui lauacro regenerationis tincti erant, sibi vt pro eis deprecarentur ascitis, ad genua Philippici accidunt. Qui cùm dexteram illis dedisset, se præteritæ culpæ memoriam obliuione penitus deleturum, cum eo denuo in militiam proficiscuntur.] hæc de reconciliatione exercitus per Gregorium facta Euagrius hoc anno, qui sequens fuit à terræmotu.

COMMENDATVR HVMILITAS IN EPISCOPIS.

Idemque describit bellicos sub Philippico progressus in Persidem, cùm exercitui adesset Imperatoris mandato idem Gregorius Antiochenus Episcopus, qui in tempore iracundiæ factus est reconciliatio: cùm ad persuadendum vsus est illis potissimùm locis ex rhetorica
C Christiana peritis, nempe humilitate simul & lacrymis. Quis non permouendus erat ac suadendus vel ipso tantùm aspectu, cùm videret genibus flexis perorantem cum lacrymis Patriarcham? Hi sunt, inquam, ad persuadendum Christianæ eloquentiæ loci efficacissimi ab animi demissione, corporisque humiliatione quæsiti. Abeant qui tumido fastu cuncta quæ sunt humilitatis, indigna putant Episcopo, sacrilegiumque existimant vel inclinare ceruicem laico, antequam ab eo sit salutatione præuentus. Cùm enim salus quæritur animarum, cur (si expediat) non se inclinet Episcopus cuiuis homini, cuius causa humiliauit se ipsum vsque ad mortem Deus factus homo?

[a] Cedren. Annal. hoc anno

Eodem anno [a] Mauritius Imp. auctus filio, eumdem Theodosium appellauit. Misit idem Imperator hoc anno legatos ad Childebertum Francorum Regem cum pecuniis, so-
D licitans eum ad bellum aduersos Longobardos suscipiendum. sed accepta pecunia cùm remoraretur ille, & iste iterata legatione cum vrgeret, Rex legatos illiberaliter tractans inanes dimisit. verùm permotus tandem, cùm ad Italiam inuadendam parasset exercitum, discordia Ducum re infecta reuertitur. narrat pluribus ista Gregorius [b].

[b] Greg. Turon. lib. 8. c. 30. 38.

Infeliciter quoque cessit bellum, quod parauerat Guntheramnus aduersus Gothos illos qui hactenus in Gallia Narbonensi sedes semel fixas tenebant. Hoc illud planè prœlium, de quo Isidorus his meminit verbis, de Reccaredo cùm agit [c]: In belli quoque gloria satis clarus ac præcipuus extitit: De Francis enim cum sexaginta ferè armatorum copiis Gallias irruentibus, misso Claudio Duce aduersus eos, glorioso triumphauit euentu. Nam nulla vmquam in Hispaniis Gothorum vel maior, vel similis extitit victoria: prostrati sunt enim & capti multa millia: residua pars exercitus in fugam versa, Gothisque pòst tergum insequentibus vsque ad regni sui fines cæsa est.] hæc de victoria aduersus Francos in Gallia
E Narbonensi Gothorum ditione accepta Isidorus, quam Gregorius silentio magna ex parte obuolutam reliquit, querelas tantùm Guntheramni Regis, qui expeditionem parauit, prosecutus, cùm rem malè gestam ob militum scelera perpetrata deplorat.

[c] Isidor. in chronic. Gothor. RECCARED VS FRANCOS VICIT.

Cæterùm illa potius causa iniqua belli illati expendenda fuerat, cùm aduersus Gothos potitos ad longum tempus Gallia Narbonensi iam Catholicos redditos bellum mouit: quando abdicata iam Ariana impietate, in vnitatem Catholicam vnà cum Rege ipsorum coissent; quo nomine ab omnibus Principibus Orthodoxis fuerant amplectendi, muneribusq. & aliis pietatis officiis frequētandi. Sed audi ex Gregorio [d], quæ pòst reditum fugatorum militum egerit Guntheramnus. Quibus (inquit) reuersis, magna Guntheramnum Regem amaritudo cordis obsedit. Duces verò supradicti exercitus basilicam S. Symphoriani martyris experierunt. Veniente itaque Rege ad eius solemnitatem, repræsentati sunt sub conditione audientiæ in postmodum futuræ. Postea verò quatuor vocatis Episcopis, nec-

[d] Greg. Turon. hist. Franc. lib. 8 c. 30.

non

CVR RES BELLICAE INFAVSTVM FINEM SORTIANTVR.

non & maioribus natu laicorum, Duces discutere cœpit, dicens: Qualiter nos hoc tempo- A
re victoriam obtinere possumus, qui ea quæ patres nostri consecuti sunt, non custodimus?
Illi verò Ecclesias ædificantes, in Deum spem omnem ponentes, martyres honorantes, sa-
cerdotes venerantes, victorias obtinuerunt; gentesque aduersas, diuino opitulante adiuto-
rio, in ense & parma sæpiùs subdiderunt. Nos verò non solùm Deum non metuimus, ve-
rùm etiam sacra eius vastamus. Non enim potest obtineri victoria, vbi talia perpetrantur.
Ideo manus nostræ sunt inualidæ, ensis hebescit, nec clypeus nos (vt erat solitus) defendit
ac protegit.

GVNTHERAMNVS CVLTOR IVSTITIAE.

Ergo si hoc meæ culpæ ascribitur, iam id Deus capiti meo restituat. Cæterùm si vos re-
galia iussa contemnitis, & ea quæ præcipio implere differtis: iam debet securis capiti vestro
submergi. Erit enim documentum omni exercitui, cùm vnus de prioribus fuerit interfe-
ctus. Verùm iam experiri debemus, quid agi oporteat. Si quis iustitiam sequi destinat, iam B
sequatur: si quis contemnit, iam vltio publica ceruici eius immineat: satius est enim vt
pauci contumaces pereant, quàm ira Dei super omnem regionem dependat innoxiam.
Hæc Rege dicente, responderunt Duces: Bonitatis tuæ magnanimitas, Rex optime, enar-
rari facilè non potest, qui timor tibi in Deum sit, qui amor in Ecclesias, quæ reuerentia in
sacerdotes, quæ pietas in pauperes, quæve dispensatio in egenos. Sed quia omnia quæ glo-
ria vestra profert, recta veraque esse censentur; quid faciemus, quòd populus omnis in vi-
tium est dilapsus? omnemque hominem agere quæ sunt iniqua delectat: nullus Regem me-
tuit, nullus Ducem, nullus Comitem reueretur. Et si fortassis alicui ista displicent, & ea
pro longæuitate vestra emendare conatur; statim seditio in populo, statim tumultus exo-
ritur, & in tantum vnusquisque contra seniorem sæua intentione grassatur, vt vix se credat
euadere, si tandem silere nequiuerit. Ad hæc Rex ait: Si quis sequitur iustitiam, viuat: si C
quis legem mandatumque nostrum respuit, iam pereat, ne diutiùs hoc blasphemum pro-
sequatur.] hucusque Regis oratio, quæ nouis nunciis de Reccaredo Galliam Arelatensem
inuadente intercepta est.

Verùm Rex ipse rem altiùs meditatus, vnde malorum omnium fons erumperet, solici-
tiùs perueſtigauit, detexitque negligentiam Episcoporum esse in culpa, cùm populum sibi
subiectum non Euangelicis (vt par esset) instituerent disciplinis: ex quo fieret, vt corruptis
moribus viuentes populi, nullam iusti rectiq. rationē habentes, nefandissima scelera perpe-

INDICITVR MATISCONENSE SECVNDVM CONCIL.

trarent. Quamobrem in eosdem Episcopos nonnihil cōmotus, Synodum conuocat Matis-
conē habendā in fine anni huius, quo incipit numerari eiusdē Regis vigesimusquartus. Ex-
stat ipsa quidē Synodus Matisconēsis secunda dicta, eademq. generalis appellata, ad quam
omnes Metropolitāni Episcopi in prouinciis Gūtheramni positi cōuenerunt, interq. alios D
numeratos primum locum Priscus Lugdunensis obtinuit, idemq. nominatus Patriarcha.

Præter illa autem quæ in Actis eiusdem Synodi habentur, nonnulla collegimus ex di-
uersis locis Gregorij Turonensis, quæ ad eamdem Synodum spectare posse videntur. At-

DE TEMPORE SYNODI.

que in primis quod pertinet ad diem præscriptum Synodi celebrandæ, constat ex eodem
Gregorio [a] eamdem indictā ad vndecimum Kalendas Nouembris. ita quidem Gregorius,
dum agit de Palladio Episcopo Santonensi, & Bertheramno Episcopo Burdegalensi iussis
ad dictam diem Synodo interesse. Quod insuper ad cum qui ipsam celebrandam curauit,
Guntheramnum Regem spectat: constat quidem, etsi zelum Dei habuit, haud tamen in
omnibus secundùm scientiam. Etenim leuibus quibusdam suspicionibus ferebatur aduer-
sùs nonnullos Episcopos, quos tamen morum sanctitas commendabat, vt inter alios acci-
dit de Theodoro Massiliensi Antistite, quem à sæculari Iudice primùm nonnihil exagita- E
tum huic voluit Synodo interesse, de quo recensēt ista Gregorius [b]:

THEODORVS MASSILIENSIS EPISC. EXAGITATVS.

Denique cùm Rex maxima intentione Theodorum Episcopum iterum persequi cona-
retur, & Massilia iam in Childeberti Regis dominationem reuocata fuisset, ad discutien-
das causas Retharius illuc quasi Dux à parte Regis Childeberti dirigitur. Sed postposita
actione quæ ei à Rege iniuncta fuerat, Episcopum vallat, fideiussores requirit, & ad præ-
sentiam Regis Guntheramni direxit, vt scilicet ad Synodum quæ Matiscone futura erat,
quasi ab Episcopis damnandus adesset. Nec defuit vltio diuina, quæ seruos suos ab ore ca-
num rabidorum seruare consueuit. Nam egrediente Episcopo à ciuitate, statim res Eccle-

DIVINA VLTIO IN SACRILEGOS.

siæ diripit, & alia quidem sibi vendicat, alia sub sigillorum munitione concludit; cumque
hoc fecisset, protinus famulos eius sæuissimus inuadit morbus, exhaustosq. febre peremit:
filius eius ab hoc incōmodo defecit, quem in suburbano Massiliæ ipsius cum graui gemi-
tu se-

[a] Greg. Thron. histor Franc. lib. 8. cap 7.

[b] Greg. Thron. hist. lib 8. c. 12.

A tu sepeliuit: fuitque talis domui eius plaga, vt cùm ab vrbe illa esset digressus, vix ad pa-
triam suam regredi putaretur. Theodorus verò Episcopus à Guntheramno Rege deten-
tus est: sed nihil Rex ei nocuit. Est enim vir egregiæ sanctitatis & in oratione assiduus, de
quo mihi Magnericus Treuerensis Episcopus hæc retulit: Ante hos annos cùm ad præ-
sentiam Childeberti Regis ita sub ardua custodia duceretur, vt quandocumque ad vrbem
aliquam veniisset, neque Episcopum, neque quemquam de ciuibus videre permitteretur:
aduenientе Treueros, nunciatum est Episcopo, hunc iam in naui positum clàm abduci.
Surrexitque sacerdos tristis, ac velociter prosecutus, reperit eum ad littus, causatusque cu-
stodibus, cur tanta esset impietas, vt non liceret fratri fratrem aspicere. Visoque tandem,
osculatus est eum; indulgensque aliquid vestimenti, discessit.

Veniens itaque ad Basilicam S. Maximini, prosternitur sepulchro, illud Apostoli reti-
B nens: Orate pro inuicem, vt saluemini. Fusaque diu oratione cum lacrymis, vt fratrem dig-
naretur Dominus adiuuare, egressus est foras. Et ecce mulier quam spiritus erroris agita-
bat, clamare sacerdoti cœpit, & dicere: O sceleste & inueterate dierum, qui pro inimico
nostro Theodoro orationem fundis ad Dominum. Ecce nos quotidie quærimus, qualiter
ab his Gallis extrudatur, qui nos quotidianis incendiis conflagrat; & tu pro eo orare non
desinis? Satius enim tibi erat res Ecclesiæ tuæ diligenter inquirere, ne pauperibus aliquid
deperiret, quàm pro hoc tam intentè deposcere. Et aiebat: Væ nobis, quia eum non possu-
mus expugnare. Et licet dæmoniis credi non debeat: tamen qualis esset sacerdos, de quo
hæc dæmon condolens declamabat, apparuit. Hæc Gregorius, qui subdit [a], Childebertum
Regem nepotem Guntheramni rogasse patruum per Felicem legatum, ne quid iniuriæ in-
ferretur Theodoro Episcopo, quem colebat vt patrem. Cæterùm ipse Childebertus noluit
C sui regni Episcopos proficisci, vt antè pollicitus erat. Hæc Synodum præcesserunt: iam ad
ipsam Synodum veniamus.

THEODORVS CVM EXVLAT DAEMONES TERRET.

[a] Gregor. hist. Franc. lib. 8. c. 13.

Habent in primis eius Acta, hoc eodem anno XXIIII. inchoante Regis Guntheramni,
celebratam esse in Galliis eamdem Synodum Matisconensem secundam dictam [b], in eaq.
statutos canones viginti. Inter alios Episcopos sanctitate conspicuos, qui eidem subscripti
reperiuntur, sunt Priscus Lugdunensis, Euantius Viennensis, Prætextatus Rhotomagen-
sis, Theodorus Massilienſis, Sulpitius Biturícensis, Veranus Cauallicensis, & alij, omnes
numero sexagintaduo præter eos qui per legatos interfuere.

[b] Tom. 2. Conc. cib.

Cum autem illic multa ad œconomiam Ecclesiasticam vtilia sint cōstituta; notatu digna
sunt, quæ de veneratione à sæcularibus præstanda clericis sancita fuere. Primùm verò illud
magnopere inculcatum, vt præcedentibus vigiliis, singulis diebus Dominicis sanctifica-
D rentur, & ab operibus seruilibus cessaretur, eodemq. die à populo oblationes panis & vini
Deo in Ecclesia offerrentur, ac decimæ darentur in pauperum vsum. Sed & illud sancitum
à Patribus fuit, vt confugientes ad Ecclesiam extrahere nemo auderet. Ad hæc iterum san-
cienda Patres inducti fuisse videntur ob diuersos casus, quos diuersis in locis accidisse dixi-
mus: quibus addita sunt, quæ hoc ipso anno, cùm de nece Chilperici Regis quæstio habe-
retur, Turonis in Ecclesia sancti Martini fieri plura illicita contigerunt; quæ insuper in ba-
silica S. Vincentij martyris facta sunt, quorum causa plura accidisse miracula Gregorius
docet, qui ipsorum omnium narrat historiam. In primis verò agit de his quæ contigerunt
Turonis [c] de violato hoc ipso anno atrio Ecclesiæ sancti Martini, in quo occisus est Ebe-
rulfus reus maiestatis, quòd necem intulisset Chilperico Regi Francorum, cuius erat cubi-
cularius [d], qui & aliorum quoque scelerum patrator inuentus est, quæ idem Gregorius
E narrat [e] pluribus; factaq. hæc testatur inuito Rege Guntheramno, qui ad hæc missis manda-
tum dederat, vt cuncta fierent: salua Ecclesiæ immunitate: quem & his auditis magnopere
succensuisse tradit. Sic igitur sacrilegium tantum per legem Ecclesiasticam, ne vlteriùs fie-
ret, placuit emendari. sed interfectores vltio secuta est, cùm & ipsi interfecti sunt.

DE IMMVNITATE ECCLES. SERVANDA.

[c] Gregor. hist. lib. 7. c. 29.

[d] Greg. histor. Francor. lib. 6. c. 21.

[e] Gregor. ibid. cap. 22.

Erat præterea recens memoria, quanta locis sacris habenda reuerentia esset, de militibus
illis qui violassent basilicam S. Vincentij martyris apud Agennensem ciuitatem; de qui-
bus pauca ista Gregorius habet [f]: Multos ibi diuina vltio conterruit: Nam plerisque ma-
nus diuinitus vrebantur, emittentes fumum magnum, sicut ex incendio surgere solet:
nonnulli arrepti à dæmone per energiam debacchantes, martyrem declamabant: plurimi
verò semoti à seditione propriis se iaculis fauciabant.] his igitur adeò pauendis viris sæpe
portentis, permoti sunt cum Rege Episcopi, vt Ecclesiasticam immunitatem iterum nouis
sancitis legibus communirent.

VLTIO DIVINA IN SACRILEGOS.

[f] Gregor. histor. lib. 7. cap. 21.

Sed

DE CAVSA EPISCOPORVM ET CLERICORVM.

Sed & quòd plerumque grauiter in Gallijs à Principibus peccatum esset, cùm Iudices A
sæpe in Episcopos manus violentas iniecissent, eosque in carcerem detrusissent, & iussu
Regum etiam exilij pœna damnassent: prohibuit sancta Synodus [a] Episcoporum iudicia
agitari per seculi magistratus; sed per suos Metropolitanos, vel si causa esset grauior, apud
prouinciale Concilium agi decreuit. Idipsum de clericis cuiusque ordinis statuit: quod qui-
dem non recens institutum, sed ab ipso fermè Christianitatis nascentis exordio esse seruatum, Patres asseruerunt.

[a] Conc. Matisc. con. c. 9. & 10.

IN EPISCOPOS VENATORES.

Quòd verò irrepsisset ille prauus vsus in Galliis, vt Episcopi Reges adeuntes, ipsos etiam
negotiorum causa in venationibus sequerentur, atq. iidem mox ex Episcopis in venatores
transformarentur, alerentq. canes & accipitres, sicque fieret, vt in Episcoporum quorum-
dam domibus audirentur eiusmodi aues stridere, canesq. latrare: vetuit Synodus ista fieri,
[b] statuto canone, ad cuius finem hæc leguntur: Custodienda est igitur Episcopalis habitatio B
hymnis, non latratibus, operibus bonis, non morsibus venenosis. Vbi igitur Dei est assi-
duitas cantilenæ: monstrum est & dedecoris nota, canes ibi vel accipitres habitare.]

[b] Conc. Matisc. con. c. 13.

Sed & illud crimen inemendatum minimè reliquerunt, cùm potentes sultī fauore Re-
gum aliena sibi vendicarent fisci titulo, vel quouis modo vsurparent; quos anathemate
Synodus [c] ipsa percelluit.

[c] Eod. Concil. c. 14.

QVO CVLTV LAICI VENERARI DEBERENT CLERICOS.

Verùm & illud præterea memoria dignum Patres, Rege annuente, constituerunt, vt
laici clericos omnino venerari deberent, ista sancientes memoria digna: Statuimus, vt si
quis sæcularium quempiam clericorum in itinere obuium habuerit, vsque ad inferiorem
gradum honoris veneranter (sicut condecet Christianum) illi colla subdat, per cuius offi-
cia & obsequia fidelissima Christianitatis iura promeruit. Et si quidem ille sæcularis equo
vehitur, clericusque similiter; sæcularis galerum de capite auferat, & clerico sinceræ salura- C
tionis munus adhibeat. Si verò clericus pedes graditur, & sæcularis vehitur equo sublimis:
illico ad terram desuat, & debitum honorem prædicto clerico sinceræ charitatis exhi-
beat: vt Deus qui vera charitas est, in vtrisque lætetur, & dilectione sua vtrumque adsciscat *. Qui verò hæc, quæ Spiritu sancto dictante sancita sunt, transgredi voluerit, suspen-
datur.] hæc Patres.

* astringat

[d] Eod. Concil. c. 19.

A SANGVINE PROCVL CLERICI.

Rursum verò Ecclesiasticos omnes procul volentes esse à sanguine [d], vetuerunt clericos
interesse examini reorum, & ad locum accedere vbi rei criminum morte mulctarentur. hæc
& alia salubri concilio à Patribus sunt constituta, vt conditio illorum temporum exigere
videbatur: ad postremumq. illud additū, vt quolibet triennio generale Concilium ageretur, indicereturque illud ab Archiepiscopo Lugdunensi. Præter hæc autē in eadem Synodo
[e] diuersorum Episcoporū ventilatæ sunt causæ, & peracta iudicia, de quibus ita Gregorius [e]: D

[e] Greg. histor. Franc. lib. 8. cap. 20.

Interim (inquit) dies placiti aduenit: & Episcopi ex iussu Regis Guntheramni apud Ma-
tisconensem vrbem collecti sunt. Faustinianus autem, qui ex iussu Gundebaldi Aquensis
vrbis fuerat Episcopus ordinatus, ea conditione remouetur, vt cum Berthramnus Ore-
steque siue Palladius, qui eum benedixerant, vicibus pascerent, centenosque ei aureos an-
nis singulis ministrarent. Nicetius autem ex laico, qui primus Chilperico Regi præceptum
elicuerat, in ipsa vrbe Episcopatum adeptus est. Vrsicinus Cadurcensis Episcopus excom-
municatur, pro eo quòd Gundebaldum excepisse, publicè est confessus, accepto eius-
modi placito, vt pœnitentiam tribus annis agens, neque capillum neque barbam tonde-
ret, vino & carnibus abstineret; Missas celebrare, clericos ordinare, Ecclesias, chrismaque
benedicere non præsumeret, eulogias dare penitus non auderet: vtilitas tamen Ecclesiæ
per eius ordinationem, sicut solita erat, omnino exerceretur.] & paulo pòst: Prætextatus E
verò Rhotomagensis Episcopus, orationes quas in exilio positus scalpsit, coram Episco-
pis recitauit. quibusdam quidem placuerant: à quibusdam verò quia artem secutus mini-
mè fuerat, reprehendebantur. Stylus autem per loca Ecclesiasticus & rationabilis erat.]
& inferiùs.

His etiam diebus Guntheramnus Rex grauiter ægrotauit, ita vt putaretur à quibus-
dam non posse prorsus euadere: quod credo prouidentiam Dei fuisse. Cogitabat mul-
tos Episcoporum exilio detrudere. Theodorus itaque Episcopus ad vrbem suam regres-
sus, fauente omni populo, cum laude susceptus est.] hactenus de Actis Synodicis Grego-
rius. Eorumdem sanctæ Synodi decretorum viginti meminit Ado Viennensis, dum ait de
S. Euantio Episcopo Viennensi: Hic cum S. Prisco, & Artemio Senonico, & Remigio Bi-
turicensi, & cum aliis sanctis Episcopis, viginti capitula Ecclesiastica perfectè comproba-
uit.

A uit. quibus consedit quoque Syagrius Eduensis Episcopus, vir summæ sanctitatis.] hæc de
Synodo, & Sanctis qui interfuerunt, Ado, dum recenset suæ Ecclesiæ Viennensis Episco-
pos: de quibus non prætereat, quòd ante hunc de quo agit, Euantium successisse ait Na-
matio, siue Manatio, quem generis nobilitate, vitæ egregia sanctitate, & eloquentia cele-
brem prædicat. fuerat ipse ex coniugio vocatus ad Ecclesiam: cuius vxor non minori quàm
ipse sanctitate resplenduit, sicut & generis nobilitate: fuitque illi nomen Euphrasia, de
qua ex scripto codice Fortunati hic tibi epitaphium legendum exhibeo:

EPITAPH. EVPHRASIAE.

Si pietatis opus numquam morietur in ævum:
Viuis pro merito, femina sancta, tuo.
Inclyta sidereo radians Euphrasia regno,
Nec mihi flenda manes, cùm tibi læta places.
B *Terram terra edit, sed spiritus astra recepit:*
Pars iacet hæc tumulo, pars tenet illa polum.
Corpore depositò leuiori vecta volatu:
Stans melor cælo, quàm prius esses humo.
Carnis iniqua domans, de te tibi facta triumphans,
Ad patriæ sedes ciuis opima redis.
Ardua nobilitas proauorum luce coruscans,
Plus tamen es meritis glorificanda tuis.
Vir cui Namatius datus Viennæ sacerdos,
Coniuge defuncto, consociata Deo.
Exulibus, viduis, captiuis omnia fundens,
C *Paupertate pia diues ad astra subis.*
Aeternum mercata diem sub tempore paruo,
Misisti ad cælos quas sequereris opes.
Sed rogo per Regem paradisi gaudia dantem,
Pro Fortunato supplice funde precem.
Obtineas votis, hæc qui tibi carmina misi,
Vt merear claudi quandoque claue Petri.] hactenus epithaphium.

Iam ad Guntheramnum Regem tantæ Synodi cogendæ auctorem redeamus.

Post Synodum peractam Guntheramnus Rex edidit sanctionem ad Episcopos atque Iu-
dices scriptam, qua (vt decet religiosissimum Principem) eosdem hortatur Episcopos, Ver-
bi in primis prædicationi inuigilare; sed & ne munus Episcopale per vicarium, sed per se
D ipsos expleant, admonet. Datum est edictum hoc eodem anno, quarto Idus Nouembris; quod cùm memoria dignum sit, hîc apponimus: sic enim se habet [a]:

[a] Tom. 2. Concil. post Acta Conc. Matisconen.

Gunthramnus * Rex Francorum omnibus Pontificibus, ac vniuersis sacerdotibus &
cunctis Iudicibus in regione nostra constitutis.

* Guntheramnus GVNTHERAMNI REGIS EDICTVM.

Per hoc supernæ maiestatis auctorem, cuius vniuersa reguntur imperio, placari credi-
mus, si in populo nostro iustitiæ iura seruamus: & ille pius Pater & Dominus, qui huma-
næ fragilitatis substantiam suo semper adiuuare consueuit auxilio, meliùs dignabitur cun-
ctorum necessitatibus quæ sunt opportuna concedere, quos cognoscit præceptorum suo-
rum monita custodire. Dum ergo pro regni nostri stabilitate & saluatione regionis, vel
populi solicitudine peruigili attentiùs pertractauimus: agnouimus infra regni nostri spa-
tia vniuersa scelera, quæ canonibus & legibus pro diuino timore puniri consueuerunt,
E suadente aduersario boni operis, perpetrari. Et ex hoc proculdubio indignatione cælesti
per diuersas sæculi tempestates homines aut pecora aut morbo consumi merentur, aut
gladio, dum diuina iudicia non timentur: atque ita fit, vt admittendo illicita, per ignoran-
tiam multi depereant, & non solùm præsentem vitam celeriùs cogantur amittere, sed &
inferni supplicia sustinere.

Ad vos ergo, sancti Pontifices, quibus diuina clementia potestatis paternæ concessit
officium, in primis serenitatis nostræ sermo dirigitur, sperantes quòd ita populum vo-
bis prouidentia diuina commissum frequenti prædicatione studeatis corrigere, & pasto-
rali gladio gubernare, quatenus dum vniuersi diligendo iustitiam conuersatione præci-
pua cum omni honestate studuerint viuere meliùs, cuncta rerum aduersitate remota, cæ-
lesti beneficio concedatur tranquillitas temporum, & congrua saluatio populorum. Et
licet absque nostra admonitione ad vos specialiter prædicandi causa pertineat: attamen

reliquorum peccatis vos omnino credimus esse participes, si filiorum vestrorum culpas non assidua obiurgatione corrigitis, sed silentio praeteritis. Nam nec nos, quibus facultatem regnandi superni Regis commisit auctoritas, iram eius euadere possumus, si de subiecto populo solicitudinem non habemus. A

DE FESTIS DIEBVS COLENDIS.

Idcirco huius decreti ac definitionis generalis vigore decernimus, vt in omnibus diebus Dominicis, in quibus sanctæ Resurrectionis mysterium veneramur, vel in quibuscumque reliquis solemnitatibus, quando ex more ad veneranda templorum oracula vniuersæ plebis coniunctio deuotionis congregatur studio, præter quod victum præparari conuenit, ab omni corporali opere suspendantur, nec vlla causarum præcipuè iurgia moueantur.

QVID AGERE DEBEANT SACERDOTES.

Sed vos Apostolici Pontifices, iungentes vobiscum consacerdotes vestros & filios senioris Ecclesiæ, ac Iudices locorum, quoscumque agnoscitis quòd vitæ qualitas honesta commendat, ita vniuersam populi multitudinem constanti vel Deo placita iugiter prædicatione corrigite, vt bene viuentes mysticus adhortationis sermo mulceat, & excedentes ad viam recti itineris correctio pastoralis adducat: quatenus omnes vnanimi deliberatione laudabiliter studeant viuere, vel æquitatem & iustitiam conseruare, qualiter ab omni peccatorum fæce liberos suos sancta suscipiat Ecclesia Christianos. B

DE IVSTITIA SERVANDA.

Enimvero quicumque sacerdotum aut sæcularium intentione mortifera perdurantes, crebriùs admoniti emendare neglexerint: iuxta quod conditiones causarum aut excessus personarum exegerint, alios canonica seueritas corrigat, alios legalis pœna percellat: quoniam nec innocentes potest reddere collata securitas liberos, nisi culparum probatio punierit criminosos: nec minor est pietas proteruos conteri, quàm releuare compressos. Conuenit ergo, vt iustitiæ & æquitatis in omnibus vigore seruato, distringat legalis vltio iudicum, quos non corrigit canonica prædicatio sacerdotum: quo fiat, vt dum præterita resecantur scelera, nullus audeat perpetrare futura, & ita vniuersos excedentes pro disciplinæ tenore seruando correctionis frena constringant, & in vniuersa regione nostra pacis & concordiæ iura proficiant. Cuncti itaque Iudices iusta (sicut Deo placet) studeant dare iudicia: nam non est dubium, quòd acriùs illos condemnabit sententia nostri iudicij, à quibus non tenetur æquitas iudicandi. Non Vicarios aut quoscumque à latere suo per regionem sibi commissam instituere aut destinare præsumant, qui (quod absit) malis operibus consentiendo, venalitatem exerceant, aut iniqua quibuscumque spolia inferre præsumant. C

CLERICORVM PECCATA ACRIVS CORRIGENDA.

Clericorum transgressiones, cùm, aduersario instigante, contigerint, quantum illis pro diuino amore reuerentia maior impenditur, tantum conuenit vt acriùs resecentur: quoniam si sancti pastores, aut instituti Iudices (quod nefas est) subditorum suorum scelera potiùs occultare quàm resecare tentauerint: se ex hoc ampliùs reos esse vel noxios, non ignorent. Cuncta ergo quæ huius edicti tenore decreuimus, perpetualiter volumus custodiri: quia in sancta Synodo Matisconensi hæc omnia (sicut nostis) studuimus definire, quæ præsenti auctoritate vulgamus. *Subscriptio domini Guntheramni Regis.* Data sub die quarto Idus Nouembris, vigesimo quarto anno regni supradicti Regis.] hactenus edictum Regis maximè pij à cunctis Christianis Principibus præ oculis habendum, vt cùm siue peste, siue penuria, bellóve affligi suos populos vident, ad populi mores corrigendos atque Iudices emendandos se conuertant, prout feciſse vidimus Guntheramnum. D

RECCARE-DVS REX PACIS STVDIOSVS.

Quod verò pertinet ad Reccaredum Regem, ipse (vt Christianum Principem decet) filius pacis, quantumlibet victor, pacem tamen missa legatione à Guntheramno Rege Francorum petiit hoc anno: sed cùm non obtinuerit, sequenti rursus anno alia missa legatione id ipsum enixiùs postulasse constat; verùm eam minimè consecutum esse, idem Gregorius tradit [a]. Porrò tantum Regem pacis cultorem maximè pium eo dono muneratus est Deus, vt eum à maximo liberaret discrimine, à coniuratione nimirum dolis fabricata Reginæ nouercæ conspirantis cum Vdila Episcopo Ariano hoc ipso anno tertio regni eius. E

[a] Greg. histor. Franc. lib. 8. c. 35. & 39.

Sed redeamus ad Francos, quos præter bellorum infelices exitus hoc pariter anno afflixit non modicum regiæ ciuitatis incensio: hoc enim anno decimo Childeberti Regis Parisiensis ciuitas conflagrauit. Quæ verò admiranda memoria digna tum acciderint, Gregorius ita narrat [b]: Extitit autem in his diebus apud vrbem Parisiacam mulier, quæ diceret incolis: Fugite ab vrbe, & scitote eam incendio concremandam.

[b] Greg. histor. Franc. lib. 8. cap. 33.

A mandam. Quæ cùm à multis irrideretur, quòd hæc aut sortium præsagio diceret, aut vana aliqua somniasset, aut certè dæmonij meridiani hæc instinctu proferret; respondit: Nequaquam est ita vt dicitis: nam in veritate loquor, quia vidi per somnium à basilica S. Vincentij venientem virum illuminatum tenentem manu cereum, & domos negotiatorum ex ordine succendentem. Denique post tertiam noctem quòd hæc mulier est effata, inchoante crepusculo, quidam è ciuibus accenso lumine in promptuarium est ingressus, assumptoque eo ac cæteris quæ necessaria erant, abscessit, lumine secus cupellam olei derelicto. Erat autem domus hæc prima secus portam quæ ad mediam diem pandit egressum; ex quo lumine apprehensa domus incendio concrematur, de qua & aliæ apprehendi cœperunt. INCENDIVM PARISIACVM.

Tunc diruente igne super vinctos carceris, apparuit eis beatus Germanus, & cõminuens trabem atque catenas quibus vincti tenebantur, reserato carceris ostio, vinctos abire permisit incolumes. Illi verò egressi, se ad basilicam S. Vincentij, in qua sepulchrum habebatur beati Antistitis, contulerunt. Igitur cùm per totam ciuitatem huc atque illuc, flante vento, flamma ferretur, totisque viribus regnaret incendium, appropinquare ad aliam portam cœpit, in qua B. Martini oratorium habebatur, quod ob hoc aliquando factum fuerat, eo quòd ibi lepram maculosi hominis osculo depulisset. Vir autem qui eum intextis virgultis in sublime construxerat, confisus in Domino, nec de beari Martini virtute diffisus, se resq. suas intra eius parietes ambiuit *, dicens: Credo enim & fides mea est, quòd repellat ab hoc loco incendium, qui sæpe incendiis imperauit, & in hoc loco leprosi hominis cutem, osculo medente, purgauit. Appropinquante enim illuc incendio, ferebantur varij globi flammarum, qui percutientes parietem oratorij, protinus tepescebant. S. GERMANVS LIBERAT VINCTOS IN CARCERE. * abdidit

C Clamabat autem populus viro ac mulieri: Fugite, ô miseri, vt euadere positis. Ecce iam ignium pondus super vos diruit: ecce fauillæ incendij cum carbonibus tamquam validus imber ad vos vsque distenditur: Egredimini ab oratorio, ne cum eodem incendio concremini. At illi orationem fundentes, nequaquam ab his vocibus mouebantur. Sed nec mulier se vmquam à fenestra, per quam interdum flammæ ingrediebantur, amouit, quæ erat spe firmissima de virtute beati Antistitis præmunita. Tanta itaq. fuit virtus beati Pontificis, vt non solùm hoc oratorium cum alumni proprij domo saluaret, verùm etiam nec aliis domibus quæ in circuitu erant nocere flammis dominantibus permisisset: ibique cedit incendium, quod ab vna parte põtis cœperat desæuire. Ab alia verò parte tam validè cuncta conflagrauit, vt amnis finem imponeret: verumtamen Ecclesiæ cum domibus suis non sunt adustæ.] hucusque Gregorius de incendio, in quo Prophetæ ille sermo locum habuit dicentis [c]: Vox Domini intercidentis flammam ignis] cùm videlicet ea potuit ignis comburere, quæ Dei voluntate incendio damnata fuere: in reliquis verò suam vim flamma amisit. Addit his Gregorius [b], hoc anno natum filium Childeberto Regi à Magnerico Treuerensi Episcopo baptizatum appellatum fuisse Theodobertum, de quo sæpe dicendum inferiùs. hic verò annus Childeberti Regis decimus numeratur. S. MARTINI ORATORIVM A FLAMMIS ILLAESVM. D [c] Psal. 28. [b] Gregor. hist. Franc. lib. 8. cap. 37.

Quo pariter anno Smaragdi Exarchatus triennio euoluto, cùm accepisset successorem Romanum Patricium; Seuerus Episcopus Aquileiensis cum tribus collegis Episcopis, qui metu viq́ue coacti communicauerant cum Ecclesia Catholica per Ioannem Episcopum Rauennatem, ad propria reuersi, ab Episcopis Istriæ non recepti, nec à populo honore habiti, in pristinum schisma dilabuntur, Tria illa propugnantes iam ab Ecclesia Romana damnata capitula. De his verò tantùm hæc breuiter Paulus diaconus [d]: Exacto anno è Rauenna in Gradum reuersi sunt. Quibus nec plebs communicare voluit, nec cæteri Episcopi eos receperunt. Smaragdus autem Patricius successorem Romanum Patricium accipiens, Constantinopolim remeauit.] reliqua verò, nempe de Conciliabulo schismaticorum in Mariano habito, suo loco dicemus. [d] Paul. diacon. de gest. Longobard. lib. 3. cap. 12. E

IESV CHRISTI ANNVS 589. PELAGII PAP. II. ANNVS 12. MAVRITII IMP. ANNVS 4.

QVingentesimus octogesimusnonus incipit annus sub septima Indictione: cùm decimo Kalendas Iulij, anno Guntheramni vigesimoquarto nondum absoluto, celebrata

DE SYNODO VALENTINA.

brata est Synodus Valentina in Gallia decem & septem tantummodo Episcoporum : in A qua pauperum causæ sunt cognitæ ; sed & donationes factæ ad eodem Rege , siue Regina, atque filiabus eius diuersis Ecclesiis confirmatæ auctoritate Apostolica , subscriptionibus eorundem munitæ sunt.est de his eiusmodi decretum:

REGIS ET REGINARVM LIBERALITAS.

Cùm in vrbe Valentina iuxta imperium glorioſissimi domini Guntheramni nostra mediocritas pro diuersis pauperum querimoniis conuenissetid primò,auctore Deo,decreuimus sanciendum , quod pro salute & animæ suæ saluatione vel religionis statu censuimus opportunum : id est, vt quia prædictus Rex per virum illustrem Asclepiodotum Referendarium datis ad sanctam Synodum epistolis suis iniunxit,vt quodcumque tam ipse,quàm beatæ memoriæ iugalis sua Austrechildis Regina , vel filiæ eorum Deo sacratæ puellæ,id est,bonæ memoriæ Clodoberga,vel Codeildis locis sanctis contulissent,aut adhuc conferre decreuerint , auctoritate Apostolica deberet sancta Synodus præsenti titulo manuum B suarum subscriptione firmare. Et tam laudabili deuotioni non solùm sacerdotalem , sed etiam diuinam credimus posse conniuentiam conspirare.

CONFIRMATIO DONATIONVM PIARVM.

Idcirco præsenti constitutione, vnanimi consensu, Deo medio, Synodus sancta decreuit, vt si quid basilicæ sancti Marcelli, vel sancti Symphoriani, vel quibuscumque locis,vel seruientibus Deo per quascumque auctoritates,aut scripturarum epistolas præfatus dominus Rex,vel suprà nuncupata iugalis sua, filiæque eorum siue in ministerio altariorum, siue in quibuscumque speciebus , quæ ad diuinum cultum pertinere noscuntur , contulisse vel adhuc conferre voluerint, neque Episcopi locorum, neque potestas regia quæcumque tempora successura de eorum voluntate quicquam minorare aut auferre præsumât. Quod si quis hoc quoque tempore temerare aut auferre præsumpserit ; velut necator pauperum, anathemate perpetui iudicij diuini plectatur , & veluti sacrilegij perpetrator , criminis sui C reus,supplicij æterni teneatur obnoxius.] hucusque Patres,nec de eodem Valentino Concilio quicquam præterea inuenitur.Emendandum verò,dum in titulo inscriptum illud habetur Indictione secunda : multum enim inter se pugnat , vt hæc acta sint vigesimoquarto Guntheramni Regis anno,& facta dicantur Indictione secunda : manifestus enim arguitur error,cùm hic annus(vt dictum est)septimæ sit Indictionis.

S. PRAETEXTATI MARTYRIVM.

Quo pariter anno aucta est Gallia nouo martyre , nempe Prætextato Episcopo Rothomagensi : qui diu multumque odio perfidæ Fredegundis exiliis fatigatus & afflictatus, nihil remittens sacerdotalis constantiæ in redarguendo perperam facta Principum , potissimùm verò Fredegundem ipsam, quam alteram Iezabelem his temporibus Gallia passa est: ab eadem immisso tandem sicario, in Ecclesia ipsa ferro percutitur , ac paulo pòst spiritum Deo reddidit. Ita planè secundùm S. Ambrosij sententiam , vtiliùs Principes Episcopos D odio persequuntur , quàm illecebris blandiuntur. Ad coronam enim suorum sacerdotum permittit Deus scelestos Principes insanire , furereque aduersus eos; quo quid in eis intus virtutis lateat,foris appareat;& qui in vasis fictilibus thesaurus occultabatur,in multorum vtilitatem effundatur;& lumen quod reconditur in lagenis militum Gedeonis,iisdem perfractis,foris appareat, quo sancta Dei illustretur Ecclesia. Res autem gesta à Gregorio Turonensi ita describitur [a]:

[a] Gregor. lib. 8. cap. 31.

REDARGVIT REGINAM PRAETEXTATVS EPISCOP.

Dum hæc agerentur, & Fredegundis apud Rothomagensem vrbem commoraretur, verba amaritudinis cum Prætextato Pontifice habuit,dicens, vēturum esse tempus, quando exilia , in quibus detentus fuerat, reuiseret. Et ille : Ego semper & in exilio & extra exilium Episcopus fui,sum,& ero.Nam tu non semper regali potentia perfrueris.Nos ab exilio prouehimur, tribuente Deo,in regnum : tu verò ab hoc regno demergeris in abyssum. E Rectius enim erat tibi, vt stultitia relicta atque malitia , qua semper ferues , abstrahereris: vt & tu vitam adipiscereris æternam; & paruulum quem genuisti , adducere ad legitimam posses ætatem Hæc effatus, cùm verba illius mulier grauiter acciperet , se à conspectu eius felle feruens abstraxit.

Aduenientе autem Dominicæ resurrectionis die , cùm sacerdos ad implenda Ecclesiastica officia ad Ecclesiam maturiùs properasset, antiphonas iuxta consuetudinem incipere per ordinem cœpit.Cumq. inter psallendum Formulæ decumberet: crudelis adfuit homicida , qui Episcopum super Formulam quiescentem, extracto è baltheo cultro, sub ascella percutit.Ille verò vocem emittens, vt clerici qui aderant adiuuarēt, nullius auxilio de tantis astantibus est adiutus. At ille plenas sanguine manus super altarium extendens , orationem fundens , & Deo gratias agens , in cubiculum suum inter manus fidelium deportatus

A SICARIO PERCVSSVS EPISCOPVS.

A tatus , in suum lectulum collocatus est. Statimque Fredegundis cum Beppoleno Duce & Ansoualdo adfuit,dicens: Nō oportuerat nobis ac reliquæ plebi tuæ, ô sancte sacerdos,vt ista tuo cultui euenirent. Sed vtinam indicaretur qui talia ausus est perpetrare , vt digna pro hoc scelere supplicia sustineret. Sciens autem eam sacerdos hæc dolosè proferre , air: Et quis hæc fecit , nisi is qui Reges interemit , qui sæpiùs sanguinem innocentem effudit, qui diuersa in hoc regno mala commisit? Respondit mulier: Sunt apud nos peritissimi medici, qui huic vulneri mederi possunt : permitte vt accedant ad te. Et ille : Iam,inquit, me Deus præcepit de hoc mundo vocari : nam tu, quæ his sceleribus princeps inuenta es,eris maledicta in sæculo , & erit Deus vltor sanguinis mei de capite tuo. Cumque illa discederet , Pontifex ordinata domo sua , spiritum exhalauit. Ad quem sepeliendum Romacharius Constantinæ vrbis Episcopus aduenit.] addit Gregorius de necato ab eadem Re-
B gina seniore quodam eiusdem Ecclesiæ Rothomagensis , cùm ipse eidem necem sanctissimi Antistitis exprobrasset: agitque demum de successore eidem subrogato Melantio. Porrò quem perfida Fredegundis in Ecclesia occidi fecit , coluit semper Ecclesia Catholica martyrem , eumdemque inter martyres scriptum anniuersaria memoria celebrat. Quomodo autem facinus ab interfectore palàm factū sit , idem Gregorius in rebus gestis Francorum anni huius,qui est decimus Childeberti Regis , refert [a].

[a] Gregor. hist. Franc. lib. 8. cap. 41.

DE CONVERSIONE GOTHORVM.

Iam verò magna instans causa è Galliis in Hispanias nostram euocat orationem. Felix planè hic ille annus, Deo placabilis & acceptabilis ab omnibus prædicandus, quo Dei benignitas respexit tandem propitia Gothorum gentem , cùm è tenebris eam transtulit in regnum lucis. Quæ enim à temporibus Constantij Imperatoris , à prauis doctoribus in transuersum acta gens Gothorum fuit,præceps per deuia ferebatur, eoque sine metu secu-
C rior , quo ex beneficiis à Deo acceptis se remunerationem consecutam de impietate putabat. Quòd enim ipsa gens Gothica in Italia , Gallia, Hispania , & Africa suum populum propagasset , & regna subegisset externa , hæc cuncta rectæ quam putabant religioni ferebant accepta : nam & quòd Orthodoxorum prouincias suæ ipsorum Deus subiecerat potestati , totum id Dei iræ vlciscentis impios tribuebant. hæc illis signa fuere pro doctrina atque miraculis , quibus se Catholicis religione præstare iactabant , exultabantque veluti de Dei vero cultu securi , insultabantque piis , veluti à Deo eos ob impietatem afflige-
D nte reiectis.

Vt igitur tanta erroris offusi caligine, tamque profundis mersi tenebris ignorantiæ , veritatis lumen agnoscerent,illius tantùm fuit opus,qui de tenebris facit splendescere(quod ait Apostolus [b]) lumen suum , & illius qui vinctis dicit [c], Exite ; & his qui in tenebris, Re- [b] 2 Cor. 4.
uelamini. Domuit ille fera corda tandem , suoque subegit iugo ceruices ferreas , egitque magno miraculo, vt qui iugum imposuerant Romanis semper indomitis , iidem Romanæ subiicerentur Ecclesiæ vincti non ferro,sed fide,idq. precipuè per sanctissimum Leandrum Hispalensem Episcopum , aliosque sacros Hispaniarum Antistites, vigiles, fortesque fidei Orthodoxæ cultores: quorum industria atque labore factum est secundùm illud propheticum vaticinium [d], vt quæ erat arida esset in stagnum, & sitiens in fontes aquarum ; & vbi [c] Isaiæ 49. erat cubile draconum,oriretur viror calami & iunci, & semita esset ibi , vocareturque via sancta, vt non transirent per eam polluti] squalensque vepribus Ecclesia Hispana conuersa fuerit in paradisum Domini , qui gratiarum irriguis fœcundatus redderet fructum centuplum , factus ager plenus benedictionibus eius. Sed narrationem rerum gestarum aggrediamur. [d] Isaiæ. 35.

E Vbi coronato feliciter Hermenegildo martyrio,Reccaredus post Patris obitum regnans Catholicam fidem(vt dictū est) profiteri cœpit:ad hoc ipsum hortatus est Gothos Episcopos ac pariter magistratus & populum:factumq. Dei gratia , vt perpaucis exceptis, omnes eamdem cum Rege , abdicata hæresi Ariana , Catholicam fidem profiterentur : cuius rei causa , vt cuncta solidè stabiliret , vniuersale totius Hispaniæ voluit Concilium celebrari. SYNODVS TOLET. III.
Sic igitur hoc anno à Christo Domino quingentesimo octogesimonono , qui est & quartus annus ipsius Reccaredi Regis Vuisigothorum in Hispania , conuersis ipsis ab Ariana perfidia ad Catholicam veritatem,celebrata est Synodus Toletana,quę tertia ordine ponitur, cui interfuerunt Episcopi circiter septuaginta , ex quibus pauci per legatos suam præsentiam exhibuere,iidemq. ex omnibus Hispaniarum prouinciis,immo & Galliæ eius partis quæ apud Narbonensem prouinciam subiecta erat Gothis, vt ex Episcoporum subscriptione apparet.Non sine scientia atque consensu simulque authoritate Pelagij Papæ gene-

AVCTORITATE ROM. PONT. CONCILIVM HABITVM.

rale hoc celebratum esse Concilium, ex eo intelligi potest, dum Lucas Tudensis ait, sanctum Leandrum huic interfuisse & præfuisse legatione functum pro Romano Pontifice: quod absque controuersia credi debet, cùm certum sit ex his quæ sæpe superius dicta sunt, Romanos Pontifices tum in aliis, tum in Hispaniarum prouinciis vices suas delegare consueuisse eminentioribus earum Ecclesiarum Episcopis. Certè quidem præter S. Leandrum, qui magis spectatus esset hoc tempore inter Hispanos Episcopos, neminem scimus. Sed ad ipsa Concilij Acta pernoscenda, ex quibus complura sunt quæ Annalibus his inseri deA

[a] Tom. 2. Concil. edit. roman.

beant, veniamus. Est quidem ipsorum istiusmodi exordium [a]:

DE TEMPORE GENERALIS CONCILII TOLETANI.

In nomine Domini nostri Iesu Christi, anno quarto regnante gloriosissimo atque piissimo & Deo fidelissimo domino Reccaredo Rege, die octauo Iduum Maiarum, Æra sexcentesima vigesimaseptima, hæc Synodus habita est in ciuitate regia Toletana ab Episcopis totius Hispaniæ & Galliciæ numero septuaginta duobus, &c.] De hac eadem Synodo hæc B

[b] Isidor. in Chron. Goth.

S. Isidorus [b]: In ipsis regni sui exordiis Catholicam fidem adeptus, totius Gothicæ gentis populos, inoliti erroris labe detersa, ad cultum rectæ fidei reuocauit. Synodum etiam ad condemnationem Arianæ hæresis congregauit, cui Concilio idem gloriosissimus Princeps interfuit, suaque eum præsentia & subscriptione firmauit.] hæc Isidorus

Extat ipsa Synodus, canonesque vigintitres in ea editi, necnon fidei professio sincerissima, itemque Regis Reccaredi edictum; de quibus omnibus agemus per singula. Primùm verò omnium opportunum putamus hîc intexere sermonem à S. Leandro horum omnium præcipuo architecto tunc temporis habitum de eorumdem conuersione Gothorum: quem licet alij ponant in fine Synodi, nos (sicut reperimus in scripto codice bibliothecæ Sfortianæ, ex quo exscripsimus) ante Synodum positum hîc eodem ordine ponendum putamus, quo auctor licet stylo inculto, erudito tamen, veluti rudi rastro vertit auri C fodinam: cuius rei gratia putamus ista cariùs accipienda, quo simpliciùs atque fideliùs dicta leguntur, haud probantes eum qui cultiori sermone eamdem orationem illustrandam

[c] Ioan. Marian. hist. Hisp. lib. 5. cap. 5.

putauit [c], minimè hac ex parte de antiquitate (pace ipsius dixerim) bene meritus. Ipse autem sermo sic se habet:

ORATIO LEANDRI DE CONVERSIONE GOTHORVM.

Festiuitatem hanc omnium esse solemniorem festiuitatum, nouitas ipsa significat. Quoniam sicut noua est cõuersio tantarum plebium causa; ita & nobiliora sunt solito Ecclesiæ gaudia. Nam multas solemnitates per anni decursum celebrat Ecclesia; in quibus tamen si habet gaudia consueta, noua verò, sicut in hac, non habet. Aliter enim gaudet de rebus semper possessis, aliter de lucris magnis his nuper inuentis. Pro qua re & nos maioribus gaudiis eleuamur: quia repentè nouos Ecclesiam parturisse populos intuemur; & quorum asperitate quondam gemebamus, de eorum nunc gaudemus credulitate. Ergo materia D gaudij nostri, tribulationis præteritæ occasio fuit. Gemebamus, dum grauaremur, dum exprobraremur: sed gemitus illi id egerunt, vt hi, qui per infidelitatem nobis erant sarcina, fierent nostra per suam conuersionem corona. Hoc enim gratulatiuè profert in psalmis sancta Ecclesia, dicens: In tribulatione dilatasti me. Et Sarra dum sæpe à Regibus concupiscitur, nec maculam pudicitiæ sentit, & Abraham causa pulchritudinis suæ diuitem facit; ab ipsis Regibus Abraham ditatur, à quibus Sarra concupiscitur.

CRESCIT ECCLESIA EX PERSECVTIONE.

Condignè ergo Ecclesia Catholica gentes quas simul senserit fidei suæ decore affici, ad sui eas sponsi, hoc est, Christi lucra traducit, vt per ea regna virum suum diuitem reddat, per quæ se inquietari præsenserit. Sic enim, dum ex vitio lacessitur, vel inuidentium dentibus mordetur; dum premitur, eruditur; dum infectatur, dilatatur: quoniam patientia sua

[d] Prou. 31.

æmulatores suos aut superat, aut lucratur. Dicit enim ad eam diuinus sermo [d]: Multæ filiæ E congregauerunt sibi diuitias, tu verò supergressa es vniuersas. Sed non mirum, quòd hæreses filiæ dicuntur: sed attendendum, quòd loco spinarum ponuntur. Filiæ sunt, eo quòd ex semine Christiano generantur: spinæ sunt, eo quòd foris Eden è Dei paradiso, hoc est, extra Catholicam Ecclesiam nutriuntur. Et hoc non coniectura sensuum nostrorum, sed

[e] Cant. 11.

Scripturæ diuinæ auctoritate probatur, dicente Salomone [e]: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Ergo ne magnum vobis videretur, quòd hæresim dixerim filias, continuò eas nominat esse spinas: hæreses, inquam, quæ aut in aliquem angulum mundi, aut in vnam gentem inueniuntur versari: Ecclesia verò Catholica sicut per totum mundum tenditur, ita & omnium gentium societate constituitur. Certè ergo hæreses in caucernis quibus latent, congregant ex parte diuitias: Ecclesia autem Catholica in specula totius mundi locupletata supergreditur vniuersas.

Exulta

DE GAVDIO ECCLESIAE OB HAERETICORVM CONVERSIONEM.

A Exulta ergo & lætare Ecclesia Dei; gaude & consurge in vnum corpus Christi, induere fortitudine tua, & iubila exultatione: quoniam tui mœrores in gaudium sunt mutati, & tristitiæ habitus in amictum lætitiæ versus est. Ecce repentè oblita sterilitatis & paupertatis tuæ, vno partu populos innumeros genuisti Christo tuo: nam dispendiis tuis proficis, tuoque damno subcrescis: tantus denique est sponsus tuus, cuius imperio regeris, vt dum te patiatur deprædari ad modicum, rursum & prædam tuam ad te reducat, & hostes tuos tibi conquirat. Sic autem agricola, sic piscator dum lucra attendit futura, quæ seminat, & quem hamo ille dat cibum, non imputat damnum. Tu proinde iam ne fleas, ne lugeas, temporaliter quosdam recessisse à te, quos cernis cum magnis lacrymis redisse ad te. Exulta ergo fidei confidentia, & tui capitis merito fide esto robusta, dum quæ recolis olim repromissa, nunc cernis fuisse completa. Ait enim in Euangelio ipsa Veritas [a]: Oportebat [a] Ioan. 11.

B Christum mori pro gente, & non tantùm pro gente, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum. Tu profectò in psalmis clamas [b], odientibus pacem dicens: Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in vnum. Et rursum [c]: In conueniendo populos in vnum, & regna vt seruiant Domino. [b] Psal. 33. [c] Psal. 101.

DE LABORE FRVCTVS COLLIGIT.

Quàm dulcis sit charitas, quàm delectabilis vnitas, non nesciens per Prophetica vaticinia, per Euangelica oracula, per Apostolica documenta, nonnisi connexionem gentium prædicas, nonnisi vnitatem populorum suspiras, nonnisi pacis & charitatis bona disseminas. Lætare ergo in Domino, eo quòd non sis fraudata à desiderio tuo; nam quos tanto tempore gemitu tristi & oratione continua concepisti, nunc post glacies hiemis, post duritiam frigoris, post austeritatem niuis velut iocunditatem agrorum frugem & lætos verni flores, vel adhærentes * vincarum stipitibus palmites, repentè in gaudio * adridentes

C peperisti.

DE CONVERSIONE TOTIVS ORBIS SPES CONCEPTA.

Ergo, fratres, tota hilaritate animi exultemus in Domino, & iubilemus Deo salutari nostro. hæc de cætero pro eis quæ iam oblata sunt, ea quæ adhuc expectantur implenda, vera esse credamus. Quæ enim præfata sunt, Domino dicente [d], Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet vnus grex, & vnus pastor: ecce contuemur fuisse completa. Pro qua re non dubitemus totum mundum posse in Christum credere, atque ad vnam Ecclesiam conuenire: quoniam rursus ipso testificante didicimus Euangelio [e]: Et prædicabitur (inquit) hoc Euangelium regni in vniuerso Orbe in testimonio omnibus gentibus; & tunc (inquit) veniet consummatio. Si ergo remansit pars aliqua mundi, vel gens barbara, quam fides non irradiauit Christi; profectò crediturum, atque in vnam Ecclesiam esse venturam, nullo modo dubitemus, si ea quæ Dominus dixit, vera esse [d] Ioan. 10. [e] Matt. 24.

D putamus.

Ergo, fratres, reposita est loco malignitatis bonitas, & errori occurrit veritas: vt quia superbia linguarum diuersitate ab vnione gẽtes separauerat, eas rursus gremio germanitatis colligeret charitas: & quemadmodũ vnus possessor est mundi Dominus, ita & possessionis eiusdem vnum cor, & vnus animus. Pete à me (air [f]) & dabo tibi gentes hæreditatem tuam & possessionem tuam terminos terræ. Propterea & ex vno homine propagatum est omne genus humanum, vt qui ex illo vno procederent, vnam sperarent vnitatem & quærerent & diligerent. Ordo ergo naturalis exposcit, vt qui ex vno homine trahunt originem, mutuam retineant charitatem; nec dissentiant à fidei veritate, qui non disiunguntur naturali propagine. hæreses verò vt diuisiones è fonte emanant vitiorum: vnde quicumque ad vnitatem venit, ex vitio ad naturam redit: quia sicut naturæ est fieri ex pluribus vnitatem, sic [f] Psal. 2.

E est vitij fraternitatis vitare dulcedinem. Erigamur ergo tota mente in gaudio; vt quæ gentes studio decertandi perierant, simul & in amicam Christi vnam Ecclesiam percurrant, in quam eas rursus reducit & concordia charitatis.

DE ECCLESIA PROPHETICA VATICINIA.

De hac profectò Ecclesia vaticinatur Propheta, dicẽs [g]: Domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus. Et iterum: Erit (inquit) in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi & dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob. Mons enim Christus est: domus Iacob vna Ecclesia est eius, ad quam & gentium concursus & populorum pronunciat confluere conuentum; de qua rursus in alio loco dicit propheta [h]: Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est, & ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide. Omnes isti cõgregati sunt, & venerunt tibi, & [g] Isaiæ. 2. [h] Isaiæ. 60.

ædifica-

ædificabunt(inquit)filij peregrinorum muros tuos,& Reges eorum ministrabunt tibi. Qui vt notesceret quæ ventura esſ nt genti vel populo, quæ ab vnius Ecclesiæ communione recidissent,secutus est: Gens enim & regnum,quod non seruiet tibi, peribit. Alio denique loco similiter ait[a]: Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis; & quos non cognoueras, ad te current. A

[a] *Isaiæ 55.*

DE VNITATE ECCLES. Vnus est enim Christus Dominus,cuius est vna per totum mundum Ecclesia sancta possessio: ille igitur caput,& ista corpus; de quibus in principio Geneſis dicitur: Erunt duo in carne vna. quod Apostolus in Christo intelligit & in Ecclesia. Dum ergo ex omnibus gentibus Christus vnam vult habere Ecclesiam: quicumque extraneus est ab ea, licet Christi nomine nuncupetur,Christi tamen corporis compage non continetur. Hæresis enim,quæ respuit Catholicæ Ecclesiæ vnitatem, eo quòd adulterino amore diligat Christum, non vxoris, sed concubinæ obtinet locum: quoniam re vera duos dixit Scriptura esſe in carne vna, videlicet Christum & Ecclesiam, quo locum meretrix nullum inuenit tertium. Vna est(ait Christus)amica mea, columba mea, vna est sponsa mea, vna est genitricis suæ filia. De qua item eadem Ecclesia pronunciat,dicens: Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi. Quærant nunc hæreses à quo consuprentur,vel cuius sint prostibulum factæ:quoniam ab immaculato toro recesserunt Christi, à quo quanto pretiosàm esſe nouimus consutelam charitatis,tanto Dominum hac celebritate laudemus,quòd gentes,pro quibus sanguis fusus est vnigeniti sui, non est passus extra vnum ouile diaboli dentibus deuorari. B

DE GAVDIO ET PACE ECCLESIÆ LVGET DIABOLVS. Lugeat igitur veternosus prædo,suam prædam amisisse:quia impletum videmus,quod Propheta vaticinante audiuimus: Equidem(inquit[b]) & captiuitas à forti tollitur; & quod ablatum fuerat à robusto,saluatur. Arietem enim discordiæ, quem fabricauerat diabolus, pax Christi destruxit:& domus, quæ diuisione in mutuam certabat cædem,vno iam Christo lapide angulari coniungitur. Dicamus ergo omnes[c]: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Nullum enim præmium charitati compensatur, inde omni gaudio præponitur: quia pax & charitas facta est, quæ omnium virtutum obtinet principatum. Superest autem, vt vnanimiter vnum omnes regnum effecti, tam pro stabilitate regni æterni, quàm pro felicitate cælestis Dominum precibus adeamus; vt regnum & gens, quæ Christum glorificat in terris,glorificetur ab illo non solùm in terris,sed etiam in cælis. Amen.] ita perorauit ante Synodum sanctus Leander simplici & impolito stylo (vt sæculi huius barbarie siluescentis conditio ferebat) sed diuina scientia valde referto & sapientia mirificè exornato, instar arboris licet cortice durioris, tamen pomorum pendulorum fœcunditate pulcherrimæ. C

[b] *Isaiæ 49.*

[c] *Lucæ 2.*

Congregatis igitur in vnum sanctis Episcopis, Reccaredus Rex & ipse in eadem Synodo coram Patribus habuit sermonem: nam eiusdem Synodi hæc habent Acta[d]: Cùm pro fidei sinceritate idem gloriosissimus Princeps omnes regiminis sui Pōtifices in vnum conuenire mandasset,vt tam de eius conuersione, quàm de gentis Gothorum innouatione in Domino exultarent,& diuinæ dignationi pro tanto munere gratias agerent: Sanctissimus idem Princeps sic venerandum Concilium alloquitur, dicens: D

[d] *Synod. Tolet. 3 tom.2. Cōcil.*

REGIS ORATIO IN SYNODO HABITA. Non incognitum reor esse vobis, reuerendissimi sacerdotes, quòd propter instaurandam disciplinæ Ecclesiasticæ formam ad nostræ vos serenitatis præsentiam euocauerim. Et quia decursis retro temporibus hæresis imminens in tota Ecclesia Catholica egere Synodica negotia denegauit: Deus, cui placuit per nos eiusdem hæresis obicem depellere, admonuit instituta de more Ecclesiastica reparare. Ergo sit vobis iucunditatis, sit gaudij, quòd mos canonicus prospectu Dei per nostram gloriam ad paternos reducitur terminos. Priùs tamen admoneo pariter & exhortor, ieiuniis vos & vigiliis atque orationibus operam dare, vt ordo canonicus, quem à sacerdotalibus sensibus detraxerat longa atque diuturna obliuio, quo ætas nostra se nescire fatetur, diuino vobis dono rursus pateſiat.] hæc Rex Reccaredus est prælocutus in Synodo. Sed postea Acta: Ad hæc autem gratias Deo agentes, & religiosissimo Principi vniuerso Concilio laudibus acclamante, triduanum est exinde prædicatum ieiunium. Sed cùm octaua Iduum Maiarum in vnum cœtum Dei sacerdotes adessent,& oratione præmissa vnusquisque sacerdotum competenti loco resedisset:ecce in medio eorum adfuit sereniſſimus Princeps, seque cum Dei sacerdotibus orationi communicans, diuino deinceps flamine plenus sic ad loquendum exorsus est,dicens: E

Non credimus vestram latere sanctitatem, quanto tempore in errore Arianorum laborasset

A rasset Hispania, & non multos post decessum genitoris nostri dies, quibus nos vestra beatitudo fidei sanctæ Catholicæ cognouit esse sociatos, credimus generaliter magnum & æternum gaudium habuisse. Et ideo, venerandi Patres, ad hanc vos peragendam congregandos decreuimus Synodum,vt de omnibus nuper aduenientibus ad Christum,ipsi æternas Domino gratias deferatis. Quicquid verò verbis apud sacerdotium vestrū nobis agendum erat de fide atque spe nostra, quam gerimus, in hoc tomo conscripta atque allegata notescimus. Relegatur ergo in medio vestri tomus, vt in iudicio Synodali examinatus,per omne succiduum tempus gloria nostra eiusdem fidei testimonio decorata clarescat.] hæc Princeps.pergunt Acta: Susceptus est autem ab omnibus Dei sacerdotibus, offerente Rege,sacrosanctæ fidei tomus, & pronunciante Notario clara voce,recensitus est ita: REX AD SYNODVM VERBA FACIT.

Quamuis Dominus Deus omnipotens pro vtilitatibus populorum, regni nos culmen B subire tribuerit, & moderamen gentium non paucarum regiæ nostræ curæ commiserit: meminimus tamen nos mortalium conditione perstringi,nec posse felicitatem futuræ beatitudinis aliter promereri,nisi nos cultui veræ fidei deputemus, & conditori nostro saltem confessione, qua dignus est ipse, placeamus. Pro qua re, quanto subditorum gloria regali extollimur, tanto prouidi esse debemus in his quæ ad Deum sunt, vel nostram spem augere,vel gentibus nobis à Deo creditis consulere.

Cæterùm quid pro tantis beneficiorum collationibus omnipotentiæ diuinæ valeamus tribuere,quando omnia ipsius sunt,& bonorum nostrorum nihil egeat,nisi vt eum sic tota deuotione credamus, quemadmodum per Scripturas sacras se ipse intelligi voluit & credi præcepit:id est,vt confiteamur Patrem qui genuerit ex substantia sua Filium sibi coæqualem & coæternum, non tamen vt idem sit natus & genitor, sed persona alius sit Pater C qui genuit, alius sit Filius qui fuerit generatus, vnius tamen vterque substantiæ in diuinitate subsistat: Pater ex quo sit Filius,ipse verò ex nullo sit alio: Filius qui habeat Patrem,sed sine initio & sine diminutione in ea qua Patri coæqualis & coæternus est, diuinitate subsistat. Spiritus sanctus à nobis confitendus est & prædicandus à Patre & Filio procedere, & cum Patre & Filio vnius esse substantiæ, tertiam verò in Trinitate Spiritum sanctum esse personam,qui tamen communem habeat cum Patre & Filio diuinitatis essentiam. Hęc enim sancta Trinitas vnus est Deus,Pater & Filius & Spiritus sanctus,cuius bonitate(omnis licet bona sit condita creatura) per assumptam tamen à Filio humani habitus formam, è damnata progenie reformamur in beatitudinem pristinam. Sed sicut veræ salutis indicium est, Trinitatem in vnitate,& vnitatem in Trinitate sentire: ita erit consummata iustitia, si eamdem fidem intra vniuersalem Ecclesiam teneamus, & Apostolicam vnitatem D in Apostolico positi fundamento seruemus. EXACTA S. TRINITATIS PROFESSIO.

STVDIVM REGIS PRO FIDE CATHOLICA. Tamen vos,Dei sacerdotes,meminisse oportet, quantis hucusque Ecclesia Dei Catholica per Hispanias aduersæ gentis molestiis laborauerit, dum & Catholici constanter fidei suæ tenerent & defenderent veritatem, & hæretici pertinaciori animositate propria niterentur perfidia: me quoque (vt re ipsa conspicitis) calore fidei accensum in hoc Dominus excitauit, vt depulsa obstinatione infidelitatis, & discordiæ summoto furore, populum qui sub nomine religionis famulabatur errori, ad agnitionem fidei & Ecclesiæ Catholicæ consortium reuocarem.

Adest enim omnis gens Gothorum inclyta,& ferè omnium gentium genuina virilitate illustrata, quæ licet suorum prauitate doctorum à fide hactenus vel vnitate Ecclesiæ Catholicæ fuerit segregata, tota nunc tamen meo assensui concordans, eius Ecclesiæ communione participatur, quæ diuersarum gentium multitudinem materno sinu suscipit, & E charitatis vberibus nutrit;de qua, Prophera canente,dicitur[e]: Domus mea,domus orationis vocabitur omnibus gentibus. Nec sola Gothorum conuersio ad cumulum nostræ mercedis accessit, quinimmo & Sueuorum gentis infinita multitudo, quam præsidio cælesti nostro regno subiecimus, alieno licet vitio in hæresim deductam, nostro tamen ad veritatis originem studio reuocauimus. SVEVI AD FIDEM CATHOLICAM REVOCATI

[e] *Isaiæ 56.*

Proinde, sanctissimi Patres, has nobilissimas gentes, quæ Dominicis lucris per nos applicatæ sunt, quasi sanctum & placabile sacrificium per vestras manus æterno Deo offero. Erit enim mihi immarcescibilis corona vel gaudium in retributione iustorum, si hi populi, qui nostra ad vnitatem Ecclesiæ solertia transcurrerunt, fundati in eadem & stabiliti permaneant. Sicut enim nostræ curæ fuit, hos populos ad vnitatem Christi Ecclesiæ pertrahere, ita sit vestræ docilitatis, Catholicis eos dogmatibus instituere; quo in toto cognitione

tione veritatis adstricti, nouerint ex solido errores hæresis pernicioſæ respuere, & veræ fi- A
dei tramitem ex charitate retinere, vel Catholicæ Ecclesiæ communionem desiderio auidiore amplecti. Cæterum sicut facile ad veniam peruenisse confido, quod nescia hucusque tam clarissima errauerit gens: ita grauius esse non dubito, si agnitam veritatem haud corde teneat, atque à patenti lumine (quod absit) oculos suos auertat.

Vnde valde pernecessarium esse perspexi, vestram in vnum conuenire beatitudinem, habens sententię Dominicæ fidē, qua dicit[a]: Vbi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Credo enim beatam sanctæ Trinitatis Diuinitatem huic sancto interesse Concilio: & ideo tamquam ante conspectum Dei, ita in medio vestri fidem meam protuli, conscius admodum sententiæ diuinæ dicentis[b]: Non celaui misericordiam tuam & veritatem tuam à congregatione multa. Vel Apostolum Paulum[c] Timotheo discipulo præcipientem audiui: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua B
vocatus es, confessus bonam confessionem coram multis testibus. Vera est enim Redemptoris nostri ex Euangelio sententia[d], qua confitentem se coram hominibus, confiteri dicit coram Patre; & negantem se, esse negaturum. Expedit enim nobis id ore profiteri, quod corde credimus, secundùm cæleste mandatum, quo dicitur[e]: Corde creditur ad iustitiam, ore fit confessio ad salutem,

[a] *Matt. 18.* [b] *Psal. 39.* [c] *1. Tim. 6.* [d] *Matt. 10.* [e] *Rom. 10.*

Proinde sicut anathematizo Arium cum omnibus dogmatibus & complicibus suis, qui vnigenitum Dei Filium à paterna degenerem asserebat esse substantia, nec à Patre genitum, sed ex nihilo dicebat esse creatum; vel omnia Concilia malignantium, quæ aduersus sanctam Synodum Nicænam extiterunt: ita in honorem & in laudem Dei, fidem sanctam Nicæni obseruo Concilij, & honoro ea quæ contra eumdem rectæ fidei pestem Arium trecentorum decem & octo sancta Episcopalis scripsit Synodus. Amplector itaque & te- C
neo fidem centum & quinquaginta Episcoporum Constantinopoli congregatorum, quæ Macedonium Spiritus sancti substantiam minorantem & à Patris & Filij vnitate & essentia segregantem iugulo veritatis interemit. Primæ quoque Ephesinæ Synodi fidem, quæ aduersus Nestorium eiusque doctrinam lata est, credo pariter & honoro. Similiter & Chalcedonensis Concilij fidem, quam plenam sanctitate & rectitudine aduersus Eutychen & Dioscorum protulit, cum omni Ecclesia Catholica reuerenter suscipio. Omnium quoque Orthodoxorum venerabilium sacerdotum Concilia, quæ ab ipsis suprascriptis quatuor fidei puritate non dissonant, pari veneratione obseruo.

Properet ergo reuerentia vestra fidem hanc nostram canonicis applicare monimentis, & ab Episcopis vel religiosis aut gentis nostræ primatibus solertem fidem, quam in Ecclesia Catholica crediderunt, audire: quam renouatam * apicibus, vel eorum subscriptio- D
nibus roboratam futuris olim temporibus in testimonium Dei atque hominum reseruate: vt hæ gentes, quas in Dei nomine regia potestate præcellimus, atque detersо antiquo errore, per vnctionem sacrosancti Chrismatis, vel manus impositionem paracletum intra Dei Ecclesiam perceperunt Spiritum (quem vnum & æqualem cum Patre & Filio confitentes, eiusque dono in sinu Ecclesiæ sanctæ Catholicæ collatæ sunt) * si eorum aliqui hanc rectam & sanctam confessionem nostram minimè credere voluerint, iram Dei cum anathemate æterno percipiāt, & de interitu suo Fidelibus gaudium, infidelibus sint exemplum. Huic verò confessioni meæ sanctas suprascriptorum constitutiones connexui, & testimonio diuino tota cordis simplicitate subscripsi.] hactenus Reccaredi Regis professio, cui subscripta fuere Symbola, Nicænum, Constantinopolitanum, & Chalcedonense, hisque apposita eiusdem Regis subscriptio verbis istis: E

* rem notatam

* in fide perseuerent

Ego Reccaredus Rex fidem hanc sanctam, & veram confessionem, quam vnam per totum Orbem Catholica confitetur Ecclesia, corde retinens, ore affirmans, mea dextera, Deo protegente, subscripsi.] moxque sequitur Reginæ subscriptio in hæc verba:

ACCLAMATIONES CVM DEI LAVDIBVS.

Ego Badda gloriosa Regina hanc fidem, quam credidi & suscepi, manu mea de toto corde subscripsi. Sed audi quæ piæ religiosæq. secutæ sunt cum Dei laudibus acclamationes:

Tunc (inquiunt Acta) acclamatum est in laudibus Dei, & in fauore Principis ab vniuerso Concilio:

Gloria Deo Patri & Filio & Spiritui sancto, cui cura est pacem & vnitatem Ecclesiæ suæ sanctæ Catholicæ prouidere.

Gloria Domino nostro Iesu Christo, qui pretio sanguinis sui Ecclesiam Catholicam ex omnibus gentibus congregauit.

Gloria

A Gloria Domino nostro Iesu Christo, qui tam illustrem gentem vnitati fidei veræ copulauit, & vnum gregem & vnum pastorem instituit.

Cui à Deo æternum meritum, nisi vero Catholico Reccaredo Regi?

Cui à Deo æterna corona, nisi vero Orthodoxo Reccaredo Regi?

Cui præsens gloria & æterna, nisi vero amatori Dei Reccaredo Regi? Ipse nouarum plebium in Ecclesia conquisitor. Ipse mereatur veraciter Apostolicum meritum, qui Apostolicum impleuit officium. Ipse sit Deo & hominibus amabilis, qui tam mirabiliter Deum glorificauit in terris, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Deo Patre viuit & regnat in vnitate Spiritus sancti in sæcula sæculorum.]

His peractis, præcepit sancta Synodus vni ex Episcopis Orthodoxis explorare fidem Gothorum Episcoporum & clericorū, & aliorum qui inter Gothos primores essent, num
B re vera damnarent Arium, fidemque Orthodoxam profiterentur, atque si hoc assererent, id ipsum voce firmarent atque subscriptione munirent. Quo facto (subdunt Acta) Episcopi omnes vnà cum clericis suis, primoresque gentis Gothicæ, pari consensione dixerunt: Licet hoc quod paternitas atque fraternitas vestra à nobis cupit audire vel fieri, iam olim conuersionis nostræ tempore egerimus, quando secuti glorioſissimum dominum nostrum Reccaredum, ad Ecclesiam transiuimus, & perfidiam Arianam cum omnibus superstitionibus suis anathematizauimus, pariterque abiecimus: nunc tamen propter charitatem & deuotionem, quam vel Deo vel sanctæ Ecclesiæ Catholicæ meminimus nos debere, non tantùm hæc eadem quæ petitis, promptissimè agere properamus: sed si quæ adhuc congrua fidei esse perspicitis, nobis de charitate persuadete. Nos etenim semel rectæ fidei amor in eam deuotionem euexit, vt omne quod nobis veriùs fraternitas vestra patefecerit, te-
C neamus, & libera fateamur confessione.

GOTHORVM ASSERTIO CATHOLICA.

Omnis ergo qui fidem & communionem ab Ario venientem, & hucusque à nobis retentam adhuc tenere desiderat; anathema sit.

Quicumque Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum negauerit à paterna substantia sine initio genitum & æqualem esse Patri, & consubstantialem; anathema sit.

Quicumque Spiritum sanctum non credit, aut non crediderit à Patre & Filio procedere, eumque non dixerit coæternum esse Patri & Filio consubstantialem; anathema sit.

Quicumque in Patre & Filio & Spiritu sancto & personas non distinguit, & vnius diuinitatis substantiam non agnoscit; anathema sit.

Quicumque Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, & Spiritum sanctum esse Patre minorem asseruerit, & gradibus separauerit, creaturamque esse dixerit; anathema sit.

D Quicumque Patrem & Filium & Spiritum sanctum vnius substantiæ, & omnipotentiæ, & æternitatis esse non crediderit; anathema sit.

Quicumque nescire Filium Dei, quod Deus Pater sciat, dixerit; anathema sit.

Quicumque initium Filio Dei & Spiritui sancto deputauerit; anathema sit.

Quicumque Filium Dei secundùm diuinitatem suam visibilem aut passibilem ausus fuerit proferre; anathema sit.

Quicumque Spiritum sanctum, sicut Patrem & Filium, verum Deum omnipotentem esse non crediderit; anathema sit.

Quicumque aliam fidem & communionem Catholicam, præter quam in Ecclesia vniuersali, quæ Nicæni, & Constantinopolitani, & primi Ephesini, & Chalcedonensis Concilij decreta tenet pariter & honorat; anathema sit.

E Quicumque Patrem & Filium & Spiritum sanctum honore & gloria & diuinitate separat & disiungit; anathema sit.

Quicumque Filium Dei & Spiritum sanctum cum Patre non crediderit esse glorificandum & honorandum; anathema sit.

Quicumque rebaptizandi sacrilegium opus esse bonum credit, aut crediderit, egit, aut egerit, anathema sit.

Quicumque libellum detestabilem duodecimo anno Leuuigildi Regis à nobis editum, in quo continetur Romanorum ad Arianam Ecclesiam traductio; & Gloria Patri per Filium in Spiritu sancto, & malè à nobis instituta continentur: hunc libellum si quis pro vero habuerit; anathema sit in æternum.

DAMNATIO LIBELLI EDITI ET CONCILII ARIMINENSIS.

Quicumque Ariminense Concilium ex toto corde non respuerit & damnauerit; anathema sit.

Confite-

Confitemur enim, nos ex hæresi Ariana toto corde, tota anima, & tota mente nostra ad Ecclesiam Catholicam fuisse conuersos. Nulli dubium sit, nos, nostrosque decessores errasse in hæresi Ariana, & fidem Euangelicam atque Apostolicam nunc intra Ecclesiam Catholicam didicisse. Proinde fidem sanctam, quam religiosissimus dominus noster patefecit in medio Concilij & manu sua subscripsit, hanc & nos tenemus, hanc confitemur pariter & suscipimus, hanc in populis prędicare & docere promittimus. Hæc est vera fides, quam omnis Ecclesia dum per totum mundum tenet, Catholica esse creditur & probatur. Cui hæc fides non placet, aut non placuerit, sit anathema maranatha in aduentu Domini nostri Iesu Christi. Quicumque fidem spernit Nicæni Concilij, anathema sit. Quicumque fidem Concilij Constantinopolitani centum quinquaginta Episcoporum veram esse non dixerit, anathema sit. Qui fidem Ephesinæ Synodi primæ & Chalcedonensis non tenet, & ea non delectatur, anathema sit. Proinde & damnationem hanc perfidiæ communionis Arianæ & omnium Conciliorum hæresim Arianam fouentium cum anathemate eorum manu propria subscripsimus. Constitutiones verò sanctorum Conciliorum Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, vel Chalcedonensis, quas gratissima aure audiuimus, & consensione nostra veras esse probauimus, de toto corde, & de tota anima, & de tota mente nostra subscripsimus, nihil ad cognitionem veritatis lucidius arbitrantes, quàm quæ supradictorum Conciliorum continent auctoritates.

PLENIOR ET EXVBERANS GOTHORVM EPISCOPORVM PROFESSIO.

De Trinitate autem & vnitate Patris & Filij & Spiritus sancti nihil his verius, nihil lucidius vmquam potest vel poterit demonstrari. De mysterio incarnationis vnigeniti Filij Dei pro salute humani generis, quo & vera probatur humanæ naturæ sine peccati contagione susceptio, & permanentis incorruptæ in eo diuinitatis plenitudo, dum & natura vtraque non deperit, & vna sit ex vtraque Domini nostri Iesu Christi persona, satis plenè in his Conciliis probatur patefieri veritate, & à nobis creditur, omni dubitatione remota.

POENA IMPIOS, PRAEMIVM SEQVITVR ORTHODOXOS.

Qui vnquam hanc fidem sanctam deprauare, corrumpere, mutare tentauerit, aut ab eadem fide, vel communione Catholica, quam nuper sumus Deo miserante adepti, egredi, separari, vel dissociari voluerit; sit Deo & vniuerso mundo crimini infidelitatis in æternum obnoxius. Floreat autem Ecclesia sancta Catholica per omnem mundum pacatissimè. & emineat doctrina, sanctitate, & potestate. Si qui intra eam fuerint, crediderint, communicauerint: hi audient ad dexteram Patris positi: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Si qui autem ab ea recesserint, eiusque detraxerint fidei, & communionem respuerint: hi audient ex ore diuino in die Iudicij: Discedite à me maledicti: nescio vos: ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Sint ergo damnata & in cælo, & in terra, quæcumque per hanc fidem accipiuntur, regnante Domino nostro Iesu Christo, cui cum Patre & Spiritu sancto est gloria in sæcula sæculorum.] At quid post Gothorum confessionem editam Rex maximè pius?

SYMBOLVM FIDEI ANTE EVCHARISTIAM.

Rursum sanctam Synodum allocutus, illud inter alia periit, vt in omnibus Hispaniarum prouinciis, quod in Synodo semel factum esset de Catholicæ fidei assertione, id semper repeti deberet in Ecclesiis, cùm quisque eorum sacram esset sumpturus Eucharistiam. Sed audi verba ipsius: Hoc (inquit) adhuc necessariò pro firmitate fidei Catholicæ nostra Deo supplex instituere decreuit auctoritas, vt propter roborandam gẽtis nostræ nouellam conuersionem omnes Hispaniarum & Galliciæ Ecclesiæ hanc regulam seruent, vt omni sacrificij tempore ante communicationem corporis Christi & sanguinis iuxta Orientalium partium morem, vnanimiter clara voce sacratissimum fidei recensent Symbolum: vt primùm populi, quam credulitatem teneant, fateantur, & sic corda fide purificata ad Christi corpus & sanguinem percipiendum exhibeant.

DE RETINENDA MORVM DISCIPLINA.

Dum enim hæc constitutio fuerit perenniter conseruata in Dei Ecclesia, & Fidelium ex solido corroboratur credulitas, & perfidia infidelium confutata, ad id quod repetitum sæpiùs recognoscit, facillimè inclinatur: nec se quisquam iam de ignorantia fidei excusabit à culpa, quando vniuersorum ore cognoscit, quid Catholica teneat & credat Ecclesia. Omnibus ergo capitulis, quę adhuc per vestram sanctitatem regulis Ecclesiasticis adiicienda sunt, hoc pro fidei sanctæ reuerentia & firmitate proponite, quod de proferendo Symbolo nostra, Deo docente, decreuit serenitas. De cætero autem, prohibendis insolentium moribus, mea vobis consentiente clementia, sententiis terminate districtioribus; & firmiore disciplina, quæ facienda non sunt, prohibete; & ea quæ fieri debent, immobili constitutione firmate.] hactenus Rex Catholicus ad Patres in Synodo consistentes, in omnibus exemplar religiosissimi Principis præseferens, qui (vt par est) leges accipiat à sacerdotibus. Paruerunt ipsi quidem, leges Ecclesiasticas sancientes, quibus & regnum bene disponi posset. In primis verò ad integrum consequendum conseruandumque splendorem Hispanicarum Ecclesiarum diu denso nubilo hæresis vel superstitionis Gentiliciæ obscuratum, satis consultum visum est Patribus, si (quod primo canone statuunt) permaneant (vt aiunt) in suo vigore Conciliorum omnium constituta, simul & Synodicæ sanctorum Præsulum Romanorum epistolæ.

Inter alia verò saluberrima decreta, vt prauus ille vsus aboleretur efficiunt, quo ad sæculare forum clericus clericum traheret, ista sancientes[a]: Diuturna indisciplinatio, & licentiæ inolita præsumptio vsque adeò illicitis ausibus aditum patefecit, vt clerici conclericos suos, relicto Pontifice, ad iudicia publica pertrahant. Proinde statuimus hoc de cætero non præsumi. Si quis hoc præsumpserit facere: & causam perdat, & à communione efficiatur extraneus.] hæc Patres, non recens quippiam in Ecclesia statuentes, sed quod semper antè factum esset, ad legitimam obseruantiam reuocantes, nempe vt nullum aliud tribunal nisi Ecclesiasticum clerici scirent, laicisque inconcessum esset ad sæculare forum clericum trahere, quod conclerico scirent esse vetitum. vnde magis erubescant, qui eam quam inolitam dicunt Patres præsumptionem, & indisciplinationem condemnant atque procul abiiciunt, impudenter nimis scriptis dictisque satagunt restituere.

[a] Conc. Tolet. 3. c. 13.

Quantum autem ista cauenda curarint sanctissimi Patres illi qui Synodo interfuerunt, atque religiosissimus ipse Rex in conuersione Gothorum & Sueuorum Apostoli vice functus vitanda censuerit; qui in eodem Concilio decimusoctauus sancitus est canon hic nobis recitandus ostendit, qui sic se habet[b]:

[b] Conc. Tolet. c. 18.

Præcepit hæc sancta & vniuersalis Synodus, vt stante priorum auctoritate canonum, quæ bis in anno præcepit congregari Concilia, consulta itineris longitudine, & pauperta-

te Ecclesiarum Hispaniæ, semel in anno in loco, quem Metropolitanus elegerit, Episcopi congregentur; Iudices verò locorum, aut Actores fiscalium patrimoniorum, ex decreto domini nostri Reccaredi Regis simul cum sacerdotali Concilio, autumnali tempore, die Kalendarum Nouembrium in vnum conueniant: vt discant quàm piè & iustè cum populis agere debeant, nec in angariis aut in operationibus superfluis siue priuatum onerent, siue fiscalem grauent. Sint prospectores Episcopi, secundùm regiam admonitionem, qualiter Iudices cum populis agant, vt ipsos præmonitos corrigant, aut insolentiam eorum Principum auribus innotescant. Quòd si correptos emendare nequiuerint: & ab Ecclesia, & à communione suspendant. A sacerdote verò & senioribus deliberetur, quid per prouincias sine detrimento præstare debeant Iudices, si ad Concilium non venerint.] hæc de his canon.

Ex his quidem non tantùm hæc sancientes sunt commendandi Episcopi, sed ipse Rex summis laudibus celebrandus: vtpote quòd nonnisi ipso annuente, volente, atque fortasse etiam præcipiente, aduersus sęculares magistratus quos præficeret ipse prouinciis, voluerit inuigilare sanctos Episcopos, ne quid ab illis præter ius fasque decerneretur; probè sciens, parentum esse, filios quoslibet errantes corripere; esse pastorum, oues quascumque siue arietes eadem disciplina pecuaria coercere. Si verò id prætermittant Episcopi, & quod prædicantur & in Synodo à Patribus nominantur, prospectores desinant esse & monitores; diram illam per Ezechielem[c] annunciatam diu antè sententiam infelices accipient, qua segnis speculator corripiendus erit, qui buccina non insonuerit, vt ab irruente gladio diuinæ vindictæ suos liberent, & periculum anteuertant. Vetus est de his sanctio[d] Ecclesiastica, qua iubentur Episcopi inuigilare super Præsides prouinciarum, ne quid contra disciplinam commitant: quod si præsumant, anathemate percelluntur. Sed & antiqua est constitutio Imperatorum Christianorum (vt suo loco diximus) qua Præfectorum tribunalibus præesse debere monentur Episcopi. At de Synodi canonibus satis: quod verò ad reliqua Concilij Acta pertinet, aliquid in eis desiderari posse videtur, cùm alia ab eodem Rege statuta esse tradantur, quæ in eisdem Actis minimè reperiuntur expressa: nam & regio dicitur sancitum edicto, vt libri omnes hæreticorum igni comburendi darentur. testatur id quidem Aimoinus[e].

[c] Ezech. 33.

[d] Conc. Arelat. cap. 7.

[e] Aimoin. de rebus Franc. lib. 3. c. 77.

Statutis igitur à sancta Synodo vigintitribus canonibus, Rex Reccaredus edidit sanctionem de firmitate Concilij, cuncta quæ in eo sunt statuta recensens, pœnam ea non

seruantibus addens. est eius exordium : Amatores nos sui diuina faciens veritas, &c.] quam sequitur mox ipsius Regis subscriptio, atque omnium qui interfuerunt Episcoporum numero sexagintaseptem, illis computatis qui per legatos subscripserunt. Cæterùm in tomis Conciliorum errore omissus habetur S. Leander Hispalensis Episcopus, qui ex vicaria præfectura, siue (vt Tudensis ait) ex legatione Apostolicæ sedis, primo loco legi debuerat: equidem non omissum oportuit, qui Gothorum conuersione, Gothorum Apostolus dici meruit, de quo S. Isidorus hæc ait in Chronico : Interfuit tunc dignitate Primas ille Catholicus & Orthodoxus Leander Hispalensis Episcopus & Romanæ sedis legatus sanctitate & doctrina perspicuus.] Desideratur in subscriptione & Euprepij * nomen, quem collaborasse cum Leandro testatur Ioannes Abbas Biclarensis idemque Episcopus Gerundensis, qui in hunc vsque annum quod scripsit temporis Chronicon perduxit. Qui autem primo loco subscriptus inuenitur Mausona Emeritæ Archiepiscopus, egregia claruit sanctitate, cuius res præclarè gestæ scriptæ sunt à Paulo diacono Emeritensi, qui & Nuncti Abbatis miræ sanctitatis viri, qui his item temporibus floruit, Acta conscripsit, & aliorum.

S. LEANDER SYNODO INTERFVIT.

*Eutropij

Pro tanto pietatis munere Deus Reccaredum Regem hoc anno eripuit à coniuratione Argimundi Ducis exercitus, qui vt Rex fieret, aduersus eum vnà cum pluribus aliis conspirauit: quorum studiis Dei nutu detectis, capti omnes meritas dedere pœnas. Hæc quidem hoc anno post Concilium facta esse, idem qui suprà Ioannes Biclarensis suo Chronico affirmat.

Insuper idem filius pacis Reccaredus Catholicus Princeps hoc item anno, qui à Gregorio numeratur Childeberti Regis vndecimus, legatos rursus misit in Gallias ad Guntheramnum Francorum Regem : sed cùm nihil huiusmodi officio effecisset, ipse Narbonam veniens, in Francorum ditionem irrupit, prædasque agens regressus est. hæc Gregorius [a]. De eiusmodi incursionibus & aliis visus est locutus Isidorus in Chronico, dum eiusdem Regis prædicans virtutem bellicam hæc addit : Sæpe etiam & lacertos contra Romanas insolentias & irruptionem Vuasconum monit, vbi non magis bella tractasse, quàm potiùs gentem quasi in palæstra ludis pro vsu vtilitatis videretur exercuisse. Prouincias autem pater prœlio conquisiuit, ille pace seruauit, æquitate disposuit, moderamine rexit. Multi quoque aduersus eum tyrannidem assumere cupientes, detecti sunt, suumque machinationis consilium implere non potuerunt.

[a] Greg. Turon. hist. Franc. lib. 8. c. 38.

RECCAREDI REGIS FORTITVDO BELLICA.

VIRTVTES RECCAREDI REGIS.

Fuit autem placidus, mitis, egregiæ bonitatis, tantamque in vulgus gratiam habuit, & tantam in animo benignitatem gessit, vt in omnium mentibus influens, etiam malos ad affectum sui amoris attraheret : adeò liberalis, vt opes priuatorum, Ecclesiarum prædia direpta à patre & fisco associata, iuri proprio restitueret : adeò quoque clemens fuit, vt populi tributa sæpe indulgentiæ largitione donaret : multos etiam ditauit rebus, plurimos sublimauit honoribus, opes suas in miseris, thesauros suos in egenis recondens, sciens ad hoc illi collatum regnum, vt eo salubriter vteretur, bonis initiis bonum finem adeptus : fidem enim rectæ gloriæ, quàm primùm percepit, nouissimè publica confessione pœnitentiæ cumulauit.] hæc Isidorus de virtutibus Reccaredi, quas etiam cùm Isidori germanus sanctus Leander post[illegible] suis litteris Gregorio Papæ significasset, respondens Gregorius hæc ad Leandrum inter alia habet [b] : Huius dum mihi per scripta vestra mores exprimitis, amare etiam quem nescio feci[illegible]tis.] hæc ipse.

[b] Gregor. lib. 1. epist. 41.

De rebus Italiæ nihil præterea. In Sicilia autem hoc eodem anno, qui tertius numeratur ante illud tẽpus, quo S. Gregorius Papa epistolam [c] scripsit ad Petrum subdiaconum in Sicilia de rebus Siculis, subdiaconi prohibiti sunt cũ vxoribus ante subdiaconatũ sibi coniunctis permanere, iussiq. sunt vt Ecclesiæ Romanę more continentiam seruarent, cùm tamen iisdem antea permissum fuisset vxorem ducere : quod postea Gregorius aboleuit. ait enim: Ante triennium subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis vxoribus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, neque castitatem antè promisit, compellatur à sua vxore separari, atque per hoc (quod absit) in deterius cadat. Vnde videtur mihi, vt in præsenti die omnibus Episcopis dicatur, vt nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui victurum castè promiserit.] hæc Gregorius. Non in Sicilia tantùm

[c] Gregor. lib. 1. epist. 42.

DESVBDIACONORVM CONTINENTIA.

tum, sed & in Hispania continentiam subdiaconis minimè adhuc imperatam fuisse videri potest ex canone quinto Toletani Concilij hoc anno habiti, vbi sacerdotes tantùm atque diaconi absque vxoribus castè viuere admonentur. At de continentia clericorum latè superiùs.

Quod verò pertinet ad res Orientis, hoc anno quarto Mauritij Imperatoris, Philippicum Orientis Præfectum, Ducemque exercitus aduersus Persas admirabilem cõsecutum victoriam tradunt tum Miscellæ [a] auctor, tum Cedrenus [b]. Ad confutandum quidem magorum vaticinium, cùm polliciti essent Regi Persarum omnino vincendos ab ipso esse Romanos, simulque ostendendam ipsorum vanam superstitionem, tanta hæc Deus visus est præstitisse Christiano eidemque Catholico exercitui. Sed audiamus res gestas simplici stylo narratas [c] : Quarto Imperij Mauritij anno Philippicus egressus è regia vrbe, hostili sumpto apparatu, ad ciuitatem Amidam properat. Et collectis armatis, percontabatur eos, si in promptu haberent properandi ad bellum. At Romanis iuramentis credulum eum reddentibus, se alacriter bellaturos : venit ad Anazarbum. At verò Cardarigas (*Dux iste erat exercitus Persarum*) hoc comperto, risui auditionem mandauit, somnium esse quod dicebatur, opinans. Accersitisque magis, interrogauit : Quis erit victoriæ dominus? Ast dæmonum placatores, Persas astruebant à diis victoriam laturos. Consultabant igitur Persæ magos, læti promissionibus facti, & parabant continuò compedes ex ligno ferroque quibus Romanos vinciant compeditos. Prætor autem commonet Romanos, ne agrorum exterminent labores ; ne iustitia Dei, quæ malum odit, victoriam ad barbaros transferat.

[a] Miscel. lib. 17
[b] Cedren. Annal. in Mauric.
[c] Miscel. vbi suprà.

BELLVM PERSICVM PROSPERE GESTVM.

Postera die Prætor duos dirigit Phylarchos Sarracenorum, & capiunt Persas viuos, per quos motus aduersariorum didicerunt. Qui asseruere, Ducem velle quotidie barbaros in Romanos irruere. Porrò Philippicus diluculo vale dicens Romanis, tribus phalangibus occurrit in prœlium : ipsèq. assumpta Dei hominis facti imagine, quam ἀχειροποίητον, id, est, non manu factam Romani prædicãt, *eam videlicet quam ad Abagarum à Christo missam produnt veteres*, discurrens per aciem, armatis diuinam impertiebatur virtutem : & stans post aciem hæc retinens arma, lacrymis multis Deum placabat; sicque cælestium ordinum Principes auxiliatores assumpsit. Cùm autem bellum ageretur, Vitalianus Princeps aciei præ omnibus audaciùs motus, phalangem disrupit Persarum, & sarcinam tulit. Romani autem circa spolia cœpere vacare : quos aspiciens Philippicus, ne ad exuuias etiam reliqui reuersi, prœlij obliuiscerentur, conuersique barbari prædarent eos; Theodoro Tribuno galea sua imposita, misit gladio percutere eos, qui circa exuuias vacabant : quem videntes, & existimantes esse Philippicum, dimissis spoliis, properarunt ad bellum. Cùm autem bellum per multas horas ageretur, vox fit à Prætore, Persarum equos lanceis percutere : quo facto, in fugam versus est Persarum exercitus, & triumpho ingenti potiti sunt Romani, & occiduntur Persæ multi, comprehenduntur etiam viui duo millia, & Byzantium mittuntur. Au fugit quoque Cardarigas, quem Persæ cum iniuriis respuunt.

VENERANDA CHRISTI IMAGO COMITATA ROMANVM EXERCITVM VICTORIAM PARIT.

Porrò Philippicus Heraclium Heraclij patrem, qui postea Imperio præfuit, Subprætorem, exploratoremque barbarorum transmisit, sumptisque militibus Babyloniam adiit, & Clomannorum castellum obsidet. At verò Cardarigas elegit milites idiotas cum subiugalibus; & turba collecta, exercitum sese mouere iactabat, & per munita loca obscura nocte in dorsa Romanorum defugiunt, nequaquam fidentes se manus in eos missuros. Timore autem importuno cadente in Philippicum, fuga mirabili vsus est. Quo comperto Romani in fugam vertebantur per loca ad meandum difficilia, incurrentes pericula multa. Cumque Sol ortus esset, à calamitate liberantur, nemine persequente : & peruenientes ad Prætorem, hunc iniuriis pessimis blasphemabant. Verùm Persæ fictam existimantes fugam, persequi ausi non sunt. Porrò Heraclius transmeans Tygrim, quæ Claudiæ regionis erant insignia præsidia igni tradebat, & sic ad Philippicum rediit cum spoliis multis.] hæc acta sunt hoc anno quarto Mauritij. Ostensum est omnia bene cessisse Romanis, quos in prœlio Saluatoris imago veneranda comitabatur, cùm hostes vinci fecerit, & Ducis incuriam, per quam vniuersus exercitus in maximum discrimen coniectus est, suis non permisit obesse.

PHILIPPICI INCVRIA ROM. EXERCITVS IN DISCRIMEN CONIECTVS.

Iam verò quæ ad huius anni finem contigerunt, ordine temporis describamus. Cùm enim cuncta felicia, siue in Occidente conuersione Gothorum, siue in Oriente debellatione Persarum acciderint, extrema anni huius Romanæ vrbi funesta admodum extitere,

Tiberis in primis portentosa alluuione, & cuncta vastante inde secuta peste. De his acturi, in primis quæ sunt temporis rationis, quo veluti recta deducta linea, quæ dicenda sunt, veritati æquè consona disponantur, accuratiùs disquiramus: à qua aberrantes alij, sequenti, post sequentem verò alij annum, alij vlteriùs nimis absurdè collocant, ex quibus alios deteriores suboriri errores necesse sit.

DE TEMPORE INVNDATIONIS TIBERINAE.

Cùm autem id de alluuione accidisse constet mense Nouembri Indictionis octauæ, quæ hoc anno incipit mense Septembri: nihil est vt de his dubitari possit. At ne de asserta Indictione octaua possit aliqua dubitatio suboriri, accipe firmitatem ex litteris scriptis à S. Gregorio Papa in fine anni sequentis, cùm Pontifex creatus est, & inuenies eas datas nona Indictione, cùm constet anno ante eius creationem, dicto mense & Tiberim exundasse, & paulo pòst pestilentiam exortam esse. Rursum firmatum id habes etiam ipsius S. Gregorij assertione, cùm scribens Dialogorum libros anno tertio euoluto sui Pontificatus, dum de hac Tiberis excrescentia meminit, ante fere quinquennium accidisse testatur. Insuper addit, quòd cùm ipse numeret annum secundum sui Pontificatus cùm Mauritius iam septimum ageret in Imperio, constetq. (vt dicemus) anno sequenti creatum esse ipsum Gregorium Papam, & ante annum ipsius creationis eiusmodi inundationem accidisse: planè ad huius anni finem (vt dictum est) eam esse referendam, nulla dubitatio reliqua esse potest. Hæc de temporis ratione satis.

*Greg. dialog. lib. 3. cap. 19.

Res gesta autem etsi à pluribus tum antiquis, tum recentioribus scripta habeatur, à nemine puto fideliùs esse narratam, quàm ab eo qui propè interfuit: is fuit diaconus Turonensis Ecclesiæ tunc ab eius Episcopo Gregorio in Vrbem missus, vt à Romano Pontifice reliquias Sanctorū acciperet, quas, defuncto Pelagio, à Gregorio adhuc diacono accepit: cuius relatione ipse Turonensis Episcopus Gregorius ista scripsit[b]: Anno (inquit) quintodecimo Childeberti Regis, diaconus noster ab vrbe Roma Sanctorum cum pignoribus veniens, sic retulit: Quòd anno superiori, mense nono, tanta inundatione Tiberis fluuius Vrbem obruit, vt ædes antiquæ diruerentur, horrea etiam Ecclesiæ subuersa sint, in quibus nonnulla tritici modiorum millia periere. Multitudo enim serpētem cum magno dracone in modum trabis validæ per huius fluuij alueum in mare descendit: sed suffocatæ bestiæ inter salsos maris turbidi fluctus littori iectæ sunt. Subsecuta est euestigio clades, quam inguinariam vocant.] hæc de lue. Subdit de obitu Pelagij Papæ; sed de eo inferiùs sequenti anno. Corrigendum in auctore illud putamus, errore in numeri notam illapso, dum ante annum decimumquintum Childeberti Tiberis excrescentiam ponit, cùm nonnisi ante annum decimum id esse factum, ex sua ipsius sententia de numero annorū Childeberti Regis dici necesse sit, hoc ipso scilicet anno. Eadem Paulus[c] atque Ioannes[d] diaconi tradunt.

[b] Greg. Turon. lib. 10. cap. 1.

TIBERIS INVNDATIONE SERPENTES IN MARE DELATI.

[c] Paul. diac. de Gest. Longob. lib 3 c. 1.
[d] Ioan. diac. in Vit. S Greg. lib 1. c. 14. 36.

Quod ad draconem pertinet vndis mersum & fluento delatum in mare: certum est minimè esse potuisse id genus serpentium, quos dracones naturalium rerum scriptores appellant, sed vulgò ita appellatas monstruosas illas reptantes bestias quæ magnitudine sua reliquos serpentes excedunt: eas Plinius[e] boas nominat, quas & aliquando visas in regionibus his prope Tiberim positis tradit.

[e] Plin. lib. 8. c. 14.

Porrò quod contingere solet, vt istiusmodi inundationes fluminum non vno in loco, sed in aliis circumcirca prouinciis sint communes: quid mirandum acciderit, cùm hoc eodem anno Athesis fluuius exundauit, alueumque transgressus longè lateque effluit, S. Gregorius Papa his narrat verbis[f]: Nuper Ioannes Tribunus relatione sua me docuit, quòd Pronulphus Comes cùm illic adesset, se cū Rege Antharith eo tempore in loco eodem, vbi mira res cōtigit, affuisse, eamque rem cognouisse testatus est. Prædictus enim Tribunus narrauit, dicens: Quia ante hoc ferè quinquennium, quando apud hanc Romanam vrbem alueum suum Tiberis egressus est, tantum crescens, vt eius vnda super muros vrbis influeret, atque inde iam maximas regiones occuparet: apud Veronensem vrbem fluuius Athesis excrescens, ad beati Zenonis martyris atque Pontificis ecclesiam venit, cuius ecclesiæ dum essent ianuæ apertæ, aqua in eam minime intrauit: quæ paulisper crescens, vsque ad fenestras ecclesiæ, quæ erant tectis proximæ, peruenit. Sicque stans aqua, ecclesiæ ianuam clausit, ac si elementum liquidum in soliditatem parietis fuisset mutatum. Cumque essent multi inuenti inferiùs, sed aquarum multitudine omni ecclesia circumdata, qua possent egredi, non haberent ibique se fame & siti * deficere formidarent: ad ecclesiæ ianuam veniebant, ad bibendum hauriebant aquam, quæ (vt prædixi) vsque ad fenestras excreuerat, & tamen intra ecclesiam nullo modo diffluebat. Hauriri itaque aqua poterat, sed

[f] Greg. dialog. lib. 3. c. 19.

DE INSIGNI MIRACVLO VERONAE EDITO.

* non siti

sed diffluere (vt aqua) non poterat, stans ante ianuam, ad ostendendum cunctis meritum martyris, & aqua erat ad adiutorium, & quasi aqua non erat ad inuadendum locum.] hucusque Gregorius, atque hactenus de alluuione: pestem autem cùm subsecutam eadem mense Ianuario[a], dicemus de eo anno sequenti.

[a] Greg. histor. Franc. lib. 10. c. 1.

IESV CHRISTI ANNVS 590. PELAGII PAP. II. ANNVS 13. MAVRITII IMP. ANNVS 5.

[b] Greg. Turon. hist. li. 10. c. 1.

Nonagesimus supra quingentesimum voluitur Christi annus, Indictionis octauæ, ipso fere exordio vrbi Romanæ funestissimus, cū mense Ianuario lues inguinaria (vt auctor est Gregorius Turonensis[b]) inuasit populum, ex ira diuina (vt signa docuerunt) immissa: siquidem testatur Gregorius Papa[c], visas esse sagittas cælitus delapsas in homines, quos dum pestis improuisa pereueteret. ait enim[c]: Ante triennium quoque hæc pestilentia, quæ hanc vrbem clade vehementissima depopulauit, in qua etiam corporali visu sagittæ cælitus venire, & singulos quosque ferire videbātur (sicut nosti) Stephanus inc defunctus est, &c.] de ipso verò Stephano agemus inferius. Sed quomodo ipso pestis exordio Pelagius Papa eadem tactus defunctus est, ita paucis Gregorius Turonensis docet: Subsecuta est (inquit) deuestigio clades, quam inguinariam vocant: nam medio mense vndecimo (*Ianuarius is est*) aduenies, primum omnium (iuxta quod in Ezechiele Propheta legitur, A sanctuario meo incipite) Pelagium Papam perculit. Quo defuncto, magna strages populi facta est.]

DE TEMPORE OBITVS PELAGII.

Habet Anastasius, defunctum esse Pelagium sexto Idus Februarias, cùm sedisset annos duodecim, menses duos, & dies viginti septem. Sed manifestè labi in errorem certum est eos qui alium deprauatum textum Anastasij secuti, tribuunt eidem Pontifici annos dumtaxat decem, menses duos, & dies decem: multoque magis qui obitum Pelagij, & creationem Gregorij reiciunt in annum sequentem, vel qui diuerso anno Pelagij obitum, & Gregorij ponunt creationem; cùm eodem anno quo moritur Pelagius, post menses sex & dies viginti quinque vacantis sedis, æquè certum sit suffectum esse Gregorium, inchoante Indictione nona, vt ex ipsius epistolis colligi potest. Longiùs verò erraſſe in tempore sedis Pelagij, & creatione Gregorij Beda[d] videtur, dum creationem Gregorij collocat sub anno decimo Mauritij Imperatoris, quam hoc anno quinto eiusdem Imperatoris contigisse certum est testificatione ipsiusmet Gregorij[e], dum (vt dictum est superius) sui Pontificatus anno secundo septimum numerat annum Imperij Mauritij.

[d] Beda de Gest. Angl. lib. 1. cap. 23.
[e] Gregor. lib. 2. in princ.

RELIQVAE RES GESTAE PELAGII.

His igitur de tempore obitus Pelagij ex sedis Gregorij ratione stabilitis, reliquum est, vt eiusdem Pontificis res gestas illas, quæ certo anno definiri nequeunt, hic simul ponamus atque in primis quæ habet Anastasius, qui hæc præmittit de aquarum inundatione: Eodem tempore tantæ pluuiæ fuerunt, vt omnes dicerent, quia aquæ diluuij superinundarent: & talis clades fuit, qualem à sæculo nullus meminit fuisse. Eodem tempore vestiuit corpus beati Petri Apostoli tabulis argenteis deauratis.] Confessionem videlicet, vbi corpus erat sancti Petri, eo modo argento contexit. Hic (addit Anastasius) domum fuam xenodochium fecit pauperum fenum[f]. Hic fecit coemeterium beati Hermetis martyris. Hic fecit supra corpus beati Laurentij martyris basilicam à fundamentis constructam, & tabulis argenteis exornauit sepulchrum eius.] hæc Anastasius.

[f] Greg. lib. 9. epist. 60.

Quid verò mirandum atque pauendum tunc acciderit, cùm eiusdem sancti Laurentij corpus ab operariis quæreretur, audi sanctum Gregorium ista narrantem[f]: Sanctæ memoriæ decessor meus videlicet ad corpus sancti Laurentij martyris quædam meliorare desiderans, dum nescitur vbi venerabile corpus eius esset collocatum, & effoditur exquirendo, monachi sepulchrum eius ignoranter apertum est; & ij qui præsentes erant atque laborabant monachi & manionarij, qui corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidem nullatenus tangere præsumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita vt nullus superesse potuisset, qui tantum & tantum corpus illius viderat.] hæc Gregorius.

Inter alias res gestas ab ipso Pelagio Papa est mentio de Concilio Romano ab eodem habito, id quidem ipse testatur in epistola, quam postea scripsit ad Episcopos Germaniæ & Galliæ his verbis:

DE NOVEM PRAEFATIONIBVS ECCLES. ROM.

Cùm in Dei nomine in Romana Ecclesia Synodum Episcoporum siue ceterorum cum sacerdotum Dei fidelium congregatam habuissemus, & de Ecclesiasticis statutis, vt sunt ab Apostolis & sanctis Patribus tradita, diligentiùs tractaremus: superuenere litteræ vestræ, & vt magnæ essent auctoritatis, etiàm viuæ voces præcesserunt, *nempe legatorum*, rogantes, vt ordinem præfationum, quas sancta Romana Ecclesia hactenus haberet, nostris litteris vobis remandaremus. Tunc de vestra volũtate & studio tam bono multum gauisi sumus, & sacrum Ordinem Romanum, sacràque Cõstituta nostrorum antecessorum solerter relegentes, inuenimus has nouem præfationes sacro catalogo tantummodo recipiendas, quas longa retro veritas in Romana Ecclesia hactenus seruauit: Vnam in Albis Paschalibus, aliam de Ascensione Domini, tertiam de Pentecoste, quartam de Natali Domini, quintam de Apparitione Domini, sextam de Apostolis, septimam de Trinitate, octauam de Cruce, nonam in ieiunio & Quadragesima tantummodo dicendam. has præfationes tenet & custodit sancta Romana Ecclesia: has tenendas vobis mandamus.] hucusquè litteræ Pelagij Papæ de præfationibus in Missis dici solitis.

DE ORATORIO IOANNIS PRESBYTERI.

Sub eodem Romano Pontifice tunc temporis à Ioanne S. R. E. presbytero erectum est oratorium apud Thermas Agrippinas, quod vsui esset seruis Dei, monachis videlicet; illudque redditibus locupletauit, scripto de his omnibus testamento, quo tradito Pelagio Papæ, è vita decessit. Cumque & post eum æquè Pelagius ex hac vita migrasset; qui postea in locum eius successit Gregorius, mutata voluntate testatoris, in eodẽ sacras virgines collocauit sub cura religiosæ feminæ Bonæ Abbatissæ. Extant de his omnibus ipsius Gregorij Papæ litteræ [a]: quibus intelligas, arbitrum esse Romanum Pontificem testamentorum ad pias causas conditorum, eaque si ratio persuadeat, in alium æque pium vsum mutare. Ad postremum de Rebus Pelagij hæc Anastasius: Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros octoginta duos, diaconos octo, Episcopos per diuersa loca numero quadraginta octo. Cessauit Episcopatus eius menses sex, dies viginti quinque.] hucusque Anastasius de Pelagio Papa.

[a] *Gregor. lib. 7. epist. 48.*

GREGORIVS DIACONVS DEGIT IN SVO MONASTERIO.

De eius autem successore S. Gregorio agemus sequenti tomo Annalium, quem octaui ordine ab ipso eiusque auspiciis auspicaturi sumus. Modò autem quæ reliqua sunt anni huius vsque ad mensem Septembrem, quo eiusdẽ Gregorij ordinatio contigit, enarremus, atque in primis quæ in monasterio S. Andreæ ad Cliuum Scauri de monachis quibusdam digna memoria contigerunt, cũ adhuc ipse Gregorius hoc anno in eodẽ suo degeret monasterio: vbi enim ex Oriente rediit, haud in palatiis vixit, sed in monasterio habitauit cũ suis monachis, quibus nec pergens Constantinopolim (vt vidimus) carere voluit. Ad hunc namque animum referenda sunt, quæ post triennium ea scribẽs ipso accidisse testatur, vt suo loco manifestiùs ostendetur, ait igitur [b]: Nequit hoc silendum puto, quod actum in meo monasterio ante triennium reminiscor. Quidam namque monachus, Iustus nomine, medicinali arte fuerat imbutus: qui mihi in eodem monasterio constituto sedulò obsequi atque in assiduis ægritudinibus meis excubare consueuerat. Hic itaque languore corporis præuentus, ad extremum deductus est. Cui in sua molestia frater germanus, nomine Copiosus, seruiebat, qui ipse quoque nunc in hac Vrbe per eamdem medicinæ artem temporalis vitæ stipendia sectatur. Sed prædictus Iustus, cùm iam se ad extremum peruenisse cognouisset, eidem Copioso fratri suo, quia occultatos tres aureos haberet, innotuit. Quod nimirum fratribus non potuit celari; sed subtiliter indagantes, atque illius omnia medicamenta perscrutantes, eosdem tres aureos inuenerunt absconsos in medicamine.

[b] *Greg. dialog. lib. 4. cap. 55.*

QVAE HOC ANNO ACCIDERVNT IN MONAST. S. GREGORII.

Quod mox vt mihi nunciatum est tantum malũ de fratre qui nobiscum cõmuniter vixerat, æquanimiter ferre non valui: quippe quia eiusdẽ mei monasterij semper regula fuerat, vt cuncti fratres ita communiter viuerent, quatenus eis singulis nulla habere propria liceret. Tunc nimio mœrore percussus, cogitare cœpi, vel quid ad purgationem morientis facerem, vel quid ad exemplũ viuentibus fratribus prouiderem. Pretioso igitur eiusdẽ monasterij Præposito ad me accersito, dixi: Vide vt nullus ex fratribus se ad eum morientem iungat, nec sermonem consolationis ex cuiuslibet corũ ore percipiat: sed cùm in morte cõstitutus fratres exquisierit, ei suus frater carnalis dicat, quia propter aureos quos occultatos habuit, à cunctis fratribus abominatus sit: vt saltem in morte de culpa sua mentẽ ipsius amaritudo transuerberet, atq; à peccato quod perpetrauit, purget. Cùm verò mortuus fuerit, corpus illius cũ fratrum corporibus nõ ponatur, sed quolibet in sterquilinio fossam facite, & in eam corpus eius proijcite; ibiq. super eum tres aureos, quos reliquit, iactate, omnes simul clamantes:

A mones: Pecunia tua tecum sit in perditione. Et sic cum terra operite. In quibus vtrisque rebus vnam morienti, alteram verò volui prodesse fratribus viuentibus: vt & illum amaritudo mortis à culpa solubilem faceret, & istos auaritiæ tanta damnatio terreret, atque à culpa prohiberet. Nam cùm idem monachus peruenisset ad mortem, atque anxiè sæpe quæreret commendari fratribus, & nullus è fratribus ei applicari & loqui dignaretur: ei carnalis frater, cui ab omnibus fratribus esset abominabilis, indicauit. Qui protinus de reatu suo vehementer ingemuit, atque in ipsa sua tristitia è corpore exiuit. Qui ita est sepultus, vt dixeram. Sed fratres omnes ex eadem eius sententia conturbati, cœperunt singuli extrema quæque & vilia, & quæ eis habere regulariter semper licuerat, ad medium proferre, vehementerque formidare ne quid apud eos esset, vnde reprehendi potuissent.

B Cùm verò post mortem eius triginta iam essent dies euoluti, cœpit animus meus defuncto fratri compati, eiusque cum dolore graui supplicia pensare, & si quod esset crepti onis eius remedium quærere. Tunc inuocato ad me eodem Pretioso monasterij mei Præposito, tristis dixi: Diu est quod frater ille qui defunctus est, in igne cruciatur: debemus ei aliquid charitatis impẽdere, & cum (inquantũ possumus) vt eripiatur, adiuuare. Vade itaque, ab hodierna die diebus triginta continuis offerre pro eo sacrificium stude, vt nullus omnino prætermittatur dies, quo pro absolutione illius hostia salutaris nõ offeratur. Qui protinus abscessit, & dictis paruit. Nobis autem alia curantibus, & dies euolutos non numerantibus, idem frater qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri suo germano Copioso per visionem apparuit. Quem ille cùm vidisset, inquisiuit, dicens: Quid est, frater? quomodo es? Cui respondit: Nunc vsque malè fui: sed iam modò bene sum; quia hodie communionem accepi. Quod idem Copiosus pergens, protinus indicauit fratribus in monasterio.

SACRIFICIVM SALVBRE PRO DEFVNCTIS.

C Fratres verò solicitè computauerunt dies, & ipse dies exstiterat, quo pro eo tricesima oblatio fuerat impleta. Cumque & Copiosus nesciret quid pro eo fratres agerent, & fratres ignorassent quid de illo Copiosus vidisset: vno eodemque tempore dum cognoscit ille quid isti egerant, & isti cognoscunt quod ille viderat, concordante simul visione & sacrificio, res apertè claruit, quia frater, qui defunctus fuerat, per salutarem hostiam euasit supplicium. Hactenus Gregorius de his quæ hoc anno, dum in suo adhuc degeret monasterio, contigerunt ante triennium quàm libros Dialogorum factus iam Pontifex scriberet. De quo item tempore & loco hæc idem superiùs [a]:

[a] *Gregor. dialog. lib. 4. c. 47*

DE IOANNE MONACHO.

D Ante hoc autem triennium, cùm quidam frater suus esset mortuus, atque in eiusdem monasterij cœmeterio à nobis sepultus, cunctis nobis ab eodem monasterio exeuntibus, idem Ioannes (sicut nobis pallens & tremens indicauit) illic, nobis discedentibus, inuentus, ab eodem fratre qui mortuus fuerat, de sepulchro vocatus est; quod mox subsequens finis edocuit; nam post dies decem inuasus febribus, carne solutus est.] hæc de Ioanne, cuius virtutes paulò superiùs enarrauit.

[b] *Gregor. in Euang. homil. 38.*

[c] *Gregor. dialog. lib. 4. c. 37*

DE THEODORO INDISCIPLINATO MONACHO.

Sed & quæ etiam hoc anno in eodem suo ipsius monasterio, cùm pestis vrgeret, acciderint memoria digna, ipso narrante audiamus, quæque ipse postea pro concione ad populum [b] in ecclesia dixit, & in Dialogis breuius recitauit his verbis [c]: Is de quo in homiliis coram populo me narrasse iam memini, inquietus valde Theodorus nomine puer fuit, qui in monasterium meum, fratrem suum necessitate magis quàm voluntate secutus est. Cui nimium graue erat, si quis pro salute sua aliquid loqueretur. Bona enim non solum facere, sed audire non poterat. Nunquam se ad sanctæ conuersionis habitum venire, iurando, irascendo, deridendo testabatur. In hac autem pestilentia, quæ nuper huius vrbis populum magna ex parte consumpsit, percussus in inguine, est perductus ad mortem. Cumque extremum spiritum ageret, conuenerunt fratres, vt egressum illius orando protegerent. Iam corpus ipsius ab extrema parte fuerat præmortuum, in solo tantùm pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem fratres tanto pro eo cœperunt enixiùs exorare, quanto eum iam videbant sub celeritate discedere. Tunc repente cœpit iisdem fratribus assistentibus clamare, atque cum magnis vocibus orationes eorum interrumpere, dicens: Recedite, recedite: ecce draconi ad deuorandum datus sum, qui propter vestram præsentiam deuorare me non potest. caput meum iam suo ore absorbuit: date locum, vt non me amplius cruciet, sed faciat quod facturus est. Si ei ad deuorandum datus sum, quare per vos moras patior? Tunc fratres cœperunt ei dicere: Quid est quod loqueris, frater? signum tibi sanctæ Crucis imprime. Respondit ille, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia squammis huius draconis premor.

Cumque

Cumque fratres audirent, prostrati in terram cum lachrymis cœperunt pro ereptione illius vehementer orare. Et ecce subitò cœpit æger clamare, dicens: Gratias Deo: qui me ad deuorandum acceperat, fugit; orationibus vestris expulsus stare non potuit. Pro peccatis meis modò intercedite: quia conuerti paratus sum, & sæcularem vitam funditus relinquere. Homo ergo, qui (sicut iam dictum est) ab extrema corporis parte fuerat præmortuus, reseruatus ad vitam, toto corde ad Deum conuersus est; & postquam mutata mente diu est flagellis adstrictus, tunc eius anima carne soluta est. Hæc Gregorius.

DE STEPHANO VIRO ILLVSTRI.

Sed nec prætermittenda quæ diuinitus ostensa sunt eodem pestis tempore de diuerso post obitum animarum statu militi cuidam, quæ idem Gregorius ita scribit[a]: Illustris vir Stephanus, quem bene nosti, de semetipso narrare consueuerat, quia in Constantinopolitana vrbe pro quadam causa demoratus, molestia corporis superueniente, defunctus est. Cumque medicus & pigmentarius ad aperiendum eum atque condiendum esset quæsitus, & die eodem minimè inuentus, subsequente nocte corpus iacuit inhumatum. Qui ductus ad inferni loca, vidit multa quæ priùs audita non credidit. Sed cùm præsidenti Iudici præsentatus fuisset, ab eo receptus non est: ita vt diceret: Non hunc adduci, sed Stephanum ferrarium iussi. Qui statim reductus in corpore est: & Stephanus ferrarius, qui iuxta eum habitabat, eadem hora defunctus. Sicque probatum est, vera fuisse verba, quæ audierat, dum hæc effectus mortis Stephani demonstrauit. Ante triennium quoque in hac pestilentia quæ hanc vrbem clade vehementissima depopulauit, in qua etiam corporali visu sagittæ cælitus venire & singulos quosque ferire videbantur (sicut nosti) Stephanus idem defunctus est.] Quid autem acciderit de anima Stephani eiusdem, antequam dicamus, in hac eadem recentita historia paululum immoremur.

[a] Greg. dialog. lib. 4 cap. 36.

DE SEMETIPSO OSTENSA.

Cùm hæc quæ scribit Gregorius ab eodem se Stephano audisse testetur, idemque esset Stephanus vir illustris, atque tum Romæ tum etiam Constantinopoli satis notus: omnis procul abesse debet de narrata historia imposituræ suspicio. Hæc ideirco diximus, quòd eadem prorsus, perpaucis tantùm mutatis, à scriptoribus Gentilibus recenseantur, atque in primis à Luciano Samosateno[b], de Cleodemo & Demylo fabro, vel quæ de alio itidem fabro Curina nomine scribuntur: quibus iteratis exemplis magis magisque ostendatur, diuina factum voluntate, vt sæpe aliquibus per species quasdam quæ percipi possint a cunctis, ostensæ sint pœnæ inferorum, quas ipsi ad vitam reduces viuentibus referrent: quò homines fierent iustitiæ cultores, & timore saltem abstinerent à malo, vel præmij spe excitarentur ad bonum, ne rerum futuræ vitæ cognitionis penitus expertes mortales dilaberentur in deteriora.

[b] Lucian. in Philopseud.

DE DIVINITVS OSTENSA.

Quæ verò per visum ostensa sint eodem anno militi itidem Romæ ex hac vita subducto, idem Gregorius mox subdit his verbis[c]: Quidam verò miles in hac eadem vrbe nostra percussus, ad extrema peruenit. Qui eductus de corpore, exanimis iacuit; sed cùm resurrexisset, & quæ cum eo fuerant gesta narrauit. Aiebat enim (sicut tunc res eadem etiam multis innotuit) quia pons erat, sub quo niger atque caliginosus fœtoris intolerabilis tenebulam exhalans fluuius decurrebat. Transacto autem ponte, amœna erant prata atque virentia odoriferis herbarum floribus exornata; in quibus albatorum hominum conuenticula esse videbantur: tantusque in eodem loco odor suauitatis inerat, vt ipsa suauitatis flagrantia illic deambulantes, habitantesque satiaret. Ibi mansiones erant diuersorum, singulæ magnitudine locis plenæ. Ibi quædam miræ potentiæ ædificabatur domus, quæ aureis videbatur laterculis construi; sed cuius esset, non potuit agnosci. Erant verò super ripam prædicti fluminis nonnulla habitacula: sed alia exurgentis fœtoris nebula tegebat, alia autem exurgens fœtor è flumine minimè tangebat. Hæc verò erat in prædicto ponte probatio: Vt quisquis per eum vellet inlustrorum transire, in tenebrosum fœtentemque fluuium laberetur, iustus verò, quibus culpa non obsisteret, securo per eum gressu ac libero ad loca amœna peruenirent.

[c] Greg. dialog. lib. 4. c. 36.

DE VISIONE OSTENSA MILITI.

Ibi se etiam Petrum Ecclesiasticæ familiæ Maiorem, qui ante quadriennium est defunctus, deorsum positum in locis tenebrosis magno ferri pondere religatum ac depressum vidisse confessus est. Qui dum requireret, cur ita esset: eam se dixit audisse, quæ nos qui etiam in hac Ecclesiastica domo nouimus, scientes eius acta, recolimus. Dictum namque est: Hic ideirco patitur: quia si quid ei pro faciendo vltione videbatur, ad inferendas plagas plus ex crudelitatis desiderio quam obedientiæ seruiebat. Quod sic fuisse, nullus qui illum nouit ignorat.

DE PETRO MAIORE FAMILIAE ECCL.

Ibi

A Ibi se etiam quemdam peregrinum presbyterum vidisse fatebatur, qui ad prædictum pontem veniens, tanta per eum auctoritate transiit, quanta & hic sinceritate vixit. In eodem quoque ponte hunc quem diximus Stephanum se cognouisse testatus est: qui dum transire voluisset, eius pes lapsus est, & ex medio corpore iam extra pontem deiectus, à quibusdam terribilibus viris ex flumine surgētibus per coxam deorsum, atque à quibusdam albatis & speciosissimis viris cœpit per brachia sursum trahi. Cumque hoc luctamen esset, vt hunc boni spiritus sursum, mali deorsum traherent; ipse qui hæc videbat, ad corpus reuersus est; & quid de eo plenius gestum sit, minimè cognouit. Qua in re de eiusdem Stephani vita datur intelligi, quia in eo mala carnis cum eleemosynarum operatione certabant. Qui enim per coxas deorsum, per brachia trahebatur sursum, pater nimirum quia & eleemosynas amauerat, & carnis vitiis perfectè non restiterat, quæ eum deorsum trahebant. Sed in occulto Arbitri examine quid in eo vicerit, & nos & cum qui vidit & reuocatus est, latet. Constat tamen, quòd Stephanus postquam (sicut priùs narratum) & inferna loca vidit & ad corpus rediit, perfectè vitam minimè correxit: qui post multos annos de corpore adhuc in certamine vitæ & mortis exiit. Qua de re colligitur, quia ipsa quoque inferni supplicia cùm demonstrantur, aliis hoc ad adiutorium, aliis verò ad testimonium fiat, vt isti videant mala quæ caueant, illi verò eo amplius puniantur, quoniam inferni supplicia nec visa & cognita vitare voluerunt.] Ad hæc interlocutus Petrus diaconus, Gregorium compellans ait:

PRAVIS MIXTA BONA NON PROSVNT.

Quid est hoc, quæso te, quòd in amœnis locis cuiusdam domus laterculis aureis ædificari videbatur? Ridiculum est valde, si credimus quòd in illa vita adhuc metallis egeamus.] Ad hæc Gregorius: Quis (inquit) hoc si sanum sapit, intelligat? sed pro hoc quod illic C ostensum est, qui quis ille est, cuius mansio ista construebatur, apertè datur intelligi, quid est quod hic operatur. Nam qui præmia æternæ lucis eleemosynarum largitate promerebitur, nimirum constat, quia auro ædificat mansionem suam. Quod enim superiùs memoriam fugit vt dicerem; idem miles qui hæc viderat, narrabat, quòd eosdem laterculos aureos ad ædificationem domus senes ac iuuenes, puellæ ac pueri ferebant. Qua ex re colligitur, quia si quibus hæc pietas facta est, ipsi illic operatores esse videantur.

QVALIS AEDIFICATIO CAELESTIVM MANSIONVM.

Hic etiam quidam iuxta nos, Deusdedit nomine, religiosus habitabat, qui calciamenta solebat operari: de quo alter per reuelationem vidit, quòd eius domus ædificabatur, sed in ea constructores sui solo die sabbati videbātur operari. Qui eiusdem viri postmodum subtiliter vitam inquirēs, inuenit quia ex his quæ diebus singulis laborabat, quicquid ex victu atque vestitu superesse potuisset, die sabbati ad beati Petri ecclesiam deferre consueuerat, D atque indigentibus erogare. Qua ex re perpende quia non immeritò domus ipsius fabrica crescebat.] Sanè quidem quæ per visum ostensa sunt symbola veritatis, ex diuinis quoque Scripturis sibi vendicant testimonium. si enim de structura agitur, scriptum est: [a] Misericordia ædificabitur in cælis.] Et de lapidibus pretiosis siue laterculis aureis, habes præter alia multa Apostolum istud ipsum vberius exprimentem, cùm ait[b]: Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, lignum, fœnum, stipulam, vniuscuiusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & cuiusque opus quale sit, ignis probabit: si cuius manserit opus quod ædificauit, mercedem accipiet. Jhæc & alia plurima id genus in diuinis Scripturis facile est inuenire, non ad insinuandum quid sint, sed quid significare velint.

DOMVS AVREA DEVS-DEDIT.

[a] Psal. 88.

[b] 1. Cor. 3.

Qui igitur ea quæ diuinitus per quietem ostensa sunt hominibus, abiectè nimis ac stultè, E prout dicta vel scripta sunt, intelligit, nec ex symbolis veritatem quæ in eis latet elicere sciuerit: sumit ansam vt seria in iocos vertat, veritatem in commenta fabulasque conuertat: vt factum vidimus apud Gentiles, dum quæ historicè in libris de Republica scribit Plato visa ab homine qui mortuus reuixit, & visu mira horrendaque narrauit, transiere, superadditis nonnullis, in poëticas fictiones, quæ à nostris excusso superinducto puluere Gentilicio, altiori percepta sensu, veritati consona retinentur, quæ diuinæ Scripturæ minimè repugnare noscuntur, atque similibus exemplis sæpè ostensis pariter fulciuntur. Sed de his satis.

VERITAS QVOMODO IN FABVLAS CONVERSA.

Iam verò reliqua videamus, quæ hoc eodem anno, eadem lue grassante, cōtigerunt apud Romanum Portum de Mellito monacho; quæ idem S. Gregorius ita narrat[c]: in ea quoque mortalitate quæ ante triennium hanc vrbem vehementissima clade vastauit, in Portuensis ciuitatis monasterio Mellitus dictus est monachus adhuc in annis iuuenilibus constitutus,

[c] Greg. dialog. lib. 4. cap. 20.

sed

sed miræ simplicitatis ac humilitatis vir, qui appropinquante vocationis die, eadem clade A
percussus ad extrema perductus est. Quod vir vitæ venerabilis Felix eiusdem ciuitatis Episcopus audiens(cuius & hęc relatione cognoui)ad eum accedere studuit,& ne mortem timere debuisset, verbis hunc persuasoriis cõfortare: cui etiam adhuc de diuina misericordia longiora vitæ spatia polliceri cœpit.Sed ad hęc ille respondit,cursus sui tempora esse completa, dicens, apparuisse sibi iuuenem, atque epistolas detulisse, dicentem : Aperi & lege. Quibus apertis, asseruit, quia se & omnes qui eodem tempore à prædicto Episcopo in Paschali festiuitate fuerant baptizati,scriptos in iisdem epistolis litteris aureis inuenisset. Primùm quidem(vt dicebat) suum nomen reperit, ac deinde omnium illo in tempore baptizatorum.qua de re certum tenuit,se & illos de hac vita esse sub celeritate migraturos.

Factum est vt die eadem ipse moreretur, atque post eum cuncti illi qui baptizati fuerant ita secuti fuerunt, vt intra paucos dies nullus eorum in hac vita remaneret. De quibus ni- B
DE PRAEDICTIONIBVS PROXIME MORITVRORVM. mirum constat, quòd eos prædictus Dei famulus idcirco auro scriptos viderat, quia eorum nomina apud se fixa æterna claritas habebat. Sicut itaque hi reuelationibus potuerunt ventura cognoscere, ita nonnumquam egressuræ animæ possunt etiam mysteria cælestia non per somniũ sed vigilando prælibare.] subdit ad hæc demonstranda de his exempla eorum qui migraturi ex hac vita imbuti sunt spiritu prophetię.Ex his in mentem reuoco quæ Cicero[a] ait his verbis : Diuinare autem morientes etiam, illo exemplo confirmat
[a] Cicer. de Diuinat. lib. 1. Possidonius,quo affert Rhodium quemdam morientem sex æquales nominasse,dixisse qui primus eorum,qui secundus, qui deinceps moriturus esset.] quomodo autem id accidere possit,tres affert rationes, duas Gregorius, nimirum siue accidere per reuelationem; siue quòd è materia emergere iam egressuræ animæ inchoantes, prælibare quædam possunt de his quæ vinculis solutæ carnis intelligunt. C

SALVTANDI MODVS ET NON VSVS INDVCTVS. Hic verò dum de hac agimus peste, non possumus non confutare errorem qui nulla veterum testificatione vulgò iactatur: ex hoc tempore scilicet,cùm pestis ingrueret,& homines morbo tacti sternutando mortui caderent, piè introductum, vt sternutantem quemlibet salutemus. Inoleuisse enim eiusmodi vsum apud Gentiles longè antè,Plinius[b] testatur: accidisse tamen certum est, vt aliter illi quàm nos eiusmodi salutationem impertirent deos inuocando,nos Deum. Sed de peste iam satis.
[b] Plin. Natur. hist lib. 28.

Hoc eodem anno pridie Nonas Nouembris celebrata est Synodus Hispalensis, cui præ-
CONC. HISPALENSE. fuit S. Leander eiusdem ciuitatis Episcopus : ex nota enim Æræ sexcentesimæ vigesimæoctauæ, annoque Regis Reccaredi quinto assertum tempus definitur. Fuit ista Synodus prouincialis, cui interfuerunt octo Episcopi, qui tria in Synodo decreta firmata ad Pelagium,quem viuere putarent,direxerunt : inter quæ illud memorabile,quo statuerunt, sæ- D
culares Iudices, permissione tamen Episcopi, separare debere ancillas, aliasque extrancas mulieres à clericis : ita quidem, vt quod frequentissimè legibus Ecclesiasticis frustra vetitum fuisse constaret atque neglectum penitus, obseruaretur, voluit sancta Synodus laicos Iudices insurgere,Episcopis iubentibus,læsæ sæpiùs legis Ecclesiasticæ vindices. Præterautem tres dictos canones, collegit ex diuersis locis Hispalensis Concilij canones vndecim vir insignis Garsias Loaisa in editione, quam summa elucubrauit industria, Hispanorum Conciliorũm.

Quod verò ad anni huius res Francorum pertinet:quonam modo Rex Guntheramnus in ecclesia à sicario appetitus,Dei ope illæsus remansit,& ipsum sicarium verberatum tantùm dimisit incolumem,dignum Christianissimi Principis exemplum Gregorius[c] narrat his
[c] Gregor. Turon.lib.9. c.3. verbis : Interea (inquit) aduenit festiuitas S. Marcelli, quæ apud vrbem Cabilonensem E
GVNTHERAMNVS REX A SICARIO FRVSTRA INVADITVR. mense septimo celebratur,& Guntheramnus Rex affuit. Verùm vbi peractis solemnibus, ad sacrosanctum altarium communicandi gratia accessisset : venit quidam quasi aliquid suggesturus : qui dum properaret contra Regem, culter ei de manu delabitur. Apprehensoque repentè,alium cultrum euaginatum in manu eius reperiunt. Nec mora, eductus de basilica sancta, vinctus & tormentis addictus, confitetur, se emissum ad interficiendum Regem,dicens: Sic enim tractauit qui misit me : Quia cognouit Rex multorum in se odia aggregata,& suspectus ne percutiatur, omnino se à suis vallari præcepit, nec reperitur aditus qualiter ad eum cum gladiis quis possit accedere,nisi in ecclesia, in qua securus & nihil metuens stare dignoscitur,transuerberetur. Sed & his de quibus locutus fuit, apprehensis, multis interemptis, hunc verberatum plagis dimisit viuum : quia nefas putauit, si is qui ab ecclesia ductus fuerat,truncaretur.] hæc Gregorius.

Sed

A Sed claudamus tomum præsentem Annalium narratione obitus sanctæ Radegundis Reginæ,quæ hoc anno decimatertia Augusti diem clausit extremum,de cuius obitu idem Gregorius agit his verbis[a]: Hoc(inquit) anno beatissima Radegũdis ab hoc mundo migrauit:quæ magnum planctum in monasterio, quod constituerat, dereliquit. Fui & ego præ- [a] Greg. Turon. lib.9 c.2.
sens ad eam sepeliendam. Obiit autem mense sexto, tertiadecima die mensis, sepulta post triduum. Quæ autem ibi ipsa die virtutes apparuerunt, & qualiter funerata, in libro miraculorum pleniùs scribere studui.]hæc paucis Gregorius. Par est autem, vt antequam funus regium prosequamur, quæ ipsa in sui quod erexerat commendationem monasterij ad Episcopos ante obitum scripserat,hîc recitemus, egregium monumentum hactenus industria Gregorij conseruatum,licet se habeat deprauatum,rudique stylo ita conscriptum[b]: [b] Greg. Turon. lib 9.c.42.

Dominis sanctis & Apostolica sede dignissimis in Christo Patribus, omnibus Episco-
B pis Radegundis peccatrix

LITTERAE SANCTAE RADEG. AD EPISCOPOS. Congruæ prouisionis tunc roborabiliter ad effectum tendit exordium,cùm generalibus Patribus, medicis,ac pastoribus ouilis sibi commissi causa auribus traditur, cuius sensibus commendatur, quorum participatio de charitate, consilium de potestate, suffragium de oratione ministrare poterit interuentum. Et quoniam olim vinculis laicalibus absoluta, diuina prouidente & inspirãte clementia, ad religionis normam visa sum voluntariè,duce Christo, translata:hæc pronæ mentis studio cogitans etiam de aliarum profectibus, vt annunciante Domino, mea desideria efficerentur reliquis profutura, instituente & remunerante præcellentissimo domno Rege Clotario, monasterium puellarum Pictaua in vrbe constitui : conditumque (quantum mihi munificentia regalis est largita) facta donatione dotaui.Insuper congregationi per me,Christo præstante, collectæ, regulam sub qua sancta
C Cæsaria degit, quam solicitudo beati Cæsarij Antistitis Arelatensis ex institutione sanctorum Patrum conuenienter collegit,adsciui.

Cui consentientibus beatissimis & huius ciuitatis & reliquis Pontificibus, electione etiam nostræ congregationis domnam & sororem meam Agnetem, quam ab ineunte ætate loco filiæ colui & educaui, Abbatissam institui, ac me post Deum eius ordinationi regulariter obedituram commisi. Cuique formam Apostolicam obseruantes, tam ego, quàm sorores de substantia terrena quæ possidere videbamur, factis chartis tradidimus, metu Ananiæ & Saphiræ,in monasterio positæ,nihil proprium reseruantes.

Sed quoniam incerta sunt humanæ conditionis momẽta vel tempora,quippe mundo in finem currente,cũ aliqui magis propriæ quàm diuinæ cupiant voluntati seruire:zelo ducta Dei, hanc suggestionis meæ paginã Apostolatui vestro in Christi nomine superstes porti-
D go vel deuota.Et quia præsens non valui, quasi vestris prouoluta vestigiis epistolæ vicarietate prosternor,coniurans per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, ac diem tremẽdi iudicij,sic repræsentatos vos non tyrannus oppugnet,sed legitimus Rex coronet : Vt si casu post meum obitum quæcumque persona,vel loci eiusdem Pontifex,seu potestas Principis, vel alius aliquis (quod nec fieri credimus)congregationem vel suasu maleuolo, vel impulsu iudiciario perturbare tentauerit, aut regulam frangere, seu Abbatissam alteram, quàm sororem meam Agnetem, quam beatissimi Germani, præsentibus suis fratribus, benedictio consecrauit:aut ipsa congregatio(quod fieri non potest)habita murmuratione, mutare contenderit: vel quasdam dominationes in monasterio, vel rebus monasterij quæcumque persona, vel Pontifex loci, præter quas antecessores Episcopi, aut alij me superstite habuerunt nouo priuilegio,quicumque affectare voluerit : aut extra regulam exinde egre-
E di quis tentauerit:seu de rebus, quas in me præcellentissimus domnus Clotarius, vel præcellentissimi domni Regis filij sui contulerunt,& ego ex eius perceptionis permissu monasterio tradidi possidendum, & per auctoritates præcellentissimorum domnorum Regum Chariberti,Guntheramni, Chilperici,& Sigeberti cum sacramenti interpositione, & suarum manuum subscriptionibus obtinui confirmari: aut ex his quæ alij pro animarum suarum remedio,vel sorores ibidem de rebus propriis cõtulerunt, aliquis Princeps,aut Pontifex,aut potens,aut de sororibus cuiuslibet personæ ausus minuere,aut sibimet ad proprietatem reuocare sacrilego voto contenderit; iram vestræ sanctitatis, successorumque vestrorum post Deum pro mea supplicatione & Christi voluntate incurrat,vt sicut prædones & spoliatores pauperum extra gratiam vestram habeantur. Numquam de nostra regula vel de rebus monasterij, obsistentibus vobis, imminuere valeat aliquid, aut mutare.Hoc etiam deprecans, vt cùm Deus prædictam domnam sororem nostram Agnetem de sæculo mi-

lo migrare voluerit, illa in loco eius Abbatissa de nostra congregatione debeat ordinari, A
quæ Deo & ipsi placuerit, custodiens regulam, & nihil de proposito sanctitatis imminuet:
quam numquam propria aut cuiusquam voluntas præcipitet.

Quòd si (quod absit) contra Dei mandatum & auctoritatem Regum aliquis de suprascriptis conditionibus coram Domino & Sanctis eius precabiliter commendatis agere, aut de persona aut substantia minuenda voluerit, aut memoratæ sorori meæ Agneti Abbatissæ molestias aliquas inferre tentauerit: Dei & sanctæ Crucis & beatæ Mariæ incurrat iudicium, & beatos confessores Hilarium & Martinum, quibus post Deum sorores meas tradidi defendendas, ipsos habeat contradictores & persecutores. Te quoque, beate Pontifex, successoresque vestros, quos patronos in causa Dei libenter adsciscо, si (quod absit) extiterit, qui contra hæc aliquid moliri tentauerit, pro repellendo & confutando Dei hoste, non pigeat ad Regem, quem eo tempore locus iste respexerit, vel ad Pictauam ciuitatem pro re vobis ante Dominum commendata percurrere, & contra aliorum iniustitiam executores & defensores iustitiæ laborare, vt tale nefas nullo modo suis admitti temporibus Rex pariatur Catholicus, nec conuelli permittat, quod Dei & mea & Regum ipsorum voluntate firmatum est. B

Simul etiam Principes, quos Deus pro gubernatione populi post decessum meum superesse præceperit, coniuro per Regem cuius regni non erit finis, & ad cuius nutum regna consistunt, qui eis donauit ipsum viuere & regnare, vt monasterium, quod ex permissu & solatio domnorum Regum patris vel aui eorum construxisse visa sum, & ordinasse regulariter & dotasse sub sua tuitione & sermone, vnà cum Agnete Abbatissa studeant gubernare; & à nullo neque sæpe dictam Abbatissam nostram, neque aliquid ad nostrum monasterium pertinens molestari, aut inquietari, vel exinde imminui, aut aliquid mutari C
permittant: sed magis pro Dei nutu vnà cum domnis Episcopis ipsi, me supplicante coram Redemptore Gentium, sicut eis commendo, defendari iubeant & muniri: vt in cuius honore Dei famulas protegunt, cum defensore pauperum & sponso virginum perpetualiter æterno socientur in regno.

Illud quoque vos sanctos Pontifices, & præcellentissimos domnos Reges, & vniuersum populum Christianum coniuro per fidem Catholicam in qua baptizati estis, & Ecclesias quas conseruatis, vt in basilica, quam in sanctæ Mariæ Dominicæ genitricis honorem cœpimus ædificare, vbi etiam multæ sorores nostræ conditæ sunt in requie, siue perfecta, siue imperfecta, cùm me Deus de hac luce migrare præceperit, corpusculum meum ibi debeat sepeliri. Quòd si quis aliud inde voluerit, aut fieri tentauerit, obtinente Cruce Christi, & beata Maria, diuinam vltionem incurrat: & vobis intercurrentibus, in loco ipsius basilicæ D
merear cum sororum congregatione obtinere locum sepulturæ. Et vt hæc supplicatio mea, quam manu propria subscripsi, in vniuersalis Ecclesiæ archiuo seruetur, effusis cum lacrymis deprecor: quatenus si contra improbos aliquos necessitas exegerit, vt vestra defensione soror mea Agnes Abbatissa, vel congregatio eius, quo succurri sibi poposcerint, vestræ misericordiæ pia consolatio opem pastorali solicitudine subministret: nec de me destitutas se proclament, quibus Deus præsidium vestræ gratiæ præparauit.

Illud vobis in omnibus ante oculos reuocantes, per ipsum qui de Cruce glorioſam Virginem suam genitricem beato Ioanni Apostolo commendauit, vt qualiter ab illo completum est Domini mandatum, sic sit apud vos indigna & humilis domnis meis Ecclesiæ Patribus & viris Apostolicis quod commendo. Quod cùm digneanter seruaueritis depositum, meritis participes, cuius impletis mandatum Apostolicum, dignè reparetis exem- E
plum.] hactenus epistola sanctæ Radegundis, prophetico (vt puto) impulsæ spiritu, quæ ventura essent prædicentis. biennio enim ab obitu eius regia stirpe exortæ moniales aduersus Abbatissam concitatæ, ab eius obedientia euellentes quamplurimas sorores, extra monasterium egressæ, innumerabilium turbarum causa fuerunt. sed hæc suo loco dicen-
[b] *Apud Sur to. 4. die 13. Aug.* da. De huiusmodi contestatione ista leguntur in libro secundo vitæ ipsius[b]: Porrò clarissimis Regibus & sereniſſimæ Reginæ, quos haud vulgariter dilexit, atque sanctissimis Ecclesiis & earum Episcopis cum diuina obtestatione suum commendauit monasterium.] hæc ibi.

Sed iam præuisum ante annum ab ea ipsius transitum, funusque pariter prosequamur. Res ab ea gestæ duobus habentur conscriptæ libris, priori Fortunati Episcopi, posteriori Bandoniniæ monialis eiusdem sanctæ Radegundis alumnæ, quæ ipsius postrema huiuſ-

A huiusmodi prosecuta est oratione[a]: Sed veniamus nunc ad eius felicissimam è corpore migrationem, quam sine lacrymis proferre non possumus. Fluunt lacrymæ ab ipsis intimis medullis, gemitusque prorumpunt, nec tamen percipitur inde consolatio. Sed si sic lacrymis indulgeamus, vt interim de eius deuotione minùs dicamus, maiori sanè culpæ nos obnoxios reddimus. Vsque ad diem illum quo hinc excessit, numquam quicquam de cursu quem susceperat, imminuere voluit, memoria retinens, Non [b] qui cœperit, sed qui perseuerauerit vsque in finem, eum saluum fore. Vbi iam ad vitæ finem peruenit, sanctum eius corpusculum longa pro Christi amore ducens martyria, & multiplices perpessum cruciatus: omnes sanctimoniales lugentes & flentes eius lectulo assistebant, eiulantesque ac duris pugnis ac lapidibus pectora verberantes, voces ad cælum dabant, clamantes & dicentes: Domine, ne permittas nos tam graui damno affici: lumen nostrum tollis à nobis: cur nos
B in tenebris relinquis?] eadem de immenso luctu sanctimonialium habet Gregorius Turonensis, qui interfuit[c]. Pergit verò Bandoninia:

Sed quia illa quicquid facere constituisset, id die natalitio Saluatoris facere solebat, eius quoque beatus decessus ita euenit.] Hic attende, sic dici ab ea, die natalitio Saluatoris esse defunctam, quòd eo migrauerit die, quo natalis Domini dies inciderat: constat enim die decimatertia Augusti diem clausisse extremum: nam subdit: Quarta feria, mane Idibus Augusti clausi sunt eius oculi & nostri obscurati. Væ nobis, quia peccauimus: afflictum est in dolore cor nostrum. Flemus & plangimus, quòd te diutiùs, vita nostra, habere non meruimus. Eo ipso mane, quo nobis tantùm mali accidit, vna voce, vno planctu, vno clamore cælos penetrante, lapidicidæ, qui in monte operabantur, in aëre audierunt loquentes, & vnum quidem dicentem ceteris: Quid facitis? dimittite eam adhuc: hæ enim voces ad
C nostras vsque aures pertingunt. Angeli verò eam ducentes responderunt: Quid iterum faciemus? eam iam paradisus recipit, vt glorietur cum Domino. Credimus non deserturam eam illas, quas ei placere volumus.] cognitum est autem, has fuisse voces Angelorum pacificè altercantium (vti apud Danielem [d] exemplum legitur) illorum videlicet qui monialium præerant custodiæ, ac monasterium in tutelam acceperant, ad Angelos illos qui ad cælum cuntem Christi sponsam comitabantur. Subdit verò Bandoninia:

Flenda ergo nobis iam non est, sed reuerenda: amisimus quidem in præsenti sæculo dominam & matrem, sed ad regnum Christi præmisimus intercessorem. Magnum illa gaudium excitauit in cælis, intolerabilem nobis dolorem in terris reliquit. Migrante sancta eius anima à sæculo ad Christum, Episcopus Pictauiensis non erat domi. Abiit ergo nuncius ad virum Apostolicum dominum Gregorium Turonensem Episcopum. Ille mox ad-
D uenit, & quantum suis ipse conspexit oculis, antequam eam sepeliret, eius virtutes in libro miraculorum inseruit. Veniens autem ille ad locum, vbi sanctum iacebat corpus, sicut ipse post sacramentum lacrymans dicebat, in forma humana vultum vidit Angelicum: facies enim instar rosæ & lilij nitebat. Vnde haud secus ille contremuit & timuit, atque si ipsam Domini Iesu sanctissimam matrem sibi astantem videret. Expectabatur interim vir deuotus Deo plenus Pictauorum Antistes, vt eam quo par erat honore sepulturæ mandaret.

Sanctimoniales omnes apud eius torum stabant psallentes: si verò psallentium voces vel paululum reticerent, mox planctus audiebatur intolerabilis. Triduo expectatus Præsul, qui tum suam diœcesim visitabat, cùm non veniret; is quem diximus vir Apostolicus Gre-
E gorius de eius humanitate præfidens (perfecta enim charitas foras mittit timorem) in basilica sanctæ Mariæ, vbi sacra eius monasterij virginum corpora conduntur, eam in primis honorificè tumulauit. Cumque corpus eius sub muro cum psalmodiis deportaretur (quandoquidem instituerat illa, vt nulla viuens extra monasterij fores egrederetur) tota congregatio in muro lamentans, ita vt planctus eius superaret psallentium voces, pro psalmo lacrymas, pro cantico mugitum, pro Alleluia gemitum reddebant.] Hic, lector, meminisse debes, veterem vsum fuisse, vt in funere fidelium defunctorum vnà cum aliis lætitiæ canticis caneretur Alleluia, vt sanctus Hieronymus admonet in epistola ad Aletium de funere Ruffinæ coniugis. sed [illegible]rgit Bandoninia:

Orabant moniales supernè, vt sub terra nonnihil quiesceret feretrum, in quo beatæ corpus portabatur, grauiter ferentes eius absentiam. Ibi tum vt Dominus fidelem famulam suam declararet, corpore eius in medio populi depositо, cæcus quidam lumen recepit: qui multorum annorum passus cæcitatem, vbi ad corpus accessit, ita sanatus est, vt

[a] *Apud Sur. ibi. DE TRANSITV S. RADEGVNDIS.*

[b] *Matt. 10*

[c] *Greg. de glor. confess. c. 106.*

LVCTVS MONIALIVM.

[d] *Dan. 10.*

GREGORIVS SVPREMA PERSOLVIT.

CANTICA LAETITIAE IN FVNERE CHRISTIANORVM.

numquam luminibus orbatus videretur: viuit, hodieque clarè videns. Cùm iam humata A
esset à Gregorio Episcopo, operculum tumulo eius non est ab illo impositum, donec rediret Pictauiensis Antistes. Itaque liberè cereos ad eam afferebant omnes sepulchrum circumstantes, & singulæ suis cereis nomina sua inscripserant, dabantque cereos omnes per ordinem vni è famulis: & ecce extitit contentio in populo, aliis dicentibus cereos illos in sanctum eius sepulchrum mittendos, aliis id negantibus. Interim è pueri cereos tenentis brachio vnus exiliens, & populum omnem transcendens, in sepulchrum ad pedes beatæ se dimisit; litem omnem eo ipso dirimens. Inspecto cereo, inuentum est nomen Caluæ inscriptum. Ea re perspecta, Episcopus & plebs omnis beatæ Radegundis virtutes admirantes, Dominum benedixerunt. Quæ verò post eius decessum eo in loco declaratæ sunt virtutes & edita miracula, quot dæmoniaci liberati, quot pulsis febribus curati, quis numerare sufficiat?] refert aliqua itidem Fortunatus, atque Gregorius. B

Ad hæc tempora referri posse videtur Baioariorum ad fidem Christi conuersio, annunciante illis Euangelium vito sanctissimo Ruperto Episcopo Vangionensi in Gallia: qui
Berthario BAIOARIORVM CONVERSIO. à Berchario * loci Comite dira passus, solumque vertere coactus, Dei nutu ad Borealium conuersionem populorum accinctus, Boreales siluas penetrans, rigescentia adhuc impietatis glacie corda Gentilium Christianæ fidei prædicatione calefecit, atque igne diuini Spiritus inflammauit. Ista quidem tam grandia cœpta Childeberti Regis Francorum anno
a *Apud Sur. tom. 2. die 27. Martij.* secundo (vt eiusdem Sancti Acta testantur[a]) in hunc annum & vlteriùs propagata noscuntur. Porrò quod de Childeberto dicitur, non ad primum Childebertum, sed ad secundum potiùs, quem post patrem suum Sigebertum regnare cœpisse diximus anno Domini quingentesimo septuagesimonono, esse referenda, in Notis ad Romanum Martyrologium tetigimus. Quamobrem falli eum certum est, qui
b *Valesius lib. 3. Annal. Boiorū.* [b] ad primum Childebertum filium Clodouei, qui regnare cœpit in Galliis anno salutis quingentesimo decimoquarto, ista retulit haud leui præiudicio historicæ veritatis. C

At non ipse tantam sibi soli putauit aggrediendam esse prouinciam: sed Christi exemplo, duodecim delegit sacerdotes, quos ad prædicandum Borealibus Euangelium secum duxit: apertum verò est late ad fidem capessendam Gentilibus illis ostium, cùm ipse Baioariæ Princeps Theodo huius nominis tertius Christo credidit: etenim reliqui ipsi subiecti, Ducem secuti, pariter effecti sunt Christiani: cuius rei gratia factum est, vt ipse Rupertus
RVPERTVS APOSTOLVS BAIOARIORVM. Baioariorum Apostolus sit meritò nuncupatus, qui sicut fidei Christianæ fuit plantator in Baioaria, ita in Norico rigator extitit: siquidem per sanctum Seuerinum, de quo plura superiori tomo diximus, illi iam acceperant Euangelium, quod prædicatione Ruperti magis magisque excolere didicerunt. Sic igitur infidelitatis excisis siluis, redditoque iam ad culturam agro Dominico, extitit cum suis auctor, vt illic complures nobiles sedes Episcopales D
erigerentur, in quibus suos socios Episcopos ordinandos curauit: ipse verò remisso iam antea nuncio Ecclesiæ Vangionensi, à qua expulsus fuerat, electa cælestibus præuijs signis sede Saleburgensi, extructaque ibi basilica S. Petri, quo Apostolicæ sedi obsequentem esse eumdem populum commoneret, eiusdem est nominatus primus Episcopus, vbi & sanctæ sorori Erentrudæ monasterium Ducis munificentia ædificauit sub nomine sanctissimæ Virginis Mariæ Deiparæ. Demum verò postquam cuncta quæ fuisset aggressus Dei ope ex sententia confecisset, sexto Kalendas Aprilis ex hac vita migrans, ab Ecclesia inter Sanctos relatus, eadem colitur die.

Atque de his satis, finemque accipiat septimus tomus: eiusdem verò præsentis anni res gestæ, quæ reliquæ sunt spectantes ad Gregorij Papæ electionem, in sequentem sunt re- E
ferendæ tomum, qui opportune ab ipsius Gregorij Papæ electione exordium sumet. Ista enim Annalium tomi huius sectio hic facienda est, quòd nimis cresceret in immensum, si Gregorij Papæ res in Pontificatu gestas comprehendere voluissemus, quas nec in diuersos partiri tomos ratio persuasit.

Age

AGe iam, ex more, de absoluto septimo hoc Annalium tomo agamus gratias Deo optimo maximo, offeramusque ipsum pariter Dei genitrici MARIÆ, vt cuius est opere cœptus atque perfectus, eiusdem quoque meritis omni labe mundatus reddatur dignus diuino conspectu, qui offerentis auctoris iure posset defectu repelli. Etenim cùm hilarem datorem (vt monet Apostolus [a]) diligat Deus, hac saltem ex parte propè respuendus hic esset, qui non eadem alacritate qua ceteri, sed mœrenti animo scriptus; vti luctus partus offertur; qui & genitus summo dolore atque morte parentis [b], Benoni, filius doloris mei, sit merito appellandus, quantumlibet pater eumdem Beniamin filium dexteræ scilicet; nuncuparit: editus enim in lucem sine luce, vsum vitæ pristinæ abstulit parienti; & dum sub honoris specie purpureis fasciis inuoluitur, ferreis nesciens miser vinculis obligatur: vnde sit merito lamentandum, illudque lugubre dicendum [c]: Quare egressus ex vtero? quare exceptus genibus? cur lactatus vberibus? Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem cum Regibus illis & Consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines.]

AVCTORIS PERORATIO CVM GRATIARVM ACTIONE.

a *2. Cor. 9.*

b *Genes. 35.*

c *Iob 3.*

Hæc dum mecum verso, laudare non desino senem sapientissimum illum Berzellaium, qui à Rege licet sanctissimo inuitatus in Regiam, ad quietem, ad securitatem, ad gloriam [d]: Non indigeo (inquit) hac vicissitudine; sed obsecro vt reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea, & sepeliar iuxta sepulchrum patris mei & matris meæ] iure præferens aulæ regiæ patriam sepulturam, atque regium apparatum posthabens vitæ rusticæ hactenus feliciter ductæ. Sed & quem sapientem prædico, non desino beatum terque felicem dicere, & inuidere, dum quod rogauit, est consecutus, nec fuit iussu Regis retentus inuitus, sed permissus lætus ad propria remeare, atque in pace vitæ cursum absoluere.

d *2. Reg. 19.*

Ast cum à quiete & tranquillitate aliisque bonis abstrahar violenter, atque inuitus abripiar: vnum dumtaxat reliquum est quod petam: vt cùm hæc adeò inquieta, tristia, ærumnosa, metu plena atque periculis, nonnisi te curante, Dei genitrix, mihi contigerint: tu ipsa per lubrica gradienti, in summo versanti discrimine, deque æterna salute ad singula momenta periclitanti feras opem assiduè, & fluctuanti præsidium afferas: alioquin perplexos resoluas laqueos, atque molestæ & inuitæ vitæ fila disrumpas, ne ob inanem gloriolam istam miser incautè veræ perennis gloriæ dispendium patiar: sicque benedicens tu ipsa nouissimis meis [e] magis quàm principio, te iuuante, æternam beatitudinem consequar; gratia Domini nostri Iesu Christi, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit in sæcula sæcu-
Amen.

e *Iob. ult.*

ANNALIVM TOMI SEPTIMI

FINIS.

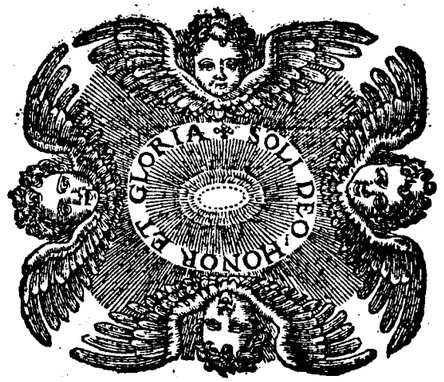

APPENDIX
EX PRÆTERMISSIS.

Pag. 102. E 8. noſtros Annales. *Adde :* Ceterùm multis hæc tunc temporis illuſtrata ſunt monumentis. Auctor eſt Photius in Bibliotheca, extaſſe ſuo tempore commẽtarium de legatione Nonnoſi ad Aethiopes & Homeritas ac Sarracenos, cùm apud eos regnaret filius Arethæ Regis, tempore Iuſtiniani Imperatoris Iuſtini huius ſucceſſoris: itemq. aliam ſcriptionem alterius legationis à Iuſtino Seniore iſto, de quo agitur, ad Alemundarũ Principem Sarracenorum, functumque eo eſſe munere Abrahamum eiuſdem Nonnoſi patrem, qua Ioannem & Nicoſtratum Romani exercitus Duces recuperauit. Sed perierunt iſta: quibus quidem cuncta quæ dicta ſunt, dilucidiora firmioraque reddi potuiſſent. At de his hactenus. Hoc itidem.

Pag. 126. B. poſt formam numiſmatis hæc adde : Simulac autem Iuſtinianus creatus eſt Imperator, Agapetus diaconus ad eumdẽ paræneticam ſcripſit epiſtolam, qua eum admonet, quomodo ſe gerere deberet in adminiſtratione Imperij: quod quidem dignum monumentum paucos ante annos è latebris erutum & è blattis & carie vindicatum, in lucemque Lugduni editum, hic tibi tamquam in arca publica perſpicua omnibus, ne iterum pereat obliuione ſepultum, collocandum putauimus. Quiſnam autem fuerit Agapetus iſte diaconus, in fine ipſius epiſtolæ diſſeremus: eius verò titulus ſic ſe habet:

EXPOSITIO CAPITVM ADMONITORIORVM,
edita ex tempore ab Agapeto diacono ſanctiſſimæ Dei magnæ Eccleſiæ.
Quorum apex litterarius ſic ſe habet:

Diuo & pientiſſimo Imperatori noſtro Iuſtiniano, Agapetus minimus diaconus.

Honore quolibet ſublimiorem cùm habeas dignitatem, ô Imperator, honoras ſupra omnes qui hoc te dignatus eſt Deum: quoniam iuxta ſimilitudinem cæleſtis regni, tradidit tibi ſceptrum terrenæ poteſtatis, vt homines edoceres iuſti cuſtodiam, & eorum qui aduerſus ipſum inſaniunt, inſectareris latratum, tum ipſius obtemperans legibus, tum ſubditos tibi regens legitimè.

Ceu gubernator vigilat perpetuo Imperatoris oculatiſſimus intellectus, continens tuto æquitatis clauos, atque expellens fortiter impetuoſos iniquitatis fluctus, vt ne cymba mundanæ Reipublicæ illidatur fluctibus iniquitatis.

Diuinum documentum & potiſſimum nos homines, vt cognoſcat ſe quiſque, docemur. Qui enim ſe ipſum cognouit, cognoſcet Deum: Deum verò qui cognouit, aſſimilabitur Deo: aſſimilabitur autem Deo, qui dignus factus Deo eſt: dignus denique fit Deo, qui nihil indignum patrat Deo, ſed qui vt cogitat quæ ipſius ſunt, ita tam loquitur quæ cogitat, quàm facit quæ loquitur.

Maiorum nobilitate ne quis delicietur. Limum enim habent omnes generis auctorem, & qui purpura byſſoque turgent, & qui paupertate & aduerſa valetudine affliguntur, tam qui diademate redimiti ſunt, quàm qui per cubicula excubant. Ne igitur lutulentum iactemus genus, ſed morum integritate gloriemur.

Scito ô pietatis diuinitus fabricatum ſpecimen, quia quanto maioribus dignus habitus es, tribuente Deo, muneribus, tanto maioris retributionis ipſi debitor es. Ergo redde benefactori debitum gratitudinis, acceptanti debitum vt meritum, & beneficio beneficium rependenti. Ipſe enim ſemper & beneficiis prior promeretur, & vt debitum beneficia repenſat: gratitudinem autem exigit à nobis, non quæ verborum blandorum prolatione, ſed quæ rerum piarum oblatione peragitur.

Nulla res adeò commendabilem reddit hominem, vt poſſe quidem quæ velit efficere, ſemper humana & velle & agere. Quoniam igitur à Deo tibi donata eſt facultas, qua indigebat propter nos bona tua voluntas: omnia & velis & agas, prout ei placet qui eam tibi dedit.

Terrenarum opum inſtabiles diuitiæ fluuiatilium vndarum imitantur cursum. Modi- A
cum enim affluunt his qui habere ſe eas arbitrantur: mox verò refluentes, ad alios accedunt. Solus autem beneficentiæ theſaurus ſtabilis eſt poſſidentibus eum: bonarum enim actionum meritum ad auctores retorquetur.

Inacceſſus nimirum exiſtis hominibus propter celſitudinem huius quod hic deorſum eſt Imperij. Facilis item aditu ſis indigentibus ob vim ſupernæ illius poteſtatis: atque aperias aures his qui à paupertate obſidentur, vt inuenias Dei auditum adapertum. Quales enim erga noſtros fuerimus conſeruos, talem circa nos reperiemus Dominum.

Solicitam Imperatoris animam ſpeculi in modum abſtergi oportet, vt diuinis ſplendoribus ſemper coruſcet, rerumque diſtincta iudicia inde condiſcat. Nihil enim adeò facit quę peragenda ſunt conſpicere, atque cuſtodire eam perpetuò ſinceram.

Sicuti ſit apud nauigantes: cùm nauta errat, modicum affert nauigantibus nocumen- B
tum; cùm verò ipſe gubernator, totius efficit nauigij perniciem: ſic & in ciuitatibus, ſi quis ex ſubditis peccet, non tam Rempublicam, quàm ſe ipſum lędit: ſin verò ipſe Princeps, vniuerſæ infert Reipublicæ detrimentum. Is igitur vt non exiguam redditurus rationem, ſi quid neglexerit eorum quæ facto opus ſunt, cum exquiſita diligentia & dictitet cuncta, & factitet.

Circulus quidam humanarum reuoluitur rerum, qui modò ſic, modò aliter agitat ipſas & circumfert: atque in his inæqualitas eſt, eo quòd nihil ex præſentibus in eodem ſtatu maneat. Oportet igitur te, potentiſſime Imperator, in hac rerum verſatili mutatione immutabilem habere pietatis cognitionem.

Auerſare adulatorum pellaces ſermones, vt coruorum rapaces mores. Illi namque cor- C
poris effodiunt oculos, iſti autem animæ hebetant cogitatus, cùm non permittant perſpicere rerum veritatem: vel enim commendant nonnumquam quæ reprehenſione digna ſunt, vel reprehendunt plerumque quæ omni laude ſunt maiora: vt de duobus alterum ab ipſis committatur, vel prauorum laus, vel contumelioſus bonorum contemptus.

Aequalem oportet ſemper eſſe Imperatoris animum: mutari enim pro rerum varietatibus, mentis inſtabilis argumentum efficitur. Firmiter autem bonis inhærere, qua firmitate pium veſtrum corroboratum & fixum eſt Imperium, & neque vſque ad inſolentiam extolli, neque vſque ad animi conſternationem deijci, in tuta veluti baſi ſtabilitorum eſt hominum, inconcuſſamque habentium animam.

Si quis purgatam habet cogitationem de humana deceptione, perſpicitque ſuæ naturæ vilitatem, breuitatemque, & caducam ſortem præſentis vitæ, ac carni coniunctas, inſitaſque ſordes, ad ſuperbiæ numquam illabetur præcipitium, quamuis, in excelſo dignitatis D
faſtigio conſiſtat.

Super omnia præclara quæ regnum habet, cultus diuini corona Regem exornat. Diuitiæ namque abeunt, & gloria tranſit: ſed vitæ Deo placentis gloria immortalibus ſæculis coextenditur, & trans obliuionis tenebras collocat poſſidentes.

Vehementer mihi videtur abſurdiſſimum eſſe, quòd diuites & pauperes homines ex diſſimilibus rebus detrimentum ſimile patiuntur. Illi namque ſatietate perrumpuntur, hi verò fame pereunt. Item illi occupant vltimos mundi terminos, hi non habent vbi calloſa pedum veſtigia ſiſtant. Vt igitur vtraque pars ſanitatis fiant compotes, auferendo & diminuendo iſtos regere oportet, atque ad æqualitatem inæqualitas transferenda eſt.

Noſtris temporibus oſtenſum eſt proſperæ vitæ tempus, quod prædixit quidam ex vete- E
ribus futurum, cùm vel philoſophi regnarent, vel Reges philoſopharentur. Nam philoſophando digni habiti regno eſtis, & regnando à philoſophia non deſciuiſtis. Si enim amare ſapientiam, efficit philoſophiam; principium autem ſapientiæ, Dei eſt timor, quem in pectoribus veſtris iugiter habetis: clarum quàm verum ſit quod à me dicitur.

Te re vera Regem aſſero, quippe qui & imperare ac dominari voluptatibus valeas, & ſis corona caſtitatis reuinctus, & purpuram iuſtitiæ indutus. Aliis namque poteſtatibus mors ipſa ſuccedit: huiuſcemodi verò regnum immortalem ſeruat perpetuitatem. Item aliæ hoc in ſæculo ſoluuntur, hæc autem à perpetuo ſupplicio liberatur.

Si honorem qui ab omnibus proficiſcitur, perfrui vis, præſta te communem omnium benefactorem: nihil enim adeò attrahit ad beneuolentiam, vt beneficij gratia, quæ datur indigentibus: quod enim ob metum præſtatur obſequium, fucata eſt adulatio, ficti honoris titulo fallens eos qui ipſi animum aduertunt.

Vene-

A Venerandum iure eſt veſtrum Imperium: quia hoſtibus quidem demonſtrat poteſtatem, ſubditis verò exhibet humanitatem: & cùm illos vincas armorum vi, inermi charitate vincitur à ſuis. Quantum enim feræ & ouis interſtitium eſt, tantum eſſe inter eos diſcrimen putatur.

Eſſentia corporis æqualis eſt cuilibet homini Imperator, poteſtate autem dignitatis cunctorum præſidi Deo ſimilis eſt. Non enim habet in terris ſe quemquam altiorem. Oportet igitur ipſum vt Deum non iraſci, & vt mortalem non efferri. Nam etſi effigie diuina honoratus eſt, at pulueri tamen terreno connexus eſt: quo edocetur vt in omnes ſeruet æqualitatem.

Amplectere eos qui bonorum te conſiliorum admonitum volunt, non eos qui adulari ſæpenumero ſtudent. Illi enim quod expedit re vera perſpiciunt: hi verò ad ea quæ placent
B potentibus reſpiciunt, corporumque vmbras imitantes, ſingulis eorum dictis applaudunt.

Talem te præſta tuos erga famulos, qualem optas erga te Dominum eſſe: prout enim audimus, audiemur, & vt reſpicimus, reſpiciemur à diuino cunctaque obtuente aſpectu. Priores igitur nos miſericordiæ miſericordiam conferamus, vt pari par recipiamus.

Sicut exquiſita ſpecula tales monſtrant vultuum facies, qualia ipſa ſunt archetypa, nitidas videlicet nitentium, triſtes autem eorum qui ſunt triſtes: eodem pacto iuſtum Dei iudicium noſtris actionibus aſſimilatur. Qualia enim ſunt quæ à nobis præſtantur, talia ipſe nobis par pari referens exhibet.

Conſulta quæ agenda ſunt, cunctanter: exequere autem quæ decreueris, maturè: quoniam periculoſum eſt admodum inconſiderata in rebus temeritas. Si quis enim quæ ex inconſulta mente proueniunt mala conceperit animo, facilè comperiet boni conſilij com-
C moda, vt qui ſanitatis dotem poſt ægrotationis experimentum perſentiſcunt. Debes igitur, cordatiſſime Rex, tum conſilio prudentiore, tum precibus ad Deum impenſioribus exquirere diligenter, quæ mundo ſunt profutura.

Optimè reges egregium tuum Imperium, ſi omnia des operam perſpicere, nec negligere patiare quicquam. Neque enim paruum eſt in te, quod paruum eſſe apparet comparatione tuorum: quoniam vel exile Imperatoris verbum ingētem obtinet apud omnes vim.

Tibi ipſi cuſtodiendi leges impone neceſſitatem, cùm non habeas in terris qui te poſſit cogere. Sic enim tum legum præteferes cultum ipſe, ante alios eas reuerendo: tum ſubditis conſtabit, legum prænaricationem periculi non eſſe immunem.

Peccare, & non cohibere peccantes, iuxta æſtima. Si quis enim in ciuitate vitam qui-
D dem ipſe traducat iuſtè, toleret autem viuentes iniquè, ſocius malorum apud Deum iudicatur. Quòd ſi velis bifariam approbari, vt pulcherrima quæque gerentes honora, ita terrima patrantibus ſuccenſe.

Expedire admodum arbitror, effugere prauorum contubernia. Qui enim cum hominibus improbis ſemper verſatur, eum vel pati vel diſcere malum aliquid neceſſe eſt: qui verò vnà cum bonis degit, vel imitationem honeſtorum edocetur, vel diminutionem vitiorum condiſcit.

Terrarum orbis à Deo cùm concreditum tibi ſit regnum, cáue ne aliquo vtaris ex prauis ad rerum adminiſtrationes. Quæ enim illi perperam fecerint, eorum rationem reddet Deo, qui peccandi facultatem ipſis indulſerit. Magna igitur & diligenti cum perſcrutatione magiſtratuum promotiones fiant oportet.

Æquale reor eſſe malum, & inimicorum excandeſcere flagitiis, & amicorum permul-
E ceri blanditiis. Oportet enim vtriſque viriliter reſiſtere, nec vſquam à decoro diſcedere, neque irrationabilem eorum maleuolentiam vlciſcendo, neque fictitiam horum beneuolentiam remunerando.

Exiſtima veriſſimos amicos, non qui laudent omnia quæ dicantur abs te, ſed qui nihil non integro iudicio facere contendunt: ſic vt gratulentur tibi, ſi bene; triſtentur contrà, ſi perperam dixeris, feceriſve. Hi enim re vera ab omni fraude abhorrentis amicitiæ præſeferunt inſignia.

Ne mutet tibi magnanimam mentem terrenæ huius poteſtatis moles: ſed vt fragilem fatoque obnoxium regens principatum, immutabilem habeto mentem in rebus mutabilibus, nimia neque lætitia ſublimem te extollens, neque mæſtitia vileſcens.

Sicut aurum quamuis modò ſic, modò aliter ab arte transfiguretur, atque ad varias ornamentorum ſpecies transformetur, permanet tamen id quod eſt, nec mutationem pati-

tur:

tur : sic ipse quoque, inclytissime Rex, licet aliud ex alio per gradus obtinueris Imperium, A
peruenerisque ad ipsum supremum honorem, idem tamen permanes non in eisdem rebus, immutabilem continens in officio animum.

Existima tunc demum te tuto regnare, cum volentibus imperas hominibus. Quòd enim inuito animo subiicitur seditionibus fluctuat, capta occasione: quod verò vinculis beneuolentiæ regitur, stabilem seruat erga rectorem obedientiam.

Vt dominium Imperij facias decantabile, quantam habes aduersus subditos peccantes iram, tantam habendam esse tibi aduersus te ipsum peccantem censeto. Nemo enim valet tanta pollentem potestate corrigere, nisi ratio propria, quæ ex ipso peccante moueatur.

Magnam qui potestatem adeptus est, largitorem potestatis imitetur pro viribus. Si enim imaginem gestat omnium præsidis Dei, atque per ipsum continet rerum principa- B
tum: in eo maximè imitabitur Deum, vt non existimet quicquam misericordia pretiosius.

Super aurum & lapidem pretiosum beneficentiæ diuitias nobis veluti thesaurum recondamus. Illæ namque tum in præsenti vita oblectant spe futuræ fruitionis, tum in futura dulcedinem afferunt, experimento gustuque speratæ beatitudinis: quæ verò nunc circa nos apparent, tamquam nihil ad nos pertinentia, ne nos allectent.

Da operam vt eos splendidioribus demereris remunerationibus, qui cùm beneuolentia capessunt quæ mandantur abs te. Hoc enim pacto & bonorum augebis alacritatem, & malos docebis vt dediscant malitiam. Eisdem enim censeri dignos qui non eadem faciunt, nimis nefarium est.

Pretiosissimum omnium est Imperium: tunc verò vel maximè huiuscemodi est, cum hac qui circumdatus est potestate, non ad pertinacem & temerariam sæuitiam propensus C
sit, sed ad æquitatem respiciat, inclementiam vt ferinam auersando, humanitatem vt Deo similem præseferendo.

Æqua lance tam ad amicos quàm ad inimicos vergens, iudicandi munus obito, neque beneuolis de te gratificans ob beneuolentiam, neque maleuolis resistens propter inimicitias. Quoniam eiusdem est absurditatis, & iniustum vt iustum probare, etsi sit amicus; & iniuriam iusto inferre, etsi sit inimicus: malum enim vtrobique simile est, tametsi in contrariis inueniatur.

Intenta mente auscultari debent rerum Iudices. Difficilis namque captu est iusti inuentio, facileque effugere solet non admodum attendentes. Quod si prætermissa dicentium eloquentia, dictorumque neglecta verisimilitudine, ad penitissimam intentionum profunditatem penetrauerint; sic demum haurient quod ab ipsis quæritur, geminique insontes D
erunt delicti, neque ipsi honestum prodendo, neque aliis id vt committant concedendo.

Æqualia numero sideribus etsi habueris rectè facta, nõ tamen superabis Dei bonitatem. Quæcumque enim quispiam obtulerit Deo sua, ipsi offeret ex suis. Et sicut anteire nulli datur suam in Sole vmbram, præuenientem semper, vel nimis properantem: ita insuperabilem Dei bonitatem nulli bene factis homines excedent.

Inexhaustæ sunt beneficentiæ opes. Nam largiendo acquiruntur, & dissipando colliguntur. Has tuo insitas animo habens, munificentissimè Imperator, largire omnibus affatim petentibus abs te. ἀπειρογαθίας enim pro eis habebis remunerationes, cùm tempus operam remunerandi venerit.

Nutu Dei regnum adeptus, imitare eum bonis operibus: quia inter eorum numerum natus es, beneficio qui afficere possunt, non qui affici postulant. paratæ enim rerum copiæ E
nullum impedimentum esse potest, quo minus conferantur in pauperes beneficia.

Sicut oculus innatus est corpori, ita Imperator mundo adaptatus est, à Deo datus pro administratione eorum quæ vsui sunt. Oportet igitur eum omnibus hominibus quasi propriis membris prospicere, vt proficiant in bonis, neu malorum offensaculo illidantur.

Tutissimam arbitrare salutis tuæ custodiam, nulla quemquam ex subditis afficere iniuria: qui enim offendit neminem, suspectum habet neminem. Quòd si nulla quemquam afficere iniuria tutelam conciliat, longè beneficiis collatis magis id præstabit: nam vt tutelam exhibet, ita charitatem non prodit.

Esto subditis, pientissime Imperator, & formidabilis ob excellentiam potestatis, & amabilis ob largitionem beneficentiæ: neque formidinem contemnens propter amorem, nec

A nec item amorem negligens ob formidinem, sed tam mansuetudinem præteferens haud aspernabilem, quàm aspernabilem familiaritatem immiti seueritate castigans.

Quæ subditis verbo quasi lege præscribis, hæc tu præueniens re ipsa præstes; vt verbis, quibus persuades, integra quoque vita adstipuletur. sic enim commendabile tuum asseuerabis Imperium, si & ratiocineris non sine opere, & opereris non sine ratione.

Eos plus ama, sereniſsime Imperator, accipere abs te beneficia qui supplicant, quàm tibi qui contendunt offerre munera. His enim debitor referendi gratiam efficeris: illi verò Deum dant tibi vadem, vendicantem sibi, pertinereque ad se putantem, quæcumque erga supplices contuleris, & remunerantem bonis retributionibus tuam tam piam, quàm perhumanam intentionem.

Solis profectò partes sunt, illustrare radiis Orbem: Principis verò virtus est, egenorum misereri. Porrò illo clarior est Imperator qui pius est. Ille namque cedit succedenti nocti: B
hic autem rapacitati prauorum non concedit indulgétve quicquam, sed lumine veritatis iniquitatis occulta coarguit.

Priores quidem te Imperatores principatus adornauit: tu verò eum, præstantissimè, illustriorem reddidisti, mansuetudine temperans diluensque potestatis molem, bonitateque vincens adeuntium te formidinem. Quapropter tuæ serenitatis portum subeunt omnes qui misericordia indigent, fluctibusque paupertatis liberati, gratiarum actores hymnos ad te missitant.

Quantum potestate ceteris antecellis, tantum factis etiam emicare ante alios enitere. Persuasissimum enim habe, eam abs te postulari honestorum operationem, quæ magnitudini virium proportione respondeat. Vt igitur à Deo quasi per præconem victor declare- C
ris, corona inuicti Imperij tuo capiti imposita, coronam etiam ex promerendis pauperibus acquirito.

Contemplator priusquam mandes quæ fieri velis: sic fiet, vt semper prudenter iubeas quæ fas est. Lubricum enim est instrumentum linguæ, maximumque affert negligentibus periculum. quòd si pium intellectum veluti musicum illi præfeceris, omnibus harmoniæ numeris concinnatum virtutis modulabitur melos.

Acutum quidem esse oportet omnem Principem, cùm in aliis, tum vel maximè in asserendo de rebus difficillimis iudicio, lentum autem ad irascendum se præstare. Et quoniam omnimoda iræ absentia aspernabilis est, & irascatur mediocriter, & non irascatur: illud, vt prauorum impetum comprimat: hoc, vt propensiones bonorum perueſtiget.

Inexquisita tui cordis curia diligenter perspicito conuersantium tecum mores; vt per- D
noscas adamussim, & quos charitas te colere compellit, & qui tibi per fraudem adulantur. plerique enim beneuolentiam simulantes, magno credentibus detrimento sunt.

Sermonem cùm audis iuuare valentem, ne auribus eum modò, verùm opere etiam excipito: sic enim Imperatoris exornatur decoraturque dominium, cùm vel ex se considerat quæ decent, vel ab alio reperta non despicit: sed tum discit sine verecundia, tum exequitur sine cunctatione.

Arx quidem indepopulabilibus muris munita contemnit obsidentes se hostes: pium autem vestrum Imperium cùm & liberalitate erga miseros veluti muro cinctum, & precum turribus corroboratum sit, inuictum nullisque hostium telis peruium sit, præclara & celebria contra eos erigens trophæa.

Vtere vt oportet regno hoc inferiore, vt scala tibi fiat superioris claritatis. Qui enim E
hanc rectè gubernant, illa quoque postmodum digni censentur: hanc autem rectè gubernant, qui paternam subditis ostendunt charitatem, & Principi debitum ab ipsis recipiunt timorem. Itaque minis quidem vitia compescent: supplicij autem sensum ipsis neutiquam infligent.

Vestimentum non veterascens est beneficentiæ amictus, & incorrupta stola est charitas erga pauperes. Eum igitur oportet qui piè regnare vult, talium indumentorum pulchritudine animam exornare. Amoris enim in egenos qui indutus est purpuram, cælestis quoque regni compos efficitur.

Sceptrum Imperij cùm à Deo susceperis, cogitato quibusnam modis placebis ei qui id tibi dedit, quoque omnibus hominibus ab eo sis prælatus, magis omnibus eum honestare festina. Porrò id ipse honestamentum arbitratur maximum, si quasi ipsum, factos à se tuearis, atque vt debiti exolutionem, benefaciendi munus adimpleas.

Recurrere

Recurrere ad supernum auxilium cùm homo quiuis debet salutem qui expetat, tum ante omnes Imperator, vtpote qui pro omnibus solicitus est: cùm enim à Deo custodiatur, tam hostes generosa manu debellat, quàm suos sedulò communit. A

Deus nulla re indiget, Imperator solo Deo. Imitare igitur nullum indignum, petentibusque facvberem misericordiæ copiam, non exacta & ad viuum resecante rem ratione impensarum tuarum erga famulatum vtens, sed omnium de sustinenda vita petitionibus satisfaciens. Longè enim satius est, merito dignorum etiam indignis misereri, quàm indignorum virio dignos iis defraudare quæ merentur.

Veniam cùm delictorum tuorum petas, ipse quoque te offendentibus ignosce: quoniam remissioni retribuitur remissio, nostræque cum conseruis nostris reconciliationi, Dei amicitia & familiaritas.

Qui inculpabiliter Principem agere studet, cùm notas cauere debet quæ forinsecus inuruntur, tum se ipsum ante alios verecundari, vt & apertè delinquere abstineat propter alios, & à se ipso cohibeatur quo minùs priuata seorsum flagitia committat. Si enim ex subditis sunt qui reuerentia digni habentur, multo magis ea dignus Imperator efficitur. B

Priuati vitium esse affero, patrare praua, supplicioque digna: Principis verò culpam, non facere quæ honesta sunt, salutemque pariunt: neque enim malorum abstinentia iustificat potentem, sed bonorum editio coronat eumdem. Ne igitur malitia dumtaxat abstinere cogitet, sed iustitiam etiam capessere contendat.

Dignitatum splendores mors haud reformidat: omnibus enim voraces suos dentes infligit. Ergo ante illius ineluctabilem aduentum, opum copiam transportemus in cælum. Nemo enim quæ colligit in mundo, illuc profectus abducit; sed omnibus in terra derelictis, nudus de vita sua reddit rationem. C

Imperator vt est omnium dominus, ita cum omnibus Dei seruus existit. Tum igitur demum vocabitur dominus, cùm ipse sibi dominari, nec illicitis voluptatibus famulari patietur: tum adiutricem piam rationē assumens, inuictam scilicet imperatricem animi perturbationum rationis expertium, indomitas cupiditates armatura castimoniæ debellabit.

Quemadmodum vmbræ corpora sectantur, sic animas flagitia comitantur, euidenti effigie actiones exprimentia, ideo non datur in iudicio negare. Ipsa enim vniuscuiusque opera obtestabuntur, haud sanè vocem emittendo, sed talia prorsus sese repræsentando, qualia à nobis patrata sint.

Nauis per mare commeantis imitatur transitum compendiosa præsentis vitæ conditio, quæ sanè nos nautas fallens suos, & pedetentim cunctanti raptos cursu, tandem ad suum cuiusque exitum perducit. Si igitur hæc ita se habent, prætercurramus præcurrentia mundi negotia, adcurramusque his quæ ad sæcula sæculorum permanent. D

Fastuosus & supercilios homo ne vt taurus alticornis eleuetur, sed animaduertens carnis subsistentiam, sedare debet cordis elationem. Nam etsi factus est Princeps in terra, ne tamen ignoret sese ortum ex terra, cùm ex puluere ad solium conscendere, atque in puluerem tandem descendere possit.

Studeto semper, inuictissime Imperator, & sicuti scalas qui scandere incipiunt, non priùs desistunt ad superiora ferri, quàm ad supremum perueniant gradum: ita tu quoque iugiter honestorum ascensum continuato. Sic fiet, vt cælestis quoque regni fructum aliquando percipias: quod vtinam & tibi tribuat & coniugi Christus Rex omnium, & qui regnat, & qui regno subiiciuntur, in sæcula.] hactenus Agapeti saluberrima ad Iustinianum Imperatorem admonitio. E

Quisnam autem iste fuerit Agapetus diaconus diu multumque quæsitum est. Vixit his temporibus Agapetus diaconus S.R.E. qui nominatus cum aliis reperitur in Actis tertiæ Romanæ Synodi sub Symmacho Romano Pontifice, idemque creditus qui postea sub eodem Iustiniano Imperatore creatus est Romanus Pontifex, vir sanè doctrina atque pietate insignis, & apud eumdem Iustinianum magnæ auctoritatis: vt planè ex his omnibus possit eiusmodi scriptio existimari dicti Agapeti fuisse. verùm cùm eadem Græcè scripta habeatur, & quidem Atticè atque admodum excultè loquentis, non Latinum, sed Græcum in omnibus auctorem ostendit. Scimus his Iustiniani Augusti temporibus duos claruisse Constantinopoli Agapetos, eorumdemq. esse sepiùs mentionem in Actis Synodi Cōstantinopolitanæ sub Menna: verùm quòd ambo essent monasteriorum Archimandritæ, iste autem, de quo est sermo, diaconus dicatur magnæ Ecclesiæ, alius diuersusque fuisse videtur

videtur ab illis, idemque primariæ Ecclesiæ diaconus: ita quidem eam fuisse appellatam, sanctam Magnam Ecclesiam, cōstitutiones quamplurimæ eiusdem Imperatoris significāt.

A Hæc de auctore epistolæ dicta sunto: cui quamdiu idem Imperator aurem præbuit, iustè rectèque in omnibus Imperium administrauit: vbi verò deflexit, sibi, orbique Romano ruinam parauit. Sed de his hactenus. Cùm primum-

Pag. 331. D. 11. Procopius narrat. *Adde*: Ad postremum hic tibi subiicimus epitaphium nobilis monumenti, quod in citeriori Hispania haud admodum longè ab Hispali, in loco qui vulgò dicitur Alcala del rio, positum est in ecclesia dicta S. Gregorij:

✠ IN HOC TVMVLO
IACET FAMVLVS DEI
GREGORIVS QVI VI
XIT ANNOS PL. MIN.
L— RECESSIT IN PACE
B AII. NONAS FEBR
ERA DLXXXII.] est is præsens annus. Ferunt coli ab accolis atque vicinis populis eum qui in hoc sepulchro conditus habetur Gregorius, eumdemque pluribus coruscare miraculis; multaque inesse tum in ipso sepulchro signa, tum in parietibus antiquæ picturæ, quibus viri sanctitas possit intelligi.

Verùm quod absque scripti alicuius monumentis Gregorij istius ob Gothorum & aliorum barbarorum Hispanias vastantium illata damna obscura prorsus memoria remansit: consultum fuisse videtur vt Magnus ibidem Gregorius Pontifex Maximus coleretur duodecima mensis Martij, qua eiusdem Pontificis natalis dies celebrari consuerit, secundùm illud Domini ad Samaritanam [a]: Nos adoramus quod scimus.] Eodem quoque modo visus est consuluisse ipse S. Gregorius [b] Papa, cùm ab Augustino accepisset, coli in Anglia quemdam incognitum Sixtum martyrem: dum vt conseruaretur illic memoria Sixti martyris, & populus quem certò sciret esse martyrem Sixtum coleret, misit illuc certas reliquias Sixti martyris: cùm tamen ibidem S. Gregorius tradere videatur, satis esse posse ad sanctitatem viri indicandam & cultum eidem impendendum, si corpus incognitum quòd creditur Sancti, miraculis coruscet. C

[a] *Ioan. 4.*
[b] *Gregor. lib. 12. epist. ad Augustl. Resp. c. 9.*

Habet Ambrosius in Chronicis suis ex Resendio eiusdem anni duo hæc epitaphia exarata eodem fermè modo his verbis [c]:

[c] *Ambros. Mor. Chron. Hisp. lib. 11.*

PAVLA. CLARISSIMA. FEMINA. FA
MVLA. CHRISTI. VIXIT. ANNOS
XXIIII. MENSES. DVOS. RECES
SIT. IN. PACE. XVI. KAL. FEBRVA
D RIAS. ERA DLXXXII.] itemque aliud eiusdem anni sic scriptum:
DEPOSITIO. PAVLI. FAMVL. DEI
VIXIT. ANNOS. L. ET. VNO. RE
QVIEVIT. IN. PACE. D. IIII. IDVS
MARTIAS. ERA. DLXXXII.] Habes quod & ex his discas, nullum penes illos antiquos Christianos nobiliorem fuisse titulum, quàm dici famulum Dei.

Pag. 465. A 5. S. Gregorius. *Adde*:

Hoc eodem anno magnus ille Ioannes cognomento Silentiarius ex Episcopo anachoreta, de quo complura superiori tomo dicta sunt, ex hac vita migrasse reperitur annos natus centum quatuor, vt liquet assertione Cyrilli eius discipuli, quem Euthymij & aliorum illustrium monachorum res gestas scriptis mandasse diximus: licet agones eius aduersus hæreticos, præsertim verò Origenistas, ab aliis conscribendos fuisse testetur: quamobrem ipse de Sancto præclariora prætermisisse videri potest. Sed audi ipsum ita peroran- E tem: Hæc quidem pauca ex multis selecta mandaui litteris, mittens narrare eius de fide certamina; quæ susceptt aduersus Origenis & Theodori Mopsuestiæ dogmata, & eorum qui ea defendebant, & persecutiones quas congruenter Euangelio pro decretis sustinuit Apostolicis. Sed quæ ab eo in his gesta sunt, relinquo narranda aliis. Scio enim fore, vt multi (sicuti est consentaneum) post eius decessum studeant scribere eius certamina & persecutiones & pericula quæ sustinuit pro fide Orthodoxa, victoriasque & res ab eo gloriosè gestas, &c.] Sed his caremus magno detrimento eius temporis historicæ veritatis. Quod ad rationem temporis eius obitus pertinet, satis id liquet, vt quem natum

idem

idem Cyrillus tradit anno quarto Imperij Marciani Aug. qui est annus Domini quadringentesimus quinquagesimusquartus,& vixisse scribit annos centum & quatuor, eum hoc anno defunctum opus sit affirmare : quem inter Sanctos in tabulas Ecclesiasticas relatum, A tum Orientalis,tum Occidentalis Ecclesia anniuersaria memoria colit. Hic verò-

*Pag.*470.B 8.exagitentur. *Adde*: Non prætereat,quòd Episcopi qui huic S. Synodo interfuisse reperiuntur, Euphronius, Prætextatus, Germanus, Felix, Domitianus; ibidem nominati,& præter eos duo alij Victorius & Domnolus,alter Redonensis,Cęnomanensis alter sanctitate clarissimi, inscripti reperiuntur in epistola ab iisdem data ad S. Radegundem Reginam de seruanda institutione monastica, quam miro ardore animi susceperat,& cum regiis aliisque nobilissimis virginibus Pictaui excolebat. quòd enim ex horum diœcesibus ad dictum monasterium Deo dicandæ virgines conuolassent:ne aliqua ex illis post promissionem Deo factam ad propria redire posset, vel nubere, iidem sanctissimi Patres eiusmodi scripsere epistolam ad sanctissimam Reginam,quæ sic se habet*:

* Recitata habentur à Greg. lib.9.cap 39.

Dominæ beatissimæ & in Christo Ecclesiæ filiæ Radegundi Euphronius, Prætextatus, B Germanus,Felix,Domitianus,Victorius,& Domnolus Episcopi.

Solicita sunt iugiter circa genus humanum immensæ Diuinitatis prouisa remedia, nec ab assiduitate beneficiorum suorum quocumque loco vel tempore videntur aliquando seiuncta, cùm pius rerum arbiter tales in hereditate culturæ Ecclesiasticæ personas vbique disseminat, quibus agrum eius intenta operatione fidei rastro colentibus ad felicem centeni numeri reditum diuina temperie Christi seges valeat peruenire. Tantum igitur benignitatis eius se passim dispensatio profutura diffundit, vt illud nusquam deneget, quod prodesse multis agnoscit : quarum personarum exemplo sanctissimo, cùm iudicaturus aduenerit,habeat in plurimis quod coronet.

Itaque cùm ipso Catholicæ religionis exortu cœpissent Gallicanis in finibus venerandæ fidei primordia respirare, & adhuc ad paucorum notitiam tunc ineffabilia peruenis- C sent Trinitatis Dominicæ sacramenta (*cùm videlicet tempore Constantij in Gallijs Arianæ hæresis sub Saturnino Arelatensi Episcopo grassabatur*) ne quid hic minùs acquireret, quàm in Orbis circulo prædicantibus Apostolis obtineret : beatum Martinum peregrina de stirpe ad illuminationem patriæ dignatus est dirigere,misericordia consulente:qui licet Apostolorum tempore non fuerit, tamen Apostolicam gratiam non effugit : nam quod defuit in ordine,suppletum est in mercede:quoniam sequens gradus illi nihil subtrahit,qui meritis antecellit. Huius quoque,reuerentissima filia,in vobis congratulamur,rediuiua surgere supernæ dilectionis exempla propitiatione diuina : nam declinante tempore sæculi vetustate,vestri sensus certamine fides reuirescit in flore,& quod veterno tepuerat algore senectæ,tandem feruentis animi rursus incalescat ardore.

Sed cùm penè eadem veneritis ex parte,quà beatum Martinum huc didicimus accessis- D se:non est mirum,si illum imitari videaris in opere,quem tibi ducem credimus itineris extitisse: vt cuius es secuta vestigia, felici voto compleas & exempla, & beatissimum virum intantum tibi facias esse socium,inquantum partem refugis habere de mundo. Cuius opinionis radio præmicante, ita reddis audientium pectora cælesti fulgore suffusa, vt passim prouocati puellarum animi,diuini ignis scintilla succensi, raptim festinent auidè in charitate Christi fonte vestri pectoris irrigari, & relictis parentibus, te sibi magis eligant, quàm matrem facit hoc gratia,non natura.

Igitur huius studij vota videntes,gratias clementiæ supernæ referimus, qui voluntates hominum suę facit voluntati connecti:quoniam confidimus,quas apud vos iubet colligi, suo vult amplexu seruari. Et quia quasdam comperimus, Diuinitate propitia, de nostris territoriis ad institutionem vestræ regulæ desiderabiliter conuolasse : inspicientes etiam E vestræ petitionis epistolam libenter à nobis exceptam, hoc Christo auctore & remediatore firmamus: vt licet omnes æqualiter quæ ibi conueniunt in Domini charitate manśurę, debeant inuiolabiliter custodire quod videntur libentissimo animo suscepisse : quoniam contaminari non debet Christo fides, cælo teste, promissa : vbi non leue scelus est templum Dei(quod absit)pollui,vt ab eo possit ira succedente disperdi : tamen specialiter definimus,si qua(sicut dictum est)de locis sacerdotaliter nostræ gubernationi, Domino prouidente, commissis in Pictaua ciuitate vestro monasterio meruerit sociari, secundùm beatæ memoriæ domini Cæsarij Arelatensis Episcopi constituta, nulli sit vlteriùs discedendi licentia : quæ sicut continet regula, voluntate prodita videtur ingressa, ne vnius turpi dedecore

A decore ducatur in crimen, quod apud omnes micat in honore.

Et ideo si(quod Deus auertat) aliqua insanæ mentis illicitatione succensa ad tanti opprobrij maculam suam præcipitare voluerit disciplinam, gloriam, & coronam, vt inimici consilio sicut Eua eiecta de paradiso, per qualemcumque de claustris ipsius monasterij, immo de cæli regno exire pertulerit : mergenda & conculcanda vili platearum in luto, separata à communione nostra, diri anathematis vulnere feriatur. Ita, vt,si fortassis, Christo relicto,homini voluerit nubere, diabolo captiuante: non solùm ipsa quæ refugit, sed etiam ille qui ei coniunctus est, turpis adulter & potius sacrilegus, quam maritus; vel quisquis vt hoc fieret, venenum magis quam consilium ministrauit,simili vltione, sicut de illa dictum est, cælesti iudicio,nobis optantibus, percellatur : donec separatione facta, per competentem execrandi criminis pœnitentiam à loco quo egressa fuerat, recipi meruerit B & annecti.

Adijcientes etiam, vt eorum qui nobis quandoque successuri sunt sacerdotes, similis condemnationis teneantur adstrictæ reatu : & si(quod non credimus) aliquid ipsi voluerint aliter,quam nostra deliberatio continet, relaxare: nouerint se nobiscum æterno Iudice definiente causaturos : quia communis est salutis instructio, si quod Christo promittitur, inuiolabiliter obseruetur. Quod nostræ determinationis decretum, pro firmitatis intuitu, propriæ manus subscriptione credimus roborandum, perpetualiter à nobis * Christo auspice duraturum.] hactenus sanctissimorum Patrum epistola, siue de dicatis Deo virginibus sacerdotale decretum: quibus admoneantur nostri sæculi Nouatores & ipsi exmonachi, & Deo dicatas virgines ex monasteriis abducentes. Quis adeò mentis obtusæ non statim intelligat, quam perfidi isti sint, qui contraria statuant sanctissimis illis Deo C dignis Episcopis, qui innumeris eluxere miraculis, & virtutibus omnis generis effulsere decori? At-

* in Christo

*Pag.*507. D. 10. sub tributo redegerant. *Adde:* Quod insuper ad eosdem barbaros à Iustino repulsos spectat, non prætermittendum putamus, Photium in sua Bibliotheca, dum agit de Theophanis Byzantij historia cœpta (vt ait) à bello Persico, quod actum est post fœderis solutionem anno secundo Iustini Iunioris successoris Iustiniani Imperatoris, & producta vsque ad annum decimum eiusdem belli, inter alia mentionem habere de legatione Turcarum missa vna cum donis ad Iustinum ipsum, qua peterent ne susciperet Auares barbaros ipsis infestissimos : aitque de Turcis, fuisse populum habitantem apud Tanaim versus Euri venti partem,eosdemque antiquitus appellatos esse Massagetas,à Persis verò ipsorum lingua Chermichiconas nominatos. hæc de his ex Theophane Byzantio D Photius. Sic igitur.

*Pag.*533. A 3. signis ostensa. *Adde*: At non prætereat de Apollinare Alexandrino Episcopo illa his addere,quę ipsius sanctitatem commendent. Quod enim eius ingressus in Alexandrinum Episcopatum, pulso Zoilo, visus sit Vigilio Romano Pontifici (vt dictum est) haud legitimus, sed probrosus; rursum verò ipse vna cum Quinta Synodo,cui interfuit,cùm fuerit æquè receptus,purgata est labes intrusionis & inter germanos Alexandriæ Episcopos adnumeratus est, vt ergo eum ostendamus magnæ quoque fuisse virtutis; quæ de ipso ex Sophronio narrata habentur,hic sunt referenda. sic enim se habent*: * Prat. Spirit. c.193.

Narrauerunt nobis de sancto Abbate Apollinare Alexandrino Patriarcha, quòd valde fuerit misericors & compassionis visceribus affluens: cuius rei indicium id afferebant. Erat (aiebant) Alexandriæ iuuenis quidam, qui primarij ciuitatis dignitate atque diuitijs cla- E rissimi filius fuerat. Parentibus itaque istius defunctis, qui infinita illi bona tam in auro, quàm in naualibus commerciis reliquerant, non satis feliciter & prosperè ea gubernans, perdidit omnia,atque ad extremam inopiam deductus est,cùm neque gulæ, neque luxuriæ vacauerit (quæ solent diuitum exhaurire patrimonia) sed in casus varios atque naufragia inciderit. Itaque ex opulentissimo pauperrimus est effectus, iuxta illud Psalmistæ: Ascendunt vsque ad cælos,& descendunt vsque ad abyssos. Namque adolescens quanto fuerat pecuniis sublimior, tanto per inopiam inferior factus est.

Hoc audiens beatus Apollinaris, videnśque in quantum miseriæ & paupertatis adolescens delapsus esset, cùm parentes eius fuissent locupletissimi : miseratus illius casum, exiguum ipsi charitatis impendere voluit ministrando alimenta : sed erubescebat, & quoties videbat illum, in secreto conscientiæ suæ angebatur, cernens vestem sordidam & luridam faciem, quæ sunt extremæ paupertatis indicia. Cùm igitur huiusmodi curis ar-

geretur Pontifex, die quadam diuinitus inspiratus, consilium profectò mirabile adinuenit A
ipsius sanctitati maximè conueniens. Accersiuit itaque dispensatorem sanctissimæ Eccle-
siæ, seorsumque illum alloquens, dixit ei: Poteris mihi seruare secretum, domine dispensa-
tor? Qui ait: Spero, domine mi, in Filium Dei, quia quodcumque mihi iusseris, nemini di-
cam; neque discet aliquis vmquam ex me, quod mihi seruo tuo aperueris. Tunc ait ad
illum Episcopus Apollinaris: Vade & conscribe chirographum quinquaginta librarum
auri, quæ à sanctissima ista Ecclesia Macario illius miseri adolescentis patri debeantur, &
appone testes & stipulationem & ratam, & affer illud mihi.

Dispensator continuò quod sibi fuerat à Pontifice iniunctũ cum omni celeritate peregit,
attulitque chirographum, & dedit illi. Cùm itaque pater adolescentis ante decem annos
defunctus esset, chartaque chirographi noua videretur, ait illi Pontifex: Vade, domine dis-
pensator, chirographum istud vel in tritico vel in hordeo abscõde, & post paucos dies affer B
illud ad me. Quod ille cùm fecisset, præfinito die chirographum retulit quasi subuetustum,
deditque Pontifici. Tunc ait ille: Perge modò, domine dispensator, & dicito adolescenti:
Quid mihi daturus es, si tibi dedero chirographum magnæ pecuniæ quæ debetur tibi? Et
caue ne plusquam tria numismata ab illo accipias, & præbe illi chirographum. Respondens
autem dispensator: Verè mi domine, si iusseris, nihil accipiam. Dixit ei ille: Volo omnino
vt tria numismata accipias. Perrexit autem ille ad iuuenem, sicut ipsi iussum fuerat, & dixit
ei: Dabis mihi tria numismata, si ostendero tibi aliquid magnæ vtilitatis tuæ? Ille verò
pollicitus est illi, quicquid vellet, se daturum. Fingens autem dispensator ait illi: Ante
quinque vel sex dies euoluens instrumenta Ecclesiastica, reperi chirographum istud; & me- C
mini quia Macarius pater tuus mihi multum confidens, ipsum mihi diebus aliquot per-
misit: defunctoque ipso, contigit illud apud me vsque hodie manere; obliuione enim
subreptum est mihi, nec vmquam venit in mentem vt illud redderem tibi. Ait illi adoles-
cens: Nosti quòd persona illa sit locuples quæ debet? Dixit ei dispensator: Ita sanè, locu-
ples & grata est: potesque ab illa debitum sine labore recipere. Dixit ei iunior: Nouit Deus,
quia modò nihil habeo; sed si recepero quod meum est, quicquid petiisti, dabo tibi, vltra
etiam tria numismata.

Tunc dedit ei dispensator instrumentum quinquaginta librarum. Suscepto itaque chi-
rographo, perrexit ad sanctum Pontificem, prostratusque ante illum, dedit ei chirogra-
phum. Cùm ergo accepisset ille instrumentum ipsum ac legisset, cœpit se ipsum turbatio-
rem ostendere, dixitque ei: Et vbi fuisti vsque modò? pater tuus ante decem annos defun-
ctus est: perge, nolo tibi nunc respondere. Qui dixit illi: Veraciter, domine mi, non ego
illud habui, sed dispensator illud habebat, & ego nesciebam: sed Deus ipsius misereatur, D
quia modò ipsum mihi reddidit, dicens, se inter chartas suas domi inuenisse. Pontifex verò
illum interim remisit, dicens: Deliberabo mecum, seruato apud me chirographo. Post
vnam igitur hebdomadam rediit ad Episcopum iunior, iterumque deprecabatur eum. Ille
autem quasi nihil ei vellet dare, dicebat: Quare tantum distulisti proferre chirographum?
Dixit illi adolescens: Mi domine, scit Deus, quia nõ habeo vnde familiam meam nutriam:
itaque si Deus inspirat vobis, miseremini mei. Tunc dixit illi S. Apollinaris, fingens se il-
lius precibus cedere: Summam quidem integram ego tibi restituam: hoc autem obsecro,
mi domine frater, ne à sancta hac Ecclesia vsuras exigas. Tunc procidens ille adolescens,
ait: Quicquid voluerit & iusserit mihi dominus meus, hoc faciam; & si ex principali sum-
ma placet minuere aliquid, minue. Dixit illi Episcopus: Non id quidem: satis est si nobis
vsuras dimittis. Tunc proferens quinquaginta libras auri, dedit ei, & dimisit eum, orans E
cum pro vsuræ remissione. Hoc opus summi Apollinaris, ista sancta illius ars atque mise-
ricordia.] hæc ibi, hic apposita ad Apollinaris sepulchrum ornandum.

Quod autem-

Pag. 534. C.1. super altare seruetur. *Adde*: His adiicimus de Felice Episcopo Bituricensi, qui huic Synodo interfuit, tertioque loco subscripsit, ipsum perelegans aureum vas ad sa-
cratissimam Eucharistiam conseruandam turris instar fabrefieri curasse, quod Venantius Fortunatus eiusmodi epigrammate celebrauit, cui præposita legitur hæc inscriptio:

Ad Felicem Episcopum Bituricensem in Turrem eius.

Quàm bene iuncta decent, sacrati vt corporis Agni
Margaritum ingens aurea dona ferant.

Cedant

A *Cedant chrysolitis Salomonia vasa metallis:*
Ista placere magis ars facit atque fides.
Quæ data, Christe, tibi Felicis munere sic sint,
Qualia tunc tribuit de grege pastor Abel:
Et cuius tu corda vides pietate coæquas
Par viduæ merito quæ dedit æra duo.] Vides igitur quanto honore consueuerit Eucharistia custodiri super altare sub sacratissima Cruce in pretiosissimo tabernaculo turris instar, quo nomine auctor in titulo ipsum appellat. Commendatur tamen à S. Hieronymo[a] S. Exuperius Tolosanus, qui tempore exundantium barbarorum, ne istiusmodi aurea sacra vasa cederent illorum rapinæ, ipsa conflarat in vsum pauperum, canistro vimineo & vitreo calice corpus Domini portans. Hæc occasione canonis de loco Domini-
B ci corporis ea statuentis. Sed &-

[a] Hier. epist. 4.

Pag. 609. D.1. sequenti. *Adde*: Non Hermenegildi tantùm sanguine illustrata est Hispaniarum Ecclesia, sed & Vincentij Abbatis. Cernens enim hic maximam esse irrogatam ignominiam Christiano Catholico nomini per Vincentium Cæsaraugustanum Episcopum (vti superiùs dictum est) nomenque Vincentij in apostata Vincentio labefactatum, è solitudine prosiliit iste Vincentius, aduersus Arianam blasphemiam vbique pugnare non desinens: qui ab Arianis comprehensus, affectus verberibus, est detrusus in carcerẽ: dimissus verò tandem ab illis martyrij coronam eidem inuidentibus, vbi maiori spiritus ardore in Arianos inuectus eosdem vnà cum Ariana hæresi exagitasset, ante fores monasterij ab eisdem irruentibus crudelissimè peremptus est Legione, vndecima mensis Septembris, qua die in Ecclesia Occidentali anniuersaria memoria celebratur. Sed ex Hispaniis ad Gal-
C lias. Eodem anno-

Pag. 273. B.1. hæc asserens. *Adde*: Quod ad Zoilum pertinet Episcopum Alexandrinum, testatur Agatho Papa in epistola ad Imperatores Constantinum, Heraclium & Tiberium, ad eumdem Zoilum scriptum fuisse à Iustiniano Imperatore edictum pro fide Catholica, aduersus Acephalos: quod exscriptum idem Agatho Papa ad dictos Augustos misit. caremus nos eo, neque vsquam inuenimus, cuius saltem hic meminisse oportuit.

Quod verò-

Pag. 632. D.1. consulere poteris. *Adde*: In fine autem præsentis anni hic ea reddamus summa admiratione digna, quæ S. Gregorius Papa in fine Dialogorum suorum accidisse tradit ante septennium: est enim hic ipse annus, numerando à quarto anno eius Pontificatus, quo (vt dicemus) librum illum scribebat. Ait ergo ipse[b]: Ex alia etiam re, quæ nobis [b] Greg. lib. 4. Dialog. c. 57.
D ante annos septem gesta est, certissimè confirmatur. Agathus enim Panormitanus Episcopus (sicut fideles mihi ac religiosi viri multi testati sunt atque testantur) cùm beatæ memoriæ antecessoris mei tempore iussus esset vt Romam veniret, vim nimiæ tempestatis pertulit, ita vt se ex tanto vndarum periculo euadere posse diffideret. Nauta verò illius, Baraca nomine, qui nunc eiusdem Ecclesiæ clericatus munere fungitur, post nauem carabum regebat; ruptoque fune, cum eodem carabo quem regebat, inter vndarum cumulos repentè disparuit. Nauis autem, cui Episcopus præerat, tandem post multa pericula ad Vsticam insulam fluctibus quassata peruenit. Cumque die tertio Episcopus nautam, qui ab eo abreptus in carabo fuerat, in nulla maris parte videret apparere, vehementer afflictus mortuum credidit; sed per obsequium charitatis viuo vnum, quod mortuo debebat, impendit, & omnipotenti Deo pro absolutione eius animæ offerri sacrificium victimæ sa-
E lutaris iubet. Quo oblato, restaurata naue, perrexit ad Italiam. Cumque ad Romanum portum venisset, illic nautam reperit, quem mortuum putabat. Tunc inopinata exultatione gauisus est, & cum qualiter tot diebus in illo tanto maris periculo viuere potuisset, inquisiuit.

Qui videlicet indicauit, quoties in illius tempestatis fluctibus cum eodem quem regebat fuisset carabo versatus, qualiter cum illo vndis pleno natauerat; & quoties eo à superiori parte deorsum verso, ipse carinæ eius superfederet, adiungens: Cùm diebus ac noctibus hoc incessanter faceret, iamque eius virtus funditus ex fame simul & labore cecidisset, quo eum ordine diuina misericordia seruauerit, indicauit. Etenim quod etiam nunc vsque testatur, dicens: Laborans in fluctibus atque deficiens, subito mentis pondere sum grauatus, ita vt neque vigilare me crederem, neque depressus somno essem: & ecce in eodem medio mari me posito, quidam apparuit, qui mihi panem ad refectionem

detulit: quem mox vt comedi, vires recepi. Nec longè pòst nauis transiens affuit, quæ me ab illo vndarum periculo susceptit, atque ad terram deduxit. Quod scilicet Episcopus audiens, requisiuit diem; atque illum fuisse diem reperit, quo pro eo presbyter in Vstica insula Deo omnipotenti hostiam sacræ oblationis immolauit. *Ad hæc Petrus*: Ea quæ narras, ipse quoque in Sicilia positus agnoui.] hæc Gregorius.

DE RV-

DE RVTHENIS

AD COMMVNIONEM SEDIS APOSTOLICÆ RECEPTIS MONVMENTVM.

SANCTISSIMO D. N. CLEMENTI VIII. PONTIFICI MAXIMO

CAESAR BARONIVS S. R. E. PROTONOTARIVS sempiternam felicitatem.

CVm omnes prædecessores tuos Pontifices Maximos omni studio, Beatissime Pater, imitandos susceperis, eorumdemque insistere semper vestigiis propensiori solicitudine laboraueris: Clementis tamen Petri discipuli & successoris, tu ipse Clementis nomen referens, Petrique doctrinam cum cathedra consecutus, exempla sectari, vigilantiùs solicitiusque curasti. Nam vt omittentes alia, illud dumtaxat, cuius causa huiusmodi est instituta oratio, pertingamus: sicuti ille Ecclesiæ Catholicæ vtilitati consulens, ad conscribendas res gestas sanctorum martyrum, & alia Ecclesiæ monumenta scriptis consignanda tradendaque posteris, Notarios septem primus instituit: ita ad hoc ipsum præstandum tu ipse inuigilans, inter ceteros eiusdem primi ordinis præclarissimos viros eidem operi mancipatos, me licet indignum penitus atque immeritum cooptasti. At quanto id animi ardore perfeceris, neminem latet: etenim Domini[a] sententia, quod factum est in cubiculo, prædicatum est in tectis: sciunt omnes vim tunc illatam, cùm iuxta Propheticum illud[b], Velociter spolia detrahe, aduersum me magno impetu actum est: cùm verò tunc duos vidisses vni succumbere renitenti; diuina putasti ad perficiendum quod volebas opus esse potentia, nempe Apostolica auctoritate, qua tibi datum est non terram tantùm, sed & cælum posse subigere. Vicisti tandem animum refractarium, atque flexisti ceruicem ferream, sed fateor, non domuisti, vt impositum honoris iugum æquo animo ferrem, quod ad singula ferme momenta (scit Deus) à me excussissem, si licuisset.

[a] Luce 12.
[b] Isai 8.

Vna tamen fuit in his asperis consolatio illa, quòd esset omnium vna sententia, Sanctitatem tuam hac actione iam graui antè expensa iudicio demonstrasse, non tam probare qui res Ecclesiasticas scriberet voluisse, quàm ea quæ à me scripta essent, insigni hac collata dignitate veluti amplissimis exarata notis subscriptione & probasse, & veluti sigillo munisse. Quis enim operam ab aliquo præstandam requireret solicitudine tanta, si eamdem iam diu antè ab eodem exhibitam non grato animo recepisset? Quo nomine sicuti plurimas à me tibi gratiarum actiones semper reddendas fore profiteor; ita mihi in susceptum opus solicitiùs incumbendum, neruosque omnes ad illud perficiendum tendendos, intelligo.

Dum autem totus in his essem, vt collatæ dignitatis omni studio munus obirem, eiusque partes omnes quàm diligentissimè explere satagerem: peropportunè accidit, vt vix elapso à susceptâ eadem dignitate mense, digna oblata occasio fuerit, qua eius primitias nobili scriptione Domino consecrarem, legationis videlicet honorificæ Ruthenorum Ecclesiæ ad Apostolicam Sedem, qua abolito diro schismate, sanctæ Romanæ Ecclesiæ communionem Catholicam est feliciter consecuta. Ad hoc verò præstandum, non lacinioſa oratione per ambitum ad pompam (vt assolet) circumducta mihi vtendum existimaui, sed more maiorum simplici stylo & veritatis candore nitente cuncta quæ gesta sunt referenda, ipsaque edita atque publicè recitata scripta, suis locis (vt hactenus factum est) in Annalibus Ecclesiasticis intexenda. Tu verò, Sanctissime Pater, iucundo lætoque animo satis am-

plum ex semente lacrymarum tuarum collectum manipulum accipe, ac Deo consecra A
cum multiplici gratiarum actione, qua veluti noua satione conuersionem reliquorum
Borealium populorum suo tempore metas: quod Deus bonorum omnium largitor con-
cedat. Vale.

Quæ de Ruthenis à diuersis auctoribus, præsertim verò ab iis qui res Polonicas prosecuti sunt, scripta reperiantur.

Ruthenos eosdem antiquo vocabulo dictos esse Russos, in confesso est apud scripto-
[a] Matth. Mic. ver. Polon. lib. 2. c. 1. chron. lib. 1. c. 10. res[a] omnes: sed & quòd Rutheni pariter sint in Gallia Aquitanica populi, visum est recen-
tioribus scriptoribus eos Russos vocare potiùs, quim Ruthenos. Sed vnde Russi? non aliun-
de, quàm à veteris vocis vsu, qua ijdem populi vocati sunt Roxolani. Verùm ex quo aspe-
ritas litteræ X, duplici in SS, leniri cœpta est; hinc accidit, vt Roxolani dicti sint Rossolani, B
siue Rossi (veluti à Græcis sæpe vsurpatum inuenies) vel vnica syllaba Rhos, à Latinis Russi,
[b] Plin. hist. lib. 3. c. 5. & prouincia Russia, quæ Roxolania dicebatur, cœpta sit nominari. Meminit & Plinius[b]
de Roxolanis in Sarmatia populis, & eos ad latus Mæotidis paludis collocat, qui fines
postea dilatarunt. Patentem quidem latamque fuisse Roxolanorum siue Russorum regio-
nem, rerum Polonicarum scriptores produnt, nempe quæ cõtineret ambitu suo vniuersam
illam Sarmatici orbis partem, quæ ab Oriente Mæotide, Taurica Chersoneso & Tanai, à
Meridie Carpatiis montibus, ab Occidente Poloniæ, Lituaniæque finibus clauderetur,
sic Sarmatiæ Europeæ maximam continens partem: quæ & à Chromerio ita ponitur[c]:
[c] Chron. Polon. ver. lib. 1. c. 10. 12. 14. Complectitur (inquit) fere quicquid terrarum est inter sinum Venedicum, Liuoniam,
Suetiam, Oceanum glacialem, Rha, siue Volgam, Mæotim, mare Ponticum, Sarmaticos
montes, Poloniam, Lituaniam, & Samagitiam.] Moschouiam quoque ad Russiam perti- C
nere, eosdemque primùm Russos dictos, Moschos à flumine, siue oppido Mosqua deno-
minatos, æquè fatentur omnes[d], conueniuntque simul pariter in eam sententiam, vt hi po-
[d] Chron. & Mat. lib. 2. c. 3. & alij. puli Euangelium acceperint ab Episcopo Constantinopolitano tempore Basilij & eius filij
Constantini, vno omnibus dato Metropolitano Kiouiensi. Quæ autem postea contige-
runt de diuisione Moschouitarum Ecclesiæ à Russis, hæc nos ab ipsis legatis Ruthenis Epi-
scopis accepimus verbis istis:

Aliquanto pòst autem Moschouiæ Principes siue ob aditum Kiouiensium difficilem,
longinquitatemque itineris, siue quod timerent, ne consuetudine exterorum, qua maximè
suos etiam nunc prohibent, Respublica illorum detrimenti aliquid pateretur, alium sibi
Metropolitanum institui à Constantinopolitanis Patriarchis petierunt: quin & Patriar-
cham ante paucos annos, qui in Moschouia assiduus esset, impetrarunt. Solique nunc D
septem in Russia Polonis subiecta ex numero viginti & aliquot ampliùs Episcoporum re-
stant, qui Metropolitano Kiouiensi subsunt: reliqui etsi sæpe mittendis ad eum donariis
ius & auctoritatem eius recognoscunt, Moschouitico tamen parent Episcopo Patriarchę.]
hæc de his illi, quibus ista subiiciunt.

Isti ergo septem vnà cum Metropolitano suo cupientes iterum vniri Ecclesiæ, à qua
multo tempore alieni erant, ablegarunt huc duos ex medio sui reuerendos dominos Hy-
patium Pociei Protothronium Vulodimirienſem, Brestensemque, & Cyrillum Terleczki
Exarcham, Luceorienſem, Ostrosiensemque Episcopos, primos consilij istius auctores, qui
id contenderent à sancta hac Sede, obedientiamque illi suo & ipsorum nomine deferrent.
Quo non exigua facta est profectò, & futura adhuc maior ad Ecclesiam Dei speratur ac-
cessio. Etsi enim paucæ, latissimè tamen patent dioeceses illorum, extenduntúrque per- E
mixtæ Latinis per aliquas integras prouincias, Podoliam scilicet, Russiam, Voliniam, Pod-
lachiam, & magnum Ducatum Lituaniæ, insignes monasteriorum frequentia & eccleſia-
rum propè duodecim millium numero. Quin & Moschouitas eiusdem & linguæ & reli-
gionis homines, non modica spes est, cogitaturos idem aliquando exemplo ipsorum; præ-
sertim cùm ritus & cærimonias omnes Orientalis Ecclesiæ, quarum sunt tenacissimi, per-
missas illis esse seruari inuiolatè, à sancta Sede cognouerint.] hactenus ipsorum legatorum
scriptio de Russorum Ecclesia.

Quoniam verò de eadem Russorum Ecclesia aliqua à scriptoribus vidimus prætermissa,
vel perperã asserta: hic de his paulo fusiùs agere, haud putamus lectori fore fastidio: atque
[e] Matth. Mic. lib. 2. c. 1. in primis quæ rerum Polonicarum scriptor[e] de antiquitate religionis Russorum his verbis
habet: Inter Sanctos (inquit) Russi colunt plus Thaddæum Apostolum, asserentes quòd
cos

A eos conuerterit, & fidem Christi docuerit: deinde & Bartholomæum sanctum Dei Apo-
stolum venerantur, per quem multos articulos (vt asserunt) de fide acceperunt. Hæc ipse ex
traditione populi accepta. Cui, fateor, magis assentior, quàm iis qui Ruthenorum Chri-
stianitatem cœpisse tradunt circa annum Domini nongentesimum nonagesimum, quos
errare omnino, proximè dicturi sumus: etenim reperitur interfuisse generali Concilio An-
tiocheno sub Iouiano Imperatore Antipater Episcopus Rhossos, seu Rhos, vel Rhossi, trans-
latione Latina (quo sanè nomine à Græcis dictos esse Ruthenos, nuper demonstratum est)
idemque Episcopus cum reliquis subscriptus legitur in Synodali epistola data ad eumdem
Iouianum Imperatorem, quæ extat apud Socratem[a]. [a] Socrat. lib. 3. c. 21.

Verùm etsi aliquando ea gens Christianam religionem susceperit, sicut ex culturæ de-
fectu siluescit ager, ac si numquam antè cultus fuisset, ita apud ipsos eadem religio penitus
B esse desiit: repastinatam verò ipsam, cultamque fuisse tradunt[b] anno Domini nongente- [b] Matth. Mich. lib. 2. cap. 13. & Chron. lib. 3. in prine.
simo nonagesimo, vel nongentesimo octogesimo, sub Basilio atque Constantino Imperatoribus. Sed & in his iidem auctores hæc asserentes errasse noscuntur: etenim non sub
Basilio Iuniore, qui imperauit cum Constantino, sed sub Seniore Basilio Macedone dicto,
qui post Michaelem solus regnare cœpit anno Domini octingentesimo sexagesimoseptimo, id contigisse, testificatione Græcorum certum est. Id quidem Ioannes Curopalates, id
Zonaras, Nicephorusque testantur; licet Nicephori prolixior de his Narratio desideretur,
quàm libro vigesimotertio historiarum tractasse, eiusdem libri quod extat compendium
docet. Sed audi ex Curopalate[c] nobilissimo historico Russorum conuersionem opera eius- [c] Ioan. Curop. in Basil.
dem Basilij Macedonis Imperatoris factam:

Rhos: (*ita Russos vocat*) percusso cum illis, *Græcis videlicet*, fœdere, vt salutaris baptismi
C participes essent, auctor fuit Basilius Imperator, misso ad eos Archiepiscopo. Verùm mi-
raculum illud quod accidit, operæpretium est enarrare. Nam cùm adhuc superstitione
detinerentur & ipse Princeps & proceres illius, atque adeò omnis natio, suumq. pristinum
cultum examinarent, & Christianorum fidem: Archiepiscopum illum, qui ad eos nuper
venerat, accersitum Princeps interrogauit, quænam essent ea quæ ille annunciaret, quæque
ipsum docere possent. Qui cùm sacrum diuini Euangelij librum protulisset, & quædam
miracula recenseret à Deo, quando humana forma assumpta, apud homines erat, facta:
Nisi aliquod, Rhos multitudo respondit, simile nos conspiciamus, & maximè quale asseris
trium puerorum in fornace; nequaquam tibi creditura sumus.

Ille verò numquam mentienti fide habita verbo illius, qui dixit: Quodcumque petieritis
in nomine meo, accipietis: &, Qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet, & ma-
D iora his faciet. Etsi, inquit, haud licet tentare Dominũ Deum: attamen si ex animo decreui-
stis ad eum accedere, petite quodcumque vultis, & hoc faciet omnino propter fidem ve-
stram Deus, quamuis nos minimi simus & indigni. Ipsi autem petierunt, diuini Euangelij
volumen in ignem à se incensum proijci: quod si illæsum seruaretur, ad eum se accessuros
Deum, qui ab ipso prædicaretur. Visum est id faciendũ. Et cùm sacerdos sublatis ad Deum
oculis ac manibus, dixisset: ostende gloriosum sanctũ nomen tuum, Iesu Christe Deus no-
ster, in oculis nationis huius: in fornacem proiectus est Euangelij liber: incensáque fornace
ad horas aliquot, deinde penitus extincto & consumpto igne, sacrum illud volumen in-
uentum est permansisse inuiolatum atque illæsum, nullo ab igne accepto detrimento.
Quod conspicati barbari, & miraculi magnitudine perculsi, sine vlla controuersia ad ba-
ptismum confugere.] hactenus Curopalates. Recenset eamdem absque aliqua dubitatione
E historiam Zonaras[d]; quosque Curopalates Rhos, ipse Rhossicos nominat, Russos verò [d] Zonar. Annal. tom. 3. in Basil. Macal.
Cedrenus, ac Nicephorus Ruthenos, ne quis putet de aliis quàm de Ruthenis eamdem
historiam enarratam. At tanta hæc prætermissa ab iis qui in rebus Polonicis sunt prosecuti
Russorum historiam, quis non miretur? sicut & illud de iisdem nobile monumentum, cùm
Russorum regnum Romanæ est donatum Ecclesiæ, à qua illud Russorum Rex Demetrius
voluit accepisse. Extat de his epistola Gregorij Papæ Septimi, quam integram tibi ad tantæ
rei fidem declarandam, hic describendam putaui: sic enim se habet[e]: [e] Gregor. lib. 2. epist. 74.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Deo Demetrio Regi Russorum, & Reginæ vxori
eius salutem & Apostolicam benedictionem.

Filius vester limina Apostolorum visitans ad nos venit: & quod regnum illud dono
S. Petri per manus nostras vellet obtinere, eidem beato Petro Apostolorum Principi de-
bita debilitate exhibita, deuotis precibus postulauit, indubitanter asseuerans illam suam

petitionem veſtro conſenſu ratam fore ac ſtabilem, ſi Apoſtolicæ auctoritatis gratia ac munimine donaretur. Cuius votis & petitionibus, quia iuſta videbantur tum ex conſenſu veſtro, tum ex deuotione poſcentis, tandem aſſenſum præbuimus, & regni veſtri gubernacula tibi ex parte beati Petri tradidimus, ea videlicet intentione atque deſiderio charitatis, vt beatus Petrus vos & regnum veſtrum, omniaque veſtra bona, ſua apud Deum interceſſione cuſtodiat, & cum omni pace, honore quoque & gloria idem regnum vſque ad finem vitæ veſtræ tenere vos faciat, & huius militiæ finito curſu impetret vobis apud ſupernum Regem gloriam ſempiternam.

Quinetiam nos paratiſſimos eſſe, nouerit veſtræ nobilitatis ſerenitas, vt ad quæcumque iuſta negotia huius ſedis auctoritatem pro ſua neceſſitate petierit, proculdubio continuò petitionum ſuarum conſequatur effectum. Præterea vt hæc & alia multa, quæ litteris non continentur, cordibus veſtris arctiùs infigantur: miſimus hos nuncios noſtros, quorum vnus veſter notus eſt & fidus amicus; qui & ea quæ in litteris ſunt, diligenter vobis exponent; & quæ minùs ſunt, viua voce explebunt. Quibus pro reuerentia beati Petri, cuius legati ſunt, vos mites & affabiles præbeatis: & quicquid vobis dixerint ex parte noſtra, patienter audiatis, atque indubitanter credatis. Et quæ ibi ex auctoritate Apoſtolicæ ſedis negotia tractare voluerint & ſtatuere, nullorum malo ingenio turbare permittatis, ſed potiùs eos ſincera charitate fauendo iuuetis. Omnipotens Deus mentes veſtras illuminet, atque per temporalia bona faciat vos tranſire ad gloriam ſempiternam. Data Romæ decimoquinto Kal. Maij, Indictione decimatertia.] hactenus Gregorij Papæ litteræ, datæ (vt apparet) anno eius Pontificatus ſecundo, eodemque Domini milleſimo ſeptuageſimoquarto. Porrò inter hæc qui regno potiebatur Demetrius, expulſus ſtatim fuit à fratre tyranno: quamobrem idem ipſe Rex, vt illud recuperaret, adiit Henricum Imperatorem anno ſequenti, prout his verbis Lambertus ſui temporis res geſtas ſingulis annis reddens teſtatur anno Domini milleſimo ſeptuageſimoquinto:

Paucis pòſt diebus Imperator Moguntiam venit, ibique occurrit ei Ruthenorũ Rex, Demetrius nomine, deferens ei inæſtimabiles diuitias in vaſis aureis & argenteis & veſtibus valde pretioſis, petitque vt auxilio ſibi foret contra fratrem ſuum, qui ſe per vim regno expuliſſet, & regnum tyrannica immanitate occupaſſet. Miſſus eſt protinus à Rege Burchardus Treuerenſis Eccleſiæ Præpoſitus agere cum illo de iniuriis quas fratri intulerat, & commonere, vt regno quod iniuſtè inuaſiſſet, vltrò decederet: alioquin auctoritatem & arma Theutonici regni propediem experturum fore. Is legationi huic propterea opportunus videbatur, quòd ille ad quem mittebatur, ſororem eius in coniugium habebat, & ipſe hac de cauſa apud Regem, ne quid in illum interim grauiùs decerneretur, ſummis precibus obtinuerat. Ruthenorum Rex Dedi Marchioni Saxonico, cuius ductu eò aduenerat, à Rege commitus eſt ſeruandus, donec legati reuerterentur.] hucuſque Lambertus. Quid poſt hæc actum ſit, idem auctor inferiùs tradit, nempe miſſum legatum ab inuaſore pretioſiſſima munera detuliſſe ad Imperatorem, quibus animum eius flecteret ne præberet fratri ex regno pulſo auxilium: quod & abſque muneribus Imperator conceſſurus erat, cùm obortis domeſticis bellis, vix ſatis ipſi eſſet vt propria tueri poſſet. Eadem habet Sigebertus & ipſe ſuæ ætatis res geſtas ſcriptis proſecutus. de quibus omnibus altum eſt ſilentium apud eos qui res Ruthenorum cum Polonicis conſcripſere: quæ vel hic ſaltem voluimus in lucem prodidiſſe, vt ex his appareat Ruſſiam aliquando à legitimo Rege oblatam fuiſſe S. Petro Apoſtolorum Principi, & eius nomine traditam Regi Demetrio à Gregorio Septimo Pontifice Maximo.

Porrò etſi donatum Romanæ Eccleſiæ & ab ea acceptum regnum inuaſum & occupatum à tyranno fuit: perſeuerauit tamen eiuſdem populi erga eamdem Romanam Eccleſiam propenſio haud mediocris, quæ Græcis æmulationem mouit: adeò vt omni ſemper ſtudio laborarint eoſdem Ruthenos ab ipſa reuocare, cùm facti ſunt ipſi ſchiſmatici. Ceterum etſi ad tempus aliquod obtorto collo ab eiſdem in errorem abducti ſunt: in matrem ſemper reſpicere non deſierunt, vt iterum in ſinum maternum accurrerent, eodemq; foueri ſemper optarent. Quàm autem fuerint Rutheni ſemper Romanæ Eccleſiæ cupidiſſimi & Catholicæ communionis amantiſſimi, ipſorum Archiepiſcopus Iſidorus in totius Chriſtianæ religionis theatro, in ipſo œcumenico Concilio Florentino haud vulgare ſed planè egregium ſpecimen dedit, dum vnà cum Beſſarione Trapezuntio Nicæno Archiepiſcopo Græcorum omnium cum Latinis concordiæ auctor extitit; cuius rei gratia meruit vnà cum

cum eodem memorato collega in S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalium ordinem cooptari.

Relabens autem miſerè rurſum Eccleſia Græcorum in ſchiſma, in eamdem ſecum præcipitem traxit ruinam Ruthenorum Eccleſiam: ſed dormientibus illis adhuc, poſt centum & quinquaginta annos ex obliuionis ſopore hæc tandem expergefacta, vigilans ſuam erubeſcens ignominiam, non ad conſuenda ficus folia, excuſando excuſationes in peccatis conuerſa eſt, ſed peccati confeſſione & deteſtatione ad reintegrandam ſciſſam ſchiſmate tunicam inconſutilem, quàm citiſſimè miſſa Romam ad Apoſtolicam ſedem legatione cucurrit, quam ſacris comitiis habitis ante biennium, anno videlicet Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimoquarto, communibus ſuffragiis, votis paribus eius prouinciæ Epiſcopi decreuerunt, hiſque ſcriptis ſignificarunt:

Decretum deliberationis & concluſionis reuerendiſſimorum dominorum Archiepiſcopi & Epiſcoporum Ruthenorum de recipienda & ſuſcipienda communione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, factum die ſecunda menſis Decembris anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimoquarto.

In nomine ſanctæ viuificantis & indiuiduæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus ſancti.

Nos infrà nominatæ perſonæ, qui huic ſcripto noſtro ſubſcripſimus, notum facimus, quòd introſpicientes diligenter vocationem & officium noſtrum, quod eſt huiuſmodi, vt noſmetipſos, & hominum Chriſtianorum gregem ouium Chriſti nobis à Chriſto commiſſum, ad concordiam & vnionem promoueremus, prout nos Saluator noſter Chriſtus Ieſus edocuit, eamque doctrinam ſanguine ſuo obſignauit: Ac potiſſimum his infeliciſſimis temporibus noſtris, quibus multæ ac variæ hæreſes inter homines graſſantur, ob quas plurimi recedentes à vera & Orthodoxa fide Chriſtiana, legem noſtram deſerunt, & ab Eccleſia Dei, veroque in Trinitate illius cultu ſe ipſos ſeparant. Quod non alia de cauſa accidit, quàm ob diſſenſionem noſtram cum dominis Romanis, cum quibus cùm ſimus vnius Dei homines & tamquam vnius matris ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ filij, ab iis diuiſi ſumus: vnde mutuo auxilio præſidioque inuicem nobis prodeſſe nequimus. Et quamuis aſſiduè Deum pro vnione in fide orationibus noſtris precemur: nihilominus quonam pacto hæc vnio inter nos ſtabiliatur, aliquando numquam nobis ſeriò curæ fuit, ſpectando ſemper Superiores noſtros, & expectando ſi de hac ipſa vnione inciperent eſſe ſoliciti.

Verùm cùm noſtra ſpes hac in re, vt hoc eorum cura & ſtudio perfici poſſit, in dies minuatur, non ob aliam rem, quàm quòd iſti ſeruitute Paganorum * oppreſſi, etiamſi fortaſſe vellent, non poſſunt: Igitur ex inſpiratione Spiritus ſancti, cuius hæc ſunt opera, & non hominum, conſiderantes cum ingenti dolore noſtro quanta impedimenta homines habeant ad ſalutem abſque hac vnione Eccleſiarum Dei, in qua incipiendo à Chriſto Saluatore noſtro & ſanctis illius Apoſtolis prædeceſſores noſtri perſtiterunt, ac vnum ſummum Paſtorem, primumque Antiſtitem in Eccleſia Dei hic in terris (prout ea de re Concilia & canones manifeſtos habemus) & nõ quempiam alium præter ſanctiſſimum Papam Romanum profitebantur, illique parebant in omnibus: ac quamdiu id vniformiter in ſuo robore permanſit, ſemper in Eccleſia Dei ordo, cultusque diuini incrementum fuit: inde conſecutum eſt, vt difficillimum foret hæreticis ſua diſſeminare praua dogmata. Poſtquam autem multi Superiores eſſe cœperunt, eam ſibi auctoritatem poteſtatemque arrogantes: nunc clarè cernimus, ad quantas diſcordias & ſchiſmata ob pluralitatem Superiorum Eccleſia Dei deuenit: ex quo fit, vt hæretici tantas ſumant vires.

Itaque nolentes vt conſcientiæ noſtræ tanto pondere aggrauarentur, ſi animarum ſalus multarum ob eas in religione diſcordias diutiùs periclitaretur (licet hac ipſa de re nos prædeceſſoreſque noſtri meditati fuerint, idque tentauerint) videntes inſtitutum conſilium intermiſſum eſſe, propoſuimus, auxiliante Deo, mutuo iſto vinculo nos ipſos ad proſequendum hoc negotium excitare & confirmare, vt quemadmodum antea, eodem labio & eodem corde poſſemus laudare & glorificare venerandum & magnificum nomen Patris & Filij & Spiritus ſancti cũ fratribus noſtris chariſſimis dominis Romanis, permanentes ſub eodem Paſtore viſibilis Eccleſiæ Dei, cui hæc præeminentia ſemper debebatur.

Quocirca id nobis mutuo promittentes coram Deo, quantum in nobis fuerit, corde ſincero & candido ac diligentia in huiuſmodi negotio neceſſaria ac debita nos omnem daturos operam, ſpondemus in communi & quilibet per ſe, adhibitis mediis conuenientibus, vt fratribus noſtris Eccleſiaſticis, communique plebi ad ineundam vnionem & concordiam ſimus auctores, idque diuina adiuuante gratia perficiamus.

* Turcarum

Vt au-

Vt autem maius incitamentum ad finiendum habeamus, quoque maior à nobis cura & solicitudo impendatur: scriptum præsens conficimus, quo sinceram promptamque voluntatem nostram ad amplectendam cum Ecclesia Romana vnionem & consensum testamur. Et Deus omnipotens largitor omnium bonorum, auctorq., ad concordiam sit dux, & protector tam sancti negotij huius, cui vti corda nostra, ita & eam voluntatem præsenti scripto testantes manu propria subscribimus: saluis tamen & in integrum obseruatis cærimoniis & ritibus cultis diuini peragendi & sanctorum sacramentorum iuxta consuetudinem Ecclesiæ Orientalis, correctis tantummodo ijs articulis, qui ipsam vnionem impedirent, vt more antiquo fierent omnia, sicut olim, vnione durante, fuerunt. Datum anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimoquarto, die secunda Decembris. A

locus sigillorum,

Deinde sequuntur subscriptiones, videlicet:

Michael Metropolita Kiouiensis, Halicien sis, & totius Russiæ, manu propria. B

Ipation Dei gratia Protothronius Episcopus Vulodimirien sis, Brestensisq. manu prop.

Cyrillus Terleczki Exarcha Metropoliæ Kiouien. Episcopus Luceorien sis, Ostrosiensisque manu propria.

Gregorius nominatus Archiepiscopus Vladika Polocẽsis, Vitebscensisq. manu propria.

Dionysius Zbiruiski Episcopus Chelmensis, Belsensisque manu propria.

Leontius Peleziczki Episcopus Pinscensis Turouiensisque manu propria.

Ionas Hohol Archimandrita Kobrinensis ecclesiæ S. Saluatoris, manu propria.

Idem Ionas nominatus Episcopus Pinscensis, Turouiensisque manu propria hanc concordiam fratrum meorum subscripsi.]

Cùm hæc statuissent, in sequentem annum, vbi primùm per temporis opportunitatem licuit, honorificam ad Romanum Pontificem decernunt legationem, duobus ad id muneris obeundum delectis legatis Episcopis, quibus ad eumdem eiusmodi litteras dederunt: C

Litteræ dominorũ Archiepiscopi Kiouiensis & aliorum Episcoporum Ruthenorum ad Sanctiss. D. N. Clementem Papam VIII. *super eorum vnione cum sancta Ecclesia Romana, datæ die xij. Iunij, anno Domini* M.D.XCV. *Latinè versæ.*

Sanctissime Pater, Domine, & Pastor supreme Ecclesiæ Christi, Domine clementissime.

Repetentes memoria consensum in omnibus atque vnionem Orientalis, & Occidentalis Ecclesiæ, quam maiores nostri sub obedientia & regimine sanctæ Sedis Apostolicæ Romanæ coluerunt: ex altera verò parte perpendentes animis dissensiones & schismata, D quæ hodie inualuerunt: non potuimus propterea non maximo dolore affici: deprecabamurque assiduè Dominum, vt nos aliquando in vnitatem fidei aggregaret; expectantes si fortè Superiores & pastores nostri Orientalis Ecclesiæ, sub quorum obedientia hucusque fuimus, de iocunda vnitate & concordia, quam in liturgiis quotidie à Deo efflagitant, cogitare seriò, atque diligenter in eam rem & curam incumbere vellent. Sed cùm videremus frustra tale quippiam sperari ab illis, non tam malcuolentia & temeritate fortasse eorum, quàm quòd sub grauissimo seruitutis iugo crudelissimi tyranni & à religione Christiana alieni gemant, tentare id quod maximè vellent, nullo modo possunt: nos nihilominus, qui in his partibus sub dominio Sereniss imi Poloniæ & Suetiæ Regis & Magni Ducis Lituaniæ constituti sumus, liberisque nobis propterea esse licet, attendentes officium nostrum, neque nobis ipsis & ouibus gregis Christi, quarum cura ad nos spectat obesse, conscientiasque hac in parte nostras tot animarum interitu, qui ex dissensionibus his prouenit, grauare volentes, adiuuante Domino, ad vnionem quæ antea inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam viguit, inque Florentina Synodo ab antecessoribus nostris constituta est, accedere decreuimus: vt vinculo huius vnionis adstricti, sub obedientia atque regimine Sanctitatis vestræ, vno ore & corde glorificemus & laudemus omnes diuinissimum & sanctissimum nomen Patris & filij & Spiritus sancti. E

Ac proinde sciente volenteq. domino nostro Sigismundo Tertio Dei gratia Poloniæ & Suetiæ Rege, Magnoque Duce Lituaniæ, cuius etiam singulare ac sapientissimum studium in hac re enituit: mittimus ad Sanctitatem vestram charissimos fratres nostros reuerendos in Christo Hypatium Pociei Protothronium atque Episcopum Vulodimirien sem, Bestrensemque, & Cyrillum Terleczki Exarchã atque Episcopum Luceorien sem, Ostrosiensemque:

A semúq: quibus mandauimus, vt Sanctitatem vestram adeant, ac (si quidẽ Sanctitas vestra administrationem sacramentorum, ritusque & cærimonias Orientalis Ecclesiæ integrè, inuiolabiliter, atque eo modo quo tempore vnionis illis vtebamur, nobis conseruare, confirmareque pro se & successoribus suis, nihil in hac parte innouaturis vmquam, dignetur) suo & omnium nostrum Archiepiscopi & Episcoporum, totiusque Ecclesiastici nostri status, & ouium commissarum nobis diuinitus nomine Sedi S. Petri & Sanctitati vestræ vti summo Pastori Ecclesiæ Christi debitam obedientiam deferant.

Quæ omnia petita à nobis si obtinuerimus, Sanctitati vestræ cum omnibus successoribus suis nos & successores nostri dicto audientes, subque regimine Sanctitatis vestræ semper esse volumus. In quorum maiorem fidem litteras præsentes manibus nostris subscripsimus atque muniuimus sigillis. Data ex Regno Poloniæ & magno Ducatu Lituaniæ die
B XII. Iunij, anno Domini M. D. XCV. iuxta Kalendarium vetus.

Sanctitatis vestræ

humillimi apud Deum oratores & serui

subscriptiones cum sigillis

Michael Dei gratia Archiepiscopus Metropolita Kiouiensis, Halicien sisque ac totius Russiæ, manu propria.

Ipation Dei gratia Protorhronius Episcopus Vulodimirien sis, Brestensisq. manu prop.

Cyrillus Terleczki Dei gratia Exarcha Episcopus Luceorien sis, Ostrosiensisque manu propria.

Gregorius nominatus Archiepiscopus Vladika Polocensis, Vitebscensisq. manu prop.

Michael Kopistenski Episcopus Præmislien sis, Samborensisque manu propria.

C Gedeon Bolobан Episcopus Leopolien sis manu propria.

Dionysius Zbiruiski Episcopus Chelmensis manu propria.

Leontius Peleziczki Episcopus Pinscensis, Turouiensisque manu propria.

Ionas Hohol Archimandrita Cobrinensis ecclesiæ S. Saluatoris manu prop. subscripsit.

Idem Ionas Hohol nominatus Episcopus Pinscensis, Turouiensisque manu propria.]

Qui igitur missi sunt Episcopi legati, peruenerunt Romam eodem anno, mẽse Nouembri, honorificè excepti à Summo Pontifice, à quo domus ad habitandum, & quæ ad victum & alia quæ opus essent, ipsis munificentissimè, quamdiu morari contigit in Vrbe, sunt exhibita. Statuta autem die, videlicet vigesimatertia mensis Decembris eiusdem anni M. D. XCV. Sabbato ieiunij quatuor temporum, in aula Constantiniana Palatij Vaticani coram ipso Summo Pontifice & S.R.E. Cardinalibus, aliisque diuersi ordinis diuer-
D sarumq. dignitatum insignibus proceribus in publicum auditorium sunt admissi, legationis munus quod obirent publicè exposituri. Tum igitur ingressi, vt à longè conspicati sunt ipsum Romanum Pontificem, venerationis ergo, prostrauerunt se in terram; surgereq; iussi atque accedere ad thronum Pontificis, ad eiusdem pedes rursum eodem humillimo cultu & reuerentia strati eos sunt deosculati: hisque peractis, cùm quod pererent significassent, litteras quas ferrent ipsi Summo Pontifici legendas obtulerunt, quæ Ruthenicè primùm (vti scriptæ erant) perlectæ, eædem rursus Latinitate donatæ ex scripto sunt repetitæ.

His auditis, Siluius Antonianus Præfectus cubiculi Pontificij, atque inhærens ipsi Summo Pontifici à secretis, ad eos conuersus, eiusmodi eiusdem Pontificis iussu habuit orationem:

Ad petram fidei supra quam Christus Dominus Ecclesiam suam ædificauit, ad mon-
E tem sanctum in quo habitare beneplacitum est Deo, ad matrem & magistram omnium Ecclesiarum sanctam Romanam Ecclesiam reditis, Rutheni Episcopi, post annos centum & quinquaginta, magno quidem & singulari Dei beneficio erga vos & gentem vestram, tanto verò cum gaudio Sanctissimi Domini nostri, quantum nulla orationis copia, nulla dicendi vis exprimere satis potest. Exultat spiritus Sanctitatis suæ in Deo, & Sapientiam illam agnoscit, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter & disponit omnia suauiter. Et vos quoque iure optimo diuitias bonitatis Dei agnoscitis & prædicatis, qui corda vestra diuino suo lumine collustrauit, vt intelligeretis non esse in corpore membra illa, quæ capiti non cohærent, diuulsum à vite palmitem fructum nullum afferre posse, riuos arescere qui fonti non sunt coniuncti, denique Deum patrem non habere, qui Ecclesiam matrem non habet, quæ vna est Catholica & Apostolica sub vno visibili capite Romano Pontifice, qui est Pater Patrum, & Pastor Pastorum: cui in beato Petro Apostolorum principe & agni

& oues

& oues Christi sunt creditæ : & cui à Domino mandatum est, vt fratres suos Episcopos A confirmet.

Rectè igitur & prudenter & piè venerabilis Metropolita vester & vos & collegæ vestri feciſtis, qui vnitatem Ecclesiæ Catholicæ, extra quam non est salus, tanto studio appetiſtis, & ex tam longinquis regionibus huc ad sacra Apostolorum limina veniſtis, vt beati Petri legitimo successori, vero in terris Christi Vicario debitam obedientiam præstaretis, & veteribus in fide erroribus reiectis, incorruptæ fidei integritatem ab eo reciperetis. Ergo quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem : agite venerabiles Episcopi, implete gaudium Sanctitatis suæ & huius sacri atque amplissimi collegij, & fidei Catholicæ professionem iam facite. Paratus est Sanctissimus Dominus noster paterna benignitate vos & Metropolitam vestrum & Coepiscopos vestros & nationem vestram Ruthenam aperto charitatis sinu ad communionem admittere, & obedientiam B vestram vnà cum his venerabilibus fratribus suis S.R.E. Cardinalibus recipere; sperátque Sanctitas sua in eo qui potens est, & qui facit mirabilia magna solus à sæculo, quòd exemplum fidei vestræ alios etiam ad salutarem æmulationem prouocabit, vt & ipsi depulsis tenebris, lumen quærant, sectentur vnitatem & pacem, & fiat vnum ouile & vnus pastor.] hactenus Antonianus.

Cui istæc Pontificis nomine peroranti legati parentes, singuli mox fidei Catholicæ professionem scriptis editam, suaque manu subscriptam coram ipso Summo Pontifice recitarunt : quam quidem Hypatius primùm Latinis verbis conceptam, quòd eam linguam calleret, edidit atque emisit in hunc modum:

Sanctissime ac Beatissime Pater.

Ego humilis Hypatius Pociei Dei gratia Protothronius Vulodimirienſis & Breſtenſis C Episcopus in Russia, nationis Russorum seu Ruthenorum, vnus ex procuratoribus reuerendorum in Christo Patrum dominorũ Prælatorum eiusdem nationis, videlicet Michaelis Rahosa Archiepiscopi Metropolitæ Kiouienſis & Halicienſis ac totius Russiæ, & Gregorij Archiepiscopi denominati, electi in Episcopum Polocenſem & Vitebscenſem, & Ionæ Hohol electi in Episcopum Pinscenſem & Turouienſem, & Michaelis Kopistenski Episcopi Præmisslienſis & Samborenſis, & Gedeonis Boloban Episcopi Leopolienſis, & Dionysij Zbiruiski Episcopi Chelmenſis, ab eis specialiter constitutus & missus vnà cum reuerendo in Christo Patre domino Cyrillo Terleczki Exarcha Episcopo Luceorienſi & Ostrosienſi eiusdem nationis, altero ex procuratoribus dictorum dominorum Prælatorum, & collega meo ad ineundam & susciendam vnionem Sanctitatis vestræ & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, atque ad deferendam debitam obedientiam ipsorum om- D nium & totius Ecclesiastici eorum status & ouium eis commissarum nomine huic sanctæ Sedi beati Petri, & Sanctitati vestræ vti summo Pastori vniuersalis Ecclesiæ, ad pedes eiusdem Sanctitatis vestræ positus, ac infrascriptam sanctæ Orthodoxæ fidei professionem iuxta formam Græcis ad vnitatem dictæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ redeuntibus præscriptam facturus & emissurus, tam procuratorio nomine prædictorum dominorum Archiepiscopi & Episcoporum Ruthenorum meorum principalium; quàm etiam meo proprio, simul cum prædicto domino Cyrillo Exarcha Episcopo Luceorienſi & Ostrosienſi procuratore & collega meo, polliceor & promitto, quòd ipsi domini Archiepiscopus & Episcopi illam ratam & gratam habebunt, ac suscipient & acceptabunt, & intra tempus competens ratificabunt & confirmabunt, atque de nouo iuxta prædictam formam de verbo ad verbum facient & emittent, & eorum manu subscriptam & sigillo ob- E signatam ad Sanctitatem vestram & hanc sanctam Apostolicam Sedem transmittent, prout sequitur:

Firma fide credo & profiteor omnia & singula quæ continentur in Symbolo fidei, quo sancta Romana Ecclesia vtitur, videlicet:

Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Et in vnum Dominum Iesum Christum, Filium Dei vnigenitum: Et ex Patre natum ante omnia sæcula : Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis. Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundùm Scripturas.

A ras. Et ascendit in cælum : sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos : cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem: qui ex Patre, Filioque procedit. Qui cum Patre & Filio simul adoratur, & conglorificatur : qui locutus est per Prophetas. Et vnam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi sæculi. Amen.

Credo etiam, suscipio, atque profiteor ea omnia, quæ sacra Oecumenica Synodus Florentina super vnione Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ diffiniuit & declarauit, videlicet; quòd Spiritus sanctus à Patre & Filio æternaliter est; & essentiam suam, suumque esse subsistens habet ex Patre simul & Filio; & ex vtroque æternaliter, tamquam ab vno principio, & vnica spiratione procedit. Cùm id quod sancti Doctores & Patres dicunt, ex B Patre per Filium procedere Spiritum sanctum, ad hanc intelligentiam tendat; vt per hoc significetur Filium quoque esse, secundùm Græcos quidem etiam, secundùm Latinos verò principium subsistentiæ Spiritus sancti, sicut & Patrem. Cumq. omnia quæ Patris sunt, ipse Pater vnigenito Filio suo gignendo dederit, præter esse Patrem; hoc ipsum quod Spiritus sanctus procedit ex Filio, ipse Filius à Patre æternaliter habet, à quo æternaliter etiam genitus est. Illamque verborum illorum, Filioque, explicationem veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc necessitate, licitè ac rationabiliter Symbolo fuisse appositam.

Item in azymo siue fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, sacerdotesque in altero ipsum Domini corpus conficere debere, vnumquemque scilicet iuxta suæ Ecclesiæ, siue Occidentalis, siue Orientalis consuetudinem.

C Item si verè pœnitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint & omissis, eorum animas pœnis purgatorij post mortem purgari: & vt à pœnis huiusmodi releuentur, prodesse eis Fidelium viuorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes, & eleemosynas, & alia pietatis officia, quæ à Fidelibus pro aliis Fidelibus fieri consueuerunt secundùm Ecclesiæ instituta. Illorumq. animas qui post baptisma susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam quæ post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exutæ corporibus (prout superiùs dictum est) sunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum trinum & vnum sicuti est, meritorum tamen diuersitate alium alio perfectiùs. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas.

D Item sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Põtificem in vniuersum Orbem tenere primatum; & ipsum Pontificem Romanum successorem esse beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum patrem ac doctorem existere; & ipsi in beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi vniuersalem Ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in Actis Oecumenicorum Conciliorum, & in sacris canonibus continetur.

Insuper profiteor ac recipio alia omnia, quæ ex decretis sacræ Oecumenicæ Generalis Synodi Tridentinæ sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, etiam vltra contenta in supradicto fidei Symbolo, profitenda ac recipienda proposuit atque præscripsit, vt sequitur.

E Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes & constitutiones firmissimè admitto & amplector.

Item sacram Scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto; nec eam vmquam nisi iuxta vnanimem consensum Patrum accipiam & interpretabor.

Profiteor quoque septem esse verè & propriè sacramenta nouæ legis à Iesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium; illaque gratiam conferre: & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse.

Receptos quoque & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio & admitto.

Omnia

Omnia & ſingula, quæ de peccato originali, & de iuſtificatione in ſacroſancta Triden- A
tina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector & recipio.

Profiteor pariter in Miſſa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium ſacrificium pro viuis & defunctis, atque in ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento eſſe verè, realiter, & ſubſtantialiter corpus, & ſanguinem, vnà cum anima & diuinitate Domini noſtri Ieſu Chriſti; fieriq́ue conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, quam conuerſionem Catholica Eccleſia tranſubſtantiationem appellat.

Fateor etiam ſub altera tantùm ſpecie totum atque integrum Chriſtum, verumq́ue ſacramentum ſumi.

Conſtanter teneo purgatorium eſſe, animaſq́ue ibi detentas Fidelium ſuffragiis iuuari. Similiter & Sanctos vnà cum Chriſto regnantes venerandos atque inuocandos eſſe, eoſq. B
orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias eſſe venerandas.

Firmiſſimè aſſero, imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper Virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas & retinendas eſſe, atque eis debitum honorem ac veneratiohem impartiendam.

Indulgentiarum etiam poteſtatem à Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe, illarumq́. vſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem eſſe affirmo.

Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum matrem & magiſtram agnoſco, Romanoq́ue Pontifici beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori, ac Ieſu Chriſti Vicario veram obedientiam ſpondeo ac iuro.

Cetera item omnia à ſacris Canonibus & Oecumenicis Conciliis, ac præcipuè à ſacroſancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio atque pro- C
fiteor: ſimulq́ue contraria omnia, & ſchiſmata, atque hæreſes quaſcumque ab Eccleſia damnatas & reiectas & anathematizatas, ego pariter damno, reiicio, & anathematizo.

Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo ſaluus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profiteor, & veraciter teneo, eamdem integram & inuiolatam vſque ad extremum vitæ ſpiritum conſtantiſſimè, Deo adiuuante, retinere & confiteri, atque à meis ſubditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo ſpectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum, Ego idem Hypatius Pociei Protothronius Epiſcopus Vuladimirienſis & Breſtenſis, procùrator ſupradictorum dominorum Archiepiſcopi & Epiſcoporum Ruthenorum, procuratorio eorum nomine, & meo proprio, vt ſuprà, ſpondeo, voueo, ac iuro: Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia.]

Hanc à ſe editam fidei Catholicæ profeſſionem Hypatius Ruthenorum legatus, ritè ſa- D
cris Euangeliis tactis, iuramento ac ſubſcriptione firmauit, eamdemq́ue in Ruthenicam linguam fideliter tranſlatam, ſuoq́ue chirographo conſignatam ac publicè recitari factam ſimili iureiurando comprobauit. Moxq́ue ab altero legato Cyrillo eadem profeſſione tum Ruthenica lingua per ſe, tum Latina per interpretem publicè ex more facta ac recitata, repetitiſq́ue iuramentis ac ſubſcriptionibus confirmata, atque omnibus denique ſolemni ritu ex ſacrorum Canonum præſcripto peractis & abſolutis (prout publica monumenta, quæ à ſanctæ Inquiſitionis Officij publicis miniſtris publicè ſunt confecta, ſignificant) iterum ad pedes Sanctiſſimi acceſſerunt, eoſq́ue deoſculati ſunt. Tum ipſos Summus Pontifex Clemens, voce ſubmiſſiore, quæ à propinquis exaudiretur, in hanc ferè ſententiam eſt allocutus:

Gaudium cordis noſtri, quod hodierna die capimus ex veſtro ad Romanam Catho- E
licam Eccleſiam reditu, nullis verbis exprimere ſatis poſſumus. Gratias immortali Deo ſingulares agimus, qui per Spiritum ſanctum ſuum hanc vobis mentem dedit, vt ad veſtram & omnium Fidelium matrem, ſanctam Eccleſiam Romanam cõfugeretis, quæ aperto charitatis gremio vos recipit; & nos ſincero cordis affectu vos, Metropolitanum veſtrum, & Coepiſcopos veſtros, totamq́ue Ruthenam nationem excipimus, ita planè de vobis perſuaſi, quòd verè & ex animo coram Deo, qui ſcrutatur cor, ad nos veniſtis, & fidem Catholicam profeſſi eſtis. Agnoſcite, fratres, gratiam Dei, & donum diuinæ miſericordiæ conſeruate. Eſtote obedientes huic matri veſtræ chariſſimæ, quæ animarum veſtrarum ſalutem ardenter expetit, & nihil terrenum à vobis quærit. eſtote humiles, & nolite abundare in ſenſu veſtro. Deus enim (vt ſcitis) humilibus dat gratiam, ſuperbis autem reſiſtit: & miſera Græcia, cuius calamitatem aſſiduè lugemus, propter ſuperbiam ſuam,

lucem

A lucem veritatis amiſit, & duriſſimo ſeruitutis iugo opprimitur. Humilitatem igitur colite, & Eccleſiæ Catholicæ firmiter adhærete. Nos veſtris commodis, quantum cum Domino poterimus, nullo loco deerimus; & vos præſentes, ceteroſq́ue abſentes ex veſtris paternè benedicimus.] Impertita igitur à Sanctiſſimo Pontifice eiuſmodi benedictione, facta eſt dimiſſio ſacri conuentus.

Libuit autem hic ad poſtremum formam eorum quæ rei præclarè geſtæ inſignibus aurea & argentea ſunt cuſa numiſmata, & in Apoſtolorum natali die hoc anno, more maiorum, ab ipſo Summo Pontifice diſtributa, hic tibi expreſſam reddere, dignum poſteris monumentum, quod huic noſtræ ſcriptioni veluti ſigillum accedat.

A POST *cusum integrè septimum hunc Annalium tomum, allatæ ad nos fuerunt, quas diu antè promissas expectabamus, complures epistolæ diuersorum Romanorum Pontificum, quæ in nobilissima Ecclesia Arelatensi asseruabantur. Accepimus eas ab eiusdem Ecclesiæ Archidiacono Francisco Claretto vsu amicitiæ nobis Romæ cognito, viro quidem & eruditione & pietate præstanti, cuius diligentia ex antiquo codice sunt descriptæ, omnique fide redditæ, Romamque fido nuncio missæ: quarum illas hic tibi primùm cudendas curauimus, quæ ad præsentem tomum spectare noscuntur, postea verò reliquas superioribus tomis intexendas, breui singulis notatione addita, quibus sint ipsæ locis congruè collocandæ: vt in his quæ post*

B *hanc fient eorumdem tomorum editiones, sciat typographus, vbi eas aptè reponat. Legimus eas omnes, easdemque omni adhibita diligentia examinauimus atque discussimus, an omni ex parte veritati consentiant, cohæreant rebus, personis, atque temporibus, de quibus tractant: & inuenimus quidem ipsas veritate constantes, fide sinceras, integras, verè legitimas atque germanas, venerandaque antiquitate decoras, quibus & maiorem conferat venustatem, si quis ipsis næuus ex deprauata aliquantulum lectione interdum inhæreat. His fruere, pie lector, Ecclesiasticæ amator & cultor antiquitatis.*

C *Annal. Tom. 7. Pag. 21. D. 11.* atque Occidentales. *Adde:* Perlata ista omnia fuisse Romam ante decimumtertium Kalendas Ianuarij, superiùs vidimus. Antè autem quàm hæc deferrentur in Occidentem, peruenerunt ad Catholicæ Ecclesiæ communionem Episcopi Dardaniæ & Illyrici, qui ab ea haud sponte, sed inuiti tyranni de Anastasij acerbè nimis exagitati desciuerant. Hi ergo vbi audierunt septimo Idus Iulij ipsum ex hac vita dirè sublatum, subrogatumque in locum eius Orthodoxum Imperatorem: statim detestati impietatem, scribentes ad Hormisdam Romanum Pontificem, in Ecclesiam Catholicam recipi flagitarunt, legatos ad eum eadem ex causa mittentes. Annuit Pontifex, communionemque eisdem impertitus est. Quæ quidem adeò læta significare litteris voluit Ecclesiis Occidentalibus: interque alios de his scripsit ad S. Cæsarium Arelatensem Episcopum vicaria præfectura Apostolicæ sedis in Gallia tunc fungentem: quem enim habuerat doloris

D participem, eumdem voluit tanti gaudij esse consortem. Litteræ autem ipsius Hormisdæ ad eum hoc anno mense Septembri scriptæ sic se habent:

Dilectissimo fratri Cæsario, vel his qui sub dilectionis tuæ ordinatione consistunt, Hormisda.

Iustum est, vt qui Catholica communione lætamini, nobiscum de Ecclesiæ, si qua prouenit, concordia gaudeatis: vt quemadmodum vnus nobis consensus est fidei, ita sit indiuidua gratulatio prosperorum. Nostis qualiter detestabilis Eutychiana hæresis per Orientales serpat Ecclesias, & quoties præfatæ superstitionis virus Synodus generalis extinxerit, vel quoties eius sequaces salubria monita Apostolicæ sedis spreuerint, & quasi erubescentes manus dare veritati, aut Apostolicæ sedis prædicationibus obedire, in hac tanta *obstinatione perstiterunt. Elatio enim semper affert saluti periculum, per quam *tamen

E ipsius inuentor diabolus angelica potestate priuatus est. Pro his nobiscum sæpissimè fraternitas vestra condoluit, Apostolicæ non immemor lectionis, qua monstratur[a]: Si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Sed Dominus, qui[b] vult omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, nunc multorum sensus illuminans, eis desiderium Apostolicæ communionis infudit, vt quod dudum intentione *prædicabant, hoc nunc correctionis professione condemnent. Quorum reditum ideo absque suspicionis morsu recipimus, quia dum peccatum sine aliquo excusationis velamine confitentur, manifestum desiderium correctionis ostendunt. Ergo Episcopi tam Dardani, quàm Illyrici penè omnes ne sint errore condemnandi præterito, petentes B. Petri Apostolorum principis communionem, & scriptis & legationibus destinatis, se Apostolicæ sedis regulis obedire confirmant. Pro quibus quantum nos oporteat gratulari, soli quorum fides feruet intelligunt. *contentione

[a] 1. Cor. 6. [b] 1. Tim. 1.

Sciendum vobis est igitur, anathematizari nunc ab ipsis quoque Nestorium, qui diuidit incarnationem Domini nostri Iesu Christi, & per hoc duos Filios conatur asserere. Eutyches carnis negans veritatem, & duas naturas in vna persona non prædicans, vt Manichæam phantasiam Ecclesiis Christi (quemadmodum putauit) insereret, simili ratione damnatur. His adiungitur Dioscorus Alexandrinus, qui malitiæ præfatæ consentiens, in sancto Chalcedonensi Concilio particeps damnationis effectus est; & malorum seminium æquales fructus inueniens, in eam cecidit foueam, quam Fidelibus parabat. Facti sunt istorum successores Timotheus Ælurus & Petrus, quorum sibi vbique consentit iniquitas; & mentientes, magistros in nullo deserunt, sed in omnibus prauitatibus antecedunt. Hi approbati sunt generalis materia læsionis, quorum & manus sacerdotalis sanguinis maculauit effusio, & vitam innocentium peremit interitus: habent per vniuersum mundum à Catholicis infixa æternæ damnationis stigmata. quos Orthodoxi non solùm fecerunt communionis expertes, verùm etiam eos Christianorum spoliauere vocabulo.

Petrum Antiochenum cum suis (sicuti ab his, de quibus loquimur, factum est) præfatis adiungite. De quibus, ne sermonum prolixitas nasceretur, hoc tantùm dixisse sufficiat, Petrum & eius socios in nullo ab eorum qui damnati sunt dogmate discrepare. Quos Acacius aliquando condemnans, in laudes suas omnium Christianorum ora conuerterat, & eos impugnans qui Eutychianam hæresim vindicabant, fidem colentibus gratissimus apparuerat. Sed huic solitis insidiator fraudibus, quod fraudabatur, inuidit: nam postea hos suos complices habere desiderans, & in Catholicos arma conuertens, cum ipsis inuenit sortem, quos optauit habere participes. Longum est epistolæ breuitate per vniuersa discurrere. Vnde ex totius summa negotij partem aliquam pro institutione direximus: iudicantes, quòd tanta res vestram non possit latere notitiam; præcipuè cùm hoc prædecessorum nostrorum litteris, vestris fuerit regionibus nunciatum. Quod & nos pro his quæ nuper acciderunt, fraternitatem vestram curauimus instruendam, ne alicubi per ignorantiam Fidelium locum inuenire possit subreptio prædictorum; sed qui nituntur talia vindicare, sacræ consortio communionis arcendi, euidentiùs innotescant.

Igitur vbi interest fidei, quicquid ad gratiam huius pertinet sæculi respuatur, cùm nec naturalis affectio rebus debeat cælestibus anteponi: vt illud præceptum Domini compleatur*: Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. De ceteris quæ in religionis causa confidentes diuinis beneficiis præsenti tempore iterum de Orientis partibus speramus, & legatos direximus, Domino Iesu Christo supplicate, vt ipse, qui pro pietate sua prosperum donauit initium, similem concedere dignetur effectum. Vrbanum sedis Apostolicæ Defensorem etiam huic aptum negotio ad charitatem tuam direximus, per quem de vniuersarum effectu causarum responso congruo cupimus, quæ sunt votiua cognoscere. Dominus vos incolumes custodiat, fratres charissimi. Dat. IIII. Id. Septēb. Florentio Conſ.] hactenus litteræ Hormisdæ Papæ ad S. Cæsarium. Quæ autem post hæc acciderint, dicemus anno sequenti.

Matth. 10

Pag. 206. B. 6. his hactenus. *Adde*: Quod rursum ad res gestas eiusdem Ioannis Pontificis spectat, hoc item anno mense Aprili priuauit Episcopatu, redegitque in monasterium ad pœnitentiam Contumeliosum quemdam ita dictum in Gallia Episcopum, cuius Ecclesiam commendauit S. Cæsario Episcopo Arelatensi. Extant de his duæ epistolæ eiusdem Ioannis Papæ ex Arelatensi archiuo depromptæ, quarum prior ad vniuersos Galliarum Episcopos data sic se habet:

Dilectissimis vniuersis Episcopis per Gallias constitutis Ioannes.

Innotuit nobis à fraternitate vestra missa relatio, in qua Contumeliosus multis legitur criminibus inuolutus. Et quia huiusmodi persona sacris non potest inhærere mysteriis, ab hodierno vel officio eū nostra censet remoueri auctoritas: vt in monasterio constitutus delicti veniam à Domino petere non omittat. Nihil est enim impossibile eius clementiæ, qui potest cuncta relaxare quæ facta sunt. Sed ne eius Ecclesia destituta videatur, in eius loco Visitatorem dari, præsenti auctoritate decernimus, qui à se ita nouerit omnia exhibenda, vt nihil de ordinibus clericorum, nihil de Ecclesiastica facultate præsumat, sed ea quæ ad sacrosanctæ mysteria pertinent exequatur. Prædictum autem Contumeliosum, vbi habeat pœnitendi licentiam, petitorium dare vobis censemus, vbi errorem suū euidenter allegans sub die profiteatur ei * culpā. Dominus vos incolumes custodiat, fratres charissimi. Dat. VII. Id. Apr. Fel. Paulino Iun. V.G. Conſ.] Posterior autē epistola sic se habet:

* &

Ioannes

A Ioannes presbyteris, diaconibus, & cuncto clero Ecclesiæ, in qua fuit Contumeliosus Episcopus.

Peruenit ad nos à fratribus & Coepiscopis nostris missa relatio, vbi Contumeliosus de criminibus suis confessus legitur atque cōuictus. Et quia huiusmodi sceleribus implicatus sacerdotij non potest ministeria iam tractare, necessaria vobis solatia credimus Visitatoris adiungere: & ideo in Ecclesia eius Visitatorem dari nostra decreuit auctoritas, vt Ecclesia suo priuata Præsule summi nequeat Pontificis solatiis indigere: cui vos in omnibus parere decreuimus ad ea tantummodo quæ sacris sunt gerenda mysteriis, ita tamen, vt nihil de Ecclesiastica facultate præsumat; sed clerus in eo quo nunc est ordine constitutus nullis gradibus promoueatur, donec proprium sacerdotem possit habere. Omnem verò hanc solicitudinem Cæsario fratri & Coepiscopo nostro iniungimus, ad cuius curam cuncta quæ
B necesse sint pertinere censuimus. Dominus vos incolumes custodiat, dilectissimi filij. Dat. VII. Id. April. Paulino Iun. V.C. Conſ.] cuius autem hic fuerit Ecclesiæ Episcopus, non dicit, vtpote de re notissima agens.

Cùm audis Contumeliosum ita nominatum Episcopum, ne mireris: huius namque temporis vsus id ferebat: habes enim his etiam temporibus claruisse sanctitate in Gallia Iniuriosum Episcopum Turonensem, de quo multa Gregorius eius Ecclesiæ successor Episcopus. Obserua in reliquis morem veterem, consuli consueuisse in damnatione Episcoporum Apostolicam sedem. Porrò quem modò audis sententia damnatum, scias ipsum appellasse ad successorem Ioannis Agapetum Papam anno sequenti, vt suo loco patebit.

Pag. 238. C 1. Regiis collocauit, *Adde*:

Iam verò quæ reliqua sunt Agaperi Papæ anni huius videamus: accepimus ab Ecclesia
C Arelatensi duas eius epistolas ad S. Cæsarium Episcopum Arelatensem, priorem quidem de non alienandis bonis Ecclesiasticis, posteriorem verò de appellatione Contumeliosi Episcopi ad Apostolicam sedem, datas ambas hoc anno, nempe post Consulatum Paulini; quarum prior sic se habet:

Dilectissimo fratri Cæsario Agapetus.

Tanta est, Deo propitio, & à Deo * libentissimè concedenda quæ alimonijs proficiunt pauperum & circa tuæ fraternitatis affectum nostra deuotio, vt oneroſum nobis nullatenus esse iudicemus, quod annui vestris desideriis postulatis: sed reuocant nos venerandaPatrum manifestissima cōstituta, quibus specialiter prohibemur prædia iuris Ecclesiæ, cui nos omnipotens Dominus præesse constituit, quolibet titulo ad aliena iura transferre. Quam rem vestræ quoque sapientiæ credimus esse gratissimam, quod in nullo contra priscæ defi-
D nitionis constituta vel regulas pro qualibet occasione, vel sub cuiuscumque personæ respectu venire præsumimus; ne tenacitatis studio, aut sæcularis vtilitatis causa hæc facere nos credatis. Sed diuini considerationē iudicij necesse nobis est, quicquid sancta Synodalis decreuit auctoritas, inuiolabiliter custodire. Quod vt charitati tuæ indubitabiliter eluceſcat, ad locum de hoc articulo ex constitutis Patrum fecimus releuari: quæ cum præsentibus pariter affatibus credimus dirigenda. Dominus te incolumem custodiat, frater reuerendissime. Dat. XV. Kal Aug. P.C. Paulini Iun. V.C.] post finem epistolæ idem Pontifex eiusmodi apposuit decretum editum in Romano Concilio tertio [a] sub Symmacho Papa totidem verbis exscriptum, appositō huiusmodi titulo:

Ex constituto Synodali inter cetera, & ad locum: His ergo perpensis, mansuro cum Dei nostri consideratione decretō sancimus, vt nulli à præsenti die (donec disponente Domi-
E no Catholicæ fidei mansérit doctrina Saluatoris *) liceat prædium rusticum, quantæcumque fuerit vel magnitudinis, vel exiguitatis, sub qualibet * alienatione ad cuiuslibet iura transferre. Nec cuiusquam excusetur necessitatis obtentu, quippe cùm non sit personale quod loquimur: nec aliquis clericorum vel laicorum sub hac occasione accepta tueatur. Ac paulò pòst [b]: Quicumque oblitus Dei, & decreti huius immemor, cuius Romanæ ciuitatis sacerdotes volumus religiosis nexibus deuinciri, contrafacere aut aliquid alienare tentauerit, * honoris sui amissione mulctetur. Præterea qui petierit aut acceperit, vel qui presbyterorum aut diaconorum seu Defensorum danti subscripserit, illo quo iratus Deus animo percutitur, anathemate feriatur: sitque accipienti vel subscribenti de personis superiùs comprehensis, id est, quas anathemate feriri censuimus (statura pœna contubernio * seruata) quam promisimus in dante * vindicta; nisi fortè dator sibi celeri repetitione prospexerit. Quòd [d] si minori animæ suæ cura quisquam remedium oblatum fortè neglexerit, subeat ea pœnarum genera, quæ superiùs tenentur ascri-

[a] *Concil. Rom. 3. sub Symmacho, c. 4.*

* adeò

* salutaris

* perpetua

[b] *Eod cōcil. c. 6 in 17. q. 4. quicunque Dei.*

* *omittit plura quæ illic leguntur verba.*

[c] *Eod.-Rom. Concil. cap. 7.*

* contubernalium

* alienatore

* alienator

[d] *Eod. Cōcil. cap. 8.*

pra. Contra fas si qua corrupta fuerit scriptura, vniuersis viribus, quamuis ab initio nullas habuerit, effectetur. Sed etiam liceat quibuscumque Ecclesiasticis personis vocem contradictionis afferre, & Ecclesiastica auctoritate fulciri, ita vt cum fructibus possint alienata reposcere, nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui à religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit.] Hucusque descripsit Agapetus ex dicto Romano Concilio ad Cæsarium: ex quibus æquè intelligis, quàm auersi & prorsus alieni essent sancti Pōtifices à rerum Ecclesiæ alienatione quouis obtentu quæsito. Qui enim rogat, sanctus est; pro quibus rogat, pauperes sunt, & vtiq. sub cura Romani Pontificis: etenim etsi facta sit inter Principes Apostolorū in prædicatione verbi distinctio nationum, cura tamen pauperum (vt ait Paulus[a]) in solidum cessit vtrique: cùm alioqui Romano incumbat Pontifici ex prærogatiua primatus, pauperum omnium pro facultate curā gerere. At de his nulla habita ratione, perstitit sanctissimus Agapetus firmiter in decreto de non alienandis bonis Ecclesiasticis, exemplum posteris præbens, quàm in his debeant esse tenaces. Sed reddamus hic posteriorem Agapeti epistolam ad eumdem Cæsarium conscriptam in causa Contumelioſi antea damnati Episcopi:

[a] Gal. 2.

Dilectissimo fratri Cæsario Agapetus.

Optaueramus, frater amātissime, vt Episcopi Contumelioſi opinione integra permanente, nec tibi dudum fieret necessitas iudicij, nec nobis causa censendi: maximè quia in suprascripti viri accusatione cōmunis honoris reuerētia quodammodo videtur incursata. Vnde quatenus præsumptione (sicut asserit) innocentiæ ad appellationis voluit auxilium conuolare, orationibus assiduis hoc innitamur, vt eum cognitionis iteratę beneficium gratulationi omniū restituat absolutum. Delegaturi enim, Deo nostro adiuuante, sumus examen, vt secundùm canonum venerabiliū constituta sub cōsideratione iustitiæ omnia, quæ apud fraternitatem tuam de eiusmodi negotio acta gestáve sint, dligentissima vestigatione flagitentur: neque enim prædictum virum conuenit euentu priùs habitæ cognitionis vrgeri, quippe cùm & ipse iudiciū petierit: Non auertatur voluntas animi à precibus infirmorum, cùm in necessitate fuerint; ne nobis (quod auertat Dominus) ea quæ leguntur in Prouerbiis dici possint[b]: Qui obturat aurem suam, vt non audiat infirmū, & ipse inuocabit Dominum, & non erit qui exaudiet eum. Quid est enim infirmius Episcopo Contumelioſo, qui in tribulatione positus & de præteriti iudicij pudore confunditur, & cognitionis quæ futura est expectatione turbatur? quia quamlibet ei (quod optandum est) puritas fortè suffragetur innocentiæ, non potest iudicij solicitudinem non habere.

[b] Prou. 21.

Et nos quidem, quamuis culpatus à vobis Emeritus defensor memoratū Episcopum reuersum ad Ecclesiam suam charitatis tuæ voluntate firmauerit vsque ad exitū iudicij, quod delegauerimus Episcopo Contumelioſo, reddita sibi modò propria substantia, suspensum interim volumus ab administratione patrimonij Ecclesiastici, & celebratione Missarum: quia id quod sibi viderat iudicio fuisse sublatum, glorioſiùs, si ei veritas suffragatur, iudicio receperit, quàm vsurpationibus occuparit. Meliùs autem fecerat fraternitas tua, si postea quàm sedis Apostolicæ appellationem interpositam desiderauit, examen circa personam eius à tempore sententiæ nihil permisisses imminui, vt esset integrum negotium, quod interposita prouocatione quæreretur: nam si in executionē mittitur prima sententia, secunda non habet cognitio quod requirat. Addendum, quia etsi non esset prædictus Episcopus iudicationi refragatus, priuatam magis potuit secundùm canones experere secessionem, quàm seueritatē religionis excipere. Suspensus igitur (sicut præfati sumus) Episcopus Contumelioſus habeat tantùm quam præsumpsisse dicitur celebrationem Missarum: & patrimonio Ecclesiæ in gubernatione Archidiaconi eiusdem Ecclesiæ constituto, ita vt alimonia sufficienter Episcopo non negentur, visitatoriam in eius loco præcipimus ordinari personam, & patienter expectare Iudices, quos inspirante nobis Domino, constituerimus, audire. Præterea ne quid esset quod charitati tuæ videatur incognitum, studio dilectionis constitutorum fecimus capitula subter annecti, vt scientia communicemur canonum, sicut participamur affectu. Dominus te incolumem custodiat, frater reuerendissime. Dat. xv. Kalen. Augustas. P. Con. Paulini Iun. V.C.] hactenus Agapeti epistola ad Cæsarium. Iam ad res gestas anni sequentis transeamus.

Pag. 280. E 1. adhuc profanus. *Adde*: Sed & hoc etiam anno sub Ioannis Consulatu, cùm idem Vigilius Pontificem gereret, consultus de iniungenda pœnitentia Theodoberto Regi Francorum ob incestuosas nuptias contractas, ad Cæsarium Arelatensem Episcopum ita rescripsit:

Dilectissimo

Dilectissimo fratri Cæsario Vigilius.

Si pro obseruatione cælestium mandatorum Catholicæ filios Ecclesiæ opportunè vel importunè sacerdotes singulos decet instruere, quanto magis his qui deuotione laudabili de rebus sibi dubiis ad studium veniunt consulendi, competenti necesse est ordine respondere? Hinc est, quòd glorioſi filij nostri Regis Theodoberti interrogationem, qua nos per Modericum virum illustrem legatum suum credidit requirendos, duximus amplectendam: in qua gloriam suam desiderat informari, cuiusmodi pœnitentia possit illius purgare delictum, qui cum vxore fratris sui illicitum præsumpsit inire coniugium. Cui nos equidem missis affatibus, quorum tenorem tua fraternitas in subiectis inueniet, hoc indicare curauimus, quoniam tale commissum non parua cordis afflictione valeat expiari. Sed quia (sicut charitatem tuam bene nosse confidimus) modus pœnitentiæ præsentium potius sacerdotum inspectioni committitur, vt iuxta compunctionis meritum, veniæ quoque possit indulgeri remedium: tuæ hoc potius æstimationi credimus relinquendum. Quapropter charitas tua, totius facti qualitate, ac pœnitentis ipsius compunctione perspecta, prædictum glorioſum Regem filium nostrum & de temporis obseruatione non omittat instruere, & ne vlteriùs tale aliquid præsumatur instanter exposcat. Illud quàm maximè præcauendum, vt ne ipse qui hoc noscitur admisisse, ad eosdem vomitus reuertatur: sed diuisis etiam habitationibus commanentes, ab omni suspicione commissi facinoris reddantur immunes. Dominus te incolumem custodiat, frater chariſſime. Datum pridie Non. Martiarum, Ioanne V.C. Cons.] hactenus litteræ Vigilij ad S. Cæsarium, impertitæ nobis vnà cum alijs ab Ecclesia Arelatensi.

Pag. 331. D. 11. Procopius narrat. *Adde*:

Hoc anno defuncto S. Cæsario Episcopo Arelatensi, in locum eius Auxanius substituitur; cuius audita promotione Vigilius Papa per legatos ipsius Romam missos ad petendum pallium, has ad eum litteras dedit:

Dilectissimo fratri Auxanio Vigilius.

Scripta de ordinatione charitatis vestræ, Ioanne filio nostro presbytero, sed & Terentio diacono deferentibus, cùm animi spirituali gratulatione susceptimus, Domino gratias referentes, quia hoc in Ecclesia Arelatensi factum est, quod & canonibus & decessorum nostrorum regulis conueniret, quatenus ex sequenti ordine sacerdotij tua fraternitas ad Pontificalis proueheretur apicem dignitatis, & diuinæ in te electionis iudicium completetur, sicut scriptum est[a]: Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Et iterum Doctor Gentium Apostolus Paulus dicit[b]: Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron. Supereſt, vt Deus, qui nos immeritos ineffabili misericordia honorem miserans Pontificalem habere pro sua pietate concedit, donet & præmium: vt illud in nobis compleatur, quod Christi Dei & Saluatoris nostri verba testantur, dicentis[c]: Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Et iterum[d]: Quis putas, est fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille seruus, quem cùm venerit dominus, inuenerit ita facientem.

[a] Iacob. 1.
[b] Heb. 5.
[c] Matt. 25.
[d] Matth. 24.

Sunt etiam quæ per Dei gratiam super fraternitate vestra ad facienda bona hortentur exempla. Si enim decessoris tui illa, quæ à sede Apostolica de fundamento petræ Dominicæ doctrinæ bona suscipiens actibus exæquauit, imitari volueris, & à sedis Apostolicæ in nullo deuiaueris constitutis; sicut scriptum est[e], coronam sine dubitatione percipies, quam dedit Dominus diligentibus se. De his verò, quæ charitas vestra tam de vsu pallij, quàm de aliis sibi à nobis petiit debere concedi, libenti hoc animo etiam in præsenti facere sine dilatione potuimus, nisi cùm Christianissimi domini filij nostri Imperatotis hoc (sicut ratio postulat) voluissemus perficere notitia, Deo auctore: vt & vobis gratior præstitorum causa reddatur, dum quæ postulastis cum consensu Christianissimi Principis conferuntur, & nos honorem fidei eius seruasse eum competenti reuerentia iudicemur. Dominus te incolumem custodiat, frater chariſſime. Dat. xv. Kalend. Nouembris. P. C. Basilij V.C. III.]

[e] Iacob. 1.

Pag. 332. B. 10. exploratas habent. *Adde*:

Eodem quoque anno, nempe quarto post Consulatū Basilij, Vigilius Papa, petente etiam

Childeberto Rege Francorum, pallium dedit Auxanio Episcopo Arelatensi, eidemque A
cum suas vices delegasset, commonitorias eiusmodi litteras scripsit his verbis:

Dilectissimo fratri Auxanio Vigilius.

Sicut nos pro tuæ charitatis affectu, & pro glorioſissimi filij nostri Regis Childeberti Christiana deuotione mandatis, vices nostras libentissima voluntate contulimus: ita fraternitatem tuam conuenit Deo placitis operibus tantæ sedis auctoritate digna conuersatione vti atque disponere; vt bonis actibus innotescens, rectum circa charitatem tuam iudicium nostræ dilectionis ostendas. Conuenit enim nos Doctoris Gentium mandata
1.Tim.4. recolere, quibus Timotheum discipulum suum structionibus sanctis hortatur, dicens: Exemplum esto Fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Et
b1.Petr.5. sicut item Apostolorum primus saluberrima admonitione præcipiens b, Pascite qui in vobis est gregem Dei, consequenti adhortatione subiungit: Forma facti gregis ex animo. Et B
cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.

Si quæ ergo inter fratres & Coepiscopos nostros in locis charitati vestræ præsenti au-
*iniquitate ctoritate commissis, seminante illo auctore ex antiquitate * zizaniæ, dissensiones emerserint: adhibitis vobiscum sacerdotibus numero competenti, causas canonica & Apostolica æquitate discutite, ea modis omnibus prælato iudicio finituri, quæ Deo placitis decessorum nostrorum possint regulis conuenire.

Si qua verò certamine aut de religione fidei (quod Deus auferat) aut de quolibet negotio, quod ibi pro sui magnitudine terminari non possit, euenerint: totius veritatis indagine diligenti ratione discussa, relationis ad nos seriem destinantes, Apostolicæ sedi terminanda seruate; vt vniuersis à fraternitate vestra competenti ratione dispositis,
*Saluatoris pax, quæ * voce collata est Ecclesiæ Dei, quæ vna est in toto Orbe diffusa, stabili firmitate C
seruetur, ne antiqui hostis possit quassatione vexari, in illius petræ Christi Dei Domini & Saluatoris nostri erectione firmata stabilitate persistens. Quæ cuncta vt fraternitas vestra melius per Dei gratiam possit implere, vniuersis Episcopis, quibus te præesse voluimus, auctoritatis nostræ est serie declaratum. Nullus ergo de Pontificibus tuæ per has vices ordinationi commissis (sicut & ad eos data loquitur nostra præscriptio) in longinquis quibuslibet locis audeat proficisci, nisi solemni more (sicut, decessore nostro prædecessori vestro similiter concedente, consueuerant) Formatam vestræ charitatis acceperit.

Oportet ergo fraternitatem vestram incessantibus supplicationibus Deo nostro preces effundere, vt dominos filios nostros clementissimos Principes Iustinianum atque Theodoram sua semper protectione custodiat, qui pro his nobis vestræ charitati mandandis, sug D
gerente glorioſissimo & excellentissimo filio nostro Patricio Belisario, pro quo item vos conuenit exorare, pia præbuerunt deuotione consensum. Hortamur quoque, vt sacerdotali opera inter glorioſissimum virum Childebertum Regem, sed & antedictum clementissimum Principem conceptæ gratiæ documenta paterna adhortatione seruetis. Bene enim Domini & Saluatoris nostri, quæ populis prædicamus, mandata ante oculos retinemus, quibus ait
c Matth.5. c: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Et quia digna credimus ratione compleri, vt agenti vices nostras pallij non desit ornatus: vsum tibi eius (sicut decessori tuo prædecessor noster sanctæ recordationis Symmachus legitur contulisse) beati Petri functa auctoritate concedimus. Ea verò quæ de præsenti ordinatione nostra directa præceptione signauimus, ad vniuersos Episcopos per charitatem tuam volumus peruenire. Dominus te incolumem custodiat, frater chariſſime. Dat XI Kalend. Iun. Quarto P.C. Ba- E
silij V.C.] Quo etiam die idem Vigilius ad eumdem Auxanium de cognoscenda causa Prætextati Episcopi has litteras dedit:

Dilectissimo fratri Auxanio Vigilius.

Licet fraternitati vestræ Apostolicæ sedis vicibus attributis, quas directa auctoritate commisimus, generaliter emergentium causarum sit discutienda licentia: tamen quia filij nostri Ioannis presbyteri, sed & Terentij diaconi, qui ad nos à tua charitate directi sunt, de Prætextati excessu est porrecta petitio, necessarium valde credimus specialiter memorati negotij examinationem præsenti vobis auctoritate mandare. Quapropter charitati, qua in Christo iungimur, reddentes, fraternæ alloquia visitationis, hortamur, vt adhibitis vobiscum fratribus & Coepiscopis nostris numero competente, discussa ratione
*a canonica veritate, & * sapienti ordinatione disponat, quæ decessorum nostrorum conueniant

A ueniant statutis, charitas vestra * ratione prospiciens, ne aliquem facilè ex laicis ad sacratos ordines saltu præcipiti cuiquam sacerdotum liceat aggregare. Dominus te incolumem custodiat, frater chariſſime. Dat. XI. Kal. Iun. P.C. Basilij. V. C. IIII.] Porrò de causa Prætextati sæpè ad iudicium reuocata pluribus agit Gregorius Turonensis. Sed quas eodem die & anno idem Romanus Pontifex litteras dederit ad Episcopos Galliæ subiectos Arelatensi, accipe:

Dilectissimis fratribus vniuersis Episcopis prouinciarum omnium per Gallias, qui sub regno vel potestate glorioſissimi filij nostri Childeberti Regis Francorum constituti sunt, sed & his qui ex antiqua consuetudine ab Arelatensi consecrati sunt vel consecrantur Episcopi, Vigilius.

Quantum nos diuina potentia Apostolorum primi sedem non pro nostris meritis, sed
B pro ineffabili suæ misericordiæ pietate habere constituit, tantum nos de vniuersarum Ecclesiarum dispositione & pace & statu curam habere etiam conuenit, cùm Gentium dicat Apostolus
*2.Cor.11. *: Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quomodo ergo inter Domini sacerdotes sancta & Deo placita potest manere concordia, nisi vt si humani generis hostis antiqua nequitia consuetam zizaniam seminare voluerit, is qui absentiam nostram sedis Apostolicæ vicibus perfruendo spirituali gratia repræsentat, auferat certamen exortum? Quapropter Auxanio fratri & Coepiscopo nostro Arelatensis ciuitatis Antistiti vices nostras charitas vestra nos dedisse cognoscat: vt si aliqua (quod absit) fortassis emerserit contentio, congregatis sibi fratribus & Coepiscopis nostris, causas canonica & Apostolica integritate discutiens, Deo placita æquitate diffiniat.

Contentiones verò si quæ (quas Dominus auferat) in fidei causa contigerint, aut ta-
C le emerserit fortè negotium, quod pro magnitudine sui Apostolicæ sedis magis iudicio debeat terminari: ad nostram, discussa veritate, perferat sine dilatione notitiam. Et quia necesse est, vt aptis, Deo propitiante, temporibus Arelatensis Episcopus nostris vicibus fungatur: quoties iudicauerit expedire pro facienda consolatione communi, Episcoporum debeant congregari personæ. Nullus inobediens eius fortè mandatis sit: quòd si fuerit, à congregatione suspendatur; nisi aut corporalis infirmitas, aut iustitiæ causa eum excusatio venire prohibeat: ita tamen, vt si se quo minus occurrat rationabili potest exceptione defendere, ad Synodum pro suo presbyteri aut diaconi dirigat loco personam; quatenus quæ à nostro Vicario congregatis fratribus diffinitiua sententia fuerint terminata, ad eius qui absens est per suos perducta notitiam, sincera & inuiolabili stabilitate seruentur: necesse est enim, quotiens in nomine Domini eius famuli ad tractanda quæ ipsi
D sunt placita colliguntur, sancti Spiritus non deesse præsentiam. Ita enim Christi Dei Domini & Saluatoris nostri mandata nos instruunt, quibus ait
*Matth.18 *: Vbi fuerint duo aut tres in nomine meo congregati, ibi ero in medio eorum. Quid ergo se æstimat subiturum, qui Deo odiosa superbia in illa congregatione interesse contemnit, in qua se Dominus noster affuturum pia promissione denunciat?

Illud pari auctoritate mandamus, ne quisquam Episcoporū sine prædicti fratris & Coepiscopi nostri Formata ad longinquiora loca audeat proficisci: quippe quia & decessorum nostrorum decessoribus eius, quibus vices suas libentissimè contulerunt, sanctæ sic definiunt iussiones: vt his omnibus obedientia Deo placita custoditis, pax quæ à Christo Deo Domino & Saluatore nostro Apostolis tamquam hereditario est nomine derelicta, in Ecclesia Dei, quæ vna est toto Orbe diffusa, firma stabilitate seruetur. Dominus vos in-
E columes custodiat, fratres chariſſimi. Dat. XI. Kal. Iun. Quarto P.C. Basilij V.C.] hæc quidem hoc anno, quo, vel sequenti saltem idem Auxanius videtur fuisse defunctus: nam sequenti alius ab eo diuersus, nempe Aurelianus reperitur fuisse Arelatensis Episcopus, vt suo loco dicturi sumus. Scias vero citatas à nobis & recitatas epistolas acceptas esse ab Ecclesia Arelatensi, omni fide probatas.

Pag. 348. E 8. prosequamur *Adde*:

Hoc eodem anno, cum Auxanius Arelatensis Episcopus ex hac vita migrasset, in locum eius subrogatus est Aurelianus, quem Vigilius suum decreuit esse Vicarium. Epistola autem tunc ad eum scripta ab ipso Romano Pontifice sic se habet:

Dilectissimo fratri Aureliano Vigilius.

Administrationem vicium nostrarum fraternitati vestræ animo libenti committimus, & credimus charitatis vestræ officio actibus Deo placitis diligenter vniuersa compleri,

quando

quando & ſummi ſacerdotij conſortio vos dignos diuina eſſe gratia iudicauit, & glorioſiſſimi Childeberti Francorum Regis Chriſtiana & Deo placita in perhibendo vobis teſtimonium voluntas acceſſit. Quapropter vices noſtras veſtræ charitati hac auctoritate committimus, vt vniuerſa quæ deceſſorum noſtrorum vel canonum ſtatuta ſanxerunt, Deo congruis operibus faciendo atque ſeruando, & noſtrum & prædicti glorioſi Regis iudicium circa charitatem tuam rectum fuiſſe poſſis oſtendere. Sacrarum enim Scripturarum nos docet auctoritas, quia Chriſtus Deus & Dominus Saluator noſter priùs vniuerſa quæ bona ſunt facere voluit, quàm docere: ſcriptum eſt enim [a]: Primùm quidem ſermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Ieſus facere & docere, vſque in diem qua præcipiens Apoſtolis per Spiritum ſanctum, quos elegit, aſſumptus eſt. Item quid commonendo Timotheum Doctor Gentium dicat Apoſtolus, fraternitatem tuam ſemper ante oculos habere confidimus: ait enim [b]: Confortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Ieſu; & quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Et item ipſe [c]: Solicitè cura te ipſum probabilem exhibere Domini operarium, inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis. Et iterum [d]: Labora ſicut bonus miles Chriſti Ieſu. Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

A

[a] *Act. 1.*

[b] *2. Tim. 2.*

B

[c] *Ibidem.*

[d] *Ibidem.*

Si quam ergo inter fratres diabolus humani generis hoſtis antiquus zizaniam ſeminauerit calliditate nequitiæ conſuetæ, aut de aliquo ſacerdote fraternitati tuæ, ſeruatis maiorum per omnia conſtitutis, fuerit querela depoſita: adhibitis tibi fratribus & Coepiſcopis ſecundùm qualitatem negotij numero competenti, cauſam canonica & Apoſtolica ordinatione diſcutiens ea ſententia definies, quæ & deceſſorum noſtrorum conueniat ſtatutis, & Deo æquitatem in omnibus diligenti ſit grata. Si quod verò de religione fidei (quod Deus auferat) fuerit certamẽ exortum, aut tale aliquod negotium fortaſſis emerſerit, quod pro ſui magnitudine ibidem nequeat definiri: veritate diſcuſſa, relationis ſerie diſtincta, ad noſtram conſultationem potiùs vt remittas hortamur: quia ita deceſſores veſtros, qui deceſſorum noſtrorum vices egiſſe monſtrantur, feciſſe, teſtimonium noſtri declarat ſcrinij: quatenus ea diſpoſitione ſeruata, Eccleſiæ vnitas ſtabili firmitate perſiſtens pacis bono in omnibus perfruatur, cuius velut hereditarium munus Chriſtus Deus & Saluator noſter ad cælos, vnde numquam defuit, rediturus, diſcipulis ſuis legitur reliquiſſe, dicens [e]: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.

C

[e] *Joan. 14.*

Et vt vniuerſa fraternitas veſtra diligenti poſſit ratione complere, Epiſcopis quibus pro vice noſtra te præeſſe voluimus, nos præcepta deſtinaſſe ſignamus; vt & illi vobis obedientiam exhibere debeant competentem, & fraternitas tua eos in Chriſti charitate complectens, exemplis bonorum potiùs operum ad quæ ſunt Deo placita facienda ſemper inuitet. Illud pari eis auctoritate ſignauimus, ne quis ſine Formata tuæ fraternitatis ad longiora loca audeat proficiſci: ſed vt conſuetudinem illam debeant cuſtodire, quam conſtat ſemper noſtræ ſedis habuiſſe Vicarium, & à vobis Formatam poſtulent, ſi cauſarum ſuarum neceſſitate compulſi ad longiora itinera deſtinare diſponunt. Sed ne in aliquo ſedis noſtræ Vicarius minor ſuis deceſſoribus videatur, neceſſarium fore credimus pallij vobis vſum, quemadmodum deceſſori veſtro hactenus dederamus, præſenti auctoritate concedere: vt & morum, & omnium bonarum rerum vobis, beato Petro Apoſtolo ſuffragante, non deſit ornatus.

D

Oportet ergo Charitatem veſtram ſacerdotali ſemper ſtudio inter dominos filios noſtros clementiſſimos Principes, & glorioſiſſimum virum, id eſt, filium noſtrum Childebertum Regem gratiæ intactæ fœdera cuſtodire. Scitis enim, nec vos conuenit ignorare, quòd neceſſariò prædicatis, quia Scriptura pronunciat, dicens [f]: Beati pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Et hoc quoque veſtrum facere deſideramus affectum, vt glorioſo viro filio noſtro Patricio Beliſario deſtinatis ſcriptis gratias referatis, qui homini veſtro laborem ad clementiſſimum Principem abſtulit tranſeundi, ſed mox vt reſponſum recepit, nobis ſuis litteris indicauit. Dominus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime. Data XI. Kalen. Septembris. Quinquies poſt Conſul. Baſilij V.C.] Dedit & alias eodem argumento ad Galliarum Epiſcopos, quæ ſic ſe habent:

E

[f] *Rom. 10.*

Dilectiſſimis fratribus vniuerſis Epiſcopis qui ſub regno glorioſiſſimi filij noſtri Childeberti Regis ſunt per Gallias conſtituti, Vigilius.

Admonet nos loci noſtri miniſterium diuina miſericordia Domini collatum, Domini gratia

A gratia protegente, nec legentis * euitando periculum, bonis potiùs palmam retributionis promiſſæ & ſtudeamus & mereamur accipere. Vnde quantum nobis Chriſtus Deus Dominus & Saluator noſter primi Apoſtolorum locum pro ineffabili pietatis ſuæ gerere largitate conceſſit, tantum nos de vniuerſarum pace Eccleſiarum, quæ licet in multis, vna tamen eſt toto Orbe diffuſa, inceſſanti ſtudio conuenit eſſe ſolicitos. Quippe quia nos ſacrarum Scripturarum eloquia reddunt diligenter inſtructos, quòd cùm Moyſes Dei famulus diuinis iuſſionibus obſecundans ad montem voluiſſet aſcendere, loco ſui Aaron & Hur legitur reliquiſſe, dicens *: Expectate hic, donec reuertamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiſcum: ſi quid natum fuerit quæſtionis, referetis ad eos. Ita enim inter ſacerdotes Domini poteſt pax ſuper omnia Deo placita cuſtoditi, ſi fuerit qui vicium noſtrarum auctoritate ſubnixus, perſonam noſtram in Galliarum partibus præſentans ſecundùm

* *Exod. 24.*

B conſuetudinem à noſtris deceſſoribus attributam ſapientiam ſolicita indagatione cuſtodiens, ſi quam humani generis hoſtis antiquus zizaniam inter Dei famulos nequitia conſueta ſeminare tentauerit, ſapientiæ ſuæ moderamine, adhibitis ſibi fratribus & Coepiſcopis noſtris, iuſtitia Deo placita ſcandala orta ſubmoueat.

Vnde quia dudum Auxanio quondam Arelatenſis ciuitatis Antiſtiti vicium noſtrarum ſolicitudinem dederamus, ſed curſum vitæ præſentis implendo, de hac luce migrauit, in cuius loco Aurelianus frater noſter noſcitur ſucceſſiſſe: neceſſarium valde credimus ſolicitudinem hanc à nobis antefato debere committi, confidentes illum & pro loci ſui qualitate bonis actibus vniuerſa quæ Deo placeant poſſe complere, & maximè cùm glorioſus filius noſter Childebertus Rex teſtimonium bonæ conſcientiæ pro Chriſtiana ſuæ voluntatis deuotione perhibuit. Oportet ergo charitatem veſtram ei in omnibus, quæ ſeruatis

C per cuncta canonibus ſalubriter ſecundùm noſtrorum definita maiorum pro noſtra auctoritate cenſuerit, præbere obedientiam competentem.

Et quia omnino neceſſe eſt, vt pro diuerſis confratribus, Deo iuuante, tractandis, ſtatutis aptiſque temporibus Epiſcoporum Synodum debeat congregare: idcirco præſenti auctoritate cenſemus, vt nullus, vbi aut quando conſtituerit, ſe audeat excuſare, excepta infirmitatis cauſa, quam humana non poteſt vitare fragilitas, aut certè quem dignæ excuſationis ratio fecerit non venire. Omnibus nihilominus ſcientibus, quid Chriſtus Dominus & Saluator noſter pia inſtitutione pronunciat, dicens [b]: Quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cælis eſt. Quemadmodum autem quis ſibi quæ poſtulat credit poſſe concedi, ſi congregationis ſanctæ conuentum, vbi Dominus præſentiam ſuam promiſit modis omnibus affuturam,

[b] *Matth. 18.*

D ſine aliqua rectæ excuſationis cauſa euitare crediderit? Sed ſicut præfati ſumus, ſi iuſta cauſa illum ad Synodum fecerit non venire, pro ſe aut preſbyterum aut diaconum deſtinare non differat, quatenus quæ fuerunt conſtituta, per eos poſſit agnoſcere; & definita complere. Pari auctoritate mandantes, vt nullus ſine prædicti Formata ad longinquiora loca audeat proficiſci: præſertim quia & deceſſorum noſtrorum deceſſoribus eius, quibus vices ſuas commiſiſſe præteritis temporibus releguntur; ſic definiunt ſtatuta: vt his omnibus obedientia Deo placita cuſtoditis, pax Eccleſiarum ſtabili firmitate perſiſtat, & ſicut Doctor Gentium dicit Apoſtolus [c], Eccleſia Dei poſſit ſine ruga & macula permanere. Dominus vos incolumes cuſtodiat, fratres chariſſimi.]

[c] *Epheſ. 5.*

Pag. 456. B 6. modò ſatis. *Adde:*

Hoc eodem anno, nempe decimoquinto poſt Conſulatum Baſilij, idem Pelagius Papa

E cùm ſuſcepiſſet legatos à Childeberto Francorum Rege, necnon ab Epiſcopo Arelatenſi Sapaudo, ſiue Sabaudio (ita enim ſubſcriptus reperitur Concilio ſecundo Matiſconenſi) ad eoſdem reſcripſit, in primiſque ad eumdem Epiſcopum Arelatenſem litteras dedit, quibus eidem ſuas delegauit vices, & impertitus eſt pallium. accepimus eas ab Eccleſia Arelatenſi: ſic enim ſe habent:

Dilectiſſimo fratri Sapaudo Pelagius.

Maiorum noſtrorum, operante Dei miſericordia, cupientes inhærere veſtigiis, & eorum actus diuino iuuamine in omnibus imitari; charitati tuæ per vniuerſam Galliam ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, cui diuina gratia præſidemus, vices iniungimus: hoc enim antiquitatis memoria docet, hoc Eccleſiæ Romanæ teſtantur ſcrinia à ſanctis Patribus & deceſſoribus noſtris tuis deceſſoribus eſſe conceſſum: vt illius ſtabilis petræ ſempiterna ſoliditas, ſupra quam Dominus Saluator noſter propriam fundauit Eccleſiam, à Solis ortu

vſque

vsque ad occasum primatus sui apicem successorum suorum auctoritate tam per se, quàm A
1.Cor.10. per Vicarios suos firmiter obtineret. Nos autem (sicut dicit beatus Apostolus) non in immensum gloriamur, sed secundùm mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus mensuram pertingendi vsque ad vos: nec enim quasi qui non pertingentes ad vos superextendimus nos. Sic ergo participata solicitudine, sanctam Dei vniuersalem Ecclesiam nostri per Dei gratiam rexere maiores. Hinc est quòd & nos fraternitati tuæ huiusmodi curas iniungimus, vt sedis nostræ Vicarius institutus ad instar nostrum in Galliarum partibus primi sacerdotis locum obtineas, & quicquid ad gubernationem vel dispensationem Ecclesiastici status gerendum est, seruatis Patrum regulis & sedis Apostolicæ constitutis, diuini iudicij consideratione dispenses, talemque te in custodiendis canonibus sancta conuersatione demonstres, qualem tanti loci decet esse Vicarium.

Memor sententiæ beati Pauli Apostoli, qua Timotheum discipulum solicitè magister B
b1.Tim.5. informat, dicens b: Testor coram Deo, & Christo Iesu, & electis Angelis eius, vt hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in aliam partem declinando: vt erogetur, charissime frater, auctoritas Pontificis & pastoris mansuetudo, per nos tibi locum Vicarij, sicut & decessoribus tuis, noueris gratiæ largitate concessum. Quia licet apud Dominum non sit acceptio personarum, tuam tamen charitatem etiam carnali generatione constat esse præclaram. Et ideo conuenit, vt quanto in te Dominus multiplicia bona largitus est, tanto in
cLuc.12. sacerdotalibus actibus probitatem morum exhibeas clariorem. Scriptum est enim c: Cui commodauerunt multum, plus petent ab eo. Vsum quoque pallij tibi alacriter affectio-
*affectuose seque * concedimus, pariter etiam pallium dirigentes: vt in tanti loci fastigio constitutus præclaro quoque habitu decoreris, sciturus omnibus Ecclesiastici gradus hominibus nullam haberi licentiam sine Formata tuæ charitatis ex quacumque Galliarum parte longio- C
res petere regiones, ne prohibita præsumentes ipsi se proprio priuare videãtur officio. Hæc igitur per Flauianum diaconum, & Nestorium subdiaconum Ecclesiæ tuæ, per quos epistolas tuas accepimus, scribenda esse curauimus, in quorum etiam conuersatione laudabilis tuæ charitatis agnouimus institutum. Dominus te incolumem custodiat, frater charissime. Dat. III. Non. Febr. anno XV. P.C. Basilij V.C.] Ad ipsum verò Francorum Regem hanc scripsit epistolam:

Domino filio merito glorioſissimo atque præcellentissimo Childeberto Regi Pelagius.

Excellentiæ vestræ litteras post illas quas legati vestri detulerunt, etiam per eos quos
*Sabaudius frater & Coepiscopus noster Sapaudus * ad nos direxit, reuerenter accepimus; & salutis vestræ, quæ nobis semper optanda est, cognoscentes indicia, gratias diuinæ pietati retuli- D
mus, exorantes clementiam eius, vt vos largiflua pietate sua conseruet incolumes. Litteras autem nostras præfato consacerdoti nostro Sapaudo secundùm petitionem vestram direximus, vsum pallij pariter concedentes: quia in scrinio Ecclesiastico huiusmodi exempla reperimus, quibus ostenditur Arelatensibus Episcopis à sanctæ recordationis decessoribus nostris hæc fuisse collata. Propterea salutantes cultu regalibus infulis debito, postulamus, vt ita eum atque Ecclesiam eius gratia excellentiæ vestræ tueatur ac foueat, ne quem per vices nostras augeri, propitiante Domino, postulatis, in aliqua parte cuiquam Gallicanorum sacerdotum, vel cuiuslibet ordinis Ecclesiastici personis (quod non oportet) contemptibilis habeatur, & in ea auctoritate sanctæ sedi Apostolicæ & genio vestro, qui pro eo suffragatores acceditis (quod absit) videatur in aliquo derogari. Perincolumem excellentiam vestram Deus noster custodiat, domine fili glorioſissime atque præcel- E
lentissime.] desunt quibus data est dies & Cõsulatus; sed eodem tempore quo superior data esse, argumentum ipsius significat. Cùm autem ea data tertio Non. Februarij habeatur, præmittenda est reliquis ab eodem Pelagio Papa siue ad eumdem Sabaudium, siue ad Childebertum Regem postea eodem anno datis, atque in primis quæ scripta legitur decimooctauo Kalendas Iunias ad eumdem Sabaudium Episcopum, quæ sic se habet:

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

Quia legatus filij nostri glorioſissimi Regis Childeberti beatorum Apostolorum Petri & Pauli & aliorum sanctorum martyrum reliquias poposcerunt: necesse habuimus hominem bonum subdiaconem de clero nostro dirigere, qui eas vsque ad fraternitatem tuam cum reuerentia deportaret. Et ideo salutantes, hortamur vt quæsita occasione siue nauis, siue terreno, cum talibus personis, de quibus nulla periculi possit esse suspicio,

ad nos

A ad nos eum, iuuante Domino, remittatis. Ea autem quæ pro honore charitatis tuæ à nobis supradicti legati popoſciſſe noſcuntur, parati ſumus, Deo iuuante, concedere: Sed niſi litteras tuas per te acceperimus, ſicut etiam deceſſores noſtri poſtulantibus tuis deceſſoribus præſtiterunt, ſuperfluum iudicauimus vltro tranſmittere: ſed mox ad nos, iuuante Domino, cùm de clero tuo cum litteris direxeris, ſi Dominus voluerit, & ſi vixerimus, promittimus, nos eſſe facturos. Præterea hortamur, vt viro magnificentiſſimo filio noſtro Patricio Placido genitori tuo dicas, vt quod de penſionibus poſſeſſionum Eccleſiæ noſtræ collectum eſt, aut per ſuum hominem, aut per harum nobis dignetur dirigere portitorem: quia Italiæ prædia ita deſolata ſunt, vt ad recuperationem eorum nemo ſufficiat. Et ſi poſſibile eſt vt nobis de ipſis ſolidis ſaga tumentacia, quæ pauperibus erogari poſſint, & tunicas albas, aut cucullas, vel eolobia, aut ſi quæ aliæ ſpecies in Prouincia fiunt, quæ pauperibus (vt
B diximus) erogari debeant, exinde facite comparari, & opportunitate nauis inuenta dirigite: vt maximas fraternitati tuæ gratias referamus, dum huiuſmodi ſolicitudinem noſtram prouidentia charitatis tuæ releuari contigerit. Hortamur etiam, vt Anaſtaſium fratrem Pauli Defenſoris Eccleſiæ ad nos faciatis occurrere. Dominus te incolumen cuſtodiat, frater chariſſime. Data XVIII. Kal. Iun. anno XV. P.C. Baſilij V.C.] hæc Pelagius ad Arelatenſem Epiſcopum: quibus intelligis ſtudium Regis Chriſtianiſſimi erga Sanctorum cultum, cùm ad accipiendas Sanctorum reliquias Romam ad Pelagium Papam legationem miſit; & reuerentiam illis exhibitam ab ipſo Romano Pontifice, dum eas non tradidit homini laico, ſed mittendas putauit per Romanæ Eccleſiæ ſubdiaconum virum pium. Porrò hæc menſe Maio eſſe à Pelagio Papa ſcripta vidiſti. Quo item anno, poſt Conſulatum ſcilicet Baſilij decimoquinto, idem Pelagius Papa menſe Iulio has ad eumdem Arelatenſem
C Epiſcopum litteras perbreues dedit:

Dilectiſſimo fratri Sapaudo Pelagius.

Quæ nobiſcum omnipotentis Dei gratia fuerit operata, ad charitatem tuam credimus fuiſſe perlatum: pro qua re ad vos *deſtinari contenerat, vt viſitatione communi magno *nos
inuicem gaudio frueremur. Nos tamen fraternæ memores charitatis, per præſentium portitorem, occaſione reperta, officium fraternæ ſalutationis impendimus. Optamus, vt alterna in timore Domini charitate viuentes, mutuo frequenter refoueamur alloquio. Dominus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime. Dat. IIII. Nonarum Iuliarum, anno XV. P.C. Baſilij V.C.] Rurſum verò eodem anno menſe Septembri ad eumdem idem Pelagius Papa dediſſe litteras reperitur, quæ ſic ſe habent:

Dilectiſſimo fratri Sapaudo Pelagius.

D Fraternitatis veſtræ grata nobis colloquia, Felice viro honeſto deferente, ſuſcepimus: quibus receniſitis, communi Domino ac Deo non inſufficientes gratias egimus, quia incolumitatem dilectionis tuæ, quæ nobis eſt deſiderabilis, eorum teſtificatione cognouimus. Ea autem quæ in noſtris laudibus facundia oris veſtri diſſeruit, quamquam vos congruentem vobis rem feciſſe manifeſtum ſit, nos tamen nihil noſtrum ex omnibus quæ dicta ſunt agnoſcentes, verecundiam magis incurrimus, illud doctiſſimi viri ad animum perducentes, qui dixit: Sicut vera laus ornat, ſic falſa caſtigat. Multum enim vitæ noſtræ ac morum verba charitatis veſtræ menſuras excedunt. Optamus tamen, vt Sanctorum omnium precibus & veſtris orationibus faciat nos Deus tales exiſtere, quales vos eſſe ex bona voluntate pinxiſtis. Atque ideo ſalutantes debito charitatis affectu, indicamus nos, inuenta ante hoc paruum tempus occaſione quorumdam de prouincia veſtra Romam
E venientium, tanto amoris veſtri feruore fuiſſe ſuccenſos, vt impatienter ferremus huiuſmodi opportunitatem ſilentio præterire.

Scribentes namque glorioſiſſimo communi filio Regi Childeberto, etiam ad charitatem tuam litteras, quales ſub breuitate temporis potuimus dictare, tranſmiſimus. Quædam autem nobis (ſicut ſcripſiſtis) proprio ore, litterarum veſtrarum in compendio portitor intimauit, quæ nos non mediocriter promouerunt, admirantes nimirum, qua ratione tam noua res fuerit vſurpata: & neceſſe habemus ſolicitè*, vt ſi quis venerit, non *perſcrutari
facilè nobis tamquam ignaris ſubrepere videatur. Meliùs tamen fraternitas tua faciet, ſi cognoſcens illos quos ſuſpicamini ad nos eſſe venturos, & vos perſonam inſtructam ex omni parte dirigatis, quæ eis poſſit obſiſtere. Quia cùm epiſtola veſtra nihil de cauſa contineat: ſi hic, qui nobis modò ex voluntate veſtra verbo ſuggeſſit, tunc apud nos nequeat inueniri, videbimur nos accuſatoris officium ſuſcepiſſe. Quòd ſi à tua charitate

perſona

persona dirigitur: nostrum est & pro affectu quem vobis impendimus, & pro rei gestæ no- A
uitate, salua æquitate, competentem, quem dilectio tua miserit, præbere fauorem. Dominus te incolumen custodiat, frater charissime. Dat. XI. Kalend. Octob. anno XV. P. C. Basilij V.C.] Quænam autem ista fuerint, quibus Episcopus Arelatensis iudicandus fuerit ab ipso Romano Pontifice, ex epistola eiusdem Pelagij data ad Childebertum Francorum Regem aliqua ex parte possumus intelligere, quæ sic se habet:

Domino filio glorioſissimo atque præcellentissimo Childeberto Regi Pelagius.

Cùm celsitudini vestræ multa dona misericordia diuina contulerit, pro amore tamen quem Ecclesiæ eius sinceriter exhibetis, fecit vos multis regnantibus clariores: quoniam inter alias regni vestri curas pro tranquillitate sanctæ Ecclesiæ præcipuam solicitudinem vos certum est exhibere. Quæ cùm ita sint, miramur quia & quantum nobis præsentium portitorum suggestio patefecit, passi estis subripi vobis Sapaudum fratrē & Coepiscopum B
nostrum Arelatensis ciuitatis Antistitē, cuius Ecclesia in regionibus Gallicanis primatus priuilegio & sedis Apostolicæ vicibus decoratur, ad petitionem Episcopi ab ipso ordinati in iudicium sequentis * ciuitatis Episcopi (quod nulla Ecclesiastica lege vel ratione conceditur) iudicandum iuberetis occurere; vt ipso de conculcato loci sui præiudicio conquerente, illum qui vsurpauit necesse sit de illicita præsumptione culpari. Pro quibus Christianitatis vestræ confidentia freti, paterno studio postulamus, vt si quid est tale factum, congrua satisfactione celeriter amputetur, nec vllum sui exemplum in perturbatione Ecclesiarum, quas vobis Deus credidit, relinquere concedatur. Et huiusmodi causis solicitam vos in reliquo decet exhibere cautelam, ne quid contra Ecclesiasticas regulas petentibus concedatis: quia (quod bene cognitum est religiosæ menti vestræ) non aliter Deo nostro C
rectè potest regalis deuotio famulari, nisi prouidentia eius Ecclesiasticorum ordinum seruet integritatem. Incolumitatem excellentiæ vestræ Deus noster custodiat, domine fili glorioſissime atque præcellentissime.] hactenus epistola ad Regem Francorum, quæ sine die & Consulatu licet posita habeatur, datam tamen anno quintodecimo post Consulatum Basilij, quæ dicta sunt, docent. Quo pariter anno ab eodem Pontifice scripta legitur epistola mense Decembri ad eumdem Childebertum Francorum Regem per Ruffinum legatum missa. Quod enim Græcis consensisset Pelagius in probanda Quinta Synodo, à schismaticis in suspicionem adductus est de violata Catholica fide: cuius rei gratia idem Rex Ruffinum legatum Romam ad ipsum Pontificem misit id exploratum. Quo audito, mox idem Pontifex has ad eumdem Regem litteras reddidit:

Domino filio glorioſissimo atque præcellentissimo Childeberto Regi Pelagius Episcopus. D

Ruffinus vir magnificus legatus excellentiæ vestræ nobis dixit, quòd & in prouinciis Galliarum quidam semina scandalorum sparserunt, dicendo quid contra fidem Catholicā (quod Dominus non patiatur) admissum. Et quamuis à transitu diuæ memoriæ Theodoræ Augustæ nullas de fide quæstiones Ecclesia Dei in partibus Orientis, Deo miserante, formidet, sed quædam capitula extra fidem fuerint agitata, de quibus longum est vt epistolari possint complecti sermone: hoc breuiter secundùm admonitionem præfati magnifici viri Ruffini, ad sanandum animum vestrum, vel omnium fratrum & Coepiscoporum nostrorum in Galliæ regionibus consistentium, faciendum esse perspeximus, dicentes anathematizare nos, & alienos ab æternæ vitæ præmiis iudicare, quicumque ab illa fide, quam beatæ recordationis Papa Leo in suis epistolis prædicauit, & quam Chalcedonense Concilium sequens eumdem Præsulem edita diffinitione suscepit, in vna syllaba aut E
in vno verbo vel in sensu errauit, vel errauerit aliquando, aut declinauit, vel declinauerit aliquando.

Quibus se ita habentibus, non attendat celsitudo vestra, nec fratres nostri Episcopi fabulas eorum hominum, qui scandalis delectantur. Quoniam hæc ipsa ita contigerunt, vt cùm pater vester clementissimus Imperator omnes hæreses, quæ Constantinopoli Episcopos suos & ecclesias cum magnis reditibus & vasorum diuersitate vsque ad tempora Imperij eius habuerunt, euerterit, & sublatis basilicis eorum atque reditibus, omnibusque aliis rebus, Catholicis tradiderit: hi ergo, qui in ipsis erroribus remanserunt, conglobati sunt in vnum, & agunt vehementer, qualitèr Ecclesiam Catholicam scindant atque perturbent. Nam & sic in Italiam (quamdiu nos in Constantinopoli fuimus) de nomine nostro chartas mittebant, dicendo, quasi nos dixerimus fidem Catholicam fuisse

corruptam

A corruptam: nunc verò etiam contra nos afferunt huc chartas tacitis nominibus, vt nesciatur qui eas misit: sed sic faciunt Christiani qui in Constantinopoli sunt, dū eos constet non esse Christianos, maximè tamen Nestorianæ hæresis homines, pro eo quòd Nestorius duas naturas in Christo separatas quidem & diuisas astruxerit, fraudulenter moliuntur dicere longè ab intellectu esse Chalcedonēsis Synodi & Papæ Leonis, dum Nestoriū pro eo quòd diuisas duas naturas assereret, ipso dogmate beati Papæ Leonis constat esse damnatum.

Hæc breuiter insinuanda esse excellentiæ vestræ curauimus, vt ille ardor fidei vestræ & vnitatis amor non alicuius peruersi hominis fabulas aut chartas superfluas permittat attendi: quia & sic simplices aliquos Episcopos & nescientes prima elementa fidei solicitauerunt, vt nec rationem ipsam intelligant, nec discernant quantum sit bonū à fide Catholica non errare, sed si qua sunt alia quibus crimen ab hæreticis patitur sancta Ecclesia, refutare.

B Quis enim patiatur, vt Nestorij vel sectatorum eius blasphemias pro eo quòd duas naturas in Christo separatas, id est diuisas esse astruxerit, Catholicæ fidei existimet concordare?

Vt autem nos diu tribulationes Constantinopoli pateremur, illa res fecit, quam breuiter superiùs tetigimus: quoniam viuente Augusta, quicquid in Ecclesiasticis causis mouebatur, suspectum habuimus: nam pater vester clementissimus Imperator & B. Papæ Leonis dogma & Chalcedonensis Synodi fidem nullo modo patitur violari. Reliquias verò tam beatorum Apostolorum, quàm sanctorum martyrū iam quidem per seruos Dei monasterij Lirinensis direximus: sed & nunc quas legati vestri popoſcerunt, nos misisse signamus, deputantes hominem bonum subdiaconem ex clero Ecclesiæ nostræ, à quo vsque ad fratrem & Coepiscopum nostrum Sapaudum, iubente Domino, deferantur. Dat. III. Id. Decemb. anno XV. post Cons. Basilij V.C. Per Ruffinum legatum.

C Pelagius misericordia Dei Episcopus Ecclesiæ Catholicæ vrbis Romæ exemplari epistolæ nostræ subscripsimus.]

Post hæc autē idem Rex, ad omnē dubitationē tollendā, adiecit vt peteret ab ipso Pontifice exactiorē fidei professionē: quod & fecit anno sequenti eā scribens: habes ipsam collocatā in fine Pelagij. Has verò omnes epistolas ab Ecclesia Arelatensi accepimus ex antiquitus scripto codice. Hæc gesta sunt cū Ecclesia Gallicana. Quænam autē hoc eodē anno geri contigerit cum Episcopis Italiæ prouinciæ Tusciæ, ex litteris eiusdem Pelagij ad eos datis mense Februarij satis apparet. extant ipsæ integræ ex eodē codice acceptæ, sicq. se habent:

Dilectissimis Fratribus Gaudentio, Maximiliano, Gerontio, Iusto, Terentio, Vitali, & Laurentio per Tusciam Annonariam Pelagius.

Directam à vobis relationē, Defensore Ecclesiæ nostræ Iordane deferente, susciplentes
D satis mirati sumus, ita vos Apostolicæ auctoritatis oblitos, vt diuisionem vestram ab vniuersali Ecclesia meo etiam volueritis (quod absit) consensu firmari; & quos decuit popularem ignorantiam sacerdotali doctrina comprimere, in contumeliam sedis Apostolicæ, plebis velle sequi iudicium. Nec ista dicentes, iniuriam nostram dolemus, quibus donante Domino propositum est in mansuetudine supportantes omnia fraternæ pacis vinculo custodire: sed (sicut diximus) diuisionem vestram à generali Ecclesia, quam tolerabiliter ferre non potero, vehementer stupeo. Cùm enim beatissimus Augustinus Dominicæ sententiæ memor, qua fundamentum Ecclesiæ in Apostolicis sedibus collocauit, in schismate esse dicat, quicumque se à Præsulis earumdem sedium auctoritate vel communione suspenderit, nec aliam manifestet esse Ecclesiam, nisi quæ in Pontificibus Apostolicarum sedium est solidata radicibus: quomodo vos ab vniuersi Orbis communione separatos esse
E non creditis, si mei inter sacra mysteria secundùm consuetudinem nominis memoriam reticetis, in quo licet indigno Apostolicæ sedis per successionem Episcopatus præsenti tempore videtis consistere firmitatem?

Sed ne apud vos fortè, vel apud greges qui vobis cōmissi sunt, de fide nostra aliqua possit remanere suspicio: hoc dilectionem vestram certissimè nosse desidero, me illam, donante Domino, custodire fidem, quam sacra Apostolorum doctrina cōstituit, quam Nicænæ Synodi firmauit auctoritas, quam Constantinopolitanæ, Ephesinæ primæ, & Chalcedonensis sanctarum Synodorum explanauere sententiæ, nec quicquam de præfatarum Synodorum definitionibus vel imminuisse me aliquid, vel auxisse, aut in aliquo permutasse; sed omnia, Deo propitio, quæ ab illis de fidei puritate conscripta sunt, inuiolabiliter custodire: anathematis nihilominus iudicio subdens, quisquis ad suprascriptarum quatuor Synodorum fidem, vel ad beatissimi Leonis Præsulis Apostolicæ sedis tomum, qui in Chalcedonensi est Synodo confirmatus, aliqua ex parte vel infirmandum quoquo modo, vel in dubium (quod absit) deducendum aliquando consenserit. Hac igitur dilectio vestra fidei no-

stræ professione munita, ignorantiam hominum (sicut sacerdotes decet) in spiritu man- A
suetudinis edocere festinet, & à praua intentione modis omnibus reuocare, atque vnitati
Ecclesiæ reddere. Quòd si quis fortè etiam post hæc aliquem sibi superesse credit scrupu-
lum; ab insano tumultu desinens, ad nos magis venire festinet: vt ex his quæ dubitat,
rationabili satisfactione percepta, lætus, Deo propitio, cognita veritate, vniuersali refor-
[a] 1. Petr. 3. metur Ecclesiæ. Nos enim (secundùm Apostolicam [a] sententiam) parati sumus ad satisfa-
ctionem omni poscenti nos rationem de ea quæ in nobis est fide: quia in nullo nos à san-
ctis patribus, custodiente nos diuina gratia, cognoscimus deuiasse. Dominus vos incolu-
mes custodiat, fratres charissimi. Dat. xv. Kalend. Mar. anno xv. P.C. Basilij V.C.] hæc Pe-
lagius, qui cùm vbique tumultuari audisset, schismaticis omnes Ecclesias aduersus ipsum
Romanum Pontificem concitantibus, expedire iudicauit de fide Catholica ad vniuersum
populum Christianum circulares (quas dicunt) litteras dare, quas ex eodem codice hic tibi B
reddere, operæpretium iudicauimus; sic enim se habent:

Pelagius Episcopus vniuerso populo Dei.

[b] Rom. 10. Vas electionis beatissimus Paulus Apostolus [b] cùm de Iudæis in Christo necdum cre-
dentibus loqueretur, zelum eos Dei habere professus est; sed ne ex hoc sine culpa esse cre-
derentur, consequentur adiecit, sed non secundùm scientiam: vt eos necessariè per do-
ctrinam à Deo sibi creditam ostenderet emendandos. Quod testimonium nostro etiam
tempori conuenire, charitas vestra non ambigit: quia etsi zelum Dei in quorumdam
mentibus esse deprehendimus, in hoc tamen quòd suspicionibus quibusdam sine notitia
veritatis se concusserunt atque concutiunt, & quòd se à visceribus vnicæ matris Ecclesiæ
nefaria animositate discerpunt, sine scientia eos esse non dubium est. Et possemus quidem
totius causæ rationem ad sedandos rumores hominum, diuina nobis cooperante miseri- C
cordia, fiducialiter explicare, nihilque contra fidem Patrũ, contraque quatuor Synodorum
firmitatem vllatenus esse tentandum, lucidissimis approbationibus demonstrare, magisque
id actum vt memoratarum Synodorum firmitas contra omnes inimicos immobili soli-
ditate consisteret. Sed quia hoc his, qui lacte potiùs quàm solido cibo nutriendi sunt, ne-
[c] 1. Cor. 6. cessarium esse non duximus, vt (sicut memoratus Doctor gentium dicit [c]) inter perfectos
loquenda sit sapientia: hoc interim, quod etiam paruulis abunde sufficiat, ad notitiam om-
nium deferẽdum esse perspeximus. Id autem est, vt fidem meam annexa subter professione
definiam, in qua, Deo propitio, & rectæ me Apostolorum doctrinæ & Patrum inhærere
vestigiis euidenter appareat: vt per vos, qui zelum Dei etiam cum scientia possidetis, ce-
teris innotescat, quos, operante Domini nostri gratia, non sine vestra mercede ab irratio-
nabili diuisionis suæ malo confidimus liberandos. D

De sanctis verò quatuor Concilijs, id est, Nicæno trecentorum decẽ & octo, Constanti-
nopolitano centum quinquaginta, Ephesino primo ducentorum, sed & de Chalcedonensi
sexcentorum triginta, ita me protegente diuina misericordia sensisse & vsque ad terminum
vitæ meæ sentire toto animo & tota virtute profiteor, vt eas in sanctæ fidei defensione, &
damnationibus hæresum atque hæreticorum, vtpote sancto firmatas Spiritu, omnimoda
deuotione custodiam; quarum firmitatem, quia vniuersalis Ecclesiæ firmitas est, ita me
tueri ac defendere profiteor, sicut eas decessores meos defendisse non dubium est: in quibus
illum maximè & sequi & imitari desidero, quem Chalcedonensis Synodi auctorem nouimus extitisse; qui suo congruens nomini, eius se membrum, qui de tribu Iuda leo extitit,
viuacissima fidei solicitudine euidenter ostendit. Similem igitur suprascriptis Synodis re-
uerentiam me semper exhibiturum esse confido, & quicumque ab eisdem quatuor Conci- E
liis absoluti sunt, me esse Orthodoxos habiturum, nec vmquam in vita mea, Deo nos in
omnibus protegente, aliquid de sanctæ & veræ prædicationis eorum auctoritate minuere.

Sed & canones, quos sedes Apostolica suscepit, sequor & veneror, & Deo adiuuante
defendo, neque vel de hac professione reticere, aut discedere aliquando promitto. Epistolas
etiam beatæ recordationis Pape Cælestini, Sixti, & præ omnibus B. Leonis, necnon etiam
successorum eius Hilari, Simplicij, Felicis, Gelasij, Anastasij, Symmachi, Hormisdæ, Ioannis,
Felicis, Bonifacij, Ioannis alterius, & Agapeti pro defensione fidei Catholicæ, & pro firmi-
tate suprascriptarum quatuor Synodorum, & contra hæreticos tam ad Principes, quàm ad
Episcopos, vel quoslibet alios per Orientem & Illyricũ atque Dardaniam, aliasque prouin-
cias diuersis temporibus missas, inuiolabiliter, adiuuãte Christo Domino nostro, me custo-
dire profiteor; & omnes quos ipsi damnauerunt, habere damnatos; & quos ipsi receperũt,
præcipuè venerabiles Episcopos Theodoritum & Ibam, me inter Orthodoxos venerari.

Hæc est igitur fides mea, & spes quæ in me dono misericordiæ Dei est: pro qua maxi-
mè pa-

A me paratos nos esse debere, beatus Petrus [a] præcipit, ad respondendum omni poscenti nos [a] 1. Petr. 3.
rationem. Cùm hac professione me viuere opto cum ipsa ante tribunal Christi assistere:
per hanc à peccatis meis absolui me credo, & ad dexteram gloriæ diuina misericordia de-
portandum. Quicumque autem aliud senserit, crediderit, prædicauerit, hũc anathematizat
sancta & vniuersalis Ecclesia Dei. Deus vos incolumes custodiat, filij dilectissimi. Amen.]
Ad hæc quidem compulsus est Pelagius Papa, cùm obrutus vbique esset schismaticorum
calumniis, quòd Quintam probando Synodum, Quartam aboleuisse, vel saltem corru-
pisse iactarẽt. Profuerunt ista quidem multis, non tamen omnibus: etenim in plurib. Ita-
liæ locis diutiùs eiusmodi viguisse schismaticos liquet.

Pag. 466. A. 2. suspicionem amouit. Hæc autem ad finem rerum gestarum Pelagij Papæ
oportuit collocasse, cùm nobis esset penitus incompertum, quoto eius Pontificatus anno
B contigerint. Sed accidit, vt cuso iam romo (vt sæpe superiùs dictum est) cùm allatæ ad nos
essent ab Ecclesia Arelatensi complures diuersorum Romanorum Pontificum ad diuersos
Episcopos Arelatenses datæ epistolæ, inter alias reperiremus eas de fide Catholica ad Chil-
debertum Regem litteras scriptas, quæ & ipsæ cũ die carerent & Consulatu, quando tamen
datæ fuerint, ex alia epistola tunc ab eodem Pontifice ad Sapaudum, siue Sabaudium Are-
latensem Episcopum scripta possumus intelligere, quæ data legitur anno decimosexto post
Consulatum Basilij: est is annus Domini quingentesimus quinquagesimus septimus, Pela-
gij verò Pontificatus annus tertius. Epistola autem ad Sabaudium sic se habet:

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

Tanta nobis est circa personam tuæ fraternitatis affectio, vt nullas occasiones transire
silentio patiamur. Denique veniente illuc Petro vibis negotiatore, præsentia curauimus
C ad fraternitatem tuam scripta dirigere, desiderantes vt de incolumitate quoque vicissim
datis opportunitatibus agnoscamus. Atque ideo salutantes fraterno charitatis amore, in-
dicamus, propitiante Domino, circa nos omnia prosperè geri. Et hortamur, vt si epistola,
quam per diaconum atque subdiaconum fraternitatis tuæ ad excellentissimum filium no-
strum Childebertum Regem direximus, in qua de institutis beatissimorum Patrum nostro-
rum fidem Catholicam nostro per Dei gratiam sermone deprompsimus, tam ipsi glorio-
sissimo Regi, quàm charitati tuæ, vel alijs fratribus & Coepiscopis nostris placuit, rescripto
tuæ charitatis celeriùs agnoscamus.

Præterea commendamus specialiter dilectioni tuæ Romanos, qui illuc hostilitatis metu
confugerunt, vt solatium fraternitatis tuæ & continentiam, qualem peregrinatio eorum
poscit, inueniant: quos etiam filio nostro magnificentissimo viro Patricio Placido genitori
D tuo ex nostra persona volumus commendari, vt in sua continentia recognoscant, quantum
apud charitatem tuam eis commendatio nostra profuerit.

Sed & illud ad commemorationem tuæ fraternitatis adducimus, vt (sicut iampridem
scripsimus) vestes quæ pauperibus erogentur, id est, cucullas & tunicas atque saga de eo
quod pro pensionibus Ecclesiasticarum possessionum nobis domnus filius noster Placidus
directurus erat, comparari faciatis, & ad Portum Romanum, Deo propitiante, dirigere,
quatenus solicitudinem nostram ex parte aliqua releuetis: quia tanta egestas, & nuditas in
ciuitate ista est, vt sine dolore & angustia cordis nostri homines, quos honesto loco natos
idoneos noueramus, non possimus aspicere. Deus te incolumem custodiat, frater charissi-
me. Data Idibus April. anno xvi. P.C. Basilij.] Epistola autem ad ipsum Francorum Regem
Childebertum data, in eodem codice posita sequitur istis verbis.

E Domino filio glorioso piissimo atque præcellentissimo Childeberto Regi Pelagius Episc.

Humani generis saluator ac Dominus discipulos suos docens, ait [b]: Non est voluntas [b] Mat. 18.
Patris vestri qui in cælis est, vt vnus saltem pereat de pusillis: de quibus nec scandalizari
quemquam sine magni asserit comparatione supplicij. Cùm igitur etiam de pusillis ista
forma præcepti sit: quanto nobis studio ac labore satagendum est, vt pro auferendo suspi-
cionis scandalo obsequium confessionis nostræ Regibus ministremus, quibus nos etiam
subditos esse sanctæ Scripturæ præcipiunt? Veniẽs etenim Ruffinus vir magnificus legatus
excellentiæ vestræ confidenter à nobis (vt decuit) postulauit, quatenus vobis aut beatæ re-
cordationis Papæ Leonis tomum à nobis per omnia cõseruari significare debuissemus, aut
propriis verbis nostræ confessionem fidei destinare. Et primam quidem petitionis eius par-
tem, quia facilior fuit, mox vt dixit, impleuimus; meque in omnibus prædictis Præsulis
tomum pro Catholicæ fidei assertione conscriptum, Deo propitio, custodire, manus nostræ
ad vos professione signauimus. Vt autem deinceps nullius (quod absit) suspicionis resid-

ret occasio, etiam illam aliam partem, quam memoratus vir illustris Ruffinus admonuit, A
facere maturaui, scilicet propriis verbis confessionem fidei, quam tenemus, exponens. Definitiones quoque de eadem Catholica fide, quæ in quatuor sanctis Conciliis statutæ sunt, sed & memorati Pontificis, quas vniuersalis semper tenuit ac tenet Ecclesia, nos sancto Dei auxilio tenere atque defendere præsenti ad excellentiam vestram colloquio intimandum necessario iudicaui.

Fides Papæ Pelagij.

Credo igitur in vnum Dominum Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Patrē scilicet omnipotentem, sempiternum, ingenitum; Filium verò ex eiusdem Patris substantia vel natura genitum ante omne omnino vel temporis, vel cuiusquam initium: de omnipotente omnipotentem, æqualem, consempiternum, atque consubstantialem. Spiritum quoque sanctum omnipotentem, vtrique, Patri scilicet ac Filio æqualem, consempiternum, atque B consubstantialem, qui ex Patre intemporaliter procedens Patris est Filij quoque Spiritus. hoc est, tres personas, siue tres subsistentias vnius essentiæ, siue naturæ, vnius virtutis, vnius operationis, vnius beatitudinis, atque vnius potestatis, vt trina sit vnitas, & vna sit trinitas iuxta vocis Dominicæ veritatem, dicentis [a]: Ite, docete omnes gentes, baptizantes [a] Matt. 28. eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. In nomine, inquit, non nominibus, vt & vnum Dominum per indistinctum diuinæ essentiæ nomen ostenderet, & personarum discretionem suis demonstratam proprietatibus edoceret: quia dum tribus vnum Deitatis nomen est, æqualitas ostenditur personarum. Et rursus æqualitas personarum nihil extraneum, nihil accedens in eis permittit intelligi: ità vt & vnusquisque eorum verus perfectusque sit Deus, videlicet ex plenitudine diuinitatis nihil minus in singulis, nihil amplius intelligatur in tribus. C

Ex hac autem sancta & beatissima atque consubstantiali Trinitate credo atque confiteor vnam personam, id est Filium Dei pro salute humani generis nouissimis temporibus descendisse de cælo, nec patriam sedem, nec mundi gubernacula relinquentem: & superueniente in beata Virgine Maria sancto Spiritu, atque obumbrante ei virtute Altissimi, eumdem Verbum ac Filium Dei in vtero eiusdem sanctæ Virginis Mariæ clementer ingressum, & de carne eius sibi vnisse carnem anima rationali & intellectuali animatam: Nec antè creatam esse carnem, & postea superuenisse Filium Dei: sed sicut scriptum est [b], Sa- [b] Prouer. 9. pientia ædificante sibi domum, mox carnem in vtero Virginis, mox Verbi Dei carnem factam, exindeque sine vlla permutatione atque conuersione Verbi carnisque naturæ Verbum ac Filium Dei factum hominem vnum in vtraque natura, diuina scilicet & humana, Christum Iesum Dominum verum eumdemque verum hominem processisse, id est, natum D esse, seruata integritate maternæ virginitatis: quia sic eum virgo permanens genuit, quemadmodum virgo concepit. Propter quod eamdem beatam Virginem Mariam Dei genitricem verissimè confitemur: peperit enim incarnatum Dei Verbum.

Est ergo vnus atque idem Iesus Christus verus Filius Dei, & idem ipse verus Filius hominis, perfectus in Deitate, & idem ipse perfectus in humanitate, vtpote totus in suis, & idem ipse totus in nostris: sic per misericordiam natiuitatem sumens ex homine matre quod non erat, vt non desisteret esse quod per primam qua ex Patre natus est erat. propter quod eum ex duabus & in duabus manentibus indiuisis, inconfusisque credimus esse naturis: indiuisis quidem, quia & post assumptionem naturæ nostræ vnus Christus Filius Dei permansit: inconfusis autem, quia sic in vnam personam atque subsistentiam adunatas credimus esse naturas, vt vtriusque proprietate seruata, neutra conuerteretur in E alteram. Ac propterea (sicut sæpè diximus) vnum eumdemque Christum esse verum Filium Dei, & eumdem ipsum verum Filium hominis confitemur, consubstantialem Patri secundùm Deitatem, consubstantialem nobis eumdem secundùm humanitatem, per omnia nobis similem absque peccato: passibilem carne, eumdem ipsum impassibilem Deitate. Quem sub Pontio Pilato sponte pro salute nostra passum esse carne confitemur, crucifixum carne, mortuum carne, resurrexisse tertia die glorificata & incorruptibili eadem carne, & conuersatum post resurrectionem cum discipulis suis, ac multimodis euidenter eis ostendisse sui corporis veritatem: & quadragesimo die, videntibus eisdem discipulis, ascendisse in cælos, sedere etiam ad dexteram Patris. Quem credo & confiteor secundùm testificationem Angelorum [c], sicut ascendit in cælos, ita [c] Act. 1. venturum iudicare viuos & mortuos. Omnes enim homines ab Adam vsque ad consummationem sæculi natos & mortuos, cum ipso Adam eiusque vxore, qui non ex aliis paren-

A parentibus nati sunt, sed alter de terra, altera autem de costa viri creati sunt, tunc resurrecturos esse confiteor, & astare ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bona, siue mala; & iustos quidem per largissimam gratiam Dei, vtpote vasa misericordiæ in gloriam præparata, æternæ vitæ præmiis donaturum, in societate videlicet Angelorum absque vllo iam lapsus sui metu sine fine victuros. Iniquos autem arbitrio voluntatis propriæ vasa iræ apta in interitum permanentes, qui viam Domini aut non agnouerint, aut cognitam diuersis capti præuaricationibus reliquerunt, in pœnis æterni atque inextinguibilis ignis, vt sine fine ardeant, iustissimo iudicio traditurum.

Hæc est igitur fides mea & spes, quæ in me dono misericordiæ Dei est, pro qua maximè paratos esse debere beatus Petrus Apostolus [a] præcipit ad respondendum omni poscenti [a] 1. Petr. 3. B nos rationem. Nunc conuenit excellentiam vestram pro feruore eiusdem fidei, quam vos in corde habere gaudemus, peculiarem curam per vniuersas Galliæ vestræ regiones impendere, ne illic scandala seminantes (sicut in partibus istis facere conabantur) frontis suæ procacitate impellente discurrant, & aliquos fratres & Coepiscopos nostros vel creditas eis plebes ad dissensiones exagitent. Quia dum rectæ fidei non sine dolore oppressionis suæ, vt se ad nutrienda scandala Catholicis familiares efficiant, etiam rectam fidem se simulant vindicare, maximè apud eos qui fraudes ipsorum & dolos ignorant. Sed Deus, qui gloriam vestram contra inimicos pacis Ecclesiasticę misericorditer hoc tempore præparauit, præstet vos ita solicitos & circumspectos existere, vt non præualeant intra sata sanctæ Ecclesiæ in illis partibus loliorum suorum semina maligna iactare. Perincolumem excellentiam vestram Deus noster custodiat, domine fili glorioßissime atque excellentissime.] hucusque C fidei confessio Pelagij Papæ.

Annal. Tom. 5. anno Dom. 417. Pag. 406. C. 11. edit. primæ Rom. prosequamur. *Adde:*

Extant ex archiuo Arelatensi petitæ litteræ eiusdem Zosimi Papæ hoc anno datæ ad vniuersos Galliarum Episcopos de priuilegiis Ecclesiæ Arelatensis conseruandis. Quòd enim Euangelium in Gallias per S. Petri Apostoli discipulum S. Trophimum allatum fuerit, & per eumdem sedes Arelatensis erecta: ea de causa eadem Ecclesia primaria olim in Gallia habebatur, cùm eius Episcopi non solùm pallium acciperent à Romano Pontifice, sed etiam vicem eius agerent, Vicariique dicerentur ipsius. testantur id plures epistolæ Romanorum Pontificum inferiùs recitandæ ex eiusdem Ecclesiæ scripto antiquitus codice acceptæ. Sed tu ne impostura putes, habes eadem omnia expressa testificatione S. Gregorij Papæ in epistola [b] ad Virgilium Episcopum Arelatensem, necnon in epistola sequenti D ab eodem Gregorio scripta ad vniuersos Galliarum Episcopos: sed audiamus ipsam epistolam Zosimi Papæ: [b] Greg. lib. 4. epist. 5. Ind. 13

Zosimus vniuersis Episcopis per Gallias & septem prouincias constitutis.

Placuit Apostolicæ sedi, vt si quis ex qualibet Galliarum parte, sub quolibet Ecclesiastico gradu ad nos Romam venire contendit, vel aliò terrarum ire disponit, non aliter proficiscatur, nisi Metropolitani Arelatensis Episcopi Formatas acceperit, quibus sacerdotium suum, vel locum Ecclesiasticum, quem habet, scriptorum eius astipulatione perdoceat: quod ea gratia statuimus, quia plures Episcopi, siue presbyteri, siue Ecclesiastici simulantes (quia nullum documentum Formatarum extat, per quod valeant confutari) in nomen venerationis irrepunt, & indebitam reuerentiam promerentur. Quisquis igitur, E fratres charissimi, prætermissa supradicti Formata, siue Episcopus, siue presbyter, siue diaconus, aut deinceps inferiori gradu sit, ad nos venerit: sciat se omnino suscipi non posse. Quam auctoritatem vbique nos misisse manifestum est, vt cunctis regionibus innotescat id quod statuimus omnimodis esse seruandum. Si quis autem hæc salubriter constituta temerare tentauerit, sponte sua se à nostra nouerit communione discretum. Hoc autem priuilegium Formatarum sancto Patroclo fratri & Coepiscopo nostro meritorum eius speciali contemplatione concessimus.

Iussimus autem præcipuam, sicuti semper habuit, Metropolitanus Episcopus Arelatensium ciuitatis in ordinandis sacerdotibus teneat auctoritatem; Viennensem, Narbonensem Primam, & Narbonensem Secundam prouincias ad Pontificium suum reuocet. Quisquis verò posthac contra Apostolicæ sedis statuta & præcepta maiorum, omisso Metropolitano Episcopo, in prouinciis supradictis quemquam ordinare præsumpserit, vel is qui ordinari se illicitè sciuerit, vterque sacerdotio se carere cognoscat: quomodo enim

potest auctoritatem summi Pontificis obtinere, qui quæ erant Pontificis seruare contempsit? Omnes sanè admonemus, vt quique finibus territoriisque suis contenti sint : de quà re nec ad nos querela vlteriùs redeat, admonemus. A

Dedit enim exemplum Arelatensis Ecclesia, quæ sibi Citharistã & Gargariam parochias in territorio suo sitas incorporari iure desiderat, ne de cetero vllus sacerdos in alterius sacerdotis præsumat iniuriam. Sanè quoniam Metropolitanæ Arelatensium vrbi vetus priuilegium minimè derogandum est, ad quam primùm ex hac sede Trophimus summus Antistes, ex cuius fonte totæ Galliæ fidei riuulos acceperunt, directus est : idcirco quascumque parochias in quibuslibet territoriis etiam extra prouincias suas (vt antiquitus habuit) intemerata auctoritate possideat. Ad cuius notitiam, si quid illic negotiorum emerserit, referri censuimus, nisi magnitudo causæ etiam nostrum requirat examen.] Scire debes, lector, Zosimum Papam adeò voluisse salua priuilegia Ecclesiæ Arelatensis, vt irrita redderit quæ in Concilio Taurinensi ante viginti propè annos statuta essent, cùm & Narbonensis prouincia subdita est Episcopo Massilienssi. Cumque accidisset vt duo Episcopi in ea prouincia creari essent absque consensu Patrocli Arelatensis Episcopi : ordinationes eorum cassas reddidit idem Zosimus Papa, circulares de his litteras scribens ad Aurelium Carthaginensem Episcopum, necnon ad alios in Galliis atque Hispaniis constitutos. Scribendi autem ad Aurelium Episcopum Carthaginem ea causa intercessit, quòd in hac epistola agitur etiam de Lazaro prædam nato à Proculo Massilienssi, qui fuit vnus ex Pelagij accusatoribus, vt nuper dictum est. Sed audiamus epistolam ipsam, quæ ex eodem Arelatensi codice accepta sic se habet: B

Zosimus Aurelio & vniuersis Episcopis per Africam constitutis, vniuersis Episcopis per Gallias & septem prouincias constitutis, vniuersis Episcopis per Hispaniam constitutis, à pari. C

Cùm aduersus statuta Patrum venitur, non tantùm illorum prudentiæ atque sententiæ qui in æuum victura sanxerunt, sed ipsi quodammodo fidei & Catholicæ disciplinæ irrogatur iniuria. Quid enim tam sanctum atque venerabile est, quàm penitus non exorbitare ab itinere maiorum, quorum canonica instituta veluti quædam fundamenta sunt ferendis fidei iacta ponderibus? Sed nihil minus ab Vrso & Terentio, quorum vnus assidua sedis huius medicina curatus ad emendati erroris peruenire non potuit sanitatem : alter verò ante aliquot annos obiecta criminatione summotus (sicut ciuium scripta testantur, vel ingesta docuerunt) etiam ab eo ipso gradum summi sacerdotis accepit, à quo fuerat ante damnatus : cæcus error in vtroque, & quod est potissimum in omnibus, nec vellem aliorum de Terentio, nec suam de Vrso tenere sententiam. D

Sed fac vt honesti mores hominibus essent & probata suffragia. Quid illud, quòd prætermisso fratre nostro Patroclo Metropolitano Episcopo Arelatensium ciuitatis (sine cuius auctoritate iuxta maiorum canones nulla penitus potuit ordinatio celebrari) tumultuosè & turbidè indebitis sacerdotia impinguntur? nec saltem comprouinciales Episcopi corrogantur, vt error velamento aliquo tegeretur; sed Lazarus dudum in Taurinensi Concilio grauissimorum Episcoporum sententiis pro calumniatore damnatus, cùm Brissij innocentis Episcopi vitam falsis obiectionibus appetisset, pòst verò indebitum ab eodem Proculo, qui inter ceteros Synodo damnationis eius accesserat, sacerdotium consecutus est, à quo se ipse vitæ suæ conscientia datis litteris in abdicationem sui sponte submouit.

Re vera incongruum fuit, vt illicitum sacerdotio, omisso Metropolitano, sua confessione spoliatum sacerdotem pariter ordinaret, ne nihil cùm intempestiuè fieret, ne dies quidem ordinationis adsciscitur: scilicet vt quibus cuncta deerant, etiam legitimum tempus deesset. Quid his tot tantisque improba vsurpatione posthabitis addi potest, nisi illud extremum, quod totum transcendit errorem, vt territoria indebita ad Arelatensem ciuitatem antiquitus pertinentibus locentur? Vnum vitium si in cæteris talibus veniisset, Apostolicæ sedis auctoritas etiam cetera destruxisset. Hic multa concurrunt, improborum & damnatorum ordinatio, prætermissi Metropolitani, necnon & prouincialium sacerdotum, locorumque alienorum impudentissima vsurpatio, nec saltem diei custodita solemnitas, & Lazarus in consortio illicitæ ordinationis adscitus: hæc omnia apud nos Gestis testimoniisque discussa sunt. E

Atque vtinam in Terentio praui tantùm mores, non etiam Priscilliana superstitio patuisset. quæ sedis huius dudum humanitate & misericordia in hoc illi consulere voluit, vt

vt ensendatio de cetero permaneret. quod beneficium sibi penè præter exemplum præstitum si diligentiùs obseruare voluisset, erroris illum anteacti oportuit pœnitere, non ita præcipiti imperu ad sacerdotium festinare, vt nec diei veterem solemnitatem, quæ custodienda præcipuè fuerat, obseruaret, nec indebito loco crederet abstinendum. Qua de re ad sanctitatem vestram & per totum Orbem, vbicumque & in quacumque terrarum fonus Catholicæ religionis erit, scripta direximus, fratres charissimi, ne Terentium & Vrsum in communione Ecclesiæ in quocumque Ecclesiastico gradu, à quà in totum anathematizati sunt, susciptendos esse ducatis. Dicuntur enim circulatores esse; quod nos ex sententiis agnouimus in eorum damnatione sacerdotali auctoritate prolatis, quas in diuersis regionibus exceperunt. Remouendæ sunt à sancto corpore putridæ carnes, & à massa sanctificationis acidum exterrandumque fermentum. de quibus plura scribere pudoris fuit, cùm illis pudori non sit tanta fecisse.] B

Hutc epistolæ is finis imponitur, qui & superiori scriptæ per eũdem Zosimum Papam ad vniuersos Episcopos per Galliας & septem prouincias constitutos, ab illis scilicet verbis: Iustissimus autem præcipuam, sicuti semper habuit, &c. *vsque ad illa*: Nisi magnitudo, &c. *In hoc tamen hæc ab ea differt, quòd illa subscriptione careat, hæc verò sic subscripta in dicto antiquo Arelatensi codice reperiatur:* Data sub die x. Kal. Octob. Honorio xi. & Cõstantio ii. Cõss.] Addidit his Zosimus Papa, vt sublatas ab Ecclesia Arelatensi prouincias Viennensem & Narbonensem, easdem restituens illi voluerit integrè conseruari. Audi ergo quæ ad vtriusque prouinciæ Episcopos scribat:

Zosimus Episcopis prouinciæ Viennensis & Narbonensis Secundæ; à pari.

Multa contra veterem formam Proculus vsurpasse detectus est in ordinationibus nonnullorum indebitè celebrandis, quas proximè numerosa cognitione discussimus. Licet ipse diu expectatus, fastidiosè ferens sibi inducias attributas, conuenire dissimulet: attamen illa præsumptio nos admodum mouit, quod in Synodo Taurinensi, cùm longè aliud ageretur, in Apostolicæ sedis iniuriam subripiendum putauit, vt sibi Concilij illius emendicata præstaret obreptio ordinandorum sacerdotum veluti Metropolitano in Narbonensi Secunda prouincia potestatem: & ne solus impudentis indebita postulando huic sedi videretur intulisse conuicium, socium sibi Simplicium Viennensis ciuitatis adsciuit, qui non dissimili impudentia postularet, vt sibi quoque in Viennensium prouincia creandorum sacerdotum permitteretur arbitrium. Indecens ausus, & in ipso vestibulo resecandus, hoc ab Episcopis ob certas causas Concilium agitantibus extorquere, quod contra statuta Patrum & sancti Trophimi reuerentiam, qui primus Metropolitanus Arelatensis ciuitatis ex hac sede directus est, concedere, vel mutare, ne huius quidem sedis possit auctoritas. Apud nos enim inconuulsis radicibus viuit antiquitas, cui decreta Patrum sanxere reuerentiam. Et quia redire in ordinem suum intermissa præcipimus, F.C. Metropolitanus Arelatensis ciuitatis Episcopus iam inde à Trophimo ordinationis seriem temporibus roboratam inuiolabili in vtraque Narbonensi & Viennensi auctoritate possideat. Data iii. Kal. Octob. Honorio xi. & Constantio ii. Conss.] hæc Zosimus Papa, qui & eodem hoc anno & mense scripsit ad Hilarium Episcopum Narbonensem, cum prohibet Episcopos in ea prouincia ordinari ab alio, quàm ab Episcopo Arelatensi : epistola autem correctionis acrimonia plena est, quæ ex eodem veteri petita codice sic se habet: C D E

Zosimus Hilario Episcopo Narbonensis Primæ prouinciæ.

Mirati admodum sumus, dum nobis studiosius requirentibus relatio tua de ordinandis in prouincia Narbonensi Prima sacerdotibus loqueretur, quòd dum assertioni & desideriis tuis cupis esse consultum, prætermissa veteri fide, relationem tuam sub honestatis specie coloraſti, asserens in aliena prouincia ab alio non debere fieri sacerdotes : cùm vtique debueris, non quid tibi rectum videtur, sed quid habuerit antiqua consuetudo, suggerere. Ideoque vacuato eo quod obtinuisse à sede Apostolica subreptitiè comprobaris, quia satis constitit Arelatensis Ecclesiæ sacerdoti prisca id institutione concessum, vt non solum in prouincia Viennensi, sed etiam per duas Narbonenses Episcopos faciat: Nam sanctæ memoriæ Trophimus sacerdos quondam Arelatensi vrbi ab Apostolica sede transmissus ad illas regiones tanti nominis reuerentiam primus exhibuit, & in alias non immeritò ea quam acceperat auctoritate transfudit, atque hanc ordinandi consuetudinem & Pontificatum loci illius, quem obtinuerat primus & iustus, custoditum vsque in proximum tempus Gestis apud nos habitis multorum consacerdotum testimoniis approbatur.

Ergo

Ergo licet sola quæ in sede Apostolica habita sunt potuissent gesta sufficere, tamen A
etiam hac te auctoritate confringimus, & præsumptioni tuæ, quam extulisse contra veterem consuetudinem videbaris, modum noueris iustæ præscriptionis indictum; neque æstimes tibi vlterius Pontificatum de ordinandis sacerdotibus vendicandum, cùm hoc videas Arelatensis Episcopo ciuitatis & per Apostolicam sedem, & per sancti Trophimi reuerentiam, & per veterem consuetudinem, & nostra recenti euidentissima definitione deferri. Si quid contra hæc, quæ à nobis sunt sub Dei iudicio statuta, tentaueris: non solùm quos faciendos credideris, Episcopatum obtinere non posse, sed etiam ipse Catholica communione discretus, serò de illicitis præsumptionibus ingemiscas. Dat. sub die V. Kal. Octob. Honorio XI. & Constantio II. Conss.] Adiecit ad hæc insuper Zosimus Papa, vt vocatum hoc anno Romam Proclum Massilienſem Episcopum ob illicitè præsumptas ordinationes damnarit. est de his epistola data ab eodem Pontifice, quæ sic se habet: B

Zosimus Patroclo Episcopo Arelatensi.

Quid de Proculi damnatione censuerim, tenet conscientia tua, cùm meo interesset examini; nec te gestorum nostrorum auctoritas latet, vel scriptorum, quæ de ipsius damnatione per terrarum diuersa loca direximus. Vnde Metropolitani in te dignitatem atque personam, etiam Apostolicæ sedis auctoritatem considera, in quem furtiuè locum per indebita Synodo Proculus vsurpatum irrepserat. Quicumque igitur ex Gallicanis vndique regionibus veniunt sub quouis Ecclesiastico nomine vel gradu, Formatas per te commoniti mittendas esse cognoscant: alioquin sibi imputabunt, si inefficaciter hac solemnitate postposita, te inconsulto ad nos venire tentauerint. Quod ab Episcopis vsque ad vltimum Ecclesiasticum gradum obseruari conueniet: quia nonnulli ex quacumque militia se ad Ecclesiam conferentes, statim saltu quodam summatim locum religionis affectant, qui gradatim per Ecclesiastica stipendia venientes explorata solent dissensione * differri. Idcirco quoniam in nonnullis factum infirmare non possumus; si qui iam ordinati sunt, in eo gradu ad quem saltu subito peruenerunt, perdurare debebunt: sic enim Apostolus [a] neophytum sacerdotio non statim cumulari iubet; & hoc idem canonum statuta sanxerunt. Hoc addimus nostra sententia, vt quisquis de cetero vel summo sacerdotio, vel presbyterij gradu, vel diaconatus crediderit cumulandum, sciat & gradus sui subire iacturam, nec in illum valitura esse quæ contulit: vt saltem ab ordinatione præcipiti metus iste summoueat, quos examinata dissensio * coercere debuisset. Scripta nostra in omnium facies notitiam peruenire: vt nec hoc quidem ipsum tibi, quod omnibus interdictum est, licere cognoscas. Dat. III. Kal. Octob. Honorio XI. & Constantio II. Conss.] at de his hoc anno satis. D

C

*discussione

[a] 1. Tim. 3.

*discussio

Tom. 5. Annal. anno Dom. 418. Pag. 419. B. 4. edit. Rom. primæ. Salonitanum. *Adde:* Quod insuper ad res Galliarum spectat; hoc item anno Zosimus Papa Proclum Massiliensem Episcopum ob illicitas Episcoporum ordinationes damnatum, noua adhuc molientem litteris est insectatus, scribens de his ad Patroclum Episcopum Arelatensem epistolam, quæ in veteri Arelatensi codice sic descripta habetur:

Zosimus Patroclo Episcopo Arelatensi.

Cùm & in præsenti cognoueris, & frequentibus à nobis litteris ipse sis monitus, vt auctoritate Metropolitani, quam tibi Apostolicæ sedis pronunciatione firmauimus, Proculi ausibus conatibusque illis, quibus adhuc reputat aliqua posse turbare, huius rei * oppressus occurreres, renitens rigore, censuraque quam pro regularum confirmatione susceperas; quippe cùm & tibi nostrum delegatum nosses officium, & illum scires esse damnatum: E
miror quid post ista Proculo liceat ac vacet illa quæ consueuerat, aut peiora committere. Quidnam putant vnde istam habeas potestatem tuam, vt censuerimus, censeamusque quicumque de illis ad nostras regiones veniunt, sine tua non suscipiendos esse Formata, nec probandum quem non prouincia positus ipse probaueris? Post istam ecce delegationem ad nos rumor aduenit, Proculum quasi consuetis ludere, & vt moribus suis iunxisse sibi quosdam idoneos turbationibus homines, & post illa quæ illi interdiximus ordinasse. Sed sciant quibus hanc epistolam volumus in notitiam peruenire, suscepisse nullatenus posse, quia aut contra regulas repentè, aut postquam interdiximus, illi sunt ordinati. Data III. Non. Mart. Honorio XII. & Theodosio VIII. Augg. Conss.] quo etiam tempore eodem argumento litteras scripsit ad Massilienses, quæ ex eodem Arelatensi codice petitæ sic se habent:

Zosimus

A Zosimus clero, ordini, & plebi consistenti Massiliæ.

Non miror Proculum incõsuta adhuc fronte durare, & oblitum penitus pudoris quotidie digna damnatione committere, nec aliquando desistere, vt toties commonitus prohibituſque non cesset, esse * cœtum vestræ dilectionis sua qua sola motus est turbatione confundit, nec Ecclesiam patitur esse concordem, cùm suis indigeat semper officiis, quatenus aggerens postrema prioribus, malum aliquod quod antè commiserat, in peius emendet: Cùm ipse iam non sit Episcopus, Episcopos facit, & humanus largitor aliis se dicit posse præstare, quod datum sibi aliquando immeritò tenere non potuit. Addens sibi, iungitque inquietæ mentis homines, & qui soli possunt fauere damnato, per quoscumque turbarum studiosos cogitat, ac sua fidens societate conficiat. Sed habeo, fratres charissimi, vestri curam, molestè ferens, quicquid ille quotidianis ausibus facit, id vos Christianum
B populum, & qui in nostra charitate persistat, posse perferre, nec eius obuiare factis, aut repugnare conatibus. Idcirco curam vestri licet & prioribus commiserim litteris vestræ Metropolitano prouinciæ fratri & Coepiscopo nostro Patroclo, tamen iterum committo, vt ipsius tuti consilio, & pro disciplinarum ratione formati eius obtemperantes nutibus dignum possitis accipere sacerdotem. Dat. III. Non. Mart. Honorio XII. & Theodosio VIII. Augg. Conss.] hactenus res gestæ in causa Procli, instigante Patroclo, viro haud laudato, sed vt alienæ sedis inuasore, admodum improbato, qui Zosimo Papæ nescienti causa fuit iniuste aliqua peragendi: sed de supplicio Patrocli inferiùs.

Porrò scias Zosimi iudicium à posteris Pontificibus fuisse neglectum. Nam qui successit Zosimo Bonifacius aliter definiuit ex auctoritate sexti canonis Nicæni Concilij, quo statutum est, vt vnaquæque prouincia suum habeat Metropolitanum: scribens enim epistolam ad Hilarium Episcopum Narbonensem (vt suo loco dicetur) iussit eius prouinciæ Me-
C tropolim integrè conseruari, neque ad Arelatensis Episcopi iura pertinere: in quam sententiam Bonifacij successor Cælestinus pariter abiit, vt ex eius litteris patet. Scias pariter eiusmodi controuersiam diu multumque vexasse complures Romanos Pontifices, sopiramque sæpè, iterum in iudicium reuocatam, iudicasseque de ea S. Leonem Papam, vt suo loco dicturi sumus. *Cælest. epist. I*

Tom. 5. Annal. anno Dom. 431. Pag. 564. B 2. edit. Rom. primæ. damnarunt. *Adde:* Cognouisti, puto (quod est in prouerbio) ex vnguibus leonem, ex breui inquam epistola sublimem Theologum: cuius meritis astringimur, vt aliam eius epistolam hoc eodem tempore de Verbi incarnatione conscriptam hic tibi nunc primùm eudendam curemus è
D veteri manuscripto desumptam, nuper ad nos è Galliis missam à Petro Pithæo I. C. clarissimo, viro humanitate & eruditione præstanti: sed dolemus eam non integram exhiberi, sed fine carentem, vt erat in codice, ex quo descripta fuit. Sed quicquid antiquitas offert, siue mutilum, siue corrosum, mendosúmve sit, accipi tamen grato animo solet. Epistola autem sic se habet:

Dilectissimis ac religiosissimis filiis Vitali & Tonantio Capreolus Episcopus.

Sumptis atque perlectis litteris vestris, quas per Numinianum religiosum virum, fi- EPIST. CAPREOLI CARTHAG. EPISCOPI.
lij dilectissimi, transmisistis, saluti ac studio vestro, quo fundatæ ac vetustæ fidei Catholicæ regulam inuiolabili pietate tenetis ac defenditis, sum plurimum gratulatus. At verò Nestorianæ hæreseos nouam infandámque perniciem, sicut quibusdam locis iam coeperat pullulare, apud vos quoque velle zizaniæ suæ semina Imperatorum cordibus inii-
E cere *. Verùm credo atque confido perfectum agricolam Dominum Deum omnium creatorem in omni loco dominationis suæ habere ac semper habiturum esse dignos Euangelicæ frugis operarios, qui licet ante tempus messionis immunda semina extirpare non debeant, continuis tamen orationibus ac prædicationibus semper inuigilent, vt aut & illa cùm tempus est, si fieri * conuertantur & conuertentur in triticum, aut certè non vsquequaque inimicus humani generis tenera frumentorum nascentia per adulterinam intermixtionem valeat suffocare.

Iam enim (quod etiam ad vestram, filij, notitiam peruenisse non dubito) intra Orientis partes, vbi primùm pestis ista surrexit, congregata gloriosa Synodo sacerdotum, cui etiam legatio nostra non defuit, in vestibulo cum suo auctore atque insertore compressa & radio Apostolicæ lucis extincta est. Nec mirari debet charitas vestra, si etiam post damnationem suam inter morientis fœtidos adhuc flatus expiret. Est enim semper pertinax hæreticorum audacia, & in suam malè perniciem argumenta * peccatorum pondere persuerant. * augmenta

uerant. Quod si nondum forsitan cognouistis, facilè lectione poteritis addiscere. A

Quamuis igitur Christianis & deuotis mentibus ipsa vniuersalis Ecclesiæ auctoritas plenè sufficiat, nec vestra (quantum missus à vobis sermo docuit) in hac causa minor videatur assertio: ne tamen ego quoque petitioni atque interrogationi sanctæ necessarium videar denegasse responsum, vnam veramque doctrinam hanc esse confiteor, quam Euangelica tenet ac tradit doctrinæ antiquitas: id est, Dei Filium Deum verum & hominem verum vnius prorsus atque inseparabilis esse personæ. Nec sicut in aliis Patriarchis, Prophetis, Apostolis, ceterisque sanctis atque præclarissimis viris habitauit aut habitat Deus, ita in Christum Iesum diuinam illam plenitudinem velut extrinsecus credimus aduenisse, sed proprio quodam atque ineffabili modo Filium Dei etiam Filium hominis factum: vt qui ingeniti Patris substantia vnigenitus permanebat ac permanet, mirabiliter suscepto homine, fieret primogenitus in multis fratribus; & qui erat in principio Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, Verbum caro fieret, & habitaret in nobis. B
Ex quo igitur mysterium, quod absconditum fuit à sæculis in Deo, cœpit per Angelum in vtero Virginis aperiri, atque in eum sanctus Spiritus superuenit, & illi virtus Altissimi obumbrauit: Deus in hominem nasci dignatus est qui semper erat, vt homo nasceretur, qualis antea non fuerat. Qui enim sine matre in cælis æternè genitus est, ipse in terris sine patre in vtero Virginis homo de Spiritu sancto creatus est: & ideo in Christo Iesu separari vel subdiuidi Dei hominisque nullo modo credimus posse personam, ne non iam in Diuinitate Trinitas, sed quaternitas numeretur.

Beatus Apostolus Paulus, dum ad exuendum veterem hominem, & induendũ nouum,
[a] 1. Cor. 15. Fideles exhortaretur[a]: Primus, inquit, homo de terra terrenus, secundus de cælo cælestis. qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cælestis, tales & cælestes. Quomodo por- C
tauimus imaginem terreni, portemus & imaginem eius qui de cælo est. Rogo, dicant, quomodo est homo iste de cælo, si non est Deus conceptus in vtero; aut quæ discretio est carnis & sanguinis in homine Adam, & in homine Christo, si non homo iste plenus est Deo. Quid enim sibi vult secundus homo de cælo? numquid caro transmissa, ac non sicut
[b] Ioan. 1. scriptum est, Spiritus sanctus in Virginem superuenit? Sed quia Verbum [b] caro factum est, ideo cælestis homo appellatus: nec propterea carnem veram non habuit qui de cælo
[c] Ioan. 3. descendit, quia carnem Deus accepit. Meritò de se ipso idem Dominus dixit[c]: Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, Filius hominis, qui est in cælo. Certè adhuc loquebatur in terra, nec ad Patrem post victoriam passionis & gloriam resurrectionis ascenderat; & tamen Filium hominis iam in cælo esse dicebat: hoc vtique omni veritate testificans, quia & propter hominem Deus conuersabatur in terra, & propter Deum ho- D
[d] Ephes. 4. mo habitabat in cælo. Vnde etiam Apostolus[d]: Qui descendit, inquit, ipse est qui ascen-
[e] Ioan. 6. dit super omnes cælos, vt impleret omnia. Item alibi[e], cùm de carnis suæ cibo & potu sanguinis Saluator ipse mysticè loqueretur, sciens quòd offensi ex hoc eius discipuli murmurarent, dicentes: Durus est hic sermo, quis potest eum audire? sic ait: Hoc vos scandalizat? si ergo videritis Filium hominis vbi erat priùs?

Ecce & hic aduertitis, quemadmodum propter vnitatem Dei hominisque personæ, Filium hominis vbi erat priùs, perhibet ascensurum, quem in vtero Virginis constat esse formatum, & ex eo humanæ natiuitatis sumpsisse principium. Nemo itaque sacrilego spiritu audeat separare, quod videt & in cælo & in terra virtute inseparabili permanere: sicut
* enim cùm * ab omnipotentia Deitatis homo Christus Iesus non potest esse alicuius *, ita & in
* alienus his quæ in homine vel circa hominem gesta sunt, separari non potest Deus. Natus est E
ergo homo qui nondum fuerat, sed cum eo atque in eo nasci dignatus est Deus, qui numquam non fuerat: quia Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Simili modo etiam passus est impassibilis per passibilem, quem suscepit, & immortalis mortuus est, & qui numquam moritur resurrexit. Neque enim vel in passione defuit illi homini Deus, alioquin non est Dominus gloriæ crucifixus. An dicimus Deum in suscepto homine etiam
* apud inferos non fuisse, aut verò metuendum est non diuinitate sibi *, quasi pœnaliter fuerit, quam nulla qualitas afficit, nulla dimensio circumscribit. Cuius magnitudinem nemo capit, præsentiam nemo fugit, secretum nemo inuehit, splendorem nullus attrigit, times includi immensum, teneri omnipotentem, abscondi vbique diffusum. Resoluere (sicut scriptum est) inferorum parturitiones, in quibus voluit & qualiter voluit, rerum Dominus venit, subiici huiusmodi conditioni non potuit. Audi eum ante tot annorum millia, dum beato Iob mirabilium suorum opera per nubem velut improperanti similis præ-

dicaret,

A dicaret, hoc quoque inter innumeras sui potentias cumulantem[a]: Numquid abstulisti impiis lucem, aut brachium superborum comminuisti, aut venisti ad fines maris, aut in vestigiis abyssi ambulasti, aut tibi, inquit, aperiuntur metu portæ mortis, aut ianitores inferi videntes te timuerunt, aut cognouisti latitudines sub cælo? Si Patris hæc vox est, nihil ergo est omnipotenti difficile, nihil omnino pœnale: quoniam qui vbique est, nusquam non est, quando ei etiam Prophera ex personâ cuiusdam dicit[b]: Quò ibo à spiritu tuo, & à facie tua quò fugiam? Si ascendero in cælum, tu ibi es; & si descendero in infernum, ades. hoc omni testificans ac demonstrans, Deum, cuius maiestate plena sunt omnia, quodam incomprehensibili atque inexplicabili modo etiam inferis interesse. Si autem quod magis probabile est in his quæ de eo tanto ante in propheria prædicta sunt & impleta, Filij Dei vox est, quoniam per ipsum facta sunt omnia, & sine ipso factum est ni-
B hil: ipse in lumine visitare dignatus est obstrusa inferorum, & præpositos mortis præsentia inuictæ maiestatis exterruit; & propter liberandos quos voluit, inferorum portas reserari præcepit. De ipso siquidem Ioannes Apostolus in Apocalypsi loquitur[c]: Posuit, inquit, manum dexteram super me, dicens: Noli timere: ego sum primus & nouissimus, & viuens qui fueram mortuus, & ecce sum viuens in sæcula sæculorum, & habeo claues mortis & inferorum. Propter Deitatem quippe primus, quoniam principium, quod & loquitur nobis: propter humanitatem verò nouissimus, quia susc ipere non dedignatus est crucem, mortemque pro nobis. Et ideo cui in diuinitate nuda sunt omnia creaturarum, etiam in homine suscepto habet claues mortis & inferorum.

Tantum igitur abest Deum Dei Filium incommurabilem atque incomprehensibilem ab inferis potuisse concludi, vt nec ipsam animam assumpti hominis credamus illic aut
C exitiabiliter suscepram, aut tenaciter derelictam: sed nec carnem eius credimus contagione alicuius corruptionis infectam. Ipsius namque vox est in Psalmo[d] (sicut Petrus[e] interpretatur Apostolus) Non derelinques animam meam apud inferos, neque dabis sanctum tuum videre corruptionem. Ipse propter culpam nostram factus est velut homo[f] sine adiutorio inter mortuos liber. Tunc enim quæ non rapuerat (sicut scriptum est[g]) exoluebat. Non igitur mirum, si Deum locus aliquis recipit, nec tamen capit, præsentiam sentit, maiestatem non impedit, expauescit omnipotentiam, substantiam non includit: siquidem illa summa & perfecta beatitudo inextinguibilis lucis nec obscurari tenebris, nec variari locis, nec passionibus affici, nec conditionibus minui, nec temporibus valeat computari. Dei ergo Filius proprium hominem nec in inferis deseruit, nec apud inferos dereliquit. Cuius autem virtute ac maiestate antiqua * Sanctorum corpora visa sunt sur- * aliqua
D rexisse, si Deus inferos minimè visitauit? Quis ille est, qui petras scidit, terram commoueri, Solem obscurari, diem fugari, velum templi in duas diuidi partes effecit? Numquid homo tantùm, non etiam Deus? Ergo ei nec in cruce, nec in morte, nec in sepulchro, nec in inferis defuit.

Nec aliter aut de alio solet intelligi, quod in Psalmo dictum est[h]: Auferte portas Principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Vnde expauescentibus atque interrogantibus: Quis est iste Rex gloriæ? Respondetur: Dominus fortis & potens, Dominus potens in prœlio. Quo prœlio, nisi in quo mortem calcauit? Peccatum innocens occisus extinxit, & trophæum victoriæ de diabolo & eius angelis reportauit. At enim ipse in cruce dixit[i]: Deus Deus meus, quare me dereliquisti? Sed ista suscepti hominis vox est. Attende vnde sumpta sit, & illic vide quid sequitur[k]: Longè à salute mea ver-
E ba delictorum meorum. Similis hæc vox est etiam illi, qua dicitur[l]: Tristis est anima mea vsque ad mortem. Nónne paulo antè ipse discipulis suis dixerat[m]: In hoc contristari estis, quoniam dixi, ego ad Patrem vado, & iam non videbitis me. si diligeretis me, gauderetis vtique, quoniam vado ad Patrem, quia Pater maior me est. In quo ergo iubet gaudere discipulos, qualiter creditur contristari potuisse magister, nisi vt in hoc suscepti hominis passiones & fluctuationes ostenderet? Qui enim propter nos redimendos, instituendos, confirmandosque venerat, omnia in se infirmitatis nostræ genera sustinebat. Non enim habemus sacerdotem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Etenim (sicut ait Apostolus[n]) experrus est omnia secundùm similitudinem sine peccato. Similis huic est etiam illa vox[o]: Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste: verùm non sicut ego volo, sed quod tu vis. Nónne in hoc venerat, vt pro nobis hunc calicem biberet, & venenum à serpente propinatum tali antidoto saluris expelleret? Nónne potestatem[p] habebat ponendi animam suam, & potestatem habebat iterum sumendi eam? Nónne ipse dixerat:

Nemo

[a] Iob 38.
[b] Psal. 138.
[c] Apoc. 1.
[d] Psal. 15.
[e] Act. 2.
[f] Psal. 87.
[g] Psal. 68.
[h] Psal. 23.
[i] Mat. 27. Marc. 15.
[k] Psal. 21.
[l] Matth. 26 Marc. 14.
[m] Ioan. 14.
[n] Hebr. 4.
[o] Matth. 26
[p] Ioan. 10.

[b] *Ioan. 10.* Nemo [c] eam tollit à me, sed ego à me ipso pono eam? & tamen nunc velut dubitans loquitur & recusans, vt & illic diuina potestas appareat, & hic se conditio humana cognoscat. A
[b] *1. Rom. 26 Colos. 1.* Nónne hoc mysterium ante tempora æterna in Deo fuisse absconditum clamat [b] Apostolus? Num ergo velut repentinum aliquid Christus expauit, quod certo tempore faciendum in æternitate cum Patre disposuit?

Hæc ergo & talia cùm dicuntur, aut fiunt, sicut sæpè dictum est, veram hominis infirmitatem fragilitatemque demonstrant, nec ideo præsentiam diuinæ maiestatis euacuant. Dic homo, quisquis es, qui putas Deum Christum ab homine Christo passionis tempore separatum, an recorderis eum passuris discipulis suam præsentiam fideliter pollicentem, qui dicit [c] *Matth. 10.*: Cùm vos tradiderint, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Ita ne ille, qui seruis facientibus voluntatem Domini tanti muneris gratiam promisit, donauit, & exhibuit, sibi, qui nullo existente peccato pro nostris peccatis mortem subiit innoxiam, vt Patris faceret voluntatem, diuinum auxilium passionis tempore denegauit, & Deus hominem, quem ob hæc sustinenda nulla compulsus necessitate suscepit, in hac perfunctione destituit? loquitur inter tormenta martyrum præsens, nec eos aliquid meditari permittit, & se ipsum in crucis patibulum dereliquit? Ipse est enim (quod sæpè ac semper est repetendum) nec distingui * potest Dei hominisque persona, quia vnitur in ea diuersa substantia. Absit aliud credere, absit de omnipotente sentire, nec nasci æternus, nec crescere perfectus, nec impassibilis pati, nec immortalis mori sine vlla sui immutatione vel corruptione, sicut iam dictum est, sique hæc pati non posset sola diuinitas * *desunt reliqua.* B

* diuidi

Tom. 6. anno Dom. 449. Pag. 86. E 4. Rom. edit. primæ. Catholicam fidem. *Adde*: Quòd autem nobis hactenus fuerat incompertum, quoto potissimùm Christi anno sedere cœperit post S. Hilarium Rauennius Episcopus Arelatensis: è duabus S. Leonis epistolis nuper acceptis ex antiquitus scripto codice Arelatensis Ecclesiæ, certiores vtique reddimur ipsum hoc anno sub Consulatu Asterij atque Protogenis sedere cœpisse. earum prior scripta habetur ad comprouinciales Episcopos verbis illis: C

Dilectissimis fratribus Constantino, Audentio, Rustico, Auspicio, Nicetæ, Nectario, Floro, Asclepio, Iusto, Augustali, Hymnatio, & Chrysaphio Leo Papa.

Iusta & rationabilis causa gaudendi est, cùm à sacerdotibus Domini ea gesta cognoscimus, quæ & paternorum canonum regulis, & Apostolicis congruant institutis. Necesse est enim, vt omne corpus Ecclesiæ salubri crescat augmento, si membra, quæ præsunt, & vigore excellant auctoritatis, & tranquillitate moderaminis. Quod ergo in Arelatensium ciuitate, defuncto sanctæ memoriæ Hilario, virum etiam nobis probatum fratrem Rauennium, secundùm desideria cleri, honoratorum & plebis, vnanimiter consecrastis: bonum fraternitatis vestræ opus nostro iudicio roboramus. Quia electionem pacificam atque concordem, cui nec merita morum, nec studia ciuium defuerunt, postulationis quidem humanæ, sed inspirationis credimus fuisse diuinæ. Vtatur itaque, fratres charissimi, Dei munere memoratus Antistes, & secundùm consonantia omnium ordinum vota, quid ex ipso deuotionis expectetur, intelligat: vt dispensationis sibi creditæ diligens ac temperans executor, vestro testimonio non inferior, & nostro fauore per omnia sit dignior. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi. Dat. x i. Kal. Septemb. Asterio & Protogene Conss.] Habes igitur cum tempore promotionis Rauennij, etiam certum tempus quo S. Hilarius prædecessor ex hac vita migrauit, consentiens iis quæ ex Gennadio superiùs diximus, ipsum diem obiisse tempore Theodosij & Valentiniani Augustorum. Quo pariter anno & die data extat in eodem codice epistola eiusdem S. Leonis ad ipsum Rauennium, quæ habetur nonagesimaquarta numero epistolarum ipsius S. Leonis absque die & Consule extra ordinem collocata, eodem argumento conscripta, quam tu legere poteris. Reddamus verò hic tibi litteras nondum cusas ex eodem scripto codice petitas ad eumdem Rauennium datas his verbis: D E

Dilectissimo fratri Rauennio Leo.

Circumspectum te volumus esse atque solicitum, ne quid sibi plectenda possit vendicare præsumptio, quæ cùm aditum falsa surreptione repererit, ad maiorem se temeritatem nomine vsurpatæ dignitatis extendit. Petronianum quemdam vagum & semper erroneum certa nos clericorum tuorum suggestione didicimus per Gallias se nostrum esse diaconum iactitasse, & sub huius honoris obtentu diuersas eius prouinciæ Ecclesias circuire,

A cuire. Cuius audaciæ tam nefandæ dilectionem tuam, frater charissime, ita volumus obuiare, vt eum, admonitis etiam totius prouinciæ Episcopis, in sua falsitate detectum, ab omnium Ecclesiarum communione, ne vlteriùs hoc vsurpet, expellas. Dominus te incolumem custodiat, frater charissime. Dat. sub die V II. Kalend. Septembr. Asterio & Protogene V V. C C. Conssulib.] Sed quas anno sequenti idem sanctus Leo dederit ad Galliarum Episcopos litteras nondum cusas, suo loco ex codice descriptas Annalibus intexemus.

Tom. 6. anno Dom. 450. Pag. 125. C. 2. edit. Rom. prim. fieri contigit. *Adde*: Quod autem ad anni huius res Gallicanas pertinet: cùm (vt suo loco dictum est) anno superiori defuncto S. Hilario Episcopo Arelatensi, in locum eius Rauennius subrogatus esset: Episcopi comprouinciales legationem instituerunt ad S. Leonem Romanum Pontificem pro
B restituendis antiquis iuribus ac priuilegiis Arelatensis Ecclesiæ, illud in primis postulantes, vt ex more antiquo Viennensis prouincia eidem Arelatensi Ecclesiæ subiiceretur; quam (vt dictum est superiùs) contra Zosimi Papæ decretum, ex præscripto Nicæni canonis Bonifacius & Cælestinus Romani Pontifices, ac demum Leo ipse, proprium habere Metropolitanum, nec subiici Arelatensi voluerunt. Libellum supplicem dictorum Episcoporum asseruatum hactenus in Ecclesia Arelatensi ex antiquo scripto codice hic tibi reddimus:

Preces missæ ab vniuersis Episcopis Metropolis Arelatensis ad Leonem Papam.

Memores, quantum honoris & reuerentiæ beatissimæ sedi Apostolicæ, cui vos Dominus noster Iesus Christus pro meritis sanctitatis voluit præsidere, semper debitum fuerit, semperque debeatur: ordinationem, qua sanctus frater & Coepiscopus noster Rauennius
C in ciuitate Arelate post transitum beatæ recordationis Hilarij Episcopi, concordantibus omnium votis, ad summum pontificium, Domino fauente, prouectus est, missis continuò litteris Apostolatui vestro indicare curauimus. Quibus à beatitudine vestra tanta dignatione & charitate fuisse responsum, immensas gratias agimus; etsi tantas, quantas debemus, referre non possumus.

Notum licet nobis antè iam fuerit, prædictum sanctum fratrem & Coepiscopum nostrum maximè coronæ vestræ gratia morum suorum mansuetudinem & sanctitatem meruisse: perceptis nunc tamen beatitudinis vestræ litteris, quanta eum charitate complectamini, euidenter agnouimus. Vnde præmissis officijs, quæ Apostolatui vestro iure debentur, suggestionem nostram, quæ iustitiæ partibus fungitur, audiendam à corona vestra, minimè dubitamus. Quippe cùm non aliqua noua instituí, sed prisca per vos optamus &
D antiqua reparari. Nec enim iustum est, vt honorem eius, quem (vt probauimus) impensè diligitis, illa res minuat, quæ pietatem vestram altè offendit. Et sanè manifestum est Ecclesiæ Arelatensi diuinæ gratiæ fauorem adesse, cui talem habere contigit sacerdotem, per quem priuilegia dignitatis antiquæ, quæ dolebat sibi pro tempore diminuta, gauderet in perpetuum recentioribus Apostolicæ sedis auctoritatibus reformata.

Omnibus etenim regionibus Gallicanis notum est, sed nec sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ habetur incognitum, quòd prima intra Gallias Arelatensis ciuitas missum à beatissimo Petro Apostolo sanctum Trophimum habere meruit sacerdotem, & exinde alijs paulatim regionibus Galliarum bonum fidei & religionis infusum: priusque alia loca ab hoc riuo fidei, quem ad nos Apostolicæ institutionis fluenta miserunt, meruisse manifestum est sacerdotem, quàm Viennensis ciuitas, quæ sibi nunc impudenter ac notabiliter primatus exposcit indebitos. Iure enim ac merito ea vrbs semper apicem sanctæ dignitatis ob-
E tinuit, quæ in sancto Trophimo primitias nostræ religionis prima suscepit, ac postea intra Gallias hoc quod diuino munere fuerat consecuta, studio doctrinæ salutaris effudit. Cuius honoris obtentu Ecclesiam Arelatensem omnes decessores prædecessoresque nostri velut matrem debito semper honore coluerunt, tenentesque traditionem totam ab hac sibi ciuitatis nostræ sede Episcopos postularunt. Ab huius Ecclesiæ sacerdote tam decessores nostros, quàm nos ipsos constat in summum sacerdotium, donante Domino, consecratos. Quam quidem antiquitatem sequentes prædecessores beatitudinis vestræ, hoc quod erga priuilegia Arelatensis Ecclesiæ institutio vetusta tradiderat, promulgatis (sicut & scrinia Apostolicæ sedis proculdubio continent) auctoritatibus confirmarunt: credentes plenum esse rationis atque iustitiæ, vt sicut per beatissimum Petrum Apostolorum principem sacrosancta Ecclesia Romana teneret supra omnes totius mundi Ecclesias principatum, ita etiam intra Gallias Arelatensis Ecclesia, quæ

ſanctum Trophimum ab Apoſtolis miſſum ſacerdotem habere meruiſſet, ordinandi pontificium vendicaret. his ſecundùm religionem vtitur priuilegijs Eccleſia memorata. A

Ceterùm multa ſunt, quibus ſecundùm inſtituta Principum cunctis intra regiones noſtras ciuitatibus præferatur. Hæc in tantum à glorioſiſſimæ memoriæ Conſtantino peculiariter honorata eſt, vt ab eius vocabulo præter proprium nomen, quo Arelas vocitatur, Conſtantina nomen acceperit. Hanc clementiſſimæ recordationis Valentinianus & Honorius fideliſſimi Principes ſpecialibus priuilegijs, & vt verbo ipſorum vtamur, matremonium Galliarum appellando decorarunt. In hac vrbe quicumque intra Gallias ex tempore prædictorum oſtentare voluit inſignia dignitatis, Conſulatum ſuſcepit & dedit: hanc ſublimiſſima præfectura, hanc reliquæ poteſtates, velut communem omnibus patriam, ſemper inhabitant. Ad hanc ex omnibus ciuitatibus multarum vtilitatum cauſa concurritur: & planè ita ſibi erga priuilegia memoratæ vel Eccleſiæ vel ciuitatis, diuina (vt B credimus) diſpenſatione, omnia conſenſerunt, vt ſemper ſicut Eccleſia Arelatenſis intra Gallias primatum in ſacerdotio antiquitatis merito, ita etiam ciuitas ipſa principatum in ſæculo, opportunitatis gratia poſſederit. Vnde factum eſt, vt non ſolùm prouinciæ Viennenſis ordinationem, ſed etiam trium prouinciarum, contemplatione ſancti Trophimi (ſicut & ſanctorum prædeceſſorum veſtrorum patefacta ſibi teſtatur auctoritas) Arelatenſis Eccleſiæ ſacerdos ad ſolicitudinem ſemper ſuam curamque reuocarit. Cui id etiam honoris dignitatiſque collatum eſt, vt non tantùm has prouincias poteſtate propria gubernaret, verùm etiam omnes Gallias ſibi Apoſtolicæ ſedis vice mandata, ſub omni Eccleſiaſtica regula contineret.

His itaque omnibus intimatis, & in notitiam beatitudinis veſtræ fideli aſſertione perlatis, quæſumus & obſecramus coronam ſanctimoniæ veſtræ per nomen Domini noſtri C Ieſu Chriſti, qui in vobis iuſtitiam, patientiam, tranquillitatem, & bona totius ſanctitatis ac perfectionis elegit, & per beatiſſimum Apoſtolum Petrum, quem vita & conuerſatione veſtra nobis diuino munere redditum credimus, vt quicquid Arelatenſis Eccleſia (ſicut ſuperiùs indicauimus) vel ab antiquitate ſuſcepit, vel poſtea auctoritate ſedis Apoſtolicæ vendicauit, id omne ad ſuum pontificium reuocare eiuſdem Eccleſiæ ſacerdotem beatitudinis veſtræ auctoritas in perpetuum manſura præcipiat. Ipſi autem vel officiorum cauſa, vel huius legationis obtentu ſanctimoniæ veſtræ nos præſentaſſemus aſpectibus, niſi alios infirmitas, alios anni præſentis penuria ab hac votorum noſtrorum cupiditate reuocaſſet: ſed confidimus in Domino Ieſu Chriſto, qui precibus & deſiderijs noſtris effectum promptiſſimæ pietatis veſtræ præſtitit, quòd qui nunc legationis officio fraudamur, gratiarum poſtea referēdarum per noſmetipſos actione fungemur.] hactenus Epiſcoporum pre- D ces ſine die & Conſule: verùm hoc anno datas eſſe, ſequens epiſtola S. Leonis ad eos reddita docet, ex qua pariter redditur manifeſtum, Eccleſiam etiam Viennenſem miſiſſe Romam eadem ex cauſa ad S. Leonem Papam legationem. Iuribus autem vtriuſque partis diligenter examinatis, perſtitit S. Leo in ſententia, vt Arelatenſis Eccleſia nihil ſibi ſumeret eorum quæ eſſent Viennenſis Eccleſiæ. Epiſtola verò ipſius ex eodem exſcripta codice ſic ſe habet:

Dilectiſſimis fratribus Conſtantino, Armatario, Audentio, Seueriano, Valeriano, Vrſo, Stephano, Nectario, Conſtantio, Maximo, Aſclepio, Theodoro, Iuſto, Ingenuo, Auguſtali, Superuentori, Vnantio, Fontcio, Palladio, Leo.

Lectis dilectionis veſtræ litteris, quas ad nos filij noſtri Petronius preſbyter & Regulus diaconus detulerunt, quàm benеuolum fratri & Coepiſcopo noſtro Rauennio impenda- E tis affectum, euidenter agnouimus: ſiquidem poſtulatis, vt ei quod deceſſor ipſius merito nimiæ præſumptionis amiſerat, reformetur. Sed petitionem fraternitatis veſtræ Viennenſis Epiſcopus miſſis litteris & legatis ſua ſuggeſtione præuenerat, conquerens Arelatenſem Epiſcopum ordinationem ſibi Vaſenſis * Antiſtitis vſurpaſſe. Cùm itaque nobis ita & paternarum reuerentia ſanctionum, & omnium veſtrum ſeruanda ſit gratia, vt in Eccleſiarum priuilegijs nihil conuelli, nihil patiamur excidi: conſequens fuit, vt ad conſeruandam intra Viennenſem & Arelatenſem prouincias pacem adhiberetur iuſtitiæ moderatio, quæ nec antiquitatis vſum, nec deſideria veſtra negligeret.

* Vaſatenſis

Conſideratis enim allegationibus vtriuſque partis præſentium clericorum, ita ſemper intra prouinciam veſtram & Viēnenſem & Arelatenſem ciuitates claras fuiſſe reperimus, vt quarumdam cauſarum alterna ratione, nunc illa in Eccleſiaſticis priuilegijs, nunc iſta præcelleret, cùm tamen eiſdem commune ius quondam fuiſſe à gentibus proderetur.

Vnde

A Vnde Viennenſem ciuitatem, quātum ad Eccleſiaſticam iuſtitiam pertinet, inhonoratam penitus eſſe non patimur, præſertim cùm de receptione priuilegij auctoritate iam noſtræ diſpoſitionis vtatur. Quam poteſtatem Hilario Epiſcopo ablatam, Viennēſi Epiſcopo credimus deputandam: qui ne repentè ſemetipſo factus videatur inferior, vicinis ſibi quatuor oppidis præſidebit, id eſt, Valentiæ, & Tharantaſiæ, & Geneuæ, & Gratianopoli, vt cum eis ipſa Vienna ſit coniuncta, ad cuius Epiſcopum omnium prædictarū Eccleſiarum ſolicitudo pertineat: reliquæ verò ciuitates eiuſdē prouinciæ ſub Arelatēſis Antiſtitis auctoritate & ordinatione conſiſtant: quē pro modeſtiæ ſuæ temperantia ita futurum credimus ſtudioſum charitatis & pacis, vt nequaquam ſibi credat ablatum, quod fratri videat eſſe conceſſum. Data III. Non. Maij, Valentiniano Aug. VII. & Abieno V. C. Conſſ.] *In fine huius epiſtolæ hæc quæ ſequuntur verba habentur:* Hoc præceptum domini Leonis confirma-
B tum eſt à ſede Apoſtolica, præſidente Symmacho Papa, Probo V.C. Conſ.] Habes, lector, de antiqua quæſtione S. Leonis Papæ ſententiam ex recitata epiſtola nondum cuſa, percepta ex codice Arelatenſi, quem eo fideliorem exiſtima, dum quæ contra ipſam eſſe probarentur Eccleſiam Arelatenſem, æquè integra aſſeruata cuſtodit: vbi & extat eadem die & anno data ad Rauennium ab eodem Pontifice eiuſmodi epiſtola:

Dilectiſſimo fratri Rauennio Leo.

Diu filios noſtros Petronium preſbyterum, & Regulum diaconum in Vrbe tenuimus: quoniam & de noſtra hoc gratia merebantur, & fidei, quæ nunc quorumdam errore vexata eſt, ratio poſtulabat. Voluimus enim eos intereſſe tractatui, & vniuerſa cognoſcere, quæ per te cupimus ad omniū fratrum & conſacerdotum noſtrorum notitiam peruenire: chariſſimæ hoc dilectioni tuæ ſpecialiter delegantes, vt ſolicitudine vigilātiæ tuæ epiſtola
C noſtra, quam ad Orientē pro fidei defenſione direximus, vel ſanctæ memoriæ Cyrilli, quæ noſtris ſenſibus tota concordat, vniuerſis fratribus innoteſcat, vt certiores effecti contra eos, qui incarnationem Domini prauis perſuaſionibus æſtimant temerandam, ſpirituali ſe virtute præmuniant. Habes probabilem facultatem, qua cunctis Eccleſijs & Domino noſtro Epiſcopatus, tui poſſis commendare primordia, ſi hæc ita vt credimus atque mandauimus, impleueris, frater chariſſime. Quæ autem committenda litteris non fuerunt, cùm prædictorum filiorum noſtrorum inſinuatione didiceris, chariſſime, Domini fretus auxilio efficaciter (vt diximus) aut laudabiliter exequemur. Deus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime. Data III. Non. Maij, glorioſiſſimo Val. Aug. VII. & Abieno V.C. Conſſ.]

Ex hac epiſtola intelligis ſanctum Leonem Papam miſiſſe ad Gallicanos Epiſcopos
D inſignem atque famoſam illam epiſtolam de fide Catholica ad Flauianum ſcriptam; vt non Orientalibus tantùm, ſed & Occidentalibus innoteſcerent, quæ de Verbi incarnatione teneret hactenus atque tenuiſſet ſemper Eccleſia Catholica. Qua accepta ad Flauianum epiſtola, Epiſcopi Galliarum eadem probè cognita, & in omnibus fidei Catholicæ, quam hactenus coſtodiſſent, conſentire probata, reſcripſerunt ad eumdem S. Leonem epiſtolam illam, quæ ſine die & Conſule data cùm habeatur, eam ſub dictis anni huius Conſulibus eſſe collocandam intelligis, cuius eſt exordium: Perlata ad nos epiſtola beatitudinis veſtræ, &c.] habetur in recentiori editione Romana epiſtolarum S. Leonis poſt eius epiſtolam quinquageſimamtertiam, non tamen ſuo loco collocata. Sic igitur pluribus habes epiſtolis auctum numerum epiſtolarum S. Leonis Magni, cuius tanti Patris vel vna reperta ſententia ſcriptis mandata magnarum loco diuitiarum fuerat æſtimanda, atque lit-
E teris aureis exaranda.

Tom. 6. Annal. anno Dom. 462. Pag. 256. C. 8. edit. Rom. primæ. intelligi poſſit. *Adde:* Anni huius initio, nempe menſe Ianuario, qui ſuperiori anno menſe Nouembri creatus eſt Pontifex, Hilarus Papa litteras de ſua creatione ſcripſit ex more ad omnes Eccleſias. Exſtat inter alias eiuſdem Pontificis litteras epiſtola quam eo argumento dedit in Gallias ad Leontium Epiſcopum, quam vnà cum ceteris ex ſæpe dicto veteri codice Arelatenſis Eccleſiæ hic tibi edendam curauimus: eſt huiuſmodi:

Dilectiſſimo fratri Leontio Hilarus.

Quantum reuerentiæ in Spiritu Dei, qui ſubditos ſibi inhabitat ſacerdotes, beato Petro Apoſtolo & ſedi ipſius deferatur, omnibus arbitror eſſe compertum, quibus paternarum traditionum incorrupta cuſtodia eſt: quos cū volumus de noſtræ ordinationis primordijs gratulari, opera quæ in nos diuinæ pietatis dignatio oſtendit, ſanctitati tuæ duximus indicanda: vt ipſe primùm pro eo quem in nobis inuicem ſemper impendimus, præſtante

Domino, læteris affectu: deinde vt diſpoſitione tuæ fraternitatis omnibus per vniuerſam A
prouinciam fratribus & conſacerdotibus innoteſcat, quod humilitatem meam dextera
Domini viſitare dignata ſit, & in Apoſtolicæ ſedis regimen non pro merito, ſed pro ſuæ
gratiæ abundantiſſima largitate commiſerit. Proinde frater chariſſime, quòd ſanctitati tuæ
præſenti ſermone patefecimus, in omnium noſtrum (quemadmodum diximus) notitiam
deferre dignaberis: vt ſupplicaturi Domino noſtro Ieſu Chriſto, ſicut exultationis gau-
dia, ita profutura vniuerſali Eccleſiæ orationum ſuarum nobis vota coniungant. Domi-
* In Faſtis præ ponitur Leo Aug & additur Seuerus item Auguſtus. nus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime. Dat. III. Kal. Febr. domino Seuero * Aug.
Conſ.] his datis litteris ad Leontium, paulo pòſt, vbi eas nondum redditas accepiſſet,
idem Pontifex iſtas adiecit:

Dilectiſſimo fratri Leontio Hilarus.

Dilectioni meæ, quæ circa Eccleſias Gallicanas, omneſque in eis Domini ſacerdotes B
etiam in inferiori gradu poſitos abundat, multum accedit augmenti, quòd per verum &
ſpectabilem populum filium noſtrum ſermonis tui ad me ſunt delata principia. Ex quo
tamen conijcio, paginam meam, quam dudum de Epiſcopatus mei primordijs miſi, nec-
dum traditam tibi fuiſſe cùm ſcriberes, de qua vtique non ſiluiſſes, niſi prolatorem aliqua
cauſa tardaſſet. Vnde quod & conſuetudo poſcebat & charitas, iampridem me executum
ſignifico: & hoc ipſis litterarum exemplaribus, quæ direxi, plenius noſſe vos cupio, vt offi-
cio fraterno in nullo intelligatis fuiſſe me deſidem: & ita viciſſim frequentandis ſtudea-
mus alloquijs, vt vicem nobis communis præſentiæ ſcribendi cura compenſet, frater cha-
riſſime. Acceptis itaque communis * tui gratiam perijſſe non paſſus es, & quod eis ſolici-
* tudine intentum te eſſe cognoſco, vt cuſtodiendis paternorum canonum regulis ſtudere
me cupias; quo deſiderio nihil concipi ſalubrius poteſt quàm vt in vna Eccleſia, cui opor- C
tet nec maculæ aliquid ineſſe, nec rugæ, vna ſit in omnibus obſeruantia diſciplinæ. Cui ſi
aliquid eruditionis aut correptionis addendum eſt, rectiſſimè per veſtram diligentiam
conſuletur, ſi quemadmodum es dignatus ſcribere, tam inſtructa ad nos fuerit perſona di-
recta, quæ inquiſitionem noſtram plenè ex omnibus poſſit inſtruere. Expondeo enim,
quantum gratia Dei donat, vt expondeam hoc me ad vniuerſalem ſacerdotum Domini
concordiam prouiſurum, vt omnes non ſua audeant quærere, ſed quæ ſunt Chriſti ſtu-
deant obtinere. Deus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime.] Accidit autem poſt hæc,
vt cùm Hermes quidam intruſiſſet ſe in Eccleſiam Narbonenſem, acriter Hilarus repre-
henderet Leontium Epiſcopum, datis ad eum litteris iſtis:

Dilectiſſimo fratri Leontio Hilarus.

Miramur fraternitatem tuam ita legis Catholicæ immemorem eſſe, vt quæque iniqua D
& contra Patrum noſtrorum ſtatuta in prouincia quæ ad monarchiam tuam pertinet, ſi
ipſe aut non vis, aut non potes, etiam nec nos ſilentij tui taciturnitate permittas corrigere.
Siquidem quod & rumore cognouimus, & quantum diligenter à diacono Ioanne, qui à
magnifico viro filio noſtro Frederico litteris ſuis inſinuatus eſt, requiſiuimus, quod ini-
quiſſima vſurpatione quidam Hermes Epiſcopatum ciuitatis Narbonenſis execrabili au-
ctoritate præſumpſerit. Quam rem decuerat ſanctitatem tuam vt nobis in veſtigio in-
dicaret. Qua de re, frater chariſſime, monemus, vt fides adhibeatur aſſertis, ſepoſita ex-
cuſatione, ad nos tam dilectionis tuæ, quàm fratrum noſtrum, aut per portitorem litte-
rarum, aut per quem ipſi elegeritis, ſubſcriptam manuum veſtrarum relationem tranſ-
mittatis; vt quid definire poſſimus, recurrenti pagina poſſitis agnoſcere. Dominus te
incolumem cuſtodiat, frater chariſſime. Dat III. Non. Nouembr.] At de his & alijs E
idem Hilarus Papa eiuſmodi dedit litteras ad Metropolitanos diuerſarum prouinciarum
his verbis:

Dilectiſſimis fratribus Epiſcopis prouinciæ Viennenſis, Lugdunenſis, Narbonenſis Pri-
mæ & Secundæ, & Alpium Apenninarum, Hilarus Epiſcopus S.

Quamquam notitiam dilectionis veſtræ, quanta vel qualia in Narbonenſi ac Biterrenſi
Eccleſia dudum ſint admiſſa non lateant, & præſumptionis improbitas ad nos vſque per-
ueniens proculdubio regionibus manifeſta ſit Gallicanis: Apoſtolicæ tamen ſolicitudi-
nis intereſt culpas in noſtro deprehenſas examine non tacere; ne per incongruum ſi-
lentium cum iniquè agentibus habere videamur conniuentiæ portionem. Olim igitur
vrbium Præſides prædictarum ſanctæ memoriæ deceſſori meo non minùs quàm nobis
etiam tunc attulerunt dolores illicitis petionibus audendo proſequi, quod vix
apud patientiam noſtram ſola neceſſitatum potuit deploratione liniri. Quibus enim
(ſicut

A (ſicut etiam vos probatis factis) conſtat exemplis, & qua non obiurgatione digniſſimum
eſt, quod ſanctorum Patrum decretis & ipſis repugnat canonum inſtitutis? Cùm ideo
ſe frater iam & Coepiſcopus noſter Hermes à Narbonenſi Eccleſia credidit iure ſuſcipi,
quia indignè à Biterrenſibus, quibus ordinatus eſt, dicebat excludi. Quòd ſi verè hoc
in ſe factum doleret, & legitimo remedio ſubuenire propriæ ſciſſet iniuriæ, vindictam
magis debuit ſperare perpeſſis, quàm veniam perpetratis. Denique ſi nunc ſaltem com-
muni omnium Domini ſacerdotum vtatur animo, ſi imitetur exemplum, ſi ad hæc quæ
Eccleſiaſticæ quietis contemplatione vtcumque ſopita ſunt, oculis cordis intendat, &
pro totius Eccleſiæ pace vel fide quæ ſunt multipliciter rata conſideret: nihil eſt profectò,
quòd non etiam ipſe reprehendat, & erubeſcat ſibi annui, quod in altero laudabiliter
improbarit.

B Scimus enim, & iamdiu de memorati fratris conuerſatione nihil habemus ambiguum,
cùm anteactæ vitæ ipſius curſum & retro ante poſitum noſtro reuoluentes animo, hos il-
lum quos in eo arguimus incurriſſe potiùs, quàm fugiſſe extimemus exceſſus. De quibus
præſidente fratrum numeroſo Concilio ex diuerſis prouinciis ad diem natalis noſtri in
honorem beati Petri Apoſtoli per Dei gratiam congregato, præſidentibus fratribus &
Coepiſcopis noſtris Fauſto & Auxanio, atque agentibus plurimis quæ vigorem reſpiciunt
auctoritatemque iudicij, id à nobis pacis amore eſt conſtitutum, vt in ſententia, quam ſub
aduerſione vtriuſque legationis inde directæ, Chriſto Domino noſtro inſpirante, protuli-
mus, neque charitas Euangelicæ indulgentiæ, neque Apoſtolicæ virga defuerit diſciplinæ:
namque in totum nec remittere nos fecit indulgentia, nec affectio coercere. Ei qui nunc
Eccleſiæ Narbonenſi præſidere permittitur, ordinandorum Epiſcoporum ob hæc quæ
C prauè facta ſunt, ſuſtulimus poteſtatem: quam ita ad fratrem & Coepiſcopum noſtrum
Conſtantium Vceticæ Eccleſiæ Antiſtitem, quia æuo honoris Primas eſſe dicitur, pertinere
cenſuimus, vt ſi ſuperſtite Herme Epiſcopo defunctus fuerit, illum hæc cura reſpiciat,
quem repererit Epiſcopalis ordo Primatem: Herme autem Epiſcopo deficiente, faciendo-
rum mos Antiſtitum Narbonenſi mox reddatur Eccleſiæ; quem non ciuitas, ſed cauſa
præſumptionis amiſit.

Vnde veſtræ fraternitatis in Domino ſincera dilectio ſolicitudinem paſtoralis curæ in
ſuis ſedibus partita nobiſcum cõmiſſarum ſibi Eccleſiarum diligentia vigilanter exerceat,
& eorum taliter quæ in Narbonenſi prouincia emerſere, meminerit, vt teſtetur factum
potiùs, quàm ſumat exemplum. Quod ita deinceps eſſe nolumus, ſicut nouimus non fuiſſe.
Itaque fratres cariſſimi, neceſſariis ſtudijs eſt agendum, ne error, quem iuuante Chriſto
D Domino noſtro nuper aboleuimus, aut in ſimiles, aut in nouos vmquàm prodire poſſit
exceſſus: quod vtique non aliter poterit præcaueri, niſi ſtatuta venerandorum canonum in
faciendis conuentibus, quos hactenus omitti fecit certa neceſſitas, exequamur: in quibus
poſſint pro emergentium neceſſitate cauſarum ad Eccleſiaſticæ obſeruantiam diſciplinæ,
& quæ ſecus facta fuerint corrigi, & ſequenda conſtitui.

Per annos itaque ſingulos ex prouinciis, quibus potuerit congregari, habeatur Epiſco-
pale Concilium: ita vt opportunis locis atque temporibus ſecundùm diſpoſitionem fratris
& Coepiſcopi noſtri Leontij, cui ſolicitudinem in congregandis fratribus delegauimus,
Metropolitanis per litteras eius admonitis, celebretur: Vt ſi quid vſquam vel in ordinan-
dis Epiſcopis, vel preſbyteris, aut cuiuſlibet loci clericis faciendis contra præcepta Apoſto-
lica reperiatur admiſſum, aut in eorum conuerſatione quippiam reprobatur, communi
E omnium auctoritate reſecetur. In ea præcipuè celebritate conueniatur, quæ præſidente
Chriſto Domino noſtro & veneranda ſit ſanctis, & formidanda peruerſis. Nec cuiquam
licebit à regulis euagari, quas ſibi iuxta canonum definitiones vnita fraternitas in com-
mune præfixerit, cùm imminente quotannis examine, ita ſinguli actus ſuos dirigunt, vt
his diſcuſſio iudicij optari magis debeat, quàm timeri. In dirimendis ſanè grauioribus cau-
ſis, & quæ illic non potuerint terminari, Apoſtolicæ ſedis ſententia conſulatur.

Illud etiam non poſſumus præterire, quòd ſolicitudine diligentiore curandum ſit, ne
præter Metropolitanorum ſuorum litteras aliqui ad quamlibet prouinciam audeant
proficiſci: quod etiam in omni genere officij clericalis per ſingulas debet Eccleſias cu-
ſtoditi. Quibus è contrario hac ratione proſpicimus, vt ſi hoc impetrare per aliquam non
meruerint ſimulatrem, cum duobus Metropolitanis prouinciarum, quæ cõgruæ ſunt, A te-
latenſis Epiſcopus cuncta diſcutiens, pro cauſæ qualitate obſeruanda conſtituat; nec in
iniuriam alterius alienum clericum ſuſcipi præter teſtimonium proprij Antiſtitis ſecundùm

canonum statuta præcipiet. Singuli autem fratres vniuersíque cognoscant parendum esse A
præsentibus constitutis, quibus etiam commonitio nostra denunciat in eos Christi Domini nostri iudicium minimè defuturum, qui declinando superba rebellione consentus, conscientiæ suæ testimonio confutantur sacerdotalis innocentiæ fiduciam non habere.

Præterea eiusdem fratris libellus oblatus est nobis, quo perhibet parochias Arelatensis Ecclesiæ à prædecessore suo Hilario in alias (quod non licuit) fuisse translatas, petens illas pristino iuri nostra auctoritate restitui. Sed moderamínis Apostolici memores fraternitati vestræ querelam ipsius remisimus audiendam, vt in vestro conuentu ea quæ à nobis scripta sunt legantur, & quæ Ecclesiasticis regulis congruant decernantur. Simul etiam super hoc vniuersam fraternitatem volumus esse commonitam, ne prædia quæ neque deserta neque damnosa sunt, & ad Ecclesiam pertinent, ex quibus plurimorum consueuerit necessitatibus subueniri, aliquo iure in alterum transferantur, nisi priùs apud Concilium B
alienationis ipsius causa doceatur; vt quid fieri debeat, communi omnium deliberatione tractetur. Dominus vos incolumes custodiat, fratres charissimi. Dat. III. Non. Decemb.]

Porrò has omnes Hilari Papæ epistolas integras edendas curauimus, quòd hactenus nunquam cusas sciamus: accepimus verò ipsas ex codice sæpe citato Arelatensis Ecclesiæ, vbi extant & aliæ eius epistolæ, sed quòd sequentibus annis datæ appareant, suo loco ponemus.

Tom. 6. Annal. anno Dom. 463. Pag. 260. B. 6. edit. Rom. primæ. de Synodis hactenus. *Adde*: Hoc eodem anno data reperitur, in Gallias epistola ab Hilaro Papa ad Leontium Arelatensem Episcopum aduersus Mamertum Episcopum Viennensem, quòd extra suam Metropolim Episcopum ordinasset: quæ ex codice Arelatensi accepta sic se habet:

Dilectissimo fratri Leontio Hilarus. C

Qualiter contra sedis Apostolicæ veniens constituta sacerdotalem modestiam Mamertus Episcopus Viennensis excesserit, dilectionis tuæ debuimus relatione cognoscere, vt ausibus talibus matuyum & iuxta Ecclesiasticum ordinem regularum congruum iudicium proferremus. Quantum enim filij nostri viri illustris Magistri militum Gunduicij sermone est indicatum, prædictus Episcopus inuitis Diensibus, & qui ad Ecclesiarum eius numerum, quem ei Apostolicæ sedis deputauit auctoritas (sicut in scriniis nostris legimus) minimè pertinebant, hostili more (vt dicitur) occupans ciuitatem, Episcopum consecrare præsumpsit. In quo frater charissime, si ita est, quàm multiplex culpa sit, pronunciare possimus, nisi iudicij (vt diximus) & moderatio nobis esset & ordo seruandus. Atque ideo memor solicitudinis quam dilectioni tuæ scis esse commissam, quicquid nunc ad notitiam nostram breui insinuatione delatum est, in conuentu Synodali, qui secundùm statuta nostra annis singulis te sibi præsidente est congregandus, discutere quæ sunt acta debebis, & D
à prædicto rationem facti sui sub vniuerso cœtu fraternitatis exigere, ac deinde omnium litteras nostræ intimare notitiæ: vt quod, sancto Spiritu dictante, faciendum est, ad comprimendos conatus illicitos ordinemus. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data VI. Id. Octob. Basilio V.C. Consi.] eodem quoque argumento alias, quæ sequuntur, litteras dedit ad Episcopos Galliarum his verbis:

Dilectissimis fratribus Episcopis prouinciæ Viennensis, Lugdunensis, Narbonensis Primæ & Secundæ Alpinæ Hilarus Episcopus.

Etsi meminerimus fraternitatem vestram ea quæ à nobis sunt statuta retinere, nec aliquid ex his dissimulare quæ scripsimus, vt scilicet pro disciplina Ecclesiastica & pro causis quæ inter Domini sacerdotes oboriri plerumque non dubium est, Synodalia quotannis E
Concilia, quorum maximè in fratre & Coepiscopo nostro Leontio Arelatensis Ecclesiæ summam placuit esse, celebrētur, nec aliud fieri posse credamus, quàm quod pro communis Domini domo nostra ordinatio vobis placitura constituit: tamen repetitis litteris eadem nunc quoque obseruanda decernimus, præcipuè cùm grauissima Viennensis ciuitatis Episcopus inuoluatur offensa in iniuriam fratris & Coepiscopi nostri Leontij Diensibus Antistitem consecrando. De cuius facto vindictæ congruæ sententiam differentes, relationi fratrum quæ interim fuerant visa respondimus. Sed quoniam tanti excessus maiorem nobis solicitudinis materiam detulerunt, hæc ad vniuersam charitatem vestram etiam per fratrem & Coepiscopum nostrum Antonium scripta direximus, quibus admonita communis omnium solicitudo procuret, ne quisquam fratrum in alterius prorumpat iniuriam, transcendat terminos à venerandis Patribus constitutos.

Vnde omnia quæ à vobis sunt per fratres & Coepiscopos nostros Eusti & Anianum defini-

A definita roborantes, congregationes annuas ordinante fratre & Coepiscopo nostro Leontio adhibitis Metropolitanis (quod sæpè dicendum est) iis locis celebrare dignemini, ad quæ conueniendi nulla sit cuiquam commeantium difficultas: Cui diligentiæ etiam prouisio adhibenda est, vt opportunitas quemadmodum locorum, ita constituatur & temporum, vt inexcusabilior, quisquis tam necessariæ & salubriter constitutum nostrum negligendum putaret, appareat, fratres charissimi. Illius autem confirmationem, quem Viennensis Episcopus alienum & ad se minime pertinentem grauiter ordinare præsumpsit, fraturis & Coepiscopi nostri Leontij reliquimus voluntati; quem confidimus non præter humanitatem pensare quæ iusta sunt. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi.]

Tom. 6. anno Dom. 464. Pag. 261. B. 1. edit. Rom. primæ. mandarunt. *Adde*: Quod pertinet ad res Ecclesiasticas, hoc eodem anno, qui etiam notari consueuit post Consulatum Basilij, datum legitur decretum Hilari Papæ aduersus Viennensem Episcopum, cuiusmodi præposita est inscriptio: B

Præceptum Hilari Papæ de Ecclesia Diense, vbi Episcopus indebitè à Viennensi Episcopo ordinatus est.

Dilectissimis fratribus Victurio, Ingenuo, Idacio, Eustasio, Fonteio, Viuentio, Eulalio, Fausto, Auxanio, Proculo, Ausonio, Paulo, Memoriali, Cælestio, Proiecto, Eutropio, Auxiciano, Vrso, & Leontio Hilarus.

Solicitis admodum nobis, & ex his quæ proxima ad nos relatio certa detulerat, multa expectatione suspensis, litteræ dilectionis vestræ, fratre & Coepiscopo nostro Antonio, quem dignum tanta legatione probamus interpretem, deferente, sunt traditæ, quæ nos ab ipsis contextus sui contristauere principiis: nam qui requiescere solicitudinem nostram, C
& magna ex parte releuari in his quæ à sanctæ memoriæ decessore meo de Viennensi Episcopo præfixa sunt, credebamus, cuidenti assertione cognouimus, & non sine dolore miramur, definitiones illas à Mamerto Episcopo nunc potuisse transcendi, per quas Ecclesia priuilegium probarat acquiri: cum præcipuè sancti fratris & Coepiscopi nostri Leontij moderatio formam continentiæ præbere debuerit ambienti; aut si spiritu æmulationis inflatus (quod non oportuit) arbitratus est negligendum, decessoris sui salutari instructus exemplo illius imitaretur temperantiam, cuius honore perfungitur, nec transgrediendo violaret, quod iam nunc, nisi patientiæ moderamina teneremus, posset amittere. Cui vnquam profuit mens rebellis? aut quem superbiæ non inclinauit elatio? Altior est humilitatis gratia, cui paupertate spiritus ad præmium promissæ beatitudinis iter regni cælestis aperitur. Nec perfunctorium præuaricator existimet esse quod fecit, si eruditus doctrinis Ecclesiasticis, quid vterque mereatur, agnoscit: cùm alter secundùm propheticum vocem in medio Dominicæ domus habitare prohibetur; alter, suscipiente se Domino, semper iunctus asseritur, cuius consolatione saluatur. Possent venerabilium veterum multa reperiri, quæ iuxta veritatem dicta monstrantur: sed ab eadem causa, quæ (vt loquamur) iniecit, recentiora sunt exempla sumenda. Non dignitatem Viennensis Ecclesiæ Mamertus Episcopus meminit Arelatensis Antistitis quondam transgressione creuisse, & pro corrigendis quæ perperam gerebantur inuiolabili postea definitione compositum, ne alter in gloriam, alter in opprobrium veteris honore per vitium prædecessoris reperiretur exutus. D

Sicutinergo & vestræ dilectionis relatio, & fratris & Coepiscopi nostri Antonij insinuatio retinuit, & latè prædictum priuilegia certis conclusa terminis, velle perdere plus volendo. Qui abusus fratris & consacerdotis Leontij moderantia, Diensibus contra fas Episcopum, etiam si est mortuus, non timuit consecrare. In quo factum eius conueniebat ignosci, vt iuxta eorum quæ perperata sunt qualitatem non sine iactura proprij ordinis eorum, illum à sacerdotali consortio submoueri cerneret, quem creauit indebitè, quemque indigna temere fecisse conuincitur, correctum iusta vltione sentiret, nec concepta audacia, inchoati temeritas licentiæ se peperisse putaret exemplum. E

Verùm ad Ecclesiarum quietem tantæ transgressionis vulnera memores Apostolicæ sapientiæ curari voluimus ante fomentis, vt corporis nostri membrum forte sanandum non integritati pristinæ per nitiora medicamenta reuocetur, nec credatur negligi, quod in reuelatum non monetur abscindi. Præmia meredi semper austeritatis est lenitas, nec omnis feritas studium culpæ comprescitur, quæ inexplorato vulnere quod facilè prohiberi possit offensionum dolorem temporis opportunitas; nunc languentis necessitas, nunc medicinæ ipsius & modus est quærendus, & qualitas harum omnis per sapientiam facti nostri moderandis solicitudinibus tantis gaudeat reparationis quod saluare, nec acerbitate quod resecare

antobus His

His igitur vestra fraternitas grauiter prudenterque perpensis, alia apud nos dissimulare posse non æstimet: in quorum se maximè contumeliam, qui non immeritò pulsatur, erexit: fratri enim nostro Leontio nihil constitutum à sanctæ memoriæ decessore meo iuris potuit abrogare, nihil valuit quod honori eius debetur offerri*: quia Christianorum quoque Principum lege decretum est, vt quicquid Ecclesiis earumque rectoribus pro quiete omnium Domini sacerdotum atque ipsius obseruantia disciplinæ in auferendis confusionibus Apostolicæ sedis Antistes suo pronunciasset examine, veneranter accipi, tenaciterq. seruari cum suis plebibus charitas vestra cognosceret, nec vmquam possent conuelli, quæ & sacerdotali Ecclesiastica præceptione sulcirentur, & regia. A

Vnde, fratres charissimi, præsumptionem prædicti, quæ in fratris & Coepiscopi nostri Leontij processit iniuriam, ita conuenit tolerare dignæ nunc interim vltionis immunem, vt si transgressor remediis abutitur satisfactionis & veniæ, nec culpam præsentis excessus curandam futuræ obseruantiæ sedulitate promittit, redeunte querimonia, eo priuilegia Viennensis Ecclesiæ ad Arelatensem Antistitem transferantur exemplo, quo migrauere principio. Vnde moderationis nostræ nomen tenentes, ad Veranum fratrem & Coepiscopum nostrum scripta direximus, vt prædictum de nostra delegatione conueniat, quatenus quod de eo retuleritis agnoscat; quia onerosum esse non debet delinquentem fratrem de propriis excessibus increpare, quibus præceptum constat frequenter ignoscere. Necesse est autem, si nullum correctionis eius indicium sumpserimus, quod illa est professione retinendum, quam definitione sedis Apostolicæ periculo ordinis sui obseruandam semper sine vlla deinceps transgressione testetur, ad Arelatensem Ecclesiam easdem quatuor ciuitates, quarum non fuit aut non fuerit Mamertus Episcopus, ordinatione esse reuocandas. Quod etiam tunc oportebit fieri, si vllus vmquam post eum, quem nunc charitate corripimus, & vlteriùs ab illicitis confidimus abstinere, præsumptionis huius imitator extiterit. De hoc sanè, qui licet indebitè Diensibus cognoscitur ordinatus, iustitiæ ratione censuimus, vt sacerdotium eius fratris & Coepiscopi nostri Leontij confirmetur arbitrio, à quo ritè debuit consecrari. Deus vos custodiat, fratres charissimi, æuo longiore. Dat. VI. Kalen. Mar. P. C. Basilij V. C. Cons.] Non mireris, lector, Romanum Pontificem Hilarum aduersus Mamertum adeò vehementer insurgere, virum (vt declararunt cuenta) sanctitate insignem: in his enim quæ contentiosi fori sunt, perfacile est quemque decipi. persimile etiam S. Leoni accidit, qui in S. Hilarium eadem fermè ex causa acerrimè inuectus est. Quis nesciat sæpe accidere, vt falsis accusationibus & surreptionibus aures Pontificum repleantur, & cùm putant agere quod iustum appareat, exagitent innocentem? sed de his satis. B C D

Tom. 6. Annal. anno Dom. 488. pag. 435. B 2. edit. Rom. primæ. modò satis. *Adde:* Hoc item anno, qui notatur post Consulatum Manl. Seuerini Boetij, Felix Papa ad S. Cæsarium Arelatensem Episcopum has litteras dedit de non ordinando in sacerdotem quemquam ex laicis:

Dilectissimo fratri Cæsario Felix.

Legi quod inter fraternitatem vestram est constitutum non licere ex laica conuersatione ad officium sacerdotale ante probationem temere promoueri: de qua re etiam à te ad nos peruenit opinio aliquos post ordinationem ad sæcularis vitæ mores fuisse transgressos. Et licet sit talis nefanda præsumptio, plus tamen est periculosa neglectio. Qui enim potest venienti malo resistere, & hoc dissimulans fieri permittit, ipse magis mali auctor operis approbatur. Nemo se itaque per antiquam consuetudinem speret exuere: quia quæ illicitè inchoata sunt, si damnentur, in posterum suos fructus generare non possunt: nam quod gradibus eruditur sine perfectione doctrinæ ad suum perueniat constitutum, errat per examinationem: quia non recipit firmitatem, nec honorem * quis per timorem potest seruare, qui in eius gloriam semel laborare peruenit. Et laus inanis cui tribuitur lædit, adelationem nutriens magis, quàm pronocans ad operam veræ virtutis. Vas electionis ad suum discipulum Timotheum scribit, dicens *: Neminì citò manus imposueris, nec communicaueris peccatis alienis. Quid sibi vult, Ne citiùs imponas manus? Quia dignitas quæ datur, ideo datur, vt diuret immobilis: debet enim antequam concedatur, longa sub deliberatione tractari. Vnde magister, qui elementorum ignorat initia? Vnde gubernator, qui inter nautas sua seruitia non monstrauit? Ignorat quænam ratio magistris debetur, qui ad obedientiam fixa corda non flexit. Vnde quemadmodum in domo Dei conuersari debeat posteris sit in exemplum, sit in omnibus clericis, & in his maximè qui sunt ad sacerdotia

* 1. Tim. 5.

A cerdotia deligendi, Apostolicæ monitionis eloquium, qui ait *: Oportet & testimoniũ habere bonum ab his qui foris sunt. Quapropter communi consensu sub obseruatione venerabilium canonum ordinandum eligite sacerdotem, vt & de nostra simus salute soliciti, & illorum vtilitatibus consulamus, qui fuerint ad hunc ordinem diligenter adsciti. Dominus te incolumẽ custodiat, frater charissime. Dat III. Non. Febr. P. C. M. Seu. Boetij V. C.] * 1. Tim. 3.

Tom. 6. Annal. anno Dom. 494. Pag. 486. D. 6. edit. Rom. primæ. pauperum.] *Adde:* Hoc anno scripta extat epistola Gelasij Papæ ad Eonium Episcopũ Arelatensem de mutua conseruanda charitate cum fide Catholica, accepta ex codice Arelatensi: sed corrigendam puto in eius inscriptione, dum Eonium habet; eiusque loco restituendum esse Cæsarium: etenim quomodo potest hoc tempore sedisse Eonius Arelate, si qui post eum sedit Cæsarius, exploratissimum est tempore Felicis Papæ, qui Gelasium præcessit, iam sedisse? id quidem tum Felicis Papæ ad eum datæ litteræ, quarum Gennadius meminit, docent, tum illæ quas eiusdem Felicis ad Cæsarium ex eodem archiuo Arelatensi hic tibi primùm edendas curauimus. qua etiam castigatione emenda, quas à Symmacho Papa ad Eonium Arelatensem Episcopum datas epistolas leges. Epistola verò Gelasij sic se habet: B

Dilectissimo fratri Eonio * Gelasius. * Cæsario

Inter difficultates varias copiam nos reperisse gratulamur, qua per diuinam gratiam sedis Apostolicæ regimen nos adisse pandentes, prætermissum diu cum tua miscueremus fraternitate sermonem, & salutatione directa, mutua charitate soliciti dilectionis quoque tuæ prospera quæreremus. Quanto enim totius ouilis cura, Christo Domino delegante, susceptа beati Petri Apostoli gubernatio principalis vniuerso gregi in Orbe terrarum*, tanto pietatis affectu cunctas Ecclesias, earumque rectores amplectitur, & inter diuersos mundi turbines si paterna fide vel traditione firmiter perseuerant, vbi primùm facultas arriserit, & quærit anxia, & gauisa cognoscit. Quapropter, frater charissime, instantiùs religiosis viris filiis nostris Euphronio presbytero & Restituto viro religioso, qui ad Italiæ partes ad prouidendam congregationi sanctæ substantiam commearunt, remeantibus ad propria, silere nequiuimus: sed omni voto dilectionem tuam duximus admonendam: quatenus & vigere apud nos alternæ viscera gratiæ fratres & Coepiscopi nostri per Gallias constituti, charitate tua vulgante, cognoscerent: & desiderantibus omnium, per quos tua charitas voluisset, referret mutuo sospitatem, constaretque nullatenus quantumlibet sæculo detrahente diuelli, sed Catholicam professionem manere semper vbique coniunctam. Dominus te incolumem custodiat, frater charissime. Dat. X. Kal. Septembr. Asterio & Præsidio VV. CC. Conss.] * C

D *Tom. 6 edit. Rom. prim. anno 499. Pag. 536. C. 4.* loco inferiùs. *Adde:* Hoc eodem anno, post Consulatum Paulini videlicet, exhibet nobis codex Arelatensis duas Symmachi Papæ epistolas datas mensibus Septembri atque Octobri, ambasque scriptas ad Eonium Episcopum Arelatensem, siue potiùs Cæsarium; quarum prior sic se habet:

Dilectissimo fratri Eonio * Symmachus. * Cæsario

Dilectionis tuæ litteras, mandataq; filio nostro Crescentio presbytero in nuncio deferente suscepimus, quibus constat inter Arelatensem & Viennensem Ecclesiam aliquod de ordinandis Episcopis in vicinis ciuitatibus oriri luctamen. illa re videlicet faciente, quòd decessor noster sanctæ recordationis Anastasius tractans confusionem prouinciæ, aliqua contra veterem cõsuetudinem iusserit obseruari, decessorum suorum videlicet ordinationem (quod non oportebat) sub qualibet necessitate transgrediens. Nam dum ad Trinitatis instar, cuius vna est atque indiuidua potestas, vnum sit per diuersos Antistites sacerdotium: quemadmodum priorum statuta à sequentibus conuenit violari? Huc accedit, quòd hæc sit sententiarum varietas * ad ipsam sacrosanctam Catholicam religionem credimus pertinere: cuius omnis potestas infringitur, nisi vniuersa quæ ad inuicem sacerdotibus semel statuuntur, perpetua sint. Quod aliàs contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ gesta sunt, faciat rata esse quæ gesserit. Quanta enim Vicarijs beatissimi Petri Apostoli iudicabitur esse reuerentia, si quæ in sacerdotibus præcipiat, eisdem transeuntibus dissoluantur? Relegentes ergo veterum Antistitum super hac causa ordinationes, quibus Ecclesiasticum grauatur scrinium: dilectionem tuam enixissimè commonemus, vt in ordinandis per singulas vrbes sacerdotibus cana ac reuerenda seruetur antiquitas, nec nouella constitutio vetustæ sanctionis robur imminuat. quia non aliter inter vos poterit seruari concordia, nisi nouis cupiditatibus antiquitatis reuerentia modus prudentiori adhibeatur consilio. Dominus te E *

nus te incolumem cuſtodiat,fili & frater chariſſime.Dat.III.Kal.Octob I.Term.P.C.Pau- A
lini Iunioris V.C.] poſterior autem hæc eſt:

Dilectiſſimo fratri Eonio* Symmachus.

*Cæſario

Mouit equidem nos, quòd dilectionis tuæ relatio declarauit: namque *contra regulas
*nempe
Eccleſiaſtici conſtituti, & aduerſum reuerentiam canonum tractatum per ſubreptionem Viennenſis Eccleſiæ Pontificis,ſedi Apoſtolicæ dudum præſidente prædeceſſore noſtro,ſe inculpabiliter aliqua meruiſſe; cùm ſi ſit vera conquiſitio, effectum non poſſint impetrata friuolè poſſidere, nec à nobis aliquid noui poterit ordinari, niſi quæ à Patribus prædeceſſoribuſque noſtris in hac cauſa ſtatuta claruerint. Tamen ne facilè alterius partis abſentia præiudicabiliter videremur aliqua decreuiſſe, id magis duximus ordinandum, vt fraternitas tua competenti tempore de Eccleſiaſtico ordine inſtructum non moretur & omni cauſa dirigere, qui apud nos veritatem cauſæ competenter alleget; quatenus pertractatis B
omnibus,quod ſtatuendum eſt, ſub deliberationis robore ſentiatur. Illud etiam dilectionem tuam facere debere præcipimus, vt fratrem & Coepiſcopum noſtrum Viennenſis vrbis Antiſtitem miſſo nuncio & ſcriptura commoneat, vt conſtitutis diebus is quoque hominem proprium dirigat, qui partis eius allegationes competenter inſinuet: vt de promotis ab vtraque parte ſuggeſtionibus ſecuriùs quæ in perpetuo ſeruanda ſint diſponantur. Quia ſemper ſuſpectus iudicat,qui ſub vnius quod videtur eligit deploratione ſancire. Dominus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime. Data ſub die III.Kal.Nouembr.P.C. Paulini V.C.

* *Tom.6.anno Dom. 502.edit. Rom. pri. Pag.548. D.8.* liceret. *Adde*: Incipit autem dicta epiſtola: Hortatur nos æquitas poſtulationis, &c.] cuſa extat inter Symmachi epiſtolas tomo primo epiſtolarum Rom. Pontificum. Sed extat & alia eodem argumento ad eum- C
dem Cæſarium data,numquam hactenus cuſa, quam hic tibi ex Arelatenſi codice exhibemus: ſic enim ſe habet:

Dilectiſſimo fratri Cæſario Symmachus.

Charitati tuæ per omnes Gallicanas regiones vtendi pallij conceſſimus facultatem. Exemplum libelli: Sicut à perſona B. Apoſtoli Petri Epiſcopatus ſumpſit initium, ita neceſſe eſt vt diſciplinis competentibus ſanctitas veſtra ſingulis Eccleſijs, quid obſeruare debeant, euidenter oſtendat. In Galliæ ſiquidem prouincia ab aliquibus perſonis Eccleſiaſtica prædia diuerſis titulis alienantur. ita fit vt pro ſuo quis arbitrio deuota mente relinquentium & egentium neceſſitatibus deputatas imminuat facultates. hoc poſtulamus vt fieri prohibeat Apoſtolicæ ſedis auctoritas, niſi forſitan aliquid pietatis intuitu monaſterijs fuerit largiendum. Illud etiam pari ſupplicatione depoſcimus, vt de laica conuerſatio- D
ne qui in ſingulis Iudicum officijs meruerunt, aut certè rexerunt ſub aliqua poteſtate prouincias, niſi multo antè tempore præmiſſa conuerſatione legitima & vita examinata, nullus aut clericus,aut Epiſcopus ordinetur. Viduas etiam iam diu religioſo habitu aſſumpto, & ſanctimoniales longo iam tempore in monaſterijs conſiſtentes poſcimus vt vnicuique coniugij cauſa nec volentes ſibi iungere, nec inuitas rapiendi libera ſit facultas.

Illud etiam humili prece ſuggerimus, vt nulli per ambitum ad Epiſcopatum concedatur accedere,nec data pecunia ſibi potentes homines ſuffragatores adhibeant. Et vt hæc facilius poſſint cuſtodiri,clerici vel ciues decretum facere,vel ſubſcribere ſine Metropolitani notitia vel conſenſu non præſumant penitus. Hæc omnia vltione diſtrictionis veſtræ fieri prohibete, quatenus & in Eccleſia veſtra, & in ſupradicta prouincia diſciplina bonis actibus amica ſeruetur.] hucuſque ex dicto codice. E

Tom.6 anno Dom.513.edit.Rom.pri.Pag.630. E.5. ſepulta relinqui. *Adde*: Quod demum ſpectat ad res Occidentales, hoc anno ſub Probi cum Clementiano Conſulatu S. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus veniens Romam, petijt à Symmacho Papa confirmari ſibi priuilegia collata antiquitus Eccleſiæ Arelatenſi: quod & Pontifex S. Leonis Papæ decretis inhærens libenter præſtitit.extant de his epiſtolæ eiuſdem Symmachi duæ, quarum altera ad vniuerſos Galliarum Epiſcopos hoc anno data habetur ſub Conſulatu Probi, altera ad ipſum Cæſarium anno ſequenti ſub Conſulatu Senatoris: prior autem ſic ſe habet:

Dilectiſſimis fratribus vniuerſis Epiſcopis per Gallias conſiſtentibus Symmachus.

Sedis Apoſtolicæ inſtituta prædicanda ſolicitant, vt de concordia vniuerſalis Eccleſiæ, quæ toto Orbe diffuſa eſt, peruigili cura tractemus: quæ in eo præcipuè efficaciùs adoleſcit,ſi ea quæ à Patribus ſtatuta ſunt,ætas ſubſequens reuerenter obſeruet. Cæſarius ſiquidem frater & Coepiſcopus noſter Metropolitanæ Arelatæ ciuitatis ſacerdos Eccleſiæ beati

A beati Apoſtoli Petri liminibus præſentatus,ea quæ pridem de priuilegijs Eccleſiarum conſtituta ſunt,noſtris poſtulauit innouari ſermonibus. Cuncta igitur inter Eccleſias Arelatenſem & Viennenſem à deceſſore noſtro beatæ recordationis Leone Papa quæ ſuper hac parte ordinata ſunt, Eccleſiæ Romanæ fidelis declarat inſtructio. Atque ideo ne ea quæ ſemper veritatis eſt æmula, ſibi aliquid vendicare queat obliuio, & prioris decreti vigor temporis diuturnitate vergatur in ſenium: neceſſarium duximus olim promulgata in lucem reddere noſtris affatibus. Idcirco quemadmodum deceſſor noſter Leo Papa dudum cognitis allegationibus partium definit parochiarum numerum vel quantitatem Arelatenſi & Viennenſi ſacerdotibus deputãdum,& nos præcipimus nullius vſurpatione tranſgredi. Sed(vt antè prædiximus)iuxta indulgentiam ſupradicti Pontificis Valentiam, Tharantaſiam, Geneuam, Gratianopolim oppida Viennenſis Antiſtes iuri ſuo vendicet: nec
B quicquam amplius ab his quæ ſemel ab Apoſtolica ſibi ſede conceſſa ſunt, æſtimet præſumendum. Alias verò parochias, vel diœceſes cunctas priuilegio & honore ſuo Arelatenſis Epiſcopus ſub temporum cõtinuatione defendat. Nec enim obſeruatio & vetuſtatis reuerentia cuſtoditur, ſi amplius de humilitate gloria ſacerdotalis attollitur. Proinde,fratres chariſſimi,ſinguli honoris ſui diſtributione contenti,nec per ſæcularia patrocinia, nec per cuiuſlibet excuſationis obtentum illicita præſumptione terminos conceſſæ poteſtatis excedant. Studere ſiquidem vnuſquiſque debet deuotionis officium magis gratia, quàm de ambitione,ne & Domini noſtri offenſam & humanam in ſe laceſſat inuidiam. Tacere nos iſta commiſſæ diſpenſationis iura minimè patiuntur: vt & de his qui Eccleſiaſticis regulis obſecundant, perſeuerantibus in concordia ſedis Apoſtolicæ gratulemur; & illi qui Catholicis diſciplinis obtemperare deſtiterint, ab Eccleſiæ gratia & charitate ſe alie-
C nos oſtendant. Dominus vos incolumes cuſtodiat,fratres chariſſimi. Dat.Ibid. Nouemb. Probo V.C. Conſ.]

Tom.6.anno Dom. 514.Pag.631.C.7. edit.Rom. pri. conſecuta eſt pacem. *Adde*: Antè autem quàm Symmachus moreretur, hoc anno menſe Iunio idem Pontifex ad Cæſarium Epiſcopum Arelatenſem has litteras dediſſe reperitur:

Dilectiſſimo fratri Cæſario Symmachus.

Qui veneranda Patrum ſtatuta cuſtodit,amicum ſe abſolutè religionis oſtendit: & qui prouidet vt locum exceſſibus non relinquat, demonſtrat ſe de bono gratiæ cogitare. Rationabile eſt vt ſancta Arelatenſis Eccleſia proprijs priuilegijs perfruatur: & quod vetuſtas præſtitit, & Patrum auctoritas roborauit, noua non debet violare præſumptio. Sic tamen, vt ceterarum Eccleſiarum priuilegia temporibus acquiſita non titubent: quia nec
D poteſt ex parte firmum eſſe,quod generalitatis tangit iniuriam. Manentibus ſiquidem his quæ Patrum conſtituta ſingulis Eccleſijs conceſſerunt, decernimus, vt circa hæc quæ in Galliæ prouincijs de cauſa religionis emerſerunt ſolertia tuæ fraternitatis inuigilet. Et ſi ratio popoſcerit præſentiam ſacerdotum,ſeruata conſuetudine, vnuſquiſque tuæ dilectionis admonitus auctoritate conueniat: & ſi Dei adiutorio controuerſia incidens amputari potuerit,ipſius hoc meritis applicemus: alioquin exiſtentis negotij qualitas ad ſedem Apoſtolicam,te referẽte,perueniat: vt cunctis ordine ſuo peractis, vnde inimicus bonitatis ſibi blandiatur,locum inuenire non poſſit. Igitur quemadmodum ſuprà diximus, per ſingulas Eccleſias beneficia quæ ſunt diu cuſtodita ſeruẽtur. Et ſi tam Eccleſiæ Aquenſis Antiſtes, vel alius quilibet Metropolitano Pontifici iuxta canonum definitionem vocatus obtemperare noluerit,nouerit ſubdendum ſe (quod non optamus) Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Et
E in hac parte magnopere te volumus eſſe ſolicitum, vt ſi quis de Gallicana regione Eccleſiaſtici ordinis atque officij ad nos venire compulſus fuerit, cum fraternitatis tuæ notitia iter peregrinationis arripiat: vt nec honos eius per ignorantiam aliquam contumeliam patiatur, & ambiguitate depulſa, à nobis animo ſecuro in communionis gratiam poſſit admitti. Dominus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime. Dat. III. Id. Iun. Senatore V.C. Conſ.] Hæc quidem omnia tum ab alijs antiquitus conceſſa,tum à Symmacho confirmata priuilegia Eccleſiæ Arelatenſis, habes eadem repetita à ſancto Gregorio Papa in epiſtola [a] ad Virgilium Arelatenſem Epiſcopum,& ad Epiſcopos [b] Galliarum. Porrò Symmachi litteris hic qui ſequitur inhærerebat in codice ſcripto libellus:

[a] *Gregor.lib.5. epiſt.51.*
[b] *Gregor. eod. lib.epiſt.52.*

Exemplum libelli P.

Quantum in omnibus Eccleſiarũ Pontificibus, quæ in toto Orbe diffuſæ ſunt, Apoſtolica ſedes ſibimet vendicat principatum, & Synodalibus decretis firmior eius præcellit auctoritas

auctoritas, tantum poteſtatis ſuæ prouiſione dudum à ſeſe conceſſa debent inconcuſſa ſeruari. Quatenus Arelatenſis Eccleſia fruatur priuilegijs ſuis, quæ nunc per Antiſtitem Cæſarium ſeriem ſuæ petitionis inſinuat; & quam hactenus habuit poteſtatem, veſtra nunc depoſcit auctoritate firmari; & quod veneranda ſedes quondam perenni ſanctione cuſtodiri præcepit, & pragmaticis ſpecialiter decreta ſunt conſtitutis, beatitudinis veſtræ præceptis ſuis etiam nunc confirmet auctoritas. Aquenſis etiam ciuitatis Epiſcopum ſanctitatis veſtræ moneri præcipite conſtitutis, vt dum à Metropolitano Antiſtite Eccleſiæ Arelatenſis ad Synodale Concilium fuerit euocatus, vel aliqua ordinationis cauſa eum ſibi poſtulet religio diuina neceſſarium, minimè venire fruſtretur: quatenus ea quæ longæuis ſæculis priſcorum ſanxit auctoritas, vobis Præſulibus præſenti futuræque ætati inuiolata ſeruentur. Dat. ab Egidio Abbate & . . . . .] Quem audis Egidium Abbatem obtuliſſe libellum pro Eccleſia Arelatenſi, illum putamus Egidium, quem ſanctitate inſignem ſub Cæſario Arelatenſi Epiſcopo clarviſſe, eius Acta declarant. A B

FINIS.

INDEX

INDEX IN TOMVM SEPTIMVM ANNALIVM ECCLESIASTICORVM.

A.

ABARI prohibentur à Iuſtino, ne irrumpant in fines Romanorum. 519.b
Abari ad Danubium veniunt, & vincunt Romanos. 553.c.d
Abbas non poterat ordinari, qui hæreticos & eorum ſcripta non damnaret. 293.d
Abbati malè ab Ariano tractato Deus præſto eſt. 601. b. c
Abdala Agarenorum Rex non regnauit in Hiſpania his temporibus. 318.c
Ablauius ſecutus eſt Iuſtinianum errantem, & luit pœnas. 488.e
Abrahamius preſbyter legatus Iuſtini ad Sarracenos. 95.a
Abrahamius vir pius factus eſt Rex Homeritarum. 102. a
Abſagi ad fidem conuerſi. 150.a
Abſagis templum Deiparæ Iuſtinianus Imperator erexit. 150.b
Abſagis interdictum, ne quis eunuchus fieret. ibid a
Abſolutionis ſacerdotum quanta ſit vis. 137.d
Abſtinentiam præſe ferunt Priſcillianiſtæ hæretici. 279.c
Acacij nomen è catalogo Orthodoxorum delendum. 20.e 22.e
Acacius cum ſuis ſequacibus condemnandus. 26.b
Acacij nomen è Diptychis deletum. 32.d. 33.e
Acacius vir ſuperbus mittitur à Iuſtino Imperatore ad Marcianum Ducem exercitus. 554.e
Acacius ſpoliat dignitate Marcianum Ducem exercitus. ibid.d
Acacium reprehendit Gelaſius Papa de audacia. 626.b
Acclamationes populi in Eccleſia in auſpicatione Iuſtini Imp. 3.a
Acclamationes erant voces ſonoræ ad rhythmum & modos muſicos. ibid.e
Acclamationes in Circo quomodo fiebant. ibid.e
Acclamationes populorum in reditu Eutychij Epiſcopi Conſtantinopolitani. 568.a.b
Acclamationes cum Dei laudibus in Toletana Synodo tertia. 646.e
Accuſatoribus aperta via contra ſimoniacos. 187.e
Acephalorum multa capitâ. 230.a.b
Acephali excommunicantur à Vigilio Papa. 363 a
Acephali miraculo conuicti. 368.b
Achilles monachus vagus Romam venit. 42.d
Achilles pſeudomonachus latet propter conſcientiam ſuam à Catholicis damnatam. 49.b
Achilles Arianus ordinatus ab Epiphanio contra iura. 225.c
Acœmetæ Neſtoriani damnati vitandi. 201.c
Acœmetæ monachi hæretici. 179.c.d.e
Acœmetæ legatos mittunt ad Ioannem Papam. ibid.c
Acœmetæ monachi Neſtoriani. 180.b
Acta publica in hiſtorias inferri ſolita. 2.d
in Acta Apoſtolorum carmen Aratoris ad Vigilium Papam. 329.b.c
Acta Quintæ Synodi Conſtantinopolitanæ corrupta. 399.b.c
Acta poſt Quintam Synodum. 441.d.e
Acta Toletanæ Synodi. 645.a.b.646.a.b.c
Acta Sextæ Synodi damnant ſcripta ſuppoſita ab hæreticis. 278.b
Actiones Quintæ Synodi octo. 399.c
Actio prima Synodi Pariſienſis in cauſa Prætextati Epiſcopi. 581.b.c.d.e.582.a.b.c
Actio Pariſienſis Synodi ſecunda. 582.d
Actio tertia Synodi Pariſienſis. 583.a.b
de Actione prima, ſecunda, tertia, & quarta Synodi Conſtantinopolitanæ. 256.c.d.e.257.a
de Actione vltima Synodi Conſtantinopolitanæ. 259.a
Actionum Synodalium quæ ratio habenda. 341. e
Adaarmanes Dux exercitus Coſrhois Regis. 554.a
Adaarmanes res Romanorum depopulatus eſt. 554.d
Adaarmanes malè tractauerat populos. 567.d
Adaarmanis geſta retractauit Tiberius Imperator. idid.d
Adaarmanes præſtantiſſimus Perſarum. 591.c
Adaarmanes in prælio profligatus. ibid.d
Adadus Auximitarum Rex bellum infert Damiano Hebræorum Regi. 318.a
Adadus Damianum vincit, & ad fidem conuertitur. 318.a.b
Addæus Senator clariſſimus ſed ſceleſtus, ſecuri percutitur. 519.e
Addæus vrbis Præfectus moritur iuſto Dei iudicio. 569.c
in Adoleſcentia indicantur merita ſenectutis. 137.e
Adoratio conuenit Papæ. 106.b
Adrumetum muris cinctum à Iuſtiniano Iuſtiniana appellatum. 209 e
Aduentus Natalis Domini vnde fluxerit. 590.c
de Aduentu Agapeti Papæ Conſtantinopolim. 242.b c
Aduerſa Romanam Eccleſiam non lædunt. 448 a
Adulatio interdum regnat apud Epiſcopos cum Principibus. 581.e
Adulatio abſit à ſanctis, quantum fieri poteſt. 159.a
Adulatio dementat Principes. 344.d
ad Adulouualdum, & ad eius matrem Theodolindam Longobardorum Reginam miſit exemplaria Quintæ Synodi S. Gregorius Papa. 445.b
Aedificia à Theodorico Rege Romæ inſtaurantur. 118.d
Aedificia in cælo quomodo creſcant. 657.b.c
in Aegypto ortæ nouæ hæreſes. 54.a
in Aegypto templum erexerunt Iudæi. 156.a
in Aegypto potiſſimum orti ſunt plures hæretici. 233.a
Aegyptij crudeles, & moribus immanes. 152.d
de Aegyptijs hæreticis, qui etiam dicti ſunt Iacobitæ. 229.e
Aegyptiorum Epiſcoporum epiſtola Synodalis aduerſus Origenem. 288.e

a in Aemi-

in Aemilia Totilas Rex superat exercitum Romanorum. 322.c
Aemiliana virgo dicata Deo amita S.Gregorij. 584.e
Aequalitas Filij cum Patre probatur multis argumentis. 602.d.e 603.a.b o.d.e
Aes alienum Iustiniani dissoluitur à Iustino. 501.a.b
Aetherius Antiochiæ Curator moritur iusto Dei iudicio. 569. c
Aetherius Senator confitetur se instituisse venenum pro Iustiniano. 519.d
Aetherio caput abscinditur. ibid.e
Aetherius vitijs plenus. ibid.e
Aetherius in omnibus ita malè tractatus, sicut ipse malè tractauerat S.Eutychium. 520.a
Aetherius Episcopus calumnijs oppressus suscipitur à Guntheramno Rege. 631.e
Athesis fluuius exundauit, & in Ecclesiam S. Zenonis ingredi non potuit. 652.d.e
ad Aethiopum Regem scribit Iustinus Imp.aduersus Homeritas. 95.c
Aethiopum Regis expeditio in Homeritas. 99 d
Aethiopum Regis pietas in expeditione paranda. ibid.e
Aethiopum Rex consilit sanctum monachum. 100.a
Aethiopum Rex multum orat pro Christianis. ibid.a
Aethiopes pugnauerunt contra Homeritas, & eos vicerunt. 101.d
Aethiopes aliquando fuerunt albi gratia Dei. 102 d.e
Aethiopum Rex factus Christianus. 156.a
Aethiopum Rex cum Romanis fœdera iunxit. 156 a
Aetius Archidiaconus Parisiensis loquitur pro veritate. 581.c
Afflictio reddit interdum homines insanos. 563.a.b
Afflictio etiam interdum homines occidit. 571.c.e
Afflictio compensanda est gaudijs. 27.a
Afflictis sui currit Deus in tribulationibus. 517.c.d
ab Afflictionibus liberat Deus sanctos suos. 568.569 570
in Afflictionibus interdum homines prosperi redduntur. 577 a
Africa repleta Ariana hæresi à barbaris. 614.c
in Africa Gontharis tyrannus. 334.d
Africa,recuperato Romano Imperio,est à Vuandalis liberata. 188.d
Africam liberandam à Vuandalis prædicit S.Cyprianus. 173.b
in Africa plura Concilia sunt celebrata ad collapsam disciplinam restituendam. 163 a
in Africa milites rebellant. 266 b
in Africa milites coniurarunt aduersus Salomonem Ducem exercitus. 266.b. Prouinciam dira afflixerunt clade, & Carthaginem diripuerunt. ibid.b
in Africa patefacta coniuratio militum. ibid.d
Africa primantur Vuandali à Belisario. 192 c
Africa possessa à Vuandalis nonagintaquinque annis. 207.e
Africa per Iustinianum libertatem recepit. ibid.e
Africæ moderãdæ creatur Archelaus Præfectus Prætorij. ibid
Africa multa mala passa à Vuandalis. ibid.d
Africam decorauit Iustinianus Prætoriana potestate. 208.c
in Africa plura erexit ædificia Iustinianus. ibid.c.d
in Africa Concilium ducentorum decem & septem Episcoporum. 218 a
Africanorum Episcoporum reuerentia erga sedem Apostolicam. 218.c
Africanæ Ecclesiæ quæ concesserit Iustinianus Imp. 222.c.d. 223.b.c
Africana Ecclesia plurimùm debuit S. Fulgentio. 83.e
Africanæ Ecclesiæ sidus fulgens S.Fulgentius. 146.c
Africani subditi legibus Romanis. 209.c
Africani Catholici sibi vendicant templum S.Cypriani. 191.c
Africani non hostes,sed amici Romanorum. 191.a
Africanos liberat Belisarius captiuos. 191.c
in Africanos Episcopos sæuit Iustinianus. 435.c.d
Africanos Episcopos armat Pelagius contra decretum Iustiniani. 346.a
Africani Episcopi Iustiniano Imp.resistunt. ibid.b
ad Africanos Episcopos legatio monachorum Scythiæ. 46.d
ad Africanos Episcopos epistola monachorum Schytiæ. ibid.e
pro Africanis Episcopis omnibus respondet Fulgentius. 47.c
Agapetus Romanus filius Gordiani creatur Papa. 218.a. 219.a.b c
Agapetus Papa comburit decretum Bonifacij de successore. 166 a
ad Agapetum Papam mittit fidei professionem Iustinianus Imp. 205.d.e
Agapetus irritat acta Bonifacij contra Dioscorum. ibid.c
ad Agapetum misit fidei confessionem Iustinianus Imperator. 219.d.e
Agapeti Papæ epistola ad Iustinianum Imp.ad ardorem fidei ipsum incitando. 220.a
Agapetus approbat professionem fidei Iustiniani, quia conuenit cum regulis Patrum. ibid b d
ad Agapetum Iustinianus mittit professionem fidei Hormisdæ. ibid.e
Agapeti epistola ad Africanum Concilium. 221.a
Agapetus Concilij Africani pietatem commendat. ibid.d
Agapeti epistola ad Reparatum Episcopum Carthag. ibidem e.
Agapeti epistola ad Iustinianum, quòd non recipiantur lapsi cum honore. 224.a.d
Agapetus asserit, verè pœnitentes honores non quærere. ibid.e
Agapetus negotia committit Legatis. 225.b
Agapetus reprehendit Epiphanium Episcopum Constantinop. ibid.c
Agapeti nomine spuria epistola. 233.e
Agapetus Papa legationem Constantinopolim suscipit. 238.c
Agapetus Rusticus dictus. 239.c.d
de Agapeti Papæ legatione, & quomodo coactus vasa sacra oppignorauit. 240.e
Agapetus veluti alter Petrus donis cælestibus abundans. 241.e
ab Agapeto Papa consecratus est Mennas. 246.a
Agapeti præclarum factum,& summa auctoritas ostensa. ibid.b.c.d
ad Agapetum Papam scribunt Orientales. 246.e
Agapetus exoratur contra hæreticos. 247.a b.c
Agapetus iterum damnat Anthimum. 251.e
Agapetus mittit libellos monachorum ad Iustinianum, vt expellerentur hæretici. 251.e
Agapeti ex hac vita transitus. 252.a
Agapetus priuat omni dignitate Anthimum. ibid.a
de Agapeti obitus tempore. 252.d.e
Agapeti ordinationes. 252.e
Agapetus mutum & claudum sanat. 242.a
Agapetus quando Constantinopolim peruenit. ibid b
Agapetus honorificè Constantinopoli suscipitur. ibid.c
Agapetus Anthimum deponit. ibid.d e.243.c.d
Agapetus pertractat de pace cum Iustiniano Imperatore. ibid c. d
Agapetus cur pacem à Iustiniano non obtinuerit. ibid.c
Agapetus altercatur cum Iustiniano de fide. 242.e
Agapeto obtulit Iustinianus libellum de fide. 243.a.b
Agapetus quantum restiterit Iustiniano Imperatori. ibid. b.c
Agapeto se humiliat, & ipsum summa obseruantia colit Iustinianus Imperator. ibid c
Agapetus damnat Seuerum, Petrum, & Zoaram hæreticos. ibid.e
Agapetus quàm magnificè egerit cum Anthimo Episcopo Constantinop. 244.a

Agapetus

Agapetus mitius egit cum Anthimo. ibid.c
Agapetus subrogat pro Anthimo Mennam Xenodochum. 245.a
Agapeti circulares litteræ ad Orientales de depositione Anthimi,& electione Mennæ. ibid.b c
Agapeti epistola ad Petrum Episcopum Hierosolymorum. ibid.c
Agapeti sententia in Anthimum. ibid d
Agapetus Mennam laudat. ibid.e
Agapetus Præfectus Lauræ reijcit Origenistas. 174.e
Agapeti diaconi epistola ad Iustinianum Imperatorem. 665. c.d.e.& seqq.
Agapetus iste quis fuerit. 670.e.671.a
Agapetus Exconsul pergit Constantinopolim cum Ioanne Papa. 105 b
Agapetus Patricius pergit Constantinopolim cum Ioanne Papa. ibid b
ad Agapitum scribit Theodoricus de forensi basilica. 119.b
in Agathensi vrbe sunt reliquiæ S. Andreæ. 604.a
in Agathensi vrbe erat Præfectus Gomacharius Comes Arianus. 604.a
Agathias emendandus de annis Cosrhois Regis. 570.c
Agathiæ sententia de obitu Cosrhois Regis ex animi mœrore. 571. e
Agathon Papa ad Heraclium & Tiberium Imperatores Iustinianum laudat. 496.d
Agaunense monasterium à Sigismundo Rege ædificatur. 121. d
in Agaunensi monasterio Sigismundus pœnitentiam egit. 122 a
in Agericum Virdunensem Episcopum clementia Theodoberti Regis. 165.b
Agilanes Arianus prouocat ad disputandum Gregorium Turonensem. 602.c
Agilanes legatus Leuuigildi Regis ad Chilpericum. ibid.c
Agilanes Arianus argumentatur aduersus æqualitatem Trinitatis. ibid d
Agilanes confunditur à Gregorio Turonensi. ibid d
Agilanes rursus interrogat Gregorium. ibid.e
Agilanes infirmitate debilitatus conuertitur. 603.e
in S. Agile basilica frequens populus. 83.e
Agnetem Abbatissam commendat Fortunatus S. Martino. 600.a
Agnes soror Radegundis constituitur Abbatissa. 659 c
de Agnoitis hæreticis. 229 c
Agnoitæ hæretici dicti etiam Themistiani. 230.a
S. Agricola Episcopus Cabilonensis laudatur à Venantio. 391.a.b
Agricola Episcopus iudicat Chilpericum Regem. 631.d.e
S. Agricola Episcopus Cabilonensis moritur. 606.d
S. Agricola fuit filius Agricolæ senioris æquè sancti. ibid.d
Agricolas liberè fuit agros colere Totilas Rex Gothorum. 336.c
ad Alamundarum Ducem Sarracenorum scribit Dunan contra Christianos. 94.e
Alamundari duo, alter conuersus, alter verò peruersus. 95. a
ad Alamundarum Iustini legatio pro pace. 95 a
Alani impleuerunt Arianæ hæresi Italiam. 614.c
Alaricus in Gallia possidet ea loca, quæ sunt trans Rodanum. 121.b
Alaricus prouincias habuit in Hispania. ibid b
Alaricus Crotildem coniugem accipit. 121.c
Alaxa apostata magnum damnum intulit Ecclesiæ Catholicæ. 471.c
Alaxa tenuit regnum Galliciæ in Hispania annis decem. ibid.c
Albanus Episcopus Africanus. 46.d
Albino viro Consulari auxiliatur Boëtius. 113.d.114.b

S.Albinus Episcopus Andegauensis interfuit Synodo Aurelianensi. 307.c
S.Albini sanctitas & seueritas. ibid.c
Alboinus Rex Longobardorum è Pannonia ingreditur in Italiam. 526.d
Alboinus Chlotosindam filiam Clotarij ducit in vxorem. 527.a
Alboinus iunctus fœdere Hunnis. ibid.a
Alboinus plures barbaros auxiliares nactus est. ibid.a
Alboinus mitis videri cupit. ibid.c.d
Alboinus Liguriam ingreditur. 533.a
Alboinus omnia inuasit vsque ad Tusciam præter Romam, & Rauennam. 533.e
Alboinus cepit Ticinensem ciuitatem multo tempore obsessam. 537.c
Alboino paratur mors à Rosimunda coniuge. ibid.e
Alboinus Rex occiditur. 538.a
Alchima clarissima femina. 510.e
Alchima indulsit Apollinari viro suo,vt crearetur Episcopus. 510.e
Alchima se confert ad construenda templa sanctis martyribus. ibid.e
Alciatus probat epistolam Ioannis Papæ, & Iustiniani Imperatoris. 201.d.e
Alemandurus barbarorum Scenitarum Dux Mauritium prodidit. 591.d
Alemanni cum Francis inuadunt Italiam. 449.e
Alemanni diripiunt templa & deformant. 450.b
Alemanni dant pœnas patratorum scelerum. ibid.d
Alexandriæ miserandus status. 53.e
Alexandriæ non facilè poterat mederi Iustinus Imperator. 53.e
Alexandriæ factus est Episcopus Asterius. 80.c
Alexandria terræmotu contremuit. 442.b
Alexandriam transportatur Iustinus Dux. 519 d
Alexandriæ & Aegypti Episcoporum epistola Synodalis aduersus doctrinam Origenis. 288.e
Alexander Archimandrita monasterij S.Maronis. 14.b
Alexander Episcopus Melitensis subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.c
Alexander Diospolis Thraciæ masculorum corruptor à Iustiniano punitur. 462 b
Alexandrini quando incipiant numerare annos. 136.a
in Alexandrina Ecclesia dirum schisma. 228.a
ab Alexandrino Patriarcha subtracti Rubensis & Berythensis Metropolitani. 441.a
Alleluia cantabatur in funere fidelium defunctorum. 661.e
Altaria sanguine respersa ab hæreticis. 13.e
in Altari præcipitur vt asseruetur Eucharistia, sed non inter imagines 534 b
Amalaberga coniux Hermenefredi Thuringiorum Regis. 121.c
Amalafrida mori cogitur. 138.c
Amalaricus Rex Gothorum moritur. 167.b
Amalarius malè habet Crotildem. ibid b
Amalaricus occiditur à Childeberto. ibid.c
Amalaricus hæreticus non potest conuenire cum coniuge Christiana. ibid b
Amalaricus habebat multitudinem pretiosorum lapidum. ibid c d
ex Amalarici ditione præda capta à Childeberto. ibid d
Amalaricus vbi fuit occisus. ibid.d.e
Amalasuntha filia Theodorici Regis, & coniux Eutharici Cillicæ. 21.e
Amalasuntha curat vt benè educetur Athalaricus filius. 119 c.d.e
in Amalasuntham tumultuantur Gothi. ibid.e
Amalasuntha Gothis prudenter acquiescit. 120.a

cum Amalasuntha magnus vsus amicitiæ interceſſit Iuſtiniano. 127.b
Amalaſuntha odium in Theodatum. 186 b
Amalaſuntha regnum ſuſcipit adminiſtrandum pro Athalarico ſuo filio. 119.c
Amalaſuntha conſilio regnum ſuſcipit Theodatus. 210.b
Amalaſuntha carceri traditur ad lacum Vulſinum. ibid.b
Amalaſuntha cogitur ſcribere ad Iuſtinianum Imperatorem. ibid.c
Amalaſuntha necatur iuſſu Theodati Regis. 211.b
Amalus vir fortis Romæ enutritus. 210.e
Amantius neſciens Iuſtino procurat Imperium. 2.c
Amantius Theocrito Imperium cupiebat. ibid.c
Amantius vir potens, & qui præfuit cubiculo Anaſtaſij Imperatoris. ibid.c
Amantius patrocinatus eſt hæreſi Eutychianæ. ibid.c
Amantius è medio à Iuſtino tollitur. ibid.c
Amantius non curandus eſt, & ita ſuadet populus Iuſtino. 6. c
Amantius Epiſcopus Nicopolitanus. 4.e
Amaſeam deportatur Eutychius Epiſcopus. 498.d
Amaſeæ multa miracula edita à ſancto Eutychio. 491.c. 492.d
Amaſeam confugiunt Chriſtiani ad ſanctum Eutychium. 493. a.b
Amator Epiſcopus Auguſtudunenſis ſcribit ad Siluerium Papam. 296.b
Amatoris Epiſcopi munera miſſa ad Siluerium Papam. ibid. b
Amaxobij dicti Abari. 519.b
Ambitio infelices homines in barathrum conjicit. 277.d
Ammatas germanus Gilimeris tyranni. 191.c
Ammatas pugnat contra ſacerdotes Chriſtianos. ibid c
Ambroſius Epiſcopus Theodoſium caſtigauit. 359 a
Ambroſio Romæ vices ſuas delegat Caſſiodorus. 196.b
Ameres cum Hilderico cuſtodiæ traditur. 154.c
Ameres à Gilimere excæcatur. ib d.b
Amicitia fracta eſt inter Romanos & Perſas, & quare. 85. a
Amidenis ſcripſit Iuſtinianus contra hæreticos. 181.c
Ammonius Epiſcopus Abydanus. 4.e
Ampelioni Senatori ſcribit Ioannes Papa de fide. 200.b
in Amphitheatro exponebantur beſtijs præſtigiatores. 579.c
Ampliatus ordinatus Catanæ preſbyter à Vigilio Papa Romam mittitur. 348.e
Anachoretis locum aptum adinuenit Caſſiodorus. 479.e
Anaſtaſia ſenatoria clariſſima femina. 28 d
ad Anaſtaſiam ſcribit Hormiſda Papa. ibid d
Anaſtaſia ſcribit ad Hormiſdam Papam. 36 b
ad Anaſtaſiam ſcribit Hormiſda Papa. 38.b
Anaſtaſia vxor Pompeij monaſticam vitam excoluit. 133 e
Anaſtaſia vxor Tiberij Imp ab ipſo vocatur Auguſta. 588 d
Anaſtaſia peperit Tiberio duas filias. ibid.d
Anaſtaſij errores de Vigilio Papa refelluntur. 388.e
Anaſtaſius vnus ex Synodo Conſtantinopolitana. 63.e
Anaſtaſius Papa quid definierit de delendis nominibus Epiſcoporum. 66.e
Anaſtaſius Papa anathematizat Origenem, & ceteros hæreticos. 288 b
Anaſtaſius Imp. Eutychianorum patronus perfidus. 45.a
Anaſtaſij Aug. nomen è Diptychis deletum. 32.d
ſub Anaſtaſio Imp crudelia facta Samaritanorum. 157.a
Anaſtaſium Epiſcopum Conſtantinopolitanum reprehendit S. Leo Papa. 626 b
Anaſtaſius cognomento Sinaita ſit Epiſcopus Antiochenus. 473.c
Anaſtaſij Epiſcopi Antiocheni ſententiam expectabant Orthodoxi de edicto Iuſtiniani. 485.a.b
Anaſtaſius vir ſanctus, doctus ac prudens. ibid.b.c
Anaſtaſium velut iurrim oppugnare conatur Iuſtinianus. ibid.c.d
Anaſtaſius repugnat Juſtiniano. ibid d
Anaſtaſius Antiochenos in fide confirmat. ibid.e
in Anaſtaſium Antiochenum Epiſcopum calumniæ delatæ ad Iuſtinum Imperatorem. 543.c
Anaſtaſius mittitur in exilium à Iuſtino Imperatore. ibid.c
Anaſtaſius reſtitutus à Mauritio Imperatore. ibid.d
in Anaſtaſij locum ſubſtituitur Gregorius Epiſcopus Antiochenus. ibid.e
Anaſtaſio dat litteras Aurelianus Epiſcopus ad Vigilium Papam. 373 d
Anaſtaſio ſubdiacono data eſt chartula aduerſus Vigilium. 295.d.e
Anathema in eos qui hæreticos non expellunt. 250.c.d
Anathema in eos qui non rectè ſentiunt de ſanctiſſima Trinitate ibid.c
Anathema in eos qui non credunt rectè de Jeſu Chriſto. ibid. d e
Anathema in eos qui non confitentur Mariam Virginem eſſe Dei genitricem. ibid.e
Anathema in eos qui non rectè ſentiunt de duabus naturis in Chriſto. 340.a
Anathema in Theodorum, Neſtorium, Arium, Eunomium, Macedonium. Apollinarium, & ceteros hæreticos. ibid.a.b
Anathema infligitur in hæreticos etiam poſt mortem. 342. b.c
Anathematiſmi aduerſus Origenem 292.e
Anathematiſmi quatuordecim Iuſtiniani Imperatoris aduerſus diſſentientes. 339.c.d.e
Anathematiſmi ſexdecim Gothorum Catholicorum in Arianam impietatem. 647.c.d.e
Anathematiſmi quinque Vigilij Papæ. 425.c
ad Anatolium Romanæ Eccleſiæ diaconum ſcribit Ferrandus. 147.c
Anatolius S. R. E. diaconus conſuluit in re graui Ferrandum. 185.c
Anatolij diaconi S. R. E. ſtudia contra decretum Iuſtiniani de fide. 346.a
in Anatolium Sebaſtenum ſcripſit Ephræm. 231.e
Anatolius Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus quid ſenſerit de Iba Epiſcopo. 426.c
Anatolius vir Conſularis in terræmotu moritur. 459.b
Anatolius iniuſtiſſimus fuit. ibid.c
Anatolius impius, vir plebeius, & mollis. 578.e
Anatolius ad Magiſtratus & ad alia munera irrepſit ſubdolè. ibid.e
Anatolius Antiochiæ ætatem traduxit. ibid.e
Anatolius hoſtias ſimulachris immolabat. ibid.e
Anatolius cum Gregorio Epiſcopo familiaritatem conflauit. ibid.e
Anatolius deprehenditur præſtigiator, & infinitis inuolutus ſceleribus. ibid.e
Anatolium impium auerſata eſt imago Deiparæ. 579.a
Anatolius ducitur Conſtantinopolim. ibid.b
in Anatolium exclamat populus Conſtantinopolitanus. ibid.b
Anatolius exponitur beſtijs. ibid.c
Anatolij corpus lupi membratim deuorant. ibid.c
Anatolij cauſam defendens reprehenditur à Deipara. ibid.d
Anazarbum vrbs primaria Minoris Ciliciæ quater concuſſa terræmotu. 109.a
Anazarbum à Iuſtino refectum, & Iuſtinopolis appellatum. ibid.a.b

Ancillæ

Ancillæ, & omnes extraneæ feminæ ſeparandæ ſunt à clericis. 658.d
Ancyranis ſcripſit Iuſtinianus contra hæreticos. 181.c
Andegauenſis homo curatur oleo benedicto à S. Hoſpitio. 561.c.d.e
Andouera Regina decipitur à Fredegunde. 597.e
S. Andronico ædificata Eccleſia à Narſete Præfecto. 529.e
S. Andreæ ope curatus eſt Munzolus vir illuſtris. 165 b
S. Andreæ corpus inuentum Conſtantinopoli. 390.c
S. Andreæ monaſterium extruxit Romæ S. Gregorius Papa. 586.b
S. Andreæ reliquias tranſtulit Conſtantinopoli Romam S. Gregorius. ibid.b
S. Andreæ reliquiæ ſunt in Agathenſi vrbe. 604.a
S. Andreæ brachium portatur Romam à S. Gregorio Papa. 622.e
S. Andreæ brachium ornatum oſtenditur in monaſterio S. Gregorij. ibid.e
Andreas Ferentinas Epiſcopus à Gregorio Papa corrigitur. 97 b
Andreas Epiſcopus Cardinalis ſepultus Caietæ. 616. a.b.c.d
Andreæ Epiſcopi epitaphium. ibid.a.b.c
Andreæ iuſtitia & doctrina commendatur. ibid.b
Andreas priùs preſbyter Cardinalis, poſtea fuit factus Epiſcopus. ibid c
Andreas exercuit munera veri Antiſtitis. ibid c
Andreas Epiſcopus Fundanus vixit S. Gregorij tempore. ibid. d
Andreas Epiſcopus Aquinas. ibid.e
Andreas preſbyter Oſtienſis ordinauit Pelaginm Papam. 449.c
Andreas diaconus ſit Epiſcopus Aquinas. 539 b
Andreas mittitur à Mauritio Imperatore ad milites in Orientem. 632.e
Andream nec audire ſuſtinent milites. ibid.e
Andreas Epiſcopus Præualitanus ad Hormiſdam Papam ſcribit. 35 a
Andreæ Epheſini Epiſcopi fidei profeſſio. 405.a
Androginus & eius vxor filios conſequi non poterant. 491.c
Androginus & eius vxor ad Eutychium confugiunt, & filios conſequuntur. ibid c.d e
Androgini filij alter Petrus, alter verò Ioannes. ibid.d.e
Andronicus preſbyter Neſtorianus. 96.c
Angelus prædicit ruinam Chilperici Regis, & filiorum. 580.c
Angelus prædicit Tiberio Imperatori pacem. 588.e
Angelus apparuit S. Gallo, & eum conſolatur. 504 a
Angeli portant animas Sanctorum in cælum. 71.a
Angeli à Deo mittuntur de cælo in neceſſitatibus hominum. 272.e. 273.a
Angeli ſiunt patrini baptizatæ feminæ. 272.e
Angeli auditi ſunt altercari in tranſitu S. Radegundis Reginæ. 661.b.c
per Angelos malos immiſſa peſtis in Oriente. 330.e
Angelitæ hæretici. 232.e
in Anglia cultus Sixtus martyr. 671.c
in Angliam miſit reliquias ſancti Sixti Gregorius Papa. ibid.c
in Angustijs quæ ſit conſolatio. 459.c
ab Angustijs liberat Deus Sanctos ſuos. 568.569.570
in Angustijs homines boni proſperi efficiuntur. 577.a.b
de Anima inſaniæ Origenis. 282.c
Anima quomodo non poſſit præexiſtere. 283.a.b.c.d.e. 284.a.b.c
de Anima fabulæ Platonis, & philoſophorum. 440.a.b
de Anima Chriſti delirium Origenis: nam non fuit ante eius aduentum in carne. 287.a
Animæ præexiſtentia ſimilis eſt fabulæ Gentilium. 287.c
Animæ præexiſtentia quòd non detur, probatur ex Baſilio, Athanaſio, & Gregorio Nyſſeno. 287.a.b.c.d
Animæ Sanctorum in cælum ab Angelis portantur. 71.a
de Anima liber compoſitus à Caſſiodoro. 481.c
Animalia ea loca cauent, in quibus aliàs fuerint periclitata. 172. b
Animi mæror interdum homines interficit. 571.c.e
in Anienis fluminis ponte monumentum Narſetis. 498.d
Annona ſuppeditata diuinitus S. Benedicto. 299.c
Anni à quo tempore numerentur in Eccleſia Romana. 253.b
Anni à Chriſto cœpti numerari à Dionyſio Abbate Romanæ vrbis. 136.a
Annus cruentus nece nobilium. 519.a
Annulum ignitum ſuſtinet palma Catholicus, & ei non nocet. 602.b
Antharit creatur Rex à Longobardis. 612.b
Antharit cognominatur Flauius. ibid.b
Antharit Rex ſtupet miraculo clauis S. Petri. 612.e
Antharit aliam clauem auream fecit S. Petri. ibid.e
Anthimus Trapezuntius Epiſcopus ſubrogatur in locum Epiphanij Epiſcopi Conſtantinop. 226.d
Anthimus Eutychianam hæreſim ſectabatur. ibid.e. 227.a
Anthimus ſtudet videri Catholicus. 233 b
Anthimi ſubdoli conatus. ibid.e
Anthimi præſentiam ſpreuit Agapetus Papa. 242.e
Anthimum deponit Agapetus. 242.d. 244.a.b c
Anthimus deponitur ſine Concilio. 244 a b
cum Anthimo mitius egit Agapetus. ibid c
Anthimo præſcriptus certus terminus. ibid.d
Anthimum fouet Seuerus hæreticus. 245.a
Anthimus quanto tempore ſederit. ibid.a
in Anthimum ſententia Agapeti Papæ. ibid.d
Anthimus iterum damnatur ab Agapeto. 251.e
Anthimus priuatur omni dignitate ab Agapeto. 252.a
Anthimo tributi plures termini ad reſipiſcendum à Synodo Conſtantinopolitana. 256 d.e. 257.a
ad Anthimum proclamatio Mennæ, & Synodi Conſtantinopolitanæ. 257.a
in Anthimum ſententia lata. ibid.c
in Anthimum quanta locutus ſit Mennas. 258.c
Anthimi errores. 257 a.b.c.d.e. 258 a.b
in Anthimum quid decreuerit Iuſtinianus Imp. 263.d.e
in Anthimum Trapezuntium dicat anathema, qui ordinandus eſt Epiſcopus. 292.b
Anthimus & ſocij anathematizantur à Vigilio Papa. 305.a
Antiochena Eccleſia inuaſa à Seuero. 14.c
Antiochenæ Eccleſiæ clades. ibid.c
Antiocheni probant ſe verè Catholicos eſſe. 15.c
Antiochenus Antiſtes Antiochiæ eſt ordinandus. 38.c
Antiochenæ Eccleſiæ cauſa. 40.b
Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopus eligitur Paulus Conſtantinopolitanus. 40.c
pro Antiochena Eccleſia laborant Legati ſedis Apoſtolicæ. ibid.c.d
Antiochena Eccleſia fluctuat per Paulum eius Epiſcopum. 79.c
Antiochena clades Zoſimo reuelata. 108.b
Antiochenæ Eccleſiæ cauſa tractatur à Legatis. 33.c
Antiochenos confirmat in fide Anaſtaſius. 485.e
Antiochenus populus luit pœnas de perſecutione mota in ſuum Epiſcopum. 629.c.d
Antiochia expulſus eſt Seuerus. 53.b
Antiochiæ creatur Epiſcopus Ephræm. 123.c
Antiochiæ excidium per terræmotus. 108.d
Antiochiæ curam ſuſcipit Ephraimus. 108.e
Antiochia proſtituta hæreticis. 107.d

Antiochiæ ingens terræmotus. ibid.d
Antiochiæ posterior terræmotus. 144.a.b
Antiochia dicta est Theopolis. ibid.b
Antiochia mutauit nomen, sed non subsecuta est morum correctio. ibid.d
ab Antiochia egressus est omnis decor. ibid.d
Antiochiæ auditum est primùm nomen Christianum. ibid.e
in Antiochiæ foribus inscribebatur: Christus nobiscum: state. ibid.c
Antiochia capta & incensa à Cosrhoe Rege Persarum. 144.a.b.310.a
Antiochia incensa instauratur à Iustiniano Imp. & redditur illustrior. 322.d.e
Antiochia adducta in magnum discrimen Persarum incursione. 554.a
Antiochia inuaditur à Cosrhoe Rege. 554.d
Antiochia terræmotu concutitur. 578.d
Antiochiæ ætatem traduxit impius Anatolius 578.e
Antiochiæ in templo facta visio de futuro Mauritio Imperatore. 592.d
Antiochiam cum honore reuersus est Gregorius Episcopus. 629.c
Antiochia concutitur magno terræmotu, & multa ædificia corruunt. 629.d.e
Antiochiæ miseranda clades. 630.a
Antiochiæ terræmotu extincta sexaginta millia hominum. ibid.a.
Antiochiæ in tantis malis nullum incendium. ibid.a
ad Antiochum Italiæ Præfectum misit edictum Iustinianus Imp. de rebus Italiæ. 445.d
Antipater Episcopus Rhossos interfuit Concilio Antiocheno generali. 679.a
Antipatrita Episcopus sub Hierosolymitano Patriarcha. 441.b
ab Antiquis petenda est doctrina. 480.c.d
Antiquitati non plenè consultum non custoditis antiquis codicibus. 193.e
Antonina uxor Belisarij Ducis Romani exercitus. 189.d
Antonina Patricia uxor Belisarij quid in Siluerium Papam. 274.e
per Antoninam implet suam promissionem Vigilius intrusus. 276.e
Antonius Versentanus anahematizatur à Vigilio Papa. 305.a
Antonio Episcopo Ascalonitano præcipit Iustinianus, vt Palæstinam visat, & eorum tributa alleuet. 159.e
S. Antonij corporis inuentio. 171.e
Apameæ clerici laborant pro fide. 12.d.e
Apameis scripsit edictum Iustinianus contra hæreticos. 181.c
ab Apamea Syriæ Secundæ translatæ sunt reliquiæ Constantinopolim. 553.e
Apamea Syriæ Secundæ capta à Persis. ibid.e
Apamea igne absumpta ab hostibus. 554.e
Apameæ Archiepiscopus comitatur S. Eutychium. 568.b
Aphthartodocitæ hæretici. 232.d
Aphthartodocitarum sententia præualuit aduersus Corrupticolas. 483.c.d
Apocrisarius mittitur S. Gregorius Constantinopolim. 593.a.b
Apocrisarij eligebantur diaconi. ibid.d
Apologia Iustiniani Imp. pro sua fide. 185.a
Apollinarem hæreticum damnat Iustinianus Imperator. 128.b
in Apollinarem anathema Iustiani Imp. 340.b
Apollinaris & alij hæresiarchæ incendio apud inferos cruciati apparent. 176.e
Apollinaris subrogatur in locum Zoili Episcopi Alexandrini. 382.b.384.c
Apollinaris intrusus recipitur à Vigilio Papa. 396.a
Apollinaris Patriarcha Alexandrinus fuit in Quinta Synodo. 399.e
Apollinaris Episcopi fidei professio. 406.a
Apollinaris Alexandrinus subscribit sententiæ latæ à Quinta Synodo Constantinop. 434.a
Apollinaris Episcopus Aloxandrinus quanto tempore sederit. 532.b.c
Apollinaris tres Episcopos ordinauit. ibid.c
Apollinaris Alexandrinus Patriarcha quàm fuerit misericors. 673.d.e.674
Apollinaris relinquit Alchimam uxorem, & fit Episcopus. 510.e
Apollinis oraculum adorabatur in monte Cassino. 148.b
Apollinis oraculum destructum à S. Benedicto. ibid.b
de Apostasia Origenis. 290.b
Apostata à dæmone arreptus & cruciatus liberatur à S. Eutychio. 493.a
Apostatæ ad communionem non sunt recipiendi. 578.a.b
Apostolica sedes dicta Ecclesia Romana. 205.b.c.d
Apostolicæ sedis cultor Iustinianus quamdiu Catholicus. 204.e
Apostolici legati Synodum congregant Constantinopoli. 255.d
Apostolicæ sedis legati primum locum obtinent in Concilijs. 426.b
Apostolicæ sedis summa auctoritas. 448.b.449.b
ab Apostolica qui diuisus est sede, in schismate est. 453.e
ad Apostolicam sedem spectat congregare Concilia. 454.e
Apostolicæ sedes tantùm vsurparunt nomen Patriarchæ. 533.c
Apostolicæ sedis indulgentia Aquileiensis Ecclesia habet Patriarcham. ibid.e
Apostolicum officium qui impleuerit, meretur Apostolicum præmium. 647.a
Apostolico patrocinio defenditur Roma. 612.d.613.a
Apostoli sæpe defenderunt Romam ab hostibus. 211.a
Apostolorum reliquias exoptat Iustinianus ab Hormisda Papa. 41.e
Apostolorum sanctuaria desiderantur à Iustiniano. 42.a
Apostolorum dubitatio fuit confirmatio nostræ fidei. 76.a.b
Apostolorum canones translati sunt de Græco à Dionysio Abbate. 136.d
ex Apostolorum traditionibus doctrina Ecclesiastica Romæ. 234.e
ex Apostolorum traditione ritus Romanæ Ecclesiæ. 280.b
in Apostolorum acta carmen Aratoris ad Vigilium Papam. 329.b.c
Apostolorum basilica dedicatur à Menna Episcopo Constantinop. 390.b
Apostolis templa vbique erecta, præsertim in Gallijs. 558.e.559.a
ad Apostolorum limina peregrinatio antiqua. 561.c
Apostolorum reliquiæ curabant omnes infirmos. ibid.c
Apulia potitur Totilas Rex Gothorum. 328.b
Aqua stat circa Ecclesiam S. Zenonis, & non potest in eam ingredi. 622.e
Aqua è sepulchro S. Martini collecta auget vinum. 583.e
Aquæ benedictæ magna virtus. 271.a
Aquæ inuentæ miraculosè Byzacij. 190.e
Aquila demonstrauit corpus Lupentij martyris. 632.b.c
Aquileiæ Concilium coegerunt Episcopi contra Quintam Synodum. 435.d
Aquileiensis Patriarchatus vnde originem traxerit. 535.b.c.d
Aquileiensis Episcopus schismaticus. 454.c
Arabia Felix, olim dicta Suba, nunc autem Homeritis. 86.a

Arabissenorum ciuitas magna, vnde ortus est Mauritius Imperator. 592.b
Arator magnus erator legatus Athalarici Regis ad Iustinianum. 126.e
Arator subdiaconus Ecclesiæ Romanæ. 329.c
Aratoris carmen in Acta Apostolorum ad Vigilium Papam. 329.b.c
ad Aratorem plures scripsit epistolas Ennodius Ticinensis. 127.a
Arator, relicta aula regia, ministerio Ecclesiæ se dicat. ibid.a
in Araxanum agrum incursionem fecit Mauritius Dux Tiberij Imperatoris. 571.e
Arbor ingens translata oratione S. Launomari. 525.d.e
Archelaus creatur Præfectus Prætorij. 207.d
Archesilaus Patricius venit ad Zosimum virum sanctum. 108.b
Archesilai uxori oculus restituitur orationibus Ioannis Chuzubitæ. 109.c.d
Archiepiscopi dicti sunt Patriarchæ. 187.c.d
Archimandritæ libellos offerunt Legatis. 33.a
Archimandritæ monasteriorum sequuntur Papam. 182.a
Archimandritæ libellum offerunt Agapeto, vt Anthimo assignetur terminus ad respiscendum. 244.d
Archimandritæ contra hæreticos libellum offerunt Agapeto Papæ. 248.e
Archimandritarum libellus lectus in prima Actione Synodi Constantinopolitanæ. 256.c
Arelatensi monasterio priuilegia concessit Vigilius Papa. 449.a. atque etiam S. Gregorius. 477.e
Arelatense monasterium constructum à Childeberto Rege. 477.e
Areobindus in Africam mittitur. 334.c
Areobindus à Gontharide occiditur. ibid.e
Arethas primarius ciuitatis Nagran. 87.e.88.a
Aretha martyris confessio, & sociorum. 88.d
Arethas cum trecentis & quadraginta socijs vocatur à Dunaan Rege. 91.c
Arethas cum socijs iubetur sistere. ibid.c
Arethas perorat in Dunaan Regem. ibid.d
Arethas valde reprehendit Dunaan. ibid.e.92.a
Arethas detegit iniustitiam, superbiam, & reliqua vitia Dunaan. 92.a.b
Aretha martyris vaticinium. ibid.a.b
Arethas vixit nonagintaquinque annos, & vidit filios filiorum, & filias filiarum. ibid.b
Arethas se beatum dicit propter martyrium. ibid.b
Arethas commartyres hortatur, vt fortiter agant. ibid.b
Arethas asserit nihil gloriosius martyrio. ibid.d
Arethas contestatur suos. ibid.e
Arethas heredem constituit, qui permanserit in puro cultu Christianorum. 93.a
Arethas tres possessiones relinquit Ecclesiæ ædificandæ. ibid.a
Arethas diuino afflatus Spiritu præloquitur instar Patriarcharum. 93.a
in Arethan & socios sententia impij Dunaan. ibid.b
Arethas primus ex sociis consecutus est coronam martyrij. 93.c
Arethæ filius fit Dux gentis Nagran. 102.a
Argentarius mittit libellum contra Gregorium Episcopum Antiochenum. 625.b
Argimundus Dux coniurauit in Reccaredum Regem. 650.b
Argimundi insidiæ deteguntur, & luit pœnas. ibid.
ad Argolicum Vrbis Præfectum scribit Theodoricus de publicis cloacis. 119.a
Aria filius Theodo, cognomine Mirus. 471.c
Ariamirus pius suscipit regnum Sueuorum. 536.e
Ariamiri Regis Sueuorum tempore celebratum est Concilium Bracharacense, & Lucense. 542.a
Ariani à Iustiniano exagitati. 127.d.e
Arianos exagitat Iustinus Imperator. 104.a.b
pro Arianis laborat Theodoricus Italiæ Rex Arianorum patronus. ibid.b.c.105.a
Ariani in Oriente magna libertate viuebant. 104.a
Ariani Ecclesiis suis spoliati. 104.b 105.a
pro Arianis cogit Theodoricus Ioannem Papam ire Constantinopolim. 105.a
pro Ariano Rege Deum exorant Patres in Concilio. 169.b
Ariani expulsi sunt à sacerdotibus Carthaginensibus. 191.c
Ariani sacerdotes pœnitentes an suscipiendi ad honores. 218.b
in Arianos quæ statuerit Iustinianus Imperator. 222.d.e. 223.a
Arianorum magnum odium in Salomonem Præfectum Prætorio in Africa. 223.e
in Arianos odium Francorum. 235.d
Ariani milites rebellant in Africa. 266.b
ab Arianis rebaptizati, sunt in profunda voragine demersi. 279.e
Ariani Spiritum sumunt ex Origene. 288.b
Arianæ hæresis susceptæ Roma expelluntur Vigilij Papæ opera. 329.a
Ariani suos Episcopos Patriarchas appellabant. 533.c
Arianus Episcopus inuadere vult Ecclesias Christianorum Spoleti. 548.a
Arianus Episcopus dat pœnas impietatis. ibid.a
Arianus malè tractare intendens sanctum quemdam Abbatem, Spiritum exhalauit. 601.b.c
Ariani Episcopi impostura in cæco sanando. ibid.c.d
Ariani confunduntur miraculis. 602.b.c
Arianus disputat de æqualitate personarum, eius argumenta. ibid.c. ibid.d.e
Arianus Comes illusor perit. 604.c
in Arianum deluserem retorquetur ludibrium. ibid.d.e
Arianus deriſor malè perijt. 605.a
Arianus ad miraculum prouocatur. 605.b.c
Arianus proijcit manum in fruentem aquam, & eius caro liquefit. ibid.d.e
Ariani Episcopi miraculis carent. 613.e.614.a
Ariani Narbonenses ad fidem conuertuntur. 614.c
Arianorum coniuratio in Reccaredum Regem Catholicum. 614.d
Arianorum coniuratio detegitur, & impij puniuntur. ibid.d
Ariana hæresi implicuerunt barbari Italiam. 614.c.d
Ariana hæresis exiccata decrescit. 614.c
Ariana impietas condemnatur in Toletana Synodo tertia. 642.b
Arianam superstitionem anathematizant Gothi Catholici. 647.b
Arium cum suis dogmatibus anathematizat Reccaredus Rex. 646.b
in Arium anathema Iustiani. 340.b
in Arij dogmata insurgit S. Sabas cum Iustiniano. 159.a.c
Arij hæresis orta est ab Origene. 182.a
Ariminense Concilium damnant Gothi. 647.e
Aristides presbyter narrat exordium proditionis hæreticorum. 49.d
Aristides presbyter Romam vocatur ab Hormisda Papa. 50.a
Aristides inimicus Legatorum Papæ. ibid.d
Aristomachus Dux & Iudex. 228.a
in Aristotelis opera commentaria Boëtij. 114.d
Arma fidelium non sunt carnalia, sed spiritualia. 548.a.b
Arma vbi regnant, cessant leges Ecclesiastica. 564.b
Armorum vsus quibus interdictus à Iustiniano. 170.a.b
Armenia Maior malè tractata à Cosrhoe Rege Persarum. 544.c

Armenia maior dicta Persamenia. 545.a
Armenia suos Principes occidit, & se tradit Romano Imp. ibid.a
Armeniæ conceduntur inducia à Cosrhoe Rege. 563.c
Armeniam æstiuo tempore inuasit Cosrhoes Rex. 570.d
Armentaria pia femina mater Gregorij Turonensis Episcopi. 559.b
Armentarius clericus Gregorij Turonensis infirmus sanatur virtute S. Martini. 512.e.513.a
Arrogantia consueta hæreticorum. 47.a
Arrogantes humiliat Deus. 572.
Arsaces coniurat cum Artabane in Iustinianum Imperatorem. 371.c.d
Arsenius Comes venit ad Iustinianum contra Christianos Palæstinæ. 157.c
Arsenius obtinet à Iustiniano ea quæ vult. ibid.
Arsenius conuersus se commendat S. Sabæ, & ab eo baptizatur. 158.c
Arsenius homicidij auctor morte mulctatus. 272.a.b
Artabanes Dux dolo necat Gontharidem. 334.e
Artabanes cum Arsace suo cognato coniurat in Iustinianum Imperatorem. 371.c.d
Artabanes Persa multos captiuos abduxit ex ditione Romanorum. 553.d
Artemius Episcopus Senonicus interfuit Concilio Matisconensi. 590.a
Artemius Episcopus comprobauit Acta Synodi Matisconensis. 636.e
Artes hominum regnandi causa. 41.c
Ars ars deludatur. ibid.d
Artes multæ in bello. 100.b c.d.e
Artifices stent intra limites suæ officinæ. 344.a
Aruernenses liberantur ab inguinaria per S. Gallum. 504.a
Aruernense Concilium in Gallia. 319.b
Aruernensis ciuitas ab incendio liberata per S. Gallum Episcopum. ibid.c
Aruernensis ciuitas afflicta inguine, mortuo S. Gallo Episcopo. 552.d.e
Aruernensis Ecclesia schismate laborauit, mortuo S. Gallo. 553.b
in Aruernensi ciuitate Iudæi conuertuntur. 575.d
Aruerni celebratur Synodus ad sedandas turbas. 632.a
Asclepiodotus Referendarius Guntheramni missus ad Synodum Valentinam. 640.a
Asiam Iberi incolunt. 85.c
Asiani nolunt expungi nomina proprietorum Antistitum. 65.b. 66.d
pro Asino à leone vorato, inseruit ipsemet leo Zosimo. 109.d.e
Asporatius templum construxit S. Theodoro. 213.a
Asterius factus est Episcopus Alexandrinus. 86.c
ad Asterium Episcopum Alexandriæ scribit Iustinus contra Homeritas. 95.c
Asterius Episcopus Salernitanus. 225.d. 256.a
Asterius Præfectus Orientis. 625.a
Asterius altercatur cum Gregorio Episcopo Antiocheno. ibid.a
Asterius abdicatur Præfectura Orientis. ibid.a.b
Asterius dat pœnas de malis in Gregorium Episcopum illatis, 629.d.e
de Astronomia & de Arithmetica libros edidit Cassiodorus. 482.d
Astronomia iudiciaria damnatur. ibid.d
Athalaricus Rex ad Senatum scribit de electione Felicis Papæ. 116.c.d
Athalaricus annum octauum agebat, quando mortuus est Theodoricus. 119.c
Athalaricus Rex Italiæ. 119.c
Athalaricum bene instituendum curat Amalasuntha mater. 119.c.d.e
Athalaricus Rex admonet Gothos in Italia. 120.b
Athalarici epistola ad Victorinum Episcopum eius orationibus se commendantis. 120.d.e
Athalaricus à Senatu iuramentum exegit. ibid.b
Athalaricus scribit ad Senatum, ad populum, & ad Romanos dispersos. ibid.b
Athalaricus studuit firmare sibi regnum. 121.a
Athalaricus quærit reddi sibi tuta, quæ possidebat in Gallijs. ibid.a
Athalaricus exigit iuramentum à Gallis, vt sint fideles. ibid.a
Athalaricus possidet in Gallia ea loca, quæ sunt cis Rodanum. 121.b
Athalaricus habuit fœderatos Burgundiones, & Thuringios. 121.b
Athalarici Regis legatio ad Iustinianum Imperatorem. 126.b
Athalaricus pacem & concordiam à Iustiniano exposcit. ibid.c.d.e
Athalaricus pacem firmauit cum Iustiniano Imperatore. 127.a.b
Athalarici numisma. ibid.c
Athalarici Regis patrocinium suscipit Iustinianus Imperator. ibid.c
Athalarici Regis constitutio, ne clerici trahantur ad laicalia tribunalia. 134.c.d.e
Athalarici Regis honor erga Romanam Ecclesiam. 134.c.d.e. 135.a
Athalaricus pœnam constituit in eum, qui ad laicalia tribunalia clericum traxerit. ibid.e
Athalarici epistola ad Hildericum Regem de morte Amalasuidæ. 138.d
Athalaricus quæ molitus sit in Hildericum Regem. 139.a
Athalarici epistola ad Ioannem Papam aduersus simoniacos. 188.d
Athalarici Regis edictum in simoniacos affixum ante atrium S. Petri. 188.c
Athalarici Regis epistola ad Saluantium Præfectum Vrbis. 188.b
Athalaricus Rex de nobilibus Romanis bene meretur. 194.c
Athalaricus auget Aurelium Cassiodorum dignitate Præfecturæ Prætorij. 194.c
Athalarici Regis obitus. 210.a.b
Athalocus Episcopus Narbonensis Arianus alter Arius videbatur. 614.b.c
Athalocus Arianus desperatione perit. ibid.c
Athanagildus Rex Gothorum in Hispania moritur. 523.a
Athanagildo fuerunt duæ filiæ, quæ traditæ sunt nuptui Regibus Francorum. ibid.a
Athanagildus Rex habuit coniugem Goisuintham. 600.b
Athanasij testimonium in vita S. Antony aduersus Origenem. 286.d
ad Atarbium Præf. Prætorij scribit Iustinianus Imp. de electione Episcoporum. 141.c
Athei vltimis suppliciis afficiuntur constitutione Iustiniani. 386.d
Athenogenes Abbas Episcopus Petrensis. 349.a
Atolus discipulus S. Remigij moritur. 615.e
Atoli epitaphium. 615.e.616.a
Atoli pietas commendatur. 616.a
Auares victi à Tiberio Comite Excubitorum pacem petunt. 532.a
Auares rursum inuadunt Romanum Imperium. 553.c.d
Auares grassantur in Romanum Imperium. 630.c
in Auares legatio Turcarum ad Iustinum Imperatorem. 673.c

Auaritia

Auaritia reddit Principes turpes. 497.e
Auaritiam fugiant Principes. 367.b
Auarus infirmus pecuniam pauperibus distribuit, & ipsam repetendo cadit mortuus. 442.e.443.a
Auctoris peroratio cum gratiarum actione. 663.a
Auctor offert hunc librum S. Dei genitrici Mariæ. ibid.a
Auctor non ita hilaris librum hunc edidit. ibid.
Auctoritas Romanæ Ecclesiæ super omnes Ecclesias. 202.d
Auctoritas Romanæ Ecclesiæ non ex dimissis, sed ex Apostolica potestate. 241.b.c
Auctoritas Romanæ Ecclesiæ quando magis viguerit. ibid.c
Auctoritas Papæ tunc magis viget, quando est oppressa. 246.c
Auctoritas Papæ quanta sit super omnes. 77.b. 345.a. 448.b. 449.b. 626.a.b.c.d.e. 627
Auctoritas prædicandi non est concessa laicis. 220.b.d
Audicas tyrannus regno Suenorum priuat Eburicum adolescentem. 609.c
Audicas in monasterium trudit Eburicum. ibid.c
Audicas regno priuatur à Leuuigildo Rege. ibid.c
Audicas in monasterium truditur. ibid.c
Augustanis scripsit Iustinianus contra hæreticos. 181.c
Auieno Senatori scribit Ioannes Papa de fide. 200.b
S. Auitus Abbas Nutiacensis intercessit pro Sigismundo Rege. 122.b
S. Auitus prædicit Clodomero mortem. 122.b
Auitus miraculis clarus inter confessores numeratur. 123.b
ad Auitum Senatorem scribit Ioannes Papa de fide. 200.b
S. Auiti intercessione liberatus Childebertus Rex ab imminentibus periculis. 324.a
S. Auito insignem Ecclesiam erigit Childebertus. ibid.a
S. Auitus Episcopus Aruernensis Iudæos conuertit 575.d
ab Auito Iudæi baptizantur. 576.a
Aulici maximè possunt apud Principes. 27.e
Aulicos Iustini Imp. præuenit Hormisda Papa. 28.a
Aurelianense Concilium secundum. 268.c
in Aurelianensi Concilio secundo quot canones sanciti, & in primis de suffragijs Fidelium. ibid.c.d
Aurelianensis Synodus tertia in Gallia. 307.b.c
Aurelianensi Synodo tertiæ quot Episcopi interfuerint. ibid.c
Aurelianense Concilium quartum de Paschatis d.e quando celebratum. 333.d
Aurelianensis Concilij quarti duo canones. 334.a
Aurelianensis Synodus quinta. 391.a
Aurelianensi Synodo quintæ qui Episcopi interfuerint. ibid.a. 392.a.b
in Aurelianensi Synodo quintæ quot canones sanciti. 392.b
Aurelianis tenuit sedem sui regni Guntheramnus. 502.b
Aureliani Arelatensis Episcopi legatio ad Vigilium Papam. 373.d
ad Aurelianum Arelatensem Episcopum epistola Vigilij Papæ. 373.e
Aurelianus Episcopus Vicarius Vigilij Papæ. 374.b
Aurelianus Episcopus confirmatur à Vigilio Papa. ibid.b.c.d
Aurelianus Arelatensis Episcopus Synodo quintæ Aurelianensi interfuit. 391.a
Aurelius Cassiodorus auctus dignitate Præfecturæ Prætoriæ ab Athalarico. 194.c
Aurelij Cassiodori epistola ad Ioannem Papam se commendantis eius orationibus, ibid.d
Austrapius Dux in basilicam sancti Martini confugit. 457.b
in Austrapium crudelis est Iudex, sed à Deo punitur. ibid.b.c
Austrechildis Reginæ pia legata soluenda esse decernit Guntheramnus Rex. 640.a
Austrechildis Regina moritur. 598.a
Austrechildis Regina curat vt sui medici occidantur. ibid.a.b
Aurum Iudices interdum corrumpit. 52.c.d
Aurum adulterinum existimandum, quod colligitur lacrymis populorum. 567.d
Auro remittit ad propria Hunnos grassantes Iustinianus Imperator. 464.a
Auxilium diuinum implorandum est in laboribus perferendis. 1.c.d
Auximitæ populi ad fidem Christi conuertuntur. 318.a

B.

Badda virgo filia Chilperici Regis nupsit Reccaredo Regi in Hispania. 630.e
Badda Regina subscripsit Catholicæ fidei. 646.e
Bagaiensis vrbs cingitur muris à Iustiniano. 209.e
Baioariorum conuersio per Rupertum Episcopum Vangionensem. 662.b
Baioariorum Apostolus Rupertus Episcopus. ibid.c
Boioarij acceperunt Euangelium à S. Seuerino. ibid.c
Bandonimia monialis alumna S. Radegundis. 660.e
Bandoninia describit felicem transitum S. Radegundis. 661.a.b.c.d.e 662.a
de Baptismi forma, & glorificationis hymno. 279.c.d
Baptismus multis conferebatur in die Paschatis. 52.a
in Baptismatis fonte quotannis solita renouari miracula in Hispania. 365.e
de Baptismatis fonte periculum facit Theodegiscl.us Rex. 366.b.c
Baptismate abstergitur fœtor Iudaicus. 576.c
in Baradatum scripsit Ephræm Episcopus Antiochenus. 231.e
Barbari imitantur pietatem Christianorum. 81.e
Barbari resarciunt illas Ecclesias, quas Vuandali profanarunt. 82.b
Barbari bello Vuandalos exagitant. ibid.c
Barbari Romanis ingentia mala intulerunt. 463.a
Barbari contemnuntur à Iustino. 507.c
Barbari plures iuncti fœdere cum Longobardis. 527.a
Barbarorum grassatio in sanctos monachos. 621.a.b
Barsanuphius anachoreta admirandus. 366.d.e
S. Bartholomæum Apostolum colunt Russi, à quo Euangelium acceperunt. 679.a
Basilica ædificata reliquijs. 123.b
Basilicæ sæpe erectæ SS. Apostolis Petro & Paulo, & præsertim in Gallijs. 558.e.559.a
Basilicas Orthodoxorum venerati sunt Gothi. 274.a
Basilides Patricius vnus ex Decemviris. 151.c
Basiliscus vnus ex Synodo Constantinopolitana. 63.e
S. Basilius probat animam hominis non præexistere. 287.a.b
S. Basilius reprehendit Origenem, quòd cæli non sint animati. 289.d.e
S. Basilius asserit Origenem expulsum à gratia Dei, & ab Ecclesia. ibid.e
S. Basilius reprehendit Origenem, quòd damnati saluabuntur. 291.c
Basilius Patricius Romanus Roma fugit. 353.d
Basinianus testis adducitur propriæ innocentiæ à Vigilio Papa. 372.e
Bedæ nomine aliqua scripta edita, quæ verè Petri Abbatis Tripolitani sunt. 481.a
Belisarius Dux mittitur ad bellum Persicum à Iustiniano Imperatore. 129.e
Belisarij epistola ad Mirrhanem, ei pacem offerendo. 130.a
ad Belisarium Mirrhanes, ad bellum eum excitando. ibid.b
Belisarius rursus ad Mirrhanem, ad concordiam eum hortando. ibid.b
ad Belisarium iterum Mirrhanes, ipsum continendo. ibid.e
Belisarius Persas vicit. ibid.d.e

Belisarius

Belisarius Dux exercitus Iustiniani prauidet victoriam per somnium. 189.e
Belisarius Dux feliciter confecit bellum Persicum. 155.b
Belisarius seuere punit ebrios homicidas. 190.a
Belisarij concio de iustitia seruanda in exercitu. ibid.a.b
Belisarij probatur seueritas. ibid.c
Belisarij summæ iustitiæ exemplum. 191.a
Belisarij summa prudentia in continendo exercitu. 191.e
Belisarius potitur Carthagine. ibid.e
Belisarius superat inuidorum calumniam. 206.e
Belisarij triumphus. ibid.e
Belisarius quæ & quanta spolia ab hostibus coperit. 207.a
Belisarij Consulatus honorificus. 212.b
Belisarius Salonam vrbem expugnauit. 235.b
Belisarius Siciliam Romanis recuperauit. ibid.c
Belisarij felicitas. ibid.c
Belisarius dura obsidione Neapolim cepit. 268.e
Belisarius an benè, vel malè Neapolim tractauerit, dubium est. ibid.e
Belisarius cum exercitu Romam ingreditur. 270.a
Belisarius malè tractat Siluerium Papam. 274.e
Belisarius mittit in exilium Siluerium Papam, & ipsum deponit. 275.a.b.c.d
Belisarij pœnitentia. 275.e
Belisarius Ecclesiam construit propœnitentia. 275.e. 276.a
à Belisario implorat auxilium contra Gothos Dacius Episcopus Mediolanensis. 294.e
in Belisarij potentia confidebat Vigilius. 301.b
Belisarij studia, vt eligeretur Vigilius Romanus Pontifex. 302.a
Belisarius Constantinopolim reuocatur. 312.b
Belisarius cum Vitige & regia supellectile Byzantium venit. ibid.b
Belisarij pictura de duobus Regibus victis. ibid.c.d
Belisarij multæ laudes. ibid.e. 113.a.b
Belisarij indulgentia erga agricultores & segetes. 113.a
Belisarij continentia laudatur. ibid.a
Belisarij virilidum ingenium. ibid.b
Belisarius felicissimus Dux, nisi paruisset impiæ Theodoræ. ibid.b
Belisarius missus in Persidem, nihil profecit. 328.d
Belisarius in Italiam mittitur Vigilij opera. 329.a
Belisarius in Aemilia constituitur aduersus Totilam. 331.e. 332.a
Belisarius munera pretiosa offert S. Petro. 332.a. & in primis crucem auream pulcherrimam. ibid.b
Belisarius Romæ expectabatur in necessitate. 352.b
Belisarij epistola ad Totilam Regem pro Vrbe seruanda. 356.b
Belisarius dilemmate perstringit Totilam. ibid.c
Belisarius Vrbem ingreditur, & munit. ibid.d
Belisarius reuertitur Constantinopolim inglorius precibus coniugis. 370.d
Belisarij robur decidit, ex quo iniecit violentas manus in Siluerium Pontificem. ibid.e
Belisarius Exconsul mittitur à Iustiniano ad reuocandum Vigilium Papam. 388.c. 400.d
Belisarius licet senex, armatur tamen contra Hunnos. 463.e
Belisarij Ducis calamitas. 473.c.d
Belisarius an fuerit excæcatus. ibid.c.d.e
Belisarius dictus Romanorum decus. 474.a
pro Belisario magna declamatio. ibid.b
Belisarius luit pœnas iusto Dei iudicio. ibid.d
Belisarius delectus inter eos qui coniurationem in Iustinianum conflarunt. 488.e
Bellator presbyter multos libros edidit. 135.e
Bellatoris scripta in bibliotheca Cassiodori. 480.d
Bellicæ res quare interdum infaustum finem sortiantur. 634.a
in Bello pietas quantum possit. 82.e
in Bello mulieres artes. 100.b.c.d.e
Bellum paratur à Iustiniano Imperatore in Gilimerem. 155.a
Bellum Vuandalicum meditatur Iustinianus, antequam ipsum aggrediatur. 172.a
de Bello Vuandalico prædictiones felices. 172.e
in Bello non militent nisi Christiani. 189.d
in Bello absit ebrietas. 190.a.b.c.d
in Bello commendatur iustitia. 190.a.b
in Bello seueritas contra vitia probatur. 190.c
Bellum ciuile Francorum diuinitus sedatur. 308.c
Bellum Ecclesiasticum vbique viget. 389.c
Bellum à Tiberio Imperatore gestum contra Cosrhoen Regem. 570.d
Bellum Ecclesiasticum in Occidente. 452.d
Bellum ciuile & domesticum affligit Gallias. 456.b.c
in Bello Chramni quæ fuerint prænunciata. 457.b
Bellum Constantinopolim vrget. 461.b.c
de Benedictionibus hæreticorum non participabant Catholici. 604.e
S. Benedicto traditur Placidius puer monasticis institutionibus imbuendus. 98.b
S. Benedicto offertur Maurus ab Eutychio Senatore. ibid.
S Benedictus degebat apud montes Simbruinos. ibid.c
S Benedictus duodecim erexit monasteria. ibid.c
S. Benedictus ex angustijs Sublacensibus Cassinũ petit. 147.c
à S. Benedicto tamquam à fonticulo sunt deriuata immensa flumina, tot agmina monachorum. 148.a
in S. Benedicto tamquam in paruo globo apparet immensum cælum. ibid.a
S Benedictus aufert reliquias idololatriæ. ibid.a.b
de S. Benedicto conqueritur diabolus. ibid.c
S. Benedictus, Maledictus à diabolo vocatur. ibid.c
S Benedicto diuinitus suppeditata annona. 299.c
à S Benedicto descendit sancta & generosa posteritas. 319.a.b
S. Benedictus quo anno mortuus. 234.c.d.e
ad S. Benedictum spatharium suum misit Totilas Rex. 326.c
S. Benedictus spatharium detegit. ibid.c
ad S. Benedictum venit Totilas Rex humillimus, & ab eo reprehenditur. ibid.c.d.e
ad S. Benedictum sæpe veniebat Antistes Ecclesiæ Canusinæ. 326.e
S. Benedictus quid vaticinatus sit de clade Vrbis. 326.e. 327.a
ad S. Benedictum ducit rusticum ligatum Galla Dux Gothorum. 327.b
S. Benedicti virtute soluitur rusticus, & Galla nouit diuinam virtutem. ibid.c
S. Benedictus luget monasterium Cassini destruendum. 550.e
S Benedictum lautorem incendere conantur Gothi. 326.a
S. Benedictus diuinitus ab igne liberatur. ibid.a.b
Benedictus Bonosus Romanus fit Papa. 545.c
Benedictus Papa quanto tempore sederit. 565.c
Benedictus fecit vnam ordinationem. ibid.d
Benedicti epistola ad Dauid Episcopum de mysterio sanctissimæ Trinitatis. ibid.d
Benedicti tempore S. Gregorius non fuit creatus diaconus Cardinalis. 584.b.585.b.c
Benedicti tempore S. Gregorius adhuc non exercuit monasticam vitam. 585.c
Beneficia à Deo accepta sunt recolenda, & Deo gratiæ agendæ. 207.d.e.208.e
Beneficiorum diuinitus acceptorum exaggeratio Iustiniani. 208.a
Beneuentum occupat Totilas, & eius muros diruit. 327.e
Benignitas Totilæ Regis erga Romanos. 353.e
Benignus Episcopus Heracleæ Paphlagoniæ. 399.b
ad Benignum Archiepiscopum scripsit Pelagius Papa de translatione

translatione Episcoporum. 584.a
Beppolenus Dux cum Fredegunde visitat S. Prætextatum Episcopum. 641.a
Beræea expugnata à Cosrhoe Rege Persarum. 310.a
Bertheramnus Episcopus Burdegalensis fuit in Synodo Matisconensi. 634.d
Bertheramnus cogitur pascere Faustinianum, quia eum benedixerat. 636.d
Berzellaus à Rege inuitatus permissus est lætus remeare ad propria. 663.
Berythensis Metropolitanus subtractus ab Alexandrino, & concessus Hierosolymitano. 441.a
Berythum in Phœnicia terræmotu solo æquatum est. 442.b
Bessarion Trapezuntius Archiepiscopus Nicænus extitit auctor concordiæ Latinorum cum Græcis. 680.e
Bessarion factus Cardinalis S.R.E. 681.a
Bessam exercitus Præfectum adeunt Romani, cum quo conferunt quid agendum sit in prælio. 351.c
Bessas triticum occultè Romæ vendebat contra ius. 352.c
Bessa capta Roma aufugit. 353.c
Bestijs exponitur prætigiator. 579.c
S. Bibiani basilica perficitur à Leontio Episcopo Burdegalesi. 509.e
de Bibliotheca Cassiodori. 480.b.c.d.e
Biduarius malè tractatur à Iustino Imperatore ipsius fratre. 563.e
Biduarius & Iustinus conciliati sunt. 564.a
Birgentius fugit in Venetos, venit in Dalmatiam, & se contulit Byzantium. 299.e
Bituricensis vrbis eligitur Episcopus Sulpitius. 632.a
Bizacena prouincia gaudebat de reditu S. Fulgentij. 83.c
Bizacenæ Ecclesiæ salua vult priuilegia Iustinus Imperator. 531.a
Bizacenum Concilium celebratum in Africa. 103.a
Bizacij aquæ inuentæ sunt miraculo. 190.e
Bizacy constituitur à Iustiniano Rector Consularis. 208.c
Blandus presbyter missus legatus Constantinopolim ab Hormisda Papa. 22.b
Blandus presbyter nouissimus post diaconos positus errore librariorum. 25.a
Blandi presbyteri suggestio de Ioanne legato ad Hormisdam Papam. 50.b
Blasphemiæ Origenis horrendæ de Trinitate, de Dei potestate, & aliæ. 292.c.d.e. 293.a.b.c
Blasphemiæ Vigilij nomine scriptæ. 277.c
Blasphemus in Sanctos à Deo punitur. 456.c
Blasphemi à Deo puniuntur. 606.e
Blasphemi in beatam Virginem à Deo puniuntur. 630.c
Blemyos sibi conciliauit Iustinianus Imperator. 155.b
Blemyi humanas hostias Soli sacrificare consueuerunt. ibid.c
Blemyi ad fidem conuersi. ibid.c.d
Blindinus Comes venit ad S. Benedictum. 326.c
Boazanes Episcopus Christianorum Persarum. 99.b
Boetius factus est Consul in Occidente. 80.e
Boetius commentarium scripsit de Trinitate ad Symmachum. ibid.e
Boetij tertius Consulatus. ibid.e
Boetius commentarium scripsit contra Nestorium & Eutychetem. 81.a
Boetius Theologus disertissimus. ibid.b
Boetius modestissimus & humillimus. ibid.
Boetius alia scripsit opuscula. 81.c
in Boetium commouetur Theodoricus tyrannus. 107.b
Boetius missus exul Ticinum. ibid.b
Boetio quæ obiecta fuerint. ibid.c
in Boetium qua crudeliter egerit Theodoricus tyrannus. 112.c
Boetij excellens doctrina omnium scientiarum. 113.a
Boetij integritas in administranda Republica. 113.c
Boetij accusatores quam viles fuerint. 113.d
in Boetium quæ accusatio. ibid.e
Boetius oppressorum defensor. 113.c.d
Boetius Senatum defendit. 114.b
de Boetij socero, vxore, & filijs, & quomodo omnes laudandi. 114.c
Boetij filij Consulares dicti, quia filij Consulis. ibid.d
Boetij commentaria in opera Aristotelis. ibid.d
Boetius scripsit de Trinitate, & hæ fuerunt extremæ eius lucubrationes. ibid.d
Boetij carcer clarissimus effectus. ibid.e
in Boetij nece ingens miraculum auulsi capitis. 115.a
ad Boetij sepulchrum epitaphia. ibid.b.c
Boetius plures habuit & habet laudatores. ibid.c
Boetius Dionysio Areopagitæ comparatus. 115.a
Boetus Episcopus Africanus. 46.e
Bona Ecclesiastica distribuenda sunt pauperibus. 142.a.b.c.d. 143.a.b
Bona Ecclesiæ non sunt diripienda. 456.c.d.e
Bona Ecclesiæ ne accipiantur à quibuslibet, alioquin excommunicentur. 534.e. 535.a
Bona Ecclesiæ diaconus accipiens à Deo punitur. 535.d.e
Bona Ecclesiæ nemo accipiat, ne à Deo puniatur. 535.d.e. 536.e. 537.a. 540.a. 547.d.e. 573.d.e. 574.a.b. 604.a.b.c.d
Bona mixta prauis non prosunt. 657.a.b
Bona Abbatissa religiosa femina. 654.b
Boni quique tentantur superbia. 628.a.b
Bonifacius creatur Episcopus Carthaginensis. 82.e
Bonifacius salutatur Primas in cathedra totius Africæ. ibid.e
Bonifacius presbyter legatus Papæ in Concilio Chalcedonensi. 426.b
Bonifacius II. creatur Romanus Pontifex. 153.c
Bonifacius cùm ex patre Sigisulutho sit natus, fuisse genere Gothus videtur. ibid.c
in Bonifacij Papæ creatione fuit etiam electus Dioscorus schismaticus. ibid.c
Bonifacius Synodum congregauit. ibid.d
Bonifacij nomine scripta edita. 154.a
Bonifacius Synodum Romanam congregauit. 165.e
Bonifacius Vigilium sibi successorem delegit. ibid.c
Bonifacius chirographum successionis Vigilij incendio consumpsit. ibid.d.e
in Bonifacij decretum quid Agapetus. 166.a
Bonifacij Papæ obitus. ibid.c
Bonifacius Ecclesiam S. Michaelis Archangeli dicauit in summitate Circi. ibid.d
post Bonifacium quanto tempore Pontificia sedes vacauerit. ibid.e
Bonifacij Acta contra Dioscorum irritantur ab Agapeto Papa. 219.e
S. Bonifacij Episcopi Ferentini magna charitas in Gothos. 270.e
Bonus de Ferentino Episcopus ordinauit Pelagium Papam. 449.c
Boreales conuertit Rupertus Episcopus Vangionensis. 662.b
Boreales conuersi tempore Childeberti Secundi Regis, & non Primi. ibid.b
Boreum vrbs Mauritijs vicina ab exoluendo tributo libera fuit. 155.e
Bosphorus ciuitas maritima. 85.c
Bracharense Concilium primum celebratum opera Theodomiri Regis. 486.a.b
Bracharense Concilium secundum sub Ariamiro Rege Sueuorum. 542.a
in Brachar ensi Concilio quot canones sanciti, & qui interfuerint. ibid.a

Brachium S. Andreæ portatum Romam à S. Gregorio Papa. 622.e
Brachium S. Andreæ asseruatum Romæ in monasterio S. Gregorij. ibid.e
Brennacensis Synodus in Gallia. 594.a.b
Bridius filius Meilochon Rex Pictorum in Britannia. 504.d
Brigida virgo Scota in Hibernia moritur. 80.c
Brigidæ extant exempla haud vulgaria. ibid.d
in Britanniam dirigit exercitum Clotarius Rex. 493.e
in Britanniam venit S. Columbanus prædicaturus verbum Dei. 504.c
in Britannia plura facta sunt monasteria. 504.e
a Britannijs venit Vinnocus vir summæ abstinentiæ. 583.d
de Brunichilde & Geleſuintha ſororibus quid ſentiat Fortunatus. 524.a
Brunichildis copulata in matrimonium Morouæo. 577.e
Brunichildis nupſit Sigeberto Regi Francorum. 523.a
Brunichildis nuptijs pax conciliata eſt inter Francos & Gothos. ibid.b
Brunichildis Regina facta Catholica. ibid.c.d
ad Brunichildem fugit Morouæus. 579.d
Brunichildis Regina accerſit Lupentium Abbatem. 632.b
Brutios ſubegit Totilas Rex. 328.b
Bucellinus Dux Francorum. 450.a
Bucellinus cum Francis victus à Romanis. 451.a
Bulgari iuncti fœdere cum Longobardis. 527.a
Bultinus confirmauit iureiurando ſe bella geſturum pro Gothis. 451.c
Burgundiones fœderati cum Athalarico Rege Italorum. 121.b
Burgundiones ſubacti à Francis. 121.d
Burgundionum Reges Sigiſmundus & Godomarus fratres. 121.d
Burgundiones à Francis opprimuntur. 122.e
Burgundionum magnam ſtragem fecerunt Longobardi. 562.a
Burgundiæ præerat Chilpericus Rex. 577.c
Byzantij ſuburbia populati ſunt Hunni. 297.a.c
Byzantium ſe contulit Birgentius. 299.e
Byzantium venit Beliſarius à Juſtiniano vocatus. 312.b
Byzantium concuſſum terræmotu. 442.b

C.

CAbades Rex Perſarum ſcribit ad Iuſtinum de Lazorum Rege. 84.e
ad Cabadem Regem Perſarum mittit legatos Iuſtinianus Imp. 133.e
Cabades exoptat excurrere fines Chriſtianorum. 85.c
Cabades Rex Perſarum multa millia Manichæorum vna die peremit. 99.a
Cabaonis ſcita conſilia. 81.e
Cabilonenſis Synodus iuſſu Guntheramni. 589.e
Cadauera beſtijs & volucribus exponebant Perſæ. 446.e
Cæſarcenſis Epiſcopus altercatur cum Rutheno de diœceſi. 632.a.b
Cæcus illuminatur à S. Medardo. 495.c
Cæcus lumen recipit virtute S. Martini. 574.c
Cæcus illuminatur à Joanne Papa. 105.e
Cæcus illuminatur in morte S. Radegundis. 661.e
de Cæco impoſtura Epiſcopi Ariani, qui re vera deinde fit cæcus. 601.c.d
Cæci tres lumen recipiunt interceſſione S. Martini. 473.a
Cæleſtes manſiones quomodo ædificentur. 657.b.c
Cæleſtia corpora non poſſunt eſſe animata, vt malè ſentit Origenes. 289.c
Cælibatus præſcriptus Epiſcopis & clericis in Eccleſia Græcorum. 214.c
Cæſarauguſta obſeſſa à Childeberto & Clotario Regibus Francorum. 323.a
Cæſarauguſtani cives ad Deum configiunt, & liberantur. ibid.b.c
Cæſarienſis Epiſcopus interpellat Iuſtinianum pro Samaritanis. 162.a
Cæſarienſis Metropolitanus ſubtractus ab Antiocheno Patriarcha. 441.a
Cæſarienſis ciuitas nobilitata Proconſularibus faſcibus. ibid.c
Cæſarienſibus ſcripſit Iuſtinianus contra hæreticos. 181.c
Cæſenæ præſidia cepit Totilas Rex. 325.c
Cæthegus Exconſul mittitur à Iuſtiniano ad Vigilium Papam. 400.d
Cagani Ducis Auarum excurſio in Longum murum. 630.c
Caietæ ſepultus Andreas Epiſcopus Cardin. 616.a.b.c.d
Caius Epiſcopus legatus Concilij Carthaginenſis 218.c
Calabria potitur Totilas Rex Gothorum. 328.
in Calabriæ extrema parte poſitum monaſterium Caſſiodori. 479.d
Calix aureus gemmis circumdatus cum patena mittitur ab Epiphanio Conſtant. ad Hormiſdam Papam. 65.e
Callinicus Excubitorum Præpoſitus excitat Iuſtinum, vt Imperium ſumat. 499.d.e
Calotychus cubicularius ſtudet, vt Theodoſius fiat Epiſcopus Alexandrinus. 227.e
Calumnia in Joannem Pontificem potentiſſimè diluitur. 106.c.d.e.107.a
Calumnias patiuntur Sancti, ſed Deus eos liberat. 254.d.e.255.a.b.543.c.d
Caluppa recluſus moritur. 575.c
Campania potitur Totilas Rex. 325.c
ad Campaniæ Epiſcopos epiſtola Pelagij Papæ de accuſationibus ac iudicijs Epiſcoporum. 589.d
Camulianis illata eſt imago nulla manu facta. 555.e
Candidus Epiſcopus Surenorum. 309.e
Candidus Præſul Sergiopolis Coſrhoi occurrit, vt auxiliaretur ciuitati. 329.e
de Cancelli ligno S. Martini verè miranda. 513.b
Canes non nutriant clerici. 636.a
Canones ab hæreticorum inſidijs nos tuentur. 77.e
Canones Apoſtolorum tranſlati ſunt de Græco à Dionyſio Abbate. 136.d
Canonum concordiam compoſuit Creſconius Epiſcopus Africanus. 137.a
in Canonibus concordandis qui elaborauerint. 137.a
Canones ſunt cuſtodiendi & ſeruandi. 251.a
Canon Aurelianenſis Synodi in Iudæos. 307.c.d
Canonum vindex Iuſtinianus Imperator. 314.b.c
Canones ab omnibus ſeruentur, ſed præſertim ab Epiſcopis. ibid.b.c.d
Canones aliquando conculcati à Iuſtiniano Imp. 315.a
Canones in Oriente collegit Martinus Bracharenſis Epiſcopus. 543.a
Canticum à Iuſtiniano Eccleſijs traditur, reuerſis Romæ legatis. 199.e
Cantica lætitiæ in Chriſtianorum funere. 661.e
Capitulatria appoſita à Iuſtiniano Imp. 337.a
Capitulum primum Iuſtiniani Imp. contra Theodorum Mopſueſtenum. 340.c.d
Capitulum ſecundum aduerſus ſcripta Theodoreti. 340.e
Capitulum tertium aduerſus Ibæ hæretici epiſtolam ad Marin Perſam. 341.a
Capitulis duodecim Cyrilli minimè eſt derogandum. 429.d
Cappadoces Præfecti infamati. 152.c.d
Cappadoces improbi iudicantur. ibid.c.d
Capræ caput immolabant diabolo Longobardi. 572.b
Captiuos liberat Sanctulus vir Dei à Longobardis. 549.e
in Carcere vincti liberantur à S. Germano. 639.b

Cardarigas

Cardarigas Dux exercitu Perſarum. 651.b
Cardarigas ſimulat mouere exercitum in Romanos. ibid.d
Carilephus monaſticam vitam in monaſterio Modoalenſi excoluit. 477.e
Caro accipitur & ſecundùm naturam, & ſecundùm culpam. 618.a
Caro ſecundùm naturam reſurget, non autem ſecundùm culpam. ibid.a.b
Carnis vitium maximè viget inter hæreticos. 13.a.b.c
Carnium humanarum comeſtio, fame cogente. 299.a
Carthaginem reuertitur S. Fulgentius cum omnibus ſacerdotibus. 83.a
Carthagine potitur Beliſarius. 191.e
Carthagini datur Rector Conſularis. 208.c
Carthagine erigit Eccleſias Iuſtinianus. 209.c.d
Carthago dicta Iuſtiniana. 209.e.210.a
Carthago à militibus Arianis direpta. 266.b 267.a
Carthaginenſes Bonifacium Epiſcopum & Primatem totius Africæ creant. 82.e
Carthaginenſes ſacerdotes Arianos expellunt. 191.e
Carthaginenſes omnes lætantur propter reditum Epiſcoporum exulum. ibid.a.b
in Carthaginenſi Concilio ducenti decem & ſeptem Epiſcopi. 218.a
Carthaginenſis Concilij epiſtola ad Ioannem Papam. ibid.a
Carthaginenſe Concilium quantum deferat Papæ. 228.b.c
Carthaginenſe Concilium legationem mittit ad Juſtinianum Imperatorem. 222.b
Caſandream ciuitatem euerterunt Hunni. 297.a
ſub Caſilini fluminis ripas vrna inſculpta de victoria Romanorum. 451.b
Caſſianus Scythopolitanus præfectus monachorum conuentui. 176.b
Caſſianus ab infantia fuit educatus apud diuinum Sabam. 178.b.c
Caſſinum petit S. Benedictus ex angustijs Sublacenſium montium. 147.c
Caſſinenſi monaſterio aliqua donat Tertullus parens S. Placidi. 318.e
Caſſinenſibus monachis datum eſt monaſterium apud Lateranenſem baſilicam. 586.c
Caſſinenſe monaſterium deſtruendum luget S. Benedictus. 550.e.551.a
Caſſinenſe monaſterium à Longobardis deſtruitur. 551.a
Caſſiodorus ſit Præfectus Prætorij. 194.c
Caſſiodori epiſtola ad Ioannem Papam. ibid.d
Caſſiodori epiſtola ad Epiſcopos, vbi ſe commendat eorum orationibus. 195.d
Caſſiodori epiſtola ad Dacium Epiſcopum Mediolanenſem. 196.b
Caſſiodori commendatur diligentia circa annonam. ibid.d
Caſſiodorus vices ſuas delegat Romæ Ambroſio. 196.b
Caſſiodorus iubet, vt reddantur Eccleſiæ vaſa ſacra oppignorata. 240.e
Caſſiodorus quatuor tantùm Synodorum aſſertor. 453.a
Caſſiodorus ad quam ætatem peruenerit, & de eius ſcriptis. ibid.b
Caſſiodorus in monaſterio litteris vacabat. 478.c.d
Caſſiodorus Paſchalem computum ſcripſit, & de Indictione, ac de Epacta. ibid.d.e
de Caſſiodori monaſterio Viuarienſe, ſiue Caſtellenſe. 479.c
Caſſiodorus locum aptum adinuenit cœnobitis & anachoretis. 479.e
Caſſiodorus parauit monaſterio lucernas & horologia. 480.a
de Caſſiodori bibliotheca. ibid.b.c
Caſſiodorus ſcripſit perbreue Chronicon, de rebus Gothicis, de Anima, ſuper Pſalmos, & alia. 481.b.c.d.e 482.a.b.c.d
Caſſiodori labores in ſenectute. 482.b
Caſſiodorus quæ etiam ſuos docuit. ibid.c.d
Caſſiodori reliquæ lucubrationes. ibid.e
Caſſiodorus Abbatem Viuarienſibus cœnobitis Chalcedonium conſtituit. 483.a
Caſſiodorus præfecit Gerontium Abbatem Caſtellenſibus anachoretis. ibid.a
S. Caſſius Epiſc. Narnienſis deſpicitur à Totila Rege. 325.d
S. Caſſius liberat Spatharium Totilæ Regis. ibid.d
S. Caſſius quo anno mortuus ſit. 464.d.e
S. Caſſij ſepulchri epitaphium. ibid.d.e
de Caſtellenſi monaſterio Caſſiodori. 479.c.d
Caſtellenſibus anachoretis præficitur Abbas Gerontius. 483.a
Caſtitas & ieiunium hoſtes vincit. 81.d
Catanæ ordinationem habuit Vigilius Papa. 348.d
Catholica Eccleſia dicta Eccleſia Romana. 205.d
Catholicos exules reſtitui petitur. 7.e
Catholici exules reſtituuntur à Juſtino Imp. 15.e
Catholici nomen nemo conſequitur, niſi qui communicat cum ſede Apoſtolica. 56.c
Catholici Catholicum Epiſcopum volunt. 228.c.d
Catholici petunt vt expellantur hæretici. 252.b
Catholici totius Orbis venerati ſunt SS. reliquias. 553.b
Catholici olim appellabantur Romani. 556.a
Catholicum illud eſt, quod à Romano Pontifice proderit definitum. 43.b
in Catholicos excitatur perſecutio à Luuigildo Rege Ariano 600.a.b
Catholici non participabant de benedictionibus hæreticorum. 604.e
in Catholicis interdum tepeſcit fidei feruor. 605.c
Catholicos perſequitur Leuuigildus Rex. 608.d
Catholicos ſequitur præmium, ſi bene egerint, & pœna impios. 648.c
Catoni preſbytero ſtudebant aliqui Aruernenſes, vt fieret Epiſcopus. 553.b
Caucobabdítæ hæretici. 232.e
Cauſæ Epiſcoporum non trahantur ad ſæculare forum. 590.b
Cauſæ clericorum non ad Iudices ſæculares, ſed ad Epiſcopos & Concilium prouinciale referantur. 636.a
Cautino Archidiacono ſtudebant multi Aruernenſes, vt fieret Epiſcopus. 553.b
Cautinus factus eſt Epiſcopus Aruernenſis. 504.e
ad Celerem aulicum Juſtini ſcribit Hormiſda Papa. 28.a
Celerianus ſatelles Vitaliani interemptus eſt. 54.d
Cenedæ dat pœnas patratorum ſcelerum Leuthares. 451.a
S. Cerbonius Epiſcopus Populonij. 335.a
S. Cerbonius hoſpitalitatem colebat. 336.a
S. Cerbonius malè à Totila tractatur. ibid.a
S. Cerbonium non attigit vrſus. ibid.b
S. Cerbonium veneratur Totilas Rex. ibid.b
S. Cerbonius Populonij Epiſcopus in Helbam inſulam Longobardorum tempore fugit. 546.e.547.a
S. Cerbonius clarus ſpiritu prophetiæ. ibid.a.b
S. Cerbonij obitus & funus. ibid.a.b
S. Cerbonij corpus non attigit pluuia. ibid.b
S. Cerbonij triumphus. ibid.c
Cerei portati ad ſepulchrum S. Martini multa ediderunt miracula. 513.a.b
Cethegus Exconſul mittitur à Iuſtiniano ad reuocandum Vigilium Papam. 388.a
Chalactericus Epiſcopus Carnotenſis ſanctitate clarus interfuit Concilio Pariſienſi primo. 469.b
Chalactericus laudatur à Fortunato. ibid.b.c.d
Chalactericí bona opera, & ætas. ibid.c.d
Chalcedonem confugit Vigilius Papa è baſilica S. Petri. 357.b. 387.b.388.a
Chalcedonenſe Concilium ponendum eſt in Diptychis ſacris. 8.a

Chalcedonense Concilium recipitur à Iustino Imperatore. 15.c.16.a
Chalcedonense Concilium plenè satisfecit contra hæreses Nestorij, & Eutychetis. 40.a
Chalcedonense Concilium Episcopus qui non recipiebat, è sede expellebatur. 53.d
à Chalcedonensi Concilio receptus Theodoretus Episcopus Cyri. 294.b
Chalcedonense Conc. damnat symbolum Theodori. 342.a
Chalcedonensi Concilio oppositum nihil statuit Vigilius Papa. 373.a.b.c
ex Chalcedonensis Concilij Actis colligitur causa Ibæ. 426.b.c d.e.427.a
pro Chalcedonensi Concilio quid sentiat, & quantum laboret Vigilius Papa. 430.b.c.431.a.b.c.d
pro Chalcedonensi Concilio sententia S. Leonis, & Simplicij Papæ. 430.e
Chalcedonensi Concilio quid additum sit à Græcis. 433.d
Chalcedonensi Concilio saluo, disceptatum est in Quinta Synodo. 437.e
Chalcedonense Concilium amplectitur Reccaredus Rex. 646.c
Chalcedonense Concilium amplexi Episcopi Gothi. 648.b
Chalcedonius à Cassiodoro factus Abbas Viuarien sium cœnobitarum. 483.a
Charibertus filius Clotarij tenuit sedem regni sui Parisiis. 502.b
Charibertus Rex tyrannicè agit in Episcopos. 509.b c.d
Charibertus restituit Emerium in Episcopatum Santonensem. ibid.d
Charibertus Rex excommunicatur à S. Germano Episcopo Parisiensi. 534.d
Charibertus sibi copulauit Marcouefam sororem suæ uxoris Meroslendis. 534.d
Chariberti Regis sacrilegia. 539.e
Charibertus impius suo damno inuadit res Ecclesiæ. 540.a
Charibertus Rex moritur. ibid.d
Charibertus Rex laudatus à Fortunato, cùm regnare cœpit. 541.e
Charibertus infami exitu diem extremum clausit. 541.d
Charibertus Rex confirmauit donationem factam monasterio Radegundis. 659.e
Charitas Riguntbis Reginæ in Gregorium Episcopum Turonensem commendatur. 595.a
Charitas quàm sit dulcis & delectabilis. 643.b
Charitas magna monachi se vendentis, vt fratres redimeret. 621.c
Chariton filia Tiberij Imperatoris & Anastasia. 588.d
Chersonesum expugnarunt Hunni. 297.b
Childebertus iungit sororem suam matrimonio Amalarico Regi. 121.c
Childebertus insurgit in Amalaricum Regem, & ipsum occidit. 167.b.c
Childebertus thesauros Amalarici, & sororem Crotildem accipit. ibid.d
Childeberti Regis in Gallia edictum contra Iudæos. 307.d
Childebertus Rex Francorum vocatur in auxilium à Vigilio Papa. 374.c
Childebertus Rex mouet bellum aduersus Theudem Regem Gothorum in Hispania. 323.a
Childebertus maximè pius & religiosus. ibid.a
Childebertus accepit tunicam S. Vincentij in Hispania. ibid.c.d
Childebertus Ecclesiam in honorem S. Vincentij ædificat. ibid.d.e
Childebertus erigit templum S. Auito. 324.a
Childebertus liberatus intercessione S. Auiti. ibid.a
Childebertus erigit templum S. Eutychio. ibid.c
Childebertus fœdere coniungitur cum Chramno ipsius nepote. 456.e
ad Childebertum & Clotarium Reges deuoluta est hereditas Theodibaldi. 452.d
Childeberti Regis legatio ad Pelagium Papam. 465.d
Childibertus Rex valdè proficit sub S Germano. 568.a b
Childeberti eleemosynæ commendantur. ibid.b.c
Childiberti donatio Ecclesiæ S. Vincentij. 475.b.c.d.e
Childebertus appellatur alter Melchisedech Rex & sacerdos. 476.c
Childeberti Regis obitus. 477.c d
Childeberti epitaphium. ibid.d.e
Childebertus extruxit hospitale Lugduni. ibid.e
Childebertus erexit monasterium Arelatense, & Modoalense. ibid.e
Childebertus nepos Chilperici Regis. 582.e
Childebertus successor in regno Chilperici. 609.d
ad Childebertum mittit legatos Mauritius Imp. 633.c
Childebertus malè tractat legatos Mauritij. ibid.c d
Chilbertus mittit Felicem legatum ad Guntheramnum Regem. 635.b
Childebertus rogat Guntheramnum pro Theodoro Episcopo. ibid.b
Childeberti secundi Regis & non primi tempore conuersi sunt Baioarij. 662.b
Childericus bona Ecclesiæ Aquensis aufert. 573.c
Childericus dat pœnas patrati sceleris. ibid.d
Childericus pœnitens restituit bona Ecclesiæ, & tamen moritur. ibid.e
Childericus Antiocho comparatur. ibid.e
Chilpericus Rex tenuit sedem regni Suessionis. 502.b
Chilpericus accipit coniugem Geleſuintham. 523.a
Chilpericus plures habuit concubinas. ibid.d
Chilpericus malè tractauit Geleſuintham. ibid.e
Chilpericus recipit in matrimonium Fredegundem concubinam. 525.a
Chilpericus ejicitur è regno à fratribus. ibid.a
Chilpericus vocatus in bellum inter-Reges. 564.b
Chilpericus magnam intulit cladem Turonensibus, & Pictauiensibus. 564.b
Chilpericus conspirat in Sigebertum. 572.e
Chilpericus regnum suscipit, mortuo Sigeberto Rege. 574.a
Chilpericus Rex epitaphium conscripsit S. Germani Episcopi. 574.e 575.a
Chilpericus erat excultus poëticis litteris. 575.b.606.b
Chilpericus solemnem oblationem fecit S. Germano. 575.b
Chilpericus è morte liberatur, & in regnum euehitur. 576.e
Chilperici pietas commendata à Fortunato. 577.a
Chilperici vltima dies fit prima. 577.a
Chilperico redditur tremendus S. Lupicinus. 577.c
Chilpericus offert agros & vineas S. Lupicino, qui ille noluit. ibid.d
Chilperici filius Moroueus. ibid.e
Chilpericus insequitur Moroueum filium incestuosum. ibid.e
Chilperici Regis ruina prædicitur ab Angelo. 580.e
Chilpericus furit in filium, sed lædit religionem. ibid.e
Chilpericus agit vt congregetur Concilium Parisiense. 581.a
Chilpericus accusat Pratextatum Episcopum. ibid.a b
à Chilperico se defendit Pratextatus. ibid.b.c
Chilpericus insurgit in Gregorium Episcopum Turonensem. ibid.e
Chilpericus tentat Gregorium. 582.a.b.c
Chilpericus accusat Pratextatum Episcopum furti. ibid.d.e
Chilperici filij duo Moroueus & Samson moriuntur. 583.d
Chilpericus legatos mittit ad Tiberium Imp. 588.e
Chilpericus congregat Synodum Brennacensem. 594.a
Chilpericus quærit se purgare ab infamia propriæ uxoris. ibid.d.e
Chilperici laudes cecinit Fortunatus. 595.c.d.e
in Chil-

in Chilpericum sententia diuina. 596.a
Chilpericus à Gregorio Turonensi accipit benedictionem. ibid.b
in Chilperici domum apparet vindicta. ibid.b.c
Chilpericus Rex grauiter ægrotat. ibid.d
Chilperici pœnitentia. ibid.e
ad Chilpericum mittit legatum Agilanem Leunigildus Rex. 602.c.d
Chilpericus declinat in Sabellianismum. 605.e. 606.a.b
Chilpericus tentat in suam sententiam adducere Gregorium Turonensem, & Saluium Albigensem Episcopos. 606.a.b
Chilpericus acquiescit S. Saluio Episcopo. ibid.b
Chilpericus erat pollens doctrina & linguarum peritia. ibid.b.c
Chilperici successor in regno futurus decernitur Childebertus. 609.d
ad Chilpericum scribit Gregorius Turonensis pro suribus. 610.c
Chilpericus præbet occasionem multarum cædium. ibid.e
Chilperici filiam Baddam accipit coniugem Reccaredus Rex. 630.e
Chilperici filius paruulus moritur. 631.b
Chilpericus quasi alter Nero. ibid.c
Chilpericus Rex occiditur. ibid.c
Chilperici Regis nefanda scelera. ibid.c d
de Chilperici Regis damnatione visio. ibid.d.e
Chilpericus reliquit Clotarium infantem nondum baptizatum. ibid.e
Chilpericus confirmauit donationem factam monasterio Radegundis. 659.e
Cholci appellati sunt antiquitus Lazi. 85.a
Cholcorum Regi Christiano necem intulerunt Rusticus & Ioannes Duces. 458.b
Chramnus arma mouet in Clotarium patrem. 456.b
Chramnus sibi fœdere coniunxit Childebertum Regem patruum. ibid.e
in Chramni bello pranunciati mali euentus. 457.a.b
Chramnus constringi iubet Austrapium in templo S. Martini, & ne ei aliquid daretur. ibid.b c
Chramni Iudex crudelis à Deo punitur. ibid.b.c
Chramni milites sacrilegi à Deo puniti. 457.c d
Chramnus liberatur à vinculis virtute S. Martini. 468.e
in Chramnum dirigit exercitum Clotarius Rex. 493.e
Chramnus captus atque ligatus ab exercitu Clotarij eius patris. 494.a
Chramnus incensa casula, vbi erat cum vxore & filiabus, interiit. ibid.a
Christus Dominus noster est verus Deus, & verus homo. 74.e.75.a
à Christo anni cœpti numerari per Dionysium Abbatem Romanæ vrbis. 136.a
Christi nomen in foribus Antiochiæ inscriptum. 144.c
Christus epistolam scripsit ad Abagarum. 332.d
Christi corpus non erat orbiculatum, vt insanit Origenes. 290.a
Christus nequaquam crucifigendus pro dæmonibus in futuro sæculo, vt insanit Origenes. 293.b
de Christi humanitate digladiatur inter se hæretici. 483.c d
de Christi humanitate standum est sententiæ Ecclesiæ. ibid.d.e
Christi corpus ante mortem an fuerit incorruptum. 487.e
Christi imago veneranda comitata Romanum exercitum victoriam parit. 651.b.c
Christiana eloquentia ad persuadendum quæ sit. 633.b.c
Christianorum inimicissimi sunt Hebræi. 86.b
Christianorum spes est in Iesu Christo. 87.b.d.e
Christiani Iesu Christi fidem prædicant. ibid.b.c.d
Christiani ponebant cruces in sublimi loco colendas. 87.a
Christianæ fœminæ quàm constantes in fide. 89.a.b.c. 90.91
in Christianos crudelia facta Samaritanorum. 157.a.b
Christianorum corpora non omnia sepeliebantur in Ecclesia. 486.e
Christiani confugiunt Amasiam propter exercitum Cosrhoës. 493.a
de Christianorum fuga ex Italia tempore Longobardorum. 546.e
in Christianorum funere cantabantur cantica lætitiæ. 661.e
Christiani nobilsores dicti sunt famuli Dei. 671.d
Chrodini Ducis obitus. 614.e
Chrodini Ducis ingentes laudes. 615.a.b.c
Chronicon breue compositum à Cassiodoro. 481.b.c
in Chronicon S. Isidori error illapsus emendatur. 168.a b c
Chronicon Victoris Episcopi Africani ad quem annum sit perductum. 518.d
Chronographia ab Ecclesia Romana condita. 253.b
Chrysaphius propictura Veneris voluit imaginem beatæ Mariæ Virginis. 492.d
Chunimundi Regis caput malè tractatur ab Alboino Rege. 537.e
Cilicio vtebatur Kericus Dux exercitus Romani pro thoracе. 132.c
in Circina insula pœnitentiam egit S. Fulgentius. 145.c
ex Cisalpino exercitum colligit Tiberius Imp. 570.d
Ciuile bellum affligit Gallias. 456.b.c
Ciuitas vnaquæque suos pascat pauperes. 534.c
Ciuitates pacificè gubernantur, vbi boni sunt Principes. 65.a
Clades diuersarum ciuitatum. 109.a
Clades illatæ Orientalibus ab Hunnis. 297.a
Clades aliæ Imperij tempore Iustiniani Imp. ibid.d
Classis Iustiniani benedicitur ab Epiphanio Episcopo. 189.d
Claudius Dux mittitur à Reccaredo Rege, & Francos vincit. 633.d
Claudus ab Agapeto Papa curatur. 242.a
Claudi ambulant virtute ligni S. Crucis. 516.d
de Clauo S. Petri grande miraculum. 612.d.e
Clauem S. Petri non audent attingere Longobardi. ibid.e
Clauem aliam auream fecit Antharith Rex propter miraculum. ibid.e
Clauem S. Petri de terra eleuauit Minulphus Catholicus. ibid.e
Clauos Christi Ecclesia adorat. 364.d
Clementia commendatur in Principe. 567.b
Clementis VIII. P. M. & Catholicorum orationibus victoriæ de Turcis obtentæ. 193.a.b
à Clemente VIII. custodita cœmeteria religioso cultu. 546.c
ad Clementem VIII. epistola auctoris de Ruthenis à sede Apost. receptis. 677.a
ad Clementem VIII. epistola & legatio Episcoporum Ruthenorum. 682.c
Clementis VIII. oratio, & hortatio ad Ruthenos. 686.e
Clementis VIII. numisma de Ruthenis. 687.a
ad Clementianum Senatorem scribit Ioannes Papa de fide. 200.b
Clephis fit Rex Longobardorum. 538.c
Clephis Rex occiditur à seruo. 545.d
Clericalis tonsuræ corona est antiqua. 148.e
Clerici pro arbitrio vniuersum mouent populum. 26.e
Clerici quæ scripserint contra Seuerum inuasorem Ecclesiæ Antiochenæ. 14.c
Clerici per se diuina munia impleant. 143.c
Clericorum numerus maioris Ecclesiæ Constantinopolitanæ. 213.c
Clericorum reformatio procuranda. 214.a
Clericis præscribitur cælibatus in Ecclesia Græcorum à Iustiniano Imp. 214.c.d

in Clericos vagantes constitutio. 218.e
de Clericis plures constitutiones Iustiniani Imp. 315.c.d.e
Clerici trahebantur ad laicalia tribunalia per arrogantiam Gothorum. 134.b.c
Clerici ne sint oppressi aere alieno. 212.e
Clericorum numerus sit in ecclesia. 213.c
Clericus nullum ad sæculare iudicium trahat, neque trahatur. 307.e
Clerici non incedant in sæculari habitu. 590.b
Clericus Catholicus perstans in confessione æqualitatis personarum. 601.e
Clericus Catholicus verberatus non sensit verbera. 602.a
Clericorum causæ non ad Iudices sæculares, sed ad Episcopos & Concilium prouinciale referantur. 636.a
Clericos quo cultu venerari debeant laici. ibid.b
Clerici à sanguine sint alieni. ibid.c
Clerici comclericum ad sæculare forum non trahant. 649.a
à Clericis separandæ sunt ancillæ, & omnes extraneæ mulieres. 658.d
ad Clerum Romanum scribit Athalaricus Rex ipsum defendendo ab arrogantia Gothorum. 134.c
Clerus Romanus diuinitus inspiratus. 267.c
Cleri Romani consilium de eligendo Pontifice. 302.a
Clerus Romanus eligit Vigilium in Summum Pontificem. ibid.c
Clerus Romanus nimis abiectè se gessit cum Iustiniano Imperatore. 444.a
Cloacæ publicæ Romæ à Theodorico laudatæ. 119.a
in Clino Scauri Romæ erexit monasterium S. Gregorius. 585.e
Clodeildis filia Guntheramni Regis reliquit dona locis sanctis. 640.a
Clodobertus filius Chilperici Regis veste moritur. 596.d
Clodobertus sepelitur in basilica S. Dionysij. ibid.e
Clodoberti epitaphium. 597.a.b
Clodomerus vincit atque fugat Godomerum & Sigismundum Reges Burgundiæ. 122.a
in Clodomerum prædicit vltionem Dei Auitus Abbas. ibid.b
à Clodomero interficitur Sigismundus cum filiis. ibid.c
Clodomerus occiditur. 122.c
Clodoueus filius Chilperici necatur. 597.e
Clotarius quintus filius Clodouei expugnat Thuringios. 137.b
Clotarius Rex iungit sibi matrimonio Radegundem inuitam. 138.a.b
Clotarius Rex tertiam partem volebat fructuum Ecclesiæ. 308.a
Clotario non vult obedire Iniuriosus Episcopus, nec ei Vale dixit. ibid.b
Clotarius timuit Iniuriosum Episcopum. ibid.b
in Clotarium Regem insurgit Childebertus Rex cum Theodoberto. 308.c.d
Clotarius vi tempestatis liber euadit, & pacem componit cum Childeberto & Theodoberto. 308.d
Clotarius & Childebertus Francorum Reges bellum mouent aduersus Theudem. 323.a
ad Clotarium & Childebertum deuoluta est hereditas Theodibaldi. 452.a
Clotarius incestas nuptias contraxit cum Vuldotrada vxore Theodibaldi. ibid.a
Clotarius Vuldotradam dimisit, & tradidit Garinaldo Duci. ibid.a
Clotarius duas sorores in matrimonium sibi coniunxit. ibid.b
Clotarius monarchiam adeptus est regni Francorum. 478.a
Clotarius eiecit filias Childeberti Regis. ibid.a
Clotarius affligitur ob contemptum S. Germani. ibid.b.
Clotarius S. Germanum veneratur, & ita sanitatem consequitur. ibid.b
Clotarius Rex S. Maurum colit. 478.b
Clotarius dirigit exercitum aduersus Chramnum filium. 493.e
Clotarius incendere facit casulam, vbi erat Chramnus, eius vxor, & filiæ. 494.a
Clotarij Francorum Regis obitus. 501.e
Clotarius potentiam Regis cælestis confitetur. 502.a
Clotarius sæpe fuit excommunicatus à S. Nicetio Episcopo. ibid.a
Clotarius compluribus delictis obnoxius. ibid.a
Clotarius infans nondum baptizatus relinquitur à Chilperico Rege. 631.e
Cochlæus edidit libellum Maxentij atque laudauit. 44.a
Cochlæus iuste excusatur. 60.e
Codex à Iustiniano absolutus & vulgatus. 151.b
ex Codicibus sacris quærit ventura Morouens. 580.c.d
Cœmeteria multa renouata sunt à Ioanne Papa. 112.d
Cœmeteria sanctorum martyrum restauravit Ioannes Papa III. 538.e
Cœmeteria à Longobardis diruta. 546.b
Cœmeteria clausa sint, ne pateant animalibus. ibid.c
Cœmeteria religioso cultu à Sanctissimo D. N. Clemente VIII. custodita. ibid.c
Cœmeterium beati Hermetis construxit Pelagius Papa. 653.d
Cœmeterium SS. Nerei & Achillei via Ardeatina refecit Ioannes Papa. 112.d
Cœnobitis & anachoretis locum aptum adinuenit Cassiodorus. 479.e
Collationes octo quintæ Synodi. 399.c
Collatio prima Quintæ Synodi, in qua oblatus libellus Iustiniani. ibid.e.400.a.b
Collatio secunda, in qua vocatur Vigilius Papa, & alij Episcopi. 400.c.d.e
Collatio tertia, in qua fit professio fidei, & probatur doctrina Patrum. 401.b
Collatio quarta, in qua narrantur blasphemiæ Theodori Mopsuesteni. ibid.c
Collatio quinta, in qua tractatur quomodo hæretici etiam mortui sunt damnandi. ibid.d.e
Collatio sexta admodum depravata. 432.e
in Collationem sextam tractatur causa Ibæ, in qua conuincere volebant Ibam perseuerasse Nestorianum. 433.a.b
Collatio septima, in qua Constantinus Quæstor aliqua proponit contra Vigilium. ibid.e
Collatio octaua & vltima, in qua recitatur sententia contra Theodorum & alios. 433.a
S. Columbanus Abbas Apostolus Pictorum. 504.d
S. Columbanus Hibernus vir egregiæ sanctitatis. 573.b
S. Columbani opera propagatus monachismus in Gallijs, & in Italia. ibid.b
Columnæ in Ecclesia sint sacerdotes Domini. 554.b
Columnensium familiæ nobilia insignia in tabula Andreæ Episcopi Cardinalis. 616.d
Commentarium in epistolas S. Pauli mittitur Romam probandum à Romano Pontifice. 57.d
Commentiolus Dux exercitus Romani abegit barbaros. 630.c
Communio Ecclesiæ Catholicæ est amplectenda. 646.a
Communionem dent Episcopi populis suis sæpè. 569.c.d
ad Communionem non ita facilè peccatores sunt recipiendi. 578.a
ad Communionem accedant Christiani, antequam bellum gerant. 101.c
Conciliabulum colligitur Constantinopoli aduersus Eutychium. 490.b
Concilia plura celebrata in Africa ad collapsam disciplinam restituendam. 105.a
Concilium Arimninense anathematizant Gothi. 647.e
Concilium Aruernense in Gallia. 319.b
in Concilio Aruernensi fuerunt quindecim Episcopi. ibid.b.c
Concilium Aurelianense secundum. 268.b.c
in Concilio Aurelianensi qui Episcopi interfuerint, & qui canones sanciti. ibid.e
Concilium Aurelianense tertium. 307.b.c
Concilio Aurelianensi vigintiquinque Episcopi interfuerunt. 307.c
Concilium Aurelianense quartum, in quo statutum de Paschatis die. 333.d.e.334.a.b
Concilium quintum Aurelianense. 391.a
Concilium Bizacenum celebratum in Africa. 103.a
Concilium Bizacenum in Africa sub Daciano Metropolitano. 313.c
ad Concilium Bizacenum rescriptum Iustiniani Imp. firmans eorum priuilegia. ibid.c.d
Concilium Bracharense celebratum in Gallicia opera Theodomiri Regis. 486.a.b
Concilium Bracharense secundum. 542.a
in Concilio Bracharensi quot canones sanciti, & qui interfuerint. ibid.a
Concilium Brennacense in Gallia. 594.a.b
Concilium Cabilonense iussu Guntheramni. 589.e
Concilium Carthaginense sub Reparato Episcopo. 218.a
in Concilio Carthaginensi decem & septem Episcopi. 218.a
Concilium Carthaginense veneratur Ioannem Papam. ibid.b.c.d
Concilium Carthaginense legationem mittit ad Iustinianum Imperatorem. 222.b
Concilium Chalcedonense recipitur à Iustino Imperatore. 15.e.16.a
Concilium Chalcedonense plenè satisfecit contrà hæreses Nestorij & Eutychetis. 40.a
Concilium Chalcedonense anathematizat Eutychetem. 184.d
Concilium Chalcedonense recepit Theodoretum Episcopum Cyri. 294.b
Concilio Chalcedonensi nihil contrarium statuit Vigilius Papa. 373.a.b
Concilio Chalcedonensi quid additum sit à Græcis. 433.d
ex Concilij Chalcedonensis Actis colligitur causa Ibæ. 426.b.c. 427.a
ad Concilium Constantinopolitanum epistola monachorum. 14.b
Concilium Constantinopolitanum sub Epiphanio Episcopo. 61.a
Concilij Constantinopolitani epistola ad Hormisdam Papam. 63.d
Concilium Constantinopolitanum sub Menna Episcopo. 255.e
Concilio Constantinopolitano qui interfuerunt. 256.a
Concilij Constantinopolitani quot Actiones. 256.c.d.e. 259.a
Concilij Constantinopolitani sententia in hæreticos. 259.d.e. 260.a.b.c
Concilium Constantinopoli congregandum contra Origenem. 292.a
Concilium Constantinopolitanum sub Ioanne Episcopo quo tempore fuerit celebratum. 624.d.e
Concilium Constantinopolitanum irritum redditur à Pelagio Papa. 625.c.d
Concilium Ephesinum anathematizat Nestorium. 184.c
Concilium Ephesinum & Chalcedonense damnant Symbolum Theodori. 342.a
Concilium Ephesinum receptum est ab Iba Episcopo. 428.a
in Concilio Florentino facta est vnio Ecclesiæ Orientalis cum Occidentali. 682.e
Concilium congregatum Hierosolymis. 10.c
Concilij Hierosolymitani epistola. 10.d
Concilium Hierosolymitanum sub Petro Patriarcha. 265.c
Concilio Hierosol. quot Episcopi interfuerint. 265.d
Concilium Hispalense sub S. Leandro Episcopo. 658.c
Concilium Lucense in Gallicia. 531.a
Concilium Lucense secundum sub Ariamiro Rege Sueuorum. 542.a
Concilium Lugdunense primum. 536.a
Concilium Lugdunense secundum. 630.d
in Concilio Lugdunensi quot canones sanciti. ibid.d
Concilium Matisconense in Gallia. 307.d.590.a
Concilium Matisconense secundum. 634.c.d
Concilium Mopsuestenum. 380.b
Concilij Mopsuesteni epistola ad Vigilium Papam. 380.d
Concilium Parisiense primum. 466.b
de Concilio secundo Parisiensi. 467.e
Concilium Parisiense congregatum ad sedandas inimicitias inter Reges. 564.b
Concilium Parisiense nihil profecit. ibid.b.c
Concilium Parisiense in causa Prætextati Episcopi. 581.a
Concilij Quinti Acta corrupta. 399.b.c
in Concilio Quinto quot contineantur Actiones. ibid.c
Concilio Quinto resistentes Iustinianus punit exilio. 434.b
Concilio Quinto Vigilius non consentit. 435.e
Concilium Quintum factum Oecumenicum, & qua auctoritate. 436.a.b.d
Concilium Quintum non ita laudatum, vt alia Concilia. ibid.b.c
de Concilio Quinto quid sentiat S. Gregorius Papa. ibid.d.e. 437.a
pro Concilio Quinto mittit librum Pelagij ad Hybernos sanctus Gregorius Papa. 437.b
in Concilio Quinto nihil actum de fide, sed de personis. 437.d.e
in Concilio Quinto desideratur damnatio Origenis. 439.c
ad Concilium Quintum epistola Iustiniani de erroribus Origenis. 439.c.d
in Concilium Quintum collegerunt Synodum Episcopi Aquileiæ. 435.d
Concilium Quintum ab Origenistis mutilatum. 440.d
Concilium Quintum corruptum à Monothelitis. 441.c
post Concilium Quintum quæ sint acta. 441.d.e
Concilium Quintum à Vigilio comprobatum. 444.c
Concilij Quinti germana exemplaria. 445.b
Concilium Quintum receptum à Pelagio Papa. 449.c
Concilium Quintum non receptum ab Occidentalibus. 452.d.e.453
pro Concilio Quinto laborat Pelagius Papa. 453.c
Concilij Quinti professio cur omissa. 542.e
Concilium Romanum in causa Orientalium congregatum. 21.c
Concilium Romanum obemergentem quæstionem. 196.e
Concilium Romanum sub Bonifacio Papa. 165.c
Concilium secundum Romanum sub eodem Bonifacio Papa. ibid.d
Concilium Romanum habitum Romæ à Pelagio Papa. 653.e
Concilium Santonense. 509.a.b
Concilium Suphetanum celebratum in Africa. 103.a
Concilium Toletanum secundum sub Montano Episcopo. 167.e
Concilium Toletanum tertium. 641.e
Concilij Toletani Acta. 640.641
Concilium Toletanum celebratum auctoritate Romani Pontificis. 642.a
Concilium Turonense secundum. 534.a
Concilium congregatum Tyri. 11.b
Concilium Valentinum in Gallia. 640.a
Concilium Vzicense celebratum in Africa. 103.a
Concilia quatuor conclamata approbantur. 4.d.61.d.e
Concilia quatuor prima ponenda esse in Diptychis sacris. 8.a.32.a

Concilia frequentia in Oriente pro fide Catholica. 10.a
Concilia quatuor amplectitur Iustinianus Imp. 184.e
ad Concilia quatuor custodienda hortatur Vigilius Papa Iustinianum Imp. 304.a.b
à Conciliis quatuor qui se seiungit, non iudicandus, sed est iudicatus. 304.b
Concilia quatuor generalia amplectitur Reccaredus Rex. 646 b.c.& Episcopi Gothi. 648.a.b
Concilium congregandum curat Ioannes Patriarcha Constantinopolitanus. 6.c
Concilium congregatum Constantinopoli à Ioanne Patriarcha. 7.b.c
Conciliorum decreta omnia sunt sub auctoritate Papæ. 22.e. 23.a
ad Concilium prouinciale referantur causæ Episcoporum. 636.a
Concilium generale quolibet triennio fiat in Gallia. 636.c
Concilium triginta Episcoporum congregat Vigilius Papa. 358.b
à Concilio appellabatur ad Apostolicam sedem. 536.c
Concilium Oecumenicum indicitur à Vigilio Papa. 396.a. 398. a.b
in Conciliis primò fieb it professio fidei. 401.b
Conciliis quantum sit deferendum. 431.b
Conciliorum canonibus maximè deferebat Iustinianus Imp. 314.a.b
Concilia quæ præcedere debeant. 644.e
Concilio adest Diuinitas sanctæ Trinitatis. 646.a
Concilia congregare, ad Apostolicam spectat sedem. 454.e
Concilia semel in anno celebrari debebant in Hispania. 649.c
Confessio egregia clerici. 601.e
Confessio sancti Pauli ornata gemmis pretiosis. 112.d
Confessio sancti Petri exornata tabulis argenteis à Pelagio Papa. 653.d
Confessiones Apostolorum vniuersitas appetit videre. 195.b
Confessores sancti & martyres tantùm sepeliebantur in Ecclesia. 486.e
Confirmationem Romani Pontificis sibi arrogarunt Orientales Imperatores. 116.e
Confirmatio donationum piarum à Synodo Valentina. 640.b
Coniuges malæ multum nocent viris. 227.d.e
ex Coniugio aliqui vocati ad Episcopatum. 464.e
Coniuratio contra Iustinianum Imp. 169.e
Coniuratio in Iustinianum Imp. 371.c.d
Coniuratio militum in Africa aduersus Salomonem. 266.b. & quomodo patefacta. ibid.d
Coniuratio Arianorum in Reccardum Regem Catholicum. 614.d
Coniuratio Arianorum detegitur. ibid.d
Conon virtutibus resplendens præficitur Laurę. 178.c
Cononem Præfectum adeunt Romani, cum quo tractant quid agendum in prœlio. 351.e
Conon scripsit in Ioannem Grammaticum. 231.b
Conon Neapolim custodiebat cum Thesauris. 328.a
in Consecratione quæ pecunia soluenda. 187.b
Consilium pueri Christiani supra ætatem. 93.d
Consilium Cleri Romani diuinitus inspiratum. 267.c
Consilium Cleri Romani de eligendo Pontifice. 302.a
Consilia scita Cabaonis. 81.c
Consilia petenda sunt à sanctis in angustijs. 100.a
Constantia magna feminarum Christianarum. 89.a.b.c
Constantia magna matris, & duarum filiarum virginum. 91.a
Constantia sanctorum in tribulationibus commendatur. 489.c.d
Constantia Hermenegildi Regis. 608.a
Constantia filia Tiberij Imp. & Anastasię. 588.d
Constantia filia Tiberij datur in matrimonium Mauritio. 592.c.593.a
Constantinopoli habendâ Synodus aduersus Origenem. 292.a
Constantinopolis terræmotu concussa. 442.a
Constantinopolis peste, bello, fame afflictatur. 461.b.c
Constantinopolis terræmotu concutitur. 458.c
Constantinopolis grauiter exagitata. 578.d
Constantinopolis recipit S. Eutychium Episcopum lætitia publica. 568.d
Constantinopolis liberatur à peste precibus S. Eutychij Episcopi. 569.e
Constantinopolim profectus Ioannes Papa ad Iustinum Imp. 105.a
Constantinopoli institutum est monasterium pœnitentibus fœminis. 110.c
Constantinopolim vsque peruenerunt Hunni Iustiniani tempore. 297.c
Constantinopolim venit S. Dacius fuga lapsus. 299.e
Constantinopolim translatæ sunt reliquiæ ab Apamea Syriæ Secundæ. 553.e
Constantinopolim accersitur Vigilius Papa à Iustiniano Imp. 347.a
Constantinopolim quæ scripserit Vigilius Papa. 347.e
Constantinopolim reuertitur Mauritius victor. 592.a
Constantinopolim se confert Vigilius Papa. 356.e
Constantinopolim conueniunt Orientales Episcopi ad Synodum. 399.d
Constantinopolim venit Belisarius vocatus à Iustiniano. 312.b
Constantinopolim peruenit Agapetus Papa. 242.b.c
Constantinopoli plures optimatum inquinati hæresi. 250.a
Constantinopoli expellere hæreticos conantur Archimandritæ. 250.a.b
Constantinopolim mittitur Apocrisarius S. Gregorius. 593. a.b
Constantinopolim missa legatio ab Hormisda Papa. 22.a
Constantinopolim mittitur Paulinus Defensor. 36.d
Constantinopolis dicta Roma noua. 37.a
Constantinopolitana Ecclesia multis laborat insidijs. 57.b
Constantinopoli degebant pseudoepiscopi. 251.a
Constantinopoli mortuus est Agapetus Papa. 267.b
Constantinopolis incendium iusto Dei iudicio. 486.a
Constantinopoli Romam detulit reliquias SS. Andreæ & Lucæ S. Gregorius Papa. 586.b
Constantinopoli inuenti sunt duo magni thesauri à Tiberio Imp. 589.a.b
Constantinopoli colligitur Conciliabulum aduersus Eutychium. 490.b
Constantinopolitana ciuitas pacificè gubernata à fideli Principe. 65.a
Constantinopolitani quanto honore occurrunt Ioanni Papæ. 106 a.b
Constantinopolitana Ecclesia dicta caput Ecclesiarum, silicet Orientalium. 203.c
Constantinopolitana basilica maior Sophia dicta. 212.e
Constantinopolitanorum Episcoporum series antiqua. 253. c d
Constantinopolitani acclamant Iustinum Imp. 3.a
Constantinopolitani quid petant in acclamationibus. 5.c d.e
Constantinopolitanorum zelus pro fide Catholica laudatur. 11.a
Constantinopolitana Synodus sub Epiphanio Episcopo collecta. 63.a
Constantinopolitana Synodus ad Hormisdam scribit. ibid. d.e
Constantinopolitana Synodus Romam mittit legatos. 64.c
Constantinopolitana Synodus sub Menna Episcopo. 255.e
Constantinopolitanæ Synodi proclamatio ad Anthimum. 257.a.b

Constantinopolitanæ

Constantinopolitanæ Synodo qui interfuerunt. 256.a
Constantinopolitanæ Synodi primæ Actio, secunda, tertia, quarta. 256.c.d.e.257.a
Constantinopolitanæ Synodi vltimæ Actio. 259.a
Constantinopolitanæ Synodi sententia in hæreticos. 259. d e
Constantinopolitana Synodus Quinta à principio non fuit Oecumenica. 434.e
Constantinopolitana Synodus Quinta quæ auctoritate facta sit Oecumenica. 435.a.b.c
Constantinopolitana Synodus sub Ioanne Episcopo quo tempore celebrata. 624.d.e
Constantinopolitana Synodus irrita redditur à Pelagio Papa. 625.c d
Constantinopolitanam Synodum amplectitur Reccaredus Rex. 646.c
Constantinopolitani à peste liberantur intercessione beatæ Mariæ. 331 c.d
Constantinopolitanus populus ad meliorem frugem conuersus. 459.e
à Constantinopolitano Episcopo Euangelium acceperunt Moschouitæ. 678.c
Constantinopolitani populi Zelus aduersus impios. 579 b
Constantinopolitano Episcopo secundam sedem tribuit Iustinianus Imp. 316.d
Constantinopolitani Episcopi reprehensi sunt de audacia. 626.b
Constantinopolitani Episcopi professi sunt reuerentiam in Apostolicam sedem. ibid.e
Constantinopolim reuertitur Smaragdus Exarchus Italiæ. 639.e
Constantinus diaconus Romam mittitur legatus à Synodo Constantinopolitana. 64.d
in Constantinum Laodicensem anathema Vigilij Papæ. 305 a
Constantinus Quæstor mittitur à Iustiniano ad reuocandum Vigilium Papam. 388.c
Constantinus Quæstor iterum mittitur à Iustiniano ad Vigilium Papam. 400.d
Constantinus Quæstor aliqua proponit contra Vigilium. 433.e
Constantius Comes vnus ex Decemviris. 151.c
Constantius Episcopus Aquinas moritur. 539.a
Constantius habuit spiritum prophetię. ibid.b
Constantius Episcopus Aquinas alter claruit sub Hilaro Papa. 539.c
de Constantij Episcopi Mediolanensis electione epistolæ S. Gregorij Papæ. 585.b.c
Constitutio Athalarici Regis, ne clerici trahantur ad laicalia tribunalia. 134.c.d.e
Constitutio Iustiniani Imp de eunuchis. 150 a
Constitutio Iustiniani de alienandis domibus Ecclesiæ Hierosolymitanæ. 261.d
Constitutio Iustiniani de Iudæis. 386 a
Constitutio Iustiniani de præscriptione centum annorum. 216.e
Constitutiones plures Iustiniani Imp. de Episcopis, clericis, & monachis. 315 c.d.e
Constitutum Vigilij Papæ prudens missum ad Iustinianum Imp. 403.e.404.b
Constitutum Vigilij Papæ de Tribus capitulis missum ad Iustinianum Imp. à pag. 404.b. vsque ad 432.
Constituto subscribit Vigilius Papa, & plurimi alij Episcopi, & diaconi. 432. a.b.c.d
Constitutum abrogatum ab ipso Vigilio Papa. 445.d
Consulares interdum dicuntur filij & vxores Consulis. 114 d
Consulatus Belisarij honorificus. 212.b
Consulatus cœpit negligi Iustiniani tempore. 311.d.e

CONSVLES.

Iustinus Imperator, & Eutharicus Cillica. 21.e
Rusticius, & Vitalianus. 54.c
Valerius, & Iustinianus. 71.c
Symmachus, & Boëtius. 80 e
Maximus sine collega. 95.e
Iustinus Imp. & Opilio. 104.a
Probinus, & Philoxenus. 104.e
Olybrius sine collega. 110.e
Mauortius sine collega. 125.b
Iustinianus II. sine collega. 139.b
Basilius Iunior sine collega. 145.a
Lampadius, & Orestes. 153.a
Iustinianus III. 179.a
Iustinianus IIII. & Paulinus Iunior. 194.b
Belisarius sine collega. 212.b
Ioannes, & Volusianus. 273.c
Apio sine collega. 295.a
Iustinus Iunior, & Paulinus. 300.c
Basilius Iunior. 311.d
Iustinus Imperator. 505.b
Iustinus. 518.526.d
Contentio laudabilis de martyrio inter fœminas Christianas. 89.c
Continentiam Romani subdiaconi seruabant. 650.e
Continentiam præcipit requirendam ab ordinandis subdiaconis Gregorius Papa. ibid.e
Controuersiæ à Iustiniano propositæ duo continent capita. 63.a
ad Conuenienſem vrbem dirigitur exercitus Chilperici Regis. 565.a
Conuersio Hebræorum. 368.d.e.369.a
Conuersio Pictorum Septentrionalium. 504 c.d
Conuersio Iudæorum. 575.d
Conuersio Iudææ fœminæ, à qua fumus egredi visus est. 576 d
Conuersio Gothorum, & in primis in Hispania. 641.b. c.d.e
de Conuersione Gothorum oratio S. Leandri Episcopi. 642.c
in Conuersione peccatorum magnum gaudium in Ecclesia. 642.d.e
de Conuersione totius Orbis spem conceperunt in Toletana Synodo. 643.c
Conuersio Baioariorum. 662.b
Coonober Comes Britannorum. 493.e
Copiosus frater Iustini monachi. 654.d
Copioso apparet Iustinus liber à pœnis purgatorij. 655.b
Corinthus terræmotu concutitur. 109.a
Corona Imperatoribus Orientalibus ab Episcopo Constantinopolitano dabatur. 34.e
Corona apparuit splendida in capite S. Sabæ. 158.a
Corona clericalis est antiqua. 148 e
Coronæ spineæ partem dat Iustinianus S. Germano Episcopo. 293.d.e.284.a.b.c
de Coronatione Tiberij Imp. 588.b
Corpus effinxit Deus vna, & animam immisit in creatione hominis. 293.d.e.284.a.b.c
Corpus Iesu Christi an fuerit incorruptum ante mortem. 487.e
Corpus nostrum in resurrectione erit palpabile. 617.d
Corpora Sanctorum sepulta non sunt curiosè quærenda. 653.c
Corporum resurrectio credenda est contra Origenem. 288. b.c
Corpora cœlestia non possunt esse animata, vt asserit Origenes. 289.c
Corrupticolæ dicti sunt aliqui hæretici. 54.b
Corrupticolæ victi ab Aphthartodocitis hæreticis. 483.d

Corsica

Corfica capitur à Gothis. 389.b
Coruus oculum corui non eruca. 581.e
Cosmas Episcopus Mopsuestenus. 380.c
SS. Cosmæ & Damiani templum instauratum à Iustiniano. 471.a
SS. Cosmas & Damianus per visum apparuerunt Iustiniano, & ipsum infirmum curauerunt. ibid.a
Cosmas Abbas à Hierosolymis venit Pharan Laura. 544.c
Cosmas ibi moritur, & paralyticum curat. ibid.b.c.d
Cosmæ alia miracula. ibid.d.e
Cosrhoes Persarum Rex Antiochiam capit, & incendio tradit. 144.d
cum Cosrhoe pacem componit Iustinianus Imp. 156.c
Cosrhoes Rex Persarum statuit rumpere fœdus cum Iustiniano Imp. 299.d
Cosrhoen sollicitabat Vitiges Gothorum Rex ad inferendum bellum in Iustinianum. ibid. d
Cosrhoes Rex Persarum rupto fœdere mouit exercitum in Imperium Romanum. 309.e
Cosrhoes Beræam expugnauit, & Antiochiam cepit. 310.a
Cosrhoes Apameam venit. 310.b
Cosrhois Regis expeditio tertia in Romanos. 329.e
Cosrhoi occurrit Candidus Præsul, vt auxiliaretur Sergiopoli. 329.e
Cosrhoes in custodiam ducit Candidum, & probris afficit. ibid.e
Cosrhoes omnem supellectilem templi aufert. 330.a
Cosrhoes Sergiopolim euertere statuit. ibid a
Cosrhoes diuinitus ab vrbe repulsus. ibid.c
Cosrhoi delati sunt Ecclesiæ thesauri, quos maximè appetebat. ibid.b.c
Cosrhoes Edessam inuadit. 332.c
Cosrhoes in Mesopotamiam exercitum ducit. ibid.c
Cosrhoes non in Romanum Imperium, sed in Christum insurgit. ibid.c
Cosrhois conatus in oppugnanda Edessa. ibid.e
in Cosrhoen & eius exercitus diuina virtus. 333.a
Cosrhoes alter Nabuchodonosor Rex venit Sebasten & Melitenem. 493.a
Cosrhois milites inuadunt Antiochiam. 554.d.604.b.e
ad Cosrhoen mittit Traianum Sophia Augusta pro pace, quam obtinet. 563.b
de Cosrhois annis emendandus Agathias. 570.c
in Cosrhoen bellum gerit Tiberius Imp. ibid.d
Cosrhoes contemnit legatos Iustini Imp. ibid e
Cosrhoes adoritur exercitum Romanorum. 571.b
Cosrhoes fugiens relinquit exercitum. ibid.b
Cosrhoes mœrore consumptus moritur. ibid.c.d.e 572.a
Creatio Siluerij Papæ. 267.b
Creatio vniuersi quomodo sit facta. 284.a
Creatio sex dierum. 286.d.e
Cresconius Episcopus Africanus composuit Concordiam canonum. 137.a
Crotildis coniux Amalarici Regis. 121.c
Crotildis malè tractatur ab Amalarico coniuge. 167.b
Crotildis non conueniebat cum hæretico coniuge. ibid. b.c
Crotildis in itinere moritur. ibid.c
Crotildis Regina orationibus sedat ciuile bellum filiorum. 308.c.d
S. Crotildis Reginæ obitus. 443.b
Crotildis Parisios magno cum psallentium præconio deportata. ibid.c
Crotildis autrix, vt Franci Christianam religionem susceperint. ibid.b.c
Crotildis inter Sanctas relata. ibid.d
in Crucem insaniebant hæretici sacrilegi. 12.c
in Crucem insaniunt Nouatores nostri temporis. ibid.c
Crux ab hæreticis apponebatur Trisagio. 45.b
Crucis Christi inimicissimi sunt Hebræi. 86.e.87.a
Cruces à Fidelibus ponebantur in sublimi loco adorandæ. 87.a
Crucis ligni magnum miraculum. 310.b.c
S. Crucis signo dæmonem expulit S. Cassius Narniensis Episcopus. 325.d
Crucem pulcherrimam offert sancto Petro Belisarius. 332.b
Crucis lignum Ecclesia per totum mundum adorat. 364. d. e
Crucis maxima virtus. 369.a
è Cruce nascitur oleum ad curandos infirmos. 491.c.d
Crucis signo se signare soliti Fideles concionem habituri ad populum. 500.d.e
Crucis lignum portabant Imperatores in fronte. 500.e
S. Crucis lignum exoptat Radegundis Regina, & legationem pro eo mittit in Orientem. 514.c
S. Crucis ligno aduersatur Morouæus Episcopus. ibid. d.e
S. Crucis lignum contumeliam patitur. 515.a
S. Crucis ligno erectum oratorium apud Turonos. ibid a
S. Crucis ligni præconia. 515.a.b
S. Crucis lignum quibus donis esset illustratum. ibid.c
S. Crucis lignum reconditur suo loco per S. Euphronium Episcopum. ibid.d
S. Crucis lignum honestatur hymnis, Vexilla Regis prodeunt, & Pange lingua glorioſi. ibid.e
à S. Cruce multa miracula edita. 516.c.d
de Cruce lux splendida apparuit. ibid.e
è S. Cruce oleum exundans. ibid.e
in Crucis honorem elegans epigramma. 516.a
in Crucis honorem insigne miraculum de excrescente oleo lampadis. 517.a
Crudelia facta Samaritanorum in Christianos. 157.a.b
Cuiacius probat Ioannis Papæ & Iustiniani epistolam. 201. d.e
Culpa peccati sæpe à Deo dimittitur, sed non pœna. 474. d.e
Cultus Fidelium erga Ecclesias. 163.a
Curs Scytha impetum facit in Persas, & eos vincit. 571.a
Curs accipit thesaurum Regis Cosrhois, ipso spectante. ibid.a
Cyclus Paschalis Dionysij monachi. 135.a
S. Cyprianus prædixit Africæ liberationem. 173.a
S. Cypriani templum sibi vendicant Africani. 191.c
Cyri quid egerint Nestoriani. 69.c
Cyrillus Episcopus Alexandrinus ponendus erat in Diptychis sacris. 8.b
Cyrillus Alexandrinus affirmat corporum resurrectionem, contra Origenem. 288.c
Cyrillus Episcopus Alexandrinus positus loco Theodori Mopsuesteni. 380.e
de Cyrilli obitu epistola supposita Theodoreti nomine. 402.e
Cyrillus legatus & Vicarius Papæ in Ephesina Synodo. 404.d
S. Cyrillo quando aduersatus sit Ibas Episcopus. 428.c
S. Cyrilli capitulis minimè est derogandum. 429.d
Cyrilli clerici filius curatur à S. Eutychio. 492.b
Cyrillus Terleczki Exarcha, Luceoriensis & Ostrosiensis Episcopus, Ruthenorum legatus ad Clementem Octauum Pont. Max. 678.d
Cyrillus Terleczki subscriptus in decreto deliberationis & litteris Ruthenorum Episcoporum. 682.b.683.b.
fidei professionem edidit. 686.d
Cyrola videns ab Episcopo Ariano cæcatus. 601.c
Cyrus legatus Acœmetarum ad Ioannem Papam. 179.c
Cyrum Acœmetensem Nestorianum conatur reuocare Ioannes Papa. 198.a
Cyzicenis scripsit Iustinianus contra hæreticos. 181.c

Dacco

D.

Dacco insidiis Draccoleni Ducis captus interfectus est, accepta pœnitentia. 587.a
Dacia Mediterranea sub Iustiniana Prima. 226.b
Dacia Ripensis & Prinalis sub Iustiniana Prima. 226.b
Dacianus Episcopus in Concilio Carthaginensi. 218.a
ad Dacianum epistola Agapeti Papæ. 221.a
Dacianus Metropolitanus Bizacenus. 313.c
ad Dacianum Metropolitanum rescriptum Iustiniani de seruanda Ecclesiastica disciplina. ibid.d.e
ad Dacium Episcopum Mediolanensem epistola Cassiodori pro abundantia. 196.b
S. Dacius Episcopus Mediolanensis sanctitate insignis. 294.e
S. Dacius Episcopus implorat à Belisario auxilium contra Gothos. ibid.e
S. Dacius fungitur legatione ad Belisarium. ibid.e
S. Dacius fuga lapsus venit Constantinopolim. 299.e
S. Dacius domum liberat à diabolo ibi inhabitante. 300.a.b
Dacius Episcopus noluit subscribere edicto Iustiniani Imp. 344.c
Dacius Episcopus obuiam venit Vigilio Papæ, qui cum secum ducit Constantinopolim. 356.e
Dæmon in officinam hæretici hominis debacchatur. 368.b
Dæmon iuuenem arripit, & vitia Theodoberti Regis detegit, & virtutes S. Nicetij extollit. 164.d.e
Dæmonum pœna æterna, contra Origenem. ibid.c
Dæmones profligantur per lignum S. Crucis. 516.d
Dæmon ingressus in Sarracenos, qui se ipsos interfecerunt. 621.e
Dæmon tentat superbia quosque optimos. 628.b
Dæmones torrentur à Sanctis. 635.b
Dæmon luget de gaudio & pace Ecclesiæ. 644.b.c
Dæmon semper discordiam quærit. ibid.
Dagobertus filius Chilperici moritur. 596.e
Dagoberti epitaphium. 597.c.d
Dagoberti laudes. ibid.c.d
Dalmatius Ruthenæ ciuitatis Episcopus moritur. 606.e
Dalmatium in conuiuio blasphemans presbyter, statim moritur. ibid.e
Damascius Syrus cum aliis philosophis ad Persas se confert. 446.e. sed eorum mores pertæsi reuertuntur. ibid.d.e
Damiana Abbatissa solitaria quid narrarit de Abbate Georgio. 349.a.b
Damnatorum pœna, & gloria beatorum æterna. 290.c.d.e
S. Danielis exemplo permotus est Lazorum Rex. 85.b
Daphne terræmotu concidit. 578.d
Daras castrum captum ab Artabano Persa. 553.d
Dardania sub Iustiniana Prima. 226.b
Darida Gothorum Dux malè tractat S. Libertinum. 327.d
Darida restituit equum ablatum S. Libertino. ibid.e
ad Dauid Episcopum epistola Benedicti Papæ de mysterio sanctissimæ Trinitatis. 565.d
Debita omnia sunt solnenda. 530.b.c.d.e
Decemuiratus constituitur à Iustiniano pro Codice compilando. 151.c
Decimæ dandæ in vsus pauperum. 635.d
Decius Patricius vir gloriosus. 611.a
Deciorum antiqua familia nobilis. 194.b.c
Decreta pacis inter Orientales & Occidentales promulganda. 34.a
Decretum Ruthenorum de vnione cum Romana Ecclesia. 681.a.b
Defensor Nestorianus quid egerit Cyri. 69.c
Defensores Constituti Vigilij conflarunt schisma. 437.c.d
Defensores Trium capitulorum quid prætenderent. 438.c
Defensorum Trium capitulorum duplex conditio. ibid.e
Defensores Vigilij Papæ ab ipso defecerunt. 363.e
Defensores Trium capitulorum sunt in triplici statu. 343.d
pro Defunctis, qui sibi propriis manibus mortem intulerint, non est orandum. 268.c.d
pro Defunctis sacrificium est salubre. 655.b
Demetrius Episcopus magnas tentationes sustinuit ab Origene. 286.c
Demetrius à Philippis mittitur legatus à Iustiniano Imp. ad Ioannem Papam. 179.c
Demetrius Episcopus laudatur à Ioanne Papa. 198.c
ad Demetrium Regem Russorum epistola Gregorij Papæ Septimi. 679.e
Demetrius Rex Russorum expulsus à fratre tyranno. 680.b.c
Demetrius Rex confugit ad Henricum Imp. ibid.c
Desideratus Episcopus Virdunensis fuit in Concilio Aruernensi. 321.b
Desiderato multas irrogauit iniurias Theodoricus Rex ibid.b
Desiderati charitas erga suum populum. ibid.c
Detestatio oppressæ iustitiæ. 52.c
à Deo implorandum est auxilium in laboribus perferendis. 1.c.d
Deus vigil inspector & auxiliator in laboribus. ibid.
Deus infirma eligit, vt confundat fortia. 24.a
Deus, & non Diuinitas est nata, atque passa. 46.c
ad Deum vniuersa quæ facimus sunt referenda. 72.e
Deo sunt reddendæ gratiarum actiones pro beneficiis acceptis. 73.a
Deo reddenda est ratio dispensationis. 78.a
Deo accepta tamquam auctori sunt referenda. 81.b
Deus miracula facit, quando opus est. 100.d
Deus habet occultos famulos, & sibi soli cognitos. 124.a
Deus largè rependit in iis quæ facta sunt eius amore. 159.e
Deo gratiæ sunt agendæ pro beneficiis acceptis. 207.d.e
à Deo omne principium bonum. 214.b
Deo sacrificium gratissimum, Orbem purgare à vitiis. 236.c
Deus in necessitatibus Angelos etiam mittit ad succurrendum hominibus. 272.c.d.e.273.a
Deus animam & corpus simul fecit. 283.d.e.284.a.b.c
de Dei potestate blasphemia Origenis. 292.d
Deus suppeditat annonam sanctis suis. 299.c
Dei prouidentia in gubernanda Romana Ecclesia. 301.d.e
Deus non destituit successorem Petri, licet interdum sit malus. 303.a
Dei consilium in hostes suos. 309.c.d
Dei vindicta ob violatam fidem. 310.e
Deus in necessitatibus succurrit. 333.a
Deus redditur placatus fide immaculata. 337.b
Dei vltio in hæreticum contemnentem diuina. 366.a.b
Deus per angelos malos interdum flagellat. 330.e
Deus non irridetur. 443.a.b
Deus sacrilegos punit. 457.c.d.564.e.634.e.635.e
Deus magis timendus, quàm Principes. 466.d
Deo infideles nesciunt præstare fidem hominibus. 488.e
Deus magno honore afficit sanctos. 568.a.b.c.d.e
Deus superbos humiliat. 572.a
Deus blasphemos punit. 606.e.630.c
Deus defendit Romam. 612.d
Deum laudant in acclamationibus in Concilio Toletano. 646.e
Deus dedit ministerium Vigilij Papæ ab ipso defecit. 363.e
Deus dedit ministerium Vigilij Papæ ab ipso deponitur. 379.d.e
Deus dedit eleemosynis ædificauit sibi domum auream in cælo. 637.c.d
Diabolus conqueritur de sanctis monachis. 148.c
Diabolus apparuit teterrimus & succensus S. Benedicto. ibid.c

à Dia-

à Diabolo liberat domum S. Dacius Episcopus. 380.a.b
Diabolus. vide Dæmon.
Diaconos à se recedentes excommunicat Vigilius Papa. 385.b
Diaconus ex Gallia peregrinatur ad limina Apostolorum. 561.c.d
Diaconus miratur virtutem S. Hospitij. ibid.e
Diaconus quando fuerit creatus S. Gregorius. 584.b.585.a.b.c
Diaconi Episcopo non obedientes à communione Ecclesiæ se suspendunt. 379.c
Diaconus Catholicus provocat ad miraculum presbyterum hæreticum. 605.b.c
in Diacono Catholico tepescit fidei feruor. ibid.c
in Diacono alio apparet fides ardens. ibid.d
Diaconus Episcopus Africanus. 46.d
Diaconus, relicta Ecclesia, Fisco se publicè iunxit, & bona S. martyris Iuliani diripuit. 535.c. *à Deo flagellatur vsq; ad mortem.* ibid.d.e
Diaconus liberatur à Longobardis per Sanctulum. 549.a.b
Diaconus occiditur à Longobardis, & vltio sequitur occisorem. 550.c
Diaconi S. R. E. eligebantur Apocrisarij. 593.d
Didymus Origenista expellitur ab Agapeto Præfecto Lauræ. 174.e
Dies Dominici sanctificandi sunt. 635.c.d.638.a
Digestorum libri quo anno à Iustiniano editi. 193.b.c
in Digestorum libris conficiendis quatuor anni consumpti sunt. ibid.e
de Dytico loco Synodi Constantinopolitanæ. 256.b.c
Dyticum vnde dictum. ibid.b.c
Diogenes philosophus ex Phœnicia, relictis Christianis, ad Persas se confert. 446.c
Diogenes ad religionem reuertitur. ibid.d.e
Diodori Tarsensis memoria celebratur à Nestorianis.
Dionysius cognomento Exiguus monachus, natione Scytha. 135.a.b
Dionysij Paschalis cyclus. ibid.a
Dionysij peritia atque virtutes. ibid.b
Dionysius linguam Latinam & Græcam optimè callebat. ibid.c
Dionysij lacryme & ieiunia. ibid.d
Dionysij obitus. ibid.d
Dionysius cœpit numerare annos à Christo, & non per Olympiades, vel Consules. 136.a
Dionysius Græcos canones collegit, & transtulit. ibid.b
Dionysij litteræ ad Stephanum Episcopum. 136.c
Dionysius transtulit Canones Apostolorum de Græco, item regulas Nicænæ Synodi, & alia. ibid.d
Dionysius Exiguus confirmat sententiam Iustiniani de Christo passo. 186.a
Dionysij Exigui scripta in bibliotheca Cassiodori. 480.d
Dionysius fortiter se gessit, cùm eum affligeret Sabellius. 286.e
Dionysius Zbiruiski Episcopus Chelmensis, Belsensisq; subscriptus litteris Ruthenorum Episcoporum. 682.b. 683.c
Dioscorus diaconus missus legatus Constantinopolim ab Hormisda Papa. 22.b
Dioscori relatio ad Hormisdam Papam. 38.b
Dioscorus accusatur à monachis Scythiæ. 47.d
ad Dioscorum scribit Hormisda Papa. 48.d
Dioscori ad Hormisdam epistola. ibid.e
Dioscori relatio de obitu Ioannis, & creatione Epiphanij Constantinopolitani Episcopi. 56.a
Dioscori Iunioris Alexandrini Episcopi mors. 53.e
Dioscorus hæreticus anathematizatur Constantinopoli. 32.a
Dioscorus hæreticus in igne inferni positus apparet. 176.e
Dioscorus Iudex togatus vnus ex Decemviris. 151.c
Dioscorus Augustalis Iudex Alexandriæ. 228.a
Dioscorus diaconus schismaticus creatus est contra Bonifacium Papam. 153.c
Dioscorus citò mortuus est. ibid.d
Dioscorus conspersus labe simoniæ. ibid.e
Dioscorus anathematizatus post mortem causa pecuniarum. ibid.e
in Dioscorum Acta Bonifacij irritantur ab Agapeto Papa. 219.c
in Diptychis restituta sunt nomina Episcoporum expunctorum. 7.a
in Diptychis sacris quatuor prima Concilia relata. 8.a
è Diptychis etiam nomina Imperatorum & Patriarcharum hæreticorum delebantur. 32.d
S. Discipula virgo neptis S. Saluij Episcopi moritur. 624.c
Disciplina morum retinenda. 648.e
Discipulorum dubitatio fuit confirmatio nostræ fidei. 76.a.b
Discretio maximè spectat ad superiores. 363.b
Disputatio inter S. Gregorium diaconum, & Eutychium Episcopum. 617.d
Disputatio Gregorij Turonensis de S. Trinitate cum Agilane legato Ariano. 602.e
Diuinitas non, sed Deus est natus, & passus. 46.c
Diuinitas Iesu Christi probatur ex responsione S. Petri. 76.a
Diuites opprimunt pauperes. 530.b.c.d.e
Diuites puniendi sunt, ne opprimant pauperes. ibid.e
de Diuortio impium edictum Iustini Imp. 508.b
Doctrinam accipiant Episcopi ab Apostolica sede. 49.e
Doctrina fidei est satis à maioribus elucidata. 74.e
Doctrina de Verbi incarnatione. 285.a
Doctrina Catholica de incarnatione Verbi. 201.a
à Doctrina recta non est recedendum. 372.d
Doctrinam Patrum sequitur Quinta Synodus, & eam approbat. 401.b
Doctrina petenda ab antiquis. 480.c
per Doctrinam Patrum ascenditur tamquam per scalam Iacob. ibid.d
Dogmata Christianorum componere vult iniustè Iustinianus. 371.d
Domini Natalem præcedebat ieiunium. 590.c
Dominicus Exconsul legatus Iustiniani ad Vigilium Papam. 303.c.e
Dominico legato Iustiniani Imp. committit secreta Vigilius Papa. 306.a
Dominicus Calliopolis Episcopus. 384.a
Dominici dies sunt sanctificandi. 635.c.d.638.a
Domitianus Origenista fit Episcopus Galatarum. 177.b
Domitianus Episcopus Ancyrensis confitetur peccatum Vigilio Papæ. 345.e
Domitianus Episcopus Catalaunensis interfuit secundæ Synodo Turonensi. 534.a
Domnulus Episcopus Cænomanensis subscriptus in secunda Synodo Turonensi. 534.a
Domnulus Episcopus Cænomanensis scripsit ad Radegundem de institutione monastica. 672.b
Domnulus Episcopus Cænomanensis conspicuus miraculis moritur. 610.e
Domnus creatur Episcopus Antiochenus. 348.d
Domnus Episcopus Antiochenus interfuit Quintæ Synodo. 399.c
Domni fidei professio missa ad Iustinianum à Vigilio Papa. 406.a
Domnus Antiochenus subscribit sententiæ latæ à Quinta Synodo. 434.a
Domnus Episcopus Antiochenus moritur. 473.e
Domum auream ædificant sibi in cælo misericordes. 657.c.d
Domus liberatur à diabolo ibi inhabitante per S. Dacium Episcopum. 300.a.b

Donatio Childeberti Regis Francorum Ecclesiæ S. Vincentij. 475.b.c.d.e
Donationes factas Ecclesiis soluendas esse decernit Synodus Valentina. 640.a.b.c
in Donatistas quæ statuerit Iustinianus Imp. 222.e
Dorensis Episcopus sub Hierosolymitano Patriarcha. 441.b
in S. Dorotheæ monasterium introducta meretrices ab hæreticis. 13.d.e
Dorotheus Episcopus Thessalonicensis. 28.b
Dorotheus à communione sedis Apostolicæ se subduxit. ibi.b. 30.e
Dorotheus cum legatis Papæ contendit. ibid.e
Dorotheus libellum Papæ subscripsit. ibid.e
Dorotheus Episcopus ab Hormisda Romam vocatur. 49.c
Dorotheæ malitia occisus est Ioannes Catholicus hospes legatorum. 50.e
Dorotheus populum Thessalonicensem concitat. 51.a
Dorotheus Constantinopolim à Iustino Imp. vocatur. 51.b
Dorotheus malorum omnium instigator & auctor. ibid.b.
de Dorotheo quid referant legati ad Hormisdam Papam. 52.d.e
Dorotheus scribit ad Hormisdam, se excusans de scelere perpetrato. 67.e.68.a
ad Dorotheum Episcopum Thessalonicensem scribit Hormisda Papa. 68.b
Dorotheus à sede Apostolica dissidebat. ibid.b
Dorotheus à Christianitatis tramite deuiauit. ibid.c
Dorotheum hortatur Hormisda, vt conuertatur. 68.c
à Draconeleno Duce Dacco nobilis Dux insidijs captus, & interfectus. 587.a
Draccolenus superbus à Guntheramno Bosone interfectus. ibid.a.b
Draco cum plurimis serpentibus in Tiberis inundatione. 652.c.d
Dulcitius Abbas Romanus. 349.c
Dunaan Hebræus Homeritarum Rex inimicissimus Christianorum. 86.b
Dunaan partim Hebræus, partim Gentilis. ibid.b
Dunaan Rex insurgit contra Elesbaan Regem, & ab eo vincitur & expugnatur. ibid.b
Dunaan Rex impio edicto sauit in Christianos. 86.c
Dunaan obsidet Nagran ciuitatem. ibid.e
Dunaan execratur Crucem Christi, & Crucifixum. ibid.e. 87.a
Dunaan superbus in Iesum Christum profert execranda verba. ibid.a
Dunaan dolo tentat deditionem ciuitatis Nagran. ibid.c
Dunaan ingreditur ciuitatem Nagran, & iusiurandum non seruat. ibid.d.e
Dunaan vinculis arctat nobiles ciuitatis Nagran. 88.a
Dunaan effodit & comburit corpus Pauli Episcopi olim defuncti. 88.a
Dunaan comburere fecit sacerdotes, monachos, & virgines. ibid.a
Dunaan cinues, & Aretham tentat. ibid.b
Dunaan apostata fuit, & in Christum blasphemat. ibid.c
Dunaan dolo subuertere conatur Christianos. ibid.e
Dunaan Rex iubet occidi Christianas fœminas. 89.b
Dunaan Rex tentat nobilem viduam auertere à fide. 89.d.e
Dunaan crudelitas in virgines, & earum matrem. 91.a
Dunaan vocat Aretham cum socijs. ibid.c
Dunaan reprehenditur ab Aretha. ibid.e
Dunaan impius Rex iure arguitur. 91.e
Dunaan superbus, iniustius appellatur ab Aretha martyre. 92.a.b.c
Dunaan fert sententiam capitis in Aretham & socios. 93.b
Dunaan frustra blanditur puero Christiano. 93.e
Dunaan prouocatur à puero Christiano. 94.b
Dunaan vincitur à fœminis, à decrepita ætate, & à puero. ibid.c
Dunaan alter Pharao. 93.d. 94.c
Dunaan parcit reliquis ciuibus. ibid.c
Dunaan redigit in seruitutem masculos & fœminas. 94.d
Dunaan perterrent prodigia. ibid.e
Dunaan rogat Regem Persarum, vt Christianos funditus perdat. ibid.e
Dunaan scribit ad Alamundarum Ducem Sarracenorum contra Christianos. 94.e
Dunaan præsidium tenebat in mari & in terra contra Christianos. 100.b
Dunaan artes dolosæ irritæ redditæ. ibid.c
Dunaan impedit appulsum nauium Christianorum. ibid.e
Dunaan se & cognatos catena aurea alligauit. 101.b
Dunaan à Deo mens est ablata. ibid.b
Dunaan vnà cum sociis interfectus à Christianis. 101.e
Duodecim capitulis Cyrilli minimè est derogandum. 429.d
sub Ducibus Longobardi truculentiores. 546.e
sub Ducibus per decennium steterunt Longobardi. 612.b
Duces Longobardi dimidium substantiæ dederunt suo Regi. ibid.c
Dulcissimus pater Iustini Iun. Imperatoris. 499.a
Dyrrachium terræmotu grauiter concutitur. 109.a

E.

EBerulfus cubicularius Chilperici Regis occidit ipsum Regem. 635.d
Eberulfus occisus est in atrio Ecclesiæ sancti Martini. ibid.d
Ebrietas in bello damnatur. 190.a
Ebrietas Germanorum deploratur. ibid.d
Eburicus successit Mironi in regnum Sueuorum. 609.c
Ecclesia ab hæreticis dissipatur. 15.c
Ecclesiæ pax & fides restituenda per Iustinum Imp. 24.a
Ecclesia mæret, cùm est discissa. 24.b
Ecclesiæ vniuersalis caput est Papa. 34.e
in Ecclesia prohibentur nouæ locutiones. 38.d.e 39.a
Ecclesiæ lex, vt omnes Romano Pontifici deferant. 64.b
Ecclesia esse debet sine macula & ruga. 73.e
Ecclesia non est polluenda quauis macula hæreticorum. 74.c
Ecclesia Romana luget sub Rege Gotho. 77.c
Ecclesiæ à Vuandalis omni contumeliarum genere afficiebantur. 81.c
Ecclesiæ à Vuandalis profanatæ, à Mauris purgantur. 81.e. 82.a
Ecclesia vinificatur vbique vno eodemq; Spiritu. 86.a
Ecclesia per flagella hæreticos punit. 97.a
ad Ecclesiam munera afferebant Imperatores & Reges. 97.c.d
Ecclesiæ ornatæ ab Hormisda Papa. 97.e
Ecclesiæ Arianorum consecratæ sunt Deo Catholico cultu à Ioanne Papa. 106.e.111.a
Ecclesiæ Arianorum præcipit Ioannes Papa vt Catholicæ reddantur. 111.a
Ecclesiis sua bona largitur Iustinianus electus Imperator. 125.e
Ecclesiæ auro purissimo interdum tectæ. 133.a
Ecclesiæ res ne furentur milites, alioquin à Deo puniuntur. 137.d
Ecclesia non respuit leges rectas ab impijs latas. 140.e
Ecclesias proprias non ita facilè relinquant Episcopi. 141.b.c.d
Ecclesia est hæres bonorum Episcopi. 142.b
in Ecclesia cultus Fidelium. 163.a

Ecclesiis hereditas relicta, pauperibus est distribuenda. 163.a
in Ecclesiam fugientes non sunt molestandi: alioquin molestantes à Deo puniuntur. 164.a.b
Ecclesia interdum aliqua concedit, quæ aliàs negauit. 185.d.e
ab Ecclesia habeantur extorres, qui noluerint Apostolicis obedire mandatis. 198.d
Ecclesia gremium suum redeuntibus numquam claudit. ibid.d
Ecclesiæ Romanæ primatus pluries probatus. 202.e
Ecclesiæ Romanæ primatus vbique elucet. 203.c
Ecclesia Constantinopolitana dicta caput à Græcis, scilicet Ecclesiarum Orientalium. 203.c
Ecclesiæ Romanæ auctoritas super omnes Ecclesias. 202.d
Ecclesia Romana dicta Apostolica Sedes, quod probatur pluribus testimonijs. 205.b.c.d
Ecclesia Romana dicta Ecclesia Catholica. ibid.d
de Ecclesiis Carthagine à Iustiniano erectis. 209.c.d
Ecclesiæ ne sint oppressæ ære alieno. 212.d
Ecclesiæ facultates pauperibus erogentur. 213.e
Ecclesiæ facultates pauperibus erogentur. ibid.c
in Ecclesia sit numerus clericorum. ibid.c
in Ecclesia Græcorum præscriptus olim calibatus Episcopis & sacerdotibus. 214.c.d
Ecclesia Emesena hæres instituta ab homine locupletissimo. 217.d
Ecclesia probat Principum constitutiones, si innitantur sacris canonibus. 220.d
Ecclesiis Africanis quæ concesserit Iustinianus. 222.c. 223.b.c
Ecclesiæ magnam cladem infert Theodora Augusta. 249.b
ab Ecclesia emptores eidem Ecclesiæ bona relinquere soliti. 262.c
Ecclesia ædificatur pro pœnitentia à Belisario Duce exercitus Iustiniani. 275.e
ab Ecclesia Romana condita chronographia. 253.b
Ecclesiæ Romanæ ritus ex traditione Apostolorum. 280.b
Ecclesiæ Romanæ excellentia, & à qua principium sumpserunt omnes Ecclesiæ. ibid.c.d.e
Ecclesia Romana gubernatur Dei prouidentia. 301.d.e
Ecclesiæ Romanæ priuilegia non sunt minuenda. 305.c.d
Ecclesiæ disciplinam sartam tectam seruat Iustinianus. 313.c.d.e
de Ecclesiæ titulis & priuilegijs constitutio Iustiniani Imperatoris. 316.d
Ecclesiæ leges non sunt condendæ à Principibus secularibus. 344.b
in Ecclesia Catholica dirum schisma obortum. 364.e. 380.a.b
Ecclesia euertitur à Iustiniano, & Theodoro Episcopo. 381.e
Ecclesiæ conflictus qui vigerent Iustiniani tempore. 397.c.d
in Ecclesia schisma. 435.b
Ecclesia secuta est vltimam sententiam Vigilij. 445.a
Ecclesiasticum bellum vbique viget. 389.c
Ecclesia Romana non læditur aduersis. 448.a
Ecclesiæ bona non sunt diripienda. 456.c.d.e
Ecclesiæ sint immunes & liberæ. 457.b.c
Ecclesiæ libertas vindicatur in Concilio primo Parisiensi. 466.b.c.d.e
Ecclesias qui fabricabant, sanctuaria accipere solebant. 471.e
in Ecclesia Sanctorum corpora tantùm sepeliebantur. 486.e
Ecclesiæ erectæ à Iustiniano aliena pecunia. 497.d
Ecclesiam petijt primùm Iustinus more Christiano. 505.d
Ecclesia construitur Turonis in honorem ligni S. Crucis. 515.a
Ecclesiæ bona ne auferantur à quibuslibet, aliter excommunicentur. 534.c.535.a
Ecclesiæ bona diripientes à Deo puniuntur. 535.d.e. 536.c.537.a.540.a. 547.e

Ecclesiæ plures desolatæ Longobardorum tempore. 539.b.c
in Ecclesia miraculum aduersus Arianos inuasores. 548.a
Ecclesias non præsumunt temerare Longobardi. ibid.a.b
in Ecclesia sacerdotes sunt velut columnæ. 554.b
Ecclesiæ frequentes dicatæ SS. Apostolis Petro & Paulo, & præsertim in Gallia. 558.e. 559.a
Ecclesiæ incensæ & deuastatæ in Gallijs à Chilperico Rege. 564.b.c
Ecclesiarum inuasores miserè pereunt. 565.a.b. 573.c.d.e
Ecclesiæ iura tueantur Episcopi. 573.b.c
in Ecclesia Catholica tantùm sunt verè & propriè miracula. 601.d.e
Ecclesiæ immunitas seruanda. 635.d
Ecclesiis donationes solucndas esse decernit Synodus Valentina. 640.a.b.c
Ecclesia crescit in persecutionibus. 642.d.e
Ecclesiæ gaudium ob hæreticorum conuersionem. 643.a
Ecclesia de labore fructus colligit. ibid.b
de Ecclesia multa vaticinia prophetica. ibid.e
in Ecclesia vnitas esse debet. 644.a.
Ecclesiæ vnitatem respuunt hæretici. ibid.a.b
de Ecclesiæ gaudio & pace luget diabolus. ibid.b.c
Ecclesiæ communio est amplectenda. 646.a
Ecclesiam illibatam seruat Guntheramnus Rex. 658.d.e
Ecclesiasticas leges cur sanciuerit Iustinianus Imperator. 139.b.c
Ecclesiasticæ leges cessant, vbi regnant arma. 564.b
Edessa vrbs Osroenorum amplissima vndis obruitur. 109.a
Edessa à Iustino reficitur, & Iustinopolis appellatur. 109.b
Edessam inuadit Cosrhoes Rex. 332.b.c
Edessam numquam subiugandam fore sentiebant Fideles. ibid.d
in Edessa oppugnanda conatus Cosrhois Regis. ibid.d.e
Edessa diuina virtute defenditur. 333.a.
Edictum Athalarici Regis contra simoniacos ante atrium S. Petri affixum. 188.c
Edictum Childeberti Regis Francorum in Iudæos. 307.c.d
Edictum Guntheramni Regis ad Episcopos & Iudices de pietate Christiana. 637.d.e.638.a
Edictum Iustini Imperatoris de restituendis exulibus fidei causa. 15.e
Edictum Iustini prædicatur à S. Saba. 16.a
Edictum secundum Iustini Imperatoris pro fide Catholica. 17.c
Edictum Iustini Iunioris Imp. de fide Catholica. 505.a
Edictum Iustini Iunioris Imp. de diuortio. 508.b
Edictum Iustiniani Imperatoris pro fide Catholica. 127.e. 180.c
Edictum Iustiniani posterius ad Ioannem Papam falsò inscriptum. 199.c
Edictum Iustiniani Imp. de rebus Italiæ. 445.d
Edictum à Iustiniano conscriptum contra humanitatem Iesu Christi. 485.a
Edictum Iustiniani contra Acephalos. 675.c.
Egbertus Anglus doctissimus correxit Pictos ab errore de die Paschatis celebrando. 505.a
in Electione aut confirmatione Romani Pontificis ne se immisceant Principes: alioquin à Deo puniuntur. 116.e. 117.a
Electio Romani Pontificis ad clerum Romanum spectat. 116.e
Electio Romani Pont. à Theodorico Rege vsurpata. ibid.e
de Electione Episcoporum sanctio Iustiniani Imp. 141.e
Eleemosyna commendatur, & præsertim in Episcopo. 123.e. 124.a

Eleemosynæ magna virtus & excellentia. 272.c.d.e. 273.a
Eleemosyna commendatur. 468.b.c.493.b.c
Eleemosynæ magnum exemplum. 657.b.c
Eleemosynæ pulcherrimum exemplum. 673.d.e.674.c
Eleemosyna commendatur, & præsertim in Principibus. 577.d
Elesbaan Christianus Rex Aethiopum vir pius & iustus. 86.a
in Elesbaan Regem insurrexit Rex Dunaan Hebræus. ibid.b
Elesbaan expugnauit & in fugam conuertit Dunaan Regem. ibid.b
Elesbaan orat pro Christianis. 100.a
Elesbaan consulit sanctum monachum. ibid.a
Elesbaan obtinet victoriam insperatam contra Dunaan Regem. 101.a
Elesbaan capit Phare ciuitatem, in qua erat Regia Dunaan. ibid.
Elesbaan quæ fecerit post victoriam. ibid.e
Elesbaan componit res Homeritarum. 102.a
Elesbaan sæculo renunciat, & tranquilliorem vitam sectatur. ibid.b
Elesbaan cilicio induitur, & monasticam vitam suscipit. ibid.
Eleutherius Episcopus Antisidorensis interfuit secundæ Synodo Aurelianensi. 268.c
S. Eleutherius Episcopus Antisidori fuit in quinta Synodo Aurelianensi. 392.a
Elius Cæsareæ Cappadociæ Episcopus commendatur ab Hormisda Papa multis. 51.c
pro Elia Cæsareæ Cappadociæ Episcopo laborat Hormisda, vt restituatur in propriam Ecclesiam. 69.a
Eliæ fidei professio missa à Vigilio Papa ad Iustinianum. 406.a
Elias Episcopus Aquileiensis schismaticus. 623.a
in Eliam schismaticum scribit S. Gregorius Papa. ibid.a.b
Elias qua de causa fuerit schismaticus. ibid.a.b
ad Eliam scribit epistolam circularem Pelagius Papa. 623.c.d
Eloquentia Christiana ad persuadendum quæ sit. 633.b.c
Emerius intrusus in Episcopatum Santonensem priuatur à Leontio Burdegalensi Episcopo. 509.b
Emerius à Chariberto Rege restituitur. ibid.d
Emesæ fuit Simeon Salus vir magnæ sanctitatis. 367.a
Emesena Ecclesia hæres instituta ab homine locupletissimo. 217.d
Encænia celebrata à Felice Turonensi Episcopo. 558.c
de Epacta scribitur à Cassiodoro. 478.d
Eparchius Engolismensis moritur. 610.e
Eparchius enituit in ostensione signorum. ibid.e
Ephesinum Concilium anathematizauit Nestorium. 184.c
Ephesina Synodus damnauit Symbolum Theodori Mopsuesteni. 342.a
Ephesinum Concilium receptum ab Ibâ Episcopo. 428.a
Ephesinam Synodum amplectitur Reccaredus Rex. 646.c
Ephræm Comes Orientis eligitur Episcopus Antiochiæ. 123.c
Ephræm ostensa visio de Episcopo operario. ibid.d
Ephræm Episcopus Antiochenus scripsit in hæreticos Seuerianos. 231.e
Ephræm fidei defensor, & pauperibus succurrens. 124.a
Ephræm ad Seuerianum Stylitem venit, vt eum conuerteret. ibid.a.b.c
per Ephræm ingens miraculum, quòd ignis eius stolam non combusserit. ibid.c.d
Ephræm humilitate & oratione vincit Stylitem hæreticum. ibid.c.d
Ephræm Stylitem hæreticum conuertit, & ipsum communicat. 124.d
Ephræm Patriarchæ Antiocheni legati in Concilio Constantinopolitano. 256.b
Ephræm Episcopus Antiochenus subscribit edicto Iustiniani inuitus. 345.b
Ephræm Episcopus Antiochenus moritur. 348.e
Ephraimus Orientis præfecturam gerit, & curam suscipit Antiochiæ. 108.e
Epidaurus Dyrrachium est dictum. 109.a
Epigramma Venantij in honorem S. Crucis. 516.a
in Epiphania denuncient Episcopi festum Paschatis. 333.d.e
Epiphanius Episcopus Tyri. 11.b
Epiphanij epistola cum Synodo ad Ioannem Episcopum Constantinopol. 11.c
Epiphanius presbyter Thessalonicam mittitur cum Ioanne legato. 50.c
Epiphanij relatio de scelere Thessalonicensium. 51.e
Epiphanius Syncellus creatur Episcopus Constantinopolitanus. 56.a
Epiphanij bona initia. ibid.a
Epiphanius moram facit in mittendis legatis ad Apostolicam sedem. ibid.b.c.d
ad Epiphanium tamquam amicum scribit Hormisda Papa. ibid.c
Epiphanius ad Hormisdam scribit, & mittit munera, & fidei professionem. ibid.e
Epiphanij epistola cum legatione ad Hormisdam Papam. 61.b
Epiphanij Episcopi fidei professio. ibid.d
Epiphanius exoptat vinculum charitatis cum Hormisda. 61.e
Epiphanius amplectitur quatuor Concilia generalia prima. 61.d.e
Epiphanius se commendat orationibus Hormisdæ Papæ. 62.a
Epiphanij Episcopi Constantinopolitani laudes. 64.a
Epiphanij laudes fontem omnem præconiorum transcendunt. ibid.a
Epiphanij epistola ad Hormisdam Papam cum muneribus. ibid.e
Epiphanij lætitia de vnione Ecclesiarum. 64.e
Epiphanij munera ad Hormisdam missa quæ sint. 65.e
ad Epiphanium Hormisdæ epistola pro Episcopis exulibus. 68.e
ad Epiphanium scribit Hormisda circa Ecclesiæ pacem. 77.c
Epiphanio Episcopo legat suas vices Hormisda Papa. 77.b. 78.a
Epiphanius Episcopus restitit hæreticis. 78.a
Epiphanio scribit Hormisda quid faciendum sit de Ecclesia Hierosolymitana. 78.b
Epiphanius Episcopus Constantinopolitanus scribit ad Hormisdam de Paulo Episcopo Antiocheno. 80.a
ad Epiphanium Episcopum Constantinop. scribit Iustinianus Imperator, ne Episcopi ad Curiam veniant. 141.a
Epiphanius magno honore excipit S. Sabam. 157.e
Epiphanius Episcopus pugnat, atque resistit hæreticis. 180.a
ad Epiphanium Episcopum Constantinopolitanum epistola Iustiniani Imp. de recta fide. 183.b
Epiphanius Episcopus benedicit classem Iustiniani Imperatoris. 189.d
ad Epiphanium scribit Iustinianus pro Ecclesiis ære alieno oppressis. 212.d
Epiphanius illicita præsumens reprehenditur ab Agapeto Papa. 225.c.e
Epiphanij obitus, & quanto tempore sederit. 226.d
Epiphanius Episcopus Asculanus. 225.d.256.a
Epiphanij scripta in bibliotheca Cassiodori. 480.d
Episcopatus meritis, & non votis quæratur. 321.d

ad Episcopatum aliqui vocati ex coniugio. 464.e
in Episcopatu aliqui apparent leones, qui priùs videbantur agni. 619.e
Episcoporum nomina quomodo restituta sint Diptychis. 6.d
Episcoporum Orthodoxorum nomina expuncta restituenda in Diptychis. 7 c.d
Episcopi Orientales Orthodoxi omnes pro fide Catholica laborant. 10 a
Episcopi non possunt soluere & ligare nisi subditum. 11. d.e
Episcopi ne mittant falcem in alienam messem. ibid. d. e
Episcopi Orientales agunt de pace Ecclesiæ cum Hormisdæ Papa. 18.c
Episcopi quantum venerarentur Romanum Pont. 30.a
Episcopi venerabantur vestigia Papæ. ibid.e
Episcopi Orthodoxi congratulati sunt Hormisdæ Rom. Pontifici de inita pace. 34.e
ab Episcopo Constantinopol. Imperator coronabatur. 34.c
Episcopi à Papa accipiunt doctrinam. 49 e
Episcopi à Papa Romam vocantur. ibid.e
Episcopi munera offerebant Romano Pontifici. 65.e
Episcopi Euphratenses repellunt Nestorij nomen. 69 e
Episcopi labefactati malis moribus causa sunt ruinarum. 79.c.d
Episcopi exules Carthaginem reuertuntur. 82. e
Episcopi errantes à Summo Pontifice puniuntur. 97.b
ad Episcopos Italiæ epistola circularis Ioannis Papæ. 111.a
Episcopi humiles sint, & laborent pro Christo. 123 e
Episcopus propter Deum reliquit Episcopatum, & factus est sponte cæmentarius. ibid.e
Episcopi præficiuntur Judicibus custodes iustitiæ à Iustiniano. 128. c
Episcopi Constantinopolitani leges Ecclesiasticas edebant per Iustinianum Imperatorem. 139.d
Episcopi Constantinopolitani reprehendendi, quòd permiserint Iustinianum sancire leges Episcopis. 140.d.e
Episcopi in causa fidei Principes iudicent. 140.c
ad Episcopos spectat laicos docere etiam Principes. 140.c
Episcopi non ita facilè Ecclesias proprias relinquentes ad Curiam eant. 141. a
de Episcoporum electione sanctio Iustiniani Imperatoris. ibid e
Episcopi qui erant olim assumendi, carere debebant filijs & nepotibus. 142.a.b
Episcopi ne sint impediti affectione carnali. ibid.a. 142.a.b
Episcoporum bona cedant Ecclesiis. 142.b.c
Episcoporum facultates consumantur in pauperes, & pios vsus. 142.b
Episcopi non habent facultatem testandi. ibid.b. *exceptis bonis à cognatis acceptis.* ibid.
Episcopi ne ordinentur per largitionem. 143.b
Episcopi sancti senserunt onus Episcopale. 149.b
Episcopi à Deo vocentur, & oues curent. 148.d.e. 149.a b.c.d e
Episcopi omnia faciant cum consilio sedis Apostolicæ. 166.e
Episcopi insignes qui interfuerunt Concilio Toletano. 169.a
Episcopi ne eligantur per simoniam. 186.e.187. a
Episcopi benedicunt classem Principum, antequam soluat è portu. 189 d
ad Episcopos scribit Cassiodorus, se commendans eorum orationibus. 195.d
Episcoporum officium pro miseris. ibid.e
Episcoporum munera erga subditos. 196.a
Episcopus si doceat, Index non inuenit quod puniat. ibid.a
Episcopo data est administratio innocentiæ. 196.a
ex Episcoporum sententia cuncta decernit Iustinianus Imp. 199.a
de Episcoporum ordinatione. 214.c
Episcopi esse non poterant, qui haberent vxores, aut nepotes, aut filios. ibid.c.142.a.b
Episcopi inspectores Præfectorum. 215.d
Episcopo præstandum iuramentum à Præfectis. ibid.e. 216.a
Episcoporum Constantinopolitanorum series antiqua. 253. c d
Episcopi libellum fidei Summo Pontifici offerebant. 245.b
Episcopus calumniam passus apud Agapetum, in carcerem mittitur. 254.d.e.
eius sanctitas detegitur. 255.a.b
Episcopi obedientes sint sedi Apostolicæ. 258.e
Episcopi non sunt ordinandi, qui hæreticos omnes non anathematizent. 292.b
Episcopi omnem moueant lapidem, ne sint sub hæretico Principe. 295.a
Episcopi canones inquirant, & conseruent. 314.c
de Episcoporum ordinatione constitutio Iustiniani Imper. ibid.d
Episcoporum causas non iudicent Iudices sæculares. 315.a
de Episcopis plures constitutiones Iustiniani Imperatoris. ibid.c.d.e
Episcopi releuent populos sibi subiectos. 321.c
Episcopi denuncient festum Paschatis in Epiphania. 333.d
Episcopi Gallicani statuerunt de festo Paschatis contra edictum Iustiniani. ibid.e
Episcopi Orientales obediunt Iustiniano inuiti. 344.e. 345.a.b
ad Episcopos quæ pertinent, ea sibi Principes vsurpant tyrannice. 362.a.439.b.c
Episcopum contemnens presbyter, aut diaconus, à communione Ecclesiæ se suspendit. 379 c
Episcopos à se recedentes excommunicat Vigilius Papa. 385.b
Episcopi Synodo Quintæ resistentes in exilium transportantur. 435.b.c.d
Episcopi à Regibus non eligantur. 467.c.d.509.a.b
Episcopi quomodo eligebantur. ibid. c
Episcopi sancti causa sunt vt Principes ac ceteri proficiant. 468.a.b.c
in Episcopos tyrannicè agit Charibertus Rex Francorum. 509.b
Episcopus Arianus dat pœnas impietatis. 548.a
Episcopi Catholici totius Orbis semper fuerunt præditi cultu sanctarum reliquiarum. 553.b
in Episcopos auctoritatem non habent Principes, sed Papa, & Concilium. 562.d.e
Episcoporum causæ ad Judices sæculares non deferendæ. 636.a
Episcoporum causæ ad Metropolitanos, vel ad Concilium prouinciale referantur. ibid.a
Episcopi communicent populum. 569.c.d.633.a.b
Episcopos sanctos libenter sequitur populus. 568.a.b.c.d.e. 569.b.c.d
Episcopi tueantur iura Ecclesiæ. 573.b.c
Episcopi non timeant Principes pro veritate. 581. a.b.c.d.e
de Episcoporum translatione epistola Pelagij Papæ ad Benignum. 584.a
Episcopos venerentur populi. 589.d 636.b.c
ad Episcopos epistola Pelagij Papæ de iudicijs Episcoporum. 589.d

Episcopo-

Episcoporum causæ non trahantur ad sæculare forum. 590.b
Episcopi relegati à Leuuigildo Rege Ariano. 600.a
Episcopi Ariani imperitiam in cæco sanando. 601.c
Episcopi Ariani miracula non faciunt, oppositum autem Episcopi Catholici. 613.e.614.a
ad Episcopos vicarios ad Constantinopolitanam Synodum scribit Pelagius Papa. 626.a.b
Episcopi quot esse debeat in vna prouincia. 628.e
in Episcopo commendatur humilitas. 633 a b
Episcoporum vera rhetorica ad persuadendum. ibid.b c
Episcopi non sint venatores. 636 a
Episcopi à sanguine sint alieni. ibid c
Episcoporum causæ cognitæ in Synodo. ibid. d
Episcopatum reliquit Sisinnius in Palæstina. 607.a
ad Episcopos edictum Guntheramni Regis, vt inuigilent prædicationi Verbi Dei. 637.c.d.e
Episcopi exerceant munus suum per seipsos, & non per Vicarium. ibid.c.d.e
Episcopi habent à Deo officium paternæ potestatis. ibid.e
Episcopi studeant corrigere peccata populorum. ibid.e
Episcopi sunt participes in peccatis populorum, nisi eos corrigant. 638.a
Episcopi curent vt celebrentur dies festi. ibid a
Episcopi quid agere debeant. ibid.a.b
Episcopi in primis iustitiam velint. ibid.b
Episcopi sciant clericorum peccata esse acriùs corrigenda. ibid. c.d
Episcopis vtilius si eos odio prosequantur Principes, quàm si illecebris blandiantur. 640.d
Episcopi Gothi faciunt pleniorem & exuberantem fidei professionem. 648 a
Episcopi Gothi pollicentur se prædicaturos Catholicam fidem. ibid.a
Episcopi Gothi confitentur verum mysterium incarnationis Iesu Christi. ibid b
Episcopi Gothi asserunt, quòd pœna impios, & præmium sequatur Orthodoxos. ibid.c
Episcopi inuigilare debent super Præsides prouinciarum. 649.c d e
ad Episcopos epistola Radegundis Reginæ. 659.a.b
Epistola Agapeti ad Iustinianum, quomodo probentur eius constitutiones ab Ecclesia. 220.a
Epistola Agapeti ad Concilium Carthaginense. 221 a
Epistola Agapeti ad Reparatum Episcopum Carthaginensem. 221.e
Epistola Agapeti Papæ ad Iustinianum, quomodo recipiendi lapsi. 224.d
Epistola nomine Agapeti spuria. 233.e
Epistola Agapeti Papæ circularis de depositione Anthimi. 245.b c
Epistola Agapeti diaconi ad Iustinianum Imperatorem. 665.666.667.
Epistola Andreæ Episcopi ad Hormisdam Papam. 35.a
Epistola Anastasiæ ad Hormisdam Papam. 36.b
Epistola Athalarici Regis ad Senatum Rom. de electione Papæ. 116.c
Epistola Athalarici Regis ad vniuersos Gothos existentes in Italia. 120.b
Epistola Athalarici Regis ad Victorinum Episcopum. 120.d
Epistola Athalarici Regis ad Iustinianum cum legatione. 126.b
Epistola Athalarici Regis ad Clerum Ecclesiæ Romanæ. 134.c
Epistola Athalarici Regis ad Hildericum Regem Vuandalorum de Amalafrida. 138.d
Epistola Athalarici Regis ad Ioannem Papam contra simoniacos. 186.d
Epistola Athalarici Regis ad Saluantium Præfectum Vrbis contra simoniacos. 188.b
Epistola auctoris adhuc Protonotarij ad Sanctissimũ D. N. Clementem VIII de Ruthenis. 677.a
Epistola Aurelij Cassiodori ad Ioannem Papam. 194.d
Epistola Aurelij Cassiodori ad Episcopos Italiæ. 195.d
Epistola Aurelij Cassiodori ad Datium Episcopum Mediolanensem. 196.b
Epistola Aurelij Cassiodori ad Tomacem & Petrum Arcarios. 240.e
Epistola Belisarij ad Totilam Regem pro Vrbe seruanda. 356.b
Epistola Benedicti Papæ ad Dauid Episcopum de mysterio sanctissimæ Trinitatis. 565.d
Epistola clericorum Ecclesiæ Antiochenæ ad Ioannem Episcopum Constantinop. 14.c
Epistola Concilij Carthaginensis ad Ioannem Papam. 218.a
Epistolam scripsit Christus ad Abagarum. 332.d
Epistola Dioscori legati ad Hormisdam Papam. 46.b
Epistola Dioscori ad Hormisdam Papam 56.a
Epistola Dioscori ad Hormisdam Papam. 48.c
Epistola Dorothei Episcopi se excusantis ad Hormisdam Papam. 67.e
Epistola Encyclica Vigilij Papæ ad Christi fideles. 388.c
Epistola Epiphanij Episcopi Constantinopol. ad Hormisdam Papam. 61.b
Epistola Epiphanij Episcopi ad Hormisdam cum muneribus. 64.e
Epistola Episcoporum Secundæ Syriæ contra hæreticos. 12.d
Epistola Episcoporum Secundæ Syriæ ad Ioannem Episcop. Constantinopolitanum. 12.d
Epistola plurium Episcoporum ad Radegundem de seruanda institutione monastica. 672.b
Epistola Ferrandi ad Anatolium S. R. E. diaconum de Christo passo. 185.d
Epistola Ferrandi ad Seuerum Scholasticum de eadem re. ibid.e
Epistolas de fide quare scripserit Iustinianus. 293 c.d
Epistola Fortunati ad Euphronium Episcopum Turonensem. 556.d
Epistola alia Fortunati ad Euphronium Episcopum Turonensem. 557.a
Epistola Gilimeris Regis ad Iustinianum se excusando. 154. e
Epistola S. Gregorij de obitu Laurentij Mediolanensis Episcopi, & electione Constantij. 585.b.c
Epistola S. Gregorij Papæ ad Leandrum Episcopum Hispalensem. 585.d
Epistola S. Gregorij ad S. Leandrum Episcopum de libro Iob. 601 a
Epistola S. Gregorij Papæ ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum. 625.d
Epistola S. Gregorij Papæ ad S. Leandrum de Reccaredo Rege. 650.d
Epistola S. Gregorij ad Petrum de continentia subdiaconorum. 650.e
Epistola Gregorij Papæ Septimi ad Regem Demetrium. 679.e
Epistola Hormisdæ ad Iustinianum Comitem. 55.c
Epistola Hormisdæ Papæ ad Iustinum Aug. 18.a
Epistola Hormisdæ Papæ ad Iustinum Imp. 20.b
Epistola Hormisdæ Papæ ad Ioannem Constantinop. 20.d
Epistola Hormisdæ ad Iustinum Imp. 23.e
Epistola Hormisdæ ad Euphemiam augustam. 25.b
Epistolæ Hormisdæ ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum. ibid.e
Epistola Hormisdæ ad Ioannem Constantinopol. Episcopum. 26.d
Epistola Hormisdæ ad Archidiaconum Constantinop. & alios Orthodoxos. ibid.e

Epistola Hormisdæ ad Iustinianum V.C. 27.b
Epistola Hormisdæ ad ciuitatum Præfectos. 28.
Epistola Hormisdæ ad Præfectum Prætorij Thessalonicensem, & ceteros. 28.b
Epistola Hormisdæ ad Anastasiam & Palmatiam. ibid.d
Epistola Hormisdæ ad suos Legatos Constantinopolim. 36.d
Epistola Hormisdæ ad Iustinum Augustum. 37.b
Epistola Hormisdæ ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum. 38.a
Epistola Hormisdæ ad Pompeium. ibid.a
Epistola Hormisdæ ad Iulianam & Anastasiam. ibid.b
Epistola Hormisdæ ad Iustinianum. 47.e
Epistola Hormisdæ ad Iustinianum. 48.a
Epistola Hormisdæ ad Dioscorum. 48.d
Epistola Hormisdæ ad suos Legatos Constantinopolim. 49.c
Epistolæ Hormisdæ ad plures pro Elia Episcopo Cæsareæ Cappadociæ. 51.c.d
Epistola Hormisdæ ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum. 56.c
Epistola Hormisdæ ad Possessorem. 58.a
Epistola Hormisdæ facta est Encyclica. 59.c
Epistola Hormisdæ ad Epiphanium Episcopum Constantinopolitanum. 67.e
Epistola Hormisdæ ad Iustinum Imp. de monachis Scythis. 60.c
Epistola Hormisdæ ad Iustinianum de Scythis. 60.c
Epistola Hormisdæ ad Legatos de monachis Scythis. 60.c
Epistola Hormisdæ ad Dorotheum. 68.b
Epistola Hormisdæ ad Iustinum Augustum. 68.d
Epistola Hormisdæ ad Epiphanium Episcopum, vt restituantur aliqui Episcopi. 68.e
Epistola Hormisdæ ad Iustinum commendando eius pietatem. 72.e
Epistola Hormisdæ ad Iustinum Augustum contra Nouatores. 74.d
Epistola Hormisdæ ad Epiphanium Episcopum Constantinopolitanum. 77.c
Epistola Ibæ ad Marin Persam hæreticum non est defendenda. 341.a
ex Epistola hæretica quomodo ostensus sit Catholicus Ibas. 433.b.c
Epistola Ibæ erroribus referta recipienda non est. 426.e
de Epistola Ibæ duplex iudicium. 429.c
Epistola Ioannis Episcopi Constantinopolitani ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum. 9.d
Epistola Ioannis Episcopi Constantinop. ad omnes Orientales. 9.e
Epistola Ioannis Episcopi Constantinopolitani ad Hormisdam Papam. 19.a
Epistola Ioannis Episcopi Constantinopolitani ad Hormisdam Papam. 34.b
Epistola Ioannis Hierosolymitani Episcopi, & Synodi ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum. 10.d
Epistola Ioannis Papæ ad Iustinianum. 197.c
Epistola Ioannis Papæ ad Senatores de fide. 200.b
Epistola circularis Ioannis Papæ ad omnes Italiæ Episcopos. 111.a
Epistolæ Ioannis, & Iustiniani probantur à Cuiacio, & Alciato. 201.d.e
Epistola Ioannis Papæ ad Germaniæ & Galliæ Episcopos spuria. 539.c.d
Epistola Iulianæ Anicie ad Hormisdam Papam. 36.a
Epistola Iustini Imp. ad Hormisdam Papam. 17.d
Epistola Iustini Augusti ad Hormisdam Papam. 18.c
Epistola Iustini Imp. ad Hormisdam Papam. 33.e
Epistola Iustini Augusti ad Hormisdam. 55.a
Epistola Iustini Imp. ad Hormisdam de Legatis. 61.a
Epistola Iustini Augusti ad Hormisdam pro Ponticis & Asianis. 66.e
Epistola Iustini Augusti ad Hormisdam Papam de Paulo Antiocheno Episcopo. 79.d
Epistola Iustiniani Comitis ad Hormisdam Papam. ibid.b
Epistola Iustiniani Comitis ad Hormisdam Papam. 19.d
Epistola Iustiniani ad Hormisdam Papam. 42.c
Epistola Iustiniani ad Hormisdam pro monachis Scythis. 67.c
Epistola Iustiniani Consulis ad Hormisdam, vt remitterentur Legati. 71.e
Epistolæ Iustiniani duæ ad Gilimerem pro Hilderico. 154. c.d.e
Epistolæ Iustiniani nomine suppositæ. 318.d.e
Epistola Iustiniani Imperatoris ad Ioannem Papam de Nestorianorum conatu. 181.a
Epistola Iustiniani Imp. ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum de recta fide. 183.b
Epistola Iustiniani cum fidei confessione ad Agapetum Papam. 219.d.e
Epistola Iustiniani ad Quintam Synodum de erroribus Origenis. 439.c.d
Epistola Legatorum ad Hormisdam Papam. 40.a.b
Epistola Legatorum ad Hormisdam Papam. 41.e
Epistola Legatorum ad Hormisdam Papam. 50.b
Epistola Legatorum ad Hormisdam Papam. 52.d
Epistola Mauritij Imperatoris ad S. Theodorum. 622.c
Epistola Mennæ Episcopi Constantinopolitani ad Petrum Hierosolymitanum Episcopum. 260.e
Epistola monachorum ad Synodum Constantinopolitanam. 14.b
Epistola Orientalium ad Agapetum Papam. 246.e
Epistolæ Papæ publicè in Ecclesia legebantur. 200.a
Epistola Pelagij Papæ ad Narsetem contra Episcopos inobedientes. 453.d
Epistola Pelagij Papæ ad Narsetem contra schismaticos. 454.d
Epistola alia Pelagij ad Narsetem aduersus schismaticos. 455.b
Epistola Pelagij ad Narsetem de eadem re. ibid.d
Epistola Pelagij Papæ ad Benignum de translatione Episcorum. 584.a
Epistola Pelagij Papæ ad Italiæ Episcopos de iudicijs Episcoporum. 589.d
Epistola Pelagij Papæ ad Gregorium diaconum de Longobardis. 611.a
Epistola, siue liber Pelagij Papæ ad Eliam Episcopum Aquileiensem. 623.c.d
Epistola Pelagij Papæ ad Episcopos vocatos ad Synodum Constantinop. 626.b
Epistola Pelagij Papæ redarguuntur hæretici de auctoritate Papæ multis argumentis. 627.a.b.c.d.e
ex Epistola Pelagij Papæ ad Episcopos Germaniæ & Galliæ. 653.e
Epistola Pompeij V.C. ad Hormisdam Papam. 35.d
Epistola Pontiani Episcopi ad Iustinianum. 346.c.d
Epistola Possessoris ad Hormisdam. 57.a
Epistola S. Radegundis virginis ad Episcopos. 659.a.b
Epistola Ruthenorum Episcoporum ad Clementem VIII. pro vnione cum Rom. Ecclesia. 682.e
Epistola Senatus Romani ad Iustinianum pro Theodato Rege. 210.c
Epistola Silverij ad Vigilium. 165.e
Epistola Simeonis Stylitæ ad Iustinum Imperatorem contra Samaritas. 555.a
Epistola Synodalis Concilij Tyri ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum. 11.b
Epistola Synodi Constantinopolitanæ ad Hormisdam Papam. 63.d

Epistola

Epistola Synodalis Episcoporum Aegypti & Alexandriæ aduersus Origenem. 288.e
Epistola Synodalis Concilij Mopsuesteni ad Vigilium Papam. 380.d.e
Epistola Theodati Regis ad Iustinianum Imperatorem pro pace. 239.e
Epistola Theodati ad Iustinianum alia secreta, alia publica. 240.a
Epistola Theodoreti nomine supposita, & impostura detegitur. 402.a.b.d.e
Epistola Theodoriti Episcopi ad Hormisdam Papam. 30.b
Epistola Totilæ Regis ad Iustinianum Imperatorem pro pace. 355.e
Epistola impia Vigilij nomine. 276.e.
non esse Vigilij probatur multis argumentis. 277.a.b. 278.b
Epistola Vigilij ad Eutherium Episcopum. 279.a
Epistola Vigilij Papæ ad Iustinianum Imp. 303.e
Epistola Vigilij Papæ ad Mennam Episcopum Constantinopol. 306.b.c
Epistola Vigilij Papæ ad Valentinianum Episcopum de Tomis. 372.c
Epistola Vigilij Papæ ad Aurelianum Arelatensem Episcopum. 373.e
Epistola Vigilij Papæ ad Eutychium Episcopum Constantinopolitanum. 395.c
Epistola Vitigis Regis ad Gothos de sua electione. 269.b
Epistola Vitigis Regis ad Iustinianum Imp. pro pace 270.b
Epitaphium Andreæ Cardinalis presbyteri. 616.b.c
Epitaphium Atoli discipuli S. Remigij. 615.e
Epitaphia ad sepulchrum Boëtij. 115.b
Epitaphium Chalaterici Episcopi Carnotensis. 469.b.c
Epitaphium Childeberti Regis Francorum. 477.d.e
Epitaphium Clodoberti filij Chilperici Regis. 597.a.b
Epitaphium Dagoberti filij Chilperici Regis. 597.c.d
Epitaphium Ecclesiæ à Belisario erectæ. 276.a
Epitaphium Euphrasiæ vxoris Namatij Viennensis Episcopi. 637.a
Epitaphium S. Euphronij Episcopi. 557.d.e
Epitaphium S. Galli Episcopi Aruernensis. 551.d.e
Epitaphium S. Germani Episcopi. 575.a.b
Epitaphium Gregorij famuli Dei. 671.b
Epitaphium Iuliani eleemosynis clari. 615.d.e
Epitaphium Leontij Episcopi Burdegalensis. 511.a.b.c.d
Epitaphium Paulæ clarissimæ feminæ. 671.c.d
Epitaphium S. Tetrici. 391.d.e
Epitaphium Theodigildis Reginæ. 541.d.e
S. Equitius liberat suos monachos. 550.d
è S. Equitij monasterio primum Abbatem petijt S. Gregorius Papa. 586.c
Erentruda soror Ruperti Episcopi Vangionensis. 662.d
Erentrudæ monasterium ædificauit Rupertus. ibid.d
de Equo commodato Ioanni Papæ res mira. 105.d
Ermoaldus vir nobilis mortis angoribus pressus eleemosynam mittit ad Launomarum Abbatem, quam restituit vt iniquam. 526.a.b
Ermoaldus moritur. ibid.c
Errores non sunt partim corrigendi, sed radicitus amputandi. 27.c
Error nouus monachorum Scythiæ. 38.d.e
Errores diuturni lenitate clementiæ sunt emendandi. 62.d
Errores Anastasij de Vigilio Papa refelluntur. 388.e
Errores Nicephori arguuntur. 389.a
Errores Theodori Mopsuesteni continentur sexaginta capitibus, & incipiunt à pag. 407.e vsque ad 422.b
in Errores labuntur sancti viri interdum, licet pleni virtutibus. 617.b.c.d.e
Erulorum Rex ad fidem conuersus tempore Iustiniani Imperatoris. 131.e
Erulorum Rex auxiliatus est Iustiniano Imp. in bello Persico. ibid.e
Esimiphæus Homeritarum Rex Christianus. 156.b
Euagenes cum Hilderico custodiæ traditur. 154.c
Euagrius Origenista expellitur ab Agapeto Laura Præfecto. 174.e
Euagrius scripsit in Ioannem Grammaticum. 230.e
Euagrius amicus Simeonis Stylitæ Iuniors. 555.c
Euangelia præponebantur in Conciliis. 395.b.d.e
Euangelium ignem proiectum, illæsum seruatum. 679.d
Euantius Episcopus Viennensis ex coniugio vocatus ad Ecclesiam. 637.a
Euantius Viennensis Episcopus interfuit Matisconensi Concilio. 635.c
Eucharistiæ miraculum de puero Iudæo ab incendio seruato. 390.d.e
Eucharistia præcipitur asseruari in altari, sed non inter imagines. 534.b
Eucharistiam ferebant secum nauigantes. 612.a
Eucharistiam qui sumere volebat, priùs debebat recitare Symbolum in Hispania. 648.d
Eucharistia custodiri solita in pretiosissimo tabernaculo. 675.a
Eugipij scripta in bibliotheca Cassiodori. 480.d
Eulamius Phryx philosophus, relictis Christianis, ad Persas se confert. 446.c. deinde ad Christianos reuertitur. ibid.d.e
Eulogius legatus Acœmetarum ad Ioannem Papam. 179.c
Eulogius Tribunus & Notarius Romam mittitur à Iustiniano. 63.b
Eulogius Magistrianus missus à Iustiniano ad Hormisdam Papam. 42.a
Eulogius fit Episcopus Alexandrinus. 586.e
Eulogij sæpe meminit S. Gregorius Papa in epistolis. 586.e
Eulogius ab Aegypto fugauit tenebras hæreticorum. 587.a
ad Eulogium Episcopum mittit exemplar epistolæ Pelagij Papæ S. Gregorius. 626.a
Eunomiani hæretici spiritum sumunt ex Origene. 228.b
Eunomius Comes retrudi fecit in carcerem Modestum fabrum lignarium. 594.c.d
Eunuchus Candacis Reginæ Aethiopum ex Homeritis venit. 85.e
Eunuchi Iulianæ nobilis matronæ vitam monasticam captare quærunt. 134.a
Eunuchi & imberbes non facilè ad monasticam vitam admittebantur. ibid.a
Eunuchorum monasterium. ibid.b
de Eunuchis constitutio Iustiniani Imp. 150.a
Eunuchi multi inseruiebant cubiculis Imperatorum. ibid.a
Eunuchi vt fierent, multi moriebantur. ibid.b.c
Euphemiam pietatis ergo appellari voluit Lupicinam vxorem Iustinus Imp. 2.d
Euphemia femina insignis pietatis. 25.b
Euphemia conciliatrix omnium bonorum. ibid.b
ad Euphemiam Augustam scribit Hormisda Papa. ibid.b
Euphemia cum Helena comparatur. ibid.d
Euphemiam hortatur Hormisda ad perficiendam pacem. ibid.c
Euphemia Augusta moritur. 102.e
in S. Euphemiæ basilicam confugit Vigilius Papa. 387.b
Euphemij Episcopi nomen restitutum Diptychis. 6.d
Euphemius non fuit receptus in communionem ab Apostolica sede. 9.a
Euphemius Antiochiæ Episcopus cum alijs deposuit Paulum Episcopum Alexandrinum. 272.b

Euphrasia uxor Namatij. 637.a
Euphrasiam relinquit Namatius, & factus est Episcopus. ibid.a.b
Euphrasiæ epitaphium. ibid.a.b.c
Euphrasia resplendvit sanctitate, & generis nobilitate. ibid. a.b
Euphrasiæ pietas in pauperes. ibid b.c
Euphrasiæ laudes ibid.a.b.c
Euphrasius Hierosolymis factus est Episcopus Antiochia. 80.b
Euphrasius Episcopus Antiochenus moritur. 107.d. 108 e
Euphrata missus à Iustiniano ad Absagos. 150.a
Euphratenses Episcopi repellunt Nestorij nomen. 69 e
S. Euphronius creatur Episcopus Turonensis. 466 a
S. Euphronius vniuersas illustrauit Gallias. ibid.a
S. Euphronius fuit in Concilio Parisiensi. ibid b
S. Euphronij tempore grandia à S. Martino miracula edita. 468.d
S. Euphronius Episcopus Turonensis prædicit mortem Chariberti Regis 540 c
S. Euphronius Episcopus Turonensis moritur. 556.a
Euphronius relatus inter Sanctos. ibid.b
Euphronius quo anno mortuus sit. ibid.b
Euphronius præfuit Ecclesiæ Turonensi annis quatuordecim. ibid.c
ad Euphronium Fortunati epistola. ibid.d
Euphronius Martino comparatur. ibid.e
Euphronij orationibus se commendat Fortunatus. ibid.e
Euphronij charitas, dulcedo, & humilitas commendantur. 557.a.b
ad Euphronium epistola Fortunati. 557.a
Euphronij laudes. ibid b c
Euphronij epitaphium à Fortunato editum. ibid.d
Euphronij aebitorem se cognoscit Fortunatus. ibid.d
Euphronius velut lampas ardens. ibid.d
Euphronius dulcis in colloquio. ibid.e
Euphronij sinceritas. ibid.e
Euphronius opera misericordiæ exercuit. ibid e
Euphronius interfuit dedicationi basilicæ SS. Apostolorum Petri & Pauli. 558 c
ad Euphronium mittit Iustinum Sigebertus Rex, vt recondat lignum sanctæ Crucis in monasterio Radegundis. 515. d
per Euphronium reconditur lignum S. Crucis suo loco. ibid.d
Eupreptius Episcopus Gerundensis fuit in Toletana Synodo. 650 a
Eupreptius collaborauit cum S. Leandro in conuersione Gothorum. ibid a
Eusebius presbyter Hierosolymitanus laudatur à Menna Episcopo. 261.a d
Eusebij Nouatiani hæretici scripta apud Cassiodorum. 481. a.b
Eusebius fundator basilicæ S. Bibiani Santonensis. 509.e
ad Eusebium Episcopum Thessalonicensem scribit Pelagius Papa contra Synodum Constantinopolitanum. 625.c
S. Eusichius eremita miraculis clarus. 324 b
S. Eusichius resuit pecuniam oblatam à Childeberto. ibid.b
S. Eusichio erigit templum Childebertus Rex. ibid b.c
Eustachius Episcopus Tholonæ in Lycia causam habebat cum Pisto diacono. 314 e
Eustathius Abbas capitur à barbaris. 621.b
pro Eustathio Abbate se vendidit Leo Abbas. ibid b
Eustathius Abbas dimittitur. ibid.c
Eustochius creatur Episcopus Hierosolymorum. 366.d
Eustochius Episcopus Hierosolymitanus per legatum interfuit Quintæ Synodo. 399.e
Eustochius Hierosolymorum Episcopus moritur. 473.c
Eustharicus Cillica gener Theodorici Regis. 21.e
ad Eustherij Episcopi consultationes respondet Vigilius, expulso Siluerio. 278.e
Eutherius cuius ciuitatis fuerit Episcopus. ibid.e
ad Eutherium epistola Vigilij. 279.a
S. Eutropij Ecclesia collapsa restituitur à Leontio Episcopo Burdegalensi 509.e
Eutropius Episcopus Valentinus libros edidit. 609.b
Eutyches hæreticus anathematizatur. 32.a
in Eutychetem commentarium Seuerini Boëtij. 81.a
in Eutychetem scripsit Ephræm Episcopus Antiochenum. 231 e
Eutychetis vanas opiniones damnat Iustinianus Imp. 128 b
Eutyches in igne inferni crematur. 176.e
Eutyches anathematizatur in Concilio Ephesino. 184.d
in Eutychianos conclamat populus Constantinop. 3.d
Eutychianorum falsi prætextus. 46 c
Eutychianorum patronus perfidus Anastasius Imp. 45.a
Eutychiani hæretici abhorrent humanitatem, & vincunt immanitatem. 49.c
Eutychiani ad Catholicam Ecclesiam reuocantur. 69.b
in Eutychianos erexere trophæa Nestoriani. ibid.c
Eutychianus supposuit epistolam nomine Vigilij, quæ damnatur. 278.b
Eutychiani excommunicantur à Vigilio Papa. 363.a
ab Eutychiana hæresi Corruptibiles & Incorruptibiles hæretici manarunt. 484 a
Eutychius Senator illustris Maurum filium obtulit S. Benedicto. 98.b
Eutychius monachus fit Episcopus Constantinopolitanus. 393.a.394 b
Eutychio ostensa visio de futuro Episcopatu. ibid.b
Eutychius mauult cum Menna. ibid.c
Eutychio aperitur via ad Episcopatum. ibid d
Eutychius iubetur asseruari. ibid.e
Eutychio ostenditur alia visio de Episcopatu. ibid.e
Eutychij electioni studet Iustinianus Imp. 394.a
Eutychius sumit pallium, id est, ouem perditam super humeros. ibid.b
Eutychius mittit fidei professionem ad Vigilium Papam. ibid d
Eutychius anathematizat omnes hæreses. 394.d.e. 395.a b
ad Eutychium Episcopum epistola Vigilij Papæ. 395.c
Eutychij Episcopi Constantinopolitani fides professio. 406.a
Eutychius subscribit sententiæ latæ à Quinta Synodo. 434 a
Eutychius Patriarcha quæ tractauerit cum Iustiniano Imp. 487.d.488.a.e
Eutychium tentat Iustinianus, vt subscribat. 489.b.e
Eutychij admiranda constantia. 489.e
Eutychium sacra peragentem inuadunt milites Iustiniani. ibid.d
Eutychius vi detruditur in monasterium. ibid.e
Eutychius è sede ejcitur, velut Ioannes Chrysostomus. 490.a
in Eutychium quid egerit Conciliabulum. 490 b
pro Eutychio deligitur Ioannes Scholasticus. ibid a
Eutychius deportatur in insulam. ibid c
Eutychius velut Paulus deportatur Amasiam. ibid.d
Eutychius detruditur iterum in monasterium. 491.b
Eutychius operatur vt coniuges filios consequantur. 491. c.d.e
Eutychij miracula, & prophetia. 491.c.d
Eutychius multos curat infirmos oleo sancto. 492.a b.c.d
ad Eutychium confugiunt multi Christiani. 493 a.b
Eutychius oratione farinam auget. ibid.c.d
Eutychius prædicit Iustino ipsum futurum Imperatorem. 499.b.c

Eutychius

Eutychius prædicit Tiberio Imperium. 567.a
Eutychius reuocatur ab exilio à Tiberio Imp. ibid.e
ad Eutychium mittunt Scribas Imperatores. 568.a
Eutychius gratias agit Deo. ibid.a
Eutychij reditus cum magno honore. ibid.a.b.c
Eutychij miracula in via. ibid.c
Eutychius receptus Constantinop. lætitia publica. ibid d
Eutychius comparatur Magno Athanasio. ibid.d
Eutychius incessit super pullum asinæ cum ramis & thure. ibid. d
Eutychij laudes. 569.a b
Eutychius recipitur ab Imperatoribus cum ingenti gaudio. ibid.b
Eutychius ingressus in Ecclesiam communicat populum, & benedicit. ibid.c.d
Eutychio celebrante, operitur altare diuina caligine. ibidem.d
Eutychius precibus pestem auertit à Constantinopolitanis. ib.d.e
Eutychius Tiberium Imperatorem coronat. 588 d
Eutychius prædicit Imperium Mauritio. 592.b
Eutychium inuisit Tiberius Imperator, & ab eo benedictionem postulat. 617.a
Eutychius benedicit Tiberio Imp. ibid.a
Eutychius incautè lapsus in errorem Origenis. ibid.b
Eutychius plenus multis virtutibus, passu tamen est quid humanum. ibid c
cum Eutychio disputat S. Gregorius de corpore post resurrectionem palpabili. ibid.d.e
Eutychius objcit S. Gregorio, quòd corpus non resurget palpabile. 618.b
Eutychij liber de Resurrectione flammis damnatur à Tiberio Augusto ibid c
Eutychius profitetur Catholicam fidem in resurrectione corporum. ibid c.d
Eutychius resipiscens sanctus colitur. ibid.e
Eutychius moritur. ibid c.d
S. Eutychius martyr apparuit S. Redempto, & prædixit incursionem Longobardorum. 522.a
Exarchus Rauennæ exagitat Episcopos schismaticos. 623.e
Excellentia Romanæ Ecclesiæ. 280 c
Excidium Antiochiæ per terræmotus. 108 d
Exclamationes populi Constantinopolitani in hæreticos. 3.b
Exclamationes in Eutychianos. ibid e
Excommunicati ab vno Episcopo, ab alio solui non possunt. 11.d. e
Excommunicationis sententia non infertur in delinquentes ab Imperatore. 141 d
Exemplum Hormisdæ dignum imitatione. 77.a
Exempla mala Episcoporum causa sunt ruinarum. 79.c.d
Exemplum pulcherrimum nobilis viduæ in constantia fidei. 89.d e.90.91
Exempla Sanctorum conuertunt infideles ad fidem. 85 b
Exemplaria germana Quintæ Synodi missa sunt à S Gregorio Papa ad Theodolindam Reginam. 445.b
in Exercitu absit iniustitia, ebrietas, & homicidium. 190. a.b.c
Exercitus in Oriente nolebat obedire Philippico. 632.d
Exercitus reconciliatur à Gregorio Episcopo Antiocheno. ibid.e
Exercitus Litarbis congregatur. ibid.e
Expeditio Regis Aethiopum in Homeritas. 99 d
in Expeditione contra Homeritas pietas Regis Aethiopum. ibid.e

F.

Fabianus Episcopus Zapparenus subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.b
in Fabulas interdum aliqui vertunt veritatem. 657.e
ex Facie iudicium persæpe decipit. 367.e
Factiosis fauet Iustinianus. 464.a b
Facultates Ecclesiæ liberæ sint. 466.b.c.467.a b
Facundus Episcopus Hermianensis quid senserit de vno ex Trinitate passo. 186.a
Facundus Hermianensis Episcopus in Africa scriptum edidit volumen pro Trium capitulorum defensione. 343.d
Facundus intendens iacula in Zenonem, Iustinianum ferit. 344.b
Facundus imprudentem Iustinianum sugillat. ibid.d
Facundus qua occasione commentarium scripsit de Tribus capitulis. 358.c.d
Facundus factus est hostis Vigilij Papæ. 360.a
Facundus in Synodo quid ad Vigilium. ibid.a
Fames vexat Italiam. 196.b.298.d
Famis tempore quæ tristia acciderint. ibid.e
Fame cogente, duæ feminæ septemdecim viros absumpserunt. 299.a
Fames diravrget Romanos. 352.b
Fames quousque adegit miseros. ibid d
Fames sæpe propter peccata. 461.e
Farina diuinitus aucta monachis. 493.b.c
Fauentiæ exercitum Romanorum superauit Totilas Rex. 322.c
Faustinianus ordinatus Episcopus Aquensis iussu Gundebaldi. 636.d
Faustinianus Episcopus remouetur pascendus ab Episcopis, qui eum benedixerunt. ibid.d
de Fausti Regiensis Episcopi libris consultatio. 57.b
Faustus plures composuit libros. ibid.c.d
Felicianus successor S. Fulgentij. 145.b
Felicitas Belisarij Consulis. 235.c
Felix Papa eligitur natione Samnita, ex patre Castorio. 116.b
Felicis Papæ electionem tyrannicè sibi arrogauit Theodoricus Rex. ibid.b.c.d
Felix vir summæ probitatis. ibid.e
Felicis Papæ obitus. 153.a
Felix quanto tempore sederit. ibid. a
Felicis res ieiunæ sunt relictæ. ibid.b
Felix fecit basilicam SS. Cosmæ & Damiani. ibid.c
Felix basilicam S. Saturnini à fundamentis restituit. ibid.b
Felix Papa fuit atauus S. Gregorij Papæ. 584.e
ad Felicem Notarium scripsit librum de Trinitate S. Fulgentius. 146.d
Felix monachus Indicatum Vigilij Papæ recipere noluit. 378 b
Felix Abbas in Africa. 84.a
sub Felice Abbate voluit esse sanctus Fulgentius Episcopus. ibid a
Felix diaconus legatus Hormisdæ Papæ missus Constantinopolim. 22.b
Felix Episcopus Namnetensis erexit basilicam Apostolorum Petri & Pauli. 558.c.d
Felix vocauit ad encænia S. Euphronium Turonensem Episcopum. ibid.c
Felix Episcopus Taruisanus occurrit Alboino Regi Longobardorum. 527.d
Felix Taruisanus Episcopus curatus oculis virtute S. Martini. ibid.c
Felix mittitur legatus ad Guntheramnum Regem à Childeberto pro Theodoro Episcopo. 635.b
Felix Episcopus Portuensis inuisit Mellitum monachum infirmum. 658.a
Felicis diaconi suggestio de Ioanne ad Hormisdam Papam. 50. b
Felices duo Summi Pontifices ab Arianis electi. 116.c

Felix

Felix Episcopus Namnetensis. 557.c
Felici Episcopo se commendat Fortunatus. ibid.c
Felix Episcopus antiquæ nobilitatis Romanæ decus. 558. a.b
Felix clarus doctrina auctus cum sæculari potentia animi dotibus. ibid.b c
de Felice epigrammata Fortunati. ibid.b.c
Felix Gillitanus Abbas in Africa deficit à Vigilio. 363. d.e
Feminæ impudicæ introducebantur ab hæreticis in monasteria. 13.d.e
Feminarum studium pro fide Catholica. 28.d. *quæ valde laudantur.* ibid.
Feminarum Christianarum gloriosa confessio. 89 a
Feminæ Christianæ iubentur occidi. ibid b
Feminæ sitiunt mortem propter Christum. ibid.c
Feminarum laudabilis contentio ob martyrium. ibid.c
Feminæ magna constantia. 89.e.90.91
Feminæ Christianæ mira libertas contra Dunaan Regem. 93.c
Femina prudens eluſit Iustinianum Imperatorem. 133 b
Feminæ filios interdum petunt, & nesciunt quid petant. 158.a.b
Feminæ malæ quibus comparentur. 227.c. 249 c
Feminæ duæ præ fame septemdecim viros interfectos absumpserunt. 299 a
Femina multa, fame cogente, comederunt filios. 299 b
Feminæ duæ in fluuium Orontem se demerserunt, ne quid indecens paterentur à Persis. 310 a
Feminæ sunt fugiendæ etiam ab ipsis militibus. 313.a
Feminæ hæreticæ priuantur priuilegijs dotis. 317.e
Feminæ quantum possint apud viros. 370.d
Femina Iudæa ad fidem conuertitur. 576 d
Femina Catholica presbyterum ad prandium inuitat. 604. d.e
Feminam Catholicam irridere volunt hæretici, sed ipsi irridentur. 604.d.e.605.a
Feminæ omnes extraneæ separandæ sunt à clericis. 658.d
Ferarum venatio in Theatro detestabilis. 96.a
Ferrandus Carthaginensis Ecclesiæ diaconus Canones in ordinem redegit. 137.a
Ferrandi collectio Canonum Breuiarium appellatur. 137.a
Ferrandus diaconus secundo loco laborauit in Canonibus. ibid.a
Ferrandus discipulus S. Fulgentij. 147.b
Ferrandus absoluit tractatum à S. Fulgentio inceptum. ibid b
Ferrandus ad Anatolium Romanæ Ecclesiæ diaconum scripsit. ibid c
Ferrandi plures litteræ ad Seuerum Scholasticum Constantinopolitanum. ibid c
Ferrandus scribit ad Pelagium, an liceat aliquem condemnare post mortem. ibid c
Ferrandus diaconus insignis doctor. ibid b
Ferrandus diaconus Carthaginensis consultus ab Anatolio Romano diacono. 185.c
Ferrandi prolixa epistola ad Anatolium S.R.E. diaconum. ibid.c
Ferrandus sentit vnum de Trinitate passum secundùm carnem. ibid.d.e
Ferrandi epistola ad Seuerum Scholasticum de eadem re. ibid. c
Ferrandus curat ne Africani Episcopi obediant Iustiniano. 346.c
Ferreolus Episcopus Vcecensis moritur. 610.e
Ferreolus reliquit monumenta suorum scriptorum. ibid.e
Festi dies sunt colendi. 638.a
Fideles laborant in bello contra Dunaan, & Hebræos. 101. b.c
Fideles communicant in mari. 101.c
ad Fideles Christi epistola encyclica Vigilij Papæ. 388.c
Fidelium cultus erga Ecclesias. 163.a
Fideles ab infidelibus quare interdum vincantur. 855.a
ad Fidelem Senatorem scribit Ioannes Papa de fide. 200.b
Fides Catholica fuit causa, vt Iustinus humili loco natus eligeretur Imperator. 2.a
Fides Catholica Orientalis Imperij. 4.c
Fidei fundamentum firmum traditione Patrum permaneat. 6.a
pro fide Catholica frequentes Synodi in Oriente. 10.a
Fides Catholica prostrata erigitur. ibid a
Fides in pristino maiestatis suæ throno collocatur. ibid.
Fides Catholica ab innumeris in Oriente probatur. 10. b.c
Fides Sprorum exploratur à Iustino Imp. 15.c
Fides seruanda est vsque ad vltimum anhelitum. 19 b
Fidei professio Catholica promulganda per legatos Romani Pontificis. 23.b
Fidei professio requiritur à Ioanne Constantinopol. Episcopo. ibid.b
de Fidei firmitate differitur simplicibus verbis. 25.e
pro Fide laborat Hormisda Papa. 28.a.b.e
pro Fide Catholica studium nobilium feminarum. ibid.d
Fidei libellus oblatus schismaticis ab Hormisda Papa. 31.e
Fides est tributum Deo reddendum ab orbe terrarum. 37.a
Fides Catholica in discrimine constituitur à monachis Scythiæ. 40.e
de Fide quæstiones ad Summum Pontificem sunt referendæ. 54.e.57.a
Fidei stabilitas à Papa est expetenda. 57. a
Fidei professio Epiphanij Episcopi Constantinopolitani. 61.d
Fidei doctrina satis à maioribus est elucidata. 74.a
in Fidei fundamenta insonat hæreticorum exercitus. 74 a
in Fide conuenientes, debent etiam conuenire in dogmate. 75. a
Fides nostra magis est confirmata per dubitationem Apostolorum. 76.a
Fides amat regiam viam, & vitat obliquam. 76.e
Fides à maioribus accepta nec ladatur, nec in suspicionem adducatur. 79.c
Fides propagatur apud Gentes. 84.c
ad Fidem conuertitur Rex Lazorum. 84.d.e
ad Fidem conuertitur ciuitas Nagran. 86.c
in Fide quàm stabiles fuerint feminæ Christianæ. 89. a b.c. 90.91.
ad Fidem hortatio nobilis viduæ. 90 a.b.c
Fides Catholica per ignem interdum probatur. 124.c
pro Fide edictum Iustiniani Imp. 127.c
Fides significatur per Crucem. 131.a b
ad Fidem conuersi Absagi. 150.a
ad Fidem conuersi Tzani. 150.c
Fides sincera numquam cassura, nam structa est supra firmam petram. 154 b
ad Fidem conuertuntur idololatræ. 155.d
ad Fidem conuertitur Aethiopum Rex. 156.a.b
Fides Catholica liberat ab inferno, & quomodo. 176.e
de Fide Catholica edictum Iustiniani. 180.e
Fidei professio Iustiniani Imperatoris. ibid.d.e
Fides illibata victoriam parat in bello. 189.b.c
Fides rectè in Principe maximè fulget. 197.c
Fides Iustiniani commendatur à Ioanne Papa. 198.a
de Fide epistola Ioannis Papæ ad Senatores. 200.b
Fidei confessionem mittit Iustinianus Imp. ad Agapetum Papam. 219.d.e

à Fide miracula oriuntur. 242.a.b
Fidei libellum offert Iustinianus Imp. Agapeto Papæ. 243. a.b
de Fide quare Iustinianus decreta sanciuerit. 293.c.d
Fidei recta confessio Iustiniani Imperatoris. 304.a
ad Fidem Catholicam à lunandam hortatur Vigilius Iustinianum Imp. 304.a
Fidem Catholicam illibatam seruat Vigilius Papa. 305.e. 306. c
ad Fidem Catholicam reuocati Sueui. 645.e
ob Fidem Catholicam violatam vindicta Dei. 310.e
ad Fidem conuertuntur Auximitæ populi. 318.a
Fidei confessio edita à Iustiniano Imperatore. 337. b.c
Fides immaculata reddit Deum placatum. 337.b
Fidem Catholicam in omnibus sequitur Vigilius Papa. 374. b
Fides Græcorum. 388.b
Fidei professionem mittit Eutychius Episcopus ad Vigilium Papam. 394.d
Fidei professio primò fiebat in Concilijs. 401.b
Fidei professiones multorum Episcoporum mittit Vigilius Papa ad Iustinianum Imp. 404.c
per Fidem tollitur lepra cum perfidia. 472.d
Fides miraculis confirmatur. 491 e
de Fide Catholica edictum Iustini Imp. 505.e
Fidei Catholicæ studiosus Iustinus. 507.e
Fidei in testimonium miracula crebra. 532 e
ad Fidem conuertuntur Iudei. 575 d. e. 576
in Fidei confessione non sentiuntur interdum verbera. 602 a
Fides Catholica probatur igne. 602.b.605.d
Fidei feruor repescit interdum in Catholicis. 605 c
Fidei magnus defensor Mauritius Imp. 622.b
ad Fidem conuertuntur Gothi Ariani. 641.b.c.642.
Fidei Catholicæ fundamentum exacta professio sanctissimæ Trinitatis. 645.b c
pro Fide Catholica studium Reccaredi Regis. ibid.d
Fidei symbolum recitandum erat ante sumptionem Eucharistiæ. 648.d
Filij adimpleant legata patrum, alioquin à Deo puniuntur. 123.b
Filij interdum petuntur & exoptantur, & nesciunt parentes quid petant. 158.a
Filios comederunt matres præ fame. 299.b
Filij non se quantur, sed emendent patris errata. 322.a
Filij in parentes non insurgant, alioquin à Deo puniuntur. 493.e.494.a
Filij venerentur parentes, alioquin à Deo puniuntur. 579.e
Filij æqualitas cum Patre probatur multis argumentis. 602. c d.e.603.a b.c
Firmamentum non potest esse animal præditum sensu, vt asserit Origenes. 289.e
Firmanus Episcopus subscribit contra Vigilium intrusum. 295.d
Firminus Episcopus Vencensis fuit in quinta Synodo Aurelianensi. 372.a
Fisco qui inseruiunt, sæpe aliena bona diripiunt. 535.c.d
Fisco necessaria sufficere debent. 596 e
à Flammis illæsum oratorium S. Martini. 639.c
S. Flauianus Diptychis est reddendus. 12.d
S. Flauianum exagitauit Seuerus. 14.d
Flauius Remensis Episcopus interfuit Aruernensi Concilio. 320.e
Flauius cognominatur Antharit Rex Longobardorum. 612.b
Flauij appellati sunt omnes Reges Longobardorum. 612.b
Florentiæ exercitum Romanorum superauit Totilas Rex. 322.e
in Florentina Synodo facta est vnio Orientalis Ecclesiæ cum Occidentali. 682.e
Florentinianus Episcopus in Concilio Carthaginensi. 218.a
ad Florentinianum scribit Agapetus Papa. 221.a
Florentius Matellicatensis Episcopus. 384.a
Flori Abbatis nomine aliqua scripta edita, quæ verè Petri Abbatis Tripolitani sunt. 481.a
Floridus Episcopus Tifernas. 335.b
Flumen creuit, ne hostes pertransire possent, virtute S. Martini. 574.b
Fœtor Iudaicus abstersus baptismate. 576.c
in Fonte baptismatis quotannis in festo Paschatis solita renouari miracula in Hispania. 365.e.366.a
de Fonte baptismatis periculum facit suo damno Theodegisclus Rex. 366.b
Fontes in Hispania repleti non in Hispanorum, sed in Francorum Paschate, cùm errarent Hispani. 551.b. *iterum idem contigit.* 581.a
de Forma baptismi, & glorificationis hymno. 279.c.d
Fortitudo magna feminarum Christianarum. 89.b.c
Fortitudo magna viduæ occisæ cum filiabus. 91.a.b
Fortunatus Episcopus Africanus. 46.d
S. Fortunatus Episcopus Tudertinus tractat cum Gothis de restitutione puerorum. 271.a.b
S. Fortunatus curat Gothum infirmum aqua benedicta. 271. c d
Fortunati preces ad S. Medardum pro Sigeberto Rege. 495.d
Fortunatus mirificè coluit Radegundem Reginam. 518.a
Fortunatus iustè amauit ac coluit Radegundem. ibid.c
Fortunatus curatus oculis oleo lampadis accensæ ad imaginem S. Martini. 527.e
Fortunati patria & educatio. 528.a
Fortunati peregrinatio, & Pictauorum sit Episcopus, vbi mortuus est. ibid.b
Fortunatus Charibertum Regem laudauit in principio sui regni. 541.e
Fortunati epitaphium de S. Gallo. 551.d
Fortunati epistola ad Euphronium Episcopum Turonensem. 556.d
Fortunati epistola altera ad Euphronium Episcopum. 557.a
Fortunatus mirum in modum laudat Euphronium Episcopum. ibid a b c d.e
Fortunati epitaphium de laude Euphronij Episcopi. ibid.d.e. 558.a
Fortunatus se commendat Felici Episcopo, & Euentio. ibid.c
Fortunatus laudat nobilitatem & animi dotes Felicis Episcopi. 558.a b c
Fortunatus celebrauit Encænia, cùm erecta fuit basilica SS. Apostolorum Petri & Pauli. ibid.c d
Fortunatus cecinit laudes Chilperici Regis, & Fredegundis Reginæ. 595 c.d.e
Fortunati epitaphium in morte Clodoberti filij Chilperici Regis. 597.a.b
Fortunati aliud epitaphium de Dagoberto filio Chilperici. ibid.c.d
Fortunatus scripsit ad Chilpericum de morte filiorum. ibidem d.
Fortunatus laudat doctrinam Chilperici Regis. 606.c
Fortunatus sacris litteris instructus cum Agricola Cabilonensi Antistite. 606 e
Fortunatus laudat Igidium Rhemensem Episcopum. 609. d.e.610. a b
Fortunatus mirificè laudat Chrodinum Ducem. 615.a.b.e
Fortunati epitaphium de Iuliano eleemosynis claro. ibid.d.e
Fortunati epitaphium de Attalo discipulo S. Remigij. ibid.e

Fortunati epitaphium de Euphrasia sanctissima femina. 637.a
ad Forum saeculare ne trahantur causae Episcoporum. 590.b
ad Forum saeculare clerici conclericum, & laici clericum non trahant. 649.a
Franci fugant Godomarum, & opprimunt Burgundiones. 122.e
Franci Thuringios expugnant. 137.b
Franci laborant, vt expellant Gothos è Gallijs. 163.b.c.d.e
Franci vocantur aduersus Gothos. 235 d
Francorum odium aduersus Arianos. ibid d
Francorum bellum ciuile diuinitus sedatum. 308.c
Franci inuadunt Italiam. 308.e
Franci vindicantur à calumnia Procopij. 309.a
Francorum bellum in Hispania. 323.a
Francis traditur tunica S. Vincentij. ibid.c
Franci à Iustiniano Imperatore accipiunt iura Galliarum. 371.a
Franci primi cudunt aureos nummos cum imagine Regis. ibid.c
Franci multum debent Crotildi ob religionem. 442.b
Franci cum Alemannis inuadunt Italiam. 449.e
Francorum Dux Bucellinus. 450.a
Franci sexiunt in S. Libertinum. 450.a
Franc à Romanis victi. 451.a
Franci victi sunt propter iniustitiam. ibid.c
Francorum monarchiam consequuntur Clotarius Rex. 478.a
Franci inierunt pacem cum Gothis. 523.b
Franci ab Hispanis dissenserunt in celebratione Paschatis. 551 b. 581.a
Francos rectius Hispanis celebrasse Pascha, miraculo comprobatum est. ibid.
Francorum res compositae per Igidium Rhemensem Episcopum. 609 d.e
Francos vicit Reccaredus Rex. 633.d
in Francos exaestuabit Longobardorum furor. 560.d
Francorum Reges pacificantur virtute sancti Martini. 565 e
Francicus à Francis dici voluit inani titulo Iustinianus Imp. ibid.b
Franco Aquensis Episcopus tuetur iura Ecclesiae. 573. b.c
Franco orat ad sepulchrum S. Metriae, vt restituantur Ecclesiae bona, & obtinet. ibid.d e
Fredegundis concubina Chilperici causa fuit magni scandali. 523. e
Fredegundis recipitur in matrimonio à Chilperico Rege. 525 a
Fredegundis Reginae dolo interfectus Sigebertus Rex. 572.e. 573. a
Fredegundis tentat Gregorium Turonensem. 582.c
Fredegundis artibus moritur Morouaeus Regis filius. 583 d
in Fredegundem Reginam crimen dixisse ferunt Gregorium Episcopum. 594.b
Fredegundis Regina ad iudicium deducta liberatur, & à Fortunato laudatur. 595 c
Fredegundis erat prouida consilijs, pollebat ingenio, & in multis commendatur. ibid.d e
Fredegundis torquetur morte filiorum. 596.d
Fredegundis poenitentia. ibid.e
Fredegundis multos libros fisci proijcit in ignem. ibid e
Fredegundis in carcerem detrudit Clodoueum priuignum, & eum occidi praecipit. 597.e
Fredegundis fraus in Audoueram Reginam. ibid.e
Fredegundis dirissimam exercet quaestionem in Mummolum. 631.b
Fredegundis exilijs fatigauit S. Pratextatum Episcopum. 640. c
Fredegundem reprehendit Pratextatus vt alteram Iezabelem. ibid. d.e
à Fredegundis sicario percutitur Pratextatus. ibid.e
Fredegundis impia visitat S. Pratextatum vulneratum. 641 a
Fredegundis redarguitur à sancto Pratextato in morte. ib d. a
Frenum Constantini profuit Iustino Imperatori infirmo. 563.d
Frigoretici sanantur virtute S. Martini. 513.a
Fronto Episcopus Mediolanensis. 585.d
Fructus ex labore colligantur. 643.b
Frustinates populi gloriantur Hormisda Papa conciue. 96 c
Fuga Christianorum sub Ducibus Longobardis. 546 e
Fulgentius Episcopus Africanus insignis. 46.e
Fulgentius respondet pro Africanis omnibus Episcopis ad Scythas monachos. 47.c
Fulgentius vitauit verborum ambiguitatem. ibid.c
Fulgentius scripsit de Incarnatione Verbi, de Gratia & libero arbitrio, & de Primatu Ecclesiae Romanae. 47.c.d
Fulgentius sapienter expugnauit Pelagianos. 83.a
Fulgentius reuertitur Carthaginem cum omnibus sacerdotibus, vnde solus exierat. ibid.a
Fulgentius excipitur a Carthaginensibus ingenti gaudio. 83.a.b
in Fulgentium obsequia Carthaginensium. ibid.c
Fulgentius stetit intrepidus contra Vuandalorum Regem. ibid.c
Fulgentio plurimum debet Ecclesia Africana. 83.e
Fulgentius fuit velut alter rediuiuus Augustinus. ibid e
Fulgentij humilitatis dignum exemplum. 84 a
Fulgentius Episcopus Abbati subesse voluit. ibid.a
Fulgentius quid in Concilio Uzecensi. 103 a
Fulgentius redit minori locum. ibid a b
Fulgentij plures homiliae, & alia scripta. ibid.c
Fulgentius multos libros composuit contra haereticos. ibid. d e
Fulgentij obitus. 145.a.146.a
Fulgentius innumera certamina, exilia, & aerumnas passus est. ibid.a
Fulgentius ad praefixum transitum se parat. ibid.b.c
Fulgentius ad insulam Circinam nauigauit. ibid.c
Fulgentij oratio, vigilia, & poenitentia. 145.c
Fulgentij aegrotantis verba. ibid.d
Fulgentius moriturus humiliter veniam deprecatur. 145.e
Fulgentij pietas in pauperes. 145.e.146.a
Fulgentius vinens fuit Africae conseruator. 146.a.b
per Fulgentium Ruspa semper fuit incolumis. ibid.b
post Fulgentij obitum Africana Ecclesia vexata. ibid.
Fulgentius tanquam fulgens sidus. ibid.c
Fulgentij sanctitas incomparabilis. ibid c
Fulgentij scripta cognita Isidoro. ibid.d
Fulgentius scripsit de Trinitate ad Felicem Notarium. ibid.d
Fulgentius de fide disputat cum Trasamundo Rege. ibid e
Fulgentius scripsit libellum ad Ferrandum de interrogatis quaestionibus. ibid e
Fulgentij tractatus ad Reginum, an Christi caro sit corruptibilis, vel incorruptibilis. ibid.e
Fulgentius Episcopus Vticulanus. 325.e
Fulgentius xenia mittit ad Totilam, vt eum placatum redderet. 325.e
Fulgentius à Gothis designatione circuli inclusis, intactus manet à pluuia. ibid.e
Fulgentius Episcopus in Hispania mittitur in exilium à Leuuigildo Roge. 608.d

Fundamen-

Fundamenta veri Imperij quae sint. 507.b
Fundanus Episcopus subscribit contra Vigilium intrusum. 295.d
Funus honorificum S. Sabae. 171.b
de Funere sumptuoso Agapeti Papae. 254.c
in Funere Christianorum cantabantur cantica latitiae. 661.e
Fures effregerunt basilicam S. Martini, & multa abstulerunt. 610.c
pro Furibus intercedit Gregorius Turonensis apud Chilpericum Regem. 610.c
Fures saepe se occidunt. ibid.d
Fuscarius haereticus & eius vxor saluantur per Simeonem Salum. 368.c.d
Futura non sunt quarenda ab hariolis. 580.a

G.

Gabriel ter è caelo vocatus in auxilium Christianorum. 101.d
Gaianus fit Archiepiscopus Alexandrinus. 228.a
Gaianus altercatur cum Theodosio. 227.e.228.a
Gaianus quanto tempore sederit. 228.a
de Gaianitis haereticis. 229.c.d
Gailardus praefuit monasterio S. Medardi. 495.a
Gailenus est causa mortis Morouei filij Regis. 583 d
Galla Dux exercitus Gothorum auaritiae aestu erat succensus. 327.a.b.c
Galla rusticum ligat, & ad S. Benedictum ducit. ibid.b
Galla nouit diuinam virtutem in S Benedicto. ibid.c
in Gallia bona possidebat Theodoricus Rex. 121.b
in Gallijs templa erigebantur SS. Apostolis Petro & Paulo. 559. a
Gallias inuadunt Longobardi. 560.b.c.562.a
è Gallia primò repulsi Longobardi virtute vnius sancti. 560.d
in Gallijs bellum recrudescit inter Reges. 564.b
in Gallijs Ecclesiae incenduntur & vastantur à Chilperico Rege. ibid.b.c
in Gallijs monachismus propagatus virtute S. Columbani. 573.b
in Gallia Iudaei ad fidem conuertuntur S. Germani opera. 576.d
Gallia affligitur ciuili & domestico bello. 456.b.c
Gallia illustrata à S. Euphronio Episcopo. 466.a
in Gallijs viget cultus sacrarum reliquiarum. 513.e
in Gallia celebratur Synodus Matisconensis. 590.a
in Gallia extructum monasterium S. Medardi. 495.a.b
in Gallia grassatur pestis. 503.c. 596.c
à Gallis dissenserunt Hispani in celebratione Paschatis. 551.b
in Gallia primùm fuit institutum ieiunium ante Natalem Domini. 590.c
in Gallia celebratur Synodus Brennacensis. 594.a.b
in Gallia exundauit Ariana haeresis. 614.c.d
è Gallia sublata haeresis Ariana. ibid.d
ad Galliae & Germaniae Episcopos epistola Pelagij Papae de Praefationibus Ecclesiae Romanae. 653.e 654.a
in Gallia reliquias apportat ex Hispania Childebertus Francorum Rex. 323.d.e
in Gallia Synodus Valentina. 640.a
è Gallijs expellere Gothos nituntur Franci. 163.b.c.d.e
in Gallia Narbonensi Reccaredus Francos vicit. 633.d
Galliarum iura Franci accipiunt à Iustiniano Imperatore. 371.a
Galli venerati sunt Sanctorum reliquias. 553.b
in Gallicia celebratur Lucense Concilium. 531.e
in Gallicia floruit S. Martinus Iunior. 599.a
Gallienus diaconus Turonensis testis in Gregorium Episcopum. 594 b
S. Gallus Aruernensis Episcopus interfuit Concilio Aurelianensi secundo. 268.b.c
S. Gallus Episcopus Aruernensis fuit in Concilio Aruernensi. 319 c
S. Gallus patruus Gregorij Turonensis. ibid.c
S. Gallus ignem compressit. ibid.d
S. Gallus Episcopus Aruernensis fuit in Concilio quarto Aurelianensi. 334.b
S Gallus prophetauit de suo diacono. ibid.b
S. Gallus Episcopus Aruernensis fuit in quinta Synodo Aurelianensi. 392.a
S. Gallo apparet Angelus Domini, & eum consolatur. 504.a
S. Gallus liberat Aruernenses ab inguinaria. 504.a
S. Gallus à Quintiano Episcopo Aruernensi ex monacho fit clericus. 552.a
S. Gallus cognitus à Theodorico Francorum Rege. ibid.a
S. Gallus à Fortunato laudatur. ibid.a.b
S. Gallus toleranit contumelias & verbera à suis presbyteris. ibid.b
S. Gallus quanto tempore sederit. ibid.c
S. Galli obitus. 551.c
de S. Gallo epitaphium Venantij Fortunati. ibid.d
S. Gallus genus duxit à martyre Vetio Epagatho. ibid.e
S. Gallus natus ex Georgio Senatoriae stirpis, & ex matre Leocadia. ibid.e
in Garumnae flumine necantur milites sacrilegi. 565.b
Gaudium magnum de inita pace inter Orientales & Occidentales. 34.c.d.e
Gaudium publicum Vrbis. 36.c
Gaudium magnum in Ecclesia ex haereticorum conuersione. 643. a
Gedeon Boloban Episcopus Leopoliensis subscriptus in litteris Ruthenorum ad Sanctiss. D.N. Clementem 683.c
Gelasius Laurae praefectus Constantinopolim mittitur contrà Origenistas. 178.a
Gelasio praecluditur aditus ad Imperatorem, & Patriarcham. ibid a
Gelasius Amorij obijt. ibid.a
Geleswintha traditur nuptui Chilperico Regi Francorum. 523.a
Geleswintha malè tractatur à viro, & tandem reperitur mortua. ibid.e
de Geleswintha & Brunichilde sororibus quid sentiat Fortunatus. 524.a
Geleswintha pauperes amauit. ibid.a.b
Geleswintha ex Ariana redditur Catholica. ibid.c
ad Geleswinthae sepulchrum miraculum. ibid d e
Genfericus multa abstulit spolia è Palatio Romae. 207.a
Gentes conuertuntur ad fidem. 84.c
Gentiles omni magistratu & dignitate priuantur à Iustino Imp. 98.e
Gentilium aras ita colunt Ariani, ac Dei Ecclesiam. 603.d
Gentilitiam superstitionem expulerunt Romani, ex quo Vrbs fortior reddita. 298.a
S. Georgij templum renouatum à Iustiniano Imp. 161.e
S. Georgij brachium dat Iustinianus S. Germano. 476.e
S. Georgij deuotio à S. Theodoro commendatur Mauritio, & Imperium promittitur. 592.a
Georgius diaconus Nestorianus quid egerit Cyri. 69.c
Georgius Abbas in monte Sina mira sanctitatis & abstinentiae vir. 349.a.b
Georgius translatus diuinitus Hierosolymam. ibid.b
Georgius se excusat cum Petro Episcopo Hierosolymitano, & praedicit suam & illius mortem. ibid.c.d
Georgius ordinatur diaconus à Macario Episcopo Hierosolymitano. 350.a

Georgius

Georgius Origenista collocatur in throno sancti Sabæ. 178.b
Georgius Origenista accusatus infamis libidinis turpiter ejicitur è Laura. ibid.b
Georgius Pisides scripsit in Ioannem Grammaticum. 231.d
Georgius Senator pater S.Galli. 551.e
in Germaniam peruenit pestis. 503.c
ad Germaniæ & Galliæ Episcopos epistola Pelagij Papæ de Præfationibus Ecclesiæ. 653.c
Germanorum Principes tenent Massiliam Phocensium. 371.b
Germanorum res deplorantur. 190.d
S.Germanus Episcopus Capuanus. 22.a
Germanus missus legatus ab Hormisda Papa Constantinopolim. ibid b
Germani relationes in itinere ad Hormisdam Papam. 29.a
Germani legati suggestio ad Hormisdam Papam de Ioanne interfecto ab hæreticis. 50.b
Germanus Episcopus Thessalonicam venit cum legato. 50.c
Germanus Episcopus Capuanus moritur. 70.d
Germani animam vidit S.Benedictus efferri in cælum. 70.d
Germani anima in sphæra ignea ab Angelis portabatur. 71.a
S.Germanus Episcopus Parisiensis. 466.c
S.Germanus fuit in primo Concilio Parisiensi. ibid.c
S.Germanus ex Abbate S.Symphoriani fit Episcopus. 468.d
sub S.Germano valde profecit Childebertus Rex. ibid.a.b
S.Germani eleemosynæ. ibid.b.c
S.Germanus peregrinatur Hierosolymam. 476.d
S.Germanus honorificè suscipitur à Iustiniano Imp. à quo reliquias Sanctorum accipit. ibid.d.e
S.Germanum contemnit Clotarius Rex, propter quod à Deo affligitur. 478.a.b
per S.Germanum Clotarius recipit sanitatem. ibid b
S.Germanus fuit in secunda Synodo Turonensi. 534.a
S.Germanus excommunicauit Charibertum Regem. 534.d
S.Germanum audire noluit Sigebertus Rex, & ideo interijt. 572.e
S.Germani transitus. 574.e
S.Germani plura miracula & virtutes. ibid.e
S.Germani epitaphium conscriptum à Chilperico Rege. 574.e.575.a
S.Germani laudes. 575.a.b
S.Germano oblationem solemnem fecit Chilpericus Rex. ibid b
S.Germanus elegit sepulturam ad Ecclesiam S.Vincentij. ibid.
S.Germano successit Ragnemodus. ibid.c
S.Germani opera ad fidem conuertuntur Iudæi in Gallia. 576.d
S.Germanus liberat vinctos in carcere. 574.e.639.b
Germanus doctor exercitus Romanorum improuisa morte subtrahitur. 381.d
Gerontius minister Vigilij Papæ ab ipso deficit. 363.e
Gerontius à Vigilio Papa deponitur. 379.d
Gerontius Abbas Castellensium anachoretarum. 483.a
Gildardus Rothomagensis Episcopus germanus S.Medardi. 495.d.e
Gildardus eadem die natus, factus Episcopus, & mortuus cum S.Medardo eius germano. 495.d.e
Gilimer Hildericum Regem Vuandalorum in Africa captiuum tenet, & regnum inuadit. 154.b
ad Gilimerem scribit Iustinianus Imperator pro Hilderico. ibid.c
ad Gilimerem iterum scribit Iustinianus pro Hilderico. ibid.d
Gilimeris litteræ ad Iustinianum Imp. ibid.e
in Gilimerem paratur bellum à Iustiniano. 155.a
Gilimer Hildericum occidit. 191.a.b
Gilimer accepta strage sui exercitus, fugit Carthagine. ibid.d
Gilimer Rex fugatur & vincitur à Belisario. 192.b
Gilimer ad Mauros profugus se dat Romanis. 206.c
Gilimer Rex captiuus ducitur à Belisario ad Iustinianum. 207.b
Gilimeri data sunt loca ad habitandum in Galatia. 207.b.c
Gipedas secum duxit in Italiam Alboinus Rex Longobardorum. 527.a
Gladiatorum cruenta spectacula ablata. 71.c
Glonazes princeps Magorum in Perside. 99.b
in Gloria non erunt passiones nostræ. 618.a.b
Gloriæ vanæ cupido quanta mala pariat. 277.d.e
de Gloria Patri, & Filio, &c. ne subducatur vna syllaba. 279.d
Gloria Sanctorum, & pœna damnatorum æterna. 290.d.e
Godomarus regebat Burgundiones. 121.d
Godomarus à Clodomero vincitur atque fugatur. 122.a
Godomarus Clodomerum interficit. ibid.d.e
Godomarum fugant Franci. ibid.e
Goisuintha coniux prius Athanagildi, & postea Leunigildi Regis. 600.b
Goisuintha suscipit Ingundem neptem cum magno apparatu. ibid.c
Goisuintha suadet Ingundi, vt fiat Ariana. ibid.c
Goisuintha malè tractat Ingundem. ibid.d
Goisuintha Ariana simulat se esse Catholicam. 614.d
Goisuinthæ coniuratio in Reccaredum Regem Catholicum. ibid d
Goisuinthæ coniuratio detegitur, & ipsa moritur. ibid.d
Gomacharius Arianus Comes in Agathensi vrbe. 604.a
Gomacharius peruadit res Ecclesiæ. ibid.a
Gomacharius incidit in febrim, ex qua conualuit oratione Leonis Episcopi. ibid.a.b
Gomacharius irridet Leonem Episcopum, & iterum incidit in febrem. ibid.b.c
Gomacharius malè moritur. ibid.c
Gontharis in Africa tyrannus. 334.c.d
Gontharis occidi iubet Areobindum. ibid.d.e
Gontharis ab Artabane necatur. ibid.e
Gordia datur in matrimonium Philippico à fratre Mauritio Imperatore. 630.c
Gordianus pater S.Gregorij. 584.e
sub Gotho Rege luget Ecclesia Romana. 77.c
Gothi tumultuantur in Amalasuntham. 119.e
Gothi crudeles in Romanos. ibid.d
Gothis prudenter acquiescit Amalasuntha. 120.a
ad Gothos scribit Athalaricus, eos admonens. 120.b
Gothorum arrogantiæ aduersus Romanam Ecclesiam, & clericos. 134.b
Gothorum Regis Athalarici constitutio pro Romana Ecclesia. ibid.c.d.e
Gothorum Rex creatur Theodatus. 210.b
in Gothos bellum parat Iustinianus. 211.c
in Gothos Franci vocantur. 235.d
Gothici belli tempus. 235.d
Gothi prosternati sunt de sua salute propter Regem ignauissimum. 268.e
Gothi Vitigem Regem eligunt. 269.a
Gothis vniuersis Vitiges Rex scribit. ibid.b
Gothi selectissimi remanent Romæ in præsidio. 269.e
Gothi Rauennam festinant. 270.e
in Gothos magna charitas S.Bonifacij Episcopi Ferentinæ ciuitatis. ibid.e
Gothi duos paruulos auferunt in possessione ciuitatis Tudertinæ. 271.a.b
Gothus non vult parere S. Fortunato Episcopo Tudertino. ibid.b
Gothus diuinam sentit vindictam. ibid.c

Gothus

Gothus aqua benedicta à sancto Fortunato missa conualuit. ibid.d
Gothi obsident Romam. 273.c
Gothi venerati basilicas Orthodoxorum. 374.a
Gothi nec clericulum iniuria aut damno affecerunt. ibid.b
in Gothos implorat auxilium Dacius Episcopus Mediolanensis à Belisario. 294.e
à Gothis Mediolanum captum, & solo penitus æquatum est. 299.d
Gothi eligunt Regem Theodibaldum. 309.c
Gothi Reges occisi. 322.c
Gothi eligunt Regem Totilam nepotem Theodibaldi Regis. 322.c
Gothorum asperitas erga sanctos Episcopos. 325.d.e
Gothorum crudelitates erga sanctos Dei. 326.327.328.
Gothis se dederunt Siculi sponte. 351.a
Gothorum odium in Siculos. ibid.d
ad Gothos orationem habet Totilas Rex, vt iustitiam seruet. 354.c.d
Gothorum quæ causa ruinæ. ibid.d.e
Gothi afficiunt nouis cladibus Romanum exercitum. 363.d
Gothi iterum capiunt Vrbem. 374.e
Gothi cæperint Corsicam, & Sardiniam. 389 b
Gothi expelluntur è Sicilia. 390.a
in Gothos missus Narses à Iustiniano Imp. 390.a
Gothi reddunt Tarentum antea captum Romanis. 396.b
Gothi Theiam Regem eligunt. ibid.d
à Gothis vindicata Italia Narsetis opera. 444.d
Gothi pacem sanciunt cum Francis. 523.b
cum Gothis fœdus ineunt Franci. 525.a.b
in Gothos transfertur regnum Sueuorum. 609.c
Gothi & alij barbari impleuerunt Italiam Ariana hæresi. 614.c
in Gothos parat bellum Guntheramnus Rex. 633.d
de Gothorum conuersione in Hispania. 641.b.c.d.e
de Gothorum conuersione oratio S. Leandri Episcopi. 642.c
Gothorum conuersio magnum gaudium parit in Ecclesia. 643.a
Gothorum assertio Catholica. 647.a.b
Gothorum anathematismi in Arianam impietatem. ibid. c.d.e
Gothi damnant libellum à se editum. ibid.e
Gothi resipuunt Ariminense Concilium. ibid.e
Gothi amplectuntur prima quatuor Concilia. ibid.d. 648.a.b
Gothorum Episcoporum plenior & exuberans professio. 648.a
Gothi Episcopi pollicentur se prædicaturos Catholicam fidem. ibid.a
Gothi Episcopi confitentur verum mysterium incarnationis Iesu Christi. ibid.b
Gothi Episcopi asserunt, quòd pœna impios, & præmium sequatur Orthodoxos, si iustè vixerint. ibid.c
Gothorum Apostolus fuit S. Leander Hispalensis Episcopus. 650.a
Gothos è Gallijs expellere nituntur Franci. 163.b.c.d.e
de Gothicis rebus libros composuit Cassiodorus. 481 c
in Græciæ ciuitates grassati sunt Hunni. 463.a.b.c.d e
Græci mittuntur à Tiberio Imp. in auxilium Hermenegildi Regis. 607.d
Græci quid addiderint ad Concilium Chalcedonense. 433.d
Græci leues esse cognoscuntur. 36.a
in Græcorum Ecclesia præscribitur cælibatus Episcopis, & sacerdotibus. 214.c
Græcorum recentium impostura de nomine Oecumenici. 5.a
Græcorum dominantium in Occidente flagellum fuit Totilas Rex. 322.c
Græcorum proditio. 607.b
Græcorum impostura, quòd Episcopus Constantinopolitanus dicatur Oecumenicus. 629.c
Græcorum Ecclesiæ concordia cum Latina. 680.e
Græcorum Ecclesiæ relapsa est iterum in schisma. 681.a
Gratiæ Deo agendæ sunt pro beneficijs acceptis. 207.d.e
Gratiarum actiones publicè reddendæ sunt pro publicis votis. 37.a
Gratus Comes sacri Consistorij ad Hormisdam Papam mittitur à Iustino Imp. 18.e
Gratus secundò mittitur legatus à Iustino Imperatore ad Hormisdam Papam. 66.b
S.Gregorij Papæ tempore viuebant Samaritani. 162.e
S.Gregorij auctoritate malè defensus error Origenis. 175.c
S.Gregorius Papa plures scripsit epistolas ad Rusticianam. 354.b
S.Gregorius Quintam Synodum laudat, sed non vt quatuor Concilia. 436.d.e.437.a
S.Gregorius ad Hibernos Episcopos mittit librum Pelagij pro Quinta Synodo. 437.b
S.Gregorius mittit exemplaria Quintæ Synodi ad Theodolindam Reginam Longobardorum, & ad Adulouualdum eius filium. 445.b
S.Gregorius nominat Iustinianum piæ memoriæ. 496.c
S.Gregorius tractat de prodigijs præcedentibus Italiæ cladem per Longobardos illatam. 522.a
S.Gregorius hortatur Reccaredum ad pacem. 525.b.c
S.Gregorij auxilio & consilio vtitur Pelagius Papa. 565.e
S.Gregorius Præfectus Vrbis Romæ. 584.b
S.Gregorius fideiussor Laurentij Episcopi Mediolanensis. ibi.b
S.Gregorius à Benedicto Papa non potuit creari diaconus Cardinalis. ibid.b
S.Gregorius cognatos plurimos habuit sanctos. ibid.e
S.Gregorius administrauit Præfecturam Romanam, & quo tempore. 585.a.b
S.Gregorius sæcularis anhelauit ad vitam solitariam. 585.d
S.Gregorius, relicto sæculo, vitam monasticam suscepit. ibid.e
S.Gregorius sex monasteria erexit in Sicilia, & vnum Romæ. ibid.e. 586.a
S.Gregorij nobilitas. 586.a
S.Gregorius Valentium tantùm Abbatem habuit. ibid b
de S.Gregorij monastica institutione. 586.c
S.Gregorius primum Abbatem sui monasterij petijt ex monasterio S.Equitij. ibid.c
S.Gregorius non fuit institutionis S.Benedicti. ibid d
S.Gregorium ordinauit Pelagius Papa ex monacho diaconum. 593.a
S.Gregorius mittitur Constantinopolim Apocrisarius. ibid. a. b
S.Gregorius conspicuus virtutibus mittitur ad Tiberium Imp. ibid.b
S.Gregorius quomodo à monasterio sit euulsus. ibid c
S.Gregorius scribit ad S.Leandrum Episcopum de sua à monasterio euulsione. ibid.c
S.Gregorius suos secum ducit monachos. ibid.e.611.d
S.Gregorius quando inceperit librum in Iob, & quando compleuerit. 601.a
S.Gregorij epistola ad S.Leandrum de commentario in Iob. ibid. a
ad S.Gregorium epistola Pelagij Papæ de Longobardis. 611.a
S.Gregorius disputat cum Eutychio Episcopo. 617.d
S.Gregorius demonstrat quòd corpora sint palpabilia post resurrectionem. ibid.d.e.618.a.b
S.Gregorius infirmatur Constantinopoli. 618.c.d
S. Gregorius priuauinit munere Apocrisarij Laurentium d

Archidiaco-

Archidiaconum. 622.e
S. Gregorius subrogauit Apocrisarium Honoratum. ibid.e
S. Gregorius reuertitur Romam cum brachio S. Andreæ, & capite S Lucæ. ibid.e
S. Gregorius perficit libros Moralium, quos inchoauerat Constantinopoli. 623.a
S. Gregorius scribit aduersus schismaticos, petente Pelagio Papa. ibid.a
de S. Gregorij epistola ad Eliam nomine Pelagij. ibid.c.d
S. Gregorij epistola ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum. 625.d
S. Gregorius reprehendit Ioannem Episcopum. ibid.
S. Gregorius mittit exemplar epistolæ Pelagij Papæ ad Eulogium Episcopum Alexandrinum. 616.a
S. Gregorius scribit ad S. Leandrum, quomodo Reccaredum diligeret. 650.d
S. Gregorius scripsit ad Petrum de continentia subdiaconorum. ibid.e
S. Gregorius mutat voluntatem testatoris de oratorio à Ioanne erecto. 654.b
S. Gregorius diaconus degit in suo monasterio. ibid c
in S. Gregorij monasterio quæ acciderint. ibid.e
S. Gregorius Papa misit reliquias S. Sixti in Angliam. 671.c
Gregorius Episcopus Lingonensis fuit in Concilio Aruernensi. 319.d
Gregorius Lingonensis quanto tempore sederit. ibid.d.e.
in eius laudem epitaphium Venantij. ibid.e
Gregorius ob poëticam facultatem fit Episcopus Antiochenus. 543.e
Gregorij Antiocheni laudes. 544.a
Gregorius Antiochenus traduxit admirationem in Imperatores Romanos, & Reges Persarum. ibid.b
Gregorius Episcopus Antiochiæ amicissimus Episcopi Nisibis. 554.a
Gregorius significat Iustino Imperatori periculum Persarum. 554.a
Gregorij admonitiones respuit Iustinus Imp. ibid.b
Gregorius Episcopus Antiochiæ familiaris impij Anatolij. 578.e
in Gregorium exclamat populus Antiochenus. ibid.e
Gregorius in maximum venit discrimen. 579.a
Gregorio Episcopo Antiocheno ostenditur visio de futuro Mauritio Imperatore. 592.d
in Gregorij Episcopi Antiocheni causa celebrat Synodum Constantinopolitanam Ioannes Episcopus. 624.d
Gregorius altercatur cum Asterio Præfecto Orientis. 625.a
in Gregorium populus iacit conuicia, probra, & contumelias. ibid.a
Gregorius de multis accusatur criminibus, de quibus se purgat. ibid b.c
Gregorius absoluitur à Patriarchis & ab Episcopis. ibid.c
Gregorij absolutio confirmatur à Pelagio Papa. ibid.d.e
Gregorius reuertitur cum honore Antiochiam. 629.c
Gregorius innocens liberatur ab ingenti terræmotu. ibid.d. 630.a
Gregorius reconciliat exercitum dissentientem in Oriente. 632.d.e
Gregorij oratio cum lacrymis maximè potens. 632.e
Gregorius communicat conciliatos milites. 633.a.b
Gregorij commendatur humilitas. ibid.c
Gregorius Theologus contra Origenem probat æternitatem gloriæ, & pœnæ. 290.e.291.a
Gregorij Papæ Septimi epistola ad Demetrium Regem Russorum. 679.e
Gregorius Turonensis infirmus se confert ad basilicam S. Martini, à quo recipit sanitatem. 512.c.d.e. 513.a
Gregorius Turonesis mirificè laudat in multis S. Gregorium Papam. 585.a
in Gregorium congregatur Synodus Brennacensis. 594.a & b
in Gregorium quas parauerint insidias inimici. ibid.b
Gregorium Turonensem defendere conatur Modestus faber lignarius. ibid.c.d
Gregorius iuramento se purgat à calumnijs. ibid.e
Gregorius impertit benedictionem Chilperico Regi. 596.b
Gregorij disputatio cum Agilane legato Ariano. 602.d.e. 603.a.b.c.d.e
Gregorius disputat aduersus Chilpericum Regem pro fide Catholica. 606.a
Gregorius intercedit pro scribis apud Chilpericum Regem. 610.c
Gregorij ingressus in Episcopatum laudatur à Fortunato. 559.b.c
Gregorij nobilitas cum sanctitate. ibid.b
Gregorij infirmitas desperata. ibid.d
Gregorius statim conualuit hausta puluere sepulchri S. Martini. ibid. d.e
Gregorius sanatur à dolore ventris velo S. Martini. ibid.e. 560.a
Gregorius conualuit ab impedimento linguæ, virtute S. Martini. 560.a
Gregorius Turonensis ad communionem recipit Morouæum apostatam. 578.a
Gregorius Turonensis in receptione Morouci minimè laudandus. ibid.a.b.c
eum Gregorio erat Ragnemodus Episcopus Parisiensis. ibid a
Gregorius in Concilio Parisiensi defendit innocentem. 581.c.d
Gregorij grauis sententia. ibid.d
in Gregorium quæ Chilpericus ingerat. ibid.e
Gregorius tentatur à Chilperico, & à Fredegunde Regina. 582.a.b.c
Gregorius Turonensis suprema persoluit in morte S. Radegundis. 661.c.d
Gregorij famuli Dei epitaphium in Ecclesia S. Gregorij in Hispania. 671.a.b
Gregorius nominatus Archiepiscopus Vladika Polocensis Vitebscensisq; subscriptus in litteris Ruthenorum. 682.b. 683.b
Gudelina coniux Theodati Regis. 211.c
Gummar Dux crudelissimus Longobardorum. 547.c
Gundebaldus Rex Burgundianum. 121.d
Gundebaldus Dux sæperatur à Theodoberto. 564.b
Gundebaldi iussu fit Episcopus Faustinianus. 636.d
Gundebaldum excepit Vrsicinus Episcopus, & ideo excommunicatur. ibid.d
Guntheramnus habuit sedem sui regni Aurelianis. 502.b
Guntheramnus Rex celebrari iussit Concilium Lugdunense primum. 536.a.b
Guntheramnus Rex includi iubet in monasterium Salonium & Sagittarium Episcopos. 562.c
Guntheramnus educit Episcopos è monasterio. ibid.d
Guntheramnus bellum gerit cum Sigeberto & Chilperico. 564.b
Guntheramnus Concilium Parisiense procurat, vt fiat pax inter Reges. 564.b
Guntheramnus laudatur à Gregorio Turonensi. ibid.c
Guntheramnus conspirat in Sigebertum. 572.e
Guntheramnus pergit cum Morouco. 579.d
Guntheramnus Boso interfecit Draccolenum Ducem. 587.b
Guntheramnus liberatur à magno naufragio ope S. Martini. ibid b
Guntheramnus Synodum Cabilonensem congregat. 589.e
Guntheramno ostenditur visio de damnatione Chilperici Regis. 631.d.e
Guntheramnus proficit ex visione. ibid.e
Guntheramnus suscipit Actherium Episcopum calumnijs oppressum. 631.e

Guntheramni benignitas & misericordia commendatur. 632.a
Guntheramnus eligit Sulpitium Episcopum Bituricensem. ibid. a
Guntheramnus parat bellum aduersus Gothos, & vincitur. 633.d
Guntheramnus affligitur propter bellum Catholicis Gothis illatum. 633.e
Guntheramnus demonstrat cur bellicæ res infaustum finem sortiantur. 634.a
Guntheramnus cultor iustitiæ. ibid.a.b
Guntheramnus Deum timebat, Ecclesias amabat, & reuerebatur sacerdotes. ibid.b
Guntheramnus curat vt conuocetur Concilium Matisconense secundum. ibid.c
Guntheramnus habuit zelum Dei, sed non secundùm scientiam. ibid.d
Guntheramnus conatur persequi Theodorum Episcopum. ibid.e
Guntheramnus detinet Theodorum Episcopum. 635.a
Guntheramnum rogat Childebertus Rex pro Theodoro Episcopo. 635.b.c
Guntheramni edictum ad Episcopos & Iudices. 637.d
Guntheramnus hortatur Episcopos, vt inuigilent prædicationi. ibid.c.d.e
Guntheramnus præcipit, vt colantur dies festi. 638.a
Guntheramnus demonstrat quid agere debeant sacerdotes. ibid.a.b
Guntheramnus vult iustitiam seruari. ibid.b
Guntheramnus emendabat peccata populorum. ibid.d
Guntheramnus decernit vt omnia pia legata soluantur. 640.a
à Guntheramno pacem petit Reccaredus Rex. 638.d.e
ad Guntheramnum duplicem legationem mittit Reccaredus, & nihil obtinet. ibid.d.e
ad Guntheramnum aliam legationem mittit Reccaredus, & nihil proficit. 650.b.c
in Guntheramnum irruit Reccaredus, & prædas agens reuertitur. ibid.c
Guntheramnus à sicario frustra inuaditur. 658.d.e
Guntheramnus verberatum sicarium dimittit. ibid.e
Guntheramnus confirmat donationem factam monasterio Radegundis. 659.e
Gurgenes Rex Iberorum. 85.c
Gurgenes ad Iustinum Imp. confugit. ibid.c

H.

in Hadriatico mari magna tempestas, in qua soluatur Maximianus Abbas cum socijs. 611.d.e
Hæreses nouæ ortæ in Aegypto. 54.a
Hæreses profligandæ sunt à Principibus. 159.a.c
Hæreses & schismata sunt penitus extirpanda. 37.e
Hæreses Theodori Mopsuesteni contentæ sexaginta capitibus, & incipiunt à pag. 407.e vsque ad 422.d
Hæreses adulterino amore diligunt Christum. 644.a
Hæreses concubinæ obtinent locum. ibid.a.b
Hæreses in Ecclesia spinæ sunt. 642.e
Hæresis Ariana exiccata decrescit. 614.c.d
Hæresiarchæ nomen appetunt hæretici. 54.c
Hæresiarchæ sunt lutosi fontes, ex quibus turbidi riui emanant. 484.a
Hæreticæ fœminæ non possunt frui priuilegijs dotis. 317.e
Hæretici Acephali Seueriani. 230.d
Hæretici Agnoitæ. 229.c
Hæretici Angelitæ. 232.e
Hæretici Aphthartodocitæ. 232.e
Hæretici Cancobabditæ. 232.e
Hæretici alij dicti Corrupticolæ. 54.b
Hæretici Damianistæ. 232.e
Hæretici Eutychiani abhorrent ab humanitate, & vincunt immanitatem. 49.c
Hæretici hæsitantes. 397.d
Hæretici Iacobitæ. 229.e
Hæretici Iconoclastæ recentiores insaniunt in sacras imagines, vt hæretici antiqui. 555.c
Hæretici Monophysitæ. 231.d
Hæretici Monothelitæ. 232.e
Hæretici Nouatores sequuntur vestigia antiquorum hæreticorum. 12.c
Hæretici Origenistæ iterum insurgunt in Palæstina. 173.e
Hæretici Petritæ, & Paulitæ. 232.e
Hæretici alij dicti Phantasiastæ. 54.b
Hæretici Priscillianistæ simulant abstinentiam. 229.c
Hæretici Themistiani à Themistio dicti. 54.b.230.
Hæretici Theopaschitæ blasphemant. 57.b
Hæretici Tetraditæ qui. 232.e
Hæretici Tritheitæ. 230.c
Hæretici in Crucem insæniebant sacrilegis factis. 12.c
Hæretici vitia carnis sequuntur. 13.a.b
Hæretici blasphemant. ibid.a
Hæretici quanta mala moliantur contra monasteria & monachos. ibid.d.e.14.a
Hæretici homicidæ sæpe sunt, & sanguine sacra altaria respergunt. ibid.e
Hæretici Ecclesiam dissipant. 15.c
cum Hæreticis communicantes sunt ab Ecclesia ejiciendi. 21.a.c.d
cum Hæreticis conuersatio est prohibita. 22.c
ab Hæreticorum contagione Catholicus disiungere se debet. 26.b
Hæreticorum memoria Imperatorum & Patriarcharum damnatur. 32.d
Hæretici debellantur, extinguuntur, & ignominiosè spoliuntur. 37.a
Hæretici conantur introducere nouas locutiones. 38.d.e. 39.a
Hæretici semper habent falsos prætextus. 40.c
ad Hæreticos deficit Vitalianus. 41.b
Hæretici quam dolosi & fraudulenti. 43.d.e
Hæretici aliquando Catholici videntur. ibid.e 68.a.b
Hæretici habent errorem occultum sub piorum verborum inuolucro. 44.b
Hæretici fouent ouа aspidum assertione Catholicæ fidei. ibid.b
Hæreticorum scripta sunt dolosa arte fucata. 43.e
Hæretici panem porrigunt veneno corruptum. 45.a
Hæretici abutuntur personæ nomine. 45.e
Hæretici aureo calice Babylonis blasphemias propinant. 46.c
Hæretici simulant impugnare vnam hæresim, & incidunt in aliam. 46.c
Hæretici blasphemi in Trinitatem. 46.a.b.c
Hæretici sunt versipelles. 46.d.e
Hæreticorum consueta arrogantia. 47.a
Hæretici simbrias dilatant. ibid.b
Hæreticorum perfidia bonum nobis parit. ibid c.
Hæretici vi & fraude agunt. 49.b.c
Hæretici quæ nefaria in Ioannem & alios admiserint. ibid.c
Hæretici latent sub velamine sanctitatis. ibid.c
Hæreticorum tumultus Thessalonicæ. 50.d.e
Hæretici Ioannem occidunt. 51.b
Hæretici se excusant. 52.a
Hæretici inter se sunt contrarietate discissi. 54.b
Hæreticis liberum est astruere quicquid velint. ibid.b

Hæretici exagitantur prurigine gloriæ. ibid.
Hæretici appetunt nomen hæresiarchæ. ibid.c
Hæretici procaces sunt nouitate verborum. 55.d
Hæreticorum libri prohibentur. 58.e
Hæretici non audebant palàm insurgere in Romanum Pontificem. 59.d
Hæretici proferunt monstruosa mendacia. 60.a
Hæreticorum impostura detegunturs. ibid.c
in Hæreticos rescribit Iustinus Imperator. 69.e
de Hæreticis subtiliter est inquirendum. 70.a.b
Hæretici contra hæreticos insurgunt. 69. b.c. *& inter eos semper est discordia.* ibid.
Hæreticorum exercitus insonat contra fidei fundamenta. 74.a
Hæreticorum quauis macula non est polluenda Ecclesia. 74.c
Hæretici malunt dubitare, quàm credere; certare, quàm vosse; sequi dubia, quàm seruare decreta. 75.b
ab Hæreticorum insidijs tuemur auctoritate canonum. 77.e
Hæreticis restitit Epiphanius Episcopus Constantinopolitanus. 78.a
Hæreticorum venena per omnia sunt comprimenda. 78.c
in Hæreticos scribit Seuerinus Boetius. 81.a
Hæreticos inquirere ad Romanum spectat Pontificem. 97.a
Hæretici per flagella puniuntur. ibid.a.b
Hæretici etiam munera obtulerunt Ecclesiæ Vaticanæ. 97. c.d
Hæretici omni magistratu & dignitate priuantur. ibid.e
in Hæreticos scribit S. Fulgentius. 103.d.e
Hæreticos omnes exagitauit Iustinus Imp. 164.a.b
in Hæreticos constitutio Iustiniani Imp. 156.c
in Hæreticos insurgit S. Sabas. 159.a.c
in Hæreticos quæ decreuerit Iustinianus Imp. 170.b
Hæretici non possunt testimonium ferre in Catholicos. 170.b
Hæretici instar vespertilionum declinant radios Solis, & tenebras appetunt. ibid.e
Hæretici abutuntur simplicitate sanctorum virorum. 174.c
Hæreticorum Origenistarum errores. 175.d.e
Hæretici in inferno cremantur. 176.e
Hæretici incidunt in tenebras exteriores, vt Aegyptij. 177. c.d
Hæreticorum furor in sanctos monachos. 177.e
Hæretici inter se dissidentes. 179.e
in Hæreticos insurgunt Iustinianus Imp. & Epiphanius Episcopus. 180.a
in Hæreticos edictum Iustiniani Imp. ibid.c
Hæreticos anathematizat Iustinianus Imp. 181.a
Hæretici semper correcti sunt sententia & iudicio Papæ. 183. c
Hæreticorum turba fremit in prærogatiuas Romanæ Ecclesiæ. 197.d
Hæretici patefaciunt imperitiam suam. 203.b
Hæreticorum mendacia confutantur. 203.c
Hæreticorum deliria, imperitia, & mendacia. 204.d.205.a
Hæretici ægrè ferunt laudes effusas Romanæ Ecclesiæ. 205.c
Hæretici Iureconsulti quàm hallucinentur, & volunt videri Theologi. 206.a
Hæretici recipiendi non sunt cum honoribus. 224.d
Hæretici ordiuntur funestissima. 229.b
Hæretici inter se maximè pugnant. 230.a.b.483.c
Hæreticorum conditio. 232.d.e
Hæreticorum templa & vtensilia solitæ expiari à Catholicis. 253.e
Hæreticis est resistendum. 245.b.c
Hæretici damnantur ab Agapeto Papa. 243.e
Hæreticis præfiniendus est terminus ad resipiscendum. 244.d
Hæretici detrimentum afferunt simplicioribus. 265.a
Hæretici vbique damnati. ibid.d
Hæretici sæpe supponunt scripta. 277.a.b. 278. b.402.a.b.c
Hæreticos anathematizent qui ordinandi sunt Episcopi. 292.b
Hæretici sunt organa diaboli. 247.d
in Hæreticos exclamandum est. 247.d
ab Hæreticis cupiunt liberari Orientales. 248.b.c
Hæretici fugandi è ciuitatibus. 250.a.b
Hæretici sæpe sunt subditi, quando Principes sunt hæresi inquinati. 250.a
Hæreticos qui non expellunt, in anathema incidunt. 250. c.d
Hæretici pietatem simulant. 250.e
Hæreticorum libri sunt igni tradendi. 251.e
Hæretici magno periculo sinuntur degere in ciuitatibus. 252. c
in Hæreticos plures oblati sunt libelli Synodo Constantinopolitanæ. 259.b
in Hæreticos sententia Mennæ & Synodi Constantinopolitanæ. 252.d.e
in Hæreticos constitutio Iustiniani Imperatoris. 263.a.b
Hæreticorum libri omnino prohibentur à Iustiniano Imper. 264.b.c
Hæretici in solitudinem sunt mittendi. 264.c
Hæretici semper aliquid inuenuunt contra vera dogmata. ibid. c
Hæretici videntur insurgere in hæreticos, vt appareant Catholici. 397.d.e
Hæreticos anathematizat Vigilius Papa. 304.d.305. a.b.c
Hæretici resipiscentes quid agere debeant. 306.e
Hæretici non possunt ædificare oratoria. 316.e
in Hæreticos constitutio Iustiniani Imperatoris. 317.d
Hæretici vocibus, quæ piè ab Orthodoxis dicuntur, peruersè vti solent. 341.c.d
Hæretici anathematizantur etiam post mortem. 342.b.c. 401.c.d
in Hæreticum diuinorum contemptorem vltio Dei. 366. a.b
in Hæretici hominis officinam dæmon debacchatur. 368.b
Hæreticis est gratum, quando dissentiunt inter se Catholici. 380.b
Hæreticorum impostura detegunturs. ibid.c
Hæretici pœnitentes ab Ecclesia sunt recipiendi. 427.d.e
Hæreticis frustra condescenditur. 434.e
Hæretici reprehenduntur, quia damnant sepulturas Ecclesiasticas. 447.c
Hæretici decipiuntur, quia non accipiunt doctrinam à Patribus. 480.c.d
cum Hæreticis conuersari periculosum est omnibus. 483.b.c
Hæreticus presbyter Arianus prouocatur ad miraculum à diacono Catholico. 605.b.c
Hæreticus presbyter confunditur, & à Deo flagellatur. ibidem. e
Hæretici sacramentum datum non seruant. 607.e
Hæretici reprehenduntur multis argumentis de auctoritate Papæ. 627.a.b
Hæretici statim volunt videri Theologi, licet ignorantes. ibid.a.b
Hæreticorum conuersio magnum gaudium parit in Ecclesia. 643.a
Hæretici respuunt Ecclesiæ vnitatem. 644.d
Hæreticorum libri comburendi. 649.e
cum Hæreticis nec communicandum in vita, necin morte. 544.d.e
Hæreticos persequitur Deipara. 570.a.b.d

Hæretici volunt simulara miracula, sed Deus detegit eorum impostura. 601.c.d
Hæretici miraculis Christianorum confunduntur. 602. a.b.c
Hæreticorum extrema dementia. 603.d.e
in Hæreticos delusores Deus retorquet ludibrium. 604.d.e
de Hæreticorum benedictionibus non participabant Catholici. 604.e
Hæretici sunt arrogantes. 604.e.605.b.c.d.e
Hæsitantes hæretici. 397 d
Hæsitantibus licet aliquid concessum sit, non tamen sunt conuersi. 435.a
Hariolos consulit Moroueus, qui falsa prædicunt. 580. a.b
Hebræi inimicissimi sunt Christianorum. 86.b
Hebræi omni magistratu & dignitate priuantur. 98.e
Hebræi fuerunt ingrati in benefactorem. 100.a
Hebræi victi ab Elesbaan Rege Aethiopum & occisi. 101. a
Hebræi viguerunt magna potentia, & Reges constituerunt. 318.b
Hebræis conceditur doceri omni lingua. 385.e
de Hebræis constitutio Iustiniani Imp. 386.a
Hebræorum conuersio per Simeonem Salum. 368.d.e. 369.a
Hebræorum conuersio Aruerni. 575.d.e.576
Hebræorum synagoga destructa. 575.e
Hebræa femina conuersio per S. Germanum Parisiensem Episcopum. 576.d.e
Hebræi. Vide, Iudæi.
Hebraica perfidia prostrata, & eius cornua iterum confringuntur. 102.c
in Helbam insulam recessit S. Cerbonius Episcopius Populonij. 547.a
Helenæ comparatur Euphemia Augustæ. 25.d
S. Helenæ constructum templum Constantinopoli. 213.b
Hellas prouincia contestatur Vigilium Papam contra edictum Iustiniani. 348.a
Hellisthæus Aethiopum Rex Christianus vincit Homeritas infideles. 156.a.b
Helmiges armiger Alboini Regis Longobardorum. 537.e
Helmiges Alboinum interficit. 538 b
Helmigis & Rosimundæ fuga ad Romanos. ibid.
Helmigem quærit interficere Rosimunda Regina, & vterque veneno periit. 538.c
Helpidius germanus Montani Episcopi Toletani. 169.a
Helpidius Episcopus frater Iustiniani Episcopi Valentiæ. 365.b
ad Henricum Imperatorem confugit Demetrius Rex Ruthenorum. 680.b.c
Heraclas Episcopus magnas tentationes sustinuit ab Origene. 286.c
Heraclas Episcopus Origenem è medio pulchræ segetis euulsit. 289.a
Heracleus legatus Concilij Bizaceni ad Iustinianum Imperatorem. 313.c
Heraclianus presbyter Romam mittitur legatus à Synodo Constantinopolitana. 64.c
ad Heraclium Imperatorem scribens Agathon Papa laudat Iustinianum. 496.d
Heraclius Episcopus Burdegalensis Nantinum Comitem excommunicauit. 598.c
ab Heraclio se exuri Nantinus Comes exclamat, & in iudicium vocari. ibid.c
Heraclius mittitur explorator à Philippico. 651.d
S. Herculanus Episcopus Perusinus martyrio coronatur. 335.c
S. Herculani corpus inuentum immaculatum. ibid.d
Heredes legata adimpleant, alioquin à Deo puniuntur. 123.b
Hermenefridus Thuringiorum Rex Amalabergam coniugem accepit. 121.c
Hemenefridus Rex Thuringiorum expugnatur à Francis. 137.b
S. Hermetis cœmeterium fecit Pelagius Papa. 653.d
Hermias philosophus ad Persas, relictis Christianis, se confert. 446.c. *ad quos deinde, visa veritate, reuertitur.* ibid. d e
ad Hermogenem Magistrum Officiorum scribit Iustinianus contra raptores. 143.e
Hermenegildus filius Leuuigildi Regis in Hispania. 600.c
Hermenegildus accipit in matrimonium Ingundem filiam Sigeberti. ibid.e
Hermenegildus Rex conuertitur ab Ingunde coniuge. ibidem.d
Hermenegildus pugnat cum Leuuigildo patre Ariano. ibid.e
Hermenegildus legat in Orientem S. Leandrum Episcopum Hispalensem. ibid.e
Hermenegildus pugnat contra Leuuigildum. 607.d.e
Hermenegildus confugit in Ecclesiam. ibid.e
Hermenegildus se prostrauit ad pedes Leuuigildi parentis. ibid.e
Hermenegildus in carcerem detruditur. 608.a
Hermenegildi constantia. ibid.a
Hermenegildus terrenum regnum despicit. ibid.b
Hermenegildus exprobrauit Ariano Episcopo. ibid.b
Hermenegildi martyrium. ibid.b.c
Hermenegildi corpus honorificatur signis diuinitus ostensis. ibid.c
Herodianus Præfectus Constantinopolim venit cum Belisario. 312.b
Herulorum nobilis miles capitis pœnam subijt, quia seruum interfecerat. 451.b
in Hibernia fecit sibi monasterium S. Columbanus. 504.e
in Hibernia plura constructa sunt monasteria. 504.e
Hiberni Episcopi fiunt schismatici. 511.d.e
Hiberni steterunt in schismate vsque ad tempora S. Gregorij. 512.a
Hibernos Episcopos vocat ad vnitatem Ecclesiæ Pelagius Papa. 623.c.d
S. Hieronymus collegit errores Origenis. 293.c
Hierosolymam translata sunt vasa templi. 207.b
Hierosolymam legationem mittit Radegundis Regina pro reliquijs. 514.a
Hierosolymis plura ædificata templa à Iustiniano Imp. 160. d.161.d
Hierosolymam peregrinatur S. Germanus. 4.a
Hierosolymitana Ecclesia erecta in Patriarchatum. 441.a
Hierosolymitanæ Ecclesiæ qui Metropolitani & Episcopi subiecti. 441.a.b
Hierosolymitanæ Ecclesiæ conceditur facultas alienandi domos. 261.d.e
Hierosolymitanum Concilium sub Petro Patriarcha. 265.c
Hierosolymitano Concilio quot Episcopi interfuerint. 265.d
Hierosolymitani probant se verè Catholicos esse. 15.c
Hierosolymitanis scripsit Iustinianus contra hæreticos. 181.e
Hilarius calumniator subdiaconatus officio priuatur, & flagellatus in exilium deportatur. 97.b
S. Hilarius Episcopus Gabalitanus fuit in Concilio Aruernensi. 320.a
S. Hilarium salutat Fortunatus. ibid.a.b
Hildericus filius Hunerici creatur Rex Vuandalorum. 82.d

Hildericus omnes Episcopos exules in Sardinia existentes revocat. ibid.d
Hildericus Rex legationem mittit ad Iustinianum Imperatorem. 127.d
ad Hildericum Regem scribit Athalaricus Rex de morte Amalafridæ. 138.d
in Hildericum quæ molitus sit Athalaricus. 139.a
Hildericus Rex Vuandalorum captiuus detentus à Gilimere. 154.b
Hildericus septem annis regnauit. ibid.c
pro Hilderico scribit Iustinianus Imperator ad Gilimerem. ibid.c
Hildericus arctiori traditur custodiæ. ibid.d
Hippatius Ephesinus mittitur, vt auferat pallium Paulo Episcopo. 272.b
Hispalensis Synodus celebrata sub S. Leandro Episcopo. 658.c
in Hispalensi Synodo quot canones sanciti. ibid.d
in Hispania bellum mouent Francorum Reges. 223.a
ex Hispania reliquias asportat in Galliam Childebertus Francorum Rex. 323.d.e
Hispania multum debet S. Martino Episcopo Gallicensi. 598.e
in Hispania excitatur persecutio à Leuuigildo Rege Ariano. 600.a.b
in Hispanias reuersus Agilanes legatus Arianus conuertitur. 603.e
Hispania plena Ariana hæresi, & Dei gratia exiccata. 614.c.d
Hispania diu laborauit Arianorum errore. 644.e
Hispania sociatur cum Ecclesia Catholica. ibid.a
in Hispania celebratur Concilium. 641.e
in Hispania semel in anno Concilia celebrari debebant. 649.c
in Hispania epitaphia Gregorij & Paulæ famulorum Dei. 671.a
Hispanicæ Ecclesiæ laus. 486.d.e
Hispani fœdus iungunt cum Francis. 525.a.b
Hispani pugnant aduersus Græcos. ibid.a.b
in Hispania fons baptismatis miraculosus. 365.e.366.a.b.c
Hispani errauerunt in celebratione Paschatis. 551.b. 581.a
in Hispaniarum prouincijs retinendum erat Symbolum fidei ante sumptionem Eucharistiæ. 648.d
Historia Pauli diaconi de Nauseæ corruit. 521.b
in Historia publica Acta inferri solita 2.d.e
ex Historijs cognoscuntur prauitates & arumnæ huius mundi. 381.b
Historici veritatem scribant, inuidiam non timentes. 488.d
Historici recentiores errant in tractatione Trium capitulorum. 624.a.b
Homicidæ seuerè puniendi in bello. 190.a
Homiliæ plures & scriptæ S. Fulgentij. 103.c
Hominis vera origo, & quomodo anima præexistere non possit. 283.a.d.e.284.a.b.c
Homines interdum occidit mæror animi. 571.c
Homo creatus, vt præcepta Dei seruet, & in cælum ascendat. 285.b.c.d
Homeritæ ad fidem conuersi Constantij Augusti tempore. 85.d
ex Homeritis orta est Regina Saba, quæ ad Salomonem venit. ibid.d
ex Homeritis venit eunuchus Candacis Reginæ Aethiopum. ibid.e
Homeritæ plures facti sunt martyres. ibid.e
Homeritis, olim dicta Saba, & Arabia Felix. 86.a
in Homeritas expeditio Regis Aethiopum. 99.d
Homeritarum Regis dolosus apparatus. 100.b
Homeritarum Regis artes dolosæ irritæ redditæ. 100.c.d. 102.a
Homeritæ victi & occisi cum ipsorum Rege. 101.a.b.c
Homeritarum res ab Eleßaan Aethiopum Rege componuntur. 102.b
Homeritarum Rex constituitur Abrahamius vir pius. 102.a
Honestas in sacerdote maximè commendanda. 214.a
Honor minstri cultus est domini. 55.c
Honores quomodo sint contemnendi. 102.b
Honores non sunt conferendi lapsis, licet conuersis. 224.d
Honores non quærunt verè pœnitentes. ibid.e
Honoratus Archiepiscopus Mediolanensis ad Genuensem vrbem confugit propter Longobardos. 533.a
Honoratus Notarius missus Constantinopolim à Pelagio Papa. 611.a
Honoratus subrogatur Apocrisiarius apud Mauritium Imperatorem. 622.e
Honorius Episcopus Mediolanensis. 585.d
Honorius Episcopus Salonitanus. 377.c
ad Hormisdam Papam Iustini epistola. 17.d
Hormisdæ Papæ epistola ad Iustinum Imp. 18.a
cum Hormisda Orientales Episcopi agunt de pace Ecclesiæ. 18.c
ad Hormisdam Iustini epistola. 18.d
ad Hormisdam Ioannis Episcopi epistola. 19.a
ad Hormisdam Iustini Imp. epistola. 19.d
Hormisda quid agendum esset Ioanni Episcopo præscribit. 21.b
Hormisda legationem mittit Constantinopolim. 22.a
Hormisda quos legatos constituat ibid.
Hormisda commonet legatos, quomodo se gerere debeant. 22.e.d
Hormisda fidei professionem à Ioanne Episcopo Constantinopolitano exigit. 23.b
Hormisdæ epistola ad Iustinum Imp. 23.c
Hormisda Iustinum valde laudat. ibid.d.e
Hormisda hortatur Iustinum Imper. ad pacem, & ad restituendam fidem. 24.a.b.c
Hormisda nihil prætermisit officij, quò legatio felicem consequeretur effectum. 25.a.b
Hormisdæ epistola ad Euphemiam Amgustam. 25.b
Hormisda comparat Euphemiam cum Helena. ibid.d
Hormisdæ epistola ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum. 25.e
Hormisda Ioannem ad pacem & concordiam hortatur. 26.a.b.c.
vt sequatur Chalcedonense Concilium. ibid.
vt ab hæreticorum contagione se seiungat. ibid.
Hormisdæ littera ad Ioannem Constantinop. Episcopum. 26.d
Hormisdæ ad Thecdosium Archidiaconum Constantinop. & vniuersos Catholicos epistola. 26.e
Hormisdæ solertia in rebus agendis. 27.e
Hormisda ad Celerem & Patricium scribit. 28.a
Hormisdæ littera ad Præfectum Prætorij Thessalonicensis. ibid.b
Hormisdæ epistola ad Anastasiam & Palmariam Senatorias feminas. ibid.d
ad Hormisdam relatio Legatorum. 29.a.e.30.a.d.e
ad Hormisdam Theodoriti Episcopi epistola. 30.b
Hormisdæ libello proœmium affixit Ioannes Episcopus Constantinopolitanus. 31.d
Hormisda fidei libellum offert schismaticis. ibid.e
ad Hormisdam fidei professio mittitur à Constantinop. Episcopo. 32.c
ad Hormisdam Iustini epistola. 33.e
ad Hormisdam scribunt Legati de Antiochena Ecclesia. 33.e

ad Hor-

ad Hormisdam litteræ Ioannis Constantinopol. Episcopi. 34.b
Hormisdæ congratulantur Episcopi de inita pace. 34.e
ad Hormisdam scribit Andreas Episcopus Præualitanus. 35.a
ad Hormisdam Iustiniani epistola. 35.b
ad Hormisdam Pompeij V.C. litteræ. 35.d
ad Hormisdam scribit Iuliana Anicia. 35.e
ad Hormisdam Anastasiæ epistola. 36.b
Hormisda solicitus de pace inter Orientem & Occidentem. ibid.c
Hormisda Paulinum mittit Constantinopolim. ibid.d
Hormisda lætatur de pace inita. ibid.e
Hormisdæ epistola ad Iustinum Imp. 37.b
Hormisda demonstrat quæ sint firma Imper. munimenta. ibid.c
Hormisda hæreses & schismata extinguere nititur. ibidem.e
Hormisda hortatur Iustinum pro Alexandrina & Antiochena Ecclesia. 38.a
Hormisda legatos Iustino commendat. ibid.a
Hormisda aa plures aulicos pro Ecclesia scribit. ibid.
ad Hormisdam scribit Dioscorus legatus. ibid.b
Hormisda prohibet ne Antiochena Ecclesia sit sub Constantinopolitana ibid.c
Hormisda scribit ad Iustinum. ibid.
Hormisdæ litteræ ad Ioannem Constantinopolitanum. ibid.
Hormisdæ epistola ad Pompeium. ibid.
Hormisda scribit ad Anastasiam. ibid.b
Hormisdæ epistola ad Julianam. ibid.b
ad Hormisdam litteræ Iustiniani. 41.e
ab Hormisda petit reliquias Iustinianus. ibid.e
ad Hormisdam epistola Iustiniani. 42.c
Hormisda scribit ad Iustinianum. 47.e
cum Hormisda tractatur causa Victoris diaconi. 48.a
Hormisda iterum scribit ad Iustinianum. ibid.
Hormisda reliquias mittit ad Iustinianum. ibid.b
Hormisda Scythas monachos retineri iubet Romæ. ibid.
Hormisda scribit ad Dioscorum de monachis. ibid.d
ad Hormisdam scribit Dioscorus. ibid.e
Hormisdæ epistola ad legatos Constantinop. 49.e
Hormisda Dorotheum ad se vocat. ibid.e
Hormisda iubet curari, vt tristitiæ Romam veniat. 50.a
Hormisdæ quid referant legati de rebus Thessalonicæ. 50.b
Hormisdæ litteræ ad legatos. 51.b
Hormisda scribit pro Thoma & Nicostrato Episcopis. 51.c
Hormisdæ epistola ad Ioannem Constantinop. ibid.
Hormisdæ litteræ ad plures pro Elia. 51.c
ad Hormisdam referuntur quæstiones de fide à Justino Imp. 54.e
ad Hormisdam scribit Iustinus Imp. 55.a
ad Hormisdam Iustiniani litteræ. ibid.c
Hormisda dicit non esse audiendos hæreticos. ibid.d
Hormisdæ sententia, quid de S. Trinitate sit credendum. 55.d.e
ad Hormisdam Dioscori litteræ. 56.a
Hormisda legationem exigit ab Epiphanio Episcopo Constantinopolitano. ibid.c
in Hormisdam quæ præstiterit Epiphanius. ibid.e
Hormisdæ Papæ epistola ad Possessorem Episcopum. 58.a
Hormisda Possessoris fidem & charitatem commendat. ibid.a
Hormisda admonet quales sint Scythæ monachi, vt vitentur. ibid.b
Hormisdæ sententia contra libros Fausti. ibid.e
Hormisda admonet quomodo sint legendi libri improbati. 59.a
Hormisdæ epistola ad Possessorem sit Encyclica. ibid.c
Hormisdæ esse epistolam ad Possessorem negant hæretici. ibid.c
in Hormisdæ epistolam scribit Ioannes Maxentius. ibid.c
ad Hormisdam scribit Iustinus Imperator in reditu legatorum. 61.a
ad Hormisdam scribit Iustinianus, ne deleantur nomina aliquorum Episcoporum. 62.c.d.e
ad Hormisdam scribit Epiphanius Episcopus Constantinopolitanus in principio sui Episcopatus. 61.b
ad Hormisdam scribit Constantinopolitana Synodus de nouo Episcopo. 63.c.d.e
ad Hormisdam legatos mittit Synodus Constantinopolitana. 64.c
ad Hormisdam scribit Epiphanius, & munera mittit. ibid.e. 65.e
ab Hormisda petitur ne deleantur nomina defunctorum Episcoporum. 65.b.66.d
ad Hormisdam legatio Iustini Imp. 66.b
ad Hormisdam epistola Justini Imperatoris pro concordia Ecclesiarum. 66.c
ab Hormisda petit Iustinus, vt sequatur definita ab Anastasio Papa. ibid.e
Hormisdæ commendatur causa Hierosolymitani Episcopi. 67.b
ad Hormisdam alias de ijsdem dat litteras Iustinianus. 67.c
ad Hormisdam Dorothei Episcopi Thessalonicensis epistola. 68.a
cum Hormisda se excusat Dorotheus de scelere contra legatos. ibid.a
Hormisdæ epistola ad Dorotheum Episcopum Thessalonicensem. ibid.b
Hormisda Dorotheum plurimum accusat. ibid.b
Hormisdæ epistola ad Iustinum de legationis tarditate. ibid.d
Hormisdæ litteræ ad Epiphanium pro Episcopis exulibus. 68.e
Hormisda laborat pro restituendis Episcopis. 69.a
Hormisda Romæ retinet legatos integra hieme. 71.d
ad Hormisdam scribit Justinianus Consul legatorum moræ impatiens. 71.e
Hormisdæ epistola ad Justinum Imper. de communicatione Episcoporum. 72.e
Hormisda mirum in modum laudat Iustinum Imperatorem. 73.a.b.c.d
Hormisda appellat Iustinum alterum Ezechiam. ibid.b
Hormisda hortatur Iustinum, vt subditos errantes cogat, & & non sequatur. ibid.d
Hormisda iustè negat iniustè petita. ibid.e
Hormisda factus est diligentior propter scandala secuta 74.a
Hormisda curat ne Ecclesia polluatur quauis macula hæreticorum. 74.c
Hormisda non Imperatorem tantùm erudit, sed omnes fideles. ibid.a
Hormisda scribit ad Iustinum de fide. 74.d
Hormisda admonet, vt sequamur doctrinam Patrum. 74.e
Hormisdæ exemplum imitatione dignum. 77.a
Hormisda edidit dignum specimen inconcussi roboris Pontificij. 77.a
Hormisda à prædecessorum vestigijs moueri minimè passus est. 77.a
Hormisdæ epistola ad Epiphanium. 77.c
Hormisda Epiphanio Episcopo Constantinopolitano legauit suas vices. ibid.b
Hormisda voluit lapsos cum libellis recipi, & ad se libellos hos mitti. ibid.b
Hormisda pertractat quid faciendum sit de Ecclesia Hierosolymitana. 78.b
Hormisda nec minimum quid permisit deflecti à veritate. 79.c

ad Hor-

ad Hormisdam Iustini epistola de Paulo Antiocheno Episcopo. 79.d.e
Hormisdæ Papæ felicitates. 84.b
Hormisda fuit alter Simeon. ibid.b
Hormisda vidit Orientalem Ecclesiam vnitam, & Occidentalem in Africa. 84.c
Hormisdæ tempore propagata est fides apud Gentes. 84.c
Hormisdæ Papæ obitus. 96 b
Hormisda quanto tempore sederit, & soluitur controuersia. ibid.b.c.d
Hormisdæ concine gloriantur Frusinates populi. 96 c
Hormisdæ digna memoria. ibid.e
Hormisda composuit clerum, & psalmis erudiuit. ibid.e
Hormisda inter Sanctos relatus. ibid.c
Hormisdæ alia egregia facta. ibid.e
Hormisda Manichæos discussos cum examinatione plagarum in exilium deportari iussit. 97.a
sub Hormisda munera Iustini Imperatoris ad Romanam Ecclesiam. ibid.c
sub Hormisda munera Theodorici Regis Italiæ ad Vaticanam basilicam. ibid.c
Hormisda quæ ornamenta Ecclesiis contulerit. ibid.e
Hormisda quasi alter Onias summus Sacerdos laudatur. ibid.d
Hormisda quot ordinationes fecerit, & vbi sepultus. 98.a
ab Hormisda vsque ad Vigilium ordinationes Romanorum Pontificum fuerunt exposita. 302.e
ab Hormisda pacem petit Iustinus Imp. 553.d
Hormisdes regnum suscipit Persarum, mortuo Cosrhoe. 571.c
Horologia vtilissima sunt hominibus. 480.a b
Horologia suo monasterio præparauit Cassiodorus. 480. a b
Hospitalia commendantur à Iustiniano Imperatore, & ad quid teneantur eorum Præpositi. 142 e
Hospitale ædificatum à Narsete. 529 e
de Hospitalibus tractat Iustinianus Imp. 317.a
Hospitale S. Samsonis instauratum, & non constructum à Iustiniano Imp. 317.a.b
Hospitia duo ædificata à Iustiniano Imp. & pro peregrinis, & pro pauperibus ægrotis. 161.d
Hospitiola pauperum opprimebantur à Ruccoleno. 574. a
S. Hospitius voluntarie reclusus ad pœnitentiam vinctus catenis, & indutus cilicio. 560.c 561.a
S. Hospitius prædixit Longobardorum cladem in Gallia. 560.e
S. Hospitius asseruit afflictiones venire propter peccata. ibid e
S. Hospitium occidere volunt Longobardi. ibid a
S. Hospitius curat persecutorem, & ipsum recipit in monachum. ibid b
S. Hospitius oleo benedicto curat infirmos. ibid.d.e
Hostes seiunio & castitate vincuntur. 81.d.e
Hostes vicit Iustinianus optimis legibus. 235.e
Hostibus interdum datur robur propter peccata. 554.a
Humana consilia euanescunt persæpe. 100 d
Humanarum carnium comestio, fame cogente. 299. a.b
de Humanitate Christi exacta discussio. 337.e
de Humanitate Christi standum est sententiæ Ecclesiæ. 483. d.e
de Humanitate Christi pertractat Iustinus Imp. 506.b.c.d e. & quid sit credendum. ibid.
Humiles à Deo exaltantur interdum etiam vsque ad Imperium. 2.a
Humiles sunt in pace Sancti, & in bello fortes. 84.a
Humilitas maximè commendatur in Episcopis. 633.c
Humilitas & labores commendantur, & præsertim in Episcopis. 123.d.e
Humilitas apparet in multis in statu infimo, in sublimi autem detegitur superbia. 619.a.b
Humilitatis dignum exemplum S. Fulgentij. 84.a.103.a.b. 145.e
Hunnorum exercitum parat Iustinus, vt Iberis opem ferat. 85.c.d
Hunnorum Rex factus est Christianus. 132 d
Hunnorum exercitus ingentes Istrum transgressi. 297.a
Hunni omnem Europam inuaserunt. ibid. a
Hunni populati sunt omnia suburbia Byzantij. ibid.a
Hunnorum incursiones. ibid.b.c
Hunnis pollicitus est Iustinianus Imp. annuam pecuniam. ibid.b.c
Hunnorum noua incursio. 462.c
per Hunnos ingens & miseranda strages. ibid.d
Hunni grassati sunt in Thracia ac Græcia ciuitates. 463. a.b.c.d.e
in Hunnos armatur Belisarius, licet senex. ibid e
Hunni remittuntur ad propria auro penso à Iustiniano. 464.a
Hyacinthus diaconus mittit dexteram in aneum succensum fidei causa, & incolumis remanet. 605.d
de Hymno Gloria Patri & Filio, &c. ne subducatur vna syllaba. 279.d
Hypatius Episcopus Claudiopolitanus. 4.e
Hypatius Episcopus laudatur à Ioanne Papa. 198.e
Hypatius nepos Iustiniani in ipsum coniurauit propter Imperium. 169.e
Hypatius catenatus & trucidatus pœnas luit. 170.a
Hypatius Ephesiorum Episcopus mittitur legatus à Iustiniano Imp. ad Ioannem Papam. 179.e
Hypatius Poctei Protothronius Vulodimirienſis, Brestensisq; Episcopus Ruthenus. 678.d
Hypatius missus Romam ad Sanctissimum Clementem Octauum legatus à Ruthenis. ibid.d
subscriptus cum alijs Ruthenis Episcopis. 682.b. 683.b
eius fidei professio. 684.c
Hypocrisis fictorum monachorum qualis interdum esse soleat. 58.b.c.d
Hypocrisis tandem detegitur. 619.b

I.

Iacobus, à quo Iacobitæ, dictus etiam Zanzalus. 232.a
Iacobus genere Syrus obscurus prorsus, & nullius gloriæ vir. 232 a
Iacobus auctor hæresum Armeniorum. 232.b
de Iacobitis hæreticis, qui etiam dicti sunt Aegyptij. 229.e
Iacobitæ multa habuerunt nomina. 232.a
Iacobitarum alij errores. 232.c
Ianuarius Episcopus Africanus. 46.e
Ianus antiquissimus deorum. 298.b
Iani statua ænea, & sacellum ex ære constructum Romæ. 298.b
Iani fanum aperire tentarunt Romani, & hoc facinus iudicatum. ibid a.b.c
Ibæ epistola conscripta ad Marin Persam hæreticum defendi non potest. 341.a
Ibæ blasphemiæ & impietates. ibid.a
Ibæ errores penitus execrati. 362.c d
Ibæ Episcopi causa tractatur in tertio capite. 426.a
Ibæ causa colligitur ex Actis Concilij Chalcedonensis. ibidem.b
Ibæ epistola erroribus referta. ibid.e
Ibas planè cognitus Orthodoxus. 427.a
Ibas Nestorium & Eutychetem anathematizauit. ibid.a
Ibas recepit Ephesinum Concilium. 428 a.b
Ibas quomodo & quando aduersatus sit S. Cyrillo. 428.c
de Ibæ epistola duplex iudicium. 429.c
Ibæ causa tractata in Quinta Synodo. 433.a.b
in Ibam affertur epistola Procli. ibid.a
Ibas quomodo ostensus sit Catholicus ex epistola hæretica. 433.b.c
in Ibæ epistolam sententia Synodi Constantinopolitanæ. 434 a
Ibæ causæ planè consultum à Patribus. 438.d
in Iberos mouent bellum Persæ. 85.b.c
Iberi incolunt Asiam. ibid.c
Iconoclastæ recentiores insaniunt in sacras imagines. 555.c
Idololatria vigebat in monte Cassino. 148.a
Idololatræ ad fidem conuertuntur. 155.d
Ieiunium & castitas inimicos vincit. 81.d
Ieiunium præcedebat Natalem Domini. 590.c
Ieiunium triduanum prædicatum in Toletana Synodo. ibid e
Ieiunia austera & labores Iustiniani. 129.a.b
ad Ieiunia hortatur Patres Reccaredus Rex in Toletana Synodo. 644 e
Iesus Christus Dominus noster est verus Deus & homo. 74.e. 75.a.78.c.d.e
Iesu Christi quæ sint proprietates. ibid.d
Iesus Christus ex Virgine natus sine confusione naturarum. ibid.d
in Iesu Christo vera natura humana, & diuina. ibid.c.d.e
Iesu Christi humanitatem probat dubitatio S. Thomæ Apostoli. 76.a
Iesu Christi diuinitatem probat responsio S. Petri. 76.a
de Iesu Christo quid sentiendum. 127.e 128.a.182.a.b
Iesus Christus consubstantialis Patri secundùm diuinitatem, consubstantialis nobis secundùm humanitatem. 184.a
Iesus Christus vnus de Trinitate passus est secundùm carnem. 185.d.e
Iesus Christus pertulit carne, impassibili Deitate. 200.c
de Iesu Christi incarnatione Catholica doctrina. 75.d.182. a.b.201.a.285.a
de Iesu Christi humanitate exacta discussio. 337.e
Iesus Christus passus est & mortuus vt homo, & vicit & salvos nos fecit vt Deus. 338.a
de Iesu Christi duabus naturis, & vna persona. ibid.b
de Iesu Christi vnitate. ibid b
Iesus Christus ex Patre natus est ineffabiliter, & ex Maria in tempore. ibid.e
de Iesu Christo blasphemiæ Theodori Mopsuesteni. 340. c.d
Iesu Christi corpus non potuit esse incorruptum ante passionem, aut in passione. 487.e
Igidius Rhemensis Episcopus componit res Francorum. 609.d
Igidius laudatur à Fortunato. ibid.d.e
Ignis inferni diuina potentia perpetuus. 118.b
Ignis non comburit vestem innocentis Episcopi. 168.e
per Ignem probatur interdum fides Catholica. 124.c.d.602. b.605.d
in Ignem ingreditur vir Taronensis, vt reliquias seruet. 123.a
Ignis de cælo consumpsit inuasorem verum Ecclesiæ. 164. a.b
ab Igne liberantur Aruernenses orationibus S. Galli. 319.d
ab Igne liberatur S. Benedictus Iunior. 326.a b
in Ignem proijcitur liber Eutychij Episcopi de Resurrectione. 618.c
Ignorantia magna hæreticorum. 203.b
Ildigeres Præfectus Constantinopolim venit cum Belisario. 312.b
ex Illyrio exercitum colligit Tiberius Imp. 570 d
Illyricus prouincia contestatur Vigilium Papam contra edictum Iustiniani. 348 a
Illyricus occupatur à Sclauinis. 363.d
in Illyrico duas arces munitissimas exercerant Hunni. 297.a
in Illyricos & Africanos Episcopos sæuit Iustinianus. 435. c.d
Imago Christi veneranda comitata Romanum exercitum victoriam parit. 651.b.c
Imago nulla manu facta illata est Camulianis. 553.e
Imago Despæræ auersatur impium Anatolium. 579.a
ab Imagine telo transfixa à Iudæo sanguis emanat. 471.b
Imaginum sacrarum vsus. 448.e
Imagines turpes dæmoni multum placent. 492.d.e
in Imagines sacras insaniunt Samaritæ hæretici. 555.a
Imagines Regum venerantur homines: multo magis venerari debent imagines Sanctorum. ibid c
in Imagines insaniunt Iconoclastæ recentiores. ibid.c
Immortalitas persuasa Iustiniano Imperatori à Triboniano. 151.e
Immunitas Ecclesiæ seruanda. 635.d
Imperator. Vide, Princeps.
Imperatorum hæreticorum memoria damnatur. 32.d
Imperatores Orientales ab Episcopo Constantinopol. coronantur. 34.c
Imperatores dicti sunt filij Papæ. 62.c 73.e.74.a. 198 c
Imperatores Orientales sibi vsurparunt confirmationem Romani Pontificis. 116.e
Imperatoribus nulla est facultas decernendi de rebus Ecclesiasticis. 140.c
Imperatores magis sacerdotium optauerunt, quàm sacerdotes Imperium. 140.c
Imperatores appellantur filij Papæ. 198.e
ad Imperatores non spectat condere leges Ecclesiæ. 344.b
ad Imperatorem legatio Radegundis Reginæ pro ligno Crucis. 51.c
ad Imperatorem alia legatio Radegundis Reginæ pro gratiarum actione. 517.b
Imperium datur interdum à Deo humilibus propter fidem Catholicam. 2.a
Imperij quæ sint firma munimenta. 37.c
Impery Romani leges à quibus sint conditæ. 151.b.c. 152. a b.c d.e
Imperium est post sacerdotium. 214.a
Imperij proiectus est religionis augmentum. 220.a
in Imperium Romanum mouit exercitum Cosrhoes Rex Persarum. 309.e
Imperium Occidentale collapsum, ex quo Belisarius violentas manus iniecit in Pontificem Romanum. 370.e
Imperium Romanum affligitur nouis cladibus. 381.d
Imperium propagatur, cum religioni consulitur. 396.c
Imperij vera fundamenta quæ sint. 507.b
Imperij Romani finis quodammodo aduenit. 522.d
Imperij habenas optimè moderatus est Nero primo triennio. 541.e
Imperium Romanum depopulantur Persæ. 553.c
in Imperium Romanum grassantur Auares. 553.c.d.630.c
Impij se ipsos pœnis afficiunt. 447.b
in Impios Zelus populi Constantinopolitani. 579 b
Impios sequitur pœna, & præmium Orthodoxos. 648.c
Importunus minister Vigilij Papæ ab ipso defecit. 363.a
Importunus à Vigilio deponitur. 379.d
Importunus Senator pergit Constantinopolim cum Ioanne Papa. 105.b
Importunus legatus missus in carcerem à Theodorico Rege. 110.e
Impositio manus duplex, & pœnitentiæ, & inuocationis Spiritus sancti. 280 a
Impostores occasum mundi prædixerunt. 459 d
Impostura recentium Græcorum de nomine Oecumenico. 5.a
Impostura de libro recondito apud Hebræos. 471.b
Impostura hæreticorum detegunturs. 402.c d

Incantationes magicæ non sanant infirmos. 563.d
de Incarnatione Verbi Catholica doctrina. 75.d.182.a.b. 201.a.285.a
ab Incendio liberantur Aruernenses orationibus S. Galli. 319.d
ab Incendio liber euadit S. Benedictus Iunior 326.a.b
Incendium Constantinopoli iusto Dei iudicio. 486.a
Incendium magnum Parisiis. 638.639.a
Incendium præmonstratum cuidam mulieri, & prænunciatum. ibid.e.a
Incendium non combussit oratorium S. Martini. 639.c.d
ab Incendio liberat vinctos in carcere S. Germanus. ibid.b
ab incendio liberantur vir & mulier in oratorio S. Martini, ibid.a.b
in Incestuosos sanctio secundæ Synodi Turonensis. 534.c.d
Indagarus Episcopus Manichæus peremptus à Rege Persarum. 99.a
Indictio quomodo sit numeranda. 478.d.e
Indictionum annos numerat auctor, deficientibus Consulibus. ibid.e
Indictiones à duplici tempore enumerantur. 479.a
Indiculus datus legatis euntibus Constantinopolim ab Hormisda Papa. 22.b
Infideles cur aduersus Fideles aliquando prævaleant. 355.a
Infirmi sanantur virtute S. Martini. 512.c.d.e.513.a
Infirmi curati puluere sepulchri S. martyris. 553.a
Infirmi curabantur à S. Hospitio oleo benedicto. 561.d
Ingetrudis femina religiosa colligebat aquam de sepulchro S. Martini. 583.e
ab Inguinaria plures liberati sunt per proprios Episcopos. 503.d.e.504.a.b
Ingundis Sigeberti Regis filia nubit Hermenegildo Regi. 600.c
Ingundis suscipitur magno apparatu à Goisuintha auia. ibid.c
Ingundis tentatur vt fiat Ariana, sed resistit. ibid.c.d
Ingundis conuertit Hermenegildum coniugem. ibid.d
Ingundis in Africam ducta moritur. 608.a
Inimici ieiunio & castitate vincuntur. 81.d
Iniuriosus Episcopus Turonensis magni nominis interfuit Concilio Aurelianensi. 268.c
Iniuriosus Episcop. noluit obedire Clotario Regi. 308.a.b
Iniuriosum Episcopum timuit Clotarius Rex. ibid.b
Iniuriosus templum S. Mariæ construxit. ibid.b
Innocentia Sanctorum sæpe miraculis comprobatur. 168.e
SS. Innocentium reliquiæ dantur à Iustiniano S. Germano. 476.e
Innocentius Comes vrbis Gabalitanæ malè tractat Lupentium Abbatem. 632.b
Innocentius Comes interficit Lupentium Abbatem. ibid.b
de Institutione manastica epistola Episcoporum ad Radegundem. 672.b
Institutiones diuinarum lectionum Cassiodori. 481.e
de Institutione monasticæ vitæ S. Gregorij Papæ. 506.c
Institutionum libri quo anno à Iustiniano Imperatore editi. 193.b.c
Insasores Ecclesiarum miserè pereunt. 565.a.b
Insasores rerum Ecclesiæ malè pereunt. & à dæmone correpti vitam finiunt. 164.a. ibid.b
Inuentio corporis S. Antonij. 171.e
Inuentio reliquiarum sanctorum martyrum. 470.d
Inuentiones humanæ paruæ sunt potentiæ. 100.d
Inuidia quanta mala pariat. 474.b.c.d
de Inundationis Tiberinæ tempore. 652.a
Inundatione Tiberis serpentes in mare delati. ibid.c
Inundatione Tiberis Roma obruitur, & ædes antiquæ diruuntur. ibid.c
Iob liber quando inceptus explicari à S. Gregorio, & quando completus. 601.a
Ionas Hohol Archimandrita Kobrinensis Ecclesiæ S. Saluatoris subscriptus in litteris Ruthenorum Episcoporum ad Clementem Octauum. 682.b.683.b
idem Episcopus Pinscensis Turouiensisq; subscriptus in ijsdem litteris. ibid.b
ab Ionico sinu vsque Byzantij suburbia populati sunt Hunni. 297.a
Iordani historici digna admonitio. 381.b
Iouinus Curialis homicida in insulam Vulcani relegatur. 118.a
Iouinus Episcopus Aquinas. 539.b
Ioannes Primus Etruscus Constantij filius creatur Papa. 98.a
Ioannis Papæ legatio Constantinopolim. 105.a
Ioannis comites in itinere qui fuerint. ibid.b
Ioannes egressus Roma cum fletu. ibid.b
Ioannes sacerdotale robur non deseruit. ibid.d
Ioanni Papæ apud Corinthum quid acciderit. 105.d
Ioannes cæcum illuminat. ibid.e
Ioanni Papæ occurrerunt Constantinopolitani cum cereis & crucibus. 106.a
Ioannes Papa quomodo sit exceptus Constantinop. ibid.b
in Ioannem calumnia potentissimè diluitur. ibid.c
Ioannes Papa in carcerem missus à Theodorico tyranno. ibid.d
Ioannis circularis epistola de consecrandis Arianorum Ecclesijs. ibid.d.e
Ioannis integritas certò probatur. ibid.d.e
Ioannis Papæ epistolæ circulares ad Italiæ Episcopos. 111.a
in Ioannis Papæ epistolam errores illapsi. 111.b.c
Ioannes in carcere omnes hortatur contra Arianam perfidiam. ibid.a.b
Ioannis Papæ res gestæ ex Gregorio. ibid.c.d
Ioannes Papa martyrio coronatur. 212.b
Ioannes Papa inter Sanctos relatus. ibid.c
Ioannes Papa quanto tempore sederit. ibid.d
Ioannes refecit cœmeterium SS. martyrum Nerei & Achillei. 112.d
Ioannes renouauit cœmeterium Priscillæ. ibid.d
Ioannes renouauit cœmeterium SS. Felicis & Adaucti. ibid.d
Ioannis tempore positum est ornamentum super Confessionem beati Pauli. 112.d
Ioannes 11. cognomento Mercurius natione Romanus creatus est Papa. 166.e.167.a
ad Ioannem Papam legatio Iustiniani Imp. 179.b
ad Ioannem Papam Acœmetarum legatio. ibid.e
ad Ioannem epistola Iustiniani de Nestorianis. 181.d
Ioanni Papæ scribit Athalaricus Rex contra simoniacos. 186.d
ad Ioannem Papam epistola Cassiodori se commendantis eius orationibus. 194.d.e
Ioannes Papa scribit ad Iustinianum Imp. 197.b
Ioannes laudat Iustiniani fidem. 198.a
Ioannes asserit Ecclesiam numquam claudere gremium redeuntibus. 198.d
Ioannes laudat Hypatium & Demetrium Episcopos. ibid.e
ad Ioannem Papam edictum posterius Iustiniani falsò inscriptum. 199.c
Ioannis Papæ epistola ad Senatores de fide. 200.b
Ioannis & Iustiniani epistolæ probantur à Cuiacio & Alciato. 201.d.e
ad Ioannem Papam constitutio Iustiniani de præscriptione centum annorum. 216.e
de Ioannis Papæ sedis tempore. 217.e
Ioannis Papæ laudes. 218.d
Ioannis Papæ obitus. ibid.e
Ioannis ordinationes. 219.b
Ioannes 111. cognomento Catellinus, ex patre Anastasio, creatur Papa. 466.a
Ioannes Papa munit priuilegijs monasterium S. Medardi. 495.a
ad Ioannem Papã appellant Salonitæ & Sagittarius Episcopi, & ab eo restituuntur Episcopatui. 536.b.c
Ioannes Papa moritur. 538.e
Ioannes quanto tempore sederit, & quoties ordinationes habuerit. 538.e.539.a
Ioannes cœmeteria sanctorum martyrum restauranit. 538.e
Ioannis Papæ epistola ad Germaniæ & Galliæ Episcopos spuria. 539.d
Ioannes Papa legationem misit ad Ariamirum Regem Sueuorum. 542.c
à S. Ioanne liberatur Sanctulus de manibus Longobardorum. 549.d.e
Ioannes Episcopus Claudiopolitanus mittitur legatus Romam à Synodo Constantinopolitana. 64.c
Ioanni Episcopo Constantinopol. Hormisda præscribit quid agendum. 21.b
Ioannes Episcopus missus legatus Constantinopolim ab Hormisda Papa. 22.b
Ioannis relatio in itinere ad Hormisdam Papam. 29.a
in Ioannem legatum quæ nefaria admiserint hæretici. 49.c
Ioannes legatus Apostolicus vulneribus appetitur ab hæreticis Thessalonicæ. 50.a.b.c
Ioannis relatio de scelere Thessalonicensium. 51.e
Ioannes legatus detinetur infirmus Thessalonicæ. 52.d
Ioannes legatus conualuit, & Romam venit. 63.d
Ioannes Episcopus legatus Hormisdæ inter martyres numeratur. 70.d
Ioannes Episcopus intrusus in Ecclesiam Hierosolymitanam, & postea est conuersus. 67.c
pro Ioanne Episcopo Hierosolymitano veniam exposcit Iustinus Imp. ibid.c
ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum Ioannis Patriarchæ Constantinopolitani epistola. 9.d
Ioannis Hierosolymitani Episcopi epistola ad Ioannem Patriarcham Constantinopolitanum. 10.d
Ioannes Hierosolymitanus Episcopus excipit mensa SS. Sabam & Theodosium. 16.d
Ioannes Hierosolymorũ Episcopus moritur, & quanto tempore sederit. 110.d
Ioannes alius Hierosolymorum Episcopus. 473.c
ad Ioannem Ecclesiæ Romanæ diaconum opusculum scripsit Boetius. 81.c
Ioannes Chuzubita orationibus oculum mulieri restituit. ibid.b.c
Ioannes Chuzubita Episcopus Cæsariensis miraculis clarus. 109.b.c.d
Ioannes Archimandrita prædicit de futuris Origenistis. 174.b
ad Ioannem Abbatem venerunt monachi, vt scirent quid sentiendum de Origene. 367.c.d
Ioannes Patriarcha Constantinopolitanus. 4.a
eius fides sincera. ibid.c
Ioannes Patriarcha condemnat Seuerum publicè. 4.e
laudat populi fidem. 5.e.6.a
Ioannes Patriarcha agit de cogendo Concilio. 6.d
Ioannis Patriarchæ epistola ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum. 9.d
ad Ioannem Patriarcham epistola Episcoporum Secundæ Syriæ. 12.d
ad Ioannem Patriarcham epistola clericorum Ecclesiæ Antiochenæ. 14.e
Ioannes Episcopus Constantinopolitanus ad Hormisdam Papam scribit. 19.a
ad Ioannem Episcopum Constantinopol. Hormisda Papa scribit. 20.d
ad Ioannem Constantinop. Episcopum Hormisda Papa. 25.e
Ioannes Constantinopol. Episcopus proœmium affixit libello Hormisdæ Papæ. 31.d
Ioannes Constantinopolitanus Episcopus ad Hormisdam Papam scribit. 34.b
ad Ioannem scribit Hormisda Papa. 38.a
Ioannes Episcopus Constantinop. moritur. 56.a
Ioannes quanto tempore in Episcopatu sederit. ibid.b
Ioannes semper Orthodoxus. ibid.
Ioannes Commanorum Episcopus. 4.e
Ioannes clericus Tyriæ Ecclesiæ. 12.b
Ioannes Seuero addictus nefanda patrauit. ibid.b
Ioannes scholasticus virtutibus exornatus 16.b
Ioannes monachus vagus Romam venit. 42.d
Ioannes Maxentius hæreticus scribit contra epistolam Hormisdæ. 59.c.384.a
Ioannes Marsicanus Episcopus. 378.e.384.a
Ioannes Alexandrinus Episcopus moritur. 586.e
Ioannes Cortonensis Episcopus. 384.a
ad Ioannem Antiochiæ Episcopum epistola supposita Theodoreti nomine. 402.e
Ioannes Marsorum Episcopus subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.a
Ioannes Perusinus Episcopus ordinauit Pelagium Papam. 449.c
Ioannes Dux capite damnatur. 458.b
Ioannes Chalcedonij filius Episcopus Constantinopol quotannis celebrabat mensoriam Iustiniani. 497.a
Ioannes seruus gloriæ, & qui adulatione mercatus est dignitatem. ibid.b
Ioannes Scholasticus deligitur pro Eutychio Patriarchæ Constantinopolitano. 490.a.b
Ioannes Scholasticus quanto tempore sederit. 493.d.e
à Ioanne coronatur Iustin. Iun. Imperator. 500.d
Ioannes intrusus moritur. 567.e
Ioannes filius Androgini nascitur precibus Eutychij. 491.c
Ioannes Grammaticus dictus Philoponus Alexandrinus. 230.d
Ioannes pugnauit cum Eutychianis & Seuerianis, & in hæreses ipse labitur. ibid.c
Ioannes princeps Truheitarum. ibid.c
Ioannes plura scripsit de multis scientiis. ibid.d
Ioannis Philoponi errores. ibid.e
Ioannes scripsit aduersus Theodorum Mopsuestenum. 231.a
Ioannes scripsit aduersus quartam Synodum. ibid.a
Ioannes negauit resurrectionem mortuorum. ibid.a.b
Ioanni contrarius fuit Conon. ibid.b
Ioannis Philoponi hæresis propagata. ibid.b
Ioannis confutatores qui fuerint. ibid.c
in Ioannem scripsit Georgius Pisides. 231.d
Ioannes Chrysostomus redarguit Origenem, qui dicebat apud inferos pœnam non esse æternam. 291.d.e
Ioannes Præfectus Constantinopolis impedit ne Senatus rescribat Totilæ. 328.e.329.a
Ioannes Patricius vir Consularis vnus ex Decemuiris. 151.c
Ioannes Patricius Cappadox artium liberalium expers. 152.b
Ioannes Patricius vitia habuit ingentia. ibid.b.c
Ioannes magistratu deponitur, & restituitur. 170.a
Ioannes magistratu deiectus sacerdotium sumere compellitur. 369.d
Ioannes quomodo compulsus ad sacerdotium. ibid.d.e
Ioannes in exilium mittitur in Cyzici suburbanum. 370.a

Ioannis bona Constantinopoli publicantur. ibid.a
Ioannes in se odium Romanorum accumulauit. ibid.a
Ioannes in carcerem conijcitur. ibid.b
Ioannis maxima miseria & pœna. ibid b c
ad Ioannem Senatorem scribit Ioannes Papa de fide. 200.b
Ioannes duo ministri Vigilij Papæ ab ipso defecerunt. 363.e.
& ab ipso deponuntur. 379.d
Ioannes monachus à serpente percutitur, & moritur. 532.c
Ioannes à mortuis reuocatus. ibid.d
Ioannes fit Episcopus Alexandrinus. ibid.e
Ioannes Præfectus Orientis vir nullius negotij. 625.b
Ioannes diaconus aberat, quando fuit creatus diaconus Cardinalis Gregorius. 584.b
de Ioannis diaconi tempore. ibid c
Ioannes vocatus est Hermenegildus factus Catholicus. 600.d
Ioannes Abbas captus à barbaris. 621.a.b
Ioannes Abbas rogat Episcopum, vt soluat pro captiuis. ibid. b
Ioannes Abbas fuit lector Constantinopolitanæ Ecclesiæ. ibi.b
pro Ioanne Abbate & alijs captiuis se vendidit Leo Abbas. ibid.c
Ioannes rhetor factus Quæstor habuit orationem in electione Mauritij. 619.e
Ioannes Episcopus Gerundensis mittitur in exilium à Leuuigildo Rege. 608.d
Ioannes Gerundensis Episcopus fuit natione Gothus Scallabalitanus. 609.a
Ioannes relegatus Barchinone ad dccennium multa passus ab Arianis. ibid.a
Ioannes monasterium Biclaro condidit. ibid.a
Ioannes libros composuit. ibid a b
Ioannes Parentius schismaticus exagitatur à Smaragdo Exarcho Italiæ. 623.e
Ioannes Parentius rediit ad vnitatem Ecclesiæ. 624.a
cum Ioanne Rauennate Episcopo cogit communicare schismaticos Exarchus Italiæ. 623.e
per Ioannem Episcopum Seuerus & ceteri Episcopi reuertuntur ad propria. 639.d
Ioannes S. R. E. presbyter oratorium erigit. 654 b
Ioannes à mortuo vocatus paulo post moritur. 655.c.d
Ioannes ieiunator monachus fit Episcopus Constantinopolitanus. 619.a
Ioannes inflatus intumuit aura populari. ibid.a
Ioannes simulauit fugere Episcopatum. ibid.a
Ioannis superbia detegitur. ibid.b
Ioannes non tantùm voluit dici Patriarcha, sed etiam Oecumenicus. ibid.b
in Ioannem querelæ S. Gregorij Papæ. ibid.b
Ioannes perturbauit pacem & concordiam. ibid.b
Ioannes monachus apparuit agnus, Episcopus autem leo. ibid.c
Ioannes interfuit electioni Mauritij Imp. ibid.e
Ioannes celebrauit Synodum Constantinopolitanam in causa Gregorij Episcopi Antiocheni. 624.d.e
Ioannes voluit appellari Episcopus Vniuersalis. ibid.e. 626.c
ad Ioannem scribit S. Gregorius eum reprehendendo. ibid.d
Ioannes illicitè conuocauit Constantinopolitanam Synodum. 626.a.c
in Ioannem comminatur excommunicationem Pelagius Papa. ibid.e
Ioannes professus est reuerentiam in Apostolicam sedem. ibid. d.e
Ioannes olim deditus eleemosynis, orationibus, & ieiunijs. 628.b
Ioannes ex humilitate prætendebat iactantiam. ibid.b
Ioannes Silentiarius moritur annos natus centum quatuor. 671.d.e
Ioannes Silentiarius inter Sanctos relatus. 672.a
Isacius Episcopus Quinquepolitanus. 4.e
Isacius presbyter præst Christianis Orthodoxis. 95.a
Isacius Persa pessimus hæreticus. 248.a
Isaias Rhodi deprehensus masculorum corruptor à Iustiniano punitur. 462.b
Isauri tractant prodere Romam Totilæ. 352.e
Isauri ter vocant Totilam in Vrbem. 353.b
Isauri iterum produnt Vrbem Gothis. 374.e
ex Isauria exercitum colligit Tiberius Imp. 570.d
Isichius Episcopus Viennensis fuit in quinta Synodo Aurelianensi. 392.a
in Isidori Chronicon error illapsus emendatur. 168.a
Isidoro cognita scripta S. Fulgentij. 146.d
Isidorus Archiepiscopus Ruthenus auctor concordiæ Græcorum cum Latinis. 680.e
Isidorus Gazæus philosophus, relictis Christianis, ad Persas se confert. 446.c. ad Christianos deinde reuertitur. ibid. d.e
Italia vexata dira fame & peste. 196 b. 198.d
in Italiam mittitur Narses à Iustiniano Imperatore contra Gothos. 390.a
Italia liberata à Gothis Narsetis opera. 444.d
de Italiæ rebus edictum Iustiniani Imp. 445.d
Italiam inuadunt Franci. 308.e
Italia inuaditur à Francis cum Alemannis. 449.e
Italiæ plerique Episcopi Pelagio inobedientes. 453.c.d
Italia vastatur peste inguinaria. 502.d.e
ad Italiæ Episcopos scribit Cassiodorus. 195.d
ad Italiæ Episcopos epistola circularis Ioannis Papæ. 111.a
in Italiam mittitur Longinus Præfectus à Justino Imp. loco Narsetis. 520.d
Italia dira passa est à Longobardis 522.a b.c.d.e
in Italiam influunt Longobardi. ibid.d.e
in Italia progressus Longobardorum. 533.a
per Italiæ regiones sæuiebat crudelitas Longobardorum. 546.e
in Italiam iterum ascendunt Longobardi. 562.a
Italia tota vastatur gladio Longobardorum. 565.e
in Italia propagatus monachismus opera S. Columbani Hiberni. 573 b
ad Italiæ Episcopos epistola Pelagij Papæ de iudiciis Episcoporum. 589.d
Italia plena Ariana hæresi, & Dei auxilio liberata. 614.c
Iudæi omni magistratu & dignitate priuantur. 98 e
Iudæi templum in Aegypto erexerunt. 156.a
in Iudæos constitutio Iustiniani, ne possint testimonium ferre contra Christianos. 170.b
in Iudæos statuit Iustinianus, ne accedant ad Ecclesiasticos ritus, ne habeant seruos Christianos, & alia. 222.e. 223.b
in Iudæos canon Concilij Aurelianensis, & edictum Regis ne se misceant inter Christianos. 307.c.d
Iudæi per Simeonem Salum conuertuntur. 368.d.e. 369.a
de Iudæo puero liberato ab incendio virtute Eucharistiæ. 390.d.e
Iudæi in Christianos irruunt, qui coercentur à Iustiniano Imperatore. 452.b.c
Iudæus imaginem Saluatoris telo transfixit, ex qua sanguis effluxit. 471.b
Iudæus in scelere inuentus lapidatur. ibid.b
Iudæi habent velamen in pectoribus magis quàm Moises in facie. 575.d
Iudæi ad fidem conuertuntur in Gallia. ibid. d e.576
Iudæus effundit oleum fœtidum super caput Iudæi conuersi. ibid.d.e
Iudæorum synagoga destruitur. ibid.e
Iudei baptizantur à S. Auito in nocte Pentecostes. 576.a
Iudæorum synagogæ non comburendæ. ibid.b

Iudæos non conuersos S. Auitus expulit. 576.a
Iudæi non conuersi Massiliam venerunt. ibid a.b
Iudæi an compellendi ad conuersionem. ibid.b
Iudæorum fœtor abstersus baptismate. ibid.c
Iudæi plures conuersi in Gallia opera S. Germani Episcopi Parisiensis. ibid.d
Iudæi. Vide etiam, Hebræi.
Iudex vix inuenit quod puniat, si Episcopus doceat. 196.a
Iudex crudelis à Deo punitur. 457.b.c
Iudices interdum auro corrumpuntur. 51.d
Iudices sint in vnaquaque prouincia. 628.e.629.a
Iudices ne sint fures. 215.d
Iudices cauti sint & prudentes in iudicando. 254.d.e
Iudicibus præficit Episcopos custodes iustitiæ Iustinianus Imperator. 128.c.d
Iudices sæculares non iudicent causas Episcoporum. 315.a
ad Iudices sæculares non deferantur causæ clericorum. 636.a
Iudices sæculares ab Episcopis corrigantur. 649.c
Iudices separent ancillas & omnes extraneas mulieres à clericis. 658.d
ad Iudices edictum Guntheramni Regis. 637.d
Iudices corrigant peccata populorum. 638.a.b
Iudicatum Vigilij ab omnibus laudabatur. 376.b.c.d.e
Iudicium mortalium in personis deligendis infirmum. 79.d
Iudicium ex facie minimè tutum. 367.e
in Iudicij diem multa reseruantur examinanda. 497.b
Iudicium hominum sæpe fallit, iudicium verò Dei infallibile. ibid.b
Iudicium ex facie persæpe decipit. 367.e
Iuliana Anicia ex nobilissimo stemmate Aniciorum orta. 35.e
Iuliana Anicia scribit ad Hormisdam Papam. 36.a
ad Iulianam scribit Hormisda. 38 b
Iuliana Anicia moritur. 132.e
Iuliana alia cameram sancti Polyeucti auro ornauit. 133.a
Iuliana quæ Deo vouerat, opere complere studuit. ibid.b
Iuliana Iustinianum Imp. eluſit. ibid.b
Iuliana Iustinianum Imperatorem in ædem S. Polyeucti adducit. ibid.c
Iuliana annulum magnæ pulchritudinis & pretij Iustiniano largitur. 133.d
Iuliana affinis Iustiniani Imperatoris. ibid.e
Iulianæ nobilis matronæ obitus. ibid.e
Iulianæ eunuchi vitam monasticam captant. 134.a
Iulianus in Palæstina creatur Rex à Samaritanis. 157.b
Iulanus à copijs Iustiniani Imperatoris occiditur. ibid.b
Iulianus legatus Iustiniani ad Regem Aethiopiæ & Homeritarum. 156.b
S. Iuliani basilicæ villam relinquit Tetradius Episcopus Bituricensis. 164.c
S. Iuliani res qui est furatus, à Deo punitur. 535.c.d.e
Iulianus Cingulanus Episcopus. 378.e.379.a
Iulianus Cingulanus Episcopus subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 452.b
Iulianus Halicarnassæus Episcopus è sede iustè expellitur. 53.d
à Iuliano pseudoepiscopo Halicarnassæo orti sunt hæretici. 483.c
Iulianus Prætorianus falsus testis aduersus Siluerium Papam. 275.c
Iulianus Anteccessor transtulit in Latinum collectionem Nouellarum Iustiniani Imp. 337.a
Iulianus Signinus Episcopus 384.a
Iulianus Arabs cæcus nolebat communicare Macario Episcopo. 349.e
Iulianus obedit Simeoni Abbati, & communicat. Macario. 349.e.350.a
Iulianus Episcopus Melitensis subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.c

Italianus mercator conuertitur ad Deum. 615.c.d.e
Iulianus clarus eleemosynis. ibid. d.e
Iulianus pater peregrinorum dictus ibid.d
Iulianus exercuit multa pietatis opera. ibid.d.e
Iulianus habuit filium Ioannem Deo seruientem. ibid.e
Iuliani epitaphium à Fortunato editum. ibid.d.e
Iura Ecclesiæ tueantur Episcopi. 573 b.c
Iuramento se purgabant interdum Episcopi. 594.e
Iureconsulti hæretici quàm hallucinentur, & volunt videri Theologi. 206.a
Ius seruandum etiam à Regibus. 467.d
Iusiurandum præstandum à Præfectis prouinciarum, & quale 215.e.216.a
Iusti iusta vindicta lætantur. 101.e
Iustinopolis duæ vrbes dictæ, quæ priùs Edessa, & Anazarbum appellabantur. 109.b
Iustiniana Prima quæ. 225.e
Iustinianæ Primæ quæ priuilegia. 226.b.448.c
sub Iustiniana Prima qui Episcopi. 226.b.
Iustinianæ quatuor, duæ apud Europæ Dardanos, totidem in Africa. ibid.c
Iustiniani epistola ad Hormisdam Papam. 19.d
Iustinianus meminit edicti à Justino editi contra hæreticos. 17.c
ad Iustinianum epistola Hormisdæ Papæ. 27.b
Iustinianus laudatur ab Hormisda. ibid.
Iustinianus oblationes mittit ad S. Petrum. ibid.d
Iustinianus Senator occurrit legatis Papæ. 31.a
Iustinianus scribit ad Hormisdam. 35.c
Iustinianus congratulatur Hormisdæ propter pacem initam. ibid.c
Iustiniani epistola ad Hormisdam. 41.e
Iustinianus reliquias petit ab Hormisda. ibid.
ad Iustinianum scribit Hormisda Papa. 38 a
Iustiniani petitionem commendant legati. 41.e
à Iustiniano sanctuaria petuntur, & sunt concedenda. 42.a
Iustinianus scribit ad Hormisdam Papam. ibid.c
Iustinianus admonet Hormisdam de monachis vagis Romam venientibus. ibid.c
Iustinianus postulat reliquias sanctorũ Apostolorum. ibid.e
Iustinianus SS. Apostolis Petro & Paulo Ecclesiam construxit. 43.a
ad Iustinianum scribit Hormisda Papa. 47.e
ad Iustinianum mittit reliquias Hormisda Papa. 48.b
ad Iustinianum scribit Hormisda Papa. 55.c
Iustinianus scribit ad Hormisdam Papam. 62.b
Iustinianus petit ab Hormisda, ne deleantur nomina aliquorum Episcoporum, ibid.d.e
Iustinianus petit, an possit dici vnum de Trinitate crucifixum. ibid.e
Iustinianus proponit controuersias duo continentes capita. 63.a
Iustinianus iterum scribit ad Hormisdam de ijsdem. 67.c
Iustinianus factus Consul in Oriente. 71.c
Iustinius munera distribuit magna liberalitate. ibid.c
Iustinianus Consul scribit ad Hormisdam Papam, vt legati reuertantur. 71.e
Iustinianus ex fidei Catholicæ ardore est laudandus. 72.a
Iustinianus inscius sibi parat foueam ad lapsum. ibid.a
Iustinianus nouum quippiam cupit. 72.b
Iustinianus creatur Imperator. 125.b
Iustinianus Iustini nepos ex sorore. ibid.e
Iustinianus a Iustino coronatur. ibid.e
Iustinianus sua bona Ecclesiis donat. ibid.e
Iustiniani & Iustini numisma. 126.a
Iustiniani & Athalarici Regis numisma. 127.c
ad Iustinianum Imperatorẽ Athalarici Regis legatio. 126.b
à Iustiniano petit pacem & concordiam Athalaricus Rex. ibid.b.c.d.e

Iustinianus pacem firmat cum Athalarico Rege sine præiudicio Catholicæ fidei. 127.d
Iustinianus Arianos exagitat. ibid.c.d.e
Iustiniani edictum de fide Catholica. ibid e
Iustinianus patrocinium suscipit Athalarici Regis. ibid.c
ad Iustinianum Hilderici Regis Vuandalorũ legatio. 127.d
Iustinianus damnat Nestorium. 128 a
Iustinianus Eutychetis vanas opiniones improbat. ibid.b
Iustinianus Apollinarium damnat. ibid.b
Iustinianus Episcopos præficit Iudicibus custodes iustitiæ. ibid.c
Iustinianus magna concipit animo. ibid.e
Iustiniani magna austeritas, & assidua ad Deum preces. 129.a
Iustiniani ieiunia & labores. ibid.b
Iustinianus plurimum Reipublicæ inuigilauit. ibid.b
Iustinianus ieiunans brassicas & agrestes herbas solùm comedebat. ibid.b
Iustinianus quibus copijs adeptus est victorias. ibid.c
Iustinianus verè laudãdus ex bonis operibus inceptis. ibid.c.d
Iustinianus bellum Persicum inchoat. ibid.e
Iustinianus verum exemplar Principum, quid fugiant, vel imitentur. ibid.d
à Iustiniano donatus est Narses Persa Quæsturæ munere. 130.e
Iustiniani solicitudo de rebus Persicis quibus ostensa signis. 131.a
Iustiniani duo numismata. 131.c.d
Iustinianus cuncta subegit per Crucem. 131.a
Iustiniano auxiliatus est in bello Persico Erulorum Rex. 131.e
Iustinianus aurum à Iuliana nobili matrona ipsius affine postulat. 133.a.b
Iustinianus eluditur à Iuliana. ibid.b
Iustinianus ducitur in eadem martyris à Iuliana. ibid.c
Iustiniano largitur annulum magni pretij Iuliana. ibid.d
Iustinianus cur sanciuit leges de rebus Ecclesiasticis. 139. b.c
Iustinianus à pluribus reprehenditur, quòd diuinis se immiscuerit. ibid b.c
Iustinianus excusandus pluribus de causis, quòd Ecclesiasticas leges ediderit. 139.c
Iustinianus fuit penitus illitteratus, adeò vt nec alphabetum didicerit. ibid.d
per Iustinianum sanciunt leges Ecclesiasticas Episcopi Constantinopolitani. ibid.d
Iustinianus apud se habuit Tribonianum Iurisconsultissimum. ibid d
Iustinianus agit custodem & executorem canonum. ibid.e
Iustiniani lex, ne Episcopi ad curiam veniant. 141 a
Iustiniani sanctio de Episcoporum electione. ibid e
Iustiniani constitutio de Hospitalibus, & eorum Præpositis. 142.e
Iustinianus simoniam omnino prohibet. 143.b
Iustiniani lex aduersus raptores virginũ & viduarum ibid.
Iustiniani constitutio contra eos, qui homines eunuchos reddunt. 150.a
Iustiniano obediunt Absagi. ibid.b
à Iustiniano subiugati Tzani populi. ibid e
Iustinianus Codicem absolutum confirmat, & Iustinianeum vocat. 151.b
Iustinianus Decensuiratum constituit pro Codice compilando. 151.c
Iustiniano persuadetur immortalitas à Triboniano. 151.d.e
Iustiniani litteræ ad Gilimerem pro Hilderico. 154.c
Iustiniani aliæ litteræ ad Gilimerem. ibid.d
ad Iustinianum Gilimeris litteræ se excusando. ibid.e
Iustinianus parat bellum in Gilimerem. 155.a
Iustinianus erat in perscrutando ingeniosus, & in perse-
quendo non piger. 155.a
Iustinianus ad fidem idololatras conuertit. 155.d.e
Iustinianus cum Cosrhoe Rege pacem compsit. 156.c
Iustinianus magnas copias mittit contra Samaritanos, & multos interimit. 157.c
ad Iustinianum venit Arsenius Comes aduersus Palæstinos. 157.c.d
ad Iustinianum venit sanctus Sabas legatus Palæstinorum. 157.d e
Iustinianus S. Sabam honorat. ibid.e
Iustinianus nobile templum Deiparæ construit. 160.a.b.c.d.e
Iustinianus ædificat templum Iberorum Hierosolymis. 161.d
Iustinianus construit templum Lazorum apud Hierosolymam. ibid.d
Iustinianus ædificat Ecclesiam S. Mariæ in monte Oliuarum. ibid.d
Iustiniani alia ædificia Hierosolymis & in alijs locis erecta. ibid d.e
Iustinianus multa constituit contra Samaritanos. 162.a
Iustinianus exoratur pro Samaritanis ab Episcopo Cæsariensi. 162.a
Iustinianus benignè agit cum Samaritanis. ibid.b
Iustiniani sanctio, quid agendum quando relinquitur hæres Ecclesia, Archangeli, vel Martyres. 163.a
ad Iustinianum Imperatorem legatio Theodoberti Regis. 165.b
in Iustinianum coniuratio Constantinopoli. 169.e
Iustinianus coniuratos punit. 170.a
Iustinianus deponit Tribonianum & Ioannem propter tumultum populi. 170.a
Iustinianus quibus interdicat armorum vsum. 170 a.b
Iustinianus multum meditatur Vuãdalicum bellum. 172.a
Iustinianus pacem firmat cum Persis. ibid c
Iustinianus de bello in Vuandalos aggrediendo consuli Senatum. ibid.d
Iustinianus ad bellum incitatur prædictionibus Sanctorum. ibid.d.e.173.b
Iustinianus nititur ope Sanctorum. ibid.c.d
Iustiniani Consulatus tertius felicissimus. 179.a
Iustinianus sibi conciliare diuinum numen conteudit. ibid.b
Iustiniani legatio ad Ioannem Papam. ibid b
Iustinianus pugnat & resistit hæreticis. 180 a
Iustiniani edictum de fide Catholica. 180 c
Iustiniani fidei professio. ibid d.e
Iustinianus anathematizat hæreticos. 181.a
Iustiniani epistola ad Ioannem Romanum Pontificem. 181.d
Iustinianus quærit subijcere sacerdotes Orientis Ioanni Papæ. 181.d
Iustinianus asserit sanctam Mariam verè Dei matrẽ. 182.c
Iustiniani munera oblata S. Petro. ibid.e. 183.a
Iustiniani epistola ad Epiphanium Episcopum Constantinopolitanum de recta fide. 183.b
Iustinianus quo tempore Vuandalos expugnarit, & Africam receperit. 188.d
Iustiniano magna à Deo cõcessa sub tertio Consulatu. 189.a. 193.d
Iustinianus quibus operibus sibi victoriam parauerit. ibid.b
Iustinianus quo anno Digestorum libros & Institutionum ediderit. 193 b.c
Iustinianus tertiam partem mundi acquisiuit. ibid.d
Iustinianus edidit sanctionem in raptores virginum & viduarum. 194.a
ad Iustinianum scribit Ioannes Papa. 197.b
Iustiniani fides commendatur à Ioanne Papa. 198.a
Iustinianus cuncta decernit ex Episcoporum sententia. 199.a
Iustinianus ad confutandos hæreticorum errores sententiam expetit Apostolicæ sedis. ibid.b
Iustiniani edictum posterius ad Ioannem ipsi falsò inscriptum. ibid.c

Iustinia-

Iustiniani legati Roma reuertuntur. ibid.e
à Iustiniano traditur canticum Ecclesijs, reuersis Romã legatis. 199.e
Iustiniani epistola probatur à Cuiacio & Alciato. 201.d.e
Iustiniani ordo in edendis legibus. 202.a
Iustinianus cultor Apostolicæ sedis. 204.e
Iustinianus Romanam Ecclesiam appellat Apostolicam sedem. 205.c
Iustinianus mittit fidei professionem ad Agapetum Papam. 205.d.e
ad Iustinianum ducitur captiuus Gilimer Rex. 207.b
Iustinianus vasa templi Hierosolymam remittit. ibid.a
Iustinianus gratias agit Deo pro beneficijs acceptis. ibid.d.e
Iustiniani exaggeratio accepti diuinitus beneficij. 208.a
Iustinianus confitetur se beneficia accepisse à Maria Virgine. ibid.b
Iustinianus Præfecturam Prætoriam constituit in Africa. ibid.c
Iustinianus constituit Iudices & Rectores pluribus vrbibus. ibid.c
Iustinianus recolit grato animo accepta à Deo beneficia. ibid.e
Iustinianus bona restituit Africanis. 209.c
Iustinianus plures Ecclesias Carthagine erexit. ibid.c.d
Iustiniana nuncupatur Adrumetum, & Carthago. 209.e
ad Iustinianum legatio Theodati Regis. 210.b.c
ad Iustinianum scribit Senatus Romanus, & Amalasuntha pro Theodato. 210.c.d
Iustinianus bellum parat in Gothos. 211.c
Iustinianus laborat pro religione. 212.c
Iustiniani lex ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum pro Ecclesijs. ibid.c
Iustinianus consulit Ecclesijs ære alieno oppressis. ibid.d 213 a.b
Iustinianus laborat pro reformandis laicis. 215.a
Iustinianus bene consulit Reipublicæ per emendationem Præfectorum. ibid.a.b
Iustinianus constituit, quòd gratiæ agantur Deo pro lege sancita. 215.b.c
Iustinianus vult Episcopos inspectores esse Præfectorum. ibid.d
Iustinianus statuit Præfectos prouinciarum præstare iuramentum Episcopis. 215.e.216.a
Iustinianus priuilegio munit Romanam Ecclesiam. 216.d
Iustiniani constitutio de præscriptione cẽtum annorum. ibid.e
Iustinianus Imperator mittit fidei confessionem ad Agapetum Papam. 219.d.e
Iustinianus plures titulos sibi apponebat propter deuictos populos. ibid.d
ad Iustinianum Imperatorem scribit Apapetus Papa, ipsum incendens ad fidei feruorem. 220.a
Iustiniani studium probatur ab Agapeto, quia Patrum regulis conueniat. ibid.b.d
Iustinianus non priuatam fidei professionem, sed illam Hormisdæ ad Agapetum mittit. ibid.e
ad Iustinianum legatio Concilij Carthaginensis per Theodorum diaconum. 222.b
Iustinianus quæ concesserit Africanis Ecclesijs. ibid.c
Iustinianus scribit ad Salomonem Præfectum pro Ecclesia Africana. ibid.c
Iustinianus quæ statuat contra Paganos, Arianos, & Donatistas. ibid.d e
Iustinianus vetat Iudæis habere seruos Christianos 223.b
Iustinianus quæ concedat Carthaginensi Ecclesiæ. ibid.b.c.d
ad Iustinianum scribit Agapetus Papa. 224.a
Iustinianus laudatur ab Agapeto. ibid.a.b
Iustinianus læsus à coniuge hæretica. 227.d
Iustinianus vicit hostes optimis legibus. 235.e
Iustinianus nititur diuino auxilio. 236.a.b
Iustinianus purgat Orbem ab immunditijs. ibid.b.c
Iustinianus monasterium ædificat pœnitentibus. ibid.c. 238 b
Iustiniani sanctio aduersus lenones. ibid.d. 237.a.b c. 238.a.b
ad Iustinianum cogitur subire legationem Agapetus Papa. 238.c.d
Iustinianus Petrum mittit ad Theodatum Regem. ibid.e
ad Iustinianum Imp. litteræ Theodati Regis. 239 e
ad Iustinianum aliæ litteræ secretæ, aliæ publicæ Theodati Regis. 240.a
Iustiniani & Theodati numisma. ibid c
cum Iustiniano pertractat de pace Agapetus Papa. 242.c
cum Iustiniano altercatur de religione Agapetus Papa. 242.e
Iustinianus obtulit libellum fidei Agapeto Papæ. 243.a.b
Iustinianus cum Agapeto quid egerit. ibid b.c
Iustiniani imaginem percutiebat Isacius hæreticus. 248.a 249.d
Iustiniano libellum mittit Agapetus, vt expellantur hæretici. 251.e
à Iustiniano petunt Catholici, vt hæretici expellãtur. 252 b
Iustiniani constitutio de alienandis domibus Ecclesiæ Hierosolymitanæ. 261.d.e
Iustiniani constitutio aduersus hæreticos. 263.a.b
Iustinianus quid decernat contra Anthimum. 263.d
Iustinianus quæ statuat in Seuerum. ibid.e
Iustinianus quæ statuat in Petrum Apamea Episcopum. 264.c
Iustinianus quid in Zoaram. ibid.d
Iustinianus coercet legibus pertinaces. ibid.e
Iustiniano non poterat resistere Vitiges. 269.e
ad Iustinianum litteræ Vitigis Regis pro pace. 270.b
Iustiniani plures constitutiones. 273 b
Iustinianũ adijt Pateræ Episcopus pro Siluerio Papa. 276.c
Iustinianus restituit Siluerium Papam. ibid d
Iustiniani constitutio aduersus Origenem. 281 e
Iustinianus quare decreta de fide sanciuerit. 293.c d
Iustinianus vbique deceptus. ibid.d
Iustiniani plures constitutiones ad œconomiam Ecclesiasticam pertinentes. 294.d.e
Iustiniani tempore multæ clades illatæ orientalibus. 297.a
Iustinianus pollicitus est annuam pecuniam Hunnis, sicut & Sarracenis. ibid.b
Iustiniani tempore grassata est fames, bellum, & pestis. ibid.e
Iustiniani legatio ad Vigilium Papam. 303.b.c
Iustinianus alienus à Theodoræ impietate. ibid.c.d
ad Iustinianum Imp epistola Vigilij Papæ. ibid.e
Iustiniani Imperatoris fidei recta confessio. 304.a
Iustinianus Imp. à Vigilio Papa laudatur. ibid.a.b
Iustiniani tempore cœpit Consulatus negligi. 311.d.e
Iustinianus inuidiam subijt propter Consulatum neglectum. 311 e
Iustinianus præcepit, vt musiuo opere pingerentur victoriæ de duobus Regibus. 312.c.d
ad Iustinianum legatio Concilij Bizaceni. 313.c
Iustiniani rescriptum ad Concilium Bizacenum firmans eorum priuilegia. 313.c d
Iustiniani rescripta ad Dacianum Metropolitanum Bizacij. 313.d.e
Iustinianus custos legum Ecclesiasticarum. 314.a
Iustinianus vindex ac tutor vetustatis. ibid.a
Iustiniani constitutio de Episcoporum ordinatione. 314.d
Iustinianus aliquando canones conculcauit. 315.a
Iustiniani constitutiones de Episcopis. ibid.c.d.e.
Iustiniani constitutio de Ecclesiasticis titulis & priuilegijs. 316.d
Iustiniani decretum de quatuor Concilijs. ibid.d
Iustinianus secundam sedem tribuit Constantinopolitano Episcopo. 316.d
Iustinianus instaurat hospitale Samsonis. 317.a.b
Iustiniani constitutio de præscriptione. 317.c

Iustinia-

Iustinianus rescribit pro Samaritanis. ibid.c.d
Iustiniani sanctio aduersus hæreticos. ibid.d.e
à Iustiniano petunt Episcopos & clericos Auximitæ populi conuersi. 318.a.b
Iustiniani nomine epistolæ suppositæ. 318.d.e
de Iustiniani falso priuilegio concesso Cassinensi monasterio. ibid.e
Iustinianus instaurauit Antiochiam, & illustriorem reddidit. 322.d.e
Iustinianus errauit in edicto de Paschatis tempore in Oriente. 333.c
Iustinianus patrocinatur Theodoro Episcopo Cæsareæ Cappadociæ. 336.e
à Iustiniano edita confessio fidei. 337.b.c
Iustinianus nimis prolixus in edendis nonnullis constitutionibus. 339.b
Iustiniani anathematismi quatuordecim aduersus dissentientes à veritate. ibid.c
Iustiniani contestatio aduersus hæreticos. 342.e
Iustiniani Tria capitula multi insurrexerunt, & in primis Vigilius Papa. 343.a.b
Iustiniani capitula nihil continent contra Concilia. ibid.a.b
Iustinianus perstringitur à Facundo Episcopo. 344.c
Iustinianum dementauit adulatio. ibid.c.d
Iustiniano restitit Stephanus Apocrisarius. ibid.e
Iustiniano obediunt Episcopi Orientales inuiti. 344.e. 345.a.b.c.
Iustiniano resistunt Africani Episcopi. 346.b
ad Iustinianum epistola Pontiani Episcopi Africani. 346.c
Iustinianus accersit Constantinopolim Vigilium Papam. 347.a
ad Iustinianum epistola Totilæ, & legatio Pelagij, & Theodori. 355.d.e
Iustinianus admonetur à Facundo Theodosij Imperatoris exemplo. 359.a
à Iustiniano accipiunt iura Galliarum Franci. 371.a
Iustinianus à Francis Frãcicus dici voluit inani titulo. ibid.b
in Iustinianum coniuratio. ibid.c
Iustiniani studia circa dogmata. ibid.d
Iustinianus curat agi Synodum Mopsuestenam. 380.b
Iustiniani exercitus affligitur nouis cladibus. 381.d
Iustinianus cum Theodoro totam euertit Ecclesiam. ibid.e
Iustinianus mandat satellitibus suis, vt manus injiciant in Vigilium. ibid.e
Iustinianus Zoilum Alexandrinum Episcopum deposuit, & Apollinarem ordinauit 384.c
Iustiniani constitutio de Iudæis. 385.e.386.387.
Iustinianus concedit Iudæis facultatem docendi legem quacumque lingua. 385.e.386.
Iustinianus pœnas cõstituit in Iudæos errantes. ibid.d.e.387.a
Iustinianus vult affici vltimis supplicijs atheos. ibid.d
Iustinianus legationem mittit ad reuocandum Vigilium Papam. 388.a
Iustiniani edictum aboleri iubet Vigilius Papa. ibid.a.b
à Iustiniano pacem petit Vigilius. ibid.c
Iustinianus Vigilio cedit. ibid.d
Iustinianus instauravit basilicam Apostolorum. 390.b.c
Iustinianus mittit Narsetem in Italiam cõtra Gothos. 390.a
Iustinianus studet, vt Eutychius eligatur Episcopus Constantinop. 394.a
Iustiniano apparet Princeps Apostolorum. ibid.a
Iustinianus laborat de cogenda Quinta Synodo. 397.b.c
Iustiniani tempore qui vigerent conflictus Ecclesiæ. ibid.c.d
Iustinianus interpellat Vigilium, vt prodat quid sentiat de Tribus capitibus. 399.a
ad Iustinianum mittit professiones fidei multorum Episcoporum Vigilius Papa. 404.c.d.405.a.b.c
cum Iustiniano tractat Vigilius de Tribus capitulis. 406.b
à Iustiniano petit indutias Vigilius Papa. ibid.d
ad Iustinianum mittit Constitutum Vigilius Papa. à pag. 404.b. vsque ad 432.
Iustinianus resistentes Quintæ Synodo punit exilio. 435.b
Iustinianus sæuit in Episcopos Africanos & Illyricos. ibid.c.d
Iustiniani Epistola de erroribus Origenis. 439.c.d
Iustinianus arroganit sibi confirmationem Romani Pontificis. 543.c.444.a
Iustiniano redditus amicus Vigilius. ibid.e
Iustiniani Imperatoris edictum de rebus Italiæ. 445.d
Iustinianus coercet Iudæos & Samaritanos. 452.b.c
Iustinianus instaurat templum S. Sophiæ. 460.a.b
Iustinianus sacram mensam fecit pulcherrimam. ibid.e
Iustiniani inscriptio in sacra mensa. 461.a
Iustinianus masculorum corruptores seuerè punit. 462.a.b
Iustiniani prodigiosa mutatio. 463.b
Iustiniani tempore deploratur rerum status. 463.a.b.c.d.e
Iustiniani stultitia, dum factiosis fauet. 464.a.b
Iustinianus impendit thesauros Romani Imperij in homines vanos. ibid.a.b
Instinianus ægrotans vulgò iactatur mortuus. 470.c
Iustinianus curatus ab ægritudine Sanctorum beneficio & reliquijs. ibid.e
in Iustiniani vitam structæ insidiæ deteguntur. 473.c
Iustinianus honorificè suscipit S. Germanum Episcopũ. 476.d
Iustinianus sanctas reliquias dat S Germano. ibid.d
Iustinianus in hæresim lapsus. 483.a.b
Iustinianus Pontificis partes sibi vsurpauit, vnde eius ruina. 483.a.b
Iustinianus cum hæreticis habuit consuetudinem. ibid.b.c
Iustinianus non consuluit Apostolicam sedem, sed sibi arrogauit auctoritatem sanciendi leges sacrilegas. 484.b
Iustinianus velut Antichristus erexit sibi cathedram in templo Dei. ibid.b
Iustinianus in se tria detestanda coniunxit. ibid.c
Iustinianus à Nicephoro excusatur, sed fatuè. ibid.e
Iustiniani edictum contra humanitatem Christi. 485.a
Iustinianus expugnare aggreditur Anastasium tamquam turrim. ibid.c
Iustiniano repugnat Anastasius. ibid.d
Iustinianus persecutionem instituit contra Episcopos sibi non consentientes. ibid.e
Iustinianus insequitur Catholicos. 487.a
Iustiniani ignorantiæ prauæ dispositionis. ibid.b
Iustinianus hæresim comprobat sine assensu Episcoporũ. ibid.c
cum Iustiniano quæ tractauerit Eutychius Patriarchæ. ibid.d
Iustinianus errauit auctore Theodoro Cæsariensi. 488.a
Iustinianus, Dei vindicta, ex hac vita repentè abreptus. 496.a.b
Iustinianus omnia turba ac tumultu compleuit. ibid.e
Iustinianus à S. Gregorio, & ab Agathone Papa commendatur. ibid.c
Iustinianum facti pœnituisse extremo spiritu aliqui sentiunt. 496.c
Iustinianus edictum retinuit, & non promulgauit: vnde eius honorifica memoria. 497.a
Iustiniani causa relinquitur examinanda in extremo iudicio. 497.b
à Iustiniano erectæ Ecclesiæ aliena pecunia. ibid.d
Iustiniani turpis auaritia. ibid.e
Iustiniani leges erant retia tensa ad extorquendam pecuniam. 498.a
Iustiniani nomine scripta vulgata. ibid.c
Iustinianus cõtegitur pretiosa veste à Sophia. 499.e.500.a.b
Iustiniani æs alienum dissoluit Iustinus. 501.a
Iustiniani funus exornant luminaria. ibid.c
Iustiniani corpus conditur vnguentis. ibid.d
ad Iustinianum Imperatorem epistola Agapeti diaconi. 665.c.& seq.
Iustiniani edictum aduersus Acephalos. 675.c

Iusti-

Iustinianus Episcopus Valentinus interfuit Concilio Toletano. 169.a
Iustinianus Valentiæ Episcopus multos edidit libros de Responsionibus. 365.a
Iustinianus Exconsul mittitur à Iustiniano Imp. ad reuocandum Vigilium Papam. 388.c
Iustinianus frater Iustini ductor exercitus Romanorũ. 570.e
Iustinianus frater Iustini incursionem fecit in fines Persarum. 571.b
Iustinianum vult erigere in Imperatorem Sophia Augusta. 588.c
Iustinianus Dux honore spoliatus. 588.d
Iustinus Senior quomodo electus Imperator. 1.e.2.a.b.c
Iustinus ex stabulo surgit in Imperatorem. 2.a
Iustinus genere Thrax ex Præfecto Auliconum declaratur Imperator. ibid.
Iustino procurat Imperium Amantius nesciens. ibid c
Iustinus è medio Amantium & Theocritum tollit. ibid c
Iustinus Lupicinam coniugem suam Euphemiam appellari voluit. 2.d
Iustinus nouus Augustus Catholicus. 9.e
sub Iustino Episcopi omnes Orientales profide Catholica respirant. 10.a
Iustinus explorat fidem Syrorum. 15.c
Iustinus promulgat edictum de restituendis exulibus Orthodoxis. 15.e
à Iustino quæ postulata pro Fidelibus. 15.b
Iustini edictum pro fide Catholica. 17.e
Iustini epistola ad Hormisdam Papam. 17.d
ad Iustinum Aug. epistola Hormisdæ Papæ. 18.a
Iustinus quærit Ecclesiæ pacem. ibid.c
Iustini epistola ad Hormisdam Papam. 18.d
cum Iustino Imperatore quomodo se gerere debeant legati sedis Apostolicæ. 22.c.d
ad Iustinum epistola Hormisdæ Papæ. 23.c
Iustinus valde laudatur ab Hormisda. ibid.
Iustini primordia valde laudabilia. 24.a
à Iustino requiritur, vt restituat fidem & pacem in Ecclesia. 24.a.b.c
Iustinus clarissimos viros mittit in occursum legatorũ. 29.d
Iustini obsequia erga Hormisdam Papam. ibid d
cum Iustino quid egerint legati Papæ pro pace. 31.a
Iustini epistola ad Hormisdam Papam. 33.e
ad Iustinum Imp Hormisdæ epistola. 37.b
Iustino demonstratur ab Hormisda quæ sint firma Imperij munimenta. ibid.c
Iustinum hortatur Hormisda, vt hæreses & schismata pereant, ut dissipet. ibid.e
Iustinus dolo agit contra dolosum Vitalianum. 41.d
Iustinus iubet duci Dorotheum Constantinopolim. 51.b
Iustinus dicitur à iustitia. 52.d
Iustini mandatum pro Concilio Chalcedonensi. 53.d
Iustinus non facilè poterat mederi Alexandriæ. 53.e
Iustinus refert quæstiones de fide ad Hormisdam Papã. 54.e
Iustinus iterum laborat pro pace & concordia restituenda. ibid.e
Iustinus ad Hormisdam de Episcoporũ quæstionibus. 55.a
Iustinus legatos destinat ad Hormisdam. ibid.a
Iustini epistola ad Hormisdam commendando legatos. 61.a
Iustinus petit, ne deleantur nomina defunctorum Episcoporum. 65.b
Iustini legatio ad Hormisdam missa. 66.b
Iustini epistola ad Hormisdam pro concordia Ecclesiarum. 66.c
Iustinus Gratum legatum mittit ad Hormisdam Papam. 66.b
Iustinus petit ne aliquorum Antistitum nomina tollantur. 66.d
Iustinus petit ab Hormisda, vt sequatur definita ab Anastasio. ibid e
Iustinus rescribit contra Nestorianos. 69.e
Iustinus subtiliter contra hæreticos inquirit. 70.a.b.c
ad Iustinum scribit Hormisda Papa respondens ad ea quæ petierat. 72.e
Iustinum laudat Hormisda Papa. 72.e.73.a.b.c.d
Iustinum appellat Hormisda alterum Ezechiam. 73.b
Iustinum hortatur Hormisda, vt subditos errantes cogat, & non sequatur. ibid.d
Iustino negauit iustè Hormisda ea, quæ iniustè petijt. ibid.e
ad Iustinum Hormisdæ epistola de fide. 74.d
Iustinum admonet Hormisda, vt omnes sequantur doctrinam Patrum. ibid.e
Iustini ad Hormisdam epistola de Paulo Antiocheno Episcopo. 79.d.e
Iustinus Lazorum Regem ad fidem conuertit, & filium appellauit. 84.e
ad Iustinum confugiunt Lazi. 85.b.c
Iustinus Lazis auxiliatur. ibid.c.d
Iustinus exercitum Hunnorum parat, vt Iberis opem ferat. ibid.c.d
Iustinus legationem mittit ad Sarracenos pro Christianis. 95.a
Iustinus scribit ad Regem Æthiopum Christianum contra Homeritas. ibid.c
Iustinus scribit ad Asterium Episcopum Alexandriæ contra Homeritas. 95.c
Iustini munera sub Hormisda ad Romanam Ecclesiam. 97.c
Iustini constitutio aduersus Manichæos, & omnes hæreticos. 98.d.e
Iustinus iubet vt Manichæi occidantur. 99.a
Iustino Imperatori significatur victoria contra Homeritas obtenta. 101.e
Iustini lachrymæ Deo acceptæ. 100.b
Iustinus Euphemiæ Augustæ mortuæ honorifica persoluit extrema. 102.e
Iustinus aliam coniugem accipit nomine Theodoram, & eam Augustam appellat. ibid.e
Iustinus Consul secundò. 104.a
Iustinus edictis omnes exagitat hæreticos. ibid.a
Iustinus insurgit in Arianos. ibid.a.b
Iustinus dignus summa laude, qui tantum detulit religioni. 104.d
Iustinus barbarum Regem contempsit propter fidem Catholicam. ibid.d
ad Iustinum legatio Ioannis Papæ. 105.a
Iustinus se humiliat Ioanni Papæ, & pronus in terram ipsum veneratur. 106.a.b
Iustinus repletus est ingenti gaudio. ibid.b
Iustinus à Ioanne Papa voluit coronari. ibid b
Iustinus propter cladem Antiochiæ induitur sacco, & aspergitur cinere. 109.a
Iustinus eleemosynis præstò fuit miseris. ibid.a
Iustinus restauravit Edessam, & Anazarbum, & Iustinopolis vtraque vrbs est appellata. 109.b
Iustinus multa munera misit ad Ecclesias Romanas. 112.d
Iustinus Iustinianum Imperatorem decernit, eiusque capiti diadema imponit. 125.e
Iustini obitus. 125.b.c
Iustini & Iustiniani numisma. 126.a
Iustinus pietati intentus Persas vincit. 457.e
Iustinus Junior, Iustiniani nepos, Dulcissimi filius, fit Imperator. 498.e.499.a
Iustino prædictum fuit ab Eutychio ipsum futurum Imperatorem. 499.b.e
Iustinus à Iustiniano factus fuit Curopalates. 499.a
Iustinus coronatur à Ioanne Episcopo Constantinopolitano. 500.d
Iustinus dissoluit æs alienum Iustiniani. 501.a

Iustinus voluit creari Consul, vnde exhilaratus est populus. 505.b
Iustinus Consul templum adiit more Christiano. ibid.d
Iustini edictum de fide Catholica. ibid.e
Iustinus probè secit Imperij fundamenta. 507.b
Iustinus barbaros contemnit. ibid.c.d
Iustinus fidei Catholicæ studiosus. ibid.e
Iustini praui mores. ibid.e. 508.a.b
Iustini edictum de diuortio. 508.b
Iustinus impia lege turpiter fœdauit primordia sui Imperij. 508.e
Iustinus Imperator iniustè necari præcipit Iustinum Ducem. 519.a.c
Iustinus priuat Narsetem, & constituit Præfectum Italiæ Longinum 520.d
Iustini oratio ad magistratus, ne opprimãtur pauperes. 530.c
Iustinus salua vult priuilegia Ecclesiæ Bizacenæ. 531.a
Iustinus mittit in exilium S. Anastasium Episcopum Antiochenum. 543.c
Iustini temeritate in d. scrimen adductum Romanum Imperium. 535.d.e
Iustinus cum Persis pacem petit. 553.d
Iustinus Imperator commouetur in Marcianum Ducem exercitus Romani. 553.e
Iustino significat periculum Persarum Gregorius Episcopus Antiochiæ. 554.a
Iustinus respuit Gregorij admonitiones. ibid.b
Iustinus erat in sordibus voluptatum volutatus. ibid.a
Iustini Imp. constitutio aduersus Samaritas hæreticos. 554.c
ad Iustinũ epistola Simeonis Stylitæ contra Samaritas. 555.a
Iustinus ob mœrorem deliquium mentis patitur. 563.b
Iustinus patitur magicas incantationes, a quibus non curatur. ibid.d
Iustinus liberatur virtute freni facti ex clauo Christi ibid.d
Iustinus iniurys laceranit Biduarium fratrem suum. ibid.e
Iustinus pacificatus est cum Biduario fratre instante Sophia coniuge 563.e. 564.a
Iustinus Imperator templum Dei genitricis erigendum curat. 566.e
Iustinus multa bona consequitur à Dei matre. ibid.c
Iustinus ascisit sibi collegam Tiberium. 566.c.d
Iustinus admonet Tiberium collegam. 567.b.c
Iustinus reuocat ab exilio S. Eutychium Episcopum. 565.a
Iustinus cum ingenti gaudio excipit S. Eutychium Episcopum. 569.b
Iustinus moritur. 587.d
Iustinus moriturus hortatur Tiberiũ ad multa bona. ibid.d.e
Iustini corpus positum in Heroo 588.a
Iustinus bonus fuit in initio sui Imperij. ibid.a
Iustinus incidit in maximam auaritiam. ibid.a
Iustini thesauros pauperibus erogat Tiberius Imp. 588.e
ad Iustinum Imp. Iuniorem legatio Turcarum. 673.c
Iustinus Dux iniustè necatur a Iustino Imperatore 519.c
Iustinus vir illustris mittitur à Sigeberto Rege ad S. Euphronium propter lignum S. Crucis. 515.d
Iustinus diaconus a Possessore mittitur ad Hormisdam Papam. 57.a
Iustitia sæpe auro opprimitur. 52.c.d
Iustitiam exoptat Iustinianus. 128.c.d
Iustitia defendenda præsertim ab Episcopis. 149.a
Iustitia militum commendatur, iniustitia verò condemnatur. 451.a.b.c.d
de Iustitia custodienda cõcio Belisarij Ducis exercitus. 190.a.b
Iustitiæ summum exemplum Belisarij. 191.a
Iustitiam seruandã esse præcipit Guntheramnus Rex. 638.b
Iustus Vrgelitanus Episcopus interfuit Concilio Toletano. 169.a
Iustus monachus ægrotans detegit tres aureos à se occultatos. 654.d
Iustus monachus vitatur ab alijs monachis, & Ecclesiastica priuatur sepultura. ibid.e
pro Iusto monacho celebratur Missa triginta diebus. 655.b
Iustus monachus liberatur à pœnis purgatorij. ibid.b
Iustus apparet copioso fratri. ibid.b
Iustus Orgelitanus Episcopus. 365.a
Iuuenalis Episcopus sensit Ibam pœnitentem recipiendum. 427.d

K

Kericus Dux exercitus Romani Comes Orientis. 132.a
de Kerico error est corrigendus. ibid.a
Kericus ad Theodosium magnum cœnobiarcham venit. ibid.e
Kericus cilicio Theodosij induebatur in prælio pro thorace. ibid.b.c
Kericus Theodosio duce fugauit hostes. ibid.c.d
Kiouiensis Metropolitanus datus ab Episcopo Constantinopolitano Russis. 678.c
à Kiouiensi Metropolitano diuisi sunt Moschouitæ. ibid.c

L

Labor fructus parit. 643.b
Labores & ieiunia Iustiniani Imp. 129.b
Lacrymæ ex duplici causa oriuntur. 10.d
Lacrymæ Deo gratissimæ. 101.c.d
Lacrymæ veræ maximè possunt ad persuadendum. 633.c
Lætitiæ cantica cantabantur in Christianorũ funere. 661.e
Laici intelligant se subditos esse Dei sacerdotibus. 72.b
Laici à sacerdotibus discant, & non è contrà. 140.c
Laici non habent auctoritatem prædicandi. 220.b.d
Laici quo cultu venerari debeant clericos. 636.b
Laici clericum ad seculare forum non trahant. 649.a
Lampridius deficit à Vigilio Papa. 363.d
Lampridius monachus Iudicatum Vigilij Papæ recipere noluit. 378.b
Lapidicina noua adinuenta in constructione templi B. Mariæ Hierosolymis. 161.b
Lapsi non recipiendi sunt cum honoribus. 224.d
de Lapsis decernere spectat ad sedem Apostolicam. 225.d.e
Lateranense cœnobium datum monachis S. Benedicti. 551.a
Latrones à Deo puniuntur. 450.b.c.d.e
Latta monasterium S. Martini malè tractatum à militibus, qui luunt pœnas. 564.c.d
Laudes humanæ cælestem præmium auferunt. 72.e
S. Launomarus Abbas refulget sanctitate & miraculis. 525.d
S. Launomarus ad orationem semper confugiebat. ibid.d.e
S. Launomarus iactantiam & vanitatem fugiebat. ibid.e
S. Launomarus respuit pecuniam Ermoaldi tamquam iniquam. 526.a.b
in Lauram S. Sabæ ingrediuntur Origenistæ, & malè tractant Monachos. 177.e
in Lauram Cepathæ venit miles liberatus Dei virtute. 311.c
S. Laurianus genere Pannonius, & presbyter Mediolanensis. 365.b
S. Laurianus in Hispaniam fugit propter persecutionem Totilæ. ibid.b
S. Laurianus eligitur Episcopus Hispalensis. ibid.b
S. Laurianus fit martyr Arianorum gladio. ibid.c
L. Laurianus cæcum in itinere illuminat. ibid.c
S. Laurentij reliquias exoptat Iustinianus ab Hormisda Papa. 41.e
S. Laurentij Ecclesia incensa à Longobardis instauratur à Sanctulo viro Dei. 548.d
S. Laurentij basilicam ædificauit Pelagius Papa. 653.d
S. Laurenty corpus inuentum. 653.e. quisillud viderunt, omnes infra decem dies mortui sunt. ibid.

Laurentius Iunior creatur Mediolanensis Episcopus. 584.
Laurentius mittit libellum ad Pelagium Papam pro communicatione Catholica. ibid.a
Laurentij fideiussor S. Gregorius. ibid.b
Laurenty tempore S. Gregorius non fuit diaconus S. R. E. neque exercuit monasticam vitam. 585.b.c
de Laurentij obitu epistola S. Gregorij Papæ ad Exarchum Italiæ Romanum. ibid.c
Laurentius quanto tempore sederit. ibid.c
Laurentius Archidiaconus mittitur Apocrisarius ad Mauritium Imperatorem. 622.d
Laurentius priuatur munere Apocrisarij à S. Gregorio Papa. ibid.e
S. Lauto Episcopus Constantinensis fuit in Concilio Aurelianensi secundo. 268.c
S. Lauto Episcopus Constantinensis interfuit quintæ Synodo Aurelianensi. 392.a
Lazorum Rex ad fidem conuertitur. 84.e
Lazorum Rex fit Imperator à Iustino. ibid.e
Lazi appellati sunt antiquitus Cholci. 85.a
Lazorum Rex S. Danielis exemplo permotus. 85.b
Lazorum templum ædificatum in Hierosolymorum eremo. 161.d
ad Leandrum Episcopum Hispalensem epistola S. Gregorij Papæ. 585.d
ad S. Leandrum scribit S. Gregorius de sua euulsione à monasterio. 593.c
S. Leandri Episcopi legatio ad Tiberium Imp. 600.e
S. Leander cognitus à S. Gregorio Constantinopoli. 600.e
ad S. Leandrum epistola S. Gregorij de libro Iob. 601.a
S. Leander aliquid profecit cum Tiberio Imperatore. ibid.a.b
S. Leander in exilium mittitur à Leuuigildo Rege. 608.d
S. Leander libros composuit aduersus dogmata hæreticorum. ibid.e
S. Leander suis scriptis vulnerat Vincentium apostatam Episcopum Cæraugustanum. ibid.e
S. Leandro commendat filium suum Reccaredum Leuuigildus parens. 613.b
per S. Leandrum Episcopum conuertuntur Gothi in Hispania. 641.d
S. Leander præfuit tertio Concilio Toletano, & legatione functus est pro Romano Pontifice. 642.a
S. Leandri oratio de Gothorum conuersione. ibid.c
S. Leander demonstrat Ecclesiam crescere ex persecutionibus. ibid.d
S. Leander ostẽdit gaudium ex hæreticorũ conuersione. 643.a
S. Leander Toletanæ Synodo interfuit. 610.a
S. Leander Gothorum Apostolus. ibid.a
ad S. Leandrum scribit S. Gregorius Papa de eius amore in Reccaredum Regem. 650.d
Legata ad pias causas soluantur. 640.a.b
Legata ab hæredibus adimpleantur, alioquin à Deo puniantur. 123.b
Legatio Acœmetarum ad Ioannem Papam. 179.e
Legationem Agapetus Papa suscipit ad Iustinianum Imperatorem. 238.c
Legatio Athalarici Regis ad Iustinianum Imp. 126.b
Legatio Aureliani Arelatensis Episcopi ad Vigilium Papam. 373.d
Legatio Childeberti Regis ad Pelagium. 465.d
Legatio Concilij Carthaginensis ad Iustinianũ Imp. 222.b
Legatio Ecclesiæ Carthaginensis ad Ioannem Papam. 218.a
Legatio Ecclesiæ Thessalonicensis ad Rom. Pontificem. 67.d
Legatio Hilderici Regis Vuandalorum ad Iustinianum Imp. 127.d
Legatio ab Hormisda Papa Constantinopolim. 22.a
Legatio Ioannis Papæ Constantinopolim. 105.a
Legatio Iustiniani ad Vigilium Papam. 303.b.c
Legatio Iustiniani ad Vigilium in basilica sanctæ Euphemiæ degentem. 388.a.e
Legatio Iustiniani Imp. ad Ioannem Papam. 179.b
Legatio Iustini Imp ad Hormisdam Papam. 66.b
Legatio S. Leandri Episcopi Hispalensis ad Tiberium Imp. 600.e
Legatio Narsetis ad Longobardos. 520.e
Legatione Pelagij fungitur S. Leander Episcopus in Concilio Toletano. 643.a
Legatio Scytharum monachorum ad Africanos Episcopos. 46.d
Legatio S. Sabæ ad Iustinianum Imp. 157.d.e
Legatio Theodati Regis ad Iustinianum pro pace. 210.b
Legatio S. Radegundis Reginæ Hierosolymam ad accipiendas reliquias S. Mamertis. 514.a
Legatio Radegundis Reginæ in Orientem pro ligno Crucis. ibid.c
Legatio alia Radegundis Reginæ in Orientem pro gratiarum actione. 517.b
Legatio Ruthenorum Episcoporum ad Clementem VIII. 677. & seq.
Legati Apostolici primum locum obtinent in Concilio. 426.b
Legati Romani Imperij malè tractantur à Cosrhoe Rege. 570.e
Legati ab Hormisda Papa missi Constantinopolim. 22.a.b
Legatis Hormisdæ Papæ scripta commonitio. 22.b
Legati quomodo se gerere deberent Constantinopoli. ibid.c.d
Legati quid in itinere fecerint. 29.a
Legatorum relatio ad Hormisdam Papam. 29.a
Legatis occurrit Scampinus Episcopus. ibid.c
Legatis occurrerunt viri ab Imperatore missi. ibid.c
Legatorum tertia relatio ad Hormisdam. ibid.e
Legatorum relatio ad Hormisdam Papam de rebus gestis Thessalonicæ. 30.d
Legati quid egerint Constantinopoli. 31.a
Legati commendantur Imperatori ab Hormisda. 38.a
Legati laborant pro Antiochena Ecclesia. 40.b
Legati multas tribulationes & afflictiones passi sunt. 40.b.c
Legatis oblatus libellus à monachis Scythis. 43.d
ad Legatos scribit Hormisda Papa. 49.c
in Legatum Apostolicum quid fecerint hæretici. 50.d.e
Legatorum relatio de Ioanne interfecto. 50.b
ad Legatos scribit Hormisda Papa. 51.b
Legati mittebantur ab Episcopo electo ad summum Pontificem. 56.c
Legati Apostolici Constantinopoli Romã reuertuntur. 61.a
Legati à Synodo Constantinopolitana Romam missi. 64.c
Legati Iustini retenti sunt Romæ ab Hormisda Papa. 71.d
Legati Iustini sæpe auditi sunt, & conuicti, atque persuasi. ibid.d
Legati Orientales dimissi sunt ab Hormisda Papa. 79.a.b
de Legatis missis, & litteris datis à Iustiniano ad Ioannem Papam. 182.d
Legatus negotia committit Agapetus Papa. 225.b
Legati Apostolici Synodũ congregant Cõstantinopoli. 255.d.e
Legati Euphræmij Patriarchæ Antiocheni in Concilio Constantinopolitano. 256.b
Legati Cæsareæ Cappadociæ & Ancyræ in Concilio Constantinopolitano. 256.b
Legati mittuntur à Mauritio Imperatore ad Childebertum Regem Francorum. 633.c
Legati Mauritij nõ bene tractantur à Childeberto. ibid.c.d
in Lenones sanctio Iustiniani Imperatoris. 236.d. 237.a.b.c. 238.a.b
Leocadia mater S. Galli Episcopi Aruernensis. 551.e
S. Leonis Papæ nomen restitutum Diptychis. 6.d. 8.b
S. Leonis Papæ nomen præponendum cæteris Episcopis. 6.e 7.a
S. Leonis Epistolas amplectuntur Orientales. 32.b
S. Leonis epistola est sequenda. 39.a.c. 41.a

S. Leonis epistolas suscipit Epiphanius Episcopus Constantinopolitanus. 61.c
S. Leo illuminator & columna Ecclesiæ. 247.c
S. Leo quid sentiat pro Concilio Chalcedonensi. 430.b
S. Leo Papa reprehendit Anatolium Episcopum Constantinopolitanum de audacia. 626.b
Leo Episcopus Nolanus. 225.d.256.a
Leo Pictauiensis blasphemus in Sãctos à Deo punitur. 456.c
Leo Cappadox Abbas magnus in diuinis rebus. 620.e.621.a
Leonis humilitas, silentium, & charitas. 621.a
Leo semper asserebat se regnaturum. ibid.a
Leo se vendidit pro fratribus. ibid.c
Leonis Abbatis martyrium. ibid.b.c
Leo Episcopus Agathensis res suæ Ecclesiæ recuperare studet à Gomachario. 604.a
Leo oratione sanat Gomacharium Arianum. ibid.a
Leo reprehendit Gomacharium sanatum. ibid.b
Leo irridetur à Gomacharo. ibid.b.c
Leo orat contra irrisorem, qui iustissimè luit pœnas. ibid.
Leo recipit bona Ecclesiæ. ibid d
Leo exhibet ministerium Zosimo pro asino vorato. 109.d e
Leontius missus à Iustino Imp. in occursum legatorum Romani Pontificis. 29.d
Leontius monachus nouas locutiones introducere conatur. 38.d
Leontius monachus Romam venit. 42.a
Leontius Magister militum vnus ex Decemuiratu. 151.c
Leontius Byzantinus Origenista. 175.c.e
S. Leontius Burdegalensis Episcopus cooperuit stanno basilicam S. Vincentij. 476.e
Leontius Episcopus Burdegalensis fuit in primo Concilio Parisiensi 469.e
Leontius Burdegalensis episcopus Emerium Episcopum Santonensem priuauit. 509.b
Leontius mulctatur à Chariberto Rege. ibid.c.d
Leontius perfecit basilicam S. Bibiani. ibid.e
Leontius restituit Ecclesiam S. Eutropij. ibid.e
Leontius suis ex improuiso redditus. 510.a
Leontius nobilissimo ortus genere coniugatus ad Episcopatum assumptus fuit. ibid.c
Leontij laudes. 511.b.c.d
Leontius Peleziczki Episcopus Pinscensis, Turonensisq; subscriptus in litteris Ruthenorum ad Clementem VIII. 682.b.683.b
Lepra cum perfidia tollitur per fidem. 472.d
Leubouins clericus curatur virtute S. Martini. 566.b
Leudastes Præfectus Turonensis amouetur Gregorij Episcopi opera. 594.b
Leudastes parat insidias in Gregorium. ibid.b.c
Leudastes fugit, & ab omnibus Ecclesiis arcetur. 595.a
Leudastes instar Cain vndique pulsus, vixit profugus super terram. ibid.c
Leuderus Dux exercitus Gothorum Romæ. 269.c
Leuderes Dux magis capi voluit, quàm fugã capere. 270.a
Leuthares Dux Alemannorum. 550.a
Leuthares dat pœnas patratorum scelerum. ibid.b
Leuuigildo fuit coniux Theodosia Catholica femina, à qua nihil melior effectus est. 531.d
Leuuigildus frater Liubæ fit eius collega in regno Hispaniarum. 523.a.531.d
Leuuigildus Rex in Hispania excitat persecutionem in Catholicos. 600.a
Leuuigildus multos relegauit, multos rebaptizauit, & interfecit. ibid.a.b
Leuuigildus commotus ad persecutionem à Goisuintha vxore. ibid.b
Leuuigildo fuerunt ex prima vxore duo filij, Hermenegildus, & Reccaredus. 600.c
Leuuigildus quærit miracula ab Episcopo Ariano, sed ea hæreticis Deus non concedit. 601.c.d
Leuuigildus malè tractat clericum confitentem æqualitatem personarum in sanctiß. Trinitate. 601.e. 602.a
Leuuigildus mittit legatum Agilanem ad Chilpericum Regem. 602.c.d
Leuuigildus pugnat cum Hermenegildo filio. 607.d.e
Leuuigildus sacramento se obligat Hermenegildo, quòd eum non lædet. ibid.e
Leuuigildus sacramenti obliuiscitur, & in carcerem filium detrudit. 607.e. 608.a
Leuuigildus quærit perducere Hermenegildum in Arianismum. ibid.b
Leuuigildus occidi præcipit filium. ibid c
Leuuigildus cognouit errorem suum, sed non meruit peruenire ad Catholicam fidem. ibid.c d
Leuuigildus relegat Episcopos in diuersa loca. ibid.d
Leuuigildus spoliat Ecclesias bonis. ibid.d
Leuuigildus subegit Suenos, & eos a recta fide reuocat. 609.b.c
Leuuigildus Audicam Regem deiecit, & in monasterium detrusit. ibid.c.
Leuuigildi Regis obitus. 613.a
Leuuigildus commendat filium suum Reccaredum S. Leandro Episcopo. ibid b
Leuuigildi pœnitentia anceps. ibid.b
Leuuigildus per septem dies fleuit suum errorem. ibid.d
Leuuigildi execrabilis memoria remansit. ibid.d
Lex Ecclesiastica, vt Romano Pontifici omnes deferant. 64.b
Lex Iustiniani Imp. ne Episcopi ad curiam veniant. 141.a
Lex Iustiniani de Episcoporum electione. ibid.e
Lex Iustiniani Imp. aduersus raptores. 143.e
Leges qui homines Imperio Romano sanciuerint. 152.e
Leges Ecclesiasticæ cessant, vbi regnant arma. 564.b
Leges Ecclesiasticas cur sanciuerit Iustinianus Imperator. 139.b.c
Leges Ecclesiæ ab Imperatore & à Principibus non sunt condendæ. 344.a.b.c
Leges Ecclesiasticas à sacerdotibus Principes accipiãt. 649.a
Leges rectas ab impijs latas non respuit Ecclesia. 140.e
Leges quo ordine editæ sint à Iustiniano. 202.a
Lex Iustiniani de præscriptione centum annorũ. 216.e.217.
Leges Principum probantur ab Ecclesia, si innitantur sacris canonibus. 220.d
Legibus sæculi sunt coercendi pertinaces. 264.e
Leges Iustiniani erant retia tensa ad extorquendam pecuniam. 498.a
Leguleij hæretici statim volunt videri Theologi. 627.a.b.c
Libellus fidei Hormisdæ Papæ. 31.c
Libello Hormisdæ præmium affixit Ioannes Constantinopol. Episcopus. ibid d
Libellum offerre debebant Episcopi, vt communicarent cum sede Apostolica. 22.b
Libellum obtulit legatis Troius Episcopus Scampinus. 29.e
Libellus qui excipiendus esset à legatis recitatur coram Imperatore. 31.b.c
Libellus Ioannis Episcopi Constantinopolitani legatis oblatus 31.d
Libellus fidei oblatus ab Hormisda Papa schismaticis. 31.e
Libelli offerebantur ab Episcopis ipsis legatis. 38.c
Libellus monachorum Scytharum legatis oblatus. 43.d
Libellus Maxentij à Cochlæo perperam laudatur. 44.a
Libellos noluit offerre Dorotheus Thessalonicensis Episcopus. 50.c
Libellos Episcoporum recipere debebat Epiphanius pro Hormisda. 78.a
Libellos lapsorum poterat recipere Epiphanius Episcopus Constantinop vt ad Hormisdam eos mitteret. 77.b
Libellus fidei offertur à Iustiniano Imp. Agapeto Papæ. 243.a.b

Libellus monachorum Catholicorum oblatus Agapeto Papæ aduersus hæreticos 248.d.e
Libellum offert Mennas Agapeto. 254.a
Libellus monachorum oblatus Synodo Constantinopolitanæ. 258.d
Libelli oblati Synodo Constantinopolitanæ contra hæreticos. 259.b
Libellus scriptus de Tribus capitibus sub Vigilio Papa. 337.a
Libellos tradunt Stephano Apocrisario Orientales Episcopi. 345.c
Libellum misit contra Tria capitula ad Mennam Vigilius Papa. 360.a
Libellus Iustiniani Imperatoris missus ad Quintam Synodum. 399.e
Libellus Gothorum ab ipsis damnatur. 647.e
Liber Iob quando à S. Gregorio fuerit cœptus explicari, & quando completus. 601.a
Liber Eutychij de Resurrectione flammis damnatus. 618.c
Libri interpretationum sacræ Scripturæ ad Papam mittuntur comprobandi. 57.d
Libri hæreticorum prohibentur. 58.e
Libri improbati quomodo sint legendi. 59.a
Libri antiqui sunt conseruandi. 193 e
Libri hæreticorum sunt igni tradendi. 251.c.649 e
Libri hæreticorum omnino prohibentur à Iustiniano Imp. 264.b.c
Libri multi fisci à Fredegunde Regina proijciuntur in ignem. 596.e
Liberalitas Tiberij Imperatoris in pauperes commendatur. 589.a.b.c
Liberalitas commendatur in Principe. 577.d
Liberatus diaconus Ecclesiæ Carthaginensis legatus ad Ioannem Papam. 218.a
Liberius Patricius mittitur à Iustiniano ad Vigilium Papam. 400.d
Liberius Patricius Præfectus Prætorio rerum Gothorum in Gallijs. 163.b
Liberius Patricius res Gothorum defendit. ibid b
Liberius Patricius procurator in Gallijs. 121.a
Liberius Patricius monasteriũ rexit in Campania. ibid.a
ad Liberium Senatorem scribit Ioannes Papa de fide. 200 b
Liberius Senator legatus Theodati Regis ad Iustinianum. 210.b
Liberius fit Augustalis, & mittitur Alexandriam. 272.a
Libertas mira feminæ Christianæ cõtra Dunaan Regẽ 93.c.d
Libertas Ecclesiarum non violanda: alioquin Deus vlciscitur. 514.a
Libertas Ecclesiæ vindicatur in primo Concilio Parisiensi. 466.b.c.d.e
S. Libertinus malè tractatur à Darida Duce Gothorũ. 327.d
S. Libertino ablatus equus à Gothis restituitur. ibid.e
S. Libertini monasterium inuadunt Franci. 450.a
S. Libertinus orationibus liberatur à Francis ipsum requirentibus. ibid.
Lybia quo anno acquisita sit à Iustiniano. 193.d
Licinianus Episcopus Carthaginensis mittitur in exilium à Leuuigildo Rege. 608.d
Licinianus Episcopus collega Seueri Episcopi Malacitani. ibid.e
Licinianus exul peruenit Constantinopolim, & veneno extinguitur. 609.a
Licinius Comes Thessalonicam venit. 50.c
de Ligno S. Crucis magnum miraculum. 310.b.c
Lignum Crucis portabant Imperatores in fronte. 500.e
Lignum S. Crucis exoptat Radegundis Regina, & legationem pro eo mittit in Orientem. 514.c
Lignum S. Crucis contumeliam patitur. 515.a
Ligno S. Crucis erectum oratorium apud Turonos. 515.a
de Ligno S. Crucis præconia. 515.a.b
Lignum S. Crucis quibus donis esset illustratum. ibid.c
Lignum S. Crucis reconditur suo loco per S. Euphronium Episcopum. ibid.d
Lignum S. Crucis honestatur hymnis, Vexilla Regis prodeunt, & Pange lingua gloriosi, &c. ibid.e
Lignum S. Crucis multa edit miracula. 516.d
è Ligno S. Crucis lux splendet. ibid.e
à Ligno S. Crucis item oleum exundans. ibid.e
de Ligno cancelli S. Martini verè miranda. 513.b
Lignum cancelli S. Martini sanat Gregorium Turonensem infirmum. 560.a
in Liguria tanta fames, vt matres filios comederent. 299.b
Liguriam inuasit Alboinus Rex. 533.a
ad Limina Apostolorum veniebant multi ad curandos infirmos. 561.c
ad Limina Apostolorum mittit donum Antharit Rex. 612.d
Litaniæ cantabantur in terræmotu. 442.a
Litania cantabatur in Ecclesia. 449.d
Litteræ. Vide, Epistola.
Liuba fit Rex Gothorum in Hispania. 523.a
Liuba tertio anno regni moritur. 536 d
Longinus Præfectus mittitur in Italiam à Iustino Imp. loco Narsetis. 520.d
Longinus quærit mortem Helmigis. 538.b.c
Longobardi à Narsete dimittuntur. 397.a
Longobardorum scelera & facinora. ibid.a
de Longobardorum incursione quæ præostensa fuerint S. Redempto 522.a
à Longobardis mala illata in Italiam. ibid.c
Longobardorum inuasio quàm dira. ibid.e
Longobardi influunt in Italiam. 526.d
Longobardi quo tempore aduenerint in Italiam. ibid d.e
cum Longobardis iuncti alij barbari. 527.a
Longobardorum pessimi mores. ibid.b
Longobardorum progressus in Italia. 533.a
Longobardi iterum ascendunt in Italiam. 562.a
Longobardorum incursione plures Ecclesiæ desolatæ. 539.b c
Longobardi inter Duces diuidunt ciuitates Italiæ. 545.c
de Longobardorum superstitione. ibid.d.e
Longobardorum magna persecutio. ibid.e
à Longobardis multa mala passa sunt suburbia, sed in vrbem non sunt ingressi. 546.a.b
à Longobardis cœmeteria diruta. ibid.b
Longobardorũ res haud exactè conscriptæ ab antiquis. ibid.d
Longobardi sub Ducibus fuerunt truculentiores. ibid.e
Longobardus à maligno spiritu correptus ob intentatam rapinam Mennæ solitario. 547.e
Longobardi deinceps reuerti Mennam solitarium. ibid e
Longobardi non præsumunt temerare Ecclesias. 548.a.b
Longobardi trascuntur in Sanctulum. ibid.c
Longobardi gratias agunt Sanctulo pro obtento oleo. ibid c
Longobardi diaconũ capiunt & ligãt vt interficiant 549.a.b
Longobardi Sanctulũ pro diacono interficere volunt. ibid.b.c
Longobardi Sanctulum venerantur. ibid.d
Longobardi Sanctulo captiuos largiuntur. ibid.c
Longobardi monachos occidunt. 550.a
Longobardi Saronum Abbatem necant. ibid.b
Longobardi diaconum interimunt, quos sequitur vltio diuina. 550.c.d
Longobardi destruunt monasterium Cassinense. 551.a
Longobardi Duces mittunt ad infestandos Gallos. 560.b
Longobardorum clades prædicta à S. Hospitio. ibid.d.e
Longobardi Nicæam deuastant. ibid.c
Longobardi exæstuabant in damna Francorum. 560.d
Longobardi victi virtute vnius Sancti. ibid.d.
Longobardi in Gallias venerunt propter peccata. ibid.e
Longobardi iterum prorumpunt in Gallias. 562.a
Longobardi vastant monasterium in Gallia. 561.a

Longobardus occidere volens S. Hospitium à Deo flagellatur, & à S. Hospitio curatur. 561.b
Longobardus relicta impietate fit monachus. ibid.a.b
Longobardi plerique à Mummolo interfecti. ibid.a
Longobardorum gladio vastatur Italia tota. 565.e
à Longobardis necati quadraginta martyres. 572.a.b
Longobardi cogebant comedere immolata. ibid.b
Longobardi immolabant caput capræ diabolo. ibid.b
sub Longobardis alij martyres. 572.b.c
Longobardi non amplius negotium facesserunt fidei causa. ibid.c
Longobardorum superstitio. ibid.d
de Longobardis epistola Pelagij Papæ ad Gregorium diaconum. 611.a
Longobardos maximè timet Pelagius Papa. 611.b.c
Longobardi per decennium fuerunt sine Rege sub Ducibus. 612.b
Longobardi Regem eligunt Antharit cognomento Flauium. ibid.b
in Longobardos sollicitat bellum Mauritius Imp. 633.c
Lucanos subegit Totilas Rex Gothorum. 328.b
in Lucaniæ cladem accipit Totilas Rex. 355.e
S. Lucæ corpus inuentum Constantinopoli. 390.c
S. Lucæ reliquias transtulit Constantinopoli Romam sanctus Gregorius Papa. 586.b
S. Lucæ caput portatur Romam à S. Gregorio Papa. 622.e
Lucense Concilium in Gallicia. 531.e
Lucentius Episcopus legatus Papæ in Concilio Chalcedonensi. 426.b
Lucretius Episcopus Bracharensis præfuit Concilio ibi celebrato. 486.a.b
Ludibrium interdum retorquetur in delusorem. 604.d.e
Lugdunensis Synodus prima. 536.a
Lugdunensis Synodus secunda. 630.d
in Lugdunensi Synodo plures canones sanciti. ibid.d
Luminaria portabantur in sepeliendis Christianis. 501.c
Lupentius Abbas apud Brunichildem Reginam accusatus, 632.b
Lupentius innocens occiditur. ibid.b
Lupentij caput miro modo inuenitur. ibid.
Lupicina uxor Iustini dicta Euphemia. 2.d
S. Lupicinus redditur tremendus Chilperico Regi. 577.c
S. Lupicino offert agros & vineas Chilpericus Rex, quæ ille respuit. ibid.d
in S. Lupicinum munificentia Chilperici. ibid.d
in Lusitania solita renouari miracula in fonte baptismatis. 365.e
Luxuria est depopulatrix humani generis. 195.e.196.a
in Lyciam exul mittitur Siluerius Papa. 275.d

M

Macarius eligitur Episcopus Hierosolymitanus. 349.e
Macarius suspectus de hæresi iniustè. ibid.e
Macarius habuit spiritum prophetiæ. 350.a
Macarius ordinauit diaconum S. Gregorium Agrigentinum. 350.a
Macarius Episc. Hierosolymitanus sede pulsus. 366.c.d
Macarius quanto tempore sederit. ibid.d
Macedonius Constantinop. Episcopus non fuit receptus in communionem ab Apostolica sede. 9.a
S. Maclouius Episcopus in Britannia illustratus miraculis. 511.a
Magicæ incantationes non prosunt infirmis, sed virtus diuina. 563.d
à Magiæ vsu curatur malefica per Simeonẽ Salum. 369.a.b
Magorum vaticinia quam sint vana. 651.a.b
Magister quidam viduæ oppressor omnibus bonis spoliatus male mulctatur. 530.d.e
Malefica curatur ab vsu magiæ à Simeone Salo. 369.a.b
Mamans Præfectus Lauræ. 175.a
Mamianus Patricius illustris & dives. 217.d
S. Mammetis martyris corpus Hierosolymis quiescit. 514.a
S. Mammetis reliquias exposcit Radegundis Regina. ibid.a
S. Mammetis reliquias magna veneratione susipit Radegundis Regina. ibid.b.c
Mammona mulier Iudæa ad fidem conuersa à S. Germano. 576.d
Manatius, siue Namatius, vir egregiæ sanctitatis, nobilitatis, & eloquentiæ. 637.a
Manatius habuit vxorem Euphrasiam. ibid.a
Manatius, relicta vxore, fit Episcopus Viennensis. ibid.a.b
Manichæi quare dicti sint Eutychiani. 3.d
Manichæi ab Hormisda exagitantur & flagellantur. 97.a
in Manichæos constitutio Iustini Imp. 98.d.e
Manichæi à Iustino occidi iubentur. 99.a
Manichæi in Perside omnes occisi. ibid.b
Manichæis similes sunt Priscillianistæ hæretici. 279.c
cum Manichæis concordat Arius. 282.a.e
Manulfus claudus curatur virtute S. Martini. 566.a
Mansiones cælestes quomodo ædificentur. 657.b.c
Manus impositio duplex, & per pœnitentiam, & per inuocationem Spiritus sancti. 280.a
Marcellus secutus est primò Iustinianum errantem, sed luit pœnas ex coniuratione. 488.e
S. Marcelli Ecclesiæ legata relicta soluantur. 640.b
Marcellini Comitis scripta. 211.e
Marcianus Dux Romani exercitus commouet in indignationem Iustinum Imperatorem. 553.e
ad Marcianum mittit Acacium Iustinus Imp. 554.c
Marcianus spoliatur dignitate ab Acacio. ibid.c
Marcouefa nefariè copulatur cum Chariberto Rege. 534.d.
excommunicatur vterque à S. Germano, & paulo post moriuntur. ibid.
Marcus exhibet libros fisci, quos Fredegundis proijcit in ignem. 596.e
Marcus Scholasticus falsus testis aduersus Siluerium Papam. 275.c
Mare cõtabulasse ferunt Xerxem, & ipsum reddidisse equitabile. 571.d
in Mare feruntur serpentes Tiberis inundatione. 652.c
in Mari magna tẽpestas, vnde liberantur diuinitus. 611.d.e
S. Maria Virgo Dei genitrix dicenda. 3.b. 180.a. 128.a.b. 338.d
S. Maria mediatrix pro pace Ecclesiarum. 11.b
S. Mariæ templum erexit Iustinianus Imperator apud Absagos. 150.b
S. Maria Virgo verè mater Dei. 182.c.201.a
S. Mariæ nobile templum Hierosolymis construitur à Iustiniano. 160.a.d
S. Mariæ Ecclesiæ qualis structura. ibid.d.e.161.a
in S. Mariæ Ecclesia construenda Hierosolymis noua lapidicina adinuentæ. 161.b
S. Mariæ templum construitur in monte Oliuarum à Iustiniano. 161.d
S. Mariæ precibus victorias consecutus est Iustinianus. 208.b
S. Mariæ Carthagine nobiles ædificat Ecclesias Iustinianus. 209.d
S. Maria mutuis officijs certauit cum Iustiniano. ibid.d
S. Mariæ Ecclesia venerabilis Constantinopoli. 213.a
S. Mariæ ædificauit templum Imuriosus Episcopus. 308.b
S. Mariæ intercessione liberantur Constantinopolitani à peste. 331.c.d
S. Maria puerum Iudæum ab incendio liberauit. 390.e
S. Mariæ Virginis auxilio Narses vicit Gothos. 396.e
ex S. Mariæ Virginis imagine nascitur oleum ad curandos infirmos. 491.c.d
S. Mariæ templum erigit Iustinus Imperator. 566.c

S. Maria

S. Mariæ precibus multa consequitur Iustinus Imperator. ibid.c
S. Mariæ monasterium ædificat Rupertus Episcopus Salesburgensis. 662.d
S. Mariæ offert librum hunc auctor. 663.
& ab ea auxilium obnixè exposcit. 1.e.663.
Mariæ Virginis imago auersatur impium Anatolium. 579.a
Maria Virgo apparẽs incitat Fideles cõtra Anatolium. ibid.b
Maria Virgo reprehendit defensorem Anatolij. ibid.d
Mariæ Virgini displicent præstigiatores. 579.a.b.d
in S. Mariæ templo facta visio de futuro Mauritio Imperatore. 592.d
in Mariam Virginem blasphemi à Deo puniuntur. 630.c
Maria Aegyptiaca post multa carnis scandala conuertitur. 110.a.b.c
Maria Aegyptiaca Zosimum conuenit. 110.b
Maria Aegyptiaca inter sanctas relata. ibid.c
Mariæ Aegyptiacæ sepulchrum effossum parat leo. 110.b
Maria Aegyptiaca pœnitentibus exemplar. ibid.b.c
Mariæ Aegyptiacæ exemplo multæ meretrices ad meliorem frugem conuersæ. 110.c
Maria altera Tarsensis eodem tempore ex meretrice monasticam vitam suscepit. 110.c
Marianus presbyter & Archimandrita libellum offert Agapeto contra hæreticos. 248.d.e
ad Marin Persam hæreticum epistola Ibæ non est defendenda. 341.a
à S. Marone dicti sunt monachi Maronitæ. 14.b
Martanius Comes Domesticorum mittitur ad Synodum Mopsuestenam. 380.c
Martianus vnus ex Synodo Constantinopolitana. 63.e
S. Martini virtute sedatur bellum inter fratres. 308.c.d
S. Martinus miraculis coruscat tempore Euphronij Episcopi. 468.d
S. Martini virtute liberatur Chramnus à vinclis. 468.e
ad S. Martini sepulchrum mittit aurum & argẽtum Theodomirus pro sanitate filij. 471.d.e
S. Martino fabricat Ecclesiam Theodomirus Rex, & sanctuaria exposcit. ibid.e
ad S. Martinum alia munera mittit Theodomirus Rex, & obtinet reliquias, & multa bona. 472.a.b
S. Martini reliquiæ cum psalmodia transferuntur. 472.b
S. Martinus precibus inuocatus liberat in carcere detentos. ibid.
ad S. Martini sepulchrum accedit Vltrogotha Regina. 472.e
S. Martini virtute tres cæci illuminantur. 473.a
S. Martini basilica incensa. 478.c
ad S. Martinum ire properat Gregorius Turonensis infirmus. 512.c.d.e
à S. Martino sanatur Gregorius Turonensis, & eius clericus. ibid.e. 513.a
ex S. Martini cereis & ligno cancelli multa miracula. 513.a.b
S. Martini virtus toto orbe perspicua. ibid.c.d
S. Martini virtute curatur oculis Fortunatus. 527.e
S. Martini bona erpiens à Deo punitur. 536.e.537.a.540.a
S. Martino comparatur Euphronius Episcopus Turonensis. 556.e
S. Martini sepulchri puluis sanauit Gregorium Turonensem. 559.d
S. Martini velum sanat Gregorium Episcopũ. ibid.e.560.a
S. Martini lignũ de cancello quid contulerit Gregorio. 560.a
S. Martini monasterium malè tractatum à militibus, qui luunt pœnas. 564.c.d
S. Martini virtute pacificati sunt Reges Francorum. 565.e
à S. Martino curatur Manulfus claudus. 566.a
per S. Martinum paralyticus recepit sanitatem. 566.a
S. Martini ope conualuit Leubouius clericus. ibid.b
S. Martini virtute curatur mulier paralytica. 574.b
S. Martinus tuetur iura Ecclesiæ. ibid.a.b
ad S. Martini sepulchrum plura miracula. ibid.c
S. Martini ope crescit flumen, ne hostes pertransire possent, & damnum inferre. ibid.b
S. Martini puluis liberauit à morbo Ragnemodum. 575.c
ad S. Martini sepulchrum orat Morouæum. 579.e
à S. Martino quærit ventura Morouæus. 580.c.d
S. Martini virtute vinum augetur. 583.e
S. Martini nomine inuocato, vinum benedictum propinari solitum. ibid.
S. Martini ope liberatur Guntheramnus à magno naufragio. 587.b
à S. Martini festo vsque ad Natalem Domini quãtum Galli ieiunabant. 590.c
S. Martino se commendat Modestus in carcere, à quo liberatur. 594.c.d
ad S. Martini monasterium venit Arianus, qui dedit pœnas perfidiæ. 601.b.c
S. Martini basilica effracta à furibus, qui se interfecerunt. 610.c
in S. Martini atrio occisus est Eberulfus reus maiestatis. 635.d
S Martini oratorium illæsum à flammis. 639.c
Martinus peregrinus à Deo commonitus ad reliquias S. Martini peruenit. 472.c
Martinus fit Episcopus in Gallicia. 472.c.d.598.d
S. Martinus Martinum asciuit ad conuersionem Sueuorum. ibid.c
S. Martinus Gallicensis Episcopus moritur. 598.d
S. Martinus Gallicensis doctrina præditus. ibid.d
S. Martinus Gallicensis quanto tempore sederit. ibid.d.e
S. Martinus Gallicensis ad loca sancta peregrinationem suscepit. 598.d
S. Martino plurimum debet Hispania. 543.b.598.e
S. Martini Gallicensis laudes ex Fortunato. 599.a.b.c.d.e
S. Martinus Apostolis comparatur. 599.a
S. Martinus fuit quasi alter Elias. ibid.b
S. Martino Fortunatus commendat Radegundem Reginam, & Agnetem Abbatissam. 600.a
S. Martinus Bracharensi secundo Concilio præfuit. 542.a
Martini Bracharensis Episcopi collectio canonum Orientalium. 543.a
Martinus Dumensis monasterij Episcopus claruit fide & scientia. 472.e
Martinus Sueuis populis ab Arianismo conuersis dedit regulam fidei. ibid.b
Martini egregia opera in Gallicia, & eius scripta. 543.b
Martinus Præfectus Constantinopolim venit cum Belisario. 312.b
Martyres monachi à Seuero necati. 14.e
Martyres plures facti sunt Homeritæ. 85.e
Martyrum ingens multitudo. 88.e
Martyres vincunt tyrannos. 91.b
Martyrum corpora in Ecclesia sepeliebantur, non autem omnium Christianorum. 486.a
Martyres quadraginta à Longobardis necati. 572.a.b
Martyres alij sub Longobardis. ibid.c
Martyres sub Tiberio Augusto. 620.e
de Martyrio pulchra oratio Arethæ martyris. 92.a.b.c
Martyrium glorioſum feminarum. 89.a.b.c
ad Martyrium infantes balbutientes currebant. 89.c
Martyrium duarum virginum, præsente matre. 91.a
ex Massagetis exercitum colligit Tiberius Imperator. 570.d
Massiliam veniunt Iudæi non conuersi ex Aruernensi vrbe. 576.a.b
Massiliam tenent Principes Germanorum. 371.b
Matisconense Concilium. 590.a. *quot canones in eo sancti.* 590.a.b

Matisco-

Matisconense Concilium secundum indicitur à Guntheramno Rege. 634.c
Matisconensi Cõcilio Episcopi sancti interfuerunt. ibid.d.e
Matres præ fame filios comederunt. 299.b
Matris Christianæ insigne exemplum constantiæ. 91.a
Matri gustandus datur sanguis filiarum martyrum. 91.a
S. Mauritius Episcopus Cadurcensis moritur. 606.d
S. Mauritij virtutes celebrantur à S. Gregorio. ibid.d
Mauritaniæ duæ, & gubernandæ à Præsidibus. ibid.a
Mauritius Mundi filius occisus 242.c
Mauritius Imperatore Narses vir insignis habuit Præfecturam exercitus Romani. 529.d
Mauritius præfuit Orientalibus copijs Tiberij Imperatoris. 571.e
Mauritius incursionem fecit in Araxanum agrum. ibid.e
Mauritius creatur Magister militũ in bello Persico. 590.d
Mauritius Dux laudatur in multis. 591.a.b. *eius res præclarè gestæ.* ibid.c
Mauritius decertauit cum præstantissimis Persarum. ibid.c
Mauritij Ducis victoriæ. ibid.d
Mauritius victor euadit mirifico cultu religionis. ibid.e
Mauritius factus Comes à secretis Tiberij Imperatoris. 591.e
Mauritius victor venit ad S. Theodorum Siceotam, & ad eius pedes se prosternit. 591.e. 592.a
Mauritio prædicit Imperium S. Theodorus. ibid.a
Mauritij Imperium etiam prædictum à S. Eutychio Episcopo. ibid.b.c
Mauritij Imperium diuinitus ostensum. ibid.d
de Mauritio multa præostensa parentibus. ibid.e
Mauritius post Tiberium fit Imperator. 616.e
Mauritius Cæsar & non Imperator dictus, viuente Tiberio. 619.e
ad Mauritium habet orationem Ioannes Quæstor Tiberij nomine. ibid.e
Mauritius circumdatur corona & chlamyde purpurea. 620.c
Mauritius per quos gradus ascendit ad Imperium. 621.e
Mauritius etiam factus est pater Imperatorum. ibid.e
Mauritio nuptui tradita filia Tiberij Imperatoris. 592.d 622.a
Mauritius dictus est Tiberius. 622.a
Mauritius non solùm corpus, sed animum vestiuit purpura & corona. ibid.a.b
Mauritius Imperator sibi imperare nititur. ibid.b
Mauritius defensor Catholicæ fidei. ibid.b
Mauritius litteras scribit ad S. Theodorum Archimandritam 622.c
ad Mauritium mittit Philumenum S. Theodorus cum litteris. ibid.d
Mauritij liberalitas in monachos. ibid.d
ad Mauritium mittitur Apocrisarius Laurentius Archidiaconus. ibid.d
Mauritius suscipit Consulatum sine collega. 624.d
Mauritius dat sororem suam Gordiam in matrimonium Philippico. 630.c
Mauritius mittit Philippicum Præfectum in Orientem. 632.d
Mauritius mittit Andream ad exercitum in Orientem. ibid.e
Mauritius auctus filio, quem appellat Theodosium. 633.c
Mauritius mittit legatos ad Childebertum Regem Francorum. ibid.c.d
Mauritij legati non audiuntur à Childeberto. ibid.d
Maurus offertur ab Eutychio Senatore S. Benedicto. 98.b.d
S. Maurus colitur à Clotario Rege. 478.b
S. Maurus Abbas moritur. 610.e
in S. Mauri vitam error illapsus redarguitur. 325.a.b
Mauri populi infestarunt & vicerunt Trasamundum Regem Vuandalorum. 81.d
Mauri pietate Vuandalos vincunt. 82.a
Mauri resarciunt illas Ecclesias, quas Vuandali profanarunt. ibid.b
Mauri Vuandalos bello exagitant. ibid.c
Mauri Vuandalos vincunt & superant. ibid.b
sub Mauri hominis specie dæmon multa contriuit in officina hæretici. 368.b
ad Mauros fugit Gilimer, & se dat Romanis. 206.c
in Mauros Dux exercitus Salomon. 206.e
Mauri ad fidem conuersi Pacati vocantur. 219.a
Mausona Archiepiscopus Emeritensis mittitur in exilium à Leuuigildo Rege. 608.d
Mausona Archiepiscopus Emeritæ fuit in Toletana Synodo. 650.b
Mausona egregia claruit sanctitate. ibid.b.
Maxentius monachus vagus Romam venit. 42.d
Maxentius Catholicus videbatur omnino. 44.a
Maxentij libellum Cochlæus edidit atque laudauit, sed perperam. 44.a
Maxentius tribuit Catholicis quæ sunt propria Nestorianorum. 46.a
Maxentij monstruosæ calumniæ. 60.a
Maxentij impostura deteguntur. 60.c.e
Maxentius sugillat Hormisdam Pontificem. ibid.b
Maximianus Abbas præfuit monasterio S. Greg. 586.b
Maximianus secutus est S. Gregorium Constantinopolim. 594.a
Maximianus redit ad monasterium Romam. 611.d
Maximianus factus Syracusanus Episcopus. ibid.d
Maximianus cum sociis eripitur è maximo periculo tempestatis. ibid.d.e
Maximilianus Episcopus schismaticus. 455.b
Maximus Imperator quare fuerit ab Imperio depulsus. 581.d.e
Maximus Consul in Occidente sine collega. 95.e
Maximus exhibuit sumptuosa munera in suo Consulatu. ibid.e
Maximus Episcopus Cæsaraugustanus libros composuit. 609.b
Maximus Olybrius in S. Petri ædem fuga se recipit. 353.d
ad S. Medardum confugiunt milites, & ab eo absoluti lati reuertuntur. 137.d
ad S. Medardum Episcopum Nouiomensem infirmum venit Clotarius Rex. 494.b
S. Medardus moritur, flente omni populo. ibid.c.d
S. Medardi feretro subijcit terga Rex Clotarius. ibid.d
S. Medardi corpus fertur Suessionem. ibid.c.d.e
S. Medardo construitur Ecclesia & monasterium. 495.a
S. Medardi monasterium munitur priuilegijs Apostolicæ sedis. ibid.a
S. Medardi monasterium caput monasteriorum Galliæ. ibid.b
de S. Medardo carmẽ elegiacum Venantij Fortunati. ibid.b.c
à S. Medardo cæcus illuminatur. ibid.c
S. Medardo se commendat Modestus in carcere detentus, à quo liberatur. 599.d
Medici interficiuntur opera impia Austregildis Reginæ. 598.a.b.
Mediolanum à Gothis captum, & solo æquatum est. 299.d
Mediolani trecenta millia virorum Gothi trucidant. ibid.d
Mediolanensis Episcopus schismaticus. 454.d.c
ad Melantidem vicum castra posuerunt barbari. 463.b
Melantius fit Episcopus Rothomagensis vrbis. 641.b
Meledius transfuga præfectus custodiæ Perusij captì à Totila Gothorum Rege. 335.b
Melitæ committitur præfectura monachorum à S. Saba. 171.a
Melitinam vrbem inuadit Cosrhoes Rex. 571.b
Mellito monachus cognouit se moriturum cum multis aliis. 658.a

Memoria hæreticorum etiam Imperatorum & Patriarcharum damnatur. 32.d
Mendacia hæreticorum confutantur. 203.e
Mennas solitarius restitit audaciæ Longobardorum. 547.e
Mennas etiam apud barbaros celebris. ibid.e
Mennas præpositus xenodochij, Alexandrinus genere, fit Episcopus Constantinopolitanus. 242.e.243.c.d
Menna edidit fidei professionem. 245.a
Mennas fidei libellum mittit Romano Pontifici. ibid.b
Mennæ laudes. ibid.e
Mennas Agapeto libellum offert. 254.a
sub Menna Synodus Constantinopolitana. 255.e.256.a
Mennæ proclamatio ad Anthimum. 257.a.b
Mennæ sententia in Anthimum. 258.c
Mennas affert causam dilationis. ibid.e
Mennæ prudentia. ibid.d.e
Mennas sequitur Apostolicam sedem, & ei obedit. ibid.e
Mennæ & Synodi Constantinopolitanæ sententia in hæreticos. 259.d.e
Mennæ epistola ad Petrum Hierosolymorum Episcopum. 260.e
Mennæ liber ad Vigilium damnatur à Sexta Synodo. 278.b
Mennas cum Pelagio S.R.E. diacono sententiam fert in Origenem. 281.a.c
ad Mennam constitutio Iustiniani aduersus Origenem. ibid.e
ad Mennam epistola Vigilij Papæ de recta fide. 306.b
Mennas Episcopus subscripsit inuitus edicto Iustiniani. 345.a
Mennas consensit, si approbaret Pontifex Rom. ibid.a
ad Mennam Episcopum Constantinopolitanum libellum misit Vigilius Papa contra Tria capitula. 360.d
in Mennam Episcopum sententia Vigilij Papæ. 384.b
Mennæ Episcopi pœnitentia. 389.e
à Menna dedicatur basilica Apostolorum. 390.b
Mennas moritur. ibid.c
cum Menna mansit Eutychius. 393.c
Mennæ professio fidei mittitus à Vigilio ad Iustinianum Imp. 404.c
Mercatores plures è carcere liberantur diuina ope. 192.a
S. Metrias miraculis clarus. 573.b
S. Metrias irrogat vltionem in peruasores sacrilegos. ibid.c
ad S. Metriæ sepulchrum orat Franco Aquensis Episcopus propter iura Ecclesiæ. ibid.d
S. Metrias vlciscitur de Childerico peruasore, & restituuntur bona Ecclesiæ. ibid.d.e
ad Metropolitanos referantur causæ Episcoporum. 636.a
Metropolitani ad Papam recurrant. 333.e
S. Michaëlis Archangeli Ecclesia constructa à Bonifacio Papa. 166.d
S. Michaëli plures erigit Ecclesias Iustinianus Imperator. 173.c
S. Michaël Dux belli. ibid.c
Michaël Metropolita Kiouiensis, Halicienſisq;, & totius Russiæ subscriptus in litteris Ruthenorum Episcoporum ad Clementem VIII. 682.b.683.b
Miles liberatur Dei virtute, & in Lauram Cepatham ad seruiendum Deo venit. 311.b.c
Milites ne dissipent fructus aut fruges, sed sint modesti. 313.a
Milites in bello ne furentur, & præsertim res Ecclesiasticas: alioquin à Deo puniuntur. 137.d
Milites in bello ne furentur in Ecclesia: alioquin à Deo puniuntur. 164.a
Milites Ariani in Africa coniurant aduersus Salomonem. 266.b
Milites Ariani tumultuantur ac rebellant in Africa. ibid.b.c

Militum Arianorum patefacta coniuratio. ibid.d
Mensa pulcherrima à Iustiniano Iesu Christo dicata. 460.e.
in ea pulchra inscriptio. 461.a
Milites templa diripientes dant pœnas patratorum scelerum. 450.b.c.d.e.
Miles nobilis capite mulctatus à Narsete, quia seruum interfecerat. 451.b
Milites malè tractarunt monasterium S. Martini, sed luunt pœnas. 564.c.d
Milites inuasores Ecclesiarum miserè pereunt. 565.a.b
Milites sacrilegi à Deo puniuntur, pœnitens liberatur. 457.c
Milites dissentiunt in Oriente, & nolunt obedire Philippico. 632.d
Milites reconciliantur à Gregorio Episcopo Antiocheno. ibid.e
Militi ostensa visio de ponte, qui ab iniquis non poterat transiri. 656.d
Minturnensis Episcopus subscribit contra Vigilium intrusum. 295.d
Minulphus Longobardus Catholicus eleuauit de terra claucum S. Petri. 612.e
Miracula facit Deus, quando opus est. 100.d
Miracula fiunt à Sanctis tempore necessitatis. 124.d.e
Miracula ex Sanctorum reliquijs. 471.a
Miraculis interdum confirmatur fides. 491.e
Miracula grandia edita a S. Martino. 468.d
Miraculum ad sepulchrum Gelesuinthæ. 524.c.d.e
Miracula edita ex ligno S. Crucis. 516.c.d
Miracula crebra in testimonium fidei. 532.e
Miracula ad sepulchrum S. Martini. 566.a
Miracula multa in morte S. Radegundis. 661.e.662.a
Mirogenes Abbas vir miræ sanctitatis. 366.e
Mirrhanes Præfectus copiarum Persarum. 129.e
ad Mirrhanem scribit Belisarius pro pace. 130.a
Mirrhanes ad Belisarium, ad bellum ipsum excitando. ibid.b
ad Mirrhanem iterum scribit Belisarius, ad concordiam eum hortando. ibid.b
Mirrhanes rursum ad Belisarium, ipsum contemnendo. ibi.c
Mirrhanes Dei virtute à Belisario victus. 130.d
Mirrhanes maximas sustinuit pœnas à Cabade Rege Persarum. ibid.e
Misericordia maximè commendatur. 677.d.e
Misericordiæ magna virtus & excellentia. 272.c.d.e. 273.a
Misericors misericordiam consequitur. 272.d
Misericordes ædificant sibi in cælo domum auream. 657.c.d
Miseris succurrant Episcopi. 195.e
Missa quotidiana semper fuit laudabilis. 464.e
Missæ celebratæ in honorem S. Sigismundi Regis liberant sæpe frigoriticos, siue quartanarios. 122.c
Missarum celebritas ex Apostolica traditione. 280.b
in Missæ sacrificio nouem Præfationibus vtebatur Romana Ecclesia. 654.a
Missa quantum prosit defunctis. 655.b
Modestia maximè commendatur. 81.b
Modestus faber lignarius redarguit Riculfum clericum. 594.c
Modestus in carcerem retruditur, verberatur, & è carcere miraculo educitur. ibid.d
Modestus se commendat SS. Medardo & Martino, à quibus liberatur. ibid.d
Modoalense monasterium extructum à Childeberto Rege Francorum. 477.e
Molinæus impius, qui auctoritatem Papæ audet oppugnare, redarguitur multis argumentis. 627.a.b.c.d.e
Monachæ virgines appetunt martyrium. 89.c

Monachi Constantinopolitani quatuor libellos mittunt ad Concilium. 7.b.c.d.e
Monachi Orthodoxi quanta mala passi sint ab hæreticis. 13.d
Monachi Orthodoxi plurimi sunt ab hæreticis interfecti. 14.a.b
Monachi Maronitæ dicti à S. Marone. 14.b
Monachi Studitæ dicti à Studij monasterio Constantinopolitano. 14.b
Monachi martyres necati à Seuero. 14.e
Monachi Seueriani à Sarracenis deleti sunt. 17.b
Monachorum Scytharum nouus error pullulat. 38.d.e
Monachi Scythæ Romam veniunt. ibid.e
Monachi à legatis passi sunt repulsam. 39.d
Monachi appellant ad Romanum Pontificem. ibid.d
Monachi Scythæ tumultuantur. 40.d
Monachi perfidi fugæ se dedunt. ibid.e
Monachi tumultuantes in discrimine constituunt fidem Catholicam. 40.e
Monachi Scythæ Episcopos accusant, & in primis Paternum. ibid.d
Monachi Scythæ quid egerint Constantinopoli. 43.c
Monachi Scythæ libellum legatis offerunt. ibid.d
Monachi Scythæ re vera Eutychiani sunt. ibid.c.d
Monachi Scythæ legatos mittunt ad Africanos Episcopos. 46.d
Monachorum hæreticorum arrogantia. 47.a
Monachi Scythæ præse ferunt legatos esse totius Orientis. 47.d
Monachis Scythis respondet S. Fulgentius. ibid.c
Monachi Scythæ accusant Dioscorum legatum. ibid.d
Monachi Scythæ Romæ retinentur ab Hormisda Papa. ibid.c
Monachi Scythæ verè sunt pseudomonachi. 49.b
Monachi Scythæ quales, & eorum errores narrantur. 58.b
Monachi Scythæ turbas concitant Romæ. ibid.d
Monachi Scythæ Romæ aufugiunt. 60.d
Monachi fugientes contestationes publicè affigunt. ibid.d
Monachi sancti combaruntur ab impio Dunaan. 88.a
Monachum sanctum consulit Eleshaan Rex Aethiopum. 100.a.b
Monachus prædicit victoriam futuram Christianorum. 100.a.b
de Monachis conqueritur diabolus. 148.c
in Monachos insurgunt hæretici. 177.b
Monachi malè tractati à furore hæreticorum. ibid.e
Monachi antequam habitum alicui conferant, per triennium illos probent. 214.e
Monachorum Orientalium libellus oblatus Agapeto Papæ. 248.d.e
Monachi Palæstini agunt vt damnetur Origenes. 280.e
de Monachis constitutio Iustiniani Imp. 315.e.316.a
Monachi suspensi à Longobardis defuncti psallunt. 550.a
Monachi à Longobardis malè tractati liberantur virtute S. Equitij. 550.d.e
Monachi paupertatem seruent. 654.d.e
Monachi proprietarij asperè sunt corrigendi. ibid.d.e
in Monachos sanctos grassatio barbarorum. 621.a.b
Monachorum magna charitas. ibid.a.b.c.d.e
Monachismus collapsus magna ex parte in Oriente, & instauratus in Occidente. 147.d.e
Monachismus propagatus in Gallijs & in Italia S. Columbani opera. 573.b
Monarchiam regni Francorum consequitur Clotarius Rex. 478.a
in Monasteria introducebantur mulieres ab hæreticis. 13.d.e
in Monasteria quanta mala perpetrarit Petrus hæreticus. 14.a
de Monasterijs & de ingredientibus in ipsa Iustinieni constitutio. 316.a.b
Monasteria erexit in Sicilia & Romæ S. Gregorius. 585.e
Monasterium S. Martini malè tractatum à militibus, qui diuinitus luunt pœnas. 564.c.d
de Monasterio Viuariense & Castellense Cassiodori. 479.c.d
Monasterium Cassiodori vbi situm. ibid.c
Monasterium extructum à Sigeberto filio Clotarij S. Medardo. 495.a
in Monasterium S. Radegundis illatum est lignum S. Crucis, & reliquiæ. 515.d
Monasterium pœnitentibus fœminis ædificat Iustinianus Imp. 236.c. *dictum Pœnitentia.* 238.b
Monasteria duo extructa à Childeberto Rege Francorum. 477.e
de Monastica institutione epistola plurimorum Episcoporum ad Radegundem. 672.b
ad Monasticam vitam non facilè admittebantur eunuchi & imberbes. 154.a
de Monasticæ vitæ disciplina. 214.e
Monasticam vitam quando exercuerit S. Gregorius. 585.c
de Monasticæ vitæ institutione S. Gregorij Papæ. 586.c
Monialium magnus luctus in morte sanctæ Radegundis. 661.a.b.c
Monophysitæ hæretici qui. 231.d
Monothelitæ hæretici qui. 232.d
à Monothelitis corrupta Quinta Synodus. 441.c
Montanus Episcopus Toletanus vir doctus & sanctus præfuit Concilio Toletano. 168.e
Montanus igne se ab infamia purgat. ibid.e.169.a
Montani Toletani Episcopi epistola ad Turibium nobilem, qua ipsum laudat. 169.c
Montes concutiuntur in occisione sanctorum. 550.c
Montes nauigabiles ferunt reddidisse Xersem. 571.d
Monumentum Narsetis in ponte Anienis. 498.d
Mopsuestiæ celebratur Synodus nouem Episcoporum. 380.b.c.d
Moralium libros perfecit S. Gregorius Romæ, quos inchoauerat Constantinopoli. 623.a
Morientes interdum multa prædicunt. 658.b
Morientes quare futura pronuncient. ibid.b
Moroueus filius Chilperici Regis copulat sibi in matrimonium Brunichildem. 577.e
Moroueum insequitur Chilpericus pater. ibid.e
Moroueus incestuosus mutatur in clericum. ibid.e
Moroueus minis expetit communionem à Gregorio Turonensi. 578.a.b
Moroueo nimis leuiter impertit communionem Gregorius Turonensis. 578.a
Moroueum vult eijci de templo Chilpericus Rex. ibid.b
Morouei fuga ad Brunichildem. 579.d
Moroueus orat ad sepulchrum S. Martini. ibid.e
Moroueus multa crimina loquebatur de patre. ibid.e
Moroueus consulit pythonissam, quæ mendax multa bona promittit. 580.a
Moroueum reprehendit Gregorius Episcopus, ne credat pythonissæ. ibid.a.b.c
Moroueus quærit ventura ex sacris codicibus. ibid.c
Moroueus intelligit mala sibi imminentia. ibid.d
Moroueus spontanea nece defunctus Fredegundis artibus. 583.d
Mors Alboini Regis Longobardorum. 537.e
Mors Agapeti Papæ. 254.b.c
Mors S. Agricolæ Episcopi Cabilonensis. 606.d
Mors Amalafridæ Reginæ. 138.c
Mors Amalasunthæ Reginæ. 211.b
Mors Amalarici Regis Gothorum. 167.b

Mors Apollinaris Episcopi Alexandrini. 532.b.c
Mors Ariani illusoris. 605.a
Mors Asterij Præfecti Orientis. 630.b
Mors Athalarici Regis Gothorum. 210.a.b
Mors Austregildis Reginæ. 598.a
Mors S. Brigidæ Scotiæ virginis. 80.c
Mors Cassiodori. 482.e
Mors S. Cerbonij Episcopi Populonij. 547.a
Mors Chariberti Regis Francorum. 539.e
Mors Childeberti Regis Francorum. 477.c
Mors Childerici rerum Ecclesiæ peruasoris. 573.d.e
Mors Chilperici Regis Francorum. 631.c
Mors Chramni miseranda. 493.e
Mors Clephis Regis Longobardorum. 545.d
Mors Clodoberti filij Chilperici Regis. 596.d
Mors Clodouei filij Chilperici Regis. 597.e
Mors Clodomeri Regis. 122.d
Mors Clotarij Francorum Regis. 501.e
Mors Constantij Episcopi Aquinatis. 539.a
Mors Cosrhois Regis Persarum. 571.c.e
Mors Crotildis Reginæ vxoris Amalarici. 167.d
Mors S. Crotildis Reginæ. 443.b
Mors Dagoberti filij Chilperici Regis. 596.e
Mors S. Dalmatij Episcopi Rutheni. 606.e
Mors diaconi sacrilegi miserrima. 535.d.e
Mors Dionysij monachi. 135.d
Mors Domni Episcopi Antiocheni. 473.c
Mors Domnoli Episcopi Cenomanensis. 610.e
Mors S. Disciolæ virginis. 624.c
Mors Eleshaan Regis Aethiopum. 102.b
Mors Eparchij Engolismensis. 610.e
Mors Ephræm Episcopi Antiocheni. 349.e
Mors Epiphanij Episcopi Constantinopolitani. 226.d
Mors Euphrasij Episcopi Antiocheni. 107.d
Mors S. Euphronij Episcopi Turonensis. 556.a
Mors Eustochij Episcopi Hierosolymitani. 473.c
Mors S. Eutychij Episcopi Constantinopolitani. 618.d.e
Mors Felicis Papæ. 153.a
Mors Ferreoli Episcopi Vcecensis. 610.e
Mors S. Fulgentij Episcopi Ruspensis. 145.a
Mors Gelasij Præfecti Lauræ. 178.a
Mors Georgij Abbatis. 349.d
Mors S. Germani Episcopi Parisiensis. 574.e
Mors S. Hermegildi Regis. 608.c
Mors Hormisdæ Papæ. 96.c
Mors Ioannis Silentiarij. 671.d
Mors Ioannis hospitis legatorum Romani Pontificis ab hæreticis necati. 51.b
Mors Ioannis Episcopi Constantinopolitani. 56.a
Mors Ioannis Hierosolymitani Episcopi. 110.d
Mors S. Ioannis Papæ I. martyris. 112.b.c
Mors Ioannis Papæ II. 218.e
Mors Ioannis Papæ III. 538.e
Mors Ioannis Episcopi Constantinopolitani intrusi. 567.e
Mors Iulianæ Anicijæ. 132.e
Mors Iustiniani Imp. 496.a.b.c
Mors Iustini Seniorie Imp. 125.b
Mors Iustini Iunioris Imp. 587.d
Mors Lupentij Abbatis. 632.b
Mors Leuuigildi Regis. 613.b
Mors Liubæ Regis Gothorum in Hispania. 536.d
Mors S. Martini Episcopi Gallicijensis. 598.d
Mors S. Mauri Abbatis. 610.e
Mors S. Maurilij Episcopi Cadurcensis. 608.d
Mors S. Medardi Episcopi Nouiomensis. 494.b
Mors Mennæ Episcopi Constantinopolitani. 390.c
Mors Morouei filij Chilperici Regis. 583.d
Mors Nantini Comitis. 598.b.c
Mors Nonni pessimi Origenistæ. 178.a
Mors S. Prætextati Episcopi. 641.a
Mors Pauli Episcopi Antiocheni. 80.a
Mors Pelagij Papæ. 653.b.c
Mors Petri Episcopi Hierosolymitani. 349.a
Mors S. Quiriaci. 177.a
Mors S. Radegundis Reginæ. 661.a
Mors Rosimundæ Reginæ, & Helmigis. 538.c
Mors Ruccolenj sacrilegi. 574.a
Mors S. Sabæ 170.c
Mors Saluij Episcopi. 632.c
Mors Samsonis filij Chilperici Regis. 583.d
Mors Senoch presbyteri. 574.d
Mors Seueri Episcopi Antiocheni. 53.d
Mors Seuerini Boetij. 115.a
Mors Sigeberti Regis. 572.e. 573.a
Mors Sigismundi Regis. 122.c
Mors Siluerij Papæ. 276.e
Mors Symmachi Patricij. 115.d.e
Mors Theodati Regis. 269.a
Mors Theodoræ Imperatricis. 369.c
Mors Theodorici Regis Francorum. 163.d
Mors Theodoberti Regis. 392.c
Mors Theodoberti filij Chilperici. 572.e
Mors Theodegiscli Regis Gothorum. 365.d
Mors Theodorici Regis. 117.c
Mors Tiberij Imperatoris. 179.d.e
Mors Trasamundi Regis Vuandalorum. 81.c
Mors Valentij Abbatis. 612.a
Mors Vigilij Papæ. 447.d
Mors Vitaliani Consulis. 54.c
Morituris præsto sint serui Dei. 656.a
in Morte sanctorum iure homines & tristantur, & lætantur. 661.a.b.c.d.e
post Mortem etiam anathematizati plures hæretici. 342.b.c
in Morte quæ sint facienda exemplo Sanctorum. 145.b.c.d.e
in Mortis tempus pœnitentiam reseruare non est tutum. 604.a.b.c.d. 613.b.c.d
Mortuorum corpora Persæ exponebant feris & volucribus. 85.c.446.e
Mortuorum corpora in Ecclesia non sepeliebantur, nisi sanctorum. 486.e
Mortuorum corpora sepeliebantur cum luminaribus & psalmodia. 501.c.d
Mortuorum ossa effodiuntur & comburuntur ab impio Dunaan. 88.a
Mortuos non putat damnandos esse Pontianus Episcopus. 346.d.e
Mortui non facilè damnandi. 423.d.424.
Mortuos quales iudicet damnandos Vigilius Papa. 425.e
Mortui quomodo sint damnandi. 426.a
Mortui sancti psallunt. 550.a
Morum disciplina retineatur. 648.e
Moschouia pertinebat ad Russiam. 678.c
Moschouitæ dicti sunt à Moscho flumine, vel à Mosqua oppido. ibid.c
Moschouitæ diuisi sunt à Russis. ibid.c
Mulier cum filio ægrotans sanatur virtute S. Eutychij. 568.c
Mulier liberatur ab incendio in oratorio S. Martini. 639.c
Mulierum pœnitentium vera exempla. 110.a.b.c
Mummolus Patriciatus culmen accepit à Guntheramno Rege. 562.a
Mummolus exercitum mouet in Longobardos, & multos interficit. ibid.a
Mummolus Dux exercitus vocatur in crimen à Fredegunde Regina. 631.b
Mummolus miserrimè moritur. ibid.b

Mundila Gothorum Dux fœdifragus Mediolanum capit. 299.e
de Mundi totius conuersione spes concepta in Toletana Synodo. 643.c
Mundi miseria. 370.a.b
Mundus contemnendus. 585.d.e
Munera Iustiniani oblata S. Petro. 182.e
Munera offerenda ab Episcopis Romano Pontifici. 65.e
Munera offerebant Principes Ecclesiis. 97.b.c.d
Munia diuina per se implere debent clerici. 143.c
Munzolus vir illustris legatus Theodoberti Regis ad Iustinianum Imp. 165.b
Munzolus curatus est ope S. Andreæ. ibid.b
Murmuratio fugienda. 518.e
Murum Romæ protegit S. Petrus, ibiq; miraculum apparet. 273.d.e
Mutatio Iustiniani prodigiosa. 463.b
Mutianus vir disertissimus. 480.e
Mutianus aliquas homilias Ioannis Chrysostomi Latinitati donauit. 480.d
Muti loquuntur per lignum S. Crucis. 516.d
Mutus & claudus ab Agapeto Papa curatur. 242.a
Mutus curatur oleo sancto ab Eutychio Episcopo. 492.a
ex Mysia exercitum collegit Tiberius Imp. 570.d

N.

Nabathæi idolorum cultores. 155.c
Nabathæi ad fidem conuersi. ibid.c
Nagran ciuitas Christianam suscepit fidem. 86.c.d
Nagran ciuitatem obsidet Dunaan Rex. ibid.e
Nagran nobiles vinculis arctantur. 88.a
Nagran populo frequentissima facta inhabitabilis. 95.d
Namanes Sarracenorum Dux prædam egit. 621.d
Namatius, siue Manatius, vir egregiæ sanctitatis, nobilitatis, & eloquentiæ. 637.a
Namatius habuit vxorem Euphrasiam. ibid.a
Namatius, relicta vxore, fit Episcopus Viennensis. ibid. a.b
Nantinus Comes Engolismensis moritur. 598.b
Nantinus exclamat se ab Heraclio Episcopo exuri, & in iudicium vocari. ibid.c
Nantini corpus nigredinem duxit. ibid.c
Nantinus fuit ab Heraclio excommunicatus. ibid.c
in Narbonam irruit Reccaredus, & prædas agit. 650.c
ad Narbonensem prouinciam mittit nuncios Reccaredus, vt deserat Arianam impietatem. 614.b
Narbonensis Episcopus Arianus desperatione perit. ibid.c
Narbonensis populus ad fidem Catholicam conuertitur. ibid.c
Narses Persa donatus est à Iustiniano Quæstura munere. 130.e
Narses Persamenius destruit templa deorum. 155.c
Narses mittitur in Italiam à Iustiniano Imp. contra Gothos. 390.a
Narses Totilam vincit, & occidit. 396.b
Narses sit potens auxilio Dei genitricis Mariæ. ibid.e
Narses dimittit Longobardos. 397.a
Narses cum militibus scelestis militare non vult. ibid.a
Narsetis opera Vigilius ab exilio liberatur. 443.e
Narsetis opera vendicata Italia à Gothis. 444.d
ad Narsetem misit edictum Iustinianus Imp. de rebus Italiæ. 445.c.d
Narses & Pelagius veniunt ad S. Petrum. 449.d
Narses Bucellinum cum Francis vicit. 451.a
Narses ante pugnam exercitum purgauit. ibid.a.b
Narses excitatur à Pelagio Papa aduersus Episcopos inobedientes. 453.d.e.455.b
ad Narsetem scribit Pelagius contra schismaticos. 454.d.e
ad Narsetem iterum scribit Pelagius de eadem re. ibid.d
per Narsetem Pelagius multum profecit. 456.b
Narses non fuit Consul. 465.c
Narsetis monumentum in ponte Anienis. 498.d
Narses acquisiuit multas diuitias, & traxit magnam inuidiam à Romanis. 520.c
Narses à Iustino priuatur, & Longinus Præfectus substituitur. ibid.d
Narses malè tractatur à Sophia Augusta. ibid.d
Narsetis legatio ad Longobardos. ibid.e
de Narsete historia Pauli diaconi rejicitur. 521.b
Narses an Neapolim sit profectus. 521.a
Narses Constantinopolim reuocatus à Iustino Imp. & magnum honorem consecutus est. 521.b.c
Narsetis laudes. 521.c.d. 529.b
de Narsetis Ducis obitu diuersa sententia. 528.c
de Narsetis proditione refellitur assertio. ibid.d.e
Narses si proditor fuisset, Constantinopolim viuens cum gloria redire non potuisset, neque eius cadauer illuc translatum esset. 529.a
Narses multam congregauit pecuniam. ibid.b
Narses Vitalem Episcopum in exilium deportari iussit. 530.a
Narsetis thesaurus ingens inuentus Constantinopoli. 589. b.c
Narses Patricius & Dux sub Mauritio. 529.d
Narses vicit Varanem imaginem Regni Persarum. 529.e
Narses restituit in regnum Cosdroem Iuniorem. ibid.e
Narses ædificauit Ecclesias SS. Patalæmoni, Probo, Taracho, & Andronico. ibid.e
Narses hospitalem domum ædificauit. ibid.e
ad Narsetem Patricium tres epistolæ sancti Gregorij Papæ. ibid.e
Natalem Domini præcedebat ieiunium. 590.c
de Naturis duabus & vna persona Iesu Christi. 338.b
Naualis victoria de Turcis obtenta sub Pio Papa Quinto. 192.e
Nauigantes olim Eucharistiam ferebant. 612.a
Nauis in portu mergitur, vbi saluatur Maximianus cum socijs. 611.e
Neapolis à Totila obsidetur, & capitur. 327.e.328.c
Neapolis à Belisario dura obsidione capta. 268.e
Nebridius germanus Montani Episcopi Toletani. 169.a
Nebridius Episcopus frater Iustiniani Episcopi Valentiæ. 365.b
Nepotes qui habebant, fieri non poterant Episcopi. 142. a.b
Neronianus lapis miræ viriditatis & splendoris. 133.d
in Nestorianos exclamat populus Constantinopolitanus. 3. b.c
Nestoriani quatuor personas ponunt in Trinitate. 39.e
Nestoriani exultant de damnatione Eutychianæ hæresis. 69.b.c
Nestoriani quid Cyri egerint. ibid.e
Nestorianorum scelera. ibid.c.d.e
in Nestorianos quid rescripserit Iustinus Imp. ibid.e
Nestoriani sunt affines Iudæis. 95.b
Nestoriani asserunt Christum solum hominem. ibid.b
Nestoriani hæretici zizanias seminant. ibid.b.c
Nestoriani arma captant ex victoria contra Eutychianum. 179.e
Nestoriani erant monachi Acœmetæ. 180.b
Nestorianorum conatus. 181.e
Nestorius hæreticus anathematizatur. 32.a
in Nestorium commentarium scripsit Severinus Boetius. 81.a
Nestorium damnat Iustinianus Imperator. 128.a
Nestorius in igne inferni crematur. 176.e

Nestorius anathematizatus in Concilio Ephesino. 184.c
Nicæa deuastata à Longobardis. 560.c
Nicænam Synodum amplectitur Reccaredus Rex. 646.b
Nicænum Concilium ponendum est in Diptychis sacris. 8.a
Nicephori errores arguuntur. 389.a
S. Nicetius promouetur in Episcopum Treuerensem. 148.d
S. Nicetius non timebat vultum potentis. ibid.e. *reprehendit sæpe Theodoricum Regem.* ibid.d
S. Nicetium venerabatur magno honore Theodoricus Rex. ibid.e
S. Nicetius defensor iustitiæ. 149.a
S. Nicetius delinquentes liberè reprehendit. ibid.a.b 502.a.b
S. Nicetius sensit onus Episcopale. 149.b
S. Nicetius valde laudatur à Venantio Fortunato. ibid. c.d.e
S. Nicetius excommunicat homicidas & adulteros. 164.d.e
S. Niceti virtutes prædicantur ab energumeno. ibid.d.e
S. Nicetio paret tandem Theodobertus Rex. ibid.e
S. Nicetius energumenum signo Crucis liberat. ibid.e
S. Nicetij censura Theodobertus correctus & emendatus. 165.a
S. Nicetius interfuit Aruernensi Concilio. 320.e
S. Nicetius Gallias illustrauit. ibid.e
S. Nicetius conuertit ad meliorem frugem Theodobertum Regem. 332.b
S. Nicetius Treuerensis Episcopus interfuit Concilio quinto Aurelianensi. 392.a
S. Nicetius sæpe excommunicauit Clotarium Regem. 502.a
S. Niceti sacerdotale robur infractum. 502.b.c
S. Nicetius in exilium missus à Clotario. ibid.
S. Niceti prædictio de sua liberatione. ibid.c
S. Nicetius liberatur ab exilio a Sigeberto Rege. 502.c
Nicetius ex laico factus Episcopus Aquensis. 636.d
Nicetius Episcopus Lugdunensis pro Chilperico Rege altercaricum Tetrico visus Guntheramno. 631.e
Nicolaus Abbas quærit liberare adolescentem à Sarracenis captum. 621.d
Nicolai Abbatis oratio quantum potuerit. ibid.e
pro Nicostrato Episcopo in propriam sedem restituendo scripsit Hormisda Papa in Orientem. 51.c.69.a
de Nisibitis scholis. 235.a
Nobiles à Iustino necantur. 519.a.b.c.d.e
Nomen non sat est mutare, nisi sequatur morum correctio. 144.b
Nomen Christi in foribus Antiochiæ inscribebatur. 144.c
Nonnus signifer Origenistarum. 174.d
Nonnus zizania Origenistarum seminat. 176.a.b.c.d.e. 177.b.c.178.a.b
Nonnus miserrimè moritur. 178.b
Notarij Vigilij Papæ ab ipso defecerunt. 364.e
Nouatores hæretici sequuntur vestigia antiquorum hæreticorum. 12.c
Nouatores quantum aberrent in Sanctorum reliquiarum cultu. 42.c
Nouatorum insania, quòd Petrus & Paulus Apostoli non sint sepulti Romæ. ibid.c
Nouatores audaciùs insurgunt in Pontificem Rom. quàm antiqui hæretici 59.d
Nouatores in profanandis & demoliendis Ecclesiis deteriores sunt barbaris. 82.d
Nouatores Principes deteriores sunt Principibus Arianis. 135.a
Nouatores loquuntur, prout sæpe dæmon locutus est. 148.c
Nouatores temerè negant virtutem aquæ benedictæ. 271.d
Nouatores Principes sacrilegi, quia res Ecclesiasticas sibi vsurpant. 321.e
Nouatores damnantes sepulturam Ecclesiasticam, se ipsos pœnis afficiunt. 447.b.c
Nouator Iureconsultus perstringitur de primatu Romanæ Ecclesiæ. 202.e
Nouator patefecit imperitiam suam. 203.b
Nouator quæ obiecerit in primatum Romanæ Ecclesiæ. 203.d
Nouator confutatur. ibid.e
Nouator perstringitur ab auctore. 204.d
Nouator quàm insulsè arguat exstyli diuersitate. 205.a
Nouatores ægrè ferunt laudes effusas Romanæ Ecclesiæ. 205.c.d
in Nouatores comminatur Vigilius Papa. 347.d
Nouatores Politici ea sibi arrogant, quæ ad Papam spectant. 371.e
in Nouatores, quòd virgines Deo dicatæ nubere non possunt. 673.a.b
Nouatores exagitantur canonibus primi Concilij Parisiensis. 470.b
Nouatores decipiuntur, qui non accipiunt doctrinam à Patribus. 480.c.d
Nouatores Iconoclastæ insaniunt in sacras imagines; vt hæretici antiqui. 555.c
Nouatores contemnentes auctoritatem Papæ multis argumentis redarguuntur. 627.a.b c.d.e
Nouatores statim volunt videri Theologi, licet sint ignari. ibid.a.b
Nouatores fortiter confutantur. ibid.b.c
Nouellæ plures Iustiniani Imperatoris ex sacrorum canonum præscripto. 140.a.144.a
Nouella Iustini Imp. in Samaritas hæreticos. 554.e
Nouerca in alienum filium maligna. 121.d e.597.e
Nouitas est explodenda. 41.a.76.d
Nouitatem in Ecclesia introducere voluit Leontius monachus. 38.d e
Nouitates in Ecclesia causa sunt hæresum. 39.a
Nouitates nisi ex Patrum consensu non sunt introducendæ. ibid.a
in Nouiciensi Ecclesia ædificatur basilica, & ibi reliquiæ collocantur. 123.b
Numidia à Præsidibus gubernanda. 208.c
Numisma Iustini, Iustiniani, & Theodoræ. 126.a
Numisma Iustiniani, & Athalarici Regis. 127.c
Numismata duo Iustiniani. 131.b.c.d
Numisma Theodati Regis. 211.e
Numisma Iustiniani, & Theodahathi Regis. 240.c
Numisma Clementis Papæ VIII. 687.a
Nuneches surdus & mutus curatur oleo sancto à S Eutychio. 492.a
Nunctus Abbas vir miræ sanctitatis. 650.b

O.

Obedientia erga superiores commendatur. 108.a
Oblationes Iustiniani ad S. Petrum. 27.d
Oblationes Christianorum tantùm recipi debent, & non hæreticorum. 97.c
de Obseruantia monasticæ disciplinæ. 214.c
Occasio diuersa diuersam affert certandi rationem. 179. d.e
Occidens illustratur sanctissimis viris. 556.a
in Occidentem Vigilius cupit trahere Synodum. 398.c
in Occidente dominantium Græcorum flagellum fuit Totilas Rex. 322.c
Occidentis cum Oriente lacrymabile spectaculum. 442. b.c.d
in Occidente bellum Ecclesiasticum. 452.d

Occidentalibus Ecclesiis priuilegium concessum à Iustiniano. 216.e.217.a.b.c
Occidentales Episcopos vult adesse in Synodo Vigilius Papa. 398.d.e
Occidentales Episcopi nolunt recipere Quintam Synodum. 452.d.e
Occidentales Tria capitula defendebant. 360.d
Occidentale Imperium collapsum, ex quo violentas manus iniecerunt in Pontificem Romanum. 370.e
Occidentale Imperium collapsum. 522.d
Octoginta martyres necati à Longobardis. 572.a
Odia laudanda sunt cum sepultis. 126.c
Oeconomi rationem reddant de rebus Ecclesiasticis à se administratis. 142.c
Oecumenicum nomen non conuenit Episcopo Constantinopolitano. 5.a
Oecumenica, & non Oecumenica qua ratione sint Concilia. 436.a.b.c.d
Oecumenici nomen sibi vsurpare voluit Ioannes Episcopus Constantinopolitanus. 625.d.e
Officia diuina per se psallere debent clerici. 143.c
Oleum nascitur ex Cruce, & ex imagine S. Mariæ Virginis ad curandos infirmos. 491.c.d
Oleo sancto multi curantur infirmi à S. Eutychio. 491.c.d.e. 492.a.b.c.d.e
Oleum exundans è Cruce. 516.e.517.a
Oleo lampadis S. Martini curatur oculis Fortunatus. 527.e
Oleum abundat virtute Sancti viri Dei. 548.b.c
Oleo benedicto curabat infirmos S. Hospitius. 561.d.e
de Olla Vulcani quid senserit prius Theodoricus Rex. 118.a.b
in Ollam Vulcani proiectus est ipse Theodoricus. ibid.a
Onion templum Iudæorum à Vespasiano demoliri iussum est. 155.e
Onus Episcopale senserunt sancti Episcopi. 149.b
Opera bona ad Deum sunt referenda. 72.e
Operarijs suppeditatur panis indeficiens virtute Sancti viri Dei. 548.d.e
Opilio Senator legatus Theodati Regis ad Iustinianum Imp. 210.b
ad Opilionem Senatorem scribit Ioannes Papa de fide. 200.b
Oppressores Romanæ Ecclesiæ quales esse soleant. 117.a
Oppressores pauperum puniendi sunt seuerè a magistratibus. 530.e
Oratio multa obtinet. 36.b.c.d.e.109.d
Orationes cum lacrymis sæpe exaudiuntur. 101.d
Oratio Eleazaan à Deo exauditur. 100.a
Oratio præcedat quodlibet opus. ibid.a
Oratio Theodosij cœnobiarchæ. 118.a
ad Orationem hortatio Theodosij. ibid.
Oratio Zosimi viri sancti in clade Antiochena. 108.b
Orationibus Clementis Pontificis Max. & Catholicorum multa videtur Ecclesia obtinuisse. 193.a
Orationis tempore relinquendi sunt etiam Imperatores. 159.b
Oratione sedatur bellum inter fratres. 308.c.d
Oratione liberatur miles ab hoste. 311.b.c
Oratione & fide liberantur Aruernenses à S. Gallo Episcopo. 319.d
Oratione liberatur S. Libertinus à Francis. 450.a.b
Oratione aucta farina in necessitatibus Christianorum. 493.c
Oratione quantum possint Sancti. 525.d.e
Oratione liberat Constantinopolim à peste S. Eutychius Episcopus. 569.e
Oratione sancti sæpe restituunt & auferunt sanitatem. 604.a.b.c.d
Oratio prodest errantibus. 628.b.c
ad Orationem hortatur Patres in Toletana Synodo Reccaredus Rex. 644.e
Oratione liberatur monachus in morte à diaboli faucibus. 655.e.656.a
Oratio illustris feminæ ad martyrium ductæ. 90.b.c.d
Oratio Arethæ martyris ad martyrium hortantis. 92.a.b.c
Oratio Totilæ Regis ad Pelagium diaconum. 356.c.d
Oratio paranetica Totilæ ad suos. 354.c
Oratio Iustini ad magistratus, vt dissoluatur æs alienum. 530.b.c
Oratio S. Leandri Episcopi de conuersione Gothorum. 642.c
Oratio Reccaredi Regis habita in Synodo Toletana tertia. 644.d.e
Oratores antequam orationem haberent ad populum, se munebant signo crucis. 500.e
Oratorium S. Martini illæsum à flammis. 639.e
Oratorium erectum a Ioanne S. R. E. presbytero. 654.d
Oratorium erectum apud Turonos ligno S. Crucis. 515.a
Oratoria ædificare prohibitum hæreticis. 316.e
de Orbis totius conuersione spem conceperunt Patres in Toletana Synodo. 643.c
de Ordinatione Episcoporum, & quomodo sit facienda. 214.c
Orestes Patricius in S. Petri ædem se recipit, Totilam vitans. 353.d
Orestes Episcopus tenetur alere Faustinianum Episcopatu abdicatum. 636.d
Orientales iusta sancientes in quibus defecerint. 9.a
in Orientalium causa Concilium Romæ congregatum ab Hormisda. 21.e
Orientalis Ecclesia ab Occidentali defecerat. 19.c
Orientalium Ecclesiarum caput Constantinopolitana Ecclesia dicta à Græcis. 202.c
Orientalis Ecclesia communionem celebrauit cum Occidentali in die Paschatis. 33.b
Orientalis & Occidentalis Ecclesiæ concordia in Concilio Florentino. 680.e
Orientales Episcopi Ecclesiæ pacem quærunt. 18.c
Orientales Episcopi obediunt Iustiniano inuiti. 345.a.b
Orientales Imperatores ab Episcopo Constantinopolitano coronabantur. 34.c
Orientales petunt ab Hormisda, ne deleantur nomina aliquorum Episcoporum. 62.d.e
Orientales legati Romæ recedunt. 72.b.79.a.b
Orientalium rerum status. 155.b
Orientalium epistola ad Agapetum Papam. 246.e
Orientales rogant Agapetum, vt eos ab hæreticis liberet. 248.b
in Oriente fides in priscino maiestatis suæ throno collocatur. 10.a
in Oriente quot Synodi fuerint ignoratur. 10.b
in Oriente collapsus est monachismus, & instauratus in Occidente. 147.d.e
in Oriente quanta mala propter scelera & peccata. 297.a
in Orientem immissa pestis per angelos malos. 330.e
in Oriente erratum a Iustiniano de die Paschatis. 333.c
Orientis cum Occidente lacrymabile spectaculum. 442.b.c.d
in Orientem legatio Radegundis Reginæ pro ligno Crucis. 514.c
in Orientem alia legatio Radegundis ad Imperatorem pro gratiarum actione. 517.c
Oriens illustratus viris sanctissimis. 556.a
in Orientem reuertitur Cosroes Rex. 571.b
in Oriente fit Præfectus Philippicus. 630.c
in Oriente oritur dissensio militum. 632.d.e

Origenis error malè defensus auctoritate Gregorij. 175.c
Origenes in inferno comburitur. 176.e
Origenem detestatur S. Theodosius. 177.a
Origenis scripta primò damnata, & post trecentos annos eius nomen redditum execrabile. 178.e
Origenis damnationem procurant monachi Palæstini. 280.e
in Origenis causa iudicium. 281.a.b
in Origenem sententia lata à Menna Episc. Constantin. cum Pelagio S. R. E. diacono. 281.a.c
Origenem defendentes Aethiopem dealbant. ibid.d
in Origenem constitutio Iustiniani Imp. 281.e
Origenes damnatus est mortuus, qui fuerat damnatus viuens. 281.a
Origenis damnatio scripta Constantinopoli, à multis suscripta. ibid.a
Origenes tradidit ea, quæ sentiunt Pagani, Manichæi, Ariani. 282.a.c.d.e
Origenis blasphemiæ & insaniæ in sanctissimam Trinitatem, & de anima. ibid.a.b.c.292.c
Origenes plura è Platonis schola desumpsit, & a Manichæis. 282.e
Origenis blasphemia de præexistentia animarum. 283.a
Origenis dementia redarguntur. ibid.c
Origenis error de anima præexistente reprobatur ex sententijs Patrum, & ex diuina Scriptura. 284.b.c.d.e. 285.a.b.c.d.e
Origenes arguitur ex parabola de Lazaro & epulone. 285.e
in Origenem insurgunt Petrus martyr, Athanasius, Basilius, Gregorius Nyssenus. 286.b.c.d.287.a.b.c
Origenes ex absurdis ad absurda se confert. 287.e
Origenem anathematizauit Anastasius Papa. 288.b
in Origenem Theophilus Episcopus Alexandriæ. ibid.a.& Cyrillus Alexandrinus. ibid.c
Origenes minimè doctor Ecclesiæ. ibid.b
in Origenem testimonium ex Synodali epistola Episcoporum Aegypti & Alexandriæ. 288.e
Origenes habuit nudam dignitatem presbyteri. 289.a
Origenem euulsit è medio pulchræ segetis Heraclas Episcopus. ibid.a
Origenes Iudæ comparatur. ibid.a
Origenes in Palæstinam nauigauit, & moratus est in metropoli Cæsariensium. ibid.a
Origenis insania, quòd anima è cælo deciderit, & de eius præexistentia. 289.b.c
Origenis amentia, quòd cælestia corpora sint animata. 289.c
Origenes redarguitur à S. Basilio. ibid.d
Origenes expulsus à Dei gratia, & à sancta Dei Ecclesia. ibid.e
Origenes in ipso martyrij articulo Christum abnegauit. 290.b
Origenes adorauit multitudinem deorum à Paganis cultam. ibid.b
de Origenis apostasia. ibid.b
Origenes sensit, quòd damnati aliquando sint saluandi. ibid.b
Origenes redarguitur ex S. Gregorij Theologi sententia. 290.e. 291.a.b
Origenes reprehenditur à sancto Ioanne Chrysostomo. 291.c.d.e
Origenem debent anathematizare, qui ordinandi sunt Episcopi. ibid.b
Origenis blasphemiæ de potestate Dei. ibid.d
in Origenem anathematismi. ibid.e
in Origenem & alios anathema, qui asserunt animam Christi præexistere ante incarnationem. 293.a
in Origenem quoties sit anathema repetitum. 293.a.b.c
Origenis blasphemia Christum crucifixuri in futuro sæculo pro dæmonibus. 293.b
in Origenem anathema, & qui eius doctrinam tuetur præsumunt. 293.b
Origenis errores collecti sunt à S. Hieronymo. 293.c
Origenes fuit declaratus hæreticus. 367.b.c
Origenes sibi sapiens stultus. 368.a
Origenis damnatio desideratur in Quinta Synodo. 439.e
Origenis errores ex epistola Iustiniani. ibid.d.e.440.b.c
in Origenis errores incautè delabitur Eutychius. 617.b
in Origenistas insurgit S. Sabas. 159.a
Origenistæ expulsi à S. Saba. ibid.d
Origenistæ hæreticiter sus insurgunt, mortuo S. Saba. 173.e
Origenistæ sæpe damnati, atque præcisi, sæpe tamen germinarunt. 174.a
in Origenistas certarunt Dionysius, Epiphanius, Hieronymus, & alij. ibid.a
de Origenistis prædictio Ioannis. 174.b
Origenistarum signifer Nonnus Palæstinus. ibid.d
Origenistæ expelluntur ab Agapeto Præfecto Lauræ. 174.d.e
in Origenistas labores S. Quiriaci. 175.a.b
Origenistarum errores. ibid.d.e
Origenistarum turbæ in monachos S. Sabæ. 177.b
Origenistæ densis tenebris teguntur. ibid.c
Origenistæ decipiunt Petrum Episcopum Hierosolymitanum. ibid.d
Origenistarum furor in monachos S. Sabæ. ibid.e
Origenistarum conatus quanto tempore durauerit. 178.d
Origenistarum hostes SS. Theodosius & Sabas. 281.a.b
ab Origenistis multa mala processerunt. 345.e
ab Origenistis Quinta Synodus mutilata. 440.d
Ornamenta Ecclesiis ab Hormisda Papa collata. 97.e
in Orontem fluuium se demerserunt duæ feminæ, ne paterentur quid indecens à Persis. 310.a
Orontius Episcopus Africanus. 46.e
Othomanus iureconsultus hæreticus perstringitur de primatu Romanæ Ecclesiæ. 202.b
Othomanus quæ obiecerit in primatum Romanæ Ecclesiæ. 203.d
Othomani mendacia confutantur. ibid.e

P.

PAgani omni magistratu & dignitate priuantur à Iustino Imperatore. 98.e
Paganorum insanias secutus est Origenes. 282.d.e
in Palæstina Sisinius Episcopatum reliquit. 607.a
in Palæstina crudelia facta Samaritanorum 157.b
in Palæstinos calumniæ ad Iustinianum delatæ. ibid.c
Palæstini legatos mittunt ad Iustinianum. ibid.d
pro Palæstinis exorat S. Sabas. 158.c.d.e
Palæstinam tributis exonerat Iustinianus. 159.e
Palæstini monachi agunt, vt damnetur Origenes. 280.e
Palentinum Concilium celebratum sub Montano Episcopo. 169.b
Palladius Episcopus Santonensis fuit in Synodo Matisconensi. 634.d
Palladius tenebatur alere Faustinianum Episcopum depositum. 636.d
Pallium Archiepiscopale significat ouem perditam, quam pastor tollit super humeros. 394.b.c
Palmatia Senatoria clarissima femina. 28.d.
ad Palmatiam scribit Hormisda Papa. ibid.
in Palmariam insulam deportatus Siluerius Papa. 275.a
Pange lingua gloriosi prœlium certaminis, hymnus qua occasione & à quo sit compositus. 515.e
Panis suppeditatur operarijs indeficiens virtute Sancti viri Dei. 548.e
è Pannonia Alboinus Rex Longobardorum venit in Italiam. 526.d

Pannonia sub Prima Iustiniana. 226.b
S. Pantaleemonis martyris templũ renouatum à Iustiniano Imperatore. 161.e
S. Pantaleemonis ædificata Ecclesia à Narsete Præfecto. 529.e
Papæ nomen præponendum est ceteris Episcopis. 7.a
Papa solus irritat & confirmat omnia ab aliis facta. 9.b.c
Papa & soluit & ligat. 10.e
Papam venerabantur Imperatores vt parentem. 17.e
Papa sequitur vestigia prædecessorum 21.d
Papæ auctoritas supra decreta Synodalia, & omnibus Catholicis præscribit certam formam. 22.e.23.a
Papæ solertia in rebus agendis. 27.e
Papam venerantur Principes. 29.d
Papam quantum venerarentur Episcopi. 30.a
Papæ vestigia venerabantur Episcopi. ibid.c
Papæ magna potestas. 32.e.345.a.399.d.400.c.d. 448.b.449.b.626.627.
Papæ congratulati sunt Episcopi de inita pace. 34.e
Papa est pater patrum. 35.a
Papa vniuersalis Ecclesiæ Episcopus dicitur. 35.c.626. 627.
Papa Angelus appellatur. 42.d
Papa quod definit, illud Catholicum esse credendum est. 43.b
Papa est caput Ecclesiæ. 34.47.d.626.627.
à Papa Episcopi accipiant doctrinam. 49.e
ad Papam sunt referendæ quæstiones de fide. 54.e
ad Papam legatos mittebant Episcopi electi. 56.c.d
cum Papa qui non communicat, non potest dici Catholicus. 56.c
ad Papam mittuntur comprobandi libri interpretationum diuinæ Scripturæ. 57.d
Papæ filij dicuntur Imperatores. 62.c.198.e
ad Papam munera mittebant Episcopi. 65.e
Papa non potest contra veritatem, sed pro veritate. 71.e
Papa curat, ne Ecclesia polluatur quauis macula hæreticorum. 74.c
Papa Principes erudit, vbi opus est. 74.d
Papa assidet Petro tenenti clauum Ecclesiæ. 76.d
Papæ robur inconcussum. 77.a
Papa quanta polleat auctoritate super omnes. ibid.b 626.627
Papa nec minimum quid deflectat à veritate ob gratiam Imperatorum vel Regum. 79.b.c
ad Papam spectat hæreticos inquirere. 97.a
ad Papam pertinet errantes Episcopos corrigere. 97.b.626. 627.
Papæ summa reuerentia est exhibenda. 105.d
Papam Imperator in terram pronus veneratur. 106.b
Papæ electio ad Clerum spectat. 116.e
Papæ electionem Ariani duo Principes sibi vsurparunt. 116.c.e
Papæ electionem Orientales Imperatores sibi arrogarunt. ibid.e
in Papæ electione aut confirmatione ne se immisceant Principes: alioqui a Deo puniuntur. 116.e.117.a
Papa non debet sibi eligere successarem. 165.d.e. 166.a.b.c
cum Papæ consilio omnia faciant Episcopi. 166.e
Papæ subijciendi sunt omnes sacerdotes orbis terræ. 181.d
Papam sequuntur omnes sacerdotes, & Archimandritæ. 182.a
Papa caput est omnium sacerdotum. 183.e
Papæ iudicio & sententia correcti sunt sæpe hæretici. 183.c
Papa interdum ex causa ea concedit, quæ aliàs negauit. 185.a.b.c
Papa vt bonus pastor cum anima pascit & corpus. 195.a
Papæ discipuli sunt Præfecti prouinciarum. ibid.b
Papæ litteræ publicè in Ecclesia legebantur. 200.a
Papæ quantum deferat Concilium Carthaginense. 218.b.c
ad Papam nouum mittebant Principes fidei confessionem. 219.d.e
Papa non destruit canones. 224.e
ad Papam spectat de lapsis decernere. 225.d.e
Papæ maiestas non ex diuitijs, sed ex Apostolica auctoritate. 241.b.c
Papa definit sine Concilio. 244.a
Papæ libellum fidei statim offerebant Episcopi electi. 245.b
Papæ auctoritas tunc magis nitet, quando est oppressa. 246.c
Papa potest præueniri falsa surreptione, sed Deus succurrit ne labatur. 255.c
Papæ obediant Episcopi. 258.e
Papa est caput omnium Ecclesiarum, & illi sunt reseruata omnia maiora negotia. 280.c.d
Papæ potestas nitet etiam in vinculis, & in tribulationibus. 295.e
Papa appellatur Pater summus. 296.b
Papam non destituit Deus, licet sit malus. 303.a
ad Papam electum legationem mittebant Principes. 303.b.c
ad Papam recurrant Metropolitani. 333.e
ad Papam quæ spectant, ne sibi arrogent Principes. 371.e. 483.b
Papa tenet locum Petri. 379.d.385.c
Papa maiorem habuit potestatem à Deo, quàm Propheta. 387.d
Papæ auctoritatem reuerentur aduersarij. 434.c.d
Papa priuilegia concedit Principibus. 449.b
ad Papam spectat congregare Concilia. 454.e.626.a.b.c. d.e.627
cum Papa quinon habet communionem, legitimus non potest esse sacerdos. 455.a
Papæ arbitrio cuncta definiebantur. 486.b
ad Papam appellabant à Concilio. 536.c
à Papa accipiebant Reges auctoritatem congregandi Concilia. 542.c
Papa ad Principes legationem mittebat, cùm regnare incipiebant. 542.e
ad Papam mittebant professionem fidei Episcopi statim creati. 585.c.d
ad Papam referendæ sunt quæstiones maiores & difficiles. 629.a
Papæ auctoritate celebratum est Concilium Toletanum tertium. 642.a
Papa potest mutare voluntatem testatoris. 654.b
Papa summus pastor, & primus Antistes. 681.d
Parabolas Salomonis interpretatur Cassiodorus. 481.e
ex Parabola de Lazaro & epulone arguitur Origenes. 285.e
Paralyticus curatur virtute S. Martini. 566.a
Paralytica virtute S. Martini conualuit. 574.b
Parisiense Concilium primum. 466.b
in Parisiensi Concilio optimi canones sanciti. ibid.b.c nouem numero. 470.b
in Parisiensi Concilio primo fuerunt quindecim Episcopi. 470.b
de Parisiensi Concilio secundo. 467.e
Parisiense Concilium celebratum ad sedandas inimicitias Regum. 564.b
Parisiense Concilium nihil profuit. ibid.b.c
Parisiense Concilium in causa Pratextati. 581.a
Parisiensis Synodi Actio secunda. 582.d
Parisiensis Synodi Actio tertia. 583.b

Parthenium odio habuerunt Franci propter tributa à Rege inflicta. 392.c
Parthenius crudeliter occisus. ibid.d
de Paschali die idem omnium consensus. 55.a
Paschalis cyclus Dionysij monachi. 155.a
Paschalis computus scribitur à Cassiodoro. 478.d
Pascha ab omnibus seruandum eodem tempore statuit Concilium Aurelianense. 333.d.e
in Paschatis die celebrata vnitas inter Orientales & Occidentales. 33.b
in Paschate multi baptizabantur. 52.a
de Paschatis tempore edictum Iustiniani, quo errauit. 333.c
de Paschatis die celebrando error Pictorum Christianorum. 505.a
de Paschate altercatum est inter Hispanos & Gallos. 551.b
Pascha rectiùs celebrasse Gallos, fontium miraculo comprobatum est. ibid.b
Paschasinus Episcopus legatus Papæ in Concilio Chalcedonensi. 426.b
Paschasius Alatrinus Episcopus. 384.a
Passiones non fuerunt in Christo, sed propassiones. 483.d
Passiones hominum apparent in statu sublimi. 619.a.b
Pastor bonus cum anima pascit & corpus. 195.a
Pastor Episcopus Iconiensis subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.a
à Pastore discitur tranquillitas viuendi. 357.b
Pataram venit Siluerius Papa. 276.c
Patara Episcopus loquitur cum Iustiniano Imp. pro Siluerio Papa. 276.c
Paternus Tomitanæ ciuitatis Antistes. 40.d
Paternus accusatur a monachis Scythiæ. ibid.d
S. Paternus Episcopus Abrigensis fuit in primo Concilio Parisiensi. 469.e
S. Paternus laudatur à Fortunato. ibid.e
Paternus vnus ex Synodo Constantinopolitana. 63.e
Patri æqualis Filius probatur multis argumentis. 602.d.e. 603.a.b.c.d.e
Patres satis elucidarunt fidei doctrinam. 74.e
Patres demonstrant errorem Origenis de anima præexistente. 284.b
Patres videntur interdum contraria sentire, & tamen conueniunt. 438.a.b.c
à Patribus accipienda est doctrina. 480.c.d
Patrum doctrinam sequitur Synodus, & eam probat. 401.b
Patres offerant filios sanctis educandos. 98.b
in Patres non insurgant filij: alioquin à Deo puniuntur. 493.e.494.a
Patientia postulanda est in hac vita. 145.d
Patriarcharum hæreticorum memoria damnatur. 32.d
Patriarchæ tres Orientales subscribunt edicto Iustiniani inuiti. 345.b
Patriarchæ dicti sunt aliquando Archiepiscopi. 187.c
in Patriarchatum erecta Hierosolymitana Ecclesia. 441.a
ad Patriarcham Hierosolymitanum mittitur Regulus à Radegunde Regina pro reliquijs. 514.a
Patriarcha dictus est in schismate Episcopus Aquileiensis. 533.b.c
Patriarchæ dicti sunt interdum Episcopi. ibid.b.c
Pattiarchas appellabant suos Episcopos Ariani. 533.b.c
Patriarcha nomen tantùm habebant olim Apostolicæ sedes. 533.c
ad Patricium aulicum Iustini Imp. scribit Hormisda Papa. 28.a
Patricius mittitur à Iustino Imp. ad Vigilium Papam. 400.d
Patroclus euectus ad magnum sanctitatis culmen. 575.c
Paula eldrissimæ fœminæ epitaphium in Hispania. 671.c.d
Paulinus defensor Romanæ Ecclesiæ mittitur Constantinopolim. 36.d
Paulinus vir Consularis à Boëtio liberatur. 113.d
Paulinus ex nobili Decciorum familia factus Consul. 194.b
Paulini Iunioris Consulatus. 300.c
Paulinus Patriarcha Aquileiensis quanto tempore sederit. 456.a.533.a
Paulinus Episc. Aquileiensis caput schismaticorum. 623.a
in Paulinum schismaticum scribit S. Gregorius Papa. ibi.a.b
S. Pauli Confessio ornata gemmis pretiosis. 112.d
S. Pauli Ecclesiam Spoleti inuadere volunt Ariani, sed dant pœnas. 548.a
S. Paulus sententiam mutauit, nouis emergentibus causis. 438.e
in Pauli Apostoli epistolas commentarium mittitur ad Papam comprobandum. 57.d
Paulus presbyter electus Episcopus Antiochenus. 38.c. 40.c.53.d
Paulus Antiochenus ab Imperatore laudatur. 40.c
Paulus Antiochenus restitit Seuero. ibid.d
Paulus Episcopus Antiochenus moribus labefactatus apparuit. 79.c
in Paulum multæ querelæ & libelli dati sunt Apostolicæ sedis legatis. ibid.d
Paulus sponte se abdicat. 79.d
Pauli crimina fuerunt enormia. 80.a
in Paulum Episcopum Antiochenum Dei vindicta. 80.a
Paulus hominum sententiam cuitauit, sed Dei iudicium non effugit. ibid.a
Paulus quanto tempore sederit. ibid.b
Paulus satelles Vitaliani occiditur. 54.d
Pauli Præfecti Laurâ simplicitate abutuntur hæretici. 174.c
Paulus Abbas Tabennensium creatur Episcopus Alexandrinus. 265.e
Paulus à monachis spretus venit Constantinopolim, vt prò se ageret apud Iustinianum. 266.a
Paulus Episcopus Alexandrinus exulare cogitur. 271.e
Paulus Episcopus Alexandrinus damnatur. 272.b
Paulus diaconus Vigilij Papæ. 376.a
Pauli Episcopi Nagran corpus effoditur & comburitur ab impio Danaan. 88.a
Paulus Episcopus Vlpianensis subscribit Constituto Vigilij Papæ. 432.b
Pauli diaconi historia de Narsete improbatur. 521.b
Paulus diaconus errat in tractatione Trium capitulorum. 624.a
prò Pauperibus ægrotis hospitium constructum à Iustiniano Imp. 161.d
in Pauperes eleemosyna distribuatur à Principibus, & ab Episcopis. 468.b.c
Pauperes oppressi à potentioribus. 530.b.c.d.e
Pauperes superbos odit Deus. 484.c
Pauperum hospitiola opprimebantur à Ruccoleuo. 574.a
Pauperes pascantur ab vnaquaque ciuitate. 534.c
Pauperibus thesauri sunt erogandi. 588.e
Pauperibus qui succurrunt, opulentiores fiunt. 588.e.589.a.b.c
in Pauperes liberalitas Tiberij Imp commendatur. ibid.
Pauperibus succurrere debent Principes. 109.a
Pauperibus succurrant Episcopi. 195.e
Pauperibus erogentur Ecclesiæ facultates. 213.e
Pauperum causa cognita in Valentina Synodo. 640.a
Pax Ecclesiæ quæritur à Iustino Imperatore, & ab Orientalibus Episcopis. 18.c.d
de Pace plura inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam. 20.a.b.c
ad Pacem omnes hortatur Hormisda Papa. 25.26.28.a.b.c
Pacem qui exoptat, professionẽ Catholicam non recusat. 27.e

Pax inter Orientales & Occidentales facta est in die Paschatis. 33 b
de Pace inita gaudium. 34.c
Pax magnum gaudium affert. ibid.c.d.e
pro pace Deo gratiæ redditæ. 37.a
Pax ibi esse solet frequenter, vbi boni sunt Principes. 65.a
Pax in cassum ab eo recipitur, qui contemnit pacis præcepta complere. 69.a.b
Pax firmatur à Iustiniano Imp. cum Persis. 172.c
Pax inter Iustinianum Imp. & Athalaricum Regem, sine præindicio Catholicæ fidei. 127.b.c.d
Pax Ecclesiæ est salus Imperij. 390.a
Pacem exoptat Totilas Rex à Iustiniano. 353.e
Pax conciliata inter Francos & Gothos nuptijs Brunichildis. 523.b
Pacem redimit Sophia Augusta à Cosrhoe Rege Persarum. 563.b
Pax oritur inter Reges Francorũ virtute S. Martini. 565.e
Pax stabilitur inter Chilpericum & Childebertum Reges. 609.d
Pacem maximè diligebat Reccaredus Rex. 638.d.e
à Peccatis multa mala oriuntur. 297.a.b.c.d
Peccata causa fuerunt, vt daretur robur hostibus. 554.a
Peccata causa sunt sæpe ruinarum. 560.d.e
Peccata interdum causa sunt terræmotus, famis, & pestilentiæ. 461.e
Peccata punit Deus, licet interdum non statim. 564.e
Peccata clericorum sunt acriùs punienda. 638.d
Peccati culpa cùm dimittitur, non semper dimittitur pœna. 474.d
à Peccatis purgat Orbem Iustinianus. 236.c
Peccata Dei iudicio sæpe deteguntur. 632.c
Peccatores à Deo puniuntur. 456.c.457.c.d
Peccatores caueant ne incipiant labi. 72.a.b
Peccatores numquam sunt spernendi. 272.d.e
Peccatores flagellis nonnumquam conuertuntur. 562. b c.d.e
de Pecunia in consecratione soluenda. 187.b
Pecuniam appetunt Reges. 330.a b.c
Pecunia contemnitur à seruis Dei. 158.d. 324.b
Pecunia iniqua respuitur à Sanctis. 526.a.b
Pelagius Episcopus Azanitanus. 4.e
ad Pelagium scribit Ferrandus, an liceat aliquem condemnare post mortem. 147.c
Pelagius diaconus S.R.E. legatus Agapeti Papæ. 225.d
Pelagius S. R. E. diaconus legatus Apostolicus in Concilio Constantinop. sub Menna. 256.b
Pelagius diaconus Apocrisarius trium Romanorum Pontificum. 265.e
Pelagius Gazam profectus ad deponendum Paulum Alexandrinum. 272.b
Pelagius diaconus legatus Apostolicæ sedis interpellatur à monachis Palæstinis aduersus Origenistas. 280.e
Pelagius cum Menna sententiam fert in Origenem. 281.c
Pelagius S.R.E. diaconus Romam rediit. 336.d
Pelagij studia aduersus decretum Iustiniani de fide. 346.a
Pelagius studet armare contra edictum Iustiniani Africanos Episcopos. 346.a
Pelagij diaconi legatio ad Totilam Regem. 350.c
ad Pelagium oratio Totilæ Regis. ibid.c.d
Pelagius à Totila laudatur. ibid.c.d
Pelagij diaconi responsio ad Totilam. 351.c.d
Pelagius pro Romanis exorat Totilam, & ipsum mitiorem reddit. 353.e
Pelagius mittitur legatus ad Iustinianum à Totila Regi. 355.d
Pelagius rogat pro captiuis, & à Totila obtinet quod vult. ibid.d
Pelagius subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.d
Pelagius diaconus in suspicionem adductus, ne Vigilio mortem intulerit. 447.d
Pelagius Papa creatur. 449.c
Pelagius à quibus Episcopis sit ordinatus. ibid.c
Pelagius se purgat à calumnia sibi illata de morte Vigilij. 449.d
Pelagius recipit Quintam Synodum. ibid.e
Pelagius laborat pro Quinta Synodo. 453.c
Pelagius Narsetem excitat aduersus Episcopos schismaticos. 453.c.d.e.455.a.d.e
ad Pelagium recurrunt populi. 455.a
Pelagius per Narsetem multum proficit. 456.b
Pelagij Papæ obitus. 465.b
Pelagius quanto tempore sederit. ibid.b
Pelagius basilicam SS. Apostolorum cœpit. ibid.b
Pelagij epistola ad Vigilium scripta est dubia. ibid.c
ad Pelagium legatio Childeberti Regis. ibid.d
Pelagius duas ordinationes habuit. 466.a
Pelagij Papæ librum mittit S. Gregorius ad Hibernos pro Quinta Synodo. 437.b
Pelagius Secundus Papa creatur. 565.d
Pelagius vtitur consilio & auxilio S. Gregorij. ibid.e
Pelagius librum edidit pro Quinta Synodo. ibid.e
Pelagius Papa scripsit epistolam ad Benignum Archiepiscopum de translatione Episcoporum. 584.a
Pelagij epistola ad Italiæ Episcopos. 589.c.d
Pelagius mittit Apocrisarium Constantinopolim S. Gregorium diaconum. 593.a.b
Pelagij Papæ epistola ad Gregorium diaconum de Longobardis. 611.a
ad Pelagium mittit clauem auream Antharit Rex Longobardorum. 612.e
Pelagij iussu scribit Gregorius aduersus schismaticos. 623.a
de Pelagij Papæ epistola ad Eliam. ibid.c
Pelagius per Exarchum exagitat schismaticos. ibid.e
Pelagius Papa vocat ad vnitatem Ecclesiæ Hibernos Episcopos. 623.c.d
Pelagius irritam reddit Synodum Constantinopolitanam à Ioanne congregatam. 625.e
Pelagius ratam habet sententiam pro Gregorio Episcopo Antiocheno. ibid.e
Pelagij epistola ad Episcopos ad Synodum Constantinopolitanam vocatos. 626.a.b
Pelagius exoptat Ecclesiæ pacem. ibid.b
Pelagius demonstrat tantum esse Romani Pontificis generalem Synodum congregare. ibid.c
Pelagius irritat Constantinopolitanam Synodum. ibid.b
Pelagius comminatur excommunicationem in Ioannem Episcopum. ibid.e
ex Pelagij Papæ epistola multis argumentis redarguuntur hæretici, qui oppugnant auctoritatem Papæ. 627. a.b.c.d.e
Pelagius Papa insurgit in Ioannem Constantinopolitanum, qui sibi arrogauit nomen Oecumenici. 5.b.626.b.c
Pelagius aperit insidias diaboli in Ecclesia. 628.a
Pelagius detegit fictam humilitatem Ioannis Episcopi Constantinopolitani. ibid.a.b
Pelagius demonstrat quomodo diabolus per superbiam tentet sæpe viros optimos. ibid.b
Pelagius admonet Episcopos ne obediant Ioanni Constantinopolitano Patriarchæ. 628.c
Pelagij responsio ad consultationem de prouincijs. 628.e. 629.a
Pelagius lue inguinaria moritur. 653.b
Pelagius quo tempore mortuus sit. ibid.c
Pelagij tempore maximæ pluuiæ. ibid.d
Pelagius argenteis tabulis ornauit Confessionem S. Petri. ibid.d

Pelagius

Pelagius domum suam fecit xenodochium pauperum senum. 653.d
Pelagius fecit cœmeterium beati Hermetis. ibid.d
Pelagius ædificauit basilicam S. Laurentij, & eius sepulchrum tabulis argenteis exornauit. ibid.d
Pelagius congregauit Concilium Romanum. ibid.e
Pelagij litteræ ad Germaniæ & Galliæ Episcopos de Præfationibus Ecclesiæ. 654.a
Pelagius duas ordinationes fecit. ibid.b.c
Pelagianos sapienter expugnat Fulgentius. 83.a
in Pentecoste baptizantur Iudæi à S. Auito. 576.a
Peredeus vir fortissimus adulterium imprudẽs commisit cum Rosimunda Regina. 538.a
Peredeus Alboinum Longobardorum Regem interficit. ibid.b
Peregrinatio ad limina Apostolorum ad sanandos infirmos. 561.c
Pericius Celsi successor armatur in Gallia aduersus Longobardos. 562.a
Periurus redditur cæcus, & à S. Eutychio liberatur. 493.a
in Periuros vindicta S. Polieucti martyris. 133.a
Peroratio Auctoris cum gratiarum actione. 663.a
Perpetuus Turonensis Episcopus statuit ieiunium ante Natalem Domini. 590.c
Persamenia dicta est Armenia Maior. ibid.a
Persarum Rex scribit ad Iustinum Imperatorem de Lazorum Rege. 84.e
Persarum Rex rogatur à Dunaan, vt Christianos perdat. ibid.e
Persæ & Romani facti sunt inimici. ibid.a
Persa bellum excitarunt contra Lazos ad fidem conuersos. 85.b.c
Persa cadauera mortuorum proiciunt canibus & auibus. 85.c.446.e
cum Persis pacem firmat Iustinianus. 172.c
Persarum Rex mittit exercitum in Imperium Rom. 328.d
Persarum Regis tertia expeditio in Romanos. 329.e
ad Persas se conferunt philosophi, relictis Christianis; sed eorum mores pertæsi reuertuntur. 446.c
Persæ vincuntur à Iustino. 457.e
Persæ deuastant Romanum Imperium. 553.c
Persæ vniuersam depopulati sunt Syriam. 554.c
Persæ admirantur virtutes Gregorij Episcopi Antiocheni. 544.b
à Persis afflicti Armeni. 545.a
Persarum Principes trucidati ab Armenis. ibid.a
Persæ superantur à Romanis. 571.a
in Persarum fines incursionem facit Iustinianus Dux Romanorum. 571.b
cum Persis pugnat Mauritius Dux, & eos vincit. 591.c.d
Persæ consulebant magos, à quibus sunt decepti. 651.a.b
Persicum bellum inchoatum à Iustiniano Imp. 129.e
de Persicis rebus solicitudo Iustiniani quibus ostensa signis. 131.a.b.c
in Persico bello auxiliatus est Iustiniano Imperatori Erulorum Rex. 131.e
Persicum bellum prosperè gestum. 651.a.b
in Persico bello creatur Magister militum Mauritius. 590. d.e
in Perside Manichæi omnes occiduntur. 99.b
in Persidem progressus Philippici Præfecti Orientis. 633.b
Persecutio Dunaan Regis in Christianos. 88.89. & seq.
Persecutio excitata per Theodorum Episcopum Cæsariensem in Vigilium Papam. 357.a.b
Persecutio Iustiniani in Episcopos Orthodoxos. 485.e
Persecutio excitatur in Hispania à Leuuigilo Rege Ariano. 600.a.b
de Persecutione magna Longobardorum. 545.e
de Persecutione mota in suum Episcopum luit pœnas populus Antiochenus. 629.c.d
ex Persecutione crescit Ecclesia. 642.d.e
Persecutor quidam Longobardus voluit interficere S. Hospitium. 561.a
Persecutoris dextera dirigitur suspensa, quæ sanatur à S. Hospitio. ibid.a
Persecutor abiecta impietate fit monachus. ibid.a.b
Personæ nomine abutuntur hæretici. 45.e
Pertinaces sunt coercendi legibus sæculi. 264.e
Perusium obsedit Totilas Rex Gothorum, ac cepit. 335.b
Perusinum Episcopum occidit Totilas. ibid.c
Pestilentia Alemannos milites templa diripientes inuasit. 450.b.c.d.e
Pestilentia inuadit Romam, & eam depopulatur. 653.b
Pestilentiæ tempore sagittæ cælitus missæ in homines. 656.b
Pestis dira Italiam vexat. 298.d
Pestis missa in Orientem per angelos malos. 330.e
Pestis effectus mirandi. 331.a
Pestis ad annos plurimos propagata, & totum fermè terrarum orbem occupauit. ibid.b.c
à Peste liberantur Constantinopolitani intercessione beatæ Mariæ. ibid.d
Pestis & bellum Constantinopolim vrget. 461.b.c
Pestis persæpe propter peccata. ibid.e
Peste moriuntur Clodobertus & Dogobertus filij Chilperici Regis. 596.d.e
Peste interijt impia Austregildis Regina. 598.a
Pestis inguinaria vexat Italiam. 502.d.e
Peste percussus puer, & de eo prodigium. 503.a.b
Pestis peruasit Gallias & Germaniam. ibid.c. 596.c.d
Pestem effugiunt Rhemenses ope S. Remigij. ibid.d
à Peste liberat Treuerenses S. Nicetius. ibid.e
à Peste liberantur Constantinopolitani precibus S. Eutychij. 569.e
Petra Ecclesiæ si concutitur, exagitatur totus Orbis. 389.c
in Petram insaniens Theodoricus pessumiuit. 96.b
Petritæ, & Paulitæ hæretici qui. 232.e
S. Petrus & soluit, & ligat. 10.e
ad S. Petrum oblationes mittit Iustinianus Comes. 27.d
SS. Petro & Paulo Iustinianus Ecclesiam construxit. 43.a
S. Petro tenenti clauum assidet Papa. 76.d
S. Petri basilicæ obtulit pulcherrima munera Iustinus Imp. 97.c
S. Petro consecrabantur primitiæ Imperij. 17.e
S. Petro obtulit munera Theodoricus Rex Italiæ. 97.c.d
S. Petro munera offert Iustinianus. 182.e
ante S. Petri atrium affixum edictum Athalarici Regis contra simoniacos. 188.e
S. Petri Confessiones vniuersitas appetit videre. 195.b
S. Petrus & Paulus patroni Vrbis. 211.a
sub S. Petri protectione murus Romæ. 273.d
S. Petrus cæteris Apostolis præeminet, & est caput omnium Apostolorum. 280.c
S. Petri successorem non destituit Deus, licet sit malus. 303.a
S. Petro pulchra dona offert Belisarius. 332.a.b
S. Petri locum tenet Papa. 379.d.385.c
SS. Petri & Pauli Ecclesia erecta à Felice Namnetensi Episcopo. 558.c
SS. Petri & Pauli Ecclesiæ frequentes, & præsertim in Gallia. 558.e.559.a
in S. Petri Ecclesia Parisiis celebratur Concilium. 581.a
de S. Petri claue grande miraculum. 612.d.e
S. Petri aliam clauem fecit Antharit Rex, & misit Pelagio Papæ. ibid.e
SS. Petri & Pauli patrocinio defenditur Roma. 613.a

S. Petri

S. Petri confessionem ornauit tabulis argenteis Pelagius Papa. 653.d
S. Petri erat Ruthenorum regnum. 679.e
Petrus intrusus in Ecclesiam Apameæ. 12.e
Petri Apameæ scelera & turpitudines innumeræ. 13.b.c
Petrus in monasteria quæ scelera perpetrarit. 14.a
Petrus interfici iubebat monachos Orthodoxos. 14.a.b
Petrus Alexandrinus Origenista detegitur, & à conuentu monachorum expellitur. 176.a
Petrus alius Origenista expulsus. ibid.b
Petrus Notarius S. Romanæ Ecclesiæ. 29.b
Petrus sacerdos insignis legatus ad Iustinianum missus à Theodato, & à Gudelina. 211.c
Petrus Episcopus legatus ad Ioannem Papam. 218.a
Petrus legatus Iustiniani ad Theodatum Regem. 238.e
cum Petro tractat conditiones pacis Theodatus Rex. ibid.e
Petrus ter legatus à Iustiniano ad Theodatum. 239.d
Petro & Tomaci præcipit Cassiodorus, vt vasa sacra Ecclesiæ restituant. 240.e
Petrus hæreticus damnatur ab Agapeto Papa. 243.e
Petrus Episcopus Hierosolymitanus decipitur ab Origenistis. 177.d
ad Petrum Episcopum Hierosolymitanum scribit Agapetus Papa. 245.c
Petrus Episcopus Hierosolymitanus præfuit Concilio. 265.c
ad Petrum Hierosolymorum Episcopum epistola Mennæ Constantinopolitani Episcopi. 260.e
Petrus Hierosolymitanus Episcopus mittitur, vt auferat pallium Paulo Alexandrino. 272.b
Petrus Episcopus Hierosolymitanus subscribere noluit edicto Iustiniani. 345.b
Petrus Episcopus Hierosolymitanus moritur. 349.a.d
Petrus Apostolicæ sedis Notarius. 256.b
in Petrum & ceteros hæreticos exclamat Synodus Constantinopolitana. 258.d
in Petrum & ceteros hæreticos exclamat Synodus Constantinopolitana. 258.d
in Petrum & socios sententia Mennæ & Synodi Constantinopolitanæ. 259.e
Petri martyris testimonium aduersus Origenem de animæ præexistentia. 286.b
in Petrum Apamenum anathema Vigilij Papæ. 305.a
ad Petrum Præfectum Prætorij multas constitutiones mittit Iustinianus Imp. 315.c.d.e. 316.a.b
Petrus misit ad Episcopum Phari, vt ad se mitteret Abbatem Georgium. ibid.c
Petrus Exconsul mittitur à Iustiniano ad reuocandum Vigilium Papam. 388.c
Petrus Patricius mittitur à Iustiniano Imp. ad Vigilium Papam. 400.d
Petrus S. R. E. diaconus subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.d
Petrus presbyter S. R. E. mittitur à Pelagio contra pseudoepiscopos. 455.b
Petrus Abbas Tripolitanus in Africa. 480.e
Petrus filius Androgini precibus S. Eutychij nascitur. 491.d
ad Petrum subdiaconum scribit S. Gregorius de continentia subdiaconorum. 650.e
Petro maiori familiæ Ecclesiasticæ ostensæ sunt pœnæ inferorum. 656.e
Phantasiastæ dicti sunt aliqui hæretici. 54.b
Phare ciuitas regia Dunaan capta ab Eleßaan Rege Aethiopum. 101.a
Phatuarsa filius Regis Persarum à Manichæis seductus. 99.a
Philippico dat in matrimonium Gordiam sororem Mauritius Imperator. 630.c
Philippicus fit Præfectus Orientis. ibid.c
Philippico nolunt obedire milites in Oriente. 632.d
Philippico conciliantur milites per Gregorium Antiochenum Episcopum. 633.a.b
Philippici progressus in Persidem. ibid.b
Philippicus aduersus Persas armatur. 651.a
Philippicus ducit venerandam Christi imaginem per exercitum. 651.c
Philippicus victoriam obtinet. ibid.c
Philippici incuria Romanus exercitus in discrimen conjectus. ibid.d.e
Philippicus mittit exploratorem Heraclium. ibid.d
Philippicus Episcopus Viennæ. 590.a
Philippus Rex Hispaniarum iure laudatur. 486.e
Philosophi, relictis Christianis, ad Persas se conferunt. 446.c
Philosophi, relictis Persis, ad Christianos reuertuntur. ibid.d.e
Philumenus mittitur à S. Theodoro ad Mauritium Imperatorem. 622.d
Phocas Magister militum vnus ex Decemviris. 151.c
in Picentibus quinquaginta millia hominum præ inedia interierunt. 298.e
Pictauiensibus infertur magna clades à Chilperico Rege. 564.b
Pictor delens Veneris imaginem malè à dæmone tractatur. 492.d.e
Pictoris manus sanata à S. Eutychio. ibid.d.e
Pictorum gens in Britannia conuersa est à S. Columbano. 504.c.d.e
Pictorum Christianorum error de die Paschatis celebrando. 505.a
Pictorum gens correcta, & ad canonicum Paschæ diem translata. ibid.a
Pictura insignis de duobus victorijs Iustiniani per Belisarium obtentis. 312.c.d
Pietas in bello quantum possit. 82.c
Pietas ab hæreticis simulatur. 250.e
Pietas plerumque victoriam parit. 457.e
Pietas Regis Aethiopum in expeditione paranda contra Homeritas. ibid.e
Pietas in pauperes maximè commendatur. 673.d.e.674
sub Pio Papa Quinto Christianorum victoria naualis. 192.e
Pistus diaconus Ecclesiæ Thelmissensis. 314.e
Placidina vxor Leontij fœmina clarissima. 510.c
Placidina fuit comes indiuidua in bonis operibus Leontij. ibid.d.e
Placidius offertur S. Benedicto à Tertullo patre viro clarissimo. 98.b
S. Placidus factus martyr in Sicilia à pyratis. 318.c
in S. Placidi Actis inueniuntur aliqua commentitia. ibid.c
Plato Episcopus Gratianopolitanus. 4.e
Plato philosophus affirmauit animas priores corporibus. 440.b
Plato dilatauit insaniam Paganorum. 282.e
è Platonis schola Origenes plura. ibid.e
Plato Archidiaconus Turonensis testis in Gregorium Episcopum. 594.b
Plotinus affirmat animas priores corporibus. 440.b
Pluuiæ magnæ Pelagij tempore. 653.d
Pœna damnatorum, & gloria beatorum æterna. 290.d.e
Pœnis se ipsos afficiunt impij. 447.b
Pœna peccati non semper dimittitur, licet culpa dimittatur. 474.d
Pœna sequitur impios, & præmium Orthodoxos, si boni sunt. 648.c
Pœnæ inferni aliquibus ostendi, vt corrigantur. 656.a.b.c.d.e
Pœnitentia cuiusdam sancti monachi per quadraginta quinque annos in turricula clausi. 100.a

Pœniten-

Pœnitentiam in morte differre valde periculosum. 117.c. 604.a.b.c.d. 613.b.c.d
de Pœnitentia Belisarij. 275.e
Pœnitentiam agant peccatores, alioquin à Deo punientur. 564.e
Pœnitentiæ spatium reseruandum est se emendantibus. 385.c
Pœnitentia Theodori Cæsariensis Episcopi. 389.d
Pœnitentia Mennæ Episcopi Constantinopolitani. 389.e
Pœnitentia Mariæ Aegyptiacæ, & Mariæ Tarsensis. 110.a.b.c
Pœnitentia Chilperici Regis, & Fredegundis Reginæ. 596.d.e
Pœnitentia reddit ex parricida sanctum. 122.a.b.c.d
Pœnitentium vera exempla. 110.a.b.c
Pœnitentibus feminis monasterium ædificat Iustinianus. 236.c. dictum Pœnitentia. 238.b
Pœnitentes à tribulationibus liberantur. 457.c.d
Pœnitentes ab Ecclesia sunt recipiendi. 427.d.e
Politici Nouatores ea sibi arrogant quæ ad Papam spectant. 371.e
Pollio subdiaconus missus ad Hormisdam Papam à legatis. 33.d
S. Polyeuctus martyr colitur Constantinopoli magna veneratione. 132.e
S. Polyeuctus in periuros est vltor, & quid ipsis venientibus ad eius templum accidat. 133.a
S. Polyeucti camera à Iuliana auro tecta. ibid.a
Pompeius V. C. scribit ad Hormisdam Papam. 35.d
Pompeius congratulatur Hormisdæ de pace. ibid.d
ad Pompeium scribit Hormisda Papa. 38.a
Pompeius Senator occurrit legatis Papæ. 31.a
Pompeij theatrum reparatur à Theodorico Rege. 118.e
Pompeius nepos Iustiniani coniurat in ipsum propter regnum. 169.e
Pompeius coniurationis pœnas luit. 170.a
in Ponte Anienis monumentum Narsetis. 498.d.e
de Ponte, qui ab iniquis non poterat pertransiri, ostensa visio militi. 656.d
Ponti Ecclesia non vult expungi nomina suorum Episcoporum. 65.b.66.d
in Ponto prædixit Eutychius Episcopus Mauritio, ipsum futurum Imperatorem. 592.a.b
in Pontiam insulam missus est in exilium Silverius Papa. 275.a
Pontiani Episcopi Africani epistola ad Iustinianum Imperatorem. 346.c.d
Pontianus non putat mortuos damnandos. ibid.e
Pontificum partes non sibi arrogent Principes: alioquin labuntur. 483.b
Pontifex Romanus. Vide, Papa.
Populus vniuersus pro arbitrio mouetur à clericis. 26.e
Populi recurrunt ad Pelagium Papam aduersus schismaticos Episcopos. 455.a
Populus Constantinopolitanus ad meliorem frugem conuersus. 458.e
Populus libenter sequitur sanctos Episcopos. 568.a.b.c.d.e. 569.b.c.d
Populus Antiochenus luit pœnas de persecutione mota in suum Episcopum. 629.c
Populi Constantinopolitani zelus aduersus impios. 579.b
Possessor Episcopus Africanus. 56.e
Possessor ad Hormisdam Papam scribit. 57.a
Potentes ne se erigant contra clericos. 321.d
Potentes fulti fauore Regum vsurpant aliena bona. 636.b
Potentiores opprimunt pauperes. 530.b. qui interdum luunt pœnas. ibid.e
Potestas Papæ magna est. 32.e
de Potestate Dei blasphemiæ Origenis. 292.d
Potestatis insolentia frenanda est ratione. 620.a
Potestas artibus philosophiæ est gubernanda. ibid.a
Potestas à Deo data est maior Papæ, quàm Prophetis. 387.d
Prædicatio sit eadem, vbi vna est forma veritatis. 75.a
Prædicatio in Ecclesia quàm vtilis. 196.a
de Prædictionibus eorum qui sunt proximè morituri. 658.a.b
Prædictio sancti Cypriani de liberatione Africæ. 173.b
de Præexistentia animæ error Origenis. 283.a.b.c.d.e. 284.285.
Præfationibus nouem vtebatur in Missa Ecclesia Romana. 654.a
ad Præfectos ciuitatum scribit Hormisda Papa pro legatis Apostolicis. 28.b.c
Præfecti prouinciarum discipuli sunt Pontificum. 195.b
Præfecti quid agere debeant. 195.e
Præfecti Cappadoces infamati. 152.c.d
Præfecti prouinciarum corrigendi ab Episcopis, & nisi resipuerint, excommunicandi. 649.c.d.e
Præfectorum emendatione Reipublicæ bene consultum. 215.a
Præfectorum inspectores Episcopi constituuntur. ibid.d
Præfecti prouinciarum præstent iuramentum Metropolitano. 215.e
Præfecti prouinciarum quale iuramentum præstare debeant. 216.a
Præfectura Prætoriana constituitur in Africa. 208.c
pro Præfectura nihil soluendum statuit Iustinianus. 215.b
Præfectura Vrbis concessa à Iustino pro defensione oppressorum. 530.d
Præfecturam Urbanam administrauit sanctus Gregorius Papa, & quo tempore. 585.a.b
Prælati labefactati malis moribus causa sunt ruinarum. 79.c.d
Præmium sequitur Orthodoxos, si boni sunt, & pœna impios. 648.c
Præparatio sancti Fulgentij ad futurum transitum è vita. 145.b.c
in Prærogatiuas Romanæ Ecclesiæ fremit hæreticorum turba. 197.d
Præsentinus Iudex togatus sacri Prætoriani. 151.c
Præsides prouinciarum corrigantur ab Episcopis, ac si opus sit, excommunicentur. 649.c.d.e
de Præscriptione constitutio Iustiniani Imp. 317.c
de Præscriptione centum annorum constitutio Iustiniani. ibid.e
Prætextatus Rothomagensis Episcopus fuit in quinta Synodo Aurelianensi. 392.a
Prætextatus Episcopus Rothomagensis fuit in primo Concilio Parisiensi. 469.b
Prætextatus Episcopus Rothomagensis fuit in secunda Synodo Turonensi. 534.a
Prætextatus Episcopus Rothomagensis accusatur à Chilperico Rege in Concilio Parisiensi. 581.a.b
Prætextatus suam causam agit. ibid.b.c
Prætextatus accusatur furti à Chilperico Rege. 582.d.e
Prætextatus seductus confitetur peccata quæ non commisit. 583.a.b
Prætextatus detruditur in carcerem, & deinde in exilium. ibid.c
Prætextatus Episcopus fuit in Matisconensi Synodo. 635.c
Prætextatus in Synodo Matisconensi recitat orationes. 636.e
Prætextatus Episcopus diu fatigatus odio perfidæ Fredegundis. 640.c
Prætextatus reprehendit Fredegundem quasi alteram Iezabelem. ibid.c.d.e
Prætextati constantia. ibid.d.e
Prætextatus percutitur ab impio sicario. ibid.e
Prætextatum vulneratum visitat impia Fredegundis. 641.a
Prætextatus etiam in morte redarguit Fredegundem. ibid.a

Pratextatum sepultura mandat Romachárius Episcopus Constantinensis. 641.a
Pratextatus inter martyres colitur. ibid.b
Presbyter Episcopum suum contemnens à communione Ecclesiæ se suspendit. 379.c
Presbyteros à se recedentes excommunicat Vigilius Papa. 385.b
Presbyter hæreticus irridere vult presbyterum Catholicum. 604.d.e
in Presbyterum hæreticum retorquetur ludibrium. ibid.d
Presbyter hæreticus provocatur ad miraculum a diacono Catholico.. 605.b.c
Presbyter hæreticus mittit manum in aquam feruentem, & eius caro liquefit. ibid.e
de Presbyterorum ætate constitutio Iustiniani Imp. 315.d
Prætiosus Abbas monasterij sancti Gregorij. 586.e
Primasius Adrumetinus Episcopus. 384.a
Primasius clarus inter scriptores Ecclesiasticos. ibid.d.e
Primasius Episcopus Adrumetinus subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.c
Primasij scripta in bibliotheca Cassiodori. 480.d
de Primatu Ecclesiæ Romanæ scripsit S. Fulgentius. 47.c.d
Primatus Romanæ Ecclesiæ pluries testatus. 202.e
Primatus Ecclesiæ Romanæ vbique elucet. 205.c
Primitiæ Imperij sancto Petro consecrabantur. 17.e
Primosus Episcop. Carthag. legatum misit ad Quintam Synodum Sextilianum Episcopum Tunetensem. 399.e
Principatus quæ sint firma munimenta. 37.c
Principatus prouectus est religionis augmentum. 220.a
cum Principibus maximè possunt aulici. 27.e
Principum obsequia erga Romanum Pontificem. 29.d
Principum hæreticorum nomen è Diptychis delebatur. 32.d
Principes maximi petebant à Papa vela apposita sepulchris Apostolorum. 42.c
Princeps iustus ministros interdum habet iniustos. 52.c.d
Principes boni causa sunt vt ciuitates pacificè gubernentur. 65.a
Principes prudentes sint in petendo aliqua à Summo Pontifice. 72.a.b
Principes cogant subditos errantes, & non sequantur. 73.d
Principes à Papa erudituntur. 74.d
Principibus resistit Papa dum à veritate deflectunt. 79.b
Principes infideles interdum iusturandum & fidem non seruant. 87.e
Principes æquitati studentes vtilitatem Reipublicæ afferunt. 96.b
Principes munera honorifica offerebant Ecclesiis. 97.c.d
Principes exagitent hæreticos & expellant omnes. 104.a. 159.a.c
Principes Papam summa obseruantia colant. 106.b
Principes miseris præsto sint eleemosynis. 109.a
Principes Romanam Ecclesiam inuadentes qualiter à Deo puniuntur. 117.a
Principum verum exemplar Iustinianus Imp. in sui Imperij initio. 129.d
Principes interdum opes subditorum volunt. 133.a.b
Principes Nouatores deteriores sunt Principibus Arianis. 135.a
Principibus nulla facultas decernendi de rebus Ecclesiasticis. 140.c. *alioqui errant.* 333.c
Principes sacerdotium magis optauerunt, quàm sacerdotes principatum. ibid.c
Principes in causa fidei ab Episcopis iudicantur. 140.c
Principes interdum quibus hominibus vtantur. 152.a.b.c
Principes venerentur sanctos. 157.e
pro Principibus etiam Arianis rogauerunt Deum Patres in Synodo. 169.b
Principes diu meditentur seria. 172.a.b
Principes consulant Senatum. 172.d
Principes audiant sanctos, & eorum orationibus nitantur. 172.d.e. 173.c
Principes non iudicent nisi laicos. 187.c
Principes antequam bella tractent, sibi concilient numen diuinum. 189.b.c
in Principe nihil magis præfulget, quàm recta fides. 197.c
Principes quas gratias Deo agere debeant. 208.c.d
Principes mittebant fidei confessionem ad nouum Papam. 219.d.e
Principum leges probantur ab Ecclesia, si innitantur sacris canonibus. 220.d
cum Principibus liberè agendum in rebus fidei. 243.b.c
Principes concordes sint cum sacerdotibus. 263.c
Principes legationem mittebant ad Papam electum. 303.b.c
Principes Notatores sacrilegi, quia res Ecclesiasticas sibi vsurpant. 321.e
ad Principes non spectat condere leges Ecclesiæ. 344.b
Principes dementat adulatio. 344.d
Principes interdum tyrannicè ea sibi vsurpant quæ sunt Episcoporum. 362.a 439.b.c
in Principe commendatur discretio. 363.b
Principes ne sibi arrogent quæ ad Papam spectant. 371.e 485.b.
Principes priuilegia habent à Papa. 449.b.c
Principes minùs timendi quàm Deus. 466.d
Principes subacti sunt sacerdotibus. 466.d
in Principes præsumentes dare Episcopos Ecclesiis quid statuat Concilium Parisiense. 467.c
Principibus nihil licere præter ius. ibid.d
Principes cum hæreticis non conuersentur, sed eos puniant. 383.b
in Principibus damnatur auaritia. 497.d.e
Principes interdum magistratus vendunt, & confictâ causâ multos fortunis multant. ibid.e
Principes dent operam vt dissoluatur æs alienum. 530.b.c.d.e 531.a
Principes cùm regnare incipiunt, interdum optimi videntur, sed in fine alij apparent. 541.e
Principes à Papa auctoritatem aliquando habebant congregandi Concilia. 542.c
ad Principes legationem mittebat Papa, cùm regnare incipiebant. 542.c
Principes auctoritatem non habent in Episcopos, sed Papa & Concilium. 562.d.e
Principes sint clementes, & ab auaritia alieni. 567.b
Principes formidant sanctos Dei. 577.c
in Principibus commendatur munificentia. 577.d
Principes non timeant Episcopi pro veritate. 581.a.b.c.d.e
Principibus ne sint adulatores Episcopi. 581.d.e
Principum liberalitas in pauperes commendatur. 589.a.b.c
Principes timeant Dei iudicium, & agant pœnitentiam. 596.a.b.c.d.e
Principes acquiescant sacerdotibus veritatem asserentibus. 606.d
Principes alios superant fortuna, non semper tamen prudentia. 620.a
Principes sæpe nolunt doceri, neque admoneri. ibid.a
Principes insolentiam potestatis frenent ratione. ibid.a
Principum ornamenta quid significent. 620.b
Principes dominentur passionibus. ibid.b
Principes comparantur ducibus apum. ibid.b
Principes non sint tyranni. ibid.b
Principes quid agere debeant, vt victorias obtineant 634.a.b.
Principum fauore plerumque vsurpant aliena bona potentes. 636.b
Principes maiorem vtilitatem afferunt Episcopis, cùm eos persequuntur, quàm cùm illecebris blandiuntur. 640.d

Principes

Principes sceleſtos permittit Deus ad coronam sanctorum. 640.d
Principum exemplar Reccaredus Rex. 644.645.
Principes accipiant leges Ecclesiasticas à sacerdotibus. 649.a
Principes Ecclesiæ libertatem seruent. 658.d.e
ad Principes verè quid spectet. 620.a.b.c. 665.666.667.668.669.670.
Principium omnium rerum est à Deo. 214.b
Prisanius Lydus philosophus ad Persas se confert, relictis Christianis. 446.c
Prisanius Lydus ad Christianos reuertitur. ibid.d.e
Priscianus Grammaticus quo tempore vixerit. 115.e
Priscianus Symmachum laudat. 115.e
Priscianus Cæsariensis Boetium laudat. 115.d
Priscillianistæ hæretici abstinent ab esu carnium sub abstinentia simulata. 279.c
Priscillianistæ similes nefandissimis Manichæis. ibid.c
Priscillianistarum hæresis damnata in Concilio Bracharensi. 486.b
Priscus Emesenus alienas litteras mirabiliter imitabatur. 217.c
Prisci fraus in fictitiis libellis. ibid.d
Priscus Episcopus Lugdunensis interfuit primæ Synodo Matisconensi. 590.a
Priscus Lugdunensis Episcopus primum locum obtinuit in Matisconensi secunda Synodo. 634.d
Priscus Lugdunensis Episcopus Patriarcha nominatus in secundo Matisconensi Concilio. ibid.
Priuilegium Iustiniani concessum Romanæ Ecclesiæ. 216.e. 217.a.b.c.d
Priuilegium Iustiniani concessum Africanis Ecclesiis. 222.c
Priuilegium Iustiniani Primæ Iustinianæ. 226.b
Priuilegium concessum Primæ Iustinianæ à Vigilio Papa. 448.c.d
Priuilegium concessum Arelatensi monasterio à Vigilio Papa. 449.a
Priuilegia Romanæ Ecclesiæ non sunt minuenda. 305.c.d
Priuilegia Bizacenæ Ecclesiæ salua vult Iustinus Imperator. 531.a
de Priuilegio falsò Iustiniani Imp. concesso Cassinensi monasterio. 318.e
de Priuilegiis & titulis Ecclesiasticis Constitutio Iustiniani Imperatoris. 316.d
Probus Anastasij Imp. sororis filius. 85.c
Probus exercitum Hunnorum congregat, vt Iberis succurrat. ibid.c.d
Probus nepos Iustiniani coniurat in ipsum propter regnum. 169.e
Probus Abbas monasterij S. Andreæ. 586.e
S. Probo ædificata Ecclesia à Narsete Duce. 529.e
Processiones quomodo antiquitus fiebant. 29.c
Procli epistola in medium affertur contra Ibam in Quinta Synodo. 433.a
Procopius missus ad Persicum bellum à Iustiniano Imperatore. 129.e
Procopij admiratio de euentu rerum. 192.d
à Procopij calumnia vindicantur Franci. 309.a
Prodigia perterrent Hebræorum Ducem. 94.e
Prodigium de puero peste percusso. 563.a.b
Prodigia quæ aduenerunt antequam Italia feriretur gladio Longobardorum. 522.a
de Proditione Græcorum in Hermenegildum Regem. 607.d
Prœmium à Constantinopolitano Episcopo affixum libello Hormisdæ Papæ. 31.d
Professio fidei Catholicæ promulganda à legatis Hormisdæ Romani Pontificis. 23.b
Professio fidei à Ioanne Constantinopolitano Episcopo exigitur. 23.b.c
Professio fidei Epiphanij Episcopi Constantinopolitani. 61.d
Professio fidei Iustiniani Imperatoris. 180.d.e
Professionem fidei mittit Eutychius Constantinop. Episcopus ad Vigilium Papam. 394.c.d
Professio fidei primò fiebat in Concilijs. 401.b
Professiones fidei multorum Episcoporum mittit Vigilius Papa ad Iustinianum Imp. 404.c.d.e.405.a.b.c
Professio Quintæ Synodi omissa, quia tractabatur de personis, & non de fide. 542.e
Professionem fidei mittebant Episcopi statim creati ad Papam. 585.c.d
Professio plenior & exuberans Episcoporũ Gothorum. 648.a
Professio exacta sanctissimæ Trinitatis. 645.b.c
Professio fidei Episcoporum Ruthenorum. 684.b.c.d
Profuturus Episcopus Bracharensis. 486.b.c
Protectus Episcopus Nassitanus subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.b
Protectus Notarius mittitur à Pelagio contra pseudoepiscopos. 455.b
Proles interdum non conceditur à Deo, propter eius occultum iudicia. 158.a.b
Promissa sunt seruanda Deo. 443.a.b
Propassiones fuerunt in Christo, non autem passiones. 483.d
Prophetæ à Deo non tantam habuerunt potestatem, quantam habet Papa. 387.d
Prouidentia Dei in gubernanda Ecclesia Romana. 301.d.e
de Prouincijs responsio Pelagij Papæ. 628.e
Prouincia quot Episcopos habere debeat. 628.e
Prouincia vnaquæque habeat Iudices. 628.e.629.a
Prouinciarum Præfecti quale iusiurandum præstare debeant. 216.a
ad Prouinciale Concilium referantur causæ Episcoporum. 628.e. 636.a
Proximo erranti succurrendum est oratione. 628.b.c
Psalmodia & luminaribus vtebantur Christiani in sepeliendis mortuis. 501.c.d
Psalmos interpretatur Cassiodorus. 481.d
Pseudoepiscopi multa mala pariunt. 251.a
Pudor sit mistus cum seueritate. 544.b
Puella arreptitia à dæmone cruciata curatur à sancto Eutychio. 492.d
Puer Christianus martyrium affectabat. 93.d
Pueri Christiani supra ætatem consilium. ibid.d
Puero Christiano frustra blanditur Dunaan Rex. ibid.e
Puer matrem martyrem exoptat, & ad matrem ire properat. 93.d.e. 94.a.b.c
Puer contemnit Regem & Reginam. 93.e.94.a.b
Puer prouocat iram Regis, & currit in ignem ad matrem. ibid.b
Pueri prænunciant Africam è Vuandalis liberandam. 173.a
Pueri tres à S. Eutychio curati sunt oleo sancto. 492.b.c.d
de Puero peste percusso prodigium. 503.a.b
Puer incælum sublatus omnes linguas didicit. ibid.b.c
Pueri duo Regem Sigebertum interfecerunt. 573.a
de Puero Iudæo ab incendio liberato. 390.d.e
ad Puerum infirmum accersitur hariolus & moritur. 553.a
Puer alius infirmus curatur puluere sepulchri sancti Iuliani martyris. ibid.a
Pugna Francorum aduersus Thuringios. 137.b
Pugna cum bestijs aliena est à Christiana religione. 71.d
Puluis sepulchri sancti Martini reuocat ad vitam Gregorium Episcopum Turonensem. 559.d
Puluis sepulchri sancti Martini haustus liberat à morbo sanctum Gregorium Turonensem. 575.c
Puluere Sepulchri sancti martyris curantur infirmi. 553.a
Pyratæ in Sicilia occiderunt S. Placidum & socios. 318.c
Pythagoras asseruit animas priores corporibus. 440.b
Pythagoras Episcopus Synopenus. 4.e
Pythonissam consulit Moroueus. 580.a

Q

Quadragesimam quanta abstinentia ieiunauerit Iustinianus Imperator. 129.b
de Quadragesima ante Natalem Domini quid statuerit Concilium Matisconense. 590.b.c
Quadraginta martyres necati à Longobardis. 572 b
Quæstiones de fide ad Summum Pontificem sunt referendæ. 54.e.280.c.d
Quæstiones inter Episcopos ortas Iustinus ad Hormisdam defert. 55.a
Quæstiones minores ad Iudices & ad Synodum referantur. 629.a
Quæstiones maiores & difficiles ad Apostolicam sedem referendæ ibid.a
in Quæstionibus aliquibus interdum imponendum silentium. 361.a
Querelæ Totilæ regis ad Senatores Romanos. 355.b
Quercus translata orationibus S. Launomari. 525.d.e
Quintianus Episcopus Rutenensis fuit in Synodo quinta Aurelianensi. 392.a
de Quinta Synodo cogenda tractat Iustinianus Imperator. 397.b
Quinta Synodus conuocatur ad sedandos tumultus. ibid.c
Quinta Synodus indicitur ex Vigilij Papæ sententia. 398.b
Quintam Synodum trahere cupit in Occidentem Vigilius Papa ibid c
Quintæ Synodi Acta corrupta. 399.b.c
Quintæ Synodi Actiones quot fuerint. ibid c
Quintæ Synodo qui præcipui interfuerint Episcopi. ibid d.e
Quintæ Synodi Collatio prima. ibid.e
Quintæ Synodi Collatio secunda. 400.e
Quintæ Synodi Collatio tertia. 401 a.b
Quintæ Synodi Collatio quarta. ibid.c
Quintæ Synodi Collatio quinta. ibid.d
in Quinta Synodo tractatur de epistola Theodoreti nomine suppositæ. 402.a.b
Quinta Synodus in principio minimè legitima. ibid.b
Quinta Synodus ex parte suppositâ, & in aliquibus mutilata fortasse ab hæreticis. ib.d.b
in Quinta Synodo recitatur epistola conficta nomine Theodoreti. ibid.e
Quintæ Synodi Collatio sexta admodum deprauata. 432.e. 433.a
Quintæ Synodi Collatio septima. ibid.e
Quintæ Synodi Collatio octaua & vltima. 434.a
Quinta Synodus in tres non fuit Oecumenica. 434.e
Quinta Synodus quâ auctoritate facta sit Oecumenica. 436.a
Quintæ Synodo resistentes Iustinianus Imperator punit exilio. 435.b
Quintæ Synodo an consenserit Vigilius Papa. ibid e
Quinta Synodus cur non laudata, vt aliæ quatuor. 436 b.c
Quinta Synodus quòd sit Oecumenica probatur. ibid.c
pro Quinta Synodo liber Pelagij Papæ. 437.b
Quintam Synodum confirmarunt Leo Secundus, & Hadrianus Papa. ibid c
in Quinta Synodo desideratur damnatio Origenis. 439.c
ad Quintam Synodum epistola Iustiniani de erroribus Origenis. ibid.c.d
Quinta Synodus ab Origenistis mutilata. 440.d
Quinta Synodus corrupta a Monothelitis. 441.c
Quinta Synodo completa quæ gesta sint. ibid.d.e
à Quinta Synodo cur omissa professio fidei. 542.e
Quintam Synodum Vigilius Papa comprobat. 444.e
Quintæ Synodi germanæ exemplaria. 445.b
Quinta Synodus recipitur à Pelagio Papa. 449.e
Quinta Synodus à Cassiodoro omissa. 452.e
pro Quinta Synodo laborat Pelagius Papa. 453.c
pro Quinta Synodo librum edidit Pelagius Papa. 565.e
S. Quintianus Episcopus Aruernensis. 552.a
S. Quintianus ex monacho reddit clericum S. Gallum. ibid a
S. Quiriacus laborat aduersus Origenistas. 175.a.b
S. Quiriacus detegit Petrum Alexandrinum Origenistam, & ipsum expellit. 176.a.b
S. Quiriacus præficit consentui monachorum Cassianum genere Scythopolitanum. ibid.b
S. Quiriaco ostensa visio contra Origenistas. 176.a
S. Quiriacus liberat Nestorianum ab hæresi. ibid.c.d.e
Quoduultdeus Episcopus vult præponi S. Fulgentio in Concilio Vzecensi. 103 a
Quoduultdeo libentissimè cessit S. Fulgentius. ibid.a.b
Quoduultdeus Episcopus Numanæ Ecclesiæ subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.c

R

Radegundis filia Bertharij Regis Thuringiorum ducta captiua à Clotario Rege Francorum. 137.b.e
Radegundis captiuæ vitæ institutio. ibid.e
Radegundis cupit fieri martyr. ibid.e
Radegundis deuotio 138.a
Radegundis inuita nubit Clotario. ibid.a.b
Radegundis Reginæ humilitas & eleemosynæ. ibid b.c
Radegundis Reginæ studium in colligendis reliquijs Sanctorum ex toto orbe. 513.e 514.a
Radegundis mittit Regulum presbyterum ad accipiendas reliquias sancti Mammetis. 514.a
Radegundis nihil sine consilio facere voluit. ibid.c
Radegundis legationem mittit in Orientem pro ligno Crucis. ibid.c
Radegundis Regina quanta veneratione reliquias susceperit, & lignum sanctæ Crucis. 514.b.c. 515.d
Radegundis aliam legationem mittit in Orientem ad Imperatorem 517.b
Radegundis præsto est suis periclitantibus in mari. ibid.c.d
Radegundis Reginæ gloria. ibid d.e
Radegundis Regina mirificè culta à Fortunato, & merito. 518.a.b c
de Radegunde obtrectatores in deteriorem partem acceperunt, quòd à Fortunato amaretur. ibid.a.b
Radegundem Reginam commendat Fortunatus sancto Martino. 600.a
S. Radegundis seruat virginem Deo dicatam. 631.a.b
S. Radegundis litteræ ad Episcopos in commendationem sui monasterij. 659 a.b
S. Radegundis commendat suum monasterium Episcopis. 659.c
S. Radegundis constituit Abbatissam Agnetem suam sororem. 659.c
de S. Radegundis felici transitu. 659.a.661.a
in S. Radegundis transitu magnus luctus monialium. ibid.a b
de S. Radegunde pacificè altercantur Angeli. 661.b.c
S. Radegundi suprema persoluit Gregorius Turonensis. ibid c
S. Radegundis corpus cum psalmodijs sepultum. ibid.d.e
S. Radegundis restituit lumen cæco. ibid.e
ad S. Radegundis sepulchrum plurima miracula. 662.a
ad Radegundem epistola plurimorum Episcoporum de seruanda institutione monastica. 672.b
Ragnemodus, vel Regnamundus successit sancto Germano in Episcopatu Parisiensi. 575.c
Ragnemodus liberatus à morbo, hausto puluere sepulchri S. Martini. ibid.c
Ragnemodus venit ad Gregorium Turonensem. 578.a
Raptores à Deo puniuntur. 456.c.d.e
in Raptores lex Iustiniani Imperatoris. 143 e
Raptores mortis supplicio condemnati. 143 e

Raptores quarumlibet feminarum incendio concremari statuit Iustinianus. 144 a
Rauenna illustrata ædificijs à Theodorico Rege. 119.b
Rauennam properat Vitiges Rex Gothorum. 269 e
Rauennam festinant Gothi. 270 e
Rauena cum Vitige Rege dedita Belisario. 309.b
Rebaptizati ab Arianis sunt in profunda voragine demersi. 279.e
Reccaredum Regem hortatur sanctus Gregorius ad pacem. 525.b.c
Reccaredus filius Leuuigildi Regis in Hispania. 600.c
Reccaredum filium commendat Leuuigildus parens S. Leandro Episcopo. 613.b
Reccaredus Rex pietate & fortitudine insignis. ibid.d.e
Reccaredus quid in Arianos Episcopos de virtute miraculorum. 613 e
Reccaredus ad fidem Catholicam conuertitur. 614.a.b
Reccaredus mittit nuncios ad Narbonensem prouinciam, vt conuertantur. ibid.b
Reccaredus cum Episcopis Arianis egit blanditijs, & non terrore. ibid.c
in Reccaredum parant insidias Goisuintha, & Vdila Episcopus Arianus. ibid d
Reccaredus mulctat exilio Vdilam Episcopum Arianum. 614.d
Reccaredus legationem mittit ad Chilpericum Regem Francorum pro nuptijs. 630 e
Reccaredus accipit in coniugem Baddam virginem filiam Chilperici Regis. 630 e
Reccaredo primum desponsa à Chilperico alia filia Basina nomine, quæ virgo remansit. 631.a.b
Reccaredus Francos vicit. 633.d
Reccaredus petit pacem à Guntheramno Rege Francorum. 638.d.e
Reccaredus duplicem legationem mittit ad Guntheramnum. ibid.d.e
Reccaredus pacem non obtinet. ib d e
Reccaredus liberatur à coniuratione Arianorum. ibid e
Reccaredus hortatur Gothos Episcopos ad Catholicam fidem. 641.e
Reccaredus vult celebrari nationale Concilium in Hispania. ibid.e
Reccaredi Regis oratio habita in Toletano Concilio tertio. 644.d.e
Reccaredus hortatur Patres ad ieiunia & vigilias. ibid.e
Reccaredus verba facit ad Synodum. 645.a
Reccaredi studium pro fide Catholica. ibid.d
Reccaredus asserit, quòd in Concilio adest Diuinitas sanctæ Trinitatis. 646.a
Reccaredus anathematizat Arium cum omnibus dogmatibus. ibid.b
Reccaredus recipit Nicænam Synodum, Constantinopolitanam, Ephesinam, & Chalcedonensem. ibid.b.c
Reccaredus subscribit confessionem Catholicæ fidei. ibid.e
in Reccaredum magnæ acclamationes Concilij Toletani. 647.a
Reccaredus meretur Apostolicum meritum. ibid a
Reccaredus vult recitari Symbolum ante sumptionem Eucharistiæ. 648.d
Reccaredus accipit leges Ecclesiasticas à sacerdotibus. 649.a
Reccaredus vult Iudices corrigi ab Episcopis. ibid.c
Reccaredus eripitur à coniuratione Argimundi Ducis. 650.b
Reccaredus filius pacis mittit legatos pro pace ad Guntheramnum Regem Francorum. ibid b.c
Reccaredi Regis fortitudo bellica. ibid.c
Reccaredi Regis egregiæ virtutes enumerantur. ibid.c.d
Recreationes honestæ permissæ etiam sanctis viris. 16.d.e
Redemptus Episcopus Nomentanus subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.c
S. Redempto Episcopo quia præostensa de incursione Longobardorum. 522.a
Reformatio sacerdotum procuranda. 214.a
ad Regnum Comitem tractatum absoluit S. Fulgentius de Christi carne. 146.e
Regna optimè gubernantur, cùm sunt superpositæ fundamento religionis. 565.a
Regulus mittitur à Radegunde Regina ad Patriarcham Hierosolymitanum pro reliquijs S. Mammetis. 514.a
Regulus iterum mittitur a Radegunde ad Imperatore. 517.b
Regulus in mari cum socijs agitatur fluctibus. 517.c
Regulus & socij liberantur auxilio Radegundis Reginæ. ibid.c.d
Relatio legatorum Apostolicæ sedis de occisione Ioannis hospitis. 50.b c
Relatio legatorum de rebus Dorothei Thessalonicensis Episcopi. 52 e
Relatio Dioscori legati de obitu Ioannis Constantinopolitani Episcopi, & creatione Epiphanij. 56.a
Religiones cauè videant quomodo tyrones excipiant. 174.c.d. 214 e
Religioni cùm consulitur, Imperium propagatur. 220.a 396.c
de Religione Longobardorum. 545 d.e
Religio verum fundamentum Regnorum. 565.a
Reliquias desiderat Iustinianus ab Hormisda Papa. 43.a
Reliquiarum sacrarum cultus. 42.b 368.e. 471 d.e
Reliquiæ mittuntur ab Hormisda ad Iustinianum. 48 b
Reliquiæ ab incendio subtractæ. 122.e
Reliquijs ædificata basilica. 123 a
Reliquiæ Sanctorum quàm malè tractatæ à Samaritanis. 157 b
Reliquiæ ex Hispania in Galliam asportantur. 323.d.e
Reliquiarū vsus pristinus perseuerans in Ecclesia. 364.d
Reliquiæ aureo curru circumuectæ a Menna Episcopo Constantinopolitano. 390.b
Reliquiæ sanctorum sanitatem restituunt Iustiniano Imperatori. 470.a.e
ex Reliquijs Sanctorum oriuntur miracula. 471.a. 472.a.b
Reliquiæ cum psalmodia transferri solitæ. 472.b
de reliquijs aliqua notatu digna. 472.b.c. 514.a.b.c.d.e 575.
Reliquias dat Iustinianus S. Germano, quas honorificè condidit in Ecclesia S. Crucis. 476.d.e
Reliquiarum sacrarum cultus viget in Gallia. 513.e
Reliquiæ summo studio conquisitæ à Radegunde Regina. 513.e
Reliquiæ sacræ quanta veneratione susceptæ sint à Radegunde Regina. 514.c
Reliquias semper venerati sunt omnes Catholici. 553.b
Reliquiæ non sunt curiositate, sed deuotione inquirendæ. 653.e
Reliquiæ in honore sunt habendæ. 564.c.d.e
Reliquias SS. Andreæ, & Lucæ, aut Luciæ transtulit Constantinopoli S. Gregorius 580.b
Reliquiæ portantur Romam à S. Gregorio Papa. 622.e
S. Remigius Episcopus Aruernensis ad quem annum pertenerit. 321.a
Remigius Episcopus Bituricensis fuit in Concilio Matisconensi. 590 a.636.e
Renatus Episcopus Carthaginensis scribit cum Concilio ad Ioannem Papam. 218.a
ad Renatum epistola Agapeti Papæ. 221.a
Res Ecclesiæ ne auferuntur à quibuslibet: alioquin excommunicentur. 534.e. 535.a. & à Deo puniuntur huiusmodi sacrilegi. 535 d.e. 536.e. 537.a. 540.a. 547.e. 573.d.e. 574.a.b. 604.a.b.c.d
Restitutus Legatus Concilij Bizaceni ad Iustinianum Imperatorem. 313.c.d

Resurrectio corporum credenda est, contra Origenem. 288.c.290.a
in Resurrectione corpus nostrum erit palpabile. 617.d.e
de Resurrectione liber Eutychij flammis damnatur à Tiberio Imperatore. 618.c
Resurrectionis mysterium celebratur in die Dominico. 638.a
Retharius Dux dirigitur ad Concilium Matisconense. 634.e
S. Remigius liberat a peste Rhemenses. 503.d
Rhemis tenet sedem regni Sigebertus Rex. 502.b
Rhemenses liberantur à peste ope S. Remigij. 503.d
Rhetorica Christiana ad persuadendum quæ sit. 633.a.b
Rhodius moriens prædicit sex iuuenes morituros. 658.b
Riculfus coniurauit cum Laudaste Præfecto in Gregorium Episcopum Turonensem. 594.b
Riculfus accepit promissionem de Episcopatu Turonẽsi. ibid.b
Riculfus accusator Gregorij Episcopi patefecit insidias. 595.b
Riculfus patrati sceleris luit pœnas. ibid.d
Riculfi duo, alter presbyter, alter verò clericus Turonenses. 594.b.c
Riggo Spatarius Totilæ Regis ad sanctum Benedictum venit, & ab eo detegitur. 326.c
Rigunthis Reginæ magna charitas in Gregorium Turonensem Episcopum. 595.a
Ritus Romanæ Ecclesiæ ex traditione Apostolorum. 280.b
Rogationes in media Quadragesima instituit sanctus Gallus. 504.b
Romæ publica lætitia propter vnionem Ecclesiæ Orientalis cum Occidentali. 36.e
Roma triumphauit de superata Orientalium perfidia. 37.a
Roma noua dicitur Constantinopolis. 37.a
Romam veniunt monachi vagi. 42.c
Romæ sunt sepulti Petrus & Paulus Apostoli. 42.c
Romam vocatur ab Hormisda Papa Dorotheus Episcopus Thessal. 49.e. itidem Aristides presbyter. 50.a
Romæ concitantur turbæ à monachis Scythis. 58.d
Romam reuertuntur sub Hormisda legati Apostolici. 61.a
Româ recedunt legati Orientales. 72.c
Romæ mœnia instaurantur a Theodorico Rege. 118.d
Roma vexata ingenti fame. 196.b. 352.b.c.d.
Roma à Theodorico laudatur. 119.a
Roma ipsa rogat Iustinianum pro pace. 210.d.e
Romæ aperire publicas scholas studuit Agapetus Papa. 234.a.b
Romæ Ecclesiastica doctrina ex Apostolorum traditionibus. ibid.c
Romæ qua occasione introductæ scholæ Theologiæ. ibid.d
Romam ingressus est Belisarius Dux exercitus Iustiniani. 270.a
Romæ mœnia à Belisario reparantur. ibid.a
Roma quo tempore à Belisario fuerit capta. 270.a.b
Roma Romanis subycitur post annos sexaginta. ibid.b
Roma obsessa à Vitige Rege Gothorum. 273.c
Romæ muris sub protectione sancti Petri. ibid.d
Romæ reddita fortior, explosa superstitione Gentilitia. 298.a
Roma quanto tempore obsessa. 298.c
Roma liberata ab Arianis Vigilij opera. 329.a. item ab hostibus. ibid.b
Româ discessit Vigilius Papa, & in Siciliam se contulit. 347.a
Româ quando non discedat summus Pontifex. ibid.b.c
Romam mittit frumentum è Sicilia Vigilius Papa. 348.b
Romam mittit Vicarium Valentinum Episcopum Siluæ Candidæ Vigilius Papa. ibid.d
Romam produnt Thesauri. 352.c
Romam ingreditur Totilas. 353.c
Roma muris spoliatur aliqua ex parte à Totila Rege. 356.a
pro Roma seruanda littera Belisarij ad Totilam Regẽ. ibid.b
Roma munitur & illustratur nouis ædificijs à Totila. ibid.a
Roma ciuitatũ omnium maxima & munificentissima. ibid.b
Romam ingreditur & munit Belisarius. ibid.d
Roma iterum capitur à Gothis. 374.e
Romam reuocat ciues Totilas. 375.a
Roma quæ passa sit à Longobardis. 546.a.b
Romam ad sanandos infirmos ad limina Apostolorum veniebant multi. 561.c
Romæ erexit monasterium sanctus Gregorius. 585.e
Romam reuertitur sanctus Gregorius cum reliquijs. 622.e
Roma obruitur Tiberis inundatione. 652.c
Roma posita in angustia propter Longobardos. 611.b
Roma diuinitus defensa. 612.d. 613.a
Romanum Concilium in causa Orientalium congregatum ab Hormisda. 21.c
Romanum Concilium ob emergentem quæstionem. 196.e
Romanum Concilium habitum à Pelagio Papa. 653.e
Romanus clerus eligit Vigilium in Summũ Pontificẽ. 302.a
Romani cleri consilium de eligendo Sũmo Pontifice. 302.a
Romanus clerus nimis abiectè se gessit cum Iustiniano Imperatore. 444.a
Romanis recuperauit Siciliam Belisarius Consul. 235.c
Romana Ecclesia luget sub Rege Gotho. 77.e
de Romanæ Ecclesiæ primatu scripsit S. Fulgentius. 47.c.d
Romanæ Ecclesiæ oppressores quales esse soleant. 117.a
Romana Ecclesia laborat sub Rege barbaro. 134.b
Romanæ Ecclesiæ prærogatiua. 197.c
Romanæ Ecclesiæ primatus pluries probatus. 202.e
Romanæ Ecclesiæ primatus vbique elucet. 203.a
Romanæ Ecclesiæ auctoritas. 202.d
Romana Ecclesia dicta Apostolica sedes, & Catholica Ecclesia. 205.b.c.d
Romanæ Ecclesiæ laudes effusas ægrè ferunt Nouatores. 205.c.d
de Romanæ Ecclesiæ priuilegio concesso à Iustiniano Imperatore. 216.d
ad Romanæ Ecclesiæ vnionem reuersi Rutheni. 678.679.
à Romana Ecclesia accepit regnum Ruthenorum Demetrius. 676.e.680.
à Romana Ecclesia condita chronographia. 255.b
Romanæ Ecclesiæ maiestas non ex diuitijs, sed ex Apostolica auctoritate. 241.b.c
Romanæ Ecclesiæ ritus ex traditione Apostolorum. 280.b
à Romana Ecclesia principium sumpserunt omnes aliæ Ecclesiæ. 280.c
Romanæ Ecclesiæ excellentia. ibid.c
Romana Ecclesia gubernatur prouidentia Dei. 301.d.e
Romanæ Ecclesiæ priuilegia non sunt minuenda. 305.c.d
Romana Ecclesia non laditur aduersis. 448.a
Romana Ecclesia vtebatur in Missa nouem præfationibus. 654.a
Romanus exercitus afficitur nouis cladibus à Gothis. 363.d
Romanum exercitum comitata veneranda Christi imago victoriam parit. 651.b.c
Romanorum exercitum bis superauit Totilas Rex Gothorum. 322.c
Romanorum exercitus optimè gubernatus à Iustiniano fratre Iustini. 570.e
Romanorum exercitus profligatus in Colchis. 451.e
Romano Imperatori alij Sarraceni obtemperabant, alij verò erant hostes. 95.a
Romano Imperio qui homines leges sanciuerint. 152.e
in Romanum Imperium mouit exercitum Cosrhoes Rex Persarum. 309.e
in Romanum Imperium exercitum immittit Persarum Rex. 328.d
Romani Imperij thesaurus impensus in vanos homines. 464.a

Romani Imperij finis quodammodo aduenit. 522.d
Romano Imperio se adiungunt Armeni. 545.a
Romanum Imperium inuaditur ab Auaribus. 553.c.d
Romanum Imperium depopulantur Persæ. 553.c
in Romanos datum est robur hostibus, peccatis vrgentibus. 554.a
in Romanum Imperium grassantur Auares. 630.c
Romanos vrget dira fames. 196.b. 352.b
Romani in quanta miseria. 352.d
Romanus vir in Tiberim se proiecit præ fame, spectantibus filijs. ibid.d.e
in Romanos benignitas Totilæ Regis. 353.e
Romanorum res in miserabilem statum redacta à barbaris. 463.a.b.c.d
in Romanos benigna est Amalasuntha. 119.c
in Romanos iniqui Gothi. 119.d
ad Romanos scribit Athalaricus Rex. 120.b
Romanis se dat Gilimer Rex. 206.c
à Romanis Franci victi. 451.a
Romani olim dicebantur Catholici. 556.a. 604.b.e
Romani Persas superant. 571.a
Romanam præfecturam administrauit S. Gregorius Papa, & quo tempore. 585.a.b
Romani tractant cum Ducibus quid agendum in prælio. 351.e
Romani & Persæ facti sunt hostes. 85.a
ad Romanos Senatores querelæ Totilæ Regis. 355.b
Romani Senatus epistola ad Iustinianum pro Theodato Rege. 210.c.d
Romana Synodus sub Bonifacio. 165.c
Romana Synodus iterum sub Bonifacio. ibid.d
Romacharius Episcopus Constantinensis sepulturæ mandauit S. Prætextatum. 641.a
S. Romula virgo moritur. 586.c
Romulus Numentanensis Episcopus. 384.a
Rosimunda Regina indignatur contra Alboinum coniugem. 537.e
Rosimunda astutè cum Peredeo adulterium committit. 538.a
Rosimunda curat vt interficiatur Alboinus coniux. ibid.a.b
Rosimundæ Reginæ obitus. ibid.c
Roxolani & Rossi dicti sunt Rutheni. 678.a
Rubensis Metropolitanus subtractus ab Alexandrino Patriarcha, & datus Hierosolymitano. 441.b
Ruccolenus grauiter oppressit Turonensem ciuitatem. 574.a
Ruccolenus sacrilegia committit, sed dat pœnas patratorum scelerum. ibid.a.b
Ruccolenus sauciatur Herodianis infirmitatibus. ibid.b
Rudericus Comes venit ad S. Benedictum. 326.c
Rupertus Episcopus Vangionensis delegit duodecim sacerdotes ad prædicandum Borealibus. 662.c
Rupertus dira passus à Berchario Comite. ibid.b
Rupertus Apostolus Baioariorum. ibid.c
Rupertus factus Episcopus Saleburgensis. ibid.d
Ruricius Episcopus Lemouicensis cognatione iunctus Anicianæ familiæ. 320.b
Ruricij duo insignes. ibid.b.c
de Ruricio Epithaphium Fortunati. ibid.b.c
Ruriciorum præclara facta. ibid.c.d
Russi, siue Rossi dicti sunt Rutheni. 678.a
Russi dicti sunt etiam Roxolani. ibid.a.c
ad Russiam pertinebat Moschouia. 678.c
à Russis diuisi sunt Moschouitæ. ibid.
Russi præcipuè colunt S. Thaddæum Apostolum, & S. Bartholomæum. 678.c.679.a
Russorum regnum donatum fuit Ecclesiæ Romanæ. 679.e
Rusticiana vxor Boetij, & filia Symmachi facta miserrima. 354.a
Rusticiana plures. ibid.b
ad Rusticianam plures scripsit epistolas S. Gregorius Papa. ibid.b
Rusticus Romanæ Ecclesiæ diaconus Cardinalis scriptor luculentissimus. 10.b
in Rusticum diaconum sententia Vigilij Papæ. 360.d
Rusticus diaconus defecit à Vigilio Papa. 363.e
Rustici & Sebastiani litteris vniuersus concussus est Orbis. 634.b
Rusticus diaconus scribit contra Vigilium. ibid.b
ad Rusticum scripsit librum responsionum Iustinianus Episcopus. 345.a
in Rusticum auctorem schismatis sententia Vigilij Papæ. 375.d
Rusticus affinis Vigilij Papæ, & ab eo factus diaconus. ibid.e
Rusticus diaconi officio priuatur à Vigilio Papa. 379.b
Rusticus dictus est Agapetus Papa. 239.c.d
Rusticus Episcopus Fesulanus. 225.d. 256.a
Rusticus Exconsul mittitur à Iustiniano ad Vigilium Papam. 400.d
Rusticus Dux capite damnatur. 458.b
Rustici quadraginta à Longobardis necati. 572.a.b
Rutenus Episcopus altercatur cum Cadurcensi de diœcesi. 632.a.b
de Ruthenis ad communionem Sedis Apostolicæ receptis à Clemente VIII. Pont. Max. 677.a. & seq.
Rutheni dicti sunt Russi, Roxolani, & Rossi. 678.a
Rutheni vbi sint positi. ibid.b
Rutheni multas habent prouincias. ibid.c.d
Rutheni à quibus Euangelium acceperint. 679.a
Rutheni silescerunt, & iterum culti, & quando. ibid.a.b.c.d
Ruthenorum regnum donatum Ecclesiæ Romanæ. 679.e
Ruthenorum regnum datum à Gregorio Papa VII. Demetrio Regi. 679.e.680.
Rutheni semper cupidissimi vnionis Romanæ Ecclesiæ. 680.e
Ruthenorum Ecclesia post centum quinquaginta annos est reuersa ad vnionem cum Ecclesia Romana. 681.a
Ruthenorum decretum de vnione cum Romana Ecclesia. 681.a.b
Rutheni Episcopi legati Romæ honorificè & liberalissimè excepti à Clemente VIII. Pontifice Max. 683.c
Ruthenorum Episcoporum professio fidei. 684.b.c.d

S

Saba Regina ex Homeritis progressa est. 85.d
Saba regio dicta est Arabia Felix, & Homeritis. 86.a
S. Sabas ex abditis prodiens prædicat edictum Iustini Imperatoris de restitutione exulum Orthodoxorum. 16.a
S. Sabas excipitur mensa ab Episcopo Hierosolymitano. 16.d
S. Sabas bis vescebatur in hebdomada, sed vocatus bis sæpe in die. ibid.d
S. Sabas summa modestia præditus. ibid.e
S. Sabas præfectus præfectorum. 17.a
S. Sabas legatus Palæstinorum apud Iustinianum Imperatorem. 157.d
S. Sabas magno honore excipitur à Iustiniano, & ab Epiphanio Episcopo. ibid.e
S. Sabas annorum nonaginta vnius alacri animo longum iter confecit, & tamquam Angelus videtur. ibid.e
S. Sabas apparet Iustiniano cum corona. 158.a
S. Sabam interpellat Theodora Augusta pro sobole. 158.a
S. Sabas non vult orare pro Theodora. ibid.b
in S. Sabam magna pietas & reuerentia Iustiniani Imperatoris. ibid.c
S. Sabas recusat oblatam pecuniam à Iustiniano. 158.d
S. Sabas petit à Iustiniano aliquam immunitatem pro Palæstinis. ibid.e

S. Sabas petit à Iustiniano, vt de medio tollantur hæreses. 159.a
S. Sabas non est vsus adulatione. ibid a
S. Sabas, quando erat orandum, non curauit Iustinianum. ibid.b
S. Sabas Origenistas expulit. ibid.d
S. Sabæ sitiebat gratificari Iustinianus, & statim omnia concessit. 159.d
S. Sabas promulgat decretum Iustiniani Imp. 160.c
S. Sabas fuit auctor vt Iustinianus ædificaret multas Ecclesias & ædificia. 161.c
S. Sabæ obitus. 170.c
S. Sabas quanto tempore vixerit. 170.c.d.e
S. Sabas rebus omnibus necessarijs indigebat. 171.a
S. Sabas committit Præfecturam cuidam Melitæ. ibid.a
S. Sabæ funus honorificum. ibid.b
S. Sabæ ingis memoria in Ecclesia. ibid.c
S. Saba mortuo iterum Origenistæ germinant. 173.e
S. Sabinus Episcopus Canusinus legatus Romani Pontificis. 225.d. 256.a
S. Sabinus Episcopus Canusinus cognoscitur propheta à Totila Rege. 328.c
in Sabellianismum incidit Chilpericus Rex pugnans contra Arianos. 605.e
Sabellianismum deserit Chilpericus, & acquiescit S. Saluio Episcopo. 606.b
S. Sacerdos Episcopus Lugdunensis. 391.a
Sacerdotes plurimi fidem Catholicam probantes in Oriente. 10.c
Sacerdotes Apameæ laborant pro fide. 22.e
Sacerdotes pro arbitrio vniuersum quandoque mouent populum. 26.e
Sacerdotes à barbaris adorabantur. 82.b
Sacerdotes ab exilio reducuntur ab Hilderico Rege. 82.d
Sacerdotes Carthaginenses omnes reuertuntur Carthaginem cum S. Fulgentio. 83.a
Sacerdotes comburuntur ab impio Dunaan. 88.a
Sacerdotum professio est vita cælestis. 135.a
Sacerdotum auctoritas in soluendo & ligando. 137.d
Sacerdotes omnes subijciendi sunt Papæ. 181.d
Sacerdotum omnium caput est Papa. 183.c
Sacerdotes Carthaginenses Arianos expellunt. 191.c.
Sacerdotes mali sacrificij effectum non impediunt. 255.b
Sacerdotes concordes sint cum Principibus. 263.c
Sacerdotes debent distinguere inter sanctum & pollutum 428.e
Sacerdotes malè tractati à Regibus Francorum. 564.c
Sacerdos legitimus ille esse non potest, qui cum Papa non habet communionem. 455.a
Sacerdotes superiores sunt Principibus. 466.d
Sacerdotes curent, vt canones seruentur. 467.a
Sacerdotis nomine indigni sunt improbi. 489.b
Sacerdotes plures ne ordinet Episcopus, si Ecclesia inde grauatur ære alieno. 212.d
Sacerdotes columnæ sunt in Ecclesia Dei. 554.b
Sacerdotes audiantur: alioquin inobedientes à Deo puniuntur. 573.a
Sacerdotibus inferentes iniuriam à Deo puniuntur. 598.c
Sacerdotes laicos etiam Principes doceant. ibid c
Sacerdotes per se diuina munia impleant. 143.c
Sacerdotibus veritatem asserentibus acquiescant Principes. 606.d
Sacerdotes venerantur veri Duces. 634.a
Sacerdotes quo cultu venerari debeant, laici. 636.b
Sacerdotes quid agere debeant. 638.a.b
Sacerdotum peccata acrius corrigenda. ibid.c.d
Sacerdotes duodecim deliguntur a Ruperto ad prædicandum Euangelium Boreabus. 662.c
Sacerdotium præcedit Imperium. 214.a

Sacerdotij reformatio procuranda. 212.a
Sacrificium Deo gratissimũ orbem purgare à vitijs. 236.c
Sacrificium peccatis offerentium non maculatur. 255.b
Sacrificium salubre pro defunctis. 655.b
Sacrilegi à Deo puniuntur. 457.c.d. 564.e. 634.e. 635.e
Sacrilegi miserè plerumque pereunt. 565.a.b 573.d.e. 574.a.b.
Sæculares curæ sunt noxio sapore conditæ. 481.d
Sæcularia contemnenda. 585.d.e
in Sæculari habitu non incedant clerici. 590.b
ad Sæculare forum non trahantur causæ Episcoporum. 590.b
Sæculares quo cultu venerari debeant clericos. 636.b
ad Sæculare forum clerici conclericum, & laici clericum non trahant. 649.a
Sagittarius educatus à sancto Nicetio fit Episcopus Vapiensis. 536.a.b
Sagittarius in homicidijs, adulterijs, & sceleribus versatur. ibid b
Sagittarius priuatur Episcopatu à Concilio Lugdunensi. ibid.b
Sagittarius à Ioanne Papa restituitur Episcopatui. ibid.c
Sagittarius Episcopus multos interfecit propriis manibus. 562.b
Sagittarius leuis exclamat in Guntheramnum Regem. ibid c
Sagittarius in pristinos relabitur mores. ibid b
Sagittarius in monasterio includitur præcepto Guntheramni Regis. 562.c
Sagittarius è monasterio educitur, & compunctus videtur, sed in deterius iterum labitur. ibid.c. 563.a
in Sagittarium congregatur Synodus Cabilonensis. 589.e
Sagittarius detruditur sub custodia propter homicidium & adulteria. ibid.e
Sagittarius è custodia fugit. ibid e
Sagittæ cælitus delapsæ in homines tempore pestilentiæ. 653.b
Salomon Dux exercitus Iustiniani aduersus Mauros. 206.e
ad Salomonem Præfectum scribit Iustinianus Imp. pro Ecclesijs Africanis 222.e
in Salomonem magnum odium Arianorum. 223.e
in Salomonem coniurant milites Ariani. 266.b
Salomonem verebantur milites coniurati. ibid.d.e
Salomon detegit coniurationem militum. ibid.e
Salomon Dux fugiens milites in templo latuit. 267.a
Salomonis templo comparatur Ecclesia sancti Vincentij. 476.a.b.c
Salonius educatus à sancto Nicetio fit Episcopus Ebredunensis. 536.a
Salonius in homicidijs, adulterijs, & sceleribus versatur. ibid b
Salonius priuatur Episcopatu à concilio Lugdunensi. ibid.b
Salonius ad Apostolicam sedem appellat, & Episcopatui restituitur. 536.c
Salonius Episc. propriis manibus multos interfecit. 562.b
Salonius in pristinos relapsus mores. ibid.b
Salonius in monasterium includitur præcepto Regis. ibid.c
Salonius soluitur a Guntheramno Rege. ibid.d.e
Salonius in deterius iterum prolabitur. ibid.e
Saloni multa vitia. 563.a
in Salonium congregatur Synodus Cabilonensis. 589.e
Salonius accusatur de adulterijs, & de homicidijs, & sub custodia detinetur. ibid.e
Salonius è custodia fugit, & per diuersa vagatur. ibid.d
ad Saluantium Præfectum Vrbis epistola Athalarici Regis contra simoniacos. 188.b
S. Saluius Episcopus Albigensis præuidit vindictam super domum Chilperici Regis, eamque Gregorio Turonensi ostendit. 596.c
Saluio Episcopo acquiescit Chilpericus Rex. 606.b
Saluius Episcopus moritur. 632.e

Salu-

Salutandi modus, cùm aliquis sternutat, ex antiquo vsu. 658.c
Samaritæ priuantur omni magistratu & dignitate. 98.e
in Samaritas hæreticos constitutio Iustiniani Imp. 156.c
Samaritæ non poterant esse hæredes. ibid.d
Samaritanorum scelera sub Zenone. 156.c
Samaritæ templum ingrediuntur, & custodes trucidant. 157.a
Samaritanorum crudelia facta in Christianos, & præsertim in Sanctorum reliquias. ibid b
in Samaritanos rescriptum Iustiniani. 158.c
Samaritani improbi perurgentur nouis legibus à Iustiniano Imperatore. 162.a
Samaritani cogebantur subire onera curialia, sed potiri curialibus priuilegijs non poterant. ibid.a
Samaritani simulant se esse Christianos, & Cæsariensem Episcopum adeunt. ibid.a
pro Samaritanis interpellat Cæsariensis Episcopus. ibid a.b
cum Samaritanis benignè agit Iustinianus Imperator. ibid b
Samaritanis conceditur licentia condendi testamenta. ibid.d
Samaritanorum hæredes filij Christiani. ibid.d
Samaritani vixere ad tempora S. Gregorij Papæ. ibid e
pro Samaritanis rescribit Iustinianus Imp. 317.c.d
Samaritani hæretici in Christianos irruunt, qui coercentur à Iustiniano Imp. 451.b.c
in Samaritas hæreticos Nouella constitutio Iustini Imperatoris. 554.e
Samaritæ hæretici insaniunt in sacras imagines. 555.a.b
S. Samson vir religiosus hospitale construxit Constantinopoli. 317.a
S. Samsonis hospitale à Iustiniano splendidè instauratum. ibid.b.
Samson Episcopus claruit in minori Britannia. 470.a
Samson Episcopus fuit in primo Concilio Parisiensi. 470.b
Samson filius Chilperici moritur. 583.d
Samuel diaconus Patriarchæ Constantinopolitani. 4.d
Sanguis martyrum martyres efficit. 95.c
à Sanguine procul absint clerici. 636.c
Sancti viri pecunias non curant, sed Dei prouidentia gubernantur. 158.d
Sancti excipiendi sunt magno honore. 157.e
Sancti viri ne vtantur adulatione. 159.a
Sancti viri calumnias patiuntur. 254.d.e. 543.c.d
Sancti Dei succurrunt in tribulationibus. 517.c
Sancti Dei respuunt oblationes iniquas. 526.a.b
Sancti viri respuunt sæpe pecuniam oblatam. 324.b
Sancti viri emergentibus nouis causis sententiam mutarunt. 438.e
in Sanctos blasphemus quidam à Deo punitur. 456.c
Sanctos magno honore afficit Deus. 568.a.b.c.d.e
Sancti fiunt tremendi Principibus. 577.c
Sancti quidam iam defuncti psallebant. 550.a
Sancti Dei ne blasphementur, nam Deus punit. 606.e
Sancti viri constantes sunt in persecutionibus. 489.c.d
Sancti terrent dæmones. 635.b
Sancti viri ab infamia se purgent. 168.e
Sancti interdum stulti videri volunt. 367.a
Sancti viri sunt humiles in pace, & fortes in bello. 84.a
Sanctorum virorum studia interdum diuersa. 17.a
Sancti viri licet pleni virtutibus, incauti tamen interdum cadunt in aliquem errorem. 617.b
Sancti viri sunt contenti conscientia boni operis. 72.e
Sancti multi sunt, sed occulti, & soli Deo cogniti. 124.a
Sancti præsidia valida sunt vrbium. 146.a
Sancti viri nitent in tribulationibus. 295.e
Sanctis Deus suppeditat aliquando annonam. 299.c
Sancti iusta vindicta lætantur. 101.c
Sanctorum memoria in benedictione est. 115.b
Sanctorum gloria, & damnatorum pœna æterna. 290.d.e

Sanctorum reliquiæ exposcebantur à Regibus. 471.e
Sanctorum exempla conuertunt infideles ad fidem. 85.b
Sanctorum animæ ab Angelis in cælum portantur. 71.a
Sanctorum ope nitantur Principes. 173.c
Sanctorum reliquiæ auxiliantur infirmis. 470.d.e. 471.a
in Sanctorum morte iure homines tristantur, & lætantur. 661.a.b.c
ad Sanctorum consilium confugiendum est in aduersitatibus. 100.a
Sanctio Iustiniani Imp. de electione Episcoporum. 141.e
Sanctiones Iustiniani pertinentes ad Ecclesiasticam œconomiam. 294.d
Sanctuaria accipere solebant, qui Ecclesias fabricabant. 471.e
Sanctuaria petit à Romano Pontifice Iustinianus. 42.a
Sanctuaria sunt vela appositæ sepulchris SS. Apostolorum. ibid.c
Sanctuaria virtutem hauriunt in edendis miraculis. ibid.c
Sanctulus presbyter operatur sua benedictione, vt oleum diffluceret magnâ copiâ. 548.b.c
Sanctulus instaurat Ecclesiam sancti Laurentij incensam à Longobardis. ibid.d
Sanctulus panem multiplicauit. ibid.e
Sanctulus diaconum à Longobardis liberat. 549.a.b
Sanctulum interficere volunt Longobardi. ibid.e
Sanctulus diuinitus liberatur. ibid.c.d
Sanctulum venerati sunt Longobardi. ibid.d
Sanctulus captiuos liberat. ibid.e
Santonense Concilium. 509.a.b
Sapaius diaconus Vigilij Papæ. 376.a
Sapientes sibi ipsis stulti fiunt. 368.a
Sardiniam à Præsidibus gubernandam statuit Iustinianus. 208.c
Sardinia capitur à Gothis. 389.b
Sarmatæ ducuntur in Italiam ab Alboino Rege Longobardorum. 527.a
Sarraceni delent Seuerianos monachos. 17.b
ad Sarracenorum Ducem scribit Dunaan contra Christianos. 94.c. 95.a
Sarraceni alij obtemperabant Romano Imperatori, alij verò erant hostes. 95.a
ad Sarracenos legatio Iustini, & aliorum. 95.a
Sarracenorum grassatio in sanctos monachos. 621.a.b
de Sarracenorum alia incursione. ibid.d
Sarraceni inobedientes Nicolao Abbati malè periere. ibid.d
Saxones iuncti fœdere cum Longobardis. 527.a
Scampinus Episc. occurrit legatis Hormisdæ Papæ. 29.c
Scelera Samaritanorum sub Zenone Imp. 156.e
Scelera Dei iudicio deteguntur. 632.c
Scelera clericorum acrius corrigenda. 638.c.d
cum Scenitis barbaris pugnat Mauritius Dux. 591.d
Scenitæ vinci non possunt propter velocitatem equorum. ibid.d
Schismata & hæreses sunt penitus extirpanda. 37.e
Schisma in Bonifacium II. Papam, creato Dioscoro contra ipsum. 153.c
Schisma dirum in Ecclesia Alexandrina. 228.a
Schisma extitit Siluerij Papæ tempore, quo nullum hactenus turpius. 278.d
ad Schisma euitandum Siluerium intrusum elegerunt Romani in verum Pontificem. 267.c.d
Schisma ortum in Oriente. 363.d
Schisma dirum in Ecclesia Catholica. 364.e
Schisma in Ecclesia Iustiniani tempore. 435.b
Schisma conflarunt defensores Constituti Vigilij Papæ. 437.c.d
Schisma ablatum Vigilij tempore. 445.a
in Schismate est, qui ab Apostolica diuisus est sede. 453.e
Schisma permansit ad spatium fermè centum annorũ. 456.b

Schisma-

Schismatici aliud erigunt altare. 454.c
Schismatici sunt coercendi. ibid.b.c
in Schismaticos scribit Pelagius ad Narsetem. 455.b
Schismate laborat Ecclesia Aruernensis. 553.b
Schismatici non sunt recipiendi. 9.a
in Schismaticos scribit S. Gregorius, petente Pelagio Papa. 623.a
Schismaticos exagitat Smaragdus Exarchus. 623.e
Schismaticis ab Hormisda offertur fidei libellus. 31.e
Shismatici ad communionem recepti sunt. 33.b
Schismatici omnia audent contra Ecclesias. 249.a
Scholas aperire studuit Romæ Agapetus Papa. 234.a
Scholæ Theologiæ qua occasione introductæ Romæ. ibid.d
de Scholis Nisibitis. 235.a
Sclauini occupant Illyricum. 363.d
Scripta hæreticorum sunt dolosa arte fucata. 43.e
Scripta edita Bonifacij Papæ nomine. 154.a
Scripta sancti Fulgentij Isidoro cognita. 146.d
Scripta persæpe supponunt hæretici. 278.b
Scripta Theodoreti pro Nestorio hæretico defendi non possunt. 340.e
Scriptura diuina demõstrat errorem Origenis de anima præexistente. 284.d.e
Scyllitana ciuitas in Calabria dicta est à Scylla. 479.d
Scythiæ monachi nouam locutionem introducere conantur. 38.d.e
Scythiæ monachi Victorem vt Nestorianum accusant. 39.c
Scythiæ monachi à legatis passi repulsam, Pontificem Romanum appellant. ibid.d
Scythiæ monachi tumultuantur. 40.d
Scythiæ perfidi monachi fugæ se dedunt. ibid.d.e
Scythæ monachi Romam veniunt. 42.c
Scytharum monachorum liber legatis Hormisdæ Papæ oblatus. 43.d
Scytharum monachorum legatio ad Africanos Episcopos. 46.d
Scytharum monachorum epistola ad Africanos Episcopos. ibid.e
Scytharum monachorum arrogantia. 47.a
Scythæ monachi præferunt legatos totius Orientis. ibid.b
Scythus respondet sanctus Fulgentius. ibid.c
Scythæ monachi accusant Dioscorum & Victorem legatos Hormisdæ Papæ. 47.d
Scythæ Romæ retinentur ab Hormisda. ibid.e
Scythæ monachi fugam tentant, & custodiri iubentur. 48.c
Scythæ monachi Victorem tamquam hæreticum accusant. 48.e
Scythæ monachi erant verè pseudomonachi. 49.b
Scytharum monachorum arrogantia exploditur ab Hormisda Papa. 55.e
Scythæ monachi quales sint. 58.b
Scythæ monachi turbas concitant Romæ. ibid.d
Scythæ monachi Roma aufugiunt. 60.d
Scythæ monachi aufugiendo contestationes publicè affigunt. ibid.d
ex Scythis exercitum colligit Tiberius Imperator. 570.d
Sebasten venit Cosrhoes Rex Persarum. 493.a
Sebastianus diaconus defecit à Vigilio Papa. 363.d
in Sebastianum sententia Vigilij Papæ. 360.d
Sebastianus missus in patrimonium Dalmatiarum immiscuit se illicitis. 377.c.d
Sebastianus diaconi officio priuatur à Vigilio Papa. 379.b
Sebastiani & Rusticilitteris vniuersus concussus est Orbis. 364.b
Sebastianus Episcopus missus Constantinopolim à Pelagio Papa. 611.a
Senator vir insignis. 379.a
in Senatores Romanos commouetur Theodoricus Tyrannus. & quare. 107.b
ad Senatores illustres scribit Ioannes Papa de fide. 200.b
ad Senatores Romanos querelæ Totilæ Regis. 355.b
Senatusconsultum aduersus simoniacos. 186.e
Senatusconsultum confirmat leges insimoniacos. 187.a.b
ad Senatum scribit Athalaricus Rex de electione Felicis Papæ. 116.c.d
Senatum confirmat Athalaricus Rex, & ab eo iuramentum exigit. 120.b
ad Senatum scribit Athalaricus Rex. ibid.b
Senatus Romanus scribit ad Iustinianum Imperatorem pro Theodato. 210.c.d
Senatus Romanus litteris tentatur à Totila Rege. 328.e
Senatus Romanus Totilæ non respondet, prohibente Ioanne Præfecto. 328.e
in Senectute etiam est laborandum. 482 a.b
pro Senibus pauperibus xenodochium fecit Pelagius Papa. 653.d
Senoch presbyter virtutibus clarus moritur. 574 d
Senoch super infirmos multas virtutes operatus est. ibid.
Sententia est mutanda, emergentibus nouis causis. 438.e
Sententiæ contrariæ Patrum sæpe in vnum consentiunt. 438.a.b
Sepulchra Christianorum etiam laicorum quibus titulis solita exornari. 616.a
ad Sepulchrum Christi adorandum peregrinatio. 158.e
ad Sepulchrum Gelesuinthæ miraculum. 524.c.d.e
Sepulchri S. martyris puluere curantur infirmi. 553.a
Sepulturam in Ecclesiis martyres tantùm habebant & confessores. 486.e
Sepultura Ecclesiastica contra hæreticos commendatur. 447.b
Sergiopolim obsidet Cosrhoes Rex Persarum. 329.e
Sergiopolis diuinitus defensa. 330.a.b
Sergiopoli diuinitus repellitur Cosrhoes. ibid.c
S. Sergij munita præsidio Sergiopolis. 329.e
à Sergio Episcopo Cæsariensi monitus Iustinianus Imperator rescribit pro Samaritanis. 317.c.d
Sergius Patricius impulsor Iustiniani in errores meritò luit pœnas ex coniuratione. 488.e
Sergius Cyri quid egerit. 69.c.e
Serpentes in mare illati Tiberis inundatione. 652.c
Seruus Dei subdiaconus primæ regionis Vigilij Papæ. 380.a
Seuerianus hæreticus columnam ascendit, vt Simeon Stylita. 124.b
Seuerianus Stylita ab Ephræm conuertitur. ibid.c.d
Seueriani monachi à Sarracenis deleti sunt. 17.b
Seueriani hæretici excommunicantur à Vigilio Papa. 363.a
Seuerinus minister Vigilij Papæ ab ipso defecit. 363.e
Seuerinus priuatur officio à Vigilio Papa. 379.d
Seuerinus Boetius factus est Consul in Occidente. 80.e
Seuerinus Boetius ad Symmachum scripsit de Trinitate. ibid.e
Seuerinus Boetius tertiò factus est Consul. ibid.e
Seuerinus Boetius. Vide Boetius.
ad Seuerinum Senatorem scribit Ioannes Papa de fide 200.b
à S. Seuerino Euangelium acceperunt Baioarij. 662.c
Seueritas in bello probatur. 190.c
Seueritas sit temperata cum pudore. 544.b
in Seuerum pseudoepiscopum Antiochenum exclamat populus Constantinopolitanus. 3.c.d
Seuerus publicè condemnatus. 4.e
Seuerus anathemati subiicitur. 8.e
Seuerum omni honore destitutum esse statuitur. ibid.e
de Seueri impietate. 10.e
Seuerus monstrum pestiferum. ibid.e
Seuerus contra canones quæ præsumpserit. 11.c
Seueri alia impia facta. ibid.e. 12.a.b
Seueri blasphemiæ & arrogantia. 13.a
Seuerus inuasor Ecclesiæ Antiochenæ. 14.c
in Se-

in Seuerum quæ scripserint clerici Antiocheni. 14.c
à Seuero multa mala attentata. ibid.d
Seuerus exagitauit sanctum pastorem Flauianum. ibid.d
à Seuero necati sunt monachi martyres. ibid.e
Seueri immensa sacrilegia. 15.a
Seuero hæretico restitit Paulus electus Episcopus Antiochenus. 40.d
Seuerus Antiochiâ est expulsus. 53.b
Seuero lingua erat amputanda. ibid.b
Seuerus Antiochia fugit Alexandriam. 53.d.e
Seueri mors. ibid.d
Seueri hæresiarchæ conatus cum Anthimo & Theodosio Episcopis. 229.a
Seuerus hæresiarcha damnatur ab Agapeto Papa. 243.e
Seuerus Anthimum fouet. 245.a
de Seuero nefandissimo hæretico quid sentiant Orientales. 247.b.c
in Seuerum exclamant Patres. 247.d. 258 d
in Seuerum sententia Mennæ, & Synodi Constantinopolitanæ. 259.e
Seuerus præsenti & æterna vita priuatur. 265.d
Seuerus Episcopus Malacitanus librum edidit in Vincentium Arianum. 608.e
Seuerus Episcopus Aquileiæ schismaticus. 623.a
Seuerus se conuertit ad vnitatem Ecclesiæ Catholicæ, & iterum reuertitur ad schismaticos. ibid.c
Seuerum exagitat Smaragdus Exarchus Italiæ. 623.e
Seuerus reuertitur ad propriam Ecclesiam; sed non recipitur. 639.d
ad Seuerum Scholasticum epistola Ferrandi diaconi Carthaginensis 185.e
ad Seuerum Scholasticum plures epistolæ Ferrandi. 147.c
Sexta Synodus continet Vigilij Papæ monumenta aduersus Tria capitula. 360.e
Sextilianus Episcopus Tunetensis legatus Primosij Episcopi Carthaginensis in Quinta Synodo. 399.e
Sicilia recuperata est à Romanis. 235.e
in Siciliam mittit obuiam Romano Pontifici Zoilus Episcopus Alexandrinus. 345.b
in Siciliam se contulit Vigilius Papa, vbi hiemauit. 347.a
è Sicilia triticum mittit Vigilius Papa Romam. 348.b.c
in Sicilia ordinationem habet Vigilius Papa. ibid.d
Sicilia à Totila laudatur. 350.e
è Sicilia Vigilius Papa soluit Constantinopolim. 356.e
è Sicilia expelluntur Gothi. 390.a
in Sicilia monasteria erexit S. Gregorius. 585.c
de Siculorum subdiaconorum continentia. 650.e
Sigebertus filius Clotarij Regis extruxit monasterium sancto Medardo. 495.a
pro Sigeberto Rege preces Fortunati. 495.d
Sigebertus habuit sedem regni sui Rhemis. 502.b
Sigebertus habitus religiosissimus. ibid.b
Sigebertus liberat ab exilio S. Nicetium. 502.c
Sigebertus Rex accepit in coniugem Brunichildem Gotham. 523.a
Sigebertus bellum gerit cum Guntheramno. 564.b
Sigebertus Rex Francorum necatur dolo impiæ Fredegundis. 572.e
Sigebertus noluit audire S. Germanum Episcopum. ibid.e
Sigebertus Rex confirmat donationem factam monasterio S. Radegundis. 659.e
Sigericus filius Sigismundi Regis. 121.d
Sigericus altercatur cum nouerca. ibid.d
Sigericus necatur à Sigismundo Patre. 121.e
Sigericus Iudæus ad fidem conuertitur. 576.d
Sigualdus cum omni familia sua in Aruernam regionem migrauit. 164.c
Sigualdus occupat villam Ecclesiæ, & in discrimen adducitur. ibid.c
Sigualdus è villa Ecclesiæ egressus conualuit. ibid.e
Sigismundus Burgundionum Rex. 121.d
Sigismundus occidit filium, suadente nouerca. 121.e
Sigismundi pœnitentia in Agaunensi monasterio. 122.a
Sigismundus à Clodomero vincitur atque fugatur. ibid.a
pro Sigismundo intercedit Auitus Abbas. ibid.b
Sigismundus Rex occiditur cum suis, ibid.c
ad Sigismundi sepulchrum edita miracula. 122.c
Sigismundus Tertius Rex Poloniæ procurauit vnionem Ruthenorum cum Ecclesia Romana. 682.e
Signum visibile Spiritus sancti, dum Episcopus sacrum faceret. 255.a
Signo Crucis se signabant Fideles, antequam orationem haberent ad populum. 500.d.e
Silas Episcopus Nestorianus legatus ad Sarracenos. 95.b
Siluanus Samaritanus Christianos infectatur. 16.b
Siluanus igne combustus ex prædictione S. Sabæ. ibid.c
Siluanus Scythopoli comprehensus in ignem injicitur. 157.a
Siluæ concussæ in occisione quorumdam Sanctorum. 550.c
de Siluerij Papæ creatione. 267.b
Siluerius natione Campanus, ex patre Hormisda, creatur Papa vi Theodati Regis. ibid.b
de Siluerij electionis tempore. ibid.d.e
in Siluerium quæ machinata sit Theodora Augusta pro Vigilio. 268.a. 274.a
in Siluerium quæ calumniæ sint excogitatæ. ibid.e
Siluerius ad Pontianam, vel Palmariam insulam est relegatus. 275.a.b
Siluerij exilium quando contigit. ibid.a.b
Siluerij calumniatores quæ excogitauerint. ibid.c
Siluerius exul mittitur in Lyciam. ibid.d
Siluerius exul nihil remisit Pontificiæ maiestatis. 276.b
Siluerium restitui iubet Iustinianus Imperator. ibid.d
Siluerius consentium habet quatuor Episcoporum aduersus Vigilium. 295.b
Siluerius relegatus damnat Vigilium intrusum. 295.b
Siluerius in vinculis nitet. ibid.e
ad Siluerium epistola Amatoris Episcopi Angustudunensis. 296.b
ad Siluerium munera misit Amator Episcopus. ibid.b
Siluerius relinquitur indefensus. ibid.d
Siluerij Pontificis infelicissima tempora. 296.c
Siluerius quæ sit coactus pati à Vigilio intruso. ibid.e
Siluerius in Palmaria insula relegatus arumnis & inedia consumptus moritur. 276.e. 300.d
Siluerius post mortem miraculis claret. 300.c
Siluerius Papa inter sanctos martyres connumeratus. 300.d
Siluerius ordinationem vnam fecit. ibid.e
Siluerij tempus numerandum est vsque ad martyrium, & non ab expulsione. 331.a
Siluia fuit mater S. Gregorij Papæ. 584.e
Siluius Antonianus Præfectus cubiculi Clementis VIII. Pont. Max. habet orationem ad Ruthenos Episcopos. 683.d
Simeon Abbas suadet Iuliano, vt communicet Macario Episcopo. 349.e. 350.a
Simeon Salus inanem gloriam fugiebat, & stultus videbatur. 367.a
Simeon Salus à Ioanne detegitur sanctus. ibid.d
Simeon Salus occulta manifestauit. ibid.e
Simeon fuit adeptus virtutem miraculorum. ibid.b
Simeon dat signum stultitiæ, & cantu eiecit dæmonẽ. 368.a.b
à Simeone conuertuntur Fuscarius & eius vxor. 368.c.d
cum Simeone conuersari visi duo Angeli. 368.d
Simeon sanctitatem abscondit. ibid.d.e
per Simeonem Iudæi conuertuntur. 368.d.e
à Simeone curatur malefica ab vsu magiæ. 369.a.b
Simeonis Stylitæ junioris epistola ad Iustinum Imp. contra Samaritas. 555.a

Simeon Stylita Euagrij amicus. 555 a
Simeon à teneris unguiculis Deo inseruiuit. ibid.d
Simeon in columnam ascendit, & quantum vixerit. ibid.
Simeonis multa atque ingentia miracula. ibid.d.e
ad Simeonem confugiunt non solùm Romani, sed etiam barbari. 556.a
Simeon Iunior differt à Simeone Seniore in multis. ibid.a
Simonia in omnibus vitanda. 143.b
Simonia homines infames reddit. 153.e
Simoniaca labes inualuit Romæ. 186.c.d
in Simoniacos constitutio Athalarici Regis. ibid.d
in Simoniacos Senatusconsultum. 187.a
in Simoniacos aperta via accusatoribus. ibid.e
in Simoniacos edictum Athalarici Regis affixum ante atrium sancti Petri. 188.c
Simplicitas incauta declinat à rigore discretionis. 78.a
Simplicius Episcopus Parisiensis. 323.d
Simplicius Papa quid statuerit pro Concilio Chalcedonensi. 430.e
Simplicius philosophus è Cilicia ad Persas se confert. 446.c
Sisinius in Palæstina ex Episcopo factus est anachoreta. 607.a
S. Sixti martyris reliquias misit S. Gregorius in Angliam. 671.c
Smaragdus Exarchus Italiæ exagitat schismaticos Episcopos. 623.e. 624.a
Smaragdus Exarchus Italiæ degit Romæ. 623.e
Smaragdus excitatur à Pelagio Papa in schismaticos. ibid.e
Smaragdus complet tempus sui Exarchatus. 639.d
Smaragdus accepit successorem Romanum Patricium. ibid.e
Smaragdus Constantinopolim reuertitur. ibid.e
Sodomitæ à Iustiniano seuerè puniti. 462.a.b
Sophia vxor Iustini Iunioris Imp. neptis Theodoræ Augustæ. 499.a
Sophia pretiosa veste contexit Iustinianum. 499.e
Sophia malè tractauit Narsetem Præfectum Italiæ. 520.d
Sophia Augusta dissoluit debita ære alieno obstrictorum. 530.b
Sophia Augusta Traianum mittit ad Cosrhoem pro pace, à quo eam obtinet. 563.b.c
Sophia reprehendit Iustinum Imperatorem. ibid.e
Sophiam commendat Tiberio Iustinus Imperator. 587.d
Sophia insidiatur Tiberio, & voluit constituere Imperatorem Iustinianum. 588.c
Sophia cur auersata sit Tiberium. ibid.d
S. Sophiæ basilica maior Constantinopoli. 212.e
S. Sophiæ annexæ tres basilicæ. 213.a
S. Sophiæ templum instauratur à Iustiniano Imp. 460.b
S. Sophiæ templi pulchra descriptio. ibid.c
S. Sophiæ templi dimensiones singulæ. ibid.e
Soranus à Longobardis occiditur, & concutitur mons, & silua. 550.b.c
Sozopoli nascitur oleum ex Cruce, & ex imagine Virginis Mariæ. 491.c.d
Spatharius Totilæ Regis à dæmone obsessus liberatur à sancto Cassio Episcopo. 325.d
Spectacula cruenta gladiatorum dempta sunt. 71.c
Spectacula ferarum in theatro detestabilia. 96.a.b
Spiritus sanctus in forma columbæ aureæ vel argenteæ formabatur. 15.a
Spiritus sanctus signo visibili descendit, sacrificante Episcopo. 255.a
Spiritus plerumque dilatatur in persecutione. 642.d.e
in Spoletana vrbe Arianus Episcopus voluit Ecclesiam inuadere, sed dedit pœnas. 548.a
Spoletum in deditionem accepit Totilas Rex. 335.b
ad Stephanum Episcopum Salonitanum præfatio Dionysij Exigui in collectionem canonum. 136.c
Stephanus missus à Iustino Imp. in occursum legatorum sedis Apostolicæ. 29.d
Stephannus diaconus sedis Apostolicæ Apocrisarius apud Iustinianum Imp. 336.d
Stephanus Apocrisarius restitit Iustiniano Imp. 344.e
Stephano Apocrisario tradunt libellos Episcopi Orientales. 345.c
Stephanus Ariminensis Episcopus. 384.a. *subscripsit Constituto Vigilij Papæ.* 432.c
Stephanus Abbas Cappadox mittitur ad Petrum Episcopum Hierosolymitanum. 349.c
Stephanus vir illustris ductus ad inferni loca, & deinde reuixit. 656.a.b
de Stephani salute dubium. 657.a.b
Stoza Dux Arianorum militum in Africa tyrannus. 266.b
Strages ingens & miseranda per Hunnos in Thracia. 462.d.e
Studitæ monachi dicti à Studij monasterio Constantinopolitano. 14.b
Stulti nonnumquam volunt videri sancti Dei. 367.a.e. 368.a.b
Subdiaconi Vigilij Papæ ab ipso defecerunt. 363.e
de Subdiaconorum continentia. 650.e. 651.a
Subdiaconi in Romana Ecclesia continentiam seruabant. 650.e
in Subditos munera Episcoporum. 196.a
Subditi errantes sunt cogendi, & non sequendi. 73.d
Succæ monachorum conuentus restitit Origenistis. 176.a
Successorem sibi non debet deligere Papa. 166.b
Suessionas defertur corpus Clotarij Regis. 502.a
Suessionis fuit sedes regni Chilperici. ibid.c
Suessionem fertur corpus S. Medardi Episcopi Nouiomensis. 494.c.d.e
Sueui conuertuntur. 472.c.d.e
Sueui ducuntur in Italiam ab Alboino Rege Longobardorum. 527.a
de Sueuorum Regum nomine & cognomine. 542.d
Sueui populi ab Ariana impietate conuersi sunt à Martino Episcopo Bracharensi. 543.b
Sueuos subegit Leuuigildus Rex, & eos à fide reuocat. 609.b.c
Sueuorum regnum deletum in Gothos transfertur. ibid.c
Sueui & alij barbari impleuerunt Italiam Ariana hæresi. 614.c
Sueui ad fidem Catholicam reuocati. 645.e
Suffragia Fidelium non impartitur Ecclesia ijs qui sibi mortem intulerint. 268.c.d
Sulpitius eligitur Episcopus Bituricensis à Guntheramno Rege. 632.a
Sulpitius vir nobilis & de primis Senatoribus Galliarum. ibid.a
Sulpitius in litteris bene eruditus. ibid.a
Sulpitius inter sanctos relatus. ibid.a
Sulpitius Episcopus fuit in Matisconensi Synodo. 635.c
Superbia sæpe diabolus tentat optimos quosque. 628.b
Superbi sursum ascendere meditantur, & deorsum demerguntur. 277.e
Superbi comparantur Lucifero & cæteris malis Angelis. ibid.e
Superbi in furore Dei disperguntur. 572.a
de Superstitione Longobardorum. 572.d
Suphetanum Concilium celebratum in Africa. 103.a
Surdus curatur oleo sancto à S. Eutychio. 492.a
Surdi audiunt per lignum S. Crucis. 516.d
Surenorum ciuitas excisa funditus à Cosrhoe Rege Persarum. 309.e
Surgentius Notariorum Primicerius Vigilij Papæ. 376.a
per Surgentium transmisit sententiam latam in schismaticos Vigilius Papa. 380.a

Syagrius Episcopus Eduensis vir summæ sanctitatis. 590.a.b
Syagrius Episcopus Augustudunensis fuit in Synodo Lugdunensi. 630.e
Syagrius inter Sanctos relatus. ibid.e
Symbolum fidei recitandum erat ante sumptionem Eucharistiæ. 648.d
Symbolum impium Theodori Mopsuesteni. 341.e
Symbolum Theodori damnatum à Synodo Ephesina, & Chalcedonensi. 342.a
in Symmachum Senatorem commouetur Theodoricus tyrannus, & occidi ipsum iubet. 107.b.112.e.117.b
Symmachus socer Boëtij. 114.
Symmachus totus ex sapientia & virtutibus factus. ibid.c
Symmachus maximè pius & doctus. 115.c.d
Symmachus sacris litteris institutus. ibid.d
Symmachus à Prisciano laudatur. ibid.e
Symmachus à Theodorico Rege eius occisore laudatur. 116.a
Symmachi caput furibundè minans Theodorico apparet, terroremq; mortiferum infert. 116.b.117.b.c
Synagoga Iudæorum destruitur à Christianis. 575.e
Synagogas Iudæorum sine causa non comburendas sentit S. Gregorius. 576.b
ex Synodali epistola testimonium aduersus doctrinam Origenis. 288.e
Synodus Constantinopolitana sub Menna. 255.e
Synodus nouem Episcoporum congregatur Mopsuestiæ. 380.b.c.d
Synodi Quintæ Acta corrupta. 399.b.c. *in qua fuerunt octo Actiones.* ibid.c
Synodus Vide, Concilium.
Syracusius victor ingressus Belisarius postrema Consulatus die. 235.c
Syriam deuastauit Cosrhoes Rex Persarum. 309.e
Syriam vniuersam depopulati sunt Persæ. 554.e
Syria afflicta à Samaritis hæreticis. 554.e
Syrorum fides exploratur à Iustino Imperatore. 15.e

T.

cum Tamocosrhoe præstantissimo Persarum Duce decertat Mauritius. 591.c
Tamocosrhoes cecidit pietate Mauritij Ducis. ibid.d
S. Tarasio ædificata est Ecclesia à Narsete Duce. 519.e
Tarentum reddunt Gothi Romanis antea captum. 396.b
Tarsensibus scripsit Iustinianus contra hæreticos. 181.c
Tarsilla virgo Deo dicata amita S. Gregorij. 584.e
Templa Dei honorificè sunt pertractanda. 82.a.b.c
Templa Dei profanabant Vuandali, & Mauri resarciebant. ibid.b
Templum erectum à Iudæis in Aegypto. 156.a
Templum Dei genitrici construitur a Iustiniano Hierosolymis, & eius pulchra descriptio. 160.d.e. 161.a.b
Templa multa constructa & ædificata à Iustiniano Imperatore. 161.d
Templum Sophiæ instauratur à Iustiniano Imp. 460.b
Templi Sophiæ descriptio, & dimensiones singulæ. ibid.c.d.e
Templa dehonestata permissu Iustiniani in incursione Hunnorum. 463.d
Templa frequenter erecta SS. Apostolis Petro & Paulo, & præsertim in Gallijs. 558.e.559.a
Templa debent esse libera. 457.b.c
Templa hæreticorum solita expiari ab Ecclesia. 253.e
Tempestas magna in mari, vnde diuinitus multi liberantur. 611.d.e
Terracinensis Episcopus subscribit contra Vigilium. 295.d
de Terræmotu Antiocheno. 107.d
Terræmotum venturum Antiochiæ Theodosius cœnobiarcha antè cognouit. ibid.e
Terræmotus multi in Oriente. 109.a
Terræmotus alius Antiochiæ. 144.a.b
Terræmotu concutitur Antiochia, & Daphne. 578.d
Terræmotus plurimos oppressit Antiochiæ. 629.d
ex Terræmotu miseranda clades Antiochiæ. 630.a.b
Terræmotu concussa Constantinopolis. 442.a
Terræmotus tempore ciues litanias agebant, & ad Ecclesias commeabant. ibid.a
Terræmotu solo æquatæ ciuitates. ibid.b
Terræmotus ingens Constantinopoli. 458.c
Terræmotus nobilis descriptio. ibid.c.d.e.459
in Terræmotu varij ac miserabiles casus. 458.e
Terræmotus sæpe propter peccata. 461.e
Tertullus clarissimus ciuis Romanus offert Placidum filium S. Benedicto. 98.b
Tertullus pater S. Placidi aliqua donat Cassinensi monasterio. 318.a
Testari non possunt Episcopi de bonis Ecclesiæ. 142.b
Testatoris voluntas potest mutari à Papa. 654.b
Tetraditæ hæretici qui. 232.e
Tetradius Episcopus Bituricensis villam basilicæ S. Iuliani reliquit. 164.c
S. Tetricus Episcopus Lingonienſis. 391.c
S. Tetrici vltio in successorem. ibid.c
S. Tetrici epitaphium. ibid.d.e
Tetricus Episcopus condemnat Chilpericum Regem. 631.e
S. Thaddæus Apostolus præcipuè colitur à Russis. 678.e
S. Thaddæus Russos conuertit. 679.a
S. Thalalæi templum renouatum à Iustiniano Imperatore. 161.e
Thalassius Episcopus Berythorum. 248.d
in Theatro venatio ferarum detestabilis. 96.a
Theatrum Pompeij reparatur à Theodorico Rege. 118.e
Theias eligitur Rex à Gothis, & paulo post occiditur. 396.d
Themistiani hæretici à Themistio dicti. 54.b
Themistiani hæretici dicti sunt Agnoitæ. 230.a
Themistiani hæretici orti sunt à Seuero. 230.a.b
Themistius scripsit aduersus Ioannem Grammaticum. 230.e
Theocrito cupiebat Imperium Amantius. 2.c
Theocritus è medio à Iustino tollitur. ibid.c
Theodatus præest Tusciæ, regnante Athalarico. 186.b
Theodatus vult prodere Tusciam, & eam tradere Iustiniano. ibid.b
Theodatus quid agat cum legatis Iustiniani. ibid.
in Theodatum odium Amalasunthæ. ibid.b
Theodatus nepos Theodorici ex sorore Amalafrida fit Rex Gothorum. 210.b
Theodatus iubet asseruari in carcere ad lacum Vulsinum Amalasuntham. ibid.b
Theodatus mittit pro pace legatos ad Iustinianum Imperatorem. ibid.b
pro Theodato scribunt Amalasuntha & Senatus Romanus. ibid.c.d
Theodatus necari iussit Amalasuntham. 211.b
Theodatus Petrum legatum mittit ad Iustinianum pro pace. ibid.c
Theodati numisma. ibid.e
Theodatus cogit Agapetum Papam subire legationem ad Iustinianum. 238.c.d
Theodatus minatur Romano Senatui. ibid.d
ad Theodatum mittitur Petrus à Iustiniano Imperatore. ibid.e
Theodatus tractat conditiones pacis cum Petro. 238.e. 239.a
Theodatus nimio timore agitatur. 239.b
Theodati littera ad Iustinianum Imp. pro pace. ibid.e

Theodati aliæ litteræ secretæ, aliæ publicæ ad Iustinianum Imp. 240.a
Theodati & Iustiniani numismata. ibid c
in Theodatum conspirant Gothi. 268.e.269.a
Theodati ignauia maxima. ibid.
Theodatus Roma fugiens à militibus occiditur. 269 a
Theodegiselus filius Theodati conijcitur in carcerem à Vitige. 269 a
Theodegiselus Rex Gothorum in Hispania. 365.c
Theodegiselus Rex occiditur. ibid.d
Theodegiselus extinguitur ob pœnam offensi numinis. ibid.d
Theodegiselus Rex suo damno periculum facit de fonte miraculoso. 366.b
Theodibaldus eligitur Rex à Gothis. 309.c
Theodibaldus Rex Gothorum occiditur. 322.c
Theodibaldus heres & filius Theodoberti Regis Francorum. 392.c
Theodibaldus Francorum Rex adolescentulus moritur. 451.e
Theodigildis post obitum Chariberti se offert in matrimonium Guntheramno Regi. 540 d
Theodigildis ad Guntheramnum profecta cum suis thesauris. ibid.
Theodigildis Arelatensi monasterio destinatur. 540.d
Theodigildis cùm è monasterio egredi vellet, ab Abbatissa custodia mandatur. ibid e
Theodigildem Reginam aliam planè diuersam laudat Fortunatus. 540.e. 541.a b
de Theodigilde epitaphium Fortunati. 541.d e
Theodo Princeps Baioariæ conuersus ad fidem. 662 c
Theodoberti filius Theodorici Regis Francorum succedit patri. 164.d
Theodobertus multa iniquè gessit. ibid.d
Theodoberti crimina detegit energumenus. 164 d.e
Theodobertus paret tandem S. Nicetio Episcopo. ibid e
Theodobertus censura S. Nicetij correctus est & emendatus. 165.a
Theodobertus se magnum reddidit & præcipuum in omni bonitate. 165.a
Theodobertus sacerdotes veneratus est, & pauperes elemosynis. ibid.a
Theodobertus omne tributum ab Ecclesijs sitis in Aruerno sustulit. ibid.a
Theodobertus inuisit loca Sanctorum. ibid.a
Theodoberti clementia in S. Agericum Virdunensem Episcopum. 165.b
Theodobertus legationem misit ad Iustinianum Imperatorem. 165 a
Theodobertus cum Childeberto mouet bellum aduersus Clotarium. 308.c
Theodobertus cum exercitu venit in Italiam. 308.e
Theodoberti Regis charitas in Virdunenses. 321.b.c
Theodoberti pietas commendata. ibid.e
Theodobertus emendat patris errata aduersus Ecclesiam. 322.a
Theodobertum ad meliorem frugem conuertit S. Nicetius Episcopus. ibid.b
Theodobertus Rex inuadens Italiam moritur. 302.c
Theodoberti pietas. ibid c
Theodobertus Chilperici filius superat Gundebaldum Ducem. 564 b
Theodobertus magnam intulit cladem Ecclesijs Galliarum. ibid.
Theodobertus filius Chilperici victus occiditur. 572.e
ad Theodolindam Longobardorum Reginam S. Gregorius mittit exemplaria Quintæ Synodi. 445.b
Theodomirus Rex Sueuorum. 471.c
Theodomirus dictus etiam Charraricus. ibid.c
Theodomirus misit aurum & argentum ad sepulchrum S. Martini pro sanitate filij. ibid d e
Theodomirus redditur Catholicus. ibid c.d.e
Theodomirus S. Martino Ecclesiam construit, & eius reliquias exposcit. ibid.e
Theodomirus alia munera dirigit ad sepulchrum S. Martini. 472.a
Theodomirus confitetur æqualitatem personarum in Trinitate. ibid.d
Theodomiri Regis conuersio. ibid.d.e
Theodomiri opera celebratum Concilium Bracharense. 486. a.b
Theodomirus Rex Catholicus moritur. 536 e
Theodora coniux Iustini Imp. titulo Augustæ insignitur. 102.e
Theodora Iustiniani vxor Augusta est appellata. 125.e
Theodora in numismate cum Iustino & Iustiniano. 126.a
Theodora Augusta interpellat S. Sabam pro sobole. 158.a
pro Theodora non orat S. Sabas, ne eius filij tumultus excitent in Ecclesia. ibid b
Theodora gustauit dogmata Seueri. ibid b
Theodoræ Augustæ studijs fit Episcopus Constantinopol. Anthimus hæreticus. 227 a
Theodora Augusta maximè impia. ibid.c
à Theodora coniuge hæretica læditur Iustinianus Imperator. 227.d
Theodora negabat Concilium Chalcedonense. 227.a
Theodora in præcipuis sedibus Orientis collocat impios hæreticos. 229.b
Theodora fouet oua aspidum in Oriente. 231.a
Theodoræ conatus in Agapetum Papam. 243 d
Theodora Augusta cladem magnam infert Ecclesiæ 249 b
Theodora erat causa, vt optimates essent hæretici. 250.a
Theodora quæ machinata sit contra Siluerium pro Vigilio. 268.a
Theodora quæ aduersus Siluerium sit molita. 274.c
Theodora dedit operam, vt Vigilius Papa crearetur. 275.b
Theodoræ aurum promissum mittitur à Vigilio intruso. 276 e
Theodoræ studium restituendi in sedem Constantinopolitanam Anthimum, inscio Iustiniano. 293.d
à Theodoræ impietate alienus Iustinianus Imperator. 303. c.d
Theodoræ Augustæ insidias nihil veritus Vigilius Papa. 307 b
Theodoræ epistola ad S. Placidum est corrigenda. 318.e
cum Theodora contentio Vigilij Papæ de restitutione Anthimi. 357.a
Theodora excommunicatur à Vigilio Papa. 362.e.363.a
Theodoræ impiæ Augustæ obitus. 369.c
Theodora sanciatur primùm anathemate, deinde vlciscente numine interijt. ibid.d
Theodoretus Cyri Episcopus à Nestorianis effertur. 69.c
Theodoretus Episcopus Cyri receptus in Concilio Chalcedonensi. 294.b
Theodoreti scripta pro Nestorio defendi non possunt. 340.e
Theodoreti errores penitus execrantur. 362.c.d
Theodoreti nomine epistola suppositia. 402.a.e. detegitur impostura. ibid.c d
Theodoretus pœnitens à Vigilio Papa laudatur. 424.d.e
Theodoretus à Chalcedonensi Concilio non damnatus, nec Vigilius sensit eum esse damnandum. 424.d.e. 425. a.b c
de Theodoreti scriptis sententia Synodi Constantinopolitanæ. 434 a
Theodoriana appellata est Bagaiensis vrbs. 209.e

Theodo-

Theodorico Gothorum Regi libelli offeruntur contra Maximum Consulem. 95.e
Theodoricus scribit ad Maximum Consulem, ipsum reprehendendo. 96.a
Theodoricus abhorret venationem ferarum in theatro. ibid.a
Theodorico omnia benè cessere, quàm diu in Petram non insaniuit. 96.b
Theodoricus triginta annos regnauit. ibid.b
Theodoricus munera ad basilicam Vaticanam offert. 97.c.d
Theodoricus Arianorum patronus pro Arianis exæstuat. 104.a.b. 105.a.b
Theodoricus cogit ire Constantinopolim Ioannem Papam. 105.a
Theodoricus Symmachum & Boëtium in carcerem coniecit, & occidit. 107.b. 112.e. 113. & seq.
Theodoricus in Senatores quare sit commotus. 107.b.c
Theodoricus detrudit in carcerem Ioannem Papam, & legatos. 110.e
Theodoricus Herodi & Agrippæ comparatur. 112.a b
Theodoricus Ioannem Papam inedia & pædore mori coëgit in carcere. 110.e. 112.a.b
Theodoricus magnis plagis percussus interijt. 111.d
Theodorici res quando collapsæ. 112.a
Theodoricus aduersus Senatores crudeliter egit. 112.e
Theodoricus occisor Symmachi ipsummet laudat. 116.a
Theodoricus Felicem Papam eligit. ibid b
Theodoricus sibi vsurpat electionem Romani Pontificis. 116.e
Theodoricus videt Symmachi caput sibi furibundè comminari. 117.c
Theodoricus defleuit scelus patratum in Symmachum & Boëtium. ibid.c
Theodoricus Rex moritur. ibid.c
Theodorici anima in infernum eiecta. ibid.e
Theodoricus à Ioanne Papa & Symmacho Patricio iudicatus. ibid.e
Theodoricus qua die mortuus, & quanto tempore regnauerit. 118.c
Theodoricus ædificia construxit Romæ. ibid.d
Theodoricus Vrbis mœnia instauraui, & antiqua reparauit. ibid.d
Theodorici cura impensa in publicis ædificijs. ibid.d
Theodoricus reparauit Pompeij theatrum. 118.e
Theodoricus tertius filius Clodouei pugnat aduersus Thuringios, eosq; expugnat. 137.b
Theodoricus Rex Francorum curat creari Treuerensem Episcopum S. Nicetium. 148.d
Theodoricus sæpe reprehensus à S. Nicetio. ibid.d
Theodoricus venerabatur magno honore S. Nicetium. ibid.e
Theodoricus Francorum Rex inuadit res Gothorum. 163.d
Theodoricus Rex Francorum moritur. ibid.d
Theodoricus quanto tempore regnauerit. ibid.d.e
Theodoricus condemnat diuersis moribus milites in Ecclesia furantes. 164.b
Theodoricus tyrannicè Ecclesias bonis expoliauit. 321.b.c.d. 322.a
Theodoricus Francorum Rex accersit ac retinet S. Gallum. 552.a
Theodoricus Dux Scytharum fugit cum suis à Mauritio Duce. 591.d
Theodoritus Episcopus Lignidi. 29.e
Theodoritus libellum dedit legatis Hormisdæ secundùm constitutionem Apostolicam. 30.a
Theodoritus ad Hormisdam Papam scribit. ibid.b
Theodoritus maximè veneratur Hormisdam Papam. ibid. b. c
S. Theodoro ædificatum templum ab Asporatio Consule. 213.a
ad S. Theodorum Sicæotam venit Mauritius. 591.e. 592.a
S. Theodorus prædicit Imperium Mauritio. 592 a
ad S. Theodorum scribit Mauritius Imp. 622.c
S. Theodorus multa accipit à Mauritio. ibid.d
Theodorus mittitur ad Petrum Episcopum Hierosolymitanum ab Origenistis. 177 d
Theodorus creatur Episcopus Cæsareæ Cappadociæ. 177.c
Theodorus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus defensor acerrimus Origenis. 293.e
Theodorus Cæsareæ Cappadociæ damnationem molitur in Theodorum Mopsuestenum. ibid.e
Theodorus Episcopus Cæsareæ Cappadociæ aduersatur Concilio Chalcedonensi. 336. d
Theodoro patrocinatur Iustinianus Imp. ibid
Theodori Cæsariensis æmulatio. 339 e
Theodorus Episcopus Cæsariensis persecutionem excitat Vigilium. 357 b in
Theodori temeritas condemnatur à Vigilio Papa. 361 c. a
Theodorus Episc. Cæsareæ cum Iustiniano totam euertit Ecclesiam. 381.e d
Theodorus Cæsariensis impudenter priuat Zoilum Patriarcham Alexandrinum. 382. a.b
Theodorus subrogat successorem Zoili Apollinarem. ibid.b
Theodorus constitutiones Vigilij Papæ despexit. ibid.b
in Theodorum insurgit Vigilius, & sententiam excommunicationis intorquet. ibid.e
Theodori vitia enumerantur. 383.a.b.c
in Theodorum sententia Vigilij cum alijs Episcopis. 384.a
Theodori Episcopi pœnitentia. 389.d
Theodori professio fidei mittitur à Vigilio ad Iustinianum Imp. 404.c
Theodorus Episcopus Cæsariensis auctor fuit erroris Iustiniani. 488.a
Theodorus propugnator Eutychianæ blasphemiæ. 488.b
Theodorus legatus cum Ioanne Papa detrusus in carcerem à Theodorico. 110.e
Theodorus diaconus legatus Concilij Carthaginensis ad Iustinianum Imp. 222.b
Theodorus Silentiarius missus cum libello ad Quintam Synodum à Iustiniano Imp. 399.e
Theodori Antiochiæ Pisidiæ Episcopi professio fidei. 405.a
Theodorus Cilix Abbas capitur à barbaris. 621.b
pro Theodoro Abbate se vendidit Abbas Leo. ibid c
Theodorus Abbas dimittitur. ibid.c
Theodorus Episcopus Massiliensis venit ad Synodum Matisconensem. 634.e
Theodorus commendatur morum sanctitate. ibid.d.e
Theodorus exagitatur à Rethario Duce Guntheramni Regis. ibid.e
Theodorus sub arcta custodia abductus. 635.a.b
Theodorus Episcopus Massiliæ erat in oratione assiduus. 635.a
Theodorus cùm exulat, terret dæmones. ibid.b
pro Theodoro rogat Childebertus Rex, quem colebat vt patrem. ibid.b
Theodorus Massiliensis reuertitur ad suam Ecclesiam. 636.e
Theodorus Tribunus ingressus in Synodum Constantinopolitanam. 259.b
Theodorus Cappadox missus à Salomone Duce ad sedandos milites tumultuantes in Africa. 266.e
Theodorus præfectus custodibus trucidatur à militibus. 267.a
Theodorus Tribunus mittitur ad milites à Philippico. 651.c
Theodorus Melitinus monachus. 532.c

Theodorus monachus indisciplinatus iam moriturus desperans datur draconi ad deuorandum. 655.d.e
Theodorus liberatur à dracone orationibus monachorum, atque conuertitur. 656.a
Theodorus Decurio Palatij mittitur à Iustiniano ad Vigilium Papam. 406.e
Theodorus Thessalonicensis Episcopus Heracleam relegatur. 52.d
Theodorus Senator pergit Constantinopolim cum Ioanne Papa. 105.b
Theodori Symbolum damnatum à Synodo Ephesina, & à Chalcedonensi. 342.a
Theodori Mopsuesteni memoria celebrata à Nestorianis. 69.c
in Theodorum Mopsuestenum molitur damnationem Theodorus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus. 293.e
Theodorus Mopsuestenus opuscula edidit in Origenem. 293.c
Theodori Mopsuesteni impietates & blasphemiæ. 340.c
Theodorus Mopsuestenus excommunicatus. 342.a
Theodorus Mopsuestenus à sua Ecclesia damnatus. ibid.d
Theodori Mopsuesteni errores contenti sexaginta capitibus à Vigilio Papa damnantur. à pag. 407. e. vsque ad 422.b
in Theodorum Mopsuestenum sententia Synodi Constantinopolitanæ. 434.a
Theodosia femina Catholica vxor Leuuigildi Regis. 531.d
Theodosia soror sanctorum Leandri, Fulgentij, Isidori, ac Florentiæ. ibid.d
ad Theodosium Archidiaconum Constantinop. scribit Hormisda Papa pro pace. 26.e
Theodosius Archimandrita redijt ab exilio. 16.c
Theodosius S. Sabæ familiaris. ibid.c
Theodosius excipitur mensa à Hierosolymitano Episcopo. ibid.d
Theodosius prædicit ruinam monachorum. 17.b
Theodosius Archimandrita in Palæstina hostis Origenistarum. 281.a.b
Theodosius cœnobiarcha præcognouit terræmotum venturum Antiochiæ. 107.e
ad Theodosium sanctum cœnobiarcham venit Kericus Dux exercitus Romani. 132.b
Theodosius ostendit Kerico quomodo sit pugnandum. 132.b
Theodosij cilicium pro thorace inuit Kericus in prælio. ibidem b.c
per Theodosium potitur victoria Kericus Dux. ibid.c
Theodosius detestatus est Origenem. 177.a
S. Theodosius ad quæ tempora peruenerit. ibid.b
S. Theodosius cœnobiarcha laudatur. 251.d
Theodosius creatur Episcopus Alexandrinus. 227.e
Theodosius & Gaianus altercantur. ibid.e. 228 a.b
Theodosius quanto tempore sederit. ibid.b
Theodosius inducitur Constantinopolim. 228.b.c
ad Theodosium scribit Seuerus Hæreticus. 229.a
Theodosius Episcopus Alexandrinus noluit subscribere Concilio Chalcedonensi. 265.e
Theodosius in exilium missus. ibid.e
in Theodosium Alexandrinum anathema Vigilij Papæ. 305.a
Theodosius monachus scripsit aduersus Ioannem Grammaticum. 230.e
Theodosij Imp. exemplo admonet Facundus Iustinianum Imperatorem. 359.a
Theodosius filius Mauritij Imperatoris. 633.c
de Theodosianis hæreticis. 229.c.d.e
Theodosiani hæretici ponunt ignorantiam in Christo. ibid.e
Theodosiani hæretici dicti etiam sunt Aegyptij. ibid.e
Theodotus Episcopus Gangrenorum. 4.e
Theologiæ scholas Romæ erigere voluit Agapetus Papa. 234.a
Theologiæ schola qua occasione introducta Romæ. ibid.d
Theologi volunt videri hæretici Iureconsulti, cum leges ipsas ignorent. 206.a
Theonas Episcopus pericula subijt ab iis qui in Idola insaniunt. 286.c
Theopaschitæ hæretici qui. 232.d
Theopaschitarum blasphemiæ. 57.b
Theophanes diaconus S.R.E. legatus Agapeti. 225.d
Theophanes Nestorianus liberatur à S. Quiriaco. 176.c.d.e
Theophani ostenditur visio de hæreticis damnatis. 176.e
Theophanis obitus. 177.a
Theophanius Archidiaconus S.R.E. subscripsit Constituto Vigilij Papæ. 432.c
Theophaniorum Episcoporum professio fidei missa ad Vigilium Papam. 405.b
Theophilus Episcopus Heracliensis. 4.e.64.d
Theophilus cum Synodo Constantinopolitana scribit ad Hormisdam. 63.e
Theophilus Comes sacri Consistorij. 151.c
Theophilus Episcopus Alexandrinus anathematizat Origenem, & cæteros hæreticos. 288.a
Theopolis dicta Antiochia. 144.b
Theoprobus vir nobilis auduit à S. Benedicto de ruina monasterij Cassinensis. 550.e
Thesaurus Romani Imperij impenditur in homines vanos. 464.a
Thesaurus inuentus à Tiberio in Palatio. 589.a
Thesaurus alius Narsetis à Tiberio inuentus. ibid.b
Thesauri partem eroganit Tiberius in eleemosynas. ibid.a.b.c
Thessalonicæ quid egerint legati Romani Pontificis. 30.d
ad Thessalonicæ Præfectum scribit Hormisda Papa pro suis legatis. 28.b
Thessalonicæ occisus est Ioannes hospes legatorum. 50.e
Thessalonicæ multi hæretici. 50.d.e
Thessalonicensis Ecclesiæ legatio ad Hormisdam Papam. 67.d
Theudis Gothus & Arianus regnat in Hispania post Amalaricum Regem. 167.b
Theudis pacem concessit Ecclesijs, & licentiam congregandi Concilium. 168.c
in Theudem Regem Gothorum in Hispania bellum mouent Franci. 323.a
Theudis Rex Gothorum in Hispania occiditur. 365.a
Theudis quanto tempore regnauerit. ibid.a
Thracia derelicta sine vllis custodijs. 463.b
Thracius Episcopus schismaticus. 455.b
pro Thoma Episcopo in propriam sedem restituendo laborat Hormisda Papa. 51.c.69.a
Thomas mittitur ad inquirendum contra hæreticos à Iustino Imp. 70.c
Thomas Episcopus Apameæ ostendit lignum S. Crucis. 310.b.c
Thomas Exquæstor sacri Palatij vnus ex Decemviratu. 181.c
Thuringij sunt fœderati cum Athalarico Italorum Rege. 121.b
Thuringij expugnantur à Francis. 137.b
in Tiberim se proijcit Romanus vir præfame, spectantibus filijs. 352.e
de Tiberinæ inundationis tempore. 652.a
Tiberis inundatione serpentes in mare delati. 652.c
Tiberis inundatione Roma obruitur, & ædificia diruuntur. ibid.c
ad Tiberium scribens Agathon Papa laudat Iustinianum. 496.d
Tiberius Comes Excubitorum vicit Auares, quibus pacem concessit. 532.a

Tiberius

Tiberius genere Thrax ascisitur in collegam à Iustino Imp. 566.c.d
Tiberio prænunciatum fuit Imperium à S. Eutychio Episcopo. ibid.e. 567.a
Tiberius vir clementissimus, & ab auaritia alienus. ibid.a.b
Tiberius admonetur à Iustino Imp. quid sibi sit agendum. ibid.b.c
Tiberij forma, virtutes, & laudati mores. ibid.a.b.c.d
Tiberius ab exilio reuocat Eutychium Episcopum Constantinopolitanum. ibid.e
Tiberius cum ingenti gaudio excipit Eutychium Episcopum. 569.b
Tiberius præstantissimum exercitum colligit ex diuersis regionibus. 570.d
Tiberius bellum gerit aduersus Cosrhoen Regem Persarum. ibid.d.e
Tiberij exercitus Persas superat. 571.a
Tiberius Constantinopolim Anatolium conducit. 579.b
Tiberius solus imperat, mortuo Iustino. 587.d
Tiberium hortatur Iustinus ad multa bona. ibid.d.e
Tiberius coronatur cum ingenti gaudio. 588.b
Tiberio insidiantur factionarij pro parte Iustiniani. ibid.b
in Tiberium tentat insidias Sophia Augusta. ibid.
Tiberius Constantinopolim reuertitur, & Sophiam spoliat bonis. ibid.e
Tiberium cur auersata sit Sophia. ibid.d.e
ad Tiberium multæ legationes, & præsertim Chilperici Regis. 588.e
Tiberius ab Eutychio Patriarcha coronatus. ibid.d
Tiberius de thesauris à Iustino relictis multa pauperibus erogauit. ibid.e
Tiberij erga pauperes liberalitas. 589.a
Tiberius thesaurum in Palatio adinuenit. ibid.a.b
Tiberius alium thesaurum Narsetis reconditum inuenit. ibid.b.c
Tiberius partem thesauri adinuenti pauperibus distribuit. 589.b.c
Tiberius probè disponit statum Reipublicæ. 590.d.e
Tiberius creat Magistrum militum in bello Persico Mauritium. ibid.d
Tiberius dat filiam Constantinam in matrimonium Mauritio. 592.e.593.a
ad Tiberium mittit S. Gregorium diaconum Apocrisarium Pelagius Papa. 593.a.b
ad Tiberium Imp. legatio S. Leandri Episcopi Hispalensis pro Hermenegildo. 600.e
cum Tiberio aliquid profecit S. Leander in sua legatione. 601.a.b
Tiberius misit Græcos in auxilium Hermenegildi Regis. 607.d
Tiberius Imperator inuisit Eutychium Episcopum infirmum. 617.a
Tiberius accipit benedictionem ab Eutychio. ibid.a
Tiberius deliberauit vt flammis traderetur liber Eutychij de Resurrectione. 618.c
Tiberius quanto tempore imperauerit. ibid.c
Tiberij mors. ibid.d
Tiberij virtutes commendantur. ibid.d
Tiberij nomine habuit orationem Ioannes rhetor ad Mauritium. ibid.e
Tiberio ostenditur visio de futura eius gloria. 620.c.d
sub Tiberio martyres. ibid.e
Tiburim obsidet Totilas Rex, & eo per proditionem potitur. 331.e
Tiburim se confert Totilas sæpe reiectus. 356.d.e
Ticinensem ciuitatem diu obsessam cepit Alboinus Rex Longobardorum. 537.c
S. Timothei corpus inuentum Constantinopoli. 390.c
Timotheus Aelurus anathematizatur. 32.a
Timotheus hæreticus factus Episcopus Alexandrinus. 53.e
Timotheus hæreticos excipiebat. ibid.e
Toletanum Concilium celebratum sub Theude Rege, & error emendatur. 158.c
Toletanum Concilium secundum sub Montano Episcopo. 167.e
Toletano Concilio Episcopi insigniores qui interfuerunt. 169.a
in Toletano Concilio qui canones fuerint sanciti. 169.b
Toletana Synodus tertia. 641.e
Toletana Synodus celebrata auctoritate Romani Pontificis. 642.a
Toletana Synodus quo tempore fuerit celebrata. ibid.a.b
in Toletana Synodo fuerũt septuaginta duo Episcopi. 642.a.b
in Toletana Synodo orationem habuit S. Leander Episcopus. 642.c
in Toletana Synodo gaudium magnum de hæreticorum conuersione. 643.a
in Toletana Synodo spem conceperunt Patres de conuersione totius Orbis. ibid.c
in Toletana Synodo orationem habuit Reccaredus Rex. 644.d.e.645.a
Toletanæ Synodi Acta. 645.a.b
in Toletana Synodo statuti vigintitres canones. 649.e
Toletanæ Synodo verè interfuit S. Leander, & Apostolica legatione functus est. 650.a
in Toletana Synodo quot Episcopi subscripserint. ibid.d
Tomaci & Petro scribit Cassiodorus, vt restituantur vasa sacra Ecclesiæ S. Petri. 240.e
Tormenta interdum à Fidelibus non sentiuntur. 602.a
Totilas Theodibaldi nepos eligitur Rex Gothorum in Italia. 322.c
Totilas erat præstans ingenio & viribus, & fuit flagellum Græcorum in Occidente. ibid.c
Totilas superauit exercitum Romanorum apud Fauentiam, & apud Florentiam. 322.c
Totilas cepit præsidia Cæsenæ, ac Petræ. 325.c
Totilas in Tusciam venit, & Campania potitur. ibid.c
Totilas S. Cassium Episcopum despexit. ibid.d
Totilæ Spatharius à S. Cassio curatur. 325.d
Totilas spreuit S. Fulgentium Episcopum Utriculanum & eius munera, eumq; comprehendi iussit. ibid.e
Totilæ mens effera versa in reuerentiam S. Fulgentij ob miraculum. 326.a
Totilas inuisere vult S. Benedictum, sed de eo experimentum facit. 326.b.d
Totilas ad S. Benedictum accessit, & ipsum veneratus est. ibid.d.e
Totilas minùs crudelis, postquam à S. Benedicto est reprehensus. ibid.e
Totilas Beneuentum venit, & eius muros diruit. 327.e
Totilas Neapolitanos obsidet. 327.e.328.c
Totilas nulla afficit iniuria feminas Patricias. 328.a
Totilas monitis S. Benedicti profecit. ibid.a.b.c
Totilas subegit Brutios & Lucanos, atque Apulia & Calabria potitur. ibid.b
Totilas experitur sanctitatem Sabini Episcopi Canusini. ibid.c.d
Totilas litteris tentat Senatum Romanum. ibid.d
Totilas Tiburim obsidet, & per proditionem eo potitur. 331.d
Totilas interneccioni subiecit Tiburtinos ciues summa crudelitate. 331.e
Totilas Spoletum in deditionem accepit. 335.b
Totilas dolo necat Cyprianum Perusij custodiæ Præfectum. ibid.b
Totilas potitur Perusio. 335.b.c
Totilæ crudelitas in Perusinos. ibid.d
Totilas præcepit, vt Herculanus Episcopus Perusinus dirissimè necaretur. ibid.e

Totilas ad Vrbem obsidendam pergit. 335.e
Totilas indies magis crudelis. ibid.e
Totilas crudelitatem exercuit in sanctum Cerbonium Episcopum Populonij. ibid.e
Totilas vrsum ex cauea dimittit vt S. Cerbonium deuoret, qui illum non læsit. 336.b
Totilas veneratur S. Cerbonium. ibid.b
Totilas liberè sinit agricolas colere agros. 336.c
Totilas obsessis commiserationem negauit. ibid.c
Totilas malè tractat Valentinum Episcopum. 348.d
ad Totilam legatio Pelagij diaconi Romani. 350.c
Totilæ ad Pelagium oratio. ibid.c.d
Totilas Pelagium commendat. ibid.c.d
Totilas pro Sicilia non vult exorari. ibid.e
ad Totilam responsio Pelagij diaconi. 351.c.d
cum Totila tractant Iudæi, vt Romam prodant. 352.e
Totilas non multum confidit Iudæis. 353.a
Totilas potitur Roma. ibid.c
Totilas templum S. Petri ingreditur orandi causa. ibid.e
Totilæ erga Romanos benignitas. ib.d.e
Totilæ oratio pœnitentica ad suos. 354.c
Totilas hortatur Gothos ad iustitiam seruandam. ibid.c.d.e
Totilæ querelæ ad Romanos Senatores. 355.b
Totilam rogat Pelagius pro captiuis, & obtinet quod vult. ibid. d
Totilæ epistola ad Iustinianum pro impetranda pace. ibidem.e
Totilas Theodorum & Pelagium legat ad Iustinum pro pace. ibid.d.e
Totilas in Lucania cladem accipit. 355.e
Totilas aliqua ex parte spoliat Romam muris. 356.a
ad Totilam litteræ Belisarij pro Vrbe seruanda. ibid.b
Totilas sapereiectus Tiburim se confert. ibid.d
Totilas persequitur S. Laurentium vsque ad mortem. 365.b.c
Totilas ciues reuocat Romam. 375.a
Totilas Vrbem renouat, & illustrat ædificijs. ibid.a
Totilas à Narsete vincitur, & occiditur. 396.b
à Traditionibus Patrum non est recedendum. 76.d
ex Traditione Apostolica doctrina Ecclesiastica Roma. 234.c
ex Traditione Apostolorum ritus Romanæ Ecclesiæ. 280.b. & celebritas Missarum. ibid.
Traianus vir eximius mittitur ad Cosrhoen Regem Persarum à Sophia Augusta. 563.b
Traianus inducias obtinet à Cosrhoe. ibid.c
in Transalpinis exercitum colligit Tiberius Imperator. 570.d
Transiluaniæ Princeps exiguo numero militum victorias plures de Turcis reportat. 195.a.b
de Translatione Episcoporum scripsit epistolam Pelagius Papa ad Benignum. 584.a
Transmutatio mirabilis diuinitus facta in Vigilio. 102.d
Transobadus presbyter blasphemat Dalmatium Episcopum, & statim moritur. 606.e
Trapezantijs scripsit Iustinianus contra hæreticos. 181.c
Trasamundus Rex Vandalorum moritur in Africa. 81.c
Trasamundus quanto tempore regnauerit. ibid.c
cum Trasamundo Rege disputat de fide S. Fulgentius. 146.e
Treuerenses liberantur ab inguinaria per S. Nicetium. 503.e
Tria capitula Iustiniani à quibus defensa. 343.d
Tria capitula damnata à Quinta Synodo, probante Vigilio Summo Pontifice. 343.d
de Tribus capitulis contentio Vigilij cum Iustiniano. 357.b
de Tribus capitulis confutatur falsa opinio aliquorũ. ibi c.d
Tria capitula quæ. ibid.e
de Tribus capitulis studia diuersa Episcoporum. 358.b
de Tribus capitulis scriptas partium responsiones exigit Vigilius Papa. 359.e
pro Tribus capitulis visus est laborasse Vigilius Papa. 360.b
Tria capitula non videntur repugnare Chalcedonensi Concilio. ibid.c
in Tria capitula libellum conscripsit Vigilius Papa. ibid.d
Trium capitulorum occasione diuum schisma ortum in Ecclesia. 363.d. 364.e
de Tribus capitulis tractandum in Synodo. 395.a.b.c
de Tribus capitulis edictum reuocatum à Iustiniano. 396
de Tribus capitulis quid sentiat Vigilius Papa, & quomodo Theodori errores sint damnandi. 422.d.e. 423.a. b.c.d
Tria capitula Episcopi qui non damnant, in exilium deportantur. 435.b.c.d
Trium capitulorum defensores quid prætenderent. 438.c
Trium capitulorum defensorum duplex conditio. ibid.e
de Tribus capitulis contrariæ sententiæ quomodo consentiant. 438.b
de Tribus capitulis damnosa disputatio. 439.b
ab Tria capitula multi Episcopi facti schismatici. 623.a.b
Triboniano Iurisconsultissimo vtebatur Iustinianus Imperator in sanctiendis legibus. 139.d
Tribonianus Magister Officiorum vnus ex Decemuiratu. 151.c
Tribonianus auaritia laborabat, sed doctrina eam occultabat. ibid.d.e
Tribonianus Ethnicus Ethnicis fauet. 152.a
Tribonianus exscripsit leges eorum Augustorum, qui Christianam religionem sunt persecuti. 152.b
Tribonianus à Iustiniano magistratu deponitur propter tumultum populi, & restituitur. 170.a
Tribulatio dat intellectum. 459.e
Tribulationes & labores quos passi sunt legati Constantinop. 40.b.c.d
in Tribulationibus sancti magis elucent. 246.c
à Tribulatione magna liberat S. Martinus Guntheramnum. 587.b
à Tribulationibus in fine liberat Deus sanctos suos cum honore. 568. 569. 570.a
in Tribulationibus nitent sancti. 295.e
in Tribulatione dilatatur sæpe spiritus. 642.d
in Tribulatione crescit plerumque Ecclesia. ibid.d.e
Tribulatis succurrit Deus. 517.c.d.612.a
Tributum vnius anni condonat Tiberius Imperator. 567.d
Triginta Missæ quantum prosint defunctis. 655.b
S. Trinitatis individua vnitas semper est colenda. 33.e
in S. Trinitatem blasphemant hæretici. 46.a.b.c
de S. Trinitate quid credendũ sit scribit Hormisd. Papa. 55.d
de Trinitate vnum crucifixum an dicendum quæritur à Papa. 62.e
de Trinitate vnum crucifixum secundùm carnem, concedendum est. 185.d.e.200.c.d
Trinitas vnus Deus & tres personæ. 75.b
Trinitatis essentia vna, & non multiplicatur ipsa essentia numero. ibid.c
Trinitatis mysterium est incomprehensibile, & tamen notum est. ibid.c.d
Trinitatis personæ habent proprietates distinctas. ibid.d
Trinitatis essentia vna est. 78.c.d
de Trinitate scripsit librum Boëtius. 81.a. 114.d
de Trinitate librum scripsit S. Fulgentius. 146.d
in Trinitatem sanctissimam blasphemiæ Arij & Origenis. 282.a.e.292.c.d
de Trinitatis sanctissimæ mysterio. 337.e
de Trinitate sanctissimæ epistola Benedicti Papæ ad Dauid Episcopum. 565.d
Trinitatis sanctissimæ æqualitatem confitetur clericus inter verbera. 601.e.602.a
Trinitatis exacta professio. 645.a.b
Trinitatis Diuinitatem adesse in Concilijs fatetur Reccaredus Rex. 646.a
Tripolim à Præsidibus Consularibus gubernandam statuit Iustinianus. 208.c
in Trisagitas scribit Ephræm Episcopus Antiochenus. 231.e
Trisagium cantatum Constantinopoli. 6.e
Trisagio Crucem hæretici apponebant. 45.b
Trisagium ad totam Trinitatem est referendum. 45.c
Trisaricus ædificauit Ecclesiam in honorem Apostolorum Petri & Pauli. 559.a
Tritheitæ hæretici qui. 230.c
Tritheitarum princeps Ioannes Philoponus. 230.c
Triumphus Episcoporum exulum reuertentium Carthaginem. 83.a
Triumphus magnus Belisarij Ducis. 206.e
de Triumpho S. Cerbonij Episcopi Populonij. 547.c
Troius Episcopus Scampinus occurrit legatis Apostolicis. 29.b
Tumultus monachorum Scythiæ. 40.d
Tumultus Thessalonicæ per Dorotheum Episcopum excitati aduersus legatos Hormisdæ. 51.a
Tumultus exortus aduersus Vigilium Papam. 364.a
Tunica S. Vincentij martyris tradita Francis. 323.c
Turbæ concitantur Romæ à monachis Scythiæ. 58.d
Turcarum copiosi exercitus à Transiluaniæ Principe sæpius victi. 193.a
Turcarum classis victa sub Pio V. 192.e
Turcas fugerant Abari. 519.b
Turcarum legatio ad Iustinum Imp. contra Auares. 673.e
Turcæ vbi olim habitauerint. ibid.c
Turcæ olim dicti Massagetæ, & Chermichiconæ. ibid.c
ad Turibium nobilem epistola Montani Toletani Episcopi. 169.c
Turonense Concilium secundum celebratum. 534.a
in Turonensi Concilio pauci Episcopi. ibid.a
in Turonensi Concilio optimi canones sanciti. ibid.b.c.d
Turonensis Ecclesia plures habuit Episcopos sanctos. 559.a.b
Turonensis ciuitas opprimitur à Ruccoleno. 574.a
Turonensibus infertur magna clades à Chilperico Rege. 564.b
Turonica ciuitas igne consumpta. 478.c
Turonicus vir Dei nutu reliquias ab incendio liberat. 123.a
Turonos à Britannijs venit Vinnocus vir summæ abstinentiæ. 583.d
Turonis occisus est Eberulfus reus maiestatis. 635.d
in Tuscia Romanorum exercitum superauit Totilas Rex. 322.c
Tusciam fames vexauit. 298.d
Tyranni vincuntur nonnumquam à puellis. 91.b
Tyrannus Magister militum vir gloriosus. 376.b
Tyri congregatum Concilium 11.b
Tzani facti sunt Christiani. 150.c
Tzani sine Rege degebant, belluinam vitam agentes. ibid.d
Tzanorum mores. ibid.d.e
Tzani populi à Iustiniano subiugati. ibid.e
Tzani commercium habere incipiunt cum ceteris hominibus. 151.a

V.

Valentina Synodus in Gallia. 640.a
in Valentina Synodo quot Episcopi. ibid.a
in Valentina Synodo cognitæ causæ pauperum. ibid.a
ad Valentinianum Episcopum Tomitanum epistola Vigilij Papæ. 372.c
Valentinianus laudatur à Vigilio Papa. ibid.c
Valentinus diaconus S. Galli inobediens ab omnibus irridetur. 334.b.c
Valentinus Episcopus Siluæ Candidæ malè tractatur à Totila Rege. 348.c.d
Valentinus mittitur Vicarius Romam à Vigilio Papa. ibid.d
pro Valentino Episcopo Siluæ Candidæ subscripsit Constituto Vigilij Papæ Zacchæus Episcopus. 432.a
Valentius, vel Valentio, siue Valentinus primus Abbas monasterij S. Gregorij. 586.a.b.c
Valentij mors. 612.a
ex Valeria prouincia primum Abbatem sui monasterij petijt S. Gregorius. 586.c
Valerianus Præfectus Constantinopolim venit cum Belisario. 312.b
Vanæ gloriæ cupido redigit homines sæpe insanos & infames. 277.d
Varanes inuasor regni Persarum victus ab exercitu Narsetis. 529.e
Vardanes Primas Armenorum ad Romanos accedit. 545.a
Vasa sacra oppignorata Ecclesiæ reddi iubentur à Cassiodoro. 240.e
Vasa templi relata sunt Hierosolymam. 207.b
Vaticinium Arethæ martyris. 92.a
Vaticinia multa prophetica de Ecclesia. 643.e
Vaticinia magorum quàm sint vana. 651.a.b
Vdila Episcopus Arianus coniurat in Reccaredum Regem Catholicum. 614.d
Vdila mulctatur exilio à Reccaredo. ibid.d
Velum sancti Martini sanat Gregorium Turonensem infirmum. 560.a
Venantij Fortunati patria, educatio, & peregrinatio. 528.a.b
Venantius Fortunatus. Vide, Fortunatus.
Venantius Fortunatus S. Nicetium laudat. 149.c.d.e
Venantius Fortunatus laudat S. Agricolam Episcopum. 391.b
Venantius epitaphium edidit S. Tetrici. 391.d.e
Venatio ferarum in Theatro detestabilis. 96.a
Venatio prohibita Episcopis. 636.a
Venenum sæpe latet sub melle. 44.b
pro Veneris pictura voluit imaginem beatæ Mariæ Virginis Chrysaphius vir pius. 492.d
Veneti & alij Episcopi Concilium coegerũt contra Quintam Synodum Aquileiæ. 435.d
ad Venetos abijt Birgentius. 299.e
Veneta prouincia à Longobardis deuastata. 533.a
Verbera interdum non sentiuntur à Fidelibus. 602.a
Verecundus Lunensis Episcopus. 384.a
Verinæ Augustæ ædificauit templum S. Mariæ. 213.a
Veritas detruditur in barathrum vincta compedibus aureis. 52.d
Veritas magis gaudet spectari nuda & simplex, quàm ficata & coloribus exornata. 106.a
Veritas nec est occultanda, nec mendacium concedendũ. 114.a
Veritas interdum à multis conuertitur in fabulas. 657.e
Veronæ magnum miraculum, cùm Athesis fluuius in Ecclesiam ingredi non potuit. 652.e
Vestigia Papæ venerabantur Episcopi. 30.c
Vexilla Regis prodeunt, hymnus qua occasione, & à quo sit compositus. 515.e
Victor diaconus professor Synodi Chalcedonensis. 39.c
Victor accusatus à monachis Scythiæ tamquam Nestorianus. ibid.c 47.d
Victoris causa tractatur apud Romanum Pontificem. 48.a
Victor hæreticus est dictus à monachis. ibid.e
Victor Episcopus Capuanus fuit doctrina & sanctitate celebris. 334.a
Victor scripsit suum Cyclum ad confutandum Cyclum Victorini Aquitani. ibid.a
Victor Episcopus in exilium mittitur. 435.c
Victor Episcopus Africanus ad quem annum perduxerit suum Chronicon 518.d

Victor Tricassinorum Episcopus pessimè tractatur ab Episcopis quibusdam scelestis. 536.b
Victor parcit inimicis. ibid.c.d
Victoriacum venit Sigebertus Rex, ibiq; occiditur. 573.a
Victoria præstantior quæ sit. 37.d
Victoria Christianorũ insperata diuinitus obtenta contra Dunaan & Hebræos. 101.a
Victoria contra Homeritas significatur Justino Imperatori. 101.a
Victoriæ Mauritij Ducis. 591.d
Victoria Reccaredi Regis aduersus Francos. 633.d
Victoriam quare non semper consequantur Christiani in bello. 634.a
Victoria ex veneranda Christi imagine comitata Romanum exercitum. 651.b.c
Victoriam quibus operibus sibi parauerit Justinianus Augustus. 189.b
Victoria per somnium ostensa Belisario. ibid.e
Victoria Belisarij contra Gilimerem. 192.b.c
de Victoria nauali sub Pio Papa Quinto. 192.c
Victorias ingentes quibus copias adeptus est Iustinianus Imp. 129.e
Victoria Kerici Ducis exercitus Romani per sanctum Theodosium. 132.c
Victorinus Aquitanus confutatus à Victore Episcopo Capuano. 334.a
ad Victorinum Episcopum scribit Athalaricus Rex. 120.d
Victorius Episcopus Redonensis cum aliis scripsit ad Radegundem. 672.b
Vidua nobilis tentatur à Dunaan tyranno. 89.d
Viduæ nobilis constantia. ibid.e
Vidua nobilis quæ in tyrannum. 90.a
Vidua nobilis quid ad suas conciues. 90.b
Vidua nobilis hortatur ad fidem Gentiles, & Hebræas. ibid.b
Viduarum clarum exemplum. 89.d.e.90.91
Viduæ non ita facilè ad secundas nuptias transeant. 90.c
Viduæ studeant desponsare filias Iesu Christo. 90.d
in Viduarum & virginum raptores sanctio Justiniani Imp. 194.a
Viduæ oppressor Magister nobilis seuerè punitur à Præfecto Vrbis. 530.d.e
Vigilantia mater Justini Imp. 499.a
ad Vigilias hortatur Patres in Toletana Synodo Reccaredus Rex. 644.e
Vigilius designatus successor à Bonifacio Papa in Synodo. 165.c
Vigilius reprobatur ab ipso Bonifacio. ibid.d
in Vigilium anathema Siluerij Papæ. ibid.e.295.b
Vigilius Pontificatum quæsiuit. 165.e
pro Vigilio quæ machinata sit Theodora Augusta contra Silucrium. 268.a.b
Vigilius excusatur de crimine sibi illato. ibid.b
Vigilius Archidiaconus introducitur in sedem Petri. 275.a.b.c.d
Vigilij turpitudo de auro pollicito Theodoræ Augustæ. 276.b.c
Vigilius Siluerium timet. ibid.e
Vigilij defensoribus & seruis traditur Siluerius Papa. ibid.e
Vigilij nomine epistola impia. ibid.e.277.a.278.a.b.c
Vigilij epistolam non esse probatur multis argumentis. 277.a.b
Vigilij nomine blasphemiæ scriptæ. ibid.c
Vigilij lapsus ob ambitionem. ibid.d
Vigilius dum sursum ascendere meditatur, deorsum demergitur. ibid.e
ad Vigilium liber Mennæ damnatur à Sexta Synodo. 278.b
Vigilij schismate nullum hactenus turpius. 278.d.e
Vigilius agit Romanum Pontificem, expulso Siluerio. 278.e
Vigilius respondet ad consultationem Eutherij Episcopi. ibid.e
in Vigilium conuentum habet cum quatuor Episcopis Siluerius Papa. 295.b
Vigilius damnatur à Siluerio Papa. ibid.b
Vigilius priuatur abrepto Pontificatu. ibid.c.d
à Vigilio quæ Siluerius Papa sit coactus pati. 296.e
Vigilium deturparant multa crimina. 301.b
Vigilij prudens consilium abdicandi se Pontificatu. 301.a.b
Vigilius erat fretus potentia Belisarij. ibid.b
Vigilius agit rem astutè. 301.c
Vigilius vigilauit primò ad malum; deinde cœpit vigilare pro Christi grege. 302.a
Vigilius an esset eligendus Papa, dubitat Clerus Romanus. ibid.a.b
Vigilius eligitur Pontifex Romanus. ibid.c
in Vigilio mirabilis & repentina facta est diuinitus transmutatio. ibid.d
ad Vigilium legatio Iustiniani Imperatoris. 303.b.c
Vigilij epistola ad Iustinianum Imp. ibid.e
Vigilius laudat Iustinianum Imp. 304.a
Vigilius hortatur Iustinianum Imp. ad aduocandam Catholicam fidem. 304.a
Vigilius inhæret prædecessoribus. ibid.c
Vigilius anathematizat hæreticos. ibid.d
Vigilij anathema in Antimum, & omnes hæreticos. 305.a.b
Vigilius fidem Catholicam illibatam seruat. ibid.e
Vigilius secreta committit Dominico legato Justiniani Imp. 306.a
Vigilij epistola ad Mennam Episcopum Constantinopolitanum. ibid.b.c
Vigilius asserit hæreticos verè conuersos recipiendos. ibid.e
Vigilius nihil veritus insidias Theodoræ Augustæ. 307.b
Vigilij opera expulsi sunt Româ omnes Ariani. 329.a
Vigilius curauit, vt Belisarius Romam mitteretur. ibid.a
Vigilij operâ Roma liberata. ibid.b
Vigilio offert carmen in Acta Apostolorum Arator subdiaconus. ibid.c.d
sub Vigilio scriptus libellus de Tribus capitibus. 337.a
Vigilius Constantinopolim accersitus à Iustiniano Imper. 347.b.c
de Vigilij profectione mendacij redarguitur Anastasius. 347.b
Vigilius in Siciliam se contulit, vbi hiemauit. 347.a
Vigilio mittit obuiam in Siciliam Zoilus Episcopus Alexandrinus. 345.b
Vigilius in Sicilia legatum suscepit ab Ephræmio Episcop. Antiocheno missum. 347.d
Vigilij discessus obfuit Catholicæ Ecclesiæ. 347.b.c
Vigilius Papa quid commineatur in Nouatores. 347.d
Vigilius quæ Constantinopolim scripserit. ibid.e
Vigilium multæ prouinciæ sunt contestatæ contra edictum Iustiniani Imp. 348.a
Vigilius è Sicilia triticum mittit Romam. ibid.b.c
Vigilius naues onerauit ex frumento Ecclesiæ. ibid.d
Vigilius ordinationem habuit in Sicilia. ibid.d
Vigilius è Sicilia Constantinopolim venit. 356.e
Vigilio in Sicilia fit obuiam Datius Episcopus Mediolanensis. 347.c
Vigilius secum Datium Episcopum Mediolanensem ducit. 356.e
Vigilij contentio magna cum Iustiniano & Theodora. 357.a
in Vigilium persecutio excitata per Theodorum Episcopum Cæsariensem. ibid.a.b
Vigilius fugit Chalcedonem. ibid.b
Vigilij contentio de Tribus capitulis. 357.b
Vigilius reprehendit Zoilum sibi occurrentem de subscriptione facta. 358.b
Vigilius sedet vt arbiter inter Episcopos dissentientes. ibid.b
Vigilius Synodum congregat triginta Episcoporum. 358.b
Vigilij sententia expectatur etiam ab aduersarijs. ibid.e
à Vigilij communione recessit Facundus Episcopus. 360.a
ad Vigilium quid Facundus in Synodo. ibid.b.c
Vigilius laborat contra Tria capitula. 360.d
Vigilius contra Tria capitula libellum scripsit ad Mennam Constantinop. Episcopum. ibid.d
Vigilij sententia in Rusticum, & Sebastianum, & alios defensores Trium capitulorum. ibid.d
Vigilius decernit de quæstione Trium capitulorum tacendum. 361.a
Vigilius patientia agendum putauit. ibid.b
Vigilius creditus consensisse damnationi Trium capitulorum. ibid.e
Vigilius condemnat temeritatem Theodori Cæsariensis. ibid.c
Vigilius communicat damnantibus Tria capitula. 362.a
Vigilius excusatur de communicatione cum omnibus. ibid.c
Vigilius prudenter egit. ibid.d
Vigilius excommunicauit Theodoram Augustam cum Acephalis. ibid.e. *eadem pœna affecit Seuerianos, & Eutychianos.* 363.a
à Vigilio desciuerunt Felix Gillitanus, Lampridius, & multi alij clerici Romanæ Ecclesiæ. ibid.d.e
in Vigilium Papam tumultus exortus. 364.a
in Vigilium scribunt Rusticus & Sebastianus S. R. E. diaconi. 364.b.c.d
Vigilij epistola ad Valentinianum Episcopum Tomitanum. 372.c
Vigilius à falsa calumnia se purgat. ibid.c.d.e
ad Vigilium legatio Aureliani Arelatensis Episcopi. 373.d
Vigilij epistola ad Aurelianum Arelatensem Episcopum. ibid.e
Vigilius à calumnia se purgat, ostenditq; se Chalcedonensi Concilio nihil statuisse contrarium. 374.a.b.c.d.e
Vigilius nihil contra fidem Catholicam aut Concilia statuit. 374.a.b.c
Vigilius confirmat Aurelianum Episcopum. ibid.b.c.d.e
Vigilius vocat in auxilium Childebertum Regem Franciæ. ibid.c
Vigilius constituit Vicarium Aurelianum Episcopum. 374.b
Vigilius agit aduersus schismaticos clericos. 375.c
Vigilij sententia in auctores schismatis, nempe Rusticum & Sebastianum. ibid.d. 376.377.378.379.380
Vigilij iudicatum ab omnibus laudatur. 376.b.c.d.e
Vigilius priuat officio diaconi, Rusticum, & Sebastianum. 379.b
Vigilius multos ministros officio priuat. 379.d
ad Vigilium Papam epistola Synodalis Mopsuesteni Concilij. 380.d
in Vigilium injici manus præcipit satellitibus Iustinianus. 381.e
Vigilius ex domo Placidiana confugit ad Ecclesiam S. Petri, & ibi Ecclesiastica tractata sit. 382.a.385.a
Vigilius insurgit aduersus Theodorum Episcopum. ibid.d
Vigilius aliquos Episcopos congregat, & Theodorum excommunicat. ibid.e.384.a
Vigilij sententia in Mennam Episcopum Constantinopolitanum. 384.b
Vigilius exoptat, vt renouetur edictum Iustiniani. 385.a
Vigilius aduersarios excommunicat. ibid.b
Vigilio data est alapa cum iurgijs. 387.c
Vigilius fugit ad basilicam sanctæ Euphemiæ apud Chalcedonem. 387.b.c
Vigilius factus fortior in infirmitate. ibid.e
Vigilius dum fugit, vincit. 388.a
ad Vigilium legatio honorifica Iustiniani Imp. ibid.a
Vigilius aboleri iubet edictum Iustiniani. 388.b
Vigilij epistola encyclica ad Christi fideles. ibid.c
Vigilius ad Ecclesiam confugit propter scandalum natum. ibid.c
Vigilio cedit tandem Justinianus. ibid.d.389.d
de Vigilio refelluntur errores Anastasij, & Nicephori. 388.e.389.a
Vigilio libellum supplicem offert Theodorus Cæsariensis Episcopus 389.d. *& Mennas Constantinopolitanus.* ibid.e
ad Vigilium Papam mittit fidei professionem Eutychius Episcopus Constantinop. 394.d
Vigilij responsio ad Eutychium Episcopum. 395.c
Vigilius Apollinarem olim intrusum recipit. 396.a
Vigilius Synodum Oecumenicam indicit. ibid.a.b. 398.a.b
Vigilius in Occidentem cupit trahere Synodum. ibid.c
Vigilius curat, vt Occidentales Episcopi conueniant in Synodo. ibid.d.e
Vigilium interpellat Iustinianus, vt prodat quid sentiat de Tribus capitulis. 399.a
ad Vigilium vocandum ad Synodum mittuntur viginti Episcopi. 399.d.400.c
Vigilius ad Synodum non venit propter infirmitatem. 400.c
Vigilius quam prudenter se gesserit cum Iustiniano Imperatore. 404.a
Vigilij constitutum missum ad Justinianum. ibid.b
Vigilius mittit fidei professiones multorum Episcoporum ad Iustinianum. ibid.c 405.a.b.c
Vigilius tractat cum Iustiniano de Tribus capitulis. 406.b
Vigilius à Iustiniano inducias petit. ibid.d
Vigilij responsiones ad blasphemias Theodori Mopsuesteni. à pag.407. vsque ad 422.d
Vigilius quid sentiat de Tribus capitulis. 422.d.e
Vigilius probat Concilium Chalcedonẽse, & epistolas S. Leonis, & Gelasij. 423.a.b.c.d.e
Vigilius de Theodoreto conuerso benè sentit. 424.d.e
Vigilius statuit Theodoretum non damnandum. 425.b
Vigilij quinque anathematismi. ibid.c
Vigilius quos mortuos nolit damnari. ibid.e
Vigilius volunt discernere bonum à malo. 428.e.429.a.b.c
Vigilius consultus noluit Concilio Chalcedonensi. 431.a.c.d
Vigilij assertiones pro Concilio Chalcedonensi. ibid.c
Vigilius prohibet moueri quæstionem de Tribus capitulis. 431.e
Vigilius subscribit Constituto. 432.a
in Vigilium tractatur in Quinta Synodo. 433.a.b.c
Vigilij auctoritatem etiam aduersarij reuerentur. 434.b.c
Vigilij iussa non fuit congregata Quinta Synodus. 435.c
Vigilius in exilium deportatus. ibid.d.e
Vigilij Constituti defensores schisma constarunt. 437.c.d
Vigilius ab exilio liberatus. 443.e
Vigilius Quintam Synodum comprobauit. 444.c
Vigilius Iustiniano amicus redditus. ibid.e
Vigilius abrogat Constitutum. 445.a
Vigilij vltimà in sententiam secuta est Ecclesia. ibid.a
Vigilius petit promulgari à Iustiniano sanctionẽ profuturam vniuersæ Italiæ. ibid.b
Vigilius in Sicilia moritur. 447.d
Vigilius quare in insula mortuus sit. ibid.e
Vigilio quòd mortem intulerit Pelagius, suspicio fuit. ibid.d. 449.d
Vigilius magnum priuilegium concessit Primæ Iustinianæ. 448.c.d
Vigilius basilicam in Lateranensi Patriarchio fecit. ibid.e
Vigilius basilicam pijs imaginibus exornauit. ibid.e
Vigilius priuilegia concessit Arelatensi monasterio. 449.a
ad Vigilium Episcop. epistola Pelagij Papæ est dubia. 455.c
Viliatharius presbyter narrat miracula S. Martini. 469.a

S.Vincentij martyris ſacris exuuijs defenſa Cæſarauguſta. 323.a.b
S.Vincentij tunica tradita Francis. 323.c
S.Vincentij reliquiæ ex Hiſpania in Galliam aſportatæ. 323.d.e
S.Vincentij Eccleſiæ à ſe conſtructæ quæ donauerit Chilbertus Rex Francorum. ibid.e.475.b
de S.Vincentij Eccleſia egregium carmen Venantij Fortunati. 476.a
S.Vincentij Eccleſia cõparatur templo Salomonis. 476.a.b.c
S.Vincentij templum coopertum ſtanno à S.Leontio Epiſcopo. 476.e
S.Vincentij memoria celebris vbique. ibid.e.477.a.b
S.Vincentij Eccleſiam inuadunt milites. 565.a.b
S.Vincentij Eccleſiæ inuaſores miſerè perierunt. ibid.a.b
S.Vincentij Eccleſiam elegit ad ſepulturam S.Germanus Epiſcopus. 575.b
S.Vincentij baſilica violata à militibus. 635.e
in S.Vincentij Eccleſia apparet vltio diuina in ſacrilegos. ibi.e
ad S.Vincentij baſilicam confugiunt vincti liberati à ſancto Germano. 639.b
Vincentius Epiſcopus Claudiopolitanus Conſtituto Vigilij Papæ ſubſcripſit. 432.a
Vincentius ſubdiaconus Vigilij Papæ regionis ſecundæ. 380.a
S.Vincentius Abbas martyrio coronatur in Hiſpania ab Arianis. 675.b
Vincentius Epiſcopus Cæſarauguſtanus fit Arianus. 608.e
in Vincentium libros ediderunt Leander & Seuerus Epiſcopi. ibid.e
Vincula ſoluuntur interceſſione S.Martini. 469.a
Vindemium Epiſcopum ſchiſmaticum exagitat Smaragdus Exarchus Italiæ, vt obediat Pont.Rom. 623.e
Vindemius reuerſus eſt ad vnitatem Eccleſiæ, & ad propriam ſedem. 624.a
Vindicta Dei in milites res Eccleſiaſticas furantes. 137.c.d
Vindicta Dei ob violatam fidem. 310.e
Vindicta diuina in ſacrilegos. 634.e.635.e
Vindicta Dei in Chilpericum Regem, & eius domum. 596.b.c.d.e
Vindicta Dei in auarum hominem. 443.a
Vindicta Dei in Paulum Epiſcopum Antiochenum. 80.a.b
Vindicta Dei in Principes ſe immiſcentes in electione Romani Pontificis. 116.e.117.a
Vindicta Dei in impios. 496.a.b.c
Vinnocus Brito ſummæ abſtinentiæ venit Turonos. 583.d
Vinnocus factus preſbyter à Gregorio Turonenſi. ibid.d.e
Vinnocus ponit aquam in vinum, & vas miraculo impletur. ibid.d.e
Vinum ad ſepulchrum S. Martini creſcit. 583.e
Vinum benedictum, nomine S. Martini inuocato, propinari ſolitum. 583.e
Virginitas præcedit matrimonium. 89.c
Virgines ſacræ comburuntur ab impio Dunaan. 88.a
Virgines ſacræ ſæpe martyrium exoptant. 89.c
Virginum raptores capite ſunt plectendi. 143.e
in Virginum & viduarum raptores ſanctio Iuſtiniani Imp. 194.a
Virgines ſi è monaſterijs fuerint egreſſæ, ad ipſa reſtituantur. 446.a
Virgines Deo dicatæ nubere non poſſunt, contra Nouatores. 673.a.b
Virginem Deo dicatam ſeruat Radegundis. 631.a.b
Viſio de Theodorici anima. 117.e
Viſio oſtenſa Ephræm Epiſcopo Antiocheno. 123.d
Viſio oſtenſa Iuſtiniano de S.Saba. 158.a
Viſio oſtenſa S. Quiriaco contra Origeniſtas. 176.a
Viſio oſtenſa Theophani de hæreticis damnatis. 176.e
Viſio de Iuſtino Imp. 499.b.c
Viſio oſtenſa S.Redempto de incurſione Longobardorũ. 522.a
Viſio celitus miſſa de Mauritio futuro Imperatore. 592.d
Viſiones oſtenſæ parentibus Mauritij. 592.e
Viſio oſtenſa Tiberio de futura eius gloria. 620.c.d
Viſio de damnatione Chilperici Regis. 631.d.e
Viſio oſtenſa Petro illuſtri de pœnis inferni. 656.a.b
Viſiones plures de alia vita. 655.656
Viſiones oſtenſæ Eutychio de Epiſcopatu adipiſcendo. 393.b.e
Vitalianus Magiſter militum occurrit legatis Papæ. 31.a
pro Votis publicis publicæ ſunt reddendæ Deo gratiarũ actiones. 37.a
Vitalianus deficit ad hæreticos. 41.b
Vitalianus impedimenta affert contra legatos Hormiſdæ Papæ. ibid.b
Vitaliani artes pro inuadendo Imperio. 41.e
Vitalianus cum hæreticis Eutychianis ſe iunxit. ibid.c
in Vitalianum doloſum dolo agit Iuſtinus Imp. 41.d
Vitalianus creatus Conſul in Oriente. 54.c
Vitalianus menſe ſeptimo Conſulatus occiditur. 41.d.54.c
Vitalianus Scytha Leontio monacho hæretico affini fauit. 54.d
Vitalianus Princeps aciei diſrupit phalangem Perſarum. 651.c
Vitalis Epiſcopus Altinenſis in exilium deportatur. 530.a
Vitia non ſunt partim corrigenda, ſed radicitus amputanda. 27.c
Vitia ſæpe præciſa & damnata, ſæpe tamen germinant, & palmites extendunt. 174.a
Vitia excludant Epiſcopi à populis. 195.e
à Vitijs purgat Orbem Iuſtinianus, quod ſacrificium Deo eſt gratiſſimum. 236.b.c
Vitiges Dux exercitus acclamatur Rex à Gothis. 269.a
Vitigis milites Theodatum Regem occidunt. ibid.a
Vitigis Regis epiſtola ad vniuerſos Gothos de ſua electione. ibid.b
Vitiges coactus recedit Roma, cùm non poſſet reſiſtere Beliſario. ibid.e
Vitiges exercitum comparat. ibid.e
Vitigis littera ad Iuſtinianum pro pace. 270.b
Vitiges obſidet Romam. 273.c
Vitiges ſolicitabat Coſrhoen ad inferendum bellum Iuſtiniano. 297.d
Vitiges Rex Gothorum cum Rauenna traditur Beliſario. 309.b
Vitiges Rex Conſtantinopolim ducitur à Beliſario. 312.b
de Viuarienſi monaſterio Caſſiodori. 479.e
Viuarienſe monaſterium dictum à viuarijs. ibid.e
Vizacenum Concilium ſub Daciano Metropolitano. 313.c.d
Vizacenæ Eccleſiæ ſalua vult priuilegia Iuſtinus Imper. 531.a
Vliſius tranſfuga Præfectus cuſtodiæ Perusij à Totila. 335.b
Vlitheus Areobindum occidit. 334.e
Vltrogotha coniux Childeberti Regis. 392.b
Vltrogotha Regina venit ad ſepulchrum S.Martini. 472.e
Vltrogotha Regina ingreditur baſilicam timens ac tremens. 473.a
de Vltrogothæ Reginæ horto epigramma Fortunati. ibid.a.b
Vnio facta inter Orientales & Occidentales. 33.b.34.a.b.c
Vnitas debet eſſe in Eccleſia. 644.a
Vnitatem reſpuunt hæretici. ibid.a.b
Vniuerſalis voluit iniuſtè dici Ioannes Epiſcopus Conſtantinopolitanus. 625.626.627.
Voluntas teſtatoris poteſt mutari à Papa. 654.b
Vrſicinus Cadurcenſis Epiſcopus excommunicatur, quia excepit Gundebaldum. 636.d
Vtenſilia & templa hæreticorum ſolita expiari ab Eccleſia. 253.e

Vuaddonis ſolertia vſus eſt Childebertus in erectione templi. 324.a
Vuandalorum Rex Traſamundus moritur. 81.c
Vuandali Ariani Eccleſias profanabant. 81.e
Vuandali pietate à Mauris vincuntur. 82.a
Vuandali in bello à Mauris exagitantur. ibid.c
Vuandali à Mauris vincuntur, & fugantur. 82.c
Vuandalorum Rex creatur Hildericus. 82.d
Vuandalicum bellum meditatur Iuſtinianus Imper. 172.a
in Vuandalos inſurgere ſtatuit Iuſtinianus. ibid.d
Vuandali quo tempore expugnati à Iuſtiniano Imper. 188.d
Vuandali ſibi ipſis malum intulere. 192.c
Vuandali vincuntur & fugantur à Beliſario. 192.b
Vuandali Africa priuantur. 192.c
Vuandali corrupti deliciis. 206.d
Vuandali captiui ducti ad Iuſtinianum. 207.b
à Vuandalis multa mala paſſa eſt Africa. ibid.d
Vuandali militant aduerſus Mauros. 334.d
Vuandali & alij barbari implenerunt Italiam Ariana hæreſi. 614.c
Vuilicharius ſocer Chramni confugit ad baſilicam S.Martini. 478.c
per Vuilicharium ſuccenſa Eccleſia S.Martini. ibid.c
Vuinigildus pater Pelagij Papæ ex genere Gothorum. 565.d
de Vulcani olla quid ſenſerit Theodoricus. 118.a.b
ad Vulſinum lacum in carcere aſſeruatur Amalaſuntha. 210.b
Vzecenſe Concilium celebratum in Africa. 103.a

X.

Xenodochium fecit pro pauperibus ſenibus Pelagius Papa. 653.d
Xerſem ferunt contabulaſſe mare, & equitabile reddidiſſe, & nauigabiles montes. 571.d

Z.

Zaberga Cotrigurorum Hunnorum Præfectus. 462.c
Zaberga pertranſit loca ditionis Romanæ. ibid.d
Zaberga ire Conſtantinopolim pergit. ibid.d
per Zabergam facta ingens & miſeranda ſtrages ibid.d
Zacchæus Epiſcopus Scyllacenus. 379.e.384.a
Zacchæus Epiſc. ſubſcripſit Cõſtituto Vigilij Papæ. 432.a
Zacchæus Epiſcopus Scyllacenus ſubſcripſit Conſtituto Vigilij Papæ pro Valentino Epiſcopo Siluæ Candidæ. 432.a
Zachariæ Epiſcopo Pellæ præcipit Iuſtinianus, vt viſat Paleſtinam, & eius tributa relaxet. 159.e
Zanzon frater Gilimeris pugnat cum Beliſario, & ab eo occiditur. 192.b
Zelus ſit ſecundùm ſcientiam. 485.a
Zelus populi Conſtantinopolitani aduerſus impios. 579.b
Zenonis Auguſti nomen è Diptychis deletum. 32.d
ſub Zenone ſcelera Samaritanorum. 156.e
in S.Zenonis Eccleſiam Atheſis fluuius ingredi miraculo non potuit. 652.d.e
Zeta Magiſter militum Iuſtiniani. 150.c
Zizania ſuperſeminatur ab hæreticis. 38.d.e
Zoaras hæreticus damnatur ab Agapeto Papa. 243.e.253.e
in Zoaram exclamant Orientales. 247.e
Zoaras præcepta Imperatoris deſpiciebat. 250.d
in Zoaram ſententia Mennæ, & Synodi Conſtantinopolitanæ. 259.e
in Zoaram quæſtatuat Iuſtinianus Imp. 264.d
Zoilus creatur Epiſcopus Alexandrinus. 271.e
Zoilus Epiſcopus mittit obuiam Romano Pontifici in Siciliam. 345.b
Zoilus ſubſcribit edicto Iuſtiniani inuitus. ibid.b
Zoilum Alexandrinum ſibi occurrentem reprehendit Vigilius Papa de ſubſcriptione facta. 358.b
Zoilus in communionem recipitur à Vigilio Papa. 362.b
Zoilus impudenter à Theodoro priuatur, & è Diptychis eius nomen expungitur. 382.a.b
Zoilus à Iuſtiniano Imp. deponitur. 384.c
Zoſimus vir ſanctus genere Phœnix. 108.b
Zoſimo reuelata elades Antiochena. ibid.b
Zoſimus res futuras præuidebat. ibid.
Zoſimus tantam vim profudit lacrymarum, vt terram madefecerit. ibid.c
Zoſimi orationes & preces. ibid.e
Zoſimo exhibet miniſterium leo pro aſino. 109.d.e
Zoſimus alter monachus in cœnobio Paleſtinæ vixit eodem tempore. 110.a
Zoſimus Cilix vixit ijſdem temporibus. 110.c
Zoſimus Abbas mittitur à Georgio Abbate ad Petrum Epiſcopum Hieroſolymitanum. 349.c
Zoſimus Abbas fit Epiſcopus Babylonis. 532.d
Zoſimus abdicat ſe Epiſcopatu. ibid.e

FINIS.

CHRISTOPHORO PLANTINO,

ARCHITYPOGRAPHO REGIO, S.

CVM nostrorum Annalium Tomi primi secundam editionem perneccessariam meditaremur, in te ipsum, mi Plantine, solum, inter tot celebres sæculi nostri typographos, coniecimus oculos; quippe qui inter omnes eniteas facilè princeps, vtque id præstares, decreuimus omnino. Quamobrem quod nostrarum partium fuit, & in prima editione sumus polliciti, nostrum studium impigrè laborauit, vt primum Annalium Tomum à nobis recognitum, emendarum, quamplurimis auctum ac locupletatum acciperes. Quod igitur litteris Apostolicis, absque assensu nostro, facere vetitum est alijs, vt tibi vni liceat licentiam libenter ac liberaliter impartimur. Accipiant itaque abs te nostrorum Annalium primi Tomi secundam editionem omnes trans montes sitæ prouinciæ, in quas aut nulla aut pauca primæ editionis volumina penetrarunt, ac denique vniuersus Christianus Orbis vbique diffusus. Habeant & te ducem quem sequantur ceteri qui in posterum, nostro tamen consensu, eundem sunt edituri Typographi. Sciat & Lector, omne esse adulterinũ & spurium, quod huic secundæ abs te curandæ editioni non fuerit consentaneum. In opus, te rogamus, inuigila, te ipsum in hoc Plantinum exhibe, te imitare, atque te ipsum, Plantine, supera, si licet. Vale. Datum Romæ, x. Kal. Febr. M. D. LXXXIX.

Tui studiosissimus Cæsar Baronius, Presbyter Congregationis Oratorij.

CÆS. BARONIVS IOANNI MORETO, TYPOGRAPHO ANTVERP. S. P.

MAGNA *quidem iacturâ bonarum litterarum ex hac vita sublatum esse* D. CHRISTOPHORVM PLANTINVM, *dignæmemoriæ virum, eruditorum eadem est sententia, & par omnium lamentatio: sed id accidisse non leui nostrarum lucubrationum detrimento, nobis ampliùs dolendum fuit. siquidem Annales nostros, quos cudendos acceperat, ardentiori complexus studio (quòd commune sit senibus, partus senectutis vehementi amore prosequi) propensiori fouere cura, & solicitiori curare cœperat industria; cùm inopinatò, licet matura senectute, ex hac vita ad præmia æterna à Deo vocatus excessit. Sed leniuit ex parte dolorem, audisse inter omnes ipsius alumnos te delectum, probatumque eius calculo dignum Typographiæ Regiæ successorem; nec id pridem, vel vltimo tantùm elogio, sed diu ingenij tui vires, & solertiam in rebus agendis expertum, ad hoc te aluisse, instituisseque, atque etiam fœdere nuptiarum sibi arcto vinculo deuinxisse: vnde ob eam quoque causam contigerit ipsi lætior ex hac vita discessus, cùm videret in te, alterum se relinqui. Sequimur, mi Morete, perlibenter soceri tui de te iudicium, tibique perinde ac ipsi viuenti editionem Annalium nostrorum concedimus. tuarum modò partium est, id præstare, ne quid desiderari possit in te, quod omnes exspectabamus ab illo: cui sicut magnæ fuit laudi, ea in re à nemine superari; ita maiori ipsi cedet gloriæ, à te vno vinci; quem à se eruditum atque probatum honestissimæ functionis reliquit hæredem. Vale.*

PRI-

PRIVILEGII CÆSAREI SVMMA.

MAXIMILIANI II. Romanorum Imperatoris semper Augusti, publico Edicto cautum & sancitum est, ne quis, cuiuscunque status, gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quacunque sacri Romani Imperij & ditionis eius fines patent, quęcunque probatorum auctorum opera, quotquot vel hactenus nondum impressa, vel ab alijs quidem impressa, nouis autem deinceps scholijs, annotationibus, aut commentarijs aucta & illustrata, Christophorus Plantinus, ciuis & typographus Antuerpiensis, primus typis procuderit, intra proximum sexennium à prima cuiusque operis aut voluminis editione, vllo pacto eiusdem vel diuersi characteris forma excudat, aut excusa ab alijs, intra eiusdem Maximiliani & Imperij fines vendenda importet, seu quouis modo distrahat manifestè vel occultè, sub pœna decem Marcharum auri puri, quarum dimidia fisco Imperiali fraudis vindici, residua verò pars prænominato Plantino cedat, præter librorum ad imitationem impressorum amissionem, quos idem Plantinus vbicunque locorum nactus fuerit, per se vel suos, adiumento Magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vindicare, inque suam potestatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipsi Edicto manu subscripsit, & sigillum apponi iussit Cæsarea Maiestas. Datum in ciuitate Viennæ Austriæ, die vigesima prima mensis Februarij, anno Domini M. D. LXV.

Subsign.

Maximilianus.

Ad mandatum sacræ Cæs. M. proprium.

Haller.

SVMMA PRIVILEGII REGIS HISPANIARVM.

PHILIPPI II. *Hispaniarum Regis, Brabantiæ Ducis, &c. Priuilegio cautum est, ne quis citra Ioannis Moreti, Typographi Antuerpiensis, consensum* Tomos Annalium Ecclesiasticorum, auctore Cæsare Baronio Sorano, Congregationis Oratorij presbytero, *hactenus confectos, aut adhuc conficiendos, impressos aut imprimendos, integros vel in epitomen redactos, vllo modo imprimat, aut alibi impressos in suas ditiones venales importet: vt latiùs patet in litteris. Datis Bruxellæ, XX. Augusti, Anno* M. D. XCII.

Signat.

S. de Grimaldi.

Et in Concilio Brabantiæ, Signat.

I. de Buschere.

Series Chartarum.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo.

a b c d e f g h.

OTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

*Omnes sunt terniones præter, *, Lll, & h, quaterniones.*

ANTVERPIAE,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

APVD IOANNEM MORETVM.

ANNO M. D. XCVIII.

BIBLIOTECA